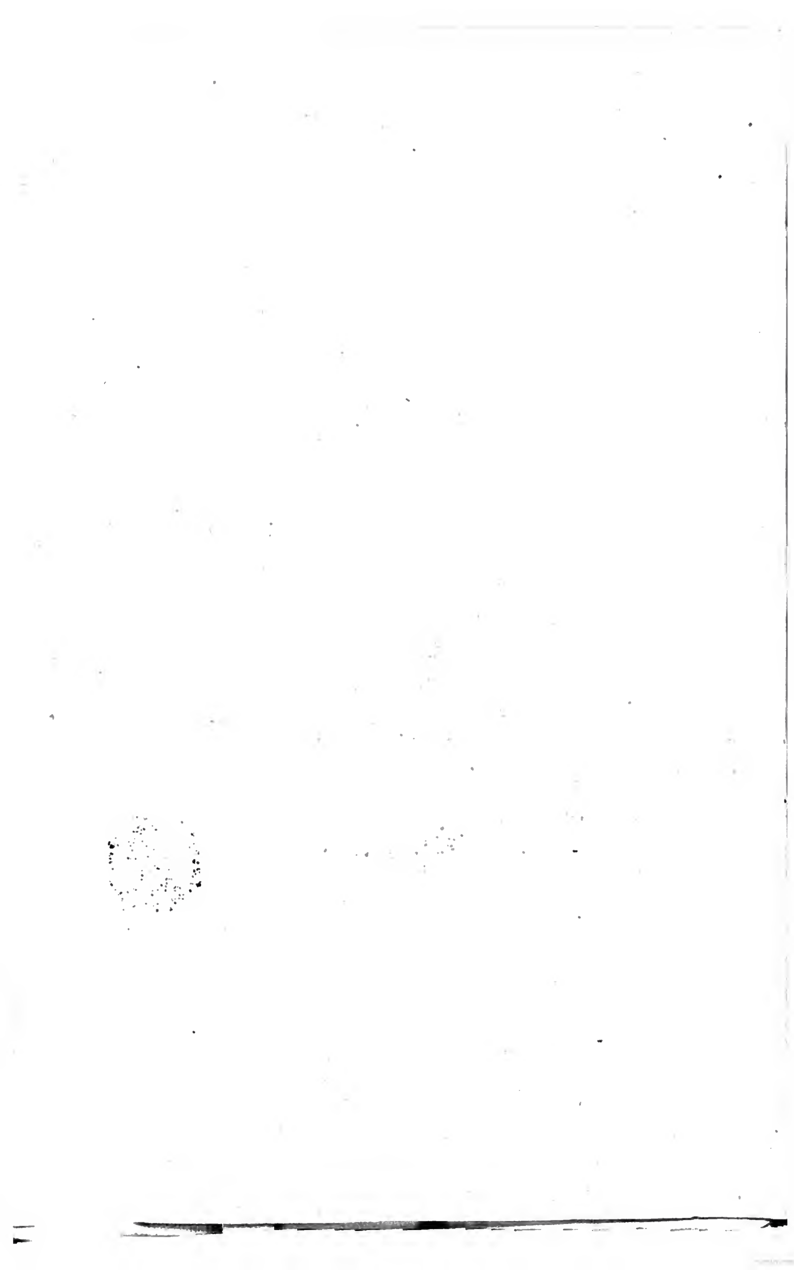

37
24 F
4

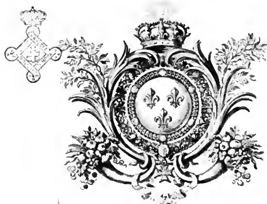

ACTA
CONCILIORUM
ET
EPISTOLÆ DECRETALES,
AC CONSTITUTIONES
SUMMORUM PONTIFICUM.

TOMUS QUARTUS.

Ab anno DCCLXXXVII. ad annum DCCCXLVII.

PARISIIS,
EX TYPOGRAPHIA REGIA.

MDCCXIV.

INDEX

EORUM QUÆ TOMO IV. CONCILIORUM CONTINENTUR.

CONCILIUM

CONCILIUM OECUMENICUM SEPTIMUM, SIVE NICÆNUM SECUNDUM.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΠΑ ΡΩΜΗΣ,
ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ
πρὸς Λέοντα βασιλέα τὸν Ἴσαυρον,

ΠΡΩΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

In lucem edidit P. Fronto Ducæus Societatis Jesu, ex ms. Cardinalis a Lotharingia, Remensis Archiep. Et multa hic esse non satis cohærentia præmonet. Eamdem edidit cum Notis P. Frontonis Ducæi, Cardinalis Baronius ad annum 726. num. XXVIII.

A Τὰ γράμματα τῆς ὑμετέρας θεοφρουρήτου βασιλείας καὶ ἀδελφότητος ἐδεξάμεθα διὰ αὐγουσταλίου τοῦ σπαθαροκανδιδάτου, βασιλεύοντός σου εἰς τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην ἐπινέμησιν, αὐτῆς τε τῆς ιδʹ. καὶ ιεʹ. καὶ αʹ. καὶ βʹ. καὶ γʹ. καὶ δʹ. καὶ εʹ. καὶ ϛʹ. καὶ ζʹ. καὶ ηʹ. καὶ θʹ. τῶν ἐπινεμήσεων δεξάμενοι τὰς ἐπιστολάς σου, ἀσφαλῶς κατέχομεν ἐν τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ ἀποτιθέμενοι εἰς τὸ ἔμπροσθεν τῆς κοιμήσεως τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου καὶ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέ-
B τρου· ὅπου εἰσὶ καὶ αἱ τῶν καὶ πρὸ σοῦ βασιλευσάντων εὐσεβῶς φιλοχρίστων. καὶ εἰς τὰς δέκα συλλαβὰς καλῶς καὶ εὐσεβῶς, καὶ ὡς πρέπει βασιλεῖ Χριστιανῶν, οὕτως ὡμολόγησας τηρεῖν καὶ φυλάττειν ἀσυλλήπτως πάσας τὰς παραινέσεις τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν καὶ διδασκάλων. καὶ τοῦτο πρῶτον καὶ ἐξαίρετον, ὅτι σὰ τὰ γράμματα, καὶ οὐκ ἀλλότρια, ταῖς βασιλικαῖς σφραγῖσιν ἐσφραγισμένα ἀσφαλῶς, καὶ ἔσωθεν ἀσφαλεῖς ὑπογραφαὶ διὰ κινναβάρεως ἰδιόχειρί σου, ὡς ἔθιμον τοῖς βασιλεῦσιν ὑπογράφειν. καὶ ὡμολόγησας πάνυ καλῶς καὶ εὐσεβῶς περὶ τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν καὶ ὀρθοδόξου πίστεως· ἀλλὰ καὶ ἔγραψας· ὁ λύων καὶ καταλύων τὰ ὅρια τῶν πατέρων, ἐπικατάρατος. καὶ ταῦτα δεξάμενοι εὐχαριστηρίους ὕμνους ἀνεπέμπομεν πρὸς τὸν Θεὸν, ὅτι πάντως καὶ τὸ βασίλειον ἐκ Θεοῦ σοι δεδώρη-

SANCTI PATRIS NOSTRI
GREGORII PAPÆ ROMANI,
DE SACRIS IMAGINIBUS
ad Leonem Isaurum Imperatorem,

EPISTOLA PRIMA.

Has duas epistolas esse Gregorii Papa II. censet P. Labbeus, in libro de scriptoribus ecclesiasticis.

A LITTERAS vestræ a Deo custoditæ majestatis ac fraternitatis per augustalem Spatharocandidatum missas accepimus, imperante te indictione quartadecima; ipsius etiam 14. & 15. & 1. & 2. & 3. & 4. & 5. & 6. & 7. & 8. & 9. indictionem acceptas epistolas tuas, in sancta ecclesia repositas in limine confessionis sancti & gloriosi ac
B principis Apostolorum Petri diligenter servamus: ubi & Christi amantium prædecessorum tuorum qui pie imperarunt, sunt litteræ. Et in decem syllabis recte ac pie, utque Imperatorem Christianorum decet, observaturum te ac custoditurum integre omnes sanctorum patrum nostrorum & doctorum admonitiones promisisti. Illud autem in primis præcipuum est, quod litteræ tuæ, & non alienæ, sigillis imperatoriis obsignatæ diligenter sunt, & accuratæ intus subscriptiones per cinnabarin propria manu tua, ut mos est Imperatoribus subscribere: recteque admodum ac religiose confessionem inculpatæ & orthodoxæ fidei nostræ edidisti: sed & scripsisti, eum qui solvit ac dissolvit terminos patrum, exsecrandum esse. Cumque isthæc accepissemus, gratiarum actionis hymnos Deo offerebamus, quod a Deo tibi plane donatum esset impe-

rium. Et cum recte curreres, quis auribus tuis insonuit, & cor pervertit velut arcum parvum, & in ea quæ a tergo sunt respexisti? Decem annos Dei benignitate recte ambulasti, neque sacrarum imaginum mentionem fecisti: nunc autem eas dicis idolorum locum implere, atque illos qui eas venerantur, idololatras esse; teque ad eas evertendas penitusque delendas convertisti: neque judicium Dei reformidasti, cum scandala in hominum corda, non fidelium modo, sed & infidelium, ingruerent. Atqui denuntiat tibi Christus, ut ne unum de pusillis scandalizes, & ob exiguum scandalum in ignem æternum immissum iri. At tu mundum totum scandalizasti, ut qui mortem nolis subire, atque infelicem rationem reddere. Scripsisti autem non esse manufacta veneranda, nec ullam effigiem ad similitudinem effictam, sicut dixit Deus, neque in cælo, neque in terra. Et, Demonstra mihi quis tradiderit, veneranda & adoranda esse manufacta, tum ego Dei esse mandatum fatebor. Quare vero, tamquam Imperator & caput Christianorum, sapientes non percontatus es, qui experientia pollent; & ab ipsis edoceri potuisses, propter quæ manufacta Deus hæc dixerit; priusquam confunderes & commisceres humiles populos atque conturbares? Verumtamen tu sanctos patres nostros ac doctores rejecisti ac repudiasti, & foras amandasti: quibus manu propria scriptisque tuis te pariturum, eosque secuturum promisisti. Scriptura nostra, lux & salus nostra, sancti ac Deo pleni patres & doctores nostri sunt; & hoc sex in Christo synodi nobis tradiderunt: & tu eorum testimonia non accipis. Necesse habemus crassa tibi & indocta scribere, ut indoctus es & crassus: sed re vera tamen virtutem ac veritatem Dei in se continent. Per Deum te obtestamur, ut arrogantiam deponas & superbiam, qua circumfluis; multaque cum humilitate sincere nobis aures accommodes. Flectat animum tuum Deus ad veritatem, sermonum suorum efficacitate. Propter idololatras enim, qui terram promissionis occupabant, verba faciebat: qui animalia aurea, & argentea, ligneaque, & omnem creaturam adorabant, & volantes aves omnes; ac dicebant: Isti sunt dii nostri, & alius Deus non est. Propter hæc manufacta diaboli noxia & exsecranda dicebat Deus, ne ea adoraremus. Nam quia sunt manufacta quædam ad ministerium & gloriam Dei, cum peculiarem populum suum Hebræorum sanctificatum introducere vellet, prout ante Deus Abraham, Isaac, & Jacob promiserat se terram illis promissionis daturum, & possessores ac heredes possessionum idololatrarum * illos redditurum, ac gentes illas concisurum, penitusque deleturum, quia terram & aërem iniquitate sua, quam perpetraverant, contaminarant; prædicebat Deus, ac præmuniebat populum suum, ne in eorum adorationes prolaberentur. In populo Israëlitico viros duos selegit Deus, ac benedixit eos & sanctificavit, ut opera manufacta fabricarentur, verum ad gloriam & ministerium Dei, in monumentum generationum ipsorum; Bezeleel, inquam, & Eliab ex prima tribu Dan. Dixit Moysi Deus: *Præcide tabulas duas lapideas*, & affer mihi. Cumque præcidisset, advexit: & digito suo decem & vivifica & immortalia verba scripsit Deus. Deinde, Fac Cherubim & Seraphim, inquit Deus, & fac mensam, ac deaurato intus & foris: & arcam fac de lignis imputribilibus, & impone testimonia tua in arcam in memoriale generationum vestrarum; hoc est, tabulas, urnam, virgam, manna. Suntne hæc figuræ ac simulacra manufacta, an non? verumtamen ad gloriam & ministerium Dei. Moyses ille magnus timore correptus cum figuram vellet & simulacrum intueri, ne forte erraret, orabat Deum dicens; Ostende mihi teipsum manifesto, ut videam

Psal. 77. Luc. 17. Exod. 20. * In Græco, Israëlitas. Exod. 34. Exod. 25. Exod. 33.

ται. καὶ καλῶς σου τρέχοντος, τίς ἐνεκώδωσέ σου τὰ ὦτα, καὶ τὴν καρδίαν διέστρεψεν ὡς τόξον στρεβλὸν, καὶ εἰς τὰ ὀπίσω ἀπέβλεψας; τοὺς δέκα ἐνιαυτοὺς χάριτι Θεοῦ καλῶς περιπατήσας, καὶ εἰς μνείαν τὰς ἁγίας εἰκόνας οὐκ ἤγαγες. νῦν δὲ λέγεις, ὅτι εἰδώλων τόπον ἀναπληροῦσι, καὶ ὅτι οἱ προσκυνοῦντες αὐτὰς, εἰδωλολάτραι· καὶ * ἐπιστρέψας ἀφανίσαι αὐτὰς, καὶ πλείους ἀφάντους γενέσθαι· καὶ οὐκ ἐφοβήθης τὸ κρίμα τοῦ Θεοῦ, τὰ σκάνδαλα ἐλθεῖν εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οὐ μόνον πιστῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπίστων. παραγγέλλει δέ σοι ὁ Χριστὸς, μὴ σκανδαλίζειν ἕνα τῶν μικρῶν, καὶ διὰ τοῦ μικροῦ σκανδάλου εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον ἀπέρχεσθαι· καὶ σὺ ὅλον τὸν κόσμον ἐσκανδάλισας, ὡς μὴ βουλόμενος θάνατον ὑποστῆναι, καὶ κακὴν ἀπολογίαν δοῦναι. καὶ ἔγραψας, ὅτι οὐ δεῖ προσκυνεῖν χειροποίητα, καὶ πᾶν εἶδος καθ' ὁμοίωμα, καθὼς εἶπεν ὁ Θεὸς, μήτε ἐν οὐρανῷ, μήτε ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ ὅτι πληροφόρησόν με, τίς ἡμῖν παρέδωκε σέβεσθαι καὶ προσκυνεῖν χειροποίητα· κἀγὼ ὁμολογῶ, ὅτι Θεοῦ νομοθεσία ἐστί. καὶ διὰ τί, ὡς βασιλεὺς καὶ κεφαλὴ τῶν Χριστιανῶν, οὐκ ἠρώτησας γνωστικοὺς ἔχοντας πεῖραν· καὶ παρ' αὐτῶν πληροφορηθῆναι εἶχες, δι' ἃ εἴρηκεν ὁ Θεὸς χειροποίητα, πρὶν ἢ συμφύρειν, καὶ συγχέειν, καὶ συντρίψαι τοὺς ταπεινοὺς λαούς; ὅμως σὺ ἀπέρριψας, καὶ ἠρνήσω, καὶ ἐξέβαλες ἔξω τοὺς ἁγίους ἡμῶν πατέρας καὶ διδασκάλους, οἷς ἰδιοχείρως καὶ ἐγγράφως ὡμολόγησας πείθεσθαι καὶ ἀκολουθεῖν. ἡ γραφὴ ἡμῶν, καὶ τὸ φῶς, καὶ ἡ σωτηρία ἡμῶν, οἱ ἅγιοι καὶ θεοφόροι πατέρες καὶ διδάσκαλοι ἡμῶν τυγχάνουσι, καὶ αἱ ἐν Χριστῷ ἓξ σύνοδοι παρέδωκαν ἡμῖν, καὶ οὐ παραδέχῃ αὐτῶν τὰς μαρτυρίας. ἀνάγκην ἔχομεν γράψαι σοι παχέα καὶ ἀπαίδευτα, ὥσπερ εἶ ἀπαίδευτος καὶ παχύς· ἀλλ' ὄντως δύναμιν καὶ ἀλήθειαν Θεοῦ ἔχουσι. παρακαλοῦμέν σε διὰ τὸν Θεὸν, ἀπορρίψασθαι τὴν ὑψηλοφροσύνην καὶ ὑπερηφανίαν τὴν περικειμένην σοι, καὶ μετὰ πολλῆς ταπεινώσεως χαρίσασθαι ἡμῖν γνησίως τὴν ἀκρόασίν σου· καὶ πείσει σε ὁ Θεὸς εἰς τὴν ἀλήθειαν, δι' ὧν ἐλάλησε. διὰ γὰρ τοὺς εἰδωλολάτρας διελέγετο, τοὺς ἐγκαθεζομένους εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας· οἵτινες προσεκύνουν ζῶα χρυσᾶ, καὶ ἀργυρᾶ, καὶ ξύλινα, καὶ πᾶσαν τὴν κτίσιν προσεκύνουν, καὶ πάντα τὰ πετεινὰ ὄρνεα· καὶ ἔλεγον· οὗτοί εἰσιν οἱ θεοὶ ἡμῶν, καὶ ἄλλος Θεὸς οὐκ ἔστι. διὰ ταῦτα τὰ χειροποίητα τοῦ διαβόλου, τὰ ἐπιβλαβῆ καὶ ἐπικατάρατα, εἴρηκεν ὁ Θεὸς μὴ προσκυνεῖσθαι. ἐπειδὴ γάρ εἰσι χειροποίητα εἰς ὑπηρεσίαν καὶ εἰς δόξαν Θεοῦ, ὡς βουλόμενος τὸν οἰκειακὸν αὐτοῦ λαὸν τὸν ἡγιασμένον τῶν Ἑβραίων εἰσαγαγεῖν, καθὼς προεπηγγείλατο ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραὰμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακὼβ, δοῦναι αὐτοῖς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, καὶ ποιῆσαι τοὺς Ἰσραηλίτας κτήτορας καὶ κληρονόμους τῶν κτημάτων τῶν εἰδωλολατρῶν, καὶ συντρῖψαι, καὶ πλείους ἐξαλεῖψαι τὰ ἔθνη, ὅτι ἐμίαναν τὴν γῆν καὶ τὸν ἀέρα ἐκ τῆς παρανομίας ὧν ἔπραξαν· προείρηκεν ὁ Θεὸς, καὶ προπαρήγγειλε τὸν λαὸν αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἐμπέσωσιν εἰς τὰ προσκυνήματα αὐτῶν. εἰς τὸν Ἰσραηλίτην λαὸν δύο ἄνδρας ἐξελέξατο ὁ Θεὸς, καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς καὶ ἡγίασεν, ἵνα ἔργα χειροποίητα ἐργάζωνται, ἀλλ' εἰς δόξαν καὶ ὑπηρεσίαν Θεοῦ, εἰς μνημόσυνον τῶν γενεῶν αὐτῶν· τὸν Βεζελεὴλ λέγω, καὶ τὸν Ἐλιὰβ τῆς πρώτης φυλῆς τοῦ Δάν. λέγει ὁ Θεὸς τῷ Μωϋσῇ· λάξευσον πλάκας δύο λιθίνας, καὶ φέρε μοι· καὶ λαξεύσας ἤγαγε· καὶ ἔγραψεν ὁ Θεὸς τῷ ἰδίῳ δακτύλῳ τοὺς δέκα καὶ ζωοποιοὺς καὶ ἀθανάτους λόγους. εἶτα λέγει ὁ Θεός· ποίησον χερουβὶμ καὶ σεραφὶμ, καὶ ποίησον τράπεζαν, καὶ περιχρύσωσον ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν· καὶ ποίησον κιβωτὸν ἀπὸ ξύλων ἀσήπτων, καὶ ἔμβαλλε τὰ μαρτύριά σου εἰς τὴν κιβωτὸν, εἰς μνημόσυνον τῶν γενεῶν ὑμῶν. τουτέστι, τὰς πλάκας, τὴν στάμνον, τὴν ῥάβδον, τὸ μάννα. ἆρα εἰσὶ ταῦτα καὶ εἴδη καὶ ὁμοιώματα χειροποίητα, ἢ οὐχί; ἀλλὰ εἰς δόξαν καὶ ὑπηρεσίαν Θεοῦ. ὁ Μωϋσῆς ἐκεῖνος ὁ μέγας φόβῳ συνεχόμενος, θέλων ἰδεῖν εἶδος καὶ ὁμοίωμα, μήπως πλανηθῇ, παρεκάλει τὸν Θεὸν, λέγων· κύριε, δεῖξόν μοι σεαυτὸν γνωστῶς, ὡς ἴδω

* In ms. ad marginem, ἐπιστρέψας.

σε. καὶ ὁ Θεὸς ἀπεκρίνατο· ἐὰν ἴδῃς με, ἀποθνήσκεις· ἀλλὰ ἀνάβηθι διὰ τῆς ὀπῆς τῆς πέτρας, καὶ ὄψει τὰ ὀπίσθιά μου. ἔδειξεν αὐτῷ ὁ Θεὸς ἐν ὁράματι τὸ ἀποκεκρυμμένον μυστήριον ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν. ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἡμετέρων γενεῶν ἐν τοῖς ἐσχάτοις καιροῖς ἔδειξεν ἡμῖν ἑαυτὸν φανερὸν, καὶ τὰ ὀπίσθια καὶ τὰ ἔμπροσθεν, ὁλοτελῶς. ὅτε δὲ εἶδεν ὁ Θεὸς τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων εἰς τέλος ἀπολλύμενον, σπλαγχνισθεὶς εἰς τὸ ἴδιον πλάσμα, ἐξαπέστειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν πρὸ αἰώνων γεγεννημένον. καὶ κατελθὼν ἐκ τῶν οὐρανῶν, εἰσῆλθεν εἰς τὴν κοιλίαν τῆς ἁγίας παρθένου Μαρίας, ἐκλάμψας τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν ἐν τῇ μήτρᾳ αὐτῆς, καὶ τὸ φῶς ἀντὶ σπόρου σὰρξ ἐγένετο· καὶ ἐβαπτίσθη εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν, καὶ ἐβάπτισεν ἡμᾶς. ἤρξατο δοῦναι ἡμῖν ἐνέχυρα γνωρισμάτων, ἵνα μὴ πλανώμεθα. καὶ εἰσελθὼν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, εἰς τὸ ὑπερῷον τῆς ἁγίας καὶ ἐνδόξου Σιὼν, εἰς τὸ μυστικὸν δεῖπνον παρέθηκεν ἡμῖν τὸ ἅγιον αὐτοῦ σῶμα, καὶ ἐπότισεν ἡμᾶς τὸ τίμιον αὐτοῦ αἷμα. ὅπου καὶ τοὺς πόδας ἡμῶν ἔνιψε, καὶ συνεπίομεν καὶ συνεφάγομεν αὐτῷ, καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν αὐτὸν, καὶ γνώριμος ἐγένετο· καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν ἡ ἀλήθεια· καὶ ἡ πλάνη καὶ ἡ ἀχλὺς ἡ περικειμένη ἡμῖν ἐξέφυγε καὶ ἀφανὴς ἐγένετο· καὶ εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτοῦ, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτοῦ. ἤρξαντο ἀπὸ ὅλου τοῦ κόσμου οἱ ἄνθρωποι πετόμενοι ὡς ἀετοὶ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα παραγίνεσθαι, καθὼς εἶπεν ὁ κύριος ἐν τοῖς εὐαγγελίοις· ὅπου τὸ πτῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται καὶ οἱ ἀετοί. ὁ Χριστὸς δὲ τὸ πτῶμα, ἀετοὶ ὑψιπετεῖς οἱ θεοσεβεῖς καὶ φιλόχριστοι ἄνθρωποι. ἰδόντες τὸν κύριον, καθὼς εἶδον, ἱστορήσαντες ἐζωγράφησαν. ἰδόντες Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ κυρίου, καθὼς εἶδον, αὐτὸν ἱστορήσαντες ἐζωγράφησαν. ἰδόντες τὸν πρωτομάρτυρα Στέφανον, καθὼς εἶδον, αὐτὸν ἱστορήσαντες ἐζωγράφησαν. καὶ κατ' ἔπος, ἰδόντες τὰ πρόσωπα τῶν μαρτύρων τῶν ἐκχυσάντων τὸ αἷμα ὑπὲρ Χριστοῦ, ἐζωγράφησαν· καὶ θεωρήσαντες λοιπὸν ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ οἱ ἄνθρωποι, ἀφέντες τὰς προσκυνήσεις τοῦ διαβόλου, ταύτας προσεκύνησαν οὐ λατρευτικῶς, ἀλλὰ σχετικῶς. ποῖόν σοι φαίνεται, βασιλεῦ, δίκαιον, ταύτας τὰς εἰκόνας προσκυνεῖσθαι, ἢ τὰς τῆς πλάνης τοῦ διαβόλου; ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Χριστοῦ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, Αὔγαρος ὁ τότε κρατῶν καὶ βασιλεύων εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἐδεσσηνῶν, ἀκούων τὰς θαυματουργίας τοῦ Χριστοῦ, ἔγραψε τῷ Χριστῷ ἐπιστολήν· καὶ ὁ Χριστὸς ἀπέστειλεν ἰδιόχειρον ἀντίγραφον, καὶ τὸ ἅγιον καὶ ἔνδοξον αὐτοῦ πρόσωπον. καὶ εἰς ἐκείνην τὴν ἀχειροποίητον πέμψον, καὶ ἴδε. πλῆθος λαῶν τῆς ἀνατολῆς ἐκεῖ συναθροίζονται, καὶ προσεύχονται. καὶ ἄλλαι πολλαὶ χειροποίητοι ταῦταί εἰσιν, ἅσπερ διαματίζουσι τὰ φιλόχριστα ἀποστήματα τῶν ᵃ θεαμάτων, ἅπερ καθ' ἡμέραν ᵇ προσκυνεῖς, καὶ περιφρονεῖς; διὰ τί δὲ τὸν πατέρα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ οὐχ ἱστοροῦμεν καὶ ζωγραφοῦμεν, ἐπειδὴ οὐκ οἴδαμεν τίς ἐστι, καὶ Θεοῦ φύσιν ἀδύνατον ἱστορῆσαι καὶ ζωγραφῆσαι. καὶ εἰ ἐθεασάμεθα καὶ ἐγνωρίσαμεν, καθὼς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, κἀκεῖνον ἂν εἴχομεν ἱστορῆσαι καὶ ζωγραφῆσαι, καὶ ἵνα καλέσῃς τὸν χαρακτῆρα εἴδωλον ἀποκαλῇς. μαρτυρόμεθά σοι ὡς ἀδελφοὶ ἐν Χριστῷ, εἴσελθε πάλιν εἰς τὴν ἀλήθειαν, ὅθεν ἐξῆλθες. ἀπόρριψον τὴν ὑψηλοφροσύνην, καὶ τὸ πεῖσμά σου κατάργησον, καὶ γράψον πανταχοῦ, ἃ διανάστησον οὓς ἐσκανδάλισας καὶ ἀπετύφλωσας· κἂν εἰς οὐδὲν αὐτὸ ἔχῃς, διὰ τὴν πολλήν σου ἀναισθησίαν. οἶδεν ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, ὅτι εἰσερχόμεθα εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου κορυφαίου Πέτρου, καὶ θεωροῦμεν τὴν ζωγραφίαν τοῦ ἁγίου, εἰς κατάνυξιν ἐρχόμεθα· καὶ ὥσπερ ὑετὸς ἐκ τῆς τοῦ ἀέρος βροχῆς, οὕτω τὰ δάκρυα ἡμῶν καταχέονται. ὁ Χριστὸς τοὺς τυφλοὺς ἀνέβλεψε· σὺ τοὺς καλῶς βλέποντας ἀπετύφλωσας, καὶ ἐσκανδάλισας, κἂν εἰς οὐδὲν αὐτὸ ἔχῃς· καὶ ἀπαιδεύτους ἐποίησας, καὶ τὸν καλὸν δρόμον τῶν ἀνθρώπων ἐνέκοψας, καὶ τῶν εὐχῶν αὐτοὺς ἀπεστέρησας, καὶ ἀντὶ ἀγρυπνιῶν καὶ προσεδρείας καὶ σπου-

ᵃ In mss. ad marginem, ἴσ. θεμάτων.

ᵇ In mss. ad marginem, ἴσ. [illegible]

A te. Et respondit Deus: Si videris me, morieris; sed ascende per foramen petræ, & videbis posteriora mea. Ostendit ei Deus in visione mysterium a sæculis absconditum & a generationibus. Verum nostrarum generationum ætate in novissimis temporibus manifestum seipsum, & posteriora simul & anteriora perfecte nobis ostendit. Cum vero genus hominum in perpetuum perire vidisset Deus, figmenti sui misertus, Filium suum ante sæcula genitum misit: & de cælis descendens, in ventrem virginis Mariæ ingressus est, cum in ejus utero verum lumen eluxisset; & seminis loco lumen factum est caro: & in Jordane fluvio baptizatus est, & nos quoque baptizavit. Indiciorum nobis pignora dare cœpit, ne fallamur; &
B Hierosolymam ingressus, in cœnaculo sanctæ & gloriosæ Sion in mystica cœna sacrum nobis corpus suum apposuit, & pretioso nos sanguine suo potavit. Illic & pedes nostros lavit, & cum ipso bibimus & comedimus, & ipsum manus nostræ contrectaverunt, & familiaris noster est factus; & manifestata nobis est veritas; & error & caligo qua circumfusi eramus, aufugit, & e medio sublata est; atque in omnem terram exivit sonus ejus, & in fines orbis terræ verba ejus. Cœperunt ab universo terrarum orbe homines velut aquilæ advolantes Hierosolymam venire, prout in evangeliis dixit Dominus: *Ubi fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ.* Christus autem cadaver: Matth. 24.
C aquilæ in sublimi volantes, religiosi sunt homines & Christi amantes. Qui Dominum cum vidissent, prout viderant, spectandum ipsum proponentes depinxerunt: cum Jacobum fratrem Domini vidissent, prout viderant, spectandum ipsum proponentes depinxerunt: cum Stephanum protomartyrem vidissent, prout viderant, spectandum ipsum proponentes depinxerunt: ut uno verbo dicam, cum facies martyrum, qui sanguinem pro Christo fuderant, vidissent, depinxerunt: & his conspectis deinceps in toto terrarum orbe homines, diaboli adorationibus derelictis, has exhibuerunt, non latria, sed habitudine. Num tibi justum videtur, Imperator, has imagines venerari, an erroris diabolici? Cum Hierosolymis age-
D ret Christus, Augarus, qui tum temporis dominabatur & rex erat urbis Edessenorum, cum Christi miracula inaudisset, epistolam scripsit ad Christum; qui manu sua responsum, & sacram gloriosamque faciem suam ad eum misit. Itaque ad illam non manufactam imaginem mitte, ac vide: congregantur illic orientis turbæ populorum, & orant. Et aliæ multæ sunt tales manufactæ, quas Christi amantes peregrinantium cœtus conservant, qui ad spectacula ejusmodi confluunt, quæ quotidie ᵃ veneraris & circumspicis. Cur tamdem Patrem Domini Jesu Christi non oculis subjicimus ac pingimus? quoniam quis sit non novimus, Deique natura spectanda proponi non potest ac pingi. Quod si eum intuiti essemus ac novissemus, prout Fi-
E lium ejus; illum quoque spectandum proponere potuissemus ac pingere, ut & illius imaginem idolum appellares. Obtestamur te tamquam fratres in Christo, ingredere rursum ad veritatem, unde exivisti; excute spiritus elatos, & pertinaciam tolle: atque ad omnes scribe quoquoversum: eosque quibus offendiculo fuisti, erige, quosque excæcasti; tametsi præ nimia tua stupiditate illud pro nihilo habes. Novit caritas Christi: quando templum sancti principis Apostolorum Petri ingredimur, & sancti pictam imaginem contemplamur, compunctione percellimur, & instar imbris pluente cælo lacrymæ nostræ funduntur. Christus visum cæcis restituit; tu eos qui recte videbant, excæcasti, & obstaculo illis fuisti, tametsi pro nihilo istud habes; & imperitos reddidisti, rectumque hominum cursum interrupisti, ac precibus ipsos privasti: & vigiliarum loco atque assiduitatis & studii

ᵃ Forte, venerabaris, & contemnis, ex Græco.

erga Deum, in somnum & dormitationem & incuriam humiles populos devolvisti [a] ac præcipites egisti. Et dicis nos lapides & parietes ac tabellas adorare. Non ita est, ut dicis, Imperator: sed ut memoria nostra excitetur, & ut custodia & imperita crassaque mens nostra erigatur, & in altum provehatur per eos, quorum hæc nomina, & quorum appellationes, & quorum hæ sunt imagines; & non tamquam deos, ut tu inquis; absit: non enim spem in illis habemus. Ac si quidem imago sit Domini, dicimus: Domine Jesu Christe Fili Dei, succurre & salva nos. Sin autem sanctæ matris ejus, dicimus: Sancta Dei genitrix Domini mater, intercede apud Filium tuum verum Deum nostrum, ut salvas faciat animas nostras. Sin vero martyris: Sancte Stephane, qui pro Christo sanguinem tuum fudisti, qui ut protomartyr loquendi confidentiam habes, intercede pro nobis. Et de quovis martyre, qui passus est martyrium, ita dicimus, tales per illos preces offerimus. Nec ita est uti dicis, Imperator, quasi deos martyres appellemus. Avette cogitationes tuas malas, te obtestor; & libera animam tuam a scandalis & exsecrationibus, quibus ab universo mundo incesseris, quandoquidem vel a puerulis parvis illuderis. Obito scholas eorum qui elementis imbuuntur, & dic: Ego sum eversor & persecutor imaginum: & confestim tabellas suas in caput tuum projicient: quodque a sapientibus minime doceri potuisti, ab insipientibus edocebere. Sic ad nos scripsisti: Ozias rex Judæorum post annos octingentos serpentem æneum e templo ejecit; ego vero post annos octingentos idola ex ecclesiis ejeci. Vere & Ozias frater erat tuus, & eadem erat qua tu pertinacia præditus, illiusque temporis sacerdotibus vim afferebat, ut tu facis. Illum siquidem serpentem sanctificatus David una cum arca sancta in templum evexit. Quid enim illud erat, nisi consecratum a Deo æramentum, propter eos qui tum ægri erant & a serpentibus læsi? ut populis demonstraretur is, qui primo figmento a Deo formato Adamo & Evæ peccatum suggesserat, ipsum in medelam peccatorum constituit. At tu, prout gloriaris, post annos demum octingentos benedictionem ex ecclesiis ejecisti, ac martyrum sanctificationem; & sicuti recte initio confessus es, data opera, non ex aliqua necessitate: postremo autem manu propria subscribens, in caput tuum ipsorum exsecrationem detorsisti. Voluimus & nos, utpote qui facultatem & potestatem atque auctoritatem a sancto Petro principe Apostolorum habemus, tibi pœnam irrogare: sed quoniam in teipsum exsecrationem ingessisti, tibi habeto illam cum consiliariis tuis, quos complecteris. Qualem, quæso, ædificationem & cursum eorum qui recte currebant, interrupisti? Novit caritas Christi. Nos ipsi cum ecclesiam ingredimur, & miraculorum Domini Jesu Christi picturas contemplamur, & sanctæ matris ejus Dominum Deumque nostrum lactentem in ulnis habentis, angelosque circumstantes ac ter sanctum hymnum canentes, non sine compunctione regredimur. Ecquis enim non compungitur & luget similiter (intuens) & vasa lavacri, & sacerdotes in orbem circumstantes, & mysticam cœnam, & cæcorum illuminationem, & Lazari exsuscitationem, & leprosi ac paralytici curationem, recubitus in herba, cophinos, sportas, & reliquias, montis Thabor transfigurationem, crucifixionem Christi, sepulturam ejus & resurrectionem, sanctam ascensionem, & Spiritus sancti descensum? Quis picturam Abrahæ cernens, & gladium pueri cervicibus imminentem, non compungitur & collacrymatur? & in universum omnes Domini passiones? Expediret tibi, Imperator, duobus propositis, ut hæreticus potius, quam persecutor & eversor historiarum & picturarum, imaginum & passionum

[a] Ex Græco, & capite truncasti.

4. Reg. 18. Hic videtur error ex lapsu memoriæ.

2. Paralip. xxvi. 16. 17. 18.

A δεῖς τῆς πρὸς Θεὸν, εἰς ὕπνους καὶ νυσταγμοὺς καὶ ἀμελείας τοὺς ταπεινοὺς λαοὺς κατέῤῥαξας καὶ ἀπεκεφάλισας. καὶ λέγεις, ὅτι πέτρας καὶ τοίχους καὶ σανίδας προσκυνοῦμεν. οὐχ ὡς λέγεις ἐστὶ, βασιλεῦ· ἀλλ' εἰς ὑπόμνησιν ἡμῶν, καὶ εἰς διέγερσιν, καὶ τὸν νοῦν ἡμῶν τὸν σκαιὸν καὶ ἀπαίδευτον καὶ παχὺν ἄνω ἀναφέροντα, δι' ὧν τὰ ὀνόματα, καὶ δι' ὧν ἡ ἐπίκλησις, καὶ δι' ὧν οἱ χαρακτῆρες· καὶ οὐχ ὡς θεοὺς, ὡς λέγεις σύ· μὴ γένοιτο· οὐ γὰρ ἔχομεν τὰς ἐλπίδας εἰς αὐτά. καὶ εἰ μέν ἐστιν εἰκὼν τοῦ κυρίου, λέγομεν· κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ, υἱὲ τοῦ Θεοῦ, βοήθησον, καὶ σῶσον ἡμᾶς. εἰ δὲ τῆς ἁγίας αὐτοῦ μητρὸς, λέγομεν· ἁγία θεοτόκε μῆτερ τοῦ κυρίου, πρέσβευσον πρὸς τὸν υἱόν σου τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἡμῶν, εἰς τὸ σῶσαι τὰς ψυχὰς ἡμῶν. εἰ δὲ μάρτυρος· ἅγιε Στέφανε, ὁ ἐκχέας τὸ αἷμά σου ὑπὲρ Χριστοῦ, B ἔχων παῤῥησίαν ὡς πρωτομάρτυς, πρέσβευε ὑπὲρ ἡμῶν. καὶ ἐπὶ παντὸς μάρτυρος μαρτυρήσαντος οὕτω λέγομεν. τοιαύτας εὐχὰς ἀποπέμπομεν δι' αὐτῶν· οὐκ ἔστιν ὡς λέγεις, βασιλεῦ, θεοὺς, τοὺς μάρτυρας ὀνομάζοντες. ἀπόῤῥιψον τὰς ἐννοίας σου τὰς κακάς· μαρτύρομαί σοι· καὶ ῥῦσαι τὴν ψυχήν σου ἀπὸ τῶν σκανδάλων καὶ ἀπὸ κατάρων, ὧν λαμβάνεις ἀπὸ ὅλου τοῦ κόσμου· ὅτι καὶ τὰ μικρὰ παιδία καταπαίζουσί σου. γύρευσον εἰς τὰς διατριβὰς τῶν στοιχείων, καὶ εἰπέ· ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ καταλυτὴς καὶ διώκτης τῶν εἰκόνων· καὶ εὐθὺς τὰς πινακίδας αὐτῶν εἰς τὴν κεφαλήν σου ῥίψουσι, καὶ ὅπερ οὐκ ἐπαιδεύθης ὑπὸ τῶν φρονίμων, παιδευθήσῃ ὑπὸ τῶν ἀφρόνων. ἔγραψας, ὅτι Ὀζίας ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων μετὰ ὀκτακοσίους ἐνιαυτοὺς ἐξήγαγε τὸν C χαλκοῦν ὄφιν ἐκ τοῦ ναοῦ, κἀγὼ μετὰ ὀκτακοσίους ἐνιαυτοὺς ἐξήγαγον τὰ εἴδωλα ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν. ἀληθῶς καὶ Ὀζίας ἀδελφός σου ἦν, καὶ τὸ σὸν πεῖσμα εἶχε, καὶ τοὺς τότε ἱερεῖς ἐνύβριζεν ὥσπερ σύ· ἐκεῖνον γὰρ τὸν ὄφιν ὁ ἡγιασμένος Δαβὶδ εἰσήγαγεν εἰς τὸν ναὸν μετὰ τῆς ἁγίας κιβωτοῦ. τί γὰρ ἦν ἐκεῖνο, εἰ μὴ χάλκωμα ἡγιασμένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τοὺς τότε ἀῤῥωστοῦντας καὶ δακνομένους ὑπὸ τῶν ὄφεων; ἵνα δειχθῇ τοῖς λαοῖς ὁ ὑποβαλὼν τὴν ἁμαρτίαν εἰς τὸ πρῶτον πλάσμα τὸ πλασθὲν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὔαν, αὐτὸ τῶν ἁμαρτωλῶν εἰς ἴασιν κατέστη. σὺ δὲ, καθὼς ἐκαυχῶ, εἰς τοὺς ὀκτακοσίους χρόνους ἐξέβαλες ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν τὴν εὐλογίαν καὶ τὸν ἁγιασμὸν τῶν μαρτύρων, καὶ αὐτὸς καλῶς ὁμολογήσας τὰ πρῶτα, προθέσει, καὶ οὐκ ἔκ τινος ἀνάγκης, ὕστερον δὲ ἰδιοχείρως ὑπογράψας, D ἐπέθηκας ἐπὶ τὴν κεφαλήν σου τὴν κατάραν αὐτῶν. ἠθελήσαμεν καὶ ἡμεῖς ὡς ἔχοντες τὸ κῦρος καὶ τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν αὐθεντίαν ἐκ τοῦ ἁγίου Πέτρου τοῦ κορυφαίου δοῦναί σοι ἐπιτίμια· ἀλλ' ἐπειδὴ ἑαυτῷ τὴν κατάραν δέδωκας, μένε ἔχων αὐτὴν μετὰ τῶν συμβουλευόντων σοι, οὓς περιπλέκῃ. ἆρα ποίαν οἰκοδομὴν καὶ δρόμον τῶν καλῶς δραμόντων ἐνέκοψας; οἶδεν ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ· ἡμεῖς αὐτοὶ εἰσερχόμενοι εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ θεωροῦντες τὰς ἱστορίας τῶν θαυματουργιῶν τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς ἁγίας αὐτοῦ μητρὸς ἐχούσης εἰς τὰς ἀγκάλας τὸν κύριον καὶ Θεὸν ἡμῶν γαλακτοτροφοῦντα, καὶ τοὺς ἀγγέλους κύκλῳ ἱσταμένους καὶ βοῶντας τὸν τρισάγιον ὕμνον, οὐ χωρὶς κατανύξεως ἐξερχόμεθα. καὶ τίς γὰρ οὐ κατανύσσεται, καὶ κλαίει ὁμοίως, καὶ E τοὺς βαπτιστῆρας, καὶ τοὺς ἱερεῖς κύκλῳ περιεστῶτας, καὶ τὸ μυστικὸν δεῖπνον, καὶ τῶν τυφλῶν τὴν ἀνάβλεψιν, καὶ Λαζάρου τὴν ἔγερσιν, καὶ τοῦ λεπροῦ καὶ παραλυτικοῦ τὴν ἴασιν, ἐπὶ τοῦ χόρτου τὰς ἀνακλίσεις, τοὺς κοφίνους, καὶ τὰς σπυρίδας, καὶ τὰ περισσεύματα, τοῦ Θαβωρίου ὄρους τὴν μεταμόρφωσιν, τὸν σταυρὸν τοῦ κυρίου, τὴν ταφὴν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνάστασιν, τὴν ἁγίαν ἀνάληψιν, καὶ τὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος κάθοδον; τίς ὁρῶν τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἀβραὰμ, ἐπικειμένην τὴν μάχαιραν εἰς τὸν τράχηλον τοῦ παιδίου, οὐ κατανύσσεται καὶ δακρύει; καὶ ἁπλῶς πάντα τὰ παθήματα τοῦ κυρίου; συνέφερέ σοι, βασιλεῦ, τῶν δύο προκειμένων, αἱρετικόν σε ὀνομάζεσθαι, ἢ διώκτην καὶ καταλυτὴν τῶν ἱστοριῶν καὶ ζωγραφιῶν τῶν εἰκόνων καὶ παθημάτων

A τοῦ κυρίου. ἀλλὰ κακὸν, καὶ οὐ συμφέρον τὸ αἱρετικόν σε ὀνομάζεσθαι. ἀλλ' ἐγώ σοι λέγω, διὰ τί. ὁ αἱρετικὸς γνωστὸς λέγεται, ἐπειδὴ ὀλίγοις ἐστὶ γνωστὸς, καὶ οὐ πολλοῖς· καὶ τὰ σκάνδαλα δύσκολα, καὶ ἐμπεπλεγμένα τὰ νοήματα καὶ δυσδιάκριτα· καὶ οἱ δογματίζοντες, καὶ μὴ ἔχοντες ταπείνωσιν, ἐκ τῆς ἀγνωσίας καὶ ἐκ τῆς σκοτώσεως αὐτῶν, εὐθὺς πίπτουσι· καὶ οὐ τοσοῦτον ἡ κατάκρισις αὐτῶν, ὥσπερ ἡ σοῦ. σὺ τὰ θεωρούμενα καὶ βλεπόμενα ὡς φῶς, φανερῶς ἐδίωξας, καὶ ἐγύμνωσας τὰς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ· ἅσπερ οἱ ἅγιοι πατέρες ἐνέδυσαν καὶ ἐκόσμησαν, σὺ ἐξέδυσας καὶ ἀπεγύμνωσας· καίτοι γε τοιοῦτον ἔχων ἀρχιερέα, τὸν κύριον Γερμανὸν λέγω τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν καὶ συλλειτουργόν. τούτῳ ὤφειλες ὡς πατρὶ καὶ διδασκάλῳ συμβουλεύεσθαι, καὶ ὡς παλαιὸν καὶ ἔχοντα πεῖραν καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν B πολιτικῶν πραγμάτων. ἄγει γὰρ ὁ ἀνὴρ σήμερον ἐνενηκοστὸν πέντε ἐνιαυτοὺς, λειτουργήσας ἑκάστῳ πατριάρχῃ καὶ βασιλεῖ· ἀδιαλείπτως δὲ ἐσχόλαζε διὰ τὴν χρησιμότητα τῶν ἀμφοτέρων πραγμάτων. ἐάσας αὐτὸν ἔχειν εἰς πλευράν σου, ἐκείνου ἤκουσας τοῦ πανουργοτάτου μάγου * Ἐφεσίου τοῦ υἱοῦ Ἀψιμάρου, καὶ τῶν ὁμοίων αὐτῷ. ὁ γὰρ κύριος Γερμανὸς, καὶ ὁ τότε πατριάρχης κύριος Γεώργιος, πληροφορήσαντες καὶ πείσαντες Κωνσταντῖνον υἱὸν Κώνσταντος, πατέρα Ἰουστινιανοῦ γράψαι πρὸς ἡμᾶς ἐν Ῥώμῃ, ἔγραψεν ἡμῖν ὀμνύοντος, καὶ λέγων ἡμῖν ἔδωκεν ἀποστεῖλαι ἡμᾶς χρησίμους ἀνθρώπους, ἵνα γένηται οἰκουμενικὴ σύνοδος· καὶ ὅτι οὐ μὴ συγκαθεσθῶ αὐτοῖς ὡς βασιλεὺς, καὶ ἐξουσιαστικῶς λαλήσω, ἀλλ' ὡς εἷς ἐξ αὐτῶν· καὶ καθὼς συμβιβάσουσιν C οἱ ἀρχιερεῖς ἐκβιβάσω, καὶ τοὺς καλῶς λέγοντας δεξόμεθα, καὶ τοὺς κακῶς λέγοντας ἐκδιώξομεν, καὶ ἐξορίαις παραπέμψομεν. καὶ ὁ πατήρ ὁ ἐμὸς διέστρεψέ τι τῆς ἀμωμήτου πίστεως καὶ καθαρᾶς, ἐγὼ πρῶτος αὐτὸν ἀναθεματίζω. καὶ Θεοῦ χάριτι ἀπεστείλαμεν· καὶ μετ' εἰρήνης ἐγένετο ἡ ἕκτη σύνοδος. οἶδας, βασιλεῦ, ὅτι τὰ δόγματα τῆς ἁγίας ἐκκλησίας οὐχὶ βασιλέων εἰσὶν, ἀλλὰ τῶν ἀρχιερέων, καὶ ἀσφαλῶς δεῖ αὐτὰ δογματίζεσθαι. διὰ τοῦτο οἱ ἀρχιερεῖς προετάχθησαν εἰς τὰς ἐκκλησίας, ἀπεχόμενοι τῶν δημοσίων πραγμάτων· καὶ οἱ βασιλεῖς ὁμοίως ἀπεχέσθωσαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν, καὶ σχολαζέτωσαν τῶν ἐγκεχειρισμένων αὐτοῖς. ἡ συμβουλία δὲ τῶν φιλοχρίστων βασιλέων καὶ τῶν εὐσεβῶν ἀρχιερέων μία δύναμίς ἐστιν, ὅταν μετ' εἰρήνης καὶ ἀγάπης τὰ πράγματα διοικῶνται. ἔγραψας, D ἵνα οἰκουμενικὴ σύνοδος γένηται· καὶ ἡμῖν ἀσύμφορον ἐφάνη περὶ τούτου. σὺ εἶ ὁ διώκτης τῶν εἰκόνων καὶ ὑβριστὴς καὶ καθαιρέτης. ἔασον, καὶ τὴν σιωπήν σου χάρισαι ἡμῖν· καὶ ὁ κόσμος εἰρηνεύσει, καὶ τὰ σκάνδαλα παύσονται. ὑπόθου ὅτι ἐπηκούσαμέν σου, καὶ συνηθροίσθησαν ἀπὸ πάσης τῆς οἰκουμένης οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ ἡ σύγκλητος καὶ ἡ βουλὴ ἐκάθισε· ποῦ ὁ βασιλεὺς ὁ φιλόχριστος καὶ εὐσεβὴς, ὁ πρὸς συνήθειαν ὀφείλων καθίσαι εἰς τὴν βουλὴν, καὶ τοὺς καλῶς λέγοντας φιλοτιμήσασθαι, καὶ τοὺς ἔξω τῆς ἀληθείας ἀποδιῶξαι, σοῦ τοῦ βασιλέως ἀστατοῦντος καὶ βαρβαρίζοντος; οὐκ οἶδας, ὅτι τὸ ἐγχείρημα, ὅπερ εἰργάσω κατὰ τῶν εἰκόνων, ἀναστατώσεως καὶ ἀλαζονείας καὶ ὑπερηφανείας E ἐστί; τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ βαθεῖαν εἰρήνην ἐχουσῶν, σὺ τὰς μάχας καὶ τὰς ἔχθρας καὶ τὰ σκάνδαλα συνήγειρας. παῦσαι καὶ ἡσύχασον, καὶ συνόδου χρεία οὐκ ἔστι. γράψον κατὰ πᾶσαν χώραν εἰς τὴν οἰκουμένην, οὓς ἐσκανδάλισας, ὅτι Γερμανὸς ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἥμαρτεν εἰς τὰς εἰκόνας, καὶ Γρηγόριος ὁ πάπας Ῥώμης· καὶ ἡμεῖς ἀμέριμνόν σε ποιοῦμεν περὶ τῆς ἁμαρτίας τοῦ σφάλματός σου, ὡς λαβόντες τὴν ἐξουσίαν ἀπὸ Θεοῦ λύειν τὰ οὐράνια καὶ τὰ ἐπίγεια. μάρτυς ἐστὶν ὁ Θεὸς, ὅτι ἃς ἔγραψας ἡμῖν ἐπιστολὰς εἰς τὰ ὦτα καὶ εἰς τὰς καρδίας τῶν βασιλευόντων τῆς δύσεως συνεθήκαμεν, εἰρηνεύοντες αὐτοὺς πρὸς τὴν ψυχήν σου, καὶ ἐπαινοῦντες καὶ μεγαλύνοντές σε, καθὼς ἐθεωροῦμέν σε πολιτευόμενον τὸ πρότερον. διὰ

* Forte, Ἐφεσίου.

A Domini appellaretis. Atqui malum est minimeque commodum, te hæreticum appellari; verum tibi ego referam quam ob causam. Hæreticus notus dicitur, quando paucis est notus, & non multis; & difficilia sunt offendicula, sententiæque intricatæ, neque dijudicari facile possunt: itemque qui doctrinam spargunt, & qui humilitate præditi non sunt, ob imperitiam atque cœcicatem ipsorum statim labuntur: neque tanti criminis illi sunt, quanti tu, damnandi. Tu ea quæ cognita sunt & spectata ut lumen, aperte insectatus es, & ecclesias Dei denudasti: quas sancti patres convestierant & ornarant, tu spoliasti atque denudasti: tametsi talem habebas pontificem, domi- B num inquam Germanum fratrem nostrum & comministrum. Hujus debebas tamquam patris ac doctoris & tamquam senioris, multaque rerum cum ecclesiasticarum, tum civilium experientia pollentis, consiliis obtemperare. Annum etenim agit hodie vir ille nonagesimum quintum, singulis patriarchis & Imperatoribus inserviens: perpetuoque fuit occupatus, quod utrisque rebus gerendis mirifice utilis & aptus esset. Illum igitur omittens lateri tuo adjungere, improbum illum Ephesium Apsimari filium, ejusque similes audisti. Cum enim dominus Germanus, quique tum temporis patriarcha erat dominus Georgius, suggessissent persuasissentque Constantino Constantis C filio, Justiniani patri, ut Romam ad nos scriberet, sic interposito jurejurando scripsit ad nos, & nobiscum egit, ut ad universalem synodum congregandam viros utiles mitteremus: neque cum illis, inquit, tamquam Imperator sedebo, aut imperiose loquar, sed tamquam unus ex illis; & prout statuerint pontifices, ego exsequar; & eos qui recte loquuntur, admittemus; eosque qui male loquuntur, expellemus, & exsiliis relegabimus. Si pater meus quidpiam ex intemerata puraque fide perverterit, ego primus illum anathematizabo. Tum nos Deo bene volente misimus: & cum pace sexta synodus celebrata est. Scis, Imperator, sanctæ ecclesiæ dogmata non Imperatorum esse, sed pontificum, quæ tuto debent dogmatizari. D Idcirco ecclesiis præpositi sunt pontifices a reipublicæ negotiis abstinentes: & Imperatores ergo similiter ab ecclesiasticis abstineant; & quæ sibi commissa sunt, capessant. Consilium autem Christi amantium Imperatorum & piorum pontificum virtus est una, quando cum pace atque caritate res administrantur. Scripsisti ut concilium universale cogeretur: & nobis inutilis ea res visa est. Tu persecutor es imaginum, & hostis contumeliosus & eversor. Cessa, nobis hoc largire ut taceas: tum mundus pace perfruetur, & scandala cessabunt. Finge nos te audisse, & ex universo terrarum orbe pontifices congregatos esse, senatumque ac consilium consedisse, ubi est Christi amator ac E pius Imperator, qui de more in senatu sedere debet, & eos qui recte loquuntur, munerari; eosque qui aliena a veritate blaterant, amandare; cum tu Imperator vacilles ac barbaros imiteris? Non animadvertis hunc tuum conatum, quo adversus imagines insurrexisti, facinus esse turbulentum & insolens & superbum? Cum ecclesiæ Dei alta pace fruerentur, tu pugnas & odia & scandala suscitasti. Cessa & quiesce, tum synodo minime opus erit. Scribe ad omnes, & in quascumque regiones orbis terrarum, quibus offendiculo fuisti: Germanum patriarcham Constantinopolitanum, & Gregorium Papam Romanum circa imagines peccasse; & nos ab hac cura quietum te præstabimus, ne peccatum aut lapsus ullus sit tuus, utpote qui a Deo potestatem & cælestia & terrena solvendi accepimus. Testis est Deus, quascumque misisti ad nos epistolas, auribus cordibusque regum Occidentis obtulimus, pacem illorum tibi ac benevolentiam conciliantes, teque laudantes ac mirifice efferentes, prout te antea conversantem intuebamur. Idcir-

co etiam laurata tua receperunt, ut reges a regibus honore affici convenit; idque cum nondum inceptum hoc conatumque tuum, quo adversus imagines insurrexisti, audivissent. Cum vero didicerunt, certioresque sunt facti, te Jovinum spatharocandidatum ad Chalcopratia misisse ad evertendum & confringendum Salvatorem, qui appellatur Antiphonetæ, ubi & miracula multa fiunt; inventæ sunt illic mulieres zelo succensæ, & illarum æmulæ quæ unguenta ferebant, quæ spatharocandidatum orarunt: Ne, obsecramus, ne hoc facias, aïebant. Ille vero preces earum non admittens, erecta scala conscendit: cumque ter securi faciem imaginis Salvatoris percussisset, hoc videntes mulieres, & iniquum illud facinus non ferentes, attracta scala fustibus concisum illic necarunt. Tum tu mali æmulator missis satellitibus mulieres nescio quot illic occidisti, adstantibus utilibus viris Romanis, & ex Francia, ex Vandalis, ex Mauritania, ex Gotthia, & ut generatim dicam, ex toto interiori occidente. Cum autem advenissent, & in suis regionibus singuli juvenilia tua pueriliaque facta narrassent: tunc projecta laurata tua conculcarunt, & faciem tuam conciderunt: ac delectu habito Longobardi & Sarmatæ, ceterique qui ad septentrionem habitabant, miseram Decapolim incursionibus infestarunt, ipsamque metropolim Ravennam occuparunt, & ejectis magistratibus tuis, proprios constituere magistratus; & vicinas nobis sedes regias, ipsamque Romam sic tractare statuerunt, cum tu nos defendere minime possis. Et hæc ob imprudentiam ac stultitiam sustinuisti. At enim nos perterrefacis, aisque: Romam mittam, & imaginem sancti Petri confringam; sed & Gregorium illinc pontificem vinctum adduci curabo, sicut Martinum [a]Constantinus adduci jussit. Scire autem debes ac pro certo habere, pontifices qui pro tempore Romanæ exstiterint, conciliandæ pacis causa sedere tamquam parietem intergerinum, septumque medianum orientis & occidentis, ac pacis arbitros & moderatores esse: quique ante te fuerunt Imperatores in hoc componendæ pacis certamine desudarunt. Quod si nobis insolenter insultes, & minas intentes; non est nobis necesse tecum in certamen descendere. Ad quatuor & viginti stadia secedet in regionem Campaniæ Romanus pontifex: tum tu vade, ventos persequere. Prædecessor noster Martinus pontifex ad pacem cohortans sedebat: idcirco malignus ille [b]Constantinus de fide sanctæ Trinitatis male sentiens, & hæreticis pontificibus proscriptis adstipulans, Sergio & Paulo & Pyrrho, missis satellitibus rapuit illum, & Byzantium tyrannica violentia abduxit, multisque malis obsessum in exsilium amandavit. Quin etiam Maximo monacho & hujus discipulo Anastasio mala multa exhibuit, & Lazicam in exilium misit. At Constantinus qui eos relegarat, interfectus, & in peccato suo mortuus est. [c]Nezeuxius enim qui tum comes obsequii ejus erat, ab episcopis Siciliæ certior factus hæreticum eum esse, ipsum intus in templo trucidavit, & in peccato suo interiit. Beatum vero esse Martinum testatur civitas Chersonis, in quam relegatus est, & Bosphori, totusque septemtrio & incolæ septemtrionis, qui ad monumentum ejus accurrunt, & curationes accipiunt. Atque utinam Dei munere nobis contingat, ut per Martini viam incedamus: tametsi ob plebis utilitatem vivere volumus & supervivere; quandoquidem occidens universus ad humilitatem nostram convertit oculos. Ac licet tales non simus nos, illi tamen magnopere nobis confidunt, & in eum, cujus denuntias te imaginem eversurum atque deleturum, sancti scilicet Petri, quem omnia occidentis regna velut deum terrestrem habent. Quod si hoc velis experiri, plane parati sunt occidentales ulcisci etiam

[a] Pro, Constans.

[b] Pro, Constans.

[c] Zonara & Cedreno, Μιζίζιος. Constantino Manasse, Μιζίζιος.

A ἔδωκαν καὶ τὰ λαυρᾶτά σου κατεδέξαντο, καθὼς πρέπει βασιλεῦσι βασιλέας τιμᾶν, καὶ ταῦτα οὔπω τὴν κακὴν ἐγχείρησιν τῶν εἰκόνων, ἣν ἐποίησας, ἀκηκοότες. ὅτι δὲ ἔμαθον καὶ ἐπληροφορήθησαν, ὅτι ἀπέστειλας τὸν Ἰουβῖνον τὸν σπαθαροκανδιδάτον εἰς τὰ Χαλκοπρατεῖα εἰς τὸν σωτῆρα καταλῦσαι καὶ κατακλάσαι τὸν λεγόμενον τοῦ Ἀντιφωνητοῦ, ὅπου καὶ πολλὰ θαύματα γεγόνασιν, εὑρέθησαν ἐκεῖ γυναῖκες ζηλότεραι καὶ μυροφόροι, παρεκάλεσαν τὸν σπαθαροκανδιδάτον· μὴ καὶ μή, λέγουσαι, ποιήσῃς ταῦτα. καὶ μὴ δεξάμενος τὴν παράκλησιν αὐτῶν, στήσας τὴν κλίμακα ἀνῆλθε, καὶ τρεῖς τύψας μετὰ τῆς ἀξίνης εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ χαρακτῆρος τοῦ σωτῆρος, ἰδοῦσαι αἱ γυναῖκες, καὶ μὴ φέρουσαι τὴν παρανομίαν, σύρασαι τὴν κλίμακα, καὶ ἀποτυμπανίσασαι αὐτόν, B ἐκεῖ τὸν μόρον αὐτοῦ ἐποιήσαντο. σὺ δὲ ὁ ζηλωτὴς τοῦ κακοῦ, πέμψας, οὐκ οἶδα πόσας γυναῖκας ἐφόνευσας ἐκεῖσε, παρεστηκότων ἀνθρώπων χρησίμων ἀπὸ Ῥώμης, ἀπὸ Φραγγίας, ἀπὸ Οὐανδάλων, ἀπὸ Μαυριτανίας, ἀπὸ Γοτθίας, καὶ περιληπτικῶς εἰπεῖν, ἀπὸ πάσης τῆς ἐσωτέρας δύσεως. ὅτε δὲ ἦλθον καὶ ἐξηγήσαντο ἕκαστος πρὸς τὴν ἰδίαν χώραν τὰ νεωτερικά σου καὶ παιδικὰ ἔργα, τότε ῥίψαντες τὰ λαυρᾶτά σου κατεπάτησαν, καὶ ἀνασκαφὴν τοῦ προσώπου σου ἐποιήσαντο· καὶ στρατολογήσαντες οἱ Λογγοβάρδοι, καὶ οἱ Σαρμάται, καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἐκεῖσε, οἱ κατὰ τὸν Βοῤῥᾶν, κατέδραμον τὴν ἐλεεινὴν Δεκάπολιν, καὶ αὐτὴν τὴν μητρόπολιν Ῥαβέννης παρέλαβον, καὶ τοὺς ἄρχοντάς σου ἐδίωξαν, καὶ ἰδίους ἄρχοντας κατέστησαν· καὶ βούλονται καὶ τὰ C πλησιάζοντα ἡμῖν βασίλεια, καὶ τὴν Ῥώμην οὕτω ποιῆσαι, σοῦ μὴ δυναμένου ἡμᾶς ἐκδικῆσαι· καὶ ταῦτα ἀπὸ ἀπειροκαλίας καὶ ἀφροσύνης ὑπέστης. ἐκφοβεῖς δὲ ἡμᾶς, καὶ λέγεις· ὅτι ἀποστελῶ ἐν Ῥώμῃ, καὶ τοῦ ἁγίου Πέτρου τὴν εἰκόνα κατακλάσω· ἀλλὰ καὶ Γρηγόριον τὸν ἐκεῖσε ἀρχιερέα δεδεμένον ἀνακομίσω, καθὼς Κωνστάντιος Μαρτῖνον ἐποίησε. καὶ ὤφειλες γνῶναι καὶ πληροφορηθῆναι, ὅτι οἱ ἀρχιερεῖς, οἱ κατὰ καιρὸν ἐν Ῥώμῃ διὰ τὴν εἰρήνην καθέζονται, τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς δύσεως μεσότοιχον καὶ μεσότειχμα τυγχάνοντες, τὴν εἰρήνην βραβεύουσι· καὶ οἱ πρὸ σοῦ βασιλεῖς τοῦτο εἶχον τὸν ἀγῶνα τῆς εἰρήνης. ἐὰν γὰρ σοβαρεύῃ, καθὼς λέγεις, καὶ ἀπειλὰς ἡμῖν ὑποβάλλῃς, οὐκ ἔχομεν ἀνάγκην μετὰ σοῦ παλαίειν. εἰκοσιτέσσαρα στάδια ὑποχωρήσει ὁ ἀρχιερεὺς Ῥώμης εἰς τὴν χώραν Καμπανίας· καὶ D ὕπαγε, δίωξον τοὺς ἀνέμους. ὁ πρὸ ἡμῶν ἀρχιερεὺς Μαρτῖνος διὰ τὴν εἰρήνην ἐκαθέζετο παρακαλῶν· διότι ὁ κακόφρων ἐκεῖνος Κωνσταντῖνος ὁ βεβλαμμένος εἰς τὰ δόγματα τῆς ἁγίας τριάδος, καὶ συμπαρελθὼν τοῖς τότε αἱρετικοῖς ἀρχιερεῦσι τοῖς προγεγραμμένοις, Σεργίῳ καὶ Παύλῳ καὶ Πύῤῥῳ, πέμψας καὶ ἁρπάσας, τυραννικῶς ἀπήγαγεν αὐτὸν εἰς τὸ Βυζάντιον, καὶ πολλοῖς περιστοιχίσας αὐτὸν κακοῖς ἐξώρισεν. ἀλλὰ καὶ εἰς Μάξιμον τὸν μονάζοντα, καὶ τὸν τούτου μαθητὴν Ἀναστάσιον πολλὰ κακὰ ἐνεδείξατο, καὶ εἰς ἐξορίας ἔπεμψεν ἐν Λαζικῇ· καὶ Κωνσταντῖνος ὁ ἐξορίσας αὐτοὺς ἐσφάγη, καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ αὐτοῦ ἀπέθανε. Νεζεύξιος γὰρ ὁ τότε κόμης τῆς τιμῆς αὐτοῦ, πληροφορηθεὶς ἐκ τῶν Σικελίας ἐπισκόπων, ὅτι αἱρετικός ἐστιν, E ἔσω εἰς τὸ ἱερὸν τὸν μόρον αὐτοῦ ἐποιήσατο, καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ αὐτοῦ ἐτελεύτησε. τὸν δὲ μακάριον Μαρτῖνον μαρτυρεῖ ἡ πόλις, ἐν ᾗ ἐξωρίσθη, Χερσῶνος καὶ Βοσπόρου, καὶ ὅλος ὁ Βοῤῥᾶς, καὶ οἱ οἰκήτορες τοῦ Βοῤῥᾶ, εἰς τὸ μνῆμα αὐτοῦ κατατρέχοντες, καὶ τὰς ἰάσεις λαμβάνοντες. ἀξιοῖ καὶ ἡμᾶς κύριος τὴν ὁδὸν Μαρτίνου πορευθῆναι· ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν πολλῶν ὠφέλειαν θέλομεν ζῆσαι καὶ ἐπιζῆσαι, ὅτι πᾶσα ἡ δύσις εἰς τὴν ἡμετέραν ἀποβλέπειν πεπίστευσιν. εἰ οὐχ ἡμεῖς τοιοῦτοι, ἀλλ' ἐκεῖνοι μεγάλην πίστιν ἔχουσιν εἰς ἡμᾶς, καὶ εἰς ὃν ἐπαγγέλλῃ καταλῦσαι καὶ ἀφανίσαι τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἁγίου Πέτρου, ὃν αἱ πᾶσαι βασιλεῖαι τῆς δύσεως * Θεὸν ἐπίγειον ἔχουσι. καὶ εἰ τοῦτο τολμήσῃς δοκιμάσαι, ὄντως ἐκδικῆσαι ἔχουσιν οἱ τῆς δύσεως

* Forte legendum ex Latino, ὡς Θεόν.

καὶ τοὺς ἀνατολικοὺς, οὓς ἐνύβρισας. ἀλλὰ παρακαλοῦμέν σε διὰ τὸν κύριον, ἀπόσχεσθαι ἐκ τῶν νεωτερικῶν σου καὶ παιδικῶν ἔργων. οἶδας ὅτι τὴν Ῥώμην τὸ βασίλειόν σου ἀμύνασθαι οὐ δύνασαι, εἰ μὴ μόνον τὴν πόλιν, διὰ τὴν παρακειμένην αὐτῇ θάλασσαν καὶ τὰ πλοῖα. ὡς προείπομεν γὰρ, εἰ εἰκοσιτέσσαρα στάδια ἐξέλθῃ ὁ πάπας ἀπὸ Ῥώμης, οὐδὲν προτιμᾷ σε. ἐν θλιβόμεθα, ὅτι οἱ ἄγριοι καὶ βάρβαροι, ἥμεροι ἐγένοντο· καὶ σὺ ὁ ἥμερος, ἄγριος καὶ ἀνήμερος. πᾶσα ἡ δύσις καρποφορίας πίστεως προσφέρει τῷ ἁγίῳ κορυφαίῳ. καὶ εἰ πέμψῃς τινὰς ἐπὶ καταλύσει τῆς εἰκόνος τοῦ ἁγίου Πέτρου, βλέπε, προμαρτυρόμεθά σοι, ἀθῷοι ἡμεῖς τῶν αἱμάτων ἐσμὲν, ὧν μέλλουσιν ἐκχέειν· εἰς δὲ τὸν τράχηλόν σου, καὶ εἰς τὴν κεφαλήν σου ταῦτα. ἀρτίως γὰρ ἐδεξάμεθα καὶ παράκλησιν ἀπὸ τῆς ἐσωτέρας δύσεως τοῦ λεγομένου Σεπτέτου, ποθοῦντος τὸ πρόσωπον ἡμῶν χάριτι Θεοῦ, ἐπὶ τῷ δοῦναι τὸ ἅγιον βάπτισμα, τὰ ἐκεῖ πορευθῆναι. καὶ ἵνα μὴ τῆς ἀμελείας καὶ τῆς ῥαθυμίας ἡμῶν λόγον μέλλωμεν ἀπαιτηθῆναι, ἐπὶ τὴν ὁδὸν παρασκευαζόμεθα. ὁ δὲ Θεὸς βάλῃ εἰς τὴν καρδίαν σου τὸν φόβον αὐτοῦ, καὶ ἐπιστρέψῃ σε εἰς τὴν ἀλήθειαν, ἐξ ὧν τὰ κακῶς ἐπόνησας εἰς τὸν κόσμον· καὶ δέξωμαί σου τὰ γράμματα παρ' αὐτὰ, τὴν τῆς ἐπιστροφῆς σου ἡμῖν ὑπογράφοντα δήλωσιν. ὁ δὲ Θεὸς ὁ κατελθὼν ἐκ τῶν οὐρανῶν, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν κοιλίαν τῆς ἁγίας παρθένου τῆς Θεοτόκου διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, ἐνοικήσῃ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ἀποδιώξῃ ἐν τάχει τοὺς ἐνοικοῦντάς σοι, καὶ τὰ σκάνδαλα ἐνθέντας· καὶ τὴν εἰρήνην δωρήσηται τῇ πάντων Χριστιανῶν ἐκκλησίᾳ εἰς τοὺς αἰῶνας αἰώνων. ἀμήν.

A orientales, quos injuriis affecisti. Verumtamen per Dominum te obsecramus, a juvenilibus ac puerilibus factis avertere. Scis Romam ulcisci imperium tuum non posse, nisi forte solam urbem, propter adjacens illi mare ac navigia. Ut enim ante diximus, si ad quatuor & viginti stadia Roma fuerit egressus Papa, nihil tuas minas extimescit. Unum est quod nos male habet, quod agrestes & barbari mansueti fiant, & tu mansuetus contra agrestis & ferus. Totus occidens sancto principi Apostolorum fide fructus offert. Quod si quospiam ad evertendam imaginem miseris sancti Petri, vide, protestamur tibi, innocentes sumus a sanguine quem fusuri sunt; verum in cervices tuas & in caput tuum ista recident. B Nuper siquidem ab interiori occidente preces illius, quem Septetum appellant, accepimus: qui vultum expetit nostrum Dei gratia, ut ad impartiendum ei sanctum baptisma illuc proficiscamur: ac ne socordiæ negligentiæque nostræ ratio nobis reddenda sit, ad iter nos accingimus. Deus autem timorem suum in cor tuum immittat, & te ad veritatem convertat ab iis quæ in mundum perperam invexisti: tuasque litteras quamprimum accipiam, quæ nobis tuam annuntient conversionem. At is qui de cælis descendit Deus, & in uterum sacræ virginis Dei genitricis propter nostram salutem intravit, inhabitet in corde tuo, citoque abigat eos qui te inhabitant, & scandala invehunt; pacemque cunctorum Christianorum ecclesiis largiatur in sæcula sæculorum. Amen. C

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΠΑ ΡΩΜΗΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

πρὸς Λέοντα βασιλέα τὸν Ἴσαυρον,

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

Ex eodem ms. in lucem edita a P. Frontone Ducæo, & a Card. Baronio, ad annum 726.

ΤΑ γράμματα τῆς ὑμετέρας θεοφρουρήτου βασιλείας καὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφότητος ἐδεξάμεθα διὰ Ῥουφίνου τοῦ πρέσβεως ἡμῶν, καὶ πάνυ ἀπήχθην τῆς ἐμῆς ζωῆς, ὅτι οὐ μετέγνως, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς κακῆς ἐπιμένεις, μὴ φρονῶν τὰ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀκόλουθον καὶ μιμητὴν γενέσθαι σε τῶν ἁγίων καὶ ἐνδόξων θαυματουργῶν ἡμῶν πατέρων καὶ διδασκάλων. καὶ ἁπλῶς μὴ προφέρω ξένους διδασκάλους, εἰ μὴ τοὺς τῆς πόλεώς σου, καὶ τῆς χώρας σου. ἄρα φρονιμώτεροί εἰσι Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ, καὶ Γρηγορίου Νυσσαέως, καὶ Γρηγορίου τοῦ θεολόγου, καὶ Βασιλείου Καππαδοκίας, καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου; ἵνα μὴ γράψω τῶν μυρίων μυριάδων τῶν ὁμοίων ἐκείνοις ἁγίων καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν καὶ διδασκάλων. ἀλλ' ἐξηκολούθησας τῷ φρονήματι καὶ τοῖς οἰκείοις σου πάθεσι, καὶ ἔγραψας· ὅτι βασιλεὺς καὶ ἱερεύς εἰμι. καὶ τοῦτο οἱ πρὸ σοῦ βασιλεῖς ἔδειξαν ἔργῳ καὶ λόγῳ, οἱ κτίσαντες, καὶ φροντίσαντες τῶν ἐκκλησιῶν, ἅμα τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἐκζητήσαντες πόθῳ καὶ ζήλῳ τῆς ὀρθοδοξίας τὴν ἀλήθειαν, Κωνσταντῖνος ὁ μέγας, καὶ Θεοδόσιος ὁ μέγας, καὶ Οὐαλεντινιανὸς ὁ μέγας, καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Ἰουστινιανοῦ πατὴρ, ὁ τῆς ἕκτης συνόδου. οὗτοι οἱ βασιλεῖς θεοπρεπῶς ἐβασίλευσαν, μετὰ τῶν ἀρχιερέων μιᾷ βουλῇ καὶ γνώμῃ τὰς συνόδους συναθροίσαντες, καὶ τὴν ἀλήθειαν τῶν δογμάτων ἐκζητήσαντες, τὰς ἁγίας ἐκκλησίας συνεστήσαντο καὶ κατεκόσμησαν. οὗτοί εἰσιν ἱερεῖς καὶ βασιλεῖς, οἵτινες καὶ τῷ ἔργῳ ἐπεδείξαντο. σὺ δὲ ἀφ' οὗ ἐπελάβου τὸ βασίλειον, οὐκ ἐφύλαξας εἰς τέλος τοὺς ὅρους τῶν πατέρων· ἀλλ' εὑρὼν τὰς ἁγίας ἐκκλησίας ἐν προσωπικοῖς χρυσοῖς περιβεβλημένας, πεποικιλμένας, ἀπεκόσμησας καὶ ἠρήμωσας. τί γάρ εἰσιν αἱ ἐκκλησίαι ἡμῶν; οὐχὶ χειροποίητα, λίθοι, ξύλα, καὶ ἄχυρα, καὶ

SANCTI PATRIS NOSTRI

GREGORII PAPÆ ROMANI

DE SACRIS IMAGINIBUS

ad Leonem Isaurum Imperatorem,

EPISTOLA SECUNDA.

ACcepimus vestri a Deo conservati imperii atque in Christo fraternitatis litteras per Rufinum legatum vestrum delatas; meque prorsus vitæ meæ tæ-D duit, quod sententiam non mutaris, sed in eisdem malis perseveres, nec ea quæ Christi sunt sapias, ut sanctos ac celebres miraculorum effectores patres nostros ac doctores secteris & imiteris. Neque vero simpliciter doctores peregrinos profero, sed eos tantum qui ex urbe ac regione tua prodierunt. Num sapientiores sunt Gregorio miraculorum effectore, Gregorio Nysseno, Gregorio theologo, Basilio Cappadociæ, & Joanne Chrysostomo? ne infinita millia sanctorum illis similium ac Deo plenorum patrum doctorumque nostrorum commemorem. Sed obsecutus es pervicaci animo tuo ac domesticis perturbationibus, & scripsisti: Imperator sum & sacerdos. E Enimvero qui ante te fuerunt Imperatores hoc opere ac sermone demonstrarunt, qui condiderunt, & curam gesserunt ecclesiarum una cum pontificibus cupiditate zeloque incensi, rectæque fidei veritatem pervestigantes: Constantinus magnus, Theodosius magnus, Valentinianus magnus, & Constantinus Justiniani pater, qui sextæ synodo interfuit. Imperatores isti religiose imperarunt: & cum pontificibus uno consilio ac sententia synodos congregantes, atque veritatem dogmatum perquirentes, sanctas ecclesias constituerunt & ornarunt. Hi sunt sacerdotes & imperatores, qui id opere demonstrarunt: tu vero ex quo imperium occupasti, definitiones patrum perpetuo non custodisti; cum sanctas ecclesias fimbriatis aureis vestibus convestitas & variegatas invenisses, eas ornatu privasti atque vastasti. Quid enim nostræ sunt ecclesiæ? nonne res manufactæ, lapides, ligna, paleæ,

lutum & calx? verum picturis historiisque miraculorum a sanctis editorum, & Christi passionum, ac sanctæ gloriosæ matris ipsius, sanctorumque Apostolorum exornatæ sunt: & in historias ac picturas homines facultates suas insumunt; & viri ac mulieres pueros parvulos nuper baptizatos in ulnis suis tenentes, itemque florentes ætate juvenes & ex gentibus diversis profectos, indicatis digito historiis eos ædificant, eorumque mentes & corda sursum ad Deum erigunt. At tu ab his abstinere jussos humiles populos in otiosis sermonibus, nugis, citharis, crepitaculis, tibiis & tricis occupasti: & pro gratiarum actione ac celebratione ad fabulas illos traduxisti. Hereditatem cum illis habeto, & cum iis qui inutilia fabulantur, & inscitias blaterant. Audi humilitatem nostram, Imperator; cessa, & sanctam ecclesiam sequere, prout invenisti atque accepisti. Non sunt Imperatorum do-

e. Cor. 2.

gmata, sed pontificum; quoniam Christi sensum nos habemus. Alia est ecclesiasticarum constitutionum institutio, & alius sensus sæcularium. In administrationibus sæculi militarem ac ineptum quem habes sensum & crassum, in spiritualibus dogmatum administrationibus habere non potes. Et ecce tibi palatii & ecclesiarum scribo discrimen, Imperatorum & pontificum: agnosce illud, & salvare, nec contentiosus esto. Si quis a te regia indumenta, purpuram, diadema capitis, trabeam abstulerit, & obsequii ordines, futurum est ut ab hominibus turpis, deformis & abjectus habearis: quem in statum ecclesias redegisti. Quod enim ipse non habes, sanctas ecclesias ornatu privasti, deformesque reddidisti. Nam quemadmodum pontifex introspiciendi in palatium potestatem non habet, ac dignitates regias deferendi; sic neque Imperator in ecclesias introspiciendi, & electiones in clero peragendi, neque consecrandi, vel symbola sanctorum

a vel, mysteriorum.

[a] sacramentorum administrandi, sed neque participandi absque opera sacerdotis. Sed unusquisque nostrum

f. Cor. 7.

in qua vocatione vocatus est a Deo, in ea maneat. Vides, Imperator, pontificum & Imperatorum discrimen? Si quispiam te offenderit, domum ejus publicas & spolias, solam illi vitam relinquens; tandemque illum etiam vel suspendio necas, vel capite truncas, vel relegas, eumque longe a liberis & ab omnibus cognatis & amicis suis amandas. Pontifices non ita; sed ubi peccarit quis, & confessus fuerit, suspendii vel amputationis capitis loco evangelium & crucem ejus cervicibus circumponunt: eumque tamquam in carcerem in secretaria, sacrorumque vasorum æraria conjiciunt, in ecclesiæ diaconia & in catechumena ablegant: ac visceribus ejus jejunium, oculisque vigilias, & laudationem ori ejus indicunt. Cum-

b vel, egregie.

que [b] probe castigarint, probeque fame afflixerint, tum pretiosum illi Domini Corpus impartiunt, & sancto illum sanguine potant: & cum illum vas electionis restituerint, ac immunem peccati, sic ad Dominum purum insontemque transmittunt. Vides, Imperator, ecclesiarum imperiorumque discrimen? Imperatores qui pie & in Christo vixerunt, ecclesiarum pontificibus obedire minime recusarunt, nec eos vexarunt: tu vero, Imperator, cum transgressus fueris, ac perversus evaseris; & manu propria subscripseris, teipsum subjiciens, & confessus fueris, eum qui terminos patrum tollit, exsecrabilem esse; in hoc proprio judicio condemnatus es, ac Spiritum sanctum a te alienasti. Persequeris nos, ac tyrannice vexas militari carnalique manu. Nos inermes ac nudi, qui terrenos & carnales exercitus non habemus, invocamus principem exercitus omnis creaturæ sedentem in cælis, Christum, qui est super omnes exercitus supernarum virtutum, ut immittat tibi dæmonem, sicut

k Cor. 5.

ait Apostolus; *Tradere hujusmodi satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit.* Vides, Imperator, quo

A πολὺς, καὶ ἄσβεστος· ἀλλ' ἐκοσμήθησαν διὰ τῆς ζωγραφίας καὶ ἱστορίας τῶν θαυμάτων τῶν ἁγίων, καὶ παθημάτων τοῦ κυρίου, καὶ τῆς ἁγίας ἐνδόξου αὐτοῦ μητρὸς, καὶ τῶν ἁγίων ἀποστόλων. εἰς τὰς ἱστορίας καὶ ζωγραφίας καταναλίσκουσιν οἱ ἄνθρωποι τὰς οὐσίας αὐτῶν· καὶ ἐναγκαλίζοντες οἱ ἄνδρες καὶ γυναῖκες εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτῶν τὰ νεοφώτιστα μικρὰ παιδία, καὶ τοὺς ἐν ἡλικίᾳ νέους, καὶ τοὺς ἐλθόντας ἐκ τῶν ἐθνῶν, δακτύλῳ δεικνύοντες τὰς ἱστορίας, οὕτως αὐτοὺς οἰκοδομοῦσι, καὶ τὸν νοῦν καὶ τὰς καρδίας ἄνω πρὸς τὸν Θεὸν ἀναφέρουσι. σὺ δὲ παύσας ἐκ τούτων τοὺς ταπεινοὺς λαοὺς, ἐξέκλινας αὐτοὺς εἰς ἀργολογίας, καὶ ὕθλους, καὶ κιθάρας, καὶ κροταλίσματα, καὶ αὐλοὺς, καὶ λήρους, καὶ ἀντὶ εὐχαριστίας καὶ δοξολογίας εἰς μύθους αὐτοὺς ἐνέβαλες. ἔχε τὴν κληρονομίαν μετ' αὐτῶν, καὶ μετὰ τῶν ἀργολογούντων. ἄκουσον τῆς ταπει- B νώσεως ἡμῶν, βασιλεῦ, καὶ παῦσον· ἀκολούθησον τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ, καθὼς εὗρες καὶ παρέλαβες. οὐκ εἰσὶ τὰ δόγματα τῶν βασιλέων, ἀλλὰ τῶν ἀρχιερέων· ὅτι ἡμεῖς νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν. ἄλλη παράδοσίς ἐστι τῶν ἐκκλησιαστικῶν διαταγμάτων, καὶ ἄλλος νοῦς τῶν κοσμικῶν. εἰς τὰς διοικήσεις τοῦ κόσμου τὸν πολεμικὸν καὶ σκαιὸν νοῦν ὃν ἔχεις, καὶ παχὺν, εἰς τὰς πνευματικὰς τῶν δογμάτων διοικήσεις ἔχειν οὐ δύνασαι. καὶ γράφω σοι τὰς διαφορὰς τοῦ παλατίου καὶ τῶν ἐκκλησιῶν, τῶν βασιλέων καὶ ἀρχιερέων. καὶ ἐπίγνωθι, καὶ σώθητι, καὶ μὴ φιλονείκει. ἐάν τις ἄρῃ ἐκ σοῦ τὰς βασιλικὰς ἐσθῆτας, τὴν πορφύραν, τὸ διάδημα τῆς κεφαλῆς, τὴν ἁλουργίδα, τὰς τάξεις τῶν τιμῶν, οὕτως μέλλεις θεωρεῖσθαι παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἄτιμος, καὶ ἄμορφος, καὶ εὐτελισμέ- C νος, καθὼς κατέστησας τὰς ἐκκλησίας. ὅπερ γὰρ οὐκ ἔχεις σὺ, τὰς ἁγίας ἐκκλησίας ἀπεκόσμησας, καὶ ἀμόρφους κατέστησας. ὥσπερ γὰρ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ ἀρχιερεὺς εἰσκύψαι εἰς τὸ παλάτιον, καὶ προβάλλεσθαι ἀξίας βασιλικάς· οὕτως οὔτε ὁ βασιλεὺς εἰσκύψαι εἰς τὰς ἐκκλησίας, καὶ ψήφους ποιεῖσθαι εἰς τὸν κλῆρον, οὔτε ἁγιάζειν καὶ χειρίζειν τὰ σύμβολα τῶν ἁγίων μυστηρίων, ἀλλ' οὔτε μεταλαμβάνειν χωρὶς ἱερέως. ἀλλ' ἕκαστος ἡμῶν ἐν ᾗ κλήσει ἐκλήθη ὑπὸ Θεοῦ, ἐν ταύτῃ μενέτω. βλέπεις, βασιλεῦ, τὰς διαφορὰς τῶν ἀρχιερέων καὶ βασιλέων; ἐάν τις ἁμαρτήσῃ σοι, βασιλεῦ, δημεύεις τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ γυμνοῖς, ἐάσας ἔχειν τὴν ψυχὴν, καὶ τέλος κρεμνᾷς ἢ ἀποκεφαλίζεις, ἢ ἐξορίζεις, καὶ ἀποξενοῖς αὐτὸν παίδων τῶν τέκνων καὶ πάντων τῶν συγγενῶν καὶ φίλων αὐτοῦ. οἱ ἀρχιερεῖς οὐχ οὕ- D τως· ἀλλ' ὅταν ἁμάρτῃ τις, καὶ ἐξομολογήσηται, ἀντὶ τῆς ἀγχόνης καὶ τοῦ ἀποκεφαλισμοῦ, περιτιθέασιν εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ τὸ εὐαγγέλιον καὶ τὸν σταυρὸν, καὶ φυλακίζουσιν αὐτὸν εἰς τὰ κειμηλιαρχεῖα, καὶ εἰς τὰ διακόνια τῆς ἐκκλησίας ἐξορίζουσιν αὐτὸν, καὶ εἰς τὰ κατηχούμενα· καὶ νηστείαν εἰς τὰ ἔγκατα, καὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀγρυπνίαν, καὶ δοξολογίαν ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ ἐμποιοῦσι. καὶ ὅτε καλῶς παιδεύσωσι, καὶ καλῶς λιμαγχονήσωσι, παραβάλλουσιν αὐτῷ τὸ τίμιον σῶμα τοῦ κυρίου, καὶ τὸ ἅγιον αἷμα ποτίζουσιν αὐτόν· καὶ ἀποκαταστήσαντες αὐτὸν σκεῦος ἐκλογῆς καὶ ἀναμάρτητον, οὕτως αὐτὸν παραπέμπουσι καθαρὸν καὶ ἄμωμον πρὸς κύριον. βλέπεις, βασιλεῦ, τὰς διαφορὰς τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν βασιλειῶν; οἱ βασιλεῖς E οἱ εὐσεβῶς καὶ ἐν Χριστῷ ζήσαντες, τοῖς ἀρχιερεῦσι τῶν ἐκκλησιῶν οὔτε παρήκουσαν, οὔτε ἔθλιψαν. σὺ, βασιλεῦ, παραβὰς, καὶ διαστρέψας, καὶ ἰδιοχείρως γράψας, καὶ ὑποβαλὼν αὐτὸν, καὶ ὁμολογήσας, ὅτι ὁ μετατιθεὶς ὅρια πατέρων ἐπικατάρατος. ἔνθεν αὐτοκατάκριτος γέγονας, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀπεχώρισας ἀπὸ σοῦ. διώκεις καὶ τυραννεῖς ἡμᾶς στρατιωτικῇ καὶ σαρκικῇ χειρί. ἡμεῖς ἄοπλοι καὶ γυμνοὶ, μὴ ἔχοντες στρατόπεδα ἐπίγεια σαρκικὰ, ἐπικαλούμεθα τὸν ἀρχιστράτηγον πάσης κτίσεως, τὸν ἐν οὐρανοῖς καθήμενον Χριστὸν, τὸν ἐπάνω τῶν στρατῶν τῶν ἄνω δυνάμεων, ἵνα πέμψῃ σοι δαίμονα, καθὼς λέγει ὁ ἀπόστολος· παραδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ σατανᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκὸς, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ. βλέπεις, βασιλεῦ, εἰς

ποίαν

ποίαν ἀναιδείας καὶ ἀπανθρωπίας ἐξώκειλας σεαυτόν; τὴν ψυχήν σου εἰς βάραθρα καὶ κρημνοὺς ὑπέβαλες, διὰ τὸ μὴ θέλειν σε ταπεινωθῆναι, καὶ ὑποκλῖναι τὸν σκληρόν σου τράχηλον. ὅταν γὰρ οἱ ἀρχιερεῖς τοὺς βασιλεῖς διὰ νουθεσίας καλῆς καὶ διδασκαλίας τῷ Θεῷ προσενέγκωσιν ἀμέμπτους καὶ καθαροὺς τῶν ἁμαρτημάτων καὶ πλημμελημάτων, μέγαν ἔπαινον καὶ δόξαν ἔχειν παρ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἁγίαν μεγάλην ἀνάστασιν· ὅταν μέλλῃ ὁ Θεὸς τὰ κρυπτὰ ἡμῶν ἔργα φανερῶσαι εἰς αἰσχύνην ἡμῶν ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. ἡμεῖς οἱ ταπεινοὶ μέλλομεν αἰσχυνθῆναι, ὅτι διὰ τῆς παρακοῆς σου οὐκ ἐκερδήσαμέν σε· ὅτι οἱ πρὸ ἡμῶν ἀρχιερεῖς οἱ κατὰ τοὺς ἰδίους καιροὺς τοὺς βασιλεύσαντας προσφέρουσι τῷ Θεῷ εἰς αἰσχύνην τῶν ταπεινῶν, ὅτι οὐ προσφέρομεν ἐπὶ τῶν ἡμετέρων καιρῶν βασιλέα ἔνδοξον καὶ ἐπίσημον, ἀλλ' ἄτιμον καὶ παρακεχαραγμένον. ἰδοὺ καὶ νῦν παρακαλοῦμέν σε, μετανόησον καὶ ἐπίστρεψον, καὶ εἴσελθε εἰς τὴν ἀλήθειαν· καὶ καθὼς εὗρες καὶ παρέλαβες, φύλαξον· καὶ τίμησον καὶ δόξασον τοὺς ἁγίους καὶ ἐνδόξους πατέρας ἡμῶν καὶ διδασκάλους, οἵτινες κατὰ Θεὸν τὰς πωρώσεις τῶν καρδιῶν καὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν διέλυσαν, καὶ ἀνέβλεψαν. ἔγραψας δὲ, ὅτι διὰ τί εἰς τὰς ἓξ συνόδους οὐδὲν ἐρρέθη περὶ τῶν εἰκόνων. ἀληθῶς, βασιλεῦ, οὔτε περὶ ἄρτου καὶ ὕδατος οὐδὲν ἐρρέθη, φαγεῖν ἢ μὴ φαγεῖν, πιεῖν ἢ μὴ πιεῖν· ἐπεὶ ταῦτα ἔχεις ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς παραδεδομένα εἰς ζωὴν τῶν ἀνθρώπων· οὕτω καὶ αἱ εἰκόνες παραδεδομέναι ἦσαν, καὶ αὐτοὶ εἰς τὰς συνόδους οἱ ἀρχιερεῖς ἐπεφέροντο τὰς εἰκόνας· καὶ οὐδεὶς φιλόχριστος καὶ φιλόθεος ὁδοιπορῶν, χωρὶς εἰκόνων τὰς πορείας ἐποιεῖτο, ὡς ἐνάρετοι καὶ καλοὶ τῷ Θεῷ. παρακαλοῦμέν σε, γενοῦ ἀρχιερεὺς καὶ βασιλεὺς, καθὼς προέγραψας. ἐὰν ποτὲ ἐρυθριᾷς ὡς βασιλεὺς ἀπολογῆσαι ἑαυτὸν, γράψον εἰς πάσας τὰς χώρας, ἃς ἐσκανδάλισας, ὅτι Γρηγόριος ὁ πάπας Ῥώμης ἔσφαλεν περὶ τῶν εἰκόνων, καὶ Γερμανὸς ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως· καὶ ἡμεῖς ἀναδεχόμεθα τὸ σφάλμα τῆς ἁμαρτίας, ὡς λαβόντες παρὰ Κυρίου τὴν ἐξουσίαν καὶ αὐθεντίαν λύειν καὶ δεσμεῖν τὰ ἐπίγεια καὶ τὰ ἐπουράνια· καὶ σε ἀμέριμνον ποιοῦμεν. οὐκ ἠθέλησας, καὶ οὐ θέλεις· ἡμεῖς, ὡς λόγον ἀποδώσοντες τῷ δεσπότῃ Χριστῷ, τὰς νουθεσίας καὶ διδασκαλίας προσθήμεθά σοι, καθὼς καὶ ἐδιδάχθημεν ὑπὸ τοῦ Κυρίου· καὶ ἀνένευσας, καὶ παρήκουσας ἡμῶν τῶν ταπεινῶν, καὶ Γερμανοῦ τοῦ προέδρου, καὶ τῶν ἁγίων καὶ ἐνδόξων θαυματουργῶν καὶ διδασκάλων πατέρων ἡμῶν· καὶ ἠκολούθησας διεστραμμένοις καὶ σκαιοῖς, τῶν δογμάτων τῆς ἀληθείας σφαλλομένοις. ἔχε τὴν μερίδα μετ' αὐτῶν. ἡμεῖς καθὼς προεγράψαμέν σοι, ἀπίωμεν χάριτι Θεοῦ τὴν ὁδὸν ἐπὶ τὴν ἐσωτέραν χώραν τῆς δύσεως πρὸς τοὺς τὸ ἅγιον βάπτισμα ἐπιζητοῦντας. καὶ γὰρ ἀποστείλαντός μου ἐκεῖσε ἐπισκόπους, καὶ τῆς ἁγίας ἡμῶν ἐκκλησίας κληρικοὺς, οὔπω κατεδέξαντο ἐπικλῖναι τὰς κεφαλὰς καὶ φωτισθῆναι οἱ ἀρχηγοὶ αὐτῶν, ἐμὲ ἐπιζητοῦντες γενέσθαι αὐτῶν ἀνάδοχον. διὰ τοῦτο ἀπίωμεν Θεοῦ χάριτι τὴν ὁδὸν, ἵνα μὴ τῆς κατακρίσεως καὶ τῆς ἀμελείας ἡμῶν λόγον ἀποδῶμεν. ὁ Θεὸς δῴη σοι σύνεσιν καὶ μετάνοιαν εἰς ἐπιστροφὴν τῆς ἀληθείας, ὅθεν ἐξέφυγες, καὶ ἀποκαταστῆσαι πάλιν τοὺς ταπεινοὺς λαοὺς εἰς ἕνα ποιμένα τὸν Χριστὸν, καὶ εἰς μίαν ποίμνην τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν καὶ ἱεράρχων· καὶ τὴν εἰρήνην ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν παράσχοι πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

A impudentiæ atque inhumanitatis teipsum provexeris? animam tuam in barathra & prærupta loca præcipitem egisti, quod humiliari nolueris, duramque cervicem tuam submittere. Nam ubi præclara commonitione adhibita & doctrina pontifices Deo exhibuerint Imperatores irreprehensibiles & mundos a peccatis ac delictis, magnam apud eum laudem & gloriam obtinent in sanctam resurrectionem magnam: quo tempore res nostras occultas, opera nostra in lucem prolaturus est in confusionem nostram coram angelis suis. Tum vero futurum est, ut nos humiles erubescamus, quod te propter inobedientiam tuam lucrati non fuerimus; cum illi qui ante nos fue- B runt pontifices, eos qui suis temporibus imperarunt, Deo obtulerint: quod nobis humilibus pudorem incutiet, qui temporum nostrorum Imperatorem non offeramus gloriosum & celebrem, sed [a] ignominiosum & adulterinum. Ecce nunc quoque te hortamur, pœnitentiam age, & convertere, atque ad veritatem ingredere: sicut invenisti & accepisti, custodi. Honore affice & glorifica sanctos & gloriosos patres nostros ac doctores, qui cæcitatem a cordibus oculisque nostris secundum Deum dispulerunt, iisque visum restituerunt. Atenim scripsisti: Qui fit ut in sex conciliis de imaginibus nihil sit dictum? Enimvero, C Imperator, ne de pane quidem & aqua dictum est quidquam, sitne comedendum, an non comedendum; bibendum, an non bibendum; quandoquidem hæc antiquitus & a principio ad vitæ humanæ conservationem habes tradita: sic etiam imagines traditæ fuerant, ipsique pontifices imagines ad concilia deferebant; nec ullus ex Christi amantibus ac religiosis hominibus iter peragens, absque imaginibus peregrinationes obibat, utpote qui virtute præditi atque apud Deum probi essent. Hortamur te, ut sis pontifex & Imperator, prout ante scripsisti. Quod si te pudeat, hoc tibi ipsi tamquam Imperatori tribuere: ad regiones omnes, quibus scandalo fuisti, scribe, Gregorium D Papam Romanum circa imagines errare, itemque Germanum Constantinopolitanum patriarcham: & nos culpam peccati recipimus; utpote qui potestatem a Domino accepimus & auctoritatem terrena cælestiaque solvendi ac ligandi; teque ab hac cura quietum præstabimus. Neque voluisti, neque vis. Nos, ut rationem Christo Domino reddituri, monita atque documenta tibi adhibuimus, prout a Domino edocti sumus: at tu refugisti, atque obedire nobis humilibus recusasti, simulque Germano præsuli, & sanctis atque gloriosis miraculorum effectoribus & doctoribus patribus nostris; & secutus es perversos pravosque dogmatum magistros, qui a veritate aberrant. E Habeto partem cum illis. Nos, prout ante scripsimus tibi, viam ingredimur Dei benignitate in extremas occidentis regiones versus illos qui sanctum baptisma efflagitant. Cum enim illuc episcopos misissem, & sanctæ ecclesiæ nostræ clericos; nondum adducti sunt, ut capita sua inclinarent & baptizarentur eorum principes, quod exoptent ut eorum sim susceptor. Hac de causa nos ad viam Dei benignitate accingimus, ne forte damnationis & incuriæ nostræ rationem reddamus. Det tibi Deus prudentiam ac pœnitentiam, ut ad veritatem convertaris, a qua descivisti; rursusque restituat humilibus populis in unum pastorem Christum, & in unum ovile orthodoxarum ecclesiarum ac præsulum: & pacem Dominus Deus noster præbeat universo terrarum orbi, nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.

[a] vel, infamia notatum.

CONCILIUM ŒCUMENICUM VI.
SIVE
NICÆNUM II.

PRÆFATIO ANASTASII BIBLIOTHECARII IN VII. SYNODUM, ad Joannem VIII. Pontificem Maximum.

Ex mſ. cod. Bibl. Pariſ. Collegii Societatis Jesu.

Domino coangelico Joanni Pontifici ſummo & univerſali Papæ, Anaſtaſius exiguus.

INterpretata nuper deceſſori veſtræ beatitudinis [a] Hadriano reverendæ memoriæ Papa ſancta octava & univerſali ſynodo, indecorum & inconveniens arbitratus ſum ſeptimam univerſalem ſynodum, quæ præſidente in vicariis ſuis beatæ recordationis prædeceſſore veſtro [b] Hadriano apud Nicæam ſecundo conveniens ſub Irene ſeu Conſtantino imperatoribus celebrata eſt, non habere Latinos. Nam nulla ratione octava dicitur vel teneri poterit, ubi ſeptima non habetur: non quod ante nos minime fuerit interpretata, ſed quod interpres pæne per ſingula relicto utriuſque linguæ idiomate, adeo fuerit verbum e verbo ſecutus, ut quid in eadem editione intelligatur, aut vix aut numquam poſſit adverti; in faſtidiumque verſa legentium, pæne ab omnibus hac pro cauſa contemnatur. Unde a quibuſdam nec ipſa lectione, ut non dicam tranſcriptione, digna penitus judicatur. Quod ipſe intuens, nec proprio infirmo corpori parcens, auxiliante Domino hanc niſus ſum interpretari Latinis, indecens & incongruum cenſens veſtram maxime omnium eccleſiarum magiſtram, Romanam videlicet eccleſiam, eadem ſynodo defraudari, cum videam poſteriori, id eſt, octava, magnificentiſſime decorari. Præſertim cum ſacræ bibliothecæ veſtræ, cujus miniſter veſtra dignatione conſiſto, ex hoc quod deſuper mihi datum eſt, debitor ſum miniſtrare: ſi tamen æmulatus apoſtolum, miniſterium meum ſtudeam honorare. Sane notandum eſt, quædam in hac ſynodo ex apoſtolorum & ſextæ univerſalis ſynodi canonibus & ſententiis inveniri, quæ penes nos interpretata nec habentur nec admittuntur. Et certe de apoſtolorum canonibus liquido novimus, quoniam his quidam [c] facile non præbuere conſenſum. Sed & prædeceſſor veſter beatiſſimus Papa Stephanus non ex his pluſquam quinquaginta recipiendos ſynodice promulgavit; licet quædam conſtructa pontificum ex ipſis canonibus aſſumpta eſſe videantur. Unde apoſtolatu veſtro decernente non ſolum illos ſolos quinquaginta canones eccleſia recipit, ſed & [d] omnes eorum, utpote Spiritus ſancti tubarum, quin & omnium omnino probabilium patrum, & ſanctorum conciliorum regulas & inſtitutiones admittit: illas dumtaxat quæ nec rectæ fidei, nec probis moribus obviant, ſed nec ſedis Romanæ decretis ad modicum quid reſultant, quin potius adverſarios, id eſt, hæreticos potenter impugnant. Ergo regulas, quas Græci a ſexta ſynodo perhibent editas, ita in hac ſynodo principalis ſedes admittit, ut nullatenus ex his illæ recipiantur, quæ prioribus canonibus vel decretis ſanctorum ſedis hujus pontificum, aut certe bonis moribus inveniuntur adverſæ: quamvis omnes hactenus ex toto maneant apud Latinos incognitæ, quia nec interpretatæ; ſed nec in ceterarum patriarchalium ſedium, licet Græca utantur lingua, reperiantur archivis: nimirum quia nulla earum cum ederentur, aut promulgans, aut conſentiens, aut ſaltem præſens inventa eſt: quamquam eoſdem patres illas Græci promulgaſſe perhibeant, qui in ſexta ſynodo ſunt inventi: ſed hoc nullis probare certis poſſunt indiciis. In eo ſane, quo frequenter [a] univerſalem in hac ſynodo Græci patriarcham ſuum inconvenienter appellant, apoſtolatus veſter adulationi veniam det, ſæpe prælatis ſuis non ſine reprehenſione placere ſtudentium. Verum cum apud Conſtantinopolim poſitus frequenter Græcos ſuper hoc vocabulo reprehenderem, & faſtus vel arrogantiæ redarguerem; aſſerebant, quod non ideo œcumenicum, quem multi univerſalem interpretati ſunt, dicerent patriarcham, quod univerſi orbis teneat præſulatum; ſed quod cuidam parti præſit orbis, quæ a Chriſtianis inhabitatur. Nam quod Græci œcumenem vocant, a Latinis non ſolum orbis, a cujus univerſitate univerſalis appellatur, verum etiam habitatio, vel locus habitabilis nuncupatur. Sed & illud notandum, quoniam ubicumque in hujus ſynodi textu ſubſiſtentiam poſui, perſonam intelligi volui. Quod enim Græce hypoſtaſis dicitur, hoc nonnulli perſonam, nonnulli vero ſubſiſtentiam interpretati ſunt. Porro ſubſiſtentiam multi perſonam, multi vero ſubſtantiam etiam intellexerunt. At illos ſecutus, qui ſubſiſtentiam, non ſubſtantiam, ſed perſonam intelligi voluerunt (magni quippe ſunt) ubicumque Græce in hoc codice hypoſtaſim reperi, in ſubſiſtentiam tranſtuli; hanc perſonam, ſicut & alii quamplurimi, volens intelligi. Tanta igitur auctoritate ſancta eccleſia prædita non poteſt diſſimulare: non poteſt quiſque ſemet rationabiliter ab imaginum ſacrarum adoratione avertere. Alioquin veſtra debet pia doctrina doceri, cenſuraque apoſtolica corrigi. Præſertim cum nulli ſit fas a ſuo capite [b] diſcidendi, nec quod veſtram viderit tenere ſedem, quæ omnium eſt magiſtra, quoquomodo reſpuendi. Quæ enim ſuper venerabilium imaginum adoratione præſens ſynodus docet, hæc & Apoſtolica ſedes veſtra, ſicut nonnulla conſcripta innuunt, antiquitus tenuit, & univerſalis eccleſia ſemper venerata eſt, & hactenus veneratur: quibuſdam dumtaxat Gallorum exceptis, quibus utique nondum eſt harum utilitas revelata. Aiunt namque quod non ſit quodlibet opus manuum hominum adorandum; quaſi non ſit codex evangeliorum opus manuum hominum, quem quotidie oſculantes adorant; venerabilior cane, quem non eſſe opus manuum hominum procul dubio non negabunt. Similiter & forma ſanctæ crucis, quam ſe adorare omnes ubique Chriſtiani fatentur. In quo videlicet conſiderare libet, quia ſi

[a] Hadrianus II. hic erat.

[b] De Hadriano loquitur hujus nominis primo.

[c] al. facilem.

[d] Ita mſſ. omnes eorum, id eſt, Apoſtolorum.

[a] Sive œcumenicum.

[b] Forte, diſſidendi.

quamlibet crucem auream vel argenteam aut ligneam adoramus, quæ utique non eadem est ipsa crux, in qua salus nostra patrata est, sed figura & imago ejus; quare non adoremus figuram & imaginem ejus, qui eamdem salutem operatus est in medio terræ? Venerabilior namque est qui salutem operatus est, quam ea materia, in qua idem salutem operatus est. Ac per hoc magis adoratione digna imago Christi salutem operantis, quam imago crucis salutem tantummodo bajulantis. Quamobrem, beatissime Papa, super montem excelsum ascende, ita in fortitudine, quasi tuba vocem exalta. Ecce enim Deo auctore, angelo tua, ut quondam Petri, percutiente latera surrexisti; lumbos accinxisti, lucernam accendisti, zelo Dei comederis: superest tantum, ut fidem quam credis, doceas: viam quam tenes, cunctis ostendas. Quatenus Deo auctore, te filio excussorum, prophetarum scilicet & apostolorum, ductore, per invia, nos omnes Christi oves, solertiæ tuæ per Petrum & in petra commissæ, inoffensis gressibus incedamus; & ad amœna vitæ perennis pascua Christo aperiente, qui claves regni in ipso & per ipsum tibi tradidit, feliciter ingredi mereamur. Apostolatum vestrum ad exaltationem ecclesiæ suæ, ad communem nostrum salutem, per multos annos gratia superna custodiat, domine sanctissime Papa.

Act. 12.

ANNO CHRISTI 787.

Tituli designantes in brevi quæ in hoc codice continentur.

PRima actio continet testimonia diversarum probabilium scripturarum, quibus ostenditur hæreticos ab hæresi ad orthodoxam fidem conversos posse suscipi. Similiter & eos, qui cum fuerint sintve orthodoxi, manus tamen impositionem ab hæreticis habuerunt.

Secunda vero continet actio lectionem epistolarum Hadriani Papæ Romani, & secundum tenorem earum, cunctorum sacerdotum, qui interfuerunt synodo, professionem & promulgationem.

Tertia autem actio continet receptionem antistitum ab hæresi conversorum, & synodica Tarasii patriarchæ, & rescripta orientalium sacerdotum, nec non & subscriptiones episcoporum, Hadriani Papæ ac orientalium pontificum scripta approbantium, & ita se sapere profitentium.

Quarta dehinc actio circumfert testimonia sacræ scripturæ, ac diversorum sanctorum patrum, pro imaginibus.

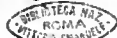
Quinta prætera continet actio testimonia ostendentia Iconomachos æqualia super imaginibus reprobis quibusque operari vel sapere hæreticis.

Sexta vero designat actio hæreticorum blasphemias, & harum validam destructionem.

Septima porro circumfert actio terminum sanctæ synodi hujus, subscriptiones episcoporum, epistolam synodi Imperatoribus missam. Item aliam ad clerum Constantinopolitanum; sermonem laudatorium, & canones ab eadem synodo promulgatos. Item epistolam Tarasii sanctissimi patriarchæ ad Hadrianum summum Pontificem pro synodo. Item ejusdem ad eumdem de non ordinandis ecclesiasticis officiis per pecunias. Item ejusdem ad Joannem presbyterum, hegumenum & anachoretam, pro eadem re.

Divalis sacra directa a Constantino & Irene Augustis ad sanctissimum & beatissimum Hadrianum Papam senioris Romæ.

QUi a Domino nostro Jesu Christo vero Deo nostro suscipiunt sive imperii dignitatem, sive

A principalis sacerdotii honorem, debent quæ illi placita sunt & cogitare & curare, & creditos sibi ab illo populos secundum ejus voluntatem regere & gubernare. Ergo debitum nobis & vobis, o sanctissimum caput, hoc est: ut irreprehensibiliter quæ ejus sunt sapiamus, & in suis versemur: utpote ab ipso nos quidem imperium, vos vero principalis sacerdotii dignitatem suscipientes. Incipimus ergo hinc sermonem. Scit vestra paterna beatitudo, quæ pridem facta sunt in hac nostra regia civitate propter venerabiles imagines; qualiter qui ante nos regnaverunt, eas destruxerunt, & in dehonestatem atque injuriam posuerunt: (utinam illis non imputetur; melius enim fuerat non mittere manus suas in ecclesiam:) & omnem populum qui hic est, immo orientalem eodem B modo seduxerunt, & in propriam voluntatem retraxerunt: usquequo Deus suscitavit nos regnare in his, qui in veritate quærimus gloriam ejus, & tenere quæ tradita sunt ab apostolis suis, & omnibus suis doctoribus. Unde nunc constanter cum mundo corde & vero cultu, quæ ad Deum pertinent, una cum omnibus subditis nostris, & his sacerdotibus doctissimis, locuti sumus, & cum consilio decrevimus, ut fieret universale concilium. Et rogamus vestram paternam beatitudinem; immo vero Dominus Deus rogat, *qui vult omnes salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire*; ut det seipsam, & nullam tarditatem faciat, & ascendat huc in stabilitatem & firmitatem antiquæ tra- C ditionis super venerabilibus imaginibus. Debitum enim illi est hoc facere; agnoscit vero quia scriptum est: *Consolamini, consolamini populum meum sacerdotes, dicit Dominus.* Et, *Labia sacerdotum custodiunt scientiam, & de ore ejus egredietur lex, quoniam angelus Domini exercituum est.* Et iterum divinus & veritatis prædicator apostolus, qui ab Jerusalem & circuitu usque Illyricum prædicavit evangelium, sic mandavit: *Pascite gregem Domini* cum disciplina, *quem acquisivit proprio sanguine.* Et tamquam verus primus sacerdos, & is qui in loco & sede sancti & superlaudabilis Apostoli Petri præsidet, sicut dictum est, ascendat; & simul cum omnibus sacerdotibus, qui hic sunt, inveniatur, & voluntas Domini fiat: *Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo,* D sicut evangelice didicimus, *ibi sum in medio eorum.* Certificetur enim & confirmetur a magno Deo & rege, omniumque Domino nostro Jesu Christo, & a nobis servis ejus, quod ascendentem vestram paternam & sacram beatitudinem huc cum omni honore & gloria habemus & suscipere, & quæ opportuna sunt imparari. Et iterum expleto capitulo, quod beneplacito Dei Christi speramus fieri, cum honore & magnitudine præire illam habemus ad remeandum ad propria. Si enim non potuerit ascendere huc (quod putamus non fieri: scimus enim eum studiosum esse circa divina) eligat viros honorabiles, habentes scientiam, & dirigat una cum syllabis, ut inveniantur ex persona sacræ & paternæ vestræ beatitudinis hic. E Verumtamen convenientibus ipsis cum omnibus sacerdotibus qui hic sunt, synodice confirmetur antiqua traditio sanctorum patrum nostrorum, & confundatur omne zizanium male plantatum: & Domini nostri salvatoris Jesu Christi verbum impleatur, quoniam *porta inferi non prævalebunt adversus eam.* Et ex hoc non fit schisma & separatio in una sancta catholica & apostolica ecclesia, cujus est caput ipse Christus verus Deus noster. Constantinum præterea sanctissimum episcopum [a] Leontinum Christo amabilis Siciliæ nostræ insulæ, quem etiam novit paterna vestra beatitudo, adduximus ad nos, & facie ad faciem loquentes direximus cum præsenti nostra vene-

1. Tim. 2. *Isai. 40.* *Malach. 2.* *Rom. 15.* *Act. 20. 28.* *Matth. 18.* *Matth. 16.* *a al. Leontinum.*

rabili jussione ad vos. Qui cum venerit ad vos, continuo absolve eum, ut remeet ad nos, scribens nobis per ipsum adventum tuum, quibus diebus habet moveri illinc, & proficisci ad nos. Porro sanctissimum episcopum Neapolitanum omnino tenere habet, ut cum ipso ascendat huc. Etenim iter vestrum per Neapolim & Siciliam habet fieri; & super hoc stratego Siciliæ jussimus, ut omnis requiei & honoris vestri curam habeat, quo veniat vestra paterna beatitudo ad nos. (Legimus.) Data IV. Kalendas Septembris, indictione VII. a regia urbe.

Anno Christi 784.

ACTA SEPTIMÆ SYNODI.

Apologeticus ad populum a Tarasio a secretis compendiose dictus, die qua intimaverunt imperantes Irene & Constantinus populis, ut fieret patriarcha: qui & promotus est indictione octava, anno a creatione mundi 6293.

Anno Christi 784.

IMmaculatæ fidei nostræ, id est, Christianorum custodes, & eorum quæ in gloriam Dei fiunt æmulatores, fideles Imperatores nostri, tamquam omnium in beneplacitum ejus, & in commodum nostrum, Christianorum videlicet curam facientes, & maxime nunc ecclesiastica negotia diligenter & solicite considerantes, quo summus sacerdos in hac regia urbe sua constitueretur; in suæ pietatis animum me assumpserunt, & ut manifestum mihi redderetur quod consiliati sunt, præceperunt. Cum ego hoc me indignum esse pronuntiarem, & nullam condescensionem facerem (ut pote qui jugum hujus sarcinæ portare & sufferre non possem) jusserunt me adduci ante faciem vestram, pro eo quod & hujus consilii participes effecti sitis. Et nunc, viri Dominum timentes, & eum semper in cordibus vestris habentes, vos aio, qui Christi vocatione, veri videlicet Dei nostri, nominamini Christiani; Audite brevis sermonis ab exiguitate ac humilitate nostra rationem. Ego quidem quidquid pissimis Imperatoribus nostris & per omnia orthodoxis responderim, etiam in conspectu vestro rationis meæ apologia respondeo. Timore deprimor ad consentiendum huic electioni, & revereor a facie Dei currere taliter & quomodolibet incircumspecte, ut non terribili damnationi succumbam. Si enim Paulus divinus Apostolus, qui Dei voces audivit, cælumque habuit *correptorem, & paradisi inspector effectus est, audivitque arcana verba, & portavit nomen Dei in conspectu nationum & regum, Corinthus scribens dicebat: *Ne forte cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar:* quomodo ego qui in mundo conversatus, & cum laicis connumeratus, imperatoriis ministrationibus militavi, sic absque dijudicatione atque circumspectione possum insilire ad sacerdotii magnitudinem? Horrendum conamen ad exiguitatem meam, & temerarium studium: causa vero timoris, & meæ refutationis, hæc est. Aspicio enim & video ecclesiam, quæ super petram Christum Deum nostrum fundata est, scissam nunc & divisam, & nos alias atque aliter loquentes, & aliter eos Christianos qui in Oriente unius nobiscum sunt fidei; sed & his concordantes occidentales, & nos ab omnibus illis alienatos, & a se per singulos dies anathematizatos habere. Dira pœna est anathema, procul a Deo emittit, & e regno cælorum persequitur, & ducit in tenebras exteriores. Nescit ecclesiæ lex vel terminus sectam sive contentionem; sed sicut novit confiteri unum baptisma, unam fidem, ita & concordiam unam in omni ecclesiastico negotio. Nihil enim est in conspectu Dei tam acceptum atque placabile, quam ut unum simus, & una efficiamur ecclesia catholica, quemadmodum in sinceræ nostræ fidei symbolo confitemur. Et petimus nos, fratres, ut reor & vos, quoniam scio vos timorem Dei habere, a piissimus & orthodoxis Imperatoribus nostris synodum universalem

* In Græco, scholam al. correptionem.

1. Cor 9.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ.

Ἀπολογητικὸς πρὸς τὸν λαὸν σχεδιασθεὶς ἐν τῇ ἡμέρᾳ, ᾗ ἐδήλωσαν οἱ βασιλεύοντες τοῖς λαοῖς τοῦ γενέσθαι πατριάρχην, παρὰ Ταρασίου, τοῦ καὶ προχειρισθέντος εἰς ἰνδικτιῶνα ὀγδόην, ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου ςσϟγ´.

ΟΙ τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως τῶν Χριστιανῶν φύλακες, καὶ ζηλωταὶ τῶν εἰς δόξαν Θεοῦ γινομένων πιστοὶ βασιλεῖς ἡμῶν, ὡς πάντων εἰς ἀρέσκειαν αὐτοῦ, καὶ εἰς συμφέρον ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν τὴν φροντίδα ποιούμενοι, μάλιστα δὲ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ νῦν ἐπιμελῶς διαμεριμνήσαντες, καὶ διασκεψάμενοι τὸ ἀρχιερέα προχειρισθῆναι ἐν ταύτῃ τῇ βασιλίδι αὐτῶν πόλει, ἐπὶ τὸν ἐμὸν αὐτῶν νοῦν μετέλαβον, καὶ φανερῶς μοι ἐξηπλῶσαι τὰ βεβουλευμένα αὐτοῖς ἐκέλευσαν. ἐμοῦ δὲ πρὸς τοῦτο ἀνάξιον ἐμαυτὸν εἶναι ἀποφαινομένου, καὶ μηδεμίαν συγκατάθεσιν ποιουμένου, ὡς τὸν ζυγὸν τοῦ φορτίου μὴ δυναμένου βαστάσαι ἢ ὑπενεγκεῖν, ἐκέλευσάν με προαχθῆναι κατὰ πρόσωπον ὑμῶν, διότι καὶ σύμψηφοι γεγόνατε τῇ βουλῇ ταύτῃ. καὶ νῦν οὖν, ἄνδρες φοβούμενοι τὸν Θεόν, καὶ ἔχοντες αὐτὸν ἀεὶ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, οἱ τῇ Χριστοῦ κλήσει τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν ὀνομαζόμενοι, Χριστιανοὶ λέγω, ἀκούσατε βραχεῖ λόγῳ ἀπολογίας περὶ τῆς ἡμετέρας εὐτελείας καὶ οὐδενότητος. ἐγὼ μὲν ὅπερ τοῖς εὐσεβέσιν ἡμῶν βασιλεῦσι καὶ κατὰ πάντα ὀρθοδόξοις ἀπελογησάμην, καὶ ἐνώπιον ὑμῶν προσαπολογοῦμαι· ὅτι φόβῳ συνέχομαι καταθέσθαι ἐπὶ τῇ ψήφῳ ταύτῃ, καὶ εὐλαβοῦμαι ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ προσδραμεῖν οὕτως ἁπλῶς, καὶ ὡς ἔτυχεν ἀπερισκέπτως, ἵνα μὴ ὑποπέσω φοβερῷ κατακρίματι. εἰ γὰρ ὁ Θεοῦ φωνῶν ἀκροασάμενος, οὐρανόν τε ἐσχηκὼς παιδευτήριον, καὶ παραδείσου θεωρὸς γενόμενος, ἀκούσας τε ἄῤῥητα ῥήματα, καὶ βαστάσας τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων, Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος Κορινθίοις γράφων ἔλεγε· μή πως ἄλλοις κηρύξας αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι· πῶς ἐγὼ ὁ τῷ κόσμῳ συναναστρεφόμενος, καὶ μετὰ λαϊκῶν τελούμενος, καὶ στρατευόμενος ἐν ταῖς βασιλικαῖς ὑπηρεσίαις, οὕτω χωρὶς ἀνακρίσεως καὶ περισκέψεως δύναμαι εἰσπηδῆσαι εἰς τὸ τῆς ἱερωσύνης μέγεθος, φοβερὸν τὸ ἐγχείρημα πρὸς τὴν ἐμὴν σμικρότητα, θρασὺ τὸ ἐπιτήδευμα. ἡ δὲ αἰτία μάλιστα τοῦ φόβου καὶ τῆς ἐμῆς παραιτήσεώς ἐστιν αὕτη· ὁρῶ καὶ βλέπω τὴν ἐπὶ τὴν πέτραν Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν τεθεμελιωμένην ἐκκλησίαν αὐτοῦ διεσχισμένην νῦν καὶ διῃρημένην, καὶ ἡμᾶς ἄλλοτε ἄλλως λαλοῦντας· καὶ τοὺς τῆς ἀνατολῆς ὁμοπίστους ἡμῶν Χριστιανοὺς ἑτέρως. καὶ συμφωνοῦντας μὲν αὐτοῖς τοὺς τῆς δύσεως, ἀλλοτριουμένους δὲ ἡμᾶς ἐκείνων ἁπάντων, καὶ καθ' ἑκάστην ὑπ' αὐτῶν ἀναθεματιζομένους. δεινὸν ἐστὶ τὸ ἀνάθεμα, πόῤῥω τοῦ Θεοῦ βάλλει, καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐκδιώκει, ἀπάγει εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. οὐκ οἶδεν ὁ τῆς ἐκκλησίας νόμος καὶ ὅρος αἵρεσιν ἢ φιλονεικίαν, ἀλλ' ὥσπερ οἶδεν ὁμολογεῖν ἓν βάπτισμα, μίαν πίστιν, οὕτω καὶ συμφωνίαν μίαν ἐπὶ παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ πράγματος. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἐστὶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ εὐαπόδεκτον καὶ ἵλεων, ὡς τὸ ἑνωθῆναι ἡμᾶς, καὶ γενέσθαι μίαν καθολικὴν ἐκκλησίαν, καθὰ καὶ ἐν τῷ συμβόλῳ τῆς εἰλικρινοῦς ἡμῶν πίστεως ὁμολογοῦμεν. καὶ αἰτούμεθα, ἀδελφοί· οἶμαι δὲ καὶ ὑμεῖς, ἐπειδὴ γινώσκω τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἔχειν ὑμᾶς· παρὰ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ ὀρθοδόξων βασιλέων ἡμῶν, σύνοδον οἰκουμενικὴν

συναθροισθῶμεν, ἵνα γενώμεθα οἱ τοῦ ἑνὸς Θεοῦ ἕν· καὶ οἱ τῆς τριάδος, ὁμόφρονες καὶ ὁμόψυχοι καὶ ὁμότιμοι· οἱ τῆς κεφαλῆς ἡμῶν Χριστοῦ, σῶμα ἓν συναρμολογούμενον καὶ συμβιβαζόμενον· οἱ τοῦ ἁγίου πνεύματος, οὐ κατ' ἀλλήλων, ἀλλὰ σὺν ἀλλήλοις· οἱ τῆς ἀληθείας, τὸ αὐτὸ φρονοῦντες καὶ λέγοντες, καὶ μὴ ᾖ ἔρις καὶ διχοστασία ἐν ἡμῖν· ὅπως ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν, φρουρήσῃ πάντας ἡμᾶς. καὶ εἰ μὲν νῦν κελεύουσιν οἱ τῆς ὀρθοδοξίας πρόμαχοι βασιλεῖς ἡμῶν ἐπὶ τῇ ἐμῇ δικαίᾳ αἰτήσει ἐπινεῦσαι, συγκατατίθεμαι κἀγώ, καὶ τὴν κέλευσιν αὐτῶν ἐκπληρῶ, καὶ ὑμῶν τὴν ψῆφον ἀσπάζομαι· εἰ δὲ μή γε, ἀδυνάτως ἔχω τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα μὴ ὑποβληθῶ τῷ ἀναθέματι, καὶ εὑρεθῶ καταδεδικασμένος ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κριτοῦ τῶν ὅλων καὶ τῆς δικαιοκρισίας· ἔνθα οὔτε βασιλεῖς, οὔτε ἱερεῖς, οὔτε ἄρχοντες, οὔτε πλῆθος ἀνθρώπων δυνατόν με ἐξελέσθαι. καὶ ὅτι ἀρεστὸν ᾖ ἀρεστὸν ὑμῖν, ἀδελφοί, δότε τῆς ἐμῆς ἀπολογίας, θελήσει δὲ μᾶλλον αἰτήσεως τὴν ἀπόκρισιν. ἀσμένως δὲ ἠκροάσαντο πάντες τῶν λαληθέντων, συμφωνήσαντες τῷ γενέσθαι σύνοδον· τινὲς δὲ ὀλίγοι τῶν ἀφρόνων ἀνεβάλλοντο. ὁ δὲ ἀσηκρῆτις πάλιν πρὸς τὸν λαὸν διαλεγόμενος ἀπεκρίνατο· ὅτι ὁ κύριος Λέων ὁ βασιλεὺς κατέστρεψε τὰς εἰκόνας, καὶ ἡ σύνοδος, ὅτε ἐγένετο, κατεστραμμένας αὐτὰς εὗρε. καὶ διότι ἀπὸ βασιλικῆς χειρὸς κατεστράφησαν, πάλιν ζήτησιν ἔχει τὸ κεφάλαιον, ὅτι ἀρχαίαν συνήθειαν παραδεδομένην ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κατετόλμησαν, ὡς ἔδοξεν αὐτοῖς, ἀφανίσαι· ἀλλ' ἡ ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ οὐ δέδεται. προχειρισθεὶς δὲ ἔγραψε συνοδικὰ τοῖς πατριάρχαις, Ῥώμης, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, καὶ τῆς ἁγίας πόλεως· ἅπερ εὑρήσεις ἐν τῇ δευτέρᾳ καὶ τρίτῃ πράξει, μετὰ καὶ τῶν ἀντιγράφων παρ' αὐτῶν.

Συγγραφὴ σύντομος, δηλωτικὴ τῶν πραχθέντων πρὸ τῆς συνόδου.

Ἐλθόντων ἀπὸ Ῥώμης Πέτρου καὶ Πέτρου τῶν θεοφιλεστάτων πρεσβυτέρων, καὶ ἀποκομισάντων τὰ προαναφερόμενα γράμματα· ἐκ δὲ τῆς ἀνατολῆς, Ἰωάννου καὶ Θωμᾶ τῶν εὐλαβεστάτων πρεσβυτέρων καὶ μοναχῶν καὶ συγκέλλων γενομένων τῶν ἐκεῖσε πατριαρχῶν, καὶ αὐτῶν ὁμοίως ἀγαγόντων τὰ προδηλωθέντα γράμματα, προσέταξαν οἱ τὸ βασίλειον ἀνανεώσαντες συναθροισθῆναι τοὺς ἐπισκόπους. αὐτῶν δὲ ἀφικομένων ἐν τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει, ἐν τῇ Θρᾴκῃ τὰς διατριβὰς ἐποιοῦντο οἱ αὐτοὶ κράτιστοι βασιλεῖς. οἱ δὲ πλείους τῶν ἐπισκόπων τῇ αἱρέσει τῶν χριστιανοκατηγόρων εἰσκαλινδούμενοι ἐτύρβαζον μετὰ λαϊκῶν τινων πολλῶν τὸν ἀριθμόν, μὴ καταδέχεσθαι γενέσθαι σύνοδον, ἀλλὰ συγχαίρειν τῇ καθαιρέσει καὶ τῇ ὕβρει τῶν σεπτῶν εἰκόνων· καὶ φατρίας οὐκ ὀλίγας καὶ ψιθυρισμοὺς κατὰ τοῦ πατριάρχου κινοῦντες, ὥστε καὶ παρασυναγωγὰς ἐποιοῦντο. ταῦτα οὖν βουλευομένων αὐτῶν, οὐκ ἔλαθε τὰς ἀκοὰς τοῦ πατριάρχου, ἀλλ' ἔτι τὰς παρασυναγωγὰς αὐτῶν ποιουμένων, ἐδήλωσεν αὐτοῖς, ὅτι ἡ Κωνσταντινούπολις ἐπίσκοπον ἔχει· ἐκτὸς εἰδήσεως αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ὑμῖν ἄδεια ποιεῖν παρασυναγωγάς· ἐπεὶ κατὰ τοὺς κανόνας τῇ καθαιρέσει ὑποβάλλεσθε. καὶ ἀκούσαντες οἱ ἐπίσκοποι ἑαυτοὺς συνέστειλαν φόβῳ τινὶ συσχεθέντες. εἰσελθόντων οὖν τῶν βασιλέων, καὶ τοῦ λαοῦ τῶν ταγμάτων, σχολαρίων, * ἐξκουβιτόρων τε καὶ τῶν λοιπῶν στρατιωτῶν τῶν στρατευομένων ἐν τῇ βασιλίδι πόλει, ὁρίζεται γενέσθαι ἡ σύνοδος ἐν τῷ σεπτῷ ναῷ τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων. τῇ πρὸ μιᾶς οὖν τῆς ταχθείσης ἡμέρας κατὰ τὸ δειλινὸν ἐκινήθησαν οἱ στρατευόμενοι θυμῷ ζέοντες, καὶ μανίαν πνέοντες· καὶ ἐλθόντες ἐν τῷ λουτῆρι τῆς ἁγίας καθολικῆς ἐκκλησίας, ἄλλος τι ἄλλο ἔκραζε. πάντων δὲ ἡ φωνὴ εἰς ἓν κατέληγε, μὴ καταδέχεσθαι γενέσθαι σύνοδον. τοῦ δὲ πατριάρχου ἀναγαγόντος τὴν ὑπόθεσιν τοῖς βασιλεῦσιν, οὐδαμῶς

* al. ἐξκουβιτόρων.

A collegi; ut efficiamur nos, qui unius Dei sumus, unum; qui Trinitatis cultores exsistimus, uniti & unanimes & collegæ; & qui capitis nostri Christi sumus, efficiamur corpus unum, compactum atque connexum: & qui sancti Spiritus sumus, efficiamur non contra invicem, sed pro invicem: & qui veritatis exsistimus, efficiamur idipsum sapientes atque dicentes, & non sit in nobis certamen sive dissensio: ut pax Dei, quæ exsuperat omnem sensum, muniat omnes nos. Et si quidem jusserint orthodoxiæ propugnatores, Imperatores videlicet nostri, postulationi meæ justæ annuere, consentio & ego, & jussionem eorum implebo: sin autem, impossibile mihi est hoc facere, ne subjiciar anathemati, & inveniar
B condemnatus in die Domini nostri & justi judicis; ubi neque [a] Imperator, neque [b] sacerdos, neque [c] princeps, neque hominum multitudo poterit eripere me. Et quidquid placuerit vobis, fratres, date apologiæ meæ, immo vero petitioni meæ responsum. Et libenter audierunt omnes quæ dicta sunt, consensum præbentes, ut fieret synodus. Quidam autem perpauci ex insipientibus differebant. At vero qui a secretis, rursum ad populum disputans respondebat, quia dominus Leo Imperator subvertit imagines; & quando synodus facta est, subversas illas invenit: & quod propter imperatoriam manum subversæ sunt, iterum quæstionem habet idem capitulum; quoniam antiquam consuetudinem in ecclesia traditam præsum-
C pserunt, sicut eis libitum fuit, exterminare: sed veritas Dei non est illigata. Promotus autem scripsit synodicas litteras patriarchis, Romæ, Alexandriæ, Antiochiæ, & sanctæ civitatis, quas invenies secunda & tertia actione, cum rescriptis eorum.

[a] al. imperatores.
[b] al. sacerdotes.
[c] al. principes.

Conscriptio brevis, indicans quæ facta sunt ante synodum.

Venientibus itaque a Roma quidem Petro & Petro Deo amicissimis presbyteris, & deferentibus prælatas litteras: ab oriente vero, Joanne & Thoma reverentissimis presbyteris & monachis at-
D que syncellis patriarcharum ibidem exsistentium, & ipsis pari modo deferentibus prænotatas litteras: præceperunt [d] instauratores imperii convenire episcopos. Qui cum pervenissent in conservatam a Deo & regiam urbem, apud Thraciam moras faciebant potentissimi principes. Plures autem ex [e] ipsis in hæresi Christianos-accusantium volutati conturbabant, una cum quibusdam non pauco numero laicis, non admittendum ad efficiendam synodum, sed consentiendum depositioni & injuriæ venerabilium imaginum; & factiones non paucas, & susurrationes contra patriarcham commovebant, ita ut conventicula facerent. Hæc ergo consiliantibus illis, aures non latuit patriarchæ: sed adhuc conciliabula sua facientibus,
E dixit eis, quia Constantinopolis episcopum habet, & præter notitiam ejus non est vobis licentia conventicula faciendi. Nam secundum canones depositioni subjicimini. Quo audito episcopi retraxerunt se timore quodam obsessi. Intrantibus itaque Imperatoribus, & populi ordinibus, scholariis videlicet, excubitoribus, & ceteris militibus quæ militabant in regia urbe, definitur fieri synodus in venerabili templo sanctorum & laudabilium Apostolorum. Igitur pridie quam status dies advenisset, per meridiem commoti sunt milites furore ferventes, insaniamque spirantes; & venientes ad lucerem sanctæ catholicæ ecclesiæ, aliud atque aliud clamabant. Sed vox omnium in unum terminabatur, quia videlicet non esset permissum fieri synodum. Porro patriarcha relata causa Imperatoribus, nequaquam prohibitus est, quo-

[d] Pro, moderatores.
[e] al. episcopis.

a In Græco, sed postridie facta est congregatio episcoporum in ipso.

A minus fieret episcoporum conventus in prædicto venerabili templo. a Factisque quibusdam allocutionibus tam a sanctissimo patriarcha, quam a Deo amabilibus antistitibus, & lectis quibusdam synodicis conscriptis, quæ perhibent, non oportere aliquando synodum universalem fieri præter consensum ceterorum sanctissimorum patriarcharum: cumque legerentur hæc, facta est turba militum, & ante januas venerandi templi simultatem & clamorem faciebant, qui ex summissione quorumdam episcoporum, qui in synodo male sentiebant, ad hoc moti reperti sunt esse. Quibus peractis, imperium per cubicularium omni synodo jussit dicere: Interim abscedite, ut populi inordinatum impetum evadamus; & posthac voluntas Domini fiet: taliter quod antistitibus e templo egredientibus, quidam eorum veritati resistentes B cum turba concinnaverunt, & impie declamationem faciebant pseudosyllogi, (b *Sed catholicus scriptor hæreticorum conciliabulum, quod ante hanc synodum factum est, quodque septimam synodum appellabant, pseudosyllogum, falsum collegium nuncupat:*) ut septimam hanc synodum collaudantes atque nominantes.

b Verba Anastasii.

Anno Christi 786.

Cum ergo taliter malignum concilium clamorem emisisset, & hora esset quasi sexta, domum jam esurientes abibant, & ita commotio seditionis sopita est. Tunc Imperatores jusserunt milites exire, quasi sub prætextu quidem hostilis aciei, dantes famam, quod gens Agarenorum hostiliter fuisset egressa. In veritate autem eos foras pellebant de regia civitate. Ergo C cum fecissent isti viam usque ad Malagenam, per jussionem eorum omnes expellebant pariter & c aspernabantur, ne horum cura fieret, jubentes singulos abire in patriam suam. Quibus ita peractis, mansit ecclesia anno uno quieta, tantummodo patriarcha verbum veritatis omnibus prædicante. Et mox anno transacto, denuo præcipiebant piissimi Imperatores, ut fieret synodus in Nicænorum metropoli: & præceptum deveniebat in finem d episcopis quasi congregatis in unum. Similiter & patriarcha cum vicariis orientis & occidentis ad eamdem pervenit urbem: & facta est synodus beneplacito Dei secundum actiones quæ prosequuntur.

c Ex Græco, & dimittebant, quod eorum opera non indigerent.

d Ex Græco, episcopis scilicet congregatis.

A ἀπεφασίσθη τὸ γενέσθαι τὴν συνάθροισιν τῶν ἐπισκόπων ἐν τῷ προειρημένῳ σεπτῷ ναῷ· ἀλλὰ τῇ ἑπομένῃ γίνεται ἡ συναγωγὴ τῶν ἐπισκόπων ἐν αὐτῷ. καὶ γενομένων τινῶν ὁμιλιῶν παρά τε τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου, καὶ τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, καὶ ἀναγνωσθέντων τινῶν συνοδικῶν τῶν διαγορευόντων μὴ δεῖν γενέσθαι ποτὲ σύνοδον οἰκουμενικὴν παρεκτὸς συμφωνίας τῶν λοιπῶν ἁγιωτάτων πατριαρχῶν· καὶ τούτων ἀναγινωσκομένων, ὄχλος ἐγένετο παρὰ τῶν στρατευομένων· καὶ πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ σεπτοῦ ναοῦ στάσιν καὶ κραυγὴν ἐποιοῦντο, ἐξ ὑποβολῆς τινων τῶν ἐν τῇ συνόδῳ κακοφρόνων ἐπισκόπων εἰς τοῦτο κινηθέντες. ὧν γενομένων, ἡ βασιλεία ἀπέστειλε διὰ κουβικουλαρίου πάσῃ τῇ συνόδῳ προσειπεῖν· νῦν ὑποχωρήσατε, ἵνα τὴν τοῦ λαοῦ ἄτακτον φορὰν ἐκφύγωμεν· καὶ μετὰ τοῦτο τὸ θέλημα τοῦ κυρίου B γενέσθω. οὕτως γὰρ τῶν ἐπισκόπων ἐκ τοῦ ναοῦ ἐξελθόντων, τινὲς αὐτῶν ἀντιπαραταττόμενοι τῇ ἀληθείᾳ, τῷ ὄχλῳ συναπήχθησαν, καὶ δυσσεβῶς ἀνάρρησιν ἐποιοῦντο τῷ ψευδοσυλλόγῳ, ἑβδόμην ταύτην σύνοδον ἀναφημοῦντες. οὕτως οὖν τῆς πονηρᾶς βουλῆς κραυγὴν ἀφιείσης, καὶ ὥρας οὔσης ὡσεὶ ἕκτης, γενόμενοι πρόσπεινοι οἴκαδε ἐπορεύοντο· καὶ οὕτως ἡ τῆς στάσεως κίνησις εἰς σιγὴν κατέστη. τηνικαῦτα οἱ βασιλεῖς ἐκέλευσαν τοὺς στρατευομένους ἐξελθεῖν, προφάσει μὲν παρατάξεως ἐχθρικῆς, δόντες φήμην, ὅτι τὸ ἔθνος τῶν Ἀγαρηνῶν πολεμικῶς ἐξώρμησε· τῇ δὲ ἀληθείᾳ ἔξω τῆς βασιλευούσης αὐτοὺς ἐξέλαυνον πόλεως. τούτων οὖν τὴν ὁδὸν ποιησάντων ἕως τῶν Μαλαγίνων, διὰ κε- C λεύσεως αὐτῶν ἅπαντας ἐξώθουν καὶ ἀπέβαλλον, τὸ μὴ χρείαν αὐτῶν προσδεῖν, κελεύοντες ἕκαστον ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἰδίαν πατρίδα. τούτων οὕτως πραχθέντων διέμεινεν ἡ ἐκκλησία ἐνιαυτὸν ἕνα ἐν ἡσυχίᾳ, καὶ μόνον ὁ πατριάρχης τὸν τῆς ἀληθείας λόγον πᾶσιν ἐκήρυττε. καὶ δὴ τοῦ ἐνιαυτοῦ παρελθόντος, αὖθις προσέταξαν οἱ εὐσεβεῖς βασιλεῖς τοῦ γενέσθαι σύνοδον ἐν τῇ Νικαέων μητροπόλει· καὶ ἡ πρόσταξις εἰς πέρας κατήντα, τῶν ἐπισκόπων δῆθεν συναθροισθέντων. ὡσαύτως καὶ ὁ πατριάρχης μετὰ τῶν τοποτηρητῶν τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς δύσεως παρεγένετο ἐν τῇ αὐτῇ πόλει· καὶ γέγονεν ἡ σύνοδος εὐδοκίᾳ Θεοῦ κατὰ τὰς ἐπιφερομένας πράξεις.

Actio I.

PRIMA ACTIO.

D

Monumenta synodi apud Nicæam secundo celebratæ.

Collata cum mss. Collegii Parisiensis Societatis Jesu.

Anno Christi 787.

IN nomine Domini & dominatoris Jesu Christi veri Dei nostri, imperio piissimorum & amicorum Christi dominorum nostrorum Constantini & Irenes matris ejus, octavo anno consulatus eorum, octavo Kalendas Octobris, indictione XI.

Conveniente sancta & universali synodo, quæ per divinam gratiam & piam sanctionem eorumdem Deo confirmatorum Imperatorum congregata est in Nicæensium clara metropoli Bithyniensium provinciæ: E id est, Petro reverentissimo archipresbytero sanctissimæ Romæ ecclesiæ scilicet Apostoli Petri, & Petro reverentissimo presbytero, monacho & abbate venerabilis monasterii sancti Sabbæ Romæ siti, retinentibus locum Apostolicæ sedis almi & sanctissimi archiepiscopi senioris Romæ Hadriani: Tarasio almo & sanctissimo archiepiscopo magni nominis Constantinopoleos novæ Romæ, Joanne ac Thoma reverentissimis presbyteris, monachis & vicariis apostolicarum sedium orientalis diœceseos, Agapito episcopo Cæsareæ Cappadociæ, Joanne episcopo Ephesi, Constantino episcopo Constantiæ Cypriorum in-

ΠΡΑ͂ΞΙΣ ΠΡΩ΄ΤΗ.

Anno Christi 787.

Ὑπόμνημα τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου τὸ δεύτερον.

EN ὀνόματι τοῦ κυρίου καὶ δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν, βασιλείας τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν δεσποτῶν Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς αὐτοῦ μητρός, ἔτους ὀγδόου τῆς αὐτῶν ὑπατείας, πρὸ ὀκτὼ καλανδῶν Ὀκτωβρίων, ἰνδικτιῶνος ἑνδεκάτης.

Συνελθούσης τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, τῆς κατὰ θείαν χάριν καὶ εὐσεβὲς θέσπισμα τῶν αὐτῶν θεοκροτήτων βασιλέων συναθροισθείσης ἐν τῇ Νικαέων λαμπρᾷ μητροπόλει τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας· τουτέστι, Πέτρου τοῦ εὐλαβεστάτου πρωτοπρεσβυτέρου τῆς κατὰ τὴν Ῥώμην ἁγιωτάτης ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Πέτρου, καὶ Πέτρου τοῦ εὐλαβεστάτου πρεσβυτέρου, μοναχοῦ καὶ ἡγουμένου τῆς κατὰ τὴν Ῥώμην εὐαγοῦς μονῆς τοῦ ἁγίου Σάββα, ἐπεχόντων τὸν τόπον τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας τοῦ ὁσιωτάτου καὶ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀδριανοῦ· Ταρασίου τοῦ ὁσιωτάτου καὶ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς μεγαλωνύμου Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης, Ἰωάννου καὶ Θωμᾶ τῶν εὐλαβεστάτων πρεσβυτέρων, μοναχῶν καὶ τοποτηρητῶν τῶν ἀποστολικῶν θρόνων τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως, Ἀγαπίου ἐπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας, Ἰωάννου ἐπισκόπου Ἐφέσου, Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Κωνσταντίας τῆς Κυπρίων νή-

Anno Christi 787.

A σου, Νικολάου ἐπισκόπου Κυζίκου, Εὐθυμίου ἐπισκόπου Σάρδης, Πέτρου ἐπισκόπου Νικομηδείας, Σταυρακίου ἐπισκόπου Χαλκηδόνος, Ηλία ἐπισκόπου Κρήτης, Επιφανίου διακόνου τῆς ἐκκλησίας Κατάνης, καὶ τὸν τόπον ἐπέχοντος Θωμᾶ ἀρχιεπισκόπου Σαρδινίας, Ιωάννου μοναχοῦ καὶ τὸν τόπον ἐπέχοντος Νικηφόρου ἐπισκόπου Δυῤῥαχίου, Δανιὴλ ἐπισκόπου Αμασείας, Νικολάου μοναχοῦ καὶ ἡγουμένου μονῆς ἐπιλεγομένης Απρου, καὶ τὸν τόπον ἐπέχοντος τοῦ μητροπολίτου Τυάνων· Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Γαγγρῶν, Νικήτα ἐπισκόπου Κλαυδιουπόλεως, Θεοφυλάκτου διακόνου καὶ ὑποτηρητοῦ τῆς Σταυρουπολιτῶν μητροπόλεως, Εὐσταθίου ἐπισκόπου Λαοδικείας, Μιχαὴλ ἐπισκόπου Συνάδων, Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Πέργης, Αναστασίου ἐπισκόπου Νικοπόλεως τῆς παλαιᾶς Ηπείρου, Χριστοφόρου ἐπισκόπου Φασιδίου, Θεοδώρου ἐπισκόπου Σελευκείας, Βασιλείου ἐπισκόπου Συλαίου, B Νικολάου μοναχοῦ καὶ ὑποτηρητοῦ τῆς μητροπόλεως Μωκισσοῦ, Μανουὴλ ἐπισκόπου Αδριανουπόλεως Θράκης, Κωνσταντίνου ἐπισκόπου τοῦ Ρηγίου, Κυρίλλου μοναχοῦ καὶ τὸν τόπον ἐπέχοντος Νικήτα ἐπισκόπου Γοτθίας, Θεοδώρου ἐπισκόπου Κατάνης, Ιωάννου ἐπισκόπου Ταυρομενίας, Γαυδιόσου ἐπισκόπου Μεσσήνης, Θεοδώρου ἐπισκόπου Πανόρμου, Στεφάνου ἐπισκόπου Βιβώνων, Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Λεοντίνης, Θεοδώρου ἐπισκόπου Ταυριανῶν, Χριστοφόρου ἐπισκόπου τῆς ἁγίας Κυριακῆς, [a] Θεοτίμου ἐπισκόπου Κροτώνης, Βασιλείου τῶν Νησσῶν, Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Καρίνης, Ιωάννου ἐπισκόπου Τροκάλεως, Θεοφάνους ἐπισκόπου Λιλυβαίου, Θεοδώρου ἐπισκόπου Τροπαίων, Σεργίου ἐπισκόπου Νικοτερῶν, Γαλάτωνος πρεσβυτέρου καὶ τὸν τόπον ἐπέχοντος [b] Στεφάνου ἐπισκόπου Συρακουσῶν, Θεοδώρου C ἐπισκόπου Βιζύης, Μαυριανοῦ ἐπισκόπου Πομπηιουπόλεως, Γρηγορίου πρεσβυτέρου καὶ τὸν τόπον ἐπέχοντος τοῦ ἐπισκόπου Σμύρνης .... ἐπισκόπου Λεοντοπόλεως, Εὐστρατίου ἐπισκόπου [c] Απαμείας, Πέτρου ἐπισκόπου Γερμίων, Ιωάννου ἐπισκόπου Αρκαδιουπόλεως, Σισιννίου ἐπισκόπου τοῦ Παρίου, Επιφανίου ἐπισκόπου Μιλήτου, Γρηγορίου πρεσβυτέρου καὶ ὑποτηρητοῦ τῆς ἐπισκοπῆς Νικοπόλεως, Νικήτα ἐπισκόπου Προικοννήσου, Εὐστρατίου ἐπισκόπου Μηθύμνης, Λέοντος ἐπισκόπου Κίου, Ιωάννου ἐπισκόπου Απρου, Θεοφυλάκτου ἐπισκόπου [d] Κυψέλλων, [e] Θεοφάνους ἐπισκόπου Σουγδαίων, Λέοντος ἐπισκόπου Μεσημβρίας, Ιωάννου ἐπισκόπου Νύσσης, Γεωργίου ἐπισκόπου τῶν βασιλικῶν Θερμῶν, Γεωργίου ἐπισκόπου [f] Καμουλιανῶν, Σωτηρίχου ἐπισκόπου Κισκισσῶν, Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Μασταύρων, Γεωργίου ἐπισκόπου [g] Βριούλων, [h] Θεοδοσίου ἐπισκόπου Νύσσης, Θεοφυλάκτου ἐπισκόπου Τράλλης, Βασιλείου ἐπισκόπου Μαγνησίας τῆς Ανηλίου, Ιγνατίου ἐπισκόπου [i] Πρίνης, Σαββα ἐπισκόπου Ανίων, Βασιλείου ἐπισκόπου Μαγνησίας τῆς Μαιάνδρου, Γρηγορίου ἐπισκόπου Παλαιᾶς πόλεως, Θεοφάνους ἐπισκόπου Καλόης, [k] Λεοντίου ἐπισκόπου [l] Αλγίζων, Νικοδήμου ἐπισκόπου Εὐάζων, Λυκάστου ἐπισκόπου Βαρέτων, Θεοφυλάκτου ἐπισκόπου Υπαίπων, Εὐσταθίου ἐπισκόπου Ερυθρῶν, [m] Θεοφάνους ἐπισκόπου Λεβέδου, Στρατονίκου ἐπισκόπου Κύμης, Θεοφίλου ἐπισκόπου Τύμνων, Κοσμᾶ ἐπισκόπου Μυῤῥίνης, Ολβιανοῦ ἐπισκόπου Ελαίας, Πάρδου ἐπισκόπου Πιτάνης, Βασιλείου ἐπισκόπου Περγάμου, Βασιλείου ἐπισκόπου Αδραμυττίου, [n] Μαρίνου ἐπισκόπου Αντάνδρου, Ιωάννου ἐπισκόπου Ασσοῦ, Λέοντος ἐπισκόπου Φωκαίας, Νικηφόρου διακόνου καὶ τοποτηρητοῦ Γαργάρων, Κωνσταντίνου διακόνου καὶ τοποτηρητοῦ [o] Αγάης, Θεόγνιδος τοποτηρητοῦ [p] Σιὼν πόλεως, Θεοφυλάκτου τοποτηρητοῦ [q] Τίων, Ιωάννου ἐπισκόπου Ραιδεστοῦ, Ιωάννου ἐπισκόπου Πανίου, Μελχισεδὲκ ἐπισκόπου Καλλιπόλεως, Λέοντος ἐπισκόπου Μαδύτων, Σισιννίου ἐπισκόπου Τζουρουλοῦ, Θεοφυλάκτου ἐπισκόπου Χαριουπόλεως, Θωμᾶ ἐπισκόπου [r] Ταονίου, Γρηγορίου ἐπισκόπου Θεοδωρουπόλεως, Σισιννίου ἐπισκόπου [s] Χαλκίδος, Ιωάννου ἐπισκόπου Βρύσεως, Βενιαμὶν ἐπισκόπου Λιζίκου, Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Ιουλιουπόλεως, Πέτρου ἐπισκόπου Ασπόνης, Συνεσίου ἐπισκόπου Κίννης,

[a] al. Θεοδώρου
[b] al. Χριστοφόρου
[c] al. Αμασείας,
[d] In Notitia, Κύψελλα.
[e] al. Στεφάνου
[f] al. Καβουλιανῶν,
[g] al. Κριούλων,
[h] al. Θεοδώρου,
[i] Pro, Πρίνης.
[k] al. Λέοντος
[l] Pro, Αὐγάζων
[m] al. Θεοφυλάκτου
[n] al. Μαρινου ἐπισκόπου Αντάνδρων,
[o] In Notitia est Αγάς.
[p] al. Οσίων
[q] al. Τίου,
[r] In Notitia, Δαονίου,
[s] al. Καλχηδόνος τῆς Θράκης

A sulæ, Nicolao episcopo Cyzici, Euthymio episcopo Sardis, Petro episcopo Nicomediæ, Stauracio episcopo Chalcedonis, Helia episcopo Cretæ, Epiphanio diacono ecclesiæ Catanensis & locum obtinente Thomæ archiepiscopi Sardiniæ; Joanne monacho & locum obtinente Nicephori episcopi Dyrrachii: [a] Damete episcopo Amasiæ, Nicolao monacho & abbate monasterii quod cognominatur Apri, & vicario metropoleos Tyanensium; Constantino episcopo Gangrensium, Niceta episcopo Claudiopoleos, Theophylacto diacono & vicario Stauropolitanorum metropoleos, Eustathio episcopo Laodiceæ, Michaële episcopo Synadensi, Constantino episcopo Pergæ, Anastasio episcopo Nicopoleos veteris Epiri, Christophoro B episcopo Phasidii, Theodoro episcopo Seleuciæ, Basilio episcopo Sylæi, Nicolao monacho & vicario metropoleos Mocissi, Manuël episcopo Hadrianopoleos Thraciæ, Constantino episcopo Rhegii, Cyrillo monacho & locum retinente Nicetæ episcopi Gotthiæ, Theodoro episcopo Catanæ, Joanne episcopo Tauromeniæ, Gaudioso episcopo Messanæ, Theodoro episcopo Panormi, Stephano episcopo Bibonensium, Constantino episcopo Leontinæ, Theodoro episcopo Taurianæ, Christophoro episcopo sanctæ Cyriacæ, [b] Theotimo episcopo Crotonensium, Basilio episcopo Nessiorum, Constantino episcopo Carinæ, Joanne episcopo [c] Ieropoleos, Theophane episcopo Lilybæi, Theodoro episcopo Tropæorum, C Sergio episcopo Nicoterensium, Galatone presbytero & locum retinente [d] Stephani episcopi Syracusani, Theodoro episcopo Bizyæ, Mauriano episcopo Pompeiopoleos, Gregorio presbytero & vicario Smyrnæ...... episcopo Leontopoleos, Sisinnio episcopo Parii, Eustratio episcopo [e] Apamiæ, Petro episcopo Germiorum, Joanne episcopo Arcadiopoleos, Epiphanio episcopo Mileti, Gregorio presbytero & vicario episcopatus Nicopoleos, Niceta episcopo [f] Protonesilorum, Eustratio episcopo Methymnæ, Leone episcopo Cii, Joanne episcopo Apri, Theophylacto episcopo Cypsalorum, [g] Stephano episcopo Sugdaorum, Leone episcopo Mesembriæ, Joanne episcopo Nyssæ, [h] Gregorio episcopo imperialium Thermarum, D [i] Gregorio episcopo Camulianensium, Soterieho episcopo Ciscisensium, Constantino episcopo Mastaurensium, Georgio episcopo Briulensium, [k] Theodosio episcopo Nyssæ, Theophylacto episcopo Trallæ, Basilio episcopo Magnesiæ Anelii, Ignatio episcopo Prinæ, Sabba episcopo Aneorum, Basilio episcopo Magnesiæ Mæandri, Gregorio Palæaspoleos, Theophane episcopo Caloæ, [l] Leone episcopo Algizorum, Nicodemo episcopo Evazensium, Lycasto episcopo Baratensium, Theophylacto episcopo Hypæpensi, Eustathio episcopo Erythrensium [m] Theophane episcopo Lebedi, Stratonico episcopo Cymæ, Theophilo episcopo [n] Cunnensium, Cosma episcopo Myrrhinæ, Olbiano episcopo Elææ, Pardo episcopo E Pitanæ, Basilio episcopo Pergami, Basilio episcopo Adramytii, Marino episcopo [o] Atandri, Joanne episcopo Assi, Leone episcopo Phociæ, Nicephoro diacono & vicario Gargarensium, Constantino diacono & vicario Agahæ, Theognide vicario Sion, Theophylacto vicario [p] Tei, Joanne episcopo Rhædesti, Joanne episcopo Panidos, Melchisedech episcopo Callipoleos, Leone episcopo Madyri, Sisinnio episcopo Zuruli, Theophylacto episcopo Chariopoleos, Thoma episcopo Daonii, Gregorio episcopo Theodoropoleos, Sisinnio episcopo [q] Chalcedonis Thraciæ, Joanne episcopo Bryseos, Benjamin episcopo Lizici, Constantino episcopo Juliopoleos, Petro episcopo Asponæ, Synesio episcopo Cinnæ,

Actio I.

[a] al. Daniele.
[b] In Græco, Theodoro.
[c] al Trocaleos, & Triocaleos.
[d] al. Christophori.
[e] al. Amasiæ.
[f] al Proconnesi, & Præconnesi.
[g] al Theophane.
[h] al. Georgio.
[i] al. Georgio.
[k] al Theodoro.
[l] al. Leontio.
[m] al. Theophylacto.
[n] al Timnensium, pro Temnensium.
[o] Pro Antandri.
[p] Pro Tii.
[q] In ms. Chalcide Thraciæ.

ACTIO I.

ANNO CHRISTI 787.

Theophilo episcopo Anastasiopoleos, Leone episcopi [a]Minzi, Anthimo episcopo Berinopoleos, Spyridone episcopo Cyprensium, Eustathio episcopo Solensium, Theodoro Citii, Georgio episcopo Trimithuntensium, Alexandro episcopo Amathuntos, Michaële episcopo Meletiopoleos, Theodoro episcopo Germæ, Basilio episcopo Adranuthyrensium, Leone episcopo Pœmanini, Symeone episcopo Ocæ, Strategio episcopo Dardanensium, Joanne episcopo Lampsaci, Theodoto episcopo Palæorum, Niceta episcopo [b]Hilei, Leone episcopo Troadensium, Theodoro episcopo Abydi, Anastasio episcopo Tripoleos, Leone episcopo Traculorum, Stephano episcopo Salensium, Joanne episcopo [c]Tabalensium, Stephano episcopo Silandi, Joanne episcopo Setensium, Theophane episcopo [d] Myoniæ, Lycasto episcopo Philadelphiæ, Michaële episcopo Trallæ, [e] Georgio episcopo Gordorum, Joanne episcopo Daldæ, Eustathio episcopo Orcanæ, Theopisto episcopo Hermocapeliæ, David episcopo Helenopoleos, Cyrione episcopo [f] Loti, Theophylacto episcopo Apolloniadis, Constantino episcopo Cæsareæ Bithyniæ, Georgio episcopo Basinopoleos, Leone episcopo [g] Aristæ, Nicephoro episcopo Adrani, Basilio presbytero & vicario Dascylii, Niceta episcopo Melæ, Neophyto episcopo Gordoservorum, Leontio episcopo [h] Linoæ, Leone episcopo Aspendonensium, Joanne episcopo Etenensium, Leone episcopo Amisi, Constantino episcopo Zelensium, Mariano vicario Zalichi, Gregorio episcopo Sinopæ, Gergorio episcopo Nicopoleos [i], Constantino episcopo [k] Asimensium, [l] Gregorio episcopo Amastræ, Heraclio episcopo Iunopoleos, Theophane episcopo Sorensium, Niceta episcopo Dadybrensium, Theophilo episcopo Prusiadis, Constantino episcopo Cratiæ, Niceta episcopo Hadrianopoleos, Joanne episcopo Heracleæ Ponti, Theodoro episcopo Comanensium, Niceta episcopo Hadrianopoleos, Joanne episcopo Heracleæ Ponti, Theodoro episcopo Comanensium, Niceta episcopo Bryzæi, Nicephoro episcopo Clanensium, Leone episcopo Trocnadensium, Leone episcopo Corydalensium, Anastasio episcopo Patarensium, Georgio episcopo Nyssæ, Stephano episcopo Araxorum, Theodoro episcopo Pinarorum, Nicodemo episcopo Sidymensium, Georgio episcopo Huniandi, Constantino episcopo Candybensium, Stauracio episcopo Zenonopoleos, [m] Leone episcopo Limyrensium, Stephano episcopo Caunensium, Constantino episcopo [n] Thensium, Constantino episcopo Combensium, Petro diacono & vicario [o] Oricandensium, Joanne diacono & vicario Phaselidis, Theophylacto diacono & vicario Cariæ, Gregorio episcopo Cibyræ, Basilio episcopo Tabensium, Dorotheo episcopo Neapoleos, Constantino episcopo Alabandensium, Gregorio episcopo Heracliæ, David episcopo Iassi, Gregorio episcopo Mylassensium, Sergio episcopo [p] Begyliensium, Joanne episcopo Myndi, Stauracio episcopo Stadiæ, Gregorio episcopo Stratoniciæ, Anthimo episcopo Hylarimensium, Theophylacto vicario Amyzonis, Niceta vicario Halicarnassi, Mauriano vicario Ceramensium, Theodosio episcopo Chonensium, Michaële episcopo Chæretopensium, Pantoleone episcopo Valentiæ, Georgio episcopo Peltensium, Christophoro episcopo Atanasi, Leone episcopo Eumeniæ, Paulo episcopo Acmoniæ, Gregorio episcopo Temenutherensium, Leone episcopo [q] Traianopoleos, Leone episcopo Aleus, Nicephoro episcopo Lundensium, Georgio episcopo Appiæ, Constantino episcopo Eucarpiæ, Michaële episcopo Hierapoleos, Niceta episcopo Nacoliæ, Christophoro episcopo Promissi, Nicolao episcopo Phytiæ, Theophylacto episcopo Cinnabori, Niceta episcopo Augustopoleos, Constantino episcopo Cottyaëi,

[a] Pro Mnizi, Græce Μνιζου: ut mox Cyprensium, pro Chytrensium.

[b] Pro, Ilii.

[c] In Notitiis & in Ecthesi, Γάβαλα, in Lydia.

[d] Pro, Mæoniæ.

[e] al. Gregorio.

[f] In Græco, Lophi, in Bithynia.

[g] In Ecthesi, Αρίστη: apud Phot. epist. 20. Ερισῦς.

[h] al. Liboæ.

[i] In mss. additur, superioris.

[k] Pro, Sasimensium.

[l] al. Georgio.

[m] In Græco Leontio.

[n] Pro, Tlensium.

[o] In Notitia, Οξύνευδες, in Lycia.

[p] Pro, Begyliensium.

[q] Tranapoleos, Paris. ms.

A Θεοφίλου ἐπισκόπου Αναστασίου πόλεως, Λέοντος ἐπισκόπου Μνιζου, Ανθίμου ἐπισκόπου Βερινουπόλεως, Σπυρίδωνος ἐπισκόπου Κύθρων, Εὐσταθίου ἐπισκόπου Σόλων, Θεοδώρου ἐπισκόπου Κιτίου, Γεωργίου ἐπισκόπου Τριμυθοῦντος, Αλεξάνδρου ἐπισκόπου Αμαθοῦντος, Μιχαὴλ ἐπισκόπου [a]Μελετιουπόλεως, Θεοδώρου ἐπισκόπου Γέρμης, Βασιλείου ἐπισκόπου [b]Αδρανουθήρων, Λέοντος ἐπισκόπου Ποιμανηνοῦ, Συμεὼν ἐπισκόπου Ωκης, Στρατηγίου ἐπισκόπου Δαρδανέων, Ιωάννου ἐπισκόπου Λαμψάκου, Θεοδότου ἐπισκόπου Παλαιοῦ, Νικήτα ἐπισκόπου τοῦ [c]Ιλέου, Λέοντος ἐπισκόπου Τρωάδων, Θεοδώρου ἐπισκόπου Αβύδου, Αναστασίου ἐπισκόπου Τριπόλεως, Λέοντος ἐπισκόπου [d]Τρακούλων, Στεφάνου ἐπισκόπου Σάλων, Ιωάννου ἐπισκόπου Ταβάλων, Στεφάνου ἐπισκόπου [e] Σιλάνδου, Ιωάννου ἐπισκόπου Σίτων, Θεοφάνους ἐπισκόπου Μυωνίας, Λυκάστου ἐπισκόπου Φιλαδελφείας, B Μιχαὴλ ἐπισκόπου Τράλλης, Γρηγορίου ἐπισκόπου Γόρδων, Ιωάννου ἐπισκόπου Δάλδης, Εὐσταθίου ἐπισκόπου [f]Ορκάνης, Θεοπίστου ἐπισκόπου Ερμοκαπηλίας, Δαβὶδ ἐπισκόπου Ελενουπόλεως, Κυρίωνος ἐπισκόπου τοῦ Λόφου, Θεοφυλάκτου ἐπισκόπου Απολλωνιάδος, Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Καισαρείας Βιθυνίας, Γεωργίου ἐπισκόπου [g] Βασινουπόλεως, Λέοντος ἐπισκόπου Αρίστης, Νικηφόρου ἐπισκόπου Αδρανοῦ, Βασιλείου πρεσβυτέρου καὶ τοποτηρητοῦ Δασκυλίου, Νικήτα ἐπισκόπου Μελῆς, Νεοφύτου ἐπισκόπου Γορδοσέρβων, Λεοντίου ἐπισκόπου Λινόης, Λέοντος ἐπισκόπου Ασπένδων, Ιωάννου ἐπισκόπου Ετένων, Λέοντος ἐπισκόπου Αμίσου, Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Ζήλων, Μαριανοῦ τοποτηρητοῦ C Ζαλίχου, Γρηγορίου ἐπισκόπου Σινώπης, Γεωργίου ἐπισκόπου Νικοπόλεως ἄνω, Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Σασίμων, [h]Γρηγορίου ἐπισκόπου Αμάστρης, Ηρακλείου ἐπισκόπου Ιωνοπόλεως, Νικήτα ἐπισκόπου Δαδύβρων, Θεοφάνους ἐπισκόπου Σόρων, Θεοφίλου ἐπισκόπου Προυσιάδος, Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Κρατείας, Νικήτα ἐπισκόπου Αδριανουπόλεως, Ιωάννου ἐπισκόπου Ηρακλείας Πόντου, Θεοδώρου ἐπισκόπου Κομανῶν, Νικήτα ἐπισκόπου [i] Ροιζαίου, Νικηφόρου ἐπισκόπου Κλανέων, Λέοντος ἐπισκόπου Τροκνάδων, Λέοντος ἐπισκόπου Κορυδάλλων, Αναστασίου ἐπισκόπου Πατάρων, Γεωργίου ἐπισκόπου Νύσσης, Στεφάνου ἐπισκόπου Αράξων, Θεοδώρου ἐπισκόπου Πινάρων, Νικοδήμου ἐπισκόπου Σιδύμων, Γεωργίου ἐπισκόπου [k] Οινιάνδου, Κωνσταντίνου ἐπισκόπου [l] Κανδύβων, Σταυρακίου ἐπισκόπου Ζηνωνοπόλεως, Λεοντίου ἐπισκόπου Λιμύρων, Στεφάνου ἐπισκόπου Καύνων, Κωνσταντίνου ἐπισκόπου τῶν Τλῶν, Κωνσταντίνου ἐπισκόπου [m] Κόμβων, D Πέτρου διακόνου καὶ τοποτηρητοῦ Ορικανδέων, Ιωάννου διακόνου καὶ τοποτηρητοῦ Φασήλιδος, Θεοφυλάκτου διακόνου καὶ τοποτηρητοῦ Καρίας, Γρηγορίου ἐπισκόπου Κιβύρας, Βασιλείου ἐπισκόπου Τάβων, Δωροθέου ἐπισκόπου Νεαπόλεως, Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Αλαβάνδων, Γρηγορίου ἐπισκόπου Ηρακλείας, Δαβὶδ ἐπισκόπου Ιασοῦ, Γρηγορίου ἐπισκόπου [n] Μυλάσων, Σεργίου ἐπισκόπου Βεγυλίων, Ιωάννου ἐπισκόπου Μύνδου, Σταυρακίου ἐπισκόπου Σταδίας, Γρηγορίου ἐπισκόπου Στρατονικείας, Ανθίμου ἐπισκόπου Υλαρίμων, Θεοφυλάκτου τοποτηρητοῦ Αμυζόνος, Νικήτα τοποτηρητοῦ Αλικαρνασσοῦ, Μαυριανοῦ τοποτηρητοῦ Κεράμων, Θεοδοσίου ἐπισκόπου Χώνων, Μιχαὴλ ἐπισκόπου [o] Χαιρετόπων, Παντολέοντος ἐπισκόπου Οὐαλεντίας, Γεωργίου ἐπισκόπου Πέλτων, Χριστοφόρου ἐπισκόπου Αταναςοῦ, Λέοντος ἐπισκόπου Εὐμενείας, Παύλου ἐπισκόπου Ακμωνείας, Γρηγορίου E ἐπισκόπου [p] Τημενουθήρων, Λέοντος ἐπισκόπου Τραϊανουπόλεως, Λέοντος ἐπισκόπου Αλιέως, Νικηφόρου ἐπισκόπου Λουνδων, Γεωργίου ἐπισκόπου Αππίας, Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Εὐκαρπίας, Μιχαὴλ ἐπισκόπου Ιεραπόλεως, Νικήτα ἐπισκόπου Νακωλείας, Χριστοφόρου ἐπισκόπου [q] Πρεβινασοῦ, Νικολάου ἐπισκόπου Φυτίας, Θεοφυλάκτου ἐπισκόπου [r] Κινναβώρου, Νικήτα ἐπισκόπου Αὐγουστουπόλεως, Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Κοτυαείου,

Γεωργίου

[a] In Notitia est Μιλετόπολις.

[b] In Notitia est Αδριανοθήρα.

[c] Pro Ιλίου.

[d] In Ecthesi, Τρικομίας.

[e] In ms. ad marginem, ἴσ. Σιλάνδου.

[f] Pro Τραιάνης, in Lydia.

[g] Pro, Βασιλειουπόλεως. in Bithynia.

[h] al. Γεωργίου

[i] al. Βρυζαίου

[k] Pro, Οινιάνδου,

[l] Pro, Κανδύβων.

[m] Pro, Κάμων, in Lycia.

[n] In ms. ad marginem, ἴσ. Μυλάσων

[o] In Notitia phrygia, Καιρέταπα: & mox, Οὐαλεντία, & Ατταναςός.

[p] In Notitiis, Τημένου θυραί: & mox, Τραϊανόπολις.

[q] In Notitiis Phrygia, Περιμαςος.

[r] In Notitia, Κινναβώριον.

ANNO CHRISTI 787.

Γεωργίου ἐπισκόπου [a] Μηδιαίου, Θεοφυλάκτου οἰκονόμου καὶ τοποτηρητοῦ [b] Ὕψου, Στεφάνου ὑποψηφίου Ὀτρου, Ἰωάννου ὑποψηφίου [c] Εκτορείου, Κωνσταντίνου ἐπισκόπου [d] Ἀμβλάδων, Ἐπιφανίου ἐπισκόπου Πέρτων, Σισιννίου ἐπισκόπου τοῦ Φιλομηλίου, Μιχαὴλ ἐπισκόπου Πάππων, Θεοδοσίου ἐπισκόπου [e] Σαγαλλάσου, Σισιννίου ἐπισκόπου Ἀπαμείας τῆς Κιβωτοῦ, Κωνσταντίνου ἐπισκόπου [f] Κονάνης, Νικηφόρου ἐπισκόπου Ἀδάδων, Πέτρου ἐπισκόπου [g] Τυασοῦ, Λέοντος ἐπισκόπου Βάρης, Πέτρου ἐπισκόπου Σελευκείας τῆς Πισιδίας, Λεοντίου οἰκονόμου καὶ τοποτηρητοῦ Σωζοπόλεως, Μαριανοῦ ἐπισκόπου Μαγύδων, Παύλου ἐπισκόπου Ἀτταλείας, Νικηφόρου ἐπισκόπου Φλέγζων, Λεοντίου ἐπισκόπου Ἀνδίδων, Λέοντος ἐπισκόπου Σιβύλλων, Μάνζωνος ἐπισκόπου Πρακάνων, Θεοδώρου ἐπισκόπου Γερμανικοπόλεως, Εὐσταθίου ἐπισκόπου [h] Βιλενδίρεως, Σισιννίου ἐπισκόπου Συκῆς, Ζαχαρίου ἐπισκόπου Καρδαβούνδων, Σισιννίου ἐπισκόπου Μουσβάδων, Εὐσταθίου ἐπισκόπου Λάμων, Θεοφυλάκτου ἐπισκόπου [i] Ζηνουπόλεως, Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Δαλισανδοῦ, Ἀναστασίου ἐπισκόπου [k] Λαυζάνδων, Μακαρίου ἐπισκόπου [l] Ἀρκάνδων.

Καθεσθέντων τε πρὸ τοῦ ἱερωτάτου ἄμβωνος τοῦ ναοῦ τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας τῆς ἐπονόμου Σοφίας, συμπαρόντων καὶ ἀκροωμένων τῶν ἐνδοξοτάτων καὶ μεγαλοπρεπεστάτων ἀρχόντων, τουτέστι Πετρωνᾶ τοῦ πανευφήμου ἀπὸ ὑπάτων, πατρικίου, καὶ κόμητος τοῦ θεοφυλάκτου βασιλικοῦ ὀψικίου, καὶ Ἰωάννου βασιλικοῦ ὀσπαρίου καὶ λογοθέτου τοῦ στρατιωτικοῦ λογοθεσίου, καὶ εὐλαβεστάτων ἀρχιμανδριτῶν, ἡγουμένων τε καὶ μοναχῶν· καὶ προκειμένων τῶν ἀχράντων καὶ ἁγίων τοῦ Θεοῦ εὐαγγελίων·

Οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι Σικελίας τῆς νήσου εἶπον· Ἄξιον ἡγούμεθα, καὶ κατὰ πάντα πρέπον τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ, πρὸς ἔναρξιν τῶν μελλόντων ἐκζητεῖσθαι κεφαλαίων προοιμιάσασθαι, καὶ θύρᾳ τῷ λόγῳ ἀνοῖξαι τὸν προκαθεζόμενον τῆς βασιλευούσης Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης ὁσιώτατον ἀρχιεπίσκοπον, καὶ προκατάρχοντα προσφωνῆσαι τὰ εἰκότα.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· γενέσθω κατὰ τὴν αἴτησιν τῶν ὁσιωτάτων ἐπισκόπων.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος καὶ μακαριώτατος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως εἶπεν· εὔκαιρον νῦν ἐστιν εἰπεῖν τὴν προφητικὴν ἐκείνην φωνήν, ἣν πολλάκις ἠκούσαμεν διὰ τοῦ εὐαγγελίου κηρυττομένην· ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθείαν, καὶ αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας. ὅταν γάρ τι Θεὸς ποιήσῃ, πᾶσα ἐν τοῖς πραττομένοις ἕπεται εὐκολία· ὅτι τῷ βουλήματι αὐτοῦ ἀνθέστηκεν οὐδείς. εἰ γὰρ καὶ ἐκ τῆς τοῦ ἀρχεκάκου ἐχθροῦ προσβολῆς, τοῦ θέλοντος [m] ἀνασοβεῖν καὶ ταράττειν τὴν ἁγίαν καθολικὴν ἐκκλησίαν, τῷ περυσινῷ χρόνῳ κατὰ τὰς καλάνδας τοῦ Αὐγούστου μηνὸς ἐν τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει, προκαθεζομένων ἡμῶν ἐν τῷ σεπτῷ ναῷ τῶν σαλπίγγων τοῦ πνεύματος, ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων, ἐκινήθη πολύανδρος ὄχλος θυμοῦ καὶ πικρίας γέμων, χεῖρας ἡμῖν ἐπιβαλεῖν· ἐξ οὗ χειρὶ Θεοῦ ἐρρύσθημεν, ἔχοντες εἰς συμμαχίαν καί τινας εὐαριθμήτους ἐπισκόπους, ὧν τὰ ὀνόματα ἑκὼν ὑπερβήσομαι, ὡς παρὰ πάντων γινωσκόμενα· καὶ πρὸς βραχὺ ἔδοξεν κωλῦσαι τοῦ λαλῆσαι καὶ βεβαιῶσαι τὸν τῆς ἀληθείας εὐσεβῆ λόγον· ἀλλ' οὖν οἱ παρὰ τοῦ Θεοῦ ὁδηγούμενοι πρᾶοι ἡμῶν βασιλεῖς, ὡς ὄντες τῆς μὲν ὀρθοδοξίας ὑπέρμαχοι, τῆς δὲ κακοδοξίας ἀντίμαχοι, οὐκ ἔδωκαν, οὐδὲ δώσουσιν ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῶν, καὶ τοῖς βλεφάροις νυσταγμόν, ἕως ἂν τὸ σκήνωμα τοῦ Θεοῦ, ἤτοι τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ εἰς ἓν ἀποκαταστήσωσι, καὶ εἰρηνικὴν δίαιταν ταύτῃ παράσχωσιν. διὸ βουλῇ τε καὶ εὐδοκίᾳ τοῦ Θεοῦ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνήγαγον ἡμᾶς. ἀλλὰ τὰς ὑπὲρ τούτων τῶν ἀγαθῶν ἀμοιβὰς λήψονται παρὰ τοῦ ταύτας πολλαπλασίως ἀντιμετρεῖν δυναμένου Χριστοῦ τοῦ παμβασιλέως ἡμῶν. ἡμεῖς οὖν, ἱεροὶ ἄνδρες, αὐτὸν ἀρωγὸν ἐπικαλεσάμενοι καὶ τὴν

Georgio episcopo Mediæi, Theophylacto œconomo & vicario Hypsi, Stephano electo Hotrensium, Joanne electo Hectorii, Constantino episcopo Ambladensium, Epiphanio episcopo Pertensium, Sisinnio episcopo Philomelii, Michaële episcopo Pappensium, Theodosio episcopo [a] Sagallai, Sisinnio episcopo Apamiæ Ciboti, [b] Constantino episcopo Conanæ, Nicephoro episcopo Adadensium, Petro episcopo [c] Tyasi, Leone episcopo Baræ, Petro episcopo Seleuciæ Pisidiæ, Leone vicedomino & vicario Sozopoleos, Mariano episcopo Magydensium, Paulo episcopo Attaliæ, Nicephoro episcopo [d] Floggensium, Leone episcopo Andidensium, Leone episcopo Sibyllensium, Manzone episcopo Pracanensium, Theodoro episcopo Germanicopoleos, Eustathio episcopo [e] Cylinderos, Sisinnio episcopo Sycæ, Zacharia episcopo Cardabundensium, Sisinnio episcopo Musbadensium, Eustathio episcopo Lamensium, Theophylacto episcopo Zenupoleos, Constantino episcopo Dalisandi, Anastasio episcopo Lauzandensium, Macario episcopo Arcandorum:

Sedentibusque ante sacratissimum ambonem templi sanctissimæ magnæ ecclesiæ quæ cognominatur Sophia: præsentibus & audientibus gloriosissimis & magnificentissimis principibus, id est, Petrona laudatissimo exconsule, patricio & comite Deo conservandi imperialis [f] officii, & Joanne imperiali ostiario & logotheta [g] imperialis logothesii, & reverentissimis archimandritis, hegumenis & monachis: propositis sanctis & intemeratis Dei evangeliis:

Reverentissimi episcopi Siciliæ insulæ dixerunt: Dignum ducimus, & per omnia huic sanctæ & universali synodo conveniens esse perspicimus, ut ad exquirendorum inchoationem capitulorum sanctissimus & summus ac eximius pastor & præsul regiæ Constantinopoleos novæ Romæ procemium faciat, & ostium verbo operiat, & quæ congrua sunt, vociferando pronunciet.

Sancta synodus dixit: Fiat secundum postulationem sanctissimorum episcoporum.

Tarasius sanctissimus & beatissimus patriarcha Constantinopoleos dixit: Opportunum est nunc dicere propheticam illam vocem, quam sæpe audivimus per evangelium prædicari: *Erunt prava in directa, & aspera in vias planas.* Quando enim Deus facit aliquid, omnis in his quæ aguntur, facilitas sequitur, quoniam voluntati ejus resistit nullus. Nam etsi ex antiqui hostis immissione, qui vult concitare [h] super sanctam ecclesiam catholicam, præterito anno Kalendis Augusti in Deo conservata regia urbe præsidentibus nobis in venerabili templo tubarum spiritus, sanctorum videlicet & laudabilissimorum Apostolorum, commota est multorum turba virorum furore ac amaritudine plena, ut in nos manus injiceret; ex qua manu divina erepti sumus, habentes in auxilium quosdam episcopos, qui facile numerari possunt: quorum nomina voluntarie prætermittimus, quoniam omnibus nota sunt: & ad modicum visi sunt prohibuisse loqui, & confirmare pium veritatis sermonem. Sed mitissimi Imperatores nostri divinitus acti, cum essent orthodoxiæ propugnatores, & sinistræ opinionis obluctatores, non dederunt somnum oculis suis, & palpebris suis dormitationem, donec tabernaculum Dei, id est, ecclesiam ejus in unum restituerent, & pacificum hanc habitaculum redderent. Quapropter consilio & voluntate Dei rursus in idipsum congregaverunt nos. Verum pro his bonas recipient vicissitudines a Christo omnium nostrum imperatore, qui ad has multipliciter remetiendum potentissimus est. Nos ergo, sacrati viri, adjutorem illum invocantes, & in

[a] Pro Μηδαίου, in Phrygia salutari.
[b] In Notitiis, Ἴψος.
[c] Pro, Σπικτερίου in Phrygia eadem.
[d] In ms. ad marginem, ἄλ. Ἀμαλάδων, male.
[e] Pro, Σαγαλασσοῦ, in Pisidia.
[f] Pro Κάνης, in Phrygia.
[g] Pro, Τυμάσου, in Pisidia.
[h] Pro, Κιλινδίρεως.
[i] In Caria.
[k] In Notitia, Λαοζαδῶν.
[l] In Notitia Caria, Ἀμάνδων.
[m] Forte, ἀνασοβεῖν

Acτio I.
[a] Sagallassi, in Ms. Sagalei.
[b] Ms. Camnæ.
[c] Ms. Tyciasi.
[d] Ms. Paris. Phoglensium.
[e] Pro Celenderos.
[f] In Græco, obsequii.
[g] In Græco, militaris.
Luc. 3. Isai. 40.
[h] Ms. Paris. semper & conturbare.

ACTIO I.

ANNO CHRISTI 787.

pectore nostro timorem ejus habentes, futurumque judicium in mente recipientes, accingamur lumbos mentis nostræ in veritate: & vigilantes in omnibus secundum apostolum, æquilibraminis judicium judicemus; & omnem vocum novitatem, ambitum atque superfluitatem tamquam puro tritico superseminata zizania, sine omni dilatione radicitus evellamus, utpote veritati obviantia, & ecclesiæ repugnantia. Quæ enim in ea tradita sunt, non sunt *Est & non*, sed *est* existunt in veritate, & permanent incorrupta & immutilata in sempiterna sæcula. Sine mendacio quippe est qui repromisit, dicens: *Portæ inferi non prævalebunt adversus eam*. & si [a] certificati fuerimus, quod placabile sit in conspectu Dei, [b] conveniant qui præterito anno restitere veritati: Si quis est in illis sermo vel contradictionis vel etiam ratiocinationis, dicant. Ita namque omnis examinatio manifesta fiet.

2. Cor. 1.

Matth. 16.

a Ms. certi facti.

b Ms. in conveniant.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ Cypri dixit: Si videtur huic sanctæ & universali synodo, secundum quæ dicta sunt a sanctissimo & beatissimo patriarcha Tarasio, ingrediantur sanctissimi episcopi, qui in hac criminati sunt parte, in conspectu hujus sanctæ & universalis synodi.

Sancta synodus dixit: Ingrediantur. Et ingressi sunt episcopi qui prædicti sunt. Cumque ingressi fuissent, gloriosissimi principes dixerunt: Domini nostri benigni honorabilem & adorandam sacram jusserunt mittere ad omnem sacratam synodum vestram. Et audite.

Sancta synodus dixit: Confirmet Deus imperium bonorum dominorum nostrorum. Et delatam in manibus gloriosissimus a secretis Leontius eamdem piam sacram legit.

Sacra. Constantinus & Irene, fideles Imperatores Romanorum, sanctissimis episcopis, qui in voluntate & gratia Dei, & jussione pii imperii nostri convenerunt in Nicæna synodo.

Sapientia, quæ vere Dei & Patris est per naturam, Dominus videlicet Jesus Christus verus Deus noster per divinam suam & magnam carnis dispensationem removens nos ab errore idolorum, nostram assumpsit, & cooperatione connaturalis sui spiritus renovavit naturam: & primus pontifex factus, hac vos appellatione dignos effecit, o sacri viri. Ipse igitur pastor bonus, qui ovem, quæ erraverat, super humeros portavit, hominem qui deciderat, proprio gregi, angelicis videlicet & administratoriis virtutibus suis consocians, reconciliavit nos in semetipso; medioque maceriæ sublato pariete, solvit inimicitiam in carne sua, pacificam nobis conversationem condonans. Propter quod evangelice omnibus prædicans edicebat: *Beati pacifici, quoniam ipsi filii Dei vocabuntur*. Ergo intra hanc beatitudinem, quæ nobis nobilitatem adoptionis filiorum donavit, inveniri pium imperium nostrum volens, ad pacem & concordiam omnem Romanam rempublicam nostram dirigere festinat. Præcipue autem sanctarum Dei ecclesiarum boni ordinis sollicitudinem sumere cupit, atque sacerdotum mercari semper unitatem procurat, orientis, septemtrionis, occidentis, & meridiei. Et præsules adsunt, Deo volente, per vicarios suos una cum reciprocis rescriptis ad synodicas litteras, quæ missæ sunt a sanctissimo patriarcha. Ista enim antiquitus lex synodica catholicæ ecclesiæ, quæ a finibus usque ad fines suscepit evangelium. Igitur beneplacito & nutu ejus congregavimus vos sanctos sacerdotes ipsius, qui disponitis testamentum ejus super incruenta sacrificia: ut diffinitionibus synodorum quæ recte dogmatizaverunt, judicium vestrum simile fiat, & cunctis splendor spiritus illucescat. *Nemo enim accendens lucer-*

Matth. 5.

Ibidem.

A φόβον αὐτοῦ ἐνστερνισάμενοι, τήν τε μέλλουσαν κρίσιν ἐν νῷ λαμβάνοντες, ἀναζωσώμεθα τὰς ὀσφύας τῆς διανοίας ἡμῶν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ νήφοντες ἐν πᾶσιν ἀποστολικῶς, τὸ εὐθύρροπον κρίνωμεν· ἵνα πᾶσαν καινοφωνίαν, ὑφαίρεσίν τε καὶ πλεονασμὸν, ὡς ζιζάνια τῷ καθαρῷ σίτῳ ἐπισπαρέντα, ἀναβολῆς πάσης ἐκτὸς ἐκτίλλωμεν, ὡς τῆς ἀληθείας ἀντίπαλα, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἀντίμαχα. τὰ γὰρ ἐν αὐτῇ παραδοθέντα οὐκ εἰσὶ ναὶ καὶ οὒ, ἀλλὰ ναί εἰσιν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ μένουσιν ἄφθαρτα καὶ ἀκραιφνῆ εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον. ἀψευδὴς γάρ ἐστιν ὁ ἐπαγγειλάμενος· πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. καὶ εἰ πληροφορούμεθα ἀρεστὸν εἶναι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, παρελθέτωσαν οἱ κατὰ τὸν παρελθόντα χρόνον ἀντιταχθέντες τῇ ἀληθείᾳ· καὶ εἴ τις ἔστιν αὐτοῖς λόγος ἢ ἀντιλογίας, λαλείτωσαν. οὕτω γὰρ πᾶσα ἐξέτασις φανερω-
B θήσεται.

Κωνσταντῖνος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Κωνσταντίας τῆς Κύπρου εἶπεν· εἰ δοκεῖ ταύτῃ τῇ ἁγίᾳ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ, κατὰ τὰ λαληθέντα παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ μακαριωτάτου πατριάρχου Ταρασίου, εἰσελθέτωσαν οἱ ὁσιώτατοι ἐπίσκοποι, οἱ ἐν τούτῳ τῷ μέρει ἐγκαλοῦντες, ἐνώπιον τῆς ἁγίας ταύτης καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· εἰσελθέτωσαν. καὶ εἰσῆλθον οἱ προειρημένοι ἐπίσκοποι. καὶ εἰσελθόντων αὐτῶν, οἱ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον· οἱ δεσπόται ἡμῶν οἱ ἀγαθοὶ τιμίαν σάκραν καὶ προσκυνουμένην ἐκέλευσαν ἀποσταλῆναι πρὸς πᾶσαν τὴν ἱερὰν ὑμῶν σύνοδον· καὶ ἀκούσατε.

C Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· στερεώσει ὁ Θεὸς τὴν βασιλείαν τῶν δεσποτῶν ἡμῶν τῶν ἀγαθῶν. καὶ ἀναγαγὼν ἐπὶ χεῖρας ὁ ἐνδοξότατος ἀσηκρῆτις Λεόντιος τὴν αὐτὴν θείαν σάκραν ἀνέγνω.

Σάκρα. Κωνσταντῖνος καὶ Εἰρήνη, πιστοὶ βασιλεῖς Ῥωμαίων, τοῖς θελήσει καὶ χάριτι Θεοῦ, καὶ κελεύσει τῆς ἡμετέρας εὐσεβοῦς βασιλείας συναθροισθεῖσιν ἁγιωτάτοις ἐπισκόποις ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ.

Ἡ ὄντως κατὰ φύσιν τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς σοφία ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν, διὰ τῆς ἐν σαρκὶ θεοπρεποῦς αὐτοῦ καὶ μεγάλης οἰκονομίας ἀποσπάσας ἡμᾶς τῆς πλάνης τῶν εἰδώλων, τὴν ἡμετέραν προσλαβόμενος ἀνεκαίνισε φύσιν συνεργίᾳ τοῦ συμφυοῦς αὐτοῦ πνεύματος· καὶ πρῶ-
D τος ἀρχιερεὺς γεγονὼς, ταύτης ὑμᾶς ἠξίωσε τῆς προσηγορίας, ὦ ἱεροὶ ἄνδρες. αὐτὸς οὖν ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς, ὁ τὸ πεπλανημένον πρόβατον ἐπὶ τῶν ὤμων βαστάσας, τὸν ἐκπεσόντα ἄνθρωπον τῇ ἰδίᾳ ποίμνῃ συγκαταμίξας, ταῖς ἀγγελικαῖς καὶ λειτουργικαῖς αὐτοῦ δυνάμεσι, κατήλλαξεν ἡμᾶς ἐν ἑαυτῷ, τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ, εἰρηνικὴν πολιτείαν ἡμῖν χαρισάμενος. διὸ καὶ εὐαγγελικῶς πᾶσι κηρύττων ἔλεγε· μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοὶ, ὅτι υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται. ταύτης οὖν τῆς μακαριότητος τῆς χαρισαμένης ἡμῖν τὴν εὐγένειαν υἱοθεσίας, ἐντὸς εὑρεθῆναι προαιρουμένη ἡ ἡμετέρα εὐσεβὴς βασιλεία, πρὸς εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν πᾶσαν τὴν Ῥωμαϊκὴν ἡμῶν πολιτείαν ἰθῦναι σπεύδει. ἐξαιρέτως δὲ τῆς τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν εὐ-
E ταξίας φροντίζειν βουλόμεθα, καὶ τὴν τῶν ἱερέων ἕνωσιν διὰ παντὸς ἐμπορεύεσθαι προαιρούμεθα, ἀνατολῆς, ἄρκτου, δύσεώς τε καὶ μεσημβρίας· καὶ πάρεισι Θεοῦ εὐδοκοῦντος διὰ τῶν αὐτῶν τοποτηρητῶν μετὰ καὶ ἀντιγράφων τῶν * ἀποσταλέντων συνοδικῶν γραμμάτων παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου. οὕτως γὰρ ἔστιν ἀρχῆθεν νόμος συνοδικὸς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τῆς ἀπὸ περάτων εἰς πέρατα δεξαμένης τὸ εὐαγγέλιον. τοιγαροῦν εὐδοκίᾳ καὶ ἐπινεύσει αὐτοῦ συνηγάγομεν ὑμᾶς τοὺς ὁσιωτάτους αὐτοῦ ἱερεῖς, τοὺς διατιθεμένους τὴν διαθήκην αὐτοῦ ἐπὶ θυσίαις ἀναιμάκτοις, ἵνα τοῖς ὅροις τῶν ὀρθῶς δογματισάντων συνόδων, ἡ κρίσις ὑμῶν ὁμοίως γένηται, καὶ πᾶσιν ἡ αἴγλη τοῦ πνεύματος καταλάμψῃ. οὐδεὶς γὰρ ἅψας λύχνον,

* Ex Latino legendum, πρὸς τὰ ἀποσταλέντα συνοδικὰ γράμματα.

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO I.

ἔθηκεν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, κατὰ τὴν τοῦ κυρίου φωνὴν, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ὅπως λάμψῃ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. οὕτω γὰρ καὶ τὰς ἄνωθεν παρὰ τῶν πατέρων ἡμῶν εὐσεβῶς παραδοθείσας ὑμῖν θεσμοθεσίας ἐξακολουθήσετε, καὶ αἱ ἅγιαι τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαι ἐν εἰρηναίᾳ τάξει διαμενοῦσι. τοσοῦτον γὰρ ὑπερμαχοῦμεν τῆς ἀληθείας, καὶ πρὸς τὴν εὐσέβειαν συντείνομεν, καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς φροντίζομεν καταστάσεως, τὴν ἀρχαίαν θεσμοθεσίαν κρατῦναι θέλοντες· ὥστε καὶ στρατιωτικοῖς βουλεύμασι κατεχόμενοι, καὶ πολιτικαῖς μερίμναις ἀσχολούμενοι, πρῶτον ἔργον ἔχοντες τὴν εἰρηνικὴν δίαιταν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, καὶ ἐν δευτέρῳ τοῦτο τιθέμενοι, τὴν πανίερον ὑμῶν συναθροῖσαι οὐκ ἀποκάμωμεν σύνοδον· διδόντες ἑκάστῳ ἄδειαν, ἵνα δίχα πάσης ὑποστολῆς λαλήσῃ τὰ βεβουλημένα αὐτῷ, πρὸς τὸ ἀκριβῆ ἐξέτασιν γενέσθαι, καὶ πλέον παῤῥησιασθῆναι τὴν ἀλήθειαν· ἵνα καὶ ἐκποδὼν ἐλαθῇ ἡ τῶν ἐκκλησιῶν διάστασις, καὶ ὁ τῆς εἰρήνης πᾶσιν ὑμῖν ἁρμοσθῇ σύνδεσμος. καὶ ἐπειδήπερ Παῦλος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης μέλλων κατὰ βούλησιν θείαν τοῦ ἐντεῦθεν δεσμοῦ λύεσθαι, καὶ καταλιμπάνειν ταύτην τὴν παροικίαν, καὶ πρὸς τὴν οἰκητήριον ἐνδημεῖν, μᾶλλον δὲ πρὸς τὸν δεσπότην Χριστὸν, τῇ ἐπισκοπῇ ἀπετάξατο, τὸν μοναχικὸν αἱρησάμενος βίον· ἡμῶν δὲ ἐρωτησάντων αὐτὸν, τίνος ἕνεκεν τοῦτο πεποίηκας; ἀπεκρίνατο ἡμῖν, ὅτι εἰ τῷ θανάτῳ καταληφθῶ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ ταύτης τῆς θεοφυλάκτου καὶ βασιλίδος πόλεως, τὸ ἀνάθεμα ἔχω ἀπὸ πάσης τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ὃ ἀπάγει εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. διότι σύνοδόν τινα λέγουσι γενέσθαι ἐνταῦθα καθαιρέσασαν τὰς εἰκονικὰς ἀναζωγραφήσεις, ἃς ἡ καθολικὴ ἐκκλησία κρατεῖ καὶ ἀσπάζεται, καὶ πρὸς ὑπόμνησιν τῶν πρωτοτύπων ἀποδέχεται. τοῦτό μου τὴν ψυχὴν ταράττει· τοῦτό με εἰς ὑπόμνησιν φέρει, πῶς ἐκφεύξομαι τὸ κρῖμα τοῦ Θεοῦ, διότι τοιούτοις ἀνδράσι συναναστραφῆναι καὶ συναριθμηθῆναι. ταῦτα καὶ πρός τινας τῶν ἐνδοξοτάτων ἡμῶν ἀρχόντων ἐλάλησε, καὶ οὕτως τὸν βίον κατέλυσε. ταύτην οὖν τὴν φοβερὰν ἀπόφασιν ἐνθυμούμενον τὸ ἡμέτερον εὐσεβὲς βασίλειον, εἰ καὶ πρὸ τούτου ἐκ πολλῶν ἠκηκόειμεν τὴν τοιαύτην ἀμφισβήτησιν, βουλὴν εἰς ἑαυτοὺς ἐβουλευσάμεθα, τί ἄρα ὀφείλει γενέσθαι.

Καὶ ἀπεσκεψάμεθα τὴν βουλὴν ἡμῶν, ὅτι προχειρισθέντος πατριάρχου, τέλος τὰ λαληθέντα λήψεται. προσκαλεσάμενοι οὖν ἄνδρας ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων πεπειραμένους, Χριστὸν δὲ τὸν Θεὸν ἡμῶν ἐπικαλεσάμενοι, καὶ βουλὴν μετ' αὐτῶν ποιησάμενοι, τίς ἄρα ἄξιός ἐστι τοῦ προχειρισθῆναι εἰς τὴν τῆς ἱερωσύνης καθέδραν ταύτης τῆς θεοφυλάκτου καὶ βασιλίδος πόλεως ἡμῶν· ὁμογνωμόνων δὲ καὶ ὁμοψύχων πάντων γενομένων, εἰς Ταράσιον τὸν νυνὶ προκαθεζόμενον ἐπὶ τῷ ἀρχιερατικῷ ἀξιώματι ἀπεδίδοτο ἡ ψῆφος. τοῦτον οὖν προσκαλεσάμενοι, τὰ λαληθέντα καὶ ψηφισθέντα ἐπ' αὐτῷ προσείπομεν. ὁ δὲ οὐδαμῶς ἐπινεῦσαι ἐβουλήθη, οὐδὲ συγκατάθεσιν τοῖς ψηφισθεῖσιν ἠξίου γενέσθαι. ἡμῶν δὲ πυθομένων αὐτὸν, ἕνεκεν τίνος ἐν ἀνοχῇ ὑπακοῦσαι, τὸ πρῶτον μὲν ἀπεκρίνατο παραιτούμενος ὑπὲρ αὐτὸν εἶναι τὸν ζυγὸν τῆς ἀρχιερωσύνης. ἡμεῖς δὲ νοήσαντες, ὅτι πρόφασίν τινα προτείνεται μὴ προαιρούμενος ὑπακοῦσαι, οὐκ ἀπέστημεν ἐκ τοῦ ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐπεμείναμεν πείθοντες τοῦ δέξασθαι αὐτὸν τὴν τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίαν. αὐτὸς οὖν συνιδὼν τὴν ἔνστασιν ἡμῶν, τὴν αἰτίαν τῆς παραιτήσεως διήγγελλεν· ὅτι ὁρῶ καὶ βλέπω τὴν ἐπὶ τὴν πέτραν Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν τεθεμελιωμένην ἐκκλησίαν αὐτοῦ διεσχισμένην νῦν καὶ διεῤῥηγμένην, καὶ ἡμᾶς ἄλλοτε ἄλλως λαλοῦντας, καὶ τοὺς τῆς ἀνατολῆς ὁμοπίστους ἡμῶν Χριστιανοὺς ἑτέρως, καὶ συμφωνοῦντας αὐτοῖς τοὺς τῆς δύσεως, καὶ ἀλλοτριουμένους ἡμᾶς ἐκείνων ἁπάντων, καὶ καθ' ἑκάστην ὑπὸ πάντων ἀναθεματιζομένους· καὶ ὅτι σύνοδον οἰκουμενικὴν αἰτοῦμαι γενέσθαι, τοποτηρητῶν διερχομένων ἔκ τε τοῦ πάπα Ῥώμης, καὶ τῶν τῆς ἀνα-

A *nam, ponis eam sub modio, secundum Domini vocem, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt.* Sic enim & legislationes, quæ olim a patribus nostris pie traditæ sunt nobis, sequemini, & sanctæ Dei ecclesiæ in pacifico ordine permanebunt. Adeo quippe confligimus pro veritate, & ad pietatem contendimus, & ecclesiastico ordini consulimus, antiquam legislationem confirmare volentes: ut & militaribus consiliis detenti, & reipublicæ curis vacantes, primum opus habeamus paciferam observantiam ecclesiæ catholicæ; & in secundo hoc ponentes, ad sacratissimam vestram non fatigemur synodum congregandam; dantes unicuique licentiam, ut sine omni subtractione loquatur quæ sibi visa fuerint, ut
B * distincta examinatio fiat, & magis fiducialiter veritas agatur: quatenus & ecclesiarum dissensio funditus abigatur, & pacis compago nobis omnibus coaptetur. Et quoniam Paulus sanctissimus patriarcha cum secundum divinam voluntatem a præsentibus vinculis absolvendus, & hanc peregrinationem dimissurus, atque ad habitationem, immo vero ad ipsum Dominum Christum profecturus esset, episcopatum refutavit, vitam eligens monachorum: nobis autem interrogantibus eum, quamobrem hoc fecerit; respondit: Quia si morte præoccupatus fuero in episcopatu Deo conservandæ regiæ urbis, anathema habebo a tota catholica ecclesia, quod ducit in tenebras exteriores, quæ præparatæ sunt diabolo & angelis ejus:
C eo quod synodum quamdam dicant hic effectam, quæ subvertat imaginales picturas, quas ecclesia catholica tenet, amplectitur, & ad commemorationem principalium suscipit. Hoc animam meam conturbat, hoc me in commonitionem adducit, quomodo effugiam judicium Dei, pro eo quod cum hujusmodi viris conversatus fuerim & computatus. Hæc vero etiam quibusdam gloriosissimorum principum nostrorum locutus est: & sic vita excessit. Hanc ergo terribilem sententiam considerante pio imperio nostro, quamquam & ante hoc ex multis audiverimus hujuscemodi jurgium, consilium nobiscum consiliati fumus, quidnam deberet fieri.

* al. districta.

D Et deliberavimus in consilio nostro, quod cum ordinatus foret patriarcha, quæ dicta fuerant, mox perciperent finem. Accersentes ergo viros ecclesiasticorum negotiorum expertos, & Christum Deum nostrum invocantes, & consilium cum eis facientes, quisnam dignus esset provehi ad sacerdotii cathedram hujus Deo conservandæ regiæ civitatis; & unius consilii animique omnibus factis, in Tarasium qui nunc in pontificali præsidet dignitate, dabatur decretum. Hunc itaque advocantes, ea quæ dicta sunt & decreta super eo: pronuntiavimus, qui nequaquam annuere voluit, neque consensum his quæ decreta fuerant, effici postulabat. Cumque nos eum, quamobrem obedire minime pateretur, percontati fuissemus: primo
E quidem respondit: excusans se & super se jugum sacerdotii, dicens: Nos autem intelligentes, quod excusationem quamdam faceret proponens non obediendum, nequaquam discessimus ab eo; sed permansimus, persuadere illi conantes, quod susciperet summi sacerdotii dignitatem. Ipse itaque videns instantiam nostram, causam renuntiationis annuntiabat. Quoniam video, inquit, & conspicio ecclesiam, quæ super petram, Christum scilicet Deum nostrum fundata est, scissam nunc & diruptam, & nos aliud loquentes, & eos qui ex oriente unius nobiscum fidei sunt, Christianos videlicet, aliter: & concordantes his qui ex occidente consistunt: nosque alienatos ab illis universis, & per singulos dies ab omnibus anathematizatos, agnosco: & quia synodum universalem posco fieri, dum vicarii tam a Papa Romano, quam ab orientis principi-

ACTIO I.

bus ſacerdotum inveniuntur. Hæc nos innoteſcentes in præſentia ſacerdotum & glorioſiſſimorum principum noſtrorum, & totius Chriſto amabilis populi noſtri, qui tunc hic aderant, virum eduximus, & in præſentia eorum quidquid nobis reſponderat, & ipſis affatus eſt. At vero univerſi illi hæc audientes libenter acceperunt, poſtulantes pacificum & pium imperium noſtrum, ut fieret univerſalis ſynodus. Ergo huic petitioni annuimus, Deo vos, ut veritatem dicamus, congregare volente, & nos ad id dirigente. Igitur quoniam a toto terrarum orbe collegit vos Deus, conſilium ſuum ſtatuere volens; ecce propoſitis ſanctis evangeliis, & intelligibiliter clamantibus:
Joan. 7. 24. *Juſte judicate*: ſtate ſtabiles pietatis propugnatores, & omnem novitatem vocum, & noviter apparentem ſeditionem recidere procurate: quemadmodum &
Joan. 18. [a] al. principum. Petrus primus [a] princeps collegii Apoſtolici, qui ſervilis deceptionis amentia percuſſa, Judaïcæ auditionis ſenſum gladio abſtulit. Extendite ſecurim ſpiritus; & omnem arborem germinantem fructum contentionis & diſſenſionis ac introductæ novitatis, aut magiſterialibus vocibus tranſplantate, aut canonicis increpationibus concedite, & in ignem futuræ gehennæ tranſmittite; ut integrum eccleſiæ corpus compactum & conveniens atque paterna traditione corroboratum pax ſpiritus cuſtodiat; & totius Romanæ reipublicæ noſtræ conſtitutio ſimul tranquilla cum fidei tranquillitate conſiſtat. Literas autem ſuſcepimus miſſas ab Hadriano ſanctiſſimo Papa ſenioris Romæ per vicarios ipſius, Petrum ſcilicet primum preſbyterum, & Petrum Deo amabilem preſbyterum & hegumenum, qui & vobiſcum ſedere videntur: & jubemus ſecundum jus ſynodicum in audientiam omnium recitari. Et cum debito ſilentio his auditis una cum apicibus in duobus quaternionibus a ſummis ſacerdotibus, & ſacerdotibus orientalis diœceſeos deſtinatis, per Joannem reverentiſſimum monachum & dudum ſyncellum patriarchalis Antiochiæ ſedis, & Thomam preſbyterum & hegumenum; qui & ipſi
[b] al. ipſas. ecce vobiſcum adſunt: per [b] ipſos cognoſcetis, qualis ſit eccleſiæ catholicæ ſenſus.

Sancta ſynodus dixit: Conſervet Deus imperium ipſorum. Longos faciat Deus annos eorum. Per amplius gaudere concedat illos.

Et adductus eſt Baſilius Ancyræ, & Theodorus Myrorum, & Theodoſius Ammorii; & ſtantibus eis in medio ſanctæ ſynodi, Baſilius epiſcopus Ancyræ dixit: Quantum erat ad potentiam meam, domini, quæſivi cauſam, & omni ſatisfactione accepta, acceſſi, ad catholicam eccleſiam ego noviſſimus ſervus veſter. Taraſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Gloria
1. Tim. 2. Deo, qui vult omnes ſalvari, & ad agnitionem veritatis venire.

Baſilius epiſcopus Ancyræ ex libello ita legit. Legiſlatio eſt eccleſiaſtica canonice tradita deſurſum ab initio tam a ſanctis apoſtolis, quam a ſucceſſoribus eorum, ſanctis videlicet patribus noſtris atque magiſtris; ſed & ſanctis & univerſalibus ſex ſynodis, ſeu localibus conciliis quæ orthodoxe collecta ſunt: ut ab hæreſi quacumque ad orthodoxam confeſſionem & traditionem catholicæ eccleſiæ converſi, in ſcriptis ſuam abnegent hæreſim, & fidem confiteantur orthodoxam. Unde & ego Baſilius epiſcopus civitatis Ancyræ proponens uniri catholicæ eccleſiæ, Hadrianoque ſanctiſſimo Papæ, & Taraſio beatiſſimo patriarchæ, ſeu ſanctiſſimis & apoſtolicis thronis Alexandriæ, ſed & Antiochiæ, & ſanctæ civitatis, nec non omnibus orthodoxis pontificibus & ſacerdoti-
[c] al. profeſſionem. bus, præſentem hanc [c] confeſſionem meam facio in

A πάσης ἀρχιερέων. ταῦτα ἐνωτισάμενοι ἡμεῖς κατὰ πρόσωπον τῶν τότε παρόντων ἐνθάδε ἱερέων, καὶ τῶν ἐνδοξοτάτων ἡμῶν ἀρχόντων, καὶ παντὸς τοῦ φιλοχρίστου ἡμῶν λαοῦ, τὸν ἄνδρα ἐξηγάγομεν· καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ αὐτῶν, ὅτι ἡμῖν ἀπελογήσατο, καὶ αὐτοῖς ἀπεφήνατο. αὐτοὶ δὲ πάντες ἀκηκοότες ἀσμένως ἐδέξαντο, αἰτησάμενοι τὴν ἡμετέραν εἰρηνοποιὸν καὶ εὐσεβῆ βασιλείαν τοῦ γενέσθαι οἰκουμενικὴν σύνοδον. ταύτῃ οὖν τῇ αἰτήσει ἐπινεύσαμεν, τ' ἀληθὲς δὲ εἰπεῖν, τοῦ Θεοῦ βουλομένου καὶ ἡμᾶς ὁδηγήσαντος, συναθροῖσαι ὑμᾶς. καὶ ἐπειδήπερ ἀπὸ πάσης τῆς οἰκουμένης ὁ Θεὸς συνήγαγεν ὑμᾶς, βουλὴν τὴν αὐτοῦ ποιεῖν στῆσαι θέλων, [a] ἤδη προκειμένων τῶν ἁγίων εὐαγγελίων, καὶ νοητῶς βοώντων, δικαίως κρίνατε· στῆτε [b] ἑδραῖοι τῆς εὐσεβείας ὑπέρμαχοι, καὶ πᾶσαν καινοφωνίαν καὶ νεαρὰν εἰσηγη-
B σιν ἐκτεμεῖν προθυμήθητε. καὶ καθὰ Πέτρος ὁ πρωτάρχης τῆς ἀποστολικῆς ὁμηγύρεως τὴν ἀνδραποδώδη ἀπόνοιαν πατάξας, τὸ τῆς Ἰουδαϊκῆς ἀκροάσεως αἰσθητήριον τῇ μαχαίρᾳ ἀφεῖλεν· ἀνατείνατε τὴν ἀξίνην τοῦ πνεύματος, καὶ πᾶν δένδρον ποιοῦν καρπὸν ἐριστικῆς καὶ διχονοίας καὶ ἐπισάκτου καινοτομίας, ἢ ταῖς διδασκαλικαῖς ὑμῶν φωναῖς μεταφυτεύσατε, ἢ κανονικοῖς ἐπιτιμίοις ἐκκόψατε, καὶ εἰς τὸ πῦρ τῆς μελλούσης γεέννης παραπέμψατε. ἵνα ὁλόκληρον τῆς ἐκκλησίας τὸ σῶμα ἁρμολογούμενον καὶ συμβιβαζόμενον, καὶ τῇ πατρικῇ παραδόσει κρατυνόμενον ἡ εἰρήνη τοῦ πνεύματος διαφυλάξῃ, καὶ ἡ τῆς ὅλης Ῥωμαϊκῆς ἡμῶν πολιτείας κατάστασις συγγαληνιάσῃ τῇ γαλήνῃ τῆς πίστεως. γράμματα δὲ ἐδεξάμεθα ἀποσταλέντα παρὰ Ἀδριανοῦ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα τῆς πρεσβυ-
C τέρας Ῥώμης διὰ τῶν αὐτοῦ τοποτηρητῶν, Πέτρου τοῦ θεοφιλεστάτου πρώτου πρεσβυτέρου, καὶ Πέτρου τοῦ θεοφιλεστάτου πρεσβυτέρου καὶ ἡγουμένου, τῶν καὶ συνεδρευόντων ὑμῖν· καὶ κελεύομεν κατὰ τὸν συνοδικὸν θεσμὸν εἰς ἐπήκοον πάντων ἀναγνωσθῆναι. καὶ μετὰ τῆς δεούσης σιγῆς τούτων ἀκούοντες μετὰ καὶ τῶν ἀποσταλέντων μεγίστων ἐν δυσὶ τετραδίοις παρὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ ἱερέων τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως, διὰ Ἰωάννου τοῦ εὐλαβεστάτου μοναχοῦ καὶ συγκέλλου γενομένου τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου Ἀντιοχείας, καὶ Θωμᾶ πρεσβυτέρου καὶ ἡγουμένου, ὧδε καὶ αὐτῶν συμπαρόντων ὑμῖν· δι' αὐτῶν γνώσεσθε, ὁποῖόν ἐστι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τὸ φρόνημα.

Τούτων ἀναγνωσθέντων ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· Φυλάξει ὁ Θεὸς τὴν βασιλείαν αὐτῶν. μακρυνεῖ ὁ Θεὸς τοὺς χρόνους αὐ-
D τῶν. ἐπὶ πλεῖστον ὁ Θεὸς χαροποιήσει αὐτούς.

Τούτων οὕτω πραχθέντων, παρήχθη Βασίλειος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας, καὶ Θεόδωρος ὁ Μύρων, καὶ Θεοδόσιος ὁ τοῦ Ἀμμωρίου. καὶ στάντων αὐτῶν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἁγίας συνόδου, Βασίλειος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας εἶπεν· ὅσον ἦν εἰς δύναμίν μου, δεσπόται, ἐζήτησα τὴν ὑπόθεσιν, καὶ πᾶσαν πληροφορίαν δεξάμενος, προσῆλθον τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ἐγὼ ὁ ἔσχατος ὑμῶν δοῦλος. Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· δόξα τῷ Θεῷ, τῷ θέλοντι πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν.

Βασίλειος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας ἀπὸ λιβέλλου ἀνέγνω οὕτως· Θεσμοθεσία ἐστὶν ἐκκλησιαστικὴ κανονικῶς παραδεδομένη ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ὑπό τε τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καὶ τῶν αὐτῶν διαδόχων
E ἁγίων πατέρων ἡμῶν καὶ διδασκάλων, ἀλλά γε καὶ τῶν ἁγίων καὶ οἰκουμενικῶν ἓξ συνόδων, καὶ τῶν τοπικῶν ὀρθοδόξως ἀθροισθεισῶν συνόδων, ὥστε τοὺς ἀπὸ αἱρέσεως οἱασδηποτοῦν ἐπιστρέφοντας πρὸς τὴν ὀρθόδοξον ὁμολογίαν καὶ παράδοσιν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἐγγράφως τὴν οἰκείαν ἐξαρνεῖσθαι αἵρεσιν, καὶ τὴν ὀρθόδοξον ὁμολογεῖν πίστιν. ὅθεν καὶ ἐγὼ Βασίλειος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας τῆς πόλεως, προαιρούμενος ἑνωθῆναι τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, Ἀδριανῷ τε τῷ ἁγιωτάτῳ πάπᾳ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, καὶ Ταρασίῳ τῷ μακαριωτάτῳ πατριάρχῃ, τοῖς τε ἁγιωτάτοις ἀποστολικοῖς θρόνοις, λέγω δὲ Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, καὶ τῆς ἁγίας πόλεως, ἀλλὰ μὴν καὶ πᾶσι τοῖς ὀρθοδόξοις ἀρχιερεῦσί τε καὶ ἱερεῦσι, ταύτην τὴν παροῦσαν ἔγγραφόν μου ὁμολογίαν

ANNO CHRISTI 787.

[a] Latinus interpres legit, ἰδοὺ

[b] In mſ. ad marginem, ἀλ. πιστοὶ

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO I.

πιοῦμαι, καὶ προσάγω ὑμῖν τοῖς ἐξ ἀποστολικῆς λαβοῦσι τὴν ἐξουσίαν. ἐν τούτῳ δὲ καὶ συγγνώμην ἐξαιτοῦμαι παρὰ τῆς θεοσυλλέκτου ὑμῶν μακαριότητος ὑπὲρ ταύτης μου τῆς βραδυτῆτος. δέον γὰρ ἦν μὴ ὑστερηκέναι με πρὸς τὴν τῆς ὀρθοδοξίας ὁμολογίαν· ἀλλὰ τῆς ἄκρας μου ἀμαθίας καὶ νωθρείας καὶ ἠμελημένης διανοίας ἐστὶ τοῦτο. ὅθεν καὶ μᾶλλον αἰτῶ τὴν μακαριότητα ὑμῶν ἐξαιτῆσαι καὶ παρὰ Θεοῦ συγχώρησίν μοι παρασχεθῆναι.

Πιστεύω τοίνυν καὶ ὁμολογῶ εἰς ἕνα Θεὸν πατέρα παντοκράτορα, καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ, καὶ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα τὸ κύριον καὶ ζωοποιόν. τριάδα ὁμοούσιον καὶ ὁμόθρονον, ἐν μιᾷ θεότητι καὶ δυνάμει καὶ ἐξουσίᾳ προσκυνουμένην τε καὶ δοξαζομένην. ὁμολογῶ καὶ πάντα τὰ τῆς οἰκονομίας τοῦ ἑνὸς τῆς ἁγίας τριάδος, κυρίου δὲ καὶ Θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθὼς αἱ ἅγιαι καὶ οἰκουμενικαὶ ἓξ σύνοδοι παραδεδώκασι. καὶ πᾶσαν αἱρετικὴν ἀθυροστομίαν ἀποβαλλόμενος ἀναθεματίζω, καθὼς καὶ αὐταὶ ἀνεθεμάτισαν· ἐξαιτούμενος καὶ τὰς πρεσβείας τῆς ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου τῆς ἁγίας, τῶν τε ἁγίων καὶ ἐπουρανίων δυνάμεων, καὶ πάντων τῶν ἁγίων· καὶ τὰ ἅγια καὶ τίμια λείψανα αὐτῶν μετὰ πάσης τιμῆς ἀποδεχόμενος ἀσπάζομαι, καὶ τιμητικῶς προσκυνῶ, πίστιν ἔχων μετέχειν παρ' αὐτῶν ἁγιασμοῦ. ὡσαύτως καὶ τὰς σεπτὰς εἰκόνας τῆς τε οἰκονομίας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθὸ ἄνθρωπος γέγονε διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, καὶ τῆς ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν τῆς ἁγίας θεοτόκου, τῶν τε θεοειδῶν ἀγγέλων, καὶ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, προφητῶν, μαρτύρων τε, καὶ πάντων τῶν ἁγίων, ἀσπάζομαι καὶ περιπτύσσομαι, καὶ τὴν κατὰ τιμὴν προσκύνησιν ἀπονέμων ἀποβαλλόμενος καὶ ἀναθεματίζων ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ διανοίας τὴν ἐξ ἀφροσύνης καὶ ἀπονοίας συναθροισθεῖσαν καὶ ὀνομασθεῖσαν ἑβδόμην σύνοδον, παρὰ δὲ τῶν ὀρθῶς φρονούντων [a] ψευδοσύλλογον ἐνθέσμως καὶ κανονικῶς καλουμένην, ὡς πάσης ἀληθείας καὶ εὐσεβείας ἀλλοτρίαν, καὶ κατὰ τῆς θεοπαραδότου ἐκκλησιαστικῆς θεσμοθεσίας τολμηρῶς καὶ θρασέως, ναὶ μὴν καὶ ἀθέως ὑλακτήσασαν, καὶ τὰς ἁγίας καὶ σεπτὰς εἰκόνας καθυβρίσασαν, καὶ προστάξασαν ταύτας περιαιρεθῆναι ἐκ τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν· ἧς ἔξαρχος Θεοδόσιος ὁ ψευδώνυμος Ἐφέσου, Σισίννιος ὁ Πέργης ὁ ἐπίκλην Παστιλλᾶς, Βασίλειος Πισιδίας ὁ κακέμφατος τρικάκκαβος· οἷς ἐματαιώθη ἐξακολουθήσας ὁ ἐλεεινὸς Κωνσταντῖνος ὁ γενόμενος πατριάρχης. ταῦτα οὕτως ὁμολογῶ, καὶ τούτοις συγκατατίθεμαι. διὸ καὶ ἐν ἁπλότητι καρδίας καὶ ὀρθῇ γνώμῃ, μαρτυροῦντός μοι τοῦ Θεοῦ, τοὺς ὑποκειμένους ἀναθεματισμοὺς ποιοῦμαι ἐνταῦθα. τοῖς χριστιανοκατηγόροις, ἤγουν εἰκονοκλάσταις, ἀνάθεμα. τοῖς λαμβάνουσι τὰς παρὰ τῆς θείας γραφῆς ῥήσεις, τὰς κατὰ τῶν εἰδώλων, εἰς τὰς σεπτὰς εἰκόνας, ἀνάθεμα. τοῖς μὴ ἀσπαζομένοις τὰς ἁγίας καὶ σεπτὰς εἰκόνας, ἀνάθεμα. τοῖς λέγουσιν, ὅτι ὡς θεοῖς ταῖς εἰκόσιν οἱ Χριστιανοὶ προσέρχονται, ἀνάθεμα. τοῖς ἀποκαλοῦσι τὰς ἱερὰς εἰκόνας εἴδωλα, ἀνάθεμα. τοῖς κοινωνοῦσιν ἐν γνώσει τοῖς ὑβρίζουσι καὶ ἀτιμάζουσι τὰς σεπτὰς εἰκόνας, ἀνάθεμα. τοῖς λέγουσιν, ὅτι πλὴν τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἄλλος ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῶν εἰδώλων, ἀνάθεμα. τοῖς ἀθετοῦσι τὰς διδασκαλίας τῶν ἁγίων πατέρων [b] κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, προφασιζομένοις καὶ ἀναλαμβάνουσι τὰς φωνὰς τοῦ Ἀρείου, Νεστορίου, Εὐτυχοῦς καὶ Διοσκόρου, ὡς εἰ μὴ ἐκ τῆς παλαιᾶς καὶ καινῆς διαθήκης ἀσφαλῶς διδαχθῶμεν, οὐχ ἑπόμεθα ταῖς διδασκαλίαις τῶν ἁγίων πατέρων, καὶ τῶν ἁγίων οἰκουμενικῶν συνόδων, καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἀνάθεμα. τοῖς τολμῶσι λέγειν τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν εἴδωλά ποτε δεδέχθαι, ἀνάθεμα. τοῖς λέγουσι διαβολικῆς μεθοδείας ἐφεύρεμα τὴν τῶν εἰκόνων ποίησιν, καὶ μὴ τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν παράδοσιν, ἀνάθεμα. ταῦτα μὲν οὕτως

[a] *Latinus interpres legit*, ψευδοσύλλογον

[b] καὶ τὴν, *ex Latino interprete.*

ſcriptis, & offero vobis, qui ex apoſtolica auctoritate poteſtatem ſumpſiſtis. In hoc ipſo etiam veniam expeto a divinitus collecta beatitudine veſtra, pro hac tarditate mea. Oportebat enim ut non orthodoxa confeſſione fraudarer: ſed ſummæ indiſciplinationis meæ, & ſegnis ac negligentis mentis eſt hoc. Unde magis poſtulo a beatitudine veſtra, ut [a] & petatis a Deo indulgentiam mihi concedi.

Credo igitur & confiteor in unum Deum Patrem omnipotentem, & in unum Dominum Jeſum Chriſtum Filium ejus unigenitum, & in Spiritum ſanctum Dominum & vivificantem; Trinitatem conſubſtantialem & conſidentem, in una deïtate, potentia & poteſtate adorandam & glorificandam. Confiteor etiam omnia quæ ſunt diſpenſationis unius ſanctæ Trinitatis, Domini videlicet & Dei noſtri Jeſu Chriſti, quemadmodum ſanctæ & univerſales ſex ſynodi tradiderunt. Et univerſum hæreticum ſine janua os abjiciens anathematizo, juxta quod anathematizaverunt & ipſæ: expetens etiam & interceſſiones intemeratæ dominæ noſtræ ſanctæ Dei genitricis Mariæ, ſanctarumque & cæleſtium virtutum, & omnium omnino ſanctorum; atque ſancta & pretioſa [b] lipſana eorum cum omni honore ſuſcipiens ſaluto, & honorabiliter veneror, fidem habens illorum particeps fieri ſanctimoniæ. Similiter & venerabiles imagines tam diſpenſationis Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſecundum quod homo factus eſt propter ſalutem noſtram, & intemeratæ dominæ noſtræ ſanctæ Dei genitricis, [c] atque ſanctorum apoſtolorum, prophetarum, martyrum, & omnium ſimul ſanctorum, ſalutans pariter & amplectens, atque adorationem quæ pertinet ad honorem, impendens; projiciens nihilominus & anathematizans ex tota anima & tota mente ſynodum, quæ ex ſtoliditate & dementia congregata, & ſeptima ſynodus nominata eſt; ab his vero qui recte ſapiunt, pſeudoſyllogos legaliter & regulariter appellatur; tanquam quæ totius veritatis & pietatis ſit aliena, & contra divinitus traditam eccleſiaſticam legiſlationem audacter & temere, quin potius & abſque Deo latraverit, & ſanctas ac venerabiles imagines conviciis appetierit: ſed & has præceperit auferri a ſanctis Dei eccleſiis. [d] De qua exiit Theodoſius falſi nominis Epheſius, Siſinnius Pergenſis cognominatus Paſtillas, Baſilius Piſidiæ [e] cacemphatus tricaccabus; quos evanuit ſectatus miſer Conſtantinus, qui fuerat patriarcha. Hæc ita confiteor, & his aſſentior: & idcirco in ſimplicitate cordis & recta mente, Deo mihi teſtimonium perhibente, ſubjectos anathematiſmos facio hic. Chriſtianorum calumniatoribus, id eſt, imaginum confractoribus anathema. His qui aſſumunt eloquia, quæ a divina ſcriptura adverſus idola proferuntur, in venerabiles iconas, anathema. His qui non ſalutant ſanctas & venerabiles imagines, anathema. His qui appellant ſacras iconas ſimulacra, anathema. His qui dicunt, quod ſicuti ad deos Chriſtiani ad imagines accedunt, anathema. His qui communicant ſcienter eis qui conviciantur & exhonorant venerabiles iconas, anathema. His qui dicunt, quod præter Chriſtum Dominum noſtrum alius nos ab idolis liberaverit, anathema. His qui ſpernunt magiſteria ſanctorum patrum & traditionem catholicæ eccleſiæ, prætendentes & aſſumentes voces Arii, Neſtorii, Eutychetis, & Dioſcori, atque perhibentes, quod niſi de veteri ac novo teſtamento evidenter fuerimus edocti, non ſequemur doctrinas ſanctorum patrum, neque ſanctarum ſynodorum, atque traditionem catholicæ eccleſiæ, anathema. His qui dicunt, quod diabolicæ argumentationis inventio ſit factura imaginum, & non ſanctorum patrum noſtrorum traditio, anathema. His qui præſumunt dicere, catholicam eccleſiam idola aliquando ſuſcepiſſe, anathema. Hæc quidem ita confi-

[a] *al.* expetatis.

[b] *Hoc eſt*, reliquias.

[c] *In Græco additur*, & Dei formium angelorum.

[d] *In Græco*, cui præfuit.

[e] *Hoc eſt*, infauſti nominis.

ACTIO I.

teor, & his assentior, & ex toto corde, anima A & mente pronuntio. Si vero (quod absit) ex diabolica summissione aliquo tempore voluntarie vel non voluntarie aversus fuero ab istis quæ jam professus sum, anathema sim a Patre & Filio & Spiritu sancto, atque a catholica ecclesia, seu sacro ordine penitus alienus. Conservabo autem secundum divinos canones tam sanctorum apostolorum, quam probabilium patrum nostrorum, memetipsum ab omni dati acceptione seu turpi lucro.

Tarasius sanctissimus & beatissimus patriarcha edixit: Omne hoc sacratum collegium Deo gloriam & gratiarum actiones rependit super hac confessione, quam catholicæ obtulisti ecclesiæ.

Sancta synodus dixit: Gloria Deo, qui unit inter B se diffidentia. Et adductus est Theodorus reverentissimus episcopus Myrorum, & dixit: Et ego peccator & indignus, multum pertractans & scrutans, & quod melius est eligens, deprecor Deum & vestram sanctitatem, ut cum omnibus & ego peccator uniar sanctæ catholicæ ecclesiæ.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: [a] Grata est Domino Jesu Christo misericordia, & [b] ideo recipit pœnitentes.

[a] In Græco, Gratum est Domino Jesu Christo, & humanum recipere.
[b] al. ideirco recipiat.

Theodorus reverentissimus episcopus Myrorum exemplar primi libelli legit: Legislatio est, &c. Cum legisset ille, Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Et super reverentissimo Theodoro episcopo Myrorum grates referimus Deo nostro Christo. Euthymius C sanctissimus episcopus Sardis dixit: Benedictus Deus, qui univit eum catholicæ ecclesiæ.

Et adductus est Theodosius episcopus Ammorii, & dixit:

Sacratissimi & Deo honorabiles domini, & omnis sacra synodus hæc, & ego peccator & miserabilis atque seductus, qui multa mala locutus sum contra venerabiles iconas, ignita veritate recognovi & reprehendi memetipsum; & anathematizavi, & anathematizo quæ male docui & locutus sum in hoc mundo: & obsecro, & rogo sanctam synodum vestram, ut cum omnibus Christianis recipiatis & me D indignum servum vestrum.

Tarasius sanctissimus & beatissimus patriarcha dixit: Multam contritionem cordis ostendit reverendissimus Theodosius, & dignus est receptione.

Sancta synodus dixit: Dignus est secundum sacros canones.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Si nihil aliud est canonicum, quod prohibeat eum, dignus est.

Theodosius reverentissimus episcopus proprium libellum legit ita.

Sanctæ & universali synodo Theodosius exiguus Christianus. Confiteor, & polliceor, & recipio, amplector atque adoro principaliter intemeratam iconam Domini nostri Jesu Christi veri Dei nostri, & E iconam Dei genitricis, quæ illum sine semine peperit; & auxilium & protectionem ejus, & intercessiones illius unaquaque die ac nocte invoco ut peccator in adjutorium meum, tamquam eam, quæ habeat confidentiam apud Christum Dominum nostrum, qui ex ea natus est. Pari modo sanctorum & laudabilissimorum apostolorum, prophetarum, & martyrum, & patrum atque cultorum eremi iconas recipio & adoro: non tamquam deos, absit: sed affectum & amorem animæ meæ, quem habebam prius in eos, etiam nunc ostendens, rogo cunctos illos ex tota anima ut intercedant pro me ad Deum, quatenus det mihi per intercessiones eorum invenire misericordiam penes se

ANNO CHRISTI 787.

A ὁμολογῶ, καὶ τούτοις συνκατατίθεμαι, καὶ ἐξ ὅλης καρδίας καὶ ψυχῆς καὶ διανοίας ἀποφαίνομαι. ἐὰν δὲ, ὅπερ ἀπείη, ἐκ διαβολικῆς προσβολῆς ἐν οἱῳδήποτε χρόνῳ ἑκουσίως ἢ ἀκουσίως ἀποτραπῶ ἐκ τῶν ὑπ' ἐμοῦ τούτων προομολογημένων, ἀνάθεμα ἔσομαι ἀπὸ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, καὶ παντὸς ἱερατικοῦ τάγματος ἀλλότριος. φυλάξω δὲ κατὰ τοὺς θείους κανόνας τῶν τε ἁγίων ἀποστόλων καὶ τῶν δοκιμωτάτων πατέρων ἡμῶν, ἑαυτὸν ἀπὸ πάσης δωροληψίας καὶ αἰσχροκερδείας.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· πᾶσα ἡ ἱερατικὴ ὁμήγυρις αὕτη τῷ Θεῷ δόξαν καὶ εὐχαριστίας ἀναπέμπει ἐπὶ ταύτῃ σου τῇ ὁμολογίᾳ, ἣν προσήγαγες τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ.

B Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· δόξα τῷ Θεῷ τῷ ἑνώσαντι τὰ διεστῶτα. Καὶ προσήχθη Θεόδωρος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Μύρων τῆς Λυκίας, καὶ εἶπε· κἀγὼ ὁ ἁμαρτωλὸς καὶ ἀνάξιος πολλὰ ψηλαφήσας καὶ ἐρευνήσας, καὶ τὸ κρεῖττον ἐπιλεξάμενος, δέομαι τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ὑμετέρας ἁγιωσύνης, ἵνα μετὰ πάντων κἀγὼ ὁ ἁμαρτωλὸς ἑνωθῶ τῇ ἁγίᾳ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· φίλον τῷ δεσπότῃ Χριστῷ καὶ φιλάνθρωπον, * τὸ προσδέχεσθαι τοὺς μετανοοῦντας.

* Forte, διὸ προσδέχεσθε

Ὁ θεοφιλέστατος Θεόδωρος ἐπίσκοπος Μύρων τὸ ἴσον τοῦ πρώτου λιβέλλου ἀνέγνω, τό· Θεσμοθεσία ἐστὶν ἡ ἐκκλησιαστικὴ κανονικῶς παραδεδομένη· καὶ ἑξῆς, ὡς προτέτακται. ἀναγνόντος δὲ αὐτοῦ, Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· καὶ ἐπὶ C τῷ εὐλαβεστάτῳ Θεοδώρῳ ἐπισκόπῳ Μύρων εὐχαριστίαν προσάγομεν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν. Εὐθύμιος ὁ ἁγιώτατος ἐπίσκοπος Σάρδεων εἶπεν· εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ ἑνώσας αὐτὸν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ.

Καὶ προσήχθη Θεοδόσιος ὁ ἐπίσκοπος τοῦ Ἀμμωρίου, καὶ εἶπε·

Πανίεροι καὶ θεοτίμητοί μου δεσπόται, καὶ πᾶσα ἡ ἱερὰ σύνοδος αὕτη· κἀγὼ ὁ ἁμαρτωλὸς καὶ ἐλεεινὸς καὶ πεπλανημένος, ὁ πολλὰ κακὰ λαλήσας κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων, σπεύσας τὴν ἀλήθειαν, ἐπέγνων, καὶ κατέγνων ἐμαυτοῦ, καὶ ἀνεθεμάτισα σαφῶς, καὶ ἀναθεματίζω ἃ κακῶς ἐλάλησα καὶ ἐδίδαξα ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. καὶ δέομαι, καὶ παρακαλῶ τὴν ἁγίαν ὑμῶν σύνοδον, ἵνα μετὰ πάντων τῶν Χριστιανῶν δέξησθε κἀμὲ τὸν D ἀνάξιον ὑμῶν δοῦλον.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· πολλὴν συντετριμμένης καρδίας ἐνεδείξατο ὁ εὐλαβέστατος Θεοδόσιος, καὶ ἄξιός ἐστι δοχῆς.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἄξιός ἐστι κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· εἰ οὐδὲν ἕτερόν ἐστι κανονικὸν τὸ κωλῦον αὐτὸν, ἄξιός ἐστι.

Καὶ ἀνέγνω οὕτως ὁ Θεοδόσιος Ἀμμωρίου τὸν οἰκεῖον λίβελλον ἔχοντα οὕτως.

Τῇ ἁγίᾳ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ Θεοδόσιος ὁ ἐλάχιστος Χριστιανός. ὁμολογῶ, καὶ συντίθεμαι, καὶ δέχομαι, καὶ ἀσπάζομαι, καὶ προσκυνῶ προηγουμένως τὴν ἄχραντον εἰκόνα τοῦ κυρίου ἡμῶν E Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καὶ τὴν ἁγίαν εἰκόνα τῆς ἀσπόρως αὐτὸν τεκούσης τῆς ἁγίας θεοτόκου, καὶ τὴν βοήθειαν, καὶ τὴν σκέπην αὐτῆς, καὶ τὰς πρεσβείας αὐτῆς ἑκάστης ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐπικαλοῦμαι ὡς ἁμαρτωλὸς εἰς βοήθειάν μου, ὡς παρρησίαν ἐχούσης πρὸς τὸν ἐξ αὐτῆς τεχθέντα Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν· ὁμοίως καὶ τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων, προφητῶν, καὶ μαρτύρων, καὶ πατέρων, καὶ ἀσκητῶν τῆς ἐρήμου τὰς εἰκόνας δέχομαι καὶ προσκυνῶ· οὐχ ὡς θεούς· μὴ γένοιτο· ἀλλὰ τὴν σχέσιν καὶ τὸν πόθον τῆς ψυχῆς μου, ὃν εἶχον πρὸς αὐτοὺς τὸ πρότερον, καὶ ἀρτίως ἐνδεικνύμενος, παρακαλῶ πάντας αὐτοὺς ὁλοψύχως πρεσβεύειν ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν Θεὸν, ὅπως δῴη μοι διὰ τῆς πρεσβείας αὐτῶν εὑρεῖν ἔλεος παρ' αὐ-

τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως. ὁμοίως καὶ τὰ λείψανα τῶν ἁγίων προσκυνῶ καὶ τιμῶ καὶ ἀσπάζομαι, ὡς ἀθλησάντων ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ, καὶ λαβόντων χάριν παρ' αὐτοῦ ἰάσεις ἐπιτελεῖν, καὶ νόσους θεραπεύειν, καὶ δαίμονας ἐκβάλλειν· καθὼς ἡ ἐκκλησία τῶν Χριστιανῶν παρέλαβεν ἐκ τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ πατέρων, καὶ ἕως ἡμῶν. ἀνιστορεῖσθαι δὲ εὐδοκῶ καὶ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῶν ἁγίων προηγουμένως τὴν εἰκόνα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς ἁγίας Θεοτόκου, ἐκ παντοίας ὕλης, χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, καὶ πάσης χρωματουργίας· ἵνα γνωρίζηται πᾶσιν ἡ ἔνσαρκος αὐτοῦ οἰκονομία. ὁμοίως ἀνιστορεῖσθαι τὰς πολιτείας τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων, προφητῶν τε καὶ μαρτύρων, ἵνα γνωρίζωνται οἱ ἆθλοι καὶ οἱ ἀγῶνες αὐτῶν εἰς σύντομον γραφὴν καὶ διέγερσιν καὶ διδασκαλίαν τῶν λαῶν, μάλιστα τῶν ἀπλουστέρων. εἰ γὰρ βασιλέων λαυράτοις καὶ εἰκόσιν ἀποστελλομέναις ἐν πόλεσι καὶ χώραις ἀπαντῶσι λαοὶ μετὰ κηρῶν καὶ θυμιαμάτων, οὐ τὴν κηρόχυτον σανίδα τιμῶντες, ἀλλὰ τὸν βασιλέα· πόσῳ μᾶλλον χρὴ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀνιστορεῖσθαι τὴν εἰκόνα τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ, καὶ τῆς ἀχράντου αὐτοῦ μητρὸς, καὶ τῶν ἁγίων πάντων καὶ μακαρίων πατέρων καὶ ἀσκητῶν; καθὼς καὶ ὁ ἅγιος Βασίλειος λέγει· ἐπεὶ καὶ πολέμων ἀνδραγαθήματα καὶ λογογράφοι καὶ ζωγράφοι πολλάκις διασημαίνουσιν· οἱ μὲν τῷ λόγῳ κοσμοῦντες, οἱ δὲ τοῖς πίναξιν ἐγχαράττοντες· καὶ πολλοὺς διήγειραν εἰς ἀνδρίαν ἑκάτεροι. καὶ πάλιν ὁ αὐτός· πόσα ἂν ἔκαμες, ἄνθρωπε, ἵνα εὕρῃς ἕνα ἐκ τῶν ἁγίων δυσωποῦντα τὸν κύριον; καὶ ὁ Χρυσόστομος λέγει· ἡ γὰρ τῶν ἁγίων χάρις οὐ διακόπτεται θανάτῳ, οὐκ ἀμβλύνεται τελευτῇ, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ θανεῖν τῶν ζώντων εἰσὶ δυνατώτεροι. καὶ ἄλλα πολλὰ ἄμετρα. καὶ διὰ τοῦτο παρακαλῶ ὑμᾶς, ἅγιοι τοῦ Θεοῦ, καὶ βοῶ· ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιον ὑμῶν· δέξασθέ με, ὡς ἐδέξατο ὁ Θεὸς τὸν ἄσωτον, καὶ τὴν πόρνην, καὶ τὸν λῃστήν. ζητήσατέ με, καθὼς ἐζήτησεν ὁ Χριστὸς τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον, ὃ ἀνέλαβεν ἐπὶ τῶν ὤμων· ὅπως γένηται χαρὰ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἐμῇ σωτηρίᾳ καὶ μετανοίᾳ, διὰ τῆς τῶν παναγίων ὑμῶν δεσποτῶν μεσιτείας. τοῖς μὴ προσκυνοῦσι τὰς ἁγίας καὶ σεπτὰς εἰκόνας, ἀνάθεμα. τοῖς βλασφημοῦσιν εἰς τὰς τιμίας καὶ σεπτὰς εἰκόνας, ἀνάθεμα. τοῖς τολμῶσι διαβάλλειν καὶ βλασφημεῖν τὰς σεπτὰς εἰκόνας, ἢ ἀποκαλεῖν αὐτὰς εἴδωλα, ἀνάθεμα. τοῖς χριστιανοκατηγόροις, ἤγουν εἰκονοκλάσταις, ἀνάθεμα. τοῖς μὴ διδάσκουσιν ἐπιμελῶς πάντα τὸν φιλόχριστον λαὸν προσκυνεῖν καὶ ἀσπάζεσθαι τὰς σεπτὰς καὶ ἱερὰς καὶ τιμίας εἰκόνας πάντων τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνος τῷ Θεῷ εὐαρεστησάντων, ἀνάθεμα. τοῖς ἀμφίβολον ἔχουσι τὴν διάνοιαν, καὶ μὴ ἐκ ψυχῆς ὁμολογοῦσι προσκυνεῖν τὰς σεπτὰς εἰκόνας, ἀνάθεμα.

Σάββας ὁ εὐλαβέστατος ἡγούμενος μονῆς τῶν Στουδίου εἶπε· κατὰ τὰς ἀποστολικὰς διατάξεις, καὶ οἰκουμενικὰς συνόδους, ἄξιός ἐστιν ἀποδοχῆς.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· οἱ ποτὲ κατήγοροι τῆς ὀρθοδοξίας, νυνὶ συνήγοροι τῆς ἀληθείας ἐγένοντο.

Κωνσταντῖνος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Κωνσταντίας Κύπρου εἶπε· πολὺ ἡμῖν δάκρυον ἐκένωσεν ὁ λίβελλος τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ἀμμορίου.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· δοκεῖ ὑμῖν τοὺς θρόνους αὐτῶν ἀπολαμβάνειν;

Οἱ εὐλαβέστατοι μοναχοὶ εἶπον· καθὼς ἐδέξαντο αἱ ἅγιαι καὶ οἰκουμενικαὶ ἓξ σύνοδοι τοὺς ἐξ αἱρέσεως ἐπιστρέφοντας, καὶ ἡμεῖς δεχόμεθα.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· ἀρέσκει πᾶσιν ἡμῖν. καὶ ἐκελεύσθησαν ὅ, τε εὐλαβέστατος Βασίλειος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας, καὶ Θεόδωρος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Μύρων, καὶ Θεοδόσιος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος τοῦ Ἀμμορίου, καθίσαι εἰς τοὺς βαθμοὺς καὶ εἰς τὰς καθέδρας αὐτῶν.

Τούτου οὖν γενομένου, Εὐθύμιος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Σάρδης εἶπε· τὸν ὀρθόδοξον ὁ Θεὸς καλῶς ἤγαγεν.

in die judicii. Similiter & lipsana sanctorum adoro & honoro, & amplector, tamquam eorum qui decertaverint pro Christo, & acceperint gratiam ab ipso ad sanitates efficiendas, & languores curandos, & dæmones ejiciendos, quemadmodum ecclesia Christianorum suscepit a sanctis apostolis & patribus, & usque ad nos. Pingi autem consentio in ecclesiis sanctorum principaliter iconam Domini nostri Jesu Christi, & sanctæ Dei genitricis, ex varia materia auri & argenti, & omni colore: ut carnea dispensatio ipsius omnibus innotescat. Similiter pingi conversationes sanctorum & famosissimorum apostolorum, prophetarum & martyrum, quo innotescant certamina & agones eorum in brevi scriptura, ad excitationem & magisterium populorum, maximeque simplicium. Si enim regum laurata & iconas missas ad civitates vel regiones obvii adeunt populi cum cereis & incensis, non cera perfusam tabulam, sed imperatorem honorantes; quanto magis oportet in ecclesiis Christi Domini nostri iconam depingi Salvatoris Dei nostri, & intemeratæ matris ejus, omniumque sanctorum & beatorum patrum, & studiosorum virorum? quemadmodum & sanctus Basilius ait: « Nam & opera magna bellorum scriptores & pictores « designant; illi quidem sermone ornantes, isti vero « tabulis exarantes; & multos ad fortitudinem erexe- « runt utrique. Et rursus ipse idem. Quantum [a] labora- « sti utique, homo, ut invenires unum ex sanctis obse- « crantem Dominum? Et Chrysostomus dicit: Sancto- « rum enim gratia non reciditur morte, non hebescit « obitu; sed postquam defuncti fuerint, vivis potentio- « res exsistunt. Et alia multa & immensa. Et ideo rogo vos sancti & clamo; Peccavi in cælum & coram vobis: suscipite me, sicut suscepit Deus luxuriosum, & meretricem, & latronem. Quærite me, sicut quæsivit Christus ovem quæ periit, quamque super humeros suos sustulit; ut fiat gaudium coram Deo & angelis ejus super salute & pœnitentia mea, per interventionem vestram, o sanctissimi domini. His qui non adorant venerabiles iconas, anathema. His qui blasphemiam dicunt in pretiosas & venerabiles iconas, anathema. His qui audent detrahere ac blasphemare venerabiles iconas, vel vocare illas idola, anathema. His qui non docent diligenter cunctum Christi amatorem populum adorare venerabiles iconas sacras & adorandas omnium sanctorum qui a sæculo Deo placuerunt, anathema. [b] Christianorum calumniatoribus, id est, imagines confringentibus, anathema.

Sabbas reverentissimus [c] hegumenus monasterii Studii dixit: Juxta apostolica præcepta, & universales synodos, dignus est receptione.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Qui dudum erant rectæ fidei calumniatores, nunc facti sunt veritatis advocatores.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ Cypri dixit: Multam a nobis lacrymam [d] evocavit libellus reverentissimi episcopi Ammorii.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Videtur vobis, ut recipiant sedes suas?

[e] Reverendi monachi dixerunt: Quemadmodum susceperunt sanctæ & universales synodi ex hæresi conversos, & nos suscipimus.

Sancta synodus dixit: Placet omnibus nobis, & jussi sunt reverentissimus Basilius, episcopus Ancyræ, & Theodorus reverentissimus episcopus Ammorii, sedere in gradibus ac sedibus suis.

Euthymius reverentissimus episcopus Sardis dixit: Orthodoxum Deus bene adduxit.

In conc. in 40. martyr.

[a] *Pro, laborasti.*

Luc. 15.

[b] In Græco addit v, His qui ambigui sunt, & non ex animo fatentur se sacras imagines venerari, anathema.

[c] *al.* Dux. abbas, sive præpositus exponitur in codice *mſ. D. Joly.*

[d] *al.* evacuavit, *idem Jolyanus codex habet.*

[e] *Pro,* reverentissimi.

ACTIO I.

Sancta synodus dixit: [a] Orthodoxus pater cum patribus sanctæ synodo. Post hos autem adducti sunt Hypatius reverentissimus episcopus Nicææ, Leo reverentissimus episcopus Rhodi, Gregorius reverentissimus episcopus Pessinuntis, Leo reverentissimus episcopus Iconii, Georgius reverentissimus episcopus Pisidiæ, Nicolaus reverentissimus episcopus Hierapoleos, & Leo reverentissimus episcopus Carpathi.

[a] al. Orthodoxus cum synodo: pater cum patribus.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Nescio unde, ut ita dicam, imperium facientes, consilium altum consiliati estis, & non per Dominum; & fœdera fecistis, & non per spiritum ejus; collecti videlicet apud vos ipsos clam atque latenter præterito anno, volentes depellere veritatem. Et si quidem irrationabiliter hoc fecistis, date rationem ignorantiæ vestræ. Si vero cum falsa quasi ratione, producatur ipsa ratio vestra, & audita fiat coram omnibus nobis: & concinnationes & contradictiones vestras, auxiliatrice quæ non vincitur, habita veritate, sacer iste conventus disrumpens disrumpet, & dissolvens dissolvet ut colligationes falsitatis & injustitiæ, nullamque habentes veritatis substantiam.

3. Esdr. 4.

Leo reverentissimus episcopus Rhodi dixit: Peccavimus in conspectu Dei, & in conspectu totius ecclesiæ, & sanctæ synodi hujus: per insipientiam enim cecidimus, & non habemus defensionis nostræ rationem.

Gregorius reverentissimus episcopus Pisinuntensium dixit: Secundum traditam fidem ab apostolis & patribus confitemur & tenemus.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Si est ratio aliqua in vobis, quemadmodum dictum est vobis, proferatur.

Hypatius, & qui cum ipso erant dixerunt: Non habemus, sacratissime domine, quod dicamus; per ignorantiam enim & insipientiam locuti sumus.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Quæ vos ratio convertit ad veritatem?

Hypatius, & qui cum eo erant, dixerunt: Sanctorum apostolorum & patrum doctrina.

Gregorius reverentissimus episcopus Pisinuntensium dixit: In synodo sanctorum apostolorum, quæ
» apud Antiochiam congregata, dicitur: Et ne ultra
» errent hi qui salvi fiunt, circa idola, sed pro eis ima-
» ginentur deivirilem statuam Domini nostri Jesu Christi. Sed & beatus Isidorus Pelusiotes dicit; quia tem-
» pli ratio nulla est, quod non coronat imago.

Leo reverentissimus episcopus Rhodi: dixit; Omnia quæ pie ac vere dicimus, licet indigni & peccatores simus, pertractavimus: & ex legali, & ex prophetica, apostolicaque seu paterna voce certi sumus effecti, quia veritas & pietas sic se habet, ut scilicet sint sanctæ & venerabiles imagines in sancta ecclesia secundum traditam a priscis temporibus consuetudinem a sanctis apostolis: & inde obedivimus.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Et quomodo annos usque ad octo & decem episcopatum gerens, usque in præsens minime obedisti?

Leo reverentissimus episcopus dixit: Quoniam prolixo tempore malum & nequam magisterium prolongatum est: & dum diutius moratum fuisset, pro peccatis nostris seducti sumus, & declinavimus a veritate: sed speramus in Deo salvari.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Diuturnitates passionum difficiliores sunt ad curandum. Sic & anima, quæ in obscuro est hæreseos, lumen orthodoxiæ difficile recognoscit.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ Cypri dixit: Oportebat vos cum [b] ceteris episcopis discendi nullam necessitatem habere, sed magistros esse potius aliorum.

[b] al. effetis episcopi.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ὁ ὀρθόδοξος τῇ συνόδῳ· ὁ πατὴρ τοῖς πατράσι· τοὺς ὀρθοδόξους ὁ Θεὸς καλῶς ὥρισε. μετὰ τούτους δὲ προσήχθησαν Ὑπάτιος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Νικαίας, καὶ Λέων ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Ῥόδου, καὶ Γρηγόριος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Πισινοῦντος, Λέων ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος τοῦ Ἰκονίου, καὶ Γεώργιος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Πισιδίας, καὶ Νικόλαος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως, καὶ Λέων ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Καρπάθου.

ANNO CHRISTI 787.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· οὐκ οἶδα πόθεν εἰπεῖν ἑρμηνεύοντες, βουλὴν βαθεῖαν ἐβουλεύσασθε, καὶ οὐ διὰ κυρίου· καὶ συνθήκας πεποιήκατε, καὶ οὐ διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ· περισυναγόντες ἑαυτοὺς κρύβδην καὶ λαθραίως τῷ παρωχηκότι χρόνῳ, παρώσασθαι βουλευσάμενοι τὴν ἀλήθειαν. καὶ εἰ μὲν ἀλόγως πεποιήκατε, δότε λόγον τῆς ἀγνοίας ὑμῶν. εἰ δὲ καὶ κατὰ λόγον ψευδῆ, προσαχθήτω ὁ αὐτὸς λόγος ὑμῶν, καὶ ἀκουσθήτω ἐπὶ πάντων ἡμῶν· καὶ τὰς συμπλοκὰς καὶ ἀντιρρήσεις ὑμῶν σύμμαχον ἔχουσα τὴν μὴ νικωμένην ἀλήθειαν ἡ ἱερὰ ὁμήγυρις αὕτη διαρρήσσουσα διαρρήξει, καὶ ἐκλύουσα ἐκλύσει ὡς συνδέσμους ψευδεῖς, καὶ μηδεμίαν ἔχοντας ἀληθείας ὑπόθεσίν τε καὶ ὑπόστασιν.

Λέων ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Ῥόδου εἶπεν· ἡμαρτήσαμεν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς ἁγίας συνόδου ταύτης. ἐξ ἀμαθείας γὰρ ἐξεπέσαμεν, καὶ οὐκ ἔχομεν ἀπολογίαν.

Γρηγόριος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Πισινοῦντος εἶπε· κατὰ τὴν παραδοθεῖσαν πίστιν ἀπό τε τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ πατέρων, οὕτως καὶ ὁμολογοῦμεν καὶ κρατοῦμεν.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· εἰ ἔστι λόγος ἐν ὑμῖν, καθὼς ἐλαλήθη ὑμῖν, προσαχθήτω.

Ὑπάτιος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἐπίσκοποι εἶπον· οὐκ ἔχομεν, παναγιώτατε δέσποτα, τί λαλῆσαι· κατὰ ἄγνοιαν καὶ ἀφροσύνην ἐλαλήσαμεν.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· ποῖος λόγος ὑμᾶς ἐπέστρεψεν εἰς τὴν ἀλήθειαν;

Ὑπάτιος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἐπίσκοποι εἶπον· τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ πατέρων ἡ διδασκαλία.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος Πισινοῦντος εἶπεν· ἐν τῇ κατὰ Ἀντιόχειαν συνόδῳ τῶν ἁγίων ἀποστόλων εἴρηται, τοῦ μηκέτι πλανᾶσθαι εἰς τὰ εἴδωλα τοὺς σωζομένους, ἀλλ' ἀντεικονίζειν τὴν θεανδρικὴν ἄχραντον στήλην τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἀλλὰ καὶ ὁ μακάριος Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης λέγει· ὅτι ναοῦ λόγος οὐδεὶς, ὃν οὐ στέφει ἄγαλμα.

Λέων ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Ῥόδου εἶπε· πάντα τὰ εὐσεβῆ καὶ ἀληθῆ λέγομεν, εἰ καὶ ἀνάξιοι καὶ ἁμαρτωλοί ἐσμεν, ἐψηλαφήσαμεν· καὶ ἐκ νομικῆς, καὶ ἐκ προφητικῆς, καὶ ἐξ ἀποστολικῆς, καὶ ἐκ πατρικῆς φωνῆς ἐπληροφορήθημεν, ὅτι ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ εὐσέβεια οὕτως ἔχει, τοῦ εἶναι τὰς ἁγίας καὶ σεπτὰς εἰκόνας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κατὰ τὴν παραδοθεῖσαν ἔκπαλαι τῶν χρόνων συνήθειαν ἀπὸ τῶν ἁγίων ἀποστόλων. κἀκεῖθεν ἐπείσθημεν.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· καὶ πῶς ἔτη ἔχων ἕως τῶν ὀκτὼ καὶ δέκα ἐπίσκοπος, ἕως τοῦ νῦν οὐκ ἐπείσθης;

Λέων ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Ῥόδου εἶπε· ἐπειδὴ ἐχρόνισε τὸ κακὸν, καὶ ἡ κακὴ διδασκαλία· καὶ ἐν τῷ χρονίσαι αὐτὴν, διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἐπλάνησεν ἡμᾶς, καὶ ἐξέκλινε ἐκ τῆς ἀληθείας. ἀλλ' ἐλπίζομεν εἰς τὸν Θεὸν σωθῆναι.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· τὰ χρονιώτερα τῶν παθῶν δυσχερέστερά πως εἰσὶ πρὸς τὸ θεραπευθῆναι. οὕτω ψυχὴ ἐν σκοτομήνῃ αἱρέσεως οὖσα, τὸ φῶς τῆς ὀρθοδοξίας δυσχερῶς ἐπιγινώσκει.

Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κύπρου εἶπε· ἔδει ὑμᾶς ἐπισκόπους ὄντας μὴ διδασκαλίας δεῖσθαι, ἀλλὰ διδασκάλους εἶναι ἑτέρων.

Λέων

Anno Christi 787.

Λέων ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Ῥόδου εἶπεν· εἰ μὴ ἐνόσησαν οἱ ἐν νόμῳ τὴν ἁμαρτίαν, οὐκ ἦν χρεία τῆς χάριτος.

Σταυράκιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Χαλκηδόνος εἶπεν· ἀλλ' ἡμεῖς ἀδελφοὶ οὐκ ἐσμὲν ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν.

Ὑπάτιος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἐπίσκοποι εἶπον· ἐκ κακῶν διδασκάλων μαθήματα κακὰ παρελάβομεν.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἐπειδήπερ εἴπατε κακῶν διδασκάλων κακὰ τὰ μαθήματα, ἡ ἐκκλησία ἐκ κακῶν διδασκάλων ἱερεῖς δέχεσθαι οὐ προσίεται.

Ὑπάτιος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Νικαίας εἶπεν· οὕτως ἐκράτησεν ἡ συνήθεια.

Γρηγόριος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Πισινούντων εἶπεν· ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος λέγει· ἐγὼ καὶ τὴν κηρόχυτον ἠγάπησα γραφὴν εὐσεβείας πεπληρωμένην.

Σάββας ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος τῶν Στουδίου εἶπεν· εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ ὁδηγήσας ὑμᾶς εἰς τὴν ἀλήθειαν.

Οὐκοῦν Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· τὸν λόγον καὶ τὴν ἀπολογίαν αὐτῶν ἤδη ἠκούσαμεν.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ναὶ δέσποτα.

Ἰωάννης ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς καὶ πρεσβύτερος, καὶ τοποτηρητὴς τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου Ἀντιοχείας, εἶπεν· ἐξεζήτηται, πανάγιε πάτερ, παρὰ πολλῶν, πῶς δεῖ τοὺς ἀπὸ αἱρέσεων προσερχομένους δέχεσθαι· καὶ παρακαλοῦμεν τὴν ἁγίαν καὶ ἱερὰν σύνοδον, ὅπως ἔλθωσιν αἱ βίβλοι τῶν ἁγίων πατέρων, καὶ θεωρήσωμεν καὶ ἀνακρίνωμεν, κἀκεῖθεν λάβωμεν τὴν ἀκριβῆ ἀσφάλειαν, ὅπως χρὴ δέχεσθαι αὐτούς. ἀπορούμεθα γὰρ ἡμεῖς.

Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κωνσταντίας τῆς Κύπρου εἶπεν· ἐξαιτούμεθα τὴν σὴν μακαριότητα, δέσποτα, ἐλθέτωσαν τὰ προλεχθέντα βιβλία, ὅπως πληροφορηθέντες τάξιν ἀξίαν ταύτην ποιησώμεθα.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· κατὰ τὴν αἴτησιν τῶν θεοφιλεστάτων ἀνδρῶν καὶ τοποτηρητῶν, καὶ τῶν ὁσιωτάτων ἐπισκόπων, δεῖ τὰς βίβλους προκομισθῆναι.

Κωνσταντῖνος ὁ θεοφιλέστατος νοτάριος τοῦ εὐαγοῦς πατριαρχείου εἶπε· κατὰ τὴν κέλευσιν τῆς ὑμετέρας ἁγιότητος πάρεσμεν, ἐπιφερόμενοι τὰς ἱερὰς βίβλους, ἅσπερ ἠνέγκαμεν ἐκ τῶν ἀποκειμένων ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ εὐαγοῦς πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, τῶν τε κανόνων τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καὶ τῶν ἁγίων συνόδων, καὶ τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου, καὶ ἑτέρων ἁγίων πατέρων.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἀναγνωσθήτω ἐν πρώτοις ἡ βίβλος τῶν κανονικῶν διατάξεων.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἀναγνωσθήτω.

Ὁ αὐτὸς Κωνσταντῖνος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ νοτάριος τοῦ εὐαγοῦς πατριαρχείου ἀνέγνω.

Τῶν ἁγίων ἀποστόλων κανὼν πεντηκοστὸς τρίτος. Εἴ τις πρεσβύτερος τὸν ἐπιστρέφοντα ἀπὸ ἁμαρτίας οὐ προσδέχεται, ἀλλ' ἀποβάλλεται, καθαιρείσθω· ὅτι λυπεῖ τὸν Χριστὸν τὸν εἰπόντα· ὅτι χαρὰ γίνεται ἐν οὐρανῷ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι.

Σάββας ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ εἶπον· τοῦτο δῆλον, καὶ παρὰ πᾶσιν ἀποδεδεγμένον, ὅτι ἕκαστον τῶν μετανοούντων ἡ ἐκκλησία προσδέχεται.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἔστι καὶ ἕτερος κανὼν περὶ τούτου, ὃν ὁ αὐτὸς θεοφιλέστατος νοτάριος τοῦ εὐαγοῦς πατριαρχείου ἀνέγνω.

Τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου κανὼν ὄγδοος· Περὶ τῶν ὀνομαζόντων μὲν ἑαυτοὺς Καθαρούς ποτε, προσερχομένων δὲ τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ μεγάλῃ συνόδῳ, ὥστε *χειροτονουμένους αὐτοὺς μένειν ἐν τῷ κλήρῳ. πρὸ πάντων δὲ τοῦτο

* Pro, χειροθετουμένους, ut infra pag. 52. B. 11.

Actio I.

Leo reverentissimus episcopus Rhodi dixit: Nisi [a] protenderent hi, qui in lege erant, peccatum, non esset necessitas gratiæ.

[a] Pro protendissent.

Stauracius sanctissimus episcopus Chalcedonis dixit: Sed nos fratres non sumus sub lege, sed sub gratia.

Hypatius, & qui cum eo erant reverentissimi episcopi; dixerunt; A malis magistris malas doctrinas accepimus.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Quoniam quidem dixistis malorum magistrorum malas esse doctrinas, ecclesia ex malis magistris sacerdotes admittere non consentit.

Hypatius episcopus Nicææ dixit: Sic obtinuit consuetudo.

Gregorius reverentissimus episcopus Pisinuntensium dixit: Sanctus Joannes Chrysostomus dicit: Ego ex cera perfusam dilexi picturam pietate repletam.

Sabbas reverentissimus monachus & hegumenus monasterii Studii dixit: Benedictus Deus, qui direxit vos in veritatem.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Rationem & defensionem eorum jam audivimus.

Sancta synodus dixit: Etiam, domine.

Joannes reverentissimus monachus & presbyter, & vicarius apostolici throni Antiochiæ dixit: Flagitatur, sanctissime pater, a multis, quomodo oporteat eos qui ab hæresibus redeunt, suscipi: & obsecramus sanctam & sacram synodum, ut veniant libri sanctorum patrum, & videamus & perscrutemur, atque inde sumamus veram certitudinem, quomodo illos suscipi oporteat: hæsitamus enim nos.

Constantinus reverentissimus episcopus Constantiæ Cypri dixit: Expetimus a beatitudine tua, domine, ut veniant prædicti libri: quo certi facti, sic ordinem laudabilem faciamus.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Secundum petitionem Deo amabilium virorum & vicariorum, atque sanctissimorum episcoporum, oportet libros afferri.

Constantinus Deo amabilis notarius venerabilis patriarchii dixit: Secundum jussionem vestræ sanctitatis præsto sumus, deferentes sacros libros, quos attulimus ex his qui rejacent in bibliotheca venerabilis patriarchii Constantinopoleos, tam canonum sanctorum apostolorum, quam sanctarum synodorum, & sancti patris nostri Basilii, & aliorum patrum sanctorum.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit; Legatur in primis liber canonicarum [b] institutionum.

[b] al. constitutionum.

Sancta synodus dixit: Legatur.

Et accipiens idem Constantinus Deo amabilis diaconus & notarius venerabilis patriarchii, legit:

I.

Canon sanctorum apostolorum quinquagesimus tertius. Si quis presbyter eum qui convertitur a peccato non susceperit, sed abjecerit, deponatur: quoniam tristem [c] effecit Christum qui dicit; quia *gaudium fit in cælo super uno peccatore pœnitentiam agente.*

[c] al. efficit. Luc. 15.

Sabbas, & qui cum eo erant, dixerunt: Hoc clarum & apud omnes acceptum est, quia unumquemque pœnitentium ecclesia suscipit.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Est & alius canon super hoc.

II.

Idem hoc amabilis notarius legit sanctæ Nicænæ synodi canonem octavum: De his qui se cognominant Catharos, id est, mundos, si aliquando venerint ad ecclesiam catholicam; placuit sancto & magno concilio, ut impositionem manus accipientes, sic in clero permaneant. Hæc autem præ omnibus eos in

ACTIO I. » scriptis convenit profiteri, quod catholicæ & apostolicæ ecclesiæ dogmata suscipiant & sequantur: id est, & bigamis se communicare, & his qui in persecutione prolapsi sunt; erga quos & spatia constituta sunt, & tempora definita: ita ut ecclesiæ catholicæ & apostolicæ placita sequantur in omnibus. Ubicumque vero sive in villis, sive in civitatibus, ipsi soli reperti fuerint ordinati, qui inveniuntur in clero, in eodem habitu perseverent, &c.

ANNO CHRISTI 787.

Theodorus reverentissimus episcopus Catanæ Siculorum provinciæ dixit: Ad hæresim hanc nil habet canon qui lectus est.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Sed & de omni hæresi est.

Epiphanius diaconus sanctissimæ ecclesiæ Catanæ Siculorum provinciæ, & vicarius episcopi Sardiniæ, dixit: Hic canon tunc de Catharis, id est, mundis, est dictus.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Nunc ergo & nos in tempore hoc exortam hæresim quomodo debemus recipere?

Joannes Deo amabilis vicarius apostolici throni orientis dixit: Hæresis separat ab ecclesia omnem hominem.

Sancta synodus dixit: Hoc manifestum est.

Reverentissimi monachi dixerunt: [a] Eos qui manus impositionem perceperant, dixit regula suscipi.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Et quomodo intelligitur manus impositio?

Reverentissimi monachi dixerunt; Deprecamur, domine, ut doceamur.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Forte in benedictione tantum hic manus impositionem dicit, & non [b] consecrationem.

Gloriosissimi principes dixerunt: Si aliud non est quod prohibeat, propter hanc pœnitentiam eorum suscipientur secundum canones.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Scrutemur & alios canones de residuis hæresibus.

Sancta synodus dixit: Et hoc postulamus, ut veniant canones.

Idem Deo amabilis diaconus & notarius legit Ephesinæ sanctæ ac universalis synodi canonem tertium.

III. » Si qui etiam clericorum, qui per singulas civitates sunt, a Nestorio, & his qui cum eo erant, inhibiti sunt sacerdotio, quod recta saperent, & hos proprium gradum recipere sancimus: [c] eos videlicet clericos qui cum universali & orthodoxa synodo sentiunt vel sensuri sunt, sive nunc, sive post hæc in quocumque tempore: nec hos episcopis qui recesserunt vel recesserint, ut prævaricantur tam sanctos canones, quam orthodoxam fidem, jubemus quoquomodo subjici.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Evidentior canon est de capitulo quod quæritur.

Legantur autem & reliqui canones.

Stephanus reverentissimus monachus & [d] bibliophylax venerabilis patriarchii dixit: Adhuc præ manibus habemus epistolas sanctæ memoriæ patris nostri Basilii de prædicta causa, si recipiendi sint in sacerdotium, qui ex hæresi convertuntur: & si jusseritis legi, legantur.

Sancta synodus dixit: Legantur.

Stephanus monachus legit: Ex prima canonica epistola patris nostri Basilii ad Amphilochium.

IV. » Encratitarum autem malignitatem intelligere nos oportet: quia ut digni receptione judicarentur ab ecclesia, conati sunt jam proprio præoccupare baptismate. Unde & consuetudinem suam adulteraverunt. Existimo ergo, quia cum nihil sit de illis manifestius pro-

[a] Verti oportebat. Cum manus impositione recipi, canon præcepit.

[b] al. in consecratione.

[c] In Græco, in universum autem.

[d] al. librorum custos.

ὁμολογῆσαι αὐτοὺς ἐγγράφως προσήκει, ὅτι συνθήσονται καὶ ἀκολουθήσουσι τοῖς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας δόγμασι· τοῦτ' ἔστι καὶ διγάμοις κοινωνεῖν, καὶ τοῖς ἐν τῷ διωγμῷ παραπεπτωκόσιν· ἐφ' οἷς καὶ χρόνος τέτακται, καὶ καιρὸς ὥρισται· ὥστε αὐτοὺς ἀκολουθεῖν ἐν πᾶσι τοῖς δόγμασι τῆς ἀποστολικῆς ἐκκλησίας. Ἔνθα μὲν οὖν πάντες χειροτονηθέντες ἔν τε κώμαις, ἔν τε πόλεσιν, αὐτοὶ μόνοι εὑρίσκοιντο, οἱ εὑρισκόμενοι ἐν τῷ κλήρῳ, ἔσονται ἐν τῷ αὐτῷ σχήματι· καὶ τὰ ἑξῆς.

Θεόδωρος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Κατάνης τῆς τῶν Σικελῶν ἐκκλησίας εἶπε· πρὸς τὴν αἵρεσιν ταύτην οὐδὲν ἔχει ὁ ἀναγνωσθεὶς κανών.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἀλλὰ καὶ περὶ πάσης αἱρέσεώς ἐστιν.

Ἐπιφάνιος ὁ εὐλαβέστατος διάκονος τῆς ἐκκλησίας Κατάνης, καὶ τὸν τόπον ἐπέχων Θωμᾶ ἀρχιεπισκόπου Σαρδινίας, εἶπεν· οὗτος ὁ κανὼν τότε περὶ τῶν Καθαρῶν εἴρηται.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἀρτίως οὖν καὶ ἡμεῖς κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον τὴν ἀναφυεῖσαν αἵρεσιν πῶς ὀφείλομεν δέξασθαι;

Ἰωάννης ὁ θεοφιλέστατος τοποτηρητὴς τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς ἀνατολῆς εἶπεν· ἡ αἵρεσις χωρίζει ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας πάντα ἄνθρωπον.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· τοῦτο δῆλόν ἐστι.

Οἱ εὐλαβέστατοι μοναχοὶ εἶπον· χειροθετουμένους εἶπεν ὁ κανὼν δέχεσθαι.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· καὶ πῶς νοεῖται τὸ χειροθετούμενον;

Οἱ εὐλαβέστατοι μοναχοὶ εἶπον· δεόμεθα, δέσποτα, διδασκαλίας.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· μήπως ἐπ' εὐλογίας ἐνταῦθα τὴν χειροθεσίαν λέγει, καὶ οὐχὶ ἐπὶ χειροτονίας.

Οἱ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον· ἐὰν ἄλλο τὸ κωλύον οὐκ ἔστιν, ἕνεκεν ταύτης τῆς μετανοίας αὐτῶν δεχθήσονται κατὰ τοὺς κανόνας.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἐρευνήσωμεν καὶ ἄλλους κανόνας περὶ λοιπῶν αἱρέσεων.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· καὶ τοῦτο ἀξιοῦμεν, ἐλθέτωσαν οἱ κανόνες.

Ὁ αὐτὸς θεοφιλέστατος διάκονος καὶ νοτάριος ἀνέγνω· τῆς ἐν Ἐφέσῳ συνόδου κανὼν τρίτος·

Εἴ τινες τῶν ἐν ἑκάστῃ πόλει κληρικῶν ὑπὸ Νεστορίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ὄντων ἐκωλύθησαν τῆς ἱερωσύνης διὰ τὸ ὀρθῶς φρονεῖν, καὶ τούτους τὸν ἴδιον ἀπολαμβάνειν βαθμὸν ἐδικαιώσαμεν. κοινῶς δὲ τοὺς τῇ οἰκουμενικῇ καὶ ὀρθοδόξῳ συνόδῳ συμφρονοῦντας ἢ καὶ συμφρονήσοντας, ἢ νῦν, ἢ μετὰ ταῦτα κληρικοὺς ἐν οἱῳδήποτε χρόνῳ, τοῖς ἀποστατήσασιν ἢ ἀφισταμένοις, ἢ παραβαίνουσιν ἐπισκόποις, τούς τε ἁγίους κανόνας καὶ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, κελεύομεν μηδόλως ὑποκεῖσθαι κατὰ μηδένα τρόπον.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· σαφέστερος κανὼν περὶ τοῦ ζητουμένου κεφαλαίου.

Ἀναγνωσθήτωσαν δὲ καὶ οἱ λοιποὶ κανόνες.

Στέφανος ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς καὶ βιβλιοφύλαξ τοῦ εὐαγοῦς πατριαρχείου εἶπεν· ἔτι μετὰ χεῖρας ἔχομεν ἐπιστολὰς τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου περὶ τῆς προῤῥηθείσης ὑποθέσεως, εἰ δεκτοί εἰσιν εἰς τὴν ἱερωσύνην οἱ ἐκ τῆς αἱρέσεως ἐπιστρέφοντες· καὶ εἰ κελεύετε, αὐταὶ ἀναγνωσθήτωσαν.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἀναγνωσθήτωσαν.

Στέφανος μοναχὸς καὶ βιβλιοφύλαξ ἀνέγνω ἐκ τῆς πρὸς Ἀμφιλόχιον κανονικῆς πρώτης ἐπιστολῆς τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου.

Τὸ δὲ τῶν Ἐγκρατιτῶν κακούργημα νοῆσαι ἡμᾶς δεῖ, ὅτι ἵνα ἀπροσδέκτους αὐτοὺς ποιήσωσι τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐπεχείρησαν λοιπὸν ἰδίῳ προκαταλαμβάνειν βαπτίσματι. ὅθεν καὶ τὴν συνήθειαν τὴν ἑαυτῶν παρεχάραξαν. νομίζω τοίνυν, ὅτι ἐπειδὴ οὐδὲν ἐστι περὶ

ANNO CHRISTI 787.

αὐτῶν φανερῶς διηγορευμένον, ἡμᾶς πρέπει ἀθετεῖν αὐτῶν τὸ βάπτισμα· κἄν τις ᾖ παρ' αὐτῶν εἰληφὼς, προσιόντα τῇ ἐκκλησίᾳ βαπτίζειν· ἐὰν μέντοι μέλλῃ τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ἡ οἰκονομία ἐμπόδιος ἔσεσθαι, τούτῳ πάλιν τῷ ἔθει χρηστέον, καὶ τοῖς οἰκονομήσασι τὰ καθ' ἡμᾶς πατράσιν ἀκολουθητέον. ὑφορῶμαι γὰρ, μήποτε ὡς βουλόμεθα ὀκνηροὺς αὐτοὺς περὶ τὸ βαπτίζειν ποιῆσαι, ἐμποδίσωμεν τοῖς σωζομένοις διὰ τὸ τῆς προσρήσεως αὐστηρόν. εἰ δὲ ἐκεῖνοι φυλάσσουσι τὸ ἡμέτερον βάπτισμα, τοῦτο ἡμᾶς μὴ δυσωπείτω· οὐ γὰρ ἀνταποδιδόναι αὐτοῖς ὑπόδικοι χάριν ἐσμὲν, ἀλλὰ δουλεύειν ἀκριβείᾳ κανόνων.

Παντὶ δὲ λόγῳ τετηρήσθω, τοὺς ἐπὶ τῷ βαπτισμῷ ἐκείνων προσερχομένους χρίεσθαι ὑπὸ τῶν πιστῶν δηλονότι, καὶ οὕτως προσιέναι τοῖς μυστηρίοις. οἶδα δὲ, ὅτι τοὺς ἀδελφοὺς περὶ B * Ἰζώϊον καὶ Σατορνῖνον ἀπ' ἐκείνης ὄντας τῆς τάξεως προσεδεξάμεθα τὴν καθέδραν τῶν ἐπισκόπων. ὥστε τοὺς τῷ τάγματι ἐκείνων συνημμένους οὐκ ἔτι δυνάμεθα διακρίνειν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας, εἶον κανόνα τινὰ τῆς πρὸς αὐτοὺς κοινωνίας ἐκθέμενοι διὰ τῆς τῶν ἐπισκόπων παραδοχῆς.

* al. Ζώϊον

Οἱ εὐλαβέστατοι μοναχοὶ εἶπον· αἰτούμεθα, ἵνα κομισθῇ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ἡ πρὸς Ῥουφινιανὸν ἐπιστολή.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· γενέσθω κατὰ τὴν αἴτησιν τῶν εὐλαβεστάτων μοναχῶν.

Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ Λεόντιος ὁ ἐνδοξότατος ἀσηκρῆτις εἶπεν· ἐν τῷ τέως ἀναγνωσθήτωσαν αἱ λοιπαὶ τοῦ ἁγίου Βασιλείου ἐπιστολαί.

C

Στέφανος ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς καὶ βιβλιοφύλαξ ἀνέγνω. Τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου ἐκ τῆς πρὸς Εὐαισηνοὺς ἐπιστολῆς· οὓς δὲ πέρυσιν ἐκ τῆς Γαλατῶν μετεστείλαντο, ὡς δι' αὐτῶν δυνάμενοι τὴν παῤῥησίαν τῆς ἐπισκοπῆς ἀπολαβεῖν, τοιοῦτοί εἰσιν, οἵους ἴσασι μὲν οἱ πρὸς ὀλίγον συγγεγονότες αὐτοῖς. καὶ μετ' ὀλίγα· εἰ δὲ λέγουσιν, ὅτι μετενόησαν, δειξάτωσαν αὐτῶν ἔγγραφον τὴν μετάνοιαν, καὶ ἀναθεματισμὸν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πίστεως, καὶ χωρισμὸν τῶν αἱρετικῶν· καὶ μὴ ἐξαπατάτωσαν τοὺς ἁπλουστέρους. Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς πρὸς δυτικοὺς ἐπιστολῆς. Ἔστι τοίνυν εἷς τῶν πολλὴν ἡμῖν κατασκευαζόντων λύπην Εὐστάθιος ὁ ἐκ τῆς Σεβαστείας τῆς κατὰ τὴν μικρὰν Ἀρμενίαν, ὃς πάλαι μαθητευθεὶς τῷ Ἀρείῳ, ὅτε ἤκμαζεν ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρείας, τὰς πονηρὰς κατὰ τοῦ μονογενοῦς συνθεὶς βλασφημίας, ἀκολουθῶν ἐκείνῳ, καὶ τοῖς γνησιωτάτοις αὐτοῦ τῶν μαθητῶν ἐναριθμούμενος· ἐπειδὴ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ, τῷ μακαριωτάτῳ ἐπισκόπῳ Ἑρμογένει τῷ Καισαρείας, κρίνοντι αὐτὸν ἐπὶ τῇ κακοδοξίᾳ, ὁμολογίαν ἔδωκεν πίστεως ὑγιοῦς. καὶ οὕτω τὴν χειροτονίαν ὑπ' αὐτοῦ δεξάμενος Εὐστάθιος, μετὰ τὴν ἐκείνου κοίμησιν εὐθὺς πρὸς τὸν ἐπίσκοπον τῆς Κωνσταντινουπόλεως Εὐσέβιον ἔδραμεν, οὐδενὸς ἔλαττον καὶ αὐτὸν τὸ δυσσεβὲς δόγμα τοῦ Ἀρείου προεστῶτα. εἶτα ἐκεῖθεν δι' οἵας δήποτε αἰτίας ἀπελαθεὶς, ἐλθὼν τοῖς ἐπὶ τῆς πατρίδος ἀπελογήσατο πάλιν, τὸ μὲν δυσσεβὲς ἐπικρυπτόμενος φρόνημα, ῥημάτια δέ τινα ὀρθότητος προβαλλόμενος· καὶ τυχὼν τῆς ἐπισκοπῆς ὡς ἔτυχεν, εὐθὺς φαίνεται γράψας ἀναθεματισμὸν τοῦ ὁμοουσίου ἐν τῷ κατὰ Ἄγκυραν γενομένῳ αὐτοῖς συλλόγῳ. κἀκεῖθεν ἐπὶ τὴν Σελεύκειαν ἐλθὼν, ἔγραψε μετὰ τῶν αὐτοῦ ὁμοδόξων, ἃ πάντες ἴσασιν. ἐν δὲ τῇ Κωνσταντινουπόλει συνέθετο πάλιν τοῖς ἀπὸ τῶν αἱρετικῶν προτεθεῖσι. καὶ οὕτως ἀπελαθεὶς τῆς ἐπισκοπῆς διὰ τὸ ἐν τῇ Μελιτηνῇ προκαθῃρῆσθαι, ἑδὲν ἑαυτῷ τῆς ἀποκαταστάσεως ἐπινοεῖ τὴν ὡς ὑμᾶς ἄφιξιν. καὶ τίνα μὲν ἐστὶν ἃ προετάθη αὐτῷ παρὰ τοῦ μακαριωτάτου ἐπισκόπου Λιβερίου, καὶ τίνα ἃ αὐτὸς συνέθετο, ἀγνοοῦμεν· πλὴν ὅτι ἐπιστολὴν ἐκόμισεν ἀποκαθιστῶσαν αὐτὸν, ἣν ἐπιδείξας τῇ κατὰ Τύανα συνόδῳ, ἀποκατέστη τῷ τόπῳ.

A mulgatum, nos conveniat eorum improbare baptisma. Et [a] si quispiam fuerit ab illis receptus, hunc, cum adierit ecclesiam, baptizemus. Sane, si futurum est uti universali dispensationi fiat impedimentum, pristino more utamur; & patres qui nostra quæque dispensavere, sequamur. Vereor enim, ne forte cum voluerimus pigros illos ad baptizandum facere, impedimento simus his qui salvandi essent, ob [b] prolixæ percontationis mysterium. Quod si illi custodiunt baptisma nostrum, [c] hoc a nobis non flagitetur. Non enim illis ad præstandum gratiam debitores sumus, sed serviendi censuræ canonicæ.

ACTIO I.

Omni præterea ratione forma teneatur, ut eos qui ad illorum accessisse baptismum probantur, a fideli- B bus procul dubio primitus ungantur, & ita demum sanctis mysteriis digni efficiantur. Novi autem, quia fratres qui circa Izoëm & Saturninum erant, cum essent ex illa ordinatione, in cathedram episcoporum suscepimus. Itaque eos qui illorum sunt ordini sociati, jam non possumus ab ecclesia sequestrare; utpote qui regulam quamdam de communione nostra ad illos constituerimus per episcoporum receptionem.

[a] In Græco, Et si quispiam ab illis receperit.

[b] In Gr. eo, ob sententiæ austeritatem. Legit interpres, μυστήριον, pro eo quod est αὐστηρὸν in Græco.

[c] hoc nos nequaquam moveat, ex Græco.

Reverentissimi monachi dixerunt: Petimus, ut deferatur sancti Athanasii ad Rufinianum epistola.

Sancta synodus dixit: Fiat secundum petitionem reverentissimorum monachorum.

Interea Leontius gloriosissimus a secretis dixit: Interim legantur reliquæ sancti Basilii epistolæ.

C Stephanus reverentissimus monachus & bibliothecarius legit. Sancti patris nostri Basilii ex epistola ad Evaisenos missa. Hi autem quos priori anno de Galatia accersierunt, quo per eos possent fiduciam episcopatus accipere, tales sunt, quales noverunt illi, qui ad modicum quidem exstitere cum illis. Et post pauca: Si vero dicunt, quia pœnitentiam egerunt: ostendant in scriptis pœnitentiam suam, & anathematismum Constantinopolitanæ fidei, & separationem sui ab hæreticis: & non decipiant quosque simpliciores. Ejusdem ex epistola ad occidentales directa: Est igitur unus eorum, qui multam nobis tristitiam fabricaverunt, Eustathius videlicet ex Sebastia minoris Armeniæ proditus, qui olim ab Ario doctus, D quando proficiebat in Alexandria, malignas contra Unigenitum componens blasphemias, sequebatur illum, & iis, qui illi intima germanitate cohærebant, discipulis ejus connumeratus. Denique ad [d] conscientiam rediens, beatissimo episcopo Hermogeni Cæsariensi, a quo super maligna opinione sua judicabatur, professionem fecit sanæ fidei: & ita consecratione ab ipso suscepta, Eustathius post illius dormitionem mox ad Constantinopolitanum cucurrit Eusebium, nihilo minus & ipsum impium dogma Arii prædicantem. Deinde illinc ob aliquam causam propulsus, cum venisset ad compatriotas suos, se interim excusavit; & impium quidem sensum occultans, verborum quorumdam rectitudinem ostentabat: & utcumque percepto episcopatu, protinus apparet, ana- E thematismum homousii in collegio quod ab eis apud Ancyram factum est, conscripsisse. Deinde cum Seleuciam pervenisset, scripsit una cum consentaneis suis, quæ cuncti norunt. Constantinopoli autem iterum his quæ prætenderant hæretici, consentit: & taliter ab episcopatu propulsus, pro eo quod Melitenæ antea depositus fuerat, sibi iter restitutionis excogitavit, [e] quasi ad vos proficiscens. Et quæ sunt, quæ illi a beatissimo episcopo Liberio [f] intenta sunt, & quæ ea, quæ ipse spopondit, ignoramus; nisi quia epistolam detulit restituentem se: quam ostendens synodo apud Tyanam congregatæ, suo restitutus est loco.

V.

VI.

[d] In Græco, ad alia reversus.

[e] Illud [quasi] redundat

[f] al. Intentata.

Actio I.

VII. Lecta est autem & ad Terentium comitem ejusdem patris nostri epistola, in qua significavit idem pater Eustathii communionem & receptionem ab hæresi conversi. A

Stephanus reverentissimus diaconus & notarius venerabilis patriarchici secreti legit:

VIII. Ex definitione sanctæ ac universalis tertiæ synodi contra impios Massalianos, id est, Euchitas.

Placuit omnibus nobis, ac Deo amabilibus episcopis Valeriano & Amphilochio, & cunctis Pamphyliensis & Lycaoniensis provinciarum reverentissimis episcopis, quo universa quæ in synodica chartula statuta sunt, teneantur, & prævaricari nullo modo præsumantur, firmis videlicet exsistentibus etiam his quæ gesta sunt Alexandriæ. Itaque qui sunt per omnem B provinciam ex Massalianorum, id est, [a] furiosorum hæresi, aut si suspecti habentur, quod hujusmodi languoris exsistant, sive clerici sint, sive laici, remeantes, & anathematizantes in scriptis secundum ea quæ in jam memorata synodica charta promulgata sunt, maneant clerici quidem in clero, laici vero in communione ecclesiæ.

[a] al. Enthusiastarum.

Petrus reverentissimus lector & notarius venerabilis patriarchici secreti legit:

IX. Sancti patris nostri Cyrilli archiepiscopi Alexandriæ Maximo diacono Antiocheno commonitorium.

Didici a diligendo mihi Paulo monacho, quia recusat pietas tua usque hodie communionem reverentissimi episcopi Joannis amplecti, pro eo quod C quidam in Antiochena ecclesia male adhuc cum Nestorio vel sentiant, vel jam senserint quidem, sed forsitan resipuerint. Probet igitur modestia tua, utrum (aliquando) hi qui dicuntur colligi, unde ac irreverenter cum Nestorio sentiant, & invicem colloquantur; vel aliquando cauteriatam habuerint conscientiam, colliguntur autem nunc acta pœnitentia super his, in quibus subrepti sunt, quamvis confiteri fortasse revereantur excessum. Accidunt enim quædam hujusmodi fieri circa deceptos. Ac si eos videas nunc ad rectam concurrere fidem, ne succenseas eis super his quæ transierunt. Volumus enim eos magis illorum abnegatores videre, quam irreverenti mente advocatos nequitiarum esse Nestorii. Ut autem non D æstimemur amare contentionem, amplectamur reverentissimi Joannis communionem, indulgentes ei & causa dispensationis, ut non subtilius vel districtius seu vehementius erga se recognoscentes agatur. Dispensatione enim, sicut dixi, eget negotium multa.

X. Ejusdem patris ad Gennadium presbyterum & archimandritam.

Intentionem quidem reverentiæ tuæ, quam circa divinum possides cultum, non nunc tantum agnovi, sed ab olim sciebam: & laudo vehementer eam cum tanta volentem districtionis diligentia vivere. Sed dispensationes rerum nonnumquam cogunt parum quid a debito quosdam foras exire, ut majus aliquid lucri- E faciant. Sicut enim hi qui mare navigant, tempestate urgente, navique periclitante, anxiati quædam exonerant, ut cetera salva permaneant: ita & nos, cum non habemus salvandorum omnium negotiorum penitus certitudinem, despicimus ex his quædam, ne cunctorum patiamur dispendia. Et hæc scribo cognoscens, quod pietas tua tristatur in sanctissimum & Dei cultorem fratrem & comministrum nostrum Proclum episcopum, eo quod admiserit in communionem Æliensium [b] hegumenum, quem quidem ecclesiæ leges Palæstinæ præpositum non noverunt. Suscitat autem ad infrunitum negotii desiderium amor gloriæ amarum terminum initer habens. Igitur ne refugiat pietas tua sanctissimi & Deo amantissimi Procli episcopi communionem. Una enim fuit cura

[b] Fors. episcopum.

Anno Christi 787.

Ἀνεγνώσθη δὲ καὶ ἡ πρὸς Τερέντιον κόμητα τοῦ αὐτοῦ πατρὸς ἐπιστολή, ἐν ᾗ ἐσήμανεν ὁ πατὴρ τὴν πρὸς Εὐστάθιον κοινωνίαν καὶ ἀποδοχὴν ἐκ τῆς αἱρέσεως ἐπιστρέψαντα. A

Στέφανος ὁ εὐλαβέστατος διάκονος καὶ νοτάριος τοῦ εὐαγοῦς πατριαρχείου ἀνέγνω.

Ἐκ τοῦ ὅρου τῆς ἁγίας τρίτης συνόδου κατὰ τῶν δυσσεβῶν Μασσαλιανῶν, ἤγουν Εὐχιτῶν.

Ἤρεσεν ἅπασιν ἡμῖν, καὶ τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις Οὐαλεριανῷ καὶ Ἀμφιλοχίῳ, καὶ πᾶσι τοῖς τῶν Παμφύλων καὶ Λυκαόνων ἐπαρχιῶν εὐλαβεστάτοις ἐπισκόποις τὰ ἐν τῷ συνοδικῷ χαρτίῳ τυπωθέντα κρατεῖν ἅπαντα, καὶ κατὰ μηδένα τρόπον παραβαίνεσθαι αὐτά, βεβαίων ὄντων αὐτῶν δηλαδή, καὶ τῶν πεπραγμένων ἐν Ἀλεξανδρείᾳ· ὥστε τοὺς ὄντας κατὰ B πᾶσαν ἐπαρχίαν τῆς Μασσαλιανῶν, ἤγουν ἐνθουσιαστῶν αἱρέσεως, ἢ καὶ ὑποψίας τῆς τοιαύτης νόσου γεγενημένους, εἴτε κληρικοὶ εἶεν, εἴτε λαϊκοί, μεταθεμένους· καὶ ἀναθεματίζοντας κατὰ τὰ ἐν τῷ μνημονευθέντι συνοδικῷ διαγορευθέντα ἐγγράφως, μένειν τοὺς μὲν κληρικοὺς ἐν τῷ κλήρῳ, τοὺς δὲ λαϊκοὺς ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῆς ἐκκλησίας.

Πέτρος ὁ εὐλαβέστατος ἀναγνώστης καὶ νοτάριος τοῦ εὐαγοῦς πατριαρχικοῦ σεκρέτου, ἔχων ἐπὶ χεῖρας, ἀνέγνω.

Τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας Μαξίμῳ διακόνῳ Ἀντιοχείας ὑπομνηστικόν.

Ἔμαθον παρὰ τοῦ ἀγαπητοῦ μονάζοντος Παύλου, ὅτι παραιτεῖται ἡ σὴ θεοσέβεια μέχρι σήμερον τὴν κοινωνίαν τὴν C πρὸς τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Ἰωάννην διά τινας ἐν τῇ Ἀντιοχέων ἐκκλησίᾳ ἢ φρονοῦντας ἔτι τὰ τοῦ Νεστορίου, ἢ πεφρονηκότας μέν, ἀποχωρήσαντας δὲ ἴσως. δοκιμαζέτω τοίνυν ἡ σὴ ἐπιείκεια, πότερόν ποτε οἱ λεγόμενοι συνάγεσθαι, γυμνοῖς καὶ ἀναισχύντως [a] τῷ Νεστορίῳ καὶ φρονοῦσι καὶ λαλοῦσιν ἐπίσης· ἢ κατεστιγμένην μὲν ἐσχήκασί ποτε τὴν συνείδησιν, συνάγονται δὲ νῦν μεταμεληθέντες ἐφ' οἷς συνηρπάγησαν, αἰσχυνόμενοι δὲ ἴσως ὁμολογεῖν τὸ πλημμέλημα. συμβαίνει γάρ τινα τοιαῦτα περὶ τοὺς ἀπατηθέντας γίνεσθαι. κἂν ἴδῃς συντρέχοντας τῇ ὀρθῇ πίστει, συγχωρησάτω περὶ τῶν παρελθόντων. Βουλόμεθα γὰρ μᾶλλον ἀρνουμένους αὐτοὺς ὁρᾷν, ἢ ἀναιδεῖ τῇ γνώμῃ συνηγοροῦντας τῆς Νεστορίου κακίας. ἵνα δὲ μὴ δοκῶμεν ποιεῖν τὸ φιλόνεικον, ἀσπασώμεθα τὴν πρὸς τὸν εὐ- D λαβέστατον ἐπίσκοπον Ἰωάννην κοινωνίαν, συγχωροῦντες αὐτῷ καὶ οἰκονομίας ἕνεκα μὴ ἀκριβολογεῖσθαι σφόδρα περὶ τοὺς μεταγινώσκοντας. οἰκονομίας γάρ, ὡς ἔφην, δεῖται τὸ πρᾶγμα πολλῆς.

[a] Forte, τὰ Νεστορίου φρονοῦσι καὶ λαλοῦσιν ἐπίσης.

Τοῦ αὐτοῦ πατρὸς πρὸς Γεννάδιον πρεσβύτερον καὶ ἀρχιμανδρίτην.

Τὸ μὲν ἔντονον τῆς εὐλαβείας τῆς σῆς θεοσεβείας οὐ νῦν ἔγνων, ἀλλ' ᾔδειν ἔκπαλαι. καὶ ἐπαινῶ γε σφόδρα μετὰ [b] τοιαύτης ἀκριβείας θέλουσαν ζῆν. ἀλλ' οἰκονομίαι πραγμάτων ἔσθ' ὅτε παραβιάζονται βραχὺ τοῦ δέοντος ἔξω φέρεσθαί τινας, ἵνα τὸ μεῖζον κερδάνωσιν. ὥσπερ γὰρ οἱ τὴν θάλασσαν ναυτιλλόμε- E νοι χειμῶνος ἐπικειμένου, καὶ κινδυνευούσης τῆς νηός, ἀλύοντες ἀποφορτίζονταί τινα, τοῦ σῶσαι τὰ λοιπά· οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν τοῖς πράγμασιν, ὅταν μὴ ἔχῃ τὸ λίαν ἀκριβῶς ἀποσώζειν, παρορῶμέν τινα, ἵνα μὴ τῶν πάντων πάθωμεν ζημίαν. καὶ ταῦτα γράφω μαθών, ὅτι ἡ σὴ θεοσέβεια λελύπηται εἰς τὸν ὁσιώτατον καὶ θεοφιλέστατον ἀδελφὸν ἡμῶν καὶ συλλειτουργὸν ἐπίσκοπον Πρόκλον, ὡς λαβόντα πρὸς κοινωνίαν τὸν τῆς Αἰλιέων· ὃν οἱ μὲν τῆς ἐκκλησίας θεσμοὶ τῆς Παλαιστίνης ἡγούμενον οὐκ ἴσασιν, ἐγείρει δὲ πρὸς ἀχάλινον τοῦ πράγματος ἐπιθυμίαν κενοδοξία δηλαδὴ πικρὸν ἔχουσα τὸ τέλος. μὴ ἀποστρεφέσθω τοίνυν ἡ σὴ θεοσέβεια τὴν πρὸς τὸν ὁσιώτατον καὶ θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον Πρόκλον κοινωνίαν. μία γὰρ γέγονεν ἡ σπουδὴ ἐκεῖ

[b] al. πάσης.

τι καὶ τῇ ὁσιότητι αὐτοῦ· καὶ ὁ τῆς οἰκονομίας τρόπος οὐδενὶ τῶν συνετῶν ἀπήρεσεν.

Τούτων ἀναγνωσθέντων, οἱ εὐλαβέστατοι μοναχοὶ εἶπον· εἰ κελεύει ἡ ἁγία σύνοδος, κομισθήτω ἡ πρὸς Ῥουφινιανὸν τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ἐπιστολὴ, καὶ ἀναγνωσθήτω.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· γινέσθω ἡ αἴτησις τῶν εὐλαβεστάτων μοναχῶν.

Στέφανος ὁ προειρημένος μοναχὸς ἔχων μετὰ χεῖρας τὴν βίβλον ἀνέγνω.

Τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου πρὸς Ῥουφινιανόν.

Κυρίῳ ἀγαπητῷ καὶ ποθεινοτάτῳ συλλειτουργῷ Ῥουφινιανῷ Ἀθανάσιος ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Καὶ μετ᾽ ὀλίγα.

Ἐπειδὴ φιλοκάλως καὶ ἐκκλησιαστικῶς (τοῦτο γὰρ πάλιν πρέπει τῇ σῇ εὐλαβείᾳ) ἠρώτησας περὶ τῶν δι᾽ ἀνάγκην ὑποσυρέντων, μὴ φθαρέντων δὲ ἐν τῇ κακοπιστίᾳ· καὶ ἠθέλησας γράψαι με τὰ δόξαντα ἐν ταῖς συνόδοις καὶ πανταχοῦ περὶ αὐτῶν· γίνωσκε, κύριέ μου ποθεινότατε, ὅτι ἐν ἀρχῇ μὲν παυσαμένης τῆς γεγενημένης βίας, γέγονε σύνοδος παρόντων καὶ τῶν ἀπὸ τῶν ἔξω μερῶν ἐπισκόπων. γέγονε δὲ καὶ παρὰ τοῖς τὴν Ἑλλάδα κατοικοῦσι συλλειτουργοῖς, οὐδὲν δὲ ἧττον καὶ τοῖς ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ Γαλλίᾳ· καὶ ἤρεσεν ὅπερ ὧδε, καὶ πανταχοῦ· ὥστε τοῖς μὲν καταπεπτωκόσι καὶ προϊσταμένοις τῆς ἀσεβείας συγγινώσκειν μὲν μετανοοῦσι, μὴ διδόναι δὲ αὐτοῖς ἔτι τόπον κλήρου. τοῖς δὲ μὴ αὐθεντοῦσι μὲν τῆς ἀσεβείας, ὑποσυρεῖσι δὲ δι᾽ ἀνάγκην καὶ βίαν, ἔδοξε δίδοσθαι μὲν συγγνώμην, ἔχειν δὲ καὶ τὸν τόπον τοῦ κλήρου, μάλιστα δὲ ὅτι ἀπολογίαν πιθανὴν ἐπεποίηντο. καὶ ἔδοξε τοῦτό πως οἰκονομικῶς γεγενῆσθαι. διεβεβαιώσαντο γὰρ μὴ μεταβεβλῆσθαι μὲν εἰς ἀσέβειαν, ἵνα δὲ μὴ κατασταθέντες τινὲς ἀσεβέστατοι διαφθείρωσι τὰς ἐκκλησίας, εἵλοντο μᾶλλον συνδραμεῖν τῇ βίᾳ, καὶ βαστάσαι τὸ βάρος, ἢ λαοὺς ἀπολέσθαι. τοῦτο δὲ λέγοντες, ἔδοξαν καὶ ἡμῖν πιθανὸς λέγειν, διὰ τὸ καὶ προφασίζεσθαι αὐτοὺς τὸν Ἀαρὼν τὸν Μωϋσέως ἀδελφὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ συνδραμεῖν μὲν τῇ τοῦ λαοῦ παραβάσει, ἀπολογίαν δὲ ἐσχηκέναι, ἵνα μὴ ὁ λαὸς ὑποστρέψας εἰς Αἴγυπτον ἐπιμείνῃ τῇ εἰδωλολατρείᾳ. καὶ γὰρ ἦν φαινόμενον εὔλογον, ὅτι μένοντες ἐν τῇ ἐρήμῳ δύνανται παύσασθαι τῆς ἀσεβείας, εἰσελθόντες δὲ εἰς Αἴγυπτον ἐπετείνοιτο, καὶ ηὔξανεν ἐν ἑαυτοῖς τὴν ἀσέβειαν. τούτου τοίνυν ἕνεκα συγγνωστὸν πρὸς τὸν κλῆρον γέγονε· τοῖς δὲ ἀπατηθεῖσι καὶ βίαν παθοῦσι συγγνώμην διδόναι. ταῦτα καὶ ἐν Ῥώμῃ ἐγράφη, καὶ ἀπεδέξατο ἡ Ῥωμαίων ἐκκλησία. ταῦτα καὶ τῇ σῇ εὐλαβείᾳ δηλῶ θαρρῶν, ὅτι τὰ δόξαντα ἀποδέξεταί σου ἡ θεοσέβεια.

Τούτων ἀναγνωσθέντων, Σάββας ὁ εὐλαβέστατος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ μοναχοὶ εἶπον· οὐκ ἔστιν αὕτη ἡ φωνὴ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου μόνον, ἀλλὰ καὶ συνόδων, διὰ τὸ λέγειν τὸν αὐτὸν πατέρα, ὅτι καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ οἱ τῆς Ἑλλάδος ἀπεδέξαντο· καὶ ὁρίζει τοὺς ἐξ αἱρέσεως ἐπιστρέφοντας δέχεσθαι μὲν εἰς μετάνοιαν, τὴν ἱερωσύνην δὲ μὴ ἀπολαμβάνειν.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· οὐ περὶ παντὸς αἱρετικοῦ ἐπιστρέφοντος ἀποφαίνεται ὁ πατὴρ μὴ δεχθῆναι, ἀλλὰ περὶ τῶν προϋπαρχόντων τῆς αἱρέσεως, καὶ τῶν ἐμπαθῶς εἰλημμένων· καὶ ῥήμασι μὲν χρηματιζομένων τὴν ἀλήθειαν ἐπὶ παρουσίᾳ ὀρθοδόξων, περὶ δὲ τὸν νοῦν κακουργούντων. ὅμως καὶ αὖθις ἀναγνωσθήτω ἡ αὐτὴ πρὸς Ῥουφινιανὸν ἐπιστολὴ τοῦ αὐτοῦ πατρός. Ἀναγινωσκομένου δὲ τοῦ χωρίου τοῦ λέγοντος· ὥστε τοῖς μὲν καταπεπτωκόσι καὶ προϊσταμένοις τῆς ἀσεβείας συγγινώσκειν μὲν μετανοοῦσι, μὴ διδόναι δὲ αὐτοῖς ἔτι τόπον κλήρου. τοῖς δὲ μὴ αὐθεντοῦσι μὲν τῆς ἀσεβείας, ὑποσυρεῖσι δὲ δι᾽ ἀνάγκην καὶ βίαν, ἔδοξε δίδοσθαι μὲν συγγνώμην, ἔχειν δὲ τὸν τόπον τοῦ κλήρου. μάλιστα δὲ ὅτι ἀπολογίαν πιθανὴν ἐπεποίηντο.

mihi & sanctitati ejus; & dispensationis modus nulli sapientium displicuit.

His lectis monachi dixerunt: Si jubet sancta synodus, afferatur ad Rufinianum destinata sancti Athanasii epistola, & legatur.

Sancta synodus dixit: Fiat petitio reverentissimorum monachorum.

Stephanus prædictus monachus, habens præ manibus librum, legit:

Sancti Athanasii epistola ad Rufinianum. XI.

Domino dilecto & amantissimo comministro Rufiniano, Athanasius in Domino salutem.

Et post alia.

Quoniam amore bonitatis & ecclesiasticæ institutionis (hoc enim revera decet reverentiam tuam) interrogasti de his, qui propter necessitatem abstracti non tam in fide mala corrupti sunt; & voluisti scribere me quæ visa sunt synodis & ubique de illis. Scito, domine mi amantissime, quia in primordio quidem cessante vi, quæ facta extiterat, celebrata est synodus præsentibus etiam & episcopis, qui partium erant [a] eorum qui foris sunt. Facta est autem & penes comministros, qui Græciam habitant; porro nihilominus & ab his qui in Hispania & Gallia sunt; & quod hic placuit, & ubique: ita ut his qui cadunt & præsunt impietati, ignoscatur quidem, cum pœnitentiam gesserint: non autem ulterius eis locus detur in clero. His autem qui auctores non fuerint impietatis, sed per necessitatem & vim abstrahuntur, placuit ut venia detur, & habeant cleri locum; maxime cum excusationem persuasoriam dederint. Et placuit id dispensatorie fieri. Firmaverunt enim quod non migrassent ad impietatem. Ne autem ordinati quidam impiissimi ecclesias corrumperent, elegerunt potius concurrere violentiæ, & portare pondus, quam perdere populos. Hoc autem prosequentes, visi sunt etiam nobis persuasorie fari, pro eo quod excusarentur dicentes, & Aaron Moysi fratrem in eremo concurrisse quidem prævaricationi plebis, habuisse tamen defensionem: ne videlicet populus in Ægyptum reversus, in idololatria permaneret. Nam & ratio evidens apparebat, quoniam manentes in eremo cessare ab idololatria possent: sin autem Ægyptum ingressi essent, moram facerent & incrementum impietatis. Propterea igitur dispensatio circa clerum effecta est, atque his qui decepti & vim perpessi fuerant, indulgentia tributa consistit. Hæc & Romæ scripta, & a Romanorum ecclesia sunt recepta. Hæc & reverentiæ tuæ significo; fidens, quod ea quæ approbata sunt, pietas tua suscipiet.

[a] vel, earum quæ.

Exod. 32.

Sabbas & qui cum ipso reverentissimi monachi dixerunt: Non est vox Athanasii tantum, sed & synodorum. Nam idem pater dicit, quia & Romani & Græci receperunt: & definit, ut ex hæresi conversi recipiantur quidem ad pœnitentiam, non tamen ad sacerdotia admittantur.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Non de omni converso hæretico idem pater minime suscipiendo denuntiat, sed de principibus hæreseos; & his qui vitiose atque affectuose verbis quidem simulant veritatem in præsentia orthodoxorum, in mente autem nequiter operantur. Verum legatur iterum eadem ad Rufinianum missa ejusdem patris epistola. Cumque legeretur locus qui dicit; Ita ut his qui cadunt & præsunt impietati, ignoscatur quidem cum pœnitentiam gesserint, non autem ulterius locus eis detur in clero. His autem qui auctores non fuerunt impietatis, sed per necessitatem & vim abstrahuntur, placuit ut venia detur, & habeant cleri locum; maxime cum excusationem persuasoriam dederint.

ACTIO I.

ANNO CHRISTI 787.

Reverentissimi monachi dixerunt: Ecce sicut prædiximus, hic sanctus pater non suscipit in sacerdotium eos qui ab hæresi convertuntur. A

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Non est ita, ut intelligitis. Denique pater eos qui auctores minime fuerint impietatis, quique tracti & vim passi sunt, recipit in sacerdotium: prælatos vel genitores hæreseos in sacerdotium non admisit; bene hoc & optime atque justissime proferens. Et certo quinquies victorem sanctum Athanasium novit ecclesia, quoniam & Romam frequenter impulsus, & [a] ignobili fuga a præpositis Arianæ hæreseos est abactus. Et cum reversus ecclesias obtinuisset, hostes ei adhærebant, secundum tempora commutati. Quando autem accipiebant fiduciam illo abscedente, ad priorem hæresim B redibant, & persecutionem contra pios commovebant. Et idcirco eumdem æstimo dicere patrem, ne hujusmodi reciperentur in sacerdotium. Nam perceperat tam ipse, quam ceteri orthodoxi, ab illis sævissima.

[a] Hoc est, turpi ejectione.

Sabbas reverentissimus monachus dixit: Injuriarum immemor est pater.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Manifestum est hoc; neque enim malum pro malo reddebat alicui: propter zelum autem Dei & munitionem ecclesiæ, benignitatem sine disciplina non poterat possidere; sed in his ea quæ ad vindictam Dei sunt, præferebat.

Joannes reverentissimus presbyter, monachus & C vicarius orientalis diœceseos dixit: [b] Benedicta est definitio illa ad cautelam audientium.

[b] In Græco, Bene lecta, & sic in msf. Jeljano.

Monachi repetentes dixerunt: Sed tractos & vim perpessos pater admittit. Dicant ergo, si tracti fuerint, & vim perpessi, & ideo recesserint a veritate.

Hypatius, & qui cum eo erant episcopi dixerunt: Quia nos neque vim sustinuimus, neque abstracti sumus: sed in hac nostra hæresi nati & educati sumus, & crevimus.

Theodorus Deo amabilis episcopus Catanæ, & qui cum eo sanctissimi episcopi Siciliæ, una cum Epiphanio diacono civitatis Catanæ, & locum retinente Thomæ episcopi Sardiniæ, dixerunt: Quia canones sanctorum patrum qui lecti sunt, tam de Novatianis D & Encratitis, quam de Arianis dicti sunt, hujus hæreseos censores cum quibus taxabimus?

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Invenimus & Manichæos non recipientes iconas, & Marcionistas, & eos qui confundunt Christi naturas; quorum [c] primus Cnapheus, & Xenaias Hierapolitanus, hæretici; sed & Severus.

[c] In Græco, unus.

Epiphanius diaconus sanctissimæ ac magnæ ecclesiæ Catanæ, & locum retinens Thomæ sanctissimi archiepiscopi Sardiniæ, dixit: Minor est prioribus hæresibus novitas præsens, an major?

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Quod malum est, jam utique malum est, & maxime in negotiis ecclesiasticis. In dogmatum quippe causa, sive in E parva, sive in magna peccare, idipsum est; ex utrisque enim lex Dei improbatur.

Joannes reverentissimus monachus & vicarius orientalium sedium dixit: Hæresis hæc pejor omnibus hæresibus, [d] & malarum pessima est, veluti quæ dispensationem Salvatoris subvertit.

[d] In Græco, ut Iconomachi.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Docet nos dictum patriarchæ nostri Athanasii, ut reverentissimi episcopi recipiantur, nisi alia quælibet eorum culpa facta sit.

Sancta synodus dixit: Legantur autem cetera regularium testimoniorum.

XII. Adhuc Constantinus diaconus & notarius venera-

Οἱ θεοφιλέστατοι μοναχοὶ εἶπον· ἰδοὺ καθὼς προείρηκεν, ὁ πατὴρ οὐ δέχεται εἰς ἱερωσύνην τοὺς ἐξ αἱρέσεως ἐπιστρέφοντας.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· οὐκ ἔστιν οὕτως, καθὼς νοεῖτε. ὁ μὲν γὰρ πατὴρ τοὺς μὴ αὐθεντήσαντας τῆς αἱρέσεως, ἀλλ' ὑποσυρέντας καὶ βίαν παθόντας, ἀποδέχεται εἰς ἱερωσύνην. μόνους δὲ τοὺς προϊσταμένους ἢ γεννήτορας τῶν αἱρέσεων, αὐτοὺς εἰς ἱερωσύνην οὐ προσεδέξατο, εὖγε καὶ καλῶς καὶ δικαίως τοῦτο ἀποφαινόμενος. καὶ αὖθις, πεντάθλον οἶδε τὸν ἅγιον Ἀθανάσιον ἡ ἐκκλησία, ὡς διωχθέντα εἰς Ῥώμην πολλάκις, καὶ ἀτίμῳ φυγῇ ἐξελαθέντα ὑπὸ τῶν προϊσταμένων τῆς Ἀρειανῆς αἱρέσεως. ὑποστρέφοντος δὲ αὐτοῦ καὶ περιεχομένου τῶν ἐκκλησιῶν, οἱ ἀντίπαλοι αὐτοῦ ἐπικολλῶντο κατὰ τοὺς καιροὺς μεταβαλλόμενοι. ὅτε δὲ παῤῥησίαν ἐλάμβανον ἐκείνου ἀναχωροῦντος, εἰς τὴν προτέραν αἵρεσιν ἐπανήρχοντο, καὶ διωγμὸν κατὰ τῶν εὐσεβῶν ἐκίνουν. διὰ τοῦτο οἶμαι τὸν πατέρα λέγειν, μὴ δέχεσθαι τοὺς τοιούτους εἰς ἱερωσύνην, ὡς ὑπομείναντα αὐτόν τε καὶ τοὺς ὀρθοδόξους ὑπ' αὐτῶν τὰ χαλεπά.

Σάββας ὁ θεοφιλέστατος μοναχὸς εἶπεν· ἀμνησίκακός ἐστιν ὁ πατήρ.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε. πρόδηλον τοῦτο· οὐδὲ γὰρ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀπεδίδου τινί· διὰ δὲ τὸν τοῦ Θεοῦ ζῆλον καὶ ἀσφάλειαν τῆς ἐκκλησίας, ἀπαίδευτον χρηστότητα οὐκ ἠδύνατο κτᾶσθαι, ἀλλὰ τὰ πρὸς ἐκδίκησιν τοῦ Θεοῦ προετίμα.

Ἰωάννης ὁ θεοφιλέστατος μοναχός τε καὶ τοποτηρητὴς τῶν ἀνατολικῶν ἀρχιεῤῥέων εἶπε· καλῶς ἀνεγνώσθη ὁ ὅρος οὗτος εἰς ἀσφάλειαν τῶν ἀκουόντων.

Οἱ μοναχοὶ ἀναλαβόντες εἶπον· ἀλλὰ τοὺς παρασυρέντας καὶ βίαν παθόντας ὁ πατὴρ προσίεται. εἰπάτωσαν οὖν, εἰ παρεσύρησαν, ἢ βίαν ὑπέμειναν, ὅτι ἀπέστησαν τῆς ἀληθείας.

Ὑπάτιος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἐπίσκοποι εἶπον· ὅτι ἡμεῖς οὔτε βίαν ὑπεμείναμεν, οὐδὲ παρεσύρημεν· ἀλλ' ἐν ταύτῃ τῇ αἱρέσει ἡμῶν γεννηθέντες ἀνετράφημεν καὶ ηὐξήθημεν.

Θεόδωρος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Κατάνης, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ὁσιώτατοι ἐπίσκοποι Σικελίας, μετὰ Ἐπιφανίου διακόνου Κατάνης τὸν τόπον ἐπέχοντος Θωμᾶ ἐπισκόπου Σαρδινίας, εἶπον· ὅτι οἱ ἀναγνωσθέντες κανόνες τῶν ἁγίων πατέρων περί τε Ναυατιανῶν, καὶ Ἐγκρατιτῶν, καὶ Ἀρειανῶν εἴρηνται. ταύτης δὲ τῆς αἱρέσεως τοὺς ἡγήτορας μετὰ τίνων τάξομεν;

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· εὑρίσκομεν καὶ Μανιχαίους μὴ δεξαμένους εἰκόνας, καὶ Μαρκιωνιστὰς, καὶ τοὺς συγχυτικοὺς τῶν Χριστοῦ φύσεων· ὧν Πέτρος ὁ Κναφεὺς, καὶ Ξεναΐας ὁ Ἱεραπόλεως, οἱ αἱρετικοὶ, ἀλλὰ καὶ Σεβῆρος.

Ἐπιφάνιος διάκονος τῆς ἐκκλησίας Κατάνης, καὶ τοποτηρητὴς Θωμᾶ ἐπισκόπου Σαρδινίας, εἶπεν· ἐλάττων ἐστὶ τῶν προγεγενημένων αἱρέσεων ἡ νῦν καινοτομηθεῖσα, ἢ ὑπερέχει;

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· τὸ κακὸν ἤδη κακόν ἐστι, καὶ μάλιστα ἐπὶ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. τὸ γὰρ ἐπὶ δόγμασιν εἴτε μικροῖς εἴτε μεγάλοις ἁμαρτάνειν, ταὐτόν ἐστιν· ἐξ ἀμφοτέρων γὰρ ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ ἀθετεῖται.

Ἰωάννης ὁ θεοφιλέστατος μοναχὸς καὶ τοποτηρητὴς τῶν ἀνατολικῶν ἀρχιερέων εἶπεν· ἡ αἵρεσις αὕτη χεῖρον πάντων τῶν αἱρέσεων κακόν· οὐαὶ τοῖς εἰκονομάχοις· * καὶ κακὴ, ὡς τὴν οἰκονομίαν τοῦ σωτῆρος ἀνατρέπουσα.

* In Latino, κακῶν κακί-στη.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν. ὁδηγεῖ ἡμᾶς τὸ ῥητὸν τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου, ὅτι ἐὰν ἄλλη αἰτία τις οὐκ ἐγένετο τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, ἵνα δεχθῶσιν.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἀναγνωσθήτω καὶ τὰ λοιπὰ τῶν χρήσεων.

Ἔτι Κωνσταντῖνος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ νοτάριος τῆς

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO I.

A ἁγίας πατριαρχείου ἀνέγνω ἐκ τῶν πεπραγμένων τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς τετάρτης συνόδου τῆς ἐν Χαλκηδόνι.

Οἱ ἀνατολικοὶ καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι ἐξεβόησαν· πάντες ἡμάρτομεν, πάντες συγγνώμην αἰτοῦμεν.

Καὶ αὖθις Θαλάσσιος, Εὐσέβιος καὶ Εὐστάθιος οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι εἶπον· πάντες ἡμάρτομεν. πάντες συγγνώμην αἰτοῦμεν. καὶ μεθ' ἕτερα·

Καὶ ἀναστὰς ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Ἰουβενάλιος ἅμα αὐτοῖς μετῆλθεν εἰς τὸ ἄλλο μέρος· καὶ ἀνεβόησαν οἱ ἀνατολικοὶ καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι· ὁ Θεὸς καλῶς ὡδήγησέ σε, ὀρθόδοξε, καλῶς ἦλθες. καὶ μεθ' ἕτερα πλεῖστα·

B Οἱ Ἰλλυρικιανοὶ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι εἶπον· πάντες ἐσφάλημεν, πάντες συγγνώμην αἰτοῦμεν.

Σάββας ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος μονῆς τῶν Στουδίου εἶπεν· εἰ δοκεῖ τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ, ἴδωμεν τὰς χειροτονίας τῶν δεχθέντων, εἰ ἀπὸ αἱρετικῶν ἦσαν, ἢ οὔ.

Η ἁγία σύνοδος εἶπε· ζητεῖτε ἐν τοῖς ἑξῆς καὶ περὶ τῆς χειροτονίας.

Ἀντώνιος ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς ἀνέγνω·

bilis patriarchii legit: De gestis sanctæ & universalis synodi quartæ Chalcedone celebratæ.

Orientales & qui cum ipsis reverentissimi episcopi clamaverunt: Omnes peccavimus, omnes veniam postulamus.

Et rursus Thalassius, Eusebius & Eustathius reverentissimi episcopi dixerunt: Omnes peccavimus, omnes veniam postulamus. Et post alia:

Et surgens reverentissimus episcopus Juvenalis una cum eis contulit se ad alteram partem. Et clamaverunt orientales, & qui cum ipsis reverentissimi episcopi: Deus bene adduxit te, orthodoxe: bene venisti.

Et post alia plura: Illyriciani reverentissimi episcopi dixerunt: Omnes excessimus, omnes veniam [a] postulamus.

[a] al. meruimus.

Sabbas reverentissimus monachus & hegumenus monasterii Studii dixit: Si placet sanctæ synodi, videamus, si ordinationes eorum qui recepti sunt, ab hæreticis fuerint, an non.

Sancta synodus dixit: Quærite deinceps etiam de ordinatione.

Antonius reverentissimus monachus legit:

Ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Ρουφίνου πρεσβυτέρου Ρώμης.

Suidas asserit Ruffini historiæ ecclesiasticæ libros duos fuisse in linguam Græcam conversos.

C Εὐσέβιος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γενόμενος διέπραττε σύνοδον χροτουμένων περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως, ὀλίγων μὲν ὄντων τῶν συνελθόντων, χάριτι δὲ τῆς ὑπὲρ Χριστοῦ ὁμολογίας τὰ μέγιστα προφέρειν καὶ λέγειν δυναμένων· ἔνιοι γοῦν ζήλῳ τῆς εὐσεβείας ἔλεγον, μὴ δέχεσθαι τοὺς δεξαμένους Ἀρείου κοινωνίαν. ἔνιοι δὲ ἐβουλεύοντο πάντας δέχεσθαι μετανοοῦντας καὶ ἀναθεματίζοντας, ἵνα μὴ πολλὰ πλήθη ἀνθρώπων ἀπόλωνται· λέγοντες, ὅτι οὐκ ὀφείλομεν τὰ ἑαυτῶν ζητεῖν, ἀλλὰ τὸ πολλοῖς συμφέρον, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς πάντων σταυρωθεὶς ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα σώσῃ τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος. οὔτε γὰρ μόνοις ἡμῖν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν περισώζειν ὀφείλομεν, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις πολλοῖς· ὅπου καὶ τὸν υἱὸν τὸν ἐν ἀσωτίᾳ βιώσαντα, μετανοήσαντα ὁ πατὴρ προσεδέξατο. καὶ συνελόντα εἰπεῖν, τῆς ἱερωσύνης αὐτοῦ μετεῖναι τὸ ἀξίωμα βουλόμενος, τὴν σφραγῖδα ἐν τῷ δακτύλῳ δίδωσι, καὶ τὴν στολὴν περιθέσθαι ποιεῖ. ἐκράτησε γοῦν αὕτη ἡ κρίσις ἐκ τῆς εὐαγγελικῆς αὐθεντίας συγκροτουμένη, καὶ τυποῦσιν Ἀστέριον μὲν ἐν ταῖς κατὰ τὴν ἀνατολὴν ἐκκλησίαις περὶ τούτου πρεσβεύειν, Εὐσέβιον δὲ ταῖς ἐπὶ τῆς δύσεως. προσετέθη δὲ κατὰ τήνδε τὴν σύνοδον καὶ τὰ περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, διὰ τὸ ἀναφυῆναι πάλιν τοὺς χωρίζοντας αὐτὸ τῆς δοξολογίας.

De ecclesiastica historia Rufini presbyteri Romani.

Pergit interea Eusebius Alexandriam, ibique confessorum concilio congregato (pauci numero, sed fide integri & meritis multi) aliis videbatur calore ferventibus fidei, nullum debere ultra in sacerdotium recipi, qui se utcumque hæreticæ communionis contagione maculasset. Sed qui imitantes apostolum, quærebant non quod sibi utile esset, sed quod pluribus; vel qui imitarentur Christum, qui cum esset omnium vita, pro salute cunctorum humilians se descendit in mortem, quo scilicet inveniretur & in mortuis vita; dicebant, melius esse humiliari se paululum propter dejectos, & inclinari propter elisos, ut eos rursum erigerent. Nec sibimet solis puritatis merito cælorum regna defendere; sed esse gloriosius, si cum pluribus illic mererentur intrare. Et ideo rectum sibi videri, ut tantum perfidiæ auctoribus amputatis, reliquis sacerdotibus daretur optio, si forte velint abjurato errore perfidiæ ad fidem patrum statutaque converti; nec negare aditum redeuntibus, quin potius de eorum confessione gaudere: quia & ille evangelicus junior filius paternæ depopulator substantiæ, in semetipsum reversus non solum suscipi meruit, sed & dignus paternis amplexibus deputatur, & annulum fidei recipit, & stola circumdatur: per quam quid aliud quam sacerdotii declarantur insignia? Cum igitur hujuscemodi sententias ex evangelica auctoritate prolatas ordo ille sacerdotalis & apostolicus approbasset, ex concilii decreto Asterio ceterisque qui cum ipsis erant, orientis injungitur procuratio, occidentis vero Eusebio decernitur. Additur sane in illo concilii decreto etiam de Spiritu sancto plenior disputatio, ut ejusdem substantiæ & divinitatis, cujus Pater & Filius, etiam Spiritus sanctus crederetur: eo quod pullularent denuo, qui eumdem Spiritum sanctum a glorificatione Patris & Filii separarent. XIII.

D

Luc. 15.

Κωνσταντῖνος ὁ εὐλαβέστατος διάκονος καὶ νοτάριος ἀνέγνω·

E Constantinus reverentissimus diaconus & notarius legit:

Ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Σωκράτους.

Φωτεινὸς ὁ τοῦ Σιρμίου γενόμενος ἐπίσκοπος μαθητὴς ἦν Μαρκέλλου τοῦ Ἀγκύρας, καὶ αὐτὸς ψιλὸν ἄνθρωπον τὸν κύριον ἔλεγεν, ὡς ὁ Μάρκελλος.

Καὶ αὖθις ὁ αὐτὸς ἀνέγνω ἐκ τῆς αὐτῆς ἱστορίας· οἱ ἐν τῇ Σαρδικῇ ἐρήμην αὐτῶν [a] καταδικάσαντες· ὅρον δὲ πίστεως τῶν ἐν Νικαίᾳ ἐκύρωσαν, καὶ τὸ ἀνόμοιον ἐκβάλλουσι καὶ ἀναθεματίζουσιν. ἀποδιδόασι δὲ τοὺς θρόνους Παύλῳ καὶ Ἀθα-

[a] Socrat. κατεψηφίσαντο.

De ecclesiastica historia Socratis.

Photinus Sirmii quondam episcopus discipulus erat Marcelli Ancyrani; & ipse purum hominem dicebat Dominum, sicut & Marcellus. XIV.

Rursus ipse legit de ecclesiastica historia Socratis: Qui autem in Sardice convenerant, [b] primum quidem horum damnavere vesaniam; & terminum fidei Nicænæ corroborantes, inæqualitatem respuunt & anathematizant. Reddiderunt autem thronos Paulo & XV.

Socrat. libro 2. cap. 18. & 20.

[b] indicta causa illos damnavere.

A Athanasio, nec non & Marcello Ancyræ rationem reddenti ac dicenti, quod non fuerint intellecta quæcumque in libris exposuerit; præsertim cum ipse eos qui dicebant Dominum purum hominem, avertit.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Jam plurimi canonici libri & synodici atque paterni relecti sunt: & ex hæresi conversos docuerunt nos recipere, nisi forte maligna in eis fuerit noxa reperta.

Sancta synodus dixit: Bene fecisti, domine, tam per epistolas, quam per synodica conscripta docendo nos hæreticorum agnoscendam receptionem.

XVI. Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Sancti Athanasii denuo legatur quod lectum est.

Sancta synodus dixit: Legatur secundum jussionem sancti patris nostri.

B Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Ad petitum reverentissimorum monachorum legatur.

Stephanus reverentissimus monachus & librorum custos legit: *Sancti Athanasii ad Rufinianum*: sicut scriptum est.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Quemadmodum prædiximus, ita est sensus patris nostri.

Reverentissimi monachi dixerunt: Nos & prius diximus indigni servi sanctitatis vestræ, quia quidquid recipiunt sanctæ & universales synodi, recipimus; nisi fuerit aliquid, quod obsistat.

Petrus Deo amabilis presbyter & locum retinens apostolicæ cathedræ Hadriani Papæ Romæ dixit: C Hoc perspicuum est. Etenim Romæ in exsilio erat Macarius hæreticus a sexta synodo missus; & quadraginta dies dedit ei spatium sanctæ memoriæ pater noster Papa Benedictus, & per singulos dies mittebat ad eum Bonifatium consiliarium suum, & commonitoriis verbis docebat eum ex divina scriptura: & numquam voluit corrigi. Hoc autem faciebat, ut persuaderet & reciperet eum.

Sancta synodus dixit: Si toto animo consentiunt qui examinantur episcopi, gratias Deo & ipsis. Si vero dolositatem habent, judicet Deus super illos, quemadmodum super Arium & Nestorium.[a]

Episcopi qui discutiebantur, anathematizaverunt se, dicentes: Quia non sumus sub dolo: sed si non D confessi fuerimus, sicut catholica ecclesia, anathema habeamus a Patre & Filio & Spiritu sancto.

[a] In Græco additur, & similes illorum.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Proposita prosequamur.

Petrus Deo amabilis presbyter & locum retinens sanctissimi Papæ Romani, dixit: Ut aiunt historiographi, sanctus Meletius ab Arianis est ordinatus, & ascendit super ambonem, & prædicavit homousion. Ordinatio autem ejus non est repudiata.

Theodorus sanctissimus episcopus Catanæ, & qui cum eo erant episcopi Siciliæ, dixerunt: Verum dicit archipresbyter apostolicæ cathedræ.

E Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: In nullo sanctos patres invenimus dissonare: sed ut ejusdem spiritus omnes existentes, idem ipsum docent & prædicant. Sed veluti quamdam dispensationem excogitans sanctus pater Athanasius ita exposuit. Unde judicavit illos in clero suscipi, qui non essent magistri hæreseos.

Reverentissimi monachi dixerunt: Quidquid judicatum est in medio vestræ sanctæ synodi, suscipimus.

Sancta synodus dixit: Speramus quia post synodum nemo pervertetur, juxta quod in [b] condescensionibus suis semetipsi anathematizaverunt: quia si reversi fuerimus ad priorem hæresim, depositi simus.

[b] In Græco, depositionibus.

A ναΐῳ, ὅτι γε μὴν καὶ Μαρκέλλῳ τῷ Ἀγκύρας ἀπολογουμένῳ καὶ λέγοντι, ὡς οὐ συνήθησαν ἅπερ ἐν βίβλοις ἐξέθετο· ἐπεὶ καὶ αὐτὸς τοὺς λέγοντας ψιλὸν ἄνθρωπον τὸν κύριον ἀπεστρέφετο.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἤδη πάμπολλαι κανονικαὶ βίβλοι, καὶ συνοδικαὶ, καὶ πατρικαὶ, ἀνεγνώσθησαν· καὶ τοὺς ἐξ αἱρέσεως ἐπιστρέφοντας ἐδίδαξαν ἡμᾶς δέχεσθαι, ἐὰν μή τις αἰτία πονηρά τις ἔστιν ἐν αὐτοῖς.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· καλῶς ἐποίησας, δέσποτα, διά τε ἐπιστολῶν καὶ συνοδικῶν συγγραμμάτων διδάξας ἡμᾶς τὴν τῶν αἱρετικῶν ἀποδοχὴν ἐπιγινώσκειν.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· τὸ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου τὸ ἀναγνωσθὲν καὶ πάλιν ἀναγνωσθήτω.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἀναγνωσθήτω κατὰ τὴν κέλευσιν τοῦ B ἁγίου πατρὸς ἡμῶν.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἐξ αἰτήσεως τῶν εὐλαβεστάτων μοναχῶν ἀναγνωσθήτω.

Στέφανος ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς καὶ βιβλιοφύλαξ ἀνέγνω· Τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου πρὸς Ῥουφινιανόν· ὡς ὑποτέτακται.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· καθὼς προειρήκαμεν, οὕτως ἐστὶν ὁ νοῦς τοῦ πατρὸς ἡμῶν.

Οἱ εὐλαβέστατοι μοναχοὶ εἶπον· ἡμεῖς καὶ πρώην εἴπομεν οἱ ἀνάξιοι δοῦλοι τῆς ἁγιωσύνης ὑμῶν, ὅτι ἅ τινα δέχονται αἱ ἅγιαι καὶ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι, εἰ μή τι ἐστὶ τὸ ἀντιπρᾶττον, δεχόμεθα.

Πέτρος ὁ θεοφιλέστατος πρεσβύτερος καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας, Ἀδριανοῦ πάπα Ῥώμης εἶπεν· τοῦτο C δῆλόν ἐστι. καὶ γὰρ ἐν Ῥώμῃ ἐξόριστος ἦν Μακάριος ὁ αἱρετικὸς ὑπὸ τῆς ἁγίας ἕκτης συνόδου· καὶ τεσσαράκοντα ἡμερῶν ἔδωκεν αὐτῷ διορίαν ὁ ἐν ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν πάπας Βενέδικτος, καὶ καθ' ἡμέραν ἀπέλυε πρὸς αὐτὸν Βονιφάτιον τὸν σύμβουλον αὐτοῦ, καὶ νουθετικοῖς ῥήμασιν ἐδίδασκεν αὐτὸν ἐκ τῆς θείας γραφῆς· καὶ οὐδέποτε ἠθέλησε διορθωθῆναι. τοῦτο δὲ ἐποίει πρὸς τὸ πεῖσαι αὐτὸν καὶ δέξασθαι.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· εἰ μὲν ὁλοψύχως κατατίθενται οἱ ἐξεταζόμενοι ἐπίσκοποι, χάρις τῷ Θεῷ καὶ αὐτοῖς. εἰ δὲ ὑπουλότητα ἔχουσι, κρινεῖ ἐπ' αὐτοὺς ὁ Θεός, ὡς ἐπὶ Ἀρείου καὶ Νεστορίου, καὶ τῶν ὁμοίων αὐτοῖς.

Οἱ ἐξεταζόμενοι ἐπίσκοποι ἀνεθεμάτισαν ἑαυτοὺς λέγοντες· ὅτι οὐκ ἐσμὲν ἐν ὑπουλότητι· ἀλλ' ἐὰν μὴ ὁμολογῶμεν, καθὼς D ἡ καθολικὴ ἐκκλησία, ἀνάθεμα ἔχομεν ἀπὸ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἐχόμεθα τῶν προκειμένων.

Πέτρος ὁ θεοφιλέστατος πρεσβύτερος καὶ ἐπιτηρητὴς Ἀδριανοῦ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ῥώμης, εἶπεν· ὥσπερ φασὶν οἱ ἱστορικοὶ, ὁ ἅγιος Μελέτιος ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν ἐχειροτονήθη, καὶ ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος, καὶ ἐκήρυξε τὸ ὁμοούσιον· ἡ δὲ χειροτονία οὐκ ἀπεδοκιμάσθη.

Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κατάνης, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἐπίσκοποι Σικελίας εἶπον· ἀληθῶς εἴρηκεν ὁ πρωτοπρεσβύτερος τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· κατ' οὐδὲν τοὺς E πατέρας εὑρίσκομεν διαφωνοῦντας, ἀλλ' ὡς τοῦ αὐτοῦ πνεύματος ὄντας πάντας τὸ αὐτὸ κηρύσσουσι καὶ διδάσκουσιν. ἀλλ' ὡς οἰκονομίαν τινὰ ἐπινοῶν ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀθανάσιος, οὕτως ἐξέθετο. ὅθεν ἔκρινεν αὐτοὺς δέχεσθαι εἰς τὸν κλῆρον, ὅσοι οὐκ εἰσὶ διδάσκαλοι τῆς αἱρέσεως.

Οἱ εὐλαβέστατοι μοναχοὶ εἶπον· * ὅ τι ἐκρίθη ἐν μέσῳ τῆς ἁγίας ὑμῶν συνόδου, δεχόμεθα.

* ὅ, τι, ex Latino.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἐλπίζομεν, ὅτι μετὰ τὴν σύνοδον οὐδεὶς διαστραφήσεται, καθότι ἐν ταῖς καταθέσεσιν αὐτῶν ἑαυτοὺς οἱ ἐπίσκοποι ἀνεθεμάτισαν· ὅτι ἐὰν ἐπιστρέψωμεν ἐπὶ τὴν προτέραν αἵρεσιν, ἀναθεματισμένοι καὶ καθῃρημένοι ἐσμέν.

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO I.

A Κωνσταντῖνος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Κωνσταντίας τῆς Κύπρου εἶπε· πάντα δίκαια, εἰ μὲν ἐπιφέρονται λιβέλλους, ἐπιδότωσαν. εἰ δὲ μή, ποιήσωσιν. καὶ οὕτως κρινεῖ ἡ ἁγία σύνοδος ἐπ' αὐτοῖς.

Οἱ δὲ εἴρηκαν· ἔχομεν τοὺς λιβέλλους ἑτοίμους, καὶ δίδομεν αὐτούς.

Οἱ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον· ἔχουσι τοὺς λιβέλλους αὐτῶν μετὰ χεῖρας, καὶ ἕτοιμοί εἰσι τοῦ ἐπιδοῦναι.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἐν τῷ τέως τὰ ὑπόλοιπα περὶ τῆς προκειμένης ζητήσεως τῶν κανόνων ἀναγινωσκέσθω.

Κοσμᾶς ὁ εὐλαβέστατος διάκονος καὶ νοτάριος * τοῦ πατριαρχείου ἀνέγνω.

* Ex Latino, καὶ κουβουκλείσιος τοῦ εὐαγοῦς πατριαρχείου.

B

Ἐκ τοῦ βίου τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Σάββα.

Τῆς δὲ ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς πέμπτης συνόδου τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει συναθροισθείσης, κοινῷ καὶ καθολικῷ καθυποβλήθησαν ἀναθέματι Ὠριγένης τε καὶ Θεόδωρος ὁ Μοψουεστίας, καὶ τὰ περὶ προϋπάρξεως καὶ ἀποκαταστάσεως Εὐαγρίῳ καὶ Διδύμῳ εἰρημένα, παρόντων τῶν τεσσάρων πατριαρχῶν, καὶ τούτοις συναινούντων. τοῦ μέν τοι θεοφυλάκτου ἡμῶν βασιλέως ἀποστείλαντος ἐν Ἱεροσολύμοις τὰ ἐν τῇ συνόδῳ πραχθέντα, καὶ πάντων τῶν κατὰ Παλαιστίνην ἐπισκόπων χειρὶ καὶ στόματι ταῦτα βεβαιωσάντων καὶ κυρωσάντων, πλὴν Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀβίλης, καὶ διὰ τοῦτο τῆς ἐπισκοπῆς ἐκβληθέντος, καὶ ἐν τῷ Βυζαντίῳ ὑπὸ σεισμοῦ καταχωσθέντος· οἱ μὲν Νεολαυρῖται τῆς καθολικῆς ἑαυτοὺς ἔσχισαν κοινωνίας· ὁ δὲ πατριάρχης Εὐστόχιος διαφόρως αὐτοῖς μεταχειρισάμενος, καὶ ἐπὶ ὀκτὼ μῆνας τῇ πρὸς αὐτοὺς νουθεσίᾳ καὶ παρακλήσει χρησάμενος, καὶ μὴ πείσας αὐτοὺς τῇ καθολικῇ κοινωνῆσαι ἐκκλησίᾳ, βασιλικαῖς κελεύσεσι χρησάμενος, δι' Ἀναστασίου τοῦ δουκὸς τῆς νέας Λαύρας αὐτοὺς ἐξῶσε, καὶ τὴν ἐπαρχίαν πᾶσαν τῆς αὐτῶν ἐλευθέρωσε λύμης.

C

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ὁρᾶτε ὅτι ὀκτὼ μῆνας διέτριψεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος παρακαλῶν καὶ μακροθυμῶν ἐπ' αὐτοῖς, καίτοι γε εἰδὼς αὐτοὺς προαναθεματισθέντας ἐν τῇ συνόδῳ. ἠκούσαμεν ἤδη ἀναγνωσθέντα τὰς κανονικὰς διατάξεις, καὶ τὰ συνοδικὰ παραγγέλματα, καὶ τῶν ἁγίων πατέρων τὴν ἀκρίβειαν· καὶ πάντες ὁμοφρόνως τοὺς προσερχομένους ἀπὸ αἱρέσεως τῆς οἱασοῦν ἀπεδέξαντο.

D

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· οὕτως ἀληθῶς ἔχει, εἰ ἑτέρα κανονικὴ αἰτία οὐκ ἔστιν ἡ κωλύουσα.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· οὕτω συνδοκεῖ πᾶσιν, ἵνα δεξώμεθα αὐτούς;

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· συνδοκεῖ πᾶσιν.

Οἱ εὐλαβέστατοι μοναχοὶ ἐξεβόησαν· καὶ ἡμῖν ἀρέσκει.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· καὶ πάλιν λέγομεν, ἐὰν ἑτέρα κανονικὴ αἰτία ἡ καθαιροῦσα τὸν προσερχόμενον οὐκ ἔστι, δεχθήσεται. πάντως γὰρ χρὴ τὰς κανονικὰς διατάξεις φυλάττεσθαι.

E

Οἱ εὐλαβέστατοι μοναχοὶ εἶπον· ὅτι κατὰ τὰς ἓξ ἁγίας καὶ οἰκουμενικὰς συνόδους δεχόμεθα τοὺς ἐξ αἱρέσεως ἐπιστρέφοντας, μὴ οὔσης πρὸς αἰτίας ἀπηγορευμένης ἐν αὐτοῖς.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· καὶ ἡμεῖς πάντες οὕτως ὁρίζομεν διδαχθέντες παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν.

Οἱ εὐλαβέστατοι μοναχοὶ εἶπον· ἐάν τινες ἀπελείφθησαν τῆς ἁγίας συνόδου μοναχοί, τί περὶ αὐτῶν γίνεται;

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· πείσομεν αὐτοὺς ἐκ τῶν προαναγνωσθέντων κανόνων· ὅμως τίνος ἕνεκεν οὐκ ἀπήντησαν τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ συνόδῳ;

Σάββας ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς εἶπεν· οὐκ οἶδα, ἀλλὰ καθ' ἑαυτούς εἰσιν.

Εὐθύμιος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Σαρδέων εἶπε· καθὼς

A Constantinus Deo amabilis episcopus Constantiæ Cypri dixit:[a] ∴ Habent libellos suos præ manibus, & parati sunt dare.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Interim reliqua de proposita sanctorum quæstione canonum legantur.

Cosmas reverentissimus diaconus & notarius & cubuclesius venerabilis patriarchii legit.

[a] In Græco additur, Sacratissime domine, si quidem deferunt libellos, dent: sin minus, faciant: atque ita judicabit sancta synodus de ipsis. At illi dixerunt: Habemus libellos paratos, & damus illos. Gloriosissimi principes dixerunt.

B

De vita sancti patris nostri Sabbæ.

XVII.

Sanctæ venerabilis quintæ synodi, quæ Constantinopoli congregata est, communi & universali summissi sunt anathemati Origines & Theodorus Mopsuestiæ, & ea quæ ab Evagrio & Didymo [b] dicta sunt: de eo videlicet, quod ante substantiam fuisse perhibebant, & quod de restitutione in statum pristinum fatebantur: consentientibus & præsentibus quatuor patriarchis. Cum autem Deo conservandus Imperator noster misisset Hierosolymam ea quæ in synodo gesta sunt, & omnes episcopi Palæstinæ manu & ore confirmassent & roborassent, præter Alexan- C drum [c] Abillæum, qui ob hoc ab episcopatu projectus, & Byzantii a terræmotu obrutus est: [d] novi quidam Laurenses a catholica se separaverunt communione. At vero patriarcha Eustochius diversis modis eos aggressus, & per octo menses admonitionem fecit circa illos: & precibus [e] suis cum non valuisset eis persuadere, quo ecclesiæ catholicæ communicarent; imperialibus jussionibus usus, per Anastasium ducem a nova illos Laura projecit, provinciamque totam ab eorum pestilentia liberavit.

[b] In Græco, dicta sunt de præexistentia & restitutione.

[c] al. Abilæ.

[d] Vel Neolauritæ.

[e] al. usus.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Videtis quia octo menses transegit archiepiscopus, rogans & longanimiter agens super illos, quamquam nosset eos præanathematizatos in synodo. Igitur jam audivimus D canonica præcepta & synodicas denuntiationes & sanctorum patrum censuras, quia omnes uno sensu accedentes a qualibet hæresi receperunt.

Sancta synodus dixit: Sic se veritas habet, nisi alia canonica causa sit, quæ prohibeat.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Ita placet omnibus? [f]

Sancta synodus dixit: Placet omnibus.

Reverentissimi monachi dixerunt: Et nobis placet.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Et iterum dicimus: Si alia canonica causa, quæ deponat accedentem, non est, recipietur. Sine dubio namque oportet canonica conservari præcepta.

[f] In Græco additur, ut recipiamus eos? atque hoc idem legitur in ms. Jolyano.

Reverentissimi monachi dixerunt: Quia secun- E dum sex sanctas & universales synodos suscipimus eos qui ex hæresi convertuntur, si non est in illis aliqua causa nefaria.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Et nos [g] ita definimus, edocti a sanctis patribus nostris.

[g] In Græco additur, omnes.

Reverentissimi monachi dixerunt: Si aliqui monachi sanctæ synodo desunt, quid de illis fit?

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Persuadebimus eis ex canonibus qui prælecti sunt. Attamen quamobrem non occurrerunt ad hanc sacram synodum?

Sabbas reverentissimus monachus dixit: Nescio, sed seorsum sunt.

Euthymius Deo amabilis episcopus [h] Sardinorum

[h] al. Sardeorum, pro Sardinorum.

dixit: Quemadmodum rogavimus, jam veniant libri, & legantur; & videamus, si oporteat suscipi eos qui ab hæreticis ordinati sunt.

Constantinus reverentissimus diaconus & notarius dixit: quoniam dixistis de ordinatis ab hæreticis legi exempla, præ manibus habemus libros: & si jubetis, legantur.

Sancta synodus dixit: Legantur.

Stephanus reverentissimus monachus & librorum custos legit:

I. De ecclesiastica historia [a] Rufini.

[a] Socratis potius, lib. 2. cap. 37. & 38.

» Hanc quidem intestinam persecutionem, cum bre-
» vis esset, primum in episcopatum transiliens Macedo-
» nius crescere fecit. Acacius autem & Patrophilius
» Maximum Hierosolymitanum expellentes, Cyrillum
» pro eo constituerunt.

Et posthac Cosmas reverentissimus diaconus & cubuclesius venerabilis patriarchii legit:

II. De ecclesiastica historia Theodori lectoris, libro quinto.

» Dioscorus enim contra id quod regulis placet, sibi
» ordinationem Constantinopolitani episcopatus indul-
» gens, provehit in ejus præsulatum Anatolium quem-
» dam, Alexandrinorum ecclesiæ responsa Constantino-
» poli facientem, habens præsto & Eutychem commi-
» nistrantem. Ad quem Anatolius [b] grato animo dixit,
» quod futurum erat ignorans: Quocumque ambulasti,
» sanctificasti. Agebantur autem hæc consulatu Proto-
» genis & Asterii.

[b] al. scite dixit.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Quid dicitis de Anatolio? nonne primas sanctæ synodi fuit? & ecce a Dioscoro impio ordinatus est. [c] Ergo & nos suscipiamus eos qui ab hæreticis ordinati sunt, quemadmodum & Anatolius est receptus. Et rursus, vere vox Dei est, quia non morientur filii pro patribus, sed unusquisque suo peccato morietur: & quia ex Deo est consecratio. Quod si forte aliqui dubitant de Anatolio, legantur ea quæ de ipso sunt.

[c] In Græco additur, præsente quoque Eutyche. Ezech. 18.

Cosmas diaconus & cubuclesius venerabilis patriarchii legit:

III. Prooemium Chalcedonensis sanctæ ac universalis synodi.

» Conveniente autem etiam sancto & universali con-
» cilio, secundum sacram præceptionem in Chalcedo-
» nensi urbe congregato: id est, Paschasino & Lucen-
» tio reverentissimis episcopis, & Bonifacio religiosissi-
» mo presbytero, tenentibus locum sanctissimi archie-
» piscopi senioris Romæ Leonis; & Anatolio sanctis-
» simo episcopo magni nominis Constantinopoleos,
» novæ Romæ.

Reverentissimi monachi dixerunt: Et hoc suscipimus.

Adhuc Constantinus diaconus & notarius venerabilis patriarchii legit:

IV. De vita sancti patris nostri Sabbæ.

» Flaviano igitur & Elia patriarchis Sidone, ut di-
» ctum est, consistentibus, & litteris blandis & dispen-
» satoriis ad Imperatorem utentibus, atque apud Sido-
» nem adversus rectam fidem congregatam synodum
» destruentibus, nec non ad thronos proprios redeunti-
» bus, indignati hi qui circa Soterichum & Philoxe-
» num erant, in iram immensam commoverunt Impe-

A ἤδη παρεκαλέσαμεν, ἐλθέτωσαν αἱ βίβλοι, καὶ ἀναγνωσθήτωσαν· καὶ ἴδωμεν, εἰ δεῖ δέχεσθαι τοὺς ἀπὸ αἱρετικῶν χειροτονηθέντας.

Κωνσταντῖνος ὁ εὐλαβέστατος διάκονος καὶ νοτάριος εἶπεν· ἐπειδὴ ἐκελεύσατε περὶ τῶν χειροτονηθέντων ὑπὸ αἱρετικῶν ἀναγνωσθῆναι χρήσεις, μετὰ χεῖρας ἔχομεν τὰς βίβλους. καὶ εἰ κελεύετε, ἀναγνωσθήτωσαν.

Η ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἀναγνωσθήτωσαν.

Στέφανος ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς καὶ βιβλιοφύλαξ ἀνέγνω·

Ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Ῥουφίνου.

Τοῦτον μὲν οὖν τὸν ἐμφύλιον διωγμὸν βραχὺν ὄντα πρότερον εἰς τὴν ἐπισκοπὴν παρελθὼν Μακεδόνιος ηὔξησεν. Ἀκάκιος δὲ καὶ Πατρόφιλος Μάξιμον τὸν Ἱεροσολύμων ἐξελάσαντες, Κύριλλον ἀντικατέστησαν.

Καὶ μετὰ ταῦτα Κοσμᾶς ὁ εὐλαβέστατος διάκονος καὶ κουβουκλείσιος τοῦ εὐαγοῦς πατριαρχείου ἀνέγνω.

Ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Θεοδώρου ἀναγνώστου, βιβλίου πέμπτου.

Διόσκορος γὰρ παρὰ τὸ τοῖς κανόσι δοκοῦν ἑαυτῷ τὴν χειροτονίαν ἐπιτρέψας τῆς κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἐπισκοπῆς, προχειρίζεται εἰς τὴν αὐτῆς προεδρίαν Ἀνατόλιόν τινα, τὸν τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας τὰς ἀποκρίσεις ἐν Κωνσταντινουπόλει C ποιούμενον, ἔχων παρόντα καὶ Εὐτυχῆ συλλειτουργοῦντα. πρὸς ὃν Ἀνατόλιος χαριέντως, τὸ δὲ μέλλον ἠγνόει· ὅπου περιεπάτηκας, ἡγίακας. ἐπράττετο δὲ ταῦτα κατὰ τὴν ὑπατείαν Πρωτογένους καὶ Ἀστερίου.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· τί λέγετε περὶ Ἀνατολίου; οὐχὶ ἔξαρχος τῆς ἁγίας τετάρτης συνόδου ἐγεγόνει; καὶ ἰδοὺ ὑπὸ Διοσκόρου τοῦ δυσσεβοῦς κεχειροτόνητο, παρόντος καὶ Εὐτυχοῦς. καὶ ἡμεῖς γοῦν δεχόμεθα τοὺς ἀπὸ αἱρετικῶν χειροτονηθέντας, ὡς καὶ Ἀνατόλιος ἐδέχθη. καὶ αὖθις ἀληθῶς φωνὴ Θεοῦ ἐστιν, ὅτι οὐκ ἀποθανοῦνται τέκνα ὑπὲρ πατέρων, ἀλλ' ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ ἁμαρτίᾳ ἀποθανεῖται· καὶ ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστιν ἡ χειροτονία. ἐπειδὴ δέ τινες τυχὸν ἀμφιβάλλουσι περὶ Ἀνατολίου, ἀναγνωσθήτω τὰ περὶ αὐτοῦ.

D Κοσμᾶς μοναχὸς, διάκονος καὶ κουβουκλείσιος τοῦ εὐαγοῦς πατριαρχείου, ἀνέγνω·

Προοίμιον τῆς ἐν Χαλκηδόνι ἁγίας οἰκουμενικῆς συνόδου.

Συνελθούσης δὲ καὶ τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου τῆς κατὰ θεῖον θέσπισμα ἐν τῇ Χαλκηδονέων πόλει συναθροισθείσης. τουτέστι Πασχασίνου καὶ Λουκηνσίου τῶν εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων, καὶ Βονιφατίου τοῦ εὐλαβεστάτου πρεσβυτέρου, ἐπεχόντων τὸν τόπον τοῦ ὁσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Λέοντος· καὶ Ἀνατολίου τοῦ ὁσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς μεγαλωνύμου Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης.

E Οἱ εὐλαβέστατοι μοναχοὶ εἶπον· καὶ ταῦτα δεχόμεθα.

Ἔτι Κωνσταντῖνος διάκονος καὶ νοτάριος ἀνέγνω·

Ἐκ τοῦ βίου τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Σάββα.

Φλαβιανοῦ τοίνυν καὶ Ἠλία τῶν πατριαρχῶν ἐν Σιδῶνι, ὡς εἴρηται, γεγονότων, καὶ γράμμασι κολακευτικοῖς τε καὶ οἰκονομικοῖς πρὸς βασιλέα χρησαμένων, καὶ τὴν ἐν Σιδῶνι κατὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως συναθροιζομένην σύνοδον διαλυσάντων, καὶ εἰς τοὺς οἰκείους θρόνους ἐπανελθόντων, ἀγανακτήσαντες οἱ περὶ Σωτήριχον καὶ Φιλόξενον, εἰς ὀργὴν ἄμετρον ἐκίνησαν τὸν βασι-

ANNO CHRISTI 787.

λία, ὡς ἀπατηθέντα ὑπὸ τῆς τῶν πατριαρχῶν πανουργίας καὶ ὑποκρίσεως· καὶ λαβόντες ἣν ἤθελον ἐξουσίαν, καὶ χρυσὸν ἱκανὸν τῷ Ἀντιοχείας δήμῳ ἐκδιδόντες, καὶ πολυτρόπως θλίψαντες τὸν Φλαβιανὸν, καὶ τρόπον τινὰ ἀποπνίξαντες, καὶ καταναγκάσαντες τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον ἀναθεματίσαι, οὕτως αὐτὸν τῆς ἐπισκοπῆς ἐξώσαντες, ὑπερορίᾳ κατεδίκασαν. καὶ γνοὺς ὁ βασιλεὺς, καὶ περιχαρὴς γενόμενος, Σεβῆρον τὸν τῶν Ἀκεφάλων ἔξαρχον ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας ἀπέστειλεν. ὅστις Σεβῆρος τὴν πατριαρχείαν δεξάμενος, πολλὰ μὲν δεινὰ τοῖς μὴ κοινωνοῦσιν αὐτῷ ἐνεδείκνυτο, ἀποστέλλει δὲ τὰ ἑαυτοῦ συνοδικὰ τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Ἠλίᾳ· καὶ μὴ δεχθεὶς, κινεῖ εἰς ὀργὴν τὸν βασιλέα. καὶ πάλιν ἀποστέλλει τὰ συνοδικὰ αὐτοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα τῷ Μαΐῳ μηνὶ τῆς ἕκτης ἰνδικτιῶνος, μετά τινων κληρικῶν καὶ δυνάμεως βασιλικῆς. καὶ τοῦτο γνοὺς ὁ ἐν ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν Σάββας, ἀνελθὼν ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει μετὰ τῶν ἄλλων τῆς ἐρήμου ἡγουμένων, τοὺς μὲν ἐλθόντας μετὰ τῶν συνοδικῶν Σεβήρου τῆς ἁγίας ἀπεδίωξε πόλεως, τὸ δὲ πλῆθος τῶν μοναχῶν πάντοθεν συνάξας, ἔμπροσθεν τοῦ ἁγίου κρανίου μετὰ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἔκραζον λέγοντες· ἀνάθεμα Σεβήρῳ καὶ τοῖς κοινωνοῦσιν αὐτῷ· παρόντων ἔτι καὶ ἀκουόντων τῶν τε μαγιστριανῶν, καὶ ἀρχόντων, καὶ στρατιωτῶν ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀποσταλέντων. οὗτος γὰρ ὁ Σεβῆρος ἀλαζονείᾳ δεινῇ κρατηθεὶς, καὶ βασιλικῇ δυναστείᾳ στηριζόμενος, τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον μυρίοις καθυπέβαλλεν ἀναθέμασι· καὶ τὴν Εὐτυχοῦς ἑτεροδοξίαν κρατῦναι φιλονεικῶν, μίαν τοῦ δεσπότου Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ μετὰ τὴν ἐκ παρθένου σάρκωσίν τε καὶ ἐνανθρώπησιν ἐκήρυττε φύσιν φθαρτήν· καὶ φιλοτάραχος ὢν, πολλὰς καινοτομίας ἀνέπλασε κατὰ τῶν ὀρθῶν τῆς ἐκκλησίας δογμάτων τε καὶ θεσμῶν. τὴν γὰρ ἀσεβεστάτην τε καὶ λῃστρικωτάτην ἐν Ἐφέσῳ δευτέραν σύνοδον ἀποδέχεται, καὶ ὁμοίαν εἶναι λέγει ταύτην τῇ πρότερον ἐν τῇ Ἐφέσῳ συνελθούσῃ· καὶ ἴσους ἐν διδασκάλοις ἀποφαίνεται Κύριλλόν τε τὸν θεοφόρον τῆς Ἀλεξανδρέων ἀρχιεπίσκοπον, καὶ Διόσκορον τὸν εἰς κοινωνίαν δεξάμενον Εὐτυχῆ τὸν αἱρετικὸν ὡς ὁμόφρονα, καὶ τὸν ἁγιώτατον καὶ ὀρθοδοξότατον Φλαβιανὸν τὸν τῆς βασιλίδος πόλεως ἀρχιεπίσκοπον καθελόντα καὶ καταπνίξαντα. καὶ οὕτω τῇ ἀσεβείᾳ προκόπτων ὁ αὐτὸς Σεβῆρος ὤξυνεν εἰς βλασφημίαν Θεοῦ τὴν ἑαυτοῦ γλῶτταν, καὶ διεῖλε ἐν τοῖς ἑαυτοῦ λόγοις τὴν ἐν τριάδι μίαν καὶ ἀδιαίρετον θεότητα. λέγων γὰρ καὶ διαβεβαιούμενος εἶναι τὴν ὑπόστασιν φύσιν, καὶ τὴν φύσιν ὑπόστασιν, καὶ μηδεμίαν διαφορὰν ἐν τούτοις γινώσκων τοῖς ὀνόμασι, τὴν ἁγίαν καὶ προσκυνητὴν καὶ ὁμοούσιον τριάδα τῶν θείων ὑποστάσεων, τριάδα φύσεων καὶ θεοτήτων καὶ θεῶν λέγειν ἐτόλμησε. τὸν τοιοῦτον τοίνυν ψυχοφθόρον καὶ λυμεῶνα ὁ βασιλεὺς Ἀναστάσιος ἠνάγκασε τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ἠλίαν κοινωνικὸν εἰσδέξασθαι. τοῦ δὲ μηδόλως τοῦτο πρᾶξαι καταδεξαμένου, ὑπερζέσας τῷ θυμῷ ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλεν Ὀλύμπιόν τινα Καισαρέα τὸ δουκάτον ἔχοντα Παλαιστίνης, συναποστείλας αὐτῷ τὴν ἀπὸ Σιδῶνος γραφεῖσαν οἰκονομικὴν ἐπιστολὴν, καθομολογοῦσαν μὴ προσδέχεσθαι τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον, πρὸς τὸ παντὶ τρόπῳ τὸν Ἠλίαν τῆς ἐπισκοπῆς ἐξῶσαι. ὅστις Ὀλύμπιος μετὰ δυνάμεως βασιλικῆς παραγενόμενος, καὶ πολλοῖς τρόποις καὶ μηχανήμασι χρησάμενος, καὶ τὴν εἰρημένην ἐπιστολὴν ἐμφανίσας, Ἠλίαν μὲν τῆς ἐπισκοπῆς ἐξέωσε, καὶ εἰς τὴν Αἰλᾶν περιώρισεν· Ἰωάννην δὲ τὸν Μαρκιανοῦ υἱὸν, συνθέμενον τόν τε Σεβῆρον κοινωνικὸν εἰσδέξασθαι, καὶ τὴν σύνοδον Χαλκηδόνος ἀναθεματίσαι, ἐπίσκοπον Ἱεροσολύμων κατέστησε τῇ τρίτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς, ἀρχῇ τῆς ἐνδεκάτης ἰνδικτιῶνος. γνοὺς δὲ ὁ ἡγιασμένος Σάββας, καὶ οἱ λοιποὶ τῆς ἐρήμου πατέρες, ταῦτα συνθέμενον τὸν Ἰωάννην, συναχθέντες διεμαρτύραντο αὐτῷ, Σεβῆρον εἰς κοινωνίαν μὴ δέξασθαι, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου προκινδυνεῦσαι, ἔχοντα πάντας

ratorem, quasi deceptum a patriarcharum astutia & simulatione. Et accepta potestate quam voluerunt, & auro sufficienti Antiochiæ vulgo dato, multis modis tribulaverunt Flavianum, & quodammodo suffocaverunt, cogentes Chalcedonensem synodum anathematizare: taliter eum ab episcopatu repellentes, exsilio damnaverunt. Quo comperto Imperator gavisus est, & Severum Acephalorum principem Antiochenum episcopum misit. Qui Severus apprehenso patriarchatu, multa quidem atrocia sibi non communicantibus demonstravit. Mittit autem synodica sua Eliæ archiepiscopo; & non receptus, commovet in iram Imperatorem. Et rursus destinat sua ipsius synodica Hierosolymam Maio mense sextæ indictionis, cum quibusdam clericis & [a] virtute imperatoria. Et hoc agnito, pater noster Sabbas sanctæ memoriæ ascendens in civitatem sanctam una cum aliis eremi hegumenis, eos quidem qui venerant cum synodicis Severi, a sancta insecuti sunt civitate. Multitudinem autem monachorum undique colligentes, ante sanctam Calvariam cum Hierosolymitanis clamabant, dicentes: Anathema Severo & his qui communicant ei: præsentibus & audientibus tam magistrianis, quam principibus & militibus qui fuerant ab Imperatore transmissi. Iste quippe Severus elatione dira detentus, & imperiali potentiæ innixus, Chalcedonensem synodum decies [b] millies summisit anathematibus; & Eutychetis externam opinionem confirmare contendens, unam Domini Christi Filii Dei & post ex Virgine incarnationem & humanationem prædicabat naturam corruptam; & amicus turbationis exsistens multas novitates effinxit adversus recta ecclesiæ dogmata, seu leges; impiissimam & [c] latrociniosissimam Ephesinam secundam synodum recipit, & similem dicit esse hanc illi, quæ prius in eadem Ephesina urbe convenit. Et æquales in doctoribus pronuntiat Cyrillum deiferum Alexandrinorum episcopum, & Dioscorum qui in communionem recepit Eutychetem hæreticum, utpote consentaneum suum, & sanctissimum & orthodoxissimum Flavianum regiæ urbis archiepiscopum deposuit & interemit. Et ita in impietate proficiens idem Severus, exacuit in blasphemiam Dei linguam suam, & partitus est in suis ipsius sermonibus non partibilem in Trinitate divinitatem. Dicens enim & affirmans [d] essentiam esse naturam, & naturam esse [e] essentiam, & nullam differentiam in his nominibus sciens, sanctam & adorandam & consubstantialem Trinitatem divinarum [f] essentiarum, naturarum & deitatum & deorum dicere Trinitatem ausus est. Hujusmodi ergo animarum corruptorem & depopulatorem Imperator Anastasius coëgit archiepiscopum Eliam communicatorem admittere. Qui cum nullatenus hoc agere consensisset, effervens furore Imperator direxit Olympium quemdam Cæsariensem, ducatum habentem Palæstinæ, mittens pariter cum eo & epistolam [g] universalem, quæ a Sidone scripta est, profitentem non admittendam Chalcedonensem synodum: ut omnibus modis Eliam ab episcopatu repelleret. Qui Olympius cum potentatu imperiali perveniens, & multis modis & machinamentis utens, atque jam dictam epistolam manifestans, Eliam quidem ab episcopatu pepulit, & apud Aïlam exsilio relegavit: Joannem vero Marciani filium spondentem & Severum communicatorem admittere, & synodum Chalcedonensem anathematizare, episcopum Hierosolymorum fecit [h] primo die [i] Septembris mensis, initio [k] decimæ indictionis. Cum autem cognovissent sanctificatus Sabbas & ceteri eremi patres, hæc spopondisse Joannem, collecti contestati sunt, ne Severum in communionem reciperet, sed magis pro Chalcedonensi synodo discrimen incurreret, cum [l] profectos illos haberet omnes

[a] Hoc est, militia.
[b] al. millenis.
[c] al. latrocinalissimam.
[d] In Græco, subsistentiam.
[e] Gr. subsistentiam.
[f] Gr. subsistentiarum.
[g] Gr. dispensatoriam.
[h] al. tertia, ex cod. [illegible]
[i] In Græco, Septembris die tertia.
[k] al. undecimæ.
[l] al. profectio.

ACTIO I.

auxiliantes. Et ita Joannes quotquot duci pollicitus est facere, prævaricatus est, patres reveritus. Porro Anastasius Imperator comperiens Joannem irritas sponsiones fecisse, & [a] insaniens adversus Olympium qui fuerat fuga lapsus, mittit Anastasium Pamphili, qui ducatum habebat Palæstinæ, ut ageret, quo Joannes Severum in communionem susciperet, & Chalcedonensem synodum anathematizaret, vel hunc ab episcopatu repelleret. Qui veniens Hierosolymam, subito capit archiepiscopum, & mittit eum in custodiam publicam. Omnes autem sanctæ civitatis habitatores gratulati sunt, eo quod fuerit insidiator & proditor Eliæ archiepiscopi. Zacharias autem quidam Cæsariensium urbis principatum moderans, clam in munitionem ingressus, consilium dat Joanni, dicens: Si vis bene agere, & nullatenus episcopatu privari, nemo tibi suadeat Severum in communionem recipere: sed quasi repromitte duci, & dic; Quia & hic quidem, quæ intenduntur, facere non differo: sed ne fateantur quidam per necessitatem & violentiam me agere, dimittar hinc; & post duos dies Dominica existente agam alacriter quæ a vobis jubentur. Et hujuscemodi verbis credulus dux restituit eum ecclesiæ. Archiepiscopus ergo dimissus per noctem, universum monachicum collegium ad sanctam accersivit civitatem, undique colligens. Ut autem quidam numerantes multitudinem nuntiaverunt, quia habebat congregatio decem millia monachorum, & quoniam nec tota ecclesia poterat tantum capere populum, visum est ut convenirent universi per [b] dominicos dies in domum sancti protomartyris Stephani, eo quod sufficiens esset ad receptionem multitudinis; simul autem & properarent obviam Hypatio consobrino Imperatoris, tunc a Vitaliani captivitate soluto, & Hierosolymam orationis causa venienti. Convenientibus ergo universis tam monachis quam civibus in memorata colenda domo, convenit & Anastasius dux, & Zacharias consularis. Cumque [c] consularis advenisset, & cum multitudine in primi martyris Stephani templum intrasset, duxque putaret voluntatem Imperatoris efficiendam, ascendit super ambonem archiepiscopus, habens secum Theodosium & Sabbam monachorum summos & duces. Et omnis populus per multas horas clamabat dicens; Hæreticos anathematiza, & synodum robora. Protinus ergo tres ex consensu anathematizant Nestorium, & Eutychetem, & Severum, & Sotericum Cæsareæ Cappadociæ, & omnem qui non reciperet synodum Chalcedonensem.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Auditionem fecimus paternorum mandatorum: quid ergo oportet? [d] Suscipitis ab hæreticis ordinatos?

Sancta synodus dixit: Etiam, domine, audivimus; & oportet suscipere.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Quin potius & plures eorum qui in sexta sancta synodo consederunt, a Sergio, Pyrrho, Paulo, & Petro, præceptoribus videlicet hæreseos unam voluntatem in Christo prædicantium, ordinati sunt; quoniam hi vicissim Constantinopoleos thronum sortiti sunt. Et a Petro, qui ex his novissimus eidem throno præsedit, usque ad sextam synodum, anni plus non transierunt quam quindecim: & ipsi qui intra hoc tempus fuerunt, Thomas & Joannes & Constantinus pontifices in præsignato [e] tempore; id est, dum hi qui hæretici nominati sunt, exstitisse noscuntur: & propterea non sunt improbati. per quinquaginta enim annos tunc hæresis perduravit. Sed sextæ synodi patres ipsos quatuor anathematizaverunt, quamquam ordinatio eorum essent.

[a] In Græco, & insanicus, Olympio fuga lapso, &c.

[b] In Græco, dominicum dicto.

[c] In Græco, Hypatius.

[d] In Græco, Suscipere.

[e] In Græco, tempore, a prædictis hæreticis ordinati sunt: & propterea.

A συμμαχοῦντες. καὶ οὕτως ὁ Ἰωάννης ὅσα ὑπέσχετο τῷ δουκὶ ποιεῖν, παρέβη, διὰ τοὺς πατέρας ὑφορώμενος. Ἀναστάσιος δὲ ὁ βασιλεὺς γνοὺς τὸν Ἰωάννην τὰς συνθήκας ἠθετηκότα, καὶ ἀγανακτήσας, τοῦ Ὀλυμπίου ἐκπεσόντος γεγονότος, ἀποστέλλει Ἀναστάσιον τὸν Παμφίλου τὸ δουκάτον ἔχοντα Παλαιστίνης, ἐπὶ τῷ παρασκευάσαι τὸν Ἰωάννην, Σεβῆρον εἰς κοινωνίαν δέξασθαι, καὶ τὴν σύνοδον Χαλκηδόνος ἀναθεματίσαι, ἢ τῆς ἐπισκοπῆς αὐτὸν ἐξῶσαι. ὅστις ἐλθὼν εἰς Ἱεροσόλυμα, αἰφνιδίως ἁρπάζει τὸν ἀρχιεπίσκοπον, καὶ βάλλει αὐτὸν εἰς τὴν δημοσίαν περίοδον, ὅπου ἐν φυλακῇ. πάντες δὲ οἱ τῆς ἁγίας πόλεως οἰκήτορες ἐπεχάρησαν, διὰ τὸ φανῆναι αὐτὸν ἐπίβουλον καὶ προδότην τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἠλία. Ζαχαρίας δέ τις, τὴν τῆς Καισαρέων ἀρχὴν διέπων, λαθραίως εἰς τὴν φρουρὰν εἰσελθών, B συμβουλεύει τῷ Ἰωάννῃ λέγων· εἰ θέλεις καλῶς πρᾶξαι, καὶ τῆς ἐπισκοπῆς μὴ στερηθῆναι, μηδείς σε πείσῃ Σεβῆρον εἰς κοινωνίαν δέξασθαι· ἀλλὰ δόξον συντίθεσθαι τῷ δουκὶ, καὶ λέγε, ὡς ὅτι καὶ ἐνταῦθα μὲν τὰ προστεταγμένα ποιεῖν οὐκ ἀναβάλλομαι· ἀλλ' ἵνα μὴ λέγωσί τινες κατὰ ἀνάγκην καὶ βίαν πεποιηκέναι με, ἀπολυθῶ ἐντεῦθεν, καὶ μετὰ δύο ἡμέρας κυριακῆς οὔσης προθύμως πράξω τὰ παρ' ὑμῶν μοι κελευόμενα. καὶ τοῖς τοιούτοις λόγοις πεισθεὶς ὁ δοὺξ ἀποκαθίστησιν αὐτὸν τῇ ἐκκλησίᾳ. ὁ οὖν ἀρχιεπίσκοπος ἀπολυθεὶς διὰ τῆς νυκτὸς, ἅπαν τὸ μοναχικὸν εἰς τὴν ἁγίαν μετεπέμψατο πόλιν, πανταχόθεν ἐπισυνάξας. ὡς δέ τινες ἀριθμήσαντες τὸ πλῆθος ἀπήγγειλαν, ὅτι εἶχε τὸ ἄθροισμα δέκα χιλιάδας μοναχῶν, καὶ ἐπειδὴ πᾶσα ἡ ἐκκλησία C τὸν τοσοῦτον οὐκ ἐχώρει λαὸν, ἔδοξε συναχθῆναι ἅπαντας κατὰ τὴν κυριακὴν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου, ἱκανὸν ὄντα εἰς ὑποδοχὴν πλήθους· ἅμα δὲ καὶ ὑπαντῆσαι βουλόμενοι Ὑπατίῳ τῷ ἀνεψιῷ τοῦ βασιλέως, τότε ἀπὸ τῆς Βιταλιανοῦ ἀπολυθέντι αἰχμαλωσίας, καὶ εἰς Ἱεροσόλυμα εὐχῆς ἕνεκεν ἐλθόντι. ἐλθόντων οὖν ἁπάντων τῶν τε μοναχῶν καὶ τῶν πολιτῶν ἐν τῷ μνημονευθέντι σεβασμίῳ οἴκῳ, συνῆλθεν ὅ, τε Ἀναστάσιος ὁ δοὺξ, καὶ Ζαχαρίας ὁ ὑπατικός. παραγενομένου δὲ τοῦ Ὑπατίου, καὶ μετὰ πλήθους εἰς τὸν τοῦ πρωτομάρτυρος ναὸν εἰσεληλυθότος, προσδοκῶντος τοῦ δουκὸς τὸ θέλημα τοῦ βασιλέως πληρωθῆναι, ἀνέρχεται ἐπ' ἄμβωνος ὁ ἀρχιεπίσκοπος, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ Θεοδόσιον καὶ Σάββαν τοὺς τῶν μοναχῶν κορυφαίους καὶ ἡγεμόνας· καὶ πᾶς ὁ λαὸς D ἐπὶ πολλὰς τὰς ὥρας ἔκραζε λέγων· τοὺς αἱρετικοὺς ἀναθεμάτισον, καὶ τὴν σύνοδον βεβαίωσον. εὐθέως οὖν οἱ τρεῖς ἐκ συμφώνου ἀναθεματίζουσι Νεστόριον καὶ Εὐτυχέα, Σεβῆρον καὶ Σωτήριχον τὸν Καισαρείας Καππαδοκίας, καὶ πάντα τὸν μὴ δεχόμενον τὴν σύνοδον Χαλκηδόνος.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· τὴν ἀκρόασιν ἐποιησάμεθα τῶν πατρικῶν ἐνταλμάτων· τί οὖν δεῖ; δέχεσθαι τοὺς ἐξ αἱρετικῶν χειροτονηθέντας;

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· ναὶ δέσποτα ἠκροασάμεθα, καὶ δεῖ δέχεσθαι.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἀλλὰ μὴν καὶ οἱ πλείους τῶν ἐν τῇ ἕκτῃ ἁγίᾳ συνόδῳ συνεδρευσάντων, ὑπὸ E Σεργίου, Πύῤῥου, Παύλου, Πέτρου ἐχειροτονήθησαν, τῶν καθηγητῶν τῆς αἱρέσεως τῶν Μονοθελητῶν, ἐπειδὴ διαδεξάμενοι οὗτοι τὸν Κωνσταντινουπόλεως θρόνον ἐκληρώσαντο. καὶ ἀπὸ τοῦ ἐσχάτου αὐτῶν καθηγησαμένου τοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως Πέτρου, ἕως τῆς ἕκτης συνόδου, ἔτη οὐ πλεῖον διῆλθον ἢ δεκαπέντε· καὶ αὐτοὶ οἱ ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ φανέντες, Θωμᾶς, καὶ Ἰωάννης, καὶ Κωνσταντῖνος ἀρχιερεῖς ἐν τῷ προδηλωθέντι χρόνῳ, τῆς χειροτονίας τῶν ὀνομασθέντων αἱρετικῶν γεγόνασι, καὶ ὅμως τούτους οὐκ ἀπεδοκίμασαν· ἐπὶ πεντήκοντα γὰρ ἐνιαυτοὺς τὸ τηνικαῦτα ἡ αἵρεσις διήρκεσεν. ἀλλ' οἱ τῆς ἕκτης συνόδου πατέρες αὐτοὺς τοὺς τέσσαρας ἀναθεμάτισαν, καίπερ χειροτονία αὐτῶν ὄντες.

ANNO CHRISTI 787.

ANNO CHRISTI 787.

Η ἁγία σύνοδος εἶπε· πρόδηλον τοῦτο.

Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κωνσταντίας τῆς Κύπρου εἶπεν· ἀποδέδεικται ἱκανῶς, τιμιώτατοι ἀδελφοὶ, καὶ περὶ τούτου, ὅτι οἱ ἐξ αἱρετικῶν προσερχόμενοι δεκτοί εἰσιν. ἐὰν δέ τις ἐπίτηδες πρὸς αἱρετικὸν [a] προσχωρήσῃ, καὶ λάβῃ χειροτονίαν, ἄδεκτος ἔστω.

Οἱ εὐλαβέστατοι μοναχοὶ εἶπον· ἔχομεν καὶ περὶ τούτου τοῦ ἁγίου Βασιλείου ἐπιστολὴν πρὸς Νικοπολίτας, καὶ δεόμεθα ἀναγνωσθῆναι αὐτήν.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἀναγνωσθήτω.

Κωνσταντῖνος διάκονος καὶ νοτάριος ἀνέγνω·

[a] In mſ. ad marg. ἄλ. προσέλθῃ

Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγίου Βασιλείου πρὸς Νικοπολίτας.

B

Οὐκ οἶδα ἐπίσκοπον, μηδὲ ἀριθμήσαιμι ἐν ἱερεῦσι Χριστοῦ τὸν παρὰ τῶν βεβήλων χειρῶν ἐπὶ καταλύσει τῆς πίστεως εἰς προστασίαν προβεβλημένον. αὕτη ἐστὶν ἡ ἐμὴ κρίσις. ὑμεῖς δὲ εἴ τινα ἔχετε μεθ' ἡμῶν μερίδα, ταῦτα ἡμῖν φρονήσετε δηλονότι· εἰ δὲ ἐφ' ἑαυτοῖς βουλεύεσθε, τῆς ἰδίας γνώμης ἕκαστος ἐστὶ κύριος. ἡμεῖς ἀθῷοι ἀπὸ τοῦ αἵματος τούτου. ταῦτα δὲ ἔγραψα, οὐχ ὑμῖν ἀπιστῶν, ἀλλὰ τοὺς τισὶν ἀμφίβολον στηρίζων, ἐκ τοῦ γενέσθαι τὴν ἐμαυτοῦ γνώμην, ὡς μὴ προσληφθῆναί τινας εἰς κοινωνίαν, μηδὲ τῆς χειρὸς αὐτῶν ἐπιβολὴν δεξαμένους, μετὰ ταῦτα εἰρήνης γενομένης βιάζεσθαι ἑαυτοὺς ἐναριθμεῖν τῷ ἱερατικῷ πληρώματι.

C

Οἱ εὐλαβέστατοι μοναχοὶ εἶπον· ἰδοὺ ὁ πατὴρ ἀποτρέπεται τὴν τῶν αἱρετικῶν χειροτονίαν, ἐν τῷ λέγειν· μηδὲ ἀριθμήσαιμι ἐν ἱερεῦσι Χριστοῦ τὸν παρὰ τῶν βεβήλων χειρῶν ἐπὶ καταλύσει τῆς πίστεως εἰς προστασίαν προβεβλημένον.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· κἀγὼ ἀποτρέπομαι τοὺς διὰ τοιαύτην αἰτίαν, ἤτοι τὴν τῆς πίστεως κατάλυσιν, κεχειροτονημένους· καὶ μάλιστα ὀρθοδόξων ἐπισκόπων παρόντων, ὑφ' ὧν ἐδύναντο χειροτονεῖσθαι. οὕτω γάρ ἐστιν ἡ πατρικὴ ἔννοια. ἐὰν δὲ συνοδικὴ ἐκφώνησις γένηται, καὶ ὁμόνοια τῶν ἐκκλησιῶν ἐπὶ ὀρθοδοξίᾳ, ὁ τολμῶν ἀπὸ τῶν βεβήλων αἱρετικῶν χειροτονεῖσθαι, τῇ καθαιρέσει [b] ὑποπιπτέτω.

[b] In mſ. ad marg. ἄλ. ὑποβάλλεται.

D

Η ἁγία σύνοδος εἶπεν· αὕτη δικαία κρίσις.

Οἱ εὐλαβέστατοι μοναχοὶ εἶπον· καὶ πῶς ἐν τῷ τέλει τῆς ἐπιστολῆς γέγραπται· μετὰ ταῦτα εἰρήνης γενομένης βιάζεσθαι ἑαυτοὺς ἐναριθμεῖν τῷ ἱερατικῷ πληρώματι; ἰδοὺ γὰρ καὶ μετὰ τὴν εἰρήνην οἱ χειροτονούμενοι ἄδεκτοι.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· οὐκ εἴρηκεν ὁ πατὴρ ἀδέκτους εἶναι, ἀλλὰ μή πως βίαν ὑπομένειν τοὺς βουλομένους ἑνωθῆναι τῷ κλήρῳ τῶν ὀρθοδόξων. καὶ γὰρ ὡς ἀληθῶς οὐκ ἔξω ἀνάγκης καὶ δυσχερείας τοῦτο γενήσεται. ὅμως οὖν ὁ θεσπέσιος πατὴρ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, πλείστων ὄντων ὀρθοδόξων ἐπισκόπων, ἀπηγόρευε τοῖς τροφίμοις τῆς ἐκκλησίας τῇ τῶν Ἀρειανῶν χειροτονίᾳ κεχρῆσθαι. οὐδεμία γὰρ προσῆν ἀπολογία. ὅτι δὲ τοῦτό ἐστιν ἀληθὲς, [c] οὐκ ἀγνοοῦντες τὴν γνώμην τοῦ πατρὸς οἱ μετ' ἐκεῖνον τῆς ἐκκλησίας διάδοχοι, τοὺς ὑπὸ αἱρετικῶν χειροτονηθέντας, εἶτα βελτιωθέντας ἐδέξαντο, ὡς μεμαθήκαμεν διὰ τῶν προαναγνωσθέντων. πανταχοῦ γὰρ οἱ πατέρες ἀλλήλοις σύμφωνοί εἰσιν, ἐναντίωσις δὲ οὐδεμία ἔνεστιν αὐτοῖς· ἀλλ' ἐναντιοῦνται αὐτοῖς οἱ τὰς οἰκονομίας καὶ τοὺς σκοποὺς αὐτῶν μὴ ἐπιστάμενοι.

[c] In mſ. ad marg. ἄλ. τὸ ἠγνόουν.

E

Οἱ εὐλαβέστατοι μοναχοὶ εἶπον· πρέποντα τὰ ἐπιλυθέντα.

Η ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἀναγνώτωσαν οἱ παρεστάμενοι ἐπίσκοποι τοὺς οἰκείους λιβέλλους, ὡς νυνὶ προσελθόντες τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἀναγνώτωσαν,

ACTIO I.

A Sancta ſynodus dixit: Clarum eſt.

Conſtantinus ſanctiſſimus epiſcopus Cypri dixit: Sufficienter oſtenſum eſt, honorabiliſſimi fratres, & de hoc, quia qui ab hæreticis accedunt, ſuſcipiendi ſunt. Si quis autem ſtudio ad hæreticum ierit, & ſuſceperit ordinationem, ſine receptione ſit.

Reverentiſſimi monachi dixerunt: Habemus & de hoc ſancti Baſilii epiſtolam ad Nicopolitas; & obſecramus legi.

Taraſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Legatur.

Conſtantinus diaconus & notarius legit:

De epiſtola ſancti Baſilii ad Nicopolitas. V.

« Neſcio epiſcopum, nec connumeraverim inter ſacerdotes Chriſti eum qui a profanis manibus in deſtructionem fidei ad prælationem provectus eſt. Hoc eſt judicium meum. Vos autem ſi aliquam habetis nobiſcum portionem, hæc nobiſcum procul dubio ſentietis: at vero ſi a vobis ipſis conſilium ſumitis, unuſquiſque ſuæ ſententiæ dominus eſt. Nos autem inſontes a ſanguine iſto. Porro hæc ſcripſi, non de vobis diffidens, ſed quorumdam hæſitationem confirmans, ex eo quod notam faciam meam ipſius ſententiam de non admittendis quibuſdam in communionem, [a] neque illis qui manus eorum promotionem ſumpſerunt. C Propterea pace facta, cogitate voſmetipſos annumerare ſacroſanctæ plenitudini.

[a] In Græco, & ne manus ipſorum impoſitione accepta poſtmodum pace facta cogantur ſeipſos annumerare, &c.

Reverentiſſimi monachi dixerunt: Ecce pater exſecratur hæreticorum ordinationem, dicendo: « Neque connumeraverim inter ſacerdotes Chriſti eum qui a profanis manibus in deſtructionem fidei ad prælationem provectus eſt.

Taraſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Et ego exſecror eos qui ob hujuſmodi cauſam & fidei deſtructionem ſunt ordinati; & maxime ſi epiſcopi orthodoxi præſentes fuerunt, a quibus poterant conſecrari. Sic enim eſt paternus ſenſus. Sin autem ſynodica promulgatio, & concordia eccleſiarum, cauſa orthodoxiæ facta fuerit; qui præſumpſerit a profanis hæreticis ordinari, depoſitioni ſuccumbet.

D Sancta ſynodus dixit: Hoc juſtum judicium.

Reverentiſſimi monachi dixerunt: Et quomodo in fine epiſtolæ ſcriptum eſt: « Propterea pace facta, cogitate voſmetipſos annumerare ſacroſanctæ plenitudini? Ecce enim & poſt pacem hi qui ordinati ſunt, non recipiuntur.

Taraſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Non dixit pater, non recipiendos fore; ſed ne forte violentiam ſuſtinerent, qui voluiſſent uniri clero orthodoxorum. Etenim in veritate non abſque neceſſitate ac difficultate hoc fiet. Verumtamen egregius pater per tempus illud, cum eſſent orthodoxi epiſcopi plurimi, interdicebat alumnis eccleſiæ ordinatione uti Arianorum: nulla enim defenſio aderat. Quia enim hoc verum eſt, & non ignorabant ſenſum patris hi qui poſt illum ſunt eccleſiæ ſucceſſores; ab hæreticis conſtitutos, deinde melioratos ſuſceperunt, ut didicimus per illa quæ prælecta ſunt. Ubique enim patres ſibi invicem concordantes ſunt, nec ineſt illis refragatio ulla; ſed adverſantur eis, qui diſpenſationes & intentiones eorum minime didicerunt.

Reverentiſſimi monachi dixerunt; Congrua quæque diſſoluta ſunt.

Sancta ſynodus dixit: Legant aſtantes epiſcopi proprios libellos, tamquam accedentes ad catholicam eccleſiam.

Taraſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Legant,

ACTIO I. — ANNO CHRISTI 787.

A postquam duorum capitulorum quæ quærebantur, subtiliter causa examinata est: tam scilicet de his qui ab hæreticis sunt ordinati, quam de his qui accedunt ab hæresi ad sanctam catholicam ecclesiam.

Hypatius episcopus Nicææ legit libellum suum. Est autem ipse libellus, quem & Basilius reverentissimus episcopus Ancyrensium fecit.

Leo episcopus Rhodi, Nicolaus Hierapoleos, Gregorius Pessinuntius, [a] Gregorius Antiochiæ Pisidiæ, Leo Carpathi, legerunt exemplaria ejusdem libelli.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Professionibus notis per lectionem libellorum, in alio conventu receptio eorum fiet, si non inest in illis aliud quod prohibeat.

B Sancta synodus dixit: Fiat sicut jussisti [b].

Et in his exsurgens sancta synodus laudavit ita:

Multos annos Imperatorum.

Irenæ & Constantini magnorum principum & Imperatorum multos annos.

Orthodoxorum Imperatorum multos annos.

Depositores vocum novitatis quæ facta est, Domine, robora. Piam da vitam eis.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Pax Dei sit cum omnibus nobis. Amen.

[a] al. Georgius.

[b] In Græco additur, sanctissime Pater.

ἐπειδὰν οὖν τῶν ζητουμένων δύο κεφαλαίων ἀκριβῶς * ἐξετασθῇ ἡ ὑπόθεσις περί τε τῶν προσερχομένων ἐξ αἱρέσεως τῇ ἁγίᾳ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ τῶν ὑπὸ αἱρετικῶν χειροτονηθέντων.

Ὑπάτιος ὁ ἐπίσκοπος Νικαίας ἀνέγνω τὸν ἑαυτοῦ λίβελλον. ἦν δὲ ὁ αὐτὸς λίβελλος, ὃν καὶ Βασίλειος ὁ εὐλαβέστατος Ἀγκύρας ἐποιήσατο.

Λέων ἐπίσκοπος Ῥόδου, Νικόλαος ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως, Γρηγόριος ἐπίσκοπος Πισινούντος, Γεώργιος ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας Πισιδίας, καὶ Λέων ἐπίσκοπος Καρπάθου, ἀνέγνωσαν τὰ ἴσα τοῦ αὐτοῦ λιβέλλου.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· τὰς ὁμολογίας γνωστὰς διὰ τῆς ἀναγνώσεως τῶν λιβέλλων, ἐν ἑτέρᾳ συνελεύσει ἡ αὐτῶν ἀποδοχὴ γενήσεται, εἰ μὴ ἔστιν ἕτερον αὐτοῖς τὸ κωλῦον.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· γενέσθω ὡς ἐκέλευσας, παναγιε πάτερ.

Καὶ ἐν τούτοις ἐξαναστᾶσα ἡ ἁγία σύνοδος εὐφήμησεν οὕτως·

Πολλὰ τὰ ἔτη τῶν βασιλέων.

Εἰρήνης καὶ Κωνσταντίνου μεγάλων βασιλέων καὶ αὐτοκρατόρων πολλὰ τὰ ἔτη.

Ὀρθοδόξων βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη.

Τοὺς καθαιρέτας τῆς γενομένης καινοφωνίας, κύριε, κράτυνον. εὐσεβῆ, κύριε, ζωὴν αὐτοῖς δός.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· εἰρήνη τοῦ Θεοῦ ἔστω μετὰ πάντων ἡμῶν.

* pro, ἐξετασθῶσιν.

ACTIO II.

ACTIO SECUNDA.

C In nomine Domini & dominatoris Jesu Christi veri Dei nostri, imperio piissimorum & amicorum Christi dominorum nostrorum Constantini & Irenæ Deo coronatæ matris ejus, anno consulatus eorum octavo, sexto Kalendas Octobris, indictione XI.

Conveniente sancta & universali synodo, quæ per divinam gratiam & piam sanctionem eorumdem Deo confirmatorum Imperatorum congregata est in Nicensium clara metropoli Bithyniensium provinciæ: id est, Petro reverentissimo primo presbytero sanctissimæ Romanæ ecclesiæ sancti Apostoli Petri, & Petro reverentissimo presbytero & monacho & abbate venerabilis monasterii sancti Sabbæ Romæ siti, retinentibus locum Apostolicæ sedis almi & beatissimi archiepiscopi senioris Romæ Hadriani; & Tarasio almo & sanctissimo archiepiscopo magni nominis Constantinopoleos novæ Romæ: [c] & Joanne ac Thoma reverentissimis presbyteris monachis & vicariis apostolicarum sedium orientalis diœceseos; sedentibusque ante sacratissimum ambonem templi sanctissimæ magnæ ecclesiæ, quæ cognominatur Sophia: præsentibus & auscultantibus gloriosissimis & magnificentissimis principibus, id est, Petrona famosissimo exconsule, patricio & comite Deo conservandi imperialis obsequii; & Joanne imperiali ostiario & logotheta militaris logothesii; & omni sancta synodo, secundum ordinem in prima actione signatum: præsentibus etiam & Deo amabilibus archimandritis & hegumenis, atque omni plenitudine monachica: propositis sanctis & intemeratis Dei evangeliis:

Nicephorus Deo amabilis diaconus & chartophylax venerabilis patriarchii dixit: Regius homo præ foribus hujus venerabilis templi stat, ducens secum episcopum Neocæsariæ.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Ingrediantur.

Clarissimus regius mandator ingressus dixit: Mis-

[c] In Græco additur, Et episcopis qui cum eis erant.

ΠΡΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ.

Ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου καὶ δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν, βασιλείας τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν δεσποτῶν Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς αὐτοῦ θεοστέπτου μητρὸς, ἔτους ὀγδόου τῆς αὐτῶν ὑπατείας, πρὸ ἓξ καλανδῶν Ὀκτωβρίων, ἰνδικτιῶνος ἑνδεκάτης.

Συνελθούσης τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, τῆς κατὰ θείαν χάριν καὶ εὐσεβὲς θέσπισμα τῶν αὐτῶν θεοκυρώτων βασιλέων συναθροισθείσης ἐν τῇ Νικαέων λαμπρᾷ μητροπόλει τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας· τουτέστι, Πέτρου τοῦ εὐλαβεστάτου πρώτου πρεσβυτέρου τῆς κατὰ τὴν Ῥώμην ἁγιωτάτης ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Πέτρου· καὶ Πέτρου τοῦ εὐλαβεστάτου πρεσβυτέρου, μοναχοῦ καὶ ἡγουμένου τῆς κατὰ τὴν Ῥώμην εὐαγοῦς μονῆς τοῦ D ἁγίου Σάββα, ἐπεχόντων τὸν τόπον τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας τοῦ ὁσιωτάτου καὶ μακαριωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀδριανοῦ· καὶ Ταρασίου τοῦ ὁσιωτάτου καὶ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς μεγαλωνύμου Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐπισκόπων· καὶ Ἰωάννου καὶ Θωμᾶ τῶν εὐλαβεστάτων πρεσβυτέρων μοναχῶν καὶ ἐπιτηρητῶν τῶν ἀποστολικῶν θρόνων τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως· καθεσθέντων τε πρὸ τοῦ ἱερωτάτου ἄμβωνος τοῦ ναοῦ τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας τῆς ἐπωνύμου Σοφίας· συμπαρόντων καὶ ἀκροωμένων τῶν ἐνδοξοτάτων καὶ μεγαλοπρεπεστάτων ἀρχόντων, τουτέστι Πετρωνᾶ τοῦ πανευφήμου ἀπὸ ὑπάτων, πατρικίου καὶ κόμητος τοῦ θεοφυλάκτου βασιλικοῦ ὀψικίου· καὶ Ἰωάννου βασιλικοῦ ὀστιαρίου καὶ λογοθέτου E τοῦ στρατιωτικοῦ λογοθεσίου, καὶ πάσης τῆς ἁγίας συνόδου κατὰ τάξιν τὴν προταχθεῖσαν ἐν τῇ πρώτῃ πράξει· παρόντων καὶ τῶν θεοφιλεστάτων ἀρχιμανδριτῶν τε καὶ ἡγουμένων, καὶ παντὸς τοῦ μοναχικοῦ πληρώματος, προκειμένων τῶν ἁγίων καὶ ἀχράντων τοῦ Θεοῦ εὐαγγελίων·

Νικηφόρος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ χαρτοφύλαξ τοῦ εὐαγοῦς πατριαρχείου εἶπε· βασιλικὸς ἄνθρωπος πρὸ τῶν πυλῶν τούτων τοῦ σεπτοῦ ναοῦ ἕστηκεν, ἐπιφερόμενος μεθ' ἑαυτοῦ τὸν ἐπίσκοπον Νεοκαισαρείας.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· εἰσελθέτωσαν.

Ὁ λαμπρότατος βασιλικὸς μανδάτωρ εἰσελθὼν ἔφη· ἀπ-

ANNO CHRISTI 787.

στάλην παρὰ τῶν δεσποτῶν τῶν ἀγαθῶν, ἵνα ἀγάγω τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Νεοκαισαρείας πρὸς τὴν εὐσεβῆ καὶ ἁγίαν ὑμῶν σύνοδον, ὃν καὶ παρέστησα.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ὁ Θεὸς φυλάξει τοὺς εὐσεβεῖς βασιλεῖς ἡμῶν.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης τῷ ἐπισκόπῳ Νεοκαισαρείας εἶπεν· ὡς ἀγνοοῦντός σοι παρῆλθεν ἡ ἀλήθεια ἕως τοῦ νῦν; ἢ ὡς ἐγνωσμένης κατεφρόνησας; καὶ εἰ ὡς ἀγνοοῦντός σου παρῆλθε, μὴ αἰδεσθῇς τὸν ὀρθὸν λόγον μαθεῖν, ὥσπερ οὐκ ᾐσχύνθης τὸν διεστραμμένον.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος Νεοκαισαρείας εἶπε· πίστευσον, δέσποτα, ὡς ἄγνωστος· αἰτῶ δὲ μαθεῖν, καὶ ὡς κελεύει ὁ δεσπότης καὶ ἡ ἁγία σύνοδος.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· λέγε, τί θέλεις μαθεῖν;

Γρηγόριος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Νεοκαισαρείας εἶπεν· ὁπηνίκα πᾶσα ἡ ὁμήγυρις αὕτη τὸ ἓν λαλεῖ καὶ φρονεῖ, ἔμαθον καὶ ἐπληροφορήθην, ὅτι ἡ ἀλήθεια αὕτη ἐστὶν, ἡ νυνὶ ζητουμένη καὶ κηρυττομένη. καὶ διὰ τοῦτο κἀγὼ αἰτῶ συγχώρησιν τῶν προτέρων μου κακῶν, καὶ θέλω μετὰ * πάντων καὶ φωτισθῆναι καὶ διδαχθῆναι· τὰ γὰρ πλημμελήματα καὶ τὰ ἁμαρτήματά μου ἄμετρά ἐστι. καὶ ὡς ὁ Θεὸς κατανύξει τὴν ἱερὰν σύνοδον καὶ τὸν πανάγιον δεσπότην.

* In mſ. ad marg. αὐτ. πάντως.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· μήπως ὡς παραπετάσματι πανούργῳ τὸ σὸν φρόνημα συσκιάσαι θέλων, ῥήμασι χρωματίζῃ τὴν ἀλήθειαν, ἔνδον δὲ τὸν νοῦν πανουργεῖς;

Γρηγόριος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Νεοκαισαρείας εἶπε· μὴ γένοιτο· τὴν ἀλήθειαν ὁμολογῶ, καὶ οὐ μὴ ψεύσωμαι, οὐδὲ μὴ ῥᾳδιουργήσω τὸν λόγον μου.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ὤφειλες ἐκ τῶν ἀνέκαθεν χρόνων ἀνοῖξαί σου τὰ ὦτα, καὶ Παύλου τοῦ θείου ἀποστόλου ἀκοῦσαι λέγοντος· κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἃς παρελάβετε εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν. καὶ πάλιν Τιμοθέῳ καὶ Τίτῳ γράφοντος, τὰς βεβήλους καινοφωνίας παραιτοῦ· τί βεβηλότερον, ἢ τί καινοφωνότερον τοῦ λέγειν Χριστιανοὺς εἰδωλολατρῆσαι;

Γρηγόριος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Νεοκαισαρείας εἶπε· κακὸν ἦν, καὶ ὁμολογοῦμεν, κακὸν ἦν. ἀλλ' οὕτως ἐπράχθη, καὶ οὕτως ἐπράξαμεν· καὶ διὰ τοῦτο αἰτοῦμεν συγγνώμην τῶν πλημμελημάτων ἡμῶν. ὁμολογῶ, δέσποτα, ἔμπροσθεν τῆς τιμιότητος ἁγιωσύνης ὑμῶν, καὶ πάντων τῶν ἀδελφῶν τῆς ἁγίας συνόδου, ὅτι ἡμάρτομεν, καὶ ἠνομήσαμεν, καὶ κακῶς ἐπράξαμεν. καὶ συγγνώμην αἰτοῦμεν περὶ τούτου.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· λέγομεν, ἵνα τῇ ἑξῆς ἀκροάσει μετὰ λιβέλλου πάλιν τὰ κατ' αὐτὸν γνῶμεν.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ὡς κελεύει ἡ ἁγιωσύνη σου, ὁ παρεστὼς ἐπίσκοπος μετὰ λιβέλλου ἐλθέτω ἐν τῇ ἑξῆς πράξει, καὶ κατὰ τὸ παριστάμενον προαχθήσεται.

Λεόντιος ὁ ἐνδοξότατος βασιλικὸς ἀσηκρῆτις εἶπε· μέμνηται ἡ πανίερος καὶ θεοσύλλεκτος σύνοδος, ὡς ἐν τῇ προλαβούσῃ συνελεύσει θεῖα γράμματα ἀνεγνώσθησαν τῶν θεοφυλάκτων μεγάλων βασιλέων ἡμῶν· ἐν οἷς ἐνεφέρετο μνήμη τῶν συνοδικῶν ἀποσταλέντων γραμμάτων παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ μακαριωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, καὶ τῶν ὁσιωτάτων ἀρχιερέων τῆς ἀνατολῆς, ἐν δυσὶ τετραδίοις· ὧν καὶ νυνὶ προκομισθέντων, ὑποβάλλομεν πρὸς τὸ παριστάμενον.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἀναγνωσθήτωσαν οἱ λίβελλοι τοῦ ἁγιωτάτου καὶ μακαριωτάτου πάπα Ἀδριανοῦ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης.

Καὶ ἀνέγνω Νικηφόρος ὁ ἐνδοξότατος βασιλικὸς ἀσηκρῆτις.

Ἑρμηνεία γραμμάτων Ῥωμαϊκῶν Ἀδριανοῦ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης.

ACTIO II.

A ſus ſum a dominis noſtris bonis, ut adducerem reverentiſſimum epiſcopum Neocæſariæ ad piam & ſanctam ſynodum veſtram, & exhibui.

Sancta ſynodus dixit: Deus conſervet pios Imperatores noſtros.

Taraſius ſanctiſſimus patriarcha dixit ad epiſcopum Neocæſariæ: Ut ignota tibi præteriit veritas uſque nunc? an ut notam tibi hanc parvipendiſti? & ſi ut ignota tibi præteriit, ne confundaris rectum ſermonem ediſcere, quemadmodum non es confuſus perverſum.

Gregorius reverentiſſimus epiſcopus Neocæſariæ dixit: Crede, domine, ut ignota: peto autem diſcere, & ut jubet dominus & ſancta ſynodus.

B Taraſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Dic, quid vis diſcere?

Gregorius reverentiſſimus epiſcopus Neocæſariæ dixit: Cum tota hæc caterva unum dicat & ſapiat, & didici & certus ſum, quia veritas hæc eſt, quæ nunc quæritur & prædicatur: ac per hoc ego peto veniam priorum malorum meorum, & volo cum omnibus & illuminari & doceri. Delicta enim & peccata mea immenſa ſunt: & ſicut Dominus ad compunctionem duxerit ſacram ſynodum & ſanctiſſimum dominum meum, ita fiat.

Taraſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Num forte quaſi velamento aſtutiæ proprium ſenſum adumbrare volens, verbis ſimulas veritatem, mente autem C maligniter operaris?

Gregorius reverentiſſimus epiſcopus Neocæſariæ dixit: Abſit: veritatem confiteor, & non mentior, neque falſum faciam verbum meum.

Taraſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Debueras a prioribus annis aperire aures tuas, & Paulum divinum Apoſtolum audire dicentem: *Tenete traditiones quas accepiſtis ſive per ſermonem, ſive per epiſtolam noſtram.* Et rurſum Timotheo & Tito ſcribentem: *Profanas vocum novitates devita.* Quid enim profanius & magis vocum novitas eſt, quam dicere Chriſtianos idololatras eſſe? 1. Theſſ. 2. 1. Tim. 6. Tit. 3.

Gregorius reverentiſſimus epiſcopus Neocæſariæ dixit: Malum erat; & confitemur, quia malum erat: D ſed ita geſtum eſt, & ita geſſimus; & ideo poſtulamus veniam delictorum noſtrorum. Confiteor, domine, coram honorificentia ſanctitatis veſtræ, & omnium fratrum ſanctæ ſynodi, quoniam peccavimus, & iniquitatem fecimus, & male patravimus; & veniam poſtulamus ſuper hoc.

Taraſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Dicimus, ut ſequenti actione cum libello rurſus conveniente, quæ illius ſunt agnoſcamus.

Sancta ſynodus dixit: Ut jubet ſanctitas tua, epiſcopus qui adſtat, cum libello veniat; & in ſequenti actione, ſecundum quod placuerit, agetur.

Leontius inclytus & regius a ſecretis dixit: Meminit ſacratiſſima & divinitus collecta ſynodus, quali- E ter præcedenti conventu divinæ litteræ lectæ ſint Deo conſervatorum magnorum Imperatorum noſtrum, in quibus continebatur memoria litterarum, quæ ſynodice miſſæ ſunt a ſanctiſſimo & beatiſſimo Papa ſenioris Romæ, & venerabilibus ſummiſque ſacerdotibus Orientis, in duobus quaternionibus: quibus & nunc allatis, ſuggerimus ad quod placuerit.

Sancta ſynodus dixit: Legantur libelli ſanctiſſimi & beatiſſimi Papæ Hadriani ſenioris Romæ.

Et legit Nicephorus inclytus & regius a ſecretis interpretationem litterarum Latinarum Hadriani Papæ Romani.

A

Hadrianus episcopus servus servorum Dei. Dominis piissimis & serenissimis [a] Imperatoribus ac triumphatoribus, filiis diligendis in Deo & Domino nostro Jesu Christo, Constantino & Irenæ Augustis.

a In Græco additur, victoribus.

2. Cor. 4. Col. 1.

DEus, qui dixit de tenebris lumen splendescere, qui eripuit nos de potestate tenebrarum per incarnationem Filii sui veri luminis, *in quo complacuit omnem plenitudinem deitatis habitare, & per eum renovare omnia, & in ipso pacificans per sanguinem crucis ejus sive quæ in cælis, sive quæ in terris sunt;* per multiplices divitias bonitatis suæ, in faciem ecclesiæ suæ respiciens, vestram præscitam & prædestinatam serenissimam & imperialem clementiam ad fidei nunc integritatem vocare dignatus est: ita ut omni falsitatis nubilo procul exploso per vos, victricem faciat veritatem. Quantum [b] relationibus vestræ piissimæ tranquillitatis ad nos venientium didicimus, etiam ipso auditu nimis noster exsultans relevatus est animus, & tantum jocunditatis gaudium in cor nostrum ascendit, ut lingua humana explicare nullus sufficiat sermo. Quia nimirum magis nobis lætitia de vestris jussionibus nunc orta est, quam dudum pro schismaticorum hæresi mœror affecerit. De his quippe in ipsis venerandis jussionibus vestris referebatur, quæ pridem facta sunt in vestra regali civitate propter venerabiles imagines, qualiter qui ante vos regnaverunt, eas destruxerint, & in inhonestate atque injuria posuerint. Utinam non illis imputetur: melius enim illis fuisset non mittere manus eorum in ecclesiam: & quia omnis populus qui est in orientalibus partibus, erraverunt, & pro sua voluntate usi sunt illis: usquequo Deus erexit vos regnare, qui in veritate quæritis gloriam ejus, & quæ tradita sunt a sanctorum apostolorum & omnium simul sanctorum magisterio tenere. Quas reserantes, & venerabiles imagines ad vestrum piissimum imperium laudabiliter exaratas reperientes, atque hæreticorum abjicientes vesaniam, seu in divinæ examinationis judicio principum, qui manus miserunt in ecclesiam, jaculum deputantes; vestram a Deo promotam in triumphis imperialem potentiam insontem esse ab eorum sævitia prorsus credimus. Unde omnipotentis Dei clementiam exorantes, referimus grates sine fine: tenentesque ea quæ vestra sanxit & cœpit serenitas perficere, constantes estote. Quod si perseverantes permanseritis in ea quam cœpistis, orthodoxa fide; & per vos in partibus illis in pristino statu erectæ fuerint sacræ ac venerandæ imagines, sicut piæ memoriæ dominum Constantinum Imperatorem & beatam Helenam, qui fidem orthodoxam promulgaverunt, atque sanctam catholicam & apostolicam spiritualem matrem vestram Romanam ecclesiam exaltaverunt, & cum ceteris orthodoxis Imperatoribus, utpote caput omnium ecclesiarum venerati sunt: ita vestrum a Deo protectum clementissimum nomen Novum Constantinum, & Novam Helenam habentes, per quos in primordiis sancta catholica & apostolica ecclesia robur fidei sumpsit, & ad quorum instar vibrantissima, ac in toto orbe terrarum vestra opinatissima in triumphis imperialis fama laudabiliter divulgatur. Magis autem si orthodoxæ fidei sequentes traditiones ecclesiæ beati Petri Apostolorum principis amplexi fueritis censuram: & sicut antiquitus vestri prædecessores sancti Imperatores egerunt, ita & vos eam honorifice venerantes, ejus vicarium ex intimo dilexeritis corde; potiusque vestrum a Deo concessum imperium eorum secutum fuerit orthodoxam, secundum sanctam Romanam nostram ecclesiam, fidem.

b In Græco additur, relationibus litterarum.

Δεσπόταις εὐσεβεστάτοις καὶ γαληνοτάτοις, νικηταῖς, τροπαιούχοις, τέκνοις ἠγαπημένοις [a] τῷ Θεῷ καὶ κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, Κωνσταντίνῳ καὶ Εἰρήνῃ Αὐγούστοις, Ἀδριανὸς δοῦλος τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ.

a Ex Latino, ἐν τῷ Θεῷ.

Ὁ Θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψαι, ὁ λυτρωσάμενος ἡμᾶς τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους διὰ τῆς σαρκώσεως τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς, ἐν ᾧ εὐδόκησε πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος κατοικῆσαι, καὶ δι' αὐτοῦ πάντα ἀνακαινίσας, καὶ ἐν αὐτῷ εἰρηνεύσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ τά ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ ὄντα, διὰ τὸ πλῆθος τοῦ πλούτου τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ, ἐπιβλέψας εἰς τὸ πρόσωπον τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ, τὴν ὑμετέραν εὐσέβειαν καὶ προωρισμένην γαληνότητα τῆς βασιλικῆς ἐπιεικείας εἰς τὴν τελειότητα τῆς πίστεως καλέσαι κατηξίωσεν· ἵνα πᾶσαν τὴν φαυλότητα τοῦ ψεύδους δι' ὑμῶν καλύψῃ, καὶ φανερώσῃ τὴν ἀλήθειαν. μαθόντες γὰρ τὰ παρὰ τῆς ὑμετέρας γαληνότητος καὶ εὐσεβείας καταπεμφθέντα ἡμῖν γράμματα, λίαν ηὐφράνθη ἡ καρδία ἡμῶν· καὶ τοσαύτης ἀγαλλιάσεως καὶ χαρᾶς ἐνεπλήσθημεν, ὅσην ἀνθρωπίνη γλῶσσα εἰπεῖν οὐκ ἐξαρκεῖ. τοιαύτη γὰρ χαρὰ ἡμῖν ἀνέτειλε διὰ τῆς ὑμετέρας κελεύσεως, οἵαν περὶ τῶν προτέρων σχισμάτων τῆς αἱρέσεως πλῆξιν ἔσχομεν. περὶ δὲ τῶν ἐν τῇ εὐσεβεῖ ὑμῶν κελεύσει ἐμφερομένων τῶν πρότερον γενομένων ἐν τῇ ὑμετέρᾳ βασιλίδι πόλει ἕνεκεν τῶν σεβασμίων εἰκόνων, τὸ ὅπως οἱ προβεβασιλευκότες ὑμῶν κατέστρεψαν, καὶ ἐν ἀτιμίᾳ καὶ ὕβρει κατέθηκαν ἑαυτοὺς καὶ αὐτάς· εἴθε μὴ λογισθείη αὐτοῖς ἡ ἁμαρτία ἐκείνη· κρεῖττον γὰρ ἦν αὐτοῖς μὴ ἐμβαλεῖν χεῖρας αὐτῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν· ὅτι πᾶς ὁ λαὸς ὁ ὢν ἐν τοῖς ἀνατολικοῖς μέρεσιν ἐπλανήθησαν, καὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ βουλήσει, ὡς ἔδοξεν ἑκάστῳ, ἐχρήσαντο αὐταῖς· ἕως οὗ ὁ Θεὸς ἤγειρεν ὑμᾶς βασιλεύειν, τοὺς ἐν ἀληθείᾳ ζητοῦντας τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ τὰ παραδοθέντα παρὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ πάντων διδασκάλων κρατεῖν, καὶ τιμᾶν τὰς σεβασμίας εἰκόνας, τὰς διὰ τῆς ἀνοίας τῶν αἱρετικῶν κατενεχθείσας. ἀρτίως δὲ διὰ τῆς εὐσεβοῦς ὑμῶν κελεύσεως εὑρόντες τὸ θέλημα ὑμῶν ἐν τούτοις, τῷ παντοδυνάμῳ Θεῷ ὑπερευξάμενοι ὑπὲρ τοῦ ὑμετέρου κράτους, δόξαν καὶ εὐχαριστίαν ἀνεπέμψαμεν. ἔστω δὲ ἐν πληροφορίᾳ καὶ πάσῃ βεβαιώσει ἴσως εἰδυῖα ἡ θεοπρόβλητος ὑμῶν βασιλεία, ὅτι τὸ μέγα ἔργον τοῦτο, ὃ ἐπεχειρήσατε, εἰ πληρωθῇ διὰ τῆς μεσιτείας ὑμῶν, καὶ ἀποκατασταθῇ ἡ ἀρχαία ὀρθοδοξία ἐν τοῖς μέρεσιν αὐτοῖς, καὶ σταθῶσιν αἱ σεβάσμιαι εἰκόνες ἐν τῇ ἀρχαίᾳ αὐτῶν ἀποκαταστάσει, μέτοχοι γενήσεσθε τῷ ἐν θείᾳ τῇ λήξει πάλαι βασιλέως κυροῦ Κωνσταντίνου, καὶ τῆς [b] κυρᾶς Ἑλένης, τῶν τὴν ὀρθόδοξον πίστιν τρανωσάντων καὶ βεβαιωσάντων, [c] καὶ ἐπὶ πλέον τὴν ἁγίαν μητέρα ὑμῶν καθολικὴν καὶ Ῥωμαϊκὴν καὶ πνευματικὴν ἐκκλησίαν ὑψωσάντων, καὶ μετ' ἐκείνους πάλιν τῶν ὀρθοδόξως προβεβασιλευκότων ὑμῶν καὶ κρατησάντων· καὶ οὕτως ἀναδειχθήσεται καὶ τὸ ὑμέτερον εὐσεβέστατον καὶ θεοδώρητον ὄνομα νέου Κωνσταντίνου καὶ νέας Ἑλένης, ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ ἐπαινετῶς διαφημιζόμενοι, δι' ὧν ἡ ἁγία καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία ἀναχαρίζεται. καὶ μάλιστα ἐὰν τῇ παραδόσει τῆς ὀρθοδόξου πίστεως τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Πέτρου καὶ Παύλου τῶν κορυφαίων ἀποστόλων ἐξακολουθήσῃ, καὶ ἐναγκαλίσηται τὸν βικάριον αὐτοῦ, καθὼς καὶ οἱ ἐξ ἀρχῆς προηγησάμενοι βασιλεῖς καὶ ἐτίμησαν τὸν βικάριον αὐτοῦ, καὶ ἠγάπησαν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας αὐτῶν. τιμήσει δὲ τὸ ὑμέτερον θεοδώρητον κράτος τὴν Ῥωμαϊκὴν ἁγιωτάτην ἐκκλησίαν τῶν

b Ex Latino, μακαρίας

c Ex Latino, καὶ τὴν ἁγίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν, πνευματικὴν ὑμῶν μητέρα, Ῥωμαϊκὴν ἐκκλησίαν ὑψωσάντων· καὶ μετὰ τῶν λοιπῶν ὀρθοδόξων βασιλέων, οἷα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν κεφαλὴν, σεβασμίαν.

κορυφαίων

ANNO CHRISTI 787.

κορυφαίου ἀποστόλων, ᾧ ἐδόθη ἐξουσία παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ λόγου λύειν τε καὶ δεσμεῖν ἁμαρτίας ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ. καὶ γὰρ αὐτοὶ ὑποταγήσονται προστάται τοῦ ὑμετέρου κράτους, καὶ πάντα τὰ βάρβαρα ἔθνη τοῖς ἴχνεσιν ὑμῶν ὑποτάξουσι· καὶ ὅπου ἂν πορευθῆτε, νικητὰς ὑμᾶς ἀναδείξουσιν. αὐτοὶ γὰρ οἱ ἅγιοι καὶ κορυφαῖοι τῶν ἀποστόλων, οἱ τὴν καθολικὴν καὶ ὀρθόδοξον πίστιν ἀναρξάμενοι, ἐγγράφως ἐθεσμοθέτησαν τὴν αὐτῶν πίστιν κρατεῖν πάντας τοὺς μετ' αὐτοὺς διαδόχους μέλλοντας γίνεσθαι τῶν θρόνων αὐτοῦ, ἐν αὐτῇ διαμένειν ἕως τῆς συντελείας. καὶ οὕτως κρατεῖ ἡ ὑμετέρα ἐκκλησία, καὶ τιμᾷ τοὺς ἁγίους χαρακτῆρας αὐτοῦ. ὅθεν καὶ ἕως τῆς σήμερον εἰσι κεκοσμημέναι καὶ καλλωπισμέναι αἱ ἐκκλησίαι ὑμῶν ἐκ τῶν σεβασμίων εἰκόνων αὐτοῦ, καθὼς καὶ ὁ μακαριώτατος καὶ ἁγιώτατος πάπας Σίλβεστρος μαρτυρεῖ ἐν ἀρχῇ τῆς ὀρθοδοξίας ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν, ὅτι ὁ ἐν θείᾳ τῇ λήξει μέγας Κωνσταντῖνος ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν πίστιν ἐπέστρεψεν. ἡμέρας γὰρ παρελθούσης, καὶ νυκτὸς οὔσης ἡσύχου, ἐπιστάντος αὐτοῦ τοῦ ὕπνου καὶ κοιμωμένου αὐτοῦ, ἰδοὺ παρέστησαν αὐτῷ οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι, ὅ, τε Πέτρος καὶ Παῦλος λέγοντες· ἐπειδὴ *ἐπέπαυσας, βασιλεῦ, τοῦ τῶν αἱματεκχυσιῶν ... τοῦ σώματος οὗ ἔχεις, ἰδοὺ ἀπεστάλημεν παρὰ Χριστοῦ δοῦναί σοι σωτηρίαν. ἄκουσον γοῦν τῆς συμβουλίας ἡμῶν, καὶ ποίησον πάντα ὅσα ἐντελλόμεθά σοι· καὶ πέμψας μετακάλεσον Σίλβεστρον τὸν ἐπίσκοπον, τὸν ἀποφυγόντα ἐκ σοῦ, διὰ τὸν διωγμὸν ὃν ἔχεις, καὶ σήμερον ὄντα ἐν τῷ ὄρει Σωράκτῃ κεκρυμμένον ἐν σπηλαίοις πετρῶν μετὰ τοῦ κλήρου αὐτοῦ. αὐτός σοι παρασκευάσει κολυμβήθραν δεῖξαι, ἐν ᾗ βαπτίσει σε, καὶ γενήσεται ἐν σοὶ ἴασις τῆς λέπρας καὶ πάντων τῶν συμπτωμάτων σου. καὶ ἔσται τοῦ ἀγαθοῦ γενομένου εἰς σέ, εὐθέως ἐπίστρεψον κατὰ παντὸς τόπου τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἀνακαινισθῆναι. σὺ δὲ σεαυτὸν καθάρισον, ἀποθέμενος πᾶσαν τὴν τῶν εἰδώλων λατρείαν, καὶ Θεὸν μόνον τὸν ἀληθινὸν προσκυνήσον, καὶ κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ πορεύου. διεγερθεὶς δὲ ἐκ τοῦ ὕπνου παραχρῆμα συνῆξε πάντας τοὺς τὸ παλάτιον αὐτοῦ, καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ ἐνυπνίου αὐτοῦ ἐξηγήσατο αὐτοῖς, καὶ εὐθέως ἀπέστειλεν ἐν τῷ ὄρει Σωράκτῃ, ἐν ᾧ ἦν ὁ ἅγιος Σίλβεστρος κεκρυμμένος μετὰ τοῦ κλήρου αὐτοῦ, σχολάζων ἐν ἀναγνώσει βίβλων. καὶ ἰδὼν κύκλωθεν στρατὸν ἐλθόντα, εἶπε τῷ κλήρῳ αὐτοῦ· ἰδοὺ νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ νῦν ἡμέρα σωτηρίας. καὶ ἐξελθόντι ἐρρέθη αὐτῷ παρὰ τῶν στρατιωτῶν, περὶ οὗ ζητοῦσιν κεφαλαίου. καὶ ἐλθὼν πρὸς τὸν βασιλέα μετὰ τριῶν πρεσβυτέρων καὶ δύο διακόνων, καὶ ἰδὼν αὐτὸν εἶπεν· εἰρήνη σοι, ὦ βασιλεῦ, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἄνωθεν, καὶ νίκη. ὁ οὖν βασιλεὺς ἱλαρῷ ὄμματι καὶ ἁπλῇ τῇ καρδίᾳ δεξάμενος τοὺς λόγους αὐτοῦ, πάντα ὅσα ἀπεκαλύφθησαν αὐτῷ, ἐξηγήσατο τῷ ἁγίῳ Σιλβέστρῳ. μετὰ γοῦν τὴν ἐξήγησιν ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς λέγων· οὓς εἶδον Πέτρον καὶ Παῦλον, ποῖοι θεοί εἰσιν; ὁ δὲ ἁγιώτατος Σίλβεστρος ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτῷ· οὗτοι μὲν θεοὶ οὐκ εἰσί, δοῦλοι δὲ καὶ μαθηταὶ τυγχάνουσι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὓς ἐξελέξατο εἰς τὸ ἐπιστρέψαι πάντα τὰ ἔθνη σωθῆναι εἰς αὐτόν. ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα, πάλιν ἠρώτησεν αὐτόν, εἰ ἄρα εἰσί που αἱ εἰκόνες αὐτῶν· τότε ὁ ἅγιος Σίλβεστρος ἀποστείλας διάκονον, ἐπέτρεψεν αὐτῷ δεῖξαι τὰς τῶν ἁγίων ἀποστόλων εἰκόνας. ὡς ἰδὼν ὁ βασιλεὺς μεγάλως ἀνεκραύγασεν· αὐτοί εἰσιν οὓς εἶδον ἐν ὁράματι, καὶ νῦν ἐπέγνων· φανέρωσον κολυμβήθραν τῆς σωτηρίας μου. καὶ φανερώσας κολυμβήθρας, ἐβάπτισεν, καὶ παρα-

* Ex Latino, ὡς ἐκκόψας, sive ἐπαύσας.

ACTIO II. Matth. 16.

A Ipse princeps Apostolorum, cui a Domino Deo ligandi solvendique peccata in cælo & in terra potestas data est, crebro vobis protector exsistens, omnesque barbaras nationes sub vestris prosternens pedibus, ubique vos victores ostendat. Etenim ejus insignia dignitatis sacra pandat auctoritas, quantaque veneratio ejus summæ sedi exhibenda sit a fidelibus cunctis per orbem. Dominus enim eumdem clavigerum regni cælorum cunctis præposuit principem; & hoc ab ipso honoratur privilegio, quo ei claves collatæ sunt regni cælorum. Iste itaque tam præcelso prælatus honore promeruit confiteri fidem, supra quam fundatur ecclesia Christi. Beatam confessionem beatitudo B secuta est præmiorum: cujus prædicatione sancta universalis illustrata est ecclesia, & ex ea ceteræ Dei ecclesiæ fidei documenta sumpserunt. Nam ipse princeps Apostolorum beatus Petrus, qui apostolicæ sedi primitus præsedit, sui apostolatus principatum ac pastoralis curæ successoribus suis, qui in ejus sacratissima sede perenniter sessuri sunt, dereliquit; quibus & auctoritatis potestatem, quemadmodum a Salvatore nostro Domino Deo ei concessa est, & ipse quoque suis contulit ac tradidit divino jussu successoribus pontificibus: quorum traditione Christi sacram effigiem sanctæque ejus genitricis, apostolorumque vel C omnium sanctorum veneramur imagines. Ex eo enim quo Christi Dei nostri ecclesiæ quietis & pacis apertæ sunt fores, hactenusque depictæ ecclesiæ imaginibus sunt ornatæ, beato atque sanctissimo Papa Silvestro testante. In ipsis enim exordiis Christianorum, cum ad fidem converteretur pius Imperator Constantinus, sic legitur: Transacta die, nocturno regi facto silentio, somni tempus advenit, & ecce adsunt sancti Apostoli Petrus & Paulus dicentes: Quoniam flagitiis tuis posuisti terminum, & effusionem innocentum sanguinis horruisti, missi sumus a Christo Jesu D Domino dare tibi sanitatis recuperandæ consilium. Audi ergo monita nostra, & fac omnia quæcumque indicabimus tibi. Silvester episcopus civitatis Romanæ ad montem Soractem, persecutiones tuas fugiens, in cavernis petrarum cum suis clericis latebras fovet. Hunc cum ad te adduxeris, ipse tibi piscinam ostendet, in quam dum tertio merserit, omnis te valetudo deseret lepræ. Quod dum factum fuerit, hanc vicissitudinem Salvatori tuo compensa, ut omnes jussu tuo per orbem totum Romanum ecclesiæ restaurentur. Tu autem in hac parte purifica te, ut relicta omni superstitione idolorum, Deum unum, qui verus E & solus est, adores & excolas, & ad ejus voluntatem attingas. Exsurgens itaque a somno statim convocat eos qui observabant palatium; & secundum tenorem somni sui misit ad montem Soractem, ubi sanctus Silvester in cujusdam Christiani agro persecutionis causa cum suis clericis receptus, lectionibus & orationibus insistebat. At ubi a militibus se conventum vidit, credidit se ad martyrii coronam evocari; & conversus ad clerum omnem qui cum eo erat, dixit: Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Profectus itaque, ut dictum est, pervenit ad regem: cui nuntiatus cum tribus presbyteris & duobus diaconis introïvit. Ingressus dixit: Pax tibi & victoriæ de cælo ministrentur. Quem cum rex alacri animo & vultu placidissimo suscepisset, omnia illi quæ facta, quæ dicta sunt, quæ etiam revelata sunt, secundum textum superius comprehensum exposuit. Post finem vero narrationis suæ percunctabatur, qui essent isti dii, Petrus & Paulus, qui illum visitarent ob causam salutis suæ, & ejus latebras detexissent. Silvester respondit: Hi quidem dii non sunt, sed idonei servi Christi, & apostoli electi ab eo, & missi ad invitationem gentium, ut credentes salutem consequantur. Cumque hæc & his similiter Augusto diceret Papa, interrogare cœpit Augustus, utrumnam istos apostolos haberet aliqua imago expressos, ut ex pictura disceret hos esse, quos revelatio docuerat. Tunc sanctus Silvester misso diacono imaginem apostolorum sibi exhiberi præcipit: quam Imperator aspiciens, ingenti clamore cœpit dicere, ipsos esse quos viderat: nec debere jam differre per Spiritum sanctum factam ostensionem piscinæ, quam istos promisisse suæ sa-

luti memorabat. Ecce, ut præmissum est, sanctorum A figuræ ab ipsis sanctis fidei nostræ rudimentis apud omnes fuerunt Christianos, atque in ecclesiis sanctorum sacræ figuræ expressæ atque depictæ hactenus fuerunt; quatenus gentilitas paganorum, conspecta divinæ scripturæ depicta historia, ab idolorum cultura & dæmonum simulacris ad verum Christianitatis lumen atque amoris Dei culturam verti deberet: sicut & præcipuus pater atque idoneus prædicator beatus Gregorius hujus Apostolicæ sedis præsul ait:

Libro 7. ep. 110. ad Serenum Episc. Massiliensem.

Ut hi qui litteras nesciunt, saltem in parietibus videndo legant, quæ legere in codicibus non valent. Ob hoc quippe sancti probatissimi patres ipsas imagines atque picturas divinæ scripturæ & gesta sanctorum in B ecclesiis depingi statuerunt: & cuncti orthodoxi atque Christianissimi Imperatores, & omnes sacerdotes ac religiosi Dei famuli, atque universus Christianorum cœtus, sicut a primordio traditionem a sanctis patribus susceperunt, easdem imagines atque picturas ob memoriam piæ compunctionis venerantes observaverunt, & in partibus illis usque ad tempora proavi serenitatis vestræ orthodoxe coluerunt. Sed ipse vester proavus, per quorumdam impiorum immissiones, easdem deposuit sacras imagines; & ex hoc error magnus in ipsius Græciæ partibus accrevit, & ingens scandalum in universum mundum devenit. Sed væ illi per quem scandala in universum mundum

Matth. 18.

venerunt, sicut ipsa Veritas testatur. Unde magno do- C lore constricti dominus Gregorius, atque item Gregorius, beatissimi pontifices qui illo tempore exsistebant, eumdem vestræ tranquillissimæ pietatis proavum suis apostolicis exarationum apicibus deprecati sunt, ut ab eadem novæ præsumptionis temeritate resipisceret, easdemque imagines in pristino statu restitueret. Sed nullo modo eorum saluberrimis deprecationibus inclinatus est. Et postmodum dominus Zacharias, & Stephanus, atque Paulus, & item Stephanus, prædecessores nostri sancti pontifices, sæpius avum & genitorem vestræ serenissimæ tranquillitatis pro statuendis ipsis imaginibus sacris deprecati sunt: simulque & nostra pusillitas cum magna humilitate vestram studuit clementissimam imperialem poten- D tiam constanter postulare. Et demum subnixius quæsumus, ut sicut a sanctis patribus & prædecessoribus nostris probatissimis pontificibus suscepimus, divinæ historiæ scripturam in ecclesiis pro memoria piæ operationis & doctrina imperitorum depingimus, & sacram imaginem Domini Dei Salvatoris nostri Jesu Christi secundum incarnatam ejus humanam formam in aula Dei constituimus; simulque & sanctæ ejus genitricis, atque beatorum apostolorum, prophetarum, martyrum, & confessorum, ob eorum amorem designantes veneramur; ita & vestra clementissima imperialis potentia partibus ejusdem Græciæ faciat vestræ orthodoxæ fidei coæquari: ut sicut scri- E

Joan. 10.

ptum est, *fiat unus grex & unum ovile*. Quia in universo mundo, ubi Christianitas est, ipsæ sacræ imagines permanentes, ab omnibus fidelibus honorantur; ut per visibilem vultum ad invisibilem divinitatis majestatem mens nostra rapiatur spiritali affectu per contemplationem figuratæ imaginis secundum carnem, quam Filius Dei pro nostra salute suscipere dignatus est: & eumdem redemptorem nostrum qui in cælis est, adoremus, & in spiritu glorificantes collaudemus: quoniam juxta ut scriptum est, *Deus spi-*

Joan. 4.

ritus est: & ob hoc spiritualiter divinitatem ejus adoramus. Nam absit a nobis, ut ipsas imagines, (sicut quidam garriunt) deificemus; sed affectum & dilectionem nostram, quam in Dei amorem & sanctorum ejus habemus, omni modo [a] præferimus. Et [b] sicut divinæ scripturæ libros, ipsas imagines ob memoriam venerationis habemus, nostræ fidei puritatem servantes. Nam creator noster Dominus Deus, dum

[a] al. proferimus. [b] l. Græco, secundum. Gen. 1.

χρῶμα ἰδεῖν. καὶ ἀναμιμνήσκεις τὸ ἀγαθὸν, οὗ ἔπαθεν, ἀπήρ- A ξαντο καινῶς ποιεῖν ἐκκλησίας, ἀνατιθέντες ἐν αὐταῖς τὰς αὐτὰς σεβασμίας εἰκόνας, εἰς σέβας καὶ ἀνάμνησιν τοῦ ἐνανθρωπήσαντος κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ πάντων τῶν ἁγίων· ὅπως ἐπιστρέψῃ [a] τὸν χριστιανισμὸν εἰς φῶς καὶ ἀλήθειαν καὶ πόθον τοῦ θείου σεβάσματος, καὶ ἀπαλλαγῶσι πάντες ἐκ τῆς τῶν ἐθνῶν εἰδωλολατρείας καὶ δαιμόνων πλάνης· καθὼς ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ ἔξαρχος τῶν ἀποστόλων ἐκήρυξε, τὸ πάντας ἀνθρώπους ἀγραμματίστους καὶ μὴ δυναμένους ἀναγνῶναι, θεωρεῖν τὰς εὐαγγελικὰς ἱστορίας, καὶ δι' αὐτῶν ἀνάγεσθαι πρὸς δόξαν καὶ ἀνάμνησιν τῆς ἀσπίλου οἰκονομίας τοῦ κυρίου καὶ δεσπότου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ πάντες οἱ ὀρθόδοξοι καὶ χριστιανικώτατοι βασιλεῖς σὺν πᾶσι τοῖς ἱερεῦσι καὶ ἐντίμοις ἀνδράσι τοῖς B θεραπεύουσι τὸν Θεὸν ἅμα παντὶ τῷ χριστιανικωτάτῳ λαῷ, κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν τῶν ἁγίων πατέρων καὶ ἐδέξαντο, καὶ ἐκράτησαν, καὶ ἔχουσι τὰς αὐτὰς σεβασμίας εἰκόνας εἰς ἀνάμνησιν καὶ κατάνυξιν καρδίας· καὶ μέχρι τοῦ παρόντος σέβονται αὐτὰς, καὶ ἐν τοῖς μέρεσι δὲ αὐτοῖς ἕως τοῦ προπάππου ὑμῶν ὀρθοδόξως ἐσεβάσθησαν. ἀλλ' αὐτὸς ὁ πρόπαππος ὑμῶν ἐξ ὑποβολῆς τινων ἀσεβῶν καθεῖλεν ἐν τοῖς αὐτόθι τὰς ἱερὰς εἰκόνας· καὶ ἐκ τούτου πλάνη μεγάλη ἐν τοῖς αὐτοῖς μέρεσι τῆς Γραικίας ηὐξήθη, καὶ μέγα σκάνδαλον ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ γέγονε. ἀλλ' οὐαὶ ἐκείνῳ, δι' οὗ τὰ σκάνδαλα εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε, καθὼς αὐτὴ ἡ ἀλήθεια μαρτυρεῖ. ὅθεν ἐν μεγάλῃ θλίψει γεγόνασι Γρηγόριος καὶ Γρηγόριος οἱ μα- C καριώτατοι ἀρχιερεῖς τοῦ καθ' ἡμᾶς Ῥωμαϊκοῦ θρόνου, οἵτινες ἐν τοῖς καιροῖς ἐκείνοις ἦσαν, καὶ πολλάκις τὸν πρόπαππον τῆς ὑμετέρας εὐσεβοῦς γαληνότητος ἐδυσώπησαν, ἵνα αἱ αὐταὶ σεβάσμιαι εἰκόνες ἐν τῇ ἰδίᾳ στάσει ἀποκατασταθῶσιν· ἀλλ' οὐδαμῶς εἰς τὰς αὐτῶν συμπαρακλήσεις [b] ἐκλίθη. καὶ μετὰ ταῦτα ὁ κύριος Ζαχαρίας, καὶ Στέφανος, καὶ Παῦλος, καὶ ἕτερος Στέφανος, οἱ προηγησάμενοι ἡμῶν ἁγιώτατοι ἀρχιερεῖς, τὸν πάππον καὶ τὸν πατέρα τῆς ὑμετέρας εὐσεβοῦς βασιλείας περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν αὐτῶν ἱερῶν εἰκόνων ἐδυσώπησαν. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ἡμετέρα εὐτέλεια μετὰ μεγάλης ταπεινοφροσύνης τὴν ὑμετέραν βασιλείαν δυσωπεῖ, ἵνα καθὼς ἐκ τῶν ἁγιωτάτων τῶν προηγησαμένων ἡμῶν καὶ δοκιμωτάτων ἀρχιε- D ρέων ἐδεξάμεθα, ἐν ταῖς ἐκκλησίαις διὰ μνήμην τὰς ἱστορίας ἀνατυπώσωμεν, καὶ τὴν ἱερὰν εἰκόνα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν σάρκωσιν τῆς αὐτοῦ ἐνανθρωπήσεως ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Θεοῦ καθιστῶμεν, ἅμα καὶ τῆς ἁγίας αὐτοῦ μητρὸς, καὶ τῶν ἁγίων καὶ μακαρίων ἀποστόλων, προφητῶν τε καὶ μαρτύρων, ὁμολογητῶν, καὶ διὰ τὸν πόθον σεβόμεθα. λοιπὸν οὖν καὶ ἡ ὑμετέρα ἐπιεικεστάτη βασιλεία δυναστεύει ἐν τοῖς μέρεσι τῆς αὐτῆς Γραικίας ποιῆσαι κελεύσῃ, καὶ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ἐξισώσῃ· ἵνα, καθὼς γέγραπται, γένηται μία ποίμνη καὶ εἷς ποιμήν· ἐπειδὴ ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, ὅπου ἐστὶν ὁ χριστιανισμὸς, αἱ αὐταὶ σεβάσμιαι εἰκόνες παρὰ πάντων τῶν πιστῶν τιμῶνται· ὅπως διὰ τοῦ ὁρατοῦ χαρακτῆρος εἰς τὴν ἀόρατον θειότητα τῆς μεγαλειότητος αὐτοῦ ὁ νοῦς ἡμῶν ἁρπαγῇ πνευματικῇ τάξει κατὰ τὴν σάρ- E κα, ἣν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν δέξασθαι κατηξίωσε· καὶ τὸν λυτρωτὴν ἡμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ὑπάρχοντα προσκυνῶμεν, καὶ ἐν τῷ πνεύματι δοξάζοντες αἰνῶμεν, καθὼς γέγραπται, ὁ Θεὸς πνεῦμά ἐστι· καὶ κατὰ τοῦτο δοξάζοντες πνευματικῶς προσκυνοῦμεν τὴν αὐτοῦ θειότητα. ἐπεὶ μὴ γένοιτο ἡμῖν, ἵνα τὰς αὐτὰς εἰκόνας, καθώς φλυαροῦσί τινες, θεοποιήσωμεν. ὁ γὰρ μόχθος καὶ πόθος ἡμῶν, ὃν ἔχομεν, εἰς τὸν πόθον τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἐστι· καὶ καθὼς ἡ θεία γραφὴ ἡμῶν ἔχει, τὰς αὐτὰς εἰκόνας εἰς μνημόσυνον τοῦ σεβάσματος ἡμῶν ἔχομεν, φυλάττοντες τὴν καθαρότητα τῆς πίστεως ἡμῶν. ἐπεὶ ὁ πλάστης καὶ δημιουργὸς ἡμῶν κύριος ὁ Θεὸς, ὁ

Anno Christi 787.

[a] Ex Latino, ὡς τοῦ καὶ ἀποστρέψαι, κ. εἰς φῶς, &c.

[b] In mss. ad marg. ἀλ. ἀνένευσε.

ANNO CHRISTI 787.

κατὰ τὴν ἰδίαν εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἐκ τοῦ χοὸς τῆς γῆς πλάσας τὸν ἄνθρωπον καὶ φωτίσας αὐτὸν, αὐτεξούσιον κατέστησεν αὐτόν. καὶ αὐτὸς ὁ πρῶτος ἄνθρωπος αὐτεξούσιος ὑπάρχων, θείᾳ ἐπιπνοίᾳ πάντα τὰ ἔμψυχα καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πάντα τὰ κτήνη τῆς γῆς ἰδίοις ὀνόμασιν ἐκάλεσεν. ὁ δὲ Ἄβελ ἐκ τῶν πρωτοτόκων τῆς ποίμνης αὐτοῦ δῶρα προσήγαγεν ἰδίᾳ βουλήσει κυρίῳ τῷ Θεῷ. περὶ οὗ ἀνεγνώκαμεν, ὅτι ἐπέβλεψε κύριος ἐπὶ Ἄβελ καὶ ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ. ἀλλὰ καὶ ὁ Νῶε μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἰδίᾳ βουλήσει κατασκευάσας θυσιαστήριον ἔκτισε, καὶ ἐκ πάντων τῶν κτηνῶν καὶ πετεινῶν καθαρὰ δῶρα ἐπὶ τὸ αὐτὸ θυσιαστήριον τῷ Θεῷ προσήγαγεν. ὁμοίως καὶ Ἀβραὰμ, καθὼς γέγραπται, ἰδίᾳ βουλήσει θυσιαστήριον ἔκτισε πρὸς τιμὴν καὶ δόξαν τοῦ Θεοῦ, καθὼς ὠπτάσθη. καὶ B ὁ Ἰακὼβ δὲ φυγὼν ἐκ προσώπου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἐν ὕπνοις τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ εἶδεν ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας διὰ κλίμακος, καὶ ἐπ' αὐτῆς τὸν κύριον λαλοῦντα πρὸς αὐτόν· καὶ ἀναστὰς, ἰδίᾳ βουλήσει ἔστησε τὸν λίθον ὃν εἶχε πρὸς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ· καὶ στήσας αὐτὸν, καὶ ἐκχέας ἔλαιον ἐπάνω αὐτοῦ, ἐκάλεσε τὸν τόπον Βαιθὴλ, λέγων· οὐκ ἔστιν ὅπερ τι, εἰ μὴ οἶκος Θεοῦ. περὶ οὗ οὐδαμῶς ὁ Θεὸς ὠργίσθη αὐτῷ, διότι τὸν λίθον ἔστησεν ἰδίᾳ βουλήσει. διὸ μετὰ μικρόν τι τῆς ἱστορίας εἶπεν· ἐγώ εἰμι Θεὸς Βαιθὴλ, οὗ ἤλειψάς τὸν λίθον, καὶ ηὔξω μοι εὐχήν. καὶ γὰρ, γαληνότατοι τέκνα, μεγάλοι ἄρχοντες καὶ ὀρθόδοξοι βασιλεῖς, πάντα ὅσα εἰς τὴν ἀνθρωπίνην καθίστανται πρὸς δόξαν Θεοῦ ἀκώλυτά εἰσιν, ἀρεστὰ γίνονται τῷ Θεῷ. καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς Ἰακὼβ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ προσεκύνησε. πίστει C τῆς ἀγαπήσεως τοῦτο ποιήσας. περὶ ἧς καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ὁ ἀπόστολος ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῇ φησιν, ὅτι οὐ τὴν ῥάβδον, ἀλλὰ τὸν κρατοῦντα αὐτὴν, ἔνδειξιν ἀγαπήσεως ποιήσας, προσεκύνησεν. οὕτω τε καὶ ἡμεῖς κατὰ πίστιν καὶ ἀγάπησιν ἣν πρὸς τὸν κύριον καὶ τοὺς ἁγίους ἔχομεν, τοὺς χαρακτῆρας ἐν εἰκόσιν ἱστοροῦμεν. οὐκ ἐν σανίσι καὶ χρώμασι τὴν τιμὴν ἔχοντες, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς, ὧν τὴν ἐπωνυμίαν αἱ εἰκόνες φέρουσι. πάλιν δὲ ἀνεγνώκαμεν πρόσταγμα τῷ Μωσῇ γενόμενον παρὰ κυρίου λέγοντος· ποιήσεις ἱλαστήριον ἐκ χρυσίου καθαροῦ δύο πήχεων * τὸ μῆκος, καὶ μιᾶς ἡμίσεος πήχεως τὸ πλάτος· καὶ δύο χερουβὶμ χρυσᾶ ἐλατὰ, ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ὁμοίως. καὶ μετὰ D μικρόν· ἐπιθήσεις τὸ μαρτύριον, ὃ δώσω σοι, πρὸς τὸ καλύψαι τὴν κιβωτόν· καὶ λαλήσω σοι ἄνωθεν τοῦ ἱλαστηρίου· τουτέστι μέσον τῶν χερουβὶμ τῶν δύο, τῶν ὄντων ἐπάνω τῆς κιβωτοῦ τοῦ μαρτυρίου. ἀλλὰ καὶ ἐν βήλοις, καὶ ἐν τῷ σκεπάσματι τοῦ σκηνώματος τῶν χερουβὶμ, ἔργον ὑφαντὸν ἐκ διαφόρων χρωμάτων γενέσθαι προσέταξε. κατανοῆσαι δὲ δεῖ, γαληνότατοι δεσπόται καὶ τέκνα, μεγάλοι ἄρχοντες, ὅτιπερ ὁ παντοδύναμος κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν μέσον τῶν χερουβὶμ χειροποιήτων τυγχανόντων, ὑπὲρ σωτηρίας τοῦ λαοῦ λαλῆσαι κατηξίωσε. διὸ ἀδίστακτόν ἐστι, πάντα τὰ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ πρὸς ἔπαινον καὶ εὐπρέπειαν τοῦ οἴκου αὐτοῦ συσταθέντα, ἅγια καὶ σεβάσμια εἶναι γινώσκεσθαι. προσθεῖναι δὲ δεῖ καὶ τοῦτο, γαληνότατοι δεσπόται, πρὸς τὴν E τῶν ἀπίστων πληροφορίαν, καὶ διόρθωσιν τῶν πεπλανημένων, ὅπερ ὁ Θεὸς τῷ θεράποντι αὐτοῦ Μωσῇ προσέταξε, καθὼς ἐν τῇ βίβλῳ τῶν ἀριθμῶν ἀναγινώσκεται, διὰ τὸν λοιμὸν τὸν ἐπελθόντα αὐτοῖς, λέγων· ποίησον ὄφιν, καὶ θὲς αὐτὸν εἰς σημεῖον· καὶ ὅστις πληγῇ, καὶ ἴδῃ αὐτὸν, ζήσεται. ἐποίησεν οὖν Μωσῆς ὄφιν χαλκοῦν, καὶ ἔθηκεν αὐτὸν εἰς σημεῖον· καὶ πάντες οἱ πληγέντες καὶ θεωροῦντες αὐτὸν, ἰῶντο. ὢ τῆς ἀνοίας τῶν φρυαττομένων κατὰ τῆς πίστεως καὶ θρησκείας τῶν Χριστιανῶν· ἵνα διαβεβαιώσωνται μὴ σέβεσθαι τὰς σεβασμίας εἰκόνας, ἐν αἷς ἱστορία εἰσὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, καὶ τῆς γεννητρίας αὐτοῦ, καὶ πάντων τῶν ἁγίων, ὧν ἡ δύναμις σώζει, καὶ σώζει τὸ ἀνθρώπινον γένος. ἐὰν γὰρ τὸν

* Ex Latino, δύο πήχεων καὶ ἡμίσεος.

ACTIO II.

A ad imaginem & similitudinem suam de limo terræ plasmasset hominem, sagacitatis industria illustrans, in proprio considerationis arbitrio eum constituit. Et ipse primus homo ex proprio arbitrio divina inspiratione cuncta animantia, & universa volatilia cœli, & omnes bestias terræ propriis nominibus appellavit, & in ipsa appellatione permisit animantia permanere. Etiam & Abel divino ignitus spiritu, de primogenitis gregis sui munera ex proprio considerationis arbitrio Domino obtulit. Pro quo legimus, quod respexisset Deus ad Abel & ad munera ejus. *Gen. 4.* Porro & Noë post diluvii inundationem & ipse superna inspiratione suo arbitrio propriæ adinventionis consideratione altare Domino ædificavit, & de cun- B ctis pecoribus & volucribus mundis holocausta super eodem altare Domino obtulit. Simili modo Abraham (sicut scriptum est) suo arbitrio altare ædificavit ad honorem & gloriam Dei qui apparuit ei. Sic Jacob fugiens Esau fratrem suum, dum in somnis angelos Dei ascendentes in cælum & descendentes per scalam, atque innixum ipsi scalæ loquentem sibi Dominum aspiceret, surgens protinus suo arbitrio tulit lapidem quem supposuerat capiti suo, erexitque in titulum, fundens oleum desuper; appellavitque locum illum Bethel, dicens: *Non est hic aliud nisi domus Dei, & porta cœli.* *Gen. 28.* Pro quo nequaquam omnipotens Deus iratus est, quod lapidem illum erexit in titu- C lum suo arbitrio & consideratione. Unde post paululum in historia Geneseos fertur dictum illi fuisse: *Ego sum Deus Bethel, ubi unxisti lapidem, & votum vovisti mihi.* *Gen. 31.* Ecce, serenissimi domini filii magni principes, omnia quæ humana consideratione ad laudem Dei parantur, non sunt prohibenda: potius autem omnino creatori nostro Domino constat esse placabilia. Nam idem ipse Jacob proprio demum arbitrio summitatem virgæ filii sui Joseph deosculatus est, fidei dilectione hoc agens, sicut beatus Paulus in epistola ad Hebræos testatur: non virgæ, sed tenenti eam honoris & dilectionis exhibuit affectum. *Hebr. 11.* Sic & nos pro amore & dilectione quam apud Dominum D & sanctos ejus habemus, honorabiles eorum effigies imaginibus depingentes, non tabulis & coloribus honorem exhibemus, sed illis pro quorum honore consistunt. Rursumque legimus præceptum fuisse Moysi a Domino Deo nostro, cum dicitur: *Facies & propitiatorium de auro mundissimo: duorum cubitorum & dimidii erit longitudo ejus, semis & cubiti latitudo. Duos quoque cherubim aureos & productiles facies ex utraque parte oraculi.* *Exod. 37. Exod. 25.* Et post paululum: *Ad cooperiendam arcam, in qua pones testimonium, quod dabo tibi: inde præcipiam & eloquar ad te;* *Exod. 40.* super propitiatorium scilicet, ac medios cherubim, qui erant super arcam testimonii. Sed & in cortinis atque oper- E torio tabernaculi cherubim textrino opere diversis coloribus fieri præceptum est. Considerandum quippe est, tranquillissimi domini filii magni principes, quod omnipotens Dominus noster inter eosdem cherubim manufactos exsistentes, ob salutem populi sui loqui dignatus est. Pro quo dubium non est, quod omnia quæ in ecclesiis Dei ad laudem & decorem ipsius constituta sunt, sancta ac veneranda esse noscantur. Etiam hoc, serenissimi filii, addendum est ad incredulorum satisfactionem, & directionem errantium: quod Deus famulo suo Moysi præcepit dicens (in libro enim Numerorum ita legitur contra pestem quæ in eos irruerat:) *Fac serpentem, & pone eum pro signo: qui percussus aspexerit eum, vivet. Fecit ergo Moyses serpentem æneum, & posuit pro signo; quem cum percussi aspicerent, sanabantur.* *Num. 21.* O insania frementium contra fidem & religionem Christianam, ut asserant non colere aut venerari imagines, in quibus figuratæ sunt Salvatoris effigies, & ejus genitricis, vel sanctorum, quorum virtute subsistit orbis, atque potitur humanum genus salute! Ænei serpentis

ACTIO II.

inspectione credimus Israëliticum populum a calamitate injecta liberari, & Christi Domini nostri & sanctorum effigies aspicientes atque venerantes dubitamus salvari? Absit tali nefariæ temeritati cedere assensum. Patrum priscas sequamur traditiones, & ab eorum doctrina nulla declinemus ratione. At vero & Salomonem regem in templo quod ædificavit, cherubim ad gloriam Dei fecisse legimus, & diversis coloribus idem adornavit templum. Ob hoc quippe nos & omnes orthodoxi ob confessionem fidei nostræ, ad pulcritudinem domus Dei varietate colorum atque ornamentis picturarum exhibemus, quemadmodum Isaïas propheta vaticinatus ait: *In die illa erit altare Domini in medio terræ Ægypti, & titulus juxta terminum ejus* ª*Domini: eritque in signum & in testimonium Domino exercituum in terra Ægypti. Clamabunt etenim ad Dominum a facie tribulantis, & mittet eis salvatorem & propugnatorem, qui liberet eos.* Sicut eximius prophetarum beatus David cecinit dicens; *Confessio & pulcritudo in conspectu ejus:* & idem ipse: *Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum tabernaculi gloriæ tuæ.* Et iterum adventum redemptoris nostri atque incarnationem ipsius Filii Dei annuntians, magnopere vultum ejus secundum humanitatis ipsius dispensationem adorari præmonuit, inquiens: *Vultum tuum deprecabuntur omnes divites plebis.* Et rursus: *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine.* Hinc & beatus Augustinus præcipuus pater & optimus doctor in suis admonitionum sermonibus ait: » Quid est imago Dei, nisi vultus Dei, in quo signatus est populus est Dei? Interea & beatus Gregorius Nyssenus episcopus inter plura quæ in sermone, quem de Abraham instituit, ita dixit: Vidi multoties conscriptionem imaginis passionis, & non sine lacrymis visionem præterii, opere artis ad faciem afferentis historiam, & cetera. De interpretatione ejus in Cantica canticorum, sicut conscripta doctrina dicit: Materia quædam est omnino in diversis tincturis, quæ complet animantis imitationem. Qui enim ad imaginem conspicit ex eadem arte per colores completam tabulam, non tincturis præfert contemplationem, sed ad visionem ᵇdepictam conspicit tantummodo, quam per colores magister demonstravit. In epistola beati Basilii ad Julianum transgressorem missa refertur: Secundum id quod a Deo hereditate possidemus nostram immaculatam fidem Christianorum, confiteor, sequor, & credo in unum Deum Patrem omnipotentem, Deum Filium, Deum Spiritum sanctum; unum Deum hæc tria adoro & glorifico. Confiteor autem & Filii incarnatam dispensationem, & Dei genitricem quæ secundum carnem eum genuit, sanctam Mariam. Suscipio vero & sanctos Apostolos, prophetas, & martyres, qui ad Deum deprecationem faciunt; quia per eorum interventionem propitius mihi efficitur misericordissimus Dominus, & remissionem mihi facinorum donat; pro quo & figuras imaginum eorum honoro, & adoro, & veneror specialiter: hoc enim traditum est a sanctis Apostolis, nec est prohibendum: ac ideo in omnibus ecclesiis nostris eorum designamus historiam. Item ejusdem de sermone in sanctos quadraginta martyres: Nam & bellorum triumphos ac victorias & sermonum conscriptores multoties & pictores significant: quidam quidem verbo adornantes, quidam vero tabulis præsignantes; & multos utrique ad virilitatem excitaverunt. Quæ enim sermo historiæ per auditum depinxit, hæc conscripta silens admonitio per imitationem demonstrat. Item beati Joannis archiepiscopi Constantinopolitani, qui & Chrysostomus, de parabola seminis: Indumentum imperiale si contumeliis affeceris, nonne ei qui induitur, contumelias irrogas? Nescis quia si quis imagini Imperatoris injuriam infert, ad ipsum Imperatorem, id

3. Reg. 6.
Isai. 19.
ª In Græca versione, Isai. 31, 39. τῷ κυρίῳ, Domino.
Psalm. 95.
Psal. 25.
Psal. 26.
Psal. 44.
Psal. 4.
ᵇ In Græco, prototypi.

A Ἰσραηλίτην λαὸν πιστεύομεν διὰ τῆς ὁράσεως τοῦ χαλκοῦ ὄφεως σώζεσθαι· μὴ γένοιτο ἡμῖν δίκαιον, μηδὲ ἀποστῆναι ἐκ τῆς παραδόσεως τῶν ἁγίων πατέρων, μηδὲ ἐκ τῆς διδαχῆς αὐτῶν ἐκκλῖναι. καὶ Σολομὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ ναῷ ᾧ ἔκτισε τῷ Θεῷ, χερουβὶμ εἰς δόξαν Θεοῦ ἐποίησε, καὶ ἐκ διαφόρων χρωμάτων ª κατεσκεύασεν αὐτόν. λοιπὸν δὲ καὶ ἡμεῖς καὶ πάντες οἱ ὀρθόδοξοι τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως ἡμῶν, καὶ τὴν ὡραιότητα τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ ἐκ διαφόρων χρωμάτων καὶ κοσμήσεως ζωγράφων ποιοῦμεν, ἐπεὶ καὶ Ἡσαΐας ὁ προφήτης εἶπεν· ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσται θυσιαστήριον τῷ Θεῷ ἐν μέσῳ τῆς γῆς Αἰγύπτου, καὶ στήλη ἐχόμενα τῶν ὁρίων αὐτῆς· καὶ ἔσται εἰς σημεῖον καὶ εἰς μαρτύριον κυρίῳ τῷ Θεῷ ἐν γῇ Αἰγύπτου. B βοήσουσι δὲ πρὸς κύριον ἀπὸ προσώπου θλιβόντων, καὶ ἀποστελεῖ αὐτοῖς σωτῆρα καὶ ὑπέρμαχον τὸν λυτρούμενον αὐτούς. καὶ ὁ ψαλμῳδὸς δὲ Δαβὶδ ὑμνεῖ λέγων· ἐξομολόγησις καὶ ὡραιότης ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ πάλιν ὁ αὐτός· κύριε, ἠγάπησα εὐπρέπειαν οἴκου σου, καὶ τόπον σκηνώματος δόξης σου. καὶ πάλιν τὴν ἔλευσιν καὶ τὴν σάρκωσιν τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν διαγγελιζόμενος ὁ αὐτὸς, μεγάλως τὸ πρόσωπον αὐτοῦ κατὰ τὴν ἔνσαρκον αὐτοῦ οἰκονομίαν προσκυνεῖσθαι ἐνουθέτησε, λέγων· ἐξεζήτησέ σε τὸ πρόσωπόν μου, τὸ πρόσωπόν σου κύριε ζητήσω. καὶ πάλιν. τὸ πρόσωπόν σου λιτανεύσουσιν οἱ πλούσιοι τοῦ λαοῦ. καὶ πάλιν· ἐσημειώθη ἐφ' ἡμᾶς τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου, κύριε· ὅθεν ὁ ἅγιος Αὐγουστῖνος ὁ μέγας διδάσκαλος ἐν ταῖς νουθεσίαις αὐτοῦ ἔφη· τί ἐστιν εἰκὼν Θεοῦ, εἰ μὴ C πρόσωπον Θεοῦ, ἐν ᾧ ἐσημειώθη ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ, ἐν τῷ μεταξὺ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νύσσης ἐπίσκοπος περὶ τοῦ Ἀβραὰμ λόγον συνεστήσατο, λέγων· εἶδον πολλάκις τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ πάθους, καὶ οὐκ ἀδακρυτὶ παρῆλθον ἔργον τέχνης εἰς πρόσωπον παραχθὲν ἱστορίας, καὶ τὰ λοιπά. ἐκ τῆς ἑρμηνείας αὐτοῦ τῆς εἰς τὰ ᾄσματα τῶν ᾀσμάτων, καθὼς ἡ γεγραμμένη διδαχὴ λέγει· ὕλη τίς ἐστι παντελῶς ἐν διαφόροις βαφαῖς ἀναπληροῦσα τὴν τῆς ᵇ ψυχῆς μίμησιν. ὁ γὰρ πρὸς τὴν εἰκόνα θεωρῶν τὴν ἐκ τῆς τέχνης διὰ χρωμάτων ἀναπληρουμένην σανίδα, οὐκ ἐκ τῆς βαφῆς τὴν ὁμοιότητα φέρει, ἀλλὰ πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ πρωτοτύπου ἀνάγεται. ἐπεὶ καὶ ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ ἁγίου Βασιλείου τῇ πρὸς Ἰουλιανὸν τὸν παραβάτην ἐμφέρεται· καθὼς ἐκληρονομήσαμεν ἐκ τοῦ Θεοῦ τὴν ἡμετέραν ἀ- D μώμητον πίστιν τῶν Χριστιανῶν, ὁμολογῶ, καὶ ἕπομαι, καὶ πιστεύω εἰς ἕνα Θεὸν παντοκράτορα, Θεὸν τὸν πατέρα, Θεὸν τὸν υἱὸν, Θεὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· ἕνα Θεὸν ταῦτα τὰ τρία προσκυνῶ καὶ δοξάζω. ὁμολογῶ δὲ καὶ τὴν τοῦ υἱοῦ ἔνσαρκον οἰκονομίαν· εἶτα καὶ τὴν ἁγίαν Μαρίαν τὴν κατὰ σάρκα τεκοῦσαν αὐτὸν, θεοτόκον ὁμολογῶ. δέχομαι δὲ τοὺς ἁγίους ἀποστόλους, προφήτας τε καὶ μάρτυρας, τοὺς πρὸς τὸν Θεὸν λιτανεύοντας, ὅτι διὰ τῆς μεσιτείας αὐτῶν ἵλεώς μοι γίνεται ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς, καὶ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν δωρεῖται· διὸ καὶ τὰς ἱστορίας τῶν εἰκόνων αὐτῶν τιμῶ καὶ προσκυνῶ φανερῶς. τοῦτο γὰρ παρεδόθη ἐκ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καὶ οὐ κωλυτέον· ἀλλ' ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις ἡμῶν τὴν αὐτῶν ἀναστηλοῦμεν E ἱστορίαν. πάλιν δὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἁγίου, ἐκ τοῦ λόγου τοῦ εἰς τοὺς ἁγίους τεσσαράκοντα μάρτυρας· ἐπεὶ καὶ πολέμων τρόπαια καὶ νίκας καὶ λογογράφοι πολλάκις, καὶ ζωγράφοι διασημαίνουσιν· οἱ μὲν τῷ λόγῳ κοσμοῦντες, οἱ δὲ τοῖς πίναξιν ἐγχαράττοντες· καὶ πολλοὺς πρὸς ἀνδραγαθίαν διήγειραν ἑκάτεροι. ἃ γὰρ ὁ λόγος τῆς ἱστορίας ὑπέγραψε, ταῦτα γραφὴ σιωπῶσα διὰ μιμήσεως δείκνυσι. πάλιν δὲ ἐκ τοῦ λόγου τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου, τοῦ εἰς τὴν παραβολὴν τοῦ σπόρου· ἔνδυμα βασιλικὸν ἐὰν ὑβρίσῃς, οὐχὶ τὸν ἐνδεδυμένον αὐτὸν ὑβρίζεις; ᶜ οὐκ οἶδας, ὅτι ἐάν τις τὴν εἰκόνα τὴν ἐκ ξύλου καὶ χρωμάτων λοιδορῇ, οὐχ ὡς πρὸς ἄψυχον

ANNO CHRISTI 787.

ª In ms. ad marg. ἄλ. κατεκόσμησεν.

ᵇ Ex Latino, τῆς ἐμψύχου.

ᶜ Forte, ex Latino, οὐκ οἶδας, ὅτι εἴ τις τῇ εἰκόνι τοῦ βασιλέως ὕβριν προσάγει, πρὸς αὐτὸν τὸν βασιλέα, ὥσπερ τὸ πρωτότυπον καὶ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ ἐπιφέρει τὴν ὕβριν;

ANNO CHRISTI 787.

ὑβρίσας κρίνεται, ἀλλ' ὡς κατὰ τοῦ βασιλέως, διπλῶς γὰρ τῷ βασιλεῖ προσφέρει τὴν ὕβριν. καὶ πάλιν ἐκ τοῦ λόγου τοῦ αὐτοῦ πατρὸς, τοῦ εἰς τὴν ἁγίαν πέμπτην τῆς πασχαλίας· πάντα γέγονεν εἰς δόξαν Θεοῦ, εἰς χρῆσιν δὲ ἡμετέραν· νέφη πρὸς τὴν τῶν ὑετῶν διακονίαν, ἡ γῆ πρὸς καρποφορίας πλῆθος, θάλασσα τοῖς πλέουσιν ἄφθονος· πάντα δουλεύει [a] Θεοῦ, μᾶλλον δὲ τῇ εἰκόνι τοῦ Θεοῦ. οὐδὲ γὰρ ὅτε βασιλικοὶ χαρακτῆρες καὶ εἰκόνες ἐν ταῖς πόλεσιν εἰσφέρονται, καὶ ἀπαντῶσιν ἄρχοντες, καὶ λαοὶ μετὰ εὐφημίας, τὴν σανίδα τιμῶσιν, ἢ τὴν κηρόχυτον γραφὴν, ἀλλὰ τὴν ἰδέαν τὴν βασιλικήν· οὕτως καὶ ἡ κτίσις οὐ τὸ ἐπίγειον εἶδος τιμᾷ, ἀλλὰ τὴν οὐράνιον ἰδέαν [illegible]. Ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ μακαρίου Κυρίλλου ἐκ τῆς εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον ἅγιον εὐαγγέλιον ἑρμηνείας προφέρομεν [b] λέγοντος· ζωγραφεῖ γὰρ ἡ πίστις τὸν ἐν μορφῇ τοῦ Θεοῦ ὑπάρχοντα λόγον, ὡς καὶ ὁ τῆς ζωῆς ἡμῶν λύτρωσις προσηνέχθη τῷ Θεῷ, τὴν καθ' ἡμᾶς οὐσίαν ὑποδὺς, καὶ γενόμενος ἄνθρωπος. καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς μετὰ μικρόν· εἰκόνων ἡμῖν ἀποπληροῦσι χρείαν αἱ παραβολαί, τῶν σημαινομένων τὴν δύναμιν οἱονεί πως καὶ ὀφθαλμῶν προσβολῇ, καὶ ἁφῇ χειρὸς ὑποβάλλουσαι, καὶ τὰ ἐν ἰσχναῖς ἐννοίαις ἀφανῶς ἔχοντα τὴν θεωρίαν. πάλιν τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου, οὗ ἡ ἀρχή· ἱκανῶς μὲν ἐκ πολλῶν ὀλίγα λαβόντες ἐγράψαμεν. ὕστερον· καὶ αὐτὰ τὰ ἐν ξύλοις γραφόμενα, μορφῆς παραλειφθείσης ἐκ τῶν ἔξω ῥύπων, πάλιν ἀναγκαῖον τὸν αὐτὸν ἀναλαβεῖν καὶ [c] ἑνῶσαι, οὗ πρός ἐστιν ἡ μορφὴ, τοῦ ἀνακαινισθῆναι δυνηθῆναι εἰκόνα ἐν τῇ αὐτῇ ὕλῃ καὶ στοιχείῳ. διὰ γὰρ τὴν αὐτοῦ μορφὴν καὶ ἡ ὕλη, ὅπου καὶ γράφεται, οὐ καταβάλλεται, ἀλλ' ἐν αὐτῇ συναναγράφεται· καὶ ἕτερον πάλιν τοῦ μακαρίου Ἀμβροσίου πρὸς Γρατιανὸν τὸν βασιλέα, ἐκ τοῦ τρίτου βιβλίου, κεφαλαίου ἐννάτου· τί γάρ; μή ποτε καὶ τὴν θεότητα καὶ τὴν σάρκα αὐτοῦ προσκυνοῦντες, μερίζομεν τὸν Χριστόν, ἢ ὅτι ἐν αὐτῷ τὴν θείαν εἰκόνα καὶ τὸν σταυρὸν προσκυνοῦμεν, μερίζομεν αὐτόν; μὴ γένοιτο. πάλιν τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου Κωνσταντίας τῆς Κύπρου· μὴ γὰρ εἰ βασιλεὺς ἔχει εἰκόνα, δύο εἰσὶ βασιλεῖς; οὐ μὲν οὖν· ὁ βασιλεὺς εἷς ἐστι καὶ μετὰ τῆς εἰκόνος. πάλιν τοῦ ἁγίου Στεφάνου ἐπισκόπου Βόστρων· ἡμεῖς δὲ περὶ τῶν εἰκόνων τῶν ἁγίων ὁμολογοῦμεν, ὅτι πᾶν ἔργον τὸ γινόμενον ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, ἀγαθόν ἐστι καὶ ἅγιον. ἄλλο γάρ ἐστιν εἰκὼν, καὶ ἄλλο ἄγαλμα, τουτέστι ζώδιον. ὅτε γὰρ ὁ Θεὸς τὸν Ἀδὰμ ἔπλασε, τουτέστιν ἐδημιούργησεν, ἔλεγε· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἡμετέραν. καὶ ἐποίησεν ἄνθρωπον ἐν εἰκόνι Θεοῦ. τί γάρ; ὅτι εἰκὼν Θεοῦ ἐστιν ἄνθρωπος, ἄγαλμά ἐστι, τουτέστιν εἰδωλολατρεία καὶ ἀσέβεια; μηδαμῶς γένοιτο. εἰ ὁ Ἀδὰμ εἰκὼν δαιμόνων ἦν, ἀποβλητέος ἦν, καὶ ἀπρόσδεκτος· ἀλλ' ὅτι εἰκὼν Θεοῦ ἐστι, τετιμημένος ἐστὶ καὶ ἀποδεκτός. πᾶσα γὰρ εἰκὼν ἐν ὀνόματι Κυρίου, ἢ τῶν ἀγγέλων, ἢ προφητῶν, ἢ ἀποστόλων, ἢ μαρτύρων, ἢ δικαίων γινομένη, ἁγία ἐστί. οὐ γὰρ τὸ ξύλον προσκυνεῖται, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἐν τῷ ξύλῳ θεωρούμενον καὶ μνημονευόμενον τιμᾶται. πάντες γὰρ ἡμεῖς προσκυνοῦμεν τοὺς ἄρχοντας, καὶ ἀσπαζόμεθα, εἰ καὶ ἁμαρτωλοί εἰσι· διὰ τί λοιπὸν οὐκ ὀφείλομεν προσκυνῆσαι τοὺς ἁγίους τοῦ Θεοῦ δούλους, καὶ εἰς μνημόσυνον αὐτῶν στῆσαι καὶ ἐγεῖραι τὰς εἰκόνας αὐτῶν, ἵνα μὴ λησμονηθῶσιν; ἀλλὰ λέγεις, ὅτι αὐτὸς ὁ Θεὸς προσκυνεῖσθαι χειροποίητα ἀπηγόρευσεν. εἰπὲ, ὦ Ἰουδαῖε, τί ἐστι τὸ ἐπάνω τῆς γῆς μὴ ὂν χειροποίητον, μετὰ τὸ κτισθῆναι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ; τί λοιπὸν, ἡ κιβωτὸς τοῦ Θεοῦ ἡ ἐκ τῆς ὕλης Σεθὶμ πηχθεῖσα καὶ κατασκευασθεῖσα, οὐκ ἔστι χειροποίητος, καὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ τὸ ἱλαστήριον, καὶ ὁ στάμνος ὅπου ἦν τὸ μάννα, καὶ ἡ τράπεζα, καὶ ἡ λυχνία, καὶ τὸ σκήνωμα τὸ ἐσώτερον καὶ τὸ ἐξώτερον, οὐκ εἰσὶν ἐξ ἔργων χειρῶν ἀνθρώπων, ἅπερ Σολο-

[a] Ex Latino, τῷ ἀνθρώπῳ.

[b] In ms. ad marginem, ἄν. λέγοντι.

[c] In ms. ad marginem, ἄν. ἀνακαινίσαι,

ACTIO II.

est, ad ipsum principalem & ad ejus dignitatem refert injuriam? Nescis quod si quis imagini quæ ex ligno & coloribus est, maledicit, non judicatur veluti si contra inanimatum quiddam præsumptuose se gesserit, sed tamquam is qui contra Imperatorem egerit? Dupliciter enim Imperatori contumeliam infert. Et iterum de sermone ejusdem patris habito in quinta feria Paschæ: Omnia facta sunt propter gloriam Dei & usum nostrum: nubes ad imbrium ministerium, terra ad fructuum abundantiam, mare navigantibus absque invidia est: omnia famulantur homini, magis autem imagini Dei. Neque enim quando imperiales vultus & imagines in civitates introducuntur, & obviant judices & plebes cum laudibus, tabulam honorant, vel supereffusam cera scripturam, sed figuram Imperatoris. Sic & creatura non terrenam speciem honorat, sed cælestem ipsam figuram reveretur. Similiter & beati Cyrilli ex interpretatione sancti evangelii secundum Matthæum sermonem proferimus: Depingit enim fides quod in forma Dei exsistit Verbum, sicut & nostræ vitæ redemptio oblata est Deo, secundum nos carne indutus, & factus homo. Et idem ipse post pauca: Imaginum nobis explent opus parabolæ, significantes virtutem, ac si oculorum adhibitione, & palpatu manus suggerant etiam ea quæ in exilibus cogitationibus invisibiliter habent contemplationem. Item sancti Athanasii episcopi Alexandriæ de humanatione Domini, cujus initium est: Sufficienter quidem de multis pauca sumentes, intimavimus. Et post: Et ipsa quæ scribuntur in lignis, abolita forma per exteriores sordes, iterum idipsum necesse est in omnibus resumere & unire, cujus est forma, ut renovari possit imago in eadem materia & elemento. [a] Per eamdem enim formam & materia, ubi & conscribitur, non dejicitur, sed in ea ipsa configuratur: & cetera. Item beati Ambrosii ad Gratianum Imperatorem ex libro tertio, capite nono: Numquidnam quando & deitatem & carnem adoramus, dividimus Christum? aut quando in ipso & Dei imaginem & crucem adoramus, dividimus eum? Absit. Item sancti Epiphanii Constantiæ Cypri: Numquid enim & Imperator pro eo quod habet imaginem, duo sunt Imperatores? non sane; sed Imperator unus est etiam cum imagine. Item sancti episcopi Stephani Bostron, de imagine sanctorum: De imaginibus vero sanctorum confitemur, quoniam omne opus quod fit in Dei nomine, bonum est & sanctum: aliud enim est imago, & aliud simulacrum, id est, statunculus. Quando enim Deus Adam plasmavit, id est, condidit, dicebat: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* Et fecit hominem ad imaginem Dei. Numquid enim quia imago Dei est homo, ideo simulacrum, id est, idolorum cultura est & impietas? Nequaquam fiat. Si enim Adam imago dæmonum esset, abjectus utique & inacceptabilis esset. Sed quia imago Dei est, honorabilis & acceptabilis est. Omnis enim imago in nomine Domini, aut angelorum, aut prophetarum, aut apostolorum, aut martyrum, aut justorum facta, sancta est. Non enim lignum adoratur, sed id quod in ligno conspicitur & memoratur, honorificatur. Omnes enim nos adoramus principes, & salutamus, licet peccatores sint. Cur ergo non debemus adorare sanctos Dei servos, & in memoriam eorum construere imagines eorum, ne oblivioni tradantur? Sed dicis, quia ipse Deus interdixit adorare manufacta. Dic itaque o Judæe, quid est super terram, quod non sit manufactum, cum a Deo sit factum? Numquid arca Dei, quæ ex lignis Sethim fabricata atque constructa fuit, manufacta non est? & altare, & propitiatorium, & urna in qua erat manna, & mensa, & candelabrum, & tabernaculum interius & exterius, non fuerunt ex hominum operibus manuum, quæ Salo-

[a] In Græco, Propter.

Gen. 1.

ACTIO II.

mon fecit? Et cur sancta sanctorum vocantur, manufacta exsistentia? Numquid cherubim & senarum alarum animalia, quæ in circuitu altaris erant, non fuerunt imagines angelorum, opus manuum hominum? & quomodo non abjiciuntur? Quia vero per præceptum Dei imagines factæ sunt angelorum, sanctæ sunt; & hæc animalia erant. Etenim idola gentium, quia imagines fuerunt dæmonum, Deus deposuit & condemnavit ea. Nos autem ad memoriam sanctorum imagines facimus: Abrahæ videlicet, Moysi, Eliæ, Isaïæ, Zachariæ, & reliquorum prophetarum, apostolorum, & martyrum sanctorum, qui propter Dominum interempti sunt; ut omnes qui vident eos in imagine, memorentur eorum, & glorificent Dominum qui glorificavit eos. Decet enim eos honor & adoratio, & commendatio nostra secundum justitiam eorum; ut omnes qui vident eos, festinent & ipsi imitatores effici actionis eorum. Qualis enim est adorationis honoratio, nisi tantum quemadmodum & nos peccatores adoramus & salutamus alterutrum per honorem & dilectionem? Ita & imaginem Domini nostri non aliter adoramus & glorificamus & contremiscimus, quia imago est similitudinis ejus, & in ea ipse depictus est. [a] Ergo quicumque pii sunt, & bonum quidem agunt, & sanctorum memores sunt, nec prohibent benefacientes, nec scandalizant eos qui honorant sanctos & servos Dei, quin potius memorantur eorum, mercedem bonam ex bona operatione percipient. Impii vero secundum quod cogitaverunt, habebunt desolationem inhonorationis, pro eo quod illud quod erat justum, neglexerint, & a Deo recesserint. Propter memoriam enim sanctorum imagines pinguntur, adorantur & honorantur, sicut servorum Dei, & pro nobis divinitatem deprecantium. Dignum enim est commemorari præpositorum nostrorum, & gratias referre Deo. De sermone beati Hieronymi presbyteri Hierosolymitani: Etenim sicut permisit Deus adorare omnem gentem manufacta, Judæos autem [b] tabulas, quas dolavit Moyses, & duos cherubim aureos: sic & nobis Christianis donavit crucem & bonarum operationum imagines pingere & adorare, venerari, & demonstrare opus nostrum. Itaque hæc ipsa, piissimi ac tranquillissimi domini & filii, prædicta testimonia sanctorum patrum transivimus breviter: sed & divinæ scripturæ novi veterisque testamenti testatur historia de divini cultus observatione, quod ad laudem Dei in ecclesiis in memoriam piæ operationis Dei nutu constituta sunt secundum traditionem sanctorum patrum. Sed & de statu sacrarum imaginum etiam a divinæ scripturæ historia satis promulgata sunt; quemadmodum in hujus apostolicæ suggestionis serie a Deo corroboratæ serenitati vestræ potentiæ cum omni humilitate & sinceritate cordis studuimus intimare. Unde & quod in diversis & probabilibus patrum testimoniis, qui ipsas sacras imagines statuerunt, subtiliter videri potest, sicut in eorum libris reperimus, vestræ clementissimæ potentiæ fore studuimus intimandum; deprecantes cum magna cordis dilectione mansuetissimam vestram clementiam, & tamquam præsentialiter humo prostratus, & vestris Deo dilectis vestigiis provolutus quæso, & coram Deo deposco & adjuro, ut easdem sacratissimas imagines in ipsa a Deo conservata regia urbe & ceteris Græciæ partibus in pristinum statum restituere & confirmare jubeatis: observantes traditionem hujus sacrosanctæ nostræ humanæ ecclesiæ: abjicientes ac respuentes iniquorum atque hæreticorum calliditates: ut in hujus nostræ sanctæ catholicæ & apostolicæ ac irreprehensibilis Romanæ ecclesiæ ulnis suscipiamini.

[a] In Græco, Impii vero, qui bonum non agunt, neque sanctorum memores sunt, ne prohibeant benefacientes, nec scandalizent eos qui honorant sanctos & servos Dei, & meminerunt eorum. Nam hi mercedem bonam, &c.

[b] In Græco additur, voluit.

μὰν ἐποίησε; καὶ ἵνα τὰ ἅγια τῶν ἁγίων καλοῦνται, ὑπάρχοντα χειροποίητα; τί γάρ; τὰ χερουβὶμ, καὶ τὰ ἑξαπτέρυγα κύκλῳ τοῦ θυσιαστηρίου οὐκ ἦσαν ζῶα καὶ εἰκόνες τῶν ἀγγέλων, ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων; καὶ πῶς οὐκ ἐκβέβληνται; ὅτι διὰ προστάγματος Θεοῦ εἰκόνες ἐγένοντο τῶν ἀγγέλων, ἅγιαί εἰσι, καὶ ταῦτα ζῶα ἦσαν. καὶ τὰ εἴδωλα τῶν ἐθνῶν, ὅτι εἰκόνες δαιμόνων ἦσαν, ὁ Θεὸς κατέβαλε καὶ κατέκρινεν αὐτά. ἡμεῖς δὲ πρὸς μνημόσυνον ἁγίων εἰκόνας ποιοῦμεν· ἤγουν Ἀβραὰμ, Μωσέως, Ἠλίου, Ἡσαΐου, Ζαχαρίου, καὶ τῶν λοιπῶν προφητῶν, ἀποστόλων, καὶ μαρτύρων ἁγίων τῶν διὰ τὸν κύριον συντριβέντων· ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν αὐτοὺς ἐν εἰκόνι, μιμνήσκηται αὐτῶν, καὶ δοξάζῃ τὸν κύριον τὸν δοξάσαντα αὐτούς. πρέπει γὰρ αὐτοῖς τιμὴ καὶ προσκύνησις, καὶ ἀνατίθεσθαι τὰ ἡμέτερα πρὸς αὐτοὺς κατὰ τὴν δικαιοσύνην αὐτῶν· ἵνα πάντες οἱ θεωροῦντες αὐτοὺς, σπεύσωσι καὶ αὐτοὶ μιμηταὶ γενέσθαι τῆς πράξεως αὐτῶν. ποία γάρ ἐστιν ἡ τῆς προσκυνήσεως τιμὴ, εἰ μὴ μόνον καθὼς καὶ ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ προσκυνοῦμεν καὶ ἀσπαζόμεθα ἀλλήλους κατὰ τιμὴν καὶ ἀγάπην; οὕτω γὰρ τὸν κύριον ἡμῶν οὐκ ἄλλως προσκυνοῦμεν, δοξάζοντες μέν τε καὶ τρέμομεν. εἰκὼν δέ ἐστιν ὁμοιώσεως αὐτοῦ, ὅτι ἐν αὐτῇ ἐχάρη. ἀσεβεῖς δὲ οἱ τὸ ἀγαθὸν μὴ πράξαντες, μήτε τῶν ἁγίων μνημονεύοντες, μὴ κωλυέτωσαν τοὺς καλοποιοῦντας, μηδὲ σκανδαλιζέτωσαν τοὺς τιμῶντας τοὺς ἁγίους καὶ δούλους τοῦ Θεοῦ, καὶ μνημονεύοντας αὐτῶν. μισθὸν γὰρ ἀγαθὸν τῆς καλῆς πράξεως λήψονται· οἱ δὲ ἀσεβεῖς, καθὼς διελογίσαντο, ἕξουσι τὴν κατάλυσιν τῆς ἀτιμίας, καθὼς τοῦ δικαίου ἠμέλησαν, ἀποστάντες ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. διὰ δὲ τὸ μνημόσυνον τῶν ἁγίων εἰκόνες χάραττονται, καὶ τιμῶνται, καὶ προσκυνοῦνται, ὡς δούλων τοῦ Θεοῦ, καὶ ὑπὲρ ἡμῶν τὴν θεότητα λιτανευόντων καὶ δυσωπούντων. ἄξιον δέ ἐστι μνημονεύειν τῶν ἡγουμένων ἡμῶν, καὶ εὐχαριστίας προσφέρειν τῷ Θεῷ. Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ μακαρίου Ἱερωνύμου πρεσβυτέρου Ἱεροσολύμων· καὶ γὰρ ὡς συνεχώρησεν ὁ Θεὸς προσκυνεῖν πᾶν ἔθνος τὰ χειροποίητα, Ἰουδαίοις δὲ τὰς πλάκας ἐκείνας δέδωκεν, ἃς ἐλατόμησεν ὁ Μωσῆς, καὶ τὰ δύο χερουβὶμ τὰ χρυσᾶ· οὕτως καὶ ἡμῖν τοῖς Χριστιανοῖς ἐδωρήσατο τὸν σταυρὸν καὶ τῶν ἀγαθῶν ἔργων τὰς εἰκόνας χάραττειν καὶ προσκυνεῖν, καὶ δεῖξαι τὸ ἔργον ἡμῶν. λοιπὸν ταύτας αὐτὰς, εὐσεβέστατοι καὶ γαληνότατοι δεσπόται καὶ τέκνα, τὰς προειρημένας χρήσεις τῶν ἁγίων πατέρων παρήλθομεν βραχέως. ἀλλὰ καὶ τῆς θείας γραφῆς τῆς παλαιᾶς καὶ νέας διαθήκης ἡ ἱστορία μαρτυρεῖ περὶ τῆς παραφυλακῆς τοῦ θείου σεβάσματος, ὅτι τὰ πρὸς ἔπαινον τοῦ Θεοῦ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις εἰς μνημόσυνον τῆς εὐσεβοῦς ἐργασίας τῇ τοῦ Θεοῦ ἐπινεύσει καθιστάμενα, εἰσὶ κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἁγίων πατέρων [a] περὶ συστάσεως τῶν ἱερῶν εἰκόνων, καὶ τῆς θείας γραφῆς ἐν ζωγραφίᾳ ὑπαρχούσης, καθὼς ἐν αὐτῇ τῇ ἀποστολικῇ ἀναφορᾷ τῇ θεοκυρώτῳ γαλήνῃ τῆς ὑμετέρας δυναστείας μετὰ πάσης ταπεινώσεως καὶ εἰλικρινοῦς καρδίας ἐπιτηδεύσαμεν ἀναγγεῖλαι· ὅθεν καὶ τὰς ἐκ διαφόρων καὶ εὐδοκιμωτάτων πατέρων λεπτομερεῖς μαρτυρίας, τῶν τὰς αὐτὰς ἱερὰς εἰκόνας συστησάντων, τηρητέον ἐστὶ, καθὼς ἐν ταῖς βίβλοις αὐτῶν εὑρίσκομεν, καὶ τῇ ὑμετέρᾳ ἐπιεικεστάτῃ βασιλείᾳ ἐπιτηδεύσαμεν ἀναγγεῖλαι. δυσωπῶ δὲ μετὰ μεγάλου πόθου καρδίας τὴν ὑμετέραν πραότητα, καὶ ὡς παρὼν γονυπετῶν, καὶ τοῖς ὑμετέροις ἴχνεσι κυλινδούμενος ἱκετεύω, καὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ παρακαλῶ καὶ ὁρκίζω, τὰς αὐτὰς ἱερὰς εἰκόνας ἐν αὐτῇ τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει, καὶ ἐν τοῖς ἀμφοτέροις μέρεσι τῆς Γραικίας, εἰς τὴν ἀρχαίαν βάσιν στῆσαι καὶ στηρίξαι κελεύσατε, φυλάττοντες τὴν παράδοσιν ταύτης τῆς ἡμετέρας ἱερωτάτης καὶ ἁγιωτάτης ἐκκλησίας, καὶ ἀπορρίπτοντες καὶ βδελυσσόμενοι τῶν ἀσεβῶν αἱρετικῶν τὴν δεινότητα· [b] ἵνα ταύτην τὴν ἡμετέραν ἁγίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Ῥωμαϊκὴν ἐκκλησίαν τὴν [c] ἀκατάληπτον ἐναγκαλίσησθε.

ANNO CHRISTI 787.

[a] Ex Latino, περὶ τῆς συστάσεως τῶν ἱερῶν εἰκόνων, καὶ παρὰ τῆς θείας.

[b] Ex Latino, ἵνα ὑμᾶς αὕτη ἡ ὑμετέρα ἁγία καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία ἡ ἀνεπίληπτος ἐναγκαλίσηται.

[c] Ex Latino, ἀνεπίληπτον

Τοῖς ἐντευξομένοις.

Adnotatio Græci scholiastæ.

Μέχρι τοῦδε (φησὶν Ἀναστάσιος ὁ τῆς ἁγίας τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίας βιβλιοφύλαξ, ὁ καὶ τὴν παροῦσαν ἑρμηνεύσας σύνοδον, καὶ περί που τοὺς χρόνους ἐκείνους ἀκμάσας. κατὰ γὰρ τὴν ὀγδόην τὴν κατὰ Φωτίου γέγονε σύνοδον.) ἐν τῇ βίβλῳ τῶν Γραικῶν περιέχεται ἡ ἐπιστολὴ τοῦ πάπα. ἐπειδὴ γάρ, φησί, τηνικαῦτα πατριάρχης ἐκ λαϊκοῦ ἐχειροτονήθη Ταράσιος ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἔμελλε δημοσίᾳ ὑπὸ τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου ἐλεγχόμενος, ἀπολογίας λαβὴν τοῖς αἱρετικοῖς διδόναι, ὡς ἐπιλήψιμος καὶ μομφῆς ἄξιος· ἐκινδύνευε δὲ παρὰ μικρὸν ἀποκλεισθῆναι ἡ τῆς συνόδου, ἐν ᾗ Ταράσιος παρῆν, ὠφέλεια· ἔδοξε τοῖς Γραικοῖς παρασιωπηθῆναι ὅσα περί τι τῆς ἐκ λαϊκῶν χειροτονίας, καὶ τῆς οἰκουμενικοῦ προσηγορίας, ἣν παρὰ κανόνας ἀπονέμουσι τῷ Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχῃ, κατ' ἐπίπληξιν ἐμφέρεται ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ πάπα· καὶ ταῦτα μήτ' ἀναγνωσθῆναι ἐπὶ τῆς συνόδου, μήθ' ὅλως τοῖς πεπραγμένοις ἐγγραφῆναι. καὶ οὕτως ἡ ἐπιστολὴ πολλάκις ἔσθ' ὅτε παρερμηνεύσεις, παρενθήκας τε καὶ ἀποκοπάς, καὶ καθόλου ἐναλλαγὰς πέπονθεν ἀξιολόγους. παραπλήσιον δέ τι τετολμῆσθαι κἀν τῇ πρὸς Ταράσιον τοῦ αὐτοῦ πάπα ἐπιστολῇ, πολλῶν δήπου χρησίμων παραλειφθέντων, ὁ αὐτὸς μαρτυρεῖ Ἀναστάσιος.

Lectoribus.

Hactenus, (inquit Anastasius Bibliothecarius sanctæ Romanæ ecclesiæ, qui & præsentem interpretatus est synodum, & circa tempora illa floruit; fuit enim tempore octavæ synodi adversus Photium:) in libro Græcorum continetur epistola Papæ. Quoniam enim, inquit, tunc patriarcha ex laico ordinatus est Constantinopoli Tarasius, & palam ab Apostolica sede reprehensus, fidei ipsi derogandæ occasionem daturus erat hæreticis, utpote reprehensibilis & accusatione dignus: propterea que parum abfuit, quin synodi, cui Tarasius interfuit, utilitas excluderetur: visum est Græcis silentio præterire quæcumque de ordinatione ex laico, & de Oecumenici appellatione, quæ contra canones Constantinopolitano Patriarchæ tribuebatur, cum increpatione inseruntur in epistola Papæ: eaque nec recitari in synodo, neque omnino in Acta referri. Et sic epistola perversas interdum sententiarum interpretationes, additamenta, amputationes, denique immutationes passa est dignas notatu. Simile vero quiddam audacter tentatum fuisse & in epistola Papæ ad Tarasium, prætermissis nimirum multis, quæ erant utilia, idem testis est Anastasius

Anastasii verba & observatio.

Ab hinc usque ad finem hujus epistolæ codex Græcus non habet. Græci namque, quia eodem tempore ex laïcis fuerat Constantinopoli patriarcha factus, ne publice ab Apostolica sede argui videretur, & adversus eum tamquam reprehensione dignum, hæreticis repugnandi occasio præberetur, ac per hoc synodi, cui intererat, utilitas excluderetur: ea quæ sive de non facienda laicorum promotione, sive de ceterarum præsumptionum redargutionibus subsequuntur, in synodo hac nec recitari, nec actis inseri passi sunt [a] *Præter hæc quæ Anastasius annotavit, animadvertendum est etiam, hanc epistolam Hadriani Græce redditam non satis respondere epistolæ Latinæ, quam hic refert Anastasius.*

[a] Adnotatio Severini Binii.

Si vero impossibile est hæreticorum vesaniæ, pro incredulitate ipsorum, ipsas sacras ac venerandas imagines sine synodi actione in pristino erigere ac confirmare statu; & nostros sacerdotes pro hujuscemodi pia operatione vestra cupit serenissima imperialis potentia accersire, sicut in vestris fertur imperialibus jussionibus: in primis pseudosyllogum illud, quod sine Apostolica sede enormiter, & irrationabiliter, nequiterque contra sanctorum venerabilium patrum traditionem de sacris imaginibus actum est, anathematizetur præsentibus missis nostris: & tunc, sicut antiquitus mos exstitit, jurejurando vestra piissima ac tranquillissima potestas una cum domina Augusta piissimi imperii vestri genitrice, seu ejusdem regiæ urbis patriarcha, nec non & cuncto senatu, corporale tribuentes sacramentum, verbum commonitorium, sicut antiquitus, pia sacra nobis dirigere vestra dignetur imperialis potestas: quia non est apud vos partis cujuslibet favor aut defensio, sed æqualitatem utriusque partibus conservabitis: nullatenus necessitatem facientes in quocumque capitulo eis qui a nobis diriguntur quoquomodo, sed & omni honore cum munificentia competenti & susceptione dignos eas habebitis. Et si quidem utrique convenerint, ecce bene: si autem minime convenerint, iterum cum omni humanitate eos ad nos dirigere satagetis; quia dudum ibidem pro zelo fidei ac sanctarum imaginum religiosi viri ac Dei famuli directi, in exsilio missi sunt, & bonæ confessionis hujus mundi finierunt vitam. Porro & hoc vestrum a Deo coronatum ac piissimum poscimus imperium: ut si veram & orthodoxam sanctæ catholicæ ecclesiæ Romanæ nitimini amplecti fidem, sicut antiquitus ab orthodoxis Imperatoribus, seu a ceteris Christianis fidelibus oblata atque concessa sunt patrimonia beati Petri Apostolorum principis, fautoris vestri, in integrum nobis restituere dignemini pro luminariorum concinnationibus eidem Dei ecclesiæ, atque alimoniis pauperum. Immo & consecrationes archiepiscoporum, seu episcoporum, sicut olitana constat traditio, nostræ diœcesis exsistentes, penitus canonice sanctæ Romanæ nostræ restituantur ecclesiæ: ut nequaquam schisma inter concordiam perseverare valeat sacerdotum, sicut in vestra serenissima jussione exaratum est. Confundatur omne zizanium male plantatum, & Domini & Salvatoris nostri Jesu Christi verbum impleatur: Quoniam *portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Et rursus: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: & tibi dabo claves regni cælorum: & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis; & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis.* Cujus sedes in toto orbe terrarum primatu fungens, caput omnium Dei ecclesiarum constituta est. Et quemadmodum beatus Petrus Apostolus per Domini præceptum regens ecclesiam, nihilominus [a] subsequenter & tenuit semper & retinet principatum. Quod præceptum universalis ecclesiæ nullam magis oportet exsequi sedem, quam primam: quæ unamquamque synodum & sua auctoritate confirmat, & continuata moderatione custodit. Et valde mirati sumus, quod in vestris imperialibus jussis pro patriarcha regiæ urbis, scilicet Tarasio, directis, Universalem ibidem cum reperimus exaratum. Sed utrum per imperitiam, aut schisma, vel hæresim iniquorum scriptum est, ignoramus: sed deinceps suademus vestræ clementissimæ imperialique potentiæ, ut nimime in suarum exarationum serie Universalis describatur; quia contra sanctorum canonum instituta, seu sanctorum patrum traditionum decreta esse videtur. In secundo enim ordine, si non per sanctæ nostræ catholicæ & apostolicæ ecclesiæ auctoritatem (sicut in omnibus patet) numquam valuit nomen habere; quod nimirum si Universalis super prælatam sibi sanctam Romanam ecclesiam, quæ est caput omnium Dei ecclesiarum, describatur, tamquam sanctarum synodorum rebellem atque hæreticum manifestare se certum est. Quia si Universalis est, etiam ecclesiæ nostræ sedis primatum habere dignoscitur, quod ridiculum omnibus fidelibus Christianis apparet: quia in toto orbe terrarum ab ipso redemptore mundi beato Petro Apostolo principatus ac potestas data est; & per eumdem Apostolum, cujus vel [b] immeriti vices gerimus, sancta catholica & apostolica Romana ecclesia usque hactenus & in ævum tenet principa-

Matth. 16.

[a] Forte, subsequens.

[b] al. impediti.

ACTIO II.

ANNO CHRISTI 787.

tum, ac potestatis auctoritatem. Quatenus (quod A non credimus) si quispiam eum universalem nuncupaverit, vel assensum tribuerit, sciat se orthodoxæ fidei esse alienum, & nostræ sanctæ catholicæ & apostolicæ ecclesiæ rebellem. Ipse enim Tarasius regiæ urbis patriarcha misit nobis synodicam, priscam adimplens consuetudinem: quam suscipientes, & liquidius indagantes, & de confessione tam rectæ fidei ejus, quam dogmatum sanctarum sex synodorum & venerandarum imaginum, ovantes, nimis iterum [a] turbati ac conturbati sumus; quia ex laïcorum ordine & imperialibus obsequiis deputatus, repente [b] patriarchatus culmen [c] adeptus est; [d] & apocaligus contra sanctorum canonum censuram factus est patriarcha: & quod dicere pudet, & grave tacere est, qui regendi B adhuc & docendi sunt, doctores nec erubescunt videri: nec metuunt ducatum animarum impudenter assumere, quibus via in omnibus ignota doctoris est; quo vel ipsi gradiantur, ignari sunt. Quod quam pravum, quamve sit temerarium, sæculari ordine & disciplina monstratur. Nam dum dux exercitus non nisi labore & sollicitudine expertus eligitur; quales animarum duces esse possint, qui in episcopatus culmen immatura cupiunt festinatione conscendere? Hujus saltem rei comparatione considerent, & aggredi repente inexpertos labores abstineant: quippe qui non didicerint quod docent. Unde canonica instituit censura, nequaquam ex laïco ad sacerdotium repente transire. Et nisi per ejus fidelem incursum pro C sanctarum imaginum erectione, in ejus consecratione assensum omni modo tribuere nequivimus. Et ideo, domini rerum a Deo coronati magni principes & serenissimi Imperatores, petimus, & obnixe iterum deprecamur a Deo illustratam clementiam vestram, & per omnipotentem Deum qui vos regnare præcepit, & imperialis culminis apicem vobis conscendere jussit, pietatem vestram, ut dictum est, conjuramus, ut pio intuitu vestras clementissimas aures nostræ humillimæ deprecationi inclinare jubeatis, ipsasque sacratissimas imagines in pristino gradu constituere; [e] & omnes Christiani in universo mundo exsultent, & magno lætentur gaudio. Nam cum talis iniquum erroris scandalum, quod in ipsis Græciæ partibus irrepsit, D abolitum fuerit, & Deo annuente ipsæ venerandæ imagines in pristino statu restitutæ fuerint, erit magna lætitia dilatata per universum orbem terrarum: & nunc super omnes barbaras nationes, beato Petro principe Apostolorum vobiscum comitante, eritis in triumphis imperantes victores; sicut filius & spiritualis compater noster dominus Carolus rex Francorum & Longobardorum, ac patricius Romanorum, nostris obtemperans monitis, atque adimplens in omnibus voluntates, omnis Hesperiæ occiduæque partis barbaras nationes sub suis prosternens conculcavit pedibus, omnipotentatum illarum domans, & suo subjiciens regno adunavit. Unde per sua laboriosa certamina eidem Dei apostoli ecclesiæ ob nimium amorem plura dona perpetuo obtulit possidenda: tam provincias, quam civitates, seu castra & cetera territoria, immo & patrimonia quæ a perfida Longobardorum gente detinebantur, brachio forti eidem Dei apostolo restituit, cujus & [f] jure esse dignoscebantur. Sed & aurum atque argentum quotidie pro luminariorum concinnatione seu alimoniis pauperum, non desinit offerendo; quatenus ejus regalis memoria non derelinquatur in sæculum sæculi. Idcirco nimium diligentes ac venerantes vestrum a Deo concessum imperium, magnopere suggerentes quæsumus, ut præsentium transvectores, videlicet Petrum dilectissimum nostrum archipresbyterum, seu Petrum abbatem atque presbyterum venerabilis monasterii sancti Sabbæ, hilari mente & vultu placidissimo suscipiens, sospites iterum ad nos remeare disponere jubeat vestra serenissima imperialis clementia: ut dum de vestra orthodoxa fide, qua cœpistis, nos reddiderint certiores, nosque ex hoc de vestro proposito læti efficientes, [g] altissimas Domino Deo nostro referre studeamus laudes: divinam pro immensa piissimæ serenitatis vestræ lætitia exorantes clementiam, atque consona cum propheta inquientes: Domine salvos fac invictissimos nostros principes & magnos Imperatores, & exaudi nos in quacumque die te deprecantes pro eis invocaverimus. Ipse enim rerum opifex & arbiter Dominus Deus noster, in cujus manu omnia regna consistunt mundi, per quem etiam reges regnant, & principes imperant, & potentes qui pietatis sunt clementer cuncta modigerando disponunt, vestræ piæ serenitatis mellifluis cordibus inspirare dignetur ad exaudiendas nostras humillimas preces, & restituendum in pristino statu sacras imagines: tribuatque vobis, intercedentibus beatissimis Apostolorum principibus Petro & Paulo, longæva ac prospera & felicia tempora, & cum maxima corporis sospitate, atque animæ salute, imperialis potentiæ sceptris vos perfrui faciat. Et sicut terræ summæ potentiæ gloriam vobis concessit, & cælorum quoque regna vobis per infinita sæcula largiri possidenda dignetur. Datum VII. Kalendas Novembris, indictione nona.

[a] al. conturbati & contristati.
[b] al. in.
[c] al. electus.
[d] al. apocalligus.
[e] Forte, ut omnes.
[f] al. jura.
[g] al. altissimas.
Psal. 19.
Prov. 8.
Anno Christi 785.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Ipsi vos acceptis a Papa litteris his, detulistis eas ad pios Imperatores nostros?

Petrus & Petrus Deo amabiles presbyteri, & locum tenentes Hadriani sanctissimi Papæ Romani, dixerunt: Nos ipsi accepimus ab Apostolico patre nostro E hujuscemodi litteras, & detulimus eas ad pios dominos.

Joannes magnificentissimus logotheta dixit: Hæc noverunt & honorabilissimi Siculi: Deo amabilis Theodorus Catanensium episcopus, & qui cum eo est reverentissimus diaconus Epiphanius, qui locum tenet archiepiscopi Sardiniæ. Ambo enim per jussionem piorum Imperatorum nostrorum profecti sunt Romam cum reverentissimo apocrisario sanctissimi patriarchæ nostri.

Theodorus Deo amabilis episcopus Catanæ dixit: Pio imperio jubente per honorabiles jussiones suas, mittere Leonem Dei cultorem presbyterum, qui una

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· αὐτοὶ ὑμεῖς λαβόντες παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα τὰ γράμματα ταῦτα, ἀπεκομίσατε πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς βασιλεῖς ἡμῶν;

Πέτρος καὶ Πέτρος οἱ θεοφιλέστατοι πρεσβύτεροι, καὶ τὸν τόπον ἐπέχοντες Ἀδριανοῦ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ῥώμης, εἶπον· ἡμεῖς αὐτοὶ λαβόντες παρὰ τοῦ ἀποστολικοῦ ἡμῶν πατρὸς τὰ τοιαῦτα γράμματα ἠγάγομεν πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς δεσπότας.

Ἰωάννης ὁ μεγαλοπρεπέστατος λογοθέτης εἶπε· ταῦτα ἴσασι καὶ οἱ τιμιώτατοι Σικελοί, ὅ, τε θεοφιλέστατος Θεόδωρος ὁ Καταναίων ἐπίσκοπος, καὶ ὁ σὺν αὐτῷ εὐλαβέστατος διάκονος Ἐπιφάνιος ὁ τὸν τόπον ἐπέχων τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σαρδινίας. ἀμφότεροι γὰρ κατὰ κέλευσιν τῶν εὐσεβῶν βασιλέων ἡμῶν ἀφίκοντο εἰς Ῥώμην σὺν τῷ εὐλαβεστάτῳ ἀποκρισιαρίῳ τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν πατριάρχου.

Θεόδωρος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Κατάνης καὶ μόνος εἶπεν· τῆς εὐσεβοῦς βασιλείας κελευσάσης διὰ τιμίας κελεύσεως αὐτῆς, ἀποστεῖλαι τὸν σὺν ἐμοὶ δοῦλον τῆς ὑμετέρας ἁγιοσύνης

Λέοντα

ANNO CHRISTI 787.

Λέοντος τοῦ θεοφιλεστάτου πρεσβυτέρου, μετὰ καὶ τιμίου γράμματος τοῦ πανσέπτου μου δεσπότου· ὁ σέβων τὴν ἁγιωσύνην ὑμῶν, ὁ τῆς κατ᾽ ἐμὲ Σικελῶν ἐπαρχίας στρατηγὸς ἀπέστειλέ με εἰς Ῥώμην μετὰ εὐσεβοῦς κελεύσεως τῶν ὀρθοδόξων βασιλέων ἡμῶν. καὶ ἀπελθόντων ἡμῶν, τὴν πίστιν τῆς εὐσεβοῦς βασιλείας αὐτῶν καὶ ὀρθοδοξίαν ἀπηγγείλαμεν.

Καὶ ὁ μακαριώτατος πάπας ἀκούσας εἶπεν· ὅτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆς βασιλείας αὐτῶν εἰ γένοιτο τοῦτο, μεγαλῦναι ἔχει ὁ Θεὸς τὴν εὐσεβῆ βασιλείαν αὐτῶν ὑπὲρ τὰς ἔμπροσθεν βασιλείας. ὅπερ οὖν καὶ τὴν ἀναγνωσθεῖσαν ἀναφορὰν ἐξαπέστειλε πρὸς τοὺς εὐσεβεστάτους βασιλεῖς ἡμῶν μετὰ τῶν γραμμάτων πρὸς τὴν ὑμετέραν ἁγιότητα, καὶ τῶν προκαθεζομένων αὐτοῦ τοποτηρητῶν.

Κοσμᾶς διάκονος, νοτάριος καὶ κουβουκλήσιος εἶπε· καὶ ἕτερα ἀπεστάλησαν γράμματα παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης πρὸς Ταράσιον τὸν ἁγιώτατον καὶ οἰκουμενικὸν ἡμῶν πατριάρχην. καὶ ὡς κελεύει ἡ ἁγία ὁμήγυρις ὑμῶν, καὶ περὶ τούτων.*

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἀναγνωσθήτω.

Κοσμᾶς ὁ προειρημένος διάκονος, νοτάριος καὶ κουβουκλείσιος ἀνέγνω·

* Latinus addit γενέσθω.

Ἐπιστολὴ Ἀδριανοῦ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, ἑρμηνευθεῖσα ἐκ τῆς τῶν Ῥωμαίων διαλέκτου εἰς τὴν ἑλλάδα φωνήν.

Τῷ ἠγαπημένῳ ἀδελφῷ Ταρασίῳ πατριάρχῃ, Ἀδριανὸς δοῦλος τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ.

Ποιμαντικῆς φροντίδος, ἐν αἷς ἁρμόζει ποιμαίνειν τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ λεπτοτάτῳ λογισμῷ κατανοοῦντες, ὃν τρόπον ἡ τοῦ κηρύγματος φωνὴ ὑγιὴς ὑπὸ κήρυκος ἐν παντὶ καιρῷ ὀφείλει κηρύττεσθαι, καὶ ὁποῖος ὁ ποιμὴν ἐν συμπαθείᾳ, καὶ ὁποῖος ἐν ἀναστροφῇ ὀφείλει εἶναι, ἵνα τοῖς πᾶσι πλησίον τῇ συμπαθείᾳ γένηται, καὶ τοῖς ὅλοις τῇ ἀναστροφῇ διαπρέψῃ· καὶ ὅπως ἂν πρὸς ἑαυτὸν διὰ τῆς εὐσεβοῦς εὐσπλαγχνίας τὰς τῶν ἁπάντων ἀρρωστίας μετοίσῃ, ὃ καὶ διὰ τῆς ὑψηλοτάτης ἐπιβλέψεως ª ἑαυτοῦ ἀτενίζων εἰς τὰ θεῖα πάντας μεταβιβάσῃ· περὶ τούτων πάντων συνείδομεν τῇ ὑμετέρᾳ ἠγαπημένῃ ἁγιωσύνῃ καὶ ἱερατικῇ ὁμονοίᾳ προσφθέγξασθαι, καὶ λεπτομερῶς τὸν λόγον φανερῶσαι. ἐν τοῖς συνοδικοῖς τῆς ὁμολογίας τῆς πίστεως ὑμῶν, τοῖς τῷ Ἀποστολικῷ ἡμῶν θρόνῳ σταλεῖσι διὰ Λέοντος τοῦ εὐλαβεστάτου πρεσβυτέρου ὑμῶν, εὕρομεν ἐν αὐτοῖς ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ πρώτου ἐπιπέδου, τὴν ὑμετέραν εὐλάβειαν ἐκ λαϊκῆς τάξεως καὶ βασιλικῆς ὑπηρεσίας εἰς τὸν ἱερατικὸν βαθμὸν ἀνυψωθῆναι· καὶ λίαν ἐν τούτοις ἡ ἡμετέρα ψυχὴ ἠχθέσθη. καὶ εἰ μὴ τὴν ὑμετέραν εἰλικρινῆ καὶ ὀρθόδοξον πίστιν εἰς τὰ προειρημένα συνοδικὰ τοῦ ἱεροῦ συμβόλου κατὰ τὸν θεσμὸν τῶν ἁγίων ἓξ οἰκουμενικῶν συνόδων, καὶ περὶ τῶν σεπτῶν εἰκόνων εὕρομεν καλῶς ἔχουσαν, οὐδαμῶς ἂν ἐτολμήσαμεν τῶν τοιούτων ὑπακοῦσαι συνοδικῶν. ἀλλ᾽ ὅσον ἡ καρδία ἡμῶν ἐλυπεῖτο περὶ τῆς ᵇ ἀναρμόστου παλαιᾶς ἐξ ἡμῶν διαστάσεως, τοσοῦτον εὑροῦσα τὴν ὑμετέραν ὁμολογίαν καὶ τὴν ὀρθὴν πίστιν, ηὐφράνθη ἡ ἡμετέρα ψυχή. εὕρομεν δὲ ἐν τῇ προειρημένῃ συνοδικῇ ἐπιστολῇ τῆς ὑμετέρας ἁγιωσύνης, μετὰ τὸ πλήρωμα τῆς πίστεως καὶ τῆς ὁμολογίας τοῦ ἱεροῦ συμβόλου, καὶ πασῶν τῶν ἁγίων ἓξ συνόδων, καὶ περὶ τῶν ἱερῶν καὶ σεπτῶν χαρακτήρων θαῦμα αἰνέσεως καὶ προσκυνήσεως ἄξιον, περιέχειν, ὅτι ᶜ καὶ τὰς ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἁγίας ἕκτης συνόδου δέχομαι μετὰ πάντων τῶν θεσμῶν καὶ θείως ἐκφωνηθέντων παρ᾽ αὐτῆς κανόνων, ἐν οἷς ἐμφέρεται· ἔν τισι τῶν σεπτῶν εἰκόνων γραφαῖς ἀμνὸς δακτύλῳ τοῦ προδρόμου δεικνύμενος ἐγχαράττεται, ὃς εἰς τύπον παρελήφθη τῆς χάριτος, τὸν ἀληθινὸν ἡμῖν διὰ τοῦ νόμου προϋποφαίνων ἀμνὸν Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν. τοὺς οὖν παλαιοὺς τύπους καὶ τὰς σκιάς, ὡς τῆς ἀληθείας σύμβολά τε καὶ προχαράγματα τῇ ἐκκλησίᾳ ᵈ παραδεδομένα κατασπαζόμενοι, τὴν χά-

ª Ex Latino, ἑαυτοῦ ἐπὶ τὰ θεῖα ἀναβαίνῃ.

ᵇ Ex Latino, ἀπρεποῦς ἡμῶν χωριστείας, ἢ τῆς ἀναρμόστου, &c. ut habet Binius.

ᶜ Ex Latino, καὶ τὰς αὐτὰς ἁγίας ἓξ συνόδους δέχομαι μετὰ πάντων τῶν κανόνων τῶν ἐνθέσμως καὶ θεϊκῶς ἐκφωνηθέντων παρ᾽ αὐτῶν.

ᵈ In ms. ad marg. al. παραδεδομένας.

ACTIO II.

A mecum est servus vestræ sanctitatis, simul cum pretiosa epistola sacratissimi domini mei: ille qui colit sanctitatem vestram, Siculorum scilicet meæ provinciæ ª magistratus misit me Romam cum ipsa jussione orthodoxorum Imperatorum nostrorum. Qui abeuntes, pii imperii eorum fidem & orthodoxiam denuntiavimus.

Et beatissimus Papa audiens dixit: Quia si in diebus imperii eorum factum fuerit hoc, magnificare habet Deus pium imperium eorum super priora regna. Hinc & suggestionem quæ lecta est, transmisit ad pios imperatores nostros una cum litteris ad sanctitatem vestram, & vicariis suis qui hic præsidentes adsunt.

ª Græcè, strategus.

B Cosmas diaconus, notarius & cubuclesius dixit: Et aliæ missæ sunt litteræ a sanctissimo Papa senioris Romæ ad Tarasium sanctissimum & universalem patriarcham nostrum: & sicut jusserit sancta collectio vestra, & de his fiet.

Sancta synodus dixit: Legantur.

Cosmas prædictus legit:

Epistola Hadriani sanctissimi Papæ senioris Romæ, interpretata ex Latinorum dictione in Græcorum vocem.

C Dilecto fratri Tarasio patriarchæ, Hadrianus episcopus servus servorum Dei,

PAstoralibus curis quibus convenit nos pascere populum Dei, & subtilissimis cogitationibus perpendentes, quemadmodum prædicationis vox sana a præcone in omni tempore debeat prædicari: & qualis pastor in compassione, & qualis in conversatione debeat esse, ut omnibus proximus compassione fiat, & cunctis conversatione insignis; quatenus & per piam miserationem ad se omnium infirmitates transferat, & ipse per summum respectum sui ad divina transcendat: consideravimus vestræ dilectæ sanctitati sacra affari concordia, & subtiliter verbum manifestare. In synodicis D confessionis vestræ fidei, quæ Apostolicæ sedi nostræ directa sunt per Leonem reverentissimum presbyterum vestrum, invenimus in eis in initio primæ paginæ, reverentiam vestram ex laïco ordine & imperatoria administratione ad sacrati gradus sublimatam esse fastigium. Et vehementer in his anima nostra mirata est. Et nisi vestram sinceram & orthodoxam fidem in prædictis synodicis sacri symboli secundum ritum sanctarum sex universalium synodorum, & de venerabilibus imaginibus bene se invenissemus habere, nullatenus auderemus hujuscemodi obaudire synodica. Sed quantum cor nostrum tristabatur de inepta veteri ex nobis distantia, tanto confessionem & rectam fidem vestram anima nostra inveniens lætata est. Invenimus autem E in prædicta synodica epistola sanctitatis vestræ, post plenitudinem fidei & confessionem sacri symboli & omnium sanctarum sex synodorum, & de sacris ac venerabilibus characteribus miraculum laude ac veneratione dignissimum contineri: "Quia & easdem sanctas sex synodos suscipio, cum omnibus regulis quæ jure ac divinitus ab ipsis promulgatæ sunt. Inter quas continetur; In quibusdam venerabilium imaginum picturis agnus digito Præcursoris ᵇ exaratus ostenditur, qui in figuram ᶜ præteriit gratiæ, verum nobis per legem præostendens agnum Christum Dominum nostrum. Ergo veteres figuras & umbras, ut veritatis indicia & præsagia, ecclesiæ traditas amplectentes, gra-

ᵇ Pro, demonstratus exaratus.

ᶜ In Græco, assumptus est.

tiam præferimus & veritatem, hanc ut plenitudinem legis ſuſcipientes. Ut ergo perfectio etiam per colorum operationes in cunctorum vultibus depingatur agni Chriſti Dei noſtri, qui tulit peccatum mundi, ſecundum humanitatem characterem, & imaginem hominis, pro veteri agno depingi definimus; per ipſum Dei Verbi humilitatis celſitudinem conſiderantes, & ad memoriam in carne converſationis, tam ſcilicet paſſionem ejus, quam ſalutarem mortem atque redemptionem, quæ hinc eſt mundo effecta, manu quodammodo reducentes. Hoc teſtimonio orthodoxæ fidei, malignorum curioſitatem & hæreticorum garrulitatem veſtrum repulit fraternum ſacerdotium; quemadmodum & eorum maligna ſolicitudo non eſt a nobis neque a gratia divina recepta, ſed inſtabilis in hujuſmodi reputata. Siquidem nobis ſuccinctis lumbos mentis noſtræ confitetur etiam noſtra catholica & apoſtolica Romana eccleſia, conſonans & concordans adverſus hæreticorum amentiam, a quibus etiam impugnata taliter diſpoſuiſſe oſtenditur. Quia ergo ſanctas imagines Chriſti Dei noſtri, qui ſecundum nos & pro nobis & propter nos incarnatus eſt juxta humanum characterem, atque ſanctæ intemeratæ & revera Dei genitricis, necnon & ſanctorum ejus, veſtra dilecta ſanctitas colere atque adorare [a] pollicita eſt; idcirco ejus orthodoxum propoſitum, ſi quemadmodum cœpit, perſeveraverit, modis omnibus collaudamus: & ut paſtoralis curæ ſolicitudinem habentes conſilium damus, ut orthodoxam fidem, quam ſemel confeſſa eſt, immutabilem ſervet prædicando pariter & docendo. *Fundamentum enim aliud poteſt ponere nemo præter id quod poſitum eſt, quod eſt Dominus Jeſus.* Ergo quiſquis dilectionis Dei & proximi, ac fidei quæ in ipſo eſt, firmamentum tenet, eumdem Jeſum Chriſtum Dei & hominis Filium apud ſe poſuit fundamentum. Confitendum eſt enim, quia ubi Chriſtus fundamentum eſt, bonorum etiam operum ſequatur ædificium. Ipſa vero per ſe Veritas dixit: *Qui non intrat per oſtium in ovile ovium, ſed intrat aliunde, ille fur eſt & latro. Qui autem intrat per oſtium, paſtor eſt ovium.* Unde rurſus idem Salvator ait: *Ego ſum oſtium.* Ille ergo ad ovile intrat per oſtium, qui intrat per Chriſtum. Ipſe autem per Chriſtum intrat, qui de eodem conditore & liberatore humani generis veritatem intelligens prædicat & cuſtodit; culmen regiminis ad officium portandi oneris ſuſcepit, non ad appetitum gloriæ tranſitorii honoris: curæ quoque ſuſcepti ovilis ſolerter invigilat, ne oves Dei aut perverſi homines prava loquentes dilanient, aut maligni ſpiritus oblectamenta vitiorum ſuadentes devaſtent. Certe beatum Jacob, qui pro uxoribus diu ſervierat, dixiſſe meminimus: *Viginti annis fui tecum: oves tuæ & capræ ſteriles non fuerunt: arietes gregis tui non comedi, nec captum a beſtia oſtendi tibi. Ego damnum omne reddebam: quidquid furto perierat, a me exigebas: die noctuque æſtu urebar & gelu; fugiebat ſomnus ab oculis meis.* Si igitur ſic laborat & vigilat qui paſcit oves Laban, quanto labori quantiſque vigiliis debet intendere, qui paſcit oves Dei? Sed in his omnibus ipſe vos inſtruat, qui propter nos homo factus eſt, & qui dignatus eſt fieri quod fecit: ipſe & caritatem ſancti Spiritus ſui ac amorem infundat in vos, & ab omni cura conſervet, & oculos veſtræ mentis aperiat; ut per curſum & agonem atque ſolicitudinem veſtræ dilectionis, apoſtolicam noſtram imitantis priſcæ orthodoxæ fidei traditionem, in partibus piorum Imperatorum noſtrorum ſacræ ac venerabiles iconæ

[a] al. ſolicita.

1. Cor. 3.

Joan. 10.

Ibidem.

Gen. 31. Ex Vulgata editione, ſed longe aliter habet Græca verſio.

Anaſtaſii verba: Et hinc quoque apud Græcos multa ſubtracta ſunt, quæ tamen ſicut miſſa ſunt, in archivo Romanæ repetuntur eccleſiæ, & in editione altera memorantur, inquit mſ. D. Joly.

ειν προτιμῶμεν καὶ τὴν ἀλήθειαν, ὡς πλήρωμα νόμου ταύτην ὑποδεξάμενοι. ὡς ἂν οὖν τὸ τέλειον, κὰν ἐν ταῖς χρωματουργίαις, ἐν ταῖς ἁπάντων ὄψεσιν ὑποχαράττηται, τὸν τοῦ αἴροντος τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου ἀμνοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν κατὰ τὸν ἀνθρώπινον χαρακτῆρα καὶ ἐν ταῖς εἰκόσιν ἀπὸ τοῦ νῦν ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ ἀμνοῦ ἀναστηλοῦσθαι ὁρίζομεν, δι᾽ αὐτοῦ τὸ τῆς ταπεινώσεως ὕψος τοῦ Θεοῦ λόγου κατανοοῦντες, καὶ πρὸς μνήμην τῆς ἐν σαρκὶ πολιτείας, τοῦ τε πάθους αὐτοῦ, καὶ τοῦ σωτηρίου θανάτου χειραγωγούμενοι, καὶ τῆς ἐντεῦθεν γενομένης τῷ κόσμῳ ἀπολυτρώσεως. ταύτῃ τῇ μαρτυρίᾳ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως τὴν τῶν πονηρῶν περιεργίαν καὶ ἀδολεσχίαν τῶν αἱρετικῶν ἀφανίζουσα, ἀπώσατο ἡ ὑμετέρα ἀδελφικὴ ἱερωσύνη· καθὼς καὶ ἡ αὐτῶν πονηρὰ σπουδὴ παρ᾽ ἡμῶν οὐκ ἐδέχθη, οὐδὲ ὑπὸ τῆς θείας χάριτος, ἀλλ᾽ ἀβέβαιος ἐλογίσθη ἐν τοῖς τοιούτοις. περιεζωσμένη γὰρ τὴν ὀσφὺν τῆς διανοίας ἡμῶν ὁμολογεῖ καὶ ἡμετέρα καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία, ὁμονοοῦσα, καὶ συμφωνοῦσα κατ᾽ ἐναντίας τῆς αἱρετικῶν ἀνοίας, ὑφ᾽ ὧν πολεμουμένη καὶ συντεθειμένη περιαιρεῖται. ὅθεν ἐπεὶ τὰς σεπτὰς εἰκόνας, τόν τε κατὰ τὸν ἀνθρώπινον χαρακτῆρα Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, τοῦ καθ᾽ ἡμᾶς καὶ δι᾽ ἡμᾶς καὶ ὑπὲρ ἡμῶν σαρκωθέντος, καὶ τῆς ἁγίας ἀχράντου καὶ ἀληθῶς θεογεννήτορος, λοιπὸν δὲ καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ, ἡ ὑμετέρα ἠγαπημένη ἁγιωσύνη σέβειν καὶ προσκυνεῖν συνέθετο· τὴν αὐτῆς ὀρθόδοξον προαίρεσιν, ἐὰν καθὼς ἀπήρξατο, παραμείνῃ, παντελῶς ἐπαινοῦμεν· καὶ ὡς ποιμαντικῇ μερίμνῃ φροντίζοντες συμβουλεύομεν, ἵνα τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, ὥσπερ ἅπαξ ὡμολόγησεν, ἀμετάθετον διατηρήσῃ κηρύττουσα καὶ διδάσκουσα. θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός. τίς οὖν τῆς ἀγαπήσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ πλησίον, τῆς ἐν Χριστῷ οὔσης, τὸ στήριγμα κρατῶν, τὸν αὐτὸν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου υἱὸν παρ᾽ ἑαυτῷ οὐκ ἔθετο θεμέλιον; ὁμολογούμενον γάρ ἐστιν, ὅτι ὅπου ὁ Χριστὸς θεμέλιός ἐστι, τῶν ἀγαθῶν ἔργων ἐξακολουθεῖ ἡ οἰκοδομή. αὐτὴ γοῦν δι᾽ ἑαυτῆς ἡ ἀλήθεια λέγει· ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας εἰς τὸ ποίμνιον, ἀλλ᾽ εἰσερχόμενος ἀλλαχόθεν, ἐκεῖνος κλέπτης ἐστὶ καὶ λῃστής. ὁ δὲ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας, ποιμήν ἐστι τῶν προβάτων· καθὼς ὁ αὐτὸς σωτὴρ ἔφη λέγων· ἐγώ εἰμι ἡ θύρα. ἐκεῖνος οὖν εἰς τὸ ποίμνιον εἰσέρχεται, ὁ διὰ τῆς θύρας εἰσερχόμενος· καὶ ὁ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας, διὰ Χριστοῦ εἰσέρχεται, ὅστις [a] ἐκ τοῦ αὐτοῦ δημιουργοῦ καὶ λυτρωτοῦ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους τὴν ἀλήθειαν συνιεὶς, διαφυλάξει καὶ τηρεῖ τὸν βαθμὸν τῆς ποιμαντικῆς ἀξίας, καὶ βαστάζει τὸ βάρος ἀνέχεται, οὐ πρὸς τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν τὴν παρερχομένην ἀποβλέπων, ἀλλ᾽ ὡς ἀναδεξάμενος τὸ ποίμνιον, ἐπιμελῶς ἀγρυπνεῖ, ἵνα μὴ τὰ πρόβατα τοῦ Θεοῦ ἢ ὑπὸ διεστραμμένων ἀνθρώπων καὶ σκολιὰ λαλούντων, ἢ ὑπὸ κακῶν πνευμάτων πειθόμενα παραφθαρῶσιν. ἀληθῶς δὲ καὶ ὁ μακάριος Ἰακὼβ, ὅστις διὰ γυναῖκας πολλὰ ἔτη δουλεύσας Λάβαν τῷ πενθερῷ αὐτοῦ φαίνεται λέγων· εἴκοσι ἔτη ἐγώ εἰμι μετὰ σοῦ. τὰ πρόβατα καὶ αἱ αἶγές σου οὐκ [b] ἠτεκνώθησαν, κριοὺς τῶν προβάτων σου οὐ κατέφαγον, θηριάλωτον οὐκ ἐνήνοχά σοι. ἐγὼ ἀπετίννυον ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ τὰ κλέμματα ἡμέρας, καὶ κλέμματα νυκτός. ἐγενόμην τῆς ἡμέρας συγκαιόμενος τῷ καύματι, καὶ τῷ παγετῷ τῆς νυκτὸς, καὶ ἀφίστατο ὁ ὕπνος ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου. ἐὰν οὕτως [c] ποιεῖ καὶ ἀγρυπνεῖ ὁ ποιμαίνων τὰ πρόβατα Λάβαν, πόσοις καμάτοις, πόσαις ἀγρυπνίαις ὀφείλει ὑποφέρειν ὁ ποιμαίνων τὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ; ἀλλ᾽ ἐν πᾶσι τούτοις αὐτὸς ὑμᾶς στηρίξῃ καὶ διδάξῃ, ὃς δι᾽ ἡμᾶς ἄνθρωπος ἐγένετο, καταξιώσας γενέσθαι ὃ ἐποίησεν· αὐτὸς τὴν ἀγάπην τοῦ ἁγίου αὐτοῦ πνεύματος καὶ τὸν πόθον ἐκχέῃ εἰς ὑμᾶς, καὶ ἐκ πάσης μερίμνης διατηρήσῃ, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας ὑμῶν ἀνοίξῃ· ἵνα διὰ τοῦ μόχθου καὶ τοῦ ἀγῶνος τῆς ὑμετέρας ἀγάπης, καὶ τοῦ δρόμου, τὴν ἡμετέραν μιμουμένης ἀποστολικὴν τῆς πάλαι ὀρθοδόξου πίστεως παράδοσιν, ἐν τοῖς μέρεσι τοῖς τῶν εὐσεβῶν βασιλέων ἡμῶν αἱ ἱεραὶ καὶ σεπταὶ εἰκόνες

[a] περὶ τῶ

[b] In mſ. ad marginem, ἄλ. ἠτεκνώσαν,

[c] In mſ. ad marginem, ἄλ. κάμνει

ANNO CHRISTI 787.

κατὰ τὴν ἀρχαίαν τάξιν σταθῶσιν, ὅπως ἐν τούτῳ τὸ ὑμέτερον σεπτὸν ἱερατεῖον ἀμετάθετον μένῃ. μετὰ γὰρ τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως ὑμῶν ἐγνώσθη ἡμῖν, ὅτι ἡ ὑμετέρα σεπτὴ ὁσιότης ἠξίωσε τοὺς εὐσεβεστάτους καὶ ὀρθοδοξοτάτους καὶ ζηλωτὰς, τοὺς γενομένους εἰς δόξαν Θεοῦ πιστοὺς βασιλεῖς ἡμῶν, τοὺς ὑπερμάχους τῆς ἀληθείας, περὶ τὸ γενέσθαι σύνοδον οἰκουμενικήν. καὶ συνέθεντο ἐνώπιον παντὸς τοῦ φιλοχρίστου αὐτῶν λαοῦ, τῇ ὑμετέρᾳ ἱκεσίᾳ εὐσεβῶς ἐπινεύσαντες, καὶ τὴν σύνοδον ὁρίσαντες ἐν τῇ βασιλίδι αὐτῶν πόλει γενέσθαι. ἡμεῖς δὲ σὺν μεγάλῳ πόθῳ, καθὼς ἐκφέρεται ἐν τῇ αὐτῶν θείᾳ κελεύσει, γνησίους καὶ δοκίμους καὶ φρονίμους ἱερεῖς περὶ τῆς στάσεως τῶν ἱερῶν εἰκόνων, ἵνα ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τάξει ἐν τοῖς μέρεσιν ἐκείνοις καταστῶσι, μετὰ μεγίστης χαρᾶς ἐπέμψαμεν. ἀλλ' ἡ ὑμετέρα ὁσιότης τοῖς αὐτοῖς εὐσεβεστάτοις καὶ τροπαιούχοις βασιλεῦσι προθύμως ἀναγγείλῃ, ἵνα ἐν πρώτοις ὁ ψευδοσύλλογος ἐκεῖνος, ὁ γενόμενος χωρὶς τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου ἀτάκτως ἢ ἀσυλλογίστως κατὰ ἐναντίας τῆς τῶν σεβασμίων πατέρων παραδόσεως κατὰ τῶν θείων εἰκόνων, ἀναθεματισθῇ παρόντων τῶν ἀποκρισιαρίων ἡμῶν· καὶ πᾶν ζιζάνιον ἐκριζωθῇ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας, ἢ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ λόγος πληρωθῇ· ὅτι πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. καὶ πάλιν· σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν· καὶ σοὶ δώσω τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. καὶ ὅσα ἂν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ ὅσα ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς. οὗ ὁ θρόνος εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην πρωτεῖον ἔχων λάμπει, καὶ κεφαλὴ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ ὑπάρχει. ὅθεν ὁ αὐτὸς μακάριος Πέτρος ὁ ἀπόστολος τῷ τοῦ κυρίου προστάγματι ποιμαίνων τὴν ἐκκλησίαν, οὐδὲν [a] παραλέλοιπεν, ἀλλ' ἐκράτησε πάντοτε καὶ κρατεῖ τὴν ἀρχήν. δι' οὗπερ ἐὰν προσκολληθῇ ἡ ὑμετέρα ὁσιότης τῷ ἡμετέρῳ ἀποστολικῷ θρόνῳ, ὅς ἐστι κεφαλὴ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸν αὐτῆς ἱερὸν καὶ ὀρθόδοξον τύπον ἀφθάρτως καὶ ἀμολύντως ἐκ βάθους καρδίας καὶ εἰλικρινοῦς διανοίας φυλάξαι ἐπιποθοῦσα, ὡς ἀληθῶς ὀρθόδοξος καὶ θεοσεβὴς τυγχάνουσα, ταύτην πρώτην θυσίαν τῷ παντοδυνάμῳ κυρίῳ προσοίσει· καὶ ὡς ἐκ προσώπου ἡμῶν, τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοστέπτων μεγάλων βασιλέων ἡμῶν ὑπερέχοντα ἴχνη παρακαλεῖ δυσωπεῖν, καὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ [b] καὶ τῆς φοβερᾶς κρίσεως αὐτοὺς κατα[illegible], ἵνα τὰς ἱερὰς εἰκόνας ἐν αὐτῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ, εἰς τὴν ἀρχαίαν στάσιν καταστῆσαι καὶ πῆξαι κελεύσωσι· φυλάττοντες τὴν παράδοσιν ταύτης τῆς ἱερᾶς καὶ ἁγιωτάτης ἡμῶν Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας· ἀποδιώκουσι δὲ βδελυσσόμενοι τὴν τῶν πονηρῶν καὶ αἱρετικῶν πλάνην διὰ τοῦ ὑμετέρου ἀγῶνος καὶ πιστοτάτου μόχθου. εἰ δὲ τὰς ἱερὰς καὶ σεπτὰς εἰκόνας ἐν τοῖς μέρεσι τοῖς αὐτόθι οὐ καταστήσωσι, τὴν ὑμετέραν χειροτονίαν κατὰ πάντα τρόπον οὐ τολμῶμεν δέξασθαι· καὶ μάλιστα ἐὰν ὑπακολουθήσῃς τοῖς ἀπειθοῦσι τῇ ἀληθείᾳ. τούτου ἕνεκεν μετὰ ἀκροτάτου μόχθου καὶ πόθου τῆς πίστεως καὶ ἀγῶνος ἐν τούτοις πᾶσιν ἀδιστάκτως τὴν ὑμετέραν σεβασμιωτάτην ἁγιωσύνην ἁρμόζει τὰς ἱερὰς καὶ σεπτὰς εἰκόνας τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς ἁγίας αὐτοῦ γεννητρίας καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καὶ πάντων τῶν ἁγίων προφητῶν τε καὶ μαρτύρων, ἅμα ὁμολογητῶν, ἐν τοῖς μέρεσι τοῖς αὐτόθι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τάξει ἀναστῆσαι, ὅπως ἐν ὁμονοίᾳ ἀξίως τὴν προφητικὴν ἀναμελῳδήσωμεν ᾠδὴν, λέγοντες· κύριε σῶσον τοὺς εὐσεβεστάτους βασιλεῖς ἡμῶν, καὶ ἐπάκουσον ἡμῶν ἐν ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἐπικαλεσώμεθά σε· ὅτι ἠγάπησαν τὴν εὐπρέπειαν τοῦ οἴκου σου, καὶ τόπον σκηνώματος δόξης σου. τοὺς δὲ ἀποσταλέντας παρ' ἡμῶν Πέτρον τὸν ἠγαπημένον ἡμῶν πρωτοπρεσβύτερον τῆς ἁγίας Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας, καὶ Πέτρον τὸν ἀββᾶν, πρεσβύτερον καὶ ἡγούμενον, πρὸς τὰ ἴχνη τῶν γαληνοτάτων καὶ εὐσεβῶν βασιλέων, δυσωποῦμεν, ἵνα διὰ τὸν πόθον τοῦ ἁγίου Πέτρου τοῦ κορυφαίου

[a] In mss. ad marginem, ἀλ. ὑπερλέλοιπεν.

[b] Lege, κυρίου, ex Latino.

ACTIO II.

A secundum antiquum ordinem sistant; quatenus vestrum per hoc stabile permaneat sacerdotium. Porro post confessionem fidei vestræ notum factum est nobis, quod vestra venerabilis sanctitas postulaverit ab orthodoxis ac zelatoribus & propugnatoribus veritatis, piissimis videlicet Imperatoribus nostris, qui ad gloriam Dei facti sunt, quo fieret universalis synodus; & repromiserint coram omni Christiano populo suo supplicationi vestræ pie annuentes, synodumque in regia urbe fieri definientes. Nos autem, quemadmodum & in ipsorum diva continebatur jussione, dilectos nobis & approbatos atque prudentes sacerdotes pro statu sacrarum imaginum, ut prisco illis in partibus ordine constituantur, cum magno desiderio B & maximo gaudio destinavimus. Sed vestra sanctitas eisdem piissimis Imperatoribus & triumphatoribus alacriter suggerat, ut in primis pseudosyllogus ille, qui sine Apostolica sede inordinate & [a] insyllogistice factus est adversus venerabilium patrum traditionem contra divinas imagines, anathematizetur præsentibus apocrisariis nostris; & omne zizanium eradicetur ab ecclesia: & Domini nostri Jesu Christi sermo compleatur: Quia *portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Et rursus: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam; & tibi dabo claves regni cælorum. Et quæcumque ligaveris super terram, erunt ligata & in cælis; & quæcumque solveris super terram, erunt soluta & in cælis.* Cujus C sedes in omnem terrarum orbem primatum tenens refulget, & caput omnium ecclesiarum Dei consistit. Unde idem beatus Petrus Apostolus Domini præcepto pascens ecclesiam, nihil dissolutum dimisit, sed tenuit semper & retinet principatum. Cui si adhærere cupit vestra sanctitas; & nostræ Apostolicæ sedis, quæ est caput omnium ecclesiarum Dei, sacram & orthodoxam formam incorrupte ac incontaminate ex profundo cordis & sinceritate mentis custodire studet, ut revera orthodoxa & Dei cultrix consistens; hoc primum omnipotenti Deo offerat sacrificium: ut ex persona nostra prædictorum piissimorum & a Deo coronatorum magnorum Imperatorum nostrorum sublimia vestigia obsecret, & ut in conspe- D ctu Dei per terribile illos adjuret judicium; ut sacras imagines in ipsa Deoconservanda & regia urbe, & in omni loco, in antiquum statum restituere & stabilire jubeant: conservantes traditionem hujus sacræ ac sanctissimæ nostræ Romanæ ecclesiæ, & persequentes ac abominantes malignorum & hæreticorum errorem per certamen vestrum & fidelem solicitudinem. Si autem sacras ac venerabiles imagines illis in partibus non restituerint, consecrationem vestram recipere non audemus; & maxime si sectatus fueris eos qui non credunt veritati. Quapropter cum summo labore ac amore fidei, atque agone, in his omnibus indubitanter vestram venerabilissimam sanctitatem convenit sacras imagines Domini & Salvatoris E nostri Jesu Christi, & sanctæ ipsius genitricis semperque virginis Mariæ, seu sanctorum Apostolorum & omnium sanctorum prophetarum atque martyrum, simul & confessorum, illis in partibus in antiquo erigere statu; quatenus uno consensu digne propheticum canamus canticum, dicentes: Domine salvos fac piissimos reges *& exaudi nos in die qua invocaverimus te:* Quia dilexerunt *decorem domus tuæ, & locum tabernaculi gloriæ tuæ.* Dilectos autem nostros, Petrum scilicet archipresbyterum sanctæ Romanæ ecclesiæ, & Petrum monachum & presbyterum atque abbatem, qui missi sunt a nobis ad vestigia tranquillissimorum & piorum Imperatorum, rogamus propter amorem sancti Petri Apostolorum

[a] al. asyllogistice.

Math. 16.

Psal. 19.

Psal. 25.

principis, & propter nos, omni benigna susceptione ac humanitate dignos apud vos judicandos pariter & habendos; quatenus & in hoc magnas referre gratias valeamus. Deus omnipotens dilectionem vestram, si stabiliter permanserit, conservare annuat; & fructum qui tibi creditus est, super mensuram abundantiæ faciat abundare, atque in sempiterna transire gaudia jubeat. Deus te incolumem servet, dilectissime frater.

Petrus & Petrus reverentissimi presbyteri ac vicarii sanctissimi Papæ senioris Romæ Hadriani dixerunt: Dicat nobis sanctissimus patriarcha Tarasius regiæ civitatis, si consentiat litteris sanctissimi Papæ senioris Romæ Hadriani, an non.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Sacratissimus Paulus Apostolus, qui illustratus est lumine Christi, & genuit nos per evangelium, cum Romanis scriberet, approbans studium sinceræ fidei eorum, quam in Christum verum Deum habebant, sic ait: *Fides vestra annuntiatur in universo mundo.* Hoc testimonium sequi necessarium est: & inconsulte agit qui huic conatur resistere. Unde Hadrianus præsul senioris Romæ, cum esset particeps eorum qui prædicto testimonio muniri meruerunt, scripsit expresse ac veraciter piis Imperatoribus nostris, atque ad humilitatem nostram, affirmans bene ac optime se habere antiquam traditionem ecclesiæ catholicæ. Nam & ipsi nos scrutando scripturas, & syllogistice approbando, rimati sumus: sic quod confessi sumus, confitemur & confitebimur, consonamus & confirmamus, atque permanebimus in significatione litterarum quæ lectæ sunt; imaginales descriptiones suscipientes secundum antiquam patrum nostrorum traditionem; & has affectuoso amore adoramus, tamquam ad nomen Christi Dei, & intemeratæ Dominæ sanctæ Dei genitricis, sanctorumque angelorum, ac omnium sanctorum factas: manifestissime in unum solum Deum verum [a] servitutem & fidem nostram ponentes.

Rom. 1.

[a] In Græco, latriam.

Sancta synodus dixit: Tota sacratissima synodus ita credit, ita sapit, ita dogmatizat.

Petrus & Petrus Deo amabiles presbyteri & legati apostolicæ cathedræ dixerunt: Dicat nobis sancta synodus, si admittit litteras sanctissimi Papæ senioris Romæ, an non.

Sancta synodus dixit: Sequimur, & suscipimus, & admittimus.

Joannes Deo amabilis presbyter & legatus orientalis diœceseos dixit:

Opportunum est etiam in præsenti cum psalmista canere: *Misericordia & veritas obviaverunt sibi, justitia & pax complexa sunt se.* Misericordia & veritas scimus quia Dominus noster Jesus Christus est: participatione autem ejus etiam sanctissimi patriarchæ & orbis terræ pastores & dicuntur & sunt. Etenim misericordia & veritas obviaverunt sibi: Hadrianus scilicet sanctissimus Papa senioris Romæ, & Tarasius sanctissimus patriarcha regnantis [b] Constantinopoleos. Qui unum sentientes & confitentes, justitiam & pacem complexi sunt. [c] Pheronyma enim Irene, & decreto Dei regnans & imperans, divinitus mota, & decorem ecclesiæ desiderans atque volens, litteris usa, justitiam pheronymam, sanctissimam videlicet ecclesiam Romanam amplexa est, & movit in medium transire, & præsens sanctum lætificare collegium; sed & orthodoxam patefacere fidem. Et nunc gaudium magnum factum est in lectione sacratarum litterarum sanctissimi Papæ Hadriani, tam ad divinitus conservandos & tranquillissimos Imperatores nostros, quam ad sanctissimum & ter beatum patriarcham Tarasium destinatarum; & magnas in hoc

Psal. 84.

[b] Ex Græco, Constantinopoleos, unum sentientes & confitentes. Justitia & pax osculatæ sunt.

[c] Pheronyma, &c. Hoc est, nomen habens rei veritati consonum et respondens.

τῶν ἀποστόλων, καὶ δι' ἡμᾶς, ἐν πάσῃ ἀσπλάγχνῳ καὶ εὐμενείᾳ ἀνθρωπίνῃ ἀξίους ἔχειν καταξιώσητε, ὅπως καὶ ἐν τούτῳ μεγάλας ἰσχύσωμεν εὐχαριστίας προσάγειν. ὁ παντοδύναμος Θεὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, ἐὰν σταθερῶς διαμείνῃ, ἐπιδώσοι, καὶ συνέλθοι ὑμῖν, καὶ διαφυλάξοι, καὶ τὸν ἐγκαταπιστευθέντα σοι καρπὸν ὑπὲρ μέτρον πλεονασμοῦ πλεονάσοι, καὶ εἰς τὴν αἰωνίαν χαρὰν μετοικισθῆναι κελεύσοι. ὁ Θεὸς ὑγιᾶ σε διαφυλάξοι, ἠγαπημένε ἀδελφέ.

Πέτρος καὶ Πέτρος οἱ εὐλαβέστατοι πρεσβύτεροι καὶ ἐπιτηρηταὶ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης εἶπον· εἰπάτω ἡμῖν ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης Ταράσιος τῆς βασιλευούσης πόλεως, εἰ στοιχεῖ γράμμασι τοῦ ἁγιωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, ἢ οὔ.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ὁ περιαστραφθεὶς τῷ φωτὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ γεννήσας ἡμᾶς διὰ τοῦ εὐαγγελίου, Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος, Ῥωμαίοις γράφων, ἀποδεχόμενος τὴν σπουδὴν τῆς πρὸς Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἡμῶν εἰλικρινοῦς αὐτῶν πίστεως, οὕτως ἔφη· ἡ πίστις ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ. ταύτῃ τῇ μαρτυρίᾳ ἕπεσθαι ἀναγκαῖόν ἐστι, καὶ ἀβουλοι ἡγεῖσθαι τὸ ἀντιπίπτεσθαι. ὅθεν Ἀδριανὸς τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης πρόεδρος, τῶν μαρτυρηθέντων ὑπάρχων μέτοχος, γεγράφηκε τρανῶς καὶ ἀληθῶς τοῖς εὐσεβέσιν ἡμῶν βασιλεῦσι, καὶ πρὸς τὴν ἡμετέραν μετριότητα, βεβαιούμενος εὖ γε καὶ καλῶς ἔχειν τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. καὶ αὐτοὶ δὲ ἡμεῖς γραφικῶς καὶ ἐρευνητικῶς, καὶ συλλογιστικῶς, καὶ ἀποδεικτικῶς ἐξετάσαντες, καὶ ταῖς πατρικαῖς διδασκαλίαις μαθητευθέντες, οὕτω καὶ ὡμολογήσαμεν καὶ ὁμολογοῦμεν καὶ ὁμολογήσομεν, καὶ συνᾴδομεν καὶ ἐμμένομεν, καὶ βεβαιούμεθα τῇ τῶν ἀναγνωσθέντων γραμμάτων ἐμφάσει, τὰς εἰκονικὰς ἀναζωγραφήσεις ἀποδεχόμενοι κατὰ τὴν ἀρχαίαν τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν παράδοσιν· καὶ ταύτας σχετικῷ πόθῳ προσκυνοῦμεν, ὡς εἰς ὄνομα Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν τῆς ἁγίας θεοτόκου, τῶν τε ἁγίων ἀγγέλων καὶ πάντων τῶν ἁγίων γεγονυίας· πρόδηλον, εἰς ἕνα μόνον Θεὸν ἀληθινὸν τὴν λατρείαν καὶ τὴν πίστιν ἡμῶν ἀνατιθέμενοι.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· πᾶσα ἡ ἱερὰ σύνοδος οὕτως δογματίζει.

Πέτρος καὶ Πέτρος οἱ θεοφιλέστατοι πρεσβύτεροι καὶ πρεσβευταὶ τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας εἶπον· λεγέτω ἡμῖν ἡ ἁγία σύνοδος, εἰ παραδέχεται τὰ γράμματα τοῦ ἁγιωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἑπόμεθα, καὶ δεχόμεθα, καὶ προσιέμεθα.

Ἰωάννης ὁ θεοφιλέστατος πρεσβύτερος καὶ πρεσβευτὴς τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως εἶπεν.

Εὔκαιρόν ἐστι καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος ψαλμικῶς μελῳδῆσαι· ἔλεος καὶ ἀλήθεια συνήντησαν, δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη κατεφίλησαν. ἔλεος καὶ ἀλήθεια οἴδαμεν ὅτι ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός ἐστι· ἐν μετοχῇ δὲ καὶ οἱ ἁγιώτατοι πατριάρχαι καὶ τῆς οἰκουμένης ὑπάρχουσι καὶ λέγονται. καὶ γὰρ ἔλεος καὶ ἀλήθεια συνηντήκασιν, Ἀδριανὸς ὁ ἁγιώτατος πάπας τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, καὶ Ταράσιος, ὁ μακαριώτατος πατριάρχης τῆς βασιλευούσης Κωνσταντινουπόλεως, τὸ ἓν φρονοῦντες καὶ ὁμολογοῦντες. δικαιοσύνην καὶ εἰρήνην κατεφίλησαν. ἡ γὰρ φερώνυμος Εἰρήνη, καὶ ψήφῳ Θεοῦ βασιλεύουσα καὶ κρατοῦσα, θεόθεν κινουμένη καὶ τὴν εὐπρέπειαν τῆς ἐκκλησίας ποθοῦσα καὶ θέλουσα, γράμμασι χρησαμένη, τὴν δικαιοσύνην τὴν φερώνυμον, τὴν ἁγιωτάτην ἐκκλησίαν Ῥώμης κατεφίλησε, καὶ κεκίνηκεν εἰς μέσον παρελθεῖν, καὶ τὴν παροῦσαν ἁγίαν ὁμήγυριν εὐφρᾶναι, καὶ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν φανερῶσαι. καὶ νῦν χαρὰ μεγάλη γέγονεν ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῶν ἱερῶν γραμμάτων τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ἀδριανοῦ πρός τε τοὺς θεοφυλάκτους καὶ γαληνοτάτους ἡμῶν βασιλεῖς, καὶ πρὸς τὸν ἁγιώτατον καὶ τρισμακάριστον πατριάρχην Ταράσιον· καὶ ὁμολογοῦμεν

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO II.

χάριν μεγάλην τῷ Θεῷ ἐν τούτῳ, ὅτι τοιαύτης ἠξιώθημεν χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης. καὶ εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ ἀναστήσας ἡμῖν βασιλείαν τοιαύτην, μεριμνῶσαν καὶ διεγείρουσαν τοὺς λαοὺς πάντας πρὸς μίαν σύμπνοιαν καὶ ὁμοψυχίαν, καὶ πρὸς φυλακὴν τῶν θείων κανόνων καὶ παραδόσεων τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας. ἀλλὰ Χριστὸς ὁ Θεὸς διὰ τῆς τεκούσης αὐτὸν παναγίας Θεοτόκου, καὶ πάντων τῶν ἁγίων καὶ ὑμῶν τῶν ἱερέων αὐτοῦ τῶν ἓν φρονούντων, καὶ δόλον ἐν ταῖς καρδίαις μὴ ἐχόντων, ἀλλὰ σπουδαζόντων τὰ γεγραμμένα πληρῶσαι, τὰς ἐπαγγελίας ὑμῶν ἀληθεῖς ἀποδείξαι, καὶ πολυχρονίους φυλάξαι τοὺς δεσπότας ἡμῶν τοὺς ἀγαθούς, καὶ δοξάσαι αὐτούς, καὶ ὑψῶσαι τὸ κέρας αὐτῶν, καὶ ὑποτάξαι τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ ἀξιώσαι αὐτοὺς καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι μετὰ τῶν ἁγίων βασιλέων καταριθμηθῆναι, καὶ φυλάξαι τὴν ἱερὰν ταύτην σύνοδον τὸ ἓν φρονοῦσαν.

Ἀγάπιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Καισαρείας Καππαδοκίας εἶπε· γέγραπται ἐν ταῖς παρ' ἡμῖν θείαις γραφαῖς, ὅτι διεχώρισεν ὁ Θεὸς ἀνὰ μέσον τοῦ φωτὸς καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σκότους. ἰδοὺ γὰρ ἀποπαυσάσης τῆς σκοτεινῆς τῶν κακοδόξων ἀνδρῶν αἱρέσεως, τὸ φῶς πᾶσι τῆς ὀρθοδοξίας κατηύγασεν. ᾧ κἀγὼ ἑπόμενος, ἀποδέχομαί τε καὶ ἀσπάζομαι τὰς ἱερὰς καὶ σεπτὰς εἰκόνας, καὶ τοὺς μὴ οὕτω φρονοῦντας τῷ ἀναθέματι παραπέμπω.

Ἰωάννης ἐπίσκοπος Ἐφέσου εἶπε· καθὼς τὰ τίμια γράμματα τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ῥώμης περιέχουσιν, οὕτως πιστεύω, καὶ οὕτως ὁμολογῶ χάριτι Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν.

Κωνσταντῖνος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Κωνσταντίας τῆς Κύπρου εἶπε· κατὰ πάντα τρόπον τῇ ἀναγνωσθείσῃ ἀναφορᾷ τῇ σταλείσῃ πρὸς τοὺς δεσπότας ἡμῶν τοὺς ἀγαθοὺς παρὰ Ἀδριανοῦ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ῥώμης, καὶ τῇ πρὸς τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην ἐπιστολῇ συντίθεμαι, καὶ οὕτως ὁμολογῶ, καὶ μετὰ ταύτης τῆς πίστεως ἀπελεύσομαι ἐπὶ τὸ βῆμα Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν.

Βασίλειος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας εἶπε· καθὼς περιέχουσι τὰ γράμματα τοῦ ἁγιωτάτου Ἀδριανοῦ πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, καὶ τὸ φρόνημα τοῦ ἁγιωτάτου πατρὸς ἡμῶν καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, οὕτως φρονῶ, καὶ οὕτως κρατῶ, καὶ οὕτως διδάξω, καὶ μετὰ τούτου μου τοῦ φρονήματος καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἀπελεύσομαι.

Νικόλαος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Κυζίκου εἶπε· κατὰ τὰ γράμματα τοῦ ἁγιωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀδριανοῦ, καὶ τὴν ἔκθεσιν τῆς ὁμολογίας τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν πατριάρχου Ταρασίου, οὕτως φρονῶ καὶ φρονήσω, καὶ εἰς τὸν ἐκεῖ κόσμον ἀπενεχθήσομαι μετὰ ταύτης μου ὁμολογίας.

Εὐθύμιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Σάρδης εἶπε· κἀγὼ τοῖς προαναγνωσθεῖσι γράμμασι τοῦ μακαριωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, καὶ τῇ ἐκθέσει τοῦ ἁγιωτάτου πατρὸς ἡμῶν Ταρασίου εἰλικρινῶς καὶ ἀδιστάκτως ἑπόμενος συντίθεμαι, καὶ καθομολογῶ οὕτως φρονεῖν περί τε τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ περὶ τῶν ἱερῶν εἰκόνων· οὐχ ὥς τι νέον δόγμα παραδεξάμενος, ἢ καινὸν ἐφεύρημα, ἀλλ' ὡς ἀκριβῶς ἐπιστάμενος τὴν περὶ αὐτῶν παράδοσιν ἔκ τε τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ θείων διδασκάλων τῶν ταύτας καταλελοιπότων ἐν τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ ὑπάρχουσαν. διὸ ὁλοψύχως ἀποδέχομαι τὰς τοιαύτας σεπτὰς εἰκόνας μετὰ τῆς προσηκούσης τιμῆς καὶ ἀσπαστικῆς προσκυνήσεως. τοὺς δὲ ἑτέρως ἢ ἐναντίως φρονοῦντας ἢ δογματίζοντας κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων, ἀλλοτρίους τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἡγούμενος, ἀποκηρύττω, καὶ αἱρετικοὺς καταγγέλλω.

Πέτρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Νικομηδείας εἶπε· κατὰ τὰ ἀναγνωσθέντα γράμματα τοῦ ἁγιωτάτου πάπα πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀδριανοῦ, * οὕτως ὁμολογῶ, καὶ κρατῶ τῶν τιμίων καὶ ἱερῶν εἰκόνων, μὴ μετατιθέμενος· προσκυνῶ δὲ καὶ τιμῶ αὐτὰς ὡς μέλλων ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως διδόναι λόγον τῷ κριτῇ καὶ Θεῷ ἡμῶν.

* In Latino additur, καὶ κατὰ τὴν πίστιν τοῦ ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ταρασίου.

Ἠλίας ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Κρήτης εἶπε· κατὰ τὰ π-

agimus Deo gratias, quia tanto meruimus gaudio perfrui & lætitia. Et benedictus Deus, qui suscitavit nobis tale imperium, quod solicitum sit semper, & excitet populos ad unum conspiramentum & unanimitatem atque custodiam divinorum canonum, seu traditionum sanctissimæ ecclesiæ. Sed Christus Deus per gignentem se sanctissimam Dei genitricem, & omnes sanctos suos, & vos sacerdotes suos, qui unum sapitis, & dolum in cordibus non habetis vestris, sed festinatis quæ scripta sunt adimplere, repromissiones vestras veraces ostendat: & longævos conservet bonos dominos nostros, & glorificet eos, & exaltet cornu eorum, & subjiciat inimicos eorum sub pedibus ipsorum, & dignos eos faciat etiam in futuro sæculo cum sanctis regibus connumerari, conservetque hanc sanctissimam synodum.

Agapius sanctissimus episcopus Cæsariæ Cappadociæ dixit: Scriptum est in divinis scripturis nostris, quia separavit Deus inter lucem & inter tenebras. Ecce enim cessante tenebrosa male opinantium hæresi, lumen cunctis orthodoxiæ refulsit. Quod lumen & ego sequens, suscipio & saluto sacras ac venerabiles iconas, & eos qui ita non sentiunt, anathemati submitto.

Joannes sanctissimus episcopus Ephesi dixit: Sicut honorabiles litteræ sanctissimi Papæ Romani continent, ita credo, & ita confiteor, gratia Christi veri Dei nostri.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ Cypri dixit: Modis omnibus lectæ suggestioni, quæ ad dominos nostros bonos ab Hadriano sanctissimo Papa Romano missa est; nec non & epistolæ quæ ad sanctissimum patriarcham directa est, consentio, & ita confiteor, atque cum hac fide proficiscar ad tribunal Christi veri Dei nostri.

Basilius sanctissimus episcopus Ancyræ dixit: Quemadmodum continent litteræ sanctissimi Hadriani Papæ senioris Romæ, & sensus sanctissimi patris nostri ac universalis patriarchæ, sic sapio, sic teneo, & ita docebo, & cum hoc sensu meo etiam in futurum sæculum proficiscar.

Nicolaus sanctissimus episcopus Cyzici dixit: Secundum litteras sanctissimi Papæ senioris Romæ Hadriani, & expositionem confessionis sanctissimi patriarchæ nostri Tarasii, sapio & sapiam, & in illum mundum adducar cum hac confessione mea.

Euthymius sanctissimus episcopus Sardis dixit: Et ego prælectas litteras sanctissimi Papæ senioris Romæ sincere ac indubitanter sequens, polliceor & confiteor ita me sapere tam de orthodoxa fide, quam de sanctissimis iconis; non quasi quiddam novum dogma admittens, sed tamquam certissime sciens de illis traditionem sanctorum Apostolorum & sacratissimorum magistrorum quæ has reliquerunt, in sancta Dei ecclesia constitutam. Propter quod tota anima recipio hujusmodi venerabiles iconas cum convenienti honore ac salutatoria adoratione. Eos autem qui aliter vel adverse sapiunt aut dogmatizant contra sanctas iconas, alienos a catholica ecclesia æstimans, abjicio, & hæreticos denuntio.

Petrus sanctissimus episcopus Nicomediæ dixit: Secundum lectas litteras sanctissimi Papæ senioris Romæ Hadriani, & secundum fidem sanctissimi & universalis patriarchæ Tarasii, venerabiles iconas suscipio, & adoro, & docebo, tamquam redditurus in die judicii rationem judici & Deo nostro.

Elias sanctissimus episcopus Cretæ dixit: Secun-

ACTIO II.

ANNO CHRISTI 787.

dum honorabiles litteras sanctissimi Papæ senioris A Romæ Hadriani, sic confiteor & teneo pretiosas & sacras iconas, numquam aliquando commutandus, nec modo eas tantum adorans. Eos autem qui non ita confitentur, anathematizo.

Stauracius sanctissimus episcopus Chalcedonis dixit: Secundum epistolam Hadriani sanctissimi Papæ senioris Romæ, quæ ad sanctissimum patriarcham nostrum Tarasium missa est, sic & ego recipio, saluto & amplector sacras iconas, cum sint tamquam arrha salutis meæ. Eos autem qui ita non sapiunt, anathematizo.

Nicephorus episcopus Dyrrachii dixit: Secundum relationem quæ missa est ab Hadriano sanctissimo Papa senioris Romæ ad pios Imperatores nostros, B & ad sanctissimum & universalem Patriarcham Tarasium, quin & secundum ejus sanctissimi Tarasii archiepiscopi doctrinam, fidem & confessionem, sapio & teneo; & cum hac confessione mea brevis vitæ meæ tempus finiam, & terribili tribunali Christi assistam.

Epiphanius diaconus ecclesiæ Catanensis, locum tenens archiepiscopi Sardiniæ, dixit: Nitidissimum orthodoxiæ terminum & sanctorum Apostolorum relatio quæ missa est ad pios & Christo dilectos Imperatores a beatissimo Papa senioris Romæ Hadriano, per lectionem exhibuit: sed & epistola ejus, quæ destinata est ad Tarasium sanctissimum & universalem Patriarcham. Unde & ego per omnia his con- C sentiens, & recti sensus incessu sequens, honoro & adoro, & recipio ab olim in ecclesia traditas venerabiles & sacras iconas; & eum qui in his non convenit, ut hæretici conciliabuli participem averto, & anathematismis transmitto.

Leo presbyter sanctissimæ ecclesiæ Constantinopoleos, & locum tenens metropoleos Sidæ, dixit: Secundum lectas synodicas epistolas sanctissimi Papæ senioris Romæ, & doctrinam sanctissimi Patriarchæ Tarasii, suscipio venerabiles imagines secundum antiquam consuetudinem; & eos qui sic se non habent, anathematizo.

Nicolaus hegumenus Apri, & locum tenens Tyanensium metropoleos, dixit: Secundum synodicas D epistolas Hadriani beatissimi Papæ, quæ lectæ sunt, suscipio venerabiles iconas secundum antiquam traditionem: & qui se ita non habent, anathematizo.

Constantinus sanctissimus episcopus Gangrensium dixit: Secundum relationes quæ lectæ sunt beatissimi Papæ senioris Romæ Hadriani, suscipio venerabiles iconas juxta priscam traditionem. Eos vero qui sic non sapiunt, anathemati submitto.

Niceta sanctissimus episcopus Claudiopoleos dixit: Secundum lectas synodas epistolas beatissimi Papæ senioris Romanæ Hadriani suscipio venerabiles iconas secundum antiquam consuetudinem; & qui sic non sapiunt, anathemati submitto.

E Theodorus sanctissimus episcopus Myrensium Lyciæ dixit: Secundum synodicas epistolas quæ lectæ sunt beatissimi Papæ Romæ Hadriani, credo & profiteor, atque adoro & amplector sanctas & venerabiles iconas; & qui ita non sapiunt, anathematizo & declino.

Theophylactus diaconus & exarchus, locum tenens metropoleos Cariæ, dixit: Secundum lectas synodicas epistolas beatissimi Papæ senioris Romæ Hadriani profiteor; & qui ita non sapiunt, anathemati submitto.

Michaël sanctissimus episcopus Synadensium di-

A μια γράμματα τοῦ ἁγιωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀδριανοῦ οὕτως ὁμολογῶ, καὶ κρατῶ τὰς τιμίας καὶ ἱερὰς εἰκόνας, μὴ μεταπεσθεὶς ποτε· οὐδὲ γὰρ ἄρτιως μόνον προσκυνῶ αὐτάς. Τοὺς δὲ μὴ οὕτως ὁμολογοῦντας ἀναθεματίζω.

Σταυράκιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Χαλκηδόνος εἶπε· κατὰ τὴν ἐπιστολὴν Ἀδριανοῦ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, τὴν πρὸς τὸν ἁγιώτατον ἡμῶν πατριάρχην Ταράσιον ἀποσταλεῖσαν, οὕτως κἀγὼ δέχομαι, καὶ ἀσπάζομαι καὶ περιπτύσσομαι τὰς ἱερὰς εἰκόνας, ὡς ἀῤῥαβῶνα τῆς σωτηρίας μου οὔσας· τοὺς δὲ μὴ οὕτως φρονοῦντας ἀναθεματίζω.

Νικηφόρος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος τοῦ Δυῤῥαχίου εἶπε· κατὰ τὴν σταλεῖσαν ἀναφορὰν παρὰ Ἀδριανοῦ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς βασιλεῖς B ἡμῶν, καὶ τὴν πρὸς τὸν ἁγιώτατον καὶ οἰκουμενικὸν πατριάρχην Ταράσιον, καὶ αὐτοῦ τοῦ ἁγιωτάτου Ταρασίου ἀρχιεπισκόπου διδασκαλίαν καὶ πίστιν καὶ ὁμολογίαν, φρονῶ καὶ κρατῶ καὶ διδάσκω· καὶ μετὰ ταύτης μου τῆς ὁμολογίας τὸν βραχὺν χρόνον τῆς ζωῆς μου πληρῶ, καὶ τῷ φοβερῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ παραστήσομαι.

Ἐπιφάνιος διάκονος τῆς ἐκκλησίας Κατάνης, τὸν τόπον ἐπέχων Θωμᾶ ἀρχιεπισκόπου Σαρδινίας, εἶπε· Λαμπρότατον τῆς ὀρθοδοξίας τὸν ὅρον, καὶ τὴν τῶν ἁγίων ἀποστόλων παράδοσιν, ἡ πεμφθεῖσα ἀναφορὰ πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς καὶ φιλοχρίστους ἡμῶν βασιλεῖς παρὰ τοῦ μακαριωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀδριανοῦ παρέστησε διὰ τῆς ἀναγνώσεως· καὶ μὲν τοι καὶ ἡ ἀποσταλεῖσα αὐτοῦ ἐπιστολὴ πρὸς Ταράσιον τὸν ἁγιώτατον καὶ C οἰκουμενικὸν πατριάρχην. ὅθεν κἀγὼ κατὰ πάντα τούτοις ὁμογνωμονῶν, ἰσοφρόνως τιμῶ καὶ προσκυνῶ καὶ ἀποδέχομαι τὰς ἀνέκαθεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ παραδοθείσας σεπτὰς καὶ ἱερὰς εἰκόνας· καὶ τὸν τούτοις μὴ συνιόντα ὡς αἱρετικῆς συμμορίας μέτοχον ἀποστρέφομαι, καὶ τοῖς ἀναθεματισμοῖς ἀποπέμπομαι.

Λέων πρεσβύτερος τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τῆς μητροπόλεως Σίδης, εἶπε· κατὰ τὰς ἀναγνωσθείσας συνοδικὰς ἐπιστολὰς τοῦ μακαριωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Ταρασίου, ἀποδέχομαι τὰς σεπτὰς εἰκόνας κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν· καὶ τοὺς μὴ οὕτως ἔχοντας ἀναθεματίζω.

Νικόλαος ἡγούμενος τοῦ Ἄπρου, καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τῆς D Τυανέων μητροπόλεως, εἶπε· κατὰ τὰς ἀναγνωσθείσας συνοδικὰς ἐπιστολὰς τοῦ μακαριωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀδριανοῦ ἀποδέχομαι τὰς σεπτὰς εἰκόνας κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν· καὶ τοὺς μὴ οὕτως ἔχοντας ἀναθεματίζω.

Κωνσταντῖνος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Γαγγρῶν εἶπε· κατὰ τὰς ἀναγνωσθείσας ἀναφορὰς τοῦ μακαριωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀδριανοῦ ἀποδέχομαι τὰς σεπτὰς εἰκόνας κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν· καὶ τοὺς μὴ οὕτως φρονοῦντας τῷ ἀναθέματι περιτίθημι.

Νικήτας ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κλαυδιουπόλεως εἶπε· κατὰ τὰς ἀναγνωσθείσας συνοδικὰς ἐπιστολὰς τοῦ μακαριωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀδριανοῦ ἀποδέχομαι τὰς σεπτὰς εἰκόνας κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν· καὶ τοὺς μὴ οὕτως E φρονοῦντας τῷ ἀναθέματι περιτίθημι.

Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Μύρων τῆς Λυκίας εἶπε· κατὰ τὰς ἀναγνωσθείσας συνοδικὰς ἐπιστολὰς τοῦ μακαριωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀδριανοῦ οὕτως πιστεύω, καὶ οὕτως ὁμολογῶ, καὶ ἀσπάζομαι τὰς ἁγίας καὶ σεπτὰς εἰκόνας· καὶ τοὺς μὴ οὕτως φρονοῦντας ἀναθεματίζω καὶ ἀποστρέφομαι.

Θεοφύλακτος διάκονος καὶ ἔξαρχος, τὸν τόπον ἐπέχων τῆς μητροπόλεως Καρίας, εἶπε· τὰς ἀναγνωσθείσας συνοδικὰς ἐπιστολὰς τοῦ μακαριωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀδριανοῦ οὕτως ὁμολογῶ· καὶ τοὺς μὴ οὕτω φρονοῦντας ἀναθέματι καθυποβάλλω.

Μιχαὴλ ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Συνάδων εἶπε· κατὰ

Anno Christi 787

τὰς ἀναπεμφθείσας συνοδικὰς ἐπιστολὰς τοῦ μακαριωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀδριανοῦ οὕτως ὁμολογῶ, καὶ ἀποδέχομαι κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν τὰς ἱερὰς καὶ σεπτὰς εἰκόνας· καὶ τοὺς μὴ οὕτως φρονοῦντας ἀναθέματι καθυποβάλλω.

Εὐστάθιος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Λαοδικείας εἶπε· κατὰ τὰς ἀναγνωσθείσας συνοδικὰς ἐπιστολὰς τοῦ μακαριωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀδριανοῦ οὕτως ὁμολογῶ, καὶ ἀποδέχομαι τὰς τιμίας καὶ ἱερὰς εἰκόνας κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν· καὶ τοὺς μὴ οὕτως φρονοῦντας ἀναθέματι ὑποβάλλω.

Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Πέργης εἶπε· κατὰ τὰς ἀναγνωσθείσας συνοδικὰς ἐπιστολὰς τοῦ μακαριωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀδριανοῦ οὕτως ὁμολογῶ, καὶ ἀποδέχομαι τὰς τιμίας καὶ ἱερὰς εἰκόνας κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν· καὶ τοὺς μὴ οὕτως φρονοῦντας ἀναθέματι ὑποβάλλω.

Ἀναστάσιος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Νικοπόλεως Ἠπείρου εἶπε· κατὰ τὰς ἀναγνωσθείσας συνοδικὰς ἐπιστολὰς τοῦ μακαριωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀδριανοῦ οὕτως ὁμολογῶ, καὶ ἀποδέχομαι, καὶ προσκυνῶ τὰς ἁγίας καὶ ἱερὰς εἰκόνας κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν· τοὺς δὲ μὴ οὕτως φρονοῦντας ἀναθεματίζω.

Χριστοφόρος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος τῆς Φάσιδος εἶπε· κατὰ τὰς ἀναγνωσθείσας συνοδικὰς ἐπιστολὰς τοῦ μακαριωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀδριανοῦ οὕτως ὁμολογῶ, καὶ ἀποδέχομαι τὰς ἱερὰς καὶ σεπτὰς εἰκόνας κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν· τοὺς δὲ μὴ οὕτως φρονοῦντας ἀναθεματίζω.

Θεόδωρος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Σελευκείας εἶπε· κατὰ τὰς ἀναγνωσθείσας συνοδικὰς ἐπιστολὰς τοῦ μακαριωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀδριανοῦ οὕτως ὁμολογῶ, καὶ ἀποδέχομαι τὰς ἱερὰς καὶ σεπτὰς εἰκόνας κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν. τοὺς δὲ μὴ οὕτως φρονοῦντας ἀναθεματίζω.

Γρηγόριος πρεσβύτερος Κωνσταντινουπόλεως τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τῆς μητροπόλεως Μωκισσοῦ, εἶπε· κατὰ τὰς ἀναγνωσθείσας συνοδικὰς ἐπιστολὰς τοῦ μακαριωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀδριανοῦ οὕτως ὁμολογῶ, καὶ ἀποδέχομαι τὰς ἱερὰς καὶ σεπτὰς εἰκόνας κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν· τοὺς δὲ μὴ οὕτως φρονοῦντας ἀναθεματίζω.

Βασίλειος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος τῆς Συλαίου εἶπε· κατὰ τὰς ἀναγνωσθείσας συνοδικὰς ἐπιστολὰς τοῦ μακαριωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀδριανοῦ οὕτως ὁμολογῶ, καὶ ἀποδέχομαι καὶ προσκυνῶ τὰς ἱερὰς καὶ σεπτὰς εἰκόνας κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν· καὶ τοὺς μὴ οὕτως φρονοῦντας ἀναθεματίζω.

Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κατάνης εἶπε· πάσης ὀρθοδοξίας ἔμπλεων τὴν ἀποσταλεῖσαν ἀναφορὰν παρὰ τοῦ ὁσιωτάτου πάπα Ἀδριανοῦ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς καὶ φιλοχρίστους βασιλεῖς ἡμῶν, ναὶ μὴν καὶ Ταράσιον τὸν ὁσιώτατον καὶ ἁγιώτατον οἰκουμενικὸν πατριάρχην, διὰ τῆς ἀναγνώσεως ἔγνων. Ὅθεν κἀγὼ τούτοις συντίθεμαι, καὶ κατὰ πάντα τρόπον προσκυνῶ καὶ ἀσπάζομαι καὶ ἀποδέχομαι τὰς ἱερὰς εἰκόνας· καὶ τοὺς μὴ οὕτως φρονοῦντας τοῖς ἀναθεματισμοῖς ἀποπέμπομαι, ὡς ἀλλοτρίους τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας.

Μανουὴλ ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀδριανουπόλεως εἶπε· κα- κατὰ τὰς ἀναγνωσθείσας συνοδικὰς ἐπιστολὰς τοῦ μακαριωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀδριανοῦ οὕτως ὁμολογῶ, καὶ ἀποδέχομαι τὰς ἁγίας σεπτὰς εἰκόνας κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας· τοὺς δὲ μὴ οὕτως φρονοῦντας ἀναθεματίζω.

* In mſ. ad marg. ἀλ. Μουριανὸς

* Μαριανὸς ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Πομπηϊουπόλεως εἶπε· κατὰ τὰς ἀναγνωσθείσας συνοδικὰς ἐπιστολὰς τοῦ μακαριωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀδριανοῦ οὕτως ὁμολογῶ, καὶ ἀποδέχομαι, καὶ προσκυνῶ τὰς ἱερὰς εἰκόνας κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. τοὺς δὲ μὴ οὕτως φρονοῦντας ἀναθεματίζω.

Ἰωάννης ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ταυρομενίας εἶπε· ὡς

Actio II.

A xit : Secundum ſynodicas epiſtolas a beatiſſimo Papa Hadriano ſenioris Romæ directas confiteor, & admitto juxta priſcam traditionem ſacras & venerabiles iconas : & qui ita non ſuſcipiunt, anathemati ſubmitto.

Euſtathius ſanctiſſimus epiſcopus Laodiceæ dixit : Secundum recitatas ſynodicas epiſtolas beatiſſimi Papæ ſenioris Romæ Hadriani confiteor, & recipio pretioſas & ſacras iconas juxta priſcam traditionem : & qui ita non ſapiunt, anathemati ſubmitto.

Conſtantinus epiſcopus Pergæ dixit : Secundum lectas ſynodicas epiſtolas beatiſſimi Papæ ſenioris Romæ Hadriani confiteor, & recipio pretioſas & ſacras imagines ſecundum antiquam traditionem : & B qui ita non ſapiunt, anathemati ſubmitto.

Anaſtaſius ſanctiſſimus epiſcopus Nicopoleos veteris Epiri dixit : Secundum recenſitas ſynodicas epiſtolas beatiſſimi Papæ ſenioris Romæ Hadriani confiteor, & ſuſcipio, & adoro ſacras & ſanctas iconas juxta priſcum traditionem, Eos vero qui ita non ſapiunt, anathematizo.

Chriſtophorus ſanctiſſimus epiſcopus Phaſidis dixit : Secundum lectas ſynodicas epiſtolas beatiſſimi Papæ Hadriani confiteor, & ſuſcipio ac adoro venerabiles iconas ſecundum antiquam conſuetudinem. Eos vero qui ita non ſapiunt, anathematizo.

Theodorus ſanctiſſimus epiſcopus Seleuciæ dixit : C Secundum lectas ſynodicas literas beatiſſimi Papæ ſenioris Romæ Hadriani confiteor, & ſuſcipio ſacras & venerabiles iconas ſecundum antiquam traditionem. Eos vero qui ita non ſapiunt, anathematizo.

Gregorius preſbyter Conſtantinopoleos ſanctorum Apoſtolorum, & locum tenens metropoleos Mocissi, dixit : Secundum lectas ſynodicas epiſtolas beatiſſimi Papæ ſenioris Romæ Hadriani confiteor, & ſuſcipio, & adoro ſacras & venerabiles iconas ſecundum antiquam traditionem. Eos autem qui ita non ſapiunt, anathematizo.

Baſilius ſanctiſſimus epiſcopus * Syllegæ dixit : Secundum lectas ſynodicas epiſtolas beatiſſimi Papæ ſenioris Romæ Hadriani confiteor & ſuſcipio ac adoro D venerabiles & ſacras imagines ſecundum antiquam traditionem eccleſiæ. Eos vero qui ita non ſapiunt, anathematizo.

* Pro. Sylæi

Theodorus ſanctiſſimus epiſcopus Catanæ dixit : Omni orthodoxia plenam relationem, quæ miſſa eſt a ſanctiſſimo Papa ſenioris Romæ Hadriano ad pios & amicos Chriſti Imperatores noſtros, ſed & Taraſium almum & univerſalem patriarcham, per lectionem agnovi. Unde & ego his aſſentior, & prorſus adoro, amplector & admitto ſacras iconas. Eos vero qui ita non ſapiunt, anathematiſmis tranſmitto, tamquam alienos ab eccleſia catholica.

Manuel ſanctiſſimus epiſcopus Hadrianopoleos E Thraciæ dixit : Secundum lectas ſynodicas epiſtolas beatiſſimi Papæ ſenioris Romæ Hadriani confiteor, & recipio ſanctas venerabiles iconas ſecundum antiquam traditionem catholicæ eccleſiæ. Eos vero qui ita non ſapiunt, anathematizo.

Marianus ſanctiſſimus epiſcopus Pompeïopoleos dixit : Secundum lectas ſynodicas epiſtolas beatiſſimi Papæ ſenioris Romæ Hadriani confiteor, ſuſcipio & adoro ſacras & venerabiles iconas ſecundum antiquam traditionem eccleſiæ. Eos vero qui ita non ſapiunt, anathematizo.

Joannes ſanctiſſimus epiſcopus Tauromeniæ dixit :

ACTIO II.

ANNO CHRISTI 787.

A Cum veluti divinus orthodoxiæ terminus ſint litteræ quæ ab Hadriano Papa ſenioris Romæ ad pios Imperatores, nec non & ad Taraſium univerſalem patriarcham noſtrum miſſæ ſunt, ita profiteor, ſuſcipiens ſacras iconas ſecundum antiquam traditionem eccleſiæ catholicæ. Eos vero qui ita non ſapiunt, anathematizo.

Cyrillus ex perſona ſanctiſſimi epiſcopi Gothiæ promulgavit ſimiliter.

Theodorus ſanctiſſimus epiſcopus ᵃ Mitræ promulgavit ſimiliter.

Gregorius preſbyter & locum tenens epiſcopi Smyrnæ, promulgavit ſimiliter.

B Gaudioſus epiſcopus Meſſinæ, ſimiliter.

ᵇ Euſtachius ſanctiſſimus epiſcopus Apamiæ, ſimiliter.

Joannes diaconus & locum ᶜ tenens Apoſtolicæ ᵈ ſedis, ſimiliter.

Petrus epiſcopus Germiorum, ſimiliter.

Theodorus ſanctiſſimus epiſcopus Panormi, ſimiliter.

Joannes ſanctiſſimus epiſcopus Arcadiopoleos, ſimiliter.

Stephanus ſanctiſſimus epiſcopus Bibonenſium, ſimiliter.

.... vicarius Leontopoleos, ſimiliter.

C Siſinnius ſanctiſſimus epiſcopus Parii, ſimiliter.

Conſtantinus ſanctiſſimus epiſcopus Leontinæ, ſimiliter.

Epiphanius ſanctiſſimus epiſcopus Mileti, ſimiliter.

Theodorus ſanctiſſimus epiſcopus Taurianæ, ſimiliter.

Niceta ſanctiſſimus epiſcopus Prœconneſi, ſimiliter.

Chriſtophorus ſanctiſſimus epiſcopus ſanctæ Cyriacæ, ſimiliter.

ᵉ Euſtachius ſanctiſſimus epiſcopus Methymnæ, ſimiliter.

D Theotimus ſanctiſſimus epiſcopus Crotonenſium, ſimiliter.

Theophilus ſanctiſſimus epiſcopus Chii, ſimiliter.

Leo ſanctiſſimus epiſcopus Cu, ſimiliter.

Baſilius ſanctiſſimus epiſcopus Neſiorum, ſimiliter.

Joannes ſanctiſſimus epiſcopus Apri, ſimiliter.

Ignatius ſanctiſſimus epiſcopus Prinæ, ſimiliter.

Theophylactus ſanctiſſimus epiſcopus Cypſellorum, ſimiliter.

Theodorus ſanctiſſimus epiſcopus Tropæorum, ſimiliter.

Stephanus ſanctiſſimus epiſcopus Sugdenſium, ſimiliter.

E Sergius ſanctiſſimus epiſcopus Nicoterenſium, ſimiliter.

Gregorius preſbyter & vicarius Nicopoleos, ſimiliter.

Leo ſanctiſſimus epiſcopus Meſembriæ, ſimiliter.

Theodoſius ſanctiſſimus epiſcopus Amorii, ſimiliter.

Cyriacus ſanctiſſimus epiſcopus Dryziparenſium, ſimiliter.

Galata preſbyter, & ex perſona ſanctiſſimi epiſcopi Rhegii, ſimiliter.

Theodoſius ſanctiſſimus epiſcopus Nyſſæ, ſimiliter.

ᵃ Ex Græco, Bizyæ, & ex mſ. Jolyr, & noſtro Pariſ.

ᵇ Euſtathius, in mſ.

ᶜ mſ. retinens. ᵈ ſedis deeſt in mſ. Jolii, & noſtro, quemadmodum in Græco.

ᵉ Euſtathius, in mſ. & in Græco.

Ὥσπερ ὅρον ὀρθοδοξίας ὑπάρχοντα τὰ ἀποσταλέντα γράμματα παρὰ Ἀδριανοῦ πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς βασιλεῖς ἡμῶν, ἔτι γε μὴν καὶ πρὸς Ταράσιον τὸν ἁγιώτατον καὶ οἰκουμενικὸν ἡμῶν πατριάρχην, οὕτως ὁμολογῶ, ἀποδεχόμενος τὰς ἱερὰς καὶ σεβασμίους εἰκόνας κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας· τοὺς δὲ μὴ οὕτως φρονοῦντας τοῖς ἀναθέμασιν ὑποβάλλω.

Κύριλλος ἐπίσκοπος Γοτθίας, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Βιζύης, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Γρηγόριος πρεσβύτερος καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τῆς ἐπισκοπῆς Σμύρνης, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

ᵃ Γαυδίος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Μεσίνης, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Εὐστάθιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀπαμείας, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Ἰωάννης διάκονος καὶ τὸν τόπον ἐπέχων Ἀποστολίας, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Πέτρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Γερμίων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Πανόρμου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Ἰωάννης ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀρκαδιουπόλεως, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Στέφανος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος ᵇ Ἀβώνων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

.... ὁ εὐλαβέστατος τοποτηρητὴς Λεοντοπόλεως, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Σισίννιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Παρίου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Λεοντίνης, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Ἐπιφάνιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος ᶜ Μίτων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ταυριανῆς, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Νικήτας ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Προικοννήσου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Χριστοφόρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας Κυριακῆς, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Εὐστάθιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Μηθύμνης, ὁμοίως.

Θεότιμος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κροτώνων, ὁμοίως.

Θεόφιλος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Χίου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Λέων ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κίου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Βασίλειος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος τῶν Νησίων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Ἰωάννης ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος τῆς Ἄπρου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Ἰγνάτιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Πρίνης, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Θεοφύλακτος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κυψέλλων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Τροπαίων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Στέφανος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Σουγδαίων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Σέργιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Νικοτέρων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Γρηγόριος πρεσβύτερος καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τοῦ ὁσιωτάτου ἐπισκόπου Νικοπόλεως, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Λέων ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Μεσημβρίας, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Θεοδόσιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος τοῦ Ἀμορίου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Κυριακὸς ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Δρυζιπάρων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Γαλάτης πρεσβύτερος, καὶ ἐκ προσώπου τοῦ ὁσιωτάτου ἐπισκόπου τοῦ Ῥηγίου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Θεοδόσιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Νύσσης, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

ᵃ Ex Latino, Γαυδιῶσος

ᵇ Ex Latino, Βιβώνων

ᶜ Ex Latino, Μιλήτου

Γεώργιος

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO II.

Γεώργιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Καμουλιανῶν, ἐξεφώνησεν ὁμοίως. A

Σωτήριχος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κισκισσῶν, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Μασταυρέων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Γεώργιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Βριούλων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Ἰωάννης ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Νύσσης, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Θεοφύλακτος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Τράλλης, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

.·. .·. .·. .·. .·. .·. .·. .·. .·. .·. .·. .·. .·. .·. .·. .·. .·.

Σάββας ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ανέων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Γρηγόριος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Παλαιᾶς πόλεως, ἐξεφώνησεν ὁμοίως. B

Βασίλειος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Μαγνησίας τῆς Μαιάνδρου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Θεοφάνιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κάλπης, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Λέων ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος [a] Αλγίζων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Νικόδημος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Εὐγάζων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Λύκαστος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος [b] Βαρέτων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Θεοφύλακτος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Υπαίπων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Θεοφάνης ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Λεβέδων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Στρατόνικος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κύμης, ἐξεφώνησεν ὁμοίως. C

Κοσμᾶς ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος [c] Μύρνης, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Ολβιανὸς ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἐλαίας, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

[d] Σάρδος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Πιτάνης, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Βασίλειος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Περγάμου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Βασίλειος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ατραμυττοῦ, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Μαρῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Αντάνδρου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Ἰωάννης ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ασσοῦ, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Ἰωάννης ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Αρκαδιουπόλεως, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Λέων ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Φωκίας, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Νικηφόρος διάκονος καὶ ἐποτηρητὴς Γαργάρων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως. D

Κωνσταντῖνος διάκονος καὶ ἐποτηρητὴς Αγάης, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Θεόγνιος .... καὶ ἐποτηρητὴς [e] Σιῶν ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Ἰωάννης ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ραιδεστοῦ, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Ἰωάννης ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Πανίου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Μελχισεδὲκ ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Καλλιουπόλεως, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Λέων ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Μαδύτων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Θεοφύλακτος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Χαριουπόλεως, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Θωμᾶς ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Δαονίου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Γρηγόριος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Θεοδωρουπόλεως, ἐξεφώνησεν ὁμοίως. E

Σισίννιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Καλκίδος, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Ἰωάννης ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Βρύσεως, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Βενιαμὶν ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Λιζίκων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Γρηγόριος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Αμάστριδος, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Θεοφάνης ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος [f] Σαρῶν, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Γρηγόριος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Δέρκων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Ηράκλειος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ιουνουπόλεως, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

[a] Notitia una habet in Helleſponto, Αγίζα.
[b] In Notitiis eſt Βαρέτθα.
[c] In mſ. ad marginem, ἄλ. Μύρνης, pro Μυρίνης.
[d] In mſ. ad marginem, ἄλ. Πάρδος.
[e] In Notitia Aſia, Σίων.
[f] Pro, Ζωρῶν.

A Georgius ſanctiſſimus epiſcopus Camulianenſium, ſimiliter.

Soterichus ſanctiſſimus epiſcopus Ciſciſſenſium, ſimiliter.

Conſtantinus ſanctiſſimus epiſcopus Maſtaurenſium, ſimiliter.

Georgius ſanctiſſimus epiſcopus Briulenſium, ſimiliter.

Joannes ſanctiſſimus epiſcopus Nyſſæ, ſimiliter.

Theophylactus ſanctiſſimus epiſcopus Trallæ, ſimiliter.

[[a] Baſilius ſanctiſſimus epiſcopus Magneſiæ, ſimiliter.]

Sabbas ſanctiſſimus epiſcopus Aneenſium, ſimiliter.

B Gregorius ſanctiſſimus epiſcopus Palæaſpoleos ſimiliter.

Baſilius ſanctiſſimus epiſcopus Magneſiæ Mæandri, ſimiliter.

Theophanius ſanctiſſimus epiſcopus Calpæ, ſimiliter.

Leo ſanctiſſimus epiſcopus Algizenſium, ſimiliter.

Nicodemus ſanctiſſimus epiſcopus [b] Eugazenſium, ſimiliter.

[c] Lucas ſanctiſſimus epiſcopus Baretenſium, ſimiliter.

Theophylactus ſanctiſſimus epiſcopus Hypæpenſium, ſimiliter.

Theophanes ſanctiſſimus epiſcopus Lebedenſium, ſimiliter.

C Stratonicus ſanctiſſimus epiſcopus Cymæ, ſimiliter.

Coſmas ſanctiſſimus epiſcopus [d] Myrnæ, ſimiliter.

Olbianus ſanctiſſimus epiſcopus Elææ, ſimiliter.

Pardus ſanctiſſimus epiſcopus Pitanæ, ſimiliter.

Baſilius ſanctiſſimus epiſcopus Pergami, ſimiliter.

Baſilius ſanctiſſimus epiſcopus Atramyti, ſimiliter.

[e] Marianus ſanctiſſimus epiſcopus [f] Atandri, ſimiliter.

Joannes ſanctiſſimus epiſcopus Aſſi, ſimiliter.

Joannes ſanctiſſimus epiſcopus Arcadiopoleos, ſimiliter.

Leo ſanctiſſimus epiſcopus Phociæ, ſimiliter.

D Nicephorus diaconus & vicarius Gargarenſium, ſimiliter.

Conſtantinus diaconus & vicarius [g] Agaæ, ſimiliter.

Theognius vicarius Sion, ſimiliter.

Joannes ſanctiſſimus epiſcopus Rhædeſti, ſimiliter.

Joannes ſanctiſſimus epiſcopus Panii, ſimiliter.

Melchiſedec ſanctiſſimus epiſcopus Calliopoleos, ſimiliter.

Leo ſanctiſſimus epiſcopus Madyti, ſimiliter.

Theophylactus ſanctiſſimus epiſcopus Chariopoleos, ſimiliter.

Thomas ſanctiſſimus epiſcopus [h] Daonii, ſimiliter.

E Gregorius ſanctiſſimus epiſcopus Theodoropoleos, ſimiliter.

Siſinnius ſanctiſſimus epiſcopus Chalcidis, ſimiliter.

Joannes ſanctiſſimus epiſcopus Bryſeos, ſimiliter.

Benjamin ſanctiſſimus epiſcopus Lizicenſium, ſimiliter.

Gregorius ſanctiſſimus epiſcopus Amaſtridis, ſimiliter.

Theophanes ſanctiſſimus epiſcopus Sorenſium, ſimiliter.

Gregorius ſanctiſſimus epiſcopus Dercenſium, ſimiliter.

Heraclius ſanctiſſimus epiſcopus Iunopoleos, ſimiliter.

[a] Extat pariter in mſ. Joſyani, ſed perperam hic iterum poſitus, cum rurſum occurrat tertio poſt hunc loco.
[b] In Notitiis eſt Αὔγαζα.
[c] Lycaſtus, in mſ. & in Græco.
[d] Pro, Myrinæ.
[e] Ex Græco, Marinus.
[f] Pro, Antandri.
[g] In Notitia, Αγάς.
[h] In Provincia Europa.

ACTIO II.

Constantinus sanctissimus episcopus Juliopoleos, similiter.
Antonius sanctissimus episcopus Troezenis, similiter.
Niceta sanctissimus episcopus Nacoliæ, similiter.
Petrus sanctissimus episcopus Asponæ, similiter.
Synesius sanctissimus episcopus Cinnæ, similiter.
Synesius sanctissimus episcopus Anastasiopoleos, similiter.
Eustathius sanctissimus episcopus Solensium, similiter.
Theodorus sanctissimus episcopus Citii, similiter.
Gregorius sanctissimus episcopus Trimithuntensium, similiter.
Alexander sanctissimus episcopus Amathuntensium, similiter.
[a] Joannes sanctissimus episcopus Adrianæ, similiter.
Michaël sanctissimus episcopus Melitopoleos, similiter.
Theodorus sanctissimus episcopus Germæ, similiter.
Basilius sanctissimus episcopus Hadranothyrensium, similiter.
Leo sanctissimus episcopus Pœmanini, similiter.
Symeon sanctissimus episcopus Ocæ, similiter.
Joannes sanctissimus episcopus Lampsaci, similiter.
Niceta sanctissimus episcopus [b] Hilei, similiter.
Leo sanctissimus episcopus Troadensium, similiter.
Theodorus sanctissimus episcopus Abydi, similiter.
Anastasius sanctissimus episcopus Tripoleos, similiter.
Leo sanctissimus episcopus Traculensium, similiter.
Stephanus sanctissimus episcopus Salensium, similiter.
Joannes sanctissimus episcopus Tabalensium, similiter.
Stephanus sanctissimus episcopus Silandi, similiter.
Nicolaus sanctissimus episcopus Pericommatis, similiter.
Joannes sanctissimus episcopus Setensium, similiter.
Basilius sanctissimus episcopus Lipensium, similiter.
Theophanes sanctissimus episcopus Mæoniæ, similiter.
Michaël sanctissimus episcopus Stratoniciæ, similiter.
Lycastus sanctissimus episcopus Philadelphiæ, similiter.
Michaël sanctissimus episcopus Trallæ, similiter.
Gregorius sanctissimus episcopus Gordensium, similiter.
Joannes sanctissimus episcopus Daldæ, similiter.
Eustathius sanctissimus episcopus Orcanæ, similiter.
[c] Joannes sanctissimus episcopus Attaliæ, similiter.
Zacharias sanctissimus episcopus Hierocæsariæ, similiter.
David sanctissimus episcopus Helenopoleos, similiter.
Cyrio sanctissimus episcopus Lophi, similiter.
Constantinus sanctissimus episcopus Cæsariæ Bithyniæ, similiter.
Theophylactus sanctissimus episcopus Apolloniadis, similiter.
Georgius sanctissimus episcopus Basinupoleos, similiter.
Leo sanctissimus episcopus Aristæ, similiter.
Nicephorus sanctissimus episcopus Adrani, similiter.
Basilius vicarius Dascylii, similiter.
Constantinus sanctissimus episcopus Carinæ, similiter.

[a] In Græc. Siunnus.
[b] Pro, ibi.
[c] Joseph, in ms. et in Græco.

A Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἰουλιουπόλεως, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Ἀντώνιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Τροιζῆνος, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Νικήτας ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Νακωλείας, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Πέτρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀσπόνης, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Συνέσιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κίννης, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Συνέσιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀναστασιουπόλεως, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Εὐστάθιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Σόλων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος τῆ Κιτίου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Γεώργιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Τριμυθοῦντος, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Ἀλέξανδρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀμαθοῦντος, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
B Σιούννιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀδριανείας, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Μιχαὴλ ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Μελιτουπόλεως, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Γέρμης, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Βασίλειος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος [a] Ἀδρανουθήρου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Λέων ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ποιμανηνοῦ, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Συμεὼν ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ὤκης, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Ἰωάννης ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Λαμψάκου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Νικήτας ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος τῆ [b] Ἰλεοῦ, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Λέων ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Τρωάδων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
C Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀβύδου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Ἀναστάσιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Τριπόλεως, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Λέων ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Τραχουύλων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Στέφανος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Σάλων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Ἰωάννης ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ταβάλων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Στέφανος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Σιλάνδου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Νικόλαος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος τῆ Περικόμματος, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Ἰωάννης ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Σίτων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Βασίλειος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Λίπεων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Θεοφάνης ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Μαιονίας, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
D Μιχαὴλ ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Στρατονικείας, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Λύκαστος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Φιλαδελφείας, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Μιχαὴλ ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Τράλλης, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Γρηγόριος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Γόρδων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Ἰωάννης ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Δάλδης, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Εὐστάθιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος [c] Ὀρκάνης, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Ἰωσὴφ ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀτταλείας, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Ζαχαρίας ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἱεροκαισαρείας, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Δαυὶδ ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἑλενουπόλεως, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
E Κυρίων ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος τῆ Λόφου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Καισαρείας Βιθυνίας, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Θεοφύλακτος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀπολλωνιάδος, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Γεώργιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Βασινουπόλεως, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Λέων ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀρίστης, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Νικηφόρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀδρανοῦ, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Βασίλειος ἐπιτηρητὴς τῆ Δασκυλίου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Καρίνης, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

ANNO CHRISTI 787.

[a] In notitia est, Ἀδριανοθήρων.
[b] Pro, Ἰλίου.
[c] Pro, Ὑρκάνης, in Lydia.

ANNO CHRISTI 787.

Νικήτας ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Μήλης, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Νεόφυτος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Γορδοσέρβων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Λέων ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Λινόης, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Ιωάννης ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἐτήνων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ζήλων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Γρηγόριος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Σινώπης εἶπε· καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται τοῦ λόγου, καὶ οἱ παρ' αὐτῶν διδαχθέντες ἅγιοι καὶ μακάριοι ἡμῶν πατέρες, οὕτως πληροφορηθεὶς περιέχειν τὰ νυνὶ ἀποσταλέντα γράμματα παρὰ Ἀδριανοῦ τοῦ μακαριωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς καὶ φιλοχρίστους ἡμῶν βασιλεῖς, καὶ πρὸς Ταράσιον τὸν ἁγιώτατον καὶ οἰκουμενικὸν πατριάρχην, οὕτως πιστεύω καὶ προσκυνῶ καὶ οὕτως ὁμολογῶ, καὶ οὕτως κρατῶ καὶ κρατήσω μέχρις ἐσχάτης μου ἀναπνοῆς, σεβόμενος καὶ προσκυνῶν τὰς τιμίας καὶ ἱερὰς καὶ σεπτὰς εἰκόνας. Τοὺς δὲ μὴ οὕτως φρονοῦντας ἀναθεματίζω καὶ ἀποβάλλομαι.

Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Σασίμων εἶπε· κατὰ τὰς ἀναγνωσθείσας συνοδικὰς ἐπιστολὰς τοῦ μακαριωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀδριανοῦ, οὕτως ὁμολογῶ, καὶ προσκυνῶ, καὶ ἀποδέχομαι τὰς ἱερὰς καὶ σεβασμίους εἰκόνας κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν τῆς ἐκκλησίας. Τοὺς δὲ μὴ οὕτως φρονοῦντας ἀναθεματίζω.

Νικήτας ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Δαδύβρων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Θεόφιλος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Προυσιάδος, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Νικήτας ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀδριανουπόλεως, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Ιωάννης ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἡρακλείας Πόντου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κρατείας, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Νικήτας ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ῥυζαίου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Νικηφόρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κλαινέων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Λέων ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Τροκνάδων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Ἀναστάσιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Παταρέων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Γεώργιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Νύσσης, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Θεοδόσιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Πιναρέων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Νικόδημος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Σιδύμου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Γεώργιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος [a] Οὐινιάνδων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κανδύβων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Σταυράκιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος [b] Ζιωνπόλεως, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Λέων ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Λιμύρων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Στέφανος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Καύνων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Τλῶν, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κόμβων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Πέτρος διάκονος καὶ τοποτηρητὴς Ὑρκανῶν, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Ιωάννης διάκονος καὶ τοποτηρητὴς Φασήλιδος, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Σάββας .... καὶ τοποτηρητὴς Τίου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Γρηγόριος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κιβύρης, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Βασίλειος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Τάβων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Δωρόθεος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Νεαπόλεως, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

[a] Pro Οἰνιάνδων.
[b] Pro Ζηνωνοπόλεως.

ACTIO II.

A Niceta sanctissimus episcopus Melæ, similiter.
Neophytus sanctissimus episcopus Gordoservorum, similiter.
Leo sanctissimus episcopus Linoæ, similiter.
Joannes sanctissimus episcopus Etenensium, similiter.
Constantinus sanctissimus episcopus Zelensium, similiter.

Gregorius sanctissimus episcopus Sinopæ dixit: Quemadmodum tradiderunt nobis ipsi qui ab initio viderunt & ministri fuerunt sermonis, & hi qui ab eis edocti sunt, sancti videlicet & beati patres nostri; ita certissime comperiens continere litteras quæ nunc ab Hadriano sanctissimo Papa senioris Romæ tam ad pios & amicos Christi Imperatores nostros, quam ad B Tarasium sanctissimum & universalem patriarcham missæ sunt, ita credo, ita confiteor, & ita teneo & tenebo usque ad ultimum spiramentum meum, colens atque adorans pretiosas & sacras iconas. Eos vero qui ita non sentiunt vel confitentur, anathematizo. *Act. 1.*

Constantinus sanctissimus episcopus Sasimensium dixit: Secundum lectas synodicas epistolas beatissimi Papæ senioris Romæ Hadriani confiteor, & adoro, atque suscipio sacras & colendas imagines, secundum antiquam traditionem ecclesiæ. Eos vero qui ita non sapiunt, anathematizo.

Niceta sanctissimus episcopis Dadybrensium, similiter.
C Theophilus sanctissimus episcopus Prusiadis, similiter.
Niceta sanctissimus episcopus Hadrianopoleos, similiter.
Joannes sanctissimus episcopus Heracliæ Ponti, similiter.
Constantinus sanctissimus episcopus Cratiæ, similiter.
Niceta sanctissimus episcopus [a] Rysæi, similiter.
Nicephorus sanctissimus episcopus Clanensium, similiter.
Leo sanctissimus episcopus Trocnadensium, similiter.
Anastasius sanctissimus episcopus Patarensium, similiter.
D Gregorius [b] sanctissimus episcopus Nyssæ, similiter.
Theodosius sanctissimus episcopus Pinarensium, similiter.
Nicodemus sanctissimus episcopus Sidymi, similiter.
[c] Gregorius sanctissimus episcopus [d] Huniadensium, similiter.
Constantinus episcopus Candibensium, similiter.
Stauracius sanctissimus episcopus Zenopoleos, similiter.
Leo sanctissimus episcopus Limyrensium, similiter.
Stephanus sanctissimus episcopus Caunensium, similiter.
E Constantinus sanctissimus episcopus [e] Tensium, similiter.
Constantinus sanctissimus episcopus Combensium, similiter.
[f] Petrus sanctissimus episcopus Orcadensium, similiter.
Joannes diaconus & vicegerens Phaselidensium, similiter.
Sabbas vicarius Tii, similiter.
Gregorius sanctissimus episcopus Cibyræ, similiter.
Basilius sanctissimus episcopus Tabensium, similiter.
Dorotheus sanctissimus episcopus Neapoleos, similiter.

[a] Supra, pag. 51. c. Ryzæi.
[b] Georgius, in Græco.
[c] Georgius, in Græco, & in ms.
[d] Pro Oenandensium.
[e] Pro Tlensium. In Græco, Tlon.
[f] In Græco, Petrus diaconus & vicarius Hyrcanensium.

Gregorius sanctissimus episcopus Heracliæ, similiter. A

David sanctissimus episcopus Iassi, similiter.

Gregorius sanctissimus episcopus Mylassi, similiter.

Sergius sanctissimus episcopus Megyliensium, similiter.

Joannes sanctissimus episcopus Mydbi, similiter.

Stauracius sanctissimus episcopus Stadiæ, similiter.

Gregorius sanctissimus episcopus Stratonicæ, similiter.

Theodosius sanctissimus episcopus Chonensium, similiter.

Michaël sanctissimus episcopus Chæretopensium, similiter. B

Pantoleo sanctissimus episcopus Valentiæ, similiter.

Georgius sanctissimus episcopus Peltensium, similiter.

Christophorus sanctissimus episcopus Atanassi, similiter.

Leontius sanctissimus episcopus Eumeniæ, similiter.

Paulus sanctissimus episcopus Acmoniæ, similiter.

Gregorius sanctissimus episcopus Timenutherensium, similiter.

Leo sanctissimus episcopus Traianopoleos, similiter.

Leo sanctissimus episcopus Alei, similiter.

Nicephorus sanctissimus episcopus Lundensium, similiter. C

Georgius sanctissimus episcopus Appiæ, similiter.

Constantinus sanctissimus episcopus Eucarpiæ, similiter.

Michaël sanctissimus episcopus Hierapoleos, similiter.

Christophorus sanctissimus episcopus Promissi, similiter.

Nicolaus sanctissimus episcopus Phytiæ, similiter.

Theophylactus sanctissimus episcopus Cinnabori, similiter.

Nicera sanctissimus episcopus Augustopoleos, similiter. D

Constantinus sanctissimus episcopus [a] Cotragii, similiter.

Georgius sanctissimus episcopus Medaii, similiter.

Leo sanctissimus episcopus Docimii, similiter.

Damianus sanctissimus episcopus Meri, similiter.

Theophylactus vicedominus & loci conservator Apsi, similiter.

Stephanus electus Otri, similiter.

Joannes electus [b] Hectorii, similiter.

Constantinus sanctissimus episcopus [c] Amalandensium, similiter.

Epiphanius sanctissimus episcopus Pertensium, similiter. E

Sisinnius sanctissimus episcopus Philomelii, similiter.

Joannes sanctissimus episcopus Sibliæ, similiter.

Michaël sanctissimus episcopus Papensium, similiter.

Theodorus sanctissimus episcopus Sagallii, similiter.

Sisinnius sanctissimus episcopus Apamiæ Ciboti, similiter.

Constantinus sanctissimus episcopus Cananæ, similiter.

Leo vicedominus & vicarius Sozopoleos, similiter.

[a] Pro. Cotyæi.

[b] Pro Strobilii.

[c] Pro Ambladensium.

Γρηγόριος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἡρακλείας, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Δαβὶδ ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἰασοῦ, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Γρηγόριος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Μυλάσσου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Σέργιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Μεγυλίων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Ἰωάννης ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος [a] Μύδδυ, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Σταυράκιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Σταδίας, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Γρηγόριος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Στρατονικείας, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Θεοδόσιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Χώνων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Μιχαὴλ ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος [b] Χαιρετόπων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Παντολέων ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Οὐαλεντίας, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Γεώργιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Πέλτων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Χριστοφόρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀτανασσοῦ, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Λεόντιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Εὐμενείας, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Παῦλος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀκμονείας, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Γρηγόριος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Τιμενουθήρων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Λέων ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Τραϊανουπόλεως, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Λέων ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀλίας, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Νικηφόρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Λουνδων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Γεώργιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀππίας, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Εὐκαρπίας, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Μιχαὴλ ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Χριστοφόρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Προμισοῦ, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Νικόλαος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Φυτίας, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Θεοφύλακτος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κινναβόρου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Νικήτας ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Αὐγουστοπόλεως, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κοτυαείου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Γεώργιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Μηδαείου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Λέων ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος τοῦ Δοκιμίου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Δαμιανὸς ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος τοῦ Μήρου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Θεοφύλακτος οἰκονόμος καὶ ὑποτηρητὴς τοῦ Ἄψου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Στέφανος ὑποψήφιος Ὄτρου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Ἰωάννης ὑποψήφιος τοῦ [c] Ἑκτορίου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀμαλάνδων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Ἐπιφάνιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος [d] Περτιῶν, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Σισίννιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Φιλομηλίου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Ἰωάννης ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Σιβλίας, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Μιχαὴλ ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Πάπων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Σαγαλλίου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Σισίννιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀπαμείας τῆς Κιβωτοῦ, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κανάνης, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Λέων οἰκονόμος καὶ ὑποτηρητὴς Σωζοπόλεως, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

[a] Pro Myndo in Caria.

[b] In Notitia, Κεραμέων.

[c] Pro Στροβιλίου.

[d] Pro, Περγῶν.

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO II.

Μαριανὸς ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Μαγύδων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Νικηφόρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Φλόγων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Λέων ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀνδίδων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Μάνζων ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Πρακαίνων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Θεοδόσιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Γερμανικοπόλεως, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Εὐστάθιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κελενδέρεως, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Ζαχαρίας ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Τραπεζουπόλεως, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Σισίννιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Συκῆς, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Ζαχαρίας ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Καρδαβουνδων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως. B
Σισίννιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Μουρβάδων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Εὐστάθιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Λάμων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Στέφανος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Φιλαδελφείας, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Λέων ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Σιβίλλων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κάδων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Μιχαὴλ ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Τιβεριουπόλεως, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Ἰωάννης ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀζάνων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Βασίλειος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Διονυσιουπόλεως, ἐξεφώνησεν ὁμοίως. C
.... καὶ τοποτηρητὴς Νικοπόλεως, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
.... καὶ ἐκ προσώπου Κολωνείας, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Εὐστράτιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Δεβελτοῦ, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Λέων οἰκονόμος καὶ τοποτηρητὴς [a] Ζαρουπόλεως, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Βουλγαροφύγου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Γεώργιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος [b] Πλουτινουπόλεως, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Βασίλειος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Περβέρεως, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Μιχαὴλ ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος τῆς Παμφύλου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Ρουβὶμ ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Σκοπέλου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως. D
Σισίννιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Γαριάλλου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Πέτρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Μονεμβασίας, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Γαβριὴλ ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἐγῆς, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Λέων ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Πορθμοῦ, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Βαρδάνιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Δοάρων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Ἀνδρόνικος πρεσβύτερος, καὶ ἐκ προσώπου Λεοντοπόλεως, ἤτοι Ζαλίχου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Λέων ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Σεβαστῆς, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Νικήτας διάκονος ἐκ προσώπου Ἁλικαρνασσοῦ, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Λέων ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κορυδάλλων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κρημνῶν, ἐξεφώνησεν ὁμοίως. E
Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀδριανοῦ, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· δίκαιόν ἐστιν, ἵνα καὶ οἱ εὐλαβέστατοι μοναχοὶ ἐκφωνήσωσιν.

Οἱ εὐλαβέστατοι μοναχοὶ εἶπον· εἰ ἔστι τάξις αὕτη, ἵνα καὶ οἱ μοναχοὶ ἐκφωνήσωμεν, ὡς κελεύετε.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· ἡ τάξις ἐστὶν ἑκάστῳ τῷ εὑρισκομένῳ εἰς σύνοδον, ἐκφωνεῖν τὴν ἑαυτοῦ ὁμολογίαν.

[a] Pro Ζαξοπόλεως in Provincia Æmimonti.
[b] Pro Πλωτινουπόλεως.

A Marianus sanctissimus episcopus Magydensium, similiter.
Nicephorus sanctissimus episcopus Flogensium, similiter.
Leo sanctissimus episcopus Andidensium, similiter.
Manzo sanctissimus episcopus Pracanensium, similiter.
Theodosius sanctissimus episcopus Germanicopoleos, similiter.
Eustathius sanctissimus episcopus Celendereos, similiter.
Zacharias sanctissimus episcopus Trapezopoleos, similiter.
Sisinnius sanctissimus episcopus Sycæ, similiter.
B Zacharias sanctissimus episcopus Cardabundensium, similiter.
Sisinnius sanctissimus episcopus [a] Murbadensium, similiter.
Eustathius sanctissimus episcopus Lamensium, similiter.
Stephanus sanctissimus episcopus Philadelphiæ, similiter.
Leo sanctissimus episcopus Sibillensium, similiter.
Theodorus sanctissimus episcopus Cadus, similiter.
Michaël sanctissimus episcopus Tiberiopoleos, similiter.
Joannes sanctissimus episcopus Azanensium, similiter.
Basilius sanctissimus episcopus Dionysiopoleos, similiter.
C [b] ...... vicarius Nicopoleos, similiter.
[c] ...... ex persona Coloniæ, similiter.
Eustratus sanctissimus episcopus Debelti, similiter.
Leo vicedominus & vicarius Zoropoleos, similiter.
Theodorus sanctissimus episcopus Bulgarophygi, similiter.
Georgius sanctissimus episcopus Plutinopoleos, similiter.
Basilius sanctissimus episcopus Perbereos, similiter.
Michaël sanctissimus episcopus Pamphyli, similiter.
D Ruben sanctissimus episcopus Scopelii, similiter.
Sisinnius sanctissimus episcopus Garialli, similiter.
Petrus sanctissimus episcopus Monembasiæ, similiter.
Gabriël sanctissimus episcopus Egenæ, similiter.
Leo sanctissimus episcopus Porthmi, similiter.
Bardanius sanctissimus episcopus Doarensium, similiter.
Andronicus presbyter, & ex persona Leontopoleos seu Zalichi, similiter.
Leo sanctissimus episcopus Sebastæ, similiter.
Nicetas diaconus ex persona Halicarnassi, similiter.
Leo sanctissimus episcopus Corydalensium, similiter.
E Theodorus sanctissimus episcopus Cremnensium, similiter.
Constantinus sanctissimus episcopus Hadrianæ, similiter.

Sancta synodus dixit: Justum est, ut & reverentissimi monachi pronuntient.

Reverentissimi monachi dixerunt: Si ordo est talis, ut & nos monachi pronuntiemus; ut jubetis.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Ordo est unicuique, qui reperitur in synodo, ut pronuntiet confessionem suam.

[a] Supra, pag. 54 B Mosbadensium.
[b] In ms. Manuel
[c] In ms. Joannes.

A Sabbas reverentissimus monachus & hegumenus Studii dixit: Secundum antiquam & priscorum temporum illibatam fidem, quæ nobis tam a sanctis apostolis & prophetis, quam a doctoribus in catholica ecclesia est tradita, & secundum destinatam syllabam a ter beato & apostolico Papa Hadriano ad pios Imperatores nostros & Tarasium universalem patriarcham, quæ illustraverunt & fulguraverunt mentes nostras, secundum fidem audientes: confiteor & credo.[a]

[a] In Græco additur, & adoro sacras imagines. Eos autem qui non ita sentiunt, anathematizo.

.·. .·. .·. .·. .·. .·. .·. .·. .·. .·. .·.

Gregorius reverentissimus monachus & hegumenus sancti Sergii, dixit: Secundum antiquam & priscorum temporum legislationem, quæ tradita est in B sancta Dei magna ecclesia ex sanctis ac laudabilibus apostolis, & conservata est a sanctis & sacratissimis patribus & magistris nostris, id est, sanctis sex universalibus synodis; atque orthodoxis litteris, quæ missæ sunt ab Hadriano senioris Romæ sanctissimo & Apostolico Papa ad pios & Christi amicos Imperatores nostros, & Tarasium sanctissimum & universalem patriarcham, quæ illustraverunt & illuminaverunt sensus nostros, cum desiderio cordis mei suscipiens, ita confiteor, ita prædico, credens per hanc veram confessionem, una cum bona actione indulgentiam accipere peccatorum quæ gessi.

C Joannes hegumenus Pagurii, similiter.

Eustathius hegumenus Maximini, similiter.

Symeon hegumenus Choræ, similiter.

[b] Gregorius hegumenus Pegæ, similiter.

[b] Georgius, in ms. & in Græco.

Symeon hegumenus Abramitensium, similiter.

Joseph hegumenus Heraclii, similiter.
Plato hegumenus Sacudeonis, similiter.
Gregorius hegumenus Hyacinthi, similiter.

Et ceteri omnes monachi pronuntiaverunt, similiter.

Σάββας ὁ θεοφιλέστατος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος τῶν Στουδίου εἶπε· κατὰ τὴν ἀρχαίαν καὶ ἔκπαλαι τῶν χρόνων παραδοθεῖσαν ἡμῖν ἀμώμητον πίστιν ἔκ τε τῶν ἁγίων ἀποστόλων, προφητῶν καὶ διδασκάλων ἐν τῇ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, κρατουμένην, καὶ τὴν σταλεῖσαν συλλαβὴν παρὰ τοῦ τρισμακαρίου καὶ ἀποστολικοῦ πάπα Ἀδριανοῦ πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς καὶ φιλοχρίστους ἡμῶν βασιλεῖς, καὶ Ταράσιον τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην, ὡς καταυγασάσας καὶ φωτισάσας τὰς διανοίας ἡμῶν, μετὰ πίστεως ἀκηκόαμεν. καὶ οὕτως ὁμολογῶ καὶ πιστεύω, καὶ προσκυνῶ τὰς ἁγίας εἰκόνας· τοὺς δὲ μὴ οὕτω φρονοῦντας ἀναθεματίζω.

Γρηγόριος ὁ θεοφιλέστατος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος τοῦ ἁγίου Σεργίου εἶπε· κατὰ τὴν ἀρχαίαν καὶ ἔκπαλαι τῶν χρόνων θεσμοθεσίαν, τὴν παραδοθεῖσαν ἐν τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἐκ τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων, καὶ φυλαχθεῖσαν ὑπὸ τῶν ἁγίων καὶ πανιέρων ἡμῶν πατέρων καὶ διδασκάλων, ἤτοι τῶν ἁγίων ἓξ οἰκουμενικῶν συνόδων, κρατουμένην· καὶ τὰ ὀρθόδοξα γράμματα τὰ σταλέντα παρὰ Ἀδριανοῦ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ἀποστολικοῦ πάπα πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς καὶ φιλοχρίστους ἡμῶν βασιλεῖς, καὶ Ταράσιον τὸν ἁγιώτατον καὶ οἰκουμενικὸν πατριάρχην, τὰ καταυγάσαντα καὶ φωτίσαντα τὰς διανοίας ἡμῶν, μετὰ πόθου καρδίας μου δεξάμενος, οὕτως ὁμολογῶ καὶ οὕτως κηρύσσω· καὶ πιστεύω ὅτι διὰ ταύτης μου τῆς ἀληθινῆς ὁμολογίας συγχώρησιν λήψομαι τῶν ἡμαρτημένων μοι μετὰ τῆς καλῆς πράξεως.

C Ἰωάννης ὁ θεοφιλέστατος ἡγούμενος τῶν Παγουρίου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Εὐστάθιος ὁ θεοφιλέστατος ἡγούμενος τῶν Μαξιμίνου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Συμεὼν ὁ θεοφιλέστατος ἡγούμενος τῆς Χώρας, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Γεώργιος ὁ θεοφιλέστατος ἡγούμενος τῆς Πηγῆς, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Συμεὼν ἡγούμενος τῶν Ἀβραμιτῶν, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Ἰωσὴφ ἡγούμενος τοῦ Ἡρακλείου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Πλάτων ἡγούμενος Σακουδίωνος, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Γρηγόριος ἡγούμενος τῶν Ὑακίνθου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.
Καὶ καθεξῆς πάντες οἱ μοναχοὶ ἐξεφώνησαν ὁμοίως.

ACTIO TERTIA.

D IN nomine Domini & dominatoris Jesu Christi veri Dei nostri. Imperio piissimorum & amicorum Christi dominorum nostrorum Constantini & Irenæ a Deo redimitæ matris ejus, anno octavo consulatus eorum, [c] tertio Kalendas Octobrias, indictione XI.

[c] In Græco IV. & in ms. Joviano. ac nostro.

Conveniente sancta & universali synodo, quæ per divinam gratiam & piam sanctionem eorumdem divinitus confirmatorum Imperatorum congregata est in Nicensium clara metropoli Bithyniensium provinciæ: id est, Petro reverentissimo primo presbytero E sanctæ Romanæ ecclesiæ sancti Apostoli Petri, & Petro reverentissimo presbytero & monacho & hegumeno venerabilis monasterii sancti Sabbæ siti Romæ, tenentibus vicem Apostolicæ sedis almi & sanctissimi archiepiscopi senioris Romæ Hadriani; & Tarasio almo & sanctissimo archiepiscopo magni nominis Constantinopoleos novæ Romæ, & Joanne ac Thoma reverentissimis presbyteris monachis & vicariis apostolicarum sedium orientalis diœceseos.

Residentibus quoque ante sacratissimum ambonem templi sanctissimæ magnæ Dei ecclesiæ quæ cogno-

ΠΡΑ'ΞΙΣ ΤΡΙ'ΤΗ.

ΕΝ ὀνόματι τοῦ κυρίου καὶ δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν, βασιλείας τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν δεσποτῶν Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς αὐτοῦ θεοστέπτου μητρὸς, ἔτους ὀγδόου τῆς αὐτῶν ὑπατείας, πρὸ τεσσάρων καλανδῶν Ὀκτωβρίων, ἰνδικτιῶνος ἑνδεκάτης.

Συναχθείσης τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, τῆς κατὰ θείαν χάριν καὶ εὐσεβὲς θέσπισμα τῶν αὐτῶν θεοκυρώτων βασιλέων συναθροισθείσης ἐν τῇ Νικαέων λαμπρᾷ μητροπόλει τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας· τουτέστι, Πέτρου τοῦ θεοφιλεστάτου πρωτοπρεσβυτέρου τῆς κατὰ τὴν Ῥώμην ἁγιωτάτης ἐκκλησίας τοῦ E ἁγίου ἀποστόλου Πέτρου, καὶ Πέτρου τοῦ θεοφιλεστάτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἡγουμένου τῆς κατὰ τὴν Ῥώμην θείας μονῆς τοῦ ἁγίου Σάββα, ἐπεχόντων τὸν τόπον τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας τοῦ ὁσιωτάτου καὶ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀδριανοῦ· καὶ Ταρασίου τοῦ ὁσιωτάτου καὶ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς μεγαλωνύμου Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης, καὶ Ἰωάννου καὶ Θωμᾶ τῶν θεοφιλεστάτων πρεσβυτέρων μοναχῶν καὶ τοποτηρητῶν τῶν ἀποστολικῶν θρόνων τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως.

Καθεσθέντων τε αὐτῶν πρὸ τοῦ ἱερωτάτου ἄμβωνος τοῦ ναοῦ τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας τῆς ἐπωνύμου Σο-

Anno Christi 787.

φίας· συμπαρόντων καὶ ἀκροωμένων τῶν ἐνδοξοτάτων μεγαλοπρεπεστάτων ἀρχόντων, τουτέστι, Πετρωνᾶ τοῦ πανευφήμου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου καὶ κόμητος τοῦ θεοφυλάκτου βασιλικοῦ ὀψικίου, καὶ Ἰωάννου βασιλικοῦ ὀστιαρίου καὶ λογοθέτου τοῦ στρατιωτικοῦ λογοθεσίου, καὶ πάσης τῆς ἁγίας συνόδου κατὰ τάξιν τὴν προταχθεῖσαν ἐν τῇ πρώτῃ πράξει· παρόντων καὶ τῶν θεοφιλεστάτων ἀρχιμανδριτῶν τε καὶ ἡγουμένων, καὶ παντὸς τοῦ μοναχικοῦ πληρώματος, προκειμένων τῶν ἁγίων καὶ ἀχράντων τοῦ Θεοῦ εὐαγγελίων·

Δημήτριος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ σκευοφύλαξ τῆς κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας εἶπεν·

Ἐπειδήπερ τῇ προτεραίᾳ ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ μεγάλῃ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ, ἀκολουθησάσῃ τοῖς πατρικοῖς καὶ ἐκκλησιαστικοῖς θεσμοῖς, δέχεσθαι τοὺς ἐξ αἱρέσεων ἐπιστρέφοντας, ἔτι μὴν καὶ τοὺς ἀπὸ αἱρετικῶν χειροτονηθέντας ὀρθοδοξοῦντας προσλαμβάνεσθαι· πάρεισι πρὸ τῶν πυλῶν τοὺς λιβέλλους αὐτῶν ἤδη ὀρθοδόξως ἀνεγνωκότες ἐπίσκοποι, καὶ ἀξιοῦσιν εἰσιέναι, καὶ κριθῆναι κατὰ τὸ ὑμῖν παριστάμενον.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· παραγινέσθωσαν.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ὁ νεωστὶ παραγενόμενος θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Νεοκαισαρείας ἀποδότω τὸν λόγον αὐτοῦ διὰ λιβέλλου.

Γρηγόριος ὁ Νεοκαισαρείας ἔφη· στηρίξαι ὁ Θεὸς τὴν βασιλείαν τῶν δεσποτῶν ἡμῶν τῶν ἀγαθῶν. εὐφράναι αὐτοὺς ὁ Θεὸς εἰς τὸν ἅγιον θρόνον αὐτῶν. τὸν παναγίον ἡμῶν δεσπότην ὁ Θεὸς συναρχιερατεύσοι. καὶ τὴν ἁγίαν σύνοδον ὁ Θεὸς στηρίξοι. εὔχεσθε ὑπὲρ τῆς πτωχείας μου. καὶ προσενέγκας τὸν ἑαυτοῦ λίβελλον ἀνέγνω, περιέχοντα τὰ ἴσα τῶν προγεγραμμένων λιβέλλων ἐν τῇ πρώτῃ πράξει.

Καὶ μετὰ τὸ ἀναγνωσθῆναι τὸν λίβελλον, Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· ταῦτα ἁπλότητι καρδίας ὁμολογεῖς;

Γρηγόριος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Νεοκαισαρείας εἶπεν· ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τῆς ἁγίας σου εὐχῆς καὶ τῶν ἁγίων πατέρων, ἐν καθαρᾷ συνειδήσει καὶ πάσῃ ἁπλότητι ὁμολογῶ, καὶ αἰτῶ τὴν μακαριότητα ὑμῶν, καὶ πᾶσαν τὴν ἁγίαν ταύτην καὶ ἱερὰν σύνοδον εὔχεσθαι ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· τί πρὸς ταῦτα ἀποφαινόμεθα;

Οἱ ὁσιώτατοι ἐπίσκοποι Σικελίας εἶπον· ὃ ἐν τοῖς ἄλλοις γέγονε, γινέσθω καὶ ἐπὶ τούτοις.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· γινέσθω οὕτως.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἀλλὰ λόγος τις περιθρυλλεῖται, ὅτι ἐν τῷ καιρῷ τοῦ διωγμοῦ τινες τῶν ἐπισκόπων ἀφόρητον διωγμὸν ἐπήγαγον εὐσεβέσιν ἀνδράσι· οἷς λόγοις ἐπιφερομένοις οὐ σφόδρα πιστεύομεν χωρὶς ἀποδείξεως. γινώσκει δὲ πᾶσα ἡ ἁγία σύνοδος αὕτη, ὅτι ὁ κανὼν τῶν ἁγίων ἀποστόλων ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον τύπτοντα πιστοὺς ἁμαρτάνοντας, ἢ ἀπίστους ἀδικήσαντας, καὶ διὰ τῶν τοιούτων φοβεῖν ἐθέλοντα, καθαιρεῖσθαι προστάττει.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· οὕτως διαγορεύουσι.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· καὶ εἰ τοῦτο οὕτως ἐστί, τί δοκεῖ ὑμῖν;

Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κατάνης εἶπε· κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, οὕτως ὁρίζει ἡ ἁγία σύνοδος αὕτη.

Ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης Ταράσιος εἶπεν· εἰ ἐπήνεγκεν ἐπίσκοπος οἱασδήποτε πληγὰς καὶ βασάνους ἀνδράσι φοβουμένοις τὸν κύριον, τοῖς τότε διωκομένοις, οὐκ ἔστιν ἄξιος ἐπισκοπῆς.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· οὐκ ἔστιν ἄξιος.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἐπεὶ καὶ ὡς διώκτης αἱματηρὰς ἐπήγαγεν.

Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κατάνης, καὶ μετ' αὐτοῦ θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι Σικελίας εἶπον· ∴ ∴ ∴

∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴

Actio III.

A minatur Sophia; præsentibus & audientibus gloriosissimis & magnificentissimis judicibus, id est, Petrona laudabilissimo exconsule patricio, & comite Deo conservati Imperatorii obsequii, & Joanne imperiali ostiario & logotheta militaris logothesii, & tota sancta synodo secundum ordinem qui præscriptus est in prima actione; præsentibus etiam Deo amabilibus archimandritis & hegumenis, atque omni monachica plenitudine; propositis sanctis & intemeratis evangeliis:

Dixit Demetrius Deo amabilis diaconus & scevophylax sanctæ Constantinopolitanæ ecclesiæ:

Quoniam quidem præcedenti die visum est sanctæ & universali synodo sequenti paterna & ecclesiastica B jura, suscipiendos eos qui ex hæresi convertuntur; nec non & eos orthodoxos qui ab hæreticis ordinati sunt, assumendos: præ foribus adsunt hi qui libellos suos jam orthodoxe legerunt episcopi, & postulant ingredi, & judicari secundum quod vobis placuerit.

Sancta synodus dixit: Veniant.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Is qui nuper venit Deo amabilissimus episcopus Neocæsariæ reddat rationem suam per libellum.

Gregorius Deo amabilis episcopus Neocæsariæ dixit: Confirmet Deus imperium bonorum dominorum nostrorum; lætificet eos Deus in sancto solio ipsorum. Sanctissimum dominum nostrum Deus largiori ævo fungi faciat pontificio, & sanctam synodum Deus stabiliat. Orate pro egestate mea. Et profe- C rens libellum suum legit continentem exemplaria libellorum qui præscripti sunt in actione prima.

Et postquam lectus est libellus, Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Hæc cum simplicitate cordis confiteris?

Gregorius Deo amabilis episcopus Neocæsariæ dixit: In nomine Dei & per sanctam orationem tuam & sanctorum patrum, in munda conscientia & omni simplicitate confiteor, & quæso beatitudinem vestram & totam synodum orare pro me.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Aliquid ad hæc promulgemus. [a]

∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴

D ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴

[a] In Græco additur, Sanctissimi episcopi Siciliæ dixerunt: Quod in aliis factum est, fiat quoque in istis.

Sancta synodus dixit: Fiat.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Sed sermo quidam rumoris obstrepit, quod in tempore persecutionis quidam episcoporum intolerabiles persecutiones piis viris intulerint: quibus verbis injectis non usquequaque sine approbatione credimus. Novit tota sancta synodus hæc, quia canon sanctorum apostolorum episcopum, vel presbyterum, vel diaconum percutientem fideles delinquentes, aut infideles inique agentes, & per hujuscemodi timeri volentem, deponi præcipit.

Canon Apost. 26.

Sancta synodus dixit: Ita denuntiant.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Et si hoc ita E est, quid vobis videtur?

Theodorus sanctissimus episcopus Catanæ dixit: Secundum sacras catholicæ ecclesiæ regulas ita definit sancta synodus hæc.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Si intulit episcopus quascumque plagas & tormenta viris timentibus Dominum, qui tunc persecutionem patiebantur, non est dignus episcopatu.

Sancta synodus dixit: Non est dignus.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Quoniam & sicut persecutor cædes inflixit.

Theodorus sanctissimus episcopus Catanæ, & qui cum eo Deoamabiles episcopi Siciliæ, & Epiphanius diaconus & locum tenens episcopi Sardiniæ, di-

ACTIO III.

ANNO CHRISTI 787.

xerunt: Quarta synodus mox ut præsedit, in primordiis exclamavit: Dioscorum foras mitte, homicidam foras mitte; eo quod [a] manus injecerit super viros insontes.

[a] In Græco additur, in synodo latrocinali.

Joannes reverentissimus presbyter & locum tenens orientalis diœceseos dixit: Et Spiritu sancto inspirata sancta synodus [b] sponsionem hanc exposuit.

[b] Pro, constitutionem.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Sicut & prædiximus, verbis quæ circumferuntur, non credimus.

Sancta synodus dixit: In tempore suo quisquis hanc habet querimoniam, queratur apud hanc sanctam synodum, vel apud sanctitatem vestram: & ostensa veritate, sicut definitum est a sancta synodo hac, provenict.

Gregorius sanctissimus episcopus Neocæsariæ dixit: Non me homo accusabit, quia percussi [c] vel occidi.

[c] In Græco, cecidi.

Sancta synodus dixit: In his & nos gaudemus.

Gregorius sanctissimus episcopus Neocæsariæ dixit: Neque in divinitus custodienda urbe, neque in regione mea homo ex me ultionem passus est.

Sancta synodus dixit: Si istud est, suscipiatur in loco suo.

Sabbas reverentissimus monachus & hegumenus monasterii Studii dixit: Principem hæreseos confessi sunt pontifices eum esse: & ut jubetis. Nam pater noster Athanasius ad Rufinianum dixit, quia eis qui principes fuerunt hæreseos sufficit, si tantum ad pœnitentiam admittantur.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Sed dixit, quia non cecidit, neque persecutus est.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ Cypri dixit: Juvenalis, & qui circa ipsum erant, [d] auctores latrocinalis synodis exstiterunt: sed in quarta synodo recepti sunt.

[d] Hoc est principes.

Joannes magnificentissimus logotheta dixit: Sufficit synodo vestræ divinitus congregatæ, quia Gregorius Neocæsariæ, & qui auctor exstitit prætereuntis impiæ synodi, conservatus est usque in hodiernum diem ad suam hæresim & doctrinam damnandam.

Joannes reverentissimus presbyter & locum tenens orientalis diœceseos dixit: Gratias agimus Deo, quia remanserunt viri e male collecta synodo, arguentes & quæ ab ipsis male sunt gesta, & subvertentes, atque confusionem propriam publicantes.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Scimus omnes Juvenalem patriarcham fuisse Hierosolymitanum; & secundum dignitatem suam utique & princeps synodi fuit: & [e] sic post prævaricationem suam pœnitentia gesta receptus est.

[e] In Græco, hic.

Epiphanius reverentissimus diaconus ecclesiæ Catanæ, & locum retinens Thomæ episcopi Sardiniæ, dixit: Sed neminem persecutus est Juvenalis.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Et iste respondit, quia neminem persecutus sum.

Nam & Eustathius Sebastenus princeps erat hæreseos Macedonianorum: sed cum libello sanctus Basilius pater noster suscepit illum.

Reverentissimi monachi dixerunt: Verum est: sed quia tacens mansit Juvenalis, ideo respondimus. [f]

[f] In Græco, additur, Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Laudamus vos, tamquam æmulatores canonicarum & evangelicarum constitutionum.

∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴

∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴ ∴

Sabbas reverentissimus monachus & hegumenus monasterii Studii dixit: Conservet Deus dominos nostros bonos, quibus dignantibus hoc factum est & congregatum concilium ad ecclesiæ unionem atque concordiam.

Sancta synodus dixit: Gratiarum actio Deo & laus.

A ∴ ∴ ἡ τετάρτη σύνοδος εὐθέως προκαθεσθεῖσα ἐν προοίμοις ἐξεβόησε· τὸν Διόσκορον ἔξω βάλλε, τὸν φονέα ἔξω βάλλε· διότι εἰς τὴν λῃστρικὴν σύνοδον χεῖρας ἐπέβαλεν ἐπὶ ἀθῴους ἄνδρας.

Ἰωάννης ὁ εὐλαβέστατος πρεσβύτερος καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως εἶπεν· ἐκ πνεύματος ἁγίου ἐμπνευσθεῖσα ἡ ἁγία σύνοδος τὸν ὁρισμὸν τοῦτον ἐξέθετο.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· καθὼς καὶ προείπομεν, λόγοις περιφερομένοις οὐ πιστεύομεν.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἐν καιρῷ ἰδίῳ εἴτις περὶ τούτου ἔχει ἔγκλησιν, ἐγκαλείτω παρὰ τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ ταύτῃ, ἢ καὶ τῇ ὑμῶν ἁγιωσύνῃ· καὶ ἀποδεικνυμένης τῆς ἀληθείας, ὡς ὡρίσθη παρὰ τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ ταύτῃ, ἐπεξέλευσις γενέσθω.

B

Γρηγόριος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Νεοκαισαρείας εἶπεν· οὐ μὴ ἄνθρωπος κατηγορήσῃ μου, ὅτι ἔτυψα ἢ ἔδειρά τινα.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἐν τούτοις καὶ ἡμεῖς χαίρομεν.

Γρηγόριος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Νεοκαισαρείας εἶπεν· οὐδὲ ἐν τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει, οὐδὲ ἐν τῇ χώρᾳ τῇ ἐμῇ ἄνθρωπος ἐξ ἐμοῦ ἄμυναν ἔπαθεν.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· εἰ τοῦτό ἐστι, δεχέσθω εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ.

Σάββας ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος τοῦ Στουδίου εἶπεν· ἔξαρχον τῆς αἱρέσεως αὐτὸν ὡμολόγησαν οἱ ἀρχιερεῖς εἶναι, καὶ ὡς κελεύετε· ἐπειδὴ ὁ ἅγιος πατὴρ ἡμῶν Ἀθανάσιος πρὸς Ῥουφινιανὸν λέγει· ὅτι οἱ ἐξάρχοντες τῆς αἱρέσεως

C ἀρκείτωσαν εἰς μετάνοιαν δεχθῆναι μόνον.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἀλλ' εἶπεν, ὅτι οὐκ ἔδειρεν, οὐδὲ ἐδίωξεν.

Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κωνσταντίας τῆς Κύπρου εἶπεν· Ἰουβενάλιος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἔξαρχοι τῆς λῃστρικῆς συνόδου ἦσαν, ἀλλ' ἐν τῇ τετάρτῃ συνόδῳ ἐδέχθησαν.

Ἰωάννης ὁ μεγαλοπρεπέστατος λογοθέτης εἶπεν· ἀρκεῖ τῇ συνόδῳ ὑμῶν τῇ θεόθεν συναθροισθείσῃ, ὅτι Γρηγόριος ὁ Νεοκαισαρείας, καὶ ἔξαρχος τῆς παρελθούσης ἀσεβοῦς συνόδου, ἐφυλάχθη μέχρι τῆς σήμερον, τὴν ἰδίαν αἵρεσιν καὶ διδασκαλίαν κατακρῖναι.

Ἰωάννης ὁ εὐλαβέστατος πρεσβύτερος καὶ τὸν τόπον ἐπέχων

D τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως εἶπε· χάριν ὁμολογοῦμεν τῷ Θεῷ, ὅτι ὑπελείφθησαν ἄνδρες ἐκ τῆς κακοσυλλέκτου συνόδου, ἐλέγχοντες καὶ καταστρέφοντες τὰ παρ' αὐτῶν κακῶς πραχθέντα, καὶ τὴν ἰδίαν αἰσχύνην στηλιτεύοντες.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἴσμεν πάντες τὸν Ἰουβενάλιον πατριάρχην γεγονότα Ἱεροσολύμων· καὶ κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ πάντως ἔξαρχος τῆς συνόδου ἐτύγχανε· καὶ οὕτως μετὰ τὴν παράβασιν αὐτοῦ μετανοήσας ἐδέχθη.

Ἐπιφάνιος εὐλαβέστατος διάκονος τῆς ἐκκλησίας Κατάνης, καὶ τὸν τόπον ἐπέχων Θωμᾶ ἐπισκόπου Σαρδινίας εἶπεν· ἀλλ' οὐδένα ἐδίωξεν Ἰουβενάλιος.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· καὶ οὗτος ἀπεκρίθη, ὅτι οὐδένα ἐδίωξεν.

E Εὐστάθιος οὖν ὁ Σεβαστείας ἔξαρχος ἦν τῆς αἱρέσεως τῶν Μακεδονιανῶν. ἀλλὰ μετὰ λιβέλλου ὁ ἅγιος Βασίλειος καὶ πατὴρ ἡμῶν προσεδέξατο αὐτόν.

Οἱ εὐλαβέστατοι μοναχοὶ εἶπον· ἀληθές· ἀλλὰ διότι σιωπῶν ἔμεινεν Ἰουβενάλιος, τούτου ἕνεκεν ἀπεκρίθημεν.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἐπαινοῦμεν ὑμᾶς ὡς ζηλωτὰς τῶν κανονικῶν καὶ εὐαγγελικῶν διατάξεων.

Σάββας ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος τοῦ Στουδίου εἶπε· φυλάξαι ὁ Θεὸς τοὺς δεσπότας ἡμῶν τοὺς ἀγαθοὺς τοὺς καταξιώσαντας γενέσθαι καὶ συναθροισθῆναι ταύτην τὴν ἁγίαν σύνοδον πρὸς ἕνωσιν τῆς ἐκκλησίας καὶ ὁμόνοιαν.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· εὐχαριστία τῷ Θεῷ καὶ αἶνος.

Ταράσιος

ANNO CHRISTI 787.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· προλαβοῦσα ἡ ἁγία σύνοδος αὕτη ἀπεφήνατο, ὅτι τοὺς προσερχομένους ἐκ τῆς αἱρέσεως, ἀκολουθοῦσα τοῖς ἁγίοις πατράσιν ἡμῶν, προσδέχεσθαι χρὴ, ἐὰν ἑτέρα αἰτία μὴ ἐκβάλλῃ τοὺς τοιούτους ἐκ τῆς ἱερατικῆς τάξεως. τὸ αὐτὸ οὖν καὶ πάλιν λέγομεν. A

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· πάντες τὸ αὐτὸ λέγομεν.

Ἰωάννης ὁ θεοφιλέστατος πρεσβύτερος καὶ μοναχὸς, καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως, εἶπε· τὰ καλὰ διαφόρως λεγόμενα, ὅσια καὶ ὠφέλιμα.

Πέτρος ὁ θεοφιλέστατος πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς Ἀδριανοῦ πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, καὶ Ἰωάννης, καὶ Θωμᾶς οἱ θεοφιλέστατοι πρεσβύτεροι καὶ τοποτηρηταὶ τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως εἶπον· ἀπολαβέτωσαν τοὺς θρόνους αὐτῶν.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· τὸ αὐτὸ λέγομεν, καὶ συντιθέμεθα πάντες. B

Καὶ ἀνῆλθον εἰς τὰς ἁρμοζούσας αὐτοῖς καθέδρας οἱ θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι, ὅ, τε Νικαίας, καὶ ὁ τῆς Ῥόδου, καὶ ὁ τοῦ Ἰκονίου, ὁ Ἱεραπόλεως, καὶ ὁ Πισινοῦντος, καὶ ὁ Καρπάθου.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε. Θεὸς καλῶς ἤγαγε τοὺς ὀρθοδόξους.

Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κωνσταντίας τῆς Κύπρου εἶπεν· ἐπειδὴ ἐν τῇ προτέρᾳ καθέδρᾳ τῆς ἁγίας ταύτης καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου πανευσεβοῦς σάκρας τῶν θεοστέπτων ἡμῶν βασιλέων κατηξιώθημεν διὰ βασιλικοῦ ἀσηκρῆτις δέξασθαι· ἐνεφέρετο δὲ ἐν τῇ αὐτῇ σάκρᾳ, ὡς γράμματα ἀπὸ τοῦ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης προέδρου ἐπέμφθησαν πρὸς τὸ αὐτῶν γαληνότατον κράτος, καὶ δύο τετράδια πρὸς τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν ἀρχιερέων· καὶ τῶν μὲν γραμμάτων τοῦ πάπα Ῥώμης ἠκούσαμεν, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς ἐμφερόμενα ἔγνωμεν. ἀξιοῦμεν οὖν τὴν ὑμετέραν ἐνδοξότητα, ὑπερφυέστατοι πατρίκιοι, ὅπως τὰ ἐκ τῆς ἀνατολῆς πεμφθέντα ἀναγνωσθῶσι τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ· ἵνα γνῶμεν, εἰ τὰ αὐτὰ δοξάζουσιν ὅ, τε τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης πάπας, καὶ ὁ ἁγιώτατος καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Ταράσιος, ὁ καὶ προκαθεζόμενος τῆς βασιλίδος πόλεως, καὶ οἱ τῆς ἀνατολῆς ἐπίσκοποι. C

Οἱ μεγαλοπρεπέστατοι ἄρχοντες * εἶπον· γενέσθω κατὰ τὴν αἴτησιν ὑμῶν.

* In Latino additur, καὶ ἡ ἁγία σύνοδος.

Ἰωάννης καὶ Θωμᾶς οἱ θεοφιλέστατοι πρεσβύτεροι, καὶ τὸν τόπον ἐπέχοντες τῶν ἀνατολικῶν πατριαρχῶν, εἶπον· εἰ δοκεῖ ταύτῃ τῇ ἁγίᾳ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ, τὰ γράμματα τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Ταρασίου, τὰ σταλέντα πρὸς τοὺς ἁγιωτάτους ἀρχιερεῖς τῆς ἕω, ἀξιοῦμεν πρότερον ἀναγνωσθῆναι, καὶ εἶθ' οὕτως τὰ ἀντίγραφα αὐτῶν. D

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἀναγνωσθήτωσαν.

Καὶ ἀνέγνω Στέφανος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ νοτάριος τοῦ εὐαγοῦς πατριαρχικοῦ σεκρέτου.

Ἴσον γραμμάτων ἀποσταλέντων πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς Ἀντιοχείας, καὶ Ἀλεξανδρείας, καὶ τῆς ἁγίας πόλεως, παρὰ Ταρασίου τοῦ ἁγιωτάτου καὶ μακαριωτάτου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. E

Πολλαῖς καὶ μεγάλαις προνοίαις κύριος ὁ Θεὸς τοὺς τῶν ἀνθρώπων βίους διευθύνων τε καὶ διεξάγων, καὶ τὰς ἐκβάσεις τῆς ἑκάστου ζωῆς συμφερόντως ὁδηγῶν· χωρὶς γὰρ αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲν, ὅτι καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ἡμῶν ἠριθμημέναι εἰσὶν αὐτῷ· κἀμὲ ἐν τῷ τῶν λαϊκῶν τάγματι ἕως τοῦ νῦν ἐναριθμούμενον, καὶ ταῖς βασιλικαῖς ὑπηρεσίαις ἐντεταγμένον, ἐν οἶδεν οἷς κρίμασιν· αὐτὸς γινώσκει· εἰς θρόνον ἀρχιερατικὸν ἀνεβίβασε· προτροπῆς βιαίας παρὰ τῆς ἀληθείας προμάχων εὐσεβεστάτων καὶ ὀρθοδόξων βασιλέων ἡμῶν, καὶ ἁγιωτάτων ἐπισκόπων τε καὶ κληρικῶν, εἰς ἐμὲ γενομένης. διὸ ἀναγκασ-

ACTIO III.

A Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Jam antea hæc sancta synodus promulgavit, secuta sanctos patres nostros, quod suscipi oportet [a], nisi alia causa hujusmodi a sacerdotali ejiciat ordine. Idipsum ergo & iterum dicimus.

[a] In Græco additur, venientes ab hæresi.

Sancta synodus dixit: Omnes idipsum dicimus.

Joannes reverentissimus presbyter & monachus, locum tenens orientalium patriarcharum, dixit: Bona quæ diverso modo dicuntur, sancta sunt & utilia.

Petrus Deo amabilis presbyter, & locum tenens Hadriani beatissimi Papæ senioris Romæ, & Joannes ac Thomas Deo amabiles presbyteri, & vicarii Orientis, dixerunt: Recipiant sedes suas.

B Sancta synodus dixit; Hoc ipsum dicimus, & consentimus omnes.

Et ascenderunt in competentes sibi cathedras reverentissimi episcopi, Nicææ videlicet, Neocæsariæ, Rhodi, Iconii, Hierapoleos, Pisinuntensium, & Carpathi.

Sancta synodus dixit: Deus bene adduxit orthodoxos.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ Cypri dixit: Quia in priori sessione sanctæ hujus venerabilis synodi piissimam sacram Deo coronatorum nostrorum Imperatorum meruimus per regium a secretis suscipere; in qua continebatur, quod litteræ a senioris Romæ præsule missæ fuerunt ad tranquillissimum imperium ipsorum, & duo quaterniones ad C sanctissimum patriarcham ab orientalibus summis sacerdotibus: & litteras quidem Romani Papæ audivimus, & quæ in illis continebantur, agnovimus. Postulamus itaque a claritate vestra, amplissimi patricii, ut quæ ab Oriente missa sunt, legantur coram sancta ista & universali synodo: quo comperiamus, si eadem sentiant, & eadem prædicent tam senioris Romæ Papa, quam sanctissimus [b] patriarcha Tarasius, qui & præsidet regiæ urbi, quam Orientis episcopi.

[b] In Græco additur, universalis.

Magnificentissimi principes & sancta synodus dixerunt: Fiat secundum postulationem vestram.

D Joannes & Thomas Deo amabiles presbyteri, & locum retinentes orientalium patriarcharum, dixerunt: Si placet huic sanctæ & universali synodo, poscimus ut litteræ sanctissimi patriarchæ Tarasii, quæ missæ sunt ad sanctissimos & summos sacerdotes Orientis, prius legantur; & ita rescriptæ earum.

Sancta synodus dixit: Legantur.

Et legit Stephanus diaconus Deo amabilis & notarius venerabilis patriarchici secreti:

Exemplar litterarum, quæ missæ sunt ad summos sacerdotes & sacerdotes Antiochiæ, Alexandriæ, & sanctæ civitatis, a Tarasio & beatissimo [c] patriarcha Constantinopoleos. E

[c] In Græco additur, universali.

Multa & magna providentia Dominus Deus hominum vitas regens & protrahens, atque proventum vitæ uniuscujusque consulte deducens: (sine ipso namque factum est nihil, quia & capilli capitis nostri numerati sunt ei:) & me in laïcorum ordine usque nunc connumeratum, & imperialibus ministeriis deputatum, nescio quibus judiciis (ipse scit) in cathedram pontificalem evexit; hortatu valido a veritatis propugnatoribus, piissimis videlicet ac orthodoxis Imperatoribus nostris, atque sanctissimis episcopis, seu clericis, in me violenter effecto: cui suc-

Joan. 1.
Matth. 10.

I

ACTIO III.

ANNO CHRISTI 787.

cumbens annui, & obedientiæ fructum his carpendum commisi. Et rogo vos sacratissimos, ut tamquam patres me pusillanimem baculo potentiæ, id est, paternis vestris magisteriis fulciatis, & veluti fratres puris orationibus vestris nos cum armatura Dei contra versutias antiqui hostis adjuvetis, atque fluctibus invicem surgentibus vacillantem gubernetis, quatenus pertingam ad portum voluntatis Christi Dei nostri. Est enim protsus [a] apud nos quoddam prælium sine ferro, dum sermones jaciant & jaciantur. Sed triumphale habemus trophæum, veritatem quæ non vincitur. Deinde quoque & procellis vehementibus inspirantibus, in auxilium vobis assumptis, harum pauxillum quid sufferentes æstum, Christum has increpantem inveniemus, & vitam tranquille per omnia transigemus. Et his quidem sufficienter in præfatione nostra peæmissis, in ceteris evidenter horum cognitio denuntiabitur. Nunc autem ad aliam intentionem [b] dicendi progredior. Quia enim prisca quædam, & ut verius fateamur, apostolica traditio in omnibus ecclesiis inolevit, ut hi qui ad pontificium provehuntur, præcedentibus se in eodem ordine, qualiter se habeant quæ suæ fidei sunt, exponendo commendent: Visum est & mihi hoc sectanti, me vobis inclinare, & liquido confessionem pronuntiare, quemadmodum a tubis sancti Spiritus (quarum sonus in omnem terram exivit, & in fines terræ verba) & ab earum alumnis atque asseclis, sacratissimis videlicet patribus nostris educatus, ex ipsis mollibus ungulis didici.

a al. est apud nos.

3. Esdr. 4.

b al. dicendo.

Credo in unum Deum Patrem omnipotentem, & in unum Dominum Jesum Christum Filium Dei & Deum nostrum, natum ex Patre sine tempore coæternum: & in Spiritum sanctum, Dominum & vivificantem, ex Patre per Filium procedentem, & eumdem Deum esse & cognosci: Trinitatem unius substantiæ, unius honoris & sedis, sempiternam & increatam, omnium creaturarum conditricem: unum principium, unam deitatem & dominationem, unum imperium, potentatum & potestatem in tribus subsistentiis, individue quidem divisam, & divise unitam; non ex imperfectis tribus unum aliquid perfectum: sed ex tribus perfectis unum superperfectum & plusquam perfectum, uti magnus locutus est Dionysius. Itaque secundum proprietatem personarum tria quidem adoranda; at vero secundum communem naturæ rationem unus Deus omnium factor visibilium & invisibilium, omnium provisor. Confiteor autem factam propter salutem nostram in novissimis diebus secundum carnem nativitatem unius sanctæ Trinitatis, Filii scilicet Dei, & Domini nostri Jesu Christi, ex veraciter sancta Dei genitrice semperque virgine Maria; consubstantialem quidem factum nobis modis omnibus absque peccato, non autem desinentem esse quod erat; sed duabus naturis inconfuse manentibus, una cum consistentibus in se duabus voluntatibus & operationibus: crucifixum pro nobis carne, & sepultum, & resurrexisse, in cælosque ascendisse, & venturum judicare vivos & mortuos. Insuper spero resurrectionem mortuorum, & singulorum gestorum [c] redditionem bonorum scilicet, & his contrariorum. Expetens etiam intercessiones sanctissimæ & intemeratæ dominæ nostræ Dei genitricis & semper virginis Mariæ, sanctorumque angelorum, & sanctorum & gloriosissimorum apostolorum, prophetarum, martyrum, confessorum, & [d] magistrorum: salutans & venerabiles iconas eorum, & omnem hæreticam abominans contentionem, nec non & eorum ductores atque primores, Simonem videlicet, Marcionem, Manetem, Paulum quoque Samosatenum, & Sabellium Libyum, eorumque dogmata nefaria. Recipio etiam sanctas & universales sex synodos, & earum divina dogmata pariter & doctrinas, tamquam quæ divina

Locus obscurus, & caute legendus, neque bonum.

c In Græco adest, æternam.

d Pro, doctorum.

A πᾶς ὑποκύψας ὑπέθηκα, καὶ τὸν τῆς ὑπακοῆς καρπὸν δρέψασθαι τούτοις ἀνέθηκα. καὶ παρακαλῶ τοὺς ποιμένας ὑμᾶς, ὡς μὲν πατέρας μικροψυχοῦντα βακτηρίᾳ δυνάμεως, τῆς πατρικῆς ὑμῶν διδασκαλίας ὑποστηρίξαι· ὡς δὲ ἀδελφοὺς ταῖς καθαραῖς ὑμῶν εὐχαῖς βοηθεῖν ἡμῖν, τῇ τοῦ Θεοῦ πανοπλίᾳ πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ ἀντικειμένου, καὶ κύμασιν ἀλλεπαλλήλοις ἐπεγειρόμενόν με διακυβερνῆσαι, ὅπως καθορμίσωμαι ἐπὶ λιμένα θελήματος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. ἔστι γὰρ ὄντως ἐν ταῖς καθ' ἡμᾶς πόλεμός τις ἀσίδηρος, λόγους βαλλόντων τε καὶ βαλλομένων. ἀλλὰ τρόπαιον νικητικὸν ἔχομεν τὴν μὴ νικωμένην ἀλήθειαν. εἶτά τε καὶ καταιγίδων σφοδρῶν ἐπιπνεουσῶν συνεργοὺς ὑμᾶς λαβόμενοι, τὴν τούτων μικρὸν B ὑποφέροντες ζάλην, εὑρήσομεν αὐτῇ Χριστὸν ἐπιτιμῶντα, καὶ γαληνιαίως τὸν βίον ἡμῶν ὑπεξάγοντα. καὶ τούτων μὲν ἀρκούντως ἐν προοιμίοις ἡμῖν εἰρημένων, ἐν τοῖς ἑξῆς σαφῶς τὸ ἀκριβὲς περὶ αὐτῶν γνῶσις διαγγελθήσεται. νῦν δὲ ἐφ' ἕτερον σκοπὸν λέξεων ἔρχομαι. ἐπειδὴ γὰρ ἀρχαία τις, ἀληθὲς δὲ φράσαι, ἀποστολικὴ παράδοσις ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις δίῃκε, δεῖ τοὺς ἱεραρχίαν ἀγομένους τοῖς πρὸ αὐτῶν τῆς ἱεραρχίας ἐγχειρίζουσι, ὡς ἂν ἔχοι τὰ τῆς αὐτῶν πίστεως, ἀνατίθεσθαι· ἔδοξε κἀμοὶ τούτῳ ἑπομένῳ ὑποκλῖναι ἑαυτὸν ὑμῖν, καὶ ἀριδήλως τὴν κατ' ἐμὲ ὁμολογίαν ἐξαγορεῦσαι, καθὼς ὑπὸ τῶν σαλπίγγων τοῦ πνεύματος· ὧν ὁ φθόγγος εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθε, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ C ῥήματα. καὶ παρὰ τῶν αὐτῶν θρεμμάτων τε καὶ προσκλημάτων θείων πατέρων ἡμῶν ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων ἀνατραφεὶς μεμάθηκα.

Πιστεύω εἰς ἕνα Θεὸν πατέρα παντοκράτορα· καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸν ἡμῶν, γεννηθέντα ἐκ τοῦ πατρὸς ἀχρόνως καὶ ἀϊδίως· καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ κύριον καὶ ζωοποιὸν, τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς δι' υἱοῦ ἐκπορευόμενον, καὶ αὐτὸν Θεὸν ὄντα τε καὶ γνωριζόμενον· τριάδα ὁμοούσιον, ὁμότιμόν τε καὶ ὁμόθρονον, ἀΐδιον, ἄκτιστον, τῶν πάντων κτισμάτων δημιουργόν· μίαν ἀρχὴν, μίαν θεότητα καὶ κυριότητα, μίαν βασιλείαν καὶ δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν, ἀδιαιρέτως διαιρουμένην, καὶ συνημμένην διαιρετῶς· μὴ ἐξ ἀτελῶν τριῶν ἕν τι τέλειον, ἀλλ' ἐκ τελείων τριῶν D τελείων ἓν ὑπερτελὲς καὶ προτέλειον, ὡς ὁ μέγας ἔφη Διονύσιος. ὅθεν κατὰ μὲν τὴν ἰδιότητα τῶν προσώπων τρία τὰ προσκυνούμενα, κατὰ δὲ τὸ κοινὸν τῆς φύσεως εἷς Θεὸς πάντων ποιητὴς ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων, πάντων προνοητής. ὁμολογῶ δὲ καὶ τὴν διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν κατὰ σάρκα γέννησιν τοῦ ἑνὸς τῆς ἁγίας τριάδος τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, κυρίου δὲ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ, ἐκ τῆς ἀληθῶς ἁγίας θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας· ὁμοουσίου μὲν ἡμῖν ὁλικῶς χωρὶς ἁμαρτίας, μὴ ἐκστάντος δὲ ὅπερ ἦν, ὡς τῶν δύο φύσεων ἀσυγχύτων μενουσῶν μετὰ καὶ τῶν ἐν αὐταῖς δύο θελημάτων τε καὶ ἐνεργειῶν· σταυρωθέντος τε ὑπὲρ ἡμῶν σαρκὶ, καὶ ταφέντος, καὶ ἀναστάντος, εἰς οὐρανούς τε ἀναληφθέντος, καὶ ἥξοντος κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. ἐπὶ τούτοις δὲ προσδοκῶ E ἀνάστασιν νεκρῶν, καὶ ἑκάστου τῶν πραχθέντων αἰωνίαν ἀντίδοσιν ἀγαθῶν τε καὶ τῶν ἐναντίων. ἐξαιτοῦμαι δὲ καὶ τὰς πρεσβείας τῆς τε παναγίας ἀχράντου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τῶν τε ἁγίων ἀγγέλων, καὶ τῶν ἁγίων ἐνδόξων ἀποστόλων, προφητῶν, μαρτύρων, ὁμολογητῶν τε καὶ διδασκάλων. καὶ ἀσπάζομαι τὰς σεπτὰς αὐτῶν εἰκόνας. καὶ πᾶσαν αἱρετικὴν φιλονεικίαν βδελύσσομαι, καὶ τοὺς αὐτῶν εὑρετάς τε καὶ προστάτας, λέγω δὲ Σίμωνα, Μαρκίωνα, Μάνεντα, Παῦλόν τε τὸν Σαμοσατέα, καὶ Σαβέλλιον τὸν Λίβυν, καὶ τὰ αὐτῶν ἀπαίσια δόγματα. ἀποδέχομαι δὲ καὶ τὰς ἁγίας καὶ οἰκουμενικὰς ἓξ συνόδους, καὶ τὰ αὐτῶν θεῖα δόγματά τε καὶ διδάγματα, ὡς θεία

Anno Christi 787.

Actio III.

ἐμπνεύσεως ἡμῖν παραδοθέντα. καὶ τῆς μὲν πρώτης ὁμοούσιον καὶ συνάναρχον εἶναι κηρυττούσης τῷ πατρὶ τὸν υἱὸν, ἀναθεματίζω τὸν δυσσεβῆ Ἄρειον, Ἀέτιον, Εὐνόμιον, Εὐδόξιον, Δημόφιλον, μεθ' οὓς καὶ τοὺς ἐνδίκως λεγομένους Ἀνομοίους τε καὶ Ἡμιαρείους, καὶ πᾶσαν τὴν μεμιασμένην ὁμήγυριν αὐτῶν. τῆς δὲ δευτέρας Θεὸν εἶναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ κύριον καὶ ζωοποιὸν, ἀποβάλλομαι Μακεδόνιον καὶ πάντας τοὺς ὁμόφρονας αὐτῷ· σὺν τούτοις δὲ καὶ τὸν θεοστυγῆ Ἀπολλινάριον, τὸν ἀνοήτως φρονήσαντα. τῆς δὲ τρίτης ἕνα τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἡμῶν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα, αὐτόν τε ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν σαρκωθέντα ἐκ τῆς ἁγίας θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τὸν ἀνθρωπολάτρην Νεστόριον καὶ τὴν ἀμφ' αὐτὸν ξυνωρίδα, φημὶ δὴ Διόδωρόν τε καὶ Θεόδωρον, καὶ τοὺς τὴν αὐτῶν τερατομυθίαν πρεσβεύοντας, ὡς νοσοῦντας ἐπὶ Χριστοῦ τὴν προσωπικὴν δυάδα, πόῤῥω τῆς ἐμῆς ὁμολογίας ἐκδιώκω. τῆς δὲ τετάρτης ἐκ δύο φύσεων εἶναι τὸν ἕνα τῆς ἁγίας τριάδος Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν σαρκὶ ἐπιδημήσαντα, ἀναθεματίζω Εὐτυχέα, Διόσκορον, καὶ πᾶσαν τὴν ἀκέφαλον αὐτῶν πληθὺν, μετὰ καὶ Σεβήρου τοῦ θεηλάτου, καὶ τοῦ ἀθεμίτου Ἰουλιανοῦ τοῦ Ἁλικαρνασσέως, τοῦ μυθευσαμένου ἄφθαρτον σῶμα τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀναλαβέσθαι. τῆς δὲ πέμπτης, ὡς ἡ τοῦ πνεύματος μάχαιρα τὰς ἐξ ἄνωθεν τῶν χρόνων ἐπιπολαζούσας ἀθέσμους αἱρέσεις ἐξέτεμε, καὶ τοὺς ἐφευρετὰς αὐτῶν ἐθριάμβευσεν, Ὠριγένην, Δίδυμόν τε καὶ Εὐάγριον, κἀγὼ ἐξωθοῦμαι ὡς αἱρετικῶν * τερατευμάτων μυθεύματα. τῆς δὲ ἕκτης, ὥσπερ ἐκ δύο φύσεων τὸν Χριστὸν, ἐξ ὧν ἐστιν, οὕτως καὶ τὰς δύο φυσικὰς θελήσεις τε καὶ ἐνεργείας ἐν ἑκατέρᾳ φύσει πεπίστευκα, ἀνθρωπίνῃ τε καὶ θεϊκῇ. καὶ ὑποβάλλω τῷ ἀναθέματι Κῦρον, Σέργιον, Ὀνώριον, Πύῤῥον, Παῦλον, καὶ πάντας τοὺς ὁμοδόξους αὐτοῖς, καὶ τὰ αὐτῶν δόγματα ὡς Σοδομίτην ἄμπελον καὶ Γομοῤῥαίαν κληματίδα ἔχοντα βότρυν πικρίας μεμίσηκα. τῆς δὲ αὐτῆς ἁγίας ἕκτης συνόδου, μετὰ πάντων τῶν ἐνθέσμως καὶ θεοειδῶς ἐκφωνηθέντων δογμάτων παρ' αὐτῆς, καὶ τοὺς ἐκδοθέντας κανόνας ἀποδέχομαι, ἐν οἷς ἐμφέρεται· ἔν τισι τῶν σεπτῶν εἰκόνων γραφαῖς ἀμνὸς δακτύλῳ τοῦ προδρόμου δεικνύμενος ἐγχαράττεται, ὃς εἰς τύπον παρελήφθη τῆς χάριτος, τὸν ἀληθινὸν ἡμῖν διὰ νόμου προϋποφαίνων ἀμνὸν Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν. τοὺς οὖν παλαιοὺς τύπους καὶ τὰς σκιὰς, ὡς τῆς ἀληθείας σύμβολά τε καὶ προχαράγματα, τῇ ἐκκλησίᾳ παραδεδομένους κατασπαζόμενοι, τὴν χάριν προτιμῶμεν καὶ τὴν ἀλήθειαν, ὡς πλήρωμα νόμου ταύτην ὑποδεξάμενοι. ὡς ἂν οὖν τὸ τέλειον καὶ ἐν ταῖς χρωματουργίαις ἐν ταῖς πάντων ὄψεσιν ὑπογράφηται, τὸν τοῦ αἴροντος τὴν ἁμαρτίαν κόσμου ἀμνοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν κατὰ τὸ ἀνθρώπινον χαρακτῆρα, καὶ ἐν ταῖς εἰκόσιν ἀπὸ τοῦ νῦν ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ ἀμνοῦ ἀναστηλοῦσθαι ὁρίζομεν· δι' αὐτοῦ τὸ τῆς ταπεινώσεως ὕψος τοῦ Θεοῦ λόγου κατανοοῦντες, καὶ πρὸς μνήμην τῆς ἐν σαρκὶ πολιτείας, τοῦ τε πάθους αὐτοῦ καὶ τοῦ σωτηρίου θανάτου χειραγωγούμενοι, καὶ τῆς ἐντεῦθεν γενομένης τῷ κόσμῳ ἀπολυτρώσεως. τὰ δὲ περιττὰ θρυλλήματά τε καὶ βατταρίσματα μετὰ ταῦτα ἀβούλως ἐκφωνηθέντα, ὡς παρ' ὑμῖν μὴ ἀποδεχθέντα, μηδὲ κατὰ θείαν χάριν λαληθέντα, ἀβέβαια ἡγοῦμαι· καὶ χαίρειν τούτοις εἰπόντες, καὶ ἐκποδὼν ποιησάμενοι, διαζωννύμεθα τὰς ὀσφύας ἡμῶν τῆς διανοίας ἐν ἀληθείᾳ, καὶ διανιστάμεθα ἅμα τοῖς εὐσεβέσι προμάχοις τῆς ἀληθείας πιστοῖς βασιλεῦσιν ἡμῶν πρὸς ἕνωσιν τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς ἐκκλησίας· οἷς καὶ σύνοδον γενέσθαι οἰκουμενικὴν ᾐτησάμεθα ἐπὶ παρουσίᾳ παντὸς τοῦ φιλοχρίστου αὐτῶν λαοῦ· καὶ τῇ ἡμετέρᾳ αἰτήσει εὐσεβῶς ἐπένευσαν. ὅθεν ὑμᾶς τοὺς ἐποικοδομηθέντας ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθὼς ἐν τοῖς πρόσθεν

* In inf. ad marginem, ἄλ. τερατευμάτων.

A inspiratione nobis tradita fuerint. Et cum prima quidem homousion & una cum Patre sine initio Filium esse credens, anathematizo impium Arium, Aëtium, Eunomium, Eudoxium, & Demophilum: post hos & eos qui jure dicuntur Dissimiles & Semiariani, atque omnium coinquinatam eorum catervam. Cum secunda vero Deum esse Spiritum sanctum & vivificatorem confitens, abjicio Macedonium & omnes qui unius cum illo sunt sensus, cum his autem & Deo perosum Apollinarium, *qui insensate desipuit. Cum tertia autem unum Dominum Jesum Christum verum Deum nostrum ex Patre genitum, eumdemque in novissimis diebus propter salutem nostram incarnatum ex sancta Dei genitrice semperque virgine B Maria, prædicans, hominis cultorem Nestorium, & bigam quæ circa ipsum est, Diodorum aïo ac Theodorum, nec non & eorum prodigiosam fabulam prædicantes, & in Christo personalem dualitatem formantes, procul a confessione mea repello. Præterea cum quarta ex duabus naturis & in duabus naturis unum sanctæ Trinitatis Christum Deum nostrum carne venisse sentiens, anathematizo Eutychetem, Dioscorum, & totam ipsorum sine capite multitudinem, una cum divinitus fulminando Severo, & infando Juliano Halicarnasseo, qui fabulose Dominum nostrum incorruptum corpus suscepisse perhibuit. Denique in quinta, quæ sicut machæra spiritus in superC ficie quodammodo ex prioribus temporibus navigantes iniquas rescidit hæreses, & inventores patefecit earum, Origenem videlicet, & Didymum, & Evagrium; ita & ego has, utpote portentosas hæreticorum fabulationes, repello. Porro per sextam sicut ex duabus naturis Christum, ex quibus & est, olim esse didiceram; ita & duas naturales voluntates & operationes ejus in utraque natura credidi, humana scilicet & divina. Summittoque anathemati Cyrum, Sergium, Honorium, Pyrrhum, Paulum, & omnes consectatores eorum: dogma quoque ipsorum, ut Sodomiticam vitem, & Gomorrhiticam propaginem, amaritudinis botryonem habentes, odivi. Ipsius auD tem sanctæ sextæ synodi cum omnibus dogmatibus, quæ legaliter ac divinitus ab ea promulgata sunt, etiam depromptos canones recipio; in quibus refertur: In quibusdam venerabilium imaginum picturis agnus digito præcursoris exaratur ostensus, qui in figura præcessit gratiæ, verum nobis per legem demonstrans agnum, Christum videlicet Dominum nostrum. Veteres ergo figuras & umbras, utpote veritatis indicia, & præcedentes characteres ecclesiæ traditos salutantes, gratiam honore præferimus & veritatem, hanc ut legis plenitudinem admittentes. Ut ergo perfectio etiam per colorum operationes in omnium vultibus depingatur, characterem agni Dei nostri Christi, qui tollit peccata mundi, secundum huE manitatem etiam in iconis ex hoc pro veteri agno definimus depingi: per eum videlicet celsitudinem humilitatis Dei Verbi considerantes, & ad memoriam conversationis quam in carne gessit, passionis quoque ac salutaris mortis ejus adducti, atque redemptionis quæ hinc est mundo effecta. Superfluas autem tumultuationes & garrulitates post hæc inconsulte promulgatas, ut apud vos minime receptas, neque per divinam gratiam dictas, irritas æstimamus: & ave istis dicentes, fugacesque facturi, accingimus lumbos mentis nostræ in veritate, & suscitamur una cum piis & fidelibus Imperatoribus nostris, propugnatoribus videlicet veritatis, ad unitatem sanctæ Dei ecclesiæ: a quibus & synodum universalem petivimus in præsentia totius eorum Deo amabilis populi; & postulationi nostræ pie annuerunt. Unde vos qui superædificati estis super fundamentum apostolorum & prophetarum, ipsum videlicet summum & angularem lapidem Christum Jesum, quemadmodum in præce-

* In Græco, qui sine mente opinatus est.

Synodi Trullanæ canon 82.

ACTIO III.

Ephes. 2.
2. Cor. 3.

ANNO CHRISTI 787.

dentibus dictum est, concertatores & consectatores A ac auxiliatores sumentes, confidentiam talem habemus ad Dominum: non quod sufficientes sumus cogitare aliquid a nobis, quasi a nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est; quia disrupta membra & discissa in unum corpus compactum & connexum crescere faciet, in quibus caput est Christus; & ultra jam non erunt dispersa. De cetero rogamus sanctitatem vestram, usque ad duos * loci servatores mittere cum deiloqua epistola sua; & quidquid sibi fuerit divinitus super hoc negotio revelatum, nobis facere manifestum: ut secundum quod debitum est, tam loci servatores, quam litteræ vestræ synodice sive ad loquendum, sive ad legendum in omnibus inveniantur, qua- B tenus per hoc quæ scissa sunt, uniantur. Idipsum enim & a præsule senioris Romæ petivimus. Et rogo vos fraterne, apostolicam vobis vocem pronuntians, tamquam Deo exhortante per nos; omnia perscrutantes secundum consilium vestrum quod in Deo, patefacite nobis. Scriptum est enim: *Labia sacerdotum custodient scientiam, & legem exquirent ex ore eorum.* Certi enim sumus, quod semina veritatis in vobis salva custodiatis. Sed & pii Imperatores nostri & per cuncta orthodoxæ veritatis firmitatem sectantur, & Domino Deo supplicare non cessant, secundum Gregorium qui a Theologia cognomen sortitus est: ut efficiamur nos, qui unius Dei exsistimus, unum: & qui C sumus Trinitatis, uniti, & honore pares atque unanimes in cunctis inveniamur; & qui sumus sancti Spiritus, non contra invicem, sed pro invicem simus: & qui sumus veritatis, idipsum sapientes atque dicentes exhibeamur, & non sit contentio vel dissentio in nobis: sed sicut habemus unum baptisma, unam fidem, ita & consonantiam unam in omni ecclesiastico negotio. Et pax Dei quæ exsuperat omnem sensum, in unum nos conducat, & divisa uniat, atque diuturnum vulnus sanet, & incolumitate fidei integros servet, & in vera confessione atque concordia stabiliat omnes, uniatque sanctam ecclesiam suam, & compescat scandala quæ superjacent ei: Intercessionibus intemeratæ Dominæ nostræ Dei genitricis & omnium sanctorum fiat. Amen.

* Hoc est, vicarios.

Malach. 2.

Greg. Nazianz. Orat. de pace 1.

A εἰρήνης, συμμάχους καὶ συναθλητὰς καὶ συνασπιστὰς λαβόμενοι, πεποίθησιν τοιαύτην ἔχομεν πρὸς τὸν Θεόν· οὐχ ὅτι ἱκανοί ἐσμεν ἀφ' ἑαυτῶν λογίσασθαί τι ὡς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστιν· ὅτι τὰ διεῤῥηγμένα μέλη καὶ ἀποσχισθέντα εἰς ἓν σῶμα συναρμολογούμενα καὶ συμβιβαζόμενα τὴν αὔξησιν ποιήσονται, ἐν οἷς κεφαλή ἐστιν ὁ Χριστός· καὶ μηκέτι ὦσι διεσκορπισμένα. καὶ λοιπὸν αἰτοῦμαι τὴν ὑμετέραν ἁγιότητα, ἕως τῶν δύο τοποτηρητῶν ἀποστεῖλαι μετὰ θεηγόρου γραμματείου ὑμῶν· καὶ εἴ τι ἐστιν ὑμῖν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐγκεχειρισμένον περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, φανερώσατε ἡμῖν· ὡς ὀφειλόντων καὶ τῶν τοποτηρητῶν ὑμῶν, καὶ τῶν γραμμάτων ὑμῶν συνοδικῶν ἐπὶ πᾶσι, τῶν μὲν λαλῆσαι, τῶν δὲ ἀναγνωσθῆναι, ὅπως ἑνωθῇ τὰ διεσχισμένα. αὐτὸ γὰρ τοῦ- B το καὶ παρὰ τοῦ προέδρου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ἐποιησάμεθα. καὶ παρακαλῶ ὑμᾶς ἀδελφικῶς, τὴν ἀποστολικὴν ὑμῖν προσφθεγγόμενος φωνήν, ὡς τοῦ Θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν, πάντα ἐρευνῶντες κατὰ τὴν ἔνθεον σκοπὸν ὑμῶν, φανερώσατε ἡμῖν. γέγραπται γάρ· χείλη ἱερέων φυλάξονται γνῶσιν, καὶ νόμον ἐκζητήσουσιν ἐκ στόματος αὐτοῦ. πεπείσμεθα γάρ, ὅτι τὰ σπέρματα τῆς ἀληθείας ἐν ἑαυτοῖς ἐφυλάξατε. καὶ οἱ εὐσεβεῖς δὲ ἡμῶν βασιλεῖς καὶ κατὰ πάντα ὀρθοδόξου τῆς ἀληθείας βεβαίωσιν ἐπιποθοῦντες, καὶ κύριον τὸν Θεὸν ἱκετεύοντες κατὰ τὸν τῆς θεολογίας ἐπώνυμον Γρηγόριον, ἵνα γενώμεθα οἱ τοῦ ἑνὸς Θεοῦ ἕν, καὶ οἱ τῆς τριάδος, ἡνωμένοι καὶ ὁμότιμοι καὶ ὁμόψυχοι· οἱ τοῦ ἁγίου πνεύματος, οὐ κατ' ἀλλήλων, ἀλλὰ ὑπὲρ C ἀλλήλους· οἱ τῆς ἀληθείας τὸ αὐτὸ φρονοῦντες καὶ λέγοντες, καὶ μὴ ᾖ ἔρις καὶ διχοστασία ἐν ἡμῖν· ἀλλ' ὥσπερ ἔχομεν ἓν βάπτισμα, μίαν πίστιν, οὕτως καὶ συμφωνίαν μίαν ἐπὶ παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ πράγματος. καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν, εἰς ἓν συναγάγοι ἡμᾶς, καὶ τὰ διῃρημένα ἑνώσει, καὶ τὸ χρόνιον ἕλκος ἰάσηται, καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ πίστεως ἀκεραίους φρουρῇ καὶ ἀληθοῦς ὁμολογίας καὶ συμφωνίας στηρίξοι πάντας, καὶ φρουρήσει τὴν ἁγίαν αὐτοῦ ἐκκλησίαν, καὶ παύσει τὰ κατ' αὐτῆς ἐπικείμενα σκάνδαλα. πρεσβείαις τῆς ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἁγίων γένοιτο. ἀμήν.

Petrus & Petrus Deo amabiles presbyteri, & locum retinentes beatissimi Papæ Hadriani senioris D Romæ, dixerunt: Hujusmodi litteras sanctissimus Papa recepit, & idcirco direxit nos cum rescriptis quæ jam lecta sunt.

Πέτρος καὶ Πέτρος οἱ θεοφιλέστατοι πρεσβύτεροι καὶ τὸν τόπον D ἐπέχοντες τοῦ μακαριωτάτου πάπα Ἀδριανοῦ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, εἶπον· τοιαῦτα γράμματα δεξάμενος καὶ ὁ ἁγιώτατος ἡμῶν πάπας τούτου ἕνεκεν ἀπέστειλεν ἡμᾶς μετὰ τῶν ἀντιγράφων τῶν ἤδη ἀναγνωσθέντων.

Joannes Deo amabilis presbyter, & locum retinens orientalium principum sacerdotum, dixit: Hæ litteræ, & pietas imperii fecit nos venire huc, & effugere iniquorum illorum ecclesiæ inimicorum manus.

Ἰωάννης ὁ θεοφιλέστατος πρεσβύτερος, καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τῶν ἀνατολικῶν ἀρχιερέων, εἶπεν· ταῦτα τὰ ἱερὰ γράμματα, καὶ ἡ εὐσέβεια τῆς βασιλείας παρεσκεύασεν ἡμᾶς τῇ παρουσίᾳ ἐλθεῖν, καὶ ἐκφυγεῖν τῶν παρανόμων ἐκείνων καὶ ἐχθρῶν τῆς ἐκκλησίας τὰς χεῖρας.

Sancta synodus dixit: Deus vos bene adduxit.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ὁ Θεὸς καλῶς ὑμᾶς ἤγαγεν.

Constantinus Deo amabilis diaconus & notarius dixit: Præ manibus habeo memoratos quaterniones qui missi sunt ab Oriente: & si jubetis, legemus.

Κωνσταντῖνος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ νοτάριος εἶπεν· ἐπὶ χεῖρας ἔχω τὰς μνημονευθείσας τετράδας τὰς ἀποσταλείσας ἐκ τῆς ἀνατολῆς· καὶ εἰ κελεύετε, ἀναγνώσομαι.

Sanctissimo ac beatissimo domino Tarasio archiepiscopo Constantinopoleos & universali patriarchæ, orientis summi sacerdotes & sacerdotes in Domino salutem.

E Τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ κυρίῳ καὶ δεσπότῃ Ταρασίῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ, οἱ τῆς ἑῴας ἀρχιερεῖς ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Sacratissimis & ex divina deitatis inspiratione libellis apostolicæ ac paternæ sanctitatis vestræ prælectis, o beatissimi, nos humiles, & eorum qui desertum incolere gestiunt, ultimi, tremore pariter & gaudio sumus detenti. Tremore quidem, propter timorem eorum quibus ob peccata nostra servire decreti sumus, quique vere sunt impii, & in circuitu, secundum quod scriptum est, impii ambulant, ac per

Psal. 11.

Τοῖς πανσέπτοις καὶ ἐκ θείας ἐπιπνοίας θεοχαράκτοις λιβέλλοις τῆς ὑμετέρας ἐντυχόντες ἀποστολικῆς τε καὶ πατρικῆς ἁγιωσύνης, μακαριώτατοι, ἡμεῖς οἱ ταπεινοί, καὶ τῶν τὴν ἔρημον παροικεῖν ἐφιεμένων ἔσχατοι, τρόμῳ καὶ χαρᾷ συνεσχέθημεν. τρόμῳ μέν, διὰ τὸν φόβον τῶν οἷς δουλεύειν διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν κατεκρίθημεν, τῶν ὄντως ἀσεβῶν, καὶ κύκλῳ κατὰ τὸ γεγραμμένον περιπατούντων, καὶ φράσεις καθ'

Anno Christi 787.

ἑκάστην, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀφορμὰς ἐπιζητούντων τῷ θανατῶσαι καὶ ἀπολέσαι ἡμᾶς· χαρᾷ δὲ, διὰ τὴν ἐκλάμπουσαν * ἐν ὑμῖν ἀκτίνων δίκην ἡλιακῶν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἀκρίβειαν, καὶ τῶν ἀποστολικῶν τε καὶ πατρικῶν δογμάτων διαλαμπεστάτην ἐξάπλωσιν. ἐφ' ὧν εὐθέως τὸν τοῦ προφήτου Ζαχαρίου καὶ τῆς τοῦ λόγου φωνῆς γεννήτορος εἰς μνήμην ὁδὸν ἐλθόντες, μεγαλοφώνως βοῶμεν· ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολὴ φωσφόρος ἐξ ὕψους θεωρητικῶς τε καὶ θεοπρεπεστάτης διακονίας, τοὺς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου, κακοτρόπου πλάνης, ἤτοι Ἀραβικῆς δυσσεβείας, καθημένους ἡμᾶς, τοῦ κατευθῦναι τοὺς νοηματικοὺς ἡμῶν πόδας εἰς ὁδὸν καὶ τρίβους εἰρηνικῆς καταστάσεως. τίς λαλήσει τὰς δυναστείας κυρίου; συμψαλλέτω Δαβὶδ ἡμῖν ὁ θεοπάτωρ· ἀκουστὰς ποιήσει πάσας τὰς αἰνέσεις αὐτοῦ; ὅτι ἠλέησεν ὁ Θεὸς τὸν ἀπηγορευμένον λαὸν αὐτοῦ, καὶ τὰ διεστῶτα εἰς μίαν συνῆψε πίστεως ἁρμονίαν. ὅτι ἤγειρε κέρας σωτηρίας ἡμῖν καὶ διορθώσεως ἐν οἴκῳ καὶ θεοδόχῳ ναῷ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ αὐτοῦ, κυρίου δὲ καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὅ περ ἐστὶν ὑμεῖς, ἁγιώτατοι, καὶ οἱ τὰ δεύτερα κατὰ θεσμὸν καὶ τάξιν ἐκκλησιαστικὴν φέροντες ὑμῶν θεοστεφεῖς τροπαιοῦχοι καὶ θεόψηφοι βασιλεῖς ἡμῶν καὶ δεσπόται τῆς οἰκουμένης. ἱερωσύνη γὰρ βασιλείας ἁγιασμός ἐστι καὶ ἀναστοιχείωσις, καὶ βασιλεία ἱερωσύνης ἰσχὺς καὶ κραταίωμα. περὶ ὧν σοφός τις ἄναξ καὶ ἐν βασιλεῦσιν ἅγιος ἔφη μακαριώτατος· μέγιστον δῶρον Θεὸς ἀνθρώποις παρέχει, ἱερωσύνην καὶ βασιλείαν· τὴν μὲν τὰ οὐράνια κατακοσμοῦσαν καὶ διέπουσαν, τὴν δὲ οἰακίζουσαν θεσμοῖς δικαίοις τὰ ἐπίγεια. νῦν ἀληθῶς τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ διαλέλυται, καὶ συμφωνία κατῆρξε διαφωνίας, καὶ ὑποκύπτει ἑνώσει διαίρεσις, καὶ φροῦδος κατέστη διάστασις· καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν, φαιδρῶς θριαμβεύει τῷ προσώπῳ, καὶ παῤῥησιαστικῶς πολιτεύεται. νῦν οἱ γενηθέντες ἡμεῖς ὄνειδος τοῖς γείτοσι καὶ συνοικοῦσιν ἡμῶν, μυκτηρισμὸς καὶ χλευασμὸς τοῖς κύκλῳ ἡμῶν, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς γῆν κεκυφότες, εἰς οὐρανοὺς ὁμοθυμαδὸν συνανανεύομεν, καὶ ψαλμικῶς ἐν ἀγαλλιάσει ἀνακράζομεν· ἐν τούτῳ ἔγνων, ὅτι τεθέληκάς με, ὅτι οὐ μὴ ἐπιχαρῇ ὁ ἐχθρός μου ἐπ' ἐμέ. ἐμοῦ δὲ διὰ τὴν ἀκακίαν καὶ ἁπλότητα πλάνῃ περιτραπέντος ἀντελάβου, καὶ διασώσας με ἀνέστησας, καὶ ἐπὶ τὴν πέτραν τῆς ἀποστολικῆς πίστεως τοὺς χωλαίνοντάς μου πόδας κατέπηξας. ταῦτα καὶ τὰ τούτοις χάριν ἡμᾶς συνῳδὰ προετρέψαντο αἱ θεοχάρακτοι δέλτοι ὑμῶν, ἃς κανονικῷ πειθόμενοι νόμῳ, καὶ πατροπαραδότῳ ἀκολουθίᾳ ποδηγούμενοι, τοῖς τοὺς ἀποστολικοὺς θρόνους διέπειν λαχοῦσι διὰ ξυνωρίδος ἁγίας καὶ εὐλαβοῦς καὶ θεοδηγήτου ἀπεστάλκατε. οἳ πρὸς ἀφικόμενοι, καὶ κατὰ Θεοῦ βούλησίν τε καὶ ἐπίνευσιν ὑπαντηκότες τοῖς θεοσεβεστάτοις ἀδελφοῖς ἡμῶν ἀνδράσιν ἁγίοις καὶ διδοῦσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν διορθώσεως, ἀναγνωρισθέντες ἐκ παλαιᾶς καὶ ἀρχαίας ἀναστροφῆς, λίαν ἐχάρησαν· καὶ μάλιστα εὑρηκότες ἄμφω ἐν ἑνὶ διατρίβοντας τόπῳ, καὶ τὸν θεάρεστον τρόπον διώκοντας. καὶ ἀνακαλύψαντες ἑαυτοὺς, ὑπέδειξαν αὐτοῖς τοὺς τῆς ὀρθοδοξίας ὑμῶν θεοπρεπεῖς καὶ ἀξιαγάστους λιβέλλους, διηγησάμενοι κατ' ἔπος τῆς θεαρέστου γνώμης τῆς σῆς ἁγιότητος, καὶ τῶν θεοφυλάκτων δεσποτῶν ἡμῶν τὴν εὐβουλίαν, καὶ τῆς κοινῆς τῶν ὅλων σωτηρίας τὴν προσδοκίαν, καὶ πρὸς Θεὸν ἀκαταίσχυντον ἐλπίδα. οἱ δὲ ὥσπερ μίαν ψυχὴν ἐν δυσὶ σώμασιν ἔχοντες, καὶ τὸ ἓν ἀποστολικῶς φρονοῦντες, καὶ ὑπὸ τοῦ θείου κινούμενοι πνεύματος, μυστικῶς ἅμα καὶ συνετῶς τοὺς ἀδελφοὺς περιστείλαντές τε καὶ κατακρύψαντες διὰ τὸ περιστοιχοῦν δέος τῶν ἐχθρῶν τοῦ σταυροῦ, οὐ κατεθάῤῥησαν, καίπερ σοφοὶ ὄντες, ἢ καταπιστεῦσαι τῆς ὀπτασίας αὐτῶν θεωρίας, ἢ τῆς ὑποθέσεως ἐνεργῆσαι τὴν διέξοδον, δεδοικότες καὶ μάλιστα διεσκεμμένης καὶ περιεσκεμμένης βουλῆς τε καὶ σκέψεως. βουλὴ γὰρ, φησὶ, καλὴ, φυλάξει σε· ἔννοια δὲ ἀγαθὴ τηρήσει

* In ms. ad marginem, ἄλ. ἐν αὐτοῖς.

Actio III.

A singulos pæne dies occasiones exquirunt, ut nos morti tradant, & perdant: gaudio vero, propter veritatem orthodoxæ fidei quæ fulget in eis solarium more radiorum, & luculentissimum explanationem apostolicorum dogmatum & paternorum. De quibus apte genitorem vocis Verbi, id est, prophetam Zachariam ad memoriam reducentes, magna voce clamamus: *Visitavit nos oriens ex alto* splendidus theorica & divina providentia illustratæ mentis, in tenebris & umbra mortis maligni erroris, id est, Arabicæ impietatis, sedentes; ad dirigendos intelligibiles pedes nostros in viam & semitas paciferæ constitutionis. *Quis loquetur potentias Domini?* nobiscum psallat David pater Dei; *aut auditas faciet omnes laudes ejus?* Quo- B niam misertus est Deus desperati populi sui, & distantia ad unam fidei collegit harmoniam. *Et erexit cornu salutis nobis*, & directionis in domo, & Dominum recipiente templo unigeniti Filii sui, Domini videlicet Dei ac salvatoris nostri Jesu Christi: quod estis vos, sanctissimi, [a] atque hi qui partes [b] secundas ecclesiæ portant per legem & ordinem ecclesiæ nostræ, triumphatores scilicet ac divinitus redimiti seu decreti principes nostri & domini terrarum orbis. Sacerdotium enim imperii sanctificatio est & constitutio, & imperium sacerdotii fortitudo & firmamentum. De quibus sapiens quidam princeps & in sanctis regibus beatissimus ait: Maximum donum Deus ho- C minibus præstitit, sacerdotium & imperium: illud quidem adornans & regens cælestia; hoc vero gubernans legibus justis terrestria. Nunc veraciter medius maceriæ paries solutus est, & concordia discordiæ principatur, & incurvatur unitati divisio, & fuga lapsa disparuit dissonantia: & pax Dei quæ exsuperat omnem sensum, jocundo vultu triumphat, & fiducialiter conversatur. Nunc nos qui facti fueramus opprobrium vicinis & affinibus nostris, subsannatio & derisio his qui in circuitu nostro sunt, ac per hoc ad terram præ confusione prospicientes; ad cælos unanimi alacritate suspicimus, & psallentes in exsultatione proclamamus: *In hoc cognovi, quoniam voluisti me, quia non gaudebis inimicus meus super me.* Me D autem propter innocentiam & simplicitatem [c] erroris titubantem suscepisti, & salvum me faciens erexisti, & super petram apostolicæ fidei claudicantes pedes meos infixisti. Hæc & his concinentia scribere nos fecerunt divinitus exarata volumina vestra, quæ canonica mori lege, & paternæ traditionis disciplina ducti, his qui apostolicarum sedium moderamen sortiti sunt, per reverendas & a Deo directas bigas misistis. Qui pervenientes, & per Dei voluntatem ac nutum occurrentes Dei cultoribus fratribus nostris, viris sanctis, qui dederunt animas suas pro ecclesiarum correctione; & recogniti ex veteri & antiqua conversatione, valde gavisi sunt: & maxime reperientes ambos in uno loco degentes, & modum Deo placitum E persequentes. Et sese revelantes, ostenderunt eis orthodoxiæ vestræ Deo decentes & dignos admiratione libellos, referentes per ordinem Deo placitæ sanctitatis vestræ mentis, & pium Deo conservatorum dominorum nostrorum consilium, & communis omnium salutis exspectationem, & circa Deum sine confusione spem. At illi quasi unam animam in duobus corporibus habentes, & unum secundum apostolum sapientes, & a divino agitati spiritu, secreto pariter & intelligenter fratres contegentes & occultantes propter formidinem inimicorum crucis, quæ hinc inde disposita fuerat, non ausi sunt, cum essent sapientes, vel credere visionem ipsorum, vel causæ operari decursum: præsertim cum in timore res habetur, & quam maxime crebrescens consilium & diligens circumspiciendi tractatus exigeretur. *Consilium enim bonum custodiet*, inquit, *te: cogitatio vero bona servabit* Prov. 2.

Luc. 1.

Psal. 105.

Luc. 1.

[a] In Græco, atque hi, qui partes secundas juxta legem & ordinem in ecclesia obtinent post vos, triumphant.

[b] Anastasii versio: Qui primas etenim tenent patriarchæ: nam primum in ecclesia locum possident sacerdotes.

Psal. 40.

[c] al. errore

ACTIO III.

ANNO CHRISTI 787.

A te. Et ecce dum laterent eos qui [a] se sub tuitione custodiæ posuerant, cucurrerunt usque ad nos: & in idipsum congregantes silenter humilitatem nostram, primo quidem adjuramento [b] vincientes, nos servare secreto ac sine propalatione, quæ ab eis erant dicenda, & in hunc modum quidquid ad cautelam pertinet exaggerantes, revelaverunt nobis omnem rei quæ sibi acciderat, circumstantiam. Stupefacti autem & compuncti corde, lacrymisque perfusi ferventibus super hujusmodi narrationis miraculo, & [c] gloriæ tantæ rerum mutationis, stetimus ad orationem, veluti peccatores, cum timore ac tremore: & ei qui facit omnia, & transfert ad id quod melius est, decentem laudem referentes, petivimus obnixe benignitatem ejus, quo in minimis nobis fieret medius, & per Spiritum sanctum illucesceret lux scientiæ in cordibus nostris, atque communis utilitatis consilii donaret virtutem, cogitationesque bonas ad determinationem optimi vestri propositi. Quod & fecit, cum esset benignus atque misericors. Consideravimus igitur, sanctissimi, contaminatæ nationis cognoscentes contra nos infestationem, retinere hos qui missi sunt, & prohibere appropiare his ad quos destinati sunt: ducentes hos in medium nostrum, & admonentes plurimum, ne inducerent turbationem; immo, ut specialius dicamus, exitium quiescentibus, & Dei gratia pacificatis ecclesiis, vel populo miserabiliter jugo servitutis afflicto, & importabilium illatione tributorum oppresso. At illi hæc moleste ferentes, dicebant, quia in hoc destinati sumus, ut tradamus nostras in mortem animas pro ecclesia, & propositum sanctissimi patriarchæ ac piissimorum Imperatorum perducamus in finem. Sed si in vestras tantummodo animas, diximus ad eos, [d] cohauriretur periculum, haberet forte sermo vester aliquam firmitatem. At vero quia contra commune corpus procedit ecclesiæ, qualis erit profectus? Immo qualis non erit læsio, ædificium construere super putredinem, & firmo fundamento privatum? Et quomodo, inquiunt, vel qua facie ad eos qui nos miserunt, redibimus, nihil eorum quæ secundum votum suum sperabant, omnino ferentes? Ad hæc deficientes nos, scientesque Deo amabiles fratres nostros, Joannem scilicet & Thomam, zelo divino orthodoxæ fidei adornatos, atque duorum sanctorum & magnorum patriarcharum syncellos, quin & [e] sanctificandos silentii amatores, diximus ad eos: Ecce tempus, fratres, acceptum salutis, & silentio excellentius. Ite cum viris istis, & pro eis apologiam assumite; & enarrate viva voce, quæ per litteras intimare dominis nostris supra vires esse conjicimus. Nostis enim qualiter per pusillam accusationem exsul factus sit a bis millibus signorum ille qui ad regendum thronum fratris Domini sortitus est Jacobi. Cum autem opus Dei adimpleveritis, & apostolicam traditionem quæ tenetur in ecclesiis per Ægyptum & Syriam, dominis nostris cognitam feceritis, tunc quod a vobis desideratur, amplectimini. Et quomodo nos, responderunt, idiotæ cum simus & [f] inexpertes, & ad tantam causam infirmi & indocti, præsumemus arripere negotium quod virtutem nostram exsuperat? Sed Christus Deus noster, qui per vilissimos & idiotas, e vestigio diximus, cooperatus est, sanctos inquam apostolos, & per eos orbem terrarum captavit ad obedientiam verbi dispensationis suæ, potens est dare vobis sermonem in apertione oris vestri, ad supplendum intentionem & sensum eorum, qui neque litteras quiverunt suscipere, neque ausi sunt scribere, vel super talibus quolibet modo mutire. Qui cum Dei essent amatores, obedientiæ filii apparentes, obedierunt verbo nostro, & acquieverunt hortationi. Quos cum prolixa promittentes oratione, & gaudium non qualecumque his qui missi sunt, conciliantes, taliter divulsi sumus

[a] Potius, quos in suæ tuitionis custodiam.

[b] In Græco additur, maxime horribili: quod etiam epithetum legitur in ms. Jolyano.

[c] In Græco, inopinato.

[d] Sic etiam in Græco: sed forte melius, coarceretur.

[e] Pro, sanctifici.

[f] In Græco, ignoti.

ει. καὶ δὴ λαθόντες οὓς ἐν ἀσφαλείᾳ παραφυλακῆς ἀπέθεντο, ἔδραμον ὡς ἡμᾶς· καὶ ἐπὶ τὸ αὐτὸ εὑρηκότες ἀψοφητὶ τὴν ἡμετέραν ταπείνωσιν, πρῶτον μὲν καθ' ὁρκίου φρικωδεστάτου συνδήσαντες ἡμᾶς, φυλάξαι ἀνεξαγόρευτα τὰ πρὸς αὐτῶν λεχθησόμενα, καὶ τὸν τρόπον ἑαυτοῖς ἐπιπεριβαλόντες τὸ ἀσφαλὲς, ἀπεκάλυψαν ἡμῖν πᾶσαν τὴν περιπέτειαν. καταπλαγέντες δὲ καὶ κατανυγέντες τὴν καρδίαν, δάκρυσί τε συγχυθέντες θερμοῖς ἐπὶ τῷ τοιούτῳ τῆς διηγήσεως θαύματι, καὶ τῷ παραδόξῳ τῆς τοιαύτης μεταβολῆς, ἔστημεν εἰς προσευχὴν ὡς ἁμαρτωλοὶ μετὰ φόβου καὶ τρόμου· καὶ τῷ ποιοῦντι πάντα καὶ μετασκευάζοντι πρὸς τὸ βέλτιον προσαγαγόντες τὴν πρέπουσαν αἴνεσιν, ᾐτησάμεθα τὴν αὐτοῦ ἐκτενῶς ἀγαθότητα τῶν ἐλαχίστων ἡμῶν γενέσθαι ἐν μέσῳ, καὶ διὰ πνεύματος ἁγίου ἐπιλάμψαι φῶς B γνώσεως ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, καὶ κοινωφελοῦς βουλῆς χαρίσασθαι δύναμιν, καὶ ἐννοίας ἀγαθὰς πρὸς πέρασιν τῆς ἀρίστης ὑμῶν προθέσεως. ὃ δὴ καὶ ἐποίησεν ἀγαθὸς ὢν καὶ φιλάνθρωπος. συνείδομεν τοιγαροῦν, ἁγιώτατοι, τῷ μιαρῷ γινώσκοντες ἔθνει τὴν ὡς ἡμᾶς ἀπέχθειαν, ἐπισχεῖν τοὺς ἀποσταλέντας, καὶ κωλῦσαι προσεγγίσαι τοῖς πρὸς οὓς ἀπεστάλησαν, ἀγαγόντες αὐτοὺς μέσον ἡμῶν, καὶ νουθετήσαντες πλεῖστα μὴ ἐπαγαγεῖν ταραχὴν, μᾶλλον δὲ εἰπεῖν ὄλεθρον οἰκειότερον ἠρεμούσαις καὶ Θεοῦ χάριτι εἰρηνευούσαις ἐκκλησίαις, καὶ λαῷ ταλαιπωροῦντι δουλείας ζυγῷ, καὶ δυσεκφόρων φόρων πιεζομένῳ ἐπαγωγῇ. οἱ δὲ δυσχεραίνοντες ἔλεγον, ὡς εἰς τοῦτο ἀπεστάλημεν, παραδοῦναι τὰς ἑαυτῶν εἰς θάνατον ψυχὰς ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας, καὶ τὴν C πρόθεσιν τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου καὶ τῶν εὐσεβῶν βασιλέων εἰς πέρας ἀγαγεῖν. ἀλλ' εἰ μὲν τὰς ὑμετέρας καὶ μόνον ψυχὰς, ἔφημεν πρὸς αὐτοὺς, συνεξαντλεῖται ὁ κίνδυνος, εἶχεν ἂν ὁ λόγος ὑμῶν τὸ βέβαιον· ἐπεὶ δὲ κατὰ κοινοῦ τοῦ τῆς ἐκκλησίας προέρχεται σώματος, ποία ἔσται ὄνησις; μᾶλλον δὲ ποίαν οὐκ ἔσται βλάβης, κτίσαι οἰκοδομὴν ἐπὶ σαθρὸν, καὶ στερροῦ θεμελίου χηρεύουσαν; καὶ πῶς, ἔλεγον, ἢ ποίῳ προσώπῳ πρὸς τοὺς ἀποστείλαντας ἡμᾶς ὑποστρέψωμεν, ἐπιφερόμενοι μηδὲν τῶν κατὰ γνώμην αὐτοῖς ἐλπιζομένων; πρὸς ταῦτα ἠπορηκότες ἡμεῖς, γινώσκοντές τε τοὺς θεοφιλεῖς ἀδελφοὺς ἡμῶν Ἰωάννην καὶ Θωμᾶν ζήλῳ θείῳ τῆς ὀρθοδόξου κεκοσμημένους πίστεως, δύο ἁγίων καὶ μεγάλων πατριαρχῶν ὁμοψύχους συγκέλλους γεγενημένους, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς ἁγιαστικοῦ ἡσυχίας ὄντας ἐραστὰς, ἔφημεν πρὸς D αὐτούς· ἰδὲ καιρὸς, ἀδελφοὶ, πρόσφορος σωτηρίας, καὶ ἡσυχίας μᾶλλον ὑψηλότερος. πορεύθητε σὺν τοῖς ἀνδράσι τούτοις, καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν ἀπολογίαν ἀναδέξασθε· καὶ διηγήσασθε ζώσῃ φωνῇ, ἃ διὰ γραμμάτων γνωρίσαι τοῖς δεσπόταις ἡμῶν παρέλκον ἡγούμεθα. οἴδατε, ὅπως διὰ βραχυτάτης κατηγορίας ἐξόριστος γέγονεν ἀπὸ δισχιλίων * σημείων ὁ τὸν θρόνον λαχὼν διέπειν τοῦ ἀδελφοθέου Ἰακώβου. ἡνίκα δὲ τὸ τοῦ Θεοῦ ἔργον πληρώσητε, καὶ τὴν κρατοῦσαν ἀποστολικὴν παράδοσιν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ ταῖς κατ' Αἴγυπτον καὶ Συρίαν τοῖς δεσπόταις ἡμῶν γνωρίσητε, τηνικαῦτα τὸ ποθούμενον ὑμῖν ἀσπάσασθε. καὶ πῶς ἡμεῖς, ἀπεκρίναντο, ἰδιῶται καὶ ἀγνῶτες ὄντες, καὶ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν ἀσθενεῖς καὶ ἀμαθῶς ἔχοντες, κατατολμήσωμεν χρή- E ματος τὴν ἡμετέραν ὑπερβάλλοντος δύναμιν; ἀλλ' ὁ δι' εὐτελῶν καὶ ἰδιωτῶν, ἀντέφημεν, ἐνεργήσας, τῶν ἁγίων ἀποστόλων φημὶ, καὶ δι' αὐτῶν ζωγρήσας τὴν οἰκουμένην πᾶσαν πρὸς ὑπακοὴν τοῦ λόγου τῆς αὐτοῦ οἰκονομίας, Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, δυνατός ἐστι δοῦναι ὑμῖν λόγον ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματος ὑμῶν, πρὸς τὸ ἀναπληρῶσαι τὸν σκοπὸν καὶ τὸ φρόνημα τῶν μήτε γράμματα δυναμένων δέξασθαι, μηδ' αὖ τολμώντων γράψαι ἢ γρύξαι τι περὶ τῶν τοιούτων. οἱ δὲ θεοφιλεῖς ὄντες, καὶ ὑπακοῆς υἱοὶ πεφηνότες, ἐπείσθησαν τῷ λόγῳ ἡμῶν, καὶ εἶξαν τῇ παρακλήσει. οὓς μετ' ἐκτενοῦς προπεμψάμενοι εὐχῆς, καὶ χαρὰν οὐ τὴν τυχοῦσαν τοῖς ἀποσταλεῖσι προξενήσαντες, οὕτω διεσπάσθη-

* Forte προμιλίων

Anno Christi 787.

Actio III.

μὴν ἀπ' ἀλλήλων μετὰ πολλῆς δακρύων χύσεως. ἀλλ', ὦ ἁγιώτατοι καὶ μακαριώτατοι, ὡς πρέπει ἐπὶ τῇ πατρικῇ δεσποτείᾳ ὑμῶν, ἀφθόνως τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν ὑποδέξασθε, καὶ τοῖς δεσπόταις τῆς οἰκουμένης ἄτερ συστολῆς καὶ ἀνθρωπίνου φόβου παραστήσατε. ἕξετε γὰρ αὐτοὺς ἐπισταμένους ἀκριβῶς τῶν τριῶν ἀποστολικῶν θρόνων τὴν ὁμόφρονά τε καὶ σύμφωνον ὀρθοδοξίαν· οἵτινες τὰς ἁγίας καὶ οἰκουμενικὰς ἓξ συνόδους ὁμοφώνως κηρύττουσιν· ἑτέραν πρὸς ταύταις, ἣν καὶ ἑβδόμην τινὲς θρυλλοῦσιν, οὐ προσιέμενοι, ἀλλὰ πάντῃ ἀποβαλλόμενοι· ὡς ἐπὶ καθαιρέσει τῶν ἀποστολικῶν τε καὶ διδασκαλικῶν παραδόσεων συναθροισθεῖσαν, καὶ τῶν θείων καὶ σεπτῶν εἰκόνων ἀναιρέσει καὶ ἐξαλείψει. ὑμεῖς δέ, ἁγιώτατοι, πεπυρωμένοι θείῳ ζήλῳ ὑπάρχοντες, σύμφρονάς τε τοὺς θείᾳ ψήφῳ Θεοῦ βασιλεύειν ὑμῶν προκριθέντας θεοφυλάκτους δεσπότας ἔχοντες, ἅμα δὲ καὶ τὴν θεόστεπτον καὶ θεοτείχιστον σύγκλητον, ἰσχύετε καὶ ἀνδρίζεσθε, καὶ κραταιούσθω ἡ καρδία ὑμῶν, πᾶσαν παρακοὴν ἀποστολικῶς ἐκδικοῦντες, καὶ εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ ὑπακοὴν μεθαρμόζοντες. ἐκεῖνο δὲ ὑπομνηστέον, ὡς ἀναγκαῖον τὴν ἱεραρχικὴν ὑμῶν κορυφὴν, ἵνα εὐδοκίᾳ τοῦ παμβασιλέως Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καὶ τῶν αὐτοῦ συμβασιλεῦσαι ἀξιωθέντων θεοσεβεστάτων καὶ τροπαιούχων δεσποτῶν ἡμῶν, βουληθεῖτε συγκροτῆσαι σύνοδον, μὴ ὀχληθῇ ὑμῖν φανεῖσα τῶν τριῶν ἀποστολικῶν θρόνων τῶν ἁγιωτάτων πατριαρχῶν, καὶ τῶν ὑπ' αὐτοὺς ὁσιωτάτων ἐπισκόπων ἡ ἀπόλειψις. οὐ γὰρ ἐξ οἰκείας αὐτῶν τὸ ἐμπόδιον προθέσεως, ἀλλὰ τῆς τῶν κρατούντων καὶ κυριευόντων αὐτῶν φρικωδεστάτης ἀπειλῆς καὶ θανατηφόρου ἐπιτιμήσεως. τοῦτο δὲ ἔστιν ἀκριβέστερον συνιδεῖν καὶ ἀπὸ τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ἕκτης συνόδου, ἐν ᾗ οὐδεὶς τῶν κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἐν τούτοις ἐπισκοπούντων τοῖς μέρεσι συνελθὼν εὕρηται διὰ τὴν τῶν μιαρῶν ἐπικράτειαν. ἀλλ' οὐδὲ ἐκ τούτου τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ πρόκριμα συνεστάθη, οὐδ' αὖ παρεμπόδιον καθόλου τις συνέστη αὐτῇ, καὶ κατάδηλα πᾶσι ποιῆσαι τὰ ὀρθὰ τῆς εὐσεβείας δόγματα· μάλιστα τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ἀποστολικοῦ πάπα Ῥώμης συμφωνήσαντος αὐτῇ, καὶ συνευρεθέντος διὰ τῶν οἰκείων ἀποκρισιαρίων. καὶ ἀρτίως, ἁγιώτατοι, τοῦτο ἔσται σὺν Θεῷ. καὶ ὃν τρόπον τηνικαῦτα * ἐκείνης ἡ πίστις εἰς τὰ τῆς οἰκουμένης διήχηται πέρατα, οὕτω καὶ τῆς νυνὶ ἀθροισθησομένης Χριστοῦ χάριτι συνόδου διὰ μεσιτείας ὑμῶν καὶ τοῦ τὸν ἀποστολικὸν θρόνον τοῦ κορυφαίου ἐχόντος κηρυχθήσεται ἐν ὅλῃ τῇ ὑφ' ἥλιον· δηλαδὴ τὰ τυραννικῶς καταστραφέντα ἀνορθώσας, καὶ εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκαταστήσας κατὰ τὴν ἀποστολικὴν παράδοσιν. πρὸς δὲ ἐχύρωσιν τῶν μετρίων ἡμῶν γραμμάτων, πληροφορίαν τε τῆς ὑμετέρας δεσποτικῆς μακαριότητος, καὶ τῶν νικητῶν καὶ τροπαιούχων ἡμῶν βασιλέων, συνείδομεν καὶ τὸ ἴσον τῆς συνοδικῆς Θεοδώρου τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν καὶ πατριάρχου Ἱεροσολύμων ὑποτάξαι τοῖς ὑφ' ἡμῶν γραφεῖσι. τοῦτον δὲ τὸν λίβελλον κατὰ τὸν συνήθη θεσμὸν τῆς ἐκκλησίας ὁ αὐτὸς ἐν ἁγίᾳ τῇ λήξει γεγράφηκε τοῖς μακαρίοις καὶ ἐν ὁσίᾳ τῇ λήξει ἁγιωτάτοις πατριάρχαις, Κοσμᾷ φαμὲν τοῦ Ἀλεξανδρείας, καὶ Θεοδώρῳ τοῦ Ἀντιοχείας Θεουπόλεως, ὃς καὶ τὰ ἀντισυνοδικὰ αὐτῶν ἔτι ζῶν ἐδέξατο. ἐρρωμένους ὑμᾶς καὶ ὑπὲρ ἡμῶν εὐχομένους ὁ κύριος διαφυλάξοι, ἁγιώτατοι καὶ θεοτίμητοι.

* Pro, ἐκείνου,

A ab invicem cum multa lacrymarum effusione. Verum, o sanctissimi & beatissimi, ut decet paternam dominationem vestram, benigne fratres nostros suscipite, & dominis orbis absque subtractione vel timore hominum præsentate. Habebitis enim eos scientes liquido trium apostolicarum sedium concinentem & concordantem orthodoxiam: qui sanctas & universales sex synodos voce consona prædicant: aliam ad has, quam & septimam quidam susurrando nuncupant, nullatenus admittentes, immo modis omnibus respuentes: nimirum ut dudum in apostolicarum & magisterialium traditionum depositionem, atque sacrarum ac venerabilium imaginum interemptionem & abolitionem, collectam. Vos autem, sanctissimi, B divino illustrati zelo, consentaneos quoque habentes divinitus conservandos dominos, qui justo decreto Dei in vobis imperare præordinati sunt: simul etiam & a Deo protegendum & muniendum senatum: prævalete & viriliter agite, & confortetur cor vestrum, omnem inobedientiam apostolice ulciscentes, & ad Christi obedientiam coaptantes. Illud autem tamquam necessarium penes pontificalem apicem vestrum commonendum ducimus, ut si beneplacito cunctorum regis, Christi videlicet Dei nostri, & eorum qui cum eo regnare meruerunt, Dei scilicet amicorum & triumphatorum dominorum nostrorum, volueritis celebrare synodum: ne molesta vobis appareat trium apostolicarum sedium almorum patriarcharum, & C sanctissimorum episcoporum, qui sub ipsis degunt, absentia, non ex proprio eorum accidens proposito, sed ex tenentium seu dominantium illis terribilibus minis & mortiferis pœnis. Hoc autem subtilius est considerandum etiam ab ipsa sacra & universali sexta synodo, in qua nullus eorum qui per idem tempus in his partibus episcopi erant, convenisse repertus est propter obscenorum obtinentiam. Sed nullum ex hoc sanctæ adhæsit synodo præjudicium: neque vires habuit prohibitio aliqua statuendi & manifesta faciendi recta dogmata pietatis: præcipue cum sanctissimus & apostolicus Papa Romanus concordaverit, & in ea inventus sit per apocrisarios suos. Et nunc, sanctissimi, hoc cum auxilio Dei similiter fiet. Nam sicut tunc illius fides in orbis terræ personuit fines: D ita & synodi quæ nunc per gratiam Dei congreganda est per interventionem vestram, & ejus qui moderatur apostolorum principis sedem, prædicabitur in omni loco qui sub sole est; videlicet quæ tyrannice destructa sunt, erigens, & in antiquam & apostolicam reformans traditionem. Porro ad munitionem humilium literarum nostrarum, satisfactionemque beatitudinis dominationis vestræ, atque victorum & triumphatorum Imperatorum nostrorum, conspeximus etiam exemplar synodicorum Theodori sanctæ memoriæ patris nostri & patriarchæ Hierosolymorum subjiciendum his quæ scripta sunt a nobis. Hunc autem libellum secundum solitum ecclesiæ ritum, idem sanctæ recordationis scripsit beatis & almi termini sanctissimis patriarchis, Cosmæ scilicet Alexandriæ, ac Theodoro Antiochiæ Theopoleos; qui & reciproca synodica eorum, dum adhuc viveret, recepisse dignoscitur. Incolumes vos pro nobis orantes Dominus conservet, sanctissimi & divinitus honorati.

Ἴσον συνοδικοῦ Θεοδώρου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων.

Πιστεύομεν τοίνυν, μακαριώτατοι, καθάπερ ἄνωθέν τε καὶ ἐξ ἀρχῆς πεπιστεύκαμεν, εἰς ἕνα Θεὸν πατέρα παντοκράτορα, ἄναρχον παντελῶς καὶ ἀΐδιον, πάντων ὁρατῶν καὶ ἀοράτων ποιητήν· καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἀϊδίως καὶ ἀπαθῶς ἐξ αὐτοῦ

E Exemplar synodicorum Theodori sanctissimi patriarchæ Hierosolymorum.

Credimus igitur, beatissimi, quemadmodum credidimus de sursum ab initio, in unum Deum Patrem, sine principio penitus & sempiternum, omnium visibilium & invisibilium factorem: & in unum Dominum Jesum Christum Filium Dei unigenitum, ex ipso Deo & Patre sempiterne ac impas-

ACTIO III.

ANNO CHRISTI 787.

fibiliter natum, nec aliud principium quam Patrem scientem, & ex ipso substantiam habentem; lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero. Et in Spiritum sanctum ex Patre procedentem, lumen & Deum [a] per se cognitum, & exsistentem veraciter Patri & Filio coæternum, homousion & contribulem & ejusdem essentiæ ac naturæ, similiter autem & deitatis. Trinitatem homousion ac unius honoris & throni, quæ in unam recapitulatur & colligitur deitatem & communem dominationem, sine personali & subsistentiali refusione vel [b] divisione. Trinitatem enim in unitate credimus, & unitatem in Trinitate glorificamus: Trinitatem quidem tribus subsistentiis, unitatem vero singularitate deitatis; [c] quæ neque unum quod proprium possidet, confusum habet, neque ipsum trinum per totum divisum, [d] sed potius in utroque conservatum utrumque. Divisa est enim numeratis subsistentiis, & numerata personarum diversitatibus: identitate autem substantiæ & naturæ unita, omnino partitionem non recipit. Unus enim Deus est, quia deitas una famosissime prædicatur, & in Trinitate personarum cognoscitur. Et neque secundum quod unus Deus & una deitas est, dividendus & in tres Deos dispertiendus: Arianorum enim est ista impietas: neque secundum quod tres unus Deus est & cognoscitur, etiam subsistentiæ tres prædicantur, & Pater & Filius & Spiritus sanctissimus dicitur, contractus vel compactus, & in unam sese commiscens subsistentiam: Sabellianorum enim est ista nequitia. Et ideo bene a deiloquis sancitum est, monadem quidem nos debere sapere in una & in singulari deitate, Triadem vero in inconfusis tribus subsistentiis. Non autem alium unum Deum præter tres personas agnoscimus; neque tres Trinitatis unius substantiæ personas, quæ sunt Pater & Filius & Spiritus sanctus, alias præter unum Deum scimus. Et propterea unum tria, in quibus deitas est, prædicamus; & tria unum, quorum deitas est, annuntiamus: immo ut verius dicatur, quæ tria deitas & est & agnoscitur.

Credimus autem & in unum ejusdem sanctæ consubstantialis Trinitatis Dominum nostrum Jesum Christum; *qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est*, ut ait Apostolus, *esse se æqualem Deo; sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens.* Patri enim cum sit consubstantialis atque consessor, in novissimis temporibus non est dedignatus nasci ex sancta & intemerata domina nostra Dei genitrice, carnem ex ea sumens animatam anima rationabili & intelligibili, primitias massæ nostræ, non seminatam, sed conditam per Spiritum sanctum. Ita procedens unus ex duobus contrariis Deus Verbum, cum perfectus natura Deus exstiterit, factus natura perfectus homo idem ipse, non mutans naturam, neque simulans dispensationem; sed carni rationabiliter & intelligibiliter [e] ex sancta virgine sumptæ, & in ipso ut esset sortitæ, unitus est per subsistentiam inconfuse ac indivise; non transferens deitatis suæ naturam in carnis substantiam, sed neque substantiam carnis suæ in naturam suæ deitatis. Duæ igitur naturæ inconvertibiliter invicem adunatæ in una Dei Verbi subsistentia, unum Filium & Dominum nobis demonstraverunt, visibilem & invisibilem, mortalem & immortalem, circumscriptum eumdem & incircumscriptum, Deum perfectum & hominem perfectum, in duabus naturis agnoscendum, & in duabus liberis operationibus & voluntatibus adorandum. Nam non utique operaretur divine, nisi esset natura Deus: neque rursus humane, nisi natura fieret homo. Hunc confitemur, qui vere est Deus & homo, propter salutem nostram crucifixum fuisse, & carne mortem gustasse, sepulturamque trium suscepisse dierum, & resurrexisse a mortuis propriæ potentia deitatis, infernum dis-

a In Græco, & ipsum per se.

b In Græco, contractione.

c Forte, quæ neque unum confusum habet.

d In Græco, sed potius in altero alterum.

Philip. 2.

Contrarias vocat, quæ visibilis una & mortalis est, altera invisibilis & immortalis, ut ipse paulo infra se explicat.

e In Græco, animatæ.

γεννηθέντα τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς, καὶ ἐκ ἄλλην ἀρχὴν ὁ τὸν πατέρα γινώσκοντα, καὶ ἐξ αὐτοῦ τὴν ὑπόστασιν ἔχοντα, φῶς ἐκ φωτὸς, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ· καὶ εἰς ἓν πνεῦμα ἅγιον τὸ ἀϊδίως ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ φῶς καὶ Θεὸν καὶ αὐτὸ γνωριζόμενον, καὶ ὂν ἀληθῶς πατρὶ καὶ υἱῷ συναΐδιον, ὁμοούσιόν τε καὶ ὁμόφυλον, καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας καὶ φύσεως, ὡσαύτως καὶ θεότητος. τριάδα ὁμοούσιόν τε καὶ ὁμότιμον καὶ ὁμόθρονον, εἰς μίαν ἀνακεφαλαιουμένην θεότητα, καὶ εἰς μίαν συναγομένην καὶ κοινὴν κυριότητα, ἄνευ προσωπικῆς τε καὶ ὑποστατικῆς ἀναχύσεώς τε καὶ συναιρέσεως. τριάδα γὰρ ἐν μονάδι πιστεύομεν, καὶ μονάδα ἐν τριάδι δοξάζομεν. τριάδα μὲν ταῖς τρισὶν ὑποστάσεσι, μονάδα δὲ τῇ μοναδικῇ τῆς θεότητος. * οὔτε γὰρ ἓν ἴδιον συγκεχυμένον ἔχει, οὐδ᾽ αὖ τὸ τριαδὸν ἐξ ἅπαντος διαιρούμενον, ἐν θατέρῳ δὲ μᾶλλον συντηρούμενον θάτερον. διαιρουμένη γὰρ ταῖς ἀριθμηταῖς ὑποστάσεσι, καὶ ἀριθμουμένη ταῖς προσωπικαῖς ἑτερότησι, τῇ ταυτῷ τῆς οὐσίας καὶ τῆς φύσεως ἑνοῦται, καὶ παντελῶς μερισμὸν οὐ προσίεται. εἷς γὰρ Θεός ἐστιν, ὅτι καὶ θεότης μία ἐξαιρέτως κηρύττεται, καὶ ἐν τριάδι προσώπων γνωρίζεται. καὶ οὔτε καθὸ εἷς Θεὸς ὁ Θεὸς καὶ μία θεότης ἐστὶ, διαιρεῖται, καὶ εἰς τρεῖς Θεοὺς μερίζεται· Ἀρειανῶν γὰρ τὸ δυσσέβημα· οὔτε καθὸ τρεῖς ὁ εἷς Θεὸς ἐστὶ καὶ γνωρίζεται, καὶ ὑποστάσεις τρεῖς καταγγέλλονται, καὶ πατὴρ καὶ υἱὸς καὶ πνεῦμα πανάγιον λέγεται, συνῃρημένος ἢ συντεθειμένος, καὶ εἰς μίαν ἑαυτὸν συναλείφων ὑπόστασιν· ἐπεὶ Σαβελλιανῶν τὸ ἀνόμημα. καὶ διὰ τοῦτο καλῶς τοῖς θεολόγοις τεθέσπισται, μονάδα μὲν ἡμᾶς φρονεῖν ἐν μιᾷ καὶ ἑνιαίᾳ θεότητι, τριάδα δὲ ταῖς ἀσυγχύτοις τρισὶν ὑποστάσεσιν. οὐκ ἄλλον δὲ τὸν ἕνα Θεὸν παρὰ τὰ τρία γινώσκομεν πρόσωπα· οὔτε τὰ τρία τῆς τριάδος ὁμοούσια πρόσωπα, ἅπερ ἐστὶν ὁ πατὴρ, ὁ υἱὸς, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἕτερα παρὰ τὸν ἕνα Θεὸν ἐπιστάμεθα. καὶ διὰ τοῦτο ἓν τὰ τρία τὰ ἐν οἷς ἡ θεότης, κηρύττομεν· καὶ τὰ τρία ἕν, ὧν ἡ θεότης ἐστὶν, ἐξαγγέλλομεν· ἢ τάχα ἀληθέστερον εἰπεῖν, ἃ ἡ θεότης ἐστὶ καὶ γνωρίζεται.

Πιστεύομεν δὲ καὶ εἰς τὸν ἕνα τῆς αὐτῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου τριάδος κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο, φησὶν ὁ Ἀπόστολος, τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ· ἀλλ᾽ ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών. τῷ πατρὶ γὰρ ὢν ὁμοούσιός τε καὶ σύνθρονος, ἐπ᾽ ἐσχάτων τῶν χρόνων ἐκ ἀπηξίωσε τεχθῆναι ἐκ τῆς ἁγίας καὶ παναχράντου δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου, σάρκα λαβὼν ἐξ αὐτῆς ἐψυχωμένην ψυχῇ λογικῇ τε καὶ νοερᾷ, ἀπαρχὴν τοῦ ἡμετέρου φυράματος, οὐ σπερματικῶς, ἀλλὰ δημιουργικῶς διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος. καὶ οὕτω προῆλθεν εἷς ἐκ δύο τῶν ἐναντίων. ὁ Θεὸς λόγος, τέλειος φύσει Θεὸς ὢν, γέγονε φύσει τέλειος ἄνθρωπος ὁ αὐτὸς, οὐ τρέψας τὴν φύσιν, οὐδὲ φαντάσας τὴν οἰκονομίαν, ἀλλὰ τῇ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου ληφθείσῃ λογικῶς τε καὶ νοερῶς ἐψυχωμένῃ σαρκὶ, ᾗ ἐν αὐτῷ τὸ εἶναι λαχούσῃ ἑνωθεὶς καθ᾽ ὑπόστασιν ἀσυγχύτως, ἀδιαιρέτως· μὴ μεταβαλὼν τὴν τῆς θεότητος αὐτοῦ φύσιν εἰς τὴν τῆς σαρκὸς οὐσίαν, μήτε μὴν τὴν οὐσίαν τῆς σαρκὸς αὐτοῦ εἰς τὴν φύσιν τῆς αὐτοῦ θεότητος. δύο τοιγαροῦν φύσεις ἀτρέπτως ἀλλήλαις ἑνωθεῖσαι ἐν μιᾷ τῇ τοῦ Θεοῦ λόγου ὑποστάσει, ἕνα υἱὸν καὶ κύριον ἡμῖν ἐγνώρισαν ὁρατὸν καὶ ἀόρατον, θνητὸν καὶ ἀθάνατον, περιγραπτὸν τὸν αὐτὸν καὶ ἀπερίγραπτον, Θεὸν τέλειον, ἐν δύο φύσεσι γνωριζόμενον, καὶ ἐν δυσὶν αὐτεξουσίοις ἐνεργείαις προσκυνούμενον καὶ θελήσεσιν. οὐ γὰρ ἂν ἐνήργησε θεϊκῶς εἰ μὴ ἦν φύσει Θεός. οὐδ᾽ αὖ πάλιν ἀνθρωπίνως, εἰ μὴ φύσει γέγονεν ἄνθρωπος. τοῦτον ὁμολογοῦμεν τὸν ὄντα Θεόν τε καὶ ἄνθρωπον διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν σταυρωθῆναι, καὶ θανάτου γεύσασθαι σαρκὶ, ταφήν τε τριήμερον καταδέξασθαι, καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῆς οἰκείας δυνάμει θεότητος, τὸν ᾅδην

* In mss. ad marginem, γρ. οὔτε τὸ ἑνιαῖον συγκεχυμένον.

σκυλεύσαν-

συνλεύσαντα, καὶ τοὺς ἀπ' αἰῶνος δεσμίους ἐλευθερώσαντα· καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀναληφθῆναι, καὶ ἐν δεξιᾷ κεκαθικέναι τοῦ πατρὸς, καὶ ἥξοντα κατὰ τὴν φωνὴν τῶν ἀσωμάτων πρὸς τοὺς ἀποστόλους, ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ παρουσίᾳ κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. ὁμολογοῦμεν δὲ καὶ τὴν τῶν νεκρῶν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ διὰ φωνῆς ἀρχαγγελικῆς σάλπιγγος ἐξανάστασιν καὶ τὴν τῶν βεβιωμένων ἡμῖν εὖ ἢ ἑτέρως ἐχόντων, κρίσει δικαίᾳ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἀνταπόδοσιν, καὶ τῆς μελλούσης αἰῶνος ζωὴν τέλος οὐκ ἔχουσαν.

Δεχόμεθα δὲ καὶ στέργομεν, καὶ ἐκθύμως ἀσπαζόμεθα τὰς ἁγίας καὶ οἰκουμενικὰς ἓξ συνόδους, τὰς διὰ πνεύματος ἁγίου κατὰ πάσης συναθροισθείσας αἱρέσεως ἐν διαφόροις τόποις καὶ χρόνοις· ἃς καὶ αἱ καθ' ὅλης τῆς ὑφ' ἡλίου τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησίαι διαπρυσίως κηρύττουσι, τοῖς ὀρθοῖς καὶ θεοπνεύστοις αὐτῶν ἐπερειδόμεναι δόγμασι, δεχόμεναι οὓς ἀποδέχονται, καὶ ἀποβαλλόμεναι οὓς ἀποβάλλονται. καὶ πρώτη μὲν ἡ ἐν Νικαίᾳ συναγερθεῖσα τῶν τιή. ἁγίων πατέρων σύνοδος ἐπὶ καθαιρέσει Αρείου τοῦ τῆς μανίας ἐπωνύμου, καὶ τῶν αὐτοῦ ψυχοφθόρων βλασφημιῶν. ὃν ὡς διαιρέτην, καὶ τῆς μιᾶς καὶ ἀσυγχύτου κατατομέα θεότητος, καὶ τὸν υἱὸν τοῦ πατρὸς κτίσμα βαττολογοῦντα, καὶ δι' οὗ τὰ πάντα ἔκτισαι, καὶ ἐκ μὴ ὄντων εἰς τὸ εἶναι παρήχθη, ἀνεθεμάτισε, καὶ τοὺς αὐτῷ ὁμόφρονας, καὶ πόῤῥω τῶν θείων ἀνακτόρων ἀπεσφενδόνησε, θεσπίσασα τὸν κύριον Ιησοῦν Χριστὸν πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ἐκ τῆς τοῦ πατρὸς οὐσίας καὶ ὑποστάσεως ἀχρόνως, ἀῤῥεύστως γεννηθέντα, καὶ ὁμοούσιον τῷ πατρὶ πεφηνότα καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι· καὶ διὰ συμβόλου, ἤτοι πίστεως ὀρθῆς ὁμολογίας, πᾶν τὸ τῆς κατὰ Χριστὸν οἰκονομίας τρανῶς ἐκδιδάξασα μυστήριον. ἡ δευτέρα δὲ ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει συναχθεῖσα τῶν ρν. πατέρων σύνοδος κατὰ τοῦ πνευματομάχου Μακεδονίου, καὶ τῶν ἀμφ' αὐτὸν θεοστυγῶν Ημιαρείων. ἥτις ἁγία σύνοδος τὸ αὐτὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὁδηγὸν καὶ διδάσκαλον ἔχουσα, ἐκ τοῦ πατρὸς ἀχρόνως καὶ ἀϊδίως τὴν ἐκπόρευσιν ἐδογμάτισεν ἔχειν, καὶ ὁμοούσιον τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ, συμπροσκυνούμενόν τε καὶ συνδοξαζόμενον· τοὺς δὲ βλασφημήσαντας ἀσυγχώρητα εἰς αὐτὸν τὸν παράκλητον ἀναθέμασιν ἀφύκτοις καθυπέβαλε, μετὰ καὶ τοῦ παράφρονος Απολλιναρίου, ὃς τὸν κατὰ τὸν σωτῆρα ἄνθρωπον ἄνουν ὁ ἄνους ἐφλυνάφησε. καὶ τρίτη ἡ ἐν Εφέσῳ τὸ πρότερον τῶν διακοσίων ἁγίων πατέρων διαλάμψασα σύνοδος ἐπὶ καταλύσει καὶ ἀποβολῇ τοῦ ἀνθρωπολάτρου Νεστορίου καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ· ὃς ἐκ τῶν οἰκείων ἐβδελυγμένων ἐνθυμιῶν πλανώμενος, ἄλλον τὸν προαιώνιον Θεὸν λόγον, καὶ ἄλλον τὸν ἐκ παρθένου διὰ σωτηρίαν ἡμῶν σαρκωθέντα πεφλυάρηκε, τέταρτον, καὶ μὴ βουλόμενος, ὁ ἀνόσιος πρόσωπον τῇ ἁγίᾳ καὶ ὁμοουσίῳ συνεπισάγων τριάδι· οὐ μόνον διαιρῶν τὰς ἡνωμένας δύο τοῦ Χριστοῦ φύσεις εἰς δύο ὑποστάσεις, ἀλλὰ καὶ τὴν, θεοτόκος, φωνὴν ὁ κατάρατος ἐξομνύμενος, καὶ Χριστοτόκον καλεῖσθαι νομοθετῶν ὁ παράνομος τὴν ὄντως θεομήτορα, καὶ πρὸ τοῦ τόκου καὶ μετὰ τόκον παρθένον, καὶ πάσης νοητῆς τε καὶ αἰσθητῆς ὑπερτέραν δόξῃ τε καὶ λαμπρότητι δεδημιουργημένης φύσεως. τοῦτον τοίνυν ἡ αὐτὴ ἁγία τῶν διακοσίων πατέρων ἀνεθεμάτισε σύνοδος, καὶ τὰ ψυχοβλαβῆ αὐτοῦ ληρήματα, ἕνα υἱὸν τὸν ἐκ πατρὸς πρὸ αἰώνων ἐκλάμψαντα, καὶ τὸν αὐτὸν ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐκ τῆς ἀχράντου γεννηθέντα παρθένου καὶ θεοτόκου Μαρίας, τὴν ἡμετέραν φύσιν ἀμφιασάμενον ἐκδιδάξασα, καὶ Θεὸν τέλειον καὶ ἄνθρωπον τέλειον τὸν αὐτὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ καταγγείλασα, τουτέστιν ἕνα υἱὸν καὶ Χριστὸν καὶ κύριον, καὶ ἁπλῶς μίαν φύσιν τοῦ Θεοῦ λόγου σεσαρκωμένην· ὅπερ σημαίνει τὴν τῶν δύο φύσεων καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν· θεοτόκον δὲ κυρίως καὶ κατ' ἀλήθειαν ἁγίαν Μαρίαν νενομοθέτηκεν ὀνομάζεσθαι. εὐκαιρότατα δὲ καὶ ἡ ἐν Χαλκηδόνι θεοσύλλεκτος

poliasse, & eos qui a sæculo vincti fuerant, libertate donasse: in cælos ascendisse, & in dextera Patris sedisse, & venturum secundum vocem incorporalium ad apostolos delatam, in secundo suo adventu judicare vivos & mortuos. Confitemur autem & mortuorum in novissima die per vocem archangelicæ tubæ resurrectionem, & operum a nobis bene vel aliter gestorum, juste Christo Deo nostro judicante, retributionem, & in futuro æternam vitam & terminum non habentem.

Suscipimus autem, & firmamus, & alacriter amplectimur sanctas & universales sex synodos, quæ per Spiritum sanctum contra omnem congregatæ sunt hæresim in diversis locis atque temporibus, quas universæ sub sole orthodoxorum ecclesiæ magna voce prædicantes, rectis ac divinitus inspiratis earum dogmatibus fulciuntur: recipientes quos illæ recipiunt, & abjicientes quos ipsæ abjiciunt. Et prima quidem apud Nicæam celebrata trecentorum decem & octo sanctorum patrum synodus in depositionem Arii a furia cognominati, & ipsius animas corrumpentium blasphemiarum: quem ut divisorem insanum, & inconfusæ incisorem deitatis, & Filium Patris creaturam garrula verbositate fatentem: per quem profecto cuncta creata, & ex non existentibus ut essent producta sunt: anathematizavit cum omnibus consentaneis ejus, & procul a divinis sacrariis pepulit: prædicans Dominum nostrum Jesum Christum ante omnia sæcula de Patris substantia & subsistentia, sine tempore ac sine fluxu natum: consubstantialem Patri & sancto Spiritui exsistentem: & per symbolum, id est, fidei rectæ confessionem, omne Christi dispensationis edocuit expresse mysterium. Secunda vero collecta est Constantinopoli centum quinquaginta patrum synodus contra Spiritus impugnatorem Macedonium, & Deo exosos Semiarianos socios ejus. Quæ sancta synodus eumdem Spiritum sanctum ducem ac magistrum habens, ex Patre sine tempore ac sempiterne processionem dogmatizavit habere, & homousion Patri & Filio fore coadorandum & glorificandum: eos autem qui blasphemaverunt in eumdem Paracletum, sine remissione anathematismis submisit inenarrabilibus, una cum desipiente Apollinario, qui [a] Salvatoris nostri hominem sine intellectu, cum esset amens, verbose perhibuit. Et tertia prior Ephesi ducentorum sanctorum patrum refulgens synodus in destructionem & dejectionem hominem colentis Nestorii & consentaneorum ejus: qui ex propriis exsecrabilibus cogitationibus deceptus, alium esse Deum Verbum, qui ante sæcula est, & alium eum qui ex Virgine propter salutem nostram incarnatus est, garrula voce profatus est; quartam sceleratus, etiam nolens, personam in sanctam & consubstantialem Trinitatem inducens: non solum separans unitas duas Christi naturas in duas subsistentias; verum etiam vocem, qua Dei genitrix appellatur, maledictus abjurans, Christotocon hanc vocari nequissime sanxit, quæ vere Dei mater est, & ante partum & post partum virgo, atque omnis intelligibilis ac sensibilis naturæ gloria & claritate sublimior. Hunc igitur eadem sancta ducentorum patrum synodus anathematizavit, una cum animam lædentibus deliramentis ejus; unum Filium ex Patre ante sæcula illuxisse, & eumdem in novissimis diebus de intemerata Virgine ac Dei genitrice Maria natum fuisse, naturam nostram indutum edocens, & Deum perfectum & hominem perfectum eumdem Filium Dei denuntians, id est, unum Filium & Christum & Dominum, & absolute unam naturam Dei Verbi incarnatam: quod significat duarum naturarum unitionem, quæ per subsistentiam facta est. Dei vero genitricem proprie ac per veritatem sanctam Mariam nominari legitime statuit. Opportunissime autem Chalcedone divinitus colle-

[a] In Græco, Hominem qui est secundum Salvatorem.

ACTIO III. — ANNO CHRISTI 787.

cta orta est synodus sexcentorum triginta sanctorum patrum in depositionem deceptæ hæreseos confusas Christi naturas perhibentis; quam primus insensatus Eutyches ex insipientia sua instituit, in uno Christo duas naturas inconvertibiliter unitas abnegans, & unam naturam ex duabus factam & compositam prodigiose conjiciens. Qui & Dioscorum noxium fautorem & defensorem habens, orthodoxorum dogmatum calumniator, & veritatis hostis inventus est. Sed hos ambos synodus sancta destruxit, & delitas vocum [a] novitates eorum severis cum illis anathematibus subdidit: prædicans Christi veri Dei nostri duas naturas inconvertibiliter & incommutabiliter unitas in una subsistentia sua; perfectumque in deitate simul eumdem & in humanitate consistere, ex duabus & in duabus naturis noscendum. Præterea & nequam Nestorii divisionem, & ipsum quoque cum sibi consentientibus abdicavit. Deinceps autem & quinta convenit synodus in dominante civitatibus, centum sexaginta quatuor sanctorum patrum numerum salvans: quæ ab ipso sancto Spiritu acta, ante se celebratas sanctas quatuor synodos roboravit: & earum recta dogmata sequens, anathematizavit Nestorium, Eutychem, Theodorum Mopsuestiæ cum blasphemiis suis; adhuc etiam & Origenem, & Evagrium, Didymum quoque, & omnia fabulosa & pagana atque prodigiosa ipsorum eloquia: nec non & epistolam quæ dicitur Ibæ ad Marim Persam; & conscriptiones Theodoreti, quas contra recta duodecim capitula sanctæ memoriæ Cyrilli conscripsit.

Post quam sancta sexta synodus quemadmodum alius sol emicuit, ducentorum octoginta novem sanctorum patrum, regiam urbem sortita pro requie. In qua celebrata, eos qui duas proprias voluntates & operationes in dispensatione carnis Christi Dei nostri denegant, & unam voluntatem & unam portentose asserunt operationem Salvatoris nostri deitatis pariter & humanitatis, anathematizavit: id est, Sergium, Pyrrhum, Petrum, Cyrum, Honorium, Theodorum Pharanitanum, & Polychronium delirum senem, atque omnes qui definierunt, vel definiunt, aut definire præsumunt unam voluntatem & operationem in duabus Christi naturis. Si enim, ut quodam in loco quidam sapiens ait, sine voluntate & sine operatione humanam domini naturam dimiserimus, ubi perfectionem in humanitate salvabimus? Duas igitur voluntates & duas operationes congruentes duabus Christi naturis, ut naturalia earum coaptantes idiomata, sic magnum salutaris dispensationis mysterium luculenter explanaverunt, & orthodoxam fidem omnium ecclesiarum Dei sine calumnia sineque dubitatione recte sapientibus servaverunt. Has sanctas sex synodos solas esse universales novimus, aliam post has non admittentes synodum. Neque enim derelictum est quid ab apostolicis traditionibus, vel paternis seu legitimis editionibus, egens correctionis, vel cujuslibet ornamenti quoquomodo. Omnes itaque male sentientes hæreticos, tamquam satoris zizaniorum satanæ discipulos, & animas corrumpentes ministros, ab horum malo vertice, videlicet Simone magno, usque ad eorum detestabilem caudam: & ut complexive dicamus, ceteros omnes ex tota prorsus anathematizamus anima simul & mente: maxime illos, quos prælatæ sanctæ & universales sex synodi anathematizaverunt, una cum Severo Acephalorum [b] auctore, [id est, [c] eorum qui Christum unius naturæ esse fatentur.] Quin & Petrum respuo cognomento Cnaphea, qui in trisagio hymno [d] argumentum apponere ausus est, & passionem impassibili applicare deitati præsumpsit; & omnes qui blasphemiam ejus sectantur. Non autem refutamus, sed oppido confirmamus & admittimus etiam locales sanctas synodos,

ἀνεστήκαμεν σύνοδος τῶν χλ'. ἁγίων πατέρων, ἐπὶ καθαιρέσει τῆς συγχυτικῆς τῶν Χριστοῦ φύσεων πεπλανημένης αἱρέσεως· ἣν ἀφρόνως ὁ παράφρων Εὐτυχὴς ἐξ ἀφροσύνης συνεστήσατο, τὰς ἐν τῷ ἑνὶ Χριστῷ δύο φύσεις ἀτρέπτως ἡνωμένας ἀπαρνούμενος, καὶ μίαν φύσιν ἐκ τῶν δύο γεγενῆσθαι τερατευόμενος σύνθετον. ὃς καὶ Διόσκορον τὸν ἀλιτήριον συναπιστὸν καὶ ἔκδικον ἔχων, τῶν ὀρθῶν δογμάτων κατήγορος, καὶ τῆς ἀληθείας ἀντίπαλος εὕρηται. ἀλλὰ τούτους ἄμφω ἡ ἁγία καθεῖλεν σύνοδος, καὶ τὰς λήρους * κενοφωνίας αὐτῶν αὐστηροῖς ἀναθέμασι σὺν αὐτοῖς καθυπέβαλε, κηρύξασα τὰς τοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ ἡμῶν Θεοῦ δύο φύσεις ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀμεταβλήτως ἑνωθείσας ἐν τῇ μιᾷ αὐτοῦ ὑποστάσει· τέλειόν τε τὸν αὐτὸν ἐν θεότητι ὑπάρχειν καὶ ἀνθρωπότητι, ἐκ δύο τε καὶ ἐν δυσὶ γνωριζόμενον φύσεσι. πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὴν τοῦ ματαιόφρονος Νεστορίου διαίρεσιν, καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον σὺν τοῖς αὐτοῦ ὁμόφροσιν ἀπεκήρυξε. καθεξῆς δὲ καὶ ἡ πέμπτη συναθροίζεται σύνοδος ἐν τῇ βασιλευούσῃ τῶν πόλεων, ρξδ'. ἁγίων πατέρων ἀριθμὸν ἀποσώζουσα· ἥτις ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἁγίου πνεύματος προαγομένη, τὰς πρὸ αὐτῆς ἀναγεγραμμένας ἁγίας τέσσαρας συνόδους ἐπεκύρωσε, καὶ τούτων τοῖς ὀρθοῖς ἐπακολουθήσασα δόγμασιν, ἀναθεματίζουσα Νεστόριον, Εὐτυχέα, Θεόδωρον τὸν Μοψουεστίας σὺν ταῖς βλασφημίαις αὐτοῦ· ἔτι τε Ὠριγένην, καὶ Εὐάγριον, Δίδυμον, καὶ πάσας τὰς μυθώδεις καὶ ἑλληνικὰς αὐτῶν τερατολογίας, τήν τε λεγομένην Ἴβα ἐπιστολὴν πρὸς Μάριν τὸν Πέρσην, καὶ τὰ συγγράμματα Θεοδωρήτου, ἃ κατὰ τῶν ὀρθῶν δώδεκα κεφαλαίων τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου συνεγράψατο.

Μεθ' ἣν ἡ ἁγία ἕκτη σύνοδος ὥσπερ ἄλλος ἐξέλαμψεν ἥλιος, τῶν σπθ'. ἁγίων πατέρων, τὴν βασιλίδα πόλιν καταπαύσειν λαχοῦσα. ἐν ᾗ προστηθεῖσα, τοὺς δύο αὐτεξουσίους θελήσεις καὶ ἐνεργείας ἐπὶ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀπαρνουμένους, καὶ μίαν θέλησιν καὶ μίαν τερατευομένους ἐνέργειαν τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος, ἀνεθεμάτισε· τουτέστι Σέργιον, Πύῤῥον, Πέτρον, Κῦρον, Ὀνώριον, Θεόδωρον τὸν τῆς Φαρὰν, καὶ Πολυχρόνιον τὸν ληρώδη γέροντα, καὶ πάντας τοὺς δογματίσαντας, ἢ δογματίζοντας, ἢ δογματίζειν τολμῶντας μίαν θέλησιν καὶ ἐνέργειαν ἐπὶ τῶν δύο τοῦ Χριστοῦ φύσεων. εἰ γὰρ, ὥς πού τις ἔφη σοφὸς, ἀθέλητόν τε καὶ ἀνενέργητον τὴν ἀνθρωπίνην τοῦ κυρίου φύσιν ποιήσωμεν, ποῦ τὸ τέλειον ἐν ἀνθρωπότητι σώσομεν; δύο τοίνυν θελήσεις καὶ δύο ἐνεργείας καταλλήλως ταῖς δυσὶ Χριστοῦ φύσεσιν, ὡς φυσικὰ αὐτῶν προσαρμόσαντες ἰδιώματα, οὕτω τὸ μέγα τῆς σωτηρίου οἰκονομίας μυστήριον σαφέστατα διετράνωσαν, καὶ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ ἀσυκοφάντητόν τε καὶ ἀναμφίβολον διεσώσαντο τοῖς ὀρθόφροσι. ταύτας τὰς ἁγίας ἓξ συνόδους καὶ μόνας οὕτως οἰκουμενικὰς ἐπιστάμεθα, ἄλλην μετὰ ταύτας οὐ προσιέμενοι σύνοδον. οὐδὲ γὰρ ὑπολέλειπταί τι τῶν ἀποστολικῶν παραδόσεων, ἢ πατρικῶν ἐνθέσμων ἐκδόσεων, δεόμενον διορθώσεως, ἢ τῆς οἱουδήποτε ἐπικοσμήσεως οἰουδήτινι τρόπῳ. πάντας τοιγαροῦν τοὺς κακόφρονας αἱρετικοὺς, ὡς τοὺς σπορέως τῶν ζιζανίων σατανᾶ φοιτητὰς καὶ ψυχοφθόρους μύστας, ἀπὸ τῆς τούτων κακῆς κορυφῆς, Σίμωνός φημι τοῦ μάγου, μέχρι τῆς βδελυρωτάτης αὐτῶν οὐρᾶς, συνελόντα καθεξῆς ἐξ ὅλης ἀναθεματίζομεν ψυχῆς καὶ διανοίας, καὶ μάλιστα ὅσους αἱ προτιμηθεῖσαι ἅγιαι καὶ οἰκουμενικαὶ ἓξ σύνοδοι ἀνεθεμάτισαν· μεθ' ὧν καὶ Σεβῆρον τὸν τῶν Ἀκεφάλων μονοφυσιτῶν ἔξαρχον, σὺν αὐτοῖς ἐκείνοις. ἔτι τε καὶ Πέτρον ἀποκηρύττομεν τὸν Κναφέα, τὸν ἐν τῷ τρισαγίῳ ὕμνῳ τὴν προσθήκην ἐκθεῖναι τολμήσαντα, καὶ πάθος τῇ ἀπαθεῖ θεότητι προσάψαι σπουδάσαντα· καὶ πάντας τοὺς προσκειμένους τῇ βλασφημίᾳ αὐτοῦ. οὐκ ἀποστρεφόμεθα δὲ, ἀλλὰ μᾶλλον στέργομεν καὶ ἀποδεχόμεθα καὶ τὰς τοπικὰς ἁγίας συνόδους,

a Ex Græco, vanitates.

* Ex Latino, κενοφωνίας

b Sive duce.

c Glossema Anastasii insertum textui est in ipso etiam ms.

d al. augmentum.

ANNO CHRISTI 787.

[illegible]

ACTIO III.

A & correctiones canonicas, quæ divina sunt ab eis inspiratione depromptæ, atque legislationes earum animas illustrantes. Apostolicas autem ecclesiæ traditiones, per quas honorare & adorare sanctos & salutare docemur, suscipimus & amplectimur, venerantes eos ut famulos & amicos atque filios Dei. Honor enim qui circa devotos conservorum agitur, probationem habet bonæ voluntatis erga communem exhibitæ Dominum. Isti enim ipsi cellaria Dei & habitacula munda, sanctique Spiritus purissima specula facti sunt. Sed & ipsorum animæ in manu Dei sunt, ut scriptum est. Cum enim vita sit Deus & lux, & sancti quoque qui in manu Dei sunt; in vita & luce profecto consistunt. Et ideo pretiosa in conspectu Do- B mini mors sanctorum ejus. Isti viventes fiducialiter Deo adstiterunt. Fontes salutares Dominus Christus sanctorum nobis reliquias præbuit, multimode beneficia infirmantibus rigantes, unguentum suavitatis emanantes, & dæmones abigentes: & sicut dicit magnus magister & ab immortalitate cognominatus, martyrum ossa languores fugant, infirmos curant, cæcis videre donant, leprosos mundant, tentationes & mœrores dissolvunt: & hæc per Christum qui habitavit in illis. Et bene psalmista cecinit: *Mirabilis Deus in sanctis suis.* Et rursus: *Sanctis qui sunt in terra ejus, mirificavit omnes voluntates ejus inter illos.* Cum his autem & sanctas & venerabiles imagines adorantes amplectimur, id est, Verbi Dei, Domini C videlicet & salvatoris nostri Jesu Christi, qui pro nobis incarnatus est, & formam servi suscepit. Cujus imago & figura non deitatis, quæ inconvulse intemeratæ carni ejus unita est, præfert characterem: invisibilis enim est & incircumscripta & informis divina natura; *Deum quippe nemo vidit unquam: ipse Unigenitus enarravit:* sed humanitatis ejus coloribus facientes iconam adoramus. Apparuit enim Deus super terram etiam cum esset invisibilis, & visus est, & cum hominibus conversatus est, & fatigatus est, & esurivit, & sitivit lege nostræ, quam suscepit, naturæ. Adoramus Christi iconam, id est, personæ quæ hominibus visa est, non divisæ ab hac invisibili ejus divinitate: absit: sed unitæ huic ex summa conce- D ptione. Nam etsi dicit Judæis: *Quid vultis me occidere hominem, qui veritatem locutus sum vobis?* non erat homo tantum, sed & Deus: & dicens: *Ego & Pater unum sumus:* non denegat naturam nostram. humano quippe ore ac organica hæc asserit lingua. Honoramus autem & adoramus etiam intemeratæ ejus imaginem sanctæ Dei genitricis & immaculatæ dominæ nostræ, qui illum ineffabiliter genuit. Honoramus quoque sanctorum apostolorum, prophetarum, bene vincentium martyrum, confessorum, & justorum tamquam Dei amicorum imagines: non materiæ vel coloribus cultum afferentes: sed per hæc intelligibilibus visibus ad * principalem adducti, honorem illi debitum impendimus: scientes secundum E Basilium magnum, quod imaginis honor ad principalem transeat. Porro quia nonnulli contentiosius agunt, & dicunt non oportere sanctorum imagines adorare, cum sint manufactæ; simulacra stolide has, immo impie nuncupantes: noverint qui hujusmodi sunt, quod cherubim, & propitiatorium, & arca, & mensa, quæ Moyses sacratissimus divino præcepto construxit, manufacta erant, & adorabantur. Accusat autem divina scriptura eos qui adorant sculptilia; sed & illos qui dæmonibus immolant. Et quidem abjectum erat paganorum sacrificium; sed justorum acceptum est. Cum ergo crassioris scripturæ venerabiles imagines sint, oportet eas honorare propter principalia.

Sap. 3.
Psal. 115.
Anastasii verba. Id est, Athanasius. Immortalis enim Græce dicitur athanatos.
Psalm. 67.
Psalm. 15.
Philipp. 2.
Joan. 1.
Joan. 8.
Joan. 10.
* al. principale.
In libro de Spiritu sancto ad Amphilochium, pag. 319 tom. 2. operum.
Psal. 49.
Isai. 66.

* Id est omnium rerum, ut conjicere est ex epist. Gregorii ad Germanum, infra.

His itaque synodicis nostris libenter acceptis, sanctissimi, si quid inventum fuerit in illis emendatione in-

ACTIO III.

ANNO CHRISTI 787.

digens, sine invidia vestræ Deo plenæ doctrinæ nos A participes facite, & ad remittendum ea nobis correcta estote precabiles: ut concorditer ex hoc fidelibus utrisque, id est, vobis & nobis inventis, glorificetur Pater & Filius & Spiritus sanctus, nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.

Et post lectionem Petrus & Petrus Deo amabiles presbyteri, & locum tenentes sanctissimi Papæ Hadriani senioris Romæ, dixerunt: Acquiescimus, quia secundum fidem, quam recte Tarasius sanctissimus & beatissimus patriarcha Constantinopoleos est confessus: & apostolicus Papa noster Hadrianus suscipiens una cum venerabili sancta synodo, quæ apud ipsum est, consensit; & eorum quæ ille confessus fuerat, communionem amplexus est. Et benedictus B Deus, quia Orientis sanctissimi summi sacerdotes concordes in orthodoxa fide & adoratione venerabilium imaginum sanctissimis Hadriano Papæ Romano, & Tarasio patriarchæ novæ Romæ, inventi sunt. Et qui ita non confitentur, anathema sint a sanctis trecentis decem & octo patribus, qui hic ante collecti sunt.

Sancta synodus dixit: Fiat, fiat, fiat.

Agapius sanctissimus episcopus Cæsareæ dixit: Destinatis ab Orientis sanctissimi pontificibus sacratissimis litteris ad Tarasium sanctissimum *patriarcham, his, tamquam titulum orthodoxiæ suscipiens, omnibus modis consentio, & communionem recipio: & eos qui ita non sapiunt, anathemati summiserim.

* Singula fere subscriptiones in Græco addunt titulum Oecumenici, sive Universalis.

Joannes episcopus Ephesi dixit: Destinatis ab iis C summis sacerdotibus qui in oriente sunt, orthodoxis litteris ad sanctissimum & ter beatum patriarcham Tarasium consentimus, & earum communionem amplectimur. Eos vero qui ita non confitentur, neque adorant, neque recipiunt sanctas & sacras ac venerabiles imagines, alienos existimo apostolicæ ac catholicæ ecclesiæ, atque eos anathemati transmitto.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ Cypri dixit: In nullo sensu commutatas litteras quæ nunc lectæ sunt, quæque de Oriente missæ fuerunt ad Tarasium sanctissimum archiepiscopum & patriarcham, a definitione fidei quam ipse ante confessus fuerat, inveniens & ego indignus, his consentio & D concors efficior, suscipiens & amplectens honorabiliter sanctas & venerabiles imagines: atque adorationem quæ per latriam, id est, Deo debitam servitutem efficitur, soli supersubstantiali & vivificæ Trinitati impendo. Et qui ita non sapiunt, neque prædicant, a sancta catholica & apostolica ecclesia segrego, & anathemati subjicio, atque portioni negantium incarnatam & salutiferam dispensationem Christi veri Dei nostri transmitto.

Basilius sanctissimus episcopus Ancyræ dixit: Destinatis litteris ab orientis sanctissimis summis sacerdotibus ad sanctissimum archiepiscopum & patriarcham consentio & permaneo; & quæ ipsi confessi sunt admitto cum omni benignitate & voluntate: & E qui ita non sapiunt, anathemati submitto.

Nicolaus sanctissimus episcopus Cyzici dixit: Lectis litteris sanctissimi & beatissimi archiepiscopi & patriarchæ, & e diverso missis ab orientis orthodoxis summis sacerdotibus libellis consentio de sanctis ac venerabilibus imaginibus, & communionem eorum recipio: & eos qui ita non sapiunt, anathemati transmitto.

Euthymius sanctissimus episcopus Sardis dixit: Ut in omnibus veritatem exsecutus, & in traditionibus sacratissimorum apostolorum & patrum educatus, consentio etiam his exarationibus quæ modo lectæ sunt, tam scilicet Tarasii sanctissimi ac beatissimi archiepi-

A διορθώσεως, μεταδότε ἀφθόνως ἡμῖν τῆς ἐνθέου διδαχῆς ὑμῶν, καὶ ἀντιπτισύλαι παρακλήθητε· ἵνα συμφώνως ἐκ τούτου πιστῶν εὑρεθέντων ἀμφοῖν, ὑμῶν τε καὶ ἡμῶν, δοξάζηται ὁ πατήρ τε καὶ ὁ υἱὸς καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν Πέτρος καὶ Πέτρος οἱ θεοφιλέστατοι πρεσβύτεροι, καὶ τὸν τόπον ἐπέχοντες Ἀδριανοῦ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, εἶπον· πειθόμεθα, ὅτι κατὰ τὴν ὀρθῶς ὁμολογηθεῖσαν πίστιν παρὰ Ταρασίου τοῦ ἁγιωτάτου καὶ μακαριωτάτου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὁ καθ' ἡμᾶς ἀποστολικὸς πάπας Ἀδριανὸς δεξάμενος, καὶ πᾶσα ἡ κατ' αὐτὸν ἁγία σύνοδος ἐστοίχησε, καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ὁμολογηθέντων τὴν κοινωνίαν ἠσπάσατο. καὶ εὐλογητὸς ὁ B Θεὸς, ὅτι καὶ οἱ τῆς ἀνατολῆς ἁγιώτατοι ἀρχιερεῖς σύμφωνοι ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει καὶ τῇ προσκυνήσει τῶν σεπτῶν εἰκόνων τοῖς ἁγιωτάτοις Ἀδριανῷ Ῥώμης, καὶ Ταρασίῳ πατριάρχῃ τῆς νέας Ῥώμης, εὑρέθησαν. καὶ τοῖς μὴ οὕτως ὁμολογοῦσιν ἀνάθεμα ἔστω ἀπὸ τῶν ἁγίων τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ πατέρων τῶν ἐνταῦθα προσαθροισθέντων.

Η ἁγία σύνοδος εἶπε· γένοιτο, γένοιτο, γένοιτο.

Ἀγάπιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Καισαρείας εἶπε· τοῖς σταλεῖσι παρὰ τῶν τῆς ἀνατολῆς ὁσιωτάτων ἀρχιερέων ἱερωτάτοις γράμμασι πρὸς Ταράσιον τὸν ἁγιώτατον καὶ οἰκουμενικὸν πατριάρχην, ὡς στήλην εὐσεβείας ἀποδεξάμενος, κατὰ πάντα τρόπον στοιχῶ, καὶ τὴν κοινωνίαν ἀποδέχομαι· καὶ τοὺς μὴ οὕτω φρονοῦντας τῷ ἀναθέματι καθυποβάλλω.

C Ἰωάννης ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἐφέσου εἶπε· τοῖς σταλεῖσι ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς παρὰ τῶν αὐτόθι ἀρχιερέων ὀρθοδόξοις γράμμασι πρὸς τὸν ἁγιώτατον καὶ τρισμακάριστον οἰκουμενικὸν πατριάρχην Ταράσιον συντιθέμεθα, καὶ τὴν αὐτῶν κοινωνίαν ἀσπαζόμεθα. τοὺς δὲ μὴ οὕτω ὁμολογοῦντας, μήτε προσκυνοῦντας, μήτε ἀποδεχομένους τὰς ἁγίας καὶ ἱερὰς καὶ σεπτὰς εἰκόνας, ἀλλοτρίους ἡγοῦμαι τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, καὶ τῷ ἀναθέματι αὐτοὺς παραπέμπω.

Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κωνσταντίας τῆς Κύπρου εἶπε· ἐν μηδεμιᾷ ἐννοίᾳ παραλλάττοντα καὶ τὰ νῦν ἀναγνωσθέντα γράμματα τὰ ἐκ τῆς ἀνατολῆς πεμφθέντα πρὸς Ταράσιον τὸν ἁγιώτατον ἀρχιεπίσκοπον καὶ οἰκουμενικὸν πατριάρχην τοῦ ὑπ' αὐτοῦ προομολογηθέντος ὅρου τῆς πίστεως D εὑρὼν κἀγὼ ὁ ἀνάξιος, τούτοις συντίθημι, καὶ ὁμόφρων γίνομαι, δεχόμενος καὶ ἀσπαζόμενος τιμητικῶς τὰς ἁγίας καὶ σεπτὰς εἰκόνας· καὶ τὴν κατὰ λατρείαν προσκύνησιν μόνῃ τῇ ὑπερουσίῳ καὶ ζωαρχικῇ τριάδι ἀναπέμπω. καὶ τοὺς μὴ οὕτω φρονοῦντας, μήτε δοξάζοντας τῆς ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας ἐκχωρίζω, καὶ τῷ ἀναθέματι ὑποβάλλω, καὶ τῇ μερίδι τῶν ἀρνουμένων τὴν ἔνσαρκον καὶ σωτηριώδη οἰκονομίαν Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν παραπέμπω.

Βασίλειος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας εἶπε· τοῖς σταλεῖσι γράμμασιν ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς παρὰ τῶν αὐτόθι ἁγιωτάτων ἀρχιερέων πρὸς τὸν ἁγιώτατον ἀρχιεπίσκοπον καὶ οἰκουμενικὸν πατριάρχην στοιχῶ καὶ ἐμμένω, καὶ τὰ παρ' αὐτῶν ὁμολογηθέντα ἀποδέχομαι μετὰ πάσης εὐμενείας καὶ προαιρέσεως· καὶ E τοὺς μὴ οὕτω φρονοῦντας ἀναθέματι ὑποβάλλω.

Νικόλαος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κυζίκου εἶπε· τοῖς ἀναγνωσθεῖσι γράμμασι τοῦ ἁγιωτάτου καὶ μακαριωτάτου ἀρχιεπισκόπου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, καὶ τοῖς ἀντιπεμφθεῖσιν ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς ὀρθοδόξων ἀρχιερέων λιβέλλοις συντίθεμαι περὶ τῶν ἁγίων καὶ σεπτῶν εἰκόνων, καὶ τὴν κοινωνίαν αὐτῶν ἀποδέχομαι· καὶ τοὺς μὴ οὕτω φρονοῦντας τῷ ἀναθέματι παραπέμπω.

Εὐθύμιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Σάρδεων εἶπεν· ὡς ἐν πᾶσι τῇ ἀληθείᾳ ἐξακολουθῶν, καὶ ταῖς παραδόσεσι τῶν θείων ἀποστόλων καὶ πατέρων ἐντεθραμμένος, συναινῶ καὶ τοῖς ἀρτίως ἀναγνωσθεῖσι χαράγμασι Ταρασίου τοῦ ἁγιωτάτου καὶ μακαριωτά-

ANNO CHRISTI 787.

του ἀρχιεπισκόπου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, καὶ τοῖς ἀναπεμφθεῖσι παρὰ τῶν τῆς ἀνατολῆς πατριαρχῶν· καὶ τὸ αὐτοῦ καὶ ἐμὸν φρόνημα περί τε τῶν ἱερῶν δογμάτων, καὶ περὶ τῶν σεπτῶν εἰκόνων, ἓν καὶ ἀπαράλλακτον ἡγοῦμαι. τοὺς δὲ παρὰ ταῦτα κενολογοῦντας, ἢ φλυαροῦντας κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων, καὶ μὴ στοιχοῦντας τοῖς ἁγιωτάτοις πατριάρχαις, αἱρετικοὺς καὶ διεστραμμένους γινώσκω, καὶ τῆς αὐτῶν κοινωνίας μακρὰν ἐμαυτὸν τίθημι.

Πέτρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Νικομηδείας εἶπε· κατὰ τὰ σταλέντα γράμματα παρὰ τῶν ἀρχιερέων τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως πρὸς τὸν ἁγιώτατον καὶ τρισμακάριστον ἀρχιεπίσκοπον καὶ οἰκουμενικὸν πατριάρχην Ταράσιον, ἀσπασίως ἀποδέχομαι, καὶ σέβομαι, καὶ προσκυνῶ τὰς τιμίας καὶ ἱερὰς εἰκόνας· καὶ τοὺς μὴ οὕτω φρονοῦντας ἀναθεματίζω.

Ὑπάτιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Νικαίας εἶπε· τοῖς σταλεῖσιν ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς παρὰ τῶν αὐτόθι ἀρχιερέων ὀρθοδόξοις γράμμασι πρὸς τὸν ἁγιώτατον καὶ τρισμακάριστον οἰκουμενικὸν πατριάρχην Ταράσιον στοιχῶ, καὶ τὰ παρ' αὐτῶν ὁμολογηθέντα ἀποδέχομαι· καὶ τὰς ἁγίας καὶ σεπτὰς εἰκόνας τιμῶ, καὶ προσκυνῶ, καὶ ἀσπάζομαι· καὶ πάντας τοὺς μὴ ἑπομένους τῇ ὁμολογίᾳ ταύτῃ, ἀλλοτρίους ἡγοῦμαι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, καὶ τῷ ἀναθέματι ὑποβάλλω.

Ἠλίας ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κρήτης εἶπε· τοῖς σταλεῖσι γράμμασιν ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς ἀκολουθῶν στοιχῶ καὶ συντίθημι.

Σταυράκιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Χαλκηδόνος εἶπε· τὰ ἀναγνωσθέντα γράμματα Ταρασίου τοῦ ἁγιωτάτου καὶ μακαριωτάτου ἀρχιεπισκόπου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, καὶ τὰ ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως παρὰ τῶν αὐτόθι ἀρχιερέων, τοιαύτην οἰκειότητα ἔχειν πρὸς τὰ τοῦ αὐτοῦ ἡγοῦμαι ἀρχιερέως Κωνσταντινουπόλεως, ὥστε μηδεμίαν ἑτερότητα ἐν αὐτοῖς εἶναι, ἀλλὰ πλείστην ταυτότητα· ὡς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ τὰ ἄμφω εἶναι, ἤγουν πεπληρωμένα πάσης ὀρθοδοξίας. διὸ κἀγὼ οὕτως ὁμολογῶ, καὶ ἀλλοτρίους ἡγοῦμαι τοὺς μὴ οὕτω φρονοῦντας.

Νικηφόρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος τοῦ Δυῤῥαχίου εἶπε· τοῖς σταλεῖσιν ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς παρὰ τῶν αὐτόθι ἀρχιερέων ὀρθοδόξοις γράμμασι πρὸς Ταράσιον ἁγιώτατον καὶ οἰκουμενικὸν πατριάρχην στοιχῶ καὶ συντίθημι, καὶ τὴν ὑπ' αὐτῶν ὁμολογηθεῖσαν τὴν ἔκθεσιν ἀποδέχομαι· καὶ τοὺς μὴ οὕτω φρονοῦντας ἀναθεματίζω.

Επιφάνιος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος τῆς ἐκκλησίας Κατάνης, καὶ τὸν τόπον ἐπέχων Θωμᾶ τοῦ ὁσιωτάτου ἐπισκόπου Σαρδινίας, εἶπεν· ἀληθῶς, ὅτι κηρία μέλιτος λόγοι καλοί· γλύκασμα δὲ αὐτῶν ἴασις ψυχῆς, ὡς γέγραπται. ἰδοὺ τοίνυν καὶ τὰ ἀρτίως ἀναγνωσθέντα συνοδικὰ γράμματα τοῦ ἁγιωτάτου καὶ μακαριωτάτου τῆς βασιλευούσης Κωνσταντινουπόλεως ἀρχιεπισκόπου νέας Ῥώμης, ἃ πρὸς τοὺς τῆς ἀνατολῆς ὀρθοδοξοτάτους ἀρχιερεῖς ἐξαπέστειλε· καὶ μέν τοι καὶ τὰ παρ' αὐτῶν πρὸς αὐτὸν ἀντιπεμφθέντα, γλυκεῖ τε καὶ εὐόσμῳ κηρίῳ τῆς τῶν ἁγίων πατέρων ὀρθοδόξου πίστεως ἐξανθιζόμενα, τὰς πάντων ἡμῶν νοερὰς αἰσθήσεις τῇ εὐωδίᾳ κατήρδευσαν, καὶ τοὺς κατὰ τὴν ψυχὴν ἐν τῇ πίστει χωλεύοντας τῇ ῥωστικῇ δυνάμει τῆς ὀρθοδόξου διδασκαλίας ἐξιάσαντο. διὸ δὴ κἀγὼ τούτοις τὰ ἴσα φρονῶν, ἀποδέχομαι καὶ περιπτύσσομαι τὰς σεπτὰς εἰκόνας κατὰ τὴν ἄρχηθεν παράδοσιν, δηλαδὴ τὴν ἀποστολικήν. ἐκεῖνο δὲ τὸ συνέδριον, ὃ τινες καὶ ἑβδόμην ἀθέσμως παρεληρήσαν σύνοδον, καὶ τοὺς τὰ αὐτὰ αὐτῷ φρονοῦντας, τοῖς φοβεροῖς ἀποπέμπομαι ἀναθέμασιν.

Λέων ὁ ὁσιώτατος * ἐπίσκοπος καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τῆς μητροπόλεως Σίδης εἶπε· χάριτι Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν, τοῖς σταλεῖσι γράμμασι παρὰ τῶν τῆς ἀνατολῆς ἀρχιερέων πρὸς Ταράσιον τὸν ἁγιώτατον ἀρχιεπίσκοπον καὶ οἰκουμενικὸν πατριάρχην στοιχῶ καὶ ἐμμένω· καὶ τοὺς μὴ οὕτω φρονοῦντας ἀναθέματι παραπέμπω.

* Ex Latino, πρωτεύοντος, vel ἡγούμενος.

Νικόλαος ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος τοῦ Ἀγαυροῦ,

A scopi & patriarchæ, quam his quæ ad has missæ sunt ab orientalibus patriarchis: & eorum ac meum sensum super sacris dogmatibus & sanctis iconis unum & immutabilem existimo: eos vero qui præter hæc vane loquuntur, & garriunt contra sanctas imagines, & non conveniunt cum sanctissimis patriarchis, hæreticos & perversos agnosco, & ab eorum communione longe me pono.

ACTIO III.

Petrus sanctissimus episcopus Nicomediæ dixit: Secundum missas litteras a summis sacerdotibus orientalis diœceseos ad sanctissimum & ter beatum archiepiscopum & patriarcham Tarasium, salutabiliter suscipio, & colo atque adoro pretiosas & sacras iconas: B eos vero qui ita non sapiunt, anathematizo.

Hypatius sanctissimus episcopus Nicææ dixit: Orthodoxis litteris quæ missæ sunt ab Oriente, id est, a summis sacerdotibus qui ibidem sunt, ad sanctissimum & ter beatum patriarcham Tarasium, consentio, & ea quæ confessi sunt, recipio; & sanctas ac venerales imagines honoro & adoro & amplector: & omnes qui non sequuntur confessionem hanc, alienos opinor a catholica ecclesia, & anathemati subdo.

Elias sanctissimus episcopus Cretæ dixit: Destinatas litteras ab Oriente sequens consentio & paciscor.

Stauracius sanctissimus episcopus Chalcedonensis dixit: Lectis litteris sanctissimi & beatissimi archiepi- C scopi & patriarchæ, eas quæ ab orientalis diœceseos summis sacerdotibus destinatæ sunt, talem proprietatem habere ad illas quæ sunt Constantinopolitani pontificis arbitror, ut nulla diversitas inter illas esse videatur, sed perfecta identitas: ita ut unum utræque sint, id est, plenæ omni orthodoxia. Propter quod & ego ita confiteor, & alienos reor esse, qui ita non sentiunt.

Nicephorus sanctissimus episcopus Dyrrachii dixit: Destinatis ab Orientis summis sacerdotibus orthodoxis litteris ad Tarasium sanctissimum patriarcham assentior & concordo, & eorum quæ confessi sunt, expositionem recipio: & eos qui ita non sentiunt, anathematizo.

D

Epiphanius Deo amabilis diaconus ecclesiæ Catanæ, & locum tenens Thomæ sanctissimi episcopi Sardiniæ, dixit: Verum est, quia favi mellis sunt verba bona: dulcedo autem eorum sanitas animæ, sicut scriptum est. *Prov. 16.* Igitur ecce & synodicæ litteræ quæ modo lectæ sunt, sanctissimi regiæ Constantinopoleos archiepiscopi novæ Romæ, quas ad Orientis orthodoxissimos summos sacerdotes transmisit; & illæ quæ ab ipsis rescriptæ sunt, dulci ac odorifero favo fidei sanctorum patrum efflorentes, omnium nostrum intelligibiles sensus suavitate rigaverunt, & animo in fide claudicantes robusta orthodoxi virtute magisterii sanaverunt. Quapropter & ego his paria E sapiens, admitto & amplector venerabiles imagines secundum antiquam consuetudinem. Et illud apostaticum revera concilium, quod quidam etiam septimam, non jure, sed desipientes nuncupant synodum; nec non & eos qui idipsum sapiunt, terribilibus transmitto anathematibus.

Leo sanctissimus præpositus & locum retinens metropoleos Sidæ dixit: Gratia Christi veri Dei nostri, destinatis litteris ab orientis summis sacerdotibus ad Tarasium sanctissimum archiepiscopum & patriarcham, annuo, & permaneo: & eos qui ita non sapiunt, anathemati transmitto.

Nicolaus reverentissimus monachus & hegumenus

Actio III.

monasterii Apri, & locum retinens metropoleos Tyanensium, promulgavit similiter.

Gregorius sanctissimus episcopus Neocæsariæ dixit: Destinatis litteris a summis sacerdotibus qui in Oriente sunt, ad Tarasium sanctissimum patriarcham, consentio, & admitto atque saluto sanctas imagines ac venerabiles iconas; & eos qui ita non sapiunt, anathemati submitto.

Theodorus sanctissimus episcopus Catanæ dixit: Qui pietatis meditantur modum, his utique & orthodoxiæ sermo refulget. Competenter igitur & mea brevitas lectis sacris ac synodicis litteris sanctissimi & beatissimi reginæ civitatum summi præsulis Tarasii, quas ad eos qui in Oriente sunt, transmisit: nihilominus & his quæ ab eis ad ipsum directæ sunt, intentæ mentis visum insigens, per omnia sanctorum patrum concordantes orthodoxæ fidei per lectionem cognovit. Ideoque cum illis hæc sentiens, recipio & saluto sacras & venerabiles iconas; & manifeste vocum novitatem quæ facta est synodi, quæ septima susurrando dicitur, nec non & eos qui cum illa sapiunt, anathematismis transmitto.

Anastasius sanctissimus episcopus Nicopoleos veteris Epiri dixit: Concordantes intuens synodicas litteras Tarasii sanctissimi patriarchæ, & rescripta earum quæ ab Orientis summis sacerdotibus missa sunt, consentio illis, & confiteor ita sapere, & usque in finem innocuus permanere. Et recipio & saluto venerabiles & sacras iconas: & qui ita non sapiunt, anathemati submitto.

Joannes sanctissimus episcopus Tauromeniæ dixit: Sicut unum sentientes convenimus, ita & unum dicere didicimus. Concordantibus igitur synodicis apicibus Tarasii sanctissimi patriarchæ, qui lecti sunt, quique destinati fuerunt ab eo ad Orientis sanctissimos sacerdotes, & rescriptis quæ ab illis ad ipsum destinata sunt sanctæ & orthodoxæ fidei sex universalium synodorum; ita & ego credo, recipiens & adorans sanctas & venerabiles imagines: & in hac orthodoxa fide vivens opto adstare ante tribunal Christi cum fiducia. Et qui sic non sentiunt, anathema sint.

Gregorius sanctissimus episcopus Pisinuntensium, similiter.

Nicetа sanctissimus episcopus Claudiopoleos, similiter.

Basilius sanctissimus episcopus Sylæi, similiter.

Michaël sanctissimus episcopus Synadensium, similiter.

Theodorus sanctissimus episcopus Myrensium, similiter.

Leo sanctissimus episcopus Iconii, similiter.

Leo sanctissimus episcopus Rhodi, similiter.

Georgius sanctissimus episcopus Pisidiæ, similiter.

Eustathius sanctissimus episcopus Laodiceæ, similiter.

Constantinus sanctissimus episcopus Pergæ, similiter.

Theodorus sanctissimus episcopus Seleuciæ, similiter.

Theophylactus Deo amabilis diaconus & vicarius Stauropolitensium metropoleos, similiter.

Nicolaus sanctissimus episcopus Hierapoleos, similiter.

Leo sanctissimus episcopus Carpathi, similiter.

Theodorus sanctissimus episcopus Amorii, similiter.

Christophorus sanctissimus episcopus Phasidis, similiter.

Cyrillus monachus & locum tenens Nicetæ episcopi Gotthiæ, similiter.

Reliqui sanctissimi episcopi [* atque monasticæ dignitates] promulgaverunt.

* Desunt etiam hæc, quæ sunt inclusa parenthesi, in ms. Jolyano.

Anno Christi 787.

καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τῆς μητροπόλεως Τυάνων, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Γρηγόριος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Νεοκαισαρείας εἶπε· τοῖς συνοδικοῖς γράμμασι τοῖς ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς παρὰ τῶν αὐτόθι ἀρχιερέων πρὸς τὸν ἁγιώτατον καὶ οἰκουμενικὸν πατριάρχην, συνάδω καὶ ἀποδέχομαι, καὶ ἀσπάζομαι τὰς ἁγίας καὶ σεπτὰς εἰκόνας· καὶ τοὺς μὴ οὕτω φρονοῦντας ἀναθέματι ὑποβάλλω.

Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κατάνης εἶπε· οἷς ὁ τῆς εὐσεβείας μεμελέτηται τρόπος, τούτοις ἄνωθεν πάντως καὶ ὁ τῆς ὀρθοδοξίας ἐξαστράπτει λόγος. εἰκότως τοίνυν καὶ ἡ ἐμὴ βραχύτης τοῖς ἀναγνωσθεῖσιν ἱεροῖς καὶ συνοδικοῖς γράμμασι τοῦ ὁσιωτάτου καὶ μακαριωτάτου τῆς βασιλευούσης τῶν πόλεων ἀρχιεπισκόπου Ταρασίου, ἃ πρὸς τοὺς τῆς ἑῴας ἐξαπέστειλεν, ἔτι μὴν καὶ τοῖς παρ' αὐτῶν πρὸς αὐτὸν ἀποσταλεῖσι νουνεχῶς τὸ τῆς διανοίας ἐπερείσασα ὄμμα, κατὰ πάντα τῶν ἁγίων πατέρων συμφωνοῦντα ὀρθοδόξῳ πίστει διὰ τῆς ἀναγνώσεως ἔγνω. διὸ τὰ αὐτὰ αὐτοῖς φρονῶν, ἀποδέχομαι τὰς ἱερὰς καὶ σεπτὰς εἰκόνας· προδήλως τε τὴν γενομένην καινοτομίαν τῆς ψιθυριζομένης ἑβδόμης ψευδοσυνόδου, καὶ τοὺς τὰ αὐτὰ αὐτῇ φρονοῦντας τοῖς ἀναθεματισμοῖς ἀποπέμπομαι.

Ἀναστάσιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Νικοπόλεως παλαιᾶς Ἠπείρου εἶπε· σύμφωνα ὁρῶν τὰ συνοδικὰ γράμματα Ταρασίου τοῦ ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, καὶ τὰ ἀντίγραφα αὐτῶν τὰ ἀπὸ τῶν τῆς ἀνατολῆς ἀρχιερέων, συντίθεμαι αὐτοῖς, καὶ ὁμολογῶ οὕτω φρονεῖν, καὶ μέχρι τέλους ἀπταίστως διαμένειν· καὶ ἀποδέχομαι καὶ ἀσπάζομαι τὰς σεπτὰς καὶ ἱερὰς εἰκόνας· καὶ τοὺς μὴ οὕτω φρονοῦντας τῷ ἀναθέματι ὑποβάλλω.

Ἰωάννης ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ταυρομενίου εἶπεν· ὥσπερ ἓν φρονοῦντες συνήλθομεν, οὕτως καὶ ἓν λέγειν ἐδιδάχθημεν. συμφώνων τοίνυν ὄντων τῶν ἀναγνωσθέντων συνοδικῶν κεραιῶν Ταρασίου τοῦ ὁσιωτάτου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, τῶν σταλέντων παρ' αὐτοῦ πρὸς τοὺς τῆς ἑῴας ἁγιωτάτους ἀρχιερεῖς, καὶ τῶν ἀντιγράφων τῶν παρ' αὐτῶν πρὸς αὐτὸν πεμφθέντων περὶ τῆς ἁγίας καὶ ὀρθοδόξου πίστεως τῶν ἓξ οἰκουμενικῶν συνόδων, οὕτως κἀγὼ πιστεύω, ἀποδεχόμενος καὶ προσκυνῶν τὰς ἁγίας καὶ σεπτὰς εἰκόνας. καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει εὔχομαι ζῶν παραστῆναι τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ μετὰ παῤῥησίας· καὶ τοὺς μὴ οὕτω φρονοῦντας ἀναθέματι ὑποβάλλω.

Γρηγόριος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Πισινοῦντος, ὁμοίως.

Νικήτας ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κλαυδιουπόλεως, ὁμοίως.

Βασίλειος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Συλαίου, ὁμοίως.

Μιχαὴλ ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Συνάδων, ὁμοίως.

Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Μύρων, ὁμοίως.

Λέων ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἰκονίου, ὁμοίως.

Λέων ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ῥόδου, ὁμοίως.

Γεώργιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Πισιδίας, ὁμοίως.

Εὐστάθιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Λαοδικείας, ὁμοίως.

Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Πέργης, ὁμοίως.

Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Σελευκείας, ὁμοίως.

Θεοφύλακτος διάκονος καὶ τοποτηρητὴς τῆς Σταυρουπολιτῶν μητροπόλεως, ὁμοίως.

Νικόλαος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως, ὁμοίως.

Λέων ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Καρπάθου, ὁμοίως.

Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος τοῦ Ἀμορίου, ὁμοίως.

Χριστόφορος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Φάσιδος, ὁμοίως.

Κύριλλος μοναχὸς καὶ τοποτηρητὴς Νικήτα ἐπισκόπου Γοτθίας, ὁμοίως.

Οἱ λοιποὶ ὁσιώτατοι ἐπίσκοποι ἐξεφώνησαν.

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO III.

A Πᾶσα ἡ μετὰ χάριν Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καὶ φιλευσεβὲς θέσπισμα τῶν γαληνοτάτων ἡμῶν καὶ ὀρθοδόξων βασιλέων συναθροισθεῖσα ἁγία σύνοδος τὴν γενομένην ἀναφορὰν παρὰ Ἀδριανοῦ πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους ἡμῶν βασιλεῖς καὶ τὸν νυνὶ ἀναγνωσθέντα χάρτην, ὅρον ὀρθοδοξίας τοῦ ἁγιωτάτου καὶ μακαριωτάτου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ταρασίου ὄντα, καὶ τὰ ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς ἀναπεμφθέντα πρὸς τὴν αὐτοῦ μακαριότητα παρὰ τῶν ἀρχιερέων γράμματα ἀποδεχόμενοι στοιχοῦμεν, καὶ ἀσπαζόμεθα, καὶ τιμητικῶς προσκυνοῦμεν τὰς ἱερὰς καὶ σεβασμίους εἰκόνας· καὶ τὸν κατ' αὐτῶν γενόμενον ψευδοσύλλογον ἐπὶ καθαιρέσει τούτων ἀνασκάπτοντας, τῷ ἀναθέματι παραπέμπομεν. ἀλλ' ὁ Θεὸς φυλάξοι τοὺς δεσπότας ἡμῶν τοὺς ἀγαθοὺς καὶ τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἡ φιλονεικία πέπαυται, καὶ τὸ μεσότοιχον ἤρθη τῆς ἔχθρας. ἀνατολὴ γάρ, δύσις, ἄρκτος, καὶ μεσημβρία, ὑπὸ ζυγὸν ἕνα καὶ μίαν συμφωνίαν γεγόναμεν.

Η ἁγία σύνοδος εἶπε· δόξα σοι ὁ Θεὸς ὁ ἑνώσας ἡμᾶς.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· χάρις τῷ εἰρηνοποιῷ Χριστῷ τῷ ἀληθινῷ Θεῷ ἡμῶν, σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

Η ἁγία σύνοδος εὐφήμησε.

Πολλὰ τὰ ἔτη τῶν βασιλέων.

Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης μεγάλων βασιλέων καὶ αὐτοκρατόρων πολλὰ τὰ ἔτη.

Ορθοδόξων βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη.

Τοὺς φύλακας τῆς πίστεως κύριε φύλαξον.

Τοὺς ὑπερασπιστὰς τῆς ἐκκλησίας κύριε κράτυνον.

Νέου Κωνσταντίνου καὶ νέας Ἑλένης αἰωνία ἡ μνήμη.

Εἰρηναίαν κύριε ζωὴν αὐτοῖς.

Τῶν πατριαρχῶν πολλὰ τὰ ἔτη.

Τῆς ἱερᾶς συγκλήτου πολλὰ τὰ ἔτη.

Tota synodus quæ per gratiam Christi veri Dei nostri, & amatricem pietatis sanctionem tranquillissimorum & orthodoxorum Imperatorum nostrorum congregata est, relationem quæ facta est ab Hadriano Papa senioris Romæ ad orthodoxissimos Imperatores nostros, & chartam orthodoxæ definitionis sanctissimi & beatissimi patriarchæ Tarasii, quæ nunc lecta est; atque litteras quæ ad beatitudinem ejus ab Orientis summis sacerdotibus missæ sunt, recipientes consentimus, & salutamus, & honoranter adoramus sacras & colendas iconas: & pseudosyllogum qui contra eas factus est in destructionem earum, effodientes, anathemari mittimus. B Sed Deus omnipotens conservet dominos nostros, & sanctissimum patriarcham.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Contentio quievit, & medius paries sublatus est inimicitiæ. Oriens, occidens, septemtrio, & mesembria, sub jugo uno & una consonantia facti sumus.

Sancta synodus dixit: Gloria tibi Domine, qui unisti nos.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Gratias pacifico Christo vero Deo nostro cum Patre & Spiritu sancto, in sæcula. Amen.

Sancta synodus laudavit.

Multos annos Imperatorum.

C Constantini & Irenæ magnorum Imperatorum & principum multos annos.

Orthodoxorum Imperatorum multos annos.

Custodes fidei Domine serva.

Auxiliatores ecclesiæ Domine serva.

Novi Constantini & novæ Helenæ æterna memoria.

Pacificam Domine vitam da eis.

Patriarcharum multos annos.

Sacri senatus multos annos.

ACTIO IV.

ΠΡΑ'ΞΙΣ ΤΕΤΑ'ΡΤΗ.

ΕΝ ὀνόματι τοῦ κυρίου καὶ δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν. βασιλείας τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν δεσποτῶν Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς αὐτοῦ θεοστέπτου μητρός, ἔτους ὀγδόου τῆς αὐτῶν ὑπατείας, καλάνδαις Ὀκτωβρίαις, ἰνδικτιῶνος ἑνδεκάτης.

Συνελθούσης τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, τῆς κατὰ θείαν χάριν καὶ εὐσεβὲς θέσπισμα τῶν αὐτῶν θεοκυρώτων βασιλέων συναθροισθείσης ἐν τῇ Νικαιέων λαμπρᾷ μητροπόλει τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας· τουτέστι, Πέτρου τοῦ εὐλαβεστάτου πρωτοπρεσβυτέρου τῆς κατὰ τὴν Ῥώμην ἁγιωτάτης ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Πέτρου, καὶ Πέτρου τοῦ εὐλαβεστάτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἡγουμένου τῆς κατὰ Ῥώμην εὐαγοῦς μονῆς τοῦ ἁγίου Σάββα, ἐπεχόντων τὸν τόπον τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας τοῦ ὁσιωτάτου καὶ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀδριανοῦ· Ταρασίου τοῦ ὁσιωτάτου καὶ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς μεγαλωνύμου Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης, καὶ Ἰωάννου καὶ Θωμᾶ τῶν εὐλαβεστάτων πρεσβυτέρων μοναχῶν καὶ τοποτηρητῶν τῶν ἀποστολικῶν θρόνων τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως·

Καθεσθέντων τε πρὸ τοῦ ἱερωτάτου ἄμβωνος τοῦ ναοῦ τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας τῆς ἐπωνύμου Σοφίας· συμπαρόντων καὶ ἀκροωμένων τῶν ἐνδοξοτάτων μεγαλοπρεπεστάτων ἀρχόντων, τουτέστι Πετρωνᾶ τοῦ πανευφήμου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου καὶ κόμητος τοῦ θεοφυλάκτου βασιλικοῦ ὀψικίου, καὶ Ἰωάννου βασιλικοῦ ὀστιαρίου καὶ λογοθέτου τοῦ στρατιωτικοῦ λογοθεσίου, καὶ πάσης τῆς ἁγίας συνόδου κατὰ τάξιν τὴν προταχθεῖσαν ἐν τῇ πρώτῃ πράξει. παρόντων καὶ τῶν θεοφιλεστάτων ἀρχιμανδριτῶν τε καὶ ἡγουμένων, καὶ παντὸς τοῦ μοναχικοῦ πληρώματος· προκειμένων τῶν ἁγίων καὶ ἀχράντων τοῦ Θεοῦ εὐαγγελίων·

ACTIO QUARTA.

D IN nomine Domini & dominatoris Jesu Christi veri Dei nostri. Imperio piissimorum & amicorum Christi dominorum nostrorum Constantini & Irenæ a Deo redimitæ matris ejus, anno octavo consulatus eorum, Kalendis Octobris, indictione undecima.

Conveniente sancta & universali synodo, quæ per divinam gratiam & piam sanctionem eorumdem divinitus confirmatorum Imperatorum congregata est in Nicæensium clara metropoli Bithyniensium provinciæ: id est, Petro reverentissimo archipresbytero sanctissimæ Romanæ ecclesiæ sancti Apostoli Petri, & Petro reverentissimo presbytero monacho & abbate venerabilis monasterii sancti Sabbæ Romæ siti, retinentibus locum Apostolicæ sedis almi & sanctissi- E mi archiepiscopi senioris Romæ Hadriani: Tarasioque almo & sanctissimo archiepiscopo magni nominis Constantinopoleos novæ Romæ: & Joanne ac Thoma reverentissimis presbyteris monachis & vicariis apostolicarum sedium orientalis diœceseos:

Sedentibusque ante sacratissimum ambonem templi sanctissimæ magnæ ecclesiæ quæ cognominatur Sophia; præsentibus & auscultantibus gloriosissimis & magnificentissimis principibus, id est, Petrona famosissimo exconsule patricio, & comite Deoconservari imperatorii obsequii, & Joanne imperiali ostiario logotheta militaris logothesii, & omni sancta synodo secundum ordinem in prima actione signatum; præsentibus etiam & Deo amabilibus archimandritis & hegumenis, atque omni monachica plenitudine; propositis sanctis & intemeratis evangeliis;

ACTIO IV.

ANNO CHRISTI 787.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Per antecedentes a attentius actiones, flatu Domini omnitenentis nos docente secundum proverbiatorem, veritatem meditatum est guttur nostrum; quia litteris quæ lectæ sunt, sanctissimorum virorum, orientis videlicet & occidentis, concordes effecti sumus. Sed quia propheticus nobis sermo præcipit: *Super montem excelsum ascende, qui evangelizas Sion: prædica in fortitudine, vocem tuam exalta qui evangelizas Jerusalem: prædicate, ne timeatis.* Hanc ergo propheticam præceptionem sequentes, sacerdotes viri, prædicemus, voces nostras exaltemus, pacem annuntiantes ecclesiæ catholicæ, quæ est vera Sion & civitas cælestis regis Christi Dei nostri. Quomodo autem fiet hoc? Deferantur nobis in medium ad audientiam gloriosissimorum sanctorum patrum volumina: & ex ipsis haurientes, potemus singuli gregem nobis commissum. Taliter enim & in omnem terram exibit sonus noster, & in fines terræ verborum virtus nostrorum: pro eo quod non transferimus terminos quos posuerunt patres nostri, sed apostolice docti tenemus traditiones quas accepimus.

a Vetus oper. [illegible]

Isai. 40.

Psal. 18.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ Cypri dixit: Secundum assertionem Tarasii sanctissimi patriarchæ deferantur in medium libri & testimonia beatorum patrum, & liquido sanctæ huic synodo relegantur.

Leontius clarissimus a secretis dixit: Proficuæ ac salubri jussioni sanctissimi patriarchæ, & consensui universalis synodi hujus parentes, & hanc terminare satagentes, attulimus & exhibuimus sacrosanctos libros. Quorum primus est divinitus electus & scriptus liber, quem & nunc præ omnibus legam. Omnes igitur attentius & prudentius audiamus, & dictorum virtutem certius agnoscamus, quatenus integræ utilitatis fructum capessere valeamus.

Idem legit:

De Exodo filiorum Israël.

Exod. 25. " Locutus est Dominus ad Moysen: Facies propitiatorium de auro mundissimo, duos cubitos & dimidium tenebit longitudo ejus, cubitum ac semissem latitudo. Duos quoque cherubim aureos & productiles facies ex utraque parte oraculi. Cherub unus sit in latere uno, alter in altero. Utrumque latus propitiatorii tegant, expandentes alas & operientes oraculum: respiciantque se mutuo versis vultibus in propitiatorium, quo operienda est arca, in qua pones testimonium, quod dabo tibi. Inde præcipiam, & loquar ad te; super propitiatorio scilicet ac medio duorum cherubim, qui erunt supra arcam testimonii, cuncta, quæ mandabo per te filiis Israël.

Ex Numeris.

Num. 7. " Hæc oblata sunt in dedicatione altaris, quando unctum est. Cumque ingrederetur Moyses tabernaculum fœderis, ut consuleret oraculum, audiebat vocem loquentem ad se de propitiatorio, quod erat super arcam testimonii inter duos cherubim, unde & loquebatur ei.

De Ezechiele.

Ezech. 41. " Et introduxit me in templum, & mensus est frontes, sex cubitos latitudinis hinc, & sex cubitos latitudinis inde, latitudinem tabernaculi. *Et post alia:* Et templum interius, & vestibula atrii, limina, & fenestras obliquas, & hæc tecta in circuitu per tres

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· κατὰ τὰς διαδόσεις προτέρας πράξεις, πνοῆς κυρίου παντοκράτορος διδαξάσης ἡμᾶς παροιμιακῶς, ἀλήθειαν μελετήσει ὁ λάρυγξ ἡμῶν, ὑπὸ τῶν ἀναγνωσθέντων γραμμάτων τῶν ἁγιωτάτων ἀνδρῶν ἀνατολῆς τε καὶ δύσεως σύμφωνοι γεγόναμεν. ἀλλ' ἐπειδὴ προφητικὸς λόγος ἐντέλλεται ἡμῖν· ἐπ' ὄρος ὑψηλὸν ἀνάβηθι ὁ εὐαγγελιζόμενος Σιὼν, κήρυξον ἐν ἰσχύϊ, τὴν φωνήν σου ὕψωσον ὁ εὐαγγελιζόμενος Ἱερουσαλήμ· κηρύξατε, μὴ φοβεῖσθε. ταύτῃ οὖν τῇ προφητικῇ ἐνταγῇ ἑπόμενοι, ἱερεῖς ἄνδρες, κηρύξωμεν, τὰς φωνὰς ἡμῶν ὑψώσωμεν, εἰρήνην προσφθεγγόμενοι τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, ἥτις ἐστὶν ἀληθὴς Σιὼν καὶ πόλις τοῦ ἐπουρανίου βασιλέως Χριστοῦ Θεοῦ ἡμῶν. γένοιτο δὲ τοῦτο πῶς; προσαγέσθωσαν εἰς μέσον ἡμῶν πρὸς ἀκρόασιν τῶν πανενδόξων ἁγίων πατέρων αἱ βίβλοι· καὶ ἐξ αὐτῶν ἀρυόμενοι, ποτίσωμεν ἕκαστος ἡμῶν τὸ καθ' ἡμᾶς ποίμνιον· οὕτω γὰρ καὶ εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξελεύσεται ὁ ἡμέτερος φθόγγος, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τῶν ῥημάτων ἡμῶν ἡ δύναμις· διότι οὐ μετατίθεμεν ὅρια, ἃ ἔθεντο οἱ πατέρες ἡμῶν, ἀλλ' ἀποστολικῶς διδαχθέντες κρατοῦμεν τὰς παραδόσεις ἃς παρελάβομεν.

Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος * Κωνσταντίας τῆς Κύπρου εἶπε· κατὰ τὴν διαλαλιὰν Ταρασίου τοῦ ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ἀχθήτωσαν εἰς μέσον αἱ βίβλοι καὶ αἱ ῥήσεις τῶν μακαρίων πατέρων, καὶ διαῤῥήδην τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ συνόδῳ ἀναγνωσθήτωσαν.

* Forte deest, ἐπίσκοπος.

Λεόντιος ὁ ἐνδοξότατος ἀσηκρῆτις εἶπε· τῇ εὐκταίᾳ καὶ σωτηριώδει κελεύσει τοῦ ἁγιωτάτου καὶ μακαριωτάτου πατριάρχου πειθαρχοῦντες, καὶ τῇ συναινέσει τῆς οἰκουμενικῆς ταύτης συνόδου, ταύτην περαιῶσαι προθυμούμενοι, προσηνέγκαμεν καὶ παρεστήσαμεν τὰς ἁγιωτάτας καὶ ἱερὰς βίβλους· ὧν πρώτη ἡ θεόλεκτος καὶ θεόγραφος βίβλος, ἣν καὶ νῦν προηγουμένως ἀναγνώσομαι. πάντες τοιγαροῦν νουνεχῶς καὶ ἐμφρόνως ἀκούσωμεν, καὶ τῶν λεγομένων τὴν δύναμιν ἀκριβῶς ἐπιγνῶμεν, ὅπως ὁλόκληρον τὴν ὠφέλειαν καρπωσώμεθα.

Ὁ αὐτὸς ἀνέγνω·

Ἐκ τῆς Ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραήλ.

Καὶ εἶπε κύριος πρὸς Μωσῆν· ποιήσεις ἱλαστήριον ἐπίθεμα χρυσίου καθαροῦ, δύο πήχεων καὶ ἡμίσους τὸ μῆκος, καὶ πήχεος καὶ ἡμίσους τὸ πλάτος. καὶ ποιήσεις δύο χερουβὶμ χρυσᾶ τορευτὰ, καὶ ἐπιθήσεις αὐτὰ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν κλιτῶν τοῦ ἱλαστηρίου. ποιηθήσονται χερουβὶμ εἷς ἐκ τοῦ κλίτους τούτου, καὶ χερουβὶμ εἷς ἐκ τοῦ κλίτους τοῦ δευτέρου τοῦ ἱλαστηρίου· καὶ ποιήσεις τοὺς δύο χερουβὶμ ἐπὶ τὰ δύο κλίτη. ἔσονται οἱ χερουβὶμ ἐκτείνοντες τὰς πτέρυγας ὑπεράνωθεν, συσκιάζοντες ταῖς πτέρυξιν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἱλαστηρίου. καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν εἰς ἄλληλα, εἰς τὸ ἱλαστήριον ἔσονται τὰ πρόσωπα τῶν χερουβίμ· καὶ ἐπιθήσεις τὸ ἱλαστήριον ἐπὶ τὴν κιβωτὸν ἄνωθεν· καὶ εἰς τὴν κιβωτὸν ἐμβαλεῖς τὰ μαρτύρια, ἃ ἂν δῶ σοι. καὶ γνωσθήσομαί σοι ἐκεῖθεν, καὶ λαλήσω σοι ἄνωθεν τοῦ ἱλαστηρίου ἀναμέσον τῶν δύο χερουβὶμ τῶν ὄντων ἐπὶ τῆς κιβωτοῦ τοῦ μαρτυρίου, κατὰ πάντα ὅσα ἐὰν ἐντείλωμαί σοι πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ.

Τῶν Ἀριθμῶν.

Αὕτη ἡ ἐγκαίνισις τοῦ θυσιαστηρίου μετὰ τὸ πληρῶσαι τὰς χεῖρας αὐτοῦ, καὶ μετὰ τὸ χρῖσαι αὐτὸ ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι Μωσῆν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου λαλῆσαι αὐτῷ. καὶ ἤκουσε τὴν φωνὴν κυρίου λαλοῦντος πρὸς αὐτὸν ἄνωθεν τοῦ ἱλαστηρίου, ὅ ἐστιν ἐπὶ τῆς κιβωτοῦ τοῦ μαρτυρίου ἀνὰ μέσον τῶν δύο χερουβὶμ, καὶ ἐλάλει πρὸς αὐτόν.

Ἰεζεκιὴλ τοῦ προφήτου.

Καὶ εἰσήγαγέ με εἰς τὸν ναὸν, ᾧ διεμέτρησε τὸ αἰλὰμ πήχεων ἓξ τὸ πλάτος ἔνθεν, καὶ πήχεων ἓξ τὸ εὖρος τοῦ αἰλάμ. καὶ μεθ' ἕτερα· καὶ ὁ ναὸς, καὶ τὰ πρόθυρα ἐξυλωμένα κύκλῳ, καὶ τὸ ἔδαφος· καὶ ἐκ τοῦ ἐδάφους ἕως τῶν θυρίδων· καὶ θυρίδες ἀνα-

πτυσσόμεναι

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO IV.

πλινθώμεναι τοιαῦτας εἰς τὸ διχικύκλιον, καὶ ἕως πλησίον τῆς ἐσωτέρας, καὶ ἕως τῆς ἐξωτέρας, καὶ ἐφ' ὅλον τὸν τοῖχον κυκλόθεν, ἐν τῷ ἔσωθεν καὶ ἐν τῷ ἔξωθεν, γεγλυμμένα χερουβὶμ καὶ φοίνικες· καὶ φοῖνιξ ἀνὰ μέσον χερουβὶμ καὶ χερουβίμ. δύο πρόσωπα τῷ χερουβίμ· πρόσωπον ἀνθρώπου πρὸς τὸν φοίνικα ἔνθεν καὶ ἔνθεν, καὶ πρόσωπον λέοντος πρὸς τὸν φοίνικα ἔνθεν καὶ ἔνθεν, διαγεγλυμμένος ὅλος. ὁ οἶκος κυκλόθεν, ἐκ τοῦ ἐδάφους ἕως τοῦ φατνώματος τὰ χερουβίμ.

Ἐκ τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Παύλου.

Εἶχε μὲν οὖν καὶ ἡ πρώτη σκηνὴ δικαιώματα λατρείας, τό, τε ἅγιον κοσμικόν. σκηνὴ γὰρ κατεσκευάσθη ἡ πρώτη, ἐν ᾗ ἥ τε λυχνία, καὶ ἡ τράπεζα, καὶ ἡ πρόθεσις τῶν ἄρτων, ἥτις λέγεται ἅγια. μετὰ δὲ τὸ δεύτερον καταπέτασμα σκηνὴ ἡ λεγομένη ἅγια ἁγίων, χρυσοῦν ἔχουσα θυμιατήριον, καὶ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης περικεκαλυμμένην* πάντοθεν χρυσίῳ· ἐν ᾗ στάμνος χρυσῆ ἔχουσα τὸ μάννα, καὶ ἡ ῥάβδος Ἀαρὼν ἡ βλαστήσασα, καὶ αἱ πλάκες τῆς διαθήκης. ὑπεράνω δὲ * αὐτοῖν χερουβὶμ δόξης κατασκιάζοντα τὸ ἱλαστήριον.

* Pro, αὐτῆς

Ὁ ὁσιώτατος πατριάρχης εἶπε· σκοπήσωμεν ἱεροὶ ἄνδρες, ὅτι ἡ παλαιὰ εἶχε θεῖα σύμβολα, χερουβὶμ δόξης κατασκιάζοντα τὸ ἱλαστήριον· καὶ ἐκ ταύτης παρέλαβεν ἡ νέα.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· ναὶ, δέσποτα, ἀλήθεια.

Ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἐὰν ἡ παλαιὰ εἶχε χερουβὶμ κατασκιάζοντα τὸ ἱλαστήριον, καὶ ἡμεῖς εἰκόνας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς ἁγίας θεοτόκου, καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἔχομεν, κατασκιαζούσας τὸ ἱλαστήριον.

Οἱ μεγαλοπρεπέστατοι ἄρχοντες εἶπον· ἀληθῶς Θεοῦ διαταγή ἐστι.

Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κωνσταντίας τῆς Κύπρου εἶπε. καθὼς ἀνεγνώσθη, πρόσωπον ἀνθρώπου εἶχε τὸ χερουβίμ, καὶ πῶς τινες λέγουσιν, ὅτι τίς εἶδε πρόσωπον χερουβίμ; καίτοιγε εἶπε γλυπτὸν πρόσωπον.

Ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· πάντες οἱ ἅγιοι οἱ ἀξιωθέντες ἰδεῖν ἀγγέλους, ἀνθρωπομόρφους αὐτοὺς ἐθεάσαντο, καθὼς διαφόρως ἐν τῇ γραφῇ ἀνέγνωμεν. διὸ καὶ περὶ τῶν χερουβὶμ ὁ Θεὸς Μωσῇ ἐχρημάτιζε λέγων· ὅρα, ποιήσεις πάντα κατὰ τὸν τύπον τὸν δειχθέντα σοι ἐν τῷ ὄρει. κἀντεῦθεν ὁ θεράπων Μωσῆς, ὁποίους τύπους ἐθεάσατο, τοιούτους καὶ πεποίηκε· μεθ' ὧν καὶ τὰ χερουβίμ.

Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κωνσταντίας τῆς Κύπρου εἶπεν· ὅτε δὲ ἐκινεῖτο ὁ λαὸς πρὸς εἰδωλολατρείαν, τηνικαῦτα ὁ Θεὸς εἶπε τῷ Μωσῇ· οὐ ποιήσεις πᾶν ὁμοίωμα πρὸς τὸ λατρεύσαι αὐτοῖς.

Ἰωάννης ὁ εὐλαβέστατος πρεσβύτερος καὶ ἐπιτηρητὴς τῶν ἀποστολικῶν θρόνων τῆς ἀνατολῆς εἶπεν· ὑψηλότερον τούτων, ὅτι καὶ Ἰακὼβ στήλην ἤγειρε τῷ Θεῷ. ὅθεν καὶ εὐλόγησεν αὐτὸν, ἐπαγγειλάμενος τὰς ὑπὲρ λόγον δωρεάς. καὶ ἐπῆρεν ἀνθρωποειδῶς ἐπάλαισε μετ' αὐτοῦ, καὶ προσηγόρευσεν αὐτὸν Ἰσραὴλ, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενος, νοῦς ὁρῶν τὸν Θεόν. αὐτὸς δέ φησιν. εἶδον Θεὸν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, καὶ ἐσώθη μου ἡ ψυχή. καὶ ἰδοὺ οὐ μόνον αἱ νοεραὶ δυνάμεις ὤφθησαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ φύσει ἀόρατος Θεὸς καὶ ἀσώματος, ὡς δέδεικται ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἰδέᾳ.

Δημήτριος ὁ εὐλαβέστατος διάκονος καὶ σκευοφύλαξ τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως ἀνέγνω·

partes contra uniuscujusque limen, stratumque ligno per gyrum in circuitu. Terra autem usque ad fenestras, & fenestræ clausæ super ostia, & usque ad domum interiorem, & forinsecus per omnem parietem in circuitu, intrinsecus & forinsecus ad mensuram. Et fabrefacta cherubim & palmæ, & palma inter Cherub & Cherub; duasque facies habebat Cherub, faciem hominis juxta palmam ex hac parte, & faciem leonis juxta palmam ex alia parte expressam per omnem domum in circuitu.

Ex epistola sancti Pauli Apostoli ad Hebræos.

Hebr. 9.

Habuit quidem & prius justificationes culturæ, & sanctum sæculare. Tabernaculum enim factum est primum, in quo erant candelabra & mensa & propositio panum, quæ dicitur Sancta. Post velamentum autem secundum, tabernaculum quod dicitur sancta sanctorum, aureum habens thuribulum, & arcam testamenti circumtectam ex omni parte auro; in qua urna aurea habens manna, & virga Aaron quæ fronduerat, & tabulæ testamenti: superque erant Cherubim gloriæ obumbrantia propitiatorium.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Perspiciamus, sacrati viri, quia vetus testamentum habuit divina signa, Cherubim obumbrantia propitiatorium: & ex hoc novum accepit.

Sancta synodus dixit: Etiam, domine, sic se habet veritas.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Si vetus habebat Cherubim obumbrantia propitiatorium, & nos iconas Domini nostri Jesu Christi, & sanctæ Dei genitricis, sanctorumque ipsius habemus, obumbrantes altare.

Magnificentissimi principes dixerunt: Veraciter Dei præceptio est.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ Cypri dixit: Uti lectum est, vultum hominis habebat Cherubim: & quomodo quidam dicunt, quia quis vidit vultum cherubim? Etenim dixit sculptilem vultum.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Omnes sancti qui meruerunt angelos videre, in specie hominum eos viderunt, quemadmodum in diversis legimus scripturæ locis. Propter quod de cherubim Deus Moysi locutus est dicens: *Vide, ut facias omnia secundum formam, quæ ostensa est tibi in monte.* Et hinc famulus Moyses, quales formas vidit, tales & fecit, cum quibus & Cherubim.

Exod. 25.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ Cypri dixit: Quando autem movebatur populus ad idololatriam, tunc Deus dicebat Moysi: Ne facias omnem similitudinem ad serviendum eis.

Joannes reverentissimus presbyter & vicarius Apostolicarum sedium Orientis dixit: Excelsius his est, quia & Jacob titulum erexit Deo. Unde & benedixit ei repromittens donationes, quæ omne verbum excedunt. Et alibi in specie hominis luctatus est cum eo, & appellavit eum Israël, quod est interpretatum, mens videns Deum. Ipse autem ait: *Vidi Dominum facie ad faciem, & salva facta est anima mea.* Et ecce non solum intelligibiles virtutes visæ sunt, sed & ipse qui natura invisibilis est Deus, & incorporeus, cum ostensus est in specie nostra.

Genes. 28.

Genes. 32.

Demetrius reverentissimus diaconus & scevophylax sanctissimæ magnæ ecclesiæ Constantinopoleos legit:

A

Sancti Patris nostri Joannis Chrysostomi de præconio in Meletium : cujus initium est hoc :

» Ubique inter hunc sacratum gregem oculos circumferens, & universam civitatem hic præsentem aspiciens, non habeo quem beatificem. Et post alia : Et erat reverentiæ magisterium, quod fiebat. Jugiter enim coacti ejus vocabulum memorari, & sanctum illum habere præ animo, nomine ipsius fugabant omnem a se passionem & cogitationem irrationabilem. Et sic multum factum est hoc : ita ut ubique in vicis, & in foro, & in agris, & in itineribus hoc undique nomine personarent. Non autem [a] circa tam magni nominis affectum passi estis tantummodo, verumetiam & circa ipsam ejus corporis formam. Quod ergo in nominibus fecistis, hoc & super illius iconam gessistis. Etenim in annulorum circulis, & in calicibus, & phialis, & in thalamorum parietibus, & ubique iconam sanctam illam exaraverunt multi : ut non solum audirent sanctum vocabulum illud, sed & viderent corporis ejus ubique figuram, & duplici quadam migrationis illius consolatione fruerentur.

[a] In Græco, circa nomen tam magnum affectum.

Petrus sanctissimus episcopus Nicomediæ dixit : Si Joannes aurei oris talia dixit de iconis, quis adhuc audet dicere contra eas quidquam ?

Basilius sanctissimus episcopus Ancyræ dixit : Recepit eas veraciter ; & talem amorem habebant pii qui tunc erant, circa imaginem ejus, ut ubique formarent iconam sancti Meletii. Unde & pater hic supra modum illos laudat.

Sanctissimus patriarcha dixit : Et nos a patribus nostris percipientes doctrinas, dicimus eas & venerabiles iconas, & sanctas, & sacras.

Theodosius reverentissimus hegumenus monasterii sancti Andreæ Nesii attulit librum ejusdem Joannis oris aurei, petens relegi. Quem accipiens Antonius monachus legit :

Sanctæ memoriæ patris nostri Joannis Chrysostomi sermo : Quod veteris & novi testamenti unus sit legislator : & in vestem sacerdotis : cujus initium est :

» Christi regni evangelium ante quidem prædicavere prophetæ. Et post alia : Ego & cera perfusam dilexi picturam pietate repletam. Vidi enim angelum in icona pellentem barbarorum cuneos. Vidi conculcatas barbarorum nationes, & David veraciter dicentem : *Domine in civitate tua imaginem eorum ad nihilum rediges.*

Psal. 72.

Sanctissimus patriarcha dixit : Si is qui auro pretiosius os habebat, perhibuit dicens : Ego & perfusam dilexi picturam : quid dicemus de his qui oderunt ?

Basilius sanctissimus episcopus Ancyræ dixit : Illo dicente, quia ego dilexi : quis audet effari contrarium ?

Joannes reverentissimus presbyter & vicarius orientalium pontificum dixit : Quis autem est iste angelus, nisi ille de quo scriptum est : Quia angelus Domini percussit centum octoginta millia Assyriorum in una nocte circa Jerusalem hostiliter militantia ?

4. Reg. 19.

Nicephorus sanctissimus episcopus Dyrrachii dixit : Sed propitius nobis sit Dominus super delictis quæ [b] peccavimus circa sacras imagines.

[b] al. patravimus.

Gregorius diaconus & notarius legit.

Τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἐκ τοῦ εἰς Μελέτιον ἐγκωμίου, οὗ ἡ ἀρχή·

Πανταχοῦ τῆς ἱερᾶς ταύτης ἀγέλης περιφέρων τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τὴν πόλιν ἅπασαν ἐνταῦθα παροῦσαν βλέπων, οὐκ ἔχω τινὰ μακαρίσω. καὶ μεθ' ἕτερα· καὶ ἦν εὐλαβείας διδασκαλία τὸ γινόμενον. συνεχῶς γὰρ ἀναγκαζόμενοι τῆς προσηγορίας ἐκείνης μεμνῆσθαι, καὶ τὸν ἅγιον ἐκεῖνον ἔχειν ἐπὶ ψυχῆς, παντὸς ἀλόγου πάθους καὶ λογισμοῦ φυγαδευτήριον εἶχον τὸ ὄνομα. καὶ οὕτω πολὺ γέγονε τοῦτο, ὡς πανταχοῦ, καὶ ἐν ἀμφόδοις, καὶ ἐν ἀγορᾷ, καὶ ἐν ἀγροῖς, καὶ ἐν ὁδοῖς τοῦτο B πάντοθεν περιηχεῖσθαι τῷ ὀνόματι. οὐ πρὸς τὸ ὄνομα δὲ τοῦτο σπουδὴν ἐπάθετε μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὴν τοῦ σώματος τὸν τύπον· ὅπερ γοῦν ἐν ὀνόμασιν ἐποιήσατε, τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς εἰκόνος ἐπράξατε τῆς ἐκείνου. καὶ γὰρ δακτυλίων σφενδόναις, καὶ ἐν ἐκπώμασι καὶ φιάλαις, καὶ ἐν θαλάμων τοίχοις, καὶ πανταχοῦ τὴν εἰκόνα τὴν ἁγίαν ἐκείνην διεχάραξαν πολλοί. ὡς μὴ μόνον ἀκούειν τῆς ἁγίας προσηγορίας ἐκείνης, ἀλλὰ καὶ ὁρᾷν αὐτοῦ πανταχοῦ τοῦ σώματος τὸν τύπον, καὶ διπλῆν τινα τῆς ἀποδημίας ἔχειν παραμυθίαν.

Πέτρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Νικομηδείας εἶπεν· εἰ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος τοιαῦτα λέγει περὶ τῶν εἰκόνων, τίς ἔτι τολμᾷ εἰπεῖν κατ' αὐτῶν τι;

Βασίλειος ὁ ἱερώτατος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας εἶπεν· ἀπεδέξατο αὐτὰς ἀληθῶς· καὶ τοιοῦτον πόθον εἶχον οἱ τότε εὐσεβεῖς C εἰς τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, ὥστε πανταχοῦ ἐκτυποῦν τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Μελετίου. ὅθεν καὶ ὁ πατὴρ ὑπερβαλλόντως αὐτοὺς ἐπαινεῖ.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· καὶ ἡμεῖς ἐκ τῶν πατέρων ἡμῶν παρειληφότες τὰς διδασκαλίας, λέγομεν αὐτὰς καὶ σεπτὰς, καὶ ἁγίας, καὶ ἱεράς.

Θεοδόσιος ὁ εὐλαβέστατος ἡγούμενος μονῆς τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου τοῦ Νησίου προσήνεγκε βίβλον τοῦ αὐτοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, αἰτούμενος ἀναγνωσθῆναι. ἣν λαβὼν Ἀντώνιος μοναχὸς ἀνέγνω.

Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου λόγος· ὅτι παλαιᾶς καὶ καινῆς διαθήκης εἷς ὁ νομοθέτης· καὶ εἰς τὸ ἔνδυμα τοῦ ἱερέως· οὗ ἡ ἀρχή·

D

Τῆς Χριστοῦ βασιλείας τὸ εὐαγγέλιον προεκηρύξαν μὲν προφῆται. καὶ μεθ' ἕτερα· ἐγὼ καὶ τὴν κηρόχυτον ἠγάπησα γραφὴν εὐσεβείας πεπληρωμένην. εἶδον γὰρ ἄγγελον ἐν εἰκόνι ἐλαύνοντα βαρβάρων νέφη· εἶδον πατούμενα βαρβάρων φῦλα, καὶ τὸν Δαβὶδ ἀληθεύοντα· κύριε ἐν τῇ πόλει σου τὴν εἰκόνα αὐτῶν ἐξουδενώσεις.

Ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· εἰ ὁ χρυσοῦ τιμαλφέστερον ἔχων τὸ στόμα τοιοῦτον λόγον ἐφώνησεν· ἐγὼ καὶ τὴν κηρόχυτον ἠγάπησα γραφήν· τί λέξομεν περὶ τῶν μισούντων;

Βασίλειος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας εἶπεν· ἐκείνου E λέγοντος, ὅτι ἐγὼ ἠγάπησα, τίς τολμᾷ φάναι τὸ ἐναντίον;

Ἰωάννης ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς καὶ πρεσβύτερος, καὶ τοποτηρητὴς τῶν ἀνατολικῶν ἀρχιερέων, εἶπε. τίς ἐστιν οὗτος ὁ ἄγγελος, εἰ μὴ περὶ οὗ γέγραπται· ὅτι ἄγγελος κυρίου ἐπάταξεν ἑκατὸν ὀγδοήκοντα πέντε χιλιάδας τῶν Ἀσσυρίων ἐν μιᾷ νυκτὶ περὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐστρατοπεδευκότων;

Νικηφόρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος τοῦ Δυῤῥαχίου εἶπεν· ἀλλ' ἵλεως ἡμῖν γένοιτο κύριος ἐπὶ τοῖς παραπτώμασιν οἷς πεπράχαμεν περὶ τὰς ἱερὰς εἰκόνας.

Γρηγόριος διάκονος καὶ νοτάριος ἀνέγνω.

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO IV.

Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης, λεχθέντος ἐν Κωνσταντινουπόλει, περὶ θεότητος υἱοῦ καὶ πνεύματος, καὶ εἰς τὸν Ἀβραάμ· οὗ ἡ ἀρχή·

Οἷόν τι πάσχουσι πρὸς τοὺς πολυανθεῖς τῶν λειμώνων. καὶ μεθ' ἕτερα· εἶδον πολλάκις ἐπὶ γραφῆς εἰκόνα τοῦ πάθους, καὶ οὐκ ἀδακρυτὶ τὴν θέαν παρῆλθον, ἐναργῶς τῆς τέχνης ὑπ' ὄψιν ἀγούσης τὴν ἱστορίαν. λοιπὸν πρόκειται ὁ Ἰσαὰκ τῷ πατρὶ παρ' αὐτῷ τῷ θυσιαστηρίῳ ὀκλάσας ἐπὶ τὸ γόνυ, καὶ περιηγμένας ἔχων εἰς τοὐπίσω τὰς χεῖρας. ὁ δὲ ἐπιβεβηκὼς κατόπιν τῷ ποδὶ τῆς ἀγκύλης, καὶ τῇ λαιᾷ χειρὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ παιδὸς πρὸς ἑαυτὸν ἀνακλάσας, ἐπικύπτει τῷ προσώπῳ ἐλεεινῶς πρὸς αὐτὸν ἀναβλέποντι· καὶ τὴν δεξιὰν καθωπλισμένος τῷ ξίφει πρὸς τὴν σφαγὴν κατευθύνει· καὶ ἅπτεται ἤδη τοῦ σώματος ἡ τοῦ ξίφους ἀκμή· καὶ τότε αὐτῷ γίνεται θεόθεν φωνὴ τὸ ἔργον κωλύουσα.

Οἱ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον· ἴδε πῶς * ἠδύνθη ὁ πατὴρ ἡμῶν εἰς τὴν ἱστορίαν, ὥστε καὶ ἐδάκρυσεν.

* Pro, ἀλγύνθη

Βασίλειος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας εἶπε· πολλάκις ὁ πατὴρ ἀνέγνω τὴν ἱστορίαν, ἀλλὰ τυχὸν οὐκ ἐδάκρυσεν· ἀλλ' ὁπηνίκα τὴν ζωγραφίαν κατεῖδεν, ἐδάκρυσεν.

Ἰωάννης ὁ θεοφιλέστατος μοναχὸς καὶ πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς τῶν ἀνατολικῶν ἀρχιερέων εἶπεν· εἰ τοιούτῳ διδασκάλῳ ἡ ἱστορία παρέσχεν ὠφέλειαν καὶ δάκρυα, πόσῳ γε μᾶλλον τοῖς ἀμαθέσι καὶ ἰδιώταις παρέξει κατάνυξιν καὶ ὠφέλειαν; B C

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἐν διαφόροις τόποις ἐθεασάμεθα τὴν τοῦ Ἀβραὰμ ἱστορίαν, καθὼς ὁ πατήρ φησι.

Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κατάνης εἶπεν· εἰ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ γρηγορῶν εἰς τὰ θεῖα νοήματα, τοῦ Ἀβραὰμ τὴν ἱστορίαν θεασάμενος ἐδάκρυσε, πόσῳ μᾶλλον ἡ ἐζωγραφημένη ἔνσαρκος οἰκονομία τοῦ δεσπότου ἡμῶν Χριστοῦ, τοῦ δι' ἡμᾶς ἐνανθρωπήσαντος, τοὺς ὁρῶντας πρὸς ὠφέλειαν καὶ δακρύων χύσιν προτρέψεται;

Ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· εἰ εἴδομεν εἰκόνα ἐσταυρωμένην ἐπιδεικνῦσαν τὸν κύριον, οὐκ ἂν καὶ ἡμεῖς ἐδακρύσαμεν;

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· μεγάλως· ἐν αὐτῇ γὰρ ἀκριβῶς καθορᾶται τὸ τῆς ταπεινώσεως ὕψος τοῦ δι' ἡμᾶς ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ. D

Στέφανος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ νοτάριος καὶ ῥεφερενδάριος ἀνέγνω·

Τοῦ ἁγίου Κυρίλλου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τῆς πρὸς Ἀκάκιον ἐπίσκοπον Σκυθοπόλεως, περὶ τοῦ ἀποπομπαίου· ἧς ἡ ἀρχή·

Τοῖς παρὰ τῆς σῆς ὁσιότητος ἀρτίως ἐπεσταλμένοις ἐντυχών, ἥσθην ἄγαν. καὶ μεθ' ἕτερα· φαμὲν οὖν, ὅτι σκιὰ καὶ τύπος ὁ νόμος, καὶ οἷον τις γραφὴ παρατεθεῖσα πρὸς θέαν τοῖς ὁρῶσι τὰ πράγματα. αἱ δὲ σκιαὶ τῆς τῶν γραφόντων ἐν πίναξι τέχνης τὰ πρῶτα χαραγμάτων εἰσίν· αἷς εἴπερ ἐπενεχθεῖεν τῶν χρωμάτων τὰ ἄνθη, τότε δὴ τότε τῆς γραφῆς ἀπαστράψει τὸ κάλλος. καὶ μετὰ βραχέα· γέγραπται τοίνυν ἐν τῇ τῆς κοσμοποιίας βίβλῳ· καὶ ἐγένετο μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα, ὁ Θεὸς ἐπείραζε τὸν Ἀβραάμ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· Ἀβραάμ, Ἀβραάμ. ὁ δὲ εἶπεν· ἰδοὺ ἐγώ. καὶ εἶπε· λάβε τὸν υἱόν σου τὸν ἀγαπητόν, ὃν ἠγάπησας, τὸν Ἰσαάκ, καὶ πορεύθητι εἰς γῆν ὑψηλήν, καὶ ἀνένεγκε αὐτὸν εἰς ὁλοκάρπωσιν ἐφ' ἓν τῶν ὀρέων, ὧν ἄν σοι εἴπω. ἀναστὰς δὲ τὸ πρωΐ, ἐπέσαξε τὴν ὄνον αὐτοῦ. παρέλαβε δὲ μεθ' ἑαυτοῦ δύο παῖδας, καὶ Ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ. καὶ σχίσας E

Ex sermone sancti Gregorii Nyssæ, habito Constantinopoli, de deitate Filii & Spiritus: & in Abraham: cujus initium est:

Veluti quiddam patiuntur ad multum florida prata. Et post alia. Vidi sæpe in pictura imaginem passionis, & non sine lacrymis aspectum transivi, dum evidenter ars ante vultum afferret historiam. Ceterum ponitur Isaac apud ipsum altare super genu locatus, & ligatas habens manus retrorsum. At ille ascendens post tergum pueri [a] suffragine [b] juncta, læva manu comam pueri ad se reflectit, & incurvatur vultui miserabiliter [c] ad se respicienti, & dexteram armatus gladio ad occisionem dirigit; & tangit jam corpus gladii acie: & tunc ei fit divinitus vox prohibens opus.

Gen. 22.

a In Græco, suffragini innixus.
b al. vincta
c In Græco, ad ipsum.

Gloriosissimi principes dixerunt: Vide, quomodo [d] doluerit pater noster in pictura, ita ut & lacrymaretur.

d al. jucundatus sit.

Basilius sanctissimus episcopus Ancyræ dixit: Multories pater legit historiam; sed forte numquam lacrymatus est: at vero postquam picturam vidit, lacrymatus est.

Joannes reverentissimus presbyter & monachus, & vicarius orientalium pontificum dixit: Si tali doctori pictura præstitit utilitatem & lacrymas, quanto potius indoctis & idiotis præstabit compunctionem & utilitatem?

Sancta synodus dixit: In diversis locis vidimus Abrahæ picturam, sicut pater ait.

Theodorus sanctissimus episcopus Catanæ dixit: Si sanctus Gregorius vigilans in divinis intellectibus, Abrahæ historia visa lacrymatus est, quanto magis depicta incarnata dispensatio Christi Domini nostri, qui propter nos homo factus est, videntes ad profectum & lacrymarum effusionem hortabitur?

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Si vidissemus iconam crucifixum ostendentem Dominum, nonne & nos lacrymaremur?

Sancta synodus dixit: Magnifice. Nam in ipsa liquido consideratur humilitatis celsitudo Dei, qui propter nos incarnatus est.

Stephanus reverentissimus diaconus & notarius ac referendarius legit:

Sancti Cyrilli Alexandrini episcopi, ex epistola ad Acacium Scythopoleos episcopum, de [e] apopompæo: cujus initium est:

e Hoc est, de Capro emissario.

Missis nunc a sanctitate tua nuntiis gavisus sum valde. Et post alia plurima dixit: Dicimus ergo, quod figura & umbra erat lex, & quasi quædam pictura posita ad visionem his qui conspiciunt res. Umbræ autem artis sunt eorum qui pingunt in tabulis, principia exarationum: quibus si superinducantur colorum flores, tunc profecto picturæ pulcritudo nitescet. Et post pauca: Scriptum est igitur in mundi facturæ libro. *Et factum est post verba hac, tentavit Deus Abraham, & dixit ad eum: Abraham, Abraham. At ille respondit, Adsum. Ait ei: Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis, Isaac: & vade in terram visionis, atque offer eum ibi in holocaustum super unum montium, quem monstravero tibi. Igitur Abraham de nocte consurgens, stravit asinum suum, ducens secum duos juvenes & Isaac filium suum. Cumque concidis-*

Gen. 22.

fit ligna in holocaustum, abiit ad locum quem præceperat ei Deus. Die autem tertio, elevatis oculis, vidit locum procul, dixitque ad pueros suos: Exspectate hic cum asino: ego autem & puer illuc usque properantes, postquam adoraverimus, revertemur ad vos. Tulit quoque ligna holocausti, & imposuit super Isaac filium suum. Ipse vero portabat in manibus ignem & gladium. Et post alia: *Veneruntque ad locum, quem ostenderat ei Deus, in quo ædificavit altare, & desuper ligna composuit. Cumque ligasset* [a] *Isaac filium suum, posuit eum in altari super struem lignorum: extenditque manum & arripuit gladium, ut immolaret filium suum.* Ergo si quidam nostrum desiderat videre depictam in tabula historiam de Abraham, [b] quomodo scilicet eum designaverit pictor: utrumnam simul, an sigillatim gesserit quæ de illo dicuntur? [c] Siquidem nonnulli in alia atque alia specie diversis eumdem locis depingunt: utputa aliquando sedentem quidem asino, assumpto puero, sequentibus famulis: aliquando autem remanente rursus asino deorsum una cum famulis onerantem Isaac, & habentem præ manibus gladium simul & ignem. Nec non & alibi eumdem in specie iterum alia compedientem [d] super ligna, & armasse gladio dexteram, ut necem inferat. Sed non alter & alter erat Abraham, diversis in locis aliter atque aliter visus: sed idem ipse ubicumque semper, secundum rerum necessitatem, pictoris arte repræsentatus. Neque enim erat conveniens, immo impossibile, in uno eodemque loco videri omnia gerere quæ de illo dicuntur.

[a] In Græco, pedes Isaac filii sui.

[b] In Græco, quomodo eum designaverit pictor?

[c] In Græco, Siquidem in alia atque alia specie diversis eumdem locis depinxerit.

[d] Ex Græco, super ligna adolescentem.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ Cypri dixit: En & sanctus Cyrillus consona sancto Gregorio Nysseno dicit.

Cosmas diaconus, notarius & cubuclesius legit:

De carminibus sancti Gregorii theologi, ex sermone de virtute habito, cujus initium est.

Deum omnium auctorem primum invoco. Et post alia:

Nec Polemon a me silentio præteribit.
Etenim miraculum est ex illis quæ oppido sunt [e] prædicanda.
Erat quidem prius iste non inter pudicos,
Et valde turpis voluptatum minister.
Ast cum affectu boni detentus esset.
Consiliarium inveniens (non autem habeo dicere quem)
Sive ergo sapientem aliquem, sive semet, [f] audacter
Tantum apparuit passionibus superior,
Ut unum quoddam ponam miraculorum ejus,
Meretricem advocat quidam incontinens juvenis:
Quæ cum juxta portam venisset, ut aiunt,
In qua erat prospiciens Polemon in icona:
Hanc cum vidisset (etenim erat colenda)
Abiit confestim, & aspectu superata,
Ut viventem verecundata depictum.

[e] In Græco, prædicata.

[f] In Græco, subito.

Basilius sanctissimus episcopus Ancyræ dixit: Et sanctus Gregorius deiloquus pater mirabilem retulit iconam Polemonis.

Sanctissimus patriarcha dixit: Etenim castitas ex illa patrata est. Nisi enim vidisset scortum iconam Polemonis, nequaquam a stupro cessasset.

Nicephorus sanctissimus episcopus Dyrrhachii dixit: Mirabilis est imago & admiratione dignissima, quoniam potuit mulierculam liberare ab exsecrabili & turpi operatione.

ξύλα εἰς ὁλοκάρπωσιν, ἀναστὰς ἐπορεύθη, καὶ ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, ὃν εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεός, τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ. καὶ ἀναβλέψας Ἀβραὰμ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, εἶδε τὸν τόπον μακρόθεν. καὶ εἶπεν Ἀβραὰμ τοῖς παισὶν αὐτοῦ· καθίσατε αὐτοῦ μετὰ τῆς ὄνου· ἐγὼ δὲ καὶ τὸ παιδάριον διελευσόμεθα ἕως ὧδε· καὶ προσκυνήσαντες, ἀναστρέψομεν πρὸς ὑμᾶς. ἔλαβε δὲ Ἀβραὰμ τὰ ξύλα τῆς ὁλοκαρπώσεως, καὶ ἐπέθηκεν Ἰσαὰκ τῷ υἱῷ αὐτοῦ. ἔλαβε δὲ μετὰ χεῖρας τὸ πῦρ καὶ τὴν μάχαιραν, καὶ ἐπορεύθησαν οἱ δύο ἅμα. καὶ μεθ' ἕτερα· καὶ ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ Ἀβραὰμ θυσιαστήριον, καὶ ἐπέθηκε τὰ ξύλα· καὶ συμποδίσας Ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἐπέθηκεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἐπάνω τῶν ξύλων. καὶ ἐξέτεινεν Ἀβραὰμ τὴν χεῖρα αὐτοῦ λαβεῖν τὴν μάχαιραν σφάξαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ. ἆρ' οὖν εἴπερ τις τῶν καθ' ἡμᾶς ἐπεθύμησεν ἰδεῖν καταγεγραμμένην ἐν πίνακι τὴν ἐπί γε τῷ Ἀβραὰμ ἱστορίαν, πῶς ἂν αὐτὸν ἐχάραξεν ὁ ζωγράφος; ἆρ' ἐν ἑνὶ πάντα δρῶντα τὰ εἰρημένα, ἢ ἀνὰ μέρος καὶ ἑτεροίως, ἤγουν ἑτεροειδῶς πολλαχοῦ τὸν αὐτόν, οἷόν τι φημί. ποτὲ μὲν ἐφιζάνοντα τῷ ὄνῳ, συμπαρειλημμένου τοῦ παιδαρίου, καὶ ἑπομένων τῶν οἰκετῶν· ποτὲ δὲ αὖ πάλιν ἀπομεινάσης τῆς ὄνου κάτω τοῖς οἰκέταις ὁμοῦ, καταφορτίσαντα μὲν τοῖς ξύλοις τὸν Ἰσαάκ, ἔχοντα δὲ μετὰ χεῖρας τὴν μάχαιραν καὶ τὸ πῦρ. καὶ μὴν καὶ ἑτέρωθι τὸν αὐτὸν ἐν εἴδει πάλιν ἑτέρῳ, συμποδίσαντα μὲν τὸ μειράκιον ἐπὶ τὰ ξύλα, ὁπλίσαντα δὲ τῇ μαχαίρᾳ τὴν δεξιάν, ἵν' ἐπάγῃ τὴν σφαγήν. ἀλλ' οὐκ ἕτερος Ἀβραὰμ πολλαχοῦ τῆς γραφῆς ὁρώμενος ἑτεροίως, ἀλλ' ὁ αὐτὸς πολλαχοῦ, τῆς τῶν πραγμάτων χρείας συνεκβιαζομένης ἀεὶ τῆς τοῦ γράφοντος τέχνης. οὐ γὰρ ἦν εἰκός, ἤγουν τῶν ἐνδεχομένων, ἐν ἑνὶ καθιδεῖν αὐτὸν πάντα δρῶντα τὰ εἰρημένα.

Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κωνσταντίας τῆς Κύπρου εἶπεν· ἰδοὺ καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος σύμφωνα τῷ ἁγίῳ Γρηγορίῳ τῷ Νύσσης λέγει.

Κοσμᾶς διάκονος, νοτάριος καὶ κουβουκλείσιος ἀνέγνω·

Τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ θεολόγου ἐκ τῶν ἐπῶν, ἐκ τοῦ περὶ ἀρετῆς λόγου· οὗ ἡ ἀρχή·

Θεὸν τὸν πάντων αἴτιον πρῶτον καλῶ.
Καὶ μεθ' ἕτερα·
Οὐδ' ὁ Πολέμων ἡμῖν σιγηθήσεται.
Καὶ γὰρ τὸ θαῦμα τῶν ἄγαν λαλουμένων.
Ἦν μὲν τὸ πρόσθεν οὗτος οὐκ ἐν τοῖς σώφροσι,
Καὶ σφόδρα γ' αἰσχρὸς ἡδονῶν ὑπηρέτης.
Ἐπεὶ δ' ἔρωτι τοῦ καλοῦ κατεσχέθη,
Σύμβουλον εὑρών· οὐκ ἔχω δ' εἰπεῖν τίνα·
Εἴτ' οὖν σοφόν τιν', εἴθ' ἑαυτὸν ἀθρόως
Τοσοῦτον ὤφθη τῶν παθῶν ἀνώτερος,
Ὥσθ' ἕν τι θήσω τῶν ἐκείνου θαυμάτων.
Ἑταιρίδ' εἰσκαλεῖταί τις ἀκρατὴς νέος·
Ἡ δ' ὡς πυλῶνος ἦλθε, φασί, πλησίον·
Τῆς δ' ἦν ὑπερκύπτων Πολέμων ἐν εἰκόνι·
Ταύτην ἰδοῦσα· καὶ γὰρ ἦν σεβασμία·
Ἀπῆλθεν εὐθύς, καὶ θέας ἡττημένη,
Ὡς ζῶντ' ἐπαισχυνθεῖσα τὸν γεγραμμένον.

Βασίλειος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας εἶπε· καὶ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ θεηγόρος πατὴρ θαυμαστὴν ἐγνώρισε τὴν εἰκόνα τοῦ Πολέμωνος.

Ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· καὶ γὰρ σωφροσύνη ἐξ αὐτῆς ἀπετελέσθη. εἰ μὴ γὰρ εἶδε τὴν εἰκόνα ἡ ἑταιρὶς τοῦ Πολέμωνος, οὐκ ἂν τῆς ἀσελγείας ἀπέστη.

Νικηφόρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος τοῦ Δυῤῥαχίου εἶπε· θαυμαστὴ ἡ εἰκὼν καὶ ἀξιάγαστος, ὅτι ἠδυνήθη τὸ γύναιον ῥυσθῆναι ἐκ τῆς βδελυρᾶς αἰσχρουργίας.

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO IV.

Γεώργιος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ νοτάριος τοῦ εὐαγοῦς πατριαρχείου ἀνέγνω· A

Ἀντιπάτρου ἐπισκόπου Βόστρων, ἐκ τοῦ λόγου τοῦ εἰς τὴν αἱμόῤῥουν· οὗ ἡ ἀρχή·

Ὅτι μὲν πρώτη Ἰουδαίων κλῆσις, ἐδίδαξεν ἡ γραφή. καὶ μεθ' ἕτερα·

Ταῦτα τοῦ σωτηρίου κρασπέδου λαβομένη ἔλεγεν ἡ αἱμόῤῥους, ὡς βασιλέα τῆς φύσεως κρατοῦσα τὸν κύριον, καὶ τοῦ πάθους τὴν τυραννίδα διδάσκουσα. καὶ τυχοῦσα τῆς δωρεᾶς, ἀνδριάντα ἤγειρε τῷ Χριστῷ, τὸν μὲν πλοῦτον ἰατροῖς ἀναλώσασα, τοῦ δὲ πλούτου τὰ λείψανα προσενέγκασα τῷ Χριστῷ. B

Ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ὥστε καὶ εἰκόνα ὁ ζωγραφῶν, τῷ Θεῷ αὐτὴν προσφέρει, ὃν τρόπον καὶ ἡ αἱμόῤῥους τὸν ἀνδριάντα.

Βασίλειος ὁ ἁγιώτατος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας εἶπε· κυρίως εἰπεῖν, κελεύει, καὶ ἀποδέχεται κατὰ πλάτος τοὺς ποιοῦντας εἰκόνας.

Θωμᾶς ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς μονῆς τοῦ Χηνολάκκου εἶπε· βίβλον τοῦ μακαρίου Ἀστερίου ἐπιφέρομαι, καὶ προσφέρω τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ· καὶ ὡς κελεύετε.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἀναγνωσθήτω.

Καὶ λαβὼν Κωνσταντῖνος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ νοτάριος ἀνέγνω· C

Τοῦ μακαρίου Ἀστερίου ἐπισκόπου Ἀμασείας ἔκφρασις εἰς Εὐφημίαν τὴν μάρτυρα.

Πρῴην, ὦ ἄνδρες, Δημοσθένην εἶχον ἐν χερσὶ τὸν δεινόν, καὶ Δημοσθένους ἐκεῖνα, ἔνθα δὴ τὸν Αἰσχίνην πικροῖς βάλλει τοῖς ἐνθυμήμασιν. ἐγχρονίσας δὲ τῷ λόγῳ, καὶ συνεχῶς τὴν διάνοιαν, ἀνέσεως ἐδεόμην καὶ περιπάτου, ὥστε μοι λυθῆναι μικρὸν τῆς ψυχῆς τὸ πονούμενον. προελθὼν καὶ δωματίου, καὶ ὀλίγα τοῖς γνωρίμοις συμβαδίσας ἐπ' ἀγορᾶς, ἐκεῖθεν εἰς τὸ τοῦ Θεοῦ τέμενος ἀπῄειν βουλόμενος ἐν σχολῇ· ὡς δὲ καὶ τούτου τυχὼν ἕνα δή * τῶν ὑποστέγων δρόμον ἐβάδιζον, εἶδον ἐκεῖ γραφήν τινα, καί με κατ' [illegible]ρας εἷλεν ἡ θέα. D Εὐφράνορος ἂν εἴποις εἶναι τὸ φιλοτέχνημα, ἤ τινος ἐκείνων τῶν παλαιῶν, οἳ τὴν γραφικὴν ἦραν εἰς μέγα, ἐμψύχους ὀλίγου δέοντας ἐργασάμενοι πίνακας. δεῦρο δή, εἰ βούλει· καὶ γὰρ σχολὴ νῦν διηγήματος· φράσω σοι τὴν γραφήν. οὐδὲ γὰρ φαυλότερα πάντως τῶν ζωγράφων οἱ μουσῶν παῖδες ἔχομεν φάρμακα. γυνή τις ἱερὰ παρθένος ἀκήρατος Θεῷ τὴν σωφροσύνην καθιερώσασα, Εὐφημίαν καλοῦσιν αὐτήν. τυράννου δέ ποτε τοὺς εὐσεβοῦντας ἐλαύνοντος, μάλα προθύμως τὸν ἐπὶ θανάτῳ εἵλετο κίνδυνον. οἱ δὲ δὴ πολῖται καὶ κοινωνοὶ τῆς θρησκείας, ὑπὲρ ἧς ἐτελεύτησεν, ὡς ἀνδρείαν ὁμοῦ καὶ ἱερὰν τὴν παρθένον θαυμάσαντες, πλησίον τοῦ ἱεροῦ τὴν θήκην δειμάμενοι, καταθέμενοί τε τὴν λάρνακα, τιμὰς τελοῦσιν αὐτῇ καὶ ἐτήσιον ἑορτήν, κοινήν καὶ πάνδημον ποιοῦντες πανήγυριν. E οἱ μὲν οὖν τῶν τοῦ Θεοῦ μυστηρίων ἱεροφάνται καὶ λόγῳ τιμῶσι τὴν μνήμην ἀεί, καὶ ὅπως ἐξετέλεσε τὸν τῆς καρτερίας ἀγῶνα, ἐπιμελῶς τοὺς συνιόντας λαοὺς ἐκδιδάσκουσιν. ὁ δὲ δὴ ζωγράφος εὐσεβῶς καὶ αὐτὸς διὰ τῆς τέχνης κατὰ δύναμιν πᾶσαν τὴν ἱστορίαν ἐν σινδόνι χαράξας, αὐτοῦ που περὶ τὴν θήκην ἱερὸν ἀνέθηκε θέαμα. ἔχει δὲ ὧδε τὸ φιλοτέχνημα. ὑψηλὸς ἐπὶ θρόνου καθίδρυται δικαστής, πικρὸν καὶ δυσμενὲς βλέπων εἰς τὴν παρθένον. ὀργίζεται γὰρ ὅταν ἐθέλῃ κἂν ταῖς ἀψύχοις ὕλαις ἡ τέχνη. δορυφόροι δὲ τῆς ἀρχῆς καὶ στρατιῶται πολλοί· οἱ μὲν τῶν ὑπομνημάτων ὑπογραφεῖς δέλτους φέροντες καὶ χαρί-

* In mſ. ad marg. ἕν. ἐν ἑνὶ δρόμῳ.

ᵃ Gregorius Deo amabilis diaconus & notarius venerabilis patriarchii legit: (ᵃ In Græco, Georgius.)

Antipatri epiſcopi Boſtrenſium, ex ſermone in mulierem quæ fluxum ſanguinis paſſa eſt: cujus initium eſt:

Quod prior quidem fuerit Judæorum vocatio, ſcriptura docuit. Et poſt alia.

Hæc ſalutari fimbria comprehenſa dicebat mulier quæ fluxum ſanguinis patiebatur, ut regem naturæ tenens Dominum, & paſſionis tyrannidem edocens: perceptoque dono, ſtatuam erexit Chriſto. Et quidem divitias in medicos expenderat, ſed divitiarum reſidua obtulit Chriſto.

Sanctiſſimus patriarcha dixit: Itaque & imaginem qui depingit, Deo illam offert, quemadmodum & mulier ſtatuam.

Baſilius ſanctiſſimus epiſcopus Ancyræ dixit: ᵇ Proprie dicere, jubet, & recipit ampliſſime facientes imagines. (ᵇ Græce, ut propric dicam.)

Thomas reverentiſſimus monachus monaſterii Chenolacci dixit: Librum beati Aſterii affero, & offero ſanctæ ſynodo: & ut jubetis.

Sancta ſynodus dixit: Legatur.

Et accipiens Conſtantinus Deo amabilis diaconus & notarius legit:

Beati Aſterii epiſcopi Amaſiæ relatio in Euphemiam martyrem.

Pridem, o viri, Demoſthenem habebam in manibus illum optimum, & Demoſthenis illa, ubi Æſchinem amaris ᶜ immittit cogitationibus. Retardatus vero (ᶜ In Græco, impetit.) ſermone, & denſus intelligentia, quietem ᵈ deprecatus ſum, & ambulacrum, quo mihi ſolveretur puſillum animæ dolor: & procedens de habitaculo, pauxillum cum notis comitatus in forum, illinc ad Dei templum profectus ſum, oraturus in vacatione. (ᵈ In Græco, quiete egebam & ambulatione.) Cum autem & hoc conſecutus, in obſcuro porticus domorum incederem, vidi illic picturam quamdam, & me in ſummitatem viſio ᵉ tulit. Ut Euphranotis autem diceres eſſe diligentiam artificii, vel cujuſque illorum (ᵉ vel cepit.) veterum, qui ᶠ ſculptibilem Junonem in magnitudinem, cum modica eſſet, erigentes, etiam tabulas animatas operabantur. (ᶠ In Græco, qui picturæ pulchrum dignitatis conciliarunt.) Veni ergo, ſi velis (etenim nunc vacatio narrationis eſt) ediſſeram tibi ſcriptutam. Neque enim magis prava quam pictores, nos utique muſarum pueri habemus ᵍ remedia. (Anaſtaſius videtur legiſſe Ἥραν pro ἦραν. In mſ. ſorſan legitur, ſcriptibilem Junonem.) Mulier quædam virgo ſacra & incorrupta, Deo pudicitiam vovens, Euphemiam vocant eam. Cum autem tyrannus aliquando pie viventes perſequeretur, nimis alacriter mortis elegit periculum. At vero cives & communicatores religionis, pro qua obiit, utpote virilem & ſacram virginem admirantes, juxta ſacrarium theca conſtructa, & poſito loculo, honores ei concelebrant, & annuam feſtivitatem, ʰ novum & publicum facientes commercium. (ᵍ Græce, pharmaca.) (ʰ In Græco, commune & publicam celebritatem.) Ergo alii quidem Dei myſteriorum ſacri diſputatores hierophantæ verbo quoque memoriam ſemper honorant, & qualiter conſummaverit ſufferentiæ certamen, diligenter eos qui ſimul adſunt, edocent. Pictor autem pie agens, & ipſe per artem pro viribus totam hiſtoriam ejus deſignans in ſindone, juxta thecam ſacram poſuit viſionem. Habet autem ita ſe illud amabile artificium. Excelſus ſuper thronum ſtabilis eſt judex, amare ac maligne aſpiciens in virginem. Iraſcitur enim quando vult ars etiam in inanimatis materiis. Adſunt autem ſatellites principatus, & milites multi: quorum alii quidem monumentorum deſcriptores libros ferunt & codicil-

los: quorum alter a cera manu suspensa, [a] aspicit ad eam quæ judicabatur, totam inclinans faciem, veluti jubens [b] magis loquendum, ne laborans circa auditum mendosa scribat ac reprehensibilia. Stabat autem virgo in aquilo indumento ac veste philosophiam designans; & ut visum est pictori, etiam vultu urbano, ut vero mihi videtur, anima virtutibus decorata. Ducunt autem eam ad principem duo milites, unus quidem illam ante trahens, alter autem post tergum urgens virginis temperatum pudore atque constantia morem. Etenim innuit quidem in terram, ut erubescens a vultibus marium. Stabat autem nequaquam perculsa, nihilque passa penes agonem [c] timendum. Cumque ego alios interim laudarem pictores, quando intuitus sum illius mulieris Colchidis opus: quæ filiis cum esset gladium illatura, misericordia & furore dividit faciem. Et unus quidem oculorum insinuat iram, alter vero matrem indicat parcentem & trementem. Nunc autem miraculum ab illa cogitatione ad hanc commutavi scripturam: & vehementer admiror artificem, quoniam magis miscuit colorum morem, & reverentiam simul & virilitatem temperans, affectiones per naturam repugnantes. Procedente vero anterius imitatione, carnifices quidam in tunicis parvis nudi [d] jam veniebant ab opere. Et quidam apprehenso quidem capite, inclinans post tergum, præbebat alteri præparatam ad supplicium virginis [e] personam: quidam vero adstans incidebat dentes: malleus autem & terebra supplicii organa apparent. Præterea lacrymor hinc, & mihi passio intercidit sermonem: sanguinis enim guttas sic evidenter supercoloravit pictor, ut diceres has labia veraciter distillasse, & lamentatus abires. Ad vincula post hæc, & iterum virgo venerabilis in furvis vestibus, sed & sola extendens manus in cælum, & invocans Deum procuratorem inter atrocia. Cui oranti apparet super caput signum, quod nunc lex est Christianis adorare atque præscribere: quodque indicium autumo fuisse passionis, quæ illam exspectabat. Mox ergo & post modicum, ignem alibi validum pictor succendit, rubeo colore hinc & inde rutilanti corpoream faciens flammam: statuitque in medio illam, manus quidem ad cælos expandentem, molestiam vero nullam in facie demonstrantem, sed e contrario gaudentem, quoniam ad incorpoream & beatam vitam abibat. Usque huc & pictor statuit manum, & ego sermonem. Tempus autem tibi est & eam, si volueris, picturam perficere, ut perspicias subtiliter, [f] nisi multum post narrationem venimus.

[a] In Græco ad litter. ita cum se.
[b] Græce, clarius.
[c] Græce, timidum.
[d] Græce, jam aggrediebantur opus.
[e] Græce, faciem.
[f] al. sanon.

Gloriosissimi judices dixerunt: Pia igitur est ars pictorum, & non ut eam quidam insipienter vituperant: ipse quippe pater pictorem pie agere asseruit.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ Cypri dixit: Sed & sacrum illud monumentum appellat. Et theologus venerabilem imaginem, & Chrysostomus sanctam appellat: at vero pater qui lectus est, sacram. Et quid ulterius ad hæc potest aliquis contradicere?

Theodorus sanctissimus episcopus Myrensium dixit: Audientes universi patrum nostrorum magisteria, compuncti sumus anima, & præteritos annos deflemus. Sed gratias agimus Deo, quia per doctrinas patrum nostrorum venimus ad agnitionem veritatis.

Theodosius sanctissimus episcopus Amorii dixit: Sacratissime & Deo honorabilis domine, nos & tota sancta synodus audientes sanctorum patrum nostrorum magisteria de sacris imaginibus, credimus, & confitemur, & sacras & sanctas eas vocamus; & qui ita non dixerit, sit anathema.

Sancta synodus dixit: Sit anathema.

A δας· ὧν θάτερος ἀναρτήσας ἀπὸ τοῦ κηροῦ τὴν χεῖρα, βλέπει πρὸς τὴν κρινομένην σφοδρῶς, ὅλον ἐκκλίνας τὸ πρόσωπον, ὥσπερ παρακελευόμενος γεγωνότερον λαλεῖν, ἵνα μὴ κάμνων περὶ τὴν ἀκοὴν ἐσφαλμένα γράφη καὶ ἐπιλήψιμα. ἕστηκε δὲ ἡ παρθένος ἐν φαιῷ χιτῶνι καὶ ἱματίῳ τὴν φιλοσοφίαν σημαίνουσα· ὡς μὲν ἔδοξε τῷ γραφεῖ, καὶ τὴν ὄψιν ἀστεία. ὡς δέ μοι δοκεῖ, τὴν ψυχὴν κατακαλλωπισμένη ταῖς ἀρεταῖς. ἄγουσι δὲ αὐτὴν πρὸς τὸν ἄρχοντα δύο στρατιῶται, ὁ μὲν ἕλκων ἐπὶ πρόσω, ὁ δὲ κατόπιν ἐπιὼν κεκραμένον τῆς παρθένου τὸ ἦθος αἰδοῖ καὶ καρτερίᾳ. νεύει μὲν γὰρ εἰς γῆν, ὥσπερ ἐρυθριῶσα ταῖς ὄψεις τῶν ἀῤῥένων. ἕστηκε δὲ ἀκαταπλήκτως, οὐδὲν πάσχουσα πρὸς τὸν ἀγῶνα δειλόν· ὡς ἔγωγε τοὺς ἄλλους πρὶν ἐπῄνουν ζωγράφους, ὅτε ἐθεασάμην τῆς γυναικὸς ἐκείνης τῆς Κολχίδος τὸ δρᾶμα·

B ὅπως μέλλουσα τοῖς τέκνοις ἐπιφέρειν τὸ ξίφος, ἐλέῳ καὶ θυμῷ μερίζει τὸ πρόσωπον. καὶ θάτερος μὲν τῶν ὀφθαλμῶν τὴν ὀργὴν ἐμφανίζει, θάτερος δὲ τὴν μητέρα μηνύει φειδομένην καὶ φρίττουσαν. νῦν δὲ τὸ θαῦμα ἀπ' ἐκείνης τῆς ἐννοίας πρὸς ταύτην μετήνεγκα τὴν γραφήν· καὶ σφόδρα γε ἄγαμαι τοῦ τεχνίτου, ὅτι μᾶλλον ἔμιξε τῶν χρωμάτων τὸ ἦθος, αἰδῶ τε ὁμοῦ καὶ ἀνδρείαν κεράσας, πάθη κατὰ φύσιν μαχόμενα. προβαινούσης δὲ εἰς τὸ πρόσω τῆς μιμήσεως, δήμιοί τινες ἐν χιτωνίσκοις γυμνοὶ ἤδη ἤρχοντο τοῦ ἔργου. καὶ ὁ μὲν δραξάμενος τῆς κεφαλῆς, καὶ ἀνακλίνας εἰς τὸ κατόπιν, παρεῖχε τῷ ἑτέρῳ εὐτρεπὲς εἰς τιμωρίαν τῆς παρθένου τὸ πρόσωπον· ὁ δὲ παρεστὼς ἐξέκοπτε τῶν ὀδόντων. σφῦρα δὲ καὶ τρύπανον φαίνεται

C τῆς τιμωρίας τὰ ὄργανα. δακρύω δὲ τὸ ἐντεῦθεν, καί μοι τὸ πάθος ἐπικόπτει τὸν λόγον. τὰς γὰρ τοῦ αἵματος σταγόνας οὕτως ἐναργῶς ἐπέχρωσεν ὁ ζωγράφος, ὥστε εἴποις ἂν προχεῖσθαι τῶν χειλέων ἀληθῶς, καὶ θρηνήσας ἀπέλθοις. δεσμωτήριον μετὰ ταῦτα, καὶ πάλιν ἡ παρθένος σεμνὴ ἐν τοῖς φαιοῖς ἱματίοις κάθηται μόνη ἐκτείνουσα τὰ χεῖρε πρὸς οὐρανὸν, καὶ καλοῦσα Θεὸν ἐπίκουρον τῶν δεινῶν. εὐχομένη δὲ ταύτῃ φαίνεται ὑπὲρ κεφαλῆς τὸ σημεῖον, ὃ δὴ νόμος Χριστιανοῖς προσκυνεῖν τε καὶ ἐπιγράφεσθαι· σύμβολον οἶμαι τοῦ πάθους, ὅπερ αὐτὴν ἐξεδέχετο. εὐθὺς γοῦν καὶ μετ' ὀλίγον πῦρ ἀλλαχοῦ σφοδρὸν ὁ ζωγράφος ἀνῆψεν, ἐρυθρῷ χρώματι ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐπιλαμφθέντι σωματοποιήσας τὴν φλόγα. ἵστησι δὲ μέσην αὐτὴν, τὰς μὲν χεῖρας πρὸς οὐρανὸν ἐκπεπλακυῖαν, ἀχθηδόνα

D δὲ οὐδεμίαν ἐπιφαίνουσαν τῷ προσώπῳ, ἀλλὰ τ' ἐναντίον γεγηθυῖαν, ὅτι πρὸς τὴν ἀσώματον καὶ μακαρίαν ἐξεδήμει ζωήν. μέχρι τούτου καὶ ὁ ζωγράφος ἔστησε τὴν χεῖρα, κἀγὼ τὸν λόγον. ὥρα δέ σοι καὶ αὐτὴν, εἰ βούλει, τελέσαι τὴν γραφὴν, ἵνα κατίδῃς ἀκριβῶς, εἰ μὴ πολὺ κατόπιν τῆς ἐξηγήσεως ἤλθομεν.

Οἱ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον· εὐσεβὴς τυγχάνει ἐστὶν ἡ τέχνη τοῦ ζωγράφου, καὶ οὐ καθὼς αὐτήν τινες ἀφρόνως σκώπτουσιν· αὐτὸς γὰρ ὁ πατὴρ τὸν ζωγράφον εὐσεβοῦντα παρεισάγεται.

Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κωνσταντίας τῆς Κύπρου εἶπεν· ἀλλὰ μὴν καὶ ἱερὸν ἀνάθημα αὐτὴν ἀποκαλεῖ· ὁ μέν τι Θεολόγος σεβασμίαν τὴν εἰκόνα, καὶ ὁ Χρυσόστομος ἁγίαν, ὁ δὲ ἀναγνωσθεὶς πατὴρ ἱεράν. καὶ τί ἔτι πρὸς ταῦτα

E δύναταί τις ἀντιλέξαι;

Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Μύρων εἶπεν· ἀκούοντες ἅπαντες τὰς τῶν πατέρων ἡμῶν διδασκαλίας, τὴν ψυχὴν κατενύγημεν, καὶ τὰ παρεληλυθότα ἔτη ἀποδυρόμεθα. ἀλλ' εὐχαριστοῦμεν τῷ Θεῷ, ὅτι διὰ τῶν διδασκαλιῶν τῶν ἁγίων πατέρων ἤλθομεν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας.

Θεοδόσιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος τοῦ Ἀμορίου εἶπε· πανίερε καὶ θεοτίμητε δέσποτα, ἡμεῖς καὶ πᾶσα ἡ ἁγία σύνοδος ἀκούσαντες τὰς τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν διδασκαλίας περὶ τῶν ἱερῶν εἰκόνων, πιστεύομεν, καὶ ὁμολογοῦμεν, καὶ ἱερὰς καὶ ἁγίας αὐτὰς ἀποκαλοῦμεν· καὶ ὁ μὴ οὕτως λέγων, ἔστω ἀνάθεμα.

Η ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἔστω ἀνάθεμα.

Νικηφόρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος τοῦ Δυῤῥαχίου εἶπεν· ἀεὶ ὁ καλὸς ζωγράφος διὰ τῆς τέχνης παριστᾷ τὰ πράγματα, καθὼς καὶ ὁ τὴν τῆς μάρτυρος Εὐφημίας εἰκόνα χαράξας. διὸ καὶ ἐν τούτοις ὁ διδάσκαλος τὴν γραφικὴν τέχνην ἐπαινεῖ.

Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κωνσταντίας τῆς Κύπρου εἶπεν· εἰκότως ἐν τῷ λέγειν· ἐπῄνουν μὲν ἐγὼ πρότερον τὰ τῆς Κολχίδος, ἕως οὗ μετῆλθον ἐπὶ τὴν εἰκόνα τῆς μάρτυρος.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· καὶ ταῦτα καθορῶν, καὶ κατανυττόμενος.

Βασίλειος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας εἶπε· καὶ ὁ ἀναγνωσθεὶς πατὴρ τὰ αὐτὰ ἔπαθε τῷ ὁσιωτάτῳ Γρηγορίῳ· ἀμφότεροι γὰρ ἐπὶ ταῖς εἰκόσι δακρυώδεις ἐγένοντο.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· προστάττει ὁ πατήρ, καὶ ἄδειαν δίδωσιν ἐν τῷ τέλει τοῦ λόγου τῷ θέλοντι ἀναζωγραφεῖν τῶν ἀθλητικῶν μαρτύρων τὴν ἐξήγησιν. ἔφη γάρ· ὥρα δέ σοι καὶ αὐτήν, εἰ βούλει, πλέξαι τὴν γραφήν· ἵνα κατίδῃς ἀκριβῶς, εἰ μὴ πολὺ κατόπιν ἐξηγήσεως αὐτοῦ ἤλθομεν.

Ἰωάννης ὁ θεοφιλέστατος πρεσβύτερος, καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τῶν ἀποστολικῶν θρόνων τῆς ἀνατολῆς, εἶπεν· ὥστε μείζων ἡ εἰκὼν τοῦ λόγου· καὶ τοῦτο Θεοῦ προνοίᾳ γέγονε διὰ τοὺς ἰδιώτας ἀνθρώπους.

Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κωνσταντίας τῆς Κύπρου εἶπεν· εἰ τοῖς ἁγίοις ἀνδράσι τοιαύτην κατάνυξιν ἐποίησαν αἱ ἱεραὶ εἰκόνες, πόσῳ γε μᾶλλον ἡμῖν;

Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Μύρων εἶπε· τῶν πατέρων ἡμῶν τοιαῦτα λεγόντων, οὐκ ἔχομέν τι εἰπεῖν.

Ἰωάννης ὁ θεοφιλέστατος πρεσβύτερος, καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τῶν ἀποστολικῶν θρόνων τῆς ἀνατολῆς, εἶπεν· οὐκ ἀντιποιοῦνται οἱ ζωγράφοι τῆς γραφῆς, ἀλλ' εἴ τι ἡ γραφὴ λέγει, ταῦτα παριστῶσιν· ὥστε συνήγοροί εἰσι τῶν γεγραμμένων.

Θεοδόσιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος τοῦ Ἀμορίου εἶπεν· ὁ θεῖος ἀπόστολος διδάσκει λέγων· ὅσα προεγράφη, εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν προεγράφη. αὗται οὖν αἱ ἅγιαι καὶ σεβάσμιαι εἰκόνες, καὶ ζωγραφίαι, καὶ ὑλογραφίαι, καὶ διὰ μουσίου, εἰς ἡμετέραν διδασκαλίαν καὶ ζῆλον καὶ τύποι εἰσὶ καὶ ἐγράφησαν, ἵνα καὶ ἡμεῖς τὸν αὐτὸν τύπον καὶ ἀγῶνα ἐπιδειξώμεθα πρὸς Θεόν· ὅπως καὶ ἡμᾶς ἀξιώσῃ τῆς στάσεως καὶ τῆς μερίδος αὐτῶν, καὶ συγκληρονόμους ποιήσῃ τῆς βασιλείας αὐτοῦ.

Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κατάνης εἶπεν· ὁ μακάριος καὶ θεοφόρος διδάσκαλος Ἀστέριος, ὡς ἀστὴρ φαεινὸς πάντων ἡμῶν τὰς καρδίας κατηύγασεν. ὥστε οὐκ ἔξω τοῦ εἰκότος ἡ καθολικὴ ἐκκλησία παρέλαβε τὰς ἁγίας καὶ σεπτὰς εἰκόνας, ἀλλ' ἁρμοδίως ταῖς τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν διδασκαλίαις ἐξακολουθοῦσα.

Γρηγόριος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος τῆς ἁγίας μεγάλης ἐκκλησίας τῶν πανευφήμων ἀποστόλων ἀνέγνω·

Ἐκ τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ἀναστασίου τοῦ Πέρσου, οὗ ἡ ἀρχή·

Ὁ μονογενὴς υἱὸς καὶ λόγος τοῦ Θεοῦ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο. καὶ μεθ' ἕτερα· ὡς δὲ ἐπλεόνασεν αὐτῷ ὁ πόθος τοῦ φωτισθῆναι, παρεκάλει πολλὰ τὸν προειρημένον ἄνδρα, ὥστε ἀξιωθῆναι τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου βαπτίσματος. ὁ δὲ ὑφορώμενος διὰ τὸν τῶν Περσῶν φόβον, μὴ κινδυνεύσῃ ἐκ τούτου, ὑπερετίθετο αὐτό. ὅμως σὺν αὐτῷ ἀπῄει εἰς τὰς ἐκκλησίας, καὶ ηὔχετο, καὶ τὰς ἱστορίας τῶν ἁγίων μαρτύρων ἑώρα, καὶ ἐπυνθάνετο παρ' αὐτοῦ τί, τί ἂν εἴη ταῦτα. καὶ ἀκούων παρ' αὐτοῦ τῶν ἁγίων τὰ θαύματα, καὶ τὰς ἀφορήτους βασάνους τὰς παρὰ τῶν τυράννων ἐπαχθείσας αὐτοῖς, καὶ τὴν ὑπὲρ ἄνθρωπον αὐτῶν ὑπομονήν, ἐθαύμαζέ τε καὶ ἐξίστατο. μείνας οὖν χρόνον ὀλίγον παρὰ

Nicephorus sanctissimus episcopus Dyrrachii dixit: Semper bonus pictor per artem res exhibet, quemadmodum & is qui martyris Euphemiæ imaginem designavit: propter quod & in his doctor picturæ artem collaudat.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ Cypri dixit: Utique dicendo: Laudabam quidem ego primitus quæ erant Colchidis, usque dum veni ad imaginem martyris.

Sancta synodus dixit: Et hæc contemplatus, & perculsus.

Basilius sanctissimus episcopus Ancyræ dixit: Et pater qui lectus est, ea passus est, quæ sanctissimus Gregorius: [a] ambo enim in imaginibus lacrymati sunt.

[a] Gregorius Nyssenus, supra, pag. 110.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Præcipit pater, & licentiam dat in fine sermonis volenti depingere certatorum martyrum narrationem. Ait enim: Tempus autem tibi est, & eam si volueris picturam perficere: ut perspicias subtiliter, nisi multum post narrationem venimus.

Joannes Deo amabilis presbyter, & locum tetinens apostolicarum sedium Orientis, dixit: Itaque major est imago sermone: & hoc Dei providentia factum est propter idiotas homines.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ Cypri dixit: Si sanctis viris talem compunctionem fecerunt sacræ imagines, quanto magis nobis?

Theodorus sanctissimus episcopus Myrensium dixit: Patribus nostris talia dicentibus, non habemus quod dicamus.

Joannes Deo amabilis presbyter, & locum retinens apostolicarum sedium Orientis, dixit: Non adversantur pictores scripturis: sed quidquid scriptura dicit, id demonstrant; ita ut assertores sint eorum quæ scripta sunt.

Theodosius sanctissimus episcopus Amorii dixit: Divinus Apostolus edocet dicens: *Quæcumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt.* Ipsæ itaque sanctæ atque colendæ imagines & picturæ, [b] tam quæ in musivis, quam quæ in materiali scriptione fiunt, ad nostram doctrinam & æmulationem & formam sunt, & scriptæ consistunt; ut & nos eamdem formam & agonem ostendamus circa Deum: quatenus & nos quoque dignos statione ac portione ipsorum, & coheredes faciat regni sui.

Rom. 15.

[b] Græc. & materiales efformationes, atque musiva ad nostram, &c.

Theodorus sanctissimus episcopus Catanæ dixit: Beatus & deifer doctor Asterius, sicut stella clarissima, omnium nostrum corda illustravit. Itaque non extra consequentiam catholica ecclesia suscepit sacras & venerabiles iconas, sed apte sanctorum patrum nostrorum doctrinas secuta.

Gregorius Deo amabilis diaconus sanctæ magnæ ecclesiæ laudabilium apostolorum legit:

De martyrio sancti Anastasii martyris Persæ: cujus initium est:

Vide Bollandum, die 22. Januarii & Baronium in notis ad Martyrologium Rom.

Unigenitus Filius & Verbum Dei, per quem omnia facta sunt. Et post alia: Cum autem abundasset in eo desiderium, ut illuminaretur, rogabat multum prædictum virum, ut dignus efficeretur gratia sancti baptismatis. At ille trepidans propter Persarum metum, ne periclitaretur, differebat eum. Verumtamen cum illo ibat ad ecclesias, & orabat, & picturas sanctorum martyrum aspiciebat, & sciscitabatur ab eo, quænam hæc essent. Et audiens ab eo sanctorum miracula, & dura tormenta quæ illis a tyrannis illata fuerant, & super hominem tolerantiam, mirabatur & stupefiebat. Manens ergo tempore pauco apud

prædictum Christo dilectum virum, optimum sumit in anima desiderium, ut Hierosolymam perveniret, & ibi fieret sancto baptismate dignus.

Theodorus sanctissimus episcopus Myrensium dixit: Apparet, quia venerabilium imaginum traditio [a] solemnis est.

Euthymius reverentissimus diaconus & monachus, [b] pro Deo amabili episcopo Gotthiæ, legit:

[a] Græc. legitima.

[b] Græc. notarius reverentissimi episcopi Gotthiæ.

Ex miraculis sancti Anastasii martyris: quorum initium est:

Miraculorum relationem proponere volo. Et post pauca. Eia nunc & ea quæ apud Cæsariam Palæstinæ a sancto facta sunt, secundum quod possibile fuerit, enarremus. Cum appropinquasset sanctæ civitati almum cadaver, notum factum universæ civitati, & lætitia magna repleti sunt omnes. Et surgentes, sacraque ligna percutientes congregaverunt semetipsos in venerabilissimo templo Dei genitricis, quod dicitur Novæ. Et deinde cum crucibus & litania obviam venerunt sancto lipsano, cum glorificatione gaudentes & exsultantes: & quasi reflorentes, immo recreati in præsentia martyris a paucitate fidei quæ erat in illis, & aliarum nequitiarum mortificatione, magnam acceperunt consolationem. Orantibus autem illis, & deosculantibus, & se circa tumulum volutantibus, atque debitum præmium recompensantibus lipsano ac memoriæ sancti hujus, mulier quædam quæ quasi ex claris erat Cæsariensium (si ita oporteat dici, & non magis aliter, quemadmodum res ipsæ manifestarunt) nomine quidem Arete, id est, Virtus, sed moribus virtuti omnino contraria, in diffidentiam versa dicebat: Ego lipsanum a Perside veniens non adoro. O miseram & sine intellectu animam, quæ non audivit infelix sacratissimum psalmistam David increpantem flagitiosorum audaciam, ac dicentem: *Cohibe linguam tuam a malo, & labia tua ne loquantur dolum.* Quid ergo Deus, qui glorificat glorificantes se, facit in ea, consequenter ego dicam. Ingresso civitatem sancto lipsano, communiter consiliati cives ejusdem urbis cœperunt construere oratorium sancto juxta Tetrapylum, quod erat in medio civitatis. Statuerunt autem & imaginem ejus ibidem. Cum autem adhuc ædificaretur, adstans martyr infideli illi in somnis in habitu monachi, dixit ei: Lumbos tuos doles? Illa vero ad eum: Non, Domine, nihil mali habeo, sana sum. Et una cum sermone expergefacta, & sentiens in se validum cecidisse dolorem, cœpit clamare, gemere, ac indesinenter affligi; ita ut non posset omnino respirare, importabilia patiens: ut vacationem agens reputaret secum, & requireret, quinam esset, & ex qua causa tam subitaneus dolor, qui sibi foret illatus. Sed in his consummavit dies quatuor. Quinta vero die illucescente vidit adstantem sibi sanctum, atque dicentem: Descende ad Tetrapylum, & roga sanctum Anastasium; & sanaberis. At illa surgens, & in memoriam veniens improborum sermonum suorum, quos locuta est adversus caput suum, advocatis pueris suis, ait eis: Tollite me, tollite me, ut eamus ad Tetrapylum sancti Anastasii. Novi enim & nunc edocta, etiam a Perside veniens lipsanum adorare & honorare, & quæ Deus mundavit, non communicare, id est, commune [c] dicere. Levantes ergo eam pueri ejus in phorio, id est, portatorio, pergebant. Cumque appropinquarent loco, illa de longe attollens oculum, & videns sancti imaginem, cœpit magna voce cum effusione lacrymarum clamare: Iste est in veritate, quem vidi in somnis prædicentem mihi de malis quæ me obtinent. Et cum se projecisset supra pavimentum, & plorasset multum, placato sancto erecta est sana. Et quæ paulo ante ab illis porta-

Anastasii verba: Orientales ligna pro campanis percutiunt.

Psal. 33.

[c] Gr. κοινοῦσθαι.

τῷ εἰρημένῳ φιλοχρίστῳ ἀνδρί, ἀρίστην ἐπιθυμίαν εἰσδέχεται τῇ ψυχῇ, εἰς Ἱεροσόλυμα παραγενέσθαι, κἀκεῖσε τοῦ ἁγίου ἀξιωθῆναι βαπτίσματος.

Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Μύρων εἶπε· φαίνεται, ὅτι ἡ τῶν σεπτῶν εἰκόνων παράδοσις ἔνθεσμός ἐστι.

Εὐθύμιος ὁ εὐλαβέστατος διάκονος καὶ μοναχὸς, νοτάριος τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Γοτθίας, ἀνέγνω·

Ἐκ τῶν θαυμάτων τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ἀναστασίου· ὧν ἡ ἀρχή·

Θαυμάτων διήγησιν παραβαλέσθαι βούλομαι. καὶ μετ' ὀλίγα· φέρε δὴ καὶ τὰ ἐν Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης γενόμενα ὑπὸ τοῦ ἁγίου, κατὰ τὸ δυνατὸν ἱστορήσωμεν. πλησιάσαντος ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει τοῦ ἁγίου λειψάνου, γνωστὸν γέγονε πάσῃ τῇ πόλει. καὶ εὐφροσύνης μεγάλης πλησθέντες ἅπαντες, ἀναστάντες, τά τε ἱερὰ ξύλα σημάναντες, συνηθροίσθησαν ἅπαντες ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῷ τῆς θεοτόκου, ἐπιλεγομένῳ τῆς Νέας. κἀκεῖθεν μετὰ σταυρῶν καὶ λιτῆς ὑπήντησαν τῷ ἁγίῳ λειψάνῳ, μετὰ δοξολογίας χαίροντες καὶ ἀγαλλιώμενοι. καὶ ὥσπερ ἀναθάλλοντες, μᾶλλον δὲ ἀναζωπυρήσαντες ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ τοῦ μάρτυρος ἐκ τῆς ἐπικειμένης αὐτοῖς τῆς τε ὀλιγοπιστίας καὶ ἑτέρων δεινῶν νεκρώσεως, μεγάλην ἔλαβον παράκλησιν. προσευχομένων δὲ αὐτῶν, καὶ κατασπαζομένων, καὶ προσκυλινδουμένων τῇ σορῷ, καὶ τὰ ὀφειλόμενα χάριτα ἀποδιδόντων τῷ λειψάνῳ καὶ τῇ μνήμῃ τοῦ ἁγίου τούτου, γυνή τις τῶν δῆθεν ἐπισήμων τῆς Καισαρέων· εἰ οὕτως δεῖ εἰπεῖν, καὶ μὴ μᾶλλον ὡς ἑτέρως, ὡς αὐτὰ ἐδήλωσε τὰ πράγματα· ἧς ὄνομα μὲν Ἀρετὴ, τρόποις δὲ ἀντίθετος ἀρετῆς, εἰς δυσπιστίαν τραπεῖσα ἔλεγεν· ἐγὼ λείψανον ἀπὸ Περσίδος ἐρχόμενον οὐ προσκυνῶ. ὢ τῆς ἀθλίας καὶ ἀσυνέτου ψυχῆς. οὐκ ἤκουσεν ἡ τάλαινα αὕτη τοῦ ἱεροψάλτου Δαβὶδ ἐπιτιμῶντος τῇ τῶν ἀνοσίων αὐθαδείᾳ, καὶ λέγοντος· παῦσον τὴν γλῶσσάν σου ἀπὸ κακοῦ, καὶ χείλη σου τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον. τί οὖν ὁ δοξάζων τοὺς δοξάζοντας αὐτὸν Θεὸς ποιεῖ ἐπ' αὐτῇ, ἀκολούθως ἐγὼ ἐρῶ. εἰσελθόντος ἐν τῇ πόλει τοῦ ἁγίου λειψάνου, κοινῇ βουλευσάμενοι οἱ τῆς αὐτῆς πόλεως, ἀπήρξαντο κτίζειν εὐκτήριον τῷ ἁγίῳ πλησίον τοῦ Τετραπύλου τοῦ ἐν τῷ μέσῳ τῆς πόλεως· ἔστησαν δὲ καὶ εἰκόνα αὐτοῦ ἐκεῖ. ἔτι δὲ οἰκοδομουμένου αὐτοῦ, ἐπιστὰς ὁ μάρτυς τῇ δυσπιστούσῃ κατ' ὄναρ ἐν σχήματι μοναχοῦ, φησὶν αὐτῇ· τὰς * ψύας σου πονεῖς; ἡ δὲ πρὸς αὐτόν· οὐχὶ δέσποτα, οὐδὲν κακὸν ἔχω, ὑγιής εἰμι. ἅμα τε τῷ λόγῳ διυπνίσασα, καὶ αἰσθομένη ἐμπεσοῦσαν αὐτῇ σφοδρὰν τὴν ἀλγηδόνα, ἤρξατο βοᾶν, καὶ στενάζειν, καὶ συνέχεσθαι, ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτὴν μηδόλως ἀναπνεῦσαι, ἀφόρητα πάσχουσα· ὥστε σχολὴν ἄγουσα ἀναλογίζεσθαι καὶ ζητεῖν ἐν ἑαυτῇ, τίς ὁ αἰφνίδιος αὐτῇ ὀδύνη, καὶ ἐκ ποίου αἰτίου. ἀλλ' ἐν τούτοις ἐτέλεσεν ἡμέρας τέσσαρας. πέμπτης δὲ ἡμέρας ἐπιφωσκούσης, ὁρᾷ ἐπιστάντα αὐτῇ τὸν ἅγιον, καὶ λέγοντα· κάτελθε εἰς τὸ Τετράπυλον, καὶ παρακάλεσον τὸν ἅγιον Ἀναστάσιον· καὶ ὑγιαίνεις. ἀναστᾶσα δὲ αὐτὴ, καὶ εἰς μνήμην ἐλθοῦσα τῶν δυσφήμων αὐτῆς ῥημάτων, ὧν ἐλάλησε κατὰ τῆς ἰδίας κεφαλῆς, προσκαλεσαμένη τοὺς παῖδας αὐτῆς, λέγει αὐτοῖς· ἄρατέ με, ἄρατέ με, ἀπέλθωμεν ἐν τῷ Τετραπύλῳ τοῦ ἁγίου Ἀναστασίου. οἶδα γὰρ νῦν διδαχθεῖσα καὶ ἀπὸ Περσίδος ἐρχόμενον λείψανον προσκυνεῖν καὶ τιμᾷν· καὶ ἃ ὁ Θεὸς ἐκαθάρισε, μὴ κοινοῦσθαι. ἀναλαβόμενοι οὖν αὐτὴν οἱ παῖδες αὐτῆς ἐπὶ φορείου, ἀπήρχοντο. ὡς δὲ ἐπλησίαζον τῷ τόπῳ, αὕτη ἐκ μάκρος ἄρασα τὸ ὄμμα, καὶ θεασαμένη τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου, ἤρξατο μεγαλοφώνως σὺν δάκρυσι δακρύων βοᾶν· οὗτός ἐστιν ἀληθῶς, ὃν εἶδον ἐν ὕπνοις προλέγοντά μοι περὶ τῶν συνεχόντων με δεινῶν. καὶ ῥίψασα ἑαυτὴν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, καὶ κλαύσασα ἱκανῶς, καὶ ἐξιλεωσαμένη τὸν ἅγιον, ἀνέστη ὑγιαίνουσα· καὶ ἡ πρὸ ὀλίγου ὑπὸ ἑτέρων βασταχθεῖσα,

* Pro ψύας, leg. ψόας.

ANNO CHRISTI 787.

βαπχθεῖσα, καὶ πρὸ τῶν ὀμμάτων κινδυνεύουσα, οἰκείοις ποσὶ περιπατοῦσα ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς, συμφώνως τοῖς λοιποῖς αἰνοῦσα καὶ δοξάζουσα τὸν Θεὸν, καὶ μεγαλύνουσα τὸν μάρτυρα.

Πέτρος καὶ Πέτρος οἱ θεοφιλέστατοι πρεσβύτεροι καὶ τοποτηρηταὶ Ἀδριανοῦ πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης εἶπον· αὕτη ἡ εἰκὼν τοῦ ἁγίου Ἀναστασίου ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας ἐν Ῥώμῃ ἐστὶν ἐν μοναστηρίῳ σὺν τῇ τιμίᾳ αὐτοῦ κεφαλῇ.

Ἰωάννης ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος [a] Ταυρομενίου εἶπεν· ἀληθῶς εἰρήκασιν οἱ τιμιώτατοι τοποτηρηταὶ, ἐπειδὴ καὶ ἐν Σικελίᾳ ἐχρημάτιζε γυνή τις δαιμονιζομένη· καὶ ἐν Ῥώμῃ γενομένη, διὰ τῆς προειρημένης ἱερωτάτης εἰκόνος ἰάθη.

[a] In ms. ad marg. al. Ταυρομενίας

Ἰωάννης ὁ θεοφιλέστατος πρεσβύτερος καὶ μοναχὸς, καὶ τοποτηρητὴς τῶν ἀνατολικῶν ἀρχιερέων εἶπε· πρὸς τὰ εἰρημένα ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ἀναγνωσθέντων, ὅτι καὶ αἱ εἰκόνες τῶν ἁγίων θαυματουργοῦσι, καὶ ἰάσεις ἀποτελοῦσι.

Πέτρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Νικομηδείας εἶπε· βίβλον ἐπιφέρομαι τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου, καὶ τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ προσάγω πρὸς τὸ ἀναγνωσθῆναι.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἀναγνωσθήτω.

Καὶ λαβὼν Στέφανος διάκονος ἀνέγνω·

Λόγος τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου, περὶ τῆς εἰκόνος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν, γενομένου θαύματος ἐν Βηρυτῷ τῇ πόλει.

Ἄρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας ὑμῶν, καὶ ἴδετε τὸ καινὸν θαῦμα τοῦτο, ὅπερ γέγονε νῦν. ἐμβλέψατε εἰς τὸ θαῦμα τὸ ἄπειρον τοῦ Θεοῦ, καὶ δότε αὐτῷ δόξαν. κατανοήσατε εἰς τὴν ἄφατον αὐτοῦ φιλανθρωπίαν, καὶ τὸ μέγεθος τῆς αὐτοῦ οἰκονομίας· καὶ θρῆνον μετ' εὐφροσύνης ἀναλάβετε. ἐπὶ μὲν Θεοῦ οὐδὲν ξένον· Θεὸς γὰρ ὢν πάντα δύναται. ὅτι δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν καὶ ἐφ' ἡμῶν, συνέστηκε πᾶσα καρδία τῶν ἀκουόντων. ὄντως ἔφριξεν ὁ οὐρανὸς ἐπὶ τῷ τολμηθέντι. ἐθαμβήθησαν [b] πάλιν ἄβυσσοι, καὶ ὁ ἥλιος ἐσκοτίσθη, καὶ ἡ σελήνη, καὶ οἱ ἀστέρες ὁμοίως ἐπὶ τῷ γεγονότι. ἀλλὰ πάλιν εὐφράνθησαν ἐπὶ τῷ οἰκονομηθέντι ὑπὸ κυρίου πᾶσαι αἱ τῶν οὐρανῶν δυνάμεις. ἀκούσατε, καὶ ἔκστητε, ὃ γέγονεν ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν. συνιέντες σύνετε, καὶ τὸ οὖς ὑμῶν κλίνατε, πρόσχετε τὸ ἔξω τῆς καρδίας, καὶ ἀκούσατε. πόλις ἐστὶ Βηρυτὸς καλουμένη, ἐν μεθορίοις Τύρου καὶ Σιδῶνος κειμένη, τελοῦσα δὲ ὑπὸ Ἀντιόχειαν. ἐν ταύτῃ τῇ πόλει Βηρυτῷ πλῆθος πολὺ ἦν τῶν Ἰουδαίων· πλησίον δὲ τῆς συναγωγῆς αὐτῶν μεγάλης οὔσης σφόδρα Χριστιανός τις ἔλαβεν ἐνοίκιον κελλίον παρά τινος, ἐν ᾧ κατοικῶν, ἀντικρὺ τοῦ ἀκουβίτου αὐτοῦ ἔπηξεν εἰκόνα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἐν σανίσι μὲν ἦν ἐζωγραφημένη, ὁλόσωμον δὲ ἔχουσα τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Χρόνου δὲ ὀλίγου διελθόντος, ἐπεζήτησε μονὴν μείζονα ὁ Χριστιανὸς, ὡς χρῄζων. τοῦτο δὲ ἡ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ᾠκονόμησε χάρις, ὥς γε ἐγὼ πείθομαι, τοῦ θέλοντος πάντας σωθῆναι ἀνθρώπους, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν, δεικνύοντος τὰ θαυμάσια αὐτοῦ τοῖς σέβουσι καὶ πᾶσι τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσιν, εἰς ἔλεγχον μὲν τῶν ἀσεβῶν, στήριγμα δὲ τῶν πιστῶν. ἐζήτει οὖν ὁ Χριστιανὸς, ὡς ἔφην, μείζονα οἶκον, καὶ εὗρεν ἐν τόπῳ τινὶ τῆς πόλεως, καὶ μετῆλθεν ἐκεῖσε ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ πλησίον τῆς συναγωγῆς τῶν Ἰουδαίων. καὶ μετάρας πάντα τὰ αὐτοῦ κατὰ λήθην· οἰκονομίᾳ δὲ ἦν Θεοῦ· τὴν εἰκόνα τοῦ κυρίου ἀφῆκε λησμονήσας, καθὼς ἔφην. Ἰουδαῖος δέ τις λαμβάνει ἐνοίκιον τὸν οἶκον ἐκεῖνον, ἔνθα ἡ εἰκὼν τοῦ δεσπότου ἵστατο. εἰσαγαγὼν δὲ πάντα τὰ αὐτοῦ, κατῴκει ἐν τῷ οἴκῳ, μὴ θεωρήσας τὴν εἰκόνα τοῦ κυρίου, ὅτι ἵσταται ἐκεῖ, οὐδὲ γὰρ κατενόησε τὸν τόπον ἐκεῖνον, ἀλλ' εἰσελθὼν κατῴκησεν. ἐν μιᾷ δὲ τῶν ἡμερῶν

[b] Forte, τῶν [illegible]

ACTIO IV.

batur, & in extremis posita periclitabatur, propriis pedibus ambulans abiit domum suam, concorditer cum ceteris laudans & glorificans Deum, & magnificans martyrem.

Petrus & Petrus Deo amabiles presbyteri, & vicarii Hadriani Papæ senioris Romæ, dixerunt: Hæc imago sancti Anastasii usque in hodiernum diem est Romæ in monasterio ipsius cum pretioso ejus capite.

Joannes sanctissimus episcopus Tauromeniæ dixit: Verum dixere honorabilissimi vicarii, quoniam & in Sicilia fuit mulier dæmonium patiens: & Romæ posita, per prædictam sacratissimam imaginem sana effecta est.

Joannes Deo amabilis presbyter, monachus & vicarius orientalium pontificum, dixit: Ad ea quæ dicta sunt, ostensum est ex his quæ lecta sunt, quia & imagines sanctorum miracula operantur, & sanitates perficiunt.

Petrus sanctissimus episcopus Nicomediæ dixit: Librum defero sancti Athanasii, & sanctæ synodo offero ad legendum.

Sancta synodus dixit: Legatur.

Et accipiens Stephanus diaconus & notarius legit:

Sermo sanctæ memoriæ patris nostri Athanasii, de imagine Domini nostri Jesu Christi veri Dei nostri, facto miraculo in civitate Beryto.

Sustollite oculos mentis vestræ, & videte novum miraculum hoc quod factum est nunc. In infinitam admirationem Dei aspicite, & date ei gloriam. Contemplamini ineffabilem misericordiam ejus, & magnitudinem dispensationis ejus; atque lamentum cum lætitia sumite. In Deo quidem nihil extraneum. Deus enim cum sit, omnia potest. Quia vero in diebus nostris & in nobis factum est, expavescet omne cor audientium. Vere expavit cælum in eo quod temere factum est. Conturbatæ sunt abyssi, & sol obtenebratus est, & luna, & stellæ similiter, super hoc quod patratum est. Sed iterum lætatæ sunt in eo quod a Domino dispensatum est, omnes cælorum virtutes. Audite, & admiramini quod factum est in diebus nostris. Intelligentes intelligite, & aurem vestram inclinate: [a] foras quod cordis est porrigite, & audite. Civitas est Berytus vocata, in finibus Tyri & Sidonis sita, Antiochiæ subdita. In hac civitate Beryto multitudines erant copiosæ Judæorum. Porro juxta synagogam ipsorum, quæ valde esse magna videbatur, Christianus quidam accepit ad pensionem cellulam a quodam, in qua habitans, contra accubitum suum fixit imaginem Domini nostri Jesu Christi, [b] honeste depictam, & integræ staturæ habentem Dominum nostrum Jesum Christum. Transacto autem modico tempore, perquisivit mansionem majorem ille Christianus, quemadmodum & indigebat. Hoc autem Domini nostri Jesu Christi gratia dispensavit, ut credo, qui vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire; ostendens miracula sua se colentibus, & omnibus in se credentibus, in redargutionem impiorum, & stabilitatem fidelium. Quæsivit ergo Christianus, ut dixi, majorem domum, & invenit in quodam loco civitatis, & transtulit se illuc a domo quæ erat juxta synagogam Judæorum: & sublatis omnibus suis, per oblivionem (dispensatione tamen Dei) imaginem Domini dimisit oblivioni, ut præfatus sum, traditam. Quidam vero Judæus accepit domum illam ad pensionem, in qua imago Domini stabat. Intromissis autem omnibus suis permanebat in domo, minime contemplatus iconam Domini, quod staret illic. Neque enim consideravit locum illum, sed ingressus manebat. Quadam vero die

[a] Græc, & qualem ante extenderetis aurem, quæ cordis.

[b] Græc. in tabula.

1. Tim. 2.

ACTIO IV.

ANNO CHRISTI 787.

invitavit Judæus unum ex contribulibus suis ad prandium: & cum prandérent, elevatis oculis Judæus qui invitatus fuerat, vidit iconam Domini nostri Jesu Christi; & dicit ei qui se invitaverat: Tu cum sis Judæus, quomodo imaginem hujusmodi habes? Convicia plurima quoque & nefanda emittens adversus Dominum, quæ non audeo scribere (absit) quæ dixit contra Salvatorem is qui fuerat invitatus. Tunc is qui invitaverat, videns imaginem Domini, rationem reddidit invitato Judæo, dicens: Quia usque in præsens non vidi hanc imaginem: & siluit invitatus. Abiit autem ad summos sacerdotes suos, & accusat Judæum qui in domo manebat, in qua imago Domini erat: dicens, quia ille imaginem habet Nazareni videlicet in domo sua. Qui audientes dixerunt: Si potes hoc ostendere. At ille affirmavit, quia ego ostendam hoc in domo ejus. Illi vero repleti furore, vespere quidem siluerunt. Mane vero facto, summi sacerdotes eorum atque presbyteri, assumpto eo qui Judæo detraxerat, & turba multa gentis suæ, pergunt ad domum Judæi, in qua imago Domini stabat. Pervenientes autem ad locum summi sacerdotes insilierunt, & seniores, cum eo qui indicaverat, & vident imaginem Domini stantem. Tunc vehementer irati, Judæum quidem qui habitabat in domo illa, extra synagogam facientes, expulerunt; imaginem vero Domini nostri Jesu Christi deponentes, dixerunt: Quia sicut patres nostri illuserunt ei aliquando, ita & nos illudamus illi. Tunc cœperunt conspuere in faciem sanctæ imaginis Domini, & dare alapas coram his qui convenerant, hinc & inde imaginem Domini in faciem percutientes, atque dicentes: Quæcumque fecerunt ei patres nostri, omnia faciamus & nos imagini ejus. Et dicunt: Audivimus quia illuserunt ei; & hoc ipsum nos faciamus. Infinitis ergo ludibriis illuserunt iconam Domini, quæ nos neque dicere audemus. Deinde dicunt: Audivimus, quia clavis infixerunt manus ejus & pedes: hoc & nos etiam faciamus ei. Tunc in manus & pedes imaginis Domini infixerunt clavos. Iterum sævientes dixerunt: Audivimus, quia aceto & felle potaverunt eum cum spongia; faciamus ei & nos. Et fecerunt, apponentes ad os imaginis Domini spongiam aceto plenam. Rursus dicunt: Didicimus, quia calamo percusserunt caput ejus patres nostri, id ipsum & nos facimus. Et accipientes calamum, percutiebant caput Domini. Ceterum novissime dicunt: Ut liquidius edocemur, quia lancea latus ejus aperuerunt, nihil prætermittamus, sed addamus & hoc. Et facientes deferri lanceam, præceperunt cuidam suorum tollere lanceam, & percutere contra latus imaginis Domini. Mox ergo emanavit multitudo sanguinis & aquæ ab ea. Christe gloria tibi: incomprehensibilis, gloria tibi. Quis sicut tu Deus? quis præter te Deus faciens terribilia & obstupescenda? O miraculum Salvatoris nostri majestatis! Horruerunt veraciter & jam super hoc supernæ virtutes tuæ. O quantus es Domine ad *humilitatem! o quantus ad longanimitatem! o quantus es in misericordia! Prius enim propter nos & propter salutem nostram, cum esses sine carne, incarnatus ex virgine Maria, crucifixus es in illa carne, cum esses ipse impassibilis deitate. Nunc vero iterum in imagine crucifixus es Domine, in redargutionem impiorum & omnium incredulorum, atque stabilitatem eorum qui veraciter in te credunt. Sed gloria tibi Domine, qui solus omnia potes, una cum benedicto Deo nostro & Patre, atque cum Spiritu sancto. Amen. Vos autem, o filii, audite reliqua, quæ dispensata sunt ab eodem Domino: ipsius enim erat permissio. Denique postquam percussum est lancea latus ejusdem imaginis Domini, & emanavit sanguis & aqua, ut superius di-

* Græc. humanitatem.

ἐκάλεσεν ὁ αὐτὸς Ἰουδαῖος συνέθνον αὐτοῦ ἐπὶ ἀρίστῳ· καὶ ἐν τῷ ἀριστᾷν αὐτοὺς ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁ κληθεὶς Ἰουδαῖος εἶδε τὴν εἰκόνα τοῦ δεσπότου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ λέγει τῷ καλέσαντι αὐτόν· σὺ Ἰουδαῖος ὢν πῶς τὴν εἰκόνα τοῦ τοιούτου ἔχεις; ὕβρεις τε πλείστας καὶ ἀθεμίτους ῥήσεις κατὰ τοῦ δεσπότου ἃς οὐ τολμῶ, μὴ γένοιτο, γράψαι, εἴπερ εἶπε κατὰ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ὁ κληθείς. τότε ὁ καλέσας ἰδὼν τὴν εἰκόνα τοῦ δεσπότου, ἐπληροφόρησεν αὐτὸν τὸν κληθέντα ὑπ' αὐτοῦ Ἰουδαῖον, λέγων, ὅτι μέχρι τοῦ παρόντος οὐκ εἶδον τὴν εἰκόνα ταύτην. καὶ ἐσιώπησεν ὁ κληθείς. ἀπελθὼν δὲ πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς αὐτοῦ, καὶ ἐκβάλλει τὸν Ἰουδαῖον, τὸν ἐν τῷ οἴκῳ, ἔνθα ἡ εἰκὼν τοῦ κυρίου, λέγων· ὅτι ὁ δεῖνα Ἰουδαῖος ἔχει εἰκόνα τοῦ Ναζωραίου ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. οἱ δὲ ἀκούσαντες ἔφησαν. εἰ δύνασαι τοῦτο ἀποδεῖξαι. ἐκεῖνος δὲ ἐβεβαιώσατο, ὅτι ἐγὼ τοῦτο ἀποδείξω ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. οἱ δὲ ἐπλήσθησαν θυμοῦ· καὶ τὴν μὲν ἑσπέραν ἀνεπαύσαντο ἡσυχάσαντες. πρωΐας δὲ γενομένης παραλαμβάνουσιν οἱ ἀρχιερεῖς αὐτῶν, καὶ οἱ πρεσβύτεροι αὐτῶν, τὸν ἐκβάλλοντα Ἰουδαῖον, καὶ ὄχλον πολὺν τοῦ ἔθνους αὐτῶν, καὶ ἀπέρχονται ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Ἰουδαίου, ἔνθα ἡ εἰκὼν τοῦ κυρίου ἵστατο. φθάσαντες δὲ ἐπὶ τὸν τόπον εἰσπηδῶσιν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι σὺν τῷ καταμηνύσαντι, καὶ ὁρῶσι τὴν τοῦ κυρίου εἰκόνα ἱσταμένην. τότε θυμωθέντες σφόδρα, τὸν μὲν Ἰουδαῖον τὸν οἰκοῦντα ἐν τῷ οἴκῳ ἐκείνῳ, ἀποσυνάγωγον ποιήσαντες ἤλασαν, τὴν δὲ εἰκόνα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καταγαγόντες, ἔφησαν· ὅτι καθὼς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν ἐνέπαιξαν αὐτῷ ποτε, οὕτως καὶ ἡμεῖς ἐμπαίξωμεν αὐτῷ. τότε ἤρξαντο ἐμπτύειν εἰς τὸ πρόσωπον τῆς ἁγίας εἰκόνος τοῦ κυρίου, καὶ ἐρράπιζον αὐτὴν κατὰ πρόσωπον τῶν συνελθόντων· ἔνθεν κἀκεῖθεν ἐρράπιζον τὴν εἰκόνα τοῦ κυρίου, λέγοντες· ὅσα ἐποίησαν αὐτῷ οἱ πατέρες ἡμῶν, πάντα ποιήσωμεν καὶ ἡμεῖς τῇ εἰκόνι αὐτοῦ. καὶ λέγουσιν· ἠκούσαμεν, ὅτι ἐνέπαιξαν αὐτῷ· καὶ ἡμεῖς τὸ αὐτὸ ποιήσωμεν. ἐμπαιγμοῖς οὖν ἀπείροις ἐνέπαιξαν τῇ εἰκόνι τοῦ κυρίου, ἅπερ οὐδὲ λέγειν ἡμῖν τετόλμηται. εἶτα λέγουσιν· ἠκούσαμεν, ὅτι ἥλωσαν αὐτοῦ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας· τοῦτο καὶ ἡμεῖς ποιήσωμεν αὐτῷ. τότε κατὰ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας τῆς τοῦ κυρίου εἰκόνος ἔπηξαν ἥλους. πάλιν λέγουσι μαινόμενοι· ἠκούσαμεν, ὅτι ὄξος καὶ χολὴν ἐπότισαν αὐτὸν μετὰ σπόγγου· ποιήσωμεν αὐτῷ καὶ ἡμεῖς. καὶ ἐποίησαν, προσθέντες εἰς τὸ στόμα τοῦ κυρίου τῆς εἰκόνος τὸν σπόγγον τοῦ ὄξους πεπλησμένον. πάλιν λέγουσι· μεμαθήκαμεν, ὅτι καλάμῳ ἔτυψαν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ οἱ πατέρες ἡμῶν· τὸ αὐτὸ καὶ ἡμεῖς ποιήσωμεν. καὶ λαβόντες κάλαμον, ἔτυπτον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τοῦ δεσπότου. τέλος λοιπὸν λέγουσιν· ὡς ἀκριβῶς μεμαθήκαμεν, ὅτι λόγχῃ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ ἔνυξαν, μηδὲν παραλείψωμεν, ἀλλὰ προσθῶμεν καὶ τοῦτο. καὶ προστάξαντες κομισθῆναι λόγχην, ἐπέτρεψαν τινὶ αὐτῶν ἆραι τὴν λόγχην, καὶ κροῦσαι κατὰ τῆς πλευρᾶς τῆς εἰκόνος τοῦ κυρίου. εὐθέως οὖν ἐξῆλθε πλῆθος αἵματος καὶ ὕδατος ἀπ' αὐτῆς. Χριστέ, δόξα σοι ἀκατάληπτε, δόξα σοι· τίς ὡς σύ, δέσποτα, τίς πλήν σου Θεὸς ποιῶν φοβερὰ καὶ ἐξαίσια, ὦ τοῦ θαύματος τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν μεγαλειότητος; ἔφριξαν ἀληθῶς καὶ νῦν αἱ ἀνώτεραι ἅγιαι δυνάμεις σου ἐπὶ τούτῳ. ὦ πόσος εἶ δέσποτα εἰς φιλανθρωπίαν· ὦ πόσος εἰς μακροθυμίαν· ὦ πόσος εἶ ἐν ἐλέει. πρότερον γὰρ δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν σαρκωθεὶς ὁ ἄσαρκος ἐκ παρθένου Μαρίας, ἐσταυρώθης ἐν ἐκείνῃ τῇ σαρκί, ἀπαθὴς ὢν αὐτὸς θεότητι· νῦν δὲ πάλιν ἐν τῇ εἰκόνι ἀνεσταυρώθης, ὦ δέσποτα, εἰς ἔλεγχον μὲν τῶν ἀσεβῶν καὶ πάντων τῶν ἀπίστων, στηριγμὸν δὲ τῶν ἐν ἀληθείᾳ εἰς σὲ πιστευόντων. ἀλλὰ δόξα σοι, δέσποτα, τῷ μόνῳ τὰ πάντα δυναμένῳ, ἅμα τῷ εὐλογητῷ Θεῷ ἡμῶν καὶ πατρί, σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι· ἀμήν. ὑμεῖς δέ, ὦ τέκνα, ἀκούσατε τὰ λοιπά, ἅπερ ᾠκονομήθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ κυρίου· αὐτοῦ γὰρ ἡ συγχώρησις. μετὰ γὰρ τὸ κρουσθῆναι τῇ λόγχῃ τὴν πλευρὰν τῆς εἰκόνος αὐτοῦ τοῦ κυρίου, καὶ ἀναβλύσαι τὸ αἷμα καὶ τὸ ὕδωρ, ὡς προ-

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO IV.

τῳ ἀνατόρι, λέγουσιν οἱ ἀρχιερεῖς τῶν Ἰουδαίων, καὶ οἱ πρεσβύτεροι· ἐπειδὴ θρυλλοῦσιν οἱ σεβόμενοι αὐτὸν, ὅτι ἰάσεις πολλὰς ἐποίησε, λάβωμεν οὖν τοῦτο τὸ αἷμα καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ ἀπαγάγωμεν εἰς τὴν συναγωγὴν, καὶ συνάξωμεν πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας τοῦ λαοῦ, καὶ χρίσωμεν αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ· καὶ ἴδωμεν, εἰ ἀληθῆ εἰσι τὰ λεγόμενα. τότε προσαγαγόντες τῇ πλευρᾷ τῆς εἰκόνος τοῦ κυρίου βάσιν κατὰ τὸν τόπον τῆς εἰκόνος τῆς σφαγῆς τῆς λόγχης, ὅθεν ἐξῆλθε τὸ αἷμα καὶ τὸ ὕδωρ, ἔπλησαν τὴν βάσιν κατὰ τὸν τόπον τῆς σφαγῆς τῆς λόγχης· καὶ ἀπήγαγον ἐμπαίζοντες, ἵνα, ὡς ἐνόμιζον, ὑβρίσωσιν ἐπὶ πάντων τὸν ἁπάντων κύριον. καὶ συνάξαντες πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας, πρῶτον πάντων παραλυτικὸν ἐκ γενετῆς, ὃν ᾔδεισαν, προσαγαγόντες, ἔχρισαν αὐτόν· καὶ παραχρῆμα ἀνεπήδησε, καὶ ἥλατο ὑγιαίνων καθόλου ὁ ἄνθρωπος. εἶτα ὀφθαλμιῶντας ἤγαγον· κἀκεῖνοι ὁμοίως χρισθέντες ἀνέβλεψαν. δαιμονιῶντες δὲ ἀναρίθμητοι εὐθέως ἐκαθαρίσθησαν. ταραχή τε μεγάλη καὶ ἄπειρος κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν γέγονεν, πάντων συντρεχόντων διὰ τὰ ἄπειρα θαύματα. ἐκινήθη τε πάντα τὰ πλήθη τῶν Ἰουδαίων. οἱ γὰρ πλεῖστοι, ὅσοι ᾤκουν τὴν πόλιν, κατέτρεχον πάντες φέροντες τοὺς ἐν τοῖς οἴκοις αὐτῶν, ὅσοι εἶχον νοσοῦντας ἢ παραλυτικοὺς, ἢ χωλοὺς, ἢ κυλλοὺς, ἢ ξηροὺς, ἢ λεπροὺς, πάντες κατέτρεχον· ὡς μηκέτι μήτε τὴν συναγωγὴν αὐτῶν μεγίστην οὖσαν χωρεῖν, μήτε τὸν τόπον, πλήθους ἀπείρου λαοῦ συνδραμόντος διὰ τὰ ἄπειρα θαύματα. πάντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι, καὶ ὁ λαὸς τῶν Ἰουδαίων, ἀνδρῶν τε καὶ παίδων καὶ γυναικῶν, ἐπίστευσαν ἐπὶ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, κράζοντες· δόξα σοι Χριστὲ, ὃν οἱ πατέρες ἡμῶν ἐσταύρωσαν, ὁ καὶ ὑφ' ἡμῶν νῦν σταυρωθεὶς ἐν τῇ εἰκόνι σου. δόξα σοι υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ὁ τοσαῦτα ποιήσας θαυμάσια. σοὶ πιστεύομεν· ἵλεως ἡμῖν γενοῦ, καὶ δέξαι ἡμᾶς. ταῦτα ἐβόων πενθοῦντες ἅπαντες, καὶ αἱ βοαὶ ἀνεπέμποντο, καὶ τὰ θαύματα ἐπληροῦντο, τῶν ἀρχιερέων χριόντων, καὶ τῶν νοσούντων θεραπευομένων καὶ ζωοποιουμένων. μετὰ δὲ τὸ πάντας ἰαθῆναι, εὐθὺς πρὸς τὸν ἐπίσκοπον τῆς ἐκεῖσε ἁγιωτάτης ἐκκλησίας, ἤδη μεμαθηκότα τὰ γενόμενα, πλήθη κατέδραμον, κράζοντες· εἷς ὁ Θεὸς ὁ πατὴρ, εἷς υἱὸς, αὐτὸς ὁ μονογενής. εἷς Χριστὸς, ὃν οἱ πατέρες ἡμῶν ἐσταύρωσαν. αὐτὸν Θεὸν οἴδαμεν· τοῦτον ἡμεῖς πιστεύομεν. πολλαῖς οὖν εὐφημίαις δοξάσαντες τὸν Θεὸν, τήν τε εἰκόνα τῷ ἐπισκόπῳ ἐπιδείξαντες, καὶ ἀπαγγείλαντες ἃ ἐποίησαν τῇ τοῦ κυρίου εἰκόνι· πῶς τε αἷμα καὶ τὸ ὕδωρ ὁμοίως, ὅπως ἐξῆλθεν ἐκ τῆς πλευρᾶς τῆς εἰκόνος, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀπείρων θαυμάτων τὰ γενόμενα· οὕτως παρεκάλουν ἅπαντες τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἀξιωθῆναι ἱκέτευον. οὓς λαβὼν ὁ ἐπίσκοπος ἅμα τῷ αὐτοῦ κλήρῳ, κατηχήσας ἐπὶ πολλὰς τὰς ἡμέρας, ἐβάπτισε, τήν τε συναγωγὴν ἐκκλησίαν τῷ σωτῆρι ἡμῶν Χριστῷ ἀφιέρωσε. ἐκείνων δὲ παρακαλεσάντων, καὶ τὰς λοιπὰς συναγωγὰς αὐτῶν μαρτύρια πεποίηκε. καὶ οὕτως χαρὰ μεγάλη γέγονεν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, οὐ μόνον σωμάτων ἰαθέντων καὶ ζωοποιηθέντων, ἀλλὰ καὶ τοσούτων ψυχῶν ἐκ νεκρῶν εἰς ζωὴν αἰώνιον ἐπανελθόντων. ταῦτα γνοὺς ἐγὼ ἐσπούδασα δηλῶσαι ὑμῖν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ, εἰς ὠφέλειαν τῶν ψυχῶν ὑμῶν· ἵνα γνόντες καὶ ἐπὶ τούτῳ τοῦ δεσπότου Θεοῦ καὶ σωτῆρος τὴν δύναμιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, πλέον τῇ εἰς αὐτὸν στηριχθῆτε πίστει, καὶ ἀγαλλιασθῆτε ἐπὶ τοῖς μεγαλείοις αὐτοῦ, τοῖς καὶ νῦν γεγενημένοις. δότε οὖν αὐτῷ δόξαν μετ' εὐφροσύνης ἐν κατανύξει καὶ θρήνῳ, χαίροντες καὶ εὐχαριστοῦντες, ὅτι τῆς αὐτοῦ πίστεως ἡμᾶς κατηξίωσε, καὶ τῆς αὐτοῦ ἐπιγνώσεως· μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κωνσταντίας τῆς Κύπρου εἶπεν· ἰδοὺ καὶ ὁ τῆς ἀθανασίας ἐπώνυμος πᾶσαν τὴν ἁγίαν σύνοδον ταύτην περιεποιήσατο κατανυγῆναι καὶ δακρύ-

ctum est, dicunt summi sacerdotes eorum & seniores: Quoniam susurrant colentes eum, quod sanitates multas fecerit, sumamus ergo sanguinem hunc & aquam, & deferamus ad synagogam, & colligamus omnes qui male habent in populo, & ungamus eos ex illo, & videamus si vera sunt quæ dicuntur. Tunc afferentes lateri iconæ Domini vas secundum locum imaginis percussionis lanceæ, unde exivit sanguis & aqua, repleverunt ampullam ad locum jugalationis lanceæ: & inferentes, illudebant; ut injuriis appeterent, sicut putabant, coram omnibus universorum Dominum. Et collectis omnibus qui male habebant, ante omnes paralyticum, quem a nativitate noverant, adducentes unxerunt: & statim salit, & exsilit sanus homo penitus. Deinde cæcos adduxerunt, qui & ipsi visum receperunt. Dæmonium vero [a] patientes mox emundati sunt. Turbatio quoque magna & infinita per totam civitatem effecta est, cunctis confluentibus propter infinita miracula. Commotæ autem sunt omnes multitudines Judæorum; plures enim civitatem habitant. Currebant ergo ferentes eos quos in domibus suis habebant, quotquot habebant languentes, aut paralyticos, [b] aut debiles, aut aridos, aut leprosos, omnes cucurrerunt: ita ut neque synagoga eorum, licet magna fuerit, caperet illos, neque locus, multitudine infiniti populi propter miracula concurrente. Omnes autem principes sacerdotum ac seniores, & populus Judæorum, virorum, puerorum, & mulierum crediderunt in Dominum Jesum Christum, clamantes: Gloria tibi Christe, quem patres nostri crucifixerunt, qui & a nobis nunc crucifixus es in imagine tua. Gloria tibi, Fili Dei, qui tanta fecisti miracula. Tibi credimus: propitius nobis esto, & suscipe nos. Hæc clamabant lugentes omnes, & voces emittebantur, & miracula perficiebantur, summis sacerdotibus ungentibus, & cunctis curatis & vivificatis. Postquam autem omnes sanati sunt, confestim ad episcopum sanctissimæ constitutæ illic ecclesiæ, qui jam quæ fuerant facta didicerat, multitudines currebant clamantes: Unus Deus Pater, unus Deus Filius, & ipse unigenitus: unus Christus, quem patres nostri crucifixerunt. Ipsum Deum novimus, huic nos credimus. Multis itaque laudibus glorificantes Deum, imaginemque archiepiscopo demonstrantes, & annuntiantes quæ fecerant imagini Domini, qualiter & sanguis & aqua exierunt ex latere imaginis, nec non & infinita miracula quæ facta sunt; ita omnes multitudines, ut sancto baptismate digni fierent, supplicabant. Quos episcopus una cum clero suo assumptos, [c] omnes baptizavit per multos dies, & synagogam eorum ecclesiam Salvatori nostro Christo dicavit. Illis autem rogantibus, etiam ceteras synagogas eorum martyria fecit. Et sic gaudium magnum factum est in civitate illa, non solum corporibus sanatis & vivificatis, sed & tot animabus in vitam a mortuis redeuntibus æternam. Hæc agnoscens ego festinavi indicare vobis, fratres amantissimi, ad utilitatem animarum vestrarum: ut cognoscentes & in hoc Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi virtutem, plus aliquid in fide ipsius confirmemini, & exsulteris super magnalibus ejus, quæ nunc etiam operatus est. Date ergo ipsi gloriam cum lætitia in compunctione & lamento, gaudentes & gratias agentes, quia sua nos fide, & sua fecit agnitione dignos [in Christo Jesu Domino nostro] cum quo & Patri una cum Spiritu sancto gloria nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ Cypri dixit: En & [d] is qui ab immortalitate cognominatus est, totam sanctam synodum hanc fecit com-

[a] In Græco additur, innumeri.

[b] In Græco additur, aut claudos.

[c] In Græco additur, & [illegible].

[d] Hoc est, sanctus Athanasius, cui supra recitata narratio tribuitur.

ACTIO IV.

ANNO CHRISTI 787.

pungi & lacrymari: quoniam non solum venerandas A esse cognovit, verum etiam maximas gerere sanitates.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Sed ne quis dicat, cur illæ iconæ, quæ apud nos sunt, miracula minime faciunt? Ad quem respondemus. Quia, sicut Apostolus ait, signa infidelibus, non fidelibus data sunt. Nam qui ad imaginem accedebant, infideles erant. Propterea signum fecit Deus per imaginem, ut illos traheret ad fidem nostram Christianorum. *Generatio* enim *mala & adultera signum quærit, & signum non dabitur ei.*

1. Cor. 14.

Matth. 12.

Theodorus Deo amabilis diaconus & notarius legit:

Ex epistola beati Nili ad Heliodorum Silentiarium.

Per ea quæ per singula loca & in diversis temporibus quotidie fiunt miracula, Dominus hos quidem qui modicæ sunt fidei, nec non & infideles ad stabilitatem fidei invitat: fidelium vero quidem, immo & spem crescere facit, & gravem & immobilem demonstrat [a] prudentiam. Et volo tibi quid unum ex denis millibus Platonis nostri trophæa reportantis & martyris modo narrare: qui non solum in patria nostra, sed in omni civitate ac regione paratissime gratiam donat, & ostendit his qui Deum per eum postulant, admirabilem fortitudinem. In monte quippe qui vo- C catur Sina, ubi Moyses a Deo legem accepit, monachis habitantibus indigenis & peregrinis, unus quidam virorum genere Galata, una cum proprio filio [b] singularem amplexus vitam degebat, continentiæ certamina transigens multo tempore in deserto. Et ecce quadam die repente quidam in prædicto monte religione [c] barbari & detestabiles irruentes comprehendunt eos, qui in promptu ex his & inpræsentiarum inventi sunt monachi una cum filio senis Galatæ, & in captivitatem ducunt. Quos & ligantes post tergum, multas transeunt mansiones desertas, jejunos & nudos minantes eos, nec calciatos penitus aliquo calciamento, per illa inaquosa & asperrima, & nullius consolationis loca, vi & necessitate circumeun- D tes, & infinito pavore detentos. Solus autem in quodam abdito specu occultatus senior luctu tabescebat, non ferens privationem Deo amabilis filii: & Dominum flagitabat Christum per Platonem compatriotam martyrem, ut incurvaretur ad miserationem. Id ipsum autem & filius per eumdem sanctissimum martyrem rogabat Deum in captivitate vinctus, ut sui misereri, & miraculum facere dignaretur. Utroque autem exaudito, patre scilicet in spelunca montis, & filio in captivitate, ecce subito martyr Plato noster adstat supere quum apparens, trahensque alterum equum [d] opportunum, manifestatur puero vigilanti, & hunc agnoscenti ex eo, quod sæpe videret sancti E characterem in imaginibus: & statim jubet eum de medio cunctorum exsurgere, & accipere equum, & insidere. Et confestim more araneæ vincula dissoluta sunt; & solus ipse liberatus per invocationem, nutu Dei surgens, insedit equo, & sequitur ducentem se sanctum martyrem constans & gaudens. Compendiose autem & [e] acute ambo, sanctus scilicet Plato, & novitius monachus, quemadmodum pennati perveniunt ad habitaculum senis orantis atque lugentis: & restituens salvum victoriosissimus martyr corde dolenti patri desiderabilem filium, disparet. Itaque in omni loco his qui per eos invocant Deum, omnes res mirandas & gloriosas Domini Christi memorabiles & inclyti athletæ perficere valent. Porro hæc tibi scripsi, ut amico martyrum existenti, & numquam aliquando satietatem memoriæ beatorum martyrum accipienti.

[a] Græcè, sensum.
[b] Græcè, monasticam.
[c] Græcè, pagani.
[d] Græcè, vacuum.
[e] Græcè, celeriter.

A σαι, ἐπειδὴ οὐ μόνον σεπτὰς αὐτὰς ἐγνώκεισαν, ἀλλὰ καὶ ἰάσεις ἀποτελούσας.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· ἀλλὰ μή τις εἴπῃ, τίνος ἕνεκεν αἱ παρ' ἡμῖν εἰκόνες οὐ θαυματουργοῦσι; πρὸς ὃν ἀποκρινούμεθα, ὅτι καθὼς ὁ ἀπόστολος εἶπεν, ὅτι τὰ σημεῖα τοῖς ἀπίστοις, οὐ τοῖς πιστεύουσιν. οἱ οὖν προσελθόντες τῇ εἰκόνι, ἄπιστοι ἦσαν. τούτου ἕνεκεν σημεῖον ἐποίησεν ὁ Θεὸς διὰ τῆς εἰκόνος, ἵνα αὐτοὺς ἑλκύσῃ πρὸς τὴν πίστιν ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν. γενεὰ γὰρ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ.

Θεόδωρος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ νοτάριος ἀνέγνω·

B Ἐπιστολὴ τοῦ μακαρίου Νείλου πρὸς Ἡλιόδωρον σιλεντιάριον.

Διὰ τῶν κατὰ τόπον καὶ τόπον ἐν διαφόροις χρόνοις ἑκάστοτε γινομένων θαυμάτων, ὁ κύριος διὰ μὲν ὀλιγοπίστους καὶ διὰ ἀπίστους πρὸς πίστιν βεβαίαν ἐκκαλεῖται, τῶν δὲ πιστῶν τὴν πίστιν μᾶλλον καὶ τὴν ἐλπίδα αὔξει, καὶ ἐμβριθὲς καὶ ἀσάλευτον ἀποφαίνει τὸ φρόνημα. καὶ βούλομαί σοι ἓν ἐκ μυρίων Πλάτωνος τοῦ ἡμετέρου τροπαιοφόρου μάρτυρος νυνὶ διηγήσασθαι, οὐ μόνον ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ πόλει καὶ χώρᾳ τοῖς δι' αὐτοῦ τὸν Θεὸν ἐξαιτοῦσιν ἑτοιμότατα δωρουμένου τὴν χάριν, καὶ τὴν παράδοξον ἐνδεικνυμένου ἰσχύν. ἐν γὰρ τῷ ὄρει τῷ καλουμένῳ Σινᾷ, ἔνθα Μωσῆς παρὰ Θεοῦ τὸν νόμον ἐδέξατο, μοναχῶν κατ- C οικούντων καὶ ἐντοπίων καὶ ξένων, ὥς τις ἀνὴρ Γαλάτης τὸ γένος ὑπάρχων, ἅμα τῷ ἰδίῳ υἱῷ τὸν μονήρη ἀσπασάμενος βίον, διέτριβεν ἐκεῖ, ἐξανύων διὰ τῆς ἀσκήσεως ἄθλους ἱκανὸν χρόνον ἐπὶ τῆς ἐρημίας. καὶ δή ποτε ἡμέρᾳ αἰφνίδιον * ἐπιδραμόντες τῷ εἰρημένῳ ὄρει βάρβαροί τινες Ἕλληνες τὴν θρησκείαν, καὶ ἀποτρόπαιοι, συλλαμβάνουσι διὰ ἑτοίμους εὑρεθέντας ἐκ τοῦ προχείρου μονάζοντας σὺν τῷ υἱῷ τοῦ γέροντος Γαλάτου, καὶ αἰχμαλωτίζουσιν. οὕσπερ καὶ σφοδρῶς ὀπισθάγκωνα δήσαντες, πολλὰς μονὰς ὑπερβαίνουσιν ἐρήμους, νήστεις καὶ γυμνοὺς ἐλαύνοντες, μὴ ὑποδεδεμένους παντοῖον ὑπόδημα, κατὰ τῶν ἀπεσκληκότων ἀνύδρων καὶ τραχυτάτων τόπων, τῇ βίᾳ καὶ τῇ ἀνάγκῃ προσαγαγόντες, καὶ τῷ ἀπείρῳ φόβῳ κατεχομένους. μόνος δὲ ἔν τινι ἀποκρύφῳ σπηλαίῳ καταδυόμενος ὁ πρεσβύτης, τῷ πένθει ἐτήκετο, D μὴ φέρων τὴν στέρησιν τοῦ θεοφιλοῦς υἱοῦ· καὶ τὸν δεσπότην κατεδυσώπει Χριστὸν διὰ Πλάτωνος τοῦ πατριώτου μάρτυρος, καμφθῆναι πρὸς οἰκτιρμούς. τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ὁ υἱὸς διὰ τοῦ αὐτοῦ παναγίου μάρτυρος τὸν Θεὸν παρεκάλει, ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ δεδεμένος, κατελεῆσαι αὐτόν, καὶ ἐπιτελέσαι θαῦμα. ἀμφοτέρων δὲ ἐπακουσθέντων, τοῦ μὲν πατρὸς ἐν τῷ σπηλαίῳ τοῦ ὄρους, καὶ τοῦ υἱοῦ ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ, ἰδοὺ ἐξαίφνης ὁ ἡμέτερος μάρτυς Πλάτων ἐπὶ ἵππου ἐποχούμενος φαινόμενος, ἕλκων τε καὶ ἄλλον ἵππον εὔκαιρον, ἐμφανίζεται τῷ παιδὶ διαγρηγοροῦντι καὶ γνωρίζοντι αὐτὸν ἐκ τοῦ πολλάκις τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἁγίου ἐπὶ τῶν εἰκόνων τεθεᾶσθαι· καὶ εὐθέως κελεύει αὐτὸν ἐκ μέσου πάντων ἐξαναστάντα λαβεῖν τὸν ἵππον, καὶ ἐπικαθεσθῆναι. καὶ εὐθὺς ἀραχνίου δίκην E τὰ δεσμὰ διελύθη· καὶ μόνος αὐτὸς λυτρωθεὶς διὰ τῆς ἐπικλήσεως, τῷ νεύματι τοῦ Θεοῦ ἀναστάς, τῷ ἵππῳ ἐπεκάθισε, καὶ ἕπεται ὁδηγοῦντι τῷ ὁσίῳ μάρτυρι θαρσαλέως καὶ χαίρων. συντόμως δὲ καὶ ὀξέως ἀμφότεροι, ὅ, τε ἅγιος Πλάτων καὶ ὁ νέος μοναχός, καθάπερ ὑπόπτεροι φθάνουσι πρὸς τὸ τοῦ γέροντος οἴκημα εὐχομένου καὶ κλαίοντος· καὶ ἀποδοὺς ὁ καλλίνικος μάρτυς τῷ τὴν καρδίαν ἀλγοῦντι πατρὶ τὸν ποθεινὸν υἱόν, ἀφανὴς γέγονεν. ἄρα οὖν ἐν παντὶ τόπῳ τοῖς δι' αὐτῶν τὸν Θεὸν ἐπικαλουμένοις πάντα τὰ πράγματα θαυμαστὰ καὶ παράδοξα οἱ τοῦ δεσπότου Χριστοῦ ἀοίδιμοι καὶ ἀγαυοὶ ἀθληταὶ ἰσχύουσιν ἀποτελεῖν. ταῦτα δέ σοι γεγράφηκα φιλομάρτυρι ὄντι, καὶ μηδέποτε κόρον τῆς μνήμης τῶν τρισμακαρίων μαρτύρων λαμβάνοντι.

* In mſ. ad marg. [illegible] sive [illegible].

Anno Christi 787.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· δέδεικται, ὅτι διὰ τῆς προεγνωσμένης αὐτῷ εἰκόνος τοῦ μάρτυρος ἐπέγνω αὐτὸν ἐπιστάντα, ὁπηνίκα σῶσαι αὐτὸν παρεγένετο. A

Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Μύρων εἶπεν· ὅτι κἀγὼ τῇ προδηλωθείσῃ ἱστορίᾳ τὰ παρόμοια πέπονθα. ἀδικουμένου γάρ μου ὑπό τινων ἀρχοντικῶν χειρῶν, λέγει μοι ὁ ἀρχιδιάκονός μου, ἀνὴρ εὐλαβὴς καὶ φοβούμενος τὸν Θεόν· ὅτι εἶδον τὸν πατριάρχην ἐν ὁράματι εἰπόντα· ὅτι ἀνελθέτω πρὸς ἡμᾶς ὁ μητροπολίτης, καὶ πάντα τὰ πράγματα αὐτοῦ διοικοῦνται, ὡς συμφέρει αὐτῷ. ἠρώτησα γοῦν ἐγὼ τὸν ἀρχιδιάκονον· ὅτι ποίᾳ μορφῇ καὶ ἰδέᾳ σοι ἐφάνη ὁ πατριάρχης; καὶ ἀπεκρίθη μοι, ὅτι ἐρυθρὸς τῷ προσώπῳ, γηραλέος τὴν κόμην. λέγω αὐτῷ ἐγὼ, ὅτι ὁ πατριάρχης οὐκ ἔστι τοιαύτης ἰδέας· ἀλλ' ἡ ὅρασις ἔχει τοῦ ἁγίου Νικολάου τὴν εἰκόνα· καὶ καλῶς ἐξηγήσω, τοιαύτης μορφῆς ἐστιν, ὃν εἶδες. καὶ ἀπεκρίθη μοι ἐκεῖνος· ὅτι ναὶ, ὄντως τοιαύτης μορφῆς εἶδον ἄνδρα τὸν λαλήσαντά μοι ταῦτα. ἐκ τούτου γοῦν ἐπέγνων, ὅτι ὁ ἅγιος Νικόλαος αὐτῷ ἐφάνη, διὰ τῆς πρὸς τὴν εἰκόνα ὁμοιώσεως. εὐθέως οὖν πιστεύσας τῷ λόγῳ, ἀνῆλθον ἐν τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει· καὶ πάντα τὰ πράγματά μου γεγόνασιν εὔθετα, συμβαλλόμενα τῷ ἐπισκοπείῳ μου. B

Θωμᾶς ὁ εὐλαβέστατος πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς τῶν ἀνατολικῶν εἶπε· θρυλλοῦσί τινες περὶ τοῦ ἁγίου Νείλου, ὡς κατὰ τῶν εἰκόνων συγγραφέντος. ἐπὶ χεῖρας οὖν ἔχομεν βίβλον τοῦ αὐτοῦ πατρός· καὶ εἰ κελεύετε, ἀναγνωσθήτω.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἀναγνωσθήτω.

Κοσμᾶς ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ κουβουκλήσιος λαβὼν ἀνέγνω. C

Τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Νείλου πρὸς Ὀλυμπιόδωρον ἔπαρχον.

Γράφεις μοι, εἰ ἄρα πρεπωδέστατον εἴη μέλλοντι σοι κατασκευάζειν ναὸν μέγιστον πρὸς τιμὴν τῶν ἁγίων μαρτύρων, καὶ τοῦ ὑπ' αὐτῶν διὰ μαρτυρικῶν ἄθλων καὶ πόνων καὶ ἱδρώτων μαρτυρηθέντος Χριστοῦ, εἰκόνας τε ἀναθεῖναι ἐν τῷ ἱερατείῳ, καὶ θήρας ζώων παντοίας τοὺς τοίχους πλῆσαι, τούς τε ἐκ δεξιῶν, τούς τε ἐξ εὐωνύμων· ὥστε βλέπεσθαι κατὰ μὲν τὴν χέρσον ἐκπετάμενα λίνα, καὶ λαγωοὺς, καὶ δορκάδας, καὶ τὰ ἑξῆς φεύγοντα ζῶα, τοὺς δὲ θηρᾶσαι σπεύδοντας σὺν τοῖς κυνιδίοις ἐκθύμως διώκοντας. κατὰ δὲ τὴν θάλασσαν χαλώμενα δίκτυα, καὶ πᾶν γένος ἰχθύων ἀλισκόμενα, καὶ εἰς τὴν ξηρὰν ἐξαγόμενα χερσὶν ἁλιευτικαῖς· καὶ προσέτι γυψοπλαστίας πᾶν εἶδος ἐκφᾶναι, ἀγχόμενον πρὸς ἡδονὴν ὀφθαλμῶν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ κοινῷ οἴκῳ χιλίους σταυροὺς πῆξασθαι, καὶ ἱστορίας πτηνῶν, καὶ κτηνῶν, καὶ ἑρπετῶν, καὶ βλαστημάτων παντοδαπῶν· ἐγὼ δὲ πρὸς τὰ γραφέντα λέξαιμι, ὅτι τὸ μὲν νηπιῶδες ἂν εἴη καὶ βρεφοπρεπὲς, τὸ τοῖς προλεχθεῖσι περιπλανῆσαι τὸν ὀφθαλμὸν τῶν πιστῶν· στερροῦ δὲ καὶ ἀνδρώδους φρονήματος οἰκεῖον, τὸ ἐν τῷ ἱερατείῳ μὲν κατὰ ἀνατολὰς τοῦ θειοτάτου τεμένους ἕνα καὶ μόνον τυπῶσαι σταυρόν. δι' ἑνὸς γὰρ σωτηριώδους σταυροῦ τὸ τῶν ἀνθρώπων διασώζεται γένος, καὶ τοῖς ἀπηλπισμένοις ἐλπὶς πανταχοῦ κηρύσσεται. ἱστοριῶν δὲ παλαιᾶς D E καὶ νέας διαθήκης πληρῶσαι ἔνθεν καὶ ἔνθεν χειρὶ καλλίστου ζωγράφου τὸν ναὸν τῶν ἁγίων· ὅπως ἂν οἱ μὴ εἰδότες γράμματα, μηδὲ δυνάμενοι τὰς θείας ἀναγινώσκειν γραφὰς, τῇ θεωρίᾳ τῆς ζωγραφίας μνήμην τε λαμβάνωσι τῆς τῶν γνησίως τῷ ἀληθινῷ Θεῷ δεδουλευκότων ἀνδραγαθίας, καὶ πρὸς ἅμιλλαν διεγείρωνται τῶν εὐκλεῶν καὶ ἀοιδίμων ἀριστευμάτων, δι' ὧν τῆς γῆς τὸν οὐρανὸν ἀντηλλάξαντο, τῶν βλεπομένων τὰ μὴ ὁρώμενα προτιμήσαντες. ἐν δὲ τῷ κοινῷ οἴκῳ πολλοῖς καὶ διαφόροις οἰκίσκοις διειλημμένῳ, ἀρκεῖσθαι ἕκαστον οἰκίσκον πεπηγμένῳ τιμίῳ σταυρῷ· τὰ δὲ περιττὰ καταλιμπάνειν ἀναγκαῖον νομίζω. εὐχαῖς δὲ ἐκτενέσι καὶ ἀδιστάκτῳ πίστει καὶ ἐλεημοσύναις

Actio IV.

Sancta synodus dixit: Ostensum est, quia per imaginem martyris, quæ sibi ante fuerat cognita, agnovit cum adstantem, cum salvare illum venit. A

Theodorus sanctissimus episcopus Myrorum dixit: Quia & ego præostensæ historiæ similia passus sum. Nam cum injuriam paterer a quibusdam principalibus manibus, dixit mihi archidiaconus meus, vir religiosus ac timens Deum: Quia vidi patriarcham in visione dicentem: Quia ascendat ad nos metropolita, & omnes res ejus dispensabuntur, ut expedit ei. Interrogavi ergo ego archidiaconum, dicens: Quali forma apparuit tibi patriarcha? Et respondit mihi: Quia rubicundus facie, & senili coma. Aio ego ei: quia patriarcha non est talis [a] visionis, sed vestis habet sancti Nicolai imaginem: & bene asseris. Nam hujusmodi formæ est, quem vidisti. At ille respondit mihi, quia etiam talis revera formæ vidi virum, qui hæc mihi locutus est. Ex hoc ergo cognovi, quod sanctus Nicolaus ei apparuerit, per similitudinem, quæ in icona erat. Mox ergo credens verbo, ascendi ad Deo conservandam regiam urbem: & omnia negotia mea, quæ meo pertinebant episcopio, facta sunt apta. B

Thomas reverentissimus presbyter & locum retinens orientalium pontificum dixit: Susurrant quidam de sancto Nilo, quia contra iconas scripserit. Et ideo præ manibus habeo librum ejusdem patris: & si jubetis, legatur.

Sancta synodus dixit: Legatur.

Cosmas Deo amabilis diaconus & cubuclesius legit: C

Ejusdem sancti patris Nili ad Olympiodorum præfectum.

Scribis mihi, si putas, decorum fit tibi exstructuro templum maximum ad honorem tam sanctorum martyrum, quam Christi, quem ipsi per certamina & dolores ac sudores testificati sunt, vel imagines etiam ponere in sacrario, & variis animalium [b] bestiis parietes implere a dextris & a sinistris: ita ut videantur in terra quidem extensa ligna, & lepores, & capræ, & cetera animalia fugere: porro illi capere festinantes cum catellis alacriter insequi: in mari vero laxari retia, & omne genus piscium capi, & ad aridam piscatoriis manibus ferri: insuper & gypso fingi omnes species, & ostendi ad desiderium oculorum in domo Dei: sed & in communi domo mille cruces infigi, & picturas volucrum ac jumentorum, & reptilium, ac diversorum germinum fieri. Ego ad ea quæ scripta sunt, dixerim; quia nimirum infantium est, & parvulos decet his, quæ prædicta sunt, seducere fidelium oculum: firmi vero & virilis sensus proprium est, in sacrario quidem ad orientem divini templi unam & solam crucem formare. Per unam enim & salutarem crucem salvatur hujusmodi genus, & desperatis quidem spes ubique prædicatur: historiis autem veteris & novi testamenti replere hinc & inde manu optimi pictoris templum sanctorum: quatenus qui nesciunt litteras, neque possunt legere divinas scripturas, contemplatione picturæ memoriam sumant fortis facti eorum qui vero Deo proprie servierunt, & ad æmulationem erigantur gloriosarum & memorabilium actionum, pro eo quod terram pro cælo commutaverint, quæ non videntur visibilibus præponentes. Porro in communi domo multis ac diversis domunculis insignita, sufficere unicuique mansiunculæ infixam pretiosam crucem, & superflua dimitti necessarium æstimo. Sit autem contenta prolixis orationibus; & indubitabili fide ac eleemosynis, D E

[a] Græc. formæ.

[b] Græc. venationalibus.

ACTIO IV.

humiliationibus & spe ad Deum perenni, & divinorum verborum meditationibus, & compassione contribulibus, & humanitate famulis attributa, omnibusque mandatis Domini nostri Jesu Christi circumvallare se, & conjugem suam, ac filios, & totam substantiam circumtegere & ornare atque munire, admoneo & rogo.

Theodorus sanctissimus episcopus Myrensium dixit: * Epistola hæc primitus lecta est, cum esset depravata, perdidit & seduxit nos: putabamus enim simplicem esse illam & absque insidiis.

* In Græco, Epistola hæc quæ lecta est, depravata prius perdidit, &c.

Sanctissimi episcopi dixerunt: Nos si audissemus tunc quod dicit pater: Quia hinc & inde pinge domum veteribus & novis narrationibus; non in vanitatem versi credidissemus. Ipsi enim pro eo quod dixit, hinc & inde pinge, dealba posuerunt; quod nos fortiter decipiebat.

Petrus & Petrus Deo amabilis presbyteri & vicarii Hadriani Papæ senioris Romæ dixerunt: Tale quid & divæ memoriæ Constantinus magnus Imperator olim fecit. Ædificato enim templo Salvatoris Romæ, in duobus parietibus templi historias veteres & novas designavit: hinc Adam de paradiso exeuntem, & inde latronem in paradisum intrantem figurans: & reliqua.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Si veraces erant prisci Christianos calumniantium propugnatores, cur ipsum librum sancti Nili non ostenderunt in collegio suo ad satisfactionem omnium? Dicant ergo reverentissimi episcopi qui pseudosyllogo interfuerunt, Gregorius Neocæsariæ, & Theodorus Amorii, si protulerunt libros tunc in concilio.

Gregorius & Theodorus Deo amabiles episcopi dixerunt: Nequaquam, domine: sed pro libris pittacia nobis ostenderunt, & ex eis decipiebant nos.

Euthymius sanctissimus episcopus Sardis dixit: Et quomodo vos cum essetis summi sacerdotes, non requisistis integra testimonia ex codicibus?

Gregorius sanctissimus episcopus Neocæsariæ dixit: Crede, frater, non nobis erat curæ, neque studium inde habuimus: sed ut scriptum est, obscuratum est insipiens cor nostrum: & dicentes nos esse sapientes, stulti facti sumus.

Rom. 1.

Theodorus sanctissimus episcopus Myrensium dixit: Plane & nosipsos illa pittacia perdiderunt, quæ vos attulistis. Novit enim Deus, quia hoc testimonium sancti Nili, non positum ut fuerat editum, obcæcavit nos, præcipue meipsum: sed nunc integrum lectum convertit & emendavit, & salvavit nos.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ Cypri dixit: Quoniam adest alius liber æqualis formæ, legatur.

Et sumens Constantinus diaconus & notarius venerabilis patriarchii, legit alterum librum habentem præscriptam epistolam ejusdem Nili.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ Cypri dixit: Ecce ostensum est liquido, quia ipse sanctus & egregius pater Nilus sanctas iconas suscipiebat. Accusatus est autem a pseudosyllogo illo, quod contra iconas locutus fuerit. Unde miseri non solum Christianorum calumniatores, sed & sanctorum calumniatores existunt, & parricidæ, accusantes falso sacratissimos patres.

Euthymius sanctissimus episcopus Sardis dixit: Librum sancti confessoris Maximi habeo præ manibus, & offero eum ad legendum.

Et accipiens Constantinus diaconus & notarius venerabilis patriarchii, legit:

ANNO CHRISTI 787.

διαρκεῖν, καὶ ταπεινοφροσύναις, καὶ ἐλπίδι πρὸς Θεὸν ἀενάως, καὶ θείων λόγων μελέταις, καὶ συμπαθείᾳ πρὸς τὸ ὁμόφυλον, καὶ τῇ πρὸς τοὺς οἰκέτας φιλανθρωπίᾳ, καὶ πάσαις ταῖς ἐντολαῖς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ περιτειχίζειν ἑαυτόν τε καὶ τὸν αὐτοῦ σύμβιον καὶ τέκνα, καὶ πᾶσαν τὴν ὕπαρξιν περισκέπειν καὶ κοσμεῖν καὶ ἀσφαλίζεσθαι παραινῶ καὶ παρακαλῶ.

Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Μύρων εἶπεν· ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἡ ἀναγνωσθεῖσα, πρῴην παραποιηθεῖσα ἀπώλεσε καὶ ἐπλάνησεν ἡμᾶς· ἐδοκοῦμεν γὰρ ἀκεραίαν αὐτὴν εἶναι ἀνεπιβούλευτον.

Οἱ ὁσιώτατοι ἐπίσκοποι εἶπον· εἰ ἠκούσαμεν τότε, ὅπερ λέγει ὁ πατὴρ, ὅτι ἔνθεν καὶ ἔνθεν ζωγράφησον τὸν οἶκον παλαιᾶς καὶ νέας ἐξηγήσεων· οὐκ ἂν ματαιωθέντες ἐπιστεύσαμεν. ἐκεῖνοι γὰρ ἀντὶ τοῦ, ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἱστόρησον, τὸ, λεύκανον τεθείκασιν· ὅπερ ἡμᾶς ἰσχυρῶς ἐπλάνησεν.

Πέτρος καὶ Πέτρος οἱ θεοφιλέστατοι πρεσβύτεροι καὶ τοποτηρηταὶ Ἀδριανοῦ πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης εἶπον· τοιοῦτόν τι καὶ ὁ ἐν θείᾳ τῇ λήξει Κωνσταντῖνος πάλαι πεποίηκεν. οἰκοδομήσας γὰρ ναὸν τοῦ σωτῆρος ἐν Ῥώμῃ, ἐν τοῖς δυσὶ τοίχοις τοῦ ναοῦ ἱστορίας παλαιὰς καὶ νέας ἐνετύπωσεν· ἔνθεν μὲν τὸν Ἀδὰμ τοῦ παραδείσου ἐξιόντα, ἔνθεν δὲ τὸν λῃστὴν εἰς τὸν παράδεισον εἰσιόντα· καὶ τὰ λοιπά.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· εἰ ἀληθεῖς ἦσαν οἱ πάλαι τῶν χριστιανοκατηγόρων ὑπέρμαχοι, διὰ ποίαν αἰτίαν αὐτὴν τὴν βίβλον τοῦ ὁσίου Νείλου οὐ παρέστησαν ἐν τῷ συλλόγῳ αὐτῶν, εἰς πληροφορίαν πάντων; εἰπάτωσαν γοῦν οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι, Γρηγόριος ὁ Νεοκαισαρείας, καὶ Θεόδωρος ὁ τοῦ Ἀμορίου, εἰ προσήχθησαν βιβλία τὸ τηνικαῦτα ἐν τῇ συνόδῳ.

Γρηγόριος καὶ Θεόδωρος οἱ ὁσιώτατοι ἐπίσκοποι εἶπον· οὐδαμῶς, δέσποτα· ἀλλ᾽ ἀντὶ βίβλων πιττάκια ἡμῖν ἐπεδείκνυον, καὶ ἐξ αὐτῶν ἐξηπάτων ἡμᾶς.

Εὐθύμιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Σάρδεων εἶπεν· καὶ πῶς ὑμεῖς ἀρχιερεῖς ὄντες οὐκ ἐπεζητήσατε ὁλοκλήρους τὰς χρήσεις ἀπὸ τῶν βιβλίων;

Γρηγόριος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Νεοκαισαρείας εἶπε· πίστευσον ἀδελφέ, οὐκ ἔμελεν ἡμῖν, οὐδὲ ἐπόνουν· ἀλλ᾽ ὡς γέγραπται, ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος ἡμῶν καρδία· καὶ φάσκοντες εἶναι σοφοὶ, ἐμωράνθημεν.

Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Μύρων εἶπεν· ὄντως καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ἐκεῖνα τὰ πιττάκια ἀπώλεσαν, ἅπερ ὑμεῖς παρηγάγετε. οἶδε γὰρ ὁ Θεὸς ὅτι αὕτη ἡ χρῆσις τοῦ ὁσίου Νείλου παρὰ τὸ κείμενον * διαιρεθεῖσα ἐπλάνησεν ἡμᾶς, ἐξαιρέτως δὲ ἐμὲ αὐτόν· ἀλλὰ νῦν ἀκεραία ἀναγνωσθεῖσα ἐπέστρεψε καὶ διώρθωσε, καὶ ἔσωσεν.

* Ex Latino, ἐκλεχθεῖσα

Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κωνσταντίας τῆς Κύπρου εἶπεν· ἐπειδὴ πάρεστι καὶ ἄλλη βίβλος ἰσότυπος, ἀναγνωσθήτω.

Καὶ λαβὼν Κωνσταντῖνος διάκονος καὶ νοτάριος τοῦ εὐαγοῦς πατριαρχείου, ἀνέγνω τὴν ἑτέραν βίβλον περιέχουσαν τὴν προγεγραμμένην ἐπιστολὴν τοῦ αὐτοῦ Νείλου.

Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κωνσταντίας τῆς Κύπρου εἶπεν· ἰδοὺ ἀποδέδεικται σαφῶς, ὅτι οὗτος ὁ ἅγιος καὶ θεσπέσιος πατὴρ Νεῖλος τὰς ἁγίας εἰκόνας ἀπεδέχετο· κατηγορήθη δὲ ὑπὸ τοῦ ψευδοσυλλόγου ἐκείνου, ὡς κατὰ τῶν εἰκόνων λαλήσας. ὅθεν οὐ μόνον χριστιανοκατήγοροί εἰσιν οἱ δείλαιοι, ἀλλὰ μὴν καὶ ἁγιοκατήγοροι καὶ πατραλοῖαι, συκοφαντοῦντες τοὺς θείους πατέρας ἐν τῷ ψεύδει.

Εὐθύμιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Σάρδεων εἶπε· βίβλον τοῦ ἁγίου καὶ ὁμολογητοῦ Μαξίμου ἔχω μετὰ χεῖρας· καὶ προσφέρω αὐτὴν εἰς τὸ ἀναγνωσθῆναι.

Καὶ λαβὼν Κωνσταντῖνος διάκονος καὶ νοτάριος τοῦ εὐαγοῦς πατριαρχείου, ἀνέγνω·

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO IV.

Ἐκ τῶν κινηθέντων δογμάτων μεταξὺ τοῦ ἐν ἁγίοις Μαξίμου καὶ Θεοδοσίου ἐπισκόπου Καισαρείας τῆς Βιθυνίας, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ὑπάτων· ὧν ἡ ἀρχή·

Τὰ κινηθέντα περὶ τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως τῶν Χριστιανῶν. καὶ μεθ' ἕτερα. Μάξιμος εἶπε· δεσπόται, ἐπεὶ ἔδοξε τοῦτο γενέσθαι, ἔκβασις γένοιτο τῶν λεχθέντων· καὶ ὅπου κελεύετε, ἀκολουθῶ ὑμῖν. καὶ ἐπὶ τούτοις ἀνέστησαν πάντες μετὰ χαρᾶς καὶ δακρύων, καὶ ἔβαλον μετάνοιαν, καὶ εὐχὴ γέγονε· καὶ ἕκαστος αὐτῶν τὰ ἅγια εὐαγγέλια, καὶ τὸν τίμιον σταυρὸν, καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς δεσποίνης ἡμῶν τῆς αὐτὸν τεκούσης παναγίας θεοτόκου ἠσπάσαντο, τιθέντες καὶ τὰς ἰδίας χεῖρας ἐπὶ βεβαιώσει τῶν λαληθέντων. καὶ μετὰ βραχέα. στραφεὶς τοίνυν ὁ ἀββᾶς Μάξιμος πρὸς τὸν ἐπίσκοπον, μετὰ δακρύων εἶπεν αὐτῷ· κύριε ὁ μέγας, ἡμέραν κρίσεως ἐκδεχόμεθα πάντες. οἶδας τὰ τυπωθέντα καὶ δόξαντα ἐπὶ τῶν ἁγίων εὐαγγελίων, καὶ τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ, καὶ τῆς εἰκόνος τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν, καὶ τῆς αὐτὸν τεκούσης παναγίας ἀειπαρθένου μητρός.

Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κωνσταντίας τῆς Κύπρου εἶπεν· τὸ ἠσπάσαντο, ἀντὶ προσκυνήσεως ἔλαβεν ὁ πατὴρ, ἐπειδὴ τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον καὶ τὸν ζωοποιὸν σταυρὸν προσεκύνησε· μεθ' ὧν καὶ τὰς σεβασμίας εἰκόνας τοῦ σωτῆρος, καὶ τῆς αὐτοῦ ἀχράντου μητρός.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· συναριθμείσθωσαν τοῖς ἁγίοις σκεύεσιν αἱ τίμιαι εἰκόνες.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· δῆλον.

Οἱ ὁσιώτατοι ἐπίσκοποι Σικελίας τῆς νήσου εἶπον· ὡς ἅγια μετὰ τῶν ἁγίων συναριθμείσθωσαν.

Πέτρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Νικομηδείας εἶπεν· ἔχομεν καὶ ἡμεῖς τὴν αὐτὴν βίβλον τοῦ ἁγίου Μαξίμου, καὶ εἰ ἀξιοῦτε ἀναγνωσθῶσι τὰ προειρημένα.

Κοσμᾶς διάκονος καὶ κουβουκλείσιος λαβὼν ἀνέγνω τὴν προγεγραμμένην τοῦ ἁγίου Μαξίμου χρῆσιν.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· σκοπήσωμεν ἀδελφοὶ, ὅπως εἴρηκεν, ὅτι ἠσπάσαντο· ὅπερ καὶ ἡμεῖς τιμητικῇ διαθέσει ποιεῖν ὀφείλομεν. ἡ γὰρ λατρεία ἡμῶν πρὸς τὸν ἕνα Θεὸν ἀνάγεται.

Ἰωάννης ὁ εὐλαβέστατος πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς τῆς ἀνατολῆς εἶπε· εἰ μὴ ἦσαν ἀναγκαῖαι αἱ εἰκόνες, οὐκ ἂν ἐπ' ἀσφαλείᾳ αὐτὰς κατησπάσαντο. ὥστε ἰσοδυναμοῦσιν αἱ τίμιαι εἰκόνες τῷ εὐαγγελίῳ καὶ τῷ τιμίῳ σταυρῷ.

Πέτρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Νικομηδείας εἶπε· καὶ τοῦτο οὐχ ὁ τυχὼν ἀνὴρ, ἀλλὰ Μάξιμος ὁ θεόσοφος καὶ τοῖς πατράσιν ἐφάμιλλος, ἔτι μὴν καὶ ὁμολογητὴς, καὶ τῆς ἀληθείας ὑπέρμαχος. ἀρκετὸν οὖν καὶ ἡμᾶς μιμεῖσθαι αὐτὸν ἐν τῷ ἀσπάζεσθαι τὰς ἱερὰς εἰκόνας.

Ἠλίας ὁ εὐλαβέστατος πρωτοπρεσβύτερος τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας τῆς δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου τῶν Βλαχερνῶν, ἀνέγνω ἀπὸ χάρτου περιέχοντος τοὺς ὅρους τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ἕκτης συνόδου.

Κανὼν τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ϛʹ. συνόδου.

Ἔν τισι τῶν σεπτῶν εἰκόνων γραφαῖς ἀμνὸς δακτύλῳ τοῦ προδρόμου δεικνύμενος ἐγχαράττεται, ὃς εἰς τύπον παρελήφθη τῆς χάριτος, τὸν ἀληθινὸν ἡμῖν διὰ νόμου προϋποφαίνων ἀμνὸν Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν. τοὺς οὖν παλαιοὺς τύπους καὶ τὰς σκιὰς, ὡς τῆς ἀληθείας σύμβολά τε καὶ προχαράγματα τῇ ἐκκλησίᾳ παραδεδομένους κατασπαζόμενοι, τὴν χάριν προτιμῶμεν καὶ τὴν ἀλήθειαν, ὡς πλήρωμα νόμου ταύτην ὑποδεξάμενοι. ὡς ἂν οὖν τὸ τέλειον κἂν ταῖς χρωματουργίαις ἐν ταῖς ἁπάντων ὄψεσιν ὑπο-

A Ex his dogmatibus, quæ mota sunt inter sanctæ memoriæ Maximum, & Theodosium episcopum Cæsariæ Bithyniæ, & consules qui cum ipso erant: cujus initium est:

Quæ mota sunt de immaculata fide nostra Christianorum. Et post alia. Domini, postquam placuit hoc fieri, exitus fiat eorum quæ [a] prædicantur: & quo vultis, sequor vos. Et in his surrexerunt omnes cum gaudio & lacrymis, & miserunt [b] metanœam, & oratio facta est: & unusquisque ipsorum sancta evangelia, & pretiosam crucem, & iconam Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi, & Dominæ nostræ quæ eum genuit, sanctissimæ Dei genitricis, salutaverunt, ponentes & proprias manus in confirmationem eorum quæ dicta fuerant. Et paulo post. Conversus ergo ad episcopum abbas Maximus, cum lacrymis dixit ei: Domine magne, diem judicii exspectamus omnes. Nosti quæ signata & placita sunt super sanctis evangeliis, & vivifica cruce, & imagine Dei, & Salvatoris nostri, ac sanctissimæ & semper Virginis matris ejus, quæ peperit eum.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ Cypri dixit: Salutaverunt, hic pro adoratione pater assumpsit, quoniam sanctum evangelium & vivificam crucem adoravit; cum quibus etiam colendas imagines Salvatoris & ejus immaculatæ matris.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Connumerentur cum sanctis vasis honorabiles imagines.

Sancta synodus dixit: Manifestum est.

Sanctissimi episcopi Siciliæ insulæ dixerunt: Ut sancta cum sanctis connumerantur.

Petrus sanctissimus episcopus Nicomediæ dixit: Habemus & nos eumdem librum sancti Maximi: & si jubetis, relegantur quæ prædicta sunt.

Cosmas diaconus & cubulcsius sumens, legit præscriptum sancti Maximi testimonium.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Conspiciamus, fratres, qualiter dixerit, quia salutaverunt: quod & nos honoris affectu facere debemus. Nam latria nostra ad unum Deum refertur.

Joannes reverentissimus presbyter & vicarius orientalium sedium dixit: Nisi essent necessariæ imagines, nequaquam ad cautelam eas salutavissent: ita ut æquæ potentiæ honorabiles imagines cum evangelio & pretiosa cruce sint.

Petrus sanctissimus episcopus Nicomediæ dixit: Et hoc non qualiscumque vir, sed Maximus ille Deo sapiens, & sanctorum consimilis; insuper & confessor, & veritatis propugnator: qui & sufficit nobis ad imitandum in salutando sacras imagines.

Elias reverentissimus [c] presbyter sanctæ ecclesiæ Dominæ nostræ Dei genitricis in Blachernis sitæ, legit ex charta habente definitiones sanctæ ac universalis sextæ synodi:

Canon sanctæ ac universalis sextæ [d] synodi octogesimus secundus.

In quibusdam venerabilium imaginum scripturis agnus digito præcursoris ostensus designatur, qui in figuram admissus est gratiæ, verum nobis per legem præostendens agnum Christum Dominum nostrum. Veteres ergo formas & umbras, ut veritatis symbola & præfigurationes ecclesiæ traditas amplectentes, gratiam præferimus & veritatem, ut plenitudinem legis hanc suscipientes. Quatenus ergo perfectio & in colorum operationibus universorum vultibus ascriba-

[a] Græc. placeret.

[b] In cod. post vocem hoc additur [illegible]. Metanœa pœnitentia interpretatur: hoc tamen in loco pro genuflexione ponitur: unde cum dicit, miserunt metanœam, nihil aliud intelligatur nisi posuerunt terræ genua, quia etiam pœnitentium est maxime genuflectere, sæpe Græci genuflexionem metanœam, id est, pœnitentiam vocant.

[c] In Græco, primus presbyter.

[d] Ex more Græcorum, qui Trullanos canones tribuunt sextæ synodo.

» tur, agni Christi Dei nostri, qui tollit peccatum mun-
» di, secundum humanitatem characterem & in ima-
» ginibus ex nunc pro veteri agno [a] titulari definimus,
» per eum humilitatis celsitudinem Dei Verbi conside-
» rantes, & ad memoriam conversationis in carne factæ,
» tam scilicet passionis ejus, quam salutaris mortis, &
» ex hac redemptionis effectæ, reducentes.

[a] Græce, depingi.

Et postquam legit, conversus ad sanctam synodum dixit: Honorabiles patres & sancti, persecutionem ecclesiæ plus me nullus elegit pro peccatis meis: sed divinus hamus facta est mihi præsens charta, in qua subscripserunt patres sancti sextæ synodi, & traxerunt me ad orthodoxiæ fidem. Non autem solum hoc, sed & sanctissimus patriarcha, cui præbeat Deus pro me mercedem.

Sabbas reverentissimus monachus dixit: Cujus rei gratia in charta, & non in codice legit?

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Quia principalis charta est, in qua subscripserunt sancti patres.

Petrus sanctissimus episcopus Nicomediæ dixit: Et alium codicem habeo, qui continet easdem regulas sacræ sanctæ synodi.

Quo accepto, Niceta reverentissimus diaconus & notarius legit eumdem canonem.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Quidam ignoratione languentes in hos canones scandalizantur, asserentes: Putas sextæ synodi sunt? Cognoscant autem qui hujusmodi sunt, quod sancta & magna sexta synodus sub Constantino fuerit celebrata contra illos, qui unam dicebant operationem & voluntatem in Christo: in qua hæreticis anathematizatis, & orthodoxa explanata fide, domum reversi sunt quartodecimo anno Constantini. Ergo post quatuor sive quinque annos iidem ipsi patres convenientes sub Justiniano filio Constantini, præsignatos canones exposuerunt: & nemo dubitet de illis. Illi enim qui subscripserunt sub Constantino, ipsi & sub Justiniano præsenti chartæ subscripserunt, ita ut hoc manifestum sit ex eorum propriæ manus scripturæ immutabili similitudine. Oportebat enim eos qui synodum universalem præsentaverant, etiam canones ecclesiasticos exponere. Ut autem ad recordationem conversationis ejus in carne factæ, & salutaris mortis manu quodammodo ducamur, dixerunt & de venerabilibus iconis: & si per eos manu ducimur in dispensationem Christi Dei nostri, quales habemus æstimare illos qui subverterunt venerandas iconas?

Sancta synodus dixit: Ut sine Deo, & Hebræos, & veritatis inimicos.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Sed bonus est Dominus Deus noster ad suscipiendum omnes nos. Non enim relinquet virgam peccatorum super sortem justorum.

Psalm. 124.

Leo sanctissimus episcopus Rhodi dixit: Ecce ostensum est ex divinis scripturis, quia ecclesia nostra tot annis impugnata est & dispoliata. Sed gratias agimus Christo Deo nostro, qui erexit sacratissimum dominum nostrum ad erectionem ejus.

Petrus & Petrus Deo amabiles presbyteri, & locum retinentes Hadriani Papæ senioris Romæ dixerunt: Librum habemus præ manibus beati Leontii episcopi Neapoleos Cypri, & postulamus legi eum.

Et accipiens Stephanus reverentissimus diaconus & notarius, legit:

A χαράττεσθαι, τὸν τοῦ αἴροντος τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου ἀμνοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, κατὰ τὸ ἀνθρώπινον χαρακτῆρα καὶ ἐν ταῖς εἰκόσιν ἀπὸ τοῦ νῦν ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ ἀμνοῦ ἀναστηλοῦσθαι ὁρίζομεν· δι' αὐτοῦ τὸ τῆς ταπεινώσεως ὕψος τοῦ Θεοῦ λόγου κατανοοῦντες, καὶ πρὸς μνήμην τῆς ἐν σαρκὶ πολιτείας, τοῦ τε πάθους αὐτοῦ, καὶ τοῦ σωτηρίου θανάτου χειραγωγούμενοι, καὶ τῆς ἐντεῦθεν γενομένης τῷ κόσμῳ ἀπολυτρώσεως.

Καὶ μετὰ τὸ ἀναγνῶναι αὐτὸν, στραφεὶς εἶπε πρὸς τὴν ἁγίαν σύνοδον· τίμιοι πατέρες καὶ ἅγιοι, τὸν διωγμὸν τῆς ἐκκλησίας πλέον ἐμοῦ οὐδεὶς ἠρετίσατο ἐξ ἁμαρτιῶν μου. ἀλλὰ θεῖον ἄγκιστρον γέγονέ μοι ὁ παρὼν χάρτης, ἐν ᾧ ὑπέγραψαν οἱ πατέρες τῆς ἕκτης συνόδου, καὶ εἵλκυσαν με εἰς τὴν τῆς ὀρθοδοξίας πίστιν. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης. ᾧ παράσχοι ὁ
B Θεὸς τὸν ὑπὲρ ἐμοῦ μισθόν.

Σάββας ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς εἶπε· τίνος χάριν ἐν τῷ χάρτῃ ἀνέγνω, καὶ οὐκ ἐν βίβλῳ;

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ὅτι αὐτὸς ὁ πρωτότυπος χάρτης ἐστὶν, ἐν ᾧ ὑπέγραψαν οἱ ἅγιοι πατέρες.

Πέτρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Νικομηδείας εἶπε· καὶ ἑτέραν βίβλον ἔχω περιέχουσαν τοὺς αὐτοὺς κανόνας τῆς ἱερᾶς ἕκτης συνόδου.

Ἣν λαβὼν Νικήτας ὁ εὐλαβέστατος νοτάριος καὶ διάκονος, ἀνέγνω τὸν αὐτὸν κανόνα.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· τινὲς ἄγνοιαν νοσοῦντες, εἰς τοὺς κανόνας τούτους σκανδαλίζονται, φάσκοντες· ἆρά γε τῆς ἕκτης συνόδου εἰσί; γινωσκέτωσαν δὲ οἱ τοιοῦτοι,
C ὡς ὅτι ἡ ἁγία μεγάλη ἕκτη σύνοδος ἐπὶ Κωνσταντίνου συνεκροτήθη κατὰ τῶν μίαν λεγόντων ἐνέργειαν καὶ θέλησιν ἐπὶ Χριστοῦ· οἵ τινες τοὺς αἱρετικοὺς ἀναθεματίσαντες, καὶ τὴν ὀρθόδοξον διατρανώσαντες πίστιν, οἴκαδε ἀνεχώρησαν κατὰ τὸ τεσσαρεσκαιδέκατον ἔτος Κωνσταντίνου. μετὰ γοῦν τέσσαρα ἢ πέντε ἔτη οἱ αὐτοὶ πατέρες συναθροισθέντες ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ υἱοῦ Κωνσταντίνου, τοὺς προδεδηλωμένους κανόνας ἐξετέθεικασι· καὶ μηδεὶς ἀμφιβαλλέτω περὶ αὐτῶν. οἱ γὰρ ὑπογράψαντες ἐπὶ Κωνσταντίνου, οἱ αὐτοὶ καὶ ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τῷ παρόντι χάρτῃ ὑπέγραψαν, ὡς δῆλον καθίσταται ἐκ τῆς αὐτῶν ἰδιοχείρου ἀπαραλλάκτου ὁμοιότητος. ἔδει γὰρ αὐτοὺς σύνοδον οἰκουμενικὴν ἀπαρτίσαντας, καὶ κανόνας ἐκκλησιαστικοὺς ἐκθέσθαι· πρὸς διαμνήμην δὲ τῆς ἐν σαρκὶ πολιτείας αὐτοῦ, καὶ τοῦ σωτηρίου θα-
D νάτου, χειραγωγεῖσθαι ἡμᾶς εἰρήκασιν ἐκ τῶν σεπτῶν εἰκόνων. καὶ ἐὰν δι' αὐτῶν χειραγωγούμεθα εἰς τὴν οἰκονομίαν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, τίνας ἔχομεν λογίσασθαι τοὺς καταστρέψαντας τὰς σεπτὰς εἰκόνας;

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· ὡς ἀθέους, καὶ Ἑβραίους, καὶ τῆς ἀληθείας ἐχθρούς.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· ἀλλ' ἀγαθός ἐστι κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν προσδέξασθαι πάντας ἡμᾶς. οὐ γὰρ ἀφήσει τὴν ῥάβδον τῶν ἁμαρτωλῶν ἐπὶ τὸν κλῆρον τῶν δικαίων.

Λέων ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ῥόδου εἶπε· ἰδοὺ δέδεικται ἐκ τῶν ἁγίων γραφῶν, ὅτι ἡ ἐκκλησία ἡμῶν τοσαῦτα ἔτη ἐπολεμήθη καὶ ἐσυλήθη. ἀλλ' εὐχαριστοῦμεν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡ-
E μῶν, τῷ ἐγείραντι τὸν εὐσεβῆ ἡμῶν δεσπότην ἐπὶ κατορθώσει αὐτῆς.

Πέτρος καὶ Πέτρος οἱ θεοφιλέστατοι πρεσβύτεροι καὶ τοποτηρηταὶ, ἐπέχοντες τὸν τόπον Ἀδριανοῦ πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, εἶπον· βίβλον ἔχομεν ἐπὶ χεῖρας τοῦ μακαρίου Λεοντίου ἐπισκόπου Νεαπόλεως τῆς Κύπρου, καὶ ἀξιοῦμεν ἀναγνωσθῆναι αὐτήν.

Καὶ λαβὼν Στέφανος ὁ εὐλαβέστατος διάκονος καὶ νοτάριος, ἀνέγνω·

Λεοντίου

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO IV.

Λεοντίου ἐπισκόπου Νεαπόλεως τῆς Κύπρου, ἐκ τοῦ πέμπτου λόγου ὑπὲρ τῆς Χριστιανῶν ἀπολογίας κατὰ Ἰουδαίων, καὶ περὶ εἰκόνων τῶν ἁγίων.

Φέρε δὴ λοιπὸν περὶ τῶν προσκυνουμένων εἰκόνων ἀπολογίαν ποιήσωμεν, ὅπως ἐμφραχθῶσι στόματα λαλούντων ἀδικίαν. νομικὴ γὰρ καὶ αὕτη ἡ παράδοσις. καὶ ἄκουσον τοῦ Θεοῦ λέγοντος πρὸς Μωσῆν· εἰκόνας δύο χερουβὶμ χρυσογλύπτων κατασκεύασον, κατασκιαζόντων τὸ ἱλαστήριον. καὶ πάλιν κατὰ τὸν ναὸν, ὃν ἔδειξεν ὁ Θεὸς τῷ Ἰεζεκιήλ· πρόσωπα, εἶπε, φοινίκων, καὶ λεόντων, καὶ ἀνθρώπων, καὶ χερουβὶμ ἀπὸ ἐδάφους αὐτοῦ ἕως τοῦ φατνώματος τῆς στέγης. ὄντως φοβερὸς ὁ λόγος ὁ ἐντειλάμενος τῷ Ἰσραὴλ μὴ ποιῆσαι παντοῖον γλυπτὸν, μηδὲ εἰκόνα, μηδὲ ὁμοίωμα, ὅσα ἐστὶν ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὅσα ἐστὶν ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ αὐτὸς προστάττει τῷ Μωϋσῇ ποιῆσαι γλυπτὰ ζῶα, χερουβὶμ, ὃς καὶ τῷ Ἰεζεκιὴλ πλήρη εἰκόνων καὶ ὁμοιωμάτων γλυπτῶν, λεόντων, φοινίκων, καὶ ἀνθρώπων δείκνυσι τὸν ναόν. ὅθεν καὶ ὁ Σολομὼν ἐκ νόμου λαβὼν τὸν τύπον, πλήρη πεποίηκε τὸν ναὸν χαλκῶν, καὶ γλυπτῶν, καὶ χωνευτῶν λεόντων, καὶ βοῶν, καὶ φοινίκων, καὶ ἀνθρώπων· καὶ οὐ κατεγνώσθη ἐν αὐτοῖς ὑπὸ Θεοῦ. εἰ τοίνυν ἐμοῦ καταγινώσκειν θέλεις περὶ εἰκόνων, κατάγνωθι τοῦ Θεοῦ τοῦ ταῦτα ποιεῖν κελεύσαντος εἰς ὑπόμνησιν αὐτοῦ εἶναι παρ' ἡμῖν. ὁ Ἰουδαῖος ἔφη· ἀλλ' οὐ προσεκυνοῦντο ἐκεῖνα ὡς θεοὶ τὰ ὁμοιώματα, ἀλλ' ὑπομνήσεως μόνης χάριν ἐγίνοντο. ὁ Χριστιανὸς ἔφη· καλῶς εἶπας, οὐδὲ παρ' ἡμῖν ὡς θεοὶ προσκυνοῦνται οἱ τῶν ἁγίων χαρακτῆρες, καὶ εἰκόνες, καὶ τύποι. εἰ γὰρ ὡς Θεὸν προσεκύνουν τὸ ξύλον τῆς εἰκόνος, ἔμελλον πάντως καὶ τὰ λοιπὰ ξύλα προσκυνεῖν· εἰ γὰρ ὡς Θεὸν προσεκύνουν τὸ ξύλον τῆς εἰκόνος, οὐκ ἂν πάντως ἀπαλειφθέντος τοῦ χαρακτῆρος, τὴν εἰκόνα κατέκαιον. καὶ πάλιν, ἕως μὲν ἐπὶ συμπεπηγμένα τὰ δύο ξύλα τοῦ σταυροῦ, προσκυνῶ τὸν τύπον διὰ Χριστὸν τὸν ἐν αὐτῷ σταυρωθέντα· ἐπὰν δὲ διαιρεθῶσιν ἐξ ἀλλήλων, ῥίπτω αὐτὰ καὶ κατακαίω. καὶ ὥσπερ ὁ κέλευσιν βασιλέως δεξάμενος, καὶ ἀσπασάμενος τὴν σφραγῖδα, οὐ τὸν πηλὸν ἐτίμησεν, ἢ τὸν χάρτην, ἢ τὸν μόλυβδον, ἀλλὰ τῷ βασιλεῖ τὴν προσκύνησιν καὶ τὸ σέβας ἀπένειμεν· οὕτω καὶ Χριστιανῶν παῖδες τὸν τύπον τοῦ σταυροῦ προσκυνοῦντες, οὐ τὴν φύσιν τοῦ ξύλου τιμῶμεν, ἀλλὰ σφραγῖδα καὶ δακτύλιον καὶ χαρακτῆρα Χριστοῦ αὐτὸν βλέποντες, δι' αὐτοῦ τὸν ἐν αὐτῷ σταυρωθέντα ἀσπαζόμεθα καὶ προσκυνοῦμεν. καὶ ὥσπερ παῖδες γνήσιοι πατέρας τινὸς ἀποδημήσαντος πρὸς καιρὸν ἀπ' αὐτῶν, πολλῇ τῇ στοργῇ πρὸς αὐτὸν ἐκ ψυχῆς διακείμενοι, κἂν τὴν ῥάβδον αὐτοῦ ἐν τῷ οἴκῳ θεάσωνται, κἂν τὸν θρόνον, κἂν τὴν χλαμύδα, ταῦτα μετὰ δακρύων καταφιλοῦντες ἀσπάζονται· καὶ οὐκ ἐκεῖνα τιμῶντες, ἀλλὰ τὸν πατέρα ποθοῦντες καὶ τιμῶντες· οὕτως καὶ ἡμεῖς οἱ πιστοὶ ἅπαντες ὡς μὲν ῥάβδον Χριστοῦ τὸν σταυρὸν προσκυνοῦμεν, ὡς δὲ θρόνον καὶ κοίτην αὐτοῦ τὸ πανάγιον μνῆμα, ὡς δὲ οἶκον τὴν φάτνην καὶ τὴν Βηθλεέμ, καὶ τὰ λοιπὰ ἅγια αὐτοῦ σκηνώματα· ὡς δὲ φίλους αὐτοῦ, τοὺς ἀποστόλους αὐτοῦ καὶ τοὺς ἁγίους μάρτυρας καὶ λοιποὺς ἁγίους· ὡς δὲ πόλιν αὐτοῦ σεβόμεθα τὴν Σιὼν, ὡς δὲ χώραν αὐτοῦ τὴν Ναζαρὲτ ἀσπαζόμεθα, καὶ ὡς θεῖον αὐτοῦ λουτρὸν τὸν Ἰορδάνην περιπτυσσόμεθα. τῇ γὰρ πολλῇ καὶ ἀφάτῳ πρὸς αὐτὸν στοργῇ ἔνθα ἐπέβη, ἢ κεκάθικεν, ἢ ἐπέλαμψεν, ἢ ἥψατο, ἢ ὅλως ἐπεσκίασε, σεβόμεθα, καὶ προσκυνοῦμεν ὡς τόπον Θεοῦ· οὐ τὸν τόπον, οὐδὲ τὸν οἶκον, οὐδὲ τὴν χώραν, ἢ τὴν πόλιν, ἢ τοὺς λίθους τιμῶντες· ἀλλὰ τὸν ἐν αὐτοῖς ἀναστραφέντα καὶ ἐπιφανέντα καὶ γνωρισθέντα σαρκὶ, καὶ ἡμᾶς τῆς πλάνης ἐλευθερώσαντα Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν· καὶ διὰ τὸν Χριστὸν καὶ τὰ Χριστοῦ πάθη ἐν ἐκκλησίαις, καὶ οἴκοις, καὶ ἀγοραῖς, καὶ ἐν σινδόσι, καὶ ἐν ταμείοις, καὶ ἱματίοις, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ἐκτυποῦμεν. ἵνα διηνεκῶς

Leontii episcopi Neapoleos Cypri, ex quinto sermone pro Christianorum apologia contra Judæos, ac de imaginibus sanctorum.

Eia nunc de cetero super veneranter pictis imaginibus apologiam faciamus, quo obstruantur ora loquentium injustitiam. Legalis enim est hæc traditio: & audi Deum dicentem ad Moysem: *Imagines duorum cherubim aureorum sculptilium construe, obumbrantium propitiatorium.* Et iterum: [a] templum quod Deus ostendit Ezechieli: [b] *Facies*, dixit, *palmarum & leonum & hominum, & cherubim a pavimento ejus usque ad laquear tecti.* Vere terribilis sermo, qui mandat Israëli non facere omne sculptile, neque iconam, neque similitudinem eorum quæcumque sunt in cælo, & quæcumque sunt super terram: & ipse præcipit Moysi facere sculptilia animalia, Cherubim: qui & Ezechieli plenum imaginibus & similitudinibus sculptilium, leonum, palmarum & hominum templum ostendit. Unde & Salomon ex lege accepta figura, plenum fecit templum æneis & sculptilibus & fusilibus leonibus, & bobus, & palmis, & hominibus: & tamen non est in his reprehensus a Deo. Si igitur me reprehendere vis super imaginibus, reprehende Deum qui hæc facere jussit, ut in recordationem ejus essent apud nos. Judæus dixit: Sed non adorabantur illæ similitudines sicut dii, sed ad recordationem solam efficiebantur. Christianus dixit: Bene dixisti, quia & penes nos sicut dii non adorantur sanctorum characteres & iconæ vel formæ. Si enim ut Deum adorarem lignum imaginis; possem profecto & ligna reliqua adorare. Nam si ut Deum lignum adorarem, minime utique deleto charactere iconam incenderem. Et iterum, usquequo compacta sunt duo ligna crucis, adoro figuram propter Christum, qui in ipsa crucifixus est. Postquam autem ab invicem separata fuerunt, projicio ea & incendo. Et sicut is qui jussionem imperatoris suscepit, & salutavit sigillum, non lutum adoravit, aut chartam, aut plumbum, sed imperatori adorationem & cultum impendit: ita & nos Christianorum pueri figuram crucis adorantes, non naturam ligni adoramus, sed signum & annulum & characterem Christi: eum aspicientes, per eum illum qui in eo crucifixus est, salutamus & adoramus. Et sicut pueri proprii patris cujusdam; qui peregre profectus est ad tempus ab illis, multo erga eum affectu ex anima flagrantes, sive virgam ejus in domo videant, sive sedem, sive chlamydem; hæc cum lacrymis deosculantes amplectuntur; & non illa adorant, sed patrem desiderant & honorant: ita & nos omnes fideles ut virgam Christi, crucem adoramus; ut sedem vero & cubile, ipsius sanctissimum monumentum; ut domum, præsepe & Bethlehem, & sancta ejus cetera tabernacula: porro ut amicos, ejus Apostolos & sanctos martyres ac reliquos sanctos ejus: at vero ut civitatem ejus colimus Sion: ut autem villam ejus iterum Nazereth salutamus: atque ut divinum ejus lavacrum Jordanem amplectimur. Multa quippe & ineffabili erga ipsum affectione ubi ascendit, vel sedit, vel illuxit, vel tetigit, aut omnino obumbravit, colimus & adoramus ut locum Dei: non locum, neque domum, neque regionem, vel civitatem aut lapides honorantes, sed eum qui in illis conversatus est, & illuxit, & in carne innotuit, atque ab errore liberavit, Christum videlicet Dominum nostrum; & per Christum ea quæ sunt Christi, passionem in ecclesiis, & domibus, & plateis, & in imaginibus, & in sindonibus, & in penetralibus, & in vestimentis, & omni loco formamus: ut incessanter

Exod. 25.
[a] Forte, circa templum.
[b] al. habebat.
Ezech. 41.
Exod. 20.
Exod. 25.
3. Reg. 6. & 7.

SECTIO IV.

aspicientes hæc commoneamur, & non obliviscamur, ut tu es oblitus Domini Dei tui. Et sicut tu adorans librum legis, non naturam pellium vel atramenti, quæ in ipso est, adoras, sed verba Dei quæ rejacent in eo: ita & ego imaginem Christi adorans, non naturam lignorum & colorum adoro (absit) sed inanimatum characterem Christi tenens, per eum Christum tenere [a] spero, & adorare. Et sicut Jacob acceptam a filiis suis tunicam variam & sanguinolentam Joseph deosculatus est cum lacrymis, & propriis oculis hanc circumposuit: & non vestimentum amans vel honorans, hoc fecit, sed per id æstimans Joseph osculari, & in manibus eum habere: ita & Christiani universi imaginem Christi vel apostolorum aut martyrum tenentes aut salutantes carne, anima ipsum Christum æstimamus vel martyrem ejus habitum retinere. Dic ergo mihi tu, qui opinaris nihil manu factum, vel nihil omnino creatum adorandum, numquamne multotiens muliere tua, vel filiis mortuis, tunicam, vel ornamentum ejus visum in cubiculo tuo osculatus es, & lacrymis illud infudisti, & in hoc non es condemnatus? non enim ut Deum vestimenta adorasti, sed amorem per osculum circa illum ostendisti, qui hoc aliquando fuerat circumamictus. Nam & ipsi natos nostros & patres creatos existentes & peccatores multotiens salutamus, & in hoc minime condemnamur: non enim ut Deos salutamus eos, sed affectionem naturæ nostræ erga illos per osculum demonstramus. Ut ergo sæpe dixi, intentio exquiritur in omni salutatione, & omni adoratione. Porro si me accusas, quod quasi Dominum lignum adorem crucis, quare non calumniaris Jacob, qui adoravit super summitatem virgæ Joseph? Sed manifestum est, quia non lignum videns adoravit, sed per lignum virgæ, Joseph; quemadmodum & nos per crucem Christum. Nam & impios homines qui vendiderunt sepulcrum, Abraham adoravit, & genu curvavit super terram; sed non ut deos eos adoravit. Et rursus Jacob Pharaoni benedixit impio & idololatræ, sed non ut Deo illi benedixit. Et iterum, Esaü cadens adoravit, sed non ut Deum. Vidisti quot salutationes & adorationes demonstravimus tibi ex scripturis, non habentes reprehensionem? Et tu quidem conjugem tuam fortassis & impudicam ac vitiosam per singulos dies osculans non reprehenderis, cum certe nusquam Deus tibi corporale osculum mulieri offerre præceperit. Quia vero me vidisti iconam Domini nostri Jesu Christi, vel immaculatæ matris ejus, vel alterius cujuspiam justi salutare, indignaris & mox blasphemans salis, & nos idololatras appellas. Deinde non confunderis? dic mihi, non horrescis? non tremis? non erubescis, videns me in toto terrarum orbe templa idolorum destruere, & templa martyrum ædificare? Si idola adorarem, cur martyres, qui destruxerunt idola, [b] adoraremus. Si ligna ut deos honoro & glorifico, quomodo honoro & glorifico martyres, qui lignea simulacra destruxerunt? Si lapides ut deos glorifico, quomodo honoro & adoro martyres & apostolos, qui contriverunt & perdiderunt lignea signa? quomodo honoro & laudo, & templa erigo, & festivitates celebro tribus pueris, qui in Babylone imaginem auream non adoraverunt? Certe multa est iniquorum obduratio, vere multa est Judæorum cæcitas, multa impietas. Injuriam patitur ab eis veritas: Deus contumelias sustinet a lingua ingratorum Judæorum. Per reliquias martyrum & imagines multotiens effugantur dæmonia: & hæc injuriis appetentes homines sordidi, subvertunt & illudunt atque derident. Quot, dic mihi, visitationes, emanationes, sed & frequenter sanguinum fluores ex iconis & reliquiis martyrum facti sunt? Et insensati

[a] Græce, mihi videor. Genes. 37.

Hebr. 11. Gen. 23. Gen. 47. Gen. 33.

[b] Græce, honoro.

Dan. 3.

[a] Græce, obumbrationes.

A ὁρῶντες ταῦτα ὑπομιμνησκόμεθα, καὶ μὴ ἐπιλανθανώμεθα, ὡς σὺ ἐπελάθου κυρίου τοῦ Θεοῦ σου. καὶ ὥσπερ σὺ προσκυνῶν τὸ βιβλίον τοῦ νόμου, οὐ τὴν φύσιν τῶν ἐν αὐτῷ δερμάτων καὶ τοῦ μέλανος προσκυνεῖς, ἀλλὰ τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ τοὺς ἐν αὐτῷ κειμένους· οὕτως κἀγὼ τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ προσκυνῶν, οὐ τὴν φύσιν τῶν ξύλων καὶ χρωμάτων προσκυνῶ· μὴ γένοιτο· ἀλλὰ τὸν ἄψυχον χαρακτῆρα Χριστοῦ κρατῶν, δι' αὐτοῦ Χριστὸν κρατεῖν δοκῶ καὶ προσκυνεῖν. καὶ ὥσπερ ὁ Ἰακὼβ δεξάμενος παρὰ τῶν υἱῶν αὐτοῦ χιτῶνα ποικίλον ᾑμαγμένον τοῦ Ἰωσὴφ, κατεφίλησε μετὰ δακρύων, καὶ τοῖς ἰδίοις ὀφθαλμοῖς τοῦτον περιέθηκεν, καὶ οὐ τὸ ἱμάτιον ἀγαπῶν ἢ τιμῶν, τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλὰ δι' αὐτοῦ νομίζων τὸν Ἰωσὴφ καταφιλεῖν, καὶ ἐν χερσὶν αὐτὸν κατέχειν· οὕτω καὶ Χριστιανοὶ πάντες εἰκόνα Χριστοῦ, B ἢ ἀποστόλου, ἢ μάρτυρος κρατοῦντες καὶ ἀσπαζόμενοι τῇ σαρκὶ, τῇ ψυχῇ αὐτὸν τὸν Χριστὸν νομίζομεν ἢ τὸν μάρτυρα αὐτοῦ κατέχειν. εἰπὲ οὖν μοι σὺ ὁ νομίζων χειροποίητον μηδὲν, ἢ ὅλως κτιστὸν προσκυνεῖν, ἆρα οὐ πολλάκις γυναικός σου ἢ τέκνων τελευτησάντων χιτῶνα ἢ κοσμάριον ἰδὼν ἐν τῷ σῷ ταμείῳ, κρατήσας ἐφίλησας, καὶ δακρύσας αὐτὸ κατέβρεξας, καὶ ἐν τούτῳ κατεκρίθης; οὐ γὰρ ὡς Θεὸν τὰ ἱμάτια προσεκύνησας, ἀλλὰ τὸν πόθον πρὸς τὸν ποτὲ αὐτὸ περιβεβλημένον διὰ τοῦ φιλήματος ἔδειξας· ἐπεὶ καὶ αὐτὰ ἡμῶν τὰ τέκνα καὶ τοὺς πατέρας κτιστοὺς ὄντας καὶ ἁμαρτωλοὺς πολλάκις ἀσπαζόμεθα, καὶ ἐν τούτῳ οὐ κατακρινόμεθα. οὐ γὰρ ὡς θεοὺς αὐτοὺς ἀσπαζόμεθα, ἀλλὰ τὴν στοργὴν τῆς φύσεως τὴν πρὸς αὐτοὺς διὰ τοῦ φιλήματος ἐνδεικνύμεθα. ὡς γοῦν πολλάκις εἶπον, C ὁ σκοπὸς ἐξετάζεται ἐπὶ παντὸς ἀσπασμοῦ, καὶ ἐπὶ πάσης προσκυνήσεως. εἰ δὲ ἐγκαλεῖς μοι, ὅτι ὡς Θεὸν προσκυνῶ τὸ ξύλον τοῦ σταυροῦ, διὰ τί οὐκ ἐγκαλεῖς τῷ Ἰακὼβ προσκυνήσαντι ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου τοῦ Ἰωσήφ; ἀλλὰ πρόδηλον, ὅτι οὐ τὸ ξύλον ἰδὼν προσεκύνησεν, ἀλλὰ διὰ τοῦ ξύλου τὸν Ἰωσὴφ, ὥσπερ καὶ ἡμεῖς διὰ τοῦ σταυροῦ τὸν Χριστόν. ἐπεὶ καὶ τοὺς πωλήσαντας τὸν τάφον ἀσεβεῖς ἀνθρώπους ὁ Ἀβραὰμ προσεκύνησε, καὶ γόνυ ἔκαμψεν ἐπὶ τὴν γῆν· ἀλλ' οὐχ ὡς θεοὺς αὐτοὺς προσεκύνησε. καὶ πάλιν ὁ Ἰακὼβ τὸν Φαραὼ εὐλόγησεν ἀσεβῆ καὶ εἰδωλολάτρην ὄντα, ἀλλ' οὐχ ὡς Θεὸν αὐτὸν εὐλόγησε· καὶ πάλιν τὸν Ἡσαῦ πεσὼν προσεκύνησεν, ἀλλ' οὐχ ὡς Θεόν. εἶδες πόσους ἀσπασμοὺς καὶ προσκυνήσεις ἀπέδειξά σοι γραφικὰς, καὶ μὴ D ἐχούσας κατάγνωσιν; καὶ σὺ μὲν τὴν σὴν σύμβιον ἴσως καὶ ἄτιμον οὖσαν καὶ ἐμπαθῆ καθ' ἑκάστην ἀσπαζόμενος, οὐ καταγνωστὸς εἶ. καίτοιγε οὐδαμοῦ σοι τοῦ Θεοῦ σωματικὸν ἀσπασμὸν γυναικὸς ἐντειλαμένου. ἐμὲ δὲ ἐπειδὴ ἴδῃς εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, ἢ τῆς ἀχράντου αὐτοῦ μητρὸς, ἢ ἄλλου τινὸς δικαίου ἀσπαζόμενον, ἀγανακτεῖς, καὶ εὐθέως βλασφημῶν ἀποπηδᾷς, καὶ εἰδωλολάτρας ἡμᾶς ἀποκαλεῖς. εἶτα οὐκ αἰσχύνῃ, εἰπέ μοι; οὐ φρίττεις, οὐ τρέμεις, οὐκ ἐρυθριᾷς, ὁρῶν με καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην ναοὺς εἰδώλων καταλύοντα, καὶ ναοὺς μαρτύρων οἰκοδομοῦντα; εἰ τὰ εἴδωλα προσεκύνουν, διὰ τί λοιπὸν τιμῶ τοὺς μάρτυρας, τοὺς τὰ εἴδωλα καταλύσαντας; εἰ τὰ ξύλα ὡς θεοὺς τιμῶ καὶ δοξάζω, πῶς τιμῶ καὶ δοξάζω τοὺς μάρτυρας, τοὺς τὰ ξύλινα ξόανα καταλύσαντας; εἰ τοὺς λίθους ὡς E θεοὺς δοξάζω, πῶς τιμῶ καὶ προσκυνῶ τοὺς μάρτυρας καὶ ἀποστόλους, τοὺς συντρίψαντας καὶ ἀπολέσαντας τὰ λίθινα ξόανα; πῶς τιμῶ, καὶ ἐπαινῶ, καὶ ναοὺς ἐγείρω, καὶ ἑορτὰς ἐπιτελῶ τοῖς τρισὶ παισὶ, τοῖς ἐν Βαβυλῶνι τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ μὴ προσκυνήσασιν; ὄντως πολλὴ τῶν ἀνόμων ἡ πώρωσις, ἀληθῶς πολλὴ τῶν Ἰουδαίων ἡ τύφλωσις, πολλὴ ἡ ἀσέβεια. ἀδικεῖται ὑπ' αὐτῶν ἡ ἀλήθεια· Θεὸς ὑβρίζεται ὑπὸ γλώσσης ἀχαρίστων Ἰουδαίων. ἐκ λειψάνων πολλάκις μαρτύρων καὶ εἰκόνων ἐλαύνονται δαίμονες. καὶ ταῦτα ἐνυβρίζοντες ἄνθρωποι μιαροὶ διαστρέφουσι, καὶ διαπαίζουσι, καὶ διαγελῶσι. πόσαι, εἰπέ μοι, ἐπισκιάσεις, πόσαι ἀναβλύσεις, πολλάκις δὲ καὶ αἱμάτων ῥύσεις ἐξ εἰκόνων καὶ λειψάνων μαρτύρων γεγόνασι; καὶ οἱ ἀσύνετοι

Anno Christi 787.

Actio IV.

τῇ καρδίᾳ ὁρῶντες οὐ πιστεύονται, ἀλλὰ μύθους ταῦτα καὶ λήρους λογίζονται; ὁρῶντες οὕτως τὸ καθ' ἡμέραν ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ σχεδὸν ἄνδρας ἀσεβεῖς καὶ παρανόμους, εἰδωλολάτρας, καὶ φονεῖς, πόρνους, καὶ λῃστὰς ἐξαίφνης διὰ τὸν Χριστὸν καὶ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ κατανυσσομένους καὶ κόσμῳ παντὶ ἀποταττομένους, καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ἐργαζομένους. εἰπέ μοι, πῶς ἐσμεν εἰδωλολάτραι, οἱ καὶ αὐτὰ τὰ ὀστᾶ, καὶ τὴν κόνιν, καὶ τὰ ῥάκη, καὶ τὸ αἷμα, καὶ τὴν σορὸν τῶν μαρτύρων προσκυνοῦντες καὶ τιμῶντες, διὰ τὸ μὴ θῦσαι αὐτοὺς τοῖς εἰδώλοις; ὁ Ἰουδαῖος ἔφη· καὶ πῶς διὰ πάσης τῆς γραφῆς παραγγέλλει ὁ Θεὸς μὴ προσκυνῆσαι παντὶ κτίσματι; ὁ Χριστιανὸς ἔφη· εἰπέ μοι, ἡ γῆ καὶ τὰ ὄρη κτίσματά εἰσι τοῦ Θεοῦ; ὁ δὲ ἔφη· δηλονότι. ὁ Χριστιανός. πῶς οὖν διδάσκει· ὑψοῦτε Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν, καὶ προσκυνεῖτε τῷ ὑποποδίῳ τῶν ποδῶν αὐτοῦ, ὅτι ἅγιός ἐστι; καὶ προσκυνεῖτε εἰς ὄρος ἅγιον αὐτοῦ. καὶ πάλιν αὐτός φησιν· ὁ οὐρανός μοι θρόνος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου. ὁ Ἰουδαῖος ἔφη· ἀλλ' οὐχ ὡς θεοῖς, ἀλλὰ * δι' αὐτὸν τὸν ποιήσαντα προσκυνεῖς. ὁ Χριστιανὸς ἔφη· πιστὸς ὁ λόγος. οὕτω γνῶθι, ὅτι κἀγὼ δι' οὐρανοῦ, καὶ γῆς, καὶ θαλάσσης, καὶ ξύλων, καὶ λίθων καὶ λειψάνων, καὶ ναῶν, καὶ σταυροῦ, καὶ δι' ἀγγέλων, καὶ ἀνθρώπων, καὶ διὰ πάσης κτίσεως ὁρατῆς τε καὶ ἀοράτου, τῷ πάντων δημιουργῷ καὶ δεσπότῃ καὶ ποιητῇ μόνῳ τὴν προσκύνησιν καὶ τὸ σέβας προσάγω. οὐ γὰρ δι' ἑαυτῆς ἀμέσως ἡ κτίσις τὸν ποιητὴν προσκυνεῖ, ἀλλὰ δι' ἐμοῦ οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ, δι' ἐμοῦ προσκυνεῖ Θεὸν ἡ σελήνη, δι' ἐμοῦ δοξάζει Θεὸν τὰ ἄστρα· δι' ἐμοῦ ὕδατα, ὄμβροι, δρόσοι, καὶ πᾶσα κτίσις δι' ἐμοῦ προσκυνεῖ καὶ δοξάζει Θεόν. καὶ ὥσπερ βασιλέως τινὸς ἀγαθοῦ στέφανον ποικίλον καὶ πολύτιμον ἑαυτῷ ἰδιοχείρως κατασκευάσαντος, πάντες οἱ γνησίως προσκείμενοι τῷ βασιλεῖ, ἀσπάζονται καὶ τιμῶσι τὸν στέφανον. οὐ τὸν χρυσὸν ἢ τὸν μαργαρίτην τιμῶντες, ἀλλὰ τὴν κορυφὴν τοῦ βασιλέως ἐκείνου τιμῶντες, καὶ τὰς πανσόφους αὐτοῦ χεῖρας τὰς τὸν στέφανον κατασκευασάσας· οὕτως ὦ ἄνθρωπε, οἱ Χριστιανῶν λαοὶ ὅσους ἐὰν τύπους σταυροῦ καὶ εἰκόνων ἀσπάζωνται, οὐκ αὐτοῖς τὸ σέβας τοῖς ξύλοις ἢ τοῖς λίθοις προσάγουσιν, ἢ τῷ χρυσῷ, ἢ τῇ φθαρτῇ εἰκόνι, ἢ τῇ λάρνακι, ἢ τοῖς λειψάνοις, ἀλλὰ δι' αὐτῶν τῷ Θεῷ τῷ καὶ αὐτῶν καὶ πάντων ποιητῇ τὴν δόξαν καὶ τὸν ἀσπασμὸν καὶ τὸ σέβας προσφέρουσιν. ἡ γὰρ εἰς τοὺς ἁγίους αὐτοῦ τιμή, εἰς αὐτὸν ἀνατρέχει. πολλάκις τινὲς εἰκόνας βασιλικὰς ἀφανίσαντες καὶ ἐνυβρίσαντες, ἐσχάτῃ τιμωρίᾳ κατεδικάσθησαν, ὡς αὐτὸν τὸν βασιλέα ἐνυβρίσαντες, καὶ οὐ τὴν σανίδα; εἰκὼν τοῦ Θεοῦ ἐστιν ὁ κατ' εἰκόνα τοῦ Θεοῦ γεγονὼς ἄνθρωπος, καὶ μάλιστα ἐκ πνεύματος ἁγίου ἐνοίκησιν δεξάμενος. δικαίως οὖν τὴν εἰκόνα τῶν τοῦ Θεοῦ δούλων τιμῶ καὶ προσκυνῶ, καὶ τὸν οἶκον τοῦ ἁγίου πνεύματος δοξάζω. ἐνοικήσω γὰρ ἐν αὐτοῖς, φησί, καὶ ἐμπεριπατήσω· αἰσχυνέσθωσαν οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ βασιλεῦσιν ἰδίοις τε καὶ ἀλλοτρίοις προσκυνήσαντες, ἤπερ Χριστιανοὺς καταγγέλλουσιν εἰδωλολάτρας. ἡμεῖς δὲ οἱ Χριστιανοὶ κατὰ πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν, καὶ κατὰ πάσας ἡμέρας καὶ ὥρας, κατὰ τῶν εἰδώλων ὁπλιζόμεθα, κατὰ εἰδώλων ψάλλομεν, κατὰ εἰδώλων συγγράφομεν, κατὰ εἰδώλων καὶ δαιμόνων εὐχόμεθα. καὶ πῶς εἰδωλολάτρας ἡμᾶς καλοῦσιν οἱ Ἰουδαῖοι; ποῦ νῦν εἰσιν αἱ προσαγόμεναι τοῖς εἰδώλοις ὑπ' αὐτῶν θυσίαι τῶν προβάτων, καὶ βοῶν, καὶ τέκνων; ποῦ αἱ κνῖσαι, ποῦ οἱ βωμοὶ καὶ προσχύσεις τῶν αἱμάτων; ἡμεῖς δὲ οἱ Χριστιανοί, οὔτε βωμόν, οὔτε θυσίαν πῶς ἢ τί ἐστιν, ἐπιστάμεθα. οἱ μὲν γὰρ Ἕλληνες μοιχοὺς ἀνθρώπους καὶ φονευτὰς καὶ ἀκαθάρτους καὶ μιαροὺς τοὺς ναοὺς ὠνόμαζον καὶ τὰ εἴδωλα, καὶ αὐτοὺς ἐθεοποίουν· οὐ μέντοι γε προφητῶν ἢ ἁγίων μαρτύρων ναὸν ἢ βωμὸν ὠνόμασαν. ὥσπερ γὰρ οἱ ἐν Βαβυλῶνι Ἰσραηλῖται εἶχον ὄργανα καὶ κιθάρας καὶ ἕτερά τινα, καθὼς καὶ οἱ Βαβυλώνιοι· καὶ τὰ μὲν εἰς δόξαν Θεοῦ, τὰ δὲ εἰς θεραπείαν δαιμόνων· οὕτω καὶ ἐπὶ εἰκόνων Ἑλληνικῶν καὶ Χριστια-

* δι' αὐτῶν

A corde videntes non credunt, sed fabulas ac deliramenta hæc existimant; videntes taliter per singulos dies in toto pæne terrarum orbe viros impios & iniquos, idolorum cultores & homicidas, & fornicatores, & latrones subito per Christum & crucem ejus compungi, & ad agnitionem veritatis venire, & mundo toti renuntiare, atque omnem operari virtutem. Dic mihi, quomodo sumus idololatræ, qui & ipsa ossa, & cinerem, & pannos, & sanguinem, & tumulum martyrum ideo adoramus & honoramus, quia idolis non sacrificarunt? Judæus dixit: Et quomodo per totam scripturam præcipit Deus non adorari omnem creaturam? Christianus dixit: Dic mihi, terra & montes, creaturæ Dei sunt? Qui ait: Utique. B Christianus dixit; Quomodo ergo docet inquiens: *Exaltate Dominum Deum nostrum, & adorate scabellum pedum ejus, quoniam sanctum est?* Et iterum ipse dixit: *Cælum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum?* Judæus dixit: Sed non ut deos, sed per hæc eum qui fecit, adoras. Christianus dixit: Fidelis sermo. Ergo scito, quod & ego per cælum, & terram, & mare, & ligna, per lapides, & lipsana, & templa, & crucem, & per angelos, & homines, atque per omnem creaturam visibilem & invisibilem, soli cunctorum conditori, dominatori & creatori, adorationem & culturam offero. Non enim creatura per seipsam factorem adorat, sed per me cæli enarrant gloriam Dei, & per me adorat Deum luna, C & per me glorificant Deum stellæ: per me aquæ, imbres, rores, & omnis creatura per me adorat & glorificat Deum. Et quemadmodum regis cujusdam benigni, qui coronam variam & pretiosam sibi propria manu paravit, omnes qui germane adhærent regi, salutant coronam & honorant: non aurum & margaritam honorantes, sed verticem regis honorantes, & sapientissimas manus ejus, quæ coronam struxerunt: sic, o homo, Christianorum populi quotquot figuras crucis & iconarum salutant, non ipsis culturam lignis, vel lapidibus offerunt, vel auro, vel corruptibili imagini, vel arcæ, vel reliquiis; sed per ea Deo & ipsorum & cunctorum creatori gloriam & salutationem & cultum impendunt. Honor enim D qui sanctis ejus impenditur, ad eum recurrit: sicut e contra quidam imagines imperiales demolientes, principem offenderunt, & non ipsam tabulam. Imago igitur Dei est, qui ad imaginem Dei factus est homo, maximeque quia eum Spiritus sanctus habitationem accepit. Ergo juste qui imaginem Dei servorum honorat & adorat, etiam domum Spiritus sancti glorificat. *Inhabitabo enim in ipsis*, inquit, *& inambulabo.* Confundantur Judæi, qui reges proprios & alienos adoraverunt, potius quam Christianos pronuntient idololatras. Nos autem Christiani per omnem civitatem & regionem, & per omnem diem & horam contra idola armamur, contra idola psallimus, contra idola scribimus, contra idola ac dæ- E mones oramus. Et quomodo idololatras nos appellant Judæi? Ubi enim nunc sunt exhibita idolis ab eis sacrificia ovium & boum & filiorum? Ubi nidores, ubi aræ & [a] perfusiones sanguinum? Porro nos Christiani neque aram, neque sacrificium, qualiter vel quid sint, novimus: Et quidem pagani ab adulteris hominibus & homicidis & pollutis templa nominabant & idola; & illos deificabant: non autem prophetarum, vel sanctorum martyrum templum, vel aram nominaverunt. Sicut enim Israëlitæ, qui Babylone fuerunt, habebant organa & citharas, & alia quædam, quemadmodum & Babylonii: & alia quidem in gloriam Dei, alia vero in culturam dæmonum: ita & de imaginibus gentilium & Christia-

Psalm. 98.

Isai. 66.

Psal. 18.

Levit. 26.

2. Cor. 6.

a Melius, profusiones.

ACTIO IV.

ANNO CHRISTI 787.

A norum intelligamus, quia illi quidem in servitutem diaboli, nos autem in gloriam & memorationem Dei. Gen. 2. Verumtamen & multa miracula Deus per lignum audire fecit, lignum vitæ & lignum scientiæ nominans: & aliud virgultum nominans Sabec, indulgentiam Exod. 14. ponis. Deinde virga Pharaonem operuit, mare scidit, aquam dulcem fecit, serpentem exaltavit, petram dirupit, aquam protulit: lignum germinans in tabernaculo Aaron sacerdotium confirmavit. Sic & Salo- Sap. 14. mon ait: *Benedictum est lignum, per quod justitia fit.* 4. Reg. 6. Sic & Elisæus ligno in Jordanem jacto, ferrum in typum Adæ quasi ex inferno reduxit. Sic præcipit puero suo per virgam suscitare puerum Sunamitidis. 4. Reg. 4. B Deus ergo, qui per tot ligna miracula operatus est, non potest, dic mihi, mira facere etiam per pretiosum lignum sanctæ crucis? Si impium est adorare ossa, quomodo cum omni honorificentia detulerunt Gen. 50. Exod. 13. ossa Joseph ex Ægypto? quomodo mortuus homo 4. Reg. 13. ossa Elisæi tangens surrexit? Porro si per ossa miracula operatur Deus, perspicuum est, quod possit etiam per imagines, & per lapides, & per alia multa. Gen. 23. Nam & Abraham non permisit sepeliri corpus Saræ in monumentis alienis, sed in proprio sepulcro causa Gen. 28. honoris. Nam & Jacob honorat per lapidem Deum, statuens & ungens eum in typum Christi an- Gen. 31. gularis lapidis. Et item acervum lapidum in Laban Jos. 4. nominavit testem. Et Jesus Nave duodecim lapides statuit in recordationem Dei. Si enim essent tibi, o C Judææ, in templo tuo duo Cherubim illi, qui obumbrabant propitiatorium, sculpti; & intrasset quisquam paganus idolorum cultor, & visis his arguisset Judæos, quasi & ipsos adorantes simulacra: quid putas haberes, dic mihi, respondere illi de duobus Cherubim fusilibus, & bobus, & palmis, & leonibus, qui erant in templo sculpti? Nihil haberes utique verum ad eum dicendum, nisi hoc; quia non ut deos habemus ea in templo, sed ad recordationem Dei & gloriam istos Cherubim habemus in templo. Si ergo hæc ita se habent, quomodo me super iconis Exod. 25. accusas? Sed dicis mihi, quia Deus Moysi præcepit facere in templo sculptilia: & ego hoc dico; Sed Sa- 3. Reg. 6. D lomon hinc directus etiam plura in templo construxit, quæ neque ei Deus præcepit, neque tabernaculum testimonii habuit, neque templum quod Eze- Ezech. 40. 41. chiel ex Deo contemplatus est. Et non est in hoc Salomon reprehensus: in gloriam enim Dei hujusmodi formas construxit, quemadmodum & nos. Habuisti autem tu, o Judææ, & alia quædam in memoriam & gloriam Dei, videlicet virgam Moysi, fabrefactas divinitus tabulas, incombustum rubum, aridam & irriguam petram, manna gestantem urnam, arcam, altare, Dei nominis laminam, Deum manifestans ephod, Deo habitabile tabernaculum. Utinam & tu prius hæc adorans vacasses; & invocans eum, qui est super omnia Deus, & ipsum memorasses per E has pusillas iconas & figuras, & non vitulum & muscas haberes super tabulas a Deo patratas. Utinam sanctum ac aureum altare desiderasses & tu, & non vaccas Samariæ. Utinam & virgam quæ germinaverat, & non Astartem, quæ desolavit civitatem tuam. Utinam divinitus imbrem dantem petram salutavisses, & non Baal Deum tuum. Sed ideo hæc omnia non adoras, prisce Israël, quia non dilexisti Deum ex toto corde. Qui autem diligit amicum, aut Imperatorem, & præcipue benefactorem suum; sive filium ejus videas, sive virgam, sive sedem, sive coronam, sive domum, sive servum, tenet, osculatur, & honorat per ista benemeritum, & maxime Deum. Cum ergo videris Christianos adorare crucem, scito quia crucifixo Christo adorationem offerunt, & non ligno. Nam si naturam ligni coluissent, profecto & arbores & nemora adorassent: sicuti & tu quondam,

A νικῶν νοήσωμεν, ὅτι ἐκεῖνοι μὲν εἰς λατρείαν τοῦ διαβόλου, ἡμεῖς δὲ εἰς δόξαν Θεοῦ καὶ ὑπόμνησιν. πλὴν καὶ πολλὰ θαυμάσια ὁ Θεὸς διὰ ξύλου ἀκούειν πεποίηκε, ξύλον ζωῆς, ξύλον γνώσεως ὀνομάσας· καὶ ἄλλο φυτὸν ὀνομάσας Σαβὲκ, συγχωρήσεως ἔθηκεν. εἶτα ῥάβδῳ τὸν Φαραὼ ἐκάλυψε, θάλασσαν ἔσχισε, ὕδωρ ἐγλύκανεν, ὄφιν ὕψωσε, πέτραν διέῤῥηξεν, ὕδωρ ἐξήγαγε, ξύλον βλαστῆσαν τῇ σκηνῇ τὴν Ἀαρὼν ἱερωσύνην ἐκύρωσεν. οὕτω καὶ Σολομὼν φησίν· Εὐλόγηται ξύλον, δι' οὗ γίνεται δικαιοσύνη. οὕτω καὶ Ἐλισσαῖος ξύλον ἀποῤῥίψας ἐν Ἰορδάνῃ, τὸν εἰς τύπον τοῦ Ἀδὰμ σίδηρον ὡς ἐξ ᾅδου ἀνήγαγεν. οὕτω προσέταξε τῷ ἑαυτοῦ παιδὶ διὰ τῆς ῥάβδου ἀναστῆσαι τὸν παῖδα τῆς Σωμανίτιδος. ὁ οὖν διὰ τοσούτων ξύλων B θαυματουργήσας Θεὸς, οὐ δύναται, εἰπέ μοι, θαυματουργεῖν καὶ διὰ τοῦ τιμίου ξύλου τοῦ ἁγίου σταυροῦ; εἰ ἀσεβὲς ὂν τιμᾶν τὰ ὀστᾶ, πῶς μετὰ πάσης τιμῆς μετεκομίσθη τὰ ὀστᾶ Ἰωσὴφ ἐξ Αἰγύπτου; πῶς νεκρὸς ἄνθρωπος τῶν ὀστέων Ἐλισσαίου ἁψάμενος ἀνέστη; εἰ δὲ δι' ὀστέων θαυματουργεῖ Θεὸς, δῆλον ὅτι δύναται καὶ δι' εἰκόνων, καὶ διὰ λίθων, καὶ δι' ἑτέρων πολλῶν. ἐπεὶ καὶ Ἀβραὰμ οὐ κατεδέξατο θάψαι τὸ σῶμα Σάῤῥας ἐν μνήματι ἀλλοτρίῳ, ἀλλ' ἐν ἰδίῳ τάφῳ τιμῆς χάριν. ἔτι καὶ Ἰακὼβ τιμᾷ διὰ λίθου Θεὸν, στήσας καὶ χρίσας αὐτὸν εἰς τύπον Χριστοῦ τοῦ ἀκρογωνιαίου λίθου. καὶ πάλιν βουνὸν λίθων ἐπὶ τοῦ Λάβαν ὠνόμασε μάρτυρα. μαρτυρεῖ καὶ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ, δώδεκα λίθους στήσας εἰς Θεοῦ ἀνάμνησιν. εἰ γὰρ ἦσάν σοι, ὦ Ἰουδαῖε, ἐν τῷ σῷ ναῷ τὰ δύο χερουβὶμ ἐκεῖνα τὰ κατασκιάζον- C τα τὸ ἱλαστήριον, τὰ γλυπτὰ, εἰσῆλθε δέ τις Ἕλλην εἰδωλολάτρης ἐν τῷ ναῷ σου, καὶ θεασάμενος ταῦτα ἐμέμψατο τοὺς Ἰουδαίους, ὡς καὶ αὐτοὺς εἴδωλα προσκυνοῦντας, τί ἂν εἶχες, εἰπέ μοι, ἀπολογήσασθαι αὐτῷ περὶ τῶν δύο χερουβὶμ τῶν χωνευτῶν, καὶ τῶν βοῶν, καὶ φοινίκων, καὶ λεόντων τῶν ὄντων ποτὲ ἐν τῷ ναῷ γλυπτῶν, οὐδὲν εἶχες πρὸς αὐτὸν ἀληθὲς λέγειν, εἰ μὴ τοῦτο· ὅτι οὐχ ὡς Θεοὺς ἔχομεν αὐτὰ ἐν τῷ ναῷ, ἀλλ' εἰς ἀνάμνησιν Θεοῦ καὶ δόξαν τὰ χερουβὶμ ταῦτα ἔχομεν ἐν τῷ ναῷ. εἰ οὖν ταῦτα οὕτως, πῶς ἐμοὶ περὶ εἰκόνων ἐγκαλεῖς; ἀλλ' ἐρεῖς μοι, ὅτι ὁ Θεὸς τῷ Μωσῇ προσέταξε ποιῆσαι ἐν τῷ ναῷ τὰ γλυπτά. κἀγὼ τοῦτο λέγω· ἀλλ' ὁ Σολομὼν ἐκεῖθεν ὁδηγηθεὶς καὶ πλείονα ἐν τῷ ναῷ κατεσκεύασεν, ἅπερ οὐδὲ ὁ D Θεὸς αὐτῷ προσέταξεν, οὐδὲ ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου εἶχεν, οὔτε ὁ ναὸς ὃν Ἰεζεκιὴλ ἐκ Θεοῦ ἑώρακε· καὶ οὐ κατεγνώσθη ἐν τούτῳ Σολομών. εἰς δόξαν γὰρ Θεοῦ μορφὰς κατεσκεύασεν, ὥσπερ καὶ ἡμεῖς. εἶχες δὲ σὺ, ὦ Ἰουδαῖε, καὶ ἕτερά τινα εἰς μνήμην καὶ δόξαν Θεοῦ, τὴν ῥάβδον Μωσέως, τὰς θεοποιήτους πλάκας, τὴν ἄφλεκτον βάτον, τὴν ξηρόνυδρον πέτραν, τὴν μαννοφόρον στάμνον, τὴν κιβωτὸν, τὸ θυσιαστήριον, τὸ θεώνυμον πέταλον, τὸ θεόδηλον ἐφοὺδ, τὴν θεοχώρητον σκηνήν. εἴθε καὶ σὺ πρότερον ταῦτα ἐσέβαζες προσκυνῶν, καὶ ἐπικαλούμενος τὸν ἐπὶ πάντων Θεὸν, καὶ αὐτοῦ ἐμνημόνευες διὰ τῶν μικρῶν τούτων εἰκόνων καὶ τύπων, καὶ μὴ τὸν μόσχον καὶ τὰς μυίας κατεῖχες ὑπὲρ τὰς θεοτεύκτους πλάκας. εἴθε καὶ τὸ ἅγιον χρυσοῦν θυσιαστήριον ἐπόθεις καὶ σὺ, καὶ μὴ τὰς δαμάλεις τῆς Σαμαρείας. εἴθε καὶ E τὴν βλαστήσασαν ῥάβδον, καὶ μὴ τὴν Ἀστάρτην ἐρημώσασάν σου τὴν πόλιν. εἴθε τὴν ὀμβρόβλυτον θεόσδοτον πέτραν, καὶ μὴ Βαὰλ τὸν Θεόν σου. ἀλλὰ διὰ τοῦτο ταῦτα πάντα οὐ προσκυνεῖς ὁ πάλαι Ἰσραὴλ, ἐπειδὴ οὐκ ἠγάπησας τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου. ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἑαυτοῦ φίλον, ἢ βασιλέα, καὶ μάλιστα εὐεργέτην, κἂν υἱὸν αὐτοῦ θεάσηται, κἂν ῥάβδον, κἂν θρόνον, κἂν στέφανον, κἂν οἶκον, κἂν δοῦλον, κρατεῖ, ἀσπάζεται, καὶ τιμᾷ διὰ τούτων τὸν εὐεργέτην, καὶ μάλιστα τὸν Θεόν. ὅταν οὖν ἴδῃς Χριστιανοὺς προσκυνοῦντας τὸν σταυρὸν, γνῶθι ὅτι τῷ σταυρωθέντι Χριστῷ τὴν προσκύνησιν προσάγουσι, καὶ οὐ τῷ ξύλῳ. ἐπεὶ εἰ τὴν φύσιν τοῦ ξύλου ἔσεβον, πάντως ἂν καὶ τὰ δένδρα καὶ τὰ ἄλση προσεκύνουν, ὥσπερ καὶ σύ ποτε,

ANNO CHRISTI 787.

ὁ Ἰσραὴλ, προσκυνῶν ταῦτα, λέγων τῷ δένδρῳ καὶ τῷ ξύλῳ· σύ μου εἶ Θεὸς, καὶ σύ με ἐγέννησας. πάλιν δὲ οὐχ οὕτως λέγομεν ἡμεῖς τῷ σταυρῷ, οὐδὲ ταῖς μορφαῖς τῶν ἁγίων· θεοὶ ἡμῶν ἐστε. οὐ γάρ εἰσι θεοὶ ἡμῶν, ἀλλ' ἀπεικονίσματα εἰκόνες Χριστοῦ καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ, πρὸς ἀνάμνησιν, καὶ τιμὴν, καὶ εὐπρέπειαν ἐκκλησιῶν προκείμενα καὶ προσκυνούμενα. ὁ γὰρ τιμῶν τὸν μάρτυρα, τὸν Θεὸν τιμᾷ· καὶ ὁ τὴν μητέρα αὐτοῦ προσκυνῶν, αὐτῷ τὴν τιμὴν προσάγει. καὶ ὁ τὸν ἀπόστολον τιμῶν, τὸν ἀποστείλαντα τιμᾷ. εἴθε καὶ σὺ Μωσαϊκὰς εἰκόνας ἐποίεις καὶ προφητικὰς, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν δι' αὐτῶν προσεκύνεις τὸν Θεὸν καὶ δεσπότην αὐτῶν, καὶ μὴ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ Ναβουχοδονόσορ· καὶ πῶς οὐκ αἰσχύνῃ κατ' ἐμοῦ κινούμενος, καὶ κατεπαιρόμενος κατὰ τῶν εἰκόνων καὶ τοῦ σταυροῦ ἐγκαλῶν, εἰ Ἀβραὰμ τοὺς εἰδωλολάτρας προσεκύνησεν, εἰ Μωσῆς τὸν Ἰοθὸρ εἰδωλολάτρην προσεκύνησε, καὶ Ἰακὼβ τὸν Φαραὼ, καὶ Δανιὴλ τὸν Ναβουχοδονόσορ, οἱ οὕτω προφῆται καὶ δίκαιοι ὄντες, διά τινας εὐεργεσίας προσεκύνουν αὐτοὺς ἐπὶ τὴν γῆν εἰδωλολάτρας ὄντας, ἐμοῦ κατηγορεῖς προσκυνοῦντος σταυρὸν καὶ χαρακτῆρας ἁγίων, ἐξ ὧν μυρία ἀγαθὰ παρὰ Θεοῦ δι' αὐτῶν κομίζομαι; ὁ γὰρ τὸν βασιλέα φοβούμενος, οὐκ ἀτιμάζει τὸν υἱὸν αὐτοῦ· καὶ ὁ Θεὸν φοβούμενος, τιμᾷ πάντως καὶ σέβει καὶ προσκυνεῖ ὡς υἱὸν Θεοῦ Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν, καὶ τὸν τύπον τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, καὶ τοὺς χαρακτῆρας τῶν ἁγίων αὐτοῦ. ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Κωνσταντῖνος ἐπίσκοπος Κωνσταντίας τῆς Κύπρου εἶπεν· οὗτος ὁ ἀναγνωσθεὶς πατὴρ ἐν μιᾷ τῶν πόλεων τῆς Κύπρου ἱεροπρεπῶς διέπρεψε· καὶ πολλὰ ἐγκώμια καὶ πανηγυρικοὺς λόγους αὐτοῦ ἔχομεν, μεθ' ὧν καὶ εἰς τὴν μεταμόρφωσιν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν. συνεγράψατο δὲ καὶ τὸν βίον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας τοῦ Ἐλεήμονος· ἔτι μὴν καὶ τοῦ ὁσίου Συμεὼν τοῦ σαλοῦ, καὶ ἕτερά τινα· καὶ ἐν πᾶσι τοῖς λόγοις αὐτοῦ ὀρθόδοξος γνωρίζεται. ἤκμαζε δὲ κατὰ τοὺς χρόνους Μαυρικίου τοῦ βασιλέως.

Ἰωάννης ὁ θεοφιλέστατος πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς ἀνατολῆς εἶπεν· ὅτι δὲ ταῦτα οὕτως ἔχει δόξαν τοῦ προειρημένου πατρὸς, δῆλον. οἱ γὰρ τοποτηρηταὶ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα προσήνεγκαν τὸ αὐτοῦ βιβλίον τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ· καὶ μάλιστα ὅτι πλατυτέρως ἀπέδειξε τὴν τῶν ἱερῶν εἰκόνων ἀποδοχὴν καὶ προσκύνησιν.

Ἔτι Ἰωάννης ὁ θεοφιλέστατος πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς ἀνατολῆς, ἐπιδείξας τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ εἶπε· τὸ βιβλίον τοῦτο, τίμιοι πατέρες, ἐν τῇ βασιλίδι πόλει εὕρηκα παρὰ τῷ κυρῷ Προκοπίῳ τῷ σιλεντιαρίῳ. καὶ εὑρὼν αὐτὸ, λίαν ἐχάρην, ἐπειδὴ τὸ ἴσον αὐτοῦ ἔχομεν ἐν τῇ ἀνατολῇ ἀπαράλλακτον. διδάσκει δὲ ἐν αὐτῷ ὁ μακάριος Ἀναστάσιος περὶ διαφορᾶς προσκυνήσεως. καὶ εἰ κελεύει ἡ ἁγία σύνοδος, ἀναγνωσθήτω.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἀναγνωσθήτω.

Καὶ λαβὼν Στέφανος ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς ἀνέγνω·

Τοῦ ἁγίου Ἀναστασίου ἐπισκόπου Θεουπόλεως ἐπιστολὴ πρός τινα σχολαστικὸν, δι' ἧς ἀπεκρίνατο πρὸς αὐτὸν πρὸς τὴν ἐπενεχθεῖσαν αὐτῷ παρ' αὐτοῦ ἀπορίαν· ἧς ἡ ἀρχή·

Εἰ τῷ μόνον ἐπερωτήσαντι σοφίαν σοφία λογισθήσεται. καὶ μεθ' ἕτερα. καὶ μηδεὶς προσκοπτέτω τῇ τῆς προσκυνήσεως σημασίᾳ. προσκυνοῦμεν γὰρ καὶ ἀνθρώπους, καὶ ἀγγέλους ἁγίους, οὐ μὴν λατρεύομεν αὐτοῖς. κύριον γὰρ, φησὶ Μωσῆς, τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. καὶ ὅρα, πῶς ἐπὶ μὲν τοῦ, λατρεύσεις, προσέθηκε τὸ, μόνῳ· ἐπὶ δὲ τοῦ, προσκυνήσεις, οὐδαμῶς. ὅτι προσκυνεῖν μὲν ἔξεστι, τι-

ACTIO IV.

A Israël adorabas hæc, dicens arbori & ligno: Tu es Deus, & tu me genuisti. At nos iterum non sic dicimus cruci, neque figuris sanctorum: Dii nostri estis. Non enim sunt dii nostri, sed similitudines & imagines Christi & sanctorum ejus, ad recordationem & honorem, & decorem ecclesiarum propositæ, ac adorandæ. Qui enim honorat martyrem, Deum honorat: & qui matrem ejus adorat, ipsi honorificentiam exhibet. Et qui Apostolum honorat, illum qui misit, honorat. Utinam & tu Mosaïcas iconas faceres, & propheticas, atque per singulos dies in eis adorares Dominum & Deum ipsorum, & non imaginem auream Nabuchodonosor. Et quomodo non confunderis contra me commotus, & elevatus super B imaginibus, & cruci calumniam inferens? Si Abraham idololatras adoravit, & Moses Jethro idololatram, & Jacob Pharaonem, & Daniel Nabuchodonosor: si isti cum essent prophetæ ac justi, propter quædam beneficia adorabant eos super terram idololatras existentes; in me efferris adorantem crucem & characteres sanctorum, ex quibus dena millia bona a Deo per eos percipio? Qui enim regem timuerit, non inhonorat filium ejus. Et qui Deum timet, honorat utique, & colit, ac adorat ut Filium Dei Christum Dominum nostrum, & figuram crucis ejus, & characteres sanctorum ejus. Quia ipsum decet gloria cum Patre ac Spiritu sancto, nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Jerem. 2.

Gen. 23.

C Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ Cypri dixit: Hic qui lectus est pater, in una urbium Cypri decore sacratissimo claruit: & multa præconia, & festivos sermones ejus habemus, cum quibus est etiam sermo ejus in transfigurationem Salvatoris nostri. Conscripsit autem & vitam sancti Joannis archiepiscopi Alexandriæ cognomento Eleemonis, id est, misericordis: quin & sancti Symeonis simplicis, & alia quædam: atque in omnibus sermonibus suis orthodoxus cernitur. Floruit autem temporibus Mauricii Imperatoris.

Joannes Deo amabilis presbyter & vicarius Apostolicæ sedis Orientis, dixit: Quia vero hæc ita se habent ad gloriam prædicti patris, manifestum est. Vicarii quippe sanctissimi Papæ attulerunt ejus li- D brum sanctæ synodo; & maxime, quia latius demonstravit sacrarum imaginum receptionem.

Item Joannes Deo amabilis presbyter & vicarius apostolici throni Orientis, librum ostendens synodo, dixit: Librum istum, honorabiles patres, in regia urbe reperi apud dominum Procopium silentiarium: & invento valde gavisus sum, quoniam exemplar ejus habemus in oriente simillimum. Docet autem in eo beatus [a] Anastasius de diversa adoratione: & si jubet sancta synodus, legatur.

Sancta synodus dixit: Legatur.

Et accipiens Stephanus reverentissimus monachus legit:

[a] In msf. Juliano, Sanctus hic Anastasius Theupoleos, id est, Antiochiæ, fuit episcopus; cui sanctus Papa Gregorius sæpe amabiliter scripsit, & inter alia, quod librum suum de pastorali regula interpretatus fuerit, & Imperatori obtulerit, meminit.

E Sancti Anastasii episcopi Theopoleos epistola ad quemdam scholasticum, per quam respondit ei ad illatam sibi ab eo [b] aporiam: cujus initium est:

Si tantum interroganti sapientiam sapientia reputabitur. Et post aliqua. Et nemo offendatur adorationis significatione. Adoramus enim homines & angelos sanctos, non tamen servimus illis. *Dominum* enim, inquit Moyses, *Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* Et vide quomodo in eo quidem quod dixit, *servies*, præposuit, *soli*: In eo vero quod ait, *adorabis*, nequaquam. Itaque adorare quidem licet; honoris

[b] Ex eodem msf. codice; Aporia est inopia, confusio, defectio, stoliditas, reverentia, turbatio & terror, ut priores ostendunt interpretes.

Deut. 6.
Matth. 4.

ACTIO IV.

quippe indicium est adoratio: servire autem nequaquam; ergo nec orare. Hæc quidem dicet aliquis interim ad primum. Secundus autem multorum opinionibus subjicitur, nondum interioris percepta lectionis peritia.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Videamus de adoratione quid dicat pater.

Sancta synodus dixit: Diversitatem adorationis ostendit. Dixit enim, quia *Dominum Deum tuum adorabis, & ipsi soli servies.* In hoc quod dixit, servies, posuit, solum: in adoratione vero, nusquam. Porro, pseudosyllogus ille hunc locum in suam accepis quasi justificationem. Evidens tamen est, quod impie hoc assumpserit.

B Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Sed vide, qualiter [a] sanctissimus pater id interpretetur. Quod autem in medio posuit, valde nos omnes & eos qui contentiosius adversantur, ad imaginum receptionem ac adorationem deducit. Honoris quippe est indicium adoratio. Cuncti ergo, qui sacras imagines se profitentur honorare, & adorationem recusant, convincentur a sancto patre, quod in hypocrisi hoc dicant. Re enim vera qui adorationem non suscipiunt, quod est honoris indicium, contrarium noscuntur facere, id est, inhonorare.

[a] al. sapientissimus.

Psal. 29. Leo sanctissimus episcopus Phociæ dixit: Opportunum est prophetice dicere: *Convertisti planctum meum in gaudium mihi: conscidisti saccum meum, & præcinxisti me lætitia.* C Converterunt enim divinæ scripturæ intellectus nostros ab omni impietate, & repleverunt nos divina scientia & disciplina.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ Cypri librum tradidit sancti Anastasii episcopi Theopoleos: quem susceptum Stephanus diaconus & notarius legit:

Sancti patris nostri Anastasii ad Symeon episcopum Bostræ, sermo de sabbato: cujus initium est;

Si patres oportet, secundum quod dictum est, & sicuti ipse fateris, interrogare, nec non & seniores. Et post pauca. Sicut enim [b] dum diligitur Imperator, D imago ejus pro ipso adoratur: cum vero jam præsens fuerit, superfluum est deserto primitivo adorare imaginem. [c] Ergo quia non adoratur, eo quod præsto sit is propter quem adoratur, inhonorari eam oportet. Et post pauca. Sicut enim qui contumeliam infert imagini Imperatoris, pœnam justam perpetitur, ac si eidem Imperatori contumelias irrogasset; quamquam imago nihil aliud sit quam lignum & colores ceræ commixti & temperati: eodem modo qui figuram alicujus inhonorat, in eumdem ipsum, cujus figura est, refert injuriam.

[b] In Græco, dum abest.

[c] In Græco, non tamen quia.

Joannes reverentissimus monachus, presbyter & vicarius Orientalium principum sacerdotum dixit: Ostendit pater, quod absente Imperatore imago ejus E honoratur: [d] alioquin inhonoratur. Ita & nunc dominatore omnium Jesu Christo sensibiliter nobis absente (invisibilis est enim carnis nostræ oculis, at vero sicut Deus ubique adest) ergo honoranda ejus imago est, quemadmodum & pater intellexit.

[d] In Græco, non tamen eo præsente inhonoratur.

Gregorius reverentissimus monachus & hegumenus monasterii Hormisdæ, obtulit librum sancti Sophronii: quem accipiens Stephanus reverentissimus monachus legit:

ANNO CHRISTI 787.

A μῆς γὰρ ἔμφασίς ἐστιν ἡ προσκύνησις· λατρεύειν δὲ οὐδαμῶς· τοίνυν οὐδὲ προσεύξασθαι. ταῦτα μὲν ἐρεῖ τις τέως πρὸς τὸ πρῶτον· ὁ δὲ δεύτερος ταῖς τῶν πολλῶν δόξαις ὑπάγεται, μήπω τῆς ἔνδον ἀναγνώσεως πεῖραν εἰληφώς.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἴδωμεν περὶ τῆς προσκυνήσεως τί λέγει ὁ πατήρ.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· διαφορὰν προσκυνήσεως ἐπέδειξεν· εἶπε γάρ, ὅτι κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. ἐπὶ τῷ λατρεύσεις ἔθηκε τό, μόνῳ· ἐπὶ δὲ τῆς προσκυνήσεως, οὐκέτι. ὁ δὲ ψευδοσύνοδος ἐκεῖνος παρέλαβε τὸ χωρίον τοῦτο εἰς δικαίωμα· πρόδηλον δέ, ὡς ἀσεβῶς αὐτὸ ἐκλαμβάνουσι.

B Ταράσιος ὁ ὁσιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἀλλ' ἴδε, ὁ σοφὸς πατὴρ πῶς αὐτὸ ἑρμηνεύει. ὅπερ δὲ ἐν τῷ μέσῳ τέθεικε, λίαν πάντας ἡμᾶς καὶ τοὺς ἐκστατικῶς ἀντιτεθέντας εἰς τὴν τῶν εἰκόνων ἀποδοχὴν καὶ προσκύνησιν ἐνάγει· τιμῆς γὰρ ἐστιν ἔμφασις ἡ προσκύνησις· πάντες οὖν οἱ τὰς ἱερὰς εἰκόνας ὁμολογοῦντες τιμᾷν, τὴν δὲ προσκύνησιν παραιτούμενοι, ἐλέγχονται ὑπὸ τοῦ ἁγίου πατρός, ὡς ἐν ὑποκρίσει λέγοντες. τῷ ὄντι γὰρ τὴν προσκύνησιν μὴ ἀποδεχόμενοι, ὅπερ ἐστὶ τιμῆς σύμβολον, τὸ ἐναντίον ἐπιδείκνυνται ποιοῦντες, ὅπερ ἐστὶν ἀτιμία.

Λέων ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Φωκίας εἶπεν· εὔκαιρόν ἐστι προφητικῶς εἰπεῖν· ἔστρεψας τὸν κοπετόν μου εἰς χαρὰν ἐμοί, διέῤῥηξας τὸν σάκκον μου, καὶ περιέζωσάς με εὐφροσύνῃ. ἔστρε- C ψαν γὰρ αἱ θεῖαι γραφαὶ τοὺς νόας ἡμῶν ἀπὸ πάσης ἀσεβείας, καὶ ἐνέπλησαν ἡμᾶς θείας ἐπιγνώσεως καὶ ἐπιστήμης.

Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κωνσταντίας τῆς Κύπρου βίβλον ἐπέδωκε τοῦ ἁγίου Ἀναστασίου ἐπισκόπου Θεουπόλεως· ἣν δεξάμενος Στέφανος ὁ εὐλαβέστατος διάκονος καὶ νοτάριος ἀνέγνω.

Τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἀναστασίου πρὸς Συμεὼν ἐπίσκοπον Βόστρης λόγος περὶ σαββάτου, οὗ ἡ ἀρχή·

Εἰ πατέρας δεῖ κατὰ τὸ λόγιον, καὶ ὡς σὺ φής, ἐπερωτᾷν, ἔτι γε μὴν καὶ πρεσβυτέρους. Καὶ μετ' ὀλίγα· ὥσπερ γὰρ D ἀπόντος μὲν βασιλέως, ἡ εἰκὼν αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ προσκυνεῖται· παρόντος δὲ λοιπὸν αὐτοῦ, περιττὸν καταλιπόντα τὸ πρωτότυπον, προσκυνεῖν τὴν εἰκόνα· οὐ μὴν ὅτι μὴ προσκυνεῖται, διὰ τὸ παρεῖναί τινα, δι' ὃν προσκυνεῖται, ἀτιμάζεσθαι αὐτὴν δεῖ. Καὶ μετ' ὀλίγα· ὥσπερ ὁ ὑβρίζων εἰκόνα βασιλέως, τιμωρίαν δικαίαν ὑφίσταται, ὡς αὐτίχρημα βασιλέα ἀτιμάσας· καίτοι τῆς εἰκόνος οὐδὲν ἕτερον οὔσης, ἢ ξύλον καὶ χρώματα κηρῷ μεμιγμένα καὶ κεκραμένα· τὸν αὐτὸν τρόπον ὁ τὸν τύπον τοῦ δεῖνος ἀτιμάζων, εἰς αὐτὸν ἐκεῖνον, οὗ ὁ τύπος ἐστίν, ἀναφέρει τὴν ὕβριν.

Ἰωάννης ὁ εὐλαβέστατος μοναχός, πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς τῶν ἀνατολικῶν ἀρχιερέων εἶπε· παρίστησιν ὁ πατήρ, ὡς E μὴ παρόντος βασιλέως ἡ εἰκὼν αὐτοῦ τιμᾶται, οὐ μὴν παρόντος ἀτιμάζεται. οὕτω καὶ ἄρτι τοῦ δεσπότου τῶν ὅλων Ἰησοῦ Χριστοῦ αἰσθητῶς ἡμῖν μὴ παρόντος· ἀθέατος γάρ ἐστι τοῖς τῆς σαρκὸς ἡμῶν ὀφθαλμοῖς, ὡς δὲ Θεὸς πάντῃ πάρεστι· τιμητέον τὴν αὐτοῦ εἰκόνα, καθὼς ἐπὶ τοῦ βασιλέως ὁ πατὴρ ὑπέβαλεν.

Γρηγόριος ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος μονῆς τῶν Ὁρμίσδου, προσήνεγκε βίβλον τοῦ ἁγίου Σωφρονίου· ἣν λαβὼν Στέφανος ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς ἀνέγνω.

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO IV.

Τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Σωφρονίου ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων ἐγκώμιον εἰς τοὺς ἁγίους Κῦρον καὶ Ἰωάννην.

A

Ἄλλοι μὲν ἄλλως τοὺς ἁγίους τιμάτωσαν, πολυμερῶς αὐτῶν τὰς δωρεὰς θριαμβεύοντες, καὶ τὰς εὐεργεσίας πολυτρόπως κηρύττοντες· οἱ μὲν ναῶν ὑψηλῶν ἀνακτίσμασιν, οἱ δὲ ποικίλων μαρμάρων κοσμήσεσιν· ἄλλοι χρυσαυγῶν ψηφίδων συνθέσεσιν· ἕτεροι φαιδροῖς ζωγράφων τεχνήμασι καὶ χρυσοῖς· ἄλλοι καὶ ἀργυροῖς ἀναθήμασιν· ἕτεροι δὲ τοῖς ἐκ σηρικῶν καὶ βομβυκίνων ὑφάσμασι· καὶ ἁπαξαπλῶς ἅπαντες ἐπὶ τὴν τῶν μαρτύρων τιμὴν ἁμιλλάσθωσαν, ὡς ἕκαστος εὐπορίας ἔχει καὶ βουλήσεως· καὶ ἀλλήλους ἐν τούτοις νικᾷν ἐφιέσθωσαν, τὴν πρὸς τοὺς ἁγίους ἑνοῦσαν αὐτοῖς στοργὴν ἐνδεικνύμενοι, καὶ κομιούμενοι ἀντὶ μὲν τῶν φθαρτῶν τὰ ἀμάραντα, ἀντὶ δὲ τῶν προσκαίρων τὰ τέλος οὐκ ἔχοντα. τοιούτοις γὰρ αὐτῶν οἱ θαυμάσιοι τοὺς ἐραστὰς ἀμείβεσθαι τοῖς δώροις εἰώθασιν. B

Ἐκ τῆς αὐτῆς συγγραφῆς τοῦ αὐτοῦ πατρὸς, τῶν αὐτῶν ἁγίων θαῦμα. οὗ ἡ ἀρχή·

Ἀλεξάνδρειαν Αἰγύπτου καὶ Λιβύης ἀκούω μητρόπολιν. καὶ μεθ' ἕτερα. ἐλθόντες οὖν εἰς ναόν τινα τέλειον, τῷ μὲν εἴδει φοβερὸν καὶ ὑπέρλαμπρον, τῷ δὲ ὕψει τῶν οὐρανῶν αὐτῶν ἐφαπτόμενον· καὶ ἔσω τούτου γενόμενοι, μεγίστην εἰκόνα καὶ θαυμασίαν ἐβλέπομεν, μέσον μὲν τὸν δεσπότην Χριστὸν γεγραμμένον χρώμασιν ἔχουσαν, Χριστοῦ δὲ τὴν μητέρα καὶ δέσποιναν ἡμῶν τὴν θεοτόκον καὶ ἀειπαρθένον Μαριὰμ εὐώνυμον, καὶ ἐκ δεξιῶν Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν αὐτοῦ τοῦ σωτῆρος καὶ πρόδρομον, τὸν ἐγκοιλίοις σκιρτήμασιν αὐτὸν προμηνύσαντα, ἐπεὶ καὶ λαλεῖν ἔνδον ὢν οὐκ ἠκούετο· καί τινας τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν ἐνδόξου χοροῦ καὶ τῆς μαρτυρικῆς ὁμηγύρεως· μεθ' ὧν ἐτύγχανον καὶ αὐτοὶ Κῦρος καὶ Ἰωάννης οἱ μάρτυρες. οἳ πρὸ τῆς εἰκόνος ἱστάμενοι, τῷ δεσπότῃ προσέπιπτον, τὰ γόνατα κάμπτοντες, καὶ τὰς κεφαλὰς εἰς ἔδαφος φέροντες, καὶ περὶ τῆς τοῦ νέου θεραπείας πρεσβεύοντες. καὶ μεθ' ἕτερα. καὶ πρὸς τὴν εἰκόνα τὸ τρίτον γενόμενοι, τοῖς προλαβοῦσι τρόποις ἐχρῶντο καὶ ῥήμασι. καὶ ὡς ὥραν πολλὴν ἐδεήθησαν, καὶ κάτω κείμενοι τὸ, κέλευσον δέσποτα, μόνον ἀνέκραζον· ὁ Χριστὸς σπλαγχνισθεὶς, ὡς οἰκτίρμων ἐπένευσε· καὶ, δότε αὐτῷ [a] πρὸ τῆς εἰκόνος, ἐφθέγξατο. καὶ χαμόθεν ἀναστάντες οἱ μάρτυρες, πρῶτον μὲν εὐχαρίστουν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ὡς τῆς δεήσεως αὐτῶν ἐπακούσαντι· ἔπειτα δὲ χαίροντες καὶ γανύμενοι, ἰδοὺ, φασὶ, πρὸς ἐμὲ τὴν χάριν ὁ Θεὸς ἐδωρήσατο. ἄπελθε γοῦν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, καὶ ἐν τῷ μεγάλῳ Τετραπύλῳ νῆστις καθεύδησον· καὶ μικρὸν τοῦ τῆς κανδήλας ἐλαίου, τῆς ἄνω πρὸ τῆς τοῦ σωτῆρος εἰκόνος ἁπτομένης, λαβὼν εἰς λυκύθιον, πάλιν ἄγευστος τὰ ἐνθάδε κατάλαβε· καὶ τούτῳ τοὺς πόδας ἀλειψάμενος τῆς ὑγιείας ἕξεις τὸ δώρημα. καὶ μεθ' ἕτερα. αὐτὸς δὲ ἀναστὰς μετὰ τὴν κοίμησιν τῆς κανδήλας λαμβάνει τὸ ἔλαιον, [b] πρὸς τὸ τῶν ἁγίων ἔρχεται τέμενος. ἔνθα γενόμενος, ὡς ἐδιδάχθη, τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας ἠλείψατο· καὶ παραχρῆμα τὴν νόσον ἀπέθετο, καὶ τὴν ῥῶσιν ἀνέλαβε. E

[a] In Latino, δὸς

[b] Forte deest, καὶ

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· πάντα τὰ ἀποδεδειγμένα λέγει, καὶ τὰ τῶν ζωγράφων καὶ τῶν λοιπῶν τεχνῶν ἀναθήματα πρὸς εὐπρέπειαν τῶν ἱερῶν οἴκων.

Θωμᾶς ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς καὶ πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς τῆς ἀνατολῆς εἶπεν· αὕτη ἡ εἰκὼν, τίμιοι πατέρες, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐν τῷ Τετραπύλῳ ἑστῶσα ὑπάρχει ἕως τοῦ νῦν, καὶ ποικίλας νόσους ἐξιᾶται.

Sancti patris nostri Sophronii archiepiscopi Hierosolymorum laus in sanctos Cyrum & Joannem.

Vide P. Godefrid. henschenium, die x. Martii, in vita sancti Sophronii.

Alii quidem aliter sanctos honorificent, multifarie dona eorum divulgantes, & beneficia multimode prædicantes: alii quidem templorum excelsorum erectionibus, alii vero variorum marmorum ornamentis, alii autem deauratorum musivorum compositionibus: alii splendidis pictorum artificiis, & aureis: alii etiam argenteis monumentis: porro alii sericis & [a] bombycinis texturis: & ut semel absolute dicamus, omnes in honorem martyrum satagant, ut unicuique facultas & voluntas suppeditat: & invicem in his vincere gestiant, circa sanctos [b] unitum affectum demonstrantes & exhibentes, pro corruptibilibus quidem immarcescibilia, & pro temporalibus terminum non habentia præstolantes. Talibus enim suos amatores egregii recompensare consueverunt.

[a] al. bambacinis.

[b] Græce, suum.

Ex eadem conscriptione ejusdem patris de sanctorum eorumdem miraculo [c]: cujus initium est:

[c] In ms. tricesimo sexto.

Alexandriam Ægypti & Libyæ audio metropolim. Et post alia. Venientes ergo ad templum quoddam perfectum, specie quidem terribile & præclarum, altitudine vero ad cælum ipsum pertingens: quod intrantes maximam imaginem & admirabilem videbamus, in medio quidem Dominum Christum pictum coloribus habentem, Christi autem matrem & dominam nostram Dei genitricem & semper virginem Mariam sinistrorsum, & dextrorsum Joannem Baptistam & præcursorem ejusdem Salvatoris, qui ex utero eum exsultationibus prænuntiavit (nam & loquens cum esset intus, non audiebatur) & quidam ex apostolorum & prophetarum glorioso choro, & martyrum cœtu: cum quibus & aderant ipsi Cyrus & Joannes martyres, qui ante imaginem stantes, Domino procidebant genua incurvantes, & capita in pavimentum ferentes, & pro juvenis medela intercedentes. Et post alia. Et ad imaginem tertio venientes, præmissis modis utebantur & verbis. Et cum hora multa deprecarentur, & deorsum jacentes, [d] Jube Domine, tantum clamarent: Christus miseratus, ut revera misericors, annuit: &, Date ei, per imaginem fatus est. Et de humo exsurgentes martyres, primo quidem gratias agebant Christo Deo nostro, qui eorumdem deprecationem exaudierat: deinde gaudentes & tripudiantes, Ecce, aiunt, [e] nobis donavit gratiam Deus. Ingredere itaque Alexandriam, & in magno Tetrapylo jejunus dormi: & modico olei de candela, quæ sursum ante imaginem Salvatoris ardet, accepto in ampulla parva, rursus jejunus ad ista perveniens, etiam hoc pedibus unctis, donum sanitatis habebis. Et post alia. Ipse autem surgens post extinctionem candelæ sumit oleum, & ad sanctorum pervenit templum. Ubi sicut jussus fuerat, manus & pedes unxit: & continuo languorem deposuit, & incolumitatem recepit.

Luc. I.

[d] al. si jubes.

[e] In Græco, mihi.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Omnia recipienda esse fatetur, & pictorum & reliquarum artium monumenta, ad decorem sacrarum domorum.

Thomas reverentissimus monachus, presbyter ac vicarius Orientalium principum sacerdotum, dixit: Hæc imago, honorabiles patres, Alexandriæ in [f] Tetrapylo stat usque nunc, & diversas infirmitates curat.

[f] Addit Anastasius aut quis alius in ms. Tetrapylum est ædificium quatuor partes (forte portas) habens.

ACTIO IV.

Sancta synodus dixit: Gloria Deo, qui etiam per sacras imagines miracula perficit.

Eustathius reverentissimus monachus, presbyter & abbas monasterii Maximi [a], dixit: Et ego, sancti patres librum fero ejusdem patris, conscriptionem habentem vitas multorum sanctorum virorum: & sicut placuerit cœtui vestro.

a al. Maximi.

Sancta synodus dixit: Legatur.

Et accipiens Stephanus monachus legit:

Ejusdem patris nostri Sophronii ex libro Prato.

» Dicebat abbas Theodorus Heliota, quia quidam
» inclusus erat in monte olivarum, valde certator. Im-
» pugnabat autem eum dæmon fornicationis. Quadam
» ergo die cum immineret ei vehementer, cœpit senex
» lamentari, & dicere dæmonio: Usquequo non par-
» cis mihi? recede jam a me, consenuisti mihi. Appa-
» ret ei dæmon visibiliter, dicens: Jura mihi, quod
» nemini dicas, quod dicturus sum tibi; & ultra te
» non impugnabo. Et juravit ei senex, quod per eum
» qui in altissimis habitat, nemini dicam, quæ mihi
» dixeris. Tunc dicit ei dæmon: Ne adores hanc ima-
» ginem, & te amplius non impugnabo. Habebat au-
» tem imago effigiem dominam nostram sanctam Ma-
» riam Dei genitricem, portantem Dominum nostrum
» Jesum Christum. Dicit inclusus dæmoni: Sine ut me-
» cum tractem. In crastinum autem nuntiat hoc abbati
» Theodoro Heliotæ, qui tunc habitabat in laura Pha-
» rorum. Et venit, cui omnia indicavit. At vero senex
» dicit incluso: Sic abba illusus es, ut dæmoni jura-
» res? Verumtamen bene fecisti hoc dicere. Expedit
» autem tibi potius, ut non dimittas in civitate ista lu-
» panar, in quod non introeas, quam ut recuses adora-
» re Dominum & Deum nostrum Jesum Christum
» cum propria matre sua in imagine. Confirmato ergo
» eo, & confortato multis sermonibus, abiit in pro-
» prium locum suum. Apparet itaque rursus dæmon
» incluso, & dixit ei: Quid est male senex? non jurasti
» mihi, quod nemini diceres? & quomodo cuncta di-
» xisti ei qui venit ad te? Dico tibi maligne senex, ut
» perjurus habes judicari in die judicii. Respondit ei
» inclusus, dicens: [b] Quia juravi quidem, juravi: &
» quia perjuravi, scio. Verumtamen [c] minime Domi-
» num & factorem perjuravi. Te autem non audio.

b Græce, Quod.
c Græce, meum.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ Cypri dixit: Quemadmodum aurea monilia, ita sunt deiferi patres nostri, concordantes in adoratione sacrarum imaginum.

Joannes reverentissimus monachus, presbyter & vicarius Orientalium pontificum, dixit: Et aliud significat sermo patris nostri Sophronii: quia expedit ei qui juravit, magis perjurare, quam omnino servare jusjurandum in destructionem venerabilium imaginum. Hoc autem dicimus, quoniam quidam hodie excusant se propter juramentum.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Quoniam sciebat bonitatem Dei, quia pœnitentes suscipit, ideo disposuit transgredi impium juramentum. Et nunc qui in hæresi ista juraverunt, si quidem aliud peccatum non fecerunt, rationabilis eis est excusatio, & non habent quod dicant. Nam si in alia peccata incidunt, debent Deum placare, & obsecrare de remissione illiciti juramenti.

Matth. 26.

Theodorus sanctissimus episcopus Subritensium dixit: Princeps Apostolorum Petrus negavit, sed acta pœnitentia receptus est.

1. Joan. 1.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Herodes non perjuravit, sed periit. At vero Petrus negavit cum ju-

A

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· δόξα σοι τῷ Θεῷ καὶ διὰ τῶν ἱερῶν εἰκόνων θαυματουργίας ἐπιτελοῦντι.

Εὐστάθιος ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος μονῆς τῶν Μαξιμίνου εἶπε· κἀγὼ, ἅγιοι πατέρες, βίβλον ἐκφέρομαι τοῦ αὐτοῦ πατρὸς, συγγραφὴν περιέχουσαν βίους πολλῶν ἀνδρῶν· καὶ ὡς παρίσταται τῇ ὑμῶν ὁμηγύρει.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἀναγνωσθήτω.

Καὶ λαβὼν Στέφανος ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς ἀνέγνω·

Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Σωφρονίου ἐκ τοῦ λειμωναρίου.

B

Ἔλεγεν ὁ ἀββᾶς Θεόδωρος ὁ Αἰλιώτης, ὅτι ἦν τις ἔγκλειστος εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ἀγωνιστὴς πάνυ. ἐπολέμει δὲ αὐτὸν ὁ δαίμων τῆς πορνείας. ἐν μιᾷ οὖν ὡς ἐπέκειτο αὐτῷ σφοδρῶς, ἤρξατο ὁ γέρων ἀποδύρεσθαι, καὶ λέγει τῷ δαίμονι· ἕως πότε οὐκ ἐνδίδως μοι; ἀπόστα λοιπὸν ἀπ᾽ ἐμοῦ, συνεγήρασάς μοι. φαίνεται αὐτῷ ὁ δαίμων ὀφθαλμοφανῶς, λέγων· ὄμοσόν μοι, ὅτι οὐδενὶ λέγεις, ὃ μέλλω λέγειν σοι· καὶ οὐκέτι σε πολεμῶ. καὶ ὤμοσεν αὐτῷ ὁ γέρων, ὅτι μὰ τὸν κατοικοῦντα ἐν τοῖς ὑψίστοις οὐκ εἴπω τινὶ, ἅπερ λέγεις μοι. τότε λέγει αὐτῷ ὁ δαίμων· μὴ προσκυνήσῃς ταύτῃ τῇ εἰκόνι, καὶ οὐκ ἔτι σε πολεμῶ. εἶχε δὲ ἐκτύπωμα ἡ εἰκὼν τὴν δέσποιναν ἡμῶν τὴν ἁγίαν Μαρίαν τὴν θεοτόκον βαστάζουσαν τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. λέγει ὁ ἔγκλειστος τῷ δαίμονι· ἄφες σκέψωμαι. τῇ οὖν ἐπαύριον δηλοῖ τῷ ἀββᾷ Θεοδώρῳ τῷ Αἰλιώτῃ οἰ-

C

κοῦντι τότε ἐν τῇ λαύρᾳ Φαρῶν. καὶ ἦλθε, καὶ διηγήσατο πάντα. ὁ δὲ γέρων λέγει τῷ ἐγκλείστῳ· ὄντως ἀββᾶ ἐνεπαίχθης, ὅτι ὤμοσας τῷ δαίμονι. πλὴν καλῶς ἐποίησας ἐξειπών. συμφέρει δέ σοι μὴ καταλιπεῖν εἰς τὴν πόλιν ταύτην πορνεῖον, εἰς ὃ μὴ εἰσέλθῃς, ἢ ἵνα ἀρνήσῃ τὸ προσκυνεῖν τὸν κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν Ἰησοῦν Χριστὸν μετὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ μητρὸς ἐν εἰκόνι. στηρίξας οὖν αὐτὸν καὶ ἐνδυναμώσας πλείοσι λόγοις, ἀπῆλθεν εἰς τὸν ἴδιον αὐτοῦ τόπον. φαίνεται οὖν πάλιν ὁ δαίμων τῷ ἐγκλείστῳ, καὶ λέγει αὐτῷ· τί ἐστι κακόγηρε; οὐκ ὤμοσάς μοι, ὅτι οὐδενὶ λέγεις; καὶ πῶς πάντα ἐξεῖπας τῷ ἐλθόντι πρός σε; λέγω σοι, κακόγηρε, ὡς ἐπίορκος ἔχεις κριθῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἔγκλειστος, λέγων· ὅ, τι μὲν ὤμοσα, ὤμοσα· καὶ ὅτι ἐπιώρκησα, οἶδα. πλὴν τὸν

D

ἐμὸν δεσπότην καὶ ποιητὴν ἐπιώρκησα· σοῦ δὲ οὐκ ἀκούω.

Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κωνσταντίας τῆς Κύπρου εἶπεν· ὥσπερ ὁρμίσκοι χρυσοῖ, οὕτως εἰσὶν οἱ θεοφόροι ἡμῶν πατέρες, συμφωνοῦντες εἰς τὴν προσκύνησιν τῶν ἱερῶν εἰκόνων.

Ἰωάννης ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς, πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς τῶν ἀνατολικῶν ἀρχιερέων εἶπε· καὶ ἕτερον σημαίνει ὁ λόγος τοῦ πατρὸς ἡμῶν Σωφρονίου, ὅτι συμφέρει ὀμόσαντα ἐπιορκῆσαι, ἢ ὅλως φυλάξαι ὅρκον ἐπὶ τῇ καταλύσει σεπτῶν εἰκόνων. τοῦτο δὲ λέγομεν, ἐπειδή τινες σήμερον ἐπαρρησιάζονται ὅρκῳ.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἐπειδὴ ἐγίνωσκε

E

τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, ὅτι μετανοοῦντας προσδέχεται, τούτου ἕνεκεν διετάξατο παραβῆναι τὸν ἀσεβῆ ὅρκον. καὶ τανῦν οἱ ἐν τῇ αἱρέσει ταύτῃ ὁμωμοκότες, εἰ μὲν ἄλλην ἁμαρτίαν οὐ πεποιήκασιν, εὔλογος αὐτοῖς ἡ πρόφασις, καὶ οὐκ ἔχουσί τι λέγειν. ἐπεὶ δὲ καὶ ἄλλαις ἁμαρτίαις περιπίπτουσιν, ὀφείλουσι τὸν Θεὸν ἐξιλεώσασθαι, καὶ ἐκδυσωπῆσαι περὶ τῆς ἀφέσεως τοῦ ἀθεμίτου ὅρκου.

Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Σεβεύτων εἶπεν· ὁ κορυφαῖος τῶν ἀποστόλων Πέτρος ἠρνήσατο, ἀλλὰ μετανοήσας ἐδέχθη.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ὁ Ἡρώδης οὐκ ἐπιώρκησεν, ἀλλ᾽ ἀπώλετο. ὁ δὲ Πέτρος ἀρνησάμενος μεθ᾽ ὅρκου,

ANNO CHRISTI 787.

εἶτα ἐξιλ-

ANNO CHRISTI 787.

ἔπειτα ἐξελθὼν καὶ δακρύσας, ἐσώθη. πάσας γὰρ ἁμαρτίας ὁ Θεὸς συγχωρεῖ, ἐάν τις ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς μετανοήσῃ.

Η ἁγία σύνοδος εἶπε· ναὶ, δέσποτα, οὕτως ἡμᾶς ἁγία γραφὴ διδάσκει.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ὁ πρώταρχος τῆς θεολογίας Ιωάννης ἔφη· ἡμεῖς, τεκνία, ἐὰν λέγωμεν, ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ψεῦσται ἐσμέν. ἐὰν οὖν παρακαλέσωμεν τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ἵλεως ἡμῖν γίνεται, καὶ παρορᾷ τὰ πλημμελήματα ἡμῶν.

Νικηφόρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος τοῦ Δυῤῥαχίου εἶπε· δέει πολλῷ συνεχόμεθα, δέσποτα, ὅτι πλεῖστα κακὰ διεπράξαμεν, καὶ [a] συντόμου μετανοίας καὶ ἐξαγορεύσεως δεόμεθα.

[a] In ms. ad marg. συντόμως.

Λέων ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Φωκίας εἶπε· γέγραπται, ὅτι ὅρκον ψευδῆ μὴ ἀγαπήσητε. καὶ τούτου χάριν ὁ ψευδὴς ἡμῶν ὅρκος παρασιωπήσεται, ὡς μηδεμίαν ἰσχὺν ἔχων.

Ιωάννης ὁ θεοφιλέστατος πρεσβύτερος, καὶ τοποτηρητὴς τῶν ἀνατολικῶν ἀρχιερέων εἶπε· εἰ κελεύετε, ταῦτα τὰ περὶ τοῦ ὅρκου ζητείσθω.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἤδη τὰ περὶ αὐτοῦ ἐῤῥέθη. εἰ τι δὲ πλέον, ἐν ἑτέρᾳ ἐξετάσει ζητείσθω. νῦν δὲ ἐχώμεθα τῶν προκειμένων.

[b] Θεόδωρος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος, μοναχὸς καὶ νοτάριος ἀνέγνω·

[b] Θεοδόσιος in Latino.

Ἐκ τῶν θαυμάτων τῶν ἁγίων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ.

Ἕτερός τις ἀνὴρ ἐπιεικὴς σφόδρα, σύριγγα ἐσχηκὼς ἐν τῇ κοτύλῃ, καὶ πολλαῖς χρησάμενος θεραπείαις τῶν ἰατρῶν, ὑποβαλὼν δὲ ἑαυτὸν καὶ τοῖς ξίφεσι τῶν ἰατρῶν, ἐπὶ ἐνιαυτοὺς τι δεκαπέντε ταλαιπωρήσας ἐν τῷ πάθει, καὶ νικηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ, πλέον ηὔξησε τὸ νόσημα, τετραγώνου τύπου γενομένου, καὶ ἀφιέντος τὸ ἐπικείμενον ῥεῦμα. πολλάκις δὲ καὶ τοῦ παρεμπιπτομένου τῷ σώματι ποτοῦ ἐκεῖθεν ἀποῤῥέοντος, τῶν τε ἰατρῶν εἰρηκότων κεκυριεῦσθαι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ, καὶ μὴ δύνασθαι ἀνθρώπου χεῖρα δυναμένην βοηθῆσαι τῷ πάθει· ἀπέγνω λοιπὸν ἑαυτοῦ ὁ ἀνὴρ, καὶ συνεβουλεύθη παρὰ πολλῶν καταλαβεῖν τὸν τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ θεραπόντων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ ἡγιασμένον οἶκον, καὶ τοῦτο ποιῆσαι βουλόμενος· πολύβουλος γὰρ ἡ ἀνάγκη· θεωρεῖ τοὺς ἁγίους καθ' ὕπνον λέγοντας αὐτῷ· δεῦρο πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἰαθήσῃ. θαῤῥήσας τοίνυν τῇ προτροπῇ τῶν ἁγίων, καταλαμβάνει τὸν ἔνδοξον αὐτῶν οἶκον. καὶ καθ' ἑκάστην δυσωπῶν αὐτοὺς οὐκ ἐνεδίδου ἀπαλλαγῆναι τοῦ πάθους. ὡς δὲ ἱκανὸν χρόνον, καὶ οὐδεμιᾶς ἐτύγχανεν ἐπισκέψεως, τέλος ἐξελθὼν ἐν τῷ ὑπερθύρῳ τῷ προσανακειμένῳ τῷ οἴκῳ τῶν ἁγίων, καὶ βλέψας εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ σωτῆρος τὴν ἀνακειμένην ἐν τῇ κατὰ τὸ δεξιὸν στοᾷ· γέγραπται δὲ ἐν αὐτῇ ἥ τε ἁγία Μαρία ἡ θεοτόκος, καὶ οἱ ἅγιοι θεράποντες τοῦ Χριστοῦ Κοσμᾶς καὶ Δαμιανὸς, καί τις τῶν μεγάλων ἀνδρῶν Λεόντιος τοὔνομα· δεήσεις ἐκτενεῖς ποιησάμενος, καὶ κλαύσας πικρῶς ἐπὶ ὥρας πολλὰς, καὶ δυσωπήσας τοὺς ἁγίους, ἀπῆλθεν ἐν τῷ τόπῳ τῆς κοίτης αὐτοῦ. καὶ θεωρεῖ διὰ τῆς νυκτὸς ἐρχομένους πρὸς αὐτὸν τοὺς θεράποντας τοῦ Χριστοῦ Κοσμᾶν καὶ Δαμιανὸν, μέσον ἔχοντας τὴν κεχαριτωμένην παρθένον, καὶ λέγοντας αὐτῇ· ἰδὲ οὗτός ἐστι, βοηθήσατε αὐτῷ διὰ τάχους.

Ἔτι ὁ αὐτὸς ἀνέγνω ἐκ τῶν αὐτῶν θαυμάτων. περὶ τῆς γυναικὸς Κωνσταντίνου τοῦ ἐν Λαοδικείᾳ.

Συνέβη τινὰ ἄνδρα ἐν στρατείᾳ ἐξεταζόμενον, ὀνόματι Κωνσταντῖνον, πιστότατον, καὶ μὴ ἀπολιμπανόμενον τῆς τῶν ἐνδόξων ἁγίων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ προσεδρείας, ἐκδεδημηκέναι ταύτης

ACTIO IV.

ramento: deinde foras egressus & lacrymatus, salvus factus est. Omne quippe peccatum benignus Deus ignoscit, si ex tota anima quis pœnitentiam gesserit.

Sancta synodus dixit: Etiam, domine, sic nos sancta scriptura docet.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Primus theologiæ princeps, sanctus videlicet Joannes ait: *Nos, filioli, si dixerimus, quia peccatum non habemus, mendaces sumus.* Si ergo rogaverimus Deum pro peccatis nostris, propitius nobis fit, & dimittit delicta nostra. *Marc. 1.*

Nicephorus sanctissimus episcopus Dyrrachii dixit: Pavore multo detinemur, domine, quia plurima mala egimus, & compendiosam pœnitentiam & confessionem precamur.

Leo sanctissimus episcopus Phociæ dixit: Scriptum est, quia juramentum mendax ne diligatis. Et hujus rei gratia mendax juramentum nostrum parvipenditur, tamquam nullam fortitudinem habens. *Zach. 8.*

Joannes Deo amabilis presbyter & vicarius Orientalium pontificum dixit: Si jubetis, nunc quærantur illa quæ de juramento sunt.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Jam quæ ad id pertinent, dicta sunt. Si quid autem amplius est, in alia examinatione requiratur. Nunc autem proposita exsequamur.

Theodosius Deo amabilis diaconus & notarius legit:

De miraculis sanctorum Cosmæ & Damiani.

« Alius quidam vir clemens valde, fistulam habens in femore, & multis usus medicamentis, ita ut sese etiam gladiis medicorum traderet, per annos circiter quindecim miseriis afflictus est in passione: a qua superatus [a] amplius crevit languor, quadrati oris effectus, & superjacente rheumate fatigatus: frequenter etiam immisso corpori potu inde profluente, medicisque dicentibus, quod languor ita dominaretur ei, ut non posset manus hominis inveniri, quæ passioni auxiliaretur. [b] Postposuit ergo se vir, & accepit a multis consilium, ut ad sanctorum Dei famulorum Cosmæ & Damiani sanctificatam pergeret domum. Et cum hoc facere voluisset ([c] multas enim habet voluntates necessitas) videt sanctos in somnis dicentes sibi: Veni ad nos, & sanaberis. Fiducia ergo accepta per exhortationem sanctorum, pervenit ad gloriosam eorum domum; & per singulos dies non cessavit obsecrare, ut liberaretur a passione. Porro cum permansisset anno, & nullam visitationem fuisset adeptus, in fine egressus liminare, quod appositum erat domui sanctorum, & intuens in imaginem Salvatoris, quæ posita erat in dexteriori porticu: (picta vero erat in ea tam sancta Maria Dei genitrix, quam sancti famuli Christi Cosmas & Damianus, & quidam ex magnis viris, Leontius nomine:) deprecationibus factis prolixis, flevit per multas horas amare; atque obsecratis sanctis, abiit in locum cubiculi sui. Et aspicit per noctem venientes ad se famulos Christi Cosmam & Damianum, mediam habentes gratia plenam Virginem, & dicentem [d] sibi: Ecce iste est, adjuvate eum velociter. »

[a] In Græco, amplius auxit languorem, quadrati oris effectum & rheuma quod inerat, emittentem.

[b] In Græco, desperavit.

[c] In Græco, multa consilia.

[d] In Græco, ipsis.

Item ipse legit ex eisdem miraculis. De uxore Constantini Laodicensis.

« Contigit quemdam virum fidelissimum, qui in militia exercebatur, nomine Constantinum, qui gloriosorum sanctorum Cosmæ & Damiani patrocinium sedulus implorabat, profectum fuisse ab hac amabili »

O

ACTIO IV.

ANNO CHRISTI 787.

Christo regia civitate, causa injunctæ sibi malitiæ. Qui in unaquaque peregrinatione sua, in fide deferebat effigiem sanctorum in parva imagine ad proprium munimentum. Cum autem pervenisset ad Laodicensium civitatem, quæ cognominata est [a] Trimetria, ibique moratus esset occasione commissi sibi præcepti aliquo tempore, nuptias legitimas assecutus est. Paucis vero diebus transactis, uxor quæ huic fuerat nupta, infirmata in maxilla sua finistra, & apostema faciens, ac a doloribus acriter agitata, non mediocres viro ingerebat labores. Qui consolatus est mulierem suam, multum habens sanctorum experimentum. Porro oblitus, quia secundum consuetudinem suam eos secum deferret, dicebat ei: Quid tibi faciam? hospes sum. Si enim in civitate mea essem, sumerem cerotem dominorum meorum Cosmæ & Damiani, & statim dolores tui quiescerent, & infirmitas curaretur. Quæ cum esset fidelis, ad sanctorum celerem [b] sanitatem admirata oravit, quo digna fieret post reversionem suam in gloriosa eorum & famosa domo adorationem ipsorum adire. Nam & ex solo auditu compuncta præ amore quem circa sanctos habebat, conticuit; somnoque detenta postera nocte aspicit magnos hos & terribiles medicos & famulos Christi Cosmam & Damianum schemate quo erant depicti, stantes ad stratum suum, & dicentes sibi: Quid habes? quid certas? quid tribulationes infers viro tuo? hic sumus vobiscum, nihil tibi curæ sit. Quibus ad eam dictis recesserunt. Illa vero evigilans interrogabat conjugem suum, sciscitari ab eo volens habitus gloriosissimorum sanctorum Cosmæ & Damiani, vel qualiter pingerentur, & in quo ordine ipsorum ad infirmitates fieret exhibitio. Cumque maritus ei habitum indicasset, & eorum [c] schemata enarrasset: illa eidem conjugi suo eorum formis expositis, & cetera quoque sibi a sanctis in visu dicta narravit. Ceterum & vir in recordationem ex narratione veniens, quod haberet sub axilla sua sanctorum in imagine parva effigiem, eductam protinus uxori monstravit. At illa cum vidisset, eam adoravit, & cognovit, quod vere secum ibidem degerent sancti secundum vocem ipsorum. [d]

[a] al. Trimetaria. In Græco, Trimitaria. & in Conc. Chalced. act. 1.

[b] In Græco, sanationem.

[c] In Græco, charismata.

[d] In Græco additur, & statim liberata est femina morbo.

Joannes reverentissimus presbyter, & monachus, ac vicarius Orientalium pontificum, dixit: Ostensum plane nobis est, quia & per imagines apparent sancti miracula facientes. Per imaginem enim manifesti facti sunt mulieri, sanantes eam.

Manzo sanctissimus episcopus Pracanensium dixit: postquam recessi anno præterito a regia urbe, & veni ad servilem civitatem vestram, in qua dego, infirmitatem incurri sævissimam, ita ut propinquos colligerem ad faciendum testamentum. Et in his languore comprimente, attuli augustissimam imaginem Salvatoris nostri Jesu Christi, & dixi: Domine, qui das gratiam sanctis tuis, visita me. Et mox ut posui eamdem colendam imaginem in membrum, quod patiebatur, confestim expulsus est languor, & restitutus sum sanus.

Exsurgens autem Theodorus sanctissimus episcopus Seleuciæ dixit: Et nobis innotuit hoc: juxta nos enim est.

Item [e] Theodorus diaconus, & monachus, & vasorum custos venerabilium patriarchalium oratoriorum, legit:

[e] In Græco, Theodosius.

Ex eisdem miraculis, de muliere tortionem habente.

Rom. 5. Bene sapientissimus Paulus, columna & magister ecclesiæ, clamat, quia spes non confundit, & quia caritas Dei diffusa est in cordibus nostris. Hanc spem

A τῆς φιλοχρίστου καὶ βασιλίδος πόλεως, τῆς φροντίδος αὐτῷ ἐγχειρισθείσης χάριν. ὅστις ἐν ἑκάστῃ αὐτοῦ ξενιτείᾳ κατὰ πίστιν ἐπέφερε τὸ ἐκτύπωμα τῶν ἁγίων ἐν σανιδίῳ πρὸς ἀσφάλειαν ἰδίαν. ἐλθὼν δὲ τῇ Λαοδικέων πόλει, ἥτις ἐπονομάζεται ἡ Τριμιτουσία, ἐν αὐτῇ τι διατρίψας προφάσει τοῦ ἐγχειρισθέντος αὐτῷ προστάγματος φανερῷ χρόνῳ, γάμῳ νομίμῳ προσωμίλησεν. ὀλίγων δὲ ἡμερῶν διαγενομένων, ἡ συναφθεῖσα τούτῳ πρὸς γάμον γυνὴ ἀσθενήσασα ἐν τῇ σιαγόνι αὐτῆς τῇ ἐξ εὐωνύμων, ἀπόστημα ἐκβαλοῦσα· καὶ ὑπὸ τῶν ἀλγηδόνων δεινῶς ἀνιωμένη, τῷ ἀνδρὶ οὐ μετρίους κόπους ἐποίει. ὅστις παραμυθούμενος τὴν ἰδίαν γυναῖκα, καὶ πολλὴν πεῖραν τῶν ἁγίων ἔχων, ἐπιλαθόμενος δὲ, ὅτι κατὰ τὸ σύνηθες αὐτοῦ τούτους ἐπιφέρετο, ἔλεγεν αὐτῇ· τί σοι ποιήσω; ἐπεὶ ξένος εἰμί. εἰ γὰρ ἤμην ἐν τῇ πόλει B μου, ἐλάμβανον τὴν κηρωτὴν τῶν δεσποτῶν μου τῶν ἁγίων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ, καὶ εὐθὺς τοὺς πόνους σου ἔπαυον, καὶ τὸ νόσημα ἐθεράπευον. ἡ δὲ πιστὴ ὑπάρχουσα, καὶ θαυμάσασα πρὸς τὸ ὀξύτατον τῆς τῶν ἁγίων ἰάσεως, καὶ ἀξιωθῆναι ηὔχετο μετὰ τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ τῆς ἐν τῷ ἐνδόξῳ αὐτῶν καὶ περιβοήτῳ ναῷ τούτων προσκυνήσεως, καὶ προσθεῖσα ἐκ μόνης τῆς ἀκοῆς τῷ πρὸς τοὺς ἁγίους πόθῳ, ἐσιώπησε. καὶ ὕπνῳ κατενεχθεῖσα τῇ ἐπιούσῃ νυκτὶ ὁρᾷ μεγάλους τούτους καὶ φοβεροὺς ἰατροὺς καὶ θεράποντας τοῦ Χριστοῦ Κοσμᾶν καὶ Δαμιανὸν ἐν ᾧ ἀνετυπώθησαν σχήματι, ἑστῶτας πρὸς τῇ κλίνῃ αὐτῆς, καὶ λέγοντας αὐτῇ· τί ἔχεις; τί ἀγωνιᾷς; τί θλίψεις προστρίβεις τῷ ἀνδρί σου; ὧδε ἐσμὲν μεθ' ὑμῶν, μηδενὸς φροντίσῃς. ταῦτα εἰπόντες αὐτῇ ἀπέστησαν. ἡ δὲ διυπνισθεῖσα ἠρώτα τὸν ἴδιον ὁμόζυγον, πυθέσθαι C παρ' αὐτοῦ βουλομένη τὰ σχήματα τῶν ἐνδόξων ἁγίων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ, ὅπως ἱστοροῦνται, καὶ ἐν ποίᾳ τάξει αἱ αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀσθενεῖς γίνονται παρουσίαι. τοῦ δὲ ἀνδρὸς ἀπαγγείλαντος μὲν αὐτῇ τὸ σχῆμα, διηγησαμένου δὲ καὶ τὰ αὐτῶν χαρίσματα, συνετίθετο μὲν τῷ συμβίῳ πρὸς τὰ σχήματα, ἔλεγε δὲ αὐτῷ καὶ τὰ λοιπὰ τὰ ῥηθέντα αὐτῇ ἐν ὀπτασίᾳ ὑπὸ τῶν ἁγίων. λοιπὸν καὶ ὁ ἀνὴρ εἰς ἀνάμνησιν ἐλθὼν ἐκ τοῦ διηγήματος, ὅτι ἔχει ἐν τῇ ὑπομασχάλῃ αὐτοῦ τὸ τῶν ἁγίων ἐν σανιδίῳ ἐκτύπωμα, ἐκβαλὼν τοῦτο παραυτὰ ἔδειξε τῇ γυναικί. ἡ δὲ θεασαμένη προσεκύνησε, καὶ ἔγνω, ὅτι ὄντως σὺν αὐτοῖς ἐκεῖσε διῆγον οἱ ἅγιοι κατὰ τὴν αὐτῶν φωνήν. καὶ εὐθέως ἀπηλλάγη ἡ γυνὴ τοῦ νοσήματος.

Ἰωάννης ὁ εὐλαβέστατος πρεσβύτερος, μοναχὸς καὶ τοποτηρητὴς D τῶν ἀνατολικῶν ἀρχιερέων εἶπε· ἀπεδείχθη σαφῶς ἡμῖν, ὅτι καὶ διὰ τῶν εἰκόνων φαίνονται οἱ ἅγιοι θαυματουργοῦντες· διὰ γὰρ τῆς εἰκόνος ἐφανερώθησαν τῇ γυναικί, ἰώμενοι αὐτήν.

Μάνζων ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Πρακανῶν εἶπε· μετὰ τὸ ἀναχωρῆσαι πέρυσι ἐκ τῆς βασιλευούσης πόλεως, καὶ ἀπελθεῖν εἰς τὴν κατ' ἐμὲ δουλικὴν ὑμῶν πόλιν, ἀσθενείᾳ περιέπεσον χαλεπωτάτῃ, ὥστε με καὶ τοὺς ἰδίους συναθροῖσαι, πρὸς τὸ ποιῆσαι διαθήκην. καὶ ἐν τούτῳ τῆς νόσου κατεχούσης, ἤνεγκα τὴν σεπτὴν εἰκόνα τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ εἶπον· ὅτι, κύριε ὁ δοὺς τὴν χάριν τοῖς ἁγίοις σου, ἐπίσκεψαί με. καὶ ἅμα τῷ ἐπιθεῖναί με τὴν αὐτὴν σεβασμίαν εἰκόνα εἰς τὸ πάσχον μέλος, παραυτίκα ἀπηλλάγη τὸ νόσημα, καὶ ὑγιὴς κατέστην. E

Καὶ ἀναστὰς Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Σελευκείας εἶπε· καὶ ἡμῖν ἐγνωρίσθη τοῦτο. πλησίον γὰρ ἡμῶν ἐστιν.

Ἔτι Θεοδόσιος διάκονος μοναχὸς καὶ σκευοφύλαξ τῶν σεπτῶν πατριαρχικῶν εὐκτηρίων, ἀνέγνω.

Ἐκ τῶν αὐτῶν θαυμάτων, περὶ τῆς γυναικὸς τῆς ἐχούσης τοὺς στρόφους.

Καλῶς ὁ σοφώτατος Παῦλος, ὁ στῦλος καὶ διδάσκαλος τῆς ἐκκλησίας, βοᾷ· ὅτι ἡ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει, ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν. ταύτην μὲν ἐλπίδα

ANNO CHRISTI 787.

κατακλιθεῖσα μία τινὴ γυνὴ, καὶ χαλεπῶν ἀσθενειῶν ῥυσθεῖσα διαφόρως διὰ τῶν ἐνδόξων ἁγίων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ, ἀνεπίληστον τὴν μνήμην τῆς πρὸς αὐτοὺς εὐχαριστίας ἐποιεῖτο, συχνότερον ἐν τῷ θαυμαστῷ αὐτῶν τούτῳ οἴκῳ παραγινομένη, καὶ τὸ χρέος τῆς τιμῆς αὐτοῖς ἀποπληροῦσα· καὶ ἁπλῶς, καθ' ἑκάστην τοὺς μεγάλους καὶ θαυμαστοὺς ἁγίους Κοσμᾶν καὶ Δαμιανὸν ἔχουσα ἐν τῇ διανοίᾳ οὐκ ἐκορέννυτο, ἀλλὰ καὶ εἰς πάντα τὸν τοῖχον τοῦ οἴκου αὐτῆς τούτους ἀνέγραψεν, ἀκόρεστος τῆς θέας αὐτῶν ὑπάρχουσα· ὅτι ἐκ τοῦ ὑπερβάλλοντος αὐτῆς πόθου τοῦτο ἔπραττε· καὶ μηδεὶς ὑπολάβοι τοῦτο ἄπιστον· οὐδὲ γὰρ ἀκατηγόρητον ἐπ' ὠφελείᾳ ψυχῆς πανταχοῦ τὸ ἄπιστον κρίνεται. Ταύτην συνέβη ὑπὸ τῶν ἔνδοθεν ἀσθενήσασαν πόνοις ἀνενδότοις ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ συνέχεσθαι, κυλιομένην τε ἐν τῷ κραββάτῳ ἄπαυστον ἔχειν τὴν ὀδύνην· καὶ οὐδεμία ἀνοχὴ τῶν ἀλγηδόνων ἦν ἐν αὐτῇ. οὕτω δὲ συμβάντος μόνην ἔλαχε ταύτην πρὸς ὀλίγον εὑρεθῆναι. ὡς δὲ εἶδεν ἑαυτὴν κινδυνεύουσαν, συρομένη κατῆλθεν ἐκ τῆς κλίνης· καὶ φθάσασα τὸν τόπον, ἐν ᾧ ἐν τῷ τοίχῳ ὑπῆρχον γεγραμμένοι οἱ πάνσοφοι οὗτοι ἅγιοι, τῇ πίστει αὐτῆς ἀντὶ βακτηρίας χρησαμένη, καὶ ἀνορθώσασα ἑαυτὴν, τοῖς ὄνυξί τε αὐτῆς τῶν χειρῶν καταξύσασα τοῦ χρίσματος, καὶ βαλοῦσα ἐν ὕδατι, ἔπιεν εὔκρατον· καὶ παραυτὰ ὑγιὴς γέγονε, τῶν οὐσῶν ἐν αὐτῇ ἀλγηδόνων παυσαμένων τῇ τῶν ἁγίων ἐπιφοιτήσει. ἥ τις μετὰ τὸ ὑγιᾶναι ἦλθεν ἐν τῷ μεγάλῳ τούτῳ οἴκῳ εὐχαριστοῦσα τῷ δεσπότῃ Θεῷ τῷ δεδωκότι τοσαῦτα χαρίσματα τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ. καὶ διηγήσατο πᾶσι τὴν διὰ τῶν ἁγίων προσγενομένην αὐτῇ ἐν τῷ τοιούτῳ σχήματι θεραπείαν.

Συμεὼν ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς, πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος τῆς χώρας, ἐπέδωκε βίβλον· ἣν δεξάμενος Νικήτας ὁ εὐλαβέστατος διάκονος καὶ νοτάριος τοῦ εὐαγοῦς πατριαρχικοῦ σεκρέτου, ἀνέγνω·

Τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, εἰς τὸν νιπτῆρα.

Πάντα ἐγένοντο διὰ δόξαν Θεοῦ, χρῆσιν δὲ ἡμετέραν. νεφέλη εἰς τὴν τῶν ὄμβρων διακονίαν, γῆ εἰς τὴν τῶν καρπῶν εὐθηνίαν, θάλασσα εἰς τὴν τῶν ἐμπόρων εὐθηνίαν· πάντα σοι λειτουργεῖ τῷ ἀνθρώπῳ, μᾶλλον δὲ τῇ εἰκόνι τοῦ δεσπότου. ὥσπερ γὰρ ὅτε βασιλικοὶ χαρακτῆρες καὶ εἰκόνες εἰς πόλιν εἰσφέρονται, καὶ ὑπαντῶσιν αὐταῖς ἄρχοντες καὶ δῆμοι μετ' εὐφημίας, οὐ σανίδα τιμῶντες, οὐδὲ τὴν κηρόχυτον γραφὴν, ἀλλὰ τὸν χαρακτῆρα τοῦ βασιλέως· οὕτω καὶ ἡ κτίσις οὐ τὸ γήϊνον σχῆμα τιμᾷ, ἀλλὰ τὸν οὐράνιον χαρακτῆρα αἰδεῖται.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· αἱ βίβλοι αἱ ἀναγνωσθεῖσαι ἐκ τοῦ ναοῦ τῶν ἁγίων Ἀναργύρων εἰσὶ, τοῦ ὄντος ἐν τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει. οἱ δὲ κληρικοὶ τῶν ἐκεῖσε ὄντων ἐκόμισαν αὐτὰς πρὸς ἡμᾶς, καὶ κατώρκισαν, ἵνα ἀναγνωσθῶσιν αὐταὶ ἐν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· καὶ δέον ἦν, δέσποτα, ἀναγνωσθῆναι αὐτάς. εἰς γὰρ ὠφέλειαν πάντων ἡμῶν παρήχθησαν.

Πέτρος ὁ εὐλαβέστατος ἀναγνώστης καὶ νοτάριος τοῦ εὐαγοῦς πατριαρχείου ἀνέγνω·

Τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου ἐκ τοῦ κατὰ Ἀρειανῶν λόγου τετάρτου, οὗ ἡ ἀρχή·

Οἱ Ἀρειομανῖται, ὡς ἔοικε, κρίναντες ἅπαξ ἀποστάται γενέσθαι. καὶ μεθ' ἕτερα. τοῦτο καὶ ἀπὸ τοῦ παραδείγματος τῆς εἰκόνος τοῦ βασιλέως προσεχέστερόν τις καταμαθεῖν δυνήσεται. ἐν γὰρ τῇ εἰκόνι τοῦ βασιλέως τὸ εἶδος καὶ ἡ μορφή ἐστι· καὶ ἐν τῷ βασιλεῖ δὲ τὸ ἐν τῇ εἰκόνι εἶδός ἐστιν. ἀπαράλλακτος δέ ἐστιν ἡ ἐν τῇ εἰκόνι τοῦ βασιλέως ὁμοιότης· ὥστε τὸν ἐνορῶντα τὴν εἰκόνα, ὁρᾷν ἐν αὐτῇ τὸν βασιλέα· καὶ πάλιν τὸν ὁρῶντα τὸν βασιλέα,

A possidens una fidelis mulier, & a sævis infirmitatibus eruta diverso modo per gloriosos sanctos Cosmam & Damianum, sine oblivione cum gratiarum actione faciebat erga illos memoriam, crebrius ad hanc mirabilem eorum domum accedens, & debitum honoris eis persolvens: & ut compendio dicam, per singulos dies, magnos & admirabiles sanctos Cosmam & Damianum habens in mente non satiabatur, sed in omni pariete domus suæ hos depingebat, insatiabilis ex visione eorum exsistens. Unde & ex eminente amore suo hoc, [a] agebat; & nemo suspicetur hoc, [b] o fideles: sine [c] accusatione quippe super utilitate animæ ubique quod non creditur, judicatur. Hanc contigit interioribus doloribus ac incessabilibus infirmatam in propria domo comprimi, volutarique in lecto indesinentem habentem dolorem; & nec una dilatio cruciatuum erat in ea. Taliter autem accidente, solam contigit hanc ad modicum inveniri. Cum autem vidisset se periclitantem, tracta descendit de strato, & appropinquans loco, in quo in pariete erant depicti sapientissimi sancti isti, fide sua pro baculo utens, & erigens semetipsam, ungulisque manuum suarum radens ex [d] unctione, ac mittens in aquam, bibit temperatum: & continua sana facta est, doloribus qui erant in illa, cessantibus sanctorum adventu. Quæ postquam sana facta est, venit in hanc magnam domum, gratias agens Domino Deo, qui dedit tanta charismata sanctis ejus: & narravit omnibus curationem quæ sibi facta fuerat per sanctos in hujusmodi habitu.

Simeon reverentissimus monachus & hegumenus regionis, tradidit librum: quem suscipiens Niceta Deo amabilis diaconus & notarius venerabilis patriarchii secreti, legit:

Sancti patris nostri Joannis Chrysostomi sermo in lavationem quintæ feriæ.

Omnia facta sunt propter gloriam Dei & usum nostrum. Nubes ad imbrium ministerium, terra ad fructuum abundantiam, mare ad mercatorum copiam. Omnia tibi ministrant, immo autem imagini Dei. Nam quando imperiales characteres & imagines in civitatem introducuntur, obviam veniunt principes & vulgus cum laudatione: non tabulam honorantes, neque perfusam cera picturam, sed characterem Imperatoris: sic creatura non terrenum habitum, sed cælestem figuram veneratur.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Libri qui lecti sunt, de templo sanctorum [e] Anargyron sunt, quod est in divinitus conservanda regia urbe. Porro clerici qui inde sunt, detulerunt eos ad nos, & adjuraverunt nos, ut legeremus illos in sancta synodo.

Sancta synodus dixit: Et oportebat illos, domine, legi. Ad utilitatem enim omnium nostrum allati sunt.

Petrus reverentissimus lector ac notarius venerabilis patriarchii legit:

Sancti Athanasii ex sermone quarto contra Arianos: cujus initium est:

Ariani, ut apparet, semel judicaverunt prævaricatores fieri. Et post alia. Hoc & a paradigmate imaginis imperatoris attentius quis considerare poterit. In imagine quippe imperatoris species & forma est: in imperatore vero eadem quæ in imagine species est. Parilis autem est in imagine imperatoris similitudo: ita ut qui videat imaginem, in ea imperatorem cernat: & rursus qui viderit imperatorem, cognoscat

ACTIO IV.

[a] In Græco, egit.
[b] In Græco, incredibile.
[c] In Græco, accusatione quippe digna secundum utilitatem animæ ubique incredulitas.
[d] Id est, linimento.
[e] Anastasius in ms. subjungit: Sancti Cosmas & Damianus jure Anargyri dicuntur, qui absque argento sive pecunia medicabantur.

quod hic fit, qui in imagine est. De eo vero, quia non A mutetur similitudo, volenti [a] præ imagine videre imperatorem, imago dixerit: Ego & Imperator unum sumus. Ego enim in illo sum, & ille in me. Et quod aspicis in me, id & in illo vides: & quod intuitus es in illo, hoc vides in me. Qui ergo adorat imaginem, in ipsa adorat imperatorem. Illius enim forma & species est imago.

[a] In Græco, post imaginem, atque ita in ms. Folyano.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Ipsa rerum natura docet, quia imaginis honor ad principale refertur: similiter autem & inhonorantia. Pater autem nunc in exemplum sumpsit quæ lecta sunt.

Epiphanius Deo amabilis diaconus ecclesiæ Catanæ, & locum retinens Thomæ reverentissimi episcopi Sardiniæ, dixit: Paradigmata in manifestis accipiuntur, quemadmodum & deiloquus pater Imperatoris imaginem. B

Niceta reverentissimus diaconus & notarius legit:

Sancti Basilii de xxx. capitulis ad Amphilochium scriptis de sancto Spiritu, capitulo XVII.

Quia rex dicitur & regis imago, & non sunt duo reges. Nam neque imperium scinditur, neque gloria dividitur. Sicut enim principatus noster, qui nobis imperat, & potestas una est, & [b] non multæ, eo quod C imaginis honor & primitivum transeat.

[b] In Græco additur, ita & laus quæ a nobis datur, una est &

Joannes reverentissimus presbyter & locum retinens orientalium summorum sacerdotum, dixit: Librum hunc quem quæ manibus habemus, nobiscum detulimus ab oriente: & poscimus recitari.

Constantinus reverentissimus diaconus & notarius legit:

Sancti Basilii ex sermone contra Sabellianos, & Arianos, & Anomœos, [c] id est, dissimiles: cujus initium est:

[c] Hoc glossema abest a ms. codice Folyano.

Impugnat Judaïsmus paganismum, & uterque Christianismum. Et post alia. Sed veritatis ratio utrimque adversantia refugit. Ubi enim unus est [d] principatus, & unum quod ex eo est; & unum quidem est principale, una vero est imago; unitatis ratio non corrumpitur; pro eo quod genitus ex Patre Filius existat, & naturaliter in se Patrem figuret. Ut imago quidem est, incommutabilitatem habet: ut autem genimen, substantiam unam salvat. Neque enim qui in foro imperatoriæ imagini intendit, & imperatorem dicit eum qui in tabula est, duos imperatores confitetur, imaginem scilicet, & cujus est imago. Neque si ostendens tabulam pictam, dixerit, Hic est imperator, privavit principale imperatoris appellatione, cum magis illi honorem stabiliat per hujus confessionem. D

[d] In Græco, unum principium.

Joannes reverentissimus presbyter, monachus & vicarius orientalium pontificum, dixit: Pseudosyllogum illud susurravit, quia qui adorat imaginem, dividit Christum in duo: & qui videt imagines, & dicit vel superscribit, quia hic est Christus, dividit Christum: quod stultissimum est. Deifer enim Basilius, utpote luminare & magister exsistens ecclesiæ Dei, & Spiritu sancto divina initiatus, ait, Quia imaginis honor ad primitivum pertransit: & qui imagini imperatoris intendit, videt in ea imperatorem: qui autem adorat eam, non duos imperatores adorat vel videt, sed unum imperatorem. Dixit namque pater lucide, quia imperator dicitur & imperatoris imago, & non duo imperatores. Itaque qui adorat imaginem, E

A ἐπιγινώσκει ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ ἐν τῇ εἰκόνι. ἐκ δὲ τοῦ μὴ διαλλάττειν τὴν ὁμοιότητα, τῷ θέλοντι μετὰ τὴν εἰκόνα θεωρῆσαι τὸν βασιλέα εἴποι ἂν ἡ εἰκών· ἐγὼ καὶ ὁ βασιλεὺς ἕν ἐσμεν. ἐγὼ γάρ ἐν ἐκείνῳ εἰμὶ, κἀκεῖνος ἐν ἐμοί· καὶ ὃ ὁρᾷς ἐν ἐμοὶ, τοῦτο ἐν ἐκείνῳ βλέπεις· καὶ ὃ ἑώρακας ἐν ἐκείνῳ, τοῦτο βλέπεις ἐν ἐμοί· ὁ γοῦν προσκυνῶν τὴν εἰκόνα, ἐν αὐτῇ προσκυνεῖ τὸν βασιλέα· ἡ γὰρ ἐκείνου μορφὴ καὶ τὸ εἶδός ἐστιν ἡ εἰκών.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· αὐτὴ ἡ φύσις τῶν πραγμάτων διδάσκει, ὅτι ἡ τῆς εἰκόνος τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει· ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ ἀτιμία. ὁ δὲ πατὴρ νῦν ἐπὶ ὑποδείγματος ἔλαβε τὰ ἀναγνωσθέντα.

Ἐπιφάνιος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος τῆς ἐκκλησίας Κατάνης, καὶ τὸν τόπον ἐπέχων Θωμᾶ τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Σαρδινίας, εἶπε· τὰ παραδείγματα ἐπὶ τῶν ὁμολογουμένων λαμβάνονται, ὥσπερ καὶ ὁ θηγόρος οὗτος πατὴρ τὴν τοῦ βασιλέως εἰκόνα. B

Νικήτας ὁ εὐλαβέστατος διάκονος καὶ νοτάριος ἀνέγνω·

Τοῦ ἁγίου Βασιλείου ἐκ τῶν πρὸς Ἀμφιλόχιον τριάκοντα κεφαλαίων περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἀπὸ κεφαλαίου ιζ'.

Ὅτι βασιλεὺς λέγεται καὶ ἡ τοῦ βασιλέως εἰκὼν, καὶ οὐ δύο βασιλεῖς. οὔτε γὰρ τὸ κράτος σχίζεται, οὔτε ἡ δόξα μερίζεται. ὡς γὰρ ἡ κρατοῦσα ἡμῶν ἀρχὴ καὶ ἐξουσία μία, οὕτως καὶ ἡ C παρ' ἡμῶν δοξολογία μία, καὶ οὐ πολλαί· διότι ἡ τῆς εἰκόνος τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει.

Ἰωάννης ὁ εὐλαβέστατος πρεσβύτερος καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τῶν ἀνατολικῶν ἀρχιερέων, εἶπε· τὴν βίβλον ταύτην, ἣν ἐπὶ χεῖρας ἔχομεν, μεθ' ἡμῶν ἠγάγομεν ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς· καὶ ἀξιοῦμεν ἀναγνωσθῆναι.

Κωνσταντῖνος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ νοτάριος ἀνέγνω.

Τοῦ ἁγίου Βασιλείου ἐκ τοῦ λόγου τοῦ κατὰ Σαβελλιανῶν, καὶ Ἀρείου, καὶ τῶν Ἀνομοίων· οὗ ἡ ἀρχή·

Μάχεται Ἰουδαϊσμὸς ἑλληνισμῷ, καὶ ἀμφότεροι Χριστιανισμῷ. καὶ μεθ' ἕτερα. ἀλλ' ὁ τῆς ἀληθείας λόγος ἑκατέρωθεν D τὰ ἐναντιώματα διαπέφευγεν. ὅπου γὰρ μία μὲν ἡ ἀρχὴ, ἓν δὲ τὸ ἐξ αὐτῆς· καὶ ἓν μὲν τὸ ἀρχέτυπον, μία δὲ ἡ εἰκὼν, ὁ τῆς ἑνότητος λόγος οὐ διαφθείρεται· διότι γεννητῶς ὑπάρχων ἐκ τοῦ πατρὸς ὁ υἱὸς, καὶ φυσικῶς ἐκτυπῶν ἐν ἑαυτῷ τὸν πατέρα, ὡς μὲν εἰκὼν τὸ ἀπαράλλακτον ἔχει. ὡς δὲ γέννημα, τὸ ὁμοούσιον διασώζει. οὐδὲ γὰρ ὁ κατὰ τὴν ἀγορὰν τῇ βασιλικῇ εἰκόνι ἐνατενίζων, καὶ βασιλέα λέγων τὸν ἐν τῷ πίνακι, δύο βασιλέας ὁμολογεῖ, τήν τε εἰκόνα, καὶ τὸν οὗ ἐστιν ἡ εἰκών· οὔτε ἐὰν δεικνὺς τὸν ἐν τῷ πίνακι γεγραμμένον, εἴπῃ, οὗτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς, ἀποστερεῖ τὸν πρωτότυπον τῆς τοῦ βασιλέως προσηγορίας· μᾶλλον μὲν οὖν ἐκείνῳ τὴν τιμὴν ἐβεβαίωσε διὰ τῆς τούτου ὁμολογίας.

E Ἰωάννης ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς καὶ ἐπιτηρητὴς τῶν ἀνατολικῶν ἀρχιερέων εἶπε· τὸ ψευδοσύλλογον ἐκεῖνο ἐθρύλλησεν, ὅτι ὁ προσκυνῶν τῇ εἰκόνι, διαιρεῖ τὸν Χριστὸν εἰς δύο. καὶ ὅτι ὁ θεωρῶν τὴν εἰκόνα, καὶ λέγων ἢ ἐπιγράφων, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστὸς, διαιρεῖ τὸν Χριστόν· ὅπερ ἀνόητόν ἐστιν. ὁ γὰρ θεοφόρος Βασίλειος, ἅτε φωστὴρ καὶ διδάσκαλος ὢν τῆς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ, καὶ πνεύματι ἁγίῳ μεμυημένος τὰ θεῖα, εἶπεν· ὅτι ἡ τῆς εἰκόνος τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει· καὶ ὁ τῇ εἰκόνι τοῦ βασιλέως ἀτενίζων, ὁρᾷ ἐν αὐτῇ τὸν βασιλέα· καὶ ὁ προσκυνῶν αὐτῇ, οὐ δύο βασιλεῖς προσκυνεῖ ἢ ὁρᾷ, ἀλλ' ἕνα βασιλέα. ἔφη γὰρ ὁ πατὴρ τηλαυγῶς· ὅτι βασιλεὺς λέγεται καὶ ἡ τοῦ βασιλέως εἰκὼν, καὶ οὐ δύο βασιλεῖς. ὥστε ὁ προσκυνῶν τὴν εἰκόνα,

καὶ λέγων, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, οὐχ ἁμαρτάνει. δῆλον δὲ, ὅτι ὁ Χριστός ἐστιν ὁ τοῦ Θεοῦ ἀληθὴς υἱὸς, καὶ σύνθρονος τῷ πατρὶ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ μετὰ τοῦ ἰδίου σώματός ἐστιν· ἀλλὰ διὰ τῆς εἰκόνος τῆς ἐκ χρωμάτων φαινομένης προσκυνεῖται τὸ κράτος αὐτοῦ, καὶ δοξάζεται, καὶ εἰς ἀνάμνησιν ἐρχόμεθα τῆς αὐτοῦ ἐπὶ γῆς παρουσίας. ὅθεν καὶ ὁ πατὴρ ἀπέδειξεν οὐ δύο προσκυνήσεις, ἀλλὰ μίαν εἶναι καὶ τῆς εἰκόνος καὶ τοῦ ἀρχετύπου, οὗ ἐστιν ἡ εἰκών.

Πέτρος καὶ Πέτρος οἱ θεοφιλέστατοι πρεσβύτεροι καὶ ἐπιτηρηταὶ Ἀδριανοῦ πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, προσήγαγον βίβλον· ἣν δεξάμενος καὶ Δημήτριος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ σκευοφύλαξ τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας, ἀνέγνω·

Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου ἐκ τῆς ἐπιστολῆς αὐτοῦ πρὸς Ἰουλιανὸν τὸν παραβάτην.

Κατὰ τὴν θεόθεν ἐπικεκληρωμένην ἡμῖν ἀμώμητον πίστιν τῶν Χριστιανῶν ὁμολογῶ καὶ συντίθεμαι πιστεύειν εἰς ἕνα Θεὸν πατέρα παντοκράτορα· Θεὸν τὸν πατέρα, Θεὸν τὸν υἱὸν, Θεὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἕνα Θεὸν τὰ τρία προσκυνῶ καὶ δοξάζω. ὁμολογῶ δὲ καὶ τὴν τοῦ υἱοῦ ἔνσαρκον οἰκονομίαν, καὶ θεοτόκον τὴν κατὰ σάρκα τεκοῦσαν αὐτὸν ἁγίαν Μαρίαν. δέχομαι δὲ καὶ τοὺς ἁγίους ἀποστόλους, προφήτας καὶ μάρτυρας, καὶ εἰς τὴν πρὸς Θεὸν ἱκεσίαν τούτους ἐπικαλοῦμαι· τοῦ δι' αὐτῶν, ἤγουν διὰ τῆς μεσιτείας αὐτῶν, ἵλεών μοι γενέσθαι τὸν φιλάνθρωπον Θεὸν, καὶ λύτρον μοι τῶν πταισμάτων γενέσθαι καὶ δοθῆναι. ὅθεν καὶ τοὺς χαρακτῆρας τῶν εἰκόνων αὐτῶν τιμῶ καὶ προσκυνῶ· κατ' ἐξαίρετον τούτων παραδεδομένων ἐκ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καὶ οὐκ ἀπηγορευμένων, ἀλλ' ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις ἡμῶν τούτων ἀνιστορουμένων.

Γρηγόριος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων ἀνέγνω·

Θεοδωρήτου ἐπισκόπου Κύρου ἐκ τοῦ βίου Συμεὼν τοῦ Στυλίτου, οὗ ἡ ἀρχή·

Συμεώνην τὸν πάνυ, τὸ μέγα θαῦμα τῆς οἰκουμένης. καὶ μεθ' ἕτερα· φασὶ γὰρ οὕτως ἐν Ῥώμῃ τῇ μεγίστῃ πολυθρύλλητον γενέσθαι τὸν ἄνδρα, ὡς ἐν ἅπασι τοῖς τῶν ἐργαστηρίων προπυλαίοις εἰκόνας αὐτῷ βραχείας ἀναστῆσαι, φυλακήν τινα ἑαυτοῖς καὶ ἀσφάλειαν ἐντεῦθεν πορίζομένους.

Ἰωσὴφ ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος μονῆς τῆς Ἡρακλείας εἶπε· κἀγὼ ὁ ἁμαρτωλὸς βίβλον ἐπιφέρομαι περιέχουσαν τὸν βίον τοῦ ἁγίου Συμεὼν, τοῦ ἐν τῷ θαυμαστῷ ὄρει. καὶ ὡς κελεύετε.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἀναγνωσθήτω.

Καὶ λαβὼν Κοσμᾶς ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ κουβουκλείσιος ἀνέγνω·

Ἐκ τοῦ βίου τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Συμεὼν τοῦ ἐν τῷ θαυμαστῷ ὄρει, κεφάλ. ριη'.

Περὶ τῆς γυναικὸς τῆς ἐν Ῥωσοπόλει ἀτέκνου οὔσης, καὶ βιαίῳ κατεχομένης δαίμονι· ἥτις ἰαθεῖσα καὶ παιδοποιήσασα, εἰκόνα τοῦ δικαίου ἀνέθετο ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς, ἥτις μεγάλως ἐθαυματούργει.

Γυνή τις ἦν ἐν Ῥωσοπόλει τῆς Κιλικίας, Θεοτέκνα λεγομένη, ἥτις οἰκήσασα μετὰ ἀνδρὸς ἔτη εἴκοσι, τέκνον οὐκ ἔσχε. συνέβη δὲ αὐτὴν ὑπὸ δαίμονος ἐκ παιδὸς καταρρήγνυσθαι μασσωμένην τὴν γλῶσσαν. ὁ δὲ ἀνὴρ αὐτῆς μηκέτι δυνάμενος ὑπενεγκεῖν τῆς θλίψεως αὐτῆς τὴν στένωσιν, ἀπέλυσεν αὐτὴν τοῦ οἴκου αὐτοῦ, μὴ ὁμιλήσας ἑτέρᾳ γυναικὶ ἐπὶ χρόνους τέσσαρας· εὑρεθεῖσα οὖν

A & dicit, quia hic est Christus Filius Dei, non peccat. Manifestum autem est, quia Christus est verus Dei Filius, & Patri consessor in cælis, & cum proprio corpore suo: sed per imaginem quæ de coloribus facta paret, adoratur imperium ejus, & glorificatur, & in memoriam venimus ipsius præsentiæ, qua in terra conversatus est. Unde & hic pater ostendit non duas adorationes, sed unam esse & imaginis & principalis, cujus imago est.

Petrus & Petrus Deo amabiles presbyteri ac vicarii Hadriani Papæ senioris Romæ, attulerunt librum: quem accipiens Demetrius Deo amabilis diaconus, & vasorum custos sanctissimæ magnæ ecclesiæ, legit:

B

Sancti patris nostri Basilii ex epistola ad Julianum transgressorem.

" Secundum immaculatam fidem Christianorum, quam divinitus sumus sortiti, confiteor & polliceor credere in unum Deum Patrem omnipotentem, Deum Patrem, Deum Filium, Deum Spiritum sanctum: unum Deum tria adoro & glorifico. Confiteor autem incarnatam Filii dispensationem, & Dei genitricem sanctam Mariam, quæ illum secundum carnem peperit. Suscipio autem & sanctos Apostolos, prophetas & martyres: & ad supplicationem, quæ est ad Deum, hos invoco; ut per eos, id est, interventio-
C nem eorum, propitius mihi sit misericors Deus, & culparum mihi redemptio fiat, & detur. Unde & characteres imaginum eorum honoro & adoro; præcipue cum hoc traditum a sanctis Apostolis, & non prohibitum sit: quin & in omnibus ecclesiis nostris ostendatur depictum.

Gregorius Deo amabilis diaconus sanctissimorum & laudabilissimorum Apostolorum legit:

Theodoreti episcopi Cyri de vita Symeonis Stylitæ: cujus initium est:

" Symeon, qui valde magnum erat miraculum orbis. Et post alia. Aiunt enim hunc virum in maxima
D Roma famosissimum fuisse, ut in omnibus ergasteriorum foribus iconas ipsi breves erigerent, custodiam quamdam sibi ex hoc & munimen acquirentes.

Joseph reverentissimus monachus & hegumenus monasterii Heracliæ, dixit: Et ego peccator librum fero continentem vitam sancti Symeonis mirabilis montis, & ut jubetis.

Sancta synodus dixit: Legatur.

Et accipiens Cosmas Deo amabilis diaconus & cubuclesius legit:

Ex vita sancti patris nostri Symeonis mirabilis montis, capitulum centesimum decimum octavum.

E

De femina quæ Rhosopoli sterilis erat, valido dæmonio pressa: quæ sana & fecunda facta, imaginem justi imposuit domi suæ, quæ magnifice miracula operabatur.

" Mulier quædam erat Rhosopoli Ciliciæ, Theotecna dicta, quæ habitaverat cum viro annis viginti, & filium non habuit. Contigit autem eam etiam a dæmonio a pueritia vexari, & mandere linguam. Vir autem ejus ultra non valens sufferre tribulationis ejus angustiam, dimisit illam a domo sua, & per quatuor annos cum nulla est femina sociatus. Illa vero inven-

Confer vitam sancti Symeonis, die 24. Maii, num. 123.

ACTIO IV.

ANNO CHRISTI 787.

to comitatu confugit ad justum. Cum autem vidisset eum dæmon, statim fremuit, & torquebatur coram eo, videns cum muliere spiritualem ejus imaginem, dicentem humana voce: Separabo te ab ea, maligne & immunde spiritus, & revertetur ad virum suum, & efficietur illi anno sequenti puer. Et ejulavit dæmonium ferociter conturbatum. O violentia adversus me! non est tuum matrimonii solutiones efficere. Ut quid autem filium eis das, cum a me filium minime fecerit? quid mali feci tibi? vel quid peccavi in conspectu tuo, quia separas me a muliere mea? si servum me comparasses, dares me forsitan & in servitium hominibus. At vero Symeon ait: Quia malus servus es, recognosce teipsum, maligne, & curre in flamma ignis arsurus; & fer aquam, & collige ligna. Et statim veluti ventus cursim & vehementer incendens dæmon, & tollens in muliere amphoram aquæ minabatur; & impletam illam, & collecta de silva ligna attulit ululans & dicens: Væ mihi, væ mihi malo servo & inventori malorum; quid passus sum? Nam a muliere mea separat me sanctus Symeon; & quid faciam infelix, nescio. His autem dictis coram populo qui convenerat, postquam adimplevit ministerium quod sibi fuerat imperatum, clamavit altisone loquens; & aspiciens contra se veniens fulgur ignis, currebat in muliere per circuitum status ejus, plurimum & dolenter cruciatus; & taliter protinus exiit: & muliere pristino ordini restituta, dimisit eam Symeon sanam, dicens ad illam: Vade mulier in domum tuam, & cohabita cum viro tuo. Ecce enim direxit Dominus cor ejus, ut recipiat te cum gaudio magno: quod & factum est. Cumque illa reversa fuisset, statim rectum factum est cor viri sui ad diligendum eam. Et ingressus est ad illam, & confestim concepit in utero. Et completo anno, tulerunt puerum ad servum Dei, laudantes & glorificantes Deum. Cum autem complessent orationem suam, & rediissent ad propriam domum, erexit mulier fide ducta imaginem sancti in interiori domo sua: quæ operabatur miracula, obumbrata Spiritu sancto, qui habitabat in sancto. Et a dæmonio vexati emundabantur illic, & ex variis passionibus infirmati curabantur. In quibus & una mulier fluxum sanguinis incessanter per quindecim annos passa, in fide accessit ad videndum imaginem, & continuo fluxus stetit. Dixit enim intra se, quia si tantum videro similitudinem ejus, salva ero. [a]

[a] In Græco additur, Videns autem, quod exsiccatus esset fons sanguinis sui, ad hominem Dei protinus accurrit, adorans coram eo, laudans & glorificans Deum, ac enuntians miraculum in se perpetratum.

A ἐκείνῃ συνοδίᾳ, κατέφυγε πρὸς τὸν δίκαιον. ὡς δὲ εἶδεν αὐτὸν ὁ δαίμων, εὐθέως ἔβρυχε, καὶ ἐβασανίζετο ἔμπροσθεν αὐτοῦ, θεωρῶν σὺν τῇ γυναικὶ τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ εἰκόνα λέγουσαν ἀνθρωπίνῃ φωνῇ· χωρίσω σε ἀπ᾽ αὐτῆς, πονηρὸν καὶ ἀκάθαρτον πνεῦμα, καὶ ἐπιστρέψει πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς, καὶ γεννήσεται αὐτῇ ἐν τῷ ἐνιαυτῷ τῷ ἐπιόντι παιδίον. καὶ ἠλάλαξε τὸ δαιμόνιον ὀξέως ταρασσόμενον· ὢ βίας [a] κατὰ σοῦ. οὐκ ἔστι σὸν ἀνδρολυσίας ποιεῖν. ἵνα τί δὲ καὶ τέκνον αὐτοῖς δίδως ἀπ᾽ ἐμοῦ τέκνον μὴ ποιησάσης αὐτῆς; τί κακὸν ἐποίησά σοι; τί δὲ καὶ ἥμαρτον ἐνώπιόν σου, ὅτι χωρίζεις με τῆς γυναικός μου; εἰ δοῦλόν με ἠγόρασας, εἶχες τάχα καὶ εἰς δουλείαν με ἐκδοῦναι ἀνθρώποις. ἔφη δὲ Συμεών· ὅτι κακὸς ὑπάρχεις δοῦλος, ἐπίγνωθι σεαυτὸν πανκάκιστε, καὶ ἀπότρεχε ἐν φλογὶ πυρὸς καιόμενος, καὶ κόμισον ὕδωρ, καὶ σύλλεξον ξύλα. B καὶ παραχρῆμα ὥσπερ ἄνεμος δρομαῖος καίων σφόδρα ὁ δαίμων, ἀράμενος ἐν τῇ γυναικὶ τὸ κεράμιον τοῦ ὕδατος ἠλαύνετο. καὶ πλήσας αὐτὸ, συλλέξας δὲ καὶ ἐκ τῆς ὕλης ξύλα, ἤνεγκεν ἀλαλάζον καὶ λέγον. οὐαί μοι, οὐαί μοι τῷ κακῷ δούλῳ, καὶ ἐφευρετῇ τῶν κακῶν. τί πέποιθα; τῆς γὰρ γυναικός μου χωρίζει με ὁ ἅγιος Συμεών. καὶ τί ποιήσω ὁ δύστηνος ἐγὼ, οὐκ οἶδα. ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος ἐνώπιον τοῦ συνελθόντος λαοῦ, μετὰ τὸ πληρῶσαι αὐτὸν τὴν προσταχθεῖσαν ὑπηρεσίαν, ἀνέκραγε μέγα λέγων· καὶ βλέπων [b] κατ᾽ αὐτοῦ φερομένην ἀστραπὴν πυρὸς, ἔτρεχεν ἐν τῇ γυναικὶ κύκλῳ τῆς στάσεως αὐτῆς, μεγάλως καὶ ἐπωδύνως βασανιζόμενος· καὶ οὕτως ἐξῆλθε παραχρῆμα, καὶ ἡ γυνὴ γέγονεν ἐν καταστάσει, καὶ ἀπέλυσεν αὐτὴν Συμεὼν ὑγιῆ, εἰρηκὼς πρὸς αὐτήν· ἄπελθε γύναι ἐν τῷ οἴκῳ σου, καὶ συνοίκει τῷ ἀνδρί σου. ἰδοὺ γὰρ κατηύθυνεν ὁ Θεὸς τὴν καρδίαν αὐτοῦ, τοῦ δέξασθαί σε C μετὰ χαρᾶς μεγάλης. γέγονε δὲ οὕτως. καὶ ὑποστρεψάσης αὐτῆς, εὐθέως ηὐθύνθη ἡ καρδία τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς τοῦ ἀγαπῆσαι αὐτήν· καὶ προσῆλθεν αὐτῇ, καὶ παραχρῆμα συνείληφεν ἐν γαστρί. καὶ πληρωθέντος τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἤγαγον πρὸς τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ τὸ παιδίον, αἰνοῦντες καὶ δοξάζοντες τὸν Θεόν. μετὰ δὲ τὸ πληρῶσαι αὐτὴν εὐχὴν αὐτῶν, καὶ ἐπανελθεῖν εἰς τὰ ἴδια, ἀνέστησεν ἡ γυνὴ πίστει φερομένη τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου ἐν τῷ ἐνδοτέρῳ αὐτῆς οἴκῳ. καὶ ἐθαυματούργει, ἐπισκιάζοντος αὐτῇ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτῷ πνεύματος ἁγίου. καὶ δαιμο- D νιῶντες ἐκαθαρίζοντο ἐκεῖ, καὶ ἐκ ποικίλων παθῶν ἀσθενοῦντες ἐθεραπεύοντο· ἐν οἷς καὶ μία γυνὴ αἱμοῤῥοοῦσα ἀπαύστως ἐπὶ δεκαπέντε χρόνους, προσελθοῦσα ἐν πίστει, ἀπῆλθε τοῦ ἰδεῖν τὴν εἰκόνα· καὶ παραχρῆμα ἔστη ἡ ῥύσις. εἶπε γὰρ ἐν ἑαυτῇ· ὅτι ἐὰν μόνον θεάσωμαι τὴν ὁμοίωσιν αὐτοῦ, σωθήσομαι. ἰδοῦσα δὲ, ὅτι ἐξηράνθη ἡ πηγὴ τοῦ αἵματος αὐτῆς, ἔδραμεν εὐθέως πρὸς τὸν ἄνθρωπον τοῦ Θεοῦ, προσκυνοῦσα ἐνώπιον αὐτοῦ, ὑμνοῦσά τε καὶ δοξάζουσα τὸν Θεὸν, καὶ ἀπαγγέλλουσα τὸ γεγονὸς εἰς αὐτὴν παράδοξον.

[a] Ex Latino, τῆς περ᾽ ἐμοῦ.

[b] Ex Latino, περὶ ἑαυτοῦ.

Item legit aliud miraculum sancti patris Symeonis.

Accidit autem in diebus illis quemdam virum forensem urbis Antiochiæ dira pressura detineri a dæmonio maligno, & angustari per aliquot tempora, ita ut strangularetur ab ipso, constrictis spiraminibus suis. Hic ascendens ad sanctum, & consecutus remedium intercessionibus ipsius, & factus tamquam nihil fuisset mali perpessus, & rediens ad propriam domum, pro gratiarum actione erexit illi imaginem in publico & clarissimo civitatis loco, super januas ergasterii sui. Videntes autem eam quidam ex infidelibus tam honorabiliter cum luminibus & velis glorificari, repleti zelo, conturbaverunt similes suos, inordinatos scilicet homines: ita ut conveniret multitudo, & cum tumultu clamaret: Tolle a vivendo qui hoc fecit, & imago deponatur. Contigit autem per dispensationem Dei, ut vir non inveniretur tunc in domo sua. Pro-

Est hæc narratio apud Damasc. orat. 3. de imag. Item in vita sancti Symeonis, die 24. Maii, apud Papebroch. n. 170.

Ὁ αὐτὸς ἀνέγνω ἕτερον θαῦμα τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Συμεών.

Συνέβη δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἄνδρα τινὰ ἀγοραῖον τῆς πόλεως Ἀντιοχείας συνοχῇ δεινῇ κατέχεσθαι ὑπὸ δαίμονος πονηροῦ, καὶ στενοχωρεῖσθαι ἐπὶ χρόνοις, ὥστε καταπνίγεσθαι αὐτὸν ὑπ᾽ αὐτοῦ, σφιγγομένων τῶν πνοιῶν αὐτοῦ. οὗτος ἀνελθὼν πρὸς τὸν ἅγιον, καὶ τυχὼν ἰάσεως ταῖς αὐτοῦ πρεσβείαις, καὶ γενόμενος ὡς μηδὲν κακὸν πεπονθὼς, καὶ ἐπανελθὼν εἰς τὸν E ἴδιον οἶκον, κατ᾽ εὐχαριστίαν ἀνέστησεν αὐτῷ εἰκόνα ἐν δημοσίῳ καὶ ἐμφανεῖ τῆς πόλεως τόπῳ, ἐπάνω τῶν θυρῶν τοῦ ἐργαστηρίου αὐτοῦ. ἰδόντες δὲ αὐτὴν τινες τῶν ἀπίστων οὕτως ἐντίμως μετὰ φώτων καὶ βήλων δοξαζομένην, καὶ πλησθέντες ζήλου, συνετάραξαν τοὺς ὁμοίους αὐτοῖς ἀτάκτους ἀνθρώπους, ὥστε συνελθεῖν πλῆθος, καὶ ἐκπερισσῶς κράζειν· αἶρε τοῦ ζῆν τὸν τοῦτο πεποιηκότα, καὶ ἡ εἰκὼν καταβληθήτω. συνέβη δὲ κατ᾽ οἰκονομίαν Θεοῦ τὸν ἄνδρα μὴ εὑρεθῆναι ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. προσ-

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO IV.

μηθῆναι γὰρ ἐπιχειρήσασθαι αὐτὸν, ἄλλων ἄλλα κραζόντων. ἡ γὰρ κακία αὐτῶν πολλὴ καὶ μεγάλη ἦν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ σφόδρα, καὶ ὁ φθόνος ἄμετρος· καὶ ἐνεργούμενοι εἰς τοῦτο συνεληλύθεισαν, καιρὸν νομίσαντες εἰρῶν καταστασιάσαι, καὶ καθυβρίσαι τὸν ἅγιον, ὡς πολλάκις ἐξελέγξαντα τὴν κακοπιστίαν καὶ πλάνην τῶν ἐν αὐτοῖς ἑλληνιζόντων. ὡς οὖν ἐν ἰσχύοντα φέρειν τὴν τοσαύτην μανίαν, ἐπέτρεψαν ἑνὶ τῶν στρατιωτῶν ἀνελθεῖν ἐν ἀναβαθμοῖς, καὶ ῥῖψαι τὴν εἰκόνα. ἀνελθὼν δὲ ἐκεῖνος, καὶ ἐκτείνας τὰς χεῖρας ποιῆσαι τὸ προσταχθὲν, εὐθέως ἀπερράγη ἄνωθεν κάτω, καταπεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ ἐγένετο θόρυβος μέγας εἰς τὸν ὄχλον. καὶ προσέθεντο ἐξαφθέντες ἄλλον ἀναγαγεῖν. καὶ ἐκτείνας κἀκεῖνος τὰς χεῖρας αὐτοῦ, ὡσαύτως ἀπερράγη ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ τούτου γενομένου, φοβηθέντες πάντες ἤρξαντο τὴν σφραγῖδα τοῦ σταυροῦ ἐπιτιθέναι ἑαυτοῖς. ἐπὶ πλεῖον δὲ μαινόμενοι οἱ ἄπιστοι ἐκεῖνοι, προσέθεντο καὶ τρίτον ἀνενέγκαι ἐπὶ τοῦτο. καὶ ὡς ἐξέτεινε καὶ αὐτὸς τὰς χεῖρας τοῦ ῥῖψαι τὴν εἰκόνα, ὁμοίως καὶ αὐτὸς κατερράγη ἐπὶ τὴν γῆν. τότε φόβος μέγας ἐπῆλθεν ἐπὶ πάντας τοὺς περιεστῶτας πιστούς· οἳ καὶ ἐκπλαγέμενοι ἐπὶ τῇ πωρώσει καὶ τόλμῃ τῶν ἀπίστων καὶ ἀνοσίων ἐκείνων ἀνδρῶν, καὶ προσκυνήσαντες μετὰ προσευχῆς τὴν εἰκόνα, ἀνεχώρησαν.

Κωνσταντῖνος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Κωνσταντίας τῆς Κύπρου εἶπε· ταῦτα μὲν, τίμιοι πατέρες, ἐκ τῶν ἀναγνωσθέντων ἀκηκόαμεν, καὶ πιστεύομεν. κἀγὼ δὲ ὁ μέτριος, ἅπερ γινώσκω γεγονότα σημεῖα παρόμοια, διηγήσομαι. ἀνήρ τις Κύπριος ἐν Κωνσταντίᾳ τῇ πόλει, ἐλαύνων τὸ ζεῦγος αὐτοῦ, καὶ ἀπιὼν ἐπὶ ἔργῳ αὐτοῦ, εἰσῆλθε τοῦ εὔξασθαι εἰς εὐκτήριον οἶκον τῆς ἁγίας θεοτόκου. καὶ ἐν τῷ εὔχεσθαι αὐτὸν, ἀναβλέψας βλέπει τὴν εἰκόνα τῆς ἁγίας θεοτόκου ἀπὸ χρωμάτων ἐν τῷ τοίχῳ, καὶ λέγει· τοῦτο τί ποιεῖ ὧδε; καὶ ἐπάρας τὸ βουκέντρον αὐτοῦ, ἐξώρυξε τὸν ὀφθαλμὸν τῆς εἰκόνος τὸν δεξιόν· καὶ ἐξελθὼν ἐκ τοῦ ναοῦ, ἔνυξε τὸ ζευγάριον αὐτοῦ τῷ βουκέντρῳ. κλασθέντος δὲ τοῦ βουκέντρου, ἐπανῆλθε τὸ κλάσμα τοῦ βουκέντρου εἰς τὸν δεξιὸν ὀφθαλμὸν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐτύφλωσεν αὐτόν. τοῦτον τὸν ἄνδρα ἐγὼ οἶδα, καὶ ἐπίσταμαι ἑτερόφθαλμον γενόμενον. ἕτερος ἄνθρωπος ἐν τῇ πόλει λεγομένῃ Κιτίῳ, τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἁγίας θεοτόκου, πεντεκαιδεκάτῃ τοῦ Αὐγούστου, εἰσῆλθεν εἰς τὸν ναὸν, τοῦ κοσμῆσαι αὐτὸν βήλοις. καὶ λαβὼν ἧλον, ἔπηξεν αὐτὸν ἐν τῷ τοίχῳ εἰς αὐτὸ τὸ μέτωπον τῆς εἰκόνος τοῦ ἁγίου Πέτρου. σχοινίον οὖν δήσαντος, καὶ ἀπλώσαντος τὸ βῆλον, ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὀδύνη ἐπέλαβεν αὐτὸν ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ τῷ μετώπῳ ἀφόρητος· καὶ ἔμεινε τὰς δύο ἡμέρας τῆς ἑορτῆς κείμενος καὶ βασανιζόμενος. γνοὺς δὲ ὁ ἐπίσκοπος τοῦ Κιτίου ἐμέμψατο, καὶ ἐκέλευσεν αὐτῷ ἀπελθόντα ἐκβαλεῖν τὸν ἧλον ἀπὸ τῆς εἰκόνος. ἀπελθὼν δὲ, καὶ τοῦτο δράσας, ἐν τῷ ἐκβαλεῖν τὸν ἧλον ἐκουφίσθη τῆς ὀδύνης. ἐρωτηθεὶς οὖν ὁ ἐπίσκοπος τοῦ Κιτίου, μεθ' ὅρκου κατέθετο ταῦτα οὕτως ἔχειν ἐπὶ συνόδου. πρὸ δύο ἐτῶν κατέπλευσαν ἄνδρες Κιτιεῖς ἐν δυσὶ πλοίοις εἰς πόλιν τῆς Συρίας καλουμένην Γάβαλα. ὄντων δὲ αὐτῶν ἐν Γαβάλοις κατὰ τὴν συνήθειαν, ταξάται τῶν Ἀγαρηνῶν κατῆλθον εἰς τὴν παραθαλασσίαν· καὶ ἐλθόντες τινὲς αὐτῶν εἰς Γάβαλα, ἐπηλύσαντο εἴς τινα ναὸν τῆς πόλεως. εἷς δὲ τῶν Ἀγαρηνῶν ἰδὼν εἰκόνα ἐκ ψηφίδων ἐν τῷ τοίχῳ, ἠρώτησέ τινα Χριστιανὸν παρόντα, τί ὠφελεῖ ἡ εἰκὼν αὕτη; πρὸς ὃν ὁ Χριστιανός φησιν, ὅτι τοὺς μὲν τιμῶντας αὐτὴν ὠφελεῖ, τοὺς δὲ ἀτιμάζοντας βλάπτει. καὶ ὁ Σαρρακηνὸς λέγει· ἰδοὺ ἐγὼ ἐξορύσσω τὸν ὀφθαλμὸν αὐτῆς, καὶ ἴδω τί με βλάπτει. ταῦτα εἰρηκὼς, καὶ ἀνατείνας τὸν κοντὸν αὐτοῦ, τὸν ἐν τῇ εἰκόνι δεξιὸν ὀφθαλμὸν ἐξώρυξε. παραχρῆμα οὖν καὶ αὐτοῦ ὁ δεξιὸς ὀφθαλμὸς εἰς γῆν ἐξεπήδησεν, αὐτός τε κατεσχέθη ὀξυτάτῳ πυρετῷ· οἱ δὲ συνόντες αὐτῷ ὡς ὀξέως ἔχοντα ἀνέλαβον, καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν αὐτοῦ ἀνήγαγον. ταῦτα ἡμῖν διηγήσαντο ὑποστρέψαντες εἰς τὴν Κύπρον οἱ ἄνδρες, τριάκοντα δύο ὑπάρχοντες τὸν ἀριθμόν.

curabant enim, ut in eum manus injicerent, aliis alia vociferantibus. Malitia enim eorum multa & magna erat in conspectu Dei vehementer, & invidia immensa, & [a]operantes ad hoc convenerant, tempus invenisse putantes simulates excitandi, & sanctum injuriandi, utpote illum, qui crebro redarguerat malitiam fidei & errorem eorum, qui in ipsis gentiliter conversabantur. Cum ergo non possent ferre tantam insaniam, præceperunt uni militum ascendere scalam, & ejicere imaginem. Qui ascendens, & extendens manus, ut faceret quod sibi præceptum fuerat, mox elisus est a sursum usque deorsum, cadens in terram. Et facto magno tumultu in turba, apposuerunt exardescentes alium imponere. Sed & ille manus suas extendens, pari modo elisus cecidit super terram. Quod factum timentes omnes, cœperunt signaculum crucis sibi imponere. Porro infideles illi per amplius insurgentes, adjecerunt tertium imponere ad hoc. Et cum extendisset & ipse manus, ut ejiceret imaginem, similiter & ipse corruit super terram. Timor tunc venit magnus super omnes qui circumstabant fideles: qui & perculsi super cæcitate & audacia infidelium & non sanctorum virorum illorum, adorata cum oratione imagine, recedebant.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ Cypri dixit: Hæc quidem, honorabiles patres, de his quæ lecta sunt, audivimus, & credimus. Ego autem humilis signa quæ facta scio, similia referam. Vir quidam Cyprius in civitate Constantia, minans jugum suum, & pergens ad opus suum, ingressus est ad orandum in orationis domum Dei genitricis. Et cum oraret, suspiciens videt imaginem sanctæ Dei genitricis ex coloribus factam in pariete, & dicit: Hoc quid facit hic? Et accepto stimulo suo effodit oculum imaginis dextrum: & exiens de templo, pulsavit boves aculeo. Cumque rumperetur stimulus, rediit fragmen stimuli in dextrum oculum hominis, & obcæcavit eum. Hunc ego vidi virum, & novi luscum effectum. Alius homo in civitate Citio, festivitate sanctæ Dei genitricis, die scilicet decimoquinto mensis Augusti, ingressus est in templum, ut adornaret illud velis: & assumpto clavo, fixit eum in pariete, in ipsa fronte imaginis sancti Petri. Cum ergo funem ligasset, & explicuisset velum, eadem hora dolor apprehendit eum in capite & fronte intolerabilis; & mansit duobus diebus solemnitatis jacens, & cruciatus patiens. Quo comperto episcopus Citii redarguit, & jussit pergere & educere clavum ex imagine. Qui pergens, & hoc gerens, cum educeret clavum, alleviatus est dolor. [b]Interrogetur autem hinc & episcopus: adest enim. Interrogatus ergo episcopus Citii, cum juramento firmavit hæc coram synodo sic se habere. Ante biennium navigaverunt viri [c]Cypri in duabus navibus in civitatem Syriæ, quæ vocatur Gabala. Cum autem essent Gabalæ secundum consuetudinem, taxati Agarenorum descenderant ad maritima: & venientes quidam eorum Gabalam, diverterunt in quoddam templum civitatis. Porro unus ex Agarenis videns imaginem in pariete de calculis, interrogavit quemdam Christianum qui aderat: Quid prodest imago hæc? Ad quem Christianus ait: Quia his quidem qui eam honorant, prodest: his autem qui illam inhonorant, nocet. Et Sarracenus: Ecce ego, inquit, effodiam oculum ejus, & videbo quid mihi noceat. Hæc dixit, & extendens contum suum, imaginis oculum dextrum effodit. Protinus ergo & suus dexter oculus in terram exsiliit, idemque ignea est febre detentus. Hi autem qui simul cum illo aderant, acute illum ægrotasse videntes, tulerunt, & ad civitatem ipsius reduxerunt. Hæc nobis retulerunt viri qui remearunt ad Cyprum, numero triginta duo.

[a] In Græco, fortiis indicati.

[b] Videtur excidisse in Græco codice hæc sententia.

[c] In Græco, Citienses.

A Theodorus sanctissimus episcopus Catanae tradidit librum: quem accipiens Gregorius Deo amabilis diaconus sanctissimorum & laudatissimorum Apostolorum, legit:

Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κατάνης ἐπιδέδωκε βίβλον· ἣν λαβὼν Γρηγόριος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων ἀνέγνω·

Sancti Basilii de sermone in beatum Barlaam: cujus initium est:

Τοῦ ἁγίου Βασιλείου ἐκ τοῦ εἰς τὸν μακάριον Βαρλαὰμ τὸν μάρτυρα· οὗ ἡ ἀρχή·

Prius quidem sanctorum mortes. Et post alia. Assurgite nunc mihi, o clarissimi athleticarum virtutum pictores, & militis abbreviatam imaginem vestris magnificate artibus. Obscurius a me, qui coronatus est, scriptum, vestrae sapientiae fulgorate coloribus. Ibo in victoriarum martyris per vos pictura victus: B gaudebo tali vestrae fortitudinis hodie victoria superatus. Videbo manus ad ignem subtilibus a vobis depictum certamen. Videbo clariorem in vestra depictum imagine luctatorem. Plorent daemones, martyris factis fortibus & nunc perculsi. Combusta illis manus & vincens ostendatur: & pingatur in tabula similiter & ipse agonotheta luctaminum Christus, cui est gloria in saecula saeculorum. Amen.

Πρότερον μὲν τῶν ἁγίων οἱ θάνατοι. καὶ μεθ' ἕτερα. ἀνάστητέ μοι νῦν, ὦ λαμπροὶ τῶν ἀθλητικῶν κατορθωμάτων ζωγράφοι, καὶ τὴν τοῦ στρατηγοῦ κολοβωθεῖσαν εἰκόνα ταῖς ὑμετέραις μεγαλύνατε τέχναις. ἀμαυρότερον παρ' ἐμοῦ τὸν στεφανίτην χαραχθέντα τοῖς τῆς ὑμετέρας σοφίας περιλάμψατε χρώμασιν. ἀπελθέτω τῇ τῶν ἀριστευμάτων τοῦ μάρτυρος παρ' ὑμῶν νενικημένος γραφῇ. χαίρω τῇ τοιαύτῃ τῆς ὑμετέρας ἰσχύος σήμερον ἡττώμενος νίκῃ. ἴδω τῆς χειρὸς πρὸς τὸ πῦρ ἀκριβέστερον παρ' ὑμῶν χαραχθεῖσαν τὴν πάλην. ἴδω φαιδρότερον ἐπὶ τῆς ὑμετέρας τὸν παλαιστὴν γεγραμμένον εἰκόνος. κλαυσάτωσαν δαίμονες καὶ νῦν ταῖς τοῦ μάρτυρος ἀριστείαις πληττόμενοι. φλεγομένη πάλιν αὐτοῖς ἡ χεὶρ καὶ νικῶσα δεικνύσθω. ἐγγραφέσθω τῷ πίνακι καὶ ὁ τῶν παλαισμάτων ἀγωνοθέτης Χριστός· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

Constantinus Deo amabilis diaconus & notarius legit:

Κωνσταντῖνος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ νοτάριος ἀνέγνω·

[a] Photini Deo amabilis presbyteri & defensoris sanctissimae magnae ecclesiae Constantinopoleos, de vita sanctae memoriae C Joannis jejunatoris, qui fuit episcopus ejusdem urbis.

[a] Adnotatio Graeci scholiastae: Extat antiquus codex Vaticanus, in quo multae patrum sententiae, praeter eas quae hic habentur, & in hac synodo recitatae sunt, insertae videntur. Nam neque ordini interlocutionum respondent, neque in ullo alio codice repertae sunt. Ex insertis unam esse videtur haec Photini narratio, cum non in omnibus hujus synodi libris legatur.

[a] Φωτεινοῦ τοῦ θεοφιλεστάτου πρεσβυτέρου καὶ ἐκκλησιεκδίκου τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, ἐκ τοῦ βίου τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ ἐπισκόπου γενομένου τῆς αὐτῆς πόλεως.

[a] Adnotatio Graeci Scholiastae. Ἐν ἀρχαίᾳ βίβλῳ ἐν τῇ ἀποστολικῇ βιβλιοθήκῃ, ἐν ᾗ πολλαὶ ἄλλαι χρήσεις πατέρων πρόσκεινται παρὰ τὰς ἐν τῇ συνόδῳ ἀναγνωσθείσας δοκοῦσι παρεμβεβλῆσθαι, ἐκ τοῦ ὅσον δηλοῖ ἡ τῆς συνεχείας τῶν διαλαλιῶν, καὶ τοῖς λοιποῖς βιβλίοις μὴ ἐφευρεθῆναι. μία γὰρ τῶν παρεμβληθεισῶν δοκεῖ παρεμπτῶσα αὕτη ἡ ἐκ τοῦ βίου τοῦ Νηστευτοῦ, ἐπεὶ ἐν μὴ ἐν πάσαις ταῖς βίβλοις τῆς συνόδου πυκτίοις εὕρηται.

Adhuc nec hoc lateat miraculum, nec indulgeamus egregio patri hoc dudum maxime celare accelerantі. Nam nox quidem erat, & deambulabamus cum velocitate multa, utpote in terram ultra positam Mauricium Imperatorem adituri: Mauricium, qui dudum quidem justissimus & mitissimus fuit, nunc autem & martyr. Hoc enim profundissimus ei draco & tyrannus etiam nolendo donavit. Cum ergo festine ambularemus, mulier quaedam speciosa valde, tam veste, quam vultu & anima, quae dives admodum fuerat, sed non putabatur propter calamitatem D quae inerat ei; procul apparuit mihi mixta cum multitudine fratrum nostrorum pauperum, quae [b] persecutionem ab his passa, qui super isto erant ordinati, nequaquam recedebat: sed cum lacrymis, licet verecundata propter naturam, necessitatis tamen causa impudenter inferebat molestiam. His visis ordinem in quo fueram deputatus, relinquo, & apprehendo mulierem, & quidnam vellet, interrogabam. At illa: Virum, inquit, habeo: & daemonium habet: & tertius annus est iste, ex quo denis millibus, ut ita dicam, venerabilibus locis & religiosis hominibus hunc miserum obtuli, & nihil obtinere amplius valui. Ad extremum ego nunc ab eremo veni. Nam ille ipse, qui in ea prae omnibus fere sanctis miracula facien- E tibus, in patrandis miraculis testimonium [c] habebat, ad curationem [d] exhortans: Vade, inquit, ad Joannem patriarcham magnum, indeque feres cum benedictione summi sacerdotis Dei omnipotentis imaginem Virginis matris Dei; & ibis, & portabis imaginem in domum, in qua habitasti in terra tua. Ecce enim mittes de cetero virum tuum, & locabis eum in atriis domus tuae; non videbit civitatem regis magnam, ad quam nunc proficisceris: & exaltabis, & pones similitudinem, & fiet sanctificatio domui tuae: & erit ut omnis quicumque habitaverit in ea, benedictione benedicatur: & ecce fuga fugiet, & alienatus erit spiritus, & ultra non appropinquabit ei, eo quod Dominus prope sit, & in saecula gloria ejus. Amen. His dictis, adduco eam ad patriarcham die

[b] In Graeco, tentata ab his.

[c] Pro, habet,

[d] In Graeco, ad curationem & ipse nihil proficiens.

Ἔτι μηδὲ τοῦτο διαλάθῃ τὸ θαῦμα, μηδὲ συγχωρηθείη τῷ θαυμασίῳ πατρὶ, τοῦτο δὴ μάλιστα συγκρύψαι σπουδάζοντι. νὺξ μὲν γὰρ ἦν, καὶ διεπορευόμεθα σὺν τάχει πολλῷ, ὡς δὴ κατὰ τὴν ἀντιπέραν γῆν Μαυρίκιον τὸν βασιλέα καταληψόμενοι· Μαυρίκιον τὸν πάλαι μὲν δικαιότατον καὶ πραότατον, νῦν δὲ ἤδη καὶ μάρτυρα. τοῦτο γὰρ ὁ βύθιος αὐτῷ δράκων ὁ τύραννος καὶ μὴ βουλόμενος ἐχαρίσατο. καὶ τοίνυν σπουδῇ ἐβαδίζομεν. γυνὴ δέ τις ὡραία σφόδρα καὶ τὴν ἐσθῆτα καὶ τὴν ὄψιν καὶ τὴν ψυχὴν, καὶ πλουσία λίαν οὖσα μὲν, οὐ δοκοῦσα δὲ διὰ τὴν συνοικοῦσαν αὐτῇ συμφορὰν, πόρρωθεν ἑωρᾶτό μοι συναναπεφυρμένη τῷ πλήθει τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν τῶν πτωχῶν. διωκομένη δὲ παρὰ τῶν ἐπὶ τούτοις τεταγμένων, οὐδαμῶς ἐνεδίδου, ἀλλά τι μετὰ δακρύων αἰδουμένη διὰ τὴν φύσιν, διὰ τὴν ἀνάγκην ἀναιδῶς παρηνώχλει. ταῦτα ὁρῶν, τὴν τάξιν ἣν ἐπεποίημην, καταλιμπάνω, καὶ καταλαμβάνω τὴν ἄνθρωπον· καὶ ὅ, τι βούλοιτο ἂν, ἐπυνθανόμην. ἡ δέ· ἄνδρα ἔχω, φησὶ, καὶ δαιμόνιον ἔχει τρίτον ἔτος ἤδη τοῦτό γε· καὶ μυρίοις, ὡς εἰπεῖν, θείοις τόποις καὶ εὐλαβέσιν ἀνθρώποις προσαγαγοῦσα τὸν ἄθλιον, ἤνυσα πλέον οὐδέν. τὸ δὴ οὖν τελευταῖον ἀπὸ τῆς ἐρήμου νῦν παραγέγονα. τῶν ἁγίων γὰρ τῶν κατὰ ταύτην ὁ παρὰ πάντων σχεδὸν τῶν ἐκεῖσε θαυματουργῶν ἐπὶ τῷ θαυματουργεῖν μαρτυρούμενος, πρὸς τὴν ἰατρείαν καὶ αὐτὸς ἀπειπὼν, E ἀπελθόντι, ἔφη, πρὸς Ἰωάννην τὸν πατριάρχην τὸν μέγαν, ἐκεῖθέν τε κομιεῖ μετ' εὐλογίας ἀρχιερέως Θεοῦ παντοκράτορος εἰκόνα τῆς παρθένου μητρὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπιοῦσα, καὶ ἀποκομίσεις τὴν εἰκόνα εἰς οἶκον, ὃν κατεσκήνωκας ἐν γῇ σῇ. ἰδοὺ καὶ ἀποστελεῖς ἤδη τὸν ἄνδρα τὸν σὸν, καὶ κατοικιεῖς γε αὐτὸν ἐν αὐλαῖς οἴκου σου· καὶ οὐ μὴ ὄψηται τὴν πόλιν τοῦ βασιλέως, οὗ ἀπελθόνη νῦν, τὴν μεγάλην· καὶ ὑψώσεις, καὶ ἀναθήσεις τὸ ὁμοίωμα, καὶ ἁγιάσεται ἅγιον οἶκῳ σῷ· καὶ ἔσται, πᾶς ὃς ἂν κατασκηνώσῃ ἐν αὐτῷ, εὐλογηθήσεται· καὶ ἰδοὺ φυγῇ φεύξεται, καὶ ἀπηλλοτριωμένον ἔσται τὸ πνεῦμα, καὶ οὐκέτι οὐ μὴ ἐγγίσῃ, διότι κύριος ἐγγὺς, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα ἡ δόξα αὐτοῦ· ἀμήν. ταῦτα εἰποῦσαν προσάγω τῷ πατριάρχῃ κατὰ τὴν ἡμέραν τὴν

ANNO CHRISTI 787.

ἑσπέραν τὴν ἐφεξῆς, τὴν ἐν ταῖς παρασκευαῖς εἰωθυῖαν ἐν τῷ ναῷ τῆς θεοτόκου τῷ πλησίον εἰσόδῳ ποιεῖσθαι· καὶ ἀναφέρω τὴν τοῦ πράγματος περιπέτειαν, νῦν μὲν μάλα δῆθεν νεανικῶς ὁμοῦ καὶ ῥητορικῶς, νῦν δέ γε ὑφειμένως καὶ γοερῶς. καὶ ἔχαιρον ὡς δῆθεν πείθων, ἐλπίζων ἅμα ἐπαινεθήσεσθαι, καθότι τὰς οὕτως εὐσεβεῖς αἱροῦμαι τῶν ὑποθέσεων. ἔτι δέ μοι διδάσκοντι, καὶ λέγοντι κατὰ ἄδειαν, ὅτι ὁ ἐρημίτης, ὦ δέσποτα, εἶπεν ὑπὸ Θεοῦ κινηθεὶς, ὡς ἄρα * ὑμεῖς ὀκνηροὶ ἀποδιώκειν μέλλη· διακόπτει τέ μοι τὸν λόγον, καὶ τῷ θυμῷ ζέσας· ναὶ κύριε, ναὶ δέσποτα, τὴν φωνὴν ἄρας ἐρημίτης ἐβόα· ναὶ, ἵνα ἐγὼ ὁ κύριος ἐκβάλλω τὸν δαίμονα· ἵνα εἴπω, σοὶ λέγω τῷ ἀκαθάρτῳ, ἔξελθε ἀπὸ τοῦ πλάσματος, καὶ ὕπαγε ὧδε καὶ ἐκεῖ εἰς τὸ ἀφανές. τοιαῦτα κελεύεις ἵνα φλυαρῶ ἄνθρωπος ῥυπαρὸς καὶ ἁμαρτωλός. εἰ ἐστὲ θαυματουργοὶ, τὸ ἐμὸν ἐκβάλετε πνεῦμα. εὐχῶν χρῄζεις πολλῶν, ἀδελφὲ Φωτεινὲ, μετὰ τῶν ἁγίων εὐχῶν. οὕτω παρ' ἐλπίδας ἀτιμωθεὶς, αἰσχύνομαι ἐρυθριῶν· καὶ ἠρέμα ὑποχωρήσας, ἐφερόμην ὀπίσω καὶ τύχοι, τοῖς ἀπαντῶσιν ἐμπίπτων, ὡς δὴ κεκραιπαληκώς. καὶ καταλαμβάνω τινὰ τοῦ ἱερατείου μόλις ἐσχατιάν. καὶ θυμῷ θυμωθεὶς· τῆς γὰρ δὴ λύπης ἤδη τὸ πλεῖστον εἰς θυμὸν ἀπετείνετο, καθότι οὐχ εὑρίσκον χάριν ἐνώπιον τοῦ ἀρχιερέως τοῦ Θεοῦ τοῦ μεγάλου· πολλὰ σιωπῇ κατεβόων ὑπ' ἐμαυτοῦ, καὶ ὅτι οὐκ εἴη τὸ ἀπὸ τοῦδε ἐλπίσαι οὐδὲν ἀγαθὸν οὐδενὶ τῶν προβάτων, τοῦ ποιμένος ἡμῖν αὐτοῦ πρὸς λύκου φύσιν ἐκβάντος καὶ ἐκθηριωμένου. ἐν τούτοις ὄντι μοι καὶ ἀπορουμένῳ, βουλὴ γίνεται. καὶ στείλας οἴκαδε τῶν ἑπομένων τινὰ, κομίζω τῶν ἀνατεθειμένων ἐκεῖσε πάνυ δὴ πάνυ περικαλλῆ τῆς δεσποίνης εἰκόνα. καὶ καλλωπισάμενος εὖ μάλα καὶ ὡς οἷόν τε ἦν πρὸς τὸ ἐπιφανὲς ὀφθῆναί τε καὶ νομισθῆναι, ὅτι δὴ παρὰ τοῦ μεγίστου πατρὸς, ὡς δὴ τὸ λοιπὸν ἐπικαμφθέντος, λαβὼν τὴν εἰκόνα κατέχοιμι, ἐπιδίδωμι τῇ γυναικὶ τὴν εἰκόνα, εὔχεσθαί τε ὑπὲρ ἡμῶν, τῷ τε πατριάρχῃ χάριτας πλείστας ὁμολογεῖν, ἀπιέναι μετὰ χαρᾶς ἐγκελευόμενος. ἡ δὲ ἀπηλλάττετο μικροῦ καὶ σκιρτῶσα, καὶ οὐκ ἔχουσα ὅπως καὶ γένοιτο. ἦν δὲ ὥσπερ ἐξ ἡμισείας ἀμφοτέροιν ἡ χαρά. ἐγὼ μὲν γὰρ ἐδόκουν μὲν, οὐκ ἔχαιρον δέ· ἡ δὲ καὶ ἐδόκει, καὶ ἔχαιρεν· ἀλλ' ὁ σκοπὸς καὶ τὸ τοῦ πράγματος τέλος οὐκ εἶχεν ἀρχήν. τότε μὲν οὖν τὴν κατασχοῦσαν ἡμᾶς ἀθυμίαν παραμυθεῖσθαί πως οἰηθεὶς, προσεκτησάμην ἑτέραν, ἀναθεωρῶν τε καὶ ἀναλογιζόμενος, τίνα, καὶ πότε, καὶ ποῦ, καὶ ἐπὶ τίνι, καὶ ὅπως, καὶ τίνος ἡμῖν μεσιτευούσης εἴην ἐξαπατήσας τε καὶ σοφισάμενος γυναῖον ἄθλιον, καὶ οὕτως ἐλεεινὸν, καὶ τηλικαύτας ἐλπίδας ἡμῖν παρακαταθέμενον. μάλιστα δὲ ἠνιώμην, ὡς δὴ καὶ προσαφῃρημένος τὴν ἄνθρωπον τὴν τῶν ἀμεινόνων προστασίαν, καὶ τὸ δι' ἑτέρου τά γε τοιαῦτα σοφοῦ πατρὸς, ἅπερ ἐδεῖτο, διακεκονῆσθαι. ἐπὶ τούτοις αὖ καὶ διὰ ταύτης ἕνεκα τῆς ἐξαπάτης φωνεῖν, ἐρεῖν τε καὶ προσυλακτῆσαι τὸ πνεῦμα προσανελογιζόμην· καὶ ὅτι αὐτὸς ἐγὼ τοὐναντίον βεβαιώσαιμί τε καὶ ἐμπεδώσαιμι τὴν πρὸς τὸν ἄνθρωπον τῷ δαίμονι προεδρίαν. καὶ ὅτι γεγόνειν αὐτῷ καὶ ὕλη καὶ πρόφασις κατηγορημάτων δικαίων, οὔπω λέγω κατ' ἐμαυτοῦ γε μόνου, κατὰ πάντων μὲν οὖν ἐφεξῆς τῶν Χριστιανῶν, καὶ κατὰ τῶν ἱερέων γε πρώτων· καθότι τὴν γαμετὴν ὁ πρεσβύτερος ἑτέρῳ τύφῳ, φασὶν, ἑτέρῳ δαίμονι τῷ τοῦ ψεύδους ἐδίκασεν· ὅπερ ἐστὶν οὐδὲν ἕτερον, ἢ τοῦτο ἐκεῖνο σαφῶς, ἐν Βεελζεβοὺλ ἐθέλειν ἐκβάλλειν δαιμόνια. ταῦτα μὲν δή μοι καὶ τὰ τοιαῦτα συνέχει τὴν ψυχὴν, εἰσιόντα δεινῶς, ἐπετάραττέ τε καὶ συνεσπίλου, καὶ μεγάλα ἐλπίζειν ἐδίδου κακὰ καὶ πρὸς ἀνθρώπων, καὶ πρὸς αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ. πλὴν ἀντεπινόουν τε καὶ ἀντεπέφερον ἐμαυτῷ σκῆψιν, καί τινα δῆθεν παραψυχῆς φαντασίαν τὸ παρὸν ἐπέθουν, λέγων ἐπ' ἐμαυτοῦ· τῷ γὰρ Θεῷ μελήσει τοῦ μέλλοντος. ἐν γὰρ τούτῳ τῷ χρόνῳ τῷ μεταξὺ τεθνήξεταί που ἴσως ἡμῖν ἢ τὸ γυναῖον, ἢ καὶ αὐτὸς ὁ ἀνὴρ, ἢ καί τις ἄλλος· ἀποθανοῦμαι δὲ πολλάκις ἐγὼ, καὶ πεπαύσεται τὸ λυποῦν. ἐπὶ τούτοις μὲν δή ποτε τῶν περὶ τὴν ἀθλίαν γυναῖκα δυσκό-

* In ms. ad marg. ἰσ. ὑμεῖς τὸ πονηρὸν ἀποδιώκειν μέλλετε.

A sequenti, [a] qui sexta feria consueverat in Dei genitricis templo juxta ingressum facto celebrare: & refero negotii [b] circumstantiam, nunc quidem valde juveniliter simul & rhetorice, nunc autem summisse ac dolenter: & gaudebam, suadere sperans pariter & laudari, eo quod ita pias assererem propositiones. [c] Adhuc autem mihi mœsto, & docenti: Quoniam eremita, o domine, dixit a Deo motus, quod merito vos domine expulsurus sis: intercidit sermonem meum, & furore fervens; Etiam domine, etiam domine, vocem extollens eremita clamabat: etiam, ut ego dominus ejiciam dæmonem: ut dicam, Tibi dico immundo, exi a figmento, & vade huc atque illuc, & ad invisibile. Talia jubes ut garriam homo sordidus B & peccator. Si estis mira operantes, meum ejicite spiritum. Orationum eges multarum, frater Photine, per orationes sanctorum. Sic præter spem inhonoratus, recedebam erubescens: & silenter effugiens, efferebar retrorsum, & fortuito, & in obviantes quasi crapulatus incidebam. Et apprehendo vix quamdam sacelli extremitatem: & furore commotus (plurimum namque tristitiæ jam in furorem efferebatur, eo quod non invenerim gratiam in conspectu summi sacerdotis Dei magni) multa silentio in memetipso [d] reputabam, & quod non esset ab isto quidquam boni ulli ovium sperandum, pastore videlicet nobis ad lupi naturam perveniente. In his ergo cum essem hæsitans, mihi consilium fit. Et mittens domum ex sequentibus C quemdam, defero Dominæ imaginem ex his quæ illic positæ erant, satis oppido speciosam: & adornans valde bene, & ut erat possibile ad evidentius apparendum & reputandum, [e] quia oportebat a maximo patre, utpote jam inclinato, accipere imaginem: tenui hanc, & dedi mulieri; orareque pro nobis, & patriarchæ gratias multas confiteri, atque abire cum gaudio jubebam. At illa liberabatur [f] modicum & exsultans, & non habens quod [g] faceret. Unde & erat utriusque quasi dimidium gaudium. Nam ego quidem [h] putabatur, non autem gaudebam. Illa vero & putabatur, & gaudebat: sed intentio & rei finis non habebat initium. Tunc ergo animi defectionem, quæ D nos obtinuerat, consolari taliter opinatus, acquisivi [i] aliud, contemplans & reputans, quem, quando, & ubi, & in quo, & quomodo, vel qua nobis mediante [k] abirem seductus & circumveniens mulierculam miserrimam, & ita miserabilem, & tantas fiducias nobis commendantem. Maxime autem contristabar, utpote separans mulierem a meliorum protectione, & per alium talia sapientem ad ea [l] quæ dealbari verebatur. In his rursus, & propter hujusmodi seductionem, dicere atque oblatrare spiritum existimavi: & quia ipse ego e contrario firmaverim atque locaverim stabilitatem, quæ erat dæmoni circa hominem. Et quod factus sum ei & materia & occasio calumniatum justarum, nondum dico contra memetipsum E solum, [m] ergo contra omnes quidem Christianos, & contra sacerdotes primum; eo quod uxorem quidam presbyter altero typho, aiunt, altero dæmone, qui erat mendacii, præjudicavit: quod nihil profecto est aliud, quam in Beelzebub ejicere velle dæmonia. Hæc quidem mihi & hujusmodi indesinenter animam ingressa atrociter conturbabant, & inficiebant, & magna exspectare dabant mala tam ab hominibus, quam ab ipso Deo. Verumtamen recogitabam, & referebam mihimet ipsi [n] excusationem, & quamdam quasi consolationis phantasiam ad præsens imponebam, dicens apud me: Deus enim de futuro faciet curam. [o] In hoc quippe anno intra locum forte nobis morietur sive muliercula, sive ipse vir, sive alius quisquam. Moriar autem multotiens ego, & cessabit [p] qui tristitiam inferebat. Igitur in his tunc a dyscolis, quæ

ACTIO IV.

[a] In Græco, dum sexta feria de more in Dei genitricis propinquum templum esset ingressurus: vel casum adversum.

[c] In Græco, Adhuc autem mihi docenti, & cum libertate dicenti, quoniam &c.

[d] In Græco, conquerebar.

[e] In Græco, quia a maximo patre, utpote jam inclinato, acceptam haberem imaginem.

[f] In Græco, propemodum

[g] In Græco, fieret.

[h] In Græco, putabat, s. n. videbat.

[i] In Græco, aliam.

[k] In Græco seduxissem & circumvenissem.

[l] In Græco, quæ opus illi erant exhibitione.

[m] In Græco, sed.

[n] al. simulationem.

[o] In Græco, In hoc quippe intermedio tempore forte

[p] In Græco, quod tristitiam, & ita ms. D. Joly.

circa miseram mulierem erant, ut rebar, liberatus, rebar a turba liberari. Post annos reor ferme tres stabam penes ipsas sacras portas magni templi. Et ecce mulier elevans supercilia, & vehementer ac indefesse pronuntians & respirans, intuita est in me, & proximam interrogabat: Ipse, putas, est? vel quid? & locuta: Etiam ipse est veraciter; cursim movetur, & procumbit mihi ad genua; & flexa comprehendit mihi talos, & osculabatur circumplexans, & jacens in pavimento. Et quidem sinebam interim & gaudebam, & huc atque illuc ad turbas circumspiciebam [a] præminens, & his qui circumstabant jacentem [b] videndus, & ostendens quod essem utique alicubi & ipse eorum qui multa possunt. At illi alia quædam quæ egenarum erant, sæpius allocuta. [c] (Erat enim inde) deinde tamen & constringens nos valde, deponit vi tergis suis: & jacebam cadens: risus factus hinc circumstantibus multum; & vix præ reverentia exsurgens, dedi ei alapam, & decanos vocabam, & ad [d] decanum rapere sceleratam jubebam. [e] Nam & faciem intuitus, arbitrari cœpi hanc illam esse, quæ olim. Apponebat quippe & hoc: Quia Deus mercedem domus meæ det tibi, domine. Tunc plane, tunc cuncta videbam, pariterque gaudens & agonizans, hoc solum interrogabam: Sana facta es? vel quomodo sana facta es? Et assumens [f] secreto, enarravit adventum ad regionem, & deportationem imaginis ad domum suam: & quia in excelsum elevata, & superposita est in parietibus domicilii sacre pariter & decentissime. Ut autem & per tempus frequens imagini oblatrans atque [g] delusum figmentum discerpens spiritus, in fine [h] insonuit: & facta est nobis medicina, dixit, quod [i] patiebatur olim in veritate. Eos enim qui similia patiuntur, locus, immo figura Virginis matris curat. Hic est enim finis causæ.

Leo sanctissimus episcopus Phociæ dixit: Scriptum est, quia in duobus vel tribus testibus stabit omne verbum. Et hodie exhibiti sunt nobis plurimi sacri libri, qui mentes nostras rigaverunt, & satisfecerunt de restitutione sanctarum imaginum.

Et legit Petrus lector:

De vita beatæ Mariæ Ægyptiæ: cujus initium est:

Secretum regis celare bonum est, opera vero Dei prædicare gloriosum est. Et post alia. Alios quidem templum habebat, nemine impediente: me vero miseram non recipiebat, veluti quadam militari multitudine ad hoc ordinata vel jussa, ut mihi excluderet aditum. Taliter me quædam [k] audax prohibebat virtus. Et iterum steti in atriis. Hoc ter & quater patiens sive faciens, deficiens, ultra jam pelli & repelli non valui: factum enim mihi est corpus præ vi defessum. Desinens ergo recessi, & steti in quodam angulo aulæ templi: & vix tamdem ad conscientiam perveni causæ prohibentis me videre vivificum lignum. Tetigit enim mihi oculos cordis sermo salutaris, ostendens mihi, quod cœnum esset operum meorum, quod introitum mihi claudebat. Cœpi igitur flere ac plangere, atque pectus percutiebam, gemitus ex profundo cordis attrahens. Cumque plorarem, video de loco in quo stabam, imaginem sanctissimæ Dei genitricis desuper stantem: & aio ad eam indeclinabiliter intuens: Virgo domina, quæ Deum Verbum secundum carnem genuisti; novi quidem, novi, quod non sit decibile, neque rationabile, me ita sordidam & ita luxuriosam, imaginem contemplari tuam, quæ semper es virgo casta, corpus & animam habens mundam & impollutam. Justum enim est, ut luxuriosam

[a] In Græco, delicias faciens.
[b] In Græco, videri dans, & sic ms D. Joly.
[c] In Græco additur, & Venerot Dominum, sæpius locuta, erat enim ibi.
[d] al. decanicum
[e] In Græco, Post vero faciem.
[e] al. cercans.
[f] In Græco, In otio.
[g] In Græco, insultans, ac fœte figmentum, &c.
[h] In Græco, discesserit.
[i] In Græco, patiebamur.
Matth. 18.
Vide P. Godefridum Henschenium, die 2. Aprilis.
[k] In Græco, conserta.

λον, ὡς γε ᾤμην, ἀπαλλαγεὶς, ᾤμην ὄχλου ἀπηλλάχθαι. μετὰ δὲ χρόνους οἶμαί που τρεῖς εἱστήκειν μὲν πρὸς αὐταῖς ἐπίπου ταῖς ἱεραῖς πύλαις τοῦ μεγάλου ναοῦ. καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἐπαίρουσα τὰς ὀφρῦς, καὶ σφοδρὸν ἅμα καὶ σύντονον καὶ ἐπιφθεγξαμένη καὶ διαπνέουσα, βλέψασα εἰς ἐμὲ, τὴν πέλας ἠρώτα· οὗτος ἄρα ἐστίν; ἢ τί; καὶ προσφθεγξαμένη· ναὶ αὐτός ἐστιν ἀληθῶς. δρόμῳ ἵεται, καὶ προσπίπτει μοι πρὸς τὰ γόνατα· καὶ κατενεχθεῖσα περιδράττεταί μοι τῶν ἀστραγάλων, καὶ κατεφίλει περιλαβοῦσα, κειμένη πρὸς τὸ ἔδαφος. ἐγὼ μὲν οὖν ἠσχυνόμην πως καὶ ἔχαιρον, καὶ τῇ δὲ κἀκεῖσε πρὸς τοὺς ὄχλους διέβλεπον θρυπτόμενος, καὶ τοῖς περιεστῶσι κειμένην ἐπιδείκνυσθαι διδοὺς, καὶ ἐνδεικνύμενος, ὅτι ἄρα ἦν που καὶ αὐτὸς τῶν πολλὰ δυναμένων. ἡ δὲ ἔτι ἄλλα, ὁπόσα τῶν δεομένων ἦν, προσετίθει, καὶ τὸ, προσκυνῶ τὴν κυρίαν, προσεπιτιθοῦσα πολλάκις· ἦν γὰρ ἐκεῖσε· εἶτα μέντοι καὶ προσπεριγγίσασα λίαν ἡμᾶς, ἐπικαταβάλλει τῇ βίᾳ τοῖς νώτοις τοῖς ἑαυτῆς. καὶ πεσὼν ἐκείμην, γέλως ἐντεῦθεν τῶν περιεστηκότων πολύς· καὶ μόλις ὑπὸ τοῦ καταιδεῖσθαι ἐξαναστὰς προσερράπισα, καὶ δεκανοὺς ἐκάλουν, καὶ πρὸς τὸ δεκανικὸν ἁρπάζεσθαι τὴν ἀνοσίαν ἐκέλευον. ἐπεὶ δὲ τῷ προσώπῳ ἐνατενίσας εἰκάζειν ἠρξάμην, ταύτην ἐκείνην εἶναι τὴν πάλαι. προσετίθει γάρ τι καὶ τὸ, ὅτι ὁ Θεὸς τὸν μισθὸν τοῦ οἴκου μου δῴη σοι δέσποτα· τότε δὴ τότε ἀνεθεώρουν τὸ πᾶν, καὶ ἅμα χαίρων τε καὶ ἀγωνιῶν, τοῦτο καὶ μόνον ἠρώτων· ἰάθης; ἢ πῶς ἰάθης; ἔφην. καὶ ἐξαναλαβοῦσα ἐπὶ σχολῆς διηγήσατο τὴν ἄφιξιν τὴν εἰς τὴν χώραν, τὴν εἰς τὸν οἶκον τὸν ἑαυτῆς ἀποκομιδὴν τῆς εἰκόνος· καὶ ὅτι πρὸς ὕψος ἤρτηται, καὶ προσανατέθειται τοῦ δωματίου τοῖς τοίχοις ἱεροπρεπῶς ἅμα καὶ εὐπρεπέστατα· ὅπως δὲ καὶ χρόνον ἐπιδιάγον τῇ εἰκόνι προσυλακτοῦν τι καὶ καταρχησάμενον, καὶ μικρὸν ἀπαρτίσαν τὸ πλάσμα, τὸ πνεῦμα τέλος οἴχεσθαι. καὶ γέγονεν ἡμῖν ἰατρεῖον, ἔφη, τὸ πάσχειν οὕτως τὸ πάλαι. τοὺς γὰρ τὰ παραπλήσια πάσχοντας ὁ τόπος, ὁ τύπος δὲ μᾶλλον τῆς παρθένου μητρὸς ἐξιᾶται. τοῦτο μὲν οὖν τὸ πέρας τῆς ὑποθέσεως.

Λέων ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Φωκίας εἶπε· γέγραπται, ὅτι ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων σταθήσεται πᾶν ῥῆμα. καὶ σήμερον παρέστησαν ἡμῖν πλεῖσται ἱεραὶ βίβλοι, αἵ τινες τοὺς νόας ἡμῶν ἤρδευσαν, καὶ ἐπληροφόρησαν περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν ἁγίων εἰκόνων.

Καὶ ἀνέγνω Πέτρος ὁ ἀναγνώστης·

Ἐκ τοῦ βίου τῆς ὁσίας Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας· οὗ ἡ ἀρχή·

Μυστήριον βασιλέως κρύπτειν, καλόν· τὰ δὲ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἀνακηρύττειν, ἔνδοξον. καὶ μεθ' ἕτερα. τοὺς μὲν ἄλλους ὁ ναὸς εἶχε, μηδενὸς ἐμποδίζοντος· ἐμὲ δὲ μόνην τὴν τάλαιναν οὐκ ἐδέχετο, ὥσπερ τινος στρατιωτικῆς πλήθους τεταγμένης εἰς τοῦτο, τῆς ἐμοὶ προσταχθείσης ἀποκλεῖσαι τὴν εἴσοδον. οὕτω μέ τις ἀθρόα διεκώλυε δύναμις. καὶ πάλιν ἔστην εἰς τὰ προπύλαια. τοῦτο τρίς τε καὶ τετράκις παθοῦσά τε καὶ ποιήσασα, ἀποκαμοῦσα λοιπὸν, καὶ μηκέτι ὠθεῖν καὶ ἀντωθεῖσθαι ἰσχύουσα· ἐγεγόνει γάρ μοι καὶ τὸ σῶμα ἐκ τῆς βίας κατάκοπον. ἐνδοῦσα λοιπὸν ἀνεχώρησα, καὶ ἔστην ἔν τινι γωνίᾳ τῆς αὐλῆς τοῦ ναοῦ. καὶ μόλις ποτὲ εἰς συναίσθησιν τῆς αἰτίας τῆς κωλυούσης με ἰδεῖν τὸ ζωοποιὸν ξύλον γεγένημαι. ἥψατο γάρ μου τῶν ὀφθαλμῶν τῆς καρδίας λόγος σωτήριος, ὑποδεικνύς μοι, ὅτι ὁ βόρβορος ἦν τῶν ἔργων μου ὁ τὴν εἴσοδον κλείων μοι. ἠρξάμην τοίνυν κλαίειν καὶ ἀποδύρεσθαι, καὶ τὸ στῆθος τύπτειν, στεναγμοὺς ἐκ βάθους τῆς καρδίας ἀνάγουσα. κλαίουσα δὲ ὁρῶ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἱστάμην, ἐπάνω εἰκόνα τῆς παναγίας Θεοτόκου ἑστῶσαν. καί φημι πρὸς αὐτὴν ἀκλινῶς ἀτενίσασα· παρθένε δέσποινα ἡ τὸν Θεὸν λόγον κατὰ σάρκα γεννήσασα, οἶδα μὲν, οἶδα, ὡς οὐκ ἔστιν εὐπρεπὲς, οὐδὲ εὔλογον, τὴν οὕτως ῥυπαρὰν ἐμὲ, τὴν οὕτως ἀσώτως, εἰκόνα καθορᾷν σου τῆς ἀειπαρθένου, τῆς ἁγνῆς, τῆς σῶμα καὶ ψυχὴν ἐχούσης καθαρὰν καὶ ἀμόλυντον. δίκαιον γάρ ἐστι τὴν ἀσω-

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO IV.

τον ἐμὲ ὑπὸ τῆς σῆς καθαρότητος μισεῖσθαί τε καὶ βδελύττεσθαι. πλὴν ἐπείπερ, ὡς ἤκουσα, διὰ τοῦτο γέγονεν ὁ Θεὸς ὃν ἐγέννησας, ἄνθρωπος, ὅπως καλέσῃ τοὺς ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν· βοήθησόν μοι τῇ μόνῃ, καὶ μὴ ἐχούσῃ τινὰ εἰς βοήθειαν. ἐπίταξον κἀμοὶ συγχωρηθῆναι τῆς ἐκκλησίας τὴν εἴσοδον· μὴ στερήσῃς με τὸ ξύλον ἰδεῖν, ἐν ᾧ κατὰ σάρκα προσεπάγη ὁ Θεὸς, ὃν ἐγέννησας, τὸ αἷμα τὸ ἴδιον ὑπὲρ ἐμοῦ εἰς ἀντίλυτρον δέδωκεν. ἐπίταξον κἀμοὶ, ὦ δέσποινα, τὴν θύραν ἀνοιχθῆναι τῆς θείας τοῦ σταυροῦ προσκυνήσεως. καί σε δίδωμι τῷ ἐκ σοῦ τεχθέντι Θεῷ ἐγγυητὴν ἀξιόχρεων, ὡς οὐκέτι τὴν σάρκα ταύτην ὑβρίζω δι' αἰσχρᾶς οἱασδήποτε μίξεως· ἀλλ' ἡνίκα τὸ ξύλον τοῦ σταυροῦ τοῦ υἱοῦ σου θεάσωμαι, κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν κόσμῳ πᾶσιν εὐθὺς ἀποτάξομαι, καὶ αὐτίκα ἐξελεύσομαι, ὅπου ἂν αὐτὴ ὡς ἐγγυητὴς σωτηρίας ὑφηγήσῃ καὶ ὁδηγήσεις με. Ταῦτα εἰποῦσα, καί τινα ὥσπερ πληροφορίαν λαβοῦσα τῷ τῆς πίστεως ἐμπύρῳ, τῇ εὐσπλαγχνίᾳ τῆς Θεοτόκου θαρσήσασα, κινῶ ἐμαυτὴν ἐξ ἐκείνου τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἑστῶσα τὴν ἱκεσίαν ἐποιούμην· καὶ ἔρχομαι πάλιν, καὶ τοῖς εἰσιοῦσιν ἐμαυτὴν ἐγκατέμιξα. καὶ οὐκέτι ἦν οὐδεὶς ὠθῶν με καὶ ἀποδιώκων, οὐδεὶς ὁ κωλύων τοῦ πλησίον γενέσθαι με τῆς θύρας, δι' ἧς τὸν ναὸν εἰσῄεσαν. ἔλαβέ με οὖν φρίκη καὶ ἔκστασις, καὶ ὅλη δι' ὅλου ἐκλονούμην καὶ ἔτρεμον. εἶτα φθάσασά μου εἰς τὴν θύραν τὴν ἕως τότε ἀποκλεισθεῖσάν μοι, ὡς ἡ πᾶσα ἡ δύναμις ἡ πρότερόν με κωλύουσα, νῦν καὶ προοδοποιοῦσα τὴν εἴσοδον, οὕτως εἰσῆλθον ἀπόνως. οὕτως ἔνδον τῶν ἁγίων τῶν ἁγίων γεγένημαι. τῆς τε γὰρ ζωοποιοῦ θέας τοῦ σταυροῦ κατηξιώθην, καὶ εἶδον τοῦ Θεοῦ τὰ μυστήρια, καὶ ὡς ἐστιν ἕτοιμος πρὸς δέχεσθαι τὴν μετάνοιαν. ῥίψασα οὖν ἐμαυτὴν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ τὸ ἅγιον ἐκεῖνο προσκυνήσασα ἔδαφος, ἐξῆλθον τρέχουσα, πρὸς τὴν ἐγγυησαμένην φθάσαι σπεύδουσα. γίνομαι οὖν ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ τὸ τῆς ἐγγύης ὑπεγράφη χειρόγραφον. καὶ γόνυ κλίνασα ἔμπροσθεν τῆς παναγίας παρθένου Θεοτόκου, τοῖς τοιούτοις ἐχρησάμην τοῖς ῥήμασι· σὺ μὲν, ὦ φιλάγαθε δέσποινα, τὴν σὴν εἰς ἐμὲ ἐπεδείξω φιλανθρωπίαν· σὺ τῆς ἀναξίας οὐκ ἐβδελύξω τὴν δέησιν. εἶδον δόξαν, ἣν δικαίως οὐχ ὁρῶμεν οἱ ἄσωτοι. δόξα τῷ Θεῷ, τῷ διὰ σοῦ δεχομένῳ τῶν ἁμαρτωλῶν τὴν μετάνοιαν. τί γὰρ ἔχω πλέον ἡ ἁμαρτωλὸς ἐννοῆσαι, ἢ φθέγξασθαι; καιρός ἐστι, δέσποινα, πληρωθῆναι λοιπὸν τῆς ἐγγύης, ἧς ἐνεγγυήσω, τὰ σύμφωνα. νῦν ὅπου κελεύεις, ὁδήγησον· νῦν γενοῦ μοι μᾶλλον σωτηρίας διδάσκαλος, χειραγωγοῦσα πρὸς τὴν ὁδὸν τὴν εἰς μετάνοιαν ἄγουσαν. καὶ ταῦτα ἔτι λεγούσης, ἤκουσά τινος πόῤῥωθεν κράζοντος· ἐὰν τὸν Ἰορδάνην διέλθῃς, καλὴν εὑρήσεις ἀνάπαυσιν. ἐγὼ δὲ τῆς φωνῆς ταύτης ἀκούσασα, καὶ ταύτην δι' ἐμὲ γενέσθαι πιστεύσασα, δακρύσασα ἔκραξα, καὶ τῇ Θεοτόκῳ ἐβόησα· Θεοτόκε δέσποινα, μὴ ἐγκαταλίπῃς με. καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἐξῆλθον τῆς αὐλῆς τοῦ ναοῦ, καὶ σπουδαίως ἐβάδιζον.

Ἰωάννης ὁ εὐλαβέστατος πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς τῶν ἀνατολικῶν ἀρχιερέων εἶπε· τὴν τοιαύτην εἰκόνα ἡμεῖς ἐθεασάμεθα ἐν τῇ ἁγίᾳ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν πόλει, καὶ πολλάκις αὐτὴν ἠσπασάμεθα.

Στέφανος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος, νοτάριος καὶ ῥεφερενδάριος τοῦ εὐαγοῦς σεκρέτου, ἀνέγνω·

Ἐκ τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἁγίου μάρτυρος Προκοπίου, οὗ ἡ ἀρχή·

Κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους ἐβασίλευσε Διοκλητιανὸς ὁ τύραννος. καὶ μεθ' ἕτερα· ὁ δὲ νεανίας χαρὰν μεγάλην λαβὼν καὶ πίστει ἐθεμελιώθη· ὁμοίως καὶ πάντες οἱ σὺν αὐτῷ. καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς ὑπέστρεψε μετὰ τῶν στρατιωτῶν, καὶ ἦλθεν ἐν τῇ Σκυθοπόλει. καὶ προσκαλεσάμενος κρυφίως πάντας τοὺς τεχνίτας τῶν χρυσοχόων καὶ ἀργυροπρατῶν, ἐρώτα αὐτοὺς,

me munditia tua odio habeat & detestetur. Verumtamen quoniam, ut audivi, ideo factus est Deus quem genuisti, homo, ut vocet peccatores ad pœnitentiam; (Matth. 9.) auxiliare mihi, quæ sola sum, non habens quemquam in adjutorium. Jube etiam mihi indulgeri ecclesiæ ingressum, ne prives me visione ligni, in quo secundum carnem affixus Deus quem genuisti, sanguinem proprium pro me in redemptionem dedit. Jube mihi etiam, o Domina, januam aperiri sacratissimæ crucis adorationis. Ecce te do Deo, qui ex te genitus est, vadimonium, quod ulterius carni huic injuriam non inferam per turpem quamcumque commixtionem: sed cum lignum crucis filii tui videro, mundo & his quæ in mundo sunt, confestim abrenuntiem, & statim ibo quocumque ipsa, utpote salutaris [a] vades, insinuaveris & duxeris me. His dictis, ac si quadam certitudine percepta, fidei fervore, miserationis genitricis Dei confisa, & movens meipsam de illo loco, in quo stans deprecationem faciebam; & venio rursus, & ingredientibus memet commiscui. Et non erat jam ullus qui me impelleret & [b] repelleret, nullusque prohiberet januæ appropinquare, per quam in templum ingrediebantur. Comprehendit ergo me horror & ecstasis, & tota ex toto torquebor atque tremebam. Deinde cum pervenissem ad januam, quæ usque tunc mihi fuerat obserata; ac si omnino virtus, quæ prius me impedierat, nunc mihi præparasset ingressum, ita sine labore ingressa sum. Ita intra sancta sanctorum ingredi digna effecta sum. Nam & vivificam crucis visionem promerui, & Dei vidi mysteria, quin & quam sit paratus ad suscipiendam pœnitentiam. Projiciens itaque meipsam super terram, & sancto illo adorato pavimento, currebam [c] postulatura, penes eam quæ mihi fidem dixerat, accelerans. Fio itaque in illo loco, in quo vadimonii chirographum scriptum est: & genu flexo coram sanctissima virgine Dei genitrice, his usa sum verbis: Tu quidem bonitatis amatrix domina, tuam in me ostendisti misericordiam: tu indignæ non es abominata deprecationem. Vidi gloriam, quam juste non videmus nos luxuriosi. Gloria Deo, qui per te peccatorum suscipit pœnitentiam. Quid enim habeo peccatrix amplius considerare, vel fari? Tempus est, domina, ut compleantur jam fœdera vadimonii, cui fidem dixisti. Nunc deduc quo jusseris. Nunc esto mihi magis salutis magistra, manu ducens in viam quæ ad pœnitentiam dirigit. Et cum hæc adhuc dicerem, audivi quemdam a longe clamantem: Si Jordanem transieris, bonam invenies requiem. Ego vero hanc vocem audiens, & hanc propter me factam fuisse credens, lacrymata clamavi, & Dei genitrici vociferata sum: Dei genitrix domina, ne derelinquas me. Et his dictis, exivi de atrio templi, & constanter ambulabam.

Joannes reverentissimus monachus, presbyter & vicarius orientalium pontificum sedium, dixit: Talem imaginem nos vidimus in sancta Christi Dei nostri civitate, & crebrius eam salutavimus.

Stephanus Deo amabilis diaconus, notarius & referendarius venerabilis patriarchici secreti, legit:

Ex passione sancti martyris Procopii: cujus initium est:

Per illa tempora regnavit Diocletianus tyrannus. Et post alia. Adolescens autem gaudio magno percepto in fide roboratus est, similiter omnes qui cum eo erant. Et eadem noctis hora reversus est cum militibus, & venit Scythopolim. Et advocatis occulte omnibus auri & argenti artificibus, interrogabat eos, di-

[a] Pro, vas.

[b] In Græco, repelleretur.

[c] Græce, egressa.

A cens: Poteſtis mihi facere vas, quod ego vobis expono? Qui timentes auſteritatem viri, conſilio facto ſtatuerunt coram eo unum, qui erat major eorum, artificem nomine Marcum, dicentes: Iſte faciet, domine, voluntatem tuam. Et poſt pauca. Marcus autem non parebat ei. Adoleſcens vero perſuaſit illi, dicens, quia uſque ad mortem non indicabo Imperatori ſecretum. Qui credens, per noctem in ſecreto operatus eſt crucem de argento & auro. Et factum eſt ut conſummata & erecta cruce, apparerent tres in ea imagines: & erat ſuperſcriptum Hebraïca dictione ſurſum in principio, Emmanuel: & in utriſque initiis, Michaël, & Gabriel. Voluit ergo Marcus reveritus delere imagines, & non potuit. Manus enim B ejus manebat veluti arida. Cum autem gallus vocem dediſſet, venit dux qui dicebatur ᵃadoleſcens, ad domum Marci, ut tolleret crucem: & videns eam, adoravit illam, & dicit Marco: Quæ ſunt hæ facies, & quæ ſuperſcriptio? Dicit ei: Domine in ea hora, qua conſummatum eſt opus, ortæ ſunt iconæ iſtæ; & neſcio cujus, vel quæ ſit ſuperſcriptio. Porro ᵇadoleſcens cognovit quamdam virtutem in ea eſſe. Et adorata cruce, involvit purpura, & ivit viam ſuam gaudens, datis artifici Marco pretiis pluribus. Et introivit cum duobus numeris in civitatem ſuam.

a Pro, Neanias.

b Pro, Neanias.

Stephanus reverentiſſimus monachus & librorum cuſtos venerabilis patriarchii legit:

Ex vita ſancti patris noſtri Theodori archimandritæ Sicenſium: cujus initium eſt:

C Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti. Et poſt alia. Cum autem eſſet quaſi annorum duodecim, facta eſt mortalitas ex bubone in illa villa, ita ut ipſe infirmaretur pæne ad mortem. Porro detulerunt eum in oratoriam domum ſancti Joannis Baptiſtæ, quæ erat juxta villam, & ᶜſtatuerunt eum ad introitum altaris. Porro ſuper illud in receptaculo crucis ſtabat imago Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti. Cumque ex dolore bubonis cruciaretur, repente de imagine ceciderunt ſuper eum roris guttæ. Et ſtatim gratia Dei a dolore convaluit, & ſanus effectus eſt, D & ivit domum ſuam. Et poſt brevia: Imitari igitur volens David in Deo decibili hymnodia, cœpit diſcere pſalterium. Cumque difficile cum multoque labore didiciſſet uſque ad decimum ſextum, imminentem decimum ſeptimum pſalmum non valebat memoriæ commendare. Meditans ergo in oratorio ſancti martyris Chriſtophori, quod erat de proxima villa, & non valens ediſcere, proſternens ſe ſupra faciem, deprecabatur Deum, ut docibilem ſe faceret ad pſalmorum meditationem. Porro amator hominum Deus, qui dixit, *Petite, & dabitur vobis*, dedit ei petitionem ipſius. Itaque ſurgens de pavimento, & imagini Salvatoris intendens, & ſupplicans, ſenſit dulcedinem melle ſuaviorem illatam in os ſuum. Qui E agnita Dei gratia, & percepta dulcedine, gratias egit Deo: & ab hora illa facilius ac ᵈbene doctæ memoriæ pſalterium commendabat.

2. Cor. 1.

c Pro, ſteterunt.

Matth. 7.

d Pro, docibilis.

Coſmas Deo amabilis diaconus & cubucleſius legit:

Epiſtola Gregorii ſanctiſſimi Papæ Romani ad ſanctiſſimum Germanum, qui fuerat patriarcha Conſtantinopoleos.

QUalis & quæ delectatio meam ſic lætificare animam novit, ſicut gratificus nuntius ſuper tuo nomine, quod reverendum revera mihi & magnificandum decenter eſt, o ſanctificate & divinitus acte?

A λέγων. δυνάσθέ μοι ποιῆσαι σκεῦος, ὃ ἐγὼ ἐκδίδωμι ὑμῖν; οἱ δὲ φοβηθέντες τὸ στηρὸν τοῦ ἀνδρὸς, συμβούλιον ποιήσαντες, ἔστησαν ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἕνα τὸν μείζονα αὐτῶν τεχνίτην ὀνόματι Μάρκον, εἰπόντες· οὗτος ποιήσει, κύριε, τὸ θέλημά σου. καὶ μετ᾽ ὀλίγα. ὁ δὲ Μάρκος οὐκ ἐπείθετο αὐτῷ. ὁ δὲ νεανίας ἔπεισεν αὐτὸν, λέγων· ὅτι ἕως θανάτου οὐ μὴ ἀπαγγείλω τῷ βασιλεῖ τὸ μυστήριον. ὁ δὲ πεισθεὶς, διὰ τῆς νυκτὸς μυστηρίῳ κατὰ μόνας εἰργάσατο τὸν σταυρὸν δι᾽ ἀργυρίου καὶ χρυσίου. καὶ ἐγένετο, ἐν τῷ πληρωθῆναι τὸν σταυρὸν, καὶ ἀνορθωθῆναι, ὤφθησαν ἐν αὐτῷ τρεῖς εἰκόνες· καὶ ἐπιγέγραπτο τῇ Ἑβραΐδι διαλέκτῳ ἄνω ἐν τῇ ἀρχῇ· Ἐμμανουήλ. καὶ ἐν ταῖς ἑκατέρωθεν ἀρχαῖς· Μιχαὴλ καὶ Γαβριήλ. ἠβουλήθη οὖν φοβηθεὶς ὁ Μάρκος ἀπαλεῖψαι τὰς εἰκόνας, καὶ οὐκ ἠδυνήθη· ἡ γὰρ χεὶρ αὐτοῦ ἔμεινεν B ὡσεὶ ξηρά. ἀλεκτρυόνος δὲ φωνήσαντος, ἦλθεν ὁ δοὺξ ὁ λεγόμενος Νεανίας εἰς τὸν οἶκον Μάρκου, τοῦ ἆραι τὸν σταυρόν. καὶ ἰδὼν αὐτὸν, προσεκύνησεν αὐτόν. καὶ λέγει τῷ Μάρκῳ· τί ἐστι ταῦτα τὰ πρόσωπα, καὶ τίς ἡ ἐπιγραφή; λέγει αὐτῷ· κύριε, ἐν ᾗ ὥρᾳ ἐτελέσθη τὸ ἔργον, ἀνέτειλαν αἱ εἰκόνες αὗται· καὶ οὐ γινώσκω τίνος, ἢ τίς ἡ ἐπιγραφή. ὁ δὲ Νεανίας ἔγνω τινὰ δύναμιν ἐν αὐτῷ εἶναι. καὶ προσκυνήσας τὸν σταυρὸν, εἵλησεν ἐν πορφύρᾳ, καὶ ἐπορεύθη τὴν ὁδὸν αὐτοῦ χαίρων, δεδωκὼς τῷ τεχνίτῃ Μάρκῳ τιμὰς πλείους. καὶ εἰσῆλθε μετὰ τῶν δύο νουμέρων ἐν τῇ πόλει αὐτοῦ.

Στέφανος ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς καὶ βιβλιοφύλαξ τοῦ εὐαγοῦς πατριαρχείου ἀνέγνω·

Ἐκ τοῦ βίου τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Θεοδώρου ἀρχιμανδρίτου Σικεώτων, οὗ ἡ ἀρχή·

C Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ μεθ᾽ ἕτερα. ὄντος δὲ αὐτοῦ ὡς ἐτῶν δώδεκα, ἐγένετο θανατικὸν ἐκ τοῦ βουβῶνος ἐν τῷ χωρίῳ ἐκείνῳ, ὥστε καὶ αὐτὸν ἀῤῥωστῆσαι παραπλήσιον θανάτου. ἀπήγαγον δὲ αὐτὸν ἐν τῷ εὐκτηρίῳ οἴκῳ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, τῷ ὄντι πλησίον τοῦ χωρίου, καὶ ἀνέκλιναν πρὸς τὰ * εἴσοδα τοῦ θυσιαστηρίου. ἐπάνωθεν δὲ αὐτοῦ ἐν τῷ σταυροδόχῳ ἵστατο εἰκὼν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ὀδυνωμένου τοίνυν αὐτοῦ ἐκ βουβῶνος, ἄφνω ἐκ τῆς εἰκόνος ἐπέσταξαν αὐτῷ σταγόνες δρόσου. καὶ εὐθέως τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ κουφισθεὶς τοῦ πόνου, ὑγιὴς ἐγένετο, καὶ ἀπῆλθεν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. καὶ μετὰ βραχέα· μιμεῖσθαι τοίνυν θέλων τὸν Δαβὶδ ἐν τῇ θεοπρεπεῖ ὑμνῳδίᾳ, ἤρξατο μανθάνειν τὸ ψαλτήριον. δυσκόλως δὲ μετὰ πολλοῦ κόπου μαθόντος αὐτοῦ ἕως ἑκκαιδεκάτου, τὸν ἐπιόντα ἑπτακαιδέκατον ψαλμὸν οὐκ ἠδυνήθη ἀποστηθίσαι. μελετῶν γοῦν ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ ἁγίου μάρτυρος Χριστοφόρου, τῷ ὄντι ἐκ τοῦ πλησίον τοῦ χωρίου, καὶ μὴ δυνάμενος μαθεῖν, ῥίψας αὐτὸν ἐπὶ πρόσωπον, ἐδέετο τοῦ Θεοῦ, ὅπως εὐμαθῆ αὐτὸν ποιήσῃ εἰς τὴν τῶν ψαλμῶν μελέτην. ὁ δὲ φιλάνθρωπος Θεὸς ὁ εἰπών· αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ἔδωκεν αὐτῷ τὴν αἴτησιν αὐτοῦ. ἀναστὰς γοῦν ἐκ τοῦ ἐδάφους, καὶ ἀτενίσας τῇ εἰκόνι τοῦ σωτῆρος προσέχοντι καὶ δεομένῳ, ᾔσθετο γλυκύτητος ἡδυτέρου μέλιτος ἐκχυθείσης ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. ὁ δὲ γνοὺς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, καὶ μεταλαβὼν τῆς γλυκύτητος, E καὶ εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ, ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης εὐκόλως καὶ εὐμαθῶς ἀπεστήθιζε τὸ ψαλτήριον.

* Pro, εἴσοδον.

Κοσμᾶς ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ κουβουκλείσιος ἀνέγνω·

Ἐπιστολὴ Γρηγορίου τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ῥώμης πρὸς Γερμανὸν τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως.

ΠΟῖα καὶ τίς θυμηδία τὴν ἐμὴν οὕτως οἶδεν εὐφραίνειν ψυχὴν, ὡς ἡ περὶ σὲ τὸ σεπτὸν ὄντως ἐμοὶ καὶ ὑπερφυὲς ὄνομα καὶ καλλώπισμα, ἡγιασμένε καὶ θεοδίηκτε, χαριστικὸς ἐπαγ-

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO IV.

γελία; τοῦτο γὰρ καὶ ἀρτίως ἐγὼ τοῖς τιμίοις σου γράμμασιν διαγγελισθεὶς ἀνεσκίρτησα, καὶ ὑπὸ τῆς ἄγαν χαρᾶς τῷ πνεύματι ἠγαλλιασάμην. εἶτα εἰς οὐρανὸν ἀνατείνας τὸ ὄμμα, εὐχαριστίας ἀνέπεμψα τῷ παντοκράτορι τῶν ὅλων Θεῷ, τῷ οὕτω καὶ νῦν εὐδοκήσαντι, καὶ μέχρι τέλους ὑμῖν συνεργήσαντι, καὶ πάντα εἰς φῶς ἄγοντι τὰ ὑμέτερα. τοῦτο γὰρ καὶ δι' εὐχῆς ἐστί μοι νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν· καὶ οὔποτε ταύτης ἀφέξομαι τῆς ἐφέσεως, εἰς Χριστὸν θαρρῶν ἀποφαίνομαι. μαρτυρεῖ δέ μοι τῷ λόγῳ καὶ ἡ κατὰ πᾶσαν ὥραν τῆς ὑμετέρας, ὦ πανεύφημε καὶ Θεῷ περίληπτε, καλοκαγαθίας ἀνάμνησις· ἥν τινα ἔνοικον ἔχων, τοῖς χείλεσι τὴν ὠδῖνα τοῦ λόγου φέρειν ἀδυνατῶν, αὖθις πρὸς τὴν διὰ γράμματος ἐχώρησα προσφώνησιν. ἔστι γὰρ χρέος ἐμοὶ, καὶ χρεῶν ἁπάντων ἐπισημότατον, σὲ τὸν ἐμὸν ἀδελφὸν, τὸν τῆς ἐκκλησίας πρόμαχον προσαγορεῦσαι καὶ προσειπεῖν, καὶ τῶν σῶν παλαισμάτων ἀξιεπαίνως τὰ αἴτια. εἰ καί τις ἐρεῖ καὶ μάλα εἰκότως· βοάτω μᾶλλον αὐτὰ ὁ νῦν πεπονθὼς, καὶ τῇ εὐπραξίᾳ τὴν δυσπραξίαν τοῖς σοῖς ἀνταλλαξάμενος ἀγωνίσμασι, τῆς ἀσεβείας ὁ πρόδρομος. ἐπεὶ γὰρ ᾤετο κατὰ τὸν ἄνωθεν πεσόντα καταβρυάξασθαι ἅμα καὶ κατισχύσαι τῆς εὐσεβείας, συμποδίζεται ἄνωθεν, τῆς ἐλπίδος διαψευσθείς. καὶ ἤκουε μὲν παρὰ τῆς ἐκκλησίας, ἅπερ καὶ Φαραὼ τὸ πρότερον ὁ Αἰγύπτιος τύραννος, Μωσέως αὐτῷ κατᾴδοντος· εἶπεν ὁ ἐχθρός· διώξας καταλήψομαι, μεριῶ σκῦλα, ἐμπλήσω ψυχήν μου. [a] ἐπηκούετο δὲ ἅπερ αὐτὸς ὁ διάβολος, τῆς προφητικῆς αὐτῷ ἐπιφωνούσης κατάρας· διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς καθελεῖ σε εἰς τέλος· ἐκτίλαι σε καὶ μεταναστεύσαι σε ἀπὸ σκηνώματός σου, καὶ τὸ ῥίζωμά σου ἐκ γῆς ζώντων. οὕτως ἐκεῖνος παρ' ἐλπίδα τῆς κατ' ἐλπίδα διαψευσθεὶς ἐγχειρήσεως ὤλετο, τῇ τῆς ἄνωθεν ὑμῶν ἀθλομαχίας ῥώμῃ τῆς κάτω θεομαχίας ἐκνευρισθείσης τοῦ ἀποστάτου, καὶ πρὸς ἐσχάτην ἐκλαμβάνον παντολεθρίαν μικροῦ δεῖν τοῦ χριστομάχου φρυάγματος· ὡς ἐπ' αὐτῷ τὸ τῆς γραφῆς ἐπαληθεῦσαι ῥητόν· τόξον δυνατῶν ἠσθένησε, καὶ οἱ ἀσθενοῦντες περιεζώσαντο δύναμιν. διότι οὐδὲν πρὸς τὸ ἀσθενὲς τοῦ Θεοῦ τὸ ἰσχυρὸν τῆς τῶν θεομάχων βδελυρίας καθέστηκε. καὶ συνεκπολεμεῖ τῷ Θεῷ τὸν κόσμον ἐπὶ τοὺς παράφρονας ὁρισθείς. [b] πῶς οὖν οὐ μετὰ Θεοῦ πολεμήσειας ὁ ἡγιασμένος σὺ κατὰ Θεοῦ τῶν ἀθέων ὄντων, οἱ εὑρόντες ἀοράτως τὸν ἀφανῶς πολεμούμενον, καὶ συμπολεμοῦντα δὲ μᾶλλον εἰπεῖν ἀληθέστερον, καὶ τοὺς πολεμίους τροπούμενον· ἐώρακα οὕτως ἀπάρξω τῆς παρατάξεως, ὡς ὁ Θεὸς αὐτός σοι ὑπέδειξεν; ἡγεῖσθαι προστάξας ἐν τῇ παρεμβολῇ τῆς Χριστοῦ [c] βασιλείας τὸ ἔνδοξον ὄντως καὶ ἐπίσημον λάβαρον, τὸν ζωοποιὸν λέγω σταυρὸν, τὸ μέγα κατὰ τοῦ θανάτου τῆς αὐτοῦ μεγαλειότητος τρόπαιον· ἐν ᾧ τοῦ κόσμου τετραμερῶς τὰ πέρατα διεχάραξε, διαστίξας περιγράμμασιν. εἶτα καὶ τὴν ἁγίαν εἰκόνα τῆς πάντων δεσποίνης καὶ ὄντως ἁγνῆς θεομήτορος, ἧς τὸ πρόσωπον οἱ πλούσιοι τοῦ λαοῦ λιτανεύσουσι. καὶ γὰρ ἁγία, καθὼς τοῖς πατράσι δοκεῖ, ὅπως αὕτη παρ' ὑμῶν εὐσεβῶς τιμηθεῖσα παρέχει τὰς ἀμοιβάς. ἐπεὶ ἡ τῆς εἰκόνος τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον. καὶ εὐσεβείας ἀνάμεστος ἡ τῶν σεπτῶν εἰκόνων ὑπόθεσις, καθώς φησιν ὁ Χρυσόστομος· ἐγὼ καὶ τὴν κηρόχυτον ἠγάπησα γραφὴν εὐσεβείας πεπληρωμένην. εἶδον γὰρ ἐν εἰκόνι ἄγγελον εἰς βαρβάρων διώκοντα, καὶ τὸν Δαβὶδ ἀληθεύοντα· κύριε, ἐν τῇ πόλει σου τὴν εἰκόνα αὐτῶν ἐξουδενώσεις. καὶ οὐδαμῶς ἡ ἐκκλησία πεπλάνηται, εἰ καὶ οὕτως νενόμισται. συγχωρήσει ὁ Θεὸς, οὔτε κατ' ἐθνικὴν ἡ παράδοσις ἀκολουθίαν· μὴ γένοιτο· [d] εἰ καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ πράγματος κατά τι δοκιμάζεται, καὶ οὐδαμῶς σκοπεῖται τὰ ἀποτελούμενα. ἐπεὶ οὐδ' ἐν Πανεάδι τῇ πόλει παρὰ τῆς αἱμοῤῥοούσης εὐσεβῶς κινηθείσης εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ἐπ' αὐτὴν θαύματος γενομένου ἀπεστρέφετο, ἡνίκα τῆς ἀναφυείσης βοτάνης πρὸς τοῖς ποσὶ τοῦ εἰς ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἀνασταθέντος παρὰ ταύτης ἀνδριάντος, καὶ ξένης

[a] Ex Latino, ἐπηκούετο δὲ καὶ ἅπερ αὐτός.

[b] In ms. ad marg. ἔν. πῶς οὖν οὐκ ἂν μετὰ Θεοῦ πολεμήσειας ὁ ἡγιασμένος; ὅπου κατὰ Θεοῦ τῶν, &c.

[c] In ms. ad marg. ἄλ. ὁπλιτείας,

[d] In ms. ad marg. ἔν. εἰ-κός.

A Hoc enim & nunc ego per honorabiles litteras tuas evangelizatus exsultavi, & præ nimio gaudio, spiritu lætificatus sum. Deinde in cælum extendens oculum, gratiarum dominatori omnium Deo retuli actiones: qui taliter etiam modo voluit, & fine tenus vobis cooperatus, & omnia vestra in lucem educit. Hoc enim & orandum mihi est noctu & interdiu, & numquam aliquando hoc desiderium deserendum esse in Christo confidens pronuntiabo. Testimonium autem perhibet sermoni meo, o superlaudabilis & a Deo dilecte, etiam tuæ per omnem horam benevolentiæ recordatio: quam habitatricem habens in labiis, & dolorem verbi ferre non valens, illico ad affatum per litteras properavi. Est enim debitum mihi, B & debitis cunctis insignius, te fratrem meum & propugnatorem ecclesiæ salutare ac alloqui, & luctaminum tuorum collaudare materias. Etiamsi quis dicat & valde convenienter: clamet potius ea impietatis præcursor, qui nunc passus est, bona actione malam actionem tuis commutaturus felicitatibus. Nam arbitrabatur secundum illum qui desursum cecidit, fremere simul & prævalere adversus pietatem; sed impeditur cælitus spe fraudatus. Et audiebat quidem ab ecclesia ea quæ & Pharao prius Ægyptius tyrannus, Moyse de illo canente: *Dixit inimicus: Persequens comprehendam, partibor spolia, replebo animam meam.* Exod. 15. Sed & audiebat quæ & ipse diabolus, cum prophetica illi C pronuntiaretur maledictio: *Propterea destruet te Deus in finem, evellet te, & emigrabit te de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra viventium.* Psal. 51. Ita & ille præter spem conatibus, qui in ipso erant, frustratus periit; superno agone vestro & robore, apostatæ enervata impugnatione adversus Deum, deorsum effecta, & ad novissimum propemodum expulsa exitium Christum impugnantis ferocitate; ita ut super eo scriptura veraciter impleatur, quæ dicit: *Arcus fortium superatus est, & infirmi accincti sunt robore:* 1. Reg. 2. pro eo quod nulla est ad infirmum Dei firmitas abominationis eorum qui Deum impugnant, & pugnare pro Deo mundum contra insensatos [a] asserit. Quomodo ergo non cum Deo pugnans, o tu sanctissime, D adversus eos qui sine Deo & contra Deum sunt, commoveris? Qui videlicet invenerunt eum qui invisibiliter oppugnatur, immo ut verius dicamus, simul pugnat, & hostes in fugam vertit: ac ubi sic cœpisti prælium, ut Deus ipse tibi monstravit? præesse præcipiens in castris regni Christi gloriosum vere ac insigne labarum, id est, vivificam crucem, magnum contra mortem magnitudinis suæ trophæum: in quo mundi quadrifarie terminos circumscripsit, liniamentis distinguens. Deinde & sanctam imaginem omnium Dominæ ac veræ Dei matris, cujus vultum divites plebis deprecabuntur. Etenim sancta est, quemadmodum patribus videtur, quæ taliter a vobis pie honorata tribuit vicissitudines. Nam imaginis honor ad prin- E cipalem transit, secundum Basilium magnum. Et pietate est plena venerabilium imaginum causa, sicut dicit Chrysostomus: Ego & cera perfusam amavi picturam pietate refertam. Vidi enim in imagine angelum cuneos barbarorum persequentem, & David veritatem dicentem: *Domine in civitate tua imaginem eorum ad nihilum rediges.* Psal. 72. Et nequaquam ecclesia erravit, licet ita fuerit æstimatum. Indulgeat Deus, neque secundum gentilem consequentiam est traditio (absit) & intentio rei secundum quid probatur, & nequaquam considerantur quæ perficiuntur. Nam neque in Paneade civitate hæmorrhoissæ pie motæ in recordationem facti in se miraculi repudiabatur, cum orta esset herba circa pedes statuæ, quæ ab ea in nomine Domini Jesu Christi erecta est; & extranea erat, incognitaque spe-

[a] In Græco, scriptum est.

Sap. 5.

cie, positaque omnibus in variorum languorum remedium condescensione & bonitate Dei & Salvatoris nostri. Immo legalis, ut [a] jam dicamus, hujusmodi est in Deo erectio; licet [b] figuris magis signanda, & umbræ præferenda sit gratia & veritas. Unde maximam salutis causam sanctorum cœtus Dei consilio hoc capitulum [c] tradidit: quatenus in universorum vultibus, & colorum operationibus venerabilem & sanctum characterem secundum humanitatem ejus qui tollit peccatum mundi, erigamus: per eum humilitatis celsitudinem Dei Verbi considerantes, & ad memoriam conversationis in carne factæ, tam videlicet passionis ejus & salutaris mortis, quam redemptionis quæ hinc mundo effecta est, manu quodammodo ducti: & nulla est hinc a divinis dissonanria. Si enim propheticæ prælocutiones terminum minime perceperunt; ne scribantur res ad ostensionem eorum quæ adhuc facta non sunt: id est, si non est incarnatus Dominus, non formetur sancta imago ejus secundum carnem. Si non est natus in Bethlehem ex gloriosa Virgine Dei genitrice, neque magi munera obtulerunt, neque pastoribus supra stetit angelus, neque multitudo cælestis exercitus nato hymnum obtulit: si non in ulnis genitricis ut infantulus ferebatur, qui portat universa; & lactis alimoniam pertulit, qui dat escam omni carni; nec hoc figuretur. Si non a sene suscipiebatur, qui vitæ tenet principatum & mortis, & omnium Dominus per eum agnitus simul & prædicatus, & ut dimissionem concederet, postulatus: Si non in Ægyptum causa dispensationis pergebat super nubem levem, omni scilicet lumine illustratam matrem ac sanctitate robustam, qui in excelso sedet; & redit ex Ægypto, & habitat Nazareth: ne figurentur coloribus. Si non mortuos suscitavit, & erexit paralyticos, & leprosis præbuit purgationem, & cæcos illuminavit, deinde & expressam fecit linguam mutorum, & bases claudorum firmavit, & expulit dæmones: nisi aperuit aures surdorum, & omnia operatus est gloriosa, & in Deo signa perfecit: ne pingantur. Et nisi passionem voluntarie suscepit, & infernum spoliavit, & surgens in cælum ascendit, qui venturus est judicare vivos & mortuos: [d] neque figurent scripturæ vel historiæ, quæ ista enarrant, tam per litteras, quam per colores. At si hæc omnia facta sunt, & magnum est pietatis mysterium; utinam esset possibile, ut cælum & terra & mare, animantia quoque omnia & virgulta, & quidquid aliud est, enarrent illa & per voces & per litteras, & per picturas. Eorum enim quæ non sunt, formatio, idolica pictura nominatur: quæ & paganæ fabulationis poëma finxit, eorum quæ numquam fuerunt per essentiam, facturam desipienter asseverans. Et certe nulla est condescensio ecclesiæ Christi cum idolis: absit. Neque enim vitulas adoravimus, neque vitulum in Choreb fudimus, neque a nobis creatura Deus æstimata est: sed neque rursus sculptili procidimus, & Beelphegor initiati sumus: neque natorum occisores aut sacrificatores fuimus, aut occulta mysteria celebravimus: neque filios nostros & filias immolavimus umquam dæmonibus: ut in nos ea quæ a Salomone idolorum cultoribus dicta sunt, assumantur. Numquid a nobis infecta est terra in sanguinibus? vel imaginem in templo fecimus, quadriforme habentem idolum, & hanc adoravimus? Numquid abominationem repentium & pecorum supra murum templi depinximus? Aut iterum nos Ezechiel vidit plangentes Adonidem, & incensum Soli offerentes, de quibus dicit Apostolus: *Servierunt creaturæ potius quam creatori.* Putasne statuimus imagines duarum fornicariarum in Ægypto, Oola scilicet, & Ooliab, & eas adoravimus? An rursus a nobis sacrificia Bel in Babylone, & Dagon in Palæstina oblata

a al. ita.

b In Græco, figuris expressiot.

c hoc capitulum ecclesiæ tradidit.

Matth. 2.

Luc. 2.

d In Græco, nec scribantur, nec figurentur.

3. Reg. 11.

Ezech. 8.

Rom. 1.

Ezech. 23.

Dan. 14.

τῷ εἴδει, οὐ γενομένου, προκειμένης πᾶσι, παντοίων νοσημάτων ἀλεξητήριον τὴν συγκατάβασιν καὶ ἀγαθότητα αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ σωτῆρος ἡμῶν. νομικὴ μᾶλλον εἰπεῖν ἡ τοιαύτη ἔνθεος ἀνασήλωσις, εἰ καὶ τῶν τύπων ἐκτυπωτέρα, καὶ τῆς σκιᾶς προτιμοτέρα ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια. διὸ μεγίστην σωτηρίας ὑπόθεσιν ἡ τῶν ἁγίων ὁμήγυρις θεοβούλως τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦτο τὸ κεφάλαιον παραδέδωκεν, ὥστε ἐν ταῖς ἁπάντων ὄψεσι, καὶ ἐν ταῖς χρωματουργίαις τὸν σεπτὸν καὶ ἅγιον χαρακτῆρα κατὰ τὸ ἀνθρώπινον τοῦ αἴροντος τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου ἀνασηλοῦσθαι· δι' αὐτοῦ τὸ τῆς ταπεινώσεως ὕψος τοῦ Θεοῦ λόγου κατανοοῦντες, καὶ πρὸς μνήμην τῆς ἐν σαρκὶ πολιτείας, τοῦ τε πάθους αὐτοῦ, καὶ τοῦ σωτηρίου θανάτου χειραγωγούμενοι, καὶ τῆς ἐντεῦθεν γενομένης τῷ κόσμῳ ἀπολυτρώσεως. καὶ οὐδὲν ἐντεῦθεν τῶν θείων ἀσύμφωνον. εἰ γὰρ αἱ προφητικαὶ ἀναρρήσεις οὐκ εἰλήφασι τὴν πέρασιν, μὴ γραφέσθω τὰ πράγματα πρὸς ἔνδειξιν τῶν μήπω γεγενημένων. τουτέστιν, εἰ μὴ ἐσαρκώθη ὁ κύριος, μὴ τυπούσθω ἡ κατὰ σάρκα ἁγία εἰκὼν αὐτοῦ. εἰ μὴ ἐτέχθη ἐν Βηθλεὲμ ἐκ τῆς ὑπερενδόξου παρθένου θεοτόκου, καὶ οἱ μάγοι τὰ δῶρα προσήνεγκαν, καὶ ποιμέσιν ἐπέστη ὁ ἄγγελος, καὶ πλῆθος οὐρανίου στρατιᾶς τῷ τεχθέντι τὸν ὕμνον προσέφερεν. εἰ μὴ ἐν ἀγκάλαις τῆς τεκούσης ὡς βρέφος ἐφέρετο ὁ βαστάζων τὰ σύμπαντα, καὶ γαλακτοτροφίας ἠνέσχετο ὁ διδοὺς τροφὴν πάσῃ σαρκί· μηδὲ τοῦτο τυπούσθω. εἰ μὴ ὑπὸ πρεσβύτου ὑπεδέχετο ὁ κατάρχων τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, καὶ τῶν ὅλων κύριος δι' αὐτοῦ γνωριζόμενος ἅμα καὶ κηρυττόμενος, καὶ τὴν ἀπόλυσιν παρ' αὐτοῦ δυσωπούμενος· εἰ μὴ ἐν Αἰγύπτῳ οἰκονομίας ἐπορεύετο ἐπὶ νεφέλης κούφης, τῆς ὁλοφώτου μητρὸς καὶ ἐρρωμένης τῇ ἀγαθότητι καὶ ἁγιότητι, ὁ εἰς ὕψος καθήμενος· καὶ παλινδρομεῖ ἐξ Αἰγύπτου, καὶ οἰκεῖ τὴν Ναζαρέτ· μὴ τυπούσθωσαν χρώμασιν. εἰ μὴ νεκροὺς ἤγειρε, καὶ ἐξανέστησε παραλύτους, καὶ λεπροῖς παρέσχε τὴν κάθαρσιν, καὶ ἀπομμάτους ὠμμάτωσεν, εἶτα καὶ τρανὴν ἐποίησε γλῶσσαν μογιλάλων, καὶ βάσεις χωλῶν ἐστερέωσε, καὶ ἀπήλασε δαιμόνια· εἰ μὴ διήνοιξεν ὦτα κωφῶν, καὶ πάντα εἰργάσατο τὰ παράδοξα, καὶ τὰς θεοσημείας ἐτέλεσε· μὴ γραφέσθωσαν. εἰ μὴ τὸ πάθος ἑκουσίως ἐδέξατο, καὶ τὸν ᾅδην ἐσκύλευσε, καὶ ἀναστὰς εἰς οὐρανοὺς ἀνελήλυθεν ὁ μέλλων ἔρχεσθαι κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς· μὴ γραφέσθωσαν, μηδὲ τυπούσθωσαν αἱ ταῦτα διηγούμεναι καὶ διὰ γραμμάτων καὶ διὰ χρωμάτων γραφαὶ καὶ ἱστορίαι. εἰ δὲ ταῦτα πάντα γέγονε, καὶ μέγα τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον, εἴθε ἦν δυνατὸν καὶ τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, τὰ ζῶα πάντα καὶ τὰ φυτὰ, καὶ εἴ τι ἄλλο, ἐκδιηγεῖσθαι αὐτὰ, καὶ διὰ φωνῶν, καὶ διὰ γραμμάτων, καὶ ἱστοριῶν. τῶν γὰρ μὴ ὄντων ἡ τύπωσις εἰδωλικὴ γραφὴ ὀνομάζεται, ἃ καὶ Ἑλληνικὴ μυθοποιΐα ἀνέπλασε, τῶν μὴ γεγονότων ἐν τῇ ὑπάρξει ληρῳδοῦσα τὴν ποίησιν. καὶ οὐδεμία συγκατάθεσις τῇ ἐκκλησίᾳ Χριστοῦ μετὰ εἰδώλων· μὴ γένοιτο. οὐδὲ γὰρ δαμάλεις προσεκυνήσαμεν, οὐδὲ μόσχον ἐν Χωρὴβ ἐχαλκεύσαμεν, οὔτε Θεὸς ἡμῖν ἡ κτίσις λελόγισται· οὔτ' αὖ πάλιν τῷ γλυπτῷ ὑπεπέσαμεν, καὶ τῷ Βεελφεγὼρ ἐτελέσθημεν· οὐδὲ τεκνοφόνους τελετὰς ἢ κρύφια μυστήρια ἐπλέξαμεν, οὐδὲ τοὺς υἱοὺς ἡμῶν καὶ τὰς θυγατέρας ἐθύσαμεν δαιμονίοις ποτὲ, ὡς ἂν εἰς ἡμᾶς τὰ παρὰ Σολομῶντος τοῖς εἰδωλολάτραις λεγόμενα ἐκλαμβάνεσθαι. μὴ γὰρ ὑφ' ἡμῶν ἐφοινίχθη ἡ γῆ ἐν τοῖς αἵμασιν; ἢ εἰκόνα εἰς τὸν ναὸν ἐποιήσαμεν, τετράμορφον ἔχουσαν εἴδωλον, καὶ ταύτῃ προσεκυνήσαμεν; μὴ βδέλυγμα ἑρπετῶν καὶ κτηνῶν ἐπὶ τῷ τοίχῳ τοῦ ναοῦ κατεγράψαμεν, ἢ πάλιν ἡμᾶς Ἰεζεκιὴλ ἐθεάσατο θρηνοῦντας τὸν Ἄδωνιν, καὶ θυμιῶντας τῷ ἡλίῳ; περὶ ὧν φησιν ὁ ἀπόστολος· ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα. μὴ ἄρα ἐστήσαμεν εἰκόνας τῶν δύο πορνῶν ἐν Αἰγύπτῳ, τῆς Ὀολλὰμ καὶ τῆς Ὀλίβας, καὶ ταύτας προσεκυνήσαμεν; ἢ αὖθις θυσίαι παρ' ἡμῶν τῷ Βὴλ ἐν Βαβυλῶνι, καὶ τῷ Δαγὼν ἐν Παλαιστίνῃ προσ-

ANNO CHRISTI 787.

ᵃ In Latino, οὐ μηδὲν

νίχθησαν, ἢ τοῖς ἄλλοις θεοῖς τῶν ἐθνῶν ὑπεπίπτομεν; οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστι. καταψευδέσθω μηδείς, ὅτι ᵃ μηδὲν τῶν ὄντων καὶ γεγονότων τὸ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα ὁ λαὸς τοῦ Χριστοῦ μέχρι τήμερον, πλὴν τῆς ἁγίας καὶ ζωαρχικῆς τριάδος, ἐσεβάσθη, ἢ ἐλάτρευσε· μὴ γένοιτο. ὁ μὲν γὰρ τρόπος τῆς τῶν εἰδώλων λατρείας πρόδηλος· Χριστιανοῖς δὲ θεοσεβέσιν ὁ τῶν ἁπάντων δεσπότης τὸ προσκυνούμενον. εἰ δὲ καί τις Ἰουδαϊκῶς κινούμενος πρὸς τὴν ἔγκλησιν, τὰ πάλαι τοῖς εἰδωλομανοῦσι καταβοώμενα ἐπιφημίζει, καὶ εἰδωλολατρείαν ἐπιγράφει τῇ ἐκκλησίᾳ ἡμῶν ἐκ τῆς τῶν σεβασμίων εἰκόνων ἐνθέου καὶ θαυμαστῆς πρὸς τὰ κρείττονα ὁδηγήσεως· ἡγούμεθα μὲν οὐδὲν ἄλλο, ἢ κύνα καθυλακτεῖν· καὶ ὡς ἐν σφενδόνῃ πόῤῥω ἀποβαλλόμενος ἀκουέτω ὡς Ἰουδαῖος· εἴθε ἦν τὸν Ἰσραὴλ διὰ τῶν ὁρωμένων, ὧν προσετάγη, προσάγειν τῷ Θεῷ τὴν προσκύνησιν, διὰ τῶν τυπικῶν μνημονεύειν τοῦ κτίσαντος, καὶ μὴ τὸν μόσχον κατέχειν καὶ τὰς μυίας ὑπὲρ τὰς πλάκας τῆς διαθήκης. εἴθε τὸ ἅγιον θυσιαστήριον ἐπεπόθει μᾶλλον, καὶ μὴ τὰς δαμάλεις τῆς Σαμαρείας. εἴθε ἦν αὐτὸς προσέχων τῇ ῥάβδῳ τοῦ Ἀαρὼν, καὶ μὴ τῇ Ἀστάρτῃ. καλὸν ἦν αὐτὸν ἅμα καὶ δίκαιον, τὴν ὀμβρόθυτον πέτραν ἀσπάζεσθαι, καὶ μὴ τὸν Βάαλ. εἴθε ἦν αὐτὸς πρὸς τὴν ῥάβδον Μωσέως μᾶλλον ὁρῶν, καὶ τὴν στάμνον τὴν χρυσῆν, καὶ τὴν κιβωτὸν, τὸ ἱλαστήριον, τὸ πέταλον, τὸ ἐφοὺδ, τὴν τράπεζαν, τὴν σκηνὴν τὴν ἐσωτέραν καὶ τὴν ἐξωτέραν· ἅπερ πάντα εἰς δόξαν γενόμενα τοῦ Θεοῦ, εἰ καὶ χειροποίητα, ἀλλ' οὖν ἅγια ἁγίων ἐλέγοντο. εἶτα καὶ τὰ χερουβὶμ τὰ γλυπτὰ, ὧν μνήμην ποιούμενος ὁ ἀπόστολος φησί· χερουβὶμ δόξης κατασκιάζοντα τὸ ἱλαστήριον· οἷς καὶ τὴν θείαν ἐποχεῖσθαι δόξαν παρὰ τῆς γραφῆς διδασκόμεθα. εἰ τούτοις προσεῖχεν, οὐκ ἂν τοῖς εἰδώλοις ὑπέπιπτε. πᾶν γὰρ ἔργον ἐν ὀνόματι κυρίου γινόμενον, τίμιον καὶ ἅγιον πέφυκε. καὶ τί δεῖ τὸ γράμμα εἰς μῆκος ἐκτείνεσθαι; καὶ μάλιστα πρὸς ἄνδρα θεάρεστον, καὶ σκεῦος ἐκλελεγμένον Θεοῦ, καὶ τὴν χάριν εἰληφότα τοῦ πνεύματος, καὶ παρακύψαι εἰς τὰ βάθη τῶν θείων δογμάτων δυνάμενον, καὶ θεοδηγήτως κατανοεῖν εἰς ἄκρον τὸ ὕψος τῆς γνώσεως. ἀλλ' ὡς μέχρι τούτου, καὶ εἰς τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν, τὴν ὑπερμάχου σου ἡγιασμένε, καὶ πάντων τῶν Χριστιανῶν δεσποίνης ἀποθαυμάζοντες τὰ μεγαλουργήματα. καὶ οἷον αὐτὸς μὲν ὑπ' αὐτῆς ἀναδειχθεὶς ἐν ἅπασιν ὁδηγούμενος καὶ διασωζόμενος, καὶ κατὰ τῶν ἐχθρῶν κραταιούμενος. ὅσοι δὲ οἱ ἐκ πολλοῦ κατ' αὐτῆς παροινήσαντες τοσοῦτον εὗρον ἀντίμαχον ὅσον εἶχον ἀντιλέγον. καὶ τοῦτο οὐ θαυμαστόν. εἰ γὰρ Βετυλούα διὰ χειρὸς Ἰουδὴθ γυναικὸς Ἰσραηλίτιδος διεσώζετο, ἧς ἔργον ἡ Ὀλοφέρνου ἀναίρεσις, ἣν ᵇ σώτειραν τοῦ Ἰσραὴλ οἱ κατὰ τὸν χρόνον ἀνέκραξαν· πῶς οὐκ ἂν ἔδει πλέον τὴν σὴν ὑπερφυᾶ ἁγιότητα τοιαύτῃ συμμάχῳ κεχρημένην κατάρξαι τῶν πολεμίων τῆς πίστεως, καὶ νίκῃ στεφανῶσαι τοὺς ὑπὸ χεῖρα; ἀλλὰ ταῖς αὐτῆς ἱκεσίαις καὶ τῶν ἁγίων ἁπάντων ὁ κραταιὸς ἐν πολέμοις Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἰσχυρὸς καὶ μακρόθυμος, ὁ ὁδηγήσας σε ὑπὲρ τὸν Ἰωσὴφ ὡσεὶ πρόβατον, φυλάξαι σε, ἡγιασμένε, εἰς χρόνους ἐπιμήκεις, ἅπαν τὸ Χριστιανῶν εὐεργετοῦντα πολίτευμα, καὶ τῷ θείῳ κανόνι πάντας στοιχεῖν ὁδηγοῦντα ἅμα καὶ παροτρύνοντα, καὶ φυλάσσειν τὴν παρακαταθήκην, ἣν παρὰ τῶν πατέρων εἰλήφαμεν, ἐπιστρέφοντα τοὺς πρὸς ὀλίγον ἀγνοήσαντας· ἡ διηνεκὴς ἡμῶν χαρὰ καὶ κοινὸν ὄφελος καὶ ἀπόλαυσις, ἁγιώτατε, καὶ πᾶσι τοῖς Χριστιανοῖς ποθεινέ.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· Πέτρον τὸν θεῖον ἀπόστολον ζηλώσας ἐσάλπισεν ἡμῖν ἐκ Ῥώμης τὴν ἀλήθειαν καὶ ὁ μακάριος οὗτος πατήρ.

Θεοδόσιος ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς καὶ νοτάριος ἀνέγνω·

ᵇ In mſ. ad marg. αλ. σωτηρίαν.

ACTIO IV.

Jud. 16.

ᵃ In Græco, latria adoravit.

A ſunt ? vel aliis diis gentium procidimus ? Non ſunt
hæc, non ſunt : calumnietur nullus : quoniam in nul-
lo eorum quæ conſiſtunt & facta ſunt, nomen quod
eſt ſuper omne nomen populus Chriſti uſque hodie,
præter ſanctam vivificam Trinitatem, coluit, vel ᵃ ſer-
vivit : abſit. Nam modus idololatriæ manifeſtus eſt.
Chriſtianis autem Dei cultoribus omnium domina-
tor eſt adorandus. Porro ſi quis Judaïco more ad ac-
cuſationem motus, quæ olim contra idolorum culto-
res dicta ſunt, diffamaverit ; & idololatriam eccleſiæ
noſtræ adſcripſerit ex venerabilium imaginum deifico
& mirabili ad meliora ducatu ; nihil aliud arbitre-
mur, quam ut canis latret, & in funda procul abje-
ctus audiat ſicut Judæus : Utinam & Iſraël per viſi-
B bilia viſus eſſet Deo adorationem offerre, & per ty-
pica memor eſſet creantis ; & non vitulum retineret
ac muſcas ſuper tabulas teſtamenti. Utinam ſanctum
altare magis deſideraſſet, & non vitulas Samariæ.
Utinam attendiſſet Aaron virgam, & non Aſtartem.
Bonum quippe ſimul & juſtum eſſet ei, petram ſalu-
tare, quæ imbres divinitus dedit, & non Baal. Uti-
nam ad virgam Moyſi magis intuitus eſſet, & urnam
auream, arcam, propitiatorium, petalum, ephod,
menſam, tabernaculum interius & exterius : quæ om-
nia in gloriam Dei patrata, licet manu facta, ſancta
tamen appellabantur ſanctorum ; deinde & Cheru-
bim ſculptiles, quorum memoriam faciens Apoſtolus
ait : *Cherubim gloriæ adumbrantia propitiatorium :* Hebr. 9.
C quibus & divinam vehi gloriam a ſcriptura docemur.
Si his intendiſſet, non utique idolis procidiſſet. Om-
ne namque opus quod in nomine Domini fit, pretio-
ſum & ſanctum eſt. Et quid opus eſt epiſtolam in
longum extendere ? & maxime ad virum Deo placi-
tum, & vas electum a Deo, gratiam adeptum ſpiri-
tus, & in profunda divinorum dogmatum valentem
proſpicere, atque Deo ductore conſiderare ſummam
ſcientiæ altitudinem. Verum hinc ad propoſitum re-
deamus, propugnatricis tuæ, o ſanctiſſime, & om-
nium Chriſtianorum dominæ magnificationes : &
qualis ipſe oſtenſus fueris in cunctis ab illa directus
& ſalvatus, & contra inimicos confortatus, admi-
rantes. Illi vero qui ex multo jam tempore contra
D eam debacchati ſunt, tanto invenerunt reſiſtentem,
quanto invenerunt ſibi contradicentem. Et hoc mi-
rum non eſt. Si enim Betulia per manum Judith mu- Jud. 15.
lieris Iſraëlitidis ſalvabatur, cujus opus Holofernis
peremptio fuit ; & hanc ſalvatricem Iſraël, qui per
idem tempus fuerunt, prædicaverunt : quomodo non
oporteret amplius tuam ampliſſimam ſanctitatem tali
propugnatrice uſam aggredi fidei hoſtes, & victoria
coronare ſubjectos ? Sed ejuſdem ſupplicationibus &
omnium ſanctorum potens in prælio Deus noſter,
fortis & longanimus, qui deduxit te ſuper Joſeph ut
ovem, cuſtodiat te, ſanctiſſime, in annos prolixos,
univerſæ Chriſtianæ bene operantem converſationi,
& ſacro canoni obtemperare cunctos docentem & in-
E citantem, & cuſtodire depoſitum quod a patribus
ſuſcepimus ; convertentem eos qui ad modicum quid
non intellexerunt : o juge gaudium noſtrum, & com-
munis utilitas & refectio, ſanctiſſime & omnibus
Chriſtianis amabilis.

Taraſius ſanctiſſimus patriarcha dixit : Petrum di-
vinum apoſtolum æmulatus, tuba cecinit nobis a
Roma veritatem etiam pater iſte beatus.

ᵇ Theodorus reverentiſſimus monachus & notarius
legit :

ᵇ In Græco, Theodoſius.

Epistola Germani beatissimi, qui fuit patriarcha Constantinopoleos, ad Joannem episcopum Synadensem.

EPistolam vestræ Deo amabilitatis tradidit nobis Tarasius laudabilissimus patricius, in qua continebatur de Deo amabili episcopo Nacoliæ. Significamus ergo ei, quod & antequam suscepissemus litteras vestræ Deo amabilitatis, cum huc pervenisset idem ipse Deo amabilis episcopus, ad sermonem venimus cum eo, dijudicantes sensum ejus, qualis haberetur sententiæ super his quæ audieramus de illo: & hanc nobis proposuit [a] traditionem (opportunum est enim, ut omnia subtiliter significemus Deo amabilitati tuæ) quod audisset divinam scripturam dicentem: Non facies omnem similitudinem, ad adorandum eam, eorum quæ sursum in cælo & super terram sunt. [b] Contra hoc dixi, quia non oportet adorare manufacta, id est, quæ ab hominibus sunt confecta. Nam sanctos Christi martyres, veras fidei margaritas, omni honore dignos arbitramur, & intercessiones eorum invocamus. Ad hæc igitur nos respondimus ei: quia Christianorum fides & cultus & adoratio in unum est & solum Deum, sicut scriptum est: *Dominum Deum tuum adorabis, & ipsi soli servies.* Et glorificatio nostra, & obsequium nostrum ipsi soli offertur tam a sanctis qui in cælis sunt, & intelligibilibus incorporalibusque virtutibus, quam ab eis, qui in terra cum [c] essent, viam cognoverunt veritatis: quemadmodum & in ecclesiis Christi, quæ ubique positæ sunt, sancta laudatur & glorificatur Trinitas in singulari dominatione ac deitate: secundum quod & unus a nobis Deus prædicatur; & non est præter eum qui dominetur in potentatu suo sæculo; & ex non exstantibus omnia, ut essent, produxit, quotquot visibilia & invisibilia sunt; id est, Pater & Filius & Spiritus sanctus, sancta scilicet consubstantialis & vivifica Trinitas. In quam etiam credentes, & quam confitentes, baptizati sumus in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, quemadmodum tradidit ipse Deus Verbum, qui incarnatus est: Dominus videlicet noster Jesus Christus, qui unus est ejusdem sanctæ & incomprehensibilis divinæ Trinitatis. Et non creaturas adoramus (absit) neque culturam quæ deificæ dominationi debetur, ad conservos inflectimus. Neque enim reges vel principes in terra adorantes, æqualem adorationem ei quam Deo exhibemus, facere noscimur. Etenim Nathan prophetam constat super terram adorasse David hominem exsistentem & regem; sed non ideo accusabitur, quasi qui hominem veneratus sit præter Deum. Neque imaginum facturam, quæ per ceram & colores formantur, in subversionem profectionis quæ circa divinum efficitur cultum, admittimus. Neque enim invisibilis deitatis imaginem & similitudinem, vel schema vel figuram aliquam formamus: quam ne ipsorum sanctorum angelorum sublimes ordines considerare & investigare penitus valent. Sed quoniam unigenitus Filius, qui est in sinu Patris, revocans proprium figmentum a mortis damnatione, beneplacito Patris sanctique Spiritus homo dignatus est fieri, similiter nobis participatus carnis & sanguinis, uti magnus ait Apostolus, per omnia similis nobis factus absque peccato: humanum ejus characterem, & humanæ speciei quam per carnem suscepit, imaginem, & non incomprehensibilis ejus, & invisibilis deitatis, formantes; hinc quæ sunt fidei repræsentare [d] urgemur: ostendentes quod non per phantasiam & umbratice naturam nostram sibi univerit, quemadmodum quidam antiquorum hæreticorum errantes dogmatizaverunt: sed quod ipsa re ac veritate homo sit perfectus

[a] In Græco, tationem, seu apologiam. al. tationem habet mss. D. Joly.

Exod. 20.

[b] In Græco, Juxta.

Deut. 6.

[c] Pro, fuit.

Matth. 28.

3. Reg. 1.

Hebr. 4.

[d] Pro, fatagimus.

Ἐπιστολὴ Γερμανοῦ τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου γενομένου Κωνσταντινουπόλεως πρὸς Ἰωάννην ἐπίσκοπον Συνάδων.

ΕΠιστολὴν τῆς ὑμετέρας θεοφιλίας ἀποδέδωκεν ἡμῖν Ταράσιος ὁ πανεύφημος πατρίκιος, ἐν ᾗ περιείχετο περὶ τοῦ θεοφιλοῦς ἐπισκόπου Νακωλείας. σημαίνομεν οὖν αὐτῇ, ὡς καὶ πρὸ τοῦ δέξασθαι ἡμᾶς τὰ γράμματα τῆς ὑμετέρας θεοφιλίας, καταλαβόντος ἐνταῦθα τοῦ αὐτοῦ θεοφιλοῦς ἐπισκόπου, εἰς λόγους ἤλθομεν πρὸς αὐτὸν, ἀνακρίνοντες τὸ φρόνημα αὐτοῦ, ὁποίας ἔχεται γνώμης περὶ τῶν ἀκουσθέντων ἡμῖν περὶ αὐτοῦ· καὶ ταύτην ἡμῖν προεβάλετο τὴν ἀπολογίαν· δέον γὰρ λεπτομερῶς πάντα σημᾶναι τῇ ὑμετέρᾳ θεοφιλίᾳ· ὅτι ἀκούσας τῆς θείας γραφῆς λεγούσης· οὐ ποιήσεις πᾶν ὁμοίωμα, προσκυνεῖν αὐτῷ, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ ὅσα ἐπὶ τῆς γῆς. κατὰ τοῦτο εἶπον, ὅτι οὐ χρὴ χειροποιήτοις προσκυνεῖν, ἤγουν τοῖς ὑπὸ ἀνθρώπων κατεσκευασμένοις· ἐπεὶ τοὺς ἁγίους τοῦ Χριστοῦ μάρτυρας, τοὺς ἀληθεῖς μαργαρίτας τῆς πίστεως, πάσης τιμῆς ἀξίους ἡγούμεθα, καὶ τὰς πρεσβείας αὐτῶν ἐπικαλούμεθα. πρὸς ταῦτα τοίνυν ἡμεῖς ἀπεκρινάμεθα αὐτῷ· ὅτι τῶν Χριστιανῶν ἡ πίστις καὶ τὸ σέβας καὶ ἡ προσκύνησις εἰς τὸν ἕνα καὶ μόνον Θεὸν ὑπάρχει, καθὼς γέγραπται· ὅτι κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. καὶ ἡ δοξολογία ἡμῶν, καὶ ἡ λατρεία ἡμῶν αὐτῷ μόνῳ προσάγεται παρά τε τῶν ἐν οὐρανοῖς ἁγίων καὶ νοερῶν ἀσωμάτων δυνάμεων, καὶ παρὰ τῶν ἐπὶ γῆς ἐγνωκότων τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας, καθὼς καὶ ἐν ταῖς ἁπανταχοῦ ἐκκλησίαις τοῦ Χριστοῦ ἡ ἁγία ἀνυμνεῖται καὶ δοξάζεται τριὰς ἐν μονάδι κυριότητι καὶ θεότητι· καθὸ καὶ εἷς Θεὸς παρ' ἡμῶν ὁμολογεῖται, καὶ οὐκ ἔστι πλὴν αὐτοῦ ὁ δεσπόζων ἐν τῇ δυναστείᾳ αὐτοῦ, τοῦ αἰῶνος· καὶ ἐκ μὴ ὄντων τὰ πάντα εἰς τὸ εἶναι παραγαγὼν, ὅσα τε ὁρατὰ, καὶ ὅσα ἀόρατα· τουτέστι πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα, τὴν ἁγίαν ὁμοούσιον καὶ ζωοποιὸν τριάδα. εἰς ἣν καὶ πιστεύσαντες, καὶ ἣν ὁμολογήσαντες ἐβαπτίσθημεν, καθὼς παραδέδωκεν ὁ αὐτὸς Θεὸς λόγος ὁ ἐνανθρωπήσας, ὁ εἷς αὐτῆς τῆς ἁγίας καὶ ἀκαταλήπτου θείας τριάδος, ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. καὶ οὐ κτίσμασι προσκυνοῦμεν, μὴ γένοιτο· οὐδὲ τὸ τῇ θεϊκῇ δεσποτείᾳ ὀφειλόμενον σέβας εἰς ὁμοδούλους καταφέρομεν. οὐδὲ γὰρ βασιλεῖς ἢ ἄρχοντας κατὰ γῆς προσκυνοῦντες, τὴν ἴσην ὡς πρὸς τὸν Θεὸν προσκύνησιν ποιοῦντες φαινόμεθα. καὶ γὰρ ὁ προφήτης Νάθαν φαίνεται ἐπὶ τῆς γῆς προσκυνήσας τὸν Δαβὶδ ἄνθρωπον ὄντα καὶ βασιλέα· ἀλλ' οὐ παρὰ τοῦτο ἐγκληθήσεται ὡς ἄνθρωπον σεβασθεὶς παρὰ τὸν ὄντα Θεόν. οὐδὲ τὴν τῶν εἰκόνων ποίησιν, τῶν διὰ κηροῦ καὶ χρωμάτων ἐκτυπουμένων, εἰς παρατροπὴν τῆς περὶ τὸ θεῖον σέβας τελειότητος δεχόμεθα. οὐδὲ γὰρ τῆς ἀοράτου θεότητος εἰκόνα, ἢ ὁμοίωμα, ἢ σχῆμα, ἢ μορφήν τινα ἀποτυποῦμεν· ἣν οὐδὲ αὐτῶν τῶν ἁγίων ἀγγέλων αἱ ὑπερέχουσαι τάξεις οὔτε κατανοεῖν, οὔτε ἐξιχνιάσαι ὅλως ἰσχύουσιν. ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ μονογενὴς υἱὸς, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς, ἀνακαλούμενος τὸ ἴδιον πλάσμα ἐκ τῆς τοῦ θανάτου κατακρίσεως, εὐδοκίᾳ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἄνθρωπος γενέσθαι ἠξίωσε, παραπλησίως ἡμῖν μετασχὼν αἵματος καὶ σαρκὸς, ὡς ὁ μέγας ἔφη ἀπόστολος, κατὰ πάντα ὅμοιος ἡμῖν γενόμενος χωρὶς ἁμαρτίας, τοῦ ἀνθρωπίνου αὐτοῦ χαρακτῆρος, καὶ τῆς κατὰ σάρκα αὐτοῦ ἀνθρωπίνης ἰδέας τὴν εἰκόνα τυποῦντες, καὶ οὐ τῆς ἀκαταλήπτου αὐτοῦ καὶ ἀθεάτου θεότητος, ἐντεῦθεν τὰ τῆς πίστεως παραστῆσαι ἐπειγόμεθα, δεικνύντες, ὡς οὐχὶ κατὰ φαντασίαν καὶ σκιωδῶς τὴν ἡμετέραν φύσιν ἥνωσεν ἑαυτῷ, καθώς τινες τῶν ἀρχαίων αἱρετικῶν πλανηθέντες ἐδογμάτισαν· ἀλλ' ὅτι αὐτῷ πράγματι καὶ ἀληθείᾳ ἄνθρωπος γέγονε τέλειος κατὰ πάντα,

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO IV.

τὰ πάντα, δίχα μόνης τῆς ἐπισπαρείσης ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐχθροῦ ἁμαρτίας. καὶ ταύτῃ τῇ ἐννοίᾳ τῆς περὶ αὐτὸν ἀσφαλοῦς πίστεως τὸν τῆς ἁγίας αὐτοῦ σαρκὸς χαρακτῆρα ἐν ταῖς εἰκόσιν ἀποτυποῦντες ἀσπαζόμεθα, καὶ σεβασμοῦ παντὸς καὶ τιμῆς τῆς πρεπούσης ἀξιοῦμεν, εἰς ἀνάμνησιν ἐντεῦθεν ἐρχόμενοι τῆς θείας αὐτοῦ καὶ ζωοποιοῦ καὶ ἀῤῥήτου ἐνανθρωπήσεως. ὁμοίως καὶ τῆς κατὰ σάρκα ἀχράντου αὐτοῦ μητρὸς τῆς ἁγίας θεοτόκου κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τὸ ὁμοίωμα ἀνιστοροῦμεν, δηλοῦντες, ὅτι γυνὴ τὴν φύσιν ὑπάρχουσα, καὶ ἐν ἀλλοτρίᾳ τοῦ ἡμετέρου φυράματος γενομένη, τὸν Θεὸν τὸν ἀόρατον, καὶ τὰ πάντα τῇ χειρὶ περιέχοντα, ὑπὲρ πᾶσαν ἔννοιαν καὶ ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων ἐν τῇ ἑαυτῆς συνέλαβε γαστρὶ, καὶ ἐξ αὐτῆς σαρκωθέντα ἀπεκύησε. καὶ γὰρ ὡς κυρίως καὶ ἀληθῶς μητέρα Θεοῦ τοῦ ἀληθινοῦ σέβομεν αὐτὴν, καὶ μεγαλύνομεν, καὶ πάσης ὁρατῆς καὶ ἀοράτου κτίσεως ὑπερτέραν λογιζόμεθα. καὶ τοὺς ἁγίους δὲ μάρτυρας τοῦ Χριστοῦ, ἀποστόλους τε καὶ προφήτας ὁσίους, καὶ λοιποὺς τῶν ἁγίων, συνδούλους δὲ ἡμῶν καὶ ἀληθεῖς θεράποντας Θεοῦ γενομένους, πράξεσί τε ἀγαθαῖς, καὶ τῷ κηρύγματι τῆς ἀληθείας, καὶ ὑπομονῇ τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ παθημάτων δοκίμους καὶ φίλους Θεοῦ ἀποδειχθέντας, καὶ πολλὴν παῤῥησίαν πρὸς αὐτὸν εἰληφότας ἀποθαυμάζομεν καὶ μακαρίζομεν, καὶ πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ἀνδρείας αὐτῶν καὶ γνησίας περὶ τὸν Θεὸν δουλείας, τὰ ὁμοιώματα αὐτῶν ἀναχαράττομεν· οὐχ ὡς τῆς θείας φύσεως κοινωνοὺς αὐτοὺς ἀποφαίνοντες, τὴν ὀφειλομένην τῇ θεϊκῇ δόξῃ τε καὶ ἐξουσίᾳ τιμὴν καὶ προσκύνησιν αὐτοῖς ἀπονέμομεν· ἀλλὰ τὸν πόθον ἡμῶν τὸν περὶ αὐτοὺς διὰ τούτου ἐνδεικνύμενοι, ἅπερ διὰ τῆς ἀκοῆς ἀληθῆ πεπιστεύκαμεν, ταῦτα καὶ διὰ γραφικῆς μιμήσεως πρὸς βεβαιοτέραν ἡμῶν πληροφορίαν συνιστῶμεν. καὶ γὰρ σαρκὶ καὶ αἵματι συμπεπλεγμένοι, καὶ δι' ὁράσεως τὰ τῆς κατὰ ψυχὴν ἡμῶν πληροφορίας βεβαιοῦν ἐπειγόμεθα. ἐπεὶ καὶ αὐτοὶ οἱ ἅγιοι τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν ἕνα καὶ μόνον τὴν λατρείαν τε καὶ δοξολογίαν καὶ προσκύνησιν παραφυλάττοντες, καὶ πρὸς τοῦτο ἅπαντας προσκαλούμενοί τε καὶ διδάσκοντες, τὰ ἑαυτῶν ἐξέχεαν αἵματα, καὶ τῆς ἀληθοῦς μαρτυρίας τὸν στέφανον ἀνεδήσαντο. οὗτος οὖν ὁ τρόπος τῆς τῶν εἰκόνων ποιήσεως, οὐχ ὡς τὴν πρέπουσαν τῇ ἀκαταλήπτῳ καὶ ἀπροσίτῳ θεότητι ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκύνησιν μετατιθέντων ἡμῶν εἰς χειροποιήτους εἰκόνας, ἢ τέχνης ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων, ἢ ὅλως εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ γενόμενα κτίσματα, οὔτε ἐν ὁρατοῖς, οὔτε ἐν ἀοράτοις· ἀλλ' ὡς τὴν ἀγάπην ἡμῶν, ἣν δικαίως κεκτήμεθα πρὸς τοὺς ἀληθεῖς δούλους τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, διὰ τοῦ τοιούτου τρόπου δεικνύντες, καὶ διὰ τῆς ἐκείνων τιμῆς εἰς τὸν ὑπ' αὐτῶν δοξασθέντα Θεὸν καὶ δοξάσαντα αὐτοὺς ἐν τῇ ὁμολογίᾳ τῆς δεσποτείας αὐτοῦ, τὴν δοξολογίαν καὶ τὸ σέβας ἀναφέρομεν· ὅπως καὶ ἡμεῖς μιμηταὶ τῆς ἀνδρείας αὐτῶν καὶ τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης, διὰ τῶν ἀγαθῶν ἔργων καὶ τῆς κατὰ τῶν παθῶν ἀντιπαρατάξεως ἀποδειχθῶμεν. κατὰ τοῦτον οὖν τὸν τρόπον τὴν τῶν εἰκόνων ποίησιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ πληροῦσθαι ἕκαστος πληροφορείσθω, καὶ μὴ ἑτέρωθεν ἡμᾶς τὰ τῆς σωτηρίας ἐκδέχεσθαι κατά τε τὸν ὁρώμενον κόσμον καὶ τὸν μέλλοντα αἰῶνα, εἰ μὴ παρὰ μόνου τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἅμα τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι τὰς θείας δωρεὰς χαριζομένου. οὐδὲ γὰρ ὄνομα ἕτερόν ἐστι τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς. εἰ δὲ καὶ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν, καὶ τῆς ἀχράντου αὐτοῦ μητρὸς τῆς ἀληθῶς θεοτόκου, καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ τὰς εἰκόνας ἀσπαζόμεθα, ἀλλ' οὐ κατὰ τὴν αὐτὴν διάθεσιν καὶ τὴν περὶ αὐτοὺς πίστιν ἔχομεν· ἀλλὰ τὸν μὲν ἐπιστάμεθα Θεὸν ἄναρχον καὶ ἀτελεύτητον, ἐν τῇ χειρὶ τὰ πάντα περιέχοντα, ποιητήν τε ἡμῶν καὶ πάσης κτίσεως, καὶ ἀληθῶς σωτῆρα Θεὸν, ἔχοντα ἐξουσίαν ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς, ὑπὲρ γένους ἀνθρώπων ἀληθῶς ἐνανθρωπήσαντα· τὴν δὲ δούλην καὶ μητέρα αὐτοῦ κυρίως ὑπάρχουσαν, καὶ πρεσβείαν δυνατωτάτην τοῦ γένους ἡμῶν. τὸν μὲν ὡς δεσπότην τὰ τῆς σωτηρίας ἡμῶν τι-

A per omnia, excepto solo peccato, quod seminatum est nobis ex inimico. Et hoc sensu tutæ fidei quam in illum habemus, sanctæ ipsius carnis characterem in imaginibus formantes, & salutamus, & omnium cultu ac honore decenti dignum decernimus, in recordationem hinc venientes divinæ illius & vivificæ ac ineffabilis incarnationis. Similiter autem & intemeratæ secundum carnem matris ejus sanctæ Dei genitricis juxta eumdem modum depingimus similitudinem: ostendentes, quia cum mulier esset natura, & extranea massæ nostræ minime facta, Deum invisibilem & cuncta moderantem super omnem sensum & hominum & angelorum in suo concepit utero, & ex se incarnatum peperit. Etenim ut proprie ac vera-B citer matrem Dei veri colimus eam, & magnificamus, & omni visibili ac invisibili creatura superiorem arbitramur. Et sanctos quoque martyres Christi, apostolos & prophetas, conservos quidem nostros & veros famulos Dei factos, actibusque bonis & prædicatione veritatis, & patientia in passionibus, quas pro ipso Deo pertulerunt, probatos, & amicos Dei ostensos, & multam fiduciam apud eum consecutos admiramur & beatificamus: & ad recordationem virilitatis eorum, ac germanæ circa Deum servitutis, similitudines eorum depingimus: non eos ut divinæ naturæ communicatores pronuntiantes, debitum deificæ gloriæ atque potestati honorem & adorationem illis impendimus; sed amorem nostrum, quem circa C eos habemus, per hoc demonstrantes, quæ per auditum vera esse credimus, hæc & per picturæ imitationem ad firmiorem certitudinem nostram statuimus. Etenim carne ac sanguine connexi, [a] & per visionem ea quæ animæ satisfacere possunt, certissime noscere compellimur. Nam & ipsi sancti Dei in unum & solum Deum servitutem atque glorificationem & adorationem conservantes, & ad hoc omnes advocantes atque docentes, suum effuderunt sanguinem, & veræ confessionis corona redimiti sunt. Hic est modus faciendarum imaginum: non quo decentem incomprehensibili & inaccessibili deitati in spiritu & veritate adorationem transferamus in manufactas imagines, vel artis opera hominum, vel omnino in eas D quæ a Deo factæ sunt creaturæ sive in visibilibus, sive in invisibilibus: sed quo dilectionem, quam juste possidemus circa veros servos Dei nostri, per talem modum monstrantes, per illorum honorem in Deum qui ab his glorificatus est & illos glorificavit in confessione dominationis ejus, glorificationem & cultum referamus: ut & nos imitatores virilitatis eorum & caritatis quæ in Deum est, per bona opera & refragationem contra vitia demonstremur. Juxta ergo hunc modum imaginum facturam in ecclesia Christi fieri, & non aliunde nos quæ sunt salutis exspectare, unusquisque certissime noverit, tam in visibili mundo, quam in futuro sæculo, nisi a solo unigenito Filio Dei [b] una cum Patre & Spiritu sancto, E qui divina dona largitur. Neque enim aliud nomen est datum hominibus, in quo nos salvos fieri oporteat. Porro etsi Domini & Salvatoris nostri, & intemeratæ matris ejus, quæ vere Dei genitrix est, & sanctorum ejus imagines salutamus, sed non secundum eumdem affectum etiam fidem circa illos ipsos habemus. Verumtamen [c] Deum quidem novimus sine initio & infinitum, & in manu omnia continentem, factoremque nostrum & omnis creaturæ, & veraciter Salvatorem Deum, habentem potestatem in cælo & in terra, pro genere hominum incarnatum fuisse. Porro hanc ancillam, & proprie matrem ejus, ac intercessionem potentissimam generis nostri suscipimus. Illum quidem ut dominatorem, & quæ salutis no-

[a] In Græco, etiam per visionem plenam animæ nostræ certitudinem confirmare studemus.

[b] In Græco, qui una cum Patre & Spiritu sancto divina largitur.

Act. 4.

[c] In Græco, Deum quidem illum novimus.

ACTIO IV.

ANNO CHRISTI 787.

stræ sunt tribuentem; hanc vero ut materne pro nobis petentem: & sanctos omnes, tamquam conservos quidem nostros, & nostræ naturæ consistentes, sed placentes Deo, quemadmodum prædictum est, & supernam confidentiam & beatitudinem apud eum adeptos, & gratiam consecutos a Deo ad ministrandum nobis beneficia ipsius, sanitatesque passionum, & periculorum ereptiones in invocatione Dei nostri, cum per memoriam eorum in hymnis & canticis, beatitudinem & honorem ipsorum recolimus. Memoria enim justorum, ut scriptura inquit, cum laudibus. Hæc omnia jam exposuimus jam fato Deoamabili episcopo Nacoliæ: quæ & suscepit, & professus est tamquam coram Deo universorum sic se tenere, & nihil aliud dicere vel agere ad scandalizandos populos, vel turbationis eis causam præstandum. Hoc ergo sciens Deoamabilitas vestra, neque Deoamabilem synodum suam vexari faciat, neque in hoc scandalum ei aliquod fiat. Sed de cetero accersito eo, & præsentibus litteris nostris lectis satisfactioneque consensus ejus [a] per eas percepta, exoret quidem pro optimorum dominorum nostrorum & imperatorum longævitate atque victoria: postulet autem & Christianorum plebi pacem Dei, quæ exuperat omnem sensum.

Prov. 10.

a In Græco, in his.

Philip. 4.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Pater noster sanctus Germanus concordat cum prædecessoribus sanctissimis patribus.

Sancta synodus dixit: Vere, domine, in omnibus concordat.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Has literas suscipiens Nacoliensis abscondit, & non dedit eas metropolitano suo. Ad hoc iterum scribit ad Nacoliensem beatus Germanus. Initium enim hæreseos ex illo fuit.

[b] Theodorus Deo amabilis diaconus, notarius & scevophylax venerabilium patriarchicorum oratoriorum, legit:

b In Græco, Theodosius.

Ejusdem patris nostri sanctæ memoriæ Germani ad Constantinum episcopum Nacoliæ.

JOannes Deo amabilis Synadensium metropolitanus scripsit nobis, quod non tradidit sibi Deoamabilitas tua litteras nostras: in quibus non mediocriter super te contristati sumus, eo quod postposueris, ut liquet, & Dei [c] amorem, & debitum membris Christi ab alteruteris amorem pariter & honorem. Hujus rei gratia per præsentes litteras nostras præcipimus Deoamabilitati tuæ, ut statim per semetipsam det prædictam epistolam nostram prædicto Deoamabili metropolitano suo, & omnem ei honorem impendat: & subjaceat ei secundum ordinem qui condecet sacerdotes: & quemadmodum sermones nostros Deo amabilitas tua suscepit, & hos sectari professa est, permaneat, non in sensu suo abundans. Non enim ignorat, nec obliviscitur, ut existimamus, quia & pro abrenuntiando episcopatu proprio nos rogavit, prætendens incursionem meditari contra se, in quibus, ut dicebat ipsa, non erat conscia: affirmans nihil ad injuriam Domini vel sanctorum ejus propter horum imaginem se dicere vel agere; sed tantummodo scripturæ sectari magisterium, eo quod nihil in creaturis divinum mereatur honorem. Quod & nos ita se habere didicimus, & firmiter retinemus & profitemur. Quæ autem scripta sunt a nobis ad jam memoratum Deoamabilem metropolitam ejus, legimus ei; & in his permanere professa est: & exemplaria hujuscemodi epistolæ præbuimus ei. Ne ergo velis scandalum fieri plebi experti malorum, memo-

c In Græco, timorem.

μόνην, τὴν δὲ μητρικῶς τὰ ὑπὲρ ἡμῶν αἰτουμένην· καὶ τοὺς ἁγίους δὲ πάντας, ὡς συνδούλους μὲν ἡμῶν, καὶ τῆς αὐτῆς ἡμῖν φύσεως ὑπάρχοντας, ἀρέσαντας δὲ τῷ Θεῷ ηὑρηκότας, καθὼς προείρηται, καὶ τῆς ἄνωθεν παῤῥησίας καὶ μακαριότητος παρ' αὐτοῦ τετυχηκότας, καὶ χάριν εἰληφότας παρὰ Θεοῦ ἐξυπηρετεῖν ἡμῖν τὰς παρ' αὐτοῦ δωρεὰς, ἰάσεις τε παθημάτων, καὶ κινδύνων ἀπολυτρώσεις, ἐν τῇ δόξῃ τῆς μνήμης αὐτῶν ἐπικλήσει τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, τῆς κατὰ τὸ δυνατὸν ὑμῖν ἀξιοῦσθαι τιμῆς, καὶ τῶν ἐν ὑμνῳδίαις μακαρισμῶν. μνήμη γὰρ δικαίων, ὥς φησιν ἡ γραφὴ, μετ' ἐγκωμίων. Ταῦτα πάντα παρεθέμεθα τῷ λεχθέντι θεοφιλεῖ Νακωλείας ἐπισκόπῳ. ἅπερ καὶ ἐδέξατο, καὶ καθωμολόγησεν ὡς ἐπὶ τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων οὕτως κρατεῖν, καὶ μηδὲν τι λέγειν ἢ πράττειν πρὸς τὸ σκανδαλίσαι τοὺς λαοὺς, ἢ ταραχῆς αὐτοῖς αἴτιον παρασχεῖν. τοῦτο οὖν ἡ ὑμετέρα θεοφιλία, μήτε τὴν θεοφιλῆ αὐτῆς σύνοδον ἐνοχλεῖσθαι ποιήσῃ, μήτε αὐτὸν ἐν σκανδάλῳ τινὶ ἐν τούτῳ γενέσθαι· ἀλλὰ δὴ μετακαλεσαμένη αὐτὸν, καὶ τὰ παρόντα ἡμῶν γράμματα ὑπαναγνοῦσα, τῆς ἐν τούτοις συγκαταθέσεως αὐτοῦ πληροφορίαν λαμβάνουσα, ὑπερευχέσθω μὲν τῆς τῶν κρατίστων ἡμῶν δεσποτῶν καὶ βασιλέων πολυχρονίου ζωῆς καὶ νίκης, αἰτείσθω δὲ καὶ τῷ τῶν Χριστιανῶν λαῷ τὴν ὑπερέχουσαν πάντα νοῦν εἰρήνην τοῦ Θεοῦ.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ὁ πατὴρ ἡμῶν ὁ ἅγιος Γερμανὸς συμφωνεῖ τοῖς πρὸ αὐτοῦ ἁγιωτάτοις πατράσιν.

Η ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἀληθῶς, δέσποτα, ἐν πᾶσι συμφωνεῖ.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· ταῦτα τὰ γράμματα λαβὼν ὁ Νακωλείας ἀπέκρυψε, καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτὰ τῷ μητροπολίτῃ αὐτοῦ. πρὸς ταῦτα λοιπὸν πάλιν γράφει τῷ Νακωλείας ὁ μακάριος Γερμανός. ἡ γὰρ ἀρχὴ τῆς αἱρέσεως ἐξ αὐτοῦ ἐγένετο.

Θεοδόσιος ὁ θεοφιλέστατος μοναχὸς, διάκονος καὶ νοτάριος καὶ σκευοφύλαξ τῶν ἁγίων πατριαρχικῶν εὐκτηρίων, ἀνέγνω·

Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Γερμανοῦ πρὸς Κωνσταντῖνον ἐπίσκοπον Νακωλείας.

Ιωάννης ὁ θεοφιλέστατος τῆς Συνάδων μητροπολίτης γεγράφηκεν ἡμῖν, ὡς οὐκ ἀπέδωκεν αὐτῷ ἡ θεοφιλία σου τὰ ἡμέτερα γράμματα· ἐφ' οἷς οὐ μετρίως ἐπὶ σοὶ ἐλυπήθημεν, ἐν δευτέρῳ θεμένῳ, ὡς ἔοικε, καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον, καὶ τὴν ὀφειλομένην τοῖς μέλεσι τοῦ Χριστοῦ παρ' ἀλλήλων ἀγάπην τε καὶ τιμήν. τούτου χάριν διὰ τῶν παρόντων ἡμῶν γραμμάτων παρεγγυῶμεν τῇ θεοφιλίᾳ σου, παραυτὰ δι' ἑαυτῆς ἀποδοῦναι τὴν προλεχθεῖσαν ἡμῶν ἐπιστολὴν τῷ εἰρημένῳ θεοφιλεῖ αὐτῆς μητροπολίτῃ, καὶ πᾶσαν αὐτῷ τιμὴν ἀπονέμειν, καὶ ὑπείκειν αὐτῷ κατὰ τὴν πρέπουσαν ἱερεῦσι τάξιν. καὶ καθὼς τοὺς ἡμετέρους λόγους ἐδέξατο ἡ θεοφιλία σου, καὶ τούτοις ἐξακολουθεῖν ὡμολόγησεν, ἐμμενέτω, μὴ τῷ ἰδίῳ νοῒ πληροφορουμένη. οὐκ ἀγνοεῖ γὰρ, οὔτε μὴν ἐπιλέληστο, ὡς γε λογιζόμεθα, ὅτι καὶ ἀποτάξασθαι τῆς οἰκείας ἐπισκοπῆς παρεκάλεσεν ἡμᾶς, προτείνουσα ἐπανάστασιν μελετᾶσθαι κατ' αὐτῆς, ἐφ' οἷς, ὡς ἔλεγεν αὐτὴ, οὐ συνῄδει· διαβεβαιουμένη μηδὲν πρὸς ὕβριν τοῦ κυρίου, ἢ τῶν ἁγίων αὐτοῦ, ἕνεκεν τῆς τούτων εἰκόνος εἰπεῖν ἢ διαπράξασθαι· ἀλλ' ἢ μόνον τὴν γραφικὴν προτιθεῖσα διδασκαλίαν περὶ τὸ μηδὲν τῶν ἐν κτίσμασι τῆς θείας ἀξιοῦν τιμῆς. ὃν τρόπον καὶ ἡμεῖς ἐδιδάχθημεν οὕτως ἔχειν, καὶ βεβαίως κρατοῦμεν, καὶ ὁμολογοῦμεν. καὶ τὰ γραφέντα δὲ παρ' ἡμῶν πρὸς τὸν μνημονευθέντα θεοφιλῆ μητροπολίτην αὐτῆς ὑπανέγνωμεν αὐτῇ, καὶ τούτοις ἐμμένειν καθωμολόγησε, καὶ τὰ ἴσα τῆς τοιαύτης ἐπιστολῆς παρέσχομεν αὐτῇ. μὴ οὖν θελήσῃς σκάνδαλον γενέσθαι λαῷ ἀπειρο-

ANNO CHRISTI 787.

* In Latino, κρίματος.

κάκου, μεμνημένος τοῦ φοβεροῦ * βήματος τοῦ κυρίου, ὅπερ καὶ τοῖς ἕνα τῶν μικρῶν σκανδαλίζουσιν ἐπίκειται. Ἴστω δὲ γινωσκέτω, ὡς μέχρις ἂν τὴν ἡμετέραν ἐπιστολὴν ἀποδῷ τῷ θεοφιλεστάτῳ αὐτοῦ μητροπολίτῃ, ἐξ ἐπιτιμίου τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου τριάδος οὐκ ἔχει ἐξουσίαν οἱανδήποτε ἐργάσασθαι λειτουργίας ἱερατικῆς. δεῖ γὰρ ἡμᾶς μᾶλλον αὐστηρότερον αὐτῇ προσαχθῆναι, ἤπερ ἀνουθέτητον αὐτὸν καταλιπεῖν, τῇ παρὰ τοῦ Θεοῦ κατακρίσει ἐσομένην ὑπεύθυνον.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ὡς καὶ προεῖπον, τίμιοι ἀδελφοί, ἡ εἰσαγωγὴ τῆς ἐπισάκτου καινοτομίας ταύτης γέγονεν ἐκ τοῦ προειρημένου ἀνδρὸς ἐπισκόπου Νακωλείας.

Κωνσταντῖνος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ νοτάριος ἀνέγνω·

Ἐπιστολὴ Γερμανοῦ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως πρὸς Θωμᾶν ἐπίσκοπον Κλαυδιουπόλεως.

Εἴρηταί που τῶν ἑαυτοῦ λόγων ὁ σοφὸς Σολομών· ἀδελφὸς ὑπὸ ἀδελφοῦ βοηθούμενος, ὡς πόλις ὀχυρὰ καὶ ὑψηλή· ἰσχύει δὲ ὥσπερ μεμοχλευμένον βασίλειον. ἐγὼ δὲ οὐ τῶν βοηθεῖν δυναμένων ἑαυτὸν λογιζόμενος, ἀλλὰ μᾶλλον τῶν βοηθεῖσθαι δεομένων, τὸ παρὸν ἐγχαράξαι γράμμα πρὸς τὴν ὑμετέραν ὡρμήθην θεοφιλίαν, τῶν λογισμῶν μὴ φέρων τὴν ὄχλησιν. τινὰ γάρ μοι ἠκούσθη πεπραχέναι αὐτήν, ἅπερ εἰ μὲν ψευδῆ, κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον εἰπεῖν, αὖραι φερέτωσαν· εἰ δὲ ἀληθῆ, πανταχόθεν μου τὴν διάνοιαν ἀπορία περιέλαβεν. ἆρα γὰρ καὶ αὐτὴ κατὰ τὴν τῶν πολλῶν ῥᾳθυμίαν τὸ τῆς ἀγάπης τερπνὸν χείλεσι μόνον περικέχρωσται, καὶ οὐκ εἰς τὸ βάθος κατέδυ τῆς διανοίας, δηλονότι λογιζομένης αὐτῆς, οὐκ ἐν εἰλικρινεῖ ἀγάπῃ διακεῖσθαι ἡμᾶς πρὸς αὐτήν; ἢ τοῦτο μὲν οὐδαμῶς, τὸ δὲ ἀμαθὲς ἡμῶν, καὶ περὶ τὰ τῷ Θεῷ ἀρέσκοντα ὀκνηρότερόν τι καὶ ἠμελημένον διέπτυσεν, ὡς οὐ πολλῆς φροντίδος ἀξιουμένης τῆς ἐρεύνης τοῦ θείου θελήματος κατὰ τὴν παραδοθεῖσαν ἡμῖν διὰ τῶν ἱερῶν γραφῶν ἁγίαν ἐντολήν; ἢ καὶ τούτων μὲν οὐκ εὔλογος ἡ ὑπόνοια, ἐκεῖνο δὲ ἴσως ὑπολαμβάνειν δεῖ, ὡς κρείττονος αὐτῇ ἀποκαλύψεως ἠξιωμένης· ὀκνῶ γὰρ εἰπεῖν οἰήσεώς τινος καὶ φρονήματος· ἡ γὰρ ἀγάπη τὸ κακὸν οὐ λογίζεται, λέγει ὁ θεῖος ἀπόστολος· εἰς τοιαύτην ἤλασε πληροφορίαν, ἣν φανερῶσαι ἡμῖν ἐξ ἀναγκαίου ὀφείλει. γέγονε δὲ ἡμῖν τῆς τοιαύτης ὑπονοίας οὐκ ἀνεύλογος ἀφορμὴ ὅτι χρόνῳ πολλῷ γενομένη παρ' ἡμῖν ἡ ὑμετέρα θεοφιλία, συναυλιζομένη τι, καὶ γραφικῶν ἔσθ' ὅτε λόγων τε καὶ ζητημάτων ἐρωτήσεις προβαλλομένη, οὐδένα λόγον κεκίνηκεν ἡμῖν ποτε περὶ εἰκόνων, εἴτε ἁγίων ἀνδρῶν, ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς κατὰ σάρκα αὐτοῦ ἁγίας καὶ ἀληθῶς θεοτόκου μητρός· οὔτε ὡς συζητοῦσα καὶ τὸ ἀκριβὲς εὑρεῖν βουλομένη, ἤγουν ἐρωτῶσα, ὁποῖον ἡμῖν περὶ τούτου τὸ φρόνημα· καὶ εἰ κατὰ λόγον ἐστὶ τὸ ἐν τούτοις γινόμενον, οὐδεμίαν φέρον κατάκρισιν παρὰ Θεῷ τοῖς ποιοῦσιν. ἀλλ' οὔτε ὡς βεβαίᾳ πληροφορίᾳ ἀποβολῆς καὶ ἀναιρέσεως ἄξιον τὸ τοιοῦτον τιθεμένη, πρὸς τὸ συμβουλεύειν ἡμῖν ἐπιδίδωσιν ἑαυτήν, ὥστε καὶ ἡμᾶς τῆς ὁμοίας ἔχεσθαι γνώμης· ἀλλὰ πάντη τὰ περὶ τούτου ἐν παντελεῖ σιωπῇ παρ' ἡμῖν ποιουμένη, ἐν τῇ κατ' αὐτὴν πόλει γενομένην, ὡς ἀπὸ δόγματος κοινοῦ καὶ ἀναντιρρήτου τινὸς διασκέψεως τὴν τῶν εἰκόνων καθαίρεσιν, ὡς μεμαθήκαμεν, ἐποιήσατο, εἰ τὸ ἀληθὲς οὕτως ἔχει, πάλιν ἐροῦμεν. καὶ γὰρ οὐκ εὔδρομος ἡμῖν ἡ ψυχὴ πρὸς τὸ πιστεύειν ἀνεξετάστως τοῖς πρὸς τὸ διασύρειν τοὺς πλησίον λεγομένοις πολλάκις. ἀλλ' ἡμεῖς ἀναγκαῖον τιθέμενοι, ὡς ἐν διασκέψει καὶ ἀδελφικῇ δοκιμασίᾳ τὰ τοῦ φρονήματος ἡμῶν φανερῶσαι, λεπτομερῶς τὰ περὶ τούτου συνείδομεν διεξελθεῖν· ἐκεῖνο πρότερον ὑπομιμνήσκοντες, ὡς

ACTIO IV.

Matth. 18.

A trans terminum judicii Domini, quod etiam his qui unum pusillorum scandalizant, inferre minatus est. Hoc autem sciat, quod donec epistolam nostram tribuerit Deoamabilissimo metropolitano suo, ex auctoritate sanctæ ac consubstantialis Trinitatis non habeat potestatem qualemcumque contingere sacerdotale officium. Oportet autem magis nos austerius eam aggredi, quam non correctam divinitus referendæ damnationi [a] eam deserere.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Sicuti & prædixi, fratres, introductio illatæ novitatis hujus ex prædicto viro, id est, episcopo Nacoliæ, facta est.

Constantinus Deo amabilis diaconus & notarius legit:

B

Epistola Germani episcopi Constantinopoleos ad Thomam episcopum Claudiopoleos.

Dixit in quodam eloquiorum suorum loco sapientissimus Salomon: *Frater qui adjuvatur a fratre, quasi civitas firma & alta: valet autem sicut seris munitum regnum.* Ego autem non ex his qui adjuvare possunt, memet existimans, sed potius ex illis qui adjutorio egent, præsentem exarare litteram ad vestram studui Deoamabilitatem, cogitationum non ferens molestiam. Quædam enim eam C egisse audivi, quæ si quidem, ut secundum deiloquum Gregorium dicamus, mendacia, auræ ferant: at si veracia, undique mentem meam confusio comprehendit. Putas enim quod & ipsa, secundum multorum desidiam, dilectionis jucunditate labiis tantum [b] fuerit usa, & non in profundum descenderit mentis, existimantis videlicet quod non sincera dilectione circa illam flagremus? Vel hoc quidem nequaquam, sed imperitiam nostram, & pigritiam, & negligentiam circa ea quæ Deo sunt placita, respuit; utpote quæ nullam curam gesserit in perscrutanda voluntate divina, secundum traditum nobis per sacras scripturas sanctum mandatum? Aut horum non quidem est apta suspicio, illud vero fortasse opinandum D est, ut meliore sibi facta revelatione (piget autem me dicere elatione quadam & [c] prudentia: Caritas enim malum non cogitat, ut ait divinus apostolus) in talem devenerit satisfactionem, quam manifestare nobis ex necessitate [d] debeat. Porro facta est nobis [e] ex hujusmodi suspicionibus non irrationabilis occasio: quia tempore multo degens apud nos vestra Deoamabilitas & commorans, quæ etiam [f] literalium nonnumquam verborum & quæstionum interrogationes proponens, nullum sermonem movit nobis aliquando de imaginibus sive sanctorum virorum, sive ipsius Domini & salvatoris nostri Jesu Christi, & secundum carnem ejus sanctæ & veraciter Dei geniE tricis Mariæ: neque tamquam inquirens, & certitudinem invenire volens, id est, interrogans, qualis nobis de hoc sensus existeret: & si secundum rationem esset quod in his fieret, nullam inferendo damnationem ista facientibus: sed neque ad firmam satisfactionem abjectione & interemptione dignum hujusmodi ducens, ad consilium nobis accipiendum tradidit semetipsam, [g] utrum & nos similis sensus essemus: sed de his omnino in silentio perfecto se sciens, in civitate sua quasi ex communi dogmate & indubitabili quadam disceptatione imaginum depositionem, sicut didicimus, fecit: si veritas ita se habet, iterum dicemus. Etenim non est nobis facilis animus ad credendum inconsulte his qui crebro dicuntur detrahere proximis. [h] Necessarium ponentes, in tractatione & fraterna probatione ea quæ sensus nostri sunt, manifestare, subtiliter illa quæ de hoc sunt, consideramus aggredi; illud primitus commonentes, quia

Prov. 18.

1. Cor. 13.

[a] al. ream.

[b] In Græco, sit illita.

[c] Pro, sensu tumido.

[d] In Græco, debet.

[e] In Græco, hujusmodi suspicionum.

[f] Pro, scripturæ nonnumquam sententiarum & quæstionum.

[g] In Græco, ut.

[h] In Græco ad litter. Sed nos necessarium ponentes.

ACTIO IV.

ANNO CHRISTI 787.

» omnino cavere nos oportet rerum novitatem; & maxime ubi plebes quæ in fide Christi sunt, turbatio quædam & scandalorum causa subsequitur, deinde & prolixi temporis consuetudo in ecclesiis tenuit. Si enim cum consilio vinum potare scriptura præcipit; (*Prov. 31.*) multo magis nos oportet multa inquisitione necessarioribus operam dare, ut non obnoxii terribilis efficiamur judicii, quod & illi qui unum ex minimis (*Matth. 18.*) scandalizat, præparatur a Deo: & [a] aliter subversionem verborum vel rerum, quæ ad injuriam Christi ecclesiæ ab infidelibus collectæ sunt, facere debentes, etiam hujus venerabilem atque divinam ostendere immobilitatem. Hoc igitur in primis scire oportet, quia non tantum nunc, sed frequenter etiam Judæi talia nobis intulerunt in opprobrium, & hi qui vere idololatriæ cultores exsistunt; vituperare solum intemeratam & divinam fidem nostram conantes, & non, ut manufactis [b] intenderent, perurgentes. Ubi illis omne studium & cultus super hoc perficitur, nihil his quæ videntur & sentiuntur excelsius ponere; sed divinam naturam varie humiliare, aut loco quodam circumcludentes universorum inspectricem ejus providentiam, aut corporalibus specificantes formis. Quos non ignobiliter quidam prædecessores nostri ut canes mutos, ut cum scriptura dixerimus, vane latrantes ab ovili Christi repulerunt: quorum non nobis sunt præ manibus studia. Sed & de propriis impiis adinventionibus veritatis sermo hos compescere facit. Quorum quidem alius publicat paganorum immolationem & fabularum turpitudinem & exsecrationem: Judæos autem alius erubescere facit, quod non solum patres eorum ad idola prolapsi sunt, exprobrans, sed & quod contra legem, quam illi tenere se gloriantur, agant: [c] sed loco quodam definito ea quæ typicarum sunt hostiarum, offerre decreverit: isti in omni loco orbis terrarum hoc agere non detrectent, consuetam in sanctum Spiritum perfidiam paterna consequentia adinvenientes, & hoc modo immolantes dæmoniis & non Deo. Vera enim ad verum Deum servitus atque adoratio in observatione sanctæ confessionis quæ est circa eum, atque in custodia legum & mysteriorum, quæ & ab ipso sive generaliter, sive capitulatim data sunt, certissime dirigitur. Sarracenis autem, quoniam & ipsi tale quid obtendere dignoscuntur, sufficit ad confusionem & verecundiam, afferre acclamationem, quæ usque in præsens in eremo ab eis inanimato lapidi celebratur, [d] cognomenque illius dicitur Chobar, & cetera vanæ ipsorum traditionis & conversationis ludicra mysteria, quæ in insigni solennitate [e] gerebant. Christianorum autem omnium per totum orbem sub uno jugo, evangelii videlicet, ut propheta dicit, servientium Deo forma peculiarissima est fides & confessio, credens in unum Deum Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, Trinitatem increatam, sempiternam, incomprehensibilem, invisibilem, unius substantiæ ac sessionis: confitens pariter & Filii Dei [f] incarnationem, & alia secundum virtutem sacratissimi symboli, quod plebs Christi concorditer ante mysticam & sanctam oblationem offert Deo: atque illa spiritualis regeneratio, quæ in nomine earumdem trium [g] Deiprincipalium personarum per sanctum baptisma celebratur: atque [h] divina cooperatione facta perceptio, & communicatio vivificorum [i] fœderum incruenti sacrificii: per quæ veritatis illucescit illuminatio, & impietatis tenebræ effugantur, habentes & ipsæ proprii erroris manifestissimam cogitationem, multorum videlicet deorum superstitionem. Hæc autem ita invicem adversantur, ut apostolice dicam, quemadmodum in principio divisit Deus inter lucem & inter tenebras. Dicat igitur nobiscum beatissimus evangelista Joannes: *Hæc est*

Prov. 31.

Matth. 18.

[a] *Pro*, alloqui.

[b] *In Græco*, non intendatur. *al.* non intenderent.

[c] *In Græco*, cum illa loco quodam.

[d] *In Græco*, invocationemque illius quod dicitur.

[e] *Pro*, gerunt.

[f] *In Græco*, perfectam incarnationem.

[g] *Pro*, divinarum.

[h] *In Græco*, atque deificans perceptio.

[i] *In Græco*, symbolorum.

A ἐξ ἅπαντος φυλάττεσθαι ἡμᾶς χρὴ τὰς τῶν πραγμάτων καινοτομίας· καὶ μάλιστα ὅπου τοῖς ἐν τῇ πίστει τοῦ Χριστοῦ λαοῖς θόρυβός τις καὶ σκανδάλων ὑπόθεσις παρακολουθεῖ, ἔπειτα καὶ χρόνου μακροῦ ἔθος ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐκράτησεν. εἰ γὰρ μετὰ βουλῆς οἰνοποτεῖν ἡ γραφὴ διατάσσεται, πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς χρὴ πλείονι συζητήσει τοῖς καιριωτέροις ἐγχειρεῖν, ἵνα μὴ ὑπόδικοι τῷ φοβερῷ γενώμεθα κρίματι, τῷ καὶ ἕνα τῶν μικρῶν σκανδαλίζοντι ἑτοιμασθέντι παρὰ Θεοῦ. καὶ ἄλλως τῶν πρὸς ὕβριν τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας παρὰ τῶν ἀπίστων συναγομένων ῥημάτων ἢ πραγμάτων τὴν ἀνατροπὴν ποιεῖσθαι ὀφείλοντες, καὶ τὸ ταύτης σεμνόν τε καὶ ἔνθεον δεικνύειν ἀσάλευτον. τοῦτο τοίνυν ἐν πρώτοις γινώσκειν χρεών, ὡς οὐ νῦν μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλάκις καὶ Ἰουδαῖοι τὰ τοιαῦτα ἡμῖν προσή- B γαγον εἰς ὀνειδισμόν, καὶ οἱ τῆς ὄντως εἰδωλολατρείας θεραπευταί, αἰσχαίνειν μόνον ἐπιχειροῦντες τὸ τῆς πίστεως ἡμῶν ἄχραντόν τε καὶ ἔνθεον, καὶ οὐχὶ τὸ χειροποιήτοις προσέχειν ἀναιρεῖν ἐπειγόμενοι. ὅπου γε αὐτοῖς ἡ πᾶσα σπουδὴ καὶ τὸ σέβας περὶ τοῦτο καταγίνεται, μηδὲν τῶν ὁρωμένων καὶ αἰσθητῶν ὑψηλότερον τίθεσθαι, ἀλλὰ τὴν θείαν φύσιν ποικίλως ταπεινοῦν, ἢ τόπῳ τινὶ περικλείοντας τὴν τοῦ παντὸς ἐποπτικὴν αὐτῆς πρόνοιαν, ἢ σωματικοῖς εἰδοποιοῦντας μορφώμασιν. οὓς οὐκ ἀγεννῶς μὲν τῶν ἡμετέρων προηγησάμενοί τινες ὡς κύνας ἐνεούς, γραφικῶς εἰπεῖν, μάτην καθυλακτοῦντας τῆς ποίμνης τοῦ Χριστοῦ ἀπώσαντο, ὧν οὐκ ἐν χερσὶν ἡμῖν τὰ πονήματα. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν οἰκείων ἀσεβῶν ἐπιτηδευμάτων ὁ τῆς ἀλη- C θείας λόγος τούτους ἐπιστομίζει. τῶν μὲν στηλιτεύων τῶν Ἑλληνικῶν τελετῶν καὶ μύθων τὸ αἰσχρὸν καὶ ἀπόπτυστον· Ἰουδαίους δὲ ἐντρέπων, οὐ μόνον τὴν τῶν πατέρων πρὸς τὰ εἴδωλα προσχώρησιν αὐτοῖς ὀνειδίζων, ἀλλὰ καὶ τὴν πρὸς τὸν θεῖον νόμον, ὃν ἐκεῖνοι αὐχοῦσι κρατεῖν, ἐναντίωσιν· εἴγε ἐκείνου ἐν τόπῳ τινὶ διωρισμένῳ τὰ τῶν τυπικῶν θυσιῶν προσάγειν θεσπίζοντος, οὗτοι ἐν παντὶ τόπῳ τῆς οἰκουμένης τοῦτο πράττειν οὐ παραιτοῦνται, συνήθως τὸ πρὸς τὸ ἅγιον πνεῦμα ἄπιστον πατρικῇ ἀκολουθίᾳ ἐπιτηδεύοντες, καὶ ταύτῃ θύοντες δαιμονίοις καὶ οὐ Θεῷ. ἡ γὰρ ἀληθὴς πρὸς τὸν ἀληθινὸν Θεὸν λατρεία τε καὶ προσκύνησις ἐν τῇ τηρήσει τῆς ἁγίας περὶ αὐτὸν ὁμολογίας, καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ δεδομένων συντακτικῶς τε καὶ κεφαλαιωδέστερον μυστηρίων καὶ νόμων φυλακῇ ἀκριβῶς κα- D τορθοῦται. * Σαρρακηνοῖς δέ, ἐπεὶ καὶ αὐτοὶ τὸ τοιοῦτον ἐπισκήπτειν δοκοῦσιν, ἀρκετὸν εἰς αἰσχύνην καὶ ἐντροπήν, προσαγαγεῖν τὴν μέχρι τοῦ νῦν ἐν τῇ ἐρήμῳ τελουμένην παρ' αὐτῶν λίθῳ ἀψύχῳ προσφώνησιν, τήν τε τοῦ λεγομένου Χοβὰρ ἐπίκλησιν, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς ματαίας αὐτῶν πατροπαραδότου ἐκείνης ἀναστροφῆς ὡς ἐν ἐπισήμῳ ἑορτῇ παιγνιώδη μυστήρια. Χριστιανῶν δὲ πάντων καθ' ὅλης τῆς οἰκουμένης ὑπὸ ζυγὸν ἕνα, τὸν τοῦ εὐαγγελίου δηλαδή, ὡς ὁ προφήτης φησί, δουλευόντων Θεῷ χαρακτὴρ ἰδιαίτατος, ἡ εἰς ἕνα Θεὸν τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα, τριάδα ἄκτιστον, ἀΐδιον, ἀκατάληπτον, ἀόρατον, ὁμοούσιόν τε καὶ ὁμόθρονον, πίστις τε καὶ ὁμολογία· συνομολογουμένης καὶ τῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τελείας ἐνανθρωπήσεως, καὶ τῶν ἄλλων κατὰ τὴν δύ- E ναμιν τοῦ ἱεροῦ συμβόλου, ὅπερ ὁ λαὸς τοῦ Χριστοῦ ὁμοφρόνως πρὸ τῆς μυστικῆς καὶ ἁγίας ἀναφορᾶς προσάγει Θεῷ· ἔτι εἰς τὸ ὄνομα τούτων δὴ τῶν τριῶν θεαρχικῶν ὑποστάσεων τελουμένη διὰ τοῦ θείου βαπτίσματος πνευματικὴ ἀναγέννησις, καὶ τῶν ζωοποιῶν τῆς ἀναιμάκτου θυσίας συμβόλων ἡ θεουργικὴ μετάληψις καὶ κοινωνία· δι' ὧν ὁ τῆς ἀληθείας ἀναλάμπει φωτισμός, καὶ τὸ τῆς ἀσεβείας ἀπελαύνεται σκότος, ἔχον καὶ αὐτὸ τῆς οἰκείας πλάνης ἐμφανέστατον γνώρισμα τὴν τῆς πολυθεΐας ἀθεότητα. ταῦτα δὲ οὕτως ἀλλήλοις ἀντίκειται, ἀποστολικῶς εἰπεῖν, ὃν τρόπον τὸ κατ' ἀρχὰς διεχώρισεν ὁ Θεὸς ἀναμέσον τοῦ φωτὸς καὶ ἀναμέσον τοῦ σκότους. λεγέτω τοίνυν μεθ' ἡμῶν ὁ μακάριος εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης· αὕτη ἐστὶν ἡ νί-

* *In ms. ad marg.* ἀλ. Ἀγαρηνοῖς

ANNO CHRISTI 787.

κη ἡ νικήσασα τὸν κόσμον, ἡ πίστις ἡμῶν. προστεθήτω δὲ καὶ παρ' ἡμῶν, καὶ λεγέσθω· αὕτη ἐστὶν ἡ πέτρα, ἐφ' ἣν Χριστὸς τὴν ἑαυτοῦ οἰκοδόμησεν ἐκκλησίαν, πύλαις ᾅδου, ἤγουν προσβολαῖς τῶν ἐναντίων δυνάμεων, ἀκατάσειστόν τε καὶ ἀκαταγώνιστον. ὅπου δῆτα καὶ καινὸν ἐκληρωσάμεθα ὄνομα, ὅπερ, Ἡσαΐας φησὶν, εὐλογηθήσεται. λέγει γὰρ οὕτως· εὐλογήσουσι τὸν Θεὸν τὸν ἀληθινόν· οἱ ὑπεράγνωστόν τε καὶ ἀνεξιχνίαστον τῆς ἀῤῥήτου αὐτοῦ φύσεως ἐξαγγέλλοντες· ἀόρατόν τε αὐτὴν καὶ ἀπερίγραπτον, καὶ πάντῃ ἀναλλοίωτον ἐν ἀδιστάκτῳ πληροφορίᾳ κηρύττοντες, καὶ τὴν ἀΐδιον αὐτῆς δύναμιν καὶ θειότητα ἀπὸ κτίσεως κόσμου, κατὰ τὸν ἱερώτατον Παῦλον, τοῖς ποιήμασι νοουμένην καθορῶντες. οὕτω δουλεύειν Θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ ἠξιώμεθα, καὶ τῇ ἐλευθερίᾳ, ᾗ Χριστὸς ἡμᾶς ἠλευθέρωσε, τετιμήμεθά τε καὶ δεδοξάσμεθα, πάσης ἀπαλλαγέντες εἰδωλικῆς πλάνης τε καὶ ἀσεβείας· ἧς τὸ ἐξαίρετον γνώρισμα, λέγειν τῷ λίθῳ, σύ με ἐγέννησας· καὶ τῷ ξύλῳ, σύ με ἐποίησας, κατὰ τὴν τοῦ προφήτου φωνήν· καὶ μὴ ἀναβλέπειν εἰς τὸν οὐρανὸν, ὡς Ἡσαΐας βοᾷ, καὶ λογίζεσθαι, τίς ὁ καταδείξας ταῦτα πάντα, ὁ ἐξάγων κατὰ ἀριθμὸν τὸν κόσμον αὐτοῦ, πάντα ἐπ' ὀνόματι * καλῶν ἀπὸ πολλῆς δόξης, καὶ ἐν πλήθει ἰσχύος· οὗ αἱ χεῖρες ἔπλασαν πᾶσαν τὴν στρατιὰν τοῦ οὐρανοῦ, ὥς ἐστί τις ἕτερος τῶν προφητῶν· ἀλλὰ τὴν λοιπὴν τῆς κτίσεως πάσης ἐναρμόνιον διάταξιν ὁρῶντας, δι' αὐτῆς τοῦ νοεροῦ τῆς ψυχῆς ἀναλόγως τὸν δημιουργὸν αὐτῆς λόγον ἐννοεῖν, καὶ δι' αὐτοῦ εἰς πατέρα καὶ ὄντως ὄντα Θεὸν προσκυνεῖν, καθὼς καὶ ὁ μακάριος Ἀθανάσιος τὸν κατὰ εἰδώλων συντιθεὶς λόγον ἐκδιδάσκει σαφέστερον· ὡς οὖν οὐδεμία κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος, ἢ συμφώνησις Χριστοῦ πρὸς Βελίαρ· οὕτως οὐδὲν κοινὸν Χριστιανοῖς ἕνα Θεὸν ἐν ἀπροσίτῳ δόξῃ τε καὶ δυνάμει προσκυνούμενον εἰδόσι, πρὸς τοὺς πλάττοντας Θεὸν, καὶ ταύτῃ παρὰ τοῦ προφήτου ταλανιζομένους δικαίως. ἐκείνοις μὲν γὰρ σποδὸς ἡ καρδία, ὡς γέγραπται· ὧν οἱ μὲν τῇ ποιήσει τοῦ παρ' αὐτῶν γινομένου εἰδώλου, κτίζεσθαι αὐτοῖς Θεὸν πρόσφατον ἐκ τοῦ μὴ ὄντος νομίζουσι· καὶ διαπίπτοντος τούτου ἐξ ὁποιασοῦν αἰτίας, καὶ ἀφανιζομένου, βεβαίως κρατοῦσι μὴ εἶναι αὐτοῖς ὅλως Θεὸν, εἰ μήπω γε ἕτερον ὁμοίως δημιουργήσωσι. καὶ τοῦτο σαφῶς ἡμᾶς ἡ θεία διδάσκει γραφὴ ἐπὶ τῆς κατὰ τὴν ἔρημον μοσχοποιΐας τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὅτε καταστασιάσαντες τοῦ Ἀαρὼν ἔλεγον· ποίησον ἡμῖν θεοὺς, οἳ προπορεύσονται ἡμῶν. ἐμφαίνοντες διὰ τούτου λογίζεσθαι αὐτοὺς, καθόλου μὴ εἶναι Θεὸν, μήτε ἀληθινὸν, μήτε ψευδώνυμον, εἰ μή τι ἄρα εἴδωλον αὐτοῖς τεχνουργηθείη τὸ ἐπιζητούμενον· ᾧ τινι μετὰ τὴν ἔξοδον τὴν ἐξ Αἰγύπτου αὐτῶν ἔσπευδον ἀνατιθέναι, τῆς ἀσεβείας αὐτῶν καὶ ἀνοίας δηλοῦντες τὴν ὑπερβολήν. οἱ δὲ μετὰ ταῦτα τὴν τῆς Ἑλληνικῆς δεισιδαιμονίας μανέντες αἰσχύνην, καὶ ταύτην περιέπειν σπουδάζοντες ἐπ' ὀνόματι τῶν παρ' αὐτοῖς θρησκευομένων θεῶν, τὰς τῶν ξοάνων κατασκευὰς ἐφιλοτιμοῦντο, τοῦ τε Διὸς, ὃν καὶ πατέρα καὶ ὕπατον, ἤγουν ἐξοχώτατον θεῶν καὶ ἀνθρώπων ὠνόμαζον, καὶ τῶν λοιπῶν, ὧν ἐστιν ἄδηλος ἡ ὀνομασία τοῖς πλείοσιν. ὧν τά τε σεμνολογήματα καὶ αἱ κατὰ τὰς ἐπιτελουμένας αὐτοῖς θυσίας τιμαὶ, πορνεῖαί τε καὶ ἀσέλγειαι, καὶ πάσης ἀκαθαρσίας ἐπιδείξεις, μικρὸν γὰρ εἰπεῖν, αἰσχρορρημοσύναι τε καὶ βλασφημίαι. ὅπου γε παρ' αὐτοῖς ἀνδροκτονίαι εἰς τιμὴν Θεοῦ σπουδαζόμεναι ἦσαν, καὶ τὸ ἐμπομπεύειν ταῖς αἰσχρουργίαις αὐτῶν ἐπιτηδεύματα, εἰς τιμὴν τῶν προσκυνουμένων λαμβανόμενα, ὡς ταῦτα πεποιηκότων ἐκείνων, καὶ τούτοις χαιρόντων ἐνδεικνυμένων. αἱ δὲ παρὰ Χριστιανοῖς ἁγίων ἀνδρῶν εἰκόνες, τῶν τε μέχρις αἵματος ἀντικαταστάντων τῇ ἁμαρτίᾳ κατὰ τὴν τοῦ ἀποστόλου φωνὴν, καὶ τῶν τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας ὑπηρετησάντων, προφητῶν τε λέγω καὶ ἀποστόλων, εἴτε καὶ ἐν ὁσίῳ βίῳ καὶ κατορθώσει ἔργων ἀγαθῶν ἀληθῶς Θεοῦ δούλων ἀναδειχθέντων, οὐδὲν ἕτερόν εἰσιν, ἢ ἀνδρείας ὑπογραμμὸς, πολιτείας τε ἀγωγῆς καὶ

* In mſ. ad marg. ἀλ. καλεῖ

A victoria quæ vicit mundum, fides noſtra. Addatur autem & a nobis, & dicatur: Hæc eſt petra, ſupra quam Chriſtus ædificavit ſuam eccleſiam, portis inferi, id eſt, aggreſſionibus contrariarum virtutum inconcuſſam & inevertibilem. Hinc novum nomen ſortiti ſumus, quod, ut Iſaias dicit, benedicetur. Dixit enim ita: *Benedicent Deum verum:* & ſuperignotam atque inveſtigabilem ineffabilis ejus naturæ annuntiantes incomprehenſibilitatem; inviſibilem etiam illam, & incircumſcriptam, & omnino incommutabilem indubitabili certitudine prædicantes; atque ſempiternam ejus virtutem & divinitatem a creatura mundi, ſecundum ſacratiſſimum Paulum, per ea quæ facta ſunt, intellectam, conſpicientes. Sicque ſervire B Deo vivo & vero meruimus; & libertate qua Chriſtus nos liberavit, honorificati ſumus & glorificati, ab omni erepti idolico errore & impietate: cujus præcipua cognitio, dicere lapidi, Tu me genuiſti: & ligno, Tu me feciſti, ſecundum prophetæ vocem: & non aſpicere in cælum, ut Iſaias clamat, ut exiſtimetur quis eſt, qui oſtendit hæc omnia: qui educit per numerum mundum ſuum, omnia per nomen vocabit præ multa gloria, & in multitudine virtutis; cujus manus plaſmaverunt univerſam militiam cæli, quemadmodum alius quidam ait prophetarum: ceterum creaturæ univerſæ in apto ordinem intuentes, per eam intellectu animæ [a] ſimiliter generationis rationem C conſiderare, & per eam veraciter exiſtentem Deum adorare, quemadmodum beatus Athanaſius, ſermonem contra idola componens, liquidius edocet. Sicut ergo nulla communicatio luci ad tenebras, vel conventio Chriſti ad Belial: ita nihil eſt commune Chriſtianis, qui unum Deum inacceſſibili claritate & virtute adorandum colunt, ad eos qui fingunt Deum: & hujuſmodi a propheta juſte miſeri vocantur. Illis enim cinis quidem cor eſt, ſicut ſcriptum eſt: quorum alii quidem opera idoli a ſe facti creari ſibi Deum recentem ex non exiſtentibus opinantur: & corruente hoc ex qualibet cauſa & exterminato, firmiter tenent non eſſe ſibi omnino Deum, niſi quiddam aliud pari modo condiderint. Et hoc liquido D nos divina docet ſcriptura in eo quod factum eſt in eremo, opere vituli ab Iſraëlitis, quando ſeditionem commoventes dicebant ad Aaron: *Fac nobis deos, qui nos præcedant:* oſtendentes per hoc, ſe arbitrari non eſſe omnino Deum, neque verum, neque falſi nominis, niſi forte idolum ſibi artificio fieret [b] vel exquiſitum; cui poſt hoc exitum eorum ex Ægypto [c] commendarent, impietatis eorum & amentiæ oſtendentes nimietatem. Alii autem poſt hæc gentilis religionis aggreſſi confuſionem, & hanc circumtegere feſtinantes ſub nomine deorum qui apud eos colebantur, ſimulacrorum [d] curas ſtudio peragebant, tam ſcilicet Jovis, quem & patrem & conſulem, id eſt, ſu- E blimiſſimum deorum ac hominum nuncupabant; quam ceterorum, quorum non eſt incerta nominatio pluribus. Quorum [e] purgationes, & honores, qui per ſacrificia quæ ab eis celebrantur, fiebant; fornicationes quoque atque luxuriæ, ac totius immunditiæ demonſtrationes, ut parum ſit dici, turpia verba pariter & blaſphemiæ: cum apud eos homicidia in honorem Dei ſtudio agerentur, & pompa turpibus operibus eorum honorabatur, in honorem eorum qui adorabantur aſſumpta, utpote hæc illis agentibus, & his factis congratulantibus. Porro quæ apud Chriſtianos ſunt imagines ſanctorum virorum, qui uſque ad ſanguinem reſtiterunt peccato ſecundum apoſtoli vocem, quique verbo veritatis miniſtraverunt, prophetarum ſcilicet & apoſtolorum: ſive etiam eorum qui pia vita & directione operum bonorum veraciter Dei ſervi oſtenſi ſunt, nihil aliud ſunt quam fortitudinis exemplum, converſationiſque venerandæ

ACTIO IV.
I. Joan. 5.
Matth. 16.
Iſai. 65.
Rom. 1.
Gal. 4.
Iſai. 19.
[a] In Græco, proportione productivum ejus verbum conſiderare.
2. Cor. 6.
Iſai. 44.
Exod. 32.
[b] In Græco, quod exquirebant.
[c] In Græco, ambulantem.
[d] In Græco, ſtructuras.
[e] Pro, venerationes.
Hebr. 12.

ACTIO IV. | ANNO CHRISTI 787.

ac virtutum norma, atque ad glorificandum Deum, cui in præsenti vita bene placuerunt, incitamentum & excitatio. Sermo enim bonorum virorum actus edocens, juvat audientes, & ad zelum imitationis frequenter invitat. Id ipsum autem fit secundum competentem rationem, si finis attendatur imaginum. Quæ enim sermo historiæ per auditum commendat, hæc pictura tacens per imitationem ostendit, magnus clamat Basilius: ex utroque isto ad fortitudinem hos qui attendunt, erigi dicens. Brevis enim, ut quis dixerit, & capitularis narratio gestorum [a] a pictore in imagine fit nobis, qui aspicimus, imitabilis visionis ipsius formatio. [b] Ut ergo & cum idolis falsorum deorum scelestæ ipsorum [c] coëxsistunt actiones. Et alium quidem ex auditu percipientem ea quæ per sanctos viros gesta sunt, in recordationem auditorum hujusmodi contemplatio impellit: alium vero ignorantem ad diligenter percunctandum instruit; & [d] quæ per illum docentur, in amorem & laudem Dei fervide suscitant: ita ut per utrumque istorum aspicientes sanctorum opera bona, glorificent Patrem nostrum qui in cælis est, secundum evangelii vocem. At si per Moysen legislatio præcepit populo filum hyacinthinum in fimbriis quæ sunt in summitatibus vestium, imponi ad recordationem præceptorum atque custodiam: quanto magis nos convenit per similitudinem picturæ sanctorum virorum aspicere proventum conversationis eorum, & horum imitari fidem secundum Apostolicum magisterium? Domini autem secundum carnem visionis imaginibus formari characterem, in redargutionem quidem est hæreticorum, qui phantasia & non veritate hominem eum factum maledice perhibent; & in manuductionem quamdam eorum qui non omnino ad celsitudinem ascendere spiritualis contemplationis valent, sed indigent etiam quadam corporali consideratione ad [e] auditorum firmamentum, quanto videlicet utilius & solicitius fuerit. Mysterium enim quod & cælos operuit majestate, absconditum a sæculis & generationibus in Deo, qui omnia creavit, & quod non solum ex auditu fidem habet (fides enim ex auditu, ait Apostolus) sed etiam per visionem firmatur in eorum mentibus qui vident: & virtute illud vociferatur, quia se Deus manifestavit in carne, & creditum est in mundo, omnibus sanctius atque salubrius invenietur. Ita ut ea quæ scripta sunt per evangelicas prædicationes de conversatione ejus, quia secundum carnem in terra cum hominibus conversatus est, in populorum, ne delerentur, descripta sint monumentis: ut & cultus claritatis ejus, & circa nos bonitatis, manifestius prædicaretur & adoraretur. Non enim lignorum & colorum adoratur mixtura, sed invisibilis Deus, qui in sinu Patris ipse adorationem assumit in spiritu & veritate, per se nobis oblationem quæ ad Patrem est, donans, ipse quoque cum ipso pariter adorandus. Nam & Jacob adorasse dicitur super summitatem virgæ Joseph, non ligno cultum impendens, sed honorem ei qui hanc possidebat, ostendens. Sic itaque & sanctæ Domini & semper gloriosæ matris effigies intelligitur a Christi populo, & honoratur. Sic a priscis sanctissimarum ecclesiarum prælatis talia recepta sunt, & [f] hi nullam prohibitionem adepti sunt. [g] Quamquam post persecutionem transitus in adventum fidei, hæc ubique retenta Concilia universalia etiam usque ad generationem nostram parati sunt, quæ plurimorum capitulorum super imaginibus regulas exposuere. Quas non esset congruum indiscusse super hoc & perfunctorie derelinquere, si secundum quorumdam opinionem cum idolorum formis & execramentis, quæ continentur in divinis scripturis, etiam consuetudo quæ [h] antiquitus apud nos teneba-

[a] In Græco, ab eo qui depictus est in imagine.
[b] In Græco, quemadmodum & cum.
[c] In Græco, simul apparent.
[d] In Græco, illius acta edoctum.
Matth. 5.
Num. 15.
[e] In Græco, rerum auditarum firmamentum quæcumque utiliores sunt, & majori prosequendæ affectu.
Rom. 10.
[f] In Græco, nulla prohibitione vetita sunt.
[g] In Græco, Cum tamen persecutionibus transactis, & fide cum libertate ubique prævalente generalia quoque concilia usque ad nostra tempora facta sint, & ea canones ediderint de pluribus capitulis longe minoris momenti, quam sit de imaginibus disputatio.
[h] In Græco, a priscis temporibus apud nos viget, in idem tendit, atque ad Dei alienationem ducit.

A ἀρετῶν ὑποτύπωσις, καὶ τοῦ δοξάζειν Θεόν, ᾧ κατὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν εὐηρέστησαν, ὑπομνησμὸς καὶ διέγερσις. λόγος μὲν γὰρ τὰς τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν πράξεις διεξιὼν ὠφελεῖ τοὺς ἀκούοντας, καὶ πρὸς ζῆλον μιμήσεως προσκαλεῖται πολλάκις. τοῦτο δ' ἂν καὶ διὰ τοῦ προσέχειν τῇ εἰκόνι κατὰ τὸ τοῦ εἰκότος λόγον γένοιτο. ἃ γὰρ ὁ λόγος τῆς ἱστορίας διὰ τῆς ἀκοῆς παρίστησι, ταῦτα γραφὴ σιωπῶσα διὰ μιμήσεως δείκνυσι, Βασίλειος ὁ μέγας βοᾷ, ἐξ ἑκατέρου τούτων πρὸς ἀνδρείαν διεγείρεσθαι τοὺς προσέχοντας λέγων. σύντομος γάρ, ὡς ἄν τις εἴποι, καὶ κεφαλαιώδης ὑφήγησις τῶν πεπραγμένων τῷ γραφέντι ἐν τῇ εἰκόνι, γίνεται τοῖς ὁρῶσιν ἡμῖν μιμητὴ τῆς ἰδέας αὐτοῦ ἡ μόρφωσις· ὥσπερ οὖν καὶ τοῖς εἰδώλοις τῶν ψευδωνύμων θεῶν αἱ μιαραὶ αὐτῶν συναναφαίνονται πράξεις. καὶ τὸν μὲν ἐξ ἀκοῆς τὰ κατὰ τοὺς ἁγίους ἄνδρας B παρειληφότα εἰς ἀνάμνησιν τῶν ἀκουσθέντων ἡ τοιαύτη θεωρία συνωθεῖ, τὸν δὲ ἀγνοοῦντα φιλεπιστήμονα παρασκευάζει, καὶ τὰ κατ' ἐκεῖνον διδασκόμενον, εἰς πόθον τι αὐτοῦ καὶ αἶνον Θεοῦ θερμῶς ἐγείρει. ὥστε δι' ἑκατέρου τούτων τοὺς ὁρῶντας τῶν ἁγίων τὰ καλὰ ἔργα δοξάζειν τὸν πατέρα ἡμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, κατὰ τὴν τοῦ εὐαγγελίου φωνήν. * εἰ δὲ κατὰ Μωσέα νομοθεσία παραγγέλλει τῷ λαῷ κλῶσμα ὑακίνθινον εἰς τὰ κράσπεδα τὰ ἐν τοῖς ἄκροις τῶν ἱματίων τίθεσθαι πρὸς ἀνάμνησιν τῶν ἐντεταλμένων καὶ φυλακήν, πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς δεῖ διὰ τῆς ὁμοιωματικῆς ἀναζωγραφήσεως τῶν ἁγίων ἀνδρῶν ἀναθεωρεῖν τὴν ἔκβασιν τῆς ἀναστροφῆς αὐτῶν, καὶ τούτων μιμεῖσθαι τὴν πίστιν κατὰ τὴν ἀποστολικὴν διδασκαλίαν; τὸ δὲ τοῦ κυρίου C τῆς κατὰ σάρκα ἰδέας ἐν εἰκόσι τυποῦσθαι τὸν χαρακτῆρα, εἰς ἔλεγχον μὲν ἐστὶ τῶν φαντασίᾳ καὶ οὐκ ἀληθείᾳ ἄνθρωπον αὐτὸν γενέσθαι ληρῳδούντων αἱρετικῶν· χειραγωγίαν δέ τινα τῶν μὴ πάντη εἰς τὸ ὑψηλὸν ἀνάγεσθαι τῆς πνευματικῆς θεωρίας ἐξισχυόντων, ἀλλὰ δεομένων καί τινος σωματικῆς κατανοήσεως πρὸς τὴν τῶν ἀκουσθέντων βεβαίωσιν, ὅσον ἐπωφελέστερόν τι καὶ περισπουδαστότερον. τὸ γὰρ μυστήριον τὸ καὶ τοὺς οὐρανοὺς καλύψαν τῇ ἀρετῇ, ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν ἐν τῷ Θεῷ τῷ τὰ πάντα κτίσαντι, μὴ μόνον ἐξ ἀκοῆς τὴν πίστιν ἔχειν· ἡ γὰρ πίστις ἐξ ἀκοῆς, φησὶν ὁ ἀπόστολος· ἀλλ' ἤδη καὶ δι' ὁράσεως ἐντυποῦσθαι τῶν ὁρώντων ταῖς διανοίαις, καὶ δυνάμει ἐκεῖνο βοᾶν, ὅτι ὁ Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί, καὶ ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, πάντων μάλιστα ἁγιαστικώτερόν τι D καὶ συντελεστικώτερον εὑρεθήσεται· ὥστε τὰ διὰ τῶν εὐαγγελικῶν κηρυγμάτων περὶ τῆς κατὰ σάρκα αὐτοῦ ἐπὶ γῆς μετὰ ἀνθρώπων πολιτείας ἀναγεγραμμένα, ταῖς τῶν λαῶν πρὸς τὸ ἀνεξάλειπτον ἐγγεγράφθαι μνήμαις, καὶ τὸ σέβας τῆς δόξης αὐτοῦ καὶ περὶ ἡμᾶς ἀγαθότητος ἐναργέστερον κηρύττεσθαι καὶ προσκυνεῖσθαι. οὐ γὰρ τῶν ξύλων καὶ τῶν χρωμάτων προσκυνεῖται ἡ μίξις, ἀλλ' ὁ ἀόρατος Θεός, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρός, ἐκεῖνος τὴν προσκύνησιν δέχεται ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ, δι' ἑαυτοῦ τὴν πρὸς τὸν πατέρα ἡμῖν προσαγωγὴν χαριζόμενος, καὶ σὺν αὐτῷ προσκυνούμενος. ἐπεὶ καὶ ὁ Ἰακὼβ προσκυνῆσαι λέγεται ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου τοῦ Ἰωσήφ, οὐ τῷ ξύλῳ τὸ σέβας προσαγαγών, ἀλλὰ τὴν πρὸς τὸν κατέχοντα αὐτὸ τιμὴν ἐνδεικνύμενος. οὕτω τοίνυν καὶ τῆς ἁγίας τοῦ κυρίου, E καὶ ὑπερενδόξου αὐτοῦ μητρὸς τὸ ἀπεικόνισμα ἐπιγινώσκεται τῷ τοῦ Χριστοῦ λαῷ, καὶ τιμᾶται. οὕτω τοῖς ἀνέκαθεν τῶν ἁγιωτάτων ἐκκλησιῶν προεστῶσι τὰ τοιαῦτα παρεδέχθησαν, καὶ οὐδεμιᾶς κωλύσεως ἔτυχον· καί τοι μετὰ τὰς τῶν διωγμῶν παρελθούσας, καὶ τὴν ἐν παρρησίᾳ τῆς πίστεως πανταχοῦ ἐπικράτησιν, καὶ συνόδων οἰκουμενικῶν μέχρι καὶ τῆς ἡμετέρας γενεᾶς γενομένων, καὶ περὶ πλειόνων κεφαλαίων πολὺ τοῦ περὶ τῶν εἰκόνων λόγου καταδεεστέρων κανόνας ἐκθεμένων· οὐκ ἂν ἐκείνοις ἀνεξέταστον περὶ τούτου καὶ συγκεχωρημένον καταλιπεῖν, εἴπερ κατὰ τήν τινων ὑπόνοιαν ταῖς περὶ τῶν εἰδώλων μορφαῖς, καὶ ἀπαγορευομέναις ταῖς φερομέναις ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς ἡ παρ' ἡμῖν ἐκ παλαιοῦ κρατήσασα αὐτὴ συνήθεια συναπ-

* In ms. ad marg. ἴσ. εἰ δ' ἡ

γεται, καὶ πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ ἀλλοτρίωσιν φέρει. ὁ γὰρ τοῖς ἀποστόλοις συνεῖναι εἰπὼν μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, δηλονότι ἐστὶ καὶ τοῖς μεθ' αὐτοὺς τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ ἐπισκοποῦσιν ἐπαγγέλλεται. οὐ γὰρ δὴ ἐκείνοις σωματικῶς παραμένειν ἤμελλεν ἕως τῆς τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος παρελεύσεως. ἔτι μὴν καὶ τοῖς ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοις συνεῖναι εἰπὼν, οὐκ ἂν τοσαῦτα πλήθη ζήλῳ συνηγμένα τῆς εἰς αὐτὸν εὐσεβείας, ἀμέτοχα τῆς θείας αὐτοῦ ἐπινοίας τε καὶ ἡγεμονίας κατέλιπε, τῷ μὴ πρὸς καταντῆσαι τελειότητος τῆς αὐτοῦ ἐκκλησίας ἰδεῖν, ἣν παραστῆσαι ἑαυτῷ πεπιστεύκαμεν μὴ ἔχουσαν σπίλον ἢ ῥυτίδα, ἤ τι τῶν τοιούτων· καίτοι γε οὐκ ἐν ὀλίγαις ἢ ἀσήμοις τῶν πόλεων τοῦ τοιούτου ἔθους κρατήσαντος, ἀλλὰ σχεδὸν μὲν εἰπεῖν ἐν πάσαις ταῖς χώραις, καὶ ἐν ταῖς περιφανεστέραις καὶ πρωτευούσαις τῶν ἐκκλησιῶν. ὅτι δὲ ἀρχαῖόν ἐστι τὰς ἱστορικὰς διηγήσεις τῶν γραφῶν πολλάκις ἐν εἰκόσι τυποῦσθαι, πιστοῦται τοῦ ἐν ἁγίοις Γρηγορίου τοῦ Νύσσης λόγος, εἰς τὸν Ἀβραὰμ ἔχων τὴν ἐπιγραφήν, ἐν ᾧ τὴν περὶ τῆς θυσίας τοῦ Ἰσαὰκ ἱστορίαν ἀναληφθῆναι ἐν ζωγραφίαις διδάσκει. εἰ δὲ τὰ κατ' ἐκείνους οὕτως, πολλῷ μᾶλλον τὰ τῆς δεσποτικῆς οἰκονομίας θαύματά τε καὶ παθήματα τοιαύτης ἔτυχον ἀναδείξεως, ὥσπερ καὶ τῶν ἁγίων μαρτύρων αἱ ἀθλητικαὶ ἀνδραγαθίαι πρὸς ζῆλον ἀγαθὸν φέρουσι τοὺς ὁρῶντας. ὅπερ ἐναργῶς γεγονέναι ἀποδείκνυνται καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ γενναίου καὶ θαυμαστοῦ μάρτυρος τῆς ἀληθείας Ἀναστασίου ἀθλήσεως. ἀλλ' ἐκεῖνο ἴσως ἂν εἴποι τις, ὅτι ἐπιλαβέσθαι ἡμᾶς ἀναγκαῖον τῆς ἁγίας γραφῆς τὰ παραγγέλματα. οἷον· οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἴδωλον, οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασιν ὑποκάτω τῆς γῆς, οὐ ποιήσεις οὐδὲ προσκυνήσεις αὐτοῖς, οὐδὲ μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς. καὶ πάλιν· οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ· καὶ ἐν τῷ Δευτερονομίῳ· μὴ ἀνομήσητε, καὶ ποιήσητε ὑμῖν αὐτοῖς γλυπτὸν ὁμοίωμα, καὶ τὰ σὺν αὐτοῖς. ἀλλὰ ταῦτα πάντα φανερὸν ἔχει τὸν νοῦν, τὸ τὴν θείαν φύσιν ἀΐδιόν τε εἶναι καὶ ἀκατάληπτον, καὶ μηδενὶ ἀξίαν ὁμοιοῦσθαι τῶν ὁρωμένων, σχετικαῖς καὶ ὑπονοίαις ἀγομένοις πρὸς σωματικὰς ὑπολήψεις. προσέχετε γάρ, ὅτι ὁμοίωμα τι οὐκ ἴδετε ἐν τῇ ἡμέρᾳ, ᾗ ἐλάλησε κύριος πρὸς ὑμᾶς ἐν Χωρὴβ ἐν τῷ ὄρει ἐκ μέσου τοῦ πυρός· ταῦτα προειπὼν, ἐπήγαγεν εὐθύς· μὴ ἀνομήσητε, καὶ ποιήσητε ὑμῖν αὐτοῖς γλυπτόν, καὶ τὰ σὺν αὐτοῖς. τοῦτο μὲν ἀναμιμνήσκων τῆς γενομένης τοῦ μόσχου κατασκευῆς, τοῦτο δὲ καὶ ἀσφαλιζόμενος, ὥστε μὴ καὶ αὐτοὺς κατὰ τὴν τῶν Αἰγυπτίων συνήθειαν, ἣν ἐγίνωσκον, πρὸς τὴν τοιαύτην καταπεσεῖν ἀσέβειαν, καὶ τὸ θεῖον ὁμοιοῦσθαι τούτοις ἡγήσασθαι. τοῦτο γὰρ καὶ μέγας Ἀπόστολος ἐν τῇ πρὸς Ἀθηναίους δημηγορίᾳ φησί· γένος οὖν ὑπάρχοντες τοῦ Θεοῦ, οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ ἢ λίθῳ, χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου, τὸ θεῖον εἶναι ὅμοιον. τῆς δὲ αὐτῆς ἐννοίας ἔχεται καὶ τό· οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ Θεοῦ ἐπὶ ματαίῳ. τουτέστιν, οὐ καλέσεις καὶ ἡγήσῃ Θεόν, ὅπερ ἐν ἀληθείᾳ τοῦτο οὐχ ὑπάρχει, ἀλλὰ μάτην ὑπονοίας καὶ ἐπωνυμίας τοιαύτης ἠξίωται. ἀλλ' ἡμῖν, ὡς μέγας διδάσκει Ἀπόστολος, εἷς Θεὸς ὁ πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα· καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστός, δι' οὗ τὰ πάντα· καὶ ἓν πνεῦμα ἅγιον, ἐν ᾧ τὰ πάντα. οὐ φυσικῆς ἑτερότητος διὰ τῆς τῶν προθέσεων ἐναλλαγῆς εἰσαγομένης· μὴ γένοιτο· τὰ γὰρ τρία εἷς Θεὸς μετ' ἀλλήλων νοούμενα, ὡς διδάσκει Γρηγόριος ὁ σοφός. οὐδενὶ οὖν τὸ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, ἢ τὸ σέβας, ἢ τὴν λατρείαν ὁ λαὸς τοῦ Χριστοῦ μέχρι καὶ σήμερον, πλὴν τῆς ἁγίας καὶ ζωαρχικῆς τριάδος, προσνέμει· μὴ γένοιτο. πανταχοῦ γὰρ ἅμα τὸ λατρεύειν τοῖς τοιούτοις προσθεῖσα ἡ θεία γραφή, τὸ ἀλλοτρίους ἡμᾶς καὶ πάντῃ ἀμετόχους πρὸς τὴν τοιαύτην πλάνην παρέστησε. πρόδηλος γὰρ τῆς τῶν εἰδώλων λατρείας ὁ τρόπος. παρ' ἡμῖν δὲ ὥσπερ εἷς Θεὸς ὁ προσκυνούμενος, μία τε καὶ ἡ εἰς αὐτὸν πίστις, καὶ ἓν

A tur, discebat; vel ad Dei alienationem ducatur. Is enim qui se cum apostolis esse usque ad consummationem sæculi dixit, hoc videlicet etiam his qui post eos inspectores ecclesiæ sunt, repromittit. Non enim cum illis corporaliter perseveraturus erat usque ad instantis sæculi transitum. Quin & cum his qui in nomine ejus duo vel tres congregandi erant, adesse perhibuit: & non utique tot multitudines zelo congregatas suæ pietatis, divinæ intelligentiæ ac ducatus exsortes desereret, quo minus viderent pervenisse usque ad perseverantiam perfectionis ecclesiæ ipsius, quam exhibuisse sibi credidimus non habentem maculam aut rugam, aut aliquid hujusmodi: licet non in paucis vel ignobilibus civitatibus, sed ut ita dixe- B rim, pæne in omnibus regionibus, & in illustribus ac principalibus ecclesiis hujusmodi more retento. Quod vero antiquum sit historicas narrationes scripturarum frequenter in imaginibus formari, probat sanctæ memoriæ Gregorii Nyssæ sermo, de Abraham habens superscriptionem; in quo de sacrificio Isaac historiam in picturis assumptam docet. [a]Quod si secundum illos taliter se res habet, multo magis dominicæ dispensationis miracula & passiones hujusmodi debent consequi [b]approbationem, quemadmodum & sanctorum martyrum triumphi certaminum, qui ad zelum bonum adducunt aspicientes. Quod manifeste factum ostenditur etiam in fortissimi & mirabilis testis veritatis Anastasii certamine. Sed illud fortasse di- C xerit aliquis, [c]tueri necessarium nobis sanctæ scripturæ præcepta: Utputa: *Non facies tibimet idolum, neque omnem similitudinem, quæcumque in cælo sursum, & super terram deorsum, & quæcumque in aquis subtus terram. Non adorabis ea, neque servies illis.* Et rursus: *Non accipies nomen Dei tui in vanum.* Et in Deuteronomio: *Neque inique agatis, & faciatis vobisipsis sculptilem similitudinem*, & quæ cum illis. Sed hæc omnia manifestum habent sensum, quod divina natura [d]sempiterna sit atque incomprehensibilis, & nulli similis æstimanda eorum quæ cernuntur: [e]sed neque tractatibus & ingeniis ferenda ad corporales opiniones. Prædicens enim Moyses, custodite valde animabus vestris, quia similitudinem non vidistis in D die qua locutus est Dominus ad vos in Choreb de medio ignis: hæc prædicens, intulit statim: *Neque inique agatis, neque faciatis vobisipsis sculptile*, & quæ cum ipsis: recordatus vituli confectionis quæ facta fuerat; atque præcavere hortatus, ne & ipsi secundum Ægyptiorum consuetudinem, quam sciebant, ad talem laberentur impietatem, & divinitatem æstimarent similem istis. Hoc enim & magnus Apostolus in concione facta apud Athenienses perhibuit: *Genus ergo cum simus Dei, non debemus æstimare auro aut argento aut lapidi, sculpturæ artis & cogitationis hominis, divinum esse simile.* Eidemque sensui continuat: *Et ne accipias nomen Domini Dei in* E *vanum*: id est, ne voces & æstimes Deum quod non veraciter hoc est, sed frustra opinionem & cognomen tale promeruit. Sed nobis, ait magnus Apostolus, *Unus Deus Pater ex quo omnia, & unus Dominus Jesus Christus per quem omnia, & unus Spiritus sanctus in quo omnia*: non naturali alternitate pro præpositionum commutatione inducta. Absit. Tria enim unus Deus cum alterutris intelligitur, ut docet Gregorius sapiens. Nulli ergo nomen quod est super omne nomen [f]populus Christi usque hodie, excepta sancta & vitæ principali Trinitate, applicuit. Absit. [g]Nam ubi nos servire talibus divina scriptura prohibet, & alienos seu exsortes a tali vult errore modus omnibus exhiberi. Denique manifestus est idolorum servitutis modus. Apud nos autem unus Deus adorandus, & una & eadem in ipsum est fides, & unum

[a] In Græco, Quod si gesta illorum ita, multo, &c.

[b] In Græco, expressionem.

[c] In Græco, veteri

Exod. 20.

Deut. 5.

[d] In Græco, forma carens sit.

[e] In Græco, ut ne quis conjecturis & suspicionibus ducatur ad corporeas conceptiones.

Deut. 5.

Act. 17.

Exod. 20.

[f] In Græco addetur, aut cultum, aut latriam.

[g] In Græco, Certe enim latriæ cultu non exhibendum hujusmodi rebus, addendo, scriptura alienos nos & omnino exsortes ostendit a tali errore.

ACTIO IV.

ANNO CHRISTI 787.

ac salutare baptismum: sic & una quæ offertur ei servitus a nobis, sicut traditum est a sacris Apostolis, & conservatum; sacrificiumque laudis, quod per Christum referendum est Deo & Patri, ut divinus ait Apostolus, id est, labiorum fructus confitentium nomini ejus; & divinissima traditio quæ est in vivificis mysteriis, quam prænuntiavit Malachias propheta quasi ex persona Dei locutus: *Quia ab ortu solis usque ad occasum glorificatum est nomen meum in gentibus, & in omni loco incensum offertur nomini meo, & sacrificium mundum.* Nullus igitur est consensus templo Dei, id est, ipsius ecclesiæ cum idolis. Absit. Hæc est enim columna & firmamentum veritatis, ut apostolice nuncupata est: idolorum autem nomina exterminabuntur a terra, propheta Zacharias clamat: quando omnis locus domui David, id est, ecclesiæ Christi, cujus domus nos sumus, [a] per receptionem fidei ejus adaperietur. His utique addentur tam ea quæ sunt in Sapientia quæ dicitur Salomonis, quam & illa quæ apud magniloquum rejacent Isaïam. Ibi enim dicitur: *Initium fornicationis excogitatio idolorum. Adinventio autem eorum corruptio vitæ. Neque enim erant ab initio, neque in sæculum erunt. Inani enim gloria hominum introivit in mundum, & ideo brevis eorum finis excogitatus est;* & cetera. Apud prophetam autem: *Confundentur qui fingunt Deum & sculpunt: & omnes unde facti sunt, exsiccati sunt, & surdi ab hominibus facti sunt,* & ea quæ cum ipsis efferuntur, fabri lignariæ artis excogitatio: & lignorum quæ in ministerium hominibus sunt, [b] efficientia in viri formam, & publicatio amentiæ eorum qui adorant ea. Quibus infertur: *Videte, non dicetis, quia mendacium in dextera mea est.* Quod ad præscriptæ impietatis destructionem intulit. Nos ergo scientes & credentes in Filium Dei, qui est Veritas & dextera Patris, alieni a prædicta prophetæ damnatione ostendimur. Et secundum hoc opportune propheticum verbum dicam; *Quid palea ad frumentum?* Quæ familiaritas non subsistentis levitatis, quæ ventilatur a spiritibus nequitiæ, eorum qui serviunt creaturæ potius quam creatori, ad veræ Dei cognitionis [c] alumnum in omni plebe Christi invenitur? Illi enim de quibus Isaïas dixit, super vertices montium immolabant, & super colles sacrificabant, subtus quercum & populum & arborem obumbrantem: quia [d] bene tegit, quemadmodum alius prophetarum Isaïæ coævus clamat. Populus autem Christi regem sæculorum incorruptibilem, invisibilem, solum & sapientem Deum adorat in aula sancta ejus: adorationem in spiritu & veritate faciens, omnemque laudem & glorificationem vivificæ Trinitati incessanter offerens. Brevis autem finis idolorum, quem Sapientia concionatur, id est, horum demolitio, & quod non in sempiternum maneant, non aliunde quam ex apparitione factum est magni Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi; quam ecclesia ejus, quæ a finibus usque ad fines orbis terræ sanguine ejus acquisita est, semper pie sentiens confitetur & glorificat. Nihil ergo reprehensionis idolorum, quæ in illis scripta est, germanus & verax Trinitatis adorator populus Christi in semet attrahit, sanctorum virorum imagines habendo ad rememorationem virtutis eorum: quemadmodum nec beato Paulo Apostolo carnis prohibenti circumcisionem, & eos qui secundum legem justificari volebant, increpanti, culpam aliquam infert aut crimen, quod circumciderit Timotheum legaliter, quod totonderit, atque in templo sacrificium obtulisse claruerit. Neque enim quæ patrantur, simpliciter intueri oportet; sed ubique intentionem [e] gestorum convenit comprobari. Nisi enim hoc diligenter observetur, fortasse nec ipsius Dei præceptum sine

Hebr. 13. — Malach. 1. — 2. Cor. 6. — 1. Tim. 3. — Zach. 13. — Sap. 14. — Isai. 44. — Isai. 44. 20. — Jerem. 23. 28. — Isai. 65. — Osee 4. — 1. Tim. 1.

[a] In Græco, receptioni.

[b] In Græco, transmutatio.

[c] In Græco, nutritium sermonem, qui in omni.

[d] In Græco, bonum tegumentum.

[e] In Græco, gerentium convenit probari, quæ agentem vel crimine absolvit, vel contra damnat.

τὸ σωτήριον βάπτισμα· οὕτω μία καὶ ἡ προσαγομένη αὐτῷ λατρεία παρ' ἡμῶν, καθὼς παραδέδοται ἐκ τῶν ἱερῶν ἀποστόλων, καὶ πεφύλακται· ἥ τε τῆς αἰνέσεως θυσία, ἣν διὰ Χριστοῦ ἀναφέρεσθαι τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ ὁ θεῖος ἔφη ἀπόστολος, τουτέστιν ὁ τῶν χειλέων καρπὸς ὁμολογούντων [a] τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. καὶ ἡ ἐν τοῖς ζωοποιοῖς μυστηρίοις θειοτάτη παράδοσις, ἣν προεμήνυσε Μαλαχίας ὁ προφήτης ὡς ἐκ προσώπου φήσας τοῦ Θεοῦ· ὅτι ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου, καὶ μέχρι δυσμῶν, δεδόξασται τὸ ὄνομά μου ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα προσάγεται τῷ ὀνόματί μου, καὶ θυσία καθαρά. οὐδεμία τοίνυν συγκατάθεσις ναῷ Θεοῦ, ἤγουν τῇ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ μετὰ εἰδώλων· μὴ γένοιτο. αὕτη μὲν γὰρ στύλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας ἀποστολικῶς κατωνόμασται· τῶν δὲ εἰδώλων τὰ ὀνόματα ἐξολοθρευθήσεσθαι ἀπὸ τῆς γῆς ὁ προφήτης Ζαχαρίας βοᾷ· ὅτε πᾶς τόπος τῷ οἴκῳ Δαβίδ, τουτέστι τῇ ἐκκλησίᾳ Χριστοῦ, οὗ ὁ οἶκός ἐσμεν ἡμεῖς, τῇ παραδοχῇ τῆς πίστεως αὐτοῦ διανοιχθήσεται. τούτοις πάντως προστεθήσεται τά τε ἐν τῇ λεγομένῃ Σολομῶντος σοφίᾳ, καὶ τὰ παρὰ τῷ μεγαλοφώνῳ κείμενα Ἡσαΐᾳ. ἐκεῖ μὲν γὰρ λέγεται· ἀρχὴ πορνείας ἐπίνοια εἰδώλων· [b] ἔρεσις δὲ αὐτῶν φθορὰ ζωῆς. οὔτε γὰρ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, οὔτε εἰς τὸν αἰῶνα ἔσται. κενοδοξίᾳ γὰρ ἀνθρώπων εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον. καὶ διὰ τοῦτο σύντομον αὐτῶν τὸ τέλος ἐπενοήθη, καὶ τὰ ἑξῆς. παρὰ δὲ τῷ προφήτῃ· αἰσχυνθήσονται οἱ πλάσσοντες Θεὸν, καὶ γλύφοντες· καὶ πάντες ὅθεν ἐγένοντο ἐξηράνθησαν, καὶ κωφοὶ ἀπὸ ἀνθρώπων ἐγένοντο, καὶ τὰ σὺν αὐτοῖς, τέκτονος ξυλουργικῆς τέχνης ἐπίνοια, καὶ ξύλων τῶν εἰς ὑπηρεσίαν ἀνθρώποις μεταποίησις εἰς ἀνδρὸς μόρφωσιν, καὶ θρίαμβος τῆς ἀνοίας τῶν προσκυνούντων αὐτοῖς. οἷς ἐπιφέρεται· ἴδετε, οὐκ ἐρεῖτε, ὅτι ψεῦδος ἐν τῇ δεξιᾷ μου. ὅπερ τῆς προγεγραμμένης ἀσεβείας εἰς ἀνατρεπτικὸν ἐπήγαγεν. ἡμεῖς οὖν εἰδότες καὶ πιστεύοντες εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ὅς ἐστιν ἀλήθεια καὶ δεξιὰ τοῦ πατρὸς, ἀλλότριοι τῆς εἰρημένης τοῦ προφήτου δεικνύμεθα κατακρίσεως. καὶ κατὰ τοῦτο εὐκαίρως τὸ προφητικὸν ῥῆμα ἐρῶ· τί τὸ ἄχυρον πρὸς τὸν σῖτον; τίς οἰκειότης τῆς ῥιπιζομένης ὑπὸ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας ἀνυποστάτου κουφότητος τῶν λατρευόντων τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, πρὸς τὸν τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας τρόφιμον λόγον, τὸν ἐν παντὶ τῷ λαῷ τοῦ Χριστοῦ εὑρισκόμενον; ἐκεῖνοι μὲν γὰρ, περὶ ὧν τοῦτο ὁ Ἡσαΐας φησὶν, ἐπὶ τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων ἐθυσίαζον, καὶ ἐπὶ τοὺς βουνοὺς ἔθυον, ὑποκάτω δρυὸς καὶ λεύκης καὶ δένδρου συσκιάζοντος· ὅτι καλὸν σκέπη, ὥς ἕτερός τις προφήτης σύγχρονος τῷ Ἡσαΐᾳ φησίν. ὁ δὲ λαὸς τοῦ Χριστοῦ τῷ βασιλεῖ τῶν αἰώνων ἀφθάρτῳ, μόνῳ σοφῷ Θεῷ προσκυνεῖ ἐν αὐλῇ ἁγίᾳ αὐτοῦ, τὴν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκύνησιν ποιούμενος, πᾶσάν τε αἴνεσιν καὶ δοξολογίαν τῇ ζωοποιῷ τριάδι προσφέρων διηνεκῶς. τὸ δὲ παρὰ τῇ σοφίᾳ διηγορευμένον τῶν εἰδώλων σύντομον τέλος, ἤγουν ὁ τούτων ἀφανισμὸς, καὶ τὸ μὴ εἰσαεὶ αὐτὰ διαμεῖναι, οὐκ ἄλλοθεν ἢ ἐκ τῆς ἐπιφανείας γέγονε τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃν ἡ ἐκκλησία αὐτοῦ ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης τῷ αἵματι αὐτοῦ περιποιηθεῖσα, διὰ παντὸς ἐν εὐσεβείᾳ ὁμολογεῖ καὶ δοξάζει. οὐδὲν οὖν τῆς ἐν ἐλέγξεσι γεγραμμένης τῶν εἰδώλων κατηγορίας ὁ γνήσιος καὶ ἀληθὴς τῆς τριάδος προσκυνητὴς λαὸς τοῦ Χριστοῦ εἰς ἑαυτὸν ἐπισύρεται, ἐκ τοῦ τῶν ἁγίων ἀνδρῶν εἰκόνας ἔχειν πρὸς ἀνάμνησιν τῆς αὐτῶν ἀρετῆς· ὥσπερ οὐδὲ τῷ μακαρίῳ ἀποστόλῳ Παύλῳ τις ἐν σαρκὶ ἀπαγορεύοντι περιτομὴν, καὶ τοῖς κατὰ νόμον δικαιοῦσθαι βουλομένοις ἐπιτιμῶντι, τὸ περιτεμεῖν τὸν Τιμόθεον, νομικῶς τε περικείρασθαι, καὶ θυσίας ἐν τῷ ναῷ προσαγαγεῖν, μομφὴν ἐπάγει τινὰ καὶ κατάκρισιν. οὐ γὰρ ἁπλῶς τὰ ἀποτελούμενα σκοπεῖν χρὴ, ἀλλὰ πανταχοῦ ὁ σκοπὸς τῶν πραττόντων δοκιμάζεται· καὶ ἢ αἰτίας ἀφίησι τὸν ποιοῦντα, ἢ τοὐναντίον καταδικάζει. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἀκριβῶς παραφυλάττοιτο, τάχα οὐδὲ αὐτὸ τὸ Θεοῦ τὸ πρόσταγμα ἀκατηγό-

ρητον

[a] Pro, τὸ ὄνομα

[b] Pro, εὕρεσις

ANNO CHRISTI 787.

ῥητὸν παρὰ τοῖς ἀπίστοις γίνεται. εἴγε γλυπτὸν, ἢ χωνευτὸν ἀπαγορεύοντος τοῦ νόμου, τὰ κατασκιάζοντα τὸ ἱλαστήριον ἐπὶ τῆς κιβωτοῦ χερουβὶμ δόξης, ὡς ὁ ἀπόστολος ὀνομάζει, τοιαύτης ὑπῆρχον κατασκευῆς· οἷς καὶ τὴν θείαν ἐποχεῖσθαι δόξαν οὐ μόνον ἐκ τῆς γραφῆς διδασκόμεθα, ἀλλὰ καὶ ὁ μακάριος Ἀθανάσιος τὸ ψαλμικὸν ἑρμηνεύων ῥητὸν, ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν χερουβὶμ ἐμφάνηθι, τοιαύτην περὶ αὐτῶν παραδέδωκεν ἔννοιαν. καίτοι ἐκείνων τῶν χερουβὶμ τὰ ἀρχέτυπα ἄγνωστα τὴν φύσιν ἀνθρώποις παντάπασιν ὄντα· πνεῦμα γὰρ καὶ πῦρ ὑπάρχουσι, καὶ πάσης σωματικῆς σχηματοποιΐας ἀλλότρια καὶ φύσεως. τὰ γὰρ περὶ αὐτῶν σωματικώτερον τῷ προφήτῃ λεγόμενα, συμβολικὴν καὶ ἀνηγμένην τὴν ἔννοιαν ἔχει, ὅπερ νοεῖσθαι κατὰ τὴν εὐαγῆ καὶ τοῖς ἀσωμάτοις πρέποντα μὴ δυνάμενα λόγον. κἀκεῖνο δὲ εἰπεῖν ἀναγκαῖον, ὅτι οὐδαμῶς Χριστιανοὶ τῶν κατὰ σάρκα προσηκόντων ἢ γνωρίμων καὶ φίλων τὸ εἶδος ἀναχαράττοντες σέβουσιν, ἢ τιμῆς τινος ἀξιοῦσιν. ἀλλ᾽ οὐδὲ βασιλικῶν προσταγμάτων ὑποκύψαντες ἐξουσίᾳ, τὰ τοιαῦτα ἐπινοοῦσιν, ἅπερ δικαίως ἐγκαλοῦνται ἐκεῖνοι, οἱ φάσκοντες εἶναι σοφοὶ, ἐμωράνθησαν, καὶ ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου Θεοῦ εἰς ὁμοίωμα εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου, ὥς φησιν ὁ ἀπόστολος. ὥστε καὶ ἐκ τούτου δείκνυσθαι τοῦ τρόπου σαφῶς, τὸ πρὸς ἡμᾶς ἀνάρμοστον εἶναι τὴν προκειμένην τῆς γραφῆς κατηγορίαν. εἰ μὲν οὖν τὰς περὶ τοῦ θείου εὐσεβεῖς ὑπολήψεις πρὸς τὸ σωματικώτερον μετατιθέμενοι, ἢ τὰ τῆς θεοπρεποῦς δόξης τε καὶ λατρείας καταλείποντες, ἢ κατά τι γοῦν ὅλως σμικρύνοντες ἐκ τῆς τοιαύτης δεικνύμεθα ὑποθέσεως, καλῶς ἂν εἶχε περιαιρεῖσθαι τὰ ἀπασχολοῦντα ἡμᾶς καὶ ἀφέλκοντα τῆς πρὸς τὸν ἕνα καὶ ἀληθινὸν Θεὸν σεβασμιότητος καὶ προσεδρείας. νῦν δὲ τοὐναντίον ὁρῶμεν γινόμενον. προσβλέπων γάρ τις μετ᾽ ἐπιστήμης εἰκόνι τινὸς τῶν ἁγίων, ὡς τὸ εἰκὸς, δόξα σοι ὁ Θεὸς, λέγει, τοῦ ἁγίου τὸ ὄνομα προστιθείς. ὥστε καὶ διὰ τοῦ τρόπου τούτου πληροῦσθαι τὸ ἐν τῇ εὐχῇ λεγόμενον παρ᾽ ἡμῶν, ἵνα καὶ δι᾽ ὁρωμένων καὶ δι᾽ ἀοράτων δοξάζηται τὸ πανάγιον ὄνομα τοῦ Χριστοῦ. ἀλλ᾽ οὐδὲ Θεόν τινα τῶν ἁγίων ἀνδρῶν καλεῖν ἀνεχόμεθα. καίτοι τοῦ κυρίως κεκλημένου ὄντος Θεοῦ τῆς τοιαύτης προσωνυμίας τοῖς εὐαρεστήσασιν αὐτῷ μεταδιδόντος, ὡς ἐν τῇ ἱερᾷ τῶν ψαλμῶν ἀναγέγραπται βίβλῳ. οὔτε πάλιν ὡς ἱκανὴν ἔχειν νομίζοντες θεογνωσίας βεβαίωσιν τὰς τοιαύτας εἰκόνας καταφρονοῦμεν τῆς ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ συνδρομῆς, καὶ τοῦ ἐν αὐταῖς ἡμέρας καὶ νυκτὸς, ψαλμικῶς δὲ μᾶλλον εἰπεῖν, ἑσπέρας καὶ πρωῒ καὶ μεσημβρίας εὐλογεῖν τὸν Θεὸν, καθώς φησιν ὁ Δαβὶδ, καὶ μάλιστα ἐν τῷ καιρῷ τῆς θείας μυσταγωγίας καὶ λειτουργίας· ἀλλ᾽ ὡς ἀσφαλῶς ἐπιστάμενοι οὐκ ἄλλοθεν ἡμῖν τὴν ἐλπίδα περιγίνεσθαι τῆς σωτηρίας, ἢ ἐκ τῆς πρὸς τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν τὸν ἐν τριάδι προσκυνούμενον εὐσεβοῦς πίστεως καὶ ὁμολογίας, τῆς μὲν ἐν καρδίᾳ συνισταμένης, τῆς δὲ διὰ στόματος προφερομένης· καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν· διὰ παντὸς τὴν αἴνεσιν αὐτοῦ τοῦ ποιήσαντος ἡμᾶς Θεοῦ ἐν τῷ στόματι ἔχοντες, καὶ τὰς ὑψώσεις αὐτοῦ ἐν τῷ λάρυγγι φέροντες, πᾶς ὁ λαὸς τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τὴν μετάληψιν τοῦ παναγίου αὐτοῦ σώματος καὶ αἵματος, δι᾽ ὧν τὴν μνήμην τοῦ θανάτου αὐτοῦ καὶ τῆς ἀναστάσεως κατὰ τὴν αὐτοῦ τελοῦμεν παράδοσιν, ἀκορέστῳ ἐπιθυμίᾳ καὶ θεοκινήτῳ σπουδῇ κατεπείγονται μᾶλλον, ἢ ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων ἡ ἔλαφος. ἀλλὰ μηδ᾽ ἐκεῖνο σκανδαλιζέτω τινὰς, τὸ ἔμπροσθεν τῶν εἰκόνων τῶν ἁγίων φωταγωγίαν γίνεσθαι καὶ εὐώδη θυμίασιν. συμβολικῶς γὰρ τελεῖσθαι τὰ τοιαῦτα πρὸς τιμὴν ἐκείνων ἐπινοήθη, ὧν μετὰ Χριστοῦ ἡ ἀνάπαυσις, ὧν καὶ ἡ τιμὴ εἰς αὐτὸν ἀνατρέχει· τοῦτο λέγοντος Βασιλείου τοῦ σοφοῦ, ὅτι ἡ πρὸς τοὺς ἀγαθοὺς τῶν ὁμοδούλων τιμὴ ἀπόδειξιν ἔχει τῆς πρὸς τὸν κοινὸν δεσπότην εὐνοίας. σύμβολον μὲν τὰ αἰσθητὰ φῶτα τῆς ἀΰλου καὶ θείας φωτοδοσίας·

A calumnia penes infideles efficietur. [a] Quod autem sculptiles lege interdicente, qui obumbrabant propitiatorium super arcam cherubim gloriæ, ut Apostolus nominat, talis [b] essent [c] facturæ: quibus & divinam quoque gloriam [d] contineretur, non solum ex scriptura discimus, sed & beatus Athanasius illud psalmi dictum interpretans, *Qui sedes super cherubim, appare*; talem de illis tradidit intelligentiam. Et certe illorum cherubim principalia ignota sunt omnimodis natura hominibus: spiritus enim & ignis exsistunt, & ab omni corporali formatione atque natura extranea. Quæ enim de illis corpulentius a propheta dicta sunt, symbolicum & [e] excellentem sensum habent, aliter intelligi [f] valentia secundum venerabilem rationem, B & id quod incorporalia decet. Illudque dicere necessarium est, quoniam nequaquam Christiani eorum qui sibi sunt secundum carnem agnati, noti vel affines, speciem depingentes, colunt, aut aliquo reddunt dignos honore. Sed neque imperialium præceptorum potestati succumbentes talia excogitaverunt, super quibus juste accusantur illi, qui *dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt, & mutaverunt gloriam incorruptilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis*, ut ait Apostolus: ita ut etiam ex hoc plane modo demonstretur, quod [g] calumnia quæ scripturæ inest, nobis non possit aptari. Ergo si pias de divinitate opiniones ad corpulentias transferentes, & C ea quæ Deodecibilis gloriæ atque servitutis sunt, deserentes, aut secundum aliquid omnino minorantes de hujusmodi causa ostensi fuerimus, bene utique circumauferri haberent ea quæ occupant & abstrahunt nos a cultura & sedulitate, qua circa unum & verum utimur Deum. Quod nunc e contrario videmus factum. Intendens enim quis cum disciplina imagini cuidam sanctorum, quemadmodum conveniens est, Gloria tibi Deus, dicit, sancti cujuslibet nomen adjiciens: ita ut per hunc quoque modum compleatur quod in oratione dicitur a nobis, quo & per invisibilia & visibilia glorificetur sanctissimum nomen Christi. Sed neque Deum quemdam sanctorum virorum vocare patimur: quamquam hujusmodi appel- D lationem is qui proprie solus & unus est Deus, illis qui sibi placuerint, largitus sit, quemadmodum in sacro psalmorum scriptum est libro. Neque rursus ut sufficientem habere nos arbitrantes Dei cognitionis certitudinem, tales imagines parvipendimus, vel spernimus concursum qui in ecclesiis Dei fit; sed die ac nocte, immo ut cum psalmo dixerim, vespere & mane & meridie Deo benedicimus, & maxime in tempore divini sacrificii ac officii: Quin potius ut liquido scientes, non aliunde nobis spem provenire salutis, nisi ex pia fide & confessione quæ in unum Deum, qui in Trinitate adoratur, efficitur: quarum una quidem in corde consistit, altera vero in ore profertur: (*Corde enim creditur ad justitiam, ore autem* E *confessio fit ad salutem:*) semper laudem ipsius Dei qui fecit nos, in ore habemus, & exaltationes ejus in faucibus ferimus: omnisque plebs Christi ad perceptionem sanctissimi corporis ejus & sanguinis, per quæ memoriam mortis ejus & resurrectionis secundum ipsius celebramus traditionem, insatiabili desiderio & divinitus mota industria perurgetur magis, quam cervus ad fontes aquarum. Sed nec illud scandalizet quosdam, quod ante imagines sanctorum luminariorum concinnatio & suavis odoris thymiamata fiunt. Symbolice namque talia celebrari ad honorem illorum excogitata sunt, quorum cum Christo requies est, quorum honor in eum recurrit: hoc probante Basilio sapiente, quia honor circa bonos conservorum approbationem habet benevolentiæ erga communem exhibitæ Dominum. Inditia sunt namque sensibilia lumina divini ac sine materia luminis

ACTIO IV.
[a] In Græco, Siquidem sculptile sive conflatile lege interdicente.
Hebr. 9.
[b] Pro, extant.
[c] Al. structuræ.
[d] Γρ. insidere.
Psalm. 79.
[e] In Græco, anagogicum.
[f] In Græco, non valentia.
Rom. 1.
[g] In Græco, accusatio, quam infert scriptura, nobis.
Psalm. 81.
Psalm. 54.
Rom. 6.
Psal. 149.
Psalm. 41.
Homil. in 40. Martyres.

dati: porro atomatum incensum purissimæ & totius sancti Spiritus inspirationis & [a] refectionis insigne. Et hæc quidem veluti contra emergentes oppositiones & contradictiones, quæ quasi ex scripturis prætenduntur, scribenda consideravimus; rogantes, ut id quod sine scandalo & turbatione populi sit, omnimodis persequamini: præsertim cum ne unus ex minimis contemnatur, præcipiat Dominus; similiter autem & ne scandalizetur: [b] importabilem ferat & terribilem iis qui hoc fecerint, damnationem. Nunc autem & civitates [c] omnes & multitudines populorum non in pauco super hoc tumultu consistunt: in quo ne nos obnoxii appareamus, omni studio procuremus. Præ omnibus providendum est nobis, quod mentem meam commovet, ne occasionem elationis hinc capiant ii, qui contra fidem nostram inimici sunt crucis Christi, dicentes, quod usque nunc Christiani errassent. Nisi enim hoc idololatriam esse cognovissent, nequaquam modo manufactorum abjectionem fecissent. Quod quantam injuriam & depositionem inferat fidei quæ in Christum est, unusquisque confessus exstiterit. Siquidem & hoc quasi quid verisimile profecto dicturi sunt, quoniam his qui semel erraverunt, [d] omnino persuaderi non poterit; quippe penes quos veritas non est. Porro quid plura dixerim, cum & ipsi per cuncta piissimi & amici Christi Imperatores nostri tabulam veraciter proprii deitatis amoris, id est, imaginem quæ ante regalia est, erigentes, & in ea apostolorum & prophetarum imponentes effigies, & horum de Domino inscribentes voces, confidentiæ suæ glorificationem salutarem crucem esse prædicaverunt? [e] Capitula vero sunt, quæ dicunt, per imagines diversas Deum operatum miracula, de quibus multi multam historiam texere volunt: utputa infirmitatum medelas, quas & ipsi nos experti sumus, & circumventionum resolutiones, [f] quas in somnis per picturas crebro conspeximus. Porro maxime omnium manifestissimum, & nullam controversiam vel ambiguitatem sustinens, est, quod imago quæ pridem Sozopoli Pisidiæ intemeratæ Dei genitricis fuit, ex depicta palma sua unguenti emanationem profuderit. Cujus miraculi testes sunt multi. Licet autem nunc hujuscemodi non fiat opus miraculi, non tamen incredibilia erunt propria: ne pari modo incredibilia judicentur quæ in actibus Apostolorum sunt descripta in principio prædicationis signa diversa & charismata Spiritus, quæ nunc minime patrantur; amatore hominum videlicet Deo per talem condescensionem eos qui infirmiores [g] erant, potentiores in fide sua perficiente, & pariter suam virtutem etiam [h] per hos ostendente, quemadmodum Apostolorum factum est tempore. Aliquando enim horum umbra, aliquando vero [i] vestium sublata sudaria sanitates præstabant. Sicut ergo in illis non omnis corporis umbra, sed Petri tantummodo dabat laborantibus medelam: similiter & sudaria non omnis vestimenti, sed Pauli solummodo sanabant infirmos, in satisfactionem fidei ejus qui ad ipsis prædicabatur, qui gratiam suam etiam per inanimata demonstrabat: ita & super imaginibus sæpe fieri placuit; non in omni imagine vel pictura talis speciei beneficii inter credentes effecta, sed in solis sanctorum, vel etiam ejusdem Domini: quo non suapte intelligerentur sanitates accedere, sed ex sola gratia Dei nostri. Dignum autem, ut reor, est, neque illud prætermittamus, quod Eusebius Pamphili in ecclesiastica historia posuit: quia in Paneade civitate, quam Cæsaream Philippi evangelium nominat, fertur domum esse sanguinis fluxum [k] patientis mulieris, quæ fimbria Salvatoris sanata est, sicut scriptum est in evangeliis. Cujus domus pro foribus aiunt statuam de ære factam stare, imaginem ferentem Domini: contra

[a] In Græco, repletionis.
Matth. 18.
[b] Adde, cum hoc importabilem.
[c] In Græco, totæ.
[d] In Græco, omnino dandæ non sunt aures.
[e] In Græco, Capita vero eorum quæ dicuntur, per imagines.
[f] In Græco, & crebras depictorum in somnis visiones.
[g] Pro, sunt.
[h] Tro, per hæc.
[i] In Græco, de vestibus pendentia.
[k] In Græco, passæ.

A ἡ δὲ τῶν ἀρωμάτων ἀναθυμίασις τῆς ἀκραιφνοῦς καὶ ὅλης τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐμπνοίας τε καὶ πληρώσεως. καὶ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τὰς ἐφορμώσας ἀντιθέσεις καὶ τὰς ἐκ γραφῶν δῆθεν προτεινομένας ἀντιλογίας γράψαι συνείδομεν· παρακαλοῦντες τὸ ἀσκανδάλιστον τοῖς λαοῖς καὶ ἀτάραχον παντὶ τρόπῳ μεταδιώκειν ὑμᾶς, ὁπότε καὶ τῶν μικρῶν ἑνὸς μὴ καταφρονεῖν παραγγέλλει ὁ κύριος· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ σκανδαλίζειν ἀσύμφορον καὶ φοβερὰν τοῖς τοῦτο πράττουσιν ἐπάγει κατάκρισιν. νῦν δὲ πόλεις ὅλαι καὶ τὰ πλήθη τῶν λαῶν οὐκ ἐν ὀλίγῳ περὶ τούτου θορύβῳ τυγχάνουσιν· οὗ ἡμεῖς μὴ αἴτιοι φανῶμεν διὰ πάσης ποιησώμεθα σπουδῆς. ὑπὲρ ἅπαντα δὲ φροντιστέον ἡμῖν, ὅπερ μου καθικνεῖται τὴν διάνοιαν, τοῦ μὴ ἀφορμὴν ἐπάρσεως ἐντεῦθεν λαβεῖν τοὺς τῆς πίστεως ἡμῶν, τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ· ὥστε B καὶ λέγειν αὐτούς, ὅτι μέχρι τοῦ νῦν οἱ Χριστιανοὶ ἐπλανῶντο. εἰ μὴ γὰρ εἰδωλολατρείαν ᾔδεσαν τὸ τοιοῦτον, οὐκ ἂν ἀρτίως τὴν τῶν χειροποιήτων ἀποβολὴν ἐποιήσαντο. ὅπερ πόσην ὕβριν καὶ καθαίρεσιν προξενεῖται τῇ εἰς Χριστὸν πίστει, πᾶς τις ὁμολογήσει. πάντως γὰρ καὶ τοῦτο κατὰ τὸ εἰκὸς λέγειν αὐτοῖς ἔσται, ὅτι τοῖς ἅπαξ πλανωμένοις οὐκ ἔστιν ὅλως πείθεσθαι, ὡς τῆς ἀληθείας οὐκ οὔσης παρ' αὐτοῖς. τί δέ, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ τὰ πάντα θεοσεβέστατοι καὶ φιλόχριστοι ἡμῶν βασιλεῖς στήλην ἀληθῶς τῆς οἰκείας φιλοθεΐας, τὴν πρὸ τῶν βασιλείων λέγω εἰκόνα ἐγείραντες, ἐν ᾗ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν ἀναθέμενοι τὰς ἰδέας, καὶ τὰς τούτων περὶ τοῦ κυρίου ἐγγράψαντες φωνάς, τῆς ἑαυτῶν πεποιθήσεως τὸ καύχημα τὸν σωτήριον σταυρὸν ἀνεκήρυξαν; κεφάλαιον C δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις τι, εἰς εἰκόνας διαφόρους τὸν Θεὸν θαυματουργῆσαι, περὶ ὧν πολλοὶ πολλὰ ἱστορεῖν βούλονται· οἷον ἀρρωστιῶν θεραπείας, ὧν καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐν πείρᾳ γεγόναμεν, περιεργιῶν ἀναλύσεις, αἱ καθ' ὕπνους πολλάκις τῶν γεγραμμένων ἐπιφάνειαι· τὸ δὲ πάντων μάλιστα ἐμφανέστατον, μηδεμιᾶς ἀντιῤῥήσεως ἢ ἀμφιβολίας τινὸς ἀνεχόμενον, ἡ ἐν Σωζοπόλει τῆς Πισιδίας τὸ πρὶν ὑπάρχουσα εἰκὼν τῆς παναχράντου θεοτόκου, ἐκ τῆς γεγραμμένης παλάμης αὐτῆς τὴν τοῦ μύρου βλύσιν προχέουσα· οὗ τινος θαύματος μάρτυρες πολλοί. εἰ δὲ καὶ νῦν οὐχ ὁρᾶται ἡ τοιαύτη τῆς εἰκόνος γινομένη θαυματουργία, οὐ παρὰ τοῦτο τὰ πρότερον ἀπιστηθήσονται· ἵνα μὴ ὁμοίως ἄπιστα κρίνωνται τὰ ἐν ταῖς πράξεσι τῶν ἀποστόλων ἱστορούμενα ἐν ἀρχῇ τοῦ κηρύγματος σημεῖα καὶ χαρίσματα διάφορα τοῦ πνεύ- D ματος, τανῦν οὐδαμῶς ἐνεργούμενα· τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ διὰ τῆς τοιαύτης συγκαταβάσεως τοὺς ἀσθενεστέρους διακειμένους βεβαιοτέρους εἰς τὴν περὶ αὐτοῦ πίστιν ἐργαζομένου, καὶ ἅμα τὰ τῆς οἰκείας δυνάμεως καὶ διὰ τούτων δεικνύοντος, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἀποστόλων ἐγένετο. ποτὲ μὲν γὰρ ἡ τούτων σκιά, ποτὲ δὲ τὰ τῶν ἱματίων ἀπαρτηθέντα σουδάρια τὰς ἰάσεις παρεῖχον. ὥσπερ οὖν ἐν ἐκείνοις οὐ παντὸς σώματος σκιά, ἀλλὰ τοῦ Πέτρου μόνου τὴν θεραπείαν ἐδίδου τοῖς κάμνουσιν· ὡσαύτως καὶ τὰ σουδάρια οὐ παντὸς ἱματίου, ἀλλὰ τῶν τοῦ Παύλου καὶ μόνου ἰᾶτο τοὺς ἀσθενοῦντας, εἰς πληροφορίαν πίστεως τοῦ ὑπ' αὐτοῦ κηρυττομένου Θεοῦ, ὡσαύτως τὴν οἰκείαν χάριν καὶ διὰ τῶν ἀψύχων ἀποδεικνύοντος· οὕτως καὶ ἐπὶ τῶν εἰκόνων πολ- E λάκις εὐδόκησε γίνεσθαι, οὐκ ἐπὶ πάσης εἰκόνος ἢ γραφῆς τοῦ τοιούτου εἴδους τῆς εὐλογίας ἐν τοῖς πιστεύουσι γινομένου, ἀλλ' ἐν μόναις τῶν ἁγίων, ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ κυρίου· ὥστε μὴ ἐκ τοῦ χρώματος αὐτομάτως τὰς ἰάσεις συμβαίνειν, ἀλλ' ἐκ μόνης τῆς τοῦ Θεοῦ ἡμῶν χάριτος. ἄξιον δέ, ὡς οἶμαι, μηδὲ ἐκεῖνο ἀπαρασιώπητον καταλιπεῖν, ὅπερ ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ αὐτοῦ τέθεικεν ἱστορίᾳ· ὅτι ἐν Πανεάδι τῇ πόλει, ἥν τινα Καισάρειαν τὴν Φιλίππου τὸ εὐαγγέλιον ὀνομάζει, λέγεται ὁ οἶκος εἶναι τῆς αἱμοῤῥοούσης γυναικός, ἥ τις τοῦ κρασπέδου τοῦ σωτῆρος ἰάθη, ὡς γέγραπται ἐν τοῖς εὐαγγελίοις. οὗ τινος οἴκου πρὸς ταῖς πύλαις ἀνδριάντα φησὶν ἐκ χαλκοῦ πεποιημένον ἑστάναι, εἰκόνα φέροντα τοῦ κυρίου· ἀντικρὺ δὲ ἐκ-

Anno Christi 787.

ἐκτύπωμα γυναικὸς ἐπὶ γόνυ κεκλιμένης ὑπάρχει προτεινούσης ἔτι τὰ ἀμφότερα τῆς χειρὸς, ἱκετευούσῃ ἐοικὸς, εἰς ἀνάμνησιν τοῦ περὶ αὐτὴν θαύματος γενομένου αὐτῇ σπουδασθέντος. καὶ ὡς πρὸς τοῖς ποσὶ δὲ εἰς ὄνομα δὲ κυρίου ἱδρυμένου ἀνδριάντος βοτάνη τις ἀναφύεται ξένη τὸ εἶδος, καὶ οὐ γνωρίμη, ὅτι ποικίλων νοσημάτων ἰατρεῖον γίνεται· ὅπερ καὶ αὐτοψεὶ παρειληφὼς ὁ αὐτὸς Εὐσέβιος ἔφη. προδήλως δὲ σωτῆρος τὰ τῆς οἰκείας χάριτος ἐν συγκαταβάσει ποιουμένου πρὸς τὴν πίστιν τοῦ γυναίου δεικνύοντος ὅπερ ἡμῶν ἀνωτέρω δεδήλωται, ὅτι οὐχ ἁπλῶς τὰ ἀποτελούμενα σκοπεῖται, ἀλλὰ ὁ σκοπὸς τοῦ πράξαντος δοκιμάζεται. λέγει δὲ ἐν ταυτῷ ὁ αὐτὸς Εὐσέβιος, ὅτι καὶ τῶν ἀποστόλων τὰς εἰκόνας Πέτρου καὶ Παύλου, καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ Χριστοῦ, διὰ χρωμάτων ἐν γραφαῖς σωζομένας ἱστόρησεν. οὐ τοῦτο δὲ λέγομεν ἡμεῖς, ὥστε τὰς ἐκ χαλκοῦ στήλας ἐπιτηδεύειν ἡμᾶς· ἀλλ' ἵνα μόνον δηλώσωμεν, ὅτι καὶ τὸ κατ' ἐθνικὴν συνήθειαν μὴ ἀποτρεπομένου τοῦ κυρίου, ἀλλ' εὐδοκοῦντος ἐν αὐτῷ ἐπιδείκνυσθαι ἐφ' ἱκανὸν χρόνον τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος τὴν θαυματουργίαν, τὸ παρ' ἡμῖν σεβάσμιον πῶς κρατοῦν ἔθος παιδεύειν οὐχ ἧττον. ἐν τούτοις μὲν οὖν ὁ ἡμέτερος περιοδεύει τῆς ὑπομνήσεως λόγος. ὁ δὲ τῆς ἀληθείας Θεὸς ὁ ὁδηγήσας ἡμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, καὶ πᾶσαν διχονοίας ἀφορμὴν καὶ ὑπόθεσιν ταραχῆς τῶν ἡμετέρων ἀπελαύνων ψυχῶν, ὁμοθυμαδὸν ἐν ἑνὶ πνεύματι δοξάζοντας αὐτὸν τῆς ἐπουρανίου βασιλείας καταξιώσει.

Ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἐβόησαν οἱ φύλακες τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἅγιοι πατέρες ἡμῶν, οἱ διὰ παντὸς ὑπερέχειν τῶν νοητῶν αὐτῆς ἀγρυπνοῦντες ἐπάλξεων, πᾶσαν παράταξιν καὶ μάταιον λόγον ἀπώσαντο· καὶ ταύτην ἀδιάσπαστον τηρήσαντες, πανσίαν φάλαγγα τῶν ἐναντίων ἐδίωξαν, καὶ ἅμα ταῖς παλαιαῖς αἱρέσεσι καὶ τὴν πλάνην τῆς καινῆς φαυλότητος τῶν Χριστιανοκατηγόρων ἐξεκέντησαν τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πνεύματος. εἴπωμεν οὖν ἅπαντες μιᾷ φωνῇ μετὰ τοῦ ἡμῶν διδασκάλου Παύλου τοῦ θείου ἀποστόλου· Χριστὸς ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἕν. αὐτῷ πρέπει δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἡ ἁγία σύνοδος ἐξεβόησε· τῶν θεοφθόγγων πατέρων αἱ διδασκαλίαι ἡμᾶς διωρθώσαντο. ἐξ αὐτῶν ἀρυσάμενοι τὴν ἀλήθειαν ἐποτίσθημεν. αὐτοῖς κατακολουθήσαντες, τὸ ψεῦδος ἐδιώξαμεν. παρ' αὐτῶν διδαχθέντες, σεπτὰς εἰκόνας ἀσπαζόμεθα. πατέρες κηρύττουσι, τέκνα ὑπακοῆς ἐσμέν, καὶ ἐγκαυχώμεθα ἐν προσώπῳ μητρὸς τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. πιστεύοντες εἰς ἕνα Θεὸν τὸν ἐν τριάδι ἀνυμνούμενον, τὰς τιμίας εἰκόνας ἀσπαζόμεθα. οἱ μὴ οὕτως ἔχοντες, ἀνάθεμα ἔστωσαν. οἱ μὴ οὕτως φρονοῦντες, πόῤῥω τῆς ἐκκλησίας ἐκδιωχθήτωσαν. ἡμεῖς τῇ ἀρχαίᾳ θεσμοθεσίᾳ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐξακολουθοῦμεν. ἡμεῖς τοὺς θεσμοὺς τῶν πατέρων φυλάττομεν. ἡμεῖς τοὺς προστιθέντας τι, ἢ ἀφαιροῦντας ἐκ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἀναθεματίζομεν. ἡμεῖς τὴν ἐπείσακτον καινοτομίαν τῶν Χριστιανοκατηγόρων ἀναθεματίζομεν. ἡμεῖς τὰς σεπτὰς εἰκόνας ἀσπαζόμεθα. ἡμεῖς τοὺς μὴ οὕτως ἔχοντας τῷ ἀναθέματι καθυποβάλλομεν. τοῖς Χριστιανοκατηγόροις, ἤτοι τοῖς εἰκονοκλάσταις ἀνάθεμα. τοῖς ἐκλαμβάνουσι τὰς τῆς θείας γραφῆς ῥήσεις, τὰς κατὰ τῶν εἰδώλων εἰς τὰς σεπτὰς εἰκόνας, ἀνάθεμα. τοῖς μὴ ἀσπαζομένοις τὰς ἁγίας καὶ σεπτὰς εἰκόνας ἀνάθεμα. τοῖς ἀποκαλοῦσι τὰς ἱερὰς καὶ σεπτὰς εἰκόνας εἴδωλα, ἀνάθεμα. τοῖς λέγουσιν, ὅτι ὡς θεοῖς οἱ Χριστιανοὶ ταῖς εἰκόσι προσέρχονται, ἀνάθεμα. τοῖς κοινωνοῦσιν ἐν γνώσει τοῖς ὑβρίζουσι καὶ ἀτιμάζουσι τὰς σεπτὰς εἰκόνας, ἀνάθεμα. τοῖς λέγουσιν, ὅτι πλὴν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἄλλος ἐῤῥύσατο ἡμᾶς ἐκ τῶν εἰδώλων, ἀνάθεμα. τοῖς τολμῶσι λέγειν τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν εἴδωλά ποτε δεδέχθαι, ἀνάθεμα.

Καὶ μετὰ τὸ ἐκφωνηθῆναι τοὺς προαναφερομένους ἀναθεμα-

Adnotatio Græci Scholiastæ. Οἱ Γερμανοὶ τὸ ἅγιον θυσιαστήριον, ἵνα μὴ πᾶσιν ἔκδηλα ᾖ τὰ θεῖα, καγκέλλοις περικλείουσιν· ἐν οἷς τὰς σεπτὰς ἀνατιθέασιν εἰκόνας [illegible]

A quam formam mulieris genibus provolutæ consistere, palmis extensis supplicanti similem; in recordationem miraculi quod factum est circa se, hoc ab ea solicite acto: & quod ad pedes statuæ in nomine Domini factæ, herba quædam oritur nova specie ac ignota, quæ variorum languorum medicamentum est; quod per seipsum vidisse Eusebius ait: manifeste Salvatore propriæ gratiæ dispensatorie insignia faciente ad fidem mulierculæ: ostendente quod nos superius indicavimus, quia non simpliciter [a] tractanda sunt quæ geruntur, sed [b] intentio ei est comprobanda. Dicit autem idem Eusebius, quod & Apostolorum imagines Petri & Pauli, atque ipsius Christi, per colores [c] æstimatas in picturis aspexerit. Non au-
B tem hoc dicimus nos, ut statuas æneas facere studeamus: sed ut insinuemus, quoniam & illud secundum gentilem consuetudinem factum, non renuente, sed volente Domino, ut in ipso demonstretur per plurimum tempus ipsius bonitatis miraculum: [d] quod apud nos venerabilius est qualiter obtinens mos, doceat commemorationis sermo. Deus autem veritatis, qui deduxit nos in omnem veritatem, & omnem dissensionis occasionem & turbationis causam a nostris abigit animabus, unanimiter uno spiritu glorificantes cum supercælesti regno dignos efficiat.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Clamaverunt custodes ecclesiæ catholicæ, sancti videlicet pa-
C tres nostri, qui semper supra intelligibiles ejus vigilantes [e] arietes, omne prælium & inane verbum repulerunt; & hanc indiscerptam servantes, universam phalangem adversantium persecuti sunt, & una cum veteribus hæresibus & errorem novæ pravitatis Christianos calumnius appetentium pupugerunt gladio Spiritus. Dicamus ergo cuncti una voce cum magistro nostro, Paulo videlicet divino Apostolo; *Christus pax nostra, qui fecit utraque unum.* Ipsum decet gloria, honor & adoratio cum Patre & sancto Spiritu, & nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.

Sancta synodus dixit: Divinitus sonantium patrum doctrinæ nos correxerunt. Ex ipsis haurientes ve-
D ritatem potati sumus. Eos sequentes, mendacium persecuti sumus. Ab eis edocti, venerabiles imagines salutamus. Patres prædicant, filii obedientiæ sumus, & congratulamur in facie matris, traditione ecclesiæ catholicæ. Credentes in unum Deum, in Trinitate laudandum, honorabiles imagines salutamus. Qui sic se non habent, anathema sint: qui ita non sentiunt, procul ab ecclesia pellantur. Nos antiquam legislationem ecclesiæ catholicæ sequimur. Nos jura patrum conservamus. Nos eos qui addunt quid vel auferunt ex catholica ecclesia, anathematizamus. Nos subintroductam novitatem Christianos accusantium anathematizamus. Nos venerabiles iconas salutamus. Nos eos qui sic se non habent, anathemati submitti-
E mus. Christianos accusantibus, id est, imagines confringentibus, anathema sit. His qui assumunt dicta sanctæ scripturæ, quæ sunt contra idola, in venerabiles imagines, anathema. His qui non salutant sanctas ac venerabiles iconas, anathema. His qui appellant sacras imagines idola, anathema. His qui dicunt, quod veluti ad deos Christiani ita ad iconas accedant, anathema. His qui communicant scienter injuriam & inhonorantiam inferentibus venerabilibus imaginibus, anathema. His qui dicunt, quod excepto Christo Domino nostro, alius nos eruerit ab idolis, anathema. His qui audent dicere, catholicam ecclesiam idola aliquando recepisse, anathema.

Et postquam prolati sunt præfati anathematismi

Actio IV.

[a] Pro, ambiguenda.

[b] Pro, Intentionem facientis est, &c.

[c] In Græco, conservatas.

Adnotatio Græci scholiastæ: Germani, ne sacra omnibus pateant, sacrum altare cancellis circumcludunt: in quibus reponunt imagines, quæ simul altare contegunt, & populo adorandæ proponuntur. Hic videtur allusisse Germanus; id enim statuam minus commode præstare poterat: ut proinde usum imaginum ut commodiorem & consuetiorem, magis etiam pium quodammodo vocavit. Nam aliquin pium esse ac receptum ab ecclesia sacrarum statuarum usum, ex quibusdam episcoporum interlocutionibus, & ex ipsa definitione hujus synodi apertissime constat.

[d] In Græco, tenorem, qui apud nos obtinuit magis pie quodammodo, non est ita vertere. In his igitur absolvitur noster commemorationis sermo.

[e] Pro, intelligibilia propugnacula.

Ephes. 2.

ACTIO IV.

per chartam, sancta synodus, legente Euthymio episcopo Sardis, pronuntiavit subter annexa.

Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi divinum adimplentes præceptum sancti patres nostri, lucernam sibi divinæ cognitionis ab eo datam non sub modio absconderunt, sed supra candelabrum posuerunt utilissimi magisterii, ut luceat omnibus qui in domo, id est, qui in ecclesia catholica nati sunt: ne forte offendat aliquis eorum qui pie confitentur Dominum, ad lapidem hæreticæ & malæ opinionis pedem suum. Ipsi enim omnem errorem hæreticorum foras expellunt, & putrefactum membrum, si insanabiliter elanguet, excidunt; & ventilabrum habentes, aream purgant: & triticum quidem, id est, verbum quod nutrit, quodque confirmat cor hominis, includunt in horreo catholicæ ecclesiæ: paleam autem hæretica ac malæ opinionis foras projicientes, comburunt igne inextinguibili. Quamobrem sancta & universalis hæc synodus beneplacito Dei & nutu piorum & fidelissimorum Imperatorum nostrorum, Irenæ novæ Helenæ, ac novi Constantini hujus Deo conservandi germinis, congregata secundo in hac Nicæensium clara metropoli, per lectionem considerans memorabilium & beatorum patrum nostrorum dogmata, ipsum quidem Deum glorificat, a quo illis datus est sermo ad doctrinam nostram, & ad perfectionem catholicæ & apostolicæ ecclesiæ: adversus vero eos qui non sentiunt ea quæ illi, sed obumbrare moliuntur eam quæ vere est veritas, per novitatem suam, psalmi concinunt vocem: Quanta malignati sunt inimici in sancto tuo, & gloriati sunt dicentes, quia non est magister, & nos non cognoscet tractandas dolose verbum veritatis. Nos autem per omnia eorumdem deiferorum patrum nostrorum dogmata & præcepta tenentes, prædicamus uno ore & uno corde, nihil addentes, nihil auferentes ex his quæ ab illis tradita sunt nobis; sed in his roboramur, in his confirmamur: ita confitemur, ita docemus, quemadmodum sanctæ ac universales sex synodi definierunt & firmaverunt. Et credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, omnium factorem visibilium & invisibilium: & in unum Dominum Jesum Christum unigenitum Filium & Verbum ejus, per quem omnia facta sunt. Et in Spiritum sanctum Dominum & vivificantem, consubstantialemque & consempiternum eidem Patri & Filio ejus, qui una cum eo sine initio est. Trinitatem inconditam, indivisam, incomprehensibilem, incircumscriptam: eamdem totam ac solam [a] servitute colendam, & adorandam, & venerandam: unam deitatem, unam dominationem, unam potestatem, unum imperium & potentiam, quæ personis dividitur indivise, & substantia copulatur divise. Confitemur & unum ejusdem sanctæ & consubstantialis Trinitatis, Dominum nostrum Jesum Christum verum Deum in novissimis diebus propter nostram salutem incarnatum & hominem factum, salvasse per salutiferam dispensationem suam, passionemque ac resurrectionem, & in cælos regressionem, genus nostrum, & nos liberasse ab errore idolorum; & ut ait propheta: *Non legatus, non angelus, sed ipse Dominus salvavit nos.* Quem & nos sequentes, & hujus vocem propriam facientes, magna voce clamamus: Non synodus, non principum imperium, non conjuratio Deo odibilis, ab idolorum errore liberam fecerunt ecclesiam, quemadmodum Judaicum deliravit concilium, quod contra venerabiles imagines infremuit: sed ipse gloriæ Dominus incarnatus Deus nos salvavit, & ab idolica deceptione eripuit. Ipsi igitur gloria, ipsi grates, ipsi gratiarum actio, ipsi laus, ipsi magnificentia: ipsius redemptio, ipsius salus, qui salvare solus in [b] perpetuum potest, & non

Matth. 5.

Matth. 3.

Psalm. 73.

[a] Hoc est, latria.

Isai. 63.

[b] In Græco, perfecte.

ANNO CHRISTI 787.

παρὰ τοῦ χάρτου, ἡ ἁγία σύνοδος, ἀναγνόντος Εὐθυμίου ἐπισκόπου Σάρδεων, ἐξεφώνησε τὰ ὑποτεταγμένα.

Τὴν τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀποπληρώσαντες θείαν πρόσταξιν οἱ ἅγιοι πατέρες ἡμῶν, τὸν παρ' αὐτοῦ δοθέντα αὐτοῖς λύχνον τῆς θείας γνώσεως οὐχ ὑπὸ τὸν μόδιον ἔκρυψαν, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν ἀνέθηκαν τῆς ὠφελιμωτάτης διδασκαλίας· ἵνα λάμψῃ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ, τουτέστι τοῖς ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ γεννηθεῖσι, διὰ τὸ μή ποτε προσκόψαι τινὰ πρὸς λίθον τὸν πόδα τῆς αἱρετικῆς κακοδοξίας τῶν εὐσεβῶς ὁμολογούντων τὸν κύριον· αὐτοὶ γὰρ πᾶσαν πλάνην αἱρετικῶν ἀπήλασαν, καὶ τὸ σαπρὸν μέλος, εἴπερ ἀνίατα νοσεῖ, ἐξέκοψαν. καὶ τὸ πτύον κατέχοντες, τὴν ἅλωνα καθαίρουσι. καὶ τὸν μὲν σῖτον, ἤτοι τὸν τρόφιμον λόγον, τὸν στηρίζοντα καρδίαν ἀνθρώπου ἀποκλείουσιν ἐν τῇ ἀποθήκῃ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, τὸ δὲ ἄχυρον τῆς αἱρετικῆς κακοδοξίας ἔξω ῥίψαντες, κατακαίουσι πυρὶ ἀσβέστῳ. διὸ καὶ ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ αὕτη σύνοδος, ἡ εὐδοκίᾳ Θεοῦ καὶ ἐπινεύσει τῶν εὐσεβῶν καὶ πιστοτάτων ἡμῶν βασιλέων, Εἰρήνης τῆς νέας Ἑλένης, καὶ νέου Κωνσταντίνου τοῦ ταύτης θεοφυλάκτου βλαστοῦ, συναθροισθεῖσα ἐν ταύτῃ τῇ Νικαιέων λαμπρᾷ μητροπόλει τὸ δεύτερον, διὰ τῆς ἀναγνώσεως κατανοήσασα τῶν ἀοιδίμων καὶ μακαρίων πατέρων ἡμῶν τὰ δόγματα, αὐτὸν μὲν τὸν Θεὸν δοξάζει, παρ' οὗ ἐδόθη ἐκείνοις λόγος πρὸς ἡμετέραν διδασκαλίαν, καὶ πρὸς καταρτισμὸν τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας· [a] τοὺς δὲ μὴ τὰ ἐκείνων φρονοῦντας, ἀλλὰ συσκιάζειν μηχανωμένους τὴν ὄντως ἀλήθειαν διὰ τῆς αὐτῶν καινοτομίας, τὴν ψαλμικὴν καταπαιάδουσι φωνήν· ὅσα ἐπονηρεύσαντο οἱ ἐχθροί ἐν τῷ ἁγίῳ σου, καὶ ἐνεκαυχήσαντο λέγοντες, ὅτι οὐκ ἔστι διδάσκαλος, καὶ ἡμᾶς οὐ γνώσεται δολοῦντας τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. ἡμεῖς δὲ κατὰ πάντα τῶν αὐτῶν θεοφόρων πατέρων ἡμῶν τὰ δόγματα καὶ [b] προστάγματα κρατοῦντες, κηρύττομεν ἐν ἑνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ, μηδὲν προστιθέντες, μηδὲν ἀφαιροῦντες τῶν ἐξ αὐτῶν παραδοθέντων ἡμῖν· ἀλλὰ τούτοις βεβαιούμεθα, τούτοις στηριζόμεθα. οὕτως ὁμολογοῦμεν, οὕτως διδάσκομεν, καθὼς αἱ ἅγιαι καὶ οἰκουμενικαὶ ἓξ σύνοδοι ὥρισαν καὶ ἐβεβαίωσαν. καὶ πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεὸν πατέρα παντοκράτορα, πάντων ποιητὴν ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων· καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν μονογενῆ υἱὸν καὶ λόγον αὐτοῦ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο· καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ κύριον καὶ ζωοποιόν, ὁμοούσιόν τε καὶ συναΐδιον αὐτοῦ τε τῷ πατρὶ καὶ τῷ συνανάρχῳ αὐτοῦ υἱῷ. τριάδα ἄκτιστον, ἀδιαίρετον, ἀκατάληπτον, ἀπερίγραπτον· τὴν αὐτὴν ὅλην καὶ μόνην λατρευτήν τε καὶ προσκυνητὴν καὶ σεβάσμιον· μίαν θεότητα, μίαν κυριότητα, μίαν ἐξουσίαν, μίαν βασιλείαν καὶ δύναμιν· ἥτις ταῖς ὑποστάσεσι διαιρεῖται ἀδιαιρέτως, καὶ τῇ οὐσίᾳ συνάπτεται διῃρημένως. ὁμολογοῦμεν δὲ καὶ τὸν ἕνα τῆς αὐτῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου τριάδος, τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεόν, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν σαρκωθέντα, καὶ ἐνανθρωπήσαντα, καὶ σώσαντα διὰ τῆς σωτηριώδους αὐτοῦ οἰκονομίας, τοῦ τε πάθους καὶ τῆς ἀναστάσεως, καὶ τῆς εἰς οὐρανοὺς ἀνόδου, τὸ γένος ἡμῶν, καὶ ἀπαλλάξαντα ἡμᾶς τῆς πλάνης τῶν εἰδώλων. καὶ ὥς φησιν ὁ προφήτης· οὐ πρέσβυς, οὐκ ἄγγελος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ κύριος ἔσωσεν ἡμᾶς. ᾧ καὶ ἡμεῖς ἑπόμενοι, καὶ τὴν τούτου φωνὴν οἰκειούμενοι, μεγαλοφώνως βοῶμεν· οὐ σύνοδος, οὐ βασιλέων κράτος, οὐ συνωμοσίας θεοστυγὴς τῆς τῶν εἰδώλων πλάνης τὴν ἐκκλησίαν ἠλευθέρωσεν, καθὼς ἐληρώδησε τὸ Ἰουδαϊκὸν συνέδριον, τὸ κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων φρυαχθέν· ἀλλ' αὐτὸς ὁ τῆς δόξης κύριος ἐνανθρωπήσας Θεὸς καὶ ἔσωσε, καὶ τῆς εἰδωλικῆς ἀπάτης ἀπήλλαξεν. αὐτῷ τοίνυν δόξα, αὐτῷ χάρις, αὐτῷ εὐχαριστία, αὐτῷ αἶνος, αὐτῷ μεγαλοπρέπεια· αὐτοῦ ἡ ἀπολύτρωσις, αὐτοῦ ἡ σωτηρία τοῦ μόνου σώζειν εἰς τὸ παντελὲς δυναμένου, καὶ οὐχ

[a] In ora ad marginem: Ita, τοὺς δὲ μὴ τὰ ἐκείνων φρονοῦντας, &c.

[b] Ex Latino lege, προστάγματα.

ANNO CHRISTI 787.

ἐπέκεινα τῶν χαμαὶ ἐρχομένων ἀνθρώπων. αὐτὸς ὁ ἐν ἡμῖν, ἐφ' οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήντησεν, διὰ τῆς ἐνσάρκου αὐτοῦ οἰκονομίας προκαταγγελθείσας διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ φωνὰς ἐπλήρωσεν, ἐνοικήσας ἐν ἡμῖν, καὶ ἐμπεριπατήσας, καὶ ἐξαλείψας τὰ ὀνόματα τῶν εἰδώλων ἀπὸ τῆς γῆς, καθὼς ἤδη γέγραπται. ἀσπαζόμεθα δὲ καὶ τὰς κυριακὰς καὶ ἀποστολικὰς, καὶ προφητικὰς φωνὰς, δι' ὧν τιμᾶν καὶ μεγαλύνειν ἐδιδάχθημεν, πρῶτον μὲν τὴν κυρίως καὶ ἀληθῶς Θεοτόκον, τὴν ἀνωτέραν πασῶν τῶν οὐρανίων δυνάμεων· τάς τε ἁγίας καὶ ἀγγελικὰς δυνάμεις, τούς τε μακαρίους καὶ πανευφήμους ἀποστόλους, προφήτας τε τοὺς ἐνδόξους, καὶ τοὺς καλλινίκους καὶ ὑπὲρ Χριστοῦ ἀθλήσαντας μάρτυρας, καὶ τοὺς ἁγίους καὶ θεοφόρους διδασκάλους, καὶ πάντας τοὺς ὁσίους ἄνδρας· καὶ ἐξαιτούμεθα τὰς τούτων πρεσβείας, ὡς δυναμένας ἡμᾶς οἰκειῶσαι τῷ παμβασιλεῖ τῶν ὅλων Θεῷ, φυλάττοντας δηλαδὴ τὰς αὐτοῦ ἐντολὰς, καὶ ἐναρέτως βιοῦν προαιρουμένους. ἔτι γε μὴν ἀσπαζόμεθα καὶ τὸν τύπον τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ, καὶ τὰ ἅγια λείψανα τῶν ἁγίων, καὶ τὰς ἁγίας καὶ σεπτὰς εἰκόνας ἀποδεχόμεθα, καὶ ἀσπαζόμεθα, καὶ περιπτυσσόμεθα, κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς ἐκκλησίας, ἤγουν τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν, τῶν ταύτας καὶ δεξαμένων καὶ κυρωσάντων εἶναι ἐν πάσαις ταῖς ἁγιωτάταις τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ τῆς δεσποτείας αὐτοῦ. ταύτας δὲ τὰς τιμίας καὶ σεπτὰς εἰκόνας, καθὼς προείρηται, τιμῶμεν καὶ ἀσπαζόμεθα, καὶ τιμητικῶς προσκυνοῦμεν· τουτέστι τὴν τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐνανθρωπήσεως εἰκόνα, καὶ τῆς ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν καὶ παναγίας Θεοτόκου, ἐξ ἧς αὐτὸς ηὐδόκησε σαρκωθῆναι, καὶ σῶσαι, καὶ ἀπαλλάξαι ἡμᾶς πάσης δυσσεβοῦς εἰδωλομανίας· τῶν τε ἁγίων καὶ ἀσωμάτων ἀγγέλων· ὡς ἄνθρωποι γὰρ τοῖς δικαίοις ἐνεφανίσθησαν. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν θείων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων, τῶν θεηγόρων προφητῶν, καὶ ἀθλοφόρων μαρτύρων, καὶ ὁσίων ἀνδρῶν τὰς μορφὰς καὶ τὰ εἰκονίσματα· ὡς διὰ τῆς αὐτῶν ἀναζωγραφήσεως εἰς ὑπόμνησιν καὶ μνήμην ἀνάγεσθαι δυνάσθαι πρὸς τὸ πρωτότυπον, καὶ ἐν μεθέξει γίνεσθαί τινος ἁγιασμοῦ. ταῦτα οὕτω φρονεῖν ἐδιδάχθημεν, καὶ ἐβεβαιώθημεν παρά τε τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν, καὶ τῆς αὐτῶν θεοπαραδότου διδασκαλίας. καὶ χάρις τῷ Θεῷ ἐπὶ τῇ ἀνεκδιηγήτῳ αὐτοῦ δωρεᾷ, ὅτι μὴ εἰς τέλος ἡμᾶς ἐγκατέλιπεν, οὐδ' ἀφῆκε τὴν ῥάβδον τῶν ἁμαρτωλῶν ἐπὶ τὸν κλῆρον τῶν δικαίων, ὅπως ἂν μὴ ἐκτείνωσιν οἱ δίκαιοι ἐν ἀνομίαις χεῖρας αὐτῶν, ἤγουν τὰς πρακτικὰς αὐτῶν ἐνεργείας· ἀλλ' ἀγάθυνεν τοῖς ἀγαθοῖς καὶ τοῖς εὐθέσι τῇ καρδίᾳ, καθὼς ὁ ὑμνογράφος Δαβὶδ ἐμελῴδησε· μεθ' οὗ καὶ τὸ ἑξῆς συμψάλλομεν· τοὺς δὲ ἐκκλίνοντας εἰς τὰς στραγγαλιὰς ἀπάξει κύριος μετὰ τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν· καὶ εἰρήνη ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ τοῦ Θεοῦ.

ACTIO IV.

aliorum, qui de humo veniunt, hominum. Ipse in nobis, in quos fines sæculorum devenerunt, per incarnatam dispensationem suam prænuntiatos prophetarum suorum affatus terminavit, inhabitans in nobis, & inambulans, & delens nomina idolorum a terra, sicuti jam scriptum est. Salutamus autem & dominicas & apostolicas & propheticas voces, per quas honorare & magnificare didicimus, primo quidem eam quæ proprie ac veraciter est Dei genitrix, & superior cælestibus cunctis virtutibus; sanctasque & angelicas virtutes, atque beatos & laudabilissimos apostolos, prophetasque & gloriosos martyres, qui pro Christo certaverunt; atque sanctos & deiferos magistros, & omnes sanctos viros: & horum expetere intercessiones, ut valentes nos familiares reddere regi omnium Deo, custodientes videlicet mandata ejus, & in virtutibus vivere procurantes. Insuper salutamus & figuram pretiosæ ac vivificæ crucis, & sancta lipsana sanctorum; & sanctas ac venerabiles iconas recipimus & salutamus, atque amplectimur, secundum antiquam traditionem sanctæ catholicæ Dei ecclesiæ, id est, sanctorum patrum nostrorum, qui & has susceperunt, & stabilierunt fore in cunctis Dei ecclesiis, & in omni loco dominationis ejus. Porro has pretiosas & venerabiles iconas, ut prædictum est, honoramus & salutamus, ac honoranter adoramus: hoc est, magni Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi humanationis imaginem, & intemeratæ dominæ nostræ sanctissimæ Dei genitricis, ex qua ipse voluit incarnari, & salvare atque liberare nos ab omni impia idolorum vesania: sanctorum etiam & incorporalium angelorum: ut homines enim justis apparuerunt. Similiter autem & divinorum ac famosissimorum Apostolorum, deiloquorum etiam prophetarum, & certatorum martyrum, & sanctorum virorum figuras & effigies: utpote per picturam suam in recordationem & memoriam adducere nos valentes, & ad principale attrahere, atque participes facere alicujus sanctificationis. Hæc ita sapere & didicimus & roborati sumus a sanctis patribus nostris, & ab eorum divinitus tradito magisterio. Et gratias Deo super inenarrabili dono suo, quia in finem non deseruit nos, neque reliquit virgam peccatorum super sortem justorum, ut non extendant justi ad iniquitatem manus suas, id est, actuales operationes suas: Sed bene fecit bonis & rectis corde, quemadmodum hymnographus David melodice cecinit; cum quo & residuum psallimus: Quia de cetero declinantes in obligationes adducet Dominus cum operantibus iniquitatem: & pax super Israël Dei. Psalm. 124.

Ἑρμηνεία ὑπογραφῆς Ῥωμαίων.

Ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Πέτρος ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιπρεσβύτερος τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, καὶ τὸν τόπον ἀναπληρῶν Ἀδριανοῦ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ἀποστολικοῦ πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, πάντας προσδεξάμενος τοὺς ἐπιστρέψαντας ἐκ τῆς δυσσεβοῦς αἱρέσεως τῶν ἀθετούντων τὰς σεπτὰς εἰκόνας, κατὰ τὴν διδασκαλίαν καὶ παράδοσιν τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν, πᾶσι τοῖς προαναφερομένοις ἀρεσθεὶς καὶ συνθέμενος, ὑπέγραψα.

Πέτρος ἐλέῳ Θεοῦ πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος μονῆς τοῦ ἁγίου Σάββα, καὶ τὸν τόπον ἀναπληρῶν Ἀδριανοῦ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ἀποστολικοῦ πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, πάντας προσδεξάμενος τοὺς ἐπιστρέψαντας ἐκ τῆς δυσσεβοῦς αἱρέσεως τῶν ἀθετούντων τὰς σεπτὰς εἰκόνας, κατὰ τὴν διδασκαλίαν καὶ παράδοσιν τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν, πᾶσι τοῖς προαναφερομένοις ἀρεσθεὶς καὶ συνθέμενος, ὑπέγραψα.

Interpretatio subscriptionis Romanorum.

In nomine Domini Jesu Christi. Petrus misericordia Dei archipresbyter sanctæ ecclesiæ catholicæ & apostolicæ, & locum complens Hadriani sanctissimi & apostolici Papæ senioris Romæ, omnes recipiens qui conversi sunt ab impia hæresi reprobantium venerabiles imagines, secundum doctrinam & traditionem sanctorum patrum nostrorum, omnia quæ superius efferuntur, approbans & consentiens, subscripsi.

Petrus misericordia Dei presbyter & hegumenus monasterii sancti Sabbæ, & locum complens Hadriani sanctissimi & apostolici Papæ senioris Romæ, omnes recipiens qui conversi sunt ab impia hæresi reprobantium venerabiles imagines secundum doctrinam traditionemque sanctorum patrum nostrorum, omnia quæ superius efferuntur approbans & consentiens, subscripsi.

ACTIO III.

a In ms. D. Joly & nostro, Tarasius postponitur Joanni.

ª Tarasius misericordia Dei episcopus Constantinopoleos novæ Romæ, confirmans sic se habere veritatem, omnia quæ superius efferuntur libenter admittens, his subscripsi.

Joannes misericordia Dei presbyter & patriarcharum syncellus, locum retinens trium Apostolicarum sedium, Alexandriæ, Antiochiæ, & Hierosolymorum, omnibus quæ præferuntur in hoc textu, consentio, & conveniens subscripsi mea manu.

Thomas misericordia Dei presbyter & hegumenus monasterii sancti patris nostri Arsenii in Ægypto siti, locum retinens trium Apostolicarum sedium, Alexandriæ, Antiochiæ, & Hierosolymorum, omnibus quæ præferuntur in hoc textu consentio, & concordans subscripsi.

Agapius indignus episcopus Cæsariæ Cappadociæ, libenter omnia quæ præscripta sunt suscipiens, subscripsi.

Joannes episcopus Ephesi, libenter omnia quæ præscripta sunt suscipiens, subscripsi.

Constantinus episcopus Constantiæ Cypriorum insulæ, secundum ea quæ superius efferuntur, quamque nos confessi sumus orthodoxam fidem, suscipio, & saluto sacras & venerabiles iconas, & honorabiliter adorans, subscripsi.

Theophilus indignus episcopus Thessalonicæ, libenter omnia præscripta suscipiens, subscripsi.

Basilius indignus episcopus Ancyræ Galatiæ, libenter omnia quæ præscripta sunt suscipiens, subscripsi.

Leo episcopus Heracliæ Thraciæ, similiter.

Nicolaus indignus episcopus, Cyzici omnia quæ præscripta sunt libenter admittens, subscripsi.

Euthymius indignus episcopus Sardorum, libenter omnia quæ præscripta sunt suscipiens, subscripsi.

Petrus indignus episcopus Nicomediæ, libenter quæ scripta sunt suscipiens, subscripsi.

Elias peccator, episcopus Cretensium insulæ, libenter omnia quæ præscripta sunt suscipiens, subscripsi.

Hypatius indignus episcopus Nicææ Bithyniensium provinciæ, libenter omnia quæ præscripta sunt suscipiens, subscripsi.

Stauracius peccator, episcopus Chalcedonis, omnia quæ præscripta sunt libenter suscipiens, subscripsi.

Leo gratia Dei presbyter sanctissimæ Dei apostolicæ magnæ ecclesiæ, & princeps monasteriorum, & defensor sanctissimæ Dei ecclesiæ, libenter omnia quæ præscripta sunt suscipiens, subscripsi.

Epiphanius peccator, diaconus sanctissimæ ecclesiæ Catanæ Siculorum provinciæ, & vicarius Thomæ sanctissimi archiepiscopi Sardiniæ, sequor ut debent rationabiles pecudes pastorum voces, quemadmodum Dominus: ait quia *voces mea vocem meam audiunt*. Ergo & ego pastorum rectas voces sequens, per vestigia eorum incedere propono: quibus & consentiens in omnibus testimoniis ipsorum quæ lecta sunt, subscripsi.

Nicephorus indignus episcopus Dyrrachianensium provinciæ, Illyricianensium regionis, libenter omnia quæ scripta sunt suscipiens, subscripsi.

Nicolaus monachus hegumenus, & ex persona throni Tyanorum, libenter omnia quæ præscripta sunt suscipiens, subscripsi.

Daniel peccator, episcopus Amaseæ, libenter omnia quæ præscripta sunt suscipiens, subscripsi.

Georgius indignus presbyter, & ex persona throni Nazianzi, libenter omnia quæ præscripta sunt suscipiens, subscripsi.

Constantinus indignus episcopus Gangrensium, similiter omnia quæ præscripta sunt suscipiens, subscripsi.

ANNO CHRISTI 787.

A Ταράσιος ἐλέῳ Θεοῦ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης, βεβαιούμενος οὕτως ἔχειν τὴν ἀλήθειαν, ἐπὶ πᾶσι τοῖς προαναφερομένοις ἀσμένως, δεχόμενος ὑπέγραψα.

Ἰωάννης ἐλέῳ Θεοῦ πρεσβύτερος καὶ πατριαρχικὸς σύγκελλος, τὸν τόπον ἐπέχων τῶν τριῶν ἀποστολικῶν θρόνων, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, καὶ Ἱεροσολύμων, πᾶσι τοῖς ἀναφερομένοις ἐν τῷδε τῷ ὕφει συντίθεμαι, καὶ στοιχήσας ὑπέγραψα.

Θωμᾶς ἐλέῳ Θεοῦ πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος μονῆς τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Ἀρσενίου τῆς διακειμένης ἐν Αἰγύπτῳ, τὸν τόπον ἐπέχων τῶν τριῶν ἀποστολικῶν θρόνων, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, καὶ Ἱεροσολύμων, πᾶσι τοῖς προαναφερομένοις τῷδε τῷ ὕφει συντίθεμαι, καὶ στοιχήσας ὑπέγραψα.

B Ἀγάπιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Καισαρείας Καππαδοκίας, ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

Ἰωάννης ἐπίσκοπος Ἐφέσου, ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

Κωνσταντῖνος ἐπίσκοπος Κωνσταντίας τῆς Κυπρίων κατὰ τὰ προαναφερόμενα καὶ ὑφ' ἡμῶν ὁμολογηθεῖσαν ὀρθόδοξον πίστιν, δέχομαι καὶ ἀσπάζομαι τὰς ἱερὰς καὶ σεπτὰς εἰκόνας, καὶ τιμητικῶς προσκυνῶν ὑπέγραψα χειρὶ ἐμῇ.

Θεόφιλος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Θεσσαλονίκης, ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

Βασίλειος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας τῆς Γαλατίας, ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

C Λέων ἐπίσκοπος Ἡρακλείας Θρᾴκης, ὁμοίως ὑπέγραψα.

Νικόλαος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κυζίκου, ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

Εὐθύμιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σάρδεων ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

Πέτρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Νικομηδείας ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

Ἡλίας ἁμαρτωλὸς, ἐπίσκοπος τῆς Κρητῶν νήσου, ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

Ὑπάτιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Νικαίας τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

Σταυράκιος ἁμαρτωλὸς ἐπίσκοπος Χαλκηδόνος, ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

D Λέων χάριτι Χριστοῦ πρεσβύτερος τῆς ἁγιωτάτης τοῦ Θεοῦ καθολικῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ἄρχων τῶν μοναστηρίων, καὶ ἔκδικος τῆς ἁγιωτάτης τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

Ἐπιφάνιος ἁμαρτωλὸς, διάκονος τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας Κατάνης τῆς Σικελῶν ἐπαρχίας, καὶ τοποτηρητὴς Θωμᾶ τοῦ ὁσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Σαρδινίας· ἐπειδὴ πως φιλεῖ τὰ λογικὰ θρέμματα ταῖς τῶν ποιμένων φωναῖς, καθὼς φησὶν ὁ κύριος· ὅτι τὰ ἐμὰ πρόβατα τῆς ἐμῆς φωνῆς ἀκούει. οὕτω κἀγὼ ταῖς τῶν ποιμένων ὀρθαῖς φωναῖς ἑπόμενος, κατ' ἴχνος αὐτῶν βαδίζειν προαιροῦμαι· οἷς καὶ στοιχῶν ἐν πάσαις ταῖς ἀναγνωσθείσαις αὐτῶν χρήσεσιν ὑπέγραψα.

E Νικηφόρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τῆς Δυρραχιανῶν χώρας τῆς Ἰλλυρικῶν ἐπαρχίας, ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

Νικόλαος μοναχὸς ἡγούμενος, καὶ ἐκ προσώπου τοῦ θρόνου Τυάνων, ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

Δανιὴλ ἁμαρτωλὸς, ἐπίσκοπος Ἀμασείας, ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

Γεώργιος ἀνάξιος πρεσβύτερος, καὶ ἐκ προσώπου τοῦ θρόνου Ναζιανζοῦ, ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

* Κόϊντος ἐπίσκοπος Γαγγρῶν ὁμοίως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

* In ms. ad marginem: ἄλ. Κωνσταντῖνος

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO IV.

A Νικήτας ἁμαρτωλὸς ἐπίσκοπος Κλαυδιουπόλεως, ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

Γρηγόριος ἐλάχιστος ἐπίσκοπος Νεοκαισαρείας ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

Γρηγόριος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Πισινούντων, ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μύρων τῆς Λυκίας, ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

Εὐστάθιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Λαοδικείας τῆς Φρυγῶν ἐπαρχίας, ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

B Μιχαὴλ ἀνάξιος ἐπίσκοπος Συνάδων, ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

Γεώργιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Αντιοχείας Πισιδίας, ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

Θεοφύλακτος ἀνάξιος διάκονος, ἔξαρχος, καὶ ἐκ προσώπου τῆς λαμπρᾶς μητροπόλεως Καρίας, ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ Ικονίου, ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

Αναστάσιος ἐπίσκοπος Νικοπόλεως παλαιᾶς Ηπείρου, ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

Κωνσταντῖνος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Πέργης, ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

C Γρηγόριος ἁμαρτωλὸς, πρεσβύτερος, καὶ ἐκ προσώπου τοῦ θρόνου Τραϊανουπόλεως τῆς Θρακῶν χώρας, ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος ὑπέγραψα.

Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ῥόδου, ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

Χριστοφόρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ Φάσιδος, ἤτοι Τραπεζοῦντος, ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

Μανουὴλ ἀνάξιος ἐπίσκοπος Αδριανουπόλεως, ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

Νικόλαος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ιεραπόλεως τῆς Φρυγῶν ἐπαρχίας, ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

D Βασίλειος ἀνάξιος ἐπίσκοπος πόλεως τοῦ Συλαίου, ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

Γαλάτων ἐλάχιστος πρεσβύτερος, καὶ ἐκ προσώπου ἀρχιεπισκόπου Σικελίας, ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

Θεοφύλακτος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Εὐχαΐτων, ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

Κύριλλος μοναχὸς, καὶ ἐκ προσώπου Ιωάννου ἐπισκόπου Γότθων, ἐντραφεὶς τοῖς ἀποστολικοῖς κηρύγμασι καὶ τῶν πατέρων παραδόσεσι, καὶ τὰ νῦν προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σελευκείας, ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

E Στέφανος ἀνάξιος ἐπίσκοπος πόλεως Σουγδαίων, ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

Αντώνιος ἀνάξιος μοναχὸς, καὶ ἐκ προσώπου τοῦ θρόνου Σμύρνης, ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

* Κώνστας ὁ ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ Ρηγίου, ἀσμένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

* In mss. ad marg. ἄλ. Κωνσταντῖνος

Ιωάννης ταλαίπωρος καὶ ἁμαρτωλὸς μοναχὸς, τόπον ποιούμενος Προκοπίου τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου, σύμφωνα κατὰ πάντα τοῖς πατράσι φρονῶν, ὑπέγραψα.

Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κατάνης, φιλοῦντας ἀεί πως τοὺς ἐραστὰς τῆς ἀληθείας, καὶ τοὺς τῶν ἁγίων πατέρων κατ'

A Nicetas peccator, episcopus Claudiopoleos, libenter omnia quæ præscripta sunt suscipiens, subscripsi.

Gregorius exiguus episcopus Neocæsariæ, libenter omnia quæ præscripta sunt suscipiens, subscripsi.

Gregorius indignus episcopus Pisinuntensium, libenter omnia quæ præscripta sunt suscipiens, subscripsi.

Theodorus indignus episcopus Myrorum Lyciæ, libenter omnia quæ præscripta sunt suscipiens, subscripsi.

Eustathius indignus episcopus Laodiceæ Phrygarum provinciæ, libenter omnia quæ præscripta sunt suscipiens, subscripsi.

B Michaël indignus episcopus Synadensium, libenter omnia quæ præscripta sunt suscipiens, subscripsi.

[a] Gregorius indignus episcopus Antiochiæ Pisidiæ, libenter omnia quæ præscripta sunt suscipiens, subscripsi.

a In Græco, Georgius.

Theophylactus indignus diaconus, exarchus, & ex persona claræ metropoleos Cariæ, libenter omnia quæ præscripta sunt suscipiens, subscripsi.

Leo indignus episcopus Iconii, libenter omnia quæ præscripta sunt suscipiens, subscripsi.

Anastasius indignus episcopus Nicopoleos veteris Epiri, libenter omnia quæ præscripta sunt suscipiens, subscripsi.

Constantinus indignus episcopus Pergæ, libenter omnia quæ præscripta sunt suscipiens, subscripsi.

C Gregorius peccator, presbyter, & ex persona throni Trajanopoleos Thracensium regionis, libenter omnia quæ præscripta sunt suscipiens, subscripsi.

Leo indignus episcopus Rhodi, libenter omnia quæ præscripta sunt suscipiens, subscripsi.

Christophorus indignus episcopus Phasidis, id est, Trapezuntinensium, libenter omnia præscripta suscipiens, subscripsi.

Manuel indignus episcopus Hadrianopoleos, libenter omnia quæ præscripta sunt suscipiens, subscripsi.

Nicolaus indignus episcopus Hierapoleos Phrygarum provinciæ, libenter omnia quæ præscripta sunt suscipiens, subscripsi manu mea.

D Basilius indignus episcopus civitatis Sylæi, libenter omnia quæ præscripta sunt suscipiens, subscripsi.

Galato exiguus presbyter, & ex persona Stephani archiepiscopi Siciliæ, libenter omnia quæ præscripta sunt suscipiens, subscripsi.

Theophylactus indignus episcopus Euchaitensium, libenter omnia quæ præscripta sunt suscipiens, subscripsi.

Cyrillus monachus, & ex persona Joannis monachi episcopi Gotthiæ, enutritus apostolicis prædicationibus & patrum traditionibus, & quæ nunc præscripta sunt suscipiens, subscripsi.

Theodorus indignus episcopus Seleuciæ, libenter omnia quæ præscripta sunt suscipiens, subscripsi.

E Stephanus indignus episcopus civitatis Sugdaënsium, libenter omnia quæ præscripta sunt suscipiens, subscripsi.

Antonius indignus monachus, & ex persona throni Smyrnæ, libenter omnia quæ præscripta sunt suscipiens, subscripsi.

Constantinus episcopus [b] Chii, libenter omnia quæ præscripta sunt suscipiens, subscripsi.

Joannes miser & peccator [c] cacomonachus, locum faciens Procopii reverentissimi episcopi, consona patribus per omnia sapiens, subscripsi.

Theodorus indignus episcopus Catanæ, ratum ducens semper amatores veritatis & sanctorum patrum do-

b In Græco, & in mss. Joly, at nostro, Rhegii.

c Mss Parif. cacomonachus.

ACTIO IV.

a Hoc est, annumerari.

ctrinam & vestigia sequi, atque rectis eorum venustari dogmatibus; his & ego a taxari festinans, consentiens omnibus quæ ab eis edicta sunt, iis quæ præscripta sunt subscripsi. A

Joannes indignus episcopus Tauromeniæ, concorditer per omnia sanctorum patrum doctrinas & testimonia eorum quæ prolata sunt sequens, subscripsi.

b Pro, Messanæ.

c In Græco, prælecta.

Gaudiosus indignus episcopus b Messinæ, concorditer per omnia sanctorum patrum doctrinas & testimonia eorumdem, quæ c prolata sunt, subsequens, subscripsi.

Theodorus indignus episcopus Panormi, concorditer doctrinas & testimonia eorum quæ præscripta sunt sequens, subscripsi.

Constantinus indignus episcopus Leontinæ, concorditer per omnia sanctorum patrum doctrinas & testimonia eorum quæ prælecta sunt sequens, subscripsi. B

Stephanus indignus episcopus Bibonensium, concorditer per omnia sanctorum patrum doctrinas & testimonia eorum quæ prælata sunt sequens, subscripsi.

d Pro Trocaleos.

Joannes indignus episcopus d Treocaleos, definiens similiter subscripsi.

e al. Theodorus.

e Theodoricus indignus episcopus Taurianæ, concorditer per omnia sanctorum patrum doctrinas & testimonia eorum quæ prælata sunt sequens, subscripsi.

Christophorus indignus episcopus sanctæ Cyriacæ, concorditer per omnia sanctorum patrum doctrinas & testimonia eorum quæ prælata sunt sequens, subscripsi. C

Basilius indignus episcopus Liparensium insulæ, superius latis sanctorum patrum doctrinis conveniens in omnibus, subscripsi.

Theotimus indignus episcopus Crotonensium, superius prolatis sanctorum patrum testimoniis consentiens in omnibus, subscripsi.

Constantinus indignus episcopus Carinæ, superius prolatis testimoniis sanctorum patrum consentiens in omnibus, subscripsi.

Theophanes episcopus Lilybæi, similiter.

D Theodorus episcopus Tropæorum, similiter.

Sergius episcopus Nicoterensium, similiter.

Theodorus episcopus Bizyæ, similiter.

Maurianus episcopus Pompeiopoleos, similiter.

Joannes episcopus Salonentianæ, similiter.

Eustratius episcopus Bithyniensium provinciæ, similiter.

Petrus episcopus Germiensium, similiter.

Joannes episcopus Arcadiopoleos, similiter.

Constantinus presbyter, & ex persona throni Sebastopoleos, similiter.

Gregorius presbyter, & ex persona Nicetæ episcopi Coloniæ, similiter.

Sisinnius episcopus Parii, similiter.

E Epiphanius episcopus Mileti, similiter.

Niceta episcopus Proeconnesi, similiter.

Joannes presbyter, & ex persona Nicetæ episcopi Coloniæ, similiter.

Ursus episcopus Avaritianensium ecclesiæ, similiter.

Eustratius episcopus Methymnæ, similiter.

Leo episcopus Cu, similiter.

Joannes episcopus Apri, similiter.

Theophylactus episcopus Cypsellorum, similiter.

Laurentius episcopus sanctæ Apsaretianensium ecclesiæ, similiter.

Leo episcopus Carpathi, similiter.

ANNO CHRISTI 787.

* In ms. ad marg. ἄλ. Ταυρομενίας

A ἴχνος βαίνειν διδασκαλίας καὶ τῆς ὀρθῆς αὐτῶν καλλωπίζεσθαι δόξαις, αἷς κἀγὼ πείθεσθαι ἀποδέχομαι, συνῶν πᾶσι τοῖς δεδογμένοις καὶ προγεγραμμένοις, ὑπέγραψα.

Ιωάννης ἐπίσκοπος * Ταυρομενίου, συμφώνως κατὰ πάντα τῆς τῶν ἁγίων πατέρων διδασκαλίας, καὶ τῆς προαναγνωσθείσης αὐτῶν χρήσεως ἑπόμενος, ὑπέγραψα.

Γαυδιόσος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μεσσήνης, συμφώνως κατὰ πάντα τῆς τῶν ἁγίων πατέρων διδασκαλίας, καὶ τῆς προαναγνωσθείσης αὐτῶν χρήσεως ἑπόμενος, ὑπέγραψα.

.. ..

B .. ..

.. ..

Στέφανος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Βιβώνων συμφώνως κατὰ πάντα τῆς τῶν ἁγίων πατέρων διδασκαλίας, καὶ τῆς προαναγνωσθείσης αὐτῶν χρήσεως ἑπόμενος, ὑπέγραψα.

Ιωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Τροκάλεως, ὁρίσας ὑπέγραψα.

Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ταυριανῆς, συμφώνως κατὰ πάντα τῆς προαναγνωσθείσης χρήσεως τῶν ἁγίων ἡμῶν πατέρων ἑπόμενος, ὑπέγραψα.

C Χριστόφορος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας Κυριακῆς συμφώνως κατὰ πάντα τῆς τῶν ἁγίων πατέρων διδασκαλίας, καὶ τῆς προαναγνωσθείσης αὐτῶν χρήσεως ἑπόμενος, ὑπέγραψα.

Βασίλειος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τῆς Λιπαραίων νήσου τῆς προαναφερομένης τῶν ἁγίων πατέρων διδασκαλίας συνῶν ἐν πᾶσιν, ὑπέγραψα.

Θεότιμος ἐπίσκοπος Κροτώνων τῆς προαναφερομένης τῶν ἁγίων πατέρων χρήσεως συνῶν ἐν πᾶσιν, ὑπέγραψα.

Κωνσταντῖνος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Καρίνης, τῆς προαναφερομένης τῶν ἁγίων πατέρων χρήσεως συνῶν ἐν πᾶσιν, ὑπέγραψα.

Θεοφάνης ἐπίσκοπος τοῦ Λιλυβαίου, ὁμοίως.

D Θεόδωρος ἐπίσκοπος Τροπαίων, ὁμοίως.

Σέργιος ἐπίσκοπος Νικοτέρων, ὁμοίως.

Θεόδωρος ἐπίσκοπος Βιζύης, ὁμοίως.

Μαυριανὸς ἐπίσκοπος Πομπηϊουπόλεως, ὁμοίως.

Ιωάννης ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας Σαλωνιανατῆς, ὁμοίως.

Εὐστράτιος ἐπίσκοπος τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας, ὁμοίως.

Πέτρος ἐπίσκοπος τῶν Γερμίων, ὁμοίως.

Ιωάννης ἐπίσκοπος Ἀρκαδιουπόλεως, ὁμοίως.

Κωνσταντῖνος πρεσβύτερος, καὶ ἐκ προσώπου τοῦ θρόνου τῆς Σεβαστουπόλεως, ὁμοίως.

Γρηγόριος πρεσβύτερος, καὶ ἐκ προσώπου Νικήτα ἐπισκόπου Κολωνείας, ὁμοίως.

Σισίννιος ἐπίσκοπος τοῦ Παρίου, ὁμοίως.

E Ἐπιφάνιος ἐπίσκοπος Μιλήτου, ὁμοίως.

Νικήτας ἐπίσκοπος Προικοννήσου, ὁμοίως.

Ιωάννης πρεσβύτερος, καὶ ἐκ προσώπου Νικήτα ἐπισκόπου Κολωνείας, ὁμοίως.

Οὖρσος ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας Ἀβαριτανῶν ἐκκλησίας, ὁμοίως.

Εὐστράτιος ἐπίσκοπος Μηθύμνης, ὁμοίως.

Λέων ἐπίσκοπος τῆς Κίου, ὁμοίως.

Ιωάννης ἐπίσκοπος τοῦ Ἄπρου, ὁμοίως.

Θεοφύλακτος ἐπίσκοπος Κυψέλλων, ὁμοίως.

Λαυρέντιος ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας Ἀψαρειτανῶν ἐκκλησίας, ὁμοίως.

Λέων ἐπίσκοπος Καρπάθου, ὁμοίως.

Εὐστάθιος

ANNO CHRISTI 787.

Εὐστάθιος ἐπίσκοπος Κροτάδων, ὁμοίως.
Κυριακὸς ἐπίσκοπος [a] Ζυπάρων, ὁμοίως.
Λέων ἐπίσκοπος Μεσημβρίας, ὁμοίως.
Γρηγόριος ἐπίσκοπος Δέρκων, ὁμοίως.
Θεοδόσιος ἐπίσκοπος τοῦ Αμορίου, ὁμοίως.
Ιωάννης ἐπίσκοπος Νύσσης, ὁμοίως.
Γεώργιος ἐπίσκοπος τῶν βασιλικῶν Θερμῶν, ὁμοίως.
Γεώργιος ἐπίσκοπος Καμουλιανῶν, ὁμοίως.
Σωτήριχος ἐπίσκοπος Κισκισσῶν, ὁμοίως.
. . . .
Θεοφύλακτος ἐπίσκοπος Τράλλης, ὁμοίως.
Κωνσταντῖνος ἐπίσκοπος Μασταύρων, ὁμοίως.
Γεώργιος ἐπίσκοπος Βριούλων, ὁμοίως.
Ιγνάτιος ἐπίσκοπος Πριήνης, ὁμοίως.
Κώνστας πρεσβύτερος, καὶ ἐκ προσώπου τοῦ θρόνου Αγάθης, ὁμοίως.
Θεοδόσιος ἐπίσκοπος Νύσσης, ὁμοίως.
Βασίλειος ἐπίσκοπος Μαγνησίας, ὁμοίως.
Βασίλειος ἐπίσκοπος Μαγνησίας Μαιάνδρου, ὁμοίως.
Σάββας ἐπίσκοπος Ανέων, ὁμοίως.
Νικηφόρος πρεσβύτερος, καὶ ἐκ προσώπου Γαργάρων, ὁμοίως.
Γρηγόριος ἐπίσκοπος Παλαιᾶς πόλεως, ὁμοίως.
Θεοφάνης ἐπίσκοπος Καλόης, ὁμοίως.
Λέων ἐπίσκοπος Αλγίζων, ὁμοίως.
Νικόδημος ἐπίσκοπος Εὐάζων, ὁμοίως.
Λύκαστος ἐπίσκοπος Βαρέτων, ὁμοίως.
Θεόγνιος πρεσβύτερος, καὶ ἐκ προσώπου Φιλίππου ἐπισκόπου Σιῶν, ὁμοίως.
Θεοφάνης ἐπίσκοπος [b] Λεβέδου, ὁμοίως.
Στρατόνικος ἐπίσκοπος Κύμης, ὁμοίως.
Εὐστάθιος ἐπίσκοπος Ερυθρῶν, ὁμοίως.
Θεόφιλος ἐπίσκοπος [c] Τύμνου, ὁμοίως.
Κοσμᾶς ἐπίσκοπος Μυρίνης, ὁμοίως.
Ολβιανὸς ἐπίσκοπος Ελαίας, ὁμοίως.
Πάρδος ἐπίσκοπος Πιτάνης, ὁμοίως.
Βασίλειος ἐπίσκοπος Περγάμου, ὁμοίως.
Βασίλειος ἐπίσκοπος [d] Ατραμυττίου, ὁμοίως.
Μαρῖνος ἐπίσκοπος [e] Αντάνδρου, ὁμοίως.
Ιωάννης ἐπίσκοπος Ασσοῦ, ὁμοίως.
Λέων ἐπίσκοπος Φωκίας, ὁμοίως.
Ιωάννης ἐπίσκοπος Ραιδεστοῦ, ὁμοίως.
Ιωάννης ἐπίσκοπος Πανίου, ὁμοίως.
Μελχισεδὲκ ἐπίσκοπος Καλλιουπόλεως, ὁμοίως.
Θεοφύλακτος ἐπίσκοπος Χαριουπόλεως, ὁμοίως.
Λεωνίδης ἐπίσκοπος Μαδύτου, ἤτοι Κόλας, ὁμοίως.
Σισίννιος ἐπίσκοπος Τζουρουλοῦ, ὁμοίως.
Θωμᾶς ἐπίσκοπος τοῦ Δαονίου, ὁμοίως.
Γρηγόριος ἐπίσκοπος Θεοδωρουπόλεως, ὁμοίως.
Σισίννιος ἐπίσκοπος Χαλκίδος, ὁμοίως.
Βενιαμὶν ἐπίσκοπος Λιζίκων, ὁμοίως.
Ιωάννης ἐπίσκοπος τῆς Βρύσεως, ὁμοίως.
Σπυρίδων ἐπίσκοπος Παλαιᾶς Κύθρου, ὁμοίως.
Εὐστάθιος ἐπίσκοπος Σόλων, ὁμοίως.
Θεόδωρος ἐπίσκοπος τοῦ Κιτίου, ὁμοίως.
Γεώργιος ἐπίσκοπος Τριμυθοῦντος, ὁμοίως.
Αλέξανδρος ἐπίσκοπος Αμαθοῦντος, ὁμοίως.
Κωνσταντῖνος ἐπίσκοπος Ιλιουπόλεως, ὁμοίως.
Συνέσιος ἐπίσκοπος Νέσσου, ὁμοίως.
Θεόφιλος ἐπίσκοπος Αναστασιουπόλεως, ὁμοίως.
Λέων ἐπίσκοπος Μίνζου, ὁμοίως.
Πέτρος ἐπίσκοπος Ασπόνων, ὁμοίως.
Ανθιμος ἐπίσκοπος Βεριτουπόλεως, ὁμοίως.
Μιχαὴλ ἐπίσκοπος Μελιτουπόλεως, ὁμοίως.
Σισίννιος ἐπίσκοπος Αδριανείας, ὁμοίως.

[a] Pro, Δρυζιπάρων
[b] Pro, Λεβέδου.
[c] Pro, Τύμνου, vel potius Τήμνου.
[d] Pro, Αδραμυττίου.
[e] Pro, Αντάνδρου.

A Eustathius episcopus Crotadensium, similiter.
Cyriacus episcopus [a] Zyparensium, similiter.
Leo episcopus Mesembriæ, similiter.
Gregorius episcopus Dercensium, similiter.
[b] Theodorus episcopus Amorii, similiter.
Joannes episcopus Nyssæ, similiter.
Georgius episcopus imperialium Thermarum, similiter.
Georgius episcopus Camulianorum, similiter.
Soterichus episcopus Ciscissensium, similiter.
Theophylactus Hypæpensium, similiter.
Theophylactus episcopus Trallæ, similiter.
Constantinus episcopus Mastaurorum, similiter.
Georgius episcopus Briulensium, similiter.
B Ignatius episcopus Prinæ, similiter.
Constantinus presbyter, & ex persona throni [c] Agathæ, similiter.
Theodosius episcopus Nyssæ, similiter.
Basilius episcopus Magnesiæ, similiter.
Basilius episcopus Magnesiæ Mæandri, similiter.
Sabbas episcopus Aneensium, similiter.
Nicephorus presbyter, & ex persona episcopi Gargarensium, similiter.
Georgius episcopus Palæaspoleos, similiter.
Theophanes episcopus [d] Chalchæ, similiter.
Leo episcopus Algizensium, similiter.
Nicodemus episcopus Evazensium, similiter.
Lycastus episcopus Varetensium, similiter.
C Theognius presbyter, & ex persona Philippi episcopi Sion, similiter.
Theophanes episcopus [e] Lebendi, similiter.
Stratonicus episcopus Cymæ, similiter.
Eustathius episcopus Erythrensium, similiter.
Theophilus episcopus [f] Tymni, similiter.
Cosmas episcopus Myrinæ, similiter.

Olbianus episcopus Elææ, similiter.
Pardus episcopus Pitanæ, similiter.
Basilius episcopus Pergamensium, similiter.
Basilius episcopus [g] Attamnytii, similiter.
[h] Marianus episcopus [i] Atandri, similiter.
Joannes episcopus Assi, similiter.
D Leo episcopus Phociæ, similiter.
Joannes episcopus Rhædesti, similiter.
Joannes episcopus Panii, similiter.
Melchisedec episcopus Calliopoleos, similiter.
Theophylactus episcopus Charioupoleos, similiter.
Leonides episcopus Madyti, id est, Colæ, similiter.

Sisinnius episcopus [k] Zuruli, similiter.
Thomas episcopus Daonii, similiter.
Gregorius episcopus Theodoropoleos, similiter.
Sisinnius episcopus Chalcidis, similiter.
Benjamin episcopus [l] Lizycensium, similiter.
Joannes episcopus Bryseos, similiter.
Spyrido episcopus [m] Palææ Cythrensium, similiter.
E
Eustathius episcopus Solensium, similiter.
Theodorus episcopus Citii, similiter.
Georgius episcopus Trimithuntensium, similiter.
Alexander episcopus Amathuntensium, similiter.
Constantinus episcopus Iliopoleos, similiter.
Synesius episcopus Nessi, similiter.
Theophilus episcopus Anastasiopoleos, similiter.
Leo episcopus Minzi, similiter.
Petrus episcopus Asponensium, similiter.
Anthimus episcopus Verinopoleos, similiter.
Michael episcopus Melitupoleos, similiter.
Sisinnius episcopus [n] Adriæ, similiter.

ACTIO IV.

[a] Drizyparensium, in ms.
[b] In Græco, Theodosius.
[c] Pro, Agathæ, ut in ms. legitur, & in Græco.
[d] Pro, Calohæ, ut in ms. legitur, & in Græco.
[e] Pro, Lebedi.
[f] Pro, Temni.
[g] Pro, Adramytii.
[h] In Græco, Marinus.
[i] Pro, Antandri.
[k] In Provincia Europa.
[l] In Provincia Europa, Λίζικοι. In Ecthesi Andronici, Λίζικος.
[m] Veteris, in ms.
[n] Hadrianiæ, in ms. pro Adraniæ, in Provincia Hellesponti.

Theodorus episcopus Germæ, similiter.
Basilius episcopus [a] Hadranuthyrensium, similiter.
Leo episcopus Pœmaninensium, similiter.
Symeon episcopus Ocæ, similiter.
Strategius episcopus Dardani, similiter.
Joannes episcopus Lampsaci, similiter.
Theodotus episcopus [b] Palatensium, similiter.
Leo episcopus Troadensium, similiter.

Niceta episcopus [c] Hylæi, similiter.
Theodorus episcopus Abydi, similiter.
Leo episcopus Traculensium, similiter.
Anastasius episcopus Tripoleos, similiter.
Joannes episcopus Tabalensium, similiter.
Stephanus episcopus Salensium, similiter.
Stephanus episcopus Silandri, similiter.
Nicolaus episcopus Pericommatos, similiter.
Isoës presbyter, & ex persona throni Thyaterensium, similiter.
Joannes episcopus Setensium, similiter.

Constantinus episcopus Acrasi, similiter.
Theophanes episcopus [d] Mæoniæ, similiter.
Michaël episcopus Stratoniciæ, similiter.
Lycastus episcopus Philadelphiæ similiter.
Michaël episcopus Stallæ, similiter.
Gregorius episcopus Gordi, similiter.
Joannes episcopus Daldæ, similiter.
Eustathius episcopus Hyrcanæ, similiter.
Joseph episcopus Attaliæ, similiter.
Theopistus episcopus Hermocapeliæ, similiter.

Zacharias episcopus Hierocæsariæ, similiter.
Michaël episcopus Cerasensium, similiter.
[e] Daniel episcopus Helenupoleos, similiter.
Cyrion episcopus Lophi, similiter.
Basilius presbyter, & ex persona [f] Dascylii, similiter.

Theophylactus episcopus Apolloniadis, similiter.
Constantinus episcopus Cæsariæ Bithyniæ, similiter.
Georgius episcopus Basilinupoleos, similiter.
Leo episcopus Neocæsariæ, [g] similiter.
Nicephorus episcopus Adrani, similiter.
Theodorus episcopus Prusæ, similiter.

Epiphanius episcopus Lampæ, similiter.
Theodorus episcopus Heracliupoleos, similiter.
Anastasius episcopus Cnossi, similiter.
Melito episcopus Cydoniæ, similiter.
Leo episcopus Cisami, similiter.
Theodorus episcopus Subritensium, similiter.
Leo episcopus Phœnicis, similiter.
Joannes episcopus Arcadiæ, similiter.
Epiphanius episcopus Eleutheræ, similiter.
Photinus episcopus Cantani, similiter.

Sisinnius episcopus Chersonesi, similiter.
Gregorius presbyter, & ex persona throni Cephaleniæ, similiter.
Philippus episcopus Corcyrensium, similiter.
Antonius episcopus Trœzenæ, similiter.
Petrus episcopus Monembasiæ, similiter.
Gabriel episcopus Æginæ, similiter.
Leo episcopus Porthmi, similiter.
Philippus episcopus Orei, similiter.
Leo episcopus Zacynthi, similiter.

Leo episcopus Linoæ, similiter.
Niceta episcopus Mellæ, similiter.
Neophytus episcopus Gordoservorum, similiter.

[a] Pro, Hadrianotherensium, in Provincia Hellesponti.
[b] Pro, Peltensium, in Phrygia Pacatiana.
[c] Pro, Ilii, ut supra, pag. 51. & 52.
[d] Lymeorum, in Græco.
[e] David, in ms.
[f] Pro, episcopi vel throni Dascylii.
[g] Ms. addit, id est, Aristæ, ut in Græco.

A Θεόδωρος ἐπίσκοπος Γέρμης, ὁμοίως.
Βασίλειος ἐπίσκοπος [a] Ἀδρανουθύρων, ὁμοίως.
Λέων ἐπίσκοπος Ποιμανινῶν, ὁμοίως.
Συμεὼν ἐπίσκοπος Ὤκης, ὁμοίως.
Στρατήγιος ἐπίσκοπος Δαρδάνου, ὁμοίως.
Ἰωάννης ἐπίσκοπος Λαμψάκου, ὁμοίως.
Θεόδοτος ἐπίσκοπος Παλατῶν, ὁμοίως.
Λέων ἐπίσκοπος Τρωάδων, ὁμοίως.
Νικήτας ἐπίσκοπος τοῦ Ὑλαίου, ὁμοίως.
Θεόδωρος ἐπίσκοπος Ἀβύδου, ὁμοίως.
Λέων ἐπίσκοπος Τρακούλων, ὁμοίως.
Ἀναστάσιος ἐπίσκοπος Τριπόλεως, ὁμοίως.
Ἰωάννης ἐπίσκοπος Ταβάλων, ὁμοίως.
B Στέφανος ἐπίσκοπος Σάλων, ὁμοίως.
Στέφανος ἐπίσκοπος Σιλάνδρου, ὁμοίως.
Νικόλαος ἐπίσκοπος τοῦ Περικόμματος, ὁμοίως.
Ἰσωής πρεσβύτερος, καὶ ἐκ προσώπου τοῦ θρόνου [b] Θυατήρων, ὁμοίως.
Ἰωάννης ἐπίσκοπος Σίτων, ὁμοίως.
Κωνσταντῖνος ἐπίσκοπος Ἀκρασοῦ, ὁμοίως.
Θεοφάνης ἐπίσκοπος Λυμαίων ὁμοίως.
Μιχαὴλ ἐπίσκοπος Στρατονικείας, ὁμοίως.
Λύκαστος ἐπίσκοπος Φιλαδελφείας, ὁμοίως.
Μιχαὴλ ἐπίσκοπος Στάλλης, ὁμοίως.
Γρηγόριος ἐπίσκοπος Γόρδου, ὁμοίως.
Ἰωάννης ἐπίσκοπος Δάλδης, ὁμοίως.
C Εὐστάθιος ἐπίσκοπος Ὑρκανῆς, ὁμοίως.
Ἰωσὴφ ἐπίσκοπος Ἀτταλείας, ὁμοίως.
Θεόπιστος ἐπίσκοπος Ἑρμοκαπηλίας, ὁμοίως.
Ζαχαρίας ἐπίσκοπος Ἱεροκαισαρείας, ὁμοίως.
Μιχαὴλ ἐπίσκοπος Κερασέων, ὁμοίως.
Δαβὶδ ἐπίσκοπος Ἑλενουπόλεως, ὁμοίως.
Κυρίων ἐπίσκοπος τοῦ Λόφου, ὁμοίως.
Βασίλειος πρεσβύτερος, καὶ ἐκ προσώπου τοῦ Δασκυλίου, ὁμοίως.
Θεοφύλακτος ἐπίσκοπος Ἀπολλωνιάδος, ὁμοίως.
Κωνσταντῖνος ἐπίσκοπος Καισαρείας Βιθυνίας, ὁμοίως.
Γεώργιος ἐπίσκοπος Βασιλινουπόλεως, ὁμοίως.
Λέων ἐπίσκοπος Νεοκαισαρείας, ἤτοι Ἀρίστης, ὁμοίως.
D Νικηφόρος ἐπίσκοπος Ἀδρανοῦ, ὁμοίως.
Θεόδωρος ἐπίσκοπος Προύσης, ὁμοίως.
Ἐπιφάνιος ἐπίσκοπος Λάμπης, ὁμοίως.
Θεόδωρος ἐπίσκοπος Ἡρακλειουπόλεως, ὁμοίως.
Ἀναστάσιος ἐπίσκοπος Κνωσσοῦ, ὁμοίως.
Μελίτων ἐπίσκοπος Κυδωνίας, ὁμοίως.
Λέων ἐπίσκοπος Κισάμου, ὁμοίως.
Θεόδωρος ἐπίσκοπος Συβρίτου, ὁμοίως.
Λέων ἐπίσκοπος Φοίνικος, ὁμοίως.
Ἰωάννης ἐπίσκοπος Ἀρκαδίας, ὁμοίως.
Ἐπιφάνιος ἐπίσκοπος Ἐλευθέρνης, ὁμοίως.
Φωτινὸς ἐπίσκοπος Καντάνου, ὁμοίως.
Σισίννιος ἐπίσκοπος Χερσονήσου, ὁμοίως.
E Γρηγόριος πρεσβύτερος, καὶ ἐκ προσώπου τοῦ θρόνου Κεφαλληνίας, ὁμοίως.
Φίλιππος ἐπίσκοπος Κερκυραίων, ὁμοίως.
Ἀντώνιος ἐπίσκοπος Τροιζῆνος, ὁμοίως.
Πέτρος ἐπίσκοπος Μονεμβασίας, ὁμοίως.
Γαβριὴλ ἐπίσκοπος Αἰγίνης, ὁμοίως.
Λέων ἐπίσκοπος Πορθμοῦ, ὁμοίως.
Φίλιππος ἐπίσκοπος Ὠρεοῦ, ὁμοίως.
Λέων ἐπίσκοπος Ζακύνθου, ὁμοίως.
Λέων ἐπίσκοπος Λινόης, ὁμοίως.
Νικήτας ἐπίσκοπος Μύλης, ὁμοίως.
Νεόφυτος ἐπίσκοπος [c] Δασίρβων, ὁμοίως.

[a] Pro, Ἀδριανουθηρῶν.
[b] Pro, Θυατείρων.
[c] Ex Latino lege, Γορδυσέρβων.

ANNO CHRISTI 787.

Ἰωάννης ἐπίσκοπος [a] Στένων, ὁμοίως.
Λέων ἐπίσκοπος Ἀσπένδου, ὁμοίως.
[b] Κώνστας ἐπίσκοπος Ζάλων, ὁμοίως.
Γρηγόριος ἐπίσκοπος Σινώπης, ὁμοίως.
Μαρῖνος διάκονος, καὶ ἐκ προσώπου Θεοδώρου ἐπισκόπου Ἀνδράπων, ὁμοίως.

Ἀνδρόνικος πρεσβύτερος, καὶ ἐκ προσώπου Ἰωάννου ἐπισκόπου Ζαλίχων, ὁμοίως.
[c] Κώνστας ἐπίσκοπος Σασίμων, ὁμοίως.
Γρηγόριος ἐπίσκοπος Ἀμάστρης, ὁμοίως.
Ἡράκλειος ἐπίσκοπος Ἰουνοπόλεως, ὁμοίως.
Νικήτας ἐπίσκοπος Δαδύβρων, ὁμοίως.
Θεοφάνης ἐπίσκοπος Σώρων, ὁμοίως.
Ἰωάννης ἐπίσκοπος Ἡρακλείας, ὁμοίως.
Θεόφιλος ἐπίσκοπος Προυσιάδος, ὁμοίως.
Κωνσταντῖνος ἐπίσκοπος Κρατείας, ὁμοίως.
Νικήτας ἐπίσκοπος τοῦ Ῥιζαίου, ὁμοίως.

Κωνσταντῖνος ἐπίσκοπος τοῦ Πολεμωνίου, ὁμοίως.
Θεόδωρος ἐπίσκοπος Κομάνων, ὁμοίως.
Ἰωάννης ἐπίσκοπος Κερασοῦντος, ὁμοίως.
[d] Νικηφόρος ἐπίσκοπος Κλανέου, ὁμοίως.
Λέων ἐπίσκοπος [e] Τροκνάδων, ὁμοίως.
Ἰωάννης διάκονος, καὶ ἐκ προσώπου τοῦ θρόνου Φασήλιδος, ὁμοίως.
Θεόδωρος ἐπίσκοπος Πινάρων, ὁμοίως.
Στέφανος ἐπίσκοπος [f] Κανούας, ὁμοίως.
Ἀναστάσιος ἐπίσκοπος [g] Πάτρων, ὁμοίως.
Γεώργιος ἐπίσκοπος [h] Νάσης, ὁμοίως.
Κωνσταντῖνος ἐπίσκοπος Κανδύβων, ὁμοίως.
Λέων ἐπίσκοπος Κορυδάλλων, ὁμοίως.
Νικόδημος ἐπίσκοπος Σιδύμων, ὁμοίως.

Λέων ἐπίσκοπος Λιμύρων, ὁμοίως.
Κωνσταντῖνος ἐπίσκοπος Τλῶν, ὁμοίως.
Πέτρος διάκονος, καὶ ἐκ προσώπου τοῦ θρόνου [i] Οἰνοάνδης, ὁμοίως.
Στέφανος ἐπίσκοπος Ἀράξου, ὁμοίως.
Γεώργιος ἐπίσκοπος Οἰνιάνδου, ὁμοίως.
Κωνσταντῖνος ἐπίσκοπος [k] Κώμβων, ὁμοίως.
Σταυράκιος ἐπίσκοπος Ζηνουπόλεως, ὁμοίως.
Γρηγόριος ἐπίσκοπος Κιβύρας, ὁμοίως.
Βασίλειος ἐπίσκοπος Τάβων, ὁμοίως.
Δωρόθεος ἐπίσκοπος Νεαπόλεως, ὁμοίως.
Κωνσταντῖνος ἐπίσκοπος Ἀλαβάνδων, ὁμοίως.
Δαβὶδ ἐπίσκοπος Ἰάσου ὁμοίως.

.·. .·. .·. .·. .·. .·. .·. .·.

Σέργιος ἐπίσκοπος Βαργυλίων, ὁμοίως.
Γρηγόριος ἐπίσκοπος Ἡρακλείας τοῦ [l] Λατόμου, ὁμοίως.
Ἰωάννης ἐπίσκοπος [m] Μίδου, ὁμοίως.
Σταυράκιος ἐπίσκοπος Σταδίων, ὁμοίως.
Γρηγόριος ἐπίσκοπος Στρατονικείας, ὁμοίως.
Νικήτας διάκονος, καὶ ἐκ προσώπου τοῦ θρόνου Ἁλικαρνασσοῦ, ὁμοίως.
Μιχαὴλ ἐπίσκοπος [n] Χαιρετάπων, ὁμοίως.
Παντολέων ἐπίσκοπος Οὐαλεντίας, ὁμοίως.
Γεώργιος ἐπίσκοπος Πέλτων, ὁμοίως.
Χριστόφορος ἐπίσκοπος Ἀτανασσοῦ, ὁμοίως.
Λέων ἐπίσκοπος Εὐμενείας, ὁμοίως.
Φίλιππος ἐπίσκοπος Τρανουπόλεως, ὁμοίως.
Λέων ἐπίσκοπος Ἀλιέων, ὁμοίως.

.·. .·. .·. .·. .·. .·. .·. .·.

.·. .·. .·. .·. .·. .·. .·. .·. .·.

Νικηφόρος ἐπίσκοπος [o] Λουΐδων, ὁμοίως.
Γεώργιος ἐπίσκοπος [p] Ἀπίας, ὁμοίως.
Ἰωάννης ἐπίσκοπος Σιβλῶν, ὁμοίως.

[a] In mſ. ad marg. ἀλ. Τέννων pro Στένων.
[b] In mſ. ad marg. ἀλ. Κωνσταντῖνος
[c] In mſ. ad marg. ἀλ. Κωνσταντῖνος
[d] In mſ. ad marg. ἀλ. Ἐπιφάνιος
[e] Forte, Τρέμων.
[f] Pro, Καύνου.
[g] Pro, Πατάρων.
[h] In notitia Lyciæ, Νίσης vel Νίσσης, vel Νύσσης.
[i] Pro, Οἰνοάνδου, ut quidem eſt in Notitia.
[k] In Notitia Lyciæ, Κόμβα.
[l] Pro, Λάτμου.
[m] Pro, Μύνδου in Caria.
[n] Pro, Καρυτάνου, in Phrygia Pacatiana.
[o] Pro, Ἀλύδων.
[p] Pro, Ἀπαμίας, vel Ἀππίας, in Phrygia Pacatiana.

ACTIO IV.

A Joannes epiſcopus Etennenſium, ſimiliter.
Leo epiſcopus Aſpendi, ſimiliter.
Conſtantinus epiſcopus Zalenſium, ſimiliter.
Gregorius epiſcopus Sinopæ, ſimiliter.
[a] Martinus diaconus, & ex perſona Theodori epiſcopi Andrapenſium, ſimiliter.

Andronicus preſbyter, & ex perſona Joannis epiſcopi Zalichenſium, ſimiliter.
Conſtantinus epiſcopus Saſimenſium, ſimiliter.
Gregorius epiſcopus Amaſtræ, ſimiliter.
Heraclius epiſcopus Iunopoleos, ſimiliter.
Niceta epiſcopus Dadybrenſium, ſimiliter.
Theophanes epiſcopus Sorenſium, ſimiliter.
B Joannes epiſcopus Heracliæ, ſimiliter.
Theophylus epiſcopus Pruſiadis, ſimiliter.
Conſtantinus epiſcopus Cratiæ, ſimiliter.
Niceta epiſcopus Rizæi, ſimiliter.

Conſtantinus epiſcopus Polemonii, ſimiliter.
Theodorus epiſcopus Comanenſium, ſimiliter.
Joannes epiſcopus Ceraſuntenſium, ſimiliter.
Nicephorus epiſcopus Clanei, ſimiliter.
Leo epiſcopus Trocnadenſium, ſimiliter.
Joannes diaconus, & ex perſona throni Phaſelidis, ſimiliter.
Theodotus epiſcopus Pinarenſium, ſimiliter.
Stephanus epiſcopus [b] Canuæ, ſimiliter.
C Anaſtaſius epiſcopus [c] Patrenſium, ſimiliter.
Georgius epiſcopus Naſæ, ſimiliter.
Conſtantinus epiſcopus Candicenſium, ſimiliter.
Leo epiſcopus Corydalenſium, ſimiliter.
Nicodemus epiſcopus Sidymenſium, ſimiliter.

Leo epiſcopus Limyrenſium, ſimiliter.
Conſtantinus epiſcopus Tlenſium, ſimiliter.
Petrus diaconus, & ex perſona throni Oricandenſium, ſimiliter.
Stephanus epiſcopus Ataxi, ſimiliter.
Georgius epiſcopus Ocniandi, ſimiliter.
Conſtantinus epiſcopus Combenſium, ſimiliter.
Stauracius epiſcopus [d] Zenopoleos, ſimiliter.
D Gregorius epiſcopus Cibyræ, ſimiliter.
Baſilius epiſcopus Tabenſium, ſimiliter.
Dorotheus epiſcopus Neapoleos, ſimiliter.

Conſtantinus epiſcopus Alabandenſium, ſimiliter.
David epiſcopus Iaſſi, ſimiliter.
Gregorius epiſcopus Mylaſenſium, ſimiliter.
Sergius epiſcopus Bargylenſium, ſimiliter.
Gregorius epiſcopus Heracliæ [e] Latomi, ſimiliter.
Joannes epiſcopus [f] Mybdi, ſimiliter.
Stauracius epiſcopus Stadiæ, ſimiliter.
Gregorius epiſcopus Stratoniciæ, ſimiliter.
Niceta diaconus, & ex perſona throni Halicarnaſſi, ſimiliter.
E Michaël epiſcopus Chæretopenſium, ſimiliter.
Pantaleon epiſcopus Valentiæ, ſimiliter.

Georgius epiſcopus Peltenſium, ſimiliter.
Chriſtophorus epiſcopus [g] Antanaſi, ſimiliter.
Leo epiſcopus Eumenæ, ſimiliter.
Philippus epiſcopus Tranupoleos, ſimiliter.
Leo epiſcopus Aleenſium, ſimiliter.
Paulus epiſcopus Acmoniæ, ſimiliter.
Gregorius epiſcopus [h] Timenutenſium, ſimiliter.
Nicephorus epiſcopus [i] Ludenſium, ſimiliter.
Georgius epiſcopus [k] Aptiæ, ſimiliter.
Joannes epiſcopus Sybeos, ſimiliter.

[a] Marinus in Græc.
[b] Pro, Cauni.
[c] Patarenſium, in mſ. rectè.
[d] Pro, Zenopoleos.
[e] Pro, Latmi.
[f] Pro, Myndi.
[g] Pro, Atanaſſi. In Phrygia Pacatiana.
[h] Pro, Temenothyrenſium.
[i] Supra pag. Ludenſium. In notitia Phrygiæ Pacat. Aeudo.
[k] Pro, Appiæ, ut ſupra pag.

ACTIO IV.

Zacharias episcopus Trapezupoleos, similiter.
Leo episcopus Sebastiæ, similiter.
Theophylactus presbyter, & ex persona throni Georgii Hypsi episcopi, similiter.
Constantinus episcopus Eucarpiæ, similiter.
Andreas episcopus C.disosi, similiter.
Dositheus episcopus Psonundensium, id est, [a] Collapses, similiter.
Constantinus episcopus Cotyaii, similiter.
Niceta episcopus Nacoliæ, similiter.
Leo episcopus Docimii, similiter.
Joannes presbyter, & ex persona throni [b] Hectorii, similiter.
Michaël episcopus Hierapoleos, similiter.
Nicolaus episcopus Phytiæ, similiter.
Theophylactus episcopus Cinnaboreos, similiter.
Damianus episcopus Myri, similiter.
Christophorus episcopus Primisi, similiter.
Niceta episcopus Augustopoleos, similiter.

Georgius episcopus Midaëi, similiter.
Constantinus episcopus Ambladensium, similiter.
Stephanus presbyter, & ex persona throni Ostri, similiter.
[c] Georgius presbyter, & ex persona throni civitatis [d] Polybati, similiter.
Sisinnius episcopus Philomelii, similiter.
Michaël episcopus Papensium, similiter.
Sisinnius episcopus Apamiæ Ciboti, similiter.
Constantinus episcopus Comanæ, similiter.
Nicephorus episcopus Adadensium, similiter.
Petrus episcopus Totiassii, similiter.

Theodosius episcopus [e] Sygalassi, similiter.
Leo episcopus Baræ, similiter.
Petrus episcopus Seleuciæ, similiter.
Nicephorus episcopus Phlogensium, similiter.
Marinus episcopus Magydensium, similiter.
Leo episcopus Andidensium, similiter.
Stephanus episcopus Parnassi, similiter.
Bardanes episcopus Doarensium, similiter.
Eustratius episcopus [f] Dabellii, similiter.
[g] Euphemius episcopus Sozopoleos, similiter.
Theodosius episcopus Bulgarophygi, similiter.
Georgius episcopus Plotinopoleos, similiter.

Basilius episcopus Perberæi, similiter.
Michaël episcopus Pamphili, similiter.
Ruben episcopus Scopeli, similiter.
Sisinnius episcopus Garielensium, similiter.
Callistus episcopus Eudociadis, similiter.
Constantinus episcopus Ligynensium, similiter.
Joannes episcopus Cudrulensium, similiter.
Theodorus episcopus Cremnorum, similiter.
Constantinus episcopus Hadrianæ, similiter.
Theophilus episcopus Chii, similiter.
Galatius episcopus Meli, similiter.
Sergius episcopus Leri, similiter.
Manzo episcopus Diocæsariæ, similiter.
Eustathius episcopus Celendereos, similiter.
Zacharias episcopus civitatis Cardabudensium, similiter.
Sisinnius episcopus Mosbadensium, similiter.
Eustathius episcopus Lami, similiter.
Theodorus episcopus Germanicopoleos, similiter.
Sisinnius episcopus Sycæ, similiter.
Constantinus episcopus Dalisandi, similiter.
Leo episcopus Sibelensium, similiter.

Stephanus episcopus Philadelphiæ, similiter.

[a] In Græco, Colossensium. Col. ssais, in ms.
[b] Pro, Stectorii, in Phrygia Pacatiana.
[c] Gregorius, in ms.
[d] Poleos Polyboti, in ms.
[e] Pro, Sagalassi.
[f] Debelti, in ms.
[g] Euthymius, in Græco.

ANNO CHRISTI 787.

A Ζαχαρίας ἐπίσκοπος Τραπεζουπόλεως, ὁμοίως.
Λέων ἐπίσκοπος Σεβαστείας, ὁμοίως.
Θεοφύλακτος πρεσβύτερος, καὶ ἐκ προσώπου τοῦ θρόνου Γεωργίου ἐπισκόπου Ὕψου, ὁμοίως.
Κωνσταντῖνος ἐπίσκοπος Εὐκαρπίας, ὁμοίως.
Ἀνδρέας ἐπίσκοπος Κιδισσοῦ, ὁμοίως.
Δοσίθεος ἐπίσκοπος Ψονδίωνος, ἤτοι Κολασσαέων, ὁμοίως.
Κωνσταντῖνος ἐπίσκοπος τοῦ Κοτυαείου, ὁμοίως.
Νικήτας ἐπίσκοπος Νακωλείας, ὁμοίως.
Λέων ἐπίσκοπος τοῦ Δοκιμίου, ὁμοίως.
Ἰωάννης πρεσβύτερος, καὶ ἐκ προσώπου τοῦ θρόνου [a] Ἐκτορίου, ὁμοίως.
Μιχαὴλ ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως, ὁμοίως.
B Νικόλαος ἐπίσκοπος Φυτείας, ὁμοίως.
Θεοφύλακτος ἐπίσκοπος Κινναβόρεως, ὁμοίως.
Δαμιανὸς ἐπίσκοπος Μύρου, ὁμοίως.
Χριστοφόρος ἐπίσκοπος [b] Πρυμισσοῦ, ὁμοίως.
Νικήτας ἐπίσκοπος Αὐγουστοπόλεως, ὁμοίως.
Γεώργιος ἐπίσκοπος τοῦ Μιδαείου, ὁμοίως.
Κωνσταντῖνος ἐπίσκοπος Αμβλάδων, ὁμοίως.
Στέφανος πρεσβύτερος, καὶ ἐκ προσώπου τοῦ θρόνου Οστρου, ὁμοίως.
Γρηγόριος πρεσβύτερος, καὶ ἐκ προσώπου τοῦ θρόνου πόλεως [c] Πολυβάτου, ὁμοίως.
Σισίννιος ἐπίσκοπος Μιλήτου, ὁμοίως.
Μιχαὴλ ἐπίσκοπος Πάπων, ὁμοίως.
C Σισίννιος ἐπίσκοπος Απαμείας τῆς Κιβωτοῦ, ὁμοίως
Κωνσταντῖνος ἐπίσκοπος Κομάνης, ὁμοίως.
Νικηφόρος ἐπίσκοπος Αδάδων, ὁμοίως.
Πέτρος ἐπίσκοπος [d] Τοπάσσου, ὁμοίως.
Θεοδόσιος ἐπίσκοπος [e] Συγαλασσοῦ, ὁμοίως.
Λέων ἐπίσκοπος Βάρης, ὁμοίως.
Πέτρος ἐπίσκοπος Σελευκείας, ὁμοίως.
Νικηφόρος ἐπίσκοπος Φλόγων, ὁμοίως.
Μαρῖνος ἐπίσκοπος Μαγύδων, ὁμοίως.
Λέων ἐπίσκοπος Ανδίδων, ὁμοίως.
Στέφανος ἐπίσκοπος Παρνασσοῦ, ὁμοίως.
[f] Σαρδάνης ἐπίσκοπος Δοάρων, ὁμοίως.
Εὐστάθιος ἐπίσκοπος Δεβελτοῦ, ὁμοίως.
D Εὐθύμιος ἐπίσκοπος Σωζοπόλεως, ὁμοίως.
Θεοδόσιος ἐπίσκοπος Βουλγαροφύγου, ὁμοίως.
Γεώργιος ἐπίσκοπος Πλωτινουπόλεως, ὁμοίως.
Βασίλειος ἐπίσκοπος Περβερίου, ὁμοίως.
Μιχαὴλ ἐπίσκοπος τοῦ Παμφίλου, ὁμοίως.
Ρουβὶμ ἐπίσκοπος τοῦ Σκοπέλου, ὁμοίως.
Σισίννιος ἐπίσκοπος Γαριέλων, ὁμοίως.
Κάλλιστος ἐπίσκοπος πόλεως Εὐδοκιάδος, ὁμοίως.
Κωνσταντῖνος ἐπίσκοπος Λιγμόνων, ὁμοίως.
Ἰωάννης ἐπίσκοπος Κουδρούλων, ὁμοίως.
Θεόδωρος ἐπίσκοπος Κρημνῶν, ὁμοίως.
Κωνσταντῖνος ἐπίσκοπος Αδριανῆς, ὁμοίως.
Θεόφιλος ἐπίσκοπος τῆς Χίου, ὁμοίως.
E Γαλάτιος ἐπίσκοπος τῆς Μήλου, ὁμοίως.
Σέργιος ἐπίσκοπος τῆς Λέρου, ὁμοίως.
Μάνζων ἐπίσκοπος Διοκαισαρείας, ὁμοίως.
Εὐστάθιος ἐπίσκοπος [g] Κελεντέρεως, ὁμοίως.
Ζαχαρίας ἐπίσκοπος πόλεως Καρδαβούνδων, ὁμοίως.
Σισίννιος ἐπίσκοπος Μοσβάδων, ὁμοίως.
Εὐστάθιος ἐπίσκοπος Λάμου, ὁμοίως.
Θεόδωρος ἐπίσκοπος Γερμανικοπόλεως, ὁμοίως.
Σισίννιος ἐπίσκοπος Συκῆς, ὁμοίως.
Κωνσταντῖνος ἐπίσκοπος Δαλισανδοῦ, ὁμοίως.
Λέων ἐπίσκοπος Σιβήλων, ὁμοίως.
Στέφανος ἐπίσκοπος πόλεως Φιλαδελφείας, ὁμοίως.

[a] Pro, Στηκτορίου, in Phrygia.
[b] In Notitiis Phrygiæ, Πρόμισσος, & Πρυμνησσίς.
[c] Pro, Πολυβότου
[d] In Notitiis Τιτύασσος, vel Τυτίασσος, vel Τιτίασσος, in Pisidia.
[e] Pro, Σαγαλασσοῦ, in Pisidia.
[f] Pro Βαρδάνης
[g] In ms. ad marg. ἔτ. Κελενδέρεως.

Anno Christi 787.

Actio IV.

Εὐδόξιος πρεσβύτερος, μοναχὸς, καὶ ἐκ προσώπου τοῦ θρόνου τῆς Μετελλουπόλεως, ὁμοίως.
Κωνσταντῖνος ἐπίσκοπος τῆς Ἄνδρου, ὁμοίως.
Εὐστάθιος ἐπίσκοπος τῆς Τήνου, ὁμοίως.
Θεόδωρος ἐπίσκοπος Κάδων, ὁμοίως.
Μιχαὴλ ἐπίσκοπος Τιβεριουπόλεως, ὁμοίως.
Κωνσταντῖνος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας, ὁμοίως.

Ἰωάννης ἐπίσκοπος Ἀζανῶν, ὁμοίως.
Θεοφύλακτος ἐπίσκοπος Μοσυνῶν, ὁμοίως.
Βασίλειος ἐπίσκοπος Διονυσουπόλεως, ὁμοίως.
Στέφανος ἐπίσκοπος Συνάδων, ὁμοίως.
Σάββας ἀρχιμανδρίτης καὶ ἡγούμενος μονῆς τῶν Στουδίου, ὁμοίως.
Γρηγόριος ἡγούμενος τῶν Ὁρμίσδου, ὁμοίως.
Συμεὼν ἡγούμενος τῆς Χώρας, ὁμοίως.
Ἰωάννης ἡγούμενος τοῦ Παγουρίου, ὁμοίως.
Εὐστάθιος ἡγούμενος τῶν Μαξιμίνου, ὁμοίως.
Ἰωσὴφ ἡγούμενος καὶ ἀρχιμανδρίτης τοῦ Ἡρακλείου, ὁμοίως.
Θωμᾶς μοναχὸς, καὶ ἐκ προσώπου Ἰωάννου ἡγουμένου τοῦ Χηνολάκκου, ὁμοίως.
Πλάτων ἡγούμενος καὶ ἀρχιμανδρίτης [a] Σακκουδίων, ὁμοίως.

[a] In mſ. ad marg. ἐν Σακκουδίωνος

Θεόδωρος ἡγούμενος καὶ ἀρχιμανδρίτης τοῦ Πάνδου, ὁμοίως.

Μακάριος ἡγούμενος καὶ ἀρχιμανδρίτης Βαρδᾶ, ὁμοίως.

Στρατήγιος μοναχὸς τῆς ἁγίας Σιὼν, ὁμοίως.
Γρηγόριος ἡγούμενος τῶν Ὑακίνθου, ὁμοίως.
Ἰωσὴφ ἡγούμενος τῶν Ἀκοιμήτων, ὁμοίως.
Μιχαὴλ ἡγούμενος τοῦ ἁγίου Πέτρου, ὁμοίως.
Θεόδωρος ἡγούμενος καὶ ἀρχιμανδρίτης τῆς Βοδοῦς, ὁμοίως.
Θεοφύλακτος μοναχὸς τῶν Καθῶν, ὁμοίως.
Κωνσταντῖνος ἡγούμενος Καλαυρεῶν, ὁμοίως.
Ἀντώνιος ἡγούμενος τῆς Δίου, ὁμοίως.
Ἱλαρίων ἡγούμενος τῶν Φλώρου, ὁμοίως.
Νικήτας ἡγούμενος τοῦ ἁγίου Ἀλεξάνδρου, ὁμοίως.
Θεόδωρος ἡγούμενος τοῦ Ξηροκήπου, ὁμοίως.
Νικήτας ἡγούμενος τῶν Γουδηλᾶ, ὁμοίως.
Νικήτας ἡγούμενος τοῦ ἁγίου Ἠλία, ὁμοίως.
Θεόκτιστος ἡγούμενος τοῦ Αὐλητοῦ, ὁμοίως.
Κώνστας ἡγούμενος τοῦ ἁγίου Κυριάκου ὁμοίως.
Στέφανος ἡγούμενος τοῦ Καρεῶνος καὶ ἀρχιμανδρίτης, ὁμοίως.
Νικηφόρος ἡγούμενος τῆς ἁγίας Θεοτόκου, ὁμοίως.

Θεοφύλακτος ἡγούμενος τοῦ ἁγίου Ἠλία, ὁμοίως.
Ἰωάννης ἡγούμενος τοῦ Χηνολάκκου, ὁμοίως.
Παῦλος ἡγούμενος τοῦ Βασίλου, ὁμοίως.
Στέφανος ἡγούμενος τοῦ ἁγίου Κηρύκου, ὁμοίως.
Λάζαρος ἡγούμενος τοῦ ἁγίου Αὐτονόμου, ὁμοίως.
Ἰγνάτιος ἡγούμενος τοῦ Συκέως, ὁμοίως.
Γρηγόριος ἡγούμενος τοῦ Καλλιστράτου, ὁμοίως.
Γρηγόριος ἡγούμενος τοῦ Μονάγρου, ὁμοίως.
Σισίννιος ἡγούμενος Ἀρέτης, ὁμοίως.
Ἀναστάσιος ἡγούμενος [b] Καμ. ὁμοίως.
Βαάνης ἡγούμενος καὶ ἀρχιμανδρίτης τῶν Θερμῶν, ὁμοίως.
Πέτρος ἡγούμενος τῶν Ὁμηρικῶν, ὁμοίως.
Στέφανος ἡγούμενος τῶν Θερμιζῶν, ὁμοίως.
Θωμᾶς ἡγούμενος τῶν Ἱεραγάθης, ὁμοίως.
Θεοφύλακτος ἡγούμενος τῶν Καθόδου, ὁμοίως.
Νικηφόρος ἡγούμενος τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου, ὁμοίως.
Δαβὶδ ἡγούμενος τοῦ ἁγίου Θύρσου, ὁμοίως.
Λέων ἡγούμενος τοῦ ἁγίου Γεωργίου τῶν Κελλίων, ὁμοίως.
Ἰωάννης ἡγούμενος τῶν Λάκκων, ὁμοίως.
Λέων ἡγούμενος τοῦ Λευκοῦ ὕδατος, ὁμοίως.

[b] Ex Latino, Καριων

A Eudoxius presbyter & monachus, & ex persona throni Metellupoleos, similiter.
Constantinus episcopus Andri, similiter.
Eustathius episcopus Teni, similiter.
Theodorus episcopus Cadensium, similiter.
Michaël episcopus Tiberiopoleos, similiter.
Constantinus episcopus Ancyræ, similiter.

Joannes episcopus Azanensium, similiter.
Theophylactus episcopus Mosynensium, similiter.
Basilius episcopus Dionysupoleos, similiter.
Stephanus episcopus Synnai, similiter.
Sabbas monachus & hegumenus monasterii Studii, similiter.
B Gregorius hegumenus Hormisdæ, similiter.
Symeon hegumenus Choræ, similiter.
Joannes hegumenus Pagurii, similiter.
Eustathius hegumenus [a] Maximi, similiter.
Joseph hegumenus & archimandrita Heraclii, similiter.
Thomas monachus, & ex persona Joannis hegumeni Chenolacci, similiter.
Plato hegumenus & archimandrita Saccudeonis, similiter.
Theodorus hegumenus & archimandrita Pandi, similiter.
[b] Macarius hegumenus & archimandrita Barda, similiter.
C Strategius monachus sanctæ Sion, similiter.
Gregorius hegumenus Hyacinthi, similiter.
Joseph hegumenus Acœmitensium, similiter.
Michaël hegumenus sancti Petri similiter.
Theodorus hegumenus, & archimandrita Bodi, similiter.
Theophylactus monachus Cathon, similiter.
Constantinus hegumenus Calaurensium, similiter.
Antonius hegumenus Diu, similiter.
Hilarion hegumenus Floron, similiter.
Niceta hegumenus sancti Alexandri, similiter.
Theodorus hegumenus Xerocepu, similiter.
Niceta hegumenus Gudila, similiter.
Niceta hegumenus sancti Eliæ, similiter.
Theoctistus hegumenus Auleti, similiter.
D Constans hegumenus sancti [c] Cyriaci, similiter.
Stephanus hegumenus Careonis & archimandrita, similiter.
Nicephorus hegumenus sanctæ Dei genitricis, similiter.
Theophylactus hegumenus sancti Eliæ, similiter.
Joannes hegumenus Chenolacci, similiter.
Paulus hegumenus [d] Baulei, similiter.
Stephanus hegumenus sancti [e] Errici, similiter.
Lazarus hegumenus sancti Autonomi, similiter.
Ignatius hegumenus Syceos, similiter.
Gregorius hegumenus Callistrati, similiter.
Gregorius hegumenus Monagri, similiter.
E Sisinnius hegumenus Aritæ, similiter.
Anastasius hegumenus Carnehensium, similiter.
Bahanes hegumenus & archimandrita Thermarum, similiter.
Petrus hegumenus Homericensium, similiter.
Stephanus hegumenus Thermizensium, similiter.
Thomas hegumenus Hieragathæ, similiter.
Theophylactus hegumenus Cathodi, similiter.
Nicephorus hegumenus sancti Andreæ, similiter.
David hegumenus sancti Thyrsi, similiter.
Leo hegumenus sancti Georgii Cellarum, similiter.

Joannes hegumenus Laccensium, similiter.
Leo hegumenus Leucu hydatos, similiter.

[a] Mſ. τοῦ Μαξιμίνου.

[b] In Græco, Macarius.

[c] Mſ. Cyrici.

[d] In Græco, Βασιλ. al. Basilii.

[e] al. Cyrici.

ACTIO IV.

ANNO CHRISTI 787.

Gregorius hegumenus [a] Agauri, similiter.
Isidorus hegumenus Latri, similiter.
Dositheus hegumenus Mnemosynon, similiter.
Nicephorus hegumenus sancti Sergii Midicionis, similiter.
Theodorus hegumenus Amorii, similiter.
Theodorus hegumenus Atractensium, similiter.
Constantinus hegumenus sanctorum trium Puerorum, similiter.
Joannes hegumenus Cœladensium, similiter.
Antonius hegumenus Dodecathroni, similiter.
Paulus hegumenus Agnyon, similiter.
Paulus hegumenus sancti Petri civitatis Pœmaninensium, similiter.
Euschemon hegumenus Crizensium, similiter.
[b] Macarius hegumenus Psarodi, similiter.
Epiphanius hegumenus Paranandi, similiter.
Antonius hegumenus Peristereonos, similiter.
David hegumenus sancti Georgii [c], similiter.
Joannes hegumenus sancti Zotici, similiter.
Agapius hegumenus sancti Thyrsi, similiter.
Daniel hegumenus sanctorum Apostolorum Magnesiæ, similiter.
Theodosius hegumenus sanctæ Dei genitricis Perizetorum, similiter.
Callistus hegumenus diversorum monasteriorum Cypri, similiter.
Theophylactus hegumenus Bordæ, similiter.
Theodorus hegumenus Limbi, similiter.
[d] Constantinus hegumenus Hippi, similiter.
Georgius hegumenus Domnicensium, similiter.
[e] Euthymius hegumenus Oxybetensium, similiter.
Antonius hegumenus Uziæ, similiter.
Basilius hegumenus sancti Andreæ, similiter.
Philippus [f] Besœnsium, similiter.
Basilius hegumenus sanctæ Dei genitricis Ortycidiensium, similiter.
Acacius monachus sancti Orestis, similiter.
Joannes hegumenus sancti Salvatoris, similiter.
Petrus monachus, & ex persona [g] Cellarum, similiter.
Zacharias hegumenus [h] Syndensium, similiter.
Theophilus monachus, & ex persona hegumeni sanctæ Dei genitricis Photnon, similiter.
Cerycus hegumenus Dolocomæ, similiter.
Sergius hegumenus Germensium, similiter.
Joannes presbyter sancti Sergii Germion, similiter.
Niceta hegumenus [i] Octaorum, similiter.
Antonius hegumenus Acraborum, similiter.
Petrus hegumenus Platanii, similiter.
Marcus hegumenus sancti Joannis Theologi, similiter.
Leo hegumenus sanctæ Dei genitricis Saldalensium, similiter.
Constantinus hegumenus sancti Stephani Antipsilii, similiter.
Theodorus monachus, & ex persona hegumeni sanctæ Dei genitricis Calocetensium, similiter.
Eutychianus monachus monasterii Callistrati, similiter.
Theodorus monachus sanctæ Dei genitricis Epicanzi, similiter.
Joannes monachus, & ex persona Stephani hegumeni Bonisensium, similiter.
Callistus monachus ejusdem monasterii Bonisensium, similiter.
Niceta hegumenus sanctæ Dei genitricis monasterii Castri Tii, similiter.
Samuel monachus archangeli Gabrielis, similiter.
Theodosius hegumenus sanctæ Trinitatis, similiter.

[a] Agabri, mſ.
[b] In Græco, Macarii, & in mſ.
[c] Mſ. addit, Petri.
[d] In Græco, Constans.
[e] In mſ cod. Jolyi & nostro, additur, Euthymius hegumenus Tepuzensium.
[f] In Græco, Beœnorum.
[g] Mſ τῶν Cellarion.
[h] Mſ Sugdensium.
[i] Octavini, in Mſ.

A Γρηγόριος ἡγούμενος Ἀγαύρου, ὁμοίως.
Ἰσίδωρος ἡγούμενος τοῦ Λάτρου, ὁμοίως.
Δοσίθεος ἡγούμενος Μνημοσύνων, ὁμοίως.
Νικηφόρος ἡγούμενος τοῦ ἁγίου Σεργίου τοῦ Μιδικιῶνος, ὁμοίως.
Θεόδωρος ἡγούμενος τοῦ Ἀμορίου ὁμοίως.
Θεόδωρος ἡγούμενος Ἀτράκτων, ὁμοίως.
Κωνσταντῖνος ἡγούμενος τῶν ἁγίων τριῶν Παίδων, ὁμοίως.
Ἰωάννης ἡγούμενος τῶν Κοιλάδων, ὁμοίως.
Ἀντώνιος ἡγούμενος τοῦ [a] Δωδεκάθου, ὁμοίως.
Παῦλος ἡγούμενος τῶν Ἀγύων, ὁμοίως.
Παῦλος ἡγούμενος τοῦ ἁγίου Πέτρου πόλεως Ποιμανηνῶν, ὁμοίως.
B Εὐσχήμων ἡγούμενος Κρίζων, ὁμοίως.
Μακάριος ἡγούμενος Ψαράδου, ὁμοίως.
Ἐπιφάνιος ἡγούμενος τοῦ Παρανάνδου, ὁμοίως.
Ἀντώνιος ἡγούμενος τοῦ Περιστερεῶνος, ὁμοίως.
Δαβὶδ ἡγούμενος τοῦ ἁγίου Γεωργίου Πετρῖ. ὁμοίως.
Ἰωάννης ἡγούμενος τοῦ ἁγίου Ζωτικοῦ, ὁμοίως.
Ἀγάπιος ἡγούμενος τοῦ ἁγίου Θύρσου, ὁμοίως.
[b] Δανιὴλ ἡγούμενος τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Μαγνησίας, ὁμοίως.
Θεοδόσιος ἡγούμενος τῆς ἁγίας Θεοτόκου Περιζώτων, ὁμοίως.
Κάλλιστος ἡγούμενος διαφόρων μοναστηρίων Κύπρου, ὁμοίως.
Θεοφύλακτος ἡγούμενος Βορδοῦ, ὁμοίως.
C Θεόδωρος ἡγούμενος Λιμβοῦ, ὁμοίως.
Κώνστας ἡγούμενος τοῦ Ἵππου, ὁμοίως.
Γεώργιος ἡγούμενος Δομνίκων, ὁμοίως.
Εὐθύμιος ἡγούμενος Ὀξυβάτων, ὁμοίως.
Ἀντώνιος ἡγούμενος Οὐζίας, ὁμοίως.
Βασίλειος ἡγούμενος τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου, ὁμοίως.
Φίλιππος ἡγούμενος Βεώνων, ὁμοίως.
Βασίλειος ἡγούμενος τῆς ἁγίας Θεοτόκου Ὀρτυκιδίων, ὁμοίως.
Ἀκάκιος μοναχὸς τοῦ ἁγίου Ὀρέστου, ὁμοίως.
Ἰωάννης ἡγούμενος τοῦ Σωτῆρος, ὁμοίως.
Πέτρος μοναχὸς, καὶ ἐκ προσώπου Κελλαρίων, ὁμοίως.
Ζαχαρίας ἡγούμενος τῶν Συνδέων, ὁμοίως.
D Θεόφιλος μοναχὸς, καὶ ἐκ προσώπου τοῦ ἡγουμένου τῆς ἁγίας Θεοτόκου Φωτεινοῦ, ὁμοίως.
Κήρυκος ἡγούμενος Δολοκώμης, ὁμοίως.
Σέργιος ἡγούμενος τῶν Γερμίων, ὁμοίως.
Ἰωάννης πρεσβύτερος τοῦ ἁγίου Σεργίου τῶν Γερμίων, ὁμοίως.
Νικήτας ἡγούμενος Ὀκτάων, ὁμοίως.
Ἀντώνιος ἡγούμενος Ἀκραβόρων, ὁμοίως.
Πέτρος ἡγούμενος Πλατανίου, ὁμοίως.
Μάρκος ἡγούμενος τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ὁμοίως.
Λέων ἡγούμενος τῆς ἁγίας Θεοτόκου Σαλδάλων, ὁμοίως.
Κωνσταντῖνος ἡγούμενος τοῦ ἁγίου Στεφάνου τοῦ Ἀντιψιλίου, ὁμοίως.
E Θεόδωρος μοναχὸς, καὶ ἐκ προσώπου Θεοδώρου ἡγουμένου τῆς ἁγίας Θεοτόκου Καλοκετῶν, ὁμοίως.
Εὐτυχιανὸς μοναχὸς τῶν Καλλιστράτου, ὁμοίως.
Θεόδωρος μοναχὸς τῆς ἁγίας Θεοτόκου Ἐπικαυζῆ, ὁμοίως.
Ἰωάννης μοναχὸς, καὶ ἐκ προσώπου Στεφάνου ἡγουμένου Βονισῶν, ὁμοίως.
Κάλλιστος μοναχὸς τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου Βονισῶν, ὁμοίως.
Νικήτας ἡγούμενος τῆς ἁγίας Θεοτόκου μονῆς τοῦ Κάστρου τῆς Τίου, ὁμοίως.
Σαμουὴλ μοναχὸς τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ, ὁμοίως.
Θεοδόσιος ἡγούμενος τῆς ἁγίας Τριάδος, ὁμοίως.

[a] Ex Latino, Δωδεκαθρόνου.
[b] Ἀλ. Γαμβριλ.

ANNO CHRISTI 787.

Ἰωάννης μοναχὸς, καὶ ἐκ προσώπου Στρατηγίου ἡγουμένου τῆς ἁγίας Θεοτόκου, ὁμοίως.
Ἱλαρίων μοναχὸς τῆς ἁγίας Θεοτόκου τῶν Κελλίων, ὁμοίως.
Θεοδόσιος μοναχὸς τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τῆς Σικούνδης, ὁμοίως.
Παῦλος ἡγούμενος τῆς ἁγίας Θεοτόκου Τυμών. ὁμοίως.
Λέων ἡγούμενος τοῦ ἁγίου Κυριακοῦ, ὁμοίως.
Ἐπιφάνιος ἡγούμενος τῆς ἁγίας Θεοτόκου Λίμνης, ὁμοίως.
Γεώργιος ἡγούμενος τῆς ἁγίας Θεοτόκου, ὁμοίως.
Κοσμᾶς ἡγούμενος τῆς ἁγίας Θεοτόκου τοῦ Παραδείσου, ὁμοίως.
Εὐσχήμων μοναχὸς τοῦ Σωτῆρος πλησίον τοῦ Βυραϊκοῦ, ὁμοίως.
Βάρδας ἡγούμενος καὶ ἀρχιμανδρίτης Προυσιάδος, ὁμοίως.
Πέτρος ἡγούμενος τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Καστροπρωτίλου, ὁμοίως.
Βασίλειος μοναχὸς τοῦ Ἀμορίου τῆς ἁγίας Θεοτόκου, ὁμοίως.
Βασίλειος πρεσβύτερος μονῆς τοῦ Ὀξυπέτρου, ὁμοίως.
Φίλιππος ἡγούμενος Εὐμενείας, ὁμοίως.
Βασίλειος ἡγούμενος τοῦ ἁγίου Λουκιανοῦ, ὁμοίως.
Θεοφύλακτος ἡγούμενος τοῦ Πηγαδίου, ὁμοίως.
Ἄνθιμος μοναχὸς Ψαμάθου, ὁμοίως.
Μιχαὴλ ἡγούμενος τοῦ ἁγίου μάρτυρος Γεωργίου, ὁμοίως.
Χριστοφόρος ἡγούμενος τῶν Κανδήλων, ὁμοίως.
Νικόλαος ἡγούμενος τῶν Καινουργῶν, ὁμοίως.
Σισίννιος ἡγούμενος τοῦ Λιθίνου, ὁμοίως.
Θωμᾶς μοναχὸς Μοσυνῶν, ὁμοίως.
Μιχαὴλ μοναχὸς, καὶ ἐκ προσώπου τοῦ ἡγουμένου μονῆς τῆς ἁγίας Θεοτόκου τοῦ Πύργου, ὁμοίως.
Γρηγόριος ἡγούμενος τῆς ἁγίας Θεοτόκου Συμβόλων, ὁμοίως.
Ἰωάννης ἡγούμενος τῆς ἁγίας Θεοτόκου Ῥοΐδων, ὁμοίως.
* Κώνστας ἡγούμενος τοῦ ἁγίου Πέτρου Ὑδένδρων, ὁμοίως.
Συμεὼν ἡγούμενος τῆς ἁγίας Θεοτόκου τῶν Ἀβραμιτῶν, ὁμοίως.
Γρηγόριος ἡγούμενος τοῦ ἁγίου Κλήμεντος, ὁμοίως.
Θέογνις ἡγούμενος τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Τιμοθέου τῆς Κρητῶν νήσου, ὁμοίως.
Ἰωάννης ἡγούμενος τοῦ ἁγίου μάρτυρος Θεοδώρου, ὁμοίως.
Θεοδόσιος ἡγούμενος τῆς ἁγίας Θεοτόκου, ὁμοίως.
Πέτρος ἡγούμενος τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου τῆς Κρητῶν νήσου, ὁμοίως.

* ἄλ. Κωσμᾶς.

A Joannes monachus, & ex persona Strategii hegumeni, a similiter.
Hilarius monachus sanctæ Dei genitricis Cellion, similiter.
Dositheus monachus sancti Theodori Sicundæ, similiter.
Paulus hegumenus sanctæ Dei genitricis Tyrosinum, similiter.
Leo hegumenus sancti Cyriaci, similiter.
Epiphanius hegumenus sanctæ Dei genitricis Limnas, similiter.
Georgius hegumenus sanctæ Dei genitricis, similiter.
Cosmas hegumenus sanctæ Dei genitricis Paradisii, similiter.
B Euschemon monachus sancti Salvatoris juxta Byraicum, similiter.
Bardas hegumenus, & archimandrita Prusiadis, similiter.
Petrus hegumenus sanctorum Apostolorum Castri Protili, similiter.
Basilius monachus civitatis Amorii sanctæ Dei genitricis, similiter.
Basilius presbyter, & hegumenus monasterii Oxypetri, similiter.
Philippus hegumenus Eumeniæ, similiter.
Basilius hegumenus sancti Luciani, similiter.
Theophylactus hegumenus Pegadii, similiter.
C Anthimus b hegumenus Psamathi, similiter.
Michaël hegumenus sancti martyris Georgii, similiter.
Christophorus hegumenus Candelarum, similiter.
Nicolaus hegumenus Cænurgon, similiter.
Sisinnius hegumenus Lithini, similiter.
Thomas monachus Mosynensium, similiter.
Michaël monachus, & ex persona hegumeni monasterii sanctæ Dei genitricis Pyrgi, similiter.
Gregorius hegumenus sanctæ Dei genitricis symbolorum, similiter.
Joannes hegumenus sanctæ Dei genitricis Rudensium, similiter.
D Constantinus hegumenus sancti Petri Hydendrensium, similiter.
Symeon hegumenus sanctæ Dei genitricis Abramitensium, similiter.
Gregorius hegumenus sancti Clementis, similiter.
Theognis hegumenus monasterii sancti Apostoli Timothei Cretensium, c similiter.
Joannes hegumenus sancti martyris Theodori, similiter.
Theodosius hegumenus sanctæ Dei genitricis, similiter.
Petrus hegumenus sancti Joannis deiloqui Cretensium insulæ, similiter.

ACTIO IV.

a A's addit, sanctæ Dei genitricis.

b In Græco, monachus: & in codice D. Joly.

c Mf addit, insulæ.

ΠΡΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ.

ΕΝ ὀνόματι τοῦ κυρίου καὶ δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν. βασιλείας τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν δεσποτῶν Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς αὐτοῦ θεοστέπτου μητρὸς, ἔτους ὀγδόου τῆς αὐτῶν ὑπατείας, πρὸ τεσσάρων νωνῶν Ὀκτωβρίων, ἰνδικτιῶνος ια΄.

Συναχθείσης τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, τῆς κατὰ θείαν χάριν καὶ εὐσεβῆ θέσπισμα τῶν αὐτῶν θεοκρατήτων βασιλέων συναθροισθείσης ἐν τῇ Νικαιέων λαμπρᾷ μητροπόλει τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας· τοῦτ᾽ ἔστι, Πέτρου τοῦ εὐλαβεστάτου ἀρχιπρεσβυτέρου τῆς κατὰ τὴν Ῥώμην ἁγιωτάτης ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Πέτρου, καὶ Πέτρου τοῦ εὐλαβεστάτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ

ACTIO QUINTA.

ACTIO V.

E IN nomine Domini & dominatoris Jesu Christi veri Dei nostri. Imperio piissimorum & Christi amicorum dominorum nostrorum Constantini & Irenæ ipsius a Deo redimitæ matris, anno octavo consulatus eorum, quarto Nonas Octobris, indictione undecima.

Conveniente sancta & universali synodo, quæ per divinam gratiam & piam sanctionem eorumdem divinitus roboratorum Imperatorum congregata est in Nicensium clara metropoli Bithyniensium provinciæ: id est, Petro reverentissimo archipresbytero sanctissimæ Romanæ ecclesiæ sancti Petri Apostoli, & Petro reverentissimo presbytero monacho & hegume-

no venerabilis monasterii sancti Sabbæ Romæ siti, A obtinentibus locum apostolicæ cathedræ sanctissimi & almi archiepiscopi senioris Romæ Hadriani: Tarasioque sanctissimo & almo archiepiscopo magni nominis Constantinopoleos novæ Romæ: atque Joanne & Thoma reverentissimis presbyteris monachis, & vicariis apostolicarum sedium orientalis diœceseos:

Residentibus etiam ante sacratissimum ambonem templi sanctissimæ magnæ ecclesiæ, quæ cognominatur Sophia, præsto exsistentibus & audientibus gloriosissimis & magnificentissimis, Petrona videlicet laudabilissimo exconsule patricio, & comite Deo conservati imperialis obsequii, & Joanne imperiali ostiario & logotheta militaris logothesii, & tota sancta B synodo secundum ordinem præcedentem in prima actione: præsentibus quoque & Deo amabilibus archimandritis & hegumenis, nec non omni monachica [a] plenitudine; propositis sanctis & intemeratis Dei evangeliis:

[a] al. multitudine.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Qui manifestationem futurorum per prophetas pronuntiavit Deus, ait per Jeremiam prophetam de his qui novitatem in catholicam ecclesiam introducunt: quia duo mala fecerunt: *Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt sibi lacus contritos, qui aquam continere non poterunt.* Lacus enim contritus est omnis hæreticorum sermo, ex quo hauserunt Christianos accusantes hæreseos præceptores, & potaverunt simpliciores C subversione turbulenta: quibus væ transmittitur per vocem propheticam. Hebræos enim & Sarracenos, gentiles & Samaritas, insuper & Manichæos atque Phantasticos, id est, Theopaschitas imitantes, voluerunt exterminare venerabilium imaginum visionem, quæ in sancta Dei ecclesia catholica tradita est ab antiquis temporibus, quemadmodum ostendetur in lectione librorum qui propositi sunt.

Jerem. 2.

Habac. 2. ex Græco.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ Cypri dixit: Legantur in redargutionem & publicationem Christianos accusantis pseudosyllogi illius conventionis.

Leontius devotus & imperatorius a secretis dixit: Secundum jussionem sanctæ synodi adsunt divini li- D bri, qui legi debent: non solum [b] illi, sed & maligni nominis hæreticorum, qui ab olim honorabilibus imaginibus detraxerunt.

[b] al. autem.

Sancta synodus dixit: Legatur.

Cosmas diaconus, notarius, & cubuclesius, legit:

Sancti Cyrilli archiepiscopi Hierosolymorum institutio secunda, cujus initium est:

Dirum peccatum est, & languorum sævissimus est animæ prævaricatio. Et post alia: Quam enim opinionem habes de Nabuchodonosor? Non audisti a scripturis, quia impiissimus erat, agrestem morem & E leoninum propositum habens? Non audisti, quia ossa regum produxit in lucem? non comperisti, quia populum captivum transtulit? Non audisti, quia oculos regis excœcavit, præostendens ei filios cum occiderentur? Non audisti, quia cherubim rapuit? non dico spirituales illos & supercælestes, sed qui in templo erant constructi supra propitiatorium arcæ, intra quos loquebatur Deus.

Catech. 2. circa finem.

Sanctissimus patriarcha dixit: Intelligamus, qualiter vituperatus sit Nabuchodonosor, qui subvertit cherubim, & qualem pœnam sit passus.

Sancta synodus dixit: [c] Magna culpa, & magna damnatio.

[c] In Græco, Post lapsum & damnatio.

A καὶ ἡγουμένου τῆς κατὰ Ῥώμην διαγούσης μονῆς τοῦ ἁγίου Σάββα, ἐπεχόντων τὸν τόπον τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας τοῦ ὁσιωτάτου καὶ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀδριανοῦ· Ταρασίου καὶ ὁσιωτάτου καὶ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς μεγαλωνύμου Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης· καὶ Ἰωάννου καὶ Θωμᾶ τῶν εὐλαβεστάτων πρεσβυτέρων μοναχῶν καὶ ἐπιτηρητῶν τῶν ἀποστολικῶν θρόνων τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως·

Καθεσθέντων τε πρὸ τοῦ ἱερωτάτου ἄμβωνος τοῦ ναοῦ τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας τῆς ἐπονομαζομένης Σοφίας· συμπαρόντων καὶ ἀκροωμένων τῶν ἐνδοξοτάτων καὶ μεγαλοπρεπεστάτων ἀρχόντων, τουτέστι Πετρωνᾶ τοῦ πανευφήμου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου καὶ κόμητος τοῦ θεοφυλάκτου βασιλικοῦ ὀψικίου, καὶ Ἰωάννου βασιλικοῦ ὀστιαρίου καὶ λογοθέτου τοῦ στρατιωτικοῦ λογοθεσίου, καὶ πάσης τῆς ἁγίας συνόδου κατὰ τάξιν τὴν προταχθεῖσαν ἐν τῇ πρώτῃ πράξει· παρόντων καὶ τῶν θεοφιλεστάτων ἀρχιμανδριτῶν τε καὶ ἡγουμένων, καὶ παντὸς τοῦ μοναχικοῦ πληρώματος· προκειμένων τῶν ἁγίων καὶ ἀχράντων τοῦ Θεοῦ εὐαγγελίων·

B

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ὁ τὴν δήλωσιν τῶν μελλόντων διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ προκαταγγείλας Θεὸς ἔφη διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου, περὶ τῶν τὰς καινοτομίας εἰσαγόντων ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ· ὅτι δύο καὶ πονηρὰ πεποιήκασιν· ἐμὲ ἐγκατέλιπον πηγὴν ὕδατος ζῶντος, καὶ ὤρυξαν ἑαυτοῖς λάκκους συντετριμμένους, οἳ οὐ δυνήσονται ὕδωρ συνέχειν. λάκκος οὖν συντετριμμένος ἐστὶ πᾶς αἱρετικῶν λόγος, ἐξ οὗ ἤντλησαν οἱ τῆς Χριστιανοκατηγορικῆς αἱρέσεως εἰσηγηταί, καὶ ἐπότισαν τοὺς ἁπλουστέρους ἀνατροπὴν θολεράν· οἷς τὸ C οὐαὶ ἐπιπέμπεται διὰ φωνῆς προφητικῆς. Ἑβραίους γὰρ καὶ Σαῤῥακηνούς, Ἕλληνάς τε καὶ Σαμαρείτας, ἔτι γε μὴν Μανιχαίους καὶ Φαντασιαστάς, ἤγουν Θεοπασχίτας μιμησάμενοι, ἠθέλησαν ἀφανίσαι τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων θέαν, τὴν ἐν τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ παραδοθεῖσαν ἐκ τῶν ἀρχαίων χρόνων, ὡς δειχθήσεται ἐν τῇ ἀναγνώσει τῶν προκειμένων βίβλων.

Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κωνσταντίας τῆς Κύπρου εἶπεν· ἀναγνωσθήτωσαν εἰς ἔλεγχον καὶ θρίαμβον τῆς Χριστιανοκατηγόρου καὶ ψευδοσυλλόγου ἐκείνης συναθροίσεως.

Λεόντιος ὁ καθωσιωμένος βασιλικὸς ἀσηκρῆτις εἶπε· κατὰ D τὴν κέλευσιν τῆς ἁγίας συνόδου πάρεισιν αἱ θεῖαι βίβλοι αἱ ἀναγνωσθῆναι ὀφείλουσαι. οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ τῶν κακωνύμων αἱρετικῶν, τῶν ἐκ παλαιοῦ τὰς τιμίας εἰκόνας διαβεβληκότων.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἀναγνωσθήτωσαν.

Κοσμᾶς διάκονος καὶ κουβουκλείσιος ἀνέγνω·

Τοῦ ἁγίου Κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων κατήχησις δευτέρα, ἧς ἡ ἀρχή·

Δεινὸν ἡ ἁμαρτία, καὶ νόσος χαλεπωτάτη ψυχῆς ἡ παρανομία. καὶ μεθ' ἕτερα· τίνα γὰρ ὑπόνοιαν ἔχεις περὶ Ναβουχοδονόσορ; οὐκ ἤκουσας ἀπὸ τῶν γραφῶν, ὅτι δυσσεβέστατος ἦν, E ἀγριώτατος τὸν τρόπον, καὶ λεοντώδη τὴν προαίρεσιν ἔχων; οὐκ ἤκουσας, ὅτι τὰ ὀστᾶ τῶν βασιλέων ἐξήνεγκεν εἰς τὸ φῶς; οὐκ ἔγνως, ὅτι τὸν λαὸν αἰχμάλωτον ἀπήγαγεν; οὐκ ἤκουσας, ὅτι τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ βασιλέως ἐξετύφλωσε, προδείξας αὐτῷ τὰ τέκνα σφαττόμενα; οὐκ ἤκουσας, ὅτι τὰ χερουβὶμ ἥρπασεν; οὐ λέγω τὰ νοητὰ καὶ ἐπουράνια, ἀλλὰ τὰ ἐν τῷ ναῷ κατεσκευασμένα, τὰ ἐπὶ τὸ ἱλαστήριον τῆς κιβωτοῦ, ὧν ἀναμέσον ἐλάλει ὁ κύριος.

Ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἐννοήσωμεν, ὅπως ἐμέμφθη ὁ Ναβουχοδονόσορ, καταστρέψας τὰ χερουβὶμ ἐκεῖνα, καὶ ποῖον ἐπιτίμιον πέπονθεν.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· μετὰ τὸ σφάλμα καὶ ἡ κατάκρισις.

ANNO CHRISTI 787.

Ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· οὐκοῦν ἕκαστος ὁ ἱερὸν ἐκβάλλων ἐκ τῆς ἐκκλησίας καὶ καταστρέφων, τῇ αὐτῇ ὑποπίπτει ἐπιτιμίᾳ.

Πετρωνᾶς ὁ ἐνδοξότατος πατρίκιος εἶπε· μέγα ἐπιτίμιον ὁ Ναβουχοδονόσορ, ὅτι ἐξηλάθη τῆς βασιλείας, καὶ ἑπτὰ ἔτη διέμεινεν ἐν ταῖς ἐρήμοις, ὥσπερ βοῦς ἐσθίων τὰς βοτάνας.

Κοσμᾶς διάκονος, νοτάριος καὶ κουβουκλείσιος, ἀνέγνω·

Τοῦ ἁγίου Συμεὼν τοῦ Στυλίτου, τοῦ εἰς τὸ θαυμαστὸν ὄρος, ἐπιστολὴ πέμπτη πρὸς τὸν βασιλέα Ἰουστῖνον τὸν νέον.

A Τίς δώσει, ἀεισέβαστε καὶ ἀγαθὲ δέσποτα, τοῖς ὀφθαλμοῖς B μου πηγὰς δακρύων, ἐπὶ τῷ πενθῆσαι καὶ κλαῦσαι πικρῶς καὶ ἀφορήτως ἐν ὅλαις ταῖς ἡμέραις τῆς ἀθλίας μου ζωῆς; ὅτι περ ἐπὶ τῷ θείῳ ζήλῳ τῆς ὑμετέρας θεοστεφοῦς καὶ Χριστιανικωτάτης βασιλείας τοιαῦτα ὑπὲρ πάντα λόγον ἀσεβείας τολμᾶσθαι προέρχεται παρὰ τῶν ἀθέων καὶ ὑπὲρ πᾶσαν ἀκαθαρσίαν ἀκαθάρτων καὶ βδελυκτῶν Σαμαρειτῶν, τῶν τὰ λεγόμενα Κάστρα οἰκούντων πλησίον τῆς πόλεως Πορφυρεῶνος, εἰς τὸν σεπτὸν οἶκον, ὃν τὸ θεάρεστον ὑμῶν κράτος ἐκέλευσε κτίζεσθαι ἐκεῖ. ὅπερ κατὰ λεπτὸν γνώσεται ἡ ὑμετέρα θεοφύλακτος γαληνότης ἐκ τῶν σημανθέντων τῇ ἡμῶν ταπεινώσει παρὰ Παύλου τοῦ ὁσιωτάτου ἐπισκόπου τῆς αὐτῆς Πορφυρεῶνος, ἐκπεμφθέντων ἡμῖν παρὰ τοῦ μακαριωτάτου τῆς ἕω πατριάρχου, C καὶ αὐτοῦ ἐπὶ τούτῳ σφοδρῶς ἀλγήσαντος. πῶς γὰρ οὐχὶ ἡμερώτατοι αὐτοκράτορες, ὅτε καὶ ἀψύχους λίθους ἱκανὰ ἦν περιστήσασθαι ἐκβοῆσαι τὰ τοιαῦτα ἀσεβήματα, ἅπερ αὐτοψεὶ ἐθεάσατο ὁ εἰρημένος ὁσιώτατος ἀρχιερεύς. ὑπὲρ γὰρ θάνατον καὶ ἀπώλειαν λελόγισται τῇ ἡμῶν ταπεινώσει τὸ ὅλως εἰς ἀκοὰς ἡμῶν ἐλθεῖν τοιαύτην ἀσέβειαν ὑπερβάλλουσαν βλάσφημον πρᾶξιν, τετολμημένην εἰς αὐτὸν τὸν δι' ἡμᾶς ἐνανθρωπήσαντα Θεὸν λόγον, καὶ εἰς τὴν παναγίαν ἔνδοξον Θεομήτορα, καὶ τὸν προσκυνητὸν καὶ τίμιον σταυρόν, καὶ εἰς τοὺς ἁγίους αὐτοῦ. διὸ ὑπομιμνήσκοντες ἀναφέρομεν ἐπὶ τὰς θείας ὑμῶν ἀκοάς, ὅτι εἰ οἱ εὐσεβέστατοι τῶν καλλινίκων ὑμῶν νόμοι προσταττόμενοι, εἰκόνος βασιλικῆς ὑβριζομένης, θανάτῳ ἐσχάτῳ καὶ πανωλεθρίῳ παραδίδοσθαι τοὺς τοῦτο ἐπιχειρεῖν τολμῶντας· πόσης ἄρα ἄξιοι D εἰσὶ καταδίκης εἰς ἀπώλειαν, οἱ εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς παναγίας ἐνδόξου Θεοτόκου, μετὰ πάσης ἀλέκτου ἀναιδείας καὶ ἀσεβείας, καὶ διὰ τὸ ὑπερβάλλον κακὸν οὐκ ἔχω τι εἰπεῖν τοιαῦτα τετολμηκότες, μηδεμιᾶς εἰς * αὐτοὺς γενομένης φιλανθρωπίας; ὅθεν δυσωποῦμεν τὸ καλλίνικον ὑμῶν κράτος, μὴ ποιῆσαι ἔλεος εἰς τοὺς τοῦτο τετολμηκότας, μήτε φείσασθαι αὐτῶν, μήτε τὴν οἱανοῦν παράκλησιν ἢ ἀπολογίαν δέξασθαι περὶ αὐτῶν, ἵνα μὴ καὶ εἰς ἄλλο τι τραπῶσι, καθὼς ἤδη θεωρίαν ἑωρακὼς ἤμην, δηλώσας τῷ Αὐγούστῳ μηνὶ τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ θεοτιμήτῳ πατριάρχῃ, σημάνας ἐν τῷ τέως παρ' ἑαυτῷ ἔχειν. οὐ γὰρ ἔκρυψεν ἀφ' ἡμῶν ὁ Θεὸς τὰ ἐνθυμήματα αὐτῶν. ὅθεν πεπληροφόρημαι, ἀεισέβαστοι αὐτοκράτορες, ὅτι οὐχ ὑποίσει βαστάσαι ἡ ὑπὸ τῆς E μεγαλειότητος αὐτοῦ ἐλλαμπρυνομένη θεοστήρικτος ὑμῶν καρδία τὴν τοσαύτην τῆς ἀτιμίας ἀτοπίαν, ἣν οὐδέποτε μέχρι τοῦ νῦν ἀκηκόαμεν, τάχα δὲ οὔτε ἄλλος Χριστιανός. ἀλλ' ὁρκίζω ὑμᾶς, δέσποτα, κατὰ τοῦ Ἐμμανουὴλ Θεοῦ ὑψίστου, μὴ ἀναμεῖναι μήτε πρὸς μικρὸν τοῦ γενέσθαι τὴν πρέπουσαν ἐκδίκησιν· κελεύσῃ δὲ ἐκζητηθῆναι καὶ τὰ ἐν τῷ φρέατι γεγονότα παρὰ τῆς ὑπερβαλλούσης αὐτῶν πολυπλόκου πονηρίας, κατὰ τὴν ὕφην τῆς πρὸς τὴν ἡμῶν μετριότητα ἐπιστολῆς· μὴ συγχωρούσης τῆς ἡμερωτάτης ὑμῶν δεσποτείας, εἰ ἴσως δόξωσί τινες ὑποσπεῖραι ἀκαίρους λόγους, ὡς δεσποτικῶν αὐτῶν ὄντων, τῷ Θεῷ τῷ δεδωκότι ὑμῖν τὸ κράτος οὕτως ὑπὲρ πά-

* In mss. ad marg. ἐν. αὐτοῖς.

ACTIO V.

A Sanctissimus patriarcha dixit: Ergo unusquisque qui sacrum ejecit de ecclesia & subvertit, eidem pœnæ succumbit.

Petronas gloriosissimus patricius dixit: Magnam pœnam Nabuchodonosor passus fuit, quia expulsus est de regno, & septem annis mansit in desertis, sicut bos comedens herbas. Dan. 4.

Cosmas diaconus, notarius & cubuclesius, legit:

Sancti Symeonis Columnalis, qui in mirabili monte fuit, epistola quinta ad Imperatorem Justinum juniorem.

Quis dabit, semper Auguste & bone domine, ocu- B lis meis fontes lacrymarum, ad lugendum & flendum amare & intolerabiliter omnibus diebus miseræ vitæ meæ? Quia sub divino zelo vestri [a] Deo redimiti & Christianissimi imperii talia extra omnem rationem impietatis agi præsumuntur ab his qui sine Deo sunt, Samaritis videlicet, qui supra omnem immunditiam polluti & exsecrandi consistunt, quique habitant ea quæ dicuntur Castra juxta civitatem Porphyreonem, in venerabili domo, quam Deo placabile imperium vestrum jussit illic ædificari. Quæ subtiliter sciet vestra divinitus conservanda tranquillitas, per ea quæ significata sunt humilitati nostræ a Paulo sanctissimo episcopo ejusdem Porphyreonis, & missa sunt nobis C a beatissimo Orientis patriarcha, qui & ipse super hoc vehementer doluit: [b] quanto magis mansuetissimi principes? Præsertim cum & inanimatos lapides hujusmodi impietates [c] facere sufficerent exclamare, quas in præsentia vidit prædictus sanctissimus pontifex. Etenim super mortem & perditionem reputatum est ab humilitate nostra, quod quoquomodo ad auditus nostros venerit talis impietas, quæ superexcedit omnem actionem blasphemam, præsumptam in id ipsum Dei Verbum, quod propter nos incarnatum est, & sanctissimam ac gloriosam Dei genitricem, atque in venerabilem ac pretiosam crucem, nec non & in sanctos ejus. Propter quod commemorantes suggerimus divinis auribus vestris, quoniam si piissimæ bonarum D victoriarum vestrarum leges jubent, imagine imperatoris injuriis lacessita, morti supremæ ac perniciosissimæ tradendos, qui hoc conari præsumpserint, quanta, putas, digni sunt damnatione in perditionem: qui in imaginem Filii Dei & sanctissimæ ac gloriosæ Dei genitricis cum omni [d] inceßabili impudentia & impietate, & propter nimiam malitiam, non habeo quod dicam, talia præsumpserunt nulla in eis facta misericordia? Unde obsecramus victoriosissimum imperium vestrum, ne faciat misericordiam in eos qui hoc agere ausi sunt, neque parcat eis, neque qualemcumque postulationem vel rationem super illis accipiat, ne in aliud quid vertantur, sicuti jam visu videram, indicans Augusto mense sanctissimo & a Deo E honorabilissimo patriarchæ, significans interim hoc apud se servandum. Neque enim abscondit a nobis Deus cogitationes eorum. Unde certus sum, semper Augusti imperatores, quod non sufferat Deo confirmatum cor vestrum, quod ipsius est magnitudine illustratum, tantam inhonorantiæ procacitatem, quam numquam hucusque audivimus, fortassis autem nec alius quisquam Christianorum. Sed adjuro vos, domine, per Emmanuel Deum excelsum, ne sufferatis saltem ad modicum quid fieri decentem vindictam; sed jubeatis exquiri etiam illa quæ in puteo facta sunt a nimia eorum & pessima nequitia, secundum tenorem epistolæ quæ ad nostram mediocritatem transmissa est: minime permittente mansuetissima dominatione vestra, si forte putaverint quidam subseminare importunos sermones, cum [e] quasi dominicæ sint potestatis, Deo qui dedit vobis imperium, taliter super

Jerem. 9.

[a] Pr. a Deo coronati.

[b] In Græco, quidni enim mansuetissimi.

[c] ad facile.

[d] Pr. indicibili.

[e] In Græco, quasi ad dominæ, id est, Augustæ, potestatem pertineant.

omnem impietatem injuriis affecto: ut & ceteri eorum timorem habeant cunctis diebus maledictæ ac segregatæ vitæ ipsorum: quos & suscipient cognatæ tenebræ suæ in damnationem [a] vermis qui comesturus est illos, & ignis qui [b] splendebit. Et [c] anathematizabit eos in inferioribus abyssi ipse sanctus & omnipotens spiritus Jesu Christi Domini nostri, qui ex Patre procedit, ad perdendum illos in infinitam perditionem. Hunc enim zelum vobis strenue, Deo conservandi & triumphatores, in ipsum qui cum pietate vestra regnat, Unigenitum demonstrantibus Deum, super sacrificium Abrahæ suscipiemini ab ejus cunctorum inspectrice deitate: & erit per amplius benedictum, potentia virtutis ejus, & magnificatum Christo dilectum imperium vestrum super omnia præcedentia regna: quoniam ipsi est gloria in sæcula sæculorum. Amen.

a al. cinerum.
b al. non.
c al. catathematizabunt.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Nostis, qualem sententiam exhibuerit pater?

Basilius sanctissimus episcopus Ancyræ dixit: Etiam indulgentia eos indignos judicavit.

Joannes reverentissimus monachus, & vicarius orientalium pontificum, dixit: Liquet omnibus, quia Samaritæ pejores sunt aliis hæreticis: & hæresis eorum nimis ejicienda & prava est, & a gratia omnino longinqua. Itaque oratio demonstravit, quoniam hi qui venerabiles iconas subvertunt, deteriores sunt istis. [d] Dignum ergo est nominare illos Samaritas.

d In Græco, Satis autem est

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ Cypri dixit: Ego quidem imaginum infractores tanto pejores Samaritis arbitror, quanto illi ignoranter egerunt, cum essent alieni a Christianismo. Isti vero scienter fecerunt, & idcirco indigni sunt satisfactione. Sicut enim scriptum est: *Qui novit voluntatem domini sui, & non facit, vapulabit multis.*

Luc. 12.

Nicolaus sanctissimus episcopus Cyzici dixit: Ecce ego servus minimus sanctitatis vestræ librum defero sancti patris nostri Joannis episcopi Thessalonicæ, & postulo recitari.

Sancta synodus dixit: Recitetur.

Et accipiens Demetrius reverentissimus diaconus & scevophylax, legit:

Joannis episcopi Thessalonicæ de sermone, cujus initium est:

Usque nunc Dominum nostrum & Deum Jesum Christum tentans perseverat inimicus in eremo. Et post pauca: Gentilis dixit: Vos ergo in ecclesiis imagines non pingitis sanctis vestris, & adoratis illas? & non solum sanctis, sed & ipsi Deo vestro. Sic ergo æstima & nos simulacra circumfoventes, non ea adorare, sed incorporales virtutes, quæ per illa placantur. Sanctus dixit: Sed nos imagines hominum factorum, sanctorum videlicet servorum Dei & corpora ferentium facimus ad recordandum & honorandum eos: & nihil incongruum operamur pingentes eos, quales & fuerunt. Neque enim [e] agimus secundum vos, neque incorporalium quorumdam corporales characteres demonstramus: sed & adorantes, non imagines, ut etiam tu prædixisti, sed eos qui per picturam indicantur, glorificamus: & hos non ut deos (absit) sed ut proprios servos & amicos Dei, & fiduciam habentes intercedendi pro nobis. At vero imagines Dei facimus, id est, Domini & Salvatoris nostri Jesu Christi, quemadmodum visus est super terram, & cum hominibus conversatus est, hunc pingentes, & non ut intelligitur natura Deus. Quæ enim similitudo est, vel qui habitus incorporei & sine schemate Verbi Patris? *Spiritus* enim *est Deus*, ut scriptum

e In Græco, fingimus.

Joan. 4.

A τὴν ἀσέβειαν ἀνδρωθέντας· ὅπως καὶ οἱ λοιποὶ αὐτῶν φόβον ἔχωσι πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ἐπαράτου καὶ ἀφωρισμένης αὐτῶν βιώσεως· οὓς ἡ ἀποδέξεται τὸ συγγενὲς αὐτῶν σκότος εἰς τὴν καταδίκην τοῦ μέλλοντος αὐτοὺς κατεσθίειν σκώληκος καὶ ἀσβέστου πυρός· ἢ καταθεματίσει αὐτοὺς εἰς τὰ καταχθόνια τῆς ἀβύσσου αὐτὸ τὸ πανάγιον καὶ παντοδύναμον πνεῦμα Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν, τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον, τοῦ ἀπολέσαι αὐτοὺς εἰς ἀπέραντον ἀπώλειαν. Τοῦτον γὰρ τὸν ζῆλον ἐνδεικνύμενοι σπουδαίως, θεοφύλακτοι τροπαιοῦχοι, εἰς αὐτὸν τὸν συμβασιλεύοντα τῇ εὐσεβείᾳ ὑμῶν μονογενῆ Θεὸν, ὑπὲρ τὴν τοῦ Ἀβραὰμ θυσίαν ἀποδεχθήσεσθε παρὰ τῆς αὐτοῦ παντεπόπτου θειότητος· καὶ ἔσται ἔτι πλέον εὐλογημένη καὶ μεγαλυνομένη τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ ἡ φιλόχριστος ὑμῶν βασιλεία ὑπὲρ B πάσας τὰς ἔμπροσθεν βασιλείας· ὅτι αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· οἴδατε, ποίαν ἀπόφασιν ὁ πατὴρ παρέσχεν;

Βασίλειος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας εἶπε· καὶ συγχωρήσεως ἀναξίους αὐτοὺς ἔκρινεν.

Ἰωάννης ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς καὶ τοποτηρητὴς τῶν ἀνατολικῶν ἀρχιερέων εἶπε· δῆλόν ἐστι πᾶσιν, ὅτι οἱ Σαμαρεῖται χείρονες τῶν ἄλλων αἱρετικῶν εἰσι, καὶ ἡ αἵρεσις αὐτῶν λίαν ἀπόβλητος καὶ κίβδηλός ἐστι, καὶ μακρὰν τῆς χάριτος. ὅθεν ἀπέδειξεν ὁ λόγος, ὅτι οἱ τὰς σεπτὰς εἰκόνας καταστρέφοντες χείρονές εἰσι τούτων. ἱκανὸν δὲ ἐστιν ὀνομάσαι αὐτοὺς Σαμαρείτας.

C Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κωνσταντίας τῆς Κύπρου εἶπεν· ἐγὼ μὲν τοὺς εἰκονοκλάστας χείρους τῶν Σαμαρειτῶν ἡγοῦμαι, ὅσον ἐκεῖνοι κατὰ ἄγνοιαν διεπράξαντο, ἀλλότριοι ὄντες τοῦ Χριστιανισμοῦ· οὗτοι δὲ ἐν γνώσει πεποιήκασι, καὶ ἀνάξιοί εἰσιν ἀπολογίας. ὡς γὰρ γέγραπται· ὁ γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ μὴ ποιῶν, δαρήσεται πολλάς.

Νικόλαος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κυζίκου εἶπε· κἀγὼ ὁ ἐλάχιστος τῆς ὑμῶν ὁσιότητος βίβλον ἐπιφέρομαι τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου ἐπισκόπου Θεσσαλονίκης, καὶ ἀξιῶ ἀναγνωσθῆναι.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἀναγνωσθήτω.

Καὶ λαβὼν Δημήτριος ὁ εὐλαβέστατος διάκονος καὶ σκευοφύλαξ, ἀνέγνω·

D Ἰωάννου ἐπισκόπου Θεσσαλονίκης, ἐκ τοῦ λόγου, οὗ ἡ ἀρχή·

Μέχρι νῦν πειράζων τὸν κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν Ἰησοῦν Χριστόν. καὶ μετ' ὀλίγα· ὁ Ἕλλην εἶπεν. ὑμεῖς οὖν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις εἰκόνας οὐ γράφετε τοῖς ἁγίοις ὑμῶν, καὶ προσκυνεῖτε αὐτάς, καὶ οὐ μόνον τοῖς ἁγίοις, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τῷ Θεῷ ὑμῶν· οὕτως οὖν νόμιζε καὶ ἡμᾶς τὰ βρέτη περιθάλποντας οὐκ αὐτὰ προσκυνεῖν, ἀλλὰ τὰς δι' αὐτῶν θεραπευομένας ἀσωμάτους δυνάμεις. ὁ ἅγιος εἶπεν· ἀλλ' ἡμεῖς εἰκόνας ἀνθρώπων γεγενημένων, τῶν ἁγίων δούλων τοῦ Θεοῦ καὶ σωματοφόρων, ποιοῦμεν εἰς τὸ μεμνῆσθαι αὐτῶν καὶ τιμᾶν αὐτούς, E καὶ οὐδὲν ἄτοπον ἐργαζόμεθα γράφοντες αὐτούς, οἷοι καὶ γεγόνασιν. οὐδὲ γὰρ πλαττόμεθα καθ' ὑμᾶς, οὐδὲ ἀσωμάτων τινῶν σωματικοὺς χαρακτῆρας δεικνύομεν· ἀλλὰ καὶ προσκυνοῦντες, οὐ τὰς εἰκόνας, ὡς καὶ σὺ προέφης, ἀλλὰ τοὺς διὰ τῆς γραφῆς δηλουμένους δοξάζομεν. καὶ τούτους οὐχ ὡς θεούς· μὴ γένοιτο· ἀλλ' ὡς γνησίους δούλους καὶ φίλους Θεοῦ, καὶ παῤῥησίαν ἔχοντας πρεσβεύειν ὑπὲρ ἡμῶν. τοῦ δὲ Θεοῦ εἰκόνας ποιοῦμεν, λέγω δὴ τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθὼς ὤφθη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη, τοῦτον γράφοντες, καὶ οὐχ ὡς νοεῖται φύσει Θεός. ποία γὰρ ὁμοίωσις, ἢ ποῖον σχῆμα τοῦ ἀσωμάτου καὶ ἀσχηματίστου λόγου τοῦ πατρός; πνεῦμα γὰρ ὁ Θεός, ὡς γέγραπται, του-

τέτο ἡ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου τριάδος φύσις. ἀλλ' ἐπεὶ εὐδοκίᾳ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς κατελθὼν ὁ μονογενὴς αὐτοῦ υἱὸς καὶ Θεὸς λόγος ἐξ οὐρανῶν, ἐσαρκώθη διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ τῆς ἀχράντου παρθένου καὶ θεοτόκου Μαρίας, τὴν ἀνθρωπότητα αὐτοῦ γράφομεν, οὐχὶ τὴν ἀσώματον θεότητα. ὁ Ἕλλην εἶπεν· ἔστω, τὸν Θεὸν λόγον ὡς ἐνανθρωπήσαντα εἰκονογραφεῖτε· τί περὶ τῶν ἀγγέλων φατέ; ὅτι καὶ αὐτοὺς ζωγραφεῖτε ὡς ἀνθρώπους, καὶ προσκυνεῖτε, καίτοι μὴ ὄντας ἀνθρώπους, ἀλλὰ νοεροὺς καὶ ἀσωμάτους λεγομένους τε καὶ ὑπάρχοντας. οὕτω νόμιζε καὶ τοὺς παρ' ἡμῖν τιμωμένους θεοὺς διὰ τῶν ἀγαλμάτων θεραπεύεσθαι, μηδὲν ἄτοπον ἡμῶν διαπραττομένων, ὥσπερ οὐδὲ ὑμῶν ἐπὶ τῶν γραφομένων ἀγγέλων. ὁ ἅγιος εἶπε· περὶ τῶν ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων, καὶ τῶν ὑπὲρ τούτους ἁγίων δυνάμεων, προσθήσω δὲ καὶ τὰς ἡμετέρας ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, νοεροὺς μὲν αὐτοὺς ἡ καθολικὴ ἐκκλησία γινώσκει, οὐ μὴν ἀσωμάτους πάντῃ καὶ ἀοράτους, ὡς ὑμεῖς οἱ Ἕλληνές φατε· λεπτοσωμάτους δὲ καὶ ἀερώδεις ἢ πυρώδεις κατὰ τὸ γεγραμμένον· ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πῦρ φλέγον. καὶ τοῦτο πολλοὺς τῶν ἁγίων ἡμῶν πατέρων φρονήσαντας εὑρίσκομεν· ὧν ἐστι Βασίλειος ὁ μέγας, καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Ἀθανάσιος, καὶ ὁ μέγας Μεθόδιος, καὶ οἱ ἀμφ' αὐτούς. μόνον γὰρ ὡς ἀληθῶς τὸ θεῖον ἀσώματον καὶ ἀπερίγραπτον, τὰ δὲ νοερὰ κτίσματα οὐ πάντῃ ἀσώματα καὶ ἀόρατα, ὡς τὸ θεῖον. διὸ καὶ ἐν τόπῳ εἰσὶ, καὶ ἐμπερίγραφα τυγχάνουσιν. εἰ δέ που εὕροις ἀσωμάτους καλουμένους τοὺς ἀγγέλους, ἢ δαίμονας, ἢ ψυχὰς, ὡς μὴ ὄντας ἐκ τῆς συμμίξεως τῶν ὑλικῶν τεσσάρων στοιχείων, καὶ τοιαῦτα σώματα παχέα καὶ ἀντίτυπα, οἷα ἡμεῖς περικείμεθα, οὕτως αὐτοὺς προσηγόρευσαν. τῷ ὄντι γὰρ ὡς πρὸς ἡμᾶς ἀόρατοί εἰσιν· ὡς ὁραθέντες δὲ παρὰ πλείστων αἰσθητῶς πλεονάκις τῷ εἴδει τῶν οἰκείων αὐτῶν σωμάτων· ὠράθησαν δὲ ὑφ' ὧν ἤνοιξεν ὁ Θεὸς τοὺς ὀφθαλμούς· καὶ τόπῳ περιγραφόμενοι, δείκνυνται μὴ ὄντες πάντῃ ἀσώματοι, ὡς ἡ θεία φύσις. ἡμεῖς οὖν οὐχ ὡς θεοὺς, ἀλλ' ὡς κτίσματα νοερὰ, καὶ λειτουργοὺς Θεοῦ, καὶ μὴ κυρίως ὄντας ἀσωμάτους, οὐχ ἁμαρτάνομεν γράφοντες τοὺς ἀγγέλους, καὶ τιμῶντες. τὸ δὲ ἀνθρωποειδεῖς γράφειν αὐτοὺς, ἐκ τοῦ κατὰ συνέχειαν οὕτως αὐτοὺς ὀφθῆναι τοῖς ἐφ' οὓς ἀπεστάλησαν ὑπὸ τοῦ μόνου Θεοῦ, γέγονεν.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἐνωτισώμεθα τὸ ῥητὸν τοῦ πατρὸς, ὅτι ἐκεῖ μὲν Σαμαρεῖται τὰς εἰκόνας τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν καὶ τῆς ἀχράντου μητρὸς κατέστρεψαν, ἐνταῦθα δὲ Ἕλληνες, ὡς μεμαθήκαμεν. ἀπέδειξε δὲ ὁ πατὴρ, ὅτι καὶ τοὺς ἀγγέλους δεῖ γράφεσθαι, ἐπειδὴ περιγραπτοί εἰσι, καὶ ὡς ἄνθρωποι ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· ναὶ δέσποτα.

Στέφανος μοναχὸς ἀνέγνω·

Ἐκ τῆς διαλέξεως Ἰουδαίου καὶ Χριστιανοῦ.

Ὁ Ἰουδαῖος λέγει· ἐπείσθην εἰς πάντα, καὶ πιστεύω τῷ ἐσταυρωμένῳ Ἰησοῦ Χριστῷ, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. σκανδαλίζομαι δὲ εἰς ὑμᾶς, ὦ Χριστιανοὶ, ὅτι τὰς εἰκόνας προσκυνεῖτε. ἡ γραφὴ γὰρ πάντως παραγγέλλει μὴ ποιεῖν ἑαυτῷ γλυπτὸν, ἢ πᾶν ὁμοίωμα. ὁ Χριστιανὸς ἔφη· Θεῷ προσφάτῳ παραγγέλλουσί σοι μὴ προσκυνεῖν αἱ γραφαὶ, καὶ πᾶσαν ὁμοίωσιν μὴ προσκυνεῖν ὡς Θεόν. αἱ γὰρ εἰκόνες ἃς θεωρεῖς, πρὸς ὑπόμνησιν τῆς φιλανθρώπου σωτηρίας γράφονται τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς ἐνανθρωπήσεως αὐτοῦ σημαίνουσαι τὸ πρόσωπον· αἱ δὲ τῶν ἁγίων εἰκόνες ὡσαύτως ἑκάστου αὐτῶν τοὺς ἀγῶνας σημαίνουσι τοὺς κατὰ τοῦ διαβόλου, καὶ τὰς νίκας αὐτῶν καὶ τοὺς στεφάνους. οὐ γὰρ, ὡς σὺ νοεῖς,

A est, id est, sanctæ & consubstantialis Trinitatis natura. Sed quoniam beneplacito Dei & Patris descendens unigenitus Filius ejus & Deus Verbum e cælis, incarnatus est propter salutem nostram de Spiritu sancto & intemerata virgine Dei genitrice Maria, humanitatem ejus pingimus, non incorporalem deitatem. Gentilis dixit: Esto: Deus Verbum ut incarnatus depingitur: de angelis quid asseritis? & ipsos namque depingitis ut homines, & adoratis, quamquam homines non sint, sed intelligibiles & incorporales & dicti & exsistentes. Sic reputa & eos qui apud nos honorantur, deos per statuas placari, nihil inconveniens nobis agentibus, quemadmodum nec vobis super depictis angelis. Sanctus dixit: De angeB lis & archangelis, & sanctis virtutibus quæ super istos sunt, addam autem etiam nostras hominum animas, intelligibiles quidem eos catholica & apostolica novit ecclesia, non tamen incorporales omnino & invisibiles, sicuti vos pagani fatemini: [a] subtiles autem corpore, & aëreos, & igneos, secundum id quod scriptum est: *Qui facit angelos suos spiritus, & ministros suos ignem urentem.* Et hoc multos sanctorum patrum nostrorum sensisse invenimus: quorum est Basilius ille magnus, & sanctæ memoriæ Athanasius, atque Methodius, & qui circa ipsos sunt. Sola enim, ut veraciter fateamur, divinitas est incorporalis & incircumscripta. Porro intelligibiles creaturæ non omniC no incorporales & invisibiles, ut divinitas, sunt: propter quod in loco sunt, & circumscriptæ consistunt. Porro sicubi reperis incorporeos vocari angelos, aut dæmones, aut animas: tamquam non exsistentes de commixtione materialium quatuor elementorum, sic eos noveris appellatos: cum non sint & ipsa corpora crassa, & similia his, quibus nos circumdamur. Licet, ut verius fateamur, ad comparationem nostri [b] incorporei sunt: at vero visi sunt a plurimis crebro sensibiliter in specie propriorum corporum suorum, (visi sunt autem ab his, quibus aperuit Deus oculos:) & loco circumscripti monstrantur, cum non sint omnino incorporei, sicut divina natura. Nos ergo non ut deos, sed ut creaturas spirituales, & ministros Dei, & non ut proprie incorporeos exsistentes, pingentes & honorantes angelos, non peccamus. Quod vero in humana eos forma depingamus, eo factum est, quod frequenter sic apparuerint his, ad quos missi sunt a solo Deo.

a Loquitur ex propria sententia. Nam concilium, supra Actione 4. in confessione sua angelos incorporeos affirmat. Hæc Binius ad hunc locum adnotatum est.

Psal. 103. & ad Hebr. 1.

b In Græcis invisibiles.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Auribus D percipiamus dictum patris, quia ibi quidem Samaritæ imagines Domini & Salvatoris nostri Jesu Christi & intemeratæ Matris ejus subverterunt, hic autem pagani, ut didicimus. Ostendit vero pater, quod & angelos oporteat pingi, quoniam circumscripti sunt, & veluti homines apparuerunt multis.

Sancta synodus dixit: Etiam, domine.

Stephanus monachus legit:

De disputatione Judæi & Christiani.

Judæus dicit: Credidi ad omnia, & credo crucifixo Jesu Christo, quia est Filius Dei vivi. Scandali- E zor autem in vos, Christiani, quia imagines adoratis. Scriptura quippe ubique præcipit, non facere sibi quemquam sculptile vel omnem similitudinem. Christianus dixit: Deum recentem præcipiunt te non adorare scripturæ, & omnem similitudinem non adorare ut Deum. Imagines vero quas vides, ad recordationem benignissimæ salutis pinguntur, per Salvatorem nostrum Jesum Christum effectæ, incarnationis ejus personam significantes: sanctorum autem imagines similiter uniuscujusque ipsorum signant agones, quos adversus diabolum habuerunt, & victorias eorum atque coronas. Non autem, ut tu intelligis,

deificantes eas Christiani adorant, sed zelo ferventes & fide, sanctorum contemplantur imagines, memoriam ferentes horum Dei cultus: & adorantes, sanctorum invocant Deum, dicentes: Benedictus es Deus hujus sancti ac omnium sanctorum, qui dedisti eis patientiam, & dignos illos fecisti regno tuo: nos quoque participes eorum constitue, atque orationibus eorum salvos nos fac. At vero Salvatoris iconam contemplantes & adorantes, spiritualibus oculis & cordis visibus Deo cunctorum Domino gratias agimus, qui dignatus est in forma servi hominem suscipere, & salvare mundum, & similis nobis effici per omnia absque omni peccato. Ergo non ligneam imaginem vel picturam adoramus, aut colimus, sed omnium Dominum Christum Deum glorificamus. Verumtamen, frater, ostendam tibi; quia & Moyses, qui hæc tibi in lege dedit, jussus est, sicut scriptum est, & sculptiles duos Seraphim fecit, supra tabernaculum testimonii expansos hinc & inde: quo non licebat cuipiam ingredi, nisi soli pontifici semel in anno, & incensum offerre in sancta sanctorum. Similiter autem & serpentem æneum opus æris fusile condens, & suspendens in medio castrorum, dicebat: Quicumque morsus fuerit a serpente, intueatur æneum serpentem justum, & credat, quia serpens iste potens est sanare illum, & sanabitur. Vides quomodo ille Moyses, qui præcepit similitudinem non faciendam, similitudinem fecit?

Exod. 25. & 37.

Num. 21.

Joannes reverentissimus monachus, presbyter ac vicarius orientalium pontificum: dixit: [a] Ecce manifeste, sacratissimi patres nostri, negantes incarnatam dispensationem Christi Dei nostri, dicunt projiciendas esse sanctas imagines, Hebræi scilicet & Samaritæ. Itaque qui abjiciunt eas, istis similes sunt.

Sancta synodus dixit: Similes sunt.

Epiphanius Deo amabilis diaconus, & locum retinens Thomæ episcopi Sardiniæ, legit:

[a] In Græco, Ecce manifeste sacratissimi patres ... dicunt projecisse sanctas imagines, Hebræos scilicet & Samaritas.

Ex falsis superscriptionibus Itinerariorum sanctorum Apostolorum.

Pictor ergo prima die lineamentis eo designato quievit. Postera vero die etiam coloribus illum permiscuit, & Lycomedi gaudenti iconam dedit; quam & ponens in cubiculo suo coronavit. Quod cum postea cognovisset Joannes, dixit ei: Diligende mihi fili, quid agis a balneo [b] ingressus in cubiculum tuum solus? nonne ego tecum & cum reliquis fratribus oro? an nos celas? Et hæc dicens, & ludens, cum eo ingreditur cubiculum, & videt iconam coronatam senioris, & appositas [c] lucernas. Et accersito & vocato eo, dixit: Lycomedes, quid sibi vult imago hæc? quis ex diis tuis est iste depictus? Video enim te adhuc gentiliter vivere. Et Lycomedes ei respondit: Deus quidem mihi est ille solus, qui me erexit a morte cum conjuge mea. Si autem & post Deum illos homines, qui benefactores nostri sunt, deos oportet vocari, tu es qui in imagine es depictus, quem corono & amo & colo, quia dux mihi factus es bonus. Et Joannes vultum suum nondum contemplatus, dixit ei: Illudis mihi, filiole mi; tali sum forma super Dominum tuum? quomodo mihi persuadere poteris, quod mihi imago similis sit? & Lycomedes ei attulit speculum. Et videns semetipsum in speculo, & intuens imaginem, dixit: Vivit Dominus Jesus Christus, similis mihi est imago: male autem hoc egisti.

Adhuc idem legit de ipso libro, cujus initium est: Aliquando volens Jesum tenere. Et post alia. In materiali & crasso corpore [d] congrediebantur. Alias autem iterum palpante me eum, sine materia erat &

[b] Pr., ingrediens.

[c] al. aras.

[d] In Græco, manus applicui.

A θεοποιοῦντες αὐτὰς προσκυνοῦσιν οἱ Χριστιανοὶ, ἀλλὰ ζήλῳ πυρούμενοι καὶ πίστει τὰς τῶν ἁγίων θεωροῦσιν εἰκόνας, μνήμην φέροντες τῆς τούτων θεοσεβείας· καὶ προσκυνοῦντες τὸν τῶν ἁγίων ἐπικαλοῦνται Θεὸν, λέγοντες· Εὐλογητὸς εἶ ὁ Θεὸς τοῦδε τοῦ ἁγίου καὶ πάντων τῶν ἁγίων, ὁ δοὺς αὐτοῖς ὑπομονὴν, καὶ ἀξιώσας τῆς σῆς βασιλείας· μετόχους ἡμᾶς ποίησον αὐτῶν, καὶ εὐχαῖς αὐτῶν σῶσον ἡμᾶς. τὴν δὲ τοῦ σωτῆρος εἰκόνα θεωροῦντες καὶ προσκυνοῦντες, πνευματικοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ καρδίας ὄμμασι Θεῷ τῷ τῶν ὅλων δεσπότῃ εὐχαριστοῦμεν, τῷ καταδεξαμένῳ ἐν μορφῇ δούλου τὸν ἄνθρωπον λαβεῖν, καὶ σῶσαι τὸν κόσμον, καὶ ὁμοιωθῆναι ἡμῖν χωρὶς πάσης ἁμαρτίας κατὰ πάντα. οὐκοῦν τὴν ξυλίνην εἰκόνα ἢ τὴν γραφὴν προσκυνοῦμεν ἢ σέβομεν, ἀλλὰ τὸν τῶν ὅλων δεσπότην Χριστὸν τὸν B Θεὸν δοξολογοῦμεν. πλὴν, ἀδελφὲ, δείξω σοι, ὅτι καὶ Μωσῆς ὁ ταῦτά σοι νομοθετήσας ἐκελεύσθη, καθὼς γέγραπται, καὶ γλυπτὰ δύο σεραφὶμ ἐποίησεν ἐπάνω ἐκπεπταμένα τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἔνθεν καὶ ἔνθεν, ἔνθα οὐκ ἐξὸν ἦν τινι εἰσελθεῖν, εἰ μὴ μόνῳ τῷ ἀρχιερεῖ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων θυμιᾷν. ὁμοίως δὲ καὶ τὸν ὄφιν τὸν χαλκοῦν χαλκούργημα χωνευτὸν δημιουργήσας, καὶ κρεμάσας μέσον τῆς παρεμβολῆς, ἔλεγεν· ὃς ἂν δηχθῇ ὑπὸ ὄφεως, ἀποσκοπείτω τῷ χαλκῷ ὄφει τούτῳ, καὶ πιστευέτω, ὅτι οὗτος ὁ ὄφις δυνατός ἐστιν ἰάσασθαι αὐτὸν, καὶ ἰαθήσεται. ὁρᾷς, πῶς ὁ παραγγείλας Μωσῆς ὁμοίωμα μὴ ποιῆσαι, ὁμοίωμα ἐποίησε;

Ἰωάννης ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς, πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς C τῶν ἀνατολικῶν ἀρχιερέων εἶπεν· ἰδοὺ προφανῶς οἱ ἱερώτατοι ἡμῶν πατέρες οἱ ἀρνούμενοι τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν λέγουσιν ἀποβαλέσθαι τὰς ἁγίας εἰκόνας, Ἑβραῖοι φημὶ καὶ Σαμαρεῖται· ὅθεν οἱ ἀποβαλλόμενοι αὐτὰς, τούτοις ὅμοιοί εἰσιν.

Η ἁγία σύνοδος εἶπεν· ὅμοιοί εἰσιν.

Ἐπιφάνιος διάκονος, καὶ τὸν τόπον ἐπέχων Θωμᾶ ἐπισκόπου Σαρδινίας, ἀνέγνω·

Ἐκ τῶν ψευδεπιγράφων περιόδων τῶν ἁγίων ἀποστόλων.

Ο μὲν οὖν ζωγράφος τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ σκιαγραφήσας αὐτὸν, D ἀπηλλάγη. τῇ δὲ ἑξῆς καὶ τοῖς χρώμασιν αὐτὸν κατεκέρασε, καὶ οὕτως τῷ Λυκομήδει χαίροντι τὴν εἰκόνα ἐπιδέδωκεν. ὃν ἀναθεὶς εἰς τὸν ἑαυτοῦ κοιτῶνα, ἔστεφεν· ὡς ὕστερον γνόντα τὸν Ἰωάννην εἰπεῖν αὐτῷ· ἀγαπητόν μου τέκνον, τί διαπράττῃ ἀπὸ βαλανείου εἰσερχόμενος εἰς τὸν κοιτῶνά σου μόνος; οὐχὶ σοὶ καὶ ἐγὼ καὶ τοῖς λοιποῖς ἀδελφοῖς εὔχομαι, ἢ ἡμᾶς κρύπτεις; καὶ ταῦτα λέγων καὶ παίζων, μετ' αὐτοῦ εἴσεισιν εἰς τὸν κοιτῶνα· καὶ ὁρᾷ εἰκόνα ἐστεφανωμένην πρεσβύτου, καὶ παρακειμένους λύχνους, καὶ βωμοὺς ἔμπροσθεν. καὶ φωνήσας αὐτὸν εἶπε· Λυκομήδες, τί βούλεταί σοι τὸ τῆς εἰκόνος τοῦτο; τίς τῶν θεῶν σου ὁ γεγραμμένος; ὁρῶ γάρ σε ἔτι ἐθνικῶς ζῶντα. καὶ ὁ Λυκομήδης αὐτῷ ἀπεκρίνατο· ὁ Θεὸς μέν μοι ἐστὶν ἐκεῖνος μόνος, ὁ ἐμὲ ἐγείρας ἐκ τοῦ θανάτου μετὰ τῆς συμβίου μου. εἰ δὲ καὶ E μετὰ τὸν Θεὸν τοὺς εὐεργέτας ἡμῶν ἀνθρώπους θεοὺς χρὴ καλεῖσθαι, σὺ εἶ ὁ ἐν τῇ εἰκόνι γεγραμμένος, ὃν στέφω καὶ φιλῶ καὶ σέβομαι, ὁδηγὸν ἀγαθόν μοι γενόμενον. καὶ ὁ Ἰωάννης μηδέπω τὸ ἑαυτοῦ πρόσωπον θεασάμενος, εἶπεν αὐτῷ· παίζεις με τέκνον· τοιοῦτός εἰμι μορφῇ ὑπὲρ τὸν κύριόν σου; πῶς με πείσεις, ὅτι μοι ἡ εἰκὼν ὁμοία ὑπάρχει; καὶ ὁ Λυκομήδης αὐτῷ προσήνεγκε κάτοπτρον. καὶ ἰδὼν ἑαυτὸν ἐν τῷ κατόπτρῳ, καὶ ἀτενίσας τῇ εἰκόνι, εἶπε· ζῇ κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁμοία μοι ἡ εἰκών· καλῶς δὲ τοῦτο διεπράξω.

Ἔτι ὁ αὐτὸς ἀνέγνω ἐκ τῆς αὐτῆς βίβλου, ἧς ἡ ἀρχή· ποτὲ βουλόμενος τὸν Ἰησοῦν κρατῆσαι. καὶ μεθ' ἕτερα. ἐν ὑλώδει καὶ παχεῖ σώματι προσέβαλλον. ἄλλοτε δὲ πάλιν ψηλαφῶντός μου

ANNO CHRISTI 787.

αὐτόν, ἄϋλον ἦν καὶ ἀσώματον τὸ ὑποκείμενον, καὶ ὡς μηδ' ὅλως ὄν. εἰ δέ ποτε ὑπό τινος τῶν φαρισαίων κληθεὶς εἰς κλῆσιν ἀπῄει, συναπῄειμεν αὐτῷ, καὶ ἕκαστος ἡμῶν ἐλάμβανεν ἄρτον ἕνα ὑπὸ τῶν κεκληκότων· ἐν οἷς καὶ αὐτὸς ἐλάμβανεν ἕνα. τὸν δὲ αὐτοῦ εὐλογῶν διεμέριζεν ἡμῖν· καὶ ἐκ τοῦ βραχέος ἕκαστος ἡμῶν ἐχορτάζετο. καὶ οἱ ἡμῶν ἄρτοι ὁλόκληροι ἐφυλάσσοντο, ὥστε ἐκπλήττεσθαι τοὺς καλοῦντας αὐτόν. ἐβουλόμην δὲ πολλάκις σὺν αὐτῷ βαδίζων ἰδεῖν, εἰ ἴχνος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς φαίνεται. ἑώρων γὰρ αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἑαυτὸν ἐπαίροντα, καὶ οὐδέποτε εἶδον. καὶ ταῦτα ὑμῖν ἔτι ὥσπερ προτρέπων λέγω, ἀδελφοί, τῆς ἐπ' αὐτὸν πίστεως ἕνεκα. τὰ γὰρ μεγαλεῖα αὐτοῦ καὶ τὰ θαυμάσια ἐν τῷ παρόντι σιγάσθω, ἄρρητα ὄντα, καὶ τάχα οὐ δυνάμενα οὔτε λέγεσθαι, οὔτε ἀκούεσθαι. πρὶν δὲ συλληφθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀνόμων, καὶ ὑπὸ ἀνόμου ὄφεως νομοθετουμένων Ἰουδαίων, συναγαγὼν πάντας ἡμᾶς, ἔφη· πρίν με ἐκείνοις παραδοθῆναι, ὑμνήσωμεν τὸν πατέρα, καὶ οὕτως ἐξέλθωμεν ἐπὶ τὸ προκείμενον. κελεύσας οὖν ἡμῖν γῦρον ποιῆσαι ἀποκρατούντων τὰς ἀλλήλων χεῖρας, ἐν μέσῳ δὲ αὐτὸς γενόμενος ἔλεγε τό· ἀμήν, ἐπακούετέ μου. ἤρξατο οὖν ὑμνεῖν καὶ λέγειν· δόξα σοι πάτερ. καὶ ἡμεῖς κυκλεύοντες [a] ὑπηκούομεν αὐτῷ τό, ἀμήν. δόξα σοι λόγε, δόξα σοι χάρις. ἀμήν. δόξα σοι τὸ πνεῦμα, δόξα σοι ἅγιε, δόξα σου τῇ δόξῃ. ἀμήν. αἰνοῦμέν σε πάτερ, εὐχαριστοῦμέν σοι, φῶς, ἐν ᾧ σκότος οὐκ οἰκεῖ. ἀμήν. ἐφ' ᾧ δὲ εὐχαριστοῦμεν, [b] λέγω, σωθῆναι θέλω, καὶ σῶσαι θέλω. ἀμήν. λυθῆναι θέλω, καὶ λῦσαι θέλω. ἀμήν. τρωθῆναι θέλω, καὶ τρῶσαι θέλω. ἀμήν. φαγεῖν θέλω, καὶ βρωθῆναι θέλω. ἀμήν. ἀκούειν θέλω, καὶ ἀκούεσθαι θέλω. ἀμήν. νοηθῆναι θέλω, νοῦς ὢν ὅλος. ἀμήν. λούσασθαι θέλω, καὶ λούειν θέλω. ἀμήν. ἡ χάρις χορεύει, αὐλῆσαι θέλω, ὀρχήσασθε πάντες. ἀμήν. θρηνῆσαι θέλω, κόψασθε πάντες. ἀμήν. καὶ μεθ' ἕτερα. ταῦτα, ἀγαπητοί, χορεύσας μεθ' ἡμῶν ὁ κύριος ἐξῆλθε· καὶ ἡμεῖς ὥσπερ πλανηθέντες, ἢ καὶ ἀποκοιμηθέντες, ἄλλος ἀλλαχόσε πεφεύγαμεν. ἐγὼ μὲν ἰδὼν αὐτὸν πάσχοντα, οὐδὲ προσέμεινα αὐτοῦ τὸ πάθος, ἀλλ' ἔφυγον ἐπὶ τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, κλαίων ἐπὶ τῷ συμβεβηκότι. καὶ ὅτε τό, ἆρον, ἐβοᾶτο, ἀπεκρεμάσθη ὥρας ἕκτης ἡμερινῆς, καὶ σκότος ἐφ' ὅλης τῆς γῆς ἐγένετο. καὶ στὰς ὁ κύριός μου ἐν μέσῳ τοῦ σπηλαίου, καὶ φωτίσας με, εἶπεν· Ἰωάννη, τῷ κάτω ὄχλῳ ἐν Ἱεροσολύμοις σταυροῦμαι, καὶ λόγχαις νύσσομαι, καὶ καλάμοις· ὄξος τε καὶ χολὴν ποτίζομαι. σοὶ δὲ λαλῶ, καὶ ὃ λαλῶ, ἄκουσον. ἐγώ σοι ὑπέβαλον ἀναβῆναι εἰς τοῦτο τὸ ὄρος, ὅπως ἀκούσῃς ἃ δεῖ μαθητὴν παρὰ διδασκάλου μανθάνειν, καὶ ἄνθρωπον παρὰ Θεοῦ. καὶ εἰπὼν ταῦτα, ἔδειξέ μοι σταυρὸν φωτὸς πεπηγμένον, καὶ περὶ τὸν σταυρὸν ὄχλον πολύν, μίαν μορφὴν μὴ ἔχοντα. καὶ ἐν αὐτῷ ἦν μορφὴ μία, καὶ ἰδέα ὁμοία. αὐτὸν δὲ τὸν κύριον ἐπάνω τοῦ σταυροῦ ἑώρων σχῆμα μὴ ἔχοντα, ἀλλά τινα φωνὴν μόνον· φωνὴν δέ, οὐ ταύτην τὴν ἡμῖν συνήθη, ἀλλά τινα ἡδεῖαν καὶ χρηστήν, καὶ ἀληθῶς Θεοῦ, λέγουσαν πρός με· Ἰωάννη, ἕνα δεῖ παρ' ἐμοῦ ταῦτα ἀκοῦσαι· ἑνὸς γὰρ χρῄζω τοῦ μέλλοντος ἀκούειν. ὁ σταυρὸς ὁ τοῦ φωτός, ποτὲ μὲν λόγος καλεῖται ὑπ' ἐμοῦ δι' ὑμᾶς, ποτὲ δὲ νοῦς, ποτὲ δὲ Χριστός, ποτὲ θύρα, ποτὲ ὁδός, ποτὲ ἄρτος, ποτὲ σπόρος, ποτὲ ἀνάστασις, ποτὲ Ἰησοῦς, ποτὲ πατήρ, ποτὲ πνεῦμα, ποτὲ ζωή, ποτὲ ἀλήθεια, ποτὲ πίστις, ποτὲ χάρις.

[a] Ex Latino, ἀποκρινώμεθα.

[b] In mss. ad marg. ὅτι. λέγει.

A incorporeum quod suberat, & quasi omnino non esset. Porro si aliquando ab aliquo Pharisæorum invitatus ad recubitum ibat, pergebamus & nos cum ipso; & unusquisque nostrum accipiebat dispositum panem unum ab his qui invitabant: inter quos & ipse accipiebat unum. Porro suum benedicens, dividebat nobis; & de pauxillo unusquisque nostrum saturabatur: panesque nostri integri conservabantur, ita ut obstupescerent invitantes eum. Volui autem sæpe cum illo gradiens videre, si vestigium ejus super terram pareret. Videbam enim eum a terra sese sustollere, & numquam aliquando vidi. Et hæc vobis adhuc veluti exhortando, fratres, fidei quæ in ipsum est causa loquor. Magnalia enim ejus & mirabilia, cum sint ineffabilia, [a] taceantur, quippe cum forte neque B dici, neque possint audiri. Porro antequam comprehenderetur ab impiis & ab iniquo serpente legem accipientibus Judæis, congregans nos omnes, ait: Priusquam illis tradar, hymnum dicamus Patri: & sic ad propositum exeamus. Cum ergo jussisset nobis gyrum facere tenentibus invicem manus, ipse medius factus dicebat: Amen, obedite mihi. Cœpit ergo hymnum canere & dicere: Gloria tibi, Pater. Et nos circumdantes respondebamus ei: Amen. Gloria tibi Verbum; gloria tibi gratia. Amen. Gloria tibi Spiritus, gloria tibi sancte, gloria gloriæ tuæ. Amen. Laudamus te Pater, gratias tibi agimus, lux in qua tenebræ non habitant. Amen. In quo autem gratias agebamus, dico: Salvari volo, & servare volo. Amen. Solvi C volo, & solvere volo. Amen. [b] Tabefieri volo, & [c] tabescere facere volo. Amen. Nasci volo, & gignere volo. Manducare volo, & consumi volo. Amen. Audiri volo, & audire volo. Amen. Intelligi volo, cum intellectus sim totus. Amen. Lavari volo, & lavare volo. Amen. Gratia chorum ducit. Tibia canere volo, saltate omnes. Amen. Lamentari volo, plangite omnes. Amen. Et post alia. Hæc, dilectissimi, chorum ducens nobiscum Dominus exivit: & nos quasi aberrantes, vel etiam obdormientes, hac illacque fugimus. Ego ergo videns eum pati, nec exspectavi quidem passionem ejus, sed fugi in montem olivarum, plorans super hoc quod contigerat. Et quando, Tolle, clamabatur, suspensus est hora sexta diurna, & tenebræ super totam terram fiebant. Et D stans Dominus meus in medio speluncæ, & illuminans me, dixit: Joannes, ab inferiori turba Hierosolymis crucifigor, & lanceis stimulor & arundinibus; aceto quoque & felle potor: tibi autem loquor; & quod loquor, audi. Ego tibi summisi ut ascenderes in hunc montem, quatenus audias quæ oportet discipulum a magistro discere, & hominem a Deo. Et his dictis, ostendit mihi crucem luminis infixam, & circa crucem turbam multam, unam formam non habentem: & in ea erat forma una & visio similis. Ipsum autem Dominum supra crucem videbam, schema non habentem, sed quamdam vocem tantummodo: vocem autem non hanc, quæ nobis est assueta, sed quamdam [d] propriam & suavem, & revera Dei, dicentem ad me: Joannes, [e] unum oportet te a me ex his audire; unius enim egeo, [f] pro futuro ut audias. Quod crux luminis aliquando quidem sermo vocetur a me propter vos, aliquando vero mens, modo autem Christus, modo ostium, modo via, modo panis, modo semen, modo resurrectio, modo Jesus, modo Pater, modo spiritus, modo vita, modo veritas, modo fides, modo gratia.

ACTIO V.

[a] In Græco, modo taceantur.

[b] In Græco additur, Sauciari volo, & sauciare volo.

[c] Al. tabefacere. Confer Augustinum epistolam 237. ad Ceretium.

[d] In Græco, jucundam.

[e] In Græco, unum oportet a me hæc audire.

[f] In Græco, qui auditurus sit.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· θεωρήσωμεν ὅλον τὸ σύγγραμμα τοῦτο, ἐναντίον ἐστὶ τῷ εὐαγγελίῳ.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· ναὶ δέσποτα· καὶ δόκησιν τὴν ἐνανθρώπησιν λέγει.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἐν ταῖς περιόδοις ταύταις ἐγράφη, ὅτι οὔτε ἤσθιεν, οὔτε ἔπινεν, οὔτε ποτὲ

E Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Contemplemur, quia tota conscriptio hæc contraria est evangelio.

Sancta synodus dixit: Etiam domine. Nam putativam humanitatem dicit.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: In itineribus istis scriptum est, quod neque manducaret, neque

biberet, neque pedibus terram calcaret, consimilia Phantasticorum. Sed in evangelio scriptum est de Christo, quia & manducavit & bibit; & Judæi de ipso dicebant: *Ecce homo vorax & vini potator.* (Matth. 11.) Et si, ut fabulose mentiti sunt, terram non calcabat, quomodo scriptum est in evangeliis, quod Jesus fatigatus ex itinere sedit circa puteum? (Joan. 4.)

Constantinus episcopus Constantiæ Cypri dixit: Hic liber est, qui constituit pseudosyllogum illud.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Risu digna sunt hæc.

Theodorus Deo amabilis episcopus Catanæ dixit: Ecce liber qui destruxit venustatem sanctæ Dei ecclesiæ.

Euthymius sanctissimus episcopus Sardium dixit: Decebat conventiculum illud habere librum istum in testimonium.

Constantinus episcopus Constantiæ Cypri dixit: O blasphemiam, quæ hic Joannem Apostolum in monte olivarum dicit fugisse in speluncam tempore crucis. Evangelium autem testatur, quia introivit cum eo in atrium Caïphæ, & quia adstabat cruci Christi cum sancta matre ejus.

Sancta synodus dixit: Omnis hæresis in hoc libro pendet.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Heu, heu, qualium hæreticorum libris hæresim suam constituunt!

Gregorius episcopus Neocæsariæ dixit: Hi codex omni contagione ac dehonestate est dignus. Et protulerunt ex eo testimonium contra imagines, quæ sunt de Lycomede conscripta.

Joannes reverentissimus monachus & vicarius orientalium patriarcharum, dixit: Inducit Lycomedem coronantem imaginem apostoli, quemadmodum pagani idola.

Basilius episcopus Ancyræ dixit: Absit, quod sanctus Joannes deiloquus contra evangelium suum effatus sit.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Sensus qui prælecti sunt, evangelii sunt?

Sancta synodus dixit: Absit: neque quæ prælecta sunt suscipimus, neque ultima Lycomedis.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Qui suscipit secunda quæ de Lycomede sunt, suscipit etiam & prima, quemadmodum & pseudosyllogum illud.

Sancta synodus dixit: Anathema illi a prima littera usque ad novissimam.

Joannes reverentissimus monachus & vicarius orientalium patriarcharum, dixit: Ecce, beati patres, liquido demonstratum est, quia præsules Christianos accusantis hæreseos veraciter communicatores & participes sunt Nabuchodonosor & Samaritanorum, adhuc etiam Judæorum atque gentilium, quin potius & a Deo alienorum ac maledictorum Manichæorum, quorum testimonium protulere. Nam hæc eorum sunt, qui phantasiam putant incarnatam dispensationem Dei Verbi. Sed sit eis anathema pariter, & conscriptis eorum.

Sancta synodus dixit: Anathema.

Petronas magnificentissimus patricius dixit: Si jubes, domine, interrogemus Amoriensem & Neocæsariensem episcopos, si lecti sunt libri in pseudosyllogo illo.

Gregorius Neocæsariæ ac Theodorus Amorii interrogati dixerunt: Ne Deus. Illic liber non apparuit, sed per falsa pittacia decipiebant nos.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Proprio animo suasi exposuerunt quæ voluerunt.

τὴν γῆν ἐπάτει, τὰ παρόμοια τῶν Φαντασιαστῶν. ἀλλ' ἐν τῷ εὐαγγελίῳ γέγραπται περὶ τοῦ Χριστοῦ, ὅτι καὶ ἔφαγε, καὶ ἔπιε, καὶ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ ἔλεγον· ἰδοὺ ἀνὴρ φάγος καὶ οἰνοπότης. καὶ εἰ καθὼς ἐμυθεύσαντο, ὅτι τὴν γῆν οὐκ ἐπάτει, πῶς γέγραπται ἐν τῷ εὐαγγελίῳ· ὁ Ἰησοῦς κεκοπιακὼς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας ἐκαθέζετο παρὰ τὸ φρέαρ;

Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κωνσταντίας τῆς Κύπρου εἶπεν· αὕτη ἡ βίβλος ἐστὶν ἡ συστήσασα τὸν ψευδοσύλλογον ἐκεῖνον.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· γέλωτος ἄξιά εἰσι ταῦτα.

Θεόδωρος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Κατάνης εἶπεν· ἰδοὺ ἡ καταστρέψασα τὸν καλλωπισμὸν τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας.

Εὐθύμιος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Σάρδεων εἶπεν· ἔπρεπε τῇ παρασυναγωγῇ ἐκείνῃ ἔχειν τὴν βίβλον ταύτην εἰς μαρτυρίαν.

Κωνσταντῖνος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κωνσταντίας τῆς Κύπρου εἶπεν· ὢ τῆς βλασφημίας, ὅτι ἐνταῦθα τὸν Ἰωάννην τὸν ἀπόστολον ἐν τῷ ὄρει τῶν ἐλαιῶν λέγει πεφευγέναι εἰς τὸ σπήλαιον κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ σταυροῦ. τὸ δὲ εὐαγγέλιον μαρτυρεῖ, ὅτι συνεισῆλθεν αὐτῷ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Καϊάφα, καὶ ὅτι παρειστήκει τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ μετὰ τῆς ἁγίας αὐτοῦ μητρός.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· πᾶσα αἵρεσις ἐν τῇ βίβλῳ ταύτῃ ἀπῃώρηται.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· αἲ αἲ, ἀπὸ ποίων βιβλίων αἱρετικῶν τὴν αἵρεσιν αὐτῶν συνιστάνουσιν.

Γρηγόριος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Νεοκαισαρείας εἶπε· τοῦτο τὸ βιβλίον παντὸς μιασμοῦ καὶ ἀτιμίας ἐστὶν ἄξιον. καὶ προσήνεγκαν ἐξ αὐτοῦ μαρτυρίαν κατὰ τῶν εἰκόνων τὰ περὶ τοῦ Λυκομήδους γεγραμμένα.

Ἰωάννης ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς καὶ τοποτηρητὴς τῶν ἀνατολικῶν ἀρχιερέων εἶπεν· εἰσφέρει τὸν Λυκομήδην στεφανοῦντα τὴν εἰκόνα τοῦ ἀποστόλου, ὥσπερ καὶ οἱ Ἕλληνες τὰ εἴδωλα.

Βασίλειος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας εἶπε· μὴ γένοιτο, ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ θεολόγος ἐναντίον τῷ εὐαγγελίῳ αὐτοῦ ἐφθέγξατο.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· αἱ προαναγνωσθεῖσαι ἔννοιαί εἰσι τοῦ εὐαγγελίου;

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· μὴ γένοιτο· οὔτε τὰ προαναγνωσθέντα δεχόμεθα, οὔτε τὰ ἔσχατα τοῦ Λυκομήδους.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ὁ δεχόμενος τὰ δεύτερα τὰ περὶ τοῦ Λυκομήδους, δέχεται καὶ τὰ πρῶτα, καθ' ὃν τρόπον καὶ τὸ ψευδοσύλλογον ἐκεῖνο.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἀνάθεμα αὐτῷ ἐκ τοῦ πρώτου γράμματος ἕως τοῦ ἐσχάτου.

Ἰωάννης ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς, πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς τῶν ἀνατολικῶν πατριαρχῶν εἶπεν· ἰδοὺ, μακάριοι πατέρες, ἀποδέδεικται σαφῶς, ὅτι οἱ προστάται τῆς χριστιανοκατηγορικῆς αἱρέσεως ἀληθῶς κοινωνοὶ καὶ μέτοχοί εἰσι Ναβουχοδονόσορ, ἔτι μὴν καὶ τῶν Σαμαρειτῶν, ἔτι λοιπὸν Ἰουδαίων τε καὶ Ἑλλήνων· πρὸς τε τούτοις καὶ τῶν ἀθέων καὶ ἐπικαταράτων Μανιχαίων, ὧν τὴν μαρτυρίαν προήγαγον. τῶν γὰρ φαντασίαν δοκούντων τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν τοῦ Θεοῦ λόγου εἰσὶ ταῦτα. ἀλλ' ἔστω αὐτοῖς ἀνάθεμα σὺν τοῖς γράμμασιν αὐτῶν.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἀνάθεμα.

Πετρωνᾶς ὁ μεγαλοπρεπέστατος πατρίκιος εἶπεν· εἰ κελεύεις, δέσποτα, ἐρωτήσωμεν τὸν τοῦ Ἀμορίου καὶ τὸν Νεοκαισαρείας, εἰ ἀνεγνώσθησαν τὰ βιβλία εἰς τὸν ψευδοσύλλογον ἐκεῖνον.

Γρηγόριος ὁ Νεοκαισαρείας καὶ Θεοδόσιος τοῦ Ἀμορίου ἐρωτηθέντες εἶπον· μὴ ὁ Θεός. οὐδὲ βίβλος ἐκεῖ ἐφάνη, ἀλλὰ διὰ ψευδοπιττακίων ἐξηπάτων ἡμᾶς.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· τῷ οἰκείῳ λογισμῷ πεισθέντες ἐξέθεντο ἃ ἐβούλοντο.

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO V.

A Πετρωνᾶς ὁ μεγαλοπρεπέστατος πατρίκιος εἶπε· ἀλλὰ καὶ κατὰ βασιλικὴν ἐπινευσίαν πάντα ἐποίουν.

Γρηγόριος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Νεοκαισαρείας εἶπε· πολλάκις, δέσποτα, εἶπον, καὶ πάλιν λέγω, ὅτι βίβλος ἐν μέσῳ ὑμῶν ἢ σύγγραμμα πατρικὸν οὐκ ἐφάνη, εἰ μὴ τὰ ψευδοπιττάκια περιέφερον. τοῦτο δὲ τὸ τοῦ Λυκομήδους καὶ τὰς ἀκοὰς ἡμῶν ἐμίανεν.

Ἰωάννης ὁ εὐλαβέστατος πρεσβύτερος, μοναχὸς καὶ τοποτηρητὴς τῶν ἀνατολικῶν ἀρχιερέων εἶπεν· εἰ παρέστι τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ, γένηται ἀπόφασις, τοῦ μηκέτι ἀντιγράφεσθαί τινας τὸ μιαρὸν τοῦτο βιβλίον.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· μηδεὶς ἀντιγραφέτω. μὴ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ πυρὶ αὐτὸ ἄξιον κρίνομεν ἀποδίδοσθαι.

B Πέτρος ὁ θεοφιλέστατος ἀναγνώστης ἀνέγνω·

Τοῦ ἁγίου Ἀμφιλοχίου ἐπισκόπου Ἰκονίου, περὶ τῶν ψευδεπιγράφων τῶν παρὰ αἱρετικοῖς· οὗ ἡ ἀρχή·

Δίκαιον δὲ ἡγησάμεθα πᾶσαν αὐτῶν γυμνῶσαι τὴν ἀσέβειαν, καὶ δημοσιεῦσαι αὐτῶν τὴν πλάνην· ἐπειδὴ καὶ βιβλία τινὰ προβάλλονται ἐπιγραφὰς ἔχοντα τῶν ἀποστόλων, δι' ὧν ἀπατῶσι τοὺς ἀκεραιοτέρους. καὶ μετ' ὀλίγα. δείξωμεν γὰρ τὰ βιβλία ταῦτα, ἃ προφέρουσιν ἡμῖν οἱ ἀποστάται τῆς ἐκκλησίας, οὐχὶ τῶν ἀποστόλων πράξεις, ἀλλὰ δαιμόνων συγγράμματα. καὶ μεθ' ἕτερα. ταῦτα μὲν ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης οὐκ ἂν εἶπεν, ὁ γράψας ἐν τῷ εὐαγγελίῳ, ὅτι ὁ κύριος ἀπὸ τοῦ σταυροῦ λέγει· C ἰδοὺ ὁ υἱός σου· ὡς καὶ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης λαβεῖν τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὴν Μαρίαν εἰς τὰ ἴδια. πῶς ἐνταῦθα λέγει μὴ παρεῖναι, ἀλλ' οὐδὲν ξένον. ὥσπερ γὰρ ὁ κύριος ἀλήθειά ἐστιν, οὕτως ὁ διάβολος ψεύστης τυγχάνει. ἐκεῖνος γὰρ ψεύστης ἐστὶ, καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ· καὶ ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ ψεύδους.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ὁ πατὴρ ἡμῶν ὁ ἅγιος Ἀμφιλόχιος μέγας ἐστὶ, καὶ ἀκούσωμεν τί λέγει περὶ τῶν περιόδων τούτων τῶν ψευδωνύμων. διὸ οὐ δεῖ πείθεσθαι ἡμᾶς τῇ ἐπιγραφῇ αὐτῶν.

Βασίλειος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας εἶπε· πλέον τούτου τοῦ ἀσεβοῦς συγγράμματος ἄλλο τι τῷ ἁγίῳ εὐαγγελίῳ οὐ μάχεται· εἰκότως οὖν καὶ περὶ τῶν εἰκόνων τὴν ἐναντίαν δόξαν ἔχει. D

Ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· * σαφῶς ὁ πατὴρ θριαμβεύει τὴν σύγχυσιν καὶ τὴν φλυαρίαν τοῦδε τῆς βίβλου.

* Latinus legit, σοφῶς.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· ναὶ δέσποτα.

Νικηφόρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος τοῦ Δυρραχίου εἶπεν· ἔδει, δέσποτα, τοῦτο ἀναγνωσθῆναι πρὸς πληροφορίαν πάντων, καὶ μὴ ἐκεῖνο· ἐμόλυνε γὰρ τὰ ὦτα ἡμῶν.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἀλλὰ πρὸς ἀσφάλειαν καλῶς ἐγένετο, ὅτι ἀνεγνώσθη.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· Εὐσέβιον προήγαγον εἰς μαρτυρίαν οἱ κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων φλυαρήσαντες, ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ τῇ πρὸς Κωνσταντίαν τὴν τοῦ Λικινίου γυναῖκα γραφείσῃ. καὶ ἴδωμεν ποίας δόξης ἐστὶν ὁ Εὐσέβιος. E

Στέφανος ὁ θεοφιλέστατος μοναχὸς ἀνέγνω·

Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου πρὸς Εὐφρατίωνα· οὗ ἡ ἀρχή·

Τῷ δεσπότῃ μου κατὰ πάντα ὁμολογῶ. καὶ μεθ' ἕτερα. οὐ γὰρ συνυπάρχειν φαμὲν τὸν υἱὸν τῷ πατρὶ, προϋπάρχειν δὲ τὸν πατέρα τοῦ υἱοῦ. εἰ γὰρ συνυπάρχουσι, πῶς ἔσται ὁ πατὴρ πατὴρ, καὶ ὁ υἱὸς υἱός; ἢ πῶς ὁ μὲν πρῶτος, ὁ δὲ δεύτερος; καὶ ὁ μὲν ἀγέννητος, ὁ δὲ γεννητός; δύο γὰρ ἴσα ἴσου

A Petronas magnificentissimus patricius dixit : Sed & per imperiale suffragium cuncta faciebant.

Gregorius episcopus Neocæsariæ dixit : Sæpe, domine, dixi, & iterum dico, quia liber in medio nostrum aut conscriptio paterna non apparuit, nisi illa falsa pittacia deferebant. Illud autem Lycomedis & auditus nostros contaminavit.

Joannes reverentissimus monachus & vicarius orientalium pontificum dixit : Si placet sanctæ ac universali huic synodo, fiat sententia, ne ulterius scribant aliqui sordidum istum librum.

Sancta synodus dixit : Nemo scribat : non solum hoc, sed igni eum dignum judicamus fore tradendum. B

Petrus reverentissimus lector legit

Sancti Amphilochii episcopi Iconii librum de falsis superscriptionibus hæreticorum : cujus initium est :

Justum autem arbitrati sumus omnem eorum denudare impietatem, & publicare patentem errorem : quoniam & libros quosdam proponunt superscriptiones habentes apostolorum, per quos simpliciores quosque decipiunt. [a] Et post alia. Hæc quidem Joannes Apostolus nequaquam diceret scribens in evangelio, quia Dominus in cruce dicit : *Ecce filius tuus* : ita ut a C die illa susciperet Joannes Mariam in sua. Quomodo ergo hic dicit non adfuisse ? sed nihil extraneum. Sicut enim Dominus veritas est, ita diabolus mendax est. Ille enim mendax est & pater ejus : & cum loquitur mendacium, ex suo loquitur. Sed hæc quidem de mendacio.

[a] *In Græco additur, Et paulo post. Ostenderunt enim hos libros, quos nobis ut proferunt qui ab ecclesia aversi sunt, non apostolorum acta esse, sed dæmonum scripta.*

Joan. 19. Joan. 14. Joan. 8.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit : Pater noster sanctus Amphilochius magnus est, & audiamus quid dicat de Circuitibus his qui falsi nominis sunt. Propter quod non nos oportet parere [b] subscriptioni ipsorum.

[b] *In Græco, inscriptioni. al. superscriptioni.*

Basilius sanctissimus episcopus Ancyræ dixit : Nihil amplius sancto resultat evangelio, quam impia D hæc conscriptio. Convenienter ergo etiam de imaginibus contrariam opinionem habet.

Sanctissimus patriarcha dixit : [c] Sapienter pater publicat confusionem & garrulitatem hujus codicis.

[c] *In Græco, Liquido.*

Sancta synodus dixit : Etiam domine.

Nicephorus sanctissimus episcopus Dyrrachii dixit: Oportebat, domine, hoc legi ad satisfactionem omnium, & non illud : polluit enim aures nostras :

Sancta synodus dixit : Sed ad cautelam bene factum est, quod lectum est.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit : Eusebium attulerunt in testimonium, qui adversus venerabiles E imagines garriunt, in epistola ejus quam ad Constantiam Licinii uxorem scripsit. Sed videamus, cujus dogmatis sit Eusebius.

Stephanus reverentissimus monachus legit

Octavum Eusebii Pamphili librum ad Euphrationem : cujus initium est :

Domino meo per omnia confiteor. Et post alia. Non enim coëxsistere Filium Patri, sed ante fuisse Patrem quam Filium dicimus. [d] Ergo si coëxistunt, quomodo erat Pater Pater, & Filius Filius ? vel quomodo unus quidem primus, alter vero secundus est ? & alter quidem ingenitus, alter autem genitus ? Duo quip-

[d] *Vel, Nam si.*

pe si ex æquo similiter invicem consistant, & æqualiter honorantur, intelligi datur, aut utrosque, ut dixi, ingenitos, aut utrosque genitos esse. Sed neutrum eorum verum esse dignoscitur. [a] Neque enim ingenitum, neque genitum utrumque consistit: sed unum quidem primum & majus est, atque ordine & honore secundum præcedit, [b] ita secundo ut causa sit & existendi & hujuscemodi existendi.

[a] In Græco, neque enim essent ingenitum & genitum: sed

[b] In Græco, utpote secundo causa & existendi.

Tarasius sanctissimus patriarcha interrogando quibusdam dixit: Suscipimus hunc?

Sancta synodus dixit: Absit, domine. Iste plusquam illi odio habeatur.

Basilius sanctissimus episcopus Ancyræ dixit: Absit ut Christianus homo hoc dicat. Et lectum est ex eadem epistola: Eumdem autem & solum verum esse docet per ea quæ ait: *Ut sciant te solum verum Deum:* non quasi unus solus esset Deus, sed tamquam unus existeret verus Deus cum additamento pernecessario veri. Nam & ipse quidem Filius Deus, sed non verus Deus: unus enim est & solus verus Deus, eo quod non habeat ante se quemquam. Quod si & ipse Filius verus est, sed sicut imago veri Dei, sic dumtaxat & Deus est. Nam & Deus erat Verbum, non tamen ut solus verus Deus.

Joan. 17.

Christophorus sanctissimus episcopus sanctæ Cyriacæ dixit: Sanctissime domine, totaque sancta & sacra synodus, quemadmodum nos habemus divinitus conscriptos libros apostolorum & prophetarum & ceterorum sanctorum, ita decebat & pseudosyllogum illud talia habere volumina in testimonium & virtutem.

Sancta synodus dixit: Anathema & libris illis, & utentibus eis.

Petrus & Petrus Deo amabiles presbyteri, & locum obtinentes Hadriani Papæ senioris Romæ, dixerunt: Ostendit hæc lectio, quod Arianorum habuerit sensum. Habet autem prolatus liber Eusebii & alias blasphemias, quas synodus audire non pertulit.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Conscripta ejus abjicimus.

Sancta synodus dixit: Et abjicimus, & anathematizamus.

Stephanus reverentissimus monachus legit:

Antipatri episcopi Bostræ contradictiones in Eusebium episcopum Cæsariæ pro Origenis defensione, sermo primus: cujus initium est:

Ego quidem sufficienter æstimabam me scripsisse, & his quæ a tua sanctitate jussa sunt, satisfecisse, per omnia Deo amabilis & sanctissime pater Joannes. Et post pauca. Quoniam multis in historiis fuit vir, omnia antiquorum volumina & conscripta scrutatus atque rimatus, & cunctas ferme opiniones exponens, & plurima conscripta in sæculo derelinquens, quorum nonnulla omni receptione digna consistunt, talis viri opinione utentes, subripere conantur nonnullos, fatentes quod Eusebius [c] ad hoc non [d] traheretur vidisse, nisi omnes ad liquidum veterum sciret opiniones hoc velle monstrantes. At ego, quod multus quidem in historiis fuerit vir, & nihil ex veteribus conscriptionibus illius latuerit notitiam, consentio & confiteor. Imperiali quippe cooperatione usus, facile quæ ubique sparsa erant, colligere poterat. Non autem ad dogmatum [e] acribiam hunc pervenisse perhibeo. Unde concedendum quidem est illi, quod multa didicerit; quod autem dogmatum habuerit notionem, nullo modo: quem videlicet nimis fuisse procul ab horum acribia scimus. Et paulo post: Itaque

[c] In Græco, noluisset hoc suscipere, nisi.

[d] al. videretur venisse.

[e] Hoc est, exactam cognitionem.

A ὁμοίως ἀλλήλοις συνυπάρχοντα, ἰσότιμα ἂν νοοῖντο· καὶ ἤτοι ἄμφω, ὡς ἔφην, ἀγέννητα, ἢ ἑκάτερα γεννητά. ἀλλ' οὐδέτερον τούτων ἀληθές· οὔτε γὰρ τὸ ἀγέννητον, οὔτε τὸ γεννητὸν ἂν εἴη· ἀλλὰ τὸ μὲν πρῶτον καὶ κρεῖττον καὶ τάξει καὶ τιμῇ τοῦ δευτέρου ἡγεῖται, ὡς ἂν καὶ τοῦ εἶναι καὶ τοῦ τοιῶσδε εἶναι τῷ δευτέρῳ αἴτιον γεγενημένον.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης κατ' ἐρώτησιν εἶπε· δεχόμεθα τοῦτον;

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· μὴ γένοιτο δέσποτα. οὗτος πλέον ἐκείνου μισείσθω.

Βασίλειος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας εἶπε· μὴ γένοιτο Χριστιανὸν ἄνθρωπον τοῦτο λέγειν. καὶ ἀνεγνώσθη ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς. B τὸν αὐτὸν δὲ καὶ μόνον ἀληθινὸν εἶναι διδάσκει δι' ὧν φησιν· ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν. οὐχ ὡς ἑνὸς ὄντος μόνου τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὡς ἑνὸς ὄντος μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ, μετὰ προσθήκης ἀναγκαιοτάτης τοῦ, ἀληθινοῦ. ἐπεὶ καὶ αὐτὸς Θεὸς μὲν ὁ υἱός, ἀλλ' οὐκ ἀληθινὸς Θεός· εἷς γάρ ἐστι καὶ μόνος ἀληθινὸς Θεός, διὰ τὸ μὴ ἔχειν πρὸ αὐτοῦ τινά. εἰ δὲ καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς ἀληθινός, ἀλλ' ὡς εἰκὼν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ὢν ἂν καὶ Θεός· ἐπεὶ καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος, οὐ μὴν ὡς ὁ μόνος ἀληθινὸς Θεός.

Χριστοφόρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας Κυριακῆς εἶπε· πανάγιε δέσποτα καὶ πᾶσα ἡ ἁγία καὶ ἱερὰ σύνοδος, ὥσπερ ἡμεῖς ἔχομεν τὰ θεόγραφα βιβλία ἀποστόλων καὶ προφητῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων, οὕτως ἔπρεπε καὶ τῷ ψευδοσυλλόγῳ ἐκείνῳ C ἔχειν τοιαῦτα βιβλία εἰς μαρτυρίαν καὶ δύναμιν.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἀνάθεμα ταῖς βίβλοις ἐκείναις, καὶ τοῖς χρωμένοις αὐταῖς.

Πέτρος καὶ Πέτρος οἱ θεοφιλέστατοι πρεσβύτεροι καὶ τοποτηρηταὶ Ἀδριανοῦ πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης εἶπον· ἔδειξεν αὐτὴ ἡ ἀνάγνωσις, ὅτι Ἀρειανὸν εἶχε φρόνημα. εἶχε δὲ ἡ προσαχθεῖσα βίβλος Εὐσεβίου καὶ ἑτέρας βλασφημίας, ὧν ἡ σύνοδος ἐπακοῦσαι οὐκ ἠνέσχετο.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· τὰ συγγράμματα αὐτοῦ ἀποβαλλόμεθα.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· καὶ ἀποβαλλόμεθα, καὶ ἀναθεματίζομεν.

D Στέφανος ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς ἀνέγνω·

Ἀντιπάτρου ἐπισκόπου Βόστρης· ἀντίρρησις τῆς Εὐσεβίου ἐπισκόπου Καισαρείας ὑπὲρ τῆς Ὠριγένους ἀπολογίας, λόγος πρῶτος, οὗ ἡ ἀρχή·

Ἐγὼ μὲν ἀρκούντως ὑπέλαβον γεγραφηκέναι, καὶ τὸ ἱκανὸν τοῖς παρὰ τῆς σῆς ὁσιότητος ἐπιταχθεῖσι ποιῆσαι, τὰ πάντα θεοφιλέστατε καὶ ὁσιώτατε πάτερ Ἰωάννη. καὶ μετ' ὀλίγα. ἐπειδὴ γὰρ πολυΐστωρ ὁ ἀνὴρ γέγονε, πάσας τὰς τῶν ἀρχαιοτέρων βίβλους τε καὶ συγγράμματα ἐξερευνήσας καὶ ἀνιχνεύσας, καὶ τὰς πάντων μικροῦ δεῖν δόξας ἐκθέμενος, καὶ πλεῖστα συγγράμματα E καταλείψας τῷ βίῳ· ὧν ἔνια καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξια τυγχάνει· τῇ τοιαύτῃ τοῦ ἀνδρὸς ὑπολήψει χρώμενοι, συναρπάζειν ἐπιχειροῦσί τινας, ὡς ὅτι, φασίν, οὐκ ἂν εἵλετο Εὐσέβιος ἐπὶ τοῦτο ἐλθεῖν, εἰ μὴ πάσας ἀκριβῶς ἠπίστατο τῶν παλαιῶν τὰς δόξας τοῦτο βουλομένας. ἐγὼ δέ, ὅτι μὲν πολυΐστωρ ὁ ἀνήρ, καὶ οὐδέν τι τῶν παλαιοτέρων συγγραμμάτων τὴν ἐκείνου διέλαθε γνῶσιν, σύμφημι καὶ ὁμολογῶ· βασιλικῇ γὰρ συνεργίᾳ χρώμενος, ῥᾳδίως τὰ πανταχοῦ πρὸς ἑαυτὸν συνάγειν ἠδύνατο· οὐκέτι δὲ πρὸς τὴν τῶν δογμάτων ἀκρίβειαν φθάσαι φημὶ τὸν ἄνδρα. ὅθεν πολυμαθῆ μὲν παραχωρητέον αὐτόν, δογμάτων δὲ γνῶσιν οὐκέτι· ἀλλὰ καὶ πάνυ πόῤῥω τοῦτον τῆς τοιαύτης ἀκριβείας γενόμενον ἐπιστάμεθα. καὶ μετὰ βραχέα· ὅτι

δὴ, ὅτι

δὲ, ἵνα μὴ δόξωμεν ἐπιμαίνεσθαι τῷ ἀνδρὶ, περὶ ὧν οὐ προέκειται ἡμῖν ἐπὶ τοῦ παρόντος λέγειν, ἵνα βασανίζοντες τὰς ἀκριβείας τὴν γενομένην ἀπολογίαν, αἱρετικοὺς ἀποδείξωμεν ἀμφοτέρους, αὐτόν τε τὸν ἀπολογούμενον, καὶ τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν ἀπολογίαν συντάξαντα. καὶ μεθ' ἕτερα. δεῖξον τρανῶς καὶ ἀναμφιβόλως τινὰ τῶν τῆς ἐκκλησίας ἐγκρίτων διδασκάλων, ὅτι προϋπάρχουσιν αἱ τῶν ἀνθρώπων ψυχαὶ, δογματίσαντα· καὶ μὴ παραλογισμούς τινας προφέρειν πειρῶ εἰς ἀπόδειξιν. τὸ γὰρ ἀποδεῖξαι σε σπεύδειν, τὴν τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν πατέρα ὑποταγὴν ὁμοίως αὐτῷ τινας εἰρηκότας, πρῶτον μὲν οὐ ξενιζόμεθα· σοῦ γὰρ καὶ τῶν περὶ σὲ ἡ τοιαύτη δόξα. ὅθεν περὶ τούτου ἐπὶ τοῦ παρόντος λόγος ἡμῖν οὐδεὶς, πάλαι μὲν οἰκουμενικῇ ζητήσει ὑποβληθέντος καὶ ἀποκηρυχθέντος. * μὴ πειθομένου δὲ ἐν τούτῳ, μηδὲ δι' οὓς ταῦτα ἡμῖν προύκειτο, βασανιζομένου. τὸ δὲ ψιλὴν τὴν περὶ ἀρχῶν φωνὴν ἐκβάλλειν, οὐδαμῶς παρά τινος μέχρι τοῦ νῦν ἀκήκοας, ὦ δεινὲ συνήγορε τῆς Ὠριγένους ἀτοπημάτων.

* In ms. ad marg. [illegible]

Ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἀπεδείχθησαν τὰ συγγράμματα τοῦ Εὐσεβίου καὶ διὰ πατρικῆς φωνῆς ἀλλότρια εἶναι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας.

Δημήτριος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ σκευοφύλαξ ἀνέγνω·

Θεοδώρου ἀναγνώστου, ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας.

Πέρσης τις Ξεναΐας ἐπικληθεὶς, ὃν ἐν τοῖς αὐτοῦ ἱερατικοῖς χρόνοις ὁ Καλανδίων εὑρηκὼς τὰ ἐκκλησιαστικὰ νοθεύοντα δόγματα, καὶ τὰς κώμας ἀναστατοῦντα, ἀπελαύνει τῆς χώρας. περὶ τούτου, ἃ πολλὰ παρὰ διαφόρων ἀκηκοὼς ἐπερωτήσω, ἀπὸ μέρους λέξω. ἀπὸ γὰρ τῆς τῶν Περσῶν χώρας οἰκεῖον δεσπότην προβαλὼν. καὶ μετ' ὀλίγα. τοῦτον ὁ Πέτρος ἀντὶ Κύρου τῇ Ἱεραπολιτῶν ἐκκλησίᾳ ἐπίσκοπον ἐκπέμπει· ὃν μετ' οὐ πολὺ ἐπίσκοποι ἐκ τῆς Περσικῆς παραγενόμενοι οἰκότριβα ἤλεγχον, καὶ τοῦ θείου βαπτίσματος ἀμέτοχον. ὅπερ μαθὼν ὁ Πέτρος, τί δέον γενέσθαι μὴ φροντίσας, ἔφησεν ἀρκεῖν αὐτῷ τὴν τοῦ ἐπισκόπου χειροτονίαν πρὸς ἀναπλήρωσιν τῆς θείας μυήσεως.

Στέφανος διάκονος καὶ νοτάριος τοῦ εὐαγοῦς πατριαρχείου ἀνέγνω·

Ἰωάννου τοῦ Διακρινομένου, ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας.

Μὴ γὰρ εἶναι θεμιτὸν ἔλεγεν ὁ Ξεναΐας, ἀσωμάτους ὄντας ἀγγέλους σωματοποιεῖν, καὶ ὡς ἐν μορφαῖς ἀνθρωπίναις ὑπάρχοντας ἐνσωμάτους ποιεῖν. ἀλλὰ μὴν μηδὲ ἐκεῖνο νομίζειν, τιμὴν ἢ δόξαν ἀπονέμειν τῷ Χριστῷ τὴν διὰ γραφῆς αὐτοῦ τεχνουμένην εἰκόνα· εἶναι δὲ μόνην αὐτῷ προσδεκτὴν εἰδέναι τὴν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκύνησιν. καὶ μεθ' ἕτερα. εἰδέναι δὲ λέγει κἀκεῖνο, νηπιώδους εἶναι φρενὸς τὸ πλαστουργεῖν ἐν περιστερᾶς εἰδώλῳ τὸ πανάγιον καὶ προσκυνητὸν πνεῦμα· καί τοι τῶν εὐαγγελικῶν οὐδαμῶς παραδεδωκότων γραμμάτων, ὅτι γέγονε περιστερὰ τὸ ἅγιον πνεῦμα, ἀλλ' ὅτι ἐν εἴδει περιστερᾶς ὤφθη ποτέ· τὸ δὲ οἰκονομικῶς, οὐκ οὐσιωδῶς οὕτω πως ἐφάπαξ φανὲν οὐδαμῶς ἁρμόδιον τοῖς εὐσεβέσι σώματος εἴδωλον ποιεῖν. ταῦτα Φιλόξενος διδάσκων, ἅμα τῇ διδασκαλίᾳ καὶ ἔργον ἐπῆγεν. πολλαχόθεν γοῦν ἀγγέλων μὲν εἰκόνας καταφέρων ἐξήλειφε, τὰς δὲ τὸν Χριστὸν τυπούσας εἰς ἀδύτους ἐπιμελῶς τόπους.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἀκούσωμεν, ἱεροὶ ἄνδρες, τίνες οὐκ ἐδέξαντο τὰς σεπτὰς εἰκόνας· ἀβάπτιστοι, Μανιχαῖοι, οἱ φαντασίαν προσβάλλοντες ἐπὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ οἰκονομίας, καὶ ἐκ τῶν μιασμάτων αὐτῶν οἱ τῆς χριστιανοκατηγορικῆς αἱρέσεως εἰσηγηταὶ ἔλαβον τὰς ἀφορμάς.

ne videamur aggredi virum, de quibus non est nobis inpræsentiarum dicendi propositum; neve discutientes diligentius apologiam quæ facta est, hæreticos ostendamus utrumque; ipsum scilicet qui excusatur, & eum qui pro eo excusationem exposuit. Et post alia: Ostende quemquam ex illustribus ecclesiæ magistris, qui expresse & indubitabiliter, quod præexistant animæ, dogmatizaverit: & ne subreptiones quasdam proferre tentes ad comprobationem. Illud enim quod demonstrare festinas, Filii ad Patrem subjectionem etiam sibi similiter aliquos perhibere, primo quidem non miremur: tua est & eorum qui circa te sunt, talis opinio. Unde nec super hoc in præsenti nobis ullus est sermo, cum videlicet universali sit olim [a] inquisitione projectum atque repulsum: & non in hoc obediatur, neque discutiatur propter eos, pro quibus hæc nobis proposita sunt. Porro puræ voci quæ est Periarchon detrahi, nequaquam a quoquam usque nunc audisti, o acer advocate Origenis pravitatum.

[a] In Græc. inquisitione subjectum.

Sanctissimus patriarcha dixit: Ostensa sunt conscripta Eusebii etiam per paternam vocem alia esse a catholica ecclesia.

Demetrius Deo amabilis diaconus & vasorum custos legit:

Theodori lectoris, de ecclesiastica historia.

Persa quidam Xenaïas vocatus, quem tempore sacerdotii sui Calendio inveniens ecclesiastica adulterare dogmata, & castella excitare, pellit a regione. De hoc multa, quæ a diversis audiens scrutatus sum, ex parte dicam. A Persarum enim regione proprium dominum fugiens, ad Romanorum pervenit. Et paulo post. Hunc Petrus pro Cyro Hierapoliensium ecclesiæ episcopum transmittit; quem non post multum episcopi a Perside venientes quasi vernulam arguebant, & ut divini exsortem baptismatis. Quo comperto Petrus, quid oporteret fieri non curans, dixit sufficere illi episcopi consecrationem ad supplementum [b] divini sacramenti.

[b] In Græco, divinæ initiationis.

Stephanus diaconus & notarius venerabilis patriarchii legit:

Joannis [c] Diacrinomeni, de ecclesiastica historia.

[c] Diacrinomeni, id est, segregati. Sic vocabantur qui synodum Chalcedonensem non recipiebant, ex Leontio, in libro de sectis.

Non enim licitum asserebat Xanaïas, angelos, cum incorporei sunt, corpora facere, & quasi in humanis formis existentes corporeos formare. Sed nec illud existimare, honorem aut gloriam impendere Christo, imaginem ei per picturæ artem [d] efficere: esse autem illi solam acceptabilem nosse in spiritu & veritate adorationem. Et post alia. Nosse autem dicit & illud, esse puerilis sensus, fingere in columbæ idolo sanctissimum & adorandum Spiritum; præsertim cum evangelicæ nequaquam tradant litteræ, quia factus est columba Spiritus, sed quia in specie columbæ apparuit aliquando: quia vero dispensatorie, non substantialiter semel ostensus est, non ideo aptum piis est corporis idolum faciendi. Hoc Philoxenus docens, una cum doctrina etiam opus patrabat. Crebro namque angelorum imagines quidem deponens delebat; eas vero quæ Christum figurabant, in abditis locis occultabat.

[d] In Græco, effictam.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Audiamus, sacrati viri, qui non receperunt venerabiles imagines: non baptizati, Manichæi, & hi qui phantasiam prædicant in Christi dispensatione: ex quorum pollutionibus Christianos accusantis hæreseos introductores fomites susceperunt.

Sabbas reverentissimus hegumenus monasterii Studii dixit: Gratias agimus Deo & bonæ voluntati dominorum nostrorum bonorum, quia falsi custodes pseudosyllogi illius devicti sunt una cum consentientibus sibi hæreticis.

Sancta synodus dixit: Anathema illis.

Constantinus reverentissimus lector sanctissimæ ecclesiæ legit:

De vita sancti patris nostri Sabbæ.

» Flaviano igitur & Elia patriarchis Sidonem, ut dictum est, pervenientibus, & litteris adulatoriis ac dispensatoriis ad Imperatorem utentibus, & synodum quæ Sidone contra rectam [a] congregata fuerat fidem destruentibus, & ad proprias sedes redeuntibus: indignati hi qui circa Soterichum & Philoxenum erant, in iram vehementem commoverunt Imperatorem, quasi deceptum a patriarcharum astutia & fictione. Et accipientes potestatem quam voluerunt, & aurum multum vulgo Antiocheno tribuentes, & multis modis Flavianum tribulantes, & quodammodo suffocantes, & cogentes Chalcedonensem synodum anathematizare, taliter illum ab episcopatu pellentes exsilio damnaverunt. Quo comperto Imperator gavisus est, & Severum Acephalorum [b] exarchum episcopum Antiochiæ misit.

[a] In Græco, congregabatur.

[b] al. principem.

Antonius reverentissimus monachus legit:

Ex deprecatione quæ data est sanctæ synodo, convenienti in hac regia urbe contra Severum hæreticum & Acephalum, a clericis & monachis Antiochensium magnæ civitatis sanctæ Dei ecclesiæ: cujus initium est:

Habentur in synodo Constantinopoli sub Mena act. 5. circa medium.

» Nunc tandem tempus est, o beatissimi. Et post pauca. Qualia vero, sanctissimi, & quæ circa fontes, qui Daphnæ sunt, agere ausus sit, magicis artibus ibidem usus, & incensis dæmonia placans, tota illa civitas canit. Siquidem nec ipsis sanctis altaribus vel sacratis vasis pepercit: illa quidem eradens ut [c] scelesta, hæc autem conflans & erogans his qui similis moris sunt. Porro præsumptum est ab eo etiam hoc, o beatissimi. Eas enim, quæ in typum sancti Spiritus sunt, aureæ & argenteæ columbæ suspensæ supra [d] divina [e] sacramenta & altaria, cum aliis defraudabat, dicens non oportere columbas nominari Spiritum sanctum.

[c] In Græco, profana.

[d] In Græco, sacros fontes.

[e] al. lavacra.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Si in nomine sancti Spiritus superpositas columbas receperunt patres; quanto magis incarnati Verbi iconas, quod apparuit super terram cum corpore? Sed credite, quia & Anastasius qui Constantinopolitanis præfuit, aureas & argenteas iconas fraudavit in proprios usus, quod & Severus fecit.

Stephanus Deo amabilis diaconus & notarius & referendarius legit:

Joannis episcopi Gabalensium, in vitam & conversationem Severi hæresiarchæ: cujus initium est:

» Si quidem voluisset Severus vel vitæ semper ejus. Et post pauca. Et neque angelorum illæsum dimisit honorem. Multum autem sermonem in tribunali stans [f] fecit: & multitudini persuadere tentabat in ipso multoties sacrario sanctissimi Michaëlis, quod non pur-

[f] In Græco, faciebat.

Σάββας ὁ εὐλαβέστατος ἡγούμενος μονῆς τῶν Στουδίου εἶπεν· εὐχαριστοῦμεν τῷ Θεῷ καὶ τῇ ἀγαθῇ προαιρέσει τῶν δεσποτῶν ἡμῶν τῶν ἀγαθῶν, ὅτι οἱ ψευδοφύλακες τῆς ψευδοσυνόδου ἐκείνης ἐξεθριαμβεύθησαν μετὰ καὶ τῶν συνηγορούντων αὐτοῖς αἱρετικῶν.

Η ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἀνάθεμα αὐτοῖς.

Κωνσταντῖνος ὁ εὐλαβέστατος ἀναγνώστης τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας ἀνέγνω·

Ἐκ τοῦ βίου τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Σάββα.

Φλαβιανοῦ δὲ ὄντος καὶ Ηλία τῶν πατριαρχῶν ἐν Σιδῶνι, ὡς εἴρηται, γενομένων, καὶ γράμμασι κολακευτικοῖς τε καὶ οἰκονομικοῖς πρὸς βασιλέα χρησαμένων, καὶ τὴν ἐν Σιδῶνι κατὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως συναθροιζομένην σύνοδον καταλυσάντων, καὶ εἰς τοὺς οἰκείους θρόνους ἐπανελθόντων, ἀγανακτήσαντες οἱ περὶ Σωτήριχον καὶ Φιλόξενον, εἰς ὀργὴν ἄγειν ἐκίνησαν τὸν βασιλέα, ὡς ἀπατηθέντα ὑπὸ τῆς τῶν πατριαρχῶν πανουργίας καὶ προσποιήσεως. καὶ λαβόντες ἣν ἤθελον ἐξουσίαν, καὶ χρυσὸν ἱκανὸν τῷ Ἀντιοχείας δήμῳ ἐπιδόντες, καὶ πολυτρόπως θλίψαντες τὸν Φλαβιανὸν, καὶ τρόπον τινὰ ἀποπνίξαντες, καὶ καταναγκάσαντες τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον ἀναθεματίσαι, οὕτως τῆς ἐπισκοπῆς ἐξώσαντες, ἐξορίᾳ κατεδίκασαν. καὶ γνοὺς ὁ βασιλεὺς, καὶ περιχαρὴς γενόμενος, Σεβῆρον τὸν τῶν Ἀκεφάλων ἔξαρχον ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας ἀπέστειλεν.

Ἀντώνιος ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς ἀνέγνω·

Ἐκ τῆς δεήσεως τῆς ἐπιδοθείσης τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τῇ συνελθούσῃ ἐν ταύτῃ τῇ βασιλίδι πόλει κατὰ Σεβήρου τοῦ αἱρετικοῦ καὶ Ἀκεφάλου, παρὰ τῶν κληρικῶν καὶ μοναχῶν τῆς Ἀντιοχέων μεγαλοπόλεως ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας· ἧς ἡ ἀρχή·

Νῦν εἴπερ ποτὲ καιρὸς, ὦ μακαριώτατοι. καὶ μετ' ὀλίγα. οἷα δὲ, ἁγιώτατοι, καὶ ἃ περὶ τὰς ἐν Δάφνῃ πηγὰς πρᾶξαι τετόλμηκε, μαγείαις τε χρώμενος αὐτόθι, καὶ θυμιάμασι μυσαροῖς θεραπεύων τοὺς δαίμονας, καὶ βοᾷ πᾶσα ἐκείνη ᾄδει ἡ πόλις. οὐ μὴν οὐδὲ αὐτῶν ἐφείσατο τῶν ἁγίων θυσιαστηρίων, οὔτε τῶν ἱερῶν σκευῶν, τὰ μὲν ξέων ὡς ἐναγῆ, τὰ δὲ χωνεύων καὶ ῥογεύων τοῖς ὁμοτρόποις. τετόλμηται δὲ αὐτῷ καὶ τοῦτο, ὦ μακαριώτατοι. τὰς γὰρ εἰς τύπον τοῦ ἁγίου πνεύματος χρυσᾶς τε καὶ ἀργυρᾶς περιστερὰς κρεμαμένας ὑπεράνω τῶν θείων κολυμβηθρῶν καὶ θυσιαστηρίων, μετὰ τῶν ἄλλων ἐσφετερίσατο, λέγων, οὐ χρῆναι ἐν εἴδει περιστερᾶς ὀνομάζεσθαι τὸ ἅγιον πνεῦμα.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· εἰ τὰς ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου πνεύματος ἀνατεθείσας περιστερὰς ἐδέξαντο οἱ πατέρες, πόσῳ μᾶλλον τοῦ σαρκωθέντος λόγου, καὶ ὀφθέντος ἐπὶ τῆς γῆς μετὰ σώματος; ἀλλὰ πιστεύσατε, ὅτι καὶ Ἀναστάσιος ὁ προηγησάμενος τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὰς χρυσᾶς καὶ ἀργυρᾶς εἰκόνας ἐσφετερίσατο εἰς ἰδίαν χρείαν, καθὰ πεποίηκε Σεβῆρος.

Στέφανος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος, νοτάριος καὶ ῥεφερενδάριος, ἀνέγνω·

Ἰωάννου ἐπισκόπου Γαβάλων, εἰς τὸν βίον καὶ τὴν πολιτείαν Σεβήρου τοῦ αἱρεσιάρχου, οὗ ἡ ἀρχή·

Εἰ μὲν ἐβούλετο Σεβῆρος ὁ ζωῆς τῆς αὐτῆς. καὶ μετ' ὀλίγα. καὶ οὐδὲ τὴν ἀγγέλων τιμὴν ἀλώβητον εἴασε. πολὺν δὲ ἀεὶ λόγον ἐπὶ τοῦ βήματος ἑστὼς ἐποιεῖτο, καὶ τὸ πλῆθος ἐπειρᾶτο πείθειν ἐν αὐτῷ πολλάκις καὶ ἱερῷ τοῦ ἁγιωτάτου Μιχαὴλ, ὑπὲρ τοῦ

μὴ ἁλουργὰ τοῖς ἀγγέλοις ἱμάτια πρέπειν, ἀλλὰ λευκά· ἐν ἀγνοῶν, ὡς οὐδὲν ταῖς ἁγίαις δυνάμεσιν ἐσθῆτος μέλει· σπουδάζων δὲ καὶ ταῦτα διαιρεῖν, καὶ ἐπ' ἀλλήλοις κινεῖν τοὺς οὕτως ἢ ὅπως ἔχοντας ἐπὶ πολλοῖς.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· σκοπήσωμεν, ὅτι μετὰ τῶν λοιπῶν καὶ εἰς τοῦτο αὐτὸ ἐνεκλήθη, ἐπειδὴ ἔλεγεν, ὅτι οὐ πρέπουσι τοῖς ἀγγέλοις ἱμάτια ἁλουργά, ἀλλὰ λευκὰ ἐνδιδύσκεσθαι.

Δημήτριος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ σκευοφύλαξ εἶπεν· ἐν τῇ ἁγίᾳ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως, ὅτε προεβλήθην σκευοφύλαξ, ἐψηλάφησα εἰς τὸ βρέβιον, καὶ εὗρον λείποντα δύο βιβλία ἠργυρωμένα διὰ εἰκόνων. ἅπερ ζητήσας ἔγνων, ὅτι εἰς πῦρ βαλόντες ἔκαυσαν οἱ αἱρετικοί. εὗρον δὲ καὶ ἕτερον βίβλον Κωνσταντίνου χαρτοφύλακος, περιέχουσαν περὶ τῶν σεπτῶν εἰκόνων· καὶ ἀπέτεμον τὰ φύλλα, ἔνθα ἔκειτο τὰ περὶ εἰκόνων ῥήματα, οἱ δόλιοι. καὶ ἰδοὺ τὴν αὐτὴν βίβλον μετὰ χεῖρας ἔχων ἐπιδείκνυμι τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ.

Καὶ ἀναπτύξας ὁ αὐτὸς Δημήτριος τὴν βίβλον, ὑπέδειξε πᾶσι τὴν τῶν φύλλων ἐκτομήν.

Λεόντιος ὁ καθωσιωμένος ἀσηκρῆτις εἶπε· καὶ ἄλλο, πατέρες, θαυμάσαι ἐστὶν ἐν τῇ βίβλῳ ταύτῃ. ὡς ὁρᾶτε γάρ, ἀργυρᾶς πτύχας ἔχει, καὶ ἑκατέρωθεν ταῖς εἰκόσι πάντων τῶν ἁγίων κεκόσμηται. καὶ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ ἐάσαντες, ἤγουν τὰς εἰκόνας, τὰ περὶ τῶν εἰκόνων ἔσω γεγραμμένα ἀπέτεμον· ὅπερ ἐσχάτης ἐστὶν ἀνοίας.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἀνάθεμα τοῖς τεμοῦσι καὶ ἐπιβουλεύσασι.

Λέων ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Φωκίας εἶπε· τοῦτο μὲν τὸ βιβλίον τὰ φύλλα ἀπώλεσεν, ἐν δὲ τῇ πόλει ἐν ᾗ κατοικῶ, ἐπάνω τριάκοντα βιβλίων πυρὶ κατέκαυσαν.

Σάββας ἡγούμενος τῶν Στουδίου εἶπεν· ἔθος ἐστί, δεσπόται, τοῖς τυφλώττουσι μὴ βλέπειν τὸ φῶς. τούτου ἕνεκεν κἀκεῖνοι τυφλοὶ ὄντες τῇ ψυχῇ ἐσκοτίσθησαν.

Δημήτριος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ σκευοφύλαξ ἀνέγνω·

Κωνσταντίνου διακόνου καὶ χαρτοφύλακος τῆς ἁγιωτάτης τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, εἰς πάντας τοὺς ἁγίους μάρτυρας, οὗ ἡ ἀρχή·

Αἱ μὲν Χριστοῦ πανηγύρεις. καὶ μεθ' ἕτερα. εἶτα οἴεσθε, ὦ οὗτοι, ἔφησαν οἱ δικάζοντες, ὡς ἐν χαλκῷ καὶ λίθοις τὴν σωτηρίαν ποιούμεθα, οὐχὶ δὲ πρός τινα δύναμιν προνοητικήν τε καὶ συνεκτικὴν ἀποβλέπομεν, παρ' ἧς τὰ κάλλιστα ἡμῖν περιγίνεται; καὶ πῶς πλάσται καὶ λιθουργοί, οἱ μάρτυρες ἔφησαν, ἀγαλμάτων πλῆθος κατασκευάζουσι, ποικίλαις μορφαῖς διαχρηματίζοντες καὶ τοῖς ναοῖς προσηλοῦσιν· ὑμεῖς δὲ θυσίαις ταῦτα γεραίρετε, τὴν τῶν ἀπόρων λύσιν παρ' αὐτῶν ἐκδεχόμενοι; τί δὲ καὶ παρ' ὑμῖν, οἱ τύραννοι διεξῆλθον; ὃ φατε θεῖον, ἐν εἰκόσιν οὐκ ἐγχαράττεται; πῶς οὖν διαλοιδορεῖσθε ἡμῖν, δεισιδαιμονέστερον ἐφ' ὁμοίαις πράξεσι διακείμενοι; οὐκοῦν ἐπείπερ καὶ ἡμῖν, ὦ δικασταί, τοὺς ἀνεξελέγκτους ψόγους τὴν τῶν εἰκόνων γραφὴν περιάπτετε, φέρε τῆς περὶ ταῦτα πλάνης καὶ ἀμφιβολίας ὑμᾶς ἀπαλλάξωμεν, ἔφησαν οἱ μάρτυρες. οὐ γὰρ τὸ θεῖον ἁπλοῦν ὑπάρχον καὶ ἄληπτον μορφαῖς τισι καὶ σχήμασιν ἀπεικάζομεν, οὔτε κηρῷ καὶ ξύλοις τὴν ὑπερούσιον καὶ προάναρχον οὐσίαν τιμᾶν ὑμᾶς δεδιδάγμεθα· ἀλλ' ἐπειδὴ τῷ πρώτῳ καταπαλαισθέντος διὰ τῆς παραβάσεως ἀνθρώπου, καὶ τῆς καθολικῆς ἀποστατικῆς ἀποτιθεμένης δυνάμεως, ἡ φύσις ἐδεῖτο τοῦ ἀναστήσοντος· οὐ γὰρ οἷά τε ἦν ἐξ ἀρχῆς κάτω κειμένην τὴν ὕβριν ἀντιπαλαῖσαί τι καὶ ἀνακαλέσασθαι, τοῦ ἐχθροῦ τοῖς πτώμασιν ἐπιβαίνοντος, οὔτε μὴν εἰκὸς ὑπῆρχε μὴ διὰ δευτέρας παλαίσματος τῆς νίκης τὸν τύραννον ἐκπτάξασθαι· αὐτὸς ὁ δημιουργὸς

purea angelis vestimenta conveniant, sed alba: non ignorans quod nihil sanctis virtutibus [a] sensibile conveniat: sed satagens & [b] hæc similiter auferre, & in alterutrum commovere multos sic & aliter se habentes.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Consideremus, quia cum reliquis etiam in hoc ipso accusatus est, quoniam dicebat, quia non convenit angelos purpurea, sed alba vestimenta induere.

[c] Theophilus Deo amabilis diaconus & scevophylax dixit: In sancta magna ecclesia Constantinopoleos, quando promotus sum, inquisivi in brevi, & reperi in eo deesse duos codices deauratos per imagines: quos requirens agnovi, quod in ignem eos mittentes incenderint. Inveni autem & alium librum Constantini chartophylacis, continentem de venerabilibus iconis: & reciderunt folia, in quibus jacebant verba super iconis. Et ecce eumdem codicem præ manibus habens sanctæ synodo ostendo.

Et explicans idem [d] Theophilus codicem, ostendit omnibus foliorum recisionem.

Leontius devotus a secretis dixit: Et aliud, patres, mirandum est in codice hoc. Ut videtis enim, argenteas tabulas habet, & hinc inde imaginibus omnium sanctorum adornatur. Et rem ipsam dimittentes, id est, imagines, quæ scripta de imaginibus intus erant, reciderunt: quod extremæ dementiæ est.

Sancta synodus dixit: Anathema sint qui reciderunt, & insidiati sunt.

Leo sanctissimus episcopus Phociæ dixit: Hic quidem codex folia perdidit: in civitate autem in qua habito, supra triginta codices combusserunt igni.

Sabbas reverentissimus monachus & hegumenus monasterii Studii dixit: Moris est, domini, his qui cœci sunt, non videre lumen. Hujus rei gratia illi qui cœci sunt anima, obtenebrati sunt.

Demetrius Deoamabilis diaconus & scevophylax, legit:

Constantini diaconi & chartophylacis sanctissimæ Dei magnæ ecclesiæ Constantinopoleos, in omnes sanctos martyres: cujus initium est:

Christi quidem festivitates. Et post alia. Deinde arbitramini, [e] quod isti dixerunt, qui litigant, quod in ære ac lapidibus salutem faciamus, & non ad quamdam virtutem providam & protectricem inspiciamus, a qua nobis optima obtinentur? Et quomodo pictores & lapidarii, martyres dixerunt, simulacrorum multitudinem construunt, variis formis configurantes, & templis affigunt? Et vos sacrificiis hæc celebratis, [f] secretorum solutionem ab eis exspectantes? Quid autem & apud vos? tyranni persecuti sunt: Nam quam asseritis, divinitas in imaginibus non exaratur? Quomodo ergo nobis maledicitis, superstitiosius in similibus actibus positi? Ergo quoniam & nobis, o judices, in exquisitis vituperationibus imaginum picturam conficitis, eia ab horum errore & ambiguitate vos liberabimus, dixerunt martyres. Non enim divinitatem, cum simplex sit & incomprehensibilis, formis quibusdam & figuris comparamus; neque cera & lignis supersubstantialem & præexsistentem sine initio substantiam honorare didicimus: sed quia primo [g] inveterato per transgressionem homine, & deponente apostatica virtute, quæ [h] temere gessit natura verebatur eum qui se erecturus erat: non enim poterat ex se deorsum [i] jacens, superationi suæ reluctari vel revocari, inimico casum aggrediente: sed nec conveniens erat, nisi secundis luctaminibus, victoria tyrannum excutere: ipse con-

[a] In Græco, de vestibus cura est.
[b] In Græco, hac ratione dividere.
[c] al. Demetrius, ut in Græco.
[d] In Græco, Demetrius.
[e] In Græco, arbitramini vos, dixerunt judices, quod in ære.
[f] In Græco, difficultatum.
[g] In Græco, devicto.
[h] In Græco, eum deposuerat, insolescente, natura indigebat eo qui ipsam erigeret.
[i] In Græco, jacens interim reluctari, vel aggressum revocare.

ACTIO V.

ANNO CHRISTI 787.

ditor propriæ facturæ, qui unus est ex Trinitate, Deus Verbum, sicut non in fictione [a] priscæ naturæ ministrum quemquam exhibuit, ita neque nunc imaginem corruptam instauraturus, alii reparationem ejus commisit; sed propriæ operationis virtute usus, agones pro nobis humanos suscepit. Hoc enim erat conveniens, ut [b] proprium certamen ageret. Porro quia omnis certator tribus modis agonizans, vel uno horum superat hostem, deceptione scilicet, aut lege aut tyrannide: sed duos penitus dimittens tamquam inutiles & non proprios, [c] sed neque hos duos ad agonem commodos vel proficuos, dux & propugnator noster: sive enim fraus simulatam habeat victoriam, prave repugnantem fugans: sive tyrannis irrationabili vi obtineat, non ex æquo faciens congressionem: [d] reliquorumque morem nequaquam discernens ad luctamen quod secundum legem est, progressus, & carnem assumens massæ quæ occiderat, animatam anima rationali atque intellectuali, manens quod erat, & suis non carens, omnia fit absque peccato, quanta & ex quibus est homo, & non putative apparere caro dissimulans. Et post pauca. Igitur formam in qua demonstratus est, & cum hominibus conversatus est, tabulis depingimus, recordationem salutis quæ per eum facta est, divina effigie facientes; & non secundum vos varias figuras secundum quod [e] putantur, derivantes aut sculpentes.

[a] In Græco, pridem.

[b] In Græco, apte respondens.

[c] In Græco, at ne his quidem propter quos certamen est, commodos.

[d] In Græco, ceteros modos non approbans, ad luctamen.

[e] In Græco, placuerit, vel putatur.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Pagani propter idola martyres condemnabant, & dicebant eis: Cujus rei gratia certatis, & nostras similitudines recusatis, habentes & ipsi proprias iconas? Sancti vero respondebant: Sed nos non simulacra dæmonum facimus, sed Dei Verbi qui incarnatus est, iconas facimus, & sanctorum ejus: non tamen deificamus eas.

Cosmas Deo amabilis diaconus & cubuclesius dixit: Et hunc codicem quem fero, quique veteris est testamenti, scholiis adjacentibus in patriarchio invenimus. Habebat autem scholion in defensionem imaginum. Porro insidiatores veritatis deleverunt scholion: & videte illud. Verumtamen obscure paret. Sed videte illud, honorandi patres.

Idem reverentissimus Cosmas aperiens codicem, ostendit omnibus qui aderant in sancta synodo, deletum locum.

Exod. 20. Deut. 5.

Idem autem legit; parebat enim: *Non erunt tibi alii præter me. Ne facias tibimet idolum, neque omnem similitudinem quæcumque sunt in cælo sursum, & quæcumque in terra deorsum, & quæcumque in aquis subtus terram. Non adorabis ea, neque servies illis.* Scholion: Et si facimus similitudinem hominum Dei cultorum, non ad adorandum ut deos, sed ut videntes, ad æmulationem ipsorum veniamus. At vero si facimus similitudines Christi, non ut similitudinem adoremus, sed ut mens videndo ad superiora volet. Non enim imaginem corruptibilem incorruptibilis hominis adoramus; sed quoniam Deus dignatus est inconvertibiliter fieri homo, facimus ejus iconam ut hominis, licet scientes eum natura Deum. Non ergo ipsam Deum iconam dicimus, sed Deum [f] videntes in icona depictum, cujus similitudinem habet imago. Porro pagani errantes, similitudines deos prædicant, quibus & immolant.

[f] In Græco, novimus.

Delatus est alius codex habens interpretationem scripturæ, in qua jacebat præscriptum scholion: quem & sumens Gregorius Deo amabilis episcopus Neocæsariæ legit. [g] Cumque adjaceret quæ deleta fuerat, & relegeretur.

[g] In Græco, cui adjacebat quæ deleta fuerat, & relegebatur.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Hæc fecerunt qui dicti sunt patriarchæ, Anastasius, Constantinus &, Niceta, hæretici.

A γὰρ τοῦ οἰκείου ποιήματος, ὁ τῆς τριάδος εἷς Θεὸς λόγος, ὥσπερ οὐ τῇ πλάσει πάλαι τῆς φύσεως ὑπουργόν τινα παρεστήσατο, οὕτως οὐδὲ νῦν τὴν εἰκόνα φθαρεῖσαν ἀνανεούμενος, ἄλλῳ τὴν ἀνάκτησιν ἐνεχείρησεν, ἀλλ' αὐτουργῷ δυνάμει χρησάμενος, τοὺς ὑπὲρ ἡμῶν ἀγῶνας ἀνθρωπικῶς ἀνεδέξατο. τοῦτο γὰρ ἦν πως οἰκεῖον καταλλήλως τῷ ἀγωνίσματι διαπράξασθαι. ἐπειδὴ δὲ πᾶς ὁ ἀγωνιζόμενος τρισὶ τρόποις, ἢ ἑνί γε τούτων ὑπερμάχεται τὸν ἀντίπαλον· ἢ γὰρ ἀπάτῃ, ἢ νόμῳ, ἢ τυραννίδι· τοὺς μὲν δύο παντελῶς διαγράψας ὡς ἀχρείους τε καὶ ἀνοικείους, οὔτε μὴν τοῖς δι' οὓς ὁ ἀγών, λυσιτελεῖς τε καὶ ὠφελίμους, ὁ ἡμέτερος πρόμαχος· εἴτε γὰρ ἀπάτη διεψευσμένην ἔχει τὴν νίκην, φαύλως τὸν ἀγωνιστὴν ἀνατρέπουσα· εἴτε τυραννὶς παραλόγῳ βίᾳ κρατεῖ, μὴ ἐξ ἴσου ποιοῦσα τὴν συμ-

B πλοκήν· τῶν λοιπῶν μὴ ἐγκρίνας τὸν τρόπον, ἐπὶ τὴν κατὰ νόμον πάλην χωρεῖ· καὶ σάρκα λαβὼν ἐκ τοῦ πεσόντος φυράματος ἐψυχωμένην ψυχῇ τε [a] καὶ νοερᾷ, μείνας ὅπερ ἦν, καὶ τῶν ἑαυτοῦ μὴ ἐκστάς, πάντα γίνεται πλὴν τῆς ἁμαρτίας, ὅσα καὶ ἐξ ὧν ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, καὶ μὴ τῇ δοκήσει * τὸ σῶμα σχηματιζόμενος. καὶ μετ' ὀλίγα. τοίνυν τὸ σχῆμα, ἐν ᾧ ἐπεδείχθη μορφῇ, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη, τοῖς πίναξιν ἐγχαράττομεν, ὑπόμνησιν τῆς δι' αὐτοῦ σωτηρίας τὸν θεῖον τύπον ποιούμενοι, καὶ οὐ καθ' ὑμᾶς ποικίλας ἰδέας παράγοντες, καὶ σχήματα κατὰ τὸ δοκοῦν διαγλύφοντες.

[a] Adde, λογικῇ.

* In mſ. ad marginem: τὸ ὡς ἐκ παρθένου σχηματισάμενος. ἄλλο καὶ μὴ τὸ σὰρξ φαίνηται σχηματισάμενος.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· οἱ Ἕλληνες διὰ τὰ εἴδωλα τοὺς μάρτυρας κατεδίκαζον, καὶ ἔλεγον αὐτοῖς· τί-

C νος χάριν ἀθλεῖτε, καὶ τὰ ἡμέτερα ὁμοιώματα παραιτεῖσθε, ἔχοντες καὶ αὐτοὶ ἰδίας εἰκόνας; οἱ ἅγιοι ἀπεκρίνοντο· ἀλλ' ἡμεῖς οὐκ ἰνδάλματα δαιμόνων ποιοῦμεν, ἀλλὰ τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ λόγου ποιοῦμεν εἰκόνας, καὶ τῶν αὐτοῦ ἁγίων· οὐ μέντοι θεοποιοῦμεν αὐτάς.

Κοσμᾶς ὁ θεοφιλέστατος διάκονος κουβουκλείσιος εἶπε· καὶ ταύτην τὴν βίβλον ἣν ἐπιφέρομαι, τῆς παλαιᾶς δέ ἐστι, μετὰ σχολίων ἐμπαρατεθέντων ἐν τῷ πατριαρχείῳ εὕρομεν. εἶχε δὲ σχόλιον εἰς ἀπολογίαν τῶν εἰκόνων· οἱ δὲ ἐπίβουλοι τῆς ἀληθείας ἀπήλειψαν τὸ σχόλιον. καὶ ἴδετε αὐτό. ὅμως δὲ ἀμυδρῶς φαίνεται· ἀλλὰ ἴδετε αὐτό, τίμιοι πατέρες.

Ὁ αὐτὸς εὐλαβέστατος Κοσμᾶς ἀναπτύξας τὴν βίβλον, ἐπέ-

D δειξε πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τὸν ἀπαλειφθέντα τόπον.

Ὁ αὐτὸς ἀνέγνω, ὑπεφαίνετο γάρ· οὐκ ἔσονταί σοι θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ. οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἴδωλον, οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω, καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασιν ὑποκάτω τῆς γῆς· οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς, οὐδ' οὐ μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς. σχόλιον. εἰ καὶ ποιοῦμεν ὁμοιώματα ἀνθρώπων θεοσεβῶν, οὐκ ἐπὶ τὸ προσκυνεῖν ὡς θεούς, ἀλλ' ἵνα ὁρῶντες αὐτούς, εἰς ζῆλον αὐτῶν ἔλθωμεν. εἰ δὲ ποιοῦμεν ὁμοίωμα τοῦ Χριστοῦ, οὐχ ἵνα τῷ ὁμοιώματι προσκυνῶμεν, ἀλλ' ἵνα ὁ νοῦς διὰ τοῦ ὁρᾶν ἀναπτερωθῇ. οὐ γὰρ εἰκόνι φθαρτῇ ἀφθάρτου ἀνθρώπου προσκυνοῦμεν· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἠξίωσεν ἀτρέπτως γενέσθαι ἄνθρωπος, ποιοῦμεν αὐτοῦ τὴν εἰκόνα

E ὡς ἀνθρώπου, καίτοι εἰδότες αὐτὸν φύσει Θεὸν ὄντα. οὐκ αὐτὴν οὖν Θεὸν τὴν εἰκόνα λέγομεν, ἀλλὰ Θεὸν οἴδαμεν τὸν ἐν τῇ εἰκόνι γραφέντα, οὗ τὸ ὁμοίωμα ἔχει ἡ εἰκών. Ἕλληνες δὲ πλανώμενοι τὰ ὁμοιώματα Θεοὺς δοξάζουσιν, οἷς καὶ θύουσιν. προσηνέχθη ἑτέρα βίβλος ἔχουσα ἑρμηνείαν τῆς γραφῆς, ἐν ᾗ ἔκειτο τὸ προγραφὲν σχόλιον· ἣν καὶ λαβὼν Γρηγόριος ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Νεοκαισαρείας ἀνέγνω, παρακειμένης ἀπαλειφθείσης, καὶ ἀναγινωσκομένης.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· ταῦτα ἐποίησαν οἱ λεγόμενοι πατριάρχαι, Ἀναστάσιος, Κωνσταντῖνος, καὶ Νικήτας, οἱ αἱρετικοί.

ANNO CHRISTI 787.

A Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Μύρων τῆς Λυκίας εἶπεν· εἰ ἦν ὁ θησαυρὸς οὗτος φανερὸς τότε, οὐκ ἂν ἄνθρωπος ἐβλάβη. ἀλλ' ὁ Θεὸς ἀποδώσει τοῖς κρύψασιν αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.

Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κατάνης εἶπεν· ἄξιοί εἰσιν οὗτοι ἀναθέματος, ὅτι παραχαράκται ὑπῆρχον τῆς ἀληθείας, καὶ ἐπίβουλοι τῶν πατέρων· καὶ οἱ παρ' αὐτῶν ἀναθεματισθέντες ἄξιοι εὐφημίας εἰσίν.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· οὐαὶ ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν, ὅτι τὴν ἀλήθειαν ἔκρυψαν.

Πέτρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Γερμίων εἶπεν· ἐξαλειφθήτω τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐκ βίβλου ζώντων, καὶ μετὰ δικαίων μὴ γραφήτωσαν.

Κώνστας ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Κωνσταντίας τῆς Κύπρου εἶπεν· εὐλογητὸς ὁ Θεὸς μετὰ τοσαύτην καῦσιν, τμῆσιν, καὶ B ἐξάλειψιν, καταλείψας αὐτά.

Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Μύρων Λυκίας εἶπεν· ταῦτα ποιήσαντες, δέσποτα, ἔθηκαν τὸν λύχνον αὐτῶν ὑπὸ τὸν μόδιον. ἀλλ' εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ λάμψας τοῖς ἐν σκότει φῶς σωτηρίας.

Κοσμᾶς ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ κουβουκλείσιος εἶπεν· εὕρομεν καὶ τὴν βίβλον ταύτην ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ τῶν εὐαγῶν εὐκτηρίων τοῦ πατριαρχείου, περιέχουσαν διαφόρων μαρτύρων ἄθλους· μετὰ τούτων δὲ καὶ περὶ τῆς ἀχειροποιήτου εἰκόνος * Καμουλιανῶν. ἀπέκοψαν δὲ τὰ φύλλα, οὗ ἦν τὰ περὶ τῆς εἰκόνος. καὶ ἰδοὺ πᾶσιν αὐτὴν δεικνύω.

* ἄλ. Καβουλιανῶν.

Μιχαὴλ ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Συνάδων εἶπεν· ὁ Παστιλλᾶς ἔλεγε, πανάγιε δέσποτα, τοῖς παρερμηνεύουσι καὶ ἐπιβού- C λοις τῆς θείας γραφῆς ἀνάθεμα.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἀλλ' ἐπέστρεψεν ὁ πόνος αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

Ἰωάννης ὁ θεοφιλέστατος πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς τῶν ἀνατολικῶν ἀρχιερέων εἶπεν· τ' ἀληθὲς εἰπεῖν, ἡ κακοτροπία τῶν βιβλιοκαυστῶν καὶ τῶν εἰκονοκλαστῶν τρανοτέραν ἀπέδειξε τὴν ἀλήθειαν.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· οὐ μόνον τὰς ἱερὰς εἰκόνας ἔξυσαν, ἀλλὰ καὶ εὐαγγέλια, καὶ ἄλλα τινὰ ἱερά. οὕτως γὰρ εἴωθεν ἡ ἀλήθεια διωχθεῖσα τρανοτέρως φαίνεσθαι.

Στέφανος μοναχὸς εἶπεν· ἔτι καὶ ἑτέραν βίβλον ἔχομεν ἐπιβουλευθεῖσαν ὑπὸ τῶν χριστιανοκατηγόρων. καὶ εἰ κελεύετε, ταύτην ἐπιδείξω ὑμῖν. D

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· δειχθήτω.

Καὶ ἐπὶ τῆς συνόδου ἁπάσης ἐδείχθη ἔχουσα ἐν δυσὶ καταβατοῖς ἀπαλοιφάς.

Γρηγόριος ὁ θεοφιλέστατος πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος μονῆς τῶν Ὑακίνθου εἶπεν· τὸ ἰσότυπον αὐτῆς ἔχω, δέσποτα, βιβλίον· καὶ εἰ κελεύετε ἀναγνωσθήτω.

Καὶ λαβὼν Στέφανος μοναχὸς καὶ βιβλιοφύλαξ, ἀνέγνω·

Ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Εὐαγρίου, ἐκ τοῦ δ' λόγου.

Μετὰ γὰρ τὸ προσβαλεῖν τῇ πόλει τὸν Χοσρόην, μυρίας τε ἐφόδους ἐργάσασθαι, χοῦν τε συναμήσασθαι πολύν, ὥστε καὶ E τὰ τείχη τῆς πόλεως ὑπερπηδᾶν, ἑτέρας τε μυρίας μηχανὰς ῥάψαι, ἄπρακτον ἐποιεῖτο τὴν ἀποχώρησιν. λέξω δὲ τὰ γενόμενα. ἐπήγγειλεν ὁ Χοσρόης ταῖς ἀμφ' αὐτὸν δυνάμεσι ξύλων ἀθροῖσαι μέγα τι χρῆμα πρὸς τὴν πολιορκίαν τῆς προστυχούσης ὕλης. ἅπερ ἐπειδὴ συνελέγη ὀξύτερον τῆς ἐπιτάξεως, κυκλοτερῶς προσθεὶς τὸν χοῦν εἰς μέσον ἐπέβαλε, καὶ ἀντιμέτωπος τῇ πόλει ᾔει· οὕτω τε κατὰ σμικρὸν ἐποικοδομῶν τοῖς ξύλοις τε καὶ τῷ χώματι, καὶ τῇ πόλει προσιών, τοσοῦτον εἰς ὕψος ἦρε, καὶ τὸ τεῖχος ὑπερήλασεν, ὡς ἐξ ὑπερδεξίων τὰ βέλη κατὰ τῶν προπολεμούντων ὑπὲρ τῆς πόλεως ἐν τῷ τείχει ῥίπτεσθαι. ἐπειδὴ τοίνυν οἱ τῇ πολιορκίᾳ συνεχόμενοι ἐθεάσαντο τὸ χῶμα

ACTIO V.

A Theodorus sanctissimus episcopus Myrensium Lyciæ dixit: Si esset thesaurus iste tunc manifestus, non esset homo læsus. Sed Deus reddat his qui absconderunt eum in die illa.

Theodorus sanctissimus episcopus Catanæ dixit: Digni sunt isti anathemate: quoniam adulterantes erant veritatem, & insidiatores patrum: & qui ab eis anathemati sunt, digni sunt laude.

[a] Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Væ animabus eorum, quoniam veritatem absconderunt.

a In Græco, Sancta synodus.

Petrus sanctissimus episcopus Germiæ dixit: Deleantur nomina eorum de libro viventium, & cum justis non scribantur.

Psalm. 68.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ B Cypri dixit: Benedictus Deus, qui post tantum incendium, incisionem, & abolitionem, reliquit illa.

Theodorus sanctissimus episcopus Myrensium Lyciæ dixit: Qui hæc fecerunt, domine, posuerunt lucernam suam sub modio. Sed benedictus Deus, qui ostendit in tenebris lumen salutis.

Cosmas Deo amabilis diaconus & cubuclesius dixit: Invenimus autem & codicem hunc in scevophylacio venerabilium oratoriorum patriarchii, continentem diversorum martyrum agones: cum his autem & de imagine non manufacta Camulianensium. [b] Præterea reciderunt folia, in quibus erant de imaginibus scripta. Et ecce omnibus eum ostendo.

b In Græco, Porro.

Michaël sanctissimus episcopus Synadensium dixit: Pastillarius dicebat, sanctissime domine, falsos C interpretes & insidiatores divinæ scripturæ anathema.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Sed conversus est dolor ejus in caput ejus.

Psal. 7. 17.

Joannes Deo amabilis presbyter, monachus & loci servator orientalium pontificum dixit: Verum dicendum est; mali mores codices incendentium ac iconas frangentium lucidiorem ostenderunt veritatem.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Non solum sacras iconas eraserunt, sed & evangelia, & alia quædam sacra. Ita enim nova veritas persecutionem passa expressius apparere.

Stephanus monachus dixit: Adhuc & alium codicem habemus depravatum a Christianorum accusatoribus. Et si jubetis, hunc ostendam vobis. D

Sancta synodus dixit: Ostendatur.

Et coram universa synodo ostensus est habens in duabus paginis deleta.

Gregorius Dei cultor, presbyter & hegumenus monasterii [c] Herachitu, dixit: Æqualis formæ hujus habeo, domini, codicem: & si jubetis, legatur.

c In Græco, Hyacinthi, ut & in mf. D. Joly.

Et accipiens Stephanus monachus, & librorum custos, legit:

De ecclesiastica historia Evagrii, ex [d] sermone quatro.

d Id est, l. 4. cap. 26.

Cum enim aggressus esset adversus civitatem Chosroës, millenosque impetus operatus terram multam E cumulasset, adeo ut muros civitatis excederet, necnon & alias machinas consuisset, inefficacem patrabat regressum. Dicam autem quæ facta sunt Præcipiebat Chosroës potentatibus suis lignorum colligere magnam quandam struem ad devastationem, cujusque materiæ: quæ quando collectæ sunt velocius quam præceptum fuerat, in circuitu propius ponens terram in medium jecit, & contra frontem civitatis ibat. Sicque paulatim superædificatis lignis atque pulvere, civitatemque adiens, tantum in altum extulit, & murum excessit, ut superius sagittæ contra eos qui pro civitate perituri erant in muro, jaci viderentur. Igitur quando hi qui depopulationem patiebantur, terram

videbant prope quasi montem proficiscentem urbi appropiare, [a] gloriososque hostes exsistere, & similiter civitatem pedites ingressuros; ultro machinantur ex adverso terræ congeriei, quæ apud Romanos agger appellatur, fossam subtus, [b] quam fodientes hinc terram fecerunt, ut flammis ligna incensa aggerem ad terram deponerent. Et opus quidem consummatum est. Aggerem autem succedentes consilio defraudati sunt, non habente igne progressionem, unde aëre recepto materiam consumere posset. Cum ergo in omnem defectionem devenissent, deferunt divinitus [c] fabricatam iconam, quam hominum quidem manus non operatæ sunt: Abagaro autem Christus Deus, quoniam eum videre gestiebat, transmisit. Hanc igitur sanctissimam imaginem per effossionem quam sibi operati sunt, intromittentes, & aqua perfundentes, [d] ab ea contra rogum & ligna dimiserunt. Et statim divina virtus fidei operantium adfuit, & quod prius erat illis impossibile, perficiebatur. Continuo quippe receperunt flammam ligna, [e] & verbo confestim in prunas versa superioribus impartiebantur, omnia igne hinc & inde porrigente.

[a In Græco, effeque ut eo hostes, ut civitatem pedites ingrederentur, prima luce machinantur.]

[b al. ducere, & inde ignem emittere; ut flammis.]

[c al. fabrefactam]

[d In Græco, ex ea rogum & ligna respexerunt.]

[e In Græco, & dicto citius in prunas versa superioribus impartiebantur, omnia igne depascente.]

Leo reverentissimus lector magnæ ecclesiæ regiæ Constantinopoleos dixit: Et ego indignus servus vester, cum descendissem ad Syriam cum regiis apocrisariis, fui Edessæ: & sacram ac non manufactam iconam vidi a fidelibus honorari pariter & adorari.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Hesterno die reverentissimus hegumenus Maximini codicem paradisi amœnissimi Limonarii protulit, & lectus est: & reperimus & nos in bibliotheca exemplar ejusdem Limonarii incisa habens folia, in quibus de imaginibus scripta jacuerant.

Christophorus sanctissimus episcopus sanctæ Cyriacæ dixit: Sanctissime domine, indignus servus præsumam loqui coram sancta & sacra atque universali hac synodo. Propheticus sermo est, quia *in operibus manuum suarum comprehensus est peccator*. Quod enim putabant adversus nos facere in pseudosyllogo illo collecti, hoc adversus eos factum est. Et quædam quidem inciderunt, quædam vero falsaverunt, ut manifestata veritate arguantur impietates eorum.

[Psalm. 9.]

Stephanus monachus & librorum custos dixit: Codex datus ab hegumeno Maximini, continens sermonem qui falsatus [f] est in altero codice qui est de iconis.

[f al. invenitur etiam ab aliis interpretibus & maxime in sextæ synodi codice falsatur.]

Et legit idem Stephanus monachus & librorum custos:

Ex eodem Limonario.

[Eadem narratio jam superius posita est act. IV. pag. 207.]

Dicebant quidam seniorum, quia erat quidam inclusus in monte oliveti decertator maximus. Impugnabat autem eum dæmon fornicationis. Quadam ergo die cum ei valide immineret, cœpit senior lamentari & dicere dæmoni: Usquequo non parcis mihi? recede jam a me, consenuisti mihi. Apparet autem ei dæmon evidenter dicens: Jura mihi, quod nemini dicas quod tibi dicturus sum, & te ulterius non impugnabo. Juravit ei senex, quia per eum qui habitat in excelsis, non dicam cuiquam quæ mihi dixeris. Tunc dixit ei dæmon: Ne adores hanc iconam, & te ultra non impugnabo. Habebat autem imago figurationem dominæ nostræ sanctæ Mariæ Dei genitricis portantis Dominum nostrum Jesum Christum. Dicit inclusus dæmonio: Sine tractem. In crastino autem indicat hoc abbati Theodoro Heliotæ, qui habitabat tunc in Laura Pharensium; & enarrat ei omnia. At vero senior incluso dixit: Abba vere illusus es, quia jurasti dæmonio. Verumtamen bene fecisti hoc dicendo. Porro expedit tibi, ut non

πλησίον ὥσπερ ὄρος βαδίζον ἐγγίζειν τῇ πόλει, ἐνδόξως τε εἶναι τοὺς πολεμίους πεζῇ τῆς πόλεως ἐπιβήσεσθαι, ἅμα ἕω μηχανῶνται ἀντικρὺ τοῦ χώματος, ὅπερ ἀγέστα παρὰ Ῥωμαίοις καλεῖται, διώρυχα ὑπὸ γῆν καταγαγόντες, ὅθεν τὸ πῦρ ἀνεῖναι, ὡς ἂν τῇ φλογὶ τὰ ξύλα φθειρόμενα τὸ χῶμα εἰς γῆν καταχώσωσι. καὶ τὸ μὲν ἔργον ἐπεπλήρωτο. πυρὰς δὲ περιστήσαντες τοῦ σκοποῦ διημάρτανον, οὐκ ἔχοντος τοῦ πυρὸς διέξοδον, ὅθεν ἀέρος ἐπιλαμβανόμενον δυνήσεται τῆς ὕλης περιδράξασθαι. εἰς δ᾽ οὖν εἰς πᾶσαν ἀμηχανίαν ἦλθον, φέρουσι τὴν θεότευκτον εἰκόνα, ἣν ἀνθρώπων μὲν χεῖρες οὐκ εἰργάσαντο, Αὐγάρῳ δὲ Χριστὸς ὁ Θεός, ἐπεὶ αὐτὸν ἰδεῖν ἐπόθει, πέπομφε. ταύτην τοίνυν τὴν παναγίαν εἰκόνα κατὰ τὴν εἰργασμένην ὑπ᾽ αὐτῶν διώρυγα εἰσαγαγόντες, ὕδατί τε ἐπιρράναντες, εἶτ᾽ ἀπ᾽ αὐτοῦ κατὰ τῆς πυρᾶς καὶ τῶν ξύλων ἀφῆκαν· καὶ παραυτίκα τῆς θείας δυνάμεως τῇ πίστει τῶν δεδρακότων ἐπιφοιτησάσης, ὅπερ πρὶν ἐκείνοις ἀπόρως εἶχεν, ἐξείργαστο. παραυτίκα γὰρ εἰσδέξοντο τὴν φλόγα τὰ ξύλα, καὶ λόγου θᾶττον ἀπανθρακωθέντα τοῖς ὑπερτέροις μετεδίδουν, ἁπάντων τοῦ πυρὸς ἀμφινεμομένου.

Λέων ὁ εὐλαβέστατος ἀναγνώστης τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τῆς βασιλίδος Κωνσταντινουπόλεως εἶπε· κἀγὼ ὁ ἀνάξιος ὑμῶν δοῦλος, ἡνίκα κατῆλθον εἰς Συρίαν μετὰ τῶν βασιλικῶν ἀποκρισιαρίων, ἐγενόμην ἐν Ἐδέσσῃ, καὶ τὴν ἱερὰν καὶ ἀχειροποίητον εἰκόνα τεθέαμαι ὑπὸ πιστῶν τιμωμένην τε καὶ προσκυνουμένην.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· κατὰ τὴν χθὲς ἡμέραν ὁ εὐλαβέστατος ἡγούμενος τῶν Μαξιμίνου τὸ Λειμωνάριον ἐξήνεγκε, καὶ ἀνεγνώσθη· καὶ εὕρομεν καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τὸ ἴσον τοῦ αὐτοῦ Λειμωναρίου, τετμημένα ἔχοντα φύλλα, ἐν οἷς τὰ περὶ εἰκόνων ἔκειντο.

Χριστοφόρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας Κυριακῆς εἶπε· πανάγιε δέσποτα, ὁ ἀνάξιος δοῦλος τολμήσω λαλῆσαι ἐπὶ τῆς ἁγίας καὶ ἱερᾶς καὶ οἰκουμενικῆς ταύτης συνόδου. προφητικὸς λόγος ἐστὶν, ὅτι ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτοῦ συνελήφθη ὁ ἁμαρτωλός. ὃ γὰρ προσεδόκων καθ᾽ ἡμῶν ποιεῖν ἐπὶ τῆς ψευδοσυλλόγου ἐκείνης συναθροισθέντες, τοῦτο καθ᾽ ἑαυτοῦ γέγονε. καὶ τὰ μὲν ἔκοψαν, τὰ δὲ ἐσφάλισαν· ἵνα τῆς ἀληθείας φανερουμένης ἐλεγχθῇ ἡ ἀσέβεια αὐτῶν.

Στέφανος μοναχὸς καὶ βιβλιοφύλαξ εἶπε· βίβλος ἐπιδοθεῖσα παρὰ τοῦ ἡγουμένου τῶν Μαξιμίνου, περιέχουσα τὸν λόγον τὸν φαλσευθέντα εἰς τὸ ἄλλο βιβλίον τὸ περὶ εἰκόνων.

Καὶ ἀνέγνω ὁ αὐτὸς Στέφανος.

Ἐκ τοῦ Λειμωναρίου.

Ἔλεγόν τινες τῶν γερόντων, ὅτι ἦν τις ἔγκλειστος εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν ἀγωνιστὴς πάνυ. ἐπολέμει δὲ αὐτὸν δαίμων τῆς πορνείας. ἐν μιᾷ οὖν, ὡς ἐπέκειτο αὐτῷ σφοδρῶς, ἤρξατο ὁ γέρων ἀποδύρεσθαι, καὶ λέγει τῷ δαίμονι· ἕως πότε οὐκ ἐνδίδως μοι; λοιπὸν ἀπόστα ἀπ᾽ ἐμοῦ, συνεγήρασάς μοι. φαίνεται αὐτῷ ὁ δαίμων ὀφθαλμοφανῶς λέγων· ὄμοσόν μοι, ὅτι οὐδενὶ λέγεις ὃ μέλλω σοι εἰπεῖν, καὶ οὐκέτι σε πολεμῶ. ὤμοσεν αὐτῷ ὁ γέρων· ὅτι μὰ τὸν κατοικοῦντα ἐν τοῖς ὑψίστοις, οὐκ εἴπω τινί, ἅπερ εἴπῃς μοι. τότε λέγει αὐτῷ ὁ δαίμων· μὴ προσκυνήσῃς ταύτῃ τῇ εἰκόνι, καὶ οὐκέτι σε πολεμῶ. εἶχε δὲ ἡ εἰκὼν ἐκτύπωμα τὴν δέσποιναν ἡμῶν τὴν ἁγίαν Μαρίαν τὴν Θεοτόκον, βαστάζουσαν τὸν κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν Ἰησοῦν Χριστόν. λέγει ὁ ἔγκλειστος τῷ δαίμονι· ἄφες σκέψωμαι. τῇ οὖν ἐπαύριον δηλοῖ τῷ ἀββᾷ Θεοδώρῳ τῷ Αἰλιώτῃ οἰκοῦντι τότε ἐν τῇ Λαύρᾳ Φαρῶν, καὶ διηγεῖται αὐτῷ ἅπαντα. ὁ δὲ γέρων λέγει τῷ ἐγκλείστῳ· ὄντως ἀββᾶ ἐνεπαίχθης, ὅτι ὤμοσας τῷ δαίμονι. πλὴν καλῶς ἐποίησας ἐξειπών. συμφέρει δέ σοι μὴ

Anno Christi 787.

ACTIO V.

ἐάσεις ἐν τῇ πόλει ταύτῃ πορνεῖον, εἰς ὃ μὴ εἰσέρχῃ, ἢ ἵνα ἀρνήσῃ τὸ προσκυνεῖν τὸν κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν μετὰ τῆς αὐτοῦ μητρός. τονώσας οὖν αὐτὸν καὶ ἐνδυναμώσας πλείοσι λόγοις, ἀπῆλθεν εἰς τὸν ἴδιον τόπον αὐτοῦ. φανερωθεὶς πάλιν ὁ δαίμων τῷ ἐγκλείστῳ, καὶ λέγει αὐτῷ· τί οὖν κακόγηρε, οὐκ ὤμοσάς μοι, ὅτι οὐδενὶ λέγεις; καὶ πῶς πάντα ἐξεῖπας τῷ ἐλθόντι πρὸς σέ; λέγω σοι κακόγηρε, ὡς ἐπίορκος ἔχεις κριθῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἔγκλειστος· ὅτι μὲν ὤμοσα, ὤμοσα· καὶ ὅτι ἐπιώρκησα, οἶδα· πλὴν τὸν δεσπότην καὶ ποιητήν ἐπιώρκησα, σοῦ δὲ οὐ μὴ ἀκούσω.

dimittas in hac civitate scortum, ad quod non ingrediaris, quam ut recuses adorare Dominum nostrum Jesum Christum cum matre ipsius. Confirmato ergo eo & confortato plurimis verbis, abibat ad proprium locum suum. Apparet iterum dæmon incluso, & dicit ei: Quid est male senex? nonne jurasti mihi quod nemini diceres? & quomodo cuncta dixisti venienti ad te? Dico tibi, male senex, ut perjurus judicaberis in die judicii. Respondit ei inclusus: Quia juravi quidem, juravi utique; & quia [a] perjuravi, scio: verum meum Dominum & factorem perjuravi; te tamen non audiam.

[a] ad pejeravi.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ Λειμωναρίου.

Διηγήσαντο ἡμῖν οἱ αὐτοὶ πατέρες καὶ τοῦτο λέγοντες· ὅτι ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις γυνή τις φιλόχριστος εἰς τὰ μέρη Ἀπαμείας φρέαρ ὤρυσσε· καὶ πολλὰ δαπανήσασα, καὶ εἰς βάθος πολὺ κατελθοῦσα, οὐχ εὗρεν ὕδωρ· καὶ ἐν ἀθυμίᾳ πολλῇ ὑπῆρχεν ἡ γυνὴ καὶ διὰ τὸν κόπον καὶ διὰ τὰς δαπάνας. ἐν μιᾷ οὖν κατὰ τοὺς ὕπνους θεωρεῖ ἡ γυνὴ τινα λέγοντα αὐτῇ· πέμψον φέρε τὴν εἰκόνα τοῦ ἀββᾶ Θεοδοσίου τοῦ εἰς τὸν Σκόπελον, καὶ τὸ ὕδωρ δι' αὐτοῦ ὁ Θεὸς παρέχει σοι. ἡ δὲ γυνὴ πέμψασα δύο ἀνθρώπους αὐτῆς, ἔλαβε τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου· καὶ χαλάσασα αὐτὴν ἐν τῷ φρέατι, εὐθὺς καὶ παραχρῆμα τὸ ὕδωρ ἐξῆλθεν, ὥστε τὸ ἥμισυ τοῦ φρέατος πληρωθῆναι. ἔφερον οὖν ἡμῖν ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὕδατος, καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐδοξάσαμεν τὸν Θεὸν ἡμῶν.

De eodem Limonario.

Narraverunt mihi iidem patres & hoc dicentes: quia in his diebus mulier quædam Christi amatrix in finibus Apamiæ puteum fodit: & multa expendens, & multum laborem faciens, & in profundum descendens, non reperit aquam: & in defectione animi multa erat mulier & propter laborem & propter sumptus. Semel ergo in somnis videt mulier quemdam dicentem sibi: Mitte, fer similitudinem abbatis Theodosii, qui in scopulo est, & aquam per eum Deus præbebit tibi. Mulier autem missis duobus hominibus suis, accepit iconam sancti; & deposita ea in puteum, statim & absque dilatione aqua exiit, ita ut medietas putei repleretur. Detulerunt ergo nobis ex eadem aqua, & bibimus, & glorificavimus Deum nostrum.

Τοῦ αὐτοῦ.

Διηγήσατο ἡμῖν Διονύσιος ὁ πρεσβύτερος τῆς ἐκκλησίας Ἀσκάλωνος περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἰωάννου τοῦ ἀναχωρητοῦ, λέγων· ὅτι οὗτος μέγας ἐν τῇ παρούσῃ γενεᾷ γέγονεν ἄνθρωπος· καὶ πρὸς σύστασιν τῆς αὐτοῦ πρὸς Θεὸν ἀρεσκείας τοῦτο περὶ αὐτοῦ τὸ θαῦμα. ἐν σπηλαίῳ, φησὶν, ὁ γέρων ἐκάθητο εἰς τὰ μέρη Σουχοῦ τοῦ κτήματος ἀπὸ μιλίων μακρὰν πρὸς Ἱεροσόλυμα εἴκοσι. εἰκόνα δὲ εἶχεν ὁ γέρων ἐν τῷ σπηλαίῳ τῆς ἁγίας ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, ἔχουσαν ἐν ἀγκάλαις Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν. καθὼς οὖν ἐβούλετο πώποτε ἀποδημῆσαι ἢ εἰς ἐρήμους μακρὰς, ἢ εἰς Ἱεροσόλυμα ἐπὶ τῷ προσκυνῆσαι τὸν ἅγιον σταυρὸν καὶ τοὺς ἁγίους τόπους, ἢ καὶ εἰς τὸ Σιναῖ ὄρος προσεύξασθαι, ἢ καὶ εἰς μάρτυρας ἀφεστῶτας Ἱεροσολύμων πολλοῖς διαστήμασιν· ἦν γὰρ ἄγαν φιλομάρτυς ὁ γέρων· καὶ νῦν μὲν εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην εἰς Ἔφεσον, νῦν δὲ εἰς τὸν ἅγιον Θεόδωρον εἰς Εὐχάϊτα, ἢ εἰς τὴν ἁγίαν Θέκλαν εἰς Σελεύκειαν, ἢ εἰς τὸν ἅγιον Σέργιον εἰς Ἀρεφας· ἐσκεύαζε τὴν κανδήλαν, καὶ ἧπτεν, ὡς εἶχε συνήθειαν. καὶ πρὸς ἱκετείαν ἐπὶ τὴν πορείαν αὐτοῦ κατευοδῶσαι, ἔλεγε πρὸς τὴν δέσποιναν, εἰς τὴν εἰκόνα αὐτῆς προσέχων· ἁγία δέσποινα Θεοτόκε, ἐπειδὴ ὁδὸν ἔχω μακρὰν βαδίσαι, πολλῶν ἡμερῶν ἀποδημίαν ἔχουσαν, τῆς κανδήλας σου φρόντισον, καὶ ἄσβεστον αὐτὴν κατὰ τὴν ἐμὴν πρόθεσιν φύλαξον. ἐγὼ γὰρ τὴν σὴν βοήθειαν συνοδοιπόρον ἔχων ἀπέρχομαι. καὶ ταῦτα πρὸς τὴν εἰκόνα φήσας ἀπήρχετο. καὶ τὴν προτεθεῖσαν πορείαν πληρώσας ὑπέστρεφε, ποτὲ μὲν διὰ μηνὸς, ποτὲ δὲ διὰ δύο καὶ τριῶν, ἔστι δὲ ὅτε καὶ διὰ πέντε καὶ ἕξ. καὶ οὕτως εὕρισκε τὴν κανδήλαν ἐσκευασμένην καὶ ἅπτουσαν, καθάπερ αὐτὴν πρὸς ὁδοιπορίαν ἐξερχόμενος εἴασε· καὶ οὐδέποτε αὐτὴν ἀφ' ἑαυτῆς σβεσθεῖσαν ἑώρακεν, οὔτε ἐξ ὕπνου διανιστάμενος, οὔτε ἐξ ἐρήμου φοιτῶν εἰς τὸ σπήλαιον.

Item ejusdem.

Narravit nobis Dionysius presbyter ecclesiæ Ascalonis de abbate Joanne anachoreta, dicens: Quia hic magnus in præsenti generatione fuit homo, & ad [b] statum suum Deo beneplacentem hoc de eo miraculum asserebat. In specu, inquiens, senex sedebat in partibus Socchus possessionis, ab Hierosolymis miliariis viginti ferme distantis. Imaginem autem habebat senex in specu sanctæ intemeratæ Dominæ nostræ Dei genitricis & semper virginis Mariæ, habentem in ulnis Christum Dominum nostrum. Quotiescumque ergo volebat quoquam pergere, aut ad eremos longinquas, aut Hierosolymam ad adorandam sanctam crucem & sancta loca, vel etiam in Sina monte oraturus, aut ad martyres, qui ab Hierosolymis multis spatiis aberant (erat enim amicus martyrum oppido senex. Nam nunc quidem ad sanctum Joannem Ephesum, nunc vero ad sanctum Theodorum Euchaita, aut ad sanctam Theclam Seleuciam pergebat, vel ad sanctum Sergium Arapham) [c] perstruebat candelam & succendebat, sicuti habebat consuetudinem: & ad deprecationem stans ut iter sibi dirigeretur, dicebat ad Dominam, in imaginem ejus attendens: Sancta domina Dei genitrix, quoniam viam habeo longam ad ambulandum, multorum dierum spatium habentem, de candela tua curam habeto, & inextinguibilem eam secundum meum propositum custodi. Ego enim adjutorium tuum comitem habens, vadam. Et his ad imaginem dictis abibat; & proposito itinere completo revertebatur, aliquando quidem mense uno, aliquando vero duobus vel tribus, nonnumquam quinque aut sex moratus. Et sic inveniebat candelam ordinatam & ardentem, ut eam ad iter agendum egressus sinebat: numquamque illam a semetipsa extinctam vidit, neque a somno surgens, neque ab eremo rediens in speluncam.

[b] In Græco probandum illarum.

[c] al. præstruebat.

Βασίλειος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας εἶπεν· ἀπεδείχθη, ὡς ἀρχαιοπαράδοτός ἐστιν ἡ τῶν ἱερῶν εἰκόνων συνήθεια.

Basilius sanctissimus episcopus Ancyræ dixit: Demonstratum est, quod antiqua traditio sit sacrarum imaginum consuetudo.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Jam satiati sumus ex paternis testimoniis, & cognovimus, quia prisca traditio est venerabilium imaginum erectio. Sectatores igitur sumus sanctorum patrum.

Sancta synodus dixit: Sectatores & concordes.

Stephanus reverentissimus monachus dixit: Et alios codices habemus de causa sacrarum imaginum usque ad quindecim: & ut jubetis.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Repleti sumus atque contenti.

Sancta synodus dixit: Satis est.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Quoniam demonstratum est in præcedenti lectione, quia ab Hebræis, & paganis, & Samaritis, ac Manichæis, atque Phantasiastis accusata est ecclesia propter venerabiles imagines, & omnes certificati sumus: justum est etiam fratrem nostrum & dilectum dominum Joannem, & loci servatorem apostolicarum Orientis sedium, audire: habet enim quamdam relationem insinuantem, unde cœperit imaginum subversio.

Sancta synodus dixit: Et quærimus, domine, audire de hoc.

Joannes reverentissimus monachus & loci servator orientalium pontificum, a pittacio legit.

Volo ego humilis & cunctorum novissimus ostendere cum omni veritate coram præsenti ac sancta vestra & sacra synodo, qualiter & quando unde habuerit initium pessima & Deo exosa hæc Christianos accusantium & imagines confringentium hæresis. Compendio dumtaxat sermonis uti procurans, per chartam judicavi bonum fieri narrationem, quatenus nil me veritatis lateat. Arabum itaque qui sine Deo sunt, mortuo tyranno, id est, consiliario (Seleman autem erat hujus nomen) ei successit Umarus: qui ad principatum ascendens, mox accersiens pepulit [a] e fossa projectum Masalmam a terra hac, cum esset hostis insanissimus: qui magni Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi gratia, & sanctissimæ Dei genitricis quæ illum peperit, cum confusione multa & perditione propriæ Sarracenorum militiæ reversus est Syriam, nil eorum quæ spetabat, adeptus. Mortuo autem Umaro subrogatus est Ezidus, vir quidam levis & mobilis. Erat autem Tiberiade ductor quidam prævaricatorum Hebræorum, veneficus divinus, dæmonum animas lædentium organum, cognominatus Satantapechys, impius inimicus ecclesiæ Dei. Qui videlicet nequissimus Hebræus cum didicisset imperantis Ezidi levitatem, accessit ad eum, & cœpit divinare quædam & prædicere ei. Ex quo igitur factum est, ut acceptus tyranno & gratus efficeretur: Volo, inquit, prime [b] consiliarie, pro symbolo benevolentiæ qua circa te flagro, dictare tibi modum quemdam, per quem facilius ac celerius adipisci possis, ut addatur tibi vitæ longitudo, & permaneas annis triginta in hoc principatu tuo, si tamen in opus perduxeris verba mea. At insipiens ille tyrannus, mente obtusus avidate longævitatis (erat enim amator deliciarum & [c] petulans) respondit: Quia quæcumque dictaveris, paratissime facio: & si voti compos exstitero, maximis te honoribus recompensando locupletabo. At vero veneficus atque divinus Hebræus ait ad eum: Jube statim absque omni dilatione vel induciis scribi per omnem principatum tuum encycliam epistolam, ut omnem imaginalem picturam sive in tabulis, sive per musiva in parietibus, sive in vasis sacris & vestibus altarium, & quotquot hujuscemodi reperiuntur in cunctis Christianorum ecclesiis, [d] exterminare ac perfecte deponere: necnon & quotquot in foris civitatum ad ornatum sunt & decorem in quacumque similitudine. Quin satanæ maligna operatione motus falsus divinus addidit, omnem similitudi-

[a] In Græco, e fossa projiciendum.

[b] Anastasii verba (sic enim Græci appellant regem Saracenorum.)

[c] al. petulans.

[d] In Græco, exterminent, ac perfecte deponant.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἤδη ἐκορέσθημεν ἐκ τῶν πατρικῶν χρήσεων, καὶ ἐπέγνωμεν, ὅτι ἀρχαία παράδοσίς ἐστιν ἡ τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἀνάστασις. ἀκόλουθοι οὖν ἐσμεν ἁγίων πατέρων.

Η ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἀκόλουθοι καὶ σύμφωνοι.

Στέφανος ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς εἶπεν· καὶ ἑτέρας βίβλους ἔχομεν περὶ τῆς ὑποθέσεως τῶν ἱερῶν εἰκόνων ἕως τῶν δεκαπέντε· καὶ ὡς κελεύετε.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἐνεπλήσθημεν, καὶ ἠρκέσθημεν.

Η ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἠρκέσθημεν.

Ο ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· ἐπειδήπερ ἀπεδείχθη ἐν τῇ προλαβούσῃ ἀναγνώσει, ὅτι ὑπὸ Ἑβραίων, καὶ Ἑλλήνων, καὶ Σαμαρειτῶν, Μανιχαίων τε καὶ Φαντασιαστῶν, ἐνεκλήθη ἡ ἐκκλησία ἕνεκεν τῶν σεπτῶν εἰκόνων, καὶ πάντες ἐπείσθημεν· δίκαιόν ἐστι καὶ τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν καὶ ἀγαπητοῦ κυροῦ Ἰωάννου τοῦ τοποτηρητοῦ τῶν ἀποστολικῶν τῆς ἀνατολῆς θρόνων ἐπακοῦσαι· ἔχει γάρ τινα διήγησιν δηλοῦσαν, πόθεν ἤρξατο ἡ τῶν εἰκόνων καταστροφή.

Η ἁγία σύνοδος εἶπε· καὶ ζητοῦμεν, δέσποτα, ἀκοῦσαι περὶ τούτου.

Ἰωάννης ὁ εὐλαβέστατος πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς τῶν ἀνατολικῶν ἀρχιερέων, ἀπὸ πιττακίου ἀνέγνω·

Βούλομαι ἐγὼ ὁ μικρὸς καὶ πάντων ἔσχατος διηγήσασθαι μετὰ πάσης ἀληθείας ἐπὶ τῆς παρούσης ταύτης ἁγίας ὑμῶν καὶ ἱερᾶς συνόδου, ὅπως, καὶ πότε, καὶ πόθεν ἔσχε τὴν ἀρχὴν ἡ κακίστη καὶ θεοστυγὴς αὕτη τῶν χριστιανοκατηγόρων καὶ εἰκονοκλαστῶν αἵρεσις. συντομίᾳ δὲ χρήσασθαι λόγου προαιρούμενος, διὰ χάρτου ἔκρινα καλὸν ποιήσασθαι τὴν ἐξήγησιν, ὡς ἂν μηδέν με τῆς ἀληθείας λάθῃ. τοῦ τῶν ἀθέων Ἀράβων τεθνηκότος τυράννου, ἤτοι συμβούλου· Σελεμὰν ἦν οὕτως τοὔνομα· διεδέξατο τοῦτον Οὔμαρος. ὃς ἐπιβὰς τῆς ἀρχῆς, εὐθὺς μεταστειλάμενος ἀπέστρεψε τὸν ἀνάσκαφον Μασαλμὰν ἀπὸ τῆς γῆς ταύτης πολέμιον ὄντα δυσμενῆ· ὃς τῇ τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ χάριτι, καὶ τῆς αὐτὸν τεκούσης παναγίας θεοτόκου, μετ' αἰσχύνης καὶ ἀπωλείας τοῦ οἰκείου τῶν Σαῤῥακηνῶν στρατεύματος ὑπέστρεψεν εἰς Συρίαν, ἀνύσας ὧν ἤλπισεν οὐδέν. τελευτήσαντος δὲ τοῦ Οὐμάρου, τοῦτον διαδέχεται Ἐζίδης ἀνὴρ κοῦφός τις καὶ εὐπερίφορος. ἦν δέ τις ἐν τῇ Τιβεριάδι προηγέτης τῶν παρανόμων Ἑβραίων, φαρμακομάντης, δαιμόνων ψυχοβλαβῶν ὄργανον, ὀνομαζόμενος Τεσσαρακονταπήχης, δυσμενὴς ἐχθρὸς τῆς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ. ὃς μεμαθηκὼς τὴν τοῦ κρατοῦντος Ἐζίδου κουφότητα, καὶ δὴ τούτῳ προσελθὼν ὁ παμπόνηρος οὗτος Ἑβραῖος, ἐπιχειρεῖ μαντεύεσθαί τινα καὶ προλέγειν αὐτῷ. ὡς οὖν ἐκ τούτων εὐπρόσδεκτος ἐγένετο καὶ εὐπαῤῥησίαστος τῷ τυράννῳ, ἔφη· θέλω, πρωτοσύμβουλε, διὰ τὴν πρὸς σὲ διάκειμαι, ὑποθέσθαι σοι τρόπον τινὰ εὔχρηστον καὶ ῥᾳδίως ἀνυσθησόμενον, δι' οὗ σοι προστεθήσεται ζωῆς μῆκος, καὶ διαμενεῖς χρόνους τριάκοντα ἐν τῇ ὑπὸ σοῦ ἀρχῇ, εἰ εἰς ἔργον ἀγάγοις τοὺς λόγους μου. ὁ δὲ ἄφρων ἐκεῖνος τύραννος κατασεισθεὶς τῷ τοῦ ἔρωτι μακροβιότητος· ἦν γὰρ φιλοτρυφητὴς καὶ ἀκόλαστος· ἀπεκρίνατο, ὅτι γε ὅσα ἂν ὑπόθῃ μοι, ἑτοίμως ποιῶ. καὶ ἐὰν τύχω * [illegible], μεγίσταις ἀμείψομαί σε τιμαῖς. ὁ δὲ φαρμακομάντης Ἑβραῖος φησὶ πρὸς αὐτόν· κέλευσον εὐθέως πάσης ἄνευ ἀναβολῆς καὶ ὑπερθέσεως γράψαι κατὰ πᾶσάν σου τὴν ἀρχὴν ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν, ὥστε πᾶσαν εἰκονικὴν διαζωγράφησιν ἔν τε σανίσιν, ἔν τε διὰ μουσείου ἐν τοίχοις, ἔν τε ἐν σκεύεσιν ἱεροῖς καὶ ἐνδυτῆς θυσιαστηρίων, καὶ ὅσα τοιαῦτα εὑρίσκονται ἐν πάσαις ταῖς τῶν Χριστιανῶν ἐκκλησίαις, ἀφανίσαι, καὶ τέλος καταλῦσαι· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὅσα ἐν ταῖς ἀγοραῖς πόλεων κατὰ κόσμον εἰσὶ καὶ εὐπρέπειαν ἀνακείμενα ὁμοιώματα. συνῆψε δὲ κακουργήματι ποιούμενος ὁ ψευδομάντης προσέθηκε, πᾶν ὁμοίωμα, ἀπυ-

* Τὸ τῆς ἀ- [illegible]

ANNO CHRISTI 787.

μα, ἀνυφέρετον δεῖξαι τὴν πρὸς ἡμᾶς ἔχθραν μηχανώμενος. ὁ δὲ ἀνόητος τύραννος τούτῳ κουφότητι πεισθεὶς, ἀποστείλας καθεῖλεν ἀπὸ πάσης ἐπαρχίας τῆς ὑπ' αὐτὸν τὰς ἁγίας εἰκόνας καὶ λοιπὰ ὁμοιώματα. καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ ἀπεκόσμησε τὰς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ φαρμακοῦ Ἑβραίου ἀφειδῶς τὰς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, πρὶν τοῦ φθάσαι ἐν τῇ γῇ ταύτῃ τὸ κακόν. φευγόντων δὲ τῶν θεοφιλεστάτων Χριστιανῶν, τοῦ μὴ ταῖς οἰκείαις χερσὶ καταστρέψαι τὰς ἁγίας εἰκόνας, Ἑβραίους θεοστυγεῖς, καὶ οἰκτροὺς Ἄραβας ἠγγάρευον οἱ εἰς τοῦτο ἀποσταλέντες Ἀμηραῖοι· καὶ οὕτως ἔκαιον τὰς σεπτὰς εἰκόνας, καὶ τοὺς οἴκους τῶν ἐκκλησιῶν τοὺς μὲν κατέχριον, τοὺς δὲ κατέξεον. τούτων ἀκούσας ὁ ψευδεπίσκοπος Νακωλείας καὶ οἱ κατ' αὐτὸν, ἐμιμήσαντο τοὺς παρανόμους Ἰουδαίους καὶ τοὺς ἀσεβεῖς Ἄραβας, καὶ ἐνύβρισαν τὰς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ. ἄξιον δὲ κρίνω τῆς ἱερᾶς ὑμῶν ἀκοῆς καὶ οἷον ἐδέξατο τέλος ὁ ἄθλιός τε καὶ δείλαιος ἐκεῖνος καὶ φαρμακὸς Ἑβραῖος. ὡς γὰρ τοῦτο δράσας ὁ σύμβουλος Ἐζίδος, οὐ πλείω τῶν δύο ἥμισυ χρόνων βιώσας ἀπέθανε, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸ αἰώνιον πῦρ· [a] αἱ μὲν εἰκόνες ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἱδρύσει καὶ τιμῇ κατέστησαν· ὁ δὲ τούτου υἱὸς Οὐλίδος τοὔνομα, ἀγανακτήσας, ὡς φονέα τοῦ ἰδίου πατρὸς τὸν φαρμακὸν αἰσχίστῳ θανάτῳ ἀναιρεθῆναι ἐκέλευσεν, ἄξια ἐπίχειρα τῆς ψευδομαντείας αὐτοῦ κομισάμενον.

[a] Forte, καὶ αἱ μέν.

Ὁ ἁγιώτατος ἐπίσκοπος Μεσσήνης εἶπε· κἀγὼ παιδίον ἤμην ἐν Συρίᾳ, ἡνίκα ὁ τῶν Σαρρακηνῶν σύμβουλος τὰς εἰκόνας κατήρειπε.

Σάββας ὁ εὐλαβέστατος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος Στουδίου εἶπε· δέσποτα, καὶ ἡμεῖς οἱ ἀνάξιοι δοῦλοι τῆς ἁγιωσύνης ὑμῶν ἐξαιτούμεθα, ἵνα αἱ ἱεραὶ εἰκόνες καταστεθῶσιν ἐν τοῖς τόποις αὐτῶν κατὰ τὴν προτέραν συνήθειαν, καὶ ἵνα λιτανεύωσιν οἱ εὐσεβεῖς Χριστιανοὶ μετ' αὐτῶν.

Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπε· τί λέγετε, τίμιοι ἀδελφοί;

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε· καὶ ἡμεῖς πάντες συναινοῦμεν.

Πέτρος ὁ θεοφιλέστατος πρωτοπρεσβύτερος καὶ ἐπιτηρητὴς τοῦ ἁγιωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ἀνέγνω ἀπὸ πιτακίου·

Ταρασίῳ τῷ ἁγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης, [b] καὶ (οἰκουμενικῷ) πατριάρχῃ, καὶ πάσῃ τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ, Πέτρος πρωτοπρεσβύτερος τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου καὶ πανευφήμου ἀποστόλου Πέτρου, καὶ Πέτρος πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Σάββα, ἀμφότεροι ἐπιτηρηταὶ Ἀδριανοῦ τοῦ ἁγιωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης. Δίκαιον ἡγούμεθα, ἵνα κατὰ τὴν ἐκφώνησιν πάντων ἡμῶν, μᾶλλον δὲ κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, καθὼς πάντες οἱ ἅγιοι πατέρες διδάσκουσιν ἡμᾶς, ἔλθῃ ἐν μέσῳ ἡμῶν σεβασμία εἰκὼν, καὶ ταύτην ἀσπασόμεθα. καὶ ὡς παρέστατε ὑμεῖς, ἱερεῖς, ἐκφωνήσατε περὶ τούτου. καὶ ἕτερον δὲ κεφάλαιον ἀναφέρομεν, ἵνα πάντα τὰ συγγράμματα τὰ κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων γενόμενα, μετὰ ἀναθεματισμοῦ λειανθῶσιν ἢ τῷ πυρὶ παραδοθῶσι. καὶ περὶ τούτου αἰτοῦμεν ἐκφωνηθῆναι, ὡς δοκεῖ τῇ ἱερᾷ συνόδῳ.

[b] Adnotatio Graeci Scholiastae. τὴν λέξιν ταύτην ὁ ἀρχαῖος ἑρμηνεὺς Ἀναστάσιος οὐκ ἀνέγνω· ἴσως δὲ παρεμβέβληται.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἐλθέτω, γενέσθω.

Πέτρος ὁ θεοφιλέστατος πρωτοπρεσβύτερος καὶ ἐπιτηρητὴς τοῦ ἁγιωτάτου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης εἶπεν· εἰ κελεύει ἡ ἁγία σύνοδος, τεθήτω ἀπὸ τῆς αὔριον σεπτὴ εἰκὼν, καὶ πάντες ἀσπασώμεθα αὐτήν.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· γενέσθω, γενέσθω.

Ἰωάννης ὁ εὐλαβέστατος πρεσβύτερος καὶ ἐπιτηρητὴς τῶν ἀνατολικῶν ἀρχιερέων εἶπε· εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ δοξάσας τὴν φιλόχριστον Νικαέων ταύτην πόλιν ἐν ταῖς ἡμέραις Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῶν φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων. εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ ἀναδείξας αὐτὴν διπλῆς χάριτος ἀξίαν. τὴν πίστιν πρώτην

ACTIO V.

A nem: [a] argumentatus hoc, ut importabilem ostenderet inimicitiam quam contra nos habebat. Ast tyrannus deceptione captus, huic levitate usus obsecundavit: & mittens deposuit ab omni provincia quæ sub ipso erat, sanctas imagines, & residuas similitudines: & hoc modo non parcens deturpavit ecclesias Dei per veneficum Hebræum sub potestate sua sitas, antequam perveniret malum ad terram istam. Porro fugientibus Deo amabilibus Christianis, ne propriis manibus subverterent sanctas imagines, Hebræos Deo odibiles, & vilissimos Arabes angariabant, qui ad hoc missi erant Amiræi: sicque incendebant venerabiles iconas, & domos ecclesiarum modo quidem linientes, modo autem eradentes. Quibus auditis pseudo-
B episcopus Nacoliæ, & hi qui circa ipsum erant, imitati sunt iniquos videlicet Judæos & impios Arabes, injuriam inferentes ecclesiis Dei. Justum autem judicio sacro vestro intimare auditui, qualem miser ille finem & veneficus Hebræus susceperit. Cum enim hoc egisset symbulus Ezidus, non plusquam duobus annis & dimidio vivens defunctus est, & perrexit in ignem æternum. Et imagines quidem in antiquo statu suo & honore restitutæ sunt. Porro hujus filius Ulidus nomine indignatus, tamquam homicidam sui patris veneficum turpissima morte interfici jussit, digna pro facto falsæ divinationis suæ portantem.

[a] In Græco, callide, ut nullam suspicionem suæ contra nos inimicitiæ daret.

Sanctissimus episcopus Messanæ dixit: Et ego puerulus eram in Syria, cum Sarracenorum symbulus
C imagines subverteret.

Sabbas reverentissimus monachus & hegumenus monasterii Studii dixit: Domine, & nos indigni servi sanctitatis tuæ expetimus, ut sacræ imagines restituantur in locis suis juxta priorem consuetudinem, & ut litanias celebrent pii Christiani cum illis.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Quid dicitis venerabiles fratres?

Sancta synodus dixit: Et nos omnes consentimus.

Petrus Deo amabilis archipresbyter & loci servator sanctissimi Papæ senioris Romæ legit ex pittacio:

Tarasio sanctissimo Constantinopoleos novæ Romæ patriarchæ, atque omni sanctæ huic & univer-
D sali synodo, Petrus archipresbyter sanctissimæ ecclesiæ sancti ac laudabilis Apostoli Petri, & Petrus presbyter & hegumenus monasterii sancti Sabbæ, ambo loci servatores Hadriani Papæ senioris Romæ: Justum arbitramur, ut secundum pronuntiationem omnium nostrum, immo juxta antiquam traditionem catholicæ ecclesiæ, sicuti omnes sancti patres edocent nos, veniat in medio nostrum colenda imago, & hanc salutemus: & quemadmodum placuerit vobis, sacerdotes, pronuntiate super hoc. Et aliud capitulum suggerimus, ut omnes conscriptiones, quæ contra venerabiles imagines factæ sunt, cum anathemate deleantur, vel igni tradantur. Et de hoc petimus pronuntiari, ut videtur sacræ synodo.
E

Sancta synodus dixit: Veniat, fiat.

Petrus Deo amabilis archipresbyter & loci servator sanctissimi Papæ senioris Romæ dixit: Si jubet sancta vestra synodus, ponatur crastino venerabilis imago, & omnes salutemus eam.

Sancta synodus dixit: Fiat, fiat.

Joannes reverentissimus monachus presbyter & loci servator orientalium pontificum dixit: Benedictus Deus, qui glorificavit amatricem Christi Nicæensium hanc civitatem in diebus Constantini & Irenæ amatorum Christi imperatorum. Benedictus Deus qui exhibuit eam duplici gratia dignam. Fidem prius

ACTIO V.

hic Christus expressius explanavit: nunc autem per sanctam synodum hanc dispensationis suæ symbola omnibus manifestavit. Arius infamis hic est depositus: Deo perosorum imagines confringentium hæresis hic exterminata est. Benedictus Deus qui dicit per sanctum Apostolum Joannem: *Ego sum Alpha & Omega.* Benedictus Deus, qui hic in primis & in fine fidem orthodoxam confirmavit.

Apocal. 1. & 21.

Sancta synodus exclamavit, per unumquemque versum ter pronuntians: Divinitus sonantium patrum doctrinæ nos correxerunt: ex ipsis haurientes veritatem potati sumus: eos sequentes, mendacium persecuti sumus. Ab eis edocti venerabiles imagines salutamus. Ab eis ducti adorationem quæ per honorem fit, eis impendimus. Patres prædicant: filii obedientes sumus, & [a] congratulamur in facie matris traditioni ecclesiæ catholicæ. Credentes in unum Deum in Trinitate laudandum, honorabiles imagines salutamus. Qui sic se non habent, anathema sint. Qui ita non sentiunt, procul ab ecclesia propellantur. Nos antiquam legislationem ecclesiæ catholicæ sequimur. Nos jura patrum conservamus. Nos eos qui addunt vel auferunt ex catholica ecclesia, anathematizamus. Nos venerabiles iconas salutamus. Superinductam novitatem Christianos accusantium anathematizamus. Nos eos qui sic se non habent, anathemati submittimus. Christianos accusantibus, id est, imagines confringentibus, anathema. His qui assumunt dicta sanctæ scripturæ, quæ sunt contra idola, in venerabiles imagines, anathema. His qui non salutant sanctas ac venerabiles imagines, anathema. His qui appellant sacras imagines idola, anathema. His qui dicunt, quod veluti ad Deos Christiani ad iconas accedant, anathema. His qui communicant scienter injuriam & inhonorantiam inferentibus venerabilibus imaginibus, anathema. His qui dicunt, quod excepto Christo Deo nostro alius eruerit nos ab idolis, anathema. His qui audent dicere catholicam ecclesiam idola aliquando recepisse, anathema.

[a] In Græco, gloriamur in facie matris traditione ecclesiæ catholicæ.

Multos annos Imperatorum.

Constantini & Irenæ magnorum principum & Imperatorum multos annos.

Pacificorum Imperatorum multos annos.

Depositores novitatis quæ pridem facta est, Domine conforta.

Piam da Domine vitam eis.

A ὅδε Χριστὸς ἐτράνωσε, νῦν δὲ διὰ τῆς ἁγίας συνόδου ταύτης τὰ τῆς οἰκονομίας αὐτοῦ σύμβολα πᾶσιν ἐφανέρωσεν. Ἄρειος ὁ δύσφημος ἐνταῦθα καθῃρέθη· τῶν θεοστυγῶν εἰκονοκλαστῶν ἡ αἵρεσις ἐνταῦθα ἠφανίσθη. Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ λέγων διὰ τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἰωάννου· ἐγώ εἰμι τὸ ἄλφα καὶ τὸ ω μέγα. Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ κατ' ἀρχὰς ἐνταῦθα καὶ ἐν τῷ τέλει τὴν ὀρθόδοξον πίστιν κρατύνας.

Ἡ ἁγία σύνοδος ἐξεβόησε, κατὰ ἕνα ἕκαστον στίχον ἐκ τρίτου ἐκφωνοῦσα· τῶν θεοφθόγγων πατέρων αἱ διδασκαλίαι ἡμᾶς διωρθώσαντο. ἐξ αὐτῶν ἀρυσάμενοι τὴν ἀλήθειαν ἐπεπόθημεν. αὐτοῖς κατακολουθήσαντες τὸ ψεῦδος ἀπεδιώξαμεν. παρ' αὐτῶν διδαχθέντες τὰς σεπτὰς εἰκόνας ἀσπαζόμεθα. παρ' αὐτῶν ὁδηγηθέντες τὴν κατὰ τιμὴν προσκύνησιν αὐταῖς ἀπονέμομεν. πατέρες κηρύττουσι, τέκνα ὑπήκοα ἐσμὲν, καὶ ἐγκαυχώμεθα ἐν

B προσώπῳ μητρὸς τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. πιστεύοντες εἰς ἕνα Θεὸν ἐν Τριάδι ἀνυμνούμενον, τὰς τιμίας εἰκόνας ἀσπαζόμεθα. οἱ μὴ οὕτως ἔχοντες ἀνάθεμα ἔστωσαν. οἱ μὴ οὕτως φρονοῦντες πόρρω τῆς ἐκκλησίας ἐκδιωχθήτωσαν. ἡμεῖς τῇ ἀρχαίᾳ θεσμοθεσίᾳ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐπακολουθοῦμεν. ἡμεῖς τοὺς θεσμοὺς τῶν πατέρων φυλάττομεν. ἡμεῖς τοὺς προστιθέντας τι, ἢ ἀφαιροῦντας ἐκ τῆς ἁγίας ἐκκλησίας, ἀναθεματίζομεν. ἡμεῖς τὰς σεπτὰς εἰκόνας ἀποδεχόμεθα. ἡμεῖς τὴν ἐπείσακτον καινοφωνίαν τῶν χριστιανοκατηγόρων ἀναθεματίζομεν. ἡμεῖς τοὺς μὴ οὕτως ἔχοντας τῷ ἀναθέματι καθυποβάλλομεν. τοῖς χριστιανοκατηγόροις, ἤτοι τοῖς εἰκονοκλάσταις, ἀνάθεμα. τοῖς λαμβάνουσι τὰς παρὰ τῆς θείας γραφῆς ῥήσεις, τὰς κατὰ τῶν εἰδώλων, εἰς τὰς σεπτὰς εἰκόνας, ἀνάθεμα. τοῖς μὴ ἀσπαζομένοις τὰς ἁγίας καὶ σεπτὰς εἰκόνας, ἀνάθεμα. τοῖς ἀπο-

C καλοῦσι τὰς ἱερὰς εἰκόνας εἴδωλα, ἀνάθεμα. τοῖς λέγουσιν, ὅτι ὡς θεοῖς ταῖς εἰκόσιν οἱ Χριστιανοὶ προσῆλθον, ἀνάθεμα. τοῖς κοινωνοῦσιν ἐν γνώσει τοῖς ὑβρίζουσι καὶ ἀτιμάζουσι τὰς σεπτὰς εἰκόνας, ἀνάθεμα. τοῖς λέγουσιν, ὅτι πλὴν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἄλλος ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῶν εἰδώλων, ἀνάθεμα. τοῖς τολμῶσι λέγειν, τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν εἴδωλά ποτε δεδέχθαι, ἀνάθεμα.

Πολλὰ τὰ ἔτη τῶν βασιλέων.

Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης μεγάλων βασιλέων καὶ αὐτοκρατόρων πολλὰ τὰ ἔτη.

Εἰρηνοποιῶν βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη.

Τοὺς καθαιρέτας τῆς προγενομένης καινοφωνίας κύριε κράτυνον.

Εὐσεβῆ κύριε ζωὴν αὐτοῖς.

Anno Christi 787.

ACTIO VI.

ACTIO SEXTA.

IN nomine Domini & dominatoris Jesu Christi veri Dei nostri. Imperio piissimorum & amicorum Christi dominorum nostrorum Constantini & Irenæ a Deo redimitæ matris ejus, anno octavo consulatus eorum, [b] tertio Nonas Octobrias, indictione undecima.

[b] Ita mss. At in Græco pridie Nonas.

Conveniente sancta & universali synodo, quæ per divinam gratiam & piam sanctionem eorumdem divinitus corroboratorum imperatorum congregata est in Nicæensium clara metropoli Bithyniensium provinciæ: id est, Petro reverentissimo archipresbytero sanctæ Romanæ ecclesiæ sancti Apostoli Petri, & Petro reverentissimo presbytero, monacho & hegumeno venerabilis monasterii sancti Sabbæ Romæ siti, tenentibus vices Apostolicæ sedis almi & sanctissimi archiepiscopi senioris Romæ Hadriani; & Tarasio almo & sanctissimo archiepiscopo magni nominis Constantinopoleos novæ Romæ, & Joanne ac Thoma reverentissimis presbyteris monachis, & vicariis Apostolicarum sedium orientalis diœceseos:

ΠΡΑΞΙΣ ΕΚΤΗ.

D ΕΝ ὀνόματι τοῦ κυρίου καὶ δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν. βασιλείας τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν δεσποτῶν Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς αὐτοῦ θεοστέπτου μητρὸς, ἔτους ὀγδόου τῆς αὐτῶν ὑπατείας, πρὸ δύο νωνῶν Ὀκτωβρίων, ἰνδικτιῶνος ια΄.

Συνελθούσης τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, τῆς κατὰ θείαν χάριν καὶ εὐσεβὲς θέσπισμα τῶν αὐτῶν θεοκυρώτων βασιλέων συναθροισθείσης ἐν τῇ Νικαέων λαμπρᾷ μητροπόλει τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας· τουτέστι, Πέτρου τοῦ θεοφιλεστάτου πρωτοπρεσβυτέρου τῆς κατὰ Ῥώμην ἁγιωτάτης ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου ἀποστό-

E λου Πέτρου, καὶ Πέτρου τοῦ θεοφιλεστάτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἡγουμένου τῆς κατὰ Ῥώμην εὐαγοῦς μονῆς τοῦ ἁγίου Σάββα, ἐπεχόντων τὸν τόπον τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας τοῦ ὁσιωτάτου καὶ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀδριανοῦ· καὶ Ταρασίου τοῦ ὁσιωτάτου καὶ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς μεγαλωνύμου Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης· καὶ Ἰωάννου καὶ Θωμᾶ τῶν θεοφιλεστάτων πρεσβυτέρων μοναχῶν καὶ τοποτηρητῶν τῶν ἀποστολικῶν θρόνων τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως·

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO VI.

Καθεσθέντων τε πρὸ τοῦ ἱερωτάτου ἄμβωνος τοῦ ναοῦ τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας τῆς ἐπωνύμου Σοφίας· συμπαρόντων καὶ ἀκροωμένων τῶν ἐνδοξοτάτων μεγαλοπρεπεστάτων ἀρχόντων, τουτέστι Πετρωνᾶ τοῦ πανευφήμου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου καὶ κόμητος τοῦ θεοφυλάκτου βασιλικοῦ ὀψικίου, καὶ πάσης τῆς ἁγίας συνόδου κατὰ τάξιν τὴν προταχθεῖσαν ἐν τῇ πρώτῃ πράξει· παρόντων καὶ τῶν θεοφιλεστάτων ἀρχιμανδριτῶν τε καὶ ἡγουμένων, καὶ παντὸς τοῦ μοναχικοῦ πληρώματος· προκειμένων τῶν ἁγίων καὶ ἀχράντων τοῦ Θεοῦ εὐαγγελίων·

Λέων ὁ εὐκλεέστατος ἀσηκρῆτις εἶπεν· οἶδεν ἡ ἁγία καὶ μακαρία σύνοδος, ὡς τῇ προλαβούσῃ συνελεύσει διαφόρους ῥήσεις διεξήλθομεν τῶν θεηλάτων αἱρετικῶν, τῶν αἰτιασαμένων τὴν ἁγίαν καὶ ἀμώμητον τῶν Χριστιανῶν ἐκκλησίαν ἐπὶ τῇ ἀναστηλώσει τῶν ἱερῶν εἰκόνων. σήμερον δὲ μετὰ χεῖρας ἔχομεν αὐτῶν τῶν χριστιανοκατηγόρων τὴν ἔγγραφον βλασφημίαν, ἤγουν τὸν ἀλλόκοτον καὶ εὐκατάστρεπτον καὶ αὐτέλεγκτον ὅρον τοῦ ψευδοσυλλόγου, ἐν πᾶσι συνᾴδοντα τῇ δυσφημίᾳ τῶν θεοστυγῶν αἱρετικῶν. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔντεχνον καὶ δραστικωτάτην αὐτοῦ ἀνατροπήν, ἣν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον παρέσχετο· ἔδει γὰρ αὐτὸν θριαμβευθῆναι σοφαῖς ἀντιρρήσεσι, καὶ σπαραχθῆναι ἰσχυραῖς ἀναλύσεσιν· ἣν καὶ ὑποβάλλομεν πρὸς τὸ παριστάμενον.

Η ἁγία σύνοδος εἶπεν· ἀναγνωσθήτω.

Ἰωάννης διάκονος καὶ [a] σακελλάριος ἀνέγνω.

[a] *Latinus legit, καγκελλάριος*

Ἀνασκευὴ τοῦ καττυθέντος καὶ ψευδῶς ὀνομασθέντος ὅρου παρὰ τῆς ὀχλαγωγηθείσης πληθύος τῶν χριστιανοκατηγόρων.

ΤΟΜΟΣ α'.

Φίλον ἀεί πως τῷ μισανθρώπῳ δαίμονι χωρίζειν ἀπὸ Θεοῦ τὸν κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἄνθρωπον, καὶ πολυειδέσιν ἀπάταις διασφάλλειν. καὶ οὐδὲν αὐτῷ περισπουδαστότερον, ἢ τῆς εὐσεβείας καταγωνίσασθαι, καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης ἀνασοβεῖν τὴν κατάστασιν· ὃ δὴ καὶ ἐπὶ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ἐπεδείξατο διὰ συμμορίας τινός, ἐν ᾗ οἱ ἀθροισθέντες τῆς ὑποκειμένης ἐκθέσεως εἰσηγηταὶ γεγόνασι, καὶ ἑβδόμην σύνοδον ψευδῶς ἑαυτὴν ἐπεφήμισαν, τὸ ἁπλοῦν καὶ ἐγνωσμένον πᾶσι τὸ κατὰ τῶν εἰδώλων μῖσος οἷόν τι ὡς ἐν ἀγκίστρῳ δέλεαρ προβαλλόμενοι, καὶ τὸ αὐτῶν μύσος ἀποπαρασθέντες πρὸς τὰς εἰκονικὰς ἀνατυπώσεις, τοὺς ἁπλουστέρους συνήρπασαν. καὶ τὴν παλαιοτάτην καὶ διεφθαρμένην φωνήν, τὴν εἰδωλολατρείαν λέγω, ἀναχαλκεύσαντες, δι' ἧς οἱ τῷ διαβόλῳ καὶ ταῖς πονηραῖς αὐτοῦ δυνάμεσι διὰ δαιμονικῶν ἀγαλμάτων, καὶ τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα λατρεύσαντες, δικαίως εἰδωλολάτραι ὀνομάζεσθαι κατεδικάσθησαν· τὸ [b] βασίλειον ἱεράτευμα καὶ ἔθνος ἅγιον, τοὺς ἐνδεδυμένους Χριστόν, καὶ τῇ χάριτι αὐτοῦ ἀπαλλαγέντας τῶν εἰδώλων, καὶ τῆς πλάνης αὐτῶν ἀνασωθέντας προσρίψαι ἐπεχείρησαν. εἴθε δίκην ἀμβλωθριδίων εὐθὺς τεχθέντα τὰ ῥήματα αὐτῶν διεφθάρησαν, ὡς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ γινόμενα μιάσματα. ἀλλ' ἐπειδὴ ληρωδηθέντα ὑπό τινων ἐγαλακτοτροφήθησαν, οὐ μὴν δὲ εἰς τελείαν ἡλικίαν κατήντησαν, ταῦτα ἀνελεῖν τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πνεύματος ἀναγκαῖον ἐστιν. ἀλλ' ἡγείσθω Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν, ὁ φωτίζων πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον, ὁ μόνος νοῦς τῶν εὐσεβῶς νοούντων καὶ νοουμένων, καὶ λόγος τῶν λεγόντων καὶ λεγομένων, καὶ πᾶσι πάντα καὶ ὢν καὶ γινόμενος. ὁ διδοὺς γλῶσσαν παιδείας τοῦ γνῶναι, ἡνίκα δεῖ εἰπεῖν λόγον. ἡ δήλωσις γὰρ τῶν λόγων αὐτοῦ φωτιεῖ καὶ συνετιεῖ νηπίους· ὅπως τὸ ψεῦδος ἐξελαθείη, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐπεισέλθῃ πᾶσι τηλαυγῶς καὶ φαιδρῶς διαλάμπουσα· ἣν οἱ εὐσεβείας ζηλω-

[b] *In mf. ad marg. ἱερ. τοὺς χρωμένους βασίλ. λαοὺς, &c.*

Residentibus quoque ante sacratissimum ambonem templi sanctissimæ ac magnæ ecclesiæ quæ cognominatur Sophia: præsentibus & audientibus gloriosissimis & magnificentissimis judicibus, id est, Petrona laudabilissimo exconsule patricio, & comite Deo conservandi imperialis obsequii; & tota sancta synodo secundum ordinem qui præscriptus est in prima actione: præsentibus etiam Deo amabilibus archimandritis & hegumenis, atque omni monachica plenitudine; propositis sanctis & intemeratis Dei evangeliis:

[a] Leontius inclytus a secretis dixit: Novit sancta & beata synodus, qualiter in præcedenti conventu diversa dicta [b] legerimus divinitus insequendorum hæreticorum, qui accusaverunt sanctam & immaculatam Christianorum ecclesiam ad [c] erigendas sacras imagines. Hodie autem præ manibus habemus eorumdem Christianos accusantium blasphemiam in scriptis, id est, absurdam & evertendam atque per se redarguendam definitionem pseudosyllogi, in omnibus consonantem impiæ opinioni Deo odibilium hæreticorum: sed & artificiosam & efficacissimam ejus refutationem, quam Spiritus sanctus liquido præbuit: (oportebat enim eam divulgari sapientibus [d] affatibus, & discerpi fortibus refutationibus) quam & subjicimus ad quod placuerit.

[a] *In Græco, Leo.*

[b] *al. digesserimus.*

[c] *In Græco, ob erectionem sacrarum imaginum.*

[d] *In Græco, contradictionibus.*

Sancta synodus dixit: Legatur.

Joannes Deo amabilis diaconus sanctissimæ magnæ ecclesiæ Constantinopoleos, & cancellarius, legit:

Refutatio ejus quæ resarcinata & fallaciter nominata est definitio a congregata turba eorum qui Christianos accusant.

TOMUS PRIMUS.

Gratum est semper odienti homines dæmoni tam a Deo separare, quam multiplicibus fallere seductionibus hominem qui ad imaginem Dei factus est: & nil ei magis solicitudini & studio est, quam pietati resistere, & ecclesiasticæ pacis concutere ordinem. Quod etiam & in temporibus nostris ostendit per conciliabulum quoddam, in quo qui congregati sunt subjectæ [e] materiæ suasores sunt effecti, & septimum semet diffamaverunt esse concilium: simplex & cunctis agnitum quod est adversus idola odium, veluti quamdam in hamo seductoriam escam objicientes, [f] exsecramentum suum e contrario proponentes contra imaginales figuras, subripuere simpliciores: & antiquissimam illam & corruptam vocem, idolorum videlicet culturam, iterum fabricantes, per quam ii qui diabolo & malignis ejus virtutibus per dæmonica simulacra, & creaturæ potius quam creatori serviebant, juste idololatræ decreti sunt nominari: (quos &) iis qui Christum induerunt, & gratia ejus ab idolis liberati, atque ab eorum errore salvati, regale sacerdotium & gens sancta [g] effecti, comparare atque conferre conati sunt. Sed utinam more imperfectorum abortivorum mox nata verba eorum [h] corrumperentur, priusquam in ecclesia talia essent effecta contagia. Verum quia cum inepta essent, a quibusdam lacte nutrita sunt: licet ad perfectam nondum pervenissent ætatem, hæc perimere gladio Spiritus necessarium ducimus. Sed in his omnibus dux nobis sit Christus verus Deus noster, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, qui solus intellectus est pie intelligentium & intellectorum, & sermo dicentium & dictorum, qui omnia omnibus & est & efficitur; qui dat linguam disciplinæ cognoscendi, cum oportet dicere verbum. Declaratio enim sermonum ejus illuminat, & intellectum dat parvulis: quatenus mendacium pellatur, & veritas introeat omnibus lucide ac splendide fulgens: quam pietatis

[e] *In Græco, expositionis auctores effecti.*

[f] *In Græco, & excrementum eorum rejicientes in imaginales figuras.*

[g] *In Græco, sunt effecti, inutere conati sunt.*

[h] *In Græco, corrupta essent.*

Joan. 1.

Psal. 118.

ACTIO VI.

ANNO CHRISTI 787.

zelatores amplexati, divini Apostoli memores inquientis, *Væ mihi est, si non evangelizavero*; debent ejus & advocati & protectores esse, mendacium redarguentes, & funda spiritus lapidantes. Unde tam secundum scripturas, quam mores patrum, scrutabiliter ac syllogistice contra stultiloquia venientes, secundum Phinees mucrone spiritus, una redargutionis plaga facile hos qui sibi in hac impietate conglobati sunt, simul pungere studeant, & mendaces per evidentem exhibitionem linguas eorum cunctis ostendant: quippe quæ & contra notitiam unici Filii Dei, & contra ecclesiam ejus elatæ, & iniquitatem in excelsum incarnationis ipsius locutæ sunt: & ita demum disruptis vinculis eorum gladio spiritus, qui est verbum Dei, & deposito jugo indisciplinationis eorum, tegmina versutiarum ipsorum omnibus manifesta constituant: quia Dominus derisit eos, & subsannavit eos, & loquetur ad eos in ira sua, dicens: *Discedite a me, non novi vos.* De quibus etiam per prophetam Jeremiam prædixit: *Falso prophetæ vaticinantur in nomine meo: non misi eos, & non præcepi eis, neque locutus sum ad eos: visionem mendacem & divinationem fraudulentam & seductionem cordis sui prophetizant vobis.* Idcirco erunt projecti in viis Jerusalem, id est, ecclesiæ catholicæ; & conculcatio omnibus qui pie Deum confitentur. Laqueus enim fortis viro labia sua, & capitur sermonibus oris sui. Retributio autem labiorum ejus dabitur ei impietatis argutio. Ait enim: *Arguam te, & statuam contra faciem tuam peccata tua.* Et quidem super his ista dixisse sufficiat. Ne vero prolixis anfractibus prolongemus sermonem, propositam viam continuantes, ad redargutiones ex ipsa superscriptione verbum faciamus. Neque enim aliter horum vaniloquium ignavum & maledictis refertum ostendi poterit, nisi redarguendo cum Dei aspiratione adversus eos aciem præparemus; [a] unam ipsis acquisituri cautelam, ut videlicet nihil noviter sine nobis agant ex his quæ ad divinum cultum pertinere noscuntur; sed magis apostolicis & paternis [b] obediant documentis, nec non & ecclesiasticis institutis. Rogamus autem eos qui hanc fuerint adepti scripturam, quo eam scrutabiliter & non transitorie legant: ut liquido & expresse comperientes subtilitatem objectionis, [c] lauream Dei ecclesiæ solvant. Usi sunt autem proœmiis hujuscemodi.

Gregorius Deo amabilis episcopus Neocæsariæ legit:

Terminus sanctæ magnæ ac universalis septimæ synodi.

Joannes diaconus legit:

A mendacio inchoantes, & per totam hanc rebellium vocum novitatem hoc in opitulationem assumpto, in mendacium finierunt Christianorum calumniatores. Quomodo enim sancta, quæ nec quid est sanctum in notione suscepit? præsertim cum sit polluta, profana, & exsecranda. Illi namque qui in ea congregati sunt, ut prophetice fateamur, inter sanctum et pollutum non distinxerunt, & inter mundum & immundum non discreverunt, iconam incarnati Dei Verbi, Domini videlicet nostri Jesu Christi, similiter ut iconam satanæ, idolum nuncupantes. Quomodo autem magna & universalis, quam neque receperunt, neque concordaverunt reliquarum præsules ecclesiarum, sed anathemati hanc transmiserunt? Non habuit enim adjutorem illius temporis Romanorum Papam, vel eos qui circa ipsum sunt sacerdotes, nec etiam per vicarios ejus, neque per encyclicam epistolam, quemadmodum lex dictat conciliorum. Sed nec consentientes sibi patriarchas Orientis, Alexandriæ scilicet, Antiochiæ, ac sanctæ civitatis, vel comministros & summos sacerdotes, qui cum ipsis exsistunt. Vere fumus caligine plenus, ob-

1. Cor. 9.

Ephes. 6.

Matth. 7.

Jerem. 14. & 23.

Psal. 49.

a In Græco, unam nobis acquirentes cautelam, ut videlicet nihil a nobis innovetur ex his quæ.

b In Græco, obedimus.

c In Græco, victoriam al. victorias & laudes.

Quidquid Gregorius iste Neocæsariensis post hæc dixisse aut legisse hic scribitur, id ex synodo illa falso septima dicta sumptum, hic confutatur: quare ea quæ hic cursivis? (ut vocant) sive Italicis litteris exprimuntur, sunt verba synodi falso septimæ dictæ: eamque variationem non feci, sed distinctionis gratia fieri feci.

Jerem. 22.

ταῖς ἐπιτασσόμενοι, μεμνημένοι τοῦ θείου ἀποστόλου εἰπόντος· οὐαὶ μοί ἐστιν, ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι· συνηγορεῖν καὶ ὑπερασπίζεσθαι ταύτης, καὶ ἀπελέγχειν τὸ ψεῦδος, καὶ λιθοβολεῖν τῇ σφενδόνῃ τοῦ πνεύματος ὀφείλουσιν εἶναι. ὅθεν γραφικῶς καὶ πατρικῶς, ἐρευνητικῶς τε καὶ συλλογιστικῶς ἐλθόντες εἰς ἐπόψιν τῶν φλυαρησάντων, κατὰ τὸν Φινεὲς τῇ σφρομάστῃ τοῦ πνεύματος, τῇ μιᾷ πληγῇ τοῦ ἐλέγχου ῥᾳδίως τοὺς κατὰ τὴν ἀσέβειαν ταύτην ἀλλήλοις συμπεπλεγμένους συνεκκεντῆσαι, καὶ ψευδηγόρους δι' ἀποδείξεως ἐναργοῦς τὰς γλώσσας αὐτῶν πᾶσι γνωρίσαι, ὡς ἐπαναστάσας κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ κατὰ τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ, καὶ ἀδικίαν εἰς τὸ ὕψος τῆς αὐτοῦ ἐνανθρωπήσεως λελαληκυίας. εἶτά τε διαῤῥήξαντες τοὺς δεσμοὺς αὐτῶν τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμα Θεοῦ, καὶ ἐξαλείψαντες τὸν τῆς ἀπαιδευσίας αὐτῶν ζυγὸν, τῆς πανουργίας αὐτῶν τὰ περικαλύμματα ἐμφανῆ πᾶσι καταστῆσαι. διότι καὶ ὁ κύριος ἐκγεγέλακεν αὐτοὺς, καὶ ἐκμεμυκτήρικεν αὐτοὺς, καὶ λαλήσει πρὸς αὐτοὺς ἐν ὀργῇ αὐτοῦ, λέγων· ἀπέλθετε ἀπ' ἐμοῦ, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. περὶ ὧν καὶ διὰ τοῦ προφήτου Ἱερεμίου ἀπεφήνατο· ψευδῆ εἶναι προφητεύουσιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου· οὐ γὰρ ἀπέσταλκα αὐτοὺς, καὶ οὐκ ἐνετειλάμην αὐτοῖς· καὶ ὁράσεις ψευδεῖς καὶ μαντείας καὶ οἰωνίσματα καὶ προαιρέσεις καρδίας αὐτῶν λελαλήκασι. διὰ τοῦτο ἔσονται ἐῤῥιμμένοι ἐν ταῖς διόδοις Ἱερουσαλὴμ, ἤγουν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας· καὶ καταπάτημα πᾶσι τοῖς εὐσεβῶς ὁμολογοῦσι τὸν κύριον. παγὶς γὰρ ἰσχυρὰ ἀνδρὶ τὰ ἴδια χείλη, καὶ ἁλίσκεται ῥήμασιν ἰδίου στόματος· ἀνταπόδομα δὲ χειλέων αὐτοῦ δοθήσεται αὐτῷ τῆς ἀσεβείας ὁ ἔλεγχος. ἐλέγξω σε γὰρ, φησὶ, καὶ παραστήσω κατὰ πρόσωπόν σου τὰς ἁμαρτίας σου. καὶ ταῦτα μὲν εἰς τοσοῦτον. ἵνα δὲ μὴ μακροτέροις ἐπεισοδίοις τὸν λόγον μηκύνωμεν, τῆς προκειμένης ὁδοῦ ἐχόμενοι, πρὸς τοὺς ἐλέγχους ἐξ αὐτῆς ἐπιγραφῆς τὸν λόγον ποιούμεθα. οὐδὲ γάρ πως ἐστιν ἄλλως τὴν τούτων ἀποδεῖξαι ματαιολογίαν ἀδρανῆ καὶ λοιδορίας μεμεστωμένην, εἰ μὴ ἐλεγκτικῶς [a] μετὰ τῆς τοῦ κρείττονος ἐπισκοπῆς πρὸς αὐτοὺς ἀντιταξώμεθα, μίαν ἀσφάλειαν ἑαυτοῖς περιεζωμένοι, τὸ μὴ καινουργεῖσθαί τι παρ' ἡμῶν τῶν ἡκόντων εἰς θεοσέβειαν· πειθόμενοι δὲ μᾶλλον ἀποστολικαῖς καὶ πατρικαῖς διδασκαλίαις, καὶ ἐκκλησιαστικαῖς παραδόσεσι. παρακαλοῦμεν δὲ τοὺς ἐντυγχάνοντας τῷδε τῷ συντάγματι, ἐρευνητικῶς ἀναγινώσκειν, καὶ μὴ παροδευτικῶς· ἵνα σαφῶς καὶ τρανῶς ἐπιγνόντες τὸ ἀκριβὲς τῆς ἀντιθέσεως, τὰ νικητήρια τῇ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ ἀπονείμωσιν. ἐχρήσαντο δὲ προοιμίοις τοιοῖσδε.

Γρηγόριος θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Νεοκαισαρείας ἀνέγνω·

Ὅρος τῆς ἁγίας μεγάλης καὶ οἰκουμενικῆς ἑβδόμης συνόδου.

Ἰωάννης διάκονος τῆς τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας ἀνέγνω.

Ἐκ ψεύδους ἀρξάμενοι, καὶ δι' ὅλης αὐτῶν ταύτης τῆς νεωτεριστικοῦ [b] κενοφωνίας τοῦτο εἰς συνασπισμὸν λαβόντες, εἰς ψεῦδος κατέληξαν οἱ χριστιανοκατήγοροι. πῶς γὰρ ἁγία ἡ μηδ' ὅ, τί ἐστιν ἅγιον, ἐν γνώσει λαβοῦσα; ἐναγὴς δὲ καὶ βέβηλος καὶ [illegible]. οἱ γὰρ ἐν αὐτῇ ἀθροισθέντες, προφητικῶς φάναι, ἀναμέσον ἁγίου καὶ βεβήλου οὐ διέστειλαν, τὴν εἰκόνα τοῦ σαρκωθέντος Θεοῦ λόγου, κυρίου δὲ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁμοίως τῇ εἰκόνι τοῦ σατανᾶ, εἴδωλον ἀποκαλέσαντες. πῶς δ' αὖ μεγάλη καὶ οἰκουμενικὴ, ἣν οὔτε ἐδέξαντο, οὔτε συνεφώνησαν οἱ τῶν λοιπῶν ἐκκλησιῶν πρόεδροι, ἀλλ' ἀναθέματι ταύτην παρέπεμψαν; οὐκ ἔσχε συνεργὸν τὸν τηνικαῦτα τῆς Ῥωμαίων πάπαν, ἢ τοὺς περὶ αὐτὸν ἱερεῖς, οὔτε διὰ τοποτηρητῶν αὐτοῦ, οὔτε δι' ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς, καθὼς νόμος ἐστὶ ταῖς συνόδοις. ἀλλ' οὔτε συμφρονοῦντας αὐτῇ τοὺς πατριάρχας τῆς ἕω, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, καὶ τῆς ἁγίας πόλεως, ἢ τοὺς σὺν αὐτοῖς μύστας καὶ ἀρχιερεῖς. ὄντως καπνὸς ἀχλύος πλήρης, σκο-

a In ms. ad marg. iv.? μετὰ τῆς ἀπὸ τοῦ κρείττονος ἐρ.

b Latinus legit, καινουργήσεως? φωνῆς

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO VI.

τίζων ὀφθαλμοὺς ἀφρόνων, ὁ λόγος αὐτῶν, καὶ οὐχὶ λύχνος τεθεὶς ἐπὶ τὴν λυχνίαν τοῦ φωτίζειν τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ· διότι τοπικῶς ὡς ἐν παραβύστῳ τὰ αὐτῶν ἐλαλήθη, καὶ οὐκ ἐπάνω τοῦ τῆς ὀρθοδοξίας ὄρους. οὐδὲ εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἀποστολικῶς ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, ἢ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν, ὥσπερ τῶν ἓξ ἁγίων οἰκουμενικῶν συνόδων. ἑβδόμη δὲ πάλιν πῶς, ἡ μὴ συμφωνήσασα ταῖς πρὸ αὐτῆς ἓξ ἁγίαις καὶ οἰκουμενικαῖς συνόδοις; πᾶν γὰρ ἕβδομον ἐπιφερόμενον, τῶν πρὸ αὐτοῦ ἀριθμουμένων προκειμένων πραγμάτων ἀκόλουθον ὀφείλει εἶναι· ἐπεὶ τὸ μηδὲν τῶν συναριθμουμένων μετέχον οὐδὲ συναριθμεῖται. ὡς γὰρ εἴ τις ἓξ χρυσίνους στιχηδὸν καθίσῃ, εἶτα τούτοις παραθῇ χαλκοῦν νόμισμα, ἕβδομον οὐκ ἂν τοῦτο προσαγορεύσειε διὰ τὸ τῆς ὕλης ἑτεροούσιον· ὁ γὰρ χρυσὸς πολυτελὴς καὶ τίμιος, ὁ δὲ χαλκὸς εὐτελὴς καὶ ἄτιμος. οὕτως καὶ αὕτη χρυσοῦν μηδὲν ἢ τίμιον ἐν δόγμασιν ἔχουσα, ἀλλὰ πάντῃ ὑπόχαλκος οὖσα καὶ κίβδηλος, ἰοῦ θανατηφόρου γέμουσα, ταῖς ἓξ τιμίαις συνόδοις, καὶ χρυσοῖς τοῦ πνεύματος ἔπεσιν ἐκλαμπούσαις συναριθμεῖσθαι οὐκ ἠξίωται. ἔχουσα δὲ τὴν ἔπαρσιν τοῦ εἰπόντος, θήσω τὸν θρόνον μου ἐπάνω τῶν νεφελῶν, ἐξηχεῖ τοιάδε.

A tenebrans oculos stolidorum, est sermo eorum, & non lucerna posita super candelabrum, ut illuminet omnibus qui in domo sunt: pro eo quod localiter in abdito, & non super orthodoxiæ montem dicta fuerunt verbi ipsorum. Neque enim in omnem terram more apostolorum exivit sonus eorum, aut in fines orbis terræ verba eorum, quemadmodum sex sanctarum & universalium synodorum. Porro septima quomodo, quæ non concordavit cum præcedentibus sex sanctis ac venerabilibus synodis? Omne quippe, septimum quod fuerit ordinatum, in supputatione præcedentium rerum subsequens debet esse. B Quoniam quod eorum quæ sibi connumerantur, nihil participat, profecto non connumeratur. Sicut enim si quis sex aureos more versus ordinet, deinde apponat æneum nummum, septimum hunc propter alterius materiæ substantiam nullatenus appellaverit. Siquidem aurum multi & pretiosi metallum est commodi, æs vero vile & inhonorabile. Ita & hæc cum aureum vel pretiosum in dogmatibus nihil habeat, sed in omnibus [a] ærea sit & reproba, [b] venenoque mortifero plena, sacratissimis sex synodis, aureis carminibus spiritus refulgentibus, connumerari non meruit. Habens autem elationem ejus qui dixit, *Ponam thronum meum supra nubes*, personat hujuscemodi.

Matth. 5.

[a] *In Græco*, subærata.

[b] *In Græco*, rubigine mortifera.

Isai. 14.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος, ἡ κατὰ Θεοῦ χάριν καὶ τὸ εὐσεβὲς θέσπισμα τῶν θεοστεφῶν καὶ ὀρθοδόξων ἡμῶν βασιλέων Κωνσταντίνου καὶ Λέοντος συναχθεῖσα ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει, ἐν τῷ σεβασμίῳ ναῷ τῆς ἁγίας ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τῷ ἐπονομαζομένῳ Βλαχέρναις, ὥρισε τὰ ὑποτεταγμένα.

Ἰωάννης ὁ θεοφιλέστατος διάκονος ἀνέγνω·

Εἰ κατὰ θείαν χάριν ἡ ἄθροισις αὐτῶν γέγονε, τοῖς τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ λαληθεῖσι ῥήμασιν ἐκεκόσμητο ἄν, καὶ ἀληθείᾳ ἐφαιδρύνετο· ἐπειδὴ ἡ χάρις ταύτῃ συνέζευκται, καὶ σύζυγα δύο, καὶ ὁμοδίαιτα ταῦτα. καὶ μάρτυς Ἰωάννης ὁ τῆς θεολογίας πρωτεύων, λέγων· ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ ἐγένετο. αὐτοὶ οὖν τὴν ἀλήθειαν ἀφέντες, ἐν ᾗ ὁ παροιμιαστὴς αὐχεῖ λέγων· ἀλήθειαν μελετήσει ὁ λάρυγξ μου· καὶ τὸ ψεῦδος ἐπαγκαλισάμενοι, δῆλοι ὅτι τῆς χάριτος ἐκπεπτώκασιν. ὅθεν οὐδὲ ὁ λόγος αὐτῶν θείῳ ἅλατι ἐστὶν ἠρτυμένος, ἵνα δῷ χάριν τοῖς ἀκούουσι. τὸ δὲ ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῷ τῆς δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου συναγηγέρθαι αὐτούς, οὐδὲν θαυμαστόν· ἐν τούτῳ γὰρ οὐκ ἐγκαλλωπισθήσονται· ὡς οὐδὲ Ἄνναν καὶ Καϊάφαν, καὶ τὸ αὐτῶν Ἰουδαϊκὸν συνέδριον τὸ κατὰ τοῦ Χριστοῦ βουλευόμενον ὤνησεν ἡ ἐν τῷ ἱερῷ κατὰ Χριστοῦ γενομένη ἄθεσμος βουλή. διὰ τοῦτο γὰρ μᾶλλον κατάκριτοι ἐδείκνυντο, ὅτι ἐν τοῖς ἁγίοις τόποις τὰ ἐναγῆ καὶ ἐχθρὰ Θεῷ συνθήματα συνεσκεύασαν. εἴθε δὲ ὡς πατρικῇ φωνῇ προοιμιασάμενοι Διονυσίου τοῦ θεοφάντορος, καὶ τὰς παραδόσεις αὐτοῦ τε καὶ πάντων τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν ἀρραγεῖς διεφύλαξαν. ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο ἐν αὐτοῖς, ὡς τὰ ἑξῆς διὰ πάσης τῆς ἐκθέσεως αὐτῶν δηλώσει. εἰ καὶ ἀκαταλλήλως, οἷα λύκοι κωδίῳ προκαλυπτόμενοι, ἐκ θεολογίας προοιμιάζονται, οὑτωσὶ φάσκοντες.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος Νεοκαισαρείας ἀνέγνω·

Ἡ πάντων αἰτία καὶ τελεσιουργὸς θεότης, ἡ τὰ ὅλα τῇ ἑαυτῆς ἀγαθότητι ἐκ μὴ ὄντων εἰς τὸ εἶναι ὑποστησαμένη, ταῦτα κοσμίως τε καὶ εὐτάκτως φέρεσθαι ὥρισεν· ὅπως τῆς κατὰ χάριν δεδωρημένης αὐτοῖς ἀσφαλείας ἐχόμενα, ἀκλινῆ τὴν διαμονὴν καὶ ἀρρεπῆ τὴν πρὸς ἑκάτερα νεῦσιν τῆς ἀληθοῦς στάσεως διασώζοιεν.

Ἐπιφάνιος διάκονος καὶ κουβουκλήσιος ἀνέγνω·

Ἡ μὲν ἅπασα κτίσις παρὰ Θεοῦ δημιουργηθεῖσα, καὶ λαβοῦσα τὴν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι ὑποστατικὴν δύναμιν,

Gregorius episcopus Neocæsariæ legit:

C *Sancta magna & universalis synodus, quæ per gratiam Dei & piissimam sanctionem Deo redimitorum & orthodoxorum Imperatorum nostrorum Constantini & Leonis congregata est in hac Deo conservanda regia urbe, in colendo templo sancta ac intemerata Dominæ nostræ Dei genitricis semperque virginis Mariæ, quod appellatur Blacherna, definivit subter annexa.*

Joannes diaconus legit:

Si per divinam gratiam eorum congregatio facta esset, verbis quæ per Dei gratiam dicta sunt, adornaretur, & veritate utique refulgeret; quoniam gratia huic conjuncta est, & compares sibi atque contubernales existunt, testante Joanne qui in theologia præeminet, ac dicente: *Gratia & veritas per Jesum* D *Christum facta est.* Ipsi ergo veritatem deserentes, in qua Salomon gloriatur dicens: *Veritatem meditabitur guttur meum:* & mendacium amplectentes, a gratia proculdubio exciderunt. Unde nec sermo eorum divino est sale conditus, ut det gratiam audientibus. Illud autem quod dicitur, in venerabili templo congregatos eos fuisse, non est mirum. In hoc enim nullo fuco meliorabuntur: quemadmodum nec Annam & Caïpham, vel Judaïcum eorum concilium quod factum est in Christum, juvit quod in templo adversus eum initium est sine lege consilium. Nam Deo magis damnabiles ostendebantur, quia in locis sanctis non sancta, sed inimica Deo fœdera pepigerunt. [c] Sed utinam ex paterna voce proœmium sumerent, Dionysii videlicet deiloqui, traditionesque ipsius E atque omnium sanctorum patrum nostrorum incorruptas servarent. Sed non est hoc in illis, sicuti cetera per totam expositionem eorum manifestabunt: licet inconvenienter hi qui falsa ovium pelle cooperiuntur, de theologia præfationem faciant, ita dicentes.

Joan. 1.

Prov. 8.

Coloss. 4.

[c] *In Græco*, Sed utinam ut ex paterna voce proœmium sumpsissent Dionysii deiloqui, traditiones quoque ipsius.

Gregorius episcopus legit:

Cunctorum causa & consummatio deitas, quæ omnia bonitate sua ex non exsistentibus ut essent exhibuit, hæc ornate & ordinate agitari definivit: quatenus incolumitati per gratiam donata conjuncta, indeclinabilem perpetuitatem & inflexibilem ad utraque nutum veri status salva custodiant.

Epiphanius diaconus [d] legit:

Si universa creatura a Deo condita accepit ex non exstante subsistendi virtutem, nunc ejus utique præ-

[d] *Græcus addit*, & cubuclesius.

cepto mota & directa, novit creatoris custodire mandatum, tamquam ab ipso quoque provisionem adepta, sive inanimata sit, sive animata. Ipsi autem traditionem quæ a Christo nobis in sancta ecclesia sua ad recordationem salutiferæ dispensationis suæ data est, anathematizare præsumpserunt: ignorantes, quod nihil eorum quæ in illa sunt, sine ipso fuerit factum: & ostenduntur inanimatis insensibiliores, & irrationabilibus irrationabiliores: & non solum hæc, sed & bene se currere arbitrantes, linguam in pravis sermonibus & dogmatibus suis fallacem demonstrant, sanctam Dei ecclesiam idolis adornari perhibentes; atque mendacium spem suam ponentes, ad eam proferunt: Vias tuas scire nolumus, neque antiquam traditionem sequi proponimus. Et quidem audient a Christo qui eam fundavit: *Nescio vos.* Fingunt autem se diabolum triumphare, dicentes ita.

Job 21. Matth. 7. & 25.

Gregorius episcopus Neocæsariæ legit:

Quia vero hic qui ob priorem claritatem Lucifer dictus est, proprium ordinem circa Deum collocatum habens, & in excelsum contra factorem suum sensum extendens, tenebræ hinc cum apostatica virtute sua factus est, & ex gloriosissima, lucem faciente, & super lucem exsistente Dei principalitate sponte cadens, omnis malitiæ ultroneus factor & inventor ac magister apparuit, & offuscatus est; non ferens aspicere hominem a Deo creatum pro eo in gloriam intromissum, in qua ipse fuerat constitutus, omnem adversus eum malitiam suam evacuavit, & per deceptionem illum a divina gloria & claritate reddidit alienum, creaturam potius quam creatorem adorare cohortans.

Epiphanius diaconus [a] legit:

[a] Græcus addit, & cubuclesius.

Si quidem contra idolorum servitutem, vel contra creaturarum servitutem, quam sancti Apostoli qui induti sunt virtutem ex alto, ac divini prophetæ qui ante vaticinati sunt, sicque demum egregii patres nostri qui illos secuti sunt, interdixerunt & exsecrati sunt, sermo eorum esset, omnes utique alumni ecclesiæ [b] componerent, & hæc tradere scripturæ illis opportunum exsisteret. Sed quia hanc deserentes, mendacium protegunt; & patrem hujus, diabolum videlicet, publicare simulantes, contra ea quæ sunt immaculatæ ecclesiæ, linguam exacuunt, & cauponum more vinum miscuerunt aquæ, & subversione turbulenta proximum potare non sunt reveriti; juste audiunt divinam ad se vocem per deiloquum David & psalmistam prolatam: Quare enarratis justitias meas, & assumitis testamentum meum per os vestrum? vos autem odistis disciplinam, & projecistis sermones meos retrorsum, portionem vestram ponentes cum his qui adulterant dogmata veritatis. Unde simulantes veritatem, aiunt.

[b] al. assentirentur.

Psal. 49.

Gregorius episcopus Neocæsariæ legit:

Unde propria manu opus fictor Deus [c] cum vidisset modis omnibus in perditionem demersum, nequaquam sustinuit, sed post diligentiam qua per legem atque prophetas pro hujus est effecta salute, nondumque illo redire valente in priorem nobilitatem, dignatus est Filium suum & Verbum in novissimis & prædestinatis temporibus mittere ad terram. Qui voluntate paterna, & cooperatione vivifici & æqualis sibi potentia Spiritus, in utero virginali habitans, & ex sancta & immaculata carne ejus in propria [d] substantia vel subsistentia carnem sumens nobis consubstantialem, hanc mediante anima rationabili & intelligibili compaginavit atque formavit, & natus est ab ipsa super omnem rationem & omnem intellectum & cogitationem; crucemque pertulit ultroneam, & mortem elegit, atque tertia die resurgens ex mortuis, omnem salutarem dispensationem implevit.

[c] In Græco, Videns modis omnibus in perditionem labens non passus, post.

[d] In Græco, existentia.

A τῷ τῷ αὐτοῦ προστάγματι κινουμένη τε καὶ διιθυνομένη, γινώσκει τὴν τοῦ κτίσαντος φυλάττειν πρόσταξιν, ὡς παρ' αὐτοῦ καὶ προνοουμένη, κἂν ἄψυχός τις ᾖ κἂν ἐμψυχωμένη. αὐτοὶ δὲ τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν παρὰ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ πρὸς ἀνάμνησιν τῆς σωτηριώδους οἰκονομίας αὐτοῦ παράδοσιν ἀναθεματίσαι τετολμήκασιν, ἀγνοοῦντες, ὡς οὐδὲν τῶν ἐν αὐτῇ χωρὶς αὐτοῦ γέγονε. καὶ ἀποδείκνυνται τῶν ἀψύχων ἀναισθητότεροι, καὶ τῶν ἀλόγων ἀλογώτεροι. καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλ' εὐδρομεῖν οἰόμενοι τὴν γλῶτταν ἐν τοῖς ἀτόποις λόγοις καὶ δόγμασι, ψευδηγοροῦσι τὴν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν εἰδώλοις ἐγκαλλωπίζεσθαι. καὶ θέμενοι ψεῦδος τὴν ἐλπίδα αὐτῶν, πρὸς αὐτὴν ἀποφθέγγονται· ὁδούς σου εἰδέναι οὐ βουλόμεθα, οὐδὲ τῇ ἀρχαίᾳ παραδόσει κατακολουθεῖν προαιρούμεθα. μέντοιγε ἀκού-
B σονται παρὰ τοῦ αὐτὴν θεμελιώσαντος Χριστοῦ· οὐκ οἶδα ὑμᾶς. σχηματίζονται δὲ διάβολον θριαμβεύειν, λέγοντες οὕτως.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Ἐπεὶ δὲ ὁ διὰ τὴν πρὶν λαμπρότητα ἑωσφόρος τὴν οἰκείαν τάξιν περὶ Θεὸν ἱδρυμένην ἔχων, καὶ πρὸς ὕψος κατὰ τοῦ πεποιηκότος τὸ ἑαυτοῦ ἀνατείνας φρόνημα, σκότος ἐντεῦθεν μετὰ τῆς ἀποστατικῆς αὐτοῦ δυνάμεως γέγονε· ἔκ τε τῆς ὑπερενδόξου, φωτιστικῆς τε καὶ ὑπερφώτου θεαρχίας αὐθαιρέτως ἐκπεπτωκὼς, πάσης κακίας αὐτουργὸς, εὑρετὴς καὶ διδάσκαλος ἀποδειχθεὶς ἠμαυρώθη· μὴ φέρων εἰς ἣν κατέπεσε δόξαν ἀντιπαραχθέντα τὸν ὑπὸ Θεοῦ κτισθέντα ἄνθρωπον ὁρᾷν, πᾶσαν κατ' αὐτοῦ τὴν ἑαυτοῦ κακίαν ἐκένωσε, καὶ δι' ἀπάτης αὐτὸν τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης τε καὶ λαμπρότητος ἠλλοτρίωσε, τῇ
C κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα προσκυνεῖν ὑποθέμενος.

Ἐπιφάνιος διάκονος καὶ κουβουκλήσιος ἀνέγνω·

Εἰ μὲν κατὰ τῆς ἀποκριθείσης καὶ ἐβδελυγμένης παρά τε τῶν ἐνδυσαμένων δύναμιν ἐξ ὕψους ἁγίων ἀποστόλων, καὶ τῶν ἐμπνεύσει τοῦ ἁγίου πνεύματος προκαταγγειλάντων θείων προφητῶν, εἶτά τε καὶ τῶν αὐτοῖς ἀκολουθησάντων θεσπεσίων πατέρων ἡμῶν, εἰδωλολατρείας καὶ κτισματολατρείας ἦν ὁ λόγος αὐτῶν, πάντες ἂν οἱ τῆς ἐκκλησίας τρόφιμοι συνέθεντο, καὶ εὔκαιρον ἦν αὐτοῖς ταῦτα γραφῇ παραδοῦναι. ἀλλ' ἐπειδὴ ταύτην ἀφέντες, τὸ ψεῦδος ὑπερασπίζονται, καὶ τὸν πατέρα τούτου διάβολον θριαμβεύειν ὑποκρινόμενοι, κατὰ τῆς ἀμωμήτου ἐκκλησίας τὴν γλῶσσαν ἐκθήγουσι, καὶ καπήλων δίκην τὸν οἶ-
D νον μίσγουσιν ὕδατι, καὶ ἀνατροπὴν θολερὰν τὸν πλησίον ποτίζειν οὐκ εὐλαβήθησαν, ἐνδίκως ἀκούουσι θείας φωνῆς ὡς πρὸς αὐτοὺς ἀποτεινομένης παρὰ τοῦ θεοπάτορος Δαβὶδ ψάλλοντος· ἱνατί ἐκδιηγεῖσθε τὰ δικαιώματά μου, καὶ ἀναλαμβάνετε τὴν διαθήκην μου διὰ στόματος ὑμῶν, ὑμεῖς δὲ ἐμισήσατε παιδείαν, καὶ ἐξεβάλετε τοὺς λόγους μου εἰς τὰ ὀπίσω, τὴν μερίδα ὑμῶν τιθέντες μετὰ τῶν παραχαραξάντων τὰ δόγματα τῆς ἀληθείας. ἔνθεν ὑποκρινόμενοι τὴν ἀλήθειαν, φασί.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Ὅθεν τὸ τῆς οἰκείας χειρὸς ἔργον ὁ πλάστης Θεὸς βλέπων πάντως εἰς ἀπώλειαν χωροῦν μὴ ἀνεχόμενος, μετὰ τὴν διὰ νόμου καὶ προφητῶν ἐπὶ σωτηρίᾳ τούτου γενομένην ἐπιμέλειαν,
E καὶ μήπω δυνηθέντος εἰς τὴν προτέραν ἐπανελθεῖν εὐγένειαν, κατηξίωσε τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν καὶ λόγον ἐν ἐσχάτοις καὶ προωρισμένοις καιροῖς ἐπὶ τῆς γῆς ἀποστεῖλαι. ὃς εὐδοκίᾳ πατρικῇ, καὶ συνεργίᾳ τοῦ ὁμοδυνάμου καὶ ζωαρχικοῦ πνεύματος ἐν μήτρᾳ οἰκήσας παρθενικῇ, καὶ ἐκ τῆς ἁγίας καὶ ἀμωμήτου σαρκὸς αὐτῆς ἐν τῇ ἰδίᾳ ὑπάρξει, ἤτοι ὑποστάσει, σάρκα λαβὼν τὴν ἡμῖν ὁμοούσιον, καὶ ταύτην διὰ μέσης ψυχῆς λογικῆς τε καὶ νοερᾶς συμπήξας τε καὶ διαμορφώσας, γεννηθεὶς τε ἐξ αὐτῆς ὑπὲρ λόγον καὶ πάντας νοῦς διανοίας, σταυρόν τε ὑπομείνας ἑκούσιον, καὶ θάνατον ἑλόμενος, καὶ τριήμερος ἐκ νεκρῶν ἀναστὰς, καὶ πᾶσαν τὴν σωστικὴν αὐτοῦ οἰκονομίαν πληρώσας.

Ἐπιφάνιος διάκονος καὶ κουβουκλείσιος ἀνέγνω·

Φησὶν ἡ θεία γραφὴ ἐν τῇ κοσμοποιΐᾳ τὸν Θεὸν εἰρηκέναι· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ᾽ εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ᾽ ὁμοίωσιν. μέγα οὖν τὸ μέγεθος τῆς ἀξίας, ὅτι περ γηγενὴς εἰκόνι Θεοῦ τετίμηται. ἀλλὰ τούτου ὀκλάσαντος τῇ ἀπάτῃ, καὶ μὴ φυλάξαντος τὸ τῆς πρώτης πλάσεως ἀξίωμα, τὸ ἀνθρώπινον γένος εἰς εἰδωλολατρείαν κατωλίσθησε. τοῦτον ὁ Θεὸς καὶ λόγος τοῦ πατρὸς γενόμενος τέλειος ἄνθρωπος, μὴ τραπεὶς τὴν φύσιν, ἀνεκαλέσατο τῆς ὀλισθήσεως· καὶ ἀποστήσας αὐτὸν τῆς πλάνης τῶν εἰδώλων, ἀναπλάττει εἰς ἀθανασίαν παρεχόμενος αὐτῷ δωρεὰν ἀμεταμέλητον. αὕτη τῆς προτέρου ἀνειδεστέρα, καὶ κρείττων τῆς πλάσεως γίνεται ἡ ἀνάπλασις, καὶ τὸ χάρισμα αἰώνιον. τὰ οὖν μεγέθη ταῦτα τῶν δωρημάτων ἀμαυρῶσαι θέλοντες, εἰδωλολατρείαν θρασυστομοῦσιν ἐπεισελθεῖν τὴν τῶν εἰκόνων ποίησιν, καὶ ἀπολύτρωσιν καινὴν ἀλαζονικῶς ἐξαυχᾶσθαι δι᾽ ἑαυτῶν πεποιηκέναι. καὶ ποικίλοις ῥήμασι τὴν ἑαυτῶν γνώμην συῤῥαψῳδοῦντες, τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ ὡς ἐσφαλμένην κρίνουσιν, ἁπαλύνοντες τοὺς λόγους αὐτῶν ὑπὲρ ἔλαιον, χαρικά τινα φθεγγόμενοι. ἀλλὰ δόλια τὰ ῥήματα αὐτῶν, καὶ βολὶς τιτρώσκουσα ἡ γλῶσσα αὐτῶν. λαλοῦσι γὰρ εἰρηνικά, ἐν ἑαυτοῖς δὲ ἔχουσι τὴν ἔχθραν. διὸ καὶ ἐπιφέρουσι.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Ἀπέστησεν ἡμᾶς ἐκ τῆς φθοροποιοῦ τῶν δαιμόνων διδασκαλίας, ἤτοι τῆς τῶν εἰδώλων πλάνης τε καὶ λατρείας, καὶ τὴν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκύνησιν παραδέδωκεν.

Ἐπιφάνιος διάκονος καὶ κουβουκλείσιος ἀνέγνω·

Ἄκοντες, ὦ βέλτιστοι, πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἕλκεσθε. πᾶσα γὰρ ἡ τῶν ἀποστόλων θεία ὁμήγυρις, καὶ ἡ ἁγία πληθὺς τῶν πατέρων ἡμῶν εἰς ἀνθρώπους ἐλθόντα τὸν τοῦ Θεοῦ πατρὸς υἱὸν καὶ λόγον κηρύττει ἀποστῆσαι ἡμᾶς τῆς πλάνης τῶν εἰδώλων. ἀλλὰ καὶ προκαταγγελθείσας φωνὰς ἔχομεν διὰ τῶν προφητῶν οὕτω βοώσας· ἰδοὺ γάρ, φησίν, ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος, καὶ ἐξαλείψω τὰ ὀνόματα τῶν εἰδώλων ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ οὐκ ἔσται αὐτῶν μνεία. ὥστε καὶ ὑμεῖς ὁμολογεῖν ἠναγκάσθητε, ἀποστῆσαι ἡμᾶς τῆς πλάνης τῶν εἰδώλων Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν. καὶ εἰ ἀπέστησε, πῶς πάλιν εἰδωλολατρήσουσιν οἱ εἰς αὐτὸν πιστεύσαντες; ἄπαγε τῆς ληρώδους ὑμῶν φλυαρίας. Θεὸς λυτροῦται σαρκωθείς, καὶ πάλιν αἰχμαλωτιζόμεθα; καὶ ὑπὸ τοῦ τυραννήσαντος ἡμᾶς πάλιν νυνὶ χειρούμεθα; ἀκούσατε τῆς θείας γραφῆς λεγούσης· ἡ βασιλεία αὐτοῦ βασιλεία αἰώνιος, καὶ ἡ ἐξουσία αὐτοῦ εἰς γενεὰς γενεῶν. καί, βασιλεύσει κύριος εἰς τὸν αἰῶνα, ὁ Θεός σου Σιὼν εἰς γενεὰν καὶ γενεάν. οὐδαμῶς, καθὼς οἱ ἐπὶ τῆς γῆς βασιλεῖς ποτὲ μὲν νικῶσι, καὶ αὖθις ἡττῶνται, οὕτως καὶ ὁ Θεός· ἀλλ᾽ ἡ νίκη αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα μένει. οὐδὲ γὰρ ὡς ἄνθρωπος ὁ Θεὸς διαρτηθήσεται, οὐδὲ ὡς υἱὸς ἀνθρώπου ἀπειληθήσεται, ὡς γέγραπται. τούτοις δὲ καὶ ὁ ἀπόστολος συμφωνεῖ· ἀμεταμέλητα γάρ, φησί, τὰ χαρίσματα καὶ ἡ κλῆσις τοῦ Θεοῦ. τὰ αὐτὰ δὲ φθέγγονται, ἑαυτοὺς σεμνύνειν δοκοῦντες. ἐπιφέρουσι γάρ, ἑαυτοῖς μαχόμενοι.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Καὶ εἶθ᾽ οὕτως μετὰ τοῦ προσλήμματος εἰς οὐρανοὺς ἀνελήφθη, τοὺς ἁγίους αὐτοῦ μαθητὰς καὶ ἀποστόλους, διδασκάλους τῆς τοιαύτης σωτηριώδους πίστεως καταλελοιπώς. οἳ τὴν ἡμῶν ἐκκλησίαν ὡς νύμφην αὐτοῦ τῆς εὐσεβείας ποικίλοις καὶ φωσφόροις δόγμασιν ὡραΐσαντες, πάγκαλον καὶ ὑπέρλαμπρον, ὡς οἷα κροσσωτοῖς χρυσοῖς περιβεβλημένην καὶ πεποικιλμένην ἀνέδειξαν. ἧς τὴν ὡραιότητα παραλαβόντες οἱ κλεινοὶ ἡμῶν πατέρες καὶ διδάσκαλοι, καὶ αἱ ἓξ ἅγιαι καὶ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι, ἀμείωτον διεφύλαξαν.

Ἐπιφάνιος διάκονος καὶ κουβουκλείσιος ἀνέγνω·

Ἀμαθὲς καὶ ἀπαίδευτον φρόνημα ἔχοντες, οὐδὲ ἤσθοντο οἱ τῆς νεωτεροποιοῦ κενοφωνίας θρυλλολέκται τῆς ἑαυτῶν τυραννι-

A Epiphanius diaconus [a] legit :

Ait ſcriptura in mundi factura Deum dixiſſe : *Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram.* Ingens ergo eſt magnitudo dignitatis, quia terrigena imagine Dei honoratus eſt. Sed eo ſeductione cadente, ac non conſervante primæ pſalmationis dignitatem, humanum genus in idololatriam translapſum eſt. Hunc Deus & Verbum Patris factum homo, & non mutata natura, perfectus, revocans a caſu, atque removens eum ab errore idolorum, denuo in immortalitatem fingit, præbens ei donum ſine pœnitentia. [b] Hæc iterata fictio, Dei magis inſpectrix efficitur, & priori fictione præſtantior, ac donum æternum. Has ergo donorum magnitudines obtenebrare volentes, aliam idololatriam per facturam B imaginum ore aſpero perhibent introduci, & redemptionem novam jactanter [c] factam aſſeverant; & variis verbis ſuam ſententiam conſuentes, eccleſiam Dei tamquam errantem judicant, mollientes ſermones ſuos ſuper oleum, ſcripta quædam pronuntiantes. Sed doloſa verba eorum, & jaculum ſaucians eſt lingua ipſorum. Loquuntur pacifica, in ſe autem habent inimicitiam. Propter quod & inferunt.

[a] *In Græco additur,* & cubuclesius.

Geneſ. 1.

[b] *In Græco,* Hæc priore deformior & præſtantior formatione fit reformatio, ac donum.

[c] *In Græco,* per ſe factam.

Gregorius epiſcopus legit :

Removit nos a corruptionem faciente dæmonum magiſterio, id eſt, ab idolorum errore pariter & cultura, & tradidit adorationem quæ in ſpiritu eſt & veritate.

C Epiphanius diaconus legit :

Inviti, o præſtantiſſimi, ad veritatem trahimini. Totus enim ſacer apoſtolorum cœtus, & ſancta patrum noſtrorum caterva, ad homines veniſſe Dei Patris Verbum & Filium prædicat, ut erueret nos ab idolorum errore. Sed & prænuntiatas voces habemus per prophetas ita clamantes. *Ecce,* enim, ait, *dies veniunt, dicit Dominus; & delebo nomina idolorum a terra, & non erit ultra memoria eorum.* Ita ut vos confiteri coacti ſitis, quod nos ab idolorum errore Chriſtus Deus noſter eruerit. Et ſi eruit, quomodo rurſus idolis ſervierunt, qui in illum crediderunt ? Ceſſet veſtra maledica garrulitas. Deus redemit incarnatus, & rurſus captivamur ? & ab eo qui tyran- D nidem in nos exercuit, nunc iterum ſuperamur ? Audite divinam ſcripturam dicentem : *Regnum ejus æternum, & poteſtas ejus in generationes generationum.* Et, *Regnabit Dominus in æternum, Deus tuus Sion in generationem & generationem.* Nequaquam, ut imperatores terreni modo ſuperant, modo ſuperantur, ita & Deus : ſed victoria ejus in æternum manet. Neque enim ut homo eſt Deus ut [d] formetur, neque ut Filius hominis, ut comminetur ei, ſicut ſcriptum eſt. His autem & Apoſtolus conſonat dicens : *Sine pœnitentia enim ſunt,* inquit, *dona & vocatio Dei.* Porro eadem effantur, ſemet adornare putantes. Subinferunt enim, ſeſe impugnantes.

Zach. 13.

Pſal. 144. & 145.

[d] *Ubi legitur* διαρτηθ́., *videtur Anaſtaſius legiſſe* διαρπαγ́.

E Gregorius epiſcopus legit :

Et ita demum cum aſſumptione in cælos aſcendit, ſanctos diſcipulos ſuos & apoſtolos magiſtros hujus ſalutiferæ fidei derelinquens. Qui eccleſiam noſtram tamquam ſponſam ejus variis pietatis atque lucifluis dogmatibus ſpecioſam reddentes, [e] *optimam & clariſſimam, utpote quibuſdam fimbriis aureis oſtenderunt circumamictam & variatam. Cujus ſpeciem accipientes inclyti patres noſtri atque magiſtri, nec non & ſanctæ ac venerabiles ſex ſynodi, ſine diminutione conſervaverunt.*

[e] In Græco, *formoſiſſimam.*

Epiphanius diaconus legit :

Indoctum & ineruditum ſenſum habentes, nec ſenſerunt tyrannicæ ſuæ ipſius vocum novitatis abjiciendam opinionem, faſtumque & arrogantiam ſuam

ACTIO VI.

ANNO CHRISTI 787.

isti, qui tumultuari susurrando conantur: & versuto volentes velamento suum ipsius sensum obumbrare, ridiculum quoddam ex desidia patiuntur, laudantes multum ac magnifice ecclesiasticam legislationem; & hanc immutilatam servare sanctas sex & universales synodos, licet nolentes, [a] promittunt. Et verbis quidem simulant pietatem, mente autem iniquitatem operantur: & labiis eam honorant, corde autem longe distant ab illa; minime consentientes admittere traditionem, quæ in omni præterito tempore a tot sanctis retenta est. Utinam multitudinem saltem reveriti essent Christianorum, qui tam inpræsentiarum, quam qui fuerunt ex quo annuntiatum est evangelium, exprobrando & abjiciendo ejus narrationem quæ per titulorum picturam effecta est. Nam postquam sancta & universalis sexta synodus facta est, usque dum ipsi congregati sunt contra venerabiles iconas, non plusquam septuaginta præterierunt anni. Unde omnibus liquet, quod nequaquam in his annis imaginum picturæ sunt traditæ, sed in temporibus sextam synodum præcedentibus; & revera ab apostolorum fuerunt prædicatione, quemadmodum in omni loco ex ipsa visione sanctorum templorum ediscimus, & patres sancti testati sunt, atque historiarum perhibent relatores, salvanturque hactenus conscriptiones eorum. In primo enim & quingentesimo post expleta quinque annorum millia, Christus Deus noster ad homines veniens; per triginta tres annos & menses pæne quinque nobiscum conversans, magnum & salutare mysterium nostræ redemptionis operatus est; sicque ad cælos iter effecit, ascendens procul dubio unde descendit, præcipiens Apostolis docere omnia quæ illos ipse docuerat. A temporibus ergo istis usque ad Constantinum Imperatorem qui primus ex Christianis regnavit, transierunt anni quasi trecenti, cum prius tyrannidem pagani exercerent; quando scilicet plurimi Christianorum bonum certamen certantes, martyrio sæculum hoc derelinquebant adversus idola insurgentes. Christianorum vero copia divino zelo commota, templaque construentes, quidam in nomine Christi, quidam vero in honore sanctorum, alii humanitatis in eis Christi Dei nostri acta, alii autem certaminis martyrum narrationes coloribus exarabant: alii autem in tabulis semper memoriam ferre volentes [b] in eis, desiderati martyris imaginem depingebant, vel etiam ipsius Christi. Sed & in sacris vestibus & cimeliis imagines tam a sanctis patribus nostris, quam a piis viris depingebantur, & in ipsis incruenta sacrificia celebrabant; & usque ad nos hæc omnia liquido demonstrata sunt, & permanent in æternum. Et certe etiam hæresibus exortis felle ac amaritudine plenis adversus ecclesiam, sed & sex synodis universalibus Dei nutu per diversa tempora in earum eversionem congregatis, omnia quæ tradita sunt in ecclesia catholica sive scripto sive sine scripto ab antiquis temporibus, una cum sanctarum quoque imaginum demonstratione corroborata sunt & stabilita. Sancta vero sexta & universalis synodus cum promulgasset definitionem suam contra eos qui unam voluntatem prædicant in Christo Deo nostro, & Constantinus qui tunc imperabat, & præceptione sua per beneplacitum Dei hanc congregaverat, vita post modicum excessisset, Justinianusque filius ejus imperium obtinuisset: iidem ipsi qui in ea fuerant congregati, rursus nutu divino unanimiter convenientes post quatuor vel quinque annos, regulas ediderunt pro correctione ecclesiasticorum negotiorum usque ad duas & centum. In omnibus canonibus etiam de imaginibus in octuagesima secunda regula exposuerunt ita: In quibusdam venerabilium imaginum picturis agnus digito præcursoris exaratur ostensus, qui in figuram [c] præcessit gratiæ, verum nobis

[a] In Græco, assimulant. Isai. 29.

[b] In Græco, in ipsis.

[c] In Græco, assumptus est.

θεῖν οἴονται. καὶ παραπετάσματι πανούργῳ ἐπισκιάσαι θέλοντες τὸ ἑαυτῶν φρόνημα, γελοιότατόν τι ἐξ ἀπραξίας πάσχουσιν, ἐπαινοῦντες πολλὰ καὶ μεγάλα τὴν ἐκκλησιαστικὴν νομοθεσίαν, καὶ ταύτην ἀκαινοτόμητον φυλάττειν τὰς ἁγίας ἓξ οἰκουμενικὰς συνόδους, κἂν μὴ θέλωσι, συντίθενται. καὶ ῥήμασι μὲν χαρακτηρίζονται τὴν εὐσέβειαν, ἀκῇ δὲ τὸν νοῦν κακουργοῦσι· καὶ τοῖς χείλεσι ταύτην τιμῶσι, τῇ δὲ καρδίᾳ πόῤῥω ἀπέχουσιν ἀπ' αὐτῆς, μὴ προσιέμενοι δέχεσθαι τὴν ἐν παντὶ τῷ παρελθόντι χρόνῳ ὑπὸ τοσούτων ἁγίων κρατηθεῖσαν παράδοσιν. ὄφελον ᾐδέσθησαν τὸ πλῆθος τῶν τε νῦν Χριστιανῶν, καὶ τῶν ὄντων γεγονότων ἀφ' οὗ κατηγγέλη τὸ εὐαγγέλιον, ἀποβαλλόμενοι καὶ ἐξουθενοῦντες τὴν ταύτης διὰ τῆς πινακογραφίας διήγησιν. μετὰ γὰρ τὸ ἀθροισθῆναι τὴν ἁγίαν οἰκουμενικὴν ἕκτην σύνοδον ἕως οὗ αὐτοὶ συναθροίσθησαν κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων, οὐ πλείονα ἢ ἑβδομήκοντα ἔτη παρεληλύθασι. καὶ ὡς οὐδαμῶς ἐν τούτοις τοῖς ἔτεσιν αἱ τῶν εἰκόνων ἀναζωγραφήσεις παρεδόθησαν, πᾶσι καταδηλόν ἐστιν, ἀλλ' ἐν τοῖς ἐπέκεινα χρόνοις τῆς ἕκτης συνόδου, εἰπεῖν δὲ ἀληθὲς, ἀποστόλων κηρύξεως γεγόνασι, καθὼς ἐν παντὶ τόπῳ ἐξ αὐτῆς τῆς ὄψεως τῶν ἁγίων ναῶν διδασκόμεθα, καὶ πατέρες ἅγιοι μεμαρτυρήκασι, καὶ ἱστορικοὶ συγγραφεῖς διηγήσαντο, καὶ σώζονται ἄχρι τοῦ νῦν τὰ αὐτῶν συγγράμματα. ἐν γὰρ τῷ πεντακοσιοστῷ καὶ πρώτῳ πεντακισχιλιοστῷ ἔτει Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν εἰς ἀνθρώπους ἐλθὼν, καὶ τριάκοντα τρία ἔτη ἐπὶ μησὶ παρὰ μικρὸν πέντε βιοτεύσας μεθ' ἡμῶν, καὶ τὸ μέγα καὶ σωτήριον μυστήριον τῆς ἡμῶν ἀπολυτρώσεως ἐργασάμενος, τὴν εἰς οὐρανοὺς πορείαν ἐποιήσατο, ἀνελθὼν ὅθεν, ἔνθεν κατῆλθεν, ἐντειλάμενος τοῖς ἀποστόλοις διδάσκειν πάντα τὰ παρ' αὐτοῦ αὐτοῖς διδαχθέντα. ἀπὸ οὖν τῶν χρόνων τούτων ἕως Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως, τοῦ πρώτου Χριστιανῶν βασιλεύσαντος, διῆλθον ἔτη ὡσεὶ τριακόσια, τῶν πρὶν Ἑλλήνων τυραννούντων· ὅτε λοιπὸν οἱ πλείους τῶν Χριστιανῶν τὸν καλὸν ἀγῶνα ἀγωνισάμενοι, μαρτυρικῶς τὸν βίον τοῦτον κατέλιμπανον, κατὰ τῶν εἰδώλων ἀντιταττόμενοι. ὁ δὲ τῶν Χριστιανῶν πληθὺς ἐνθέῳ ζήλῳ κινούμενοι, ναοὺς ἀνεγειράμενοι, τοὺς μὲν εἰς ὄνομα Χριστοῦ, ἑτέρους δὲ εἰς τιμὴν ἁγίων, οἱ μὲν τὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐν αὐτοῖς ἀνιστόρουν, οἱ δὲ τὰς ἀθλήσεις τῶν μαρτύρων ἐχρώννυον. ἄλλοι ἐν σανίσιν ἀεὶ τὴν μνήμην φέρειν θέλοντες ἐν ἑαυτοῖς, τοῦ ποθουμένου μάρτυρος τὴν εἰκόνα ἐστηλογράφουν, ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ. ἀλλὰ καὶ ἐν ἱεραῖς ἐσθῆσι καὶ ἐν κειμηλίοις αἱ εἰκόνες παρά τε τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν καὶ εὐσεβῶν ἀνδρῶν ἀνιστορήθησαν, καὶ ἐν αὐτοῖς τὰς ἀναιμάκτους θυσίας ἐτέλουν· καὶ ἕως ἡμῶν ταῦτα πάντα ἐμφανῶς ἀναδείκνυνται, καὶ μένουσιν εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ μέν τοι αἱρέσεων ἐκφυεισῶν χολῆς καὶ πικρίας πεπληρωμένων κατὰ τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῶν ἓξ συνόδων τῶν οἰκουμενικῶν Θεοῦ νεύσει κατὰ διαφόρους χρόνους συναθροισθεισῶν ἐπὶ τῇ τούτων καταστροφῇ, πάντα τὰ παραδοθέντα ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ἐγγράφως καὶ ἀγράφως ἐκ τῶν ἀρχαίων χρόνων αὐτῇ καὶ ἐβεβαίωσαν καὶ ἐκύρωσαν, μεθ' ὧν καὶ τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἀνάδειξιν. ἡ δὲ ἁγία ἕκτη καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος μετὰ τὸ ἐκφωνῆσαι τὸν ἑαυτῆς ὅρον κατὰ τῶν ἓν θέλημα πρεσβευόντων ἐπὶ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, Κωνσταντίνου τοῦ τότε βασιλεύοντος, καὶ τῇ αὐτοῦ προστάξει εὐδοκίᾳ Θεοῦ ταύτην συναθροίσαντος, μετ' οὐ πολὺ τὸν βίον ἀπολιπόντος, καὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ αὐτοῦ υἱοῦ τὸ βασίλειον διαδεξαμένου, αὐτοὶ ἐκεῖνοι οἱ ἐν αὐτῇ συναθροισθέντες, πάλιν θείᾳ ἐπινεύσει ὁμοθυμαδὸν συνελθόντες μετὰ τέσσαρας ἢ πέντε χρόνους, κανόνας ἐξέδωκαν ἐπὶ καταστάσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἕως τῶν δύο καὶ ἑκατόν· ἐν οἷς κανόσι καὶ περὶ τῶν εἰκόνων ἐν τῷ ὀγδοηκοστῷ δευτέρῳ κανόνι ἐξέθεντο οὕτως. Ἔν τισι τῶν σεπτῶν εἰκόνων γραφαῖς ἀμνὸς δακτύλῳ τοῦ προδρόμου δεικνύμενος ἐγχαράττεται, ὃς εἰς τύπον παρελήφθη τῆς χάριτος, τὸν ἀληθινὸν ἡμῖν

διὰ νό-

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO VI.

διὰ τύπων προϋποφαίνων ἀμνὸν Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν. τοὺς οὖν παλαιοὺς τύπους καὶ τὰς σκιὰς, ὡς τῆς ἀληθείας σύμβολά τε καὶ προχαράγματα τῇ ἐκκλησίᾳ παραδεδομένους κατασπαζόμενοι, τὴν χάριν προτιμῶμεν καὶ τὴν ἀλήθειαν, ὡς πλήρωμα νόμου ταύτην ὑποδεξάμενοι. ὡς ἂν οὖν τὸ τέλειον κἂν ταῖς χρωματουργίαις ἐν ταῖς ἁπάντων ὄψεσιν ὑπογράφηται, τὸν τοῦ αἴροντος τοῦ κόσμου τὴν ἁμαρτίαν ἀμνοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν κατὰ τὸ ἀνθρώπινον χαρακτῆρα καὶ ἐν ταῖς εἰκόσιν ἀπὸ τοῦ νῦν ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ ἀμνοῦ ἀναστηλοῦσθαι ὁρίζομεν· δι' αὐτοῦ τὸ τῆς ταπεινώσεως ὕψος τοῦ Θεοῦ λόγου κατανοοῦντες, καὶ πρὸς μνήμην τῆς ἐν σαρκὶ πολιτείας, τοῦ τε πάθους αὐτοῦ καὶ τοῦ σωτηρίου θανάτου χειραγωγούμενοι, καὶ τῆς ἐντεῦθεν γενομένης τοῦ κόσμου ἀπολυτρώσεως. ὁρῶμεν οὖν πάντες καὶ συνίεμεν, ὅτι καὶ πρὸ τῶν ἁγίων συνόδων, καὶ μετὰ τὰς ἁγίας συνόδους αἱ τῶν εἰκόνων ἀναζωγραφήσεις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ παραδεδομέναι ἦσαν, ὥσπερ καὶ ἡ τοῦ εὐαγγελίου. καὶ γὰρ διὰ τῆς ἀναγνώσεως ἐν τοῖς ὠσὶ δεχόμενοι τὴν ταύτης ἀκρόασιν τῷ νοῒ παραπέμπομεν, καὶ τοῖς ὄμμασιν ὁρῶντες τὰς εἰκονικὰς ἀνατυπώσεις, ὡσαύτως νοερῶς αὐγαζόμεθα· καὶ διὰ δύο πραγμάτων ἀλλήλοις ἑπομένων, τῆς τε ἀναγνώσεώς φημι, καὶ τῆς ἀναζωγραφήσεως, ἑνὸς γνῶσιν λαμβάνομεν, τῆς εἰς μνήμην ἔρχεσθαι τῶν πεπραγμένων. ἔνθεν καὶ τῶν δύο γενικωτάτων αἰσθήσεων ἐν τοῖς ᾄσμασι τῶν ᾀσμάτων ἔστιν εὑρεῖν συνεζευγμένην τὴν ἐνέργειαν, διὰ τοῦ λέγειν· δεῖξόν μοι τὴν ὄψιν σου, καὶ ἀκούτισόν με τὴν φωνήν σου· ὅτι ἡ φωνή σου ἡδεῖα, καὶ ἡ ὄψις σου ὡραία. οἷς συμφώνως καὶ ἡμεῖς ψαλμικῶς λέγομεν· καθάπερ ἠκούσαμεν, οὕτως καὶ εἴδομεν. τούτων οὕτως ἐχόντων, εὔκαιρόν ἐστιν εἰπεῖν πρὸς τοὺς κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων βατταρίζοντας· μάταια ἐλάλησεν ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ· χείλη δόλια ἐν καρδίᾳ, καὶ ἐν καρδίᾳ ἐλάλησε κακά. ὧν ῥυσθείημεν τῇ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ χάριτι.

per legem præmonstrans agnum, Christum videlicet Deum nostrum. Veteres ergo figuras & umbras, utpote veritatis indicia & præcedentes characteres ecclesiæ traditos salutantes, gratiam honore præferimus & veritatem, hanc ut legis plenitudinem admittentes. Ut ergo perfectio etiam per colorum operationes [a] in omnium vultibus depingatur, characterem agni Christi Dei nostri qui tollit peccatum mundi, secundum humanitatem, etiam in iconis ex hoc pro veteri agno definimus depingi: per eum videlicet celsitudinem humilitatis Dei Verbi considerantes, & ad memoriam conversationis quam in carne gessit, passionis quoque ac salutaris mortis ejus adducti, atque redemptionis quæ hinc est mundo effecta. Videmus ergo cuncti & intelligimus, quod & ante sanctas synodos & post sanctas synodos imaginum descriptiones in ecclesia traditæ fuerint, quemadmodum & evangelii. Etenim per lectionem auribus perceptam hujus audirionem menti transmittimus, & oculis intuentes imaginales formas, simili modo intelligibiliter illustramur: & per duas res invicem se sequentes, lectionem aio & picturas, unius notitiam accipimus, ad memoriam rerum veniendo gestarum. Hinc & duorum generalissimorum sensuum in Canticis canticorum copulata hæc operatio potuit inveniri, cum dicitur: *Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis: vox enim tua dulcis, & facies tua decora.* (Cant. 2.) Quibus consonantes & nos psallendo dicimus: *Sicut audivimus, ita & vidimus.* (Psal. 47.) His ergo ita se habentibus, opportune dicendum est ad eos qui contra sanctas imagines garriunt: *Vana locutus est unusquisque ad proximum suum; labia dolosa in corde, & corde locuti sunt mala.* (Psal. 11.) A quibus eruamur gratia Christi veri Dei Salvatoris nostri.

[a] In Græco, ante omnium oculos.

ΤΟΜΟΣ β'.

Επιφάνιος διάκονος καὶ κουβουκλείσιος ἀνέγνω·

ΕΠιλαθόμενοι τῆς ἀψευδοῦς τοῦ κυρίου περὶ τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ ἐπαγγελίας· πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς· γυμνῇ τῇ κεφαλῇ καὶ ἀνακεκαλυμμένῳ τῷ σώματι, ἔχοντες ἐναντιωτάτας δόξας, πολεμοῦσιν αὐτῇ. καὶ κεκλοφότες πατρικὰς φωνὰς, ὡς οἰκείας προτείνονται, λέγοντες οὕτως.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Πάλιν δὲ ταύτης τὴν εὐπρέπειαν βλέπειν μὴ φέρων ὁ προλεχθεὶς τῆς κακίας δημιουργὸς, οὐκ ἠπόρησε κατὰ διαφόρους καιρούς τε καὶ τρόπους πονηρᾶς ἐπινοίας, ὥστε ὑπὸ χεῖρα δι' ἀπάτης ἑαυτοῦ ποιῆσαι τὸ ἀνθρώπινον· ἀλλ' ἐν προσχήματι Χριστιανισμοῦ τὴν εἰδωλολατρείαν κατὰ τὸ λεληθὸς ἐπανήγαγε, πείσας τοῖς ἰδίοις σοφίσμασι τοὺς πρὸς αὐτὸν ὁρῶντας μὴ ἀποστῆναι τῆς κτίσεως, ἀλλὰ ταύτην προσκυνεῖν, καὶ ταύτην σέβεσθαι, καὶ Θεὸν τὸ ποίημα οἴεσθαι τῇ τοῦ Χριστοῦ κλήσει ἐπονομαζόμενον.

Επιφάνιος διάκονος καὶ κουβουκλείσιος ἀνέγνω·

Οἱ τὴν πνευματικὴν πολεμοῦντες Ἱερουσαλὴμ, ἤγουν τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν, συσχηματίζονταί πως τοῖς τὴν γηΐνην πολεμήσασιν Ἱερουσαλήμ. καὶ σπουδάζουσι καὶ αὐτοὶ πατρικῷ χρήσασθαι λόγῳ, καθάπερ Ῥαψάκης ποτὲ τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ κατὰ τοῦ Ἰσραὴλ ἐχρήσατο. οὗτοι γὰρ οἱ αἱρετικοὶ τὴν πατρικὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν φωνὴν κατὰ τῶν πατέρων καὶ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὁπλίζουσιν. ἀλλ' ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν, φησὶν ὁ κύριος, ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. παρεοίκασι γὰρ τάφοις κεκονιαμένοις, οἳ ἔξωθεν μὲν φαίνονται τοῖς ἀνθρώποις ὡραῖοι, καθὼς καὶ οὗτοι οἱ χριστιανοκατήγοροι, τοῖς πατρικοῖς δῆθεν περικαλυπτόμενοι ῥήμασιν· ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων καὶ πάσης ἀκαθαρσίας, νεκρῶν φημι καὶ δυσωδῶν δογμάτων. ἡμεῖς δὲ τὸν αὐτῶν τάφον ἀνακαλύψαντες, εἰς φανέρωσιν ποιησόμεθα τὴν πᾶσαν αὐτῶν ἀκαθαρ-

TOMUS SECUNDUS.

Epiphanius diaconus legit:

OBliti non mentientis Domini repromissionis, quam de ecclesia sua spopondit, quia *porta inferi non prævalebunt adversus eam*, (Matth. 16.) nudo capite, revelataque facie, habentes contrarias opiniones, impugnant illam; & furantes paternas voces, quasi suas opponunt, dicentes ita.

Gregorius episcopus legit:

Iterum autem hujus decorem videre non ferens prædictus malitia fabricator, non est fraudatus per diversa tempora & modos maligno ingenio faciendi sibi subditum genus humanum: sed in schemate Christianismi idololatriam sensim [b] *induxit, persuadens sophismatibus suis ad se spectantibus minime a creatura recedere, sed hanc adorare, hancque percolere, & Deum facturam arbitrari Christi vocabulo nominandam.*

[b] In Græco, reduxit.

Epiphanius diaconus legit:

Qui spiritualem expugnant Jerusalem, id est, catholicam ecclesiam, his figurantur qui terrenam expugnavere Jerusalem. Et festinant & ipsi patrio uti sermone, quemadmodum quondam Rhapsaces, qui Hebræa lingua contra Israël utebatur. (4. Reg. 18.) Isti enim hæretici paternam doctrinam & ecclesiasticam vocem contra patres contraque catholicam ecclesiam armant. Sed *a fructibus*, inquit Dominus, *eorum cognoscetis eos.* (Matth. 7.) Comparati enim sunt sepulcris dealbatis, quæ foris quidem parent hominibus speciosa: (Matth. 23.) quemadmodum isti Christianorum calumniatores patriis quasi cooperti sermonibus, intus autem pleni sunt ossibus & omni spurcitia, mortuis videlicet fœtidisque dogmatibus. Nos autem idem sepulcrum revelantes, in manifestationem faciamus cunctam eorum immun-

ACTIO VI.

ANNO CHRISTI 787.

ditiam: quia secundum propria desideria pervertunt quæ in ecclesia catholica sunt a sanctis patribus edita. Et vocibus quidem eisdem utuntur, sed astute commutant sensus eorum. Quæ namque adversus Arianos ipsi profati sunt, isti contra venerabiles iconas stilo scripturæ mutato fatentur. Quod enim memorabilis pater Gregorius Nyssæorum præsul ecclesiæ, in [a] epitaphii sermone, quem super sancto Basilio, suo videlicet carne ac spiritu fratre, scribens adversus Arianos dogmatizavit, isti contra imagines assumpserunt: quod ex eadem præfatione ipsius periochæ videri poterit, quæ ita se habet: Utique nullus ignorat [b] intentionem ostensionis, quæ tempore magistri nostri effecta est. Quia enim hominum vesania circa idola prædicatione Christi extincta fuerat, & omnes erant in ruinis jam & abolitione vanorum culturæ, per totum pæne orbem prædicatione pietatis exorta; is qui tenebat humanæ deceptionis principatum, undique coërcitus Christi nomine ab orbe terrarum abactus est. Cum autem in malitia sapiens malitiæ inventor exsisteret, non est fraudatus malignis argumentis ad faciendum rursus per seductionem sibi humanitatem subjectam, sed sub prætextu Christianitatis idolorum culturam paulatim [c] induxit, persuadens sophismatibus suis ad se respectum habentibus, ut non recederent a creatura, sed hanc adorarent & colerent; Deumque facturam arbitrarentur, Filii nomine nuncupatam. At vero si ex non [d] exstantibus vel a creatura, vel a divina substantia in sua est alienatus natura, nullus est huic sermo reddendus: sed hi qui nomen Christi creaturæ imposuerunt, hanc adorent, huic deserviant, in ea spem salutis habeant, & ab ipsa præstolentur judicium. [e] Nec non & apostata qui cecidit, totam nequitiam suam hominibus qui indigni sunt, largiatur, Ario scilicet & Aëtio & Eunomio & Eudoxio; quin potius & multis aliis, per quos idololatria quæ jam defecerat, denuo, sicut dictum est, nomine Christianitatis inducta est. Et obtinuit homines languor, qui servierunt creaturæ potius quam creatori: ita ut & auxilio illius temporis Imperatorum deceptio confortaretur, & omnes excellentes principatus pro eodem languore certarent. [f] Tunc ex Deo demonstratur magnus Basilius, quemadmodum Elias sub Achab; qui sacerdotio jam quodammodo decidenti auxilium præbens, veluti quamdam deficientem lucernam verbum fidei per gratiam quæ inhabitabat in eo, rursus resplendescere fecit. Intendamus quod verum est, quia totus hujus patris sensus adversus Arii furia laborantes intenditur. Dicit enim sanctum Basilium illis temporibus demonstratum, quibus Arius, Eunomius, Eudoxius, Macedonius, & qui circa illos, [g] dissimiles scilicet & Semiariani, creaturam Filium & Verbum Patris & Deum nostrum fatebantur, tamquam [h] Deo quidem, sed creato servientes. Unde idolorum cultores juste tam ab ipso quam a catholica ecclesia nominantur, eo quod eum quem colunt, ex non exstantibus ut esset, fateantur effectum, sicuti omnis eorum quæ condita sunt, creatura. Itaque sanctas imagines Christiani neque deos nominarunt, neque ut diis deservierunt, neque spem salutis suæ in eis aliquando habuerunt, neque ab illis exspectant futurum judicium: nisi ad recordationem & monimen eas habentes, & amore circa illarum principalia flagrantes, has & amplexi sunt, & honoranter adoraverunt; non tamen divinæ his servitutis vel cultus officium impenderunt, (absto calumnia) sed neque aliis quibuslibet rebus. Ariani autem creaturæ connumerantes Dei Filium & Verbum, ab eo spem salutis suæ prædicabant habere, & per eum futurum judicium effici. Hujus rei gratia egregius pater arguens illos ait: Hanc, id est, creaturam, ado-

[a] Paulo post principium.

[b] In Græco, intentionem eius temporis nostri doctoris dictoris.

[c] In Græco, reduxit.

[d] In Græco, exstantibus est creatura, & secundum propriam naturam aliena est a divina substantia, nil de hoc curarent; sed nomen Christi creaturæ imponentes, hanc adorarent, huic deservirent, in ea spem salutis haberent, & ab ipsa præstolarentur judicium.

[e] In Græco, & omnino nactus apostata homines totius ejus nequitiæ capaces, Arium inquam, Aëtium, Eunomium, & Eudoxium, & præterea multos alios, per ipsos idololatriam. &c reduxit.

[f] In Græco, Cum ergo omnes propemodum homines ad partem quæ prævalebat, transiissent, tunc, &c 3 Reg. 17. 18 19.

[g] In Græco, Anomœi.

[h] In Græco, tamquam Deo illi qui creatus erat, servientes.

A νίαν· ἔτι κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας στρεβλοῦσι τὰ ὑπὸ τῶν ἁγίων πατέρων ἐκδοθέντα ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ. καὶ φωναῖς μὲν ταῖς αὐταῖς κέχρηνται, ἀλλὰ πανούργως παραλλάττουσι τὴν αὐτῶν ἔννοιαν. ἃ γὰρ κατὰ τῶν Ἀρειανῶν αὐτοὶ ἀπεφήναντο, οὗτοι εἰς τὴν κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων συγγραφίαν ἀντηλλάξαντο. ὁ γὰρ ἀοίδιμος Γρηγόριος ὁ τῆς ἐκκλησίας Νυσσαέων πρόεδρος, ἐν τῷ εἰς τὸν ἅγιον Βασίλειον ἐπιταφίῳ λόγῳ, τὸν αὐτοῦ σαρκὶ καὶ πνεύματι ἀδελφόν, ὅπερ ῥητὸν αὐτοὶ κατὰ τῶν εἰκόνων ἐξελάβοντο, ὁ πατὴρ κατὰ Ἀρειανῶν ἐδογμάτισεν· ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ προοιμίου τῆς αὐτῆς περιοχῆς ἔξεστιν ἰδεῖν, ἥτις ἐπὶ λέξεως ἔχει οὕτως. πάντως οὐδεὶς ἀγνοεῖ τὸν σκοπὸν τῆς κατὰ τὸν χρόνον τοῦ διδασκάλου ἡμῶν ἀναδείξεως. ἐπεὶ δὴ γὰρ ἡ περὶ τὰ εἴδωλα τῶν ἀνθρώπων μανία τῷ κηρύγματι τοῦ Χριστοῦ
B κατεσβέσθη, καὶ πάντα ἦν ἐν ἐρειπίοις ἤδη καὶ ἀφανισμῷ τὰ τῶν ματαίων σεβασμάτων, διὰ πάσης σχεδὸν τῆς οἰκουμένης τοῦ κηρύγματος τῆς εὐσεβείας φωτίσαντος, ὥστε τὸν ἐπικρατοῦντα τῆς ἀνθρωπίνης ἀπάτης ἀπανταχόθεν ἐξείργεσθαι τῷ τοῦ Χριστοῦ ὀνόματι τῆς οἰκουμένης ἐξελαυνόμενον· σοφὸς μὲν εἰς κακίαν ὢν ὁ τῆς κακίας εὑρετής, οὐκ ἠπόρησε πονηρᾶς ἐπινοίας, ὡς πάλιν ὑποχείριον ποιῆσαι δι' ἀπάτης ἑαυτῷ τὸ ἀνθρώπινον· ἀλλ' ἐν προσχήματι Χριστιανισμοῦ τὴν εἰδωλολατρείαν κατὰ τὸ λεληθὸς ἐπανήγαγε, [a] τοῖς ἰδίοις σοφίσμασι τοὺς πρὸς αὐτὸν ὁρῶντας μὴ ἀποστῆναι τῆς κτίσεως, ἀλλὰ ταύτην προσκυνεῖν, καὶ ταύτην σέβεσθαι, καὶ Θεὸν τὸ κτίσμα [b] σέβεσθαι τῇ τοῦ υἱοῦ κλήσει ὀνομαζόμενον. εἰ δὲ ἐκ μὴ ὄντων ἐστὶν ἡ κτίσις, καὶ τῆς θείας οὐσίας
C κατὰ τὴν ἰδίαν ἠλλοτρίωται φύσιν, μηδένα πεισθῆναι τούτου λόγον· ἀλλὰ Χριστοῦ ὄνομα ἐπιθέντας τῇ κτίσει, ταύτῃ προσκυνεῖν, ταύτῃ λατρεύειν, ἐν αὐτῇ τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας ἔχειν, παρ' αὐτῆς ἀναμένειν τὴν κρίσιν. καὶ ὅλως ἐμπνεύσας ὁ ἀποστάτης ἀνθρώποις πᾶσιν αὐτοῦ τὴν κακίαν ἱκανοῖς χωρῆσαι, Ἀρείῳ τε λέγω, καὶ Ἀετίῳ, Εὐνομίῳ, Εὐδοξίῳ, καὶ πρὸς τούτοις καὶ πολλοῖς ἄλλοις, [c] δι' ὧν ἐκλείπουσαν ἤδη τὴν εἰδωλολατρείαν πάλιν, καθὼς εἴρηται, τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπανήγαγε. καὶ κατεκράτει τῶν ἀνθρώπων ἡ νόσος τῶν τῇ κτίσει λατρευόντων παρὰ τὸν κτίσαντα· ὡς καὶ τῇ συμμαχίᾳ τῶν τότε βασιλέων τὴν ἀπάτην κρατύνεσθαι, καὶ πάσας τὰς ὑπερεχούσας ἀρχὰς τῆς τοιαύτης ὑπερμαχεῖσθαι νόσου. καὶ πάντων μικροῦ δεῖν ἀνθρώπων πρὸς τὸ ἐπικρατοῦν μετατιθέντων, τότε παρὰ τοῦ
D Θεοῦ ἀναδείκνυται ὁ μέγας Βασίλειος, καθάπερ Ἠλίας ἐπὶ τοῦ Ἀχαάβ. καὶ τῆς ἱερωσύνης ἤδη τρόπον τινὰ τεθνηκυίας ἀντιλαμβανόμενος, ὥσπερ τινὰ λύχνον ἐκλελοιπότα τὸν τῆς πίστεως λόγον διὰ τῆς ἐνοικούσης αὐτῷ χάριτος ἀναλάμψαι πάλιν ἐποίησε. σκοπήσωμεν τἀληθές, ὅτι πᾶσα ἡ ἔννοια τοῦ πατρὸς κατὰ τῶν Ἀρειομανιτῶν ἀποτείνεται. λέγει γὰρ ἀναδεδεῖχθαι τὸν ἅγιον Βασίλειον ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις, ἐν οἷς ἦν Ἄρειος, Εὐνόμιος, Εὐδόξιος, Μακεδόνιος, καὶ οἱ περὶ αὐτοὺς Ἀνόμοιοί τε καὶ Ἡμιάρειοι, κτίσμα τὸν υἱὸν καὶ λόγον τοῦ πατρὸς καὶ Θεὸν ἡμῶν λέγοντες. ὡς Θεῷ δὲ τῷ κτιστῷ λατρεύοντες, εἰδωλολάτραι δικαίως ὑπ' αὐτοῦ τε καὶ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὀνομάζονται· διότι, ᾧ λατρεύουσιν, ἐκ μὴ ὄντων εἰς τὸ εἶναι λέγουσι γεγονέναι, καθὼς πᾶσα ἡ τῶν δημιουργημάτων κτίσις. τὰς
E τοίνυν σεπτὰς εἰκόνας οἱ Χριστιανοὶ οὔτε θεοὺς ὠνόμασαν, οὔτε ὡς θεοῖς ἐλάτρευσαν, οὔτε τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας αὐτῶν ἐν αὐταῖς ἔχον, οὔτε παρ' αὐτῶν ἐκδέχονται τὴν μέλλουσαν κρίσιν· εἰ μὴ εἰς ἀνάμνησιν καὶ ὑπόμνησιν, καὶ πόθῳ φλεγόμενοι πρὸς τὰ αὐτῶν πρωτότυπα, καὶ ἠσπάσαντο καὶ τιμητικῶς προσεκύνησαν· οὐ μὴν δὲ ἐλάτρευσαν, ἢ τὸ θεῖον σέβας ταύταις ἀπένειμαν· ἄπαγε τῆς κατηγορίας· ἀλλ' οὐδὲ ἄλλοις τισὶ τῶν ἐν τοῖς κτίσμασιν ἠριθμημένων. Ἀρειανοὶ δὲ τῇ κτίσει συναριθμοῦντες τὸν τοῦ Θεοῦ υἱὸν καὶ λόγον, παρ' αὐτοῦ τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας αὐτῶν ἐδόξαζον ἔχειν, καὶ τὴν μέλλουσαν κρίσιν δι' αὐτοῦ [d] γενέσθαι· τούτου ἕνεκεν καὶ ὁ θεσπέσιος πατὴρ ἐλέγχων αὐτοὺς ἔφη. ταύτῃ προσκυνεῖν, ἤγουν τῇ κτίσει· ταύτῃ λα-

[a] In mſ. ad marg. ἴσ. πείσας τοῖς.

[b] In mſ. ad marg. ἴσ. σέβεσθαι ut supra.

[c] In mſ. ad marg. ἴσ. δι' αὐτῶν.

[d] In mſ. ad marg. ἴσ. γενήσεσθαι.

ANNO CHRISTI 787.

τρεύειν, ἐν αὐτῇ τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας ἔχειν, παρ' αὐτῆς ἀναμένειν τὴν κρίσιν. οὐκοῦν ἀπεδείχθησαν παραχαράκται τῆς ἀληθείας οἱ ταύτης τῆς καινοφωνίας πρόβολοι, κατὰ τὸν προφήτην κάπηλοι, μίσγοντες τὸν οἶνον ὕδατι. καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ῥᾳδιουργοὶ τῶν πατρικῶν παραδόσεων γεγόνασι. τοῦ γὰρ αὐτοῦ θεοφόρου πατρὸς εἰπόντος, τῇ τοῦ υἱοῦ κλήσει ὀνομαζόμενον, αὐτοὶ θέλοντες εἰς τὴν εἰκονικὴν ἀνατύπωσιν τὴν ἔννοιαν μετενέγκαι, ἀντὶ, τῇ τοῦ υἱοῦ κλήσει, τῇ τοῦ Χριστοῦ κλήσει ἐψευδηγόρησαν. πρόδηλον γὰρ εἰρηκότος αὐτοῦ, τῇ τοῦ υἱοῦ κλήσει ὀνομαζόμενον, ὅτι κατὰ Ἀρειανῶν ἀποφαίνεται, οἱ εἰς τὴν ἄνω καὶ ἄκτιστον θείαν γέννησιν τοῦ υἱοῦ βλασφημοῦντων. διὸ καὶ τοὺς ἐξάρχους τῆς αὐτῆς αἱρέσεως ἐστηλίτευσεν, εἰπὼν, Ἀρείῳ τε λέγω, καὶ Εὐνομίῳ, Εὐδοξίῳ, καὶ Ἀετίῳ. αὐτοὶ δὲ ἀντὶ τοῦ υἱοῦ Χριστοῦ εἰπόντες, εἰς τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἀνατύπωσιν ἐπεχείρησαν τὴν βλασφημίαν περιστρέψαι. τοιγαροῦν καὶ ἐν τούτῳ ψευδηγοροῦντές τινες καὶ ψευδολόγοι φανεροῦνται· καὶ ἐπάγουσιν ἃ μὴ θέμις.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Διὸ δὴ καθὼς πάλαι ὁ τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἀρχηγὸς καὶ τελειωτὴς Ἰησοῦς τοὺς ἑαυτοῦ πανσόφους μαθητὰς καὶ ἀποστόλους τῇ τοῦ παναγιωτάτου πνεύματος δυνάμει ἐπὶ ἀναιρέσει τῶν τοιούτων κατὰ πᾶσαν ἐξαπέστειλεν· οὕτως καὶ νῦν τοὺς αὐτοῦ θεράποντας, καὶ τῶν ἀποστόλων ἐφαμίλλους πιστοὺς ἡμῶν βασιλεῖς ἐξανέστησε, τῇ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος σοφισθέντας δυνάμει, πρὸς καταρτισμὸν μὲν ἡμῶν καὶ διδασκαλίαν, καθαίρεσιν δὲ δαιμονικῶν ὀχυρωμάτων ἐπαιρομένων κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔλεγξιν διαβολικῆς μεθοδείας καὶ πλάνης.

Ἐπιφάνιος διάκονος καὶ κουβουκλήσιος ἀνέγνω·

Τίς ἐλάλησεν ἀδικίαν τοιαύτην εἰς τὸ ὕψος ποτέ; τίς ἂν γένοιτο τῆς ἀσεβείας ταύτης χαλεπωτέρα, ὢ τῆς ἀναισχύντου καὶ πονηρᾶς βλασφημίας. ὢ τοῦ κεκρυμμένου δόλου, καὶ τῆς ποικίλης ῥᾳδιουργίας· ὡς ἐκ αὐτοῦ τοῦ διαβόλου τῆς μεθοδείας διδαχθέντες φθέγγονται, ὅτι τὴν σαφῶς καὶ τρανῶς ἡμᾶς πρὸς δόξαν Θεοῦ χειραγωγοῦσαν θέαν καὶ ὄψιν, δι' ἧς τὸ τῆς ταπεινώσεως ὕψος τοῦ Θεοῦ λόγου κατανοοῦμεν, καὶ πρὸς μνήμην τῆς ἐν σαρκὶ πολιτείας αὐτοῦ, τοῦ τε πάθους αὐτοῦ καὶ τοῦ σωτηρίου θανάτου χειραγωγούμεθα, δαιμονικὰ ὀχυρώματα ἐπαιρόμενα κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ διαβολικὴν μεθοδείαν καὶ πλάνην ἐθρασύνθησαν ἀποκαλέσαι. ἔτειναν τόξον αὐτῶν, πρᾶγμα πικρὸν, τοῦ κατατοξεῦσαι ἐν ἀποκρύφοις ἄμωμον. εἰ γὰρ ὡμολόγησαν ἐπὶ καθαιρέσει τῶν εἰδώλων τοὺς ἐνδυσαμένους δύναμιν ἐξ ὕψους ἁγίους μαθητὰς, ἐπελθόντος αὐτοῖς τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἀποσταλῆναι, οὐκ ἂν ἑτέρους ἔλεγον ἐγείρεσθαι μετὰ τὸ κεκρατηκέναι τὴν ἐκείνων παράδοσίν τε καὶ διδασκαλίαν χρόνους ὀκτακοσίους, καὶ πατέρας ἁγίους ταύτην ὡς ἄγκυραν ἀσφαλῆ κρατῦναί τε καὶ βεβαιῶσαι. ἅπαξ γὰρ καθόλου λυτρωθέντες παρὰ Χριστοῦ ἐκ τῶν εἰδώλων, οὐ χρείαν ἔχομεν περὶ τῶν εἰδώλων ἐγκαλεῖσθαι· εἰ μή που τολμήσωσι λέγειν, μετάπτωσιν γεγενῆσθαι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ θεσμοὺς ἑτέρους καὶ τάξεις παραδεδόσθαι, περιτιθέντες ἡμῖν προφάσεις ἀλόγους καὶ ἀρνήσεως μεστάς. τοῦτο γὰρ ἐθρύλλησαν οἱ θορυβώδεις εἰπόντες, καθὼς πάλαι ὁ τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἀρχηγὸς καὶ τελειωτὴς Ἰησοῦς. ἐντεῦθεν περίεστιν αὐτοῖς λέγειν· τὸ παλαιούμενον γὰρ καὶ γηράσκον ἐγγὺς ἀφανισμοῦ· καὶ ὅτι πεπαλαίωται ἡ τῶν ἀποστόλων διδασκαλία, νέαν ἡμεῖς σπουδάσματι ἐξαναστῆσαι· ὅτι καὶ Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν ἱερεῖς· ἀλλ' ὅτι ἡ χάρις ἐπεισῆλθεν, ὁ ἀπόστολος λέγει ἕτερον ἀνίστασθαι ἱερέα. οὐκοῦν καὶ νῦν ὤφειλον δοῦναι μείζονά τινα χάριν ὑπὲρ τὴν τῶν ἁγίων ἀποστόλων· οὕτω γὰρ καὶ λέγουσι· πρὸς καταρτισμὸν μὲν ἡμῶν καὶ διδασκαλίαν. καὶ ἐπίσκοποι ὄντες οἱ τῆς τοιαύτης συνόδου, ποίας τὴν τελειότητα τῶν ἀποστολικῶν διατα-

ACTIO VI.

rare, huic servitutem exhibere, in ea salutis spem habere, ab ipsa exspectare judicium. Ergo probantur veritatis adulteratores hujus vocum novitatis propugnatores, & secundum prophetam caupones, miscentes vinum aquæ: & non solum hoc, sed & falsarii paternarum traditionum effecti sunt. Eodem quippe deifero patre dicente, ᵃDei vocatione nominatam: ipsi volentes in imaginalem formationem sensum transferre, pro *Filii* vocatione, *Christi* vocatione falso profati sunt. Manifestum est enim quod dicens, Filii vocatione nominatam, adversus Arianos pronuntiaverit, in supernam & increatam divinam generationem Filii blasphemantes. Propter quod & primam ejusdem hæreseos publicavit dicens, Ario videlicet, Eunomio, Eudoxio, & Aëtio. Ipsi autem pro eo ut dicerent *Filii*, dicentes *Christi*, mutato sensu in venerabilium imaginum formationem blasphemiam conati sunt usurpare. Igitur & in hoc falsiloqui quidam & mendaces manifestantur, qui & inferunt quæ licita minime comprobantur.

Isai. 1.

a In Græco, Filii.

Gregorius episcopus legit:

Propter quod quemadmodum olim Jesus salutis nostræ auctor & consummator sapientissimos discipulos suos sancti Spiritus induens virtute, pro imminutione talium, in omnem terram direxit: ita nunc famulos suos & apostolorum consimiles, fideles videlicet Imperatores nostros erexit, ejusdem Spiritus sapientia præditos, & dignos virtute factos, ad perfectionem scilicet & doctrinam nostram, atque destructionem dæmonicarum munitionum extollentium se contra scientiam Dei, atque redargutionem diabolicæ argumentationis pariter & erroris.

Epiphanius diaconus legit:

Quis locutus est iniquitatem talem in excelsum aliquando? Quæ fiat hac impietate crudelior? O irreverentem & malignam blasphemiam! o absconditam fraudem, & variam falsitatem! ut ex ipsius diaboli argumentatione instructi effantur; quia visionem & vultum, quæ clare nos & expresse ad gloriam Dei manu quodammodo ducunt, & per quæ humilitatis celsitudinem Dei Verbi consideramus, & ad conversationis ejus quam in carne gessit, id est, passionis & salutaris mortis ejus memoriam trahimur, dæmonicas munitiones extollentes se adversus scientiam Dei, & diabolicam argumentationem & errorem ausi sunt nuncupare. Intenderunt vere arcum suum rem amaram, ut sagittent in occultis immaculatum. Si enim confiterentur, pro imminutione idolorum indutos virtute ex alto sanctos discipulos, adveniente super eos Spiritu sancto, fuisse missos; non utique dicerent alios erectos, postquam obtinuit illorum traditio & doctrina annos circiter octingentos, & patres sancti hanc ut ancoram securam confirmaverunt & stabilierunt. Semel enim universaliter erepti per Christum ab idolis, non egemus super idolis ᵇconqueri: nisi forte præsumant dicere, mutationem factam in ecclesia, & leges alias & ordinationes traditas; inducentes nobis occasiones irrationabiles & negatione refertas. Hoc enim rumore fortes isti tumultuantes dicebant: Sicut olim Jesus salutis nostræ auctor & consummator. Hinc accedit eis dicere: *Omne quod antiquatur & senescit, prope interitum sit*: & quia antiquata est Apostolorum doctrina, novam nos procuramus erigere: quia & Moyses & Aaron sacerdotes simili modo fuisse probantur. Sed quando gratia subintravit, Apostolus dixit alium surrexisse sacerdotem. Ergo & nunc debuerant dare maximam quamdam gratiam, Apostolorum gratia superiorem: sic enim & dicunt: Ad perfectionem quidem nostram & magisterium. Et cum episcopi essent qui talem synodum adunaverunt, & perfectionem apostolicarum dispositio-

Psalm. 63.

b In Græco, reprehendi.

Hebr. 8.

ACTIO VI.

ANNO CHRISTI 787.

num haberent, & alios debuissent perficere, non ab A aliis perfici. Nam magis renuerunt doctrinam magisterii ac traditionis sanctorum Apostolorum & illustrium patrum nostrorum. Unde consortes & participes nullatenus ostensi sunt horum eruditionis & doctrinæ, eo quod non consenserunt traditioni eorum.
Psalm. 11. Et imprecatur eis psalmista David dicens: *Disperdat Dominus universa labia dolosa, & linguam magniloquam.* Dicat & nobis psallens veraciter ipse David,
Psalm. 9. & nos una cum ipso: *Inimici defecerunt frameæ in finem, & civitates eorum destruxisti.* Quando defecerunt inimici frameæ, & civitates, id est, munitiones ejus? nonne in Christi humanatione? de quo scri-
Isai. 53. ptum est, quia *fortium dividet spolia.* An super pseudosyllogo & factione ipsorum scriptum est, quia ini- B mici defecerunt frameæ in finem? Et si in finem & per omnia defecerunt frameæ inimici, impietatisque civitates destructæ sunt; quomodo hæc iterum reædificata & renovata esse garriunt, ut sibimet adscribant destructionem eorum, & redemptionem humani generis quæ ex illis effecta est? Derogantes magno salutis nostræ mysterio & dispensationi Christi, qui est super omnia benedictus Deus in sæcula sæculorum. Amen. Deinde adulationibus ad Imperatores usi, ita aiunt:

Gregorius episcopus legit.

Qui divino zelo, qui illis inest, moti, fidelium ecclesiam dæmonum subreptam seductione videre non patientes. C

Epiphanius diaconus legit:

Hæc dicentes, neque cognoverunt repromissiones quas catholica ecclesia suscepit a Christo qui eam fundavit, neque per redemptionem quæ est in Jesu Christo Domino nostro confitentur salvari genus humanum. Quos enim Christus proprio mercatus est sanguine, iterum diabolo vendunt. Quos propria morte vivificavit, ipso toxico labiorum suorum mortificant, & in laqueum inferni demergunt. Audiant Cantica canticorum aperte ad ecclesiam ex persona
a Pro, pulchra. Cant. 4. Christi cantantia: *Tota* [a] *bona es proxima mea, tota bona es, & macula non est in te.* Ecce jam audierunt totam eam bonam esse & proximam Christi, ac ab omni macula liberam; ad quam & per Isaiam affa- D
Isai. 49. tur: *In manu mea depinxi muros tuos, & in conspectu meo es semper.* Et quomodo quæ has repromissiones accepit, subripitur a dæmonum adversa virtu-
Ephes. 5. te? Et maxime ubi Christus est caput secundum divinum Apostolum, quis est qui hanc possit in prædam arripere? Ipse exhibuit eam sibi non habentem maculam aut rugam, & quomodo rursus coinquinatur?
b In Græco, opinionem. O [b] reprehensionem istam! Certum est enim quod negationem dispensationis ejus sequestret opinio hæc. Sed festinaverunt ecclesiam spernere: idcirco spernet illos Dominus, & erunt apud omnes qui in ea nati sunt, reprobati & anathematizati. Mansit enim in-
c In Græco, inconcussa. expugnabilis & [c] incorruptibilis & immobilis. Porro adulationibus replentes os, ad narrationem a se gesto- E rum sermonem faciunt gloriantes.

Gregorius episcopus legit:

Omne sacratum convocaverunt Deo amabilium episcoporum collegium, ut synodice in idipsum effectum, & scripturarum quæstionem faciens de seductoria similitudinum colorum operatione, quæ avellit ex summa & Deo decibili latria ad humilem & materialem creaturæ latriam hominis sensum, Deo movente pronunties quid sibi fuerit visum: scientes quod scriptum est in
Malach. 2. *prophetis:* Quia labia sacerdotum custodient scientiam: & legem exquirent ex ore ipsorum, quia angeli Domini omnipotentis sunt.

A ξιν ἔχοντες, καὶ ἄλλους ὠφελεῖν καταρτίζειν, οὐχ ὑπὸ ἄλλων καταρτίζεσθαι· ὡς μᾶλλον ἀπονεύσαντες μαθητείας τῆς διδασκαλίας καὶ παραδόσεως τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καὶ τῶν κλεινῶν ἡμῶν πατέρων. ὅθεν ἀμέτοχοι ἀπεδείχθησαν τῆς τούτων διδασκαλικῆς παιδεύσεως, ὡς μὴ συγχωροῦντες τῇ αὐτῶν παραδόσει. καὶ καταρᾶται αὐτοὺς ὁ ψαλμῳδὸς Δαβὶδ λέγων· ἐξολοθρεύσαι κύριος πάντα τὰ χείλη τὰ δόλια, γλῶσσαν μεγαλοῤῥήμονα. εἰπάτω δὲ ἡμῖν ψάλλων ὁ αὐτὸς Δαβὶδ ἀληθῶς, καὶ ἡμεῖς σὺν αὐτῷ· τοῦ ἐχθροῦ ἐξέλιπον αἱ ῥομφαῖαι εἰς τέλος, καὶ πόλεις καθεῖλες. πότε ἐξέλιπον τοῦ ἐχθροῦ αἱ ῥομφαῖαι καὶ αἱ πόλεις, ἤτοι τὰ ὀχυρώματα αὐτοῦ, οὐχὶ ἐπὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐνανθρωπήσεως; περὶ οὗ καὶ γέγραπται, ὅτι τῶν ἰσχυρῶν μεριεῖ σκῦλα. μὴ ἐπὶ τοῦ ψευδοσυλλόγου καὶ τῆς συμμορίας B αὐτῶν γέγραπται, ὅτι τοῦ ἐχθροῦ ἐξέλιπον αἱ ῥομφαῖαι εἰς τέλος, καὶ ἐὰν εἰς τέλος, καὶ παντάπασιν ἐξέλιπον αἱ ῥομφαῖαι τοῦ ἐχθροῦ, καὶ τῆς ἀσεβείας αἱ πόλεις καθῃρέθησαν, πῶς ταῦτα πάλιν ἀνοικοδομεῖσθαι καὶ ἀνανεοῦσθαι περιλαλοῦσιν; ἵνα ἑαυτοῖς ἐπιγράψωσι τὴν αὐτῶν καθαίρεσιν, καὶ τὴν ἀνθρωπίνου γένους τὴν ἐξ αὐτοῦ ἀπολύτρωσιν, σμικρύνοντες τὸ μέγα τῆς σωτηρίας ἡμῶν μυστήριον, τὴν οἰκονομίαν Χριστοῦ, τοῦ ἐπὶ πάντων Θεοῦ τοῦ ὄντος εὐλογημένου εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. εἶτα ταῖς κολακείαις πρὸς τοὺς κρατοῦντας χρώμενοι, οὕτως φασίν.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Οἱ τῷ προσόντι αὐτοῖς θείῳ ζήλῳ κινούμενοι, τὴν τῶν πιστῶν ἐκκλησίαν τῇ τῶν δαιμόνων λυμαινομένην ἀπάτῃ ὁρᾷν μὴ C ἀνεχόμενοι.

Ἐπιφάνιος διάκονος καὶ κουβουκλείσιος ἀνέγνω·

Ταῦτα λέγοντες, οὔτε ἔγνωσαν τὰς ἐπαγγελίας, ἃς ἡ καθολικὴ ἐκκλησία παρὰ τοῦ αὐτὴν θεμελιώσαντος Χριστοῦ ἔλαβεν, οὔτε διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν ὁμολογοῦσι σώζεσθαι τὸ ἀνθρώπινον γένος. οὓς γὰρ Χριστὸς τῷ ἰδίῳ αἵματι ἐξωνήσατο, πάλιν τῷ διαβόλῳ πιπράσκουσιν· οὓς τῷ ἰδίῳ θανάτῳ ἐζωοποίησεν, αὐτοὶ τῷ δηλητηρίῳ τῶν αὐτῶν χειλέων θανατοῦσι, καὶ εἰς παγίδα ᾅδου καταβιβάζουσιν. ἀκουσάτωσαν τῶν ᾀσμάτων διαῤῥήδην ᾀδόντων πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ὡς ἐκ προσώπου Χριστοῦ· ὅλη καλὴ εἶ πλησίον μου, ὅλη καλή, καὶ μῶμος οὐκ ἔστιν ἐν σοί. ἰδοὺ ἤκουσαν ὅλην αὐτὴν καλὴν εἶναι καὶ πλησίον Χριστοῦ, καὶ D μώμου παντὸς ἀπηλλάχθαι. πρὸς ἣν καὶ διὰ Ἡσαΐου φθέγγεται· ἐπὶ τῶν χειρῶν μου ἐζωγράφησά σου τὰ τείχη, καὶ ἐνώπιόν μου εἶ διὰ παντός. καὶ πῶς ἡ ταύτας τὰς ἐπαγγελίας λαβοῦσα ληΐζεται ὑπὸ τῆς τῶν δαιμόνων ἀντικειμένης δυνάμεως; καὶ ἔνθα Χριστὸς ἐστὶ κεφαλὴ κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον, τίς ὁ ταύτην δυνάμενος εἰς προνομὴν λαβεῖν; αὐτὸς παρέστησεν αὐτὴν ἑαυτῷ μὴ ἔχουσαν σπίλον ἢ ῥυτίδα, καὶ πῶς πάλιν μολύνεται; φεῦ τῆς ὑπολήψεως ταύτης. πρόδηλον γάρ, ὅτι ἄρνησις τῆς αὐτοῦ οἰκονομίας μεσολαβεῖ τὴν ὑπόνοιαν ταύτην. ἀλλ' ἔσπευσαν ἐξουδενῶσαι τὴν ἐκκλησίαν· διὰ τοῦτο ἐξουδενώσει αὐτοὺς κύριος, καὶ ἔσονται παρὰ πᾶσι τοῖς ἐν αὐτῇ γεννηθεῖσιν ἐξουδενωμένοι καὶ ἀναθεματισμένοι. ἔμεινε γὰρ ἀνάλωτος καὶ ἀῤῥαγὴς καὶ ἀσάλευτος. τῆς δὲ κολακείας πληροῦντες τὸ στόμα, ἐπὶ E τὴν διήγησιν τῶν παρ' αὐτοῖς πραχθέντων τὸν λόγον ποιοῦνται σεμνυνόμενοι.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Πᾶσαν τὴν ἱερατικὴν συνεκαλέσαντο τῶν θεοφιλῶν ἐπισκόπων ὁμήγυριν, ὅπως συνοδικῶς ἐπὶ τὸ αὐτὸ γενόμενοι, γραφικήν τε συζήτησιν ποιησάμενοι περὶ τῆς ἀπατηλῆς τῶν ὁμοιωμάτων χρωματουργίας, τῆς καθελκούσης ἐκ τῆς ὑψηλῆς καὶ θεοπρεποῦς λατρείας εἰς τὴν χαμαίζηλον καὶ ὑλικὴν κτισματολατρείαν τὸν τῶν ἀνθρώπων νοῦν, θεοκινήτως ἐκφωνήσῃ τὸ αὐτῇ δοκοῦν· εἰδότες τὸ γεγραμμένον ἐν προφήταις· ὅτι χείλη ἱερέως φυλάξεται γνῶσιν, καὶ νόμον ἐκζητήσουσιν ἐκ στόματος αὐτοῦ, ὅτι ἄγγελοι κυρίου παντοκράτορος εἰσίν.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Ἀμνημονήσαντες τῆς τοῦ Θεοῦ λόγου ἐκ παρθένου γεννήσεως, καὶ τούτου τὸ μέγα καὶ σωτήριον μυστήριον, ὅπερ αὐτὸς σαρκὶ ἐπιδημήσας ἡμῖν ἐχαρίσατο, ῥυσάμενος ἡμᾶς ἐκ τῆς τῶν εἰδώλων πλάνης, καὶ τῆς τούτων μανιώδους θρησκείας· αὐτοί τε ταύτην τὴν σωτηρίαν σφετερισάμενοι, δόξαν ἑαυτοῖς βουλόμενοι περιθεῖναι, ἀδόξως παρὰ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας διαμέμφονται. οἷς εἰκότως προσφθέγγεται Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν διὰ τοῦ προφήτου· οἱ ἱερεῖς ἠθέτησαν νόμον μου, καὶ ἐβεβήλωσαν τὰ ἅγιά μου. ἀναμέσον ἁγίου καὶ βεβήλου οὐ διέστειλαν, καὶ ἀναμέσον καθαροῦ καὶ ἀκαθάρτου οὐ διέστειλαν. αὐτοὶ γὰρ τὰς εἰκόνας τοῦ κυρίου καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ οὐ διέστειλαν, τῇ τῶν δαιμόνων εἰκόνι αὐτὰς παραπλησίως εἴδωλα ὀνομάσαντες, καὶ κατηγορικῶς συκοφαντήσαντες τὴν ἐκκλησίαν, ἣν περιεποιήσατο Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν τῷ ἰδίῳ αἵματι. ἀπατηλὴν δὲ χρωματουργίαν τὴν τοῦ εὐαγγελίου διήγησιν ἐθρύλλησαν, ἣν σεπτὴν καὶ ἁγίαν οἱ πιστοὶ λέγουσί τε καὶ ὀνομάζουσιν, οὐκ ἀποβλέψαντες εἰς τὸ ὁρώμενον, ἀλλ' εἰς τὰ ἐν αὐτῷ ἐνσημαινόμενα. ἀκούοντες γὰρ τοῖς ὠσὶ, δόξα σοι κύριε προσφθέγγονται· καὶ ὁρῶντες τοῖς ὄμμασι, πάντως τὴν αὐτὴν ἀναπέμπουσι δοξολογίαν. εἰς γὰρ μνήμην ἐρχόμεθα τῆς ἐν ἀνθρώποις αὐτοῦ ἀναστροφῆς. ὅπερ γὰρ ἡ ἐξήγησις ἐγγράφως ἡμῖν δηλοῖ, τοῦτο καὶ ἡ ἀναζωγράφησις. οἷα δὲ ἀναιδῶς καὶ ἀλαζονικῶς πεφλυαρήκασι, σκοπήσωμεν. τῆς κατασπώσης ἐκ τῆς ὑψηλῆς καὶ Θεῷ πρεπούσης λατρείας εἰς τὴν χαμαίζηλον καὶ ὑλικὴν κτισματολατρείαν. ὢ τῆς παραπληξίας. τὴν γλῶσσαν ὡς μάχαιραν ὀξεῖαν ἔχοντες καὶ πεπλησμένην τῷ ψεύδει, τὴν ἀμώμητον πίστιν ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν εἰς τὴν τῶν εἰκόνων νομίζουσι μεταλλάχθαι σεβασμιότητα· καὶ ὑβριστικῶς προσφθέγγονται, χαμαίζηλον καὶ ὑλικὴν κτισματολατρείαν ταύτην ἀποκαλοῦντες. οὐδεὶς τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν Χριστιανῶν ἀνθρώπων εἰκόνι ἐλάτρευσεν. ἑλληνικὸν γὰρ τὸ μύθευμα, δαιμόνων ἐφεύρημα, πράξεως σατανικῆς τὸ ἐγχείρημα. ἀπώλετο τοῦτο τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐπιδημίᾳ. λατρεία νῦν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ ἐστί· διάφορα δὲ τῷ Θεῷ ἀνατιθέμενα πρὸς μνήμην αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἔχει ἡ ἐκκλησία ἐναποκείμενα, ἐξ ὧν ἐστι καὶ ἡ τῶν εἰκόνων ποίησις. αὐτοὶ δὲ ἑαυτοὺς ἐλέγχουσιν εἰπόντες· ἐκφωνείτω κατὰ τὸ αὐτῷ δοκοῦν. λέληθεν αὐτοὺς τὸ γεγραμμένον παρὰ τοῦ κυριακοῦ στόματος· ὁ λαλῶν ἀφ' ἑαυτοῦ, τὴν ἰδίαν δόξαν ζητεῖ. τοίνυν αὐτοὶ μαρτυροῦσιν ἀφ' ἑαυτῶν φθέγγεσθαι, καὶ οὐ παρὰ τοῦ πνεύματος. τίς ἄρα τούτων ἀκούσειεν; εἰ μήτοι οὐκ ἔστι τοῦ πνεύματος. εἶτα ἐγκαυχώμενοι, οὐκ ἐν κυρίῳ, ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν γλώσσῃ, οὕτως φασί.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος Νεοκαισαρείας ἀνέγνω·

Καὶ δὴ ταυτὴν συναθροισθεῖσα ἡ καθ' ἡμᾶς ἱερὰ σύνοδος, ἧς τὸν ἀριθμὸν πληροῦμεν τριακόσιοι τριάκοντα ὀκτὼ, ταῖς συνοδικαῖς ἑπόμενοι θεσμοθεσίαις, ἀσπασίως δεχόμεθα καὶ ἀνακηρύττομεν τὰ δόγματα καὶ τὰς παραδόσεις, ἃς αὐταὶ βεβαιώσασαι, ἀσφαλῶς κρατεῖν ἡμᾶς τεθεσπίκασι.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Πολύανδρον ἔχοντες τὴν ὁμήγυριν ἐναβρύνονται τῷ πλήθει ἐγκαυχώμενοι. ὀχλαγωγήσαντες γὰρ κατὰ τῆς ἐκκλησίας πεφλυαρήκασιν ἀθυροστομοῦντες, ἃ μὴ θέμις, ἀδικίαν εἰς τὸ ὕψος λαλήσαντες. καὶ κατὰ τὸν τῶν Ἑβραίων λαὸν ηὐξήθησαν, καὶ χυδαῖοι ἐγένοντο. ἀλλ' οὐκ εὐδόκησεν ἐν αὐτοῖς ὁ κύριος. διατί; ὅτι τῆς ἐκκλησίας ἑαυτοὺς ἐξωθήσαντες ἐπλανήθησαν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐν ἀνύδρῳ, τὸν εὐφραίνοντα καρδίας ἀνθρώπων πνευματικὸν οἶνον μὴ ἔχοντες. αὖθις δὲ τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν φθέγγονται, λόγῳ μὲν χρηματιζόμενοι ταῖς συνοδικαῖς ἀκολουθεῖν θεσμοθεσίαις, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται, καὶ ἀπαριθμοῦσι τὰς οἰκουμενικὰς συνόδους, λέγοντες.

Epiphanius diaconus legit:

Immemores Dei Verbi nativitatis ex Virgine, hujusque magni & salutaris mysterii quod ipse in carne veniens nobis donavit, eruens nos ab idolorum errore, ac horum insana superstitione: ipsique hanc salutem usurpantes, gloriamque sibi cumulare volentes, inglorii a catholica ecclesia prædicantur. Quibus aperte affatur Christus Deus noster per prophetam dicens: *Sacerdotes spreverunt legem, & coinquinaverunt sancta mea. Inter sanctum & pollutum non distinxerunt, & inter mundum & immundum non distinxerunt.* (Ezech. 22.) Ipsi enim iconas Domini & sanctorum ejus a dæmoniorum icona non distinxerunt, eas similiter idola nominantes, & calumniose accusantes ecclesiam, quam acquisivit proprio sanguine Christus Deus noster: seductoriamque colorum operationem evangelii enarrationem susurrando fatentes; quam venerabilem & sanctam fideles dicunt & nominant; non profecto aspicientes ad id quod videtur, sed ad ea quæ in ipso signantur. Audientes enim auribus, Gloria tibi Domine, proclamant: & videntes oculis, eamdem utique deferunt gloriæ actionem. In memoriam quippe venimus conversationis ejus, quam cum hominibus conversatus est. Quidquid enim narratio in scriptis insinuat, id ipsum & pictura denuntiat. Qualia vero impudenter jactanterque verbosa fauce garrierunt, inspiciamus. « Quæ avellit ex summa & Deo decibili latria ad humilem ac materialem creaturæ latriam. « O vesaniam, linguam ut gladium acutam & mendacio infectam habentium, immaculatam fidem Christianorum in imaginum æstimantium commutari culturam! quique contumeliose profantur, humilem ac materiam creaturæ latriam hanc appellantes. Nullus Christianorum hominum qui sub cælo sunt, imagini cultum servitutis exhibuit, pagana est enim ista fabulatio, & dæmonum adinventio, atque opus actionis satanicæ. Periit hoc Christi adventu. Servitus nunc in spiritu & veritate est: (Joan. 4.) diversa autem quæ Deo exhibentur, ad memoriam videlicet ejus & sanctorum ipsius, habet ecclesia reposita: ex quibus etiam imaginum est factura. Ipsi præterea sese arguunt dicentes: « Pronuntiet quod sibi fuerit visum. « Latuit eos quod ab ore dominico scriptum est: *Qui loquitur a semetipso, propriam gloriam quærit.* (Joan. 7.) Igitur ipsi testantur se a semetipsis affari, & non a Spiritu sancto. Quis, putas, hæc audiat? nisi forte qui non fuerit Spiritus. Deinde gloriantes, non in Domino, sed in lingua sua, sic aiunt.

Gregorius episcopus Neocæsariæ legit:

Et ecce nunc congregata sacra synodus, cujus numerum implemus trecenti triginta octo, synodicas sequentes legislationes, amplectenter suscipimus & prædicamus dogmata seu traditiones, quas ipsa roborantes, secure nos tenere sanxerunt.

Epiphanius diaconus legit:

Populosum habentes concilium, jactant de multitudine gloriantes. Turbas quippe contra ecclesiam congregantes garrierunt, os non habens ostium aperientes, quod licitum non est, iniquitatem in excelsum locuti sunt; & secundum Hebræum populum creverunt, & vilissimi facti sunt. (Exod. 1. ex Græco.) Sed non beneplacuit in eis Domino. Quare? quoniam ab ecclesia sese pellentes, erraverunt in eremo, in inaquoso: vinum spirituale, quod lætificat corda hominum, non habentes. (Psalm. 103.) Rursus autem eadem de [a] semetipsis asseverant, verbo quidem figurantes synodicas sectari legum positiones, factis autem negant, & dinumerant universales synodos, dicentes,

[a] In Græco, iisdem.

ACTIO VI.

Gregorius episcopus legit:

a *Secundum quidem primum sermonem sancta & universalis ac magna synodus, quæ apud Nicæam celebrata est sub sanctæ memoriæ Constantino Magno Imperatore; quæ impiissimum Arium a sacerdotali deposuit dignitate, eo quod diceret creaturam Filium Dei, qui consubstantialis Patri & Spiritui sancto, & per omnia unius gloriæ ac unius est honoris: quæ & a Deo* b *electum salubris fidei nostræ protulit symbolum.* c *Sicque demum centum quinquaginta sanctorum patrum qui convenerunt in hac regia urbe sub majore Theodosio Imperatore: quæ Macedonium Pneumatomachum damnavit, tamquam in sanctissimum Spiritum blasphemantem, & non esse homousion Patri & Filio impie dogmatizantem: ipsum quoque salutaris fidei nostræ symbolum latius expressit, Deum etiam & sanctum omnipotentem Spiritum firmans.*

a In Græco, Primum quidem hæc sancta.

b In Græco, dilectum.

c In Græco, Deinde centum.

Epiphanius diaconus legit:

Has sanctas universales duas synodos etiam impius recepit Nestorius, & qui partis ejus erant hæretici. Ita & horum factiosæ cohortis synodus has recipiens, aliam hæresim introduxit: a qua qui intendunt ei, Christianorum calumniatores nominati sunt a sancta Dei catholica ecclesia, in nullo ab insensatis viris discrepantes, qui solem videntes esse super terram, dicunt ad invicem: Præ claritate solis stellæ absconsæ sunt, & dies est, & non est nox: manifestissima & certissima otioso sermone ratiocinantes d deliberant, ita subdentes.

d In Græco, concludunt.

Gregorius episcopus legit:

Post has ducentorum sanctorum patrum apud Ephesum prius conveniens sub juniori Theodosio Imperatore, quæ Judæorum sensum habentem, & hominem colentem, Nestorium condemnavit: quoniam prædicabat Christum seorsum ex Deo Verbum, & Christum alterum qui esset ex muliere; partim privatimque ponens Deum Verbum, & partim hominem: duas hinc subsistentias in uno Christo dogmatizans, & negans unitatem quæ per subsistentiam facta est: secundum quam non quasi alter cum altero coadoratur, sed unus intelligitur Christus Jesus Filius unigenitus, una adoratione honorandus cum propria carne.

Epiphanius diaconus legit:

Hæc & Eutyches, & Dioscorus, atque qui confusionem duarum in Christo naturarum prædicant, admiserunt. Sed hæretici permanserunt aliam hæresim inferentes. Ergo his connumerabuntur & ipsi, tamquam vesanam vocum novitatem in catholicam ecclesiam inferentes. Et veluti pueri, qui ea quæ a patribus suis evidenter dicta & facta, illusorie adinvicem enarrant; ita & isti quæ ab omnibus manifeste sciuntur, e docte opinantur proferre, tradereque scripturæ. Sed ridendi omnibus facti sunt. Et rursus vana confabulatione utentes dicunt.

e Pro, more doctorum.

Gregorius episcopus legit:

Deinde Chalcedone magna & opinatissima synodus, quæ sub Marciano Deo amabili principe concurrit, quæque Dioscorum & infelicem Eutychen anathematizavit, prædicantes non in duabus naturis post summam Dei Verbi unitatem, quæ in subsistentia facta est, eumdem & unum Christum & Dominum cum carne subsistere; sed ex duabus naturis unitionem factam, & unam mixtam & confusam effectam. Præterea & quæ Constantinopoli convenit centum sexaginta quinque sanctorum patrum sub Justiniano divæ recordationis: quæ anathematizavit Origenem, qui & Adamantius dictus est, Evagrium, Didymum, cum paganis conscriptis eorum: atque Theodorum Mopsuestenum, & Diodorum præceptorem Nestorii, Severum, Petrum, Zooram, cum impiis dogmatibus eorum: & f *factam*

f In Græco, dictam.

ANNO CHRISTI 787.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Κατὰ μὲν πρῶτον λόγον ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ ἐν Νικαίᾳ συγκροτηθεῖσα μεγάλη σύνοδος ἐπὶ τοῦ ἐν ἁγίοις Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου βασιλέως· ἥτις τὸν δυσσεβέστατον Ἄρειον τῆς ἱερατικῆς καθεῖλεν ἀξίας, διὰ τὸ λέγειν κτίσμα εἶναι τὸν ἄκτιστον υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν ὁμοούσιον τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, καὶ κατὰ πάντα ὁμόδοξον καὶ ὁμότιμον· ἣ καὶ τὸ θεόλεκτον τῆς σωτηριώδους ἡμῶν πίστεως ἐξεφώνησε σύμβολον. εἶθ' οὕτως ἡ τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα ἁγίων πατέρων τῶν συνελθόντων ἐν ταύτῃ τῇ βασιλίδι πόλει ἐπὶ Θεοδοσίου βασιλέως τοῦ μεγάλου· ἥτις Μακεδόνιον τὸν Πνευματομάχον κατέκρινεν, ὡς εἰς τὸ πανάγιον καὶ ἄκτιστον βλασφημοῦντα πνεῦμα, καὶ μὴ εἶναι αὐτὸ ὁμοούσιον τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ ἀσεβῶς δογματίζοντα· αὐτό τε τὸ τῆς σωτηριώδους ἡμῶν πίστεως σύμβολον πλατυτέρως ἐτράνωσε, Θεὸν καὶ τὸ ἅγιον καὶ παντοδύναμον πνεῦμα κυρώσασα.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Ταύτας τὰς ἁγίας οἰκουμενικὰς δύο συνόδους καὶ Νεστόριος ὁ δυσσεβὴς ἐδέξατο, καὶ οἱ ἀμφ' αὐτὸν αἱρετικοί. οὕτως καὶ ἡ τῆς τούτων ὀχλαγωγίας σύνοδος ταύτας δεχομένη, ἑτέραν αἵρεσιν παρεισήγαγεν, ἀφ' ἧς οἱ αὐτῇ προσέχοντες χριστιανοκατήγοροι ὠνομάσθησαν παρὰ τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς ἐκκλησίας, κατ' οὐδὲν διαφέροντες ἀνοήτων ἀνδρῶν τὸν ἥλιον ὁρώντων ὑπὲρ γῆν ὄντα, καὶ πρὸς ἀλλήλους φασκόντων· τῇ λαμπρότητι τοῦ ἡλίου οἱ ἀστέρες κεκρυμμένοι εἰσὶ, καὶ ἡμέρα ἐστὶ καὶ οὐχὶ νύξ· τὰ προφανῆ καὶ δῆλα ἀργολογίᾳ συλλογιζόμενοι περαίνουσιν, εἶτα ἐπιφέρουσιν.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Μετὰ ταύτας ἡ τῶν διακοσίων ἁγίων πατέρων ἐν Ἐφέσῳ τὸ πρότερον συνελθοῦσα ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ νέου, ἥτις τὸν ἰουδαιόφρονα καὶ ἀνθρωπολάτρην Νεστόριον κατεδίκασε, διὰ τὸ δοξάζειν αὐτὸν Χριστὸν ἰδικῶς τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον, καὶ Χριστὸν ἕτερον τὸν ἐκ γυναικός, ἀνὰ μέρος καὶ ἰδικῶς τιθέντα τὸν Θεὸν λόγον, καὶ ἀνὰ μέρος τὸν ἄνθρωπον· δύο ἐντεῦθεν ὑποστάσεις ἐπὶ τοῦ ἑνὸς Χριστοῦ δογματίζοντα, καὶ ἀρνούμενον τὴν καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν· καθ' ἣν οὐχ ὡς ἕτερος ἑτέρῳ συμπροσκυνεῖται, ἀλλ' εἷς νοεῖται Ἰησοῦς Χριστὸς υἱὸς μονογενής, μιᾷ προσκυνήσει τιμώμενος μετὰ τῆς ἰδίας σαρκός.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Ταύτην καὶ Εὐτυχὴς καὶ Διόσκορος, καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς συγχυτικοὶ ἐδέξαντο· ἀλλ' αἱρετικοὶ μεμενήκασιν ἑτέραν αἵρεσιν εἰσαγαγόντες. οὐκοῦν τούτοις συναριθμηθήσονται καὶ αὐτοί, ὡς καινοτέρων κενοφωνίαν παρεισενέγκαντες ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ. καὶ οἷα παῖδες τὰ παρὰ τῶν ἰδίων πατέρων προφανῶς λεγόμενά τε καὶ γινόμενα χλευαστικῶς ἀλλήλοις διηγούμενοι, οὕτως καὶ οὗτοι τὰ παρὰ πάντων ἀριδήλως γινωσκόμενα, διδακτικῶς οἴονται προφέρεσθαι καὶ γραφῇ παραδοῦναι· ἀλλὰ καταγέλαστοι τοῖς πᾶσι γεγόνασι. καὶ αὖθις τῇ ἑαυτῶν κενομυθίᾳ χρώμενοι λέγουσιν.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Εἶτα ἡ ἐν Χαλκηδόνι μεγάλη καὶ περιώνυμος σύνοδος, ἡ ἐπὶ Μαρκιανοῦ τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως συνδραμοῦσα· ἥτις Διόσκορον καὶ τὸν δυστυχῆ Εὐτυχέα ἀνεθεμάτισε, δογματίζοντας μὴ ἐν δυσὶ φύσεσι μετὰ τὴν ἄκραν καθ' ὑπόστασιν τοῦ Θεοῦ λόγου ἕνωσιν εἶναι τὸν αὐτὸν καὶ ἕνα Χριστὸν καὶ κύριον μετὰ τῆς σαρκός, ἀλλ' ἐκ δύο μὲν γεγενῆσθαι φύσεων τὴν ἕνωσιν, μίαν δὲ ἀποτελεσθῆναι πεφυρμένην τε καὶ συγκεχυμένην. πρός γε ταύταις ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει συνελθοῦσα τῶν ἑκατὸν ἑξήκοντα πέντε ἁγίων πατέρων ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ τῆς θείας λήξεως· ἥτις ἀνεθεμάτισεν Ὠριγένην τὸν καὶ Ἀδαμάντιον, Εὐάγριον, Δίδυμον, μετὰ τῶν ἑλληνικῶν αὐτῶν συγγραμμάτων, Θεόδωρον τὸν Μοψουεστίας, καὶ * Θεόδωρον τὸν καθηγητὴν Νεστορίου, Σεβῆρον, Πέτρον, Ζωορᾶν, μετὰ τῶν ἀσεβῶν αὐτῶν δογμάτων, καὶ τὴν λεγομένην Ἴβα

* Pro, Διόδωρον

ἐπιστολὴν χαρισθεῖσαν πρὸς Μάρην τὸν Πέρσην· τὰ τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης τετάρτης συνόδου εὐσεβῆ ἐπικυρώσασα δόγματα.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Ταύτας τὰς ἁγίας καὶ οἰκουμενικὰς συνόδους καὶ τὰς πρὸ αὐτῶν ἐδέξαντο Σέργιος ὁ Κωνσταντινουπόλεως, Κῦρος Ἀλεξανδρείας, Ὁνώριος Ῥώμης, καὶ οἱ περὶ αὐτοὺς Μονοθελῆται λεγόμενοι· ἀλλ᾽ ὡς αἱρετικοὶ ἀναθεματίζονται παρὰ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ὡς κενὰ διὰ τῆς αὐτῶν αἱρέσεως λαρυγγίσαντες ἐν τῇ αὐτῇ ἐκκλησίᾳ. οὕτως καὶ οὗτοι ταύτας τὰς ἁγίας συνόδους δεξάμενοι, ἀλλ᾽ οὖν διὰ τὴν ἑαυτῶν αἵρεσιν ἐκβέβληνται τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας· καὶ μάταιος αὐτοῖς ὁ περὶ τούτου λόγος καὶ ἀργὸς, καὶ οὐδὲ ἀποκρίσεως ἄξιος, ὅτι ἐν προσηγορίᾳ τῶν ἁγίων συνόδων, ταύταις ἀντίκεινται καὶ ἐναντιοῦνται. καὶ εἰ μὲν ἀγνοίᾳ τοῦτο πεποιήκασιν, εὐηθείας καὶ ἀπαιδείας ἀνάμεστον· εἰ δὲ ἐν γνώσει, ἀσεβείας καὶ πάσης ἀλλοκότου συνειδήσεως. ἢ γὰρ δειξάτωσαν ἡμῖν σύνοδον ἀντικειμένην συνόδῳ, εἰ μήτοι ἐκ τῶν ἀλλοτρίων ὄντων τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας καὶ ἀναθεματισθέντων, ὡς καὶ οἱ αὐτοί· ἢ ταῖς ἁγίαις καὶ ἐγκρίτοις ἀκολουθήσωσι, καὶ ἅπερ ἀφεῖσαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ οὗτοι δέξωνται. καὶ εἰ μὲν δέξωνται τὰς σεπτὰς εἰκόνας, τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ἕπονται, ὡς παρὰ τῶν ἁγίων ἓξ οἰκουμενικῶν συνόδων δεδεγμένας. εἰ δὲ μὴ ἕπονται τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, οὐδεὶς αὐτῶν ἀκούσει μὴ ἀκολουθούντων τῇ θεοπρεπεῖ παραδόσει ταύτης.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Ὡσαύτως καὶ ἡ ἐν χρόνοις Κωνσταντίνου τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ πόλει ἑκατὸν ἑβδομήκοντα ἁγίων πατέρων· ἥτις ἀνεθεμάτισε καὶ ἐκκήρυκτον ἐποίησε Θεόδωρον τὸν τῆς Φαρὰν, Κῦρον τὸν Ἀλεξανδρείας, Ὁνώριον Ῥώμης, Σέργιον, Παῦλον, Πύῤῥον καὶ Πέτρον, τοὺς ἐνταῦθα προεδρεύσαντας, Μακάριόν τε Ἀντιοχείας, καὶ Στέφανον τὸν αὐτοῦ μαθητὴν, διὰ τὸ λέγειν αὐτοὺς μίαν θέλησιν καὶ ἐνέργειαν ἐπὶ τῶν δύο τοῦ ἑνὸς Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν φύσεων.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Τούτοις τοῖς λογιδρίοις οὐδεὶς λόγος ἀνασκευῆς, διὰ τὸ ἀνωτέρω ταῦτα ἀνεσκευάσθαι. σοφίσματι δὲ κιβδήλῳ τὰς ἁγίας συνόδους πάλιν εἰς μέσον ἄγουσιν οὑτωσὶ λέγοντες.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Αὗται τοίνυν αἱ ἅγιαι καὶ οἰκουμενικαὶ ἓξ σύνοδοι εὐσεβῶς τε καὶ θεαρέστως τὰ δόγματα τῆς καθ᾽ ἡμᾶς ἀμωμήτου τῶν Χριστιανῶν πίστεως ἐκθέμεναι, ἐκ τῶν θεοπαραδότων εὐαγγελίων μυηθεῖσαι, μίαν ὑπόστασιν ἐν δυσὶ φύσεσι καὶ θελήμασι καὶ ἐνεργείαις ἐπὶ τοῦ ἑνὸς Χριστοῦ, κυρίου δὲ ἡμῶν καὶ Θεοῦ, παραδεδώκασι, καὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ τά τε θαύματα καὶ τὰ παθήματα ὑπάρχειν ἐδίδαξαν.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Ὢ τῆς οἰήσεως καὶ τοῦ ἀλαζονικοῦ φρονήματος. ὡς ἀμαθῆ τὴν ἐκκλησίαν, καὶ μηδέπω θείων δογμάτων ἐν γνώσει οὖσαν, διδάσκειν πειρῶνται· ἥτις μεμαρτύρηται πάσης σοφίας ἀνάπλεως οὖσα, καθὼς τῇ μεγαλοφωνίᾳ τοῦ πνεύματος ἐμβοᾷ ὁ ταύτης μυσταγωγὸς θεῖος ἀπόστολος, φάσκων περὶ αὐτῆς· ἵνα γνωρισθῇ ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις διὰ τῆς ἐκκλησίας ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ Θεοῦ. οὐ τοίνυν ὀρθῶς κεκρίκασιν, ἀλλὰ καὶ λίαν ἐπισφαλῶς τὰ μὴ ζητούμενα εἰς μέσον ἄγοντες. ὡς γὰρ ἄγκυραν ἀσφαλῆ ἡ καθολικὴ ἐκκλησία ταῦτα τὰ δόγματα καὶ ἀπεδέξατο καὶ ἐσφράγισε, καὶ τῆς διδασκαλίας τούτων ἀνενδεῶς ἔχει. ἀλλὰ καὶ μετὰ τῶν θείων αὐτῶν δογμάτων καὶ τὰς σεπτὰς εἰκόνας ἐδέξατο, καὶ σεβασμοῦ τινος καὶ τιμῆς ταύτας οἱ πατέρες ἡμῶν ἠξίωσαν, καὶ ἀνεστηλογράφησαν ταύτας ἐν τοῖς σεπτοῖς ναοῖς τοῖς παρ᾽ αὐτῶν δομηθεῖσιν· ἀλλὰ καὶ ἐν παντὶ τόπῳ τῷ δέοντι διεζωγράφησαν, καὶ ταύτας ἠσπάσαντο. αὐτοὶ δὲ πᾶσαν τὴν αὐτῶν θείαν ὁμήγυριν ὑπερκαταβεβηκέναι τετολμήκασι, καὶ τὸν θρόνον αὐτῶν ἐξ ἐναντίας

Iba epistolam, qua scribitur ad Marim Persam: sanctæ & magnæ quartæ synodi pia corroborans dogmata.

Epiphanius diaconus legit:

Has sanctas & universales synodos, & præcedentes eas, susceperunt Sergius Constantinopolitanus, Cyrus Alexandrinus, Honorius Romanus, & qui circa ipsos sunt unam voluntatem in Christo dicentes. Sed ut hæretici anathematizantur a catholica ecclesia, per hæresim suam vana loquentes. Sic & isti licet & has sanctas synodos admittant, propter hæresim tamen suam abjiciuntur a catholica ecclesia: & vanus illis est super hoc sermo, & otiosus, ac nulla responsione condignus; quoniam in appellatione sanctarum synodorum, his resultant & adversantur. Et si quidem ignorantia hoc fecerunt, amentia est & indisciplinatione plenum: quod si scienter, impietate & omni absurda conscientia. Aut enim ostendant nobis synodum adversantem synodo, nisi forte ex illis quæ alienatæ sunt a catholica ecclesia, & anathematizatæ, quemadmodum & eorum: aut probabiles sequantur, & sanctas; & quæ dimiserunt in ecclesia, & isti suscipiant. Et si quidem susceperint venerabiles iconas, catholicam ecclesiam sectantur, utpote a sanctis sex universalibus susceptas synodis. Si vero non sectantur catholicam ecclesiam, nemo illos audiet non sequentes Deo decibilem traditionem.

Gregorius episcopus legit:

Similiter & ea quæ temporibus Constantini pii principis in hac a Deo conservanda urbe centum septuaginta sanctorum patrum convenit; quæ anathematizavit & abjectum fecit Theodorum Pharanitanum, Cyrum Alexandrinum, Honorium Romanum, Sergium, Paulum, Pyrrhum & Petrum, qui hic præsules exstiterunt; Macariumque Antiochenum, & Stephanum discipulum ejus: eo quod dicerent unam voluntatem & operationem in duabus unius Christi Dei nostri naturis.

Epiphanius diaconus legit:

His ratiunculis nullus est refutationis sermo necessarius, eo quod sint hæc superius confutata. Sophismate autem profano sanctas synodos iterum in medium afferunt, ita dicentes.

Georgius episcopus legit:

Ipsæ igitur sanctæ & universales sex synodi pie ac Deo [a] *placabiliter dogmata immaculatæ Christianorum fidei exponentes, & traditis divinitus evangeliis imbutæ, unam subsistentiam in duabus naturis & voluntatibus & operationibus in uno Christo Domino nostro & Deo tradiderunt; & unius ejusdemque miracula & passiones exsistere docuerunt.*

[a] al. placibiliter.

Epiphanius diaconus legit:

O elationem & sensum arrogantissimum! Quasi imperitam & divinorum dogmatum ignaram ecclesiam docere nituntur; cui nimirum testimonium perhibetur, quod omni sapientia plena sit: quemadmodum magna voce spiritus exclamavit divinus Apostolus, qui hanc sacramentis imbuit, dicens de illa: *Ut innotescat principatibus & potestatibus per ecclesiam multiformis sapientia Dei.* (Ephes. 3.) Non igitur recte judicaverunt, sed nimis periculose quæ non quæruntur in medium deducentes. Ut enim ancoram certam catholica ecclesia hæc dogmata & recepit & signavit, atque horum magisterio opus non habet. Verum cum divinis dogmatibus eorum etiam venerabiles imagines receperunt, & cultu quodam & honore patres nostri dignas judicaverunt, & pictas erexerunt eas in venerabilibus templis quæ ab eis ædificata sunt: sed & in omni congruo loco depinxerunt, & has amplexi sunt. Ipsi autem omnem divinam catervam eorum transcendere præsumpserunt, & adversus hos sedem

suam locaverunt, superbientes secundum patrem mendacii, id est, diabolum: & sancta coinquinaverunt, injuriisque affecerunt, atque igni mandaverunt. O [a] argumentum, o audacem dementiam! Recedat sensus eorum, & parcet populo suo Dominus ab hac corruptrice malitia eorum: fiatque ut [b] omnes qui catholicam sectantur ecclesiam, recipiant evangelicas picturas, & martyricorum certaminum formationes; & has amplectantur, quemadmodum antiquitus sancta Dei ecclesia suscepit. Adhuc autem sua continuantes artificia taliter maledicunt.

[a] Pro, facinus.

[b] In Græco, omnes catholicam sectentur ecclesiam.

Gregorius episcopus legit:

Quæ cum multo studio & tractatu & nos aspiratione sancti Spiritus examinantes & cognoscentes; invenimus in ipsum opportunissimum salutis nostræ dogma, id est, in dispensationem Christi, illicitam pictorum artem blasphemantem, & subvertentem easdem sanctas & universales sex synodos divinitus collectas & inspiratas.

Epiphanius diaconus legit:

Et studium & tractatus in malo, quemadmodum studebat & tractabat cum Achitophel contra patrem suum Abessalom; sic & ipsi contra sanctos patres: & ut videbatur Achab ex divina inspiratione pseudoprophetarum dicta suscipere: sed & iste fraudatus est spe. Ait autem Proverbiator: *Sunt viæ quæ videntur viro recta esse, novissima tamen earum mergunt in profundum inferni.* Talia & isti passi sunt: quippe qui passione [c] homini placita superati, ex proprio ventre profati, putantes quidem vias suas rectas, in laqueum autem inferni obedientes sibi demergunt. Quando enim in ipsum opportunissimum, ut aiunt, dispensationis Christi mysterium imaginum factio a pictore facta ore blasphemo refertur? Vel quomodo iterum sanctas sex universales synodos pictorum ars spernit, & præter voluntatem earum in ecclesiis sunt imagines positæ, cum iidem ipsi divini patres nostri didascalice ac voluntarie expressius explanantes salutis nostræ mysterium, in venerabilibus templis figuraverint, arte pictorum usi, & non ut isti fatentur? Quis sacratissimorum patrum nostrorum in ipsum opportunissimum dogma salutis nostræ, id est, in Christi dispensationem, illicitam pronuntiavit pictorum artem? Quod enim quis suscipit, id vituperare non patitur. Igitur desipere sciunt, sed non demonstrare illa quæ desipiunt. Ut enim apparet, arbitrati sunt, quod nemo agnoscat verbum eos veritatis fraudare. Omnes quidem manuales artes quæ a consilio mandatorum Dei declinant, abjiciendæ sunt: quæ vero ita se non habent, sed ad vitam nostram non inutiles esse probantur, nihil indecens habent, neque has sancti patres nostri respuerunt vel abjecerunt. Porro si picturæ arte in effigiem turpitudinis quis usus fuerit, respuenda & noxia est: utputa si pinxerit quis figuras meretriculares, sive spectacula, infractusque saltatorios, & circorum visiones; & quidquid aliud his simile ab arte fuerit factum, [d] turpis est adinventio. At vero si industriorum virorum vitas & martyricorum certaminum relationes, & horum narrandas passiones, & magni Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi dispensationis mysterium pingere voluerimus, tum pictorum usi artificio, inveniemur valde recte operantes. Etenim pictor crucem format, & nullus eorum qui bene sapiunt, depictam crucem ejicit, neque divina eum denudat gratia: licet pictor eam coloribus operatus exstiterit. Rursusque super libris similiter accipiendum est. Nam si turpes quidem narrationes quis in libris depinxerit, turpes sunt & rejiciendi, atque ab auditu Christiano alienandi: si vero divinitus inspirata verba seu narrationes ducentes ad

2. Reg. 15. 16. & 17.

Prov. 14.

[c] In Græco, hominibus placendi.

[d] Pro, turpe exercitium.

A τούτων τεθείκασι, τραχηλιάσαντες κατὰ τὸν πατέρα τοῦ ψεύδους διάβολον· καὶ τὰ ἅγια ἔχραναν καὶ ὕβρισαν, καὶ πυρὶ παρέπεμψαν. ὢ τῆς ἐπιχειρήσεως· ὢ τῆς τολμηρᾶς ἀπονοίας. οἰχέσθω αὐτῶν τὸ φρόνημα, καὶ φείσεται τοῦ λαοῦ αὐτοῦ κύριος ἐκ τῆς φθοροποιοῦ ταύτης αὐτῶν κακίας· καὶ γένοιτο πάντας τῇ καθολικῇ κατακολουθοῦντας ἐκκλησίᾳ, ἀποδέχεσθαι πάσας τὰς εὐαγγελικὰς ἀναζωγραφήσεις, καὶ τῶν μαρτυρικῶν ἄθλων τὰς ἐκτυπώσεις, καὶ ταύτας ἀσπάζεσθαι, καθὼς ἀρχῆθεν ἡ ἁγία τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία παρέλαβεν. ἔτι δὲ τῶν αὐτῶν ἔχονται τεχνασμάτων οὕτως ληρῳδοῦντες.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Ἃ μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας καὶ διασκέψεως καὶ ἡμεῖς τῇ ἐπιπνοίᾳ τοῦ παναγίου πνεύματος ἐξετάσαντες, καὶ ἐπιγνόντες, B εὕρομεν εἰς αὐτὸ τὸ καίριον δόγμα τῆς σωτηρίας ἡμῶν, ἤτοι εἰς τὴν κατὰ Χριστὸν οἰκονομίαν τὴν ἀθέμιτον τῶν ζωγράφων τέχνην βλασφημοῦσαν, καὶ ἀνατρέπουσαν μὲν τὰς αὐτὰς ἁγίας καὶ οἰκουμενικὰς ἓξ θεοσυλλέκτους συνόδους.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Ἔστιν ἐπιμέλεια καὶ διάσκεψις ἐπὶ κακοῦ γινομένη, καθὼς ἐπεμελεῖτο καὶ διεσκέπτετο μετὰ τοῦ Ἀχιτόφελ κατὰ τοῦ ἰδίου πατρὸς ὁ Ἀβεσσαλώμ, οἷα καὶ αὐτοὶ κατὰ τῶν ἁγίων πατέρων· καὶ ὡς ἐδόκει τῷ Ἀχαὰβ ἐκ θείας ἐπιπνοίας τὰς διὰ τῶν ψευδοπροφητῶν προρρήσεις δέχεσθαι· ἀλλὰ καὶ οὗτος ἐψεύσθη τῆς ἐλπίδος. ἔφη δὲ καὶ ὁ παροιμιαστής· εἰσὶν ὁδοὶ δοκοῦσαι ἀνδρὶ ὀρθαὶ εἶναι, τὰ μέντοι τελευταῖα αὐτῶν κατάγουσιν εἰς πυθ- C μένα ᾅδου. τοιαῦτα καὶ οὗτοι πεπόνθασιν, ἅτε τῷ πάθει τῆς ἀνθρωπαρεσκείας ἡττημένοι, καὶ ἐκ τῆς ἰδίας κοιλίας φθεγγόμενοι, δοκοῦντες τὰς ὁδοὺς αὐτῶν ὀρθὰς εἶναι, αἳ δὲ εἰς πυθμένα ᾅδου τοὺς πειθομένους αὐτοῖς κατάγουσι. πῶς γὰρ εἰς αὐτὸ τὸ καίριον, ὥς φασι, τῆς οἰκονομίας τοῦ Χριστοῦ μυστήριον ἡ τῶν εἰκόνων ποίησις παρὰ τῶν ζωγράφων γινομένη βλασφήμως φέρεται; ἢ πῶς πάλιν τὰς ἁγίας ἓξ οἰκουμενικὰς συνόδους ἡ τῶν ζωγράφων τέχνη ἀθετεῖ, καὶ παρὰ γνώμην αὐτῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις αἱ εἰκόνες ἀνετέθησαν, ὁπότε αὐτοὶ ἐκεῖνοι οἱ θεῖοι πατέρες ἡμῶν διδασκαλικῶς καὶ ἐθελουσίως τρανοῦντες τὸ τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας μυστήριον, ἐν τοῖς σεπτοῖς ναοῖς ἀνετύπωσαν τῇ τῶν ζωγράφων τέχνῃ χρώμενοι, καὶ οὐχ ὡς οὗτοι φασί; τίς τῶν θείων πατέρων ἡμῶν εἰς αὐτὸ τὸ καίριον δόγμα D τῆς σωτηρίας ἡμῶν, ἤγουν εἰς τὴν κατὰ Χριστὸν οἰκονομίαν ἀθέμιτον ἀπεφήνατο τὴν τῶν ζωγράφων τέχνην; ὃ γάρ τις ἀποδέχεται, τοῦτο ψέγειν οὐκ ἀνέχεται. τοιγαροῦν ληρῳδεῖν γινώσκουσιν, ἀλλ' οὐκ ἀποδεικνύειν τὰ ληρῳδούμενα. ὡς ἔοικεν, ὑπέλαβον, ὅτι οὐδεὶς αὐτοὺς γνώσεται δελεάζοντας τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. πᾶσαι μὲν οὖν αἱ βάναυσοι τέχναι τοῦ σκοποῦ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἐκκλίνουσαι, ἀποκήρυκτοί εἰσι· αἱ δὲ μὴ οὕτως ἔχουσαι, ἀλλ' εἰς τὸν βίον ἡμῶν χρησιμεύουσαι, οὐδαμῶς τὸ ἀπρεπὲς ἔχουσιν, οὐδὲ παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν διεπτύσθησαν ἢ ἀπεβλήθησαν. καὶ τὴν ζωγραφικὴν τέχνην εἰ μὲν εἰς ὄψιν αἰσχρότητος ταύτῃ χρήσαιτό τις, ἀπόπτυστός ἐστι καὶ ἐπιβλαβής· οἷον ἐὰν ζωγραφήσῃ τις σχήματα πορνικὰ καὶ θεάματα, λυγίσματά τε ὀρχηστικά, καὶ ἱπποδρομιῶν θέας· καὶ εἴ τι ἕτερον E τούτοις παραπλήσιον ὑπὸ τῆς τέχνης γένοιτο, αἰσχρὸν τὸ ἐπιτήδευμα. εἰ δὲ ἐναρέτων ἀνδρῶν βίους καὶ μαρτυρικῶν ἄθλων διηγήσεις, καὶ τὰ τούτων ἐξηγητικὰ παθήματα, καὶ τῆς τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν οἰκονομίας τὸ μυστήριον γράφειν ἐθέλωμεν, τηνικαῦτα τῇ τῶν ζωγράφων χρώμενοι τέχνῃ, εὑρισκόμεθα λίαν ὀρθῶς ἐργαζόμενοι. καὶ γὰρ καὶ σταυρὸν ζωγράφος ἀνατυποῖ, καὶ οὐδεὶς τῶν εὖ φρονούντων τὸν γραφέντα σταυρὸν ἀποβάλλεται, οὐδὲ θείας τοῦτον γυμνοῖ χάριτος, κἂν ζωγράφος αὐτὸν ἐχρωματούργησε. τοὔμπαλιν καὶ ἐπὶ τῶν βιβλίων ὁμοίως ὑποληπτέον. εἰ μὲν γὰρ αἰσχρὰ διηγήματα ἐν βίβλοις τις διαγράφει, αἰσχρὰ καὶ ἀπόβλητα, καὶ Χριστιανικῆς ἀκοῆς ἀλλότρια· εἰ δέ γε θεόπνευστα ῥήματά τε καὶ διηγήματα ὁδηγοῦντα πρὸς

εὐσέβειαν,

ANNO CHRISTI 787.

εὐσέβειαν, ἀξιεπαίνετα, καὶ ἀποδεκτά, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας ἐπάξια. τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῆς εἰκόνος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ, ὡς φθάσαντες εἴπομεν, ἐννοεῖν ἀναγκαῖον. ἐπεὶ καὶ κιθάραν ἢ αὐλούς τις ἐργαζόμενος, αἰσχρὸν τὸ αὐτοῦ ἐπιχείρημα· εἰ δέ τι τῶν ἱερῶν σκευῶν, ἀποδεκτόν· καὶ οὐδεὶς τῶν εὖ φρονούντων τὴν τέχνην κακίζει, ἂν εἰς τὰ τοῦ βίου τούτου ἀναγκαῖα χρήσιμόν τι κατασκευάσῃ. διανοεῖσθαι γὰρ χρὴ τὸν σκοπὸν καὶ τὸν τρόπον, δι' οὗ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν τεχνῶν γίνεται· καὶ εἰ μὲν πρὸς εὐσέβειαν, δεκτόν· εἰ δὲ πρὸς αἰσχρότητά τινα, στυγητὸν καὶ ἀποβεβλημένον. τῇ δὲ κατηγορίᾳ προσκείμενοι καὶ ἑξῆς φασίν.

A pietatem, laudandum est & admittendum, & ecclesia dignissimum judicandum. Idipsum etiam super icona Domini nostri Jesu Christi ac sanctorum ejus, ut prædiximus, existimare necessarium. Nam & si citharam vel tibias quis operatus fuerit, turpis est operatio: si autem quid sacrorum vasorum, acceptabile: & nullus eorum qui bene sapiunt, arti derogat, si in his quæ hujus sunt vitæ necessaria, utile quid effecerit. Considerare enim oportet intentionem & modum, per quem [a] perfectio artium fit: & si quidem ad pietatem spectat, acceptabile: si vero ad quamlibet turpitudinem, odibile & abjectum est. Porro accusationi insistentes deinceps aiunt.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Στηλιτεύουσι δὲ Νεστόριον τὸν διαιροῦντα εἰς υἱῶν δυάδα τὸν δι' ἡμᾶς ἐνανθρωπήσαντα ἕνα υἱὸν καὶ λόγον τοῦ Θεοῦ.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Πάλιν, καθὼς φθάσαντες εἴπομεν, μόνον ἀποφαίνονται, καὶ οὐκ ἀποδεικνύουσι. πῶς γὰρ συνιστᾷ Νεστόριον ὁ ἀναζωγραφῶν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ; ὁ Νεστόριος δύο υἱοὺς εἰσάγει, ἕνα τὸν λόγον τοῦ πατρὸς, καὶ ἕτερον τὸν ἐκ τῆς παρθένου. οἱ δὲ ἀληθινοὶ Χριστιανοὶ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ὁμολογοῦσιν υἱὸν καὶ Χριστὸν καὶ κύριον, καὶ ἀναζωγραφοῦντες εἰκόνα καθὸ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, ἤγουν ἄνθρωπος τέλειος, λίαν ὀρθῶς ποιοῦσι. περιεγράφη γὰρ ὁ Θεὸς λόγος σαρκὶ εἰς ἡμᾶς ἐπιδημήσας· οὐ μὴν δὲ τὴν θεότητα αὐτοῦ διενοήθη τις ἀναζωγραφῆσαι. Θεὸν γὰρ, φησὶν, οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε. ἀπερίγραπτος γὰρ καὶ ἀόρατος καὶ ἀκατάληπτος, ἀλλὰ περιγραπτὸς κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα. ἐκ δύο γὰρ φύσεων ἴσμεν τὸν Χριστὸν, καὶ ἐν δύο φύσεσιν ἀδιαιρέτως, ἤγουν θείᾳ καὶ ἀνθρωπίνῃ. ἡ μία οὖν ἀπερίγραπτος, καὶ ἡ μία περιγεγραμμένη ἐν τῷ ἑνὶ Χριστῷ θεωρεῖται. καὶ ἡ εἰκὼν οὐ κατὰ τὴν οὐσίαν τῷ πρωτοτύπῳ ἔοικεν, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὸ ὄνομα καὶ κατὰ τὴν θέσιν τῶν χαρακτηριζομένων μελῶν. οὐδὲ γὰρ εἰκόνα τις ἀναζωγραφῶν ἀνθρώπου τινὸς, ψυχὴν ἐν τῇ εἰκόνι ζητεῖ· καίτοι γε τῆς διαφορᾶς ἀσυγκρίτου οὔσης ψυχῆς ἀνθρώπου καὶ θείας φύσεως. ἡ μὲν γὰρ ἄκτιστος καὶ δημιουργικὴ καὶ ἄχρονος, ἡ δὲ κτιστὴ καὶ χρονικὴ καὶ παρ' αὐτῆς δημιουργηθεῖσα. καὶ οὐδείς ποτε τῶν εὖ φρονούντων ἰδὼν ἀνθρώπου εἰκόνα, [a] ἐλογίσατο, ὅτι χωρίζεται διὰ τοῦ ζωγράφου ὁ ἄνθρωπος ἐκ τῆς ψυχῆς. οὐ μόνον γὰρ ψυχῆς ἐστέρηται εἰκὼν, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς τοῦ σώματος οὐσίας, φημὶ δὴ σαρκῶν, μυελῶν, νεύρων, ὀστῶν καὶ στοιχείων, ἤτοι αἵματος, φλέγματος, χυμοῦ, καὶ χολῆς· ὧν τὴν σύγκρασιν ἐν εἰκόνι ἰδέσθαι τῶν ἀμηχάνων ἐστίν. εἰ γὰρ ταῦτα ἐν τῇ εἰκόνι κατώπτευε, ἄνθρωπον ἂν αὐτὴν ὠνομάσαμεν, καὶ οὐκ ἀνθρώπου εἰκόνα. οὐκοῦν οἴχεται μετὰ τῶν λοιπῶν αὐτῶν προβλημάτων καὶ ἡ παροῦσα τερθρεία. γέλωτος δὲ ἄξια καὶ τὰ ἐπιφερόμενα.

B Gregorius episcopus legit:

[b] *Statuerunt autem Nestorium partientem in filiorum dualitatem eum qui propter nos homo factus est, unum Filium & Verbum Dei.*

Epiphanius diaconus legit:

Iterum, sicut prædiximus, tantum pronuntiant, & non ostendunt. Quomodo sistit Nestorium, qui pingit imaginem Christi? Nestorius duos filios introducit, unum Verbum Patris, alterum eum qui est ex Virgine. Veri autem Christiani unum eumdemque confitentur Filium & Christum & Dominum: & pingentes iconam secundum id quod Verbum caro factum est & habitavit in nobis, id est, homo perfe- C ctus, valde recte & pie faciunt. Circumscriptus est enim Deus Verbum carne, ad nos profectum: non tamen quis excogitavit divinitatem ejus depingere. *Deum*, inquit, *nemo vidit umquam*. Incircumscriptus est enim, & invisibilis, & incomprehensibilis: [c] sed humanitatem. Ex duabus enim naturis novimus Christum, & in duabus naturis indivise, id est, divina & humana. Una ergo incircumscripta, & una circumscripta in uno Christo videtur: & imago non secundum substantiam principali assimilatur, sed tantum secundum nomen & secundum positionem membrorum figuratorum. Neque enim imaginem quis scribens hominis alicujus, animam in imagine quærit: præsertim cum D differentia incomparabilis sit animæ hominis & divinæ naturæ. Nam illa quidem increata est, & conditrix, & sine tempore: ista vero creata & temporalis, & ab ipsa condita. Et nullus aliquando bene sentientium visa hominis imagine cogitavit, quod separetur per pictorem homo ab anima. Non enim solummodo anima privatur imago, sed & ipsa substantia corporis, videlicet carnibus, [d] medullis, nervis, ossibus, & elementis, id est, sanguine, phlegmate, nigra & rubea cholera: quorum temperantiam in imagine videri impossibile. Si enim hæc in imagine vidissemus, hanc utique jam hominem, & non imaginem hominis nominassemus. Ergo [e] perit una cum reliquis problematibus suis etiam præsens vaniloquium: risu præterea digna sunt quæ proferuntur.

[a] Hic deesse videtur ex Latino, τὴν ψυχὴν ἐν τῇ εἰκόνι.

[a] Melius, opus.

[b] Pro, Stabilientem autem.

Joan. 1.

1. Joan. 4.

[c] In Græco, sed circumscriptus secundum humanitatem.

[d] In Græco, musculis.

[e] al. propetrat.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Οὐ μὴν ἀλλὰ, καὶ Ἄρειον καὶ Διόσκορον, καὶ Εὐτυχέα, καὶ Σευῆρον ἐπὶ σύγχυσιν καὶ φυρμὸν ἐπὶ τῶν δύο φύσεων τοῦ ἑνὸς Χριστοῦ δογματίζοντας.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Ὢ τῆς ἀπερισκέπτου αὐτῶν καὶ γραϊκῶν μύθων, καὶ τοῦ κεκρυμμένου δόλου. πάλιν γὰρ τῆς αὐταῖς φίλον αὐτοῖς ἐστὶν ἐνδιατρίβειν φλυαρίαις· ἢ ἀγνοοῦσι τὴν ἐναντιότητα τῶν ὑπ' αὐτῶν ἠριθμημένων αἱρετικῶν, ἢ ἑκόντες φλυαρεῖν προαιροῦνται. Ἀρείου γὰρ, Διοσκόρου τε καὶ Εὐτυχέος αἱ αἱρέσεις ἐναντίαι πῶς εἰσι τῷ Νεστορίῳ, καὶ ἀλλήλαις μάχονται, κἂν ὁμονοοῦσι τὴν ἀσέβειαν. Ἄρειος γὰρ ἐξ οὐκ ὄντων εἰς τὸ εἶναι λέγων τὸν προαιώνιον καὶ ἄκτιστον λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς, προστίθησι τῇ ἀσεβείᾳ καὶ ἑτέραν αἵρεσιν, μὴ ἔχειν λέγων τὸν Χριστὸν ψυχὴν λογικὴν, ἀλλ' ἀντὶ τῆς ψυχῆς τὴν θεότητα, ἣ καὶ τὸ πάθος προσῆψε. Διοσκό-

E Gregorius episcopus legit:

Nec non & Arium, & Dioscorum, & Eutychetem, & Severum, qui confusionem & mixtionem in duabus naturis unius Christi dogmatizant.

Epiphanius diaconus legit:

O inconsideratas & aniles eorum fabulas, & absconditam fraudem! Iterum enim eisdem gratum illis est immorari garrulitatibus. Aut enim ignorant diversitatem a se numeratorum hæreticorum, aut sponte garrire procurant. Arii enim ac Dioscori & Eutychetis hæreses contrariæ sunt Nestorio, & invicem adversantur, licet pares in impietate persistant. Arius enim ex non exstantibus, ut esset, inquiens æternum & increatum Verbum Dei & Patris, addidit impietati suæ etiam aliam hæresim, non habere dicens Christum animam rationalem, sed pro anima divinitatem, quam & passio tetigisset. Dioscorus au-

tem & Eutyches Nestorio dicenti duas naturas & subsistentias in Christo, ex adverso ducti, naturas confundentes, unam vane locuti sunt; & procul a regia via incedentes, quæ non declinat neque ad dexteram neque ad sinistram, ab apostolica & paterna doctrina retroversi sunt. Et quæ communicatio vel consensus catholicæ sanctæ Dei ecclesiæ propter venerabiles picturas, cum Ario & Dioscoro & Eutyche? nisi quod tantum inanes sunt sermones eorum, & corruptibiles, & ab apostolico mandato alieni, quod ait: *Sermo vester semper sit in gratia Dei sale conditus.* Quos & abominatus multi certaminis Job dicebat: *Si comeditur panis absque sale? si vero & gustus est in verbis inanibus?* Claret ergo, quod frustra & vane calumnientur ecclesiam Dei, nunc quidem dicentes eam cum Nestorio impio & divisore commisceri, pingendo in iconis humanitatem dominicam; nunc vero cum Eutyche ac Dioscoro sceleratis confundere. Nam manifestum est, sicut supra ostensum est, quod contrarie sibimet sentiant, licet uterque impugnet ecclesiam. Si enim dederimus, quod Nestorium secundum ipsorum vocem sequatur ecclesia, mentiuntur, dicentes eam cum Eutyche ac Dioscoro sapere. Si vero potius eam (quod contrarium est) Eutychi ac Dioscoro consentire permittimus, etiam in hoc manifestantur falso loquentes. Ut enim sermo præcedens ostendit, Nestorius & Eutyches ab invicem impietate variantur: & irrationabile ac superfluum est hujusmodi eorum commentum.

Coloss. 4.

Job 6.

TOMUS TERTIUS.

Epiphanius diaconus legit:

ET quia in spinis arantes, ab apostolicis seminibus aliena profantur, & hæreticorum zizaniorum germina fructificant, ad eos Dominus per prophetam clamat: *Pastores multi corruperunt vineam meam, demoliti sunt portionem meam,* hæc dicentes.

Jerem. 12.

Gregorius episcopus legit:

Unde justam arbitrati sumus, subtiliter per præsentem definitionem nostram ostendere, qui faciant & colant errorem. [a] *Omnium igitur deiferorum patrum & sanctarum ac universalium synodorum, qui puram & incontaminatam & Deo acceptam fidem & confessionem nostram ita tradiderunt, ut nullum modum divisionis vel confusionis excogitaret aliquis in illam ineffabilem & ignotam unitionem, qua super omnem sensum & cogitationem est, duarum scilicet per subsistentiam naturarum unice demonstrata persona.*

[a] In Græco, Omnibus igitur deiferis, &c puram & incontaminatam tradentibus.

Epiphanius diaconus legit:

Vere suum errorem ostenderunt subtiliter vana sapientes. Omnibus enim sanctis patribus nostris, qui in sanctis sex universalibus synodis convenerunt, venerabiles imagines pictas in sanctis templis & in aliis congruentibus locis stabilientibus, & suscipientibus has, ipsi reprobaverunt per quasdam falsidicas ratiunculas, errorem dicentes, & idololatriam alteram præter dæmonicam subrogantes: & duas res sibimet adversantes non discreverunt ab invicem. Eorum enim quæ ad gloriam Christi Dei nostri, & rememorationem in carne conversationis ejus patrata sunt, & eorum quæ propter gloriam & memoriam dæmoniorum a paganis & quibusdam Judæis qui eis deserviunt, facta sunt, unam & eamdem nominationem ore suo circumferunt, & scripturæ tradere non sunt reveriti, miscentes quæ misceri non possunt, & excusantes excusationes in peccatis. Divisionis & confusionis delitamentorum strepitum dant in theologicam disciplinam ecclesiæ catholicæ, & garriunt dicentes, nullum modum divisionis excogitare in uni-

A ρος δὲ καὶ Εὐτυχὴς τῷ Νεστορίῳ λέγοντι δύο φύσεις καὶ ὑποστάσεις ἐπὶ Χριστοῦ ἐξ ἐναντίας φερόμενοι, τὰς φύσεις συγχέοντες, μίαν ἐκενολόγησαν· καὶ πόῤῥω τῆς βασιλικῆς ὁδοῦ βαδίσαντες τῆς μὴ ἐκκλινούσης μήτε δεξιὰ μήτε ἀριστερὰ, τῆς ἀποστολικῆς καὶ πατρικῆς διδασκαλίας ἐξετράπησαν. καὶ τίς ἡ κοινωνία καὶ συμφωνία τῇ καθολικῇ τοῦ Θεοῦ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ ἕνεκεν τῶν ἐξηγητικῶν ἀναζωγραφήσεων μετὰ Ἀρείου καὶ Διοσκόρου καὶ Εὐτυχοῦς; ἀλλ' ἢ μόνον κενοὶ λόγοι καὶ ἐξίτηλοι, καὶ ἀποστολικοῦ παραγγέλματος ἀλλότριοι, διαγορεύοντος· ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε ἔστω ἐν τῇ χάριτι, ἅλατι ἠρτυμένος. οὓς βδελυττόμενος καὶ ὁ πολύαθλος Ἰὼβ ἔλεγεν· εἰ βρωθήσεται ἄρτος ἄνευ ἁλός; εἰ δὲ ἔστι γεῦμα ἐν ῥήμασι κενοῖς; πρόκειται οὖν, ὡς εἰκῇ καὶ μάτην κατηγοροῦσι τῆς τοῦ Θεοῦ B ἐκκλησίας, τῇ μὲν λέγοντες Νεστορίῳ τῷ δυσσεβεῖ καὶ διαιρέτῃ ταύτην συμφέρεσθαι εἰκονογραφοῦσαν τὴν τοῦ κυρίου ἐνανθρώπησιν, τῇ δὲ Εὐτυχεῖ καὶ Διοσκόρῳ τοῖς ἐναγέσι καὶ συγχυτικοῖς. καὶ πρόδηλον, καθὼς ἀποδέδεικται, ὡς ἐναντίως μὲν ἀλλήλοις ἔχουσιν, ἄμφω δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ προσπολεμοῦσιν. εἰ γὰρ δῶμεν τῷ Νεστορίῳ κατὰ τὴν αὐτῶν φωνὴν τὴν ἐκκλησίαν παρέπεσθαι, διαψεύδονται, λέγοντες τῷ Εὐτυχεῖ καὶ Διοσκόρῳ ταύτην ὁμονοεῖν. εἰ δὲ τοὐναντίον Εὐτυχεῖ καὶ Διοσκόρῳ συμφρονεῖν συγχωρήσωμεν, καὶ ἐν τούτῳ πεφώρανται ψευδολογοῦντες. ὡς γὰρ φθάσας ὁ λόγος ἀπέδειξε, Νεστόριος καὶ Εὐτυχὴς ἀλλήλων τῇ ἀσεβείᾳ διεστήκασι· καὶ ἄλογος καὶ περιττὸς ὁ τοιοῦτος αὐτῶν παραλογισμός.

C ΤΟΜΟΣ γ'.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

ΚΑὶ ἐπειδὴ ἐν ἀκάνθαις ἀροτριάσαντες, τῶν ἀποστολικῶν σπερμάτων ἀλλότρια φθέγγονται, τῶν δὲ αἱρετικῶν ζιζανίων βλαστήματα καρποφοροῦσι, πρὸς αὐτοὺς ὁ Θεὸς διὰ τοῦ προφήτου βοᾷ· ποιμένες πολλοὶ διέφθειραν τὸν ἀμπελῶνά μου, ἐμόλυναν τὴν μερίδα μου, ταῦτα λέγοντες.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Ὅθεν δίκαιον ᾠήθημεν, λεπτομερῶς διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν ὅρου ἀποδεῖξαι τὴν τῶν ποιούντων καὶ σεβομένων πλάνην. πάντων οὖν τῶν θεοφόρων πατέρων, καὶ τῶν ἁγίων καὶ οἰκουμενι- D κῶν συνόδων τὴν καθαρὰν καὶ ἀμίαντον καὶ θεαπόδεκτον πίστιν ἡμῶν καὶ ὁμολογίαν οὕτως παραδεδωκότων, τοῦ μηδένα τρόπον διαιρέσεως ἢ συγχύσεως ἐπινοεῖν τινα εἰς τὴν ὑπὲρ νοῦν τε καὶ ἔννοιαν, ἄῤῥητόν τε καὶ ἄγνωστον ἐκείνην ἕνωσιν τῶν δύο καθ' ὑπόστασιν μίαν τοῦ μοναδικῶς δηλουμένου προσώπου φύσεων.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Ὄντως τὴν ἑαυτῶν πλάνην ἔδειξαν λεπτομερῶς οἱ ματαιόφρονες. πάντων γὰρ τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν τῶν καὶ ἐν ταῖς ἁγίαις ἓξ οἰκουμενικαῖς συνόδοις ἀθροισθέντων τὰς σεπτὰς εἰκονικὰς ἀναζωγραφήσεις καθιδρυσάντων ἐν τοῖς ἁγίοις ναοῖς, καὶ ἐν ἄλλοις ἐπιτηδείως ἔχουσι τόποις, καὶ ἀποδεξαμένων ταύτας, αὐτοὶ ἀποκηρύξαντες πεποιήκασι διά τινων παρεγγραπτῶν λογι- E δρίων, πλάνην λέγοντες, καὶ εἰδωλολατρείαν ἑτέραν παρὰ τὴν δαιμονικὴν ἀντεισάγοντες. καὶ δύο πραγμάτων ἀλλήλοις ἀντικαθισταμένων οὐ διέστειλαν παρ' ἑκατέροις αὐτῶν. τὰ γὰρ εἰς δόξαν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καὶ ἀνάμνησιν τῆς ἐν σαρκὶ πολιτείας πληρούμενα, καὶ τὰ διὰ δόξαν καὶ μνήμην δαιμονίων ὑπὸ τῶν αὐτοῖς λατρευόντων Ἑλλήνων καὶ Ἰουδαίων τινῶν γινόμενα, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ὀνομασίαν τοῖς στόμασιν αὐτῶν περιφέρουσι, καὶ γραφῇ παραδοῦναι ἀνῃσχύντησαν, μιγνύντες τὰ ἄμικτα, καὶ προφασιζόμενοι προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις. διαιρέσεως καὶ συγχύσεως περιβομβοῦσι ληρήματα εἰς τὴν θεολογικὴν ἐπιστήμην τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας· καὶ φλυαροῦσι λέγοντες, μηδένα τρόπον διαιρέσεως ἐπινοεῖν ἐν τῇ καθ' ὑπο-

ANNO CHRISTI 787.

σαρκὶ ἑνώσει τοῦ Θεοῦ λόγου. καὶ ὡς ἔοικε, πατρικὰς φωνὰς οὐδέποτε ἀνέγνων. εἰ δὲ καὶ ἀνέγνων, παροδευτικῶς ἀνέγνων, οὐκ ἐρευνητικῶς. ὁ θεολόγος Γρηγόριος ἀναιρεῖ τὸ ἐξάλλατον αὐτῶν ῥαψῴδημα, οὕτω λέγων· ὅταν αἱ φύσεις διίστωνται ταῖς ἐπινοίαις, συνδιαιρεῖται καὶ τὰ ὀνόματα. καὶ πάντες οἱ ἅγιοι πατέρες ἡμῶν τὴν σύγχυσιν μὴ προσιέμενοι, χωριστὰς τῇ ἐπινοίᾳ λέγουσι τὰς δύο φύσεις τῷ λόγῳ τῆς διαφορᾶς, οὐ τῆς διαιρέσεως. ἠγνόηται ἢ αὐτοῖς καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἀκριβὴς τῶν δογμάτων ἐπίγνωσις, ἢ κατηγοροῦσι τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν, κατὰ μηδένα τρόπον λεγόντων αὐτῶν διαίρεσιν ἐπὶ τῇ τῶν δύο φύσεων ἑνώσει τῆς κατὰ Χριστὸν οἰκονομίας. καὶ ὁ μὲν Νεστόριος τοῖς πράγμασι διαιρεῖ τὰς φύσεις, λέγων ἄλλον τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον, καὶ ἄλλον τὸν ἐκ τῆς παρθένου, εἰς ἄνθρωπον ἰδικῶς, καὶ εἰς Θεὸν ἰδικῶς. ἡ δὲ καθολικὴ ἐκκλησία ἀσυγχύτως ὁμολογοῦσα τὴν ἕνωσιν, τῇ ἐπινοίᾳ καὶ μόνῃ διαιρεῖ τὰς φύσεις ἀδιαιρέτως, ἕνα τὸν αὐτὸν ὁμολογοῦσα τὸν Ἐμμανουὴλ καὶ μετὰ τὴν ἕνωσιν. ὕβριν δὲ πνέοντες ἐν ταῖς ἑαυτῶν μυκτῆρσιν, ἐπιφέρουσι.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Τίς ἡ ἀνόητος ἐπίνοια τοῦ ματαιογράφου δι' αἰσχροκέρδειαν ἐπιτηδεύοντος τὸ ἀνεπιτήδευτον; τουτέστι τὰ καρδίᾳ πιστευόμενα καὶ στόματι ὁμολογούμενα χερσὶ βεβήλοις ἐξαμορφοῦν.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Ἀποπληξίας ἐστὶ λέγειν καὶ φρονεῖν. οὐδὲ γὰρ ἀνδρὸς σώφρονος τὸ αἰτιᾶσθαι ἀναιτίους. τίς γὰρ ἡ αὐτοῦ * σκαιολόγος ἐξεύρεσις, ταῦτα τὰ ληρήματα ἐννοεῖσθαι ἐπὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας καθιερωμένων πραγμάτων; εἰ ὁ ζωγραφῶν δι' αἰσχροκέρδειαν λέγεται εἰκονίζειν τὸν κύριον ἡμῶν καθὸ ἄνθρωπος τέλειος γέγονε, καὶ τοὺς ἁγίους αὐτοῦ, ἄρα αὐτοὺς καὶ τοὺς τὰ θεῖα εὐαγγέλια γράφοντας αἰτιᾶσθαι, καὶ τοὺς τὸν σταυρὸν ἐκχαράττοντας διὰ χρωμάτων σκαιογράφους ἀποκαλεῖν, καὶ δι' αἰσχροκέρδειαν λέγειν τοῦτο ποιεῖν. τί οὖν; καὶ τέκτων σταυρὸν κατασκευάζων σκαιοτέκτων ὀνομασθήσεται, καὶ λιθουργὸς τράπεζαν ἁγίαν ἀποξέων καὶ ἐξεργάζων, σκαιολιθουργός, καὶ χρυσοχόος, καὶ ἀργυροκόπος, καὶ ὑφάντης ὡσαύτως; οὐκοῦν κατὰ τὴν αὐτῶν παράνοιαν οἴχεται πᾶσα ἐπιστήμη καὶ τέχνη ἐκδοθεῖσα παρὰ τοῦ Θεοῦ πρός τε τὴν αὐτοῦ δόξαν, καὶ πρὸς σύστασιν τῆς ἡμετέρας ζωῆς. καὶ ἐπειδὴ ἥκασιν εἰς ἀγνοίας καὶ μοχθηρίας ὑπερβολήν, ἐκ τῆς θείας γραφῆς καὶ τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν ἀκουσάτωσαν ἐπαινουμένην τὴν δοθεῖσαν τῇ φύσει ἡμῶν σοφίαν διὰ τοῦ δημιουργήσαντος ἡμᾶς μεγαλοδώρου Θεοῦ· τοῦ μὲν Ἰὼβ περὶ τοῦ Θεοῦ φάσκοντος· τίς ἔδωκε γυναιξὶν ὑφάσματος σοφίαν; καὶ τῆς θείας γραφῆς μαρτυρούσης διὰ τοῦ Θεοῦ δεδόσθαι σοφίαν τῷ Βεσελεὴλ εἰς πᾶσαν τεκτονικὴν ἐπιστήμην. φησὶ γὰρ οὕτως· καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς Μωσῆν, λέγων· ἰδοὺ ἀνακέκλημαι ἐξ ὀνόματος τὸν Βεσελεὴλ τὸν τοῦ Οὐρείου υἱοῦ Ὢρ ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα. καὶ ἐνέπλησα αὐτὸν πνεῦμα θεῖον σοφίας καὶ συνέσεως καὶ ἐπιστήμης, ἐν παντὶ ἔργῳ διανοεῖσθαι καὶ ἀρχιτεκτονεῖν, ἐργάζεσθαι τὸ χρυσίον, καὶ τὸ ἀργύριον, καὶ τὸν χαλκόν, καὶ τὴν ὑάκινθον, καὶ τὴν πορφύραν, καὶ τὸ κόκκινον τὸ νηστόν, καὶ τὴν βύσσον τὴν κεκλωσμένην, καὶ τὰ λιθουργικά, καὶ εἰς τὰ ἔργα τὰ τεκτονικὰ τῶν ξύλων, ἐργάζεσθαι κατὰ πάντα τὰ ἔργα. καὶ ἐγὼ δέδωκα αὐτὸν καὶ τὸν Ἐλιὰβ τὸν τοῦ Ἀχισαμὰκ ἐκ φυλῆς Δάν. καὶ παντὶ συνετῷ καρδίᾳ δέδωκα σύνεσιν· καὶ ποιήσουσι πάντα ὅσα συνέταξά σοι. οἷς συνᾴδει καὶ ὁ πολὺς ἐν θεολογίᾳ Γρηγόριος φάσκων· καὶ κατέβη πνεῦμα κυρίου, καὶ ὡδήγησεν αὐτούς. καὶ πνεῦμα ἐπιστήμης ἐνέπλησε τὸν Βεσελεὴλ τὸν ἀρχιτέκτονα τῆς σκηνῆς. οἱ οὖν τὰς παρὰ τοῦ Θεοῦ δοθείσας ἐπιστήμας τοῖς ἀνθρώποις ἀποφαυλίζοντές τε καὶ καταγινώσκοντες, τῇ τῶν θεοστυγῶν αἱρέσει συναριθμοῦνταί εἰσί τε καὶ λέγονται, προστιθέντες κατὰ τὸ γεγραμμένον ἁμαρτίαν ἐφ' ἁμαρτίᾳ. οἱ οὖν γνήσιοι καὶ οὐ νόθοι υἱοὶ τῆς ἐστολισμένης νύμφης τοῦ Χριστοῦ, καὶ σπῖλον ἢ ῥυτίδα μὴ ἐχούσης καθολικῆς ἐκκλησίας, καὶ γ

* al. σκαιολόγος.

A tione quæ per subsistentiam in carne facta est Dei Verbi. Et ut apparet, paternas voces numquam legerunt. Porro si legerunt, transeundo legerunt, & non scrutando. Deiloquus Gregorius interimit inane ipsorum commentum, ita dicens: Cum naturæ [a] distent, cum intellectibus quoque dividuntur & nomina: & omnes sancti patres nostri confusionem non admittentes, separatas dicunt intellectu duas naturas ratione differentiæ, non divisionis. Igitur aut ignota est illis etiam in hoc vera dogmatum agnitio, aut calumniantur sanctos patres nostros, quod nullo modo dicant divisionem in duarum naturarum unitione dispensationis Christi. Et Nestorius quidem rebus dividit naturas, dicens alterum Dei Verbum, & B alterum eum qui est ex Virgine, in hominem specialiter, & in Deum specialiter. Catholica vero ecclesia inconfuse confessa unitionem, intellectu solo dividit naturas indivise, unum eumdemque confessa Emmanuel etiam post unitionem. Porro injuriam spirantes in suis nasis, efferunt.

Orat. 2. de Filio.

[a] In Græco, distans consideratione intellectus, simul dividuntur.

Gregorius episcopus legit:

Quis est insensatus intellectus vani [b] scriptoris, propter frivolum & turpe lucrum studentis quod studeri non potest? id est, corde credita & oris confessione prolata manibus pollutis formare.

[b] al. pictoris.

Epiphanius diaconus legit:

Apoplexia est hoc dicere vel sentire. Neque enim C viri prudentis est culpare inculpabiles. Nam quæ est eorum sinistri sermonis excogitatio, hæc deliramenta intelligendi in ecclesiæ dicatis rebus? Si is qui pingit, propter turpe lucrum dicatur imaginari Dominum nostrum secundum quod homo perfectus factus est, & sanctos ejus: oportet illos etiam qui divina evangelia scribunt, incusare, & eos qui crucem per colores exarant, stultos pictores appellare, ac dicere quod propter turpe lucrum hoc faciant. Ergone & faber qui crucem facit, stultitiæ fabricator nominabitur; & latomus mensam sanctam incidens & formans, stultitiæ latomus est; & aurifex, & argentarius, & textor similiter? Itaque juxta illorum vesaniam discessit omnis disciplina & ars a Deo data tam D ad gloriam suam, quam ad statum vitæ nostræ. Et quia venerunt in ignorantiæ ac malignitatis superfluitatem, ex divina scriptura & sanctis patribus nostris audiant laudari sapientiam quæ data est naturæ nostræ per magnum datorem Deum qui nos condidit: & quidem Job de Deo asseverante: Quis dedit mulieribus texturæ sapientiam? Divina quoque scriptura testatur Dominum dedisse sapientiam Beseleel in omnem fabrilem disciplinam, ita dicens: *Ego vocavi ex nomine Beseleel filium Uri filii Or de tribu Juda: & implevi eum spiritu Dei, sapientia & intelligentia & scientia in omni opere, ad excogitandum quidquid fabre fieri potest & auro & argento & ære,* [c] *marmore & gemmis & diversitate lignorum.* E *Dedique ei socium Eliab filium Achisamec de tribu Dan. Et in corde omnis eruditi posui sapientiam, ut faciant cuncta quæ præcepi tibi.* Quibus consonans Gregorius, qui multus est in theologia, profatur: Et descendit spiritus Domini, & deduxit eos: & spiritus disciplinæ replevit Beseleel principem fabrorum tabernaculi. Ergo qui disciplinas Dei, quæ hominibus datæ sunt, [d] depravant & reprehendunt, divinitus reprobatorum hæresi connumerati & sunt & dicuntur, addentes, secundum quod scriptum, peccatum super peccatum. Hi ergo qui germani & non nothi stolis amictæ sponsæ Christi, & maculam vel rugam non habentis, catholicæ videlicet ecclesiæ filii sunt, soli

Job. 38. ex Græco.

Exod. 31.

[c] In Græco plura numerantur.

ex Gregorio Nazianz. orat. funebri in sanctum Basilium, circa medium.

[d] In Græco, vilipendunt.

Isai. 30.

ACTIO VI.

ACTIO VI.

ANNO CHRISTI 787.

Deo rationabilia sacrificia & servitutes offerentes, per visibilem sensum intuentes venerabilem imaginem Christi, & proprie ac veraciter dominæ nostræ sanctæ Dei genitricis, sanctorumque angelorum & omnium sanctorum, sanctificantur: & per recordationem horum mentem suam informant: & corde in unum Deum credunt ad justitiam, & ore confitentur ad salutem. Similiter & evangelium audientes, auditorium sensum sanctificatione ac gratia replent, & corde intelligunt eorum quæ scripta sunt narrationem. Deinde frustra inflati quid aiunt?

Rom. 10.

Gregorius episcopus legit:

Fecit enim iste talis imaginem, nominans eam Christum: & est nomen quod est Christus, Deus & homo. Ergo & imago Dei & hominis. Itaque aut circumscripsit, secundum quod visum est vanitati suæ, incircumscriptionem deitatis circumscriptione creatæ carnis; aut confudit inconfusibilem unitionem illam, confusionis iniquitatem incurrens; duas blasphemias ex hoc deitati applicans per circumscriptionem & confusionem. Eisdem ergo & is qui adoravit, blasphemiis summittitur: & væ utrisque consimile, quia cum Ario & Dioscoro & Eutyche, atque cum Acephalorum hæresi erraverunt.

Epiphanius diaconus legit:

Non est pictorum adinventio imaginum factura, sed catholicæ ecclesiæ approbabilis legislatio & traditio, atque antiquitati congruens reverentia, secundum divinum Basilium. Testimonium perhibet ipsa rerum antiquitas & spiritu inductorum patrum nostrorum doctrina, quia videntes has in venerabilibus templis, libenter susceperunt: & ipsi venerabilia templa dedicantes, has pingere studuerunt; in quibus Deo accepta vota sua & incruenta sacrificia Domino cunctorum Deo obtulerunt. Igitur eorum est ingenium & traditio, & non pictoris. Nam pictoris sola ars est: dispositio manifestum est quod sit sanctorum patrum qui dedicaverunt. Nomen autem quo Christus dicitur, indicium est deitatis & humanitatis, duarum videlicet perfectarum Salvatoris naturarum. Et secundum naturam qua visus est, imaginem ejus Christiani pingere sunt edocti, & non secundum quam invisibilis erat: ipsa enim incircumscripta est. *Deum* quippe *nemo vidit umquam*, ex evangelio audivimus. Humana ergo natura Christo depicto, scilicet juxta quod veritas demonstravit, secundum nomen tantum Christi confitentur communicare imaginem ei quod principale est, & non secundum substantiam. Ipsi autem stolidi effecti indifferentem dicunt esse imaginem & principale, atque [a] in aliis substantiis esse ipsam substantiam judicant. Et quis eorum non derideat indisciplinationem, immo lugeat impietatem? In reprobum quippe sensum conversi loquuntur quæ non conveniunt, confusionis [b] causam susurrantes habere per venerabilium imaginum effectum ecclesiam, & applicare eam divinitati circumscriptionis speciem asserentes: deindeque iniquitatem super iniquitatem apponentes, væ transmittunt. Sed convertetur dolor eorum in caput ipsorum. Si enim qui maledicit antiquo Israël, maledictus est; qui benedicit, benedictus est: quanto magis qui novo Israël, qui intelligibiliter videt Deum, id est, Dei ecclesiæ maledicit, est maledictione repletus? Quis autem eos non exsecrabitur, cum Ario & Dioscoro & Eutyche dicentes, atque cum Acephalorum hæresi illam errare, ipsis hos habentibus præceptores & tutores suæ ipsius nova eligentis hæreseos? In subsequentibus enim Eusebius Pamphili ab eis in testimonium ducitur, qui ab omni ecclesia catholica noscitur patronus esse Arii hæreseos, quemadmodum in omnibus conscriptis suis expositionibusque continetur; secundum adorabile Deum Verbum dicens & ministrum Patris, & secun-

De Spiritu sancto ad Amphilochium, cap. 27.

Joan. 1.

a In Græco, In aliis & aliis substantiis esse eamdem substantiam.

b In Græco, crimen.

Num. 24.

A Θεῷ τὰς λογικὰς θυσίας καὶ τὰς λατρείας προσφέροντες, διὰ μὲν τῆς ὁρατικῆς αἰσθήσεως βλέποντες τὴν σεπτὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς κυρίως καὶ ἀληθῶς δεσποίνης ἡμῶν τῆς ἁγίας Θεοτόκου, ἁγίων ἀγγέλων τε καὶ πάντων ἁγίων, ἁγιάζονται, καὶ εἰς ἀνάμνησιν τούτων τὸν νοῦν αὐτῶν ἀναπτοῦσι, καὶ καρδίᾳ εἰς ἕνα Θεὸν πιστεύουσιν εἰς δικαιοσύνην, καὶ στόματι ὁμολογοῦσιν εἰς σωτηρίαν. ὡσαύτως καὶ τοῦ εὐαγγελίου ἀκούοντες, τὴν τῶν ἀκουστῶν αἴσθησιν ἁγιασμοῦ καὶ χάριτος πληροῦσι, καὶ τῇ καρδίᾳ συνιᾶσι τὴν τῶν γεγραμμένων διήγησιν. εἶτα εἰκῆ φυσιούμενοι τί φασιν;

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Ἐποίησε γὰρ ὁ τοιοῦτος εἰκόνα, ὀνομάσας αὐτὴν Χριστόν· καὶ B ἔστι τὸ, Χριστὸς, ὄνομα Θεὸς καὶ ἄνθρωπος. λοιπὸν καὶ εἰκὼν Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου. καὶ λοιπὸν ἢ συμπεριέγραψε κατὰ τὸ δοκοῦν τῇ αὐτοῦ ματαιότητι τὸ ἀπερίγραπτον τῆς θεότητος τῇ περιγραφῇ τῆς κτιστῆς σαρκὸς, ἢ συνέχεε τὴν ἀσύγχυτον ἕνωσιν ἐκείνην, τῷ τῆς συγχύσεως ἀνομήματι περιπεσὼν, δύο βλασφημίας ἐκ τούτου τῇ θεότητι προσάψας διὰ τῆς περιγραφῆς τε καὶ συγχύσεως. ταῖς αὐταῖς οὖν καὶ ὁ προσκυνήσας βλασφημίαις ὑποβέβληται· καὶ τὸ οὐαὶ ἀμφοτέροις ἐφάμιλλον, ὅτι Ἀρείῳ καὶ Διοσκόρῳ καὶ Εὐτυχεῖ καὶ τῇ τῶν Ἀκεφάλων αἱρέσει συνεπλανήθησαν.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Οὐ ζωγράφων ἐφεύρεσις ἡ τῶν εἰκόνων ποίησις, ἀλλὰ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἔγκριτος θεσμοθεσία καὶ παράδοσις. καὶ τὸ ἀρ- C χαιότητι διαφέρον, αἰδέσιμον κατὰ τὸν θεῖον Βασίλειον. μαρτυρεῖ δὲ αὐτὴ τῶν πραγμάτων ἡ ἀρχαιότης, καὶ ἡ τῶν πνευματοφόρων πατέρων ἡμῶν διδασκαλία, ὅτι ὁρῶντες ταύτας ἐν τοῖς σεπτοῖς ναοῖς, ἠσμενίσαντο· καὶ αὐτοὶ σεπτοὺς ναοὺς δειμάμενοι, ταύτας ἐζωγράφησαν· ἐν οἷς τὰς θεοπροσδέκτους αὐτῶν εὐχὰς καὶ ἀναιμάκτους θυσίας τῷ δεσπότῃ τῶν ὅλων Θεῷ προσέφερον. λοιπὸν αὐτῶν ἡ ἐπίνοια καὶ ἡ παράδοσις, καὶ οὐ τοῦ ζωγράφου. τοῦ γὰρ ζωγράφου ἡ τέχνη μόνον, ἡ δὲ διάταξις πρόδηλον τῶν δειμαμένων ἁγίων πατέρων. τὸ δὲ, Χριστὸς, ὄνομα σημαντικόν ἐστι θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος, τῶν δύο τελείων τοῦ σωτῆρος φύσεων. καὶ καθ᾽ ἣν ὤφθη φύσιν, τὴν εἰκόνα αὐτοῦ οἱ Χριστιανοὶ ἀναζωγραφεῖν ἐδιδάχθησαν, ἀλλ᾽ οὐ καθ᾽ ἣν ἀόρατος ἦν. αὕτη γὰρ ἀπερίγραπτος· Θεὸν γὰρ οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε, εὐαγγελικῶς D ἠκούσαμεν. τῇ ἀνθρωπίνῃ οὖν φύσει τοῦ Χριστοῦ ἀναζωγραφουμένου, δῆλον ὅτι καθὼς ἡ ἀλήθεια ἔδειξε, κατὰ τὸ ὄνομα μόνον ὁμολογοῦσιν οἱ Χριστιανοὶ κοινωνεῖν τὴν ὁρωμένην εἰκόνα τῷ ἀρχετύπῳ, καὶ οὐ κατὰ οὐσίαν. αὐτοὶ δὲ κενωθέντες ἀδιαφόρως λέγουσιν εἶναι εἰκόνα καὶ πρωτότυπον, καὶ ἑτεροουσίοις τὸ ταυτὸ τῆς οὐσίας κρίνουσι. καὶ τίς αὐτοὺς οὐ γελάσει τῆς ἀμαθείας; μᾶλλον δὲ θρηνήσει τῆς ἀσεβείας; εἰς ἀδόκιμον γὰρ νοῦν ἐκτραπέντες λαλοῦσι τὰ μὴ καθήκοντα, συγχύσεως αἰτίαν θρυλλοῦντες ἔχειν διὰ τῆς τῶν σεπτῶν εἰκόνων ποιήσεως τὴν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν, καὶ προσάπτειν αὐτὴν τῇ θεότητι περιγραφῆς εἶδος· εἶτά τε καὶ ἀνομίαν ἐπ᾽ ἀνομίᾳ προστιθέντες, οὐαὶ ἐπιπέμπουσιν. ἀλλ᾽ ἐπιστρέψει ὁ πόνος αὐτῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν. εἰ E γὰρ ὁ καταρώμενος τὸν πάλαι Ἰσραὴλ ἐπικατάρατος, καὶ ὁ εὐλογῶν αὐτὸν εὐλογημένος, πόσῳ μᾶλλον ὁ τὸν νέον Ἰσραὴλ τὸν νοερῶς ὁρῶντα Θεὸν, τὴν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν καταρώμενος, ἐπὶ κατάρας ἔμπλεως; τίς δὲ οὐκ ἂν αὐτοὺς βδελύξηται, Ἀρείῳ καὶ Διοσκόρῳ καὶ Εὐτυχεῖ λέγοντας, καὶ τῇ τῶν Ἀκεφάλων αἱρέσει ταύτην συμπλανᾶσθαι, αὐτοὺς τούτους ἔχοντας καθηγητὰς καὶ προστάτας τῆς ἑαυτῶν * μυσολήκτου αἱρέσεως; ἐν γὰρ τοῖς ἑξῆς Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου παρ᾽ αὐτῶν εἰς μαρτυρίαν ἄγεται, ὅστις ὑπὸ πάσης τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας γινώσκεται προστάτης εἶναι τῆς Ἀρείου αἱρέσεως, καθὼς ἐν πᾶσι τοῖς γράμμασιν αὐτοῦ καὶ ἐκδόσεσιν ἐμφέρεται· δεύτερον προσκυνητὸν λέγων τὸν Θεὸν λόγον, καὶ ὑπουργὸν τοῦ πατρὸς, καὶ τὰ δευτ-

* Forte, πολυπλόκου

Anno Christi 787.

ρίαν τῆς ἀξίας ἔχοντα, τῇ τοῦ ὁμοουσίου ἀπηρτημένος δόξῃ, καὶ μεταβολὴν τῆς ἁγίας σαρκὸς τοῦ κυρίου εἰς τὴν τῆς θεότητος φύσιν. καὶ ἐκ τούτου σύγχυσιν πρεσβεύων, οὐδὲ εἰκόνα δέχεται, ἀλλ' οὐδὲ πᾶσα ἡ τῶν Ἀρειομανιτῶν ἐναγὴς ὁμήγυρις. δοξάζουσι γὰρ οὗτοι ψυχῆς λογικῆς ἐνανθρωπῆσαι τὸν κύριον ἡμῶν, ἀντὶ τῆς ψυχῆς τὴν θεότητα ἔχοντα, ἵνα τὸ πάθος αὐτῇ προσάψωσι, καθὼς μαρτυρεῖ Γρηγόριος ὁ θεολόγος· καὶ ὡς θεοπασχῖται εἰκόνα οὐκ ἀποδέχονται. ὁμοίως καὶ Σεβῆρος ὁ συγχυτικὸς οὐκ ἐδέξατο εἰκόνα Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐν ἐκκλησίᾳ, καθὼς πλεῖστοι τῶν ἱστορικῶν διηγοῦνται. πῶς οὖν Ἀρείῳ καὶ Διοσκόρῳ καὶ Εὐτυχεῖ καὶ τῇ τῶν Ἀκεφάλων αἱρέσει ἑπομένην τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν φάσκουσι, τὴν δεξαμένην τὰς εἰκονικὰς ἀναζωγραφήσεις, θαυμάζειν ἐστὶ, μέγα ἐξερευγόμενοι, καί τινα βλάσφημα λογίδρια ἐκ τῆς ἀπυλώτου αὐτῶν γλώττης εἰς ἀέρα * χέομεν, καὶ οὐδὲν ἕτερον. ἀκουσάτωσαν οὖν ἀληθῶς· ἀνωτέρα περιγραφῆς ἐστι, καθὼς εἴπομεν, ἡ θεία φύσις· ἡ δέ γε ἀνθρωπίνη, περιγεγραμμένη. καὶ οὐδεὶς τῶν εὖ φρονούντων περιγραπτὴν λέγων τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ταύτῃ συμπεριγράφει τὴν ἀπερίγραπτον οὖσαν. καὶ γὰρ ὁ κύριος, καθὸ τέλειος ἄνθρωπος ἦν, ὢν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, οὐκ ἦν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ. καὶ τοῦτο αὐτὸς πιστοῦται λέγων· ἄγωμεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν πάλιν. καὶ περὶ τοῦ Λαζάρου διαλεγόμενος τοῖς αὐτοῦ φοιτηταῖς, οὕτως ἔφη· χαίρω δι' ὑμᾶς, ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ. καθὸ δὲ Θεός ἐστιν, ἐν παντὶ τόπῳ τῆς δεσποτείας αὐτοῦ πάρεστι, μένων πανταχόθεν ἀπερίγραπτος. πῶς οὖν φληναφήματά τινα κενοφωνοῦντες, βατταρίζουσιν ἀκρατεῖ γλώττῃ λέγοντες· συμπεριέγραψεν ὁ ζωγράφος κατὰ τὸ δοκοῦν τῇ αὐτοῦ ματαιότητι τὸ ἀπερίγραφον τῆς θεότητος τῇ περιγραφῇ τῆς κτιστῆς σαρκός; εἰ συμπεριεγράφη ἀνακλινομένου καὶ ἐσπαργανωμένου ἐν φάτνῃ τῇ φύσει τῆς ἀνθρωπότητος ἡ φύσις τῆς θεότητος αὐτοῦ, συμπεριγράφεται καὶ ἐν τῇ ἀναγεγραμμένῃ εἰκόνι τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ ἡ ἀπερίγραπτος θεότης αὐτοῦ· ὁμοίως καὶ ἐν σταυρῷ εἰ συμπεριεγράφη τῇ φύσει τῆς ἀνθρωπότητος ἡ φύσις τῆς θεότητος αὐτοῦ, συμπεριγράφεται καὶ ἐν τῇ ἀναγεγραμμένῃ εἰκόνι τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ ἡ ἀπερίγραπτος θεότης αὐτοῦ. εἰ δὲ ἐκεῖνα οὐ γέγονεν, οὐδὲ τοῦτο πάντως. εἴθε ἔγνωσαν τὸ τοῦ θεοφόρου Διονυσίου ῥητὸν ἐκ τοῦ περὶ ἱεραρχίας λόγου, οὕτω λέγοντος· οὐδὲ γάρ ἐστιν ἀκριβὴς ὁμοιότης τοῖς αἰτιατοῖς καὶ τοῖς αἰτίοις· ἀλλ' ἔχει μὲν τὰ αἰτιατὰ τὰς τῶν αἰτίων ἐνδεχομένας εἰκόνας, αὐτὰ δὲ τὰ αἴτια τῶν αἰτιατῶν ἐξῄρηται καὶ ὑπερίδρυται, κατὰ τὸν τῆς οἰκείας ἀρχῆς λόγον. ὅπερ δέδεικται καὶ τοῖς μικρὰ νοεῖν δυναμένοις, ὡς ματαίαν κενοφωνίας τινὰ καινὴν εἰσάγειν σπεύδει ὁ ἐρραψῳδημένος αὐτῶν λόγος, κατὰ τῆς ἐκκλησίας τοὺς ἀγῶνας ποιούμενος, καὶ οὐ κατὰ ζωγράφου. τὸ δὲ ἀναισχυντεῖν ἔχοντες, αὐθαδῶς λέγουσι.

* Latinus legit, χεῦμα.

A da dignitatis habentem, [a] ab homousii differens majestate, & commutationem sanctæ carnis Domini in divinitatis naturam, ac per hoc confusionem dogmatizans, nec iconam recipit, sed neque omnium Arianorum scelerata collectio. Prædicant enim sine anima rationali hominem factum fuisse Dominum nostrum, & pro anima divinitatem habere, ut passionem in eam afferant, sicuti testatur Gregorius deiloquus: & utpote deitatem passam fatentes, non admittunt imaginem. Similiter & Severus confusibilis minime suscepit imaginem Christi Dei nostri in ecclesia, sicut plurimi historici narrant. Quomodo ergo Arium & Dioscorum ac Eutychetem, Acephalorum scilicet hæ- B resim secutam fuisse catholicam ecclesiam asserant, quæ suscepit imaginales historias, mirandum est: dum magna eructent, & quasdam blasphemas ratiunculas ex lingua suæ quæ sine porta est, in aërem fundant, & non aliud. Audiant ergo veraciter: Superior circumscriptione est, quemadmodum diximus, divina natura: [b] an potius humana est circumscripta. Et nullus bene sentientium circumscriptam dicens humanam naturam, cum hac circumscribit eam quæ incircumscripta est. Etenim Dominus secundum quod homo perfectus erat, cum esset in Galilæa, non erat in Judæa. Et hoc ipse affirmat dicens: *Eamus in Judæam* C *iterum.* Et cum de Lazaro dissereret discipulis suis, ita dixit: *Gaudeo propter vos, quia non eram ibi.* Porro secundum quod Deus est, in omni loco dominationis suæ præsto est, manens modis omnibus incircumscriptus. Quomodo ergo vaniloquiis quibusdam vanitate vocis perstrepentes, verbosantur infreni lingua dicentes: Circumscripsit pictor secundum quod visum est vanitati suæ incircumscriptibile deitatis circumscriptione creatæ carnis? Si circumscripta est reclinati & cunabulis involuti in præsepio [c] natura humanitatis natura divinitatis ejus, simul circumscripta est etiam in depicta imagine humanitatis ejus incircumscripta deitas ejus. Similiter & in cruce si circumscripta est [d] natura humanitatis natura deitatis ejus, simul cir- D cumscripta est & in depicta imagine humanitatis ejus incircumscripta deitas ejus. Si vero illa [e] non est factus, nec hoc utique. Utique cognovissent deiferi Dionysii dictum in sermone de hierarchiis ita perhibentis: Neque enim [f] certa similitudo est causalibus & causis; sed habent quidem causalia causarum convenientes imagines: ipsæ autem causæ causalibus supereminent & superstabilitæ sunt, secundum principii sui rationem. Itaque ostensum est etiam his qui pauca intelligere possunt, quod vanam vocum quamdam novitatem introducere tenet resarcinatus eorum sermo, contra ecclesiam, & non contra pictorem agones apponens. Porro impudentiam continuantes, temere dicunt.

Actio VI.

[a] In Græco, sententia consubstantialitatis repugnans, & commutationem

Gregorius Nazianzenus in epist. 2. ad Cledonium, circa medium.

[b] In Græco, at vero humana.

Joan. 11.

or

or

[c] In Græco, cum natura.

[d] Pro, cum natura.

[e] In Græco, facta non sunt.

De cælesti hierarchia, cap. 2.

[f] In Græco, exacta.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Κατακρινόμενοι δὲ παρὰ τῶν εὖ φρονούντων ἐν τῷ τὴν ἀκατάληπτον καὶ ἀπερίγραπτον θείαν τοῦ Χριστοῦ φύσιν ἐπιχειρεῖν αὐτοὺς γράφειν, πάντως δίκην ἐφ' ἑτέραν καταφεύξονται κακομήχανον ἀπολογίαν· ὅτι τῆς σαρκὸς μόνης, ἣν ἑωράκαμεν καὶ ἐψηλαφήσαμεν, καὶ ᾗ συναναστράφημεν, εἰκόνας ἱστοροῦμεν τὴν εἰκόνα· ὅ ἐστι δυσσεβὲς, καὶ τῆς Νεστοριανῆς κακοδαιμονίας ἐφεύρημα.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Ἔτι τῶν αὐτῶν ἔχονται τεχνασμάτων οἱ ψευδήγοροι περὶ τὴν ἀλήθειαν, πρὸς ἀναίσχυντον ἀντιλογίαν ἐκτραπέντες. ὅμως ἑαυτοῖς ἀκόλουθα λέγοντες, ἐμπίπτουσιν εἰς παγίδα βλασφημίας· καὶ παρανοίας ἔχοντες ῥήματα, τὴν ἀκατάληπτον καὶ ἀπερίγραπτον τοῦ Χριστοῦ φύσιν, κατηγοροῦσι τῶν Χριστιανῶν, λέγοντες ταύτην αὐτοὺς περιγράφειν. εἶτα καὶ τεχνολογοῦντες, αὐτῶν ἀναλαμβάνοντες τὸ πρόσωπον, ψευδῶς ἀποφαίνονται, ὅτι τῆς σαρκὸς μόνης, ἣν ἑωράκαμεν καὶ ἐψηλαφήσαμεν, καὶ ᾗ συναναστρ-

Gregorius episcopus legit:

E *Dammandi autem ab his qui bene sentiunt, eo quod incomprehensibilem & incircumscriptam divinam Christi naturam pingere conentur, profecto ad aliam confugient malæ machinationis defensionem: quia solius carnis illius quam vidimus & palpavimus, & cum qua conversati sumus, iconam depingimus: quod est impium, & Nestoriani pessimi sensus inventio.*

Epiphanius diaconus legit:

Adhuc eisdem continuantur artificiis falsi assertores circa veritatem, ad impudentem contradictionem conversi. Verum convenientia sibi dicentes, incidunt in laqueum blasphemiæ; & amentiæ continuantes verba, id est, incomprehensibilem & incircumscriptam divinam Christi naturam, accusant Christianos, dicentes hanc eos circumscribere. Deinde artificiose loquentes, eorum assumendo personam, falso pronuntiant, quia solius carnis illius quam vidimus & palpavimus, & cum

ACTIO VI.

qua conversati sumus, iconam depingimus: ut quasi A ex hoc iterum in Nestorii blasphemiam ecclesiam inducant. Unde & inferunt: Quod est impium, & Nestoriani pessimi sensus inventio. Ergo veritatem audiant. Christiani unum Emmanuel scientes Christum Dominum, ipsum depingunt secundum quod Verbum caro factum est; & multiplices garrulitates a se procul repellunt, simplici corde omnia quæ tradita sunt in ecclesia suscipientes; & intuentes picturas, nihil aliud intelligunt, nisi quæ signantur in ipsis. Etenim cum viderint in pictura parientem Virginem & angelos supra stantes cum pastoribus, recogitant Deum humanatum nasci propter salutem nostram; & confitentur dicentes: Is qui sine carne erat, caro factus est: Verbum incrassatum est, increatus creatus, im- B palpabilis palpatus est: atque unum eumdemque confitentur perfectum in deitate & perfectum in humanitate, Deum veraciter & hominem veraciter. Præterea dictum est retro de scelesta Nestorii hæresi, quia imaginum effigies in nullo cum ea concordant; & sufficienter dictum est. Quod si oportuerit, & iterum dicetur. Putantes autem in se quid intelligere, aiunt.

Gregorius episcopus legit:

Tractandum est enim in hoc, quia si secundum orthodoxos patres simul caro, simul Dei Verbi caro, numquam partitionis sensum suscipiens, sed tota ex toto a divina natura suscepta & integre deificata est, quando scindetur, vel separatim statuetur ab his qui impie hoc agere conantur? similiter autem & super C *ejus habetur anima. Assumente quippe Filii deitate in propria persona carnis naturam, anima mediatrix effecta est inter deitatem & carnis crassitudinem: & sicut simul caro, simul Dei Verbi caro est; ita simul anima, simul Dei verbi anima est: & utraque simul, deificata scilicet anima, sicut & corpore, & ab his indivisa deitate manente etiam in ipsa disjunctione animæ a corpore in voluntaria passione. Ubi enim anima Christi, ibi & deitas: & ubi corpus Christi, ibi & deitas.*

Epiphanius diaconus legit:

Quando aliquem tacturi sunt nequam sermonem [a] subversores catholicæ ecclesiæ, assumunt aliqua quæ omnes profitentur: ut per sensum bonum D qui in his esse cernitur, nec de reliquis [b] incredibiles judicentur. Pauca enim quædam bene pronuntiantes, & quodammodo glareis margaritas commiscentes, atque ad vomitum proprium repedantes, aiunt scindi & separatim statui unum Christum ab his qui recipiunt venerabiles imagineas picturas. Et vituperabiliter effantur, numquam partitionis sensum fuisse receptum. Liquet ergo quod ignorentur ab eis patrum voces. [c] Studiose quippe omnes separationem duarum naturarum expressius prædicant, sed non rebus, ut superius dictum est, sicuti blaspheme Nestorius dicere ausus est. Nulla autem est procul dubio ratio dissensionis vel separationis, aut alicujus divi- E sionis, vel rursus essentiæ confusionis, quemadmodum crebro falso concionati sunt, pro eo quod pingitur Dominus secundum id quod homo fuit perfectus. Aliud est enim imago, & aliud principale: & proprietates principalis nullatenus quis eorum qui sanum sapiunt, in imagine quærit. In imagine quippe nil aliud vera ratio novit, quam secundum nomen communicare illi cujus est imago, & non secundum substantiam, juxta quod crebro jam diximus coacti ex [d] ipsis disputationibus. Inopiam enim passi aliquid dicendi contra catholicam ecclesiam, eadem de eisdem effantur, vana fauce loquentes, & [e] exercitium audientibus facientes. Propter quod & ridendi apud omnes monstrantur, aliquando partitionem, aliquando vero confusionem dicentes, paratissime linguam habentes ad [f] subsequendum. Unde & dicunt.

[a] In Græco, qui avertunt se a catholica ecclesia.

[b] Id est, fide minus digni.

[c] In Græco, Cogitatione.

[d] Pro, ipsorum.

[e] In Græco, vaniloquentiam.

[f] In Græco, ad verbis, peccandum.

A γράφωμεν, ὁπόταν ἱστορῶμεν τὴν εἰκόνα· ἵνα ὡς ἐκ τούτου πάλιν εἰς τὴν Νεστορίου δυσφημίαν τὴν ἐκκλησίαν ἀπάγωσιν. ὅθεν καὶ ἐπάγουσιν· ὅ ἐστι δυσσεβὲς, καὶ τῆς Νεστοριανῆς κακοδαιμονίας ἐξεύρημα. οὐκοῦν τἀληθὲς ἀκουσάτωσαν. οἱ Χριστιανοὶ ἕνα τὸν Ἐμμανουὴλ γινώσκοντες Χριστὸν κύριον, αὐτὸν ἀναζωγραφοῦσι, καθὸ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο· καὶ τὰς πολυπλόκους φλυαρίας ἀφ' ἑαυτῶν ἐξελαύνουσιν, ἁπλῇ καρδίᾳ πάντα τὰ παραδεδομένα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀποδεχόμενοι· καὶ βλέποντες τὰς ἀναζωγραφήσεις, οὐδὲν ἕτερον νοοῦσιν, ἢ τὸ σημαινόμενον ἐν αὐταῖς. ὅταν γὰρ ἴδωσιν ἐν τῇ ἀναζωγραφήσει τίκτουσαν τὴν παρθένον, καὶ ἀγγέλους ἐφεστῶτας μετὰ ποιμένων, ἀναλογίζονται Θεὸν ἐνανθρωπήσαντα τεχθῆναι διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν, καὶ ὁμολογοῦσι λέγοντες· ὁ ἄσαρκος ἐσαρκώθη, ὁ λόγος ἐπαχύνθη, ὁ ἄκτιστος ἐκτίσθη, ὁ ἀναφὴς ἐψηλαφήθη· B καὶ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ὁμολογοῦσι τέλειον ἐν θεότητι καὶ τέλειον ἐν ἀνθρωπότητι, Θεὸν ἀληθῶς καὶ ἄνθρωπον ἀληθῶς. εἴρηται δὲ ἐν τοῖς κατόπιν περὶ τῆς Νεστορίου μιαρᾶς αἱρέσεως, ὅτι αἱ τῶν εἰκόνων ἀνατυπώσεις οὐδὲν αὐτῇ συμφωνοῦσι· καὶ ἤδη ἀρκούντως ἐρρέθη. εἰ δὲ χρὴ, καὶ πάλιν ῥηθήσεται. δοκοῦντες δὲ ἐν ἑαυτοῖς τι νοεῖν, φασί.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Σκεπτέον γὰρ καὶ ἐν τούτῳ, ὅτι εἰ κατὰ τοὺς ὀρθοδόξους πατέρας, ἅμα σὰρξ, ἅμα Θεοῦ λόγου σὰρξ, μηδέποτε μερισμοῦ ἔννοιαν δεχομένη, ἀλλ' ὅλη ὅλως τῇ θείᾳ φύσει προσληφθεῖσα, καὶ ὁλοκλήρως θεωθεῖσα, πῶς διχασθήσεται, ἢ ἰδιοσυστατήσεται παρὰ τῶν ἀσεβῶς τοῦτο δρᾷν ἐπιχειρούντων; ὁμοίως C δὲ ἔχει καὶ ἐπὶ τῆς αὐτοῦ ἁγίας ψυχῆς. προσλαβούσης γὰρ τῆς τοῦ υἱοῦ θεότητος ἐν τῇ ἰδίᾳ ὑποστάσει τὴν τῆς σαρκὸς φύσιν, ἡ ψυχὴ ἐμεσίτευσε θεότητι καὶ σαρκὸς παχύτητι. καὶ ὥσπερ ἅμα σὰρξ, ἅμα Θεοῦ λόγου σὰρξ· οὕτως ἅμα ψυχὴ, ἅμα Θεοῦ λόγου ψυχή· καὶ ἀμφότερα ἅμα, τεθεωμένης δηλονότι τῆς ψυχῆς, ὡς καὶ τοῦ σώματος, καὶ ἀχωρίστου τούτων τῆς θεότητος ὑπαρχούσης, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ διαζεύξει τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος ἐν τῷ ἑκουσίῳ πάθει. ὅπου γὰρ ψυχὴ Χριστοῦ, ἐκεῖ καὶ ἡ θεότης· καὶ ὅπου σῶμα Χριστοῦ, ἐκεῖ καὶ ἡ θεότης.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Ὅταν τινὸς ἅπτεσθαι μέλλωσι πονηροῦ λόγου οἱ παρεκτρεπόμενοι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, προσλαμβάνουσί τινα ὁμολογούμενα παρὰ πάντων· ἵνα διὰ τῆς ἐν τούτοις εὐγνωμοσύνης D μηδὲ περὶ τῶν λοιπῶν ἀπιστῶνται. ὀλίγα γὰρ ἄττα καλῶς ἀποφθεγξάμενοι, τοὺς κάχληκας τοῖς μαργαρίταις συμφύρουσι, καὶ ἐπὶ τὸν ἴδιον ἔμετον ἐπιστρέψαντες, φάσκουσι διχασθῆναι καὶ ἰδιοσυστῆναι τὸν ἕνα Χριστὸν παρὰ τῶν ἀποδεχομένων τὰς σεπτὰς εἰκονικὰς ἀναζωγραφήσεις· καὶ δυσφήμως φθέγγονται, μηδέποτε μερισμοῦ ἔννοιαν * δεχομένην. ὡς ἔοικεν, ἠγνόηνται αὐτοῖς αἱ τῶν πατέρων φωναί. κατ' ἐπίνοιαν γὰρ πάντες διαίρεσιν τῶν δύο φύσεων τρανῶς κηρύττουσιν· οὐ μὴν δὲ τοῖς πράγμασι, καθὼς ἀνωτέρω εἴρηται, ὡς βλασφήμως τετόλμηκεν εἰπεῖν Νεστόριος. οὐδεὶς δὲ ἀληθείᾳ λόγος, ἕνεκα τοῦ ἀναζωγραφεῖσθαι τὸν κύριον, καθὸ ἄνθρωπος τέλειος γέγονε, διχοστασίας καὶ ἰδιοσυστάσεως, ἤ τινος διαιρέσεως, ἢ πάλιν τοὐναντίον συγχύσεως, καθὼς E πολλαχῶς ἐψευδηγόρησαν. ἄλλο γάρ ἐστιν εἰκὼν, καὶ ἄλλο τὸ πρωτότυπον· καὶ τὰ ἰδιώματα τοῦ πρωτοτύπου οὐδαμῶς τις τῶν εὖ φρονούντων ἐν τῇ εἰκόνι ἐπιζητεῖ. ἐν γὰρ τῇ εἰκόνι ἄλλο οὐδὲν ὁ ἀληθὴς λόγος γινώσκει, ἢ κατὰ τὸ ὄνομα κοινωνεῖν, οὗ τινός ἐστιν εἰκὼν, καὶ οὐ κατὰ τὴν οὐσίαν, καθὼς πολλαχῶς εἴπομεν, ἀναγκαζόμενοι ἐκ τῶν αὐτῶν διαλέξεων. ἐπαπορούντες γὰρ δίκαιόν τι λέγειν κατὰ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν φθέγγονται, κενὰ λαρυγγίζοντες, καὶ ἀδολεσχίαν τοῖς ἀκροωμένοις ἐμποιοῦντες. διὸ καὶ καταγέλαστοι παρὰ πᾶσιν ἀποδείκνυνται, ποτὲ μὲν διαίρεσιν, ποτὲ δὲ σύγχυσιν λέγοντες, ἑτοιμοτάτην τὴν γλῶσσαν ἔχοντες, πρὸς τὸ ἁμαρτάνειν. ὅθεν καὶ λέγουσιν.

* Latinus l. [illegible]

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO VI.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Εἰ τοίνυν ἐν τῷ πάθει ἀχώριστος τούτων ἔμεινεν ἡ θεότης, πῶς οἱ ἀνόητοι καὶ πάσης ἀλογίας πεπληρωμένοι διαιροῦσι τὴν σάρκα τῇ θεότητι συμπλακεῖσαν καὶ θεωθεῖσαν, καὶ δῆθεν ὡς ψιλοῦ ἀνθρώπου εἰκόνα γράφειν πειρῶνται; καὶ ἐν τούτῳ γὰρ εἰς ἕτερον ἀνομίας βάραθρον ἐμπίπτουσι, χωρίζοντες τὴν σάρκα ἐκ τῆς θεότητος, καὶ ἰδιοσύστατον αὐτὴν παρεισάγοντες, καὶ ἕτερον πρόσωπον διδόντες τῇ σαρκί, ὅπερ εἰκονίζειν λέγουσιν· ἐκ τούτου δεικνύντες τετάρτου προσώπου προσθήκην ἐν τῇ τριάδι· πρός γε τούτοις καὶ τὸ θεωθὲν πρόσλημμα ἀθέωτον εἰσάγοντες. συναχθήσεται οὖν τοῖς τοῦ Χριστοῦ εἰκόνα γράφειν οἰομένοις ἢ τὸ θεῖον περιγραπτὸν καὶ τῇ σαρκὶ συγχυθέν, ἢ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἀθέωτον καὶ διῃρημένον, καὶ πρόσωπον ἰδιοϋπόστατον ἐπὶ τῆς σαρκὸς διδόναι, ἐξομοιουμένοις ἐν τούτῳ τῇ Νεστοριανῶν θεομαχίᾳ. εἰς τοιαύτην οὖν βλασφημίαν τε καὶ ἀσέβειαν ἐμπίπτοντες αἰσχυνθήτωσαν καὶ ἐντραπήτωσαν, καὶ ἐπαυσάσθωσαν οἱ δρῶντες καὶ οἱ ποθοῦντες καὶ σεβόμενοι τὴν ψευδωνύμως γινομένην καὶ λεγομένην ὑπ' αὐτῶν τοῦ Χριστοῦ εἰκόνα. ἀπέστω ἡμῶν ἐξ ἴσου καὶ ἡ τοῦ Νεστορίου διαίρεσις, καὶ ἡ τοῦ Ἀρείου, Διοσκόρου, Εὐτυχοῦς καὶ Σευήρου σύγχυσις, τὰ ἐκ διαμέτρου κακὰ καὶ ὁμόσημα τὴν ἀσέβειαν.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Οὐδαμῶς τῆς μιᾶς ὁδοῦ ἔχονται οἱ τῆς Χριστιανοκατηγορικῆς αἱρέσεως πρόμαχοι, καθὼς ἔθος ἐστὶ τοῖς περὶ θείων δογμάτων * ὀρθοδόξοις τῆς βασιλικῆς ὁδοῦ ἔχεσθαι μόνον, καὶ μὴ ἐκκλίνειν ἔνθεν καὶ ἔνθεν. ἀλλὰ διαστρέφοντες τὰς ὁδοὺς κυρίου, ἐναντιωθείσας δόξας παρ' ἑαυτοῖς συλλέγουσι τῷ ἰδίῳ νοῒ πληροφορούμενοι, σοφοὶ τὰ πάντα δοκοῦντες εἶναι. ἀλλ' ἀκουέτωσαν παρὰ τοῦ παρρησιαστοῦ Ἡσαΐου λέγοντος· οὐαὶ οἱ σοφοὶ ἐν ἑαυτοῖς, καὶ ἐνώπιον ἑαυτῶν ἐπιστήμονες. καὶ γὰρ τὰ μηδέποτε παρὰ ὀρθοδόξων Χριστιανῶν λαληθέντα, ὡς ὁμολογούμενα λαμβάνουσι. καὶ παραλογιζόμενοι σοφιστικῶς τὴν ἐκκλησίαν ἐλέγχουσι· καὶ συνάγεται παρ' αὐτῶν ὕβρις καὶ λοιδορία, ἐπὶ προσθήκῃ δὲ τούτων καὶ ἀσέβεια. ἃ γὰρ Διόδωρος καὶ Θεόδωρος ὁ Μοψουεστίας, καὶ Νεστόριος, Εὐτυχής τε καὶ Διόσκορος καὶ Σευῆρος ἀνελάβοντο κατὰ τῆς ἀληθείας λυττήσαντες, αὐτοὶ τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ προστρίβουσι· καὶ κακῷ τὸ κακὸν ἀναμιγνύντες προσάπτουσι, ταύτην τούτοις τοῖς δυσσεβέσιν αἱρεσιώταις συμφύρεσθαι, ἠλιθιότητος καὶ εὐηθείας ἀνάμεστα ἔχοντες ῥήματα. καὶ ὡς κάπηλοι μιγνύουσι τὸν οἶνον ὕδατι, τὸν ἀληθῆ λόγον τῷ διεστραμμένῳ, καὶ ἀνακιρνῶσι χολὴν πικρίας. ἡ γὰρ αἵρεσις Διοσκόρου καὶ Εὐτυχέως ἐναντία Νεστορίῳ πώς ἐστι, καθὰ φθάσαντες εἴπομεν· καὶ ἐναντίας αἱρέσεις ἐν μιᾷ δόξῃ τε καὶ ὁμολογίᾳ εἶναι, τῶν ἀνενδεχομένων ἐστίν· ὥσπερ λευκὸν καὶ μέλαν, ἢ θερμὸν καὶ ψυχρὸν ἀμήχανον ἰδεῖν ἐν ἑνὶ ὑποκειμένῳ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρόν. οὐδὲ γὰρ ἐν τῇ χιόνι εὕρηταί ποτε τὸ θερμόν, οὐδὲ ἐν τῷ πυρὶ τὸ ψυχρόν. τῆς δὲ παρανοίας αὐτῶν τὴν εὐήθειαν ἐκδηλοτέραν ἐξοίσομεν. τὴν εἰκόνα καὶ τὸ πρωτότυπον ταὐτὸν λέγουσιν εἶναι οἱ ταχεῖς περὶ τὴν κατηγορίαν· καὶ τούτου ἕνεκεν εἰς συγχύσεις καὶ διαιρέσεις εἰσάγουσι τοὺς ἱστοριογραφοῦντας τὴν εὐαγγελικὴν ἀφήγησιν. τῶν γὰρ Εὐτυχιανιστῶν, ἤτοι τῶν πρεσβευόντων μίαν φύσιν ἐπὶ τῆς καθ' ὑπόστασιν ἑνώσεως τοῦ Χριστοῦ, καὶ σύγχυσιν ἐκ τούτου δογματιζόντων, τῆς ἀληθείας ἡ παρατροπὴ οὐδὲν ἕτερον αὐτοῖς ἐστιν, εἰ μὴ ὅτι ὑπόστασιν καὶ φύσιν ταὐτὸν ὁρίζονται· ὅπερ ἄλλο καὶ ἄλλο γινώσκομεν οἱ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τρόφιμοι. ὑπόστασιν γὰρ λέγομεν οὐσίαν τινὰ μετὰ ἰδιωμάτων, καὶ παρὰ τὸ ὑφεστάναι· φύσιν δὲ πρᾶγμα αὐθύπαρκτον, μὴ δεόμενον ἑτέρου πρὸς σύστασιν, καὶ παρὰ τὸ πεφυκέναι. τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ καὶ οὗτοι τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ καὶ αὐτὸν τὸν Χριστὸν οὐδὲν ἕτερον τοῦ ἑτέρου κατ' οὐσίαν λέγουσι διαφέρειν· ἐπεὶ εἰ τὴν διαφορὰν ἔγνωσαν, οὐκ ἂν ταύτας τὰς κενοφω-

*Ex Latino, διαλεγομένοις ὀρθοδόξοις.

A Gregorius episcopus legit:

Si igitur in passione inseparabilis mansit ab his divinitas, quomodo insensati & cuncta irrationabilitate repleti, dividunt carnem quæ cum divinitate connexa & deificata est, & quasi puri hominis imaginem pingere tentant? Nam & in isto in aliud iniquitatis barathrum incidunt, separantes carnem a divinitate, & privatæ subsistentiæ illam asseverantes, & aliam personam carni tribuentes, quam & [a] imaginare fatentur: ex hoc ostendentes quartæ personæ additamentum in Trinitate: super hæc & [b] assumptionem, quæ divinitus est suscepta, atheoton depingentes. Colligitur ergo ab his qui Christi imaginem [c] pingendam existimant, aut divinitatem circumscriptam & carne confusam, B *aut corpus Christi atheoton & divisum, ac personam privatæ subsistentiæ [d] super carnem dari: similes in hoc effecti Nestorianorum impugnationi quæ in Deum est. In talem blasphemiam atque impietatem incurrentes confundantur & revereantur, & cessent qui patrant, & desiderant, & colunt imaginem, quæ fallaciter ab eis facta & dicta est Christi. Cesset etiam a nobis ex æquo & Nestorii partitio, atque Arii, Dioscori & Eutychetis, & Severi confusio, quæ sunt [e] immensa mala, & impietate comparia.*

Epiphanius diaconus legit:

Nequaquam per unam viam gradiuntur Christianos calumniantis hæreseos propugnatores, quemadmodum moris est orthodoxis, qui de divinis dogma- C tibus disputantes, regiam viam tantum retinent, & hac vel illac nullo pacto declinant. Sed evertentes vias Domini, contrarias opiniones apud se colligunt: & in suo sensu abundantes, sapientes per omnia esse putantur. Sed audiant ab Isaïa, qui fiducialiter dicit: *Væ qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobismetipsis prudentes.* Etenim quæ numquam ab orthodoxis Christianis dicta sunt, quasi prædicata per illos assumunt; & seductorios syllogismos contexentes sophistice arguunt: & colligitur ab eis injuria & maledictio, quin potius & impietas. Quæ enim Diodorus atque Theodorus Mopsuestiæ, ac Nestorius & Eutyches & Discorus & Severus assumpsere contra D veritatem rabiem eructantes, ipsi catholicæ ecclesiæ tribuunt: & malo malum commiscentes [f] applicant, hanc [g] impiis istis hæreticis conspergi perhibentes, & stoliditate & inutilitate verba referta possidentes: & sicut caupones miscent vinum aqua, id est, verum sermonem cum perverso, & temperant fel amaritudinis. Hæresis enim Dioscori & Eutychetis contraria est Nestorio, quemadmodum jam diximus: atque contrarias hæreses in una opinione atque professione esse possibile non est: quemadmodum album & nigrum, vel calidum & frigidum impossibile est videri in uno subjecto in uno eodemque tempore. Neque enim in nive inventum est aliquando calidum, neque in igne frigidum. Porro amentiæ ipsorum inutilitatem ma- E nifestiorem dicemus. Imaginem enim & principale idipsum dicunt veloces erga calumniam: & idcirco in confusiones & partitiones inducunt eos qui depingunt evangelicam relationem. Eutychianorum enim, id est, eorum qui prædicant unam naturam secundum subsistentiam in unitione Christi, ac per hoc dogmatizant confusionem, veritatis transmutatio nihil aliud in illis est, nisi quod subsistentiam & naturam idipsum definiunt: quod aliud esse atque aliud alumni catholicæ norunt ecclesiæ. Subsistentiam enim dicimus substantiam quamdam cum proprietatibus, ab eo quod est [h] hyphestanæ. Porro autem naturam fatemur rem per se [i] subsistentem, non indigentem alio ad sui [k] stabilitatem, ab eo quod est [l] pephycenæ. Hoc præterea modo & isti imaginem Christi & ipsum Christum nihil distare per substantiam dicunt. Nam si differentiam nossent, nequaquam has vocum

[a] Hoc est, imaginibus exprimere.

[b] In Græco, & quod ex assumptione deificatum est, atheoton, id est, non deificatum depingentes.

[c] In Græco, pingi.

[d] Pro, in carne.

[e] In Græco, e diametro pugnantia mala.

Isai. 5.

[f] In Græco, addunt.

[g] In Græco, cum impiis illis hæreticis sentire perhibentes.

[h] In Græco, ὑφεστάναι, id est, subsistere.

[i] In Græco, existentem.

[k] Pro, constitutionem.

[l] In Græco, πεφυκέναι, id est, natum esse.

novitates portentose prætenderent. Omnibus enim A evidens est, quia aliud est imago, & aliud primitivum: hoc quidem animatum, illud autem inanimatum est. Et quoniam verbosati sunt, in imagine circumscribi pariter divinam naturam, excidentes a recta ratione, traditi sunt in reprobum sensum. Petrus enim & Paulus depicti videntur, sed eorum animæ in imaginibus non adsunt: quandoquidem nec ipso corpore Petri præsente, animam ejus aliquis videt. Cum ergo ipsa non aspiciatur, quis eorum qui veritatem sectantur, dicit, quia separata est caro Petri ab anima ejus, nisi forte per intelligentiam tantum? Quanto magis incircumscripta natura Dei Verbi a circumscripta carne quæ ab eo assumpta? Neque enim quando fatigatus est ex itinere, & a muliere B Samaritana bibere quærebat, & a Judæis lapidabatur, deitatis natura fatigabatur, vel lapidibus submittebatur: absit blasphemia. Has ergo multiplices conglobationes, volens imaginales picturas respuere, mulium susurrans vanitas Christianos calumniantium incontinenti lingua induxit; & alia quædam subinferens, atque iniquitatem super iniquitates cohgerens, quartæ personæ additamentum in sancta Trinitate stolide locuta est. At nos qui in catholica ecclesia utpote proprii filii nati sumus, omnia quæ sunt dispensationis Domini nostri Jesu Christi suscipientes, atque Arium & Nestorium, Apollinarium quoque & hujus discipulos Eutychetem & Dioscorum abominantes, venerabiles imagines suscipimus, imagines C tantum & nihil aliud eas scientes, secundum quod principalis tantummodo nomen habent & non substantiam. Cancri autem more oblique gradientes, ad aliam blasphemiæ ducuntur viam, dicentes.

Gregorius episcopus legit:

Lætentur & exsultent, & fiducialiter agant hi qui veram Christi imaginem sincerissima anima faciunt, & desiderant, & colunt, & in salutem animæ & corporis offerunt: quam ipse sacratissimus immolator & Deus noster, ex nobis ex toto massam assumens, secundum tempus propriæ passionis in typum & rememorationem evidentissimam tradidit ministris suis. Sese namque voluntarie traditurus memorabili & vivificæ morti suæ, acceptum panem benedixit, & gratias D *agens fregit, & dans dixit:* Accipite & comedite in remissionem peccatorum; Hoc est corpus meum. *Similiter & calicem tradens dixit:* Hic est sanguis meus: hoc facite in meam commemorationem. *Veluti nulla alia specie ab eo electa sub cælo, vel* [a] *forma imaginari ejus incarnationem valente.* [b] *Vide ergo quod imago vivifici corporis ejus pretiose ac honorabiliter facta sit. Quid enim argumentatus est in hoc sapientissimus Deus? Nonne ut ostenderet & exprimeret evidenter nobis hominibus mysterium quod operatus est per dispensationem suam? Quia sicut id quod ex nobis suscepit, materia sola est humanæ substantiæ per omnia perfecta, non figurantis proprie subsistentem perso-* E *nam, ut non additamentum personæ divinitati intercidat: ita & imaginem materiam præcipuam, id est, panis substantiam præcepit offerri, non figurantem hominis formam, ne idololatria subintroducatur. Sicut ergo corpus Christi quod secundum naturam, sanctum est,* [c] *utpote divinitus sanctificatum; ita manifestum est, quod adoptione, id est, ipsa imago ejus sancta est, utpote per quamdam sanctificationem gratia* [d] *sanctificata. Hoc enim &* [e] *mercatus est, ut diximus, Dominus Jesus, ut sicut carnem quam suscepit, propria secundum naturam sanctificatione ex ipsa unitione deificavit: similiter & eucharistiæ panem,* [f] *non ut falsam imaginem naturalis carnis, per sancti Spiritus adventum sanctificandum, divinum corpus fieri voluit mediante sacerdote, qui oblationem de communi sepa-*

Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22.

[a] Sive, figura.

[b] In Græco, En ergo imago vivifici corporis, quæ pretiose ac honorabiliter fit.

[c] In Græco, utpote deificatum.

[d] In Græco, deificata.

[e] Vel, industrie gessit.

[f] Pro, ut non falsam.

A νίας ἐπεχειρήσαντο. ἀρίδηλον γὰρ πᾶσιν ὑπάρχει, ὅτι ἄλλο ἐστὶν εἰκὼν, καὶ ἄλλο πρωτότυπον· τοῦτο μὲν ἔμψυχον, ἐκεῖνο δὲ ἄψυχον. καὶ ἐπειδὴ ἐφλυάρησαν ἐν τῇ εἰκόνι συμπεριγράφεσθαι τὴν θείαν φύσιν, ἐκπεσόντες τοῦ ὀρθοῦ λόγου, παρεδόθησαν εἰς ἀδόκιμον νοῦν. Πέτρος γὰρ καὶ Παῦλος ἀναζωγραφούμενοι βλέπονται, αἱ δὲ ψυχαὶ αὐτῶν ἐν ταῖς εἰκόσιν οὐ πάρεισιν· ὁπότε οὐδὲ αὐτοῦ τοῦ σώματος τοῦ Πέτρου παρόντος, τὴν ψυχὴν αὐτοῦ βλέπει τις. καὶ ἐπειδὰν αὕτη οὐχ ὁρᾶται, τίς τῶν τῇ ἀληθείᾳ ἑπομένων λέγει, ὅτι κεχωρισμένη ἐστὶν ἡ σὰρξ τοῦ Πέτρου ἐκ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, εἰ μή που κατ' ἐπίνοιαν μόνον; πόσῳ γε μᾶλλον ἡ ἀπερίγραπτος φύσις τοῦ Θεοῦ λόγου ἐκ τῆς προσληφθείσης παρ' αὐτοῦ σαρκὸς περιγραφομένης; οὐδὲ γὰρ ὅτε κεκοπίακεν ἐκ τῆς ὁδοιπορίας, καὶ B παρὰ γυναικὸς Σαμαρείτιδος πιεῖν ἐζήτει, καὶ παρὰ τῶν Ἰουδαίων ἐλιθάζετο, ἡ τῆς θεότητος φύσις κεκοπίακεν, ἢ λίθοις ἐβάλλετο· ἄπαγε τῆς βλασφημίας. ταύτας οὖν τὰς πολυπλόκους συστροφὰς, θέλουσα τὰς εἰκονικὰς ἀναζωγραφήσεις ἐξουθενῆσαι, ἡ πολυθρύλλητος ματαιότης τῶν χριστιανοκατηγόρων παρεισήγαγεν ἀκρατεῖ γλώττῃ, καὶ ἕτερά τινα παρεισφέρουσα, καὶ ἀνομίαν ἐπ' ἀνομίαις συνάπτουσα, τετάρτου προσώπου προσθήκην ἐν τῇ ἁγίᾳ τριάδι ἐφλυάρησεν. οἱ δὲ ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ὡς τέκνα γνήσια γεννηθέντες, πάντα τὰ τῆς οἰκονομίας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀποδεχόμενοι, καὶ Ἄρειον καὶ Νεστόριον, Ἀπολλινάριόν τε καὶ τοὺς τούτου φοιτητὰς Εὐτυχέα καὶ Διόσκορον βδελυττόμενοι, τὰς σεπτὰς εἰκόνας ἀπο- C δεχόμεθα, εἰκόνας μόνον καὶ οὐδὲν ἕτερον αὐτὰς γινώσκοντες, καθὸ τοῦ πρωτοτύπου τὸ ὄνομα μόνον ἐχούσας, καὶ οὐχὶ τὴν οὐσίαν. καρκίνου δὲ δίκην λοξὰ βαίνοντες, ἐφ' ἑτέραν βλασφημίας ὁδὸν ἀπάγονται, λέγοντες.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Εὐφρανθήτωσαν καὶ ἀγαλλιάσθωσαν, καὶ παῤῥησιαζέσθωσαν οἱ τὴν ἀληθῆ τοῦ Χριστοῦ εἰκόνα εἰλικρινεστάτῃ ψυχῇ ποιοῦντες καὶ ποθοῦντες καὶ σεβόμενοι, καὶ εἰς σωτηρίαν ψυχῆς καὶ σώματος προσφερόμενοι· ἣν αὐτὸς ὁ ἱεροτελεστὴς καὶ Θεὸς τὸ ἡμῶν ἐξ ἡμῶν ὁλικῶς ἀναλαβόμενος φύραμα, κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ ἑκουσίου πάθους εἰς τύπον καὶ ἀνάμνησιν ἐναργεστάτην τοῖς αὐτοῦ μύσταις παραδέδωκε. μέλλων γὰρ αὑτὸν ἑκουσίως ἐκδιδόναι τῷ D ἀοιδίμῳ καὶ ζωοποιῷ θανάτῳ αὐτοῦ, λαβὼν τὸν ἄρτον εὐλόγησε, καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ μεταδοὺς εἶπε· λάβετε, φάγετε εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. τοῦτό μού ἐστι τὸ σῶμα. ὁμοίως καὶ τὸ ποτήριον μεταδοὺς εἶπε· τοῦτό μού ἐστι τὸ αἷμα· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. ὡς οὐκ ἄλλου εἴδους ἐπιλεχθέντος παρ' αὐτοῦ ἐν τῇ ὑπ' οὐρανὸν, ἢ τύπου, εἰκονίσαι τὴν αὐτοῦ σάρκωσιν δυναμένου. ἰδοὺ οὖν ἡ εἰκὼν τοῦ ζωοποιοῦ σώματος αὐτοῦ, ἡ ἐντίμως καὶ τετιμημένως πραττομένη. τί γὰρ ἐμηχανήσατο ἐν τούτῳ ὁ πάνσοφος Θεός; οὐχ ἕτερόν τι, ἢ δεῖξαι καὶ τρανῶσαι φανερῶς ἡμῖν τοῖς ἀνθρώποις τὸ πραγματευθὲν μυστήριον ἐν τῇ κατ' αὐτὸν οἰκονομίᾳ· ὅτι ὥσπερ ὃ ἐξ ἡμῶν ἀνελάβετο, ὕλη μόνη ἐστὶν ἀνθρωπίνης οὐσίας κατὰ πάντα τελείας, μὴ χαρακτηριζούσης ἰδιοσύστατον πρόσωπον, ἵνα μὴ προσθήκη προ- E σώπου ἐν τῇ θεότητι παρεμπέσῃ· οὕτω καὶ τὴν εἰκόνα, ὕλην ἐξαίρετον, ἤγουν ἄρτου οὐσίαν προσέταξε προσφέρεσθαι, μὴ σχηματίζουσαν ἀνθρώπου μορφὴν, ἵνα μὴ εἰδωλολατρεία παρεισαχθῇ. ὥσπερ οὖν τὸ κατὰ φύσιν τοῦ Χριστοῦ σῶμα ἅγιον, ὡς θεωθέν· οὕτως δῆλον καὶ τὸ θέσει, ἤτοι ἡ εἰκὼν αὐτοῦ ἁγία, ὡς διά τινος ἁγιασμοῦ χάριτι θεουμένη. τοῦτο γὰρ καὶ ἐπραγματεύσατο, ὡς ἔφημεν, ὁ δεσπότης Χριστὸς, ὅπως καθάπερ τὴν σάρκα, ἣν ἀνέλαβε, τῷ οἰκείῳ κατὰ φύσιν ἁγιασμῷ ἐξ αὐτῆς ἑνώσεως ἐθέωσεν, ὁμοίως καὶ τὸν τῆς εὐχαριστίας ἄρτον, ὡς ἀψευδῆ εἰκόνα τῆς φυσικῆς σαρκὸς διὰ τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπιφοιτήσεως ἁγιαζόμενον, θεῖον σῶμα εὐδόκησε γίνεσθαι, μεσιτεύοντος τοῦ ἐν μεταθέσει ἐκ τοῦ κοινοῦ πρὸς

τὸ ἅγιον

ANNO CHRISTI 787.

τὸ ἅγιον τὴν ἀναφορὰν ποιουμένου ἱερέως. λοιπὸν ἡ κατὰ φύσιν ἔμψυχος καὶ νοερὰ σὰρξ τοῦ κυρίου ἐχρίσθη πνεύματι ἁγίῳ τῇ θεότητι. ὁμοίως καὶ ὁ θεοπαράδοτος εἰκὼν τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, ὁ θεῖος ἄρτος ἐπληρώθη πνεύματος ἁγίου σὺν τῷ ποτηρίῳ τοῦ ζωηφόρου αἵματος τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ. αὕτη οὖν ἀποδέδεικται ἀληθὴς εἰκὼν τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καθὼς προλέλεκται· ἣν αὐτὸς ἡμῖν ὁ ἀληθὴς τῆς φύσεως ζωοποιὸς οἰκειοφώνως παραδέδωκεν.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Βαβαὶ πῶς λόγος παρεκβαλλόμενος, ἐπειδὰν τῆς ἀληθείας ἅπαξ σφαλῇ, εἰς πολλὰς καὶ ἐπικινδύνους ἀτοπίας ὑπὸ τῆς κατὰ τὴν πλάνην ἀκολουθίας ἐκφέρεται. ὃ λοιπὸν καὶ οὗτοι οἱ τῆς καινοτομίας εἰσηγηταὶ πεπόνθασιν. ἐκτραπέντες γὰρ τῆς ἀληθείας ἕνεκεν τῆς τῶν εἰκόνων πτώσεως, καὶ εἰς ἑτέραν ἐσχάτην ἀποπληξίας μανίαν κατηνέχθησαν· ὡς γὰρ ἐκ Δελφικοῦ τρίποδος τὰ λοξὰ ταῦτα καὶ ὀλέθρια ἐχρησμῴδησαν δόγματα. ἀλλ' ἀκουέτωσαν παρὰ τοῦ παροιμιακοῦ λόγου· παγὶς ἰσχυρὰ ἀνδρὶ τὰ ἴδια χείλη, καὶ ἁλίσκεται ῥήμασιν ἰδίου στόματος. ξύλα γὰρ καὶ χόρτον καὶ καλάμην περιέθεντο, ὧν τὸ τέλος εἰς καῦσιν. οὐδεὶς γάρ ποτε τῶν σαλπίγγων τοῦ πνεύματος ἁγίων ἀποστόλων, ἢ τῶν ἀοιδίμων πατέρων ἡμῶν, τὴν ἀναίμακτον ἡμῶν θυσίαν, τὴν εἰς ἀνάμνησιν τοῦ πάθους τοῦ Θεοῦ ἡμῶν καὶ πάσης τῆς αὐτοῦ οἰκονομίας γινομένην, εἶπεν εἰκόνα τοῦ σώματος αὐτοῦ. οὐδὲ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ κυρίου οὕτως λέγειν ἢ ὁμολογεῖν· ἀλλ' ἀκούουσι λέγοντος αὐτοῦ εὐαγγελικῶς· ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. καὶ ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ. καὶ, λαβὼν ἄρτον, καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ εἶπε· λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου. καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον, καὶ εὐχαριστήσας, ἔδωκεν αὐτοῖς, λέγων· πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες. τοῦτο ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. καὶ οὐκ εἶπε· λάβετε, φάγετε τὴν εἰκόνα τοῦ σώματός μου. ἀλλὰ καὶ Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος ἐκ τῶν θείων φωνῶν τοῦ κυρίου ἀρυσάμενος, ἔφη· ἐγὼ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ κυρίου, ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν· ὅτι ἐν τῇ νυκτὶ, ᾗ παρεδίδοτο, ἔλαβεν ἄρτον, καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ εἶπε· λάβετε, φάγετε· τοῦτό μού ἐστι τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων. τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι· τοῦτο ποιεῖτε * εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. ὁσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ. σαφῶς οὖν ἀποδέδεικται, ὅτι οὐδαμοῦ οὔτε ὁ κύριος, οὔτε οἱ ἀπόστολοι, ἢ πατέρες, εἰκόνα εἶπον τὴν διὰ τοῦ ἱερέως προσφερομένην ἀναίμακτον θυσίαν, ἀλλ' αὐτὸ σῶμα καὶ αὐτὸ αἷμα. καὶ πρὸ μὲν τῆς τοῦ ἁγιασμοῦ τελειώσεως, ἀντίτυπα τισὶ τῶν ἁγίων πατέρων εὐσεβῶς ἔδοξεν ὀνομάζεσθαι· ὧν ἐστιν Εὐστάθιος ὁ θεῖος πρόμαχος τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, καὶ τῆς Ἀρειανῆς κακοδαιμονίας καταλύτης, καὶ Βασίλειος τῆς αὐτῆς δεισιδαιμονίας καθαιρέτης, ὁ τὴν ὑφ' ἥλιον πᾶσαν βάσιν τῶν ὀρθῶν ἐκδιδάξας δογμάτων. καὶ ἑνὸς γὰρ καὶ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος φθεγγόμενοι, ὁ μὲν ἑρμηνεύων τὸ ἐν ταῖς παροιμίαις Σολομώντειον ῥητόν· φάγετε τὸν ἐμὸν ἄρτον, καὶ πίετε οἶνον, ὃν κεκέρακα ὑμῖν· τάδε φησί· διὰ τοῦ οἴνου καὶ τοῦ ἄρτου τὰ ἀντίτυπα τῶν σωματικῶν τοῦ Χριστοῦ κηρύττει μελῶν. ὁ δὲ ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς ἀρυσάμενος, ὡς ἴσασι πάντες οἱ τῆς ἱερωσύνης μυσταγωγοὶ, ἐν τῇ εὐχῇ τῆς θείας ἀναφορᾶς οὕτω πως λέγει· θαῤῥοῦντες προσεγγίζομεν τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ, καὶ προθέντες τὰ ἀντίτυπα τοῦ ἁγίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ σου, σοῦ δεόμεθα, καὶ παρακαλοῦμεν. καὶ τὸ ἐξῆς

* Latinus addit, ὁσάκις ἂν πίνητε, εἰς

A rans, *ad sanctificationem pertingere facit. Itaque Christi caro secundum naturam animata & [a] intelligibilis, uncta est Spiritu sancto in divinitatem. Similiter & divinitus tradita imago carnis ejus, divinus videlicet panis repletus est Spiritu sancto cum calice vitam ferentis sanguinis lateris ejus. Hæc ergo demonstrata est vera imago dispensationis quæ in carne facta est, scilicet Christi Dei nostri, quemadmodum supra dictum est; quam ipse nobis verus naturæ vivificator & fictor voce propria tradidit.*

ACTIO VI.

a In Græco, νοερὰ prædita, uncta est per Spiritum sanctum divinitate.

Epiphanius diaconus legit:

Pater, qualiter omnis sermo propositus, quando semel a veritate aversus est, in multas & periculosas pravitates a consequentia seductoria proferatur: quip- B pe quod & isti præceptores novitatis perpessi sunt. Aversi enim a veritate propter imaginum factionem, etiam in alteram extremam apoplexiæ insaniam delapsi sunt. Etenim quasi ex Delphico tripode obliqua hæc & perniciosa dogmata [b] oraculo consecuti sunt. Sed audiant a proverbiali verbo: *Laqueus fortis viro labia sua, & capitur propriis verbis oris.* Ligna enim & fenum & stipulam apposuerunt, quorum finis in combustionem. Nullus enim aliquando tubarum Spiritus, sanctorum videlicet Apostolorum, aut illustrium patrum nostrorum, incruentum sacrificium nostrum, quod in commemorationem Christi Dei nostri ac omnis dispensationis ejus efficitur, dixit C imaginem corporis ejus. Neque enim acceperunt a Domino sic dicere vel confiteri; sed audiunt evangelice dicentem eum: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non intrabitis in regnum cælorum.* Et, *Qui manducat meam carnem, & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in eo.* Et, *Accepto pane gratias agens, fregit, & dedit discipulis suis, & ait: Accipite & comedite; hoc est corpus meum. Et accipiens calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes. Hic est enim sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Et non dixit: Accipite & comedite imaginem corporis mei. Sed & Paulus divinus Apostolus ex divinis Domini vocibus D hauriens, ait: *Ego accepi a Domino, quod & tradidi vobis: quoniam in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens, fregit & dixit: Accipite & comedite; Hoc est corpus meum quod pro vobis frangitur: hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem postquam cœnavit, dicens: Hic calix novum testamentum est in meo sanguine: hoc facite, quotiescumque biberitis, in meam commemorationem. Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, & calicem hunc bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat.* Ergo liquido demonstratum est, quod nusquam Dominus vel Apostoli, aut patres imaginem dixerunt sacrificium sine sanguine, quod per sacerdotem offertur, sed ipsum corpus, & ipsum san- E guinem. Et ante sanctificationis quidem [c] celebrationem, typos quibusdam sanctorum patrum hæc pie visum est nominare: quorum est Eustathius propugnator orthodoxæ fidei & Arianæ destructor vesaniæ, & Basilius ejusdem infelicis superstitionis depositor, qui omne quod sub sole est, planam rectorum dogmatum basim edocuit. Et uno enim eodemque spiritu disputantes, unus quidem eorum interpretans Salomoniacum dictum, quod in Proverbiis legitur: *Comedite panem meum, & bibite vinum quod miscui vobis:* hæc dicit; Per panem & vinum, typos corporalium Christi prædicat membrorum. Alter vero ex eodem fonte hauriens, ut noverunt omnes sacerdotii mystici cultores, in oratione divinæ oblationis ita dicit: Confidentes appropinquamus sancto altari, & proponentes typos sancti corporis & sanguinis Christi tui, te deprecamur, & te rogamus. Et quod dein-

b Pro, vaticinatis.

Prov. 6.

Joan. 6.

Matth. 26.

Marc. 14.

Luc. 22.

1. Cor. 11.

c In Græco, Consummationem, antitypa quibusdam.

In Liturgia.

Prov. 9.

ACTIO VI.

[a] *Annotatio Græci Scholiastæ:* Græci patres jam sanctificata non raro vocant antitypa; ut Nazianz. oratione funebri in sororem, & apolog. 1. item Cyrillus Hierosolym. Catech. 5. myst. & alii.
[b] *In Græco,* improbitate.
[c] *In Græco,* decipientes.
[d] *In Græco additur.* Et quemadmodum hoc dicere aperta insania est, sic & imaginem afferere corpus, &c.
[e] *In Græco,* indisciplinatione.
[f] *In Græco,* phantastice judicantes.
[g] *In Græco,* factum.
[h] *In Græco,* aspectum.

cepꝰ infertur, certiorem patris hujus perfecit intellectum, qualiter [a] antequam sanctificata fuerint, vocata sint typi: post sanctificationem autem, corpus proprie ac sanguis Christi dicuntur, sunt, & creduntur. Ipsi vero viri fortes volentes venerabilium imaginum demoliri visionem, aliam imaginem introduxerunt, quæ non est imago, sed corpus & sanguis. Porro [b] fatigatione & astutia depressi, sophismate pravo semet [c] offendentes, adoptione nominaverunt fieri hanc divinam oblationem. [d] Et corpus & sanguinem Domini, æquali quodammodo appropinquat amentiæ, & ampliorem [e] indisciplinationis habet impietatem. Deinde dimisso mendacio tangunt pauxillum quid veritatem, divinum corpus dicentes fieri. Et si imago corporis est, non potest esse hoc divinum corpus. Ergo hinc inde circumductis, invalida omnino manent ea quæ ab illis susurrata sunt. Sicut enim oculus turbatus non recte videt: ita & ipsi nequam confusione cogitationum sensum suum turbantes & turbulentum reddentes, idipsum patiuntur quod insanientes, alia scilicet pro aliis [f] phantastice passi: aliquando quidem imaginem dicentes sancti Corporis Christi [g] intelligibile sacrificium nostrum, aliquando vero positione corpus. Porro hæc passi sunt, quemadmodum supra diximus, imaginalium formationum [h] vultum ab ecclesia volentes exterminare, gaudentes super eversione ecclesiasticarum traditionum.

TOMUS QUARTUS.

Epiphanius diaconus legit:

Iterum insistentes iisdem oblocutionibus, movent linguas suas, has ad injuriam acuentes sanctæ Dei ecclesiæ. Etenim aiunt.

Gregorius episcopus legit:

Mendacis autem cognominationis malum imaginum nomen neque ex traditione Christi vel Apostolorum aut patrum esse habet, neque orationem sacram sanctificantem illud, ut ex hoc ad sanctitatem ex eo quod commune est transferatur: sed manet commune & inhonoratum, sicuti patravic hoc pictor.

Epiphanius diaconus legit:

Linguam habentes magniloquam, adjectionibus malum absque timore Dei amplificant; & temerario corde ac potentatu inania meditantes, mendacis cognominis & mali nominis imagines quæ sub nomine Christi factæ sunt, pronuntiaverunt. Et si hoc de regum imaginibus dicere auderent, morte vindictam forsitan pertulissent. Patientur autem hanc & percipient utique, quando & verborum & actuum retributio fiet. Præterea cum multis quæ nobis sine scripto tradita sunt, etiam imaginum factio in ecclesia ab Apostolorum prædicatione dilatata est. Indicat autem hoc & historia de hæmorrhoissa, quæ ex diversis historiis testimonium habet, & secundum quod sanctum evangelium refert, sanitatem adepta est: quia hæc statuam erexit Domini, & se tangentem fimbriam statuæ posuit. Inter illam autem & Christi imaginem herba quædam oriebatur, appropinquans pedi statuæ, omnis languoris remedium. Porro has etiam in scripturis Christianos [i] versari, sanctorum patrum nostrorum plurimi tradiderunt. Basilius Magnus, cujus doctrina per omnes terminos resonat, in diversis sermonibus suis mentionem earum facit: Et Gregorius ipsius & carne & spiritu frater, Nyssæorum præsul in sermone de Abraham: Et Gregorius cognomento deiloquus in scriptis a se carminibus; in quibus sermo refertur, qui est inscriptus de virtute: Joannes etiam qui os auro pretiosius possidet, in epitaphio sermone suo, quem in Meletium habuit episcopum Antiochiæ; & in sermone suo qui etiam su-

Matth. 9.

Marc. 5. Luc. 8.

[i] al. operatas.

A ἐπιφερόμενοι ἐκδηλότερον τὴν ἔννοιαν τοῦ πατρὸς κατηρτίζει, ὡς πρὸ τοῦ ἁγιασθῆναι ἐκλήθη * ἀντίτυπα, μετὰ δὲ τὸν ἁγιασμὸν σῶμα κυρίως καὶ αἷμα Χριστοῦ λέγονται, καὶ εἰσι, καὶ πιστεύονται. αὐτοὶ δὲ οἱ γενναῖοι θέλοντες τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἀφανίσαι θέαν, ἑτέραν εἰκόνα παρεισήγαγον, ἥτις οὐκ εἰκών ἐστιν, ἀλλὰ σῶμα καὶ αἷμα. μοχθηρίᾳ δὲ καὶ πανουργίᾳ συνεχόμενοι, σοφίσματι κιβδήλῳ ἑαυτοὺς παρακρουόμενοι, θέσει ὠνόμασαν γίνεσθαι ταύτην τὴν θείαν προσφοράν. καὶ ὥσπερ τοῦτο λέγειν ἐπὶ μανίας σαφοῦς· οὕτω καὶ τὸ εἰκόνα λέγειν τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ κυρίου, τῆς ἴσης ἔχεται παρανοίας, καὶ πλέον τῆς ἀμαθίας τὴν ἀσέβειαν ἔχει. εἶτα ἀφέντες τὸ ψεῦδος, ἅπτονται μικρόν τι τῆς ἀληθείας, θεῖον σῶμα λέγοντες γίνεσθαι. καὶ εἰ εἰκὼν τοῦ σώματός ἐστιν, οὐκ ἐνδέχεται εἶναι αὐ- B τὸ τὸ θεῖον σῶμα. οὐκοῦν ἔνθεν κἀκεῖθεν περιτρεπόμενοι ἀβέβαια πάντῃ τὰ παρ' αὐτῶν θρυλλούμενα. ὥσπερ γὰρ ὀφθαλμὸς διαταραχθεὶς οὐκ ὀρθῶς ὁρᾷ, οὕτω καὶ αὐτοὶ τῇ τῶν πονηρῶν συγχύσει λογισμῶν τὸν ἑαυτῶν νοῦν ταράξαντες καὶ θολώσαντες, αὐτὸ τὸ πάσχουσιν, οἷα οἱ μαινόμενοι ἕτερα ἀνθ' ἑτέρων φανταζόμενοι· ποτὲ μὲν εἰκόνα λέγοντες τοῦ ἁγίου σώματος Χριστοῦ τὴν ἱερὰν θυσίαν ἡμῶν, ποτὲ δὲ θέσει σῶμα. ταῦτα δὲ πεπόνθασι, καθὼς φθάσαντες εἰρήκαμεν, τὴν τῶν εἰκονικῶν ἀνατυπωμάτων ὄψιν ἐκ τῆς ἐκκλησίας θέλοντες ἀφανίσαι, ἐπιχαίροντες τῇ διαστροφῇ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων.

C

ΤΟΜΟΣ δ'.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Πάλιν ἐχόμενοι τῶν αὐτῶν δυσφημιῶν, κινοῦσι τὰς γλώττας αὐτῶν, πρὸς ὕβριν ταύτας θήγοντες τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας. καὶ δή φασιν.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Ἡ δὲ τῶν ψευδωνύμων εἰκόνων κακωνυμία οὔτε ἐκ παραδόσεως Χριστοῦ, ἢ ἀποστόλων, ἢ πατέρων τὸ εἶναι ἔχει, οὔτε εὐχὴν ἱερὰν ἁγιάζουσαν αὐτήν, ἵν' ἐκ τούτου πρὸς τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ κοινοῦ μετενεχθῇ· ἀλλὰ μένει κοινὴ καὶ ἄτιμος, ὡς ἀπήρτισεν αὐτὴν ὁ ζωγράφος.

D Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Γλῶσσαν ἔχοντες μεγαλοῤῥήμονα, προσθήκαις τὸ κακὸν πλεονάζουσι, φόβου Θεοῦ ἐκτός· καὶ θράσει ἀκρατεῖ κενὰ μελετήσαντες, ψευδωνύμους καὶ κακωνύμους εἰκόνας τὰς ἐπ' ὀνόματι Χριστοῦ ἀπεφήναντο. καὶ εἰ τοῦτο τετολμήκασιν ἐπὶ βασιλέων εἰκόνων εἰπεῖν, θανάτῳ τὴν δίκην ἴσως ὑπέστησαν. πείσονται δὲ ταύτην καὶ λάβωσιν, ὅτε καὶ λόγων καὶ πράξεων ἀντάμειψις γένηται. μετὰ δὲ πολλῶν τῶν ἀγράφως ἡμῖν παραδοθέντων, καὶ ἡ τῶν εἰκόνων ποίησις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πεπλάτυνται ἀπὸ τῆς τῶν ἀποστόλων κηρύξεως. δηλοῖ ἡ ἱστορία ἡ περὶ τὴν αἱμοῤῥοοῦσαν ἐκ διαφόρων ἱστοριῶν μαρτυρουμένη, ὅτι αὐτὴ ἀνδριάντα ἀναθεῖσα τοῦ κυρίου, καὶ ἑαυτῆς ἁψαμένης τοῦ κρασπέδου τοῦ ἀνδριάντος, καθὼς λοιπὸν διηγεῖται τὸ εὐαγγέλιον, ὅτι τῆς ἰάσεως ἔτυχε· με- E ταξὺ αὐτῆς τε καὶ τῆς τοῦ κυρίου εἰκόνος βοτάνη τις ἀνεφύη προσεγγίζουσα τοῦ ποδὸς τοῦ ἀνδριάντος, πάσης νόσου ἀλεξητήριον. καὶ ἐγγράφως δὲ ταύτας ἐμπολιτεύεσθαι εἰς τοὺς Χριστιανοὺς, πλεῖστοι τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν παραδεδώκασι. Βασίλειος ὁ μέγας, οὗ ἡ διδασκαλία περιηχεῖ πάντα τὰ πέρατα, ἐν διαφόροις λόγοις αὐτοῦ μνήμην αὐτῶν πεποίηται· Γρηγόριος ὁ αὐτοῦ καὶ σαρκὶ καὶ πνεύματι ἀδελφὸς, ὁ Νυσσαέων πρόεδρος, ἐν τῷ εἰς τὸν Ἀβραὰμ λόγῳ αὐτοῦ· καὶ Γρηγόριος ὁ τῆς θεολογίας ἐπώνυμος ἐν τοῖς γεγραμμένοις ἔπεσιν αὐτοῦ, ἐν οἷς λόγος ἐμφέρεται ἐπιγεγραμμένος περὶ ἀρετῆς· Ἰωάννης ὁ χρυσοῦ τιμαλφέστερον στόμα κεκτημένος, ἐν τῷ ἐπιταφίῳ λόγῳ αὐτοῦ εἰς Μελέτιον ἐπίσκοπον Ἀντιοχίας, καὶ εἰς τὸν ἐπιγεγραμ-

ANNO CHRISTI 787.

* *Adnotatio Græci Scholiastæ.* Ἀντίτυπα καὶ μετὰ τὸ ἁγιασθῆναι πολλάκις εὕρηται καλούμενα τὰ ἅγια δῶρα, οἷον παρὰ Γρηγορίῳ τῷ θεολόγῳ.

ANNO CHRISTI 787.

μένον λόγον αὐτοῦ, ὅτι παλαιᾶς καὶ καινῆς διαθήκης εἷς ὁ νομοθέτης· Κύριλλος ὁ καθαιρέτης Νεστορίου ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ τῇ πρώτῃ πρὸς Ἀκάκιον ἐπίσκοπον Σκυθοπόλεως, καὶ Ἀναστάσιος Θεουπόλεως, Σωφρόνιος, Μάξιμος. καὶ τί κατ' ὄνομα τούτων μνημονεύομεν, πάντες οἱ ἅγιοι πατέρες ἡμῶν τὴν τῶν εἰκόνων ποίησιν ἀπεδέξαντο· καὶ ψευδηγοροῦσι λέγοντες, ὅτι πατέρων οὐκ ἔστι παράδοσις. ναί, καὶ πάνυ γε εἰκότως. ἐὰν οὐδὲ εὐαγγέλιον παρέδωκαν ἀναγινώσκεσθαι, οὐδὲ εἰκόνας ἀνατυποῦν· εἰ δὲ τοῦτο, κἀκεῖνο. ἐπακολουθεῖ γὰρ ἡ τῆς ζωγραφίας ἀνατύπωσις τῇ εὐαγγελικῇ διηγήσει, καὶ αὕτη τῇ ζωγραφικῇ ἐξηγήσει· καὶ ἄμφω καλὰ καὶ τίμια. τὰ γὰρ ἀλλήλων δηλωτικά, ἀναμφιβόλως καὶ τὰς ἀλλήλων ἔχουσιν ἐμφάσεις. εἰ γὰρ εἴπωμεν, ἥλιος ὑπὲρ γῆν ἐστι, πάντως ἡμέρα ἐστί· καὶ ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι ἡμέρα ἐστί, πάντως ὁ ἥλιος ὑπὲρ γῆν ἐστιν· οὕτως οὖν καὶ ἐὰν ἴδωμεν ἐν εἰκόνι εὐαγγελιζόμενον τὸν ἄγγελον τῇ παρθένῳ, πάντως εἰς ἀνάμνησιν ἔχομεν ἐλθεῖν τῆς τοῦ * ἀγγέλου διηγήσεως· ὅτι ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν παρθένον· καὶ εἰσελθὼν πρὸς αὐτὴν εἶπε· χαῖρε κεχαριτωμένη, ὁ κύριος μετὰ σοῦ, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν. οὐκοῦν ἐκ τοῦ εὐαγγελίου ἠκούσαμεν τὸ πραγματευθὲν μυστήριον διὰ τοῦ ἀγγέλου πρὸς τὴν παρθένον, καὶ ἀναμιμνησκόμεθα· καὶ ἐν εἰκόνι ὁρῶντες ὁμοίως ἐμφανέστερον τὸ πραχθὲν νοοῦμεν. οἱ δὲ εἰς ἑτέραν αὖθις ἀμαθίας ὁδὸν ἐξετράπησαν, εἰπόντες.

* Latinus legit, εὐαγγελίου

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Οὔτε εὐχὴν ἱερὰν ἁγιάζουσαν αὐτήν, ἵνα ἐκ ταύτης πρὸς τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ κοινοῦ μετενεχθῇ· ἀλλὰ μένει κοινὴ καὶ ἄτιμος, ὡς ἀπήρτισεν αὐτὴν ὁ ζωγράφος.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Καὶ τἀληθὲς ἀκουσάτωσαν. πολλὰ τῶν ἐν ἡμῖν καθιερωμένων εὐχὴν ἱερὰν οὐ δέχονται, αὐτόθεν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος πλήρη ὄντα ἁγιασμοῦ τε καὶ χάριτος. διόπερ ὡς σεπτὰ καὶ τιμῶμεν καὶ ἀσπαζόμεθα. αὐτὸς οὖν ὁ τύπος τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ χωρὶς εὐχῆς ἱερᾶς γενόμενος παρ' ἡμῖν σεβάσμιός ἐστι, καὶ ἀρκούμεθα τῷ σχήματι αὐτοῦ λαμβάνειν τὸν ἁγιασμόν. διά τε τῆς γινομένης παρ' ἡμῶν εἰς αὐτὸν προσκυνήσεως, τῆς τε ἐν τῷ μετώπῳ σημειώσεως, καὶ τῆς ἐν τῷ ἀέρι διὰ δακτύλου γινομένης σφραγῖδος, ἀποδιώκειν δαίμονας ἐλπίζομεν. ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῆς εἰκόνος διὰ τῆς τοῦ ὀνόματος ἐπισημασίας εἰς τὴν τοῦ πρωτοτύπου τιμὴν ἀναφερόμεθα· καὶ ἀσπαζόμενοι ταύτην, καὶ τιμητικῶς προσκυνοῦντες μεταλαμβάνομεν ἁγιασμοῦ. ἐπεὶ καὶ ἱερὰ διάφορα σκεύη ἔχοντες, ταῦτα ἀσπαζόμεθα καὶ περιπτυσσόμεθα, καὶ ἁγιασμόν τινα εἰληφέναι παρ' αὐτῶν ἐλπίζομεν. ἢ καὶ τὸν σταυρὸν καὶ τὰ ἱερὰ σκεύη φλυαρήσουσι κοινὰ καὶ ἄτιμα εἶναι, ὡς ἀπήρτισεν αὐτὰ ὁ τέκτων, καὶ ὁ ζωγράφος, καὶ ὁ ὑφάντης, ἐπειδὴ οὐκ ἔχουσιν εὐχὴν ἱερὰν ἁγιάζουσαν αὐτά· ἢ καὶ τὰς σεπτὰς εἰκόνας ὡς ἱερὰς καὶ ἁγίας καὶ τιμίας ἀποδέξονται. βουλόμενοι δὲ καὶ ἕτερα ζιζανιώδη φυτουργῆσαι σπέρματα, ὡς ἐκ πνεύματος πυθωνικοῦ καὶ ἔτι φθέγγονται.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Εἰ δέ τινες τῶν ἐν τῇ τοιαύτῃ πλάνῃ κατεχομένων λέγοιεν, ὀρθῶς μὲν καὶ εὐσεβῶς εἰρῆσθαι παρ' ἡμῶν τὰ ἐπ' ἀνατροπῇ τῆς λεγομένης τοῦ Χριστοῦ εἰκόνος λεχθέντα, διὰ τὸ ἀδιαίρετον καὶ ἀσύγχυτον τῶν δύο φύσεων, τῶν ἐν τῇ μιᾷ ὑποστάσει συνδραμουσῶν. ἀπορεῖν δέ, ὅτου ἕνεκα τῆς ὑπεραμώμου καὶ ὑπερενδόξου κυρίως θεοτόκου, προφητῶν, ἀποστόλων τε καὶ μαρτύρων, ψιλῶν ἀνθρώπων ὄντων, καὶ οὐκ ἐκ δύο φύσεων, θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος, ἐν μιᾷ ὑποστάσει, ὡς ἐπὶ τοῦ ἑνὸς Χριστοῦ, τὰς εἰκόνας γίνεσθαι τὴν ἀπαγόρευσιν ποιούμεθα.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Οὐδεὶς τῶν ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ἀνατεθραμμένων τοῦ-

pra scribitur, quia veteris & novi testamenti unus est legislator: Cyrillus depositor Nestorii epistola [a] sua ad Acacium episcopum Scythopoleos, [b] Sophronius, Maximus. Sed quid nominatim horum memoriam facimus, cum omnes sancti patres nostri imaginum facturam susceperint? At hi mendaciter asserunt perhibentes, quod patrum non sit traditio. Etiam, satis congrue. Si evangelium legendum minime tradiderunt, nec imagines figurandas: at si hoc, & illud. Sequitur enim titulationis vel picturæ formatio evangelicam relationem, & hæc picturalem narrationem: & utræque bonæ & honorabiles. Quæ enim indicativa sunt invicem, indubitanter etiam alterum alterius habet intelligentias. Si enim dixerimus, sol super terram est, utique dies est: & si dixerimus, quia dies est, utique sol super terram est. Ita & si viderimus in imagine evangelizantem angelum Virgini, utique in commemorationem habemus venire evangelicæ narrationis: *Quia missus est angelus Gabriel a Deo ad Virginem: & ingressus ad eam dixit: Ave gratia plena, Dominus tecum: benedicta tu inter mulieres.* Ergo ex evangelio audivimus gestum mysterium per angelum ad Virginem, & commonemur: & in imaginem intuentes similiter quod gestum est, manifestius intelligimus. Porro & in aliam rursus indisciplinationis viam conversi sunt, dicentes.

ACTIO VI.

a In Græco, epistola sua prima

b In Græco addunt, Anastasius Antiochenus patriarcha.

Luc. 1.

Gregorius episcopus legit:

Neque orationem sacram sanctificantem illud, ut ex hoc ad sanctificationem ab eo quod commune est, transferatur: sed manet commune ac inhonorandum, quemadmodum hoc pictor efficit.

Epiphanius diaconus legit:

Et quod verum est audiant. Multa quæ in nobis sacrata sunt, orationem sacram non recipiunt, cum inde & ex ipso nomine plena sint sanctitudine simul & gratia. Et propterea hæc ut revera veneranda honoramus & salutamus. Ipse enim typus vivificæ crucis absque oratione sacra effectus, penes nos colitur: & contenti sumus figura ejus ad suscipiendam sanctificationem. Et per adorationem quæ facta est a nobis in eum, & per notam in fronte expressam, atque per signaculum quod in aëre per digitum fit [c], abigere dæmones speramus. Similiter & in imagine per nominis adnotationem ad primitivi honorem reducimur: & salutantes ac honorabiliter adorantes, percipimus sanctificationem. Nam & sacra diversa vasa habentes, hæc salutamus atque amplectimur, & sanctitatem quamdam percipere ab eis speramus. Itaque aut crucem & sacra vasa stulte dicturi sunt communia & inhonoranda, sicuti fecit ea faber & pictor & textor, eo quod non habeant orationem sacram sanctificantem illa: aut certe & venerabiles imagines tamquam sacras & sanctas & honorandas admittent. Ceterum volentes & alia zizaniis immixta plantare semina, quasi ex spiritu pythonico etiam adhuc effantur.

c al. insequi.

Gregorius episcopus legit:

Si vero quidem eorum qui in tali errore detinentur, dixerint, recte quidem a nobis & pie dici ea quæ in subversionem imaginis quæ Christi dicitur, asseruntur, propter inseparabiles & inconfusas duas naturas, quæ in una subsistentia convenerunt: sed [d] deficere nos a ratione, eo quod superimmaculata ac semper gloriosa, quæ proprie Dei genitrix est, & prophetarum, apostolorum quoque & martyrum, cum sint puri homines, & non ex duabus naturis, divinitate scilicet & humanitate, in una subsistentia, instar unius Christi, ad fiendum imagines interdictionem facimus.

d In Græco, dubitare, eo quod.

Epiphanius diaconus legit:

Nullus eorum qui in catholica ecclesia enutriti

sunt, intellexerit vel dixerit, quia recte ac pie judicaverunt super hac novitate: sed omnes summi sacerdotes, & sacerdotes tam orientis & occidentis, quam arcti & mesembriæ, anathemati destinaverunt eos qui ita senserunt. Verum modicam partem harum diœceseon seduxerunt, & a toto ecclesiæ corpore reciderunt, aut ignorantes, aut contemnentes Domini vocem dicentem: *Qui enim unum ex minimis meis istis scandalizaverit, expedit ei ut suspendatur mola asinaria circa collum ejus, & demergatur in mare.* Et ipsum non reverentes, utpote adversus imaginem ejus rabiem exercentes, nec sanctos ejus erubescunt: sed & adversus ipsos commoverunt linguas, ita dicentes.

Matth. 18.

Gregorius episcopus legit:

Desipere nos a ratione, eo quod superimmaculata & semper gloriosa, quæ proprie Dei genitrix est, & prophetarum, apostolorum quoque ac martyrum, cum sint puri homines, & non ex duabus naturis, divinitate scilicet & humanitate: Et quia oportet ad istos dicere, quod primo destructo, nec his sit opus.

Epiphanius diaconus legit:

Neque primum evangelice aut apostolice, aut scripturaliter, aut paterne, aut argumentose, & ut absolute dicamus, aut pie destructionem fecerunt; sed ex proprio ventre pronuntiantes, catholicæ ecclesiæ Dei restiterunt; neque de propositis intemeratæ Dominæ nostræ genitricis Dei imaginibus aut sanctorum est illis verax vel pius sermo resistendi: quemadmodum jam, dante Deo verbum, demonstravimus. Prius enim diximus, ex sanctis patribus haurientes, quia imaginis honor ad principale transit; & quia qui intuetur imaginem regis, intuetur in ea regem. Qui ergo adorat imaginem, in ea adorat regem: illius enim forma & species est [a] imago; & sicut qui injuriam refert regis imagini, pœnam jure perpetitur, tamquam qui ipsi causæ, videlicet regi, inhonorantiam intulit: quamquam imago nihil aliud sit quam lignum & colores ceræ immixti & temperati. Ita & hoc modo qui figuram cujuslibet inhonorat, in idipsum cujus imago est, refert injuriam. Sed & ipsa natura rerum docet, quia dum imago inhonoratur, utique principale inhonoratur. Hoc omnes homines sciunt: ipsosque cognoscunt adversus patres insurgere, & catholicæ ecclesiæ traditioni insistere, atque naturam rerum non sequi. Iterum autem refertam mendacio habentes linguam, opinantur [b] offendere veritatem, dicentes.

[a] In Græco, In imagine.

[b] Pro, fundare.

Gregorius episcopus legit:

Veruntamen dicamus ea quæ sunt eorum destructionis. Quoniam quidem nostra catholica Christianorum ecclesia media inter Judaismum & paganismum existens, neutrorum solemnes cærimonias habet, sed nova pietatis & mystici sacrificii divinitus traditi semita incedit: Judaismi quidem sacrificia sanguinolenta & holocausta non admittens: paganismi autem præter sacrificia omnem idolorum factionem, & idolorum cultum abominans, qui auctor & inventor abominabilis hujus artis factus est. Spem enim resurrectionis non habens, dignum ludibrium sibi adinvenit, ut non præsentem quasi præsentem per derisionem exhibeat. Si ergo nil extraneorum est in ea, merito ut alienum etiam hoc, & dæmonici sensus virorum adinventio, avertatur a Christi ecclesia.

Epiphanius diaconus [c] legit:

Immensurabilis ac frivolæ dictionis eorum littera plenissime deliramentis procurata, importunum quiddam & nimis risu dignum exsistit. In [d] posterioribus enim in præcipitia & [e] fauces per ratiunculas suas inducti sunt: nunc autem in profundum inferni se intulerunt, mediam inter Judaismum & paganismum

[c] Ms addit, & cubiculisius.

[d] In Græco, antecedentibus.

[e] Pro, barathra.

στιν ἢ εἴποιεν, ὅτι ὀρθῶς ἢ εὐσεβῶς κεκρίκασιν ἐπὶ ταύτῃ τῇ καινοτομίᾳ· ἀλλὰ πάντες ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς τῆς ἑῴας ἢ δύσεως, ἄρκτου τε καὶ μεσημβρίας, ἀναθέματι παρέπεμψαν τοὺς οὕτω φρονήσαντας. μικρὸν δὲ μέρος ἀπατήσαντες τῶν τῇδε παροικιῶν, καὶ τοῦ σώματος ὅλου τῆς ἐκκλησίας ἐξέπεσον, ἢ ἀγνοήσαντες τὴν τοῦ κυρίου φωνὴν, ἢ καταφρονήσαντες τὴν λέγουσαν· ὃς ἂν ἕνα τῶν μικρῶν τούτων σκανδαλίσῃ, συμφέρει αὐτῷ ἵνα μύλος ὀνικὸς κρεμασθῇ περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ βληθῇ εἰς τὴν θάλασσαν. ἢ αὐτὸν μὴ ἐντραπέντες, ὡς κατὰ τῆς εἰκόνος αὐτοῦ λυσσήσαντες, οὔτε τοὺς ἁγίους αὐτοῦ ᾐδέσθησαν· ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐκίνησαν τὰς γλώττας, οὕτω λέγοντες.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Ἀπηρᾶν, ὅπου ἕνεκα τῆς παναμώμου ἢ ὑπερενδόξου κυρίως θεοτόκου, προφητῶν, ἀποστόλων τε καὶ μαρτύρων, ψιλῶν ἀνθρώπων ὄντων, ἢ οὐκ ἐκ δύο φύσεων, θεότητος ἢ ἀνθρωπότητος· καὶ ὅτι δεῖ πρὸς τούτους λέξαι, τοῦ προτέρου ἀνατραπέντος, οὐδ᾽ αὐτῶν ἐστι χρεία.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Οὔτε πρῶτον εὐαγγελικῶς, ἢ ἀποστολικῶς, ἢ γραφικῶς, ἢ πατρικῶς, ἢ ἀποδεικτικῶς, ἢ ἁπλῶς εἰπεῖν, εὐσεβῶς ἀνατροπὴν πεποίηκασιν, ἀλλ᾽ ἐκ τῆς ἰδίας κοιλίας φθεγξάμενοι, τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ ἀντετάχθησαν· οὔτε περὶ τῶν προκειμένων τῆς ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου εἰκόνων, ἢ τῶν ἁγίων, ἐστὶν αὐτοῖς ἀληθὴς ἢ εὐσεβὴς λόγος ἀντιτάξασθαι· καθὼς Θεοῦ δόντος λόγον ἀπεδείξαμεν. φθάσαντες γὰρ εἴπομεν ἐκ τῶν ἁγίων πατέρων ἀρυσάμενοι, ὅτι ἡ τῆς εἰκόνος τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει· καὶ ὅτι ὁ ὁρῶν εἰκόνα τοῦ βασιλέως, ὁρᾷ ἐν αὐτῇ τὸν βασιλέα. ὁ γοῦν προσκυνῶν τὴν εἰκόνα, ἐν αὐτῇ προσκυνεῖ τὸν βασιλέα· ἡ γὰρ ἐκείνου μορφὴ καὶ τὸ εἶδός ἐστιν ἐν τῇ εἰκόνι. ἢ ὥσπερ ὁ ὑβρίσας εἰκόνι βασιλέως, τιμωρίαν δικαίως ὑφίσταται, ὡς αὐτῷ χρῆμα βασιλέα ἀτιμάσας· καίτοι τῆς εἰκόνος οὐδὲν ἕτερον οὔσης, ἢ ξύλον καὶ χρώματα κηρῷ μεμιγμένα καὶ κεκραμένα. τὸν αὐτὸν τρόπον ὁ τὸν τύπον ὁτουδήποτε ἀτιμάζων, εἰς αὐτὸ ἐκεῖνο, οὗ ὁ τύπος ἐστὶν, ἀναφέρει τὴν ὕβριν. ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ φύσις τῶν πραγμάτων διδάσκει, ὅτι τῆς εἰκόνος ἀτιμαζομένης, πάντως τὸ πρωτότυπον ἀτιμάζεται. τοῦτο πάντες ἄνθρωποι ἴσασι, καὶ αὐτοὺς γινώσκουσι τῶν πατέρων κατεπαναστάντας, ἢ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἀντιστάντας, ἢ τῇ φύσει τῶν πραγμάτων μὴ ἐξακολουθοῦντας. πάλιν δὲ μεστὴν ψεύδους ἔχοντες τὴν γλῶτταν, οἴονται παραχαράττειν τὴν ἀλήθειαν, λέγοντες.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Πλὴν ἐροῦμεν ἢ τὰ τῆς αὐτῶν ἀνατροπῆς. ἐπείπερ ἡ καθολικὴ ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν ἐκκλησία Ἰουδαϊσμοῦ καὶ ἑλληνισμοῦ τυγχάνουσα, οὐδ᾽ ἑκατέρας αὐτῶν συνήθους τελετῆς μετέχει, ἀλλὰ καινὴν εὐσεβείας καὶ μυσταγωγίας θεοπαραδότου τρίβον ὁδεύει· τοῦ μὲν Ἰουδαϊσμοῦ τὰς αἱμάσσας θυσίας ἢ ὁλοκαυτώσεις μὴ παραδεχομένη· τοῦ δὲ ἑλληνισμοῦ πρὸς ταῖς θυσίαις καὶ πᾶσαν εἰδωλοποιΐαν τε καὶ εἰδωλολατρείαν βδελυσσομένη, ὃς ἀρχηγὸς καὶ εὑρετὴς τῆς βδελυρᾶς ταύτης τέχνης γεγένηται. ἐλπίδα γὰρ ἀναστάσεως μὴ ἔχων, ἀξίαν ἑαυτοῦ παίγνιον ἐπεσκέψατο, ἵνα τὸ μὴ παρὸν ὡς παρὸν διὰ τῆς χλεύης παραστήσῃ. εἰ οὖν οὐδὲν τῶν ξένων ἐστὶν ἐν αὐτῇ, ἄρα ὡς ἀλλότριον τοῦτο ἢ δαιμονιωδῶν ἀνδρῶν εὕρημα ἀποστραφήτω τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Τὸ τῆς ἀμέτρου χυδαιολεξίας αὐτῶν γράμμα πληρέστατα τῆς λῆρολογίας ἐξητασμένον, φορτικόν τε καὶ πάνυ γελοῖον τυγχάνει. ἐν γὰρ τοῖς κατόπιν εἰς κρημνοὺς ἢ φάραγγας κατενεχθέντες διὰ τῶν ἑαυτῶν λογιδρίων, νυνὶ εἰς πυθμένα ᾅδου ἑαυτοὺς κατενηνόχασιν, ἑλληνισμοῦ ἢ Ἰουδαϊσμοῦ ἀποτραπόμενοι

ANNO CHRISTI 787.

ναι μόνην εἶναι τὴν τῶν Χριστιανῶν ἐκκλησίαν. εἶτα πάλιν ἑαυτοῖς περιπίπτοντες λέγουσιν, οὐδ' ὁποτέρας αὐτῶν συνήθους τελετῆς μετέχειν. ἢ γοῦν ἐκεῖ ψεύδονται, ἢ ὧδε οὐκ ἀληθεύουσι. μᾶλλον δὲ εἰπεῖν, ἑαυτοῖς ψεύδονται. τὸ γὰρ ψεῦδος οὐ τῇ ἀληθείᾳ μόνον ἀντιπίπτει, ἀλλὰ καὶ ἑαυτῷ, ὡς ὁ ἱεροψάλτης ἔφη Δαβίδ· ἐψεύσατο γὰρ, φησὶν, ἡ ἀδικία ἑαυτῇ. Βασίλειος οὖν ὁ Καισαρέων πρόεδρος, οὗ εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ὁ φθόγγος ἐξῆλθεν, ἐν αὐτῷ τῷ προοιμίῳ τοῦ κατὰ Σαβελλίου λόγου αὐτοῦ οὕτως φησί· μάχεται Ἰουδαϊσμὸς ἑλληνισμῷ, ἀμφότεροι δὲ Χριστιανισμῷ. αὐτοὶ δὲ οἱ δοκοῦντες ὑπέρσοφοι τῶν πατέρων εἶναι, μέσην ἀπεφήναντο τὴν τῶν Χριστιανῶν πίστιν τούτων τῶν δύο ἐναντίων. ὁ μὲν γὰρ Ἰουδαϊσμὸς πενίαν θεότητος, ὁ δὲ ἑλληνισμὸς πολυθεΐαν εἰσήγαγε. Γρηγόριος γὰρ ὁ τῆς θεολογίας ἐπώνυμος τὴν δυοῖν τὴν ἀποχὴν ποιούμενος, οὕτω φησί· Θεοῦ δὲ ὅταν εἴπω, λέγω πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος· οὔτε ὑπὲρ ταῦτα τῆς θεότητος χεομένης, ἵνα μὴ δῆμον θεῶν εἰσαγάγωμεν· οὔτε ἐντὸς τούτων ὁριζομένης, ἵνα μὴ πενίαν θεότητος καταγνωσθῶμεν, ἢ διὰ τὴν μοναρχίαν ἰουδαΐζοντες, ἢ διὰ τὴν ἀφθονίαν ἑλληνίζοντες. τὸ γὰρ κακὸν ἀμφοτέροις ὅμοιον, κἂν ἐν τοῖς ἐναντίοις εὑρίσκηται. τὰ μὲν τῆς παλαιᾶς διαθήκης, ἃς μετῆχεν ὁ Ἰσραηλίτης λαὸς, Θεοῦ παράδοσις ὑπῆρχε· αἱ δὲ τῶν ἑλλήνων, δαιμονίων. οὐκοῦν καὶ οὗτοι τοῖς θεοπαραδότοις προστάγμασι τὰ δαιμονιώδη συναριθμήσαί τε καὶ συνέμιξαν, ὥσπερ τὴν εἰκόνα τοῦ κυρίου εἴδωλον ἀπεφήναντο ταῖς τῶν δαιμονίων εἰκόσι παρεικασμένην. κατηγορήσουσιν οὖν καὶ Ἄβελ, καὶ Νῶε, καὶ Ἀβραὰμ, χάριν τῶν παρ' αὐτῶν προσαχθεισῶν θυσιῶν διὰ ζώων, καὶ Μωϋσέως, καὶ Σαμουὴλ, καὶ Δαβὶδ, καὶ τῶν λοιπῶν πατριαρχῶν, ὅτι καὶ αὐτοὶ ξένας καὶ ἑλληνικὰς θυσίας τῷ Θεῷ ἐθυσίαζον· καίτοι γε τῆς γραφῆς μαρτυρούσης τῇ αὐτῶν θυσίᾳ· ὠσφράνθη κύριος εἰς ὀσμὴν εὐωδίας. εἴθε ἔγνωσαν τὴν ἀλήθειαν, ὅτι τὰ τῷ Θεῷ ἀνατιθέμενα, δεκτὰ παρ' αὐτῷ. ἔθυσαν γὰρ κυρίῳ τῷ Θεῷ, γέγραπται. τὰ δὲ τοῖς δαίμοσι, βδελυκτὰ καὶ ἀπόβλητα. ἔθυσαν γὰρ δαιμονίοις καὶ οὐ Θεῷ, φησὶν ἡ γραφή. ἀφ' ἡμῶν οὖν καὶ δι' ἡμῶν ἐστι τὸ κακὸν καὶ τὸ ἐναντίον τούτου, καὶ οὐκ ἐκ τῶν ὑποκειμένων ὑλῶν. εἴδωλον γὰρ, φησὶν ὁ ἀπόστολος, τί ἐστιν, ἢ εἰδωλόθυτον τί ἐστιν, εἰ μὴ ἃ θύει τὰ ἔθνη, δαιμονίοις θύει, καὶ οὐ Θεῷ; τὰ πλεῖστα δὲ σφαλλόμενοι, καὶ ὕβρεις καὶ ψεύδη ἀναπλάττοντες, σκέπτονται, καὶ ἐπιφέρουσι τοιαῦτα.

A pronuntiantes esse Christianorum ecclesiam. Deinde iterum [a] intra se cadentes dicunt, neutrorum solemnes cærimonias habere. Igitur aut ibi mentiuntur, aut hic veritatem non dicunt. Sed ut verius dicatur, sibimet mentiuntur. Mendacium enim non modo veritati contradicit, sed & sibi, ut sacer psalmista inquit David. *Mentita est* enim, ait, *iniquitas sibi*. Basilius ergo Cæsariensium præsul, cujus in omnem terram exivit sonus, in ipso proœmio sermonis sui contra Sabellianos scripti sic ait: Impugnat Judaïsmus paganismum, uterque vero Christianismum. Ipsi autem qui [b] putantur super patres esse sapientes, mediam perhibuerunt esse Christianorum fidem inter hos duos adversarios. Judaïsmus quidem inopiam divinitatis, at vero paganismus multitudinem deorum induxit. B Gregorius enim qui a theologia cognominatur, utriusque abjectionem faciens, ita dicit: Dei autem cum dixero, Patris aio & Filii & Spiritus sancti: neque supra hæc deitate excedente, ut non vulgus deorum introducamus: neque intra hæc definita, ne divinitatis inopia [c] judicemur; aut propter monarchiam judaïzanzantes, vel propter deorum copiam paganizantes. Malum enim in utroque simile, licet in contrariis inveniatur. Et quæ veteris quidem sunt testamenti, quod tenuit Israëliticus populus, Dei traditio erat: paganorum autem, dæmonum. Ergo & hic cum divinitus traditis præceptis dæmonica connumeraverunt & commiscuerunt, imaginem Domini idolum pronuntiantes, dæmonum imaginibus consimilem. C Calumniantur ergo & Abel & Noe & Abraham sacrificiorum causa, quæ ab ipsis per animalia sunt oblata; & Moysem, & Samuel, & David, & reliquos patriarchas; quia & ipsi extranea & pagana sacrificia Deo sacrificabant: quamquam scriptura testimonium eorum perhibeat sacrificio, dicens: *Odoratus est Dominus in odorem suavitatis.* Utinam cognovissent veritatem, quia quæ Deo dicantur, accepta sunt apud Deum. *Immolaverunt enim Domino Deo*, scriptum est: quæ vero dæmonibus, abominabilia & respuenda. *Sacrificaverunt enim dæmoniis, & non Deo*, ait scriptura. A nobis ergo & per nos est malum atque hujus adversum, & non ex subjectis materiis. Idolum enim, ut ait Apostolus, quid est? & idolothytum quid est, nisi quod quæ immolant gentes, dæmoniis immolant, & non Deo? Porro plurimum errantes, & injurias & mendacia fingentes, deliberant, & inferunt hujuscemodi.

ACTIO VI.

[a] Pro. sibi non constantes dicunt.

Psalm. 26.

[b] Pro. sibi videntur.

Oratione in Christi Nativitatem.

[c] Sive damnemur.

Genes. 8.

Deut. 32.

1. Cor. 10.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Παυσάτω οὖν πᾶν στόμα λαλοῦν ἄδικα καὶ ὑβρίζειν κατὰ ταύτης ἡμῶν τῆς θεαρέστου γνώμης τε καὶ ψήφου. οἱ γὰρ τῷ Θεῷ εὐαρεστήσαντες ἅγιοι, καὶ παρ' αὐτοῦ τυχόντες τοῦ ἀξιώματος τῆς ἁγιότητος, ζῶσιν ἀεὶ Θεῷ, κἂν ἐνθένδε μετέστησαν. οὓς ὁ ἐν νεκρᾷ τέχνῃ καὶ στυγητῇ, μηδέποτε ζωσῃ, ἀλλ' ἐκ ἀντικειμένων ἑλλήνων ματαίως ἐφευρεθείσῃ, λογιζόμενος ἀναστηλοῦν, βλάσφημος ἀποδείκνυται.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Ἐν τοῖς παρ' αὐτῶν νυνὶ λεχθεῖσι ξένους καὶ ἀλλοτρίους ἑαυτοὺς τῆς τοῦ Θεοῦ εἰρήνης ἀποδεικνύουσιν, ἣν ὁ κύριος ἡμῶν τοῖς γνησίως καὶ ἀδόλως εἰς αὐτὸν πιστεύουσιν ἀφῆκεν, εἰπών· εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν ἀφίημι ὑμῖν. πῶς γὰρ εἰρήνη, ἐὰν κατὰ τῆς αὐτῶν γνώμης καὶ ψήφου ἡ καθολικὴ ἐκκλησία διεγείρεται, κρατυνομένη καὶ βεβαιουμένη ταῖς παραδόσεσιν αὐτῆς; οἱ γὰρ θείῳ ζήλῳ κινούμενοι πάντοτε τοῖς πατράσι συμφωνοῦσι, καὶ τῇ παραδόσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν, τὸν δὲ ἐναντίως ἔχοντα ὡς ἐχθρὸν ἀποφεύγουσι. τούτους οὖν ὡς ἐξ ὅλου τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας ἑαυτοὺς ἀποτεμόντας, οὐ παύονται οἱ ἀληθεῖς προσκυνηταὶ, οἱ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ τῷ Θεῷ λατρεύοντες, καὶ τὰς εἰκονικὰς ἀναζωγραφήσεις εἰς σχέσιν καὶ ἀνάμνησιν μόνον ἔχοντες, καὶ ταύτας περιπτυσσόμενοι καὶ ἀσπα-

Gregorius episcopus legit:

D *Quiescat ergo omne os obloquens iniqua & contumeliosa contra nostrum Deo acceptum consilium atque sententiam. Sancti enim qui Deo placuerunt, & ab ipso sunt dignitate sanctitatis honorati, vivunt semper Deo, licet hinc migraverint. Quos qui in mortua arte atque odibili, numquam vivente, sed ab adversariis paganis, vane reperta, pensat erigere, blasphemus ostenditur.*

Epiphanius diaconus legit:

In his quæ ab eis nunc dicta sunt extraneos & alienos se a Dei pace demonstrant; quam videlicet Dominus noster his qui germane ac sine dolo in illum credunt, dimisit dicens: *Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis.* E Quomodo enim pax, si contra eorum consilium & sententiam catholica ecclesia erigitur, confortata & certificata traditionibus suis? Qui enim divino zelo moventur, semper patribus & traditioni ecclesiasticarum legum concordant: eum vero qui contrarie se habet, ut inimicum effugiunt. Hos ergo tamquam eos qui ex toto corpore ecclesiæ sese reciderunt, non cessant veri adoratores, qui in spiritu & veritate Deo serviunt, & imaginales picturas in relationem & commemorationem tantum habent, & has amplectuntur atque salutant,

Joan. 14.

Joan. 4.

contra reprobum divinitus consilium eorum atque sententiam, thorace veritatis induti, pugione spiritus pungere. Sancti enim patres qui a sæculo Deo placuerunt, ad nostram salutem atque utilitatem vitas suas conscriptas nobis dimittentes, etiam ea quæ a se acta sunt, per picturæ narrationem in catholica ecclesia tradiderunt, in commemorationem animi nostri, & ad erectionem conversationis suæ. Etenim sanctus Basilius in sermone suo super laude sanctorum quadraginta martyrum sic ait: Age itaque, in medium eos per commemorationem adducentes, communem utilitatem ipsorum his qui præsentes sunt, constituamus, præmonstrantes omnibus velut in pictura virorum fortia facta. Nam & bellorum præconia & verborum scriptores multotiens & pictores designant, [a] alii quidem sermone adornantes, alii vero tabulis exarantes; multosque ad virilitatem erexerunt utrique. Quæ namque sermo historiæ per auditionem exhibet, hæc pictura tacens per imitationem ostendit. Commiscentes autem præconia sua [b] versutia, talia fantur.

a In Græco, illi quidem sermone adornantes, hi vero tabulis, &c.
b al. versutiæ.

Gregorius episcopus legit:

Quomodo autem & superlaudabilem matrem Domini, in qua obumbravit plenitudo divinitatis, per quam nobis illuxit lux inaccessibilis, excelsiorem cælis, & sanctiorem cherubim, in vili gentilis arte pingere audent? Aut iterum eos qui conregnaturi sunt Christo, confessoresque [c] fieri, ac judicare orbem terrarum, atque conformes [d] fore gloria ipsius, quibus, ut sacra dicunt eloquia, dignus non erat mundus, non erubescunt gentili arte pingere? Nefas enim est Christianis, qui spem resurrectionis habent, dæmonum cultricum gentium moribus uti: & sanctos, qui tali & tanta gloria resplendebunt, in ingloria & mortua materia injuriis cumulare. Nos enim ab alienis non suscipimus probationes fidei nostra. Etenim dæmoniis Deum prædicantibus Jesum, increpabat eos, dedignatus a dæmonibus testimonium habere.

c Pro, futuri, ac judicaturi.
d Pro, futuri.
Hebr. 11.
Marc. 1.
Luc. 4.

Epiphanius diaconus legit:

A laudibus inchoantes, volunt simpliciores surripere ad vanum sensum suum. Sed qui prudentiam serpentis habent & non versutiam, simplicitatemque columbæ, norunt & sermonibus & laudibus intemeratam & immaculatam vere ac proprie Dei genitricem & sanctos honorare, & horum virtutes per historicos libros ad memoriam reducere, & rursus per imaginales titulationes nota facere certamina & fortitudines eorum, atque hos magnificare supremis honoribus: & scire illos secundum sacrum Apostolum dissolutos cum Christo esse, & intercedere pro nobis: & sinceram ac summam fidem & servitutem in spiritu & veritate soli Deo offerre, & non quibuscumque creaturis quæ sub cælo sunt. Quid autem materiam sumentes ut turpem, contumeliis volunt afficere veritatem? quos oportebat potius quod pejus est fugere, & quod melius est sectari, & priscorum recordari sanctorum sacrificiorum, quæ a scriptura laudantur; [e] quomodo Deo, modo vero dæmonibus offerentur; quamquam existens materia omni erat contagio plena. Et subjectum tantum aspicientes, calumniantur ecclesiam gentilium figmentorum habere indicia. Sed non quia materia in diversis contrarietatibus rerum utilis exprobratur vel turpis ostenditur, despicienda est ejus utilitas. Si enim studuerint taliter intelligere & accipere, [f] polluentur omnia secundum ipsos quæ Deo sunt dicata, sacra scilicet vestimenta, & vascula sacra. Etenim qui quæ paganorum sunt sapiebant, ex auro & argento idola construebant, ac libamina ex vino libabant: & ex farina lagana militiæ cæli offerebant hi qui ex Hebræis idolo-

Philip. 1.
e In Græco, quando Deo offerebantur, quando vero dæmonibus; quamquam eadem existente materia, omni, &c.
f In Græco, abibunt.

ζόμενοι, κατὰ τῆς ἀδίκου αὐτῶν περὶ τοῦ Θεοῦ γνώμης καὶ ψήφου τὸν θώρακα τῆς ἀληθείας ἐνδεδυμένοι, τῷ στόματι τοῦ πνεύματος ἐκκεντῆσαι. οἱ γὰρ ἀπ' αἰῶνος εὐαρεστήσαντες τῷ Θεῷ ἅγιοι, πρὸς ἡμετέραν ὠφέλειάν τε καὶ σωτηρίαν τοὺς βίους αὐτῶν ἀναγεγραμμένους ἡμῖν καταλελοιπότες, καὶ τὰ παρ' αὐτῶν πραχθέντα διὰ ζωγραφικῆς ἐξηγήσεως ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ παραδεδώκασιν εἰς ὑπόμνησιν τοῦ ἡμετέρου νοὸς, καὶ πρὸς ἀναγωγὴν τῆς αὐτῶν πολιτείας. καὶ γὰρ καὶ ὁ ἅγιος Βασίλειος ἐν τῷ [a] ἐγκωμίῳ τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα μαρτύρων λόγῳ αὐτοῦ οὕτως φησί· δεῦρο δὴ οὖν εἰς μέσον αὐτοὺς ἀγαγόντες διὰ τῆς ὑπομνήσεως, κοινὴν τὴν παρ' αὐτῶν ὠφέλειαν τοῖς παροῦσι κατασκευάσωμεν, προδείξαντες πᾶσιν ὥσπερ ἐν γραφῇ τὰς τῶν ἀνδρῶν ἀριστείας. ἐπεὶ καὶ πολέμων ἀνδραγαθήματα καὶ λογογράφοι πολλάκις καὶ ζωγράφοι διασημαίνουσιν· οἱ μὲν τῷ λόγῳ κοσμοῦντες, οἱ δὲ τοῖς πίναξιν ἐγχαράττοντες· καὶ πολλοὺς διήγειραν εἰς ἀνδρίαν ἑκάτεροι. ἃ γὰρ ὁ λόγος τῆς ἱστορίας δι' ἀκοῆς παρίστησι, ταῦτα γραφὴ σιωπῶσα διὰ μιμήσεως δείκνυσι. συμμίξαντες δὲ ἐγκώμια ἑαυτῶν τῇ πανουργίᾳ, τάδε φασίν.

a Pro, [illegible]

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Πῶς δὲ καὶ τὴν πανύμνητον μητέρα τοῦ Θεοῦ, ἣν ἐπεσκίασε τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος, δι' ἧς ἡμῖν ἔλαμψε τὸ φῶς τὸ ἀπρόσιτον, τὴν ὑψηλοτέραν τῶν οὐρανῶν καὶ ἁγιωτέραν τῶν χερουβὶμ, ἐν τῷ χυδαίῳ τῆς ἑλληνικῆς τέχνης χρώματι κατατολμῶσιν; ἢ πάλιν τοὺς μέλλοντας συμβασιλεύειν τῷ Χριστῷ, καὶ συνθρόνους γενέσθαι, καὶ κρίνειν τὴν οἰκουμένην, καὶ συμμόρφους τῆς δόξης αὐτοῦ ἔσεσθαι· ὧν, ὡς τὰ λόγιά φασιν, οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος· οὐκ ἐντρέπονται τῇ τῆς ἑλληνικῆς ἀναγράφεσθαι τέχνῃ; οὐ θεμιτὸν γὰρ τοῖς ἐλπίδα ἀναστάσεως κεκτημένοις Χριστιανοῖς δαιμονολατρῶν ἐθνῶν ἔθεσι χρῆσθαι, καὶ τοὺς τοιαύτῃ μέλλοντας δόξῃ φαιδρύνεσθαι ἁγίους ἐν ἀδόξῳ καὶ νεκρᾷ ὕλῃ καθυβρίζειν. ἡμεῖς γὰρ παρὰ τῶν ἀλλοτρίων οὐ δεχόμεθα τὰς ἀποδείξεις τῆς καθ' ἡμᾶς πίστεως. καὶ γὰρ τῶν δαιμόνων θεολογούντων τὸν Ἰησοῦν, ἐπετίμα αὐτοῖς, ἀπαξιῶν ὑπὸ δαιμόνων μαρτυρεῖσθαι.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Ἐξ ἐγκωμίων ἀρξάμενοι βούλονται τοὺς ἀπλουστέρους συναρπάσαι πρὸς τὴν ἑαυτῶν ματαιοφροσύνην. ἀλλ' οἱ τὸ φρόνιμον τοῦ ὄφεως ἔχοντες καὶ οὐχὶ τὸ πανοῦργον, καὶ τὸ ἀκέραιον τῆς περιστερᾶς, ἴσασι καὶ λόγοις καὶ ἐγκωμίοις τὴν πανάχραντον καὶ πανάμωμον, καὶ ἀληθῶς καὶ κυρίως θεοτόκον, καὶ τοὺς ἁγίους τιμᾶν, καὶ τὰς τούτων ἀρετὰς διὰ ἱστορικῶν βίβλων ἐν μνήμῃ φέρειν, καὶ αὖθις διὰ εἰκονικῆς στηλογραφίας ἀναγνωρίζειν τούς τε ἄθλους καὶ τὰς ἀνδρίας αὐτῶν, καὶ τούτους μεγαλύνειν ταῖς ἀνωτάτω τιμαῖς, καὶ γινώσκειν αὐτοὺς κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον ἀναλύσαντας, καὶ σὺν Χριστῷ ὄντας, καὶ πρεσβεύοντας ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ τὴν εἰλικρινῆ καὶ ἀκραιφνῆ πίστιν καὶ λατρείαν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ τῷ Θεῷ μόνῳ προσφέρειν, καὶ μὴ πάσῃ τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν οἱᾳδήποτε κτίσματι. τί δὲ τὴν ὕλην λαβόντες ὡς αἰσχρὰν, κακίζειν θέλουσι τὴν ἀλήθειαν; οὓς ἔδει μᾶλλον φυγεῖν τὸ χεῖρον, καὶ τὸ κρεῖττον ἑλέσθαι, καὶ ἀναμνησθῆναι τῶν πάλαι παρὰ τῆς γραφῆς ἐπαινουμένων ἁγίων θυσιῶν, ὅτι τῷ Θεῷ προσήγοντο, ὅτι δὲ τοῖς δαιμονίοις· καίτοι γε τῆς αὐτῆς ὕλης τυγχανούσης, πάσης μιασμοῦ ὑπῆρχεν ἔμπλεως. καὶ εἰς τὸ ὑποκείμενον μόνον ἀποβλέποντες, κατηγοροῦσι τῆς ἐκκλησίας ἑλληνικῶν ἀναπλασμάτων ἔχειν σύμβολα. ἀλλ' οὐκ ἐπειδὴ ἡ ὕλη εἰς διαφόρους ἀναπίπτουσα πραγμάτων χρησιμεύουσα κακίζεται ἢ αἰσχρὰ δείκνυται, παρεωρατέον αὐτῆς τὸ χρήσιμον. εἰ γὰρ μέλλοιεν οὕτω νοεῖν τε καὶ ἐκλαμβάνεσθαι, οἰχέσθω τοίνυν κατ' αὐτοὺς τὰ τῷ Θεῷ καθιερωμένα, λέγομεν δὴ ἱερὰ ἐσθῆτες, καὶ σκεύη ἱερά. καὶ γὰρ οἱ τὰ ἑλλήνων φρονοῦντες, ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου εἴδωλα κατεσκεύαζον, καὶ σπονδὰς ἐξ οἴνου ἔσπενδον, καὶ ἐξ ἀλεύρου [b] χαυῶνας τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ οἱ τῶν Ἑβραίων εἰδωλολατρήσαντες

b In ms. ad marg. χαυῶνας al. χαυῶνας. Latinus legit, λάγανα.

ANNO CHRISTI 787.

τῆς προσφέρειν. λείπεται οὖν αὐτοῖς ἐγκαλεῖν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, ὅτι οἱ Ἕλληνες διὰ ἱστορικῶν βίβλων τοὺς ἑαυτῶν θεούς τε καὶ δαίμονας ἐγκωμιάζουσι· καὶ ἡμεῖς μὴ ἐγκωμιάσωμεν, καθὼς οἱ Ἕλληνες, μήτε τὸν ἐπὶ πάντων Θεόν, μήτε τοὺς ἁγίους αὐτοῦ διὰ ἱστορικῶν βίβλων, ὅτι ἐξ ἀλλοτρίων δεχόμεθα τὰς ἀποδείξεις. ὢ τῆς παρατροπῆς καὶ τῆς παρανοίας. ἐπειδὴ γὰρ ἄνθρωποι ὄντες αἰσθητοί, αἰσθητοῖς πράγμασι χρώμεθα πρὸς ἐπίγνωσιν ἀναγωγικήν, καὶ ὑπόμνησιν πάσης θείας καὶ εὐσεβοῦς παραδόσεως. εἶτα ὡς παραχαράκται τῆς ἀληθείας, διαστρέφοντες καὶ τὰς ὁδοὺς καὶ τὰς ἐννοίας τοῦ κυρίου, λέγουσι.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Πρὸς τούτῳ οὖν τῷ διεξητασμένῳ καὶ διεσκεμμένῳ ἡμῶν δόγματι, παρέξωμεν καὶ ἐκ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς καὶ τῶν ἐγκρίτων ἡμῶν πατέρων ἐναργεῖς τὰς μαρτυρίας συμπνεούσας ἡμῖν, καὶ ἐπικυρούσας τὸν τοιοῦτον ἡμῶν εὐσεβῆ σκοπόν· αἷς μὴ ἀντιρρεῖ ὁ ἐν πείρᾳ τούτων ὑπάρχων. ὁ δὲ ἀγνοῶν, μανθανέτω καὶ κατεχέτω αὐτάς, ὡς τοῦ Θεοῦ οὔσας. καὶ κατὰ μὲν πρῶτον λόγον ἐκ τῆς κυριολέκτου φωνῆς λεγούσης· πνεῦμα ὁ Θεός, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν· καὶ πάλιν· Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε· καί, οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε, οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑωράκατε. καὶ μακαρίζουσα τοὺς μὴ ἰδόντας αὐτόν, καὶ πιστεύσαντας.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Ὅταν τινὲς τὰ ὀρθὰ διαστρέφειν ἐπιχειρῶσι δόγματα κατὰ τὸ αὐτοῖς δοκοῦν, θαυμαζέτω μηδείς, εἰ γραφικοῖς λόγοις κέχρηνται· ἐπεὶ καὶ πάντες αἱρεσιάρχαι ἐκ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς τὰς τῆς ἑαυτῶν πλάνης συλλέγουσιν ἀφορμάς, τὰ διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ὀρθῶς εἰρημένα ταῖς ἑαυτῶν κακονοίαις παραχαράξαντες. καὶ τοῦτο προανεφώνησε Πέτρος ἡ κορυφαία τῶν ἀποστόλων σάλπιγξ, λέγων· ἃ οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀστήρικτοι στρεβλοῦσι κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας. ἴδιον γὰρ ἐστι τοῖς αἱρετικοῖς, κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας στρεβλοῦν τὴν τῶν θείων καὶ ἀληθινῶν δογμάτων γνῶσιν. καθόλου γὰρ τῶν ἁγίων πατέρων τό, κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς κατὰ σάρκα οἰκονομίας τοῦ Χριστοῦ ἐκλαβόντων, Ἄρειος καὶ Εὐνόμιος, καὶ οἱ περὶ αὐτούς, ἐπὶ τῆς ἄνω θείας γεννήσεως ἐξελάβοντο, καὶ ἐκ τούτου τῆς γνώσεως παρετράπησαν. πάλιν δὲ καὶ Ἀπολλινάριος εὐαγγελικὴν φωνὴν κακῶς νοήσας, τό· οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβὰς ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου· εἰς ἀτοπίαν ἐξετράπη, λέγων, μετὰ σαρκὸς καταβεβηκέναι τὸν Θεὸν λόγον ἐκείνης, ἣν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἔχων ἐτύγχανε, προαιώνιόν τινα καὶ συνουσιωμένην αὐτῷ· καὶ ἀποστολικήν τινα ῥῆσιν προβαλλόμενος λέγουσαν· ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ὁ κύριος ἐξ οὐρανοῦ· ἐσφάλη κατὰ τὸ αὐτῷ δοκοῦν. καὶ θαυμαστὸν οὐδέν, εἰ καὶ οἱ τῆς καινῆς ταύτης φαυλότητος αἱρεσιῶται ἐκ τῆς θείας γραφῆς ἡμῖν προφέρονται τὰς ὑπολήψεις. ἐκ γὰρ τῶν ἑαυτῶν διδασκάλων ἔλαβον τὰς ἀφορμάς. τὰς γὰρ ἐπὶ τῆς ἀοράτου καὶ ἀκαταλήπτου θεότητος φωνὰς εἰρημένας, εἰς τὴν κατὰ σάρκα οἰκονομίαν ἀντηλλάξαντο τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἑνὸς τῆς ἁγίας τριάδος. τίς γὰρ τῶν εὖ φρονούντων οὐ γινώσκει, ὅτι τό, Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε, ἐπὶ τῆς θείας φύσεως ἐστὶ γεγραμμένον, καὶ τό, οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε, οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑωράκατε, εἰ ἐννοήσει τις ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος, ὅλον τὸ εὐαγγέλιον ἀνατρέψει; ποῦ γὰρ θήσομεν τό, εἶπεν ὁ κύριος τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς; καί, εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τοὺς ἐληλυθότας πρὸς αὐτὸν Ἰουδαίους; καί, εἶπεν ὁ κύριος· οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι; ἢ πάλιν πῶς ἐννοήσωμεν ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτούς; δῆλον τοῦτο ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος. τὸ δέ· οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε, οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑωράκατε· ἐπὶ τῆς θείας οὐσίας. καθὸ γὰρ ἄνθρωπος τέλειος ἐγένετο ὁ Θεὸς λόγος, ὡς φθάσαντες εἴπομεν, καὶ φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόαμεν, καὶ εἶδος αὐτοῦ ἑωράκαμεν καὶ με-

ACTIO VI.

A lattræ fiebant. Restat ergo eis incusare catholicam ecclesiam, quia pagani per historicos libros deos suos dæmones collaudabant: & nos non collaudemus sicut pagani, neque Deum qui super omnia est, neque sanctos ejus, per historicos libros, quia ex alienis recipimus approbationes. O subversionem & amentiam! Cum enim homines procul dubio simus sensibiles, rebus sensibilibus utimur ad cognitionem & commemorationem omnis divinæ ac piæ traditionis. Deinde ut adulteratores veritatis, subvertentes vias simul & intelligentias Domini, dicunt.

Gregorius episcopus legit:

Super hoc ergo examinato & pertractato [a] *edicto* (a In Græco, dogmate.) B *nostro, prabeamus & ex divinitus inspirata scriptura, & ex probabilibus patribus nostris manifesta testimonia conspirantia nobis, & roborantia hujuscemodi piam intentionem nostram; quibus non contradicat qui horum habet experimentum: qui autem ignorat, discat & retineat illa ut Dei. Et secundum primam quidem rationem ex ejus voce divinitus dicta, qua ait:* Spiritus est Deus, & qui adorant eum, in spiritu (Joan. 4.) & veritate oportet adorare: *& iterum:* Nemo Deum (Joan. 1.) vidit umquam: *&*, Neque vocem audistis, neque speciem ejus vidistis: (Joan. 5.) *& Beatificante eos qui non viderunt eum, & crediderunt.* (Joan. 20.)

Epiphanius diaconus & cubuclesius legit:

Cum aliqui recta, secundum quod sibi videtur, C dogmata conantur pervertere, nemo miretur, si scripturæ verbis utuntur. Nam & omnes hæresiarchæ de divinitus inspirata scriptura erroris sui colligunt occasiones, quæ per Spiritum sanctum recte dicta sunt malignis sensibus suis adulterantes. Et hoc summa prænuntiavit Apostolorum tuba, Petrus videlicet, dicens: (2. Petr. 3.) *Quæ indocti & instabiles pervertunt secundum sua desideria.* Proprium est enim hæreticis, secundum sua desideria pervertere divinorum & verorum scientiam dogmatum. Generaliter enim sanctis patribus nostris, *Dominus creavit me initium viarum suarum in opera sua*, (Prov. 8.) in dispensationem Christi secundum carnem factam assumentibus, Arius & Eunomius, & qui juxta ipsos sunt, in supernam & D divinam generationem acceperunt, ac per hoc a recta scientia retro redierunt. Rursus autem Apollinarius evangelicam vocem male intelligens: *Nemo ascendit in cælum, nisi qui de cælo descendit Filius hominis:* (Joan. 3.) ad pravitatem conversus est, dicens, cum carne illa descendisse Deum Verbum, quam habens in cælis erat, æternam quamdam & consubstantialem sibi: & apostolicum quoddam dictum objiciens, quod perhibet: *Secundus homo Dominus de cælo:* [b] dicat, secundum quod sibi visum fuerat. (1 Cor. 15. b In Græco, decipiebatur.) Nullique mirandum, si & novæ hujus pravitatis sectatores ex divina scriptura nobis proferunt opiniones: ex magistris enim suis acceperunt occasiones. Voces enim quæ super E invisibili & incomprehensibili divinitate dictæ sunt, in carnis dispensationem Domini nostri Jesu Christi, qui est unus ex sancta Trinitate, commutaverunt. Quis enim eorum qui bene sentiunt, nescit, quod illud quod dicitur, *Deum nemo vidit umquam,* (Joan. 1.) super divina natura sit scriptum? & illud, *Neque vocem ejus audistis, neque speciem ejus vidistis*, (Joan. 5.) si intellexerit quis super humanitate, totum evangelium subvertet? Ubi enim ponemus illud quod fatemur, *Dixit Dominus discipulis suis:* Et, *Dixit Dominus* (Matth. 23.) *ad Judæos qui ad se venerant:* Et, *Dominus dixit*, (Matth. 5.) *Væ vobis scribæ & Pharisæi?* vel rursus quomodo intelligemus, *Aperiens os suum, docebat eos?* significanter hæc super humanitate: illud autem: *Neque* (Joan. 5.) *vocem ejus audistis, neque speciem ejus vidistis*, super divina substantia. Secundum id enim quod homo factus est perfectus Deus Verbum, ut prædiximus, & vocem audivimus, & speciem ejus vidimus, etiam post (Joan. 10.)

resurrectionem. Palpatus est enim, & apparens discipulis, disserebat eis de regno. Deinde & divinam servitutem & adorationem: quam Christiani [a] veram & sinceram fidem in se habentes, affectuosæ ac honoranti adorationi consimilem prædicant. In his quippe duabus rebus est illud quod apud eos perversum est. Quare & Christianorum calumniatores sunt & appellantur. Dicunt enim, quia decentem Deum adorationem & servitutem imaginibus offerunt Christiani, & quia incomprehensibilem divinam naturam circumscribunt. O abnegationem & stoliditatem, & quidquid his aliud attinet! Non enim locum habet sermo, sed maledicto plenus est & calumniis. Christiani quippe adorationem quæ in spiritu & veritate est, neque imaginibus, neque divinæ figuræ crucis impartiti sunt; sed neque invisibilis & incomprehensibilis naturæ imaginem umquam fecerunt, sed secundum quod Verbum caro factum est, & habitavit in nobis, ea quæ humanæ dispensationis ejus sunt, pingunt & [b] imaginantur. Scientesque quia *spiritus est Deus, & eos qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare*, adorationem & servitutem quæ per fidem est, ipsi soli Deo, qui super omnes in Trinitate laudatur, offerunt. Nam divinum typum crucis & venerabiles imagines desiderio & affectu flagrantes, secundum principalium relationem salutamus, & honorabiliter adoramus. Vana itaque & inania, seu [c] clandestina omnimodis atque levia eorum eloquia esse monstrantur a veritate, quemadmodum & cetera aliena a pietate intelligentes, aiunt.

[a] Forte, vera & sincera fide in se habent.

Joan. 4.

Joan. 1.

[b] Pro, imaginibus exprimunt

Joan. 4.

[c] In Græco, infirma.

Gregorius episcopus legit:

Et in veteri testamento dicente ad Moysem & ad populum: Non facies tibimet idolum, neque omnem similitudinem, quæcumque in cælo sursum, & quæcumque in terra deorsum: *eo quod in monte de medio ignis vocem verborum vos audivistis, & similitudinem non vidistis, sed vocem.*

Deut. 5.

Epiphanius diaconus legit:

Hinc occasionem impietatis attrahunt, quasi pueros Christianos sophismatibus suis [d] portentuosa rabie inficere nitentes. Quia igitur si per imaginum scriptionem habes in commemorationem Christum, vel sanctos ejus, in idololatriam dilaberis. Omnemque hi fortes injustitiam meditantes, in prælocutionibus suis ad dictionem qua præcipitur, Non facies omnem similitudinem, fugiunt: & veritatem in injustitia possidentes, & suam justitiam volentes statuere, exercent se ad impietatem: & in insubsistentia mendacii gloriantes, a veritate alienantur. Voces enim quæ olim in lege datæ sunt populo Israël qui vitulo servivit, & Ægyptiarum abominationum experimentum habuit, Christianorum sacratæ catervæ coaptantes, se publicant & portentuose loquuntur, [e] adusti labiis oris sui. Utinam intellexissent, quia Dominus inducturus eos in terram repromissionis, eo quod habitarent in ea gentes colentes idola, & adorantes dæmonia, solem quoque ac lunam stellasque & alias creaturas, sed & volucres, & quadrupedia, atque repentia, & non Deum vivum & verum; legem dabat: *Non facies tibi idolum, neque omnem similitudinem, quæcumque in cælo sursum, & quæcumque in terra deorsum.* Quandoquidem subinfert, abstrahens eos ab idololatria: *Non adorabis ea, neque servies illis.* Cum autem tabernaculum testimonii secundum Domini dispositionem faceret fidelis famulus ejus Moyses, universa ostendens servire illi, sensibiles cherubim humanæ formæ [f] instar intelligentium ex auro patravit, obumbrantes propitiatorium, Christum præfigurans. Ipse est enim propitiatio peccatorum nostrorum, ut ait divinus Apostolus. Ergo per duas res eos

[d] In Græco, veluti larva territantes, quod si per imaginum, &c.

Exod. 32.

[e] In Græco, & capiuntur.

Exod. 20.

Ibidem.

[f] Pro, typos intelligibilium.

1. Joan. 2.

A τὴν ἀνάστασιν· ἐψηλαφήθη γάρ, καὶ ἐμφανιζόμενος τοῖς μαθηταῖς, ἔλεγεν αὐτοῖς τὰ περὶ τῆς βασιλείας. εἶτά τε καὶ τὴν θείαν λατρείαν καὶ προσκύνησιν, ἣν οἱ Χριστιανοὶ [a] ἀληθινὴν καὶ εἰλικρινῆ πίστιν ἐν ἑαυτοῖς ἔχουσι, τῇ σχετικῇ καὶ τιμητικῇ προσκυνήσει καθομοιοῦσιν. ἐν τούτοις γὰρ τοῖς δυσὶ πράγμασίν ἐστι τὸ παρ' αὐτοῖς διεστραμμένον. τοίνυν καὶ Χριστιανοκατήγοροί εἰσί τε καὶ προσαγορεύονται. λέγουσι γάρ, ὅτι τὴν πρέπουσαν τῷ Θεῷ προσκύνησιν καὶ λατρείαν ταῖς σεπταῖς εἰκόσι προσφέρουσιν οἱ Χριστιανοί, καὶ ὅτι τὴν ἀκατάληπτον φύσιν περιχαράττουσιν. ὢ τῆς παρεκτροπῆς καὶ ἠλιθιότητος, καὶ ὅσα τούτοις ἕπεται· οὐκ ἔχει γὰρ χώραν ὁ λόγος, ἀλλὰ λοιδορίας καὶ συκοφαντίας μεστός. οἱ γὰρ Χριστιανοὶ οὔτε τὴν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκύνησιν ταῖς εἰκόσιν ἀπένειμαν, B οὔτε τῷ θείῳ τύπῳ τοῦ σταυροῦ, οὔτε τῆς ἀοράτου καὶ ἀκαταλήπτου φύσεως εἰκόνα ποτὲ πεποιήκασιν. ἀλλὰ καθὸ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, τὰ τῆς ἀνθρωπίνης οἰκονομίας αὐτοῦ ἀναχαράττουσι καὶ εἰκονίζουσι. καὶ γινώσκοντες, ὅτι πνεῦμα ὁ Θεός, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν, τὴν κατὰ πίστιν προσκύνησιν καὶ λατρείαν αὐτῷ μόνῳ τῷ ἐπὶ πάντων Θεῷ ἐν Τριάδι ἀνυμνουμένῳ προσάγουσιν. ἐπεὶ τὸν θεῖον τύπον τοῦ σταυροῦ καὶ τὰς σεπτὰς εἰκόνας πόθῳ καὶ στοργῇ κινούμενοι πρὸς τὴν τῶν πρωτοτύπων ἀναγωγὴν ἀσπαζόμεθα, καὶ τιμητικῶς προσκυνοῦμεν. μάταιοι οὖν καὶ ὕπουλοι καὶ σαθραὶ παντάπασιν αἱ κουφολογίαι αὐτῶν παρὰ τῆς ἀληθείας ἀποδείκνυνται, ὡς καὶ τὰ ἑξῆς ἀλλοτρίως τῆς εὐσεβείας ἐννοοῦντες, C φασίν.

[a] In ms. ad marg. ἐν. ἀληθινῇ καὶ εἰλικρινεῖ πίστει

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ φάσκων [b] πρὸς Μωσέα καὶ τὸν λαόν· οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἴδωλον, οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω· διότι ἐν τῷ ὄρει ἐκ μέσου τοῦ πυρὸς φωνὴν ῥημάτων ὑμεῖς ἠκούσατε, καὶ ὁμοίωμα οὐκ εἴδετε, ἀλλ' ἢ φωνήν.

[b] In ms. ad marg. ἐν. φωνάσκει.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Ἐντεῦθεν τὴν ἀφορμὴν τῆς ἀσεβείας ἐφέλκονται, ὥσπερ παῖδας τοὺς Χριστιανοὺς μορμολύττοντες τοῖς ἑαυτῶν σοφίσμασιν, ὅτι γε εἰ διὰ εἰκονικῆς ἀναζωγραφήσεως ἔχεις εἰς ὑπόμνησιν Χριστὸν ἢ τοὺς ἁγίους αὐτοῦ, εἰς εἰδωλολατρείαν κατολισθαίνεις. καὶ πᾶσαν ἀδικίαν μελετήσαντες ἐν τοῖς προλελεγ- D μένοις παρ' αὐτῶν οἱ γενναῖοι, πρὸς τὴν τό, οὐ ποιήσεις παντὸς ὁμοίωμα, καταφθέγγονται λέξιν· καὶ τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κατέχοντες, τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ζητοῦντες στῆσαι, παιδοτριβοῦσιν ἑαυτοὺς πρὸς ἀσέβειαν· καὶ τῇ ἀνυπαρξίᾳ τοῦ ψεύδους ἐναβρυνόμενοι, τῆς ἀληθείας ἀλλοτριοῦνται. τὰς γὰρ πάλαι νενομοθετημένας τῷ λαῷ τοῦ Ἰσραὴλ φωνάς, τῷ τῷ μόσχῳ λατρεύσαντι, καὶ τῶν Αἰγυπτιακῶν βδελυγμάτων πεῖραν ἔχοντι, μεταρρυθμίζοντες εἰς τὴν τῶν Χριστιανῶν θείαν ὁμήγυριν, ἑαυτούς τε θεατρίζοντες τερατολογοῦσι, καὶ ἁλίσκονται χείλεσιν ἰδίου στόματος. ὄφελον ἐνενόησαν, ὅτι μέλλων ὁ Θεὸς εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας εἰσάγειν αὐτούς, διὰ τὸ κατοικεῖν ἐκεῖ ἔθνη εἰδωλολατροῦντα καὶ προσκυνοῦντα δαιμονίοις, ἡλίῳ τε καὶ σελήνῃ, καὶ ἄστροις, καὶ ἑτέροις κτίσμα- E σιν, ἀλλὰ καὶ πετεινοῖς, καὶ τετράποσι, καὶ ἑρπετοῖς, καὶ οὐ Θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ, ἐνομοθέτει τό· οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἴδωλον, οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω. ἐπειδήπερ ἐπιφέρει, ἀπάγων αὐτοὺς τῆς εἰδωλολατρείας· οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς, οὐδ' οὐ μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς. ἡνίκα δὲ τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ διαταγὴν ἐποίει ὁ πιστὸς θεράπων αὐτοῦ Μωσῆς, τὰ σύμπαντα δεικνὺς δοῦλα αὐτῷ, αἰσθητὰ χερουβὶμ ἀνθρωπόμορφα, ἀντίτυπα τῶν νοητῶν, ἐκ χρυσίου κατεσκεύασε, κατασκιάζοντα τὸ ἱλαστήριον, (ἱλαστήριον) τὸ τὸν Χριστὸν προτυπῶν. αὐτὸς γάρ ἐστιν ἱλασμὸς τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ὥς φησιν ὁ θεῖος ἀπόστολος. οὐκοῦν διὰ δύο πραγμάτων αὐτοὺς

εἰσήγαγεν

ANNO CHRISTI 787.

εἰσήγαγεν εἰς θεογνωσίαν, τοῦτο μὲν λέγων· κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις· τοῦτο δὲ, ποιήσας χρυσᾶ χωνευτὰ χερουβὶμ, κατασκιάζοντα τὸ ἱλαστήριον, ἤγουν προσκυνοῦντα αὐτό. καὶ διὰ τῆς ὁράσεως καὶ τῆς ἀκοῆς ἀνῆγεν αὐτοὺς κυρίῳ τῷ Θεῷ προσκυνεῖν, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύειν. ἀλλ' οὗτοι διαστροφῆς μεστὸν ἔχοντες φρόνημα, καὶ ἀποστολικὸν ῥητὸν προβάλλονται τοιόνδε.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Καὶ ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου Θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου· καὶ ἐσεβάσθησαν, καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα. καὶ αὖθις· εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστὸν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκομεν· διὰ πίστεως γὰρ περιπατοῦμεν, οὐ διὰ εἴδους. καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀποδεκτικῶς εἰρηκότος· ἄρα ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς, ἡ δὲ ἀκοὴ διὰ ῥήματος Θεοῦ.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Διαῤῥήδην ἐστὶν εἰπεῖν, ὅτι αὐτοὶ παρείκασαν τοῖς ἔθνεσι, τοῖς ἀλλάξασι τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, καὶ λατρεύσασι τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, ἀλλάξαντες καὶ διαστρέψαντες τὰς ἐννοίας τὰς ἀποστολικὰς κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας· ἐπεὶ πᾶσιν εὔδηλόν ἐστιν, ὅτι Ἕλληνας κωμῳδεῖν ὁ ἀπόστολος φαίνεται ἐν τῷ λέγειν· ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου Θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου. ἐπιφέρει γάρ· καὶ πετεινῶν, καὶ τετραπόδων, καὶ ἑρπετῶν· κἂν ὑπούλως ἔχοντες αὐτοὶ ἐξέτεμον τὴν ὁλόκληρον φράσιν, ἵνα ὡς ἐκ τούτου τοὺς ἁπλουστέρους δελεάσωσιν, ὡς περὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας εἰκονικῶν ἀναζωγραφήσεων ὁ ἀπόστολος ἀποτείνεται· καίτοι γε τὰ ἐπιφερόμενα φανερὰν ἔχει τὴν διασάφησιν. πετεινῶν γὰρ καὶ τετραπόδων καὶ ἑρπετῶν μνήμην πεποίηται, καὶ ὅτι ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα. ἴσασιν οὖν οἱ ἱστορικῶν βίβλων ἐμπειρότατοι, ὅτι Αἰγύπτιοι πάλαι βόας ἐσέβοντο, καὶ ἕτερα τετράποδα, καὶ πετεινὰ διάφορα, καὶ μυίας, καὶ σφηκίας, καὶ εὐτελέστερα τούτων κνώδαλα· Πέρσαι δὲ τὸν ἥλιον καὶ τὸ πῦρ. Ἕλληνες δὲ πρὸς τούτοις καὶ πάσῃ κτίσει ἐλάτρευσαν· ἀλλὰ καὶ τῶν Ἑβραίων τινὲς, καθὼς ἱστορεῖ ἡ τῶν βασιλειῶν βίβλος, καὶ τῶν προφητῶν αἱ διηγήσεις. ἐπεὶ εἰπάτωσαν, πότε ἐματαιώθη τὰ ἔθνη, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία; πρὸ τοῦ πιστεῦσαι εἰς Χριστὸν, ἢ μετὰ τὸ πιστεῦσαι; πάντως πρὸ τοῦ πιστεῦσαι. πρόδηλον γὰρ τοῦτο. εἰ γὰρ φασὶ, μετὰ τὸ πιστεῦσαι εἰς Χριστὸν τὰ ἔθνη τῇ κτίσει καὶ τοῖς εἰδώλοις λατρεῦσαι, * τῆς οἰκονομίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ψευδεῖς αἱ προαναφωνήσεις κατ' αὐτοὺς, αἱ διὰ τῶν προφητῶν προκαταγγελθεῖσαι περὶ τῆς ἐκκλησίας. ἔσται Ἱερουσαλὴμ ἁγία, καὶ ἀλλογενεῖς οὐ διελεύσονται δι' αὐτῆς οὐκέτι. καὶ, τὸ ἔλεός μου οὐ μὴ διασκεδάσω ἀπ' αὐτῶν, οὐδὲ μὴ βεβηλώσω τὴν διαθήκην μου, καὶ τὰ ἐκπορευόμενα διὰ τῶν χειλέων μου οὐ μὴ ἀθετήσω. εἰ δὲ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ Θεοῦ ἑαυτοὺς ἐξορίσαντες, καὶ πρὸ τῆς Χριστοῦ ἐπιδημίας παρεδόθησαν εἰς ἀδόκιμον νοῦν, τῷ διαβόλῳ λατρεύσαντες, ματαία ἡ ἔγκλησις ἡ κατὰ τῶν Χριστιανῶν νυνὶ παρ' αὐτῶν γενομένη, καὶ παῤῥησιάσεται πρὸς αὐτοὺς Ἡσαΐας βοῶν· οὐαὶ οἱ γράφοντες πονηρίαν· γράφοντες γὰρ, πονηρίαν γράφουσι. τοιγαροῦν πονηρῶς καὶ κακούργως τὰς ἀποστολικὰς καὶ γραφικὰς φωνὰς ἐκλαμβάνοντες, σπεύδουσι τὸ μέγα τῆς σωτηρίας μυστήριον, τῆς οἰκονομίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, δι' οὗ ἐλυτρώθημεν τῆς πλάνης τῶν εἰδώλων, ἀνατρέψαι, καὶ εἰς αὐτοὺς ἀπενέγκαι τὴν δόξαν. ἀλλ' οὐδεὶς τῶν Χριστιανῶν αὐτοῖς πείθεται. ὁμολογοῦμεν γὰρ ἅπαντες, λυτρωθῆναι ἡμᾶς τῆς πλάνης τῶν εἰδώλων καὶ πάσης Ἑλληνικῆς θρησκείας Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἡμῶν ἐν τῇ κατὰ σάρκα πρὸς ἡμᾶς ἐπιδημίᾳ αὐτοῦ. εἰ δὲ αὐτοὶ τοῦτο οὐχ ὁμολογοῦσι γεγενῆσθαι, οὐδὲ τὴν κλῆσιν αὐτοῦ ἔχουσι. καὶ πρὸς αὐτοὺς φησὶν ὁ ἀπόστολος· τί γὰρ ἔχεις, ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβον, ὀφείλουσιν ὁμολογεῖν ἥνπερ τὴν ἀπολύτρωσιν, καὶ τὰς εἰκόνας

* In mſ. ad marg. ἤγ. μετὰ τὸν εὐαγγελισμόν

ACTIO VI.

A introduxit ad Dei cognitionem, [a] illud quidem dicendo: *Dominum Deum tuum adorabis, & ipsi soli servies:* [b] hoc vero faciendo aureos & conflatiles cherubim obumbrantes propitiatorium, id est, adorantes illud: & per visionem & auditum sublevabat eos ad Dominum Deum adorandum, & soli illi serviendum. Sed isti perversitate plenum habentes sensum, etiam apostolicum dictum proponunt hujusmodi.

a Pr. cum dicendo. Matth. 4.
b Pr., cum faciendo. Deut. 6.

Gregorius episcopus legit:

Et commutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis: & coluerunt, & servierunt creaturæ potius quam creatori. *Et rursus:* Et si noveramus secundum carnem Christum, sed nunc jam non novimus eum: per fidem B enim ambulamus, non per speciem. *Et eodem approbanter dicente:* Ergo fides ex auditu: auditus autem per verbum Dei.

Rom. 1. 2. Cor. 5. Rom. 10.

Epiphanius diaconus legit:

Palam dicendum est, quia ipsi comparati sunt gentibus, quæ commutaverunt gloriam Dei, & servierunt creaturæ potius quam creatori, commutantes & pervertentes sensus apostolicos secundum sua desideria. Nam omnibus certum est, quia paganos irridere videtur Apostolus, dicendo: *Commutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis.* Infert enim: *& volucrum, & quadrupedum, & serpentium:* licet ipsi fraudulenter integram C reciderint disputationem, ut quasi ex hoc simpliciores decipiant, quasi de ecclesiæ imaginalibus descriptionibus Apostolus hoc prætendat; præsertim cum illa quæ subinferuntur, manifestam habeant explanationem. Volucrum enim & quadrupedum & serpentium mentionem fecit, & quia servierunt creaturæ potius quam creatori. Noverunt historicorum librorum peritissimi, quia Ægyptii olim boves colebant, & alia quadrupedia, & volatilia diversa, & muscas, & crabronum habitacula, & viliora istis animantia: Persæ vero solem & ignem. Græci autem super hoc omni creaturæ servierunt: sed & Hebræorum quidam, ut liber Regnorum narrat, & prophetarum relationes. Nam dicant, quando stultæ factæ sunt gen-D tes, & obscuratum est insipiens cor eorum? antequam credidissent in Christum, an postquam crediderunt? utique antequam credidissent: manifestum enim hoc. Si enim dixerint, posteaquam crediderunt in Christum gentes, creaturæ ac idolis deservisse, dispensationis Christi Dei nostri prophetiæ secundum ipsos mendaces erunt, quæ pronuntiatæ sunt de ecclesia. Erit Jerusalem sancta, & alienigenæ non transibunt per eam ultra. Et; *Misericordiam meam non dispergam ab eis, neque profanabo testamentum meum; & quæ procedunt de labiis meis non faciam irrita.* Si vero ab agnitione Dei se exsules facientes, & ante Christi adventum traditi sunt in reprobum sensum, diabolo servientes, vana est adversus Christianos ac-E cusatio quæ nunc ab eis efficitur: & fiducialiter dicet ad eos Isaïas clamans: *Væ qui scribunt malitiam: scribentes enim, malitiam scribunt.* Igitur maligne ac tergiversatorie apostolicas & ceteras sacræ scripturæ scripturæ voces accipientes, festinant magnum salutis nostræ mysterium dispensationis Christi Dei nostri, per quem redempti sumus ab errore idolorum, pervertere, & in se gloriam transferre: sed nullus eis credit Christianorum. Confitemur enim universi, ab errore idolorum & ab omni religione gentili Christum verum Deum nostrum in profectione sua, qua secundum carnem ad nos venit, nos penitus abstraxisse. Porro si ipsi hoc minime confitentur fuisse factum, nec confessionem, nec vocationem ejus habent. Unde adversus eos Apostolus ait: *Quid enim habes, quod non accepisti?* At si acceperunt, illam redemptionem confiteri debuerant, & suscipere imagines,

Rom. 1. Psalm. 88. Isai. 10. ex Græco. 1. Cor. 4.

ACTIO VI.

ANNO CHRISTI 787.

quæ sunt ecclesiastici decoris in oculorum aspectum nobis effectæ, & enarrationes evangelicæ per eas in mentes nostras assumptæ in commemorationem & relationem evangelicæ historiæ, sicuti crebrius dictum est. Et quoniam alias quoque apostolicas voces proponunt: dicentes: *Et si noveramus Christum secundum carnem, sed nunc jam non novimus: per fidem enim ambulamus, non per speciem:* in medium proferamus harum interpretes & magistros magnivocos. Joannes itaque qui fulgentius auro & lapide possidet magisterium, interpretans Apostoli dictum quod ait: *Itaque ex hoc nos neminem novimus secundum carnem. Et si cognovimus secundum carnem Christum, sed nunc jam non novimus:* ita dicit: Neminem novimus secundum carnem fidelium. Quid enim & si in carne sunt? sed vita illa carnalis periit, & desursum nati sumus spiritu, & aliam novimus civilitatem & conversationem, & vitam, & constitutionem quæ in cælis est. Iterum ejusdem; Auctorem esse Christum demonstrat; unde & intulit: *Et si noveramus Christum secundum carnem, sed nunc jam non novimus.* Dic mihi, numquid carnem deposuit, & nunc non est cum corpore? absit: etenim & nunc in carne est. Hic enim Jesus, qui assumptus est a nobis in cælum, sic veniet. Sic, quomodo? in carne cum corpore. Quomodo ergo ait: *Et si noveramus secundum carnem Christum, sed nunc jam non novimus?* quia & si passibilem noveramus Christum, sed jam nunc non. Nam nostrum secundum carnem esse, est in peccatis esse: & non secundum carnem esse, in peccatis non esse. Christi vero esse secundum carnem, est in passionibus esse naturæ; utputa sitiendo, esuriendo, fatigando, dormiendo. Peccatum enim non fecit, nec dolus inventus est in ore ejus. Unde & dicebat: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* & iterum: *Venit princeps mundi hujus, & in me non inveniet quidquam.* Igitur non secundum carnem Christum esse, est jam ab his tristitiis liberari, & non absque carne esse. Etenim cum ipsa veniet judicaturus orbem, impassibilem eam habens & incorruptibilem: in quod & nos transibimus, configurato corpore nobis effectum corpori claritatis ejus. Præterea Cyrillus Alexandrinus propugnator sinceræ fidei nostræ, explanans nobis idem dictum, taliter interpretatur: Nam quia factus homo est unigenitus Dei Verbum, & radix generis apparuit secunda, non juxta primam quæ est ex Adam, sed in melioribus incomparabiliter intelligendam & exsistentem transformamur ad vitam. Non enim sumus sub morte, sed sub ipso Verbo quod cuncta vivificat. Et nemo est in carne, id est, in infirmitate carnali, quod est corruptio. Non autem hoc dicit Paulus, quod non sit in carne Christus. Nam etsi dicit, *Neminem novimus secundum carnem*, non tamen hoc significat. Siquidem quomodo mortuus est? hoc enim carnis infirmitas est. Ergo quod dicit, hoc est: Factum est caro Verbum, & pro omnibus mortua est: & sic cognovimus eum secundum carnem: verumtamen ex hoc jam non novimus. Nam & si est nunc in carne (resurrexit enim tertio die, & ascendit in cælos) sed supra carnem intelligitur. Non enim jam moritur, neque aliam aliquam carnis infirmitatem sustinet, sed his omnibus est potior tamquam Deus. Videtis ergo, adversarii, quia non solum apostolicas voces pervertitis, sed sanctis patribus adversamini. Ipsi enim per antelata dicta Christum passionibus liberatum post resurrectionem ostendunt, & nos docent tamquam conformes effectos corpori claritatis ejus, non secundum carnem ambulare; id est, non sectari carnales voluptates. Porro vos vestigia horum persequi minime patientes, aliter quam patres sapiendo, vanam quamdam * gloriam introducitis, & viam non tritam ambulantes, vosmet & sectatores vestros

2. Cor. 5. — Homil. 11. in 2. ad Cor. — 2. Cor. 5. — Act. 1. — Isai. 53. — Joan. 8. — Joan. 14.

* Pro, opinionem.

A δέξασθαι, ἐκκλησιαστικὰς διαπρεπείας ἐν τῇ τῶν ὀφθαλμῶν ἐφέσει ἡμῶν γεγενημένας, καὶ διηγήσεις εὐαγγελικὰς δι' αὐτῶν εἰς τοὺς νόας ἡμῶν ἀναλαμβανομένας πρὸς ἀνάμνησιν καὶ ἀνάγνωσιν τῆς εὐαγγελικῆς ἱστορίας, ὡς πολλαχῶς εἴρηται. καὶ ἐπειδήπερ καὶ ἑτέρας ἀποστολικὰς φωνὰς προβάλλονται λέγοντες· εἰ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστόν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκομεν· διὰ πίστεως γὰρ περιπατοῦμεν, καὶ οὐ διὰ εἴδους· εἰς μέσον ἀγάγωμεν τοὺς τούτων ἑρμηνευτὰς καὶ μεγαλοφώνους διδασκάλους. Ἰωάννης οὖν ὁ ὑπὲρ χρυσίον καὶ λίθον τίμιον διδασκαλίαν κεκτημένος, ἑρμηνεύων τὴν αὐτὴν τοῦ ἀποστόλου ῥῆσιν λέγουσαν· ὥστε ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἴδαμεν κατὰ σάρκα· εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστόν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκομεν· οὕτω φησίν· οὐδένα οἴδαμεν κατὰ σάρκα τῶν πιστῶν. τί γὰρ εἰ καὶ B ἐν σαρκί εἰσιν; ἀλλ' ἡ ζωὴ ἐκείνη ἡ * σαρκικὴ ἀπώλετο, καὶ ἄνωθεν ἐγεννήθημεν πνεύματι, καὶ ἑτέραν οἴδαμεν πολιτείαν καὶ διαγωγήν, καὶ ζωήν, καὶ κατάστασιν τὴν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ πάλιν τοῦ αὐτοῦ· ἀρχηγὸν τὸν Χριστὸν ὄντα δείκνυσι. διὸ καὶ ἐπήγαγεν· εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστόν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκομεν. τί οὖν, εἰπέ μοι; τὴν σάρκα ἀπέθετο, καὶ νῦν οὐκ ἔστι μετὰ τοῦ σώματος; ἄπαγε· καὶ γὰρ καὶ νῦν ἐν σαρκί ἐστιν. οὗτος γὰρ ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανόν, οὕτως ἐλεύσεται. οὕτως, πῶς; ἐν σαρκὶ μετὰ τοῦ σώματος. πῶς οὖν φησιν· εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστόν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκομεν; ὅτι εἰ καὶ παθητὸν ἐγνώκαμεν τὸν Χριστόν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι. τὸ ἡμῶν μὲν γὰρ τὸ κατὰ σάρκα, τὸ ἐν ἁμαρτίαις C εἶναι· τὸ δὲ μὴ κατὰ σάρκα, τὸ μὴ ἐν ἁμαρτίαις εἶναι. τὸ δὲ Χριστοῦ τὸ κατὰ σάρκα, τὸ ἐν τοῖς πάθεσιν εἶναι τῆς φύσεως, οἷον ἐν τῷ διψῆν, ἐν τῷ πεινῆν, ἐν τῷ κοπιᾷν, ἐν τῷ καθεύδειν. ἁμαρτίαν γὰρ οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ δόλος εὑρέθη ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. διὸ καὶ ἔλεγε· τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; καὶ πάλιν· ἔρχεται ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ἐν ἐμοὶ εὑρήσει οὐδέν. τὸ δὲ μὴ κατὰ σάρκα, τὸ καὶ τούτων ἀπηλλάχθαι λοιπόν, οὐ τὸ ἐκτὸς σαρκὸς εἶναι. καὶ γὰρ μετὰ ταύτης ἔρχεται κρινῶν τὴν οἰκουμένην, ἀπαθῆ αὐτὴν ἔχων καὶ ἀκήρατον· εἰς ὃ καὶ ἡμεῖς βαδιούμεθα, συμμόρφου τοῦ σώματος ἡμῶν γενομένου τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ. καὶ Κύριλλος δὲ ὁ Ἀλεξανδρείας ὁ ὑπέρμαχος τῆς εἰλικρινοῦς ἡμῶν πίστεως, σαφηνίζων ἡμῖν τὸ αὐτὸ ῥητόν, οὕτως διερμηνεύει· ἐπειδὴ γὰρ γέγονεν ἄνθρωπος ὁ D μονογενὴς τοῦ Θεοῦ λόγος, καὶ ῥίζα τοῦ γένους ἐφάνη δευτέρα, οὐ κατὰ τὴν πρώτην τὴν ἐξ Ἀδάμ, ἀλλ' ἐν ἀμείνοσιν ἀσυγκρίτως νοουμένην καὶ ὑπάρχουσαν μετεστοιχειώμεθα πρὸς ζωήν. οὐ γάρ ἐσμεν ὑπὸ θάνατον, ἀλλ' ὑπ' αὐτὸν τὸν τὰ πάντα ζωοποιοῦντα λόγον. καὶ οὐδείς ἐστιν ἐν σαρκί, τουτέστιν ἐν ἀσθενείᾳ σαρκικῇ, ὅ ἐστιν ἡ φθορά. οὐ τοῦτο δὲ λέγει ὁ Παῦλος, ὅτι οὐ σεσάρκωται Χριστός. εἰ γὰρ καὶ λέγει, ὅτι οὐδένα ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα, οὐ τοῦτο σημαίνει. ἐπεὶ πῶς ἀπέθανε; σαρκὸς γὰρ ἀσθένεια τοῦτο. ὃ οὖν λέγει, τοῦτό ἐστι· γέγονε μὲν σὰρξ ὁ λόγος, καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανε, καὶ οὕτως αὐτὸν ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα· πλὴν ἀπὸ τοῦ νῦν οὐκέτι γινώσκομεν. εἰ γὰρ ἔστι νῦν ἐν σαρκί· ἀνέστη γὰρ τριήμερος, καὶ ἀνέβη εἰς οὐρανούς· ἀλλ' E ὑπὲρ σάρκα νοεῖται· οὐκέτι γὰρ ἀποθνήσκει, οὔτε ἄλλην τινὰ σαρκὸς ἀσθένειαν ὑπομένει, ἀλλὰ πάντων ἐπὶ τούτων ἀμείνων ὡς Θεός. ὁρᾶτε νῦν, οἱ δι' ἐναντίας, ὅτι οὐ μόνον τὰς ἀποστολικὰς φωνὰς διεστρέφετε, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἁγίοις πατράσιν ἀντιπίπτετε. αὐτοὶ μὲν γὰρ διὰ τῶν προειρημένων ἀποστολικῶν ῥητῶν, παθῶν ἀπηλλάχθαι τὸν Χριστὸν μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἀποδεικνύουσι, καὶ ἡμᾶς ἐδίδαξαν ὡς συμμόρφους γενομένους τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ, μὴ κατὰ σάρκα περιπατεῖν, τουτέστι μὴ ἐπακολουθεῖν ταῖς σαρκικαῖς ἡδοναῖς. ὑμεῖς δὲ τοῖς ἴχνεσι τούτων κατακολουθεῖν μὴ ἀνεχόμενοι, ἑτέρως παρὰ τοὺς πατέρας φρονοῦντες, κενὴν δόξαν παρεισφέρετε· καὶ ὁδὸν ἀτριβῆ βαδίζοντες, ἑαυτούς τε καὶ τοὺς ἑπομένους ὑμῖν

* Pro, κατὰ σάρκα.

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO VI.

εἰς κρημνοὺς καὶ φάραγγας ἀπάγοντες, εἰς πυθμένα ᾅδου καταβιβάζετε. ἀλλ' οὐδεὶς ὑμῖν πιστεύει μὴ ἑπομένοις τῇ τῶν ὁσίων πατέρων ἡμῶν διδασκαλίᾳ. τὸ δὲ, διὰ πίστεως περιπατοῦμεν, καὶ οὐ διὰ εἴδους, ὁ αὐτὸς Ἰωάννης ἑρμηνεύων, οὕτω φησίν· ἵνα μή τις εἴπῃ· τί οὖν; λέγοντός σου, ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι, ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ κυρίου, τί ταῦτα λέγεις; ἀλλοτριούμεθα οὖν αὐτοῦ ἐνταῦθα ὄντες; προδιώρθωσεν εἰπών· διὰ πίστεως γὰρ περιπατοῦμεν, οὐ διὰ εἴδους. καὶ ἐνταῦθα μὲν αὐτὸν ἴσμεν, ἀλλ' οὐχ οὕτω σαφῶς. ὃ καὶ ἀλλαχοῦ λέγει· ἄρτι βλέπομεν ἐν ἐσόπτρῳ καὶ ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. καὶ ταῦτα μὲν ἄμφω οἱ θεσπέσιοι πατέρες εἰρήκασιν· ἐπεὶ καὶ ἐν ἄλλοις ῥητοῖς αὐτοῦ ὁ ἀπόστολος σαφῶς ἡμῖν διαγγέλλει τὴν ἔννοιαν, λέγων· ὃ γὰρ βλέπει τις, τί καὶ ἐλπίζει; εἰ δὲ ὃ οὐ βλέπομεν, ἐλπίζομεν, δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα. πρόδηλον οὖν, ὅτι διὰ πίστεως περιπατοῦμεν, καὶ οὐ διὰ εἴδους. οὐ γὰρ ὁρῶμεν ἐνταῦθα τὸν Θεὸν, ἀλλὰ πιστεύομεν εἰς αὐτόν· ὅτι καὶ τὰ δημιουργήματα αὐτοῦ πίστει λέγομεν παρ' αὐτοῦ γεγενῆσθαι, καθὼς τῇ μεγαλοφωνίᾳ τοῦ πνεύματος ὁ αὐτὸς κηρύττει λέγων· πίστει νοοῦμεν κατηρτίσθαι τοὺς αἰῶνας ῥήματι Θεοῦ, εἰς τὸ ἐκ μὴ φαινομένων τὰ βλεπόμενα γεγονέναι. καὶ θεωροῦντες τὴν εὔτακτον κίνησιν τοῦ παντὸς, εἰς ἔννοιαν ἐρχόμεθα τοῦ σοφίᾳ τὰ πάντα ποιήσαντος Θεοῦ. τοῦτο οὖν ἐστι, διὰ πίστεως περιπατοῦμεν, καὶ οὐ διὰ εἴδους· καὶ οὐχ ὡς αὐτοὶ ἐξ ἀπαιδευσίας γλώσσης στρεβλοῦντες τὴν ἔννοιαν τὴν ἀποστολικὴν, εἰς τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων ποίησιν ἐξελάβοντο τὸ εἰρημένον. ταῖς οὖν πατρικαῖς διδασκαλίαις ἀκούσαντες, ταύταις ἀκολουθήσωμεν, καὶ τὴν νυνὶ καινοτομίαν βδελυξώμεθα λέγοντες· ἐμίσησα ἐκκλησίαν πονηρευομένων, καὶ μετὰ ἀσεβῶν οὐ μὴ καθίσω.

A in præcipitia & fauces inducendo, in profundum inferni demergitis. Verum vobis nemo credit non sequentibus sanctorum patrum nostrorum doctrinam. Sane illud quod dicitur, *Per fidem enim ambulamus, non per speciem*, idem Joannes interpretans, sic ait: Ne quis dicat: quid ergo? dicendo, *quam diu sumus in corpore, peregrinamur a Domino*, ut quid hæc dicis? Alieni ergo efficimur ab eo hic exsistentes? Ante correxit, dicens: *Per fidem ambulamus, non per speciem*, Et hic quidem eum scimus, sed non ita liquido. Et alibi dicit; *Nunc videmus in speculo & in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.* Et hæc quidem ambo egregii patres dixerunt; quoniam & in aliis dictis suis Apostolus liquido nobis sensum indi- B cat, dicens: *Quod enim videt quis, quid sperat? Si autem quod non videmus, speramus, per patientiam exspectamus.* Perspicuum ergo est, quia per fidem ambulamus, & non per speciem. Neque enim videmus hic Deum, sed credimus in eum: quia & ea quæ condidit, fide dicimus ab eo facta fuisse; quemadmodum magna spiritus voce ipse prædicat, dicens: *Fide intelligimus aptata esse sæcula verbo Dei, ut ex invisibilibus visibilia fierent.* Et contemplantes ordinatum motum universitatis, ad intelligentiam venimus Dei, qui omnia in sapientia fecit. Hoc ergo est: *Per fidem ambulamus, & non per speciem*: & non ut ipsi ex indisciplinatione linguæ depravantes sensum apostolicum, in venerabilium imaginum factionem accepe- C runt quod dictum est. Doctrinis ergo patriis auditis, has sequamur, & præsentem novitatem abominemur, dicentes: *Odivi ecclesiam malignantium, & cum impiis non sedebo.*

2. Cor. 5. — Hom. 10 in 2. ad Cor. — 1. Cor. 13. — Rom. 8. — Hebr. 11. — Psalm. 25.

ΤΟΜΟΣ ε'.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Ὅτιπερ εἰς κακίαν τρέχοντες οἱ πόδες αὐτῶν, τοῖς ἑαυτῶν ἐνεπάρησαν βρόχοις, καὶ ἤδη ἀποδέδεικται, ὅτι οὐδεὶς τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀνατεθραμμένων τὴν τοῦ Θεοῦ δόξαν ἀντηλλάξατο εἰς τὴν τῶν εἰκόνων ποίησιν, οὔτε ἐν ἄλλῳ οἱῳδήποτε κτίσματι. φέρε νῦν καὶ τῶν ἑξῆς τὴν ἀνασκευὴν ποιησώμεθα, σύμμαχον ἔχοντες τὴν μὴ νικωμένην ἀλήθειαν. καὶ γὰρ αὐτοὶ προσθήκαις τὸ κακὸν πλεονάσαι θέλοντες, καὶ ἁγίους πατέρας εἰς μέσον ἤγαγον, αὐτοὺς * λοιδοροῦντες κατὰ τῆς τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἀναζωγραφήσεως διηγορευκέναι, ταῦτα προστιθέμενοι.

* In mſ. ad marg. ſo. λιερδοῦντες

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Τὰ ἴσα δὲ καὶ οἱ τῶν ἀποστόλων μαθηταὶ καὶ διάδοχοι θεσφάτορες ἡμῶν πατέρες ἐκδιδάσκουσι. λέγει οὖν ὁ ἐν σημειοφόροις περιβόητος Ἐπιφάνιος ὁ Κύπρου· προσέχετε ἑαυτοῖς, καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἃς παρελάβετε· μὴ ἐκκλίνητε δεξιὰ, μηδὲ ἀριστερά. εἶτ' ἐπιφέρει· καὶ ἐν τούτῳ μνήμην ἔχετε, τέκνα ἀγαπητὰ, τοῦ μὴ ἀναφέρειν εἰκόνας ἐπ' ἐκκλησίας, μήτε ἐν τοῖς κοιμητηρίοις τῶν ἁγίων· ἀλλ' ἀεὶ διὰ μνήμης ἔχετε τὸν Θεὸν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν· ἀλλ' οὔτε κατ' οἶκον κοινόν. οὐκ ἔξεστι γὰρ Χριστιανῷ δι' ὀφθαλμῶν μετεωρίζεσθαι καὶ ῥεμβασμῶν τοῦ νοός. ὃς καὶ ἑτέρους λόγους ἐξέθετο ἐπ' ἀνατροπῇ τῆς τῶν εἰκόνων ποιήσεως, οὓς οἱ φιλομαθεῖς ζητοῦντες εὑρήσουσιν.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Οἱ φιλομαθεῖς περὶ τὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἔρευναν, τοὺς ἑτέρως φρονοῦντας, καὶ θέλοντας τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην στῆσαι, καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ ἀντιτάξασθαι, ἴσασιν κιβδήλοις καὶ παρεγγράπτοις συγγράμμασιν ἐρειδομένους, ὡς νόθους ὄντας καὶ οὐ γνησίους υἱοὺς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἀδελφοὺς δέξασθαι οὐ προσίενται· μᾶλλον δὲ ἀποκηρυττόμενοι λέγουσι. σπέρμα Χαναὰν καὶ * Ἰούδα· γνόντες τὸ ὑπὸ τοῦ εὐαγγελιστοῦ εἰρημένον· ἐξῆλθον ἀφ' ἡμῶν, ἀλλ' οὐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν.

ᵇ In mſ. ad marg. ſo. οὐχὶ Ἰούδα

TOMUS QUINTUS.

Epiphanius diaconus legit:

Quoniam ad malitiam currentes pedes eorum; irretiti sunt suis laqueis; ecce ostensum est, neminem ex his qui in ecclesia nutriti sunt, gloriam Dei in imaginum facturam, vel in aliam qualemcumque commutasse creaturam. Eia nunc & ceterorum destructionem faciamus, auxiliatrice habita, quæ non D vincitur, veritate. Etenim ipsi additamentis malum abundare volentes, etiam sanctos patres in medium adduxerunt, eos obloquendo contra venerabilium imaginum picturas effatos fuisse, addentes.

3. Esdr. 4.

Gregorius episcopus legit:

Porro æqualia & apostolorum discipuli & successores deiloqui, videlicet patres nostri edocent. Dicit ergo in patrandis signis famosissimus Epiphanius Cyprius: Attendite vosipsos, & tenete traditiones quas suscepistis; ne declinetis ad dexteram, neque ad sinistram. Quibus subinfert: Et in hoc memoriam habete, filii dilecti, ne inducatis imagines in ecclesias, neque in cœmeteria sanctorum; sed per memoriam habete Deum E *in cordibus vestris: sed neque in domum communem. Non enim expedit Christiano per oculos & vagationes mentis efferri. Qui & alios sermones exposuit in subversionem efficiendarum imaginum, quos qui amorem discendi habens, quærentes invenient.*

Epiphanius diaconus legit:

ᵃ Amatores discendi ecclesiasticorum negotiorum scrutinium, eos qui aliter sapiunt, suamque volunt statuere justitiam, & divinæ resistere, noverunt nothis & falsis conscriptionibus innitentes, tamquam spurios & non proprios ecclesiæ catholicæ filios, minime ut fratres admittere; immo vero abdicantes dicunt: *Semen Chanaa & non Juda*: scientes ab evangelista dictum: *Exierunt ex nobis, sed non erat ex no-*

ᵃ In Græco, Studioſi in ſcrutandis rebus eccleſiaſticis.

Daniel 13. — 1. Joan. 2.

Act. 20.

1. Joan. 4.

bis. Si enim essent ex nobis, permansissent utique nobiscum. Et iterum sacratissimo Apostolo dicente: *Quia intrabunt post discessum meum lupi graves in vos, non parcentes gregi, ut abducant discipulos post se. Et videte ne quis vos decipiat per philosophiam & inanem fallaciam.* Et rursus idem: *Nolite omni spiritui credere.* Decet ergo unumquemque Christianum, qui falsos libros audit, hos exspuere, ac nullatenus admittere. Etenim divi Apostoli ad Laodicenses fertur ficta epistola in quibusdam libris Apostoli jacere, quam patres nostri reprobavere, ut alienam ab ipso: & Manichæi secundum Thomam introducunt evangelium, quod catholica ecclesia pie tamquam alienum avertit. Ita & præsens testimonium dicitur quidem, sed non est sancti patris nostri Epiphanii. Ipse namque egregius pater octuaginta capitulorum editione facta, cunctas hæreses publicavit, paganas scilicet & Judaicas, & quotquot post Christianismum factæ sunt, nullam dimittens: & si imaginum factionem alienam a Christo nosset, hanc utique in numero hæreseon statuisset. Et rursus si expositiones has, quæ sunt adversus venerabiles imagines, ecclesia suscepisset, non utique imagines pingerentur ad ornatum venerandorum templorum & commemorationem nostram. Ex ipsis enim scripturis, quas novitatis præceptores in testimonium proferunt, earum habetur eversio. Sanctus enim Epiphanius temporibus erat Theodosii & Arcadii. Extenduntur ergo usque ad præsentem hæresim quasi anni quadringenti. Et libros adversus imagines nullus Christianorum recepit, nisi falsi præsentis novitatis assertores: & si tot annis in ecclesia non sunt recepti, neque nunc recipiantur, eo quod aliquando recepti non fuerint. Epistolam enim, quam quidam eorum proferunt, falso suprascriptam ejusdem sancti Epiphanii Cypriorum insulæ præsulis ad Theodosium Imperatorem, nos in manibus accipientes, & scrutabiliter, non transitorie perlegentes, invenimus in fine epistolæ sententiam hujusmodi contineri: Quia multoties locutus cum comministris meis, ut auferrentur imagines, receptus non sum ab eis, neque audire vocem meam saltem paululum passi sunt. Intendamus ergo, qui fuerint temporibus jam memorati patris nostri Epiphanii in ecclesia illustres magistri, & incorruptæ munitiones ecclesiæ: Basilius magnus in opere & sermone, Gregorius cognomento Theologus, Gregorius Nyssensium civitatis præsul, pater patrum ob omnibus nominatus: & Joannes, cujus a lingua vox melle dulcior effluebat, unde & cognomen aurei oris accepit. Insuper & Ambrosius, Amphilochius, & Cyrillus Hierosolymitanus. Si igitur ipse qui conscripsit horum expositionem dictorum contra venerabiles imagines, se non receptum dicit a sanctis patribus qui tunc in vita superstant: quomodo falsa dicta quæ ipsi sancti patres non receperunt, nos qui in finem sæculorum devenimus, & scientia ac sermone deficimus, quia nec discipuli eorum digni sumus vocari, contra ecclesiam recipiemus? Absit scelerata ac temeraria expositio. Caruerunt [a] recto sermone qui hoc contra ecclesiam nisi sunt: in nobis sit Christum diligentibus Apostoli dictum, teneamus traditiones quas accepimus, & profanas vocum novitates devitemus, & mendacia hæc esse sciamus. Libri enim sancti patris nostri Epiphanii, sive qui dicitur Ancyrotos, sive reliqui, in omnem orbem terrarum diffamantur, & sonus eorum vulgatus, & propemodum per universam ecclesiam sparsi sunt. Harum autem ratiuncularum quæ contra venerabiles imagines murmurant, duo vel tres per universum orbem libri non inveniuntur, nisi forte noviter scripti sint. Et si essent noti in catholica ec-

[a] Pr., recta ratione.

2. Thess. 2.

2. Thess. 3.

Tim. 3.

εἰ γὰρ ἦσαν ἐξ ἡμῶν, μεμενήκεισαν ἂν μεθ' ἡμῶν. καὶ πάλιν, τοῦ θείου ἀποστόλου λέγοντος· ὅτι εἰσελεύσονται μετὰ τὴν ἄφιξίν μου λύκοι βαρεῖς εἰς ὑμᾶς, μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου, τοῦ ἀποσπᾷν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν. καὶ βλέπετε, μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης. καὶ πάλιν ὁ αὐτός φησι· μὴ παντὶ πνεύματι πιστεύετε. πρέπον οὖν ἐστι παντὶ Χριστιανῷ παρεγγράπτων βίβλων ἀκρόασιν ποιουμένῳ, ταύτας διαπτύειν, καὶ μηδόλως προσδέχεσθαι. καὶ γὰρ τοῦ θείου ἀποστόλου πρὸς Λαοδικεῖς φέρεται πλαστὴ ἐπιστολή, ἔν τισι βίβλοις τοῦ ἀποστόλου ἐγκειμένη, ἣν οἱ πατέρες ἡμῶν ἀπεδοκίμασαν, ὡς αὐτοῦ ἀλλοτρίαν· καὶ τὸ κατὰ Θωμᾶν Μανιχαῖοι παρεισάγουσιν εὐαγγέλιον, ὅπερ ἡ καθολικὴ ἐκκλησία ὡς ἀλλότριον εὐσεβῶς ἀποστρέφεται. οὕτω καὶ νυνὶ ἡ χρῆσις, ἡ λεγομένη μὲν τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Ἐπιφανίου, μὴ οὖσα δέ. αὐτὸς γὰρ ὁ θεσπέσιος πατὴρ ὀγδοήκοντα κεφαλαίων ἔκδοσιν ποιησάμενος, πάσας τὰς αἱρέσεις ἐθριάμβευσεν, Ἑλληνικάς τε καὶ Ἰουδαϊκάς, καὶ ὅσαι μετὰ τὸν χριστιανισμὸν γεγόνασι, μηδεμίαν παραλελοιπώς. καὶ εἰ τὴν τῶν εἰκόνων ποίησιν ἀλλοτρίαν τοῦ Χριστοῦ ἐγίνωσκεν, εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν αἱρέσεων ταύτην κατέταξεν ἄν. πάλιν δὲ τὰς ἐκθέσεις ταύτας τὰς κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἡ ἐκκλησία εἰ ἐδέξατο, οὐδ' ἂν αἱ σεπταὶ εἰκόνες ἀνεζωγραφοῦντο ἔν τε κοσμήσει τῶν σεπτῶν ναῶν, καὶ πρὸς ἡμετέραν ἀνάμνησιν. ἐκ γὰρ αὐτῶν τῶν χρήσεων, ὧν εἰς μαρτυρίαν προσφέρουσιν οἱ τῆς καινοφωνίας εἰσηγηταί, αὐτόθεν ἔχει τὴν ἀνατροπήν. ὁ γὰρ ἅγιος Ἐπιφάνιος ἐν τοῖς χρόνοις ἦν Θεοδοσίου καὶ Ἀρκαδίου. παρατείνονται οὖν ἔτη ἕως τῆς νυνὶ αἱρέσεως ὡσεὶ τετρακόσια. καὶ τὰς βίβλους τὰς κατὰ τῶν εἰκόνων οὐδεὶς τῶν Χριστιανῶν ἐδέξατο, εἰ μὴ οἱ τῆς νυνὶ καινοφωνίας ψευδηγόροι. καὶ εἰ τὰ τοσαῦτα ἔτη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ οὐκ ἐδέχθησαν, οὐδὲ νῦν ἀποδεχθήσονται, διὰ τὸ μηδέποτε αὐτὰς δεδέχθαι. τὴν γὰρ ἐπιστολήν τινες αὐτῶν προφέρουσι ψευδῶς ἐπιγεγραμμένην τῷ αὐτῷ ἁγίῳ Ἐπιφανίῳ τῷ τῆς Κυπρίων προέδρῳ πρὸς Θεοδόσιον τὸν βασιλέα, ἡμεῖς ταύτην μετὰ χεῖρας λαβόντες, καὶ ἀναγνόντες ἐρευνητικῶς, καὶ οὐ παροδευτικῶς, εὕρομεν ἐν τῷ τέλει τῆς ἐπιστολῆς ἔμφασιν τοιάδε περιέχουσαν· ὅτι πολλάκις λαλήσας τοῖς συλλειτουργοῖς μου, περιαιρεθῆναι τὰς εἰκόνας, οὐκ ἐδέχθην παρ' αὐτῶν, οὐδὲ πρὸς βραχὺ ἀκοῦσαι τῆς ἐμῆς φωνῆς ἠνέσχοντο. σκοπήσωμεν οὖν, τίνες ἦσαν ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ μνημονευθέντος πατρὸς ἡμῶν Ἐπιφανίου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀοίδιμοι διδάσκαλοι καὶ ἀσάλευτοι ἀσφαλεῖς τῆς ἐκκλησίας· Βασίλειος ὁ μέγας ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ, Γρηγόριος ὁ τῆς θεολογίας ἐπώνυμος, Γρηγόριος ὁ τῆς Νυσσαέων πόλεως πρόεδρος, ὁ πατὴρ πατέρων παρὰ πάντων ὀνομαζόμενος· καὶ Ἰωάννης, οὗτινος ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή· ὅθεν καὶ τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ χρυσοῦ στόματος ἐδέξατο. πρὸς τούτοις καὶ Ἀμβρόσιος, Ἀμφιλόχιος, καὶ Κύριλλος Ἱεροσολύμων. εἰ τοίνυν αὐτὸς ὁ συγγραψάμενος τὴν τῶν ῥητῶν τούτων ἔκθεσιν, τὴν κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων, μὴ δεδέχθαι λέγει παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἔτι ἐν τῷ βίῳ περιόντων· πῶς ἃ αὐτοὶ οἱ ἅγιοι πατέρες οὐκ ἐδέξαντο, ἡμεῖς οἱ εἰς τὰ τέλη τῶν αἰώνων καταντήσαντες, καὶ λόγου καὶ γνώσεως ὑστεροῦντες, ὅτι οὐδὲ μαθηταὶ ἐσμὲν ἄξιοι αὐτῶν καλεῖσθαι, τὰ ψευδογραφηθέντα κατὰ τῆς ἐκκλησίας δεξόμεθα; ἄπαγε τῆς ἀσεβοῦς καὶ τολμηρᾶς ἐκθέσεως. ἐξέπεσον τοῦ ὀρθοῦ λόγου οἱ ταῦτα κατὰ τῆς ἐκκλησίας ἐξηχήσαντες. ἔστω ἐν ἡμῖν τοῖς φιλοχρίστοις τὸ τοῦ ἀποστόλου ῥητόν, τὸ φάσκον· κρατῶμεν τὰς παραδόσεις, ἃς παρελάβομεν, καὶ τὰς βεβήλους καινοφωνίας παραιτησώμεθα, καὶ ψευδῆ καὶ πεπλασμένα ταῦτα γνωρίζωμεν εἶναι. αἱ γὰρ βίβλοι τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Ἐπιφανίου, ἥ τε λεγομένη Ἀγκυρωτὸς καὶ αἱ λοιπαί, εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην διαβεβόηνται, καὶ ὁ φθόγγος αὐτῶν ἐξήχηται, καὶ παρὰ μικρὸν κατὰ πᾶσαν ἐκκλησίαν διεσπαρμέναι εἰσί. ταῦτα * δὲ τὰ λογίδρια, ἃ κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων περιλαλοῦσι, δύο ἢ τρεῖς βίβλοι ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην οὔπω εὑρίσκονται, εἰ μὴ νεωστὶ ἐγράφησαν. καὶ εἰ ἦσαν γνώριμοι ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλη-

* Latinus legit, ταύτας δὲ τὰς λογιδρίας.

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO VI.

ᾳ, ὥσπερ ἡ λεγομένη Ἀγκυρωτὸς τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου, ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις πεπλάτυνται, οὕτως καὶ αὗται ἂν ἐπλατύνθησαν· ἀλλ' ὡς ξέναι καὶ ἀλλότριαι καὶ παρέγγραπτοι, οὐδέπω ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ἐδέχθησαν, ἀλλ' οὐδὲ ἐνεφανίσθησαν· οὐκοῦν οὐδὲ νυνί, ἵνα ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις, καὶ ἡ ἀρχῆθεν παράδοσις ἐμπολιτεύηται. μὴ παραπεμπέτωσαν δὲ τὰς γλώσσας οἱ κακολόγοι, κατηγοροῦντες τῶν ὀρθῶς φρονούντων, ὅτι τῷ ἁγίῳ Ἐπιφανίῳ ἐναντιοῦνται οἱ ἀποδεχόμενοι τὴν ἀρχαίαν θεσμοθεσίαν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας· οὐδαμῶς· τὸ μὲν γὰρ σύγγραμμα ἀποβαλλόμεθα, τὸν δὲ ἅγιον πατέρα διδάσκαλον τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας γινώσκομεν. καὶ γὰρ οἱ ἐν τῇ ἁγίᾳ τετάρτῃ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ τῇ ἐν Χαλκηδόνι συναθροισθέντες θεῖοι πατέρες τὴν ἐπιστολὴν τὴν λεγομένην Ἴβα ἐπισκόπου Ἐδέσης πρὸς Μάριν τὸν Πέρσην ἀνεθεμάτισαν, ὡς Νεστορίῳ συμφωνοῦσαν· ὡσαύτως καὶ οἱ τῆς ἁγίας πέμπτης συνόδου· τὸν δὲ Ἴβαν οὐδαμῶς. οὐ γὰρ ἀληθὲς ἀπεδείχθη, ὅτι Ἴβα ἦν ἡ ἐπιστολή. ὅθεν καὶ εἰς τοὺς ἀναθεματισμοὺς οὐ τὸν Ἴβαν ἀναθέματι παρέπεμψαν, ἀλλὰ τὴν λεγομένην Ἴβα ἐπιστολήν· ἐλέγετο γάρ, εἰ καὶ μὴ ἦν. οὕτως οὖν καὶ ταῦτα τὰ ψευδηγόρα συγγράμματα κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων λέγονται μὲν παρά τισιν τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου, οὐδαμῇ δὲ οὐδαμῶς εἰσιν, ὡς δέδεικται. καὶ γὰρ ναὸν ἀνεθέμεντο ἐν τῇ Κυπρίων νήσῳ οἱ αὐτοῦ μαθηταί, ὀνομάσαντες αὐτὸν τοῦ αὐτοῦ πατρός· καὶ μετὰ πολλῶν εἰκονικῶν στηλογραφιῶν καὶ αὐτοῦ εἰκόνα ἐν τῷ ναῷ ἀνέθηκαν. καὶ εἰ οὗτος τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἐβδελύττετο ὄψιν, πῶς οἱ τούτου φοιτηταὶ εἰκονικῶς τοῦτον ἐστηλογράφησαν; κρίνατε πάντες οἱ ἀκούοντες, καὶ τ' ἀληθὲς ἀπὸ τοῦ ψεύδους χωρίσατε· ὅτι οὐ τοῦ πατρός αἱ ἐκδόσεις αὗται, ἀλλὰ Μανιχαϊκαί τινες, ἀφ' ὧν φευξόμεθα, ὡς χολῆς πικρίας μεμεστωμένων. αὐτοὶ γὰρ καὶ οἱ τῆς συγχύσεως εἰσηγηταὶ ταύτην τὴν θέαν ἐδέξαντο οὐδαμῶς, ὡς μὴ ἀληθῶς πρεσβεύοντες ἐνανθρωπῆσαι τὸν Θεὸν λόγον σαρκί, ἀλλὰ κατὰ φαντασίαν καὶ δόκησιν. διὸ καὶ οὗτοι φαντασιούμενοι, ἕτερα ἀνθ' ἑτέρων νοοῦντες, προφέρονται τάδε.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Ὁμοίως δὲ καὶ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ἐν τοῖς αὐτοῦ ἔπεσι λέγει· ὕβρις πίστιν ἔχειν ἐν χρώμασι, καὶ μὴ ἐν καρδίᾳ. ἡ μὲν γὰρ ἐν χρώμασιν εὐχερῶς ἐκπλύνεται· ἡ δὲ ἐν τῷ βάθει τοῦ νοός, ἐκείνη ἐμοὶ προσφιλής.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Διεστραμμένως αὖθις νοήσαντες, καὶ ἕτερον ῥητὸν Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου προβάλλονται· ὅπερ παρὰ μὲν τοῦ πατρὸς ἐξεδόθη.

Ὕβρις πίστιν ἔχειν ἐν χρώμασι, μὴ κραδίῃσι·
Ῥεῖα κεν ἔκπλυτ'· ἐμοὶ βένθος ἔμοιγε φίλον.

Ὑπὸ δὲ τούτων τῶν ψευδολόγων·

Ὕβρις πίστιν ἔχειν ἐν χρώμασι, καὶ μὴ ἐν καρδίᾳ. ἡ μὲν γὰρ ἐν χρώμασιν εὐχερῶς ἐκπλύνεται· ἡ δὲ ἐν τῷ βάθει τοῦ νοός, ἐκείνη ἐμοὶ προσφιλής. ἔβυσαν τὰ ὦτα, καὶ τὰ ὄμματα ἔμυσαν, καὶ ὀρθὰ νοεῖν οὐκ ἠθέλησαν, ἀθετήσαντες τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις. ἀκοῇ γὰρ ἤκουσαν, καὶ οὐ συνῆκαν· καὶ ἔβλεψαν, καὶ οὐκ εἶδον. πωρωθέντες γὰρ τῇ καρδίᾳ, καὶ τὰς πατρικὰς διδασκαλίας καὶ παραδόσεις ἐστρέβλωσαν κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας. ὁ γὰρ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ἐν ταῖς μετρικαῖς αὐτοῦ ἐκδόσεσι τὸ ῥητὸν ὃ αὐτοὶ προβεβλήκασι, διαγορεύων, ἠθικόν τινα λόγον εἰσάγει ῥυθμίζοντα τὸν βίον ἡμῶν, πρὸς τὸ ἀφίστασθαι τῶν προσκαίρων καὶ κοσμικῶν πραγμάτων καὶ ἡδονῶν σαρκικῶν, καὶ τὸν πνευματικὸν ἑλέσθαι βίον, ὅστις πρὸς τὰ οὐράνια ἀνάγει· καὶ μὴ πιστεύειν τῷ κόσμῳ τούτῳ, καὶ τοῖς προσκαίροις καὶ μὴ μένουσι προσανέχειν, ἃ καὶ χρώματα ὠνόμασεν· ἀλλ' ἔχεσθαι μᾶλ-

clesia, sicut ille qui dicitur Ancyrotos sancti Epiphanii, in omnibus est ecclesiis dilatatus, ita & ipsi dilatati exsisterent. Sed ut extranei & alieni & falsati, nondum in ecclesia catholica recepti sunt, neque apparuerunt. Ergo nec nunc, ut pax Dei in omnibus ecclesiis & antiqua traditio degat. Ne emittant autem linguas vaniloqui, calumniantes eos qui recte sapiunt, quod sancto Epiphanio adversentur hi qui recipiunt antiquam legislationem catholicæ ecclesiæ: quod nequaquam verum est. Conscriptionem enim abjicimus, sanctum vero patrem doctorem ecclesiæ catholicæ novimus. Etenim sacratissimi patres, qui in quarta & universali sancta Chalcedonensi synodo congregati sunt, epistolam quidem quæ dicitur Ibæ episcopi Edessæ ad Marin Persam anathematizaverunt, veluti Nestorio concordantem: similiter & quintæ synodi patres: Ibam autem nequaquam. Non enim verum apparuit, quod Ibæ fuerit epistola. Hinc in anathematismis non Ibam anathemati submiserunt, sed epistolam quæ dicebatur Ibæ: dicebatur enim, licet non esset. Ita ergo & hæc mendacis assertionis conscripta, quæ contra venerabiles imagines sunt, dicuntur quidem a quibusdam sancti Epiphanii esse, sed nullo modo sunt, ut demonstratum est. Etenim templum dedicaverunt in Cypriorum insula ejus discipuli, nominantes illud ejusdem vocabulo patris; & cum multis aliis titularibus picturis imaginem ejus in ipso templo locaverunt. Et si iste taliter venerabilium abominaretur vultum imaginum, quomodo discipuli ejus imaginaliter hunc depingerent? Judicate omnes qui auditis, & veritatem a mendacio separate: quia non patris editiones hæ, sed Manichaicæ quædam sunt: quas fugiamus ut felle amaritudinis plenas. Ipsi enim & confusionis introductores hanc effigiem minime receperunt, quippe non veraciter humanatum Deum Verbum carne fuisse dogmatizantes, sed per phantasiam & conjecturam. Propterea & isti phantasiam passi, aliis pro aliis intellectis, proferunt hæc.

Gregorius episcopus legit:

Similiter autem & Gregorius deiloquus in carminibus suis dicit: Injuria est fidem habere in coloribus, & non in corde. Quæ enim in coloribus est, facile diluitur: quæ vero in profundo mentis, illa est mihi amabilis.

Epiphanius diaconus legit:

Perverse rursus intelligentes, & aliud dictum Gregorii theologi proferunt, quod a patre quidem ita prolatum est.

Injuria est fidem habere in coloribus, & non in cordibus,
Qui fluentes diluuntur: sed mihi gratum est profundum.

Ab istis autem falsiloquis ita:

Injuria est fidem habere in coloribus, & non in corde. Quæ enim in coloribus est, facile diluitur: quæ vero in profundo mentis, illa est mihi amabilis. Obturaverunt aures, & oculos clauserunt, & recta intelligere noluerunt hi qui spreverunt ecclesiasticas traditiones. Auditione quippe audierunt, & non intellexerunt: & videntes viderunt, & non cognoverunt. Obcæcati enim sunt corde, & paternas doctrinas [a] perverterunt secundum sua desideria. Sanctus namque Gregorius deiloquus in metricis editionibus suis sententiam quam protulerunt ipsi, dictans, quemdam moralem sermonem inducit, informans vitam nostram, ut recedamus a temporalibus & mundanis negotiis & carnalibus voluptatibus, atque sectemur vitam spiritualem quæ ad cælestia ducit; & non credamus huic mundo, & temporalibus quæ non permanent, nec perdurant, quæ & colores nominavit: sed

[a] In Græco additur, ac traditiones. In senariis dictis.

ACTIO VI.

ANNO CHRISTI 787.

hæreamus potius spiritualibus & veris, quæ in corde firmitatem habent, & permanent in æternum. Nam sæculum nostrum fluxibile, incolatus est præsens vita. Sicut enim color & atramentum cito diluitur, [a] licet a pictore conficiantur; ita & in mundo isto, quemadmodum ipse ait, circuitus nostrarum discurrit rerum nonnumquam aliter [b] in una: die est autem quando & hora fert mutationes. Etenim more umbræ omnia exterminantur humana, & ampulla in aqua ex pluvia facta magis exspirat omnis elatio potentatus humani. Omnis enim homo fenum, & omnis gloria ejus quasi flos feni. Porro spiritualium operum exhibitio immobilis quidem est, & in his quæ permanent, habet [c] vicissitudinem. Si enim contra imagines dictum illud esset, assereret utique dicens: Injuria est fidem habere in coloribus, & non in Deum. Sed non in cordibus, pronuntiavit: id est, firma & stabilia ut operemur regni cælorum, & non mundi hujus; quæ ut fluida, cito mutata, fidem non habent. Rursus autem male allegorizantes, & secundum proprium sensum omnia colligentes, magnorum antistitum Basilii & Joannis dicta proferunt in testimonium, asserentes.

a Pro. vel a pictore transformantur.

b In Græco, ollas aliter, in una.

Isai. 40.

c Pro. retributionem.

Gregorius episcopus legit:

Joannes autem Chrysostomus docet ita: Nos per scripturas sanctorum præsentia fruimur, non corporum eorum, sed animarum imagines habentes. Quæ enim ab illis dicta sunt, animarum ipsorum imagines sunt. Maxima enim via ad [d] opportunitatis inventionem, sanctus ait Basilius, meditatio est scripturarum divinitus inspiratarum. In his enim & actuum commonitiones inveniuntur, & vita beatorum virorum inscripta traduntur, veluti quædam imagines animatæ conversationis quæ in Deo est, imitatione operum quæ secundum Deum sunt, posita.

d In Græco, officii.

In 1. epist. ad S. Gregorium de vita solitaria.

Epiphanius diaconus legit:

Nequaquam aliquis eorum qui recta sapiunt, in subversionem venerabilium imaginum has expositiones sensit vel senserit. Evidens quippe omnibus est, quia audientes virilitates sanctorum & perseverantias eorum, animarum ipsorum stabilitatem & fortitudinem beatificamus; & divinas scripturas recitantes, vitasque sanctorum virorum relegentes, & imaginales picturas intuentes, gestorum secundum Deum ipsorum operum recordamur. Quæ enim sermo per auditionem repræsentat, hæc pictura tacens per imitationem ostendit, sicuti ait magnus Basilius. Sed & Joannes Chrysostomus asserit in sermone suo, Quod veteris & novi testimonii unus sit legislator, & in indumentum sacerdotis, habito, cujus initium est; Christi regni evangelium prædicant quidem prophetæ. Et post alia: Ego & cera perfusam dilexi picturam pietatis causa. Vidi enim angelum in imagine pellentem barbarorum cuneos: vidi conculcatas barbarorum tribus, & David veritatem dicentem: *Domine in civitate tua imaginem eorum ad nihilum rediges.* Comprobatum est igitur, quod ea quæ sanctis patribus bene sunt edita, ipsi extra divinum chorum effecti subverterunt. Porro adhuc detinentur a malitia, & mala quæcontra idola a sancto patre nostro Athanasio dicta sunt, ad subversionem imaginalium picturam proponunt, dicentes.

Sermone in 40. martyres.

Ante medium sermonis.

Psalm. 72.

Gregorius episcopus legit:

Denique & Athanasius Alexandriæ luminare ait: Quomodo non misereamur eorum qui creaturas colunt? quoniam hi qui vident, eos qui non vident, & qui audiunt, eos qui non audiunt, orant: creatura enim a creatura numquam salvabitur.

Athanasius in oratione contra gentes, paulo post principium.

Epiphanius diaconus legit:

Papæ, quanta amentia! inanem quamdam blaspho-

λον τῶν πνευματικῶν καὶ ἀληθινῶν, ἅ τινα ἐν τῇ καρδίᾳ τὴν βεβαίωσιν ἔχει, καὶ μένουσιν εἰς τὸν αἰῶνα. ὁ δὲ βίος ἡμῶν ῥευστὸς, καὶ παροικία ἡ ἐνθάδε ζωή. ὥσπερ γὰρ χρῶμα καὶ μέλαν ταχέως ἀπαλείφεται, εἰ καὶ ὑπὸ τοῦ χρωματουργοῦντος μετασκευάζεται· οὕτως καὶ ἐν τῷ βίῳ τούτῳ, καθὼς ὁ αὐτός φησι, κύκλος τις τῶν ἡμετέρων περιτρέχει πραγμάτων ἄλλοτε ἄλλως, ἔσθ' ὅτε μιᾶς ἡμέρας, ἔστι δὲ ὅτε καὶ ὥρας, φέρων μεταβολάς. καὶ γὰρ πάντα σκιᾶς δίκην ἀφανίζεται τὰ ἀνθρώπινα· καὶ πομφόλυγος διαλυτικώτερος ἐστὶ πᾶς ὁ τῆς ἀνθρωπίνης δυναστείας τῦφος. πᾶς γὰρ ἄνθρωπος χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου. ἡ δὲ τῶν πνευματικῶν ἔργων ἐπίδειξις ἀκράδαντός τίς ἐστι, καὶ ἐν τοῖς μένουσιν ἔχει τὴν ἀντιμέτρησιν. ἐὰν γὰρ κατὰ τῶν εἰκόνων ἦν τὸ εἰρημένον, διηγόρευσεν ἄν· ὕβρις πίστιν ἔχειν ἐν χρώμασι, καὶ μὴ εἰς τὸν Θεόν. ἀλλὰ μὴ ἐν καρδίαις, ἀπεφήνατο· τουτέστι, τὰ πάγια καὶ βέβαια ἵνα ἐργαζώμεθα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ οὐχὶ τοῦ κόσμου τούτου· ἅ τινα ὡς ῥευστὰ, ταχέως ἀλλοιούμενα, πίστιν οὐκ ἔχει. αὖθις δὲ κακῶς ἀλληγοροῦντες, καὶ κατὰ τὸν ἴδιον νοῦν τὰ πάντα συνάγοντες, τῶν μεγάλων ποιμένων Βασιλείου καὶ Ἰωάννου ῥητὰ προφέρουσιν εἰς μαρτυρίαν, λέγοντες.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Ἰωάννης δὲ ὁ Χρυσόστομος διδάσκει οὕτως· ἡμεῖς διὰ τῶν γραφῶν τῆς τῶν ἁγίων ἀπολαύομεν παρουσίας, οὐχὶ τῶν σωμάτων αὐτῶν, ἀλλὰ τῶν ψυχῶν τὰς εἰκόνας ἔχοντες. τὰ γὰρ παρ' αὐτῶν εἰρημένα, τῶν ψυχῶν αὐτῶν εἰκόνες εἰσί. μεγίστη γὰρ ὁδὸς πρὸς τὴν τοῦ καθήκοντος εὕρεσιν, ὁ ἅγιος ἔφη Βασίλειος, ἡ μελέτη τῶν θεοπνεύστων γραφῶν· ἐν ταύταις γὰρ καὶ αἱ τῶν πράξεων ὑποθῆκαι εὑρίσκονται, καὶ οἱ βίοι τῶν μακαρίων ἀνδρῶν ἀνάγραπτοι παραδεδομένοι, οἷόν τινες εἰκόνες ἔμψυχοι τῆς κατὰ Θεὸν πολιτείας, τῇ μιμήσει τῶν κατὰ Θεὸν ἔργων πρόκεινται.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Οὐδαμῶς τις τῶν ὀρθὰ φρονούντων ἐπ' ἀνατροπῇ τῶν σεπτῶν εἰκόνων ταύτας τὰς ἐκδόσεις ἐνόησεν ἢ ἐννοήσειεν. ἀναφανδὸν γὰρ πᾶσιν ἐστὶν, ὅτι ἀκούοντες τὰς ἀνδρίας τῶν ἁγίων καὶ τὰς αὐτῶν καρτερίας, τῶν ψυχῶν αὐτῶν τὸ στερρὸν καὶ γενναῖον μακαρίζομεν· καὶ θείας γραφὰς ἀναγινώσκοντες, καὶ βίους ἀνδρῶν ἁγίων ἀναγινώσκοντες, καὶ εἰκονικὰς ἀναζωγραφήσεις ὁρῶντες, τῶν κατὰ Θεὸν αὐτῶν ἔργων ἐν ἀναμνήσει γινόμεθα. ἃ γὰρ ὁ λόγος διὰ τῆς ἀκοῆς παρίστησι, ταῦτα γραφὴ σιωπῶσα διὰ μιμήσεως δείκνυσιν, ὡς ὁ μέγας ἔφη Βασίλειος ἐν τῷ ἐγκωμίῳ τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα. ἀλλὰ καὶ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ, ὅτι παλαιᾶς καὶ καινῆς διαθήκης εἷς ὁ νομοθέτης, καὶ εἰς τὸ ἔνδυμα τοῦ ἱερέως, οὗ ἡ ἀρχή· τῆς Χριστοῦ βασιλείας τὸ εὐαγγέλιον προεκήρυττον μὲν προφῆται. καὶ μεθ' ἕτερα· ἐγὼ καὶ τὴν κηρόχυτον ἠγάπησα γραφὴν εὐσεβείας ἕνεκεν. εἶδον γὰρ ἄγγελον ἐν εἰκόνι ἐλαύνοντα βαρβάρων στίφη· εἶδον πατούμενα βαρβάρων φῦλα, καὶ τὸν Δαβὶδ ἀληθεύοντα· κύριε ἐν τῇ πόλει σου τὴν εἰκόνα αὐτῶν ἐξουδενώσεις. ἀποδέδεικται τοίνυν, ὅτι τὰ παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων καλῶς ἐκδεδομένα αὐτοὶ ἔξω θείου χοροῦ γενόμενοι διέστρεψαν. ἔτι δὲ ἔχονται κακίας, καὶ τὰ κατὰ τῶν εἰδώλων παρὰ τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου ῥηθέντα, πρὸς ἀνατροπὴν τῶν εἰκονικῶν ἀναζωγραφήσεων προβάλλονται, λέγοντες.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Καὶ Ἀθανάσιος δὲ ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας φωστὴρ ἔφη· πῶς οὐκ ἔστιν ἐλεεῖσθαι τοὺς τὰ κτίσματα σεβομένους, ὅτι οἱ βλέποντες τοῖς μὴ βλέπουσι προσεύχονται, καὶ οἱ ἀκούοντες τοῖς μὴ ἀκούουσι· κτίσμα γὰρ ὑπὸ κτίσματος οὐδέποτε σωθήσεται.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Βαβαὶ τῆς παρανοίας. κενήν τινα βλασφημίας ὁδὸν ἀ-

νοήσαντες, τῆς ἀληθείας παρεκβεβήκασι. τοῦ γὰρ θεσπεσίου πατρὸς κατὰ τῶν εἰδώλων ταῦτα ἐξαγορεύσαντος, αὐτοὶ μετὰ τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, καὶ τῆς εἰλικρινοῦς ὁμολογίας, καὶ τῆς θείας ἀναγεννήσεως, ἐκτὸς τοῦ ἑνὸς ἐπὶ πάντων Θεοῦ κτίσμασι λατρεύειν τῶν Χριστιανῶν κατηγοροῦσι, καὶ εἰδωλολατρεῖν ἀποφαίνονται. φεῖσαι κύριε τοῦ λαοῦ σου, καὶ μὴ δῷς τινα ἀπατηθῆναι τῇ αὐτῶν βλασφημίᾳ. πάντες γὰρ οἱ τῷ ὀνόματί σου κεκλημένοι ὁμολογοῦμέν σε λυτρώσασθαι ἡμᾶς ἐκ τῆς τῶν εἰδώλων ἀπάτης καὶ πλάνης· καὶ μετὰ τὴν σὴν ἐπίγνωσιν οὐδαμῶς οἱ τῆς θείας ἀναγεννήσεως ἀξιωθέντες ἐπεστράφημέν τινι κτίσματι τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὴν θείαν σου προσκύνησιν προσάγειν, ἀλλά σοι τῷ μόνῳ λυτρωτῇ ἡμῶν. καὶ ψάλλομεν· κύριε ἐκτός σου ἄλλον οὐκ οἴδαμεν, τὸ ὄνομά σου ὀνομάζομεν. μάρτυς αὐτὸς, καὶ ἁγίων ἀγγέλων στρατιαὶ, καὶ θεία ὁμήγυρις ἀποστόλων, προφητῶν καὶ μαρτύρων, καὶ θεσπεσίων πατέρων. ἔχομεν δὲ εἰς ἀνάμνησιν τοῦ παντὸς ἡμῶν αἰσθητηρίου, εἰς δόξαν σὴν, πρὸς τὸ ἀνάγεσθαι ἡμᾶς πρὸς τὴν σὴν μεγαλειότητα, καὶ τύπον τοῦ θείου σταυροῦ, καὶ εὐαγγελικὴν διήγησιν, καὶ εἰκονικὴν ἀναζωγράφησιν, καὶ ἕτερα πλεῖστα καθιερωμένα σκεύη· καὶ ταῦτα ἀσπαζόμεθα διὰ τὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου γενέσθαι καὶ ἀνατεθῆναι. ἀλλ' οἱ συγχύσαντες θησαυρίσματα γλώσσῃ ψευδεῖ, μάταια ἐδίωξαν. διὸ καὶ ἐξέρχεται αὐτῶν πᾶσα γλωσσαλγία. καθάπερ γὰρ φωτὸς ἀναλάμψαντος τὸ σκότος ἐκδιώκεται, οὕτως τῆς ἀληθείας φανείσης τὸ ψεῦδος τῆς αὐτῶν γλώττης ἐξετμήθη τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πνεύματος. τοῦ δὲ τμηθέντος ἔχοντες καταλείμματα, ἐπιφέρουσι, λέγοντες ταῦτα.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Ὁμοίως καὶ Ἀμφιλόχιος ὁ τοῦ Ἰκονίου οὕτω φησίν· οὐ γὰρ τοῖς πίναξι τὰ σαρκικὰ πρόσωπα τῶν ἁγίων διὰ χρωμάτων ἐπιμελὲς ἡμῖν ἐντυποῦν, ἐπεὶ οὐ χρήζομεν τούτων, ἀλλὰ τὴν πολιτείαν αὐτῶν δι' ἀρετῆς ἐκμιμεῖσθαι.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Αἱρετικῶν οὖν ἴδιον ἐστὶ τὰ περικεκομμένα ἐκβάλλειν τῶν χρήσεων. ἐπεὶ εἴ τις φιλοπόνως ἐρευνήσει, οὐδαμῶς τὴν ἔννοιαν τοῦ πατρὸς εὑρήσει ἀπαγορεύουσαν τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἀνατύπωσιν· ἀλλ' ἐγκωμιάζων τὴν ἀνδρείαν καὶ στερρότητα τῆς ψυχικῆς διαθέσεως τῶν ἁγίων, καὶ προκρίνων τὴν τῶν ἀρετῶν ἐργασίαν, ταῦτά φησιν ὁ πατὴρ, καὶ ἵνα πρὸς μίμησιν ἡμᾶς ἀναγάγῃ τῆς αὐτῶν πολιτείας. οὐ γὰρ διὰ σαρκικὴν φιλίαν αὐτοὺς ἐγκωμιάζομεν, οὐδὲ ἀναστηλογραφοῦμεν· ἀλλὰ πρὸς μίμησιν θέλοντες ἔχειν τὰς αὐτῶν ἀρετὰς, καὶ ἐν βίβλοις τοὺς βίους αὐτῶν ἀνιστοροῦμεν, καὶ εἰκονικῇ γραφῇ αὐτοὺς ἀναζωγραφοῦμεν· ἥκιστα χρηζόντων τοῦ παρ' ἡμῶν ἱστορικῶς ἐγκωμιάζεσθαι ἢ στηλογραφικῶς εἰκονίζεσθαι, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἡμῶν ὠφέλειαν, καθὰ εἴρηται, τοῦτο ποιοῦμεν. οὐ γὰρ μόνον τὰ πάθη τῶν ἁγίων πρὸς ἡμετέραν σωτηρίαν εἰσὶ παιδαγωγὰ, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ συγγραφὴ τῶν παθημάτων αὐτῶν καὶ διὰ εἰκονικῆς ἀναζωγραφήσεως δεικνυμένη, ὡσαύτως καὶ ἡ ἐτήσιος αὐτῶν μνήμη. ὅλος γὰρ ὁ χαρακτὴρ τοῦ λόγου ταύτην τὴν ἔννοιαν παρίστησι, καὶ πρὸς ἀνατροπὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἐστὶν οὐδαμῶς τὸ παρὰ τοῦ πατρὸς εἰρημένον, οὐδὲ διαβολήν τινα πρὸς αὐτὰς περιέχει. εἰ γὰρ φάσκει, οὐ χρώμασι τοῖς πίναξι τὰ σαρκικὰ αὐτῶν πρόσωπα ἐπιμελὲς ἡμῖν ἐντυποῦν, διὰ τὸν σκοπὸν τῆς ἀρετῆς ταῦτα παρ' αὐτοῦ λέλεκται. ἐπιφέρει γάρ· ἀλλὰ τὴν πολιτείαν αὐτῶν δι' ἀρετῆς ἐκμιμεῖσθαι. ἐπιμελὲς γὰρ ἡμῖν τὰς ἀρετὰς τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἐκλέγεσθαι, καὶ τὰς πράξεις αὐτῶν μιμεῖσθαι, καὶ τὴν πολιτείαν αὐτῶν ζηλοῦν. τὸ δὲ ναοὺς αὐτοῖς ἀνατίθεσθαι διηνεκῶς, ἢ ἐν εἰκόσι τούτους ἀναστηλοῦν, καταφρονοῦντας τῆς τούτων ἀρετῆς, οὐκ ἐπαινετόν. οὐδεὶς γὰρ ἂν ἐπαινέσειεν, εἰ ἴδοι ἄνδρα τὰς ἀρετὰς τῶν ἁγίων ἀποπροσποιούμενον, καὶ * ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ εἰκόνας τούτων ἀνατιθέμενον, ἢ ναοὺς ἐγείροντα πλείστους, ἢ σκεύη ἱερὰ κατα-

* In m∫. ad marg. ἐν. ἡμέρᾳ ἐξ ἡμέρας

A miæ viam excogitantes, a veritate projecti ∫unt. Cum enim egregius pater contra idola hæc promulgaverit, ip∫i po∫t agnitionem veritatis, & ∫inceræ confe∫∫ionis, ac divinæ regenerationis, ab∫que uno qui e∫t ∫uper omnia Deus, creaturis ∫ervire Chri∫tianos accu∫ant, & idololatriam exercere pronuntiant. Parce Domine populo tuo, & ne dederis quemquam horum ∫educi bla∫phemia. Omnes enim qui nomine tuo vocamur, confitemur te redemi∫∫e nos ab idolorum deceptione pariter & errore: atque po∫t agnitionem tuam, nos qui divina regeneratione digni facti ∫umus, nequaquam conver∫i ∫umus, ut alicui creaturæ ∫ub cælo divinam adorationem tuam offerremus; ∫ed tibi ∫oli redemptori no∫tro p∫allimus: Domine præter te alium

B ne∫cimus, nomen tuum nominamus. Te∫tis es ip∫e, & ∫anctorum angelorum militiæ, & ∫acrati∫∫imus cœtus apo∫tolorum, prophetarum, martyrum, & egregiorum patrum. Habemus autem in commemorationem omnis ∫en∫us no∫tri, & in gloriam tuam, ut ∫ublevemur ad magnitudinem tuam, figuram divinæ crucis, & evangelicam narrationem, & imaginalem picturam, nec non & alia plura va∫a ∫acrata: & hæc ∫alutamus, eo quod in nomine tuo fiant & ∫tatuantur. Sed [a] ut compotes the∫aurorum, lingua mendaci vana per∫ecuti ∫unt. Propter quod & [b] procedit omnis eorum garrulitas. Nam quemadmodum lumine illuce∫cente tenebræ abiguntur, ita veritate apparente mendacium linguæ ip∫orum exci∫um e∫t gladio ∫piritus.

C Sed ex eo quod exci∫um e∫t habentes quædam re∫idua, hæc proferunt, ita dicentes.

Gregorius epi∫copus legit:

Similiter & Amphilochius Iconii dicit: Non enim in tabulis carneas per∫onas ∫anctorum per colores cura nobis e∫t figurare, quoniam non his opus habemus; ∫ed conver∫ationem eorum virtutibus imitari.

Epiphanius diaconus legit:

Hæreticorum ergo proprium e∫t reci∫a producere te∫timonia. Nam ∫i quis ∫tudio∫e ∫crutatus fuerit, nullo modo ∫en∫um patris inveniet inhibentem venerabilium imaginum formationem: ∫ed fortitudinem collaudans, & firmamentum animæ ∫anctorum affectûs, & præferens virtutum effectum, hæc locutus e∫t pa-

D ter, & ut ad imitationem nos erigeret conver∫ationis eorum. Non enim ob carnalem amorem illos laudamus, aut depingimus: ∫ed ad imitationem volentes habere virtutem eorum, & in libris vitas ip∫orum de∫cribimus, & in imaginali ∫criptura illos depingimus: cum minus indigeant hoc a nobis hi∫torice collaudari, vel in imagine lineamentis depingi: ∫ed ad utilitatem no∫tram hoc, ∫icuti prædictum e∫t, facimus. Non enim tantum pa∫∫iones ∫anctorum nos ad ∫alutem no∫tram erudiunt, ∫ed ip∫a con∫criptio pa∫∫ionum ip∫orum etiam per imaginalem picturam o∫ten∫a, ∫imiliter & anniver∫aria eorum memoria. Totus enim ∫ermonis ∫tilus hunc ∫en∫um commendat, & ad ∫ubver∫ionem venerabilium imaginum nullatenus e∫t

E id quod a patre dictum e∫t. Neque enim oblocutionem aliquam adver∫us illas facit. Nam & ∫i dicir: Non coloribus in tabulis carneas eorum [c] per∫onas curæ nobis e∫t figurare: propter intentionem virtutis hæc ab eo dicta ∫unt. Subinfert enim: Sed conver∫ationem eorum per virtutem imitari. Curæ quippe nobis e∫t virtutes bonorum virorum eligere, & actus eorum imitari, atque conver∫ationem ip∫orum æmulari. Præterea templa i∫tis jugiter dedicare, aut in imagine i∫tos erigere, illos qui virtutem ip∫orum contemnunt, non e∫t laudabile. Nemo plane laudaverit, ∫i viderit hominem virtutes ∫anctorum parvipendentem, de die in diem horum imagines [d] commendantem, vel templa multa erigentem, aut va∫a ∫acra pa-

[a] In Græco, qui collegerunt the∫auros lingua.

[b] Pro, periit.

[c] Pro, facies.

[d] Pro, dicantem.

trantem, & suum ipsius templum deificis virtutibus A non adornantem. Ait enim Deus per Isaïam prophetam ad eos qui hujuscemodi erant: *Si obtuleritis mihi similam, vanum: thus abominatio mihi est. Et cum manus vestras extenderitis ad me, avertam oculos meos a vobis: & si multiplicaveritis deprecationem vestram, non exaudiam vos.* Sed quid facietis? *Lavamini, mundi estote, auferte mala ab animabus vestris in conspectu oculorum meorum: quiescite a malis vestris, discite bene facere: quærite judicium, liberate oppressum, judicate pupillum, justificate viduam.* Ergo cum ista correxerimus, tunc & ea quæ a nobis offeruntur, apud Deum accepta erunt, sive sancta templa, sive sacrata vasa, sive venerabiles imagines sint. Sic ergo aptum est, ad memoriam sanctorum B nos virtutes horum, secundum quod possibile fuerit, [a] imitari. Martyrum enim laudatio est, collectorum ad virtutem hortatio, sicut magnus ait Basilius in moralibus sermonibus suis. Cum his autem, sicuti dictum est, etiam templa erigere, & imagines formare, & sacra vasa Deo offerre, laude dignum est: oportet enim & hæc facere, & illa non omittere, ut verus sermo nos docet. Non enim quis utique virtutem acquirere poterit, nisi in atriis Domini assuescat, & per lectionem divina eloquia audiat, & per visionem ducatur ad sensum tam evangelicarum narrationum & disciplinarum, & martyricarum relationum atque certaminum. In omni autem tempore, loco, momento, & hora, virtutibus dare operam pernecessarium est: quia in passionibus Christi semper & con- C tinuo conversari necesse est, & mortificationem ejus in corpore nostro circumferre; & hoc diligenter facere commodum est: conciliatio enim est regni cælorum. Porro multas cruces exarare in una domuncula, & contemnere mandata Christi, & imitationem passionum ejus, insipientissimum est. Sine operibus namque fides mortua est. Dicit enim evangelice Dominus: *Non omnis qui dicit mihi, Domine Domine, intrabit in regnum cælorum: sed qui facit voluntatem Patris mei qui in cælis est.* Adhuc autem subjungentes propositis, & aliam probationem his quæ dicta sunt reddemus. Moris est sanctis patribus nostris, qui salutarem nobis Dei voluntatem disseruerunt, D prolixe mandatorum nos dicta docere, & ad mandatum, de quo eis intentio est, moderari audientes, hoc annuntiare excelsum esse & majus: ut tamquam ancoram certam id habentes, nec circa reliqua negligentes simus. Porro prolixitatem vitantes, pluresque silentio prætereuntes, Asterium Amasenum in medium adducamus. Etenim in Lazarum & in divitem conscribens sermonem, [b] quoddam verbum de pauperibus alendis & contra divites distans, admonet divites eleemosynæ fructus reddere, & non splendide vel clare mollibus vestimentis amictos esse: & introducit moralem quemdam sermonem ad quosdam [c] religiosiores, in vita divitias ambientes, perhibens ita: » Noli pingere Christum in vestimentis, sed potius horum sumptus pauperibus eroga. » Ac deinde volens recidere divitiarum cupiditatem, subinfert: » Sufficit enim ei una incorporationis humilitas: id est, non placet Christo Deo nostro per mundialem favorem & avaritiam demonstrari dispensationis suæ mysteria. Neque enim pium est vel acceptum in conspectu ejus, propter evangelicam commemorationem, materiam divitiarum thesaurizare ad excusandas excusationes in peccatis, pauperibus contemptis indigentibus panum, atque privatis indumentis & tegumentis. Hoc enim avaritiæ, & non pietatis est proprium. Sicut enim non est communicatio lucis ad tenebras, neque participatio justitiæ & iniquitati: ita neque divitiarum concupiscentia & mollium vesti-

Isaï. 1. ex Græco.

[a] *In Græco*, diligere & imitari.

In serm. in 40. mart.

Matth. 23.

Jacob. 2.

Matth. 7.

[b] *Pro*, sententiam quamdam latius explicatam de pauperibus.

[c] *Pro*, religiosioris vitæ, divitias.

A σκευάζοντα, καὶ τὸν ἑαυτοῦ ναὸν ταῖς ἐνθέοις ἀρεταῖς μὴ κατακοσμοῦντα. ἔφη γὰρ ὁ Θεὸς διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου πρὸς τοὺς οὕτω διακειμένους· ἐὰν προσφέρητέ μοι σεμίδαλιν, μάταιον· θυμίαμα, βδέλυγμά μοί ἐστι. καὶ ὅταν τὰς χεῖρας ὑμῶν ἐκτείνητε πρός με, ἀποστρέψω τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀφ' ὑμῶν· καὶ ἐὰν πληθύνητε τὴν δέησιν, οὐκ εἰσακούσομαι ὑμῶν. ἀλλὰ τί ποιήσετε; λούσασθε, καθαροὶ γένεσθε, ἀφέλετε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μου. παύσασθε ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν, μάθετε καλὸν ποιεῖν· ἐκζητήσατε κρίσιν, ῥύσασθε ἀδικούμενον, κρίνατε ὀρφανῷ, καὶ δικαιώσατε χήραν. ὅταν οὖν ταῦτα κατορθώσωμεν, τότε καὶ τὰ παρ' ἡμῶν προσφερόμενα δεκτὰ παρὰ τῷ Θεῷ, εἴτε ἅγιοι ναοί εἰσιν, εἴτε ἱερὰ σκεύη, εἴτε καὶ σεπταὶ εἰκόνες· οὕτως οὖν ἁρμόδιόν ἐστιν ἐκλέγε- B σθαι ἡμᾶς πρὸς μνήμην ἁγίων τὰς τούτων ἀρετάς, καὶ κατὰ τὸ δυνατὸν ἐκμιμεῖσθαι. τοῦτο γάρ ἐστι μαρτύρων ἐγκώμιον, ἡ πρὸς ἀρετὴν παράκλησις τῶν συνειλεγμένων, ὡς ὁ μέγας ἔφη Βασίλειος ἐν τοῖς ἠθικοῖς αὐτοῦ λόγοις. σὺν τούτοις δὲ, καθὰ εἴρηται, καὶ τὸ ναοὺς ἐγείρειν, καὶ εἰκόνας ἀνατυποῦν, καὶ ἱερὰ σκεύη τῷ Θεῷ προσφέρειν, τῶν ἀξιεπαινέτων ἐστί· δεῖ γὰρ καὶ ταῦτα ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφεῖναι, ὁ ἀληθὴς λόγος ἐκδιδάσκει. οὐ γὰρ ἄν τις ἀρετὴν κτήσασθαι δυνήσεται, ἐὰν μὴ ἐν ταῖς αὐλαῖς τοῦ κυρίου [a] παροδεύῃ, καὶ διὰ τῆς ἀναγνώσεως ἐνωτίζηται τῶν θείων λογίων, καὶ διὰ τῆς ὁράσεως πρὸς αἴσθησιν ὁδηγῆται τῶν τε εὐαγγελικῶν ἐξηγήσεων καὶ μαθημάτων, καὶ τῶν μαρτυρικῶν διηγήσεών τε καὶ ἄθλων. ἐν παντὶ δὲ καιρῷ καὶ τόπῳ καὶ χρόνῳ καὶ ὥρᾳ τὰς ἀρετὰς ποιεῖν ἐπιμελές ἐστι καὶ ἐπάναγκες· ὅτι C καὶ τοῖς παθήμασι τοῦ Χριστοῦ ἐμπεριπατεῖσθαι πάντοτε καὶ ἀεὶ καὶ διὰ παντὸς ἀναγκαῖον, καὶ τὴν νέκρωσιν αὐτοῦ ἐν τῷ σώματι ἡμῶν περιφέρειν, καὶ ἐπιμελῶς τοῦτο ποιεῖν, λυσιτελές. προξενὸν γάρ ἐστι τῆς οὐρανῶν βασιλείας. τὸ δὲ σταυροὺς πολλοὺς ἐγχαράττειν ἐν ἑνὶ οἰκίσκῳ, καὶ καταφρονεῖν τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς μιμήσεως τῶν παθημάτων αὐτοῦ, τῶν ἀνοήτων ἐστί· ἄνευ γὰρ τῶν ἔργων ἡ πίστις νεκρά. φησὶ γὰρ εὐαγγελικῶς ὁ κύριος· οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, κύριε κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. ἔτι δὲ ἐχόμενοι τῶν προκειμένων, καὶ ἑτέραν ἀπόδειξιν πρὸς τοῖς εἰρημένοις ἀποδώσομεν. συνήθές ἐστι τοῖς τὸ σωτήριον ἡμῖν τοῦ Θεοῦ διασαφήσασι θέλημα ἁγίοις D πατράσιν ἡμῶν, κατ' [b] ἔκτασιν τὸν τῶν ἐντολῶν τρόπον ἐκδιδάσκειν ἡμᾶς, καὶ πρὸς ἣν ἐντολήν ἐστιν αὐτοῖς ὁ σκοπὸς ῥυθμίζειν τοὺς ἀκροωμένους, ταύτην διαγγέλλειν ὑψηλήν τε καὶ μείζονα· ἵνα ὡς ἄγκυραν ἀσφαλῆ ταύτην κατέχοντες, μηδὲ περὶ τὰς λοιπὰς ἀμελῶμεν. διὰ δὲ τὴν ἔκτασιν τοῦ μήκους τοὺς πλείους σιγήσαντες, Ἀστέριον τὸν Ἀμασείας εἰς μέσον ἀγάγωμεν. καὶ γὰρ αὐτὸς εἰς τὸν Λάζαρον καὶ εἰς τὸν πλούσιον λόγον συγγραψάμενος, ἔμφασίν τινα περὶ πτωχοτροφίας καὶ κατὰ πλουτούντων διαγορεύσας, παραινεῖ τοῖς πλουσίοις τὴν ἐλεημοσύνην ἐκκαρπίζεσθαι, καὶ μὴ φαιδρῶς καὶ λαμπρῶς μαλακοῖς ἱματίοις ἀμφιέννυσθαι. καὶ παρεισάγει ἠθικόν τινα λόγον πρός τινας εὐλαβεστέρους κατὰ τὸν βίον, πλούτου ἐφιεμένους, λέγων οὕτως· μὴ γράφε τὸν Χριστὸν ἐν ἱματίοις, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν E τῶν ἀναλωμάτων τούτων δαπάνην πτωχοῖς προσανείμου. εἶτα καὶ θέλων ἐκκόψαι τοῦ πλούτου τὸν ἔρωτα, ἐπιφέρει· ἀρκεῖ γὰρ αὐτῷ ἡ μία τῆς ἐνσωματώσεως ταπείνωσις· τουτέστιν, οὐκ ἀρεστὸν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, διὰ κοσμικῆς προσπαθείας καὶ φιλαργυρίας ἐμφαίνεσθαι τὰ τῆς οἰκονομίας αὐτοῦ μυστήρια. οὐδὲ γὰρ εὐσεβές ἐστιν ἢ ἀπόδεκτον ἐνώπιον αὐτοῦ, εὐαγγελικῆς ἀναμνήσεως ἕνεκεν ὕλην πλούτου θησαυρίζειν, καὶ προφασίζεσθαι προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις· πτωχῶν δὲ καταφρονούντων ἐνδεομένων ἄρτου καὶ ἐνδυμάτων, καὶ σκεπασμάτων ἐστερημένων. τοῦτο γὰρ καὶ φιλαργυρίας ἴδιον, καὶ οὐκ εὐσεβείας. ὥσπερ γὰρ οὐ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος, οὐδὲ μετοχὴ δικαιοσύνῃ καὶ ἀνομίᾳ· οὕτως οὐδὲ πλούτου ἔρως, καὶ ἱματίων μαλακῶν

[a] Forte, παρεδρεύῃ.

[b] Forte, ἐπίτασιν.

ἀμφιε-

ANNO CHRISTI 787.

ἁμφίεσις, πρὸς τὴν εὐαγγελικὴν ἀνατύπωσιν καὶ ἱστορίαν. ἡ μὲν γὰρ τὴν τῆς οἰκονομίας διήγησιν σαφῶς ἡμᾶς ἐκδιδάσκει, εἰς σωτηρίαν ἀνάγουσα· ἡ δὲ ταλανίζεται ὡς ὑπεύθυνος κολάσεως, καθώς φησιν Ἰάκωβος ὁ ἀδελφόθεος· οἱ πλούσιοι κλαύσατε καὶ θρηνήσατε, ὀλολύζοντες ἐπὶ ταῖς ταλαιπωρίαις ὑμῶν. ὁ πλοῦτος ὑμῶν σέσηπε, καὶ τὰ ἱμάτια ὑμῶν σητόβρωτα γέγονεν· ὁ χρυσὸς ὑμῶν καὶ ὁ ἄργυρος κατίωται, καὶ ὁ ἰὸς αὐτῶν εἰς μαρτύριον ὑμῖν ἔσται. τοιγαροῦν, καθὼς εἴρηται, πάντα τὰ διὰ φιλαργυρίαν γινόμενα * τῷ κόσμῳ οἴχεται. δυνατὸν γὰρ ἡμῖν ἐστι διὰ μικροῦ τινος ἀναλώματος ἔχειν διατροφὰς, ἐνδύματά τε καὶ σκεπάσματα, καὶ ἐν τούτοις ἀρκεῖσθαι. πᾶν γὰρ ὃ μὴ διὰ χρείαν, ἀλλὰ διὰ καλλωπισμὸν παραλαμβάνεται, πονηρίας ἔχει κατηγορίαν, ὡς ὁ θεῖος ἔφη Βασίλειος. ἀρκεσθῶμεν οὖν οἷς χρείαν ἔχομεν, καὶ ἐκ τούτων τοῖς πτωχοῖς ἐπαρκέσωμεν, καὶ χεῖρα αὐτοῖς ὀρέξωμεν, ἵνα καὶ τῆς τοῦ κυρίου φωνῆς ἀκούσωμεν λεγούσης· μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται· καὶ, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. καὶ ἐπειδὴ Ἀστερίου μνήμην ἐποιησάμεθα, φέρε ταῖς αὐτοῦ λέξεσι χρησάμενοι, τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων παράδοσιν, ἀρχαίαν θεσμοθεσίαν ἀποδείξωμεν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. καὶ γὰρ αὐτὸς θεασάμενος εἰκόνα τοῦ πάθους Εὐφημίας τῆς μάρτυρος, ἐγκωμίοις ἐκέχρητο τοιοῖσδε. Γυνή τις ἱερὰ παρθένος ἀκήρατος Θεῷ τὴν σωφροσύνην καθιερώσασα, Εὐφημίαν καλοῦσιν αὐτήν. τυράννου δέ ποτε τοὺς εὐσεβοῦντας ἐλαύνοντος, μάλα προθύμως τὸν ἐπὶ θανάτῳ εἵλετο κίνδυνον. οἱ δὲ δὴ πολῖται καὶ κοινωνοὶ τῆς θρησκείας ὑπὲρ ἧς ἐτελεύτησεν, ὡς ἀνδρείας ὁμοῦ καὶ ἱερὰν τὴν παρθένον θαυμάσαντες, πλησίον τοῦ ἱεροῦ τὴν θήκην δειμάμενοι, καταθέμενοί τε τὴν λάρνακα, τιμὰς τελοῦσιν αὐτῇ, καὶ τὴν ἐτήσιον ἑορτὴν, κοινὴν καὶ πάνδημον ποιοῦνται πανήγυριν. οἱ μὲν οὖν τῶν τοῦ Θεοῦ μυστηρίων ἱεροφάνται καὶ λόγῳ τιμῶσι τὴν μνήμην ἀεὶ, καὶ ὅπως ἐξετέλεσε τὸν τῆς καρτερίας ἀγῶνα, ἐπιμελῶς τοὺς συνιόντας λαοὺς ἐκδιδάσκουσιν. ὁ δὴ δὲ ζωγράφος εὐσεβῶν καὶ αὐτὸς διὰ τῆς τέχνης τὰ κατὰ δύναμιν, πᾶσαν τὴν ἱστορίαν ἐν σινδόνι χαράξας, αὐτοῦ που περὶ τὴν θήκην ἱερὸν ἀνέθηκε θέαμα. ἔχει δὲ ὧδε τὸ φιλοτέχνημα. ὑψηλὸς ἐπὶ θρόνου καθίδρυται δικαστὴς, πικρὸν καὶ δυσμενὲς βλέπων εἰς τὴν παρθένον· ὀργίζεται γὰρ ὅταν ἐθέλῃ κἂν ταῖς ἀψύχοις ὕλαις ἡ τέχνη. δορυφόροι δὲ τῆς ἀρχῆς καὶ στρατιῶται πολλοί· οἱ μὲν τῶν ὑπομνημάτων ὑπογραφεῖς δέλτους φέροντες καὶ γραφίδας· ὧν θάτερος ἀναρτήσας ἀπὸ τοῦ κηροῦ τὴν χεῖρα, βλέπει πρὸς τὴν κρινομένην σφοδρῶς, ὅλον ἐκκλίνας τὸ πρόσωπον, ὥσπερ παρακελευόμενος γεγωνότερον λαλεῖν, ἵνα μὴ κάμνων περὶ τὴν ἀκοὴν, ἐσφαλμένα γράφῃ καὶ ἐπιλήψιμα. ἵσταται δὲ ἡ παρθένος ἐν φαιῷ χιτῶνι καὶ ἱματίῳ τὴν φιλοσοφίαν σημαίνουσα, ὡς μὲν ἔδοξε τῷ γραφεῖ, καὶ τὴν ὄψιν ἀστεία· ὡς δὲ ἐμοὶ δοκεῖ, τὴν ψυχὴν κεκαλλωπισμένη ταῖς ἀρεταῖς. ἄγουσι δὲ αὐτὴν πρὸς τὸν ἄρχοντα δύο στρατιῶται, ὁ μὲν ἕλκων ἐπὶ τὸ πρόσω, ὁ δὲ κατόπιν ἐπείγων· κεκραμένον τῆς παρθένου τὸ ἦθος αἰδοῖ καὶ στερρότητι. νεύει μὲν γὰρ εἰς γῆν, ὥσπερ ἐρυθριῶσα ταῖς ὄψεσι τῶν ἀρρένων· ἕστηκε δὲ ἀκατάπληκτος, οὐδὲν ὑποπτήσσουσα πρὸς τὸν ἀγῶνα δεινόν. ὡς ἔγωγε τοὺς ἄλλους τέως ἐπῄνουν ζωγράφους, ὅτ' ἐθεασάμην τῆς γυναικὸς ἐκείνης τῆς Κολχίδος τὸ δρᾶμα, ὅπως μέλλουσα τοῖς τέκνοις ἐπάγειν τὸ ξίφος, ἐλέῳ καὶ θυμῷ μερίζει τὸ πρόσωπον· καὶ θάτερος μὲν τῶν ὀφθαλμῶν τὴν ὀργὴν ἐμφανίζει, θάτερος καὶ τὴν μητέρα μηνύει φειδομένην καὶ φρίττουσαν. νῦν δὲ τὸ θαῦμα ἀπ' ἐκείνης τῆς ἐννοίας πρὸς ταύτην μετέθηκα τὴν γραφήν· καὶ σφόδρα γε ἄγαμαι τοῦ τεχνίτου, ὅτι μᾶλλον ἔμιξε τῶν χρωμάτων τὸ ἄνθος, αἰδῶ τε ὁμοῦ καὶ ἀνδρείαν κεράσας, πάθη κατὰ φύσιν μαχόμενα. προϊούσης δὲ εἰς τὸ πρόσω τῆς μιμήσεως, δήμιοί τινες ἐν χιτωνίσκοις γυμνοὶ ἤδη ἤρχοντο τοῦ ἔργου· καὶ ὁ μὲν δραξάμενος τῆς κεφαλῆς, καὶ ἀνακλίνας εἰς τὸ κατόπιν, παρεῖχε τῷ ἑτέ-

* Ex Latino, ἐν τῷ κόσμῳ.

A mentorum amictus, ad evangelicam formam atque historiam. Hæc enim dispensationis quidem relationem affatim edocet, in salutem ducens: illa vero misera denuntiatur, uti cruciatui obnoxia: quemadmodum Jacobus ait Domini frater: *Divites plorate, ululantes in miseriis quæ advenient vobis. Divitiæ vestra putrefactæ sunt, & vestimenta vestra a tineis comesta sunt: aurum & argentum vestrum æruginavit, & ærugo in testimonium vobis erit.* Igitur, sicuti dictum est, omnia quæ propter avaritiam facta sunt in mundo, transibunt. Possibile nobis est per modicam impensam habere alimenta & indumenta & operimenta, & his esse contentos. Quidquid enim non propter necessitatem, sed propter speciositatem assu- B mitur, pravitatis habet accusationem, ut divinus ait Basilius. Contenti ergo simus his quorum egemus, & ex his pauperibus sufficienter demus, & manum illis porrigamus: ut & Domini vocem audiamus dicentem: *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur*: &, *Quam diu fecistis uni ex his minimis fratribus meis, mihi fecistis.* Et quia Asterii memoriam fecimus, eia verbis ejus utentes, venerabilium imaginum traditionem, antiquam esse legislationem monstremus catholicæ ecclesiæ. Etenim ipse contemplatus imaginem passionis Euphemiæ martyris, talibus est laudibus usus: Mulier quædam fuit sacra virgo, incorruptam Deo pudicitiam vovens, quam Euphemiam vocant. Cum autem tyrannus ali- C quando pios persequeretur, satis prompte mortis elegit periculum. Porro cives & communicatores religionis, pro qua & mortua est, [a] virilitatis lege sacram virginem admirantes, juxta sacrarium sepulcro dedicato, & arca posita, honores ei concelebrant, & annuatim diem festum faciunt & solemnem. Denique sacrati divinorum mysteriorum assertores etiam sermonibus memoriam semper honorant, & qualiter perfecerit agonem perseverantiæ, diligenter præsentes populos edocent. At vero pictor pie agens & ipse per artem secundum vires totam ejus historiam in sindone figurans, circa sepulcrum posuit [b] titulum. Habet autem se sic artis diligentia. Excelsus super thro- D num locatur judex, amare ac furiose virginem intuens. Irascitur enim ars etiam in materiis inanimatis, cum vult. Satellites autem principis & milites multi, alii quidem monumentorum descriptores, ferentes libros & [c] pittacia. Quorum aliis suspensa manu a cera, aspicit ad eam quæ judicabatur, valide totam inclinans faciem, quasi [d] jussus facilius loqui, ut non laborans erga auditum, mendosa describeret & [e] imperfecta. Stabat autem virgo in [f] fulva tunica & veste philosophiam significans; &, ut visum est pictori, [g] vultu urbano: ut autem mihi apparet, animam decorata virtutibus. Ducunt autem eam ad principem duo milites, uno ante quidem trahente, altero vero post tergum urgente temperatum virginis morem E pudore atque constantia. Nam in terram quidem intuetur, erubescens vultus virorum: stabat autem imperterrita, nihil perpetiens ad agonem. Verum cum ego alios interim laudarem pictores, vidi mulieris illius Colchidis opus, quod gnatis gladium illatura, misericordia & furore divideret faciem; & uno quidem oculorum iram ostenderet, altero vero matrem indicaret parcentem & horrescentem. Nunc autem miraculum ab illo sensu ad hanc mutavi picturam; & valde quoque admiror artificem, quoniam magis commiscuit colorum morem, pudorem pariter & fortitudinem temperans, affectiones videlicet quæ sibi invicem adversantur. Cumque progrederetur anterius imitatio, carnifices quidam in parvis tunicis nudi jam ad opus urgebant: & unus quidem apprehendens caput & inclinans retrorsum, præbebat al-

ACTIO VI.

Jacob. 5.

Lib. Reg. fusius disputat. cap. 22.

Matth. 5.

Matth. 25.

[a] Pro, virilitatis ergo.

[b] In Græco, sacrum spectaculum.

[c] In Græco, stilos.

[d] Pro, jubens clarius loqui.

[e] Vel, reprehendenda.

[f] Pro, fusca.

[g] Vel, pulcra facie.

teri apparatam ad pœnam virginis faciem: at ille assistens incidebat dentes. Malleus & terebrum pœnæ instrumenta videntur. Lacrymor hinc, & mihi passio sermonem recidit. Sanguis enim guttas ita pictor liquido coloravit, ut diceres veraciter eas a labiis fluere, & lamentis affectus abires. ª Vinculum post hæc; & iterum virgo decora in fulvis vestibus, sed & sola, extendens manus ad cælum, invocans Deum tutorem in pœnis. Orante autem ea, videtur super caput signum, quod lex est Christianis adorandi & superscribendi: quod ego indicium esse arbitror passionis quæ illam manebat. Mox ergo & post paululum ignem alibi vehementem pictor succendit, rubro colore hinc & inde clarescente flammam corpus efficiens. At vero in medio flammæ statuit eam manibus ad cælum expassis, sed molestia nulla in facie apparente: quin e diverso hilarem, quoniam ad incorpoream & beatam vitam pergebat. Usque huc & pictor retinuit manum, & ego sermonem. Porro attende tibi, si volueris eamdem perficere picturam: & consideres diligenter, nisi multum inferius quam oportuit, ad narrationem accessimus. Et hæc quidem Asterius. Tractantes autem quæ in divina scriptura dicta sunt, inveniemus eumdem ex ea legisse, quæ ab ipso dicta fuerunt. Deus enim famulo suo Moysi de tabernaculo disponens, postquam varia & diversa in eo opera fieri præcepit, ait: *Facies cortinas ex bysso retorta, hyacintho, & purpura, & cocco retorto cherubim: opere textoris facies eos* Ex ipsa quidem dispositio docet nos, ut ea quæ Deo dicata sunt, expensis multis conficiantur; in humanis autem non ita. Dictum est enim populo: *Et vestem duobus contextam ne induas.* Lucidissime autem divinus Apostolus horum sensum commendat, præcipiens: *Mulieres in habitu ornato, cum verecundia & sobrietate ornantes se, non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa; sed quod decet mulieres, promittentes pietatem per opera bona.* Hæc considerantes nos, qui Deo soli servitutem nostram in spiritu & veritate offerimus, omnia quæ oblata & dedicata sunt, sive divinus typus pretiosæ crucis, sive evangelium, sive venerandæ imagines, sive vasa sacra sint, & ᵇ salutamus & amplectimur ea, veluti spem habentes sanctificationis ab eis percipiendæ: & adorationem honoratoriam illis impendimus. *Adorate* enim, inquit, *scabellum pedum ejus, quoniam* ᶜ *sanctum est.* Propter quod & Gregorius Theologus in sermone suo de nativitate Christi ait: Bethlehem honora, præsepe adora. Ergo quod Deo dicatur, præsentia & participatione ejus sanctum est, quemadmodum omnis scriptura testatur: & ei qui sanctus est, honor sanctitatis non aliter conservatur, quam per nostram affectualem adorationem. Ipsi autem adhuc spirantes mendacium, aliena quædam ab ecclesia catholica consuentes, aiunt.

ª In Græco, Carcer.

Exod. 26.

Deut. 22.

1. Tim. 2.

ᵇ Pro, salutemus, amplectamur, &c.

Psalm. 98.

ᶜ In Græco, sanctus.

Non longe a fine.

Gregorius episcopus legit:

Consona vero istis & Theodotus Ancyranus, concertator Cyrilli, de eisdem docet ita: Sanctorum vultus non in imaginibus ex materialibus coloribus fallis formandos accepimus, sed horum virtutes per ea quæ de illis in scriptis indicantur, quasi quasdam animatas imagines imitari didicimus, & ex hoc ad similem illis zelum erigimur. Nam dicant hi qui tales erigunt formas, quam putant ex his perfruantur utilitate, vel in quam spiritalem contemplationem ducantur per harum commemorationem? sed manifestum est quod vana sit hujusmodi excogitatio, & diabolica argumentationis inventio.

Epiphanius diaconus legit:

Si Theodotus esset in hac vita, cum beata Susanna

ρα ἐπιτηδείως εἰς τιμωρίαν τῆς παρθένου τὸ πρόσωπον· ὁ δὲ παρεστὼς ἐξέκοπτε τοὺς ὀδόντας. σφῦραι δὲ καὶ τρύπανον φαίνονται τῆς τιμωρίας τὰ ὄργανα. δακρύω δὲ τὸ ἐντεῦθεν, καί μοι τὸ πάθος διακόπτει τὸν λόγον. τὰς γὰρ τοῦ αἵματος σταγόνας οὕτως ἐναργῶς ἐπέχρωσεν ὁ γραφεὺς, ὥστε εἴποις ἂν προχεῖσθαι τῶν χειλέων ἀληθῶς, καὶ θρηνῶν ἀπέλθοις. δεσμωτήριον μετὰ τοῦτο· καὶ πάλιν ἡ παρθένος σεμνὴ ἐν τοῖς φαιοῖς ἱματίοις κάθηται μόνη, ἐκτείνουσα τὰς χεῖρας πρὸς οὐρανὸν, καὶ καλοῦσα Θεὸν ἐπίκουρον τῶν δεινῶν. εὐχομένῃ δὲ αὐτῇ φαίνεται ὑπὲρ κεφαλῆς τὸ σημεῖον, ὃ δὴ νόμος Χριστιανοῖς προσκυνεῖν τε καὶ ἐπιγράφεσθαι· σύμβολον οἶμαι τοῦ πάθους, ὅπερ αὐτὴν ἐξεδέχετο. εὐθὺς γοῦν καὶ μετ' ὀλίγον πῦρ ἀλλαχοῦ σφοδρὸν ὁ ζωγράφος ἀνῆψε, ἐρυθρῷ χρώματι ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐπιλαμφθεῖσαν συμπεπηγυίας τὴν φλόγα. ἵστησι δὲ μέσην αὐτὴν τὰς χεῖρας πρὸς οὐρανὸν ἐξαπλώσασαν, ἀχθηδόνα δὲ οὐδεμίαν ἐπιφαίνουσαν τῷ προσώπῳ, ἀλλὰ τοὐναντίον γεγηθυῖαν, ὅτι πρὸς τὴν ἀσώματον καὶ μακαρίαν ἐξεδήμει ζωήν. μέχρι τούτου καὶ ὁ ζωγράφος ἔστησε τὴν χεῖρα, κἀγὼ τὸν λόγον. ὥρα δέ σοι καὶ αὐτὴν, εἰ βούλει, τελέσαι τὴν γραφὴν, ἵνα κατίδῃς ἀκριβῶς, εἰ μὴ πολὺ κατόπιν τῆς ἐξηγήσεως ἤλθομεν. καὶ ταῦτα μὲν Ἀστέριος. κατανοοῦντες δὲ τὰ ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ εἰρημένα, εὑρίσκομεν αὐτὸν ἀκόλουθα ἀναλεξάμενον τὰ παρ' αὐτοῦ διηγορευμένα. ὁ Θεὸς γὰρ τῷ θεράποντι αὐτοῦ Μωσῇ περὶ τῆς σκηνῆς διαταττόμενος, ποικίλα καὶ διάφορα ἐν αὐτῇ ἔργα προστάξας, πρὸς τούτοις ἔφη· ποιήσεις αὐλαίας ἐκ βύσσου κεκλωσμένης, καὶ ὑακίνθου, καὶ πορφύρας, καὶ κοκκίνου κεκλωσμένου χερουβὶμ· ἐργασίᾳ ὑφάντου ποιήσεις * αὐτάς. καὶ αὐτὴ μὲν ἡ διαταγὴ διδάσκει ἡμᾶς, ἵνα τὰ τῷ Θεῷ ἀνατεθειμένα δαπανήμασι πλείοσι κατασκευάζωνται· ἐπὶ δὲ τῶν ἀνθρωπίνων οὐχ οὕτως. εἴρηται γὰρ τῷ λαῷ· καὶ ἱμάτιον ἐκ δύο ὑφασμένον οὐκ ἐπιβαλεῖς σεαυτῷ. κάλλιστα δὲ ὁ θεῖος ἀπόστολος τούτων τὴν ἔννοιαν τρανότατα παραγγέλλων· τὰς γυναῖκας ἐν καταστολῇ κοσμίῳ, μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης κοσμεῖν ἑαυτὰς, μὴ ἐν πλέγμασιν, ἢ χρυσῷ, ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ· ἀλλ' ὃ πρέπει γυναιξὶν ἐπαγγελλομέναις θεοσέβειαν δι' ἔργων ἀγαθῶν. ταῦτα οὖν εἰδότες ἡμεῖς οἱ τῷ Θεῷ μόνῳ τὴν λατρείαν ἡμῶν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσάγοντες, πάντα τὰ αὐτῷ ἀνατεθειμένα καὶ καθιερωμένα, εἴτε θεῖος τύπος τοῦ τιμίου σταυροῦ, εἴτε ἅγιον εὐαγγέλιον, εἴτε σεπταὶ εἰκόνες, εἴτε ἱερὰ σκεύη εἰσὶ, καὶ ἀσπαζόμεθα, καὶ περιπτυσσόμεθα, ὡς ἐλπίδα ἔχοντες ἁγιασμοῦ μεταλαμβάνειν παρ' αὐτῶν· καὶ προσκύνησιν τιμητικὴν αὐτοῖς ἀπονέμομεν. προσκυνεῖτε γὰρ, φησὶ, τῷ ὑποποδίῳ τῶν ποδῶν αὐτοῦ, ὅτι ἅγιός ἐστι. διὸ καὶ Γρηγόριος ὁ θεολόγος ἐν τῷ εἰς τὰ γενέθλια τοῦ Χριστοῦ λόγῳ αὐτοῦ οὕτω φησί· τὴν Βηθλεὲμ τίμησον, καὶ τὴν φάτνην προσκύνησον. ἃ γὰρ τῷ Θεῷ ἀνατίθενται, τῇ αὐτοῦ ἐπιφοιτήσει τε καὶ μεθέξει ἅγιά ἐστι, καθὼς πᾶσα ἡ θεία γραφὴ μαρτυρεῖ· καὶ τῷ ἁγίῳ ἡ τιμὴ τῆς ἁγιότητος οὐκ ἄλλως φυλάττεται, ἢ διὰ τῆς ἡμῶν σχετικῆς προσκυνήσεως. αὐτοὶ δὲ ἔτι ἐμπνέοντες ψευδῶς, ἀλλότριά τι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας συρράψαντες, φασίν.

* Pro, αὐτάς.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Συνῳδὰ δὲ τούτοις καὶ Θεόδοτος Ἀγκύρας, ὁ συναγωνιστὴς Κυρίλλου, περὶ τῶν αὐτῶν διδάσκει οὕτως· τὰς τῶν ἁγίων ἰδέας οὐκ ἐν εἰκόσιν ἐξ ὑλικῶν χρωμάτων ἀναμορφοῦν παρειλήφαμεν, ἀλλὰ τὰς τούτων ἀρετὰς διὰ τῶν ἐν γραφαῖς περὶ αὐτῶν δηλουμένων οἷόν τινας ἐμψύχους εἰκόνας ἀναμάττεσθαι δεδιδάγμεθα, ἐκ τούτου πρὸς τὸν ὅμοιον αὐτοῖς διεγειρόμενοι ζῆλον. ἐπεὶ εἰπάτωσαν οἱ τὰς τοιάσδε ἀναστηλοῦντες μορφὰς, ποίας ἐκ τούτων ἄρα καταπολαύουσιν ὠφελείας, ἢ ἐν ποίᾳ διὰ τῆς τούτων ἀναμνήσεως ἀνάγονται πνευματικῇ θεωρίᾳ. ἀλλ' εὔδηλον, ὡς ματαία ἡ τοιαύτη ἐπίνοια, καὶ διαβολικῆς μεθοδείας εὕρημα.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Εἰ Θεόδοτος παρῆν ἐν τῷδε τῷ βίῳ, τῇ μακαρίᾳ Σωσαν-

ANNO CHRISTI 787.

βόησιν ἂν Σωσάννη πρὸς Θεὸν λέγων· ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ τῶν κρυπτῶν γνώστης, ὁ εἰδὼς πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν· σὺ ἐπίστασαι, ὅτι ψευδῆ κατεμαρτύρησάν μου, ζηλώσαντες τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Βαβυλωνικῆς συγχύσεως, οἱ τῆς ψυχοφθόρου ταύτης τῆς καινοφωνίας εἰσηγηταί. ἀλλὰ θέλοντες ἑαυτοὺς ἱκανοὺς καὶ περιφανεῖς ἀποδεῖξαι, κενά τινα λαρυγγίζουσι· καὶ ψευδὴς ἀποδείκνυται ὁ κάλαμος τῆς γραφῆς αὐτῶν, καὶ περιφανῶς παραχαράκται τῆς ἀληθείας εὑρίσκονται. πολλοὶ γὰρ μεθ' ἡμῶν ἐκζητήσαντες, εἶτά τε καὶ ἐρευνήσαντες ἐν τοῖς λόγοις τοῦ αὐτοῦ Θεοδότου περὶ τοῦ προκειμένου ῥητοῦ, εἰ ἄρα ἐγγέγραπταί τι τῶν τοιούτων, οὐδαμῆ οὐδαμῶς εὕρομεν. οὐδὲ γὰρ αὐτός τι τῶν τοιούτων διηγόρευσε· περιφανῶς γὰρ δέδεικται, ὅτι οὐ Θεοδότου ἡ χρῆσίς ἐστι. πικρίας γὰρ καὶ παροξυσμοῦ μεστὸς ὁ λόγος, καὶ γλώσσης ἀκρατοῦς καὶ ἀκαθάρτων χειλέων ἡ τόλμα τὸ φλυαρῆσαι, * διαβολικῆς· χριστιανοκατηγόρων ἐστὶν ἰδίωμά τι καὶ πλάσμα, καὶ οὐ Θεοδότου. ἐπεὶ εἰ, ὡς αὐτοί φασιν, ἐξ αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν παρήγαγον, ἔδει αὐτοὺς τρανῶς δηλῶσαι, ἐκ ποίου λόγου αὐτοῦ ἡ χρῆσις ἐλήφθη· ἀλλ' ὡς γινώσκοντες αὐτὸ φαῦλον, τὸ ψεῦδος τῇ σιωπῇ ἐπαφῆκαν. τοὺς λόγους αὐτοῦ τοίνυν συναγείραντες· λέγομεν δὴ τοὺς πρὸς Λαῦσον γραφέντας κατὰ Νεστορίου ἐν τόμοις ἕξ, καὶ τὴν ἑρμηνείαν τὴν εἰς τὸ σύμβολον τῶν ἐν Νικαίᾳ ἁγίων πατέρων, καὶ τὸν λόγον τὸν εἰς τὴν γέννησιν τοῦ κυρίου, καὶ τὸν εἰς τὰ φῶτα, καὶ τὸν εἰς τὸν Ἠλίαν καὶ τὴν χήραν, καὶ τὸν εἰς τὸν ἅγιον Πέτρον καὶ Ἰωάννην, καὶ τὸν εἰς τὸν χωλὸν τὸν καθήμενον πρὸς τὴν ὡραίαν πύλην, καὶ τὸν εἰς τοὺς τὰ τάλαντα λαβόντας, καὶ τὸν εἰς τοὺς δύο τυφλούς· οὐδαμῶς τὸ ῥητὸν, ὃ αὐτοὶ προσήνεγκαν, εὕρομεν. ἀλλ' οὐδὲ ὁ ψευδοσύλλογος αὐτῶν ὅτε ὀχλαγωγεῖται, καὶ ἐνεγράφη ἐν τῷ φαλσολογήματι αὐτῶν, ἀπὸ βιβλίου τοῦ Ἀγκυρανοῦ ἡ χρῆσις μετελήφθη, ἀλλὰ διὰ ψευδοπιττακίου τινὸς ὡς λοιμός τις διέδραμεν, οὗ τινος μετέλαβον οἱ ἁπλούστεροι. οἱ δὲ ἐχέφρονες καὶ τῇ ἀληθείᾳ πειθόμενοι, τοῦτο πάντοτε ὡς ψεῦδος ἡγήσαντο. ἡγήτορα δὲ τῆς αὐτῶν λοιμώδους αἱρέσεως ἔτι προβάλλονται τὸν ὑπερασπιστὴν Ἀρείου, καὶ συνασπιστὴν Εὐσεβίου Νικομηδείας, Θεογνίου Νικαίας, καὶ Μάριδος Χαλκηδόνος, τὸν ἐξάρξαντα τῶν ἀντιπαραταξαμένων τῇ ἐν Νικαίᾳ ἁγίᾳ συνόδῳ, οὕτω φάσκοντες.

* Lege ex Latino: διαβολικῆς ἐπιθεσίας εὕρημα τῶν σεπτῶν εἰκόνων τοὺς τύπους.

A clamaret dicens: *Deus æterne, qui absconditorum es cognitor, qui scis omnia antequam fiant:* tu nosti, quia falso contra me tulerunt testimonium hi, qui æmulantes senes Babylonicæ confusionis hujus novitatis auctores exsistunt. Sed volentes se idoneos & illustres ostendere, quædam vana fauce loquuntur: & fallax ostenditur calamus scripturæ ipsorum, & evidenter adulteratores veritatis inveniuntur. Multi enim nobiscum exquirentes, deindeque scrutantes in sermonibus ejusdem Theodoti de proposito dicto, si vere scriptum sit hujuscemodi, numquam usquam invenimus. Neque enim ipse quid tale locutus est. Evidenter namque monstratum est, quod non sit Theodoti testimonium. B Amaritudine quippe & exacerbatione plenus sermo, & linguæ intemperatæ, atque immundorum labiorum præsumptio est dicere, esse diabolicæ argumentationis inventionem venerabilium figuras imaginum. Vere perspicuum est, quod Christianos accusantium sit hæc adinventio atque figmentum, & non Theodoti. Nam si, ut ipsi aiunt, ex ipso testimonium protulerunt, oportebat eos expresse indicare, ex quo ejus sermone testimonium sit assumptum. Sed ut scientes illud falsum, silentio mendacium reliquerunt. Itaque sermonibus ejus coacervatis, videlicet his qui ad Lausum scripti sunt contra Nestorium in tomis sex; & interpretatione symboli sanctorum patrum apud Nicæam convenientium, & sermone de C Nativitate Domini, & in Lumina, & in Eliam & viduam, & in sanctum Petrum & Joannem, & in claudum qui sedebat ad Speciosam portam, & in eos qui talenta acceperunt, & in eum qui de duobus cœcis: nullo modo dictum, quod ipsi protulerunt, invenimus. Sed nec cum pseudosyllogus eorum collectus turbaretur, & inscriberetur in falsa sermocinatione ipsorum, a codice Ancyrani testimonium est assumptum; sed per quoddam mendax pittacium, ut pestilens quiddam discurrit, quod simplices admiserunt. Porro sensati, & qui acquiescunt veritati, hoc semper mendacium arbitrati sunt. Præterea ductorem pestiferæ hæreseos suæ adhuc proponunt adjutorem Arii, & coadjutorem Eusebii Nicomediensis, & Theognii Nicæensis, & Maridis Chalcedonensis, qui præfuit his qui restiterunt sanctæ synodo Nicænæ; ita fatentes.

ACTIO VI.

Daniel 13.

D Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ τοῦ Παμφίλου Εὐσέβιος πρὸς Κωνσταντίαν Αὐγοῦσταν αἰτησαμένην Χριστοῦ εἰκόνα ἀποσταλῆναι αὐτῇ παρ' αὐτοῦ, τοιάδε λέγει· ἐπεὶ δὲ καὶ περί τινος εἰκόνος ὡς δὴ τοῦ Χριστοῦ γέγραφας, εἰκόνα βουλομένη σοι ταύτην ὑφ' ἡμῶν πεμφθῆναι· τίνα λέγεις καὶ ποίαν ταύτην, ἣν φῂς τοῦ Χριστοῦ εἰκόνα; πότερον τὴν ἀληθῆ καὶ ἀμετάλλακτον, καὶ φύσει τοὺς αὐτοῦ χαρακτῆρας φέρουσαν, ἢ ταύτην ἣν δι' ἡμᾶς ἀνείληφε, τῆς δούλου μορφῆς περιθέμενος τὸ σχῆμα, ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς τοῦ Θεοῦ μορφῆς οὐδ' αὐτὸς ἡγοῦμαί σε ζητεῖν, ἅπαξ πρὸς αὐτοῦ πεπαιδευμένην, ὅτι οὔτε τὸν πατέρα τις ἔγνω, εἰ μὴ ὁ υἱός· οὐδ' αὐτὸν υἱὸν γνοίη ποτέ τις ἐπαξίως, εἰ μὴ μόνος ὁ E γεννήσας αὐτὸν πατήρ. καὶ δὴ μετά τινα· ἀλλὰ πάντως που τῆς τοῦ δούλου μορφῆς ἐπιζητεῖς τὴν εἰκόνα, καὶ οὗ δι' ἡμᾶς περιεβλήθη σαρκίου. ἀλλὰ καὶ ταύτην τῇ δόξῃ τῆς θεότητος ἀνακεκρᾶσθαι μεμαθήκαμεν, καὶ καταπεπόσθαι τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς. καὶ μετ' ὀλίγα· τίς οὖν τῆς τοιαύτης ἀξίας τε καὶ δόξης τὰς ἀποστιλβούσας καὶ ἀπαστραπτούσας μαρμαρυγὰς οἷός τε ἂν εἴη καταχαράξαι νεκροῖς καὶ ἀψύχοις χρώμασι καὶ σκιαγραφίαις; ὁπότε μηδὲ προσβλέψαι αὐτῷ ἐπὶ τοῦ ὄρους οἱ θεσπέσιοι ὑπέμειναν μαθηταί, οἵ γε ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον, ἀφόρητον αὐτοῖς τὸ θέαμα ὁμολογήσαντες. εἰ γοῦν τότε ἡ ἔνσαρκος αὐτοῦ μορφὴ τοσαύτης ἔλαχε δυνάμεως παρὰ τῆς ἐνοικούσης αὐτῇ θεότητος μεταβληθεῖσα, τί χρὴ λέγειν, ὅτι τὴν θνητότητα

Gregorius episcopus legit:

Similiter autem & Pamphili Eusebius ad Constantiam Augustam petentem Christi imaginem mitti sibi ab eo, talia fatur: Quia vero de quadam imagine quasi Christi scripsisti, hanc volens tibi a nobis mitti, quam dicis & qualem hanc, quam perhibes, Christi imaginem? Utrum veram & incommutabilem, & natura characteres suos portantem? an istam quam propter nos suscepit, servi formæ schemate circumamictus? Sed de forma quidem Dei nec ipse arbitror te quærere, semel ab ipso edoctam, quoniam neque Patrem quis novit nisi Filius, neque ipsum Filium novit quis aliquando digne, nisi solus Pater qui eum genuit. Et post aliqua. Sed utique servi forma imaginem quæris, & corpusculi quo amictus est propter nos. Sed & id gloria divinitatis temperatum didicimus, & absorptum esse mortale a vita. Et post pauca. Quis ergo hujusmodi dignitatis & gloriæ vibrantes & præfulgentes splendores exarare potuisset mortuis & inanimatis coloribus & scripturis umbraticis? quandoquidem nec aspicere in eum in monte egregii sustinuere discipuli, qui etiam cecidere in faciem, importabile quod sibi visum fuerat confitentes. Ergo si tunc incarnata ejus forma tantam virtutem sortita est ab inhabitante in se divinitate mutata; quid oportet dicere, cum morta-

Epistolam Eusebii integram ad Constantiam Augustam, vide in Notis ad Nicephorum Gregoram, pag. 795.

Matth. 17.

litate exutus, & corruptione ablutus, speciem servilis formæ in Domini & Dei gloriam commutavit, post victoriam videlicet contra mortem, post regressum ad cælos, post locationem in regio solio circa dexteram Patris, post quietem in inenarrabilibus & ineffabilibus finibus Patris, in quam ascendentem & restitutum cælestes virtutes collaudabant, dicentes: Tollite portas principes vestras, & elevamini portæ æternales, & introibit rex gloriæ.

Psalm. 23.

Epiphanius diaconus legit:

Prophetica vox istis convenit, qua Deus per prophetam Jeremiam adversus Judæorum populos queritur, dicens: *Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt sibi lacus contritos, qui aquam continere non poterunt.* Deserentes enim probabilium patrum doctrinas, fallacium collegiorum primores, & æmulantes eos qui ventilabro divini judicii ab area dominica, id est, catholica ecclesia sunt projecti, ipsos in protectionem hæreseos suæ adducunt. Quis enim fidelium ecclesiæ, & eorum qui verorum dogmatum scientiam perceperunt, ignorat, quod Eusebius Pamphili in reprobum sensum traditus, unius opinionis & sensus fuerit cum his qui Arii superstitionem secuti sunt? In omnibus quippe historicis suis libris creaturam Filium & Verbum Dei vocat, & ministrum, & secundum adorabilem. Si vero quidam hunc defendentes dicunt, subscripsisse illum in synodo; concedamus ita fuisse. Sed labiis suis veritatem honoravit, cor autem longe fuit ab ea, ut ostendunt conscripta ejus & epistolæ omnes: licet aliter atque aliter secundum tempus & causas [a] conspergi & mutari, aliquando quidem laudans ea quæ sunt Arii sentientes, aliquando vero veritatem simulans, ostendatur juxta Jacobum fratrem Domini vir duplici animo & inconstans in omnibus viis suis: & non existimet, quod accipiet aliquid a Domino. Si enim corde credidisset ad justitiam, & ore confessus esset in salutem verum sermonem, utique pro scriptis suis veniam postulasset, horum correctionem faciens; & pro epistolis suis profecto verbum [b] rationis fecisset. Sed hoc nullatenus usque fecit; mansit enim sicut Æthiops non mutata pelle sua. Denique cum interpretaretur, *Dixi Domino, Deus meus es tu*, extra veracem sensum excedens sic ait: Legibus naturæ omnis filii pater, Dominus est utique ejus: & idcirco unigeniti Filii Dei ipse qui genuit eum Deus, simul & Deus & dominus & pater est. Similiter autem & in epistola ad sanctum Alexandrum præceptorem magni Athanasii directa, cujus initium est; Cum quanta solicitudine, vel cum quanta cura [c] ad hæc litteræ venerint; expressius blasphemans sic ait: de Ario & ejus asseclis: Calumniantur eos litteræ tuæ, tamquam dicentes, quia Filius ex non exsistentibus factus est, sicut unus ex omnibus. At illi protulerunt epistolam, quam ad te fecerant: in qua fidem suam exponentes, ipsis verbis hæc confitebantur: Legis videlicet ac prophetarum, & novi Testamenti Deum genuisse Filium unigenitum ante tempora æterna, per quem & omnia & sæcula fecit: genuisse autem eum non conjectura, [d] sed veritate, ac subjecisse propriæ voluntati, inconvertibilem & incommutabilem, creaturam Dei perfectam, sed non sicut unam ex creaturis. Si ergo litteræ ipsorum veritatem dicunt, [e] utique apud te fertur: in quibus confitentur Filium Dei ante tempora æterna, per quem fecit & sæcula, esse inconvertibilem & creaturam Dei perfectam, [f] sed non sicut unam ex creaturis. Porro epistola tua calumniatur eos, tamquam dicentes, quia Filius factus est sicut unum omnium: cum hoc non dixerint, sed clare definierint, quia non sicut unum ex creaturis. Nota ergo, si non

Jerem. 2. — *Jacob. 1.* — *Rom. 10.* — *Psalm. 15.*

[a] In Græco, immiscendo sese ac immutando.

[b] Pro, defensionis.

[c] Pro, ad has litteras venerint.

[d] In Græco, sed vere in rerum naturam produxisse propria voluntate.

[e] In Græco, quæ utique apud te etiam sunt.

[f] In ms. D. Joly, ad marginem scriptum est: Fuge, totam blasphemat & perd. ... O impietatem!

ἀπεδὺς, καὶ τὴν φθορὰν ἀποσμηξάμενος, τὸ εἶδος τῆς τοῦ δούλου μορφῆς εἰς τὴν τοῦ δεσπότου καὶ Θεοῦ δόξαν μετεσκεύασε· μετὰ τὴν κατὰ τοῦ θανάτου νίκην, μετὰ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἄνοδον, μετὰ τὴν ἐν τῷ βασιλικῷ θρόνῳ ἀμφὶ τὰ δεξιὰ τοῦ πατρὸς ἵδρυσιν, μετὰ τὴν ἐν τοῖς ἀκαταληπτοῖς καὶ ἀῤῥήτοις κόλποις τοῦ πατρὸς ἀνάπαυσιν· εἰς ὃν ἀνιόντα καὶ ἀποκαθιστάμενον αἱ οὐράνιαι δυνάμεις ἀνευφήμουν λέγουσαι· ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Ἡ προφητικὴ φωνὴ τούτοις ἁρμόζει, ἣν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ προφήτου Ἱερεμίου τοῖς τῶν Ἰουδαίων λαοῖς ἐγκαλῶν ἔλεγεν· ἐμὲ ἐγκατέλιπον πηγὴν ὕδατος ζῶντος, καὶ ὤρυξαν ἑαυτοῖς λάκκους συντετριμμένους, οἳ οὐ δυνήσονται ὕδωρ συνέχειν. ἀφέντες γὰρ τὰς τῶν ἐγκρίτων πατέρων διδασκαλίας οἱ λογάδες τῶν ψευδολόγων, καὶ ζηλώσαντες τοὺς ἀποκηρυχθέντας τῷ πτύῳ τῆς θείας κρίσεως ἐκ τῆς δεσποτικῆς ἅλωνος, λέγω δὴ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, αὐτοὺς εἰς συνασπισμὸν τῆς ἑαυτῶν αἱρέσεως ἐπισπῶνται. τίς γὰρ τῶν ἔνδον τῶν πιστῶν τῆς ἐκκλησίας, καὶ γνῶσιν εἰληφότων ἀληθινῶν δογμάτων, ὅτι Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου εἰς ἀδόκιμον νοῦν παραδοθεὶς, ὁμόδοξος καὶ σύμφρων γέγονε τοῖς τὰ Ἀρείου θρησκεύουσιν, ἐν πάσαις ταῖς ἱστορικαῖς αὐτοῦ βίβλοις κτίσμα τὸν υἱὸν καὶ λόγον τοῦ Θεοῦ ἀποκαλῶν, καὶ ὑπουργὸν, καὶ δεύτερον προσκυνητόν; εἰ δέ τινες τοῦτον δικαιοῦντες λέγουσιν ὑπογράψαι ἐν τῇ συνόδῳ, δῶμεν οὕτως εἶναι· ἀλλὰ τοῖς χείλεσιν αὐτοῦ τὴν ἀλήθειαν τετίμηκεν, ἡ δὲ καρδία αὐτοῦ πόῤῥω ἀπέχει ἐξ αὐτῆς, ὡς δεικνύουσι τά τε συγγράμματα καὶ αἱ ἐπιστολαὶ αὐτοῦ πᾶσαι. εἰ δὲ ἄλλοτε ἄλλως κατὰ τοὺς καιροὺς, καὶ κατὰ τὰ πράγματα συμφύρεται καὶ μεταβάλλεται, ποτὲ μὲν ἐπαινῶν τοὺς τὰ Ἀρείου φρονοῦντας, ποτὲ δὲ τὴν ἀλήθειαν ὑποκρινόμενος, ἀποδείκνυται κατὰ τὸν ἀδελφόθεον Ἰάκωβον, ἀνὴρ ὢν δίψυχος, ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ· καὶ μὴ οἰέσθω, ὅτι λήψεταί τι παρὰ κυρίου. εἰ γὰρ καρδίᾳ ἐπίστευσεν εἰς δικαιοσύνην, καὶ στόματι ὡμολόγησεν εἰς σωτηρίαν τὸν ἀληθῆ λόγον, πάντως ὑπὲρ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ συγγνώμην ᾔτησε, τούτων τὴν ἐπανόρθωσιν ποιούμενος, καὶ ὑπὲρ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ λόγον ἀπολογίας ἐποιήσατο ἄν· ἀλλ' οὐδαμῆ οὐδαμῶς τοῦτο πεποίηκεν· ἔμεινε γὰρ ὡς Αἰθίοψ μὴ ἀλλάξας τὸ δέρμα αὐτοῦ. ἐν γὰρ τῷ ἑρμηνεύειν αὐτὸν τό· εἶπα τῷ κυρίῳ, κύριός μου εἶ σύ· ἔξω τῆς ἀληθοῦς γνώσεως ἐκβεβηκὼς, οὕτως φησί· νόμοις φύσεως παντὸς υἱοῦ πατὴρ, κύριος ἂν εἴη αὐτοῦ. διὸ καὶ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ὁ γεννήσας αὐτὸν Θεὸς εἴη ἂν αὐτοῦ καὶ Θεὸς ὁμοῦ καὶ κύριος καὶ πατήρ. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν τῇ πρὸς τὸν ἅγιον Ἀλέξανδρον ἐπιστολῇ τὸν καθηγητὴν τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου, ἧς ἡ ἀρχή· μεθ' ὅσης μὲν ἀγωνίας, καὶ μεθ' ὅσης φροντίδος ἐπὶ ταῦτα ἦλθον τὰ γράμματα· τρανότατα βλασφημῶν οὕτω φησὶ περὶ τοῦ Ἀρείου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ. καὶ κατηγορεῖ αὐτῶν τὰ γράμματα, ὡς λεγόντων, ὅτι ὁ υἱὸς ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γέγονεν ὡς εἷς τῶν πάντων. οἱ δὲ προηνέγκαν ἑαυτῶν γραμματεῖον, ὃ πρὸς σὲ πεποιήκασιν· ἐν ᾧ τὴν ἑαυτῶν πίστιν ἐκτιθέμενοι, αὐτοῖς ῥήμασι ταῦτα ὡμολόγουν· τὸν νόμου καὶ προφητῶν καὶ καινῆς διαθήκης Θεὸν γεννήσαντα υἱὸν μονογενῆ πρὸ χρόνων αἰωνίων, δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας καὶ τὰ πάντα πεποίηκε· γεννήσαντα δὲ οὐ δοκήσει, ἀλλὰ ἀληθείᾳ ὑποστήσαντα ἰδίῳ θελήματι ἄτρεπτον καὶ ἀναλλοίωτον, κτίσμα τοῦ Θεοῦ τέλειον, ἀλλ' οὐχ ὡς ἓν τῶν κτισμάτων. εἰ δὴ οὖν τὰ παρ' αὐτῶν γράμματα ἀληθεύει, πάντως δὲ καὶ παρὰ σοὶ φέρεται· ἐν ᾧ ὁμολογοῦσι τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ πρὸ χρόνων αἰωνίων, δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας πεποίηκεν, εἶναι ἄτρεπτον καὶ κτίσμα τοῦ Θεοῦ τέλειον, ἀλλ' οὐχ ὡς ἓν τῶν κτισμάτων. ἡ δὲ σὴ ἐπιστολὴ κατηγορεῖ αὐτῶν ὡς ἂν λεγόντων, ὅτι ὁ υἱὸς γέγονεν ὡς ἓν τῶν κτισμάτων· αὐτῶν τοῦτο μὴ λεγόντων, ἀλλὰ σαφῶς διοριζομένων, ὅτι οὐχ ὡς ἓν τῶν κτισμάτων· ὅρα εἰ μὴ

ANNO CHRISTI 787.

εὐθὺς πάλιν αὐτοῖς ἀφορμὴ δίδοται εἰς τὸ ἐπιλαβέσθαι καὶ διαβάλλειν ὁρμᾶσθαι ὅσα καὶ θέλουσι. πάλιν αὐτοὺς ἐπιμέμφῃ λέγοντας, ὅτι ὁ ὢν τὸν ὄντα ἐγέννησε. θαυμάζω δὲ, εἰ δύναταί τις ἄλλως εἰπεῖν. εἰ γὰρ εἷς ἐστιν ὁ ὢν, δῆλον ὅτι ἐξ αὐτοῦ γέγονε πᾶν ὅ, τι καὶ ἔστι μετ' αὐτόν· εἰ δὲ μὴ μόνος αὐτός ἐστιν ὁ ὤν, ἀλλὰ καὶ υἱὸς ἦν ὁ ὤν, καὶ πῶς τὸν ὄντα ὁ ὢν ἐγέννησεν; οὕτως γὰρ ἂν δύο εἶεν τὰ ὄντα. καὶ ταῦτα μὲν Εὐσέβιος πρὸς τὸν ἀοίδιμον Ἀλέξανδρον· ἀλλὰ καὶ ἕτεραι ἐπιστολαὶ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν ἱερὸν ἄνδρα φέρονται, ἐν αἷς εὑρίσκονται ποικίλαι βλασφημίαι ὑπὲρ τῶν περὶ Ἄρειον διεκδικοῦσαι. ὡσαύτως καὶ πρὸς Εὐφρατίωνα ἐπίσκοπον ἐπιστέλλων φανερώτατα βλασφημεῖ· ἧς ἐπιστολῆς ἡ ἀρχή ἐστιν οὕτως· τῷ δεσπότῃ μου κατὰ πάντα χάριν ὁμολογῶ· καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς· οὐ γὰρ συνυπάρχειν φαμὲν τὸν υἱὸν τῷ πατρί, προϋπάρχειν δὲ τὸν πατέρα τοῦ υἱοῦ. πλὴν αὐτὸς ὁ πάντων μᾶλλον ἀκριβῶς ἐπιστάμενος υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἕτερον ἑαυτὸν εἰδὼς τοῦ πατρὸς καὶ μείω καὶ ὑποβεβηκότα, εὖ μάλα εὐσεβῶς τοῦτο καὶ ἡμᾶς διδάσκει λέγων· ὁ πατὴρ ὁ πέμψας με μείζων μου ἐστί. καὶ μεθ' ἕτερα· ἐπεὶ καὶ αὐτὸς μὲν Θεὸς ὁ υἱός, ἀλλ' οὐκ ἀληθινὸς Θεός. ἐκ τούτων οὖν τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ ἀποδείκνυνται τὰ Ἀρείου καὶ τῶν ἀμφ' αὐτὸν δοξάζων. μετὰ δὲ ταύτης τῆς ἀποστατικῆς αὐτοῦ αἱρέσεως οἱ τῆς Ἀρείου μανίας ἐφευρεταὶ καὶ μίαν φύσιν προσδογματίζουσιν ἐπὶ τῆς καθ' ὑπόστασιν ἑνώσεως, καὶ δοξάζουσι σάρκα δίχα ψυχῆς ἀναλαβέσθαι τὸν κύριον ἡμῶν ἐν τῇ σωτηριώδει αὐτοῦ οἰκονομίᾳ, λέγοντες τὴν θεότητα ἀναπληροῦν τῆς ψυχῆς τό τε βούλημα καὶ κίνημα, ἵνα τὸ πάθος, καθώς φησι Γρηγόριος ὁ θεολόγος, τῇ θεότητι ἐπιγράψωσι· καὶ οἱ τὸ πάθος τῇ θεότητι προσάπτοντες, θεοπασχῖται δῆλοί εἰσι· καὶ οἱ ταύτης τῆς αἱρέσεως μετέχοντες εἰκόνα οὐ προσίενται δέχεσθαι· ὡς οὐδὲ ὁ δυσσεβὴς Σεβῆρος, καὶ Πέτρος ὁ Κναφεύς, καὶ Φιλόξενος ὁ Ἱεραπολίτης, καὶ πᾶσα ἡ ἀμφ' αὐτοὺς πολυκέφαλος ὕδρα καὶ ἀκέφαλος. ταύτης οὖν τῆς συμμορίας καὶ Εὐσέβιος ὑπάρχων, ὡς δέδεικται ἔκ τε τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ καὶ τῶν ἱστορικῶν συγγραμμάτων, εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ ὡς θεοπασχίτης ἀποβάλλεται. τούτου χάριν Κωνσταντίᾳ τῇ Λικινίου γαμετῇ, μὴ ἀπ' αὐτοῦ εὑρεθῆναί ποτε εἰκόνα. ἐπειδὴ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ λέγει, ὅτι μετεβλήθη ἡ ἔνσαρκος αὐτοῦ μορφὴ εἰς τὴν τῆς θεότητος φύσιν· ἀλλ' οὐδεὶς τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν οὕτως ἐφρόνησεν ἢ ἐδίδαξεν· οὐδὲ γὰρ ἡ ἀλήθεια οὕτως ἔχει. ἀκούσωμεν Ἀθανασίου τοῦ καθαιρέτου τῆς Ἀρείου μανίας, τί φησιν ἐν τῇ δογματικῇ αὐτοῦ ἐπιστολῇ τῇ πρὸς Εὐψύχιον πρεσβύτερον Καισαρείας· ὡσαύτως καὶ Κυρίλλου ἐν τῇ πρώτῃ ἐπιστολῇ τῇ πρὸς Σούκενσον ἐπίσκοπον Διοκαισαρείας, καὶ ἐν τῷ κατὰ Συνουσιαστῶν λόγῳ. ἄμφω γὰρ ὥσπερ ἐπίγειον ἐμπολίτευμα ἔχοντες, οὕτως καὶ οὐράνιον, καὶ παρὰ τοῦ ἑνὸς πνεύματος ἐμπνευσθέντες, συνῳδὰ ἀλλήλοις φθέγγονται. Ἀθανάσιος μὲν ἐν τῇ προλεχθείσῃ πρὸς Εὐψύχιον ἐπιστολῇ, ἧς ἡ ἀρχή· ἐφ' οἷς μὲν οὕτως ἡμᾶς, εὐλαβέστατε· μεθ' ἕτερα φησί· κοινὸς ὁ τῶν προβάτων καρπὸς, τοῦτο δὴ τὸ [a] νοτιαῖον θέρος, τὸ ἔριον εἰς κοινὴν χρῆσιν τοῖς ἅπασι προτιθέμενον. ἀλλ' ὅταν τῇ ἐκ τῆς θαλάσσης προσλαμβάνῃ βαφῇ, πορφύρα λέγεται, καὶ τῆς προσηγορίας ἀμείβεται, καὶ τῆς χρήσεως κατ' ἐξαίρετον βασιλεῦσι μόνοις ἁρμόττον κηρύσσεται. καὶ ἔστιν ἔρια, καὶ οὐκ ἔστι· τὴν μὲν φύσιν ὅπερ πρότερον ἦν, τὴν δὲ χρῆσιν οὐκέτι· φεύγει γὰρ τὸ κοινότατον διὰ τὸ τῆς χρήσεως ἀξίωμα. οὕτω γοῦν καὶ ἡ σὰρξ τῆς κοινῆς ληφθεῖσα φύσεως, ἐπειδὴ γέγονε περιβόλαιον βασιλέως, τῆς αὐτῆς ἠξιώθη δόξης τοῦ χρησαμένου, κἂν μὴ τὴν φύσιν ἤλλαξεν. ὅθεν κύριος δόξης λέγεται εἰκότως καὶ καθ' ἄνθρωπος· τῆς μὲν κατ' αὐτὸ φύσεως προσιεμένης τὸ πάθος, τῆς δὲ ὕβρεως διαβαινούσης ἐπ' αὐτὸν τὸν ὥσπερ ἐσθῆτι κεχρημένον τῇ σαρκί. ὥσπερ γὰρ ὁ τὴν ἁλουργίδα διαρρήξας, ὡς [b] ἐπιβουλεύσας αὐτῷ τῷ βασιλεῖ, τὴν τιμωρίαν ὑπέχει· καίτοι γε οὐδὲν δεινὸν αὐτὸς πέπονθεν ὁ βασιλεύς, τῆς δὲ πορφύ-

a κοιναῖον videtur legisse Anastasius, ut patet ex versione.

b Pro ἐπιβουλεύσας.

A protinus eis iterum occasio detur ad reprehendendum & detrahendum movendi quotquot voluerint. Iterum eos accusabas dixisse, quia qui est, eum qui non erat, genuit. Miror autem si possis quis aliter dicere. Si enim unus est qui est, profecto ex ipso factum est omne quod est [a] cum ipso: si vero non solus ipse est qui est, sed & Filius erat qui est; quomodo eum qui erat, is qui est gignebat? Taliter enim utique duo essent [b] qui exsisterent. Et hoc quidem Eusebius ad memorandum Alexandrum: sed & aliæ epistolæ ipsius ad eumdem virum sacratum feruntur, in quibus inveniuntur variæ blasphemiæ, illos qui circa Arium sunt, defendentes. Similiter & ad Euphrasionem episcopum mittens, expressius blasphemat; cujus episto-B læ initium est ita: Domino meo per omnia grates confiteor; & in ceteris: Non enim simul cum Patre Filium fuisse fatemur: veruntamen ipse Filius Dei, qui magis omnia liquido novit, alium se a Patre & minorem atque inferiorem sciens, admodum pie hoc etiam nos docet: dicens: *Pater qui misit me, major me est.* Et post alia: Nam & ipse quidem Filius Deus est, sed non verus Deus. Ex his ergo scriptis ejus ostenditur Arii & comparium ejus dogmata prædicare. Cum hac autem apostatica sua hæresi Arianæ insaniæ inventores & unam naturam dogmatizant in unitione, quæ est per subsistentiam; & prædicant carnem sine anima suscepisse Dominum nostrum in salutari dispensatione sua, dicentes divinitatem adim-C plesse animæ voluntates & motus; ut passionem, sicut ait Gregorius theologus, divinitati adscribant. Et qui passionem divinitati applicant, constat eos Theopaschitas esse: & qui hujus hæreseos participes sunt, imagines non admittunt: quemadmodum nec impius Severus, & Petrus Cnapheus, & Philoxenus Hierapolitanus, & omnis quæ circa nos est [c] polycephalos & sine capite hydra. Hujus ergo factionis etiam Eusebius exsistens, sicuti demonstratum est tam ex epistolis, quam ex historicis ejus conscriptis, imaginem Christi tamquam [d] Theopassianus abjicit: & hac pro causa Constantiæ uxori Licinii scribit, non aliquando apud se inveniendam [e] imaginem. Quoniam & in eadem epistola dicit, quia mutata est in-D carnata ejus forma in divinitatis ejus naturam. Sed nullus sanctorum patrum nostrorum sic sapuit aut docuit: neque enim sic veritas se habet. Audiamus igitur quid Athanasius depositor Arianæ insaniæ in epistola dogmatica sua dicat, quam ad Eupsychium presbyterum Cæsariæ scripsit: pari modo & Cyrillus in prima epistola ad Successum episcopum Diocæsariæ, & in sermone contra commixtores edito. Ambo enim sicut terrenam, ita & cælestem conversationem habentes, atque ab uno spiritu inspirati, consona invicem fantur. Athanasius quidem in prædicta ad Eupsychium epistola, cujus initium est: In quibus quidem [f] afflictus es nos, reverentissime. Et post alia sic ait: Communis ovium est fructus, [g] sed & australi E æstate, lana in communem usum universis apponitur. Sed cum de mari tinctura assumitur, purpura dicitur, & talem appellationem meretur: sed cum in usu præcipue regibus solis aptatur, & est lana, & non est; natura quidem illud quod prius erat, est; usu vero non jam: fugit enim quod commune erat propter dignitatem utentis. Sic ergo & caro de communi suscepta natura, quoniam facta est amictus regis, [h] quod ante facta non fuerat. Ita & Dominus gloriæ dicitur [i] fortassis etiam secundum quod homo est, natura humana passionem admittente, & injuria in ipsum transeunte, qui veluti veste usus est carne. Sicut enim is qui ostrum scidit, quasi ipsi regi insidiatus fuerit, animadversionem sustinet; quoniam rex purpuræ passionem in se transtulit, quamquam

ACTIO VI

a F. Græco, post ipsum.

b In Græco, qui sunt.

Joan. 14.

Prof. 1 ad Cledonium post principium.

c Hoc est, multorum capitum ad. multiceps.

d al. Deopassianus.

e Vide epist. n. 4. Nicæni de Eusebio & imaginibus.

f In Græco, existimatissime.

g In Græco, hæc inquam dicit medio.

h In Græco additur: eamdem meruit gloriam, atque is qui ea est usus.

i In Græco, merito.

Eadem habentur in ms. D. Forly: eamdem gloriam meruit quam is qui illa usus fuisse dignoscitur: licet per naturam necdum regia ante facta fuerit. Ita & Dominus gloriæ dicitur.

ipse nihil mali pertulerit: ita & carnis passio, manente impassibilitate Dei Verbi, contumeliam in ipsum venisse dicitur. Ideo Paulus Dominum Christum secundum quod homo est, Filium esse tradit. Et ante hunc Gabriel archangelus admirabilem partum evangelizans Mariæ, *Ave*, inquit, *gratia plena, Dominus tecum. Ecce tu in utero habebis, & paries filium, & vocabunt eum Jesum. Hic erit magnus, & Filius Excelsi vocabitur.* Itaque vocatur Filius Dei Jesus, non in divinam naturam carne conversa, sed per unitionem ad Deum Verbum effectam, [a] æquivocam dignitatem sumente. Cyrillus autem similiter in prædicta ad Successum epistola, cujus initium est: Lecto commonitorio quod a sanctitate tua trasmissum est. Et post alia sic ait: Post resurrectionem vero corpus quod passum est, non jam infirmitates habuit in se. Non enim ultra famis vel fatigii, aut alius hujuscemodi capax esse dicimus illud, sed jam incorruptum: & non hoc tantum, sed & vivificans: vitæ quippe corpus est, id est, Unigeniti. Clarificatum est autem claritate Deo decibili, & intelligitur Dei corpus: cujus rei gratia & si quisquam dixerit illud divinum, sicut illud quod hominis est, humanum, non exorbitabit a decente ratione. Unde reor & sapientissimum Paulum dicere: *Et si noveramus secundum carnem Christum, sed nunc jam non novimus.* Cum enim Dei, sicut dixi, proprium sit corpus, transcendit omnia quæ humana sunt. Porro commutationem in divinitatis naturam non potest pati corpus quod de terra est; impossibile enim est. Nam prædicamus divinitatem ut factam, & eam quæ assumpserit quid in se, quod non est per naturam ipsius proprium. Æqualis enim pravitatis est dicere, quia mutatum est corpus in divinitatis naturam; nec non & illud, quia mutatum est Verbum in carnis naturam. Sicut enim hoc impossibile est, (inconvertibilis namque & incommutabilis est:) ita & alterum. Non enim valet in divinitatis substantiam, id est, naturam transferri quid creaturarum: creatura quippe etiam caro est. Ergo divinum quidem est corpus Christi, quoniam Dei corpus est; & ineffabili claritate præfulgidum, incorruptibile, sanctum, vivificum. Quod vero in naturam divinitatis conversum sit, nullus sanctorum patrum aut sapuit aut dixit. Itaque & nos ita disponimus. Similiter autem & in sermone quem contra commixtores edidit, cujus initium est: [b] Beatus modo nobis sermo dogmatum veritatis [c] in studio est. Et post alia sic dixit: Ergo si [d] suscepta ejus carne in divinitatis naturam desiit esse filius hominis, liquebit utique omnibus, quod filiorum adoptionis gloriam etiam nos deposuerimus, quasi non habentes ultra primogenitum in multis fratribus, quando factus est similis nobis. Et post pauca dicit: Putas ne a donata nobis gloria insperate dilapsi sumus? nequaquam enim quorumdam profanationibus & insipientibus adinventionibus in reprobum sensum inducti, sapiemus præter quod oportet sapere. Regulam autem rectæ & directæ fidei sacram & divinitus inspiratam suscipientes scripturam, fatemur, quia factus primogenitus noster unigenitum Dei Verbum non cessavit esse ac dici Deus pariter & verus filius hominis. Sed nec in naturam divinitati carnem, quam inconvertibiliter & inconfuse sibi univit, cernitur transformasse: immo vero gloria sua illustrans eam, & Deo decibilibus hanc dignitatibus replesse convenienter agnoscitur: ita per tempora manifestabitur his qui in universa terra sunt, e cælo adveniens. Ergo & quando cum carne, dispensationis consummato valde bene mysterio, regressus est in cælum, confestim consternati qui hoc contemplati sunt: nubes enim suscepit eum, secundum quod scriptum est: tum his qui mirabantur, acclamavit quidam sanctorum angelorum: *Viri Gali-*

Luc. 1.

a Hoc est, ejusdem nominis.

In Epist. ad Success. post medium.

2. Cor. 5.

b Forte, longus.

c In Græco, elaboratus est.

d In Græco, κρᾶμα.

σαρκὸς τὸ πάθος ἐπ' αὐτὸν ἀνάγεται· οὕτω καὶ τὸ τῆς σαρκὸς πάθος μὲν ἐν τῇ ἀπαθείᾳ τοῦ λόγου, διὰ τῆς ὕβρεως ἐπ' αὐτὸν ἐληλυθέναι λέγεται. καὶ διὰ τοῦτο Παῦλος τὸν δεσπότην Χριστὸν, καθὸ ἄνθρωπον, υἱὸν Θεοῦ παραδίδωσι. καὶ πρὸ τούτου Γαβριὴλ ὁ ἀρχάγγελος τὸν παράδοξον τόκον διαγγελιζόμενος τῇ Μαρίᾳ, χαῖρε, φησὶ, κεχαριτωμένη, ὁ κύριος μετὰ σοῦ· ἰδοὺ σὺ ἐν γαστρὶ ἕξεις, καὶ τέξῃ υἱὸν, καὶ καλέσουσιν αὐτὸν Ἰησοῦν· οὗτος ἔσται μέγας, καὶ υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται· ἄρα καλεῖται υἱὸς Θεοῦ Ἰησοῦς, οὐκ εἰς θείαν φύσιν τῆς σαρκὸς μεταβληθείσης, ἀλλὰ τῇ πρὸς τὸν Θεὸν λόγον ἑνώσει τὴν ὁμώνυμον ἀξίαν λαβούσης. Κύριλλος δὲ ὁμοίως ἐν τῇ προειρημένῃ πρὸς Σούκενσον ἐπιστολῇ, ἧς ἡ ἀρχή· ἐνέτυχον τῷ ὑπομνηστικῷ τῷ παρὰ τῆς σῆς ὁσιότητος ἀποσταλέντι. καὶ μεθ' ἕτερα οὕτω φησί· μετὰ δέ γε τὴν ἀνάστασιν ἦν μὲν αὐτὸ τὸ σῶμα τὸ πεπονθὸς, πλὴν οὐκέτι τὰς ἀσθενείας τὰς ἀνθρωπίνας ἔχον ἐν ἑαυτῷ· οὐ γὰρ ἔτι πείνης ἢ κόπου, ἢ ἑτέρου τινὸς τῶν τοιούτων δεκτικὸν εἶναί φαμεν αὐτὸ, ἀλλὰ λοιπὸν ἄφθαρτον· καὶ οὐχὶ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ γὰρ καὶ ζωοποιόν. ζωῆς γὰρ σῶμα, τουτέστι τοῦ μονογενοῦς· κατελαμπρύνθη δὲ καὶ δόξῃ τῇ θεοπρεπεστάτῃ, καὶ νοεῖται Θεοῦ σῶμα. τοιγάρτοι κἂν εἴ τις αὐτὸ λέγοι θεῖον, ὥσπερ ἀμέλει τὸ τοῦ ἀνθρώπου ἀνθρώπινον, οὐκ ἂν ἁμάρτοι τοῦ πρέποντος λογισμοῦ. ὅθεν οἶμαι καὶ τὸν σοφώτατον Παῦλον εἰπεῖν· εἰ καὶ ἐγνώκαμεν Χριστὸν κατὰ σάρκα, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκομεν. Θεοῦ γὰρ, ὡς ἔφην, ἴδιον σῶμα ὑπάρχον ὑπερῆρε πάντα τὰ ἀνθρώπινα. μεταβολὴν δὲ τὴν εἰς θεότητος φύσιν οὐκ ἐνδέχεται παθεῖν σῶμα τὸ ἀπὸ γῆς· ἀμήχανον γάρ· ἐπεὶ κατηγοροῦμεν τῆς θεότητος ὡς γενητῆς, καὶ ὡς προσλαβούσης τι ἐν ἑαυτῇ, ὃ μὴ ἔστι κατὰ φύσιν αὐτῆς ἴδιον. ἴσον γάρ ἐστιν εἰς ἀτοπίας λόγον τὸ εἰπεῖν, ὅτι μετεβλήθη τὸ σῶμα εἰς θεότητος φύσιν, καὶ μὴν κἀκεῖνο, ὅτι μετεβλήθη ὁ λόγος εἰς τὴν τῆς σαρκὸς φύσιν. ὥσπερ γὰρ τοῦτο ἀμήχανον· ἄτρεπτος γὰρ καὶ ἀναλλοίωτός ἐστιν· οὕτω καὶ τὸ ἕτερον. οὐ γάρ ἐστι τῶν ἐφικτῶν, εἰς θεότητος οὐσίαν, ἤτοι φύσιν μεταχωρῆσαί τι δύνασθαι τῶν κτισμάτων· κτίσμα δὲ καὶ ἡ σάρξ. θεῖον μὲν οὖν εἶναί φαμεν τὸ σῶμα Χριστοῦ, ἐπειδὴ Θεοῦ σῶμά ἐστι, καὶ ἀρρήτῳ δόξῃ κατηγλαϊσμένον, ἄφθαρτον, ἅγιον, ζωοποιόν. ὅτι δὲ εἰς φύσιν θεότητος μετεβλήθη, οὔτε τῶν ἁγίων τις τῶν πατέρων πεφρόνηκεν ἢ εἴρηκεν, οὔτε ἡμεῖς οὕτω διακείμεθα. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τῷ κατὰ συνουσιαστῶν λόγῳ, οὗ ἡ ἀρχή· * ὁ μακάριος ἡμῖν ἀρτίως πεπόνηται λόγος τῶν τῆς ἀληθείας δογμάτων. καὶ μεθ' ἕτερα φησίν· οὐκοῦν εἰ μεταβαλούσης αὐτοῦ τῆς σαρκὸς εἰς τὴν τῆς θεότητος φύσιν, ἀπέστη τοῦ εἶναι καὶ υἱὸς ἀνθρώπου, σαφὲς ἂν ἤδη που τὸ λοιπὸν, ὅτι τῆς υἱοθεσίας τὸ καύχημα καὶ ἡμεῖς ἀποβεβλήκαμεν, ὡς οὐκ ἔχοντες ἔτι πρωτότοκον τὸν ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς, ὅτι γέγονε καθ' ἡμᾶς. καὶ μετὰ βραχέα· ἆρα τῆς δεδωρημένης ἡμῖν δόξης ἀδοκήτως διωλισθήκαμεν, εἰπέ μοι. οὐ γὰρ ταῖς τινων ἀβελτηρίαις καὶ ἀνοσιωτάτοις εὑρήμασιν εἰς ἀδόκιμον νοῦν ἀπενηνεγμένοι, φρονοῦμεν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν. κανόνα δὲ ὥσπερ τῆς εὐθείας καὶ ἀδιαστρόφου πίστεως τὴν ἱερὰν καὶ θεόπνευστον δεχόμενοι γραφὴν, φαμὲν, ὅτι γεγονὼς ἡμῶν πρωτότοκος ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ λόγος οὐκ ἀποπέπαυται τοῦ εἶναί τε καὶ λέγεσθαι μετὰ τοῦ Θεὸς ἀληθινὸς, Θεὸς καὶ υἱὸς ἀνθρώπου. οὔτε μὴν εἰς φύσιν θεότητος τὴν ἀτρέπτως καὶ ἀσυγχύτως ἑνωθεῖσαν αὐτῷ σάρκα μεταστοιχειώσας ὁρᾶται, δόξῃ δὲ μᾶλλον ἰδίᾳ καταλαμπρύνας αὐτὴν νοοῖτ' ἂν εἰκότως καὶ θεοπρεπῶν ἐμπλήσας ἀξιωμάτων· οὕτω κατὰ καιροὺς ὀφθήσεται τοῖς ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν ἐπιφοιτῶν ἐξ οὐρανοῦ. καὶ γοῦν ὅτε τῆς κατὰ σάρκα οἰκονομίας διαπεράνας εὖ μάλα τὸ μυστήριον, ἀνεφοίτησεν εἰς τὸν οὐρανὸν, ὅτε τὸ χρῆμα κατεπλήττοντο οἱ τοῦτο τεθεαμένοι· νεφέλη γὰρ ὑπέλαβεν αὐτὸν, καθὰ γέγραπται· τότε τοῖς τεθαυμακόσι προσπεφώνηκέ τις τῶν ἁγίων ἀγγέλων· ἄνδρες Γαλι-

* In ms. ad marg. ἀλ. μακρός

ANNO CHRISTI 787.

λάβει, τί ἑστήκατε βλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν; οὗτος ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανόν, οὕτως ἐλεύσεται, ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν. ἆρα νῦν οἱ πρὸς οὓς ὁ λόγος, ἄσαρκον αὐτὸν τεθέανται λόγον ἀναφοιτῶντα πρὸς τὸν πατέρα, ἤγουν ἀποβεβληκότα τὴν πρὸς ἡμᾶς ὁμοίωσιν, καὶ ἐν ὄντα μὲν ἐν ἁπτῷ τε καὶ ὁρατῷ σώματι, μετασκευασμένον δὲ μᾶλλον εἰς ἀναφῆ καὶ ἀόρατον φύσιν; ἀλλὰ τίς ὁ φάναι τοῦτο τολμῶν; εἰ δὲ οὕτως ἐλεύσεται, καθὼς καὶ ἀνέβη, πῶς οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν, ὡς ἥξει δὴ πάλιν ἐν σώματι, καὶ οὐ γυμνὸς καὶ ἄσαρκος λόγος; καὶ μετ' ὀλίγα· σύνες οὖν, ὅτι τὴν ἐν ἐσχάτοις τοῦ αἰῶνος καιροῖς ἐξ οὐρανοῦ κάθοδον, ὁποία τις ἔσται, προαναφαίνων αὐτοῖς, μετεμορφώθη μέν· τὸ δέ γε τῆς μεταμορφώσεως σχῆμα περιβέβληται φησὶν ὁ θεσπέσιος εὐαγγελιστής, οὐ κατὰ γε τὴν τοῦ εἴδους ἀπόθεσιν, ἤτοι ἀνθρωπίνου σχήματος ἀποβολήν, πρὸς μόνην δὲ μᾶλλον τὴν δόξαν. ἐναλάμψαι γάρ ἔφη τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ἐοικυῖαν ταῖς ἡλίου μαρμαρυγαῖς ἐκδοῦναι τὸ σέλας. καὶ μετὰ βραχέα· γέγραφε δὲ περὶ Χριστοῦ καὶ ὁ σοφώτατος Παῦλος· ὃς μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ. εἶτα τί πρὸς τοῦτο φαῖεν ἂν μεταβαλεῖν λέγοντες εἰς τὴν τοῦ λόγου φύσιν τὴν σάρκα αὐτοῦ; ἆρα καὶ τὰ τῶν ἁγίων σώματα μετενεχθήσεται κατὰ τροπὴν εἰς φύσιν θεότητος, ἵνα καὶ σύμμορφα γένηται τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ; καὶ πῶς οὐ ψυχρολογία τοῦτο τῆς ἐσχάτης ἀμαθίας ἔμπλεως; μεταβαλούσης γὰρ ὅλως, καθώς φασι, τῆς σαρκὸς εἰς φύσιν θεότητος, ποίῳ κεχρήσεται σώματι Θεὸς ὢν ὁ λόγος; ἀσώματον γάρ τι χρῆμα θεότης· καὶ ἀληθὲς, ὅτι Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε. τρανέστερον δὲ αὖθις ἀποτεινόμενος εἰς πρὸς αὐτὸν Εὐσέβιον, οὕτω φησὶν ὁ αὐτὸς θεσπέσιος πατὴρ ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ. παρενείρεται δέ τις καὶ ἕτερος αὐτοῖς, καθώς φασι, περὶ τούτων λόγος. ὁ γάρ τοι θεσπέσιος Παῦλος εὑρίσκεται γεγραφώς· εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστὸν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκομεν. οὐκοῦν εἰ μὴ κατὰ σάρκα γινώσκεται, φασί, μεταβαλεῖν ἀνάγκη τὴν σάρκα λέγειν εἰς τὴν αὐτοῦ τοῦ λόγου φύσιν, ἵνα ὡς Θεὸς γινώσκηται. φαίη δ' ἄν τις, οἶμαι, πρὸς τοῦτο αὖθις· ἆρα οὖν ὅτε καὶ ἂν λέγῃ καὶ περὶ ἡμῶν· οἱ δὲ ἐν σαρκὶ ὄντες Θεῷ ἀρέσαι οὐ δύνανται· ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ, ἀλλ' ἐν πνεύματι· γυμνοὺς ἡμᾶς οἶδε σαρκὸς καὶ αἵματος; ἆρα πνεύμασιν ἀσωμάτοις τὰ τοιάδε προσλαλεῖ, καί τοι πῶς οὐ τερθρεία τό γε τοῦτο ἢ φρενῖτις; οὐκοῦν ἐφ' ἡμῶν μὲν σάρκα φησὶ τὰ τῆς σαρκὸς ἐκλυτά τε καὶ ἐν * ἀνεπιτήδευτα πάθη. ἐπὶ δέ γε τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ, πανάγνου τε ὄντος καὶ τὸ πλημμελεῖν οὐκ εἰδότος· οὐ γὰρ ἐποίησεν ἁμαρτίαν· ἑτεροτρόπως ἂν τὸ κατὰ σάρκα νοεῖσθαι πρέπει. οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστιν ἐν ἀσθενείαις ἔτι σαρκικαῖς. σαφῶς οὖν ἴσμεν ἐκ τῶν θεοφθόγγων πατέρων, ὅτι οὐκ ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ Ἰσραὴλ ἠρύσαντο οἱ τῆς ἐριστικῆς ταύτης προστάται, ἵνα γένηται αὐτοῖς εἰς ζωὴν αἰώνιον· ἀλλ' ἐκ τῶν πηγῶν τῶν πονηρῶν καὶ ἀπεκουσίων ἑαυτοῖς πόμα ἐσκευασμένοι· καὶ ἀλλοτρίῳ ἐξακολουθήσαντες, εἰς κρημνοὺς καὶ φάραγγας ἀπήχθησαν. ἰδὲ αὐτοῖς, εἰ τῆς ἐκκλησίας ὑπῆρχον θρέμματα, Βασίλειον τὸν μέγαν προσάγειν λέγοντα· ἡ τῆς εἰκόνος τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει· Γρηγόριον τὸν Νύσσης· εἶδον εἰκόνα τοῦ πάθους, καὶ οὐκ ἀδακρυτὶ τὴν θέαν παρῆλθον, ἐναργῶς τῆς τέχνης ὑπ' ὄψιν ἀγούσης τὴν ἱστορίαν· Ἰωάννην τὸν καὶ τὴν κηρόχυτον γραφὴν ἀγαπᾷν λέγοντα, εὐσεβείας πεπληρωμένην· καὶ τοὺς τούτων συνομιλητὰς καὶ ὁμοδιδασκάλους. ἔπειτα τὰ διεστραμμένα προβλήματα οὐδέπω κατευθύνοντες, προσθήκαις δὲ τὸ κακὸν πλεονάζοντες, ἔτι φασί.

* Pro, ἀνεπίληπτα.

A *lei, quid statis aspicientes in cælum? hic Jesus qui assumptus est a vobis in cælum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cælum.* Ita ne [a] vos ad quos nobis sermo est, sine carne viderunt Verbum rediens ad Patrem? id est, similitudine nostra exutum, & non exsistens in tractabili & visibili corpore. An potius compositum ad intractabilem & invisibilem naturam? Denique quis est qui hoc dicere audeat? At vero si sic veniet, quemadmodum & ascendit, quomodo non vere dicatur, quia venit etiam iterum incorporatum, & non nudum & sine carne Verbum? Et post pauca dicit: Intellige itaque quia descensionem in novissimis sæculi temporibus e cælo fu- B turam, & quæ vel qualis erit, illis prænuntians, transfiguratus quidem est: & transfigurationis quoque habitus est factus, ut egregius ait evangelista, non secundum speciei depositionem, id est, humani habitus abjectionem, sed potius secundum solam gloriam: resplenduit namque facies ejus, ait. Itaque in similitudinem solis fulgoris dedit splendorem. Et post brevia: Scripsit autem de Christo & sapientissimus Paulus, quia *reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ.* Deinde quid ad hoc asseruerint qui mutatam dicunt in Verbi naturam carnem ejus? Ergo & sanctorum corpora transferentur conversione in naturam divinitatis, ut configurata C fiant corpori claritatis ejus? Et certe quomodo non sit frigida hæc assertio, extrema indisciplinatione referta? Conversa quippe omnino, juxta id quod aiunt, carne in naturam divinitatis, quo utetur corpore Deus exsistens Verbum? Incorporea enim & vera quædam substantia est divinitas: & verum est, quoniam Deum nemo vidit umquam. Expressius autem denuo prosecutus, ac si ad ipsum Eusebium, taliter ait idem egregius pater in eodem sermone: Infertur autem quidam & alius ab eis, ut aiunt, de his sermo. Siquidem egregius Paulus invenitur scripsisse: *Et si noveramus secundum carnem Christum, sed nunc jam non novimus.* Ergo si non secundum carnem noscitur, in- D quiunt, necessario dicitur mutasse carnem in sui Verbi naturam, ut sicut Deus dignosceretur. Dicet forte, ut reor, ad istud quis. Nam cum statim dicat etiam de nobis: *Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt: vos autem non estis in carne, sed in spiritu:* nos nudos novit carne & sanguine? Putasne spiritibus incorporeis hujuscemodi alloquitur, [b] dum nec erubescit hoc intelligere vel asserere? Ergo in nobis carnem dicit procaces & non sine querela passiones. Denique cum omnium nostrum Salvator Christus castissimus sit & delinquere nesciat (neque enim peccatum fecit) alio nimirum modo illud quod dici- E tur secundum carnem intelligi decet. Non enim est vel erit in infirmitatibus ultra carnalibus. Evidenter ergo novimus ex divinitus sonantibus patribus, quia non ex fontibus Israel hauserunt contentionis hujus auctores, ut fieret illis in vitam æternam; sed ex fontibus malignis & sterilibus sibi potum attulerunt: & alienum sectantes, in præcipitia & hiatus inducti sunt. Cum oporteret eos, si ecclesiæ essent alumni, Basilium magnum afferre dicentem: Imaginis honor ad principale transit: & Gregorium Nyssenum perhibentem: Vidi imaginem passionis, & non sine tristitia visionem transivi, liquidius arte ante faciem historiam afferente: atque Joannem, qui etiam cera perfusam picturam se diligere dicit, pietate repletam: nec non & horum consermocinatores & æque magistros. Deinde perversa problemata nec dum dirigunt, adjectionibus malum autem abundare facientes, adhuc asserverant.

ACTIO VI.

Act. 1.

[a] In Græcis ad quos sermo factus est.

Matth. 17.

Phil. 3.

Joan. 1.

2. Cor. 5.

Rom. 8.

[b] In Græc. Nonne in spiritu est hoc, &c.

De Spiritu sancto ad Amphilochium cap. 18.

Serm. 8 prope finem.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Ταύτας οὖν τὰς γραφικὰς καὶ πατρικὰς μαρτυρίας ἐν τῷ

Gregorius episcopus legit:

Hac ergo scripturalia & paterna testimonia in præ-

A *senti definitione nostra ex multis pauca colligentes posuimus, ne in longum extenderetur: cum sint etiam & alia plurima, quæ sponte deserimus propter infinitam multitudinem. Ex his ergo divinitus inspiratis & beatis scripturis ac patribus firmiter ædificati, & supra petram divinæ servitutis quæ in spiritu est, pedes nostros locantes: in nomine sanctæ supersubstantialis & vitæ principalis Trinitatis, unius voti effecti omnes nos qui sacerdotii dignitate circumdamur, una voce definimus, abjectam fore & alienam atque abominabilem ex Christianorum ecclesia omnem imaginem ex diversa materia & coloribus per malam pictorum artem effectam.*

Epiphanius diaconus legit:

B Ecclesiasticæ traditioni cervicem suam inclinare nullatenus passi, sed obcæcati ad electionem congruentiæ, perceptionemque veritatis, & piam traditionem probabilem facientes, non torrente voluptatis potari passi sunt, ut fieret in eis fons aquæ salientis in vitam æternam, hujus novitatis garruli assertores: sed ex lacubus contritis irrigati, fœtidam stirpem germinaverunt, habentem fructum fel amaritudinis; & mendacium super mendacium adjicientes, protulerunt: Plurimis etiam aliis existentibus scripturalibus testimoniis, quæ sponte dimisimus. Igitur sicut jam ostensum est, quotquot probabilium patrum testimonia ab eis prolata sunt, suam justitiam statuere quærentes, hæc perverse intellexerunt. Quotquot autem adversariorum sunt, non sunt divini spiritus. Unde C & affatur eos melos in spiritu canens beatus David: *Vana locutus est unusquisque ad proximum suum: labia dolosa in corde, & corde locuti sunt mala.* Et iterum fiducialiter agens loquitur Isaias, dicens: *Consilium malorum iniqua consiliatur: non enim noverunt sapere, quia obscurati sunt videre oculis suis.* Etenim sanas definitiones & leges derelinquentes, verbis simulant pietatem, & tentant quædam pia pronuntiare, ut per sensum bonum qui in his inest, nec super reliquis [a] incredibiles habeantur, dum aiunt: In nomine sanctæ ac supersubstantialis & vitæ principalis Trinitatis. Sed erga sensum male operari volentes, ex proprio sensu pronuntiant & definiunt, nudam ponentes impietatem, neque judicium Dei in mente D accipientes, neque dominicam sententiam clamantem intelligentes: *Quicumque scandalizaverit unum ex minimis istis qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, & demergatur in mare.* Sicque demum quemadmodum porci quidam margaritas, id est, ecclesiasticas traditiones conculcantes, abjectam & abominabilem ex Christianorum ecclesia omnem imaginem ex diversa materia tumultuati dixerunt, facientes consilium, & non per Dominum, & sponsiones, & non per spiritum ejus: & sicut lupi graves in gregem Christi supervenerunt: sed veritatis claritas & lucis jubar immobilem confidentiam habet. Quis enim nesciat, quod imagine inhonorata, in eum profecto, cujus imago est, refera- E tur inhonorantia? Hoc veritas ita novit, & natura edocet rerum, atque cum hac concinunt & divini patres; & quidem sanctus Basilius dicens: Imaginis honor ad primitivum transit. Athanasius vero: Qui ergo adorat imaginem, in ipsa adorat regem. Et similiter Chrysostomus: Nescis, quia si imagini regis injuriam feceris, ad principale dignitatis affers injuriam? Et ipsi quidem patres naturam rerum secuti sunt; isti vero insurgunt & adversus ecclesiam & adversus veritatem: quia non solum blasphemia sunt pleni, sed & amentiæ ac indisciplinationis superfluitatem sermo ipsorum habet. Oportebat ergo eos communem & nihil dissonantem vocem pronuntiare, &

Joan. 4.

Psalm. 11.

Isai. 44.

a Pro, fide minus digni.

Matth. 18. Marc. 9.

παρόντι ἡμῶν ὅρῳ ὡς ἐκ πολλῶν ὀλίγας ἀθροίσαντες συντεθείκαμεν, διὰ τὸ μὴ εἰς μῆκος ἔσεσθαι ἐκτεινόμενον· πλεῖστα γὰρ καὶ ἄλλα ὄντα, ἑκουσίως παρελίπομεν τὸ ἄπειρον πλῆθος. Ἐκ τούτων οὖν τῶν θεοπνεύστων καὶ μακαρίων γραφῶν τε καὶ πατέρων βεβαίως οἰκοδομηθέντες, καὶ ἐπὶ τῇ πέτρᾳ τῆς ἐν πνεύματι θείας λατρείας τοὺς πόδας ἡμῶν ἑδράσαντες, ἐν ὀνόματι τῆς ἁγίας ὑπερουσίου καὶ ζωαρχικῆς τριάδος μιᾶς γνώμης ὑπάρχοντες ἅπαντες ἡμεῖς οἱ τὸ τῆς ἱερωσύνης ἀξίωμα περιβεβλημένοι, ὁμοφώνως ὁριζόμεθα, ἀπόβλητον εἶναι καὶ ἀλλοτρίαν καὶ ἐβδελυγμένην ἐκ τῆς τῶν Χριστιανῶν ἐκκλησίας πᾶσαν εἰκόνα ἐκ παντοίας ὕλης καὶ χρωματουργικῆς τῶν ζωγράφων κακοτεχνίας ποιουμένην.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Τῇ ἐκκλησιαστικῇ παραδόσει τὸν ἑαυτῶν αὐχένα κλῖναι μὴ ἀνεχόμενοι, ἀλλὰ ἀποτυφλωθέντες πρὸς τὴν ἐκλογὴν τοῦ συμφέροντος καὶ τὴν κατάληψιν τῆς ἀληθείας, καὶ τὴν εὐσεβῆ παράδοσιν ἀπιθάνευτον ποιούμενοι, οὐ τὸν χειμάρρουν τῆς τρυφῆς ποτισθῆναι ἠνέσχοντο, ἵνα γένηται ἐν αὐτοῖς πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον, οἱ ταύτης τῆς καινοτομίας ἀδολέσχαι, ἀλλ' ἐκ λάκκων συντετριμμένων ἀρδευθέντες, δυσώδη ῥίζαν βλαστήσαντες, ἔχουσαν καρπὸν χολὴν πικρίας· καὶ ψεῦδος ἐπὶ ψεύδει προσθέντες ἀπεφήναντο· πλείστων καὶ ἄλλων ὄντων μαρτυριῶν ἃς ἑκουσίως παρελίπομεν. Τοιγαροῦν, καθὼς προαποδέδεικται, ὅσαι μὲν ἐγκρίτων πατέρων χρήσεις παρ' αὐτῶν προηνέχθησαν, τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ζητοῦντες στῆσαι, διεστραμμένως ταύτας ἐνόησαν· ὅσαι δὲ τῶν ἐναντίων, οὐκ εἰσὶ τοῦ θείου πνεύματος. Ὅθεν καὶ προσφθέγγεται αὐτοῖς μελῳδῶν ἐν πνεύματι ὁ μακάριος Δαβίδ· μάταια ἐλάλησεν ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ· χείλη δόλια ἐν καρδίᾳ, καὶ ἐν καρδίᾳ ἐλάλησαν κακά. Καὶ ἀποφθέγγεται ὁ παρρησιαστὴς Ἡσαΐας λέγων· ἡ βουλὴ τῶν πονηρῶν ἄνομα βουλεύσεται· οὐ γὰρ ἔγνωσαν φρονῆσαι, ὅτι ἀπημαυρώθησαν βλέπειν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῶν. Τοὺς γὰρ ὑγιαίνοντας ὅρους καὶ νόμους καταλιπόντες, ῥήμασι σχηματίζονται τὴν εὐσέβειαν, καὶ πειρῶνταί τινα εὐσεβῆ διαγορεύειν, ἵνα διὰ τῆς ἐν τούτοις ἀγαθοεργίας μηδὲ περὶ τῶν λοιπῶν ἀπιστῶνται, λέγοντες· ἐν ὀνόματι τῆς ἁγίας καὶ ὑπερουσίου καὶ ζωαρχικῆς τριάδος. Ἀλλὰ περὶ τὸν νοῦν κακουργεῖν θέλοντες, ἐξ ἰδίας γνώμης φθέγγονταί τε καὶ ὁρίζονται, γυμνὴν τιθέμενοι τὴν ἀσέβειαν, μηδὲ τὸ κρίμα τοῦ Θεοῦ κατὰ νοῦν λαβόντες, μηδὲ τὴν κυριακὴν ἀπόφασιν βοῶσαν ἐννοήσαντες· ὃς ἐὰν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμὲ, συμφέρει αὐτῷ, ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῇ εἰς τὴν θάλασσαν. Οὕτω τε καὶ καθάπερ χοῖροί τινες τοὺς μαργαρίτας πατήσαντες, λέγω δὲ τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις, ἀπόβλητον καὶ ἐβδελυγμένην ἐκ τῆς τῶν Χριστιανῶν ἐκκλησίας πᾶσαν εἰκόνα ἐκ παντοίας ὕλης τεθρυλλήκασι, ποιοῦντες βουλὴν, οὐ διὰ κυρίου· καὶ συνθήκας, οὐ διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ· καὶ ὥσπερ λύκοι βαρεῖς τῷ ποιμνίῳ τοῦ Χριστοῦ ἐπῆλθον. Ἀλλ' ἡ τῆς ἀληθείας λαμπρότης καὶ ἡ τοῦ φωτὸς αἴγλη ἀκράδαντον ἔχει τὴν παρρησίαν. Τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ὅτι τῆς εἰκόνος ἀτιμαζομένης, πάντως οὗ πέρ ἐστιν ἡ εἰκὼν, εἰς αὐτὸν προχωρεῖ ἡ ἀτιμία; Τοῦτο καὶ ἡ ἀλήθεια οὕτως οἶδε, καὶ ἡ φύσις τῶν πραγμάτων διδάσκει· καὶ τούτῳ συνᾴδουσι καὶ θεῖοι πατέρες, ὁ μὲν ἅγιος Βασίλειος λέγων· ἡ τῆς εἰκόνος τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει. Ἀθανάσιος δέ· ὁ τοίνυν προσκυνῶν τὴν εἰκόνα, ἐν αὐτῇ προσκυνεῖ τὸν βασιλέα. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Χρυσόστομος· οὐκ οἶδας, ὅτι ἐὰν εἰκόνα βασιλικὴν ὑβρίσῃς, εἰς τὸ πρωτότυπον τῆς ἀξίας φέρεις τὴν ὕβριν; Καὶ αὐτοὶ μὲν οἱ πατέρες τῇ φύσει τῶν πραγμάτων κατηκολούθησαν· οὗτοι δὲ κατεξανίστανται καὶ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς ἀληθείας· ὅτι οὐ βλασφημίας μόνον εἰσὶ μεστοὶ, ἀλλὰ καὶ παραφροσύνης καὶ ἀμαθίας ὑπερβολὴν ὁ λόγος αὐτῶν ἔχει. Ἔδει γοῦν αὐτοὺς τὴν κοινὴν καὶ μὴ διαφωνοῦσαν ἀποφθέγξασθαι φωνὴν, καὶ

τὴν ἀρ-

τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν ἐπισκέψασθαι καὶ περιποιήσασθαι ἑαυτοῖς προσεπιμελήσασθαι, ἣν τῶν πιστῶν ἅπαν τὸ πλῆθος ἐκ παραδόσεως ἀποστόλων καὶ πατέρων κεκράτηκέ τε καὶ ὡμολόγηκε· καὶ μὴ καινοτομίαν καὶ ἀφαίρεσιν ποιήσασθαι τῆς εὐσεβῶς ἐν ἡμῖν κεκρατηκυίας συνηθείας. τὰ γὰρ παραδοθέντα ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ οὔτε προσθήκην, οὔτε μείωσιν ἐπιδέχεται· μεγίστη γὰρ τὸν προστιθέντα καὶ τὸν ἀφαιροῦντα τιμωρία δέχεται. ἐπικατάρατος γάρ, φησίν, ὁ μετατιθεὶς ὅρια πατέρων αὐτοῦ. ἀλλ' οὐκ ἔσχε προαίρεσιν πρὸς τὸ γνῶναι τὴν ἀλήθειαν. οὐκοῦν ἀκουέτωσαν τὰ τῆς σοφίας· ὁ ἐνεργῶν θησαυρίσματα γλώσσῃ ψευδεῖ, μάταια διώκει, καὶ ἐλεύσεται ἐπὶ παγίδα θανάτου.

A priscam traditionem firmare, sibique diligenter acquirere, quam fidelium universa multitudo ex traditione Apostolorum & patrum tenuit & confessa est; & non novitatem & interceptionem facere consuetudinis, quæ pie in nobis retenta est. Quæ enim tradita sunt in catholica ecclesia, neque augmentum, neque detrimentum admittunt. Maxima enim apponentem & adimentem vincit pœna. *Maledictus* enim, ait, *qui transfert terminos patrum suorum.* Sed non habuerunt propositum ad cognoscendam veritatem. Ergo audient verba illa Sapientiæ: *Qui operatur thesauros lingua mendaci, vana persequitur, & veniet in laqueum mortis.*

Deut. 27.

Prov. 21.

ΤΟΜΟΣ ϛ'.

Επιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Ὄφελον εἰς ἔννοιαν ἔλαβεν τὴν φωνὴν, ἣν ὁ κύριος εἶπε τῷ κορυφαίῳ τῶν ἀποστόλων Πέτρῳ· σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν· καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. ἀλλὰ γενόμενοι τῆς ἁρμονίας καὶ τῆς οἰκοδομῆς ταύτης ἀλλότριοι, τοῦ γελᾶσθαι ἄξια ληρῳδοῦσι, διεξορίζοντες οὕτω.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Μηκέτι τολμᾷν ἄνθρωπον τὸν οἱονδήποτε ἐπιτηδεύειν τὸ τοιοῦτον ἀσεβὲς καὶ ἀνόσιον ἐπιτήδευμα. ὁ δὲ τολμῶν ἀπὸ τοῦ παρόντος κατασκευάσαι εἰκόνα, ἢ προσκυνῆσαι, ἢ στῆσαι ἐν ἐκκλησίᾳ, ἢ ἐν ἰδιωτικῷ οἴκῳ, ἢ κρύψαι, εἰ μὲν ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος εἴη, καθαιρείσθω· εἰ δὲ μονάζων ἢ λαϊκός, ἀναθεματιζέσθω, καὶ τοῖς βασιλικοῖς νόμοις ὑπεύθυνος ἔστω, ὡς ἐναντίος τῶν τοῦ Θεοῦ προσταγμάτων, καὶ ἐχθρὸς τῶν πατρικῶν δογμάτων.

Επιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Τῆς ἐκκλησίας ἁπάσης κατηγορήσαντες, καὶ εἰς τοῦτο μὴ ἀρκεσθέντες, μήτε κόρον τῆς ἀσεβείας λαβόντες, ἔτι ἀνόμως καὶ ἀθέσμως ὁρίζουσι μὴ ποιεῖν εἰκόνα. καὶ τίς ἂν τῶν εὐσεβῶς νοούντων ἢ βιούντων τούτοις πειθοίη; τοσοῦτον γὰρ ἐβεβαιώθη ἡ τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἐμφάνεια ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ὅτι ἀφ' οὗ κατηγγέλη τὸ εὐαγγέλιον μέχρι τοῦ νῦν, ἐν αὐταῖς ἀναδεδειγμέναι εἰσί· καὶ πᾶν τὸ ἀρχαιότητι διαφέρον, αἰδέσιμον. τί γὰρ ἄλλο κελεύει ὁ θεῖος ἀπόστολος Κορινθίοις γράφων· κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἃς παρελάβετε; καὶ αὖθις Τιμοθέῳ καὶ Τίτῳ· τὰς βεβήλους καινοφωνίας ἀποστρέφεσθαι. πάντες οὖν οἱ Χριστιανοὶ, ὡς γεννηθέντες ἐν τῇ ἁγίᾳ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, τὰς παραδόσεις ἃς παρελάβομεν, κρατοῦμεν, καὶ ἐν αὐταῖς βεβαιούμεθα, καὶ τὰς νέας καινοφωνίας παραιτούμεθα, ἐξακολουθοῦντες τῷ θείῳ ἀποστόλῳ· καὶ ὅσα κατὰ καιροὺς τοῖς ἀοιδίμοις ἡμῶν πατράσιν ἔδοξεν ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν ἐποικοδομῆσαι, δεχόμεθα· τὰ δὲ ἐναντίως ἔχοντα, ὡς ἐχθρὰ καὶ πολέμια διαπτυόμεθα· λέγομεν δὴ πάντα τὰ παρὰ τῶν αἰσχρῶν καὶ δυσσεβῶν αἱρέσεων φληναφηθέντα· μεθ' ὧν καὶ τὴν νεόπηκτον τῶν χριστιανοκατηγόρων ὡς θεοστυγῆ ἀδολεσχίαν προσοχθίζοντες, μυσαττόμεθα. ἐκτεταμένην δὲ ἔχοντες τὴν ἀσέβειαν, οὐ μόνον τὴν γλῶσσαν τεθηγμένην ἔσχον πρὸς τὸ ἁμαρτάνειν, ἀλλὰ καὶ τὴν χεῖρα τῶν κρατούντων συκοφαντεῖν καὶ πλήττειν ἐδίδαξαν, εἰπόντες· τοῖς βασιλικοῖς νόμοις ὑπεύθυνος ἔστω ὁ μὴ αὐτοῖς πειθαρχούμενος. ἐκ ταύτης οὖν τῆς φωνῆς πολλά τε καὶ παντοδαπὰ τὴν οἰκουμένην διῆλθεν, ὠμότης ἄνευ ἐκλείψεως τοῖς κρατοῦσι καὶ τοῖς ἄρχουσιν αὐτῆς τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπισκόποις. καὶ ποία γλῶσσα δυνήσεται ταῦτα ἐκτραγῳδῆσαι; πόθεν δὲ, ἢ πῶς ἄρξομαι, ὅθεν ἕκαστον τῶν πραγμάτων, διηγήσασθαι; τὰς κλήσεις, τοὺς φόβους, τοὺς διωγμοὺς, τὰς κατὰ πόλιν φρουρήσεις τῶν μοναχῶν, καὶ μαστιγώσεις, τὸ δεσμώτας αὐτοὺς εἶναι ἐν πολλοῖς ἔτεσιν, ἁλύσεις τῶν ποδῶν περικειμένους, τῶν ἱερῶν σκευῶν

B

Tomus sextus.

Epiphanius diaconus legit:

Utinam in mentem assumpsissent vocem, quam Dominus dixit principi Apostolorum Petro: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Sed effecti harmoniæ hujus alieni ac ædificationis, risu digna delirant definientes hujusmodi.

Matth. 16.

Gregorius episcopus legit:

Non audere hominem quemquam ultra studere tam scelestum & impium studium. Qui vero ausus fuerit amodo construere imaginem, vel adorare, aut statuere in ecclesia vel in privata domo, seu occultare: si quidem episcopus, aut presbyter, aut diaconus fuerit, deponatur: si vero monachus aut laïcus, anathematizetur, & imperialium legum obnoxius sit, tamquam contrarius præceptorum Dei, & inimicus dogmatum paternorum.

C

Epiphanius diaconus legit:

Ecclesiam universam accusantes, & in hoc minime contenti, neque saturitatem impietatis accipientes, adhuc sine lege & sine jure definiunt non faciendam imaginem. Sed quis, rogo, eorum qui pie vivunt & sentiunt, istis obediat? Adeo namque confirmata est venerabilium in ecclesiis imaginum exhibitio, ut ex quo denuntiatum est evangelium usque nunc, in illis manifestatæ consistant: & omne quod antiquitate excellit, reverendum est. Quid enim aliud jubet divinus Apostolus [a] Corinthiis scribens: *Tenete traditiones quas accepistis?* Et rursus Timotheo Titoque profanas vocum novitates præcipiens devitare. Omnes ergo Christiani tamquam in sancta catholica ecclesia geniti, traditiones quas accepimus, tenemus, & in illis stabilimur, & novitates vocum devitamus, sequentes divinum Apostolum. Et quotquot per singula tempora nobilibus patribus nostris visa sunt supra fundamentum Apostolorum & prophetarum superædificanda, recipimus: ea vero quæ aliter se habent, ut inimica & impugnantia exsecramur; omnia videlicet quæ a pessimis & impiis hæresibus vane deprompta sunt: cum quibus & noviter fabrefactam Christianos accusantium garrulitatem, utpote Deo odibilem exsecramur abominantes. Porro extensam habentes impietatem, non solum linguam acutam habuerunt [b] ad quamdam fraudem, sed & manum imperantium calumniari & percutere docuerunt, dicentes: Imperialium legum obnoxius habeatur qui non illis paruerit. Ex hac igitur voce multa & diversa per orbem diffundebantur: crudelitas indeficienter: hoc studium erat imperantibus & [c] principibus ejus atque alienis episcopis. Et quæ lingua potest hæc tragicis fletibus enarrare? Unde autem, vel qualiter incipiam singularum rerum hinc gestarum referre turbationes, timores, persecutiones, custodias monachorum per civitates, atque flagella, vincula eorum per multos annos, catenas circumdatorum pedum, sacrorum va-

D

E

a Pro. Thessalonicensibus. 2. Thess. 2. 1. Tim. 6. 2. Tim. 2. Tit. 3.

b In Græco, ad peccandum loquendo.

c In Græco, principibus & ipsis adversariis episcopis.

forum demolitionem, codicum ustionem, sanctorum templorum profanationes, venerabilium monasteriorum pollutas translationes in sæcularia receptacula: ita ut inhabitantes in eis reverendi viri post rapinam bonorum suorum ad barbaricas regiones pergerent, & more apostolico meliorem ducerent vitam, eligentes potius inter gentes degere, quam cum contribulibus conversationem obscenam ducere; divino obedientes apostolo præcipienti, cum hujuscemodi nec cibum sumere. Et quod est horum omnium atrocissimum, quia etiam usque in præsens hæc impietas profanationis venerabilium monasteriorum apud quosdam prævaricatorie permanet: & pro sacris hymnis & voce exsultationis, quæ in tabernaculis justorum fiunt, cantica meretricia & satanicæ modulationes: & pro creberrimis genflexionibus, solatoriæ [a] disputationes. Cum his autem pericula, tumultum, commotionem, verbera, pœnas, orbationes oculorum, excisiones narium, mutilationes linguarum, ignominiosas fugas, id est, exsilia reverendorum virorum, quia per universum orbem dispersi sunt; sanctarum facierum adustionem, barbarum incendia, virginum post fœdus Christo promissum, iniquum & violentum conjugium: & quod his omnibus est truculentius, homicidia. Hi sunt fructus contra veritatem pervicaciter contendentium: hæc est vesania manifesta, & non judicium verum. Quæ vidit Deus, & his omnibus continuis malis liberavit ecclesiam suam. Et gloria ipsi. Amen. De nequam autem consilio suo contempti, a veritate arguuntur, dum taliter aiunt.

1. Cor. 5.

[a] In Græco, inflexiones. [b] λυγίσματα, lege Anastasius.

Gregorius episcopus legit:

Definimus autem & hoc, non audere hominem quemlibet, qui ecclesiæ Dei aut venerabili domui præest, sub obtentu diminutionis talis imaginum erroris, mittere manus suas in sancta vasa quæ sunt Deo deputata, causa transferendi ea [b] in simulacra.

[b] In Græco, ita ut ea sint, quod simulacra dic, illa sunt.

Epiphanius diaconus legit:

Hæc ora non timentium Dominum eructarunt. Quis enim eorum qui habent divino timore confixam mentem, ea quæ Deo sunt deputata, præsumeret idolorum vocabulo nuncupare, licet nimium sit indoctus ac indisciplinatus? Nisi forte oblitus fuerit magni & salutaris mysterii, quod Deus Verbum carne adveniens in nobis operatus est, eruens nos ab idolorum errore. Nam simulacra vocare Dei cultoribus moris est gentilium idola. Vere hæc eorum sunt, qui ex terra garrulitates provocant, & de ventre eorum pronuntiationes eliciunt; qui saturitatibus stercoralibus conceptis, putridas evaporationes mentis emittens, vesanos & phrenesi captos effecit. Unde & inferunt.

Gregorius episcopus legit:

Sed nec in vestes, aut alia vela, vel aliud quid consecratum in sacrum ministerium: ne inutilitas in illa efficiatur.

Epiphanius diaconus legit:

Detrahentes & deliberantes, quod male recipiat imaginales picturas ecclesia sanctorum, turpia & idola & simulacra has appellantes; nunc velut obliti suæ scelestæ sententiæ, hæc manenda in ecclesia tamquam Deo consecrata judicant. Et si Deo consecrantur, quomodo turpia sunt, & diabolicæ artis adinventiones? Sed certum est quod Caiphæ sit sententia. Ille enim malitia quidem Christum occidit: ignorantia vero vera dicens, hunc salvatorem humani generis confitebatur. Ita & ipsi similes ei facti, malitia quidem errorem, & simulacra, & turpia, & diabolici argumenti adinventionem, imaginum effigiem dicunt: nolentes autem & a veritate convicti, sacra hæc &

Joan. 11.

A τὸν ἀφανισμὸν, τῶν βίβλων τὸν ἐμπρησμὸν, τῶν ἁγίων ναῶν τὰς κοινώσεις, τῶν εὐαγῶν μοναστηρίων τὰς βεβήλους μεταποιήσεις εἰς κοσμικὰ καταγώγια· ὥστε τοὺς ἐνδιαιτωμένους ἐν αὐτοῖς εὐλαβεῖς ἄνδρας μετὰ τὴν ἁρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων αὐτῶν τὰς βαρβαρικὰς χώρας καταλαβεῖν, ἀποστολικῶς κρείττονα ζωὴν ἐπιτελουμένους τὴν ἐν τοῖς ἔθνεσι διαγωγὴν τῆς μετὰ τῶν ὁμοφύλων βεβήλου συναναστροφῆς· τῷ θείῳ ἀποστόλῳ πειθομένους, τοῖς τοιούτοις μηδὲ συνεσθίειν. καὶ τὸ δεινότατον πάντων, ὅτι καὶ ἕως τοῦ νῦν αὕτη ἡ ἀσέβεια τῆς βεβηλώσεως τῶν εὐαγῶν μοναστηρίων παρά τισιν ἀθέσμως διαμένει· καὶ ἀντὶ τῶν ἱερῶν ὕμνων καὶ τῆς φωνῆς τῆς ἀγαλλιάσεως τῆς ἐν σκηναῖς τῶν δικαίων, πορνικὰ καὶ σατανικὰ μελῳδήματα· καὶ ἀντὶ τῶν ἀδιαλείπτων γονυκλισιῶν, ὀρχηστικὰ λυγίσματα. σὺν B τούτοις καὶ τοὺς κινδύνους, τὸν θόρυβον, τὸν σάλον καὶ αἰκισμούς, τὰς ποινάς, τὰς τυφλώσεις τῶν ὀφθαλμῶν, τὰς ἐκτομὰς τῶν ῥινῶν, τῶν γλωσσῶν τὰς ἀποτμήσεις, τὰς ἀτίμους φυγάς, ἤγουν ἐξορίας τῶν εὐλαβῶν ἀνδρῶν, ὅτι ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην διεσπάρησαν· τοὺς τῶν ἁγίων προσώπων ἐμπρησμούς, τῆς βαρβάρου τὰς ἐκκαύσεις, τῶν παρθένων μετὰ τὴν Χριστοῦ σύνταξιν, τὴν ἄνομον καὶ βίαιον συζυγίαν· καὶ τὸ δεινότατον πάντων, τὰς μιαιφονίας. ταῦτα καρποὶ τῶν ἐριζόντων κατὰ τῆς ἀληθείας. ταῦτα μανία σαφής, καὶ οὐ κρίσις ἀληθής. ἐπεῖδεν ὁ Θεός, καὶ ἐκ τούτων τῶν συνεχόντων δεινῶν ἀπήλλαξε τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ. καὶ δόξα αὐτῷ. ἀμήν. ὑπὸ δὲ τῆς ἰδίας ἀτόπου βουλῆς περιφρονούμενοι, ἐκ τῆς ἀληθείας ἐλέγχονται, λέγοντες οὕτως.

C Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Ὁρίζομεν δὲ καὶ τοῦτο, μὴ τολμᾶν ἄνθρωπον τὸν οἱονοῦν, ἐκκλησίας Θεοῦ ἢ εὐαγοῦς οἴκου προεστῶτα, προφάσει ἀφανισμοῦ τῆς τοιαύτης τῶν εἰκόνων πλάνης ἐπιβάλλειν τὰς αὐτοῦ χεῖρας εἰς ἀφιερωμένα τῷ Θεῷ ἅγια σκεύη χάριν μεταποιήσεως, τῷ εἶναι αὐτὰ εἴδωλα.

Επιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Ταῦτα στόματα μὴ φοβουμένων τὸν Κύριον ἐξηρεύξατο. τίς γὰρ ἂν τῶν ἐχόντων τῷ θείῳ φόβῳ καθηλωμένον τὸν νοῦν, τὰ τῷ Θεῷ ἀνατεθειμένα τολμήσει τῇ τῶν εἰδώλων προσηγορίᾳ ἀποκαλεῖν, οὐδὲ τῶν λίαν ἀμαθῶν καὶ ἀπαιδεύτων· εἰ μή που ἀμνημονήσας τοῦ μεγάλου καὶ σωτηριώδους μυστηρίου, ὃ ὁ Θεὸς λόγος D σαρκὶ ἐπιδημήσας ἐν ἡμῖν εἰργάσατο, ῥυσάμενος ἡμᾶς ἐκ τῆς τῶν εἰδώλων πλάνης. τὸ γὰρ ξόανα καλεῖν συνήθες τοῖς θεοσεβέσι τὰ τῶν ἐθνῶν εἴδωλα. ὄντως ταῦτα τῶν ἐκ τῆς γῆς φωνούντων τὰ θρυλλήματα, καὶ τῆς ἑαυτῶν κοιλίας τὰ ἀποφθέγματα· ὡς χορτάσματι κοπρώδει λαβόντα, σαπρὰς ἀναθυμιάσεις τοῦ νοὸς ἐκπέμποντα, παραπλῆγας καὶ φρενιτιῶντας τῷ γελᾶσθαι ἀξίους ποιοῦσιν. διὸ ἐπιφέρουσιν.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Μήτε μὴν εἰς ἐνδύτας ἢ ἕτερα βῆλα, ἢ εἰς ἕτερόν τι ἀφιερωμένον εἰς ἱερὰν λειτουργίαν, διὰ τὸ μὴ ἀχρείωσιν εἰς αὐτὰ γενέσθαι.

Επιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

E Διαβάλλοντες καὶ ὁρίζοντες κακῶς δέχεσθαι τὰς εἰκονικὰς ἀναζωγραφήσεις τὴν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν, αἰσχρά τε καὶ εἴδωλα καὶ ξόανα ταύτας ἀποκαλοῦντες, νῦν ὥσπερ ἐπιλαθόμενοι τῆς ἑαυτῶν κακῆς ἀποφάσεως, ταῦτα μένειν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὡς τῷ Θεῷ καθιερωμένα κρίνουσιν. εἰ δὲ τῷ Θεῷ καθιέρωνται, πῶς αἰσχρὰ καὶ διαβολικῆς μεθοδείας εὑρήματα; ἀλλὰ πρόδηλον ὅτι Καϊαφαϊκὴ ἡ ἀπόφασις. ἐκεῖνος γὰρ τῇ μὲν κακίᾳ τὸν Χριστὸν ἀπέκτεινεν, ἀγνοίᾳ δὲ ἀληθεύων, σωτῆρα τοῦτον τῆς φύσεως τῶν ἀνθρώπων ὡμολόγει· οὕτως καὶ οὗτοι ἀφομοιωθέντες αὐτῷ, τῇ κακίᾳ μὲν πλάνην, καὶ ξόανα, καὶ αἰσχρά, καὶ διαβολικῆς μεθοδείας εὕρημα τὴν τῶν ἁγίων εἰκόνων θέαν ἀποβάλλουσιν· ἄκοντες δὲ καὶ ὑπὸ ἀληθείας ἐλεγχόμενοι, ἱερὰ ταῦτα

ANNO CHRISTI 787.

καὶ ἀναθήματα τοῦ Θεοῦ ἀναγκάζονται ἐξομολογεῖν, καὶ ταῖς πάγαις τῶν ἰδίων ἐριθειῶν περιπίπτουσιν. ὅθεν φιμώσοντες τοὺς αὐτοῖς ἑπομένους προσδιαλέγονται.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Εἰ δέ τις λαβὼν παρὰ Θεοῦ δύναμιν, θελήσει μεταποιῆσαι τὰ αὐτὰ σκεύη ἢ καὶ ἐνδυτὰ, μὴ τολμᾷν αὐτὸν ἄνευ γνώμης καὶ εἰδήσεως τοῦ ἁγιωτάτου καὶ μακαριωτάτου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, καὶ ἐπιτροπῆς τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων βασιλέων ἡμῶν τοῦτο πρᾶξαι, ἵνα μὴ τῇ προφάσει ταύτῃ ὁ διάβολος τὰς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ ταπεινώσῃ. μήτε δέ τινα τῶν ἀρχόντων ἢ τῶν ὑπ᾽ αὐτοὺς, ἤτοι τοῦ λαϊκοῦ τάγματος, τῇ αὐτῇ προφάσει ἐπιβάλλειν τὴν χεῖρα ἐπὶ τοὺς θείους ναοὺς, καὶ τούτους αἰχμαλωτίζειν, καθὼς τοιαῦτα ὑπό τινων ἀτάκτως περιπατούντων προγέγονεν.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Τίς οὐ γελάσειεν ἐπὶ ταύτῃ τῇ νομοθεσίᾳ, μᾶλλον δὲ θρηνήσει; διὰ τούτων γὰρ τῶν ματαίων ῥημάτων πολλοὶ κατετόλμησαν τὰς βεβήλους χεῖρας ἐπιβαλεῖν ἐν τοῖς ἱερατικοῖς σκεύεσι, παρ᾽ αὐτῶν δηλονότι λαβόντες τὰς προφάσεις. εὐόλισθος γὰρ ἡ κακία. αὐτοὺς γὰρ παριδόντες τοὺς μακαριωτάτους, ὡς αὐτοί φασιν, ὡς δὲ ἡ ἀλήθειά φησιν, ἀλλοτριεπισκόπους σφετερισαμένους τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον τῶν ἱερῶν ἀναθημάτων καὶ τὰς ἐν μουσίοις ἀναζωγραφήσεις, καὶ αὐτοὶ οὕτως εἰργάσαντο, εἰς κοινοὺς οἴκους καὶ λουτρὰ καὶ θέατρα ταῦτα μεταποιήσαντες· καὶ τὰ ἅγια τῇ τούτων κρίσει ἐβεβηλώθησαν· καὶ ἐγκαυχώμενοι φασίν.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Τούτων δὴ καλῶς ἐχόντων καὶ παγιωθέντων τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι, δίκαιον ἐκρίναμεν τῷδε ἡμῶν τῷ καθολικῷ καὶ θεαρέστῳ συγγράμματι ὅρους κεφαλαιώδεις ἐκθέσθαι· ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς δοκοῦμεν ἀποστολικῶς εἰπεῖν, ἀλλὰ μὴν καὶ πιστεύομεν πνεῦμα Χριστοῦ ἔχειν. καὶ καθάπερ οἱ πρὸ ἡμῶν εἰς αὐτὸ πιστεύσαντες τὰ συνοδικῶς ὑπ᾽ αὐτῶν ὁρισθέντα λελαλήκασι, καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν εἰς αὐτὸ, διὸ καὶ λαλοῦμεν· μετά τινας προπαραδοθέντας πατρικοὺς ὅρους ἀκολούθως καὶ συμφώνως τὰ δόξαντα ἡμῖν ὁρίζοντες.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Πολλά τε καὶ παντοδαπὰ ἀνωτέρω ληρωδήσαντες, καὶ ἰδίαν φαυλότητα τρανῶς ἀποφθεγξάμενοι, καὶ εἰς πολλὰ ταύτην διελόντες, ἑαυτοὺς παρεισφέρουσι τοῖς διδασκάλοις τῆς ἐκκλησίας ἐξισοῦσθαι, καὶ ταῖς ἱεραῖς αὐτῶν ἐμφάσεσι τοὺς ἐναγεῖς αὐτῶν ὅρους συναριθμεῖσθαι ἀλαζονεύονται, τὸ ψεῦδος τῇ ἀληθείᾳ συγκαταμίξαι βουλόμενοι, οἷα δηλητήριον ἀνακιρνῶντες μέλιτι. ἀλλ᾽ οἱ τῷ θείῳ πνεύματι ὁδηγούμενοι διακρίνουσι τὸ κρεῖττον ἀπὸ τοῦ χείρονος· καὶ ὅσα μὲν εὐσεβῶς ὡς παρὰ ἁγίων πατέρων προειρηθέντα, ἀποδέχονται· ὅσα δὲ διεστραμμένως ὡς παρ᾽ αὐτῶν λαληθέντα, ἀποκρούονται. αὐτοὶ γὰρ οἱ ψευδορρήμονες ὁμολογοῦσι μὲν εἰδέναι Θεὸν, τῆς δὲ ἀταγούσης τρίβου πρὸς τὴν βασιλικὴν ὁδὸν ἐκτρέπονται, τὰ τῆς ἡμετέρας εἰλικρινοῦς πίστεως ῥήματα πονηρίας ἰῷ χρώσαντες, ἀπαιδευσίαν ὁμοίαν ἔχοντες τοῖς πάλαι αἱρεσιάρχαις. καὶ αὐτοὶ γὰρ τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ τὰ πλεῖστα συμπεφωνήκασιν, ἐν ἑνὶ δὲ ἢ δύο παραβεβηκότες, τὸ ἀνάθεμα ἐκληρώσαντο. μεθ᾽ ὧν τὴν μερίδα ἔχον, καὶ οἱ τοιάδε ἀποφθεγγόμενοι.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ κατὰ τὰς ἀποστολικὰς καὶ πατρικὰς παραδόσεις, ἐπὶ πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος μίαν καὶ τὴν αὐτὴν θεότητα, φύσιν τε καὶ οὐσίαν, θέλησίν τε καὶ ἐνέργειαν, δύναμίν τε καὶ κυριότητα, βασιλείαν καὶ ἐξουσίαν ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν, ἤτοι προσώποις δοξαζομένοις, ἀνάθεμα. εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ τὸν ἕνα τῆς ἁγίας τριάδος, ἤτοι τὸν υἱὸν καὶ λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς, τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, πρὸ αἰώνων μὲν ἐκ τοῦ πατρὸς κατὰ τὴν θεότητα, ἐπ᾽ ἐσχάτων δὲ τῶν ἡμερῶν τὸν αὐτὸν διὰ τὴν ἡμετέ-

A Deo dicata confiteri coguntur, & in laqueos propriam contentionum incidunt. Unde eos qui sequuntur illos deridentes, alloquuntur.

ACTIO VI.

Gregorius episcopus legit:

Si vero quis a Deo accepta virtute, voluerit transferre eadem vasa vel pallas, non audere eum absque consilio & notitia sanctissimi & beatissimi universalis patriarchæ, ac præceptione piissimorum & amicorum Christi Imperatorum nostrorum hoc agere, ne hac occasione diabolus ecclesias Dei humiliet: sed nec quemquam principum, vel eorum qui ipsis subsunt, id est, laïcalis ordinis, hujusmodi occasione immittere manum in divina templa, & hæc captivare: quemadmodum a quibusdam qui inordinate ambulabant, ante B *jam talia facta sunt.*

Epiphanius diaconus legit:

Quis non derideat, immo lamentetur super hac legislatione? Propter hæc enim vaniloqua verba multi temere præsumpserunt [a] graves manus immittere in sacrata vasa, ab ipsis videlicet sumentes excusationes. Facile namque malitia labitur. Illos enim [b] providentes beatissimos, ut ipsi dicunt, sed ut veritas se habet, alienos episcopos defraudaturos aurum & argentum sacrorum monumentorum, atque factas in musivis picturas, [c] sic operati sunt, in communes domos & balnea atque theatra hæc transmutantes: & quondam sancta horum judicio polluta sunt. Et gloriantes aiunt.

[a] In Græco, Βεβήλους.

[b] In Græco, parum curantes.

[c] In Græco, ipsi quoque sic.

C Gregorius episcopus legit:

His autem bene habitis, atque gratia divina firmatis, justum judicavimus, hoc catholico ac Deo placente scripto nostro definitiones capitulares exponere: quoniam & nos putamus apostolice dicere: sed & credimus nos spiritum Christi habere; & sicut antecessores nostri qui in ipsum crediderunt, quædam synodice definientes locuti sunt, & nos credimus in ipsum, [d] *per quem loquimur: post quasdam quæ* [e] *præcepta sunt, patrias definitiones, consequenter & concorditer quæ nobis videntur.*

1. Cor. 7.

[d] In Græco, propter quod etiam loquimur.

[e] In Græco, præmittentur, patrias.

Epiphanius diaconus legit:

Multis & variis superius deliratis, pravitatem suam expresse pronuntiantes, & in multa hanc dispertien- D tes, semetipsos magistris ecclesiæ coæquare nituntur, & cum sacris eorum affatibus scelestas definitiones suas arroganter annumerant, mendacium veritati commiscere volentes, & quodammodo melle haustus pestiferos temperantes. Sed qui spiritu Dei aguntur, quod melius est a pejore discernunt, & quæcumque pie tamquam a sanctis patribus ante sunt definita, recipiunt: quæcumque vero perverse ab his dicta sunt, offensi retundunt. Ipsi enim falsiloqui confitentur quidem se nosse Deum, sed a semita quæ ducit ad regiam viam exorbitant, sinceræ fidei nostræ verba malitiæ veneno inficientes, & suæ insc ientiæ affines habentes hæresiarchas. Nam & ipsi plura ecclesiæ catholicæ consona sapuerunt: verum in uno vel duo- E bus prævaricantes, anathematis pœnam sortiti sunt. Cum quibus portionem consecuti sunt hi qui talia fantur.

Gregorius episcopus legit:

Si quis non confitetur secundum apostolicas & paternas traditiones, in Patre & Filio & Spiritu sancto unam deitatem, naturam atque substantiam, voluntatem & operationem, virtutem & dominationem, regnum & potestatem in tribus subsistentiis, id est, personis glorificatis, anathema. Si quis non confitetur unum de sancta Trinitate, id est, Filium Verbum Dei & Patris, Dominum videlicet nostrum Jesum Christum, ante secula quidem genitum secundum divinitatem, in novissimis autem diebus eumdem propter salu-

ACTIO VI.

ANNO CHRISTI 787.

tem nostram ascendisse de cælis, & incarnatum ex A *Spiritu sancto & Maria semper virgine, & ex ea natum super omnem sensus humani capacitatem, anathema. Si quis non confitetur Deum esse secundum veritatem Emmanuel, & idcirco Dei genitricem sanctam virginem esse (genuit enim carnaliter carnem factum Dei Verbum) anathema. Si quis non confitetur carnem secundum subsistentiam unitam esse verbo quod est ex Deo Patre, atque unum esse Christum cum carne sua, eumdem scilicet ipsum Deum simul & hominem, anathema. Si quis non confitetur Domini carnem vivificam esse, & propriam ejusdem Verbi quod est ex Patre, sed ut alterius cujusdam præter se sibi quidem sociati per dignitatem, id est, ut solam divinam habitationem habentis, & non potius etiam vivificantem,* B *ut diximus, quia facta est propria Verbi omnia vivificare valentis, anathema. Si quis non confitetur in uno Christo vero Deo nostro duas naturas, & duas naturales voluntates, & duas naturales operationes communicabiliter, inseparabiliter, inconvertibiliter, indivise & inconfuse secundum sanctorum patrum magisterium, anathema. Si quis non confitetur Dominum nostrum Jesum Christum cum assumptione, id est, animata carne sua anima rationabili atque intellectuali, Deo & Patri considere; sicque demum venturum cum paterna claritate sua judicare vivos & mortuos, non quidem jam carnem, sed nec incorporeum, quibus ipse novit rationibus* [a] *Deo specificato corpore, quo & appareat his qui eum pupugerunt, & maneat Deus* C *absque crassitudine; anathema.*

[a] In Græco, Deiformi corpore.

Epiphanius diaconus legit:

Usque ad hæc bene sentiunt, cum sanctorum patrum editionibus concinentes: immo vero dogmata eorum usurpantes, sibi gloriam conferunt. Porro in ceteris amara virulentæ linguæ suæ & viperea veneno mortifero plena dogmata evomunt.

Gregorius episcopus legit:

Si quis divinum Dei Verbi characterem secundum incarnationem per materiales colores considerare studuerit, & non ex toto eum corde adoraverit oculis intelligibilibus, super claritatem solis a dextris Dei in excelsis super thronum gloria sedentem, anathema.

Epiphanius diaconus legit:

D Inopinati quidam allegoristæ super hac phantastica sua sententia demonstrantur. Characterem enim Dei & Patris Filium Apostolo prædicante, propter indissimilitudinem & incommutabilitatem substantiæ, ipsi alterum facientes, characterem in assumpta a Deo Verbo carne prave intelligunt, & ex sensibus insensatis eructant, inanem quamdam sententiam perhibentes: » Si quis divinum Verbi Dei characterem secundum incarnationem per materiales colores considerare studuerit. Quia alterius quidem substantiæ est caro quam assumpsit, & Dei Verbi natura, cuncti novimus, tam ex veritate, quam ex principiis ecclesiæ sanctis, videlicet Apostolis, & egregiis patribus nostris edocti. Etenim arcanorum inspector Paulus divinus Apostolus, secundum quod [b] dicitur, homousion volens prædicare ad Deum & Patrem Filii & Dei Verbi, nihil proprium & conveniens adinvenit, quam ut exclamaret characterem substantiæ Patris Filium. Isti autem veritatem in mendacium convertere tentantes, introducunt vituperationes atque quassatas voces has, venerabilium imaginum odio [c] configentes. Unde incidunt in intellectus blasphemiam commendantes: atque in reprobum sensum traditi, adhuc inquiunt.

Hebr. 1.

[b] In Græco, dictum est.

[c] In Græco, affixi.

Gregorius episcopus legit:

Si quis incircumscriptam Dei Verbi essentiam atque subsistentiam, pro eo quod incarnatum sit, stu-

A ἐπ' συντελείᾳ κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν, σαρκωθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου, ϗ ἐξ αὐτῆς γεννηθέντα ὑπὲρ πᾶσαν ἀνθρώπων κατάληψιν, ἀνάθεμα. εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ Θεὸν εἶναι κατὰ ἀλήθειαν τὸν Ἐμμανουήλ, καὶ διὰ τοῦτο Θεοτόκον τὴν ἁγίαν παρθένον· γεγέννηκε γὰρ σαρκικῶς σάρκα γεγονότα τὸν ἐκ Θεοῦ λόγον· ἀνάθεμα. εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ σαρκὶ καθ' ὑπόστασιν ἡνῶσθαι τὸν ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγον, ἕνα τε εἶναι Χριστὸν μετὰ τῆς ἰδίας σαρκός, τὸν αὐτὸν δηλονότι Θεόν τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπον, ἀνάθεμα. εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ τὴν τοῦ κυρίου σάρκα ζωοποιὸν εἶναι καὶ ἰδίαν αὐτοῦ τοῦ ἐκ Θεοῦ πατρὸς λόγου, ἀλλ' ὡς ἑτέρου τινὸς παρ' αὐτόν, συνημμένου μὲν αὐτῷ κατὰ τὴν ἀξίαν, ἤτοι ὡς μόνην θείαν ἐνοίκησιν ἐσχηκότος· καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον ζωοποιόν, B ὡς ἔφημεν· ὅτι γέγονεν ἰδία τοῦ λόγου τοῦ τὰ πάντα ζωογονεῖν ἰσχύοντος· ἀνάθεμα. εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ ἑνὸς Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν δύο φύσεις, καὶ δύο φυσικὰ θελήματα, καὶ δύο φυσικὰς ἐνεργείας κοινωνικῶς τε καὶ ἀδιαιρέτως, ἀτρέπτως, ἀμερίστως, ἀσυγχύτως κατὰ τὴν τῶν ἁγίων πατέρων διδασκαλίαν, ἀνάθεμα. εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν μετὰ τοῦ προσλήμματος, ἤτοι τῆς ἐψυχωμένης ψυχῇ λογικῇ τε καὶ νοερᾷ σαρκὸς αὐτοῦ συγκαθέζεσθαι τῷ Θεῷ καὶ πατρί, οὕτω τε πάλιν ἥξειν μετὰ τῆς πατρικῆς αὐτοῦ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὐκέτι μὲν σάρκα, οὐκ ἀσώματον δέ, οἷς αὐτὸς οἶδε λόγοις θεοειδεστέρου σώματος, ἵνα ϗ ὀφθῇ ὑπὸ τῶν ἐκκεντησάντων, ϗ μείνῃ Θεὸς ἔξω παχύτητος· ἀνάθεμα.

C

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Μέχρι τούτων εὐγνωμονοῦσι συνᾴδοντες ταῖς τῶν ἁγίων πατέρων ἐκδόσεσι· μᾶλλον δὲ τὰ αὐτῶν σφετερισάμενοι δόγματα, δόξαν ἑαυτοῖς περιτίθενται. ἐν δὲ τοῖς ἑξῆς τὰ πικρὰ τῆς ἰοβόλου αὐτῶν γλώττης ϗ ἐχιδνώδη δόγματα ἰοῦ θανατηφόρου μεμεστωμένα ἐξεμοῦσιν.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Εἴ τις τὸν θεῖον τοῦ Θεοῦ λόγου χαρακτῆρα κατὰ τὴν σάρκωσιν διὰ ὑλικῶν χρωμάτων ἐπιτηδεύοι κατανοῆσαι, ϗ μὴ ἐξ ὅλης καρδίας προσκυνοίη αὐτὸν ὄμμασι νοεροῖς, ὑπὲρ τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ ἐν ὑψίστοις ἐπὶ θρόνου δόξης καθήμενον, ἀνάθεμα.

D Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Παράδοξοί τινες ἀλληγορισταὶ ἀποδείκνυνται ἐπὶ ταύτῃ αὐτῶν τῇ * φαντασιώδει ἀποφάσει. χαρακτῆρα γὰρ τοῦ Θεοῦ ϗ πατρὸς τὸν υἱὸν τοῦ ἀποστόλου κηρύξαντος, διὰ τὸ ἀπαράλλακτον τῆς οὐσίας, αὐτοὶ ἐναλλὰξ ποιησάμενοι, εἰς τὴν προσληφθεῖσαν σάρκα παρὰ τοῦ Θεοῦ λόγου σκολιῶς ἐννοήσαντες, ἐξ ἀφρόνων φρενῶν ἐρεύγονται, κενήν τινα ἀπόφασιν λέγοντες· εἴ τις τὸν θεῖον τοῦ Θεοῦ λόγου χαρακτῆρα κατὰ τὴν σάρκωσιν διὰ ὑλικῶν χρωμάτων ἐπιτηδεύοι κατανοῆσαι. ὅτι μὲν ἑτεροούσιος τῆς τοῦ Θεοῦ λόγου φύσεως ἡ σάρξ, ἣν προσέλαβε, πάντες ἴσμεν, ἔκ τε τῆς ἀληθείας ϗ τῶν προκατάρχων τῆς ἐκκλησίας ἁγίων ἀποστόλων καὶ θεσπεσίων πατέρων ἡμῶν παιδευθέντες. ϗ γὰρ ὁ τῶν ἀπορρήτων θεατὴς Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος, καθὰ εἴρηται, τὸ ὁμοούσιον θέλων κηρύξαι πρὸς τὸν E Θεὸν καὶ πατέρα τοῦ υἱοῦ ϗ Θεοῦ λόγου, οὐδὲν ἕτερον οἰκειωμένον καὶ συνῳδὸν εὗρεν, ἢ τὸ ἐκβοῆσαι χαρακτῆρα τῆς ὑποστάσεως τοῦ πατρὸς τὸν υἱόν. οὗτοι δὲ τὴν ἀλήθειαν εἰς ψεῦδος μεταστρέψαι πειρώμενοι, ἀντεισάγουσι διαψόγους καὶ σαθρὰς φωνάς, προσπαγέντες τῷ τῶν σεπτῶν εἰκόνων μίσει. ἔνθεν καὶ περιπίπτουσιν εἰς ἐννοίας συνιστῶντες τὸ βλάσφημον, ϗ παραδοθέντες εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ἔτι φασίν.

* Pro, φαντασματώδει

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Εἴ τις τὴν ἀπερίγραφον τοῦ Θεοῦ λόγου οὐσίαν καὶ ὑπόστασιν, διὰ τὸ σεσαρκῶσθαι, ἐπιτηδεύει διὰ ὑλικῶν χρωμάτων ἐν

ANNO CHRISTI 787.

εἰκόσιν ἀνθρωπομόρφοις περιγράφειν, καὶ οὐχὶ μᾶλλον θεολογεῖ αὐτὸν οὐδὲν ἧττον καὶ μετὰ τὴν σάρκωσιν ἀπερίγραφον ὄντα, ἀνάθεμα.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Ὡς περὶ τὰ καίρια τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων ἀνιάτως νοσοῦντες, καὶ τὴν λοιμώδη νόσον ἀπομαξάμενοι, τὸν νοῦν διαφθαρέντες, ταῦτα φράζουσι· καὶ τὸ αἶσχος τῆς ἀπάτης προσρίπτουσι τῷ ὀρθῷ λόγῳ. καὶ ἐξαπατῶνται τὸν νοῦν εἰς τὴν ἀπερίγραφον φύσιν τοῦ θείου λόγου τὴν περιγεγραμμένην καὶ παρ' αὐτοῦ ληφθεῖσαν σάρκα συγχέοντες. τοῦτο γὰρ τρανῶς δηλοῖ τὸ παρ' αὐτῶν εἰρημένον· οὐδὲν ἧττον καὶ μετὰ τὴν σάρκωσιν ἀπερίγραφον ὄντα. ποῦ ποτε ταύτην τὴν κουφολογίαν ἐφεῦρον οἱ σοφοὶ περὶ τὰ μάταια; B βλασφημίας γὰρ πλήρης ἡ ἀπερίγραφον μετὰ τὴν σάρκωσιν διαγορεύουσα τὸν ἐπὶ πάντα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἡμῶν· καὶ μάλιστα αὐτοῦ διαγορεύσαντος τοῖς μαθηταῖς· ὅτι Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται, καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς, ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ. ἄρα τί, οὐκ ἤμην ἐκεῖ, οὐ περιγραφῆς ἴδιον; ναί, καὶ πάνυγε, καὶ ἵνα τὰ πρὸ τοῦ πάθους περὶ τούτου εὐαγγελικῶς λεχθέντα ἐάσωμεν, τὰ μετὰ τὴν ἀνάστασιν εἴπωμεν. ταῖς γυναιξὶν ἐμφανίσας ἑαυτόν, ἀπερίγραφος ἦν οὐδαμῶς. τὸ ἑαυτὸν φανερῶσαι δυσὶ μαθηταῖς, περιγραφῆς ἐστιν ἴδιον. τὸ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων εἰσελθεῖν, καὶ ὑπὸ Θωμᾶ ψηλαφηθῆναι, τί ἕτερον, ἢ περιγραφή; καὶ τὸ πορευθῆναι τοὺς μαθητὰς εἰς τὴν Γαλιλαίαν, κἀκεῖ αὐτὸν ὑπ' αὐτῶν ὀφθῆναι καὶ προσκυνηθῆναι, αὐτὸ τοῦτό ἐστι. C τὸ δὲ βλεπόντων τῶν μαθητῶν ἀναληφθῆναι εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ τοῦ ἀγγέλου αὐτοῖς ἐπιστάντος καὶ εἰπόντος· ἄνδρες, τί ἑστήκατε ἀτενίζοντες εἰς τὸν οὐρανόν; οὗτος ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανόν, οὕτως ἐλεύσεται, ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν. ἆρα οὐκ ἔστι περιγραφῆς ταῦτα; καὶ πάνυγε. οὕτως γὰρ καὶ πάντες οἱ θεοφόροι πατέρες ἡμῶν ἐκδιδάσκουσι· καὶ πρόδηλόν ἐστι τοῖς εὖ φρονοῦσιν, ὅτι καθὸ μὲν Θεὸς καὶ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ πατρός, ἐστὶν ἀόρατος, ἀπερίγραπτος, ἀκατάληπτος, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ἐστὶ τῆς δεσποτείας αὐτοῦ· καθὸ δὲ ἀνθρώπου φύσιν ἀνελάβετο, καὶ ὁρατὸς καὶ περιγραπτός, καθὼς αὐτὸς τοῖς μαθηταῖς διηγόρευσε, μὴ εἶναι ἐκεῖ· καὶ καταληπτός, ὡς ὁ Θωμᾶς ἡμᾶς ἐπιστώσατο. εἰς πολλὰς οὖν κακίας διὰ τῆς μιᾶς αὐτῶν βλασφημίας συμπίπτουσιν οἱ τῆς ἀπατηλῆς τῶν χριστιανοκατηγόρων φρενοβλαβείας εἰσηγηταί. D αὖθις γὰρ συκοφαντοῦντες φθέγγονται.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Εἴ τις τῆς τοῦ Θεοῦ λόγου φύσεως καὶ τῆς σαρκὸς τὴν ἀδιαίρετον καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν, ἤτοι, τὸ ἐξ ἀμφοῖν ἕν, ἀσύγχυτόν τε καὶ ἀμέριστον ἀποτέλεσμα γεγονός, ἐν εἰκόνι πειρᾶται χαράττειν, ὀνομάζων αὐτὸ Χριστόν· τὸ δὲ Χριστὸς ὄνομα Θεὸν καὶ ἄνθρωπον δηλοῖ· ὡς ἐκ τούτου σύγχυσιν τῶν δύο φύσεων τερατευόμενος, ἀνάθεμα.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Οἶδε τὸ αἶσχος τῆς ἀπάτης προσρίπτεσθαι τῷ ὀρθῷ λόγῳ. E καὶ γὰρ οὗτοι τῇ ἐπὶ Χριστοῦ ἀδιαιρέτῳ καὶ ἀσυγχύτῳ καθ' ὑπόστασιν ἑνώσει τὴν τῶν εἰκόνων ποίησιν ἐναντιουμένην, ὡς σύγχυσιν τῶν δύο φύσεων εἰσάγουσαν, ψευδῶς καὶ κακῶς ἐκλαμβάνουσιν. ἀλλ' ἡ ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ οὐ δέδεται. τὸ γάρ, Χριστός, ὄνομα δύο φύσεών ἐστι γνωριστικόν, τῆς μὲν ὁρατῆς, τῆς δὲ ἀοράτου, αὐτὸς δὲ ὁ Χριστὸς ὁρώμενος τοῖς ἀνθρώποις διὰ τοῦ καταπετάσματος, τουτέστι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, κἂν ἡ θεία φύσις ἐκρύπτετο, διὰ τῶν σημείων ταύτην ἐφανέρου. ἡ γοῦν ἁγία τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία, ὡς παρέλαβε παρὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ πατέρων, αὐτὸ τὸ εἶδος τὸ ὀφθὲν τοῖς ἀνθρώποις ἀναζωγραφεῖ, καὶ οὐ διαιρεῖ τὸν Χριστὸν κατὰ τὴν αὐτῶν ληρώδη κατηγορίαν. ἡ γὰρ εἰκὼν κατὰ ὄνομα μόνον,

ACTIO VI.

A *duerit per materiales colores in imaginibus humana forma circumscribere, & non potius Deum prædicat, illud nihilominus etiam post incarnationem incircumscriptum esse, anathema.*

Epiphanius diaconus legit:

Tamquam circa opportunas ecclesiasticas traditiones insanabiliter infirmati, & pestilenti languore sensum corruptum habentes, hæc asserunt, & contagium deceptionis recto sermoni applicant; & decipiuntur mente, incircumscriptam naturam divini Verbi, & circumscriptam & ab ipso assumptam carnem confundentes. Hoc enim expresse indicat quod ab ipsis est dictum: « Nihilominus etiam post incarnatio- « tionem incircumscriptum esse. Ubi aliquando hanc B levem assertionem adinvenerunt sapientes circa inania? Nam plenus blasphemiæ sensus est, incircumscriptum post incarnationem asserere super omnia Dominum Jesum Christum verum Deum nostrum: & maxime ipso discipulis perhibente: *Lazarus amicus noster dormit; & gaudeo propter vos, quia non eram ibi.* *Joan. 11.* Ergo, non eram ibi, circumscriptionis est proprium? Etiam, & oppido etiam. Sed ut ea quæ ante passionem de hoc evangelice dicta sunt, omittamus, quæ post resurrectionem acta sunt dicam. Mulieribus apparens incircumscriptus nullatenus erat: *Joan. 20.* semetipsum manifestare duobus discipulis, circumscriptionis est *Luc. 24.* proprium. Januis clausis intrare, & a Thoma palpari, quid aliud quam circumscriptio est? *Joan. 20.* & discipulis C in Galilæam euntibus, illic ab eis videri & adorari, hoc ipsum est. Videntibusque discipulis ascendere in cælum, & angelo super istos adstante atque dicente: *Viri, quid statis intuentes in cælum? Hic Jesus qui assumptus est a vobis in cælum sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cælum.* *Act. 1.* Putas non sunt hæc circumscriptionis? etiam valde. Sic enim & omnes deiferi patres nostri docent? & manifestum est his qui bene sapiunt, quod secundum id quidem quod Deus & Verbum Dei & Patris, est invisibilis, incircumscriptus, incomprehensibilis, & in omni loco sit dominationis suæ: secundum id autem quod humanam naturam suscepit, & visibilis & circumscriptus, juxta quod ipse discipulis ait, non illic se fuisse: & D comprehensibilis est, ut Thomas nos certos reddidit. *Joan. 11. & 20.* In multas ergo malitias per unam blasphemiam suam concinunt deceptoriæ Christianos accusantium vesaniæ præceptores. Rursus enim calumniantes pronuntiant.

Gregorius episcopus legit:

Si quis Dei Verbi natura & carnis inseparabilem per subsistentiam factam unitionem, id est, patrationem qua ex utroque inconfusa & inseparabilis est facta, in imagine pingere tentat, nominans eam Christum; Christi autem nomen Deum & hominem significat; ac per hoc confusionem duarum naturarum portentuose fingens, anathema.

Epiphanius diaconus legit:

E Novit execramentum erroris recto verbo adhærere. Etenim isti inseparabili & inconfusæ unitioni quæ in Christo est per subsistentiam, imaginum facturam adversam, & confusionem duarum naturarum afferentem, mendaciter & nequiter autumant: sed veritas Dei non est alligata. Nam Christus nomen est duarum naturarum, visibilis scilicet & invisibilis, index. Ipse vero Christus visus hominibus per velum, id est, carnem suam, licet divina natura occultaretur, per signa, hanc manifestabat. Idcirco sancta Dei ecclesia, ut accepit a sanctis apostolis & patribus, ipsam speciem quæ visa est hominibus, describit, & non dividit Christum secundum eorum delitam accusationem. Imago enim secundum nomen tan-

ACTIO VI.

tum, & non secundum definitionem communicat primitivo, ut sæpe jam diximus; quia & anima caret, quam impossibile est [a] circumscribi, quia invisibilis est. Et si animam, præsertim cum sit creata, impossibile est depingere: quanto magis incomprehensibilem & investigabilem unigeniti Filii divinitatem imaginari quis sensibiliter excogitaret, licet nimis extra sensus exsistat: Conversus est ergo dolor eorum in capita ipsorum. Anathema enim quod ipsi [b] sortiti sunt, in ipsis manet in sæculum. Porro iterum aiunt.

a In Græco, describi.

b In Græco, nacti.

Gregorius episcopus legit:

Si quis dividit unitam Dei Verbi subsistentia carnem, in sensu puram eam habens, & ex hoc pingere illam in imagine studens, anathema.

Epiphanius diaconus legit:

Sanctus Gregorius cognomento Theologus ita dicit: Quando naturæ distant in sensu, separantur simul & nomina. Sed & multi ex patribus hoc usi sunt: etenim veritati ita videtur. Ipsi autem & ea privati & paternis definitionibus, dicunt: Si quis dividit unitam Dei Verbi subsistentiæ carnem in sensu. Reperiuntur ergo nec in isto consonantes cum patrum expositione sanctorum; sed veritatem evidenter impugnant, eadem de [c] ipsis affati; & catholicam ecclesiam similia Nestorio prædicare calumniantur. Porro sibi congrua dicentes, inferunt.

Orat. 2. de Filio ante medium.

c In Græco, iisdem.

Gregorius episcopus legit:

Si quis unum Christum dividit in subsistentias duas, separatim ponens Dei Filium, & separatim virginis Mariæ, & non unum ac eumdem; sed affectualem unitionem eis factam fuisse fatetur; & hinc eum in imagine, quasi privata subsistentia sit ex Virgine, pingit: anathema.

Epiphanius diaconus legit:

[d] Tanta eademque de semetipsis in circuitu ambulantes pronuntiant, ut pæne nec numero subjiciantur, quæ ab eis rumore improbo asseruntur. Adinvenientes enim Nestorii impiam opinionem, imaginum formationi hanc applicant, inopina quædam & absurda resarcinantes. Hujusmodi ergo ratiuncularum crebro facta destructione, nunc silentio has tradere necessarium judicamus. Eructant autem rursus hæc.

d In Græco, Tam multa de eisdem inculcando pronunciant.

Gregorius episcopus legit:

Si quis carnem quæ deificata est ex unitione sua quæ ad divinum Verbum effecta est, in imagine pinxerit, veluti separans eam ex assumente atque deificante illam divinitate, & [e] sine Deo hanc per hoc conficiens, anathema.

e In Græco, immune deificatam hanc.

Epiphanius diaconus legit:

Catholica ecclesia etsi pingit Christum in humana forma, sed non separat hanc ex unita sibi divinitate. Deificatam autem potius credit, & unam cum Deo hanc confitetur, secundum magnum Gregorium & veritatem: non sicut ipsi indocte ac inerudite barbarizantes dixerunt, sine Deo ex hoc carnem Domini confici. Sicut enim quis hominem depingens, sine anima non facit hominem, sed ille cum anima permanet; & imago ejus dicitur, eo quod similis ei appareat: ita & nos imaginem Domini facientes, deificatam carnem Domini confitemur; & nihil imaginem aliud scimus, quam imaginem indicantem principalis imitationem. Hinc & nomen ejus sortita est, & secundum id tantum ei communicat: & ideo venerabilis est & sancta. Si vero scelesti viri vel dæmonis est imago, polluta & contaminata est, quia & principale ejus profanum & contaminatum exsistit. Ergo laborantes in vanum, colligunt manibus sterilitatem, & recipiunt a veritate anathema: quo non carebunt dicentes hujusmodi.

Oratio 2. in pascha circa medium.

καὶ οὐ κατὰ τὸν ὅρον κοινωνεῖ τῷ πρωτοτύπῳ, ὡς πολλάκις εἰρήκαμεν· ἐπειδὴ καὶ ψυχῆς ἐστέρηται, ἣν ἀδύνατον περιγράφειν, ὅτι ἀόρατος. καὶ εἰ τὴν ψυχὴν, καίπερ κτιστὴν οὖσαν, ἀναζωγραφεῖν ἀδύνατον, πόσῳ γε μᾶλλον τὴν ἀκατάληπτον καὶ ἀνεξιχνίαστον τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ θεότητα ἐννοήσει τις αἰσθητῶς εἰκονίζεσθαι, κἂν εἰ λίαν ἔξω φρενῶν ὑπάρχοι; ἐπέστρεψεν οὖν ὁ πόνος αὐτῶν ἐπὶ κεφαλὰς αὐτῶν. τὸ γὰρ ἀνάθεμα, ὃ αὐτοὶ ἐκληρώσαντο, ἐν αὐτοῖς μένει εἰς τὸν αἰῶνα. αὖθις δὲ φασιν.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Εἴ τις διαιρεῖ τὴν ἑνωθεῖσαν σάρκα τῇ τοῦ Θεοῦ λόγου ὑποστάσει, ἐν ἐπινοίᾳ ψιλῇ αὐτὴν ἔχων, καὶ ὡς ἐκ τούτου γράφειν αὐτὴν ἐν εἰκόνι ἐπιτηδεύων, ἀνάθεμα.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ τῆς θεολογίας ἐπώνυμος οὕτω φησίν· ἐπειδὰν αἱ φύσεις διΐστανται ταῖς ἐπινοίαις, συνδιαιρεῖται καὶ τὰ ὀνόματα. ἀλλὰ καὶ πλεῖστοι τῶν πατέρων τούτῳ τῇ ἐννοίᾳ ἐχρήσαντο· καὶ γὰρ τῇ ἀληθείᾳ οὕτως δοκεῖ. αὐτοὶ δὲ ἐκπεσόντες καὶ αὐτῆς καὶ τῶν πατρικῶν παραδόσεων, λέγουσιν· εἴ τις διαιρεῖ τὴν ἑνωθεῖσαν σάρκα τῇ τοῦ Θεοῦ λόγου ὑποστάσει ἐν ἐπινοίᾳ. εὑρίσκονται οὖν μηδ' ἐν τούτῳ συμφωνοῦντες τῇ τῶν ἁγίων πατέρων ἐκδόσει· ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ φανερῶς διαμαχόμενοι, τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν φθεγγόμενοι, καὶ Νεστορίῳ τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν ἴσα δοξάζειν κατηγοροῦσιν. ἑαυτοῖς δὲ ἀκόλουθα λέγοντες, ἐπιφέρουσιν.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Εἴ τις τὸν ἕνα Χριστὸν διαιρεῖ εἰς ὑποστάσεις δύο, ἀνὰ μέρος τιθεὶς τὸν τοῦ Θεοῦ υἱὸν, καὶ ἀνὰ μέρος τὸν τῆς παρθένου Μαρίας, καὶ οὐχὶ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν, ἀλλὰ σχετικὴν αὐτοῖς τὴν ἕνωσιν γεγενῆσθαι ὁμολογῶν· καὶ ἔνθεν ἐν εἰκόνι ὡς ἰδιοϋπόστατον τὸν ἐκ τῆς παρθένου διαγράφει· ἀνάθεμα.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Τοσαῦτα περὶ τῶν αὐτῶν ἀνακυκλούμενοι φθέγγονται, ὡς παρὰ βραχὺ μηδὲ ἀριθμῷ ὑποπίπτειν τὰ παρ' αὐτῶν θρυλλούμενα. ἐφευρόντες γὰρ τὴν τοῦ Νεστορίου δυσσεβῆ δόξαν, τῇ τῶν εἰκόνων ἀνατυπώσει ταύτην προσῆψαν, παράδοξά τινα καὶ ἀλλόκοτα καττύοντες λήρηματα. ὧν πολλαχῶς τὴν ἀνατροπὴν ποιησάμενοι, νυνὶ τῇ σιωπῇ παραδοῦναι ἀναγκαῖον ἐκρίναμεν. ἐρεύγονται δὲ αὖθις τοιάδε.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Εἴ τις τὴν ἐκ τῆς πρὸς τὸν θεῖον λόγον ἑνώσεως θεωθεῖσαν σάρκα ἐν εἰκόνι γράφει, ὡς διαιρῶν αὐτὴν ἐκ τῆς προσλαβούσης καὶ θεωσάσης θεότητος, καὶ ἄθεον αὐτὴν ἐκ τούτου κατασκευάζων, ἀνάθεμα.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Ἡ καθολικὴ ἐκκλησία εἰ καὶ ἀναζωγραφεῖ τὸν Χριστὸν τῇ ἀνθρωπίνῃ μορφῇ, ἀλλ' οὐ διαιρεῖ ταύτην ἐκ τῆς ἑνωθείσης αὐτῇ θεότητος, θεωθεῖσαν δὲ μᾶλλον πιστεύει, καὶ ὁμόθεον ταύτην ὁμολογεῖ, κατὰ τὸν μέγαν Γρηγόριον τὸν θεολόγον, καὶ τὴν ἀλήθειαν· καὶ οὐχ ὡς αὐτοὶ ἀμαθῶς καὶ ἀπαιδεύτως βαρβαρίζοντες ἔφησαν, ἄθεον τὴν σάρκα τοῦ κυρίου ἐκ τούτου κατασκευάζεσθαι. ὥσπερ γάρ τις ἄνθρωπον ἀναζωγραφῶν, οὐκ ἄψυχον ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἐκεῖνος ἐμψυχωμένος μένει, καὶ ἡ εἰκὼν αὐτοῦ λέγεται παρὰ τὸ ἐοικέναι· οὕτως καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ κυρίου ποιοῦντες, τεθεωμένην τὴν σάρκα τοῦ κυρίου ὁμολογοῦμεν· καὶ τὴν εἰκόνα οὐδὲν ἕτερον ἴσμεν ἢ εἰκόνα δηλοῦσαν τὴν τοῦ πρωτοτύπου μίμησιν. ἔνθεν καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ κεκλήρωται, καὶ κατ' αὐτὸ κοινωνεῖ μόνον, καὶ διὰ τοῦτο σεπτὴ καὶ ἁγία. εἰ δὲ ἐναγοῦς ἀνδρὸς καὶ δαίμονός ἐστιν εἰκὼν, βέβηλος καὶ μεμιασμένη, ὅτι καὶ τὸ πρωτότυπον. εἰκαίως κοπιάσαντες εἰς κενὰ, συνάγουσι χερσὶν ἀκαρπίαν, καὶ δέχονται παρὰ τῆς ἀληθείας τὸ ἀνάθεμα· οὗ οὐκ ἐκστήσονται, λέγοντες τοιάδε.

ANNO CHRISTI 787.

ANNO CHRISTI 787.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Εἴ τις τὸν ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχοντα Θεὸν λόγον τὸν τὴν δούλου μορφὴν ἐν τῇ ἰδίᾳ ὑποστάσει ἀναλαβόντα, καὶ κατὰ πάντα ὅμοιον ἡμῖν γενόμενον χωρὶς ἁμαρτίας, πειρᾶται δι' ὑλικῶν χρωμάτων ἀναμορφοῦν, ὡς δῆθεν ψιλὸν ἄνθρωπον ὄντα, καὶ χωρίζειν αὐτὸν τῆς ἀχωρίστου καὶ ἀμεταβλήτου θεότητος, ὡς ἐκ τούτου τετράδα εἰσάγειν ἐπὶ τῆς ἁγίας καὶ ζωαρχικῆς τριάδος, ἀνάθεμα.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Ὢ τῆς αὐτῶν ἀνοίας καὶ ἀπονοίας. οὐκ αἰσχύνονται γὰρ συνάγειν τὸ ἀνάθεμα. ἀλλ' ὥσπερ σκώληκες ἐν βορβόρῳ κυλινδούμενοι τρέφονται, οὕτως καὶ οὗτοι ταύτῃ τῇ φωνῇ ἐγκαλινδούμενοι, κόρον λαβεῖν οὐκ ἀνέχονται, τὴν ἡγιασμένην τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν ἀρᾶσθαι πειρώμενοι, αὐτοὶ ὄντες ἀρᾶς ἄξιοι. οἱ γὰρ εὐλογοῦντες αὐτὴν, ὥς φησιν ἡ θεία γραφὴ, εὐλόγηνται· καὶ οἱ καταρώμενοι αὐτὴν, κεκατήρανται. τὸ δὲ ψιλὸν ἄνθρωπον ὑπονοεῖν τὸν σωτῆρα Χριστὸν, καὶ χωρίζειν αὐτὸν τῆς θεότητος, οὕτω τε καὶ τετράδα εἰσάγειν διὰ τῆς ἀναζωγραφήσεως, τίς ἂν οὐ γέλωτα πλατὺν τῆς αὐτῶν ἀφροσύνης καταχέοιτο, μᾶλλον δὲ θρηνήσοι τὸ βλάσφημον; οὐ γὰρ καθὸ εἰκονίζεται Χριστὸς τῇ ἀνθρωπίνῃ μορφῇ, τετράδα νομίζει ὁ τοῦτο ποιῶν· ἀλλ' ὁμολογεῖ τὸν Θεὸν λόγον ἐνανθρωπήσαντα ἀληθείᾳ καὶ οὐ κατὰ φαντασίαν. ὁ δὲ φρενοβλαβὴς Νεστόριος δύο ὑποστάσεις ὡς δύο φύσεις βλασφήμως δογματίσας ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ, οὗτος εἰσάγειν τετράδα κεκήρυκται. ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ ἁγία ἐκκλησία μίαν ὑπόστασιν τοῦ Χριστοῦ ἐν δυσὶ ταῖς φύσεσιν ὀρθῶς ὁμολογοῦσα, πρὸς ἀνάμνησιν τῆς σωτηριώδους αὐτοῦ οἰκονομίας εἰκονικῶς ἀνατυποῦν αὐτὸν θεόθεν ἐκπεπαίδευται. θέλοντες δὲ ἑαυτοὺς δοκίμους δεῖξαι, καὶ ἀληθές τι φράζουσιν, οὕτω λέγοντες.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ τὴν ἀειπάρθενον Μαρίαν κυρίως καὶ ἀληθῶς θεοτόκον, ὑπερτέραν τε εἶναι πάσης ὁρατῆς καὶ ἀοράτου κτίσεως, καὶ μετὰ εἰλικρινοῦς πίστεως τὰς αὐτῆς οὐκ ἐξαιτεῖται πρεσβείας, ὡς παῤῥησίαν ἐχούσης πρὸς τὸν ἐξ αὐτῆς τεχθέντα Θεὸν ἡμῶν, ἀνάθεμα.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Ἐν τούτοις ἑδρασθεῖσα καὶ βεβαιωθεῖσα ἡ καθολικὴ ἐκκλησία, παρὰ τῶν ἑτέρως φρονούντων τῇ αὐτῆς ἐνθέῳ παραδόσει οὐ δεῖταί τι ἀκούειν. καὶ γὰρ ὁ κύριος ὑπὸ τῶν δαιμόνων κηρυττόμενος, τούτους ἐξήλαυνε· καὶ Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος καὶ οἱ συνέκδημοι αὐτοῦ ὑπ' αὐτῶν μαρτυρούμενοι ἄνθρωποι εἶναι τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου, καὶ τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας καταγγέλλειν, αὐτοὺς ἐξεδίωκον· οὕτως καὶ οὗτοι εἰ καί τι ἀληθὲς προφθέγγονται, ἀλλ' οὖν παρὰ τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς ἐκκλησίας ἐξελαύνονται. αὖθις δὲ ὥσπερ κύνες ἐπιστρέψαντες ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα, καὶ ὡς λουσάμενοι εἰς κύλισμα βορβόρου, γρύζουσι τάδε.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Εἴ τις τὰς τῶν ἁπάντων ἁγίων ἰδέας ἐν εἰκόσιν ἀψύχοις καὶ ἀναύδοις ἐξ ὑλικῶν χρωμάτων ἀναστηλοῦν ἐπιτηδεύει, μηδεμίαν ὄνησιν φερούσας· ματαία γάρ ἐστιν ἡ ἐπίνοια, καὶ διαβολικῆς μεθοδείας εὕρεσις· καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον τὰς τούτων ἀρετὰς διὰ τῶν ἐν γραφαῖς περὶ αὐτῶν δηλουμένων οἷόν τινας ἐμψύχους εἰκόνας ἐν ἑαυτῷ ἀναζωγραφεῖ, καὶ πρὸς τὸν ὅμοιον αὐτοῖς ἐκ τούτου διεγείρεται ζῆλον, καθὼς οἱ ἔνθεοι ἡμῶν ἔφησαν πατέρες, ἀνάθεμα.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Οἱ ἔνθεοι ἡμῶν πατέρες τὸ τοιοῦτον οὔτε ἐδίδαξαν, οὔτε ἐκήρυξαν, ἀλλ' ἑαυτοῖς τοῦτο τὸ ὄνομα περιεθήκαντο οἱ ψευδηγόροι· καὶ αὐτῶν ἐστιν αὕτη ἡ παραφορά, ἐπειδὴ καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς ἑβδόμην σύνοδον ἑαυτοὺς κικλήσκουσι. καί τις σοφὸς εἶπεν· ἐπαινείτω σε ὁ πέλας, καὶ μὴ τὸ σὸν στόμα· ἀλλότριος, καὶ μὴ τὰ σὰ χείλη. οὗτοι δὲ παρά τινος μήτε διδαχθέντες, μήτε ἐπαινεθέντες, ἑαυ-

ACTIO VI.

Gregorius episcopus legit:

Si quis Deum Verbum, qui in forma Dei est, quique formam servi in sua subsistentia recipit, & per omnia similis nobis factus est absque peccato, tentat per materiales colores formare, quasi purum hominem, & separare illum ab inseparabili & incommutabili divinitate, ut ex hoc quaternitatem [a] *inducat in sanctam & vivificam Trinitatem, anathema.*

Epiphanius diaconus dixit:

O amentiam ipsorum & vecordiam! non enim reverentur colligere anathema. Sed ut vermes in cœno volutati nutriuntur, ita & isti huic voci infixi, saturitatem minime accipere patiuntur, sanctificatæ Dei ecclesiæ maledicere conantes, cum sint ipsi maledictione dignissimi. Hi namque qui benedicunt ei, ut ait scriptura, [b] benedicentur: & qui maledicunt ei, maledicti sunt. Porro purum hominem illos conjicere Salvatorem Christum, & separare illum a divinitate, sicque quaternitatem inducere per picturam, quis putas, non derideat, & risum latum super eorum insipientia non diffundat, immo blasphemiam lugeat? Non enim secundum quod in imagine figuratur Christus in humana forma, quaternitatem credit is qui hoc facit; sed confitetur Deum Verbum incarnatum esse veritate & non phantasia. Denique Nestorius, qui læsis sensibus duas subsistentias sicut duas naturas blaspheme dogmatizavit in Christo, ille quaternitatem induxisse dignoscitur. Sancta vero Dei ecclesia unam subsistentiam Christi in duabus naturis recte confessa, ad commemorationem salutaris ejus dispensationis imaginaliter formare illum divinitus erudita est. Porro volentes semetipsos probatos ostendere, etiam verum quid asserunt, ita dicentes,

Gregorius episcopus legit:

Si quis non confitetur sanctam semper virginem Mariam proprie ac vere Dei genitricem, sublimiorem esse omni visibili & invisibili creatura, & cum sincera fide ipsius non expetit intercessiones, tanquam fiduciam habentis ad Deum nostrum qui ex illa genitus est, anathema.

Epiphanius diaconus legit:

In his stabilita & certificata catholica ecclesia, ab his qui aliter sapiunt quam ejus in Deo traditio docet, non indiget quid audire. Etenim Dominus dum a dæmonibus prædicaretur, hos abigebat: & Paulus divinus Apostolus & comites peregrinationis ejus ab eis testimonium habentes, quod homines essent Dei excelsi, & viam salutis denuntiarent, eos pellebant: ita & isti licet aliquid verum pronuntient, tamen a sancta Dei ecclesia propelluntur. Rursus autem veluti canes reversi ad suum vomitum, & sues loti in volutabro luti, grunniunt hujuscemodi.

Gregorius episcopus legit:

Si quis universorum sanctorum effigies in imaginibus inanimatis & surdis ex materialibus coloribus titulari studuerit, nullum profectum ferentes: (vanum enim est commentum, & diabolica argumentationis inventio:) & non magis horum virtutes per ea quæ in in scripturis de illis insinuantur, veluti quasdam animatas imagines in se depingit, & ad similem illis ex hoc erigitur zelum, quemadmodum divini patres nostri dixerunt, anathema.

Epiphanius diaconus legit:

Divini patres nostri tale quid neque docuerunt, neque prædicaverunt, sed sibimet hoc nomen imposuerunt falsiloqui: & ipsorum sunt istæ ineptiæ, quoniam in subsequentibus septimam sese synodum nuncupant. Et [d] quidem Sapiens dicit: *Alius te laudet, & non os tuum: extraneus, & non labia tua.* Isti autem a quoquam neque eruditi, neque laudati, sibimet

[a] In Græco, inducens.

[b] In Græco, sunt benedicti.

Genes. 27.

Act. 16.

2. Petr. 2.

Prov. 27.

[d] In Græco, quidam.

ACTIO VI.

laudem excogitant, & vocari volunt ab hominibus A Rabbi, patres esse gestientes catholicæ ecclesiæ. Hanc autem calumniantur Christum Deum nostrum dereliquere, & idololatriæ adhærere; cum ipse dicat per Isaïam prophetam ad illam: *Ponam te ex ultatiomem æternam, lætitiam generationum generationibus.* Et per Salomonem: *Tota bona es proxima mea, & macula non est in te.* Inspiciamus ergo insipientiam ipsorum: quia quam calumniantur idololatriæ, hujus se gloriantur esse magistri. Et si idololatrarum sunt patres, dicant: partis alicujus quæ idololatriam exercuit in ecclesia sunt magistri, an totius? Et si quidem partis, debuerant & ipsi concinere plenitudini ecclesiæ, & sub hujus jure subsistere, & fructus veritatis [a] apud se carpere: quemadmodum omnes egre- B gii patres nostri, qui incorrecta corrigebant, & coaptabant discissa. Sed quia catholica ecclesia hac traditione decoratur, ipsi ab ea excisi, [b] putant totam damnare tamquam erroneam: & certe horrendum est dicere; & tacere, damnatio. [c] Procedit enim contra ipsos vera in Christum professio, & pernicies universitatem arripuit. Sed procul sint hæc, tamquam in vanum dicta & sine causa pronuntiata. Itaque hinc & inde impellentur, quia venerabilium imaginum pictura ex superioribus annis tradita in catholica ecclesia, & in venerabilibus templis informata, quam sancti patres & tradiderunt & receperunt, & omne Christianorum collegium: ipsi non solum ab his omnibus sunt [d] frustrati; sed quod est sævius & terribilius, cla- C mor anathematis eorum sodomitice & gomorrhice multiplicatus est. Hinc & peccatum eorum magnum est nimis: & quis poterit sufferre hujus furoris insaniam, harumque satyricarum turbulentiarum scenicas facies? Quod si cognovissent veritatem, quæ manifesta est omnibus qui pie intelligere volunt, scirent utique, quia sicut per ea quæ in scripturis de sanctis indicantur, memores passionum eorum efficimur, & ad similem zelum erigimur: ita & per imaginalem descriptionem passiones horum videntes, in commemorationem virtutis eorum & Deo plenæ vitæ venimus. Deinde rursus bene sentiunt, dicentes ita.

Gregorius episcopus legit:

Si quis non confitetur omnes sanctos qui a sæculo us- D *que nunc sunt, qui ante legem, ac in lege & in gratia Deo placuerunt, honorabiles esse coram ipso anima & corpore, vel horum non postulat orationes, tamquam fiduciam habentium pro mundo intercedere, secundum ecclesiasticam traditionem, anathema.*

Epiphanius diaconus legit:

Cum ecclesiasticam traditionem dixerint, oportebat eos promulgare: Si quis & imaginales picturas non recipit, anathema sit. Antiqua quippe reveta est in catholica ecclesia traditio, & valde juste in commemorationem nobis principalium agnita: sed impudenter hanc mysticam projicientes scientiam, catholicam alloquuntur ecclesiam: Vias tuas [e] nolu- E mus. Unde post hanc editionem suam, & intercessionum Deo acceptabilem oblationem abjecerunt, delentes hanc ex hoc scripto suo: quod omnes noverunt. Moris enim est hæreticis, ut cum [f] viderint vel in uno [g] sermone pietatis, & veritatis viam revertantur, in multa & diversa [h] fallentes. Simplex est enim veritas: at vero mendacium multiplex. Ariani quippe creaturam dicentes Deum Verbum, cum hac impia blasphemia sua sine anima hunc incarnatum fuisse delire mentiti sunt: & Eutyches infelix unam naturam opinans in dispensatione Domini, blasphemabat, diviniorem quamdam carnem dicens eum suscepisse, & non consubstantialem naturæ nostræ. Similiter

Isai. 60. ex Græco.

Cant. 4.

[a] In Græco, ab ea.

[b] In Græco, videntur

[c] In Græco, Perit enim secundum ipsos.

[d] In Græco, ab initio Genes. 19.

[e] In Græco, scire nolumus

[f] In Græco, contemplati fuerint.

[g] Pro, verbo pietatem, & a veritatis via aberraverint.

[h] Pro, labi

A τὰς ἐπιγείους περιπείροντες, καὶ καλεῖσθαι θέλουσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ῥαββί, πατέρες προαιρούμενοι εἶναι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. ταύτην δὲ συκοφαντοῦσι Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν καταλελοιπέναι, καὶ εἰδωλολατρείᾳ προσκολληθῆναι· καίτοι γε αὐτὸς ἔφη διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου πρὸς αὐτήν· θήσω σε ἀγαλλίαμα αἰώνιον, εὐφροσύνην γενεῶν γενεαῖς. καὶ τῷ Ἐκκλησιαστῇ· ὅλη καλὴ εἶ, ἡ πλησίον μου, ὅλη καλή, καὶ μῶμος οὐκ ἔστιν ἐν σοί. σκοπήσωμεν οὖν τὴν αὐτῶν παραφροσύνην, ὅτι ἧς κατηγοροῦσιν εἰδωλολατρείας, ταύτης ἐπαυχοῦνται εἶναι διδάσκαλοι. καὶ εἰ εἰδωλολατρῶν εἰσι πατέρες, εἰπάτωσαν· μέρους τοῦ εἰδωλολατρήσαντος τῆς ἐκκλησίας εἰσὶ διδάσκαλοι, ἢ ὅλης; καὶ εἰ μὲν μέρους, ὤφειλον αὐτοὶ προσᾴδειν τῷ πληρώματι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, καὶ ὑπὸ ταύτης διακυβερνᾶσθαι. καὶ τοὺς καρποὺς τῆς ἀ- B ληθείας παρ' αὐτῆς δρέπεσθαι· καθὼς πάντες οἱ πατέρες ἡμῶν τὰ ἐσφαλμένα τῶν αἱρετικῶν ἀνώρθουν, καὶ συναρμολογοῦσι τὰ διερρωγότα. ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ καθολικὴ ἐκκλησία ταύτῃ τῇ παραδόσει φαιδρύνεται, οὗτοι ταύτης ἀποσχισθέντες, δοκοῦσι πᾶσαν κατακρίνειν ὡς ἐσφαλμένην· καὶ φρικῶδές ἐστι τὸ λαλεῖν, καὶ τὸ σιωπᾶν κατάκρισις. οἴχεται γὰρ κατ' αὐτοὺς ἡ εἰς Χριστὸν ἀληθὴς ὁμολογία, καὶ πανωλεθρία τὸ πᾶν κατείληφεν. ἀλλ' ἀπέστω ταῦτα, ὡς * μάτην λαληθέντα, καὶ εἰκῇ ἀποφανθέντα. οὐκοῦν ἔνθεν κἀκεῖθεν ἀπελαθήσονται, ὅτι ἡ τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἀναζωγράφησις ἐξ ἄνωθεν τῶν χρόνων παραδέδοται ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἐν τοῖς σεπτοῖς ναοῖς ταύτῃ ἐξεικονίσθησαν, ἃς ἅγιοι πατέρες καὶ παρέδωκαν καὶ ἐδέξαντο, καὶ πᾶσα ἡ τῶν Χριστιανῶν ὁμήγυρις· αὐτοὶ οὐ μόνον ἐξέστησαν τούτων ἁπάν- C των, ἀλλὰ καὶ τὸ δὴ δεινότερον καὶ φρικωδέστερον, ἡ κραυγὴ αὐτῶν τοῦ ἀναθέματος σοδομικῶς καὶ γομορρικῶς πεπλήθυνται. ἔνθεν καὶ ἡ ἁμαρτία αὐτῶν μεγάλη σφόδρα· καὶ τίς δυνήσεται ὑπενεγκεῖν ταύτης τῆς μανίας τὸ θηριωδέστατον, καὶ τούτων τῶν σατυρικῶν θορύβων τὰ μορμολύκεια; εἴθε ἔγνωσαν τὴν ἀλήθειαν. φανερὸν γάρ ἐστι πᾶσι τοῖς εὐσεβῶς νοεῖν ἐθέλουσιν, ὅτι ὥσπερ διὰ τῶν ἐν γραφαῖς περὶ τῶν ἁγίων δηλουμένων ἐν μνήμῃ τῶν αὐτῶν γινόμεθα παθημάτων, πρὸς τὸν ὅμοιον διεγειρόμενοι ζῆλον· οὕτω καὶ διὰ τῆς εἰκονικῆς ἀναζωγραφήσεως τὰ παθήματα τούτων ὁρῶντες, εἰς ἀνάμνησιν τῆς αὐτῶν ἀνδρείας καὶ τοῦ ἐνθέου αὐτῶν βίου ἐρχόμεθα. εἶτα πάλιν εὐγνωμονοῦσι, λέγοντες οὕτως.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

D Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ ἅπαντας τοὺς ἀπ' αἰῶνος καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἁγίους, πρὸ νόμου, καὶ ἐν νόμῳ, καὶ ἐν χάριτι τῷ Θεῷ εὐαρεστήσαντας, τιμίους εἶναι ἐνώπιον αὐτοῦ ψυχῇ τε καὶ σώματι, καὶ τὰς τούτων μὴ ἐξαιτεῖται προσευχάς, ὡς παρρησίαν ἐχόντων ὑπὲρ τοῦ κόσμου πρεσβεύειν, κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν, ἀνάθεμα.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Ἡνίκα ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν εἶπον, ἔδει αὐτοὺς ἀποφήνασθαι· εἴ τις καὶ τὰς εἰκονικὰς ἀναζωγραφήσεις οὐκ ἀποδέχεται, ἀνάθεμα ἔστω. ἀρχαία γὰρ αὕτη ὄντως ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ παράδοσις, καὶ μάλα εἰκότως εἰς ἀνάμνησιν τῶν πρωτοτύπων ἡμῖν ἐγνωσμένη. ἀλλ' ἀναιδῶς ἀπωσάμενοι ταύτην τὴν μάθησιν ἀλαζόνως τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ προσφθέγγονται· ὁδούς E σου εἰδέναι οὐ βουλόμεθα. ὅθεν καὶ μετὰ τὴν ἔκδοσιν αὐτῶν ταύτην, καὶ τὴν τῶν πρεσβειῶν εὐπρόσδεκτον τῷ Θεῷ προσαγωγὴν ἀπεβάλοντο, ἀφανίσαντες ταύτην ἐκ τοῦδε αὐτῶν τοῦ συγγράμματος· καὶ τοῦτο ἴσασι πάντες. ἔθος γὰρ τοῖς αἱρετικοῖς, ὅταν ἐν ἑνὶ λόγῳ προΐδωσι τὴν εὐσέβειαν, καὶ τῆς ἀληθείας ὁδοῦ ἀποσφαλῶσιν, εἰς πολλὰ καὶ διάφορα διασφάλλεσθαι. μονοειδὲς γὰρ ἡ ἀλήθεια, τὸ δὲ ψεῦδος πολυειδές. Ἀρειανοὶ γὰρ κτίσμα λέγοντες τὸν Θεὸν λόγον, μετὰ ταύτης αὐτῶν τῆς δυσσεβοῦς βλασφημίας ἄνευ ψυχῆς τοῦτον ἐνανθρωπῆσαι ληρωδήκασι. καὶ Εὐτυχὴς ὁ δείλαιος μίαν φύσιν δοξάζων ἐπὶ τῆς οἰκονομίας τοῦ κυρίου, ἐβλασφήμει, θειοτέραν τινὰ σάρκα λέγων αὐτὸν ἀνειληφέναι, καὶ οὐχ ὁμοούσιον τῆς ἡμετέρας φύσεως. ὡσαύτως

ANNO CHRISTI 787.

* In mſ. ad marg. ἀλ. μάτην.

οἱ καὶ

Anno Christi 787.

σιῶν· καὶ οἱ προϊστάμενοι ταύτης τῆς αἱρέσεως τούτοις ζηλώσαντες, ἐν μιᾷ καινοτομίᾳ μὴ ἀρκεσθέντες, ὡς κόρον τοῦ κακοῦ μὴ ἔχοντες, καὶ ἑτέραν γείτονα ταύτης ἐπεσπάσαντο. ἀκόλουθα δὲ λόγια, δοκοῦντες τοῖς ἁγίοις πατράσιν ἐξισοῦσθαι, ὑποκρίσει προσποιούμενοι τὴν εὐσέβειαν, ὀκρίζουσιν.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ ἀνάστασιν νεκρῶν, καὶ κρίσιν καὶ ἀνταπόδοσιν τὴν πρὸς ἀξίαν ἑκάστῳ τοῖς δικαίοις τοῦ Θεοῦ σταθμοῖς, καὶ μὴ εἶναι τέλος κολάσεως, μήτε μὴν τῆς οὐρανίου βασιλείας, ἥτις ἐστὶν ἡ τοῦ Θεοῦ κατατρύφησις· οὐ γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βρῶσις καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν πνεύματι ἁγίῳ, κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον· ἀνάθεμα.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Οὗτος τῆς προϋπάρχων τῆς ἀληθινῆς ἡμῶν πίστεως, ἁγίων ἀποστόλων καὶ θεσπεσίων πατέρων ἀφορισμός αὕτη τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἡ ὁμολογία, καὶ οὐχὶ τῶν αἱρετιζόντων· ὁ δὲ ἐπιὸν, τούτων οἰκεῖος, ἐπειδὴ ἀμαθίας καὶ ἀπαιδευσίας γέμει, οὕτως περιβομβεῖ.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Εἴ τις οὐ παραδέχεται τὴν καθ' ἡμᾶς ἁγίαν ταύτην καὶ οἰκουμενικὴν ἑβδόμην σύνοδον, ἀλλὰ ταύτην ἐκβάλλει καθ' οἱονδήποτε τρόπον, καὶ οὐ μετὰ πάσης πληροφορίας ἀσπάζεται τὰ παρ' αὐτῆς κατὰ τὴν τῆς θεοπνεύστου γραφῆς διδασκαλίαν ὁρισθέντα, ἀνάθεμα ἔστω ἀπὸ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ τῶν ἁγίων οἰκουμενικῶν ἑπτὰ συνόδων.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Ἡ τῆς ἀληθείας ἀπόπλανσις, νοῦ καὶ φρενός ἐστι πήρωσις. αὕτη γὰρ αὐτῶν ἡ ἀπόφασις πλέον τῆς ἀσεβείας τὴν ἀμαθίαν καὶ παραφροσύνην ἔχει· οὐ γάρ εἰσι σοφοὶ, εἰ μὴ τὴν ἀπαιδευσίαν. ἑβδόμην γὰρ σύνοδον ἑαυτοὺς ἀποκαλοῦντες, ὡς παρὰ ἄλλων ἑπτὰ συνόδων γεγονότων τὸν ἑαυτῶν ἀναθεματισμὸν ἀνατεθείκασι λέγοντες· ἀνάθεμα ἔστω ἐκ τῶν ἁγίων καὶ οἰκουμενικῶν ἑπτὰ συνόδων· καὶ οὐ μᾶλλον γελῶνται τῆς ἀπαιδευσίας, ἢ οἰκτείρονται τῆς ἀσεβείας. τὴν γὰρ ἀλήθειαν ἀφέντες, καὶ τῆς εὐθείας καὶ βασιλικῆς ὁδοῦ παρατραπέντες, ἐπὶ βόθρους ἵενται καὶ φάραγγας καὶ κρημνούς. καὶ προσφθέγγεται αὐτοῖς ὁ παροιμιακὸς λόγος· τοὺς ἄξονας τοῦ ἰδίου γεωργίου πεπλάνηνται, καὶ συνάγουσι χερσὶν ἀκαρπίαν. διὸ καὶ τὰ τεθηγμένα αὐτῶν βέλη καὶ τὰ ἐντεταμένα τόξα, ἃ κατὰ τῆς ἐκκλησίας ἐκένωσαν, οἱ τῆς ἀληθείας ἐρασταὶ καὶ τῆς δικαιοσύνης ζητηταὶ εἰς τὴν αὐτῶν καρδίαν ἐμπήγνυσι· καὶ ἀναλαμβάνονται τὸν Δαβὶδ μελῳδοῦντα ἐν πνεύματι· λάκκον ὤρυξαν οἱ ταύτης τῆς κακίας φαυλότητος εἰσηγηταὶ, καὶ ἀνέσκαψαν αὐτὸν, καὶ ἐνέπεσον εἰς βόθρον ὃν εἰργάσαντο· καὶ ἐπιστρέψει ὁ πόνος αὐτῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ κορυφὴν αὐτῶν ἡ ἀδικία αὐτῶν καταβήσεται. διότι λέγουσι τὸ πικρὸν γλυκὺ, καὶ τὸ γλυκὺ πικρόν· καὶ τιθέασι τὸ φῶς σκότος, καὶ τὸ σκότος φῶς, λέγοντες οὕτως.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Τούτων τοίνυν παρ' ἡμῶν μετὰ πάσης ἀκριβείας τε καὶ ἐμμελείας διατυπωθέντων, ὁρίζομεν, ἑτέραν πίστιν μηδενὶ ἐξεῖναι προφέρειν, ἤγουν συγγράφειν, ἢ συντιθέναι, ἢ φρονεῖν, ἢ διδάσκειν ἑτέρως. τοὺς δὲ τολμῶντας συντιθέναι πίστιν ἑτέραν, ἢ προκομίζειν, ἢ διδάσκειν, ἢ παραδιδόναι τοῖς θέλουσιν ἐπιστρέφειν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας ἐξ αἱρέσεως οἱασοῦν, ἢ καινοφωνίας, ἤτοι λέξεως ἐφεύρεσιν πρὸς ἀνατροπὴν εἰσάγειν τῶν νῦν παρ' ἡμῶν διορισθέντων· τούτους, εἰ μὲν ἐπίσκοποι εἶεν ἢ κληρικοὶ, ἀλλοτρίους εἶναι τοὺς ἐπισκόπους τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ τοὺς κληρικοὺς τοῦ κλήρου· εἰ δὲ μονάζοντες εἶεν ἢ λαϊκοὶ, ἀναθεματίζεσθαι.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Βουκοληθέντες ἐξ ἀπαιδευσίας ταῦτα κεκλόφασι παρὰ θεσπεσίων πατέρων ἡμῶν, καὶ ὡς οἰκεῖα συντεθείκασι. διὸ καὶ

A ergo & antistites hujus hæreseos hos æmulantes, una novitate minime contenti, & satietatem mali non habentes, & aliam vicinam hujus arripuerunt. [a] Sequentia vero eloquia, putantes sanctis patribus coæquari, & hypocrisi simulantes pietatem, proferunt.

Actio VI.

a Pro, consentanea.

Gregorius episcopus legit:

Si quis non confitetur resurrectionem mortuorum, & judicium, & retributionem condignam unicuique justis Dei ponderibus recompensandam, & non fore terminum supplicii, sed nec cælestis regni, id est, Dei deliciarum: (non enim est regnum cælorum esca & potus, sed justitia, & pax, & gaudium in Spiritu sancto, secundum divinum Apostolum:) anathema. Rom. 14.

B Epiphanius diaconus dixit:

Hæc primatum veræ fidei nostræ, sanctorum scilicet Apostolorum, & egregiorum patrum est [b] segregatio. Hæc catholicæ ecclesiæ est, & non hæreticorum confessio. Quod vero subsequitur, proprium est eorum: quoniam indisciplinatione ac ineruditione plenum est, dum ita [c] circumbombat.

b Pro, definitio.

c al. circumboat.

Gregorius episcopus legit:

Si quis non recipit sanctam hanc & universalem septimam synodum nostram; sed huic quoquo modo derogat, & non cum omni satisfactione amplectitur ea quæ ab ipsa secundum divinitus inspiratæ scripturæ doctrinam definita sunt, anathema sit a Patre & Filio & Spiritu sancto, ac universalibus septem synodis.

C Epiphanius diaconus legit:

Veritatis ignorantia, sensuum & mentis est cæcitas. Hæc enim eorum sententia plus inscientiæ & amentiæ quam impietatis habet. Non enim sapientes sunt, nisi circa indisciplinationem. Septimam enim synodum sese vocantes, quasi de aliis septem synodis quæ factæ fuerunt, anathematismum suum posuere, dicentes: Anathema sit a sanctis & universalibus septem synodis: & non magis deridentur propter indisciplinationem, quam compassionis affectu lugentur propter impietatem. Veritatem enim [d] ferentes, & a bona semita & regia via aversi, in foveam & hiatus atque præcipitia incidunt. Quibus & proverbialis sermo pronuntiat: [e] *In axis agri sui erraverunt, & col-* D *legerunt manibus infecunditatem.* Propter quod & acutas sagittas suas, & tensos arcus, quos adversus ecclesiam jaculati sunt, in corde ipsorum veritatis amatores & justitiæ quæsitores infixerunt: & assumunt David modulantem in spiritu: Lacum aperuerunt hujus pravitatis institutores, & foderunt eum, & inciderunt in foveam quam fecerunt: & conversus est dolor eorum in caput eorum, & in verticem eorum iniquitas eorum descendet. Quoniam dicunt amarum dulce, & dulce amarum: & ponunt lucem tenebras, & tenebras lucem, dicentes ita.

d Pro, deserentes.

e Pro, In axibus. Prov. 9. 12. ex Græco.

Psalm. 7.

Isai. 5.

Gregorius episcopus legit:

E *His igitur a nobis cum omni districtione & diligentia decretis, definimus, aliam fidem nemini licere proferre, id est, conscribere vel componere, aut sapere seu docere aliter. At vero qui ausi fuerint componere fidem aliam, vel proferre, aut docere, aut tradere his qui volunt reverti ad agnitionem veritatis a quacumque hæresi; aut novitatem vocum, id est, dictionis adinventionem, ad subversionem præsentium definitionum quæ a nobis promulgata sunt, introduxerint; si quidem episcopi fuerint, vel clerici, alienos esse episcopos ab episcopatu, & clericos a clero: si vero monachi fuerint aut laici, anathematizari.*

Epiphanius diaconus legit:

Illusi ab indisciplinatione hæc ab egregiis patribus nostris extorserunt, ac veluti propria composuerunt.

Propter quod & inanis & otiosus est sermo ipsorum, A & nec responsione dignus.

Gregorius episcopus legit:

Divi Imperatores Constantinus & Leo dixerunt: Dicat sancta & universalis synodus, si per consensum omnium sanctissimorum episcoporum definitio quae nunc lecta est, promulgata sit.

Sancta synodus exclamavit: Omnes ita credimus, omnes idipsum sapimus; omnes consonanter & libenter subscripsimus, omnes orthodoxe credimus, omnes intelligibiliter intelligibilem divinitatem adoramus. Haec est fides apostolorum, haec est fides patrum, haec est fides orthodoxorum. Sic omnes servientes Deo adorabant. Multos annos Imperatorum. Luminaria pacis Domine custodi: piam Domine vitam illis. Leoni & Constantino aeterna memoria. Vos estis pax orbis terrae: conservet vos fides vestra. Christum honorificatis, ipse vos conservabit. Orthodoxiam vos confirmastis. Piam Domine vitam eis. Absit invidia ab imperio eorum. Deus custodiat imperium vestrum. Deus imperium vestrum pacificet. Vestra vita, orthodoxorum vita. Caelestis rex terrenos custodi: per vos universalis ecclesia pacificata est. Vos luminaria orthodoxiae estis. Luminaria orbis Domine conserva. Aeterna memoria Constantino & Leoni. Novo Constantino piissimo Imperatorum multos annos. A genere orthodoxum Domine custodi: piam Domine vitam ei: abscedat invidia a regno ejus. Piissimae Augustae multos annos. Eam quae pia, quae orthodoxa est, Deus conservet. Abscedat invidia a regno vestro. Deus custodiat imperium vestrum, Deus pacificet regnum vestrum. Inconfusam in Christo dispensationem vos bene discrevistis. Inseparabilitatem duarum in Christo naturarum firmius vos praedicastis. Sanctorum & universalium sex conciliorum dogmata vos roborastis. Omnem idololatriam vos exterminastis. Magistros hujusmodi erroris vos publicastis. Contraria sentientes vos propalastis.

Epiphanius diaconus legit:

Pronuntiantes Imperatoribus consueta, mendacii furoribus quasi facibus animam exardescere facientes, ex ipsa diaboli argumentatione loquuntur, dicentes; Omnem idololatriam vos exterminastis. Utinam surdae fierent aures nostrae, ne audirent corrumpentem animas vocem. Noli, inquit proverbialis sermo, assiduus esse cum muliere meretrice. Salutarem namque dispensationis rationem demoliri volentes, in omnem blasphemiae excessum devenerunt. Et quid ad hanc lugendam rabiem dicemus, nisi ea quae a Spiritu sancto per David psalmographum prolata sunt? *Venenum aspidum sub labiis eorum; sepulcrum patens est guttur eorum; linguis suis dolose agebant.* Hinc & deciderunt a cogitationibus suis, judicati a Christo Deo nostro, qui nos eripuit ab idolorum errore. Ipse enim homo perfectus propter salutem nostram fieri dignatus, omnem idololatriam exterminavit. Dixit enim per prophetam: *Ecce dies veniunt, & delebo nomina simulacrorum a terra, & jam non erit eorum memoria.* Certum ergo est quod prophetia in ipsum referatur, & non sicuti ipsi dixerunt, ad imperium principum. Apostasiae quippe proprium est, hanc gratiam seu donum aliis [a] acquirere. Clamant Christiani ex magnivoco Isaïa potati: *Non legatus, non angelus, sed ipse Dominus salvavit nos.* Si vero, ut ipsi fatentur, episcoporum collegium vel regum imperium eruit nos ab errore idolorum, aberravit a veritate humanum genus; [b] & non salvantes, sed alterius magna extollentis est hoc credere salvum. Ab idolorum enim errore ac deceptione Christo Deo nostro eruente nos, ipsi magna extollunt, fatentes se redemptionem fecisse. O arrogantiam &

Prov. 5.

Psalm. 13.

Zach. 13.

[a] Pro, tribuere.

Isai. 63.

[b] In Graeco, alio salvante hoc, & alio salvatum a se illud jactante.

μάταιος ϰ̀ ἀργὸς αὐτῶν ὁ λόγος, ϰ̀ οὐδὲ ἀποκρίσεως ἄξιος.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Οἱ θεόπτοι βασιλεῖς Κωνσταντῖνος καὶ Λέων εἶπον· λεγέτω ἡ ἁγία ϰ̀ οἰκουμενικὴ σύνοδος, εἰ κατὰ συναίνεσιν πάντων τῶν ἁγιωτάτων ἐπισκόπων ὁ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀναγνωσθεὶς ὅρος ἐξεφωνήθη.

Η ἁγία σύνοδος ἐξεβόησε· πάντες οὕτω πιστεύομεν, πάντες τὸ αὐτὸ φρονοῦμεν· πάντες συναινέσαντες ϰ̀ ἀσμενίσαντες ὑπεγράψαμεν· πάντες ὀρθοδόξως πιστεύομεν· πάντες νοερῶς τῇ νοερᾷ θεότητι λατρεύοντες προσκυνοῦμεν. αὕτη ἡ πίστις τῶν ἀποστόλων, αὕτη ἡ πίστις τῶν πατέρων, αὕτη ἡ πίστις τῶν ὀρθοδόξων. οὕτω πάντες λατρεύοντες τῷ Θεῷ προσεκύνουν. πολλὰ τὰ ἔτη B τῶν βασιλέων. εἰρηνικὴν κύριε ζωὴν αὐτοῖς. Λέοντι καὶ Κωνσταντίνῳ αἰωνία ἡ μνήμη. ὑμεῖς ἡ εἰρήνη τῆς οἰκουμένης. φυλάξῃ ὑμᾶς ἡ πίστις ὑμῶν. τὸν Χριστὸν τιμᾶτε, αὐτὸς ὑμᾶς φυλάξει· τὴν ὀρθοδοξίαν ὑμεῖς ἐβεβαιώσατε. εἰρηνικὴν κύριε ζωὴν αὐτοῖς. ἀπέστω φθόνος τῆς βασιλείας αὐτῶν. ὁ Θεὸς φυλάξοι τὸ κράτος ὑμῶν· ὁ Θεὸς τὴν βασιλείαν ὑμῶν εἰρηνεύσοι· ἡ ὑμετέρα ζωή, τῶν ὀρθοδόξων ζωή. ἐπουράνιε βασιλεῦ τοὺς ἐπιγείους φύλαξον. δι' ὑμῶν ἡ οἰκουμενικὴ ἐκκλησία εἰρήνευσεν. ὑμεῖς φωστῆρες τῆς ὀρθοδοξίας. τοὺς φωστῆρας τῆς οἰκουμένης κύριε φύλαξον. αἰωνία ἡ μνήμη Κωνσταντίνου ϰ̀ Λέοντος. νέῳ Κωνσταντίνῳ τῷ εὐσεβεστάτῳ βασιλεῖ πολλὰ τὰ ἔτη. τὸν ἀπὸ γένους ὀρθόδοξον κύριε φύλαξον· εἰρηνικὴν κύριε ζωὴν αὐτῷ· ἀπείη φθόνος τῆς βασιλείας αὐτοῦ· τῆς εὐσεβεστάτης Αὐγούστης πολλὰ τὰ ἔτη. τὴν εὐ- C σεβῆ, τὴν ὀρθόδοξον ὁ Θεὸς φυλάξοι. ἀπείη φθόνος τῆς βασιλείας ὑμῶν. ὁ Θεὸς φυλάξῃ τὸ κράτος ὑμῶν. ὁ Θεὸς εἰρηνεύσῃ τὴν βασιλείαν ὑμῶν. τὸ ἀσύγχυτον τῆς κατὰ Χριστὸν οἰκονομίας ὑμεῖς διευκρινήσατε· τὸ ἀδιαίρετον τῶν δύο τοῦ Χριστοῦ φύσεων βεβαιοτέρως ὑμεῖς ἐκηρύξατε· τὰ τῶν ἁγίων οἰκουμενικῶν ἓξ συνόδων δόγματα ὑμεῖς ἀπεκυρώσατε· πᾶσαν εἰδωλολατρείαν ὑμεῖς ἐξηφανίσατε. τοὺς διδασκάλους τῆς τοιαύτης πλάνης ὑμεῖς ἐθριαμβεύσατε· τοὺς τὰ ἐναντία φρονοῦντας ὑμεῖς ἐστηλιτεύσατε.

Επιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Προσφωνήσαντες τοῖς βασιλεῦσι τὰ εἰωθότα, τῷ ψεύδους οἴστρῳ τὴν ψυχὴν ἐκκαυθέντες, ἐξ αὐτῆς τῆς τοῦ διαβόλου μεθοδείας φθέγγονται, εἰπόντες· πᾶσαν εἰδωλολατρείαν ὑμεῖς ἐξη- D φανίσατε. εἴθε κεκώφωντο τὰ ὦτα ἡμῶν, μὴ ἀκοῦσαι τῆς ψυχοφθόρου ταύτης φωνῆς. μὴ ἐνδελέχιζε γάρ, φησὶν ὁ παροιμιακὸς λόγος, γυναικὶ πόρνῃ. τὸν γὰρ σωτηριώδη τῆς οἰκονομίας λόγον λυμᾶναι βουλόμενοι, εἰς πᾶσαν βλασφημίας ὑπερβολὴν κατέδυσαν. ϰ̀ τί πρὸς ταύτην τὴν γοερὰν λύτταν εἴπωμεν, ἢ ἃ παρὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος τῷ θεσπεσίῳ Δαβὶδ λέλεκται; ἰὸς ἀσπίδος ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν· τάφος ἀνεῳγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν, ϰ̀ ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν. ἔνθεν ϰ̀ ἀπέπεσον ἐκ τῶν διαβουλίων αὐτῶν, κριθέντες παρὰ τοῦ ῥυσαμένου ἡμᾶς τῆς πλάνης τῶν εἰδώλων Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. αὐτὸς γὰρ ἄνθρωπος τέλειος διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν ἀξιώσας γενέσθαι, πᾶσαν εἰδωλολατρείαν ἐξηφάνισεν. ἔφη γὰρ διὰ τοῦ προφήτου· ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, καὶ ἐξαλείψω τὰ ὀνόματα τῶν εἰδώλων ἀπὸ E τῆς γῆς, ϰ̀ οὐκέτι ἔσται αὐτῶν μνεία. δῆλον ἡ προφητεία εἰς αὐτὸν ἀναφέρεται, καὶ οὐχ ὡς αὐτοὶ ἔφησαν, εἰς βασιλέων κράτος. ἀποστασίας τοίνυν ἴδιον, ταύτην τὴν χάριν καὶ δωρεὰν ἑτέροις περιαπτεῖν. βοῶσιν οἱ Χριστιανοὶ ἐκ τοῦ μεγαλοφωνοτάτου Ησαΐου ἀρυσάμενοι· οὐ πρέσβυς, οὐκ ἄγγελος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ κύριος ἔσωσεν ἡμᾶς. εἰ δέ, ὡς αὐτοί φασι, σύλλογος ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων ϰ̀ βασιλέων κράτος ἐῤῥύσατο ἡμᾶς τῆς πλάνης τῶν εἰδώλων, διεψεύσθη περὶ τῆς ἀληθείας τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἄλλου τοῦτο σώσαντος, καὶ ἄλλου μεγαλαυχοῦντος τοῦτο διαπεπρᾶχθαι. τῆς γὰρ εἰδώλων πλάνης καὶ ἀπάτης Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ῥυσαμένου ἡμᾶς, αὐτοὶ μεγαλαυχοῦσι τὴν ἀπολύτρωσιν πεποιῆσθαι. ὢ τῆς ἀλαζονείας ϰ̀

ANNO CHRISTI 787.

παρανοίας. ἐκπεσόντες γὰρ τῆς ἀληθείας, τὸν νοῦν καὶ τὰς φρένας ἀπετυφλώθησαν· καὶ ταῖς οἰκείαις δοκήσεσι καὶ φαντασίαις, τῇ κολακείᾳ καταβαπτισθέντες περιπεπλάνηνται· καὶ τὰ ἁρμόδια καὶ πρέποντα ἀναγορεύειν τοῖς βασιλεῦσιν ἐγκώμια ἀπωσάμενοι, τὰ εἰς Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν ἀναφερόμενα αὐτοῖς προσαπενηνόχασι. δέον μᾶλλον αὐτοῖς τὰς ἀνδρείας τούτων ἐξειπεῖν, τὰς κατὰ τῶν πολεμίων νίκας, τὰς βαρβαρικὰς ὑποπτώσεις, ἃς ἐν εἰκόσι καὶ ἐν τοίχοις εἰς μνήμην ἐξηγήσεως πολλοὶ ἐστηλογράφησαν, τοὺς ὁρῶντας πρὸς πόθον καὶ ζῆλον ἕλκοντες· τὰς τῶν ὑπηκόων περιποιήσεις, τὰς βουλὰς, τὰ τρόπαια, τὰς κοσμικὰς συστάσεις, τὰς πολιτικὰς καταστάσεις, τὰς τῶν πόλεων ἐπανορθώσεις. αὗται ἀξιεπαίνετοι βασιλεῦσιν εὐφημίαι, δι' ὧν καὶ πᾶν τὸ ὑπήκοον προσκαλεῖται εἰς εὔνοιαν. τὰς δὲ γλώσσας ἔτι τεθηγμένας ἔχοντες, καὶ ἐμπνέοντες ὀργῆς καὶ συκοφαντίας, ἐν σκοτομήνῃ δοκοῦσι κατατοξεύειν τοὺς εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ, λέγοντες τάδε.

Γρηγόριος ἐπίσκοπος ἀνέγνω·

Γερμανοῦ, Γεωργίου, καὶ Μανσοὺρ, τῶν κακοδόξων φρόνημα ὑμεῖς διελύσατε.

Γερμανῷ τῷ διγνώμῳ καὶ ξυλολάτρῃ, ἀνάθεμα.

Γεωργίῳ τῷ ὁμόφρονι αὐτοῦ, καὶ φαλσευτῇ τῶν πατρικῶν διδασκαλιῶν, ἀνάθεμα.

Μανσοὺρ τῷ κακωνύμῳ καὶ σαρρακηνόφρονι, ἀνάθεμα.

Τῷ εἰκονολάτρῃ καὶ ψευδογράφῳ Μανσοὺρ, ἀνάθεμα.

Τῷ τοῦ Χριστοῦ ὑβριστῇ καὶ ἐπιβούλῳ τῆς βασιλείας Μανσοὺρ, ἀνάθεμα.

Τῷ τῆς ἀσεβείας διδασκάλῳ καὶ παρερμηνευτῇ τῆς θείας γραφῆς Μανσοὺρ, ἀνάθεμα.

Ἡ τριὰς τοὺς τρεῖς καθεῖλεν.

Ἐπιφάνιος διάκονος ἀνέγνω·

Εἴπωμεν πρὸς ταῦτα τὸ τοῦ προφήτου. ὄψις πόρνης ἐγένετό σοι, ἀπηναισχύντησας πρὸς πάντας. καὶ ἐκεῖναι εἰς τὰ ἑαυτῶν ὀνείδη καὶ αἰσχρὰ ἐπιτηδεύματα ἐγκαλλωπιζόμεναι, τοὺς σωφρόνως βιοῦντας μυκτηρίζειν εἰώθασι· βδέλυγμα γὰρ ἁμαρτωλοῖς θεοσέβεια. οὕτως καὶ οὗτοι χείλη ἔχοντες δόλια, ἐλάλησαν κατὰ τῶν δικαίων ἀνομίαν ἐν ὑπερηφανίᾳ καὶ ἐξουδενώσει, ἀλλὰ κύριος ἔκρυψεν αὐτοὺς ἐν ἀποκρύφῳ τοῦ προσώπου αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ ταραχῆς αὐτῶν ἐσκέπασεν αὐτοὺς, καὶ ἀπὸ ἀντιλογίας τῶν γλωσσῶν αὐτῶν ἐρρύσατο αὐτούς. ὡς φωστῆρες γὰρ ἐν κόσμῳ διέλαμψαν, λόγον ζωῆς ἐπέχοντες. καὶ Γερμανὸς μὲν ὁ ἐν τοῖς ἱεροῖς γράμμασιν ἀνατεθραμμένος, καὶ ὡς Σαμουὴλ ἐκ βρέφους τῷ Θεῷ ἀνατεθειμένος, καὶ τῶν θεσπεσίων πατέρων ἐφάμιλλος· οὗ ταῖς διαλέξεσιν ἐξακολουθεῖν ἀναγκαῖον· διαβεβόηνται τὰ συγγράμματα ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ. αἱ γὰρ ὑψώσεις τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ λάρυγγι αὐτοῦ, καὶ ῥομφαῖαι δίστομοι ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, ἀκοντιζόμεναι κατὰ τῶν ἀπειθούντων τῇ ἐκκλησιαστικῇ παραδόσει. Γεώργιος δὲ, οὗ Κύπρος ἡ πατρὶς, εὐαγγελικῶς τὸν βίον ἐμπολιτευσάμενος, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν τὸν δόντα ἡμῖν ὑπογραμμὸν τὴν οἰκονομίαν αὐτοῦ, μιμησάμενος, οὐκ ἤρισεν, οὐκ ἐκραύγασε· λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρησε, πάσχων οὐκ ἠπείλησε, τῷ τύπτοντι αὐτὸν εἰς τὴν σιαγόνα ἔστρεφε καὶ τὴν ἄλλην, τῷ ἀγγαρεύοντι αὐτὸν μίλιον ἓν προσετίθει τὸ διπλάσιον· ἦρε τὸν ζυγὸν ἐκ νεότητος αὐτοῦ, ἀγαθὸν ἡγησάμενος κατὰ τὸν προφήτην καθίσαι καταμόνας καὶ σιωπῆσαι. Ἰωάννης δὲ, ὁ παρ' αὐτοῖς ὑβριστικῶς Μανσοὺρ προσαγορευόμενος, ἀφεὶς πάντα, Ματθαῖον τὸν εὐαγγελιστὴν ζηλώσας, Χριστῷ ἠκολούθησε, μείζονα πλοῦτον ἡγησάμενος τῶν ἐν Ἀραβίᾳ θησαυρῶν τὸν ὀνειδισμὸν τοῦ Χριστοῦ· καὶ εἵλετο μᾶλλον συγκακουχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ, ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἁμαρτίας ἀπόλαυσιν. αὐτὸς οὖν σταυρὸν ἑαυτοῦ καὶ τὸν Χριστοῦ ἀράμενος, καὶ ἀκολουθήσας αὐτῷ, ὑπὲρ Χριστοῦ καὶ διὰ τοῦ Χριστοῦ ἐξ ἀνατολῆς διὰ Χριστοῦ ἐσάλπισε· μὴ φορητὴν ἡγούμενος τὴν ἐν ἀλλο-

ACTIO VI.

A amentiam ! Frustrati quippe veritate, & mente ac sensibus excœcati sunt; propriisque conjecturis & phantasiis decepti, adulatione [a] intincti sunt: & aptas ac decentes declamare imperatoribus laudes recusantes, ea quæ in Christum Deum nostrum referuntur, eis deprompserunt: cum magis oporteret fortitudines horum edicere, contra hostes victorias, barbaricas subjectiones, quas in imaginibus & in parietibus in memoriam narrationis multi pinxerunt, & videntes ad amorem & zelum traxerunt: [b] subjiciendorum acquisitiones, consilia, trophæa, mundanos status, civiles ordinationes, civitatum directiones. Hæ sunt laude dignæ ac bonæ offerendæ imperatoribus famæ, per quas & omne quod subditum [c] esset
B eis, provocaretur ad mentem. Porro linguas adhuc acutas habentes, & iram ac accusationem spirantes, in obscura luna [d] se putant sagittare rectos corde, dicentes [e] ita.

[a] Pr. demersi.
[b] Pr. subjectorum conservationem.
[c] Pr. est eis provocatur ad benevolentiam.
[d] Pr. videntur sagittare.
[e] al. ista.

Gregorius episcopus legit:

Germani, Georgii & Mansur, malæ opinionis virorum, sensum vos dissoluistis.

Germano duplici sensu, & ligni cultori, anathema.

Georgio consentaneo ejus, & falsario paternorum magisteriorum, anathema.

Mansur nequam nominis, & similia Sarracenis sentienti, anathema.

Imaginum servitori & falsa scribenti Mansur, anathema.

C *Contumelioso in Christum, & insidiatori imperii Mansur, anathema.*

Impietatis doctori & malo interpreti divinæ scripturæ Mansur, anathema.

Trinitas tres istos deposuit.

Epiphanius diaconus legit:

Dicamus ad hæc illud prophetæ: *Facies meretricis facta est tibi, renuent erubescere ad omnes.* Jerem. 3. Etenim illæ in sua opprobria & turpia studia venustatæ, eos qui pudice vivunt, subsannare consueverunt. Abominatio enim peccatoribus Dei cultus. Ita & isti labia habentes dolosa, locuti sunt contra justos iniquitatem in superbia & contemptu. Sed Dominus abscondit eos in ab- Psalm. 11.
D dito vultus sui, & a conturbatione eorum contexit eos, & a contradictione linguarum ipsorum eruit eos. Ut luminaria enim in mundo luxerunt, verbum vitæ continentes: Germanus videlicet, qui in sacris litteris enutritus, & ut Samuel ab infantia Deo deputatus, atque sanctis patribus est consimilis comprobatus. Cujus sequi disputationes necessarium esse, conscripta ejus affirmant [f] per universum orbem. Exaltationes enim Dei in faucibus ejus, & gladii ancipites in manibus ejus, jaculari contra diffidentes ecclesiasticæ traditioni. Psalm. 149. Et Georgius patria Cyprius, qui evangelice [g] patrimonium venumdans, & Christum Deum nostrum, qui dedit nobis normam dispensationem suam, imitans, non contendit, non clamavit: cum malediceretur,
E non maledicebat: cum pateretur, non comminabatur: percutienti se maxillam vertebat & alteram, angarianti se mille passus apponebat & duplum: tulit jugum a juventute sua, bonum arbitratus secundum prophetam singulariter sedere, & silere. Thr. 3. Atque Joannes qui ab eis injuriose Mansur appellatus est, quique dimissis omnibus Matthæum evangelistam æmulatus, Christum secutus est; majores divitias arbitratus thesauro [h] quem in Arabia dereliquit, opprobrium Christi; & elegit potius affligi cum plebe Dei, quam temporalem voluptatem habere peccati. Ipse itaque crucem suam & Christi portans, & secutus eum, pro Christo ab oriente per Christum tubicinavit, non tolerabilem ducens vocum novitatem, quæ [i] diverso

[f] Pr. celebrata per.
[g] In Græco, vitam instituens.
[h] Pr. omni Arabum, opprobrium Christi.
[i] In Græco, in aliena terra regione facta.

ACTIO VI.

fuerat modo facta, seu prævaricatricem factionem, rapidamque insaniam, quæ adversus sanctam Dei catholicam ecclesiam erat armata. Sed hanc publicans, omnes exhortando & admonendo, cautos reddebat, ne adducerentur cum operantibus iniquitatem; quærens in ecclesiis antiquam legislationem teneri & pacificam constitutionem, quam Dominus discipulis [a] suis nominis sui vocabulum sortientibus donavit, dicens; *Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis*. His ergo reverendis viris & fide dignis taliter in ecclesia catholica demonstratis, quæ est adversus eos insurgens accusatio, & quam hæc est horrenda, quam etiam ferre quis omnino non poterit? Vere ignorantiam ignoraverunt miseri, propriam linguam inhoneste denudantes, Germanumque mysticum sacrificatorem & sacerdotem Christi, duplici sensu & ligni servitorem nominantes; similiter Georgium & Mansur; cum aliquando nec principibus quisquam talem blasphemiam ei qui unius fidei secum erat, injecerit: ab Hebræis enim & Agarenis, & aliis infidelibus querela tali, tam super divino typo crucis, quam super venerabilibus imaginibus & aliis sacris Deoque dicatis rebus, sæpe Christiani accusati sunt. Nam Christianus Christiano hujusmodi accusationem nullatenus intulit. Sed inutilis est justus injusto, quemadmodum lippis oculis sol. Ipsi quippe fugientes a veritate, atque ab ecclesiastica lege repulsi, traditi sunt falsiloquiis & maledictis; & nihil aliud colligunt, quam ut accusent Christianos & Domini sacerdotes, quasi dereliquerint Deum vivum & verum, atque iconis deserviant: maledici quidam & [b] læsi, multiloqui, & horum sectatores effecti. Et quis timentium Deum, & deridentium non latum risum suum effundat? vel potius non tristi lamento induatur & nocte profunda super hac ipsorum impietate? Et quia cum sint inventores malorum secundum divinum Apostolum, defecerunt scrutantes scrutinia, garrulitatibus eorum bene valere fatentes, sufficienter Dei gratia ad perfectam destructionem vanarum cogitationum falsi nominis eorum scientiæ [c] consummantes, & cum veteribus hæresibus errorem inanis pravitatis ipsorum connumerantes, hunc excidimus gladio spiritus: age nunc instruamus animos audientium. Omnia ergo præsentia sunt intelligentibus, & erecta his qui inveniunt scientiam, sicuti Proverbiatori bene, nec non & veritati videtur. Sancta enim Dei catholica ecclesia ex diversis & variis rebus eos qui sibi nati sunt, trahit ad pœnitentiam & ad agnitionem mandatorum Dei custodiæ; & omnes sensus nostros festinat dirigere ad gloriam ejus, qui est super omnia Deus; atque per auditum & visum correctionem facit, ipsa quæ gesta sunt, vultibus eorum qui accedunt, apponens. Quando namque ex avaritia & amore pecuniarum rapit quemquam, ostendit ei in imagine Matthæum, qui ex telonariis Apostolus factus, avaritiæ furia derelicta Christum secutus est: & Zacchæum in sycomorum ascendentem, desiderantem Christum videre, ac ei repromittentem dimidium substantiæ se præbere pauperibus, & si cui aliquid abstulit, reddere quadruplum: & fit ad custodiam conversionis & jugem memoriam, imaginalium formationum continua visio, ne repedetur ad proprium vomitum. Rapuit rursum alium desiderio meretricio depressum; pudici Joseph imaginem apponit, qui fornicationem abominans, & hanc pudicitia vincens, illud quod dicitur ad imaginem custodivit, cujus participes efficiuntur qui hanc dilexerunt. Iterum alibi beatam Susannam proponit pudicitia ornatam, & manibus extensis adjutorium ab excelso invocantem, & Danielem judicem præsidentem, & hanc eruentem de manibus seniorum iniquorum: & fit

[a] In Græco, suis tanquam insigne donavit.

Joan. 14.

[b] In Græco, conviciatores, locutores temerarii, & linguaces.

[c] Pro, disputatione perfecta.

Prov. 8.

Gen. 39.

Daniel. 13.

ANNO CHRISTI 787.

αὐτῷ γεγονυῖαν κατηγορίαν, καὶ τὴν κατὰ τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς ἐκκλησίας ἄθεσμον συσκευὴν καὶ λυσσώδη μανίαν. ἀλλὰ τοῦτον θριαμβεύσας, πάντας παραινετικῶς καὶ νουθετικῶς ἠσφαλίζετο, μὴ συναχθῆναι μετὰ τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν· ζητῶν ἐν ἐκκλησίαις τὴν ἀρχαίαν θεσμοθεσίαν κρατῦναι, καὶ τὴν εἰρηνικὴν κατάστασιν, ἣν ὁ κύριος τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὡς [a] γνώρισμα τῶν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ κεκλημένων ἐδωρήσατο, λέγων· εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν ἀφίημι ὑμῖν. τούτων οὖν τῶν αἰδεσίμων ἀνδρῶν καὶ ἀξίων πίστεως οὕτως ἀναδειχθέντων ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, τίς ἡ πρὸς αὐτοὺς ἐπαναστατικὴ συκοφαντία, καὶ οἷον φρικωδέστατον, ὃν καὶ φέρειν τις οὐ δυνάσεται; ὄντως ἠγνόησαν ἄγνοιαν οἱ ταλαίπωροι, τὴν οἰκείαν γλῶσσαν ἀσχήμως ἀπογυμνώσαντες, Γερμανὸν τὸν μυστικὸν θύτην καὶ ἱερέα Χριστοῦ δίγνωμον καὶ ξυλολάτρην ὀνομάσαντες, ὁμοίως καὶ Γεώργιον καὶ Μανσούρ· ὁπότε οὐδὲ τῶν [b] ἐν τέλει τις τοιαύτην βλασφημίαν τῷ ὁμοπίστῳ προσέρριψεν. ἐξ Ἑβραίων δὲ καὶ Ἀγαρηνῶν καὶ ἄλλων ἀπίστων ἔγκλησιν τοιαύτην περί τε τοῦ θείου τύπου τοῦ σταυροῦ, καὶ τῶν σεπτῶν εἰκόνων, καὶ ἱερῶν ἀνατεθειμένων τῷ Θεῷ, πολλαχῶς οἱ Χριστιανοὶ ἐνεκλήθησαν· ὑπὸ Χριστιανοῦ δὲ Χριστιανὸς τοιαύτην ἔγκλησιν οὐδαμῶς προσήνεγκεν. ἀλλ᾽ ἄχρηστος ὁ δίκαιος τῷ ἀδίκῳ, ὥσπερ ὀφθαλμιῶσιν ἥλιος. αὐτοὶ γὰρ ἀποπεσόντες ἀπὸ τῆς ἀληθείας, καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ θεσμοῦ ἐξωσθέντες, παρεδόθησαν τοῖς ψευδηγορήμασι καὶ ταῖς λοιδορίαις· καὶ οὐδὲν ἕτερον συνάγουσιν, ἢ κατηγορῆσαι τῶν Χριστιανῶν καὶ τῶν τοῦ Θεοῦ ἱερέων, καταλελοιπέναι Θεὸν ζῶντα καὶ ἀληθινὸν, καὶ εἰκόσι λατρεύειν· ἐπίβουλοι τινὲς καὶ λοίδοροι, ἀκριτόμυθοί τε καὶ τούτων ζηλωταὶ γενόμενοι. καὶ τίς τῶν φοβουμένων τὸν Θεὸν καὶ γελώντων οὐ πλατὺν αὐτοῖς καταχέει γέλωτα, ἢ μᾶλλον οὐ σκυθρωπὸν πένθος ἀμφιβαλόμενος καὶ νύκτα βαθεῖαν πρὸς ταύτην αὐτῶν τὴν ἀσέβειαν; καὶ ἐπειδὴ ἐφευρεταὶ κακῶν κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον ὄντες, ἐξέλιπον ἐξερευνῶντες ἐξερευνήσεις, ταῖς αὐτῶν φλυαρίαις ἐρρῶσθαι φράζοντες, ἱκανὰ Θεοῦ χάριτι πρὸς τελείαν ἀνατροπὴν τῶν ματαίων λογισμῶν τῆς ψευδωνύμου αὐτῶν γνώσεως ἀπαντήσαντες, καὶ ταῖς παλαιαῖς αἱρέσεσι τὴν πλάνην αὐτῶν ταύτην τῆς [c] καινῆς φανείσης συναριθμήσαντες, ἐξετέμομεν τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πνεύματος· φέρε [d] καθυποτάξωμεν τῶν ἀκροωμένων τὰς νοάς. πάντα οὖν ἐνώπια τοῖς συνιοῦσι, καὶ ὀρθὰ τοῖς εὑρίσκουσι γνῶσιν, ὡς τῷ παροιμιαστῇ καλῶς καὶ τῇ ἀληθείᾳ δοκεῖ. ἡ γὰρ ἁγία τοῦ Θεοῦ καθολικὴ ἐκκλησία ἐκ διαφόρων καὶ ποικίλων πραγμάτων τοὺς ἐν αὐτῇ γεννηθέντας ἕλκει πρὸς μετάνοιαν καὶ ἐπίγνωσιν τῆς τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ τηρήσεως, καὶ πάσας τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν σπεύδει καθοδηγεῖν πρὸς δόξαν τοῦ ἐπὶ πάντων Θεοῦ, καὶ δι᾽ ἀκοῆς καὶ ὁράσεως τὴν ἐπανόρθωσιν ποιεῖται, αὐτὰ τὰ πεπραγμένα ἐπ᾽ ὄψεσι τῶν προσερχομένων προτιθεῖσα. ὅταν γὰρ ἐκ πλεονεξίας καὶ φιλαργυρίας ἁρπάσῃ τινὰ, ὑποδείκνυσιν αὐτῷ ἐν εἰκόνι Ματθαῖον τὸν ἐκ τελωνῶν ἀπόστολον, τὴν τῆς φιλαργυρίας μανίαν καταλιμπάνοντα, καὶ Χριστῷ ἀκολουθοῦντα· Ζακχαῖον ἐπὶ συκομορέαν ἀνερχόμενον, ποθοῦντα Χριστὸν ἰδεῖν, καὶ αὐτῷ συνταξάμενον τὰ ἡμίση τῶν ὑπαρχόντων παρέξειν πτωχοῖς, καὶ εἴ τινός τι ἐσυκοφάντησεν, ἀποδιδόναι τετραπλάσιον· καὶ γίνεται πρὸς φυλακὴν τῆς ἐπιστροφῆς καὶ διηνεκῆ μνήμην ἡ τῶν εἰκονικῶν ἀνατυπώσεων συνεχὴς θέα, πρὸς τὸ μὴ παλινδρομῆσαι εἰς τὸν ἴδιον ἔμετον. ἥρπασεν ὕπερον αὐτὸν ἔρως πορνικῷ κατεχόμενον, Ἰωσὴφ τοῦ σώφρονος τὴν εἰκόνα προτίθησιν· ὃς τὴν πορνείαν βδελυξάμενος, καὶ τῇ σωφροσύνῃ ταύτην νικήσας, τὸ κατ᾽ εἰκόνα διεφύλαξεν, οὗ μέτοχοι γίνονται οἱ ταύτης ἐρασταί. πάλιν ἑτέρωθι τὴν μακαρίαν Σωσάνναν ἀνατίθησι σωφροσύνῃ κοσμουμένην καὶ χεῖρας ἐκτείνουσαν, τὴν ἐξ ὕψους βοήθειαν ἐπικαλουμένην· καὶ Δανιὴλ κριτὴν προκαθήμενον, ταύτην ἐξαιρούμενον ἐκ χειρὸς πρεσβυτέρων ἀνόμων· καὶ γίνεται

[a] Pro, γνώρισμα.

[b] In ext. ad marg. Ir. τῶν συνελθόντων.

[c] Forte, καινῶς.

[d] In ext. ad marg. Ir. ἐπιχειρῶμεν.

Anno Christi 787.

Actio VI.

τῆς εἰκονικῆς πολυχρωμίας ἡ μνήμη πρὸς φυλακὴν σώφρονος βίου. ἥρπασεν τὸν ἐν τρυφῇ τὸν βίον δαπανήσαντα, καὶ μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον, ἃ ἔδει τοῖς πένησι παρέχειν, ἐν τοιούτοις ἐσθῆσι καταναλίσκοντα, καὶ τὴν ἁβροδίαιτον ζωὴν ἀσπαζόμενον. δείκνυσιν αὐτῷ τὸν Ἠλίαν μηλωτὴν ἠμφιεσμένον, καὶ τῇ αὐτάρκει τροφῇ ἐπαρκούμενον· καὶ Ἰωάννην τρίχας καμήλου ἐνδεδυμένον, καὶ ἀγρίῳ μέλιτι τρεφόμενον, τὸν δὲ Χριστὸν δακτύλῳ δεικνύοντα, καὶ προσμαρτυροῦντα αἴροντα τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. σὺν τούτοις καὶ τὸν μέγαν Βασίλειον, ἀσκητῶν τε καὶ μοναζόντων πλῆθος κατεσκληκότων τῷ σώματι. ἀλλὰ δὲ τὸ μὴ ἀποτείνωμεν τὸν λόγον, ὀλίγων μνήμην ποιούμενοι, τὰ λοιπὰ ἐπαφήκαμεν τοῖς ἀκροωμένοις ἐρευνᾷν. ἔχομεν γὰρ πᾶσαν τὴν τοῦ εὐαγγελίου διήγησιν ἀναστηλογραφουμένην, καὶ εἰς μνήμην Θεοῦ ἡμᾶς ἄγουσαν, καὶ χαρᾶς ἡμᾶς ἐμπιπλῶσαν. τούτων γὰρ ὑπ' ὄψεσιν ἡμῶν προκειμένων, καρδία φοβουμένων τὸν κύριον εὐφραίνεται, θάλλει πρόσωπον, ψυχὴ ἀθυμοῦσα εἰς εὐθυμίαν μεταποιεῖται, καὶ ψάλλει μετὰ τοῦ θεοπάτορος Δαβίδ· ἐμνήσθην τοῦ Θεοῦ, καὶ εὐφράνθην. μνήμην οὖν Θεοῦ δι' αὐτῶν πάντοτε ἔχομεν. ἡ γὰρ ἀνάγνωσις ἔσθ' ὅτε καὶ ἐνιότε ἄδεται ἐν τοῖς σεπτοῖς ναοῖς· ἡ δὲ εἰκονικὴ ἀνατύπωσις ἑσπέρας καὶ πρωῒ καὶ μεσημβρίας, ὡς ἐν αὐτοῖς καθιδρυμένη, διηγεῖται ἡμῖν καὶ ἀγγέλλει τὴν τῶν πραγματευθέντων ἀλήθειαν. δεξώμεθα οὖν τὴν παράδοσιν τῆς ἐκκλησίας, τιμήσωμεν τὴν θεσμοθεσίαν· μὴ περιεργαζώμεθα τὴν εὐσεβῆ καὶ ἔνθεσμον συνήθειαν, μὴ πολυπραγμονήσωμεν τὰ ἀρχαῖα θέσμια. πᾶν γὰρ τὸ εἰς ἀνάμνησιν τοῦ Θεοῦ ἀνατιθέμενον, δεκτὸν αὐτῷ. οἱ δὲ ἐκτὸς γινόμενοι τῆς παραδόσεως ταύτης, ἧς μέτοχοι γεγόνασι πάντες οἱ γνησίως υἱοθετηθέντες ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, ἄρα νόθοι εἰσὶ, καὶ οὐκ υἱοί. οὐκοῦν αἰσθώμεθα ἀγαθὸν καὶ καλὸν εἶναι τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἀνάθεσιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ πνευματικῶς δι' αὐτῶν ἀνάγεσθαι ἐπὶ τὴν τῶν πρωτοτύπων αὐτῶν ἀνάμνησιν, καὶ ταύτας διὰ τὴν αὐτῶν τιμήν τε καὶ ἀσπάζεσθαι καὶ περιπτύσσεσθαι, καὶ τὴν ὀφειλομένην προσκύνησιν ἀπονέμειν. εἴτε οὖν ἀσπασμόν τινι τοῦτο φίλον καλεῖν ἢ προσκύνησιν· ταὐτὸν γὰρ ἀμφότερα, εἰ μή που τὴν κατὰ λατρείαν προσκύνησίν τις ἐννοήσειεν· ἄλλη γάρ αὕτη, ὡς πολλαχῶς δέδεικται· μόνον ἄξιος ὁ προσερχόμενος ἔστω τῆς προσκυνήσεως· εἰ δὲ οὐκ ἄξιος, καθαρθήτω πρῶτον, καὶ οὕτως προσελθέτω τῇ εἰκονικῇ σεπτῇ ἀνατυπώσει. μὴ ἔστω σατανικὴ ἔνστασις περὶ τὴν αὐτῶν προσκύνησιν, μήτε δειλία ὑπονοίας ἔχουσα πρόφασιν πονηρᾶς· ὅτι εἰ προσέλθω τῇ εἰκόνι, ταύτην ἀσπασόμενος, εὑρίσκομαι τὴν ἐν πνεύματι λατρείαν αὐτῇ προσνέμων. ἄπαγε τῆς ὑπονοίας ταύτης. θεομάχοι καὶ κενολόγοι τὸν ὄφιν μιμούμενοι, ταῦτα γλωσσαλγοῦσι, καὶ αὐτὸς τῇ γυναικὶ προσελθὼν ἐψιθύρισε ψευδολογήσας· τί εἶπεν ὁ Θεός; ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ βρώσει φάγῃ, ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου, οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ. οὕτως καὶ οὗτοι τὰς θηλυπρεπεῖς καρδίας ἐξαπατῶσι, λέγοντες, ὅτι ὁ προσκυνῶν εἰκόνα τοῦ κυρίου, ἢ τῆς ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν καὶ ἀληθῶς Θεοτόκου, ἢ ἁγίων ἀγγέλων, ἢ τινος τῶν ἁγίων, τὴν ἐν πνεύματι λατρείαν ταύτῃ προσφέρει. μὴ ἀπατηθῶμεν οὖν τῷ λόγῳ αὐτῶν. παραίνεσις καὶ * παράφρασις τοῦ διαβόλου αὕτη. ὁ θεολόγος Γρηγόριος ἀνατρέπει τοῦτο τὸ μύθευμα, παρακελευόμενος πᾶσιν ἡμῖν· τὴν Βηθλεὲμ σεβάσθητι, καὶ τὴν φάτνην προσκύνησον. σὺν τούτῳ δὲ καὶ Μάξιμος ὁ ἀοίδιμος, οὗ ὕμνος ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις, ἡνίκα μετά τινων ἀνδρῶν διελεγόμενος περὶ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, θεῖον τύπον τοῦ τιμίου σταυροῦ, ἅγιον εὐαγγέλιον καὶ σεπτὴν εἰκόνα προτίθεσθαι εἰς μέσον ἀγαγὼν, καὶ ταῦτα ἐπὶ βεβαιώσει τῶν λαληθέντων σὺν αὐτοῖς ἠσπάσατο. ὁ δὲ τῆς ἀθανασίας ἐπώνυμος τρανότερον ἡμῖν ἀπαγγέλλει, ἐν τῇ πρὸς Μαρκελλῖνον ἐπιστολῇ, ἣν προέταξεν ἐν τῇ βίβλῳ

* Forte, παράφασις

imaginalis titulationis memoria ad custodiam pudicæ vitæ. Rapuit in deliciis substantiam suam consumentem, & mollibus vestimentis vestitum, quæ oportet egenis præbere in talibus vestibus expendentem, & delicatam vitam amplectentem; & ostendit ei Eliam melote amictum, & sufficienti esca contentum: & Joannem pilis cameli indutum, & agresti melle nutritum, Christumque digito demonstrantem, & profitentem hunc tollere peccatum mundi. Cum his etiam magnum Basilium, atque ascetarum & monachorum multitudinem, corpore arefactorum. Ne vero extendamus sermonem, paucorum mentionem facientes, reliqua dimisimus audientibus perscrutanda. Habemus enim omnem evangelii narrationem depictam, & ad recordationem Dei nos adducentem, & gaudio nos replentem. His enim vultibus nostris appositis, cor timentium Dominum lætificatur, floret facies, anima tædio affecta in alacritatem transfertur, & psallit una cum Dei patre David: *Memor fui Dei, & delectatus sum.* Memoriam ergo Dei per eos semper habemus. Lectio enim minus nonnumquam recitatur in venerabilibus templis, imaginalis vero formatio vespere, mane & meridie tamquam in eis stabilita, narrat nobis & annuntiat veritatem gestorum. Suscipiamus ergo traditionem ecclesiæ, honoremus legislationem; ne scrutemur piam & legitimam consuetudinem, ne curiose agamus adversus antiqua jura. Omne quippe quod in commemorationem Dei a conditur, acceptum est illi. Qui vero præter hanc traditionem efficiuntur, cujus participes facti sunt omnes qui germane filiorum adoptionem receperunt in catholica ecclesia, merito nothi sunt, & non filii. Itaque sentiamus bonum & optimum esse, venerabilium imaginum positionem in ecclesia fieri, & spiritualiter reduci per has ad principalium suorum memoriam: atque istas propter earumdem honorificentiam & salutare & amplecti, ac debitam adorationem impendere. Sive ergo alicui sit salutationem gratum vocare, sive adorationem: (hoc ipsum enim est utrumque; nisi forte quis adorationem quæ secundum latriam exhibetur, intelligat: alia enim est hæc, ut multipliciter est ostensum:) tantum dignus is qui accedit, sit adoratione. At si non fuerit dignus, purificetur primum, & ita demum accedat ad imaginalem venerabilem formam. Nec instantia satanica sit erga adorationem earum; neque formido iniquæ suspicionis habens occasionem, quia si accessero imaginem hanc salutaturus, invenior latriam quæ in spiritu est, huic impendere. Absit suspicio hæc. Impugnatores enim Dei atque vaniloqui serpentem imitantes, hæc garrulis linguis effantur. Etenim ipse accedens mulieri susurravit mendaciter: Quid, perhibens, dixit Deus? Ex omni ligno quod est in paradiso, comedes; de ligno autem quod est in medio paradisi, non comedetis. Ita & isti effeminata corda seducunt, dicentes: Quia qui adorat imaginem Domini, aut intemeratæ dominæ nostræ ac vere genitricis Dei, vel sanctorum angelorum, aut cujusquam sanctorum, latriam quæ in spiritu est, huic offert. Ne decipiamur ergo sermone ipsorum: admonitio enim & prava diaboli est hæc assertio. Nam & theologus Gregorius hanc destruit fabulationem, omnibus nobis jubens, cum dicit: Bethlehem cole, præsepe adora. Cum hoc autem & Maximus memorandus, cujus laus in omnibus est ecclesiis, dum cum viris quibusdam de ecclesiasticis negotiis disputaret, divinum pretiosæ crucis typum, sanctum evangelium & venerandam iconam præcipit in medium afferri, & hæc cum illis ad certitudinem eorum quæ dicta sunt, salutavit. Athanasius autem, qui ab immortalitate nomen accepit, expressius nobis annuntiat in epistola ad Marcellinum missa, quam præordinavit in codi-

Psalm. 76.

a Pro, dicatur.

Gen. 3.

Oratio de Natali Domini.

ACTIO VI.

ce interpretationis psalmorum, ita dicens: Libro A psalmorum quis accepto, [a] Salvatoris quidem prophetias consuete sicut in aliis scripturis admirans & adorans [b] egreditur. Videsne qualiter prophetias egregius pater adorare nobis jubeat? Et si has pium est adorare, quanto magis proventus propheticarum assertionum in imagine visos necessarium est adorare? Habet enim prophetia: *Ecce virgo in utero habebit, & pariet filium.* Hanc ergo prophetiam in imagine nos videntes, id est, virginem cum amplexantem quem peperit, quomodo sufferemus quo minus adoremus & salutemus? Quis ineruditus mente differre audeat ad hujusmodi salutationem? Dignos nosmetipsos adoratione faciamus, ne accedentes indigne, [c] Ozan B pœnam incidamus. Ipse quippe tangens arcam, eadem hora periit, indigne appropians illi: quamquam & ipsa diversis figuris variata, & ex lignis constructa fuerit, quemadmodum & imaginum factura. Porro hi qui dicunt imaginales formationes sufficere in commemorationem tantum haberi, & non etiam ad salutationem, unum recipientes, alterum reprobantes, per hoc [d] pravi quidam, partimque mendaces & partim veraces demonstrantur: alias quidem vera confitentes, & alias [e] depravantes. Et o insensibilitatem horum! Ergo qui aliquando eramus orthodoxiæ ac veritatis calumniatores, nunc horum efficiamur advocatores; & pro reprobatione ecclesiasticarum traditionum petamus veniam peccatorum. C In omnibus his mandata custodiamus per ea quæ præcepta sunt; ambulemus propheticam vocem audientes, quæ dicit: *Si [f] annuntiaverit tibi homo, quid bonum, aut quid requirat Dominus abs te, quam ut facias judicium, & diligas misericordiam, & paratus sis ambulare cum Domino Deo tuo?* Super hæc furorem sopiamus, linguam refrenemus, mendacio ac turpiloquio & maledicto [g] retinentes. Oculum temperemus, ventrem erudiamus, psalmodiæ ac orationi instemus, in omnibus a Deo datis nobis gratias agamus, juramento ne assuetum os nostrum faciamus, sed dominicam vocem audiamus dicentem: *Ego autem dico vobis, nolite jurare omnino.* Gloriam conculcemus, quæ deorsum jacet: maximum om- D nium bonorum, misericordiam & caritatem arripiamus, & hanc timori Dei conjunctam. Sine timore quippe Dei caritas reproba est. Nam & Josaphat amicus erat cum Achab, sed audivit: *Si peccatori tu amicitia jungeris, si odio habito a Domino tu auxiliaberis?* Ergo cum timore Dei omnia faciamus, expetentes etiam intercessionem intemeratæ dominæ nostræ & natura Dei genitricis semper virginis Mariæ, atque sanctorum angelorum, & simul omnium sanctorum: salutantes quoque colendas eorum reliquias, ut eorum sanctitatis participes simus. Sic enim perfecti erimus ad omne opus bonum in Christo Jesu Domino nostro: quem decet gloria, imperium, latria, cum Patre & Spiritu sancto, nunc & semper & in sæcula sæculorum, Amen.

[a] In Græco, de salvatore.
[b] In Græco, prosequitur.
Isai. 7.
[c] Pro, in Oza.
2. Reg. 6.
[d] In Græco, semipravi.
[e] Hoc est, vituperantes.
Mich. 6.
[f] In Græco, annuntiatum est tibi, o homo.
[g] Pro, abstinentes.
Matth. 5.
2. Paralip. 19.

τῆς ἑρμηνείας τῶν ψαλμῶν, οὑτωσὶ λέγων· τὴν βίβλον τῶν ψαλμῶν τις λαμβάνων, τὰς μὲν περὶ τοῦ σωτῆρος προφητείας συνήθως ἐν ταῖς ἄλλαις γραφαῖς θαυμάζων καὶ προσκυνῶν διεξέρχεται. ὁρᾷς; πῶς τὰς τοῦ σωτῆρος προφητείας ὁ θεσπέσιος πατὴρ προσκυνεῖν ἡμῖν παρακελεύεται. καὶ εἰ ταύτας εὐσεβὲς προσκυνεῖν, πόσῳ γε μᾶλλον τὰς ἐκβάσεις τῶν προφητικῶν ἐμφάσεων ἐν εἰκόνι ὁρῶντας ἀναγκαῖον ἐστὶ προσκυνεῖν; ἔχει γὰρ ἡ προφητεία· ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱόν. ταύτην οὖν τὴν προφητείαν ἐν εἰκόνι ἡμεῖς ὁρῶντες, ὅτι τὴν παρθένον ἐναγκαλιζομένην ὃν ἔτεκε, πῶς ὑποστησόμεθα μὴ προσκυνεῖν καὶ ἀσπάζεσθαι; τίς ἀπαίδευτος τὸν νοῦν ἀναβαλέσθαι τολμήσει πρὸς τοῦτον ἀσπασμόν; ἀξίους οὖν ἑαυτοὺς ποιήσωμεν τῆς προσκυνήσεως, ἵνα μὴ προσελθόντες ἀναξίως, τὴν B * Ὀζᾶ τὴν τιμωρίαν τιμωρηθῶμεν. αὐτὸς γὰρ προσψαύσας τῆς κιβωτοῦ, αὐθωρὸν ἀπώλετο, ἀναξίως αὐτῇ προσεγγίσας· καίτοι γε καὶ αὐτῆς διαφόροις μορφαῖς πεποικιλμένης, καὶ ἐκ ξύλων κατεσκευασμένης, καθάπερ καὶ ἡ τῶν εἰκόνων ποίησις. οἱ δέ γε ἀρκεῖσθαι λέγοντες τὰς εἰκονικὰς ἀνατυπώσεις εἰς ἀνάμνησιν μόνον ἔχειν, καὶ οὐχὶ καὶ εἰς ἀσπασμόν, τὸ μὲν ἀποδεχόμενοι, τὸ δὲ ἀθετοῦντες, ἡμιπονηροί τινες καὶ ψευδαληθεῖς ἀποδείκνυνται, ἄλλοτε μὲν ὁμολογοῦντες τὸ ἀληθές, ἄλλοτε δὲ φαυλίζοντες. καὶ ὢ τῆς τούτων παρατροπῆς. οἱ ποτε κατήγοροι τῆς ὀρθοδοξίας καὶ ἀληθείας, νυνὶ συνήγοροι τούτων γενώμεθα. καὶ ὑπὲρ τῆς ἀθετήσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων αἰτησώμεθα συγχώρησιν τῶν ἁμαρτημάτων. ἐπὶ πᾶσι C τούτοις τὰς ἐντολὰς φυλάξωμεν διὰ τῶν προσταγμάτων· ὁδεύσωμεν τὴν προφητικὴν φωνὴν ἀκούοντες τὴν λέγουσαν· εἰ ἀνήγγειλέ σοι, ἄνθρωπε, τί καλόν, ἢ τί κύριος ἐκζητεῖ παρὰ σοῦ, ἀλλ' ἢ τοῦ ποιεῖν κρίμα, καὶ ἀγαπᾶν ἔλεον, καὶ ἕτοιμον εἶναι τοῦ πορεύεσθαι μετὰ κυρίου τοῦ Θεοῦ σου. πρὸς τούτοις θυμὸν κατευνάσωμεν. γλῶσσαν χαλινώσωμεν, ψεύδους αἰσχρολογίας τε καὶ λοιδορίας ἀπεχόμενοι. ὀφθαλμὸν σωφρονίσωμεν· γαστέρα παιδαγωγήσωμεν· τῇ ψαλμῳδίᾳ καὶ τῇ προσευχῇ προσκαρτερήσωμεν· ἐν πᾶσι τοῖς διδομένοις ἡμῖν παρὰ Θεοῦ εὐχαριστήσωμεν· ὅρκῳ μὴ ἐθίσωμεν τὸ στόμα ἡμῶν, ἀλλὰ τῆς κυριακῆς φωνῆς ἀκούσωμεν λεγούσης· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ὀμόσαι ὅλως. δόξαν πατήσωμεν τὴν κάτω φέρουσαν· τὸ μέγιστον πάντων τῶν ἀγαθῶν, τὸν ἔλεον καὶ τὴν ἀγάπην ἐπιλαβώμεθα, καὶ ταύτην D φόβῳ Θεοῦ συνεζευγμένην· χωρὶς γὰρ φόβου Θεοῦ ἀγάπη ἀδόκιμος. ἐπεὶ καὶ Ἰωσαφὰτ φιλιωθεὶς τῷ Ἀχαάβ· ἀλλ' ἤκουσεν· ἁμαρτωλῷ σὺ φιλιάζεις, εἰ μισουμένῳ ὑπὸ κυρίου σὺ βοηθεῖς. μετὰ οὖν φόβου Θεοῦ πάντα ποιῶμεν, ἐξαιτούμενοι καὶ τὰς πρεσβείας τῆς τε ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν, φύσει θεοτόκου ἀειπαρθένου Μαρίας, τῶν ἁγίων ἀγγέλων, καὶ πάντων τῶν ἁγίων· ἀσπαζόμενοι καὶ τὰ σεβάσμια αὐτῶν λείψανα, πρὸς τὸ μετέχειν ἡμᾶς τῆς αὐτῶν ἁγιότητος. οὕτω γὰρ καταρτισθησόμεθα εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν· ᾧ πρέπει δόξα, κράτος, λατρεία, σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

ANNO CHRISTI 787.

* Pro, Ὀζᾶ: atque ita legisse videtur Anastasius, qui Ozan habet, cognoscitur ex ἀκολούθῳ.

ACTIO VII.

ACTIO SEPTIMA.

IN nomine Domini & dominatoris Jesu Christi veri Dei nostri. Imperii piissimorum & amicorum Christi dominorum nostrorum Constantini & Irenæ a Deo redimitæ matris ejus; anno octavo consulatus eorum, tertio [h] Iduum Octobriarum, indictione undecima.

[h] al. Kalendarum, in mss.

Conveniente sancta & universali synodo, quæ per divinam gratiam & piam sanctionem eorumdem Deo roboratorum imperatorum collecta est in Nicænsium clara & splendida metropoli Bithynien-

ΠΡΑΞΙΣ ΕΒΔΟΜΗ.

E ἘΝ ὀνόματι τοῦ κυρίου καὶ δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Βασιλείας τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν δεσποτῶν Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς θεοστέπτου αὐτοῦ μητρός· ἔτους ὀγδόου τῆς αὐτῶν ὑπατείας, πρὸ τριῶν εἰδῶν Ὀκτωβρίων, ἰνδικτιῶνος ιά.

Συναχθείσης τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, τῆς κατὰ θείαν χάριν καὶ εὐσεβὲς θέσπισμα τῶν αὐτῶν θεοφρουρήτων βασιλέων συναθροισθείσης ἐν τῇ Νικαέων λαμπρᾷ μητροπόλει τῆς

ANNO CHRISTI 787.

Βιθυνῶν ἐπαρχίας· ἤγουν, Πέτρου τοῦ εὐλαβεστάτου ἀρχιπρεσβυτέρου τῆς κατὰ Ῥώμην ἁγιωτάτης ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Πέτρου, καὶ Πέτρου τοῦ εὐλαβεστάτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἡγουμένου τῆς κατὰ Ῥώμην εὐαγοῦς μονῆς τοῦ ἁγίου Σάββα, ἐπεχόντων τὸν τόπον τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας τοῦ ὁσιωτάτου καὶ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Ἀδριανοῦ· καὶ Ταρασίου τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς μεγαλωνύμου Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης· καὶ Ἰωάννου καὶ Θωμᾶ τῶν εὐλαβεστάτων πρεσβυτέρων, μοναχῶν καὶ τοποτηρητῶν τῶν ἀποστολικῶν θρόνων τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως· Ἀγαπίου ἐπισκόπου Καισαρείας, Ἰωάννου ἐπισκόπου Ἐφέσου, Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Κωνσταντίας τῆς Κύπρου, Λέοντος ἐπισκόπου Ἡρακλείας τῆς Θρᾴκης, Βασιλείου ἐπισκόπου Ἀγκύρας, Νικολάου ἐπισκόπου Κυζίκου, Εὐθυμίου ἐπισκόπου Σάρδεων, Πέτρου ἐπισκόπου Νικομηδείας, Ἠλία ἐπισκόπου τῆς Κρητῶν νήσου, Ὑπατίου ἐπισκόπου Νικαίας τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας, Θεοφίλου ἐπισκόπου Θεσσαλονίκης, Σταυρακίου ἐπισκόπου Χαλκηδόνος, Λέοντος πρεσβυτέρου καὶ τοποτηρητοῦ τῆς μητροπόλεως Σίδης, Ἐπιφανίου διακόνου καὶ τοποτηρητοῦ Σαρδινίας, Νικηφόρου ἐπισκόπου τοῦ Δυρραχίου, Νικολάου πρεσβυτέρου, ἡγουμένου καὶ τοποτηρητοῦ Τυάνων, Δανιὴλ ἐπισκόπου Ἀμασείας, Γρηγορίου πρεσβυτέρου καὶ τοποτηρητοῦ Μωκισοῦ, Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Γαγγρῶν, [a] Νείλου ἐπισκόπου Κλαυδιουπόλεως, Γρηγορίου ἐπισκόπου Νεοκαισαρείας, Γρηγορίου ἐπισκόπου Πισινοῦντος, Θεοδώρου ἐπισκόπου Μύρων τῆς Λυκίας, Εὐσταθίου ἐπισκόπου Λαοδικείας τῆς Φρυγῶν ἐπαρχίας, Μιχαὴλ ἐπισκόπου Συνάδων, Γεωργίου ἐπισκόπου Ἀντιοχείας τῆς Πισιδίας, Θεοφυλάκτου διακόνου καὶ τοποτηρητοῦ Καρίας, Λέοντος ἐπισκόπου Ἰκονίου, Ἀναστασίου ἐπισκόπου Νικοπόλεως παλαιᾶς Ἠπείρου, Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Πέργης, Γρηγορίου πρεσβυτέρου καὶ τοποτηρητοῦ Τραϊανουπόλεως, Λέοντος ἐπισκόπου Ῥόδου, Χριστοφόρου ἐπισκόπου Φάσιδος, Μανουὴλ ἐπισκόπου Ἀδριανουπόλεως τῆς Θρᾴκης, Νικολάου ἐπισκόπου Ἱεραπόλεως τῆς Φρυγῶν ἐπαρχίας, Βασιλείου ἐπισκόπου τοῦ Συλαίου, Θεοφυλάκτου ἐπισκόπου Εὐχαΐτων, Κυρίλλου μοναχοῦ καὶ ἐκ προσώπου Γοτθίας, Θεοδώρου ἐπισκόπου Σελευκείας, Στεφάνου ἐπισκόπου Σουγδαίας, Ἀντωνίου μοναχοῦ καὶ τοποτηρητοῦ Σμύρνης, Κωνσταντίνου ἐπισκόπου τοῦ Ῥηγίου, Ἰωάννου μοναχοῦ καὶ ἐκ προσώπου Πατρῶν, Θεοδώρου ἐπισκόπου Κατάνης, Ἰωάννου ἐπισκόπου Ταυρομενίου, Γαυδιόσου ἐπισκόπου Μεσσήνης, Θεοδώρου ἐπισκόπου Πανόρμου, Στεφάνου ἐπισκόπου Κιβώνου(?), Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Λεοντίνης, Ἰωάννου ἐπισκόπου [b] Τροκάλεως, Θεοδώρου ἐπισκόπου Ταυριανῆς, Χριστοφόρου ἐπισκόπου τῆς ἁγίας Κυριακῆς, Βασιλείου ἐπισκόπου τῆς Λιπαραίων νήσου, Θεοτίμου ἐπισκόπου Κροτώνου, Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Καρίνης, Θεοφάνους ἐπισκόπου τοῦ Λιλυβαίου, Θεοδώρου ἐπισκόπου Τροπαίων, Σεργίου ἐπισκόπου Νικοτήρου, Θεοδώρου ἐπισκόπου Βιζύης, Μαυριανοῦ ἐπισκόπου Πομπηϊουπόλεως, Ἰωάννου ἐπισκόπου τῆς ἁγίας Σαλωνιατίας(?), Εὐστρατίου ἐπισκόπου Ἀπαμείας τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας, Πέτρου ἐπισκόπου τῶν Γερμίων, Ἰωάννου ἐπισκόπου Ἀρκαδιουπόλεως, Κώνστα(?) πρεσβυτέρου καὶ τοποτηρητοῦ Σεβαστουπόλεως, Γρηγορίου πρεσβυτέρου καὶ ἐκ προσώπου Νικοπόλεως Ἀρμενίας δευτέρας, Σισιννίου ἐπισκόπου τοῦ Παρίου, Ἐπιφανίου ἐπισκόπου Μιλήτου, Ἰωάννου πρεσβυτέρου καὶ τοποτηρητοῦ Κολωνείας, Οὔρσου ἐπισκόπου τῆς Ἰβαριτανῶν ἐκκλησίας, Εὐστρατίου ἐπισκόπου Μηθύμνης, Λέοντος ἐπισκόπου τῆς Κίου, Ἰωάννου ἐπισκόπου τοῦ Ἄπρου, Θεοφυλάκτου ἐπισκόπου Κυψέλλων, Λαυρεντίου ἐπισκόπου τῆς Ἀψαρηνῶν(?) ἐκκλησίας, Λέοντος ἐπισκόπου Καρπάθου, Εὐσταθίου ἐπισκόπου Τράδων(?), Κυριακοῦ ἐπισκόπου Δριζιπάρων, Λέοντος ἐπισκόπου Μεσημβρίας, Γρηγορίου ἐπισκόπου Δέρκων, Θεοδώρου ἐπισκόπου Ἡρακλείας, Θεοδοσίου ἐπισκόπου τοῦ Ἀμορίου, Ἰωάννου ἐπισκόπου Νύσσης, Γεωργίου ἐπισκόπου τῶν βασιλικῶν Θερ-

[a] In Latino, Nonjuri(?)

[b] Pro, Τριοκάλεως(?)

ACTIO VII.

A fium provinciæ, id est, Petro reverentissimo archipresbytero sanctissimæ ecclesiæ quæ Romæ est sancti Apostoli Petri, & Petro reverentissimo presbytero, monacho & hegumeno venerabilis monasterii sancti Sabbæ Romæ siti, retinentibus locum apostolicæ cathedræ almi & sanctissimi archiepiscopi senioris Romæ Hadriani; & Tarasio almo & sanctissimo archiepiscopo magni nominis Constantinopoleos novæ Romæ: & Joanne ac Thoma reverentissimis presbyteris, monachis & loci servatoribus apostolicorum thronorum orientalis diœceseos: Agapio episcopo Cæsariæ, Joanne episcopo Ephesi, Constantino episcopo Constantiæ Cypri, Leone episcopo Heracliæ Thraciæ, Basilio episcopo Ancyræ Galatiæ, Nicolao episcopo Cy- B zici, Euthymio episcopo Sardis, Petro episcopo Nicomediæ, Elia episcopo Cretæ insulæ, Hypatio episcopo Nicææ Bithyniensium provinciæ, Theophilo episcopo Thessalonicæ, Stauracio episcopo Chalcedonis, Leone [a] episcopo & loci servatore metropoleos Sidæ, Epiphanio diacono & loci servatore Sardiniæ, Nicephoro episcopo Dyrrhachii, Nicolao presbytero & hegumeno ac loci servatore Tyanensium, Daniele episcopo Amasiæ, Gregorio [b] episcopo & loci servatore Mocisi, Constantino episcopo Gangrensium, Niceta episcopo Claudiopoleos, Gregorio episcopo Neocæsariæ, Gregorio episcopo Pessinuntensium, Theodoro episcopo Myrensium Lyciæ, Eustathio episcopo Laodiceæ Phrygensium provinciæ, Michaë- C le episcopo Synadensium, [c] Gregorio episcopo Antiochiæ Pisidiæ, Theophylacto diacono & loci servatore Cariæ, Leone episcopo Iconii, Anastasio episcopo Nicopoleos veteris Epiri, Constantino episcopo Pergæ, Gregorio presbytero & loci servatore Traianopoleos, Leone episcopo Rhodi, Christophoro episcopo Phasidis, Manuel episcopo Hadrianopoleos Thraciæ, Nicolao episcopo Hierapoleos Phrygensium provinciæ, Basilio episcopo Sylæi, Theophylacto episcopo Euchaitensium, Cyrillo monacho & vicario Gotthiæ, Theodoro episcopo Seleuciæ, Stephano episcopo Sugdaensium, Antonio monacho & loci servatore Smyrnæ, Constantino episcopo Rhegii, Joanne monacho & vicario Patrarum, Theo- D doro episcopo Catanæ, Joanne episcopo Tauromenii, Gaudioso episcopo Messanæ, Theodoro episcopo Panormi, Stephano episcopo [d] Bithyniensium, Constantino episcopo Leontinæ, Joanne episcopo [e] Trocalensium, Theodoro episcopo Taurianæ, Christophoro episcopo sanctæ Cyriacæ, Basilio episcopo Liparitensium insulæ, Theotimo episcopo Crotonensium, Constantino episcopo Carinæ, Theophane episcopo Lilybæi, Theodoro episcopo Tropæorum, Sergio episcopo Nicoterensium, Theodoro episcopo Bizyæ, Mauriano episcopo Pompeïupoleos, Joanne episcopo sanctæ Salonentiæ, [f] Eustathio episcopo Apameæ Bithyniensium provinciæ, Petro episcopo Germiensium, Joanne episcopo Arcadiopoleos, Con- E stantino presbytero & loci servatore Sebastopoleos, Gregorio presbytero & ex persona Nicopoleos Armeniæ [g], Sisinnio episcopo Parii, Epiphanio episcopo Mileti, Niceta episcopo [h] Brococuffi, Joanne presbytero & loci servatore Coloniæ, Urso episcopo Hibaritensium ecclesiæ, [i] Eustathio episcopo Methymnæ, Leone episcopo Cii, Joanne episcopo Apri, Theophylacto episcopo Cypsellensium, Laurentio episcopo Apsetianensium ecclesiæ, Leone episcopo Carpathi, Eustathio episcopo Tradensium, Cyriaco episcopo Driziparensium, Leone episcopo Mesembriæ, Gregorio episcopo Dercensium, Theodoro episcopo Heracliæ, Theodosio episcopo Amorii, Joanne episcopo Nyssæ, Georgio episcopo regalium Therma-

[a] In Græco, presbytero: it. quoque ms. ferranum, & cod. ms.

[b] In Græco, presbytero, & ita mss.

[c] al. Georgio in mss.

[d] In Græco, Cibonensium.

[e] Trocalensium, in mss.

[f] Eustratio, in Græco, & supra, pag. 172. Eustachio, in mss.

[g] In Græco additur, Secundæ.

[h] Proconnesi, mss. In Græco autem iste prætermittitur.

[i] al. Eustratio, ut supra, pag. 172.

ACTIO VII.

rum, Sotherico episcopo Ciscissensium, Damiano episcopo Mitylenæ, Constantino episcopo Mastaurensium, [a] Georgio episcopo Briulensium, Gregorio episcopo Palæaspoleos, Leone episcopo Algizensium, Theodosio episcopo Nissepelensium, Sabba episcopo Aniensium, Lycasto episcopo Varetensium, Thoma episcopo Lebedi, Eustathio episcopo [b] Caritensium, Cosma episcopo Myrinæ, Pardo episcopo Pitanæ, Basilio Adramyttensium, Joanne episcopo Rhædesti, Joanne episcopo Panidis Thraciæ, Joanne episcopo * Onisæ, Georgio episcopo Camulianensium, Theophylacto episcopo Hypæpensium, Theophylacto episcopo Trallæ, Ignatio episcopo Prinæ, Constantino presbytero & loci servatore Agaæ, Basilio episcopo Magnesiæ, Basilio episcopo [c] Menadensium, Nicephoro presbytero & vicario Gargarensium, Theophane episcopo Caloæ, Nicodemo episcopo Eugazensium, Theognio presbytero & loci servatore Sion, Stratonico episcopo Cumæ, Theophilo episcopo [d] Tymnensium, Olbiano episcopo Elææ Pergamensium, Leone episcopi Phociæ, Mariano episcopo * Arandrensium, Melchisedec episcopo Calliopoleos, Theophylacto episcopo Chariupoleos, Leonide episcopo Madyti, id est, Syladensium; Sisinnio episcopo Zurulli, Thoma episcopo Daonii, Gregorio episcopo Theodoropolensium, Sisinnio episcopo Chalcidis, Benjamin episcopo [e] Limicensium, Joanne episcopo Brysex, Spyridone episcopo Palææ, id est, Cythrensium; Eustathio episcopo Solensium, Theodoro episcopo Citii, Georgio episcopo Trimithuntensium, [f] Joanne episcopo Amathuntensium, Constantino episcopo Juliopoleos, Theophilo episcopo Anastasiopoleos, Synesio episcopo Cibiæ, Leone episcopo Minzi, Petro episcopo Asponæ, Anthimo episcopo Betinopoleos, Michaël episcopo Melitopoleos, Sisinnio episcopo [g] Hadrianæ, Theodosio episcopo Germæ, Basilio episcopo [h] Hadrianopoleos, Leone episcopo Pœmaninensium, Symeone episcopo Ocæ, Strategio episcopo Dardanensium, Leone episcopo Troadis, Theodoro episcopo Abydi, Niceta episcopo [i] Helæi, Anastasio episcopo Tripoleos, Joanne episcopo Lampsaci, Theodoro episcopo Palæarum, Leone episcopo Traculensium, Stephano episcopo Salensium, Joanne episcopo Tabalensium, [k] Nesorio presbytero & loci servatore Thyaterensium, Stephano episcopo Silandensium, Nicolao episcopo Pericommatos, Joanne Setensium episcopo, Constantino episcopo Acrasi, Theophane episcopo Mæoniæ, Michael episcopo Stratoniciæ, Gregorio episcopo Gordi, Joanne episcopo Daldæ, Eustathio episcopo Hyrcanæ, [l] Ioanne episcopo Attaliæ, [m] Theophrasto episcopo Hermocapiliæ, Zacharia episcopo Hierocæsariæ, Michaël episcopo Cerascorum, David episcopo Helenopoleos, Cyrione episcopo Lophi, Basilio presbytero & loci servatore Dascylii, Theophylacto episcopo Apolloniadis, Constantino episcopo Cæsareæ Bithyniæ, Georgio episcopo Basilinopoleos, Leone episcopo Neocæsariæ, id est, Aristæ; Nicephoro episcopo [n] Hadrianopoleos, Theodoro episcopo Prusæ, Epiphanio episcopo Lampæ, Theodoro episcopo Heracleopoleos, Anastasio episcopo Gnossi, Melitone episcopo Cydoniæ, Leone episcopo Cissami, Theodoro episcopo Subritensium, Leone episcopo Phœnicensium, Joanne episcopo Arcadiæ, Epiphanio episcopo Eleutheruæ, Photino episcopo Cantanensium, Sisinnio episcopo Chersonesi, Gregorio presbytero & loci servatore Cephallenensium, Philippo episcopo Corcyrensium, Antonio episcopo Trœzenæ, Petro episcopo Monembasiæ, Gabriel episcopo Æginæ, Leone episcopo Porthmi, Phileto episcopo Orei, Leone episcopo Zacynthi, Leone episcopo Linoæ, Niceta episcopo

[a] Græco non respondet Latina versio.
[b] Erythrensium, supra, pag. 274.
* al. Ovisæ.
[c] Menandensium, in ms.
[d] Pro, Temnensium.
* Pr. Amandrensium, ut pag. 274.
[e] Licinensium, in ms. pro Liciniensium.
[f] In Græco, Alexandro, ut & supra, pag. 274.
[g] Hadrianæ, in Græco, & supra, pag. 275.
[h] Adranuthyrensium, in Græco, pro Hadrianotherensium, ut pag. 276.
[i] Pro, Ilii, ut pag. 31. & 32.
[k] Hesorio, in ms. sicut supra, pag. 275.
[l] In Græco, Joseph, ut supra, pag. 276.
[m] In Græco, Theopillo, ut & supra, pag. 276.
[n] Adriani, supra pag. 276. ut in Græco.

A μῶν, Γεωργίου ἐπισκόπου Καμουλιανῶν, Σωτηρίχου ἐπισκόπου Κισκισσῶν, Θεοφυλάκτου ἐπισκόπου [a] Ὑπέπων, Δαμιανοῦ ἐπισκόπου Μιτυλήνης, Θεοφυλάκτου ἐπισκόπου Τράλλης, Κώνστα ἐπισκόπου Μασαύρων, Ιγνατίου ἐπισκόπου Πρίνης, Γεωργίου ἐπισκόπου Βελούλων, Κώνστα πρεσβυτέρου καὶ τοποτηρητοῦ Αγάης, Θεοδοσίου ἐπισκόπου Νύσσης, Βασιλείου ἐπισκόπου Μαγνησίας [b] Ηπίλου, Βασιλείου ἐπισκόπου τῆς [c] Μιάνδου, Σάββα ἐπισκόπου Αὐίων, Νικηφόρου πρεσβυτέρου καὶ ἐκ προσώπου Γαργάρων, Γρηγορίου ἐπισκόπου Παλαιαπόλεως, Θεοφάνους ἐπισκόπου Καλόης, Λέοντος ἐπισκόπου Αλγίζων, Νικοδήμου ἐπισκόπου [d] Εὐγάζων, Λυκάστου ἐπισκόπου Βαρέτων, Θεογνίου πρεσβυτέρου καὶ ἐκ προσώπου Σιῶν, Θωμᾶ ἐπισκόπου Λεβέδου, Στρατονίκου ἐπισκόπου Κύμης, B Εὐσταθίου ἐπισκόπου Ερυθρῶν, Θεοφίλου ἐπισκόπου [e] Τύμνων, Κοσμᾶ ἐπισκόπου Μυρίνης, Ολβιανοῦ ἐπισκόπου Ελαίας, Πάρδου ἐπισκόπου Πιτάνης, [f] Βασιλείου ἐπισκόπου Ασσοῦ, Λέοντος ἐπισκόπου Φωκαίας, Ιωάννου ἐπισκόπου Ραιδεστοῦ, Ιωάννου ἐπισκόπου Πανίου Θρᾴκης, Μελχισεδὲκ ἐπισκόπου Καλλιουπόλεως, [g] Θεοφίλου ἐπισκόπου Χαριουπόλεως, Λεωνίδου ἐπισκόπου Μαδύτου, ἤτοι Ηιλας· Σισιννίου ἐπισκόπου [h] Χαλκίδος, Θωμᾶ ἐπισκόπου τοῦ Δαονίου, Γρηγορίου ἐπισκόπου Θεοδωρουπόλεως, Βενιαμὶν ἐπισκόπου Λιζίκων, Ιωάννου ἐπισκόπου τῆς Βρύσεως, Σπυρίδωνος ἐπισκόπου Παλαιᾶς, ἤτοι Κύθρων· Εὐσταθίου ἐπισκόπου Σόλων, Θεοδώρου ἐπισκόπου Κιτίου, Γεωργίου ἐπισκόπου Τριμιθοῦντος, Αλεξάνδρου C ἐπισκόπου Αμαθοῦντος, Κώνστα ἐπισκόπου Ιουλιουπόλεως, Συνεσίου ἐπισκόπου Κιβίας, Θεοφίλου ἐπισκόπου Αναστασιουπόλεως, Λέοντος ἐπισκόπου Μίνζου, Πέτρου ἐπισκόπου Ασπόνης, Ανθίμου ἐπισκόπου Βερινουπόλεως, Μιχαὴλ ἐπισκόπου Μελιτουπόλεως, Σισιννίου ἐπισκόπου Αδρανίας, Θεοδώρου ἐπισκόπου Γέρμης, Βασιλείου ἐπισκόπου Αδρανουθήρων, Λέοντος ἐπισκόπου Πημανίνου, Συμεὼν ἐπισκόπου Ὠκῆς, Στρατηγίου ἐπισκόπου Δαρδάνου, Ιωάννου ἐπισκόπου Λαμψάκου, Θεοδότου ἐπισκόπου Παλαιῶν, Λέοντος ἐπισκόπου Τρωάδος, Θεοδώρου ἐπισκόπου τῆς Αβύδου, [i] Νείλου ἐπισκόπου Ηλαίου, Αναστασίου ἐπισκόπου Τριπόλεως, Λέοντος ἐπισκόπου Τρακόλων, Στεφάνου ἐπισκόπου Σάλων, Ιωάννου ἐπισκόπου [k] Ταβάλων, Ισιίου πρεσβυτέρου καὶ τοποτηρητοῦ τῆς [l] Θυατείων, D Στεφάνου ἐπισκόπου Σιλάνδου, Νικολάου ἐπισκόπου τῆς Περικόμματος, Ιωάννου ἐπισκόπου Σάτων, Κώνστα ἐπισκόπου Ακρασοῦ, Θεοφάνους ἐπισκόπου Μαιονίας, Μιχαὴλ ἐπισκόπου Στρατονικείας, Γρηγορίου ἐπισκόπου Γόρδου, Ιωάννου ἐπισκόπου Δάλδης, Εὐσταθίου ἐπισκόπου Ὑρκανῆς, Ιωσὴφ ἐπισκόπου Ατταλείας, Θεοπίλου ἐπισκόπου Ερμοκαπηλίας, Ζαχαρίου ἐπισκόπου Ιεροκαισαρείας, Μιχαὴλ ἐπισκόπου [m] Καρσηρίων, Δαβὶδ ἐπισκόπου Ελενουπόλεως, Κυρίωνος ἐπισκόπου τοῦ Λόφου, Βασιλείου πρεσβυτέρου καὶ τοποτηρητοῦ τοῦ Δασκυλίου, [n] Θεοφίλου ἐπισκόπου Απολλωνιάδος, Κώνστα ἐπισκόπου Καισαρείας τῆς Βιθυνίας, Γεωργίου ἐπισκόπου Βασιλινουπόλεως, Λέοντος ἐπισκόπου Νεοκαισαρείας, ἤτοι Αρίστης, Νικηφόρου E ἐπισκόπου Αδριανοῦ, Θεοδώρου ἐπισκόπου Προύσης, Επιφανίου ἐπισκόπου Λάμπης, Θεοδώρου ἐπισκόπου Ηρακλειουπόλεως, Αναστασίου ἐπισκόπου Κνωσοῦ, Μελίτωνος ἐπισκόπου Κυδωνίας, Λέοντος ἐπισκόπου Κισάμου, Θεοδώρου ἐπισκόπου Σουβρίτου, Λέοντος ἐπισκόπου Φοίνικος, Ιωάννου ἐπισκόπου Αρκαδίας, Επιφανίου ἐπισκόπου Ελευθέρνης, Φωτεινοῦ ἐπισκόπου Καντάνου, Σισιννίου ἐπισκόπου Χερρονήσου, Γρηγορίου πρεσβυτέρου καὶ τοποτηρητοῦ Κεφαλληνίας, Φιλίππου ἐπισκόπου Κερκυραίων, Αντωνίου ἐπισκόπου Τροιζῆνος, Πέτρου ἐπισκόπου Μονεμβασίας, Γαβριὴλ ἐπισκόπου Αἰγίνης, Λέοντος ἐπισκόπου Πορθμοῦ, Φιλητοῦ ἐπισκόπου Ωρεοῦ, Λέοντος ἐπισκόπου Ζακύνθου, Λέοντος ἐπισκόπου Λινόης, Νικήτα ἐπισκόπου Μέλης,

ANNO CHRISTI 787.

[a] Pro Ὑπαίπων,
[b] Pro Σιβάλου,
[c] Pro Μαιάνδρου.
[d] Pro Εὐάζων,
[e] Pro Τήμνου.
[f] Ιωάννου, supra, pag. 273.
[g] Θεοφυλάκτου, supra, pag. 273.
[h] Τζουρουλοῦ.
[i] Pro, Νεοφύτου, ut pag. 31. 38. 275.
[k] Pro, Ταβάλων, ut dictum est pag. 38.
[l] Pro, Θυατείρων,
[m] Pro, Κερασίων, ut pag. 276.
[n] Supra, pag. 276. Θεοφυλάκτου.

ANNO CHRISTI 787

Μήλος, Νεοφύτου ἐπισκόπου Γορδοσέρβων, Ἰωάννου ἐπισκόπου [a] Στίνων, Λέοντος ἐπισκόπου Ἀσπένδου, Κώνστα ἐπισκόπου Ζήλων, Γρηγορίου ἐπισκόπου Σινώπης, Μαρίνου διακόνου καὶ ἐπιτηρητοῦ Ἀνδράπων, Κώνστα ἐπισκόπου Ζαλίχων, Γρηγορίου ἐπισκόπου Ἀμάστρης, Ἡρακλείου ἐπισκόπου Ἰωνοπόλεως, Νικήτα ἐπισκόπου Δαδύβρων, [b] Θεοφάνους ἐπισκόπου Προυσιάδος, Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Κρατίας, Νικήτα ἐπισκόπου Ἀδριανουπόλεως, Νικήτα ἐπισκόπου τοῦ Ῥοιζαίου, Κώνστα ἐπισκόπου τοῦ Πολεμωνίου, Θεοδώρου ἐπισκόπου Κομάνων, Ἰωάννου ἐπισκόπου Κερασούντων, Νικηφόρου ἐπισκόπου Κλαναίου, Λέοντος ἐπισκόπου Τρωκνάδων, Ἰωάννου διακόνου καὶ ἐκ προσώπου Φασηλίδος, Θεοδώρου ἐπισκόπου Πιννάρων, Στεφάνου ἐπισκόπου Κάμμου, Ἀναστασίου ἐπισκόπου Πατάρων, Γεωργίου ἐπισκόπου Νέσα, Κώνστα ἐπισκόπου Κανδύβων, Λέοντος ἐπισκόπου Κορυδάλλων, Νικοδήμου Σιδύμων, Λέοντος ἐπισκόπου Τλῶν, Πέτρου διακόνου καὶ ἐκ προσώπου Ὀρυκάνδου, Στεφάνου ἐπισκόπου Ἀράξου, Γεωργίου ἐπισκόπου [c] Οὐινιάνδου, Κώνστα ἐπισκόπου Κόμβων, Σταυρακίου ἐπισκόπου Ζηνοπόλεως, Γρηγορίου ἐπισκόπου Κιβύρης, Βασιλείου ἐπισκόπου Τάβων, Δωροθέου ἐπισκόπου Νεαπόλεως, Κώνστα ἐπισκόπου Ἀλαβάνδων, Δαβὶδ ἐπισκόπου Ἰασοῦ, Γρηγορίου ἐπισκόπου [d] Μιλάσης, Σεργίου ἐπισκόπου Βαργυλίου, Γρηγορίου ἐπισκόπου Ἡρακλείας τοῦ Λάτμου, Ἰωάννου ἐπισκόπου Σταδίας, Γρηγορίου ἐπισκόπου Στρατονικίας, Νικήτα διακόνου καὶ ἐκ προσώπου Ἀλικαρνασσοῦ, Μιχαὴλ ἐπισκόπου [e] Χαιρετάπων, [f] Λέοντος ἐπισκόπου Οὐαλεντίας, Γεωργίου ἐπισκόπου Πίτλων, Χριστοφόρου ἐπισκόπου Ἀταιασοῦ, Λέοντος ἐπισκόπου Εὐμενείας, Παύλου ἐπισκόπου Ἀκμωνίας, Γρηγορίου ἐπισκόπου Τιμενουθήρων, Φιλίππου ἐπισκόπου Τρανουπόλεως, Λέοντος ἐπισκόπου Ἀλίου, Νικηφόρου ἐπισκόπου Λούνδων, Γεωργίου ἐπισκόπου Ἀππίας, Ἰωάννου ἐπισκόπου Σίβλεως, Ζαχαρίου ἐπισκόπου Τραπεζουπόλεως, Λέοντος ἐπισκόπου Σεβαστῆς, Ἀνδρέου ἐπισκόπου [g] Κιδισσοῦ, Δοσιθέου ἐπισκόπου Ψείων, ἤτοι Κολασσῶν, Κώνστα ἐπισκόπου τοῦ Κοτυαείου, Νικήτα ἐπισκόπου Νακωλείας, Λέοντος ἐπισκόπου τοῦ Δοκιμίου, Θεοφυλάκτου πρεσβυτέρου καὶ ἐκ προσώπου [h] Ἴψου, Κώνστα ἐπισκόπου Εὐκαρπίας, Μιχαὴλ ἐπισκόπου Ἱεραπόλεως, Ἰωάννου πρεσβυτέρου καὶ ἐκ προσώπου τοῦ θρόνου [i] Ἀκτωείου, Νικολάου ἐπισκόπου Φυτίας, Θεοφυλάκτου ἐπισκόπου Κινναβαρίας, Δαμιανοῦ ἐπισκόπου Μήρου, Χριστοφόρου ἐπισκόπου Προμισσοῦ, Νικήτα ἐπισκόπου Αὐγουστοπόλεως, Κώνστα ἐπισκόπου Ἀμβλάδων, Στεφάνου πρεσβυτέρου καὶ ἐκ προσώπου [k] Ὀτρου, Γεωργίου ἐπισκόπου τοῦ Μιδαείου, Γρηγορίου πρεσβυτέρου καὶ ἐκ προσώπου Πολυβότου, Σισιννίου ἐπισκόπου τοῦ Φιλομηλίου, Μιχαὴλ ἐπισκόπου Πάπων, Σισιννίου ἐπισκόπου Ἀπαμείας τῆς Κιβωτοῦ, Κώνστα ἐπισκόπου Κονάνης, [l] Νεοφύτου ἐπισκόπου Ἀδάδων, Πέτρου ἐπισκόπου * τοῦ Τιασοῦ, Θεοδώρου ἐπισκόπου Ἀγαλασοῦ, Λέοντος ἐπισκόπου Βάρης, Πέτρου ἐπισκόπου Σελευκείας [m] τῆς Ἰδίας, Νικηφόρου ἐπισκόπου Φλόγων, Μαρίνου ἐπισκόπου Μαγύδων, Λέοντος ἐπισκόπου Ἀνδίδων, Στεφάνου ἐπισκόπου Παρνασσοῦ, Βαρδανίου ἐπισκόπου Δοάρων, Εὐστρατίου ἐπισκόπου [n] Δεβελίου, Εὐθυμίου ἐπισκόπου Σωζοπόλεως, Θεοδώρου ἐπισκόπου Βουλγαροφύγου, Γεωργίου ἐπισκόπου Πλουτινουπόλεως, Βασιλείου ἐπισκόπου Περβεραίου, Μιχαὴλ ἐπισκόπου Παμφίλου, Ῥουβὶμ ἐπισκόπου τοῦ Σκοπέλου, Σισιννίου ἐπισκόπου [o] Γαριλίων, Καλλίστου ἐπισκόπου Εὐδοκιάδος, [p] Κώνστα ἐπισκόπου Λαγηνῶν, Ἰωάννου ἐπισκόπου Κουδρούλων, Θεοδώρου ἐπισκόπου Κρημνοῦ, Κώνστα ἐπισκόπου Ἀδριανῆς, Θεοφίλου ἐπισκόπου τῆς Χίου, Γαλατίου ἐπισκόπου τῆς Μήλου, Σεργίου ἐπισκόπου τῆς Λέρου, Μάνζωνος ἐπισκόπου Διοκαισαρείας Πρεκαίων, Εὐσταθίου ἐπισκόπου Κελενδέ-

[a] Pro, Ἐρίνων, ut dictum est pag. 277.
[b] Supra, pag. 278. Θεοφίλου. ut in Latino.
[c] Pro Οἰνιάνδου.
[d] Pro, Μυλάσου.
[e] Pro Καιρετάνων, ut pag. 277.
[f] In Latino, Παιζαλεῖτες, ut supra, pag. 277. & 278.
[g] Supra, pag. 280. Κιδισσοῦ.
[h] Pro Ὕψου.
[i] Pro, Σπωρίου, ut dictum est pag. 279.
[k] Supra, pag. 280. Ὄρρου.
[l] Supra, pag 280. Νικηφόρου
* Pro, Τιτυάσσου.
[m] Pro Πισιδίας,
[n] Pro Δεβέλτου.
[o] Supra, pag. 280. Γαρίλλων.
[p] Supra, pag. 280. Κωνσταντῖνος Λαγηνῶν.

ACTIO VII.

A Melæ, Neophyto epiſcopo Gordoſervorum, Joanne epiſcopo [a] Herenenſium, Leone epiſcopo Aſpendenſium, Conſtantino epiſcopo Zelenſium, Gregorio epiſcopo Sinopæ, [b] Mariano diacono & loci ſervatore Andrapenſium, Conſtantino epiſcopo Zalechorum, Gregorio epiſcopo Amaſtræ, Heraclio epiſcopo Ionopoleos, Niceta epiſcopo Dadybrenſium, Theophane epiſcopo Sorenſium, Joanne epiſcopo Heracliæ Ponti, Theophilo epiſcopo Pruſiadis, Conſtantino epiſcopo Cratiæ, Niceta epiſcopo Hadrianopoleos, Niceta epiſcopo Rhœzæi, Conſtantino epiſcopo Polemonii, Theodoro epiſcopo Comanenſium, Joanne epiſcopo Ceraſuntenſium, Nicephoro epiſcopo Clanæi, Leone epiſcopo Trocnadenſium, B Joanne diacono & vicario Phaſelidenſium, Theodoro epiſcopo Pinnarenſium, Stephano epiſcopo Camni, Anaſtaſio epiſcopo Patarenſium, Gregorio epiſcopo Neſæ, Conſtantino epiſcopo Candybenſium, Leone epiſcopo Corydalenſium, Nicodemo epiſcopo Sidymenſium, Leone epiſcopo Limyrenſium, Conſtantino epiſcopo [c] Denſium, Petro diacono & vicario Orycandenſium, Stephano epiſcopo Araxi, Georgio epiſcopo Hyniadenſium, Conſtantino epiſcopo Combenſium, Stauracio epiſcopo [d] Zenopoleos, Gregorio epiſcopo Cibyræ, Baſilio epiſcopo Tabenſium, Dorotheo epiſcopo Neapoleos, Conſtantino Alabandenſium, David epiſcopo Iaſſi, Gre- C gorio epiſcopo Mylaſſenſium, Sergio epiſcopo Bargylienſium, Gregorio epiſcopo Heracliæ Latmi, Joanne epiſcopo Myndi, Stauracio epiſcopo Stadienſium, Gregorio epiſcopo Stratoniciæ, Niceta diacono & vicario Halicarnaſſenſi, Michaël epiſcopo Chæretopenſium, Pantaleone epiſcopo Valentiæ, Georgio epiſcopo Paltenſium, Chriſtophoro epiſcopo Atanaſi, Leone epiſcopo Eumeniæ, Paulo epiſcopo Acmoniæ, Gregorio epiſcopo * Timenurherenſium, Philippo epiſcopo Tranopoleos, Leone epiſcopo Alcenſium, Nicephoro epiſcopo Lundenſium, Georgio epiſcopo Appiæ, Joanne epiſcopo [e] Siblios, Zacharia epiſcopo Trapezupoleos, Leone epiſcopo Sebaſtæ, Andrea epiſcopo Cidiſſenſium, Doſitheo epiſco- D po Pſonuntenſium, ſive Colaſſon; Conſtantino epiſcopo Cottyaii, Niceta epiſcopo Nacoliæ, Leone epiſcopo Docimii, Theophylacto preſbytero & vicario [f] Pſoenſium, Conſtantino epiſcopo Eucarpenſium, Michaël epiſcopo Hierapoleos, Joanne preſbytero & vicario throni [g] Actotienſis; Nicolao epiſcopo Phytiæ, Theophylacto epiſcopo Cinnabarienſi, Damiano epiſcopo Meri, Chriſtophoro epiſcopo Promiſenſium, Niceta epiſcopo Auguſtopoleos, Conſtantino epiſcopo Ambladenſium, Stephano preſbytero & vicario Otri, Georgio epiſcopo Midaii, Gregorio preſbytero & vicario Polybotenſium, Siſinnio epiſcopo Philomelienſium, Michaël epiſcopo Papenſium, Siſinnio epiſcopo Apameæ Cibotenſium, Con- E ſtantino epiſcopo Conanenſium, Nicephoro epiſcopo Adadenſium, Petro epiſcopo [h] Tiaſenſium, Theodoro epiſcopo * Agalaſi, Leone epiſcopo Baræ, Petro epiſcopo Seleuciæ [i] Hidiæ, Nicephoro epiſcopo Phlogenſium, Mariano epiſcopo Magydenſium, Leone epiſcopo Andidenſium, Stephano epiſcopo Parnaſſi, Bardane epiſcopo Doarenſium, Euſtratio epiſcopo Debelti, Euphemio epiſcopo Sozopoleos, Theodoro epiſcopo Vulgarenſium [k] Phygi, Georgio epiſcopo Plutinopoleos, Baſilio epiſcopo Perberæenſium, Michael epiſcopo Pamphili, Ruben epiſcopo [l] Scopeli, Siſinnio epiſcopo Garilenſium, Calliſto epiſcopo Eudociadenſium, Conſtantino epiſcopo [m] Laccenſium, Joanne epiſcopo Crudulenſium, Theodoro epiſcopo Cremnenſium, Conſtantino epiſcopo Hadrianæ, Theophilo epiſcopo Chii, Galatio epiſcopo Meli, Sergio epiſcopo Leri, Manzone epiſcopo Diocæſariæ Pracanenſium, Euſtathio epiſcopo Celende-

[a] Stenenſium, in Græco, pro Etenenſium.
[b] Pro, Marino, ut pag. 277.
[c] Pro, Tlenſium, ut pag. 278.
[d] Pro, Zenonopoleos.
* Pro, Temenothyrenſium, in Phrygia Pacatiana.
[e] Supra, pag. 277. Sybeos.
[f] Ipſenſium, in Græco, pro Hypſenſium, ut ſupra pag. 280.
[g] Pro, Stectorienſis.
[h] Pro, Tityaſſenſium, ut pag. 280.
* Pro, Sagalaſſi, in Piſidia.
[i] Pro, Piſidiæ,
[k] Mſ. Phyſi.
[l] Mſ. Scopelli.
[m] Lagnon, in Græco.

ACTIO VII.

reos, Zacharia episcopo [a] Cardabunachensium, Sisinnio episcopo Musbadensium, Eustathio episcopo Lamoensium, Theodoro episcopo Germanicopoleos, Sisinnio episcopo Sycis, Constantino episcopo Dalisandi, Leone episcopo Sibillensium, Stephano episcopo Philadelphiæ, Eudoxio presbytero & vicario Metellopoleos, Theodoro episcopo Cadensium, Theophylacto episcopo Mosynensium, Basilio episcopo Dionysiopoleos, Stephano episcopo Synnai, Constantino episcopo Andri, Eustathio episcopo Teni, Joanne episcopo Decateron, Joanne episcopo Nicææ Thraciæ, Theophane episcopo Lebedi, Joanne episcopo Lithoprosopi, Nicephoro episcopo Arcadiupoleos, Theodoro episcopo Heracliopoleos, id est, [b] Tidachthoe; Constantino episcopo Metrorum, Lycasto episcopo [c] Philadelphiæ, Michael episcopo Trallensium, Joanne episcopo Lemni, Leone episcopo Amisi, Michael episcopo Tii, Epiphanio episcopo Pertensium, Joanne episcopo Tymbriadensium, Stephano episcopo Orymnensium, Heraclio episcopo Sami, Joanne episcopo Præneti;

[a] Cardabundensium, in Græco, ut pag. 280.
[b] In Græco, Pidachthoës.
[c] al. Phylladon.

Residentibusque ante ambonem sacratissimi templi sanctissimæ magnæ ecclesiæ quæ cognominatur Sophia: præsentibus quoque & audientibus gloriosissimo & magnificentissimo principe, Petrona videlicet laudabilissimo exconsulibus patricio, & comite Deo servandi imperialis obsequii, ac reverentissimis archimandritis, hegumenis & monachis, secundum ordinem ante taxatum in prima actione; propositis etiam sanctis & intemeratis Dei evangeliis:

Theodorus sanctissimus episcopus Taurianæ Siculorum insulæ acceptum præ manibus librum, [d] expositum terminum legit.

[d] Pro, expositam definitionem.

Terminus sanctæ magnæ ac universalis synodi secundo in Nicæa collectæ.

Sancta magna ac universalis synodus, quæ per Dei gratiam, & sanctionem piorum & Christianorum Imperatorum Constantini & Irenæ matris ejus, congregata est secundo in Nicensium clara metropoli Bithyniensium provinciæ, in sancta Dei ecclesia, quæ cognominatur Sophia, sectata traditionem catholicæ ecclesiæ, definivit inferius ordinata.

Qui lucem agnitionis suæ nobis donavit, & a tenebris idolorum ac insania nos redemit, Christus scilicet Deus noster, desponsata sibi sancta sua catholica ecclesia non habente maculam seu rugam, hanc se conservaturum promisit; sanctisque discipulis suis asseverabat, dicens: *Vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi.* Porro hanc repromissionem non solum illis donavit, sed & nobis qui per eos credidimus in nomine ipsius. Ergo donum hoc quidam non cogitantes, a versuto inimico volatici quodammodo facti, a recta ratione ceciderunt; traditioni etiam catholicæ ecclesiæ resultantes intellectu veritatis frustrati sunt: &, ut ait proverbialis sermo, in axe [a] agri sui erraverunt, & collegerunt manibus suis sterilitatem; quia factorum monumentorum Deo decibili ornamento detrahere præsumpserunt: cum sacerdotes quidem dicerentur, non essent autem; de quibus Deus per prophetam clamat: *Pastores multi corruperunt vineam meam, contaminaverunt portionem meam.* Sceleratos quippe secuti viros sensibus suis pellectos, calumniati sunt sanctam Christi Dei nostri ecclesiam, quæ ipsi est desponsata, & inter sanctum & profanum non distinxerunt; imaginem Domini & sanctorum ejus similiter ut statuas

Ephes. 5.
Matth. 28.
[a] al. agriculationis suæ.
Jerem. 12.
Ezech. 22.

ANNO CHRISTI 787.

ρέως, Ζαχαρίου ἐπισκόπου Καρδαβούνδων, Σισιννίου ἐπισκόπου Μουσβάδων, Εὐσταθίου ἐπισκόπου Λάμου, Θεοδώρου ἐπισκόπου Γερμανικουπόλεως, Σισιννίου ἐπισκόπου Συκέων, Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Δαλισανδοῦ, Λέοντος ἐπισκόπου [a] Σιβύλων, Στεφάνου ἐπισκόπου Φιλαδελφείας, Εὐδόξου πρεσβυτέρου καὶ ἐκ προσώπου Μετελλουπόλεως, Θεοδώρου ἐπισκόπου Κάδων, Θεοφυλάκτου ἐπισκόπου Μοσυνῶν, Βασιλείου ἐπισκόπου Διονυσουπόλεως, Στεφάνου ἐπισκόπου Συννάδου, Κωνσταντίνου τῆς Ἄνδρου, Εὐσταθίου ἐπισκόπου τῆς Τήνου, Ἰωάννου ἐπισκόπου Δεκάτρων, Ἰωάννου ἐπισκόπου Νικαίας τῆς Θρᾴκης, Θεοφάνους ἐπισκόπου Λεβέδου, Ἰωάννου ἐπισκόπου Λιθοπροσώπου, Νικηφόρου ἐπισκόπου Ἀρκαδιουπόλεως, Θεοδώρου ἐπισκόπου Ἡρακλειουπόλεως, ἤτοι Πιδαχθόης, Κωνσταντίνου ἐπισκόπου Μίτρων, Λυκάστου ἐπισκόπου [b] Φιλαδέλφου, Μιχαὴλ ἐπισκόπου Τράλλεων, Ἰωάννου ἐπισκόπου Λήμνου, Λέοντος ἐπισκόπου Ἀμισοῦ, Μιχαὴλ ἐπισκόπου τῆς Τίου, Ἐπιφανίου ἐπισκόπου Πέρτων, Ἰωάννου ἐπισκόπου [c] Τυμβριάδων, Στεφάνου ἐπισκόπου Ὀρύμνου, Ἡρακλείου ἐπισκόπου τῆς Σάμου, Ἰωάννου ἐπισκόπου Πραινέτου·

[a] Supra, pag. 280. Σιβύλων.
[b] al. Φιλαδέλφων.
[c] Pro, Τυμβριάδων, τὸ Ῥυβάδων.

Καθεσθέντων τε πρὸ τοῦ ἱερωτάτου ἄμβωνος τοῦ ναοῦ τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας τῆς ἐπονομαζομένης Σοφίας· συμπαρόντων τε καὶ ἀκροωμένων τοῦ ἐνδοξοτάτου μεγαλοπρεπεστάτου ἄρχοντος, ἤτοι Πετρωνᾶ τοῦ πανευφήμου ἀπὸ ὑπάτων πατρικίου καὶ κόμητος τοῦ θεοφυλάκτου βασιλικοῦ ὀψικίου, καὶ εὐλαβεστάτων ἀρχιμανδριτῶν, ἡγουμένων καὶ μοναχῶν, κατὰ τάξιν τὴν προταχθεῖσαν ἐν τῇ πρώτῃ πράξει· προκειμένων καὶ τῶν τοῦ Θεοῦ εὐαγγελίων·

Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ταυριανῆς τῆς Σικελῶν νήσου λαβὼν ἐπὶ χεῖρας τὸν ἐκτεθέντα ὅρον ἀνέγνω.

Ὅρος τῆς ἁγίας μεγάλης καὶ οἰκουμενικῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου τὸ δεύτερον.

Ἡ ἁγία μεγάλη καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος, ἡ κατὰ Θεοῦ χάριν καὶ θέσπισμα τῶν εὐσεβῶν καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης αὐτοῦ μητρὸς συναθροισθεῖσα τὸ δεύτερον ἐν τῇ Νικαέων λαμπρᾷ μητροπόλει τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας, ἐν τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ τῇ ἐπονομαζομένῃ Σοφίᾳ, ἀκολουθήσασα τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ὥρισε τὰ ὑποτεταγμένα.

Ὁ τὸ φῶς τῆς αὐτοῦ ἐπιγνώσεως ἡμῖν χαρισάμενος, καὶ τοῦ σκότους τῆς εἰδωλικῆς μανίας ἡμᾶς λυτρωσάμενος, Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, νυμφευσάμενος τὴν ἁγίαν αὐτοῦ καθολικὴν ἐκκλησίαν μὴ ἔχουσαν σπίλον ἢ ῥυτίδα, ταύτην ἐπηγγείλατο διαφυλάττειν, τοῖς τε ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς διεβεβαιοῦτο λέγων· μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. Ταύτην δὲ τὴν ἐπαγγελίαν οὐ μόνον αὐτοῖς ἐχαρίσατο, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν τοῖς δι' αὐτῶν πιστεύσασιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ταύτης οὖν δωρεᾶς τινὲς ἀλογήσαντες, ὡς ὑπὸ τοῦ ἀπατεῶνος ἐχθροῦ ἀναπτερούμενοι, ἐξέπεσον τοῦ ὀρθοῦ λόγου, καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἀντιταξάμενοι, πρὸς τὴν σύλληψιν τῆς ἀληθείας διήμαρτον· καὶ ὥς φησιν ὁ παροιμιακὸς λόγος, τοὺς ἄξονας τοῦ ἰδίου γεωργίου πεπλάνηνται, καὶ συνῆξαν χερσὶν ἀκαρπίαν· ὅτι τῶν ἱερῶν ἀναθημάτων τὴν θεοπρεπῆ εὐπρέπειαν διαβάλλειν τετολμήκασιν, ἱερεῖς μὲν λεγόμενοι, μὴ ὄντες δέ. περὶ ὧν ὁ Θεὸς διὰ τῆς προφητείας βοᾷ· ποιμένες πολλοὶ διέφθειραν τὸν ἀμπελῶνά μου, ἐμόλυναν τὴν μερίδα μου. ἀνοσίοις γὰρ ἐπακολουθήσαντες ἀνδράσι, ταῖς ἰδίαις φρεσὶ πειθόμενοι, κατηγόρησαν τῆς ἁρμοσθείσης Χριστῷ τῷ Θεῷ ἁγίας αὐτοῦ ἐκκλησίας, καὶ ἀνὰ μέσον ἁγίου καὶ βεβήλου οὐ διέστειλαν· τὴν εἰκόνα τοῦ κυρίου καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ ὁμοίως τοῖς ξοάνοις τῶν

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO VII.

σατανικῶν εἰδώλων ὀνομάζοντες. διὸ μὴ φέρων ὁρᾷν ὑπὸ τοιαύτης λύμης διαφθειρόμενον τὸ ὑπήκοον ὁ δεσπότης Θεὸς, ἡμᾶς τοὺς ἀπανταχοῦ τῆς ἱερωσύνης ἀρχηγοὺς τῇ αὐτοῦ βουλήσει συνεκάλεσε, θείῳ ζήλῳ καὶ θελήσει Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῶν πιστοτάτων ἡμῶν βασιλέων· ὅπως ἡ ἔνθεος παράδοσις τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας κοινῷ ψήφῳ ἀπολάβῃ τὸ κῦρος. μετὰ πάσης τοίνυν ἀκριβείας ἐρευνήσαντές τε καὶ διασκεψάμενοι, καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ἀληθείας ἀκολουθήσαντες, οὐδὲν ἀφαιροῦμεν, οὐδὲν προστίθεμεν, ἀλλὰ πάντα τὰ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἀκαινοτόμητα διαφυλάττομεν· καὶ ἑπόμενοι ταῖς ἁγίαις οἰκουμενικαῖς ἓξ συνόδοις, πρώτῃ μὲν τῇ ἐν τῇ λαμπρᾷ Νικαέων μητροπόλει συναθροισθείσῃ, ἔτι μὲν καὶ τῇ μετ' αὐτὴν ἐν τῇ θεοφυλάκτῳ βασιλίδι πόλει·

Πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεὸν πατέρα παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων. καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων· φῶς ἐκ φωτὸς, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρὶ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο· τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν, καὶ σαρκωθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου, καὶ ἐνανθρωπήσαντα, σταυρωθέντα ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, καὶ παθόντα, καὶ ταφέντα, καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφὰς, καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ καθεζόμενον ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς, καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκροὺς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος. καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ κύριον καὶ ζωοποιὸν, τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν πατρὶ καὶ υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν· εἰς μίαν ἁγίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν. ὁμολογῶ ἓν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν· προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν, καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. ἀμήν. βδελυττόμεθα δὲ καὶ ἀναθεματίζομεν Ἄρειον καὶ τοὺς αὐτοῦ ὁμόφρονας καὶ κοινωνοὺς τῆς μανιώδους αὐτοῦ κακοδοξίας· Μακεδόνιόν τε καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν καλῶς ὀνομασθέντας πνευματομάχους. ὁμολογοῦμεν δὲ καὶ τὴν δέσποιναν ἡμῶν τὴν ἁγίαν Μαρίαν κυρίως καὶ ἀληθῶς θεοτόκον, ὡς τεκοῦσαν σαρκὶ τὸν ἕνα τῆς ἁγίας τριάδος Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν, καθὰ καὶ ἡ ἐν Ἐφέσῳ τὸ πρότερον ἐδογμάτισε σύνοδος, καὶ τὸν ἀσεβῆ Νεστόριον καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν, ὡς προσωπικὴν δυάδα εἰσάγοντας, τῆς ἐκκλησίας ἐξέωσεν. σὺν τούτοις δὲ καὶ τὰς δύο φύσεις ὁμολογοῦμεν τοῦ σαρκωθέντος δι' ἡμᾶς ἐκ τῆς ἀχράντου θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τέλειον αὐτὸν Θεὸν καὶ τέλειον ἄνθρωπον γινώσκοντες, ὡς καὶ ἡ ἐν Χαλκηδόνι σύνοδος ἐξεφώνησεν, Εὐτυχῆ καὶ Διόσκορον δυσφημήσαντας τῆς θείας αὐλῆς ἐξελάσασα· συναποβάλλοντες αὐτοῖς Σευῆρον, Πέτρον, καὶ τὴν πολυβλάσφημον αὐτῶν ἀλληλένδετον σειράν. μεθ' ὧν καὶ τὰ Ὠριγένους, Εὐαγρίου τε καὶ Διδύμου μυθεύματα ἀναθεματίζομεν, ὡς καὶ ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει συγκροτηθεῖσα πέμπτη σύνοδος. εἶτά τε καὶ δύο θελήματα καὶ ἐνεργείας κατὰ τὴν τῶν φύσεων ἰδιότητα ἐπὶ Χριστοῦ κηρύττομεν, καθ' ὃν τρόπον καὶ ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἕκτη σύνοδος ἐξεβόησεν, ἀποκηρύξασα Σέργιον, Ὁνώριον, Κῦρον, Πύῤῥον, Μακάριον, τοὺς ἀθελήτους τῆς εὐσεβείας, καὶ τοὺς τούτων ὁμόφρονας. καὶ συνελόντες φάναι, πάσας τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἐγγράφως ἢ ἀγράφως τεθεσπισμένας ἡμῖν παραδόσεις ἀκαινοτομήτως φυλάττομεν· ὧν μία ἐστὶ καὶ ἡ τῆς εἰκονικῆς ἀναζωγραφήσεως ἐκτύπωσις, ὡς τῇ ἱστορίᾳ τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος συνᾴδουσα, πρὸς πίστωσιν τῆς ἀληθινῆς καὶ οὐ κατὰ φαντασίαν τοῦ Θεοῦ λόγου ἐνανθρωπήσεως, καὶ εἰς ὁμοίαν ἀπόλαυσιν ἡμῖν χρηματίζουσα. τὰ γὰρ ἀλλήλων δηλωτικὰ, ἀναμφιβόλως καὶ τὰς ἀλλήλων ἔχουσιν ἐμφάσεις. τούτων οὕτως ἐχόντων, τὴν

A diabolicorum idolorum nominantes. Propter quod Dominus Deus non ferens intueri ab hujusmodi peste corrumpi subditos suos, nos sacerdotii principes beneplacito suo undique convocavit [a] divino zelo ferventes, & nutu Constantini & Irenæ Imperatorum nostrorum adductos: quatenus deifica catholicæ ecclesiæ traditio communi decreto recipiat firmitatem. Igitur cum omni diligentia perscrutantes & discutientes, & intentionem veritatis sectantes, nihil adimimus, nihil addimus; sed omnia quæ catholicæ sunt ecclesiæ, immutilata servamus: & sequentes sancta sex universalia concilia, in primis quod in splendida Nicæna metropoli convenit; adhuc etiam & quod post in divinitus conservanda regia urbe collectum est:

B Credimus in unum Deum, Patrem omnipotentem, factorem cæli & terræ, visibilium omnium & invisibilium. Et in unum Dominum Jesum Christum Filium Dei unigenitum, qui ex Patre natus est ante omnia sæcula: lumen ex lumine, Deum verum de Deo vero; natum, non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines & propter nostram salutem descendit de cælis, & incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria virgine, & homo factus est: crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus & sepultus est: & resurrexit tertia die secundum scripturas: ascendit ad cælos, sedet ad dexteram Patris: & iterum venturus est cum gloria C judicare vivos & mortuos, cujus regni non erit finis. Et in Spiritum sanctum Dominum & vivificantem, qui ex Patre [b] Filioque procedit, qui cum Patre & Filio simul adoratur & conglorificatur, qui locutus est per prophetas. Et unam sanctam catholicam & apostolicam ecclesiam. Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum: exspecto resurrectionem mortuorum, & vitam futuri sæculi. Amen. Abominamur autem & anathematizamus Arium & consentaneos & communicatores vesanæ opinionis ejus; Macedoniumque & eos qui juxta ipsum bene Pneumatomachi nominati sunt. Confitemur autem & dominam nostram sanctam Mariam proprie ac veraciter Dei genitricem, quoniam peperit carne unum ex sanD cta Trinitate, Christum videlicet Deum nostrum: secundum quod & Ephesinum prius dogmatizavit concilium, quod [c] infirmum Nestorium cum collegis suis, tamquam personalem dualitatem introducentem, ab ecclesia pepulit. Cum his autem & duas naturas confitemur ejus qui incarnatus est propter nos ex intemerata Dei genitrice semper virgine Maria: perfectum eum Deum & perfectum hominem cognoscentes, quemadmodum & Chalcedonensis synodus promulgavit, Eutychetem & Dioscorum [d] diffamatos a divino atrio abigens: conferentes cum illis pariter Severum, Petrum, & eorum multifarie blasphemantem alterutris perplexionibus restim contextam: cum quibus & Origenis & Evagrii ac Didymi E fabulas anathematizamus, sicuti & Constantinopoli congregatum quintum concilium egisse dignoscitur. Deinde quoque & duas voluntates & operationes secundum naturarum proprietatem in Christo prædicamus; quemadmodum & Constantinopoli sexta synodus exclamavit, abjiciens Sergium, Honorium, Cyrum, Pyrrhum, Macarium, & eos qui sine voluntate sunt pietatis, atque istis similia sentientes. Et ut compendiose fateamur, omnes ecclesiasticas sive scripto, sive sine scripto sancitas nobis traditiones illibate servamus: quarum una est etiam imaginalis picturæ formatio, quæ historiæ evangelicæ prædicationis concinit, ad certitudinem veræ & non secundum phantasiam Dei Verbi inhumanationis effectæ, & ad similem nobis utilitatem commode proficiens. Quæ namque se mutuo indicant, [e] incunctanter etiam mutuas habent significationes. His ita se habentibus,

[a] In Græco, divino zelo & nutu.

[b] Julianus Card. ait in Conc. Florentino testatur apud Latinos exstitisse tunc temporis codicem vetustissimum VII. synodi, in quo legebatur, ex Patre Filioque. In cod. nostro, & Sulyano, ut in Græco, Qui ex Patre procedit, omiss. Filio.

[c] In Græco, impium.

[d] In Græco, blasphemantes.

[e] In Græco, . . in subucant.

ACTIO VII.

ANNO CHRISTI 787.

a regiæ quasi continuati semitæ, sequentesque divinitus inspiratum sanctorum patrum nostrorum magisterium, & catholicæ traditionem ecclesiæ: (nam Spiritus sancti hanc esse novimus, qui nimirum in ipsa inhabitat:) definimus in omni certitudine ac diligentia, sicuti figuram pretiosæ ac vivificæ crucis, ita venerabiles ac sanctas imagines proponendas, tam quæ de coloribus & tessellis, quam quæ est alia materia b congruenter, in sanctis Dei ecclesiis, & sacris vasis, & vestibus, & in parietibus ac tabulis, domibus & viis: tam videlicet imaginem Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi, quam intemeratæ Dominæ nostræ sanctæ Dei genitricis, honorabiliumque angelorum, & omnium sanctorum simul & almorum virorum. Quanto enim frequentius per imaginalem formationem videntur, tanto qui has contemplantur, alacrius eriguntur ad primitivorum earum memoriam & desiderium, c & ad osculum, & ad honorariam his adorationem tribuendam: non tamen ad veram latriam, quæ secundum fidem est, quæque solam divinam naturam decet, impartiendam. Ita ut istis, sicuti figuræ pretiosæ ac vivificæ crucis, & sanctis evangeliis, & reliquis sacris monumentis, incensorum & luminum oblatio ad harum honorem efficiendum exhibeatur, quemadmodum & antiquis piæ consuetudinis erat. Imaginis enim honor ad primitivum transit: & qui adorat imaginem, adorat in ea depicti subsistentiam. Sic enim robur obtinet sanctorum patrum nostrorum doctrina, id est, traditio sanctæ catholicæ ecclesiæ, quæ a finibus usque ad fines terræ suscepit evangelium. Sic Paulum, qui in Christo locutus est, & omnem divinum Apostolicum cœtum, & paternam sanctitatem exsequimur, tenentes traditiones quas accepimus. Sic triumphales ecclesiæ prophetice canimus hymnos: *Gaude satis filia Sion, prædica filia Jerusalem; jocundare & lætare ex toto corde tuo. Abstulit Dominus a te injustitias adversantium tibi, redemit te de manu inimicorum tuorum. Dominus rex in medio tui: non videbis mala ultra, & pax in te in tempus æternum.*

a In Græco, regiaque incedentes via.

b In Græco, congruenter se habente.

c In Græco, & his osculum & honorariam adorationem tribuendam Non tamen veram latriam.

1. Thess. 2.

Soph. 3.

Eos ergo qui audent aliter sapere aut docere, aut secundum scelestos hæreticos ecclesiasticas traditiones spernere, & novitatem quamlibet excogitare, vel projicere aliquid ex his quæ sunt ecclesiæ deputata, sive evangelium, sive figuram crucis, sive imaginalem picturam, sive sanctas reliquias martyris; aut excogitare prave aut astute ad subvertendum quidquam ex legitimis traditionibus ecclesiæ catholicæ; vel etiam quasi communibus uti sacris vasis, aut venerabilibus monasteriis: si quidem episcopi aut clerici fuerint, deponi præcipimus; monachos autem vel laïcos a communione segregari.

Petrus indignus primus presbyter sedis sancti Apostoli Petri, & locum supplens Hadriani papæ senioris Romæ, definiens subscripsi.

Petrus indignus presbyter & hegumenus monasterii sancti patris nostri Sabbæ siti Romæ: & locum supplens Hadriani Papæ senioris Romæ, definiens subscripsi.

Tarasius misericordia Dei episcopus Constantinopoleos novæ Romæ, paterna dogmata sequens & traditionem catholicæ ecclesiæ, definiens subscripsi.

Joannes misericordia Dei presbyter & patriarchalis syncellus, locum retinens trium Apostolicarum sedium, Alexandrinæ, Antiochenæ & Hierosolymitanæ, paterna dogmata sequens & traditionem catholicæ ecclesiæ, definiens subscripsi.

Thomas misericordia Dei presbyter & hegumenus monasterii sancti patris nostri Arsenii siti in Ægy-

A βασιλικὴν ὥσπερ ἐρχόμενοι τρίβον, ἐπακολουθοῦντες τῇ θεηγόρῳ διδασκαλίᾳ τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν, καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας· τοῦ γὰρ ἐν αὐτῇ οἰκήσαντος ἁγίου πνεύματος εἶναι ταύτην γινώσκομεν· ὁρίζομεν σὺν ἀκριβείᾳ πάσῃ καὶ ἐμμελείᾳ παραπλησίως τῷ τύπῳ τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ ἀνατίθεσθαι τὰς σεπτὰς καὶ ἁγίας εἰκόνας, τὰς ἐκ χρωμάτων καὶ ψηφῖδος καὶ ἑτέρας ὕλης ἐπιτηδείως ἐχούσας, ἐν ταῖς ἁγίαις τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις, ἐν ἱεροῖς σκεύεσι, καὶ ἐσθῆσι, τοίχοις τε καὶ σανίσιν, οἴκοις τε καὶ ὁδοῖς· τῆς τε τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰκόνος, καὶ τῆς ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν τῆς ἁγίας Θεοτόκου, τιμίων τε ἀγγέλων, καὶ πάντων ἁγίων καὶ ὁσίων ἀνδρῶν. ὅσῳ γὰρ συνεχῶς δι' εἰκονικῆς ἀνατυπώσεως ὁρῶνται, τοσοῦτον καὶ οἱ ταύτας θεώμενοι διανίστανται πρὸς τὴν τῶν πρωτοτύπων μνήμην τε καὶ ἐπιπόθησιν, καὶ ταύταις ἀσπασμὸν καὶ τιμητικὴν προσκύνησιν ἀπονέμειν, οὐ μὴν τὴν κατὰ πίστιν ἡμῶν ἀληθινὴν λατρείαν, ἣ πρέπει μόνῃ τῇ θείᾳ φύσει. ἀλλ' ὃν τρόπον τῷ τύπῳ τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ καὶ τοῖς ἁγίοις εὐαγγελίοις καὶ τοῖς λοιποῖς ἱεροῖς ἀναθήμασι, καὶ θυμιαμάτων καὶ φώτων προσαγωγὴν πρὸς τὴν τούτων τιμὴν ποιεῖσθαι, καθὼς καὶ τοῖς ἀρχαίοις εὐσεβῶς εἴθισται. ἡ γὰρ τῆς εἰκόνος τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει· καὶ ὁ προσκυνῶν τὴν εἰκόνα, προσκυνεῖ ἐν αὐτῇ τοῦ ἐγγραφομένου τὴν ὑπόστασιν. οὕτω γὰρ κρατύνεται ἡ τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν διδασκαλία, ἤγουν παράδοσις τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, τῆς ἀπὸ περάτων εἰς πέρατα δεξαμένης τὸ εὐαγγέλιον. οὕτω τῷ ἐν Χριστῷ λαλήσαντι Παύλῳ καὶ πάσῃ τῇ θείᾳ ἀποστολικῇ ὁμηγύρει καὶ πατρικῇ ἁγιότητι ἐξακολουθοῦμεν, κρατοῦντες τὰς παραδόσεις ἃς παρειλήφαμεν· οὕτω τοὺς ἐπινικίους τῇ ἐκκλησίᾳ προφητικῶς καταμελῳδοῦμεν ὕμνους· χαῖρε σφόδρα θύγατερ Σιών, κήρυσσε θύγατερ Ἱερουσαλήμ· τέρπου καὶ εὐφραίνου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου. περιεῖλε κύριος ἐκ σοῦ τὰ ἀδικήματα τῶν ἀντικειμένων σοι, λελύτρωταί σε ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν σου. κύριος βασιλεὺς ἐν μέσῳ σου· οὐκ ὄψῃ κακὰ οὐκέτι, καὶ εἰρήνη ἐπὶ σοὶ εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον.

D Τοὺς οὖν τολμῶντας ἑτέρως φρονεῖν ἢ διδάσκειν, ἢ κατὰ τοὺς ἐναγεῖς αἱρετικοὺς τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις ἀθετεῖν, καὶ καινοτομίαν τινὰ ἐπινοεῖν, ἢ ἀποβάλλεσθαί τι ἐκ τῶν ἀνατεθειμένων τῇ ἐκκλησίᾳ, εὐαγγέλιον, ἢ τύπον τοῦ σταυροῦ, ἢ εἰκονικὴν ἀναζωγράφησιν, ἢ ἅγιον λείψανον μάρτυρος· ἢ ἐπινοεῖν σκολιῶς καὶ πανούργως, πρὸς τὸ ἀνατρέψαι τι τῶν ἐνθέσμων παραδόσεων τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας· ἔτι γε μὴν ὡς κοινοῖς χρῆσθαι τοῖς ἱεροῖς κειμηλίοις, ἢ τοῖς εὐαγέσι μοναστηρίοις· ἐπισκόπους μὲν ὄντας ἢ κληρικούς, καθαιρεῖσθαι προστάσσομεν· μονάζοντας δὲ ἢ λαϊκούς, τῆς κοινωνίας ἀφορίζεσθαι.

Πέτρος ἀνάξιος πρωτοπρεσβύτερος τοῦ θρόνου τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Πέτρου, καὶ τὸν τόπον ἀναπληρῶν Ἀδριανοῦ πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, ὁρίσας ὑπέγραψα.

E Πέτρος ἀνάξιος πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Σάββα, καὶ τὸν τόπον ἀναπληρῶν Ἀδριανοῦ πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, ὁρίσας ὑπέγραψα.

Ταράσιος ἐλέῳ Θεοῦ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης, τοῖς πατρικοῖς δόγμασιν ἐξακολουθῶν καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ὁρίσας ὑπέγραψα.

Ἰωάννης ἐλέῳ Θεοῦ πρεσβύτερος καὶ πατριαρχικὸς σύγκελλος, τὸν τόπον ἐπέχων τῶν τριῶν ἀποστολικῶν θρόνων, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, καὶ Ἱεροσολύμων, τοῖς πατρικοῖς δόγμασιν ἐξακολουθῶν καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ὁρίσας ὑπέγραψα.

Θωμᾶς ἐλέῳ Θεοῦ πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος * τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Ἀρσενίου τῆς διακειμένης ἐν Αἰγύπτῳ ἄνω Ρα-

* In mſ. ad marg. ἐν. τῆς μονῆς τ

βυλῶνος, ἐπέχων τὸν τόπον τῶν τριῶν ἀποστολικῶν θρόνων, A Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, καὶ Ἱεροσολύμων, τοῖς πατρικοῖς ἑπόμενος δόγμασι καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ὁρίσας ὑπέγραψα.

Ἀγάπιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Καισαρείας, τοῖς πατρικοῖς δόγμασιν ἐξακολουθῶν καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ὁρίσας ὑπέγραψα.

Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἐφέσου, τοῖς πατρικοῖς δόγμασιν ἐξακολουθῶν καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ὁρίσας ὑπέγραψα.

Κωνσταντῖνος ἐλέῳ Θεοῦ ἐπίσκοπος τῆς Κυπρίων νήσου, τοῖς πατρικοῖς δόγμασιν ἐξακολουθῶν καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ὁρίσας ὑπέγραψα.

Λέων ἐλέῳ Θεοῦ ἐπίσκοπος Ἡρακλείας Θράκης, τοῖς πατρι- B κοῖς δόγμασιν ἐξακολουθῶν καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ὁρίσας ὑπέγραψα.

Βασίλειος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας, τοῖς πατρικοῖς δόγμασιν ἐξακολουθῶν καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ὁρίσας ὑπέγραψα.

Νικόλαος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κυζίκου, τοῖς πατρικοῖς δόγμασιν ἐξακολουθῶν καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ὁρίσας ὑπέγραψα.

Εὐθύμιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σάρδεων, τοῖς πατρικοῖς δόγμασιν ἐξακολουθῶν καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ὁρίσας ὑπέγραψα.

Πέτρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Νικομηδείας, τοῖς πατρικοῖς δόγμασιν ἐξακολουθῶν καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλη- C σίας, ὁρίσας ὑπέγραψα.

Ἠλίας ἁμαρτωλὸς ἐπίσκοπος Κρήτης, τοῖς πατρικοῖς δόγμασιν ἐξακολουθῶν καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ὁρίσας ὑπέγραψα.

Ὑπάτιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Νικαίας, τοῖς πατρικοῖς δόγμασιν ἐξακολουθῶν καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ὁρίσας ὑπέγραψα.

Σταυράκιος ἁμαρτωλὸς ἐπίσκοπος Χαλκηδόνος, τοῖς πατρικοῖς δόγμασιν ἐξακολουθῶν καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ὁρίσας ὑπέγραψα.

Λέων πρεσβύτερος τῆς ἁγιωτάτης τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ἐκ προσώπου τοῦ θρόνου τῆς Σιδητῶν μητροπόλεως, τοῖς πατρικοῖς δόγμασιν ἐξακολουθῶν καὶ τῇ παρα- D δόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ὁρίσας ὑπέγραψα.

Δανιὴλ ἁμαρτωλὸς ἐπίσκοπος Ἀμασίας, τοῖς πατρικοῖς δόγμασιν ἐξακολουθῶν καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ὁρίσας ὑπέγραψα.

Κωνσταντῖνος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Γαγγρῶν, τοῖς πατρικοῖς δόγμασιν ἐξακολουθῶν καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ὁρίσας ὑπέγραψα.

Ἐπιφάνιος διάκονος τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας Κατάνης τῆς Σικελῶν νήσου, καὶ τὸν τόπον ἐπέχων Θωμᾶ τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Σαρδινίας, τοῖς πατρικοῖς δόγμασιν ἐξακολουθῶν καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ὁρίσας ὑπέγραψα.

E Νικηφόρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ Δυῤῥαχίου, ὁμοίως.

Ἀναστάσιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Νικοπόλεως παλαιᾶς Ἠπείρου, ὁμοίως.

Νικήτας ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κλαυδιουπόλεως, ὁμοίως.

Γρηγόριος ἐλάχιστος ἐπίσκοπος Νεοκαισαρείας, ὁμοίως.

Γρηγόριος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Πισινοῦντος, ὁμοίως.

Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μύρων τῆς Λυκίας, ὁμοίως.

Θεοφύλακτος ἁμαρτωλὸς, διάκονος καὶ ἔξαρχος, καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τοῦ θρόνου Σταυρουπόλεως, ἤτοι Καρίας, ὁμοίως.

Εὐστάθιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Λαοδικείας, ὁμοίως.

Μιχαὴλ ἀνάξιος ἐπίσκοπος Συνάδων, ὁμοίως.

Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ Ἰκονίου, ὁμοίως.

pro super Babylonem, retinens locum trium Apostolicarum sedium, Alexandrinæ, Antiochenæ, & Hierosolymitanæ, paterna dogmata subsequens & traditionem catholicæ ecclesiæ, definiens subscripsi.

Agapius indignus episcopus Cæsariæ, paterna dogmata sequens & traditionem catholicæ ecclesiæ, definiens subscripsi.

Joannes indignus episcopus Ephesi, paterna dogmata sequens & traditionem catholicæ ecclesiæ, definiens subscripsi.

Constantinus misericordia Dei indignus episcopus Constantiæ Cypriorum insulæ, paterna dogmata sequens & traditionem catholicæ ecclesiæ, definiens subscripsi.

Leo misericordia Dei episcopus Heracliæ Thraciæ, paterna dogmata sequens & traditionem catholicæ ecclesiæ, definiens subscripsi.

Basilius indignus episcopus Ancyræ, paterna dogmata sequens & traditionem catholicæ ecclesiæ, definiens subscripsi.

Nicolaus indignus episcopus Cyzici, paterna dogmata sequens & traditionem catholicæ ecclesiæ, definiens subscripsi.

Euthymius indignus episcopus Sardorum paterna dogmata sequens & traditionem catholicæ ecclesiæ, definiens subscripsi.

Petrus indignus episcopus Nicomediæ, paterna dogmata sequens, & traditionem catholicæ ecclesiæ, definiens subscripsi.

Elias peccator episcopus Cretæ, paterna dogmata sequens & traditionem catholicæ ecclesiæ, definiens subscripsi.

Hypatius indignus episcopus Nicææ, paterna dogmata sequens & traditionem catholicæ ecclesiæ, definiens subscripsi.

Stauracius peccator episcopus Chalcedonis, paterna dogmata sequens & traditionem catholicæ ecclesiæ, definiens subscripsi.

Leo presbyter sanctæ magnæ Dei ecclesiæ & vicarius sedis Sidensis metropoleos, paterna dogmata sequens & traditionem catholicæ ecclesiæ, definiens subscripsi.

Daniel peccator episcopus Amasiæ, paterna dogmata sequens & traditionem catholicæ ecclesiæ, definiens subscripsi.

Constantinus indignus episcopus Gangrensium, paterna dogmata sequens & traditionem catholicæ ecclesiæ, definiens subscripsi.

Epiphanius peccator, diaconus sanctissimæ ecclesiæ Catanæ Siculorum provinciæ, & locum retinens Thomæ sanctissimi archiepiscopi Sardiniæ, paterna dogmata sequens & traditionem catholicæ ecclesiæ, definiens subscripsi.

Nicephorus indignus episcopus Dyrrachii, similiter.

Anastasius indignus episcopus Nicopoleos, similiter.

Niceta indignus episcopus Claudiopoleos, similiter.

Gregorius indignus episcopus Neocæsariæ, similiter.

Gregorius indignus episcopus Pisinuntius, similiter.

Theodorus indignus episcopus Myrensium, similiter.

Theophylactus peccator, diaconus & locum retinens throni Stauropoleos Cariæ, similiter.

Eustathius indignus episcopus Laodiceæ, similiter.

Michaël indignus episcopus Synadensium, similiter.

Leo indignus episcopus Iconii, similiter.

A

[a] Georgius indignus episcopus Antiochiæ Pisidiæ, similiter.

[b] Constans indignus episcopus Pergæ, similiter.

Georgius peccator, presbyter & locum retinens throni Mocisi, similiter.

Christophorus indignus episcopus Trapezuntensium, similiter.

Leo indignus episcopus Rhodii, similiter.

Manuel indignus episcopus Hadrianopoleos, similiter.

Basilius indignus episcopus Sylæi, similiter.

Theodorus indignus episcopus Seleuciæ, similiter.

Nicolaus indignus episcopus Hierapoleos, similiter.

[c] Constans indignus episcopus Rhegii, similiter.

B

Cyrillus peccator, monachus & locum retinens [d] Niceti episcopi Gotthiæ, similiter.

Stephanus indignus episcopus Sugdaensium, similiter.

Theodorus indignus episcopus Catanæ, similiter.

Joannes indignus episcopus Tauromenii, similiter.

Galato indignus presbyter & vicarius Stephani episcopi Syracusæ, similiter.

Gaudiosus indignus episcopus Messinæ, similiter.

Theodorus indignus episcopus Panormi, similiter.

Stephanus indignus episcopus Bibonis, similiter.

Constans indignus episcopus Leontinæ, similiter.

Theodorus indignus episcopus Taurianæ, similiter.

Christophorus indignus episcopus sanctæ Cyriacæ, similiter.

C

Basilius indignus episcopus Liparensium, similiter.

Theotimus indignus episcopus Crotonensium, similiter.

Constans indignus episcopus Carinæ, similiter.

Theophanes indignus episcopus Lilybæi, similiter.

Joannes indignus episcopus Treocaleos, similiter.

Theodorus indignus episcopus Tropæorum, similiter.

Sergius indignus episcopus Nicoterensium, similiter.

Theophylactus indignus episcopus Euchaitensium, similiter.

Maurianus indignus episcopus Pompeiopoleos, similiter.

D

Theodorus indignus episcopus [e] Biziis, similiter.

Antonius peccator, monachus & loci servator throni Smyrnæ, similiter.

[f] Eustratius indignus episcopus Apamiæ, similiter.

Theophanius indignus episcopus Lebedi, similiter.

Petrus indignus episcopus Germensium, similiter.

Joannes indignus episcopus Arcadiopoleos, similiter.

Sisinnius indignus episcopus Parii, similiter.

Epiphanius indignus episcopus [g] Meliteræ, similiter.

Niceta indignus episcopus Prœconnesi, similiter.

Constans indignus episcopus Sebastopoleos, similiter.

E

Joannes indignus presbyter & vicarius throni Coloniæ, similiter.

Eustratius indignus episcopus Methymnensium, similiter.

Leo indignus episcopus Cii, similiter.

Gregorius indignus presbyter & loci servator throni Nicopoleos, similiter.

Joannes indignus episcopus Apri, similiter.

Theophylactus indignus episcopus Cypsellorum, similiter.

Theodorus indignus episcopus Heracleopoleos, [h] similiter.

Eustathius indignus episcopus Cotradensium, similiter.

Γεώργιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας τῆς Πισιδίας, ὁμοίως.

Κώνστας ἀνάξιος ἐπίσκοπος Πέργης, ὁμοίως.

Γεώργιος ἁμαρτωλὸς, πρεσβύτερος καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τοῦ θρόνου Μωκισοῦ, ὁμοίως.

Χριστόφορος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Τραπεζοῦντος, ὁμοίως.

Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ῥόδου, ὁμοίως.

Ἐμμανουὴλ ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀδριανουπόλεως, ὁμοίως.

Βασίλειος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ Συλαίου, ὁμοίως.

Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σελευκείας, ὁμοίως.

Νικόλαος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως, ὁμοίως.

Κώνστας ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ Ῥηγίου, ὁμοίως.

Κύριλλος ἁμαρτωλὸς, μοναχὸς καὶ τὸν τόπον ἐπέχων [a] Νικοπόλεως ἐπισκόπου Γοτθίας, ὁμοίως.

Στέφανος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σουγδαίων, ὁμοίως.

Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κατάνης, ὁμοίως..

Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ταυρομενίου, ὁμοίως.

[b] Πλάτων ἀνάξιος πρεσβύτερος καὶ ἐκ προσώπου Στεφάνου ἐπισκόπου Συρακούσης, ὁμοίως.

Γαυδιόσος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μεσσήνης, ὁμοίως.

Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Πανόρμου, ὁμοίως.

Στέφανος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Βιβώνης, ὁμοίως.

Κώνστας ἀνάξιος ἐπίσκοπος Λεοντίνης, ὁμοίως.

Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ταυριανῆς, ὁμοίως.

Χριστόφορος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας Κυριακῆς, ὁμοίως.

Βασίλειος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τῆς Λιπαραίων νήσου, ὁμοίως.

Θεότιμος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κροτώνων, ὁμοίως.

Κώνστας ἀνάξιος ἐπίσκοπος Καρίνης, ὁμοίως.

Θεοφάνης ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ Λιλυβαίου, ὁμοίως.

Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Τριοκάλεως, ὁμοίως.

Θεόδωρος ἀνάξιος [c] ἐπίσκοπος Τροπαίων, ὁμοίως.

Σέργιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Νικοτέρων, ὁμοίως.

Θεοφύλακτος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Εὐχαΐτων, ὁμοίως.

Μαυριανὸς ἀνάξιος ἐπίσκοπος Πομπηιουπόλεως, ὁμοίως.

Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Βιζύης, ὁμοίως.

Ἀντώνιος ἁμαρτωλὸς, μοναχὸς καὶ τοποτηρητὴς τοῦ θρόνου Σμύρνης, ὁμοίως.

Εὐστάθιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀπαμείας, ὁμοίως.

. . . .

Πέτρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τῶν Γερμίων, ὁμοίως.

Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀρκαδιουπόλεως, ὁμοίως.

Σισίννιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ Παρίου, ὁμοίως.

Ἐπιφάνιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μελιτινοῦς, ὁμοίως.

Νικήτας ἀνάξιος ἐπίσκοπος Προικοννήσου, ὁμοίως.

Κώνστας ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σεβαστουπόλεως, ὁμοίως.

Ἰωάννης ἀνάξιος πρεσβύτερος, καὶ ἐκ προσώπου τοῦ θρόνου Κολωνείας, ὁμοίως.

Εὐστράτιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μηθύμνης, ὁμοίως.

Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κίου, ὁμοίως.

Γρηγόριος ἀνάξιος πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς τοῦ θρόνου Νικοπόλεως, ὁμοίως.

Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος πόλεως Ἄπρου, ὁμοίως.

Θεοφύλακτος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κυψέλλων, ὁμοίως.

Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἡρακλεουπόλεως, ἤτοι Πιδαχθόης, ὁμοίως.

Εὐστάθιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος πόλεως Κοτραδῶν, ὁμοίως.

Left-margin notes:

[a] Gregorius, in mſ.

[b] Constantinus, ut mſ.

[c] Constantinus, in mſ.

[d] al. Nicetæ.

[e] Lege, Bizyes, ut supra, pag. 30.

[f] In Græco, Eustathius: at pag. 30. Eustratius.

[g] Melti, in mſ. At supra, pag. 30, Milisi.

[h] In Græco additur, sive Pidachthoæ.

Right-margin notes:

[a] Forte, Nicæn.

[b] Latinus legit, Galato, ut supra, pag. 30.

[c] Pag. 29. Τροπαίων.

ANNO CHRISTI 787.

Κυριακὸς ἀνάξιος ἐπίσκοπος Δριζυπάρων, ὁμοίως.

Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μεσημβρίας, ὁμοίως.
Γρηγόριος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Δέρκων, ὁμοίως.
Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος [a] Νύσου, ὁμοίως.
Γεώργιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τῶν βασιλικῶν Θερμῶν, ὁμοίως.
Σωτήριχος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κισκισσῶν, ὁμοίως.

Γεώργιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Καμουλιανῶν, ὁμοίως.

Δαμιανὸς ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μιτυλήνης, ὁμοίως.
Κώνστας ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μαστaύρων, ὁμοίως.

Γεώργιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Βελούλων, ὁμοίως.
Θεοδόσιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Νύσσης, ὁμοίως.
Θεοφύλακτος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Τράλλεως, ὁμοίως.
Ὀλβιανὸς ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἐλαίας, ὁμοίως.
Πάρδος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Πιτάνης, ὁμοίως.
Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Αλγίζων, ὁμοίως.
Θεόγνις ἀνάξιος πρεσβύτερος καὶ ἐκ προσώπου Σιών, ὁμοίως.
Στρατόνικος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κύμης, ὁμοίως.
Βασίλειος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀτραμμυτίου, ὁμοίως.

Θεοφύλακτος ἀνάξιος ἐπισκόπου [b] Ὑπέπων, ὁμοίως.

Θεοφάνης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Καλόης, ὁμοίως.
Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Φωκαίας, ὁμοίως.
Βασίλειος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Περγάμου, ὁμοίως.
Γρηγόριος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Παλαιασπόλεως, ὁμοίως.
Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος πόλεως Ἀσσοῦ, ὁμοίως.

Βασίλειος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μαγνησίας, ὁμοίως.
Μαρῖνος ἀνάξιος ἐπίσκοπος πόλεως [c] Ἀξάνδρου, ὁμοίως.

Λύκαστος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Βαρέτων, ὁμοίως.
Κώνστας τοποτηρητὴς πόλεως Ἀγάης, ὁμοίως.

Νικηφόρος τοποτηρητὴς Γαργάρων, ὁμοίως.
Νικόδημος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Εὐάζων, ὁμοίως.

Σάββας ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀνέων, ὁμοίως.
Νικηφόρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀρκαδιουπόλεως, ὁμοίως.
Κοσμᾶς ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μυρίνης, ὁμοίως.
Ἰωάννης ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας Σαλουωπανῆς ἐκκλησίας, ὁμοίως.
Οὖρσος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας Ἀβαριπανοῦ ἐκκλησίας, ὁμοίως.
Λαυρέντιος ἁμαρτωλὸς ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας Ἀψαρτιανοῦ ἐκκλησίας, ὁμοίως.
Εὐστάθιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σόλων, ὁμοίως.
Σπυρίδων ἀνάξιος ἐπίσκοπος [d] Κύθρων, ὁμοίως.
Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ Κιτίου, ὁμοίως.
Γεώργιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Τριμιθοῦντος, ὁμοίως.

Ἀλέξανδρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀμαθοῦντος, ὁμοίως.
Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Νικαίας τῆς Θρᾴκης, ὁμοίως.
Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ῥαιδεστοῦ, ὁμοίως.
Μελχισεδὲκ ἀνάξιος ἐπίσκοπος Καλλιουπόλεως, ὁμοίως.

Λεωνίδης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κοίλων, ὁμοίως.
Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Πανίου, ὁμοίως.
Θεοφύλακτος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Χαριουπόλεως, ὁμοίως.

Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Λιθοπροσώπου, ὁμοίως.

[a] Pro Nicæne, ut supra, pag. 29.
[b] Pro Ὑπαίπων.
[c] Pro Ἀντάνδρου.
[d] Pro Χύτρων, ut diximus pag. 31.

ACTIO VII.

A Cyriacus indignus episcopus Drizyparensium, similiter.
Leo indignus episcopus Mesembriæ, similiter.
Gregorius indignus episcopus Dercensium, similiter.
Joannes indignus episcopus Nysæ, similiter.
Georgius indignus episcopus [a] Imperialium thermarum, similiter.
Sothericus indignus episcopus Ciscissensium, similiter.
[b] Gregorius indignus episcopus Camulianensium, similiter.
Damianus indignus episcopus Mitylenæ, similiter.
[c] Constans indignus episcopus Mastaurensium, similiter.
B Georgius indignus episcopus Briulensium, similiter.
Theodosius indignus episcopus Nyssæ, similiter.
Theophylactus indignus episcopus Trallæ, similiter.
Olbianus indignus episcopus Elææ, similiter.
Pardus indignus episcopus Pitanæ, similiter.
Leo indignus episcopus Algizensium, similiter.
Theognius indignus presbyter & vicarius Sion, similiter.
Stratonicus indignus episcopus Cymæ, similiter.
Basilius indignus episcopus Atrammytensium, similiter.
Theophylactus indignus episcopus Hypæpensium, similiter.
Theophanes indignus episcopus Caloæ, similiter.
C Leo indignus episcopus Phocæ, similiter.
Basilius indignus episcopus Pergami, similiter.
Gregorius indignus episcopus Palæaspoleos, similiter.
Joannes indignus episcopus civitatis Assensium, similiter.
Basilius indignus episcopus Magnesiæ, similiter.
[d] Marianus indignus episcopus civitatis Atandri, similiter.
Lycastus indignus episcopus Baretensium, similiter.
Constans loci servator episcopi civitatis Agaæ, similiter.
Nicephorus loci servator Gargarensium, similiter.
D Nicodemus indignus episcopus Evazensium, similiter.
Sabbas indignus episcopus Aneensium, similiter.
Nicephorus indignus episcopus Arcadiopoleos, similiter.
Cosmas indignus episcopus Myrinæ, similiter.
Joannes indignus episcopus sanctæ Saluntianensis ecclesiæ, similiter.
Ursus episcopus sanctæ Avaritianensium ecclesiæ, similiter.
Laurentius peccator episcopus sanctæ Absartianensis ecclesiæ, similiter.
Eustathius indignus episcopus Solensium, similiter.
Spyrido indignus episcopus Cythrensium, similiter.
Theodorus indignus episcopus Citii, similiter.
E Georgius indignus episcopus Trimithuntensium, similiter.
Alexander indignus episcopus Amathuntensium, similiter.
Joannes indignus episcopus Nicææ Thraciæ, similiter.
Joannes indignus episcopus Rhædesti, similiter.
Melchisedec indignus episcopus Calliopoleos, similiter.
Leonides indignus episcopus Cœlensium, similiter.
Joannes indignus episcopus Panii, similiter.
Theophylactus indignus episcopus Charitopoleos, similiter.
Joannes indignus episcopus Lithoprosopensium, similiter.

[a] In mss. regalium.
[b] Georgius, in mss. & in Græco: ut supra, pag. 19.
[c] Ms. Constantinus.
[d] In Græco, Marinus, ut supra, pag. 29.

Sisinnius indignus episcopus Chalcidis, similiter.
Sisinnius indignus episcopus Zuruli, similiter.
Benjamin indignus episcopus Lizicensium, similiter.
Constans presbyter & loci servator Hexamilii, similiter.
Constans indignus episcopus Metrorum, similiter.
Gregorius indignus episcopus Theodoropoleos, similiter.
Constans indignus episcopus Juliopoleos, similiter.
Theophilus indignus episcopus Anastasiopoleos, similiter.
Leo indignus episcopus Mizuæ, similiter.
Synesius indignus episcopus Cinæ, similiter.
Petrus indignus episcopus Asponæ, similiter.
Anthimus indignus episcopus Verinopoleos, similiter.
Lycastus indignus episcopus Philadelphiæ, similiter.
Stephanus indignus episcopus Silandri, similiter.
Theophanes indignus episcopus Mioniæ, similiter.
Gregorius indignus presbyter & loci servator Eramiæ, similiter.
Michael indignus episcopus Cerasœorum, similiter.
Joannes indignus episcopus Setensium, similiter.
Joannes indignus episcopus Daldæ, similiter.
Joannes indignus episcopus civitatis Tabalensium, similiter.
Theopistus indignus episcopus Hermocapeli, similiter.
Nicolaus indignus episcopus Aureliopoleos, similiter.
Anastasius indignus episcopus Tripoleos, similiter.
Zacharias indignus episcopus Hierocæsariæ, similiter.
Michaël indignus episcopus Trallensium, similiter.
Gregorius indignus episcopus Gordi, similiter.
Leo indignus episcopus Traculensium, similiter.
Eustathius indignus episcopus Hircanidensium, similiter.
Joseph indignus episcopus Attaliæ, similiter.
[a] Leo indignus episcopus Pœmanini, similiter.
Joannes indignus episcopus Lampsaci, similiter.
[b] Niceta indignus episcopus Ilæi, similiter.
Basilius indignus episcopus Adranotherensium, similiter.
Symeon indignus episcopus Ocæ, similiter.
Theodorus indignus episcopus civitatis Germæ, similiter.
Theodotus indignus episcopus Palæensium, similiter.
Theodorus indignus episcopus Abydi, similiter.
Strategius indignus episcopus Dardani, similiter.
Michaël indignus episcopus Melitopoleos, similiter.
Sisinnius indignus episcopus Adraniæ, similiter.
Theophylactus indignus episcopus Apolloniadis, similiter.
Constans indignus episcopus Cæsariæ Bithyniensium, similiter.
Georgius indignus episcopus Basilinopoleos, similiter.
Cyrio indignus episcopus Lophi, similiter.
Leo indignus episcopus civitatis Aristæ, similiter.
[c] Nicephorus indignus episcopus civitatis Hadrianæ, similiter.
Theodorus indignus episcopus Prusæ, similiter.
Basilius presbyter & vicarius Dascylii, similiter.
David indignus episcopus Helenopoleos, similiter.
Anastasius indignus episcopus Cnossi, similiter.
Sisinnius indignus episcopus Chersonesi, similiter.
Epiphanius indignus episcopus Eleutheræ, similiter.

[a] In Græco, Leontius: at est Leo supra, pag. 31.
[b] In Græco, Nectarius: at supra est Nicetas, pag. 30.
[c] In Græco, Nymphus: at pag. 32. est Nicephorus.

A Σισίννιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Χαλκίδος, ὁμοίως.
Σισίννιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Τζουρουλοῦ, ὁμοίως.
Βενιαμὶν ἀνάξιος ἐπίσκοπος Λιζίκων, ὁμοίως.
Κώνστας πρεσβύτερος καὶ ἐποπτευτὴς τοῦ Εξαμιλίου, ὁμοίως.
Κώνστας ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μέτρων, ὁμοίως.
Γρηγόριος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Θεοδωρουπόλεως, ὁμοίως.
Κώνστας ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ιουλιουπόλεως, ὁμοίως.
Θεόφιλος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Αναστασιουπόλεως, ὁμοίως.
Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μιζούης, ὁμοίως.
Συνέσιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κίνης, ὁμοίως.
B Πέτρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ασπόνης, ὁμοίως.
Ανθιμος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Βηρινουπόλεως, ὁμοίως.
Λύκαστος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Φιλαδελφείας, ὁμοίως.
Στέφανος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σιλάνδου, ὁμοίως.
Θεοφάνης ἀνάξιος ἐπίσκοπος [a] Μιονίας, ὁμοίως.
.·. .·. .·. .·. .·. .·. .·. .·. .·.
.·. .·. .·. .·. .·. .·. .·. .·.
Μιχαὴλ ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κερασέων, ὁμοίως.
Ιωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σετῶν, ὁμοίως.
Ιωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Δάλδης, ὁμοίως.
Ιωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος πόλεως Ταβάλων, ὁμοίως.
Θεόπιστος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ερμοκαπήλου, ὁμοίως.
C
Νικόλαος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Αὐρηλιουπόλεως, ὁμοίως.
Αναστάσιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Τριπόλεως, ὁμοίως.
Ζαχαρίας ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ιεροκαισαρείας, ὁμοίως.
Μιχαὴλ ἀνάξιος ἐπίσκοπος Τράλλεων, ὁμοίως.
Γρηγόριος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Γόρδου, ὁμοίως.
Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Τρακούλων, ὁμοίως.
Εὐστάθιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Υρκανίδος, ὁμοίως.
Ιωσὴφ ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ατταλείας, ὁμοίως.
Λεόντιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ποιμανινοῦ, ὁμοίως.
Ιωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Λαμψάκου, ὁμοίως.
D Νεκτάριος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ [b] Ιλαίου, ὁμοίως.
Βασίλειος ἀνάξιος ἐπίσκοπος [c] Αδρανουθήρων, ὁμοίως.
Συμεὼν ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ωκης, ὁμοίως.
Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος πόλεως Γέρμης, ὁμοίως.
Θεόδοτος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Παλαίων, ὁμοίως.
Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Αβύδου, ὁμοίως.
Στρατήγιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Δαρδάνου, ὁμοίως.
Μιχαὴλ ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μελιτουπόλεως, ὁμοίως.
Σισίννιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Αδρανείας, ὁμοίως.
Θεοφύλακτος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Απολλωνιάδος, ὁμοίως.
E Κώνστας ἀνάξιος ἐπίσκοπος Καισαρείας Βιθυνίας, ὁμοίως.
Γεώργιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Βασιλινουπόλεως, ὁμοίως.
Κυρίων ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ Λόφου, ὁμοίως.
Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος πόλεως Αρίστης, ὁμοίως.
Νύμφος ἀνάξιος ἐπίσκοπος πόλεως Αδρανοῦ, ὁμοίως.
Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Προύσης, ὁμοίως.
Βασίλειος πρεσβύτερος καὶ ἐποπτευτὴς τοῦ Δασκυλίου, ὁμοίως.
Δαβὶδ ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ελενουπόλεως, ὁμοίως.
Αναστάσιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος [d] Κνωσοῦ, ὁμοίως.
Σισίννιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Χερσονήσου, ὁμοίως.
Επιφάνιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ελευθέρνης, ὁμοίως.

[a] Pro Μιονίας, vel Μαιονίας, in Lydia.
[b] Pro Ιλαίου, ut diximus pag. 32.
[c] Pro Αδριανοθηρῶν, ut diximus pag. 32.
[d] al. Γνωσοῦ.

Μελίτων

ANNO CHRISTI 787.

Μελίτων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κυδωνίας, ὁμοίως.
Φωτεινὸς ἀνάξιος ἐπίσκοπος Καντάνου, ὁμοίως.
Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ Φοινικίου, ὁμοίως.
.·. .·. .·. .·. .·. .·. .·. .·. .·.
Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀρκαδίας, ὁμοίως.
Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κισάμου, ὁμοίως.
Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος πόλεως Σουβρίτων, ὁμοίως.
Ἐπιφάνιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος πόλεως Λάμπης, ὁμοίως.

Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ Λίμβου, ὁμοίως.
Γαβριὴλ ἀνάξιος ἐπίσκοπος Αἰγίνης, ὁμοίως.
Πέτρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μονεμβασίας, ὁμοίως.
Ἀντώνιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Τροιζῆνος, ὁμοίως.
Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Πορθμοῦ, ὁμοίως.
Φιλητὸς ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ὠρεοῦ, ὁμοίως.
[a] Νικήφορος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μήλου, ὁμοίως.
Νεόφυτος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Γορδοσέρβων, ὁμοίως.
Γρηγόριος ἀνάξιος πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς Κεφαλληνίας, ὁμοίως.
Φίλιππος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κερκυραίων, ὁμοίως.
Λέων ἁμαρτωλὸς ἐπίσκοπος Ζακύνθου, ὁμοίως.
Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Γέμων, ὁμοίως.
Κώνστας ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σασίμων, ὁμοίως.
Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀσπένδου, ὁμοίως.
Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀμισοῦ, ὁμοίως.
Ἡράκλειος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἰουνουπόλεως, ὁμοίως.
Θεοφάνης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σωρῶν, ὁμοίως.
[b] Νικήφορος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀδριανοῦ, ὁμοίως.
.·. .·. .·. .·. .·. .·. .·. .·.
Κώνστας ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κρατείας, ὁμοίως.
Θεόφιλος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Προυσιάδος, ὁμοίως.
Μιχαὴλ ἀνάξιος ἐπίσκοπος τῆς Τίου, ὁμοίως.
Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κομάνων, ὁμοίως.

Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κερασοῦντος, ὁμοίως.

Κώνστας ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ Πολεμωνίου, ὁμοίως.
[c] Νικήφορος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ Ῥιζαίου, ὁμοίως.
Νικηφόρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κλανέου, ὁμοίως.
Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος πόλεως Τροκναδῶν, ὁμοίως.

Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Πινάρων, ὁμοίως.
Γεώργιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Νύσσης, ὁμοίως.
Στέφανος ἀνάξιος ἐπίσκοπος [d] Κάμμου, ὁμοίως.
Κώνστας ἀνάξιος ἐπίσκοπος πόλεως Τλῶν, ὁμοίως.

Κώνστας ἀνάξιος ἐπίσκοπος [e] Κανδύβων, ὁμοίως.

Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κορυδαλῶν, ὁμοίως.

Πέτρος ἀνάξιος διάκονος καὶ τοποτηρητὴς τοῦ θρόνου [f] Ὀρυκαν-δῶν, ὁμοίως.
Νικόδημος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σιδύμων, ὁμοίως.

Ἰωάννης διάκονος καὶ τοποτηρητὴς Φασήλιδος, ὁμοίως.
Στέφανος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀράξου, ὁμοίως.
Γεώργιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος [g] Ὑνιάνδου, ὁμοίως.
Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος πόλεως Λιμύρων, ὁμοίως.

Σταυράκιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος [h] Ζηνουπόλεως, ὁμοίως.
Κώνστας ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κόμβων, ὁμοίως.
Γρηγόριος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κιβύρας, ὁμοίως.
Βασίλειος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Τάβων, ὁμοίως.
Δωρόθεος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Νεαπόλεως, ὁμοίως.

[a] In Latino, Niceta.
[b] Latinus legit, Nicetas.
[c] Latinus legit, Nicetas.
[d] Pro Kaino, in Lycia.
[e] Pro Kandybon, in Lycia.
[f] Pro Orycandon, in Lycia.
[g] In Notit. Lyciæ, Oeniandus.
[h] In Notit. Zenonopolis, & Zenonis polis, in Lycia.

A Melito indignus episcopus Cydoniæ, similiter.
Photinus indignus episcopus Cantani, similiter.
Leo indignus episcopus Phœnicii, similiter.
Niceta indignus episcopus [a] Cladibrensium, similiter.
Joannes indignus episcopus Arcadiæ, similiter.
Leo indignus episcopus Cissami, similiter.
Theodorus indignus episcopus civitatis Subritensium, similiter.
Epiphanius indignus episcopus civitatis Lampæ, similiter.
Joannes indignus episcopus Limbi, similiter.
Gabriel indignus episcopus Æginæ, similiter.
Petrus indignus episcopus Monembasiæ, similiter.
Antonius indignus episcopus Trœzenæ, similiter.
B Leo indignus episcopus Porthmi, similiter.
Philetus indignus episcopus Orei, similiter.
[b] Niceta indignus episcopus Melæ, similiter.
Neophytus indignus episcopus Gordoservorum, similiter.
Gregorius indignus presbyter & loci servator episcopi Cephalenensium, similiter.
Philippus indignus episcopus [c] Cercyræon, similiter.
Leo peccator episcopus Zacynthi, similiter.
Joannes indignus episcopus [d] Gemensium, similiter.
Constans indignus episcopus Sasimensium, similiter.
Leo indignus episcopus Aspendi, similiter.
Leo indignus episcopus Amisi, similiter.
Heraclius indignus episcopus Junopoleos, similiter.
C Theophanes indignus episcopus Sorensium, similiter.
[e] Niceta indignus episcopus Hadrianensis, similiter.
Joannes indignus episcopus Heracliæ Ponti, similiter.
Constans indignus episcopus Cratiæ, similiter.
Theophilus indignus episcopus Prusiadis, similiter.
Michael indignus episcopus Tii, similiter.
Theodorus indignus episcopus Comanensium, similiter.
Joannes indignus episcopus Cerasuntensium, similiter.
Constans indignus episcopus Polemonii, similiter.
[f] Niceta indignus episcopus Rhizæi, similiter.
Nicephorus indignus Clanei, similiter.
D Leo indignus episcopus civitatis Trocnadensium, similiter.
Theodorus indignus episcopus civitatis Pinnarensium, similiter.
Georgius indignus episcopus Nessæ, similiter.
Stephanus indignus episcopus Camni, similiter.
Constans indignus episcopus civitatis [g] Tlensium, similiter.
Constans indignus episcopus Candybensium, similiter.
Leo indignus episcopus civitatis Corydalensium, similiter.
Petrus indignus diaconus & loci servator throni Orycandensium, similiter.
E Nicodemus indignus episcopus civitatis Sidymensium, similiter.
Joannes indignus diaconus & loci servator Phaselidis, similiter.
Stephanus indignus episcopus Araxi, similiter.
Georgius indignus episcopus Hyniandi, similiter.
Leo indignus episcopus civitatis Limyrensium, similiter.
Stauracius indignus episcopus Zenopoleos, similiter.
Constans indignus episcopus Combensium, similiter.
Gregorius indignus episcopus Cibyræ, similiter.
Basilius indignus episcopus Tabensium, similiter.
Dorotheus indignus episcopus Neapoleos, similiter.

ACTIO VII.

[a] Pro. Dodybrensium, in Paphlagonia.
[b] In Græco, Nectarius.
[c] Hoc est, Cercyræorum.
[d] Forte, Germanensium.
[e] In Græco, Nectarius.
[f] In Græco, Nectarius.
[g] Est Τλῶν in Lycia.

Conſtans indignus epiſcopus Alabandenſium, ſimiliter.
Gregorius indignus epiſcopus Heracliæ, ſimiliter.
David indignus epiſcopus Iaſſi, ſimiliter.
Gregorius indignus epiſcopus Mylaſſenſium, ſimiliter.
Sergius indignus epiſcopus civitatis Bargylenſium, ſimiliter.
Joannes indignus epiſcopus civitatis Myndi, ſimiliter.
Stauracius indignus epiſcopus Stadiæ, ſimiliter.
Gregorius indignus epiſcopus Stratoniciæ, ſimiliter.
Niceta indignus preſbyter & electus [a] Halicarnaſſi, ſimiliter.
Maurianus indignus [b] preſbyter & electus Cerami, ſimiliter.
Paulus indignus epiſcopus civitatis Acmoniæ, ſimiliter.
Leo indignus epiſcopus Aleenſium, ſimiliter.
Zacharias indignus epiſcopus Trapezupoleos, ſimiliter.
Leo indignus epiſcopus Eumeniæ, ſimiliter.
Philippus indignus epiſcopus Tranopoleos, ſimiliter.
Doſitheus indignus epiſcopus Chonenſis, ſimiliter.
Georgius indignus epiſcopus Peltenſium, ſimiliter.
Georgius indignus epiſcopus Appiæ, ſimiliter.
Joannes indignus epiſcopus [c] Sublii, ſimiliter.
Pantoleon indignus epiſcopus Galatiæ, ſimiliter.
Michaël indignus epiſcopus Chæretopenſium, ſimiliter.
Gregorius indignus epiſcopus Timenutherenſium, ſimiliter.
Georgius indignus epiſcopus [d] Mindaii, ſimiliter.
Niceta indignus epiſcopus civitatis Nacolii, ſimiliter.
Conſtantinus indignus epiſcopus Cotyæi, ſimiliter.
Leo indignus epiſcopus Docimii, ſimiliter.
Conſtans indignus epiſcopus civitatis Eucarpiæ, ſimiliter.
Michaël indignus epiſcopus Hierapoleos, ſimiliter.
Damianus indignus epiſcopus [e] Meri, ſimiliter.
Niceta indignus epiſcopus Auguſtopoleos, ſimiliter.
Theophylactus Cinabarenſium, ſimiliter.
Gregorius indignus preſbyter & loci ſervator throni civitatis Polyboti, ſimiliter.
Theophylactus indignus preſbyter & loci ſervator throni Ipſi, ſimiliter.
Nicolaus indignus epiſcopus Phytiæ, ſimiliter.
Stephanus preſbyter & loci ſervator throni Oſtri, ſimiliter.
Conſtantinus indignus epiſcopus Ambladenſium, ſimiliter.
Epiphanius indignus epiſcopus [f] Peltenſium, ſimiliter.
Michaël indignus epiſcopus Pappenſium, ſimiliter.
Siſinnius indignus epiſcopus Philomelii, ſimiliter.
Joannes indignus epiſcopus Tymbriadenſium, ſimiliter.
Stephanus indignus epiſcopus civitatis Orymnenſium, ſimiliter.
Nicephorus indignus epiſcopus Phoglenſium, ſimiliter.
[g] Marianus indignus epiſcopus Magydenſium, ſimiliter.
Leo indignus epiſcopus Didenſium, ſimiliter.
Stephanus indignus epiſcopus Parnaſſi, ſimiliter.
Theophilus indignus epiſcopus Chii, ſimiliter.
Sergius indignus epiſcopus Leri, ſimiliter.
Heraclius indignus epiſcopus Sami, ſimiliter.
[h] Galatius indignus epiſcopus Meli, ſimiliter.

A Κώνστας ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀλαβάνδου, ὁμοίως.
Γρηγόριος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἡρακλείας, ὁμοίως.
Δαβὶδ ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἰασσοῦ, ὁμοίως.
Γρηγόριος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μυλάσσης, ὁμοίως.
Σέργιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος πόλεως Βαργυλίων, ὁμοίως.
Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος πόλεως [a] Μίνδου, ὁμοίως.
Σταυράκιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σταδίας, ὁμοίως.
Γρηγόριος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Στρατονικίας, ὁμοίως.
Νικήτας ἀνάξιος πρεσβύτερος καὶ ὑποψήφιος Κεράμου, ὁμοίως.
B Μαυριανὸς ἀνάξιος ἐπίσκοπος πόλεως Ἀκμωνείας, ὁμοίως.
.·. .·. .·. .·. .·. .·. .·. .·. .·.
.·. .·. .·. .·. .·. .·. .·. .·.
Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Αλίων, ὁμοίως.
Ζαχαρίας ἀνάξιος ἐπίσκοπος Τραπεζουπόλεως, ὁμοίως.
Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Εὐμενείας, ὁμοίως.
Φίλιππος ἀνάξιος ἐπίσκοπος [b] Τραχιουπόλεως, ὁμοίως.
Δοσίθεος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Χωνῶν, ὁμοίως.
Γεώργιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Πέλτων, ὁμοίως.
Γεώργιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος [c] Ἀππίας, ὁμοίως.
Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σουβλίου, ὁμοίως.
Παντολέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Γαλατίας, ὁμοίως.
C Μιχαὴλ ἀνάξιος ἐπίσκοπος [d] Χαιρετόπων, ὁμοίως.
Γρηγόριος ἀνάξιος ἐπίσκοπος [e] Τιμενουθήρων, ὁμοίως.
Γεώργιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μινδαείου, ὁμοίως.
Νικήτας ἀνάξιος ἐπίσκοπος πόλεως Νακωλείας, ὁμοίως.
Κώνστας ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ [f] Κοτυαείου, ὁμοίως.
Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ Δοκιμίου, ὁμοίως.
Κώνστας ἀνάξιος ἐπίσκοπος πόλεως Εὐκαρπίας, ὁμοίως.
Μιχαὴλ ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως, ὁμοίως.
Δαμιανὸς ἀνάξιος ἐπίσκοπος πόλεως [g] Κιναβάρων, ὁμοίως.
.·. .·. .·. .·. .·. .·. .·. .·. .·.
.·. .·. .·. .·. .·. .·. .·. .·.
D Γρηγόριος ἀνάξιος πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς Πολυβότου, ὁμοίως.
Θεοφύλακτος πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς τοῦ θρόνου Ἴψου, ὁμοίως.
Νικόλαος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Φυτίας, ὁμοίως.
Στέφανος πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς τοῦ θρόνου [h] Ορρου, ὁμοίως.
Κώνστας ἀνάξιος ἐπίσκοπος πόλεως Αμβλάδων, ὁμοίως.
Επιφάνιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος πόλεως Πελτῶν, ὁμοίως.
Μιχαὴλ ἀνάξιος ἐπίσκοπος πόλεως [i] Πούππων, ὁμοίως.
Σισίννιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ Φιλομηλίου, ὁμοίως.
E Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Τυμβριάδων, ὁμοίως.
Στέφανος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ορύμνων, ὁμοίως.
Νικηφόρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Φώγλων, ὁμοίως.
Μαρῖνος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μαγύδων, ὁμοίως.
Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Δίδων, ὁμοίως.
Στέφανος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Παρνασσοῦ, ὁμοίως.
Θεόφιλος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τῆς Χίου, ὁμοίως.
Σέργιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Λέρου, ὁμοίως.
Ἡράκλειος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τῆς Σάμου, ὁμοίως.
Γαλατίων ἀνάξιος ἐπίσκοπος τῆς Μήλου, ὁμοίως.

[a] In Græco, Cerami.
[b] In Græco, epiſcopus.
[c] In Notitiis Phrygiæ Capat. Σουβλίου & Σύβλου.
[d] Pro Medaii, in Phrygia Salutari, Μηδαίου.
[e] In Græco, Cinabarenſium.
[f] Forte, Pe.tenſium, in Lycaonia.
[g] In Græco, Marinus.
[h] In Græco, Galation.

[a] Pro Μύνδου, in Caria.
[b] Τραπεζούπολις, in Notit. Phrygia Salutaris.
[c] al. Ἀπίας, in Phrygia Pacatiana.
[d] Pro Κεραμέων, in Phrygia Pacatiana.
[e] Pro Τημενοθυρῶν, in Phrygia Pacatiana.
[f] In mſ. ad marg. ἄλ. Κοτιαείου.
[g] In Notitia Phrygia Salutaris, Κιναβάριον.
[h] In Notitia Phrygia Salutaris, Ορρος & Ορροι.
[i] Pro Πάππων, in Piſidia.

Κώνστας ἀνάξιος ἐπίσκοπος τῆς Ἄνδρου, ὁμοίως.
Εὐστάθιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Τήνου, ὁμοίως.
Κάλλιστος ἀνάξιος ἐπίσκοπος πόλεως Εὐδοκιάδων, ὁμοίως.

Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κρημνῶν, ὁμοίως.
Κώνστας ἀνάξιος ἐπίσκοπος Λαγινῶν, ὁμοίως.
Κώνστας ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀνδριανῆς, ὁμοίως.
Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κοδρούλων, ὁμοίως.
Εὐστράτιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Δεβέλτου, ὁμοίως.
Εὐθύμιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σωζοπόλεως, ὁμοίως.
Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τῶ Βουλγαροφύγου, ὁμοίως.

Γεώργιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Πλουτινουπόλεως, ὁμοίως.
Σισίννιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Γαριέλλης, ὁμοίως.
Ῥουβὶμ ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σκοπέλου, ὁμοίως.
Βασίλειος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Περβέρεως, ὁμοίως.
Μιχαὴλ ἀνάξιος ἐπίσκοπος τῶ Παμφύλου, ὁμοίως.
Μάνζων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Πρακαίνων, ὁμοίως.
Εὐστάθιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κελενδέρεως, ὁμοίως.
Σισίννιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μουσβάδων, ὁμοίως.

Εὐστάθιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Λάμου, ὁμοίως.
Λέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σιβίλου, ὁμοίως.
Στέφανος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Φιλαδελφείας, ὁμοίως.

Ζαχαρίας ἀνάξιος ἐπίσκοπος Καρδαβουνδων, ὁμοίως.

Στέφανος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Συννάδος, ὁμοίως.
Κώνστας ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀγκύρας, ὁμοίως.
Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κάδων, ὁμοίως.
Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀζάνων, ὁμοίως.
Θεοφύλακτος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μοσυνῶν, ὁμοίως.
Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Πραινέτου, ὁμοίως.

Ἡ ἁγία σύνοδος ἐξεβόησε· πάντες οὕτω πιστεύομεν, πάντες τὸ αὐτὸ φρονοῦμεν, πάντες συναινέσαντες ὑπεγράψαμεν. αὕτη ἡ πίστις τῶν ἀποστόλων, αὕτη ἡ πίστις τῶν ὀρθοδόξων. αὕτη ἡ πίστις τὴν οἰκουμένην ἐστήριξε. πιστεύοντες εἰς ἕνα Θεὸν ἐν Τριάδι ὑμνούμενον, τὰς τιμίας εἰκόνας ἀσπαζόμεθα. οἱ μὴ οὕτως ἔχοντες ἀνάθεμα ἔστωσαν. οἱ μὴ οὕτω φρονοῦντες, πόῤῥω τῆς ἐκκλησίας ἀπελαυνέσθωσαν. ἡμεῖς τῇ ἀρχαίᾳ θεσμοθεσίᾳ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐξακολουθοῦμεν. ἡμεῖς τοὺς θεσμοὺς τῶν πατέρων φυλάττομεν. ἡμεῖς τοὺς προστιθοῦντάς τι ἢ ἀφαιροῦντας ἐκ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἀναθεματίζομεν. ἡμεῖς τὴν ἐπείσακτον καινοτομίαν τῶν χριστιανοκατηγόρων ἀναθεματίζομεν. ἡμεῖς τὰς σεπτὰς εἰκόνας ἀσπαζόμεθα. ἡμεῖς τοὺς μὴ οὕτως ἔχοντας τῷ ἀναθέματι καθυποβάλλομεν. τοῖς ἐκλαμβάνουσι τὰς παρὰ τῆς θείας γραφῆς ῥήσεις τὰς κατὰ τῶν εἰδώλων, εἰς τὰς σεπτὰς εἰκόνας, ἀνάθεμα. τοῖς μὴ ἀσπαζομένοις τὰς ἁγίας καὶ σεπτὰς εἰκόνας, ἀνάθεμα. τοῖς ἀποκαλοῦσι τὰς ἱερὰς εἰκόνας εἴδωλα, ἀνάθεμα. τοῖς λέγουσιν, ὅτι ὡς θεοῖς οἱ Χριστιανοὶ ταῖς εἰκόσι προσῆλθον, ἀνάθεμα. τοῖς λέγουσιν, ὅτι πλὴν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἄλλος ἐῤῥύσατο ἡμᾶς ἐκ τῶν εἰδώλων, ἀνάθεμα. τοῖς τολμῶσι λέγειν, τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν εἴδωλά ποτε δεδέχθαι, ἀνάθεμα. πολλὰ τὰ ἔτη τῶν βασιλέων. Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς αὐτοῦ μητρὸς πολλὰ τὰ ἔτη. νικητῶν βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη. νέῳ Κωνσταντίνῳ καὶ νέᾳ Ἑλένῃ αἰωνία ἡ μνήμη. ὁ Θεὸς φυλάξῃ τὸ κράτος αὐτῶν. οὐράνιε βασιλεῦ, τοὺς ἐπιγείους φύλαξον. ὅλοις τοῖς αἱρετικοῖς ἀνάθεμα. τῷ φρυαξαμένῳ συνεδρίῳ κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων, ἀνάθεμα. τῷ δεχομένῳ τὰ δυσσεβῆ τῆς αἱρέσεως αὐτῶν λογύδρια, ἀνάθεμα. Θεοδοσίῳ τῷ ψευδωνύμῳ ἐπισκόπῳ Ἐφέσου ἀνάθεμα. Σισιννίῳ τῷ ἐπίκλην Παστιλλᾷ ἀνάθεμα. Βασιλείῳ τῷ κακεμφάτῳ τρικακκάβῳ ἀνάθεμα.

A Constans indignus episcopus Andri, similiter.
Eustathius indignus episcopus Teni, similiter.
Callistus indignus episcopus civitatis Eudociadensium, similiter.
Theodorus indignus episcopus Cremnensium, similiter.
Constans indignus episcopus Lagnensium, similiter.
Constans indignus episcopus Andrianæ, similiter.
Joannes indignus episcopus Codrulensium, similiter.
Eustratius indignus episcopus Debelti, similiter.
Euthymius indignus episcopus Sozopoleos, similiter.
Theodorus indignus episcopus Bulgarophygi, similiter.
B Georgius indignus episcopus Plutinopoleos, similiter.
Sisinnius indignus episcopus Garielensium, similiter.
[a] Rubim indignus episcopus Scopeli, similiter.
Basilius indignus episcopus [b] Piperensium, similiter.
Michaël indignus episcopus Pamphyli, similiter.
Manzo indignus episcopus Pracanensium, similiter.
Eustathius indignus episcopus Celendereos, similiter.
Sisinnius indignus episcopus Musbadensium, similiter.
Eustathius indignus episcopus Lami, similiter.
Leo indignus episcopus Sibilensium, similiter.
Stephanus indignus episcopus Philadelphiæ, similiter.
C Zacharias indignus episcopus Cardabundensium, similiter.
Stephanus indignus episcopus Synnai, similiter.
Constans indignus episcopus Ancyræ, similiter.
Theodorus indignus episcopus Cadi, similiter.
Joannes indignus episcopus Azani, similiter.
Theophylactus indignus episcopus Mosynensium, similiter.
Joannes indignus episcopus Prænetensium, similiter.

[a] al. Ruben.
[b] In Græco, Perbereos.

Sancta synodus exclamavit: Omnes ita credimus, omnes idipsum sapimus, omnes consentientes subscripsimus. Hæc est fides apostolorum: [hæc fides patrum:] hæc fides orthodoxorum. Hæc fides orbem terrarum firmavit. Credentes in unum Deum in Tri- D nitate laudandum, honorabiles imagines osculamur. Qui sic se non habent, anathema sint. Qui sic non sentiunt, procul ab ecclesia pellantur. Nos antiquam legislationem ecclesiæ catholicæ sequimur. Nos leges patrum custodimus. Nos eos qui addunt quid vel adimunt de ecclesia, anathematizamus. Nos subinductam novitatem Christianos accusantium anathematizamus. Nos venerandas imagines recipimus. Nos eos qui sic non se habent, anathematismis submittimus. His qui assumunt dicta quæ a divina scriptura contra idola proferuntur, in venerabiles imagines, anathema. His qui non salutant sanctas & venerabiles imagines, anathema. His qui vocant sacras ima- E gines idola, anathema. His qui dicunt, quia ut ad deos Christiani ad imagines accesserunt, anathema. [His qui communicant scienter iis qui injuriam & contumeliam venerabilibus imaginibus inferunt, anathema.] His qui dicunt, quia præter Christum alius eruit nos ab idolis, anathema. His qui audent dicere, catholicam ecclesiam aliquando idola recepisse, anathema. Multos annos Imperatorum. Constantini & Irenæ matris ejus multos annos. Victorum Imperatorum multos annos. Novo Constantino & novæ Helenæ æterna memoria. Dominus custodiat imperium eorum. Cælestis rex, terrenos custodi. Omnibus hæreticis anathema. Frementi concilio contra venerabiles imagines, anathema. Ei qui recipit impias hæreseos ipsorum ratiunculas, anathema. Theodosio falsi nominis episcopo Ephesino anathema. Sisinnio cognomento Pastillæ anathema. Basilio qui obscena pronuntiatione Tricaccabus appellatus est, anathema.

Trinitas horum trium dogmata depoſuit. Anaſtaſio, Conſtantino, & Nicetæ, qui per ſucceſſionem throno Conſtantinopolitano præſederunt, ac ſi novo Ario, Neſtorio, & Dioſcoro, anathema.

Sancta Trinitas horum trium dogmata depoſuit.

In Græco additur: Iis prætere, qui tergeminam pravitatem dictorum præſulum hæreſiarcharum æmulati ſunt, anathema. Theodoro, Antonio, & Joanni, tamquam Maneti, Apollinario, & Eutychi phantaſticæ apparentiæ aſſertoribus, anathema. Theodoro Syracuſano cognomento Criſhino, & qui cum eo ſimul apoſtatæ facti ſunt, anathema.

Joanni Nicomediæ, Conſtantino Nacoliæ, hæreſiarchis, anathema. Ad nihilum deduxerunt imaginem Domini & ſanctorum ejus: ad nihilum deduxit eos Dominus.

Si quis quemquam hæreſeos Chriſtianos accuſantis, vel in ea [a] vitam ſuam tranſigentem defendit, anathema.

Si quis Chriſtum Deum circumſcriptum ſecundum humanitatem non confitetur, anathema.

Si quis evangelicas narrationes titulis picturiſque factas non admittit, anathema.

Si quis non oſculatur has tamquam in nomine Domini & ſanctorum ejus factas, anathema.

Si quis omnem traditionem eccleſiaſticam ſive ſcriptam, ſine non ſcriptam, irritam facit, anathema.

Germani orthodoxi æterna memoria.

Joannis [b] & Gregorii æterna memoria.

Prædicatorum veritatis æterna memoria.

Trinitas hos tres glorificavit: quorum diſputationes ſequi mereamur, miſerationibus & gratia primi & magni pontificis Chriſti Dei noſtri, intercedente intemerata domina noſtra ſancta Dei genitrice, & omnibus ſanctis ejus. Fiat. Amen.

Piiſſimis & Chriſtianiſſimis Imperatoribus noſtris Conſtantino & Irenæ matri ejus, Taraſius indignus epiſcopus divinitus conſervandæ regiæ urbis veſtræ novæ Romæ, & tota ſancta ſynodus, quæ beneplacito quidem Dei, præceptione vero Deum amantis imperii veſtri ſecundo convenit in hac ſplendida Nicæorum metropoli.

GLorificatur eccleſiæ caput, Chriſtus videlicet Deus noſter, optimi principes, quoniam cor veſtrum quod in manu ejus cuſtoditur, protulit verbum bonum: præcipiens ſcilicet [c] erigere nos in nomine ipſius, ut eccleſiaſticorum dogmatum inconcuſſum & immobilem ac divinum affatum firmiſſime teneamus. Etenim ſicut caput veſtrum auro & lapidibus fulgidis coronatur, ita & ſenſus veſtri evangelicis & paternis magiſteriis adornantur. Cum enim eorum, quorum in omnem terram exivit ſonus, effectis diſcipuli & participes, totiuſque Chriſti nomine nuncupatæ plebis ad pietatem ductores, veritatis ſtilo deſcripſiſtis ſermonem, & orthodoxiæ ac pietatis depinxiſtis characterem; & veluti luminaria præfulgida fidelibus illuxiſtis, & manum periclitantibus eccleſiis porrexiſtis, ſana dogmata confirmantes, & conſenſum eorum [d] quæ inter ſe diſſonant, inſtaurantes. Licet igitur cum fiducia dicere: Pietatis bona voluntate Dei per vos [e] correctio ſtabilita eſt: & idcirco repletum eſt gaudio os noſtrum, & lingua noſtra exſultatione: & per inſcriptam vocem noſtram res linguæ noſtræ loquuntur. Quid enim eccleſiaſticorum negotiorum firmitatis cuſtodia jocundius, & ad lætitiam gratius? Quia vero inſurrexerunt quidam viri, formam quidem pietatis habentes, quoniam ſacerdotii dignitate circumamicti ſunt; virtutem autem ejus abnegantes, & Babylonenſium ſacerdotum [f] calumniam arripientes; quos & prophetia publicat dicens: *Egreſ-*

[a] Pro, vita ſua functum.

[b] In Græco, Georgii, & in mſ. Jolyæo, ac noſtro.

[c] In Græco, convenire.

[d] Pro, qui inter ſe diſſonabant.

[e] In Græco, inſigne opus ſtabilitum.

Pſalm. 115.

[f] Pro, accuſationem.

Daniel 13.

Η τριὰς τῶν τριῶν τὸ δόγμα καθεῖλεν. Αναστασίῳ, Κωνσταντίνῳ καὶ Νικήτᾳ τοῖς κατὰ διαδοχὴν τοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως προεδρεύσασιν, ὡς νέῳ Αρείῳ, Νεστορίῳ, καὶ Διοσκόρῳ, ἀνάθεμα.

Η ἁγία τριὰς τῶν τριῶν τὰ δόγματα καθεῖλεν. πρὸς δὴ τοῖς ζηλώσασι καὶ μιμησαμένοις τὴν τριπλῆν κακίαν τῶν εἰρημένων αἱρεσιαρχῶν προέδρων, ἀνάθεμα. Θεοδώρῳ, Αντωνίῳ, καὶ Ιωάννῃ, ὡς Μάνεντι, Απολλιναρίῳ, καὶ Εὐτυχεῖ, τοῖς φαντασιοσκόποις καὶ δοκήταις, ἀνάθεμα. Θεοδώρῳ τῷ Συρακουσίῳ τῆς Σικελίας τῷ ἐπιλεγομένῳ Κρίθινῳ, καὶ τοῖς συναποστατήσασιν αὐτῷ, ἀνάθεμα.

Ιωάννῃ Νικομηδείας, καὶ Κωνσταντίνῳ Νακωλείας, τοῖς αἱρεσιάρχαις, ἀνάθεμα. ἐξουδένωσαν τὴν εἰκόνα τοῦ κυρίου καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ· ἐξουδένωσεν αὐτοὺς ὁ κύριος.

Εἴ τις χριστιανοκατηγορικῆς αἱρέσεως ὄντα τινὰ, ἢ ἐν αὐτῇ τὸν βίον ἀπορρήξαντα διεκδικεῖ, ἀνάθεμα.

Εἴ τις Χριστὸν τὸν Θεὸν περιγραπτὸν οὐχ ὁμολογεῖ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, ἀνάθεμα.

Εἴ τις τὰς εὐαγγελικὰς ἐξηγήσεις τὰς στηλογραφικῶς γινομένας οὐ προσίεται, ἀνάθεμα.

Εἴ τις οὐκ ἀσπάζεται ταύτας ὡς εἰς ὄνομα τοῦ κυρίου οὔσας καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ, ἀνάθεμα.

Εἴ τις πᾶσαν παράδοσιν ἐκκλησιαστικὴν ἔγγραφόν τε ἢ ἄγραφον ἀθετεῖ, ἀνάθεμα.

Γερμανοῦ τοῦ ὀρθοδόξου αἰωνία ἡ μνήμη.

Ιωάννου καὶ Γεωργίου αἰωνία ἡ μνήμη.

Τῶν κηρύκων τῆς ἀληθείας αἰωνία ἡ μνήμη.

Η τριὰς τοὺς τρεῖς ἐδόξασεν· ὧν ταῖς διαλογαῖς κατακολουθεῖν ἀξιωθείημεν οἰκτιρμοῖς τε καὶ χάριτι τοῦ πρώτου καὶ μεγάλου ἀρχιερέως Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, πρεσβευούσης τῆς ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν τῆς ἁγίας θεοτόκου, καὶ πάντων τῶν ἁγίων. γένοιτο. ἀμήν.

Τοῖς εὐσεβεστάτοις καὶ γαληνοτάτοις ἡμῶν βασιλεῦσι Κωνσταντίνῳ καὶ Εἰρήνῃ τῇ αὐτοῦ μητρὶ, Ταράσιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τῆς θεοφυλάκτου καὶ βασιλίδος ὑμῶν πόλεως νέας Ρώμης, καὶ πᾶσα ἡ ἁγία σύνοδος, ἡ κατ᾽ εὐδοκίαν Θεοῦ, προστάξει δὲ τῆς φιλοχρίστου ὑμῶν βασιλείας συνελθοῦσα ἐν ταύτῃ τῇ Νικαίων λαμπρᾷ μητροπόλει τὸ δεύτερον.

ΔΟξάζεται ἡ τῆς ἐκκλησίας κεφαλὴ Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, κράτιστοι βασιλεῖς, ὅτι περ ἡ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ φυλαττομένη καρδία ὑμῶν ἐξήρευξε λόγον ἀγαθὸν, προστάξασα συναγηγέρθαι ἡμᾶς ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, ἵνα τὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν δογμάτων ἀκράδαντον καὶ ἀσάλευτον θεηγορίαν βεβαίως κατέχωμεν. καὶ γὰρ ὥσπερ ἡ κεφαλὴ ὑμῶν χρυσῷ καὶ λίθοις διαυγεστάτοις ἐστεφάνωται, οὕτως οἱ νόες ὑμῶν εὐαγγελικαῖς τε καὶ πατρικαῖς διδασκαλίαις κατακεκόσμηνται. αὐτῶν γὰρ, ὧν εἰς πᾶσαν τὴν ὁ φθόγγος ἐξελήλυθεν, ὡς ὄντως φοιτηταὶ καὶ συμμέτοχοι, παντὸς δὲ τοῦ Χριστωνύμου λαοῦ ὁδηγοὶ πρὸς εὐσέβειαν, τὸν τῆς ἀληθείας ἐστηλογραφήσατε λόγον, καὶ τὸν τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ εὐσεβείας διεζωγραφήσατε χαρακτῆρα, καὶ οἷα λαμπτῆρες περιφανεῖς τοῖς πιστοῖς ἀνελάμψατε, καὶ ταῖς κινδυνευούσαις ἐκκλησίαις χεῖρα ὠρέξατε, τὰ ὑγιῆ δόγματα κρατύναντες, καὶ τὴν ὁμογνωμοσύνην τῶν διεστώτων προσπελάσαντες. ἔξεστιν τοίνυν μετὰ παῤῥησίας εἰπεῖν· τὸ τῆς εὐσεβείας εὐδοκίᾳ Θεοῦ δι᾽ ὑμῶν ἐβεβαιώθη κατόρθωμα, καὶ πεπλήρωται χαρᾶς τὸ στόμα ἡμῶν, καὶ ἡ γλῶσσα ἡμῶν ἀγαλλιάσεως· καὶ δι᾽ ἐγγράφου φωνῆς ἡμῶν αἱ γλῶσσαι λαλοῦσι τὰ πράγματα. τί γὰρ τοῦ φυλάττεσθαι ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων βεβαίωσιν φαιδρότερον, καὶ πρὸς εὐφροσύνην χαριέστερον; ἐπεὶ δὲ ἀνέστησάν τινες ἄνδρες, μόρφωσιν μὲν εὐσεβείας ἔχοντες, ὅτι ἱερωσύνης ἀξίωμα περιβέβληνται, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι, τῶν Βαβυλωνίων ἱερέων τὴν κατηγορίαν ἐπισπασάμενοι. οὓς καὶ ἡ προφητεία θριαμβεύει λέγουσα· ἐξῆλ-

ANNO CHRISTI 787. ACTIO VII.

θεν ἀνομία ἐξ ἱερέων Βαβυλῶνος. μᾶλλον δὲ Καϊαφαϊκὸν συνέδριον συστησάμενοι, γεννήτορες γεγόνασι δυσσεβῶν διδαγμάτων. καὶ ἀρᾶς καὶ πικρίας ἔχοντες στόμα, τὸ ἐπὶ κακοῖς ἰσχύειν δόξαν ἐλογίσαντο. καὶ δύσφημον ἔχοντες γλῶτταν, καὶ κάλαμον ὑπουργοῦντα ταύτῃ, ταῖς αὐτολέκτοις τοῦ Θεοῦ φωναῖς μαχόμενοι ἐτερατολόγησαν, τὸ βασίλειον ἱεράτευμα καὶ ἔθνος ἅγιον, τοὺς ἐνδυσαμένους Χριστὸν, καὶ τῇ χάριτι αὐτοῦ ἀνασωθέντας ἐκ τῆς τῶν εἰδώλων πλάνης, εἰδωλολάτρας ἀποκαλέσαντες. καὶ κακουργίας ἔχοντες γνώμην, χεῖρας ἀθέσμους ἐπέβαλον, ἀφανίσαι οἰόμενοι τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἀναζωγράφησιν. καὶ ὅσα μὲν ἐκ ψηφίδος ὄντα, ἐξώρυξαν· ὅσα δὲ ἐκ κηροχύτου χρωματουργίας λεάναντες τῶν σεπτῶν ναῶν τὴν εὐκοσμίαν εἰς ἀκοσμίαν μετέβαλον. σὺν τούτοις δὲ καὶ τὰ ἐν σανίσιν εἰς μνήμην ὄντα Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ πυρὶ παρέδωκαν· καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν, τὰς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίας λυμηνάμενοι διετάραξαν. καὶ αἱρεσιάρχαι οἱ ἱεράρχαι γεγόνασι· καὶ ἀντὶ μὲν εἰρήνης ἔριν τῷ λαῷ προεφώνησαν, ἀντὶ δὲ σίτου ζιζάνια ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς ἀρούραις ἐνέσπειραν· τὸν οἶνον ἔμιξαν ὕδατι, καὶ τὸν πλησίον ἐπότισαν ἀνατροπὴν θολεράν· καὶ λύκοι Ἀραβικοὶ ὄντες, δορὰν προβάτων ὑπεκρίθησαν ἐνδύσασθαι· καὶ τὴν ἀλήθειαν παραλογιζόμενοι, τὸ ψεῦδος ἐπεσπάσαντο. ἀλλ' ᾠὰ ἀσπίδων ἔρρηξαν, καὶ ἱστὸν ἀράχνης κατὰ τὸν προφήτην ὑφαίνουσι· καὶ ὁ μέλλων τῶν ᾠῶν αὐτῶν φαγεῖν, συντρίψας οὔριον εὗρεν, καὶ ἐν αὐτῷ βασιλίσκον ἰοῦ καὶ πνεύματος θανατηφόρου γέμοντα. καὶ ἐπὶ τούτων οὕτω διέκειτο, καὶ τὴν ἀλήθειαν τὸ ψεῦδος κατεβόσκετο, οὐ συνεχωρήσατε, ἡμερώτατοί τε καὶ ἀνδρειότατοι ἡμῶν βασιλεῖς, ἐν τοῖς ὑμετέροις χρόνοις τὴν οὕτω λοιμώδη καὶ ψυχοφθόρον πλάνην ἐνδιαμένειν· ἀλλὰ ταύτην τῇ αὔρᾳ τοῦ θείου πνεύματος τοῦ ἐν ὑμῖν οἰκοῦντος ἀφανίσαι προεθυμήθητε, ὅπως βέβαιος διαμένῃ τῆς ἐκκλησίας τὸ σύστημα, καὶ τοῦ παντὸς ὑπηκόου τὸ σύγκριμα, καὶ τὸ βασίλειον ὑμῶν κατὰ τὴν ὑμετέραν ἐπωνυμίαν εἰρηνικῶς διευθύνηται. καὶ οὐκ ἀνεκτὸν ἢ φορητὸν ἡγήσασθε, τὰ μὲν ἄλλα ὁμονοεῖν ἡμᾶς καὶ συμβιβάζεσθαι, περὶ δὲ τὸ τῆς ζωῆς ἡμῶν κεφάλαιον, ἤτοι τὴν εἰρήνην τῶν ἐκκλησιῶν, ἑκάστοτε ἀπορρήγνυσθαι καὶ ἀποσχίζεσθαι· καὶ ταῦτα Χριστοῦ κεφαλῆς ὄντος, ἡμῶν δὲ καθεξῆς μελῶν καὶ ἓν σῶμα διὰ τῆς πρὸς ἀλλήλους ὁμοδοξίας καὶ πίστεως. διὸ τὴν ἱερὰν ἡμῶν καὶ πολυάνθρωπον συναθροισθῆναι ἐκελεύσατε ὁμήγυριν ἐν ταύτῃ τῇ Νικαέων μητροπόλει, ἵνα τὴν τῶν ἐκκλησιῶν διάστασιν ἀποσεισάμενοι, τὰ διεζευγμένα πρὸς ἕνωσιν ἑλκύσωμεν, καὶ τὴν ἔναγχος ὑφανθεῖσαν ἐξ ἀκανθίνων νημάτων συρφετώδη στολὴν, εἴπουν ψευδοδιδασκαλίαν, διαρρῆξαι καὶ διασχίσαι, καὶ τὸν τῆς ὀρθοδοξίας διαπλάσαι χιτῶνα *. καὶ δὴ ἀποστολικαῖς καὶ πατρικαῖς ἐξακολουθήσαντες παραδόσεσι, τολμῶ δὲ λέγειν, συμπνοίᾳ τοῦ παναγίου ἐμπνευσθέντες πνεύματος, ἀλλήλοις τε συνενεχθέντες ἅπαντες, σύμφωνον ἡμῖν ἔχοντες τὴν παράδοσιν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ταῖς ἀποτυπωθείσαις συμφωνήσεσι παρὰ τῶν ἁγίων ἓξ οἰκουμενικῶν συνόδων συμπεφωνήκαμεν, ἀναθεματίσαντες τὴν Ἀρείου μανίαν, τὴν Μακεδονίου λύτταν, Ἀπολιναρίου τὴν ἀνόητον φρένα, Νεστορίου τὴν ἀνθρωπολατρείαν, Εὐτυχοῦς καὶ Διοσκόρου τὴν συγχυτικὴν ματαιότητα, καὶ τὴν σὺν αὐτοῖς πολυκέφαλον ὕδραν· Ὠριγένους, Διδύμου, καὶ Εὐαγρίου, τὰ ληρώδη μυθεύματα· Σεργίου, καὶ Ὁνωρίου, καὶ Κύρου, καὶ Πύῤῥου, καὶ [b] τὴν σὺν αὐτοῖς μονοθελητὴν, μᾶλλον δὲ κακοθελητὴν βούλησιν· καὶ τὸ καινούργημα τὸ τούτοις ἑφάμιλλον, τὸ μετὰ ταύτας κενῶς φλυαρηθὲν κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων, συμφώνως καὶ συμψύχως παρὰ τοῦ πνεύματος λαβόντες λόγον, καὶ παρ' αὐτοῦ ἀρυσάμενοι καθαρὸν ὕδωρ, τῷ σπόγγῳ τῶν θείων δογμάτων τοῦτο ἐξηλείψαμεν, καὶ τοὺς ἐφευρετὰς τῆς νεωτεροποιοῦ κενοφωνίας πόῤῥω τῶν ἐκκλησιαστικῶν περιβόλων ἐβάλλομεν. καὶ ὥσπερ χεῖρες

* Addendum ex Latino, συνδάσωμεν.

b In ms. ad marg. ἴσ. τῶν σὺν

A *sa est iniquitas a sacerdotibus Babylonis.* Immo vero Caïphaicum concilium statuentes, genitores facti sunt dogmatum impiorum: & os maledictionis & amaritudinis habentes, prævalere in malis gloriam arbitrati sunt. Infamemque linguam & calamum ministrantem huic possidentes, & voces quæ ab ipso Deo prolatæ sunt, impugnantes, atque [a] portentose regale sacerdotium, & gentem sanctam, & eos qui Christum induerunt, & gratia ejus ab idolorum errore salvati sunt, idololatras vocantes. Et nequam operationis habentes votum, manus ad illicita immiserunt, demoliri opinati venerabilium picturam imaginum. Et quidem quæcumque de tessellis fuerunt facta, effoderunt: quæ vero ex cera fuere perfuso colorum opere, B deleverunt, venerabiliumque [b] imaginum decus in dedecus transtulerunt. Cum his autem & ea quæ in tabulis in memoriam Christi Dei nostri & sanctorum ejus extiterunt, igni tradiderunt. Et ut apertius dicamus, ecclesias nostras depopulati conturbaverunt: & facti sunt hæreseon principes, qui erant principes sacerdotum; & pro pace quidem contentionem populo acclamaverunt: porro pro frumento zizania in ecclesiasticis arvis seminaverunt; vinum miscuerunt aquæ, & proximum potaverunt subversione turbulenta: & cum lupi Arabici essent, pelle ovium se simulaverunt esse indutos: & veritate [c] parvipensa, mendacium arripuerunt. Sed ova aspidum ruperunt, C & telam araneæ secundum prophetam texuerunt: & qui comesturus est, ovum eorum conterens, [d] calefactum inveniet, & in eo regulum esse veneno & spiritu mortifero plenum. Et quia hæc ita disposuerunt, & veritatem mendacium depavit, non indulsistis, mansuetissimi atque fortissimi imperatores nostri, temporibus vestris permanere tam pestilentem & animas corrumpentem errorem; sed hunc aura divini Spiritus qui in vobis habitat, exterminare procurastis: quatenus stabilis permaneat ecclesiæ cœtus & cunctorum subditorum [e] collatio, atque imperium vestrum secundum cognomen vestrum pacifice dirigatur. Nec tolerabile vel portabile duxistis, [f] quo minus unum sentiremus, & in idipsum conveniremus, D & erga vitæ nostræ capitulum, id est, pacem [g] ecclesiarum, nemo ex nostris se discinderet & abscinderet; cum Christus sit caput nostrum, nos autem consequenter membra & unum corpus per mutuæ ac unius opinionis fidem. Propter quod sacram nostram & populosam congregari jussistis catervam in hac Nicensium metropoli; ut ecclesiarum dissensionem repellentes, disjuncta ad unitatem trahamus; & eam quam nuper intexuerunt ex spineis filis ignominiosam grossamque vestem, id est, doctrinam falsam, disrumpere & scindere, & orthodoxiæ incorruptam [h] conservare tunicam studeamus. Itaque apostolicas & paternas traditiones sequentes; audemus autem dicere, conspiratione sanctissimi Spiritus consonantes, E invicemque [i] collecti universi, concordantem nobis habentes traditionem ecclesiæ catholicæ, consonantiis quæ formatæ sunt a sanctis sex universalibus conciliis concordes effecti sumus, anathematizantes Arii vesaniam, Macedonii rabiem, Apollinarii insensatum sensum, Nestorii [k] humanam culturam, Eutychetis & Dioscori confusibilem vanitatem, & cum illis polycephalon hydram; Origenis, Didymi, & Evagrii desipientes fabulationes; Sergii, & Honorii, & Cyri, & Pyrrhi, & assectarum eorum unius, immo nequam moris voluntatem: nec non & his similem vanitatem, quæ post has vane garrivit contra venerabiles imagines, consonanter & unanimiter ab Spiritu sumentes verbum, & ab eo haurientes mundam aquam, spongia dogmatum divinorum delevimus; & inventores [l] tergiversatoriæ vocum novitatis ab ecclesiasticis vestibulis procul emisimus. Et sicut manus

a In Græco, portentose, &c. idololatras vocarunt.

b In Græco, templorum.

c Vel, defraudata. Isai. 59.

d Pro, putridum.

e Sive, collectio.

f In Græco, ut in aliis quidem unum, &c.

g In Græco, ecclesiarum, essent inter nos dissidia.

h In Græco, expandere.

i Pro, convenientes.

k Vel, culturam hominis

l In Græco, novatricis vanitatis.

ACTIO VII.

ANNO CHRISTI 787.

& pedes concorditer animæ motibus agitantur; ita ab A Spiritu accepta gratia & fortitudine, vestrique concursus pietate pariter & auxilio habito, simul acclamavimus, veritatemque prædicavimus: omnimodis videlicet recipiendas venerabiles imagines Domini nostri Jesu Christi, secundum quod perfectus est homo factus; & quæcumque historice secundum evangelicam narrationem scribuntur: atque intemeratæ dominæ nostræ sanctæ Dei genitricis, sanctorumque angelorum: (ut enim homines apparuerunt his qui digni facti sunt apparitione ipsorum:) una cum omnibus sanctis. Nec non & certaminum eorum agones figurandos decrevimus, tam in tabulis & parietibus, quam in sacris vasis & vestibus, quemadmodnm a priscis temporibus sancta Dei catholica B ecclesia recepit, & in legem accepit, tam a sanctis primisque doctrinæ nostræ magistris, quam ab eorum successoribus egregiisque patribus nostris: & has adorandas, id est, salutandas. Idipsum enim est utrumque: κυνεῖν quippe antiqua Græca lingua, & salutare & osculari significat: πρὸς præpositio augmentum quoddam significat amoris; quemadmodum φέρω & προσφέρω, κυρῶ & προσκυρῶ, κυνῶ & προσκυνῶ, quod salutationem indicat, & secundum protensionem amicitiam. Quod enim quis osculatur, & adorat: & quod adorat, profecto & osculatur; sicut testatur humana affectio, quæ a nobis ad amicos habetur, & [a] lectio hæc ambo perficiens. Hoc autem non solum C apud nos, sed apud veteres in divina scriptura scriptum reperimus. In historiis namque Regnorum scriptum est: *Et David surrexit, & cecidit in faciem, & adoravit tertio Jonatham, & deosculatus est eum.* Quid autem Dominus de Pharisæis rursus evangelice ait? *Amant primos recubitus in cœnis, & salutationes in foro.* Certum est quod hic salutationem adorationem appellet. Pharisæi quippe jactantem sensum habentes, sesèque justos opinantes, adorari ab omnibus festinabant, non ore ad os osculari: hoc enim est potius humilitatis, & non Pharisaici tumoris indicium. Iterum autem Paulus divinus Apostolus, sicut Lucas in Actibus Apostolorum describit: *Quia cum venissemus Hierosolymam, libenter exceperunt* D *nos fratres. Sequenti autem die introibat Paulus nobiscum ad Jacobum: omnesque collecti sunt seniores. Quos cum salutasset, narrabat per singula quæ fecisset Deus in gentibus per ministerium ipsius.* Ergo & hic salutationem honoratoriam adorationem quam invicem exhibemus, apostolicus sensus describit; quemadmodum & de Jacob ait: *Adoravit fastigium virgæ ejus.* Consona vero istis & Gregorius cognomento Deiloquus dicit: "Bethlehem cole, & præsepe adora." Quis, putas, eorum qui recte & sincere intelligunt quæ divina scriptura proferuntur, intelligat, quod hæc de adoratione quæ in spiritu fit, pronuntientur? nisi forte de insensatis fit, vel ex his qui E totius scripturalis scientiæ ac paternæ doctrinæ inexpertes existunt. Numquidnam fastigio virgæ servivit Jacob? aut præsepi præcepit theologus Gregorius deservire? Et rursus quoque nos vivificam crucem salutantes consone canimus: Crucem tuam adoramus Domine, & adoramus lanceam quæ aperuit vivificum latus tuæ bonitatis, Quod certissime salutatio est & dicitur, sicut indicat illud, quod hæc propriis labiis nostris contingimus. Nam etsi multotiens invenitur adoratio in divina scriptura, & urbane loquentibus patribus nostris pro servitute quæ est in spiritu; cum vox multa significet, [b] una tamen significatione ejus tantummodo reperitur, quæ scilicet sola manifestat adorationem quæ est secundum latriam. Adhuc autem adoratio est & ea quæ per honorem & per amorem ac timorem fit: sicuti nos adoramus & gloriosissimum & mansuetissimum impe-

[a] In Græco, obviorum congressus.

1. Reg. 20.

Matth. 23.

Act. 21.

Hebr. 11.

Serm. in Nativitate Christi.

[b] In Græco, unum ex significatis ejus est adoratio secundum latriam.

A καὶ πόδες συμφώνως τοῖς τῆς ψυχῆς ἀφηγήμασι κινοῦνται, οὕτως παρὰ τοῦ πνεύματος λαβόντες χάριν καὶ ἰσχὺν, συνδρομὴν ἔχοντες τοῦ κράτους ὑμῶν τὴν συμμαχίαν, τὴν εὐσέβειαν συμπεφωνήκαμεν, καὶ τὴν ἀλήθειαν ἐκηρύξαμεν· ὅτι κατὰ πάντα ἀποδέχεσθαι τὰς σεπτὰς εἰκόνας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθὸ τέλειος ἄνθρωπος γέγονε, καὶ ὅσα ἱστορικῶς κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν διήγησιν διαχαράττεται· τῆς τε ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν τῆς ἁγίας θεοτόκου, ἁγίων τε ἀγγέλων. ὡς ἄνθρωποι ἐνεφανίσθησαν τοῖς ἀξίοις γενομένοις τῆς αὐτῶν ἐμφανείας· καὶ πάντων τῶν ἁγίων· καὶ τοὺς ἀγωνιστικοὺς αὐτῶν ἄθλους ἔν τε σανίσι καὶ ἐν τοίχοις, ἱεροῖς τε σκεύεσι καὶ ἐσθῆσι, καθὼς ἐκ τῶν ἀνέκαθεν χρόνων ἡ ἁγία τοῦ Θεοῦ καθολικὴ ἐκ-B κλησία παρέλαβε, καὶ ἐθεσμοθετήθη παρά τε τῶν ἁγίων προκατάρχων τῆς ἡμῶν διδασκαλίας, καὶ τῶν αὐτῶν διαδόχων θεσπεσίων πατέρων ἡμῶν· καὶ ταύτας προσκυνεῖν, ἤτοι ἀσπάζεσθαι· ταυτὸν γὰρ ἀμφότερα· κυνεῖν γὰρ τῇ ἑλλαδικῇ ἀρχαίᾳ διαλέκτῳ τὸ ἀσπάζεσθαι καὶ τὸ φιλεῖν σημαίνει· καὶ τὸ τῆς πρὸς προθέσεως ἐπίτασιν τινα δηλοῖ τοῦ πόθου, ὥσπερ φέρω καὶ προσφέρω, κυρῶ καὶ προσκυρῶ, κυνῶ καὶ προσκυνῶ, ὃ ἐμφαίνει τὸν ἀσπασμὸν καὶ τὴν κατ᾽ ἐπίτασιν φιλίαν. ὃ γάρ τις φιλεῖ, καὶ προσκυνεῖ· καὶ ὃ προσκυνεῖ, πάντως καὶ φιλεῖ, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἀνθρωπίνη σχέσις ἡ παρ᾽ ἡμῶν πρὸς τοὺς φίλους γενομένη, καὶ ἔντευξις τὰ δύο ἀποτελοῦσα. οὐ μόνον δὲ τοῦτο παρ᾽ ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ ἐγκεχαραγμένον εὑρίσκομεν. ἐν γὰρ ταῖς ἱστορίαις τῶν βα-C σιλειῶν γέγραπται· καὶ Δαβὶδ ἀνέστη, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ προσεκύνησε τρὶς τὸν Ἰωνάθαν, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. τί δὲ πάλιν ὁ κύριος περὶ τῶν φαρισαίων εὐαγγελικῶς φησιν; ἀγαπῶσι τὰς πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις, καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς. δῆλον ἐνταῦθα ἀσπασμὸν τὴν προσκύνησιν λέγει. οἱ γὰρ φαρισαῖοι ἀλαζονικὸν φρόνημα ἔχοντες, καὶ ἑαυτοὺς δικαίους εἶναι οἰόμενοι, προσκυνεῖσθαι ὑπὸ πάντων ἔσπευδον, οὐχὶ στόμα πρὸς στόμα φιλεῖσθαι. τοῦτο γὰρ ταπεινοφροσύνης μᾶλλον σύμβολον, καὶ οὐ φαρισαϊκῆς οἰήσεως. πάλιν δὲ καὶ Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος, καθὼς ἱστορεῖ Λουκᾶς ἐν ταῖς πράξεσιν· ὅτι γενομένων ἡμῶν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἀσμένως ἀπεδέξαντο ἡμᾶς οἱ ἀδελφοί. τῇ δὲ ἐπιούσῃ εἰσῄει ὁ Παῦλος σὺν ἡμῖν πρὸς Ἰάκωβον· πάντες τε παρεγένοντο οἱ πρε-D σβύτεροι. καὶ ἀσπασάμενος αὐτοὺς, ἐξηγεῖτο καθ᾽ ἓν ἕκαστον ὧν ἐποίησεν ὁ Θεὸς ἐν τοῖς ἔθνεσι διὰ τῆς διακονίας αὐτοῦ. οὐκοῦν κἀνταῦθα τὸν ἀσπασμὸν, τὴν πρὸς ἀλλήλους τιμητικὴν προσκύνησιν ὁ ἀποστολικὸς νοῦς διαχαράττει. καθάπερ καὶ περὶ τοῦ Ἰακὼβ φησι· προσεκύνησεν ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ. σύμφωνα δὲ τούτοις καὶ ὁ τῆς θεολογίας ἐπώνυμος Γρηγόριος λέγει· τὴν Βηθλεὲμ σεβάσθητι, καὶ τὴν φάτνην προσκύνησον. τίς ἄρα γε τῶν ὀρθῶς ἢ εἰλικρινῶς νοούντων τὰ γεγραμμένα τῆς θείας γραφῆς, ἐννοήσειεν, ὅτι ταῦτα περὶ τῆς ἐν πνεύματι λατρείας διαγορεύονται; εἰ μή που τῶν ἀνοήτων καὶ ἀμοίρων ὄντων πάσης γραφικῆς γνώσεως καὶ πατρικῆς διδασκαλίας. μὴ γὰρ τῷ ἄκρῳ τῆς ῥάβδου ἐλάτρευσεν Ἰακὼβ, ἢ τῇ φάτνῃ ὁ E θεολόγος προστάσσει Γρηγόριος λατρεύειν; οὐδαμῶς. πάλιν τε καὶ ἡμεῖς τὸν ζωοποιὸν σταυρὸν ἀσπαζόμενοι, πάντες συμφώνως ᾄδομεν· τὸν σταυρόν σου προσκυνοῦμεν, δέσποτα, καὶ προσκυνοῦμεν τὴν λόγχην τὴν νύξασαν τὴν ζωοποιὸν πλευρὰν τῆς σῆς ἀγαθότητος. ὅπερ προδήλως ἀσπασμός ἐστί τε καὶ λέγεται, ὡς δηλοῖ τὸ προσψαύειν αὐτὰ τοῖς οἰκείοις ἡμῶν χείλεσιν. εἰ δὲ καὶ πολλάκις εὕρηται ἡ προσκύνησις ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ καὶ τοῖς ἀστειολόγοις ἁγίοις πατράσιν ἡμῶν ἐπὶ τῆς ἐν πνεύματι λατρείας, ὡς πολύσημος οὖσα ἡ φωνὴ, μίαν τῶν αὐτῆς σημαινομένων ἐμφαίνει, τὴν κατὰ λατρείαν προσκύνησιν. ἔστι γὰρ προσκύνησις καὶ ἡ κατὰ τιμὴν καὶ πόθον καὶ φόβον· ὡς προσκυνοῦμεν ἡμεῖς τὴν καλλίνικον καὶ ἡμερωτάτην ὑμῶν βασι-

ANNO CHRISTI 787.

λείας. ἔστι δὲ ἑτέρα κατὰ φόβον μόνον, ὡς Ἰακὼβ προσεκύνησε τὸν Ἡσαῦ. ἔστι καὶ κατὰ χάριν, ὡς Ἀβραὰμ ὑπὲρ ἀγροῦ, οὗ ἔλαβε παρὰ τῶν υἱῶν Χὲτ εἰς ταφὴν Σάῤῥας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, προσεκύνησεν αὐτούς. πάλιν δὲ προσδοκῶντές τινες ἀντιλήψεως τυχεῖν παρὰ τῶν ὑπερεχόντων, προσκυνοῦσιν αὐτούς, ὡς Ἰακὼβ τὸν Φαραώ. ἔνθεν καὶ ἡ θεία γραφὴ διδάσκουσα ἡμᾶς· κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις· τὴν μὲν προσκύνησιν ἀπολύτως καὶ οὐ μόνῳ εἴρηκεν, ὡς ἀμφότερα σημαινόμενα ἔχουσαν καὶ ὁμώνυμον οὖσαν τὴν φωνήν. τὸ δὲ λατρεύσεις αὐτῷ μόνῳ εἴρηκε· καὶ γὰρ μόνῳ Θεῷ τὴν λατρείαν [a] ἡμεῖς ἀναφέρομεν. τούτων οὕτως ἀποδειχθέντων, ὁμολογουμένως καὶ ἀναμφισβητήτως ἀποδεκτὸν καὶ διάφορον [b] εἶναι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, εἰκονικὰς ἀνατυπώσεις τῆς τε οἰκονομίας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς ἀχράντου θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τῶν τε τιμίων ἀγγέλων, καὶ πάντων τῶν ἁγίων, προσκυνεῖν καὶ ἀσπάζεσθαι. καὶ εἴ τις μὴ οὕτως ἔχοι, ἀλλ' ἀμφισβητοίη καὶ νοσοῖ περὶ τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων προσκύνησιν, τοῦτον ἀναθεματίζει ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ ἡμῶν σύνοδος, ὀχυρωθεῖσα τῇ τοῦ θείου πνεύματος ἐνεργείᾳ καὶ ταῖς πατρικαῖς καὶ ἐκκλησιαστικαῖς παραδόσεσι. καὶ τὸ ἀνάθεμα οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ χωρισμὸς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. εἰ γάρ τινές εἰσι λογομαχοῦντες πρὸς τὰ ὁρισθέντα μὴ πειθόμενοι, πρὸς κέντρα λακτίζουσι, καὶ τὰς ἑαυτῶν ἀδικοῦσι ψυχάς, Χριστῷ προσκρούοντες, καὶ ταῖς κατὰ τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ συκοφαντίαις ἡδόμενοι, εὑρίσκονται πολεμοῦντες ἐμμανῶς τὴν εὐσέβειαν, ὡς τῶν πάλαι αἱρετικῶν ὄντες κοινωνοὶ καὶ σύντροφοι καὶ ὁμόψυχοι κατὰ τὴν ἀσέβειαν. τοὺς δὲ ἀδελφοὺς καὶ συλλειτουργοὺς ἡμῶν θεοφιλεῖς ἐπισκόπους ἀπεστείλαμεν σὺν ἡγουμένοις καὶ κληρικοῖς, ἵνα πάντων τῶν ἐν ἡμῖν πεπραγμένων τὴν δήλωσιν ἀναγγείλωσιν εἰς τὰς θεοηχεῖς ὑμῶν ἀκοάς. πρὸς δὲ ἐπισφράγισιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν παρ' ἡμῶν ὁρισθέντων, καὶ μέντοι καὶ πληροφορίαν τοῦ ὑμετέρου εὐσεβεστάτου κράτους, ὑπετάξαμεν πατρικὰς χρήσεις, ἐκ πολλῶν ὀλίγας συναγαγόντες, τῇ λαμπρότητι τῆς ἀληθείας καταυγαζούσας τὸ βέβαιον. ὁ δὲ πάντων ἡμῶν σωτὴρ καὶ συμβασιλεύων ὑμῖν, ὁ ταῖς ἐκκλησίαις δι' ὑμῶν τὴν εἰρήνην αὐτοῦ βραβεῦσαι δεδωκώς, ἐν πολλοῖς ἔτεσι φυλάξει τὸ βασίλειον ὑμῶν, σὺν τῇ συγκλήτῳ καὶ ἄρχουσι καὶ τῷ πιστοτάτῳ ὑμῶν στρατῷ, καὶ παντὶ τῷ πολιτεύματι· καὶ δωρήσεται ὑμῖν τὸ νικᾷν. αὐτὸς γὰρ εἶπε· ζῶ ἐγώ, λέγει κύριος, ὅτι τοὺς δοξάζοντάς με δοξάσω. αὐτός ἐστιν ὁ περιζωννύων ὑμᾶς δύναμιν· καὶ κόψεται πᾶν τὸ πολέμιον, [c] χαρίσεται δὲ τὸ ὑπήκοον. χαῖρε οὖν καὶ αὐτὴ πόλις, εὐφραίνου ἡ νέα Σιών, ἡ τῆς οἰκουμένης περιωπή. κἀκεῖ γὰρ Δαβὶδ ἐβασίλευσε, καὶ ὧδε δαβιτικῶς οἱ εὐσεβεῖς βασιλεῖς πρυτανεύουσι. κύριος ἐν μέσῳ σου· καὶ εἴη τὸ ὄνομα αὐτοῦ εὐλογημένον εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

[a] Ex Latino, ὑμεῖς

[b] Ex Latino adde, εἶναι εὐπρόσδεκτον ἐνώπιον

[c] Pro χαρή-σεται

Τοῖς θεοφιλεστάτοις ἱερεῦσί τε καὶ κληρικοῖς τῆς τε ἁγιωτάτης τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν τῆς θεοφυλάκτου καὶ βασιλίδος πόλεως, ἡ ἁγία σύνοδος ἡ ἐν Νικαίᾳ συναθροισθεῖσα τὸ δεύτερον.

Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἡ ὄντως ἀλήθεια, τὸ πατρικὸν φῶς καὶ ἀπαύγασμα, ὁ ἐκ σκότους ἡμᾶς καλέσας εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς, καὶ τῆς εἰδωλικῆς μανίας ἡμᾶς ῥυσάμενος, ὁ ἐξαλείψας τὰ ὀνόματα τῶν εἰδώλων ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἐπαγγειλάμενος μηκέτι αὐτῶν εἶναι μνείαν, εὐδόκησεν ἐπινεῦσαι τοὺς εὐσεβεῖς καὶ κατὰ πάντα ὀρθοδόξους πιστοὺς βασιλεῖς ἡμῶν, συναθροισθῆναι ἡμᾶς ἐν τῇ Νικαέων λαμπρᾷ μητροπόλει, καθὼς γινώσκετε· ἵνα τῶν διεστώτων τὴν διαφωνίαν εἰς συμφωνίαν μεταγάγωμεν, καὶ τὸ μεσότοιχον ἀρθῇ τῆς ἔχθρας, καὶ ἡ ἀρχαία θεσμοθεσία τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τὸ κῦρος ἀπολάβοι. καὶ δὴ συνελθόντων ἡμῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπιπνοίᾳ καὶ ἐνεργείᾳ, πάντες συμπεφωνήκαμεν· καὶ ἀνατολή, ἄρκτος, δύσις καὶ μεσημβρία, εἰς μίαν ἕνωσιν συνέλ-

ACTIO VII.

rium vestrum. Est & alia per timorem tantum, sicut Jacob adoravit Esau. Est per gratiam, sicut Abraham adoravit filios Heth pro agro quem accepit ab eis in sepulturam Saræ uxoris suæ. Iterum autem exspectantes quidam a sublimioribus beneficium consequi, adorant eos, sicut Jacob Pharaonem. Hinc enim divina scriptura docens nos: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies:* adorationem [a] sine prohibitione dixit, tamquam diversas quidem significationes, sed homonymam vocem habentem, & non *soli* addidit. Porro, *servies illi soli,* dixit: etenim soli Deo servitutem nostram referimus. His ergo sic comprobatis, veraciter & incunctanter esse coram Deo acceptum & beneplacitum constat; imaginales formationes dispensationis Domini nostri Jesu Christi, & intemeratæ Dei genitricis semperque virginis Mariæ, ac honorabilium angelorum, & omnium sanctorum, adorare & osculari. Et quisquis sic se non habuerit, sed disceptaverit, vel etiam elanguerit erga venerabilium imaginum adorationem, hunc anathematizat sancta nostra & universalis synodus, quæ munita est divini Spiritus operatione, ac paternis & ecclesiasticis traditionibus. Porro anathema nihil aliud est, quam separatio a Deo. Si enim quidam fuerint altercantes, & contra ea quæ definita sunt non obedientes, in stimulos calcitrant, & suas ipsorum animas lædunt, Christum offendentes, & ecclesiæ ipsius calumniis delectati, impugnantes vesane pietatem, utpote priscorum hæreticorum communicatores & consentanei & contribules per impietatem. Fratres autem & comministros nostros Deo amabiles episcopos misimus cum abbatibus & clericis, ut omnium quæ in nobis gesta sunt, manifestationem denuntient deisonis auribus vestris. Porro ad signaculum & robur eorum quæ a nobis definita sunt, quin etiam ad satisfactionem piissimi imperii vestri, subjecimus paterna testimonia ex multis pauca collecta, & claritate veritatis certitudinem illustrantia. Ceterum omnium nostrum Salvator, qui vobis coimperat, quique per vos ecclesiis pacem suam concedere voluit, per multos annos custodiat regnum vestrum, cum senatu & principibus & fidelissimo exercitu vestro, atque universa republica: donetque vobis victoriam. Ipse quippe ait: *Vivo ego, dicit Dominus, quia glorificantes me glorificabo.* Ipse est qui præcinxit vos virtute, & [b] tundet cunctos hostes, & donabit vobis omnes obedientes. Gaude ergo [c] civitas: lætare nova Sion, orbis terræ [d] speculatio. Nam & ibi David regnavit, & hic Davidice [e] te ipsi custodiunt. Dominus in medio tui: & sit nomen ejus benedictum in sæcula sæculorum. Amen.

Gen. 33.
Gen. 23.
Gen. 47.
Luc. 4.

[a] In Græco, absolute ponit, & non adjicit, soli, ut significata multa habentem, & vocem æquivocam. Porro.

2. Reg. 2.

[b] In Græco, plangent hostes, & gaudebunt subditi

[c] In Græco, & tu civitas.

[d] In Græco, specula.

[e] In Græco, pii Imperatores rerum potiuntur

Psalm. 45.

Deo amabilibus sacerdotibus & clericis, tam sanctissimæ Dei magnæ ecclesiæ, quam omnium ecclesiarum Deo conservatæ regiæ civitatis, sancta synodus apud Nicæam secundo collecta.

Christus Deus noster, qui vere est Veritas, paternumque lumen & splendor: qui de tenebris nos vocavit in admirabile suum lumen, & ab idolica vesania nos eruit; qui delevit nomina idolorum a terra, & repromisit non eorum ulterius esse memoriam; voluit annuere pios & per cuncta orthodoxos ac fideles Imperatores nostros, ad congregandum nos in Nicæna clara metropoli, sicut nostis: ut distantium dissonantiam in consonantiam perduceremus, & medius paries tolleretur inimicitiæ, & antiqua legis positio catholicæ ecclesiæ firmitatem resumeret. Igitur nobis in idipsum sancti Spiritus inspiratione & cooperatione convenientibus, omnes consonuimus; & oriens, arctus, occidens & mesembria, in unam unitionem con-

ACTIO VII.

ANNO CHRISTI 787.

currimus: & [a] triumphavit sanctarum ecclesiarum pacifica ordinatio per alternæ opinionis veritatem & fidem, quæ direxit semitam pedum nostrorum: atque per hoc stirps hæresis quæ ex antiqui hostis zizaniis germinavit, eradicata est. Et ecce evangelizamus vobis, super montem excelsum stantes, ecclesiasticæ pacis gaudium & publicam festivitatem. Quid enim hoc gratius? Isaïa fiducialiter agente, & [b] cælitus prædicente: *Quam speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona!* Et dignum erat & valde placitum, atque vestræ decentis sacræque Deo amabilitatis specimen & exsultatio, ut omnis Deo electa concio vestra simul inveniretur, & contemplaretur virtutem eorum quæ per Dei gratiam dicta & gesta sunt, tam scilicet super legitimarum [c] correctione traditionum ecclesiæ catholicæ, quam in destructionem & subversionem eorum qui fremuerunt adversus veritatem; nec non apostolicas & paternas ecclesiæ catholicæ commutaverunt traditiones, vel etiam juxta quod sibi visum est, in exterminium redegerunt. Sed quoniam humidum iter in medio est, rursusque terrena via, duabus rebus opus erat, navibus scilicet ad navigandum, & jumentis congruis ad vehendum. Utrisque carens sacratissima vestra caterva, mutua nostra conventione privata est. Verum specialiter & intelligibiliter præsto [d] estis nobiscum, id sentientes quod & catholicæ ecclesiæ plenitudo: & quia invicem sumus membra [e] Christi Dei capitis nostri, eorum quæ apud nos Deo donante acta sunt, necessarium ducimus vobis breviter narrationem mittendam. Loquuntur enim etiam per litteras linguæ causas, & repræsentant quasi videndas. Cum enim convenissemus ex paternarum magisterio normarum, in unum [f] confirmavimus quod & sapuimus; cantici quod Moyses docuit, non obliti, quod dicit: *Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi; seniores tuos, & dicent tibi.* Sic traditionem catholicæ ecclesiæ sectati sumus, & neque minus, neque plus quippiam fecimus; sed ab apostolo edocti, tenemus traditiones quas accepimus, omnia recipientes & amplectentes, quæcumque sancta catholica ecclesia antiquitus scripta & non scripta recepit: ex quibus sunt etiam figurationes picturarum imaginum. Et e contra quæcumque abjecerunt patres nostri egregii, nos quoque projicimus, & ecclesiæ arbitramur adversa. Cum quibus connumeratur [g] intenta vocum novitas Christianos accusantium, veluti cancer pascua in ecclesiis nostris accipiens. Sed non despexit Dominus Deus in finem. Nam veritate revelata, orthodoxia cunctis illuxit; & mendacium cum secum nascentibus tenebris abolitum est. Si enim, ut ipsi vane garrierunt, idolis comparatur imaginum titulatio, nostræ redemptionis mysterium evanescit, quod Dei Filius operatus est præsentia sua, qua pro nobis carne conversatus est absque peccato. Et [h] subsequuntur etiam remissiones propheticæ, dicentes: *Serviamus illi in sanctitate & justitia omnibus diebus vitæ nostræ.* Et rursus: *Excitatus est tamquam dormiens Dominus, tamquam potens crapulatus a vino. Et percussit inimicos suos in posteriora, opprobrium sempiternum dedit illis.* Si opprobrium sempiternum datum est inimicis nostris, malis videlicet virtutibus, per resurrectionem ejus; quomodo iterum Christiani idolis servierunt? O & insicientiam & impietatem ipsorum! Utinam intellexissent, quod scandalizare unum ex minimis qui crediderunt in Christum, importabilem habeat indignationem: quanto magis orbem solicitum reddere simultatibus? Sed ad nihilum verbum Domini redegerunt, reprobantes ecclesiasticas traditiones: propterea ad nihilum redegit eos Dominus; & cum Ario, Eunomio, Macedonio, Apolli-

[a] In Græco, constituta est.

Isai. 52.

[b] Pro, antiquitus.

Rom. 10.

[c] Pro, cum probatione.

[d] Pro, estis.

[e] In Græco, Christo Deo capitis nostri.

[f] In Græco, confirmati sumus, unum sentimus

Deut. 32.

[g] In Græco, superat

[h] In Græco, vanæ sunt.

Luc. 1

Psalm. 77.

Matth. 18.

θησαν· καὶ ἐβραβεύθη τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν εἰρηναία κατάστασις διὰ τῆς πρὸς ἀλλήλους ὁμοδοξίας καὶ πίστεως, ἡ κατευθύνει τὴν τρίβον τῶν ποδῶν ἡμῶν· καὶ τῆς βλασφημίας ἐκ τῶν ζιζανίων τοῦ ἀρχεκάκου ἐχθροῦ φυείσης ἐξεῤῥιζώθη τὸ στέλεχος. καὶ ἰδοὺ διαγγελίζομεν ὑμῖν ἐπ' ὄρους ὑψηλοῦ ἑστῶτες χαρὰν τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης μετὰ πανδήμου ἑορτῆς. τί γὰρ τούτου χαριέστερον, τοῦ παῤῥησιαστοῦ Ἡσαΐου ἄνωθεν προφητεύοντος· ὡς ὡραῖοι οἱ πόδες τῶν διαγγελιζομένων εἰρήνην, τῶν διαγγελιζομένων τὰ ἀγαθά. καὶ ἄξιον ἦν καὶ ἐπίχαρι, καὶ τῆς ὑμετέρας ἱεροπρεποῦς θεοφιλίας σύγκραμά τε καὶ ἀγαλλίαμα, τὸ πᾶσαν τὴν θεόλεκτον ὑμῶν ὁμήγυριν συνευρεθῆναι, καὶ θεωρῆσαι τὴν ἀρετὴν τῶν κατὰ Θεοῦ χάριν πεπραγμένων καὶ τῶν λαλουμένων τὴν δύναμιν ἀναθεωρεῖν, ἐπί τε τῇ κατορθώσει τῶν ἐνθέσμων παραδόσεων τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, καὶ καθαιρέσει καὶ καταστροφῇ τῶν φρυαξαμένων κατὰ τῆς ἀληθείας, καὶ τὰς ἀποστολικὰς καὶ πατρικὰς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας παραδόσεις ἀλλοιωσάντων, ἤ γε κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς εἰς ἀφανισμὸν ποιησάντων. ἀλλ' ἐπειδὴ ὑγρὰ κέλευθός ἐστι διὰ μέσου, πάλιν δὲ καὶ χερσαία τρίβος, δύο χρεία πραγμάτων ἦν, πλοίων τε πρὸς τὸ διαπλεῦσαι, καὶ κτηνῶν ἀφελόντων ὑμᾶς μετακομίσαι. ἀμφοτέρων οὖν ἀποροῦσα ἡ ἱερατικὴ ὑμῶν ὁμήγυρις, τῆς μεθ' ἡμῶν συνελεύσεως ἐστέρηται. πνευματικῶς δὲ καὶ νοερῶς συμπάρεστε ἡμῖν, τὸ αὐτὸ φρονοῦντες, ὅπερ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τὸ πλήρωμα. καὶ ἐπειδὴ ἀλλήλων μέλη ἐσμὲν, Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ κεφαλῆς ἡμῶν ὄντος, τῶν Θεόθεν πεπραγμένων παρ' ἡμῖν τὴν διήγησιν ἀναγκαῖον ἡγούμεθα διὰ βραχέων ὑμῖν ἐπιστεῖλαι. λαλοῦσι γὰρ καὶ διὰ γραμμάτων αἱ γλῶσσαι τὰ πράγματα, καὶ παριστῶσιν ὡς βλεπόμενα. ἤδη γὰρ συνεληλυθότων ἡμῶν ἐκ τῆς διδασκαλίας τῶν πατρικῶν ἀναγνωσμάτων, εἰς ἓν ἐστηρίχθημεν, ἓν ἐφρονήσαμεν, ᾠδῆς ἣν Μωσῆς ἐδίδαξε, μὴ ἐπιλαθόμενοι, τῆς λεγούσης· ἐπερώτησον τὸν πατέρα σου, καὶ ἀναγγελεῖ σοι· τοὺς πρεσβυτέρους σου, καὶ ἐροῦσί σοι. οὕτως τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐξηκολουθήσαμεν, καὶ οὔτε ὑφεῖλον, οὔτε πλεονασμὸν ἐποιησάμεθα· ἀλλ' ἀποστολικῶς διδαχθέντες, κρατοῦμεν τὰς παραδόσεις ἃς παρελάβομεν, πάντα ἀποδεχόμενοι καὶ ἀσπαζόμενοι, ὅσαπερ ἡ ἁγία καθολικὴ ἐκκλησία ἀρχῆθεν τῶν χρόνων ἀγράφως καὶ ἐγγράφως παρέλαβεν· ἐξ ὧν εἰσι καὶ αἱ ἀποτυπώσεις τῶν εἰκονικῶν ἀναζωγραφήσεων· καὶ ὅσα τὸ ἔμπαλιν ἀπεβάλοντο οἱ θεσπέσιοι πατέρες ἡμῶν, καὶ ταῦτα ἡμεῖς ἀποβαλλόμεθα, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἡγούμεθα πολέμια. μεθ' ὧν συναριθμεῖται καὶ ἡ προσφάτως καινοφωνία τῶν χριστιανοκατηγόρων, ὡς γάγγραινα νομὴν λαβοῦσα ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἡμῶν. ἀλλ' οὐχ ὑπερεῖδε κύριος ὁ Θεὸς εἰς τέλος. τῆς γὰρ ἀληθείας ἀνακαλυφθείσης, πᾶσιν ἡ ὀρθοδοξία ἐξέλαμψε, τὸ ψεῦδος μετὰ τοῦ συμφυοῦς αὐτοῦ σκότους κατήργηται. εἰ γὰρ, ὡς αὐτοὶ περιλαλήκασιν, εἰδώλοις παρισοῦται ἡ τῶν εἰκόνων ζωγραφία, τῆς ἡμετέρας ἀπολυτρώσεως τὸ μυστήριον ματαιοῦται, ὅπερ ὁ τοῦ Θεοῦ υἱὸς τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ, ἣν δι' ἡμᾶς σαρκὶ ἐπολιτεύσατο χωρὶς ἁμαρτίας, ἐπραγματεύσατο. καὶ οἴχονται αἱ ἐπαγγελίαι αἱ προφητικαὶ, αἱ μὲν λέγουσαι· λατρεύειν αὐτῷ ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν. αἱ δέ· ἐξηγέρθη ὡς ὁ ὑπνῶν κύριος, ὡς δυνατὸς κεκραιπαληκὼς ἐξ οἴνου. καὶ ἐπάταξε τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω, ὄνειδος αἰώνιον ἔδωκεν αὐτοῖς. εἰ ὄνειδος αἰώνιον ἐδόθη τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν, ἤγουν ταῖς πονηραῖς δυνάμεσι, διὰ τῆς αὐτοῦ ἀναστάσεως, πῶς πάλιν οἱ Χριστιανοὶ εἰδώλοις ἐλάτρευσαν; φεῦ καὶ τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς ἀσεβείας αὐτῶν. εἴθε καὶ συνῆκαν, ὅτι ὁ σκανδαλίσας ἕνα τῶν μικρῶν τῶν πιστευόντων εἰς Χριστὸν, ἀφόρητον ἔχει τὴν ἀγανάκτησιν· πόσῳ γε μᾶλλον τὴν οἰκουμένην ἀναστατώσας; ἀλλ' ἐξουδένωσαν τὸ ῥῆμα κυρίου, ἀθετήσαντες τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις. διὰ τοῦτο ἐξουδένωσεν αὐτοὺς κύριος, καὶ μετὰ Ἀρείου, Εὐνομίου, Μακεδονίου, Ἀπολλιναρίου,

ANNO CHRISTI 787.

A ναρίου, Νεστορίου, Εὐτυχοῦς καὶ Διοσκόρου, Σεργίου καὶ Ονωρίου, καὶ πάσης αὐτῶν τῆς κακοδοξίας συναριθμοῦσα τὴν τῆς συμμορίας αὐτῶν ἐχλαγωγίαν· τὴν γὰρ μωρίαν τούτων ἀπομαξάμενοι, μωρὰ λελαλήκασι, καὶ τῇ σφενδόνῃ τῆς ἀληθοῦς ὁμολογίας σὺν αὐτοῖς ἐλιθοβολήθησαν, καὶ ἐξελύθησαν αἱ παρατάξεις αὐτῶν. οὐδὲ γὰρ ἀφῆκε κύριος εἰς τὸν αἰῶνα τὴν ῥάβδον τῶν ἁμαρτωλῶν ἐπὶ τὸν κλῆρον τῆς ἐκκλησίας· ὅτι Ἰουδαϊκῶς ἐμελέτησαν κενά, καὶ τὰ δευτερεῖα τοῦ συνεδρίου ἐκείνου ἐκληρώσαντο. τοῦτο τὸ συνέδριον Καϊαφικὸν βουλευτήριον γέγονεν. ἐκεῖνο κατὰ τοῦ κυρίου κενὰ ἐμελέτησε, τοῦτο δὲ κατὰ τῆς εἰκόνος αὐτοῦ ἐφρύαξεν. τοῦτο τὸ συνέδριον τὴν διὰ Χριστοῦ γενομένην ἡμῶν ἀπολύτρωσιν ἑαυτοῖς καὶ ἄλλοις ἐπεγράψατο. τοῦτο τὸ συνέδριον βαθεῖαν βουλὴν ἐβουλεύσατο, καὶ οὐ διὰ κυρίου· καὶ συνθήκας πεποίηκε, καὶ οὐ διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ· ὅτι περ τὴν εὐκοσμίαν τῶν σεπτῶν ναῶν ἐξηφάνισεν. ἐν τούτῳ τῷ συνεδρίῳ οὐδεὶς τῶν κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἀνθρώπων εὕρηται, ὅτι τὴν εἰκόνα τοῦ κυρίου καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἀτιμάσαντες καὶ συντρίψαντες, τῷ πυρὶ παραδεδώκασι. τοῦτο τὸ συνέδριον μανίᾳ καὶ ἀνοίᾳ [a] κατὰ σατανικῶν φωνῶν τὴν ἀπόφασιν ἐποιήσατο. τοῦτο τὸ συνέδριον τὴν προσηγορίαν μόνην ἔχει ἱερατικήν, φαύλην δὲ καὶ ἀνίερον τὴν γνῶσιν. τοῦτο τὸ συνέδριον ἀκόλαστον ἔχει τὸ στόμα, τὸ δὲ πνεῦμα αὐτοῦ ψευδοχριστον· ὅτι τὴν μὲν ἀλήθειαν ὑπεκρίθη, τῷ δὲ ψεύδει ἐνεβρίμωθη. τοῦτο τὸ συνέδριον [b] ἡ καθολικὴ ἐκκλησία, ὡς ζιζάνια τῆς δεσποτικῆς ἅλωνος, λέγομεν δὴ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἐξελίκμησε, καὶ τῷ πτύῳ τῆς θείας κρίσεως C ἀπέβαλεν. ἐξώσθη οὖν ἐκ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, καὶ διηλέγχθη αὐτοῦ τὰ πλαστουργήματα. ἡ γὰρ ἀληθινὴ τῆς ἐκκλησίας καὶ εὐθυτάτη κρίσις καινουργεῖσθαι ἐν αὐτῇ συγχωρεῖ οὐδέν, οὔτε ἀφαιρεῖν τι ἐνδίδωσιν. ἡμεῖς τοιγαροῦν πατρῴους νόμους ἑπόμενοι, παρὰ τοῦ ἑνὸς πνεύματος λαβόντες χάριν, [c] ἀκαινοτομήτως καὶ ἀμειώτως πάντα τὰ τῆς ἐκκλησίας ἐφυλάξαμεν, καθὼς αἱ ἅγιαι ἓξ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι παραδεδώκασι· καὶ ὅσα ὥσπερ τιμᾶσθαι ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, ἀποδεχόμεθα δίχα πάσης ἀμφιβολίας. ἐξ ὧν ἐστιν, ὡς εἴρηται, καὶ ἡ τῶν εἰκόνων ποίησις· καὶ ταύτας τιμητικῶς [d] προσκυνοῦμεν καὶ ἀσπαζόμεθα· ταὐτὸ γὰρ ἀμφότερα. καὶ ὅστις ταύτης τῆς ὁμολογίας ἔχεται, τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐστὶ D γνήσιος υἱός τε καὶ μέτοχος. οἴχεται πάντα τὰ σκάνδαλα, οἴχεται, πάντα ἠφάνισται. ἡ ἀλήθεια πλατύνεται, τὸ ψεῦδος ἐξώρισται· ὁ σπορεὺς τῶν ζιζανίων τελείως ἐξέλιπεν· ὁ δὲ σῖτος, ὁ λαὸς ὁ [e] φιλόχριστος εἰς μίαν ἀποθήκην τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ συνεκομίσθη. τὸ τῆς ὀρθοδοξίας φῶς ἀνατέταλκε, τὸ τῆς πλάνης σκότος καθυπέδυεν. ἡ κατήφεια εἰς χαρὰν μεταπεποίηται, τὸ πένθος εἰς εὐφροσύνην μετεβλήθη· ἐστράφη ὁ κοπετὸς εἰς χαρὰν ἡμῖν. πάντα πρὸς τὸ κρεῖττον μεθίσταται. διὸ καὶ ἡμεῖς ἀποστολικῶς ὑμῖν προσφθεγγόμεθα· χαίρετε ἐν κυρίῳ, χαίρετε, καὶ πάλιν χαίρετε. τριαδικὴν γὰρ χαρὰν ἡ τριὰς ἡμῖν ἐχαρίσατο· ᾗ πρέπει δόξα πᾶσα, τιμὴ καὶ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

[a] Latinus legit, ὥσπερ σατανικῶν

[b] Latinus legit, ὁ ἁγία ἡμῶν σύνοδος

[e] al. Χριστώνυμος

A nario, Nestorio, Eutychete, ac Dioscoro, Sergio, Honorio, atque cum omni eorum pessima secta connumeravit turbulentum factionis eorum concilium. Stultitiam namque horum [a] imitantes stulta locuti sunt, & funda veræ confessionis cum ipsis lapidati sunt, atque soluta est acies ipsorum. Neque enim reliquit Dominus in perpetuum virgam peccatorum super sortem ecclesiæ: quoniam Judaïce meditati sunt inania, & secunda illius concilii hereditaverunt. Hoc nempe concilium, Caïphaicum conciliabulum factum est. Illud adversus Dominum inania meditatum est: hoc adversus ipsius imaginem fremuit. Hoc enim concilium redemptionem nostram quæ per Christum effecta est, sibi & aliis adscripsit. Hoc concilium B profundum consilium consiliatum est, & non per Dominum: & fœdera fecit, & non per spiritum ejus: quoniam ornatum venerabilium templorum demolitum est. In hoc concilio nullus hominum invenitur ad imaginem Dei factus, quia imaginem Domini ac sanctorum ejus dehonestantes & confringentes, igni tradiderunt. Hoc concilium furia & vecordia plenam satanicarum vocum sententiam fecit. Hoc concilium solam nuncupationem habet sacerdotalem, scientiam autem pravam atque profanam. Hoc concilium contumax habet os, & spiritum mendacio delibutum. Nam veritatem quidem finxit, [b] in fallacia præsumpsit. Hoc concilium sancta nostra synodus, C utpote zizania dominicæ areæ, id est, catholicæ ecclesiæ, ventilavit, & ventilabro divini judicii projecit. Ablata ergo sunt a catholica ecclesia & redarguta figmenta ejus. Verum enim & rectissimum ecclesiæ judicium nec novum fieri, nec adimi in ea quidquam indulget. Nos igitur paternas leges sequentes, ab uno spiritu accepta gratia, [c] immutilate & indiminute omnia quæ ecclesiæ sunt custodivimus, quemadmodum sex sanctæ universales synodi tradiderunt: & quæcumque dimiserunt honoranda in catholica ecclesia, absque omni cunctatione recipimus. Ex quibus, ut dictum est, etiam imaginum factio est: quas honorantes [d] honoramus & salutamus. Idipsum etenim utrumque: & quisquis huic professioni hæseri, ca- D tholicæ est ecclesiæ germanus & particeps filius. Ergo omnia scandala recesserunt, omnia exterminata sunt. Veritas viget, mendacium foras emissum est: sator zizaniorum prorsus defecit; frumentum, populus videlicet Christi amicus, in unum horreum ecclesiæ Christi allatum est. Orthodoxiæ lux orta est, erroris tenebræ sublatæ sunt. Mœstitia in gaudium commutata est, luctus in lætitiam traductus est, luctus in lætitiam traductus est: conversus est planctus in gaudium nobis. Omnia in melius transvecta sunt: propter quod & nos apostolice vobis pronuntiamus: *Gaudete in Domino, gaudete, & iterum gaudete.* Trinum enim gaudium Trinitas nobis donavit: quam decet honor & imperium in sæcula sæculorum. Amen.

ACTIO VII.

[a] In Græco, capitaneorum.

[b] In Græco, falsitatem vero libere duxit.

[c] In Græco, sine ulla innovatione.

[d] In Græco, adoramus.

Philipp. 4.

ΠΡΑΞΙΣ ΟΓΔΟΗ.

Ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου καὶ δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Βασιλείας τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν δεσποτῶν Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς θεοτιμήτου αὐτοῦ μητρός, ἔτους ὀγδόου τῆς αὐτῶν ὑπατείας, πρὸ δέκα καλανδῶν Νοεμβρίων, ἰνδικτιῶνος ιαʹ.

E Ὡς ἐπιφανεῖς κήρυκές τε καὶ φύλακες τῆς ἀληθείας γεγονότες οἱ τῆς ὀρθοδοξίας συνήγοροι βασιλεῖς, θείῳ πόθῳ κινούμενοι, οὐ φορητὸν ἡγήσαντο μὴ συνεδρεύσαι τῇ συνόδῳ. διόπερ διὰ κελεύσεως αὐτῶν ἐπέστειλαν τῷ πατριάρχῃ, ἀγαγεῖν ἅπαντας τοὺς θεοφιλεῖς ἐπισκόπους ἐν τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πό-

ACTIO OCTAVA.

In nomine Domini & dominatoris Jesu Christi veri Dei nostri. Imperio piissimorum Christique amantium dominorum nostrorum Constantini & Irenes ejus matris, anno consulatus ipsorum octavo, decimo Calendas Novembris, indictione undecima.

Tamquam illustres veritatis præcones atque custodes Imperatores, orthodoxiæ fautores, divino moti desiderio, minime ferendum putarunt non considere synodo. Proinde scripto ipsorum præceptum est patriarchæ, ut omnes Deo amabiles episcopos adduceret ad conservandam divinitus novam Romam re-

ACTIO VIII.

Quæ sequuntur actionis octavæ totius præcedunt, hoc loco in Græcis tantum leguntur codicibus, sed apud Anastasium & vulgatam editionem non habentur [excepto canones, de quibus postea:] Visum tamen est ea inferre, quod

ACTIO VIII.

Illa continent, quæ sunt acta post synodum. Itaque hujus actionis versio, præter canones, recens interpretatio est, a Binio edita.

giam ipsorum urbem. Quibus ille litteris acceptis mandatum Imperatorum exsequebatur. Nam post omnium supra expositorum tractationem, feliceque rei exitum, omnibus Deo amabilibus episcopis secum acceptis in viam se dedit, & in urbem a Deo conservandam profecti sunt omnes. Quo ubi pervenere, ab Imperatoribus benigne accepti sunt. At vero quæ faustissime præfulget a Deo custodita Imperatrix bono initio consilio diem statum dixit, quo synodice cum episcopis præsideret: quod & factum est in palatio quod Magnaura vocatur. Itaque propositis sanctis Dei evangeliis, præsidente ipsa cum simul regnante filio, & universa synodo, patriarcha synodum alloqui, quibus par erat verbis, jussus est: isque mandatum Imperatorum exsequebatur. Deinde ipsi etiam vocibus a Deo acceptis placido & eleganti sermone synodum affati sunt: ita ut omnes cum patriarcha Deo amabiles episcopi congruis acclamationibus illos prosequerentur. His ita gestis, rursus Imperatores ad synodum talibus usi sunt verbis: Legatur clara voce edita a vobis definitio, ut a nobis & cuncto adstante & Christum amante populo audiatur. Et annuente hoc universa synodo, Cosmas Deo amabilis diaconus & cubuclesius acceptam definitionem legit. Quia lecta Imperatores ita interrogaverunt: Dicat sancta & œcumenica synodus, num lecta definitio vestrum omnium consensu sit edita. At illi exclamaverunt: Ita credimus, ita omnes sentimus; omnes consentiendo subscripsimus. Hæc est fides apostolorum, hæc fides orthodoxorum: hæc fides orbem terrarum constabilivit. Credentes in unum Deum in Trinitate collaudatum, honorabiles ejus imagines salutamus. Qui sic non habent, anathema sint. Qui non ita sentiunt, ejiciantur ab ecclesia. Nos antiquum catholicæ ecclesiæ institutum sequimur. Nos addentes vel dementes quidquam de catholica ecclesia, anathematizamus. Nos adventitiam novitatem Christianos accusantium anathematizamus. Nos venerandas imagines recipimus. Nos qui non ita sentiunt, anathemati subjicimus. His qui accipiunt sacræ scripturæ dicta adversus idola in venerandas imagines, anathema. Ei qui non salutat sanctas imagines, anathema. His qui sacras imagines idola vocant, anathema. His qui dicunt Christianos accedere ad imagines tamquam ad deos, anathema. His qui dicunt per alium nos, quam per Christum Deum nostrum liberatos ab idolis, anathema. His qui dicere audent catholicam ecclesiam idola umquam recepisse, anathema. Omnibus hæreticis anathema. Concilio, quod in venerandas infremuit imagines, anathema. Ei qui recipit impia hæreseos ipsorum scripta, anathema. Theodosio Ephesino pseudoepiscopo anathema. Sisinnio cognomento Pastillæ anathema. Basilio infausti nominis Tricaccabo, anathema. Trinitas trium dogmata evertit. Anastasio, Constantino, & Nicetæ, qui per successionem sedi Constantinopolitanæ præsederunt, veluti novo Ario, Nestorio, & Dioscoro, anathema. Joanni Nicomediæ & Constantino Nacoliæ hæresiarchis, anathema. Despexerunt imaginem Domini & sanctorum ejus; despexit eos Dominus.

Si quis Christum Deum nostrum circumscriptum non confitetur secundum humanitatem, anathema.

Si quis evangelicas historias imaginibus expressas non admittit, anathema.

Si quis ipsas non salutat, cum sint in nomine Domini & sanctorum ejus, anathema.

Si quis omnem ecclesiasticam traditionem, sive scriptam, sive non scriptam rejicit, anathema.

λει αὐτῶν νέᾳ Ῥώμῃ. αὐτὸς οὖν δεξάμενος τὰ γράμματα, εἰς ἔργον τὴν κέλευσιν τῶν βασιλέων ἐπλήρου. καὶ τῶν προτεθέντων ἁπάντων διαλαληθέντων, καὶ πέρας αἴσιον δεξαμένων, ἅπαντας τοὺς θεοφιλεῖς ἐπισκόπους σὺν αὐτῷ λαβὼν, ὥρμησε τῆς ὁδοῦ, καὶ ἐν τῇ θεοφυλάκτῳ πόλει τὴν ἄφιξιν αὐτῶν ἐποιήσατο. καὶ παραγενομένων αὐτῶν, οἱ βασιλεῖς εὐμενῶς τούτους ἀπεδέξαντο. ἡ δὲ αἰσίως περιλάμπουσα θεοφρούρητος βασίλισσα ἀγαθὴν βουλὴν βουλευσαμένη, ῥητὴν ἡμέραν ὁρίσασα, συνοδικῶς μετὰ τῶν ἐπισκόπων προκαθεσθῆναι ἐκέλευσεν· ὃ δὴ καὶ γέγονεν ἐν τῷ παλατίῳ τῷ λεγομένῳ Μαγναύρᾳ. καὶ δὴ προτεθέντων τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ εὐαγγελίων, αὐτῆς προκαθεσθείσης μετὰ τοῦ συμβασιλεύοντος αὐτῇ υἱοῦ, ἅμα πάσῃ τῇ συνόδῳ, παρ' αὐτῶν τε προτραπεὶς ὁ πατριάρχης τῇ συνόδῳ προσειπεῖν τὰ εἰκότα, τὸ κελευσθὲν ἐπλήρου. εἶθ' οὕτως καὶ αὐτοὶ παρὰ Θεοῦ ἐπιχορηγηθέντες, προσηνεῖ τε καὶ ἐμμελεῖ λόγῳ πάσῃ τῇ συνόδῳ προσεφώνουν. ὥστε σὺν τῷ πατριάρχῃ πάντας τοὺς θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους εὐφημεῖν αὐτοὺς τὰ δέοντα. τούτων οὕτως πραχθέντων, ἐκέλευσαν οἱ βασιλεῖς ἐπὶ διαλεχθῆναι τῇ συνόδῳ οὕτως· ἀναγνωσθήτω ὁ παρ' ὑμῶν ἐκφωνηθεὶς ὅρος εἰς ἐπήκοον ἡμῶν τε καὶ παντὸς τοῦ φιλοχρίστου ἡμῶν λαοῦ. καὶ πάσης ἡ σύνοδος ἐπινευούσης, λαβὼν * Κοσμᾶς ὁ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ κουβουκλείσιος τὸν ὅρον ἀνέγνω. καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἐπήροντο οἱ βασιλεῖς τοῦτο· λεγέτω ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος, εἰ κατὰ συναίνεσιν πάντων ὑμῶν ἐξεφωνήθη ὁ ἀναγνωσθεὶς ὅρος. οἱ δὲ ἐξεβόησαν· οὕτως πιστεύομεν. πάντες οὕτω φρονοῦμεν. πάντες συναινέσαντες ὑπεγράψαμεν. αὕτη ἡ πίστις τῶν ἀποστόλων, αὕτη ἡ πίστις τῶν πατέρων, αὕτη ἡ πίστις τῶν ὀρθοδόξων. αὕτη ἡ πίστις τὴν οἰκουμένην ἐστήριξε. πιστεύοντες εἰς ἕνα Θεὸν ἐν τριάδι ἀνυμνούμενον, τὰς τιμίας αὐτοῦ εἰκόνας ἀσπαζόμεθα· οἱ μὴ οὕτως ἔχοντες, ἀνάθεμα ἔστωσαν. οἱ μὴ οὕτως φρονοῦντες, ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἐκδιωχθήτωσαν. ἡμεῖς τῇ ἀρχαίᾳ θεσμοθεσίᾳ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐπακολουθοῦμεν· ἡμεῖς τοὺς προστιθέντας τι ἢ ἀφαιροῦντας ἐκ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἀναθεματίζομεν· ἡμεῖς τὴν ἐπείσακτον καινοτομίαν τῶν χριστιανοκατηγόρων ἀναθεματίζομεν· ἡμεῖς τὰς σεπτὰς εἰκόνας ἀποδεχόμεθα. ἡμεῖς τοὺς μὴ οὕτως ἔχοντας τῷ ἀναθέματι καθυποβάλλομεν. τοῖς ἐκλαμβάνουσι τὰς παρὰ τῆς θείας γραφῆς ῥήσεις, τὰς κατὰ τῶν εἰδώλων, εἰς τὰς σεπτὰς εἰκόνας, ἀνάθεμα. τῷ μὴ ἀσπαζομένῳ τὰς ἁγίας εἰκόνας, ἀνάθεμα. τοῖς ἀποκαλοῦσι τὰς ἱερὰς εἰκόνας εἴδωλα, ἀνάθεμα. τοῖς λέγουσιν, ὅτι ὡς θεοῖς οἱ Χριστιανοὶ ταῖς εἰκόσι προσέρχονται, ἀνάθεμα. τοῖς λέγουσιν, ὅτι πλὴν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἄλλος ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῶν εἰδώλων, ἀνάθεμα. τοῖς τολμῶσι λέγειν, τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν εἴδωλά ποτε δεδέχθαι, ἀνάθεμα. ὅλοις τοῖς αἱρετικοῖς ἀνάθεμα. τῷ φρυαξαμένῳ συνεδρίῳ κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἀνάθεμα. τῷ δεχομένῳ τὰ δυσσεβῆ τῆς αἱρέσεως αὐτῶν συγγράμματα, ἀνάθεμα. Θεοδοσίῳ τῷ ψευδωνύμῳ ἐπισκόπῳ Ἐφέσου ἀνάθεμα. Σισιννίῳ τῷ ἐπίκλην Πασιλλᾷ ἀνάθεμα. Βασιλείῳ τῷ κακεμφάτῳ τῷ Τρικακκάβῳ ἀνάθεμα. ἡ τριὰς τὰ τρία τούτων δόγματα καθεῖλεν. Ἀναστασίῳ, Κωνσταντίνῳ, καὶ Νικήτᾳ, τοῖς κατὰ διαδοχὴν τοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως προεδρεύσασιν, ὡς νέοις Ἀρείῳ, Νεστορίῳ, καὶ Διοσκόρῳ, ἀνάθεμα. Ἰωάννῃ Νικομηδείας, καὶ Κωνσταντίνῳ Νακωλείας, τοῖς αἱρεσιάρχαις ἀνάθεμα. ἐξουδένωσαν τὴν εἰκόνα τοῦ κυρίου καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ· ἐξουδένωσεν αὐτοὺς ὁ κύριος.

Εἴ τις Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν περιγραπτὸν οὐχ ὁμολογεῖ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, ἀνάθεμα ἔστω.

Εἴ τις τὰς εὐαγγελικὰς ἐξηγήσεις τὰς στηλογραφικῶς γινομένας οὐ προσίεται, ἀνάθεμα ἔστω.

Εἴ τις μὴ ἀσπάζεται ταύτας εἰς ὄνομα τοῦ κυρίου οὔσας καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ, ἀνάθεμα ἔστω.

Εἴ τις πᾶσαν παράδοσιν ἐκκλησιαστικὴν, ἔγγραφον, ἢ ἄγραφον ἀθετεῖ, ἀνάθεμα ἔστω.

ANNO CHRISTI 787.

* al. Θωμᾶς

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO VIII.

A Καὶ τούτων ἐκφωνηθέντων, προσφέρει ὁ πατριάρχης τοῖς βασιλεῦσι τὸν ἀναγνωσθέντα τόμον τοῦ ὅρου. καὶ ἐξῄτει μετὰ πάσης τῆς συνόδου ἐπισφραγίσαι καὶ ἐπικυρῶσαι δι' οἰκείων αὐτῶν ὑπογραφῶν. καὶ λαβοῦσα ἡ αἰσίως περιλάμπουσα εὐσεβεστάτη βασίλισσα ὑπέγραψε, καὶ ἐδίδου τῷ συμβασιλεύοντι αὐτῇ υἱῷ καὶ αὐτὸν ὑπογράψαι. καὶ τούτων οὕτως πραχθέντων, ἀπέδωκαν τὸν ὅρον τῷ πατριάρχῃ διὰ Σταυρακίου τοῦ πανευφήμου πατρικίου καὶ λογοθέτου τοῦ δρόμου.

Καὶ ἐκ συμφωνίας πάσης οἱ ἐπίσκοποι εὐφήμησαν τοὺς βασιλεῖς οὕτω.

B Πολλὰ τὰ ἔτη τῶν βασιλέων. Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς αὐτοῦ μητρὸς πολλὰ τὰ ἔτη. ὀρθοδόξων βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη. νικητῶν βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη. εἰρηνοποιῶν βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη. νέῳ Κωνσταντίνῳ καὶ νέᾳ Ἑλένῃ αἰωνία ἡ μνήμη. ὁ Θεὸς φυλάξῃ τὸ κράτος αὐτῶν. εἰρηνικὴν κύριε ζωὴν αὐτοῖς. διαμείναι κύριε τὸ βασίλειον αὐτῶν. οὐράνιε βασιλεῦ τοὺς ἐπιγείους φύλαξον.

Καὶ μετὰ τὴν εὐφήμησιν ἐκέλευσαν οἱ βασιλεῖς τὰς πατρικὰς χρήσεις ἀναγνωσθῆναι ἐκ τῶν προαναγνωσθέντων ἐν τῇ Νικαίων μητροπόλει, καὶ προταχθέντων ἐν τῇ τετάρτῃ πράξει· τουτέστιν, Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου εἰς Μελέτιον ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας, Ἀστερίου ἐπισκόπου Ἀμασείας εἰς Εὐφημίαν τὴν μάρτυρα, Ἰωάννου ἐπισκόπου Θεσσαλονίκης ἐκ τῶν χαρισθέντων αὐτῷ λόγων κατὰ Ἑλλήνων, τοῦ ὁσίου Συμεὼν τοῦ Στυλίτου ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Ἰουστῖνον τὸν βασιλέα, τοῦ μακαρίου Νείλου C ἀσκητοῦ ἐπιστολὴ πρὸς Ὀλυμπιόδωρον ἔπαρχον. ἐκ τῶν κανόνων τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ἕκτης συνόδου κεφάλαιον πβ´.

Ὡς ἀνεγνώσθησαν εἰς ἐπήκοον αὐτῶν τε καὶ τῶν ἐνδοξοτάτων ἀρχόντων καὶ τοῦ φιλοχρίστου λαοῦ, ἅπαντες κατανυγέντες τὴν καρδίαν ἐπείσθησαν τῇ ἀληθείᾳ. καὶ πάλιν τὰ εἰκότα οἱ θεοφιλεῖς ἐπίσκοποι εὐφήμησαν σὺν τῷ πλήθει τοῦ λαοῦ· ἐπεπλήρωτο γὰρ ἡ προρρηθεῖσα βασιλικὴ δίαιτα ἀνδρῶν· πᾶσα γὰρ ἡ πόλις παρῆν μετὰ καὶ τῶν στρατιωτικῶν ταγμάτων· καὶ τῆς καθέδρας ἐξανέστησαν· οἳ καὶ τὸν Θεὸν ἐδόξαζον, καὶ χαίροντες εὐχαρίστουν τῷ οὕτως εὐδοκήσαντι.

Post has acclamationes patriarcha offert imperatoribus lectum definitionis tomum, postulavitque cum universa synodo, ut consignaretur & communiretur piis eorum subscriptionibus. Et accipiens fauste præfulgens religiosissima Imperatrix subscripsit, dabatque simul regnanti filio, ut & ipse subscriberet. Quod ubi factum, reddita est patriarchæ definitio per Stauracium celeberrimum patricium & logothetam dromi.

Tumque unanimi consensu omnes episcopi ita Imperatoribus acclamarunt.

Multi anni Imperatorum. Constantino & Irenæ matris ejus multi anni. Orthodoxis Imperatoribus multi anni. Victoribus Imperatoribus multi anni. Pacificis Imperatoribus multi anni. Novo Constantino & novæ Helenæ æterna memoria. Deus imperium ipsorum conservet. Pacatam Domine vitam ipsis. Perduret Domine ipsorum imperium. Cælestis rex tuere terrestres.

Et post faustas acclamationes præceperunt Imperatores, ut patrum sententiæ legerentur, ex iis quæ in Nicena metropoli recitatæ pridem erant, & expositæ sunt actione quarta; hoc est, Joannis Chrysostomi in Meletium episcopum Antiochenum, Asterii episcopi Amasiæ in Euphemiam martyrem, Joannis episcopi Thessalonicensis ex sermonibus ab eo scriptis contra gentiles; sancti Symeonis Stylitæ epistola ad Justinum Imperatorem, beati Nili solitarii epistola ad Olympiodorum præfectum. Ex canonibus sanctæ & œcumenicæ synodi sextæ caput octogesimum secundum.

Quibus lectis & auditis tum ab ipsis, tum ab excellentissimis principibus, Christique amante populo, compuncti omnes corde acquieverunt veritati. Et rursus Deo amabiles episcopi acclamarunt quæ decebat cum multitudine populi. Plena enim erat prædicta domus regia concursu hominum: tota quippe aderat civitas cum ordinibus militum: ac de sedibus surrexerunt. Qui etiam Deo gloriam dederunt, & gaudentes ei gratias egerunt, cui sic placitum est.

ΚΑΝΟΝΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΙ ἐκφωνηθέντες παρὰ τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου τὸ δεύτερον.

D

Ὅτι δεῖ τοὺς θείους κανόνας κατὰ πάντα φυλάττεσθαι.

α´.

Τοῖς τὴν ἱερατικὴν λαχοῦσιν ἀξίαν, μαρτύριά τε καὶ κατορθώματα αἱ τῶν κανονικῶν διατάξεών εἰσιν * ὑποτυπώσεις. ἃς δεχόμενοι ἀσμένως, τῷ θεοφάντορι Δαβὶδ ᾄδομεν πρὸς τὸν δεσπότην Θεὸν λέγοντες· ἐν τῇ ὁδῷ τῶν μαρτυρίων σου ἐτέρφθην ὡς ἐπὶ παντὶ πλούτῳ. καὶ, ἐνετείλω δικαιοσύνην τὰ μαρτύριά σου εἰς τὸν αἰῶνα. συνέτισόν με, καὶ ζήσομαι. καὶ εἰ εἰς τὸν αἰῶνα ἡ προφητικὴ φωνὴ ἐντέλλεται ἡμῖν φυλάττειν τὰ μαρτύρια τοῦ Θεοῦ, καὶ ζῆν ἐν αὐτοῖς, δῆλον ὅτι E ἀκράδαντα καὶ ἀσάλευτα διαμένουσιν. ὅτι καὶ ὁ θεόπτης Μωσῆς οὕτω φησίν· ἐν αὐτοῖς οὐκ ἔστι προσθεῖναι, καὶ ἀπ' αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἀφαιρεῖν. καὶ ὁ θεῖος ἀπόστολος ἐν αὐτοῖς ἐγκαυχώμενος βοᾷ· εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύψαι. καὶ, εἰ ἄγγελος εὐαγγελίζηται ὑμῖν παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. τούτων οὕτως ὄντων καὶ διαμαρτυρουμένων ἡμῖν, ἀγαλλιώμενοι ἐπ' αὐτοῖς, ὡς εἴ τις εὕροι σκῦλα πολλὰ, ἀσπασίως τοὺς θείους κανόνας ἐνστερνιζόμεθα, καὶ ὁλόκληρον τὴν αὐτῶν διαταγὴν καὶ ἀσάλευτον κρατύνομεν, τῶν ἐκτεθέντων ὑπὸ τῶν ἁγίων καὶ σαλπίγγων τοῦ πνεύματος πανευφήμων ἀποστόλων, τῶν τε ἓξ ἁγίων καὶ οἰκουμενικῶν συνόδων, καὶ τῶν τοπικῶς συναθροισθεισῶν ἐπὶ ἐκδόσει

* Forte, ὑποθήκαι.

CANONES [a] ECCLESIASTICI promulgati ab eadem synodo.

[a] Ex versione Anastasii Bibliothecarii, collata cum codice Joliano, & nostro Parisiensi.

Quod oportet sacros canones per omnia conservare.

I.

His qui sacram sortiti sunt dignitatem, testimonia & directiones canonicarum præceptionum formæ consistunt. Quas libenter suscipientes, cum deiloquo David canimus ad Dominum Deum dicentes: *In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus divitiis.* Et, *Mandasti justitiam testimonia tua in æternum. Intellectum da mihi*, [b] *& vivifica me.* Et si in æternum prophetica vox mandat nobis custodire testimonia Dei, & vivere in illis, [c] immurilata profecto & immota permanent. [d] Et quia Dei inspector Moyses ita dixit: *In illis non est addendum, & ab eis non est auferendum.* Et divinus Apostolus in eis gloriatus clamat: [e] *In quem desiderant angeli prospicere.* Et, *Si angelus evangelizaverit vobis præter quod accepistis, anathema sit.* His ita se habentibus & protestantibus, exsultantes in eis sicut qui invenit spolia multa, divinos canones amplectabiliter in pectore recondimus, & integram illorum præceptionem ac immobilem tenemus: tam scilicet illorum qui ab almis & laudabilissimis apostolis sancti Spiritus tubis editi sunt, quam eorum qui a sex sanctis & universalibus synodis, atque his conciliis quæ localiter collecta sunt, in expositionem hujusmodi decretorum promulgati sunt: nec non & eorum qui

Psalm. 118.

[b] al. & vivam.

[c] In Græco, inconcussa.

[d] In Græco, quia &c.

Deut. 4.

1. Petr. 1.

[e] In Græco, in quæ.

Gal. 1.

ACTIO VIII.

ANNO CHRISTI 787.

a sanctis patribus nostris prolati fuisse probantur. Ab A uno enim eodemque spiritu illustrati definierunt quæ expediunt. Et quidem quos anathemati transmittunt, & nos anathematizamus: quos vero depositioni, & nos deponimus: quos autem segregationi, & nos segregamus. Porro quos [a] epitimio, id est, pœnæ tradunt, & nos quoque simili modo submittimus. Sine avaritia namque sint mores, contenti præsentibus, Paulus aperte clamat divinus Apostolus, qui in tertium cælum ascendit, & audivit ineffabilia verba.

[a] Epitimium est pœna quæ pro modo delicti in observantiam datur. ali Anastasius in codd. Vaticano, & nostro.

Hebr. 13.

τοιούτων δογμάτων, καὶ τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν. ἐξ ἑνὸς γὰρ ἅπαντες καὶ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος αὐγασθέντες ὥρισαν τὰ συμφέροντα. καὶ οὓς μὲν γὰρ τῷ ἀναθέματι παραπέμπουσι, καὶ ἡμεῖς ἀναθεματίζομεν· οὓς δὲ τῇ καθαιρέσει, καὶ ἡμεῖς καθαιροῦμεν. οὓς δὲ γὰρ ἀφορισμῷ, καὶ ἡμεῖς ἀφορίζομεν. οὓς δὲ ἐπιτιμίοις παραδιδόασι, καὶ ἡμεῖς ὡσαύτως ὑποβάλλομεν. ἀφιλάργυρος γὰρ ὁ τρόπος, ἀρκούμενος τοῖς παροῦσιν, ὁ βεβοηκὼς εἰς τρίτον οὐρανὸν καὶ ἀκούσας ἄρρητα ῥήματα Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος διαρρήδην βοᾷ.

II.

Quod oporteat consecrandum episcopum caute polliceri canones servare: sin autem, minime consecrari.

B

Quoniam psallentes repromittimus Deo: *In justificationibus tuis meditabor, non obliviscar sermones tuos:* omnes quidem Christianos hoc servare saluberrimum est; sed præcipue hos, qui hierarchicam consecuti fuerint dignitatem. Unde definimus, omnem qui ad episcopatus provehendus est gradum, modis omnibus psalterium nosse; ut ex hoc etiam omnis clericus qui sub eo fuerit, ita moneatur & imbuatur. Inquiratur autem diligenter a metropolita, si in promptu habeat legere scrutabiliter & non transitorie tam sacros canones & sanctum evangelium, quam divini apostoli librum, & omnem divinam scripturam: atque secundum Dei mandata conversari & docere populum sibi commissum. Substantia enim summi C sacerdotii nostri sunt eloquia divinitus tradita, id est, vera scripturarum divinarum disciplina, quemadmodum magnus perhibet Dionysius. Quod si [b] disceptaverit [c], nullatenus consecretur. Ait enim prophetice Deus: *Tu scientiam repulisti, & ego repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi.*

Psalm. 118.

[b] In Græco, hæsitaverit, & non ita facere ac docere libenter voluerit, nullatenus

[c] al. & ita libenter facere & docere minime spoponderit.

Osee 4.

β'.

Ὅτι δεῖ τὸν χειροτονούμενον ἐπίσκοπον ἀσφαλῶς συντίθεσθαι τοὺς κανόνας φυλάττειν· εἰ δὲ μήγε, μὴ χειροτονεῖσθαι.

Ἐπειδήπερ ψάλλοντες συντιθέμεθα τῷ Θεῷ· ἐν τοῖς δικαιώμασί σου μελετήσω, οὐκ ἐπιλήσομαι τῶν λόγων σου· πάντας μὲν Χριστιανοὺς τοῦτο φυλάττειν σωτήριον, κατ᾽ ἐξαίρετον δὲ τοὺς τὴν ἱερατικὴν ἀμπεχομένους ἀξίαν. ὅθεν ὁρίζομεν, πάντα τὸν προάγεσθαι μέλλοντα εἰς τὸν τῆς ἐπισκοπῆς βαθμὸν, πάντως τὸ ψαλτήριον γινώσκειν· ἵνα ἐκ τούτου καὶ πάντα τὸν κατ᾽ αὐτὸν κλῆρον οὕτω νουθετῇ μυεῖσθαι. ἀνακρίνεσθαι δὲ ἀσφαλῶς ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου, εἰ προθύμως ἔχει ἀναγινώσκειν ἐρευνητικῶς καὶ οὐ παροδευτικῶς τούς τε ἱεροὺς κανόνας, τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον, τήν τε τοῦ θείου ἀποστόλου βίβλον, καὶ πᾶσαν τὴν θείαν γραφήν· καὶ κατὰ τὰ θεῖα ἐντάλματα ἀναστρέφεσθαι, καὶ διδάσκειν τὸν κατ᾽ αὐτὸν λαόν. οὐσία γὰρ τῆς καθ᾽ ἡμᾶς ἱεραρχίας ἐστὶ τὰ θεοπαράδοτα λόγια, εἴτουν ἡ τῶν θείων γραφῶν ἀληθινὴ ἐπιστήμη, καθὼς ὁ μέγας ἀπεφήνατο Διονύσιος· εἰ δὲ ἀμφιρρεπτοίη, καὶ μὴ ἀσμενίζοι οὕτω ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν, μὴ χειροτονείσθω. ἔφη γὰρ προφητικῶς ὁ Θεός· σὺ ἐπίγνωσιν ἀπώσω, κἀγὼ ἀπώσομαί σε, τοῦ μὴ ἱερατεύειν μοι.

III.

Quod non oporteat principes eligere episcopum.

Omnis electio a principibus facta episcopi aut presbyteri aut diaconi, irrita maneat secundum regulam quæ dicit: Si quis episcopus sæcularibus potestatibus usus, ecclesiam per ipsos obtineat, deponatur: & [d] segregentur omnes qui illi communicant. Oportet D enim ut qui provehendus est in episcopum, ab episcopis eligatur; quemadmodum a sanctis patribus qui apud Nicæam convenerunt, in regula definitum est, quæ dicit: Episcopum convenit maxime quidem ab omnibus, qui sunt in provincia, episcopis ordinari. Si autem hoc difficile fuerit aut propter instantem necessitatem, aut propter itineris longitudinem, tribus tamen omnimodis in idipsum convenientibus, & aliis per litteras consentientibus, tunc consecratio fiat. Firmitas autem eorum quæ geruntur, per unamquamque provinciam metropolitano tribuatur antistiti.

Canon Apost. 30.

[d] In Græco, segregentur, & omnes qui.

Can. 4.

γ'.

Ὅτι οὐ δεῖ ἄρχοντας ψηφίζεσθαι ἐπίσκοπον.

Πᾶσαν ψῆφον γινομένην παρὰ ἀρχόντων, ἐπισκόπου, ἢ πρεσβυτέρου, ἢ διακόνου, ἄκυρον μένειν κατὰ τὸν κανόνα τὸν λέγοντα. εἴ τις ἐπίσκοπος κοσμικοῖς ἄρχουσι χρησάμενος, δι᾽ αὐτῶν ἐγκρατὴς ἐκκλησίας γένηται, καθαιρείσθω καὶ ἀφοριζέσθω, καὶ οἱ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες. δεῖ γὰρ τὸν μέλλοντα προβιβάζεσθαι εἰς ἐπισκοπὴν, ὑπὸ ἐπισκόπων ψηφίζεσθαι, καθὼς παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ ὥρισται ἐν τῷ κανόνι τῷ λέγοντι· ἐπίσκοπον προσήκει μάλιστα μὲν ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καθίστασθαι. εἰ δὲ δυσχερὲς εἴη τὸ τοιοῦτον, ἢ διὰ κατεπείγουσαν ἀνάγκην, ἢ διὰ μῆκος ὁδοῦ, ἐξ ἅπαντος τρεῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένους, συμψήφων γινομένων καὶ τῶν ἀπόντων, καὶ συντιθεμένων διὰ γραμμάτων, τότε τὴν χειροτονίαν ποιεῖσθαι. τὸ δὲ κῦρος τῶν γινομένων δίδοσθαι καθ᾽ ἑκάστην ἐπαρχίαν τῷ μητροπολίτῃ.

IV.

Quod abstinendum sit episcopis ab omni dati acceptione.

E

Prædicator ecclesiæ Paulus divinus Apostolus ac si canonem ponens Ephesiorum presbyteris, immo vero & omni sacratæ multitudini, ita fiducialiter perhibuit dicens: *Argentum, aut aurum, aut vestem nullius concupivi: omnia ostendi vobis, quoniam sic laborantes oportet suscipere infirmos:* beatius existimans dare. Propter quod & nos edocti ab eo definimus, nullatenus episcopum turpis lucri gratia excogitare ad excusandas excusationes in peccatis, & expetere aurum vel argentum aut aliam speciem ab episcopis, vel clericis, aut monachis qui sub ipso

Act. 20.

δ'.

Περὶ τοῦ ἀπέχεσθαι τοὺς ἐπισκόπους πάσης δωροληψίας.

Ὁ κῆρυξ τῆς ἐκκλησίας Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος ὥσπερ κανόνα τιθεὶς τοῖς Ἐφεσίων πρεσβυτέροις, μᾶλλον δὲ παντὶ ἱερατικῷ πληρώματι, οὕτως ἀπεφήνατο εἰπών· ἀργυρίου, ἢ χρυσίου, ἢ ἱματισμοῦ οὐδενὸς ἐπεθύμησα· πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν, ὅτι κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων· μακάριον ἡγούμενος τὸ διδόναι. διὸ καὶ ἡμεῖς μαθητευθέντες παρ᾽ αὐτοῦ, ὁρίζομεν, μηδόλως αἰσχροκερδῶς ἐπινοεῖσθαι ἐπίσκοπον, προφασιζόμενον προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις, ἀπαιτεῖν χρυσίον, ἢ ἀργύριον, ἢ ἕτερον εἶδος, τοὺς ὑπ᾽ αὐτὸν τελοῦντας ἐπισκόπους, ἢ κληρικοὺς, ἢ μονα-

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO VIII.

χεῖ· φησὶ γὰρ ὁ ἀπόστολος· ἄδικοι βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι. καὶ, οὐκ ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσι θησαυρίζειν, ἀλλ' οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις. εἴ τις οὖν δι' ἀπαίτησιν χρυσίου ἢ ἑτέρου τινὸς εἴδους, ἢ διά τινα ἰδιοπάθειαν εὑρεθείη ἀπείργων τῆς λειτουργίας, καὶ ἀφορίζων τινὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν κληρικῶν, ἢ σεπτὸν ναὸν κλείων, μὴ γίνεσθαι ἐν αὐτῷ τὰς τοῦ Θεοῦ λειτουργίας, εἰς ἀναίσθητα τὴν ἑαυτοῦ μανίαν ἐπιφέρων, ἀναίσθητος ὄντως ἐστὶ, καὶ τῇ ὁμοιοπαθείᾳ ὑποκείσεται, καὶ ἐπιστρέψει ὁ πόνος αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, ὡς παραβάτου ἐντολῆς Θεοῦ καὶ τῶν ἀποστολικῶν διαταγμάτων. παραγγέλλει γὰρ καὶ Πέτρος ἡ κορυφαία τῶν ἀποστόλων ἀκρότης· ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ Θεοῦ μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλ' ἑκουσίως κατὰ Θεόν· μὴ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως· μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου· καὶ φανερωθέντος τοῦ ἀρχιποίμενος κομιεῖσθε τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον.

A sunt. Ait enim Apostolus: *Iniqui regnum Dei non possidebunt*: Et, *Non debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis.* Quisquis ergo propter exactionem auri vel alterius cujuslibet speciei, aut propter proprium [a] vitium inventus fuerit coërcens a ministerio, vel sequestrans aliquem clericorum qui sub se degunt, aut venerabile templum claudens, ne in eo Dei ministeria celebrentur, ad insensata suam transmittens insaniam, insensatus veraciter est; ac per hoc, simili pœnæ eo subjecto, convertatur dolor ejus in caput ejus, ut in transgressorem mandati Dei & mandatorum apostolicorum. Præcipit enim & Petrus principalis Apostolorum summitas: *Pascite qui in vobis est gregem Dei non coacte, sed spontanee secundum Deum, non turpis lucri gratia, sed prompte:* B *neque ut dominantes in clero, sed forma facti gregis: & cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloriæ coronam.*

1. Cor. 6.

a Vel, affectum.

1. Petr. 5.

εʹ.

Ὅτι οἱ ὀνειδίζοντες τοὺς κληρικοὺς, διὰ τὸ τετάχθαι ἐν ἐκκλησίᾳ χωρὶς δόσεως, ἐπιτιμίῳ ὑπόκεινται.

Ἁμαρτία πρὸς θάνατόν ἐστιν, ὅταν τινὲς ἁμαρτάνοντες ἀδιόρθωτοι μένωσι. τὸ δὲ τούτου χεῖρον, ἐὰν καὶ τραχηλιῶντες κατεξανίστανται τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς ἀληθείας, καὶ προτιμώμενοι τὸν μαμωνᾶν τῆς τοῦ Θεοῦ ὑπακοῆς, καὶ τῶν κανονικῶν αὐτοῦ διαταγμάτων μὴ ἀντεχόμενοι. διὸ ἐν τούτοις οὐκ ἔστι Κύριος ὁ Θεός· εἰ μή που ταπεινωθέντες τοῦ ἰδίου σφάλματος C ἀνανήψωσι. χρὴ γὰρ μᾶλλον αὐτοὺς προσέρχεσθαι τῷ Θεῷ, καὶ μετὰ συντετριμμένης καρδίας τὴν ἄφεσιν τούτου τοῦ ἁμαρτήματος καὶ τὴν συγχώρησιν αἰτεῖσθαι, οὐχὶ ἐναβρύνεσθαι τῇ ἀθέσμῳ δόσει. ἐγγὺς γὰρ Κύριος τοῖς συντετριμμένοις τὴν καρδίαν. τοὺς οὖν ἐγκαυχωμένους διὰ δόσεως χρυσίου τετάχθαι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ταύτῃ τῇ πονηρᾷ συνηθείᾳ ἐπελπίζοντας, τῇ ἀλλοτριούσῃ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ πάσης ἱερωσύνης, καὶ ἐκ τούτου ἀναιδεῖ προσώπῳ καὶ ἀπερικαλύπτῳ στόματι ὀνειδιστικοῖς λόγοις τοὺς δι' ἀρετὴν βίου ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκλεχθέντας καὶ καταταγέντας ἐκτὸς δόσεως χρυσίου ἀτιμάζοντας, πρῶτον μὲν τοῦτο ποιοῦντας τὸν ἔσχατον βαθμὸν λαμβάνειν τοῦ οἰκείου τάγματος· εἰ δὲ ἐπιμένοιεν, δι' ἐπιτιμίου διορθοῦσθωσαν. εἰ δέ τις ἐπὶ χειροτονίᾳ φανείη τοῦτο πεποιηκὼς, D γινέσθω κατὰ τὸν ἀποστολικὸν κανόνα τὸν λέγοντα· εἴ τις ἐπίσκοπος διὰ χρημάτων τῆς ἀξίας ταύτης ἐγκρατὴς γένηται, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, καθαιρείσθω καὶ αὐτὸς καὶ ὁ χειροτονήσας, καὶ ἐκκοπτέσθω παντάπασι καὶ τῆς κοινωνίας, ὡς Σίμων ὁ μάγος ὑπ' ἐμοῦ Πέτρου. ὡσαύτως καὶ κατὰ τὸν δεύτερον κανόνα τῶν ἐν Χαλκηδόνι ὁσίων πατέρων ἡμῶν, λέγοντα· εἴ τις ἐπίσκοπος ἐπὶ χρήμασι χειροτονίαν ποιήσηται, καὶ εἰς πρᾶσιν καταγάγῃ τὴν ἄπρατον χάριν, καὶ χειροτονήσῃ ἐπὶ χρήμασιν ἐπίσκοπον, ἢ χωρεπίσκοπον, ἢ πρεσβυτέρους, ἢ διακόνους, ἤ τινα τῶν ἐν τῷ κλήρῳ κατηριθμημένων· ἢ προβάλοιτο ἐπὶ χρήμασιν οἰκονόμον, ἢ ἔκδικον, ἢ παραμονάριον, ἢ ὅλως τινὰ τοῦ κανόνος δι' αἰσχροκέρδειαν οἰκείαν· E ὁ τοῦτο ἐπιχειρήσας ἐλεγχθεὶς κινδυνευέτω εἰς τὸν ἴδιον βαθμόν· καὶ ὁ χειροτονούμενος μηδὲν ἐκ τῆς κατ' ἐμπορίαν ὠφελείσθω χειροτονίας, ἢ προβολῆς· ἀλλ' ἔστω ἀλλότριος τῆς ἀξίας ἢ τοῦ φροντίσματος, οὗπερ ἐπὶ χρήμασιν ἔτυχεν. εἰ δέ τις καὶ μεσιτεύων φανείη τοῖς οὕτως αἰσχροῖς καὶ ἀθεμίτοις λήμμασι, καὶ οὗτος, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη, ἐκ τοῦ οἰκείου ἐκπιπτέτω βαθμοῦ· εἰ δὲ λαϊκὸς ἢ μοναχὸς, ἀφοριζέσθω.

V.

Quod qui exprobrant clericis, eo quod ordinati sunt in ecclesia sine datis, [b] epitimio subjacent.

b Hoc est, mulcta.

Peccatum ad mortem est, quando quidam peccantes incorrecti persistunt. Hoc vero deterius est, si arroganter elati insurgunt adversus pietatem & veritatem; & præferentes mammona Dei obedientiæ, nullatenus regularibus ejus præceptis intendunt. In his non est Dominus Deus, nisi humiliati a proprio resipuerint fortasse excessu. Oportet enim eos magis accedere ad Deum, & cum contrito corde remissionem hujus peccati & indulgentiam petere, & non gloriari in illicito dato. *Juxta est* enim *Dominus his qui tribulato sunt corde.* Eos igitur qui gloriantur se per dationem auri ordinatos in ecclesia, & in hac maligna consuetudine quæ alienat a Deo & omni sacerdotio, sperant; & ex hoc impudenti facie & non operto ore exprobabilibus verbis eos qui ob virtutem vitæ a sancto Spiritu electi & constituti sine datione auri sunt, inhonorant; primo quidem novissimum gradum accipere sui ordinis definimus: quod si permanserint, per epitimium corrigantur. Si vero quis clatuerit super consecratione hoc aliquando faciens, efficiatur secundum apostolicam regulam quæ dicit: Si quis episcopus per pecuniam dignitatem hanc obtinuerit, vel presbyter aut diaconus, deponatur & ipse & qui eum consecravit, & excidatur omnimodis etiam a communione, quemadmodum Simon magnus a me Petro. Similiter & juxta secundam regulam sanctorum patrum qui apud Chalcedonem convenerunt, quæ ait: Si quis episcopus per pecunias consecrationem fecerit, & sub pretio redegerit gratiam, quæ non potest vendi; ordinaveritque per pecunias episcopum, vel chorepiscopum, sive presbyteros aut diaconos, aut quemdam eorum qui in clero connumerantur: aut præposuerit per pecunias œconomum vel defensorem, sive mansionarium, aut prorsus quemquam qui sub regulam est, turpis lucri gratia: qui hoc conatus fuerit agere, si convictus fuerit, proprii gradus periculum subeat: & qui consecratus est, nihil proficiat ex consecratione vel promotione quæ per negotiationem effecta est; sed sit alienus a dignitate [c] & solicitudine quam per pecunias consecutus est. Si vero quis mediator apparuerit in hujusmodi turpibus & illitis [d] datis; si quidem clericus fuerit, proprio gradu decidat: si vero laïcus vel monachus, excommunicetur.

Psalm. 33.

Can. 30. In Græco 28.

c In Græco, seu.

d In Græco, lucris.

ϛʹ.

Περὶ τοῦ γίνεσθαι τοπικὴν σύνοδον κατὰ χρόνον.

Ἐπειδήπερ κανών ἐστιν ὁ λέγων· δὶς τοῦ ἔτους καθ' ἑκά-

VI.

Ut efficiatur localis synodus per annum.

Quoniam quidem regula est, quæ dicit: Bis in

Concil. Nic. cap. 5.

ACTIO VIII. ANNO CHRISTI 787.

anno per singulas provincias oportet fieri per conventum episcoporum regulares inquisitiones: propter fatigationem & [a] ut opportune habeantur ad iter agendum hi qui congregandi sunt, * definierunt sextæ synodi sancti patres, omni excusatione remota, modis omnibus semel in anno fieri, & depravata corrigi. Hunc ergo canonem & nos renovamus: & si quisquam princeps inventus fuerit hoc prohibere, communione privetur. Si quis vero metropolitanorum hoc neglexerit agere, absque necessitate vel vi seu aliqua rationabili occasione, canonicis pœnis subjaceat. [b] Dum autem synodus agitur super canonicis & evangelicis negotiis, oportet congregatos episcopos in meditatione & solicitudine fieri custodiendorum divinorum & vivificorum Domini mandatorum: in custodiendis enim illis retributio multa; quia & lucerna mandatum: lex autem lux, & via vitæ arguitio & disciplina est; & mandatum Domini lucidum illuminans oculos. Porro non habeat metropolitanus licentiam ex his quæ defert episcopus secum, sive jumentum, sive aliam speciem expetendi. Quod si hoc egisse convictus fuerit, solvat quadruplum.

[a] In Græco, quod inopia laborent ad iter.

Conc. VI. Can. 8.

[b] In Græco, Synodo autem peracta.

Psalm. 18.

Prov. 6.

A σιν ἐπαρχίαν χρὴ γίνεσθαι διὰ συναθροίσεως ἐπισκόπων τὰς κανονικὰς ζητήσεις· διὰ γοῦν τὴν συντέλειαν καὶ τὸ ἐνδεῶς ἔχειν πρὸς ὁδοιπορίαν τοὺς συναθροιζομένους, ὥρισαν οἱ τῆς ἕκτης συνόδου ἅγιοι πατέρες, ἐξ ἅπαντος τρόπου καὶ προφάσεως ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ γίνεσθαι, καὶ τὰ ἐσφαλμένα διορθοῦσθαι. Τοῦτον οὖν τὸν κανόνα καὶ ἡμεῖς ἀνανεοῦμεν. καὶ εἴ τις εὑρεθῇ ἄρχων τοῦτον κωλύων, ἀφοριζέσθω. εἰ δέ τις ἐκ τῶν μητροπολιτῶν ἀμελήσει τοῦτο γίνεσθαι ἐκτὸς ἀνάγκης καὶ βίας, καί τινος εὐλόγου προφάσεως, τοῖς κανονικοῖς ἐπιτιμίοις ὑποκείσθω. τῆς δὲ * συνόδου γινομένης περὶ κανονικῶν καὶ εὐαγγελικῶν πραγμάτων, δεῖ τοὺς συναθροισθέντας ἐπισκόπους ἐν B μελέτῃ καὶ φροντίδι γίνεσθαι τοῦ φυλάττεσθαι τὰς θείας καὶ ζωοποιοὺς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ. ἐν γὰρ τῷ φυλάττεσθαι αὐτὰς ἀνταπόδοσις πολλή· ὅτι καὶ λύχνος ἐντολὴ, νόμος δὲ φῶς, καὶ ὁδὸς ζωῆς ἔλεγχος καὶ παιδεία· καὶ ἡ ἐντολὴ κυρίου τηλαυγὴς φωτίζουσα ὀφθαλμούς. μὴ ἔχειν δὲ ἄδειαν τὸν μητροπολίτην, ἐξ ὧν ἐπιφέρονται οἱ ἐπίσκοποι μετ' αὐτῶν, ἢ κτῆνος, ἢ ἕτερον εἶδος ἀπαιτεῖν. εἰ δὲ τοῦτο ἐλεγχθῇ, ἀποτίσει τὸ τετραπλάσιον.

* Forte, pro συνόδου συνόδων.

* Anastasii adnotatio: Ne te moveat, si hanc definitionem nos minime habeamus, cum & earum nonnullas quas inter canones habemus, in auctoritatem non recipiamus, sicut quaedam ex conciliis. Aliæ namque apud Græcos tantum, aliæ vero apud certas solum provincias in observantiam ecclesiasticam assumuntur, sicut sunt Laodicensis Conc. 16. & 17. regulæ, quæ apud Græcos tantum servantur, nec non & Africanorum conciliorum 6. & 8. capitula, quæ nulla provincia servare nisi Africana dignoscitur.

VII.

Quod templa noviter sine reconditis sanctorum reliquiis dedicata oporteat suppleri.

Ait Paulus divinus Apostolus: *Quorumdam peccata manifesta sunt, quorumdam autem & subsequuntur.* Peccatis ergo prævenientibus, & alia peccata his accidunt. Impiam itaque Christianos accusantium hæresim & aliæ impietates subsecutæ sunt. Sicut enim venerabilium imaginum vultum abstulerunt ab ecclesia, ita & alios quosdam mores deleruerunt, quos & oportet renovari, & secundum scriptam & non scriptam legislationem denuo detineri. Quotquot ergo venerabilia templa consecrata sunt absque sanctis reliquiis martyrum, definimus in eis reliquiarum una cum solita ratione fieri positionem. Et si a præsenti tempore inventus fuerit episcopus absque lipsanis consecrare templum, deponatur, ut ille qui ecclesiasticas traditiones transgreditur.

1. Tim. 5.

ζ'.

C *Ὅτι δεῖ ἐγκαινισθέντας ναοὺς ἐκτὸς καταθέσεως λειψάνων ἁγίων δεῖν ἀναπληροῦσθαι.*

Ἔφη Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος· τινῶν αἱ ἁμαρτίαι πρόδηλοί εἰσι, τισὶ δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσιν. ἁμαρτιῶν οὖν προκαταλαβουσῶν, καὶ ἕτεραι ἁμαρτίαι παρέπονται ταύταις τῇ οὖν ἀσεβεῖ αἱρέσει τῶν χριστιανοκατηγόρων καὶ ἄλλα ἀσεβήματα συνηκολούθησαν. ὥσπερ γὰρ τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων ὄψιν ἀφεῖλοντο ἐκ τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἕτερά τινα ἔθη παραλελοίπασιν, ἃ χρὴ ἀνανεωθῆναι, καὶ κατὰ τὴν ἔγγραφον καὶ ἄγραφον θεσμοθεσίαν οὕτως κρατεῖν. ὅσοι οὖν σεπτοὶ ναοὶ καθιερώθησαν ἐκτὸς ἁγίων λειψάνων μαρτύρων, ὁρίζομεν ἐν αὐτοῖς κατάθεσιν γίνεσθαι λειψάνων μετὰ καὶ τῆς συνήθους εὐχῆς. καὶ εἰ ἀπὸ D τοῦ παρόντος τις εὑρεθῇ ἐπίσκοπος χωρὶς ἁγίων λειψάνων καθιερῶν ναὸν, καθαιρείσθω, ὡς παραβεβηκὼς τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις.

VIII.

Quod Hebræos non oporteat recipi, nisi forte ex sincero corde conversi fuerint.

Quoniam errantes hi qui ex Hebræorum superstitione consistunt, subsannare se Christum Deum existimant, simulantes Christianizare, ipsum autem negant, clam & latenter sabbatizantes, & alia Judæorum more facientes: definimus hos neque in communionem, neque in orationem, neque in ecclesiam suscipi; sed manifeste sint secundum religionem suam Hebræi: neque pueros eorum baptizari, neque servum [c] emi vel acquiri. Si vero ex sincero corde ac fide converterit se quis eorum, & confessus fuerit ex toto corde, divulgans mores eorum & res, ut alii etiam arguantur & corrigantur; hunc suscipi & baptizari, & pueros ejus: quin & [d] observari eos, ut recedant ab Hebraïcis adinventionibus, definimus: alias autem nullatenus admittendos.

[c] In Græco, emere vel possidere.

[d] Pro, cautos reddi.

η'.

Ὅτι δεῖ Ἑβραίους οὐ χρὴ δέχεσθαι, εἰ μή που ἐξ εἰλικρινοῦς καρδίας ἐπιστρέψωσιν.

Ἐπειδὴ πλανώμενοί τινες ἐκ τῆς τῶν Ἑβραίων θρησκείας, μυκτηρίζειν ἔδοξαν Χριστὸν τὸν Θεὸν, προσποιούμενοι χριστιανίζειν, αὐτὸν δὲ ἀρνοῦνται, κρύβδην καὶ λαθραίως σαββατίζοντες, καὶ ἕτερα Ἰουδαϊκὰ ποιοῦντες· ὁρίζομεν τούτους μήτε εἰς κοινωνίαν, μήτε εἰς εὐχὴν, μήτε εἰς ἐκκλησίαν δέχεσθαι. ἀλλὰ φανερῶς εἶναι κατὰ τὴν ἑαυτῶν θρησκείαν Ἑβραίους· E μήτε δεῖ παῖδας αὐτῶν βαπτίζειν, μήτε δοῦλον ὠνήσασθαι ἢ κτᾶσθαι. εἰ δὲ ἐξ εἰλικρινοῦς καρδίας καὶ πίστεως ἐπιστρέψῃ τις αὐτῶν, καὶ ὁμολογήσει ἐξ ὅλης καρδίας, θριαμβεύων τὰ κατ' αὐτῶν ἔθη καὶ πράγματα, πρὸς τὸ καὶ ἄλλους ἐλεγχθῆναι καὶ διορθώσασθαι, τοῦτον προσδέχεσθαι καὶ βαπτίζειν, καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ· καὶ ἀσφαλίζεσθαι αὐτοὺς ἀποστῆναι τῶν Ἑβραϊκῶν ἐπιτηδευμάτων. εἰ δὲ μὴ οὕτως ἔχοιεν, μηδαμῶς αὐτοὺς προσδέχεσθαι.

IX.

De non abscondendo libro quolibet hæreseos Christianos accusantium.

Omnia puerilitia ludibria, insanasque debaccha-

θ'.

Περὶ τοῦ μὴ κρύπτειν τινὰ χριστιανοκατηγορικῆς αἱρέσεως βίβλον.

Περὶ τὰ μειρακιώδη ἀθύρματα καὶ μανιώδη βακχεύματα-

τα, τὰ ψευδεπιγεγραμμένα κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων συγγράμματα, δέον δοθῆναι ἐν τῷ ἐπισκοπείῳ Κωνσταντινουπόλεως, ἵνα ἀποτεθῶσι μετὰ λοιπῶν αἱρετικῶν βίβλων. εἰ δέ τις εὑρεθείη ταῦτα κρύπτων, εἰ μὲν ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος εἴη, καθαιρείσθω· εἰ δὲ μοναχὸς ἢ λαϊκὸς, ἀναθεματιζέσθω.

ί.

Ὅτι οὐ δεῖ κληρικὸν ἀπολιπεῖν τὴν ἑαυτοῦ παροικίαν, καὶ ἐν ἑτέρᾳ ἀφικέσθαι χωρὶς εἰδήσεως τοῦ ἐπισκόπου.

Ἐπειδή τινες τῶν κληρικῶν παραλογιζόμενοι τὴν κανονικὴν διάταξιν, ἀπολιπόντες τὴν ἑαυτῶν παροικίαν, εἰς ἑτέρας παροικίας ἐκτρέχουσι, κατὰ πλεῖστον δὲ ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει, καὶ εἰς ἄρχοντας προσεδρεύουσιν, ἐν τοῖς αὐτῶν εὐκτηρίοις τὰς λειτουργίας ποιοῦντες· τούτους οὖν χωρὶς τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου καὶ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως οὐκ ἔξεστι δέξασθαι ἐν οἱῳδήποτε οἴκῳ ἢ ἐκκλησίᾳ. εἰ δὲ τοῦτο ποιοῖεν, ἐπιμένοντες καθαιρείσθωσαν. ὅσοι δὲ μετ' εἰδήσεως τῶν προλεχθέντων ἱερέων τοῦτο ποιοῦσιν, οὐκ ἔξεστιν αὐτοῖς κοσμικὰς καὶ βιωτικὰς φροντίδας ἀναλαμβάνεσθαι, ὡς κεκώλυται τοῦτο ποιεῖν παρὰ τῶν θείων κανόνων. εἰ δέ τις φωραθείη τῶν λεγομένων μειζοτέρων φροντίδα ἐπέχων, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρείσθω· μᾶλλον μὲν οὖν ἴτω πρὸς διδασκαλίαν τῶν παίδων καὶ τῶν οἰκετῶν, ἐπαναγινώσκων αὐτοῖς τὰς θείας γραφάς· εἰς τοῦτο γὰρ καὶ τὴν ἱερωσύνην ἐκληρώσατο.

A tiones atque conscripta, quæ falso contra venerabiles imagines facta sunt, dari oportet in episcopio Constantinopoleos, ut recondantur cum ceterorum hæreticorum libris. Si vero quis inventus fuerit hæc occultare, siquidem episcopus aut presbyter, vel diaconus fuerit, deponatur: si vero monachus aut laïcus, anathematizetur.

X.

Quod non oporteat clericum relinquere parochiam suam, & ad aliam transire absque notitia episcopi.

Quoniam quidem clericorum parvipendentes canonicam constitutionem, relinquunt parochiam pro-
B priam, & ad alias parochias convolant, & maxime in hac Deoservanda regia urbe sese apud principes locant, in eorum oratoriis Missas facientes: hos absque proprio episcopo & Constantinopolitano antistite non licet suscipere in qualibet domo vel ecclesia: quod si hoc fecerit, & ita perseveraverit, deponatur. Quotquot autem cum conscientia prædictorum hoc fecerint sacerdotum, non licet eis mundanas & sæculares curas suscipere, præsertim cum hoc agere prohibeantur a sacris canonibus. Quisquis autem apparuerit eorum, qui dicuntur majores, curam tenere; aut desinat, aut deponatur: potius autem maneat ad magisterium tam puerorum, quam famulorum, relegens eis divinas scripturas: ad hoc enim etiam sacer-
C dotium consecutus est.

Can. Apost. 6. Chalced. 3.

ιά.

Ὅτι δεῖ οἰκονόμους εἶναι ἐν τοῖς ἐπισκοπείοις καὶ ἐν τοῖς μοναστηρίοις.

Ὑπόχρεω ὄντες πάντας τοὺς θείους κανόνας φυλάττειν, καὶ τὸν λέγοντα, οἰκονόμους εἶναι ἐν ἑκάστῃ ἐκκλησίᾳ, κατὰ πάντα τρόπον ἀπαράτρεπτον διατηρεῖν ὀφείλομεν. καὶ εἰ μὲν ἕκαστος μητροπολίτης ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ καθιστᾷ οἰκονόμον, καλῶς ἂν ἔχοι· εἰ δὲ μή γε, ἐξ αὐθεντίας ἰδίας τῷ Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπῳ ἄδειά ἐστι προχειρίζεσθαι οἰκονόμον ἐν τῇ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ. ὡσαύτως καὶ τοῖς μητροπολίταις, εἰ οἱ ὑπ' αὐτοὺς ἐπίσκοποι οὐ προαιροῦνται οἰκονόμους ἐγκαταστῆσαι ἐν ταῖς ἑαυτῶν ἐκκλησίαις. τὸ αὐτὸ δὲ φυλάττεσθαι καὶ ἐπὶ τῶν μοναστηρίων.

XI.

Quod oporteat œconomos esse in episcopiis ac ministeriis.

Cum simus debitores omnes sacras *litteras custodire, & eam quæ dicit, in unaquaque ecclesia œconomos esse, modis omnibus inviolabilem conservare debemus. Et si quidem unusquisque metropolitanus in sua ecclesia constituerit œconomum, bene utique: sin autem, ex auctoritate [a] propria Constantinopoleos episcopo licentia est præponendi œconomum in ejus ecclesia: similiter & metropolitanis, si episcopi qui sub ipsis sunt, non sategerint œconomos statue-
D re in suis ecclesiis. Idipsum autem servandum est etiam in monasteriis.

* Lege, regulas.

Can. 16. Concil. Chalced.

[a] In Græco, speciali.

ιβ'.

Ὅτι οὐ δεῖ ἐκποιεῖσθαι ἐπίσκοπον ἢ ἡγούμενον ἐκ τῶν προαστείων τῆς ἐκκλησίας.

Εἴ τις ἐπίσκοπος εὑρεθείη ἢ ἡγούμενος ἐκ τῶν αὐτουργιῶν τοῦ ἐπισκοπείου ἢ τοῦ μοναστηρίου ἐκποιούμενος εἰς ἀρχοντικὴν χεῖρα, ἢ καὶ ἑτέρῳ προσώπῳ ἐκδιδοὺς, ἄκυρον εἶναι τὴν ἔκδοσιν κατὰ τὸν κανόνα τῶν ἁγίων ἀποστόλων τὸν λέγοντα· πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ὁ ἐπίσκοπος ἐχέτω τὴν φροντίδα, καὶ διοικείτω αὐτὰ ὡς τοῦ Θεοῦ ἐφορῶντος· μὴ ἐξεῖναι δὲ αὐτῷ σφετερίζεσθαί τι ἐξ αὐτῶν, ἢ συγγενέσιν ἰδίοις τὰ τοῦ Θεοῦ χαρίζεσθαι. εἰ δὲ πένητες εἶεν, ἐπιχορηγείτω ὡς πένησιν, ἀλλὰ μὴ προφάσει τούτων τὰ τῆς ἐκκλησίας ἀπεμπολείτω. εἰ δὲ προφασίζοιντο ζημίαν ἐμποιεῖν, καὶ μηδὲν πρὸς ὄνησιν τυγχάνειν τὸν ἀγρὸν, μηδ' οὕτως τοῖς κατὰ τόπον ἄρχουσιν ἐκδίδοσθαι τὸν τόπον, ἀλλὰ κληρικοῖς ἢ γεωργοῖς. εἰ δὲ πανουργίᾳ πονηρᾷ χρήσοιντο, καὶ ἐκ τοῦ γεωργοῦ ἢ τοῦ κληρικοῦ ὠνήσεται ἄρχων τὸν ἀγρὸν, καὶ οὕτως ἄκυρον εἶναι τὴν πρᾶσιν, καὶ ἀποκαθίστασθαι ἐν τῷ ἐπισκοπείῳ ἢ ἐν τῷ μοναστηρίῳ· καὶ ἐπίσκοπος ἢ ἡγούμενος τοῦτο ποιῶν ἐκδιωχθήτω, ὁ μὲν ἐπίσκοπος τοῦ ἐπισκοπείου, ὁ δὲ ἡγούμενος τοῦ μοναστηρίου, ὡς διασκορπίζων κακῶς ἃ οὐ συνήγαγεν.

XII.

Quod non oporteat episcopum vel abbatem alienare quid de [b] proastiis ecclesiæ.

Quisquis episcopus inventus fuerit vel abbas de [c] salariis episcopi sive monasterii transferre quidquam in principum manus, vel etiam alii personæ conferre, [d] irritum sit quod datum esse constiterit, secundum canonem sanctorum Apostolorum qui dicit: « Omnium ecclesiasticarum rerum episcopus sollicitu- « dinem habeat, & dispenset eas tamquam Deo con- « templante; non liceat autem ei fraudare quidquam ex «
E illis, vel cognatis propriis donare quæ Dei sunt. « Quod si pauperes fuerint, ut pauperibus largiatur: « sed non sub eorum occasione quæ sunt ecclesiæ [e] de- « fraudentur. Quod si & excusationem prætenderint, damnum facere, & nihil ad profectum agrum existere; nec sic principibus qui per loca illa sunt, tribuatur ager vel locus, sed clericis vel agricultoribus. Quod si calliditate usus fuerit, & a colono vel clerico emerit princeps agrum; etiam sic irrita sit venditio, & restituatur episcopio vel monasterio: & episcopus vel abbas hoc faciens abjiciatur, episcopus quidem ab episcopio, abbas autem a monasterio, tamquam qui dispergit male quæ non collegit.

[b] Hoc est, suburbanis.

[c] Pro, agris, seu fundis.

[d] In Græco, irrita sit alienatio secundum.

Can. 39.

[e] In Græco, venumdet.

ACTIO VIII.

ANNO CHRISTI 787.

XIII.

Quod in magna damnatione sint hi, qui monasteria communia faciunt habitacula.

Quoniam propter calamitatem, quæ pro peccatis nostris in ecclesiis facta est, subreptæ sunt a quibusdam viris quædam venerabiles domus, tam videlicet episcopia, quam monasteria, & facta sunt communia diversoria: si quidem voluerint ii qui hæc retinent, reddere ea, ut [a] secundum antiquitatem instaurentur, bene & optime: alioquin, si de sacrato catalogo fuerint, hos deponi præcipimus: si vero monachi vel laïci, excommunicari: quos nimirum constat condemnatos esse a Patre & Filio & Spiritu sancto: & deputentur, ubi vermis non moritur, & ignis non extinguitur: quia voci Domini adversantur, quæ dicit: *Non faciatis domum Patris mei domum negotiationis.*

[a] In Græco, in pristinum statum.

Joan. 2.

XIV.

Quod non oporteat sine manus impositione legere in collecta super ambonem.

Quia ordo debet in [b] sacratione custodiri, omnibus liquet: & cum diligentia conservare sacerdotii promotiones, Deo est prorsus acceptum. Et quoniam videmus sine manus impositione a parvula ætate tonsuram clerici quosdam accipientes, nondum ab episcopo manus impositione percepta super ambonem irregulariter in collecta legentes, præcipimus, amodo id minime fieri: idipsum quoque conservandum est etiam inter monachos. Lectoris autem manus impositionem licentia est unicuique abbati in proprio monasterio solummodo faciendi, si dumtaxat abbati manus impositio facta noscatur ab episcopo secundum morem præficiendorum abbatum, dum constet illum esse presbyterum. Simili modo secundum antiquam consuetudinem chorepiscopos [c] præceptione episcopi oportet promovere lectores.

[b] In Græco, sacerdotio.

[c] al. per præceptionem.

XV.

Quod non oporteat clericum duabus ecclesiis connumerari.

Clericus ab instanti tempore non connumeretur in duabus ecclesiis. Negotiationis enim est hoc & turpis commodi proprium, & ab ecclesiastica consuetudine penitus alienum. Audivimus enim ex ipsa dominica voce: *Quia nemo potest duobus dominis servire: aut enim unum odio habebit, & alterum diliget: aut unum sustinebit, & alterum contemnet.* Unusquisque ergo secundum apostolicam vocem, in quo vocatus est, in hoc debet manere, & in una locari ecclesia. Quæ enim per turpe lucrum in ecclesiasticis rebus efficiuntur, aliena consistunt a Deo. Ad vitæ vero hujus necessitatem studia sunt diversa: ex his vero qui voluerit, acquirat corporis opportuna. Ait enim Apostolus: *Ad ea quæ mihi opus erant, & his qui mecum sunt, ministraverunt manus istæ.* Et hæc quidem in hac a Deo conservanda urbe. Ceterum in villis quæ foris sunt, propter inopiam hominum indulgeatur.

Matth. 6.

1. Cor. 7.

Act. 20.

XVI.

Quod non oporteat sacratum virum vestimentis pretiosis indui.

Omnis jactancia & ornatura corporalis aliena est a sacrato ordine. Eos ergo episcopos vel clericos qui se fulgidis & claris vestibus ornant, emendari oportet. Quod si in hoc permanserint, epitimio tradantur. Similiter eos qui unguentis inunguntur. Quoniam vero radice amaritudinis exorta, contaminatio facta est in

ιγ΄.

Ὅτι μεγάλης κατακρίσεως ἄξιοί εἰσιν οἱ τὰ μοναστήρια κοινοῦντες.

Ἐπειδὴ διὰ τὴν γενομένην κατὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν συμφορὰν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, καθηρπάγησάν τινες εὐαγεῖς οἶκοι ὑπό τινων ἀνδρῶν, ἐπισκοπεῖά τε καὶ μοναστήρια, καὶ ἐγένοντο κοινὰ καταγώγια· εἰ μὲν ἐξαιρετοῦντες ταῦτα προαιροῦνται ἀποδιδόναι, ἵνα κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἀποκατασταθῶσιν, εὖ καὶ καλῶς ἔχει· εἰ δὲ μή γε, εἰ μὲν τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ εἰσι, τούτους καθαιρεῖσθαι προστάσσομεν· εἰ δὲ μοναχοὶ ἢ λαϊκοί, ἀφορίζεσθαι, ὡς ὄντας κατακρίτους ἀπὸ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· καὶ ταχθήτωσαν, ὅπου ὁ σκώληξ οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται· ὅτι τῇ τοῦ κυρίου φωνῇ ἐναντιοῦνται, τῇ λεγούσῃ· μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου οἶκον ἐμπορίας.

ιδ΄.

Ὅτι οὐ χρὴ ἐκτὸς χειροθεσίας ἀναγινώσκειν ἐν τῇ συνάξει ἐπ' ἄμβωνος.

Ὅτι τάξις ἐμπολιτεύεται ἐν ἱερωσύνῃ, πᾶσιν ἀρίδηλον· καὶ τὸ ἐν ἀκριβείᾳ διατηρεῖν τὰς τῆς ἱερωσύνης ἐγχειρίσεις, Θεῷ ἐστιν εὐάρεστον. καὶ ἐπειδὴ ὁρῶμεν ἐκτὸς χειροθεσίας νηπιόθεν τὴν κουρὰν τοῦ κλήρου λαβόντας τινάς, μήπω δὲ παρ' ἐπισκόπου χειροθεσίαν λαβόντας, καὶ ἀναγινώσκοντας ἐν τῇ συνάξει ἐπ' ἄμβωνος, ἀκανονίστως τοῦτο ποιοῦντας, ἀπαγορεύομεν ἀπὸ τοῦ παρόντος τοῦτο μὴ γίνεσθαι· τὸ αὐτὸ δὲ φυλάττεσθαι καὶ ἐπὶ μοναχῶν. ἀναγνώστου δὲ χειροθεσίαν ἄδειά ἐστιν ἐν ἰδίῳ μοναστηρίῳ καὶ μόνῳ ἑκάστῳ ἡγουμένῳ ποιεῖν, εἰ αὐτῷ τῷ ἡγουμένῳ ἐπετέθη χειροθεσία παρὰ ἐπισκόπου πρὸς προεδρίαν ἡγουμένου, δῆλον ὄντος αὐτοῦ πρεσβυτέρου. ὡσαύτως καὶ κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος τοὺς χωρεπισκόπους κατ' ἐπιτροπὴν τοῦ ἐπισκόπου δεῖ προχειρίζεσθαι ἀναγνώστας.

ιε΄.

Ὅτι οὐ δεῖ κληρικὸν ἐν δυσὶν ἐκκλησίαις κατατάσσεσθαι.

Κληρικὸς ἀπὸ τοῦ παρόντος μὴ κατατασσέσθω ἐν δυσὶν ἐκκλησίαις· ἐμπορίας γὰρ καὶ αἰσχροκερδείας ἴδιον τοῦτο, καὶ ἀλλότριον ἐκκλησιαστικῆς συνηθείας. ἠκούσαμεν γὰρ ἐξ αὐτῆς τῆς κυριακῆς φωνῆς· ὅτι οὐ δύναταί τις δυσὶ κυρίοις δουλεύειν. ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ τοῦ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. ἕκαστος οὖν κατὰ τὴν ἀποστολικὴν φωνήν, ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἐν τούτῳ ὀφείλει μένειν, καὶ προσεδρεύειν ἐν μιᾷ ἐκκλησίᾳ. τὰ γὰρ δι' αἰσχροκέρδειαν γινόμενα ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, ἀλλότρια τοῦ Θεοῦ καθεστήκασι. πρὸς δὲ τὴν τοῦ βίου τούτου χρείαν ἐπιτηδεύματά εἰσι διάφορα· ἐξ αὐτῶν εἴ τις βούλεται, τὰ χρειώδη τοῦ σώματος πορίζεσθω. ἔφη γὰρ ὁ ἀπόστολος· ταῖς χρείαις μου καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὗται. καὶ ταῦτα μὲν ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ πόλει. ἐν δὲ τοῖς ἔξω χωρίοις, διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν ἀνθρώπων παρακεχωρήσθω.

ις΄.

Ὅτι οὐ δεῖ ἱερατικὸν ἄνδρα ἱματίοις πολυτελέσιν ἀμφιέννυσθαι.

Πᾶσα βλακεία καὶ κόσμησις σωματικὴ ἀλλοτρία ἐστὶ τῆς ἱερατικῆς τάξεως. τοὺς οὖν ἑαυτοὺς κοσμοῦντας ἐπισκόπους ἢ κληρικοὺς δι' ἐσθήτων λαμπρῶν καὶ ἐπισήμων, τούτους διορθοῦσθαι χρή· εἰ δὲ ἐπιμένοιεν, ἐπιτιμίῳ παραδίδοσθαι. ὡσαύτως καὶ τοὺς μύροις χριομένους. ἐπειδὴ δὲ ῥίζα πικρίας ἄνω φύουσα μία-

σμα γέ-

Anno Christi 787.

σημα γέγονεν ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ἡ τῶν χριστιανοκατηγόρων αἵρεσις· καὶ οἱ ταύτην δεξάμενοι οὐ μόνον τὰς εἰκονικὰς ἀναζωγραφήσεις ἐβδελύξαντο, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν εὐλάβειαν ἀπώσαντο, τοὺς σεμνῶς καὶ εὐσεβῶς βιοῦντας προσοχθίζοντες· καὶ πεπλήρωται ἐπ' αὐτοῖς τὸ γεγραμμένον· Βδέλυγμα ἁμαρτωλῷ θεοσέβεια. εἰ οὖν εὑρεθῶσί τινες ἐγγελῶντες τοῖς τὴν εὐτελῆ καὶ σεμνὴν ἀμφίασιν περικειμένοις, δι' ἐπιτιμίου διορθούσθωσαν. ἐκ γὰρ τῶν ἄνωθεν χρόνων πᾶς ἱερατικὸς ἀνὴρ μετὰ μετρίας καὶ σεμνῆς ἀμφιάσεως ἐπολιτεύετο. πᾶν γὰρ ὃ μὴ διὰ χρείαν, ἀλλὰ διὰ καλλωπισμὸν παραλαμβάνεται, περπερείας ἔχει κατηγορίαν, ὡς ὁ μέγας ἔφη Βασίλειος. ἀλλ' οὐδὲ ἐκ σηρικῶν ὑφασμάτων πεποικιλμένην ἐσθῆτα ἐνεδιδύσκετό τις, οὐδὲ προσετίθεσαν ἐπίχροα ἐπιβλήματα ἐν τοῖς ἄκροις τῶν ἱματίων. ἤκουσαν γὰρ ἐκ τῆς θεοφθόγγου γλώττης, ὅτι οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσί.

ιζ΄.

Ὅτι μὴ ἔχων τις τὰ πρὸς ἀπαρτισμὸν, μὴ ἐπιχειροίη κτίζειν εὐκτήριον οἶκον.

Ὅτι τινὲς τῶν μοναχῶν καταλιπόντες τὰ ἑαυτῶν μοναστήρια, ἐφιέμενοι ἀρχῆς, καὶ τὸ ὑπακούειν ἀπαναινόμενοι, ἐγχειρίζουσι κτίζειν εὐκτηρίους οἴκους, τὰ πρὸς ἀπαρτισμὸν μὴ ἔχοντες· ὅστις οὖν ἐστὶν ἐπιχειρῶν τοῦτο, κωλυέσθω ὑπὸ τοῦ κατὰ τὸν τόπον ἐπισκόπου. εἰ δὲ τὰ πρὸς ἀπαρτισμὸν ἔχει, τὰ βεβουλευμένα αὐτῷ εἰς πέρας ἀγέσθωσαν. τὸ αὐτὸ δὲ φυλάττεσθαι καὶ ἐπὶ λαϊκῶν καὶ κληρικῶν.

ιη΄.

Ὅτι οὐ δεῖ γυναῖκας ἐνδιαιτᾶσθαι ἐν ἐπισκοπείοις, ἢ ἐν ἀνδρῴοις μοναστηρίοις.

Ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ τοῖς ἔξωθεν, φησὶν ὁ θεῖος ἀπόστολος. τὸ δὲ γυναῖκας ἐνδιαιτᾶσθαι ἐν ἐπισκοπείοις ἢ καὶ μοναστηρίοις, παντὸς προσκόμματος αἴτιον. εἴ τις οὖν δούλην ἢ ἐλευθέραν ἐν τῷ ἐπισκοπείῳ κτώμενος φωραθείη, ἢ ἐν μοναστηρίῳ πρὸς ἐγχείρησιν διακονίας τινός, ἐπιτιμάσθω· ἐπιμένων δὲ, καθαιρείσθω. εἰ δὲ καὶ τύχοι ἐν προαστείοις γυναῖκας εἶναι, καὶ θελήσει ἐπίσκοπος ἢ ἡγούμενος πορείαν ἐν τοῖς ἐκεῖσε ποιήσασθαι, παρόντος ἐπισκόπου ἢ ἡγουμένου μηδεμίας ἐγχείρησιν διακονίας ποιείσθω κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν γυνὴ, ἀλλ' ἰδιαζέτω ἐν ἑτέρῳ τόπῳ, ἕως ἂν τὴν ἀναχώρησιν ποιήσηται ὁ ἐπίσκοπος ἢ ὁ ἡγούμενος, διὰ τὸ ἀνεπίληπτον.

ιθ΄.

Περὶ τοῦ ἐκτὸς δόσεων τὰς καταταγὰς τῶν ἱερατικῶν ἀνδρῶν, μοναχῶν τε καὶ μοναστριῶν γίνεσθαι.

Τοσοῦτον κατεκράτησε τῆς φιλαργυρίας τὸ μῦσος εἰς τοὺς ἡγήτορας τῶν ἐκκλησιῶν, ὥστε καὶ τινας τῶν λεγομένων εὐλαβῶν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ἐπιλαθομένους τὰς ἐντολὰς τοῦ κυρίου ἐξαπατηθῆναι, καὶ διὰ χρυσίου τὰς εἰσδοχὰς τῶν προσερχομένων τῷ τε ἱερατικῷ τάγματι καὶ τῷ μονήρει βίῳ ποιεῖσθαι. καὶ γίνεται ὧν ἡ ἀρχὴ ἀδόκιμος, καὶ τὸ πᾶν ἀπόβλητον, ὥς φησιν ὁ μέγας Βασίλειος. οὐδὲ γὰρ Θεῷ διὰ μαμωνᾶ δουλεύειν ἔξεστιν. εἴ τις οὖν εὑρεθείη τοῦτο ποιῶν, εἰ μὲν ἐπίσκοπος ἢ ἡγούμενος, ἤ τις τοῦ ἱερατικοῦ, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρείσθω, κατὰ τὸν δεύτερον κανόνα τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου. εἰ δὲ ἡγουμένη, ἐκδιωχθήτω τοῦ μοναστηρίου, καὶ παραδοθήτω ἐν ἑτέρῳ μοναστηρίῳ πρὸς ὑποταγήν. ὡσαύτως καὶ ἡγούμενος μὴ ἔχων χειροθεσίαν πρεσβυτέρου. ἐπὶ δὲ τῶν παρὰ γονέων διδομένων δίκην προικώων τοῖς τέκνοις, ἢ ἰδιοκτήτων αὐτῶν πραγμάτων προσαγομένων, ὁμολογούντων τῶν προσαγόντων ταῦτα εἶναι ἀφιερωμένα τῷ Θεῷ, ὡρίσαμεν,

Actio VIII.

A catholica ecclesia Christianos calumniantium hæresis, etiam hi qui hanc receperunt, non solum imaginarias picturas abominati sunt, sed & omnem reverentiam repulerunt; eos qui religiose ac pie vivunt, [a] offendentes: ac per hoc completur in eis quod scriptum est: *Abominatio est peccatori Dei cultus.* Igitur si inventi fuerint deridentes eos qui vilibus & religiosis vestimentis amicti sunt, per epitimium corrigantur. Priscis enim temporibus omnis sacratus vir cum mediocri ac vili veste conversabatur. Omne quippe quod non propter necessitatem suam, sed propter venustatem accipitur, [b] elationis habet calumniam, quemadmodum magnus ait Basilius. Sed neque ex sericis texturis vestem quis variatam induebat, B neque apponebat variorum colorum ornamenta in summitatibus vestimentorum. Audierant autem ex deisona lingua, quia *qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt.*

[a] Vel, odio habentes. Eccli. 1. 26. ex Græco.

[b] Pro, luxus habet crimen, in r galis irr- vier bus, ressp. ad auctorreg. 49.

Matth. 11.

XVII.

Ut qui non habet ea quæ ad consummationem sufficiant, minime oratoriam ædificare domum incipiat.

Quia quidam monachorum deserentes monasteria sua, præesse anhelantes, & obedire renuentes, inchoant construere oratorias domos, ea quæ ad perfectionem necessaria sunt non habentes: quisquis igitur hoc visus fuerit agere, prohibeatur a loci episcopo. At vero si sumptus sufficientes ad perfectionem C habuerit, quæ ab ipso desiderantur, ad terminum perducantur. Idipsum autem servandum est etiam super laïcis & clericis.

XVIII.

Quod non oportet fœminas habitare in episcopiis, vel virorum monasteriis.

Sine offensione estote his etiam qui foris sunt, divinus dicit Apostolus. Fœminas autem commorari in episcopiis, vel etiam monasteriis, omnis est offensionis materia. Quisquis ergo ancillam vel liberam in episcopio possidere claruerit, vel in monasterio ad opus ministerii alicujus, increpetur: si autem permanserit, deponatur. Porro si contigerit in proastiis fœminas D esse, & voluerit episcopus vel abbas iter [c] ad eas facere, præsente episcopo vel abbate nullatenus ministerii opus facere eo tempore mulieri liceat, sed seorsum moretur in alio loco, donec episcopus vel abbas recedat, propter irreprehensibilitatem.

1. Cor. 10.

[c] In Græco, illuc.

XIX.

Ut sine dationibus [d] sponsiones sacrorum virorum, monachorum quoque ac monacharum fiant.

[d] Pro, admissiones.

In tantum inolevit avaritiæ facinus in rectores ecclesiarum, ut etiam quidam eorum qui dicuntur religiosi viri atque mulieres, obliviscentes mandatorum Domini, decipiantur, & per aurum [e] introitus accedentium E tam ad sacratum ordinem, quam ad monasticam vitam, efficiant. Unde fit, ut quorum initium improbabile est, omnia sint projicienda, ut magnus ait Basilius. Neque enim Deo per mammona servire licet. Si quis ergo inventus fuerit hoc faciens, si quidem episcopus vel abbas exstiterit, vel quilibet de sacrato collegio, aut desinat, aut deponatur, juxta secundam regulam sancti Chalcedonensis concilii. Abbatissa vero ejiciatur de monasterio, & tradatur in alio monasterio ad subjectionem. Similiter & abbas, qui non habuerit manus impositionem presbyteri. Porro quæ filiis a parentibus dantur more dotis, vel si qua ex propriis rebus acquisita offeruntur, profitentibus his qui in ea offerunt Deo [f] dicanda, definimus,

[e] In Græco, receptiones.

[f] In Græco, dicata.

five perfeveraverint, five exierint, manere illa in monafterio fecundum repromiffionem ipforum, nifi fuerit culpa prælati.

XX.

Quod non oporteat amodo duplex monafterium fieri: & de duplis monafteriis.

Ex hoc definimus, minime duplex fieri monafterium; quia fcandalum id & offendiculum multis efficitur. Si vero aliqui cum cognatis abrenuntiare, & monafticam vitam fectari voluerint, debent quidem viri virorum adire cœnobium, feminæ vero mulierum ingredi monafterium: in hoc enim placatur Deus. Quæ autem hactenus funt dupla, teneant fecundum regulam fancti patris noftri Bafilii, & fecundum præceptionem ejus ita formentur. Non habitent in uno monafterio monachi & monachæ: adulterium enim intercipit cohabitationem. Non habeat aditum monachus ad monacham, vel monacha ad monachum fecreto ad collocutionem. Non cubet monachus in muliebri monafterio, neque fingulariter cum monacha convivetur. Et quando neceffaria vitæ a virorum parte ad regulares deferuntur, extra portam hæc fufcipiat abbatiffa monafterii feminarum cum quadam vetula monacha. Porro fi contigerit, ut aliquam propinquam fuam videre voluerit monachus, in præfentia abbatiffæ huic confabuletur per modica & compendiofa verba, & in brevi ab ea difcedat.

XXI.

Quod non oporteat monachos deferere propria monafteria, & tranfire in alia.

Non oportere monachum vel monacham monafterium proprium relinquere, & ad alia proficifci. Quod fi contigerit hoc, recipi hunc hofpitio neceffe eft: affumi autem eum fine voluntate abbatis ejus non convenit.

XXII.

Quod oporteat cum gratiarum actione & omni parcitate ac reverentia monachos, fi contigerit, cum feminis manducare.

Deo quidem totum committere, & non propriis voluntatibus defervire, magna res eft. *Sive enim manducatis, five bibitis*, divinus Apoftolus dicit, *omnia in gloriam Dei facite.* (1. Cor. 10.) Chriftus ergo Deus nofter in evangeliis fuis initia peccatorum recidere præcepit. Non enim mœchia ab eo tantum inhibetur, fed & motio cogitationis ad mœchiæ commiffum damnatur, dicente eo: *Qui viderit mulierem ad concupifcendum eam, jam mœchatus eft eam in corde fuo.* (Matth. 5.) Hinc ergo edocti, cogitationes debemus mundare. Nam etfi omnia licent, fed non omnia expediunt, ut ex apoftolica voce docemur. (1. Cor. 6.) Neceffarium ergo eft omni homini manducare, ut vivat. Et quidem inter eos, quibus vita eft nuptiarum & natorum, atque laïcalis affectus, manducare viros & mulieres fimul, nulli detractioni patet; tantum ut ei qui dat efcam, gratias agant: [a] & non ab eis per quafdam thymelicas voluptates fatanæ imago cantantibus citharifque atque meretriciis contortionibus coli videatur. Quibus fuperveniet prophetica maledictio, quæ ita dicit: *Væ qui cum cithara & pfalterio vinum bibunt, opera autem Domini non intuentur, & opera manuum ejus non intelligunt.* (Ifai. 5.) Et fi ufquam fuerint inter Chriftianos hujufmodi, corrigantur. Sin autem, obtineant fuper eis quæ funt ante nos regulariter edita. Quibus autem vita eft [b] folitaria & unius moris, ut eis videlicet qui Domini jugum fe fingulare tollere

[a] *In Græco*, & non per quafdam thymelicas voluptates, hoc eft, fatanicas cantilenas, citharafque & meretricias inflexiones: quibus.

[b] *In Græco*, quieta & folitaria.

κἂν τι μείνῃ, κἂν τι ἐξέλθῃ, μένειν αὐτὰ ἐν τῷ μοναστηρίῳ κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν αὐτῶν, εἰ μὴ εἴη αἰτία τοῦ προεστῶτος.

κ'.

Ὅτι οὐ δεῖ ἀπὸ τοῦ παρόντος γίνεσθαι διπλοῦν μοναστήριον· καὶ περὶ τῶν διπλῶν μοναστηρίων.

Ἀπὸ τοῦ παρόντος ὁρίζομεν, μὴ γίνεσθαι διπλοῦν μοναστήριον, ὅτι σκάνδαλον καὶ πρόσκομμα τοῖς πολλοῖς τοῦτο γίνεται. εἰ δέ τινες μετὰ συγγενῶν προαιροῦνται ἀποτάξασθαι, καὶ τῷ μονήρει βίῳ κατακολουθεῖν, τοὺς μὲν ἄνδρας δεῖον ἀπιέναι εἰς ἀνδρῷον μοναστήριον, καὶ τὰς γυναῖκας εἰσιέναι ἐν γυναικείῳ μοναστηρίῳ· ἐπὶ τούτῳ γὰρ εὐαρεστεῖται Θεός. τὰ δὲ ὄντα ἕως τοῦ νῦν διπλᾶ, κρατείτωσαν κατὰ τὸν κανόνα τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου, καὶ κατὰ τὴν διάταξιν αὐτοῦ οὕτω διατυπούσθωσαν. μὴ διαιτάσθωσαν ἐν ἑνὶ μοναστηρίῳ μοναχοὶ καὶ μονάστριαι· μοιχεία γὰρ μεσολαβεῖ τῇ συνδιαιτήσει. μὴ ἐχέτω παρρησίαν μοναχὸς πρὸς μονάστριαν, ἢ μονάστρια πρὸς μοναχὸν ἰδίᾳ προσομιλεῖν. μὴ καταξίσθω μοναχὸς ἐν γυναικείῳ μοναστηρίῳ, μηδὲ συνεσθιέτω μοναστρίᾳ καταμόνας. καὶ ὅτε τὰ ἀναγκαῖα τοῦ βίου παρὰ τῶν ἀνδρώων μέρους πρὸς τὰς κανονικὰς ἀποκομίζονται, ἔξωθεν τῆς πύλης ταῦτα λαμβανέτω ἡ ἡγουμένη τοῦ γυναικείου μοναστηρίου μετὰ γραός τινος μοναστρίας. εἰ δὲ συμβῇ, καὶ συγγενῆ τινα θελήσει θεάσασθαι ὁ μοναχὸς, ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς ἡγουμένης ταύτῃ προσομιλείτω διὰ μικρῶν καὶ βραχέων λόγων, καὶ συντόμως ἐξ αὐτῆς ἐπαναχωρείτω.

κα'.

Ὅτι οὐ δεῖ καταλιμπάνειν τοὺς μοναχοὺς τὰ οἰκεῖα μοναστήρια, καὶ ἐν ἑτέροις μεταβαίνειν.

Μὴ δεῖν μοναχὸν ἢ μονάστριαν καταλιμπάνειν τὴν οἰκείαν μονὴν, καὶ ἐν ἑτέρᾳ ἀπέρχεσθαι. εἰ δὲ συμβῇ τοῦτο, ξενοδοχεῖσθαι αὐτὸν ἀναγκαῖον· προσλαμβάνεσθαι δὲ ἄνευ γνώμης τοῦ ἡγουμένου αὐτοῦ οὐ προσήκει.

κβ'.

Ὅτι δεῖ μετ' εὐχαριστίας καὶ πάσης φειδοῦς καὶ εὐλαβείας μοναχοὺς, εἰ συμβῇ, μετὰ γυναικῶν ἐσθίειν.

Θεῷ μὲν τὸ πᾶν ἀνατίθεσθαι, καὶ οὐ τοῖς ἰδίοις θελήμασι δουλοῦσθαι, μέγα χρῆμα τυγχάνει. εἴτε γὰρ ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, ὁ θεῖος ἀπόστολός φησι, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε. Χριστὸς οὖν ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις αὐτοῦ τὰς ἀρχὰς τῶν ἁμαρτημάτων ἐκκόπτειν προσέταξεν. οὐ γὰρ ἡ μοιχεία μόνον παρ' αὐτοῦ κολάζεται, ἀλλὰ καὶ ἡ κίνησις τοῦ λογισμοῦ πρὸς τὴν τῆς μοιχείας ἐγχείρησιν κατακέκριται, λέγοντος αὐτοῦ· ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. ἔνθεν οὖν μαθητευθέντες, λογισμοὺς ὀφείλομεν * καθαίρειν. εἰ γὰρ πάντα ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει, ὡς ἐξ ἀποστολικῆς φωνῆς διδασκόμεθα. (* al. φράττειν.) ἐπάναγκες οὖν ἐστι παντὶ ἀνδρὶ διὰ τὸ ζῆν ἐσθίειν. καὶ οἷς μὲν βίος ἐστὶ γάμου καὶ τέκνων καὶ λαϊκῆς διαθέσεως, ἀναμὶξ ἐσθίειν ἄνδρας καὶ γυναῖκας, τῶν ἀδιαβλήτων ἐστί· μόνον τῷ διδόντι τὴν τροφὴν τὴν εὐχαριστίαν προσαγέτωσαν, καὶ μὴ διά τινων θυμελικῶν ἐπιτηδευμάτων, ἤγουν σατανικῶν ᾀσμάτων, κιθαρῶν τε καὶ πορνικῶν λυγισμάτων, οἷς ἐπέρχεται προφητικὴ ἀρὰ οὑτωσὶ λέγουσα· οὐαὶ οἱ μετὰ κιθάρας καὶ ψαλτηρίου τὸν οἶνον πίνοντες, τὰ δὲ ἔργα κυρίου οὐκ ἐμβλέπουσι, καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ οὐ κατανοοῦσι. καὶ εἴ που ποτὲ εἶεν τοιοῦτοι ἐν τοῖς Χριστιανοῖς, διορθούσθωσαν· εἰ δὲ μή γε, κρατείτωσαν ἐπ' αὐτοῖς τὰ παρὰ τῶν πρὸ ἡμῶν κανονικῶς ἐκδοθέντα. οἷς δὲ ὁ βίος ἐστὶν ἡσύχιος καὶ μονότροπος, ὡς συνταξαμένοις κυρίῳ τῷ Θεῷ ζυγὸν μονήρη

Anno Christi 787.

ἄρας, καθίσαι τε καὶ σιωπᾶν. ἀλλὰ μὴν καὶ τοῖς ἱερατικὸν ἀναλεξαμένοις βίον οὐδόλως ἔξεστι κατ' ἰδίαν γυναιξὶ συνεσθίειν, εἰ μή που μετά τινων θεοφόβων καὶ εὐλαβῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν· ἵνα καὶ αὐτὴ ἡ συνεστίασις πρὸς καθοδηγίαν πνευματικὴν ἀνάγῃ. καὶ ἐπὶ συγγενῶν δὲ τὸ αὐτὸ ποιείσθω. εἰ δὲ καὶ αὖθις ἐν ὁδοιπορίᾳ συμβῇ τὰ τῆς ἀναγκαίας χρείας μὴ ὑποφέρειν μοναχὸν ἢ ἱερατικὸν ἄνδρα, καὶ διὰ τὸ ἀναγκαῖον καταλῦσαι βούλεται εἴτε ἐν πανδοχείῳ, ἢ ἐν οἴκῳ τινός, ἄδειαν ἔχειν αὐτὸν τοῦτο ποιεῖν, ὡς τῆς χρείας κατεπειγούσης. *

* Alter codex addit: [illegible]

A spondent, sedere & tacere convenit. Sed & his qui sacratam elegere vitam, nullo modo licet secreto cum mulieribus convivari; nisi forte cum quibusdam Deum timentibus & reverendis viris, vel etiam mulieribus; quatenus & ipsa convivatio ad directionem spiritalem proficiat. Et inter consanguineos quoque idipsum efficiant. Rursusque si contigerit in itinere monachum vel sacratum virum non circumferre quæ victui opportuna sunt, & propter necessitatem divertere sive in ᵃ xenodochium, sive in domum alicujus, licentiam habebit hoc faciendi, tamquam urgente necessitate.

Actio VIII.

ᵃ In Græco, publicum diversorium.

Sermo laudatorius sanctæ pronuntiatus synodo ab Epiphanio diacono ecclesiæ Catanæ Siculorum provinciæ, ac loci servatore Thomæ archiepiscopi Sardorum insulæ.

Ex Anastasio Bibliothecario in eodem codice nostro Parisiensi, in quo sermo iste præfigitur canonibus.

BEatus propheta Isaïas divino accepto Spiritu factam gentium per Christum redemptionem valde B bene prævidens, & eorum qui per ipsum salvandi erant multitudinem non ignorans; ut ex persona Dei alicubi pronuntiavit his qui per singula tempora sacrorum sortiuntur præposituram ovilium, hæc: *Ambulate per portas meas, & ducite populum meum, & lapides a via projicite.* Quænam intelliguntur portæ, nisi divinitus inspiratæ scripturæ, sanctorumque prophetarum verba? Quæ nimirum quasi quasdam intellectuales portas rationabilium pastores pecudum interpretando aperientes, sic eas ad latum & verum adducunt ostium, videlicet Dominum nostrum Jesum Christum, qui vere ad Patrem nobis factus est ostium, quemadmodum ipse ait, quia *ego sum ostium.* Porro C lapides qui in via projecti sunt, scandala forte sunt hæreticæ factionis, quæ veluti quidam lapides fidei nostræ semitæ apposita, eos qui ad Christum qui vera est via, properare volunt, impie impedire procurant, quantum in se est, iter eis salutis claudere festinantes. Rursusque via hæc Dominus utique noster Jesus Christus conjicitur, sicut ipse ait: quia *ego sum via.* Hæreticorum ergo scandalis, ac si quibusdam lapidibus, sacerdotum peritissimi, ingeniose satis & artificiose ductore Spiritu a via nostra, id est, fidei ratione purgatis, non solum hos contra capita eorum qui illos jecerant, mittunt; verum etiam hoc modo semitam quæ ducit ad ᵃ viam, subjectis plebibus facilem & D tritam efficiunt; ita ut possint sapere ac dicere: *Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium. Laqueus contritus est, & nos liberati sumus. Adjutorium nostrum in nomine Domini.* En igitur divinus sacerdotum conventus dominicorum mandatorum sequax, huc ad venerabile dispensationis Christi mysterium paternis doctrinis ordinandum & enucleandum concurrit. Non quasi hoc ipsum primum plebibus prædicaverint, cum ante octingentos ferme annos in orbe toto fuerit prædicatum: sed quod tantum salutare consilium, quod per eum consummatum est, divinæ scripturæ interpretationibus lucidissime populis adaperuerunt, & hæreticos ab ipso ᵇ petris allisos spiritus seu ᶜ stercora valde congruere putaverint. Nove- E runt enim propheticam vocem sibi quasi ex persona Dei etiam in hoc clamantem: *Sacerdotes audite, & contestamini domui Israel:* haud dubium quin spiritali. Quibus & nos quoque concurrentes, utpote quod in ipsis est pariter sentientes, splendido huic choro congratulamur: & præ desiderio mentis pennam moventes, quod possibile est ei conferre satagimus, & verbis tempus decentibus præsens celebrare, ac præconiorum hoc floribus coronare studemus spectaculum: nihil enim prohibet. Licet ad id perfecte præ inopia fortassis & infirmitate sensus pertingere nequeamus; quæ tamen nobis sunt possibilia conferre

Isai. 57.

Joan. 10.

Joan. 14.

ᵃ Forte, vitam.

Psalm. 123.

ᵇ al. patris allisos Spiritu, seu stercora valde congruere reputaverint.

ᶜ Forte, stercori, vel cum stercora.

Amos cap. 6.

maturamus. Sæpe namque parvus calculus magnis commissus lapidibus, quantum in se fuit, his immobilitatem se contulisse simulavit. Quis autem noster sit sermo, in medium proferatur, ᵇ a divinis vobis trapezitis benignitate multa discutiendus, & divinitus inspirata scriptura probandus. O sacratissima statio: sursum atque deorsum hominem ad imaginem Dei factum ad rectitudinem iterato salvare; & reditum ad originalem pulcritudinem, quæ per incuriam sublata est, rursus per curam ei ᶜ mereamini. Hoc enim sive observationes legalium mandatorum, sive relationes hominum, qui more historiæ bene aliterve in sæculo conversati sunt, sive sacra psalmorum eloquia, sive proverbiales doctrinæ moralem nobis narrantes philosophiam, per multam solicitudinem exposuerunt. Sed impossibile erat facile lapsam peccatoque submissam naturam nostram in se antiquissimam, ex qua cecidit in Adam, recipere dignitatem. Quæ videlicet potius eguit alia quadam robusta & inexpugnabili meliori virtute, quæ illam ex infirmo ulcerum sibi turgentium proposito sanaret, & ad robustiorem valetudinem cum quodam liberali augmento reduceret. Hoc igitur cum sciret divino Spiritu motus prophetarum chorus, alibi aliterque talium ei bonorum nuntia protulit, in suo tempore unusquisque prædicens, consempiternum & consubstantialem Dei Patris Filium & Verbum divitiis bonitatis suæ ad nostram extremitatem profectum, nostram perfecte induisse naturam, & hanc invisibili & qui sine materia est, igne divinitatis suæ in antiquitatem reformasse. Alius quidem innuptam conceptionem, & immaculatum ac virginalem partum prædicans; alius vero ᵈ potentatum omnimodum exterminium, & imminutionem prævaricationis quæ obtinuit ab Adam, & in Adam facta est usque ad legem, atque diabolici simul delicti. Alius autem ejusdem satanæ ac dæmonum, qui cum eo apostatæ facti sunt, exitialem ruinam a facie apparentis Dei; atque incomparabilem gratiarum actionem redemptori afferendam a nobis qui redempti sumus, super largissimis bonis quæ in nobis patrata sunt. Ast alius voluntariam incarnati Dei passionem, & in infernum descensionem, & rursus ex inferno validum reditum cum animabus, quæ inevitabilibus ᵉ illis vinculis tenebantur. Alius vero gloriosum a nobis ad Patrem qui in cælis est, regressum, & ad Patris dexteram sessionem; alius autem descendentem de cælo nobis collatum, qui in illum credimus ᶠ sine invidia, Spiritus adventum advenam; & in omnes gentes evangelicæ prædicationis circuitum velocissimum: & quod hinc factum est per orbem terrarum idolorum omnimodum exterminium, per mundam reversionem ad unum & solum verum Deum nostrum effectam; atque imprætermissam & jugem latriam, quæ illi a nobis per universam terram

ᵇ Ex verbis Domini, quæ citantur a vetustis patribus, nec sunt apud evangelistas: Estote probi trapezitæ.

ᶜ al. mereamini.

ᵈ Forte, potentatuum.

ᵉ Forte, illic.

ᶠ Græce, ἀφθόνως, id est, copiose.

[ACTIO VIII.]

intelligibiliter & spiritaliter exhibetur. Quæ omnia [A] veritate temporibus suis terminata sunt, & finem gloriosissimum susceperunt. Audi igitur Paulum magna voce clamantem, & veritatem istam corroborantem: [1. Tim. 3. ex Græc.] *Deus manifestatus est in carne, justificatus est in spiritu, apparuit angelis, prædicatus est gentibus, creditus est in mundo, assumptus est in gloria.* O magni doctoris [a] affectum! [a al. assumtum.] Deus, inquit, manifestatus est in carne, quod est omnium bonorum causa, indeficiens donatio, sufficientissimæ divitiæ, perennis non auferendorum charismatum fons, insatiabilis esurientium esca, vivificus de cælo panis, jugis sitientium rivus, [Joan. 6.] ex quo qui biberit, non sitiet in æternum. His manifestatus est in carne: sed & mundo, ait, creditus est. Quomodo creditus est in mundo? dic beate [B] Paule: Imbue & nos ex arcanis illis vocibus, quibus in abditis paradisi imbutus es. Imbue etiam nunc prædicatione, cujus creditus es in omnes gentes prædicator & apostolus fieri. Infunde præsenti ecclesiæ veritatis verbum, extingue spiritales hæreticorum visus, [Act. 13.] ut quondam Elymæ magi: exprime cum fiducia dispensationis mysterium. Loqueris enim etiam post mortem voces excellentius, & operaris in spiritu quæcumque vis. Etiam inquit doctor: [Ephes. 3.] *Mihi minimo omnium sanctorum data est gratia hæc in gentibus, evangelizandi* videlicet *investigabiles divitias Christi, & illuminandi omnes, ac docendi, quæ sit dispensatio mysterii absconditi a sæculis a Domino, qui omnia creavit.* [Coloss. 1.] Quapropter audite: *Creditus est*, dixit, [C] *in mundo, reconcilians omnia in semetipso, & pacificans per sanguinem crucis suæ, sive quæ in terra, sive quæ in cælis sunt.* O sublimem hanc prædicationem: O inenarrabilem istam misericordiam! Unigenitus Filius Dei omnia in seipso reconcilians pacificavit per sanguinem crucis suæ. Et quomodo quidam post tantam ineffabilem reconciliationem nos fieri priorum seditiosorum inimicorum affirmant? Quomodo post unius & solius veri Dei agnitionem adorare idola Christianos dicere ausi sunt? Præsertim cum propheta omnimodam horum comminutionem quodammodo clamet & dicat: [Zach. 13.] *In die illa apparebit Dominus, & exterminabit deos gentium terræ: & adorabit eum unusquisque de loco suo, omnes insulæ gen-* [D] *tium.* Ecce subversionem idolorum, & Deo celebrandam adorationem ab unoquoque de loco suo audivimus. Quomodo igitur nos qui hoc agimus, idololatriam exercere accusamur? Quis autem & omnino posset in antiquitatem idolorum errorem renovare super terram? Si enim nequissimi dæmones qui per hæc placantur, hoc facere possunt, quomodo non destruetur totum dispensationis mysterium, sancta manifeste clamante scriptura, [Psalm. 77.] *Quia percussit inimicos suos in posteriora?* In quo innuitur, quia Christus etiam opprobrium sempiternum dedit eis. Qui enim potest aliquid operari, non inter mortuos, sed inter viventes adhuc procul dubio constituitur. Quomodo autem & ipse proprios confortans discipulos, & ad [E] omnes vel qualescumque difficultates viriliter subeundas adhortans, veritatem dicet, cum asserat: [Joan. 16.] *Confidite, ego vici mundum?* Si enim quod hic vicisse se repromittit, hoc illi valuerunt rursus per rebellionem auferre, non utique tale quid victoria nominabitur, nec inter fortia facta connumerabitur. Nam quomodo victoria erit, si [b] liberator in finem minime lucrifaciat, [b al. liberatos.] sed similibus ab his qui prius superati fuerant, luctaminibus [c] redigatur? [c al. redigantur.] verum nec similibus, sed fortioribus? Nam possidere quid & perdere, plus mihi, quam non acquisitum non possidere, in rationem imbecillitatis reputabitur. Porro ubi putas idolorum [d] status? [d al. stratus.] qui hoc dicentes posuistis, aiunt. Et si [A] in antiquis dæmonicorum templorum sedibus, nondum hoc Christianis in causam criminis irrogabitur.

[ANNO CHRISTI 787.]

Videmus enim reliquias in quibusdam locis priscorum dæmonicorum templorum a veteribus derelictas, ad pompam, ut reor, eorum qui in his immolaverunt; vel etiam ad memoriam, quod nos redempti sumus, & in gratiarum actiones ducentem per visibiles infirmasque formationes: ex quibus Christianorum abominabiles factæ sunt culturæ, a quibus per Christum erepti sumus, nisi in Christianissimis hæc, inquiunt, ecclesiis nostris invenirentur. O pravitatem quæ hinc efficitur! o pessimam blasphemiam! Quomodo enim, ubi Christus caput & fundamentum [1. Cor. 3.] est secundum sapientissimum Paulum, hoc fieri poterit? [B] Fraudati vere sumus spe nos Christiani: decepti sumus etiam prædicatorum vocibus, qui etiam Deum nobis a dæmoniorum superstitione nos liberaturum in mundum venisse prædicaverunt. Quomodo etiam hoc penitus dicere potuerunt? Nam [a] interrogaverunt eos qui sic sapiunt, [a Forte, interrogemus.] Utrum hoc capite nostro permittente factum sit: an forte volente quidem ne fieret, non valente tamen auxiliari: & quomodo subsequenter hoc non sit totius blasphemiæ? Si enim verax est sacratissimus Paulus, [1. Cor. 1.] dum Christum Filium Dei, virtutem & Dei sapientiam nominat, quomodo quæso valuit Patris inexpugnabilem virtutem & sapientiam, quæ omnibus esse tribuit, quidquam eorum quæ sunt exsuperare? Perspicuum enim est, quia [C] si istud huic accidit, nec id quod non est hæc, a talibus accusationibus pellent. Quomodo enim Deus omnipotens, potens & fortis Pater adhuc dicatur, si quæ sua sublata sunt virtute, subdita inimicis sunt effecta? Vel quo pacto Filius indulsit in ecclesiam, quam proprio sanguine suo sibi desponsavit, immanibus taliter & immisericordibus rursus deservire spiritibus? præsertim cum hymnographus dicat: [Psalm. 102.] *Quia secundum altitudinem cæli a terra confirmavit Dominus misericordiam suam super timentes eum.* Si enim in hoc incarnatus est, ut de eorum nos manu liberaret secundum propheticas prolocutiones: liberati autem sumus, ut aiunt, ad modicum; non fuit, sed putata est. Non enim [b] gladii, [b al. gaudii.] sed abundantioris & difficilioris [D] servitutis nobis factus est causa, tanto inimicos nostros ferociores construens, quanto illos nos liberati, ut opinamur, irrisimus. Ubi autem continus misericordia conservatur, quam secundum altitudinem cælestem a terra [c] immensa [c al. immensam.] super nos confirmasse se repromisit, quod indicat infinitum? Vel quomodo iniquitates nostras elongasse a nobis dicitur, [Ibidem.] quantum distat ab oriente usque ad occidentalem plagam, quod omnimodam redemptionem signat, si adhuc eisdem implicamur erroribus? Et certe videmus medicorum peritissimos, cum aliquem infirmo corpore jacentem artis suæ diligentiis adjuverint, & ad sanitatem reduxerint, non cum mox a præsenti liberaverint passione, suæ subtrahere artis experientiam, sed [d] certe vitæ [d Forte, certæ.] [E] circuitum cautiorem ei per quædam auxilia præmunire valentia solicitum operari; quatenus non eisdem forte per imperitiam iterum molestiis opprimatur. Ast rursus si verum est, quemadmodum & comprobatum est, quia nostram unigenitus Dei & Patris Filius induit naturam: manifestum est, quod propriis eam bonis ditaverit, & præcipuis Spiritus donis repleverit, ne de cetero [e] sæculi [e al. secundi.] cujusquam egeret auxilio, semel ab eo robore qui hanc assumpsit, accepto. Hoc enim, reor, & beatus evangelista insinuat, cum tempore baptismatis omnium nostrum Salvatoris Christi se vidisse dicit Spiritum sanctum de cælis descendentem [Marc. 1. Joan. 1.] & manentem super eum; significans eum naturam de cetero sine [f] adjectione ditasse. [f al. objectione.] Etenim non egebat

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO VIII.

ille qui per omnia Spiritui est coæqualis, Spiritus de A cælis adventu, quantum ad propriæ naturæ pertinet rationem. Numquidnam in se augmentum sanctitatis acquireret, qui paternos in semetipso fert characteres, & Spiritus consubstantialitate nullatenus commutatur? Sed nostram in se præfigurabat gratiam: quoniam eo quo in Adam sumus privati, per ipsum & in ipso sumus iterum locupletati, & naturæ antiqua dignitas rediit. Si igitur Spiritus gratia super eum descendens mansisse legitur; & hoc quidem non est [a] repiciendum, naturam scilicet deinceps conservasse Verbum; apparuit, quia profecto hujusmodi gratia in omne genus pertransiit. Quomodo ergo [b] perlubetur, nos veraciter ignorantia peccasse, & quasi honorem qui erga Deum est exercendus, idolis exhibuisse? B Nam hujusmodi quidem per Christum gratia sumus ditati: his dicendum est qui omnia præsumunt. Porro si confessi fuerint, hæc nos quæ super verbum sunt bona, per Christum meruisse, sed post hoc prioribus denuo summissos esse erroribus: infirmata est ergo secundum ipsos gratia quæ per Spiritum data est, ne sufficienter usque in finem cum his qui semel hanc sortiti sunt, permaneret. Et quid ita sapere magis impium vel infelicius? Vel quomodo is qui per omnia justus est, & cunctis vivificam præbet virtutem, omnium videlicet inspector atque omnipotens Patris Spiritus, natura sua deficiet, & mensuris infirmitatis succumbet? Aut quomodo illud dicitur: *Vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi?* Verum C salutaris fatebitur vox, si repromissionum ejus res per opera in finem processisse non cernitur? Etenim talibus tunc secum existentibus sanctis apostolis talem repromissionem donavit. Quomodo enim usque ad consummationem hi in carne permanserunt, qui etiam modicum post regressum ejus ad cælos in vita manentes, communi naturæ functi sunt lege, vitam morte deferentes? Verum in nos hujusmodi evangeliorum munus pertransiit: qui videlicet eorum prædicationi summissi sumus, & Christum qui cum eis conversatus est, nobiscum existentem in spiritu & per totam vitam habemus. Expedit igitur in his plorare hæreticorum errorem, qui hæc taliter contempserunt, qui tam manifestis dogmatibus objurgantur, & tam Deo D decibiles irritas promissiones ecclesiæ catholicæ faciunt, his impie derogantes. Nullatenus enim hæc a tradita sibi commota est fide: mansit autem sicut virgo casta, sicut scriptum est, Christi sponsi sui arrham inviolabilem servans, id est, datam in se Spiritus gratiam. Cujus rei gratia & divinus David multis prius gentibus immobilitatem [c] fieri ab illa exhibitæ prædicans asserebat: *Deus in medio ejus, non commovebitur: Etenim firmavit orbem terræ, qui non commovebitur:* diabolicis videlicet impugnata machinamentis. Nam etsi firmamentum evangelicæ prædicationis quæ in eam data est, quidam antiquorum vel instantium hæreticorum concutere voluerunt, illis tamen quod meditati sunt, in opus reputatum est. Huic autem soli E immobilitas in æternum servata est juxta repromissionem illius qui non mentitur, dicens: *Si oblita fuerit mulier pueri sui, ut non misereatur sobolis ventris sui? Quod si & oblita fuerit hujus mulier, sed ego non obliviscar tui, dixit Dominus.* Dimissis itaque sermonum eorum tortionibus, quibus in his usi sunt, & a longe garrulis sermocinationibus ipsorum ave dicto, sanctorum patrum [a] saporis delectemur opinionibus. Deum igitur omnes nobis in humana forma in mundum profectum a multimodo nos idolorum errore liberasse monstraverunt: sic propheticæ prolocutiones promulgaverunt, sic apostolica gratia explanavit. Hac nos doctrina non in persuasibilibus humanæ sa-

Marginal notes (left): a al. ei. — b al. perlibeat. — Matth. 28. — 2. Cor. 11. — c al. fidei. — Psal. 45. & 92. — d al. & iterum: Etenim. — a Forte, sapidis. At vetus codex D. Joly nihil mutat: neque vero necesse fuit, cum saporis adjectivo ducatur non sensus ad sapidum.

pientiæ verbis, sed in ostensione spiritus, sicut scriptum est, certificati sumus. Non enim nos sermonum suasiones sic habere fecerunt; paganorum enim est hoc: sed ipsarum rerum quæ [a] confirmatæ sunt, veritas. Nam ubi est perniciosa dæmoniorum acies? ubi inanes & exsecrandæ idolorum immolationes? ubi falsi nominis deorum deceptoriæ animarumque corruptrices divinationes? Ubi debacchationes Veneris, & sacra mysteria Cereris, atque Dianæ hospiticidia? Ubi [b] Dionysii vesanæ festivitates cum illicita virorum vesania; & nuncupati Mithræ justa imbutio? Ubi subtus terram & supra terram facta & aëria homicidia vocatorum deorum taliter delectantium? Nonne omnia unigeniti filii Dei adventu perierunt, & finem profanissimum susceperunt? Nonne pulcre quondam dedicata eorum templa, nunc imperatoris elisa jussis & ad terram prostrata sunt? Nonne memoriæ ipsorum ab omnium corde Christianorum disparuerunt, & illud prophetiæ ipsis rebus factum aspicitur; videlicet: *Repleta est terra cognoscendi Dominum, quasi aqua multa quæ operit mare?* Adoremus igitur Dominum qui apparuit, & ab hoc nos sævissimo liberavit errore. Hymnum dicamus ipsius infinitæ misericordiæ, prædicemus ecclesiæ nostræ altissimo monti horribilem & ineffabilem dispensationis ejus [c] condescensum. Exaltemus voces in fortitudine, & ne parcamus magnificentiam majestatis ejus incomprehensibilem, scilicet affectum quem erga nos exhibuit, enarrantes. Dicamus ad eum & nos cum propheta: *Quis Deus sicut tu, auferens iniquitates, & occultans peccata residuis hereditatis tuæ?* Præterea choros ducamus cum præsenti sacro commercio, ave illi affati tamquam gaudii bravium tribuentes. Gaude igitur sacratissimum collegium divini ac sacrati conventus. Gaudete sanctorum patrum sanctissimi propugnatores. Gaude sine mendacio congregatio, in cujus medio Deus inambulat, sicut scriptum est. Gaude concilium spiritali apparitione refertum: ex qua qui illustratur, non offendet ad lapidem hæreticæ falsæque locutionis spiritales animæ pedes. Gaude speculator divinarum indagationum; quem qui modeste sequitur, a minitante romphæa eruitur. Gaude semper floride paradise, in cujus medio vitæ lignum plantatum est, per quadripartitam evangeliorum tabulam præsidens. Gaude aurea ignitaque columna in novum Dei Israël, lucidis dogmatum doctrinis ab Ægyptiaca manu, id est, hæretizantium errore liberans, & ad terram repromissionis patrum orthodoxia deducens. Audacter in ostensione veritatis & fiducialiter age. Revelata facie gloriam sacræ & catholicæ ecclesiæ prædica. Supra petram stabilis conversationis versatiles quorumdam mentes doctrinis confirma.

Tuque præcipue, o sanctorum patrum concors & sacratissime præco, atque instantis nostri cœtus exarche, qui sublimem nobis per Christum thronum adornas, magni & primi pastoris diligentissimum speculum, spiritus mundissimum habitaculum, rectissima orthodoxorum dogmatum ponderatio, politaque in Christo conversationis habitæ regulæ nominatissima lucerna, & septem candelabrorum luminibus tota fulgidissima. Resplendere fac nobis tamquam ex invisibili candelabro sacræ cathedræ evidentissimorum verborum perspicuitates. Distribue autem & esurientibus vivificum divini magisterii panem, & nutri populum in extranea terra vagum effectum hæretici incolatus. Efficere nobis novus Joseph frumenti dator, & ambiguitates scripturalium explanans ænigmatum, opimis nos & spiritalibus interpretationibus nutri. Eleva oculos tuos, & vide super te collectos filios

Marginal notes (right): a al. consummata. — b Pro, Dionysi. — Esai. 11. — c al. consensum. — Mich. 7. — Psalm. 100.

ACTIO VIII.

ANNO CHRISTI 787.

tuos, qui luporum congressinnibus dispersi sunt. Plenum tibi esse omne sacratissimum hoc divino decreto templum conspicitur. Crebro mentis tuæ saltu bestiarum præoccupa impetus, & hos præveniens sapientia tua exclude. Semper ovili tuo tranquillitatem concilia. Præmium autem hoc frequentibus ac bene sonantibus ad Deum emissis orationibus, ut tibi in multitudinem augeatur secundum repromissiones quæ sunt in Abraham instar astrorum numeri factæ. Gaude vero & tu, Nicensium inclyta urbs, inter metropoles opinatissimum nomen, Bithyniensium provinciæ gloriosissimæ primitiæ: quæ prius quidem sanctorum decem & octo trecentorumque deiferorum patrum vestigiis sanctificata es, nunc autem horum successorum æque trecentorum cum quinque decadibus numerum complentium, ac reverendorum monachorum qui pæne innumerabilis sunt multitudinis, eisdem [a] benedictionibus circumdata est gratiis. In te quippe [b] orthodoxiæ fundamentum a quadam satanica subversione concussum [c] periclitaturum, stabilimentum sine perturbatione percepit. In te feram illam & immitem bestiam, Arium scilicet, divinus ille patrum chorus sacris scripturarum expansis captavit retibus, & terribilibus anathematibus perculit: & hinc Filium Dei & Patris, Dominum & consubstantialem gignenti, omnis natura hominum prædicare didicimus. Et idcirco præsens sacratissimum compactum hujus numerosi conventus dualitas piorum imperatorum consolidans colligi sanxit, Irene videlicet nova Helena cum filio proprio Constantino novo: quos in te Spiritus gratia, quæ tunc & nunc sanctis illuxit patribus, conservet per largissima tempora, imperturbabile donans eis imperium; hostiumque nationes ante pedes prosternat, quatenus nobis bonorum copia non deficiat. Gaude itaque in his, o metropoleon inclyta species; quoniam in te nobis & primo bonorum exordium, & nunc finis exortus est, venerabilium nimirum imaginum catholicæ ecclesiæ prisca traditio in suis terminis restituta. Nunc vero lætatur cælum, & nubes stillant justitiam. Nunc medius paries maceriæ dissolutus est unitione dissensionis concessa, & in unius assensionis conspirationem quaternitas orbis terræ collecta est. Nunc multæ quæ in diversa trahebant, convenerunt opiniones, & consonus hymnus a finibus terræ usque ad fines terræ Deo dirigitur. Gaude igitur tripudians super his & tu catholica ecclesia in toto terrarum orbe diffusa. Duc choros exsultans super filiorum tuorum conventu; depone divisionis pannos, & induere integra orthodoxæ tunica unitatis. Jam non poneris opprobrium inimicis tuis, subsannatio & derisio populis qui in circuitu tuo sunt. Non jam timebis contemptus hominum, Hebræorum scilicet & Agarenorum, qui sine Deo & sacra initiatione consistunt: quasi ibi non fuerit perfectio fidei doctrinis apostolicis tradita. Jam non ab hæreticorum ore criminaberis, quasi recesseris ab uno Deo propter decentissimum honorem erga ipsius amicos exhibitum. Jam non reputaberis idolorum similis templis propter sacratissimarum in te imaginum erectionem effectam. Decet enim te tamquam regi sæculorum Filio & Verbo Dei nuptam, in carne ipsius dispensationis humanam formam habentem anthropomorphon imaginem per picturam ferre, ut innotescat quod regia sponsa sis. Decet enim Dei genitricis matris Christi qui te desponsavit, imaginem tuis sacratissimis parietibus [a] factam in pictura & musivorum opere ferre: quatenus gratia quæ tibi per hanc illuxit, tacita prædicatione communiter cunctis populis prædicetur. Nisi enim ex hac incarnaretur, quomodo tam specioso sponso tu spiritali copula jungereris? Decet enim te & omnium sanctorum apostolorum, & prophetarum, confessorum, patriarcharum, & sanctorum patrum, [b] studiosorum quoque ac martyrum, & totius pii collegii formatas imagines interius in picturarum confectionibus ferre: quatenus ipsa perfectionem Orientis qui te ab alto circumfulsit, omni visione ostentes. Aliis quidem tuam quodammodo prænuntiantibus vocationem, & prophetiis suis sponso quasi quibusdam dotibus antea desponsantibus. Aliis vero evangelicum tibi ministrantibus verbum, & per universam terram dispersa rationabilia tibi ovilia colligentibus. Aliis autem suis quasi sudoribus per eamdem in dogmatibus diligentiam incorruptibilitatem gregibus tuis mercantibus. Porro aliis sanguinibus suis erga te sinceram affectionem etiam usque ad mortem conservantibus, & hoc modo certitudinem in te veritatis demonstrantibus. Quibus cum denis millibus cælestium angelorum coronam ferens, & amplissime prædicans, enuntia virtutes ejus, qui de tenebris te idololatrici erroris vocavit in admirabile lumen suum, in se ac Patrem qui sine initio est, atque in consempiternum & consubstantialem Spiritum suum, in unam scilicet quæ est super omnem principatum, naturam, fidem & confessionem. Cui gloria & imperium nunc & in universa sæcula sæculorum. Amen.

a al. benedictionum.
b al. orthodoxæ fidei.
c Forte, sed non periclitaturum.

a al. in pictura facta ex musivorum opere.
b Ibi est, ascetarum, solitariam vitam degentium. In coll. et D. Sy. id est, canditorum.

Per cuncta sanctissimo & beatissimo fratri & comministro, domino Hadriano Papæ senioris Romæ, Tarasius misericordia Dei episcopus Constantinopoleos novæ Romæ in Domino salutem.

Ex eodem Anastasio Bibliothecario, & ms. nostro Paris.

SUfficeret quidem salutaris dispensatio magni Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi ad pacem, unanimitatem & concordiam omnibus Christianis. Ipse namque post ex mortuis resurrectionem Apostolis suis insufflans ait: *Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis.* Cujus rei gratia contestans omnibus nobis ille qui raptus in tertium cælum, & in paradisum ingressus audivit arcana verba, Paulus scilicet divinus apostolus, asseruit dicens: *Christus est pax nostra, qui fecit utraque unum; & medium parietem maceriæ [d] dissolvens, inimicitiam in carne sua.* Et rursus Thessalonicensibus præcipiens ait: *Itaque fratres state, & tenete traditiones quas didicistis sive per sermonem, sive per epistolam nostram.* Sed quoniam inimicus qui ab initio nequam est diabolus, non dimi-

Joan. 14.
2. Cor. 12.
Ephes. 2.
d Vet. dissolvit
2. Thess. 2.

Τῷ τὰ πάντα ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ, κυρίῳ Ἀδριανῷ πάπᾳ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, Ταράσιος ἐλέῳ Θεοῦ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης ἐν κυρίῳ χαίρειν.

ΗΡκει μὲν ἡ σωτηριώδης οἰκονομία τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πρὸς εἰρήνην, ὁμόνοιάν τε καὶ συμφωνίαν πᾶσι τοῖς Χριστιανοῖς. αὐτὸς γὰρ μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν τοῖς ἀποστόλοις αὐτοῦ ἐμφυσήσας ἔφη· εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν ἀφίημι ὑμῖν. τούτου χάριν διαμαρτυρόμενος πᾶσιν ἡμῖν ὁ ἁρπαγεὶς εἰς τρίτον οὐρανὸν, καὶ εἰς τὸν παράδεισον εἰσελθὼν, καὶ ἀκούσας ἄρρητα ῥήματα, Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος, ἀπεφήνατο εἰπών· Χριστός ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἓν, καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ διαλύσας, τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ. καὶ αὖθις Θεσσαλονικεῦσι γράφων παραγγέλλει· ἄρα οὖν ἀδελφοὶ στήκετε, καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἃς ἐδιδάχθητε εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν. ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἀρχέκακος ἐχθρὸς διάβολος οὐ κατ-

ANNO CHRISTI 787.

λεσι κατὰ διαφόρους καιροὺς τὴν ἐποικοδομηθεῖσαν ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν ἐκκλησίαν κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ διασχίζειν τε καὶ διαῤῥήσσειν, ἑαυτὸν παρεισφέρων διά τινων αὐτῷ ἐπακολουθησάντων ἀνδρῶν πονηρῶν, καὶ ζιζάνια ἐπισπείρων ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ τῇ γεωργηθείσῃ ὑπὸ τῶν σαλπίγγων τοῦ πνεύματος ἁγίων ἀποστόλων. αὐτοὶ γὰρ δύναμιν ἐξ ὕψους λαβόντες, ταύτην τῷ αὔλακι τῆς ἐνεργείας ἀροτριάσαντες, τροφὴν ζωῆς αἰωνίου κατέλιπον δρέπεσθαι τοῖς δι' αὐτῶν πιστεύσασι. τούτων τὴν θεηγόρον διδασκαλίαν λαβόντες οἱ κατὰ καιροὺς ταύτης ποιμένες καὶ φύλακες ἅγιοι πατέρες ἡμῶν, τὰ μὲν ζιζάνια, ἤτοι αἱρέσεις καὶ καινοτομίας παρεισελθούσας καὶ ἐπισυναχθείσας πρόῤῥιζον ἐξέτεμον, καὶ τὸν ἀμητὸν καθαρὸν τῇ ἀρούρᾳ διετήρησαν. ἡ οὖν ὑμετέρα ἀρχιερατικῇ ἀδελφικὴ ἁγιωσύνη ταύταις ὁμιλήσασα διὰ τῶν αὐτῶν θεηγόρων διδασκαλιῶν, καὶ παρ' αὐτῶν λαβοῦσα τὸν τῆς ἀληθείας λόγον, τὰς νυνὶ ἀναφυείσας ἀκανθώδεις βοτάνας, τῇ τῶν πιστοτάτων καὶ εἰρηνοποιῶν βασιλέων ἡμῶν συμφωνοῦσα ἀληθείᾳ, ἐκτίλαι τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πνεύματος ἔσπευσεν, ἀποστείλασα κατὰ τὴν ἡμῶν γραφεῖσαν αὐτῇ αἴτησιν, πρὸς τὸ γενέσθαι οἰκουμενικὴν σύνοδον, ὁμωνύμους ἄνδρας τοῦ πρωτάρχου τῶν ἀποστόλων Πέτρου. ὧν παραγενομένων, οἱ τε εὐσεβεῖς καὶ γαληνότατοι ἡμῶν βασιλεῖς τούτους ἀσμένως δεξάμενοι, πρὸς ἡμᾶς ἐκέλευον πεμφθῆναι, δι' αὐτῶν δεξαμένων ἡμῶν τὰ γράμματα ὑμῶν. καὶ ὁμιλήσαντες αὐτοῖς τὰ πρέποντα, προσεκαλεσάμεθα καὶ τοὺς ἐκ τῆς ἀνατολῆς ἱεροπρεπεῖς ἄνδρας, Ἰωάννην καὶ Θωμᾶν λόγου καὶ γνώσεως μετέχοντας, καὶ εὐλαβείᾳ καὶ σεμνότητι κεκοσμημένους· παρῆσαν γὰρ ἐνταῦθα κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ αὐτοὶ ἐληλυθότες. καὶ δὴ συναθροισθέντων πάντων τῶν θεοφιλῶν ἐπισκόπων τῆς ἐνταῦθα διοικήσεως κατ' εὐσεβῆ καὶ θεῖον ζῆλον τῶν πιστοτάτων καὶ εὐσεβῶν βασιλέων ἡμῶν, καθέδρα συνόδου γέγονεν. ἀλλά τινες ἐξ ἀφρόνων φρενῶν κινηθέντες, ταραχὴν ἐν ἑαυτοῖς ποιούμενοι, ἐξανέστησαν ἡμᾶς τῆς καθέδρας· καὶ κωλυθέντες, ἐνιαυτὸν ἕνα ἡσυχῇ διεμείναμεν. τοῦ δὲ χρόνου παρελθόντος, αὖθις οἱ θεοφιλεῖς ἐπίσκοποι συναθροισθῆναι ἐν τῇ Νικαέων λαμπρᾷ μητροπόλει τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας παρὰ τῶν εὐσεβῶν βασιλέων ἡμῶν ἐκελεύσθησαν. καὶ δὴ ἡμεῖς συνεπομένους ἡμῖν λαβόντες τούς τε θεοφιλεῖς ἄνδρας καὶ τοποτηρητὰς ὑμῶν, ὡσαύτως καὶ τοὺς ἐκ τῆς ἀνατολῆς ἐληλυθότας, ἀφικόμεθα ἐν τῇ αὐτῇ μητροπόλει. καὶ * προκαθισάντων ἁπάντων ἡμῶν, κεφαλὴν ἐποιησάμεθα Χριστόν. ἔκειτο γὰρ ἐν ἁγίῳ θρόνῳ τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον ἐπιβοῶν πᾶσιν ἡμῖν τοῖς συνελθοῦσιν ἱερουργοῖς ἀνδράσι· κρίμα δίκαιον κρίνατε· διακρίνατε τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, καὶ τῆς γενομένης καινοτομίας. καὶ προκριθέντων ἀναγνωσθῆναι τῶν τῆς ὑμετέρας ἁγιότητος γραμμάτων, ὅμως ἐν κοινῇ χρείᾳ ἅπαντες, τοῖς πνευματικοῖς ἐδέσμασιν ὡς καὶ βασιλικαῖς δείπνοις ἐντρυφῶντες, ἅπερ ὁ Χριστὸς διὰ τῶν σῶν γραμμάτων εὐωχουμένοις εὐτρέπιζε· καὶ ὡς ὀφθαλμὸς τὸ ὅλον σῶμα πρὸς τὴν τῆς εὐθύτητος καὶ ἀληθείας τρίβον ὑπεδείκνυες. οὕτως οὖν τὰ διεῤῥωγότα μέλη εἰς ἓν συνεβιβάζετο· οὕτως ἡ ἀληθὴς συμφωνία ἐκρατύνετο· οὕτως ἡ καθολικὴ ἐκκλησία τὴν ἕνωσιν ἀπελάμβανε. μεθ' ὧν καὶ τῶν ἐκ τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως ἀποσταλέντων ἡμῖν γραμμάτων ἡ ἀνάγνωσις γεγονυῖα τὸ ἀκραιφνὲς τῆς πατρικῆς παραδόσεως ἐδείκνυε κάλλος, καὶ τῆς ἀληθείας ἡ δύναμις ἐκρατύνετο, προκατηρχθέντων δηλονότι τῆς ἀναγνώσεως πατρικῶν χρήσεων πλείστων. τούτων οὕτως ᾠκονομημένων, ἀνωμολογεῖτο παρὰ πάντων ἡμῶν τῶν δι' εὐδοκίας Θεοῦ συναθροισθέντων ἡ ὀρθὴ καὶ ἀδιάβλητος ὁμολογία, ἥ τις παρ' ὑμῶν ἀπεστάλη ἡμῖν, καὶ δι' ἀναφορᾶς ὑμῶν καὶ τοῖς εὐσεβέσιν ἡμῶν βασιλεῦσι. καὶ πάντες οἱ τῆς αἱρετικῆς ἐκείνης κακίας αἱρεσιάρχαι, καὶ οἱ τούτοις ἀκολουθήσαντες, καὶ ἀδιορθώτως τὸν βίον ἀπορρήξαντες, ὁμοίᾳ ἀφορισμῷ καθυποβάλλονται τῶν πρὶν αἱρεσιαρχησάντων ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ. οἱ γὰρ τῷ βίῳ περιόντες ὡμολόγησαν τὴν σωτηρίαν δι' ἐγγράφων αὐτῶν λιβέλλων. καὶ

* Adnotatio Græci Scholiastæ. καθισάντων. ἀνέγνω ὁ ἀρχαῖος θεσμὸς Ἀνασάσου καὶ οἱ λοιποί.

ACTIO VIII.

A sit per diversa tempora ædificatam supra fundamentum apostolorum & prophetarum ecclesiam, secundum quod sibi visum est, discindere atque disrumpere, semet inferens per quosdam se sequentes viros malos; & zizania superseminare in regione hac, quæ culta est a tubis Spiritus, apostolis scilicet sanctis. Ipsi enim virtute ex alto accepta, & hac divinæ sulcis operationis proscissa, escam æternæ vitæ reliquerunt his qui per ipsos crediderunt, carpendam. Horum deiloquam doctrinam sancti patres nostri, qui hujus pastores & custodes per singula fuere tempora, suscipientes, zizania, id est, hæreses & novitates [a] additias atque introductas radicitus exciderunt: & messem mundam arvo conservaverunt. Vestra ergo fra- B terna & summo pontificio decorata sanctitas cum his per deiloquas suas doctrinas quodammodo sermocinata, & ab eis accepto veritatis verbo, spinosas herbas quæ nunc germinaverunt, fidelissimorum & pacificorum imperatorum veritati concordans, evellere machæra Spiritus festinavit, mittens secundum scriptam sibi petitionem nostram, ad universalem synodum faciendam æquivocos viros principis Apostolorum Petri. Quibus advenientibus, pii & tranquillissimi Imperatores nostri eos benigne suscipientes, ad nos jubebant mitti, per eos litteras vestras nobis suscipientibus. Et locuti cum illis quæ conveniebant, advocavimus & eos qui ab oriente venerant sacerdotio decoratos viros, Joannem & Thomam, verbi & C scientiæ participes, atque reverentia & modestia perornatos: aderant enim hic & ipsi per idem tempus pervenientes. Itaque congregatis omnibus Deo amabilibus episcopis hujus diœceseos, per nutum & divinum zelum fidelissimorum & piorum Imperatorum, sessio synodi facta est. Sed quidam ex insensatis sensibus moti, turbationemque intra se facientes, exsurgere nos fecerunt e consessu: & prohibiti, anno uno taciti mansimus. At vero anno transacto, rursus Deo amabiles episcopi congregari in Nicensium clara metropoli Bithyniensium provinciæ a piis Imperatoribus nostris jussi sunt. Siquidem & nos comites nobis adsciscentes Deo amabiles viros & loci servatores vestros, similiter & eos qui de Oriente vene- D rant, perreximus ad eamdem metropolim. Qui cum omnes sedissemus, caput fecimus Christum. Jacebat enim in sancta sede evangelium sanctum, contestans omnibus nobis sacratis viris qui conveneramus: *Judicium justum judicate*: Judicate inter sanctam Dei ecclesiam & novitatem quæ facta est. Et cum prælatæ primitus vestræ fraternæ sanctitatis litteræ legerentur, [b] præstolabantur omnes, spiritalibus edulus tamquam in regalibus cœnis fruentes, quæ Christus per litteras tuas epulantibus præparabat: & sicut oculus totum corpus ad rectitudinis & veritatis semitam ostendebas. Sic ergo dirupta membra in unum conveniebant; sic vera consonantia confirmabatur; sic catholica ecclesia unitatem recipiebat. Cum quibus E & earum quæ de orientali diœcesi missæ sunt nobis litteræ, lectione facta, integra paternæ traditionis pulcritudo demonstrabatur, ac vis veritatis roborabatur, propositis videlicet lectioni plurimis testimoniis patrum. His itaque gestis prædicabatur a nobis omnibus, qui beneplacito Dei congregati eramus, recta & irreprehensibilis confessio, quæ nobis missa est a vobis, & per relationem etiam piis Imperatoribus nostris. Et omnes hæreticæ illius pravitatis hæresiarchæ, & qui eos secuti sunt, & inconvertibiliter vitam suam finierunt, pari [c] depositione damnati sunt cum his qui ante [d] catholicæ hæretici fuerunt ecclesiæ. Qui enim in vita sua [e] præsentes fuere, salutem suam per scriptos a se libellos confessi sunt. Et

Ephes. 2.

a al. subreptas.

Joan. 7.

b In Græco, communi consedebamus convivio omnes.

c Hoc est, religionis officio

d In Græco, in catholica ecclesia hæreses amplexi sunt

e In Græco, adhuc superstites erant, salutem, &c.

ACTIO VIII.

nequaquam dimisit Christus Deus noster, petra nimirum in qua stabiliti sumus, desuper contextam per totum tunicam, id est, ecclesiam suam, quæ ab ipso & [a] per ipsum ædificata est, discissam & disruptam; sed nec membra alias atque aliter sese moventia. Quin potius una cum veteribus hæresibus etiam errorem [b] vanæ pravitatis eorum, qui Christianos accusantes contra venerabiles imagines rabide latrant, verbo gratiæ suæ destruxit, & gladio Spiritus pupugit. Et satisfacti sumus per omnia, & per experimentum cognovimus, quia valet super omnia veritas, & vincit, secundum non mentientem dicentis vocem. Resistit autem ei [c] universorum nullus, & est robustissima, ita ut elevetur contra omnes inimicos; & eorum qui resistunt sibi, legiones dissolvit. Ecce enim, ecce labia quidem falsa loquentium cessaverunt, & caligo procacium vituperationum quievit; illuxit autem veritatis dogmatum speciositas, undique abjecta hæretica insania. Et ecclesia ornamentum suum sortita est, & accepit requiem ex opprimentibus se doloribus. Immobilis enim est & inexpugnabilis; adversus cujus fidem portæ inferi & infidelitatis prævalere non poterunt, sicut ex dominica voce audivimus. *Et repletum est gaudio os nostrum, & lingua nostra exsultatione:* & facti sumus lætantes in ecclesia, cui præsidemus secundum Dei voluntatem. Hæc itaque facta sunt Christo, qui super omnia Deus noster est, volente, per orthodoxos & fortissimos Imperatores nostros. Ipsi enim in omni loco venerabiles imagines erexerunt, tam scilicet in celeberrimis templis, quam in regalibus palatiis suis. Quibus Dominus Deus vicissitudinem tribuat, exaltans cornu regni eorum tam ad pacem ecclesiarum suarum, quam ad salutem omnium Christianorum. Et sit nomen ejus benedictum in sæcula sæculorum. Amen.

[a] *In Græco, super ipsum, ut & in ipso ms. cod. Joliano*
[b] *In Græco, novæ.*
3. Esdr. 4.
[c] *In Græco, omnino nihil.*
Matth. 16.
Psalm. 125.

A οὐδαμῶς εἴασε Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἡ πέτρα ἐν ᾗ ἐστηριγμένοι ἐσμέν, τὸν ἄνωθεν ὑφαντὸν δι᾽ ὅλου χιτῶνα, ἤγουν τὴν παρ᾽ αὐτοῦ καὶ ἐπ᾽ αὐτὸν οἰκοδομηθεῖσαν ἐκκλησίαν αὐτοῦ διεσχισμένην καὶ διεῤῥηγμένην, καὶ τὰ μέλη ἄλλοτε ἄλλως κινούμενα. ἀλλὰ ταῖς παλαιαῖς αἱρέσεσι καὶ τὴν πλάνην τῆς καινῆς φαυλότητος τῶν χριστιανοκατηγόρων, τῶν κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων λυσσώντων, τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ ἀνέτρεψε, καὶ τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πνεύματος ἐξεκέντησε. καὶ πεπληροφορήμεθα κατὰ πάντα, καὶ διὰ πείρας αὐτῆς ἔγνωμεν, ὅτι ἰσχύει ὑπὲρ ἅπαντα ἡ ἀλήθεια, καὶ νικᾷ, κατὰ τὴν ἀψευδῆ τοῦ εἰπόντος φωνήν· ἀντιπίπτει δὲ αὐτῇ τὸ σύμπαν οὐδέν, καὶ ἔστι δυνατωτάτη, ὡς ἐξαίρεσθαι πρὸς πάντας ἐχθρούς, καὶ τῶν ἀνθεστηκότων αὐτῇ διαλύει τὰς φάλαγγας. ἰδοὺ γάρ, ἰδοὺ τὰ μὲν τῶν ψευδηγορησάντων ἤργησε χείλη, καὶ πέπαυται τῶν ἀκόπων δυσφημιῶν ἡ ἀχλύς· ἀνέλαμψε δὲ τῶν τῆς ἀληθείας δογμάτων τὸ κάλλος, πανταχόθεν τῆς αἱρετικῆς δυσφημίας ἐκδιωχθείσης. καὶ ἡ ἐκκλησία τὸν ἴδιον ἐκληρώσατο κόσμον, καὶ ἔλαβεν ἀνάπαυσιν ἐκ τῶν συνεχόντων πόνων. ἄσειστος γάρ ἐστι καὶ ἀκαταμάχητος, ἧς πύλαι ᾅδου καὶ ἀπιστίας οὐ κατισχῦσαι ποτὲ δυνήσονται, ὡς ἐκ τῆς κυριακῆς φωνῆς ἠκούσαμεν. καὶ ἐπλήσθη χαρᾶς τὸ στόμα ἡμῶν, καὶ ἡ γλῶσσα ἡμῶν ἀγαλλιάσεως· καὶ ἐγενήθημεν εὐφραινόμενοι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ᾗ προκαθεζόμεθα κατὰ Θεοῦ βούλησιν. ταῦτα οὖν γεγόνασι, Χριστοῦ τοῦ ἐπὶ πάντων ἡμῶν Θεοῦ εὐδοκήσαντος, διὰ τῶν ὀρθοδόξων καὶ ἀνδρειοτάτων ἡμῶν βασιλέων. αὐτοὶ γὰρ κατὰ παντὸς τόπου τὰς σεπτὰς εἰκόνας ἀνέστησαν, ἔν τε σεβασμίοις ναοῖς, καὶ ἐν ταῖς αὐλαῖς τῶν βασιλείων αὐτῶν. οἷς κύριος ὁ Θεὸς τὴν ἀντίδοσιν παράσχοι, ὑψῶν τὸ κέρας τῆς βασιλείας αὐτῶν πρός τε εἰρήνην τῶν ἐκκλησιῶν αὐτοῦ, καὶ σωτηρίαν πάντων ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν. εἴη τὸ ὄνομα αὐτοῦ εὐλογημένον εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

B

ANNO CHRISTI 787.

Per omnia sanctissimo & beatissimo fratri & comministro Hadriano Papæ senioris Romæ, Tarasius indignus episcopus Constantinopoleos novæ Romæ, in Domino salutem.

Ex eodem Anastasio Bibliothecario, & ms. nostro cod. Parisiensi. Est in libro Juris Græco-Romani, Gr. & Lat. ex alia versione.

MUltifarie multisque modis, evangelice simul & apostolice atque paterne docemur sine avaritia habere mores in sacerdotii sanctificatione: & non aurum, non argentum, aut aliquid aliud usurpare super manus impositione omnis sacrati viri, quemadmodum ostendemus in ordinatis inferius testimoniis, tam ex scripturæ divinæ assertionibus, quam ex paternis magisteriis assumptis. Qui enim manus imponunt, ministri sunt Spiritus, non venditores Spiritus. Gratis quippe accipientes gratiam Spiritus, gratis his qui a se percipiunt, dare præcipiuntur, ex dominica voce hanc [d] libertatem adepti. Si quis autem convictus fuerit pecunia hanc obtinuisse, abjectum fore ab ordine sancto promulgant hujusmodi: & licet nomine sacerdotium sortiatur, sed fallitur sermo [e] in causa. Nemo enim servire potest Deo & mammonæ, sicut ex evangelio didicimus. Quia vero prophetice audivimus Deo clamante: *Sacerdotes loquimini ad cor Jerusalem:* Rursusque comminante atque dicente: *Speculator si viderit gladium venientem, & non insonuerit tuba, & populus se non custodierit; & veniens gladius acceperit ex eis animam, sanguinem de manu speculatoris requiram.* Timorem ex silentio damnationis denuntiamus præsulibus omnibus ecclesiarum quæ apud nos sunt, ut cum fiducia secundum divinum Apostolum dicamus: Mundi sumus a sanguine prævaricantium canonicas dispositiones, & multo magis eorum qui per pecunias manus imposue-

[d] *Forte, liberalitatem.*
[e] *Pro, in re.*
Matth. 6.
Isai. 40. 2. ex Græco.
Ezech. 33.
Act. 20.

C Τῷ τὰ πάντα ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ, κυρίῳ Ἀδριανῷ πάπᾳ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, Ταράσιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ἐν κυρίῳ χαίρειν.

ΠΟλυμερῶς καὶ πολυτρόπως, εὐαγγελικῶς, ἀποστολικῶς τε καὶ πατρικῶς, διδασκόμεθα ἀφιλάργυρον τρόπον ἔχειν ἐν τῇ τῆς ἱερωσύνης ἁγιστείᾳ, καὶ μὴ χρυσίζεσθαι ἢ ἀργυρίζεσθαι ἢ σπερμολογεῖσθαι ἐπὶ χειροτονίᾳ παντὸς ἱερατικοῦ ἀνδρός, ὡς ὑποδείξομεν ἐν ταῖς καθυποτεταγμέναις χρήσεσιν ἀπό τε γραφικῶν θεηγοριῶν καὶ πατρικῶν διδασκαλιῶν. οἱ γὰρ ἐπιτιθέντες τὰς χεῖρας, ὑπηρέται τοῦ πνεύματός εἰσιν οὐχὶ πρᾶται τοῦ πνεύματος. δωρεὰν γὰρ λαβόντες τὴν χάριν τοῦ πνεύματος, δωρεὰν διδόναι τοῖς παρ᾽ αὐτῶν μεταλαμβάνουσιν ἐπετράπησαν, ἐκ τῆς κυριακῆς φωνῆς ταύτην τὴν ἐλευθεριότητα εἰληφότες. εἰ δέ τις ἐλεγχθείη χρυσίῳ ταύτην εἰληφὼς, ἀποκήρυκτον διαγορεύουσι τὸν τοιοῦτον τῆς ἱερατικῆς * τάξεως. εἰ γὰρ καὶ ὀνόματι τὴν ἱερωσύνην κεκλήρωται, ἀλλ᾽ οὖν διαψεύδεται ὁ λόγος ἐπὶ τῷ πράγματι. οὐδεὶς γὰρ Θεῷ δουλεύειν δύναται καὶ μαμμωνᾷ, ὡς εὐαγγελικῶς ἐμάθομεν. καὶ ἐπεὶ ἠκούσαμεν προφητικῶς τοῦ Θεοῦ βοῶντος· ἱερεῖς λαλήσατε εἰς τὴν καρδίαν Ἱερουσαλήμ. αὖθίς τε ἐπαπειλοῦντος καὶ λέγοντος· ὁ σκοπὸς ἐὰν ἴδῃ τὴν ῥομφαίαν ἐρχομένην, καὶ μὴ σημαίνῃ τῇ σάλπιγγι, καὶ ὁ λαὸς μὴ φυλάξηται, καὶ ἐλθοῦσα ἡ ῥομφαία λάβῃ ἐξ αὐτῶν ψυχήν, τὸ αἷμα ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ σκοποῦ ἐκζητήσω. φόβον τε τῆς σιωπῆς κατακρίματος ἀπαγγέλλομεν τοῖς προέδροις πάσι τῶν καθ᾽ ἡμᾶς ἐκκλησιῶν, ἵνα μετὰ παῤῥησίας κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον εἴπωμεν· καθαροί ἐσμεν ἀπὸ τοῦ αἵματος τῶν παραβαινόντων τὰς κανονικὰς διατάξεις, καὶ πολὺ γε μᾶλλον τῶν ἐπὶ χρήμασι ἢ χειροτονησάντων

D
E

* al. ἀξίας.

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO VIII.

σάντων ἢ χειροτονηθέντων, Πέτρῳ τῷ θείῳ ἀποστόλῳ, οὗ καὶ τὴν καθέδραν ἐκληρώσατο ἡ ἀδελφικὴ ὑμῶν ἁγιότης, ὡς Σίμωνα τὸν μάγον τούτους καθελόντες. τούτου ἕνεκεν οὐχ ὑποστελλόμεθα τοῦ ἀναγγεῖλαι τὴν ἀλήθειαν, φυλάττοντες καὶ κρατοῦντες τὰ παρὰ τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων, καὶ τῶν ἀοιδίμων πατέρων ἡμῶν κανονικῶς ἐκδοθέντα· καὶ ὅτι τούτων παραβαίνει τί ποτε, βδελυττόμεθα. ἡ οὖν ἀδελφικὴ ὑμῶν ἀρχιεροπρεπὴς ἁγιωσύνη ἐνθέσμως καὶ κατὰ Θεοῦ βούλησιν συντελοῦσα τὴν ἱεραρχικὴν ἀξίαν, ἐξοχωτάτην ἔχει τὴν δόξαν. ἔφησε γὰρ διὰ τοῦ προφήτου ὁ πρῶτος καὶ μέγας ἀρχιερεὺς Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν· ζῶ ἐγώ, ἀλλ' ἢ τοὺς δοξάζοντάς με δοξάσω. οἶδας γάρ, ἀνὴρ ἐπιθυμιῶν τοῦ πνεύματος, ὅτι φορητοτέρα μᾶλλόν ἐστι Μακεδονίου καὶ τῶν ἀμφ' αὐτὸν πνευματομάχων ἡ δυσσεβὴς αἵρεσις. ἐκεῖνοι γὰρ κτίσμα καὶ δοῦλον τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς τὸ ἅγιον πνεῦμα ληρῳδοῦντες, οὗτοι ἑαυτῶν, ὡς δοκοῦσι, δοῦλον αὐτὸ ποιοῦσι. πᾶς γὰρ δεσπότης ὅ, τι ἂν ἔχει, εἰ βούλοιτο, πιπράσκει, εἴτε οἰκέτην, εἴτε ἕτερον ὧν κέκτηται· ὡσαύτως καὶ ὁ ἀγοράζων, δεσπότης βουλόμενος εἶναι τοῦ ἠγορασμένου, διὰ τιμῆς ἀργυρίου τοῦτο κτᾶται. οὕτως οἱ ταύτην τὴν ἄθεσμον πρᾶξιν ἐργαζόμενοι, καταβιβάζουσι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἴσα ἁμαρτάνοντες τοῖς βλασφημοῦσιν, ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια τὸν Χριστόν· ἢ τό γε ἀληθέστερον εἰπεῖν, παρεικάζονται Ἰούδᾳ τῷ προδότῃ, ὃς τοῖς θεοκτόνοις Ἰουδαίοις τιμῆς ἀργυρίου Χριστὸν ἀπεμπολήσατο. ὡς οὖν τὸ ἅγιον πνεῦμα ὁμοούσιόν ἐστι Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, τῆς αὐτῆς πάντως καὶ οὗτοι τεύξονται μερίδος, ὡς ἀποδέδεικται. εἰ δὲ οὐ πιπράσκεται· πρόδηλον γὰρ οὐδαμῶς· ἀναμφιλέκτως οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἡ χάρις τοῦ ἁγίου πνεύματος, ὅπερ ἡ τῆς ἱερωσύνης ἁγιστεία· καὶ ὃ οὐκ ἔλαβον, οὐδὲ ἔχουσι. μνησθήτωσαν τοῦ ἁγίου Πέτρου πρὸς τὸν τοῦτο ἐπιτηδεύσαντα οὑτωσὶ λέγοντος· οὐκ ἔστι σοι μερίς, οὐδὲ κλῆρος ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ. εἰ γὰρ ἀπεμπολεῖται ἡ τῆς ἱερωσύνης ἀξία, ἄρα, περιττὴ παρ' αὐτοῖς ἡ κατὰ τὸν βίον σεμνὴ πολιτεία, καὶ ἡ ἐν ἁγνείᾳ καὶ ἀρεταῖς ἀναστροφή. περιττὸς κατ' αὐτοὺς καὶ Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος διδάσκων, δεῖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, σώφρονα, κόσμιον, διδακτικόν, ἐγκρατῆ, νηφάλιον, ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν. οἴχεται τοίνυν ταῦτα πάντα ἐκ τοῦ πράτου καὶ ἀγοραστοῦ τῆς ἱερωσύνης. αἱ οὖν ὑποτεταγμέναι ἁγιόλεκτοι χρήσεις ἀλλότριον πάντη τῆς ἱερωσύνης ἀποφαίνονται τόν ποτε δόντα ἢ λαβόντα ἐν οἱῳδήποτε χρόνῳ, εἴτε καὶ πρὸ τῆς χειροτονίας, εἴτε καὶ ἐν τῇ χειροτονίᾳ, ἢ καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν. λαβεῖν γάρ ἐστι, τὸ λαβεῖν ὁπηνίκα. ἀλλὰ καὶ πάσας ἐκκλησιαστικὰς προβολὰς ἀφαιροῦσιν ἐπὶ τῇ τῶν χρημάτων δόσει.

runt [a] vel imponunt; Petro divino Apostolo, cujus cathedram sortita est fraterna sanctitas vestra, hos tamquam Simonem magnum deponente. Hujus rei gratia non subterfugimus, quo minus annuntiemus veritatem, custodientes & tenentes quæ a sanctis & laudatissimis Apostolis, & memorabilibus patribus nostris canonice sunt prolata: & hos qui quid horum contempserint, abominamur. Igitur fraterna & summo sacerdotio decorata sanctitas vestra, jure ac secundum Dei voluntatem [b] pontificalem ordinans pietatem, opinatissimam habet gloriam. Dixit enim per prophetam primus & magnus summus sacerdos Christus Deus noster: *Vivo ego, sed glorificantes me glorificabo.* Nosti enim, vir desideriorum Spiritus, quia tolerabilior est Macedonii & eorum qui circa ipsum sunt, Spiritus impugnatorum impia hæresis. Illis enim creaturam & servum Dei ac Patris Spiritum delire fatentibus, isti [c] suiipsius eum, ut autumant, servum efficiunt. Omnis enim dominus quod habuerit, si voluerit, venumdat, sive servum, sive aliud quid eorum quæ possidet. Similiter & qui emit, dominus volens esse ejus quod emerit, per pretium pecuniæ illud acquirit. Ita & qui hanc iniquam actionem operantur, detrahunt Spiritui sancto, æqualiter peccantes his qui blasphemant, dicentes, in Beelzebub ejicere dæmonia Christum. Atque ut verius dicamus, Judæ comparantur traditori, qui Dei occisoribus Judæis pretio argenti Christum venumdedit. Cum ergo sanctus Spiritus consubstantialis sit Christo Deo nostro, ejusdem omnino & ipsi portionis erunt, ut ostensum est. Si vero non venditur, (perspicuum enim est, quod nullo modo:) non est procul dubio in eis gratia Spiritus sancti, id est, sacerdotii sanctitas. Nam quod non acceperunt, non habent. Memores ergo sint sancti Petri, ad eum qui hoc studebat ita dicentis: *Non est tibi pars, neque sors in sermone hoc.* Si enim venumdatur sacerdotii dignitas, ergo superflua est apud ipsos vitæ probabilis actio, & in castitate aliisque virtutibus conversatio. Superfluus est secundum ipsos etiam Paulus divinus Apostolus docens, oportere *episcopum irreprehensibilem esse, prudentem, ornatum, doctorem, continentem, sobrium, amplectentem eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem, ut potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt arguere.* [d] Profeţuntur igitur hæc omnia de venditore ac emptore [e] beneficii. Porro subjecta sanctorum testimonia alienum omnino a sacerdotio pronuntiant eum qui dederit aliquando vel acceperit in aliquo tempore, sive scilicet ante manus impositionem, sive in manus impositione, sive post manus impositionem. Accipere est enim, accipere quandocumque. Sed & omnes promotiones ecclesiasticas auferunt in datione pecuniarum.

[a] In Græco, vel manus impositionem acceperunt.

[b] In Græco, sacrum hierarchicum gubernans ordinem.

1. Reg. 2.

[c] Trs suipso eum, ut autumant.

Luc. 11.

Act. 8.

1. Tim. 3. & Tit. 1.

[d] Pro. Evanescunt.

[e] al. sacerdotii.

Κανὼν τῶν ἁγίων ἀποστόλων κθ΄.

Εἴ τις ἐπίσκοπος διὰ χρημάτων τῆς ἀξίας ταύτης ἐγκρατὴς γένηται, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, καθαιρείσθω καὶ αὐτὸς καὶ ὁ χειροτονήσας· καὶ ἐκκοπτέσθω παντάπασι καὶ τῆς κοινωνίας, ὡς Σίμων ὁ μάγος ὑπ' ἐμοῦ Πέτρου.

Canon sanctorum Apostolorum XXIX.

Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus per pecunias hanc obtinuerit dignitatem, dejiciatur & ipse & ordinator ejus, & a communione modis omnibus abscindatur, sicut Simon magus a me Petro.

Ἐκ τῶν πράξεων τῶν ἁγίων ἀποστόλων.

Ἰδὼν δὲ ὁ Σίμων, ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων δίδοται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, προσήνεγκεν αὐτοῖς χρήματα, λέγων· δότε κἀμοὶ τὴν ἐξουσίαν ταύτην, ἵνα ᾧ ἐὰν ἐπιθῶ τὰς χεῖρας, λαμβάνῃ πνεῦμα ἅγιον. Πέτρος δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν· τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαν, ὅτι τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτᾶσθαι. οὐκ ἔστι σοι μερίς, οὐδὲ κλῆρος ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ· ἡ γὰρ καρδία σου οὐκ ἔστιν εὐθεῖα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. μετανόησον οὖν ἀπὸ τῆς κακίας σου

De Actibus Apostolorum.

Cap. 8.

Cum vidisset autem Simon, quia per impositionem manus Apostolorum daretur Spiritus sanctus, obtulit eis pecuniam, dicens: Date & mihi hanc potestatem, ut cuicumque imposuero manus, accipiat Spiritum sanctum. Petrus autem dixit ad eum: Pecunia tua tecum sit in perditionem, quia donum Dei existimasti pecunia possidere. Non est tibi pars, neque sors in sermone isto: cor enim tuum non est rectum coram Deo. Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua, & ro-

ga Deum, si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis & obligatione iniquitatis video te esse.

Cap. 13.

Ex libro tertio Regnorum.

Non est reversus Ieroboam de via sua pessima, sed e contrario fecit de novissimis populi sacerdotes excelsorum. Quicumque volebat, implebat manum suam & fiebat sacerdos excelsorum; & propter hanc causam peccavit domus Ieroboam, & eversa est, & deleta desuper facie terræ.

Cap. 5.

Ex libro quarto Regnorum, de lepra Giezi.

4. Reg. 5.

Reversusque Naaman ad virum Dei cum universo comitatu suo, venit & stetit coram eo, & ait: Vere scio quod non sit Deus alius in universa terra, nisi tantum in Israël. Obsecro itaque, ut accipias benedictionem a servo tuo. At ille respondit: Vivit Dominus, ante quem sto, quia non accipiam. Cumque vim faceret, penitus non acquievit. Et post pauca: *Dixitque Giezi puer viri Dei: Pepercit Dominus meus Naaman Syro isti, ut non acciperet ab eo quæ attulit. Vivit Dominus, quia curram post eum, & accipiam ab eo aliquid. Et secutus est Giezi post tergum Naaman.* Et post pauca: *Et dixit Naaman: Accipe talentum argenti. Et coegit eum, ligavitque duo talenta argenti in duobus saccis, & duplicia vestimenta.* Et post alia: *Et dixit Elisæus: Unde venis Giezi? Qui respondit: Non ivit servus tuus quoquam. At ille ait: Nonne cor meum in præsenti erat, quando reversus est homo de curru suo in occursum tui? Nunc igitur accepisti argentum, & accepisti vestes, ut emas oliveta, & vineas, & oves, & boves, & servos, & ancillas: sed lepra Naaman adhærebit tibi & semini tuo in sempiternum. Et egressus est ab eo leprosus quasi nix.*

In cap. 8. post medium.

Ex sancti Basilii episcopi interpretatione in Isaiam.

Isai. 8. 20. ex Græc.

» *Legem dedit in adjutorium*, ut dicant; non sicut
» hoc de quo non licet date munera. Hæc vero lex non
» est sicut verbum hoc quod est in ventriloquo: non
» enim ad deceptionem excogitata est, sicut illa, sed
» magistra est veritatis. Et illi quidem [a] in argento di-
» vinant. Hoc enim est quod deridetur, quia & argen-
» tum eis tribuunt mercedem fallaciæ hi qui decipiun-
» tur. Hoc autem verbum, id est, legis, non est tale, ut
» munera dent pro eo. Nemo enim gratiam Dei ve-
» numdat. *Gratis*, inquit, *accepistis, gratis date.* Vides,
» qualiter indignatus Petrus sit contra Simonem, pecu-
» niam pro Spiritus sancti gratia offerentem? *Pecunia*
» *tua*, inquit, *tecum sit in perditionem: quia existi-*
» *masti donum Dei per pecuniam possidere.* Non est ergo
» evangelii sermo, sicut verba quæ venduntur a ventri-
» loquis. Quid enim dabit quisquam dignum pro eis
» in commutationem? Audi David hæsitantem at-
» que dicentem: *Quid retribuam Domino pro omnibus*
» *quæ retribuit mihi?* Non possunt ergo munera dari
» de hoc condigna gratiæ, quæ ab ipso est. Unum est
» donum dignum, custodia videlicet ejus quod donatum
» est. Qui dedit tibi thesaurum, non pretium repetit da-
» ti, sed custodiam dignam ejus quod datum est.

a In Græco, pro argento.

Matth. 10.

Act. 8.

Psal. 115.

Ejusdem ex epistola ad episcopos destinata qui sub ipso erant, ut non manus imponerent per pecunias.

» Existimant se non peccare, quia non pariter cum
» manus impositione munus accipiunt. Accipere autem
» est, quandocumque accipiatur. Rogo ergo, ut hanc
» oblationem, immo vero [b] terrenum commodum de-

b In Græco, inductionem in gehennam.

ταύτης, καὶ δεήθητι τοῦ κυρίου, εἰ ἄρα ἀφεθήσεταί σοι ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας σου. εἰς γὰρ χολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας ὁρῶ σε ὄντα.

Ἐκ τῆς τρίτης τῶν βασιλειῶν.

Καὶ οὐκ ἐπέστρεψεν Ἱεροβοὰμ ἀπὸ τῆς κακίας αὐτοῦ· καὶ ἐπέστρεψε, καὶ ἐποίησεν ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ ἱερεῖς ὑψηλῶν. ὁ βουλόμενος ἐπλήρου τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ἐγίνετο ἱερεὺς εἰς τὰ ὑψηλά. καὶ ἐγένετο τὸ ῥῆμα τοῦτο εἰς ἁμαρτίαν τῷ οἴκῳ Ἱεροβοάμ, καὶ εἰς ἀφανισμὸν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς.

Ἐκ τῆς δ΄. τῶν βασιλειῶν, περὶ τῆς λέπρας Γιεζῆ.

Καὶ ἐπέστρεψε Νεεμὰν πρὸς Ἐλισσαιὲ αὐτὸς καὶ πᾶσα ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ· καὶ ἦλθε, καὶ ἔστη ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ εἶπεν· ἰδοὺ δὴ ἔγνωκα, ὅτι οὐκ ἔστι Θεὸς ἐν πάσῃ τῇ γῇ, ἀλλ᾽ ἢ ἐν τῷ Ἰσραήλ. καὶ νῦν λάβε τὴν εὐλογίαν παρὰ τοῦ δούλου σου. καὶ εἶπεν Ἐλισσαιέ· ζῇ κύριος, ᾧ παρέστην ἐνώπιον αὐτοῦ, εἰ λήψομαι. καὶ παρεβιάσατο αὐτὸν λαβεῖν, καὶ ἠπείθησε. καὶ μετ᾽ ὀλίγα· καὶ εἶπε Γιεζῆ τὸ παιδάριον Ἐλισσαιέ· ἰδοὺ ἐφείσατο ὁ κύριός μου τοῦ Νεεμὰν τοῦ Σύρου, τοῦ λαβεῖν ἐκ χειρὸς αὐτοῦ ἃ ἐνήνοχε. ζῇ κύριος, εἰ μὴ δραμοῦμαι ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ λήψομαι παρ᾽ αὐτοῦ τι. καὶ ἐδίωξε Γιεζῆ ὀπίσω Νεεμάν. καὶ μετὰ βραχέα· καὶ εἶπε Νεεμάν· λάβε δὲ τάλαντον ἀργυρίου. καὶ ἔλαβε δύο τάλαντα ἀργυρίου ἐν δυσὶ θυλακίοις, καὶ δύο ἀλλασσομένας στολάς. καὶ μεθ᾽ ἕτερα· καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν Ἐλισσαιέ· πόθεν Γιεζῆ; καὶ εἶπε Γιεζῆ· οὐ πεπόρευται ὁ δοῦλός σου ἔνθα καὶ ἔνθα. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν Ἐλισσαιέ· οὐχὶ ἡ καρδία μου ἐπορεύθη μετὰ σοῦ, καὶ οἶδα, ὅτι ἐπέστρεψεν ὁ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ἅρματος εἰς συνάντησίν σου, καὶ νῦν ἔλαβες τὸ ἀργύριον, καὶ νῦν ἔλαβες καὶ τὰ ἱμάτια· καὶ λήψῃ ἐν αὐτῷ κήπους, καὶ ἐλαιῶνας, καὶ ἀμπελῶνας, καὶ πρόβατα, καὶ βόας, καὶ παῖδας, καὶ παιδίσκας· καὶ ἡ λέπρα Νεεμὰν κολληθήσεται ἐν σοὶ καὶ ἐν τῷ σπέρματί σου εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ προσώπου αὐτοῦ λελεπρωμένος ὡσεὶ χιών.

Τοῦ ἁγίου Βασιλείου ἐκ τῆς εἰς τὸν Ἡσαΐαν ἑρμηνείας.

Νόμον ἔδωκεν εἰς βοήθειαν, ἵνα εἴπωσιν, οὐχ ὡς τὸ ῥῆμα τοῦτο, περὶ οὗ οὐκ ἔστι δῶρα δοῦναι περὶ αὐτοῦ. οὗτος δὲ ὁ νόμος οὐκ ἔστιν ὡς τὸ ῥῆμα τοῦτο τοῦ ἐγγαστριμύθου. οὐ γὰρ πρὸς ἀπάτην ἐπινενόηται, ὥσπερ ἐκεῖνο, ἀλλὰ ἀληθείας ἐστὶ διδάσκαλος. κἀκεῖνοι μὲν ἐπ᾽ ἀργυρίῳ μαντεύονται· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ καταγέλαστον, ὅτι ἀργύριον αὐτοῖς τελοῦσι μισθὸν τοῦ ψεύδους οἱ ἀπατώμενοι. τοῦτο δὲ τὸ ῥῆμα, τουτέστι τοῦ νόμου, οὐκ ἔστι τοιοῦτον, ὥστε δῶρα δοῦναι περὶ αὐτοῦ. οὐδεὶς γὰρ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἀποδίδοται. δωρεάν, φησίν, ἐλάβετε, δωρεὰν δότε. ὁρᾷς πῶς ἠγανάκτησε Πέτρος ἐπὶ τῷ Σίμωνι ἀργύριον ὑπὲρ τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος προσφέροντι; τὸ ἀργύριόν σου, φησί, σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαν, ὅτι ἐνόμισας τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ διὰ χρημάτων κτᾶσθαι. οὐκ ἔστιν οὖν ὁ τοῦ εὐαγγελίου λόγος ὡς τὰ πωλούμενα ῥήματα τῶν ἐγγαστριμύθων. τί γὰρ ἄν τις δοίη ἄξιον αὐτοῦ ἀντάλλαγμα; ἄκουε τοῦ Δαβὶδ ἀπορήσαντος καὶ λέγοντος· τί ἀνταποδώσω τῷ κυρίῳ περὶ πάντων ὧν ἀνταπέδωκέ μοι; οὐκ ἔστιν οὖν δῶρα δοῦναι περὶ τούτου ἀντάξια τῆς ἀπ᾽ αὐτοῦ χάριτος. ἓν δῶρον ἄξιον, ἡ φυλακὴ τοῦ δωρηθέντος. ὁ δούς σοι τὸν θησαυρόν, οὐχὶ τιμὴν ἀπαιτεῖ τοῦ δοθέντος, ἀλλὰ φυλακὴν ἀξίαν τοῦ δεδομένου.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τῆς πρὸς τοὺς ὑφ᾽ ἑαυτὸν ἐπισκόπους, ὥστε μὴ χειροτονεῖν ἐπὶ χρήμασι.

Νομίζουσι μὴ ἁμαρτάνειν, τῷ μὴ ἅμα προσλαμβάνειν, ἀλλὰ μετὰ τὴν χειροτονίαν λαμβάνειν. λαβεῖν δέ ἐστιν ὁπότε τὸ λαβεῖν. παρακαλῶ οὖν, ταύτην τὴν πρόσοδον, μᾶλλον δὲ τὴν προσαγωγὴν τὴν ἐπὶ γέενναν ἀπάγουσαν, καὶ

Anno Christi 787. — Actio VIII.

μὴ τὰς χεῖρας μολύνοντες τοιούτοις λήμμασιν, ἑαυτοὺς ἀναξίους ποιήσητε τοῦ ἐπιτελεῖν ἅγια μυστήρια.

Ἐκ τοῦ βίου τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.

Προσῆλθεν ὁ τῆς μακρηγορίας ἡμῖν αἴτιος τοῖς ἐπισκόποις πᾶσιν Εὐσέβιος ὁ κατήγορος τῶν ἓξ λοιπῶν ἐπισκόπων, ἀξιῶν δεχθῆναι εἰς κοινωνίαν. ἀντιπλέγουσί τινες τῶν ἐπισκόπων, μὴ δεῖν αὐτὸν δεχθῆναι ὡς συκοφάντην. ἐπὶ τούτοις ἱκέτευεν λέγων· ἐπειδὴ ἡ δίκη τὸ πλεῖστον μέρος ἐπὶ ἔτη δύο ἐβασανίσθη, εἰς μάρτυρας δὲ γεγένηται ἡ * ὑπόθεσις, δέομαι τῆς ὑμετέρας θεοφιλίας, σήμερον παρ' αὐτοῦ δοθῆναί μοι τοὺς μάρτυρας. εἰ γὰρ καὶ Ἀντωνῖνος τετελεύτηκεν ὁ ἐπίσκοπος, ὁ λαβὼν τὸ χρυσίον καὶ χειροτονήσας, ἀλλ' οὖν γε μένουσιν οἱ δεδωκότες καὶ χειροτονηθέντες. ἐδικαίωσεν ἡ παροῦσα σύνοδος ζητηθῆναι τὸ πρᾶγμα. ἄρχεται ἡ ὑπόθεσις ἐξ ἀναγνώσματος τῶν πρώην πραχθέντων ὑπομνημάτων. εἰσῆλθον οἱ μάρτυρες, εἰσῆλθον καὶ οἱ ἓξ τῶν δεδωκότων καὶ χειροτονηθέντων. ἐν ἀρχῇ ἠρνοῦντο. ἐπιμενόντων δὲ τῶν μαρτύρων, τῶν μὲν λαϊκῶν, τῶν δὲ πρεσβυτέρων, οἷς ἔδοξαν πεπαρρησιάσθαι· τινῶν δὲ καὶ γυναικῶν· καὶ τὰ εἴδη τῶν ἐνεχύρων λεγόντων, τοὺς τόπους, καὶ τοὺς καιρούς, καὶ τὴν ποσότητα· οὐ πάνυ καλῶς αὐτοὶ ἐξετασθέντες τῆς συνειδήσεως, αὐθαίρετοι ὁμολογοῦσι δίχα πολλῆς ἀνάγκης· ὅτι δεδώκαμεν, ὁμολογοῦμεν, καὶ γεγόναμεν τοιαύτην νομίσαντες ἀκολουθίαν εἶναι, ἵνα δόξωμεν τῆς βουλῆς τῆς ἐκκλησίας ἐλευθεροῦσθαι. καὶ νῦν δεόμεθα, εἰ μέν ἐστιν ὅσιον ἡμᾶς εἶναι ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῆς ἐκκλησίας· εἰ δὲ μή, κἂν τὸ χρυσίον ὃ δεδώκαμεν, ἵνα λάβωμεν. τῶν γὰρ γυναικῶν ἡμῶν δεδώκαμέν τινα σκεύη. Ἰωάννης πρὸς ταῦτα ὑπέσχετο τῇ συνόδῳ, ὅτι τοῦ μὲν βουλευτηρίου ἐγὼ αὐτοὺς σὺν Θεῷ ἀπαλλάσσω, ἀξιώσας τὸν βασιλέα· ὑμεῖς δὲ προστάξατε αὐτοὺς λαβεῖν ἃ δεδώκασι παρὰ τῶν Ἀντωνίνου κληρονόμων. προσέταξεν ἡ σύνοδος, τὸ μὲν χρυσίον αὐτοὺς λαβεῖν παρὰ τῶν κληρονόμων Ἀντωνίνου, κοινωνεῖν δὲ ἔνδον τοῦ θυσιαστηρίου, εἶναι δὲ ἀπὸ ἱερέων· ἵνα μὴ τούτων συγχωρηθέντων, ἔθος γένηται Ἰουδαϊκὸν ἢ Αἰγύπτιον τοῦ πωλεῖν καὶ ἀγοράζειν τὴν ἱερωσύνην. φασὶ γὰρ τὸν λυμεῶνα καὶ ψευδώνυμον πατριάρχην τῶν Ἰουδαίων κατ' ἔτος ἀμείβειν, ἢ καὶ παρ' ἔτος τοὺς ἀρχισυναγώγους, ἐπὶ συλλογῇ τοῦ ἀργυρίου· ὁμοίως καὶ τὸν ζηλωτὴν τούτου τῶν Αἰγυπτίων πατριάρχην· ἵνα πληρωθῇ τὸ προφητικόν· οἱ ἱερεῖς αὐτῆς μετὰ δώρων ἀπεκρίνοντο, καὶ οἱ προφῆται αὐτῆς μετὰ ἀργυρίου ἐμαντεύοντο.

ponatis: & ne manus talibus contaminantes acceptionibus, vosmetipsos indignos faciatis celebrandi sancta mysteria.

De vita sancti Joannis aurei oris.

Accessit ille qui longæ nobis erat disputationis auctor, ad episcopos omnes, Eusebius videlicet accusator sex reliquorum episcoporum, & postulans ut susciperetur in communionem. Contradicunt quidam episcoporum, non oportere illum [a] in calumniatorem admitti. In his supplicavit dicens: Quoniam [b] litis majorem partem per duos annos [c] examinavit, & [d] dilatio ad testes effecta est; deprecor vestram Deo amabilitatem, [e] ut mihi ab eo testes hodie tribuantur. Nam si & Antoninus episcopus mortuus est, qui accepto auro promovit; sed manent qui dederunt & ordinati sunt. Sanxit præsens concilium, ut requiratur negotium. Inchoatur causa ex lectione monumentorum quæ primitus gesta sunt. Ingressi sunt testes: ingressi sunt & sex qui dederunt & ordinati sunt. In initio negabant. Cumque permanerent testes tam laïci quam presbyteri, quibus [f] visum fuerat fidenter esse credendum; quædam autem & mulieres: etiam species pignorum præfati, & loca, & tempora, & quantitatem; non admodum bene conscientia sua disposita, ultronei confitentur absque multa necessitate: Quia dedimus, confitemur, & facti sumus talem existimantes [g] consequentiam esse, ut videremur a curia publica liberari. Et nunc obsecramus, ut si quidem justum est nos esse in ministerio ecclesiæ, simus: sin autem, saltem aurum quod dedimus, recipiamus. Nam uxorum nostrarum quædam dedimus vasa. Joannes ad hæc repromittebat Concilio: Quia a curia quidem ego eos cum Deo liberabo, postulans Imperatorem: vos autem præcipite accipere illos quod dederunt, ab heredibus Antonini. Præcepit synodus aurum quidem eos recipere ab heredibus Antonini, communicare autem intra altare, & esse privatos sacerdotio: ne istis indulgentiam consecutis, consuetudo fieret Judaïca vel Ægyptia vendendi sacerdotium, vel emendi. Aiunt enim pestilentem & falsidicum patriarcham Judæorum per singulos annos vel infra, archisynagogos per vices constituere causa colligendæ pecuniæ: similiter & æmulatorem hujus, Ægyptiorum scilicet patriarcham; ut impleatur illud propheticum: *Sacerdotes ejus cum muneribus respondebant, & propheta illius cum argento divinabant.*

* al. ἐπ' ἐχθρούς.

a al. ut. b al. lis. c Pro, examinata est. d Pro, causa. e In Græco, ut a me testes. f In Græco, visi fuerant confidere. g Pro, consuetudinem. Mich. 3.

Ἐκ τῶν κανόνων τῶν ἑξακοσίων τριάκοντα ἁγίων πατέρων τῶν ἐν Χαλκηδόνι συνελθόντων, κανὼν δεύτερος.

Εἴ τις ἐπίσκοπος ἐπὶ χρήμασι χειροτονίαν ποιήσαιτο, καὶ εἰς πρᾶσιν καταγάγῃ τὴν ἄπρατον χάριν, καὶ χειροτονήσῃ ἐπὶ χρήμασιν ἐπίσκοπον, ἢ χωρεπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, καὶ διάκονον, ἢ ἕτερόν τινα τῶν ἐν τῷ κλήρῳ κατηριθμημένων, ἢ προβάλλοιτο ἐπὶ χρήμασιν οἰκονόμον, ἢ ἔκδικον, ἢ παραμονάριον, ἢ ὅλως τινὰ τοῦ κανόνος, δι' αἰσχροκέρδειαν οἰκείαν· ὁ τοῦτο ἐπιχειρήσας, ἐλεγχθεὶς κινδυνευέτω περὶ τὸν οἰκεῖον βαθμόν· καὶ ὁ χειροτονούμενος μηδὲν ἐκ τῆς κατ' ἐμπορίαν ὠφελείσθω χειροτονίας ἢ προβολῆς, ἀλλ' ἔστω ἀλλότριος τῆς ἀξίας ἢ τοῦ φροντίσματος, οὗπερ ἐπὶ χρήμασιν ἔτυχεν. εἰ δέ τις καὶ μεσιτεύων φανείη τοῖς οὕτως αἰσχροῖς καὶ ἀθεμίτοις λήμμασι, καὶ οὗτος εἰ μὲν κληρικὸς εἴη, τοῦ οἰκείου ἐκπιπτέτω βαθμοῦ· εἰ δὲ λαϊκὸς ἢ μονάζων, ἀναθεματιζέσθω.

Ex canonibus sexcentorum triginta sanctorum patrum, qui Chalcedone convenerunt, regula secunda.

Si quis episcopus per pecunias fecerit ordinationem, & sub pretio redegerit gratiam quæ non potest vendi, ordinaveritque per pecuniam episcopum, vel chorepiscopum, vel presbyterum, aut diaconum, vel quemlibet ex his qui connumerantur in clero; aut promoverit per pecunias dispensatorem, aut defensorem, vel mansionarium, aut quemquam qui subjectus est regulæ, pro sui turpissimi lucri commodo: is quem hoc attentasse probatum fuerit, proprii gradus periculo subjacebit: & qui ordinatus est, nihil ex hac ordinatione aut promotione, quæ per negotiationem facta est, proficiat, sed sit alienus ea dignitate & solicitudine, quam pecuniis quæsivit. Si quis vero mediator tam turpibus & nefandis datis vel acceptis extiterit, siquidem clericus fuerit, proprio gradu decidat: si vero laïcus aut monachus, anathematizetur.

Ἐκ τῆς ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς Γενναδίου τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τῆς σὺν αὐτῷ συνόδου.

Ἔστω τοίνυν καὶ ἔστιν ἀπόβλητος, καὶ πάσης ἱερατικῆς ἀξίας

Ex synodica epistola Gennadii sanctissimi archiepiscopi Constantinopoleos, & synodi quæ cum eo erat.

Sit igitur & est abjectus, & ab omni sacerdotali

» dignitate atque officio alienus, & maledictioni anathematis subditus, tam qui possidere hoc sacerdotium per pecunias opinatur, quam is qui præbere id propter pecunias pollicetur, sive clericus, sive laïcus sit: sive convictus, sive non fuerit convictus hoc facere. Non est enim possibile convenire inconvenientia, neque cum Deo concordare mammona, vel eos qui huic serviunt, servire Deo. Dominica est etiam sententia hæc, quæ incunctanter asserit, non posse Deo servire & mammonæ.

Matth. 6. Luc. 16.

Ex canonibus sanctæ sextæ synodi regula vigesima secunda. [a]

[a] Ad oram codicis ms. Idyani: Hi canones non apud Latinos, sed apud quosdam Græcos inveniantur, sicut alia nonnulla.

» Eos qui per pecunias ordinati sunt, sive episcopi, sive quicumque clerici, & non secundum probationem & vitæ optionem, deponi præcipimus: sed & illos qui hos ordinasse noscuntur.

Audiamus hæc omnia, & auribus percipiamus, non solum summi sacerdotes, & sacerdotes, & qui in clero connumerantur, sed & omnes qui orbem habitamus terrarum. Oportet enim abundantius nos intendere his quæ audiuntur, ne forte defluamus: *Quia non corruptibilibus argento & auro redempti sumus de vana nostra traditionis paternæ conversatione, sed pretioso sanguine agni immaculati & incontaminati Jesu Christi.*

1. Petr. 1.

Sic nos doceto, vir sacratissime, sequi divinam scripturam, & evangelica, apostolica, canonica, & paterna præcepta. Obedimus enim verbis oris vestri. Super excelsa conscende, exalta in fortitudine vocem tuam: abi in latitudine, prædica cum fiducia, ut auferatur & in abolitionem veniat impositio manus quæ per pecunias fit: nec non & quidquid hanc propter avaritiam, injustitiam & acquisitionem, turpis lucri gratia sequitur. Hac enim una cum his quæ cum illa conveniunt, a populo acquisitionis qui nomine Christi censetur, & gratis consecutus est redemptionem, ablata, omnia contagia quæ nequitiam sequuntur, radicitus amputabuntur: & sacerdotes ut palma florebunt, Christi odorem his qui salvi fiunt inspirantes, & ecclesiæ triumphale carmen canentes: Abstulit Dominus injustitias tuas ex te. Quin & eos qui carpunt dulcedine replentes, & multiplicantes illos in [b] terra pingui, longævæ, inquam, illius vitæ ac incorruptibilis heredes monstrantes.

[b] Pro, senecta uberi. Videtur legisse Anastasius, ἐν γῇ aut χώρᾳ.

Deocolendissimo comministro domino Joanni presbytero & hegumeno [c] seu anachoretæ, Tarasius indignus episcopus Constantinopoleos novæ Romæ, in Domino salutem.

[c] In Græco, & anachoretæ, curarum scilicet mundanarum contemptori.

Ex eodem Anastasio, & ms. nostro.

Qui ex fluentis divini Spiritus irrigatus, & inspiratione hujus est illustratus, David ille scilicet inter reges propheta & inter prophetas rex, laudans dicebat: *Initio cognovi de testimoniis tuis, quoniam in æternum fundasti ea.* Sine mendacio itaque his qui intellectum habent, est hymnodia hæc, & firma his qui concinunt eam. Ait enim inspector Dei Moyses de omni divinæ scripturæ affatu: *In illis non est addere, & ab illis non est auferre.* Qui ergo scrutabiliter & non transitorie omnibus sacris scripturis & paternis doctrinis incumbunt, & lectioni horum intendunt, & mentem suam pietati & veritati infigunt, & non ad propriam hanc voluntatem referunt, illuminantur mirabiliter a montibus æternis, illustrati ab evangelicis & apostolicis præceptis. Montes enim hæc psalmista nominat, quoniam in his meditantes & inambulantes, ad cælestia pertransimus: æternos autem, quia non recentia nec temporalia, sed [d] ab origine mundi prædicta sunt; quamquam novissimis tem-

Psalm. 118.

Deut. 34.

Deut. 4. & 12.

Psalm. 75.

[d] In Græc. ante mundi constitutionem dicta sunt.

A τε καὶ λειτουργίας ἀλλότριος, καὶ τῇ κατάρᾳ τοῦ ἀναθέματος ὑποκείμενος, ὅ, τε κτᾶσθαι ταύτην τὴν ἱερωσύνην διὰ χρημάτων οἰόμενος, καὶ ὁ ταύτην παρέχειν διὰ χρήμασιν ὑπισχνούμενος· εἴτε κληρικὸς, εἴτε λαϊκὸς εἴη· κἂν ἐλέγχοιτο, κἂν μὴ ἐλέγχοιτο τοῦτο ποιῶν. οὐ γὰρ οἷόν τε συμβιβασθῆναί ποτε τὰ ἀσύμβατα, οὐδὲ Θεῷ συμφωνῆσαι τὸν μαμμωνᾶν, ἢ τοὺς τούτῳ δουλεύοντας δουλεῦσαι Θεῷ. δεσποτικὴ αὕτη ἐστὶν ἀπόφασις ἀναμφίλεκτος, οὐ δύνασθαι Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμμωνᾷ.

Ἐκ τῶν κανόνων τῆς ἁγίας ἕκτης συνόδου, κανὼν κβ΄.

Τοὺς ἐπὶ χρήμασι χειροτονουμένους, εἴτε ἐπισκόπους, ἢ B οἱουσδήποτε κληρικοὺς, καὶ οὐ κατὰ δοκιμασίαν καὶ τοῦ βίου αἵρεσιν, καθαιρεῖσθαι προστάττομεν· ἀλλὰ καὶ τοὺς χειροτονήσαντας.

Ἀκούσωμεν ταῦτα πάντα, καὶ ἐνωτισώμεθα, οὐ μόνον ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς, καὶ οἱ τῷ κλήρῳ κατειλημμένοι, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν οἰκουμένην. δεῖ γὰρ περισσοτέρως ἡμᾶς προσέχειν τοῖς ἀκουσθεῖσι, μήποτε παραρρυῶμεν· ὅτι οὐ φθαρτοῖς ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ ἠγοράσθημεν ἐκ τῆς ματαίας πατροπαραδότου ἀναστροφῆς, ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Οὕτως ἡμᾶς δίδαξον, ἀνὴρ ἱερώτατε, ἕπεσθαι τοῖς γραφικοῖς καὶ εὐαγγελικοῖς, ἀποστολικοῖς, κανονικοῖς τε καὶ πατρικοῖς παραγγέλμασι. πειθόμεθα γὰρ τοῖς ῥήμασι τοῦ στόματος C ὑμῶν. ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ἀνάβηθι, ὕψωσον ἐν ἰσχύϊ τὴν φωνήν σου· πορεύθητι ἐν πλατυσμῷ· κήρυξον μετὰ παῤῥησίας, ὅπως ἐξαρθῇ καὶ εἰς ἀφανισμὸν ἔρχηται ἡ διὰ χρημάτων χειροθεσία, καὶ πᾶν ὅ,τι ταύτῃ διὰ φιλαργυρίαν, ἀδικίαν τε καὶ ἐμπορίαν αἰσχροκερδῶς παρέπεται. ταύτης γὰρ μετὰ τῶν συντρεχόντων αὐτῇ ἐξαιρουμένης ἐκ τοῦ περιουσίου λαοῦ, τοῦ τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ κεκλημένου, καὶ δωρεὰν τυχόντος τῆς ἀπολυτρώσεως, πάντα τὰ τῇ κακίᾳ συνεπόμενα μιάσματα πρόῤῥιζον συνεκτμηθήσονται· καὶ οἱ ἱερεῖς ὡς φοῖνιξ ἀνθήσουσι, Χριστοῦ εὐωδίαν τοῖς σωζομένοις ἐμπνέοντες, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπινίκιον προσᾴδοντες· περιεῖλε κύριος ἐκ σοῦ τὰ ἀδικήματά σου. ἔτι τε καὶ τοὺς δρεπομένους γλυκάζοντες, πληθύνοντές D τε αὐτοὺς ἐν γήρᾳ πίονι, τῆς [a] μακαρίας ἐκείνης λέγω καὶ ἀκηράτου ζωῆς κληρονόμους ἀναδεικνύοντες.

[a] Latinus legit, μακραίωνος.

[b] Τῷ θεοσεβεστάτῳ καὶ εὐλαβεστάτῳ συλλειτουργῷ, κυρίῳ Ἰωάννῃ πρεσβυτέρῳ καὶ ἡγουμένῳ καὶ ἀναχωρητῇ τῶν κοσμικῶν φροντίδων, Ταράσιος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης.

[b] In Græc. Dei colentissimo ac reverendissimo.

Ὁ ἐκ θείων ναμάτων τοῦ θείου πνεύματος ἀρδευθεὶς, καὶ τῇ ἐμπνεύσει τούτου καταυγασθεὶς Δαβὶδ, ὁ ἐν βασιλεῦσι προφήτης, καὶ ἐν προφήταις βασιλεὺς, ὑμνῶν ἔλεγε· κατ' ἀρχὰς ἔγνων ἐκ τῶν μαρτυρίων σου, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα ἐθεμελίωσας αὐτά. ἀψευδὴς τοῖς νοῦν ἔχουσιν ἡ ὑμνῳδία αὕτη, καὶ βεβαία τοῖς αὐτὴν ᾄδουσι. E φησὶ γὰρ καὶ ὁ θεόπτης Μωϋσῆς περὶ πάσης γραφικῆς [b] θεοπνευστίας· ἐπ' αὐτοῖς οὐκ ἔστι προσθεῖναι, καὶ ἀπ' αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἀφελεῖν. οἱ οὖν ἐρευνητικῶς, καὶ οὐ παροδευτικῶς πᾶσι τοῖς γραφικοῖς καὶ πατρικοῖς διδάγμασιν ἐγκύπτοντες, καὶ τῇ ἀναγνώσει τούτων προσέχοντες, καὶ τὸν νοῦν ἑαυτῶν τῇ εὐσεβείᾳ καὶ τῇ ἀληθείᾳ προσπηγνύντες, καὶ οὐ πρὸς τὸ ἴδιον θέλημα τοῦτο φέροντες, φωτίζονται θαυμαστῶς, ἀπὸ ὀρέων αἰωνίων, καταυγαζόμενοι ὑπὸ τῶν εὐαγγελικῶν καὶ ἀποστολικῶν ἐνταλμάτων. ὄρη γὰρ ταῦτα ὁ ψαλμῳδὸς ὀνομάζει, ὅτι ἐν αὐτοῖς ἐμμελετῶντες καὶ ὁδεύοντες, πρὸς τὰ οὐράνια ἐπιβαινόμεθα. αἰώνια δὲ, ὅτι οὐ πρόσφατα, οὐδὲ πρόσκαιρα, ἀλλὰ πρὸ καταβολῆς κόσμου λελάληνται, εἰ καὶ ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρό-

[c] al. θεοπνευστίας.

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO VIII.

...ουν ἐκτηρύττουσι παρὰ τῶν κηρύκων τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος. ἡμεῖς οὖν, ἀνὴρ ἐπιθυμιῶν, τῶν τοῦ πνεύματος, ὡς τῷ Θεῷ σε ἐκ νεότητος γινώσκοντες ἀνακείμενον, τῆς καρδίας ἡμῶν ὀλίγα τινὰ κινήματά τε καὶ βουλήματα πρὸς ψυχικὴν εὐθυμίαν ἀνατιθέμεθα. τὰ γὰρ πλείονα σιωπῇ τιμάσθω. πάντως ἠχήθη ὑμῖν περὶ τῆς συνόδου τῆς γενομένης εὐδοκίᾳ Θεοῦ ἐν τῇ Νικαέων πόλει. εἰς ἣν σύνοδον ἡμεῖς τε καὶ ἱερώτατοι ἄνδρες τοποτηρηταὶ τοῦ τε πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης καὶ τῶν τῆς ἀνατολῆς ἁγιωτάτων ἀρχιερέων συνήλθομεν, καὶ θεοφιλεῖς ἐπίσκοποι πλεῖστοι κατὰ πρόσταξιν τῶν εὐσεβῶν βασιλέων ἡμῶν· ὁμοίως καὶ εὐλαβεῖς ἀρχιμανδρῖται καὶ ἡγούμενοι, καὶ πλῆθος μοναχῶν. καὶ ὅσα πολλὰ μεταξὺ ἡμῶν λαληθέντων, τὸ ἀληθὲς καὶ ἀρεστὸν τῷ Θεῷ ἐκυρώθη. καὶ κατὰ τὴν ἀρχαίαν θεσμοθεσίαν τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν ἡ ἐκκλησία ἀπέλαβε τὴν τῶν εἰκόνων ἀναζωγράφησίν τε καὶ στηλογραφίαν, πρὸς ἀναγωγὴν καὶ ὑπόμνησιν τοῦ καθ᾽ ἡμᾶς νοός, καὶ μετοχήν τινος ἁγιασμοῦ. ὅ τι γὰρ τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον διὰ τῆς ἀναγνώσεως ὑποσημαίνει ἡμῖν, τὸ αὐτὸ καὶ αἱ εἰκόνες· καὶ ὅ τι αἱ μαρτυρικαὶ βίβλοι διηγοῦνται περὶ τῶν παθημάτων τῶν μαρτύρων, ὁμοίως καὶ αἱ εἰκόνες· καὶ ταύτας ἀσπαζόμεθα ὡς ἐκτυπώματα τῶν πρωτοτύπων ὄντα, καὶ οὐδὲν ἕτερον· πιστεύοντες εἰς ἕνα Θεὸν ἐν τριάδι ὑμνούμενον, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύοντες. ἐξαιτούμεθα δὲ καὶ τὰς πρεσβείας τῆς ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν τῆς ἁγίας θεοτόκου, ἁγίων τε ἀγγέλων, καὶ πάντων τῶν ἁγίων καὶ ὁσίων πατέρων ἡμῶν. τούτων οὕτως ὄντων ἐνεκάλεσεν τῇ συνόδῳ τὸ πλεῖον μέρος τῶν εὐλαβῶν μοναχῶν. καὶ ἡμεῖς δὲ προεγνώκαμεν τὴν ἔγκλησιν ταύτην· ὅτι οἱ πλείονες τῶν ἐπισκόπων χρήμασιν ἐκτήσαντο τὴν ἱερωσύνην· καὶ κἂν ἁμαρτίαις ἡμετέραις περιπειρόμεθα, καὶ στενοῖς τούτων συμφυρόμεθα, ἐφ᾽ αἷς ἵλεως ἡμῖν γένοιτο Κύριος· ἀλλ᾽ οὖν τῶν εὐαγγελικῶν ἐνταλμάτων καὶ κανονικῶν διατάξεων τὴν γνῶσιν εἰλήφαμεν, καὶ ἐν καθαρῷ συνειδότι, καὶ ἁπλῇ καρδίᾳ, καὶ ἀφιλαργύρῳ τρόπῳ, καὶ ἐν συνειδήσει ἀνεπηρεάστῳ πρὸς τὸν Θεόν, τῇ κανονικῇ καὶ εὐαγγελικῇ διατάξει κατὰ πάντα ἕπεσθαι εὐχόμεθα· καὶ καθωπλίσαμεν ἑαυτοὺς καὶ ὑπεκλίναμεν δουλεύειν ταῖς εὐαγγελικαῖς καὶ ἀποστολικαῖς πατρικαῖς παραγγέλμασιν· ἀγωνιζόμενοι καὶ τοὺς τὴν ἱερωσύνην κληρωσαμένους οὕτως ἀναστρέφεσθαι καὶ βιοῦν καὶ πολιτεύεσθαι, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς τῷ Χριστοῦ ὀνόματι καλουμένους. εἰ δέ τινες ἀπειθοῖεν τοῖς ἐντάλμασι τούτοις, κοινωνὸς τῶν τοιούτων λεγομένων ἱερέων, μὴ ὄντων δέ, εἶναι οὐκ ἀνέχομαι· ἀλλὰ ἀλλότριος τῆς τούτων εἰμὶ μερίδος. καὶ ἐμοὶ διαμαρτύρεσθαι ταῦτα οὐκ ὀκνηρόν, αὐτοῖς δὲ ἀσφαλές. οἱ οὖν θεῖοι κανόνες τὸν δόντα ἢ λαβόντα ἐπὶ χειροτονίᾳ ἱερωσύνης καθαιροῦσι καὶ ἀποδιώκουσι τῆς ἱερατικῆς ἀξίας. ὁ θεόπτης Μωϋσῆς, ὡς ἔφην εἰπών, βοᾷ· ἐπ᾽ αὐτοῖς οὐκ ἔστι προσθεῖναι, καὶ ἀπ᾽ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἀφελεῖν. ὁμοίως καὶ ὁ ὑμνογράφος Δαβὶδ ψάλλει, καὶ ἡμεῖς σὺν αὐτῷ· κατ᾽ ἀρχὰς ἔγνων ἐκ τῶν μαρτυρίων σου, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα ἐθεμελίωσας αὐτά. καὶ τίς ἱκανὸς πρὸς ταῦτα ἀντιστῆναι; εἰ μή που μωρανθεὶς τὴν διάνοιαν, καὶ παίζειν ἐθέλῃ τὰ θεῖα· ἤδη γὰρ τεθεμελίωνται τὰ μαρτύρια τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐρρίζωνται μὲν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ, κἂν προσκαίρως τινὲς ἀπειθοῦντες οὐ φυλάττουσιν αὐτά. ἐκεῖνα οὖν εἰς τὸν αἰῶνα μένουσι· καὶ μακάριοι οἱ ἐξερευνῶντες αὐτά, καὶ τούτοις πειθόμενοι· καὶ οὐαὶ ἀπειθοῦσι. πᾶς οὖν ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος ἐλεγχθεὶς ἐπὶ χρήμασι τὴν χειροτονίαν ἢ δοὺς ἢ λαβών, τῆς ἱερωσύνης ἐκπίπτει. ἴσως δέ τινες λέγουσιν, ὅτι μετανοοῦμεν ὑπὲρ τῆς ἁμαρτίας, καὶ ὁ Θεὸς συγχωρεῖ αὐτήν. ναὶ καὶ ἐγὼ λέγω, ὅτι πάντας μετανοοῦντας ὁ Θεὸς προσδέχεται, καὶ συγχωρεῖ διὰ μετανοίας τὰ προγεγονότα ἁμαρτήματα. οἶδα γὰρ καὶ Δαβὶδ μοιχείᾳ συσχεθέντα καὶ φόνῳ, ἀλλὰ μετανοήσαντα, δεχθέντα καὶ μαρτυρηθέντα· εὗρον Δαβὶδ τὸν τοῦ Ἰεσσαί, ἄνδρα

A potibus prolata sint a prædicatoribus evangelicæ prædicationis. Nos ergo, vir desideriorum, eorum videlicet quæ sunt Spiritus, Deo te a juventute cognoscentes deditum, paucos cordis nostri motus & voluntates ad animi alacritatem commendamus: plura quippe silentio honorentur. Utique auditum est a vobis de synodo quæ facta est beneplacito Dei in Nicensium urbe: ad quam videlicet synodum nos & sacrati viri & loci servatores tam Papæ senioris Romæ, quam Orientis sanctissimorum principum sacerdotum convenimus; nec non & Deo amabiles episcopi plurimi secundum præceptionem piorum Imperatorum nostrorum. Similiter & reverendi archimandritæ & hegumeni, & multitudo monachorum. Cumque multa inter nos dicerentur, quod verum & placitum est Deo, sancitum est; & secundum priscam legislationem sanctorum patrum nostrorum ecclesia recepit imaginum picturam & titulos, ad [a] superiorem sensum & memoriam mentis nostræ, ac participationem cujusdam sanctificationis. Quidquid enim sanctum evangelium per lectionem insinuat nobis, id ipsum & imagines: & quidquid gestorum libri de passionibus martyrum narrant, similiter & imagines: & has salutamus tamquam formas primitivorum, & nihil aliud: profecto in unum Deum in Trinitate laudandum credentes, & ipsi soli servientes. Expetimus etiam intercessiones intemeratæ dominæ nostræ sanctæ Dei genitricis, sanctorumque angelorum, & omnium sanctorum patrum nostrorum. His ita se habentibus, questa est synodo pars major reverendorum [b] monachorum. Sed & nos præscivimus querelam istam, quia plures episcoporum pecuniis obtinuerunt sacerdotium: & licet peccatis nostris [c] obcæcemur, & horum testibus constringamur, in quibus propitius nobis sit Deus: attamen evangelicorum mandatorum & canonicarum præceptionum cognitionem percepimus, & in munda conscientia, & simplici corde, & in more sine avaritia, & [d] imperturbabili ad Deum habito, canonicum per omnia sequi optamus præceptum: & [e] comprehendimus nosmetipsos, inclinavimus ad serviendum evangelicis atque apostolicis & paternis dispositionibus: decertantes ut hi qui sacerdotium sortiti sunt, sic degant & vivant & conversentur, sed & omnes qui Christi nomine vocitantur. At si quidam non acquieverint præceptis istis, communicator talium qui dicuntur quidem, non autem sunt sacerdotes, esse non patior, sed alienus ab horum sum portione. Et mihi quidem protestari hæc non pigrum, ipsis autem tutum. Divini ergo canones dantem vel accipientem in ordinatione sacerdotii, deponunt, & [f] persequuntur a sacerdotali dignitate. Inspector Dei Moyses, ut dixi, clamat: *In illis*, inquiens, *non est addendum, & ab eis non est auferendum.* Similiter & hymnographus David psallit, & nos cum illo: *Ab initio cognovi de testimoniis tuis, quia in æternum fundasti ea.* Et quis ad hæc resistendi idoneus? nisi forte infatuetur sensu, & divinis velit illudere. Jam enim fundata sunt testimonia Dei, & radicata sunt in ecclesia ejus, licet quidam temporaliter non obedientes, minime custodiant ea. Illa ergo in æternum manent; & beati qui scrutantur ea, & his obediunt: & væ qui non obediunt. Omnis ergo episcopus, vel presbyter, aut diaconus convictus; quod per pecunias manus impositionem dederit vel acceperit, a sacerdotio decidit. Fortassis autem dicunt aliqui, quia pœnitentiam agimus pro peccato, & Deus ignoscit illud. Ita & ego dico, quia & omnes agentes pœnitentiam Deus suscipit, & indulget per pœnitentiam peccata quæ jam patrata sunt. Novi enim & David adulterio depressum & homicidio, sed acta pœnitentia receptum, & divino testimonio approbatum: *Inveni David*, inquit, *filium Jesse*, vi-

[a] In Græco, ad elevationem animi.

[b] al. episcoporum

[c] Pro, implicemur.

[d] In Græco, conscientia alacritate religiosa, & ad Deum, canonicum

[e] Pro, subordinavimus.

[f] Pro, expellunt.

Deut. 4. & 12.

Psalm 118.

2. Reg. 11.

Psalm 88.

rum secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas: & sancta David prophetice testimonium habentia: [a] perspicuum ergo est, per pœnitentiam eum fuisse correctum. Sed iterum novi audisse illum a Deo: *Non tu ædificabis mihi domum, quia vir sanguinum es.* Novi Manassem per confessionem ab impietate dimissum. Novi & meretrices & publicanos receptos per pœnitentiam: verum nullum ex his in sacerdotii dignitate numeratum, nisi forte id ante baptisma commiserit. Novi & monachos aliquot, cum in mundo essent, [b] omni libidine conspurcatos; cum autem solitarie viverent, tamquam faces in orbe resplenduisse: nullum tamen ex his in sacerdotem ordinatum. Quod si autem id semel atque iterum factum est, non tamen confestim legem in ecclesia præscribit. Scimus [c] sanctam Mariam prius [d] meretricem fuisse, postea factam continentem: non tamen inter diaconas relata est. Quorsum vero hæc dico? cum veritatis sermonem cognoscam, [e] & cum qui a divinis apostolis initiatus est, audacter clamantem videam: Quod quicumque per pecuniam ordinatus est episcopus, aut presbyter, aut diaconus, alienus est a sacerdotali dignitate. Non enim divini spiritus gratia venditur. Caiphaicum hoc studium est, Simoniaca hæc machinatio, & aliena a sacerdotali sanctificatione. In scortatione aut adulterio si quispiam post baptisma fuerit deprehensus, divini canones illum ad sacerdotium non admittunt: quin etiam si quispiam [f] promotus ad sacerdotium, tale aliquid fecerit, confestim ejicitur. Omnis igitur vir qui in pœnitentia perdurat, per bonitatem & mansuetudinem Dei veniam peccatorum suorum obtinet, quemadmodum etiam in superioribus demonstravimus. Novatum autem, & ejus impiæ hæresis asseclas anathematizo, utpote qui injurius sit adversus pœnitentiam, & mansuetudinem Dei elevet. Quare ejus opinionis sum, ut confitear recipiendum episcopum per pecunias ordinatum, modo pœniteat: bonus enim Deus est in omnibus, & viscera ejus aperta sunt super omnem hominem pœnitentem, quem etiam in regnum suum inducit. Sed quoniam juxta divinum apostolum, episcopus [g] inculpabilis esse debet: qui propter pecunias aliquem ordinat, aut ab aliis ordinatur, alienus est a sacerdotali dignitate, ut omnes novimus quicumque ecclesiæ alumni sumus. Ergo bona & laudabilis pœnitentia quæ ad Deum ducit, & a peccatis liberat. Et ego quoque misericordia indigeo: novi enim Dei mansuetudinem, qui omnem ad se venientem recipit. Dixit enim per prophetam: *Tu primus dic peccata tua, ut justificeris.* Et: *Dixi, eloquar iniquitatem meam coram Domino, & tu remisisti impietatem cordis mei.* Et, *Pro ea orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno.* [h] Nam si pater, filio peregre existente, & rem impie & inique agente, redeuntem iterum ad se naturali amore prosequitur: quanto magis Deus omnium nostrum pater, omnem pœnitentem suscipiet in ulnis suis, cum sit singulariter misericors? Non enim mortem petit peccatoris, sed magis ut convertatur & vivat. Quemadmodum etiam in evangelio ab ipsa Domini voce per parabolam de prodigo, & postea pœnitente, instructi sumus, a Patre cælesti recepto [i] in cælis. Gaudet enim super omnem hominem agentem pœnitentiam. Pœnitentia insignis est armatura, magna salutis via, [k] hospitii regni cælorum dispensatrix, incorruptibilis viæ dux, martyricorum certaminum æquiparatio, ad Deum viam indicans, & cum ipso nos esse faciens; humani generis baculus, cadentium & lapsorum surrectio. Beati qui hanc amplectuntur, & huic adhærent. Qui hanc exercent, cum angelis vitam æqualem ducunt, ab omni malo declinant, & bonum faciunt.

Act. 13.
[a] *In Græco*, perspicuum ubi is per pœnitentiam correctus est.
[b] *al.* fornicatione detentos, existentes autem monachos sicut luminaria in mundo per studiosam vitam lucentes.
[c] *al.* almam.
[d] *Ægyptiacam scilicet.* *al.* fornicariam, rursus autem pudicam.
Can. 30.
[e] *In Græco*, a divinis Apostolis & sanctis patribus nostris edoctus audacter clamantem.
Can. Apost. 26.
[f] *In Græco*, promotus est ad sacerdotium qui tale.
Can. 25.
1. Tim. 3.
[g] *al.* irreprehensibilis.
Isai. 43. 26. ex Græco.
Psalm. 31.
[h] *In Græco* additur, Et Corinthium qui fornicatus est, novi a divino Apostolo Paulo receptum, non tamen evectum ad sacerdotium.
Ezech. 18. & 33.
Luc. 15.
[i] Et vox, in cælis, redundat.
[k] *In Græco*, regni cælorum conciliatrix. *al.* regni cælorum reconciliatio, &c.

κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιήσει πάντα τὰ θελήματά μου. καὶ τὰ ἅγια Δαβὶδ προφητικῶς μαρτυρούμενα, εὔδηλον διὰ μετανοίας τοῦτον διορθωσάμενον. ἀλλὰ πάλιν οἶδα ἀκούσαντα αὐτὸν παρὰ τοῦ Θεοῦ· οὐ σὺ οἰκοδομήσεις μοι οἶκον, ὅτι ἀνὴρ αἱμάτων εἶ. οἶδα Μανασσῆν δι' ἐξαγορεύσεως ἀφεθέντα τῆς ἀσεβείας. οἶδα καὶ πόρνας καὶ τελώνας δεχθέντας διὰ μετανοίας, οὐδένα δὲ τούτων εἰς ἱερωσύνης ἀριθμηθέντα, εἰ μή που πρὸ τοῦ βαπτίσματος τοῦτο πέπραχεν. οἶδα τινὰς μοναχοὺς, ὅτι μὲν ἐν τῷ κόσμῳ ἦσαν, πορνείᾳ συσχεθέντας· μονάσαντας δὲ, ὡς φωστῆρας ἐν τῷ κόσμῳ λάμψαντας διὰ τοῦ ἀσκητικοῦ βίου· οὐδένα δὲ εἰς ἱερωσύνην ἐπιβάντα. εἰ δὲ καὶ ἅπαξ ἢ δεύτερον γέγονεν, οὐ νόμος ἐκκλησίας τοῦτο. τὴν ὁσίαν Μαρίαν πόρνην τὸ πρότερον ἴσμεν, αὖθις δὲ σώφρονα, οὐ μὴν δὲ εἰς τὰς διακόνους καταλεγεῖσαν, ἁγίαν δὲ καὶ ἐξῃρημένην παντὸς πονηροῦ πράγματος. καὶ τί ταῦτα λέγω, τὸν ἀληθῆ λόγον ἐπιστάμενος; παρὰ τῶν θείων ἀποστόλων μυηθεὶς, καὶ παρὰ τῶν αὐτοῖς ἀκολουθησάντων ἁγίων πατέρων ἡμῶν, πεπαῤῥησιασμένως βοᾷ· ὅτι ὁ ἐπὶ χρήμασι χειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος, ἀλλότριός ἐστι τῆς ἱερωσύνης. οὐδὲ γὰρ ἡ τοῦ θείου πνεύματος χάρις πιπράσκεται. Καϊαφαϊκὸν τὸ ἐπιτήδευμα, Σιμωνιακὸν τὸ ἐγχείρημα, ἀλλότριον τῆς ἱερατικῆς ἁγιστείας. καὶ ἐπὶ πορνείᾳ εἰ ληφθῇ ποτέ τις μετὰ τὸ βάπτισμα, εἰς ἱερωσύνην οὐ προσδέχθη· θεῖοι κανόνες τοῦτο διαγορεύουσιν. ἀλλ' εἰ καί τις εἰσήχθη εἰς τὴν ἱερωσύνην τοιοῦτόν τι πράξας, γνωσθεὶς ἐξεβλήθη. πάντα δὲ ἄνδρα τῇ μετανοίᾳ προσκαρτεροῦντα ἐπὶ ἁμαρτήμασι, τὴν ἀγαθότητα καὶ φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ γινώσκων, οἶδα λυτροῦσθαι τῆς ἁμαρτίας, καθὼς καὶ ἀνωτέρω ἀποδεδώκαμεν. καὶ ἀναθεματίζω Ναυάτον καὶ τοὺς τούτου τὴν δυσσεβῆ αἵρεσιν ἐπισπωμένους, ὡς ἀθετοῦντας τὴν μετάνοιαν, καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ μὴ προσιεμένους. οὕτως δὲ καὶ τὸν ἐπὶ χρήμασι χειροτονηθέντα ἐπίσκοπον μετανοοῦντα ὁμολογῶ προσδέχεσθαι· ἀγαθὸς γὰρ ὁ Θεὸς ἐπὶ πᾶσι, καὶ ἀνεῳγμένα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ ἐπὶ παντὶ ἀνθρώπῳ μετανοοῦντι· καὶ εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τοῦτον εἰσάγει. ἀλλ' ἐπεὶ κατὰ τὸν ἀπόστολον ὁ θεῖος, ἀνεπίληπτος ὀφείλει εἶναι, ὁ ἐπὶ χρήμασι χειροτονήσας τινὰ, ἢ χειροτονηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλότριός ἐστιν ἱερωσύνης, ὡς πάντες οἴδαμεν οἱ τῆς ἐκκλησίας τρόφιμοι, ἐκ κανονικῶν μαθημάτων παιδευθέντες. οὐκοῦν καλὴ καὶ ἀγαθὴ ἡ μετάνοια, καὶ πρὸς Θεὸν ἀνάγει, καὶ τῶν ἁμαρτημάτων λυτροῦται. κἀγὼ γὰρ ἐγὼ χρήζω ἐλέους· οἶδα γὰρ τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν, ὅτι πάντα τὸν προσερχόμενον ἀποδέχεται. ἔφη γὰρ διὰ τοῦ προφήτου· λέγε σὺ τὰς ἁμαρτίας σου πρῶτος, ἵνα δικαιωθῇς. καὶ, εἶπα, ἐξαγορεύσω κατ' ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν μου τῷ κυρίῳ, καὶ σὺ ἀφῆκας τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου. καὶ, ὑπὲρ ταύτης προσεύξεται πρὸς σὲ πᾶς ὅσιος ἐν καιρῷ εὐθέτῳ. καὶ τὸν πορνεύσαντα Κορίνθιον οἶδα προσδεχθέντα παρὰ τοῦ θείου ἀποστόλου Παύλου, οὐ μὴν δὲ εἰς ἱερωσύνην ἀναβιβασθέντα. εἰ γὰρ πατὴρ ἀποδημήσαντος υἱοῦ, καὶ τοῦτον ἀθετήσαντος, αὖθις δὲ ἐπανερχομένου, προσλαμβάνεται διὰ τὴν φυσικὴν στοργήν· πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ πάντων ἡμῶν Θεὸς πάντα μετανοοῦντα καὶ προσδέχεται καὶ ἐναγκαλίζεται ὡς φιλάνθρωπος; οὐ γὰρ θέλει τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν· καθὰ καὶ ἠκούσαμεν ἐξ αὐτῆς τῆς κυριακῆς φωνῆς εὐαγγελικῶς παραβολὴν διηγουμένης περὶ τοῦ ἀσώτως τὸν βίον ζήσαντος, ὅτι μετανοήσαντος αὐτοῦ, παρὰ τοῦ ἐν οὐρανοῖς πατρὸς ἀπεδέχθη. χαίρει γὰρ ἐπὶ παντὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι. μέγα ὅπλον ἡ μετάνοια, μεγάλη σωτηρίας ὁδὸς, προξένος οὐρανοῦ βασιλείας, ἀφθάρτου ζωῆς ὁδηγὸς, μαρτυρικῶν ἀθλήσεων πάρισος, πρὸς Θεὸν ὁδηγοῦσα, καὶ σὺν Θεῷ εἶναι ποιοῦσα, τοῦ ἀνθρωπίνου γένους βακτηρία, πιπτόντων ἀνάστασις. μακάριοι οἱ ταύτην ἀσπαζόμενοι. οἱ ταύτῃ προσέχοντες μετὰ ἀγγέλων συνδιαιτῶνται· οἱ ταύτην ἀσκοῦντες ἐκκλίνουσιν ἀπὸ παντὸς κακοῦ, καὶ ποιοῦσιν ἀγαθόν. μετάνοια

Anno Christi 787. | Actio VIII.

οὖν προσέτι καὶ ὁμόζυγος ἀγάπης, ἐλεημοσύνης, προσευχῆς, νηστείας, ἐγκρατείας, σωφροσύνης, ταπεινοφροσύνης, χρηστότητος, ἀγαθωσύνης, ἐπιεικείας, καὶ τῶν τούτοις ἀκολούθων. τ᾽ ἀληθὲς εἰπεῖν, ταῦτα μετάνοια. καὶ εἴ τις ταύτην ἀθετεῖ, ἐν τοῖς σωζομένοις οὐκ ἔστιν, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις, ἐν οἷς ὁ σκώληξ οὐ τελευτᾷ, [a] τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. ὧν ῥυσθείημεν, ἀξιωθησόμενοι τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν· καὶ ταῦτα ἤδη παρ᾽ ἡμῶν κηρύσσεται, ἱερώτατε ἄνερ, εἰ καί τινες θέλουσι λοιδορεῖν ἡμᾶς. ἡμεῖς οὖν οἴδαμέν σε δοχεῖον εἶναι τῶν εὐαγγελικῶν καὶ ἀποστολικῶν καὶ κανονικῶν διαταγμάτων. τοίνυν καὶ παρρησιασάμεθά σοι ταῦτα διὰ τοῦδε τοῦ ὕφους, καὶ παρακαλοῦμεν, ἐφ᾽ οἷς πεπληροφόρηται, ἀνδράσιν εὐλαβέσι, μοναχοῖς τε καὶ βιωτικοῖς ταῦτα προσαναθέσθαι· εἰ δὲ ἀρεστόν σοί ἐστι, καὶ ὑποδεικνύναι. αἰτούμεθα δὲ ἐν ταῖς οὐρανοπόροις σου εὐχαῖς μιμνήσκεσθαι ἡμῶν, ὅπως ῥυσθῶμεν ἐκ τῶν κύκλῳ συμπεπηγμένων κακῶν. εἰσὶ γὰρ καὶ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν ἐπαναστάσεις, ἐξ ὧν διὰ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐρρύσθημεν, καὶ ῥυσθῆναι ἐλπίζομεν, καὶ ἀπὸ τοῦ παρόντος, φυλαττομένης τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἀπαρατρώτου. οὐδεὶς γὰρ ἤλπισεν ἐπὶ κύριον, καὶ κατῃσχύνθη. λέγομεν οὖν καὶ πάλιν, εὔχου ὑπὲρ ἡμῶν, ἄνερ φίλε Θεοῦ καὶ ἡμέτερε, ἀλλὰ καὶ πάτερ· οἴδαμεν γάρ, ὅτι στοργῇ τέκνου πρὸς ἡμᾶς διάκεισαι. καὶ ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης, ὁ τὰ μακρὰν καὶ τὰ ἐγγὺς εἰς ἑαυτὸν προσκαλεσάμενος, ἐν εἰρήνῃ τὴν ζωὴν διατηρήσαι πάντων ἡμῶν τῶν ὀνόματι αὐτοῦ κεκλημένων, πρεσβείαις καὶ εὐχαῖς τῆς ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν τῆς ἁγίας θεοτόκου, καὶ πάντων ἁγίων αὐτοῦ. Ἀμήν. [b] Πᾶσι δὲ τοῖς ἀδελφοῖς τοῖς καταντῶσιν εἰς ὑμᾶς ὡς ἐξ ἡμῶν προσαγορεύσεις, ἵνα καὶ αὐτοὶ μεθ᾽ ὑμῶν εὔχωνται ἡμῖν. Ἰησοῦς Χριστὸς Θεὸς Θεοῦ υἱός.

[a] In ms. ad marg. ἴσ. καὶ τὸ

[b] In ms. ad marg. ἴσ. πᾶσι δέ, &c.

Pœnitentia est [a] coalumna & familiaris dilectionis, eleemosynæ, [b] jejunii, abstinentiæ, temperantiæ, probitatis, honestatis, mansuetudinis: & ut verum uno verbo dicam, [c] hæc omnia pollet pœnitentia. Si quis autem hanc contaminat & contemnit, non inter servatos, sed inter perditos numerandus est, quorum vermis non moritur, & ignis non extinguitur. A quibus liberemur, digni habiti promissis bonis misericordia & miserationibus Christi Dei nostri. Hæc a nobis prædicantur, vir sanctissime, si forte fuerint, qui nos quoque infamare voluerint. Novimus enim te singularem [d] admonitionem & cultorem evangelicarum & apostolicarum, canonicarumque jussionum. Quamobrem audacius quoque ad te ista scribimus, cupimusque ut ea monachis, & asceris, [e] virisque omnibus religiosis, cum quibus tibi commercium est, significes: [f] & ut in orationibus tuis cælipetis nostri memor sis, obnixe rogamus, quo ex circumdantibus nos undique malis tandem aliquando liberemur. Urgent enim & intus & extra insultationes, a quibus misericordia Dei sumus liberati, & posthæc quoque nos evasuros confidimus. Quamobrem iterum atque iterum dicimus, ora, precare, o amice vir Dei & noster, immo potius pater: scimus enim quod affectu eo erga nos affectus es, quo pater erga liberos suos. Deus pacis, qui & remota & propinqua ad se convocat, vitam nostram in pace conservet, & omnes illos qui eum colunt & admirantur, nomenque illius invocant, salvos faciat intercessione & precibus dominæ nostræ sanctæ Dei genitricis, & omnium sanctorum. Amen. Omnes fratres qui ad vos pervenerint, nostro nomine salutes velim, ut & ipsi vobiscum pro nobis orent.

[a] al. Collactanea & cohabitatrix castitatis.

[b] In Græco additur, orationis.

[c] In Græco, hæc omnia est pœnitentia.

[d] In Græco, receptaculum, & in codice Jolyano.

[e] In Græco, virisque sæcularibus.

[f] In Græco additur, si vero etiam libuerit, ostendas.

Πῶς δεῖ νοεῖν τὸ ἀκοινώνητον ὄνομα τοῦ Θεοῦ, καὶ πᾶσαν προφητικὴν ῥῆσιν τὰ εἴδωλα στηλιτεύουσαν.

Ὁ εἰς τρίτον οὐρανὸν βεβηκώς, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν παράδεισον, καὶ ἀκούσας ἄρρητα ῥήματα· ὁ ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ καὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ κηρύξας τὸ εὐαγγέλιον, Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος ἐλέγχων τὴν τῶν Ἑλλήνων δυσσεβῆ καὶ ματαίαν θρησκείαν, οὕτως φησίν· ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου Θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου, καὶ πετεινῶν, καὶ τετραπόδων, καὶ ἑρπετῶν· καὶ ἐσεβάσθησαν, καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα. κατὰ γοῦν τὴν διάνοιαν ταύτην ἐστὶν ἐννοῆσαι, ὅτι τὸ ἀκοινώνητον ὄνομα τοῦ Θεοῦ λίθοις καὶ ξύλοις περιέθηκαν. αὐτοὶ γὰρ τοῦτο πεποιήκασιν οἱ πάσης θεοσεβείας ἀλλότριοι, καὶ οἱ ἀποστατήσαντες τῶν Ἑβραίων παράφρονες. ἐμίγησαν γὰρ τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἔμαθον τὰ ἔργα αὐτῶν· καὶ καταλιπόντες τὸν ἀόρατον καὶ ἀκατάληπτον καὶ δημιουργὸν τοῦ παντὸς Θεὸν ἡμῶν, δαίμοσιν ἔθυσαν, τῇ Βάαλ καὶ τῇ Ἀστάρτῃ, τῷ Χαμώς, Ἀπόλλωνί τε καὶ τῷ Διΐ, Ἀρτέμιδί τε καὶ τῇ Ἀφροδίτῃ, Διονύσῳ τε καὶ Ἑρμῇ, καὶ ἑτέροις πλείοσι· καὶ τὰ τούτων εἴδωλα θεοὺς προσηγόρευσαν· ἀλλὰ καὶ πετεινῶν, καὶ τετραπόδων, καὶ ἑρπετῶν. διὸ ἔφη ὁ αὐτὸς ἀπόστολος· παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα, πεπληρωμένους πάσῃ ἀδικίᾳ, κακίᾳ, πονηρίᾳ, πλεονεξίᾳ· μεστοὺς φθόνου, φόνου, ἔριδος· ψιθυριστάς, καταλάλους, θεοστυγεῖς, ὑπερηφάνους, ἀλαζόνας, ἐφευρετὰς κακῶν.

Τοίνυν δέδωκεν ὁ Θεὸς διὰ Μωσέως νόμον, εἶτα προφήτας προκαταγγέλλοντας τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἐλέγχοντάς τε, ἀπειλοῦντας, νουθετοῦντας, παρακαλοῦντας, τοῦ ἐπιστρέψαι τούτους εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, καὶ ἀφέντας τὴν κτίσιν λατρεῦσαι Θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ, οὗ τινος τὸ ὄνομα οὐκ ἔχει κοινωνίαν πρὸς τὰ κτίσματα καὶ

Quomodo intelligendum sit Dei nomen esse incommunicabile, & omnem propheticam locutionem, quæ invehitur in idola.

Ex recentiore versione, quam Severinus Binius edidit.

Qui in tertium penetravit cælum, & paradisum ingressus audivit arcana verba; qui ab Jerusalem per circuitum usque ad Illyricum prædicavit evangelium, Paulus divinus Apostolus, impiam & inanem gentilium superstitionem redarguens ait: *Mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentum: & coluerunt, & servierunt creaturæ potius quam creatori.* Juxta hunc igitur sensum intelligere est, quod incommunicabile Dei nomen ligneis & lapidibus adaptarunt. Hoc enim illi fecerunt, qui ab omni Dei cultu fuere alieni, & qui ex Hebræis dementes a Deo defecerunt. Commisti sunt enim inter gentes, & didicerunt opera eorum. Et relicto invisibili, incomprehensibili, & opifice omnium Deo nostro, immolaverunt dæmoniis, Baal, Astartæ, Chamos, Apollini & Jovi, Dianæ & Veneri, Baccho & Mercurio, & plurimis aliis; & horum idola deos appellarunt; sed & volucrum & quadrupedum & serpentium. Quapropter idem Apostolus: *Tradidit*, inquit, *illos Deus in reprobum sensum, ut faciant ea quæ non conveniunt, repletos omni iniquitate, malitia, nequitia, avaritia, plenos invidia, homicidio, contentione; susurrones, detractores, Deo odibiles, superbos, elatos, inventores malorum.*

2. Cor. 12. — Rom. 15. — Rom. 1. — Ibidem.

Propterea Deus legem dedit per Moysen: deinde prophetas adventum prænuntiantes Salvatoris Christi Dei nostri, nec non arguentes, minitantes, admonentes, cohortantes, ut ii redirent ad agnitionem veritatis, & posthabita creatura servirent Deo vivo & vero, cujus nomen cum creaturis & simulacris idolicis com-

ACTIO VIII.

ANNO CHRISTI 787.

2. Cor. 6.

municari non potest. Ait namque Apostolus: *Quæ societas luci ad tenebras? quæ autem conventio Christi ad Belial?* Verum neque lex, neque prophetæ eos convertere potuerunt; permanserunt enim in perditione sua. Advenit ergo qui prædictus erat a prophetis, ipsius Dei Verbum, coæternus Patri, verusque Deus, assumpta carne ex intemerata Dei genitrice semper virgine Maria, & factus est homo nobis similis excepto peccato, ut nos ab errore idolorum liberaret, & a diaboli servitute eriperet. Expletis ergo omnibus suæ dispensationis mysteriis, passus carne in cruce, & sepultus, & resurgens, & ascendens in cælos, unde descenderat, omni illa impuritate & abominatione nos liberavit, missis sanctis suis apostolis & discipulis suis ad omnes gentes, accepta ab eis, quemadmodum ipsis promiserat, virtute ex alto, Spiritu Domino, vivificante & omnipotente, qui ex Patre per Filium procedit. Per quem facti potentes opere & sermone, genus humanum ab inani idolorum cultu liberarunt; docentes nos credere in unum Deum qui in Trinitate laudatur & glorificatur: tradentes etiam in ecclesia symbola ipsi, & successores ipsorum patres nostri celeberrimi. Quæ tenentes Christiani, signum venerandæ crucis, sanctum evangelium scripto traditum, venerabiles imagines per exprimentem rei figurationem, & quamplurima alia Deo dicata: eaque nobis admoventes, & cum affectu adorantes ac salutantes, sanctificationis ipsorum participes efficimur. Non tamen ad hæc quasi ad deos accessere Christiani, quemadmodum ad idola gentiles. Absit id ad eis crimen: nugæ sunt hæ, & vaniloquentia Iconoclastarum. Ex quo etiam merito Christianorum accusatores appellantur. Cumque dementes sint, *vana locuti sunt unusquisque ad proximum suum. Labia dolosa in corde, & corde prava locuti sunt.* Quod ea quæ adversus idola pronuntiata sunt a lege divina, prophetis & apostolis, in evangelicarum rerum picturas male exceperunt, pervertentes sacram scripturam juxta propria desideria; nihil aliud intelligentes, quam ex idolis illis non esse nos per Christum Deum nostrum liberatos, aut salvatos. O hominum dementiam atque insaniam! quia sanctum a profano non distinxerunt. Nam Domini & sanctorum ejus imaginem eodem quo dæmoniorum effigies nomine appellarunt. Proh improbitas hominum! Væ ipsis, quod a Deo resilierunt. Etenim Christiani unum Deum colentes in Trinitate collaudatum, & soli ipsi latriam offerentes, per sensibilia signa ducimur ad intelligibilia. Cum enim sensibiles simus, non aliter ad intelligibilia provehimur, quam per sensibiles notas tum scripturæ ad meditandum, tum picturæ, qua res coloribus & lineamentis exprimuntur. Hæc enim in prototyporum omnium inducit & evehit recordationem. Et alterum quidem auditu percipimus, alterum vero oculis contemplamur. Quæ ita se habent, ut alterum alterius notitiam inferat, Habent etiam sine controversia, ut alterum alterius contineat declarationem, & iisdem afficiantur honoribus.

Psalm. 11.

τῷ εἰδωλικῷ σεβάσματι. φησὶ γὰρ ὁ ἀπόστολος· τίς κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος, ἢ τίς συμφωνία Χριστοῦ πρὸς Βελίαρ; ἀλλ' οὐκ ἴσχυσεν οὔτε νόμος, οὔτε προφῆται τούτους ἐπιστρέψαι· ἐπέμειναν γὰρ τῇ ἑαυτῶν ἀπωλείᾳ. ἦλθεν οὖν ὁ προφητόλεκτος, αὐτὸς ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, συνάναρχος τῷ πατρὶ καὶ συναΐδιος, καὶ Θεὸς ἀληθινός, σάρκα προσλαβόμενος ἐκ τῆς ἀχράντου Θεοτόκου ἀειπαρθένου Μαρίας· καὶ γέγονε καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος πλὴν ἁμαρτίας, ἵνα ῥύσηται ἡμᾶς τῆς πλάνης τῶν εἰδώλων, καὶ ἐλευθερώσῃ ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου δουλείας. πάντα τοίνυν τὰ τῆς οἰκονομίας αὐτοῦ πληρώσας μυστήρια, παθὼν σαρκὶ ἐν τῷ σταυρῷ, καὶ ταφείς, καὶ ἀναστάς, καὶ ἀνελθὼν εἰς οὐρανούς, ὅθεν κατῆλθεν, ἠλευθέρωσεν ἡμᾶς ἀπὸ πάντων ἐκείνων τῶν μιασμάτων καὶ βδελυγμάτων, ἀποστείλας τοὺς ἁγίους μαθητὰς αὐτοῦ καὶ ἀποστόλους εἰς πάντα τὰ ἔθνη, λαβόντας δύναμιν ἐξ ὕψους, καθὼς αὐτοῖς ἐπηγγείλατο, τὸ πνεῦμα τὸ κύριον καὶ ζωοποιόν, τὸ παντοδύναμον, τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς δι' υἱοῦ ἐκπορευόμενον. δι' οὗ γενόμενοι δυνατοὶ ἐν ἔργῳ, ἐλυτρώσαντο τὸ ἀνθρώπινον ἐκ τῆς ματαίας τῶν εἰδώλων λατρείας, διδάξαντες ἡμᾶς πιστεύειν εἰς ἕνα Θεὸν ἐν τριάδι ἀνυμνούμενον καὶ δοξαζόμενον, παραδόντες καὶ σύμβολα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοί τε καὶ οἱ αὐτῶν διάδοχοι ἀοίδιμοι πατέρες ἡμῶν· ἃ κρατοῦντες οἱ Χριστιανοί, τόν τε τύπον τοῦ τιμίου σταυροῦ, ἅγιον εὐαγγέλιον διὰ γραφικῆς θεωρίας, σεπτὰς εἰκόνας δι' ἐξηγητικῆς ἀνατυπώσεως, καὶ ἕτερα πάντα ἱερὰ ἀναθήματα· καὶ ταῦτα προσπτύσσοντες, καὶ χειλέσι προσκυνοῦντες καὶ ἀσπαζόμενοι, τοῦ ἁγιασμοῦ αὐτῶν μεταλαμβάνομεν. οὐ μὴν δὲ τούτοις ὡς θεοῖς προσῆλθον οἱ Χριστιανοί, καθάπερ οἱ ἕλληνες τοῖς εἰδώλοις· ἄπαγε τῆς κατηγορίας· φλυαρήματα ταῦτα καὶ φλυαρίαι τῶν Εἰκονοκλαστῶν. διὸ καὶ ἀξίως χριστιανοκατήγοροι ὀνομάζονται καὶ παράφρονες ὄντες, μάταια ἐλάλησαν ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ. χείλη δόλια ἐν καρδίᾳ, καὶ ἐν καρδίᾳ ἐλάλησαν κακά. ὅτι τὰ κατὰ τῶν εἰδώλων διηγορευμένα παρά τε τοῦ θείου νόμου, καὶ τῶν προφητῶν, καὶ τῶν ἀποστόλων, εἰς τὰς εὐαγγελικὰς ζωγραφίας κακῶς ἐξείληφαν, στρέψαντες τὴν θείαν γραφὴν κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας· οὐδὲν ἕτερον νοοῦντες, ἢ Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐξ ἐκείνων τῶν εἰδώλων οὐκ ἐλυτρώσατο ἡμᾶς, οὐδὲ ἔσωσεν ἡμᾶς. ὢ τῆς τούτων παραφροσύνης καὶ παραφορᾶς· ὅτι ἀνὰ μέσον ἁγίου καὶ βεβήλου οὐ διέστειλαν. τὴν εἰκόνα γὰρ τοῦ κυρίου καὶ τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἴσα ταῖς εἰκόσι τῶν δαιμονίων ὠνόμασαν. φεῦ τῆς τούτων πονηρίας. οὐαὶ αὐτοῖς, ὅτι ἀπεπήδησαν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. οἱ γὰρ Χριστιανοὶ ἕνα Θεὸν σέβοντες ἐν τριάδι ἀνυμνούμενον, αὐτῷ μόνῳ καὶ λατρεύοντες, δι' αἰσθητῶν συμβόλων πρὸς τὰ νοητὰ ἀγόμεθα. αἰσθητοὶ γὰρ ὄντες ἄλλως πως πρὸς τὰ νοητὰ οὐκ ἀνατεινόμεθα, εἰ μὴ δι' αἰσθητῶν συμβόλων, διά τε γραφικῆς θεωρίας, καὶ διὰ εἰκονικῆς ἀνατυπώσεως. αὗται γὰρ ἀμφότεραι τῶν πρωτοτύπων ὑπομνήσεις εἰσὶ καὶ ἀναγωγὴ πρὸς αὐτά. καὶ τὸ μὲν διὰ τῆς ἀκοῆς ἐνωτιζόμεθα, τὸ δὲ διὰ τῆς ὁράσεως κατανοοῦμεν. τὰ ἀλλήλων γνωριστικὰ χωρὶς πάσης ἀντιλογίας καὶ τὰς ἀλλήλων ἔχουσι δηλώσεις, καὶ τῆς αὐτῆς τιμῆς χρηματίζονται.

Ad clariorem autem rei intelligentiam alia quædam etiam apologiæ causa proponam. Omnium Dei creaturarum commune est, ut participatione aliqua inter se conjunctæ sint affinitate. Et quamvis aliæ aliis dignitate & ordine antecellant, res tamen omnes communicatione quadam inter se junguntur. Nam angeli cum sint puræ mentes, ex nihilo producti sunt ab omnium rerum conditore Deo; similiter & natura humana: sed & media est inter excellentiam & tenuitatem, cælestium scilicet angelorum, rerumque terrenarum: verum ut creaturæ conveniunt inter se. Deinde angeli quidem puræ sunt mentes & incorruptibiles, homo autem mortalis;

Ἔτι δὲ πρὸς ἀκριβεστέραν κατανόησιν καὶ ἑτέρα τινὰ προσαπολογήσομαι. κοινὸν πάντων ἐστὶ τῶν τοῦ Θεοῦ δημιουργημάτων, ἀλλήλων μετέχειν, καὶ πρὸς ἄλληλα ἔχειν τὴν συγγένειαν. καὶ εἰ ἕτερόν τι τοῦ ἑτέρου ὑπερέχει κατὰ ἀξίαν καὶ τάξιν, ἀλλ' οὖν πάντα τὰ ὄντα κοινωνίαν ἔχει ἀλλήλοις. οἱ γὰρ ἄγγελοι ἁπλοῖ νόες ὄντες, ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, εἰς τὸ εἶναι παρήχθησαν παρὰ τοῦ πάντων δημιουργοῦ Θεοῦ· ὡσαύτως καὶ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις· ἀλλὰ μέση τίς ἐστι μεγέθους καὶ ταπεινότητος, ἤγουν τῶν τῶν οὐρανίων ἀγγέλων καὶ τῶν ἐπιγείων. καὶ καθὸ κτίσματά εἰσιν ἑκάτερα, κοινωνίαν ἔχουσιν εἰς ἄλληλα. εἶτ' οὕτως οἱ ἄγγελοι μὲν ἁπλοῖ νόες ὑπάρχουσι καὶ ἀνώλεθροι, ὁ δὲ ἄνθρωπος θνητός·

ἀλλὰ

ANNO CHRISTI 787.

ἀλλὰ νοῦ καὶ ἐπιστήμης ὢν δεκτικὸς, μετέχει κατὰ τοῦτο τῆς τῶν ἀγγέλων φύσεως. αὖθις ἡ ἀνθρωπίνη φύσις μετέχει τῆς τῶν λοιπῶν ζώων, ὅτι καὶ αὐτὸς καὶ αὐτὴ σάρξ, καὶ ἐσθίουσι, καὶ ὑπνοῦσιν· ἀλλὰ καὶ τῆς γῆς μετέχουσιν, ἐξ ἧς ἐλήφθημεν, ὅτι καὶ πάλιν εἰς αὐτὴν ἀναλύομεν, ἕως τῆς μεταποιήσεως ἡμῶν τῆς ἀπὸ φθορᾶς εἰς ἀφθαρσίαν. ἀτεχνῶς καὶ τὰ τέσσαρα στοιχεῖα ἀλλήλων μετέχουσιν, ἤγουν ἡ γῆ, τὸ ὕδωρ, ὁ ἀήρ, τὸ πῦρ. καὶ ἡ γῆ μὲν ξηρὰ καὶ ψυχρά ἐστι, τὸ πῦρ ξηρὸν καὶ θερμὸν, τὸ ὕδωρ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν, ὁ ἀὴρ θερμὸς καὶ ὑγρός. καὶ καθὸ μὲν ἐστι ξηρὰ ἡ γῆ, μετέχει τοῦ πυρός· καθὸ δὲ ψυχρὰ, μετέχει τοῦ ὕδατος. ὡσαύτως καὶ τὰ λοιπὰ στοιχεῖα τοῦτον τὸν λόγον πρὸς ἄλληλα κοινωνίαν ἔχουσιν. ὅθεν καὶ τὰ σώματα ἡμῶν τῇ ἀναλογίᾳ τῶν τεσσάρων τούτων στοιχείων ἐκ τεσσάρων στοιχείων σύγκειται, αἵματος, φλέγματος, χυμοῦ, καὶ χολῆς. καὶ τὸ μὲν αἷμα θερμὸν, καὶ ὑγρὸν, καὶ ἀναλογεῖ τῷ ἀέρι· ἡ ξανθὴ χολὴ θερμὴ καὶ ξηρὰ, καὶ ἀναλογεῖ τῷ πυρί· ἡ μέλαινα ξηρὰ καὶ ψυχρὰ, καὶ ἀναλογεῖ τῇ γῇ· ὁ χυμὸς ὑγρὸς καὶ ψυχρὸς, καὶ ἀναλογεῖ τῷ ὕδατι. πρὸς δὲ σαφεστέραν διήγησιν καὶ ἔτι λέξω. Βασιλεὺς ὁ δεσπότης· ἀλλὰ καὶ περιλάμπει ἐπὶ πᾶσι τὸ κράτος ὑμῶν, καὶ ὑπερέχει τῇ ἀξίᾳ σὺν τῇ δεσποίνῃ καὶ βασιλίσσῃ μητρί σου, καὶ τῷ νεύματι ὑμῶν τὸ ὑπήκοον ἅπαν κατακολουθεῖ· ἀλλὰ μὲν ἄνθρωποί ἐστε, καὶ ὁρισμὸν ἐπιδέχεσθε· ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ζῶον λογικὸν θνητὸν, νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν· καὶ Πέτρος γὰρ καὶ Παῦλος, καὶ οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι τὸν αὐτὸν ὁρισμὸν ἐπιδέχονται· ἤγουν μετέχετε τῶν κοινῶν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ κοινωνίαν ἔχετε μετὰ πάντων. ὁ δὲ Θεὸς ἀόρατος ὢν καὶ ἀκατάληπτος, ἀνεξιχνίαστός τε καὶ ἀπερίγραπτος, ἀπαθὴς, ἀθάνατος, μόνος βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, καὶ κύριος τῶν κυριευόντων, οὐκ ἔχει κοινωνίαν οὔτε μετὰ ἀγγέλων, οὔτε μετὰ ἀνθρώπων, οὔτε μετά τινος ἑτέρας κτίσεως. αὐτὸς γὰρ δημιουργὸς, τὰ δὲ πάντα ποιήματα· αὐτὸς προνοητὴς, τὰ δὲ πάντα παρ' αὐτοῦ προνοούμενα· ἔξω οὖν πάσης φύσεως κτιστῆς ἐστιν ὁ Θεός· κατὰ τοῦτο ἀκοινώνητόν ἐστι τὸ ὄνομα αὐτοῦ. ὅθεν καὶ ὁ θαυμάσιος Μωσῆς ἴδια στοιχεῖα παρέδωκε γράφεσθαι ἐπὶ τοῦ τοῦ Θεοῦ ὀνόματος, καὶ ἐν ἑτέραις φωναῖς οὐδαμοῦ ταῦτα ἔγραφον. εἰ δὲ καὶ μετέχουσι τοῦ Θεοῦ αἱ ἀγγελικαὶ δυνάμεις, καὶ οἱ θεοσεβεῖς καὶ φοβούμενοι αὐτὸν ἄνδρες, χάριτι αὐτοῦ μετέχουσι, καὶ οὐ φύσει. οὗ τινος ἀξιωθείης ἐν μετοχῇ γενέσθαι δι' ἀγαθῶν ἔργων. αὐτὸς οὖν ὑψώσοι βασιλείαν ὑμῶν, καὶ ἀξιώσαι ὑμᾶς νοεῖν καὶ λογίζεσθαι τὰ ἀπάγοντα εἰς τὴν αἰωνίαν αὐτοῦ βασιλείαν, τῷ τε αὐτοῦ ἐλέει, καὶ πρεσβείαις τῆς ἁγίας ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου, καὶ πάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ. Ἀμήν.

ACTIO VIII.

sed cum sit mentis ac disciplinæ capax, angelicam participat naturam. Rursus natura hominis naturæ ceterorum animalium est particeps, quod & ipse & ipsa caro, & comedunt, & dormiunt; terramque communem habent, ex qua sumpti sumus, & in quam resolvimur, usque ad transmutationem nostram ex corruptione in incorruptionem. Ita plane & quatuor elementa communi juncta sunt nexu, terra, aqua, aër, ignis. Et terra quidem sicca est & frigida, ignis siccus & calidus, aqua frigida & humida, aër calidus & humidus: & conveniunt quidem terra & ignis, ut sicca; terra vero & aqua, ut frigida: simili modo & reliqua elementa communione hac inter se sociantur. Hinc etiam nostra corpora proportione horum quatuor elementorum ex quatuor humoribus constant, sanguine, pituita, flava, & atra bili. Et sanguis quidem calidus & humidus, & proportione respondet aëri: flava bilis calida & sicca, & proportione respondet igni: atra bilis sicca & frigida, & proportione respondet terræ: humor humidus & frigidus, & proportione respondet aquæ. Addam etiam ad majorem explanationem. Dominus rex & imperator est: sed & imperium vestrum præfulget omnibus: & dignitate præemines cum domina & imperatrice matre tua, vestroque nutui subditi omnes parent. Attamen homines estis, & definitione comprehendimini: quoniam omnis homo animal est rationale mortale, mentis & scientiæ capax. Et Petrus enim & Paulus, & ceteri homines eamdem suscipiunt definitionem: hoc est, ea quæ sunt communia hominibus, & vos habetis; estque vobis cum omnibus eadem natura communis. At vero Deus invisibilis, incomprehensibilis, investigabilis, incircumscriptus, impassibilis, immortalis, solus rex regum, & dominus dominantium, nulla aut cum angelis, aut cum hominibus, aut cum alia creatura communicatione est conjunctus. Ipse enim opifex, cuncta vero creata: ipse providentia regit, reliqua omnia providentia reguntur. Extra igitur omnem creatam naturam est Deus: atque hac ratione nomen ipsius est incommunicabile. Idcirco & admirabilis Moyses peculiares tradidit litteras ad scribendum Dei nomen, quas ad alias voces non usurpabant. Quod si virtutes angelicæ, atque homines pii Deumque timentes, participes Dei sunt, id ejus gratia, non natura habent. Cujus tu quoque fias particeps per bona opera. Et ipse imperium vestrum exaltet, & subvehat vos ad intelligenda & cogitanda quæ perducunt ad æternum ipsius regnum, miseratione sua & precibus sanctæ & immaculatæ dominæ nostræ Dei genitricis, omniumque sanctorum ejus. Amen.

SYNODI OECUMENICÆ VII.

SIVE

NICÆNÆ SECUNDÆ,

VERSIO ALTERA.

Hujus versionis auctor est Gybertus Longolius, qui eam Coloniæ primum edidit anno 1540. Falsò autem antiqua ea a quibusdam existimata est: cum is operi suo hunc titulum inscripserit: Synodi Nicænæ, quam Græci septimam vocant.... Actiones omnes contra Iconoclastas & Iconomachos...... Opus nunc recens inventum, & e Græco versum per G. Long.

ACTIO PRIMA.

ACTIO I.

IN nomine Domini & dominatoris Jesu Christi, veri Dei nostri, imperantibus piissimis & Christo dodissimis dominis nostris, Constantino cum matre sua Irene, anno consulatus illius octavo, sub octavum Kalend. Octobr. indictione undecima, conveniente sancta & œcumenica, hoc est, universali synodo, quæ per gratiam divinam, piumque illorum imperatorum sancte orbem terrarum gubernantium decretum congregata est in clarissima Nicensium metropoli, quæ est in Bithynia provincia: nimirum, Pe-

Actio I.

Anno Christi 787.

tro viro religiosissimo archipresbytero, quæ Romæ est, sanctissimæ beati Petri Apostoli ecclesiæ : præterea Petro piissimo monacho & gubernatore monasterii sancti Sabæ apud Romanos, vicariis exsistentibus apostolicæ sedis, cui præerat sanctissimus beatissimusque archiepiscopus veteris Romæ Hadrianus: præsentibus Tarasio sanctissimo & beatissimo archiepiscopo inclytæ Constantinopoleos novæ Romæ ; Joanne & Thoma religiosissimis presbyteris monachis, & locum retinentibus apostolicarum sedium ejus, quæ in Oriente est, dioeceseos:

Agapio episcopo Cæsareæ, quæ est in Cappadocia.
Joanne episcopo Ephesi.
Constantino episcopo Constantiæ, quæ est in Cypro.
Nicolao episcopo Cyzici.
Euthymio episcopo Sardensium.
Petro episcopo Nicomediæ.
Stauracio episcopo Chalcedonis.
Elia episcopo Cretæ.
Epiphanio diacono, tenente locum Thomæ archiepiscopi Sardiniæ.
Joanne monacho, loco Nicephori episcopi Dyrrachii.
Daniele episcopo Amasiæ.
Nicolao monacho & præfecto monasterii quod Apra appellatur, in locum metropolitæ Tyanensium.
Constantino episcopo Gangrorum.
Niceta episcopo Claudiopoleos.
Theophylacto diacono, in locum metropoleos Stauropolitarum.
Eustathio episcopo Laodiceæ.
Michaële episcopo Synnadon.
Constantino episcopo Perges.
Anastasio episcopo Nicopoleos veteris Epiri.
Christophoro episcopo Phasidos.
Theodoro episcopo Seleuciæ.
Basilio episcopo Sylæi.
Nicolao monacho, in locum metropolitæ Mocesi.
Manuele episcopo Hadrianopoleos Thraciæ.
Constantino episcopo Rhegii.
Cyrillo monacho, in locum Nicetæ episcopi Gothiæ.
Theodoro episcopo Catanæ.
Joanne episcopo Tauromeniæ.
Gaudioso episcopo Messanæ.
Theodoro episcopo Panormi.
Stephano episcopo Bibonum.
Constantino episcopo Leontinæ.
Theodoro episcopo Taurianes.
Christophoro episcopo Adryaces.
Theotimo episcopo Crotonis.
Basilio episcopo Tonnesiorum.
Constantino episcopo Carines.
Joanne episcopo Trecaleos.
Theophane episcopo Lilybæi.
Theodoro episcopo Trophæorum.
Sergio episcopo Nicoteron.
Galatone archipresbytero.
Stephano episcopo Syracusæ.
Theodoro episcopo Bizyes.
Mauriano episcopo Pompeiopoleos.
Gregorio presbytero, in locum episcopi Leontopoleos, quæ est in Smyrna.
Encratio episcopo Apameæ.
Sisinnio episcopo Parii.
Epiphanio episcopo Mileti.
Gregorio presbytero, in locum Nicopoleos urbis.
Niceta episcopo Proeconnesi.
Encratio episcopo Methymnes.
Leone episcopo Cii.

A Joanne episcopo Apron.
Theophylacto episcopo Cypsalon.
Stephano episcopo Suidaon.
Leone episcopo Mesembriæ.
Joanne episcopo Nyssæ.
Georgio episcopo Thermarum Babæ.
Georgio episcopo Camulianorum.
Soterícho episcopo Ciscisson.
Constantino episcopo Mastauron.
Georgio episcopo Briulon.
Theodosio episcopo Nyssæ alterius.
Theophylacto episcopo Tralium.
Basilio episcopo Magnesiæ, quæ est Anelii.
Ignatio episcopo Prienes.
B Saba episcopo Agæorum.
Basilio episcopo Magnesiæ, quæ est prope Mæandrum fluvium.
Gregorio episcopo Palæopoleos.
Theophane episcopo Caloes.
Leone episcopo Algizon.
Nicodemo episcopo Eugazon.
Lycasto episcopo Barilon.
Theophylacto episcopo Hypæpon.
Eustathio episcopo Erythron.
Theophane episcopo Lebedon.
Stratonico episcopo Cumæ.
Theophylacto episcopo Cymnon.
Cosma episcopo Myrihines.
C Olbiano episcopo Elæas.
Paride episcopo Atramytii.
Marino episcopo Antandri.
Joanne episcopo Assi.
Leone episcopo Phoceæ.
Nicephoro diacono in locum Gargarorum.
Constantino diacono in locum Agæon.
Theognide in locum Sion.
Theophylacto in locum Teo.
Joanne episcopo Rhædesti.
Joanne episcopo Parini.
Melchisedec episcopo Calliopoleos.
Leone episcopo Madytæ.
Sisinnio episcopo Tzuruli.
D Theophylacto episcopo Chariules.
Thoma episcopo Danii.
Gregorio episcopo Theodoropoleos.
Sisinnio episcopo Chalcidos.
Joanne episcopo Bryseos.
Benjamin episcopo Lizici.
Constantino episcopo Heliopoleos.
Petro episcopo Aspones.
Synesio episcopo Cines.
Theophylacto episcopo Anastasiopoleos.
Leone episcopo Minsi.
Anthimo episcopo Berinopoleos.
Spyridone episcopo Cythron.
Eustathio episcopo Solorum.
E Theodoro episcopo Citios.
Georgio episcopo Trimithunton.
Alexandro episcopo Amathunton.
Michaël episcopo Melitopoleos.
Theodoro episcopo Germes.
Basilio episcopo Adranutheron.
Leone episcopo Pœmanini.
Simeone episcopo Oces.
Strategio episcopo Dardani.
Joanne episcopo Lampsaci.
Theodoro episcopo Palæorum.
Niceta episcopo Ilei.
Leone episcopo Troadum.
Theodoro episcopo Abydi.

Anno Christi 787.

Anastasio episcopo Tripoleos.
Leone episcopo Traculon.
Stephano episcopo Pusalon.
Joanne episcopo Tabæ.
Stephano episcopo Siladon.
Joanne episcopo Sethon.
Theophane episcopo Minnias.
Lycasto episcopo Philadelphiæ.
Michaël episcopo Troales.
Gregorio episcopo Gordorum.
Joanne episcopo Daldes.
Eustathio episcopo Hyrcanes.
Theopisto episcopo Hermocapyles.
Davide episcopo Helenopoleos.
Cyrione episcopo Lophi.
Theophylacto episcopo Apolloniados.
Constantino episcopo Cæsareæ Bithyniæ.
Georgio episcopo Basilinopoleos.
Leone episcopo Aristes.
Nicephoro episcopo Adranes.
Basilio presbytero, in locum Dascylorum.
Niceta episcopo Meles.
Neophyto episcopo Gordoserbon.
Leone episcopo Liboës.
Leone episcopo Aspendon.
Joanne episcopo Etennon.
Leone episcopo Amisi.
Constantino episcopo Zelon.
Mariano in locum Zalichi.
Gregorio episcopo Sinopes.
Georgio episcopo Nicopoleos.
Constantino episcopo Alemon.
Gregorio episcopo Amastridos.
Gregorio episcopo Ionopoleos.
Niceta episcopo Dadybron.
Theophylacto episcopo Plusiados.
Constantino episcopo Cratiæ.
Niceta episcopo Hadrianopoleos.
Joanne episcopo Heracleæ Ponti.
Theodoro episcopo Comanorum.
Niceta episcopo Rhyzæi.
Nicephoro episcopo Clancon.
Leone episcopo Trocnadon.
Leone episcopo Corydalon.
Anastasio episcopo Pataron.
Georgio episcopo Nyssæ.
Stephano episcopo Arazon.
Theodoro episcopo Pinaron.
Nicodemo episcopo Candybon.
Stauracio episcopo Zibupoleos.
Leone episcopo Lamyron.
Stephano episcopo Cannon.
Constantino episcopo Tlon.
Joanne episcopo Combon.
Petro diacono, & in locum Orycandon.
Joanne diacono in locum Cariæ.
Georgio episcopo Burrhæ.
Basilio episcopo Taborum.
Dorotheo episcopo Neapoleos.
Constantino episcopo Alabandon.
Gregorio episcopo Heracleæ.
Davide episcopo Iassi.
Gregorio episcopo Mylasson.
Sergio episcopo Vigiliarum.
Joanne episcopo Myndi.
Stauracio episcopo Stadiæ.
Gregorio episcopo Stratoniceæ.
Anthimo episcopo Hylarimon.
Theophylacto in locum Amyzonis.
Niceta episcopo Halicarnassi.

Actio I.

A Mariano in locum Ceramorum.
Theodosio episcopo Chonon.
Michaële episcopo Chæretapon.
Pantaleone episcopo Elentias.
Georgio episcopo Peltarum.
Christophoro episcopo Atanaon.
Leone episcopo Eumenias.
Paulo episcopo Acmonis.
Georgio episcopo Timeni Theron.
Leone episcopo Scoputtanopoleos.
Leone episcopo Aleus.
Nicephoro episcopo Lubdon.
Georgio episcopo Appiæ.
Joanne episcopo Eucarpiæ.
B Michaële episcopo Hierapoleos.
Niceta episcopo Nacoliæ.
Nicephoro episcopo Promiæ.
Nicolao episcopo Phyton.
Theophylacto episcopo Cynabon.
Niceta episcopo Augustopoleos.
Joanne episcopo Cotylæ.
Georgio episcopo Mediæi.
Theophylacto œconomo & vicario Ipsi.
Stephano designato Troum.
Joanne designato Ectorion.
Constantino episcopo Ambladon.
Epiphanio episcopo Perton.
Sisinnio episcopo Philomelii.
C Michaele episcopo Papon.
Theodosio episcopo Agalassi.
Sisinnio episcopo Apameæ, quæ est Ciboti.
Jona episcopo Coanes.
Nicephoro episcopo Adadon.
Petro episcopo Pityas.
Leone episcopo Bares.
Petro episcopo Seleuciæ, quæ est Pisidiæ.
Leone œconomo & vicario Sozopoleos.
Mariano episcopo Magydon.
Paulo episcopo Attaliæ.
Nicephoro episcopo Phoglon.
Leone episcopo Andidon.
Leone episcopo Sibyllon.
D Manzone episcopo Pracanon.
Theodoro episcopo Germanopoleos.
Eustathio episcopo Cilindereos.
Sisinnio episcopo Musbadon.
Eustathio episcopo Lamon.
Theophylacto episcopo Zenopoleos.
Constantino episcopo Dalisandi.
Anastasio episcopo Lauzadon.

Sedentibus his in editissimo templi loco sanctissimæ ecclesiæ magnæ, quæ cognominatur Sophia, præsentibus simul & audientibus illustrissimis juxta ac magnificentissimis senatoribus, Petronio glorioso proconsule & patricio, Theophylacto comite imperialis obsequii, Joanne regio ostiario & quæstore E ærarii militaris; præterea religiosis archimandritis, gubernatoribus & monachis; depositis in medio sacris & inviolatis evangelii Dei codicibus, religiosissimi Siciliæ insulæ episcopi dicere cœperunt: Dignum arbitramur ante omnia & conveniens huic sanctæ & œcumenicæ synodo, sanctissimum summumque pastorem & rectorem, præsidem imperatricis urbis Constantinopoleos novæ Romæ, ad initium quæ deinceps tractabuntu rcapitum præfari, & veluti januam aperire, & quæ hoc loco deceant, prius explicare.

Sancta synodus respondit: Sanctissimorum episcoporum voto satisfiat.

Tarasius sanctissimus beatissimusque patriarcha Constantinopoleos dicere cœpit:

ACTIO I.

Admodum sane tempestivum est nunc, propheticam A illam vocem, quam sæpe etiam ab ipso evangelio prædicatam audivimus, recitare: *Recta fient quæ obliqua erant, & aspera viæ in planas convertentur.* Cum Deo siquidem cuncta quæcumque sunt, prompte peragi possunt, quoniam illius voluntati consiliisque nemo obstare potest. Quamquam autem per insultum veteratoris hostis, qui hoc unum conatur ut discerpat & convellat, disturbetque sanctam & catholicam ecclesiam, anni præteriti tempore, sub Kalendas mensis Augusti, in pia & regia civitate præsidentibus nobis in sanctorum & omnibus sæculis laudatorum Apostolorum (quos recte Spiritus sancti tubas dicimus) templo, commota sit ingens hominum turba, furore & amaritudine plena, quæ manus in nos injicere tentavit: B (a qua tamen divina gratia & favore sumus liberati: idque paucorum episcoporum subsidio, quorum nomina libens relinquo, cum plerisque omnibus sint cognita:) visa sit obstaculum aliquod & veluti remora injecta, ne verus impietatis sermo exaudiri & stabiliri posset: attamen clementissimi nostri Imperatores, qui a Deo gubernacula mundi acceperunt, cum rectæ fidei acerrimi propugnatores essent, malæ vero & minus sinceræ impugnatores, non potuerunt somnum dare oculis suis, nec palpebris dormitationem, donec Dei tabernaculum, hoc est, illius ecclesiam, in unitatem reduxerunt, & pacificum conventum eidem indixerint. Qua de causa consilio & divina voluntate rursus in idem illud, quod tum agebatur, nos C congregaverunt. Sed pro benefactis istis Christus maximus omnium nostrum rex, qui solus largiter retribuere potest, rependat illis. Nos vero viri sacerdotes ipsum auxiliatorem invocantes, & timorem illius animis nostris infigentes, futurumque judicium in eo constituentes, succinctis superciliis in veritatem ipsam mentes nostras defigamus. Et in omnibus apostolico more sobrie ambulantes, ad æquilibrium cuncta examinemus, ut omnem orationis vanitatem, contentionem & redundantiam, tamquam zizania puris segetibus innascentia, sine aliqua procrastinatione exstirpemus, cum adversus veritatem suppullulent, & ecclesiæ repugnent. Nam quæ in ea hactenus tradita sunt, non sunt, Etiam & Non, sed Etiam tantum D sunt in veritate, manentque infracta & minime ficulnea in æternum tempus. Et is qui denuntiat, quod portæ inferorum non prævalebunt ei, mentiri nescius est. Et si confidimus gratum esse coram conspectu Dei, adveniant, qui anno præterito contra veritatem restiterunt: & si quisquam eorum habet quod objiciat, aut contradicat, sive aliam quamvis apologiam, intrepide loquatur. Sic enim omnis inquisitio manifestabitur.

Luc. 3. Isai. 40. — *2. Cor. 1.* — *Matth. 16.*

Constantinus sanctissimus Constantiæ, quæ est in Cypro, episcopus, inquit: Si sanctæ & œcumenicæ synodo, juxta ea quæ a sanctissimo & beatissimo patriarcha Tarasio dicta sunt, placuerit, ingrediantur sanctissimi episcopi, qui in hac parte ad sacram & E œcumenicam synodum convocati sunt.

Sancta synodus respondit: Ingrediantur. Et ingressi sunt omnes præfati episcopi. Deinde quoque ingressi clarissimi senatores, dixerunt: Domini nostri optimi diploma sacrum & venerandum ad sacrosanctam omnem synodum jusserunt destinari, id audite.

Sancta synodus ait: Confirmet Deus regnum optimorum nostrorum principum. Et simul Leontius vir clarissimus a secretis, in manibus ferens sacrum diploma, legere cœpit:

ANNO CHRISTI 787.

EPISTOLA IMPERATORIS ad sacram synodum.

Constantinus & Irene fideles Romanorum Imperatores, divina voluntate & nostra gratia, jussuque sacrati nostri imperii congregatis sanctissimis episcopis in Nicæna synodo.

JESUS Christus Dominus noster, verus Deus, veraque juxta Dei Patris naturam sapientia, per illius in carne divinitatem, mirificamque œconomiam vindicans nos ab errore idolorum, nostram naturam liberando renovavit, cooperante illius congenere Spiritu sancto. Et primus factus summus sacerdos, hujus appellationis reddit nos consortes, o viri sacerdotes. Hic igitur pastor bonus ille, qui errantem oviculam in humeris portans, hominem qui ab ovili suo exciderat, restituens in consortium angelicæ suæ sacrique muneris virtutis, per seipsum nos redemit; solvens intersepti obstaculum, nimirum inimicitiam, in carne sua nobis pacificam rationem vivendi gratuito concessit, ob id & cunctis evangelice prædicari jussit: *Beati pacifici, quoniam ipsi filii Dei vocabuntur.* Hanc igitur ob beatitudinem, quæ nobis donata est, nobilitatisque causa qua Deus nos adoptavit, imperatoria nostra & pia majestas, ad concordiam & pacem universum Romanum imperium erigere contendens, præcipue tamen sanctarum Dei nostri ecclesiarum statum qua possumus cura & consilio conservare intendimus. Sacerdotumque concordiam per omnia firmam & stabilem esse desideramus, orientis videlicet in partibus, septemtrionis, occidentis, & meridiei. Jamque adestis Dei voluntate per præsides provinciarum, perque descriptas sæpius synodicas litteras, missasque a sanctissimo patriarcha. Hæc est enim a multis sæculis synodica lex per universam ecclesiam, quæ a sæculis per sæcula duravit evangelice instituta, cujus hortatu & veluti jussu vos sanctos viros sacerdotes congregavimus, qui esse dispensatores testamenti illius per incruenta sacrificia vocamini: quo recte sentientium synodorum determinationibus, judicium vestrum confirmetur, omnisque splendor Spiritus sancti reluceat. *Nullus siquidem lucernam accendens, ponit eam sub modio*, juxta vocem Domini, *sed supra candelabrum, ut lumen det omnibus qui in ædibus sunt.* Sic enim & olim a piis patribus nostris constitutum deinceps observetur, ut sanctæ Dei ecclesiæ in pacifica constitutione firmentur. Non aliter enim pro veritate depugnamus, pietatemque promotam cupimus. Præterea ecclesiasticum statum [a] eam, qua a principio obtinuit, legislationem & auctoritatem obtinere volumus, quam militaribus consiliis nos cupimus esse instructos, civilibusque negotiis invigilantes. Atque hæc in posterum melius animo volventes, nunc multo sacratissimam non dubitavimus summis laboribus congregare synodum. Damus quoque unicuique libertatem, ut sine omni formidine ea eloquatur, quæ secum animo deliberaverit; quo veritas magis magisque elucescat, & intrepida voce audiatur: Simul etiam ut ex multis ecclesiis discidium auferatur, pacisque copulatio & constantia in omnibus connectatur. Et simulatque Paulus sanctissimus patriarcha juxta divinam voluntatem carnem præsentem commutaturus erat, præsensque habitaculum derelicturus, & ad superiores sedes commigraturus, immo vero ad Dominum nostrum Christum, episcopatui renuntiavit, monachicam eligens vitam: nobis vero interrogantibus illum, qua de causa hoc fecisset, respondit, quod si morte occupatus & præventus in episcopatu hujus

Luc. 15. — *Coloss. 2.* — *Matth. 5.* — *Matth. 5. Marc. 4. Luc. 11.* — *Matth. 5.*

[a] Forte, tam eam quam.

Anno Christi 787. — Actio I.

Matth. 5.

piæ & regiæ civitatis fuiſſet, etiam extra omnem ecclesiam catholicam reſurgere cogeretur: quod ipſum in tenebras exteriores quæ diabolo & angelis illius paratæ ſunt, abducit. Dolebat enim ſynodum quamdam hic indictam, quæ ſubvertere contendebat imaginum picturas, quas ſancta eccleſia catholica ſervat & amplectitur, & ad memoriam præfiguratorum ſuſcipit. Idipſum, inquiebat, eſt quod animum meum commovet, quod meam conſcientiam urget, quomodo judicium Dei effugere queam. At quæ cauſa eſt, quamobrem ejuſcemodi viris commorari debeam, aut cum illis verſari? Hæc vero & plura alia ducibus quoque noſtris glorioſiſſimis locutus eſt, vitamque finivit. Hanc igitur reſponſionem noſtra regia majeſtas animadvertens, horrebam: præſertim cum & ab **B** aliis antea audieramus hæreticam eſſe horum hominum cogitationem; animo noſtro deliberavimus, quidnam in hac re utile eſſet & facto opus; & conſilium noſtrum in medio propoſuimus, ut repræſentato electo noviter patriarcha, finis contentionibus per illum imponeretur. Advocantes igitur viros negotiorum eccleſiaſticorum haud imperitos, Chriſtum vero verum Deum noſtrum invocantes, & cum eis conſilium capientes, quem ex omnibus digniſſimum haberem, cui primas partes in hanc ſacratiſſimam divinorum obſervantiſſimæ & regiæ civitatis noſtræ cathedram deferremus, uno animo, concordique ſententia Taraſius, qui nunc in ſacroſancta dignitate nobis præſidet, dignus declaratus eſt. Hunc igitur ad nos **C** vocantes, teſtimonium de illo & ſuffragia data expoſuimus. Verum is nulla ratione acquieſcere illis volens, reliquorum electioni aſſentiri reſpuit. Nobis vero perquirentibus, qua tandem cauſa obedire nollet, principio quidem occaſionem hanc attulit: Majus eſſe ſummi ſacerdotii cathedræ jugum quam illius humeris ſuſtineri. Nos autem conſiderantes quod occaſionem quæreret, nec auſcultare nobis vellet, non deſtitimus virum ſolicitare, omnibuſque viribus in eo perſeveravimus, donec aſſenſum nobis præberet, ut ſummi ſacerdotii dignitatem aſſumeret. Contemplatus itaque noſtram inſtantem & urgentem ſedulitatem, cauſam recuſationis nobis denuntiavit: Quandoquidem, inquit, video & conſidero, ſupra petram **D** Chriſtum Deum noſtrum fundatam eccleſiam nunc eſſe diſciſſam, diſſipatam & ruptam: nos quoque modo hoc, modo illud diverſis animis loquentes, Orientis autem unanimi fide præditos Chriſtianos, noſtros vero aliter animatos: cumque illis conſentientes Chriſtianos occidentis, nos e diverſo in ſingulos dies ab omnibus illis anathematizari: univerſalem ſynodum poſtulo fieri, eorum omnium qui tum ex omnibus loci gubernatoribus a Papa veteris Romæ, tum ab Orientis ſummis ſacerdotibus mitti poſſunt. Hæc ubi auribus noſtris fuiſſent percepta, in faciem præſentium ſacerdotum, & clariſſimorum noſtrorum ducum, totiuſque Chriſticolæ noſtræ plebis, virum eduximus; & omnibus libertatem dedimus, ut ſi quid **E** adverſus virum haberent, dicerent, ut purgare ſeſe poſſet. Illi vero hæc audientes, libenter hominem acceperunt, poſtulantes ſimul noſtram pacificam & piam dominationem, ut ſynodum univerſalem indiceremus. Huic igitur petitioni annuere tum viſum eſt, meoque nutu juſſi convenire, immo ut verius loquar, Deo ſic volente, nobis vero præeuntibus, congregavi vos. Quandoquidem autem ex univerſo terrarum orbe Deus vos conjunxit, propriam voluntatem confirmare volens, depoſitis in medio ſanctis evangeliis, veraciter & prudenter clamantibus, *Juſte judicate:* ſtate firmi pietatis propugnatores, & omnem vaniloquentiam, nuperamque inductionem ex-

Joan. 7.

A ſcindere animo prompto contendite. Quemadmodum & Petrus apoſtolicæ ſedis primus dux ſervilem & temerariam inſaniam verberans, Judaïci auditus inſtrumentum gladio amputavit. Extendentes igitur ſecurim ſpiritus, omnem arborem ferentem fructum jurgii & ambiguitatis, & non ferendæ novitatis, aut erudito ſermone tranſplantate, aut canonicis edictis conſcindite, & in venturæ gehennæ ignem tranſmittite: ut corpus eccleſiæ omnibus ſuis partibus integrum, rationi conveniens & conſentiens, auctoritatem traditionis patrum obtinens, item pax & tranquillitas ſpiritus conſervetur, & totius noſtræ Romanæ reipublicæ ſtatus in fidei quiete tranquilletur. Accepimus autem ab Hadriano ſanctiſſimo Papa veteris **B** Romæ litteras per locum tenentes illius, Petrum religioſiſſimum primatem preſbyterum, & Petrum Deum colentiſſimum preſbyterum præſidem monaſterii, qui & nobiſcum in concilio ſedent; quas jubemus juxta ſynodicam conſuetudinem publice legi, voſque omnes cum decenti ſilentio animadvertere. Poſt id etiam duos quaterniones umbilicis concluſos legetis, qui a ſummis ſacerdotibus & viris ſacris Orientis diœceſis, per Joannem religioſiſſimum monachum & aſſeſſorem patriarchæ ſedis Antiochenæ, & Thomam preſbyterum & rectorem, qui nobiſcum in concilio ſunt præſentes, miſſi ſunt, ut per eos cognoſcatis, quænam ſit catholicæ eccleſiæ ſententia & judicium.

C Sancta ſynodus reſpondit: Servet Deus imperium eorum: producat illorum tempora Deus: augeat Dominus eos gratia.

Et adductus eſt Baſilius religioſiſſimus Ancyræ epiſcopus, præterea Theodorus epiſcopus Myron, & Theodoſius epiſcopus Amorii. Stantibus autem bis in medio ſacræ ſynodi, Baſilius Ancyræ epiſcopus inquit: Quantum erat mihi in viribus, argumentum & certam perſuaſionem fidei in me ſuſcipiens, patres, ego minimus veſtrum ſervus, in catholicæ eccleſiæ defenſionem proceſſi.

Taraſius beatiſſimus patriarcha ait: Gloria ſit Deo, qui cunctos ſervatos vult, & in cognitionem veritatis pervenire.

D Baſilius Ancyræ epiſcopus e libello ſic cœpit legere: Eccleſiaſtica legiſlatio jam olim a principio canonice, & a ſanctis Apoſtolis, illorumque ſucceſſoribus ſanctis patribus & præceptoribus noſtris, præterea ſacris & univerſalibus ſynodis, reliquiſque certis in locis celebratis conventionibus tradita eſt: qua omnis hæreſeos paſſim ſuppullulantis ſuppreſſa eſt ſeges, & ad meliorem orthodoxumque ſenſum converſa, ut etiam per ſcripta teſtimonia ſtabilis eccleſiæ catholicæ auctoritas adverſus omnem hæreſim quæ abnegata eſt, aſſumpta in locum orthodoxa fide deprehendatur. Hinc & ego Baſilius epiſcopus Ancyranæ civitatis, catholicam eccleſiam conjunctam & conſentientem eſſe cupiens, Hadriano ſanctiſſimo Papæ **E** veteris Romæ, Taraſio beatiſſimo patriarchæ, ſanctiſque Apoſtolicis thronis, Antiochiæ, inquam, Alexandriæ, & [a] ſanctæ urbis, nec minus ſummis ſacerdotibus & preſbyteris cunctis orthodoxis, hanc quam deſcripſi, meam confeſſionem exhibere volo: inſinuans me vobis, qui ex apoſtolica auctoritate poteſtatem habetis errata corrigendi & ignoſcendi: id unum a congregatione veſtra beata ſtipulando, ne quid ægre feratis, quod ſerius acceſſerim. Tarditatis enim eſt, & ineruditæ meæ pigritiæ, qui opus commiſſum non adimpleverim: cum omnibus viribus laborandum in orthodoxæ eccleſiæ profectum mihi cognoſcam. Sed hæc, inquam, tardiſſimi intellectus mei culpa eſt, ut ob id a Deo & beatitudine veſtra juſte poſtulem veniam,

[a] Hoc eſt, Hieroſolymitanæ.

Confessio catholica.

CRedo igitur & confiteor in Deum Patrem omnipotentem, & in unicum Dominum Jesum Christum filium ejus unigenitum, & in sanctum Spiritum Dominum vivificantem, Trinitatem consubstantialem, in throno eodem considentem, in una deitate, potestate, & auctoritate adoratam & glorificatam: in unius sanctæ Trinitatis, & Domini Dei nostri Jesu Christi œconomia, quemadmodum sex sacræ œcumenicæ synodi tradiderunt, hæc omnia sic confiteor. Universam autem hæreticorum linguæ incontinentiam abjiciens exsecror, quemadmodum ipsos sese reddiderunt exsecrabiles. Interpellans etiam intemeratæ virginis nostræ Deiparæ, sanctarum cælestium potestatum, omniumque sanctorum intercessionem: horum etiam sanctas reliquias cum omni honore suscipiens & amplectens, honorifice veneror, firmiter credens me illorum sanctitatis fieri posse participem. Eodem modo venerandas imagines, quæ œconomiam Jesu Christi Domini & Dei nostri, qui propter salutem nostram homo factus est, & inviolatæ virginis dominæ nostræ Deiparæ, sanctorumque Apostolorum, prophetarum, martyrum, & omnium sanctorum, suscipio & amplector, eisque honorem debitum exhibeo. Abjiciens & exsecrans ex toto animo & corde congregatam ex depravata mente & insania, & appellatam septimam synodum, apud eos qui recte sapiunt, nimium quam juste & canonice ψευδοσύνοδον, hoc est, falsum conciliabulum appellatum: utpote ab omni pietate & religione alienam, & a Deo traditæ ecclesiasticæ legislationi audenter & præfracte, ne dicam impie, oblatrantem, venerandasque imagines contumelia afficientem, jubentemque has e medio sacrarum ecclesiarum tolli: cui præfuit Theodosius falso nominatus Ephesi episcopus, Sisinnius item Pergæ cognomine Pastillas: Basilius Pisidiæ improbus ille, cognomine Tricacabus: quorum vanus assecla, sed tamen miseratione dignus, Constantinus, qui aliquando fuit patriarcha. Hæc ita confiteor, & in his acquiesco. Ob id simplici corde & recto animi arbitrio, Deum testem citans, subjectas exsecrationes (hoc est, anathematismos) constitui.

ANATHEMATISMI.

I.

Christianorum accusatores & calumniatores, εἰκονοκλάστας, hoc est, imaginum demolitores, exsecror.

II.

Qui sacræ scripturæ verba de idolis & gentilium statuis, ad venerandas Christianorum imagines exponentes trahunt, exsecratio.

III.

Qui venerandas & sanctas imagines non amplectitur, exsecratio.

IV.

Qui asserunt Christianos, ut deos imagines adorare, exsecratio.

V.

Qui favent ex animo violatoribus & ignominia afficientibus sanctas imagines, exsecratio.

VI.

Qui præter Christum Deum nostrum dicunt alios esse, qui nos liberarunt a cultu idolorum, exsecratio.

VII.

Qui doctrinas sanctorum patrum, & traditionem catholicæ ecclesiæ contemnunt, quique causantur, & voces Arii, Nestorii, Eutychis, & Dioscori jactant: dicentes quod nisi satis ex veteri & novo testamento

A instructi essemus, sanctorum patrum, sacrarum sex synodorum doctrinas, & catholicæ ecclesiæ traditiones non sequeremur, exsecratio.

VIII.

Qui audent dicere catholicam ecclesiam aliquando idola suscepisse, anathema.

IX.

Qui inquirunt diabolicarum insidiarum inventum, sacrarum imaginum culturam, & ædificationem, nequaquam autem sanctorum patrum nostrorum traditionem, exsecratio.

Hæc quidem sic confiteor & approbo, & ex tota anima, corde & mente demonstro. Quod si autem, sive ex calumnia, sive ex instinctu volens nolens ullo B tempore ab his a me prius confessis descivero, aut perverso animo discessero, alienus sim & a Deo Patre & Filio & sancto Spiritu, a catholica ecclesia, & omnibus sacratis actionibus. Custodiam autem hæc omnia, & secundum divinos canones sanctorum apostolorum, & beatorum patrum nostrorum, ab omni corruptione & turpi lucro.

Tarasius beatissimus & sanctissimus patriarcha dixit: Omnis sacratus cœtus Deo det gloriam, & gratiarum actionem rependat, propter hanc confessionem tuam, quam præstitisti catholicæ ecclesiæ.

Sancta synodus respondit: Gloria illi Deo, qui concordat dissidentes. Et in medium accedens Theodorus pientissimus Myron episcopus, dixit:

C Et ego peccator & indignus, multa investigavi & inquisivi, id quod optimum est eligere cupiens. Deum precor & vestram beatitudinem, ut cum reliquis omnibus sanctæ ecclesiæ catholicæ adjungar & conglutiner.

Tarasius sanctissimus & beatissimus patriarcha dixit: Gratum proculdubio & per quam liberale apud Deum, resipiscentes suscipere.

Theodorus episcopus religiosissimus Myron, priori libello correspondentem suum quoque legit.

Tarasius sanctissimus patriarcha inquit: Et pro pientissimo Theodoro episcopo Myron, gratiarum actiones Deo agamus.

Euthymius beatissimus Sardensium episcopus ait: D Benedictus Deus, qui illum ecclesiæ conjunxit.

Et adductus est Theodosius pientissimus episcopus Amorii, & inquit: Sacratissimi, Deumque colentissimi domini hujus sanctissimæ synodi, etiam ego peccator & seductus multa mala adversum venerandas imagines præter veritatem blateravi: quare nunc agnoscens culpam, & condemnans meipsum exsecror, idipsum porro facturus quod male dixerim, & in mundo hoc docuerim. Precor autem & obtestor sacram synodum vestram, ut in reliquum Christianorum numerum & me licet indignum vestrum famulum recipiatis.

Tarasius sanctissimus patriarcha inquit: Plurimam cordis contritionem explicuit religiosissimus Theodo- E sius: quamobrem receptu dignus est.

Sancta synodus ait: Secundum sacros canones dignus est.

Tarasius beatissimus patriarcha ait: Si nulla res alia canonice prohibet, dignus est.

Theodosius religiosissimus Amorii episcopus proprium libellum sic ipse legere cœpit:

Sacræ huic & universali synodo, Theodosius ego Christianorum minimus, sic confiteor: In primis approbo, suscipio, saluto & veneror, ante omnia intemeratam Domini Jesu Christi veri Dei nostri imaginem, & ejus quæ ipsum sine semine peperit, sanctæ matris Virginis: cujus etiam auxilium, protectionem & intercessionem nocte diuque, ut peccatori mihi

Anno Christi 787.

ſubveniat, invoco, ut quæ eam poteſtatem habet ab illo, quem in mundum edidit, Chriſto Deo noſtro: Qui etiam ſanctorum & multis rationibus prædicatorum apoſtolorum, prophetarum, martyrum, patrum, & eremum colentium imagines ſuſcipio & veneror, non ut deos, abſit: verum mentis meæ affectum & deſiderium, quo in illos affectus ſum, hoc modo indicans, ex toto animo omnes obteſtor, ut ad Deum pro me intercedant, quo in oculis ejus miſericordiam in die judicii conſequar. Eadem ratione & reliquias ſanctorum veneror, & honore proſequor, & ſaluto, veluti athletarum & certatorum pro Chriſto, quique gratiam a Deo conſecuti ſunt, & remedia præſtare, morbos curare, dæmones ejicere, quemadmodum Chriſtiana eccleſia veluti per manus accepit a ſanctis apoſtolis & patribus uſque in præſens ſæculum. Probo ſimiliter, quæ a primordio receptæ traduntur imagines: principio Jeſu Chriſti Domini noſtri, & ſanctæ Deiparæ virginis, ſive ex auro, ſive ex argento, ſive colorum ductibus, ſive quacumque materia exprimantur. Ut omnibus manifeſta fiat ejus in carne œconomia. Neque diſſimili ratione probantur a me ſanctorum & omnibus ſæculis apoſtolorum, prophetarum, martyrum geſta, politiæque: ut in omnium oculis prælia & certamina, quæ pro Chriſto ſubierunt, hæreant; atque id in compendioſam veluti ſcripturam, narrationem & eruditionem populi, maxime ſimplicioris. Nam ſi imperatorum vexillis ſanctoribus & imaginibus in civitates & provincias miſſis, omnis populus cum cereis & ſuffimentis odoratis occurrunt; quanto juſtius eſt in Chriſti Dei noſtri eccleſiis imaginem Servatoris noſtri Dei, & intemeratæ matris ejus, ſanctorum etiam omnium patrum & piorum erigere? Quemadmodum divus Baſilius inquit, Verum etiam in bello fortia virorum facinora & hiſtorici ſcriptores & pictores ſæpe denotant: hi quidem oratione exornantes, hi vero in tabulis depingentes, utrique etiam multos ad virtutem excitarunt. Idem alibi: Quantum tibi laborandum ſit, ut unum aliquem e ſanctis invenias, quem puduit Chriſti? Et Chryſoſtomus ait: Sanctorum enim gratia morte non amputatur, interitu non obtunditur, ſed & poſt mortem viventibus ſunt potentiores. Aliaque multa quæ dici vix queunt. Et ob id obteſtor vos, ſancti Dei, & exclamo: *Peccavi in cælum & coram vobis:* ſuſcipite me, ut Deus recepit prodigum, meretricem, & latronem. Quæritote me, quemadmodum ovem perditam quæſivit Chriſtus, quam & humeris ſuſtulit. Contingat mihi gratia in oculis Dei, ſanctorumque ejus angelorum, ut per pœnitentiam ſalutem conſequar, dum vos, domini ſancti, pro me interceditis.

In concione in 40. martyres. — *Chryſoſtomus.* — *Luc. 15.*

I.

Qui venerandas imagines non veneratur, anathema.

Anathematiſmi Theodoſii.

II.

Qui in ſanctas & venerabiles imagines blaſphemias congerunt, anathema.

III.

Qui traducere & maledicis verbis inceſſere audent venerandas imagines, aut eaſdem rejicere, anathema.

IV.

Qui ex animo Chriſtianum populum non docent venerationem ſanctarum & honorabilium imaginum omnium ſanctorum, qui ab initio Deo placuerunt, anathema.

V.

Chriſtianorum accuſatoribus, aut iconoclaſtis, hoc eſt, imaginum demolitoribus, anathema.

Sabas religioſiſſimus præſes Studii dixit: Juxta apoſtolicas ordinationes & ſacras univerſales ſynodos, dignus eſt ut recipiatur.

Actio I.

Taraſius beatiſſimus patriarcha inquit: Qui olim erant orthodoxæ fidei calumniatores, nunc veritatis præcones exſiſtunt.

Conſtantinus beatiſſimus Conſtantiæ, quæ in Cypro eſt, epiſcopus, inquit: Multas mihi lacrymas libellus piiſſimi Amorii epiſcopi excuſſit.

Taraſius ſanctiſſimus patriarcha inquit: Si videbitur ſynodo, in ſedes ſuas recipiantur.

Religioſiſſimi monachi dixerunt: Quemadmodum ſacræ œcumenicæ ſynodi eos qui ex hæreſi ad meliorem mentem redeunt, ita quoque nos illos recipiamus.

Sacra ſynodus reſpondit: Placet nobis omnibus. Confeſtim Baſilius Ancyræ, Theodorus Myron, & Theodoſius Amorii, religioſiſſimi epiſcopi in ſedibus ſuis & cathedris juſſi ſunt reſidere.

Euthymius religioſiſſimus Sardenſium epiſcopus ait: Bene Deus orthodoxum induxit.

Sacra ſynodus reſpondit: Orthodoxus adſit ſynodo, pater patribus.

Poſt eos autem inducti ſunt Hypatius religioſiſſimus Nicææ epiſcopus, Leo Rhodi, Gregorius Piſidiæ, Gregorius alter Peſſinunton, Leo alter Iconii, Nicolaus Hierapoleos, Leo alter Carpathi, religioſiſſimi epiſcopi.

Taraſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Non poſſum ſatis noſſe, unde exſiitatis inſtructi, ut tam profundum conſilium conflaveritis, non propter Dominum: item conſœderationes inieritis, non ex ſpiritu ejus, nuper concurrentes clam & latenter, quo veritatem ſubverteritis. Siquidem vero ex imprudentia id feciſtis, date rationem ignorantiæ veſtræ: ſi vero falſa ratione inducti, adducatur ea, ut ab omnibus exaudiatur. Certum enim mihi eſt, ſanctum hunc cœtum complexiones & controverſias veſtras, auxiliante & propugnante quæ numquam vinci poteſt, veritate, diſſolvendo diſſoluturum, & confringendo confracturum, ut falſos nexus, injuſtoſque, & qui nullum veritatis argumentum in ſe continent.

Esa. 30. — *3. Esdr. 4.*

Leo religioſiſſimus epiſcopus Rhodi inquit: Peccavimus & coram Deo, & coram eccleſia, coramque hac ſacra ſynodo. Imperitia autem nos excidere a veritate compulit, neque quidquam quod in defenſionem adducere poſſimus, habemus.

Gregorius epiſcopus Piſſinunton inquit: Secundum fidem a ſanctis apoſtolis nobis traditam, ſic confitemur & ſervamus.

Taraſius ſanctiſſimus patriarcha inquit: Si quæ ratio eſt apud vos, quemadmodum vobis dictum eſt, adducatur.

Hypatius ejuſque complices dixerunt: Nihil eſt, ter ſancti patres, quod loquamur. Secundum ignorantiam & inſipientiam fueramus locuti.

Taraſius ſanctiſſimus patriarcha ait: Quæ vos ratio ad veritatem redire coëgit?

Hypatius ejuſque complices dixerunt: Sanctorum apoſtolorum, patrumque noſtrorum doctrina.

Gregorius religioſiſſimus Piſſinuntum epiſcopus ait: In Antiochena ſynodo ſanctorum apoſtolorum dictum eſt: Servatos non debere amplius ad idola aberrare, ſed orandum eſſe ante columnam Dei hominiſque Jeſu Chriſti Domini noſtri. Sed & divus Iſidorus Peluſiotes dicit: ναοῦ λόγος οὐδεὶς, ὃν οὐ στέφει ἄγαλμα. Hoc eſt, Templi nulla ratio, quod non ornatur imagine.

Leo religioſiſſimus Rhodi epiſcopus inquit: Cuncta pie & vere loquimur, etiam ſi indigni & peccatores ſimus. Ex legali, prophetica, apoſtolica, pa-

ACTIO I.

A trumque traditione instructi sumus, hanc esse veritatem, pietatemque, ut in sanctis ecclesiis venerandæ imagines colantur, docente idem multorum annorum consuetudine, ab apostolorum temporibus hucusque probata: atque ex his persuasi sumus.

Tarasius sanctissimus patriarcha inquit: Quo pacto cum fueris decem aut octo annos episcopus, non potuisti hucusque in eam persuasionem venire?

Leo reverentissimus episcopus ait: Quandoquidem multis temporibus malitia duravit, duravit & improba doctrina: cumque hæc perseveraret ob nostra peccata, declinare nos a via veritatis coëgit: sed spes est apud Deum salutis nostræ.

Tarasius sanctissimus patriarcha inquit: Morborum qui longissimi sunt, difficillimi curatu esse solent: B sic animus hæreseos tenebris obrutus, lumen veritatis difficillime admittit.

Constantinus sanctissimus Constantiæ, quæ in Cypro est, episcopus, inquit: Oportebat vos episcopos existentes ab aliis non debere doceri, sed aliorum esse doctores.

Leo religiosissimus Rhodi episcopus ait: Si in lege peccati non fieret expressio, non opus esset gratia.

Stauracius sanctissimus Chalcedonensis episcopus inquit: Sed nos, fratres, sub lege non sumus, sed sub gratia.

Hypatius, ejusque complices episcopi aiunt: Ex malis magistris malas doctrinas assumpsimus.

Tarasius sanctissimus patriarcha inquit: Quando- C quidem dixistis, κακοῦ διδασκάλου κακὰ τὰ μαθήματα, Mali doctoris improba eruditio: Ex malis doctoribus sacerdotes ecclesia non recipere debet.

Hypatius religiosissimus Nicææ episcopus inquit: Sic usus obtinuit.

Gregorius religiosissimus Pissinuntum episcopus inquit: Divus Joannes Chrysostomus inquit: ἐγὼ δὲ κηρόχυτον ἠγάπησα γραφὴν εὐσεβείας πεπληρωμένην. Hoc est, ego & ex cera fusilem picturam pietate plenam amavi. *Joan. Chrysost.*

Sabas religiosissimus monachus & præses Studii, ait: Benedictus Deus, qui nos in viam veritatis perduxit.

Tarasius sanctissimus patriarcha ait: Audiamus D modo rationem & defensionem horum.

Sacra synodus inquit: Recte, domine.

Joannes religiosissimus monachus, presbyter, & locum tenens Apostolicæ sedis Antiochiæ, inquit: Multorum ore celebratum est, persancte pater, quo pacto oporteat eos recipere, qui ex hæresi revertuntur: ob id suademus, ut sacra synodus libros sanctorum patrum inpræsentiarum afferri jubeat, quo cognoscamus & consideremus, quænam in his recipiendis certa ratio conservari debeat. Dubitamus siquidem & nos.

Constantinus religiosissimus Constantiæ quæ est in Cypro episcopus inquit: Rogamus tuam beatitudinem, domine, afferantur libri de quibus dictum E est, ut plena fiducia hanc optimam ordinationem exsequamur.

Tarasius sanctissimus patriarcha inquit: Juxta petitionem Dei amantissimorum virorum locum tenentium, & beatissimorum episcoporum, afferantur libri.

Constantinus vir divinorum studiosissimus, sacri patriarchatus notarius, dixit: Secundum jussionem vestræ sanctitatis adsumus sacros codices afferentes, quos ex bibliotheca sacri patriarchatus, & canonibus sanctorum apostolorum, sacrarumque synodorum, sacrique nostri patris Basilii, & aliorum sanctorum patrum traditionibus sumpsimus.

ANNO CHRISTI 787.

A Tarasius sanctissimus patriarcha inquit: Principio legatur canonicarum ordinationum liber.

Sancta synodus dixit: Legatur.

Idem ille Constantinus Dei studiosissimus diaconus, & notarius sacri patriarchatus, legit:

Canon sanctorum Apostolorum quinquagesimus tertius.

Si quis presbyter eum qui a peccato convertitur, non receperit, sed rejicit, deponitor. Siquidem Christum offendit, qui gaudium in cælo super peccatorem resipiscentem oboriri dixit. *Luc. 15.*

Sabas religiosissimus vir, & qui cum eo erant, inquit: Hoc certe manifestum & clarum est, & ab om- B nibus receptum, debere videlicet peccatorem unumquemque resipiscentem ab ecclesia recipi.

Tarasius sanctissimus patriarcha inquit: Est & alter canon eadem de re.

Idem divinorum amantissimus notarius legit:

Sacræ synodi Nicænæ canon octavus.

De his qui se Catharos, id est, puros nominarunt, si ad communem catholicam & apostolicam ecclesiam redierint, visum est sanctæ & magnæ synodo, ut accepta manus impositione in clero sic maneant. Præ omnibus autem his curandum, ut confessionem per scripturam exhibeant: videlicet ut ecclesiæ catholicæ dogmata suscipiant & sectentur, nimirum com- C munionem ineuntes cum his qui secundas nuptias affectarunt, quique in persecutione lapsi sunt; quibus tamen spatium temporis præscriptum est, ut in omnibus ecclesiæ catholicæ & apostolicæ dogmata sequantur. Ubicumque autem illi ipsi sive in vicis, sive in civitatibus inventi fuerint, modo per manuum impositionem ordinati fuerint, in clero reperti, in eodem ordine sunto. Et quæ deinceps.

Theodorus religiosissimus episcopus Catanes dixit: Ad hæresim istam lectus canon nihil facit.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Immo ad quamcumque hæresim pertinet.

Epiphanius religiosissimus diaconus sanctissimæ ecclesiæ Catanes, quæ est Siciliæ provinciæ, vicarius D Thomæ episcopi Sardiniæ, ait: Hic canon de hæreticis Catharis datus est.

Tarasius beatissimus patriarcha inquit: Modo igitur & nos renascentem hæresim quomodo debemus recipere.

Joannes Dei colentissimus, loci servator apostolici throni Orientis, ait: Hæresis quemvis etiam hominem ab ecclesia separat.

Sancta synodus ait: Hoc notissimum est.

Religiosissimi monachi dixerunt: Canon jubet, χειροθετουμένους, id est, ordinatos recipi.

Tarasius sanctissimus patriarcha respondit: Quonam modo intelligitis hoc ipsum verbum χειροθετουμένους?

E Religiosissimi monachi aiunt: Domine, doctrina etiamnum opus habemus.

Tarasius beatissimus patriarcha infit: Fieri potest, ut χειροθεσία, id est, manus impositio, pro benedictione accipiatur, non pro ordinatione.

Clarissimi duces dixerunt: Si nihil aliud vetat, ob eorum istam resipiscentiam, juxta canones recipiantur.

Tarasius beatissimus patriarcha inquit: Investigemus & alios canones de reliquis hæresibus.

Sancta synodus dixit: Id omnes rogamus, veniant canones.

Idem ille studiosissimus notarius legit:

Sacra

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO I.

Sacra & œcumenica Ephesinæ synodi canon tertius.

Si in qualibet civitate clericorum a Nestorio, quique illius dogma sequuntur, prohibiti sunt, ut [a] minus recte senserint; hos, et gradum proprium recuperent, justum censuimus. Quicumque autem clerici universali & orthodoxæ synodo consentiunt, & nunc & in futurum etiam quovis tempore jubemus, ne omnino episcopis a sacris canonibus & orthodoxa fide deficientibus & absistentibus, eaque transgredientibus, subjiciantur.

[a] Forte, ut qui minus recte.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Manifestior canon hic de eo articulo quem quærebamus. Legantur & reliqui canones.

Stephanus venerabilis monachus, & librorum custos sacri patriarchatus, dixit: In manibus sunt epistolæ beati patris nostri Basilii de prædicto argumento, num recipiendi sint in sacrum ordinem, qui ex hæresi revertuntur. Has, si vultis, lecturus sum.

Sacra synodus respondit: Legantur.

Stephanus monachus legere cœpit.

Ex prima ad Amphilochium canonica epistola beati patris nostri Basilii.

Eorum qui Encratitæ nominantur, versutiam operæ pretium est considerare. Siquidem, ut seipsos reddant ne ab ecclesia recipiantur, ausi sunt proprium baptisma occupare. Unde & suam quoque consuetudinem falsam reddiderunt. Quandoquidem autem nihil expressum de his, neque constitutum est; arbitror, non esse nobis inconveniens eorum baptisma irritum & vanum asserere. Et si quispiam ab illis fuerit assumptus, si ad ecclesiam redierit, baptizandus est. Quod si autem illud ipsum universali ordini videbitur impedimento futurum, ad consuetudinem provocandum est. Et patres qui apud nos rerum ecclesiasticarum dispensationem habent, sequendi sunt. Suspicor autem, ne austeritate sententiæ tardiores ad baptizandum reddıri, impediantur, ne minus (alioqui servandi) baptisma consequantur. Si vero illi baptismum nostrum servant, nihil nos angat: non enim illis in gratiæ retributione obnoxii sumus, sed canonibus exacte serviendum est. Omni autem ratione conforme sit, eos qui ad eorum baptisma accedunt, jungi fidelium modo, & ita ad mysteria accedere. Novi vero quod fratres, qui cum Izoe & Saturnino, quique ex eo ordine sunt, conveniunt, in episcoporum sedem recepimus. Ut etiam nunc qui ejus sunt ordinis, dissparare ab ecclesia nequeamus: qui canonem quemdam, qui de communicatione cum iis agit, ex episcoporum traditione ediderimus.

Venerabiles monachi dixerunt: Petimus, ut & afferatur divi Athanasii ad Rufinianum epistola.

Sancta synodus respondit: Fiat juxta venerabilium monachorum petitionem.

Interea Leontius vir clarissimus a secretis, dixit: Legantur ordine & reliquæ divi Basilii epistolæ.

Stephanus venerabilis monachus & librorum custos recitavit:

Ex epistola beati patris nostri Basilii ad Evaisenos.

Quos vero nuper ex Galatia transmiserunt, ut libertatem recuperandi episcopatum consequantur, tales sunt, quales eos esse noverunt, qui cum illis vel exiguo tempore convixerunt. Iterum: Quod si autem dicunt se resipuisse, doceant per scripturam suam resipiscentiam, & exsecrationem fidei quam Constantinopoli susceperunt. Præterea ab hæreticis separent se, & simpliciores minime decipiant.

Ex ejusdem ad occidentis episcopos epistola.

Eorum etiam qui me non parum afflixerunt, Eustathius unus est: is, inquam, qui ex Sebastea Armeniæ minoris oppido natus est, quique olim Arii discipulus comesque individuus exstitit, cum is Alexandriæ inclaruisset, & impias in Unigenitum blasphemias meditaretur, quo tempore etiam inter verissimos & maxime germanos viri illius discipulos numeratus est. Posteaquam autem ad sua reversus est, beatissimo episcopo Hermogeni illum accusanti, & de perverso dogmate reprehendenti, sanioris fidei confessionem tradidit, atque ita manus impositionem ab eo nactus, postquam ille dormivit, confestim ad Eusebium episcopum Constantinopoleos (quo per ea tempora nemo magis Arii dogma tutabatur) fugit. Illinc etiam iisdem fere de causis expulsus, iterum in patriam redit, defensionem afferens, impiam suam mentem callide celans; verbaque non iniqua, sed quæ recta sapere videbantur, prætexens. Episcopatum autem facile consecutus, confestim induxit animum ad exsecrationem consubstantialitatis conscribendam, in eo conventiculo quod Ancyræ ab ipsis habitum est. Illinc autem in Seleuciam profectus, ea quæ cum illis qui ejusdem sunt dogmatis, conscripsit, omnibus notum est. In Constantinopolitana autem urbe, consensit iterum cum iis, qui ab hæreticis erant proposita: ita ab episcopatu dejectus, quod scilicet in Melitena jam antea fuerat depositus, ipse sibi viam qua in pristinum statum revocari posset, (nimirum reditum ad nos) excogitavit. At quæ fuerint illi a beatissimo episcopo Liberio proposita, quæque ipse composuerit, ignoramus. Hoc unum scimus, epistolam qua restitueretur, ab illa Tyanensi synodo exhibitam: qua etiam in locum est restitutus.

Lecta etiam est ad Terentium comitem ejusdem beati patris nostri epistola, in qua significavit pater idem communicationem & receptionem Eustathii, qui ab hæresi fuerat reversus.

Stephanus venerabilis diaconus & loci servator sancti patriarchici secreti, legere cœpit:

Ex definitione œcumenicæ synodi tertia, quæ contra impios Messalianos, hoc est, Euchitas habita est.

Placuit omnibus nobis, & Dei amantissimis episcopis Valeriano & Amphilochio, omnibusque Pamphyliæ & Lycaoniæ provinciarum venerabilibus episcopis, ea quæ in synodica charta descripta sunt, omnia conservare, neque ulla ratione transgredi, firmatis similiter quæ in Alexandria acta sunt; ut quicumque per quamvis provinciam Messaliani, hoc est, furiosæ hæreseos cultores exstiterint, sive etiam in suspicionem venerint ejuscemodi morbi, sive clericorum de numero fuerint, sive ex laïcis, inquiri & excommunicari. Quod si autem aliquis illud ipsum dogma fuerit exsecratus, siquidem clericus exstiterit, in ea ordinatione permaneat: si vero laicus, in ecclesiæ communionem recipiatur.

Petrus venerabilis lector & notarius sacri patriarchici secreti, legit:

Beati patris nostri Cyrilli archiepiscopi Alexandriæ epistola commendatoria ad Maximum Alexandrinæ ecclesiæ diaconum.

Didici a dilecto anachoreta Paulo, tuam pietatem religiosissimi episcopi Joannis consuetudinem, & in hunc diem usque recusavisse, quod in Antiochensium fortasse ecclesia sint etiamnum aliqui, quibus aut Nestorii dogma placeat, aut aliquando placuerit, sed

nunc abstinere cœpisse. Probet igitur tua benevolentia, num illi ipsi nude & irreverenter congregentur, Nestorianaque & sapiant, & apud alios loqui ausint, numve aliquando conscientiam cauterio ustam habuerint. Arbitror enim eos nunc congregari, ut simul resipiscant qui in eodem erant errore deprehensi, quia forte apud alios delictum fateri non ausint. Solent enim pleraque talia apud deceptos fieri. Quod si autem jam videas eos congregari in recta fide, malorum oportet te oblivionem præteritorum inducere. Malumus enim eos videre negantes, quam inverecundo animo collaudantes Nestorii improbitatem. Igitur ne contentiones dicamur amare, religiosissimi episcopi Joannis familiaritem amplectamur, hoc indulgentes, & ecclesiasticæ œconomiæ causa: nec simus tam exacti exploratores in eos qui ad mentem redierunt. Res enim commoda administratione, multaque (ut dixi) diligentia indiget.

Ejusdem ad Gennadium presbyterum & archimandritam epistola.

Intensam tuam erga pietatem affectionem non jam nunc, sed multis ab hinc annis cognovi: plurimum autem de ea causa studia tuæ vitæ, diligentiamque commendo. Est tamen cum administrationem rerum aliqui transgrediantur, extraque limites paulo plus quam oporteat ferantur, quo majus lucrum consequantur. Quemadmodum illi qui mare navigant, exoriente tempestate & fluctibus concitatis, ita ut navis periculum timeant, onera quædam in mare dejiciunt, ut reliqua conservent: sic & nos in nostris rebus facere oportet, cum non liceat exacte omnes ad salutem perducere, subinde aliquem conniventer relinquimus, ne universorum jacturam & damnum patiamur. Hæc autem scribo, quod inaudierim te ægre affectum esse adversus beatissimum & piissimum nostrum comministrum Proclum episcopum, quod in communionem Æliensium episcopum receperit, quem Palæstinæ ecclesiæ statuta præsidem non agnoscunt. Ad effrenem autem hujus negotii cupidinem vana quædam ambitio excitat, quæ procul dubio finem amarum est assecutura. Itaque nequaquam velim tuam pietatem fugere familiaritatem cum beatissimo & piissimo Proclo episcopo. Siquidem eadem illius sanctitati mihique sententia est, neque hujus dispensationis modus cuiquam prudentium displicuit.

Lectis his, monachi dixerunt: Si jusserit sancta synodus, afferatur ad Rufinianum beati patris nostri Athanasii epistola, & legatur.

Sancta synodus dixit: Satisfiat petitioni religiosorum monachorum.

Stephanus præfatus monachus inferens in manibus librum, legere cœpit:

Divi Athanasii ad Rufinianum.

Domino dilecto, & desideratissimo comministro Rufiniano, Athanasius in Domino salutem. Et post alia: Quandoquidem studiose & ecclesiastice (hoc enim tuæ pietati iterum convenit) de iis, qui necessario redacti sunt, nec per improbam fidem sunt corrupti, inquisivisti; eaque de re ad synodos & alios scribere voluisti, ut animi sententiam de iis explicarent, velim, mi domine desideratissime, sic habeas. In primis cum a vi cessatum esset, synodusque præsentium & eorum qui longinquas regiones incolebant, episcoporum haberetur; nec modo comministris, qui per Græciam passim habitant, verum etiam in Galliis & Hispania: communi decreto placuit, ut & hic & ubique gentium, quicumque lapsi fuissent proprio arbitrio, & antesignani fuissent impietatis, si resipiscerent, ignoscendum quidem illis, verum non restituendos in cleri numerum: qui vero non auctores, sed necessitate & violentia compulsi fuissent, visum est illis quidem ignoscendum, & in cleri locum restituendos, maxime cum probabilem defensionem & excusationem dederint. Atque hoc quoque œconomice & rationabiliter factum videtur. Nam ipsi quidem animo statuerant, non velle ad impietatem delabi, verum quoniam impiissimi quidam eorum causa statum ecclesiæ ad seditionem trahebant, duxerunt longe satius esse, vi compulsos se concurrere & onus gestare, quam populum perdere. Hæc cum afferrent, visi sunt nobis non absurda respondisse: quando & in occasionem facti, exemplo Aaron fratris Moseos se defenderent, qui in eremo populi transgressionibus acquievit, defensionem habens, ne populus in Ægyptum reversus, idolorum cultui iterum se manciparet. Videbat enim si in eremi vastitate substitisset, futurum ut paulatim ab impietate regrederetur, in Ægypto autem nullam esse ad impietatem regressus viam. Hac de causa clero per ea tempora ignotum est. Qui vero in errorem seducti erant, & violentia huc compulsi, data quoque iis communio est: quemadmodum hæc & Romam scripta sunt, Romanorumque ecclesiam omnia comprobasse constat. Hæc quoque tuæ pietati confidenter scribo & significo, quo pietas tua ea quæ decreta sunt, hoc modo amplectatur. *Exod. 36.*

Sabas & qui cum eo aderant monachi dixerunt: Non hæc solummodo divi Athanasii vox est, verum etiam synodorum: propterea quod inquit idem pater ipsos quoque Romanos, totamque Græciam idem comprobavisse. Definit autem eos qui ex hæresi ad pristinam mentem redeunt, suscipiendos ad pœnitentiam, verum sacerdotii dignitatem minime illis restituendam.

Tarasius beatissimus patriarcha dixit: Non de quovis hæretico redeunte ad mentem, recipiendo, beatus pater statuit; sed de eorum principibus & antesignanis, quique in sua hæresi veluti deliciantur & se oblectant, verbisque artificiosis veritatem ipsam fucare student, haud aliter ac orthodoxi cum libertate solent, ipsi autem sententiam scripturæ perverse explicant. Verum iterum recitetur eadem epistola ad Rufinianum.

Epistola ejusdem patris.

Lecto autem loco, in quo beatus pater lapsis veniam dat impietatis; sed qui præcipui hæreticorum fuerunt, negat restituendos in ordinem sacerdotalem: qui vero antesignani non fuissent, sed vi & necessitate ad impietatem coacti, ignoscendum quidem illis, & in cleri locum restituendos, quod justam excusationem afferrent:

Venerabiles monachi dixerunt: En quemadmodum in principio diximus, sic est: siquidem beatus pater eos qui ex hæresi revertuntur, in sacerdotii dignitatem non recipit.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Videmini mihi mentem patris non intelligere, quandoquidem eos qui non fuere auctores hæreseos, vi autem compulsi sunt, recipit ad pristinam dignitatem: solummodo vero præcipuos atque adeo parentes, sive auctores hæresum, a dignitate sacerdotii recipienda excludit; recte profecto, justeque id pronuntians. Et rursum: insignem pugilem divum Athanasium ecclesia novit, utpote qui Romam usque varia persecutione ab Arianicæ hæreseos principibus coactus, deinde inhoneste isthinc fugatus, cum rediisset in Græciam, passimque per ecclesias oberraret, adversarii illius pro tempore veluti ad meliorem mentem reversi, cum il-

Anno Christi 787.

lo conjuncti sunt: verum illo recedente, confestim solita audentia ad pristinam hæresim reverterunt, piosque omni ratione persecuti sunt. Hac igitur ratione arbitror beatum patrem dixisse, ad sacerdotii dignitatem ejuscemodi non recipiendos: utpote a quibus cum ipse, tum reliqui orthodoxi nihil præter gravia exspectarent.

Sabas religiosus monachus inquit: Profecto vir erat, qui facile malorum obliviscebatur.

Tarasius sanctissimus patriarcha respondit: Clarum hoc est, non enim alicui mortalium malum pro malo retribuit. Verum propter zelum Dei & confirmationem ecclesiæ, humanitate sua & benignitate insita non potuit uti, nisi ad justitiam Dei tuendam, vindicandamque.

Joannes venerabilis presbyter monachus, & locum retinens orientalis diœceseos, dixit: Recte hoc statutum in confirmationem audientium explicatum est. Monachi respondentes dixerunt: Verum vi adactos & compulsos beatus pater admittit. Dicant igitur hi, an vim passi sint, an adacti sint, ut a veritate descíverint.

Hypatius, ejusque complices episcopi dixerunt: Nos violentiam nullam sustinuimus, neque adacti sumus; sed in hac hæresi nostra nati sumus & conversati, & vitam diu egimus.

Theodorus piissimus episcopus Catanæ, quique aderant illi Siculi episcopi; præterea Epiphanius civitatis Catanæ diaconus, & vicarius Thomæ episcopi Sardiniæ, dixerunt: Qui hactenus lecti sunt beatorum patrum canones, de Novatianis, Encratitis, & Arianis dati sunt; hujus autem hæresis magistros quo loco habebimus?

Tarasius beatissimus patriarcha dixit: Invenimus & Manichæos respuisse imagines, sed & præter hos Marcionistas, & illos qui confundunt naturas Christi, quorum princeps Petrus Fullo; præterea [a] Xeneum Hierapolitanum, sed & Severum, aliosque hæreticos.

[a] Pro, Xenaiam.

Epiphanius venerabilis diaconus sanctissimæ Catanes ecclesiæ, & vicarius beatissimi Thomæ archiepiscopi Sardiniæ, inquit: Minor ne est, quæ nunc novata est hæresis, an major illis quæ hactenus fuere?

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Malum perpetuo idem est & æquale: maxime autem in rebus ecclesiasticis: in quarum decretis, cum parvis tum magnis, errare idem est: siquidem in utrisque lex divina violatur.

Joannes venerabilis monachus, locum tenens thronorum orientalium, dixit: Hæresis ista omnibus hæresibus pejor est, malorum omnium pessima: utpote quæ œconomiam Servatoris nostri subvertat.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Ducit nos in rectam viam id, quod a beato patre nostro dictum est: si nulla alia subsit causa, recipiantur venerabiles episcopi.

Sancta synodus dixit: Legantur & reliqua canonicarum institutionum.

Constantinus venerabilis diaconus, & notarius sacri patriarchatus, legit: Ex actis sanctæ & universalis quartæ synodi Chalcedonensis.

Orientales & qui cum illis erant piissimi episcopi exclamarunt: Peccavimus omnes, omnes veniam precamur. Et rursus Thalassius, Eusebius, & Eustathius, venerabiles episcopi dixerunt: Omnes erravimus, omnes veniam petimus.

Et exsurgens piissimus episcopus Juvenalius transgressus est in alteram partem, & adjunxit se pœnitentibus. Et exaltata voce Orientales, quique cum his erant religiosissimi episcopi clamaverunt: Bono omine Deus huc te adduxit: Orthodoxe, recte venisti.

Actio I.

Et post alia plurima piissimi Illyrici episcopi dixerunt: Omnes lapsi sumus, omnes veniam precamur.

Sabas venerabilis monachus & præfectus [a] Studiorum, inquit: Si visum est sanctæ synodo, videamus ordinationem eorum, quos recipimus, num sit ab hæreticis, an minus.

[a] Hoc est, Studii seu Studitarum.

Sancta synodus dixit: Quæratur deinceps de electione.

Antonius venerabilis monachus ex libro ecclesiasticæ historiæ Rufini Romani presbyteri legit. *Lib. 1. cap. 28.*

Pergit interea Eusebius Alexandriam, ibique confessorum concilio congregato, pauci numero, sed fide integri & meritis multi, quo pacto post hæreticorum procellas & perfidiæ turbines tranquillitas revocaretur ecclesiæ, omni cura & deliberatione discutiunt. Aliis videbatur fidei calore ferventibus, nullum debere ultra in sacerdotium recipi, qui se utcumque hæreticæ communionis contagione maculasset. Sed qui imitantes Apostolum, quærebant, non quod sibi utile esset, sed quod pluribus; vel qui imitarentur Christum, qui cum esset omnium vita, pro salute cunctorum humilians se descendit in mortem, quo scilicet inveniretur & in mortuis vita; dicebant melius esse, humiliari paululum propter dejectos, & inclinari propter elisos, ut eos rursus erigerent; nec sibimet solis puritatis merito cælorum regna defenderent; sed esse gloriosius, si cum pluribus illuc mererentur intrare. Et ideo sibi rectum videri, ut tantum perfidiæ auctoribus amputatis, reliquis sacerdotibus daretur optio, si forte velint, abjurato perfidiæ errore, ad fidem patrum, statutaque converti; nec negare aditum redeuntibus, quin potius de eorum conversione gaudere; quia & ille evangelicus junior filius paternæ depopulator substantiæ, sed in semetipsum reversus, non solum suscipi meruit, sed & dignus paternis complexibus deputatur, & annulum fidei recipit, & stola circumdatur: per quam quid aliud, quam sacerdotii declarantur insignia? Nec probabilis exstitit apud patrem senior filius, quod invidit recepto: nec tantum meriti habuit non delinquendo, quantum notæ contraxit non indulgendo germano. *Luc. 15.*

Cum igitur hujuscemodi sententiam ex evangelica auctoritate prolatam, ordo ille sacerdotalis & apostolicus approbasset ex concilii decreto, Asterio ceterisque qui cum ipso erant, Orientis injungitur procuratio, occidentis vero Eusebio decernitur. Additur sane in illo concilii decreto etiam de Spiritu sancto plenior disputatio, ut ejusdem substantiæ ac deitatis, cujus Pater & Filius, etiam Spiritus sanctus crederetur; nec quidquam prorsus in Trinitate aut creatum, aut inferius, posteriusve diceretur.

Constantinus venerabilis diaconus & notarius legit:

Ex historia ecclesiastica Socratis. *Lib. 1. cap. 24.*

Photinus Sirmii exsistens episcopus, Marcelli Ancyrani fuit discipulus, & ipse purum hominem Christum, quemadmodum præceptor ejus Marcellus, dixit.

Et iterum idem ex eadem historia legere cœpit: *Lib. 2. cap. 16.*

Qui vero in Sardicensi synodo fuerant, indicta causa damnarunt; definitionem autem fidei Nicææ datam confirmarunt, omnem impietatem ejicientes & exsecrantes: reddiderunt vero sedes Paulo & Athanasio, necnon Marcello Ancyrano, apologiam afferenti & dicenti, non intellectum suum librum, cum ipse etiam aversetur omnes, qui purum hominem Christum dicunt.

ACTIO I.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit : Plurimi jam canonici, sanctarumque synodorum & patrum libri lecti sunt, qui docent nos reversos ab hæresi recipere debere, modo non subsit improba aliqua causa. Sancta synodus dixit : Recte fecit Dominus, qui nos ex epistolicis & synodicis commentariis de hæreticis recipiendis instruxit.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit : Id quod ex beato patre Athanasio lectum est, denuo legatur.

Stephanus librarius & venerabilis monachus legit : Epistola beati Athanasii ad Rufinianum, ut prius scriptum est.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit : Quemadmodum in superioribus docuimus, ita mens est beati patris Athanasii.

Venerabiles monachi dixerunt : Nos indigni sanctitatis tuæ servi, & antea testati sumus, quodcumque sacræ synodi admittunt, modo nihil sit quod impediat, & nos recipere.

Petrus Dei studiosissimus presbyter, & Apostolicæ sedis Hadriani Papæ Romani vicarius, dixit : Et Romæ quoque extorris erat Macarius, hæreticus a sancta synodo sexta designatus : verum piæ memorationis pater noster Benedictus deliberandi spatium per triginta dies illi concessit, & quodam tempore Bonifacium consiliarium ad eum misit, quo verbis admonitione plenis ex sacra scriptura illum instrueret : verum ad meliorem mentem haudquaquam perduci potuit. Id autem pater beatus ob id egit, quo rursus illum in pristinum statum reciperet.

Sacra synodus respondit : Si ex toto corde episcopi isti delictum agnoverint, gratia Deo, ipsisque. Si vero ficto animo simulant, judicet in eos Dominus, quemadmodum in Arium & Nestorium judicavit. Episcopi autem, in quos inquisitum erat, se ipsi exsecrantes, aperte testati sunt non subesse confessioni fictum animum : dixerunt autem : Nisi secundum catholicam ecclesiam senserimus, exsecrabiles simus a Deo Patre, & Filio, & sancto Spiritu.

Tarasius sanctissimus patriarcha ait : Inhærendum est superioribus dictis.

Petrus Dei studiosissimus episcopus, vicarius sanctissimi Papæ Romani Hadriani, dixit : Ut scriptum est ab historicis, divus Meletius creatus fuit ab Arianis episcopus : & cum ascendisset ambonem, prædicavit consubstantialitatem, & tamen illius electio reprobata est.

Theodorus sanctissimus episcopus Catanes, reliquique episcopi Siciliæ dixerunt : Certum est quod inquit protopresbyter apostolicæ cathedræ.

Tarasius sanctissimus patriarcha ait : Nusquam equidem discrepanti animo patres invenimus, verum omnes veluti ejusdem spiritus eadem prædicant, eademque docent : verum ecclesiæ œconomiam (gubernationem) contemplatus beatus pater Athanasius, ita nobis tradidit, ut judicet recipiendos in cleri consortium, qui hæreseos magistri non fuissent.

Religiosi monachi dixerunt : Si quid in medio synodi judicatum est, censemus recipiendum.

Sancta synodus dixit : Speramus post sanctam synodum non futuros aliquos, qui pervertantur. Ea ratione & episcopi sese anathematismo obligaverunt, ut si ad priorem hæresim reversi fuerint, judicet de eis sancta synodus.

Constantinus vir religiosus episcopus Constantiæ, quæ est in Cypro, dixit : Multa sanctitate conspicui domini, si quidem hi libellos confessionis exhibuerint, recipiantur : sin minus, judicet de eis sancta synodus.

Clarissimi duces dixerunt : Gestant in manibus libellos, eosque parati sunt offerre.

ANNO CHRISTI 787.

A Tarasius sanctissimus patriarcha dixit : Consilio meo, de præsenti quæstione quidquid est reliquum sanctorum canonum, evolvatur.

Cosmas venerabilis diaconus, & sacri patriarchatus cubicularius, ex vita sancti patris nostri Sabæ legit : Itaque cum sancta universalis quinta synodus Constantinopoli esset congregata, communi & generali anathemate rejecti sunt Origenes & Theodorus episcopus Mopsuestiæ, & quæcumque ab Evagrio & Didymo dicta sunt de præexsistentia, sive περὶ προϋπάρξεως. Probarunt autem id quatuor patriarchæ præsentes. Præterea Imperator noster Dei observantissimus acta synodi Hyerosolymam misit ; in qua civitate coacto episcoporum conventu, quotquot erant Palæstinorum episcopi, manibus & pedibus & ore sententiam & statutum synodi confirmarunt, nisi quod Alexander episcopus Abyles contrarium sensit : quamobrem episcopatu exutus Byzantium se recepit, & terræmotu absorptus est & defossus. Neolauritas autem, cum se a catholica communione separassent, Eutychius patriarcha diversis rationibus aggressus est, & in octo menses usque varia admonitione & adhortatione usus, cum non posset fieri voto compos, neque ad unitatem ecclesiæ eos perducere, imperatoriis jussionibus obtemperans, illos per Anastasium ducem a Neolaura expulit, regionem ab illorum peste liberans.

Tarasius beatissimus patriarcha ait : Videtis quod octimestre tempus archiepiscopus exegit, longanimitate & adhortationibus apud illos usus. Atqui jam noverat ante eos anathemate in synodo exsecratos. Quid est igitur quod hæsitamus & præbemus nosmetipsos difficiles, quo minus ex ordinatione canonica, & sanctorum patrum diligentia, & synodicis jussionibus, quæ redeuntes ab hæresi qualibet recipiunt, & hos admittamus ?

Sancta synodus dixit : Sic est revera, nisi tamen canonica subsit causa, quæ impedimento sit.

Tarasius sanctissimus patriarcha inquit : Sic placeat omnibus, quo eos recipiamus.

Sancta synodus dixit : Placet omnibus.

Venerabiles monachi exclamarunt : Et nobis sane placet.

D Tarasius beatissimus patriarcha dixit : Denuo dicimus, si alia non subsit canonica causa quæ prohibeat, redeuntes recipiantur. Oportet enim ubique canonicas ordinationes servare.

Venerabiles monachi dixerunt : Juxta sex sanctas & œcumenicas synodos ex hæresi redeuntes recipimus, nisi causa quæpiam non toleranda subsit.

Tarasius beatissimus patriarcha dixit : Et nos quoque omnes instructi a sanctis patribus nostris, sic definimus.

Venerabiles monachi dixerunt : Si qui monachi a sacra synodo absunt, quid de illis fiet ?

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit : Illis ex canonibus prius lectis hæc persuadebimus : qua autem de causa ab hac synodo absunt ?

E Sabas religiosissimus monachus dixit : Non novi, sed sibi ipsi adversantur.

Euthymius religiosissimus episcopus Sardensium dixit : Quemadmodum jam admonuimus, afferantur libri, ut plenius erudiamur de his, qui ab hæreticis sunt ordinati.

Constantinus venerandus diaconus & notarius ait : Quandoquidem jubetis, ut de consuetudine ea qua ab hæreticis quidam ordinantur, legamus : Ecce vobis libros, ut si jusseritis, legantur.

Sancta synodus respondit : Legantur.

Stephanus venerabilis monachus librorum custos legit :

Ex historia ecclesiastica Rufini.

Hanc igitur intestinam persecutionem Macedonius ad episcopatum accedens auxit: Acacius vero & Patrophilus, Maximo Hierosolymorum episcopo expulso, Cyrillum suffecerunt.

Et post hæc Cosmas venerabilis diaconus, notarius & cubicularius sacri patriarchatus, legit:

Ex historia ecclesiastica Theodori lectoris libro quinto.

Dioscorus autem secundum canones sibi visos creatus, episcopatui Constantinopolitano inhæsit: designavit etiam primatem ecclesiæ ejusdem Anatolium quemdam, qui Alexandriæ ecclesiæ quisquilias Constantinopoli effundebat, habens sibi confestim comministrum Eutychen, ad quem urbane Anatolius inquit: Futurum ignorat, qui in quo statu fuit, & non considerat. Acta autem hæc sunt sub consulatu Protogenis & Asterii.

Tarasius beatissimus patriarcha dixit: Quid de Anatolio dicitis? nonne princeps fuit quartæ synodi? & tamen a Dioscoro impio illo fuerat creatus, atque id etiam præsente Eutyche. Ergo & nos ab hæreticis ordinatos recipiamus, quemadmodum quoque Anatolius receptus est. Et iterum: Vera Dei vox est, filios non morituros pro patribus, sed unusquisque pro suo peccato morte morietur. Addatur quod ordinario a Deo est. Quandoquidem autem de Anatolio dubitant, legatur quid de eo scriptum sit.

Cosmas diaconus & [a] cubicularius sacri patriarchatus, legit:

[a] al. scubuclesius.

Præfatio Chalcedonensis sanctæ & universalis synodi.

Conveniente sancta & universali synodo secundum sacram præceptionem in Chalcedonensi urbe congregata, nimirum Paschasino & Lucentio reverentissimis episcopis, & Bonifacio religiosissimo presbytero, tenentibus locum sanctissimi & reverendissimi archiepiscopi almæ urbis Romæ Leonis, & Anatolio reverentissimo episcopo inclytæ urbis Constantinopoleos novæ Romæ.

Reverentissimi monachi dixerunt: Et istud quoque recipimus.

Iterum Constantinus diaconus & notarius sacri patriarchatus legit.

Ex vita sancti patris nostri Saba.

Flaviano igitur & Elia patriarchis, ut dictum est, Sidoni exsistentibus, literisque adulatoriis & œconomicis ad Imperatorem utentibus; præterea Sidonensem synodum, quæ secundum rectam fidem congregata fuit, dissolventibus: cum domum ad proprias sedes redirent, qui a Soterichio & Philoxeno stabant, rem indigne ferentes, in iram vehementissimam imperatorem excitarunt, utpote qui deceptus per vafriciem & simulationem patriarcharum fuisset. Accepta autem potestate, quantam ipsi volebant, autoque sufficienti, Antiochensium populo id diviserunt, atque ita variis modis Flavianum afflixerunt & vexarunt: cogentes interim, & obtorto collo huc trahentes, ut acta Chalcedonensis concilii anathemate prosequeretur: quo nolente, episcopatu suo privatus, in exsilium quoque damnatus est. Cum autem eam rem cognovisset Imperator, & ex animo id sibi placeret, Severum quemdam, principem hæresis Acephalorum, Antiochiam in episcopatum dirigit. Hic episcopatu accepto, qui illius conversationem & consuetudinem detestabantur, in eos pessima quævis exempla edidit.

A Dirigit etiam synodicas suas litteras Eliæ patriarchæ: quo non recipiente, in archiepiscopum Imperatorem exacerbavit. Rursus easdem Hierosolymam versus mense Maio indictione sexta mittit, addita clericorum quorumdam & regia quoque manu. Quod cum percepisset beatus noster pater Sabas, ascendens cum reliquis eremi præsidibus in sacram urbem, eos qui cum synodicis Severi veniebant, ex sancta civitate exegit. Multitudine autem monachorum undique confluente, omnes ante sacrum Cranium, sive Calvariæ locum, simul cum Hierosolymitis congregati sunt, unaque voce exclamarunt: Anathema Severo, omnibusque qui cum eo communicant: præsentibus & audientibus adhuc magistrianis principibus & militi-B bus, quos Imperator isthuc miserat. Hic autem Severus miris adulationibus auctoritatem sibi apud Imperatorem obtinens, & confisus regia potestate, Chalcedonensem synodum infinitis exsecrationibus devovit; omnibus ingenii viribus Eutychis opinionem catholicis adversam defendere, & porro spargere conatus. Eutyches autem unam Christi Filii Dei post incarnationem ex Virgine naturam asserebat: homo pervertens omnia & tumultuarius, qui plurima nova dogmata ecclesiæ catholicæ fidei & legibus contraria confinxit. Probabat enim impurissimam illam & latrociniis maxime infamem secundam Ephesinam synodum: testatus aperte, illam non inferiorem, quam priorem Ephesi habitam, censendam. Præter hæc eru-C ditione & doctrina æquales affirmabat Cyrillum divinum Alexandrinorum archiepiscopum, & Dioscorum, qui in communionem recepit Eutychen hæreticum, veluti convenientem animo & opinionibus suis: & sanctissimum & unice orthodoxum Flavianum sanctæ urbis archiepiscopum interfecit & sustulit. Atque ita ad omnem impietatem promovens Severus his, nihil aliud quam linguam suam in Dei blasphemiam exacuit. Divisit autem in suis libris indivisam & unam in Trinitate deitatem & hypostasin, nullam in his nominibus differentiam agnoscens. Unam sanctam adorandam & consubstantialem divinarum hypostaseon Trinitatem, naturarum & deitatum & deorum Trinitatem ausus est dicere. Hujusmodi au-D tem animarum corruptorem & pestem Anastasius Imperator compulit Eliam archiepiscopum in communionem recipere: cumque nulla ratione id ageret, ira exardescens Imperator, Olympium quemdam Cæsareensem, qui ducatum Palæstinæ curabat, addita generali a Sidone scripta epistola, in qua continebatur non recipiendam Chalcedonensem synodum, ad Eliam episcopatu deturbandum misit. Olympius autem cum regia potestate accedens, usus variis artibus, Eliam abegit: Joannem vero Marciani filium, consentientem cum Severo & communicantem, Chalcedonensemque synodum exsecrantem, episcopum Hierosolymorum die tertio mensis Septembris, in principio decimæ indictionis instituit. Postquam autem honorabilis E Sabas & reliqui eremi patres audivissent Joannem consecratum esse a Severo, congregati apud eum, ex aperto testati sunt, se neutiquam in communionem Severum recepturos; sed pro Chalcedonensi synodo extrema passuros, præsertim cum totam populi catervam habeant commilitantem. Ea ratione Joannes, quia patres suspiciebat, negligit ea conficere quæ a duce erant ei commissa. Anastasius autem Imperator postquam percepisset Joannem fœdera rupisse, in furorem versus, cum Olympius ad manus non esset, statim Anastasium Pamphili ducatui Palæstinæ præfectum mittit, quo Joannem compellat, uti Severum ad communionem recipiat, & synodum Chalcedonensem anathemate devoveat, aut episcopatu detur-

betur. Hic igitur cum ingressus esset Hierosolyma, e vestigio Joannem ad se vocatum in carcerem publicum dimittit. Totus autem populus ea causa gaudio dissolutus est, quod is insidiator & proditor archiepiscopi Eliæ fuisset. Quidam autem Cæsareensem civitatem gubernans, clam in carcerem ingressus, consilium dat Joanni, modo velit rebus suis consultum, & episcopatu suo minime privari, videat ne a quopiam illi persuadeatur, quo in communionem Severum recipiat. Persuadeat autem duci, dicatque se omnia quæ jussa sint ut faciat, sine mora effecturum: verum ne per vim & necessitatem videatur compulsus, se, ubi liberatus sit e carcere, post duos dies, quo instat dominica, quævis imperata alacriter facturum. His vero verbis persuasus dux eum ecclesiæ sistit: itaque archiepiscopus a carcere liberatus totum monachorum cœtum, per noctem ad sanctam civitatem convocat. Fuit autem numerata eorum multitudo circiter decem millia monachorum. Quandoquidem autem tantam hominum multitudinem ecclesia capere non poterat, visum est, ut ad sancti protomartyris Stephani templum sese conferrent, quod tantæ multitudini videbatur sufficiens: quo minus autem mali quippiam daretur suspicandum duci, simulavit omnis turba se Hypatio consobrino Imperatoris gratulandi causa occurrere, qui a Vitelliana captivitate liberatus, voti reus Hierosolymam se contulerat. Postquam igitur omnes tum monachi, tum cives in præmemorata basilica convenissent, adfuit & Anastasius dux, & Zacharias vir consularis, adducentes secum cum magna multitudine Hypatium in protomartyris Stephani basilicam, existimante quoque duce omnia pro regis voluntate & arbitrio eventura. His autem congregatis, in cancellos ascendit archiepiscopus, comites habens secum Theodosium & Sabam monachorum coryphæos & præsides. Populus autem universus nihil aliud quam longo tempore exclamabat: Hæreticos anathematiza, synodum confirma. Confestim autem tres illi una voce Nestorium, Eutychen, Severum, & Soterichum Cæsareæ ejus, quæ est Cappadociæ, episcopum, & omnes qui synodum Chalcedonensem non recipiunt, condemnant.

Tarasius beatissimus patriarcha dixit: Recte hactenus nostras aures patrum præcepta instruxerunt. Quid autem, ab hæreticis creatos recipiemusne, an minus?

Sancta synodus dixit: Sane, domine, satis sumus instructi, & sunt recipiendi.

Tarasius beatissimus patriarcha dixit: Sane & plurimi qui in sexta synodo præsides fuerunt, a Sergio, Pyrrho, Paulo & Petro, doctoribus (inquam) hæreseos Monothelitarum, fuere creati. Sed & hi vicissim Constantinopolitanas sedes inter clerum distribuerunt, & ab extremo eorum doctore Petro usque ad sextam synodum anni non pauciores quam quindecim intercesserunt. Qui vero intermediis temporibus fuerunt, Thomas scilicet, Joannes, & Constantinus, ab hæreticis fuerunt ordinati, verum ea de causa non sunt reprobati. Circiter enim quinquaginta annos hæresis illa viguit: & tamen in sexta synodo patres quatuor illos prænominatos tantum damnarunt, [a] cumque eorum ordinationem reliquerint.

[a] Pro, quamquam.

Sancta synodus dixit: Clarum est.

Constantinus reverentissimus episcopus Constantiæ ejus quæ est in Cypro, dixit: Satis jam videtur mihi confirmatum, eos qui ab hæreticis ordinati sunt, recipiendos: si quis vero destinato animo ad hæreticos se contulerit, ab eisque ordinatus fuerit, eum nequaquam recipiendum.

Venerabiles monachi dixerunt: De his quoque divi Basilii ad Nicopolitas epistolam habemus, rogamusque ut audiatur.

Tarasius beatissimus patriarcha dixit: Legatur.

Constantinus diaconus & notarius legit:

Ex epistola beati patris nostri Basilii ad Nicopolitas.

Epist. 2. ad Nicopolitanos presbyteros quæ & 191.

Non novi episcopum, neque inter sacerdotes Christi numeraverim, qui a contaminatis manibus in fidei vastationem, ad dignitatem aliquam fuerit provectus. Hoc meum est judicium: vos vero, si quam habetis vobiscum electionem, ipsi judicate, consultateque, quandoquidem unusquisque suæ sententiæ dominus est: nos vero innocentes a sanguine isto. Hæc autem vobis scripsi, non quod quidquam diffidam, sed ut quorumdam ambiguitatem confirmem & explicem, prolata in diversum mea sententia, ne scilicet quoslibet ad communionem suscipiatis, neve manuum impositionem ab eis recipiatis: ut postea pace facta, violenter seipsos sacerdotali complemento adnumerent.

Venerandi monachi dixerunt: Ecce pater hæreticorum creationem, in eo quod inquit: Neque inter Christi sacerdotes numeraverim, qui ab impuris manibus in fidei vestationem, ad dignitatem aliquam fuerit provectus: omnino aversatur.

Tarasius sanctissimus patriarcha inquit: Et ego profecto, qui ob hujuscemodi causam & in fidei dissolutionem creati sunt, abominor. Tum autem maxime, quoties orthodoxi episcopi fuerint præsentes, a quibus potuere creari. Hæc autem est sententia beati patris, si synodica convocatio fuerit facta, & ecclesiarum in recta fide concordia, qui ausus fuerit impuris hæreticis creandum sese dare, deponi dignus est.

Sancta synodus ait: Hæc vera sententia est.

Venerandi monachi dixerunt: Id vero, quod in fine epistolæ scriptum est: Ut postea pace facta violenter seipsos sacerdotali complemento adnumerent, & post pacem creatos quoque non recipit, quid sibi vult?

Tarasius beatissimus patriarcha dixit: Nequaquam inquit pater eos non recipiendos, sed ne vim sustineant, volentes uniri recte sentiendi clero. Sane enim non ex necessitate & difficultate hoc fiet. Attamen divinus pater, cum per ea tempora plurimi essent episcopi orthodoxi, alumnis ecclesiæ Arianorum creationem interdixit. Nulla enim aderat defensio. Quod autem illud ita se habeat, quodque non ignorarint sententiam patris nostri, qui fuerunt in ecclesiæ functionibus illi successores; qui ab hæreticis electos, deinde vero emendatos receperunt; clarum est ex superioribus. In omnibus enim patres sibi consona scribunt, contrarietasque inter ipsos nulla reperitur: sed illi videntur sibi contraria apud illos notare, qui dispositionem dictorum, & scopos eorum non intelligunt.

Venerabiles monachi dixerunt: Apte soluta est dubitatio.

Sancta synodus dixit: Episcopi qui confessi sunt, proprios libellos, quod ad ecclesiam redierint, legant.

Tarasius beatissimus patriarcha dixit: Legant. Discussa enim exacte quæstionum duarum capitalium hypothesis est, de iis videlicet qui ad ecclesiam catholicam ex hæresi redeunt, & qui ab hæreticis sunt ordinati.

Hypatius episcopus Nicææ suum libellum legit. Est autem idem libellus, quem etiam Basilius reverendus Ancyræ episcopus fecit. Leo episcopus Rhodi, Nicolaus Hierapoleos, Gregorius Pessinuntum, Georgius Antiochiæ Pisidiæ, & Leo Carpathi, æquales libellos exhibuerunt.

ANNO CHRISTI 787.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Confessiones cognoscentes, ubi libellos legerimus, in secunda congressione receptio illorum fiet, modo nihil apud eos sit quod impediat.

Sancta synodus dixit: Fiat, ut jubes. Interea sancta synodus exsurgens, in hunc modum fausta peccata est: Multi sint anni Constantini & Irenes: maximorum regum & imperatorum multi sint anni orthodoxis imperatoribus. Compesce Domine hæreticorum vanas voces, da Domine illis piam vitam.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Pax Domini sit cum omnibus nobis. Amen.

ACTIO SECUNDA.

ACTIO II.

IN nomine Domini & dominatoris Jesu Christi, veri Dei nostri, imperantibus piissimis & Christi amantissimis dominis Constantino & Irene pia ejus matre, anno octavo consulatus ejus, sub sexto Kalendas Octobris, indictione undecima, conveniente sancta ac universali synodo, quæ per divinam gratiam, & a Deo decretorum Imperatorum piam sanctionem in Nicæa splendida metropoli provinciæ Bithyniæ congregata est, videlicet Petro religioso protopresbytero ecclesiæ sanctissimæ divi Petri Apostoli apud Romanos, & Petro venerabili presbytero, monacho & præside mansionis piæ sancti Sabæ apud Romanos, retinentibus locum Apostolicæ sedis sanctissimi archiepiscopi veteris Romæ Hadriani: Tarasio beatissimo archiepiscopo almæ urbis Constantinopoleos novæ Romæ: Joanne item & Thoma religiosissimis presbyteris monachis, retinentibus locum apostolicorum thronorum orientalis diœceseos: consistentibus his ante sacros cancellos templi sanctissimæ ecclesiæ cognominatæ Sophiæ: præsentibus simul & audientibus illustrissimis juxta ac magnificentissimis senatoribus, nimirum Petronio glorioso exconsule patricio, & Theophylacto comite imperialis obsequii, Joanne regio ostiario & quæstore ærarii militaris, & tota denique synodo juxta ordinem in priori actione præscriptum: præsentibus etiam religiosissimis archimandritis prælidibus, & toto monachorum cœtu: propositis in medium sanctis & inviolatis Dei evangeliis: Nicephorus reverendus diaconus & chartophylax sacri patriarchatus, dixit: Ante fores hujus venerandi templi regius quispiam homo adstat, Epiphanium Neocæsareæ episcopum secum adducens.

Tarasius beatissimus patriarcha dixit: Ingrediantur.

Mox splendidissimus regius mandator ingressus, ait: Missus fueram ab optimis nostris dominis, ut venerandum episcopum Neocæsareæ ad piam & sacram vestram synodum adducerem, quem jam vobis sisto.

Sacra synodus respondit: Deus pios nostros Imperatores custodiat & conservet.

Tarasius beatissimus patriarcha ad episcopum Neocæsareæ ait: Num ignota tibi hactenus fuit veritas, aut cognitam contempsisti? Et si ignota tibi fuit, non pudet te rectum sermonem minime didicisse, quemadmodum non puduit te didicisse perversum?

Gregorius venerandus episcopus Neocæsareæ dixit: Quandoquidem universus iste cœtus idem loquitur, & idem sentit, didici & instructus sum, quod hæc sit veritas, quæ nunc existimatur & prædicatur. Et ea de causa veniam postulo meorum antea delictorum. Cupio autem & cum omnibus his illuminari & doceri. Siquidem errata mea & delicta infinita esse agnosco, & pro pœnitentia apud sanctam synodum, beatumque dominum solicito.

Tarasius beatissimus patriarcha dixit: Nisi forte A versuto velamine & prætextu mentem tuam inumbres, verbis quidem veritatem exprimens, sed animo interim doloso aliud sentias.

ACTIO II.

Gregorius venerandus episcopus Neocæsareæ ait: Absit, veritatem confiteor, neque est cur mentiri velim, aut verba mea distorquere.

Tarasius beatissimus patriarcha ait: Debueras ab hinc multo tempore aures aperuisse, & Paulum divinum Apostolum audivisse dicentem: *Traditiones quas accepistis, sive per sermonem, sive per epistolas nostras, servate.* Et iterum Tito & Timotheo scribentem: *Impuras verborum vanitates respuite.* Quid autem impurius & vaniloquentius, quam Christianos idololatriæ studiosos dicere? [2. Thess. 2.] [1. Tim. 6. & Tit. 3.]

B Gregorius venerandus episcopus Neocæsareæ dixit: Malum est, & malum esse confitemur: sed sic factum est & fecimus: ea vero de causa veniam delictorum nostrorum postulamus. Confiteor domine coram honorificentia sanctitatis tuæ, omniumque fratrum sanctæ synodi, quod erravimus, & iniquitatem improbitatemque designavimus, & veniam ob id poscimus.

Tarasius beatissimus patriarcha inquit: Placeat, ut sequenti auditione cum libellis, quæ ad eum pertinent, cognoscamus.

Sancta synodus ait: Ut jubet sanctitas tua, cum libello in sequenti actione adstans episcopus veniat, & juxta constitutum agetur.

Leontius gloriosissimus Imperatori a secretis dixit: C Sacra & a Deo collecta synodus meminerit, in priori conventione Dei observantium magnorum imperatorum nostrorum fuisse lectas litteras, in quibus mentio fiebat sanctissimi & beatissimi archiepiscopi veteris Romæ, & religiosissimorum pontificum orientis synodicarum litterarum, quas in duobus quaternionibus adducimus, de quibus vos, quod fieri vultis, admonemus.

Sancta synodus dixit: Legantur libelli beatissimi & sanctissimi archiepiscopi veteris Romæ. Et legit eas Nicephorus gloriosissimus ab imperialibus secretis.

Interpretatio litterarum Romanarum Hadriani Romani archiepiscopi.

D Dominis piissimis & serenissimis victoribus, triumphatoribus, filiis in Deo & Domino nostro Jesu Christo dilectis, Constantino & Irenæ Augustis, Hadrianus servus servorum Dei.

DEus qui jussit e tenebris lucem splendere, quique nos a potestate tenebrarum per filii sui, veræ scilicet lucis, incarnationem, liberavit: in quo cuncta divinitatis suæ specimina jussit converti: per quem etiam universa renovavit, simul in illo, per sanguinem crucis illius, cum ea quæ in cælis, tum in terra exsistentia pacificans: per divitiarum bonitatis E suæ plenitudinem, in ecclesiæ suæ faciem respiciens: pietatem vestram & prædestinatam serenitatem imperatoriæ mansuetudinis ad perfectionem fidei vocare non dedignatus est, quo omnem mendacii improbitatem per vos contegat, veritatemque in lucem producat. Posteaquam enim quæ a vestra serenitate & pietate nobis missa sunt, cognovimus, dici non potest, quantopere cor nostrum gavisum sit: tanto enim gaudio & lætitia repleti sumus, ut ne humana quidem lingua explicare ea sufficiat. Quemadmodum enim a superioribus hæreseos schismatibus eramus conterrefacti, ita nunc rursum per vestram jussionem exsultatione sumus perfusi. Nam in regia vestra civitate venerandarum imaginum causam jussistis retracta- [2. Cor. 4.]

Actio II. Anno Christi 787.

ri, quæ a retro Imperatoribus turpiter in eas commissa sunt. Hi enim non solum eas subverterunt, sed & contumelia affecerunt, ridiculas eas existimantes: atque utinam non computet illis peccatum hoc Altissimus. Satius enim fuisset, ne injecisse quidem manus in ecclesiam. Unde factum, ut totus orientalium partium populus in errorem sit inductus, & in propria existimatione & voluntate rebus ecclesiæ abusi sint, donec in regni solium vos erexit: quos sciebat in veritate illius gloriam inquisituros, & quæ a sanctis apostolis, cunctisque doctoribus tradita erant, conservaturos; honoremque debitum venerandis imaginibus, quæ per assensiam hæreticorum subversæ fuerant, reddituros. Nuper vero per piam vestram jussionem de voluntate vestra instructi, omnipotentem Deum pro vestro imperio precibus solicitantes, gratiarum actione gloriam illius prædicavimus. Illud autem in stabilimentum & confirmationem regni vestri maxime sit, quod magnum opus hoc aggressi estis, quod sine meditatione vestra in hoc mundo vix fieri potest. Reddetur enim jam sibi vetus & antiqua orthodoxa fides: restituentur venerandæ imagines in eam faciem, qua in prima ecclesia conspectæ sunt. Vos autem partem habebitis cum eo, qui nunc in divina requie quiescit, Constantino Imperatore & Helena ejus matre, qui orthodoxam fidem illustrarunt & confirmarunt: adeoque sanctam matrem vestram catholicam & spiritualem Romanam ecclesiam exaltarunt, ut plane spes sit, eorum piam appellationem in vestra cognomenta piissima & a Deo data transituram: ut per omnem terrarum orbem novus Constantinus & nova Helena prædicetur, per quos sancta catholica & apostolica ecclesia renovabitur. Vos autem maxime in traditione orthodoxæ fidei ecclesiæ beati Petri & Pauli principum Apostolorum acquiescetis, eamque amplectemini, quemadmodum a superioribus Imperatoribus factum est, qui Vicarium ejus ex toto corde dilexerunt. (*Matth. 16.*) Quapropter vestra quoque a Deo data majestas, sanctissimam Romanam ecclesiam principum Apostolorum, quibus a Deo ipso data est potestas solvendi & ligandi peccata cum in cælo, tum in terra, honorabit. Ipsi scilicet regni veri propugnatores erunt, cunctasque barbaras nationes pedibus vestris subjicient: ut quocumque ire pertexeritis, victores vos declarent. Hi siquidem principes apostolorum sunt, qui catholicam orthodoxam fidem auspicati, per scripta quidem veluti legibus latis fidem suam servandam præceperunt: omnibus scilicet, qui in sedes illorum successuri erant, & in fide eorum usque ad consummationem sæculi permansuri. Atque ita nostra servat ecclesia, & sanctas eorum figuras veneratur; unde in hunc usque diem venerandis horum imaginibus ecclesiæ nostræ ornatæ ac conspicuæ sunt. Quemadmodum sanctissimus & beatissimus Papa Silvester in principio Christianorum nostrorum orthodoxa fide testatur. Cum aliquando felicis recordationis Constantinus Imperator per noctem somnum caperet, ecce beati apostoli Petrus & Paulus dormienti adstiterunt, dicentes: Quandoquidem sanguinis infantium effusionem morbi tui gratia fieri jussisti, en a Christo missi sumus, quo sanitatem tibi afferamus. Audi igitur nostrum consilium, & ea quæ tibi præcipimus, fac impleas. Principio Silvestrum episcopum, qui persecutionis tuæ gratia Roma exsulat, & in * Sorapeno monte clam in speluncis cum clero latitat, cura ad te vocari. Is tibi lavacrum pietatis, in quo lavaberis, præparabit: dabiturque tibi non modo lepræ, verum omnium morborum sanitas. Cumque præclaris istis bonis fueris recreatus, confestim jubeto, per omnia loca Romanorum ecclesias restaurari; te vero ipsum pu-

* Pro, Soracteno.

rum, abjecto idolorum cultu, declarabis, cultumque debitum soli Deo vero adorando exhibeas, juxta illius voluntatem omnia tua consilia disponens. Imperator itaque e somno excitatus, omnes suos aulicos, quicumque in palatio erant, convocavit, quodque per insomnium illi ostensum fuerat, exposuit. Nec mora aliqua, sed confestim ministros suos ad Sorapenum montem, in quo beatus pater Silvester cum clero vacans lectionibus sacrorum librorum, latitabat, misit. Jam cum undique videret milites circumcingentes montem inquirendi causa, existimans quod ad martyrium raperetur, clerum ita affatus est: *Ecce nunc tempus exspectatum, ecce nunc dies salutis.* (*2. Cor. 6.*) Egresso autem de spelunca narrarunt milites, qua de causa quæreretur: cum quibus ad Imperatorem, trahens secum comites tres presbyteros cum duobus diaconis, profectus, cum Imperatorem vidisset: Pax tibi, inquit, o Imperator, sursum de cælo, & victoria. Imperator itaque hilari oculo & tranquillo animo illius verba exaudiens, quæcumque sibi per insomnia fuerant revelata, beato Silvestro exposuit. Postquam autem finem narrationis fecisset, quæsivit Imperator, qualesnam arbitraretur esse deos Petrum & Paulum, quos viderat. Respondit pater, nequaquam esse deos, sed servos & discipulos Domini nostri Jesu Christi: quos in hoc elegisset, ut omnes gentes converterent, ut crederent in eum. Hæc cum audivisset Imperator, percontatus est, num alicubi essent historiæ illorum. Mox beatus Silvester per diaconos afferri, quas habebat, Apostolorum imagines jussit: quas cum Imperator aspexisset, clara voce proclamavit: Hi sunt quos per visum conspexeram, neque amplius incredulus sum: paretur lavacrum in meam salutem. Constructo autem lavacro, cum sacro rore tinctus esset, confestim est sanitati pristinæ restitutus. Deinde non immemor accepti beneficii, ecclesias Dei ædificare cœpit, columnas earum passim sacris imaginibus in memoriam incarnationis Domini nostri Jesu Christi omniumque sanctorum reverentiam exornavit: nec alia de causa, quam ut Christianismum in lucem & veritatem, Deique cultum proveheret, & omnes gentes a cultu idolorum & diabolica deceptione converteret. Quemadmodum etiam divus pater Gregorius apostolorum successor prædicavit, ob id depingi in templis evangelicas historias: ut homines illiterati, & qui sacros libros legere nequeunt, (quorum sane maxima pars est) conspectis illis redderent Deo gloriam, & reducerent in mentem, quæ in carne conversatio Domini nostri Jesu Christi fuisset. (*Lib. 7. indict. 1. epist. 109.*) Ut taceam interim orthodoxos alios & Christianissimos Imperatores, cum sacerdotibus omnibus & honestis viris Deum colentibus, simul etiam cum universo Christiano populo, qui omnes juxta antiquam sanctorum patrum traditionem, venerandas imagines & receperunt & tenent, & in memoriam & compunctionem cordis conservant, & in hunc usque diem venerantur. Neque aliter fiebat in partibus & regionibus istis, donec proavus vester ex impiorum quorumdam instructione venerandas imagines abstulit. Ex quo tempore magnus error Græciam istam invasit, unde non contemnendum scandalum in mundo factum est. *Sed væ illis per quos scandala* in mundum irrepserunt, ut ipsa Veritas mentiri nescia testatur. (*Matth. 18.*) Qua de causa in magnam tribulationem uterque Gregorius Romani pontifices per ea tempora sanctissimi conjecti sunt. Sæpius etiam proavum vestræ serenitatis admonuerunt, ne sineret venerandas imagines de statu suo dejici. Verum illorum salutiferæ preces nequidquam fusæ sunt, animumque illius haud quidquam commoverunt. Post id & * Cyrus, Zacharias,

* Pro, dominus Zacharias, Græce κύρις, vel κῦρις.

Stepha-

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO II.

Stephanus, Paulus, & alter Stephanus, qui nobis in episcopatu hujus almæ urbis præcesserunt, avum patremque vestræ serenitatis pro restitutione sanctarum imaginum sæpe interpellarunt. Eadem ratione & nostra exiguitas imperatoriam vestram majestatem cum omni humilitate obsecrat, sinat aliquando recordationis causa erigi in ecclesias sacram Jesu Christi juxta incarnationem humanitatis imaginem. Ponatur in aula Dei similitudo ejus sanctæ matris, sanctorum quoque & beatorum apostolorum, prophetarum, martyrum & confessorum: & ex animi desiderio eas veneremur, quemadmodum a sanctissimis patribus majoribus nostris, probatissimisque pontificibus, nobis a multis sæculis traditum est. Reliquum est, ut mansuetudo imperatoria in partibus illis Græciæ hoc idem imperet, & orthodoxam fidem confirmet, quo juxta scripturam, *unum sit ovile & pastor unus:* [Joan. 10.] cum videat in universo terrarum orbe, ubi Christianismus pollet, ab omnibus fidelibus venerandas imagines honorari: nimirum, ut per visibilem figuram, ad invisibilem magnitudinis ejus divinitatem spirituali dispositione mentes nostræ rapiantur, secundum carnem, quam Dei Filius propter salutem nostram suscipere dignatus est, redemptorem nostrum in cælis exsistentem adoremus, & in Patre glorificantes, laudemus, quemadmodum scriptum est: *Deus spiritus est:* [Joan. 4.] & illud comprobando, secundum spiritum deitatem illius adoramus. Nequaquam autem sic statuamus, quemadmodum quidam nugantur, ut imagines tamquam deos conficiamus. Labor enim & fatigatio nostra, quem exhibemus, in desiderium Dei sanctorumque ejus perficitur. Et quemadmodum sacra scriptura imagines in memoriam venerationis habet, sic & nos eas habeamus, servantes tamen perpetuo fidei nostræ puritatem. Quin etiam factor noster & artifex Dominus Deus, juxta propriam imaginem & similitudinem, hominem de luto terræ finxit, [Gen. 1.] illuminavitque, in libera potestate sui ipsum constituens. Præterea primus ille homo liberi arbitrii exsistens, cuncta animantia terræ & volatilia cæli, annuente Deo, [Gen. 2.] nominibus propriis vocavit. Abel autem ex primitiis ovilis sui propria voluntate dona Domino Deo obtulit, de quo legimus: *Respexit Dominus ad Abel & ad munera illius.* [Gen. 4.] Deinde Noë post cataclysmum, hoc est, diluvium, altare propria voluntate Domino [Gen. 8.] construxit, & ex omnibus animalibus & volatilibus pura dona in altare hoc obtulit. Similiter etiam Abraham, quemadmodum testatur scriptura, propria voluntate aram exstruxit in honorem & gloriam Dei, quemadmodum apparuerat. Jacob etiam, cum fugisset a facie fratris sui, vidit per visum angelos Dei per scalam ascendentes & descendentes, & Dominum innixum scalæ ad se loquentem. [Gen. 28.] Postquam autem surrexisset, ex sua voluntate lapidem, in quo caput declinarat, sustulit: & ubi erexisset eum, infudissetque oleum super eum, vocavit locum Bethel, dicens: *Non est hic aliud quam domus Dei.* Ob quam sane causam non legimus illi iratum Deum. Non enim illi exprobravit, quod sua voluntate lapidem erexisset. Etenim, o serenissimi filii, principes & recte sentientes Imperatores, quæcumque in admonitionem hominum ad gloriam Dei spectantia fiunt, Deo displicere nequeunt. Rursus idem Jacob ille in summitate virgæ suæ adoravit, fide dilectionis id agens: [Hebr. 11.] de qua beatus Paulus Apostolus in epistola ad Hebræos dicit. Non quod virgam illam, sed tenentem eam, in signum dilectionis adoravit. Quid hoc sibi vult? nimirum quod & nos juxta desiderium & amorem, quo erga Deum sanctosque illius affecti sumus, figuras in imaginibus repræsentemus. Non, in- A quam, in coloribus & tabulis honorem constituentes, sed eorum prædicantes gloriam, quorum appellationem imagines referunt. Accedamus iterum ad scripturam, [Exod. 25.] videamusque quid Mosi a Domino mandatum fuerit, cum illum juberet propitiatorium de auro mundissimo conficere: quod duos cubitos & dimidium in longitudine, & cubitum & semissem in latitudine conficiebat. Duos quoque cherubim aureos [Exod. 25.] & productiles, ex utraque parte oraculi. Et paulo post: *Impones testimonium, quod dabo tibi, quo operienda est arca. Et loquar ad te supra propitiatorium* [Exod. 30.] *ac de medio duorum cherubim, qui erunt super arcam testimonii.* Quin etiam in velis & cortinis tentorii duorum cherubim opus textile & diversicolorium B fieri jussit. Ex his animadvertendum est, serenissimi domini & filii principes, Deum omnipotentem Dominum nostrum, de medio cherubim manu hominum factorum, pro salute populi non dedignatum loqui. Quamobrem non est dubitandum, omnia quæ in ecclesiis Dei ad laudem & decorem domus illius constituuntur, sancta & colenda esse. Sed & hoc, o serenissimi Imperatores, ad incredulorum certiorem fidem, & errantium castigationem, adjiciendum est: non frustra Mosi famulo suo, quemadmodum in libro Numerorum legitur, propter pestem in populum grassantem præcepisse: *Fac serpentem, & pone illum* [Num. 21.] *in signum: & qui tactus fuerit, illumque inspexerit, vivet. Fecit igitur Moses serpentem æneum, & posuit* C *illum, & servati sunt.* O insaniam infrementium adversus fidem & cultum sacrum Christianorum! o stultitiam vetantium venerandas imagines honorari, in quibus Servatoris nostri, cujus potentia genus humanum & constat adhuc, & servatur; & præterea genitricis ejus, omniumque sanctorum historiæ continentur. Nam si Israëliticum populum per inspectionem ænei serpentis servatum a sua peste credimus; Christi vero Dei & servatoris nostri, omniumque sanctorum figuras contemplantes & venerantes, dubitamus nos servari? Absit, ut amplius dubitemus. Absit ut a patrum sanctorum traditione diversa sentiamus. Hæreamus in doctrina illorum, nec ab illa declinemus. Et Salomon in eo templo, quod Domino ædificavit, [3. Reg. 6.] D cherubim in gloriam Dei fecit, & diversis coloribus illud adornavit. Quare ergo non & nos quoque sentientes recte confessionem fidei nostræ & speciositatem domus Dei ex diversis coloribus & picturis exornabimus? *In diebus illis erit altare Domini in* [Isai. 19.] *medio terræ Ægypti, & columna continens fines ejus: & erit in signum & testimonium Domino in terra Ægypti. Clamabunt enim ad Dominum a facie tribulantium, & mittet eis salvatorem & propugnatorem qui liberet eos.* Quinetiam psalmorum cantor David hymnum canens, dicit: *Confessio & pulcritudo coram eo.* [Psalm. 95.] Iterum: *Domine, dilexi decorem domus tuæ, & locum tabernaculi gloriæ tuæ.* [Psalm. 25.] Rursus idem adventum & incarnationem filii Dei servatoris E nostri prædicans, magnifice faciem illius, juxta dispensationem incarnationis illius, adorandam censet, dicens: *Exquisivit te facies mea, faciem tuam Domine requiram.* [Psalm. 26.] Iterum: *Faciem tuam supplicabunt divites populi.* [Psalm. 44.] Rursus: *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine.* [Psalm. 4.] Qua de causa divus Augustinus magnus ille doctor, in sermonibus adhortatoriis suis inquit: Quid est imago Dei aliud, nisi vultus Dei, in quo signatus est populus Dei? In cujus consensum & divus Gregorius Nyssæ episcopus, de patriarcha Abraham sermonem faciens, dixit: Vidi non infrequenter passionis figuram, neque sine lacrymis ejuscemodi picturam transii: cum scilicet opus artificii in personam significatam demonstratum esse vi-

ACTIO II.

derem. Et reliqua, quæ ex interpretatione in Cantica canticorum affert. Nec aliter deinceps subsequens ex eadem doctrina sonat. Numquid materia diversorum colorum animæ imitationem non repræsentat? Nam qui imaginem aspicit, quæ ex arte per diversos colores in tabula est expressa, non ex scriptura & colorum tinctura similitudinem accipit, sed ad contemplationem primi exemplaris animum reducit. Quin etiam in epistola divi Basilii, qua in Julianum desertorem invehitur: Quemadmodum a Deo Christianam & inculpabilem nostram fidem veluti hereditario jure accepimus, sic confiteor, & in eo maneo. Credo autem in unum Deum Patrem omnipotentem, Deum Patrem, Deum Filium, Deum Spiritum sanctum. Unum Deum hæc tria adoro & glorifico. Confiteor etiam Filii incarnatam *οἰκονομίαν*: deinde sanctam Mariam, quæ secundum carnem illum peperit, hanc Deiparam vocans. Suscipio etiam sanctos Apostolos, prophetas & martyres, qui pro me apud Deum supplicant, quo per illorum mediationem propitius mihi sit Deus noster benignissimus, & remissionem peccatorum mihi gratis largiatur. Quam ob causam & historias imaginum illorum honoro, & palam adoro. Hoc enim nobis traditum a sanctis apostolis, non est prohibendum, sed in omnibus ecclesiis nostris eorum historias erigimus. Idem in sermone in quadraginta martyres: Quinetiam bellorum trophæa, & victorias, & historici scriptores & pictores demonstrant: hi quidem oratione rem exornantes, hi vero in tabulis depingentes, multos ad virtutem & virilitatem excitarunt. Siquidem quæ historia oratione exprimit, hæc tacens pictura per imitationem ostendit. Joannes quoque Chrysostomus episcopus Constantinopolitanus, in sermone in parabolam de semente: Nonne injuria afficit regem, qui regiam vestem violat? Non novisti, quod is qui injuria afficit imperatoriam imaginem, in Imperatorem ipsum vel uti exemplar imaginis, ejusque dignitatem injurius est? Nescis quod quicumque ex ligno & coloribus imagini convicia dicit, illum non damnari, veluti in rem inanimatam, sed contra regem ipsum dixerit? Judicatur enim occulte regi injuriam intulisse. Et rursus ex eodem in sermone in sanctam quintam diem paschæ: Omnia facta sunt in gloriam Dei, & ad nostram doctrinam. Quare ad pluviæ ministerium dictum est: Impleatur terra fructuum copia, mare natantibus. Omnia Deo serviunt, immo potius imagini Dei. Nam cum regiæ figuræ & imagines in civitates inferuntur, populus non ipsam tabulam, aut ex cera factam imaginem honore prosequitur, cumque magistratu illuc obviam procedit, sed potius regiam historiam & veluti præsentiam suscipiunt: eodem sane modo, & ipsa creatio non terrenam istam speciem, sed cælestem historiam admiratur. Similiter beati Cyrilli verba ex interpretatione ejus in sanctum Matthæi evangelium, afferimus. Sic enim inquit: Fides enim depingit Verbum, quod in forma Dei existit, quod liberata nostra vita adjunxit se Deo, similitudineque nostra assumpta factum est homo. Idem paulo post: Imaginum usum nobis supplent parabolæ, quæ signorum virtutem nobis subjiciunt; nimirum per oculorum appositionem, manuum tactum, & quæ in nudo intellectu contemplationem obscure habent. Adducamus etiam & divi Athanasii Alexandrini episcopi verba, de eo quod Dominus carnem humanam assumpsit. Ex multis commode pauca sumentes, scripsimus: Quandoquidem ea quæ in tabulis picta sunt, cum figura per sordes & limum deleta fuerit, necessarium est, ut denuo pingatur & reficiatur, modo talis sit, ut adhuc renovari in eadem materia

ANNO CHRISTI 787.

A & tabulis possit. Nam per eamdem formam & materiam, in qua depingitur, non destruitur; verum potius in eo quod ante fuit, consentit. Dicamus & aliud ex divi Ambrosii ad Gratianum Imperatorem libro tertio, capite nono: Quid ergo? numquid cum divinitatem & carnem adoramus, Christum dividimus? Num, quando in eo & divinam imaginem & crucem adoramus, ipsum partimur? Absit. Iidem audiamus, quid nobis beatus Stephanus episcopus Bostrorum prædicet: Quicumque imagines divorum confitentur, non errant: siquidem omne opus factum in nomine Dei, bonum & sanctum est. Aliud enim imago, aliud *ἄγαλμα*, hoc est, animalis abjecti statua. Quando namque Deus Adam plasmavit, hoc est, B creavit, dixit: *Faciamus hominem secundum imaginem & similitudinem nostram*: &, *Fecit hominem ad imaginem Dei*. Ergo quod imago Dei sit homo, ob id statua deorum est idololatria & impietas? haud quaquam. Etenim si Adam imago dæmonum fuisset, utique reprobandus fuisset & receptu indignus: quando vero Dei imago est, honore prosequendus est & admittu dignus. Omnis enim imago, sive angelorum, sive prophetarum, aut apostolorum, aut martyrum, aut aliorum justorum virorum, in nomine Dei facta, sancta est. Non enim ipsum lignum honoratur, sed ipsum illud quod in ligno datur contemplandum: atque ita per recordationem veneratio exhibetur. Omnes enim principes, etiamsi pessimi sint peccatores, C adoramus & reverenter salutamus. Quid vetat igitur, quo minus non liceat & sanctos Dei ministros venerari, & in memoriam eorum imagines statuere & erigere, ne in oblivionem perpetuam veniant? Verum, inquis, Deus ipse manufacta prohibuit adoranda. Dic mihi, o Judæe, quid est quod super terram exstet, quod non sit manu hominum factum, postquam a Deo fuerat creatum? Quid? arca Dei, quæ ex lignis Sethim constructa est & ædificata, nonne opus est hominum? Quid altare? Quid propitiatorium? quid urceus, in quo manna recondebatur? quid mensa & candelabra? quid interiores & exteriores cortinæ? suntne opera manuum hominum, quæ Salomon fieri mandavit? Quamobrem ea quæ sancta sanctorum D dicuntur, cum sint manufacta; præterea cherubim & sex alata illa, quæ circa altare Domini fuerunt, cum sint animalia, & imagines angelorum, opera manuum hominum, non fuerunt ejecta, & a Judæis proculcata? Non aliam sane ob causam, quam quod Dei mandato imagines fuerunt angelorum sacratæ. Gentium autem idola, quia imagines fuerunt dæmonum, Deus ejecit & condemnavit. Nos vero in memoriam sanctorum imagines facimus. Quorum, ais? Abrahæ, Mosis, Eliæ, Isaiæ, Zachariæ, reliquorumque prophetarum, apostolorum, & sanctorum martyrum, qui propter Christum tribulati sunt: quo omnis qui eos in imagine contemplatur, illorum & meminerit, & glorificet Deum, qui illos quoque magni fecit. E Decet siquidem eos honor & veneratio, propter justitiam eorum: ut omnis qui viderit eos, in imitationem illorum operum ducatur. Qualis vero iste est adorationis honor? Profecto non alius, quam is, quo nos peccatores quoque invicem prosequimur, salutantes nos inter nos per honorationem & dilectionem. Quid aliud apud Dominum Deum nostrum tentamus, quam adorantes, glorificantes & trementes eum! Imago enim nihil aliud est, quam figura illius, [a] in qua picta expressus est. Impii vero qui ipsi nihil boni faciunt, neque sanctorum recordantur, caveant bona operantes impedire: neque scandalo sint his, qui sanctos Dei servos honore afficiunt. Boni enim operis bonam mercedem adipiscentur. Impii vero quemad-

Gen. 1.

a Pro, qui in pictura.

modum animo suo voluerunt, ita infidelitatis suæ mansionem invenient: quando justitiam negligentes, a Deo desciverunt. Ex his liquido constat, ob recordationem sanctorum imagines tantum pingi, venerari & coli, quos clare constat servos esse Dei, & pro nobis apud deitatem obsecrantes & intercedentes. Dignum namque est, ut ducum nostrorum memores simus, & Deo gratias agamus. Accedant his, quæ beatus Hieronymus presbyter Hierosolymitanus in quodam sermone scripta reliquit. Etenim, ut [a] concessit omnibus gentibus adorare quæ manu facta sunt, Judæisquidem [b] crustas illas quas fabricavit Moses, præterea duo cherubim aurea: ita nobis Christianis crucem largitus est, & bonorum operum imagines pingere & venerari, atque ita nostrum opus apud eum probare. Hæc sunt, serenissimi & piissimi Imperatores & dilectissimi filii, quæ ex sacra scriptura novi & veteris testamenti, item piis sanctorum patrum sententiis de sacris imaginibus Dei, sanctorumque virorum, item de divina pictura in ecclesiis ad laudem Dei, & memoriam sanctorum suscipienda breviter descripsimus. Quæ per apostolicam relationem serenitatis vestræ potentiæ cum omni humilitate & sincero corde studiose discutienda offerimus. Nos enim perfunctorie ex diversis probatissimis patribus testimonia de venerandis imaginibus desumpsimus: quæ profecto quod in libris eorum non adulterinis, sed germanis inventa sunt, servanda existimamus: & ob id mitissimis vestris imperiis legenda tradidimus: obsecrantes interim, ex animi fervore vestram mansuetudinem obtestando, & veluti præsentes genibus advoluti, & coram vestigia pedum volutando, ego cum fratribus meis coram Deo supplico, obtestor, adjuro, quo sacras imagines in ipsa Deum colente & regia urbe, & in utrisque Græciæ partibus in pristinum statum restitui & firmari jubeatis: custodientes traditionem hujus sanctissimæ vestræ ecclesiæ, abjiciendo etiam & exsecrando impiorum hæreticorum improbam vehementiam, quo sacram hanc vestram catholicam & apostolicam Romanam ecclesiam indissolutam complecti possitis. Amen.

[a] Pro, permisit.

[b] Tabulas marmoreas.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Ipsi vos qui litteras has a Papa suscepistis, ad pios nostros Imperatores deferte.

Petrus & Petrus Dei amantissimi presbyteri, & locum tenentes Hadriani sanctissimi Papæ Romani, dixerunt: Nos postquam ab Apostolico nostro patre Hadriano litteras accepissemus, eas ad pios nostros Imperatores pertulimus.

Joannes magnificentissimus Quæstor inquit: Norunt & hoc venerabiles Siculi. Nam Theodorus Catanensium episcopus, & cum illo religiosissimus diaconus Epiphanius, locum retinens archiepiscopi Sardiniæ; ambo, inquam, ex mandato imperatorum nostrorum simul cum piissimo apocrisiario beatissimi domini nostri patriarchæ Romam profecti sunt.

Theodorus Dei amantissimus episcopus Catanes inquit: Cum ab imperio piissimorum principum litteræ sacræ ad me missæ fuissent, simul cum Leone presbytero vestræ sanctitatis servo, datum quoque est mandatum mihi a provinciæ Siculæ præside, ut Romam proficiscens, orthodoxorum nostrorum imperatorum fidem & rectam animi sententiam archiepiscopo exponerem. Beatus autem Papa cum audivisset, inquit: Quod si hæc in diebus horum imperatorum contigerint, non esse dubitandum, quin Deus imperium illorum supra antecessorum suorum regna extolleret. Hinc & superius lectam epistolam responsoriam ad pios Imperatores misit. Addidit & epistolas cum ad sanctitatem vestram, tum ad eos qui in concilio præsident, scriptas.

Cosmas notarius & cubicularius inquit: Missæ sunt & aliæ litteræ a sanctissimo Papa veteris Romæ ad Tarasium sanctissimum & universalem patriarcham nostrum. Quod si autem placuerit sanctæ synodo & cœtui, dicant quid de iis fieri debet.

Sacra synodus dixit: Legantur.

Cosmas præfatus legit:

EPISTOLA HADRIANI SANCTISSIMI PAPÆ VETERIS ROMÆ,

Translata ex Romana lingua in Græcum sermonem.

Dilecto fratri Tarasio, generali patriarchæ, Hadrianus servus servorum Dei salutem.

Hæc vox, generali, non est in Græco textu, supra, pag. 57.

PAstoralibus curis & subtilissima consideratione animadvertentes, quomodo præconii vox sana omni tempore a præcone oporteat prædicari: quomodo item pastor in compassione, qualisque in reductione exsistere debeat, & in eadem ex integro insignis; utque in pia commiseratione omnium infirmitatem in seipsum suscipere debeat, & in divinam voluntatem cuncta sua sagaci inspectione transferre: De his, inquam, omnibus statutum est nobis, vestram dilectam beatitudinem & conventum sacratum appellare, succincte & paucis in his synodicis litteris confessionem vestræ fidei prædicando. Nam quas mihi per Leonem venerabilem presbyterum vestrum litteras misistis, mox in principio paginæ primæ cognovi pietatem tuam cum laïcorum ordinatione, tum imperatorio suffragio in sacrum patriarchatus solium exaltatam. Quam ob causam effuso gaudio exsultavit cor meum. Quod si autem non perspecta mihi esset & probe cognita, erga sacras synodicas sex constitutiones & venerandas imagines vestra sinceritas & orthodoxa fides, nequaquam ad synodum convocandam assentiremus. Verum quemadmodum non leviter cor nostrum ex superioribus vestris dissensionibus dolore tactum est; ita plurimo gaudio anima nostra perfusa est, postquam cognovissem piam vestram confessionem, & rectam fidem esse firmam & stabilem. Invenimus autem in prædicta synodica vestra epistola, quanta sit confessio & recta fides vestra circa cœtus sacros & sex sacras synodos, & erga venerandas & sacras imagines, quæ profecto mira est & compunctione digna. In qua etiam clare est expressum, quod in sextæ synodi divine & legaliter prædicatis canonibus recipitur pictura illa veneranda, in qua agnus digito præcursoris demonstratus, graphice est insculptus: qui in typum gratiæ assumptus, verum nobis per legem agnum, nempe Christum Deum, indicat. Veteres igitur typos, figuras & umbras, tamquam veritatis signa & notas ecclesiæ traditas suscipientes, gratiam & veritatem agnoscimus, tamquam legis plenitudinem hanc arbitrantes. Ut igitur & in colorum effectibus omnium oculis subjiciatur figura illa, quæ agnum illum qui abstulit peccata mundi, nimirum Deum nostrum, juxta humanam effigiem delineat: censemus ab hoc tempore, pro veteri illo agno & novum in ecclesiis Dei erigendum: quo per eum exaltationem humilitatis Verbi Dei consideremus: quo in memoriam politiæ illius qua in carne vixit, item passionis ejus & salutiferæ mortis, unde mundo liberatio contigit, veluti manu ducamur. Hac orthodoxæ fidei testificatione improborum hæreticorum curiositatem & importunam garrulitatem vestra fraterna sanctitas repellat: quemadmodum eorum improba machinatio apud nos Dei gratia non recepta,

sed impia judicata est. Succingentes igitur lumbos nostræ mentis, nobiscum cum catholica & apostolica Romana ecclesia consentiendo, contra hæreticorum insaniam armemur, quamvis ab his sæpe fuerit ecclesia impugnata. Deinceps etiam venerandas imagines primum juxta humanam figurationem Christi Dei nostri, secundum nos & pro nobis & per nos incarnati, deinde inviolatæ & vere Deiparæ; postremo omnium sanctorum suorum [a] beatitas vestra dilecta colere & adorare pergat. Rogamus etiam interim, ut in eo proposito, quod ab initio constituisti, manere velis. Consulimus etiam pastorali cura, ut orthodoxam fidem quam semel confessus es, inviolatam & stabilem prædicando & docendo conserves. *Fundamentum enim aliud nemo ponere potest, præter id, quod jacet, qui est Jesus Christus.* Quisnam igitur firmamentum dilectionis Dei & proximi conservans, ipsum illum Jesum Christum, Deum & hominis filium, ante oculos fundamentum non proposuerit? In confesso enim est, ubi Christus fundamentum est, ibi bonorum operum structuram sequi. Ipsa vero Veritas per se dicit: *Qui non ingreditur per januam in ovile, is fur est & latro: qui vero per fores ingreditur, hic pastor est ovium.* Quemadmodum ipse Salvator inquit: *Ego sum janua.* Is igitur ad ovile ingreditur, qui per januam incedit: qui vero per januam intrat, per Christum ingreditur. Quicumque igitur ab ipso creati & liberati generis humani veritatem intelligens conservat, & gradum pastoralis dignitatis portans pondus sustinet; non ad gloriam & honorem prætereuntem respiciens, sed gregem suscipiens diligenter vigilat, ne oves vel a perversis hominibus & perversa loquentibus, vel malo spiritu afflatis corrumpantur. Recte sane beatus Jacob, qui propter uxores multos annos servivit Laban socero suo, visus est dixisse: *Viginti annis fui tecum: oves tuæ & capræ steriles non fuerunt, arietes ovium tuarum non comedi. Captum a bestia non ostendi tibi. Ego damnum omne reddebam, quidquid furto perierat. Diu noctuque æstu urgebar & gelu, fugiebatque somnus ab oculis meis.* Si tantos labores & vigilias pastor Laban sustinuit, quot quantasque vigilias sustinere debet, qui pascit oves Dei? Sed in omnibus his confirmabit & docebit, qui propter nos homo factus est. Dignatus est fieri, quod fecit. Ipse dilectionem & sancti Spiritus amorem in nos transfundat, & a cunctis solicitudinibus nos eximat, oculosque mentis vestræ aperiat, ut per laborem & certamen dilectionis & cursus vestri, quo sanctam nostram & apostolicam ecclesiam imitamini, efficiatis aliquando apud pios imperatores nostros, quo sanctorum venerandæ imagines in pristinum locum restituantur, ut in hoc sacerdotium nostrum firmum permaneat. Nam ex confessione fidei vestræ cognovimus beatitudinem vestram id unum egisse apud piissimos, orthodoxos & Christi amantes imperatores nostros, fideles & rectæ fidei propugnatores, quo synodus generalis celebretur: idque illi in præsentia totius fidelis populi supplicationibus vestris annuerunt, synodumque in regia civitate fieri mandarunt. Nos itaque sapientes & probatos sacerdotes, & de rebus quæ ad constitutionem imaginum pertinent, doctos, cum magno animi desiderio, quemadmodum regia mandata jubebant, misimus, quo in pristinum locum in illis partibus restituerentur. In primis autem vestra sanctitas piissimis & triumphatoribus nostris imperatoribus sine trepidatione inducat in animum, ut falsam congregationem illam sine consensu ac præsentia Apostolicæ sedis, contra omnem patrum venerabilium traditionem, contra venerandas imagines sine ordine & debita convocatione factam exsecretur, & anathematizatam præsentibus apocrisariis nostris cognoscat: quo omne zizanium ab ecclesia eradicetur, & Jesu Christi Domini nostri verbum impleatur, cum ait: *Et portæ inferorum non prævalebunt adversus eam.* Et alibi: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & dabo tibi claves regni cælorum: & quæcumque in terra ligaveris, ligata erunt in cælis: & quæcumque solveris in terra, soluta erunt in cælis:* cujus etiam sedes per totum terrarum orbem primatum obtinens lucet, omniumque ecclesiarum Dei caput exsistit. Unde & ipse beatus Paulus Apostolus, Dei jussu ecclesiam pascens, nihil omnino prætermisit, sed ubique principatum obtinuit & obtinet: cui etiam & nostræ beatæ & Apostolicæ sedi, quæ est omnium ecclesiarum Dei caput, velim beata vestra sanctitas ex sincera mente & toto corde agglutinetur, utpote quæ revera sit recte sentiens, & pietatis incorruptæ conservatrix. Hoc sacrificium primum omnipotenti Deo exhibeatur. Vestraque beatitudo magnos & piissimos nostros imperatores supplicibus verbis admonebit, ut ecclesiæ nostræ vestigia sequentes coram Deo & horribili ejus judicio, venerandas imagines in regia civitate, & omni loco in antiquum statum restituendas curent, jubeantque. Nimirum servantes traditionem hujus sanctissimæ nostræ Romanæ ecclesiæ, persequantur improborum & hæreticorum imposturam, & per vestrum certamen & fidelissimos labores, eorum deceptionem exsecrentur. Nisi enim sacras & venerandas imagines in pristinum locum restituerint, nostram confirmationem nullo modo audemus tradere. Hujus rei causa summo labore fidei & conatu, ante omnia convenit vestræ sanctitati advigilare, ut quamprimum sacræ & venerandæ imagines Domini & Salvatoris nostri Jesu Christi, & sanctæ ejus genitricis semper Virginis, & sanctorum Apostolorum, omniumque beatorum prophetarum, martyrum & confessorum, in partibus illis in pristinum ordinem collocentur: ut unanimiter propheticam illam oden cantemus: Domine, salva piissimos Imperatores. Et: *Exaudi nos Domine, in die qua invocaverimus te: quoniam dilexi decorem domus tuæ, & locum tabernaculi gloriæ tuæ.* Quos autem ad vos misi, Petrum scilicet dilectum nostrum protopresbyterum sanctæ Romanæ ecclesiæ: nec non Petrum abbam & præsidem: ut ad pedes serenissimorum & piissimorum nostrorum imperatorum adducantur: per principem Apostolorum Petrum supplicamus, ut cum humanitate & singulari benevolentia ab eis recipiantur, precenturque cum gratiarum actione illis & corporis mentisque firmum robur. Omnipotens Deus vestram dilectionem, modo constans maneat, conservet, custodiat & protegat: & fructum fidei tibi innatum infinitis modis augeat, & in æternum gaudium deducat. Deus sanum te conservet, frater dilecte.

Petrus & Petrus piissimi presbyteri, & locum tenentes sanctissimi Papæ veteris Romæ Hadriani, dixerunt: Dicat nobis beatissimus patriarcha regiæ urbis Tarasius, consentitne litteris sanctissimis Papæ veteris Romæ, an minus.

Tarasius sanctissimus patriarcha respondit: Cui Christi lumen circumfulsit, quique nos per evangelium generavit Paulus, vere divinus Apostolus, Romanis scribens, & studium sinceræ fidei eorum erga verum Deum nostrum exosculatus, sic inquit: *Fides vestra prædicatur in universo orbe.* Hoc testimonium & nos insequi par est, temerariumque repugnare arbitramur. Quamobrem Hadrianus veteris Romæ primas, & testatorum principum successor, clare & vere cum ad imperatores nostros, tum ad nostram medio-

[a] vel. sanctitas.

1. Cor. 3. — Joan. 10. — Ibid. — Gen. 31. — Matth. 16. — Psalm. 19. — Psalm. 25. — Rom. 1.

critatem mihi scripsisse videtur, constabilivitque, & rectam esse declaravit catholicæ ecclesiæ antiquam traditionem. Ob id & nos per scripturam inquirendo, argumentando & demonstrando exquirentes, & patrum quoque præceptis imbuti, sic confessi sumus, confitemur & confitebimur, concordamus, & vim litterarum lectarum confirmamus: & imaginum picturas secundum priscam patrum nostrorum traditionem recipimus, & has desiderio nostro adoramus: ut in nomine Dei nostri, & intemeratæ dominæ nostræ Deiparæ Virginis, sanctorumque angelorum, & omnium sanctorum factas. Sed apertis verbis testamur nos dumtaxat in unum Deum verum latriam (hoc est, cultum) & fidem nostram referre & reponere.

Sancta synodus dixit: Universa sancta synodus sic credit, & sic docet.

Petrus & Petrus Deum amantissimi presbyteri, legati apostolicæ cathedræ dixerunt: Dicat nobis sacra synodus, num recipiat sanctissimi Papæ veteris Romæ litteras, an minus.

Sancta synodus respondit: Sequimur, recipimus, & probamus.

Joannes Deum colentissimus presbyter & legatus orientalis diœceseos, inquit: Tempestivum est inpræsentiarum ex psalmo canere: *Misericordia & veritas obviarunt sibi, justitia & pax sese exosculatæ sunt.* Scimus autem quod Deus noster Jesus Christus ipse misericordia est & veritas: in successione quoque sanctissimi patriarchæ & orbis terrarum pastores idem exsistunt & dicuntur. Etenim misericordia & veritas occurrunt sibi. Hadrianus sanctissimus Papa veteris Romæ,& Tarasius patriarcha imperatricis urbis Constantinopoleos, idem sapiunt, idem sentiunt & fatentur. Et vere nominata pax, Dei suffragio imperans & divinitate potens, desiderans videre ecclesiæ decorem, & litteris quoque usa, recte nominatam justitiam, Romanam scilicet ecclesiam, exosculata est, jussitque in medium procedere: & præsentem sanctum cœtum lætitia perfudit, rectam fidem propalavit. Nunc etiam ob sacras Hadriani sanctissimi Papæ litteras, quæ & ad serenissimos nostros imperatores, & ad sanctissimum & ter amplissimum patriarcham Tarasium scriptæ sunt, plurimum gaudii inter nos erupit. Ea quoque de causa Deo maximas gratias agimus, quod in nobis lætitiam tam immensam effecit. Benedictus Deus, qui nobis ejuscemodi imperium excitavit, quod omni cura & solicitudine satagit, Christianum populum undique in consensionem & unanimitatem, & sacrorum canonum patrumque traditionis observantiam deducere. Sed Christus Deus noster per sanctissimam illius genitricem & omnes ejus sanctos, vosque ipsius sacros sacerdotes, qui idem sentitis, & dolum in cordibus vestris non habetis, sed perpetuo incumbitis in hæc studia, ut omnia quæ scripta sunt, impleatis, promissiones suas veras demonstret. Imperatores autem nostros dominos longævos faciat, induat eos gloria, & cornu eorum exaltet: subjiciat sub pedibus inimicos eorum, donet illis præmium vitæ æternæ, & cum sanctis regibus connumerari. Custodiat etiam sacram hanc & eadem sentientem synodum.

Psalm. 84.

Agapius sanctissimus episcopus Cæsareæ Cappadociæ, dixit: In divinis nostris scripturis exaratum est: *Distinxit Deus inter lucem & tenebras.* Ecce enim postquam hæreticorum caligines discussæ sunt, lux orthodoxæ fidei omnes illuminavit. Quam & ego secutus, suscipio & amplector sanctas & venerandas imagines: qui vero secus sentiunt, eos anathemate devoveo.

Gen. 1.

Joannes sanctissimus Ephesi episcopus dixit: Quemadmodum sanctissimi Papæ Romani litteris continetur, sic credo, & per gratiam Christi Dei nostri veri confiteor.

Constantinus sanctissimus Constantiæ, quæ est in Cypro, episcopus dixit: Juxta tenorem litterarum, quæ ab Hadriano sanctissimo Papa Romano ad serenissimos dominos nostros & ad beatissimum patriarcham Tarasium missi sunt, omnibus consentio, & sic confiteor, & cum hac fide ad tribunal Christi veri Dei nostri proficiscar.

Basilius sanctissimus Ancyræ episcopus dixit: Quemadmodum continent litteræ sanctissimi Papæ veteris Romæ Hadriani, & secundum sententiam beatissimi & universalis patriarchæ Tarasii, sic sentio, sic teneo, sic docebo. Et cum hac mea sententia ad futurum sæculum digredior.

Nicolaus sanctissimus episcopus Cyzici, dixit: Secundum litteras beatissimi Papæ Romani Hadriani, & expositionem confessionis ter sanctissimi patriarchæ Tarasii, sic sentio, sentiamque, & de præsenti sæculo cum illa ipsa confessione discedam.

Euthymius sanctissimus episcopus Sardensium dixit: Et ego ante lectis beatissimi Papæ veteris Romæ litteris sincere & irrepugnabiliter inhæreo, consentio, & confiteor de orthodoxa fide, deque sanctis videlicet & venerandis imaginibus, non veluti hoc sit novum aliquod dogma, aut nuperum inventum recipiens, sed clare cognoscens ex apostolica traditione, sanctorumque doctorum in ecclesia jussu per manus nobis traditum: ob eam causam venerandas imagines ex toto corde cum debito honore & salutatoria adoratione suscipio. Eos vero qui secus sentiunt, aut reclamant, contrariave docent, alienos a catholica ecclesia arbitror, renuntio, & hæreticos proclamo.

Petrus sanctissimus episcopus Nicomediæ dixit: Juxta prius lectas Hadriani beatissimi Papæ Romani litteras, & secundum fidem sanctissimi patriarchæ Tarasii, venerandas imagines recipio, adoro, & id perpetuo docebo, ut possim etiam aliquando in futuro sæculo rationem apud judicem nostrum Deum reddere.

Elias sanctissimus episcopus Cretæ dixit: Juxta venerandas sanctissimi Papæ veteris Romæ Hadriani litteras confiteor & teneo, venerandas & sacras imagines numquam seponens, sed perfecte eas adorans: qui vero secus confitentur, eas anathematizo.

Stauracius sanctissimus episcopus Chalcedonis dixit: Secundum epistolam ab Hadriano sanctissimo Papa veteris Romæ ad sanctissimum & generalem patriarcham Tarasium missam, confiteor, & sanctas & venerabiles imagines recipio, amplector & honoro, veluti arrhabonem exsistentes meæ salutis: secus autem sentientes anathematizo.

Nicephorus sanctissimus episcopus Dyrrachii dixit: Juxta relationem ab Hadriano sanctissimo Papa veteris Romæ ad serenissimos nostros Imperatores, & ad sanctissimum & universalem patriarcham missam: item juxta sanctissimi archiepiscopi Tarasii doctrinam, fidem & confessionem sentio, teneo, doceo & docebo, & cum hac mea confessione vitæ meæ breve spatium finiam, & timendo tribunali Christi me sistam.

Epiphanius diaconus ecclesiæ Catanes, & locum tenens Thomæ archiepiscopi Sardiniæ dixit: Clarissimam orthodoxiæ definitionem, & sanctorum apostolorum traditionem, relatio ad pios & Christum amantes nostros Imperatores a beatissimo Papa veteris Romæ Hadriano missa, in præcedenti lectione clare explicavit. Quin etiam idem docuit epistola ad beatissimum universalem patriarcham Tarasium missa.

Ob id & ego his omnibus assentior, & recto corde A adhæreo, veneroque & adoro, quæ a multis sæculis traditæ sunt in ecclesia, venerandas & sanctas imagines. Qui vero his contradicit, eum tamquam hæreticum consentientem aversor, & diris devoveo.

Leo presbyter sanctissimæ ecclesiæ Constantinopoleos, locum tenens Sidæ metropolis, dixit: Juxta lectas synodicas epistolas Hadriani sanctissimi Papæ veteris Romæ, sanctas & venerandas imagines recipio, quoniam hæc vetustissima traditio est: qui vero aliter sentiunt, anathematizo.

Nicolaus præses mansionis Apræ, & locum tenens Tyanensium metropoleos, dixit: Venerandas imagines, & juxta veterum traditionem, & juxta synodicas litteras Hadriani sanctissimi Papæ veteris Ro- B mæ, recipio: eos vero qui aliter credunt, anathematizo.

Constantinus sanctissimus Gangrorum episcopus dixit: Juxta lectam relationem sanctissimi Papæ veteris Romæ Hadriani, & priscam patrum traditionem, venerandas imagines recipio; & qui idem sibi faciendum non existimant, anathemate devoveo.

Nicetas sive Victor sanctissimus episcopus Claudiopoleos, dixit: Juxta synodicas litteras Hadriani sanctissimi Papæ veteris Romæ, venerandas imagines ex traditione prisca recipio: qui secus faxint, anathemati sint obnoxii.

Theodorus sanctissimus episcopus Myron Lyciæ dixit: Juxta synodicas epistolas lectas, ab Hadriano C sanctissimo Papa veteris Romæ missas, credo, sicque confiteor, adoro & amplector venerandas imagines: & qui diversum statuunt, anathematizo & aversor.

Theophylactus diaconus & exarchus, locum tenens metropoleos Cariæ, dixit: Juxta synodicas litteras Hadriani sanctissimi Papæ Romæ veteris confiteor: eos vero qui secus sentiunt, anathemate percello.

Michaël sanctissimus episcopus Synnadon dixit: Juxta tenorem litterarum ab Hadriano sanctissimo Papa veteris Romæ missarum confiteor, & juxta priscam traditionem sanctas & venerandas imagines recipio: qui vero non itidem sentiunt, anathemate percutio.

Eustathius sanctissimus episcopus Laodiceæ dixit: D Quemadmodum litteræ synodicæ jam lectæ, ab Hadriano sanctissimo Papa veteris Romæ, sic confiteor, & eodem modo recipio venerandas imagines, juxta veterum traditionem: repugnantes vero exsecror.

Anastasius episcopus Nicopoleos veteris Epiri, dixit: Juxta synodicas Hadriani sanctissimi Papæ veteris Romæ confiteor, recipio, & adoro venerandas imagines, idque juxta priscam doctrinam: qui vero secus faxint, aversor ut hæreticos.

Christophorus sanctissimus Phasidos episcopus dixit: Quemadmodum litteræ synodicæ Hadriani sanctissimi Papæ veteris Romæ jam lectæ tradunt, sic confiteor, & venerandas imagines juxta priscam doctrinam recipio; anathematizo autem qui ita non fa- E ciunt.

Gregorius presbyter ejus, quæ est prope Constantinopolim, sanctorum Apostolorum ecclesiæ, & locum tenens metropoleos Mocesi, dixit: Juxta litteras synodicas sanctissimi Papæ veteris Romæ Hadriani, & juxta priscam traditionem venerandas imagines recipio: qui eas aversantur, condemno anathemate.

Basilius episcopus Sylæi, dixit: Juxta traditionem veterem ecclesiæ & litterarum synodicarum sanctissimi Papæ veteris Romæ Hadriani confiteor, & recipio & adoro venerandas & sanctas imagines: qui vero respuunt hoc, anathematizo.

Theodorus sanctissimus episcopus Catanes pronunciavit in eamdem sententiam.

Manuel sanctissimus episcopus Adrianopoleos Thraciæ in eamdem sententiam pronunciavit.

Mautianus sanctissimus episcopus Pompeiopoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Cyrillus in locum sanctissimi episcopi Gotthiæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theodorus sanctissimus episcopus Byzies, in eamdem sententiam pronunciavit.

Joannes sanctissimus episcopus Tauromeniæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Gregorius presbyter, locum retinens episcopatus Smyrnes, in eamdem sententiam pronunciavit.

Gaudiosius episcopus Messanæ Siculus, in eamdem B sententiam pronunciavit.

Eustratius sanctissimus episcopus Apameæ Bithyniæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Petrus sanctissimus episcopus Germion, in eamdem sententiam pronunciavit.

Joannes diaconus & locum retinens Apostolopolopoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theodorus sanctissimus episcopus Panormi, in eamdem sententiam pronunciavit.

Joannes sanctissimus episcopus Arcadiopoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Stephanus sanctissimus episcopus Bibonum, in eamdem sententiam pronunciavit.

.... locum tenens Leontopoleos, in eamdem C sententiam pronunciavit.

Sisinnius episcopus sanctissimus Parii, in eamdem sententiam pronunciavit.

Constantinus sanctissimus episcopus Leontinæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Epiphanius sanctissimus episcopus Mileti, in eamdem sententiam pronunciavit.

Nicetas sanctissimus episcopus Proconnesi, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theodorus sanctissimus episcopus Taurianes, in eamdem sententiam pronunciavit.

Christophorus sanctissimus episcopus Adriaces, in eamdem sententiam pronunciavit.

Eustratius sanctissimus episcopus Methymnes, in D eamdem sententiam pronunciavit.

Theotimus sanctissimus episcopus Crotonum, in eamdem sententiam pronunciavit.

Leon sanctissimus episcopus Cii, in eamdem sententiam pronunciavit.

Basilius sanctissimus episcopus Nesion, in eamdem sententiam pronunciavit.

Joannes sanctissimus episcopus Apron, in eamdem sententiam pronunciavit.

Ignatius sanctissimus episcopus Prienes, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theophylactus sanctissimus episcopus Cypselon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theodorus sanctissimus episcopus Trophæorum, E in eamdem sententiam pronunciavit.

Stephanus sanctissimus episcopus Sugdaon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Sergius sanctissimus episcopus Nicoteron, in eamdem sententiam pronunciavit.

Gregorius presbyter, locum tenens Nicopoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Leo sanctissimus episcopus Mesembriæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theodosius sanctissimus episcopus Amorii, in eamdem sententiam pronunciavit.

Cyriacus sanctissimus episcopus Driziparon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Galatas presbyter in locum Rhegii, in eamdem sen-

Anno Christi 787.

tentiam pronunciavit.

Theodoſius ſanctiſſius epiſcopus Nyſſæ, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Georgius ſanctiſſimus epiſcopus Camulianorum, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Soterichus ſanctiſſimus epiſcopus * Ciceſſon, in eamdem ſententiam pronunciavit.

* Pro, Ciciſſon.

Conſtantinus ſanctiſſimus epiſcopus Maſtauron, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Georgius ſanctiſſimus epiſcopus Briulon, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Joannes ſanctiſſimus epiſcopus Nyſſæ, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Baſilius ſanctiſſimus epiſcopus Magneſiæ, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Sabas ſanctiſſimus epiſcopus Agæorum, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Gregorius ſanctiſſimus epiſcopus Palæopoleos, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Baſilius ſanctiſſimus epiſcopus Magneſiæ, quæ eſt prope Mæandrum, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Theophanes ſanctiſſimus epiſcopus Coloes, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Leo ſanctiſſimus epiſcopus Algizon, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Nicodemus ſanctiſſimus epiſcopus Eugazon, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Lycaſtus ſanctiſſimus epiſcopus Barilon, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Theophylactus ſanctiſſimus epiſcopus Hypæpon, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Theophanes ſanctiſſimus epiſcopus Lebedon, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Straconicus ſanctiſſimus epiſcopus Cymes, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Coſmas ſanctiſſimus epiſcopus Myrrhines, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Olbianus ſanctiſſimus epiſcopus Elææ, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Pardus ſanctiſſimus epiſcopus Pittanes, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Baſilius ſanctiſſimus epiſcopus Pergami, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Marianus ſanctiſſimus epiſcopus Antandri, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Baſilius ſanctiſſimus epiſcopus Atramyttii, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Joannes ſanctiſſimus epiſcopus Aſſi, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Leo ſanctiſſimus epiſcopus Phoceæ, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Nicephorus ſanctiſſimus epiſcopus Gargaron, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Conſtantiſſimus epiſcopus Agaës, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Theognis ſanctiſſimus epiſcopus Sion, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Joannes ſanctiſſimus epiſcopus Rhædeſti, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Joannes ſanctiſſimus epiſcopus Panii, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Melchiſedec ſanctiſſimus epiſcopus Calliopoleos, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Leo ſanctiſſimus epiſcopus Madyti, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Theophylactus ſanctiſſimus epiſcopus Chatiupoleos, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Thomas ſanctiſſimus epiſcopus Danu, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Actio II.

A Gregorius ſanctiſſimus epiſcopus Theodoropoleos, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Siſinnius ſanctiſſimus epiſcopus Chalcidos, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Joannes ſanctiſſimus epiſcopus Bryſeos, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Benjamin ſanctiſſimus epiſcopus Lizicon, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Gregorius ſanctiſſimus epiſcopus Amaſtridos, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Stephanus ſanctiſſimus epiſcopus Soron, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Gregorius ſanctiſſimus epiſcopus Dercon, in eamdem ſententiam pronunciavit.

B Heraclius ſanctiſſimus epiſcopus Iunopoleos, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Conſtantius ſanctiſſimus epiſcopus Heliopoleos, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Antonius ſanctiſſimus epiſcopus, Trœzenes, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Nicetas ſanctiſſimus epiſcopus Nacoliæ, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Petrus ſanctiſſimus epiſcopus Aſpones, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Syneſius ſanctiſſimus epiſcopus Cynes, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Syneſius ſanctiſſimus epiſcopus Anaſtaſiopoleos, in eamdem ſententiam pronunciavit.

C Euſtathius ſanctiſſimus epiſcopus Solorum, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Theodorus ſanctiſſimus epiſcopus * Citurii, in eamdem ſententiam pronunciavit.

* Pro, Citii.

Baſilius ſanctiſſimus epiſcopus Trimithunton, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Alexander ſanctiſſimus epiſcopus Amathunton, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Michaël ſanctiſſimus epiſcopus Melitupoleos, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Siſinnius ſanctiſſimus epiſcopus Adranias, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Theodorus ſanctiſſimus epiſcopus Germes, in eamdem ſententiam pronunciavit.

D Gregorius ſanctiſſimus epiſcopus Adrianitheron, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Leo ſanctiſſimus epiſcopus Pœmanii, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Simeon ſanctiſſimus epiſcopus Oces, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Joannes ſanctiſſimus epiſcopus Lampſaci, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Nicetas ſanctiſſimus epiſcopus Ilii, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Leo ſanctiſſimus epiſcopus Troados, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Theodorus ſanctiſſimus epiſcopus Abydi, in eamdem ſententiam pronunciavit.

E Anaſtaſius ſanctiſſimus epiſcopus Tripoleos, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Leo ſanctiſſimus epiſcopus Traculon, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Stephanus ſanctiſſimus epiſcopus Salon, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Joannes ſanctiſſimus epiſcopus Abalon, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Stephanus ſanctiſſimus epiſcopus Silandi, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Nicolaus ſanctiſſimus epiſcopus Pericommatos, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Joannes ſanctiſſimus epiſcopus Sethon, in eamdem ſententiam pronunciavit.

ACTIO II.

Basilius sanctissimus episcopus Lipaton, in eamdem sententiam pronunciavit. A

Theophanes sanctissimus episcopus Mæoniæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Michaël sanctissimus episcopus Stratonices, in eamdem sententiam pronunciavit.

Lycastus sanctissimus episcopus Philadelphiæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Michaël sanctissimus episcopus Troalon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Gregorius sanctissimus episcopus Gordon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Joannes sanctissimus episcopus Daldes, in eamdem sententiam pronunciavit.

Eustathius sanctissimus episcopus Hyrcanes, in eamdem sententiam pronunciavit. B

Josephus sanctissimus episcopus Attaliæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Zacharias sanctissimus episcopus Hierocæsareæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Davidus sanctissimus episcopus Helenupoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Cyrion sanctissimus episcopus Lophi, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theophylactus sanctissimus episcopus Apolloniados, in eamdem sententiam pronunciavit.

Constantinus sanctissimus episcopus Cæsareæ Bithyniæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Georgius sanctissimus episcopus Basilinupoleos, in eamdem sententiam pronunciavit. C

Leo sanctissimus episcopus Aristes, in eamdem sententiam pronunciavit.

Nicephorus sanctissimus episcopus Adranes, in eamdem sententiam pronunciavit.

Basilius in locum Dascylii, in eamdem sententiam pronunciavit.

Christophorus sanctissimus episcopus Cerasenes, in eamdem sententiam pronunciavit.

Nicetas sanctissimus episcopus Meles, in eamdem sententiam pronunciavit.

Neophytus sanctissimus episcopus Gordoserbon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Leo sanctissimus episcopus Linoes, in eamdem sententiam pronunciavit. D

Joannes sanctissimus episcopus Etennon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Constantinus sanctissimus episcopus Zelon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Gregorius sanctissimus episcopus Sinopes dixit: Quemadmodum tradiderunt nobis qui ab initio oculati testes verbi fuerunt, quique ab ipsis imbuti sunt sancti nostri patres, ita quoque certior factus in litteris ab Hadriano sanctissimo Papa veteris Romæ, & ad serenissimos & piissimos dominos nostros, & ad sanctissimum & universalem patriarcham Tarasium missis, contineri, sic credo & sic confiteor, sicque teneo & tenebo ad extremum usque animæ spiritum, veneraborque & adorabo honorabiles, venerandas & sacras imagines: qui vero ita non sentiunt, aut confitentur, eos anathemate exsecror. E

Constantinus sanctissimus episcopus Sasimon dixit: Juxta prælectas sanctissimi Hadriani Papæ veteris Romæ synodicas litteras sic confiteor, credo, adoro, & recipio sanctas & venerandas imagines, ex veteri ecclesiæ traditione: qui vero dissentiunt, eos diris devoveo.

Nicetas sanctissimus episcopus Dadybron, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theophilus sanctissimus episcopus Plusiados, in eamdem sententiam pronunciavit.

ANNO CHRISTI 787.

Nicetas sanctissimus episcopus Hadrianupoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Joannes sanctissimus episcopus Heracleæ Ponti, in eamdem sententiam pronunciavit.

Constantinus sanctissimus episcopus Cratiæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Nicetas sanctissimus episcopus [a] Ruzæi, in eamdem sententiam pronunciavit.

Nicephorus sanctissimus episcopus Claneon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Leo sanctissimus episcopus Trocnadon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Anastasius sanctissimus episcopus Pataron, in eamdem sententiam pronunciavit.

Georgius sanctissimus episcopus Nyssæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theodorus sanctissimus episcopus Pinnaron, in eamdem sententiam pronunciavit.

Nicodemus sanctissimus episcopus Sidymon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Georgius sanctissimus episcopus [b] Uniandi, in eamdem sententiam pronunciavit.

Constantinus sanctissimus episcopus Candibon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Stauracius sanctissimus episcopus Zenonopoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Leo sanctissimus episcopus Limyron, in eamdem sententiam pronunciavit.

Stephanus sanctissimus episcopus Caunon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Constantinus sanctissimus episcopus Combon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Petrus sanctissimus episcopus Orycandi, in eamdem sententiam pronunciavit.

Joannes sanctissimus episcopus Phaselidos, in eamdem sententiam pronunciavit.

[c] Abbas locum retinens metropolis Tii, in eamdem sententiam pronunciavit.

Gregorius sanctissimus episcopus Cibyres, in eamdem sententiam pronunciavit.

Basilius sanctissimus episcopus Tabon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Dorotheus sanctissimus episcopus Neapoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Gregorius sanctissimus episcopus Heracleæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

David sanctissimus episcopus Iassi, in eamdem sententiam pronunciavit.

Gregorius sanctissimus episcopus Mylasses, in eamdem sententiam pronunciavit.

Sergius sanctissimus episcopus Vigiliarum, in eamdem sententiam pronunciavit.

Joannes sanctissimus episcopus [d] Mybdi, in eamdem sententiam pronunciavit.

Stauracius sanctissimus episcopus Stadiæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Gregorius sanctissimus episcopus Stratoniceæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theodosius sanctissimus episcopus Chonon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Michaël sanctissimus episcopus Chæretopon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Pantaleon sanctissimus episcopus Valentiæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Georgius sanctissimus episcopus Peltarum, in eamdem sententiam pronunciavit.

Christophorus sanctissimus episcopus Atanassi, in eamdem sententiam pronunciavit.

Leontius sanctissimus episcopus Eumeniæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

[a] Pro. Rhyzæi.
[b] Pro. Oeniandi.
[c] Pro. Sabbas.
[d] Pro. Myndi.

Gregorius

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO II.

Gregorius sanctissimus episcopus Timeni ferarum, in eamdem sententiam pronunciavit.

Leo sanctissimus episcopus Tranupoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Nicephorus sanctissimus episcopus Lundon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Georgius sanctissimus episcopus Appiæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Constantinus sanctissimus episcopus Eucarpiæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Leo sanctissimus episcopus Aleus, in eamdem sententiam pronunciavit.

Michaël sanctissimus episcopus Hierapoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Christophorus sanctissimus episcopus Promisi, in eamdem sententiam pronunciavit.

Nicolaus sanctissimus episcopus Phytiæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theophylactus sanctissimus episcopus Cinnabori, in eamdem sententiam pronunciavit.

Nicetas sanctissimus episcopus Augustopoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Constantinus sanctissimus episcopus Cotyæi, in eamdem sententiam pronunciavit.

Georgius sanctissimus episcopus Mediæi, in eamdem sententiam pronunciavit.

Leo sanctissimus episcopus [a] Docimi, in eamdem sententiam pronunciavit.

[a] Pro, Docimii.

Damianus sanctissimus episcopus Meri, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theophylactus œconomus & locum tenens Ipsi, in eamdem sententiam pronunciavit.

Stephanus designatus Itri, in eamdem sententiam pronunciavit.

Joannes designatus [b] Hectorii, in eamdem sententiam pronunciavit.

[b] Pro, Stectorii.

Constantinus sanctissimus episcopus Ampladon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Epiphanius sanctissimus episcopus Perton, in eamdem sententiam pronunciavit.

Sisinnius sanctissimus episcopus Philomelu, in eamdem sententiam pronunciavit.

Joannes sanctissimus episcopus Sibliæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Michaël sanctissimus episcopus Papporum, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theodorus sanctissimus episcopus Sagalassi, in eamdem sententiam pronunciavit.

Sisinnius sanctissimus episcopus Apameæ, quæ est Ciboti, in eamdem sententiam pronunciavit.

Constantinus sanctissimus episcopus Conanes, in eamdem sententiam pronunciavit.

Leo œconomus & locum tenens Sozopoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Marianus sanctissimus episcopus Magydon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Nicephorus sanctissimus episcopus Phlogon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Leo sanctissimus episcopus Andidon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Manzo sanctissimus episcopus Pracanon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theodorus sanctissimus episcopus Germanicopoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Eustathius sanctissimus episcopus Celendereos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Zacharias sanctissimus episcopus Trapezupoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Sisinnius sanctissimus episcopus Musbadon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Eustathius sanctissimus episcopus Lamon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Stephanus sanctissimus episcopus Philadelphiæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Leo sanctissimus episcopus Sibyllon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theodotus sanctissimus episcopus Tiberiupoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Joannes sanctissimus episcopus Azanon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Basilius sanctissimus episcopus Dionysupoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Manuel sanctissimus episcopus Nicopoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Joannes presbyter ex commisso Coloneæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Eustratius sanctissimus episcopus Debelti, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theodorus sanctissimus episcopus Bulgarophygi, in eamdem sententiam pronunciavit.

Georgius sanctissimus episcopus Plotinopoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Basilius sanctissimus episcopus Perbereos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Michaël sanctissimus episcopus Pamphyli, in eamdem sententiam pronunciavit.

Ruben sanctissimus episcopus Scopeli, in eamdem sententiam pronunciavit.

Sisinnius sanctissimus episcopus Garelles, in eamdem sententiam pronunciavit.

Petrus sanctissimus episcopus Monembasiæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Gabriel sanctissimus episcopus Æginæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Leo sanctissimus episcopus Porthmi, in eamdem sententiam pronunciavit.

Dardanus sanctissimus episcopus Dobron, in eamdem sententiam pronunciavit.

Andronicus sanctissimus episcopus Leontopoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Leo sanctissimus episcopus Sebastæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Nicetas sanctissimus episcopus Halicarnassi, in eamdem sententiam pronunciavit.

Leo sanctissimus episcopus Corydalon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theodorus sanctissimus episcopus Cremon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Constantinus sanctissimus episcopus Hadrianes, in eamdem sententiam pronunciavit.

Sancta synodus dixit: Æquum est, ut & venerabiles monachi pronuncient.

Venerabiles monachi dixerunt: Si ordo ita exigit, pronuntiabitur a nobis, ut mandatis.

Sabas venerabilis monachus, præfectus [a] Studiorum, dixit: Juxta priscam traditionem jam a multis sæculis approbatam, & secundum irreprehensibilem a sanctis apostolis, prophetis, & ecclesiasticis doctoribus traditam fidem: præterea secundum epistolam a beatissimo & apostolico Papa Hadriano ad pios Christi amantes nostros reges, & Tarasium universalem patriarcham missam, quæ oculos nostros & aures fulgore fidei perstrinxit, confiteor & credo.

[a] Pro, Studii, seu Studitarum.

Gregorius venerabilis monachus & præses sancti Sergii dixit: Juxta priscam traditionem, & ante multa sæcula legislationem, quæ in magna Dei ecclesia per manus beatorum & præclarorum apostolorum tradita est, hactenusque a piis omnibus & sanctis patribus nostris & doctoribus est observata: item juxta sacrarum sex synodorum traditionem, & litteras ab

Actio II.

Apostolico & sanctissimo veteris Romæ Papa Hadriano ad piissimos & Deo devotissimos nostros Imperatores, nec non ad Tarasium universalem patriarcham missas, quibus intellectus cordium nostrorum illuminatus est, credo, prædico, confiteor, certamque fiduciam accipio, me remissionem peccatorum, si recte egero, consecuturum.

Joannes præfectus Pegurii, in eamdem sententiam pronunciavit.

Simeon præfectus Chores, in eamdem sententiam pronunciavit.

Eustathius præses monachorum sancti Maximini, in eamdem sententiam pronunciavit.

Georgius præfectus Perges, in eamdem sententiam pronunciavit.

Simeon præses Abrahamitarum, in eamdem sententiam pronunciavit.

Joseph præses Heraclei, in eamdem sententiam pronunciavit.

Plato præfectus [a] Saculon, in eamdem sententiam pronunciavit.

[a] Pro, Saccudion.

Gregorius præses monachorum sancti Hyacinthi, in eamdem sententiam pronunciavit.

ACTIO TERTIA.

Actio III.

IN nomine Domini & dominatoris Jesu Christi, veri Dei nostri, imperantibus piissimis & Christi amantissimis dominis Constantino & Irene pia ejus matre, anno octavo consulatus ejus, sub sextum Kalendas Octobris, indictione undecima, conveniente sancta ac universali synodo, quæ per divinam gratiam, & a Deo decretorum Imperatorum piam sanctionem in Nicæa splendida metropoli provinciæ Bithyniæ congregata est: videlicet Petro religioso protopresbytero ecclesiæ sanctissimæ divi Petri Apostoli apud almam Romam, & Petro venerabili monacho & præside monasterii sancti Sabæ apud Romanos, vicem agentibus Apostolicæ sedis sanctissimi ac beatissimi Papæ veteris Romæ Hadriani: Tarasio beatissimo archiepiscopo almæ urbis Constantinopoleos novæ Romæ: Joanne item & Thoma religiosissimis presbyteris monachis, retinentibus locum apostolicorum thronorum orientalis diœceseos: stantibus his ante sacros cancellos templi sanctissimæ ecclesiæ cognominatæ Sophiæ: præsentibus simul & audientibus illustrissimis juxta ac magnificentissimis senatoribus, nimirum Petrona glorioso exconsule patricio, & Theophylacto comite imperialis obsequii, Joanne regio ostiario & quæstore ærarii militaris, tota denique synodo juxta ordinem in priori actione præscriptum: Præsentibus etiam religiosissimis archimandritis præsidibus, & toto monachorum cœtu: propositis in medio sanctis & immaculatis Dei evangeliis, Demetrius Dei studiosus diaconus, armamentarius sanctæ ecclesiæ Constantinopolitanæ: Quandoquidem in priore actione visum est magnæ & generali synodo, insequenti doctrinam patrum & legislationem ecclesiasticam, eos qui ex hæresi revertuntur, recipiendos: quin etiam rursus admittendos, qui ab hæreticis ordinati sunt, modo orthodoxam fidem sapiant: ecce adstant ante fores episcopi, qui libellos confessionis orthodoxæ suæ paulo ante legerunt, rogantes ut admittantur, & de illis judicetur secundum vestram existimationem.

Sancta synodus respondit: Adsint.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Qui dudum advenit Neocæsareæ piissimus episcopus, reddat de se rationem per libellum.

Gregorius piissimus episcopus Neocæsareæ dixit: Confirmet Deus imperium dominorum nostrorum optimorum, lætitia perfundat Deus thronum eorum. Ter sanctum autem Dominum nostrum cum sacerdotali cœtu & sancta synodo Dominus orantem pro mea paupertate exaudiat. Attulit autem libellum suum: cumque legit, nihil aliud continentem, quam quod in superioribus libellis in prima actione lectis scriptum est. Postquam autem legisset,

Anno Christi 787.

Tarasius beatissimus patriarcha dixit: Confiteris etiam hæc simplici corde?

Gregorius piissimus episcopus Neocæsareæ dixit: In nomine Dei, & per sacras tuas preces, sanctorumque patrum, pura conscientia & omni simplicitate confiteor, obsecroque vestram beatitudinem pro me orare.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Quid ad hæc definiemus?

Sanctissimus episcopus Siciliæ dixit: Quod cum aliis factum est, fiat etiam cum isto.

Sancta synodus dixit: Fiat.

Sanctissimus patriarcha dixit: Sed verbum quoddam vulgatum est, quo tempore persecutio fuit, quosdam episcoporum verbera intulisse viris piis: cui tamen rumori sine aperta demonstratione non putarim fidem adhibendam. Sed de hac re cognoscat sancta synodus, canonum quemdam sanctorum Apostolorum exstare: « Si quis presbyter aut diaconus fideles « peccantes, aut infideles injuriantes verberaverit, de- « ponitor.

Sancta synodus inquit: Sic prædicant.

Beatissimus patriarcha dixit: Id si hoc modo se habuerit, quid fieri par est?

Theodorus sanctissimus episcopus Catanes dixit: Juxta sanctos ecclesiæ catholicæ canones cognoscit hæc synodus.

Sanctissimus patriarcha Tarasius ait: Si intulerit qualiscumque etiam episcopus verbera aut plagas viris Deum timentibus, quique persecutionem patiuntur, indignus est episcopatu.

Sancta synodus ait: Indignus est.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Nam flagellationibus tamquam persecutor grassatus est.

Theodorus sanctissimus episcopus Catanes, & qui cum illo erant religiosissimi Siciliæ episcopi, præterea Epiphanius diaconus & vicem agens Thomæ episcopi Sardiniæ, dixerunt: Quarta synodus confestim ubi sedisset, in primis exclamavit: « Dioscorum foras « pelle, interfectorem ejice: quandoquidem in synodo « latronum manus in viros innocentes injecit.

Joannes religiosissimus presbyter, locum retinens orientalis diœceseos, ait: Sacra synodus ex inspiratione sancti Spiritus hoc recte definiat.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Verbis fictis non adhibemus fidem.

Sancta synodus dixit: Si quispiam habet quo eum accuset, suo tempore apud sanctam synodum insimuletur: ut tandem cognita veritate, synodus hæc sacra de eo per suffragia determinet.

Gregorius episcopus Neocæsareæ dixit: Nemo mortalium me accusare poterit de verberibus aut plagis alicui illatis.

Sancta synodus ait: Hac de causa & nos gaudemus.

Gregorius episcopus Neocæsareæ dixit: Neque etiam in regia piaque civitate, neque etiam in meo territorio, hominum quispiam a me læsus est.

Sancta synodus respondit: Si hoc modo se habet, in pristinum locum recipiatur.

Sabas venerabilis monachus & præses Studii dixit: Videte quid agatis. Archiepiscopi hunc hæreticorum

(Anno Christi 787.) anteſignanum confeſſi ſunt. Scitis autem beatum noſtrum patrem Athanaſium ad Ruſinianum ſcripſiſſe: Hæreticorum anteſignanis ſatis ſit, ut ad pœnitentiam recipiantur.

Taraſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Sed neminem verberavit.

Conſtantinus epiſcopus Conſtantiæ, quæ eſt in Cypro, dixit: Juvenalis, quique ſtabant a partibus illius, principes erant ſynodi latronum: attamen in quarta ſynodo recepti ſunt.

Joannes clariſſimus quæſtor dixit: Placeat ſacræ ſynodo divinitus congregatæ, Gregorium Neocæſareæ epiſcopum, qui ſynodo impiæ præteritæ anteſignanus fuit, in craſtinum conſervari, quo ipſe ſuam hæreſim & propriam doctrinam condemnet.

Joannes venerabilis presbyter, & vicem agens orientalis diœceſeos, dixit: Gratia Deo, quod viros hos a tam perverſa ſynodo ſuſtulit, qui ipſi reprehendunt & averſantur ſuas doctrinas & improbas factiones, quique ipſos ſe pudoris & verecundiæ notaverunt.

Taraſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Novimus omnes Juvenalium, patriarcham exſiſtentem Hieroſolymitanum, ratione dignitatis principem ſynodi fuiſſe: poſtquam autem iniquitatis ſciviſſet ſe argui, pœnituiſſetque, ſuſceptus eſt.

Epiphanius ſanctiſſimus diaconus eccleſiæ Catanæ, retinens locum Thomæ epiſcopi Sardiniæ, inquit: Verum Juvenalius neminem fuerat perſecutus.

Taraſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Atqui hic quoque reſpondit ſe neminem perſecutum fuiſſe. Quin etiam Euſtathius hæreſiarcha Macedonianorum fuerat, ſed tamen divus Baſilius pater noſter cum libello illum recepit.

Venerabiles monachi dixerunt: Verum quia conticuit Juvenalius, ob eam cauſam objicimus hoc.

Taraſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Laudamus fervorem ſtudiumque veſtrum, & in canonicas & evangelicas traditiones zelum.

Sabas venerabilis monachus, præſes Studii, dixit: Conſervet Deus optimos noſtros dominos, qui congregationem hanc ſynodicam ad uniendam eccleſiæ catholicæ concordiam, convocaverunt.

Sancta ſynodus dixit: Gratiæ Deo, & in ſæcula ſæculorum laus.

Taraſius ſanctiſſimus patriarcha dixit: Sancta ſynodus jam antea declaravit, reverſos ab hæreſi juxta patrum traditionem recipiendos, niſi alia quædam cauſa ſubſit, quæ ex ſacerdotali dignitate eos ejiciat. Hoc igitur & nunc quoque referimus.

Sancta ſynodus reſpondit: Omnes hoc ipſum dicimus.

Joannes venerandus presbyter, locum retinens Orientalis diœceſeos, dixit: Quæ hactenus dicta ſunt diverſimode, ſancta & utilia ſunt.

Petrus religioſus presbyter Romanus, item Joannes & Thomas Deum colentiſſimi presbyteri vicem agentes Orientis, dixerunt: Recipiant ſedes ſuas.

Sancta ſynodus dixit: Hoc ipſum omnes jubemus, & in hoc convenimus. Et in ſuas ſedes aſcenderunt religioſiſſimi epiſcopi: videlicet Nicæenſis, Neocæſarianus, Rhodi, Iconii, Hierapoleos, Peſſinunton, & Carpathi.

Sancta ſynodus dixit: Bene Deus orthodoxos induxit.

Conſtantinus ſanctiſſimus epiſcopus Conſtantiæ, quæ eſt in Cypro, dixit: Quandoquidem in priori ſanctæ ſynodi conſeſſu, piiſſimorum noſtrorum Imperatorum ſacram digni habiti ſumus a ſecretis illius accipere; conſequens eſt, ut videamus quid in ea ſcriptum fuerit. Habebatur autem in illa, litteras fuiſſe miſſas ad ſereniſſimam eorum majeſtatem ab Hadriano ſanctiſſimo Papa veteris Romæ: præterea duos quaterniones ad ſanctiſſimum patriarcham ab orientalibus archiepiſcopis. Atqui litteras Papæ Romæ veteris legimus & audivimus, quæque in iis dicebantur, cognovimus. Precamur itaque generoſitatem veſtram, illuſtriſſimi Patricii, ut & litteræ ab Orientalibus allatæ huic ſanctæ ſynodo legantur: ut cognoſcamus, idemne ſentiant & doceant Papa veteris Romæ, & Taraſius beatiſſimus patriarcha, præterea qui in orientalibus plagis ſunt epiſcopi. (Actio III.)

Magnificentiſſimi duces & ſacra ſynodus dixerunt: Fiat ſecundum veſtram petitionem.

Joannes & Thomas Deum amantiſſimi presbyteri, & vicem agentes orientalium patriarcharum, dixerunt: Si huic ſacræ ſynodo viſum fuerit, legantur prius litteræ a beatiſſimo Taraſio patriarcha ad pontifices Orientales ſcriptæ: deinde, ſi videbitur, legemus quoque ea quæ ab illis ſunt reſcripta.

Sancta ſynodus dixit: Legantur.

Et legere cœpit Stephanus venerabilis diaconus & notarius ſacri patriarchici ſecreti:

Exemplar litterarum ad ſummos ſacerdotes & epiſcopos Antiochiæ, Alexandriæ, & ſanctæ urbis, a Taraſio ſanctiſſimo patriarcha Conſtantinopoleos miſſarum.

DOminus noſter Deus, multa magnaque prudentia hominum vitam dirigens & gubernans, & uniuſcujuſque vitæ exitum & eventum ſumma cura reſpiciens: (namque ſine ipſo nihil factum eſt, (Joan. 1.) cum & capilli noſtri numerati ſint a Deo:) me homi- (Matth. 10.) nem laicum, & in vulgari ordine in hunc diem uſque habitum, imperialibuſque obſequiis & miniſteriis invigilantem, neſcio quo judicio (ipſe novit) ad ſacerdotalem ſedem violentis juſſionibus imperatorum noſtrorum piiſſimorum, veritatis propugnatorum, item ſanctiſſimorum epiſcoporum & clericorum, aſcendere coëgit: ita ut neceſſitatibus me ſubmittere decreverim, & fructum obedientiæ carpendum illis tradiderim. Quamobrem vos ter ſanctos viros, veluti patres obſecro, ut meam puſillanimitatem baculo veſtræ virtutis, & paternis doctrinis ſuſtentetis, & veluti fratres, puris veſtris precibus mihi per armaturam Dei contra inſidias hoſtium ſuccurratis: & in his tempeſtuoſis fluctibus me gubernetis, ut recta in portum voluntatis Chriſti Dei noſtri navim meam impellam. Eſt enim vere inter nos bellum acerbum, quod non ferro, ſed verbis deſignatur. Trophæum tamen victoriæ erigere poſſumus, invictam videlicet veritatem. Neque quidquam eſt, quod turbulentam adeo tempeſtatem vereamur, cum defenſorem & tranquillatorem omnium malorum Chriſtum habeamus, qui etiam fluctuanti mari minari & incre- (Matth. 8.) pare poteſt. At nunc ſatis prooemiorum. Ad alterius ſermonis narrationem accingor. Quandoquidem antiqua quædam obſervantia, immo vero apoſtolica traditio in eccleſiis diu obtinuit, ut illi qui recens aſſumpti fuiſſent ad ſummi alicujus ſacerdotii gradus, illis qui & ante eos & multis temporibus ſummi ſacerdotii gradum obtinuiſſent, fidem ſuam exponerent: viſum igitur eſt mihi hæc ſecuto, & me ſubmittere vobis, & manifeſte meæ fidei confeſſionem apud vos exponere: quemadmodum a Spiritus ſancti tubis, quarum *ſonus egreſſus eſt in omnem terram, & ver-* (Pſalm. 18.) *ba eorum in fines orbis terræ:* item a gregibus & ovibus eorum divinis patribus noſtris, a teneris unguibus didici.

ACTIO III.

Credo in unum Deum Patrem omnipotentem, & in unum Dominum Jesum Christum Filium Dei & Deum nostrum, genitum ex Patre extra tempora & ante sæcula; & in Spiritum sanctum Dominum vivificantem, qui ex Patre per Filium processit: & ipsum esse definimus Trinitatem consubstantialem, ejusdem venerationis & honoris & sedis, sempiternam, increatam, omnium opificem, unum principium, unam deitatem & dominatum, unum imperium, potentiam, facultatem & auctoritatem, in tribus subsistentiis indivisim discretam, & distinctim unitam: non ex imperfectis tribus unum exsistens, quemadmodum magnus ille Dionysius inquit: Secundum quidem singularitatem personarum, tria adoranda: juxta vero communitatem naturæ, unus Deus omnium visibilium & invisibilium factor & prædestinator. Confiteor & propter nostram salutem in extremis temporibus juxta carnem unius sanctæ Trinitatis Filii Dei Dominique nostri Jesu Christi ex vera Deipara & semper Virgine Maria generationem, substantiam assumpsisse nobis similem materialiter sine peccato: non desciscentem ab eo quod fuerat, sed in duabus naturis sine confusione manentibus, cumque duabus in illis voluntatibus & effectibus: Crucifixum pro nobis carne, sepultum & resurgentem, in cælosque reversum, venturum judicare vivos & mortuos. Præter hæc mortuorum resurrectionem exspecto, & secundum uniuscujusque actionem æternam retributionem bonorum simul & malorum. Obsecrans intercessionem sanctissimæ intemeratæ dominæ nostræ Deiparæ & semper Virginis Mariæ, sanctorumque Angelorum, & sanctorum gloriosorum Apostolorum, prophetarum, martyrum, confessorum, & doctorum. Amplector etiam horum venerandas imagines, & omnem hæreticam vaniloquentiam exsecror, eorumque antesignanos & primates: Simonem dico, Marcionem, Manenta, Paulum Samosatenum, & Sabellium Afrum, eorumque scelesta dogmata detestor. Suscipio etiam sex sacras generales synodos, earumque divina decreta. Primæ quidem, quæ definivit Patri consubstantialem, & æque sine principio fuisse Filium: anathematizans impium Arium, Aëtium, Eunomium, Eudoxium, Demophilum; post hos etiam qui recte dicuntur [a] Anomii, & Semiariani: præterea omnem eorum scelestam congregationem. Secundæ autem decreta recipio, quæ definiit Deum esse Spiritum sanctum Dominum vivificantem. Aversor autem Macedonium, & omnes qui ab illius partibus stant. Cum his vero & Deo odiosum Apollinarium, hominem plane de divinis insipide loquentem. Ex tertia vero, unum Dominum nostrum Jesum Christum, verum Deum nostrum, ex Patre genitum, ipsumque in extremis diebus nostra causa ex sancta Deipara semper Virgine Maria incarnatum: & Nestorium hominis adoratorem, ejusque asseclas, Diodorum, inquam, & Theodorum, quique illius quadruplarem fabulam sectantur, & in Christo dualitatem personalem constituunt, longe a mea confessione propello. Quartæ vero synodi capita hæc accipio: ex duabus naturis, & in duabus naturis unum esse sanctæ Trinitatis Christum Deum nostrum in carne peregrinantem: anathematizo autem Eutychen, Dioscorum, & omnem Acephalon eorum turbam: cum his etiam Dei hostem Severum, & impium illum Julianum Halicarnassensem, qui incorruptibile corpus Dominum nostrum assumpsisse fabulatur. Quintam vero veluti Spiritus sancti machæram amplector, quæ a multis ante temporibus vigentes impias hæreses amputavit, & de earum auctoribus triumphavit, Origene nimirum, Didymo, & Evagrio; quos omnes ut hæreticorum magistros exsecror. Sextam autem laudo, quod ex duabus naturis Christum prædicavit: ob id etiam illi duas naturales voluntates & operationes in alterutra natura, humana scilicet & divina, assignavit: anathemate autem exsecror Cyrum, Sergium, Honorium, Pyrrhum, Paulum, & omnes qui eorum decretis insistunt, veluti Sodomiticam vitem, & Gomorrhicum palmitem amaros botros producentem, exosos habeo. Ejusdem quoque sextæ synodi omnia tum recte & divine decreta edita, traditosque canones recipio, præcipue tamen, in quo assignatur quibusdam in picturis agnum digito præcursoris indicatum feliciter effigiari, velut in typum gratiæ, verum illum agnum Christum Deum nostrum, per legis præcessionem præfiguratum. Propterea antiquas illas picturas & umbras figurarum, tamquam symbola & notas ecclesiæ traditas, amplectimur: ipsam tamen gratiam & veritatem prius suo honore convenientes. Legis enim satisfactio hæc sunt, picturas autem non in alium usum admittimus, nisi ut perfectius omnium conspectui oculisque exhibeantur: quemadmodum agnus qui peccata mundi sustulit, juxta humanam effigiem configuratus a nobis erigitur, ut ex hac ejus humiliatione altitudinem Verbi Dei considerantes, ad memoriam dispensationis in carne ejus omnia trahantur, & ad illius passionem, salutiferamque mortem, unde mundo liberatio orta est, veluti manu ducamur. Supervacuæ autem verborum nugæ & vaniloquentia, quæ temere a quibusdam effunditur, ob hoc a nobis non recipienda est, quod secundum gratiam divinam non proferatur. His igitur valere jussis, & ab eorum consortio abstinentes, lumbos intellectus nostri in veritate succingimus: pariterque cum imperatoribus nostris piissimis, veritatis propugnatoribus, ad concordiam ecclesiæ erigimur. Quam ob causam ab illis synodum cum libertate totius populi Christiani rite indici postulavimus: illi autem nostræ petitioni innata sua pietate mox assenserunt. Vos autem *supra fundamentum apostolorum & prophetarum, quorum lapis angularis Christus*, ædificatos (quemadmodum ab initio dicere cœperam) commilitones, comites, & pariter defensores accipientes, fiduciam hanc a Deo maximo habemus: (non quod nobis quidquam tribuamus, tamquam sufficere ad hanc rem nostra potestate possemus, sed sufficientia nostra a Deo adimpletur:) membra ista ecclesiæ, quæ nunc fracta sunt & divulsa, in unum ecclesiæ corpus coaptari, conglutinari & conjungi, ne amplius dissipentur, posse: quæ tunc augmentum capient, cum sciverint Christum Deum caput eorum esse. Ceterum sanctitatem vestram precamur, quo nobis simul cum epistolio vestro duo mittantur, qui vices vestras hic peragant. Si quid autem ex Dei traditione hactenus, quod ad hoc argumentum facere possit, habueritis, velim nobis declaretis: quo litteræ vestræ synodicæ, & vicarii quoque a vobis missi, hi quidem cum gratia audiantur, illæ vero legantur: atque id solum, ne amplius schisma aliquod in ecclesia Dei maneat. Idem etiam hoc a primate veteris Romæ postulavimus. Vos autem fraterne nunc obtestamur, apostolicamque ad vos vocem eloquimur: ut cum Deo optima investigetis, & juxta divinam vestram speculationem ea quæ investigata sunt, manifestetis. Scriptum enim est: *Labia sacerdotum judicium servabunt, & Dei legem ab ore eorum requirent*. Credimus enim semina veritatis in sacerdotibus servari. Nostri autem pii Imperatores, & in omnibus recte sentientes, veritatis stabilimentum erigere cupientes, Deum perpetuo supplicant, juxta divi Gregorii qui a theologia cognomentum invenit,

Margin notes: Anno Christi 787. — [a] Pro. Anomœi. — Can. 80. synodi in Trullo. — Ephes. 2. — 2. Cor. 3. — Malach. 2. — Orat. 1. de pace.

Anno Christi 787. — Actio III.

sententiam, ut in uno Deo & in Trinitate uni exsistentes, uno ore & unanimes per Spiritum sanctum non contrariantes, sed inter nos veritatis sententiam cognoscamus & exerceamus. Absit autem contentio & seditio longissime a nobis: & quemadmodum uno baptismo tincti, summam unam fidem habemus, ita quoque in omnibus ecclesiasticis negotiis unum animum studeamus habere. Pax autem Dei, quæ omnem intellectum superat, in unitate & nos, & quæ discissa sunt, reducat. Diuturnum quoque hujus curet, & in firmitudine sinceræ fidei, & veritatis confessione omnes nos confirmet: sanctamque suam ecclesiam custodiat: quæque huic imminent scandala, intercedente immaculata Deipara Virgine Maria, omnibusque sanctis, avertat. Fiat. Amen. *Phil. 4.*

Petrus & Petrus religiosissimi presbyteri, vicem agentes Hadriani sanctissimi Papæ veteris Romæ, dixerunt: Postquam sanctissimus Papa ejuscemodi litteras accepisset, ea de causa cum rescripto jam lecto nos huc misit.

Joannes Deum colentissimus presbyter, vicem retinens Orientalium pontificum, dixit: Dedit & nobis piissima Imperatrix has litteras, ne in manus impiorum & hostium ecclesiæ incideremus, sed sisteremur in præsenti synodo.

Sancta synodus dixit: Deus recte vos huc adduxit.

Constantinus Deum amantissimus diaconus & notarius dixit: In manibus gesto præfatos quaterniones ab Oriente missos; si videbitur synodo commodum, legentur.

Beatissimo & sanctissimo domino Tarasio archiepiscopo Constantinopoleos, universali patriarchæ, orientales pontifices & sacerdotes, in Domino gaudere.

Lectis sanctissimis & divino afflatu editis libellis, & apostolica & patrum doctrina sanctitateque plenis, nos eremum incolere studentium minimi & extremi, timore & gaudio perculsi sumus. Illo quidem propter terrorem, quo plerique nostrum peccatis fetientes, in extremo judicio vexabimur, cum impietatem non extinguamus: sed per omne genus mali ambulantes, novas quotidie occasiones excogitamus, quibus nos ipsos perdamus & interficiamus. Gaudio autem exsultamus, quod fidei orthodoxæ sinceritas, veluti solaribus radiis emicans, in lucem se magis magisque profert: patrum quoque & apostolica dogmata in clarissimam simplicitatem illustrat. Tempestivum igitur esse videtur, ut prophetæ Zachariæ, qui parens fuit vocis indicis Verbi illius, carmen alta voce exclamemus: *Visitavit nos Oriens ex alto.* Itaque cum in tenebris & umbra mortis, ignorantiæ & perversæ deceptionis & imposturæ, nimirum Arabicæ impietatis, sedeamus; opus est, ut intellectualibus & prudentibus pedibus in recta pacifici status via incedamus. Quis potis est eloqui magnificentiam Domini? Concinat nobiscum David divinus ille pater: *Auditas faciet laudes ejus:* quoniam misertus est Deus populi sui desperantis. Quinetiam quæ divisa erant, in unam fidei convenientiam reduxit: *Erexit enim nobis cornu salutis nostræ, in domo* [a], & divino suo successore unigenito filio Domino & Deo, Servatore nostro Jesu Christo, cui estis vos beatissimi, primo loco secundum ecclesiæ legem & ordinem vicini, deinde triumphatores & divinitus designati Imperatores nostri, & domini terrarum orbis. Sacerdotalis enim dignitas, imperii sanctificatio est & confirmatio: imperium vero, sacerdotalis dignitatis robur & potentia. Qua

Luc. 1. — *Psal. 105.* — *Luc. 1.* — [a] *Emendanda versio hæc est ex pag. 158. B. 3.*

A de re sapiens quispiam rex, & inter reges facile beatissimus dicere solebat: Maxima dona, quæ a Deo hominibus data sunt, sacerdotii dignitatem & imperium existimavi. Illa enim, cælestia curat & dispensat: hoc autem legibus æquis & justis omnia quæ in terris fiunt, procurat. Nunc obstaculi medium ruptum est & dissolutum: eminet autem ante discordiam & schisma, unanimitas & consensio. Pax quoque Dei quæ excellit omnem cogitationem, splendide triumphat. [a] Nunc qui genuerunt inter nos, convicium vicinis, & subsannatio participantibus nobiscum, & improperium qui circumdant nos. Ex hoc quoque tempore in terram prostrati, in cælos divinitus ascendamus, & cum psalmographo in mentis lætitia clamabimus: *In hoc cognovi, quoniam voluisti me, quoniam non est gavisus super me inimicus meus.* Et me quoque propemodum ex mentis simplicitate & innocentia deceptum resumpsi, & iterum erexi, & in petra apostolicæ fidei claudicantes meos pedes defixi. Hæc aliaque his similia gloriosæ litteræ vestræ nos scribere coëgerunt: ut in omni canonico statu, & a patribus tradita ordinatione incedentes, cognoscat vestra sanctitas in unitate fidei & recta mentis sententia idem nos cum dilectis & religiosissimis fratribus nostris viris sanctis sapere & sentire, quod sanctitudo vestra libellis suis declaravit. Quos multis de causis omnes libenti & alacri animo susceperunt: primum, quia vestræ sanctitatis placentem omnibus sententiam continebant: deinde, quod tam ampliter optimorum nostrorum imperatorum bonam mentem & sententiam prædicabant: Postremo totius populi Christiani erga veram pietatem meliorem mentem, & bonam erga divina voluntatem & sententiam, spemque melioris sæculi. Vos vero veluti una anima in duobus corporibus apostolico more sentientes id quod rectum est, & a Spiritu sancto instigati, confirmate fratres vestros, ut diligentes sint contra hostes crucis; atque in eam rem omnibus animi viribus incumbite, consiliaque bona date, quoniam scriptum est: *Consilium bonum conservabit te, intellectus bonus custodiet te.* Nos quoque consilio utentes, fratres nostros veritatis studiosissimos, Joannem & Thomam, zelo Dei, orthodoxæ fidei amore ornatissimos, non veluti magnorum patriarcharum sedibus consimiles, sed sanctissimi silentii & quietis amatores. Diximus autem ad eos: Ecce nunc tempus salutis & tranquillitatis, quo nullum aliud vel tempestivius, vel utilius. Ite cum viris his, & viva voce docete, quæ dominos vestros per litteras cognovisse putatis, aut potius suspicamini: & falsam accusationem, qua quidam ecclesias Ægypti & Syriæ infamant, infringite: & quis cultus, quæque ex apostolica traditione in ecclesiis Dei observantia sit, exponite, desideratosque dominos nostros salutate. Quamquam autem vos infantes estis, & non admodum docti, confidenter tamen agite. Deus enim ora vestra aperiet, dabitque eloquentiam, qua sufficientes eritis ad omnem contentionem subvertendam. Hæc cum mandassemus illis, ad vos misimus, o viri sanctissimi. Quamobrem precamur vestram sanctitatem, ut bono animo eos recipiatis: habebitis enim trium Apostolicorum thronorum concordem sententiam, & concinentem concordiam, qui sane sex generales synodos ante habitas una voce prædicant: aliam autem illam (quam septimam dicunt) non modo non recipiunt, sed uno animo & voce detestantur: utpote quæ ex hæresi contra apostolicam & patrum traditionem sit congregata, non aliam ob causam, quam ut sacrosanctas & venerandas imagines subvertat. Vos autem, viri sanctissimi zelo Dei instructi, cum habeatis adjutores piissimos nostros dominos serenissimos Impe-

[a] *Melius istud supra pag. 158. C. 8.* — *Psal. 40.* — *Prov. 2.*

ACTIO III.

ANNO CHRISTI 787.

tatores, totamque simul a Deo vocatam congregationem, estote fortes & animosi: prævaleat cor vestrum contra eos, qui apostolicas traditiones subvertere conantur. In Dei autem Jesu Christi obedientiam omnes transferatis. Gaudemus enim, & Christo gratias agimus, quod Imperatores piissimos dominos nostros, & sanctissimum Papam veteris Romæ Hadrianum, consentientes & consolicitantes habeatis: qui etiam dicitur suos apocrisiarios ad vos misisse. Confessos autem omnes audivimus eam fidem, quæ in sexta synodo postremum edita est: quæ profecto sine omni controversia sana est & valde vera, & secundum apostolicam sententiam & mentem incedens. Ut autem vestra beatitudo satis copiose de nostra fide instruatur, putavimus consultum quoque, sex synodorum antea habitarum fidem recensere: principio autem Theodori beatæ memoriæ patris nostri patriarchæ Hierosolymitani, deinde aliarum synodorum, quæ ita habet:

Exemplar Synodicarum litterarum Theodori sanctissimi patriarchæ Hierosolymorum.

Credimus, sanctissimi fratres, quemadmodum a primordio credidimus, in unum Deum Patrem omnipotentem, sine principio exsistentem & sempiternum, omnium visibilium & invisibilium factorem. Et in unum Dominum Jesum Christum filium Dei unigenitum, qui ab æterno & expers affectionis genitus ex Deo & Patre, neque aliud initium quam Patrem cognoscentem, & qui ex ipso [a] substantiam habet, lumen de lumine, Deum verum e Deo vero. Et in unum sanctum Spiritum, sine fine ex Patre procedentem, lumen & Deum, [b] & suipsius decreti exsistentem, & vere exsistentem, Patri Filioque coæternum, consubstantialem, & ejusdem generis, ejusdemque substantiæ & naturæ, eodem modo etiam deitatis ejusdem. Trinitatem consubstantialem, eodem honore affectam, & ejusdem throni exsistentem, in eamdem deitatem consummatam, & in unam & communem coactam potestatem, sine personali & [c] substantiali confusione & electione Trinitatem in unitate credimus, & unitatem in Trinitate glorificamus. Trinitatem quidem in tribus subsistentiis: unitatem vero in unitate deitatis: neque unitatem illam confusam habentem, neque Trinitatem per omnia divisam, sed in altera alteram conservatam. Divisa est enim numerariis subsistentiis, & numerata personalibus alteritatibus; sed substantiæ & naturæ identitate unita, & nulla ratione partitionem admittens. Unus enim Deus est. Inde etiam divinitas una absolute prædicatur, & in personarum Trinitate cognoscitur. Et non, in quantum unus Deus, & una deitas, Deus est divisus, & in tres deos partitus: Arianorum enim ista est impietas. Neque etiam, in quantum tres unus Deus est, & demonstratur, & tres hypostases prædicatur, & Pater & Filius & Spiritus sanctus dicitur, contractus & conjunctus, & in unam se hypostasim contrahens: Sabellianorum enim ista est impietas. Quamobrem recte a viris divinarum rerum peritis dictum est, unitatem nos sentire in una & singulari deitate, Trinitatem autem in tribus inconfusis subsistentiis. Nec alium Deum unum præter tres personas cognoscimus, neque tres Trinitatis consubstantiales personas, quæ sunt Pater, Filius, & Spiritus sanctus, alium præter unum Deum agnoscimus. Ob id etiam unum hæc tria, in quibus divinitas, prædicamus, vel (ut verius dicamus) quæ deitas est & cognoscitur.

Credimus etiam in unum ejusdem sanctæ consubstantialis Trinitatis Dominum nostrum Jesum Christum, *Qui in forma Dei exsistens, non rapinam arbitratus* (ut inquit Apostolus) *in eo quod similis cum Deo exsistat, sed seipsum exinanivit, assumpta servi forma.* [Phil. 2.] Nam Patri exsistens consubstantialis & coæqualis assessor, in extremis temporibus non dedignatus est ex sancta & immaculata domina nostra Deipara assumpta carne, animata anima intellectuali & rationali, ab initio a nostra massa, non seminio, sed opificio per Spiritum sanctum nasci. Sic ex duobus contrariis progressus Deus Verbum, perfectus natura Deus exsistens, idem perfectus natura homo fuit: non vertens naturam, neque phantasmate simulans dispositionem suam, sed assumpta ex sancta Virgine rationaliter & intellectualiter carne, & quæ in [d] seipso id quod erat sortita, unitus secundum hypostasim, inconfusus, indivisus, non naturam deitatis suæ in carnis substantiam mutans, neque etiam substantiam carnis suæ in naturam deitatis suæ. Duæ enim naturæ immutabiliter in se invicem unitæ in una Verbi Dei hypostasi, unum Filium & Dominum nostrum declarant, visibilem & invisibilem, mortalem & immortalem, eodem modo descriptum & indescriptum, perfectum Deum & perfectum hominem, perfectum in duabus naturis declaratum, & in duabus potestatibus & virtutibus & voluntatibus adoratum. Non enim operatus est divine, neque rursus humaniter, nisi natura fuisset Deus & homo. Hunc vere Deum exsistentem & hominem confitemur, propter nostram salutem crucifixum, & mortem in carne gustasse: tribus etiam diebus in sepulcro receptum, resurgentem a mortuis propriæ deitatis potentia, deprædantem infernum, & eos qui a principio captivi tenebantur, liberantem: in cælum ascendentem, & a dextera Patris sedentem, venturum, juxta incorporeorum vocem ad apostolos, [Act. 1.] in secunda præsentatione judicare vivos & mortuos. Confitemur etiam & a mortuis in extremo die per vocem archangelicæ tubæ resurrectionem, & omnium qui vixerunt, sive bene, sive male, ex justo Dei nostri Jesu Christi judicio retributionem: & vitam æternam venturam, neque finem habituram. Suscipimus autem & ex animo amplectimur & amamus sex sacras & universales synodos, quæ ex Spiritus sancti instinctu contra omnes hæreses quæ in diversis locis & temporibus fuerunt, congregatæ sunt: quas sane omnes excellenter universæ, quæ sunt sub sole, ecclesiæ prædicant, earumque rectis & a Deo inspiratis dogmatibus seipsos confirmant, rejicientes quos ipsæ rejiciunt, recipientes vero quos illæ recipiunt.

Et prima quidem in Nicæa congregatis trecentis decem & octo patribus, propter Arii, cognomento insani, hæresim exstirpandam ejusque corruptrices animarum blasphemias: qui sublatam cupivit unam illam & inconfusam deitatem: Patris etiam creationem Filium inani sua garrulitate prædicabat, negans per Filium etiam cuncta ex nihilo in illud quod sunt producta. Damnavit etiam eadem synodus omnes qui cum illo erant ejusdem sententiæ. Hæc eadem persancte constituit Dominum nostrum Jesum Christum ante cuncta sæcula ex Patris substantia & hypostasi, ante tempora sine defluxu generatum, præterea Patri consubstantialem, & sancto quoque Spiritui. Atque hæc per symbolum, sive rectam fidem confessa est.

Secunda vero in Constantinopoli, convenientibus centum quinquaginta patribus, congregata est contra πνευματομάχων Macedonium, & eos qui a partibus ejus stabant Deo odibiles Semiarianos. Hæc sancta synodus Spiritum sanctum ducem & ductorem nacta, declaravit ex Patre ante tempora & perpetuo Spiritum sanctum egressum habuisse: præterea Patri & Filio consubstantialem, coadoratum & glorificatum: Eos

[a] Pro, subsistentiam.

[b] al. & ipsum per se cognitum.

[c] Pro, subsistentiali.

[d] al. ipso.

ANNO CHRISTI 787.

vero qui blasphemias fuderunt in Paracletum, veluti non simul processisset, exsecrationibus infinitis devoverunt. Sed & cum his insanum Apollinarium, qui & Servatorem hominem sine mente, ipse demens blasphemavit.

Tertia, quæ in Epheso prior ex ducentis patribus emicuit, Nestorii adoratoris hominis vesaniam sustulit & abscidit, ejusque asseclas in perpetuum damnavit. Hic enim ex propria stultitia seductus, alium ante sæcula Deum Verbum, alium vero ex Virgine pro nostra salute incarnatum nugatus est. Ob id etiam nolens coactus est Trinitati quartam personam superinducere: non solum autem unitas duas Christi naturas in duas hypostases, verum etiam nomen hoc Θεοτόκος, hoc est, Deipara, impius iste adjurans, pro eo Χριστοτόκος, id est, Christipara, substituit: cum omnes cognoscant eam vere Dei matrem, post partum & ante partum virginem, qualibet intellectuali & sensibili natura superiorem, gloria & splendore ornatam. Hunc igitur tertia synodus ducentorum patrum anathemate reddidit exsecrabilem: illiusque corruptrices animarum nugas plane detestata est: unum ex Patre Filium ante sæcula splendentem, & in extremis temporibus ex immaculata virgine Deipara Maria nostram naturam induentem testata. Quin etiam docuit perfectum Deum & perfectum hominem, ipsius Filium Dei prædicans, hoc est, unum & Filium & Christum & Dominum. Simplicius autem unam naturam Verbi Dei incarnatam, quod indicat duarum naturarum secundum hypostasim unitatem. Instituit autem proprie dici, & secundum veritatem, sanctam Mariam Θεοτόκον, hoc est, Deiparam.

Tempestive & ea quæ in Chalcedone celebrata est synodus, in qua sexcenti patres erroneam hæresim, quæ Christi duas naturas confundit, sustulerunt: quam sane primus insanus Eutyches per insipientiam induxit, ausus negare duas naturas in uno Christo incommutabiliter unitas, unam autem naturam ex duabus exstitisse compositam prodigiose pronuntians. Hic Dioscorum scelestum illum hominem commilitonem & advocatum nactus, bonorum dogmatum accusator, & veritatis hostis repertus est. Sed hos duos sancta quarta synodus subvertit, eorum vaniloquas delirationes severis anathematibus, ipsosque auctores subjecit: duas autem Christi veri Dei nostri naturas, sine confusione, incommutabiliter, inconvertibiliter in una ipsius hypostasi uniri prædicavit: perfectum etiam ipsum in deitate & humanitate exsistere, ex duabus & in duabus naturis cognitum. Præter hæc Nestorii quoque scelesti istius divisionem, ipsumque adeo & qui dogmata illius sectantur, abrenuntiavit.

Deinceps & quinta congregata synodus est in imperatoria civitate, ex sexaginta quatuor supra centum episcopis constans. Hæc, Spiritu sancto duce, priores quatuor synodos confirmavit: jussitque ut harum decretis acquiesceremus, exsecrans Arium, Nestorium, Eutychen, Theodorum Mopsuestiensem, horumque omnium blasphemias. Præterea Origenem, Evagrium, Didymum, omnesque fabulosas & gentiles eorum prodigiosas narrationes: Adhæc epistolam, quæ Ibæ cujusdam nomine ad Marim Persam circumfertur. His adde Theodoriti commentaria, quæ contra recta duodecim capita beatæ memoriæ Cyrilli conscripta sunt.

Postquam sancta sexta synodus, veluti alter sol, ex ducentis & octoginta novem patribus, in regia civitate locum sortita illuxit: in qua congregata exsistens, eos, qui duas sui juris voluntates & operationes in Christi Dei nostri incarnata œconomia negant, & unam voluntatem, unamque operationem Servatoris nostri deitatis & humanitatis constituunt, anathematizavit: nimirum Sergium, Pyrrhum, Petrum, Cyrum, Honorium, Theodorum dictum Pharan, nec non Polychronium delirantem senem, præterea omnes, qui constituerunt, constituunt, ac constituere tentabunt unam voluntatem & operationem duarum Christi naturarum. Nam si (ut quidam sapiens inquit) involuntariam & inefficacem humanam Christi naturam relinquimus, ubi perfectum illud in humanitate servabitur? Igitur duas voluntates & operationes invicem in Christi naturis, ut naturaliter loquamur, aptantes, efficiemus ut magnum salutaris œconomiæ mysterium manifestissime appareat.

ACTIO III.

His itaque sex sacris synodis, quas solas universales agnoscimus, concorditer orthodoxa fides stabilita est: neque aliam, præter has, synodum accipimus. Non enim quidquam apostolicarum traditionum, nihil etiam patrum legitimarum editionum, quod dubium movere poterat, aut correctione indigebat, omissum est. Idcirco universos hæreticæ improbitatis auctores, ut seminis zizaniarum diabolicarum plantatores, animarumque corruptores, a principe pessimo, Simone (inquam) Mago, usque ad extremos eorum successores, uno (quod aiunt) fasce deinceps ex tota anima anathematizamus: maxime autem, quos sex priores synodi universales damnarunt. Quibus etiam adjicio Severum, Acephalorum & unius naturæ clamantium principem, illiusque commilitones omnes. Neque iniquum est his adjicere Petrum Fullonem, qui ter sancto hymno adjicere aliquid ausus fuit, impassibilique deitati passiones affricare tentavit: Quicumque etiam hunc ut ducem sequuntur. Locales autem synodos non aversamur, sed magis amamus, amplectimur & recipimus, earum etiam divinitus inspiratas canonicas constitutiones, correctiones, & utiles earum legislationes summa observantia colimus. Apostolicas autem ecclesiæ traditiones, quibus veneratio culturaque sanctorum docetur, recipimus & veneramur: Eos autem ut ministros, amicos & filios Dei exsistentes, honoramus. Honor enim qui a conservis idem sentientibus invicem exhibetur, indicium est benevolentiæ erga Dominum. Sunt enim promptuaria Dei & pura Christi habitacula, Spiritusque sancti immaculata specula. Quin etiam *animæ eorum in manu Dei exsistunt*, ut scriptum est. Deus enim vita exsistens, cum sancti in Dei manu sint, in vita & lumine necessum est ut exsistant. Et ob id, *pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus*. Hi viventes in libertate Deo adstiterunt. Servator noster Christus fontes salutares, sanctorum reliquias nobis reliquit, multis modis beneficia in debiles fundentes, unguentum redolentis suavitatis scaturientes. Et ut inquit magnus doctor, cui * ab immortalitate nomen est, Martyrum ossa morbos fugant, infirmis medicantur, cœcis visum impartiunt, lepras emundant, tentationes & mœrores solvunt. Atque id per Christum, qui in ipsis habitat. Bene etiam psalmographus cecinit: *Mirabilis Deus in sanctis suis.* Et iterum: *Sanctis in terra illius mirificas fecit omnes voluntates ejus in ipsis.* Cum his etiam sanctas imagines reveremur, principio adorantes Dei Verbi propter nos incarnati, Domini nostri & Servatoris Jesu Christi, qui formam servi assumpsit, imaginem. Quamquam sciamus ipsam imaginem & typum deitatis, quæ cum carne illius immaculata inconvulsim unita est, minime posse figuram præstare. Invisibilis enim est divina natura, nec depingi, nec figurari se permittit. *Deum enim*, ut ipse inquit, *nemo vidit umquam.* Sed humanitatis illius imaginem coloribus ducentes adoramus. Visus

Sap. 3.

Psal. 115.

* Athanasium intelligit.

Psal. 67.

Psal. 15.

Joan. 1.

enim est Deus, & cum hominibus conversatus est, nostroque more & natura laboravit, esuriit, sitiit. Adoramus quidem Christi imaginem, quemadmodum facies ejus visa est, non tamen a deitate separatam: absit ut ita sentiamus, cum ab ipsa prima conceptione cum deitate unita sit. Quamvis enim dicat ad Judæos: *Quid vultis me occidere, hominem qui veritatem locutus sum vobis?* non tamen ob id dumtaxat homo fuit, sed & Deus. Et cum inquit, *Ego & Pater unum sumus*, hic non abnegat nostram naturam. Humano enim ore & lingua instrumentaria hæc loquitur. Veneramur etiam & adoramus imaginem Deiparæ & dominæ nostræ irreprehensibilis, immaculatæ, & inexplicitæ castitatis matris, quæ illum peperit. Quin etiam sanctorum apostolorum, prophetarum, & victorum martyrum, sanctorumque & beatorum, veluti amicorum Dei, imagines colimus, non in materia aut coloribus honorem constituentes; sed per hoc officium nostrum, quod ipsis adeo, quorum typum imagines gestant, debemus, impartientes; cum sciamus, juxta Basilii magni sententiam, quod imaginis honor exhibitus ad ipsum prototypum referatur. Ad eos vero, qui contentiosius nobiscum agentes, negant fas esse, imagines sanctorum adorare, cum sint manufactæ, ob id etiam idola impii illi eas vocant: sciant hi: quod & cherubim, & propitiatorium, & arca, & mensa, quæ admirandus Moses ex Dei mandato præparavit, manu hominum facta sunt & adornata. Divina enim scriptura reprehendit eos qui sculptilia adorant, & qui dæmonibus immolant. Gentium enim sacrificia abominanda erant, justorum vero probanda. Cum igitur satis crasse scriptura venerandas imagines recipit, adorare eas licitum est, sed prototypi causa. Has igitur synodicas litteras cum acceperitis, patres sanctissimi, si quid in illis repertum fuerit correctione dignum, petimus ut sine invidia, vestra doctrina nos reddatis participes, idque litteris rescriptis admonete. Sic enim fiet, [a] ut concordes vos & nos in fide [b] inventi glorificetur Pater & Filius & Spiritus sanctus, nunc & semper, & in sæcula sæculorum. Amen.

Baron. 3. — Joan. 8. — Joan. 10. — De Spiritu sancto ad Amphilochium, cap. 18. — Psal. 96. Isai. 42. — [a] Forte, ut per. — [b] Forte, inventos.

Et posteaquam litteræ lectæ fuissent, Petrus uterque venerabiles presbyteri, vicem agentes sanctissimi Hadriani Papæ veteris Romæ, dixerunt: Confidimus, juxta fidem quam recte confessus est Tarasius sanctissimus patriarcha Constantinopoleos, & apud nos apostolicus Papa Hadrianus, sanctam hanc synodum ambulaturam, utpote quæ jam consensit illis, quæ ipsi confessi sunt. Benedictus etiam Deus, quod Orientis sanctissimi præsules in confessione adorationis imaginum venerandarum consoni cum Hadriano sanctissimo Papa veteris Romæ & Tarasio beatissimo patriarcha novæ Romæ inventi sunt. Qui vero ita non confitentur, anathemati a trecentis decem & octo patribus hic congregatis, subjiciantur.

Sancta synodus dixit: Fiat, fiat, fiat.

Agapius sanctissimus episcopus Cæsareæ, dixit: Litteris, quæ ab Orientis præsulibus sanctissimis missæ sunt ad Tarasium universalem patriarcham, veluti columnæ orthodoxæ fidei, omnibus modis assentior, eorumque communionem recipio: qui vero secus faxint, anathemati subjicio.

Joannes sanctissimus episcopus Ephesi inquit: Epistolio orthodoxo a præsulibus sanctissimis Orientis ad sanctissimum & universalem patriarcham Tarasium destinato acquiesco, eorumque communionem amplector. Qui vero ita non confitentur, neque venerandas imagines colunt, alienos ab ecclesia catholica & apostolica censeo, eosque diris devoveo.

Constantinus episcopus Constantiæ, quæ est in Cypro, dixit: In nullis peccantes cum videam litteras, quæ nunc lectæ sunt, & ab Orientalibus episcopis ad Tarasium sanctissimum & beatissimum archiepiscopum & universalem patriarcham missæ: item cum in his eamdem fidei confessionem cognoscam, ego indignus etiam assentior, & uno animo idem prædico. Suscipio enim & amplector venerandas imagines, adorationem autem quæ fit secundum λατρείαν, hoc est, Dei culturam tantummodo supersubstantiali & vivificæ Trinitati conservo. Qui vero aliter sentiunt, quique gloriosos sanctos non approbant, a catholica & apostolica ecclesia separo, & anathemati subjicio, & ad eos relego, qui incarnatam Christi Dei veri nostri œconomiam pertinaciter negant.

Basilius sanctissimus episcopus Ancyræ dixit: Litteris, quæ ab orientalibus sanctissimis præsulibus ad beatissimum archiepiscopum & universalem patriarcham Tarasium missæ sunt, acquiesco & adhæreo; & quæ illi sunt confessi, cum omni animi promptitudine recipio: qui vero sic non sentiunt, anathemati subjicio.

Nicolaus sanctissimus episcopus Cyzici dixit: Litteris sanctissimi patriarchæ Tarasii ad orientales præsules missis, & rursus libellis orientalium sanctissimorum præsulum ad universalem patriarcham rescriptis de sanctarum imaginum veneratione assentior, eorumque communionem recipio: qui vero secus sentiunt, anathemati relego.

Euthymius sanctissimus episcopus Sardensium dixit: In omnibus veritatem sectari cupio, & traditionibus sanctorum apostolorum patrumque inhærere contendo. Quamobrem litteris dudum lectis, a Tarasio sanctissimo patriarcha scriptis, quasque ille a sanctissimis Orientis præsulibus recepit, quoniam illis una est voluntas, acquiesco, & idem sentio: nimirum de sanctis eorum decretis, & quæ venerationem sanctarum imaginum respiciunt. Qui vero extra hoc vaniloqui sunt, nuganturque contra sanctas imagines, neque illis quidquam tribuunt, hæreticos & perversos existimo, & eorum communionem longe valere jubeo.

Petrus sanctissimus episcopus Nicomediæ dixit: Juxta litteras a præsulibus Orientalis diœceseos ad sanctissimum & universalem archiepiscopum & patriarcham Tarasium missas sentio, & quæ in illis confessa sunt, recipio. Veneror autem & adoro venerandas & sacras imagines: & qui non sunt ejus sententiæ, exsecror.

Hypatius Nicææ episcopus dixit: Epistolæ, quam miserunt orientales præsules summi ad Tarasium beatissimum & universalem patriarcham, accedo; & quæ in ea confessa sunt, recipio. Veneror etiam sacras imagines, & easdem adoro & amplector. Omnes autem qui ita sibi faciendum non existimant, alienos a catholica & apostolica ecclesia esse arbitror, & anathemate devoveo.

Elias sanctissimus episcopus Cretæ dixit: Litteris ab Oriente missis insisto, & eas approbo.

Stauracius Chalcedonis episcopus dixit: Cum videam litteras lectas, tum quas sanctissimus & universalis patriarcha Tarasius ad Orientem direxit, tum quas ab orientali diœcesi sanctissimi archiepiscopi ad Tarasium rescripserunt, plane convenire, & in nulla re dissonare, sed plena testimonia rectæ fidei dare; ego quoque his assentior, eadem confiteor; & alienos ab ecclesia, qui aliter existimant, judico.

Nicephorus reverendus episcopus Dyrrachii dixit: Ab oriente Orthodoxis litteris a sacerdotibus summis ad Tarasium sanctissimum patriarcham missis assentior, eorumque confessionis expositionem reci-

pio:

pio: qui vero aliter animati sunt, eos condemno.

Epiphanius sanctissimus diaconus ecclesiæ Catanes, locum retinens Thomæ sanctissimi episcopi Sardiniæ, dixit: Verum est, quod scriptum est: *Favi mellis, sermo bonus: dulcedo eorum, medela animæ.* Ecce enim quæ jam lectæ sunt synodicæ litteræ Tarasii sanctissimi & beatissimi archiepiscopi imperialis urbis Constantinopoleos novæ Romæ, ad Orientis sanctissimos summosque sacerdotes scriptæ: quin etiam rursum ab his ad illum destinatæ; dulci & redolenti favo doctrinæ & orthodoxæ fidei patrum efflorescentes, omnium nostrorum mentes sensus redolentia perfuderunt: eos etiam qui in fide anima claudicabant robore & virtute orthodoxæ doctrinæ sanaverunt: ob eam causam ego paria cum his sentiens, recipio, venerorque juxta veterem traditionem sanctas imagines. Et conventiculum illum apostaticum, quam septimam synodum delirantes quidam ausi sunt appellare, omnesque qui cum hanc sentiunt, horrendis diris devoveo.

Prov. 16.

Leo sanctissimus presbyter, & locum retinens metropoleos Sides, dixit: Gratia Christo vero Deo nostro, qui concordes esse voluit litteras orientalium præsulum cum illis, quas ad illos sanctissimus patriarcha Tarasius destinaverat. Quamobrem ego quoque his accedo ac inhæreo. Qui vero diverse sentiunt, anathemate exsecror.

Nicolaus venerabilis monachus, præses mansionis quæ Apra appellatur, locum retinens metropoleos Tyanensium, pronunciavit in eamdem sententiam.

Gregorius sanctissimus episcopus Neocæsareæ dixit: Litteris ab orientalibus archipræsulibus ad sanctissimum & universalem patriarcham Tarasium missis acquiesco, adhæreo, & recipio venerandas colendasque sanctorum imagines: qui vero mecum non sentiunt, anathemati subjicio.

Theodorus sanctissimus episcopus Catanes dixit: Quibus perpetuo pietatis ratio habita est, his sane continuo orthodoxæ fidei sermo splendescit. Merito sane ob id litteris jam lectis, quas sanctissimus patriarcha Tarasius ad Orientis archiepiscopos direxit, & rursus quas illi sanctissimi præsules ad Tarasium universalem patriarcham imperatricis urbis Constantinopoleos novæ Romæ remiserunt, mea tenuitas accedit, cum in illis videam consensum orthodoxæ fidei & sanctorum patrum decreta convenire. Ob id idem etiam sentiens cum ipsis, recipio & exosculor sanctas & venerandas imagines. Septimam autem synodum falso ita appellatam, quæ contra has promulgata est, cum omnibus qui huic adhærent, anathemate devoveo.

Anastasius sanctissimus episcopus Nicopoleos veteris Epiri dixit: Cum videam consonas & per omnia convenientes litteras sanctissimi & universalis patriarchæ Tarasii, & ad illas quoque rescriptas ab Oriente, assentior his: & me in finem vitæ in eadem sententia permansurum, sanctasque & venerandas imagines reverenter habiturum confiteor: eos vero qui ita non sentiunt, anathemate exsecror.

Joannes sanctissimus episcopus Tauromeniæ dixit: Quemadmodum convenimus, ut idem sentiremus, ita & idem eruditi sumus. Convenientibus enim & concordantibus litteris synodicis lectis Tarasii sanctissimi & universalis patriarchæ, pridem ad Orientis sanctissimos præsules missis, & rescriptis eorum ad eumdem patriarcham secundum traditionem sex sacrarum synodorum, & orthodoxam fidem: ego quoque his fidem adhibens, eadem credo, & venerandas imagines veneror & adoro: inque hac catholica & orthodoxa fide & vivere cupio, & tribunali Christi animo intrepido sisti. Qui vero præter hoc aliter existimant, eos anathemate percello.

Gregorius sanctissimus episcopus Pessinunton, in eamdem sententiam pronunciavit.

Basilius sanctissimus episcopus Salæi, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theodosius sanctissimus episcopus Myron, in eamdem sententiam pronunciavit.

Leo sanctissimus episcopus Rhodi, in eamdem sententiam pronunciavit.

Eustathius sanctissimus episcopus Laodiceæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theodorus sanctissimus episcopus Seleuciæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Nicolaus sanctissimus episcopus Amorii, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theodosius sanctissimus episcopus Hierapoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Nicetas sanctissimus episcopus Claudiupoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Michaël sanctissimus episcopus Synnadon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Leo sanctissimus episcopus Iconii, in eamdem sententiam pronunciavit.

Georgius sanctissimus episcopus Pisidiæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Constantinus sanctissimus episcopus Perges, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theophylactus Deum amantissimus diaconus, locum tenens metropoleos Tyanensium, in eamdem sententiam pronunciavit.

Leo sanctissimus episcopus Carpathi, in eamdem sententiam pronunciavit.

Christophorus sanctissimus episcopus Phasidos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theodorus sanctissimus episcopus Catanes, in eamdem sententiam pronunciavit.

Manuël sanctissimus episcopus Hadrianopoleos Thraciæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Maurianus sanctissimus episcopus Pompeiopoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Cyrillus in locum sanctissimi episcopi Gotthiæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theodorus sanctissimus episcopus Bizyes, in eamdem sententiam pronunciavit.

Joannes sanctissimus episcopus Tauromeniæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Gregorius presbyter, locum retinens episcopatus Smyrnes, in eamdem sententiam pronunciavit.

Gaudiosus sanctissimus episcopus Messanæ Siculus, in eamdem sententiam pronunciavit.

Eustratius sanctissimus episcopus Apameæ Bithyniæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Petrus sanctissimus episcopus Germion, in eamdem sententiam pronunciavit.

Joannes diaconus & locum retinens Apostolopoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theodorus sanctissimus episcopus Panormi, in eamdem sententiam pronunciavit.

Joannes sanctissimus episcopus Arcadiopoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Stephanus sanctissimus episcopus Bibonum, in eamdem sententiam pronunciavit.

Sisinnius sanctissimus episcopus Parii, in eamdem sententiam pronunciavit.

Constantinus sanctissimus episcopus Leontinæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Epiphanius sanctissimus episcopus Mileti, in eamdem sententiam pronunciavit.

Nicetas sanctissimus episcopus Proconnesi, in

ACTIO III.

camdem sententiam pronunciavit.

Theodorus sanctissimus episcopus Taurianes, in eamdem sententiam pronunciavit.

Christophorus sanctissimus episcopus Adryaces, in eamdem sententiam pronunciavit.

Eustratius sanctissimus episcopus Methymnes, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theotimus sanctissimus episcopus Crotonum, in eamdem sententiam pronunciavit.

Leon sanctissimus episcopus Cii, in eamdem sententiam pronunciavit.

Basilius sanctissimus episcopus Nesion, in eamdem sententiam pronunciavit.

Joannes sanctissimus episcopus Apron, in eamdem sententiam pronunciavit.

Ignatius sanctissimus episcopus Prienes, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theophylactus sanctissimus episcopus Cypselon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theodorus sanctissimus episcopus Trophæorum, in eamdem sententiam pronunciavit.

Stephanus sanctissimus episcopus Sugdaon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Sergius sanctissimus episcopus Nicoteron, in eamdem sententiam pronunciavit.

Georgius presbyter, locum retinens Nicopoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Leo sanctissimus episcopus Mesembriæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theodosius sanctissimus episcopus Amorii, in eamdem sententiam pronunciavit.

Cyriacus sanctissimus episcopus Dryziparon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Galatas presbyter in locum Rhegii, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theodosius sanctissimus episcopus Nyssæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Georgius sanctissimus episcopus Camulianorum, in eamdem sententiam pronunciavit.

Soterichus sanctissimus episcopus [a] Cicesson, in eamdem sententiam pronunciavit.

[a] Pro, Cisciſson.

Constantinus sanctissimus episcopus Mastauron, in eamdem sententiam pronunciavit.

Georgius sanctissimus episcopus Briulon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Joannes sanctissimus episcopus Nyssæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Basilius sanctissimus episcopus Magnesiæ, quæ est prope Mæandrum, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theophanes sanctissimus episcopus Coloës, in eamdem sententiam pronunciavit.

Leo sanctissimus episcopus Algizon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Nicodemus sanctissimus episcopus Eugazon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Lycastus sanctissimus episcopus Barilon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theophylactus sanctissimus episcopus Hypæpon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theophanes sanctissimus episcopus Lebedon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Stratonicus sanctissimus episcopus Cymes, in eamdem sententiam pronunciavit.

Cosmas sanctissimus episcopus Myrrhines, in eamdem sententiam pronunciavit.

Olbianus sanctissimus episcopus Elææ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Pardus sanctissimus episcopus Pittanes, in eamdem sententiam pronunciavit.

ANNO CHRISTI 787.

A Basilius sanctissimus episcopus Pergami, in eamdem sententiam pronunciavit.

Marianus sanctissimus episcopus Antandri, in eamdem sententiam pronunciavit.

Basilius sanctissimus episcopus Atramyti, in eamdem sententiam pronunciavit.

Joannes sanctissimus episcopus Assi, in eamdem sententiam pronunciavit.

Leo sanctissimus episcopus Phocææ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Nicephorus sanctissimus episcopus Gargaron, in eamdem sententiam pronunciavit.

Constantinus sanctissimus episcopus Agaës, in eamdem sententiam pronunciavit.

B Theognius sanctissimus episcopus Sion, in eamdem sententiam pronunciavit.

Joannes sanctissimus episcopus [a] Prædesti, in eamdem sententiam pronunciavit.

[a] Pro, Rhædesti.

Joannes sanctissimus episcopus Panii, in eamdem sententiam pronunciavit.

Melchisedec sanctissimus episcopus Calliopoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Leo sanctissimus episcopus Madyti, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theophylactus sanctissimus episcopus Chariupoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Thomas sanctissimus episcopus Danii, in eamdem sententiam pronunciavit.

C Gregorius sanctissimus episcopus Theodoropoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Sisinnius sanctissimus episcopus Chalcidos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Joannes sanctissimus episcopus Bryseos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Benjamin sanctissimus episcopus Lizicon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Gregorius sanctissimus episcopus Amastridos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Stephanus sanctissimus episcopus Soron, in eamdem sententiam pronunciavit.

Gregorius sanctissimus episcopus Dercon, in eamdem sententiam pronunciavit.

D Heraclius sanctissimus episcopus Ionopoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Constantinus sanctissimus episcopus Heliopoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Antonius sanctissimus episcopus Trœzenes, in eamdem sententiam pronunciavit.

Nicetas sanctissimus episcopus [b] Nacaleæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

[b] Pro, Nacoliæ.

Petrus sanctissimus episcopus Aspones, in eamdem sententiam pronunciavit.

Synesius sanctissimus episcopus Cynes, in eamdem sententiam pronunciavit.

Synesius sanctissimus episcopus Anastasiopoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

E Eustathius sanctissimus episcopus Solorum, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theodorus sanctissimus episcopus [c] Cicutii, in eamdem sententiam pronunciavit.

[c] Pro, Citii.

Basilius sanctissimus episcopus Trimithunton, in eamdem sententiam pronunciavit.

Alexander sanctissimus episcopus Amathunton, in eamdem sententiam pronunciavit.

Michaël sanctissimus episcopus Melitupoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Sisinnius sanctissimus episcopus Adranias, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theodorus sanctissimus episcopus Germes, in eamdem sententiam pronunciavit.

ANNO CHRISTI 787.

Gregorius ſanctiſſimus epiſcopus Hadrianitheron, A in eamdem ſententiam pronunciavit.

Leo ſanctiſſimus epiſcopus Pœmanii, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Simeon ſanctiſſimus epiſcopus Oces, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Joannes ſanctiſſimus epiſcopus Lampſaci, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Nicetas ſanctiſſimus epiſcopus Ilii, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Leo ſanctiſſimus epiſcopus Troados, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Theodorus ſanctiſſimus epiſcopus Abydi, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Anaſtaſius ſanctiſſimus epiſcopus Tripoleos, in B eamdem ſententiam pronunciavit.

Leo ſanctiſſimus epiſcopus Traculon, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Stephanus ſanctiſſimus epiſcopus Salon, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Joannes ſanctiſſimus epiſcopus Abalon, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Stephanus ſanctiſſimus epiſcopus Silandi, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Nicolaus ſanctiſſimus epiſcopus Pericommatos, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Joannes ſanctiſſimus epiſcopus Seton, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Baſilius ſanctiſſimus epiſcopus Liparon, in eam- C dem ſententiam pronunciavit.

Theophanes ſanctiſſimus epiſcopus Mæoniæ, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Michaël ſanctiſſimus epiſcopus Stratonices, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Lycaſtus ſanctiſſimus epiſcopus Philadelphiæ, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Michaël ſanctiſſimus epiſcopus [a] Troalon, in eamdem ſententiam pronunciavit.

[a] Pro, Trallon, ſive Trallenſium

Gregorius ſanctiſſimus epiſcopus Gordon, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Joannes ſanctiſſimus epiſcopus Daldes, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Euſtathius ſanctiſſimus epiſcopus Hyrcanes, in D eamdem ſententiam pronunciavit.

Joſephus ſanctiſſimus epiſcopus Attaliæ, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Zacharias ſanctiſſimus epiſcopus Hierocæſareæ, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Davidus ſanctiſſimus epiſcopus Helenupoleos, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Cyrion ſanctiſſimus epiſcopus Lophi, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Theophylactus ſanctiſſimus epiſcopus Apolloniados, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Conſtantinus ſanctiſſimus epiſcopus Cæſareæ Bithyniæ, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Georgius ſanctiſſimus epiſcopus Baſilinupoleos, in E eamdem ſententiam pronunciavit.

Leo ſanctiſſimus epiſcopus Ariſtes, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Nicephorus ſanctiſſimus epiſcopus Adranes, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Baſilius in locum Daſcylii, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Chriſtophorus ſanctiſſimus epiſcopus Ceraſenes, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Nicetas ſanctiſſimus epiſcopus Meles, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Neophytus ſanctiſſimus epiſcopus Gordoſerbon, in eamdem ſententiam pronunciavit.

ACTIO III.

Leo ſanctiſſimus epiſcopus Linoës, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Joannes ſanctiſſimus epiſcopus Etennon, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Conſtantinus ſanctiſſimus epiſcopus Zelon, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Gregorius ſanctiſſimus epiſcopus Sinopes, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Conſtantinus ſanctiſſimus epiſcopus Saſimon, in eamdem ſententiam pronunnciavit.

Nicetas ſanctiſſimus epiſcopus Dadybron, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Theophilus ſanctiſſimus epiſcopus Pluſiados, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Nicetas ſanctiſſimus epiſcopus Hadrianupoleos, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Joannes ſanctiſſimus epiſcopus Heracleæ Ponti, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Conſtantinus ſanctiſſimus epiſcopus Cratiæ, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Nicetas ſanctiſſimus epiſcopus [a] Ruzæi, in eamdem ſententiam pronunciavit.

[a] Pro, Rhizæi.

Nicephorus ſanctiſſimus epiſcopus Claneon, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Leo ſanctiſſimus epiſcopus Trocnadon, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Anaſtaſius ſanctiſſimus epiſcopus Pataron, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Georgius ſanctiſſimus epiſcopus [b] Nyſſoi, in eamdem ſententiam pronunciavit.

[b] Pro, Nyſſæ.

Theodorus ſanctiſſimus epiſcopus [c] Pimiaron, in eamdem ſententiam pronunciavit.

[c] Pro, Pionaron, vel Pinarentium.

Nicodemus ſanctiſſimus epiſcopus Didymon, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Georgius ſanctiſſimus epiſcopus [d] Vinandi, in eamdem ſententiam pronunciavit.

[d] Pro, Oenandi.

Conſtantinus ſanctiſſimus epiſcopus Candibon, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Stauracius ſanctiſſimus epiſcopus Zenonopoleos, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Leo ſanctiſſimus epiſcopus [e] Lamiron, in eamdem ſententiam pronunciavit.

[e] Pro, Limyron.

Stephanus ſanctiſſimus epiſcopus Caunon, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Conſtantinus ſanctiſſimus epiſcopus Combon, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Petrus ſanctiſſimus epiſcopus Orycandi, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Joannes ſanctiſſimus epiſcopus Phaſelidos, in eamdem ſententiam pronunciavit.

[f] Abbas locum retinens metropolis Tii, in eamdem ſententiam pronunciavit.

[f] Pro, Sabbas.

Gregorius ſanctiſſimus epiſcopus Cibyrres, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Baſilius ſanctiſſimus epiſcopus Tabon, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Dorotheus ſanctiſſimus epiſcopus Neapoleos, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Gregorius ſanctiſſimus epiſcopus Heracleæ, in eamdem ſententiam pronunciavit.

David ſanctiſſimus epiſcopus Iaſſi, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Gregorius ſanctiſſimus epiſcopus [g] Mylaſſes, in eamdem ſententiam pronunciavit.

[g] Pro, Mylaſſon.

Sergius ſanctiſſimus epiſcopus Vigiliarum, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Joannes ſanctiſſimus epiſcopus Mybdi, in eamdem ſententiam pronunciavit.

Stauracius ſanctiſſimus epiſcopus Stadiæ, in eamdem ſententiam pronunciavit.

ACTIO III.

A Gregorius sanctissimus episcopus Stratoniceæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theodosius sanctissimus episcopus Chonon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Michaël sanctissimus episcopus Chæretopon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Pantaleon sanctissimus episcopus Valentiæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Georgius sanctissimus episcopus Peltarum, in eamdem sententiam pronunciavit.

Christophorus sanctissimus episcopus Atanassi, in eamdem sententiam pronunciavit.

Leontius sanctissimus episcopus Eumeniæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

B Gregorius sanctissimus episcopus Timeniferarum, in eamdem sententiam pronunciavit.

Leo sanctissimus episcopus Tranupoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Nicephorus sanctissimus episcopus Lundon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Georgius sanctissimus episcopus Appiæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Constantinus sanctissimus episcopus Eucarpiæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Leo sanctissimus episcopus Aleus, in eamdem sententiam pronunciavit.

Michaël sanctissimus episcopus Hierapoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

C Christophorus sanctissimus episcopus Promisi, in eamdem sententiam pronunciavit.

Nicolaus sanctissimus episcopus Phytiæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theophylactus sanctissimus episcopus Cinnabari, in eamdem sententiam pronunciavit.

Nicetas sanctissimus episcopus Augustopoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Constantinus sanctissimus episcopus Cotyæi, in eamdem sententiam pronunciavit.

Georgius sanctissimus episcopus [a] Mediæi, in eamdem sententiam pronunciavit.

[a] Pro, Modali.

Leo sanctissimus episcopus Docimi, in eamdem sententiam pronunciavit.

D Damianus sanctissimus episcopus Meri, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theophylactus œconomus & locum tenens Ipsi, in eamdem sententiam pronunciavit.

Stephanus designatus Icri, in eamdem sententiam pronunciavit.

Joannes designatus [b] Hectorii, in eamdem sententiam pronunciavit.

[b] Pro, Sinectotii.

Constantinus sanctissimus episcopus Ambladon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Epiphanius sanctissimus episcopus Perton, in eamdem sententiam pronunciavit.

Sisinnius sanctissimus episcopus Philomelii, in eamdem sententiam pronunciavit.

E Joannes sanctissimus episcopus Sibliæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Michaël sanctissimus episcopus Papporum, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theodorus sanctissimus episcopus Sagalassi, in eamdem sententiam pronunciavit.

Sisinnius sanctissimus episcopus Apameæ, quæ est Ciboti, in eamdem sententiam pronunciavit.

Constantinus sanctissimus episcopus Conanes, in eamdem sententiam pronunciavit.

Leo œconomus & locum tenens Sozopoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Marianus sanctissimus episcopus Magydon, in eamdem sententiam pronunciavit.

ANNO CHRISTI 787.

A Nicephorus sanctissimus episcopus Phlogon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Leo sanctissimus episcopus Anditon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Manzo sanctissimus episcopus Pracanon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theodorus sanctissimus episcopus Germanicopoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Eustathius sanctissimus episcopus [a] Cilindreos, in eamdem sententiam pronunciavit.

[a] Pro, Celendereos.

Zacharias sanctissimus episcopus Trapezupoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Sisinnius sanctissimus episcopus Musbadon, in eamdem sententiam pronunciavit.

B Eustathius sanctissimus episcopus Lamon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Stephanus sanctissimus episcopus Philadelphiæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Leo sanctissimus episcopus Sybillon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theodorus sanctissimus episcopus Tiberiupoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Joannes sanctissimus episcopus Asanon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Basilius sanctissimus episcopus Dionysupoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Manuel sanctissimus episcopus Nicopoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

C Eustratius sanctissimus episcopus Debelti, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theodorus sanctissimus episcopus Bulgarophygi, in eamdem sententiam pronunciavit.

Georgius sanctissimus episcopus Plutinopoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Basilius sanctissimus episcopus Perbereos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Michaël sanctissimus episcopus Pamphyli, in eamdem sententiam pronunciavit.

Ruben sanctissimus episcopus Scopeli, in eamdem sententiam pronunciavit.

Sisinnius sanctissimus episcopus [b] Garelles, in eamdem sententiam pronunciavit.

[b] Supra, pag. 181. D. Γαρέλλου.

D Petrus sanctissimus episcopus Monembasiæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Gabriel sanctissimus episcopus Æginæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Leo sanctissimus episcopus Porthmi, in eamdem sententiam pronunciavit.

[c] Dardanus sanctissimus episcopus Dobron, in eamdem sententiam pronunciavit.

[c] Supra, pag. 180. D. 6. Βαρδάνιος Δώβρων.

Andronicus sanctissimus episcopus Leontopoleos, in eamdem sententiam pronunciavit.

Leo sanctissimus episcopus Sebastæ, in eamdem sententiam pronunciavit.

Nicetas sanctissimus episcopus Halicarnassi, in eamdem sententiam pronunciavit.

E Leo sanctissimus episcopus Corydalon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Theodorus sanctissimus episcopus Cremnon, in eamdem sententiam pronunciavit.

Constantinus sanctissimus episcopus Hadrianes, in eamdem sententiam pronunciavit.

Reliqui autem sanctissimi episcopi & venerabiles monachi exclamaverunt: Universa hæc quæ per gratiam Christi veri Dei nostri, & divinum Imperatorum nostrorum decretum, congregata est synodus, propter relationem, quæ ab Hadriano sanctissimo Papa veteris Romæ ad Imperatores Christianissimos nostros missa est; & propter chartam, quæ nunc in definitionem rectæ sententiæ lecta est, & ab universali

Anno Christi 787.

& sanctissimo patriarcha Tarasio ad Orientales præsules missa fuit : item ob eas litteras, quæ a sanctissimis præsulibus Orientis ad beatitudinem præsentis patriarchæ destinatæ sunt : quoniam simul omnes in nulla re dissonant, sed conveniunt : gaudio & lætitia plurimum perfunditur : nosque simul omnes eas recipimus, & amplectimur, & venerandas imagines cum summo honore adoramus. Septimam vero falsam synodum, quæ contra illas est habita, nimirum ut omnibus in locis subverterentur, diris devovemus. Ceterum Deus custodiat Imperatores nostros bonos, & sanctissimum patriarcham.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit : Rixosa contentio inter nos sedata est, & obstaculum inimicitiæ sublatum est. Oriens enim & occidens, septemtrio & meridies sub jugum unum inclinant, & unam concordiam acceptant.

Sancta synodus dixit : Gloria tibi Deus, qui nos unos reddideris.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit : Gratiarum actio pacificatori Christo vero Deo nostro, cum Patre & sancto Spiritu, in sæcula. Amen.

Sancta synodus ita bene & feliciter precata est : Multi anni Imperatoribus. Constantino & Irenæ magnis regibus multi anni. Orthodoxis Imperatoribus multi anni. Custodes fidei Domine protegas : propugnatores ecclesiæ confirma. Novi Constantini & novæ Helenæ æterna memoria. Pacificam vitam da illis Domine. Patriarchis multi sint anni : sacræ congregationi multi anni. Amen.

ACTIO QUARTA.

Actio IV.

IN nomine Domini & dominatoris Jesu Christi, veri Dei nostri, imperantibus piissimis & Christi amantissimis dominis Constantino & Irene pia ejus matre, anno octavo consulatus ejus, sub sextum Kalendas Octobris, indictione undecima, conveniente sancta ac universali synodo, quæ per divinam gratiam, & a Deo decretorum Imperatorum piam sanctionem in Nicæa splendida metropoli provinciæ Bithyniæ congregata est : videlicet Petro religioso protopresbytero ecclesiæ sanctissimæ divi Petri Apostoli apud almam Romam, & Petro venerabili monacho & præside monasterii sancti Sabæ apud Romanos, vicem agentibus Apostolicæ sedis sanctissimi ac beatissimi Papæ veteris Romæ Hadriani : Tarasio beatissimo archiepiscopo almæ urbis Constantinopoleos novæ Romæ : Joanne item & Thoma religiosissimis presbyteris monachis, retinentibus locum apostolicorum thronorum orientalis diœceseos : stantibus his ante sacros cancellos templi sanctissimæ ecclesiæ cognominatæ Sophiæ : præsentibus simul & audientibus illustrissimis juxta ac magnificentissimis senatoribus : nimirum Petrona glorioso exconsule patricio, & Theophylacto comite imperialis obsequii, Joanne regio ostiario & quæstore ærarii militaris : tota denique synodo juxta ordinem in prima actione præscriptum : Præsentibus etiam religiosissimis archimandritis præsidibus, & toto monachorum cœtu : propositis in medio sanctis & immaculatis Dei evangeliis, Tarasius sanctissimus patriarcha dixit : Juxta actiones præteritas Spiritus Domini omnipotentis instruens, quantum fieri potuit, ad veritatem labia nostra, in prooemii gratiam præfati sumus. Et nunc quoque testamur synodum sacram hanc gaudere, quod ex lectis litteris clarum est & perspicuum, Orientis & Occidentis sacerdotes summos in unam sententiam convenisse. Jam vero propheticam sententiam inducere oportet : *In altum montem ascende, qui evangelizas* (Isai. 40.) *Sion : prædica in fortitudine, vocem tuam exalta, qui evangelizas Jerusalem : prædicate, nec timete.* Hanc propheticam admonitionem, o viri sacerdotes, insignentes animo, annuntiemus voce nostra pacem ecclesiæ catholicæ, quæ est vera Sion, & civitas cælestis Imperatoris Christi Dei nostri. Fiet autem illud hac ratione. Adducantur nobis in omnium auscultationem & conspectum sanctorum patrum præstantiorum libri : e quibus haurientes, potum det unusquisque nostrum ad ovile istud. Sic enim fiet, ut per omnem terram sonus noster exeat, & in fines orbis terrarum virtus verborum. (Psalm. 18.) Nec transferamus bene definita a patribus nostris : sed apostolice edocti, traditiones quas accepimus, servemus. (2. Thess. 2.)

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ, quæ est in Cypro, dixit : Juxta sanctissimi patriarchæ universalis allocutionem, consuetudines & libri sanctorum patrum afferantur, & cursim huic sanctæ synodo legantur.

Leontius clarissimus a secretis dixit : Sanctissimi & beatissimi patriarchæ universalis Tarasii salutiferæ & utili jussioni, nec non hujus universalis sanctæ synodi approbationi acquiescentes, adducimus sanctissimos libros. Horum autem primus codex sacrorum bibliorum est a Deo scriptorum & electorum, quem & primo loco nunc legemus. Omnes igitur attente & studiose auscultemus, ut verborum virtutem cognoscamus, fructumque omnem inde decerpamus. Idem ille sic legit :

E libro Exodi filiorum Israël.

Exod. 25.

Dixitque Dominus ad Mosen : Facies propitiatorium ex auro puro, duos cubitos cum dimidio in longitudine, & cubitum unum cum dimidio in latitudine : facies etiam bina cherubim aurea sculpta, impones autem ea utrimque super angulos propitiatorii. Fient autem cherubim hoc modo. Unus ponatur ex hac parte, & cherubim alter ponatur ex illa parte propitiatorii. Utrumque latus propitiatorii tegant cherubim expandentes sursum alas, obumbrantes alis suis propitiatorium. Respiciant autem sese adversis vultibus ad propitiatorium versis. Et superpones propitiatorium sursum super arcam : & in arcam testimonia, quæ dabo tibi, immittet. Illinc autem me cognosces. Loquar autem tibi desuper ex propitiatorio in medio cherubim, qui erunt super arcam testimonii, omnia quæcumque volo per te mandari filiis Israel.

E Numeris.

Num. 7.

Ipsa est dedicatio altaris, post lotionem manuum & unctionem illius, ut ingrediatur Moses ad tabernaculum testimonii, & loquar illi. Et audivit vocem Domini loquentis ad se de altari, quod est super arcam testimonii, in medio duorum cherubim, & loquebatur ad illum.

Ex Ezechiele propheta.

Ezech. 41. a Hoc est, frontes, seu postes templi.

Et introduxit me in templum, ut metiretur a *Ailam sex cubitos latitudinis hinc, & sex cubitos latitudinis Ailam illinc.* Et paulo post : *Domus autem & quæ vicina erant, in gyrum fabrefacta ligno : fundamentum autem & a fundamento usque ad fenestras, eodem modo. Fenestræ autem triplicibus valvis claudebantur, ut darent prospectum. Et usque ad domum interiorem & forinsecus ad mensuram sculpti cherubim & palmæ, & palma per medium cherubim : duasque facies habebant cherubim, faciem hominis juxta palmam ex hac & illa parte : cælata autem erat domus in circuitu a fundamento usque ad laquearia cherubim.*

ACTIO IV.

Ex epistola ad Hebræos.

Hebr. 9.

Igitur habebat & quidem etiam prius tabernaculum justificationes cultus ac sanctum mundanum. Siquidem tabernaculum factum fuit primum, in quo erant lucerna, & mensa, & propositio panum, quam vocant sanctam. Post secundum autem velum erat tabernaculum, quod vocatur sanctum sanctorum, aureum habens thuribulum, & arcam testamenti undique circumtectam auro: in qua urna aurea habens manna, & virga Aaron quæ germinaverat, & tabulæ testamenti. Supra hanc autem cherubim gloriæ obumbrantia propitiatorium.

Sanctissimus patriarcha dixit: Animadvertamus viri sacerdotes, quia vetus scriptura divina habuit symbola, & ex hac assumpsit nova, cherubim gloriæ obumbrantia propitiatorium.

Sancta synodus dixit: Recte domine, ita est veritas.

Sanctissimus patriarcha dixit: Si vetus scriptura habuit cherubim obumbrantia propitiatorium, & nos quoque imagines Jesu Christi & sanctæ Deiparæ sanctorumque habebimus obumbrantes altaria.

Magnifici duces dixerunt: Vere Dei mandatum est.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ Cypri dixit: Quemadmodum lectum est, cherubim faciem habuit hominis. Quanam ergo ratione quidam dicunt, Quis vidit faciem cherubim? Atqui habetur etiam quod faciem cælatam habuerit.

Sanctissimus patriarcha dixit: Omnes sancti, quos Deus dignos judicavit videre angelos, conspexerunt eos in forma hominis, quemadmodum multis locis in scriptura legitur. Quamobrem & de cherubim Mosi dans oraculum Deus, jussit ut omnia faceret secundum formam & typum quem ostendit illi in monte. Hinc est quamobrem famulus Dei Moses, quales figuras vidisset, ejuscemodi etiam faceret, inter quæ & cherubim. (Exod. 25.)

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ, quæ est in Cypro, dixit: Cumque autem populus ad idololatriam convertebatur, tunc ad Mosen Dominus dicebat: *Non facies tibi similitudinem aliquam, ne populus culturam illi exhibeat.* (Exod. 20.)

Joannes sanctissimus presbyter, vicem agens apostolicarum sedium Orientis, dixit: Clarius est his, quod & Jacob columnam erexit Deo, unde & benedixit illum, promittens illi non dicenda dona: sed & alibi in forma hominis cum eo luctatus est: vocavitque illum Israël, quod interpretatur, Mens videns Deum. Ipse enim inquit: *Vidi Dominum facie ad faciem, & salvata est anima mea.* Ecce autem non solum intellectuales virtutes illi visæ sunt, sed ipse invisibilis natura Deus & incorporeus, ut hoc in nostra speculatione ostensum est. (Gen. 28.) (Gen. 32.)

Demetrius religiosus diaconus & armamentarius sanctæ ecclesiæ Constantinopoleos, legit:

Sancti patris nostri Joannis Chrysostomi, ex encomio in Meletium.

» Cum undique per sacrum hunc gregem oculos circumferens, totam urbem hic præsentem videam, non habeo quod de beato hoc dicam. Et paulo post: Religionis autem doctrina erat quod fiebat. Continue enim cogentes, ut appellationis suæ memor esset, irrationalis affectionis & cogitationis expulsionem nomen suum habebat: atque in hoc adeo incumbebat, ut passim in triviis, in foro, in agris, in compitis nominis proprietati satisfaceret: neque enim ad nomen hoc dumtaxat affectus erat, sed & ad corporis typum. Quod autem in nomine faciebat, hoc & in imagine illius effectum est. Siquidem in annulis, & poculis, in phialis, in thalami parietibus, & ubique, sanctam illam imaginem multi pinxerunt: ut non tantum sanctam illam appellationem audirent, sed & utique corporis formam inspicientes, duplicem haberent peregrinationis consolationem. «

ANNO CHRISTI 787.

Petrus sanctissimus episcopus Nicomediæ dixit: Siquidem divus Joannes Chrysostomus de imaginibus ejuscemodi prædicat, quis est, qui contra illas amplius mutire audeat?

Basilius sanctissimus episcopus Ancyræ dixit: Recepit eas vere: & tanto desiderio erga illum affecti fuere viri pietatis studiosi, ut omnibus in locis sancti Meletii imaginem figurarent: unde & beatus pater magnifice eos laudat.

Sanctissimus patriarcha dixit: Et nos ex sanctis patribus nostris accepta instructione confitemur imagines sanctas & venerandas.

Theodosius venerabilis præses sancti Andreæ apud Nesium, libellum ejusdem beatis patris Joannis Chrysostomi attulit, quem in manibus acceptum Antonius monachus legit: Beatæ recordationis patris nostri Joannis Chrysostomi oratio: Quod veteris & novi Testamenti unus sit legislator, & in vestimentum pontificis, cujus initium: Evangelium regni Christi prophetæ quidem annuntiant. Et paulo post: Ego & ex cera fusilem picturam pietate plenam amavi. Vidi enim angelum in imagine barbarorum nubes propulsantem: vidi barbarorum cohortes conculcatas, & Davidem vere dicentem: *Domine, in civitate tua imaginem eorum ad nihilum redige.* « (Psalm. 72.)

Sanctissimus patriarcha dixit: Qui auro habuit os & sermonem magis lucidum, ausus fuit dicere: Ego & fusilem ex cera picturam amavi. Quid ergo dicomus de illis, qui eam exsecrantur?

Basilius sanctissimus episcopus Ancyræ, dixit: Cum is dicat, Ego amavi, quis audebit reclamare?

Joannes venerabilis monachus presbyter, & locum tenens orientalium diœcesium, dixit: Quis autem est iste angelus, nisi de quo scriptum est: Quia angelus Domini centum octoginta quinque millia Assyriorum in una nocte percussit, qui pro Jerusalem castrametati fuerant? (4. Reg. 19. Isai. 37.)

Nicephorus sanctissimus episcopus Dyrrachii dixit: Sed Deus nobis sit propitius in iis, quæ perpetravimus contra sanctas imagines.

Gregorius diaconus & notarius legit: Ex oratione beati Gregorii Nyssæ, dicta in Constantinopoli de deitate Filii & Spiritus, & in Abraham, cujus initium: Quemadmodum afficiuntur erga florida prata. Et paulo post: Vidi sæpius inscriptionis imaginem, « & sine lacrymis transire non potui: cum tam efficaciter pictura ob oculos poneret historiam. Procumbit enim ante aram Isaac genibus innixus, circumductas ferens in tergo manus. Ille vero a tergo pueri, innixus pedum curvamini, sinistra comam pueri apprehendit ad se trahens: declinat autem faciem ad puerum, miserabiliter intuens: dexteram autem gladio obarmatam gestat, quam etiam ad cædem dirigit: jamque gladii acies ipsum corpus propemodum attingit, cum illum divina vox a facto deterret. «

Clarissimi duces dixerunt: Mirum est, patrem ita miratum fuisse picturam, ut fleret.

Basilius sanctissimus episcopus Ancyræ dixit: Frequenter beatus pater historiam legit, sed obiter: postquam autem eam pictura expressam vidit, flevit.

Joannes venerabilis monachus, locum tenens diœcesis orientalis, dixit: Si tanto doctori historia inspecta peperit utilitatem & lacrymas, quanto magis ru-

dibus & idiotis utilitatem & commoditatem afferet? A

Sacra synodus dixit: Variis in locis historiam Abrahæ vidimus, ut pater inquit.

Theodorus sanctissimus episcopus Catanes, dixit: Si beatus Gregorius vigilantissimus ad divina oracula, inspecta Abrahæ historia flevit: quanto magis œconomia Domini nostri Jesu Christi, veri Dei nostri, a nobis inspecta, ad lacrymas & utilitatem contemplantes nos adhortabitur?

Sanctissimus patriarcha dixit: Nonne & nos lacrymas fuderimus, si Dominum & nos videremus cruci affixum?

Sancta synodus dixit: Mirifice in ea altitudo humilitatis, qua pro nobis homo factus est, inspicitur.

Stephanus venerabilis notarius, & diaconus, & referendarius, legit: B Sancti Cyrilli episcopi Alexandrini epistola ad Acacium episcopum Scythopoleos, de malorum depulsore, cujus initium: Litteris, quæ a tua sanctitate missæ fuerant dudum, lectis valde gavisus sum. Et post multa: Dicimus igitur, quod umbra & figura lex erat, immo veluti quædam pictura, ad contemplationem videntium ipsa opera posita. Umbræ autem artificii in tabulis pingentium primæ characteres exsistunt: quibus si superinducti fuerint colores, tunc sane pulcritudo picturæ apparebit. Et post alia: Scriptum autem est in libro de mundi creatione: *Et factum est post verba ista, tentavit Deus Abraham, & dixit ad eum: Abraham, Abraham. At ille respondit: Adsum. Ait illi: Tolle filium tuum* C *unigenitum, quem diligis, Isaac: & vade in terram excelsam, atque ibi offeres eum in holocaustum super unum montem, quem monstravero tibi. Igitur Abraham de nocte consurgens, stravit asinum suum, ducens secum duos ministros, & Isaac filium suum. Cumque concidisset ligna in holocaustum, abiit ad locum quem præceperat ei Deus. Die autem tertio elevatis oculis, vidit locum procul, dixitque ad pueros suos: Sedete hic cum asino: ego autem & puer illuc usque properantes, postquam adoraverimus, revertemur ad vos. Tulit quoque ligna holocausti, & imposuit super Isaac filium suum: Ipse vero portabat in manibus ignem & gladium: & profecti sunt ambo simul.* Et paulo post. *Et ædificavit Abraham altare, & desuper posuit li-* D *gna: cumque colligasset pedes Isaac filii sui, posuit eum in altare super struem lignorum, extenditque manum, & arripuit gladium, ut immolaret filium suum.* (Gen. 22.) Num igitur quispiam nostrum cupit agnoscere, quomodo totam hanc de Abraham historiam in tabula depinxerit? Num in una omnia jam dicta, an per partes, & in diversis multimodo constituta? Dico autem nunc insidentem asino, assumpto simul & puero, ministris autem subsequentibus: nunc vero, ubi asinum cum famulis jubet manere, oneratque lignis ipsum Isaac, assumendo gladium & ignem. Rursus in alio loco, sed tamen in specie altera: (Gen. 22.) *Adolescentem enim in lignis ligando, armabat ipse dextram gladio, ut puerum immolaret.* E Non autem erat alius atque alius Abraham. Diversis enim in locis pictura sæpe visa, ubique pictoris artificio eamdem repræsentabat facti rationem. Non enim conveniebat, cum tam multis daretur conspiciendum artificium, in aliquo dictorum vacillare.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ, quæ est in Cypro, dixit: En & beatus Cyrillus consona cum divo Gregorio Nyssensi dixit.

Cosmas notarius & cubicularius legit: Ex carmine sancti Gregorii theologi, & ex sermone de virtute, cujus initium: Θεὸν τὸ πάντων αἴτιον πρῶτον καλῶ, Hoc est, Deum cunctorum auctorem primum invoco.

—— Nec Polemon mihi tacebitur,
Res mira hæc multorum verbis claruit.
Hic prius erat utique non sobrius,
Turpisque valde voluptatum servus.
Sed postquam amore honesto se occupavit,
Consiliarium nactus non novi satis quemnam,
An prudentem aliquem, an seipsum; confestim
Usque adeo affectionibus visus est superior,
Ut quoddam ponere cogar illius factorum mirum.
Scortum intemperans aliquis ad se vocarat juvenis:
Illa vero ubi prope limen pervenisset,
De quo in imagine Polemon prospiciebat,
Inspecta illa, (erat autem veneranda)
Spectaculo victa, mox recessit,
Ut vivum reverita pictum.

Basilius sanctissimus episcopus Ancyræ dixit: Beatus Gregorius pater divinus mirandam existimavit Polemonis effigiem.

Sanctissimus patriarcha dixit: Etenim continentia ex ea orta est. Nisi enim Polemonis imaginem scortum vidisset, ab improbitate non destitisset.

Nicephorus sanctissimus episcopus Dyrrachii dixit: Mirifica illa imago, & digna contemplatione, quia mulierculam a delicto turpitudinis vindicavit.

Georgius diaconus & notarius sacri patriarchatus legit: Ex oratione de muliere sanguinis fluore laborante, Antipatri episcopi Bostrorum, cujus initium: Quod Judæorum vocationem primam docuit scriptura. Et paulo post: Hæc salutares fimbrias attingens, (Matth. 9.) regem naturæ veluti retinens, Dominum allocuta est: vehementiamque passionis illi exponens, postquam gratiam nacta fuisset, statuam Christo erexit. Cum autem substantiam in medicos omnem erogasset, quidquid habebat reliqui, Christo applicuit.

Sanctissimus patriarcha dixit: Quemadmodum columnarum depictor imaginem Christo assignat, eodem modo & hæmorrhoissa statuam.

Basilius sanctissimus episcopus Ancyræ dixit: Dominus non prohibet imagines, immo recipit quoque eas.

Thomas venerabilis monachus monasterii Lacus anseris, dixit: Librum beati Asterii episcopi affero, & sacræ huic synodo, si jubet, legendum trado.

Sancta synodus dixit: Legatur.

Constantinus venerabilis diaconus & notarius legit:

Beati Asterii episcopi Amasiæ ecphrasis in Euphemiam martyrem.

Nuper, o viri, Demosthenem habebam in manu vehementem illum oratorem. Erat autem locus ille, in quo Æschinem crebris enthymematibus acerbe vexat. Inhæsi autem orationi, & sententiarum densitate fessus, animi remittendi causa obambulabam, quo animus aliquantulum refocillatus, redderetur quietior. Egressus autem ædibus, postquam in foro cum familiaribus aliquot aliquamdiu ambulassem, illinc me in Dei templum orandi pro tempore causa recipio. Huc autem cum venissem, ambulabam in una ex porticibus, in qua picturam quamdam contemplatus sum, quæ me suspensum tenuit. Dixisses Euphranoris fuisse artificium, aut alicujus eorum qui picturæ plurimum dignitatis conciliarunt, non aliter pingentes tabulas, ac si vivas formas traderent. Adesdum autem, si voles, modoque otium sit: picturam tibi exponere cupio. Non enim nos musarum filii, pictoribus colores pejores habemus. Mulier quædam san-

ACTIO IV.

cta, virgo sincera, Deo castitatem suam dedicavit. » Euphemiam ipsam vocant. Cum autem tyrannus aliquando pios homines ad mortem cogeret, ipsa mortis periculum alacriter subire cupiit. Cives autem & sacrificii sodales, propter quod mortua est, veluti virilem & sacram admirantes virginem, capsam exponentes, laudibus illam efferunt, festumque annuum cum summa & totius populi solennitate celebrant. Æditui autem divina mysteria populo ostendunt, & oratione memoriam illius celebrant, & quomodo certamen fortitudinis subierit, advenientes docent. Pictor autem & ipse pietatis studiosus, universam historiam, quo potuit artificio, prope capsam in sindone effigians, sacrum hoc spectaculum ibi dedicavit. Habet autem artificium picturæ hoc modo: Judex in alta sella, acerbe & torve virginem aspiciens, (irascitur enim & inanimata materia, si quando pictura voluerit) collocatus est. Adstant autem latrones regni & cohors militum. Adsunt & commentarienses, tabulas & stilos gestantes manibus: quorum alter abducta a cera manu, serio admodum virginem aspicit, faciem ad illam inclinans, quasi juberet ut altius loquatur, ne auscultatione impeditus vitiose scribat, falsave aut dubia. Adstat autem virgo pulla veste & pallio, ut pictor putavit, philosophiam professa: ut autem ego arbitror, anima virtutibus ornata prædita; facies illius urbana. Ducunt autem eam ad judicem duo milites, hic quidem a fronte illam trahens, ille autem a tergo eam protrudens. Virginis autem habitus pudore & constantia mixtus est. Oculos enim in terram, veluti virorum conspectu pudefacta, defigit. Stat autem intrepida, certaminis amaritudinem nihil exhorrescens. Ut ego tandem pictores etiam laudare cogar, quos Colchicæ illius mulierculæ facinus pinxisse video. Hæc enim adactura in viscera filiorum ferrum, commiseratione & ira vultum habet temperatum: siquidem altero oculorum iram exprimit, altero autem matris naturam, horrentem ad tale facinus, & parcere cupientem liberis, indicat. Nunc autem in hanc picturam miraculum istius operis transtuli. Multum vero pictorem istum admiror, quod longe magis coloribus mores expresserit, affectiones pudoris & virilitatis, quæ tamen invicem pugnant, affabre commiscens. Progrediente vero hac imitatione, populares quidem in tuniculis nudi ipsam rem jam aggrediuntur. Hic enim arrecto capite virginis, & in tergum reflectens, alteri ad pœnam virginis ora exhibet. Adstans ergo ille, dentes virginis excutit. Malleus autem & terebra, tormenti sunt instrumenta. Sed lacrymas fundo. Nam & mihi hæc passio vocem aufert, ut amplius loqui nequeam. Nam tam exacte sanguinis guttas pictor defluenter depinxerat, ut juraveris a labiis profluere. Virgo autem iterum carcerem petens, in pulla veste sola sedet, manusque ad cælum extendens, Deum malorum depulsorem alloquitur. Fundente autem hac orationem, apparet supra caput illius signum, quod scilicet Christianorum consuetudine adoratur, & passim inscribitur: erat autem (ut arbitror) symbolum pœnæ, quam illa erat subitura. Deinde quoque pictor alias ignem vehementem, rutilante colore, hinc inde accenderat, etiam flammam faciens corpoream. Constituit autem eam mediam, manibus quidem ad cælum elatis, nullos dolores horrentem, sed potius vultu læto, gaudentem, quod ad incorpoream & beatam vitam sit transmigratura. Hucusque pictor manum tabulæ, ego vero verba adhibui. Tempus vero est, ut & tu, modo velis, picturam absolvas.

Clarissimi duces dixerunt: Pia ergo est pictoris ars: neque, ut aliqui, eam conviciis prosequamur. Quin A etiam & ipse pater pictorem, veluti pie agentem, statuit.

ANNO CHRISTI 787.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ, quæ est in Cypro, dixit: Immo & sacram tabulam illam vocat, Theologus autem imaginem venerandam, Chrysostomus sanctam: qui vero nunc lectus est, sacram appellat, quis poterit autem amplius his contradicere?

Theodorus sanctissimus episcopus Myron dixit: Sanctorum patrum doctrinas omnes audientes animo compuncti sumus, & ob delicta ploramus. Deo tamen gratias agimus, quod sancta patrum instructione in cognitionem veritatis redierimus.

Theodosius sanctissimus episcopus Amorii dixit: B Ter sacri & Deum colentes domini, nos cum in hac synodo sancta, ubi sanctorum patrum de venerandis imaginibus audissemus sententiam, credimus, confitemur, & imagines venerandas etiam sanctas appellamus: qui vero aliter sentiunt, anathema.

Sancta synodus dixit: Anathema.

Nicephorus sanctissimus episcopus Dyrrachii dixit: Semper artificiosus pictor per artem res ipsas exhibet, quemadmodum etiam qui martyris Euphemiæ imaginem delineavit: quamobrem & in his doctor pingendi artem laudat.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ, quæ est in Cypro, dixit: Recte dictum fuit: Laudabam prius quæ de Colchide muliere picta fuerunt, C donec ad imaginem martyris transii.

Sancta synodus dixit: Et hæc videns, compunctus est.

Basilius sanctissimus episcopus Ancyræ dixit: Lectus pater, eisdem affectionibus fuit obnoxius, quibus etiam sanctissimus Gregorius. Ambo enim per imagines ad lacrymas acti sunt.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Adhortatur pater & facultatem dat in fine, ut qui velint martyrum certamina depingere, faciant. Dicit enim: Tempus est, ut & tu, modo velis, picturam absolvas.

Joannes religiosissimus presbyter, locum tenens apostolicorum thronorum, dixit: Ergo major est imago, quam oratio. Atque hoc providentia Dei contiD git propter idiotas homines.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ, quæ est in Cypro, dixit: In sanctis istis viris talem compunctionem sacræ imagines excitarunt: quanto magis igitur in nobis.

Theodorus sanctissimus episcopus Myron dixit: Cum ejuscemodi patres nostri dicant, non habemus quod dicendum nobis amplius videtur.

Reverendus presbyter locum tenens Orientalium diœcesium, dixit: Pictores haudquaquam adversantur scripturis. Nam quod scriptura dicit, hoc illi repræsentant, adeo ut confirmatores videantur scriptorum.

Theodosius Amorii episcopus dixit: Divinus apostolus sic docet: *Quæcumque præscripta sunt, in no-* Rom. 15.
E *stram doctrinam sunt præscripta.* Ipsæ igitur sacræ imagines & picturæ, tum musaïcis operibus, tum colorum materia delineatæ, in nostram doctrinam, zelum & typum eriguntur, & pictæ sunt: ut & nos illis conformes, idem certamen apud Deum exhibeamus; quo & nos eo statu & parte constituat, quo illi fuerunt, & coheredes regni sui cælestis faciat.

Theodorus sanctissimus episcopus Catanes dixit: Beatus doctor & Dei studiosus Asterius, velut astrum lucidum, omnium nostrum mentes illuminavit: ut jam non præter æquum & rectum catholica & sancta ecclesia venerandas imagines suscepisse videatur, sed commode & tempestive sanctorum patrum consiliis acquievisse.

Gregorius

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO IV.

Gregorius venerabilis diaconus sanctæ magnæ ecclesiæ legit:

Ex Anastasii Persæ sancti martyris vita, martyrioque: cujus initium:

[a] Congeneres Filius & Verbum Dei, per quod cuncta creata sunt, cum exsistant. Et paulo post:

Cum vero redundaret in eo desiderium quo illuminaretur, sæpe virum prænominatum precatus est, ut sacri fontis lavacro tingeretur. Is vero Persarum metuens vim, ne per hoc in periculum incideret, rem diutius protraxit. Adiit autem simul cum eo ecclesias, precum fundendarum gratia. Cum vero istic sanctorum martyrum historias depictas conspicaretur, interrogavit, ecquid ista sibi vellent. Audiens autem ab eo, quænam essent a sanctis miracula designata, quodque intolerabiles cruciatus a tyrannis pertulissent, quantaque constantia firmati obduravissent; miratus est plurimum, etiam ad stuporem usque. Postquam autem aliquandiu apud religiosum illum virum hæsisset, subiit illi in mentem, quo Hierosolymam peteret, atque illic sacri baptismatis rore lavaretur.

Theodorus religiosissimus episcopus Myrorum dixit: Venerabilium imaginum traditio, ut videtur, necessaria est & legitima.

Euthymius venerabilis diaconus monachus & notarius Dei colentissimi episcopi Gotthiæ: [b]

Ex miraculis sancti martyris Anastasii, cujus libri initium:

Miraculorum narrationem contexere institui. Et paulo post legit:

Agedum igitur & in Cæsarea Palæstinæ regionis mirifica a sancto viro designata recenseamus. Cum sanctæ civitati reliquiæ sacræ appropinquassent, omnibus res ea fuit declarata & significata. Itaque lætitia magna perfusi omnes, surgentes subito, lignaque sacra pulsantes, invicem obviam facti sunt in veneranda Virginis Deiparæ æde, quæ appellatur Nova. Illinc cum cruce & supplicatione egressi, læti & gaudentes cum gratiarum actione sacris reliquiis occurrerunt. Et reflorescentes, immo veluti novo igniculo iterum excitati, magnam ex infidelitate sua & mortificatione pietatis refocillationem acceperunt. Accedentibus autem illis, & salutantibus sepulcrum martyris, illicque sacris reliquiis munus in memoriam sancti offerentibus; mulier quæpiam ex primatiis civitatis feminis, cui nomen Arete: verum a virtute, quam Græci ἀρετὴν vocant, longe alienissima, ad infidelitatem conversa dixit: Ego reliquias e Perside venientes numquam venerabor. O miseram & desperatam feminam! Non audivit hæc misera sacri Davidis vocem increpantis eos, qui impudenti & inverecundo ore quidvis effutiunt: *Cessare*, inquit, *facias linguam tuam a malo, & labia tua ne loquantur dolum.* Quid igitur glorificans eos, quos glorificat Deus, in hanc designavit, deinceps me referente audietis. Cum sacræ reliquiæ in urbem allatæ fuissent, communi sententia cives martyri oratorium prope Tetrapylum (locus est is in medio civitatis) construere decreverunt: quin etiam illius imaginem illic constituerunt. Jam cum esset exstructum oratorium, sanctus martyr in habitu monachi per somnum coram misera adstitit, illique ait: E lumbis ægrotas. Ipsa autem respondens: Non, inquit, domine, neque enim quidquam mali sentio. Postquam hoc dixisset, expergefacta, subito dolores in se ruere sensit, cœpitque clamare & gemere. Atque adeo graviter affecta fuit, ut ne quidem otii satis habuerit, quo exputaret quivisset,

A quænam illius tam subiti & vehementis doloris causa, quisve auctor esse posset. Sic autem quatuor integris diebus in cruciatibus substitit. Quinto autem die sub crepusculum vidit sibi sanctum illum adstantem, atque ad eam dicentem: Descende ad Tetrapylum, sanctique Anastasii intercessionem apud Deum posce, quo sana fias. Ipsa igitur cum surrexisset ex grabbato, in memoriamque blasphema illa & impia verba, quæ contra caput suum dixerat, redirent; convocatis liberis suis, ad eos dixit: Tollite me, tollite me, inque templum divi Anastasii concedamus: siquidem jam docta sum meo cum periculo, reliquias ex Perside venientes adorandas venerandasque: & quæ Deus sacravit, ea non esse communia appellanda. Impositam

B itaque eam feretro bajularunt. Cum autem appropinquarent ipsi loco, ipsa eminus conspicata sancti imaginem, cum lacrymis cœpit exclamare: Hic est qui in somnis vere a me visus, instruxit me de malis quæ me habent. Deinde se ipsa in solum prosternens, sanctumque orationibus flebilibus martyrem placans, sana firmaque surrexit. Et quæ paulo ante alienis pedibus incedebat, extremaque patiebatur; nunc suis itans, domum una cum reliquis, Deum glorificans, martyremque magnificans, perrexit.

Petrus & Petrus religiosissimi presbyteri, vicarii Hadriani Papæ veteris Romæ, dixerunt: Ipsa illa imago in præsentem diem Romæ est in monasterio cum pretioso capite.

C Joannes episcopus Tauromeniæ dixit: Recte dixerunt venerabiles vicarii. Nam & in Sicilia muliercula cum dæmonio vexaretur, Romam profecta ad imaginem sanctissimam supra dictam, sanata est.

Joannes colentissimus monachus, vicarius orientalium sedium, dixit: Ex prædictis satis clarum exsistit, sanctorum imagines etiam miraculis clarescere, & medelas facere.

Petrus sanctissimus episcopus Nicomediæ dixit: Affero divi Athanasii in hanc sacram synodum librum, quem (si jubetis) legemus.

Sancta synodus ait: Legatur.

Stephanus itaque notarius & diaconus legit:

D *Sermo beati patris nostri Athanasii de imagine Domini veri Dei nostri Jesu Christi, de miraculo in Beryto civitate prodito.*

Levate oculos intellectus vestri, novum hoc spectaculum contemplamini. Inspicite in Dei immensum hoc miraculum, date illi gloriam, illius inexplicabilem erga homines amorem, illiusque dispensationis magnitudinem considerate, lacrymas cum lætitia fundite. Apud Deum nihil novum: Deus enim exsistens cuncta potest. Quod autem in diebus nostris & nostri causa factum est, corda omnia quæcumque audient, in stuporem ducet. Stupuit cælum propter talia ausa. Abyssus conturbata nimis est. Sol, luna, & reliqua sidera obtenebrata sunt ob tale facinus. Rur-

E sus autem lætata sunt ob id, quod circa se Deus dispensavit. Cunctæ cælorum virtutes audite, & stupescite, in eo quod factum est, in diebus nostris. Intelligentes intelligite, inclinate aures vestras, ut ex corde audiatis.

Berytus civitas est in finibus Tyri & Sidonis sita, vectigalis autem Antiochiensibus. In hac civitate cum Judæorum natio frequens esset, contigit, ut prope synagogam, quam illic amplam habent, quidam e Christianorum numero domicilium a quodam conductum habitaret. Hic ex adverso lectuli imaginem Jesu Christi Domini nostri fixerat. Erat hæc sane veneranda, quod integram Christi Domini proportionem exprimeret. Contigit autem non ita diu post id temporis

[a] Pro. Unigenitus.

[b] Deest verbum, legit.

Psalm. 33.

ACTIO IV.

ANNO CHRISTI 787.

Christiano mansionem aliquanto ampliorem quærere; neque id omnino fortuito factum est, sed ex divina dispensatione, *qua omnes cupit in agnitionem veritatis venire, & salvos fieri*: exhibens miracula his qui illum colunt, & pie in illum credunt: verum in redargutionem diffidentium, confirmationem autem & stabilimentum credentibus. Quærebat itaque, ut dicere cœperam, Christianus ædes majores: quas cum in alio civitatis loco invenisset, e domo quam prope synagogam habuit, in alteram migravit. Cumque res suas omnes in eam transtulisset, imaginem tamen illam Domini illic forte reliquit; oblivione quidem illud, sed tamen divina dispensatione. Judæus autem commoditate loci captus ædiculam illam conduxit, nondum animadvertens ejuscemodi imaginem illic affixam: suaque isthuc transferens, aliquamdiu illic habitavit. Quodam autem die hic cum gentilium suorum quosdam in prandium invitasset, contigit, ut quidam convivarum sublatis oculis imaginem Christi Domini nostri inspiceret. Moxque conversus ad convivatorem: Tu (inquit) Judæus cum sis, qua fronte tandem audes hujuscemodi imaginem domi tuæ habere? Non dicam hic, quot plaustra conviciorum & maledicta in Dominum salvatorem effuderit. Convivator autem seipsum purgare studens, affirmabat etiam sancte, se hujuscemodi imaginem hactenus non vidisse: atque ita qui invitatus erat, tacuit. Postquam autem fuisset egressus, ad principes sacerdotum hominem detulit, quod imaginem Salvatoris in ædibus conservaret, Nazaræumque non ejecisset. Illi vero audita re, interrogaverunt, num id posset approbare. Clamante illo, se posse confirmare quæ diceret, omnes congregati & furore perciti, illo quidem die nihil egerunt: sed mane facto, congregati summi sacerdotes & seniores cum ingenti hominum ejusdem nationis turba, assumpto simul delatore Judæo, ad ædes illas, in quibus imago Domini nostri habebatur, ire pergunt. Cum autem ad eum locum venissent seniores & principes sacerdotum cum ipso simul delatore, irruunt in domum, & confestim imaginem Salvatoris Domini nostri contemplati, furore pleni, Judæum quidem extra synagogam ejiciunt, imaginem vero detrahunt, dicentes: Quemadmodum patres nostri illuserunt illi, ita & nos faciamus. Tunc omnes cœperunt exspuere in faciem sanctæ imaginis Christi, colaphisque hinc illinc faciem cædentes dicebant: Quæcumque designarunt patres nostri in illum, ea & nos quoque faciamus in illius imaginem. Deinde inquiunt: Audivimus quod illuserunt ei patres nostri, faciamus idem hoc & nos quoque. Mox talia convicia evomuerunt in Jesu Christi imaginem, quæ nemo sanæ mentis excogitare posset. Addunt deinde: Audivimus, patres nostros pedes manusque illius clavis fixisse: quid obest quo minus & nos idem tentemus? Confestim autem imaginis Domini pedes manusque clavis ferreis foraverunt. Deinde insano ore clamant: Audivimus quod & aceto & felle imbuta spongia illum potaverunt: faciamus & nos similiter. Acceptaque spongia aceto plena, ad os imaginis applicuerunt. Rursus aïunt: Notum nobis est, quod & calamo caput illius patres nostri percusserint. Fiat idipsum etiam a nobis pariter. Sumpto igitur calamo caput Domini cædere cœperunt. Tandem aïunt: Clarum nobis est, quod lancea latus illius pupugerunt. Nihil a nobis omittatur, addamus & hoc ipsum. Itaque lanceam cuidam porrigentes, jusserunt ut latus imaginis dominicæ transfigeret. Ex eo autem confestim sanguinis & aquæ rivuli emanare cœperunt. Christe, gloria tibi. Incomprehensibilis Domine, gloria tibi. Quis tibi similis Domine? Quis alius præter te, Deus faciens horrenda signa & terribilia, & obstupescenda in cælo & in terra? O admirabilis mediator Dei & hominum, & homousion, mundi Redemptor ac Salvator, totius bonitatis & pietatis fons & origo. O quantus es Domine Jesu in humilitate: qui cum esses Deus, morticinum nostræ carnis suscipiendo, homo fieri dignatus es pro salute generis humani: quem impii & crudeles paulo minus ab Angelis minoratum cernentes, horribili morte plectere non erubuerunt! O quam magnus es noster Salvator in patientia, qui in tempore tuæ traditionis tuo proditori ad te venienti osculum præbere non renuisti: & servo Malcho apostoli gladio abscissam auriculam redintegrasti, quando ad passionis victimam velut ovis mansuetus deducebaris! O quantus es in misericordia Christe, spes unica mundi, qui cum in cruce te ipsum hostiam Deo Patri exhibuisses sanctam & immaculatam, pro tuis crucifixoribus veniam postulasti, dicendo ad Patrem: *Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt!* Tunc quidem pro nostra salute incurvatus in eadem carne, quam ex Virgine sancta & immaculata assumpseras, mortem pertulisti crudelem. Et qui eras in substantia cum Patre sanctoque Spiritu unus, & impassibilis existens & invisibilis, condoluisti humanam perire naturam. Et ideo in hanc lacrymarum vallem descendens, pro nostris erratibus & piaculis formam servilem suscepisti, in qua te permisisti ab iniquis teneri, flagellari, ad ultimum vero crucifigi. Nunc autem in sancta imagine tua crucifigeris Domine iterum ad confusionem impiorum omnium infidelium, & ad corroborationem omnium in te credentium. Et ideo tibi omnipotenti Deo una cum Patre Spirituque sancto gloria sit per cuncta sæculorum sæcula, decus & fortitudo, virtus atque victoria. Amen.

Audite, omnes ecclesiæ filii, cetera quæ postmodum facta sunt. Ipsius enim mysterii dispensatio. Postquam enim, (ut superius dictum est) latus sanctæ imaginis illius apertum est, continuo exivit sanguis & aqua. Dixerunt autem principes sacerdotum: Afferatur vas ad locum vulneris, & videamus exitum rei. Qui illico detulerunt hydriam, & ad locum vulneris, unde sanguis & aqua decurrebant, statuerunt. Quæ absque ulla mora subito repleta est. Dixerunt autem ad invicem: Quoniam susurrant Christum colentes, quod signa & inaudita multa fecerit in mundo, quæ nemo alius agere potuit; accipiamus hunc sanguinem & aquam hanc, & deferamus ad nostram synagogam, & congregemus universos qui se male habent, & ex hoc spargamus eos: & si vera sunt, quæ de Christo dicuntur, continuo sanabuntur: sin alias, ostentui habeantur a nobis cuncta, quæ a suis sequacibus asseruntur de eo. Hæc dicentes, hydriam deferunt ad synagogam, æstimantes se Christo Jesu Domino nostro æterni regis Filio maximam inferre posse injuriam. Congregaverunt igitur quoscumque repererunt languidos: & in conspectu Hebræorum introducti in synagogam, inter nos quidam provectæ ætatis erat homo, quem a nativitate sua gravissima possederat corporis molestia, quæ Græca locutione παρέλυσις, Latine vero dissolutio membrorum dicitur. Hic dum primum ab eis fuisset perunctus, repente de suo grabbato, quasi cervus exsiliens, ad laudem Filii Dei incolumis redditus, ad propria remeavit. Deinde adducentes cœcos nonnullos, loca eorum luminum perungere studuerunt. Qui ipsi statim in Jesu Christi nomine discussa cœcitate, post multos annos lumen amissum recipere meruerunt. Ægrotantes autem plurimi ad hoc spectaculum sunt adducti, manibus post terga revinctis. Cumque & illi fuissent peruncti, mira-

1. Tim. 2.

Matth. 26. & 27. Marc. 14. & 15. Luc. 22. & 23. Joan. 18. & 19.

Luc. 22.

Luc. 23.

Joan. 19.

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO IV.

bili virtute Dei undique perfusi, sensu redintegrato pristino ad propria dum revertuntur sanissimi, laudes Dei omnipotentis Filio Jesu Christo Domino Salvatori nostro persolvuntur ab omni populo. Tumultus autem exortus est magnus per totam tamdem urbem, concurrentibus omnibus propter innumerabilia, quæ fiebant, miracula. Et quicumque variis languoribus infirmos possessos habebant apud se, illuc eos deducentes, perungebant; & statim sanitatem quam desiderabant, consequebantur. Omnes autem, ad quoscumque pervenire potuit opinio, afferentes infirmos, quos habere poterant in domibus, paralyticos, cæcos, claudos, surdos, mutos, & leprosos, sive aridos, deducebant eos ad synagogam Judæorum, ubi hæc signa fiebant divinitus. Sed quamvis maxima esset hæc eadem synagoga, nequaquam tamen recipere poterat supervenientium multitudinem. Infinitæ enim erant populorum catervæ, quæ illuc undique confluebant propter innumerabilia miracula & prodigia, quæ pro sua nimia prolixitate, ne fastidium generent, transgrediendo prætermittuntur. Omnes autem principes sacerdotum & seniores, & omnis turba Judæorum, parvulorum, ac majorum, & mulierum, videntes quæ facta fuerant, crediderunt in Dominum nostrum Jesum Christum, & dicebant: Gloria tibi sit, æterne Deus & omnipotens Pater, qui nobis indignis, quamvis sero, revelasti unicum Filium tuum Dominum nostrum Jesum Christum: quem, ut Isaiæ vaticinium cecinit, virgo concepit, & virgo peperit, ac post partum virgo permansit. Gloria tibi sit, Christe Fili Dei, qui tanta mirabilia nobis miseris demonstrasti. [a] Te credimus, tu nobis esto propitius, & nos suscipere dignare: quia ex toto corde, & tota anima atque virtute ad te confugimus. Hæc & his similia clamantes dicebant: lacrymas autem amaras emittebant & singultus. Postquam autem curati sunt cuncti, qui ægritudine detinebantur, occurrit omnis multitudo Judæorum ad domum sanctæ ecclesiæ, quæ in eadem urbe erat, ubi metropolitanus. Cujus provoluti vestigiis, se peccasse, se graviter deliquisse, magnis vocibus fatebantur.

Isai. 7.

[a] Forte, In te.

Qui cum ab iis perquireret omnem rei gestæ veritatem, sanctam iconam Domini Salvatoris eidem demonstrantes, annuntiaverunt cuncta quæ in ea exercuerant: & qualiter ab ictu lanceæ sanguis & aqua emanavit ex latere ipsius: nec non & de mirabilibus ab ea ostensis illi retulerunt per ordinem. Ille vero interrogabat, qualiter icona ipsa ab iis fuisset reperta, & si ab aliquo eam excepissent. At illi retulerunt ei, quod quidam Christicola per oblivionem in cellula synagogæ proxima dimisisset eamdem iconam, dum se ad alium locum transferret hospitandi gratia. Qui statim jubetur inquiri, & repertus, in præsentia domini metropolitani statui. Cumque ab eo studiosissime fuisset interrogatus, quomodo icona apud se devenisset, vel a quo tam mirabiliter posita esset; respondit dicens, quod Nicodemus, qui ad Jesum nocte venerat, propriis manibus eam composuisset, & moriens Gamalieli tradidisset. Gamaliel autem doctoris gentium Pauli διδάσκαλον, cum diem sibi cerneret adesse extremum, Jacobo eam reliquit, & Jacobus Symeoni & Zacchæo, & sic per [b] successores temporum in Hierosolyma perduravit; usquequo subversio illius urbis patrata est quadragesimo & tertio anno post Ascensionem Domini & Salvatoris ad cælos. Sed biennium antequam Titus & Vespasianus eamdem subverterent urbem, admoniti sunt a Spiritu sancto fideles atque discipuli Christi, ut relicta urbe, ad regnum se transferrent Agrippæ regis, quia ipse tunc Agrippa Romanis fœderatus erat. Qui egressi ab urbe, omnia quæ ad cultum nostræ religionis vel fidei pertinere videbantur, secum auferentes, in regiones transtulerunt se. Quo tempore etiam icona cum ceteris rebus ecclesiasticis deportata, usque in hodie in Syria permansit: quam ego ipse a parentibus ex hac luce migrantibus mihi traditam jure hereditario usque nunc possedi. Hæc certa & manifesta ratio est de icona sancta Domini Salvatoris, qualiter de Judæa in Syriæ partes devenit. Auditis his sermonibus, reverentissimus metropolitanus valde hilaris redditus, conversus ad populum Israëliticum, dicebat: Convertere Israël ad Dominum patrem universorum viventium, & adora nobiscum ejus Filium, per quem sunt omnia creata; & Spiritum sanctum, qui est vivificator cunctorum viventium, & illuminator nostrarum animarum: festina debitum absolvere votum. Omnis autem turba stirpis Judaicæ clara voce cœpit cantare & dicere: Unus Deus Pater, & ipse ingenitus. Unus Filius, & ipse unigenitus Christus, quem patres nostri crucifixerunt, & nos ipsum agnovimus verum Dominum. Unus Spiritus sanctus, & ab utroque procedens, per quem veraciter nos credimus esse salvandos.

Joan. 3.

Act. 22.

[b] Forte, successiones.

Hæc dicentes, prostrati genibus ipsius, veniam postulabant de suis consequi sceleribus per baptismi remedium. Quos suscipiens beatus antistes cum suis clericis, per dies plurimos de disciplina erudivit Christiana. Ad ultimum vero catechumenos factos, & triduano peracto jejunio, ex aqua & Spiritu sancto regeneravit eos. Postquam vero baptismum consecuti sunt, rogabant enixius sanctum virum, ut synagogam suam ecclesiam consecraret in honorem sancti Salvatoris mundi. Quorum petitionem minime aspernatus, synagogam illorum, quæ major esse videbatur, in nomine unigeniti Filii Dei redemptoris mundi consecravit. Ex tunc itaque per diversas orbis totius nationes & provincias mos inolevit, ut basilicas plurimas vel oratoria pontifices Christianæ legis in honorem sancti Salvatoris mundi condere & dedicare non desinant. Nam antea antiquiores nostri vel majores hoc peragere minime præsumpserunt. Sed ad narrationis nostræ ordinem reflectamus articulum. Rogaverunt autem metropolitanum præfati viri, ut ceteras synagogas eorum in honorem quorumdam beatorum martyrum consecrando reconciliaret. Itaque & huic petitioni libenter animum accommodavit, & quæ suggesserunt, juvamine cuncta explevit devotus. Factum est gaudium magnum in civitate illa non solum de sanitate corporum, quæ emanaverat maxima; sed & de tantis animabus, quæ ab interitu satanæ ad vitam æternam fuerunt revocatæ. Venerabilis vero & summus antistes die noctuque variis fluctuabat cogitationibus de hydria, quæ dominicum intra se retinebat cruorem, valde hæsitans, quid de ea opportunum fuisset peragere. Tamdem autem salubri reperto consilio, omnium ecclesiarum, quæ per orbem terræ longe lateque consistebant, inæstimabile atque profuturum providit consolationis remedium. Denique ampullas præcepit fieri vitreas, in quibus portiones misit singulis de sanguine & aqua, quæ de imagine Domini Salvatoris nostri decurrerunt: quas etiam per Asiam, Africam, Europam, per suos nuntios dirigens, cuncta quæ apud urbem jam dictam suo tempore contigerant devenisse, suis scriptis vel eloquiis manifestissime universis sanctæ ecclesiæ filiis viriliter declaravit. Hoc insuper ab his efflagitans, ut per annos singulos in mense Novembri, qui apud Hebræos est nonus, apud nos vero mensis undecimus, nono die ipsius mensis, id est, quinto Idus Novembris, non minori reverentia, quam Natalis Domini, vel

Paschalis, ista dies præcipua observatione colatur. Hæc est vera & vehementer credula ratio de cruore lateris Domini nostri Salvatoris, qui profluxit de sancta imagine ipsius, quæ crucifixa est in Syria, in Beryto civitate. Hic est etiam sanguis ille dominicus, qui apud plerosque repertus esse dicitur. Nec esse aliter æstimandum a vere catholicis, præter id quod scribitur a nobis: quasi ex carne & sanguine Christi possit in mundo inveniri, nisi illud quod in ara altaris per manus sacerdotum quotidie spiritualiter efficitur. Hæc ergo sciens, amantissimi patres & fratres, acceleravi declarare vobis ad ædificationem animarum vestrarum, ad incrementum nostræ fidei: ut & in hoc scire valeatis, quanta sit virtus & pietas Dei & Salvatoris Domini nostri Jesu Christi. Idcirco in fide fortes estote, & congaudete super magna & obstupenda ejus miracula, quæ in nostra generatione a Deo sunt patrata. Et date illi gloriam cum lætitia gaudentes, & cum nimia cordis compunctione ejus majestati immensas gratias agite, eo quod fidei suæ & scientiæ dignos fecit esse. Ipsi Christo Jesu Salvatori nostro cum Patre sanctoque Spiritu gloria sit honorque, laus etiam perennis: qui in sempiternum atque indivisum absque initio & fine obtinet imperium.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ, quæ est in Cypro, dixit: Ecce is, [a] qui ab immortalitate appellationem sortitus est, totam hanc sacram congregationem ad compunctionem & lacrymas compulit. Non enim venerandas esse tantummodo imagines sanctorum docuit, sed & maximas quasdam medicandi rationes ab his proficisci.

[a] Hoc est, Athanasius.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Sed quispiam dixerit: Quamobrem miracula a nostris imaginibus non eduntur? Cui sane ita sit cum Apostolo responsum: *Miracula non credentibus data sunt, sed illis qui in incredulitate versantur.* Hi igitur qui imaginem ita tractabant, infideles erant: qua de causa signum illis datum est a Deo per imaginem, ut ea ratione ad fidem nostram Christianam traherentur: *Generatio enim improba & adultera signum quærit, & signum non dabitur illis.*

1. Cor. 14.

Matth. 12.

Theodorus devotissimus diaconus & notarius epistolam beati Nili ad Heliodorum silentiarium legit:

Inter miracula, quæ diversis in locis & temporibus ad infidelium fidem roborandam, stabiliendamque, credentium vero spem augendam, Dominus edidit, unum ex mille tibi, Platonis scilicet nostri triumphatoris martyris, recensebo: per quem non solum in nostra patria, sed per omnem civitatem regionemque postulantibus ejus præsentiam Dominus mirificam donat gratiam, & incredibilem potentiam ostendit. Nam in monte Sina, in quo Moyses a Deo legem suscepit, cum ingens monachorum, tum indigenarum, tum alienigenarum turba versaretur; quidam ex eis vir Galata cum filio suo vitam solitariam eligens, longam isthic ætatem duxerat: quæque ad exercitium eremiticæ vitæ pertinebant, diligenter obierat. Forte autem fortuna cum barbaricæ quædam nationes in præfatum montem irruptionem facerent, eos qui in procinctu erant, simulque Galatæ senis filium, captivos traxerunt: manibusque post tergum revinctis nudos absque calceis, jejunosque per immitia illa & asperrima silentiaque loca vi & necessitate, immensoque terrore compulsos abegerunt. Abscondens autem sese in abdita quadam montis spelunca bonus senex, luctu mœroreque, quod optimo filio orbatus esset, macerabatur: Dominumque nostrum Christum per intercessionem Platonis patrii martyris, ad commiserationem solicitabat. Idem quoque filius in vinculis per ejusdem martyris patrocinium tentabat, ut sui misertus Dominus miraculum aliquod exhiberet. Utrorumque autem preces cum essent exauditæ, patris videlicet in spem mortis latentis, filiique in captivitate detenti: ecce confestim martyr noster Plato ipse eques, equumque alium trahens, filio vigilanti, cognoscentique ex pictura sæpe visa effigiem martyris, apparuit: jussitque, ut ex media turba exsurgens, equum ascenderet. Vix dixerat hæc, cum vincula aranearum telis fragiliora visa sunt: ipseque solus per divinum nutum admonitus, liberatusque, equum ascendens, gaudens confidensque divinum martyrem ducem suum secutus est. Compendio autem & admodum velociter uterque, tum sanctus ipse, tum adolescens monachus, veluti alati, senis mansionem perveniunt, assequunturque jacentis adhuc in terra, & filii cladem deflentis. Sanum autem patri ex animo dolenti præclarus victor martyrque filium dilectum postquam obtulisset, nusquam amplius visus est. Ut non dubitandum sit, quin omnibus in locis Deum per ipsos martyres invocantibus, mirifica & admiranda præclari illi athletæ per Dominum Christum dare possint. Hoc tibi scripsi, veluti gratum de martyre testimonium, quem numquam satietas recordationis beatorum martyrum capere solet.

Sancta synodus dixit: Demonstratum est, quomodo per præcognitam imaginem martyris, ipsum adeo martyrem præsentem cognovit cum liberaretur.

Theodorus Myrorum episcopus dixit: Ego quoque non multum dissimilia passus sum. Nam cum aliquando ab aulicis quibusdam injuria essem affectus, venit ad me diaconus meus, vir pius & timens Deum: retulitque in somnis sibi visum metropolitanum nostrum, pollicentem negotiis meis exspectatum finem & successum. Ibi mihi inquirenti, qua effigie visus sibi esset patriarcha, respondit: Facie rubicunda & capite cano. Inquam ego, non esse eam patriarchæ similitudinem, sed divi Nicolai imaginem, quemadmodum fertur. Respondit tum is mihi me recte dixisse: sic enim circumfertur illius imago passim expressa, quemadmodum mihi in somnis adstitit. Mox itaque confisus sermonibus, in sacram & regiam urbem profectus, res quæ ad episcopatum meum pertinebant, ex animi sententia composui.

Thomas Dei amantissimus presbyter, monachus & vicarius Orientis, dixit: Sunt quidam qui asserunt beatum Nilum contra imagines scripsisse. Videamus igitur, cum in manibus sint libri, quid de iis sentiat, modo synodo placeat.

Sancta synodus dixit: Legatur.

Cosmas sanctissimus diaconus & cubicularius, accepto libro, legit:

Ejusdem beati patris nostri Nili ad Olympiodorum proconsulem.

Scribis mihi, num decorum putem, cum in animo habeas fani ædificationem in honorem sanctorum martyrum, ejusque qui per eorum testata certamina, labores & sudores, prædicatus est Christus, ut imagines in sacro loco omnigenarum animantium per parietes undique fieri cures, has quidem a dextra parte, illas vero a sinistris: quo spectatores per terram casses, apud eosque lepores & capreas circumcursantes, venatoresque fugientia animalia velociter cum canibus insequentes videant: in mari vero emissa retia, omneque genus piscium captum, in terramque piscatorum manibus eductum: præterea, ex gypso omne id quod oculos pascere potest, effectum, idque in domo Domini contemplentur. Nequaquam. Sed in vulgari domo mille cruces figi, quam historias avium, jumen-

torum, & serpentum, germinumque, malim. Ego vero ad scripta sic respondeo, puerile plane esse & stultum, ejuscemodi rebus fidelium oculos fascinare velle. Debet enim esse firmæ & virili sententiæ genuinum, in sacro loco ab oriente sanctissimi templi, unicam & solam effigiari crucem. Per solam enim salutiferam crucem genus humanum liberatum est; perque hanc desperabundis undique spes annuntiatur. Verum novi & veteris Testamenti historiis hinc inde parietes templi repleri doctissimi pictoris opera velim: quo scilicet hi qui litteras non norunt, neque sacram scripturam legere queunt, contemplatione picturæ in memoriam reducant, quinam germane vero illi Deo per fortia facta servierunt: atque in certamen exeitentur gloriosorum & laudatorum facinorum, per quæ cum cælo terram commutarunt, venerantes scilicet per contemplationem ea quæ non viderunt. In communi vero domo, in qua multa fuerint habiracula, sufficiat singulis veneranda crucis imago. Reliqua omnia, ut supervacua, relinquenda necessarium puto. Orationibus autem continuis, firma fide, eleemosynis notabilibus, humilitate, spe ad Deum perpetua, divinorum sermonum meditationibus, erga fratres compatientia, erga familiares humanitate, omnibus denique Domini nostri Jesu Christi præceptis veluti muro cingere sese, suamque conjugem, liberos, & omnem substantiam curare, ornare & tueri, laudo, & ad hoc adhortor.

Theodorus episcopus Myron dixit: Hæc epistola lecta, jamdudum ab aliis corrupta & vitiata existens, perdidit & errare nos fecit. Arbitrabamur enim eam esse sinceram & recte consultricem, ut nunc lecta est.

Sanctissimus episcopus dixerunt: Nos si tum audivissemus, quod pater iste hinc & illinc depingi jubet ædem veteris & novi Testamenti narrationibus, non sane frustrati credidissemus. Illi enim pro eo quod pater inquit: Hinc & illinc historias colloca: dealba, posuerunt. Id scilicet est, quod nos potenter in errorem induxit.

Petrus & Petrus Dei amantissimi presbyteri vicarii Hadriani Papæ veteris Romæ, dixerunt: Tale etiam qui nunc in Deo quiescit, Joannes olim fecit. Nam cum templum Romæ Salvatoris exstrueret, in utroque pariete templi historiam veteris & novi Testamenti inscripsit: hinc quidem Adam exeuntem paradisum, illinc vero latronem paradisum ingredientem, & reliqua.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Si veri fuerint olim propugnatores dogmatum Christi, quam ob causam beati Nili patris librum in confirmatione non exhibuerunt, nimirum in confirmationem omnium dogmatum suorum? Dicant itaque religiosissimi episcopi, Gregorius Neocæsareæ & Theodosius Amorii, utrum adducti fuerint libri ad synodum, an minus.

Gregorius & Theodosius religiosissimi episcopi dixerunt: Nequaquam, domine: sed pro ipsis libris excerpta quædam nobis ostenderunt, & ex iis deceperunt nos.

Euthymius sanctissimus episcopus Sardensium dixit: Vos autem cum summi sacerdotes eratis, quamobrem non quæsivistis integram sententiam a libris?

Gregorius Neocæsareæ dixit: Crede, domine, neque negligentia, neque detrectatio laboris in causa nobis fuit: sed, quemadmodum scriptum est, obtenebratum erat cor nostrum imprudens, dicentesque nosipsos sapientes, stulti facti sumus. *Rom. 1.*

Theodorus sanctissimus episcopus Myron dixit: Scilicet & nos ipsos illa ipsa excerpta, quæ vos adduxistis, perdere possent. Novit enim Deus, quod hæc ipsa sancti Nili, quæ nunc lecta est, sententia excæcavit nos, maxime autem me: verum nunc sincere lecta confirmavit & servavit me.

Constantinus episcopus Cypri dixit: Quandoquidem adest ejusdem epistolæ alterum exemplar, legatur. Et accepto codice, Joannes diaconus & notarius sancti patriarchatus codicem alterum continentem præscriptam epistolam ejusdem Nili legit.

Constantinus sanctissimus episcopus Cypri dixit: En manifestum est, sanctum nunc & divinum patrem Nilum sanctas imagines recepisse. Verum a falsa synodo illa accusatus est, quod contra imagines locutus sit: unde non solum improbi illi Christianorum calumniatores sunt, verum etiam sanctorum accusatores & parricidæ, sycophantice divinos patres mendaciis circumvenientes.

Euthymius sanctissimus episcopus Sardensium dixit: Librum sancti confessoris Maximi in manibus habeo, adducoque, quo legatur. Sumptum illum Joannes notarius sacri patriarchatus legit.

Ex dogmatibus quæ agitata sunt inter piæ memoriæ Maximum, & Theodosium episcopum Cæsareæ, quæ est in Bithynia, ejusque asseclas: quorum principium:

Quæ agitata sunt de fide inculpata nostrorum Christianorum. Et paulo post Maximus dixit: Domine, si sic decretum est ut fiat, egrediantur qui ita sentiunt, & quæcumque jusseris, sequar. Post hæc surgentes omnes, cum gaudio & lacrymis surrexerunt, pœnitentiamque egerunt: factaque precatione, unusquisque sancta evangelia, venerandamque crucem, & imaginem Dei Servatoris nostri Jesu Christi, nec non dominæ nostræ Deiparæ, salutarunt, ponentes manus suas super ea in confirmationem eorum quæ locuti erant. Et paulo post: Conversus autem ad episcopum abbas Maximus, cum lacrymis cum sic affatus est: Magnus Dominus, diem judicii omnes exspectamus: novisti quæ sancita sunt per sancta evangelia, vivificamque crucem, nec non imaginem Dei Salvatoris nostri, ipsiusque sanctam semper Virginem matrem.

Constantinus sanctissimus episcopus Cypri dixit: Verbum hoc, *salutarunt*, hoc loco sanctus pater sumpsit pro *adorarunt*: siquidem sanctum evangelium & vivificam crucem ipse adoravit, deinde imagines venerandas Servatoris & inculpatæ ejus matris.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Annumeratæ sunt sacris vasis venerabiles imagines.

Sancta synodus dixit: Clarum est.

Sanctissimi episcopi Siciliæ insulæ dixerunt: Quemadmodum sacra cum sacris numerantur.

Petrus sanctissimus episcopus Nicomediæ dixit: Habemus & nos eumdem sancti Maximi librum; & si operæ pretium putaveritis, iterum prælibata legantur.

Cosmas diaconus & cubicularius, accepto libro, eamdem beati Maximi sententiam legit.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Animadvertamus fratres, quo pacto dixerunt hoc verbum ἠσπάσαντο, id est, salutarunt: quod & nos reverenda acceptione facere debemus. Nam λατρεία ad unum Deum refertur.

Joannes venerabilis monachus presbyter, vicarius Orientis, dixit: Nisi fuissent necessariæ imagines, eas propter stabilitionem factorum non fuissent osculati, ut etiam meo judicio cum sanctis evangeliis & veneranda cruce æquivaleant.

Petrus sanctissimus episcopus Nicomediæ dixit:

ACTIO IV.

Neque etiam vulgaris vir qui hoc fecit, sed Maximus A Dei philosophus, & cum patribus certans, quin etiam confessor & veritatis propugnator. Sufficiat igitur nobis, ut in salutando venerandas imagines illum sequamur.

Elias venerabilis protopresbyter sanctæ ecclesiæ dominæ nostræ Deiparæ in Blachernis, legit ex charta, quæ definitiones sanctæ & universalis sextæ synodi continet.

Canon sanctæ & universalis sextæ synodi.

Can. 82. Synodi in Trullo.

In quibus sanctarum imaginum picturis agnus digito Præcursoris indicatus expressus est, qui in formam acceptæ gratiæ, verum nobis per legem agnum Christum Deum nostrum ostendit. Veteres igitur typos & obumbrata veritatis symbola, præfigurationesque ecclesiæ traditas amplectentes, gratiam in primis curantes, veritatem tamquam legis plenitudinem acceptamus. Quo igitur perfectius & in colorum varietate omnium oculis subjiciatur character ille, quo secundum hominem agnus Christus Deus noster, qui abstulit peccata mundi, effigiatus est, posthac in imaginibus pro veteri agno erigi debere declaramus. Per hoc enim humilitatis altitudinem Verbi Dei considerantes, & ad memoriam in carne passionis illius & salutaris mortis dispensationis veluti manuducti, quæ mundo illinc contigit liberatio, cognoscimus.

Postquam autem hæc legisset, ad sanctam synodum conversus dixit: Venerandi sancti patres ecclesiæ, per- C secutionem me magis nullus excitasset, nisi divinus hamus me cepisset hac charta, cui sancti patres sextæ synodi subscripserant: neque solum in recte sentientem fidem ista me traxerunt; verum etiam sanctissimus patriarcha, cui mercedem cælestem Deus retribuat, plurimum docendo me juvit.

Sabbas venerabilis monachus dixit: Qua de causa hac non ex libro, sed ex charta lecta sunt?

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Quoniam charta ipsum est autographum, in qua patres subscripserunt.

Petrus metropolites Nicomediæ dixit: Quin etiam habeo & alterum codicem sextæ sacræ synodi canones continentem: quem in manibus sumptum Victor D venerabilis diaconus & notarius legit, repetens eumdem canonem.

Sanctissimus patriarcha dixit: Quæ est hæc ignorantia, qua plerique laborant circa hos canones? Scandalum enim est dubitare, num sint sextæ synodi. Cognoscant igitur tales sextam synodum temporibus Constantini fuisse congregatam, nimirum contra eos, qui tantummodo unam actionem & voluntatem in Christo collocant. Illi igitur hæreticos anathemate verberantes, orthodoxamque fidem confirmantes, sub annum decimumquartum imperii Constantini domum redierunt. Post annos igitur quatuor aut quinque iidem illi patres sub Justiniano Constantini filio congregati, prædictos canones ediderunt: neque hac de re E quisquam dubitet. Nam qui temporibus Constantini subscripserunt, iidem illi sub Justiniano quoque præsentem hanc chartam subsignarunt: quæ res satis clara est ex eorumdem propriarum manuum immutabili similitudine. Necessum autem erat [a] post synodum universalem definitam, canones quoque ecclesiasticos ederent. Igitur ad recordationem salutaris illius mortis [b] in carne, politiæ, ex venerandis imaginibus manuduci declararunt. Quod si autem in dispensationem Christi veri Dei hoc modo manuducimur, quales eos esse arbitrandum est, qui has subvertere conantur?

Sancta synodus dixit: Vere impios, Hebræos, & veritatis hostes.

ANNO CHRISTI 787.

Sanctissimus patriarcha dixit: Sed Deus noster Dominus bonus est ad suscipiendum omnes nos: non enim virgam peccatorum in sortem justorum misit.

Leo sanctissimus episcopus Rhodi dixit: Ecce ex sacris scripturis demonstratum est, ecclesiam nostram tot annis fuisse oppugnatam, & veluti discerptam. Sed gratias Deo nostro agimus, qui ter sanctum nostrum dominum in correctionem illius suscitavit.

Petrus & Petrus Dei amantissimi presbyteri, & locum servantes Hadriani Papæ veteris Romæ, dixerunt: Librum habemus in manibus beati Leontii episcopi Neapoleos, quæ est in Cypro. Rogamus autem, ut legatur.

Stephanus autem diaconus & notarius acceptum B codicem legit:

Leontii episcopi Neapoleos Cypri, ex quinto libro apologiæ pro Christianis, & contra Judæos, & de imaginibus sanctorum.

Agedum igitur, & deinceps de venerabiliter pictis imaginibus apologiam texamus, quo eorum ora, qui impietatem garriunt, obturentur. Hæc etiam est ipsa legalis traditio. Audi vero Deum dicentem ad Moysen: *Imagines duas cherubim aureas sculptas facies obumbrantes propitiatorium.* (Exod. 25.) Rursus templum, quod ostendit Ezechieli Deus, facies habebat palmarum, leonum, & hominum, & cherubim, a fundamento ipso usque ad laquearia tecti. Vere horrendum verbum Israëli præcipitur, ne ullam sculptile faciant, (Exod. 20.) neque imagines, neque similitudinem eorum, quæcumque sunt in cælo aut super terram. Rursus vero jubetur Moyses facere sculptilia, & cherubim animantia: (Exod. 25.) Ezechielique præcipitur, ut impleat omnia (Ezech. 41.) imaginibus & similitudinibus sculptilium, leonum, palmarum, & hominum, atque ita templum illud ostendit. Unde & Salomon ex lege formam hanc accipiens, (3 Reg. 6. & 7.) templum sculptilibus æreis, fusilibus imaginibus boum, leonum, palmarum, & hominum implevit; neque tamen ob id reprehensus est a Deo. Igitur si de imaginibus me arguis, redargue ipsum Deum, qui hæc in memoriam eorum, quæ apud nos sunt, fieri jussit. Judæus dixit: Sed ejuscemodi similitudines non adorabantur ut dii, tantummodo in recordationem fiebant. Christianus dixit: Recte dixisti. Neque enim apud nos ut dii adorantur sanctorum imagines, typi, characteres. Nam si deos in ligno imaginis adorarent, futurum esset, ut omnes & reliqua quoque ligna adorarent: si vero ut Deum adorarent lignum, non sane ubique extincto charactere imaginem exurerent. Ego vero, quatenus duo ligna crucis colligata sunt, typum quidem adoro propter Christum, qui in eo crucifixus est: cum vero fuerint dissoluta a se, abjicio ea & exuro quoque. Et quemadmodum qui mandatum Imperatoris suscepit, illius sigillum osculando, non ipsam ceram, aut characterem, aut plumbum veneratur, verum Imperatori ipsi adorationem & cultum exhibuit: ita quoque Christianorum filii, typum crucis adorantes, non naturam ligni adoramus, sed sigillum, & annulum, & characterem, Christum ipsum aspicientes, per hoc eum qui in illo crucifixus est, salutamus & adoramus. Et quemadmodum genuini filii, peregrinante longo tempore patre, ingenti amore ex animo erga eum affecti, quidquid illius in domo viderint, sive baculum, sive sedem, sive chlamydem, hæc inquam omnia cum lacrymis attrectantes, amplexantur; non illa honorantes, sed patrem desiderantes & venerantes: sic & nos fideles omnes crucem Christi tamquam virgam adoramus: ut sedem vero & cubile illius, ter sanctum sepulcrum: præ-

[a] Pro, ut post.

[b] Pr., & in carne politiæ, sive conversationis.

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO IV.

sepe autem & Bethlehem, reliquaque illius habitacula, ut domum: sic apostolos illius, beatosque martyres & reliquos sanctos, veluti amicos illius colimus. Ita Sion tamquam illius civitatem, Nazareth vero tamquam illius patriam amplectimur. Non aliter etiam Jordanem, quam divinum illius lavacrum, reveremur. Magno enim & inexplicabili erga eum amore, quo ascendit, ubi resedit, ubi apparuit, aut quod tetigit, aut omnino obumbravit, tamquam Dei locum colimus & adoramus: non ipsam regionem aut lapides venerantes, sed eum qui in illis conversatus est, apparuit, & in carne cognitus est, quique nos ab errore liberavit, Christum Dominum Deum nostrum. Hinc etiam propter Christum, Christique passiones, passim in ecclesiis, in domibus & foris, in picturis, in sindonibus, in promptuariis, vestibus, omnibus denique in locis hanc figuram ponimus: quo continuo contemplantibus nobis hæc in mentem veniant, & non obliviscamur, quemadmodum tu oblitus es Domini Dei tui. Sicut autem tu adoras librum legis, non naturam membranarum aut atramenti adorans, sed verba Dei quæ in illo continentur: sic & ego imaginem Christi adorans, non lignorum aut colorum naturam adoro, absit: sed inanimatum characterem Christi. Hunc enim cum habeam, per ipsum Christum me tenere & adorare mihi videor. Quemadmodum etiam Jacob accipiens a filiis suis vestem sanguine conspersam Joseph, cum lacrymis eam osculatus est, suisque oculis circumposuit, non ipsam vestem diligendo, aut honorando, hoc fecit: sed per eam arbitratus est se Joseph osculari, & in manibus habere. Sic & Christiani omnes imaginem Christi, aut apostoli, aut martyris, tenentes, nostraque carne osculantes, animo videmur nobis ipsum Christum, aut martyrem amplecti. Agedum tu qui arbitraris nullum manu factum, aut plane effigiatum, adorandum esse: numquid sæpe uxoris, aut filiorum mortuorum vestem, aut ornamentum in vestiario videns, illud osculatus es, & lacrymis rigasti? Neque tamen in hoc damnatus es: non enim ut Deum vestes adorasti: sed ipsum amorem erga eum, qui his amiciebatur, tuum per oscula declarasti. Quandoquidem ipsos nostros liberos & patres, qui creati sunt, & peccatores exsistunt, subinde osculamur: neque ob id damnabiles sumus, neque illos tamquam deos complectimur, sed amorem nostrum erga eos naturalem per ejuscemodi osculum declaramus. Ergo, ut sæpe dixi, in omni salutatione & adoratione intentio ipsa requiritur & exputatur. Tu vero cum me criminaris, quod ut Deum lignum crucis adoro: quid est, quamobrem non vertis in crimen Jacob, adorantem in summitate baculi Joseph? Sane manifestum est, quod lignum non adoravit, sed per lignum Joseph, quemadmodum nos per crucem Christum. Quin etiam impios illos viros qui sepulcrum vendebant, Abraham adoravit, & genu illis in terram flexit: verumtamen illos non ut deos adoravit. Rursus Jacob Pharaonem impium & idololatram exsistentem benedixit, sed [a] tantum illum non ut Deum benedixit. Rursus procidens coram Esaü adoravit, sed non ut Deum adoravit. Quod si autem plures salutationes & adorationes ex scriptura tibi demonstrari postules, quæ non sunt reprehensæ, facile efficiam. Atqui & tu quoque conjugem tuam fortassis impiam, affectionibus turbulentam, quotidie salutans, non reprehenderis, etsi nequaquam tibi divino ore uxoris salutatio præcepta sit: me vero cum videris Christi, aut ejus inculpatæ Matris, aut alterius justi imaginem salutantem, confestim indignaris, blasphemias fundis, & resilis, & idololatras non vocas. Mirum te extra verecundiam, neque horrere, neque tremere, neque erubescere, cum videas me per omnem terrarum orbem idolorum fana destruentem, martyrum vero templa ædificantem. Jam si constat me idola adorare, quid causæ est, quamobrem martyres qui idola destruxerunt, veneror ut deos, & glorifico? Quo pacto ipsos martyres qui statuas ligneas confregerunt, honore prosequor? Si ligna ut deos glorifico, quomodo veneror & adoro martyres & apostolos, qui lapideas effigies perdiderunt? Quomodo honore afficio, laudo, templa erigo, festa celebro tribus illis pueris, qui in Babylone imaginem auream non adorarunt? Vere magna est Judæorum cæcitas, magna impietas: in veritatem injurii sunt: ingratæ Judæorum linguæ in Deum convicia dicunt. A sanctorum martyrum reliquiis & imaginibus sæpe dæmones fugantur: hæc tamen scelesti illi contumeliis afficiunt, pervertunt, illudunt, & subsannant. Dic mihi, quot inumbrationes, quot scaturigines, sæpe etiam & sanguinis fluores ex imaginibus & reliquiis martyrum exstiterunt? Ii tamen corde insensati, videntes non credunt: verum fabulas ista & nugas esse arbitrantur. Quin etiam quotidie per orbem terrarum omnem, homines plane impios, exleges, idololatras, homicidas, scortatores & latrones, confestim per Christum & crucem illius compunctos, in agnitionem meliorem venire, mundoque renuntiantes omnem virtutem colore videtis. Velim autem mihi dicas, qua ratione tibi idololatræ sumus, qui ossa, cineres, pannos, sanguinem, sepulcra denique martyrum adorantes, illis tamen non sacrificamus. Judæus dixit: Qua ratione per universam scripturam præcepit Deus nullam creaturam adorandam? Christianus dixit: Dic mihi, terra & montes, nonne sunt Dei creaturæ? Judæus dixit: Recte. Christianus dixit: Quomodo igitur ait scriptura: *Exaltate Dominum Deum nostrum, & adorate scabellum pedum ejus, quoniam sanctum est: & adorate in monte sanctum suum?* Et rursus Deus ait: *Cælum mihi sedes, terra autem scabellum pedum meorum.* Judæus: Sed tamen non ut deos, verum per illa eum qui hæc fecit, adoras. Christianus: Fidelis sermo. Quamobrem scias & tu, quod & ego per cælum, terram, mare, ligna, lapides, reliquias, templa, crucem, angelos, homines, per omnem denique creaturam visibilem & non visibilem, omnium auctori Domino & factori soli adorationem & cultum exhibeam. Non enim per se creatura auctorem adorat; sed per me *cæli enarrant gloriam Dei*, per me Deum adorat luna, per me Deum glorificant astra, per me aquæ, pluviæ, rores, omnis denique creatura Deum adorat & glorificat. Sicuti rege aliquando bonam coronam, pulcram & speciosam suis manibus contexente, omnes qui bene erga regem affecti sunt, eam amplectuntur, & coronam venerantur, non sane aurum aut margaritam venerantes, sed verticem regis, & doctas illas manus, quæ coronam fecerunt: ita o homo, Christianorum populus quascumque crucis & imaginum ejus figuras amplectuntur, non ipsis lignis, aut lapidibus vel auro, aut corruptibili imagini, aut capsulæ, aut reliquiis cultum præstant: verum per hæc Deo omnium factori gloriam, venerationem, & cultum exhibent. Siquidem qui in sanctos impenditur honor, in ipsum recurrit. Imago enim Dei est, qui secundum Dei imaginem homo factus est: maxime autem qui Spiritum sanctum in habitaculum suum recipit. Juste itaque imaginem Dei servorum venerans & adorans, donum sancti Spiritus glorificat. *Inhabitabo enim in eis*, inquit, *& circumambulabo.* Pudore suffundantur Judæi, qui proprios reges, & alienos adorantes, nos Christianos tamquam idololatras derident. Nos autem Christiani,

Psal. 98.

Isai. 66.

Psalm. 18.

Levit. 26.

[a] Forte, tamen.

ACTIO IV.

ANNO CHRISTI 787.

omnibus in civitatibus & regionibus in dies & in horas singulas contra idola stamus armati, contra idola psallimus, contra idola & preces fundimus: & qua tandem fronte Judæi nos vocant idololatras? Ubi nunc sunt, quæ olim ab ipsis oblatæ sunt idolis, boum, ovium, & filiorum quoque victimæ? Ubi sacrificiorum fumi? ubi aræ & profusiones sanguinum? Nos vero Christiani propemodum, quid sit ara, quid sit victima, ignoramus. Nam Græci adulteris quibusdam hominibus, homicidis, impuris & scelestis templa dicarunt, eorumque idola cum illis ipsis deos fecerunt: nequaquam sane vel prophetarum, vel sanctorum martyrum nomine templum aut aram appellantes. Quemadmodum enim in Babylone Israëlitæ organa & citharam & alia quædam, quemadmodum ipsi Babylonii, habebant: & illi quidem ad laudem Dei, hi vero in ministerium dæmonum: sic & de imaginibus gentilium & Christianorum censendum est: siquidem gentes ad cultum diaboli, nos vero ad gloriam & recordationem Dei illa servamus. Alioquin & multa Deus per crucem auditu mira fecit: siquidem lignum vitæ, & lignum scientiæ appellavit: aliam autem plantam vocando Sabech concessionis signum ponit: deinde virga Pharaonem obtexit, mare divisit, aquam dulcem fecit, serpentem exaltavit, petram rupit, & aquam eduxit: lignum etiam germinans in tabernaculo, Aaronis sacerdotium confirmavit. Sic & Salomon inquit: *Benedicite lignum per quod fit justitia.* (Sap. 14. 7.) Sic & Elisæus lignum in Jordanem projiciens, ferrum in typum Adam velut ex inferis reduxit: sic mandat suo puero per virgam resuscitare filium Sunamitidos mulieris. Is igitur qui tanta miracula per ligna fecit Deus, dic, rogo, numquid per sanctæ crucis pretiosum lignum miranda efficere potest? Quod si autem est impium ossa venerari; quamobrem ossa Joseph cum omni honore ex Ægypto vecta sunt? Quomodo homo mortuus, ossa Elisæi attingens, resurrexit? Jam si per ossa mirifica Deus facit, clarum est quod & per imagines, lapides, pluraque alia idem possit. Adde quod & Abraham noluerit Saræ uxoris corpus alieno sepulcro mandare, sed magis proprio, honoris gratia. Adde Jacob, qui per lapidem Deum veneratus, constituens, eum unxit in typum summi angularis lapidis. Rursus & in Laban, lapidem Bunon appellavit. Testatur etiam Jesus filius Nave, duodecim lapides constituens in memoriam Dei. Erant autem, o Judæe, duo etiam cherubim obumbrantia propitiatorium sculpta. Jam ingrediatur aliquis templum tuum Græcus idololatra, iisque visis carpat te, tamquam & tu quoque idola adores: fare, quid habes quo de duobus cherubim fusilibus, bobus, palmis, & leonibus, quæ in templo sculpta sunt, te defendas? Vere nihil habes quod adversus illum dicas, nisi hoc unum, quod ea non tamquam deos habeas, sed in memoriam Dei, ejusque gloriam, cherubim hæc in templo visantur. Quod si ista sic se habent, qua ratione nos de imaginibus reprehendis? At dices mihi: Mosi a Deo jussum est, ut ejusmodi sculptilia in templo collocanda curaret: ego sane hoc ipsum etiam dico. Sed Salomon illinc digressus, plura in templo apparavit, quæ tamen Deus non mandaverat, quæ neque tabernaculi testimonium habuit, neque templum quod vidit Ezechiel: non tamen in hoc a Deo in crimen vocatus est Salomon. Nam in gloriam Dei, quemadmodum etiam & nos, ejuscemodi effigies excogitarunt. Habuisti quoque & tu, Judæe, & alia quædam in memoriam & laudem Dei: nimirum virgam Mosis, tabulas a Deo fabricatas, rubum incombustum, humidam ex siccitate petram, urceum continentem manna, arcam, propitiatorium, velum, & a Deo declaratum ephod, denique a Deo præparatum tentorium. Utinam & tu hæc adoranda, super omnia Deum invocando, primum vocasses: recordatusque fuisses per hæc pusilla imaginum & figurarum veri Dei, & non vitulum supra tabulas divinitus datas habuisses! Utinam sanctum aureum thuribulum servasses, & non vitulas Samariæ coluisses! Utinam florentem virgam, & non Astartem urbis desolatricem! Utinam a Deo stillantem petram pro Baal amplexus fuisses! Verum [a] propter hæc omnia non adoras, o quondam Israëlita, quia Deum ex toto corde non amas. Nam qui amicum suum aut regem, maxime autem benefactorem suum amat, etiam filium illius modo viderit, aut baculum, aut sedem, aut coronam, aut domum, aut servum, amplectitur: & per hæc ipsum benefactorem honore prosequi sibi videtur, maxime vero Deum. Cum igitur Christianos crucem adorare conspexeris, scito quia crucifixo Christo honos impenditur; tantum abest, ut lignum colant. Nam si ligni naturam adorarent, profecto omnes silvas & arbores adorando venerarentur. Quemadmodum tu Israël aliquando hæc adorasti, ligno & arbori dicens: *Tu mihi esto Deus, tu me produxisti.* (Jerem. 2.) Rursus nos crucem ita non affamur, neque etiam sanctorum imagines: Dii nostri estis. Non enim dii nostri sunt, sed tantummodo similitudines & imagines Christi & sanctorum illius, ad commemorationem, honorem, & decorem ecclesiarum venerandæ. Nam qui martyrem colit, Deum ipsum colit: qui Matrem illius adorat, ipsi honorem assignat: qui apostolum honore prosequitur, ipsum qui apostolum misit, honorat. Utinam & tu quoque Mosaïcas & propheticas imagines fecisses, illasque quotidie adorares. Sic enim eorum Domino & Deo veram latriam exhiberes, non autem aureas statuas Nabuchodonosoris. Qua vero fronte contra me imaginum & crucis causa insurgis, cum noris Abrahamum idololatras adorasse, Mosen vero Iethro idololatræ idem fecisse, Jacob autem Pharaonem, Daniel Nabuchodonosorem? Hi prophetæ & justi cum sint, ob beneficia quædam illis præstita, in terra exsistentes illos idololatras adorarunt: me scilicet crucem, sanctorumque effigies, a quibus infinita beneficia, Deo procurante, nobis obtigerunt, adorantem despicies? Quandoquidem qui regem metuit, filium illius injuria non afficit: qui Deum autem timet, hic omnino etiam Filium Dei, crucisque illius typum & sanctorum illius effigies colit & adorat. Ipsi enim gloria cum Patre & sancto Spiritu, & nunc & in sæcula sæculorum. Amen.

[a] Pro, propterea.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ, quæ est in Cypro, dixit: Pater hic, qui lectus est, in una ex civitatibus Cypri decenter & sancte conversatus est: multaque encomia & panegyricas illius orationes etiam habemus, inter quas & exstat oratio in Transfigurationem Domini. Scripsit & sancti Joannis Misericordis appellati episcopi Alexandrini vitam: præterea beati Symeonis, [b] turbationesque propter Christum circa ea tempora in ecclesia factas. Scripsit & alia quædam, in quibus omnibus orthodoxus cognoscitur. Floruit circa tempora Mauricii Imperatoris.

Joannes Dei colentissimus presbyter, vicarius apostolicæ sedis Orientis, dixit: Clarum est, quæ in laudem prædicti patris dicta sunt, sic se habere. Quin etiam legati sanctissimi Papæ librum istum synodo exhibuerunt; maxime vero ob eam causam, quod copiose sanctarum imaginum receptionem & adorationem prædicarit.

[b] Hoc loco Longolius interpres crasso errore [illegible], quod est Symeonis cognomen in Græco supra pag. 106. C. 7 pro [illegible] accepit, quod est procella, locumque integrum propterea corrupit.

Idem

ANNO CHRISTI 787

ACTIO IV.

Idem ille vicarius librum sanctæ synodo ostendens, dixit: Libellum istum, reverentissimi patres, in hac regia civitate apud [a] cyrium Procopium Silentiarium reperi: eamque ob rem gavisus sum, quandoquidem exemplar aliud plane & idem immutatum in Oriente habemus. Docet autem in illo beatus Anastasius de differentia adorationis: & si sacræ synodo visum fuerit, legatur.

[a] *Hoc est*, dominum: *Græce*, κυρ, *vel* κύριον.

Sancta synodus dixit: Legatur. Assumptumque librum Stephanus venerabilis monachus legit:

Sancti Anastasii episcopi Theopoleos epistola: per quam respondet cuidam ad dubitationem quamdam, a qua expediri cupiebat. Ejus autem principium tale:

Si doctrina existimaretur ex variis opinionibus. Et paulo post: Nemo autem offendatur in adorationis vocabulo. Siquidem & homines & sanctos angelos adoramus: non autem quod λατρείαν, hoc est, cultum divinum exhibeamus. Inquit enim Moses: *Deum tuum adorabis, & illi soli λατρείαν præstabis.* (*Deut. 6.*) Quo loco diligenter observabis, qua ratione posteriori dicto, nimirum latriæ, adjecerit, *soli: adorabis* vero, hoc ipsum non est appositum. Quamobrem adorare licet. Quid enim aliud est, quam honoris alicui exhibiti veluti emphasis, adoratio? Latria vero nequaquam: neque etiam licebit λατρεύειν, quod est proprie Deum adorare. Hæc quispiam ad primum dicere possit. Secundum vero multorum opinionibus subvertetur, qui experientiam lectionis sacræ non satis perceperint.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Videamus quid de oratione dicat pater iste.

Sancta synodus dixit: Differentiam adorationis exhibuit, dixit enim, *Deum tuum adorabis, & illi soli latriam præstabis*, (*Matth. 4.*) ad latriæ præstationem adjecit, *soli*: adorationi vero haudquaquam ipsum id apposuit: falsa autem synodus hunc ipsum locum in maximum stabilimentum sui assumpsit.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Videndum tamen diligentius, quomodo ter sapiens pater ipsum hoc interpretatur, quod in medio scripsit. Id enim est, quod nos omnes & eos qui contentiose adversantur, in imaginum receptionem & adorationem adducit: Honorationis, ait, emphasis adoratio est. Omnes igitur qui sacras imagines se venerari confitentur, adorationem autem recusant, a sancto patre tamquam hypocritæ redarguuntur. Nam cum vere adorationem, quod est honoris symbolum, recusant, contrarium facere cognoscuntur: nimirum sanctis convicia dicere.

Leo sanctissimus episcopus Phocææ dixit: Tempestivum est cum propheta dicere: *Convertisti planctum meum in gaudium mihi: rupisti saccum meum, & induisti me lætitia.* (*Psalm. 29.*) Scripturæ enim animos nostros ab omni impietate converterunt, & divina scientia & eruditione nos impleverunt.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ, quæ est Cypri, librum beati Anastasii episcopi Theopoleos Stephano diacono & notario legendum tradidit.

Beati patris nostri Anastasii ad Symeonem episcopum Bostrorum sermo de sabbato: cujus initium:

Si patres oportet secundum oracula, ut tu ais, interrogare. Et paulo post: Quemadmodum enim absente rege, pro eo illius imago adoratur: præsente vero eo, veluti supervacuum hoc mittitur; cum satius sit ipsum, quam imaginem, coli: neque tamen ob id ipse qui non adest, per id quod pro illo adoratur, ignominia affici creditur. Et post pauca: Quemadmodum cum quispiam temulentus in imaginem Imperatoris impetum faciens, juste corrigitur, veluti ipsum regem ignominia affecisset: cum tamen ipsa imago nihil sit præterquam lignum, aut colores cum cera mixti: eodem modo qui in alicujus typum aut effigiem ignominiosus est, in illum, cujus est typus, injuriam factam arbitramur.

Joannes venerabilis monachus presbyter, & vicarius summorum sacerdotum Orientis, dixit: Indicat dictus pater, quomodo absentis Imperatoris imago honore, non ignominia, affici debeat: eodem modo, cum nobis vere omnium Dominus Jesus Christus sensibiliter non adsit, (carnalibus enim nostris oculis divina illius essentia videri non potest, quamquam ut Deus ubique sit:) tantum illius imago honoranda est, quemadmodum de Imperatore statuit pater prædictus.

Gregorius venerabilis monachus, præses mansionis [b] Hermiedon, librum beati Sophronii attulit: quem acceptum Stephanus religiosissimus monachus legit:

[b] *Pro*, Hermiæ.

Beati patris nostri Sophronii archiepiscopi Hierosolymorum encomium in sanctos Cyrum & Joannem.

Venerentur alii aliter sanctos hos, diversimode eorum dona magnificantes, beneficiaque multifariam prædicantes: hi quidem excelsorum templorum erectionibus, illi vero variorum unionum ornatibus, alii gemmarum & auri contextibus, alii præclaro pictorum artificio, alii aureis argenteisque donariis, alii sericis bombycinisque texturis: & (ut uno dicam verbo) omnes in martyrum honorem pro cujuslibet opibus & voluntate invicem vincere contendant, quo affectionem erga sanctos hos clare ostendant: referanteque pro corruptibilibus immarcescentia, pro temporariis ea quæ finem non habent, præmia: talibus enim donis admirandi isti suos amatores rursum afficere solent.

Ex eodem commentario de iisdem sanctis miraculum trecentesimum sextum, cujus initium:

Alexandriam Ægypti & Libyæ metropolim. Et paulo post: Igitur cum venissemus in templum quoddam absoluti operis, forma quidem tremendum & supra modum splendidum, altitudine vero in cælum usque ascendens, ingressi singula perlustrantes, ecce imaginem maximam & mirificam vidimus, repræsentantem in medio quidem picturam Domini Jesu Christi: Christi autem matrem & dominam nostram Deiparam semper Virginem Mariam a sinistris, a dextris vero Baptistam Salvatoris nostri Præcursorem, qui in utero saltu illum indicaverat: præterea apostolorum & prophetarum choros aliquot & martyrum cœtus, qui ante imaginem collocati, genibus flexis & capitibus in solum inclinatis, ante Dominum procedebant. Et paulo post: Et tertio ad imaginem venientes, prædictis verbis modisque usi sunt, horamque longam obsecrarunt: & declinati, hoc solum, Quod jubes Domine, clamabant. Christus vero commiseratus annuit, & ante imaginem inquit: Illi date. De terra itaque surgentes martyres, primo quidem gratias agebant Deo nostro, qui eorum preces exaudivisset; deinde gaudentes & exsultantes, Ecce (aiunt ad me) gratiam Deus tibi dedit: ingredere itaque Alexandriam, & in magno templo jejunus dormi: parumque olei ex lampade, quæ supra Salvatoris imaginem accensa dependet, in ampulla sumpto, rursus jejunus ea quæ hic sunt, auferes; & hoc

Actio IV. — Anno Christi 787.

pedes unguens, donum sanitatis consequeris. Et paulo post: Ipse vero surgens post somnum lampadis oleum sumpsit: & ad sanctorum fanum veniens, manus & pedes inunxit, & confestim a morbo liberatus, valetudinem bonam recuperavit.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Omnia vera dicit, quæ de decore sanctarum domorum, picturarum, reliquarum artium, item donariorum celebritate locutus est.

Thomas religiosissimus monachus, presbyter & vicarius summorum sacerdotum Orientis, dixit: Hæc ipsa imago, patres reverendi, Alexandriæ in templo dicto Tetrapylo etiam hodie existit, omnesque morbos curat.

Sancta synodus dixit: Gloria Deo, qui etiam per imagines sanctorum miracula perficit.

Eustathius venerabilis monachus, presbyter & præses mansionis Maximi, dixit: Et ego, patres sancti, ejusdem patris librum affero, continentem multorum sanctorum virorum vitas: & si placet, adducatur.

Sancta synodus dixit: Legatur.

Stephanus itaque monachus acceptum librum legit:

Ejusdem patris nostri Sophronii, e Limonario.

Dixit abbas Theodorus Æliotes, quod erat quidam inclusus in monte olivarum, pugil egregius: oppugnabat autem eum dæmon scortationis. Quodam itaque die cum vehementer insultaret illi dæmon, senex lamentari cœpit, dixitque dæmoni: Quousque non relinques me? Absiste posthac a me, jam enim mecum consenuisti. Dæmon oculari aspectu videndum illi se tradens, dixit: Jura mihi quod ea quæ tibi dicam, nemini significabis, & non amplius tecum pugnabo, & juravit illi senex per eum qui in altissimis habitat, se nemini dicturum. Tum illi dæmon dixit: Imaginem istam, si nolis me tecum luctari, cave amplius adores. Habebat autem imago figuram dominæ nostræ Deiparæ Virginis Mariæ, gestantem Jesum Christum. Dicit illi inclusus: Apage, res erit mihi curæ. In sequenti autem die rem abbæ Theodoro Æliotæ, qui tunc habitabat in vico Pharan, significavit, omniaque patri retulit. Senex autem pater incluso dixit: Vere, pater, delusus es, quod dæmoni jurasti: tantum hoc unum bene fecisti, quod confessus es. Profuerit autem tibi, ne sinas in hac civitate amplius lupanar, neque egrediaris, quin adores Christum Jesum Dominum nostrum cum matre sua in imagine. Confirmatoque eo ac animato pluribus verbis, ad proprium locum concessit. Dæmon autem illi iterum apparuit, dixitque: Quid agis, maledice? numquid jurasti mihi, nemini te dicturum? quo pacto autem hæc effutisti? Dico tibi, maledice, in die judicii tamquam perjurus condemnaberis. Inclusus respondit: Quod juravi, juratus sum: quodque pejeravi, novi; verum Dominum meum & creatorem non abjuravi, te vero non audio.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ, quæ est Cypri, dixit: Quemadmodum monilia aurea, ita divini nostri patres in sanctorum adorationem consentiunt.

Joannes religiosissimus monachus, presbyter & vicarius summorum sacerdotum Orientis, dixit: Sed & aliud indicant etiam verba patris nostri Sophronii, quod scilicet præstat jurantem pejerare, quam plane juramentum in destructionem venerandarum imaginum servare. Hoc autem dico, quia hodie quidam juramento idem statuerunt.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Quandoquidem noverat bonitatem Dei, qui pœnitentes facile recipit, hujus gratia statuit impium juramentum transgrediendum: & nunc qui in hæresim hanc conjurarunt, si aliud peccatum non fecerint, facilis erit excusatio, habebunt quod dicent. Quod si vero aliis peccatis graventur, utinam Deum placent, petantque remissionem illegitimi juramenti.

Theodorus sanctissimus episcopus Subriton, dixit: Coryphæus apostolorum Petrus negavit quidem, sed pœnitens receptus est.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Herodes bene juravit, sed periit. Petrus autem negans Dominum cum jurejurando, deinde regressus, postquam flevisset, servatus est. Omnem enim iniquitatem bonus Dominus remittit, si quispiam ex toto corde pœnituerit.

Sancta synodus dixit: Recte, domine: nam sic & nos sancta scriptura docet.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Princeps primus theologiæ divus Joannes dixit: *Filioli, si dixerimus quod peccatum non habemus, mendaces sumus.* (1. Joan. 1.) Igitur si Deum invocaverimus pro peccatis nostris, propitius nobis erit, & connivebit ad peccata nostra.

Nicephorus sanctissimus episcopus Dyrrachii dixit: Multis precibus opus habemus, o pater: multa enim mala fecimus: quin etiam continua pœnitentia & confessione indigemus.

Leo sanctissimus episcopus Phocææ dixit: Scriptum est, quod *falsum jusjurandum non amabitis.* (Zach. 8.) Hujus gratia falsum nostrum juramentum, veluti nullum habens robur, remittetur.

Joannes religiosissimus monachus, presbyter & vicarius Orientis, dixit: Si jusseritis, fiat excussio de jurando.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: De eo jam dictum est. Verum quia plura restant excutienda, ad propositum redeamus.

Theodosius diaconus, monachus, notarius & oratorii custos legit:

Ex libro miraculorum sanctorum Cosmæ & Damiani.

Vir quispiam admodum mansuetus fistula in junctura coxæ laborabat; cumque multorum curationes frustra tentasset, medicorumque novaculis annis quindecim esset scissus, exhaustus, & superatus malo: videns hulcus in dies augeri, jamque pro uno foramine quatuor [a] oscula aperta, perque unum eorum potum etiam & cibum quandoque reddi: medicosque dicentes malum prævalere, neque hominum manu superari posse; desperabundus, statuit deinceps abstinere. (a Pro. osc.) Multis autem consulentibus, ut divorum Cosmæ & Damiani famulorum Dei templum sacratum adiret, statuit secum consiliis amicorum (res enim multi consilii necessitas) acquiescendum. Videt igitur per somnium viros Dei sibi adstantes, dicentes: Adesdum ad nos, & sanaberis. Hac itaque adhortatione confisus, insigne templum divorum accedit: quotidie ad eos supplicans, quo posset a morbo liberari. Cum autem jam multos dies frustra preces fudisset, neque quidquam quod solatio esse posset, perciperet: egressus ædem sacram, videt in porticus limine a dextro latere imaginem Servatoris nostri positam: picta autem erat & sancta Deipara domina nostra, beatique viri Cosmas & Damianus; & quidam ex magnatibus, qui tabulam suspenderat, Leontius nomine. Obsecrationibus igitur sursum factis, amareque illacrymans multis horis, rogat sanctos, ut voti fiat compos. Digressus autem ad cubiculum domus suæ,

vidit noctu sanctos viros Dei ad se venientes, in medio autem Virginem matrem dicentem ad illos: En hic est: suppetias illi quam primum ferte.

Idem iterum ex miraculis Cosmæ & Damiani legitur de uxore Constantini Laodicensis. Contigit virum quemdam in militari scientia approbatum, nomine Constantinum, singulariter erga sanctos Dei Cosmam & Damianum affectum, perpetuoque eorum intercessionem implorantem, extra regiam hanc civitatem exercitus sibi commissi causa proficisci: qui & imaginem sanctorum secum etiam peregre ferre solebat. Cum autem venisset in Laodicensium civitatem quamdam, quæ Trimitaria dicitur: hæreretque ibi paulo longius, ob mandata quæ procuranda susceperat, uxorem ibidem duxit. Quæ cum paulo post ex maxilla sinistra dolere cœpisset, jamque in abscessum malum vergeret, viro sæpe questa de doloribus: tandem cum adiit, fassaque est, se eos dolores amplius ferre non posse. Is vero illi respondens, consolansque, quatenus fieri posset, ait: Quid vis faciam, uxor? nescis nos peregre esse, neque domi nostræ? Si quidem in nostra civitate viveremus, possem ego cerea sanctorum meorum Cosmæ & Damiani imagine omnes dolores tuos sedare & auferre. Hæc autem fidelis exsistens, mirataque subitæ sanitatis per sanctos Dei promissionem, rogavit, ut in sancta beatorum æde, postquam reversi fuissent, preces fundere sibi liceret. Compuncta enim animum ex auditione tantummodo de viris sanctis, quievit. Postea autem nocte se somno ubi composuisset, videt tremendos hos & magnos medicos & famulos Christi Cosmam & Damianum, ea qua pinguntur figura, lecto suo assistentes, & dicentes illi: Quid habes? quid torqueris? quid virum tribulas? en adsumus vobis, nihil est quod sitis soliciti. Hæc cum dixissent, abierunt. Hæc vero cum de somno surrexisset, maritum studiose de viso interrogavit, de forma sanctorum Cosmæ & Damiani, de historia, & ratione qua consolationem ferunt ægris. Ad quæ cum vir respondisset, ipsa quoque cetera, quæ per visum cognovisset, exposuit. Postea autem maritus cogitans & recordatus, quod in manicis sub axilla figuram sanctorum ferret, manicam excussit, uxorique imaginem ostendit. Hæc autem cum vidisset, adoravit: & cognovit vere omnia quæ cum sanctis & secum essent acta.

Joannes venerabilis monachus, locum tenens summorum sacerdotum Orientis, dixit: Satis aperte declaratum est nobis, per imagines quoque suas sanctos miracula designasse. Siquidem per imaginem muliérculæ apparentem, hanc curarunt.

Manzon sanctissimus episcopus Pracanon dixit: Postquam ego e regia urbe profectus in civitatem meam pervenissem, subito morbo adeo correptus fui, ut amicorum jussu testamentum condere cogerer. Sed jussi, ut inferrent ad me sanctam Servatoris nostri Christi imaginem. Quam cum vidissem, dixissemque: Domine, qui das sanctis gratiam, respice me: imposuissemque loco dolenti, morbus ab eo repulsus est, & sanitatem recuperavi.

Theodorus sanctissimus episcopus Seleuciæ dixit: Et nobis hoc perceptum est, factum enim est non longe a nobis.

Theodosius diaconus, monachus, & armarii custos sacrarii patriarchici, ex eodem passionis libro, de muliere quæ torminibus agitabatur, legit:

Rom. 5. Paulus sapientissimus doctor & columna ecclesiæ clamat: *Spes non pudefacit, quia caritas Dei effusa est in cordibus nostris.* Ejusce modi spem habens fidelis quædam mulier, cum continuis torminibus vexaretur, ob singularem erga sanctos Dei Cosmam & Damianum affectionem, perpetuo precibus apud eos solicitabat, eorumque templum frequentabat, quo posset aliquando a tam sævo malo liberari. Nec satis fuit, quod in singulos dies eorum templa frequentabat, quin etiam omnibus ædium suarum parietibus imagines eorum appinxit: insatiabile siquidem desiderium ejus erga sanctos Dei apparebat. Neque hoc reprehensione dignum censebitur, quandoquidem in animi simplicitate id quod esse incredulum potest, judicatur. Contigit autem quodam tempore, ut hæc internis affectionibus supra modum cruciaretur: cumque præ torminibus in grabbato sese volveret, erigens sese præ pœnarum magnitudine ad locum repere cœpit, in cujus parietibus sanctorum effigies depinxerat, fide usa pro scipione. Christma autem accipiens in aquam effudit, illamque bibit, & confestim sanitati sanctorum intercessione restituta est. Hæc ergo postquam convaluisset, in magnam ecclesiam ascendit: omnibusque indicavit, quanta beneficia curationis erga eam sancti præstitissent.

Symeon venerabilis monachus, presbyter, & præses mansionis Choræ, librum obtulit, quem acceptum Victor Dei amantissimus diaconus & notarius sancti patriarchici secreti, legit:

Beati patris nostri Joannis Chrysostomi oratio in pelvim, cujus initium:

Omnia facta sunt ad gloriam Dei, utilitatem vero nostram. Nubes in pluviarum administrationem, terra in fructuum productionem, mare in mercium copiam, omnia tibi serviunt Deo, immo imagini Domini. Non enim cum regiæ imagines & figuræ in civitatem afferuntur, magistratus & populus gratulabundus tabulas veneratur, neque ex cera fusilem imaginem, sed regiam figuram: sic & creatio non terrestrem formam, sed cælestem characterem veneratur.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Libri isti qui lecti sunt, ex templo sunt sanctorum Anargyron in hac regia civitate: clerici autem loci istius eos attulerunt, ut in sacra synodo legerentur.

Sancta synodus dixit: Oportebat eos libros afferri: nam ad utilitatem omnium lecti sunt.

Petrus venerabilis lector & notarius sacri patriarchatus, legit:

Ex quarto libro contra Arianos verba divi Athanasii: cujus initium:

Cum judicatum semel sit Arianorum insanias ab ecclesia descivisse. Et post alia: Hoc aliquis ex imagine Imperatorum clarius & attentius cognoscere possit. *Paulo post principium.* Nam in imagine regis forma & species est: in rege vero ea quæ est in imagine, forma exsistit: impermutabilis autem est in imagine regis similitudo, ita ut qui imaginem inspexerit, ipsum quoque regem simul inspiciat. Rursus qui regem conspicit, novit eum esse quem in imagine conspexerat. Quandoquidem autem ex eo quod similitudo non differt, volenti post imaginis inspectionem regem videre, recte dixerit imago: Ego in illo sum, & ille in me: & quod in me vides, vides & in illo. Qui igitur imaginem adorat, adorat etiam ipsum regem. Illius enim forma & figura est imago.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Hæc sane rerum natura docet, quod honor imagini exhibitus ad ipsum fontem primum refertur: quomodo etiam contumelia. Quæ autem pater dixit illo loco, ad exemplum quoddam pertinent similitudinis.

Epiphanius venerabilis diaconus ecclesiæ Catanes, locumque tenens Thomæ venerabilis episcopi Sardiniæ, dixit: Paradigmata de rebus coincidentibus &

convenientibus dicuntur, quemadmodum divinus pater accipit regis imaginem.

Victor venerabilis diaconus & notarius legit:

Ex sancti Basilii magni ad Amphilochium de sancto Spiritu triginta capitibus.
Ex cap. 17.

Paulo post principium.

Quia rex dicitur etiam regis imago, neque tamen ob id duo reges: non enim scinditur potentia, neque honor distribuitur. Nam quemadmodum principatus nos conservans, potestasque una; & nostra glorificatio, sive laudatio una, & non plures: quam ob causam etiam imaginis honor ad primum veluti fontem dirigitur.

Joannes venerabilis monachus, presbyter, & locum tenens orientalium sedium, dixit: Librum quem in manibus ferimus, ab oriente adduximus, petimusque ut legatur.

Constantinus venerabilis diaconus & notarius legit:

Ex libro divi Basilii contra Sabellianos, Arium, & impios alios: cujus initium:

Judaïsmus cum gentilitate pugnat, utraque autem cum Christianismo. Et post alia: Sed veritatis sermo utrimque contrarietates effugit. Ubi enim unum quidem principium, unum vero quod ex eo: & unum quidem originale, una vero imago: illic unitatis ratio non corrumpitur. Quapropter ex Patre genitus Filius exsistens, & naturaliter exprimens in seipso Patrem, ut imago quidem, incommutabilitatem habet: ut vero genitum, consubstantiale conservat. Non enim qui in foro regiam imaginem diligentius intuens, regemque illam dicens, cum qui in tabula pictus est, duos reges fatetur: nimirum ipsam imaginem, & eum cujus est imago. Neque si quis in tabula pictum indicaverit, dixeritque, Ecce regem; ob id primum & verum exemplar, ipsum scilicet regem, appellatione privavit: profecto videtur magis honorem regis per ejuscemodi confessionem stabilivisse.

Joannes sanctissimus presbyter, locum tenens episcoporum orientalium, dixit: Falsa synodus sparserat hoc axioma: Quicumque imaginem Christi adorat, in duo Christum dividit: & quicumque imaginem adspiciens dixerit, aut inscripserit ei, Hic est Christus; Christum dividit. Stultum id sane est. Nam divinus pater Basilius, veluti lampas & doctor ecclesiæ Christi, quique per Spiritum sanctum ad divina initiatus est, honorem imaginum ad ipsum exemplar primum redire testatus est. Et qui imaginem regis contemplatus inspexerit in ea regem, sive adoraverit, non sane duos reges aut adorat, aut videt, sed unum regem tantum. Clare enim dixit beatus pater, quod & rex dicatur regis imago, neque tamen duo reges. Adeo ut tam clarum sit, quod is qui adoraverit imaginem, & dixerit: Hic est Christus; non peccaverit. Indicat enim quod Christus verus est Dei Filius, & Patri coassidens in cælis, idque in proprio suo corpore: verum per imaginem quæ per colores exprimitur, potentia ejus adoratur & glorificatur, & per sensum in cognitionem ejus potestatis pervenimus. Unde & beatus pater indicavit, non esse duas adorationes, sed unam ipsius imaginis & primi exemplaris, cujus est imago.

Petrus & Petrus Dei amantissimi vicarii Hadriani Papæ veteris Romæ, librum obtulerunt, quem Demetrius venerabilis diaconus, notarius & armarii sanctæ magnæ ecclesiæ custos legit:

Ex epistola beati patris nostri Basilii ad Julianum Imperatorem apostatam.

Quemadmodum a Deo Christianam & inculpabilem nostram fidem veluti hereditario jure accepimus, sic confiteor, & in ea maneo. Credo autem in unum Deum Patrem omnipotentem, Deum Patrem, Deum Filium, Deum Spiritum sanctum. Unum Deum hæc tria adoro & glorifico. Confiteor etiam Filii incarnatam *οἰκονομίαν*. Deinde sanctam Mariam, quæ secundum carnem illum peperit, hanc Deiparam vocans. Suscipio [a] enim sanctos apostolos, prophetas & martyres, qui pro me apud Deum supplicant, quo per illorum mediationem propitius sit mihi Deus noster benignissimus, & remissionem peccatorum mihi gratis largiatur. Quam ob causam & historias imaginum illorum honoro & palam adoro. Hoc enim nobis a sanctis apostolis non est prohibitum, sed in omnibus ecclesiis nostris eorum historias erigimus.

[a] al. etiam.

Gregorius venerabilis diaconus sanctorum & laudatorum Apostolorum legit:

Theodoriti episcopi Cyri, ex vita Symeonis: cujus initium:

Symeon inter præcipuos. Et post alia: Aiunt autem eum in Roma, maxima scilicet illa, tam fuisse fama nobilem, ut in omnibus etiam officinarum vestibulis exiguas ejus imagines collocarint, custodiam quamdam & securitatem rebus suis illinc promittentes.

Joseph venerabilis monachus mansionis Herculii dixit: Et ego peccator librum affero, qui vitam Symeonis in admirando monte continet: & si jusseritis, legetur.

Sancta synodus dixit: Capita tantummodo historiæ referantur, ut domi ab omnibus postea legatur.

Cosmas autem venerabilis diaconus & cubicularius legit:

Ex vita beati patris nostri Symeonis in mirando monte, caput centesimum decimum octavum, de muliere quæ in Rhosopoli mirum in modum a dæmonio exagitata, & sanitati restituta est, & multis annis sterilis exsistens concepit: & ob id imaginem in domo sua sancti viri collocavit, ad quam plurima miracula contigisse clarum est: quale de hæmorrhoissa quadam, quæ annis decem & quinque malo laborans, tantummodo inspecta imagine sanata est, adhuc beato patre vivente. Item alter quidam Antiochenus civis mercator, qui cum dæmonio vexaretur, ad Symeonem concessit: a quo sanatus, imaginem illi in vestibulo ædium suarum posuit, quam improbi quidam & infideles de loco deturbantes, valide puniti sunt.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ Cypri dixit: Hæc quidem, venerabiles patres, ex iis quæ lecta sunt, & audivimus, & credimus. Et ego pro mea mediocritate, quæ contigere signa his non absimilia, narrabo. Vir quispiam Cyprius, in Constantia urbe armentarius, in sacellum virginis Deiparæ orandi causa concessit, & inter orandum suspiciens imaginem, Virginem ex coloribus in pariete expressam animadvertit, aitque: Quorsum hæc? & stimulo, quo boves agebat, sublato, imagini dextrum oculum exsculpsit. Egressus autem templum, cum pecus pungeret, stimulus fractus est, parsque ea, cui ferrum infixum est, in hominem delapsa, in oculum illius dextrum infixa est. Hunc ego virum vidi, & unoculum esse etiamnum cognosco.

Alius quidam in civitate quæ dicitur Citium, die decima quinta mensis Augusti, cum festum Virginis celebratur, ingressus templum ut velis ornaret illud,

clavum in parietem malleo adigendo, frontem imaginis divi Petri in pariete depictæ transfodit. Funiculo itaque velo alligato, confestim illius caput frontemque intolerabilis doloris cruciatus invasit, qui constanter per duos festivitatis illius dies permansit. Episcopus autem Citii, re cognita, hominem increpavit: jussitque ut abiens clavum iterum eximeret ex imagine: quo facto, continuo dolor mitigatus est. Interrogetur, si libet, episcopus: adest enim in hac congregatione.

Interrogatus autem episcopus Citii, jurejurando affirmavit ita se habere, in medio synodi.

Ante biennium duæ naves in Syriæ civitatem Gabala cum aliquot viris Cypriis navigaverunt. Cum autem in Gabala pervenissent, sagittarii aliquot Agareni circa mare deambulabant, & quidam eorum cum Cypriis ingressus templum in civitatem, cum vidisset in pariete pictam imaginem, quæsivit e Christianis, quidnam prodesset isthic imago. Ad quem Christianus inquit: Venerantes eam juvat, ignominia vero afficientes nocet. Ad quem Sarracenus ait: En ego effodiam illius oculum, ut cognoscam quid possit. Arrepto igitur conto quem manibus ferebat, in dextrum imagis oculum intrusit: quo facto statim quoque illius oculus dexter in terram cecidit. Ipse quoque ardenti febre correptus, a comitibus suis ad propria reductus est. Hæc nobis narrarunt redeuntes Cyprii, qui triginta duo numero fuere.

Theodorus sanctissimus episcopus Catanes librum attulit, quem acceptum Gregorius Dei amantissimus diaconus sanctorum Apostolorum legit:

Ex oratione divi Basilii in beatum martyrem Barlaam: cujus initium:

In fine orationis. Prius quidem sanctorum mortem. Inter reliqua: O clari athleticorum recte factorum pictores, exsurgite, vestris artibus militis mutilatam imaginem magnificate. Obscurius a me corona dignum virum descriptum, coloribus artis vestræ lucidum & splendentem facite. In ostendendis præclaris facinoribus martyris, victrix abeat pictura. Gaudeo in hoc certaminis genere me vobis esse inferiorem. Videam manus exactissimum opus, quo certamen pingitur: videam clariorem pictum in vestra imagine pugilem. Lugeant dæmones, claris martyris facinoribus per nos ostensis attoniti. Inscribatur etiam tabulæ, qui certaminibus præsidet, Christus, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Leo sanctissimus episcopus Phocææ dixit: Scriptum est, *In duobus aut tribus testibus stabit omne verbum.* *Deut. 17. & 19. Matth. 18.* Hodie autem nobis plurimi sacrati libelli oblati sunt, qui mentes nostras irrigaverunt, & satis de sanctarum imaginum firmitudine docuerunt.

Et Petrus lector librum ex vita sanctæ Mariæ Ægyptiacæ legit, cujus initium.

Tob. 12. *Mysterium regis celare decorum.* Inter cetera.

Alios quidem, nemine impediente, templum recepit, me solam autem miseram non admisit: veluti si copiæ militares in hoc subornatæ essent, quo mihi ingressum præcluderent: ita me turbæ vehementia coarctabat. Quamobrem in proaulium sive vestibulum templi me recipere coacta sum. Deficiebam enim ex populi impetu & impressione, ab ea quam intuli, & sustinebam. Adeo violenter mecum agebatur. Stabam autem in angulo quodam aulæ ipsius templi, atque ita adhuc vix a populi tumultu me defendere potui. Cumque sursum aspicerem, intuita sum vivificum illud lignum: statimque tanto salutaris oculos mentis meæ tetigit; cum indicaretur mihi, cœnositatem & impuritatem operum meorum in causa esse, quamobrem a templo secluderer. Cœpi ob id flere & lamentari, pectusque tundere, gemitusque ex fundo cordis depromere. Cum autem lacrymarer, ecce in superiore loci, in quo stabam, parte, imaginem sanctissimæ Deiparæ stantem conspexi. Loquor autem ad eam, non conniventibus oculis eamdem inspiciens: O Virgo domina, quæ Deum Verbum juxta carnem peperisti, novi profecto, novi non esse decorum neque rationabile, me sordidam adeo & inquinatissimam feminam, imaginem, corpus & animam castitatis tuæ & semper virginitatis continentem inspicere. Justum enim est impuram adeo me a tua castitate & munditia odio haberi & exsecrari. Verum quandoquidem (ut audivi) propter hoc Deus, quem tu genuisti, homo factus est, ut peccatores ad pœnitentiam vocaret: *Matth. 9.* auxiliare mihi soli, & non habenti qui mihi suppetias ferat: jube ut mihi quoque contingat in templum ingressus: fac ne priver aspectu ligni, in quo juxta carnem affixus fuit, quem tu genuisti, proprium suum sanguinem in redemptionem mei effundens. Jube ut & mihi quoque fores pateant, ut & divinam illam crucem adorem. Do enim fidejussorem tibi Deum, qui ex te ortus est, me non amplius corpus hoc meum turpi commixtione conspurcaturam. Verum ut tantummodo crucem Filii tui inspiciam, confestim mundo omnibusque rebus mundi valedico & renuntio. Quin etiam extemplo, quo me sponsor ille salutaris jusserit & duxerit, abeo. Hæc cum dicerem, flagrans quædam redundantia fidei in me succrevit: confisaque Deiparæ commiseratione, e loco illo, in quo stabam, me movens, precesque continuas fundens, me turbæ ingredientium injicio: neque quisquam erat qui me impelleret, aut a quo ego truderer aut premerer: neque quisquam qui me prohiberet, quo minus ad valvas, per quas in templum itur, appropinquarem. Me igitur & horror animique ecstasis invasit, totaque contremiscere & conturbari cœpi: quantum autem viribus poteram, junxi me ad januam, & quæ antea mihi aditum negabat, nunc visa est recipere, idque adeo libens. Dein procedens, ingressaque sancta sanctorum, sancta crux vivifica me ut eam aspicerem, dignata est, divinaque illic mysteria inspexi. Quantum autem fieri potuit, ad pœnitentiam me convertendo, in terram prostravi, sanctumque illud pavimentum osculata sum. Post id autem egressa, ad locum sponsionis properando, in quo chirographum sponsionis scriptum erat, genibus inclinatis coram ter sancta virgine Deipara, verbis istis usa sum: Tibi quidem, o bonarum rerum amatrix domina, quæ tantam mihi præter meritum humanitatem exhibuisti, preces meas nec rejecisti, gloria. Vidi enim gloriam, quam nos prodigæ pudicitiæ videre non debebamus. Tibi, inquam, & Deo qui propter te peccatorum pœnitentiam admittit, gloria. Quid enim ego infelix peccatrix ultra possum aut excogitare, aut loqui? Jam autem, o domina, tempus est, ut sponsioni satisfaciam: tu vero me, quo placuerit, ducito. Esto mihi salutis magistra, mihi viam, quæ ad pœnitentiam ducit, indica. Hæc cum adhuc in ore haberem, procul audivi vocem clamantem: Si quidem Jordanem transieris, requiem invenies bonam. Ego vero vocem eam exaudiens, cum lacrymis clamavi, & ad Dominum vocem intendi: Domina Deipara ne me relinquas. Hæc cum dixissem, aulam templi egressa festinabunda abii.

Joannes religiosissimus monachus, & vicarius summorum episcoporum Orientis, dixit: Talem imaginem nos vidimus in sancta Christi Dei nostri civitate, eamque sæpius salutavimus.

Stephanus Dei amantissimus diaconus & referendarius sacri secreti legit:

" Ex martyrio beati martyris Procopii, cujus initium: " Per ea tempora regnum obtinebat Diocletianus tyrannus. Inter cetera: Neanias gaudio magno perfusus, & fide audens rem bene gessit. Similiter illius omnes comites: ea autem nocte cum militibus reversus est. Venit autem in Scythopolim, & omne sodalitium aurifabrorum & argenti fusorum convocans, interrogavit eos dicens: Potestisne mihi facere vas aliquod, quod ego tradam vobis? Illi vero hominis austeritate deterriti, communi consilio statuerunt apud illum unum ex omnibus, quem optimum artificem existimabant (nomen illi Marcus erat) dicentes: Si quis est qui voluntati tuæ, domine, satisfaciet, hic erit. Et paulo post: Marcus autem nequaquam obedire volebat [a] juveni. Persuasit tamen tandem is dicens: Hoc mysterium regi usque ad vitam numquam revelavero. Persuasus itaque Marcus, in abdito ex auro & argento noctu crucem fabricavit. Cum autem opus consummatum erigeretur, tres in eo imagines apparuerunt. Scriptum autem erat Hebraïca dialecto in superiore parte, Emmanuel; & utrimque in summitate alarum, Michaël, & Gabriel. Voluit autem Marcus, sibi timens, expungere imagines, verum non potuit. Confestim enim manus illius sicca permansit. Sub gallicinium autem dux qui dicebatur Neanias, ad ædes Marci, quo crucem auferret, properat. Videns autem illam, protinus adoravit. Ait autem ad Marcum: Quæ sunt hæ personæ? quæque hæc inscriptio? Domine in qua hora crux a me erigebatur, imagines istæ per se enatæ sunt, neque ego cognosco, quænam aut cujus sit inscriptio. Neanias vero cognoscens virtutem quamdam in his esse, adorata cruce, Marco artifici copiosam mercedem solvit, profectusque est in civitatem suam.

[a] Pro, Neaniæ.

Stephanus religiosissimus monachus & librorum custos sacri patriarchii, legit:

Ex vita beati patris nostri Theodori archimandritæ monasterii [b] Sicanon: cujus initium:

[b] In Græco, Συκεῶν.

" Benedictus Deus & Pater Domini nostri Jesu Christi. Inter alia: Cum autem natus esset annos circiter duodecim, letales bubones homines istius loci invaserant, quo & ipse graviter usque ad mortem laborare cœpit. Itaque illum ad templum beati Joannis Baptistæ, quod erat prope oppidum, ducunt: deposuerunt autem eum in limine ingressus altaris. Supra illum vero locum in trabe crucis imago Salvatoris nostri Jesu Christi stabat. Eo autem ex bubone ejulante, instillarunt in illum guttas roris ex imagine: confestim autem gratia Dei levius a dolore se habuit, sanitatique pristinæ restitutus est, domumque reversus est. Paulo post autem cum imitari cuperet Davidem in hymnorum melodia, psalterium discere cœpit. Ipse autem difficulter & cum summo labore discebat. Cum autem usque ad psalmum decimum sextum processisset, decimum septimum tandem transire non potuit. Igitur meditabundus in oratorium sancti martyris Christophori, quod prope oppidum erat, concedens, in faciem se projiciens, Deum precabatur, uti illum docilem & facile apprehendentem in psalmorum meditationem redderet. Benignus autem Deus & amator humani generis, qui dixit, *Petite, & dabitur vobis*: petitionem illius exaudivit, eique annuit. Cum autem jam a pavimento se levasset, inque Dei imaginem intentius spectaret, dulcedinem sensit melle suaviorem ori illius insertam. Ipse autem cognita gratia Dei, assumptaque dulcedine, Deo gratias egit, & ab illa hora facili negotio & dociliter psalterium didicit.

Matth. 7.

Cosmas Dei amantissimus diaconus cubicularius legit:

Epistola Gregorii sanctissimi Papæ Romani ad sanctissimum Germanum patriarcham Constantinopolitanum.

" Quanta qualisque animi delectatio, cum venerabile tuum & honorificum nomen exaudio, quod mihi gratiam annuntiat, non possum satis declarare. Hanc enim nuntiationem, quæ & nuper te tuis venerandis litteris mihi evangelizata est, plurimo gaudio & exsultatione suscepi, & præ gaudio nimio spiritus meus refocillatus est. Deinde in cælum oculos sustollens, gratiarum actionem Deo omnium rerum principi dixi, qui ita in omnibus beneplacitum suum facit, & nobiscum usque ad finem adest. Hic enim omnia vestra ad lucem perducit. Hoc est enim quod noctu diuque precor, neque unquam ab hac intentione cesso. Confido enim in Christum, neque ab eo absistam. Testatur idem suavis illa & honesta in singulas horas tuæ probitatis recordatio, o benedicte & Deo amate frater. Hanc enim in labiis habens non possum dimittere, quin per litteras subinde te colloquar. Non enim mihi solummodo hoc utile est, sed omnibus, quod tam insignem ecclesiæ propugnatorem te habeant, ut recte tua certamina omnium ore celebrentur. Maxime autem in hoc certamine: in quo quamquam multa passus sis, & pro benefactis injuriam acceperis, tamen laudandus es, quod ad summam felicitatem res perduxeris. Cecidit enim impietatis præcursor. Nam postquam putabat juxta suam voluntatem omnia peragere, ex alto in profundum ruens, & viribus comminutus, cecidit spe sua infeliciter frustratus. Audivit autem ab ecclesia, quæ & Pharao Ægyptius tyrannus prius, Mose illi accinente, audierat: *Dixit inimicus, Comprehendam, dividam spolia, implebo animam meam.* Acclamabatur autem illi, veluti diabolus ipse foret, hæc pro prophetica exsecratio: *Propter hoc auferet te usque in finem, evellet te & transferet e tabernaculo tuo, & radicationem tuam e terra viventium.* Ita ille præter spem frustratus proposito suo, secundum spem periit: idque fortitudine propugnationis quæ venit desuper, qua ad summam pervenit excidionem: ut de eo verum esse videatur, quod per scripturam dictum est: *Telum potentium imbecillum redditum est, & impotentes succincti sunt fortitudine.* Ob id nihil est quod contra impietatem eorum qui cum Deo pugnant, Deum esse imbecillem credamus. Et si in insanos totus mundus cum Deo pugnare dicitur, quare tu qui sanctificatus es, cum Deo hostes non posses superare? Bellum enim erat cum impiis: in quo licet non aperte, insignem tamen belli socium habuisti Deum nostrum Christum: cujus quidem labarum insigne gestasti, ipsam dico vivificantem crucem, magnum illud post mortem illius trophæum, in quo mundi fines quadripartito descripsit, partes etiam ejus litteris tres indicavit. Deinde etiam sanctam omnium dominæ castæ Dei matris imaginem, cujus faciem divites populi supplicant. Sanctum enim est, ut patribus videtur. Nam quicumque eam ita venerantur, his sine dubio magna retribuit. Quandoquidem imaginis veneratio in prototypum, juxta magnum Basilium, redit. Pietate enim plenum est venerandum picturarum argumentum, ut auctor est Chrysostomus. Si quis alius, ergo certe, inquit, ex cera fusilem picturam pietate plenam amavi. Vidi enim angelum turmas barbatorum in imagine persequentem, & David vere dicentem: *Domine in civitate tua imaginem eorum annihilabis.* Neque unquam ecclesia erravit in hoc, quod dixerit Deum nobis imagines con-

Exod. 15.
Psalm. 51.
1. Reg. 2.
Sap. 5.
De Spiritu sancto cap. 18. ad Amphilochium.
Serm. 8. quod unus Testamenti &c. prope finem.
Psalm. 72.

cessisse; neque etiam hoc ethnicam traditionem sapit. Nam & in Paneadem civitatem hæmorrhoissæ imago transmissa in memoriam miraculi, quo herbæ excrescentes omnibus ægritudinibus auxiliares erant, celebrabatur: idque summa erga nos Dei bonitate. Ergo ecclesiæ capita & columnæ talia fieri permiserunt & tradiderunt, ut in omnium oculis ejusmodi picturæ exhiberentur: sacer ille & venerandus typus, quo juxta humanitatem Christus qui peccata mundi abstulit, velut columna erigeretur: per quam humilitatis Dei altitudinem nosceremus, & dispositionem illius incarnationis in memoriam reduceremus; inque agnitionem sacratæ mortis illius veluti manu duceremur, quemadmodum ad eam quæ illius contigit, liberationem: neque tamen in hoc quidquam, quod a divinis discordat, dicitur. Si enim prophetica præconia eventum non assecuta sunt, ne scribantur res ipsæ ad demonstrationem eorum quæ nondum contigerunt: hoc est, nisi incarnatus est Dominus, ne figuretur illius juxta carnem imago. Si in Bethlehem *(Luc. 2.)* non natus est ex gloriosissima virgine Deipara, neque Magi munera obtulerunt, neque pastoribus adstitit angelus, tubaque cælestis exercitus hymnum nato puerulo cantarunt: si non in brachiis is qui cuncta portat, gestatus est, neque lacte nutritus est, qui dat escam omni carni; neque etiam illa pingantur. Si non a sene susceptus is qui vitæ & mortis, omniumque princeps & dominus est, fuit; (simul ab ipso cognitus, cum ab eo liberationem, dissolutionemque precaretur;) ipsumque prædicavit: si non in Ægyptum a matre deportatus, & rursus ex ea rediit, Nazarethque habitavit; *(Matth. 2.)* coloribus non effigietur. Si non mortuos suscitavit, si non dissolutos restituit, si non lepras mundavit, & cæcis oculos reddidit, & impeditam linguam solvit, item gressus claudorum firmavit, dæmoniaque exegit, aures surdorum aperuit, cuncta ultra fidem hominum divinis signis egit, non pingatur. Si passionem volens non subiit, & infernum non despoliavit, & ubi resurrexisset, in cælum ascendit, unde venturus est judicaturus vivos & mortuos, non per picturam indicetur. Neque etiam earum rerum figuræ & historiæ pictutis & coloribus repræsententur. Hæc autem cuncta si facta sunt, magnumque hoc pietatis mysterium est; utinam fieri possit, ut & cælum, & terra, & aqua, omnia quoque animantia & plantæ, & si quid aliud est, sive per colores, seu per picturas aut voces posset narrare. Siquidem earum rerum quæ non sunt, effiguratio, imaginativa pictura vocatur. Quam sane & Græcorum fabulositas poësim tacentem esse dixit. Neque tamen volumus, ut in ecclesia Christi idolum aliquod sit, absit. Non enim vaccas adoravimus, neque vitulum in Choreb fudimus, neque Deus nobis factitius existimatus est; neque rursus sculptili procidimus, & Beelphegor initiati sumus; neque filios nostros & filias nostras umquam dæmoniis obtulimus, ut nobis ea quæ in Salomonem dicuntur, *(3. Reg. 11.)* objici possint: neque a nobis terra sanguine cædium perfusa est: aut imaginem fecimus quadratam continentem idolum, nec in templum hoc induximus: neque impuritatem serpentium aut volatilium parietibus templi inscripsimus: neque Ezechiel spectavit *(Ezech. 8.)* nos Adonim lamentantes, & thymiama Soli offerentes. De quibus inquit Apostolus: *(Rom. 1.)* *Servierunt in colenda creatura, creatorem relinquentes.* Neque etiam imaginibus duarum meretricum Olodom & Olibas *(Ezech. 23.)* in Ægypto ereximus, aut has adoravimus; neque sacrificia a nobis Bel in Babylone, neque Dagoni in *(Dan. 14. Jud. 16.)* Palæstina obtulimus, neque etiam aliis gentium diis subjecti fuimus. Non sunt ista, vere non ita se habent. Nemo hac de re nos accuset. Non enim iis rebus quæ nihil sunt, nomen illud quod supra omne nomen est, [a] inferius Christi populus usque in hunc præsentem diem judicat: sed vivificantem Trinitatem colimus & adoramus. Absint impura illa a nobis. Modus enim quo idola coluntur, satis manifestus est. Christianis autem pietatis studiosis omnium Dominus est quem adorant. Quod si autem quispiam Judaïco animo nobis objiciat ea, quæ in eos qui insano in idola amore ferebantur, dici solent: ecclesiamque nostram idololatriæ, propter venerandarum imaginum divina & admiranda ad promotionem & adductionem ad pietatem studia, accuset; habeatur hic non alius ac canis oblatrans, & ut in funda a nobis quam procul abjiciatur. Utinam sane & Israëlem Judæus imitetur: cui jussum erat per vitulum, ut Deum typica commemoratione adoraret: neque vitulum & muscas ante tabulas testamenti extulisset. Utinam sacrum altare illi placuisset, & non vaccæ Samariæ. Utinam virgam Aaron aspexisset, & non Astarten. Profecto longe honestius & justius fuisset illis, petram, per quam Deus aquam dedit, salutare, quam Baal. Utinam satius duxissent virgam Mosis inspicere, & vas aureum, & arcam, & propitiatorium, & velum, & ephod, & mensam, & tabernaculum interius exteriusque: quæ omnia in honorem Dei, quamvis manu hominum erant facta, & sancta sanctorum vocabantur; deinde etiam sculpta cherubim, quorum mentionem facit Apostolus, cum ait: *(Hebr. 9.)* *Cherubim gloriæ inumbrantia propitiatorium:* quæque gloriam Dei provehere ex scripturis docti sumus; quam coram idolis procidere, in eisque adorandis sanctitatem collocare. Omne enim opus quod in nomine Domini factum est, venerandum & sanctum est. Quid opus est multis verbis? maxime autem ad virum in divinis eruditum & electum vas Dei, quique gratiam Spiritus sancti accepit. Non sane necessarium est descendere ad divinorum decretorum profunditates, cum tu ad altitudinem scientiæ, Deo duce, facile ascendas. Sed hæc hactenus: ad id autem quod principio dicebamus, revertamur. Propugnatricis illius sanctæ & omnium Christianorum Dominæ miranda facta, quæ in te declarata sunt, per quæ tu quoque contra hostes servatus es non sunt reticenda. Illi enim cum insania multa tumultuarentur, tantum invenerunt in se adversitatis hostilis, quantum eorum causa injustitiæ habuit. Neque hoc tamen mirandum est. Nam si [b] Betula per manus Judith Israëlitidos mulieris servata est, cujus opus Holophernis erat sublatio, & per ea tempora ob id salus Israëlitis vocata est: quomodo non oportebat & tuam sanctitatem, hujuscemodi propugnatrice utentem, hostibus civitatis prævalere, ipsamque victoria coronare? Sane ipsius sanctis intercessionibus, omniumque sanctorum precibus, potens in bello Deus noster fortis & longanimus, duxit te super Joseph: & tamquam ovem custodiet te in longa etiam tempora; ut Christianorum rempublicam universalem beneficiis afficias, & ad divinam regulam cuncta dispenses. Simul autem invicem exhortemur, ut mandata quæ a sanctis patribus accepimus, servemus, errantesque in viam rectam ducamus. Pro quo tibi gaudium & oblectatio & bonorum fruitio, o pater sanctissime, & omnibus Christianis exspectate.

[a] Redundare vox ea, inferius, videtur.

[b] Bethulia, vel Bethalia. Judith. 13. & 15.

Sanctissimus patriarcha dixit: Petrum divinum Apostolum imitatus & hic beatus pater, buccino nobis ex urbe Roma veritatem cecinit.

Theodosius religiosissimus monachus & notarius legit:

ACTIO IV. | ANNO CHRISTI 787.

Epistola Germani sanctissimi patriarchæ Constantinopoleos ad Joannem episcopum Synadon.

Epistolam sanctitatis tuæ Tarasius gloriosus patricius nobis tradidit, in qua de [a] Theophilo episcopo Nacoliæ scriptum fuit. Significamus autem hac, priusquam a sanctitate tua accepissemus litteras, nos ipsum Theophilum convenisse: perscrutatosque quænam illius mens, quæve sententia in causa illa, de qua audieramus, esset: hanc autem nobis apologiam objecit: oportet autem ut tuæ sanctitati omnia pro mediocritate ingenii mei scribam. Dicebat se instructum sacra scriptura dicente: *Nullam facies similitudinem ad adorandam illam, neque in cælo desuper, neque super terram.* Deinde dixit: Non oportet manufacta adorare, hoc est, quæ manu hominum elaborata sunt. Cum vero sanctos Christi martyres, veras fidei margaritas, omni honore dignos arbitremur, & intercessiones eorum postulemus, non potui illi non respondere. Christianorum itaque fidem, cultum & adorationem in unum & solum Deum exsistere dixi, quemadmodum scriptum est, cum ab iis qui in cælo sunt, sanctis & intelligibilibus incorporeis potestatibus, tum ab iis qui in terra sunt, quotquot veritatis viam noverunt. Quemadmodum in omnibus ecclesiis sancta laudatur & glorificatur Trinitas, in unica dominatione & deitate, quemadmodum & nos unum Deum confitemur: neque aliquis est præter eum, qui ex potestate illius dominatur per sæcula, qui ex non exsistentibus cuncta produxit, tam quæ visibilia sunt, quam invisibilia. Hoc est, in Patrem, Filium, & sanctum Spiritum, sanctam consubstantialem vivificantem Trinitatem inquam, credentes & confitentes baptizati sumus, quemadmodum tradidit Deus Verbum exsistens incarnatum, unus ex sancta & incomprehensibili Trinitate Dominus noster Jesus Christus, in nomine Patris & Filii & sancti Spiritus. Hic sane creaturas non adoramus; absit: neque cultum divinæ dominationi debitum in conservos deducimus; absit. Neque principes, aut reges super terram adorantes, æqualem illis cum Deo adorationem præstare videmur. Nam & propheta Nathan apparet, in terra cum esset, David adorasse, quamquam hominem & regem: neque tamen ob id reprehensus est, quod hominem juxta Deum adoravit. Neque imaginum ex cera & colore effigiationem in errorem perfectionis divini cultus suscipimus. Non enim invisibilis deitatis imaginem, aut similitudinem, aut figuram, aut formam expressam, quin etiam ipsorum sanctorum angelorum præstantes ordines, neque intelligere, neque investigare omnino possumus. Sed quando unigenitus Filius, qui in sinu Patris exsistens, suam creaturam ex mortis addictione revocando, Patris & sancti Spiritus beneplacito homo fieri dignatus est, non aliter ac nos, carnem & sanguinem assumens, & ut inquit magnus Apostolus, *per omnia nobis similis factus, excepto peccato:* Igitur humanitatis illius characteris, & juxta carnem indiscretæ hominis formæ imaginem figurantes, ipsius incomprehensibilem deitatem atque invisibilem (unde ea quæ nostræ fidei præcipua sunt, nascuntur) ostendere nequimus. Non enim juxta phantasiam & umbratice nostram naturam sibi univit, ut quidam ex veteribus hæreticis errantes tradiderunt: verum re ipsa, vereque homo perfectus per omnia, excepto, quod ab hoste nobis insitum est, peccato, factus est. Hanc ob causam, in fide certi, sanctæ illius carnis characterem in imaginibus delineantes salutamus, & cultu & honore omni, quo decet, dignamur; nec ob aliud, nisi in recordationem divinitatis illius vivificæ & [a] inexpressæ humanitatis. Eadem ratione & intemeratæ ejus juxta carnem matris, sanctæ Deiparæ Virginis similitudinem referimus: hoc modo ostendentes, quod mulier juxta naturam exsistens, & a nostra massa haudquaquam aliena, Deum invisibilem, & omnia manu sua continentem, ultra omnem & hominum & angelorum existimationem in ventre suo conceperit, & ex se incarnatum genuerit. Etenim ob id eam, ut vere & proprie veri Dei matrem veneramur, & magni facimus, & quavis visibili & invisibili creatura superiorem reputamus. Ad hæc sanctos martyres Christi, apostolos, prophetas, tamquam conservos nostros & veros Dei ministros, bonis operibus & divina prædicatione veritatis, item perpessione pro ipso Deo afflictionum gloriosos amicos Dei veros, quibus ipse etiam magnam loquendi confidentiam dedit, admiramur & beatos prædicamus: necnon ad recordationem fortitudinis eorum, & rectam pro Christo servitutem, similitudines eorum depingimus: non quod de divina natura participent, per hoc demonstrare volentes; neque debitum tantummodo divinæ potestati & gloriæ honorem illis tribuentes; verum desiderium nostrum & amorem, quo erga eos affecti sumus, ita declaramus. Nam quæ per auditionem tamquam vera credidimus, hæc etiam per pingibilem imitationem ad stabiliorem nostram instructionem collocamus. Quando & ipsi sancti Dei, in unum & solum Deum cultum adorationis, & glorificationem, & [b] procreationem conservantes, pro Christo sanguinem suum effuderunt, & veræ confessionis coronam acceperunt. Hæc imaginum apparatus ratio est, non quod nos adorationem in spiritu & veritate, incomprehensibili & investigabili deitati decentem, in manufactas imagines, aut in opera hominum arte facta, aut sane in ea quæ subsunt Deo, sive visibilia sint, sive invisibilia, transferre studeamus: verum ut dilectionem nostram, quam juste in sanctos Dei servos habemus, per illum modum exhibeamus. Et per honorationem illorum, in eum qui per illos glorificatus est, quique illos glorificavit in confessionem potentiæ suæ, Christum, glorificationem & cultum referimus: ita ut & nos imitatores fortitudinis eorum & dilectionis erga Deum, per bonorum operum contra passiones resistentiam, fiamus. Hunc autem esse imaginum in ecclesia Dei usum, unusquisque per hanc instructionem cognoscat: neque aliunde nos salutis spem, sive in hoc mundo, sive in futuro sæculo exspectare, nisi ab unigenito Filio Dei, qui simul cum Patre & Spiritu sancto divina dona largitur. *Non enim aliud nomen, per quod salvari queamus, in hominibus datum est.*

At si Domini & Servatoris nostri, item intemeratæ ejus matris vere Deiparæ, nec non sanctorum imagines salutamus, confestim etiam fidem & dispositionem mentis erga illos habemus: sed unum Deum sine principio, sine fine, qui omnia in manu sua habet, factorem nostrum & omnis creaturæ, & vere servatorem, habentem potestatem in cælo & in terra, pro genere humano hominem factum agnoscimus. Ancillam autem & matrem illius exsistentem, vere pro genere nostro intercedentem præsentissime; ita ut Dominus quidem noster salutem dispenset, illa vero materno affectu pro nobis poscat; agnoscimus. Sanctos denique omnes, tamquam conservos nostros, & ejusdem nobiscum naturæ participes, gratissimos Dei ministros, ut dictum est, & hac gratia a Deo donatos, ut beneficia a Deo data nobis ministrent: curationes (inquam) morborum, & periculorum liberationes, quando per memoriam eorum invocatio Dei fit, quatenus nobis in hymnodiis & glorificationibus possibile

[a] Iste Nacoliæ episcopus Constantinus, non Theophilus vocabatur. Hæc enim vox, θεόφιλος, Deo amabilem significat, non episcopi proprium nomen est.

Exod. 20. Deut. 5. Deut. 6. Matth. 28. 3. Reg. 1. Hebr. 4. Act. 4.

[a] Hoc est, ineffabilis incarnationis.

[b] Pro, supplicationem.

ANNO CHRISTI 787

possibile est, (*Memoria autem coram cum encomio* A *celebratur*, ut ait scriptura) agnoscimus. Hæc igitur omnia [a] Theophilo Nacoliæ episcopo proposuimus: quæ sane & suscepit, & ut divina confessus est se servaturum, neque quidquam amplius dicturum, aut facturum, quod aliis posset esse offendiculo, aut tumultum excitare. Hæc igitur cognoscens vestra sancta congregatio, illum amplius, nisi in eumdem errorem labatur, vexare non pergat: sed tam ipsum cum litteris nostris transmissum, & satisfactionem illius [b] condescentiæ accipiens, contenta esto: pro potentissimis nostris dominis & Imperatoribus, ut quam diutissime vivant, & victores declarentur, precetur. Oret etiam, ut Christianorum populo Dei pax contingat, quæ omnem mentem exsuperat.

Prov. 10.

[a] *Pro*, Dei amantissimo, *Grece* ...

[b] *Græce*, ... *assensus.*

Philipp. 4.

Sanctissimus patriarcha dixit: Pater hic noster beatus Germanus cum sanctissimis patribus præcessoribus illius consensit.

Sacra synodus dixit: Vere, domine, in omnibus conveniunt.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Litteras has episcopus Nacoliæ cum accepisset, celavit, neque metropolitæ suo tradidit. Ob eam causam beatus Germanus deinceps ad eum scripsit. Nam principium hujus hæreseos ex eo ortum est.

Theodosius Dei amantissimus diaconus, notarius, monachus, & armarii sacri oratorii custos, legit:

Ejusdem beati patris nostri Germani ad Constantinum episcopum Nacoliæ epistola.

Joannes Dei amantissimus Synadon metropolites nobis scripsit, quomodo tua caritas litteras nostras illi non tradiderit. Qua de causa non mediocrem propter te dolorem concepimus, quod videris mihi amorem Dei & caritatem & honorem, quæ membra Christi mutuo sibi debent, postposuisse. Quam ob causam per litteras istas præsentes caritati tuæ renuntiamus, ut [c] Theophilo Constantino metropolitæ confestim litteras tradas, omnemque honorem illi debitum tribuas, illique secundum sacerdotalem ordinationem subjiciaris: quemadmodum quoque sermones nostros tua caritas suscepit, professaque est eos secuturam, neque propriæ sententiæ inhæsuram. Novisti enim quæ locuti fuerimus, cum me invocasti, ne episcopatu tuo privareris: promittebasque te correcturum ea & confirmaturum, de quibus fides tua vacillare dicebatur: neque etiam quidquam amplius contumeliæ adversum Dominum, aut sanctorum ejus imagines dicturum, aut facturum; sed tantummodo e scriptura probaturum, nihil divini honoris in creaturis consistere, sed licere tamen venerationem illis exhibere: quam sane rem & nos docuimus sic se habere, quamque stabiliter tenemus & confitemur. Scripta autem nostra ad [d] Theophilum metropolitam eadem continent, & nos illi exemplar idem transmisimus. Ne igitur populo innocenti offendiculum præbeatur, in memoriam redigas divinum judicium, quo inquit: *Quicumque unum ex minimis istis scandalizaverit, satius ut submergatur, illi fuerit.* Hoc igitur caritas tua cognoscat, & epistolam nostram metropolitæ reddito: atque per sanctam consubstantialem & venerandam Trinitatem hoc jubeo, ut nisi facias, numquam sacrum officium amplius administrare possis. Nam si admonitionibus nihil profecerimus, certe sententiæ austeritate, quantum poterimus, te deterrere cupimus, ne Dei subdaris judicio.

[c] *Ut supra.*

[d] *Ut supra.*

Matth. 18. Marc. 9. Luc. 17.

Sanctissimus patriarcha dixit: Venerandi fratres, quemadmodum prædixi, inductio peregrinæ istius novitatis a prædicto episcopo Nacoliæ initium cepit.

ACTIO IV.

A Constantinus Dei amantissimus diaconus & notarius legit:

Epistola Germani episcopi Constantinopoleos ad Thomam episcopum Claudiopoleos.

Salomon sapientiæ doctor verbis suis ita alibi expressit: *Frater a fratre adjutus, tamquam civitas munita & alta, & regnum vectibus clausum.* Ego autem meipsum non ex eis esse qui auxiliari possunt, sed potius qui auxilio egent, arbitratus; ad vestram caritatem, non sufferens cogitationum turbam, litteras has direxi, (quo enim properarem alio, quam quo me veritatis studium pellit?) in quibus si falsa continentur aut mendacia, ut utar Gregorii theologi B verbo, auræ eas ferant: sin autem vera sunt quæ referunt, undique sane me mentis sententia firmet. An non igitur propter multorum tarditatem & pigritiam, quibus verba tantummodo in labiis nascuntur, & delectatio dilectionis cor non intrat, sententiæ scripturarum non exquiruntur, & ad profunda non rimantur? Quamobrem multorum caritatem fictam potius quam veram esse arbitramur: ut neque etiam multos jam videamus animadvertere & indagare, quid sanctæ scripturæ jussionibus nobis demandetur. *Dilectio enim*, ut inquit Apostolus divinus, *malum non cogitat.* Hæc cum apud multos expleta sit, necessarium mihi esse putavi, significare & quid nobis de præsenti tumultuatione videatur. Harum autem cogitatio- C num occasio mihi fuit, quod cum vidissem tuam erga Deum affectionem, qua nobiscum versatus es, & multis quæstionibus & orationum meditationibus, cum per scripta, tum per disputationes se exercitantem; numquam tamen nobis quæstionem aut dubitationem de imaginibus, cum sanctorum virorum, tum ipsius Domini nostri Jesu Christi Servatoris nostri, & juxta carnem illius sanctæ & veræ & Deiparæ matris, a tua caritate propositam; neque quæsitum, quid ego ea de re sentirem. Quapropter ut fraterna approbatione mentem nostram aperiamus, brevibus, quæ de ea re nobis cognita sunt, dicemus. Illud tamen prius subjicientes, oportere nos omnem rerum vanam novitatem observare, & maxime cum in fide in D Christi populo discordiæ tumultus, & scandali argumentum suboritur. Deinde in ecclesiis consuetudinem longi temporis tenendam. Etenim si cum consilio scriptura vinum ordinat bibi debere; quanto magis nos opportunioribus temporibus, pleniore consultatione res aggredi oportet, ne tremendo Dei judicio subjiciamur, quo is *qui unum ex pusillis scandalizat, a Deo tollitur?* Et alioquin omnes quicumque ad contumeliam ecclesiæ Christi errorem aliquem sive verbis, sive factis consulto inducunt, quive ejus divinum venerandumque honorem infringere tentant, judicantur. Hoc igitur præcognoscere oportet, non solum nunc, verum sæpius, idque maxime Judæos nobis opprobrio vertisse, cum tamen idololatriæ ser- E vi, & ministri vere semper exstiterint. Non sane aliam ob causam, quam ut fidem nostram inviolabilem contaminent. Cum autem in manufacta invehuntur, eaque auferre student, non hoc agunt, ut divina natura omnibus visibilibus & sensibilibus superior cognoscatur; sed omne studium cultusque eorum huc vertitur, quo divinam naturam humilient. Sed hos satius fuerit relinquere. Quid enim aliud quam canes sunt, latrantes contra ovile Christi? Sarracenis autem (quandoquidem & ipsi de ea re aliquid dicere velle videntur) sufficiat, quod in eremo lapidi inanimato sacrificia faciant, acclamentque hanc vocem, Chobar: quod a patribus acceptum, per puerilia mysteria & festa peragunt. Christianis vero, quibus per universum or-

Prov. 18.

1. Cor. 13.

Prov. 31.

Matth. 18.

ACTIO IV.

bem terrarum, sub unum evangelii jugum videlicet (ut propheta inquit) servientibus Deo, character propriissimus est fides & confessio in unum Deum Patrem, Filium, & sanctum Spiritum, Trinitatem increatam, sempiternam, incomprehensibilem, invisibilem, consubstantialem, in eodem throno sedentem: simul etiam confessa vera Filii Dei humanitate cum reliquis sacri synodi capitibus, quod populus Christi convenienter & mystiee in sacram anaphoram Deo adducit. Deinde spiritualis in in nomine trium [a] Dei principalium hypostasium facta per divinum baptisma regeneratio, & vivificorum incruenti sacrificii symbolorum divinæ operationis transsumptio, communioque. Per quæ sane veritatis resplendet illuminatio, impietatisque tenebræ discutiuntur. Afferens etiam secum judicium evidens, quo errores in divinis commissi, impietasque discerni possit. Hæc igitur cum invicem opposita sint, & ut apostolice dixerim, ab initio segregavit Deus per medium luminis, & per medium tenebrarum. Dicat nobiscum beatus evangelista Joannes: *Hæc est victoria quæ vicit mundum, fides nostra:* hæc proponatur nobis, de hac nobis dicatur: ipsa est petra, supra quam Christus suam ædificavit ecclesiam, in portas inferni, hoc est, impressionum & insultationum contrariæ potentiæ, inconcussum & incommutabile præsidium. Illinc commune nomen accepimus, quod (ut Isaïas ait) benedicetur. Sic enim inquit: Deum verum benedicent, & non dicibilis ejus naturæ investigabile & incomprehensibile annuntiabunt, incircumscriptibile, & quod nulla ratione mutari potest, & in plenitudine constans: prædicantes ejus sempiternam potentiam & divinitatem a creatione mundi, juxta sanctissimum Apostolum, in creaturis intellectam considerantes. Ita Deo viventi & vero servire digni habiti sumus, idque ea libertate agimus, qua ipse Christus nos liberavit, honorantes eum & glorificantes: omnem idololatriæ errorem & impietatis abjicientes, cui singularis cognitio dicere lapidi: Tu me genuisti: & ligno, Tu me fecisti, ut est apud prophetam. Neque inspicere vult in cælum, ut Isaïas clamat, neque cogitare quisnam sit qui hæc omnia indicaverit, qui in numerato totum mundum eduxit, omnia nominibus vocari fecit per gloriam & roboris sui plenitudinem: cujus manus omnem cælestem exercitum, ut alius quidam propheta inquit, fecerunt: ut cum bonam & harmonicam omnis creationis illius harmoniam inspexerimus, per animæ intellectum, & verbum illud productificum, & per illud Patrem vere exsistentem Deum intelligamus & adoremus, ut alibi beatus Athanasius in sermone contra idola clarissime explicat. Quemadmodum igitur nulla communio lumini cum tenebris, neque ulla Christo cum Belial concordia: ita nulla Christianis, qui Deum unum inenarrabili gloria & potentia adorantes colunt, cum his qui Deum, ut Deus est, effingere & formare intendunt. Et hæc quidem apud prophetam justæ miseriæ existimantur: illis enim cor cinis est, ut scriptum est. Quorum hi quidem arbitrantur se Deum, facto sibi idolo recenter ex eo quod non erat, facturos: & eo qualicumque de causa evanescente & obscurato, firmiter sibi non esse Deum, persuasum habent, nisi confestim alium in locum ejus erigant. Et hoc nos aperte divina scriptura docet de vituli in deserto Israëlitarum formatione, quando seditione concitati, contra Aaron dicebant: *Fac nobis Deos qui nos præcedant.* Hoc unum arbitrati, non esse Deum, neque verum neque falsum, nisi cujus idolum formatum videant: cui etiam postea egressum in Ægypto attribuerunt. Qua sane re quid aliud, quam excessum

Marginal notes (left): a Pro, divinarum. — 1. Joan. 5. — Matth. 16. — Isaï. 65. — Rom. 1. — Gal. 4. — Jerem. 2. — Isaï. 40. — 2. Cor. 6. — Isaï 44. 20. ex Græco. — Exod. 32.

impietatis suæ indicarint, non video. Hi autem qui gentilis superstitionis & impietatis turpitudinem sectabantur, & hanc promovere studebant, in nomine deorum, qui ab eis colebantur, statuas erexerunt: nimirum Jovis, quem patrem & primatem deorum omnium & hominum vocabant, reliquorumque plurimorum, quorum nota sunt nomina. Quorum culturæ, religiones, & sacrificia, quid aliud erant, quam scortationes, scelera, & omnis impuritatis demonstratio? ne dicam interim puras blasphemias & libidines, ubi & sacrificia & cultus erant, hominem diis jugulasse. Apud Christianos vero sanctorum virorum imagines, qui & usque ad sanguinem peccato obstiterunt, ut cum Apostolo loquar, quique verbo veritatis ministraverunt: dico autem Apostolos & prophetas, qui pia vita in bonorum operum exercitio fuerunt, quique vere Dei servi reperti sunt: nihil aliud sunt quam fortitudinis eorum delineatio, sanctæque dispensationis & virtutis figuratio, & ad glorificandum Deum, cui in præsenti hac vita servierunt, admonitio & instructio. Sermo enim qui bonorum virorum actiones recenset, juvat audientes, & ad imitationem sæpius adhortatur. Hoc etiam per frequentem imaginum inspectionem fieri verisimile est. Nam quæ historia narratio per auditum docet, ea tacens pictura per imitationem ostendit. Magnus enim Basilius inquit, ex utroque ad fortitudinem incitari. Brevis, & (ut ita dicam) per summa facta narratio, & factorum in imagine per picturam expressorum imitatrix demonstratio, nobis contemplantibus utilis est. Nam & per idola falsorum illorum deorum gesta impura demonstrantur. Nam & qui sæpe audierunt ejuscemodi de sanctis viris narrari, si iterum in imagine ista repræsentari viderint, in memoriam ea quæ audierunt & legerunt, reducunt. Quin etiam ignorantes ejuscemodi, cum objecta fuerit eorum oculis talis contemplatio, causam inquirendi & pervestigandi acquirunt. Præterea ab his vehementius in amorem & laudem Dei concitamur: ita ut per hæc utraque illi qui egregia sanctorum facta vident aut audiunt, Patrem nostrum qui est in cælis, glorificare juxta evangelii vocem cogantur. Legislatio autem Mosaïca populum jubet filamenta hyacinthina ad vestium fimbrias assuere, ut memores sint jussorum, & ea custodiant. Multa sane magis per similitudinem vim apparentem in pictura sanctorum virorum, egressum gloriosæ catastrophes rite videre licet, horumque fidem juxta apostolicam doctrinam imitari. Domini autem juxta carnem formæ characterem figurari in redargutionem hæreticorum, qui eum in phantastico & non vero corpore venisse delirantes dicunt, quid obest? ita ut & his prosit, qui ad summa divinitatis spiritali speculatione pervenire nequeunt. Indigent enim & hi corporeo quodam intellectu, ad eorum quæ audierunt confirmationem. Mysterium enim quod & cælos tetigit, quodque virtute a sæculis & a generationibus in Deo celatum est omnium conditore, non solum ex auditu fidem habet: *Fides enim* (inquit Apostolus) *ex auditu:* verum etiam ex visis in animis videntium imprimitur. Deus enim in carne in mundo apparuit, & creditus est, omnibus sanctior & magis salutaris repertus. Quare & per evangelica præconia de dispensatione ejus, quæ in carne cum hominibus fuit scripta, ad populorum memoriam juvandam, & venerationes gloriæ ejus, & bonitatis erga nos recordationem faciunt, quæ etiam eadem claritate per artificium prædicari possunt, & ad adorationem ejus nos perducere. Non enim colorum & lignorum mixtura adoratur, sed invisibilis Deus, qui in sinu Patris exsistit. Is enim adorationem suscipit in spiritu & veritate, per

Marginal notes (right): ANNO CHRISTI 787. — Hebr. 11. — In orat. in 40. martyres. — Matth. 5. — Num. 15. — Hebr. 4. — Rom. 10. — Joan. 4.

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO IV.

ipsum ad Patrem nobis aditum gratis dans, qui cum eo adoratur. Nam & Jacob in summitate virgæ Joseph adorasse dicitur, non sane ligno illum cultum exhibens, sed suum amorem in eum indicans, qui habuerat eamdem. *Gen. 47. Hebr. 11.* Ita etiam sanctitatis Christi & supergloriosæ Matris imagines a populo Christiano inspiciuntur, & considerantur, & honore afficiuntur. Quare a longis temporibus sanctissimis ecclesiis eas suscipere visum fuit, neque quidquam adhuc accidit ut prohiberentur. Quin etiam post omnes persecutionum turbulentias, & post fidei confirmatæ ubique libertatem, omnibus synodis universalibus usque ad nostram generationem celebratis, cum multi quoque canones de imaginibus ederentur, numquam tamen quidquam de earum abrogatione statutum est: quod B certe, si illicitæ fuissent, fieri debebat. Multa autem de idolis & idolorum statuis & exsecrationibus earum, in scriptura dicta sunt, quæ etiam & nunc ipsa consuetudine exclusæ sunt: hæc enim ad alienationem a Deo ferebant. Nam qui dicebat, Apostolis se adfuturum usque ad consummationem sæculi, profecto hoc ipsum & illis qui ecclesiæ suæ curam gerunt, annuntiavit. *Matth. 28.* Non enim illis corporaliter adfuturus erat usque ad hujus præsentis sæculi transitionem. Item & tribus aut quatuor in nomine illius congregatis, adfuturum se illis dixit. *Matth. 18.* Putasne tantas congregationes zelo bono coëuntes, ut illius cultus propagetur, divina illius inspiratio & ductio reliquit, ne posset consummationem perfectæ confirmationis C suæ ecclesiæ, in qua neque macula, neque ruga, neque aliquid tale est, videre? *Ephes. 5.* Neque hanc consuetudinem non paucæ aut ignobiles urbes, verum omnium regionum nobilissimæ & principales ecclesiæ servant.

Quod autem res pervetusta sit, historicas scripturarum narrationes in imagine effigiare, adstruit beati Gregorii Nysseni episcopi sermo, in Abraham inscriptionem præ se ferens, in quo de oblatione Isaac in tabula expressa recenset. Quod si autem illorum res ita expressæ sunt, quanto magis miracula dominicæ dispensationis & passionis talem demonstrationem habere debent? Sic etiam athleticæ sanctorum martyrum fortitudines, quæ ad zelum & bonam imitationem aspicientes inducunt, exprimi debent: in quibus habetur D etiam generosi & admirandi martyris Anastasii veri pugilatus certamen.

At illi forte dicent, necessario esse sanctæ scripturæ mandata sequenda, veluti cum dicitur: *Exod. 20.* *Non facies tibi ipsi idolum, neque similitudinem ullam eorum quæ aut in cælo, aut in terra sunt infra, aut in aquis subter terram; neque adorabis ea, neque ea coles.* Iterum: *Ibidem.* *Non assumatur nomen Domini Dei tui in vanum.* Et in Deuteron. *Deut. 5.* *Legem meam ne transgrediamini, nec facite vobis sculptam imaginem.* Et hæc quidem illi dicunt. Sed clarum habent intellectum. Naturam enim Dei scimus forma repræsentari non posse, incomprehensibilemque esse; neque honorem aliquem esse, qui illi tamquam viso exhibeatur: sed conjecturis & opinationibus ad E corporeas conceptiones ducimur. Prædicens enim illis Moyses: *Ibidem.* *Custodite diligenter animas, ne quam similitudinem aspiciatis, in die illa qua locutus est Dominus ad vos in Choreb, in monte ex medio ignis.* Hæc præfatus, statim subdidit: *Ne legem transgrediamini, nec facite vobis*: & quæ sequuntur. Hoc quidem ob id, quia recordabatur constructionis vituli: atque ita diligenter hoc inculcavit, ne ex Ægyptiorum consuetudine ad tantam impietatem redirent, divinaque illis arbitrarentur similia. Hoc & magnus Apostolus in oratione ad populum Atheniensem habita ait: *Act. 17.* *Genus igitur cum simus Dei, argento, auro, lapidi, aut figura artis, aut excogitationis hominis, divinum esse* A *simile existimari non oportebit.* Eumdem intellectum habet & illud: *Exod. 20.* *Non accipies nomen Domini Dei tui in vanum.* Hoc est, non vocabis aut autumabis Deum, in quo nihil divinitatis exsistit, sed vana opinione & falsa appellatione hoc dignaberis. *Nobis autem*, ut *1. Cor. 8.* magnus docet Apostolus, *unus Deus Pater, ex quo cuncta: & unus Dominus Jesus Christus, per quem omnia*: & unus Spiritus sanctus, in quo universa. Naturalis autem diversitas per præpositionum commutationem ne sit inducta. Etenim tria hæc, unus Deus inter se invicem intellecta sunt, ut sapiens docet Gregorius. Nulli igitur nomen illud super omne nomen exsistens, populus Christi in hunc usque diem, præterquam ad sanctam vivificantem Trinitatem retulit. Ab- B sit ut hoc faciat. Ubique cum verbum hoc, λατρεύειν, divina scriptura ponit, tantummodo dictis assignat, quo a nobis alienum, & non communem, indicet hunc errorem. Manifesta enim est quæ sit latriæ idolorum ratio. Apud nos autem unus Deus adorandus, una & in eum fides, unum salutare baptisma: sic quoque una, quæ illi debetur, latria, quemadmodum a sanctis Apostolis traditum est, & hactenus servatur. Laudationisque sacrificium, quod per Christum Deo Patri repræsentari inquit divinus Apostolus, *Hebr. 13.* quid aliud est, quam labiorum nomen illius confitentium fructus, & in vivificis mysteriis divinissima traditio: quam præsignificavit Malachias propheta, veluti ex persona loquens Dei: *Malach. 1.* *Ab oriente sole us-* C *que ad occasum in gentibus glorificatum est nomen meum. & in omni loco sacrificium offertur nomini meo?* Sacrificium, inquam, purum. Nulla itaque confœderatio templo Dei, hoc est, illius ecclesiæ cum idolis. *2. Cor. 6.* Absit. Ipsa enim columna & firmamentum veritatis *1. Tim. 3.* Apostolice nominatur: *Idolorum autem nomina*, ut Zacharias clamat, *de terra auferentur*: *Zach. 13.* quando omnis locus domui David, hoc est, ecclesiæ Christi, cujus domus sumus nos, per traditionem fidei aperietur. Huc faciunt omnino, quæ in Sapientia Salomonis, & apud magniloquum Isaïam reperiuntur. Illic enim dicitur: *Sap. 14.* *Principium scortationis, respectus idolorum: desiderium eorum, corruptio vitæ. Neque enim erat a principio, neque in perpetuum erit. Vanitas enim* D *hominum ingressa est mundum. Et propter hoc, brevis finis illis deputatus est*, & cetera. In propheta autem: *Isaï. cap. 44.* *Confutabuntur omnes qui sculptibilem Deum aut faciunt, aut conflant: & omnes qui inde generantur exsiccati sunt, & fabri ab hominibus facti sunt*, & reliqua. Hoc est, fabri lignarii artis industria, & lignorum, quorum usus ad ministerium hominum, in formam viri transformatur, & tripudium sapientiæ adorantium ea. Quibus infertur: *Isaï. 44.* *Videte, ne dicatis, mendacium in dextera mea.* Quod præmissæ impietatis veluti subversionem induxit. Nos autem cognoscentes & credentes Filium Dei, quod sit Veritas & dextera Patris, alieni a damnatione prophetica demonstramur. Et ob id valde opportune propheticam orationem usurpavero: *Jerem. 23.* *Quid paleis ad triticum?* Quæ fa- E miliaritas sufflatæ a spiritibus nequitiæ, instabilis levitatis colentium creaturam, prætérito creatore, ad veræ divinitatis cognitionis nutriens verbum, quod in omni Christi populo invenitur? Illi enim sunt, de quibus Isaïas ait: *Isaï. 65.* *In verticibus montium sacrificaverunt: & super colles incensum fecerunt. Sub quercu & populo, subter arbore subumbrante, quia bona tegmenta erant*, *Osee 4.* quemadmodum alius propheta contemporaneus Isaïæ clamat. Populus autem Christi, regi sæculorum incorruptibili, invisibili, uni sapienti Deo adorationis cultum exhibet, *1. Tim. 1.* in spiritu & veritate adorando, omnemque laudationem & glorificationem vivificæ Trinitati incessanter offerens. Ea vero quæ ex-

tra sapientiam de idolis jactantur, brevem finem habent. Nam eorum obscuratio, & quod amplius esse non poterant, non aliunde quam ex Christi Jesu magni Dei & Servatoris nostri apparitione factum est; quam etiam ecclesia illius a principio usque ad totius mundi terminum, sanguine illius redempta, per omnia confitetur & gloriose prædicat. Non igitur in illa scripta idolorum damnatione vituperationeque verus & germanus Trinitatis adorator populus Christi se notari putabit, quod sanctorum virorum imagines in recordationem virtutis eorum habeat.

Rom. 3. Gal. 2. 1 Cor. 7.

Neque etiam beato Apostolo Paulo carnalem circumcisionem prohibenti, & illis qui per legem justificari volebant minanti, circumcisio Timothei, legalis tonsura, sacrificium in templum inducere, reprehensionem aliquam aut condemnationem conciliavit. Non enim simpliciter designata inspicere oportet, sed undique rerum intentio probanda est. Nam qui caussam offerentemque non inspicit, sæpe contraria judicat. Qui vero ita non faciunt, fortasse apud hos ipsius quidem Dei mandatum irreprehensum nequaquam videbitur: siquidem lege sculptile & conflatile interdicente, subjicitur, *Cherubim gloria obumbrantia propitiatorium*, ut Apostolus inquit.

Exod. 25. Hebr. 9.

Hæc enim ejus apparatus fuerunt: quibus divinam gloriam vectam fuisse non solum ex scriptura docemur, sed & divus Athanasius psalmicum hoc verbum exponens: *Qui sedes super cherubim, appareas:* talem de his tradit sententiam. Etenim cherubim illorum exemplaria, ignota juxta naturam omnibus hominibus exsistentia, spiritus & ignis exsistunt, & ab omni corporea figuratione & natura aliena, ea quæ de ipsis a propheta corporalius dicuntur, symbolicum & altius ductum sensum habent. Aliter enim intelligere juxta sacram & corporeis non decentem rationem oportet. Illud vero necessarium est ut dicatur, nequaquam Christianos suorum juxta carnem, aut cognatorum, aut amicorum, aut familiarium figuram pingentes, illam aut colere, aut honore aliquo dignam ducere: immo ne imperatorum quidem jussibus obedientes, potestati talia tribuunt: in quibus sane culpabiles inveniuntur, qui dicentes se sapientes, infatuati sunt, & gloriam Dei incorruptibilis cum similitudine corruptibilis hominis commutarunt, ut inquit apostolus.

Rom. 1.

Adeo ex hac re scire licet, nobis non licere prædictam scripturam in calumniam rapere. Igitur si de eo pias opiniones ad id quod corporalius est, transponimus; aut Deo decentem gloriam & servitium relinquentes, aut aliqua ratione imminuentes hujusmodi argumento deprehendimur: recte utique auferentur, quæ nos vacare faciant, & abducunt a cultura & assiduitate erga unum & verum Deum. Nunc vero contrarium fieri videmus. Nam si quispiam cum scientia, sanctorum alicujus imaginem inspexerit, recte Deum laudans dicet; Gloria tibi Deus; nomenque sancti apponet. Ut per hunc modum, id quod in precatione a nobis dicitur, impleatur: ut per visibilia & invisibilia ter sanctum nomen Christi glorificetur. Verum neque sanctorum virorum aliquem Deum appellari sustinuerimus. Proprie enim & vere ejuscemodi appellatio Deo convenit: & iis qui faciunt quod Deo placeant, Deus id nomen tradidit, ut in psalmorum sacro codice scriptum est.

Psal. 81.

Neque rursus, ut sufficientem existimantes cognitionis Dei assertionem, ejuscemodi imagines habentes, despicimus in ecclesiis Dei populi congregationes & concursum: immo in eis diu noctuque, & ut cum psalmographo melius dixerim, vesperi & mane & meridie benedicere Deum oportebit, maxime autem in divinis mysteriis & sacris officiis; dum hæc, in-

Psal. 54.

quam, peraguntur. Sed certo sciamus, non aliunde nobis spem salutis accedere, nisi ex pia fidei confessione, quæ fit erga Deum verum & unum in Trinitate adoratum: fidei dico confessionem, quæ partim in corde consistit, partim per os profertur: *Corde enim creditur ad justitiam, ore autem fit confessio ad salutem.* Semper laudem ejus qui nos fecit, in ore ferentes, & exaltationes ejus in gutture habentes, omnis populus Christi in transsumptione sanguinis & corporis ejus; per quam, memoriam mortis & resurrectionis illius juxta suam traditionem celebramus; insatiabili desiderio & a Deo incitato studio ad ea incitatur, magis quam ad fontes aquarum cervus.

Rom. 10. Psal. 149. Luc. 22.

Verum ne quempiam offendat, quod ante sanctorum imagines lumina & suaveolentia thymiamata accenduntur. Symbolicæ enim ista fieri in honorem illorum opinandum est, quorum cum Christo requies, quorum honor ad ipsum recurrit: hoc ipsum testante sapiente Basilio: Quod erga conservos bonos honor, erga ipsum Dominum commune benevolentiæ signum exhibet. Sensibilia enim lumina symbolum sunt immaterialis illius & a Deo dati luminis: aromatum autem incensio, sincerum & totum sancti Spiritus afflatum & repletionem significat. Et hæc quidem veluti contra subornatas contradictiones, & ex scripturis hinc illinc acceptas objectiones scribere nobis permisimus; adhortantes, ut sine scandalo & sine turbatione cum populo conversemur, quando etiam ne unum ex pusillis despiciendum Deus prohibet. Similiter scandalizare aliquem intolerabile & horrendum judicium affert illis qui intendunt. Nunc autem & totæ civitates, & hominum congregationes non parum hac de re tumultuantur. Caveamus autem nos omni studio, ne hujus rei auctores simus. Ante omnia vero providendum est, ne a sententia permuteris, ne ex hoc inimici nostri & hostes crucis Christi supercilium elevent contra fidem nostram, dicantque: Hucusque Christiani erratunt. Nisi enim institutum suum idololatriam cognovissent, non sane nunc manufacta abjicerent. Quod ipsum quantum contumeliæ subversionisque fidei in Christum conciliat, quivis agnoscere potest. Nam qui semel erravint, eos in viam reducere difficile est, ut qui a veritate alienantur. Quid autem dicere oportet, cum videamus reges nostros & Imperatores, ex propria erga Deum affectione, pro sua statua salutiferam crucem gloriationem sæculi erexisse? Summa autem rerum in hoc concludi potest, quod extra omnem controversiam est: Sanctorum imagines mirifica designare miracula: ut & debilibus valetudo bona per eos concilietur, sæpeque in somnis apparentes optima quæque nobis consulant. Extra omnem controversiam est in Sozopoli Pisidiæ civitate imago Virginis matris intemeratæ, quæ ex picta etiam manu sua unguentorum scaturiginem effundit. Cujus sane miraculi plures testes sunt. Hæc omnia sancti per fidem operati sunt in mundo, ut in Actis apostolicis legimus: cujus rei etiam evidens testimonium est umbra vestimentorum, & sudaria sanitates largientia. Quod igitur non omnis corporis umbra, neque quælibet sudaria id possint, facile videt is, qui, quæ fides fuerit utriusque erga Deum, animadverterit: ut qui ejuscemodi gratiam per inanimata illa indicaverit. Quamobrem credendum est, & per imagines quoque talia a Deo designari. Non per quaslibet tamen picturas aut imaginum species ejusmodi fiunt: sed sanctorum effigies repræsentantium tantum, aut Jesu Christi. Neque etiam ob hujuscemodi curationes, spontaneas esse credendum est, sed tantummodo ex Dei gratia. Dignum autem est (ut arbitror) & id recensere, quod apud

Psalm. 41. Homil. in Gordium martyrem. Matth. 18. Hebr. 11. Act. 5.

Eusebius lib. 7. cap. 14. Matth. 16. Matth. 9.

» Pamphili Eusebium historice scriptum est in historia ecclesiastica. In Paneade enim civitate, quam & Cæsaream Philippi evangelium vocat, dicitur fuisse domus hæmorrhoissæ, hoc est, laborantis profluvio sanguinis mulieris, quæ tacta fimbria Servatoris sanata est, quemadmodum evangelium testatur. Pro foribus autem domus aiunt ex ære fusam imaginem stare, quæ Domini nostri effigiem repræsentat: ex adverso vero statua ejusdem materiæ, mulieris genibus provolutæ, palmasque suppliciter tendentis, expressa est: idque in memoriam miraculi illius, quod circa ipsam factum est; quamobrem & ejusdem procuratione facta est. Sub pedibus autem (veluti apparet) statuæ dominicæ, herba quædam excrescit, peregrina specie, neque satis cognobilis, quæ omnium morborum remedia & curationes exhibet; quod & ipse Eusebius oculis se vidisse tradit. Manifestum autem est, quod ex insigni Dei misericordia ejuscemodi dona contingunt, quemadmodum nobis in superioribus demonstratum est. Idem in eodem libro Eusebius scripsit, se apostolorum Petri & Pauli, item ipsius Domini nostri Jesu Christi ex coloribus depictas imagines vidisse: asserit autem ea specie, qua putantur fuisse. Hæc autem non dicimus, quod arbitremur nobis circa æreatum statuarum operositatem laborandum: sed tantummodo ut admoneamus sanctitatem tuam, veterem consuetudinem non esse rejiciendam. Deus enim & veritatis Dominus in omnem veritatem te deducet, omnesque ambiguitates & disceptandi occasiones ab animo tuo auferet, si unanimiter nobiscum ad veritatis rationem indagandam descendas: cujus regnum benedictum est in perpetuum.

Loco supra citato.

Sanctissimus patriarcha dixit: Custodes catholicæ ecclesiæ sancti patres nobis acclamarunt, ex superna illa prudentia in præsidiis suis vigilantes, omnemque vaniloquorum exercitum dissiparunt. Suam autem custodiam inconvulsam servantes, phalanges hostium persecuti sunt: simul etiam cum antiquis hæresibus & hanc Christianorum accusatorum novitiam improbitatem gladio spiritus abstulerunt. Dicamus igitur omnes una voce cum sacro nostro doctore Paulo: *Pax nostra Christus, qui ex duobus unum fecit.* Illum omnis gloria, & cum Patre & sancto Spiritu, nunc & in sæcula sæculorum, omnis decet adoratio.

Ephes. 2.

Sancta synodus dixit: Diviniloquorum patrum doctrinæ nos correxerunt; ex iis veritatem haurientes, admoniti sumus: ipsis adhærentes, mendacium persecuti sumus: ab iis eruditi venerandas imagines salutamus: patribus annuntiantibus bona filiis obedientes sumus: gloriamur autem in facie matris, sanctæque traditionis ecclesiæ, credentes unum Deum in Trinitate laudatum. Venerandas imagines veneramur. Qui sic non credunt, anathema. Qui aliter sentiunt, longe ab ecclesia abjiciantur. Nos veteri ecclesiæ legislationi insistamus. Nos statuta patrum conservemus. Nos qui addunt aut auferunt aliquid de ecclesia, anathematizamus. Nos nuperam Christianorum accusatorum inventionem anathematizamus. Nos venerandas imagines salutamus. Nos, qui sic nolunt, anathemati subjicimus. Christianorum accusatoribus, videlicet Iconoclastis, anathema. Qui ex scriptura sententias contra idola dictas, in sanctas imagines torquent, anathema. Qui sacras imagines idola vocant, anathema. Qui dicunt Christianos tamquam deos imagines amplecti, anathema. Qui communionem habent cum iis qui sanctas imagines rejiciunt aut contemnunt, anathema. Qui dicunt, præter Christum aliquem nos a cultu idolorum liberasse, anathema. Qui dicere audent sanctam catholicam ecclesiam idola umquam accepisse, anathema.

Cum autem anathematismi præsentes essent ex charta dicti, sancta synodus iterum subjecta legente Euthymio episcopo Sardensium, exclamavit: Domini & Servatoris nostri divinam ordinationem sancti patres nostri perficientes, candelam cognitionis ab eo datam non sub modio celarunt, sed super lucernam utilissimæ doctrinæ posuerunt: ut omnibus in domo, hoc est, catholica ecclesia genitis luceat: ut nemo ex iis qui pie confitentur Dominum, ad lapidem hæreticæ pravitatis pedem impingat. Ipsi omnem hæreticorum errorem expulerunt; ipsi putridum membrum, quatenus curari non poterat, absciderunt; & ventilabrum in manu ferentes, aream ejus expurgarunt: frumentum autem, hoc est, verbum nutribile, quod mentes hominum firmat, in horreo catholicæ ecclesiæ concluserunt, paleas autem hæreticæ pravitatis ejicientes, combusserunt eas igni inextinguibili. Quapropter sancta synodus Dei voluntate, & piissimorum nostrorum Imperatorum Irenæ novæ Helenæ, & Constantini novi jussu, in Nicensium splendida metropoli secundo congregata, per lectiones cognitis sanctorum patrum decretis, ipsum Deum glorificet: a quo illis datum est verbum ad nostram instructionem, & ad perfectionem sanctæ & catholicæ ecclesiæ. Qui vero sic non sunt animati, sed veritatem ob novitia dogmata rejiciunt, eis psalmographi hoc occinemus: *Quantas improbitates hostes in sancto tuo cogitarunt? Gloriati sunt cum dicerent: Non est amplius qui docet.* Sed nos ignoramus dolos eorum; qui secundum patrum traditionem incedentes, uno ore atque corde veritatem annuntiamus, nihil auferentes aut addentes ad ea; sed his consentimus, his adhæremus: sic probamus nostra, sic confitemur, quemadmodum sex sacræ universales synodi confitentur.

Psalm. 73.

Credimus autem in unum Deum Patrem omnipotentem, omnium visibilium & invisibilium factorem: & in unum Dominum Jesum Christum Filium unigenitum, Verbum ejus, per quod cuncta creata sunt: in sanctum Spiritum vivificantem Dominum, &c. Salutamus etiam sanctas dominicas, apostolicas & propheticas, item sanctorum, præcipue autem Dominæ nostræ Deiparæ imagines: quæ nobis veluti exemplaria sunt & instructiones bonorum operum imitationis & fidei erga Christum; omnem idololatriam execrantes, & latriam solam Christo tribuentes & Deo Patri & Spiritui sancto, tamquam uni Deo, cui honor & laus in sæcula.

Petrus primas presbyterorum in sancta Romana ecclesia subscripsit Romane, cujus hæc est interpretatio: In nomine Domini nostri Jesu Christi, Petrus Dei miseratione archipresbyter sanctæ Dei apostolicæ & catholicæ ecclesiæ, & locum retinens Hadriani sanctissimi Papæ veteris Romæ, omnes qui ex priori iconoclastarum hæresi resipiscunt, suscipiens, & venerandas imagines admittens juxta traditionem patrum, subscripsi.

Petrus miseratione divina presbyter & præses monasterii sancti Sabbæ, locum secundum retinens apostolici Papæ, dictis subscripsi.

Tarasius miseratione divina episcopus Constantinopolitanus novæ Romæ, in omnibus prædictis veritatem confessus, libens subscripsi.

Joannes miseratione divina presbyter, & legatus & locum tenens trium thronorum Orientis, Alexandriæ, Antiochiæ, & Hierosolymorum, omnia approbans & laudans subscripsi.

Thomas miseratione divina presbyter & præses monasterii sancti patris nostri Arsenii, quod est in Ægypto, locum retinens trium orientalium diœcesium, subscripsi.

ACTIO IV.

ANNO CHRISTI 787.

Agapius indignus episcopus Cæsareæ Cappadociæ, omnia prædicta recipiens, subscripsi.

Joannes indignus episcopus Ephesi, omnia prædicta recipiens, subscripsi.

Constantinus indignus episcopus Constantiæ, quæ est in Cypro, omnia prædicta recipiens, subscripsi.

Basilius indignus episcopus Ancyræ, omnia prædicta recipiens, subscripsi.

Nicolaus indignus episcopus Cyzici, in eamdem sententiam subscripsi.

Euthymius indignus episcopus Sardensium, in eamdem sententiam subscripsi.

Petrus indignus episcopus Nicomediæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Hypatius indignus episcopus Nicææ, in eamdem sententiam subscripsi.

Elias indignus episcopus Cretæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Stauracius indignus episcopus Chalcedonis, in eamdem sententiam subscripsi.

Nicephorus indignus episcopus Dyrrachii, in eamdem sententiam subscripsi.

Epiphanius indignus diaconus ecclesiæ Catanes, locum tenens Sardiniæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Leo indignus presbyter & locum retinens metropoleos Sides, omnia prædicta recipiens subscripsi.

Nicolaus indignus monachus * metropolis Tyanensium, in eamdem sententiam subscripsi.

* Forte, locum tenens.

Gregorius indignus episcopus Neocæsareæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Theodorus indignus episcopus Catanes, in eamdem sententiam subscripsi.

Anastasius indignus episcopus Nicopoleos veteris Epiri, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes indignus episcopus Tauromeniæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Gregorius indignus episcopus Pissinunton, in eamdem sententiam subscripsi.

Basilius indignus episcopus Sylæi, in eamdem sententiam subscripsi.

Theodorus indignus episcopus Myron, in eamdem sententiam subscripsi.

Leo indignus episcopus Rhodi, in eamdem sententiam subscripsi.

Eustathius indignus episcopus Laodiceæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Theodorus indignus episcopus Seleuciæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Nicolaus indignus episcopus Amorsi, in eamdem sententiam subscripsi.

Theodosius indignus episcopus Hierapoleos, in eamdem sententiam subscripsi.

Nicetas indignus episcopus Claudiopoleos, in eamdem sententiam subscripsi.

Michaël indignus episcopus Synnadon, in eamdem sententiam subscripsi.

Leo indignus episcopus Iconii, in eamdem sententiam subscripsi.

Georgius indignus episcopus Pisidiæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Constantinus indignus episcopus Perges, in eamdem sententiam subscripsi.

Eustratius indignus episcopus Methymnes, in eamdem sententiam subscripsi.

Theotimus indignus episcopus Crotonum, in eamdem sententiam subscripsi.

Leon indignus episcopus Cii, in eamdem sententiam subscripsi.

A Basilius indignus episcopus Nesion, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes indignus episcopus Apron, in eamdem sententiam subscripsi.

Ignatius indignus episcopus Prienes, in eamdem sententiam subscripsi.

Theophylactus indignus episcopus Cypselon, in eamdem sententiam subscripsi.

Theodorus indignus episcopus Trophæorum, in eamdem sententiam subscripsi.

Stephanus indignus episcopus Sugdaon, in eamdem sententiam subscripsi.

Sergius indignus episcopus Nicoteron, in eamdem sententiam subscripsi.

B Georgius presbyter, locum retinens Nicopoleos, in eamdem sententiam subscripsi.

Leo indignus episcopus Mesembriæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Theodorus indignus episcopus Amorii, in eamdem sententiam subscripsi.

Cyriacus indignus episcopus Dryziparon, in eamdem sententiam subscripsi.

Galatas presbyter in locum Rhegii, in eamdem sententiam subscripsi.

Theodosius indignus episcopus Nyssæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Georgius indignus episcopus Camulianorum, in eamdem sententiam subscripsi.

C Sotetichus indignus episcopus Cisceffon, in eamdem sententiam subscripsi.

Constantinus indignus episcopus Mastauron, in eamdem sententiam subscripsi.

Georgius indignus episcopus Briulon, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes indignus episcopus Nyssæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Basilius indignus episcopus Magnesiæ, quæ est prope Mæandrum, in eamdem sententiam subscripsi.

Theophanes indignus episcopus Caloës, in eamdem sententiam subscripsi.

Leo indignus episcopus Algizon, in eamdem sententiam subscripsi.

D Nicodemus indignus episcopus Eugazon, in eamdem sententiam subscripsi.

Lycastus indignus episcopus Barilon, in eamdem sententiam subscripsi.

Theophylactus indignus episcopus Hypæpon, in eamdem sententiam subscripsi.

Theophanes indignus episcopus Lebedon, in eamdem sententiam subscripsi.

Stratonicus indignus episcopus Cymes, in eamdem sententiam subscripsi.

Cosmas indignus episcopus Myrrhines, in eamdem sententiam subscripsi.

Olbianus indignus episcopus Elææ, in eamdem sententiam subscripsi.

E Pardus indignus episcopus Pittanes, in eamdem sententiam subscripsi.

Basilius indignus episcopus Pergami, in eamdem sententiam subscripsi.

Marianus indignus episcopus Antandri, in eamdem sententiam subscripsi.

Basilius indignus episcopus Atramyti, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes indignus episcopus Assi, in eamdem sententiam subscripsi.

Leo indignus episcopus Phoceæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Nicephorus indignus episcopus Gargaron, in eamdem sententiam subscripsi.

ANNO CHRISTI 787.

Constantinus indignus episcopus Agaës, in eamdem sententiam subscripsi. A

Theognius indignus episcopus Sion, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes indignus episcopus Rhædesti, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes indignus episcopus Panii, in eamdem sententiam subscripsi.

Melchisedec indignus episcopus Calliopoleos, in eamdem sententiam subscripsi.

Leo indignus episcopus Madyti, in eamdem sententiam subscripsi.

Theophylactus indignus episcopus Chariupoleos, in eamdem sententiam subscripsi.

Thomas indignus episcopus Danii, in eamdem sententiam subscripsi. B

Gregorius indignus episcopus Theodoropoleos, in eamdem sententiam subscripsi.

Sisinnius indignus episcopus Chalcidos, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes indignus episcopus Bryseos, in eamdem sententiam subscripsi.

Benjamin indignus episcopus Lizycon, in eamdem sententiam subscripsi.

Gregorius indignus episcopus Amastridos, in eamdem sententiam subscripsi.

Stephanus indignus episcopus Soton, in eamdem sententiam subscripsi.

Gregorius indignus episcopus Dercon, in eamdem sententiam subscripsi. C

Heraclius indignus episcopus Iunopoleos, in eamdem sententiam subscripsi.

Constantinus indignus episcopus Heliopoleos, in eamdem sententiam subscripsi.

Antonius indignus episcopus Trœzenes, in eamdem sententiam subscripsi.

Nicetas indignus episcopus Nacoliæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Petrus indignus episcopus Aspones, in eamdem sententiam subscripsi.

Synesius indignus episcopus Cynes, in eamdem sententiam subscripsi.

Synesius indignus episcopus Anastasiopoleos, in eamdem sententiam subscripsi. D

Eustathius indignus episcopus Solorum, in eamdem sententiam subscripsi.

Theodorus indignus episcopus [a] Cicutii, in eamdem sententiam subscripsi.

[a] Pro Cicili.

Basilius indignus episcopus Trimethunton, in eamdem sententiam subscripsi.

Alexander indignus episcopus Amathunton, in eamdem sententiam subscripsi.

Michaël indignus episcopus Melitupoleos, in eamdem sententiam subscripsi.

Sisinnius indignus episcopus Adranias, in eamdem sententiam subscripsi.

Theodorus indignus episcopus Germes, in eamdem sententiam subscripsi. E

Gregorius indignus episcopus Adrianitheron, in eamdem sententiam subscripsi.

Leo indignus episcopus Pœmanii, in eamdem sententiam subscripsi.

Symeon indignus episcopus Oces, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes indignus episcopus Lampsaci, in eamdem sententiam subscripsi.

Nicetas indignus episcopus Ilii, in eamdem sententiam subscripsi.

Leo indignus episcopus Troados, in eamdem sententiam subscripsi.

ACTIO III.

Theodorus indignus episcopus Abydi, in eamdem sententiam subscripsi.

Anastasius indignus episcopus Tripoleos, in eamdem sententiam subscripsi.

Leo indignus episcopus Traculon, in eamdem sententiam subscripsi.

Stephanus indignus episcopus Salon, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes indignus episcopus Abalon, in eamdem sententiam subscripsi.

Stephanus indignus episcopus [a] Silandi, in eamdem sententiam subscripsi.

[a] Supra, pag. 276. B. Σιλάνδων pro Σιλάνδου in Lydia.

Nicolaus indignus episcopus Pericommatos, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes indignus episcopus Seton, in eamdem sententiam subscripsi.

Basilius indignus episcopus Lipaton, in eamdem sententiam subscripsi.

Theophanes indignus episcopus Mæoniæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Michaël indignus episcopus Stratonices, in eamdem sententiam subscripsi.

Lycastus indignus episcopus Philadelphiæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Michaël indignus episcopus Troalon, in eamdem sententiam subscripsi.

Gregorius indignus episcopus Gordon, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes indignus episcopus Daldes, in eamdem sententiam subscripsi.

Eustathius indignus episcopus Hyrcanes, in eamdem sententiam subscripsi.

Joseph indignus episcopus Attaliæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Zacharias indignus episcopus Hierocæsareæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Davidus indignus episcopus Helenupoleos, in eamdem sententiam subscripsi.

Criton indignus episcopus Lophi, in eamdem sententiam subscripsi.

Theophylactus indignus episcopus Apolloniados, in eamdem sententiam subscripsi.

Constantinus indignus episcopus Cæsareæ Bithyniæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Georgius indignus episcopus Basilinupoleos, in eamdem sententiam subscripsi.

Leo indignus episcopus Aristes, in eamdem sententiam subscripsi.

Nicephorus indignus episcopus Adranes, in eamdem sententiam subscripsi.

Basilius in locum Dascylii, in eamdem sententiam subscripsi.

Christophorus indignus episcopus Cerasenes, in eamdem sententiam subscripsi.

Nicetas indignus episcopus Meles, in eamdem sententiam subscripsi.

Neophytus indignus episcopus Gordoserbon, in eamdem sententiam subscripsi.

Leo indignus episcopus Linoës, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes indignus episcopus Etennon, in eamdem sententiam subscripsi.

Constantinus indignus episcopus Zelon, in eamdem sententiam subscripsi.

Gregorius indignus episcopus Sinopes, in eamdem sententiam subscripsi.

Constantinus indignus episcopus Sasimon, in eamdem sententiam subscripsi.

Nicetas indignus episcopus [b] Dadtibon, in eamdem sententiam subscripsi.

[b] Pro, Dadybron.

ACTIO IV.

Theophilus indignus epiſcopus Pluſiados, in eamdem ſententiam ſubſcripſi. A

Nicetas indignus epiſcopus Hadrianopoleos, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Joannes indignus epiſcopus Heracleæ Ponti, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Conſtantinus indignus epiſcopus Cratiæ, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Nicetas indignus epiſcopus [a] Ruzæi, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Nicephorus indignus epiſcopus Claneon, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Leo indignus epiſcopus Trocnadon, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Anaſtaſius indignus epiſcopus [b] Patarachon, in eamdem ſententiam ſubſcripſi. B

Georgius indignus epiſcopus [c] Niſſoi, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Theodorus indignus epiſcopus [d] Pimiaron, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Nicodemus indignus epiſcopus Didymon, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Georgius indignus epiſcopus [e] Viniandi, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Conſtantinus indignus epiſcopus Candybon, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Stauracius indignus epiſcopus Zenopoleos, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Leo indignus epiſcopus [f] Lamiron, in eamdem ſententiam ſubſcripſi. C

Stephanus indignus epiſcopus Caunon, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Conſtantinus indignus epiſcopus Combon, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Petrus indignus epiſcopus Orycandi, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Joannes indignus epiſcopus [g] Phaſilidos, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Abbas locum retinens metropolis Tii, in eamdem ſententiam ſubſcripſit.

Gregorius indignus epiſcopus Cibyrres, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Baſilius indignus epiſcopus Tabon, in eamdem ſententiam ſubſcripſi. D

Dorotheus indignus epiſcopus Neapoleos, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Gregorius indignus epiſcopus Heracleæ, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

David indignus epiſcopus Iaſſi, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Gregorius indignus epiſcopus Mylaſſes, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Sergius indignus epiſcopus Vigiliarum, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Joannes indignus epiſcopus [h] Mibdi, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Stauracius indignus epiſcopus Stadiæ, in eamdem ſententiam ſubſcripſi. E

Gregorius indignus epiſcopus Stratoniceæ, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Theodoſius indignus epiſcopus Chonon, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Michaël indignus epiſcopus Chætetopon, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Pantaleon indignus epiſcopus Valentiæ, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Georgius indignus epiſcopus Peltarum, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Chriſtophorus indignus epiſcopus Atanaſſi, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

[a] Pro, Rhizæi.

[b] Pro, Parazon.

[c] Vide ſupra, pag. 477.

[d] Pro, Pinnaton.

[e] Pro, Oeniandi.

[f] Pro, Limyron.

[g] Pro, Phaſelidos.

[h] Pro, Myndi, in Caria.

ANNO CHRISTI 787.

Leontius indignus epiſcopus Eumeniæ, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Gregorius indignus epiſcopus Timæni ferarum, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Leo indignus epiſcopus Tranupoleos, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Nicephorus indignus epiſcopus Lundon, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Georgius indignus epiſcopus Appiæ, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Conſtantinus indignus epiſcopus Eucarpiæ, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Leo indignus epiſcopus [a] Aleus, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Michaël indignus epiſcopus Hierapoleos, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Chriſtophorus indignus epiſcopus Promiſi, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Nicolaus indignus epiſcopus Phytiæ, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Theophylactus indignus epiſcopus Cinnabari, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Nicetas indignus epiſcopus Auguſtopoleos, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Conſtantinus indignus epiſcopus Coryæi, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Georgius indignus epiſcopus Mediæi, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Leo indignus epiſcopus Docimi, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Damianus indignus epiſcopus Meri, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Theophylactus œconomus & locum tenens Ipſi, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Stephanus deſignatus Itri, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Theophylactus Dei indignus diaconus, locum tenens metropolis Tyanenſium, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Leo indignus epiſcopus Carpathi, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Chriſtophorus indignus epiſcopus Phaſidos, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Theodorus indignus epiſcopus Catanes, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Manuël indignus epiſcopus Adrianopoleos Thraciæ, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Maurianus indignus epiſcopus Pompeiopoleos, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Cyrillus in locum indigni epiſcopi Gotthiæ, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Theodorus indignus epiſcopus Bizyes, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Joannes indignus epiſcopus Tauromeniæ, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Georgius preſbyter, locum retinens epiſcopatus Smyrnes, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Gaudioſus indignus epiſcopus Meſſenæ Siculus, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Euſtratius indignus epiſcopus Apameæ, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Petrus indignus epiſcopus Germion, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Joannes diaconus & locum retinens Apoſtolopoleos, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Theodorus indignus epiſcopus Panormi, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Joannes indignus epiſcopus Arcadiopoleos, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

[a] Græce, Aetii.

ANNO CHRISTI 787.

A Stephanus indignus episcopus Bibonum, in eamdem sententiam subscripsi.

Sisinnius indignus episcopus Parii, in eamdem sententiam subscripsi.

Constantinus indignus episcopus Leontinæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Epiphanius indignus episcopus Mileti, in eamdem sententiam subscripsi.

Nicetas indignus episcopus Prœconnesi, in eamdem sententiam subscripsi.

Theodorus indignus episcopus Taurianes, in eamdem sententiam subscripsi.

Christophorus indignus episcopus Adiyaces, in eamdem sententiam subscripsi.

B Joannes designatus [a] Hectorii, in eamdem sententiam subscripsi.

[a] Pro. Stefoba.

Constantinus indignus episcopus Ambladon, in eamdem sententiam subscripsi.

Epiphanius indignus episcopus Petton, in eamdem sententiam subscripsi.

Sisinnius indignus episcopus Philomelii, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes indignus episcopus Sibliæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Michaël indignus episcopus Papporum, in eamdem sententiam subscripsi.

Theodorus indignus episcopus Sagalassi, in eamdem sententiam subscripsi.

C Sisinnius indignus episcopus Apameæ, quæ est Ciboti, in eamdem sententiam subscripsi.

Constantinus indignus episcopus Comanes, in eamdem sententiam subscripsi.

Leo œconomus & locum tenens Sozopoleos, in eamdem sententiam subscripsi.

Marianus indignus episcopus Magydon, in eamdem sententiam subscripsi.

Nicephorus indignus episcopus Phlogon, in eamdem sententiam subscripsi.

Leo indignus episcopus Andidon, in eamdem sententiam subscripsi.

Manzo indignus episcopus Pracanon, in eamdem sententiam subscripsi.

D Theodorus indignus episcopus Germanicopoleos, in eamdem sententiam subscripsi.

Eustathius indignus episcopus [b] Calindereos, in eamdem sententiam subscripsi.

[b] Pro. Celendereus.

Zacharias indignus episcopus Trapezupoleos, in eamdem sententiam subscripsi.

Sisinnius indignus episcopus Musbadon, in eamdem sententiam subscripsi.

Eustathius indignus episcopus Lamon, in eamdem sententiam subscripsi.

Stephanus indignus episcopus Philadelphiæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Leo indignus episcopus Sibyllon, in eamdem sententiam subscripsi.

E Theodorus indignus episcopus Tiberiopoleos, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes indignus episcopus Azanon, in eamdem sententiam subscripsi.

Basilius indignus episcopus Dionysiopoleos, in eamdem sententiam subscripsi.

Manuel indignus episcopus Nicopoleos, in eamdem sententiam subscripsi.

Eustratius indignus episcopus Debelti, in eamdem sententiam subscripsi.

Theodorus indignus episcopus Bulgarophygi, in eamdem sententiam subscripsi.

Georgius indignus episcopus Plutinopoleos, in eamdem sententiam subscripsi.

ACTIO IV.

A Basilius indignus episcopus Perbereos, in eamdem sententiam subscripsi.

Michaël indignus episcopus Pamphyli, in eamdem sententiam subscripsi.

Ruben indignus episcopus Scopeli, in eamdem sententiam subscripsi.

Sisinnius indignus episcopus [a] Garalles, in eamdem sententiam subscripsi.

[a] Supra, pag. [illegible] D. 7. Γαγαλλων.

Petrus indignus episcopus Monembasiæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Gabriel indignus episcopus Æginæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Leo indignus episcopus Porthmi, in eamdem sententiam subscripsi.

B Dardanus indignus episcopus [b] Dobron, in eamdem sententiam subscripsi.

[b] Supra, pag. [illegible] C 11. Dardanus Duarentium.

Andronicus indignus episcopus Leontopoleos, in eamdem sententiam subscripsi.

Leo indignus episcopus Sebastæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Nicetas indignus episcopus Halicarnassi, in eamdem sententiam subscripsi.

Leo indignus episcopus Corydalon, in eamdem sententiam subscripsi.

Theodorus indignus episcopus Cremnon, in eamdem sententiam subscripsi.

Constantinus indignus episcopus Hadrianes, in eamdem sententiam subscripsi.

C Sabas monachus & præses Studii, similiter subscripsi.

Simeon præses Choræ, in eamdem sententiam subscripsi.

Gregorius præses Hormisdæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes præses Pagurii, in eamdem sententiam subscripsi.

Eustathius præses Maximini, in eamdem sententiam subscripsi.

Joseph præses Heraclii, in eamdem sententiam subscripsi.

Thomas monachus ex persona Joannis præsidis Lacus Anserini, in eamdem sententiam subscripsi.

D Plato præses & archimandrita Sacri, in eamdem sententiam subscripsi.

Theodorus præses Pandiorum, in eamdem sententiam subscripsi.

Macarius præses Budanum, in eamdem sententiam subscripsi.

Gregorius præses monachorum sancti Hyacinthi, in eamdem sententiam subscripsi.

Theodorus præses Badis, in eamdem sententiam subscripsi.

Michaël præses sancti Petri, in eamdem sententiam subscripsi.

Antonius præses monasterii Dii, in eamdem sententiam subscripsi.

E Victor præses Gudilorum, in eamdem sententiam subscripsi.

Victor præses sancti Alexandri, in eamdem sententiam subscripsi.

Theoctistus præses Auleti, in eamdem sententiam subscripsi.

Stephanus præses Careonis, in eamdem sententiam subscripsi.

Theophylactus præses sancti Eliæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Paulus præses [c] Bathylei, in eamdem sententiam subscripsi.

[c] Supra, pag. [illegible] D. 7. Βαγιλου.

Laurentius præses sancti Laurentii, in eamdem sententiam subscripsi.

ACTIO IV.

Gregorius præses Callistrati, in eamdem sententiam subscripsi. A

Sisinnius præses Aretes, in eamdem sententiam subscripsi.

Bannes præses Thermarum, in eamdem sententiam subscripsi.

Stephanus præses Thermizon, in eamdem sententiam subscripsit.

Strategius monachus sanctæ Sion, in eamdem sententiam subscripsi.

Joseph præses Vigilantium, in eamdem sententiam subscripsi.

Theophylactus monachus Catharorum, in eamdem sententiam subscripsi.

Constantinus præses Calabrorum, in eamdem sententiam subscripsi. B

Hilarion præses Flori, in eamdem sententiam subscripsi.

Theodorus præses Aridi horti, in eamdem sententiam subscripsi.

Victor præses sancti Eliæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Constantinus præses sancti Cyriaci, in eamdem sententiam subscripsi.

Nicephorus præses sanctæ Deiparæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes præses Chenolacci, in eamdem sententiam subscripsi.

Stephanus præses sancti Ceryci, in eamdem sententiam subscripsi. C

Ignatius præses Zitii, [a] in eamdem sententiam subscripsi.

[a] Supra, pag. 391. D. 16. Ζιτιας.

Gregorius præses Monagriæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Anastasius præses Canæorum, in eamdem sententiam subscripsi.

Petrus præses Homericorum, in eamdem sententiam subscripsi.

Thomas præses Gyragates, in eamdem sententiam subscripsi.

Theophylactus præses Thodiæ, in eamdem sententiam subscripsi.

David præses sancti Thyrsi, in eamdem sententiam subscripsi. D

Joannes præses Faccorum, in eamdem sententiam subscripsi.

Gregorius præses Agauron, in eamdem sententiam subscripsi.

Dositheus præses Mnemosynes, in eamdem sententiam subscripsi.

Theodorus præses Amorrhæi, in eamdem sententiam subscripsi.

Constantinus præses sanctorum trium puerorum, in eamdem sententiam subscripsi.

Antonius præses Dodecathei, in eamdem sententiam subscripsi.

Paulus præses sancti Petri civitatis Pœmaninon, in eamdem sententiam subscripsi. E

Macarius præses Psarodi, in eamdem sententiam subscripsi.

Antonius præses sanctorum Apostolorum Magnesiæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Callistus præses diversorum monachorum Cypri, in eamdem sententiam subscripsi.

Daniel præses Columbarii, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes præses sancti Vitalis, in eamdem sententiam subscripsi.

Theodorus præses Lemni, in eamdem sententiam subscripsi.

ANNO CHRISTI 787.

Georgius præses Dominicorum, in eamdem sententiam subscripsi.

Euphemius præses Oxybeton, in eamdem sententiam subscripsi.

Basilius præses sancti Andreæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Basilius præses sanctæ Deiparæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Joseph præses Salvatoris, in eamdem sententiam subscripsi.

Nicephorus præses sancti Andreæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Leo præses Celleorum, in eamdem sententiam subscripsi.

Leo præses Aquæ Albæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Isidorus præses Latri, in eamdem sententiam subscripsi.

Nicephorus præses sancti Medicii, in eamdem sententiam subscripsi.

Theodorus præses Atracton, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes præses [a] Cœlagiorum, in eamdem sententiam subscripsi.

[a] Supra, pag. 394. A. 1. Κοιλάγων.

Paulus præses Cybeon, in eamdem sententiam subscripsi.

Euschemon præses Creson, in eamdem sententiam subscripsi.

Epiphanius præses Paranandi, in eamdem sententiam subscripsi.

David præses sancti Sergii Priiecii, in eamdem sententiam subscripsi.

Agapius præses sancti Thyrsi, in eamdem sententiam subscripsi.

Theodosius præses sanctæ Deiparæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Theophylactus præses Pepuzon, in eamdem sententiam subscripsi.

Antonius præses Ouzias, in eamdem sententiam subscripsi.

Philippus præses Bescon, in eamdem sententiam subscripsi.

Acacius præses sancti Orestæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Petrus monachus, & ex persona Cellariorum, in eamdem sententiam subscripsi.

Zacharias præses Sugdaon, in eamdem sententiam subscripsi.

Theophilus monachus, & ex persona præsidis sanctæ Deiparæ Photini, in eamdem sententiam subscripsi.

Cerycus præses Dulocomiæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Sergius præses Germiorum, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes presbyter sancti Joseph Germiorum, in eamdem sententiam subscripsi.

Victor præses Octovini, in eamdem sententiam subscripsi.

Antonius præses Actaborum, in eamdem sententiam subscripsi.

Petrus præses Platanii, in eamdem sententiam subscripsi.

Marcus præses sancti Joannis theologi, in eamdem sententiam subscripsi.

Leo præses sanctæ Deiparæ Saldalon, in eamdem sententiam subscripsi.

Constantinus præses Antipsili, in eamdem sententiam subscripsi.

Theodorus monachus ex persona Theodoti præ-

Anno Christi 787.

sidis Calocceton, in eamdem sententiam subscripsi.

Eutychianus monachus Callistrati, in eamdem sententiam subscripsi.

Theodotus monachus sanctæ Deiparæ Epicanzæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes monachus, & ex persona præsidis Locustarum, in eamdem sententiam subscripsi.

Callistus monachus ejusdem monasterii, in eamdem sententiam subscripsi.

Victor præses sanctæ Deiparæ monasterii castri Tii, in eamdem sententiam subscripsi.

Samuel monachus archangeli Gabrielis, in eamdem sententiam subscripsi.

Theodosius præses sanctæ Trinitatis, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes monachus, & ex persona Strategii abbatis sanctæ Deiparæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Hilarion monachus sanctæ Deiparæ Cellariorum, in eamdem sententiam subscripsi.

Dositheus monachus sancti Theodori Secundorum, in eamdem sententiam subscripsi.

Paulus præses sanctæ Deiparæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Leo præses sancti Cyriaci, in eamdem sententiam subscripsi.

Epiphanius præses sanctæ Deiparæ Lines, in eamdem sententiam subscripsi.

Georgius præses sanctæ Deiparæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Cosmas præses Paradisi, in eamdem sententiam subscripsi.

Euschemius monachus Salvatoris prope Byraicen, in eamdem sententiam subscripsi.

Bardas præses & archimandrita Plusiados, in eamdem sententiam subscripsi.

Petrus præses sanctorum apostolorum castri Protiles, in eamdem sententiam subscripsi.

Basilius monachus sanctæ Deiparæ civitatis Amorii, in eamdem sententiam subscripsi.

Basilius presbyter monasterii Acutæ petræ, in eamdem sententiam subscripsi.

Philippus præses Eumeniæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Basilius præses sancti Luciani, in eamdem sententiam subscripsi.

Theophylactus præses Pegasii, in eamdem sententiam subscripsi.

Anthimus monachus Psammathii, in eamdem sententiam subscripsi.

Michaël præses sancti Georgii, in eamdem sententiam subscripsi.

Christophorus præses Candelarum, in eamdem sententiam subscripsi.

Nicolaus præses *Cæmirgion, in eamdem sententiam subscripsi.

* Supra, pag. 375. C. &c. Καστριγύων.

Sisinnius præses Lithini, in eamdem sententiam subscripsi.

Thomas monachus Mosynon, in eamdem sententiam subscripsi.

Michael monachus, & ex persona præsidis sanctæ Deiparæ a Turri, in eamdem sententiam subscripsi.

Gregorius præses Symbolorum, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes præses Rudorum, in eamdem sententiam subscripsi.

Constantinus præses sancti Petri Hydendron, in eamdem sententiam subscripsi.

Symeon præses Abraamitarum, in eamdem sententiam subscripsi.

Gregorius præses sancti Clementis, in eamdem sententiam subscripsi.

Actio IV.

Theognis præses sancti apostoli Timothei, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes præses sancti Martyris, in eamdem sententiam subscripsi.

Theodosius præses sanctæ Deiparæ in Blachernis, in eamdem sententiam subscripsi.

Petrus præses sancti Joannis Theologi, in eamdem sententiam subscripsi.

ACTIO QUINTA.

Actio V.

IN nomine Domini & dominatoris Jesu Christi veri Dei, imperantibus piissimis & Christo dedicatissimis nostris regibus & Imperatoribus Constantino cum devota ejus matre, anno octavo consulatus eorum, quarto nonas Octobris, indictione undecima, conveniente sancta & universali synodo, juxta divinam gratiam, & piorum nostrorum Imperatorum a Deo declaratorum mandatum, in Nicæa splendida metropoli provinciæ Bithyniæ congregata: hoc est, Petro religiosissimo primate presbyterorum sanctissimæ Romanæ ecclesiæ beati Apostoli Petri, & Petro religiosissimo presbytero, monacho & præside sanctissimi in urbe Roma monasterii sancti Sabæ, tenentibus locum Apostolicæ sedis sanctissimi & beatissimi archiepiscopi veteris Romæ Hadriani; & Tarasio sanctissimo & beatissimo archiepiscopo inclytæ Constantinopoleos novæ Romæ; Joanne item & Thoma religiosissimis presbyteris & monachis, locum tenentibus apostolicorum thronorum Orientis diœceseos: sedentibus ante sacrum ambonem sanctissimæ magnæ ecclesiæ quæ vocatur Sophia: præsentibus & audientibus gloriosissimis & magnificentissimis ducibus, Petrona glorioso exconsule patricio, comite imperatorii obsequii: & Joanne regii ostiario, quæstore ærarii militaris; ac tota synodo juxta primam ordinationem considente, simul cum devotissimis archimandritis præsidibus monachorum turbæ; depositis in medium sacris & inviolatis evangelii Dei codicibus:

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Deus qui ventura nobis per prophetas nuntiavit, per prophetam Jeremiam de novis istis in ecclesia catholica vanitatum & dogmatum auctoribus ait: *Duo enim mala fecit populus meus. Dereliquerunt me fontem aquæ vivæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ non possunt continere aquas.* Cisterna igitur dissipata, hæreticorum quævis oratio est: ex qua Christianorum calumniatores, quique eam hæresim induxere, hauserunt: potaveruntque ex ea simplices perversionem & errorem intolerabilem: quibus per propheticam vocem, *Væ, væ* immittetur. Imitati enim Hebræos, Saracenos, gentiles, Samaritas, item Manichæos, Phantasiastas & hæreticos, qui Deum passum fuisse asserunt, sanctarum imaginum usum prohibere voluerunt: quem tamen a primordiis in ecclesia catholica fuisse, ex sanctorum patrum lectione clarum est.

Jerem. 2. Habac. 2.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ, quæ est in Cypro, dixit: Legantur & si qui plures sunt libri, in redargutionem & triumphum falsæ istius & calumniatricis congregationis.

Leontius sactarius regius secretarius dixit: Juxta sacræ synodi jussionem adsunt divini libri, quos legi operæ pretium est: quin etiam & canones hæreticorum contra venerandas imagines editi.

Sancta synodus dixit: Legantur.

Cosmas diaconus & notarius & cubicularius legit:

ACTIO V.

ANNO CHRISTI 787.

Beati patris nostri Cyrilli archiepiscopi Hierosolymorum, in catechesi secunda, cujus initium:

Gravis res peccatum, & animæ difficillimus morbus legis transgressio. Inter alia: Quæ vero tibi sententia est de Nabuchodonosor? Non meministi scripturæ, ubi impiissimus appellatur, moribus item ferissimus, leonina voluntate? Ignoras quod ossa regum ad lucem eduxerit? ignoras quod populum captivum duxerit, quod regis oculos eruerit, simul illi jugulatos filios objiciens? non audivisti, quod cherubim rapuerit, non (inquam) intellectilia illa & cælestia, verum ea quæ in templo erant collocata, obumbrantia propitiatorium, e quorum medio Deus loquebatur?

Sanctissimus patriarcha dixit: Animadvertamus quomodo accusetur Nabuchodonosor, quod cherubim subverterit, quantumque ob eam rem increpatus sit, & passus fuerit.

Sancta synodus dixit: Magnum sane casum & condemnationem.

Sanctissimus patriarcha dixit: Igitur quicumque sacrum aliquid e templo ejicit & subvertit, eidem sententiæ subjacebit.

Petronas gloriosissimus patricius dixit: Post istam increpationem & regno ejectus est, & septem annis in desertis herbas voravit instar bovis. Dan. 4.

Cosmas diaconus, notarius & cubicularius legit:

Beati Symeonis Stylitæ, qui in admirando monte vixit, epistola quinta ad Justinum juniorem Imperatorem.

Quis dabit oculis meis fontem lacrymarum, ut in omnibus diebus miseræ meæ vitæ satis & ex toto corde fleam? Tanta enim vestra serenitate & pietate regnante, tanta scelera & impietates ab impiis & exsecrandis Samaritis in sanctum templum, quod devota tua majestas exstrui jussit, designata sun, qualia numquam fuit audita: dico autem eos qui castra habent prope civitatem Porphyrionis. Hæc autem quæ facta sunt, breviter & tenuiter cognoscet vestra serenitas, ex his quæ nostra humilitas per sanctissimum episcopum Orientalem patriarcham, qui non leviter ex hoc angitur, ad vestram majestatem scripsit. Nec lapides sufficientes sunt, ut omnem illam impietatem exclament, quæ oculis suis dictus sanctissimus archiepiscopus vidit. Citius enim mortem & interitum nostra tenuitas expeteret, quam iterum talia mihi narrari audire. Omnem enim blasphemiam excellit improbum hoc factum, quod in Deum Verbum pro nobis incarnatum, ejusque gloriosam Matrem, & in venerandam sanctamque crucem designarunt. Hanc rem cum cogitamus, ad divinas vestras aures nos referimus. Nam cum videamus pias vestras leges eos qui imaginem aut statuam Imperatoris ignominia afficiunt, extremo & justo mortis supplicio plectere: qua tandem pœna puniendi sunt, qui in imaginem Domini nostri, ejusque Matris infando facinore grassati sunt? Profecto non video quid mihi dicendum sit: tantum enim sceleris est commissum, ut nec ulla humanitatis mica amplius superesse credatur. Quamobrem obsecramus victoriosam vestram potentiam, ne ulla posthac misericordia eis ostendatur, neque amplius parcere illis quispiam velit, neque ullam apologiam aut excusationem illorum nomine accipere, ne posthac pejora aggrediantur.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Cognoscitisne, qualem sententiam pronuntiavit?

Basilius sanctissimus episcopus Ancyræ dixit: Indignos putavit, ut quibus ignosceretur.

Joannes religiosissimus presbyter, monachus, locum tenens summorum episcoporum Orientis, dixit: Clarum est: Samaritas hos reliquis hæreticis pejores esse, eorumque hæresim exterminandam & auferendam, utpote cum sint longe ab omni gratia. Oratio autem præfata ostendit, eos qui sacras imagines proturbant, illis etiam pejores esse. Dicantur igitur & hi Samaritæ.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ, quæ est in Cypro, dixit: Ego quidem Iconoclastas pejores Samaritis habeo: utpote qui in ignorantia Christianismi versantes, ignorant quid faciunt: hi vero cum in cognitione Christianismi sint, non sunt audiendi, nec excusabiles, quemadmodum scriptum est: *Is qui cognoscit voluntatem domini, & non facit, vapulabit multis.* Luc. 12.

Nicolaus episcopus Cyzici dixit: Et ego vestræ sanctitatis minimus, librum beati patris nostri Joannis episcopi Thessalonices affero; eum rogo ut legatis.

Sancta synodus dixit: Legatur.

Demetrius religiosissimus diaconus & notarius, armariique custos, legit:

Joannis episcopi Thessalonicensis ex sermone, cujus initium:

Hucusque adversus Dominum nostrum Jesum Christum tentator prævaluit, ut eum duceret in desertum. Matth. 4.

Et paulo post:

Gentilis dixit: Numquid & vos Christiani in ecclesiis vestris imagines pingitis sanctis vestris, easque adoratis; neque sanctis tantummodo, verum etiam Deo vestro? Ita & nos quoque statuas habere existima, non ut eas adoremus, verum ut per cultum nostrum incorporeæ earum virtutes ad nos perveniant.

Sanctus dixit: Verum nos imagines sanctorum, qui re vera in carne fuerunt servi Christi, fingimus, idque in memoriam eorum: neque quidquam indecorum efficimus pingentes eos, ut re ipsa fuerunt: neque enim e nobis fingimus, neque rerum incorporeatum corporeas formas cudimus. Neque ipsi imagines, ut tu dicebas, adoramus; sed eum qui per picturam indicatur, glorificamus: neque hos etiam ut deos, absit, sed ut veros Dei servos, & amicos, & potestatem habentes pro nobis apud Deum intercedendi. Dei autem imaginem, (dico Jesu Christi Servatoris nostri) quemadmodum ipse super terram cum hominibus conversatus est, pingimus: non ut ipsa natura Deus est: quæ enim posset esse Dei similitudo, aut quæ figura incorporei non effigiabilisque Verbi Patris? *Deus enim*, ut scriptum est, *spiritus est*. Joan. 4. Sed quoniam visum est Deo Patri, ut unigenitum suum Filium e cælis demitteret, quo pro nostra salute * ex Spiritu sancto & inviolata Virgine Deipara incarnaretur, nos ejus humanitatem ea ratione pingimus, non illius incorpoream deitatem. (* al. de.)

Gentilis dixit: Esto, Deum Verbum hominem factum icone exprimatis: Quid ad angelos hoc facit, quos ut homines pingitis & adoratis? Hi tamen homines non sunt, sed intellectuales & incorporei, & simpliciter existentes dicuntur. Sane ea ratione & a nobis deos venerabiles existima: non enim sic quidquam absurdi agimus, quemadmodum neque vos dum angelos adoratis.

Sanctus dixit: [1] De angelis & archangelis, & eorum potestatibus, quibus & nostras animas adjungo, ipsa catholica ecclesia sic sentit, esse quidem intelligibiles: sed non omnino corporis expertes & invisibiles, ut vos gentiles dicitis, verum tenui corpore præditos & aëreo sive igneo, ut scriptum est: *Qui facis angelos suos spiritus, & ministros ejus ignem uren-* Psal. 103. & ad Heb. 1.

[1] Loquitur ex propria sententia. Concilium supra, & Nicænum quarto, in confessione sua angelos incorporeos affirmat.

Anno Christi 787

Actio V.

tem. Sic autem multos sanctorum patrum sensisse cognovimus, quorum est Basilius cognomento Magnus, & beatus Athanasius, & Methodius, & qui stant ab illis. Solummodo autem Deus incorporeus & informabilis, intelligibiles autem creaturæ nequaquam ex toto sunt incorporeæ, & imitabiles pictura existunt: quare etiam in loco existunt, & circumferentiam habent. Quamquam autem non sunt, ut nos, corporei, utpote ex quatuor elementis, & crassa illa materia; nemo tamen vel angelos vel dæmones vel animas dixerit incorporeas: multoties enim in proprio corpore visi sunt, sed ab illis quibus Dominus oculos aperuit. Nos igitur eos non ut Deum, sed ut creaturas intelligibiles & ministros Dei, non tamen ut vere incorporeos, pingimus & colimus. Quod autem hominis forma pingantur, in causa est, quod in ea visi sunt, si quando ministerium Dei apud homines obierunt.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Animadvertamus dictum patris, quod illic Samaritæ imagines Domini & Servatoris nostri, item intemeratæ ejus Matris subverterunt, hic vero gentiles. Ostendit autem pater, quod & angelos pingere oporteat, quando circumscribi possunt, & ut homines apparuerunt.

Sacra synodus dixit: Etiam domine.

Stephanus monachus legit:

Ex libro disputationum Judæi & Christiani. Judæus inquit: Omnibus assentior, & credo crucifixo Christo, quod ipse sit Filius Dei viventis. Offendor autem in hoc, o Christiani, quod coram imaginibus prociditis. Scriptura autem ubique prædicat, ne faciamus nobis sculptile, aut aliquam similitudinem. Christianus dixit: Deo ut talis est, scriptura jubet non esse faciendam similitudinem, neque aliquam imaginem adorandam esse ut Deum. Imagines enim quas vides, ad memoriam Jesu Christi salutaris nobis incarnationis pinguntur, personam illius humanitatis exprimentes. Sanctorum autem imagines eodem modo uniuscujusque prælia, certamina & pugnas, item contentiones contra diabolum & mundum, victoriasque significant. Non enim (ut tu arbitraris) Christiani in * Deo sibi illas erigentes adorant; verum zelo & fide flagrantes, sanctorum imagines inspiciunt, recordantes in typo, quanta fuerit eorum erga Deum pietas. Quinimmo adorantes, sanctorum Deum invocant, dicentes: Benedictus Deus hujus vel illius sancti, omniumque sanctorum: qui dedisti illis patientiam & tolerantiam, quique eos dignatus es tuo regno, fac nos cum illis participes, & intercessionibus eorum serva nos. Salvatoris autem imaginem contemplantes & adorantes spiritualibus oculis & luminibus mentis, omnium Domino Deo gratias agimus, qui formam servi accipiens, hominem mundumque liberavit, nobisque, sine ullo peccato existens, similis factus est. Non igitur ligneæ imagini aut picturæ cultum exhibemus, adoramusque, sed omnium Dominum Christum glorificamus. Atqui frater indicabo & Moysen, qui legem eam tulit, talia quædam fecisse. Nam duo cherubim sculpta paravit, volantia super tabernaculum testimonii hinc & illinc, quo sane nulli mortalium dabatur accessus, præterquam summo sacerdoti, idque semel in anno; cum scilicet incensum ferebat sanctis sanctorum. Similiter & serpentem æneum fecit, quem in deserto suspendit in medio tentoriorum ordine, dixitque: *Quemcumque momorderit serpens, hic intueatur hunc serpentem, credatque quod medelam & sanitatem ab ea sumere potest.* Vides hic, quo pacto idem Moyses, qui similitudinem non faciendam jusserat, serpentem fuderit.

* a Pro deos

Num. 21.

Joannes sanctissimus monachus presbyter, & locum tenens summorum Orientis sacerdotum, dixit: Ecce quomodo sancti nostri patres, negantes incarnatam dispensationem Servatoris nostri Jesu Christi, testantur abjecisse sacras imagines, Hebræos dico & Samaritas: quamobrem & qui nunc eas abjiciunt, illis similes sunt.

Epiphanius religiosissimus diaconus locum tenens Thomæ episcopi Sardiniæ, legit:

Ex falso inscriptis sanctorum apostolorum itinerariis.

Pictor igitur primo die ipsum primis lineamentis denotavit, cessavitque: postridie coloribus eum expressit. Atque ita Lycomedi gaudenti imaginem tradidit, quam in cubiculo positam corollis ornavit, ut Joannes illi postea cognitus dixerit: Malogranata ista de balneo aufer, dilecte fili. Solus enim cubiculum ingredior, neque tecum, neque cum aliis orare possum. Hæc dicens, & jocose recitans, simul cum illo ingreditur. Senex autem imaginem ibi corona cinctam videt, lucernasque adstantes, & ante eam aram. Advocato autem Lycomede dixit: Quid sibi vult hæc imago? quem deorum tuorum sic depingi curavisti? Video te nondum gentilitatem exuisse. Lycomedes autem illi respondit: Deus quidem hic mihi solus est, qui me a mortuis cum conjuge mea suscitavit. Si vero post Deum ejuscemodi benefactores deos licet appellare, tu es qui in imagine depictus es, quem ego corono, amo & colo: utpote qui mihi dux bonorum omnium fuisti. Joannes autem cum faciem suam nondum vidisset, dixit illi: Ludis tu quidem me, fili mi: putasne me tali forma? quomodo mihi persuadebis, ut hæc imago mihi assimuletur? Lycomedes autem speculum illi obtulit, in quo postquam seipsum fuisset contemplatus, dixit: Vivit Dominus Jesus Christus, imago hæc mihi similis est. Male vero hanc rem fecisti.

Ex eodem libro.

Aliquando cum Jesum vellem apprehendere, in materiali & crasso corpore mihi occurrit: alias cum illum tangere studerem, immateriale erat & incorporeum subjectum, ita ut plane nihil esset. Aliquando autem a Pharisæo quodam ad cœnam vocatus, isthuc nobis comitantibus concessit. Unusquisque autem nostrum panem dimensum unum tantum accepit, quin etiam & ipsi datus unus est: quem postquam benedixit, nobis divisit. Brevi autem omnes satiati sumus, neque tamen quisquam nostrum panem suum gustaverat: qua de re perculsi sunt admiratione, qui nos vocaverant. Sæpe autem quando cum illo ambularem, animadverti, num alicubi pedis vestigium, cum pedes de terra elevaret, imprimeret: verum observanti mihi numquam contigit hoc videre. Illud autem vobis refero, quo fides vestra magis confirmetur. Magnalia enim ejus & admiranda quæ fecit, satius nunc fuerit tacere. Sunt enim arcana, quæ neque dici, neque audiri possunt. Priusquam autem ab impiis Judæis comprehenderetur, omnes nos congregans dixit: Antequam ego illis tradar, laudes dicamus Patri, & sic ad institutum progrediamur. Jubens itaque nos illum circumgyrare, manibus invicem amplexabamur. Ipse autem in medio consistens dixit: Amen; auscultate autem me. Cœpit igitur hymnum dicere, inquiens; Gloria tibi Pater. Et nos illum cingentes, subaudivimus, Amen. Gloria tibi Verbum, gloria tibi gratia, Amen. Gloria tibi Spiritus, gloria tibi sancte, gloria tuæ gloriæ, Amen. Laudamus te Pater, gratias agimus tibi lumen, in quo tenebræ non morantur, Amen. In quo gratias agimus, dico. Salvari volo, & salvare volo. Solvi volo, & solvere volo, Amen. Vulnerari volo, & vulnerare volo, Amen. Nasci vo-

ACTIO V.

lo, & generare volo, Amen. Edere volo, & edi volo, Amen. Audire volo, & audiri volo, Amen. Intelligi volo, cum sim totus intellectus, Amen. Lavare volo, & lavari volo, Amen. Gratia choreas ducit, canere tibiis volo, vos omnes saltate, Amen. Lamentari volo, tundite pectora omnes, Amen. Et inter alia: Hæc dilecti mei saltate nobiscum. Dominus autem egressus est, nos autem veluti aberrantes, aut e somno mox experrecti, alii alio fugimus. Ego autem cum viderem illum patientem, nequaquam potui passionem illius ferre: sed fugi in montem olivarum, flens ob ea quæ acciderant. Et cum hora diei sexta cruci esset affixus, tenebræ super totum terrarum orbem factæ sunt. Et Dominus meus stans in medio speluncæ, & illuminans me, dixit: Joannes, a perversis Judæorum turbis crucifigor, lanceis & calamis pungor, acetum & fel mihi in potum dant: tibi loquor, & quod loquor audi. Ego jubeo te ascendere in illum montem, ut audias quæ oportet discipulum a magistro audire, & hominem a Deo. Hæc cum dixisset, per lumen mihi crucem ostendit, & circa crucem populum magnum non unius figuræ: at in ipsa cruce erat una forma, & idea similis. Ipsum vero Dominum supra crucem vidi non habentem formam, sed solam vocem. Vocem autem non illam quidem nobis consuetam, sed propriam quamdam & bonam & vere divinam, ad me dicentem: Joannes, unum oportet ut a me audias: unum enim in futuro opus est ut audias. Hæc crux hujus lucis aliquando a me per vos Verbum vocabitur, aliquando mens, aliquando Christus, aliquando janua, aliquando via, aliquando panis, aliquando semen, aliquando resurrectio, aliquando Filius, aliquando Pater, aliquando Spiritus, aliquando vita, aliquando veritas, aliquando fides, aliquando gratia.

De hac cruce luminis vide Aug. in Psalm. cxl. num. 19.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Videamus, quia totum hoc opus evangelio repugnat.

Sancta synodus ait: Certe domine, dicit enim incarnationem esse opinionem.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: In his periodis scriptum est, quod neque edebat, neque bibebat, neque pedibus super terram ambulabat; quæ ab hæreticorum Phantasiastarum opinione non abludunt. Verum in evangelio scriptum est de Christo, eum & edisse, & bibisse. Nam & Judæi de illo dicebant: *Ecce homo edax, & vini potator.* Qua ratione etiam mentiti sunt, quod terram pedibus non calcabat. Quomodo enim scriptum est, *Jesus de via fessus sedit ad puteum?*

Matth. 11. *Joan. 4.*

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ, quæ est Cypri, dixit: Hic est liber ille, quem falsa synodus adduxit.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Profecto quæ in eo habentur, risu digna sunt.

Theodorus Catanes episcopus dixit: Hic ne liber evertet omnia Dei ecclesiarum ornamenta?

Euthymius Sardensium episcopus dixit: Decebat ejuscemodi congregationem tales habere libros.

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ, quæ est in Cypro, dixit: O insignem blasphemiam! Joannem inquit apostolum in montem olivarum fugisse tunc, cum crux levaretur: & tamen evangelium testificatur, quod cum illo aulam Caiphæ ingressus sit, & quod steterit prope crucem cum matre Domini.

Joan. 18. *Joan. 19.*

Sancta synodus dixit: Omnis hæresis ab hoc libro dependet.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Heu, heu, o qualibus hæreticorum libris hæresim suam constituunt!

ANNO CHRISTI 787.

Gregorius Neocæsareæ episcopus dixit: Liber iste omnis impietatis & sceleris est parens: & tamen contra idola de Lycomede ex eo testimonium citant.

Joannes presbyter, monachus & locum tenens orientalium diœcesium patriarcharum, dixit: Inducit Lycomeden coronantem imaginem apostoli, quemadmodum Græci sua idola.

Basilius sanctissimus episcopus Ancyræ dixit: Absit, quod sanctus Joannes coram Tito evangelium suum prolocutus sit.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Prælectæ sententiæ suntne evangelicæ?

Sancta synodus dixit: Nequaquam. Non enim quæ prius lecta sunt, recipimus, neque etiam ea quæ de Lycomede postea dicuntur.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Qui priora recipit, recipit & posteriora, & media, & quæ de Lycomede dicuntur, quemadmodum falsum conciliabulum fecit.

Sancta synodus dixit: Anathema sit illi libro a principio usque ad calcem.

Joannes presbyter religiosissimus monachus, vicarius thronorum trium patriarcharum Orientis, dixit: En, patres sancti, manifeste declaratum est, antesignanos istos Christianorum calumniatores, vere participes & communicantes cum Nabuchodonosor & Samaritis, immo etiam cum gentibus & Judæis, ad hæc cum impiis & exsecrandis Manichæis, quorum testimonia adduxerunt. Hæc enim sunt eorum, qui Verbi Dei incarnatam dispensationem phantasiam esse dicunt. Sed illis sit cum ipsis commentariis anathema.

Sancta synodus dixit: Anathema.

Petronas magnificentissimus patricius dixit: Si jubes, domine, quæramus episcopum Amorii & Neocæsareæ, num hi libri in falsa illa synodo fuerunt lecti.

Gregorius Neocæsareæ episcopus, & Theodosius Amorii, interrogati dixerunt: Non per Deum talis liber illic visus est, sed ex falsis citationibus nos deceperunt.

Sanctissimus patriarcha dixit: Ex propria cogitatione quæ volebant, explicuerunt.

Petronas magnificentissimus patricius dixit: Sed tamen ex regia procuratione cuncta faciebant.

Gregorius Neocæsariæ episcopus dixit: Sæpe dixi, & iterum dico, pater; numquam in medium tales libri aut patrum quoque scripta isthuc allata sunt, sed ex falsis quibusdam citationibus nos deceperunt. Hæc autem de Lycomede videntur & nobis abominanda.

Joannes sanctissimus presbyter monachus, locum tenens orientalium præsulum, dixit: Si videbitur sanctæ huic & universali synodo, pronuntietur sententia, ne quis amplius eum librum describat, impurum & impium.

Sancta synodus dixit: Nemo amplius describat: nec id solum; verum dignum judicamus qui Vulcano committatur.

Petrus religiosissimus lector, legit:

Sancti Amphilochii episcopi Iconii de falso inscriptis ab hæreticis libris: cujus initium:

Justum quidem arbitramur omnem eorum impietatem detegere, & errorem eorum in publicum proferre: proferunt enim libellos quosdam, quibus Apostolorum titulum affingunt, in hoc ut rudiores & simpliciores decipiant. Et paulo post: Ostendemus autem quinam sint hi libri, quos proferunt nobis insani ecclesiæ desertores: non quidem Apostolorum

ANNO CHRISTI 787

ACTIO V.

Acta, sed dæmonum commentaria. Et inter alia. Hæc sane Joannes Apostolus non dixit: Nam qui scripsit in evangelio, Dominum de cruce dixisse, *Mulier, ecce filius tuus*, ut post eum diem in suam acceperit Mariam, quomodo hoc loco dicitur, quod non adfuerit? Sed non est novum illud. Quemadmodum enim Dominus Veritas ipsa est; ita diabolus mendax exstitit: est enim vere mendax, & pater mendacii. Cumque mendacium loquitur, de propriis id agit. Et hæc quidem de mendaciis.

Joan. 19. Joan. 14. Joan. 8.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Magnus est beatus noster Amphilochius. Audivimus autem quid de itinerariis istis sentiat: quamobrem nihil nos amplius titulus iste moveat.

Basilius Ancyræ episcopus dixit: Nullus liber est, qui evangelio magis repugnat. Non est igitur mirandum, si & de imaginibus alienam habeat opinionem.

Sanctissimus patriarcha dixit: Recte pater sanctus nugacitatem & impudentiam illius libri retudit.

Sancta synodus dixit: Recte pater.

Nicephorus episcopus Dyrrachii dixit: Satius fuisset, ut liber Amphilochii lectus fuisset, & non itinerarium: contaminavit enim aures nostras.

Sancta synodus dixit: Sed ad majorem cautionem, bonum fuit ut legeretur.

Tarasius patriarcha dixit: Eusebium Pamphili tamquam testem adduxerunt illi, qui contra sanctas imagines nugantur. Adducunt autem epistolam illius ad Constantiam Licinii uxorem scriptam. Videamus autem quam habeat opinionem Eusebius.

Stephanus religiosissimus monachus legit:

Eusebii Pamphili ad Euphrationem, cujus initium: Domino meo per omnia confiteor. Inter alia. Non enim coëxistere dicimus Filium Patri, verum præexsistere Patrem Filio. Nam si simul exsistant, quomodo Pater erit Pater? quomodo Filius Filius? aut quomodo ille primus, hic secundus: & ille quidem ingenitus, hic vero genitus? Nam duobus secum exsistentibus, eadem utriusque erit æstimatio. Est aut utraque (ut ita dixerim) ingenita, aut alterutra genita: sed neutrum horum verum est. Neque enim ingenitum, neque genitum fuerit. Sed hoc quidem prius & ordine & dignitate secundo erit, & in eo quod est, & quod ejuscemodi exsistit.

Sanctissimus patriarcha interrogando dixit: Recipimus hoc?

Sancta synodus dixit: Nequaquam domine. Hic reliquis nobis majore odio prosequendus.

Basilius sanctissimus Ancyræ episcopus dixit: Non veniat Christiano homini in mentem, ut sic loquatur. Lectum autem est ex eadem epistola, inter alia. Eumdem autem & solum verum esse docet, per quæ dicit, *Ut cognoscant te solum verum Deum*: non ut uno solo exsistente vero Deo, cum maxime necessaria adjectione, *vero*: quandoquidem & ipse quidem Deus Filius, sed non verus Deus: unus enim est & solus verus Deus, qui neminem habet ante se. Si vero & Filius verus est, id est, tamquam imago Dei veri, sit & Deus, quando & Deus erat Verbum, non tamen ut solus verus Deus.

Christophorus sanctissimus episcopus sanctæ Cyriacæ dixit: Ter sancte domine, & sacra sanctaque synode, quemadmodum nos habuimus a Deo scriptos libros Apostolorum, prophetarum, reliquorumque sanctorum; ita decebat ejuscemodi libros in testimonium & roborationem illam falsam synodum habere.

Sacra synodus dixit: Anathema & libris illis, & qui illos legunt.

Petrus & Petrus sanctissimi presbyteri, vicarii Hadriani Papæ veteris Romæ, dixerunt: Ipsa lectio indicat, quod Arianorum sententiam sapiat. Habet enim ante lectus Eusebii Pamphili liber & alias blasphemias, quas synodus audire respuit.

Sanctissimus patriarcha dixit: Libros illius rejiciamus.

Sancta synodus dixit: Rejicimus & anathematizamus.

Stephanus religiosissimus monachus dixit:

Antipatri episcopi Bostrorum refutatio apologiæ pro Origene ab Eusebio Pamphili episcopo Cæsareæ conscriptæ: liber primus, cujus initium: Ego quidem sufficienter & satis scriptum esse, religiosissime & beatissime pater Joannes, a tua sanctitate in variis tractationibus arbitror. Et paulo post: Quod autem vir multiscius fuit, qui omnes veterum libros & commentaria investigans & inquirens, propemodum omnium sententias & opiniones exponens, plurima commentaria reliquerit, quorum aliqua digna sunt ut approbentur: non eo inficias. Quod autem aliqui ex eo nituntur probare eum non errasse, quod veterum patrum omnium mentem & sententiam, utpote tot libris lectis, tenuerit, hoc ego non omnino tibi concedo. Potuit enim omnium veterum commentaria facile corradere, cum imperatoriam voluntatem & studium pronum sibi in hoc habuerit. Nego autem eum in dogmatibus quidquam profecisse: multimodam etiam cognitionem illi tribuo, dogmatum vero stabilitatem & constantiam illi nego. Fuit enim longe inferior certitudine ista dogmatum. Et post pauca: Ut mihi plane non sit ingrediendum in illius sententiam. Prius enim apologiam illam excutere volumus, ut ita non illum solum, pro quo apologia scribitur, sed & ipsum auctorem, hæreticos ostendamus. Inter alia: Indicabam clare & vere & sine ambiguitate quemdam ex præclaris ecclesiæ doctoribus docuisse animas hominum prius exsistere, neque fallacias aliquas in adstruendo affero. In hoc enim, quod indicare conatus es egressum Filii ad Patrem, primum quidem peregrina opinio habita est. Tua enim est hæc, & eorum qui stant a partibus tuis. Quamobrem in præsenti de hac re nobis nihil est dicendum: olim enim in universali synodo tractatum est & determinatum. In hoc autem non consentire, neque hæc quæ nobis objecta sunt, exquirere, non putamus decorum esse.

Sanctissimus patriarcha dixit: Ostensa sunt commentaria Eusebii aliena esse a sancta ecclesia catholica.

Demetrius religiosissimus diaconus & armarii custos legit:

Theodori lectoris ex historia ecclesiastica.

Persa quidam Xenæus nomine, quem illis temporibus Calandrion inveniens ecclesiastica dogmata adulterantem, virosque pervertentem, de regione discessit. De hoc multa a diversis audiens, particulatim omnia recensebo. Ex Perside enim proprium dominum fugiens, Romam pervenit. Et paulo post: Hunc Petrus pro Cyro Hierapolim episcopum mittit. Hunc non longe postea episcopi Persici insequentes, servilibus parentibus ipsum servum quoque natum, & nondum baptizatum, accusabant. Quod cum Petrus cognovisset, neque satis cognosceret quid de illo ageret, dixisse fertur, Sufficere illi episcopi ordinationem ad satisdationem divinæ initiationis.

Stephanus diaconus & notarius sacri patriarchici legit:

Joannis Diacrimnnii [a] ex historia ecclesiastica: Non esse decens dicebat Xenæus, angelos exsistentes incorporeos corporea forma effigiare, & in humana effigie

[a] Pro, Diacrinomeni. Diacrinomeni dicti fuisse existimantur, quia segregati: vel, dissentientes.

ACTIO V.

incorporeos repræsentari. Quin etiam & hæc fuit opinio ejus, Christo non dandum esse honorem; aut laudem dicendam in pictura hominum arte elaborata. Esse autem illi solummodo acceptam adorationem in spiritu & veritate. Inter cetera autem dicebat, & hoc esse puerilis animi factum, fingere in columbæ idolo ter sanctum & adorabilem Spiritum sanctum. Nusquam enim evangelicis scriptis traditum esse Spiritum sanctum columbam esse, sed quod in specie columbæ aliquando visus est: id autem dispensative, & non substantialiter, factum esse. Ita, ut semel dicam uno verbo, intempestivum putabat & inconveniens, pios homines Spiritum sanctum, ut corpus habentem, delineare. Hæc Philoxenus docens, simul cum ipsa doctrina opere rem demonstrabat. Sæpe angelorum imagines afferens ejecit: Christum autem imagines repræsentantes omnes in unum locum collocavit.

Sanctissimus patriarcha dixit: Audivimus, viri sacerdotes, quales fuerunt qui imagines non receperunt, non baptizati, Manichæi, qui phantasiam de dispensatione Domini agnoscunt. Ex sceleribus eorum & impuris dogmatibus, Christianorum accusatores, & hæreseos auctores occasionem acceperunt.

Sabbas sanctissimus præses Studii dixit: Gratias agimus Deo, & bonæ Imperatorum nostrorum dominatorum voluntati, quod falsi illi custodes adulterinæ istius synodi victi sunt cum hæreticis qui a partibus eorum stabant.

Sancta synodus dixit: Anathema illis.

Constantinus religiosissimus lector sanctæ magnæ ecclesiæ legit:

Ex sancto patre nostro Saba: Flaviano igitur & Elia sanctis patriarchis in [a] Syndone existentibus, ut dictum est, litterisque adulatoriis & universalibus apud Imperatorem utentibus, & in [b] Syndone congregatam contra fidem rectam synodum dissolventibus, in propriasque sedes revertentibus, Soterichus & Philoxenus in iram insuperabilem Imperatorem excitarunt, utpote qui esset deceptus a patriarcharum vafritia & simulatione: & accipientes quam volebant potestatem, aurumque ingens Antiochensium populo largientes, Flavianum mirifice tribularunt, & propemodum suffocarunt; compellentes hominem, ut Chalcedone habitam synodum anathematizaret. Ita illo ab episcopatu fugato, exsulem declararunt: Severumque Acephalorum principem episcopum designarunt.

[a] Pro, Sidone.

[b] Pro, Sidone.

Antonius religiosissimus monachus legit:

Ex narratione quæ data est sanctæ synodo, quæ congregata est in hac regia civitate contra Severum hæreticum & Acephalum, a clericis & monachis sanctæ Dei ecclesiæ inclytæ civitatis Antiochiæ, cujus initium: Nunc si quando unquam, o beatissimi. Et paulo post: Qualia vero, sanctissimi, & circa Daphnes fontes facere ausus est, magia usus, & incensis impiis dæmonibus serviendo, tota novit civitas. Quin etiam neque sacris altaribus pepercit, neque sacra vasa intacta reliquit. Hæc quidem ut detestanda sculpens, illa vero conflans & erogans suis complicibus. Ausus etiam aliud fuit, sanctissimi: aureas & argenteas columbas, in figura sancti Spiritus supra divinos fontes suspensas, cum aliis abstulit: dicens, non oportere in specie columbæ Spiritum nominare.

Ex Constantinopolitana synodo contra Severum sub Menna patriarcha, alias prima circa medium.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Si in nomine sancti Spiritus dedicatas columbas sancti patres receperunt, quanto magis incarnati Verbi, & in terris in corpore visi, recipiendum? Credite autem mihi, Anastasium ducem Constantinopolitanum aureas argenteasque iconas sibi adscripsisse, si modo hoc fecit Severus.

Stephanus religiosissimus monachus, notarius & referendarius, legit:

ANNO CHRISTI 787.

Joannis episcopi Gabalon, in vitam & politiam Severi heresiarchæ: cujus initium:

Si noluisset Severus aut vitæ semper suæ. Et paulo post: Neque etiam sanctorum angelorum honorem illæsum esse sivit. Frequenter autem sermonem, in gradibus stans, hac de re habebat, populumque sæpe persuadere conabatur etiam in ipso templo sanctissimi Michaëlis, non decere purpureas angelos vestes, sed albas; non ignorans, sanctis non esse curæ protestatibus quo vestitu utantur: studebat autem & hæc discerpere & commovere; ne, quomodo res se haberet, cognosci posset.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Animadvertamus, quod præter [illegible] etiam in hoc accusatus est, qui non purpureas vestes angelis, sed albas attribuendas esse docebat.

Demetrius religiosissimus diaconus & armarii custos dixit: In sancta magna ecclesia Constantinopolitana cum velum obtegerem, interiusque manum mitterem in breviarium, inveni duos libros relictos per imagines deargentatos: quas cum quærerem, cognovi eas in ignem conjectas & exustas. Inveni & alium librum Constantini chartophylacis, continentem quædam de venerandis imaginibus. Folia autem illa, quæ de ea re tractabant, exciderunt, eumque librum en sacræ synodo offero. Idem Demetrius librum omnibus indicavit, foliorumque excisionem.

Leontius catholiomenus a secretis dixit: Est & aliud, quod in hoc libro dignum admiratu est. Nam ut videris, argenteas tabulas habet, & undique sanctorum imaginibus decoratus existit. Ipsi vero rem relinquentes, hoc est, imagines, ea quæ de imaginibus intus scripta sunt, exciderunt: quod sane extremæ dementiæ facinus est.

Sancta synodus dixit: Anathema, qui sciderunt & consultarunt.

Leo sanctissimus episcopus Phocææ dixit: Ex hoc libro folia exciderunt & perdiderunt: in civitate autem in qua ego habito, ultra triginta libros igne combusserunt.

Sabbas præses Studii dixit: Moris est, domini, cæcis, ut lumen non videant. Hinc etiam & illi cæci existentes in anima obtenebrati sunt.

Demetrius religiosissimus diaconus & armarii custos legit:

Constantini diaconi & chartophylacis sanctissimæ magnæ Dei ecclesiæ Constantinopoleos, in omnes sanctos martyres, qui per omnem terrarum orbem pro Christo certarunt. Deinde judices dixerunt: Putatisne vos quod in ære & lapidibus salutem collocamus? Nonne ad potestatem aliquam provisoriam aut contentricem adspicimus, a qua optima nobis contingunt? Quomodo autem (dixerunt martyres) plastæ & lapicidæ statuarum multitudinem variis formis præparant, templisque affigunt? vos autem sacrificiis eas honoratis, & miseriarum liberationem ab eis poscitis, illas invocantes? Quid est autem causæ, quod & (ut dicitis) divina, quæ tyranni apud vos designarunt, non insculpitis in imaginibus? nos autem accusatis: & tamen longe superstitiosius in hisce rebus nobis estis affecti. [a] Numquid autem & vos pugiles vestros sculpitis, & tamen non dicendis conviciis imaginum picturam afficitis? Age, age, de hoc errore & ambiguitate sententiæ vos liberavimus, dicunt sancti martyres. Non enim divinum, simplex existens & incomprehensibile, formis & figuris assimilamus: neque cera & lignis

[a] Pro, Nunquid.

ANNO CHRISTI 787. | ACTIO V.

gnis supersubstantialem, & ante principia exsistentem substantiam honorare nos decrevimus: sed primo per transgressionem superato homine, & audenti illa potestate desertoria detracta, natura opus habuit reparatore. Non enim poterat succumbens ex se conflictum, quo fuerat inferior, restaurare; inimico casum urgente, neque patiente respirare; neque par erat in secunda lucta tyrannum excuti: quare ipse opifex propriæ creationis, Trinitatis Deus unus & Verbum, non substituit aliquem ex suis creaturis; sed potestate qua ipse valebat, usus, certamina pro nobis in humana natura subivit. Et paulo post: Igitur in qua visus est ab hominibus figura, & in qua conversatus est inter homines, in tabulis pingitur: qua ratione per divinum typum ejus salutaris potentiæ recordamur. (Baruch. 3.)

Sanctissimus patriarcha dixit: Gentiles propter idola martyres accusabant, & dicebant eis: Qua gratia certatis, & nostras similitudines contemnitis, cum & vos ipsi habeatis proprias imagines? Sancti autem sic respondent: Sed nos statuas dæmonum non facimus: sed Verbi Dei incarnati imagines pingimus, ejusque sanctorum; non tamen confestim eos deos facimus.

Cosmas religiosissimus diaconus & cubicularius dixit: Librum hunc quem fero in manibus, veteris est testamenti, cum scholiis suo loco appositis: inveni autem eum in patriarchio. Habet autem scholion in defensionem imaginum. Insidiatores autem veritatis expunxerunt scholion. Ecce vestigia: adhuc siquidem fere apparent. Inspicite, obsecro, venerandi patres.

Idem religiosissimus Cosmas aperiens librum, omnibus in sacra synodo exsistentibus locum deletum indicavit, quæque adhuc aliquantulum exstabant, legit: *Non erunt tibi dii alii præter me. Non facies tibi idolum, neque alicujus similitudinem, quæcumque in terra infra, & quæcumque in aquis deorsum subter terram: non adorabis ea, neque servies illis.* (Exod. 20. Deut. 5.) Scholion: Et si facimus hominum piorum similitudines, non tamen ea fiunt, ut adorentur ut dii, sed ut eas videntes ad imitationem facinorum illorum [a] irritemur. Si vero similitudines Christi facimus, sane non [b] propter similitudinem adoramus; sed quo mens per ea quæ conspexit, sursum volet. Non enim imaginem corruptibilem hominis corruptibilis adoramus, sed quia Deus homo incommutate dignatus est fieri, facimus illius imaginem velut hominis, quamvis sciamus eum natura Deum exsistentem. Non idem igitur Deum & imaginem dicimus: sed Deum cognoscentes, similitudinem in imagine dispensationis illius humanæ figuramus. Gentiles autem errantes, similitudines deos esse arbitrantur.

[a] Pro, incitemur. [b] Pro, propterea.

Adductus est & alter libellus, eamdem habens loci illius scripturæ explicationem, in qua & illud lectum scholion erat. Eum autem acceptum Gregorius episcopus Cæsareæ legit, hic facilius apparente scriptura expuncta & prælecta.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Hæc fecerunt dicti patriarchæ, Anastasius, Constantinus, & Victor, hæretici.

Theodorus episcopus Myrorum dixit: Si fuisset iste thesaurus omnibus obvius, non sane quisquam mortalium fuisset læsus. Deus autem reddat illis in die illa, qui ejusmodi celant.

Theodorus episcopus Catanes dixit: Tales profecto digni sunt anathemate: veritatis enim depravatores exstitere, & patrum insimulatores falsi. Qui autem ab illis anathemate percussi sunt, laudari merito debent.

Sacra synodus dixit: Væ animabus eorum qui veritatem celarunt.

Petrus sanctissimus episcopus Hermion dixit: Deleantur nomina eorum ex libro viventium, & cum justis non scribantur. (Psalm. 68.)

Constantinus sanctissimus episcopus Constantiæ, quæ est in Cypro, dixit: Benedictus Deus, qui post tot ustiones, sectiones, & expunctiones, ea reliquetit.

Theodorus episcopus Constantiæ dixit: Qui talia fecerunt, lucernam suam sub modio posuerunt.

Cosmas religiosissimus diaconus & cubicularius dixit: Et justum librum invenimus in armario oratoriorum sacri patriarchatus, varia martyrum certamina continentem, & præter ista quædam de imagine non manufacta Camulianorum. Folia autem quæ de imaginibus tractabant, excisa sunt. Ecce eum omnibus ostendo.

Michaël sanctissimus episcopus Synnadon dixit: Pastillus dicebat: Ter sancte domine, anathema sit illis qui scripturam aliter quam jacet, interpretantur, & qui illi insidiantur.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Sed labor ejus in caput suum reversus est.

Joannes religiosissimus presbyter monachus, & locum tenens thronorum Orientis, dixit: Ut vere dicam, impia Iconoclastarum, hoc est, imaginum demolitorum, & libros exurentium impietas veritatem reddidit clariorem.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Non solum sacras imagines ejecerunt, sed & evangelium ipsum, & alia secreta quædam. Ita sane potuit veritas tandem melius caput exserere.

Stephanus monachus dixit: Habemus & alium librum, in quem impetum fecerunt Iconoclastæ. Et si jubes, omnibus ostendam.

Sancta synodus dixit: Omnibus ostendatur, & synodo universæ ostensus est habens in duabus paginis lituras.

Gregorius religiosissimus presbyter & præses Hyacinthi dixit: Est mihi ejus libri integrum exemplar, domine, si voles, legetur.

Stephanus monachus bibliothecarius acceptum librum legit:

Ex historia ecclesiastica Evagrii, ex libro quarto.

Chosroës postquam impressionem in civitatem fecisset, mille insidias tetendit: tantos enim aggeres fecerat, ut per muros saltare posse videretur, aliasque machinas infinitas construxit. Dicam autem quæ facta sunt. Imperavit Chosroës potestatibus suis, ut lignorum copiosam materiam ad exstruendam machinam procurarent: quæ postquam accepisset, ea quæ voluit, exstruxit: & in medio aggeris machinam posuit, novumque aggerem circumposuit. Stabat autem in civitatem directa: in tantam autem altitudinem erecta est, ut facile possent sine periculo a dextra parte tela in murum & munimenta conjicere. Cum autem qui expugnationibus assueti erant, machinam instar montis muro appropinquare, hostesque arbitrari se posse pedibus ex ea urbem ingredi viderunt; simul omnes mane facto machinam aliam contra hostium aggerem struunt, quam Romani aggestam appellant, quod subter terram duci possit: in qua etiam ignis indi debebat, ut sic inferne lignis exustis, agger superpositus in terram rueret. Opus autem cum factum esset, ignisque incensus, intentione sua frustrati sunt. Ignis enim non habebat egressum, ut flamma ventilationem accipiens, ligna invaderet. Re igitur ad summam desperationem deducta, imaginem a Deo factam, quam hominum manus non attigit, portant, Augaro autem Christus Deus, quod eum videre desi- (Cap. 26.)

derabat, misit. Hanc igitur sacram imaginem ad opus a se factum afferentes, ignem quidem succenderunt, ligneæque Chosroæ machinæ immiserunt. Confestim autem divina voluntate & potentia, fideque inspicientium res successit: & quod antea non poterant, nunc perfecerunt. Ligna enim flammam haurientia, dicto citius in carbones conversa sunt, & usque ad ipsam summitatem opus est exustum.

Leo religiosissimus lector magnæ & regiæ ecclesiæ Constantinopoleos dixit: Et ego indignus vester famulus, cum descendissem cum regiis apocrisiariis in Syriam, Edessam petivi: & venerandam imaginem, non factam hominum manu, adorari & honorari a populo vidi.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Hesterno die religiosissimus præses Maximini Limonarium attulit, lectumque est: & invenimus nos in bibliotheca exemplar ejusdem limonarii, sed foliis quibusdam excisis, in quibus de imaginibus tractabatur.

Christophorus sanctissimus episcopus sanctæ Cyriacæ dixit: Ter sancte domine, indignus servus tuus audebitne loqui ad sacram & universalem synodum? Propheticum verbum est: *In operibus manuum suarum comprehensus est peccator*. Nam quæ contra nos in falsa synodo moliti sunt, hoc contra illos factum est: & alia quidem exciderunt, alia adulterarunt: quo eorum impietas, veritate ad lucem perducta, magis clarescat. [Psalm. 9]

Stephanus monachus & librarius dixit: Liber traditus a præside Maximini, continens locum in aliis libris vitiatum de imaginibus, adest. Idemque legit: Dixit abbas Theodorus Æliotes, quod erat quidam inclusus in monte olivarum pugil egregius: oppugnabat autem eum dæmon scortationis. Quodam itaque die cum vehementer insultaret illi dæmon, senex lamentari cœpit, dixitque dæmoni: Quousque non relinques me? absiste posthac a me: jam enim mecum consenuisti. Dæmon oculari aspectu videndum illi se tradens, dixit: Jura mihi quod ea quæ tibi dicam, nemini significabis, & non amplius tecum pugnabo. Et juravit illi senex per eum qui in altissimis habitat, se nemini dicturum. Tum illi dæmon dixit: Imaginem istam, si noles me tecum luctari, cave amplius adores. Habuit autem imago figuram dominæ nostræ Deiparæ Virginis Mariæ, gestantem Jesum Christum. Dicit illi inclusus: Apage, res erit mihi curæ. In sequenti autem die abbæ Theodoro Heliotæ, qui tunc habitabat in vico Pharan, rem significavit, omniaque patri retulit. Senex autem pater incluso dixit: Vere pater delusus es, quod dæmoni jurasti: tamen hoc unum bene fecisti, quod confessus es: profuerit autem tibi, ne sinas in hac civitate amplius lupanar, neque egrediaris quin adores Christum Jesum Dominum nostrum cum matre sua in imagine. Confirmatoque eo ac animato pluribus verbis, ad proprium locum concessit. Dæmon autem illi item apparuit, dixitque: Quid agis maledice? [a] numquid jurasti mihi nemini te dicturum? quo pacto autem hæc effutiisti? dico tibi maledice, in die judicii tamquam perjurus condemnaberis. Inclusus respondet: Quod juravi, juratus sum: quodque pejeravi, novi: verum Dominum meum & creatorem non abjuravi, te vero non audio. [a Pro. 100 ne]

Narrabunt nobis iidem illi patres, & hoc addentes; Fuisse in partibus Apameæ feminam quamdam devotam & Christo deditam, quæ puteum fodit. Magnos autem sumptus cum fecisset, frustraque laborem expendisset, invenit haudquaquam aquam. Magna autem animi molestia cum torqueretur, cum propter labores, tum propter sumptus, in somnis vidit quemdam ad se venientem, & dicentem: Age, mitte ut simulacrum abbæ Theodosii, ejus qui in scopulo vivit, huc afferatur: & Deus tibi dabit aquam. Mulier itaque duos homines misit, qui imaginem afferrent: quæ cum esset allata, demittentes eam in puteum, confestim aqua scaturiit, ut bona pars putei impleretur. Attulit itaque nobis de ista aqua, bibimusque & Deum nostrum glorificavimus.

Ejusdem.

Narravit nobis Dionysius presbyter ecclesiæ Ascalonis, de Joanne abba anachoreta, dicens: Fuit hic vir nostris temporibus magni nominis: & quod Deo plurimum placeret, miraculum hoc de eo legitur. Habitavit in partibus Sicchus, ubi possessionem habebat, milliaribus ab Hierosolymis viginti parvis. Habebat autem senex in spelunca imaginem intemeratæ nostræ Deiparæ & semper Virginis Mariæ, habentem in ulnis Christum Deum nostrum. Cum autem esset abiturus in desertum vastum, aut Hierosolymam adorandæ crucis gratia & sancta loca, vel in montem Sinaï orandi causa, vel ad martyres longe ab Jerusalem distantes: (erat enim studiosus martyrum: nunc enim in Ephesum ad divum Joannem, nunc vero ad Eucharta ad sanctum Theodorum, vel ad sanctam Theclam in Seleuciam, vel Araphas ad divum Sergium, ibat:) candelam parabat, eamque incendebat pro suo more. Et cum accinctus ad iter preces funderet, dicebat ad Dominam, totus in imaginem ejus intentus: Sancta domina Deipara, quandoquidem restat mihi longum iter conficiendum, candelam tuam cura, eamque inextinctam juxta meum propositum serva. Nam ego tuo fretus subsidio, longum iter ingredior. Hæc autem cum ad imaginem dixisset, abiit: destinatumque iter postquam confecit, rediit, nunc quidem intra mensem, nunc intra duos aut tres. Est & quando quinque aut sex mensibus abfuit: candelam tamen semper accensam deprehendit & ardentem, quemadmodum eam reliquit cum abierat. Neque tamen umquam eam a se extinctam potuit deprehendere, sive de somno excitatus esset, sive ex eremo ad speluncam rediens.

Basilius sanctissimus episcopus Ancyræ dixit: Demonstratum est, sanctarum imaginum usum pervetustæ esse traditionis.

Sanctissimus patriarcha dixit: Jam sane satiati sumus patrum sententiis, novimusque ex iis vetustam esse traditionem, venerandarum imaginum erectionem. Sumus igitur & patrum hac in re imitatores.

Sacra synodus dixit: Imitatores.

Stephanus religiosissimus monachus dixit: Habemus ejusdem argumenti quindecim libros, & si jusseritis.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Impleti sumus, & sufficit nobis.

Sancta synodus dixit: Sufficit nobis.

Sanctissimus patriarcha dixit: Quandoquidem in præcedenti lectione indicatum est, ab Hebræis, gentilibus, Samaritis, Manichæis, & Phantasiastis, ecclesiam veluti in culpam tractam ob sanctarum imaginum cultum, omnibusque nunc aliter persuasum est; justum est & fratrem nostrum dilectum dominum Joannem vicarium thronorum apostolicorum orientis audire. Habet enim quædam de origine subversionis imaginum, quæ si vultis audire, narrabit.

Sacra synodus dixit: Cupimus audire, domine, si quid habet.

Joannes religiosissimus monachus, vicarius orientalium episcoporum, e charta legit: Cupio equidem ego omnium postremus præsentem hanc sacram sy-

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO V.

nodum demonstratione quadam docere, idque omni veritate, qua ratione, quoque tempore, & unde scelestissima ista & a Deo odio habita Christianorum calumnia, & Iconoclastarum rabies originem duxerit. Quo autem expeditius & compendio res agatur, de charta mihi pronuntiandum esse statui, ne qua in re veritati pareatur. Cum diem extremum impiorum Arabum tyrannus, quem Suliman nominabant, clausisset, subsecutus illum est Umarus. Qui postea quam regnum adiisset, Anasaphon Malsaman, hostem sane atrocem, per gratiam Domini nostri Jesu Christi Servatoris, ejusque Deiparæ matris, cum magna exercitus sui clade & ignominia a terra ista expulit, in Syriamque fugavit. Neque de redeundo spem illi ullam reliquit. Umaro autem fato defuncto, Ezidus quispiam homo levis & inconstans regnum accepit. Per ea tempora in Tiberiade dux quispiam erat Hebræorum impiorum, cui nomen [a] Satantapechys, officina diabolorum, quibus vitiare animas lusus est & jocus, homo præstigiator & veneficus, & ecclesiæ Dei hostis implacabilis. Hic animadversa Ezidi regis levitate, hominem aggreditur, polliceturque Hebræorum ingenita malitia se regi quædam prædicturum; & vatem acturum in maxime necessariis rebus se offert. Ea re cum esset insinuatus tyranno: Volo, inquit, o princeps, modo me audias, rationem quamdam indicare tibi, qua poteris facillime & vitam commodam degere, & triginta annos regnum æquabili in potestate conservare. Stultus autem tyrannus, spe & desiderio longioris vitæ, animi levitate elatus, (erat enim homo voluptatibus deditus & perditus) respondit: Quæcumque me jusseris facere, modo possim, agam: teque, si modo consecutus fuero quod prædixisti, beneficiis infinitis afficiam. Veneficus autem Hebræus confestim inquit: Sine ulla dilatione jube universum per regnum epistolam, quæ passim circumferatur, scribi & mitti: qua omnem imaginem & picturam, sive ea in tabulis, sive in opere musaico in parietibus, sive in vasis sacris, aut indumentis & altaribus sit, & quæcumque in Christianorum ecclesiis reperitur, deleri, expungi, auferri, & ex toto subverti mandes. Neque illas solum, verum omnes plane similitudines, & earum etiam quæ in foro ornatus & honestatis gratia collocantur. Nulla igitur ratione alia, quam ut odium & furorem adversum Christianos exerceret, præstigiator id tentavit. Tyrannus autem nefandus præstigiatori levitate sua auscultans, missis nuntiis, omnes sanctas imagines & similitudines per universam provinciam abstulit. Hoc itaque modo primum ecclesiæ ornamenta, procurante Hebræo venefico, ablata sunt. Christiani autem cum id suis manibus facere detrectarent, missi sunt Hebræi & Arabes, homines in Deum impii, qui imaginibus exustis, ecclesiarum quasdam calce, quasdam aliis coloribus dealbarunt & incrustarunt. Hæc autem cum pervenissent ad aures pseudoepiscopi Nacoliæ, & qui ejusdem erant cum illo opinionis, impios Hebræos & Arabes imitari, ecclesias Dei veluti crucem Christi [b] verecundantes reddiderunt. Arbitror autem relatu dignum, ut & sanctitas vestra audiat, quem finem ignavus iste & veneficus Hebræus habuerit. Ezidus enim, qui facinus perpetraverat, ultra annum cum dimidiato non vixit, in ignemque æternum descendit: postquam autem mortuus fuit, in pristinum ordinem & statum imagines restitutæ sunt. Filius autem illius Ulidus nomine, indignatus Hebræo, tamquam interfectori patris, turpissima morte hominem mori coëgit. Ita is falsi sui vaticinii dignum præmium accepit.

[a] Supra, pag. 510. D. 5. Τεσσαρακοντάπηχυς.

[b] Pr. injuria affecerunt.

Sanctissimus episcopus Mesenæ dixit: Et ego puerulus eram in Syria, quando Saracenorum princeps imagines subvertit.

Sabas piissimus monachus & præses Studii dixit: Domine, & nos indigni sanctitatis tuæ servi petimus, ut suis in locis imagines restituantur, propriumque & solitum obtineant: Christiani autem apud eas preces fundant.

Tarasius sanctissimus patriarcha dixit: Quid dicitis, fratres honorandi?

Sancta synodus dixit: Laudamus & nos omnes hos.

Petrus devotissimus presbyter, locum retinens sanctissimi Papæ Romani, e charta legit: Tarasio sanctissimo archiepiscopo Constantinopoleos novæ Romæ, & universali patriarchæ, & omni sacræ & universali synodo, Petrus primas presbyterorum sanctissimæ ecclesiæ sancti & omnibus sæculis celebrati Petri apostoli, & Petrus presbyter & præses sancti Sabæ, ambo vicarii Hadriani sanctissimi Papæ veteris Romæ: Justum censemus, ut juxta omnium vestrum sententiam, immo secundum veterem catholicæ ecclesiæ traditionem, quemadmodum sancti patres nos docuerunt, in medium nostri veneranda imago afferatur: quam salutantes, sancti vos sacerdotes, quid de ea fieri debeat, pronuntietis. Deinde aliud capitulum aggrediamur, ut omnia quæ scripta sunt adversus sanctas imagines, aut anathemate devoveantur, aut expungantur, aut igni mancipentur. Et hac de re postulo sacræ synodi sententiam.

Sacra synodus dixit: Veniat, fiat.

Petrus & Petrus religiosissimi presbyteri, vicarii sanctissimi Papæ veteris Romæ, dixerunt: Si jubet sancta synodus, statuatur in crastinum veneranda imago, & omnes eam salutemus.

Sancta synodus dixit: Fiat, fiat.

Joannes devotissimus monachus, vicarius orientalium archiepiscoporum, dixit: Benedictus Deus, qui hanc Christi amantem Nicensium civitatem in diebus Constantini & Irenes pientissimorum nostrorum Imperatorum glorificavit. Benedictus Deus, qui eam duplici gratia dignam censuit. Nam & Arius blasphemus hic subversus est: & nunc Iconoclastarum Deo odiosa hæresis per sancta hujus sacræ synodi symbola obscurata est. Benedictus Deus, qui per sanctum apostolum dixit: *Ego sum alpha & omega*. Benedictus Deus, qui ab initio usque in hunc diem orthodoxorum fidem conservavit. *Apocal. 1. & 21.*

Sancta synodus in eamdem sententiam proclamavit, secundum singulos versus ter exclamans: Diviniloquorum patrum doctrinæ nos correxerunt. Ex illis haurientes fidem & veritatem, potati sumus. Illos insequentes, mendacium persecuti sumus. Ab illis docti, venerandas imagines amplectimur. Illis ducibus, sanctorum imaginibus juxta honorem adorationem tribuimus. Patres prædicant filiis, filii obedientiæ sumus. Gloriamur in facie matris, nempe in traditione catholicæ ecclesiæ. Credentes in unum Deum in Trinitate glorificatum, venerandas imagines salutamus. Qui aliter sentiunt, anathema. Qui nobiscum non consentiunt, procul ab ecclesia abigantur. Nos veterem legislationem catholicæ ecclesiæ sequimur. Nos patrum statuta conservamus. Nos eos qui addunt aut auferunt ab ecclesiæ traditionibus, anathematizamus. Nos nuperam & importunam Christianorum accusatorum introductionem & inventionem anathematizamus. Nos venerandas imagines suscipimus. Nos ita non affectos anathemate devovemus.

Christianorum accusatoribus & Iconoclastis, anathema.

Qui torquent sententias scripturæ de idolis in venerandas imagines, anathema.

ACTIO V.

Qui venerandas imagines non complectuntur, anathema.

Qui venerandas imagines idola vocant, anathema.

Qui clamant, Christianos imagines ut deos adorare, anathema.

Qui scienter communicant cum iis, qui ignominia afficiunt sanctas imagines, anathema.

Qui dixerit, alium præter Christum nos ab idolis liberasse, anathema.

Qui dicere audent catholicam ecclesiam aliquando idola admisisse, anathema.

Multi anni Constantini & Irenes. Magnorum regum & Imperatorum pacificorum multi anni. Exstirpatores nuperæ opinionis Domine conserva. Piam illis vitam Domine tribue.

ACTIO SEXTA.

ACTIO VI.

IN nomine Domini & dominatoris Jesu Christi, veri Dei nostri, imperantibus piissimis & Christi amantissimis nostris Imperatoribus Constantino & Irene ejus devota matre, pridie nonas Octobris, indictione undecima, congregata sancta & universali synodo juxta divinam gratiam, & piorum nostrorum Imperatorum a Deo declaratorum mandatum, in Nicæa splendida metropoli provinciæ Bithyniæ: hoc est, Petro religiosissimo primate presbyterorum sanctissimæ Romanæ ecclesiæ beati apostoli Petri, & Petro religiosissimo presbytero, monacho & præside sanctissimi in urbe Roma monasterii sancti Sabæ, tenentibus locum Apostolcæ sedis sanctissimi & beatissimi archiepiscopi veteris Romæ Hadriani: & Tarasio sanctissimo & beatissimo archiepiscopo inclytæ Constantinopoleos novæ Romæ: Joanne item & Thoma religiosissimis presbyteris & monachis, locum tenentibus apostolicorum thronorum orientis diœceseos; sedentibus ante sacrum ambonem sanctissimæ magnæ ecclesiæ quæ vocatur Sophia: præsentibus & audientibus gloriosissimis & magnificentissimis ducibus, Petrona glorioso exconsule patricio, comite imperatorii obsequii, & Joanne regio ostiario quæstore ærarii militaris: ac tota synodo juxta primam ordinationem considente, simul cum devotissimis archimandritis præsidibus monachorum turbæ; dispositis in medium sacris & inviolatis evangelii Dei codicibus, Leo a secretis dixit: Novit sancta & sacra synodus, quod in præcedenti conventu diversas hæreticorum accusantium sanctam & inculpabilem Christianorum ecclesiam, sententias in sanctarum imaginum dejectione percurrimus. Nunc autem in manibus est scripta eorumdem blasphemia: res, inquam, absurda, & quæ nullo negotio subverti potest, definitionem continens falsæ istius synodi, quam ipsi congregarunt: quæ tamen in omnibus odiosorum Deo hæreticorum imputæ orationi ubique convenit. Neque solum illam afferimus, sed & artificiosam & efficacem ejus confutationem, quam nobis Spiritus sanctus dedit. Oportet enim eorum temeritatem doctis contradictionibus superare, & fortibus resolutionibus dissipare. Hanc autem in præsenti coram sancta synodo deponimus.

Sancta synodus dixit: Legatur.

Joannes sanctissimus diaconus magnæ ecclesiæ Constantinopolitanæ, & cancellarius, legit:

REFUTATIONIS falso nominatæ definitionis, a turba Christiani nominis accusatorum confutæ,

ANNO CHRISTI 787.

TOMUS PRIMUS.

STudio est perpetuo dæmoni humani generis osori, hominem ad Dei imaginem factum a Deo quam longissime separare, multijugisque deceptionibus distrahere: neque quidquam illi magis cordi gratiusque, quam veram impietatem oppugnare, ecclesiasticæ pacis statum conturbare. Quod sane nostris temporibus non segniter per auxiliares suas copias ostendit: in quibus qui congregati fuerunt, subjectæ expositionis interpretes fuere, & septimam synodum eam vocare ausi sunt: simpliciter omnibus decretum illud & cognitum odium contra idola exclamantes, & tamquam in hamo escam implicantes, abominationes suas & improbas machinationes contra imaginum figuras omnibus proponere studuerunt: simplicioresque tapuerunt, dum antiquatam illam & corruptam idololatriæ vocem in sanctas imagines recudere: per quam sane qui diabolo ejusque perversæ sententiæ in diabolicis statuis, [a] & qua servierunt creaturæ, relicto creatore, idololatræ vocati, recte condemnati sunt. [a Pro, qui, vel quia.] Qui autem Christum induerunt, & per gratiam illius ab idolis & errore liberati, & per illum salvi facti sunt, ejuscemodi conculcantur: eorumque verba, veluti abortiva, quæ [b] confesso vitiata sunt, veluti scelera quædam in ecclesia non ferenda, detestantur. [b Pro confestim, infra, pag. 825. E.] Quamquam autem ea aliquamdiu delitamentis quorumdam, veluti infantes lacte, educata sint, tamen in justam ætatem pervenire non potuere: Spiritus enim sancti gladio occisa sunt. Sed Christus verus Deus noster, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, dirigat cogitata dictaque. [Joan. 1.] Solus enim intellectus est intelligentium & intellectorum, item verbum dicentium & dictorum, omnibus omnia existens & ens: qui dat linguam eruditionis ad cognoscendum, cum opus est, ut verba ferantur. Claritas enim verborum illius illuminat & instruit parvulos, ut mendacium exigatur, veritas autem subintret: omnibus clare & lucide splendescens: quam veritatis imitatores cognoscunt, memores divini apostoli dicentis: *Væ mihi, nisi evangelizem.* [1. Cor. 9.] Pro hac enim est pugnandum, hæcque defendenda erit: mendacium autem funda spiritus lapidandum. Hinc scriptura & patribus, item indagatoribus & syllogismis, speculationem nugantium, & secundum Phinees venientium, hasta spiritus facile una plaga, eo quod juxta hanc impietatem invicem connexi sunt, dissecuerimus: & falsiloquas eorum linguas per claram demonstrationem omnibus probaverimus: utpote quæ contra unigenitum Filium Dei, & illius ecclesiam exortæ sunt, & impietatem contra illius humanitatis altitudinem locutæ sunt. Ob id machæra spiritus, quod est verbum Dei, vincula eorum dirumpentes, & imperitiæ eorum jugum dissolventes, versutiæ eorum tegumenta aperta omnibus indicemus. [Ephes. 6.] Quamobrem Dominus illos derisit & subsannavit, & ad eos in ira sua loquitur dicens: *Ite a me, non novi vos.* [Matth. 7.] De quibus per prophetam Jeremiam locutus est: *Hi prophetarunt mendacia in nomine meo. Non enim misi eos, neque præcepi illis. Visiones cordis ipsi locuti sunt, & propter hoc erunt projecti in biviis Jerusalem*; [Jerem. 14. & 23.] hoc est, in ecclesia catholica; & conculcatio illis, qui recte confitentur Dominum. *Laqueus enim fortis propria labia, & capientur verbis oris proprii. Retributio* [Prov. 6. 2. & 11. 14. ex Græco.]

enim labiorum eorum debetur illis, impietatis scilicet redargutio. *Reprehendam enim te*, inquit, *& statuam coram te* peccata tua. Atque hæc quidem hactenus. Ne quid autem longis procemiis orationem extendamus, rectam instantes viam, ad ipsas reprobationes scripti illorum recurramus. Non enim eorum vaniloquentiam apertam, & manifesta convicia indicare poterimus, nisi redarguendo, meliorem contra eos sententiam, judiciumque sincerius opponamus. Magnam sane securitatem in eo collocamus, quod nulla recentia inventa ad rem nostram probandam inquirimus: sed Apostolicis & patrum doctrinis, item ecclesiasticis constitutionis acquiescentes, his nostra confirmamus. Rogamus autem quicumque inciderint in hunc commentarium, ut cum singulari indagatione legant, neque defunctorie inspexisse contenti sint: sic enim clare & vere summam contradictionis intelligentes, victoriæ præmia ecclesiæ persolvent. Usi autem sunt ejuscemodi procemiis.

Quidquid Gregorius iste post hæc dixisse, aut legisse hic in loco scribitur, id ex synodo illa falsa VII dicta sumptum hic confutatur: quare ea quæ hic cursivis (ut vocant) litteris exprimuntur, sunt verba synodi falso septimæ dictæ: eaque variatio non honoris, sed discretionis causa fit.

Gregorius Dei amantissimus episcopus Neocæsareæ legit:

Definitio sancta magna & universalis synodi.

Joannes religiosissimus diaconus & cancellarius legit:

Iconoclastæ a mendacio inchoantes, per universam hanc novitiam vaniloquentiam synodum in defensionem assumentes, in mendacio quoque cessant. Quo pacto autem sancta dicenda erit, quæ, quid sit sanctum, non intelligit? Exsecrabilis est, & profana, & adulterina. Nam qui in hac congregati fuere, (ut cum propheta loquar) inter sanctum & profanum non distinxerunt, inter purum & impurum discrimen non statuerunt. Imaginem enim Domini Dei nostri, cum imagine simul satanæ, idolum appellarunt. Quomodo autem magna & universalis, in quam neque omnes consenserunt, [a] & reliquarum ecclesiarum præfecti non admiserunt, sed anathemate eam devoverunt? Non habuit cooperarium, ut hæc quæ nunc celebratur, Romanam Papam, neque illius sacerdotes, neque per vicarios, neque per provinciales litteras, quemadmodum fieri in synodis debet. Quin etiam neque concordantes sibi habuit orientis patriarchas: Alexandrinum, inquam, Antiochenum, & Urbis sanctæ summos Pontifices, neque cum illis etiam mystas & sacerdotes. Vere fumus est, caligine plenus obtenebrans oculos. Insipientium eorum oratio, non lucerna posita super candelabrum, quo lumen præbeat omnibus qui sunt in domo. Quamobrem eorum verba veluti sub lectulo enuntiata sunt, non supra montem orthodoxæ fidei: neque in omnem terram apostolice egressus est sonus eorum, aut in fines orbis terrarum verba eorum, quemadmodum sex priores sanctæ universales synodi. Septima autem quomodo erit, utpote quæ non concordet cum sex prioribus sanctis & universalibus synodis? Omne enim septimum ordinatum in eadem numeratione, qua res quæ præcesserunt, rebus præcedentibus consentaneum esse debet. Quandoquidem id, quod nihil cum ante numeratis participat, simul connumerari nequit. Veluti si quispiam ordine sex aureos nummos collocet, deinde his addiderit æreum nummum, hunc sane septimum non appellabis, idque propter materiæ diversitatem. Aureus enim pretiosus & multi usus: æneus autem neque pretio, neque operositate commendabilis. Ita & hæc nihil aureum aut pretiosum habens dogmatum, tota subærata est, adulterina, veneno letali prægnans; sex sanctis & aureis synodis, quæ verbis Spiritus sancti lucent, connumerari indigna est. Habens autem elationem illius qui dixit: *Ponam thronum meum supra nubes*; talia pro loquitur.

Ezech. 22.

a Forte, & quam.

Matth. 5.

Psalm. 18.

Gregorius episcopus Neocæsareæ:

Sancta magna & universalis synodus, qua juxta gratiam Dei, & per pium devotorum & orthodoxorum nostrorum Imperatorum Constantini & Leonis decretum in hac divinorum studiosa & regia civitate congregata est, in basilica intemerata & sanctæ semper virginis Deiparæ Mariæ, qua cognominatur Blacherna, hac subscripta determinavit.

Isai. 14.

Joannes cancellarius:

Si per divinam gratiam horum congregatio facta est, quibusnam gratia Dei locutis verbis exornata est? Qua veritate resplendet? Gratia enim cum veritate conjuncta est. Sunt enim hæc duo sub uno jugo, & veluti convictrices. Ejus rei testis Joannes theologiæ princeps: *Gratia & veritas per Jesum Christum* fuit. Ipsi igitur a veritate (in qua gloriatur Parœmiasta, hoc est, Proverbiorum auctor dicens: *Veritatem meditabuntur fauces meæ*) alieni sunt. *Qui autem ad mendacium festinant, exciderunt a veritate & gratia.* Hinc est quod illorum sermo divino sale non sit conditus, quo gratiam det audientibus. Quod autem aiunt, in sacro virginis nostræ Deiparæ templo se congregatos, ne hoc quidem mirum est: nulla enim verecundia ducuntur. Non aliter ac Annas & Caïphas, reliquumque Judæorum conciliabulum, qui contra Christum convenientes sacrum locum non respexerunt, ut ex eo ab impiis consiliis averterentur. Quin immo ob hoc magis accusandi sunt, utpote qui scelerata & impia conventicula in loco non impio, sed sacro coëgerunt. Utinam autem, ut a patrum voce procemium instituerunt, Dionysii divini voces, ejusque traditiones & sanctorum patrum observassent intemeratas. Profecto non esset quod ob impietatem suam nunc male audirent, quemadmodum per omnem expositionem clarum fiet. Unum per omnia repugnanter & minus cohærenter differentes, veluti lupus ovina pelle tecti, e theologia præfantur.

Joan. 1.

Prov. 8.

Coloss. 4.

Gregorius:

Deitas omnium causa, & perfecte cuncta conficiens, qua omnia sua bonitate ab iis qua non erant, ad esse produxit, hac universa ut ornate & composite ferrentur, definiit; ut bonum juxta gratiam illius traditum habentia, habitum, indeclinatam permansionem, & minime labilem ad ambigua nutum statumque veritatis conservent.

Epiphanius diaconus & cubicularius legit:

Omnis creatura a Deo condita, & quæ ab eo quod non est, [a] id quod jam est, substantialem facultatem sumpsit, nunc ipsius mandato mota & gubernata novit creatoris præceptum servare, veluti ab ipso sic prædisposita, sive inanimata sit, sive animata. Illi autem traditam nobis a Christo in sancta ecclesia ejus, ad recordationem salutiferæ dispensationis illius, observantiam anathemate devovere non dubitarunt. Sed ignorant hi nihil sine Deo in ea fieri. Inveniuntur autem ipsis inanimatis stupidiores, & ratione cassis minus rationabiles. Neque illud dumtaxat, sed recto cursu se ferri arbitrantes, & absurdis sermonibus dogmatibusque falso prædicant sanctam Dei ecclesiam idolis acquievisse. In falso autem spem collocantes, eam affantur: *Vias tuas nosse non voluimus*, neque traditiones retro traditas sequi curavimus. Non igitur mirum, si a Christo qui fundamenta veritatis collocavit, aliquando audituri sunt: *Non novi vos*. Diabolum autem triumphantem suum, cum ita sentiant, sibi derelinquant.

a Forte, in id.

Job. 21.

Matth. 7. & 25.

Gregorius:

Postquam lucifer ob claritudinem sedem suam

ACTIO VI. Refutationis Pars prima.

apud Deum firmatam habere volens, & contra creatorem suum in superbiam mentis elatus, illinc cum desertorum exercitu ex superillustri Dei principatu per se esset delapsus, cunctorum malorum opifex, auctor, inventor & magister declaratus, defecit; hominem a Deo creatum, in locum, a quo ipse dejectus erat, videre non sustinens, omnem adversus eum improbitatem exhausit, & per fraudem illum a gloria & splendore Dei alienavit; & ut creaturam, relicto creatore, adoraret, compulit.

Epiphanius:

Si quidem de ea idololatria & creaturarum adoratione sermo fuisset, quæ ab apostolis, quibus potestas data desuper, & a divinis prophetis, quibus per inflationem divinam sanctus datus est Spiritus, abominata est & renuntiata, omnes sani ecclesiæ alumni cum illis consentirent. Quin etiam tempestivum erat illis, hæc scriptis committere. Verum quoniam illam relinquentes, pro mendacio pugnant, & patrem ejus diabolum veluti superare simulantes, contra irreprehensibilem Dei ecclesiam linguas exerunt, & cauponum more vinum aquis commiscentes, & perdendum errorem proximo propinantes, juste audient divinam vocem, quam in eos divinus vates David intendit, psallens: *Quid est quod narratis justitias meas, & testamentum meum assumitis per os vestrum? Vos autem odistis disciplinam, & ejecistis sermones meos retrorsum*, constituentes partem vestram cum illis qui dogmata veritatis adulterant. Unde simulantes veritatem loquuntur. Psalm. 49.

Gregorius:

Unde opus manus propria Deus plasmator in perniciem abire conspicatus, ferre ipsum non potuit. Videns enim quod neque per legis studium, neque per prophetarum sanctorum salutiferam admonitionem genus humanum in pristinam nobilitatem redire posset, filium suum proprium in extremis & definitis temporibus in terram misit. Qui Patris placito, & Spiritus sancti vivificantis & æquipollentis cooperatione, in utero virginis habitans, & ex sancta & intemerata illius carne, in sua propria substantia sive exsistentia, carnem accipiens nobis consubstantialem, item hanc mediante anima rationali & intellectuali compingens & configurans, natusque ex ea supra omnem rationem & intellectum, volensque crucem subiens, mortemque eligens, & tertio die a mortuis resurgens, omnem salutarem suam dispensationem implevit.

Epiphanius:

Scriptura dicit, in creatione mundi Deum dixisse: *Faciamus hominem secundum imaginem nostram & similitudinem.* Magna itaque dignitatis magnitudo, qua terrigena imagine Dei honoratus est: sed per deceptionem ex eo statu lapso, neque prioris plasmationis dignitatem servante, genus humanum in idololatriam impegit. Hominem autem hunc Deus & Verbum Patris, perfectus homo factus, neque naturam commutans, a casu illo erexit: & illum ab errore eximens idolorum, ad immortalitatem formavit, tribuens illi insuper donum certæ spei & confidentiæ, quæ sane priore multo est divinior. Adeoque ipsa formatione melior exstitit reformatio, quæ est gratia sempiterna. Volentes igitur donorum magnitudinem obscurare, audenti ore aliam idololatriam successisse, imaginum scilicet apparatum, isti jactitant: & a se novam quamdam ab iis liberationem ostensam jactanter gloriantur, suamque sententiam ornatis verbis consuentes, ecclesiam Dei errasse contendunt: sermonesque suos plusquam oleum emolliunt, dum scripturæ locos quosdam in hoc citant. Sed dolosissima sunt verba eorum, & jaculum vulnerans lingua Genes. 1.

ANNO CHRISTI 787.

A eorum. Loquuntur enim pacifica, sed in se inimicitiam continent: quare subjungitur.

Gregorius Dei amantissimus episcopus Neocæsareæ legit:

Reduxit nos a corruptrice dæmonum doctrina, nempe ab idolorum cultu & errore, & in spiritu & veritate adorationem nobis dedit.

Epiphanius:

Nolentes, optimi viri, ad veritatem trahimini. Omnis enim sanctorum Apostolorum consentiens conventus, & patrum multitudo, ad homines venisse Dei Filium & Verbum prædicat, nosque ab idolorum errore reduxisse annuntiat. Quin etiam prænuntiantes voces prophetarum habemus, sic clamantes: *Ecce* (inquit Dominus) *dies veniunt, & delebo nomina idolorum de terra, & non erit amplius eorum memoria.* Ut sane & vos confiteri cogamini Christum Deum nostrum ab idolorum errore nos abduxisse. Quod si autem abduxit, quomodo rursus in idololatriam inciderunt, qui in illum credunt? Apage cum nugacibus istis deliramentis. Deus incarnatus liberavit: & iterum captivi sumus, & iterum sub potenti manu tyranni sumus? Audite quid scriptura dicat: *Regnum illius, regnum sempiternum; & potentia illius in generationes generationum, regnabitque Dominus in æternum: Deus ille tuus Sion in generationem & generationem.* Non quemadmodum terreni reges, qui nunc quidem victoria superiores, nunc vero inferiores videntur, ita quoque Deus: verum ejus victoria in sæcula perduravit. *Neque enim Deus instar hominis affectus est, neque ut filius hominis abibit*, ut scriptum est. His autem & Apostolus consentit: *Non pœnitenda enim dona Dei*, & judicium illius. Ipsi autem hæc ipsa loquentes, speciosos scilicet & venerandos exhibere volunt: verum non animadvertunt, quod pugnantia loquantur. Zach. 13. Psalm. 144. & 145. Num. 23. Rom. 11.

Gregorius:

Et sic in cælos assumptus, sanctos illius discipulos & apostolos doctores ejuscemodi salutaris fidei reliquit: qui nostram sanctam ecclesiam veluti sponsam suam variis pietatis & lucidis dogmatibus exornantes, undique ornatam & venustam, veluti aureis tegmentis ornatam indicarunt: cujus speciositatem inclyti nostri patres & doctores, item sex sacræ priores synodi assumentes, incontaminatam conservarunt.

Epiphanius:

Indocto sane & rudi fastu ingerentes sese, novatæ vaniloquentiæ suæ adulterinam opinionem non intelligunt; & velamento vafro arrogantiam suam obtegere studentes, per negligentiam suam ridiculi reprehenduntur. Laudant enim miris modis ecclesiasticam legislationem, & hanc sex sacras synodos servasse, etsi nolint, fateri coguntur: verbisque lepidis pietatem effigiant, circa sententiam vero depravandam student. Et labiis quidem illam honorant, corde autem quam longissime ab ea absunt. Neque traditionem, tot anteactis sæculis probatam, recipere aut servare desiderant. Utinam erubescant cum in priscos Christianorum mores inspiciunt, qui nunc dici volunt hoc nomine: sane non damnarent picturarum apparatum, qui ab eo tempore fuit, quo prædicatum est evangelium. Nam ab eo tempore quo celebrata est sacrosancta synodus, usque ad conciliabulum, quo hi convenere, qui contra sanctas imagines steterunt, non plus quam septuaginta anni lapsi sunt. Omnibus autem notum est, illis annis sanctorum picturas non fuisse contemptas, omnibus, inquam, hoc notum est. Verum ab illis temporibus, immo (ut verius loquar) ab Isai. 29.

ANNO CHRISTI 787.

apostolorum prædicatione exstiterunt, quemadmodum omni loco ex earumdem inspectione in templis sacris docemur: id quod & patres sancti testificantur, & historiarum enarratores tradunt, quorum commentaria etiam in hunc usque diem servantur. In primo enim & quinquies millesimo anno Christus Deus noster ad homines veniens, & triginta tribus annis & mensibus circiter quinque nobiscum vivens, & magnum illud & salutare mysterium operans, in cælos migravit, ascendens isthuc unde descenderat. Quo sane tempore Apostolis mandavit, ut ea quæ a se erant docta, alios deinceps docerent. A temporibus itaque illis usque ad tempora Constantini primi ex imperatoribus plene Christiani, anni propemodum trecenti acti sunt, ante illum fere gentilibus tyrannice regnantibus. Per illa autem tempora Christianorum plurimi certamen præclarum certantes, non sine martyrio vitam hanc liquerunt, idque dum idolorum statum studiose oppugnant. At vero Christianorum cœtus divina æmulatione ducti, templa construxerunt, partim Christi nominis gratia, partim sanctorum martyrum causa. Atque illi quidem historiam humanæ Christi dispensationis in iis pinxerunt, hi vero martyrum gestis effigiandis operam collocarunt. Alii id tabulis exprimere, quo martyrum memoriam in oculis perpetuo ferrent, aut ipsius etiam Christi facta: alii autem in vestibus sacratis, in pretiosis repositoriis, in quibus incruenta sacrificia peragunt, imagines pinxere. Et sane evidenter hæc ad nostra usque tempora ostenduntur, durabuntque per sæcula: quantumvis amaritudine & bile hæreticorum linguæ contra ecclesiam & sex synodos universales flagrent. Ipsæ autem Dei nutu per diversa tempora congregatæ, quo illos subverterent, ea quæ in catholica ecclesia & per scripta & sine scriptis tradita sunt, confirmarunt & stabiliverunt, inter quæ & imaginum etiam confirmationem. Sacra autem sexta & universalis synodus postea quam sententiam suam de una voluntate Christi sub Constantino, qui per ea tempora imperium administrabat, cujusque nutu & voluntate conventus is erat indictus, pronuntiasset, contigit Imperatorem de vita decedere. Justiniano autem ejus filio imperium assumente, iterum unanimiter omnes divina voluntate post quatuor aut quinque annos congregari, de rebus ecclesiasticis, statusque earum correctione, circiter duos & centum canones edidere, in quorum octuagesimo secundo de imaginibus sic tradiderunt: In quibusdam venerandarum imaginum picturis agnus digito præcursoris indicatus, figuratus est, qui in typum gratiæ est assumptus, verum illum nobis per legem præsignificans agnum Jesum Christum Deum nostrum. Veteres igitur typos & umbras, veluti veritatis symbola & præfigurationes ab ecclesia traditas amplexantes, gratiam & veritatem veneramur, &c. Videmus igitur omnes & intelligimus, quod & ante sacras sex synodos, & post has etiam, sanctorum picturæ in ecclesia traditæ fuerint, non aliter ac sacra evangelii lectio. Nam quæ leguntur, ubi ad aures venerint, ad animum deinde legamus & transmittimus: & quæ oculis videmus in picturis, ea quoque mente complectimur: atque ita per duo ista invicem consequentia, lectionem (inquam) & picturam, unam cognitionem acquirimus, qua ad recordationem rerum gestarum pervenitur. Unde e duobus istis summis sensibus in Canticis canticorum invenire licet efficacem conjunctionem. Sic enim ibi dicitur: *Ostende mihi faciem tuam, & audire fac mihi vocem tuam. Vox enim tua suavis, & facies tua speciosa.* (Cant. 2.) Quibus nos convenienter & illud ex psalmo accantamus: *Quemadmodum audivimus, ita & vidi-* (Psalm. 47.)

ACTIO VI. Refutationis Pars secunda.

mus. His igitur sese in hunc modum habentibus, tempestivum contra eos qui in sanctas imagines blaterant, ita dicere: *Unusquisque vana locutus est ad proximum suum: labia dolosa in corde, & in corde locutus est mala.* (Psalm. 11.) A quibus nos gratia Christi liberati sumus.

TOMUS SECUNDUS.

Epiphanius:

IGnorantes Domini, mentiri nescientis, de ecclesia promissionem, *Portæ scilicet inferorum non prævalebunt illi:* (Matth. 16.) obstipo capite, & ore minime tecto repugnantissimas afferentes opiniones, ipsi inter se pugnant, & patrum voces suffurati, tamquam proprias sibi adscribunt, sic dicentes.

Gregorius:

Rursus hujus decorem videre recusans prædictus ille improbitatis architectus, non dubitavit per diversa tempora & modos varios prava quadam persuasione humanum genus sibi subjicere. Quomodo sub prætextu Christianismi idololatriam latenter induxit: propriis suis sophismatibus eos, qui illum respicerent, eo adducens, ut non putarent sibi a creaturis abstinendum; verum has adorandas & colendas, Deumque ipsum factitium aliquid esse, Christi nomine appellatum.

Epiphanius:

Qui spiritualem impugnant Jerusalem, videlicet catholicam ecclesiam, configurantur quodammodo iis qui terrestrem Jerusalem oppugnant. Student etiam patrum uti sermone, quemadmodum Rhabsaces aliquando Hebraïca lingua contra Israëlem usus est. (4. Reg. 18.) Siquidem contra patres & catholicam ecclesiam hæretici isti patrum doctrinam & ecclesiasticam vocem usurpant. *Sed a fructibus eorum*, inquit Dominus, *eos cognoscetis.* (Matth. 7.) Assimilantur enim sepulcris dealbatis, (Matth. 23.) quæ foris quidem hominibus speciosa videntur; quomodo & hi Christianorum accusatores, patrum quidem verbis tecti, intus autem ossibus & impuritate omni, cadaverum (inquam) & fœditatum dogmatibus scatent. Nos autem eorum sepulcrum aperientes, omnem eorum impuritatem ad lucem manifestam producemus: maxime quia juxta libidinem suam ea quæ a patribus sanctis in ecclesia catholica tradita sunt, pervertunt: & vocibus quidem eisdem utuntur, sed sententiam depravant. Nam quæ ipsi contra Arianos determinarunt, hæc illi contra venerandarum imaginum erectionem detorquent. Præclarus enim Gregorius ecclesiæ Nyssensium præsul, in funebri oratione quam habuit in sanctum Basilium & carne & spiritu fratrem suum, quædam contra Arianos decernit, quæ ipsi contra imagines assumpserunt, quemadmodum ex ipsius prooemii argumento videre licet. Habet hoc ad verbum ita: Nullus omnino est, qui scopum illum, quo tempore doctor noster erat, institutorum ignorat. Postquam enim furor ille, quo erga idola animi hominum rapiebantur, prædicatione Christi extinctus est, omnesque culturæ vanarum rerum ruinam fecissent, & essent obscuratæ propter pietatis prædicationem, quæ per universum prope terrarum orbem vagabatur: undique is, qui humanæ naturæ prædominari studebat, prohibitus, per Christi nomen ex terrarum orbe est expulsus. Callidus autem ad improbitatem omnis malitiæ repertor existens, in promptu habuit perversas cogitationes, quo iterum humanum genus per fraudem sibi subjiceret. Enimvero sub prætextu Christianismi idololatriam latentem invexit: propriis suis sophismatibus inducens eos, qui in illum respiciebant, ne putarent sibi a creatura desciscendum, sed hanc adorandam, hanc colendam,

Deumque ipsum opus esse, quod Dei appellatione nominaretur. Si vero ex non existentibus est creatio, & divina substantia secundum propriam naturam alterata est, nullam esse hujus rationem habendam: sed Christi nomine creaturæ imposito, hanc adorari debere, huic serviendum esse, in hac spes omnes salutis ponendas, ab hac judicium exspectandum. Et desertor ille & apostata irruens in genus humanum, improbitatem suam multis concessit: Aëtio (inquam) & Ario, Eunomio, & Eudoxio, & ante illos multis aliis, per quos idololatriam jam cedentem, iterum (ut dictum est) nomine Christianismi induxit: morbusque hic invaluit apud homines, ut creaturam, relicto creatore, adorare gauderent. Huc accessit regum per ea tempora auxilium, quibus eum errorem alere cordi erat. Ita per omnia regna morbus iste invaluit. Cumque omnes propemodum malo superati essent, ecce tibi subito a Deo indicatus est magnus Basilius, quemadmodum Elias tempore Achab: qui religionem lapsam quodammodo suscipiens, tamquam lucernam quamdam deficientem, fidei rationem, per gratiam quam possidebat, iterum ut luceret effecit.

3. Reg. 17. 18. 9.

Videamus quæ sit hoc loco rei veritas. Omnis sane patris sententia in Arianitas expletur. Dicit enim Basilium magnum illis temporibus apparuisse, quibus Arius, Eunomius, Macedonius, Eudoxius, & reliqui scelesti illius & scelerati sodalitii fuere: asserentes Filium creaturam esse, & Verbum Patris, & Dominum nostrum. Hinc Deum, uti creatum, adorantes, juste ab illo & catholica ecclesia idololatræ appellantur. Quamobrem quem adorant, ex non ente ad esse productum, quemadmodum omnium procreationum creatio, asserunt.

Venerandas itaque imagines Christiani neque deos appellant, neque ut Deo cultum exhibent, neque salutis spem in illis constituunt, neque ab iis judicium aliquando futurum exspectant. Quod si autem in recordationem & memoriam, item quod singulari quadam affectione in ipsa prototypa ferebantur, salutaverint & honorifice adoraverint imagines; non tamen ob id illis latriam exhibuerunt, aut divinam venerationem adscripserunt. Absit hæc calumniatio. Verum Ariani creaturæ Dei Filium & Verbum annumerantes, ab eo spem salvationis concipiebant, & futurum judicium per eum fore arbitrabantur. Ob eam caussam admirandus pater illos redarguens dixit: Hanc adorare, nempe creaturam, huic latriam exhibere, in ea spem salutis collocare, ab illa judicium futurum exspectare. Nonne igitur hujus scilicet vaniloquentiæ propugnatores, & juxta prophetam, *caupones, miscentes vinum aqua*, veritatis corruptores inveniuntur? Neque id solum, verum etiam patrum traditionum falsarii exsistunt. Nam quod inquit divinus Pater, Filii appellatione vocatum; ipsi in imaginum effigurationem sententiam transferentes, pro Filii appellatione, Christi scripserunt vocatione. Manifestum siquidem est, cum is dicat Filii appellatione nominatum, quod contra Arianos pronuntiet: utpote qui in generationem increatam, & de supernis exsistentem Filii, blasphemabant. Quam ob caussam hujus hæreseos antesignanos nominatim perstrinxit, *Ario* dicens, *& Eudoxio, & Eunomio, & Aetio*. Verum novi isti hæretici pro Filio Christum ponentes, in venerandarum imaginum effigiationem blasphemias convehere studuerunt. Ob id & in hoc falsiloqui, & mendaciorum patroni ostensi sunt: adducuntque quæ non decet, neque fas est usurpare.

Isai. 1.

Gregorius:

Quamobrem sane, quemadmodum olim dux auctorque nostræ salutis Jesus suos absolute doctos discipulos apostolosque, infusa illis Spiritus sancti potestate, ad ejuscemodi rerum exstirpationem misit: ita sane & nunc suos famulos, & qui cum apostolis certant, fideles nostros reges suscitavit, peritos & sufficientes ad componendam, quæ inter nos est, contentionem, & ad disciplinam diabolicæ munitionis subvertendam, quæ erecta est adversus cognitionem Dei, idque in redargutionem diabolici erroris & insidiarum.

Epiphanius:

Quis unquam contumelias tales in Altissimum dixit? Quis unquam graviora hac impietate elocutus est? O impudens & improba blasphemia! o dolus occultatus fugatæ versutiæ! utpote cum a diabolo edocti insidias & fraudes loquuntur, quod manifeste & vere ad gloriam Dei ducentem nos contemplationem & inspectionem, per quam humilitatis Verbi Dei altitudinem cognoscimus, & ad memoriam incarnatæ illius dispensationis, passionisque & salutiferæ mortis perducimur, diabolicam munitionem contra cognitionem Dei exstructam, & dæmonum insidias, & errores audenti ore appellant. Vere arcum suum ad jaculandum (res infanda) id quod est inculpatum, tetenderunt. Nam si confessum habent, ex alto discipulos, accedente Spiritus sancti ministerio, in exstirpationem idolorum virtutem accepisse: quid est quod alios dicunt excitatos, qui de imaginibus traditionem, quæ per octingentos annos valuit, quamque beati patres veluti ancora stabiliverunt & confirmarunt, subverterunt? Nam cum semel a Christo universi ab idolis liberati sumus, quid est quod de iis nos iterum aliquis incuset? Nisi quispiam dicere ausit, post sæcula alias leges & ordinationes, quæ nos in absurdas occasiones & erroris plenas ducunt, traditas. Hoc enim jactant generosi illi dicentes: Quemadmodum olim salutis nostræ dux & auctor Jesus. Hinc enim subit illis ut ita dicant: Omne quod inveteratum est & senescit, prope est ut intereat: quandoquidem autem apostolorum doctrina inveterata est, consequens est ut novam nos erigamus. Moyses enim & Aaron sacerdotes, inquit apostolus: sed postquam gratia subingressa est, alius nobis sacerdos surrexit. Debebant igitur & ipsi quoque gratiam aliquam amplam invexisse, quæ etiam apostolicam vinceret. Sed operæ pretium est audire quid dicant: Ad componendam, quæ inter nos est, contentionem & doctrinam, &c. En cum omnes illius synodi fuerint episcopi, & perfectionem apostolicarum institutionum habuerint, alios debebant dissidentes componere, non ab aliis corrigi: ita enim plus extulissent disciplinam & doctrinam traditionum sanctorum apostolorum, patrumque inclytorum. Quamobrem cum illis & eorum doctrina neque partem, neque locum habent, utpote qui doctrinæ illorum non adhærent. Decantat autem illis David psalmographus dicens: *Perdat Dominus labia dolosa, linguam jactabundam.* Dicant nobis, num verus sit David, nosque cum eo, psallens, *Defecerunt jacula inimici in finem, & civitates subvertisti.* Olim enim hostis jacula defecerunt, & civitates, hoc est, munitiones ejus, cum scilicet Filius incarnatus est. De quo etiam scriptum est: *Dividentur spolia fortis.* Non autem de falsa illa synodo, & eorum collegis traditum est: *Defecerunt hostis jacula in finem.* Et si in finem & ubique defecerunt jacula hostis, & si civitates impietatis subversæ sunt; quomodo illas restaurare conantur hi & renovare, ut sibi abscribant earum subversionem, & generis humani liberationem? Deprimentes magnum nostræ salutis mysterium, œconomiam scilicet Christi supra omnes Dei subvertunt, qui vere benedictus in sæcula sæculorum. Amen. Deinde adulatio-

Psalm. 11.

Psalm. 9.

Isai. 53. 12.

adulationibus ad Imperatores usi, sic subjiciunt.

Gregorius:

Qui excellenti & divino zelo commoti, fidelium ecclesiam dæmonum fraude deprædatam videre non sustinentes.

Epiphanius:

Talia cum dicunt, non videntur cognoscere promissiones catholicæ ecclesiæ, ab eo, qui illam fundavit Christus, factas: neque confitentur per liberationem eam quæ est in Christo Jesu, humanum genus servatum. Quos enim Deus pretioso sanguine suo redemit, eos diabolo revendunt. Quos propria morte vivificavit, eos linguis venenosis occidunt, & in laqueum inferni adigunt. Audiant igitur cantica, quæ lepide ad ecclesiam ex persona Christi canuntur: *Tota pulcra es, cognata mea, & reprehensio non est in te.* (Cant. 4.) Jam audiverunt illam totam pulcram esse, & cognatam Christi, & absque omni reprehensione. Ad quam per Isaïam loquitur: *In manibus meis descripsi te, & muri tui coram me sunt semper.* (Isai. 49.) Quo pacto autem ecclesia, cum tales promissiones acceperit, ab hostili dæmonum potestate in prædam rapitur? Et ubi Deus est ipsum caput juxta Apostolum, quis hanc captivitate pessumdare poterit? Ipse hanc sibiipsi sine macula & ruga addixit, quis autem eam jam inquinabit? (Ephes 5.) Vah cum ista suspicione. Clarum sane est, quod inficiatio illius humanæ dispensationis ejuscemodi opiniones excitet. Sed conati sunt ecclesiam in nihilum redigere: ob id & Dominus eos pro nihilo habebit. Eruntque apud omnes qui in ecclesia ejus sunt, contempti & anathematizati. Mansit enim hæc semper prædationi non obnoxia, infracta, inconcussa. Expleti autem adulationibus, in narratione earum quæ apud eos factæ sunt rerum sermonem gloriosum contexunt.

Gregorius:

Universum devotorum episcoporum sacrum conventum convocaverunt: quo synodice in unum convenientes, ex sacra scriptura disquisitionem de erronea similitudinum pictura faciant, quæ ab excelsa & Deo decente latria ad humilem, terrestrem, & materialem creaturarum latriam hominum mentes detrahit. Hæc, inquam, disquirant, & quid sibi hac de re videatur, exclament: cognoscentes id quod a prophetis dictum est: Labia sacerdotum cognitionem custodient, & legem exquirent ex ore eorum. (Malach. 2.) *Nuntii enim Dei sunt omnipotentis.*

Epiphanius:

Immemores Verbi Dei ex Virgine [a] generationem, magnum hoc & salutare mysterium, quod ipse nobis incarnatus gratuito donavit, liberando nos ab idolorum errore & insano cultu: hanc ipsi salutem comminuentes, sibi honorem adscripserunt, qua improbe contra catholicam ecclesiam triumphare nituntur. Quibus merito per prophetam Christus alloquitur: *Sacerdotes contaminaverunt leges meas, & sancta mea profanaverunt, inter sanctum & profanum non posuerunt discrimen.* (Ezech. 22.) Siquidem imagines Domini & sanctorum ejus non discreverunt a dæmonum imaginibus. Quin etiam has simulacra gentium appellantes, sycophantarum more ecclesiam, quam Christus suo sanguine sibi comparavit, accusant; & quod coloribus variis evangelicæ historiæ pingantur, reprehendunt: quam tamen fideles venerandam & sanctam prædicant: cum non respiciant ad ea quæ oculis repræsentantur, sed quæ per tres significantur. Nam ut illi qui audiunt auribus, gloriam Deo acclamant: ita qui oculis vident, eumdem glorificant: quia in recordationem conversationis illius inter homines hoc modo pervenimus. Nam si narratio scripta nobis res declarat, quidni & pictura idem demonstret? Qualia autem nugari pergant, videamus. Quæ, aiunt, ab excelsa & Deo decente latria, ad humilem, terrestrem, & materialem creaturarum latriam hominum mentes detrahit. O insanientem linguam, quam instar machæræ acutæ & veneno imbutæ possident, qua Christianorum inculpatam fidem in simulacrorum arbitrantur translatam culturam. Et contumeliose humilem & materialem creaturarum latriam hanc appellant. Nemo enim Christianorum, eorum quæ sub cælo sunt imagini latriam exhibuit. Etenim hoc est gentilium fabulamentum, dæmonumque inventio, satanicæ demum actionis aggressio. Verum hoc Christi in hac terra peregrinatione subversum est. Latria nostra est in spiritu & veritate. (Joan. 4.) Inter varia autem quæ Deo dicantur, & sanctis ejus, ecclesia quoque ritum imaginum habet. Ipsi autem seipsos redarguunt, cum dicunt: Et quid sibi hac de re videatur. Ignorant igitur quod ore dominico dictum est: *Qui a seipso loquitur, gloriam propriam quærit.* (Joan. 7.) Cum igitur hi a seipsis loquantur, ut testificatum est, & non a spiritu; quis eos audire velit, nisi qui a spiritu alienus exsistit? Deinde gloriabundi non in Domino, sed suorum linguis, sic aiunt.

Gregorius:

Et ideo congregata sacra hac nostra synodus, quam numero trecenti triginta octo constituimus, juxta ritum legislationis synodicæ, voluntarie amplectimur & prædicamus decreta & scita, traditionesque quas illi firmiter approbaverunt, & servare jusserunt.

Epiphanius:

Ingentis multitudinis cœtum habentes, numero & hominum copia jactabundi gloriantur, & quod turbam contra ecclesiam excitarunt: ob id importuno ore & claustrum nesciente, garrire, quæ fas non erat, non cessarunt. Quare juxta populum Hebræum aucti sunt, & multi evaserunt: sed in ipsis sibi non complacuit Dominus. Quid vero causæ est? Quia seipsos ab ecclesia expellentes in eremo errarunt, & in sicco & inaquoso spirituale vinum, corda hominum lætificans, non habuerunt. (Psalm. 104.) Iterum autem eamdem fabulam inculcant: verbis enim synodicis statutis inhærere pollicentur, factis autem ipsis negant. Quin etiam annumerant synodos universales præhabitas, sic dicentes.

Gregorius:

Et primum quidem, juxta quod sancta synodus magna universalis, quæ temporibus piæ recordationis Constantini magni Imperatoris in Nicæa congregata est, quæ impiissimum Arium sacerdotali abdicavit dignitate, propterea quod increatum Filium Dei creaturam esse dixit, cum sit consubstantialis Patri & Spiritui sancto, nec non ejusdem gloriæ & dignationis. Quæ quoque a Deo electum nobis pronuntiavit fidei symbolum. Ita quoque deinceps centum quinquaginta patres congregati in imperatoria civitate, temporibus magni Imperatoris Theodosii, Macedonium Spiritus sancti hostem condemnarunt: utpote quem constabat in sanctum & increatum Spiritum blasphemias profudisse: dicebat enim illum Patri & Filio non esse consubstantialem: illa autem synodus, salutaris nostræ symbolum fidei latius extendit, ter sanctum Spiritum & omnipotentem Deum esse prædicans.

Epiphanius:

Has quoque ambas sacras synodos & universales Nestorius impius ille, quique illi aderant hæretici, admiserunt. Eadem etiam ratione & hæc tumultuaria synodus aliam inducens hæresim, a qua, qui huic assentiuntur, Christianorum accusatores a catholica ecclesia nominantur, recepit. Verum hi nihil a demen-

[a] Pro, generationis aut generati.

tibus hominibus discrepant. Solem enim exortum super terram videntes, & inter se dicentes: Splendore solis sidera absconsa sunt, & dies est & non nox; aperta & manifesta otiosiloquentia sua colligentes, admonent.

Gregorius:

Post has, ducentorum sanctorum patrum in Ephesi prior congregatio Theodosii junioris imperio, judaizantem & hominis adoratorem Nestorium condemnavit, quia decernebat ipsum Christum proprie ex Deo Verbum, & particulatim alium Christum ex muliere; & proprie quidem creatum Deum Verbum, & particulatim hominem. Hinc duas hypostases in uno Christo constituebat, unionemque juxta hypostasim negabat, secundum quam non alius atque alius adoratur, sed unus intelligitur Christus Jesus unigenitus, una adoratione in propria carne adoratus.

Epiphanius:

Hanc & Eutyches & Dioscorus, & ejusdem farinæ hæretici Confusanei appellati, approbant: sed tamen hæretici permanserunt, utpote qui aliam hæresim induxerunt. Recte igitur & illis hi connumerabuntur: vaniloquentiam enim nuperam & hi in ecclesiam adduxerunt. Quemadmodum autem pueri ea quæ a patribus perspicue dicta & facta, ridicule invicem enarrant: ita & hi quoque quæ apud omnes notissima sunt, veluti docendo se proferre putant, & scripto tradunt. Sed apud omnes ridiculi deprehensi sunt. Rursus autem sua propria vaniloquentia utentes dicunt.

Gregorius:

Congregata deinde est & in Chalcedone magna & universalis synodus, imperante Marciano Dei amantissimo Imperatore. Hæc Dioscorum & infelicem Eutychen anathematizavit: docentes in duabus naturis, post exactam juxta hypostasim Verbi Dei unionem, non esse eumdem & unum Christum & Dominum cum carne: sed ex duabus naturis unitionem factam, unam autem mixtam & confusam perfectam fuisse. Ultra has Constantinopoli congregata Justiniani Imperatoris imperio, qui nunc in Dei pace quiescit, synodus est: quæ Origenem, qui & Adamantius, Evagrium, Didymum, cum gentilibus illorum commentariis anathemate devovit. Præterea Theodorum Mopsuestiæ episcopum, & Diodorum Nestorii præceptorem, Severum, Petrum, Zoaram, cum impiis eorum dogmatibus damnavit. Et epistolam Ibæ appellatam, quæ ad Marim Persam exstat. Decreta autem & statuta quartæ synodi universalis approbavit.

Epiphanius:

Universales has & sacras synodos, & quæ illas præcesserunt, & Sergius Constantinopolitanus, Cyrus Alexandrinus, & Honorius Romanus, antistites, & omnes illi qui Monothelitæ dicuntur, receperunt: verumtamen ut hæretici a catholica ecclesia damnati sunt, quod nova quædam dogmata per suas hæreses in ecclesiam effuderint. Sic & hi sanctas has & universales synodos recipientes, per novam suam hæresim e catholica ecclesia ejecti sunt. Vana autem de his illorum est oratio & otiosa, neque ulla responsione digna: quia dum sanctas synodos appellant, illis adversari ostenduntur. Quod si autem illud ex ignorantia faciunt, res est & stoliditate & ruditate plena: si vero scientes id perpetrant, impiæ sane & absurdæ conscientiæ. Aut enim synodum synodo sibi adversantem, nobis (nisi sint aliquæ ab ecclesia alienæ & condemnatæ, quemadmodum illorum est) ostendent: aut sanctas has & sinceras sequentur, & quod tota ecclesia, & ipsi recipient. Et si quidem sacras imagines susceperint, ecclesiæ catholicæ adhærebunt, ut-

A pote quas sacræ sex universales synodi admiserunt: si vero non sequentur catholicam ecclesiam, nemo eos audiet, utpote qui hujus sacram traditionem non sequantur.

Gregorius:

Deinde temporibus Constantini pii Imperatoris in hac devota civitate centum septuaginta episcoporum concilium coactum est: in quo Theodorus, quem Pharan vocant, & Cyrus Alexandriæ præsul, & Honorius Romanus episcopus, Sergius item, & Paulus, Pyrrhus & Petrus, qui illic præsidebant: item Macarius Antiochenus cum Stephano illius discipulo anathemate percussus est, & extra catholicam ecclesiam ejecit, quod unam voluntatem & operationem in duabus unius
B *Dei nostri Christi naturis statuerent.*

Epiphanius:

Hisce verbulis nihil ædificant: hæc enim antea destructa fuerunt. Adulterina autem cavillatione sacras synodos iterum in medium adducunt, sic dicentes.

Gregorius:

Sex igitur istæ sacræ & universales, piæ, & Deo placentes synodi dogmata nostra inculpatæ fidei ex sanctis evangeliis initiata tradiderunt, unam scilicet esse hypostasim in duabus naturis & voluntatibus & operationibus unius Christi Domini Dei nostri, illiusque unius esse & miracula & passiones.

Epiphanius:

C Ah! quid istud est opinionis & superbæ jactationis? Ecclesiam veluti rudem, & quasi nondum Christi dogmatibus imbutam docere conantur: quæ tamen testimoniis omnium, scientia plena esse deprehenditur, quemadmodum divinus Paulus ecclesiæ mystagogus in spiritus magniloquentia clamat. Sic enim de ea ait; *Ut cognoscatur principatibus & potestatibus per ecclesiam multimode varia Dei sapientia.* Non igitur recte judicarunt, sed impostorum more, ea quæ non erant dubia, in medium adduxerunt, quæ ecclesia catholica tamquam ancoram firmam & recipit & observat, præceptisque eorum continuo inhæret. Nam & sacræ synodi cum divinis placitis & venerandas imagines admiserunt, & honore & cultu quo-
D dam certo eas patres nostri dignati sunt; quin etiam in templis sanctis ab se ædificatis eas collocaverunt: nec illic solum, verum etiam in omni loco convenienti eas pinxerunt salutaruntque. Verum hoc conciliabulum omnem illorum divinum cœtum supergredi ausum est, & suam sedem contra illos posuerunt: juxtaque diabolum patrem mendacii cervices erigentes, quæ sancta erant & sacra contaminaverunt, contempserunt, & in ignem conjecerunt. O violentiam! o insanam audaciam! Pereat eorum superbia: Dominus ex corruptrice malitia illorum populum liberet, omnesque catholicæ ecclesiæ adhærere faciat: & ut evangelicas picturas, & certaminum martyrum effigiationes, quemadmodum ab initio factum est,
E & ecclesia Dei observat, recipiant, & ut venerentur, efficiat. Deinde eisdem artibus utentes, sic delirando dicunt.

Gregorius.

Quæ & nos cum omni diligentia & discussione, consilio ter sancti Spiritus exquirentes & cognoscentes; contra ipsum illud salutis nostræ dogma, hoc est; contra Christi œconomiam, nefandam pictorum artem blasphemantem, & sex sacras sanctas synodos subvertentem invenimus.

Epiphanius.

Est & diligentia & discussio, quæ in malo procedit, quemadmodum diligentiam & inquisitionem contra proprium patrem suum cum Achitophel exercuit

Ephes. 3.

2. Reg. 15. 16. & 17. 3. Reg. 18.

ANNO CHRISTI 787.

Abesalom. Talibus quoque & isti contra sanctos patres usi sunt. Quemadmodum etiam divino consilio, falsorum prophetarum vaticinia orsi * Achaz arbitrabatur : verum spe sua frustratus fuit. Quoniam & Parœmiasta inquit : *Sunt viæ quæ videntur viro rectæ, sed exitus earum in fundum inferni deducunt.* Talia & illis accidunt : nam obnoxii affectibus his, ut hominibus placeant, & de proprio ore loquentes, videntur quidem vias rectas indicare : verum eos qui illis auscultant, in laqueum inferni deducunt. Quomodo enim contra dispensationis Christi mysterium, imaginum pictarum apparatus blasphemias inferunt? aut qua ratione sex sacras synodos contumelia afficiunt? An præter illarum sententiam in ecclesiis imagines collocatæ sunt; cum ipsi illi divini patres nostri, doctorum more & voluntarie veritatem significantes, nostræ salutis mysterium in venerandis templis, pictorum opera utentes, collocarunt? Non autem, ut ipsi aiunt : Quis contra salutis nostræ dogma tempestivum, nimirum adversus Christi dispensationem, nefandam pictorum artem induxit? Nam quod quispiam probat, id vituperari non sustinet. Itaque se delirare cognoscunt, nec nugas suas demonstrari sinunt : arbitrantur autem neminem exorturum, qui fraudes eorum, quibus veritatem deprimunt, se deprehensurum putet. Omnes artes illiberales, quæ a scopo mandatorum Dei declinant, interdictæ sunt. Quæ vero secus agunt, sed in usum aliquem vitæ proficiunt, & non sunt indecoræ, ita a sanctis patribus nostris non sunt damnatæ, nec exclusæ. Picturæ autem arte si in aspectum turpitudinis quispiam usus fuerit, exsecrabilis est & damnosa : veluti si quis effigies meretricias & spectacula, item molles saltandi flexus, & equestrium certaminum formas, aut si quid his simile fuerit, pingat : sane opus illud turpe & noxium censebitur. Si autem honestorum virorum vitas, & historias certaminum martyrum, eorumdemque passiones, item magni Dei & Servatoris nostri Jesu Christi dispensationis mysterium pictura repræsentare voluerimus; tunc quidem pictorum arte utentes, valde recte fecisse dicemur. Nam & pictor crucem depingit; neque tamen aliquis, cui sanum cerebrum est, ob eam causam pictorem aversatur; neque a divina gratia illum excludit, quod coloribus eam ornaverit. Rursus & de libris similiter judicandum est. Nam si quispiam turpes historias aut gesta referat, turpis quoque & abjiciendus, & Christianis auribus indignus censebitur : si vero divinitus inspirata verba, & narrationes ad pietatem facientes scribat, commendandus est, & ecclesia Dei non indignus æstimandus. Idem de imagine Domini nostri Jesu Christi sanctorumque ejus existimandum. Nam & si quis tibiam aut citharam fecerit, turpe illius opus habebitur : si vero sacrum aliquod vas, suscipiendum quidem hoc erit. Neque quispiam prudens artem vituperaverit, cum quispiam ædificat, quod in vitæ usum ac necessitatem fuerit destinatum. Intentio enim & modus, quorsum scilicet artis opus tendat, inspiciendus. Et si quidem ad pietatem vergat, admittendum erit : si vero ad turpitudinem aliquam, exsecrandum & rejiciendum. Appingentes autem dictis plures vituperationes, deinceps aiunt.

* Pro. Achab.

Prov. 14.

Gregorius :

Nestorium autem dividentem in filiorum dualitatem unicum Filium & Verbum Dei pro nobis incarnatum, fingunt.

Epiphanius :

Rursus, quemadmodum & ante diximus, tantummodo pronuntiant, nihil demonstrantes. Quomodo enim Nestorium fingit, qui Christi imaginem pingit? Nestorius duos filios inducit, alterum quidem Verbum Patris, alterum autem Virginis Filium. Veri autem Christiani filium unicum Christum & Dominum confitentur. Et cum imaginem illius, quemadmodum caro factus est & habitavit in nobis, perfectus videlicet homo, depingunt; valde recte & pie facere cognoscuntur. Est enim Deus Verbum in carne apud nos diversatus : non ipsa deitas consideratur depicta. *Deum enim* (ut ait) *nemo vidit unquam.* Siquidem neque depingi, neque videri, neque comprehendi potest, sed tantummodo illius humanitas. Ex duabus enim naturis, & in duabus naturis Christum esse scimus, nempe indivisim divina & humana. Altera quidem ex iis indepingibilis, altera vero pingi valens, in uno Christo consideratur. Et imago non quidem secundum substantiam exemplo primo similis existit, sed tantummodo nominis ratione, & dispositione expressorum lineamentorum per membra. Non enim cum quispiam imaginem alicujus hominis pingit, animam in imagine quærit. Et quidem animæ hominis & divinæ naturæ differentia discreta existit : hæc enim increata est, & temporis nescia : illa vero & creata, & temporaria, & ab hac condita. Nullus autem qui sapit aliquid, hominis imaginem videns, cogitavit hominem ab anima per pictorem separari. Non enim dumtaxat anima privata est imago, sed & ipsa corporis substantia : carne, inquam, musculis, nervis, ossibus, elementis, nempe sanguine, phlegmate, humore & bile : quorum sane commixtio in imagine videri haudquaquam potest. Hæc enim in imagine si conspici possent, hominem utique eam, & non hominis imaginem, appellaremus. Igitur & hæc cum ceteris problematum illorum monstris faciunt. Quæ vero sequuntur, risu digna sunt.

ACTIO VI.

Refutationis Pars secunda.

Joan. 1.

Joan. 1. 18.

Gregorius :

Nec minus Arium, Dioscorum, Eutychen, Severum, qui confusionem & commixtionem duarum naturarum unius Christi statuunt.

Epiphanius :

O incircumspectas & aniles fabulas! magnum enim existimant iidem insistere nugamentis. Nam aut ignorant, quantum inter se distant hæretici a se numerati, aut voluntarii in has nugas delabuntur. Arii enim & Dioscori & Eutychis hæreses contrariæ quodammodo sunt Nestorio, & inter se non parum pugnant, quamquam impietatis ratione satis conveniant. Arius enim a non existentibus ad esse ante sæcula productum & increatum Dei Patris Verbum dicens, huic impietati & aliam adjicit hæresim. Negat enim Christum animam rationalem habere, sed pro ea deitatem, cui affectus applicantur. Dioscorus autem & Eutyches, Nestorio dicenti duas & naturas & hypostases repugnantes, naturas confundentes, unam vaniloque asserunt esse. Et longe a via regia, quæ neque ad dexteram, neque ad sinistram declinat, incedentes, ab apostolica & patrum disciplina exciderunt. Quæ nunc autem concordia & conjunctio catholicæ & sanctæ Dei ecclesiæ, item picturarum explicationibus, cum Ario, Nestorio & Eutyche? Verum dant sine mente sonum, & verba inania effutiunt, ab apostolico præcepto longe alieniores. Sic enim ait apostolus : *Sermo vester sit semper gratiosus, sale conditus.* Et bonus Job eos detestatus, inquit : *Num edetur panis sine sale, aut est gustus in verbis inanibus?* Clarum igitur est, quod & frustra, & inaniter ecclesiam Dei accusant, nunc quidem impio Nestorio & schismatico picturam humanitatis Christi convenire dicentes, nunc vero Eutychi & Dioscoro impiis illis hæreticis & confundentibus naturas. Clarum autem est, quod inter se sectæ istæ pugnent, & utraque contra

Coloss. 4.

Job. 6.

ACTIO VI.

ANNO CHRISTI 787.

ecclesiam insurgat. Nam si duxerimus Nestorium, juxta eorum verba, ecclesiæ adhærere, mendaces deprehenduntur, dicentes eam Eutychen & Dioscorum sequi. Si autem Eutychi & Dioscoro cum ecclesia convenire, & in hoc quoque falsi reperiuntur. Nam ut antea dicebamus, Nestorius & Eutyches inter se pugnant: quare inepta & supervacanea eorum est ratiocinatio.

TOMUS TERTIUS.

Epiphanius:

Refutationis Pars tertia.

QUandoquidem in spinis aranees, aliena ab apostolicis seminibus garriunt, & hæreticorum zizaniorum germinationes colligunt, ad eos Deus per prophetam clamat: *Pastores multi corruperunt vineam meam, contaminaverunt partem meam:* hæc dicentes.

Jerem. 12.

Gregorius:

Quamobrem justum censemus, breviter per præsentem hanc nostram definitionem, eorum qui hæc faciunt & venerantur, errorem demonstrare. Igitur sanctorum patrum & universalium synodorum puram & inviolatam & a Deo traditam fidem nostram & confessionem sic observantes, dicimus non debere quemquam divisionem aut confusionem, ultra verum sensum & voluntatem, inexprimibilem & incognoscibilem illam unionem duarum secundum hypostasim unam expressa persona naturarum commisceri.

Epiphanius:

Vere suum errorem ostenderunt vanitatis hujus magistri. Ab omnibus enim sanctis patribus nostris in sex universalibus synodis congregatis, in sanctis templis aliisque convenientibus locis venerandas imaginum picturas collocantibus, propter verba quædam exilia sese abdicarunt. Errorem enim esse dicunt, & idololatriam aliam præter dæmoniacam istam inducentes, inter duas res contrarias inter se non distinxerunt. Nam ea quæ in gloriam Christi Dei nostri, & recordationem illius incarnatæ politiæ facta: item quæ in laudem dæmoniorum, eorumque memoriam, a gentilibus & quibusdam Judæis constructa sunt, una appellatione per ora sua ferunt, jactantque: neque veriti sunt ea scriptis mandare, commiscentes ea quæ misceri nequeunt, & prætexentes occasiones in peccatis, divisionis & confusionis deliramenta in ecclesiam catholicam, & theologicam scientiam. Quin etiam nugantur, dicentes nullum divisionis modum in unitione Dei Verbi secundum hypostasim intelligendum aut excogitandum. Videntur autem illi patrum sententias numquam legisse: aut si omnino legerint, id defunctorie factum est, & minime diligenter. Gregorius enim theologus ille vanam horum verborum congeriem, sive rhapsodiam dissecat, ita dicens: Quando considerationibus distabant naturæ, simul etiam dividebantur nomina. Quin & omnes beati patres nostri confusionem non admittentes, consideratione duas naturas separabiles esse dicunt, idque tatione differentiæ, non divisionis. Itaque necessum est, aut latuisse illos exquisitam horum dogmatum scientiam, aut injuste patres accusavisse, cum ipsi nullo modo divisionem de duabus naturis in unitione dispensationis Christi statuant. Et Nestorius quidem ipsa re distinguit naturas; aliud enim Dei Verbum, & alium ex Virgine, specialiter ad hominem, & specialiter ad Deum respiciens, existimat. Sed catholica ecclesia a confusione alienam unitionem confitetur, & naturas sola consideratione indivisim distinguit. Nam & post unitionem unum Emmanuel confitetur. Injuriam autem in naribus spirantes, inferunt.

Orat. 2. de Filio ante medium.

Gregorius:

Quanam est hæc insana opinio pictorum, ut lucri turpis & miseri causa, ea quæ effici nequeant, studeant conficere: ut & ea quæ ore & corde sunt tantummodo confessa, impiis manibus figurare intendant?

Epiphanius:

Stupidi est ejuscemodi verba fundere, animoque tali esse præditum, qui nihil aliud quam probos & innocentes cavillari didicit. Quorsum enim ista insana mens, res in ecclesia sacras nugis & deliramentis æquare? Nam quod dicunt, pictorum esse lucri turpis cupiditatem, ut Christi imagines in templis conspiciantur: non vident & eos lucri cupiditati deditos, qui sacros evangelii codices describunt. Quin etiam appellant illos umbratiles pictores, qui Christum coloribus delineant, depinguntque. Quid ergo? Num & fabrum crucem præparantem, ædificantemve, scæotectona, hoc est, ineptum fabrum & rudem vocabunt? Dicatur & lapicida, qui mensam sacram in ecclesiis polit & aptat, scæolithurgos, id est, improbus lapicida. Similiter aurifaber, & argentarius faber, σκαιοχρυσοχόος, hoc est, ineptus, & minime in ea arte doctus auri cudendi magister, & phrygio: non tamen ob horum insaniam quævis ars & scientia, a Deo ad gloriam illius & nostram utilitatem nostræ vitæ tradita, peribit. Quod autem in crassa ignorantia versentur, & insignite improbi sint, ex sacra scriptura & divinis patrum sententiis audiant. Hæc enim naturæ nostræ a rerum opifice donatam scientiam approbant. Sic enim Job de Deo dicit: *Quis dedit mulieribus subtegminis & telæ scientiam?* Quin etiam, ut asserit testaturque scriptura, a Deo data est Beseleel sapientia in omni fabrili scientia. Sic enim ait Moyses: *Et locutus est dominus ad Moysen, dicens: Ecce nominatim vocavi Beseleel, filium Uriæ, * filium Or, tribus Juda: & implevi illum spiritu divino sapientiæ eruditionis & scientiæ, ut omne opus fabre excogitet, & faber summus sit, tum in argento & auro, tum ære & ferro, hyacintho & purpura & coccinea tela, & bysso consuendo. Præterea docui eum lapidicinam ad opera, & fabrilem artem ad ligna usus cujuslibet apparanda. Et dedi illi socium Eliab, filium Schisamachon de tribu Dan: & in corde omnis eruditi collocavi prudentiam, ut faciant omnia quæ mandavi tibi.* Quibus sane magnus ille & facundia & eruditione omnigena in theologia Gregorius consona consentientiaque tradit, dicens: Et descendit Spiritus Domini, & deduxit eos, & spiritus scientiæ replevit Beseleel architectum tabernaculi. Mirum est igitur, cum ex Deo homines isti improbi scientiam esse videant, cognoscantque nobis traditam, quid ita insolenter se gerant. Profecto ob eam causam recensendi sunt inter hæreticos a Deo damnatos. Nam ut scriptum est, *Peccatis peccata accumulant.* Germani igitur filii, & non nothi & adulterini, sponsæ exornatæ Christi, quæ neque maculas neque rugas habet, catholicæ ecclesiæ, soli Deo cum obsecratione sacrificia & cultum præsentantes, venerandam Christi imaginem, veræque & indubitatæ Virginis nostræ Deiparæ, sanctorum angelorum, & omnium denique sanctorum, sensu visus intuentes sanctificantur, & in memoriam eorum animo & corde perpendunt, ut in unum Deum per justitiam credant, & ore confiteantur ad salutem. Eodem modo & evangelii audientes auditione sensitiva sanctificationem, gratia repleti, corde quoque intelligunt scripturum narrationem. Deinde frustra inflati aiunt.

Job 38. ex Græco.

Exod. 31.

a Pro. filii.

Greg. Nazianz. in orat. funebri in Basilium, circa medium.

Isai. 30.

Rom. 10.

Gregorius:

Arbitratus etiam sic est, ipsam imaginem Christum

vocando. Est autem Christus hoc nomine Deus & homo. Sequitur, ut & imago Dei sit & hominis: & consequens est, ut aut juxta opinionem vanitatis suæ, deitatem quæ circumscriptione creatæ carnis circumscribi non potest, circumscripserit, aut inconfusam illam unitionem impietatis confusione confuderit; & geminas blasphemias in deitatem & per descriptionem & confusionem intulerit. Iisdem ergo blasphemiis earum adorator involvitur: & væ illud utrisque præmium, quod scilicet & cum Ario, Dioscoro, Eutyche, & Acephalorum hæresi erraverint.

Epiphanius:

De Spiritu sancto, ad Amphilochium, cap. 19.

Non est imaginum structura pictorum inventio, sed ecclesiæ catholicæ probata legislatio & traditio. Nam quod vetustate excellit, venerandum est, ut inquit divinus Basilius. Testatur hoc ipsa rerum antiquitas, & patrum nostrorum, qui Spiritu sancto feruntur, doctrina. Etenim cum has in sacris templis conspicerent, ipsi quoque animo propenso veneranda templa exstruentes, in eis quidem gratas orationes suas & incruenta sacrificia Deo omnium rerum domino offerunt. Atqui consilium & traditio ista non est pictoris: ejus enim sola ars est; verum ordinatio & dispositio patrum sanctorum, qui ædificaverunt. Hoc autem nomen, Christus, significativum est & deitatis & humanitatis, duarum Christi perfectarum naturarum. Secundum autem illam naturam qua visus est, homines Christiani illius imaginem depingere didicerunt, non secundum eam qua invisibilis erat. Hæc enim describi non potuit. Audivimus enim ex evangelio,

Joan. 1.

Deum neminem unquam vidisse. Itaque natura humana Christo depicto, ut rei veritas id indicat, secundum nomen tantum Christiani confitentur se adaptare visam imaginem archetypo, & non secundum essentiam. Ipsi autem stolide leves, imaginem & prototypum nihil differre dicunt, & in diversis substantiis identitatem substantiæ indicant.

Quis autem risu insignem ruditatem & imperitiam non prosequatur, immo magis impietatem eorum non deflebit? Nam in sensum reprobum conversi ea quæ non decent, blaterant: & catholicam Dei ecclesiam propter imaginum apparatum, confusionis causam habere jactitant, & illam deitati speciem circumscriptionis attribuere. Deinde iniquitatem iniquitati superaddentes, væ nobis minantur: sed labor eorum

Num. 24.

in caput eorum convertetur. Nam si is qui execrabatur veterem Israëlem, execrabilis erat; & qui benedicebat, benedictus: quanto magis, qui novum Israëlem videntem intelligenter Deum, Dei scilicet ecclesiam execratur, execratione plenus erit? Quis autem illos non detestetur, cum ecclesiam cum Ario, & Dioscoro, & Eutyche, & Acephalorum hæresi, errasse dicant? Hos sane illi magistros & novæ hæreseos suæ antesignanos habent.

In sequentibus etiam Eusebius Pamphili ab illis in testem advocatur: qui tamen ab omni catholica ecclesia Arianæ hæreseos defensor esse cognoscitur, quemadmodum in commentariis suis & omnibus a se editis libris manifestum fit. Dicit enim secundo loco adorandum Deum Verbum & ministrum Patris, & secundas dignitatis partes ferre. Qua in re consubstantialitatis opinioni repugnat, & transmutationem sacratæ carnis Domini in deitatis naturam tenuit, & ex eo confusionem adstruendo, imagines non recipit. Neque is solum, verum omnium Arianorum insana & impia turba. Opinantur enim, extra animam rationalem, Dominum nostrum factum hominem, & pro anima deitatem habuisse, ut affectiones illi quoque assignent, quemadmodum Gregorius theologus testificatur. Et quemadmodum Theopaschitæ hæretici imaginem non admittunt; ita neque Severus, qui confusionem induxit, imaginem Christi Dei nostri in ecclesia non recipit, quemadmodum a pluribus historicis illud traditum est.

Greg. Nazianz. in epist. 1 ad Cledonium, circa medium.

Quomodo igitur Ario, Dioscoro, Eutychi, & Acephalorum hæresi catholicam ecclesiam, quæ imaginum picturas recipit, similem dicunt? Mira profecto sunt. Neque quidquam aliud agunt, quam inanes quasdam blasphemias lingua eorum effrenata eructantes, aërem verberent. Audiant igitur veritatem. Quemadmodum in superioribus diximus, supra omnem circumscriptionem est divina natura: sed humana circumscribi & definiri potest. Neque quisquam adeo delirus est, qui humanam naturam circumscribi posse dicens, per eam circumscribere tentat, quæ circumscribi haudquaquam potest. Dominus enim, quatenus perfectus erat homo, in Galilæa fuit: fuit & in Judæa. Ejus rei fidem ipse faciebat dicens: *Accedamus in Judæam iterum.* Et de Lazaro suis discipulis loquens ita ait: *Gaudeo propter vos, ut credatis quod non fuerim ibi.* Quatenus autem Deus est, in omni loco dominationis suæ adest, & usquequaque incircumscriptibilis permanet. Quomodo igitur intemperanti lingua deliramenta ista iteratim effutiunt? Et ita dicunt: Circumscripsit juxta suam opinionem pictor, circumscriptione creatæ carnis, divinitatem, quæ circumscribi non potest. Si in præsepio jacens fasciis [a] involutus per naturam humanitatis illius divinitatis natura fuit, circumscribetur & in colorata imagine humanitatis ejus, incircumscriptibilis ejus divinitas. Si vero illud factum non est, neque hoc etiam. Utinam cognoscant divini Dionysii ex libro de hierarchis verbum, sic dicentis: Non enim est exacta similitudo causatis & causis. Habent enim causata causarum contingentes imagines: ipsæ vero causæ, secundum proprii principii rationem, exemptæ sunt & supereminent. Ut profecto & illis, qui vel paululum mentis habeant, manifestum fit, collectaneam eorum vaniloquentiam non adversum pictores, sed contra Dei ecclesiam destinatam. Eadem autem impudentia utentes contumaces, dicunt.

Joan. 11.

Ibidem.

a Pro, involuta.

De divinis nominibus, cap. 1.

Gregorius:

Damnati autem a cordatis viris in eo, quod incomprehensibilem & incircumscriptibilem divinam Christi naturam ipsi depingere studuerunt, ad aliam aliquam pravæ inventionis apologiam confugiunt: quod solius carnis, quam vidimus & palpavimus, & cum qua versati sumus, illius, inquam, imaginem exhibemus: quod sane impium est, & Nestoriana diabolica inventio.

Epiphanius:

Iisdem suis artificiosis technis utentur iniqui isti veritatis accusatores, quique ad impudentes contradictiones toti propendent. Simul etiam sibiipsis convenientia garrientes, in laqueum blasphemiæ cadunt. Et non sobria verba proferentes, incircumscriptibilem & incomprehensibilem divinam Christi naturam in Christianis accusant, dicentes eos illam circumscribere. Deinde vaframento artis usi, personamque resumentes, mendacium demonstrant, quod carnis solius, quam vidimus & contrectavimus, & cum qua versati sumus, imaginem referimus. Atque id, ut ex hoc rursus in Nestorii dogma ecclesiam abducant. Unde & subjiciunt: Quod est impium, & Nestorianæ dæmoniacæ pravitatis inventum. Audiant igitur isti veritatem. Christiani unum Emmanuel Christum Deum noscentes, ipsum pingunt secundum hoc, quo Verbum caro factum est. Varia insuper deliramenta a se rejiciunt, simplici mente omnia, quæ in ecclesia tradita sunt, recipientes: & picturas inspicientes, nihil aliud animo cogitant, quam quod in his signifi-

catur. Nam cum in pictura Virginem peperisse conspiciunt, angelosque cum pastoribus adstantes, Deum hominem factum esse reputant, natum ob nostram salutem, atque id etiam confitentur, dicentes: Is qui extra carnem, incarnatus est: Verbum corpus induit, increatus est creatus, intangibilis est palpatus: eumque unum in deitate & humanitate perfectum prædicant. Dictum est autem in præcedentibus de Nestorii impia hæresi, quod scilicet imaginum effigiationes nihil cum ea conveniant. Et jam de hac quoque satis dictum est, si modo quippiam de ea dici oportet. Arbitrati autem secum aliquid invenisse, dicunt.

Gregorius:

Considerandum est & hoc. Quod si juxta orthodoxos patres, Simul caro, simul Dei Verbi caro; numquam partitionis notitiam suscepisset: sed totaliter tota natura divina assumpta, & totaliter & perfecte deitate arrepta fuisset; quomodo in duas diducetur, & ab impiis illis qui istud facere conantur, privatim separabitur? Consimiliter vero & de sacra ejus anima se habet. Postquam enim assumpsisset deitas Filii in propria hypostasi carnis naturam, inter deitatem & carnis crassitudinem anima mediam se interposuit: & quemadmodum simul caro, simul Verbi Dei caro; sic simul anima, simul Verbi Dei anima. Et ambabus simul conspectis, videlicet anima & corpore, inseparabilis ab ipsis deitas exstitit, & in ipsa etiam disjunctione animæ a corpore in voluntaria passione. Ubi enim anima Christi, illic etiam deitas: & ubi corpus Christi, & illic quoque deitas consistit.

Epiphanius:

Quoties isti, qui catholicam ecclesiam aversantur, improbum & impium aliquem sermonem contexere instituunt, quædam ab omnibus confessa & asserta assumunt, ut propter ista probe dicta, in ceteris quoque fidem acquirant. Quædam enim recte pronuntiantes, litorales lapillos cum unionibus commiscent: & ad proprium vomitum reversi, ut duas partes deductum, & privatim separatum unum Christum ab illis qui venerandas imagines recipiunt, docent: & perverse loquuntur de partitione, cujus sententia non est recepta. Sed ut videntur, patrum sententiæ illos latent. Omnes enim consilio quodam & inspiratione divisionem duarum naturarum aperte prædicant. Non quidem rebus ipsis, quemadmodum in superioribus dictum est, ut blasphemus ausus est dicere Nestorius. Sermo autem, qui ob id, quod Christus, quemadmodum fuit perfectus homo, pingatur, divisiones aut privatas separationes, aut alias partitiones factas dicit, a veritate non proficiscitur: neque rursus verus est, qui e contra confusionem jactat, quemadmodum isti falsarii sæpe dixerunt. Aliud enim est imago, aliud prototypum: neque aliquis, modo [a] quid sapiat, proprietates prototypi in imagine exquirit. Nam vera ratio in imagine nihil aliud quam nominis communionem, cujus est imago, neque substantiam prototypi (ut sæpe alias diximus) cognoscit: huc scilicet ipsa significatione dictionum cogente. Desperantes enim contra ecclesiam catholicam se posse aliquid juste objicere, vana quædam & nugacia garriunt, & futili loquacitate auditoribus se insinuare nituntur. Quamobrem & ridiculi apud omnes deprehenduntur, nunc quidem divisionem, nunc confusionem spargentes: & promptissimam, ut verbis peccent, linguam habent. Quare adjiciunt.

[a] Forte, qui.

Gregorius:

Siquidem igitur in passione inseparabilis ab his mansit deitas, quomodo insani isti, & quavis imprudentia irrationaliores, carnem deitati conjunctam & deificatam dividunt, & hanc, ut nudi hominis imaginem, pingere conantur? Et ex hoc in aliud impietatis barathrum labuntur. Nam carnem a deitate separantes, & per se subsistentem eam inducentes, aliamque personam in carne constituentes, quam in imagine repræsentari dicunt, quartam personam Trinitati adjiciunt, & divinam assertionem prædicant impiam. Itaque fiet illis qui Christum depingere nituntur, ut aut deitatem circumscriptibilem & cum carne confusam dicant, aut corpus Christi expers deitatis & divisum, præterea personam per se subsistentem in carne asserant: & ita Nestorianæ Deo repugnanti hæresi similes exsistunt. In talem igitur blasphemiam & impietatem cadentes pudore suffundantur, aversentur seipsos, & talia facere desinant: ne hi solum qui faciunt, verum etiam qui falso nomine factam & dictam ab ipsis Christi imaginem venerantur. Absit a nobis ex æquo & Nestorii divisio, & Arii, Dioscori, & Eutychis, & Severi confusio, male sibi ipsa repugnantia, & quæ utraque ex æquo impietatem procurant.

Epiphanius:

Nequaquam una via hæreseos, Christianorum accusatorum antesignani incedunt: quemadmodum e contrario orthodoxis mos est regiam viam ambulare, neque huc & illuc declinare, sed in viis Domini tantummodo versari: illi autem repugnantissimas inter se opiniones constituentes, propriis sensibus inhærentes, sapientes sibi per omnia videntur. Sed ab Isaïa qui veritatem libere proloquitur, audire coguntur: *Væ qui sibi sapientes videntur, & in seipsis eruditi.* Isai. 5. Nam quæ nec unquam etiam a Christianis effata sunt, ipsi tamquam confessa accipiunt: falsisque argumentationibus utentes, sophistice ecclesiam invadunt, conviciaque & contumelias quas possunt, congerunt. Neque etiam his contenti, impietatis quoque insania laborant. Etenim quæ Diodorus & Theodorus episcopus Mopsuestiæ, item Nestorius, Eutyches, Dioscorus, & Severus, contra veritatem rabientes adstruxerunt; hoc omnia boni scilicet isti viri ecclesiæ catholicæ adscribunt. Quin etiam malum malo commiscentes, hæresiarcharum istorum verba, deliriis & stoliditate plena & exundantia, cum vero ecclesiæ sermone confundunt. Non aliter autem ac caupones hac in re mihi fecisse videntur. Nam ut illi vinum cum aqua turpis lucri gratia commiscent, ita quoque isti veritatis sermonem cum perverso confundunt. Nam Dioscori hæresis Nestorio plane adversatur: contrarias autem hæreses in una opinione & confessione esse, non contingit. Album enim & nigrum, calidum item ac frigidum, in uno subjecto eodem tempore exsistere, impossibile: nemo enim in nive calorem, neque in igne frigus deprehenderit. Stoliditatem autem ingenii insani ex his etiam deprehendere licet. Idem esse aiunt, imaginem & exemplar primum imaginis. Eam ob causam ad confusiones & divisiones cogere conantur eos, qui historiam evangelicam depingunt. Nam Eutychianistarum, aut eorum qui unam in unitione secundum hypostasim Christi naturam asserunt, & confusionem ex eo opinantur per subversionem veritatis, quia nihil aliud agunt, quam ut ostendant naturam & hypostasim idem esse: quæ sane inter se differre, veri ecclesiæ catholicæ alumni cognoscunt. ὑπόστασιν enim cum proprietatibus subsistentiam dicimus, ab eo quod est ὑφίστασθαι, hoc est, subsistere: φύσιν vero, id est, naturam, rem per se exsistentem, non indigentem altera ut subsistat, παρὰ τὸ πεφυκέναι, hoc est, a nascendo. Hoc modo isti & ipsum Christum & imaginem illius, nihil secundum substantiam inter se differre aiunt. Nam si differentiam cognovissent, monstrosam

ANNO CHRISTI 787.

ACTIO VI. Refutationis Pars tertia.

illam orationem non contexuissent: omnibus siquidem manifestum est, aliud esse imaginem, aliud prototypum. Illa enim res est inanimata, hoc autem anima præditum est. Quandoquidem autem nugati sunt, in imagine divinam naturam circumscribi, excidentes a vero sermone, in reprobum sensum traditi sunt. Petro enim & Paulo in imagine figuratis, certum est eorum non adesse animam: cum neque etiam quispiam, ipso Petri corpore præsente, animam illius videre possit. Et cum ipsa non videatur, quisnam, rogo, qui veritati studet, dixerit, separatam esse carnem Petri ab anima illius? Quæ si ita se habent, quanto magis incircumscriptibilis Verbi Dei natura, ex assumpta ab illo carne circumscriptibilis exstitit? Non enim divina natura ex itinere defatigata fuit, (*Joan. 4.*) B neque a muliercula Samaritide potum petebat: neque cum a Judæis lapidabatur, divinitatis natura laborabat, (*Joan. 8.*) aut lapidibus impetebatur. Absit ista a nobis blasphemia. Hæc igitur vaniloquentia Iconoclastarum, mirificas strophas & versutias contra imaginum picturam excogitat: quin etiam intemperanti lingua & alia quædam afferunt, iniquitatem iniquitati accumulantes; quartam enim personam ad Trinitatem adjectione nugantur. At qui in gremio ecclesiæ catholicæ tamquam genuini filii se continent, omnia quæ de Domino nostro Jesu Christo per œconomiam dispensata sunt, recipientes, Arium, Nestorium, Apollinarem, eorumque discipulos Dioscorum & Eutychen exsecramur, venerandasque imagi- C nes suscipimus: Imagines, inquam, solummodo: neque quidquam aliud eas, quam imagines existimantes: quæ scilicet primi exemplaris nomen tantum habent, ipsam vero substantiam minime. Cancri autem in modum oblique gradientes, ad aliam blasphemiam iter convertunt, dicentes.

Gregorius:

Exsultent & lætentur, & libertate linguæ fruantur, quicumque veram Christi imaginem, sincerissima mente facientes, desiderant & venerantur, & ad salutem animi corporique afferunt: quam ipse Dominus noster Deus summus sacerdos, ex nobis integre massam assumens, circa passionis tempus in typum & recordationem efficacissimam suis sacerdotibus & mystis tra- D *didit. Nam cum se sponte morti objiceret, gloriosæ, inquam, illi & vivificanti,* sumens panem, benedixit postquam gratias egisset, & fregit, tradensque discipulis, dixit: Accipite, manducate in remissionem peccatorum. Hoc est meum corpus. Similiter & calicem tradens dixit. Hic meus est sanguis: hoc facite in mei memoriam. (*Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22.*) *Veluti ne esset ulla alia species electa ab illo, aut quasi non posset ullo alio typo eorum quæ sub cælo sunt, incarnatio illius repræsentari: Ecce igitur vivificantis corporis illius imaginem, quæ honorifice & gloriose exhibita est. Quid enim aliud in his egit Christus Deus? Non sane aliud, quam ut ostenderet & exhiberet nobis hominibus aperte mysterium illud in dispensatione secundum illum operatum.* E *Quia quemadmodum id, quod e nobis assumpsit, materia sola est substantiæ humanæ, juxta omnia non perfecte expressa, quæ per se exstitit persona, ne adjectio in divinitate accidat: ita & imaginem totam electam, videlicet panis substantiam, mandavit apponi; ne scilicet humana effigie figurata idololatria induceretur. Quemadmodum igitur secundum naturam Christi corpus (utpote quod a Deo esset) sanctum est, sic & positione, videlicet imago ejus sancta, ut quæ per quamdam sanctificationem ipsa Dei gratia manet. Hoc enim (ut diximus) Dominus Christus tractavit: ut sicuti carnem quam assumpsit, propria secundum naturam sanctificatione ex sua unitione deificavit: si-* A *militer etiam panem eucharistiæ, veluti veram imaginem naturalis carnis per sancti Spiritus aggressionem sanctificatam, divinum corpus esse voluit, illique sic placuit. Medius autem venit sacerdos, qui ex communi sanctum id facit sacra illa sua anaphora. Ceterum juxta naturam animata & intelligibilis caro Domini, per Spiritum sanctum divinitati juncta est. Eodem modo & a Deo tradita imago carnis ejus, panis scilicet divinus impletus est Spiritu sancto, cum poculo quoque sanguinis lateris illius vivificantis. Hæc igitur vera incarnatæ dispensationis Christi Dei nostri imago, quemadmodum prædictum est, quam ipse nobis verus naturæ vividus creator propria voce tradidit.*

B Epiphanius:

Videtur quidem tota oratio abominanda. Nam qui semel a veritate exciderunt, in multas & periculosas absurditates per consequentiam proprii erroris deferuntur: sic & istis vaniloquis contigit. Nam a via veritatis desciscentes propter imaginum formationem, in aliam quoque extremam dementiam perducti sunt. Nam tamquam ex Delphico oraculo obliqua ista & perniciosa dogmata vaticinati sunt. Sed a Proverbiorum auctore audient: *Laqueus validus viro propria labia, & capietur verbis oris sui.* (*Prov. 6. ex Græco.*) Ligna enim & fenum & stipulas apposuerunt, quorum finis ad ustionem destinatus est. Nemo enim umquam sanctorum Apostolorum, qui tubæ sunt Spiritus san- C cti, aut gloriosorum patrum nostrorum, incruentum nostrum sacrificium in memoriam passionis Christi Domini Dei nostri, & totius suæ dispensationis factum, imaginem corporis illius dixerit. Nam is qui accepit a Domino, sic non dicit aut confitetur: sed audiunt eum sic dicentem evangelice: *Nisi comederitis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non* [a] *intrabitis in regnum cælorum: & qui manducat carnem meam & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in eo.* (*Joan. 6.*) ([a] In vulgata, habebitis vitam in vobis.) *Et cum accepisset panem, & gratias egisset, fregit & dedit discipulis suis, & dixit: Accipite, edite: Hoc est corpus meum. Et accepto calice, cum gratias egisset, dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes: Hic est enim sanguis meus novi Testamenti, qui* D *pro multis effunditur in remissionem peccatorum.* Non autem dixit: Sumite, edite imaginem corporis mei. Quin etiam Paulus divinus Apostolus, e sacris Domini verbis hauriens, dixit: *Ego accepi a Domino, quod & tradidi vobis: quia in ea qua traditus est nocte accepit panem: & postquam gratias egisset, fregit, & dixit: Accipite, manducate: hoc est corpus meum, quod pro vobis frangitur: hoc facite in meam recordationem. Simili modo & poculum, postquam cœnasset, dicens: Hoc poculum novum testamentum est in sanguine meo: hoc facite, quotiescumque biberitis, in meam commemorationem. Quotiescumque panem hunc ederitis, & poculum hoc biberitis, mortem Domini annuntiatis.* (*1. Cor. 11.*) Legas quousque voles, numquam E invenies, neque Dominum, neque apostolos, neque patres, incruentum illud sacrificium, quod a sacerdote offertur, imaginem dixisse; verum ipsum corpus, & ipsum sanguinem. Attamen ante sanctificationis consecrationem, quibusdam patribus pie sane visum est, ἀντίτυπα, hoc est, exemplar similis formæ nominare: quorum de numero Eustathius, constans is propugnator orthodoxæ fidei, & Arianicæ insaniæ expugnator clarus; item Basilius ejusdem superstitionis averruncator: qui apertam & planam rectorum & probatorum dogmatum viam docentes, uno ore & spiritu loquuntur; hic quidem, exponens dictum illud in Proverbiis Salomonis: *Edite meum panem, & bibite vinum quod commiscui vobis:* (*Prov. 9. 5.*) hæc inquit: Per panem

Actio VI. Refutationis Pars tertia.

& vinum [illegible] membrorum corporalium Christi prædicat. Ille vero ex eodem fonte hauriens, ut omnes sacerdotii mystæ cognoscunt, in precatione divinæ [a] anaphoræ sic alibi legit: Confidentes tuo sacro altari appropinquamus, & proponentes antitypa sancti corporis & sanguinis Christi tui, te precamur & invocamus. Et quæ deinceps sequuntur, sententiam patris amplius confirmant: quod ante sanctificationem antitypa vocaverint, post consecrationem autem, corpus Domini & sanguinem Christi, atque ita esse creduntur. Sed generosi isti, sacrarum imaginum cupientes contemplationem obscurare, aliam scilicet imaginem introduxerunt; quæ sane non imago est, sed corpus & sanguis. Verum vafritia & improbitate confusi, falso sophismate seipsos subvertunt, hanc sacram oblationem positione fieri dicentes. Verum quemadmodum istud dicere, aperta insania est: sic & imaginem asserere corpus & cruorem Domini, ejusdem est dementiæ. Et præter id, quod est singularis ruditatis opus, impietatem quoque admixtam habet. Deinde dimittentes mendacium, quadamtenus veritatem contingunt, confessi divinum corpus panem fieri. At si imago corporis est, non potest sane fieri divinum corpus. Numquid igitur huc illucque se jactantes, inconstantia & minime firma omnia sua dogmata afferunt? Quemadmodum enim oculus conturbatus non recte videt, ita & ipsi pravarum & sententiarum & rationum confusione mentem suam perturbant & pervertunt. Idemque quod insani homines patiuntur, jam hoc, jam illud imaginantes: & nunc quidem sanctum & notabile nostrum sacrificium, imaginem sacri corporis Christi, nunc autem sacrum & divinum corpus asserunt. Hoc autem modo affecti sunt, ut antea etiam diximus, quod [b] imaginum figurarum contemplationem ab ecclesia rejicere voluerunt, ecclesiasticarum traditionum perversioni insistentes.

[a] Ita Græci Missæ partem vocant.

[b] Pro, imaginalium.

TOMUS QUARTUS.

Epiphanius:

Refutationis Pars quarta.

ITerum insistentes iisdem blasphemiis, linguas suas contumelia tingentes adversum ecclesiam Dei, sic aiunt.

Gregorius:

Imaginum autem falsi nominis prava appellatio, neque ex Christi, neque apostolorum, neque patrum traditione cœpit; neque precationem sacram ullam, qua sanctificari posset, habet: sed manet communis & inhonorata, quemadmodum ab artifice pictore absoluta est.

Epiphanius:

Linguam magniloquam possidentes, improbitatem adjiciunt, & longe extra timorem Dei audacia & confidentia cuncta agunt. Nam præter vana nihil cogitant & meditantur. Imagines enim in nomine Christi factas, falsi nominis & improbæ appellationis vocant. Sane si id sub Imperatoribus Christianis fecissent, procul dubio meritas pœnas dedissent. Dabunt autem hanc, cum verborum & operum ratio reddetur. Quod autem cum multis aliis, quæ in ecclesia observantur sine scriptura, nobis imaginum veneratio tradita sit ab apostolorum temporibus, late per historias traditum est: de imagine maxime hæmorrhoissæ, quam multis scriptoribus confirmare possumus. Hujusmodi autem cum ipso Domino imago, in statuam conflata est. Contingit autem ipsa fimbriam statuæ dominicæ, quemadmodum in evangelio traditum: unde etiam salutem consecuta est: atque hæc in libris multorum ecclesiasticorum scriptorum reperire licet.

Matth. 9.

Anno Christi 787.

A Quin etiam Basilius magnus, cujus scripta per omnes terræ fines resonant, in diversis opusculis suis mentionem imaginum facit. Gregorius etiam illius & carne & spiritu frater, Nyssensium præsul, in sermone in Abraham idem sentit. Item alter Gregorius, qui a theologia nomen sortitus est, in versibus a se conditis, qui de virtute inscribuntur, assentit. Et Joannes qui os auro splendididius & lucidius consecutus est, in oratione funebri in Meletium episcopum Antiochiæ, & in sermone qui inscribitur, Quod veteris & novi testamenti unus sit legislator. Cyrillus item expiator Nestorianæ hæresis, in epistola ad Acacium episcopum Scythopoleos, Anastasius episcopus Theopoleos, Sophronius, Maximus. Sed quid hos nomi- B natim citamus? Omnes enim sancti patres nostri imagines receperunt. Quam ob causam mendaces deprehenduntur in hoc, quod dicunt non esse patrum traditionem. At id valde decenter. Nam si evangelium non tradiderunt legendum, tum sane neque imagines fecerunt: si vero illud, etiam & has curarunt edendas. Plane enim pictura convenit cum evangelica narratione. Utraque honore digna, nam quid aliud quam mutuam enarrationem promittunt, & indubitanter certas inter se demonstrationes & indicationes afferunt? Etenim si dixerimus, Sol est super terram, & omnino dies est: sive, Omnino dies, quia sol est super terram: eodem modo res hic se habet. Nam si conspexerimus in imagine angelum annuntiantem C Virgini, plane in recordationem evangelicæ historiæ venimus, qua narratur, quod angelus Gabriel a Deo ad Virginem missus fuerit, & ad illam dixerit: *Salve gratia plena, Dominus tecum, Benedicta tu in mulieribus.* Cum igitur evangelium audimus, & quod ab angelo designatum est percipimus: nonne omnia manifestius & clarius multo intelligimus per picturam contemplantes, quam per simplicem narrationem? Quomodo autem ad aliam ruditatis viam se convertant, operæ pretium est audire.

Luc. 1.

Gregorius:

Neque precationem ullam qua sanctificari possit, habet: sed manet communis & inhonorata, ut eam absolvit pictor.

D Epiphanius:

Veritatem audiant. Multa quæ inter nos sacrata sunt, sacram precationem non accipiunt, cum a seipsis & a nomine suo plena sint sanctificatione & gratia: quapropter ut veneranda & sancta honoramus & amplectimur. Ipse itaque typus salutiferæ crucis, sive sacrata precatione, sive dedicatione, apud nos honorabilis exsistit. Satisfacit enim nobis figura, quæ tum sanctificationem accipit, cum a nobis fuerit adorata. Nam sive in fronte eam tamquam sigillum imprimimus, sive per vacuum aëra crucis signum facimus; speramus & confidimus dæmones crucem posse fugare. Eodem modo per imaginem & per nominis significantiam, quam ad primum exemplar referi- E mus; fieri posse credendum est: quin etiam salutantes eam, & honorifice adorantes, speramus nos sanctificationem consecuturos. Nam cum diversa sacra vasa habemus, eaque amplectimur & timemus, sanctificationem quamdam ab iis nos accepisse confidimus. Quamquam isti & sacra vasa & crucem nugacibus verbis prosequantur: dicentes ea esse & communia & inhonorata, quemadmodum absolvit ea & faber & pictor & phrygio; quando nullam sanctam precationem habent, quæ ea sanctificet. Volentes autem & alia zizania seminare, tamquam ex spiritu pythonico sic deinceps loquuntur.

Gregorius:

Quod si autem quidam ex eo errore exsistentes dixerint,

ANNO CHRISTI 787.

xerint, recte & pie a nobis dictum esse, in subversione imaginis Christi a nobis facta, propter indisseparatam & inconfusam essentiam duarum naturarum in una hypostasi convenientium: tamen iterum dubitare oportet, propter imagines ter inculpatæ & supergloriosæ dominæ Deiparæ, prophetarum, apostolorum & martyrum, cum sint meri undique homines, neque ex duabus naturis, divina scilicet & humana, in una hypostasi consistant, quemadmodum in solius Christi imaginibus fieri renuntiavimus.

Epiphanius:

Nemo eorum qui in ecclesia catholica versantur, cogitaverit hoc modo, aut dixerit, quod recte & pie senserint isti, præsertim in hac nova vaniloquentia: sed quotquot sunt supremi pontifices & sacerdotes orientis, occidentis, meridiei & septentrionis, omnes eos qui tali sunt sententia aut opinione, anathemate devoverunt: hujus autem regionis pauci aliquot errarunt, & toto corpore ab ecclesia excisi sunt; aut quia Domini vocem ignoraverint, aut quia contemptui habuerint, quæ ita tonat: *Quicumque uni ex pusillis istis offendiculo fuerit, satius illi fuerit, ut mola asinaria a collo illius suspensa, projiciatur in mare.* Itaque isti Deum non timentes contra imaginem illius blaterant: neque sanctos illius reverentur, sed & contra illos linguas suas exserunt, sic dicentes. (Matth. 18.)

Gregorius:

Dubitare autem oportet propter imagines ter inculpatæ & supergloriosæ Deiparæ dominæ, prophetarum, apostolorum, & martyrum, cum fuerint nudi homines, & non ex duabus naturis constituti, quidnam conveniens aut commodum ad has dicere potuerint, subverso priore argumento. Profecto nihil est quod hic habent.

Epiphanius:

Neque evangelice, neque apostolice, neque ex scriptis aut patrum sententiis, neque etiam probabilibus ullis argumentis, ut uno dicam verbo, subverterunt ea quæ a nobis pie sunt asserta: sed priore ore loquentes in aciem contra catholicam ecclesiam sese constituerunt. Neque enim quidquam habent, quod contra intemeratæ Virginis, aut sanctorum imagines vere pieque asserere possunt: quemadmodum nos, Deo suppeditante orationem, demonstravimus. Nam in præcedentibus ex sanctorum patrum rivis haurientes, imaginis honorem in primum exemplar reverti significavimus. Et qui imaginem Imperatoris videt, in ea ipsum Imperatorem contemplatur; & qui imaginem ejusdem adorat, ipsum Imperatorem quoque adorat: hujus enim forma & figura illius est imago. Et quemadmodum qui desipiens imaginem Imperatoris violat, non aliter castigatur, quam si ipsum Imperatorem contumelia affecisset; cum tamen illa ipsa imago præter lignum & colores nihil sit, colores inquam cum cera mixtos & contemperatos: eodem modo, qui typum alicujus sive figuram ignominia afficit, in illum ipsum quem typus repræsentat, injurius est. Quin etiam ipsa rerum natura idipsum docet. Hoc etiam universi mortales agnoscunt, patresque sanctos ita tradidisse norunt; & eos qui aliter docent, ecclesiæ catholicæ, immo naturæ rerum, contradicere. Rursus autem linguam habentes mendaciis imbutam, impetu verborum ita instant.

Gregorius:

Sed quid dicimus de subversione? Quandoquidem catholica nostra ecclesia, media exsistens inter Judaismum & gentilitatem, neutram illis consuetam sacrificationem accepit, verum novam pietatis & mysticæ constitutionis a Deo datam formam & vitam ingreditur. Nam cruenta Judæorum sacrificia & holocausta

ACTIO VI. Refutationis Pars quarta.

mata non admittit, & gentilitatis in sacrificando omnem idololatriam & statuarum copiam aversatur. Hæc enim caput & inventrix abominabilis istius artis fuit. Nam cum spem resurrectionis non haberet, dignum sibi ludicrum excogitavit, ut per eum lusum absentes tamquam adhuc præsentes exhiberet. Siquidem igitur nihil novi sapit hæc res, profecto tamquam alienum dæmoniacorum hominum inventum, ab ecclesia Christi longissime abjiciatur.

Epiphanius:

Immoderatæ garrulitatis eorum scriptum belle in deliramentis omnibus est exercitatum, scelestumque & ridiculum propemodum exsistit. Nam qui in superioribus seipsos propriis suis verbis in præcipitia & barathra conjecerant, nunc in laqueum inferni se protrudunt. Mediam enim inter Judaïsmum & gentilitatem Christianam ecclesiam pronuntiant. Deinde sibi iterum male consulentes, dicunt, neutrum illorum sacrificiorum Christianos attigisse. Itaque aut illic mentiuntur, aut hic veritatem non loquuntur. Sed ut verum dicam, sibi mentiuntur. Mendacium enim non modo veritati, sed & sibiipsi contrarium est: quemadmodum sacer psaltes David canit: *Mentita est injustitia sibi ipsi.* (Psalm. 26.) Basilius itaque Cæsariensium præsul, cujus sonus in totum terrarum orbem egressus est, in ipso proœmio libri contra Sabellium scripti, sic inquit: Judaïsmus cum gentilitate pugnat, utraque autem cum Christianismo. Isti autem qui sapientia ipsos patres superare sibi videntur, mediam declararunt hisce duobus pugnantibus secum Christianorum fidem. Judaïsmus enim deitatis egestatem, gentilitas deorum copiam induxit. Gregorius vero qui a theologiæ professione cognomen accepit, utrorumque horum renuntiationem edisserens, ita inquit: Cum dico Dei, Patris inquam, & Filii, & sancti Spiritus, neque ultra hæc deitatem fundo, ne gentem deorum introducamus: neque intra hæc quidquam minus definio, ne divinitatis egestatem decernamus: aut propter monarchiam judaizantes, aut propter copiam gentiliter statuentes. Vitium enim in utrisque, etsi contrariis, simile invenitur. (Oratio in Christi Nativitatem.) Atque illa quidem sacrificia veteris fuere testamenti, quibus populus Israëlita jussis divinis acquiescens adhæsit, hæc autem dæmonum gentilium. Nonne igitur & hoc loco divinis præceptis & mandatis dæmoniaca ista annumerarunt & commiscuerunt? Imaginem enim Domini idolum dixerunt, dæmonum imaginibus persimile. Accusant igitur & Abel & Noë & Abraham, propterea quod per animalia sacrificaverint: Item Moysen, Samuelem, David, & reliquos patriarchas, qui nova & gentilia sacrificia Deo obtulerunt: cum tamen scriptura testetur Dominum lætatum fuisse in illorum sacrificiis, in odorem suavitatis. Utinam veritatem non aversarentur: tunc enim facile cognoscerent, ea quæ Deo consecrata sunt, illi esse accepta. Scriptum est enim: *Sacrificaverunt Domino Deo suo.* Quæ autem dæmoniis sacrificata sunt, abominanda & respuenda exsistunt. *Sacrificaverunt enim dæmoniis, & non Deo,* inquit scriptura. (Deut. 32.) A nobis igitur & per nos, bonum & quod bono contrarium est, non autem ex subjecta materia. *Quid enim est idolum?* inquit apostolus: aut quid est id quod idolis fuerit oblatum? Nisi ea quæ sacrificant gentes, dæmoniis sacrificant, non Deo. (1 Cor. 10.) Maxime autem errantes, & convicia mendaciaque fingentes, inferunt ista.

Gregorius:

Cessent itaque ora omnium, quæ loquuntur impia & contumeliosa contra hanc nostram Deo gratam sententiam & decretum. Sancti enim qui Deo placuerunt, & qui ab eo dignitate sanctitatis honorati sunt, etiam

ACTIO VI. Refutationis Pars quarta.

si hinc transmigraverint, non tamen eos odiosa mortua ars umquam faciet redivivos. Sed quicumque ex gentilium errore illis statuas aut imagines erigere fuerit conatus, blasphemus judicabitur.

Epiphanius:

Ex his jam lectis verbis alienos docent se & peregrinos a Dei pace, quam Dominus noster sincere & minime dolose in eum credentibus dimisit, dicens: *Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis.* Joan. 14. Nam quomodo pax esse potest, si contra propriam sententiam & decretum catholica ecclesia insurgat, confirmans & stabiliens eorum traditiones? Quicumque enim divino zelo ducuntur, ubique patrum traditionibus consentanea, & traditioni ecclesiasticorum mandatorum convenientia dicunt: qui vero aliter sentiunt, tamquam inimicos sese abscindunt. Veri autem adoratores, qui in spiritu & veritate Deum colunt, Joan. 4. non cessabunt imaginum picturas, quas in historiam & recordationem tantummodo habent, erigere: has venerantes amplectentesque, juxta Deo gratam sententiam & decretum suum, thoracem veritatis induent, & hastam Spiritus vibrabunt. Nam qui a sæculo sancti Deo placuerunt, ad nostram utilitatem & salutem vitas depictas nobis relinquentes, & quæ ab ipsis gesta sunt, per picturæ narrationem in catholica ecclesia tradiderunt, maxime in memoriam nostræ mentis, & instructionem eorum politiæ. Etenim & divus Basilius in encomio quadraginta Martyrum sic inquit: » Agedum in medium eos adducentes recordationis gratia, communem ab illis utilitatem præsentibus constituamus. Ostendemus enim omnibus tamquam in pictura, virorum istorum fortia facta. Nam & bellorum facinora præclara & scriptores historici & pictores sæpius expresserunt: illi quidem oratione rem exornantes, hi autem in tabulis effigurantes: atque ita multos utrique ad fortitudinem excitarunt. Nam quæ sermo historicus per auditum exhibet, hæc pictura tacens per imitationem ostendit. Commiscentes autem encomia suæ versutiæ, sic aiunt.

Gregorius:

Quomodo autem & valde laudatam Dei matrem, quam obumbravit plenitudo deitatis, per quam nobis illuxit lumen quod adiri nequit; matrem, inquam, ipsi cælis altiorem, sanctiorem cherubim, vulgaris gentilium ars pingere audes? Rursus, quomodo eos qui cum Christo regnaturi sunt, & in sedibus cum eo sedebunt judicaturi orbem terrarum, conformes ejus gloriæ, quibus non erat dignus mundus, ut divina [a] *miracula asserunt; quomodo, inquam, eos non timent per artem gentium exhibere? Profecto non fas est Christianos, qui spem resurrectionis habent, dæmonum culturæ consuetudinibus uti. Et eos qui in tanta & tali gloria resplendebunt, non decebat ignominiosa & mortua materia ignominia afficere. Nos autem ab alienis nostræ fidei demonstrationes non recipimus, & in dæmonibus testimonia non requirimus.*

[a] al. oracula.

Epiphanius:

In hoc utuntur encomiis, quo simpliciores ad suam vaniloquentiam rapiant. Sed qui mentem habent serpentis, vafritiem vero non habent: item qui simplicitatem columbæ possident, noverunt & verbis & encomiis ter inculpatam & inviolatam vere & proprie Deiparam esse: norunt etiam sanctos venerari, eorumdemque virtutes per historica exempla in memoria habere. Et rursum per specificam effigiationem certamina & virilia eorum facta animo perspicere, & supernis honoribus magnificare: cognoscereque illos secundum divinum apostolum, cum Christo vinctos esse, & pro nobis intercedere: Philipp. 1. sinceramque & inviolatam fidem & cultum in spiritu & veritate soli

A Deo offerre, minime vero creaturis illis quæ sunt sub cælo. Quid autem opus erat materiam vituperare, quo veritatem subverterent? Profecto satius fuisset, id quod pejus est evitare, meliora autem eligere: & sacrificia sancta, olim a scriptura probata, erant in mentem revocanda, utpote quæ Deo placuerant: dæmoniorum autem culturæ ab illis erant separandæ: quamquam tamen eadem fuerit utriusque materia, sed altera omni impietate & scelere redundabat. Sed hi respicientes tantummodo in subjectum ipsum, hoc nomine damnant ecclesiam, quod symbola gentilium figmentorum admittat. Non ob id damnata est materia, quod rerum differentes & contrarios usus exhibeat. Nam si turpis est, profecto illius usus rejiciendus est. B Porro si sic tandem oportet omnia intelligere & accipere, nihil obstabit, quin omnia ea quæ Deo consecrata sunt, damnentur: sacras dico vestes, vasa sacra, & similia. Nam & gentiles ex auro & argento idola fecerunt, & libamina vini ex eodem libaverunt. Item e farina panes militares militiæ cæli, qui apud Hebræos idololatræ fuerunt, obtulere. Restat igitur ut clarum fiat, illos injuste ecclesiam catholicam accusare. Nam gentiles historicis libris deos suos & dæmones grandibus encomiis prosequuntur: nos autem quemadmodum illi, non facimus; sed omnium Deum, sanctosque illius veris demonstrationibus, non ex alienis acceptis, per encomia prædicamus. Nos enim homines existentes, sensu prædití, ad nostram C ignorantiam, & recordationem omnis divinæ & piæ traditionis, rebus sensibilibus utimur. Deinde tamquam adulteratores veritatis, sensum & viam Domini subvertentes, dicunt.

Gregorius:

Ad hæc exquisita & expurgata nostra sententia, tum ex scriptura divinitus afflata, tum ex patrum electorum testimoniis efficacibus, convenientibus nobis & asserentibus piam nostram intentionem, exhibebimus nostram definitionem. Quibus non contradixerit is, qui conatur hæc in dubium vocare: qui vero ignorat, discat is & erudiatur, quod scilicet a Deo sint. Principio verbum divinæ vocis sic dicentis, præmittimus: Deus est spiritus. *Quicumque Deum adoraverit, in* Joan. 4. D *spiritu & veritate adoret. Et iterum:* Deum nemo Joan. 1. vidit umquam: neque vocem ejus audivistis, neque Joan. 5. formam ejus vidistis. Beati sunt qui non viderunt & Joan. 20. crediderunt.

Epiphanius:

Quoties recta dogmata homines juxta suam opinionem subvertere conantur, non miretur aliquis, si scripturæ verba usurpent. Nam & omnes hæresiarchæ suorum errorum occasiones e divina scriptura collegerunt: & quæ recte a Spiritu sancto dicta erant, perversa animi sententia convellunt. Atque hoc coryphæus apostolorum Petrus olim prædixerat, dicens: *Quæ imperiti & minime constantes, secundum proprias cupiditates pervertunt.* 2. Petr. 3. Proprium enim est hæ- E reticis, secundum animi cupiditatem cognitionem divinorum & verorum dogmatum subvertere. Nam sanctorum patrum universalem hanc sententiam; *Dominus creavit me principium viarum suarum ad opera ipsius,* Prov. 8. (quæ de dispensatione Christi secundum carnem exponitur,) Arius & Eunomius, eorumque complices, de superna Dei generatione intelligunt, atque ex his veram sententiam perverterunt. Rursus Apollinarius evangelicam vocem male intellexit: *Nemo ascendit in cælum, nisi qui de cælo descendit Filius hominis.* Joan. 3. Mirum enim est, in quam absurditatem fuerit conjectus, dum conatur ostendere, Deum Verbum cum carne de cælo descendisse; illa, ait, quam in cælis consubstantialem sibi & ante sæcula habuit.

ANNO CHRISTI 787.

Quin etiam apostolicum dictum hoc idem adducit: *Secundus homo Dominus e cælo*, &c. Deceptus enim est propria sua opinione. Quamobrem non est mirandum, si novæ istius pravitatis hæretici nobis e divina scriptura sumptiones quasdam afferunt: nam e doctoribus suis occasiones sumpserunt, quibus verba quæ de invisibili & incomprehensibili deitate dicta sunt, in dispensationem Domini nostri Jesu Christi secundum carnem commutarunt. Quis enim, modo quidquam intelligat, non cognoscit, neminem Deum vidisse umquam? Nam hoc de divina natura scriptum est, quemadmodum & illud: *Neque vocem ejus audivistis, neque formam ejus conspexistis*. Quod si autem hæc secundum humanitatem quispiam intellexerit, totum evangelium subvertet. Ubi enim ista collocabimus, *Dixit Dominus discipulis suis?* Et, *Dixit Dominus venientibus ad se Judæis*. Et, *Dixit Dominus, Væ vobis, scribæ & Pharisæi hypocritæ*. Aut quomodo rursus hoc intelligemus, *Postquam aperuisset os suum, docuit eos?* Profecto certum est, ista de humanitate dici. Illud vero, *Neque vocem ejus audivistis, neque formam illius contemplati estis*, ad divinam substantiam refertur. Nam qua ratione homo perfectus fuit Deus Verbum, (ut antea diximus) ea sane formam illius inspeximus, & vocem ejus audivimus. Ad hæc & post resurrectionem tangendum se dedit, & discipulis visus est, differens illis de regno. Post id autem & divinum cultum & adorationem, quam Christiani veram & puram fidem in se servant, honorariæ & obsequenti adorationi assimilaverunt. In his enim duabus rebus omnis eorum perversitas consistit: quamobrem & Christianorum accusatores sunt & dicuntur. Nam cultum Deo convenientem & adorationem Christianos venerandis imaginibus exhibere, ad hæc incircumscriptibilem Dei naturam circumscribere, asserunt. O perversam mentem & stultitiam, aut si quid aliud in eos dici conveniat! Non enim jam amplius habet quo excurrat impia eorum oratio, sed conviciis & sycophantiis plena exsistit. Non enim Christiani adorationem in spiritu & veritate imaginibus exhibuerunt, neque etiam divinæ crucis effigiei, neque etiam umquam invisibilis & incomprehensibilis naturæ imaginem apparatunt. Sed quemadmodum Verbum caro factum est, & tabernaculum fecit in nobis, ita quoque humanam ejus œconomiam describunt & depingunt. Cognovimus enim Deum esse Spiritum; & qui adorant eum, in spiritu & veritate id facere debere: & quæ secundum fidem est, adorationem & cultum illi soli, utpote omnium Deo in Trinitate laudato, offerendum. Nam cum divinam crucis effigiem, & venerandas imagines amore & desiderio amplectimur, ad ipsum prototypum respicimus. Quam ob causam nugamenta illorum vana & nupera, item putrida & a veritate exorbitantia, deprehenduntur: quemadmodum etiam in sequentibus aliena a pietate garriunt.

1. Cor. 15.
Joan. 1.
Joan. 5.
Matth. 23.
Matth. 5.
Joan. 5.
Joan. 20.
Joan. 4.

Gregorius:

Et in veteri testamento ait ad Moysen & populum: Non facies tibi idolum, neque omnem similitudinem, quæcumque sunt in cælo supra, & in terra infra. Quam ob causam in monte in medio ignis, vocem verborum vos audivistis, similitudinem autem vidistis, sed tantummodo vocem.

Deut. 5.
Deut. 4.

Epiphanius:

Ex hoc loco occasionem impietatis hauserunt, qua Christianos veluti pueros larvatis suis sophismatis terrent, hoc modo: Si per imaginariam picturam Christum aut sanctos ejus in memoriam revoces, in idololatriam laberis, & omnem impietatem exerces. Hac enim ratione generosi isti ex illis verbis, Non facies tibi similitudinem, argumentantur. Ipsam autem veritatem in injustitia possidentes, & propriam justitiam quærentes confirmare, ad omnem impietatem seipsos instituunt, continuisque in mendaciis delicantes, a virtute alienati sunt. Nam quæ in veteri lege contra eos qui inter filios Israël vitulum adorabant, & Ægypti abominationibus insistebant, dicuntur, in Christianos quoque jactare non desinunt. Capiuntur autem labiis proprii oris. Utinam autem cogitassent, quia Dominus eam gentem ducturus erat in terram promissionis, in qua habitabant gentes, quæ adorabant & colebant idola, dæmones, solem, lunam & astra, reliquasque creaturas, quin etiam volucres, quadrupedes, & serpentes, Deum autem verum ignorabant: quare tam diligenter eis præcepit, ne facerent ullam similitudinem eorum, quæ aut in cælo, aut in terra sunt. Postquam autem eos ab idololatria abduxisset, jussissetque tabernaculum testimonii fabricari, Moyses servus illius fidelis, cui omnia significaverat, sensibilia cherubim, habentia hominum formam, respondentia figura intelligibilibus, ex auro apparavit, inumbrantia propitiatorium, quod scilicet Christum præfiguravit. Nam ipse propitiatio fuit pro peccatis nostris, quemadmodum inquit divinus apostolus. Proinde per duas istas res ad Dei cognitionem illos perduxit, sic dicens: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli latriam exhibebis*. Hoc autem faciens, [a] & ex auro fusa cherubim obumbrantia propitiatorium, sive adorantia illum; per illa, inquam, adduxit eos, veluti per visum & auditum, ut Dominum Deum adorarent, & illi soli servirent. Verum hi, perversione omni plenum habentes animum, apostolicum quoque dictum illud in medium adducunt.

Exod. 32.
Prov. 6. 2. ex Græco.
1. Joan. 2.
Deut. 6. Matth. 4.
a Forte, per ex.

Gregorius:

Et mutaverunt gloriam immortalis Dei per imaginem non solum ad mortalis hominis similitudinem effictam, & venerati sunt, & coluerunt ea quæ condita sunt, supra eum qui condidit *Et rursum*: Si enim cognovimus Christum secundum carnem, jam non cognoscimus: per fidem enim ambulamus, non per speciem. *Et hoc quod ab Apostolo aperte dictum est*: Igitur fides ex auditu, auditus autem per verbum Dei.

Rom. 1.
2. Cor. 5.
Rom. 10.

Epiphanius:

Aperte dicere licet, eos similes factos gentibus, qui gloriam Dei mutaverunt, relicto creatore, dum apostolicas sententias secundum proprias cupiditates subverterunt. Clarum enim omnibus est, apostolum gentes reprehendisse, in eo quod ait: *Commutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis*. Infert etiam, *volucrum, quadrupedum, & serpentium*. Dolose tamen isti totam phrasim contaminaverunt, ut per eam immutatam simpliciores inescarent, quasi scilicet apostolus de imaginum in ecclesia pictura verba faceret. Nam quæ ab apostolo inferuntur, apertam habent manifestationem: volatilium enim, quadrupedum, & serpentium mentionem facit. Item ea, *& venerati sunt & coluerunt*: creaturas scilicet supra creatorem. Norunt enim qui in historicis triti sunt, Ægyptios olim & boves & reliqua animalia coluisse, ut diversa volatilia, mures, vespas, item vilia alia & abjecta animalium. Persæ vero ignem & solem adorabant. Græci, præter ista, quamvis creaturam colebant. Quin etiam Hebræi quidam, ut testatur liber Regum & propheticæ enarrationes. Decepti enim sunt omnes, & gentes vanitatem induerunt: quare obscuratum est stultum cor eorum & ante Christi adventum, & post Christum; maxime tamen omnium, antequam in Christum credidissent: clarum enim hoc est. Quod si autem di-

Rom. 1.

cant, postquam creditum est in Christum, gentes creaturis & idolis serviviſſe, œconomiæ, inquam, Christi Dei nostri; falsæ sunt prædictiones in se, quæ per prophetas prænuntiatæ sunt de ecclesia: *Erit Jerusalem sancta, & alienigenæ non ingredientur amplius per eam. Et misericordiam meam non auferam ab ea, neque testamentum meum profanabo, nec ea quæ per labia mea egressa sunt, irrita faciam.* Quod si autem a cognitione Dei se exterminaverunt, & antequam Christus in mundum veniret, traditi sunt in reprobum sensum servientes diabolo, vana est accusatio, quæ nunc contra Christianos facta est. Proinde Isaïas audacter contra eos clamat, dicens: *Væ scribentes iniquitatem. Scribentes enim iniquitatem, scribunt.* Inique enim & malitiose apostoli & scripturæ verba exponentes, mentiuntur, post salutis nostræ mysterium œconomiæ Christi Dei nostri, per quem sumus liberati ab idolorum errore, errorem rediisse, & in idola gloriam esse relatam. Sed Christianorum nullus illis facile crediderit. Confitemur enim omnes, nos ab idolorum errore & omni gentili cultura liberatos tunc, cum Christus secundum carnem ad nos venit. Si vero illud factum esse negant, cum ecclesia illius non consentiunt. Et ait ad eos apostolus: *Tu quid habes, quod non accepisti?* Si vero acceperunt eam liberationem, confiteri debebant, & venerandas imagines admittere, quæ ad oculorum aspectum ecclesiastici decoris gratia nobis sunt factæ, ut narrationes evangelicas per eas in animum & memoriam subinde revocaremus, ut sæpe dictum est. Adducunt autem & alias apostolicas sententias, ita dicentes.

Joel 3. — Psalm. 88. — Isai. 10. ex Græco. — 1. Cor. 4.

Gregorius:

Si enim cognovimus Christum secundum carnem, jam non cognoscimus: per fidem enim ambulamus, non per speciem. (2. Cor. 5.)

Epiphanius:

Nos in medium adducemus insignes hujus loci interpretes. Joannes igitur qui ultra aurum & lapidem pretiosum eruditionem habet, dictum illud apostoli: *Quare nos hucusque nullum novimus secundum carnem: si vero cognovimus secundum carnem Christum, jam non amplius cognoscimus:* interpretando sic ait: Neminem fidelium juxta carnem novimus. Quid enim si in carne fuerint, cum vita illa carnalis perierit? De supernis enim nati sumus in spiritu. Novimus etiam aliam vitam, politiam, conversationem, & statum qui in cælis est. Et mox ejusdem ducem Christum exsistentem ostendit: quapropter etiam induxit: *Si vero juxta carnem Christum novimus, sed amplius jam non cognoscimus.* Agedum igitur, num carnem deposuit, & non amplius cum carne est? Absit. Nam & nunc in carne est. *Quemadmodum enim Jesus a nobis in cælum assumptus est, ita veniet.* At quomodo? in carne cum corpore. Quamobrem ergo inquit: *Nam si Christum secundum carnem cognovimus, sed non jam amplius modo cognoscimus?* Quia si passibilem cognovimus Christum, at jam non amplius. Ad nos enim pertinet secundum carnem, qui in peccatis sumus: sed non secundum carnem huc spectat, quando in peccatis non fuerimus. At cum ad Christum refertur, secundum carnem in affectionibus naturæ esse significat, veluti sitire, esurire, fatigari, dormire. Christus enim peccata non commisit, neque dolus in ore illius inventus est. Quam ob causam dixit: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* & rursum: *Venit princeps mundi hujus, & in me nihil invenit.* At non secundum carnem significat, jam liberum esse ab illis passionibus, non quod reliquerit carnem: nam cum hac veniet judicaturus terrarum orbem, cum hac, inquam, passionibus non obnoxia, & sincera, in qua & nos ambulabimus, corporibus nostris conformibus illius glorioso corpori exsistentibus.

Chrysost. hom. 11. in 2. ad Cor. — Act. 1. — Isai. 53. — Joan. 8. — Joan. 14.

Expositio Cyrilli in eumdem locum apostoli.

2. Cor. 5.

Cyrillus Alexandrinus fidei nostræ sinceræ propugnator, idem illud dictum explicans, ita commentatur: Quandoquidem unigenitum Verbum Dei factus est homo, & radix secunda generis apparuit, non secundum primam quæ ex Adam, sed in melioribus incomparabiliter considerata & exsistens, contendamus nos ad vitam. Non enim sub morte sumus, sed sub ipsum, quod cuncta vivificat, Verbum. Neque ullus est in carne, hoc est, in infirmitate carnali, qui est interitus. Neque enim hoc dicit apostolus Paulus, quod Christus non est incarnatus: nam quamvis dicat, quod *neminem cognovimus secundum carnem*, non id significat, quasi aliquo modo mortuus fuisset. Hoc enim tantummodo carnis infirmitas. Quod igitur inquit, tale est: Verbum caro factum est, & pro omnibus occubuit: atque ita illum cognovimus secundum carnem, sed amodo non cognoscimus. Nam etsi nunc sit in carne, resurrexit enim tertia die, ascendit in cælos. Verum hæc supra carnem considerantur. Non enim amplius moritur: neque ullam aliam carnis infirmitatem sustinet: enimvero omnibus his superior est, veluti Deus. Animadvertitis igitur, qui adversari semper didicistis, quod non modo apostolicas sententias pervertitis, sed & sanctis patribus contraria statuitis. Isti enim per prædicta apostolica verba post resurrectionem passiones exuisse ostendunt, & nos veluti factos conformes glorioso illius corpori, non secundum carnem ambulare debere dicunt, hoc est, non insistere carnalibus voluptatibus. Vos vero illorum vestigiis non inhærentes, diversa a patribus sapere gaudetis, & novam quamdam & minime tritam viam incedentes, & vosipsos, & qui vos sequuntur, in præcipitium & rupes ducitis, deinde in laqueos inferni deturbatis. Verum vobis haudquaquam faciliter quispiam assenserit, cum patrum nostrorum sanctorum traditionibus minime inhæreatis. Quod vero sequitur.

Gregorius:

Per fidem enim ambulamus, & non per speciem. (2. Cor. 5.)

Epiphanius:

Hunc locum idem Joannes Chrysostomus enarrans, ait: Porro ne quis audiens, *Peregrinamur a Domino*, dicat, cur hæc dicis? Alieni enim ab illo sumus, dum hic agimus: prius hæc corrigit, dicens: *Per fidem enim ambulamus, non per speciem.* Et hic quidem ista scimus, verum haud ita aperte. Quod & alibi dicit: *In speculo & ænigmate, tunc autem facie ad faciem.* Atque hæc a divinis istis patribus dicta sunt. Quamquam etiam aliis in locis ipse Apostolus sententiam suam aperte significet, dicens: *Nam quod quisspiam videt,* [a] *id & sperat: si vero quod non videmus, speramus, per patientiam exspectamus.* Manifestum igitur, quod per fidem, non per speciem, ambulamus. Non enim Deum hic videmus, sed credimus in eum. Nam & creaturas illius fide dicimus ab illo factas, quemadmodum idem per magniloquentiam spiritus prædicat, dicens: *Fide percipimus sæcula verbo Dei absoluta, ut ex his quæ non apparebant, ea quæ videntur, fierent.* Et contemplantes bene dispositum & ordinatum motum, ad considerationem pervenimus Dei, qui omnia ista sapientia sua fecit. Itaque id est, *Per fidem ambulamus, & non per speciem.* Non vero istorum more, (qui indocta sua lingua apostolicam sententiam, quasi contra veneran-

Homil. 10. in epist. 2. Cor. — 2. Cor. 5. — 1. Cor. 13. — Rom. 8. — a Pro, quid sperat? — Hebr. 11.

das imagines faceret, pervertunt:) dicta verba exponenda sunt. Nos igitur patrum doctrinas audientes, his adhæreamus, & novam istam vaniloquentiam exsecremur, dicentes: *Odi ecclesiam malignantium, & cum impiis non sedebo.*

Psal. 25.

TOMUS QUINTUS.

Epiphanius:

QUod ad omnem improbitatem delati, tandem seipsos in laqueos abduxerint, jam ostensum est. Quod autem nemo eorum qui in ecclesiæ sinu educati sunt, gloriam Dei ex imaginibus, aut alia aliqua creatura immutatam dixerit, age nunc deinceps assertione facta, veritatemque insuperabilem commilitantem habentes, adstruamus. Isti autem additamentis & auctariis malum ditare cupientes, & sanctos patres in medium adducunt, eos hoc nomine insimulantes, quasi contra imaginum picturam scripserint.

Gregorius:

Eadem etiam & apostolorum discipuli & successores divini patres nostri tradunt. Epiphanius enim Cyprius inter antesignanos præclarus, sic inquit: Attendite vobis, ut servetis traditiones quas accepistis. Ne declinetis neque ad dexteram neque ad sinistram. Quibus infert hæc: Estote memores dilecti filii, ne in ecclesiam imagines inferatis, neque in sanctorum cœmeteriis eas statuatis, sed perpetuo circumferte Deum in cordibus vestris. Quin etiam neque in domo communi tolerentur. Non enim fas est, Christianum per oculos suspensum teneri, sed per occupationem mentis. Idem in aliis quoque sermonibus suis de imaginum subversione multa dixit, quæ studiosi quærentes facile invenient.

Epiphanius:

Qui studiosi sunt in rebus ecclesiasticis pervestigandis, invenient istos propriam justitiam asserere cupere; & hoc unum studere, quo gratiæ Dei sese maxime apponant, inque nothis & adulterinis commentariis vim & robur opinionis suæ collocent. Quamobrem eos, tamquam nothos & non germanos fratres, ecclesia catholica recipere recusat, aversaturque illos, & dicit: *Semen Chanaan, & non Juda.* Sciunt enim quid ab evangelista dictum sit: *De nobis egressi sunt, sed e nobis non erant: nam si e nobis fuissent, nobiscum mansissent.* Item ab Apostolo divino: *Quia post discessum meum ingredientur lupi graves in vos, non parcentes gregi, quo contrahant post se discipulos. Videte autem ne quis sit, qui syllogismis per vanam deceptionem & philosophiam vos seducat.* Et idem rursus inquit: *Omni spiritui ne credatis.* Decet igitur omnem Christianum, cum libros aliquos adulterinos audit aut legit, eos respuere, neque omnino animum adhibere. Nam & inter epistolas divini Apostoli quædam fertur ad Laodicenses, quam patres nostri tamquam alienam reprobaverunt. Ad hæc Manichæi evangelium secundum Thomam invexerunt: quod ecclesia catholica merito, ut impium, aversatur. Quemadmodum etiam id, quod nunc e beato patre nostro Epiphanio dictum est, cum illius nequaquam exsistat. Divinus enim hic pater octoginta capitum librum edidit, in quo omnes hæreses gentiles & Judaïcas, item quotquot post Christianismum susceptum invectæ sunt, damnavit: in quo procul dubio & eam posuisset, quæ de imaginibus ab istis fertur, si alienam a Christi religione hanc existimasset. Quod si autem ecclesia has contra venerandas imagines expositiones suscepisset, profecto [a] non fuissent illis usæ in ornatum templorum ad nostram memoriam juvandam. Nam ex illo usu, quem in testimonium afferunt vaniloqui isti, illinc, inquam, subversionem habet. Beatus enim pater Epiphanius temporibus Arcadii & Theodosii floruit: ab eo igitur tempore ad hanc hæresim usque, anni sunt quadringenti; & tamen libros illos contra imagines nemo Christianorum, præter istos novitatis magistros, recepit. Quod si tanto tempore in ecclesia non sunt recepti, quamobrem nunc a nobis recipi debent? Nam quam afferunt quidam istorum epistolam, veluti scriptam a beato Epiphanio Cypriorum præsule ad Theodosium Imperatorem, nos eam in manibus sumentes, & diligenter & minime defunctorie legentes, invenimus circa finem epistolæ ejuscemodi emphasim: « Sæpe enim cum ministris meis de imaginum ablatione egi: « sed ab iis non receptus sum, neque vel in paucis vo- « cem meam audire sustinuerunt. » Attendamus autem qui floruerint per tempora supradicti patris nostri Epiphanii in ecclesia, quos tamquam gloriosos doctores & tuta munimenta ecclesiæ dicere possumus. Profecto Basilius sermone & opere magnus, Gregorius cognomento theologus, Gregorius Nyssensium episcopus, quem omnes patrum patrem vocant. Joannes item, cujus a lingua fluit vox melle dulcior: quamobrem & Chrysostomi appellationem meruit. Præter hos etiam Ambrosius, Amphilochius, Cyrillus Hierosolymorum episcopus. Quod si is qui hanc expositionem dictorum contra venerandas imagines edidit, ait se a sanctis patribus qui per ea tempora floruerunt, non fuisse receptum: quomodo ea quæ sancti patres non probaverunt, nos qui circa fines temporum & sæculorum occurrimus, quique verbi & cognitionis usu deficimur, & indigni sumus, ut discipuli illorum vocemur, recipiemus, præsertim cum falso contra ecclesiam edita sint? Apage cum ista impia & intolerabili editione. A ratione deviarunt, qui illam contra ecclesiam inferunt. Nos autem Christicolæ, dictum illud Apostoli cogitemus. Traditiones quas accepimus, eas servemus, & profanas vaniloquentias recusemus, easque omnia falsa & efficta cognoscamus. Libri enim beati patris nostri Epiphanii, præcipue is qui dicitur Ancyrotus, & reliqui quoque per universum terrarum orbem sunt famigerati, quod sonus eorum ita sit per omnes ecclesias paucis etiam temporibus sparsus. At quæ contra sanctas imagines verbula scripta sunt, eorum vix tres aut quatuor libelli per omnem ecclesiam reperiuntur, modo non sint nuper editi. Quod si autem essent legitimi in catholica ecclesia, quemadmodum est Ancyrotus beati Epiphanii, profecto per omnes ecclesias essent dispersi. Verum ut novitii & alieni, falsique ab ecclesia existimati sunt, nec unquam fuere recepti. Quam ob causam neque nunc etiam recipiendi sunt, quo pax Dei, & quæ ab initio traditio extitit, in ecclesiis conservetur. Neque hic linguas suas acuant & exerceant vaniloqui isti accusatores recte sentientium, quasi illi qui antiquam ecclesiæ traditionem recipiunt, beato Epiphanio adversentur. Nequaquam. Commentarium enim illum rejicimus, beatum autem patrem catholicæ ecclesiæ doctorem agnoscimus. Nam & divini patres, qui in quarta universali synodo fuerunt congregati, epistolam quæ nomine Ibæ episcopi Edessæ ad Marim Persam circumferebatur, anathemate damnarunt, quasi Nestorio consentientem. Eodem modo qui in sacra quinta synodo convenerant: ipsum autem Ibam, nequaquam. Non enim demonstrari poterat, quod esset Ibæ. Quamobrem in anathematismis non ipsum Ibam devoverunt, sed Ibæ epistolam. Dicebatur enim Ibæ, cum tamen illius haudquaquam esset. Sic igitur ista falsa scripta contra venerandas

Dan. 13. 1. Joan. 2. Act. 20. 1. Joan. 4.

1. Thess. 2. 2. Tim. 1. Tit. 3.

[a] Pr. non usa fuissent illis.

Actio VI. Refutationis Pars quinta.

imagines, dicuntur quidem a quibusdam Epiphanii, A non tamen sunt, ut demonstratum est: nam & illius discipuli templum in Cypro, quod ejusdem patris nomine appellaverunt, ædificarunt; & cum multis aliis picturis, illius quoque imaginem ibidem collocarunt. Quod si autem is tantopere venerandarum imaginum inspectionem fuisset exsecratus, quomodo in tantam audaciam illius discipuli erupissent, ut illi imaginem collocarent? Judicate omnes qui auditis, & verum a falso discernite: quia editiones istæ non sunt beati istius patris, sed potius Manichaicæ, quas veluti amara bile plenas fugiamus. Manichæi enim, & quicumque confusionis fuerunt auctores, contemplationem istam numquam ferre potuerunt: non enim accedunt ad hoc, quod Deus Verbum in carne sit homo fa- B ctus, sed tantummodo secundum existimationem & phantasiam. Quamobrem illi alia pro aliis imaginantes, subjiciunt hæc.

Gregorius:

Similiter & Gregorius theologus in versibus suis dicit: Flagitium est, fidem habere in coloribus, & non in corde. Ea enim quæ in coloribus exsistit, faciliter eluitur: quæ vero in profundo mentis, illa mihi amica.

Epiphanius:

Perverse rursus cogitantes, & aliud dictum Gregorii scilicet theologi subjiciunt, quod a dicto patre
» sic editum est: Flagitium, fidem habere in coloribus,
» non in animis; quæ facile elui potest: sed profunditas mihi cara. Ab his autem sic falso scribitur: Flagi- C
» tium est, fidem habere in coloribus, & non in corde.
» Ea enim quæ in coloribus exsistit, faciliter eluitur;
» quæ vero in profundo mentis, illa mihi amica. Obturarunt sane aures, & oculos clauserunt. Nam isti qui ecclesiasticas traditiones rejiciunt, recta intelligere & considerare nequeunt. Auditionem enim audierunt, & non intellexerunt: videntes viderunt, & non cognoverunt. Indurati enim corde, patrum doctrinas secundum proprias cupiditates pervertunt. Beatus enim Gregorius theologus in metricis suis *(In distichis.)* opusculis dictum illud, quod hi citant, ad moralem quemdam sensum attulit: corrigit enim vitam nostram, ut absistamus a temporalibus & mundanis rebus, voluptatibus scilicet carnalibus; & spiritualem D rursus vitam, quæ ad cælestia perducat, eligamus: nec credamus mundo huic, neque temporaneis & non manentibus adhæreamus: (hæc enim colores vocavit:) sed potius spiritualibus & veris insistamus, quæ in corde stabilimentum habent, & in æternum manent. Vita autem nostra fluxilis & advena quædam est. Quemadmodum enim color & atramentum facile abluitur, aut a pictore transformatur: sic etiam in hac vita nostra contingit, sicut & ipse alibi dicit:
» Orbis quidam versat nostras res. Fit enim aliquando, ut in uno die aut hora multas ferat mutationes. Omnia enim umbræ in modum obscurantur & pereunt humana: & bulla difflabilior est humanæ potentiæ superbia. *Omnis* enim *homo fenum, & omnis hominum gloria sicut flos feni.* *(Isai. 40.)* At spiritualium operum demonstratio perfecta est, & in manentibus habet retributionem. Nam si contra imagines ab illo dictum fuisset, dixisset potius: Flagitium est, fidem habere in coloribus, & non in Deum. Sed ipse subjecit, non in animis, quæ sunt fixa, firma & certa, ut operemur quæ sunt regni cælorum, non vero mundi hujus, quæ tamquam fluxa & celeriter se mutantia, fidem non habent. Rursus vero allegorice referentes, & omnia secundum propriam mentem adducentes, magnorum sacerdotum Joannis & Basilii verba citant.

Gregorius:

Joannes autem Chrysostomus sic docet: Nos per scripta, sanctorum fruimur præsentia, non sane corporum ipsorum, sed animarum imagines habentes. Nam quæ ab ipsis dicta sunt, animarum illorum imagines sunt. Maxima vero ad recti investigationem, inquit magnus Basilius, meditatio scripturarum divino afflatu nobis datarum. In his enim & rerum argumenta inveniuntur, & vita beatorum virorum perscripta veluti imagines quædam animatæ, secundum Deum politica imitatione operum exhibentur.

Anno Christi 787.

(Epist. 1. ad S. Gregorium de vita solitaria.)

Epiphanius:

Qui quidquam recte sapit, nequaquam hæc ad subversionem sacrarum imaginum pertinere intellexerit. Omnibus enim manifestum est, cum audivimus virilia & fortia sanctorum facta, constantiam firmitudinemque animorum illorum nos beatificare & laudare: quin etiam cum in divinis scripturis sanctorum vitas legimus, cumque in picturis easdem contemplamur, in memoriam revocamus, quantopere in Deum fervore fuerint accensi. Nam quæ oratio per auditum exhibet, hæc scriptura tacens per imitationem ostendit, ut magnus inquit Basilius. Sed & Joannes Chrysostomus in sermone, quod veteris & novi Testamenti unus sit legislator, & in vestitum sacerdotis, cujus *(Serm. in 40. martyres.)* initium: Regni Christi evangelium prædicant qui- «
dem prophetæ. Inter reliqua: Ego & ex cera fusilem « *(Ante medium.)*
adamavi picturam pietatis causa. Vidi enim angelum «
in imagine, propulsantem barbarorum gentem pedi- «
bus conculcatam, & David vere dicentem: *Domine,* « *(Psalm. 72.)*
in civitate tua imaginem eorum comminues. Demonstratum igitur satis est, ea quæ a sanctis patribus recte tradita sunt, ab his qui extra divinum chorum sunt, perverti. Insistunt etiam adhuc in eadem improbitate, cum ea quæ a beato patre nostro Athanasio contra idola dicta sunt, in subversionem imaginum picturæque allegant.

Gregorius:

Et Alexandria lumen Athanasius dixit: Quomodo non miseratione prosequendi sunt, qui creaturas adorant, quod illi qui vident, non videntibus cultum exhibent, & audientes, non audientes orant, precanturque? Creatura enim a creatura numquam servabitur. *(Orat. contra gentes: paulo post principium.)*

Epiphanius:

Papæ, quanta insania? Nunc enim novam quamdam blasphemiæ viam excogitantes plane a veritate deviant. Nam ea quæ divinus vir contra idola locutus est, hæc isti homines etiam post cognitionem veritatis & confessionis sinceræ & divinæ regenerationis tribuunt [a]; & præter unum universorum Dominum, creaturis servire Christianos, & idololatriam commisisse, asserunt. Parce Domine populo tuo, & nullum horum blasphemia seduci sine. Omnes enim qui tuo nomine vocati sunt, confitemur nos ab idolorum deceptione & errore liberatos. Et postquam te cognovimus, quos divina regeneratione dignatus es, nequaquam ad creaturas quæ sub cælo sunt, tuam divinam adorationem retulimus. Tibi autem soli liberatori E nostro psallimus: Domine, præter te neminem novimus, nomen tuum vocamus. Testis ipse angelorum beatorum exercitus: testis apostolorum, prophetarum, martyrum & sanctorum patrum cœtus. Ad recordationem autem sensorii nostri ad tuam gloriam, quo ad magnificentiam & figuram divinæ crucis tuæ adducamur, evangelicam narrationem & imaginum picturam habemus. Habemus item & alia plurima consecrata vasa: hæc, quia in nomine tuo facta sunt & consecrata, exosculamur. Sed isti tamquam lingua mendaci thesauros sibi congregantes, vana prosecuti sunt. Quam ob causam & dolor linguæ eorum, & improbitas tandem peribit. Quemadmodum enim lumine accedente, tenebræ fugantur: sic & veritate

[a] Subintellige, Christianis, ob sacras imagines.

Refutationis Pars quinta.

apparente, gladio spiritus linguæ illorum venenum excisum est. At iterum assumptiones quasdam adducunt, sic dicentes.

Gregorius:

Similiter Amphilochius Iconii episcopus qui ita inquit: Non enim nobis sanctorum corporales vultus coloribus effigiare curæ est, quoniam his opus non habemus, sed politiæ illorum virtutum memores esse debemus.

Epiphanius:

Hæreticis proprium est mutilatas exquirere sententias. Nam si quis studiose exquirat, haud facile hanc beati patris sententiam invenerit contra venerandarum imaginum repræsentationem: sed affectionis animæ sanctorum virilitatem & constantiam celebrans, & prædicans virtutum efficaciam, hæc dicit beatus pater, maxime quo nos ad imitationem perducat. Non enim sanctos propter carnalem amorem laudamus, neque pingimus, sed quo virtutum illorum simus memores. Et in libris quoque vitas illorum describimus, in tabulisque illos depingimus: non quod hoc a nobis postulent ipsi; verum id nostra causa, & propter utilitatem nostram facimus. Non enim solum passiones martyrum nos instituunt, sed & contextus & scriptum de illorum passionibus, picturaque idem indicans. Simili modo & annua illorum memoria. Figura autem orationis tota beati patris hoc innuere videtur: de subversione autem venerandarum imaginum nulla plane apud illum mentio: siquidem nihil, quod eas calumniari possit, hic deprehenditur. Nam quid si dicat, Non enim corporales vultus coloribus in tabulis effigiare nobis curæ est? Hæc enim intentione virtutis ab eo dicuntur. Infert enim: Curæ enim nobis est, virtutes bonorum virorum eligere, & operum illorum meminisse, & politiam illorum imitari. Ipsis autem templa fabricari, aut imaginem illorum in tabulis circumferre, contemnentes interim illorum virtutes, haudquaquam laudabile est. Nemo enim laudaverit virum, quem viderit virtutes sanctorum aversantem, & quotidie illorum imagines circumferentem, aut templa illis ædificantem, aut vasa comparantem illis, sui ipsius autem templum divinis virtutibus non ornantem. Inquit enim Deus per Isaiam prophetam ad eos qui ita affecti sunt. *Si mihi obtuleris similaginem, frustra. Incensum mihi abominatio est: & quoties manus vestras tetenderitis ad me, avertam oculos meos a vobis: & si multiplicaveritis obsecrationem, non exaudiam vos.* Sed quid facietis? *Lavamini, mundi estote, auferte improbitates ab animis vestris coram oculis meis. Cessate a malitia vestra, discite facere bonum, exquirite judicium, liberate eum qui injuria afficitur, pronuntiate pro orphano, jus dicite viduæ.* Hæc enim si recte fecerimus, tunc ea quæ a nobis offeruntur, grata & suscepta erunt apud Deum; sive ea sancta templa fuerint, sive sacta vasa, sive etiam venerandæ imagines. Ita enim commodum nobis est, ad memoriam horum virtutes exquirere, & pro viribus imitari. Hoc sane martyrum est encomium, electorum ad virtutem convocatio, quemadmodum magnus inquit Basilius in moralibus suis sermonibus. Inter hæc quoque laudanda est templorum exædificatio, imaginum effiguratio, sacrorum vasorum Deo oblatio. *Hæc enim oportet etiam facere, & illa non omittere*, ut Veritatis verbum nos docet. Non enim aliquis virtutem possidere poterit, nisi in aulis Domini assederit, nisi per lectionem divina oracula auribus hauserit, & per visum ad evangelicas historias & doctrinas, ad martyrum repræsentationes & certamina fuerit perductus. In omni autem tempore, loco & hora, virtutes exercere, perquam necessarium est. Nam & passionibus Christi incumbere, & in iis versari perpetuo & continuo, necessarium: illiusque mortificationem in corpore nostro circumferre, & studiose hoc facere, utile est. Regni enim cælorum hospes est & procurator. Multas autem cruces in ædicula figurare, & præcepta Dei contemnere, imitationisque passionis illius oblivisci, extrema dementia est. *Sine operibus enim fides mortua.* Evangelice enim ait Dominus: *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum, sed qui facit voluntatem Patris mei, qui est in cælis.* Inhærentes autem præsentibus, agendum & aliam demonstrationem his competentem reddamus. Consueverunt patres nostri sancti, qui voluntatem Dei salutiferam nobis exponunt, per exaggerationem mandatorum observationem nos docere; & ad quod mandatum illis scopus vergit, eo præparare auditores, hocque extollere & magnificare: quo veluti ancora tuta injecta, in reliquis quoque non simus negligentes. Ne vero in pluribus afferendis longiores simus, unum Asterium Amasiæ episcopum citemus. Hic igitur in Lazarum & divitem epulonem sermonem conscribens, emphasim quamdam de alendis pauperibus contra divites exercet. Adhortatur divites, ut eleemosynarum fructibus divites sint, ne vestitu splendido & molli utantur. Inducit autem inter cetera ethicam quamdam disputationem contra religiosulos quosdam ipsa vita, sed tamen divitiis inhiantes. Sic autem inquit: " Ne pingas Christum in " vestibus, sed magis sumptu illo & impensis, pauperibus subveni. Deinde adimere cupiens divitiarum appetitum, infert: " Sufficit enim illi una incarnationis " humilitas. Hoc est, Non placitum est Christo Domino Deo nostro, ut per mundanam affectionem & avaritiam, illius œconomiæ mysteria demonstrentur. Non enim pium est aut coram illo acceptum, evangelicæ recordationis gratia materiam divitiarum thesaurizare, & causari occasiones peccati. Pauperes autem qui pane & vestitu indigent, negligere, non pietatis, sed avaritiæ opus est. Quemadmodum enim nulla communio est luminis & tenebrarum, neque participatio injustitiæ cum justitia; ita neque divitiarum cupiditas, & mollium vestium indumenta cum evangelica historia & figura conveniunt. Hæc enim nobis dispensationis narrationem, vere ad salutem ducentem, explicat. Illa vero ad miseriam ducit, cum sit subjecta pœnis. Quemadmodum Jacobus frater Domini dicit: *Divites, lugete & lamentamini, ejulantes super miseriis vestris. Divitiæ vestræ computruerunt, & vestes vestræ a vermibus roduntur; aurum & argentum vestrum rubigine exesum est, & rubigo in testimonium contra vos manet.* Quam ob causam, ut dictum est, quæcumque per avaritiam fiunt, cum mundo simul pereunt. Possumus enim nos perexiguis sumptibus cibos, vestes, tectum, quæ nobis sufficiant, comparare. Omne enim quod non ad usum, sed ad speciositatem comparatur, lasciviæ habet accusationem, ut divinus inquit Basilius. Sufficiant igitur nobis, quæ ad usum tantum habemus: & ex iis pauperibus largiamur, manumque porrigamus: ut & nos aliquando Dei vocem audiamus, dicentis: *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Et, *Quodcumque uni horum fratrum meorum vel minimo feceritis, mihi feceritis.*

Isai. 1. ex Græco. — *Serm. in 40. martyres.* — *Matth. 23.* — *Jac. 2.* — *Matth. 7.* — *Jac. 5.* — *Lib. Reg. fusius disputat. cap. 22.* — *Matth. 5.* — *Matth. 25.*

Assertio imaginum ex Asterio Amasiæ episcopo, de Euphemia martyre.

Quandoquidem autem Asterii mentionem fecimus, ejusque verbis tamquam exemplo usi sumus, ostendamus quoque ex eodem perquam veterem esse de

Actio VI. Refutationis Pars quinta.

imaginibus traditionem. Ipse enim contemplatus imaginem passionis Euphemiæ martyris, hisce encomiis usus est: Mulier quædam sacra virgo inviolata, Deo castitatem conservans exstitit; Euphemiam eam vocant. Tyranno autem aliquando pios pellente, animo propenso mortis periculum adiit. Cives autem & sacrificii communicatores pro quo sacrificabat, virginis virilitatem admirantes, prope templum thecam reveriti, deponentes cistam, honores illi exhibent, annuum festum, communemque celebrantes conventum. Divinorum autem Dei mysteriorum sacerdotes & verbis memoriam illius celebrant, & quomodo fortitudinis certamen certaverit, populum congregatum docent. Pictor autem & is quoque secundum vires per artem pius est, qui omnem historiam in sindone pinxit. Posuit enim illius prope thecam sacrum spectaculum. Habet autem se ad hunc modum suavitas artis. In alto throno judex sedet, amare & horribiliter in virginem videns: (irascitur enim etiam in ipsis inanimatis rebus, cum vult, ars:) satellites vero imperii, & multi milites commentarienses, tabulas & stilos in manibus gestantes, adstant; quorum unus manum a cera auferens, diligenter ad condemnatam aspicit, quasi jubeat clarius virginem loqui, ne in scribendo a se error committatur. Stat autem virgo in pulla tunica & pallio philosophiam significante, ut pictori visum fuit: vultu vero satis urbano, meo autem judicio, animo virtutibus omnibus egregie splendente. Ducunt autem eam ad principem milites duo, quorum alter horsum, alter illorsum virginem trudunt. Vultus autem virginis pudore & constantia mixtus est: annuit enim in terram, veluti virorum erubescat aspectum. Stat autem imperterrita, nihili omnino faciens miserum certamen. Quemadmodum autem aliquando alios pictores contemplatus sum, in pictura mulierculæ Colchidos, quomodo sit affecta in jugulatione prolium, dum gladium illis intentat: misericordia enim & furore vultum habet divisum, quia alter oculorum iram exhibet, alter vero maternum affectum, horrens & parcenti similis: ita quoque mihi hic contigit. Nam admirationem meam ab illa cogitatione ad hanc picturam transtuli. Valde autem miror pictorem, qui affectus naturæ pugnantes, pudorem scilicet & virilitatem, commiscuerit. Imitatione autem artis procedente ad historiam, ecce adsunt duo vulgares homines, in tunicis nudi; quorum alter caput virginis arripiens, & in tergum flectens, ad pœnam alteri commode exhibere videtur: ille vero adstans, dentes virginis excutit. Instrumenta autem pœnæ, malleus & terebra sunt. Hic lacrymas amplius continere nequeo, dolorque sermonem aufert. Nam ita manifeste & evidenter sanguinis guttas pictor decoloravit, ut juraveris a labiis effluere, & cum fletu discedere cogaris. Dehinc carcer. Et iterum in pullis vestibus decenter virgo ad cælum manus elevans, Deum in malis auxiliatorem invocat. Hac vero sic precante, apparet a capite signum illud, quod consuetudo est Christianis adorare & depingere: symbolum autem arbitror passionis, quam illa suscepit. Statim autem pictor alibi ignem, huc illucque se spargentem, rubro colore depinxit, & hic quoque nova arte flammam faciens corpoream. Stat autem ipsa in illo media, manus ad cælum complicans. Dolorem autem nullum vultu præfert, sed magis gaudenti similis est, quod ad vitam incorpoream & beatam iter faciat. Hucusque pictor manum suam extendit, & ego orationem. Tempus autem est, ut & tu picturam perficias, ne nimium extra narrationem veniamus. Hactenus Asterius.

Speculantes autem ea quæ in scriptura sacra dicta sunt, inveniemus illinc quoque desumpta, quæ ab eo narrata sunt. Deus enim famulo Moysi de tabernaculo quædam mandans, variaque & diversa opera fieri jubens, ait: *Facies vela e bysso texta & hyacintho, purpura, & coccinea textura, cherubim artificio textura facies.* Et hoc sane mandatum docet nos, ut in iis quæ Deo dicantur, non parcamus sumptibus etiam magnis: in hominum autem rebus non ita se habere debet. Dictum enim est populo: *Vestem ex duabus contextam vobis non injicietis.* Clarissime autem divinus apostolus horum sensum explicat, jubens mulieres in habitu decenti cum verecundia & castitate se ornare, non in reticulis auro & margaritis ornatis, aut etiam veste pretiosa; sed quam decet mulieres, quæ bona prædicant opera. Hæc igitur nos, qui Deo soli & uni latriam exhibemus in spiritu & veritate, scientes, quæcumque illi offeruntur aut consecrantur, sive divina fuerit venerandæ crucis figura, sive sacer evangelii codex, sive venerandæ imagines, sive sacra vasa, ea amplectimur & veneramur; ut qui spem habeamus sanctificationis ab ipsis reddendæ, & illis ob id adorationem honorificam exhibemus. *Adorate* enim, ait, *scabellum pedum ejus, quia sanctus est ipse.* Quam ob causam Gregorius theologus in sermone natalium Domini sic inquit: Bethlehem honore affice, & præsepe adora. Nam quæ Deo oblata sunt, ejus participatione & contrectatione sancta fiunt. Quemadmodum item & tota scriptura testatur, & ob hoc sancto honor sanctitatis illius non aliter conservatur, quam per nostram devotam adorationem. Isti vero nova mendacia spirantes, aliena quædam a catholica ecclesia consuentes, dicunt.

Anno Christi 787. Exod. 26. & 25. Deut. 22. 1. Tim. 2. 1. Petr. 3. Psalm. 98.

Gregorius:

Consentanea his etiam Theodotus Ancyræ episcopus sic docet: Sanctorum formas & species ex materialibus coloribus formari minime decorum putamus: horum autem virtutes, quæ per scripta tradita sunt, veluti vivas quasdam imagines reficere subinde oportet. Ex his enim ad similium imitationem & zelum pervenire possumus. Dicant enim nobis, qui illas erigunt statuas, quaenam utilitas ex illis ad se redit? An quod qualiscumque recordatio eos habet ex tali speciali contemplatione? Sed manifestum est, quod vana sit ejuscemodi cogitatio, & diabolicæ deceptionis inventum.

Epiphanius:

Si Theodotus esset in præsenti vita, clamaret utique cum beata Susanna ad Dominum, dicens: *Deus æterne, arcanorum cognitor, qui nosti cuncta priusquam facta sunt, tu novisti Domine*, quod falso me accusant, imitati presbyteros Babylonicæ confusionis, qui omnis vaniloquentiæ sunt auctores. Sed seipsos idoneos & claros demonstrare volentes, nova quædam garriunt: & mendax calamus scripturæ illorum reperitur, & aperte veritatis proditores deprehenduntur. Multi enim nostrum diligenter quærentes & indagantes in sermonibus hujus Theodoti præsentem sententiam, num alicubi apud illum exstaret, nusquam sane invenimus. Nihil enim tale ipse umquam sermocinatus est. Satis autem argumenti fuerit, quia totus hic sermo amarulentia & exacerbatione plenus sit: & linguæ incontinentis & labiorum impurorum audacia, immo diabolicæ fraudis inventio, ita contra effigiationem sanctorum imaginum garrire. Quamobrem Christianos accusantium figmentum est & idioma, non autem Theodoti. Nam si illius esset, debebant utique aperte locum designasse sermonis aut libri, unde hæc sententia esset descripta. Sed quia noverunt falsum esse mendacium, locum silentio prætérierunt. Nos igitur cum congregassemus illius libros, sex ad Lausum tomos contra Nestorium scriptos,

Dan. 13.

Anno Christi 787.

ptos, interpretationem in symbolo sanctorum patrum qui in Nicæa convenerant, sermonem in natalem Domini, in luminaria, in Eliam & viduam, in sanctum Petrum & Joannem, & in claudum sedentem ad portam speciosam, in eos qui talenta acceperant, in duos cœcos; nusquam sane dictam sententiam invenire potuimus. Neque etiam fieri potuit, ut hanc falso colligentem sententiam de veteris Ancyrani libris protulerint: sed fortassis alicubi in chartula conscriptam, tamquam pestem evitandam deprompserint, quo scilicet simpliciores caperent. Nam qui mentem habent & veritatem audiunt, talia ementita esse cognoscunt. Duces autem hæreseos suæ in aciem nondum vocare desinunt, Arii scilicet protectores & contribules illius, Eusebium Nicomediæ, Theognium Nicææ, & Maridem Chalcedonis, sic dicentes.

Gregorius:

Similiter & Eusebius Pamphili ad Constantiam Augustam, potentem Christi imaginem ad se ab illo mitti, talia dicit: Quoniam autem de Christi imagine ad me scripsisti, ut tibi mitterem, velim mihi significes, quamnam putes Christi imaginem: utrum illam veram & incommutabilem, natura illius characteres ferentem; aut hanc quam propter nos assumpsit, servilem formam pro nobis induens. Sed sane de divina forma non arbitror etiam ipse ego te esse solicitam, cum fueris ab illo edocta, neminem Patrem cognovisse, præter Filium: neque ipsum Filium condigne quempiam cognovisse, nisi qui illum genuit Pater. Et post alia: Sed omnino servi requiris imaginem formæ, & carnem quam propter nos induit: sed & hanc gloria deitatis suæ commixtam esse didicimus, & passam mortuamque. Et post pauca: Quis igitur gloriæ ejuscemodi & dignitatis splendores lucentes & fulgurantes effigiare mortuis & inanimatis coloribus & umbratili pictura posset? cum neque divini illius discipuli in monte illum contemplari quiverint: qui cadentes in faciem suam, non posse se ejuscemodi spectaculum inspicere confessi sunt. Igitur si carnis illius figura tantam ab inhabitante in ea divinitate accepit potentiam: quid oportet dicere tunc cum mortalitatem exuit, & corruptionem abluens, formam servi in Domini & Dei gloriam transtulit? post mortis scilicet victoriam, post ascensum in cælos, post cum Patre regio in throno a dextris consessum, post requiem in ineffabilibus & innominandis finibus Patris: in quam ascendentem & desidentem cælestes potestates illi benedictis vocibus acclamabant, dicentes: Principes tollite portas vestras; aperiamini portæ cælestes, & introibit rex gloriæ.

Matth. 11.

Matth. 17.

Psalm. 23.

Epiphanius:

Optime in hos quadrat prophetica vox, quam Dominus per Jeremiam vatem Judaïcum populum reprehendens dixit: *Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt sibi cisternas pertusas, quæ non potuerunt aquam continere.* Relinquentes enim selectorum nostrorum patrum sententias, sectantur eos qui ventilabro ex area dominica judicio divino excreti sunt: aream dico catholicam ecclesiam. Hos enim in protectionem suæ hæreseos afferunt. Quis enim fidelium in ecclesia, quique verorum dogmatum scientiam habet, ignorat Eusebium Pamphili, in reprobum sensum traditum, consensisse [a] Arii placitis? Nam in cunctis historicis suis libellis Filium & Verbum Dei creaturam vocat, subministrum, & secundo adorandum loco. Si vero quidam asserunt eum in synodo subscripsisse, concedimus quidem hoc ita se habere: verum labris illum dicimus veritatem coluisse, corde autem longe ab ea abfuisse, quemadmodum & omnes epistolæ illius & commentaria ostendunt.

Jerem. 2.

[a] Vide epistolam Photii 144 ad Constantinum patricium.

Quod si autem alias aliquando pro temporis & rei conditione mutatus apparuit, nunc hos laudans qui stabant a partibus Arii, nunc vero veritatem simulans; profecto ob id, secundum Jacobum fratrem Domini, homo duplicis animi, inconstans in omnibus viis suis dicetur: neque putet, quod quidquam a Domino accepturus sit. Etenim si corde credidisset in justitiam, & ore quoque ad salutem verbum veritatis fuisset confessus in omnibus suis commentariis, & veniam poposcisset. Verum pro epistolis suis nusquam apologiam conscripsit: mansit enim ut Æthiops, non commutans cutem suam. Nam in expositione illius loci: *Dixi Domino, Dominus meus es tu:* extra cognitionem veritatis rem aggressus, sic inquit: Lege naturæ, cujusvis filii pater, dominus quoque ejus exsistit: ob id unigeniti illius Filii Dei, qui genuit illum Pater, fuerit sane illius & Dominus, & Deus, & Pater. Simili modo & in epistola ad beatum Alexandrum magistrum & doctorem Athanasii, cujus initium: Quanto labore & diligentia in has litteras inciderim: hic apertissime blasphemans, sic ait: Arium ejusque studiosos accusant hæ litteræ, quod Filium ex non ente, instar unius omnium, factum esse dixerint. Illi vero epistolium attulerunt, quod ad te scripserunt, in quo fidem suam exponentes, his verbis confitentur quæ sentiunt: Legis, Prophetarum, & novi testamenti Deum, ante sempiterna sæcula sibi Filium unigenitum generasse, per quem & sæcula & omnia fecit. Generasse autem non videtur, sed in veritate propriæ voluntati subsistituisse, immutabilem & inalterabilem creaturam Dei perfectam: verumtamen non ut unam creaturarum. Tua vero epistola accusat eos quasi dixerint, quod Filius factus sit, tamquam unus omnium: cum tamen hoc non dixerint, sed aperte pronuntient, non ut unam creaturarum. Vide ne dederis statim illis occasionem, ut ea etiam calumnientur, & assumant, quæcumque voluerint. Iterum accusas eos, quod dixerint, quod Qui est, non exsistentem genuit. Miror sane si quispiam aliter dicere poterit. Nam si unus est, Qui est, manifestum est, quod ex eo genitum est omne quod est, estque id post illum. Si vero Qui est, non unus sit, sed & Filius sit Qui est; quomodo eum Qui est, Qui est genuit? Sic enim Qui est, duo fuerint. Et hæc quidem Eusebius ad gloriosum Alexandrum.

Acti VI. Refutationis Pars quinta.

Jacob. 1.

Rom. 10.

Psalm. 15.

Feruntur ejus ad eumdem gloriosum virum & aliæ epistolæ, in quibus variæ sunt blasphemiæ, dum Arium defendere conatur. Eodem modo in epistola ad Euphrationem blasphemus est. Initium ejus epistolæ est: Domino meo cum omni gratia confiteor; & cetera. Non enim Filium Patri coëxsistere dicimus, sed Patrem ante Filium fuisse. Porro ipse Filius Dei, hæc nobis omnibus exactius cognoscens, alterum seipsum, & minorem a Patre, subjectumque cognoscens, admodum valde pie nos id docet dicens: *Pater qui me misit, major me est.* Et inter alia: Quoniam Filius & ipse quidem Deus, sed non verus Deus.

Joan. 14.

Ex his igitur scriptis illius apparet, aperte illum Arianicæ esse opinionis & sententiæ. Cum hac autem abominanda hæresi insani isti Ariani & unam naturam in unitione hypostasis esse dicunt. Opinantur autem Christum Dominum nostrum carnem sine anima assumpsisse, addentes in salutari illius dispensatione divinitatem implevisse animæ consilia, motionesque: nimirum quo passionem (ut ait Gregorius) divinitate circumscribant, & ob id vere Theopaschitæ sunt. Qui autem hujus sententiæ sunt, imaginem non habendam censent, quemadmodum impius Severus, Petrus Fullo, Philoxenus Hierapoleos episcopus, &

Epist. 1. ad Cledonium post principium.

ACTIO VI. Refutationis Pars quinta.

ANNO CHRISTI 787.

omnis denique illa multi capitis [a] & sine capite hydra contendit. Hujus igitur societatis exsistens & Eusebius, (quemadmodum ex illius epistolis & historicis commentariis demonstratum est) imaginem Christi Theopaschitarum more rejicit: qua de causa & Constantiæ Licinii uxori scribit, apud se imaginem non reperiri. Nam & in eadem epistola dicit, quod illius incarnata forma in deitatis naturam mutata sit. Nemo tamen sanctorum patrum nostrorum sic sensit aut docuit. Neque etiam veritas sic se habet. Audiamus Athanasium insaniæ Arii vindicatorem: alia enim docet in dogmatica ad Eupsychium presbyterum Cæsareæ epistola. Similiter & Cyrillus in prima ad Successum Diocæsareæ episcopum. Similiter in oratione contra [b] libidinosos dicta. Ambo enim, sicut unam terrestris reipublicæ administrationem habentes, ita & cælestis, veluti ab unico spiritu afflati: consona invicem loquuntur.

[a] Hoc est, Acephalorum.

[b] Pro, commixtores essentiarum, Συνουσιαστῶν.

Athanasius in epistola ad Eupsychium, cujus initium: In quibus existimasti nos, piissime: inter cetera sic inquit: Communis ovium fructus est, hæc, inquam, tergoris messis, haud quæ omnibus ad communem usum præstat: verum postquam tinctura, quæ de mari accipitur, subdita fuerit, purpurea dicitur: & appellatione mutata & usu, propter excellentiam regibus tantummodo aptatur. Ita lana est, & non est. Natura quidem manet id, quod a principio fuit; usu autem non amplius: vulgaris enim usus fuit, propter colorationis dignitatem. Ita quoque caro, natura communi assumpta. Postquam enim facta fuerit regis tegumentum, cum ipso rege ejusdem fit dignitatis, quamquam natura non fuerit talis. Quare recte Dominus gloriæ dicitur: & secundum quod homo quoque fuit, affectiones & passiones naturæ eum invaserunt, & contumeliis aliorum fuit quoque obnoxius. Quonam modo enim rex veste utitur, sic ipse carne quoque se circumcinxit. Quemadmodum autem qui regis purpuram rumpens, regi pœnam dat, quasi insidiator aut malevolus, quamquam ipse rex nihil fuerit gravius passus; purpuræ autem passio ad ipsum refertur: ita quoque carnis passio, Verbo Dei manente impassibili, in ipsum propter contumeliam descendere dicitur. Et ob id Paulus Dominum Christum, quatenus homo, Filium Dei tradit. Et ante hunc Gabriel archangelus paradoxum novi partus Mariæ evangelizans, *Ave*, inquit, *gratia plena, Dominus tecum. Ecce tu in utero habebis, & paries Filium, & vocabunt eum Jesum: hic erit magnus, & Filius Altissimi vocabitur.* Quare Jesus Filius Dei vocatur: non quod caro in divinam naturam fuerit mutata, sed propter unitionem ad Deum Verbum cognominem dignitatem accepit.

Rom. 1.

Luc. 1.

Eodem modo Cyrillus in prædicta ad Successum epistola, cujus initium: Incidi in commentarium a tua sanctitate mihi missum; inter cetera inquit. Post resurrectionem idem illud corpus, quod passum fuit, mansit, nisi quod debilitates humanæ naturæ in se amplius non recepit. Non enim aut fame, aut lassatione, aut alia aliqua tali passione torquebatur, sed deinceps incorruptibile mansit. Nec id solum corpus est, verum præter hoc etiam corpus vivificans. Vitæ enim corpus est, hoc est, unigeniti. Nam Deo decentissima gloria illuminatum est, & intelligitur Dei corpus. Proinde si quis ipsum divinum corpus, ut certe hominis, humanum dixerit, non sane quidquam erraverit, decentique sermone fuerit usus. Hinc arbitror doctissimum Paulum dixisse: *Si vero Christum secundum carnem cognovimus, sed jam nunc amplius non cognoscimus.* Dei enim, ut dixi, proprium corpus exsistens, humana omnia excedit. Corpus autem quod a terra est, non potest mutationem secundum divinam naturam subire. Etenim hoc impossibile: quoniam in deitate, veluti generationis aliquid, & quod nullam secundum naturam habet secum proprietatem, exsistit. Æque enim absurdum est, si quis dicat, quod corpus in deitatis naturam mutatum sit, & quod Verbum in carnis naturam sit alteratum. Nam ut hoc impossibile, (immutabile enim & inalterabile verbum est) ita & aliud. Non enim possibile est creaturam aliquam in deitatis naturam aut substantiam transgredi posse. Creatura autem caro est. Quamobrem divinum esse didicimus corpus Christi, quoniam Dei corpus est, & ineffabili gloria illuminatum, incorruptibile, sanctum, vivificans: quod autem in deitatis naturam sit mutatum, neque patrum aliquis dixit aut cogitavit, neque nos ita sentire possumus.

2. Cor. 5.

Similiter & in oratione contra [a] libidinosos, cujus initium: Longam nuper de veritatis dogmatibus contexuimus orationem; inter cetera inquit: Proinde num carne ejus in deitatis naturam mutata, desinit esse Filius hominis? Manifestum fuerit omni quod ex hoc sequitur, quod nos ex adoptionis gloria rejecti simus, veluti non haberemus amplius primogenitum in multis fratribus. Et paulo post: Num igitur de tam bona fama, quæ nobis data fuit gratis, adeo subito excidimus? non sane. Non enim stoliditate, insipientia & stultissimis quibusdam inventis, in reprobum sensum perducti, ea quæ non decet, sentimus. Sacram autem scripturam, veluti canonem rectitudinis & incommutabilis fidei habentes, dicimus, quod qui natus nobis est primogenitus & unigenitus, Dei scilicet Verbum, non destitit esse post illud verus Deus & Filius hominis. Neque in naturam deitatis incommutabiliter & inconfuse unita sibi caro transmigrasse videtur: immo gloria propria illam illustrans intelligitur recte Deum decentibus impleta dignitatibus. Sic etiam secundum tempora per universum terrarum orbem rediens e cælo videbitur. Atqui cum carne quoque, postquam bene hoc dispensationis mysterium obivisset, rediit in cælum. Nam qui rem eam viderunt, stupore perculsi sunt. Quia ut scriptum est: *Nubes illum assumpsit.* Tum admirantibus illis vox angelorum sanctorum audita est: *Viri Galilæi, quid statis suspicientes in cælum? Hic Jesus, qui a vobis assumptus est in cælum, ita veniet, quemadmodum eum vidistis ascendentem in cælum.* Num igitur hi, quibus hoc dictum est, viderunt eum sine carne ad Patrem ascendentem, aut abjicientem nostram similitudinem, qua in corpore tactili & visibili fuit, [b] & intangibilem & invisibilem naturam commutasse? Quis hoc ausus sit dicere? Si vero veniet sicut discessit, non vere dixerimus: Veniet rursum in corpore, non nudum & sine carne Verbum? Et paulo post: Cognosce igitur, quod descensum illum quem facturus est in fine sæculi, ipsis prius manifestaverit, cum scilicet se transfiguraret. Hæc autem transfigurationis figura (mirandus inquit evangelista) facta est, non secundum depositionem speciei, videlicet humanæ figuræ abjectionem, immo circa solam gloriam. Resplenduisse inquit faciem illius, non aliter ac a solis radiis fulgor emittitur. Et mox: Scripsit vero & de Christo doctissimus Paulus: *Qui humilitatis nostræ corpus transformabit conforme gloriæ illius.* Quid ad hoc dicent, qui in Verbi naturam carnem illius commutatam asserunt? Num scilicet sanctorum corpora transibunt in naturam deitatis, ut fiant corpori illius glorioso conformia? Profecto hæc extremæ imperitiæ & inscitiæ nugacitas exsistit. Mutata enim carne in naturam deitatis, ut aiunt, quonam utetur corpore Deus

[a] Pro, commixtores essentiarum, συνουσιαστάς.

Act. 1.

[b] Forte, & in intangibilem.

Matth. 17.

Philipp. 3.

[Anno Christi 787.]

Verbum exsistens? Deitas enim res est incorporea, & verum est quod Deum nemo vidit umquam. Deinde clarissime idem deducens, veluti contra Eusebium, sic idem beatus pater in eodem sermone dicit: Videtur pro illis facere (quemadmodum aiunt) de his rebus & aliud verbum. Nam divinus Apostolus sic scripsit: *Si enim cognovimus secundum carnem Christum, sed nunc non amplius cognoscimus.* Igitur, aiunt, si secundum carnem non cognoscitur, necessarium est illum carnem in Verbi sui naturam mutasse, ut tamquam Deus cognoscatur. Dixerit autem ad hos (arbitror) confestim aliquis: Igitur quando de nobis scribit: *Cum vero in carne sumus, Deo placere non possumus. Vos autem non estis in carne, sed in spiritu.* Num, inquam, tum nos carne & sanguine nudatos esse cognovit? Utrum spiritibus incorporeis ista scribit? Quo pacto non fuerint ista monstro similia? Quamobrem de nobis dicit carnem, nimirum carnis absurdas & quæ castigatione opus habent, affectiones. De nostro autem omnium castissimo Servatore, qui errare non novit, neque peccatum fecit, alio modo illud *secundum carnem* considerare oportet: non enim amplius est in carnalibus infirmitatibus.

[2. Cor. 5.]

[Rom. 8.]

Clare igitur ex diviniloquis istis patribus cognoscimus, nugamentorum istorum magistros, non ex fontibus Israel, quo illis suppetat in vitam æternam hausisse; sed in fontibus iniquitatis & desolationis sibi potum quæsivisse: alienos enim secuti, in præcipitia & anfractus seducti sunt. Debebant igitur, si ecclesiæ alumni sunt, Basilium magnum in testem citasse, qui imaginis honorem ad prototypum referri asserit; & Gregorium Nyssæ episcopum dicentem: Vidi imaginem passionis loquentem, & non sine lacrymis rem contemplatus sum, historiam ipsa arte pulcre repræsentante: & Joannem, qui se imaginem e cera fusam, pietate plenam, amasse dicit. Debebant, inquam, illos fuisse secuti, & quicumque cum illis faciunt. Isti vero in malis auctarium addentes, ita deinceps dicunt.

Gregorius:

Hæc igitur ex multis pauca scripturæ patrumque testimonia, in hac definitione nostra parcentes sane copiæ, ne in longum res protraheretur, collocavimus: reliquis enim quæ infinita sunt, volentes supersedimus, ut qui velint, ipsi requirant. Ex his igitur a Deo inspiratis scripturis, & beatorum patrum sententiis stabilis, & super petram cultus divini in spiritu pedes confirmantes, in nomine sanctæ & supersubstantialis vivificantis Trinitatis, unanimes & ejusdem sententiæ nos, qui sacerdotii dignitate succincti sumus, simul exsistentes, una voce definimus, omnem imaginem, ex quacumque materia improba pictorum arte factam, ab ecclesia Christianorum rejiciendam, veluti alienam & abominabilem.

Epiphanius:

Ecclesiasticæ traditioni cervicem subdere nolentes, sed excæcati in electione convenientis, & apprehensione veritatis, pietatis traditionem abdicarunt, neque torrentem voluptatis bibere sustinuerunt, quo illis esset fons saliens in vitam æternam: sed e lacubus pertusis irrigati, male olentem truncum, habentem fructus bilis & amaritudinis, produxerunt. Mendacium enim mendacio agglutinantes dixerunt: Alisque testimoniis, quæ infinita sunt, supersedimus volentes. At ut nos indicavimus, quascumque patrum sententias attulerant, quibus propriam justitiam conantur asserere, omnes perverse intellexerunt: quæ vero contrariæ plane fuerant, non erant ex spiritu divino. Quamobrem beatus vates David alloquitur eos, in spiritu canens: *Vana locuti sunt singuli ad proximum suum: labia dolosa in corde, in corde locuti sunt mala.* Et Isaïas libertimus prophetarum contra illos dicit: *Consilium impiorum impia consulit.* Recte enim sentire nequeunt, quia obscuratus est visus oculorum eorum. Sanas enim definitiones & leges relinquentes, verbis pietatem figurant, conanturque pie quædam concionari: quo scilicet in hoc recte dicentes, in aliis quoque fidem inveniant. Aiunt enim: In nomine sanctæ & supersubstantialis & vivificantis Trinitatis. Sed circa sensum & intellectum impie agere nituntur. Nam ex propria sententia loquuntur, & impietatem nudam ab oculos ponunt: neque judicium Dei reveriti, neque dominicam declarationem & pronuntiationem respicientes, quæ sic habet: *Nam qui scandalizaverit vel unum ex parvulis istis credentibus in me, satius illi fuerit, ut mola asinaria alligata illius collo, submergatur in mari.* Deinceps & tamquam porci margaritas proculcantes, ecclesiasticas dico traditiones, omnem imaginem ab ecclesia Christianorum rejiciendam & abominandam statuunt, consilia ineuntes non per Dominum, & fœdera ferientes non per spiritum ejus. Etenim tamquam graves lupi, in ovile Christi insidias tendunt. Ceterum veritatis splendor, & luminis fulgor, inconcussam habent libertatis audaciam. Quis enim ignorat, imagine contumelia aut ignominia affecta, illum lædi cujus est imago? Hoc & ipsa veritas, hoc rerum natura docet: hoc & beati patres tradiderunt. Basilius enim magnus inquit: Honos imaginis in ipsum prototypum redit. Athanasius: Qui imaginem adorat, in ipsa Imperatorem adorat. Similiter & Chrysostomus: Non novisti, quod is qui imaginem Imperatoris violat, in prototypum dignitatis injustus est? Atque ita patres rerum naturam secuti sunt. Hi vero & ab ecclesia & veritate desciscentes, non solum blasphemia pleni sunt, sed & insania & imperitia. Debebant enim communem & non dissonantem vocem eloqui, veteremque traditionem confirmare, quam fidelium multitudo ex traditione Apostolorum & patrum servavit hactenus & confessa est: omnem autem nuperam vaniloquentiam evitare, & consuetudinem quæ pie hactenus apud nos valuit, nullo modo infringere & labefactare. Nam quæ in ecclesia tradita sunt, neque additionem, neque ademptionem sustinent. Maxima enim eos, qui ita agunt, pœna manet; *Maledictus* enim, inquit, *qui transponit* [a] *horrea patrum suorum.* Sed non ducuntur amore & studio veritatis: quamobrem audient hoc Sapientiæ: *Qui studet thesaurizare lingua mendaci, vana persequitur, & in laqueum veniet diaboli.*

[Joan. 4.]

[Psalm. 11.]

[Actio VI. Refutationis Pars quinta. Isai. 44.]

[Matth. 18. Marc. 9. Luc. 17.]

[Deut. 27.]

[a Pro, terminos.]

[Prov. 21.]

TOMUS SEXTUS.

Epiphanius:

VOcem, qua Dominus ad coryphæum apostolorum Petrum usus est, animo debebant intelligere: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt illi.* Sed ab hac ædificatione & harmonia alienati, digna quæ risu excipiantur, definiunt.

[Refutationis Pars sexta.]

[Matth. 16.]

Gregorius:

Nemo hominum, qualiscumque tandem fuerit, tale institutum & impium & impurum posthac sectetur. Qui vero ab hoc die imaginem ausus fuerit sibi parare, aut adorare, aut in ecclesia, aut in privata domo constituere, aut clam habere, si episcopus fuerit aut diaconus, deponitor: si vero solitarius aut laicus, anathemate percellitor, imperialibusque constitutionibus subjicitor: ut qui divinis decretis repugnet, & dogmata non observet.

Epiphanius :

Non satis illis fuit, quod ecclesiam omnem carpserint & vellicaverint, nisi nunc quoque impie definiant, non faciendam esse imaginem : nec illi etiam, qui sibi sic faciendum esse persuaserit. Usque adeo enim venerandarum imaginum demonstratio in ecclesia obtinuit, ut ab eo tempore, quo evangelium prædicari cœptum est, ad hæc usque tempora receptæ fuerint. Jam autem cognoscimus omne quod antiquitate excellit, venerandum esse. Quid enim aliud [a] Corinthiis mandat divinus apostolus, dicens : *Servate traditiones quas accepistis?* Et rursus Timotheo & Tito : *Profanas vaniloquentias aversemini.* Omnes igitur Christiani, qui in ecclesia catholica geniti sumus, traditiones quas accepimus, servamus, & in iis stabiliti sumus : novamque hanc vaniloquentiam, secuti divinum Apostolum, rejicimus. Et quæcumque patribus pro tempore super fundamentum apostolorum & prophetarum ædificare placuit, recipimus : quæ vero secus se habent, ut hostilia respuimus. Dico autem quæcumque ab inimicissimis & impiis hæreticis veluti nugæ allata sunt : in quorum numero quoniam & hi nuperi vaniloqui Christianorum accusatores sunt, ob id eos exsecramur. Nam non modo linguam habent impietate & peccato imbutam, sed & manus docuerunt omnem sycophantiam expedire, verberareque, dicentes : » Constitutionibus imperialibus » subjicitor, qui non ita fecerit. Ex hac igitur voce per omnem terrarum orbem multa & varia designata sunt. Continuam autem crudelitatem & ipsi principes, duces, & falsi episcopi exercuerunt. Sed quænam lingua calamitatem istam poterit exprimere? Unde & quomodo hanc narrationem aggrediar, non video. Nam quot terrores, persecutiones, per omnes civitates custodiæ, monachorum flagellationes, carceres, multis his annis extitere. Taceo pedicas, catenis ligatos pedes, sacrorum vasorum ablationem, librorum exustionem, sanctorum templorum profanationes, sanctorum monasteriorum profanas in mundana hospitia & habitacula translationes : quod scilicet in iis pietatis & religionis studiosi viri habitarent : post raptum substantiæ & bonorum, transmigrationes in barbaras nationes existimantium se posse apostolice meliorem vitam inter gentes quam apud suos ducere. Et quod omnium gravissimum est, in hunc usque diem profanatio ista monasteriorum apud quosdam adhuc manet. Et pro sacris hymnis & voce lætitiæ in tabernaculis justorum, cantica meretricia & satanicæ melodiæ audiuntur : & pro geniculationibus saltationes theatrales celebrantur. His adjice pericula, turbationes, vexationes, verbera, pœnas, oculorum extritiones, narium amputationes, linguarum abscissiones, inhonestas fugas & exsilia piorum, qui per omnem terram dispersi sunt, sanctarum facierum adustiones, barbæ vellicationes adustionesque, virginum, postquam Christo dedicatæ fuerant, impias & violentias nuptias, & quod vehementissimum est malorum, cædes. Hi sunt fructus horum hominum, qui contra veritatem insurgunt. Hæc vera insania, & non judicium verum. Inspexit hæc Deus, & ex omnibus malis liberavit ecclesiam suam. Gloria sit illi. Amen. Ab impio autem consilio suo seducti, ex ipsa veritate arguunt, dicentes.

[a] *Pr.* Thessalonicensibus. *2. Thess. 2. 1. Tim. 6. & 2. Tim. 2. Tit. 3.*

Gregorius :

Determinamus & hoc, ne quis hominum ex iis qui præsunt ecclesiæ, aut sacratis ædibus, sub prætextu exterminationis aut elevationis talis imaginum erroris, manus in ea quæ sunt Deo sacrata, injiciat, quia possunt transferri in alios usus ejuscemodi idola.

Epiphanius :

Hæc eructant ora, quæ Dominum non verentur, neque venerantur. Quis enim, modo mentem divino timore firmatam habeat, ea quæ Deo oblata sunt & dedicata, idolorum appellatione [a] dedignetur? profecto non satis novi, num & rudes & imperiti rerum id ausint. Nisi plane obliti essent magni & salutaris illius mysterii, quod Deus Verbum caro factum, & in nobis habitans, operatus est : cum scilicet nos ab idolorum errore liberaret. ζῴδια enim (qua voce isti utuntur) a piis gentilium idola nominantur. Sed sunt nugaces verborum strepitus & battarismata, & apophthegmata oris illius, quod stercoreis alimentis usum, vapores fœtidos animo mentique immittit, & deliros insanosque istos homines risu dignos indicat. Quamobrem inferunt.

[a] *Pr.* dignetur?

Gregorius :

Neque etiam in sacras vestes, aut alia vela, aut quidquid consecratum est in sacrum Dei ministerium, ne qua ratione in abusum convertantur.

Epiphanius :

Qui hactenus calumniis prosecuti sunt, definieruntque venerandas imaginum picturas non recipiendas in sacris Dei ecclesiis, & qui eas idola & ζῴδια vocaverunt, nunc tamquam obliti impii sui decreti, has in ecclesiis manere volunt. Quod si autem Deo consecrata sunt, quomodo turpes & diabolicæ insidiationis inventiones habebuntur? Sed manifestum est, quod sit Caiaphaica assertio. Nam is animi quidem malitia Christum occisum cupiebat : at ignorantia veritatem dicens, servatorem illum humani generis confessus est. Eodem modo & isti, malitia quidem, errorem, idola, ζῴδια, & diabolicæ insidiationis inventa, [b] sanctorum imaginum inspectionem cavillantur : verum contra animi sententiam has sacras & Deo dedicatas confiteri coguntur, & laqueis propriæ nugacitatis implicantur. Quare illos qui se sequuntur, præstigiis decipientes alloquuntur.

Joan. 11.

[b] *Pr.* sanctarum.

Gregorius :

Si quis autem a Deo potestatem nactus, hæc ipsa vasa, aut vestes in meliores usus convertere voluerit, non ausit hoc sine sententia & voluntate sanctissimi & beatissimi universalis patriarchæ, & Imperatorum nostrorum piorum jussis : ne diabolus sub eo prætextu ecclesias Dei humiliet. Neque aliquis ducum, aut magistratus, aut laicorum cohortet sub illis constituta, in divinas ædes manus injiciant, easque veluti captivas profanent, quemadmodum a quibusdam indecenter antehac factum est.

Epiphanius :

Quis propter hanc legislationem non insigniter rideat, immo magis non lugeat? Propter hæc enim vana verba, multi ausi fuerunt Briarei giganteasque manus sacris armariis injicere, ab his videlicet occasionem sumentes. Labilis enim est & lubrica improbitas. Videntes enim ipsos sanctissimos, (ut isti aiunt) revera autem falsos episcopos, aurum & argentum ex dedicationibus, & imagines quæ in museis, sibi adscribere, & in privatos usus vertere, & ipsi quoque sic fecerunt. Hæc enim in gutturnia, pelves, theatra commutarunt : & quæ quandoque sacra fuerunt, horum judicio profanata sunt.

Gregorius :

His ita se probe habentibus, & Dei gratia confirmatis, justum esse decrevimus, hoc nostro catholico & Deo grato scripto definitiones breves veluti in summam edere, quandoquidem & nos videmur apostolice dicere : Quin etiam credimus nos spiritum Christi habere : & quemadmodum qui antea in illum crediderunt, & synodos congregaverunt, decretaque &

1. Cor. 7.

ANNO CHRISTI 787.

definitiones ediderunt, ita & nos quoque idipsum credimus. Quamobrem post sacras aliquot præmissas patrum definitiones, consequenter & convenienter nostra determinavimus.

Epiphanius :

Multa & diversa in superioribus nugati, & propriam improbitatem manifeste determinantes, & in multa distrahentes, nunc seipsos doctoribus ecclesiæ contendunt comparare, & sacris illorum declarationibus has impias suas definitiones connumerare se jactant: nimirum mendacium cum veritate, tamquam venena noxia cum melle, miscere contendentes. Sed qui spiritu Dei aguntur, facile malum a bono dijudicaverint, & quæcumque a sanctis patribus recte statuta sunt, recipient : quæ vero ab his perverse & improbe statuuntur, aversabuntur. Isti enim falsidici confitentur se Deum cognoscere, verum a regia via per calles & anfractus decedunt : nostræ enim sinceræ fidei verba veneno improbitatis imbuunt. Habent namque consimilem cum hæresiarchis veteribus ignorantiam. Nam & ipsi multa cum catholica ecclesia convenientia dixerunt. In uno autem aut altero transgressi, anathema acceperunt : cum quibus sane & isti partem habent, etiam si sic dicant.

Gregorius :

I. *SI quis secundum apostolicas & patrum traditiones, de Patre, Filio, & sancto Spiritu non confessus fuerit unam & eamdem deitatem, naturam & substantiam, voluntatem & actionem, virtutem & dominatum, regnum & potestatem, in tribus subsistentiis sive hypostasibus, nempe personis glorificatam, anathema.*

II. *Si quis non confessus fuerit ejusdem sanctæ Trinitatis unum, videlicet Filium & Verbum Dei & Patris, Dominum nostrum Jesum Christum, ante sæcula quidem ex Patre secundum deitatem, in extremis autem temporibus ipsum propter salutem nostram e cælis descendisse, & incarnatum ex Spiritu sancto & Maria Virgine, & ex eadem natum supra omnem humani intellectus comprehensionem, anathema.*

III. *Si quis non confitetur Deum esse secundum veritatem Emmanuel, & ob id virginem sacram Deiparam, qua secundum carnem, carnem factum ex Deo Verbum genuit, anathema.*

IV. *Si quis Verbum ex Deo Patre, carni secundum hypostasim non unitum, & unum esse cum propria carne Christum, eumdem videlicet Deum & hominem, non confessus fuerit, anathema.*

V. *Si quis non confessus fuerit Dei carnem vivificantem esse, & propriam ipsius ex Deo Patre Verbi: sed veluti alterius præter ipsum, unitam secundum dignitatem : videlicet quasi tantummodo in ea divinam habitationem habuerit, minime vero vivificantem, ut diximus, quod factum sit in proprietate Verbi omnia vivificare potentis, anathema.*

VI. *Si quis non confessus fuerit in uno Christo vero Deo nostro duas naturas, & duas naturales voluntates, & duas naturales actiones, communicanter, indistinctim, incommutabiliter, impartibiliter, inconfuse, secundum patrum sanctorum traditionem, anathema.*

VII. *Si quis non confessus fuerit, Dominum nostrum Jesum Christum, post assumptionem animatæ rationalis & intellectualis carnis, simul sedere cum Deo & Patre, atque ita quoque rursus venturum cum paterna majestate judicaturum vivos & mortuos, non amplius quidem carnem, neque incorporeum tamen, ut videatur ab iis a quibus compunctus est, & maneat Deus extra crassitudinem carnis, anathema.*

Epiphanius :

Hucusque recte sentiunt, & patrum traditionibus convenientia dicunt : immo potius tamquam sua propria dogmata asserentes, sibi laudem & gloriam vindicant : in subsequentibus autem amara venenatæ & viperinæ linguæ dogmata, pharmacis letalibus plena, evomunt. — ACTIO VI. *Refutationis pars sexta.*

Gregorius :

Si quis divinam Dei Verbi secundum incarnationem figuram materialibus coloribus studuerit effigiare, & non ex toto corde oculis intellectualibus ipsum sedentem a dextris Patris, super solis splendorem lucentem in throno gloriæ adorare, anathema. VIII.

Epiphanius :

Absurdi & præter modum admirabiles allegoristæ in hac venefica definitione judicantur. Apostolo enim Filium Dei Patris figuram prædicante, propter incommutabilitatem substantiæ ipsius, commutatione facta in carnem a Deo Verbo assumptam oblique cogitant, & ex animis insipientibus novam quamdam definitionem eructant. Novimus enim omnes, quod caro quam assumpsit, diversæ substantiæ a natura Verbi Dei existat : hoc, inquam, in veritate præsides ecclesiæ sancti Apostoli, & admirandi nostri patres nos docuerunt. Nam absconditorum spectator Paulus divinus (quemadmodum dictum est) Apostolus, volens consubstantialitatem Filii & Dei Verbi ad Deum & Patrem prædicare, nihil aliud appropriatum & concinens invenit, quam ut exclamet, characterem hypostaseos Patris ipsum Filium. *Hebr. 1.* Isti vero veritatem mendaciis subvertere conantes, tumultuariis & putridis vocibus insistentes, odio venerandarum imaginum, mendacium inducere conantur. Unde in blasphemum & perversum sensum collabentes, & in reprobam sententiam traditi, dicunt.

Epiphanius :

Si quis incircumscriptibilem Verbi Dei essentiam & hypostasim, propterea quod incarnatus est, naturalibus coloribus in imaginibus ad formam hominis depinxerit ; & qui non theologice sentit eam post carnem non minus incircumscriptibilem remansisse ; anathema. IX.

Epiphanius :

Tamquam circa opportuna apostolicarum traditionum negotia occupati, pestilentem morbum spirantes, sententiamque corrumpentes, omnia dicunt. Nam turpitudinem erroris & fraudis rectis verbis prætexunt ; & impostore animo ad naturam incircumscriptibilem divini Verbi carnem assumptam ab eo & circumscriptam coaptant. Hoc enim aperte indicat, quod ab illis dictum est. Nihil minus incircumscriptibilem existentem. Ubinam hanc vaniloquentiam invenere sapientes isti in rebus vanis? Blasphemiæ enim plenum est, quod post incarnationem, incircumscriptibilem fuisse asserunt Jesum omnium Dominum nostrum verum Deum; maxime cum is discipulos suos ita affatur : *Lazarus amicus noster dormit, & gaudeo propter vos, quod isthic non fuerim.* *Joan. 11.* Nonne igitur hoc, *quod isthic non fuerim*, circumscribi potest? Profecto potest. Et ut ea quæ ante mortem de illo evangelice dicta sunt, omittamus, cum post resurrectionem se exhiberet mulieribus, numquid hac ratione circumscribi nequit? Profecto potest. *Joan. 20. Luc. 24.* Cum se duobus discipulis ostendit, nonne circumscriptione dignum est? Est profecto. Quod clausis januis ingressus sit, & a Thoma contactus, quid aliud quam circumscriptio? *Joan. 20. Matth. 28.* Item quod discipulis in Galilæam profectis, & cum isthic videntibus & adorantibus, quidnam est? Nempe ipsum quod dixi. Quod disci-

pulis intuentibus, in cælum assumptus est, & ab angelo ipsis adstante & dicente, audierint: *Quid statis, o viri, defixis oculis in cælum aspicientes? Hic Jesus qui assumptus est a vobis in cælum, sic veniet, quemadmodum vidistis illum abeuntem in cælum.* Nonne hæc sunt circumscriptione digna? Sunt sane. Sic enim omnes nostri divini patres tradiderunt. Et manifestum est recte sentientibus, quod quemadmodum Deus & Verbum Dei Patris, invisibile, incomprehensibile, & in omni loco dominationis suæ existit: ita secundum naturam humanam quam assumpsit, visibilis est, & circumscriptibilis est: quemadmodum ipse discipulis suis dixit, *quod isthic non fuerim.* Item est comprehensibilis, sicut Thomas nos credere fecit. In multas igitur improbitates propter unam istam blasphemiam, qua Christianos decipere conantur, ruunt. Calumniantes autem deinde loquuntur.

Joan. 20.

Gregorius:

X. *Si quis indivisam Dei Verbi natura & carnis secundum hypostasim unitionem, videlicet ex utrisque unam inconfusam & impartibilem perfectionem factam, in imagine depingere conatur, vocatque eam Christum, (Christus enim nomine uno & Deum & hominem significat) & ex ea re confusionem duarum naturarum monstrose asserit, anathema.*

Epiphanius:

Impudentia deceptionis verbo recto imprimitur. Et indivisæ & inconfusæ secundum hypostasim unitioni imaginum structuram opponentes, tamquam confusionem duarum naturarum, mendaciter & improbe accipiunt. Sed veritas Domini ligata non est. Quod autem Christi nomen duarum naturarum significativum est, apertum: altera enim ratione visibilem, altera invisibilem naturam demonstrat. Ipse enim Christus hominibus per velum carnis suæ visus est: quamquam divina natura in eo celabatur, tamen per signa elucebat. Sancta igitur catholica ecclesia, quemadmodum accepit ab Apostolis & patribus, ipsam formam quæ ab hominibus visa est, pingit: neque tamen ob id Christum dividit, quemadmodum isti falso dicunt. Imago enim secundum nomen tantum, & non secundum definitionem, cum primo exemplari communicat: quia (quemadmodum in superioribus sæpe diximus) [a] anima privata est, quam nemo circumscribere potest, quia invisibilis est. At si animam, quamvis creata sit, nemo pingere potest: quanto minus investigabilem & incomprehensibilem unigeniti Filii deitatem potuerit quisquam cogitatione comprehendere, ut sensibiliter a se depingatur? Conversus est itaque dolor eorum in caput ipsorum. Anathema enim quod ipsi nugantur, in illis manebit in perpetuum.

[a] In Græco, ψυχῆς ἐστέρηται.

Gregorius:

XI. *Si quis carnem hypostasi Verbi Dei unitam diviserit, & in nuda excogitatione mentis eam habens, ex eo conatus fuerit illam in imagine depingere, anathema.*

Epiphanius:

Divus Gregorius, qui a theologia cognomen invenit, sic ait: Quando naturæ distant excogitationibus, simul dividuntur etiam nomina. Quin etiam plurimi patrum hac notione usi sunt: etenim ita revera se habere videtur. Ab illa autem & a patrum traditionibus desciscentes dicunt: Si quis carnem hypostasi Verbi Dei unitam diviserit excogitatione mentis. Itaque in hoc reprehenduntur repugnantes patrum traditioni. Sed cum subinde eamdem rem inculcant, veritati apertissime contradicere cognoscuntur. Ecclesiam enim cum Nestorio sentire falso asserere nituntur. Sibi ipsis autem consentanea dicentes, inferunt.

Orat. 2. de Filio, ante medium.

Gregorius:

XII. *Si quis unicum Christum in duas hypostases diviserit, ab una parte Dei Filium, & ab altera parte Mariæ filium collocans, neque continuam unitionem factam confitens, & ob id in imagine tamquam per se subsistentem Mariæ filium depinxerit, anathema.*

Epiphanius:

Eadem toties infarciunt, ut brevibus satis dici nequeat, quæ ab ipsis nugæ proferantur. Adjungentes autem impiam Nestorii opinionem sacrarum imaginum effigurationi, paradoxa quædam & inanes sermones commiscent: quorum destructionem cum antea sæpe ostendimus, nunc eadem silentio præterire decrevimus. Eructant autem iterum talia.

Gregorius:

XIII. *Si quis ex unitione ad divinum Verbum deificatam carnem in imagine pinxerit, veluti dividens eam ex [a] assumpta & deificata deitate, & indeificatam ex hoc eam conficiens, anathema.*

[a] Pro assumente & deificante.

Epiphanius:

Cum ecclesia catholica Christum pingit humana figura, non dividit eum a divinitate illi unita; magis autem deificatam illam credit, & consimilem Deo illam confitetur, quemadmodum rei veritas habet, & magnus docet Gregorius. Non vero ut ipsi indocte & imperite barbarismum committentes, indeificatam dicunt carnem Domini ex hoc confici & formari. Quemadmodum aliquis hominem pingens, non inanimatum hominem facit; sed ille animatus manet: & imago, ipsius imago, ab eo quod illum imitetur, dicitur: ita quoque imaginem Dei facientes, deificatam carnem Domini confitemur: imaginem autem nihil aliud esse cognoscimus, quam imaginem, significantem scilicet primi exemplaris imitationem, unde & nomen accepit: & hac ratione cum ea dumtaxat communicat, & ob eam quoque causam pia & veneranda. Quod si autem hominis sit improbi, aut dæmonis, profana & exsecrabilis existit, quoniam & ipsum primum exemplar, ad quod facta est. Laborantes igitur in vanum, fructum sterilitatis secum afferunt, a quo non desistent, cum dicant hæc etiam.

Nazianz. orat. 2. in Pascha, circa medium.

Gregorius:

XIV. *Si quis in forma Dei exsistentem Deum Verbum, servi formam in propria hypostasi assumentem, & per omnia nobis similem factum sine peccato conatus fuerit materialibus coloribus figurare, veluti si nudus homo fuisset, & hoc modo ab inseparabili & incommutabili deitate sejungere, veluti quaternitatem inducturus in sanctam & vivificantem Trinitatem; anathema.*

Epiphanius:

O insaniam & dementiam! nullusne pudor est congerendi anathematis? Sed quemadodum vermes in cœno volutantes, ita hi quoque vivunt. Hanc vocem postquam semel acceperunt, satietatem ejus capere nequeunt. Neque quidquam aliud agunt, quam quod ecclesiam Dei exsecrentur, ipsi exsecratione dignissimi. *Eam enim qui benedicunt,* (ut scriptura testatur,) *benedicentur: & qui eam devovent, ipsi devoventur.* Ipsum autem Servatorem nostrum nudum hominem existimare, & Christum a deitate separare, & ex illa re quaternitatem per picturam inducere; quis non crasso risu eorum dementiam, qui sic loquuntur, prosequatur, immo magis defleat blasphemiam istam? Non enim qui Christum humana specie in imagine pinxit, mox etiam quaternitatem inducit; sed Deum Verbum hominem in veritate factum, non in phantasia fatetur. Insanus autem Nestorius duas hypostases tamquam duas personas in Christo blaspheme asserens, quaternitatem induxit.

Genes. 12.

Anno Christi 787.

Verum Dei ecclesia unam hypostasim Christi in duabus naturis recte confessa, ad recordationem salutaris illius in carne dispensationis, illum imagine excipere divinitus docta est. Volentes autem seipsos probos ostendere, & veritatis aliquid aspergunt, dicentes.

Gregorius :

XV. *Si quis non confitetur sanctam semper Virginem Mariam proprie & vere Deiparam, quavis visibili & invisibili creatura superiorem; & cum sincera fide ejus intercessiones, tamquam quæ libertatem apud eum qui ex se genitus est, Deum habeat, non postulaverit, anathema.*

Epiphanius :

In his firmata & stabilita catholica ecclesia, ab iis B qui aliter quam dogmata & traditiones ejus habent, sentiunt, non vult confirmari. Nam & Dominus a dæmonibus prædicatus, eos tamen expulit. Et Paulus divinus Apostolus, & comites itineris ejus, probati ab ipsis tamquam homines Dei Altissimi, & viam salutis annuntiantes, ab ipso persecutionem perpessi sunt: ita quoque isti. Quamquam enim aliquid vere dicant, tamen ab ecclesia expulsi sunt & rejecti. Rursus autem tamquam canes ad vomitum proprium reversi, & sues in volutabro luti, talia grunniunt.

Marc. 1. Luc. 4. Act. 16.

2. Pet. 2.

Gregorius :

XVI. *Si quis sanctorum omnium ideas in imaginibus inanimatis & mutis, materialibus coloribus depingere studeat, cum nullum omnino usum afferant pictura, anathema.* C *Vana enim est excogitatio, & diabolicæ insidiationis inventio. Nonne enim satius fuerit illorum virtutes & virilia facta, quæ nobis per scriptas historias tradita sunt, veluti vivas quasdam imagines in seipso depingere, & ad eadem ista seipsum zelo istiusmodi excitare, quemadmodum sancti patres nos docuerunt?*

Epiphanius.

Divini patres neque hoc docuerunt, neque prædicarunt: sed sibi ipsis hoc nomen assignant falsi isti accusatores. Eorum enim est deliramentum hoc. Nam & postea seipsos septimam synodum appellant. Sed sapiens quidam dixit: *Commendet te vicinus tuus, non autem os proprium tuum: alienus, & non labia* D *tua.* Isti autem neque ab aliquibus laudati, neque ab aliis instructi, sibi ipsi laudem arrogant, & ab hominibus vocari volunt Rabbi: cupientes esse patres catholicæ ecclesiæ, quam sycophantiis circumveniunt, & verum Deum reliquisse, idololatriæque adhæsisse asserunt. Sane Deus per Isaïam prophetam ad eam ait: *Ponam te exsultationem æternam, lætitiam generationibus generationum.* Et per Ecclesiasticum: *Tota pulcra es, propinqua mea, tota pulcra, & reprehensio non est in te.* Inspiciamus igitur eorum insaniam, quoniam accusant eam idololatriæ, cujus ipsi se gloriantur esse doctores. Siquidem igitur idololatriæ sunt patres, dicant nobis, num partis ecclesiæ idololatriam agentis, an totius sint docto- E res. Si autem partis, debebant sane ipsi ecclesiæ catholicæ auctoritati concinuisse, & ab hac judicium postulasse, fructusque veritatis ab ea carpsisse: quemadmodum omnes nostri divini patres errata correxerunt, & quæ rupta & conscissa erant, connexuerunt. Quoniam autem catholica ecclesia hac traditione exclarata est, ipsi ab ea avulsi videntur eam totam ut errantem condemnavisse. Horrendum est talia loqui: & condemnatio, omnino tacere. Periit enim illis in Christum confessio vera, & omnium rerum corruptela universa invasit. Sed absint hæc, frustra [a] a nobis dicta sunt. Illi enim hinc illinc se abducentes, nusquam consistunt. Venerandarum imaginum pictu-

Prov. 27.

Isaï. 60. ex Græco.

Cant. 4.

[a] In Græco non est, a nobis: & redundat.

A ra multis retro annis in ecclesia catholica & venerandis templis publicata fuit: hanc sancti patres & tradiderunt, & universus Christianorum cœtus recepit: ab hoc isti non solum exciderunt, sed & gravissime & horribilissime clamor anathematis illorum, Sodomitarum & Gomorrhæorum more, omnia implevit: unde peccatum illorum valde ampliatum est. Et quis poterit amplius sustinere insaniæ immensitatem, & satyricorum tumultuum larvationes? Utinam cognovissent veritatem: omnibus enim pietatis cultoribus manifestum est, quod quemadmodum per scripta, quæ sanctorum passiones nobis ad memoriam reducunt, ad similia imitanda excitamur: ita quoque per imaginum picturas certamina illorum B aspicientes, in recordationem virilitatis & divinæ vitæ pervenimus. Deinde recta animi sententia loquuntur.

Actio VI. Refutationis Pars sexta.

Genes. 19.

Gregorius :

XVII. *Si quis non confitetur omnes, qui a sæculo hucusque & ante legem, & in lege, & in gratia a Deo data fuerunt, sanctos, venerandos esse coram Deo & anima & corpore, & horum intercessiones non petierit, utpote qui libertatem apud Deum habeant pro mundo secundum ecclesiasticam traditionem intervenire, anathema.*

Epiphanius :

Cum ecclesiasticam traditionem dicebant, debebant utique apposuisse: Si quis imaginum picturas C non recipit, anathema sit. Perquam vetusta enim traditio ecclesiæ catholicæ veraciter habetur, & recte nobis in recordationem prototyporum decreta. Sed hanc respuentes impudentia, sane ejuscemodi imitationem damnabilem ecclesiæ catholicæ annuntiant, dicentes: *Vias tuas scire recusavimus.* Unde & post hanc illorum editionem, & intercessionum Deo acceptabilium consuetudinem rejecerunt, expungentes eam ex hoc illorum scripto. Atque hoc omnes novere. Hunc namque morem habent hæretici, quoties uno verbo pietatem contempserint, & a veritatis via aberraverint, in multos & varios errores labi: uniformis enim res veritas, mendacium autem in varia distrahitur. Ariani enim Deum Verbum creaturam D dicentes, post hanc illorum blasphemiam impiam, [a] ex anima illum hominem factum nugati sunt. Eutyches quoque miser, unam in dispensatione Christi naturam asserens, diviniorem carnem illum assumpsisse, neque nostræ humanæ consubstantialem, effingit. Simili modo & hujus hæreseos præsides illos imitati agunt: nam vaniloquentiæ & malitiæ non videntes finem & satietatem, vicina quoque mala ad se trahunt. Et verbula quædam sanctis patribus consentanea dicunt, sed hypocrisi tandem veritatem simulant. Quare inferunt.

Job 21.

[a] Pro, sine anima.

Gregorius :

XVIII. *Si quis non confitetur resurrectionem mortuorum, judicium, & pro merito cujusque secundum justam Dei* E *libram retributionem, neque finem esse punitionis, neque regni cælestis, quæ est in Deo voluptas & delectatio:* non enim est regnum Dei esca & potus: *sed secundum divinum Apostolum*, justitia, pax, & gaudium in Spiritu sancto: *anathema.*

Rom. 14.

Epiphanius :

Hæc est principium veræ nostræ fidei sanctorum Apostolorum & divinorum patrum certa sententia, & catholicæ ecclesiæ unica confessio. At quæ sequitur, illis propria est, ignorantia & ruditate plena, sic strepens.

Gregorius :

XIX. *Si quis hanc nostram sacram universalem septimam synodum non receperit: sed eam quocumque modo ca-*

ACTIO VI. Refutationis Pars sexta.

luminiatus fuerit, & cum satisfactione omnia, quæ in ea definita sunt doctrina a Deo afflata, non amplexus fuerit, anathema illi sit a Patre & Filio & sancto Spiritu, & a septem sanctis universalibus synodis.

Epiphanius:

Defectio a veritate, mentis & animi excæcatio est. Hæc enim illorum sententia, plena omni impietate, inscitiam & omnem insaniam secum affert: non enim docti sunt, nisi in ruditate. Nam seipsos septimam synodum vocant, & tamen anathematismos suos ita conficiunt, quasi a septima aliqua alia synodo essent antea notati. Sic enim dicunt: Anathema sit a septem sanctis universalibus synodis. Quare non magis ridiculi sunt ob inscitiam, quam miserabiles ob impietatem. Veritatem enim relinquentes, & extra regiam & militarem viam ambulantes, in foveas & rupes præfractas se præcipitarunt: & recte illis ob id proverbialis sententia acclamatur: Asciæ [a] propriæ agricolationis erraverunt, & congregaverunt manibus sterilitatem. Quapropter sagittas illorum veneno imbutas, & arcus intensos, quos contra ecclesiam extenderant, amatores veritatis & justitiæ inquisitores in corda illorum detorserunt. Et David in [b] spiritu melodia psallentem arripiunt. Lacum aperuerunt hujus novæ improbitatis auctores, & effoderunt eum; inciderunt in foveam quam fecerunt. Perversus est labor eorum, & injustitia eorum peribit. *Dicunt* enim *dulce amarum, & amarum dulce.* Statuunt tenebras esse lumen, & lumen tenebras esse dicunt.

[a] Pro [illegible] ex Græco.
Psalm. 5.
Isai. 5.

Gregorius:

His a nobis cum omni diligentia & industria decretis, definimus nullam aliam fidem præter hanc afferendam, aut conscribendam, aut componendam, aut docendam. Qui secus facere ausint, docendo scilicet aliam fidem, aut afferendo, aut tradendo illis qui ex quacunque hæresi ad cognitionem veritatis redeunt, aut quicunque novam aliquam vanitatem, aut verborum inventionem, ad destructionem eorum quæ a nobis determinata sunt, afferunt; si episcopi fuerint aut clerici, ab episcopatu & clericatu deponuntor: si vero monachi aut laici exstiterint, anathemate devoventor.

Epiphanius:

Hæc bubulci isti & indocti a sanctis patribus nostris suffurati sunt, & tamquam propriam sibi adscripserunt. Quamobrem vanus & otiosus est illorum sermo, nec responsione dignus.

Gregorius:

Divinissimi Imperatores Constantinus & Leo dixerunt: Dicat nunc sancta & universalis synodus, num ea quæ nunc lecta est definitio, ab omnibus sanctissimis episcopis collaudetur.

Sancta synodus exclamavit: Omnes sic credimus; omnes idem sapimus; omnes approbando volentes subscripsimus; omnes orthodoxe credimus; omnes intellectualiter intellectualem divinitatem colimus, adoramus. Hæc est fides apostolorum, hæc est fides patrum, hæc est fides orthodoxorum. Sic omnes latriam exhibentes adorant. Multos annos Imperatorum. Illuminatores pacis Domine custodi, piam vitam Domine da eis. Leoni & Constantino perpetua memoria. Vos estis pax orbis terrarum. Custodiat vos fides vestra. Christum honorate, ipse vos servabit. Orthodoxam fidem vos stabilivistis: piam vitam Domine da eis. Absit invidia a regno ipsorum. Deus custodiat robur eorum. Dominus imperium illorum pacificabit: vestra vita, vita orthodoxorum. Rex cælestis, reges terrenos custodi: per vos universalis ecclesia pacificabitur. Vos estis faces orthodoxæ: faces orthodoxæ fidei Domine custodi. Perpetua memoria Constantino & Leoni. Constantino novo piissimo Imperatori multi anni. Orthodoxum ab ipsis majoribus Domine custodi: vitam piam Domine da illi. Absit ab imperio illius invidia. Multi anni piissima Augusta, piam orthodoxam Domine custodi. Absit ab imperio vestro invidia. Vos inconfusam Christi dispensationem probe dijudicastis. Vos indivisum duarum Christi naturarum stabilimentum prædicastis. Sacrarum sex synodorum universalium dogmata confirmastis. Omnem idololatriam obscurastis. Doctores ejuscemodi erroris vos triumphastis. Vos eos qui contraria statuunt, notastis.

ANNO CHRISTI 787.

Epiphanius:

Quæ consueverunt Imperatoribus acclamari proferentes, & animam habentes œstro mendacii flagrantem, ex ipsa diaboli insidiatione loquuntur, dicentes: Omnem idololatriam vos obscurastis. Utinam aures nostræ essent obturatæ, ne cogeremur hanc corruptricem animarum vocem exaudire: *Ne intenderis mulieri meretrici,* inquit Parœmiasta. Salutarem enim dispensationis rationem contaminare volentes, omnes blasphemiæ angulos perscrutati sunt. Quid autem ad hanc tristem rabiem dicam aliud, quam quod per Spiritum sanctum regius propheta David locutus est: *Venenum aspidum sub labiis eorum, sepulcrum apertum guttur eorum, & linguis suis dolose agunt?* Unde & a consiliis suis exciderunt, judicati ab eo qui nos liberavit a cultu idolorum, Christo Deo nostro. Ipse enim homo perfectus ob nostram salutem dignatus fieri, omnem idololatriam obscuravit. Inquit enim per prophetam: *Ecce dies venient, & nomina idolorum a terra delebo, & non amplius erit illorum memoria.* Clarum est, prophetiam in ipsum dirigi, & non, ut isti aiunt, in potentiam & robur Imperatorum. Defectionis enim signum est, hanc gratiam & donationem aliis tribuere præter Christum. Clamant Christiani, ex magniloquo Isaïa haurientes: *Non legatus, non angelus, sed ipse Dominus servavit nos.* Si vero (ut ipsi aiunt) conventus episcoporum, & robur imperatorum nos ab idolis liberavit, genus humanum a veritate fallitur. Nam cum ab errore idolorum Jesus Christus Dominus Deus noster nos liberavit, quomodo poterunt gloriari & jactare a se idipsum factum? O insanam jactantiam! Nam a veritate deficientes, & animo & mente excæcati sunt: & propriis imaginationibus & opinationibus adulatione imbuti, in mille errores lapsi sunt. Et ea quæ apta & convenientia regibus acclamari encomia solita sunt, a Christo abstulerunt, & Imperatoribus assignarunt. Quod sane impium est & blasphemum valde. Debebant potius virilia illorum facta proclamare, debebant ab hostibus victorias procedere. Item barbarorum casus & excidia, quæ a multis in tabulis & imaginibus ob id suspenduntur, quo posteros illorum ad similia imitanda excitent. Debebant item prædicare, quot subegerint sibi inimicos, consilia, trophæa, mundi gubernationem, politicas constitutiones, civitatum emendationes. Hæ sunt imperatoribus convenientes acclamationes & laudes, quæ omnes subditos ad benevolentiam trahunt. Linguas autem suas adhuc veneno habentes imbutas, & spirantes iras & sycophantias, in obscuro noctis se rectos & probos de gradu dejicere posse opinantes, sic dicunt.

Prov. 6.
Psalm. 13. & 14.
Zach. 13.
Isai. 63.

Gregorius:

Germani, Georgii, & Manzuris sententiam minus rectam vos dispulistis. Germano bilingui & animo duplici adoratori lignorum, anathema. Georgio consentienti illi, & falsario paternorum dogmatum, anathema. Manzuri ignominioso & Saracenico, anathema. Iconolatræ & falsigrapho Manzuri anathema. Doctori impietatis & perverso interpreti divinæ

scripturæ

ANNO CHRISTI 787.

scriptura Manzuri anathema. Trinitas hos tres abstulit.

Epiphanius :

Jonæ. 3. Dicamus ad hæc propheticum verbum: *Facies meretricis facta est tibi, depuduisti apud omnes qui te viderunt.* Nam hæ in sua convicia & contumelias & turpitudinem se exornantes, qui honeste & probe vivunt, subsannant. Peccatoribus enim pietas est abominatio. Ita & isti labiis præditi dolosis, contra justos ganniunt iniquitatem. (Psalm. 11.) Sed Deus illos in abdito vultus sui abscondit, & a conturbatione hominum protexit illos, a contentione linguarum liberavit eos. Nam ut faces in ecclesia resplenduerunt, habentes verbum vitæ. Germanus enim in litteris sacris eruditus fuit : & veluti Samuel a puero Deo dedicatus, divinis patribus semper adhæsit. Quare dialogis illius, qui per totum terrarum orbem evulgati sunt, par est acquiescere. (Psalm. 149.) *Altitudo* enim *Dei in ore illius, & enses ancipites in manibus illius*, scindentes eos qui ecclesiasticæ traditioni adversantur. Georgius autem cui patria Cyprus, civiliter in hac vita degens, Christum Deum, qui nobis suam dispensationem descriptam reliquit, imitatus, non fuit contentiosus, non clamosus, non calumniator, non retaliator conviciorum : ab aliis vexatus, non minabatur : qui illum ad maxillam verberabat, exhibebat huic confestim & alteram : qui cogebat eum ad milliarii unius iter, adjecit duplum. Jugum Dei a juventute portavit, optimum ratus, secundum prophetam, sedere in solitudine. (Thren. 3.) Joannes vero, qui ab illis Mansur contumeliose nominatur, cunctis relictis cum Matthæo apostolo, Christum secutus est : longe majores divitias, quam sunt Arabicæ, existimans contumeliam pro Christo. Maluitque simul cum populo Christi affligi, quam temporariam in peccato voluptatem. Ipse igitur cruce sua sublata pro Christo, Christique catis, Deum secutus est : & ex oriente per Christum tuba cecinit: non arbitratus ferendam, quæ in aliena effundebatur regione, vaniloquentiam, & eum qui contra Dei catholicam ecclesiam instructus est, apparatum rabiosamque insaniam : sed hanc triumphans, ubique adhortatorie & consolabiliter totam vitam duxit. In ecclesiis enim veterem consuetudinem diligenter servandam novit. Pacificam quoque illarum constitutionem & statum, quem Dominus etiam discipulis in signum quo cognoscerentur, quod sui essent discipuli, dedit, dicens : *Pacem meam relinquo vobis* : (Joan. 14.) conservare & roborare studuit. Hos igitur venerabiles & dignos fide viros in ecclesia catholica probatos, illorum seditiosa sycophantia ferre non potest : ita per crassam ignorantiam exacuerunt turpiter propriam linguam. Germanum sacerdotem Dei, ancipiti animo hominem & ligni cultorem, similiter & Georgium & Manzurem appellaverunt. Nemo enim eorum qui in honore sunt, fratrem qui in una fide secum vivit, ita blaspheme alloqui solet. Hebræi autem & Agareni, & alii item infideles, ejusmodi convicia & maledicta in divinam crucem & venerandas imagines, item in ipsos Christianos, conjicere solent. Christiani enim non solent se invicem (ut dixi) hujusmodi conviciis proscindere. Hi autem fugitivi a veritate & ecclesiasticis decretis, tradiderunt se falsis accusationibus & conviciis : neque aliud quidquam convehunt, quam plaustra maledictionum & accusationum contra Christianos, eorumque pontifices & sacerdotes : quasi hi reliquerint scilicet Deum viventem & verum, & imaginibus culturam exhibuerint : facti procul dubio conviciatores, contumeliatores, loquentes sine judicio, & in verbis peccantes. Quis autem timentium Deum, non propter hanc eorum impietatem in maximum risum effunditur, aut potius luctum tristem non assumit ? Quoniam (ut ait divinus Apostolus) malorum investigatores sunt, (Rom. 1. 30.) & suas nugas valere affirmarunt : quas tamen per gratiam Dei satis ex falsis illorum sententiis & decretis retudimus, & hæresibus antiquis eorum nuperam vaniloquentiam recte annumeravimus, abscindentes eam gladio spiritus. Age autem, quo moraliter auditorum animos præparemus, apud intelligentes, & qui recta discernere noverunt, & veritatem amant, singula explicemus.

ACTIO VI. *Refutationis Pars sexta.*

Quantopere in ecclesia utiles sint imagines, quæ historias veteris & novi instrumenti repræsentant, brevis demonstratio.

B Sancta Dei catholica ecclesia ad pœnitentiam & cognitionem observationis mandatorum Dei omnes nostros sensus trahit, & ad gloriam Dei cognoscendam studet nos deducere : non modo per auditum, sed & per visum, morum correctionem moliri cupiens : quare ea quæ acta sunt, omnium oculis optat etiam esse conspicua. Cum enim ex avaritia & habendi studio aliquem rapit, Matthæum ex teloneo apostolum illi indicat, qui relicta avaritiæ insania, Christum secutus est. (Matth. 9. Marc. 2. & Luc. 5.) Eodem modo Zacchæum ascendentem in sycomorum arborem, & Christum desiderantem videre, (Luc. 19.) & comparantem sese ut dimidietatem bonorum suorum det pauperibus : & si quem defraudavit, ut reddat illi quadruplum. Ita imaginum pictarum jugis contemplatio, continuo memoriam exercet, ne iterum recurratur ad proprium vomitum. Si quem autem amore meretricio detentum rapere cupit, casti Joseph imaginem proponit, qui adulterium execratus, (Gen. 39.) & temperantia [a] illam vincens : atque hoc ipsum factum in imagine repræsentatum, amatores hujus virtutis multum confirmat. Rursus alibi beatam Susannam continentia exornatam exhibet, extensis manibus auxilium ex alto invocantem : (Dan. 13.) Danielemque præsidentem judicem, eruentem eam e manibus impiorum sacerdotum. Ipsa autem pictura, ad recordationem temperantis & continentis vitæ facit. Rapere vult aliquem luxuriosum, mollibusque vestimentis indutum, & non erogantem in pauperes, quæ posset ab illis pretiosis vestibus sumere, & a sua delicata vita ? Joannem huic pilis camelorum indutum, edentem silvestre mel, & digito Christum, qui sufferet peccata mundi, indicantem exhibet. (Matth. 3. & Marc. 1. Joan. 1.) His adjungit Basilium magnum, & cum eo solitariorum jejunantiumque, corporibus in terram stratis, multitudinem. Sed satis sit horum paucorum mentionem fecisse : reliqua auditoribus investiganda relinquo. Habemus etenim totam evangelicam narrationem depictam, & in recordationem divinorum nos ducentem, gaudioque nos implentem. Hæc enim cum nobis ob oculos fuerint posita, corda illorum qui timent Deum, exsultant, florent vultus, anima contristata in voluptatem transformatur, & cum divino patre David psallit : *Recordatus sum Dei, & exsultavi.* (Psalm. 76.) Itaque semper per eam Dei recordari possumus. Nam est cum lectio in sacris templis non pronuntietur ; imaginum autem apparatus, & mane, & meridie, & vespere in his fixus, actorum veritatem nobis narrat & annuntiat. Traditionem itaque ecclesiæ recipiamus, legislationem ejusdem veneremur, ne floccipendamus piam & divinam consuetudinem, in vetera & prisca judicia ne simus curiosi. Omne enim quod in recordationem Dei erigitur, acceptum illi esse constat. Qui autem se excludunt ab ista traditione, quam acceperunt quicumque germani in ecclesia catholica filii fuerant, an non sunt nothi & minime legitimi ? An nondum sentimus probam & laudabilem esse imaginum erectionem ?

[a] Pro, illud vicit.

Actio VI. Refutationis Pars sexta.

an non sentimus spiritualiter nos per eas referri ad prototyporum recordationem? Sane sentimus. Quapropter non indignas habebimus eas honore, salutatione & veneratione, debitamque adorationem illis dare debemus. Sive igitur placebit salutationem, sive adorationem appellare, idem profecto erit, modo sciamus excludi latriam. Hæc enim est alia a simplici adoratione, ut alibi sæpe est ostensum. Qui autem est adoraturus venerandam imaginis picturam, si dignus est, accedat: si indignus sit, purgetur, deinde accedat. Non autem in seditione satanica aut timiditate suspicionis occasionem malignæ habeat, quod scilicet latriam sit illi exhibiturus. Absit ista suspicio: Dei enim impugnatores & vaniloqui, serpentem imitantes, hæc lingua impudica dicunt. Serpens enim ad mulierem veniens, stridens mendacia loquebatur. Quid est quod dixit Deus: *Ab omni ligno paradisi comedes: a ligno autem quod est in medio paradisi, ne comedatis ab illo?* (*Genes. 3.*) Sic & hi mentes muliebres decipiunt, dicentes: Quod si quis adoraverit imaginem Domini, aut intemeratæ Deiparæ dominæ nostræ, aut sanctorum angelorum, aut alicujus e sanctis, is in spiritu latriam illi exhibet. Cavete ne decipiamini oratione istorum. Cavete ne dolosa labia vos seducant. Admonitio & transgressio diaboli hæc est. Gregorius ille theologus ejusmodi cogitata subvertit, adhortatus nos omnes ad Bethlehem venerationem, ad præsepis adorationem. (*Nazianz. in orat. de Nativ. Christi, non longe a fine.*) Cum illo gloriosus Maximus, cujus laus in omnibus ecclesiis, quando cum quibusdam de ecclesiasticis negotiis agebat, divinam figuram venerabilis crucis, item sacrum evangelium & venerandam imaginem jussit in medium adduci, voluitque ut in confirmationem actorum oscularentur ab omnibus. Qui vero ab immortalitate nomen habet Athanasius, clarissime nobis in epistola ad Marcellinum, quam præposuit libro interpretationum psalmorum, disserit, sic dicens: Librum psalmorum aliquis assumens, prophetias de Salvatore continuo, ut in aliis scripturis, admiratus & adorans enarrat. Vides quomodo admirandus pater noster prophetias adorandas esse jubet. Quod si autem pium est eas adorare, quanto magis exitus propheticarum declarationum in imagine videntes, necessario adorabimus? Habet enim prophetia: *Ecce virgo in utero habebit, & pariet filium.* (*Isai. 7.*) Hanc igitur prophetiam nos in imagine videntes, nempe Virginem in ulnis habentem quem peperit, quomodo non poterimus adorare & salutare? Quis tam indoctus, qui audebit differre salutationem? Dignos igitur nos faciamus adoratione, ne indigne aggressi, pœnam [a] Ozan incurramus. (*1. Reg. 6.* [a] *Fr. Oza.*) Hic enim arcam Domini nutantem attingens, eadem hora interiit, cum indigne ad eam appropinquaret: quamquam & ipsa ex diversis figuris esset variata, & ex lignis constructa, quemadmodum imaginum materia est. Qui vero dicunt, sufficere usum imaginum ad memoriam solum, non vero ad salutationem eas habendas, illud quidem recipientes, hoc vero recusantes; semiprobi quadamtenus & falsoveri, ut ita dicam, deprehenduntur, altera quidem parte veritatem confitentes, ex altera vero perverse agentes. O insignem quoque horum insaniam! Igitur qui accusatores sunt veritatis & orthodoxæ fidei, nunc consonos nos habituri sunt? & in reprobatione ecclesiasticarum traditionum accusabimur, veniamque postulabimus? In omnibus his præcepta servemus: in mandatis, propheticam vocem auribus percipientes ambulemus. Hæc ita dicit: *Si annuntiatum fuerit tibi, o homo, bonum aliud, quam Dominus a te requirit, aut quam facere judicium, & diligere misericordiam, & paratum esse ambulare cum Domino Deo tuo, huic non acquiescas.* (*Mich. 6.*)

Anno Christi 787.

His itaque animum applicemus, linguam refrenemus, quo a mendacio, convicio, & turpiloquentia discedat. Oculum contineamus, ventrem disciplinemus, in psalmodiis & precationibus fortes simus. In omnibus quæ a Deo nobis largita sunt, gratias agamus. Juramentis non insistamus: sed vocem Domini audiamus, dicentis: *Ego dico vobis, ne juretis.* (*Matth. 5.*) Inanem gloriam sub pedibus calcemus. Maximum bonorum omnium misericordiam & dilectionem amplectamur, & hanc timori Dei conjunctam. Nam dilectio quæ est sine timore Dei, reproba est. Quia & Josaphat amabatur ab Achab, sed audivit: Si cum peccatore amicitiam inieris, si exoso a Deo suppetias tuleris. (*2. Par. 19.*) Igitur cum timore Dei omnia agamus, postulantes intercessiones incontaminatæ Deiparæ & semper virginis dominæ nostræ Mariæ; item sanctorum angelorum, omniumque sanctorum: salutantes & venerandas illorum reliquias, ut nos sanctitudinis eorum fiamus participes. Sic enim reddemur perfecti in omne opus bonum, in Christo Jesu Domino nostro, quem decet gloria, potentia, & superadoratio sive latria, cum Patre & sancto Spiritu, nunc & in sæculorum sæcula.

ACTIO SEPTIMA,

EADEMQUE ULTIMA.

IN nomine Domini & dominatoris Jesu Christi veri Dei nostri, regnantibus piissimis & Christum amantibus dominis Constantino & Irene religiosa ejus matre, anno octavo consulatus eorum, tertio Idus Octobris, indictione undecima, conveniente sancta & universali synodo, juxta divinam gratiam, & pium Imperatorum a Deo electorum decretum, congregata in Nicæa splendida metropoli Bithyniæ provinciæ, hoc est, Petro religiosissimo protopresbytero sanctissimæ Romanæ ecclesiæ sancti Petri Apostoli, & Petro religiosissimo presbytero, monacho & præside venerandæ mansionis sancti Sabæ, agentibus vicem Apostolicæ sedis beatissimi & sanctissimi episcopi veteris Romæ:

Tarasio sanctissimo archiepiscopo almæ Constantinopoleos [a] novæ. ([a] *Fr. nova Roma.*)
Joanne & Thoma religiosissimis presbyteris & monachis, agentibus vicem sedium apostolicarum Orientis diœcesis.
Agapio sanctissimo episcopo Cæsareæ Cappadociæ.
Joanne sanctissimo episcopo Ephesi.
Constantino sanctissimo episcopo Constantiæ, quæ est in Cypro.
Basilio sanctissimo episcopo Ancyræ, quæ est in Galatia.
Nicolao sanctissimo episcopo Cyzici.
Euthymio sanctissimo episcopo Sardensium.
Petro sanctissimo episcopo Nicomediæ.
Elia sanctissimo episcopo Cretæ.
Hypatio sanctissimo episcopo Nicææ.
Theophilo sanctissimo episcopo Thessalonicæ.
Stauracio sanctissimo episcopo Chalcedonis.
Leonte religiosissimo presbytero, & vices agente metropoleos Sidæ.
Epiphanio religiosissimo diacono, vices agente Sardiniæ.
Nicephoro sanctissimo episcopo Dyrrachii.
Nicolao religiosissimo presbytero, præside & vices agente metropoleos Tyanensium.
Daniel sanctissimo episcopo Amasiæ.
Gregorio religiosissimo presbytero, & vices agente Mocesi.
Constantino sanctissimo episcopo Gangrorum.

ANNO CHRISTI 787.

Niceta sanctissimo episcopo Claudiopoleos.
Gregorio sanctissimo episcopo Neocæsareæ.
Gregorio sanctissimo episcopo Pissinunton.
Theodoro sanctissimo episcopo Myron.
Eustathio sanctissimo episcopo Laodiceæ.
Michaële sanctissimo episcopo Synnadon.
Georgio sanctissimo episcopo Antiochiæ, quæ est Pisidiæ.
Theophylacto religiosissimo diacono & vices agente sanctissimi episcopi Cariæ.
Leonte sanctissimo episcopo Iconii.
Anastasio sanctissimo episcopo Nicopoleos veteris Epiri.
Constantino sanctissimo episcopo Perges.
Gregorio religiosissimo presbytero & vices agente Tyanopoleos.
Leonte sanctissimo episcopo Rhodi.
Christophoro sanctissimo episcopo Phasidos.
Manuele sanctissimo episcopo Hadrianopoleos Thraciæ.
Nicolao sanctissimo episcopo Hierapoleos.
Basilio sanctissimo episcopo Sylæi.
Theophylacto sanctissimo episcopo Euchaiton.
Cyrillo venerabili monacho ex persona Gotthiæ.
Theodoro sanctissimo episcopo Seleuciæ.
Stephano sanctissimo episcopo Sugdaon.
Antonio venerabili monacho & vices agente Smyrnæ.
Constantino sanctissimo episcopo Rhegii.
Joanne venerabili monacho ex persona Patrarum.
Theodoro sanctissimo episcopo Catanes.
Joanne sanctissimo episcopo Tauromenii.
Gaudioso sanctissimo episcopo [a] Messenæ.
Theodoro sanctissimo episcopo Panormi.
Stephano sanctissimo episcopo Bibonum.
Constantino sanctissimo episcopo Leontinæ.
Joanne sanctissimo episcopo Trocalon.
Theodoro sanctissimo episcopo Taurianes.
Christophoro sanctissimo episcopo sanctæ Cyriacæ.
Basilio sanctissimo episcopo Carines.
Theophane sanctissimo episcopo Lilybæi.
Theodoro sanctissimo episcopo Trophæorum.
Sergio sanctissimo episcopo Nicoteron.
Theodoro sanctissimo episcopo Bizyes.
Mauriano sanctissimo episcopo Pompeiopoleos.
Joanne sanctissimo episcopo Saloniniæ.
Eustathio sanctissimo episcopo Apameæ, quæ est in Bithynia.
Petro sanctissimo episcopo Germiorum.
Joanne sanctissimo episcopo Arcadiopoleos.
Constantino religiosissimo presbytero, ex persona Nicopoleos Armeniæ secundæ.
Sisinnio sanctissimo episcopo Parii.
Epiphanio sanctissimo episcopo Mileti.
Niceta sanctissimo episcopo Proconnesi.
Joanne religiosissimo presbytero, vices agente Colonæ.
Eustratio sanctissimo episcopo Methymnæ.
Leonte sanctissimo episcopo Cii.
Urso sanctissimo episcopo ecclesiæ Baritianorum.
Joanne sanctissimo episcopo Apron.
Theophylacto sanctissimo episcopo Cypselon.
Laurentio sanctissimo episcopo ecclesiæ Apsetianorum.
Leonte sanctissimo episcopo Carpathi.
Eustathio sanctissimo episcopo Troadis.
Cyriaco sanctissimo episcopo Driziparorum.
Leonte sanctissimo episcopo Mesembriæ.
Gregorio sanctissimo episcopo Derci.
Theodoro sanctissimo episcopo Heracleæ.
Theodosio sanctissimo episcopo Amorii.

[a] Pro, Messanæ.

A Joanne sanctissimo episcopo Nyssæ.
Georgio sanctissimo episcopo Thermarum Basizarum.
Georgio sanctissimo episcopo Camulianorum.
Soterricho sanctissimo episcopo Ciscison.
Theophylacto sanctissimo episcopo Hypæpon.
Damiano sanctissimo episcopo Mitylenæ.
Theophylacto sanctissimo episcopo Trallium.
Constantino sanctissimo episcopo Mastauron.
Ignatio sanctissimo episcopo Prienes.
Georgio sanctissimo episcopo Briulon.
Constantino religiosissimo presbytero, vicem agente Agaës.
Theodosio sanctissimo episcopo Nyssæ alterius.
B Basilio sanctissimo episcopo Magnesiæ.
Basilio sanctissimo episcopo Mæandri.
Saba sanctissimo episcopo Ancon Thraciæ.
Nicephoro religiosissimo presbytero ex persona Gargaron.
Gregorio sanctissimo episcopo Palæopoleos.
Theophane sanctissimo episcopo Caioës.
Leonte sanctissimo episcopo Algizon.
Nicodemo sanctissimo episcopo Eugazon.
Lycasto sanctissimo episcopo Bareton.
Theognio religiosissimo presbytero, vices agente Sion.
Thoma sanctissimo episcopo Lebedi.
Stratonico sanctissimo episcopo Cumarum.
C Eustathio sanctissimo episcopo Erythron.
[a] Theophilo sanctissimo episcopo [b] Tymnon.
Cosma sanctissimo episcopo Myrrhines.
Olbiano sanctissimo episcopo Elææ.
Pardo sanctissimo episcopo Pitanes.
Basilio sanctissimo episcopo Pergami.
Basilio sanctissimo episcopo Attramyton.
Mariano sanctissimo episcopo Autandri.
Joanne sanctissimo episcopo Assi.
Leonte sanctissimo episcopo Phoceæ.
Joanne sanctissimo episcopo Rhædesti.
Joanne sanctissimo episcopo Panii.
Melchisedec sanctissimo episcopo Calliopoleos.
Theophylacto sanctissimo episcopo Chariupoleos.
D Leonida sanctissimo episcopo Madyti.
Sisinnio sanctissimo episcopo Tzuruli.
Thoma sanctissimo episcopo Daonii.
Gregorio sanctissimo episcopo Theodoropoleos.
Sisinnio sanctissimo episcopo [c] Colchidos.
Benjamio sanctissimo episcopo Lizicon.
Joanne sanctissimo episcopo Bryteos.
Spyridone sanctissimo episcopo Palææ sive Cythron.
Eustathio sanctissimo episcopo Solorum.
Theodoro sanctissimo episcopo Citii.
Georgio sanctissimo episcopo Trimithunton.
Alexandro sanctissimo episcopo [d] Trimithunton alterius Badenæ.
Constantino sanctissimo episcopo Heliopoleos.
E Synesio sanctissimo episcopo Tabiæ.
Theophilo sanctissimo episcopo Anastasiopoleos.
Leonte sanctissimo episcopo [e] Amazi.
Petro sanctissimo episcopo Aspones.
Anthimo sanctissimo episcopo Berinopoleos.
Michaële sanctissimo episcopo Melitupoleos.
Sisinnio sanctissimo episcopo Hadrianes.
Theodoro sanctissimo episcopo Dermes.
Basilio sanctissimo episcopo Hadriani.
Leonte sanctissimo episcopo Pœmaninon.
Symeone sanctissimo episcopo Oces.
Strategio sanctissimo episcopo Dardanes.
Joanne sanctissimo episcopo Lampsaci.
Theodoro sanctissimo episcopo Palæon.

ACTIO VII.

[a] Pro, Theophylacto
[b] Pro, Temnon
[c] Supra pag. 445 A. Chalcidos.
[d] Pro, Amathunton.
[e] Pro, Amisi, ut pag. 445. B 10.

ACTIO VII.

Leonte sanctissimo episcopo Troados.
Theodoro sanctissimo episcopo Abydi.
Niceta sanctissimo episcopo Ilii.
Anastasio sanctissimo episcopo Tripoleos.
Leonte sanctissimo episcopo Traculon.
Stephano sanctissimo episcopo Salon.
Joanne sanctissimo episcopo Gabalon.
Isaïa religiosissimo presbytero & vices agente Thyatiron.
Stephano sanctissimo episcopo Silandi.
Nicolao sanctissimo episcopo Pericommatos.
Joanne sanctissimo episcopo Sethon.
Constantino sanctissimo episcopo [a] Arrasi.
Theophane sanctissimo episcopo Mæoniæ.
Michaële sanctissimo episcopo Stratoniceæ.
Gregorio sanctissimo episcopo Gordi.
Joanne sanctissimo episcopo Daldes.
Eustathio sanctissimo episcopo Hyrcanes.
Joseph sanctissimo episcopo Attaliæ.
Theopisto sanctissimo episcopo Hermocapelon.
Zacharia sanctissimo episcopo Hierocæsareæ.
Michaële sanctissimo episcopo Cerason.
David sanctissimo episcopo Helenupoleos.
Cyrione sanctissimo episcopo Lophi.
Basilio religiosissimo presbytero & vices agente episcopi Dascyli.
Theophylacto sanctissimo episcopo Apolloniados.
Constantino sanctissimo episcopo Cæsareæ, quæ est Bithyniæ.
Georgio sanctissimo episcopo Basilinopoleos.
Leonte sanctissimo episcopo Neocæsareæ, aut Aristes.
Nicephoro sanctissimo episcopo Adranes.
Theodoro sanctissimo episcopo Pruses.
Epiphanio sanctissimo episcopo Lampes.
Theodoro sanctissimo episcopo Heracleopoleos.
Anastasio sanctissimo episcopo Gnosi.
Melitone sanctissimo episcopo Cydonii.
Leontio sanctissimo episcopo Cisami.
Theodoro sanctissimo episcopo Subriton,
Leonte sanctissimo episcopo Phanicon.
Joanne sanctissimo episcopo Arcadiæ.
Epiphanio sanctissimo episcopo Eleutheriæ.
Photino sanctissimo episcopo Cantani.
Sisinnio sanctissimo episcopo Chersonesi.
Gregorio religiosissimo presbytero, & vices agente Cephaleniæ.
Philippo sanctissimo episcopo Cercyron.
Antonio sanctissimo episcopo Trœzenes.
Petro sanctissimo episcopo Monembasiæ.
Gabriele sanctissimo episcopo Ægines.
Leonte sanctissimo episcopo Porthmi.
Philippo sanctissimo episcopo Horei.
Leonte sanctissimo episcopo Zacynthi.
Leonte sanctissimo episcopo Linoës.
Niceta sanctissimo episcopo Meles.
Neophyto sanctissimo episcopo Gordoserbon.
Joanne sanctissimo episcopo Erennon.
Leonte sanctissimo episcopo Aspendi.
Constantino sanctissimo episcopo Zelorum.
Gregorio sanctissimo episcopo Sinopes.
Mariano venerabili diacono, vices agente [b] Antrapon.
Georgio sanctissimo episcopo Amastris.
Heraclio sanctissimo episcopo Ionopoleos.
Niceta sanctissimo episcopo Dadybon.
Theophane sanctissimo episcopo Soron.
Joanne sanctissimo episcopo Heracleæ Ponti.
Theophilo sanctissimo episcopo Plusiados.
Constantino sanctissimo episcopo Cratini.
Niceta sanctissimo episcopo Hadrianopoleos,

[a] Pro, Arazon.
[b] Pro, Andrapon.

A Niceta sanctissimo episcopo Rhœzei.
Constantino sanctissimo episcopo Polemonii.
Theodoro sanctissimo episcopo Comanon.
Joanne sanctissimo episcopo Cerasunton.
Nicephoro sanctissimo episcopo Clanei.
Leonte sanctissimo episcopo Trocnadon.
Joanne venerabili diacono ex persona Phasilidos.
Theodoro sanctissimo episcopo Pinaron.
Stephano sanctissimo episcopo Cauni.
Anastasio sanctissimo episcopo Pataron.
Georgio sanctissimo episcopo Nyssæ.
Constantino sanctissimo episcopo Candybon.
Leonte sanctissimo episcopo Corydalon.
Nicodemo sanctissimo episcopo Didymorum.
B Leonte sanctissimo episcopo Limyron.
Constantino sanctissimo episcopo Tlon.
Petro venerabili diacono ex persona Orycandon.
Stephano sanctissimo episcopo [a] Anaxi.
Georgio sanctissimo episcopo [b] Hymandi.
Constantino sanctissimo episcopo [c] Cobon.
Stauracio sanctissimo episcopo Zenopoleos.
Gregorio sanctissimo episcopo Cibyres.
Basilio sanctissimo episcopo Tabon.
Dorotheo sanctissimo episcopo Neapoleos.
Constantino sanctissimo episcopo Alabandon.
David sanctissimo episcopo Iasi.
Gregorio sanctissimo episcopo Mylasi.
Sergio sanctissimo episcopo Bargylii.
C Gregorio sanctissimo episcopo Larmi.
Joanne sanctissimo episcopo Myndi.
Stauracio sanctissimo episcopo Stadiæ.
Gregorio sanctissimo episcopo Stratoniceæ.
Niceta venerabili diacono ex persona Halicarnassi.
Michaele sanctissimo episcopo Chæretapon.
Pantaleonte sanctissimo episcopo Valentiæ.
Georgio sanctissimo episcopo Peltarum.
Christophoro sanctissimo episcopo Atanassi.
Leonte sanctissimo episcopo Eumeniæ.
Paulo sanctissimo episcopo Acmoniæ.
Gregorio sanctissimo episcopo Temeniferarum.
Philippo sanctissimo episcopo Tranupoleos.
Leonte sanctissimo episcopo Alcon.
D Nicephoro sanctissimo episcopo Lundon.
Georgio sanctissimo episcopo Appiæ.
Joanne sanctissimo episcopo Siblion.
Zacharia sanctissimo episcopo Trapezupoleos.
Leonte sanctissimo episcopo Sebastiæ.
Andrea sanctissimo episcopo Cidissosi.
Dositheo sanctissimo episcopo Psonon aut Colassæon.
Constantino sanctissimo episcopo Cotyæi.
Niceta sanctissimo episcopo Nacoliæ.
Leonte sanctissimo episcopo Docimii.
Theophylacto religiosissimo presbytero, & ex persona Ipsi.
Constantino sanctissimo episcopo Eucarpiæ.
E Michaële sanctissimo episcopo Hierapoleos.
Joanne religiosissimo presbytero, & ex persona episcopi [d] Actoii.
Nicolao sanctissimo episcopo Phytiæ.
Theophylacto sanctissimo episcopo Cinnabareos.
Damiano sanctissimo episcopo Myri.
Christophoro sanctissimo episcopo Promisi.
Niceta sanctissimo episcopo Augustopoleos.
Constantino sanctissimo episcopo Ambladon.
Stephano religiosissimo presbytero, vices agente Otri.
Georgio sanctissimo episcopo [e] Medæi.
Gregorio religiosissimo presbytero, & vices agente Polyboti.
Sisinnio sanctissimo episcopo [f] Philomilii.

ANNO CHRISTI 787.

[a] Pro Anazi.
[b] Pro, Oeniandi.
[c] Pro, Combon.
[d] Pro, Stectorii.
[e] Pro, Medali.
[f] Pro, Philomelii.

ANNO CHRISTI 787.

Michaële sanctissimo episcopo Papon.
Sisinnio sanctissimo episcopo Apameæ, quæ est Ciboti.
Constantino sanctissimo episcopo Comanes.
Nicephoro sanctissimo episcopo Adadon.
Petro sanctissimo episcopo [a] Petrasi.
Theodoro sanctissimo episcopo [b] Sagalassi.
Leonte sanctissimo episcopo Bares.
Petro sanctissimo episcopo Seleuciæ Pisidiæ.
Nicephoro sanctissimo episcopo Phoglon.
Mauriano sanctissimo episcopo Magydon.
Leonte sanctissimo episcopo Andidon.
Stephano sanctissimo episcopo Parnasi.
Bardano sanctissimo episcopo Doaron.
Eustathio sanctissimo episcopo Debelti.
Euphemio sanctissimo episcopo Sozopoleos.
Theodoro sanctissimo episcopo Bulgarophygi.
Georgio sanctissimo episcopo Plotinopoleos.
Basilio sanctissimo episcopo Perbireos.
Michaële sanctissimo episcopo [c] Pamphili.
[d] Rubim sanctissimo episcopo Scopelon.
Sisinnio sanctissimo episcopo Gareles.
Callisto sanctissimo episcopo [e] Eudonidos.
Constantino sanctissimo episcopo Laginon.
Joanne sanctissimo episcopo Codrullon.
Theodoro sanctissimo episcopo Cremnon.
Constantino sanctissimo episcoo Hadrianes.
Theophilo sanctissimo episcopo Chii.
Galata sanctissimo episcopo Meli.
Sergio sanctissimo episcopo Leri.
Manzone sanctissimo episcopo Diocæsareæ.
Eustathio sanctissimo episcopo Celendereos.
Zacharia sanctissimo episcopo [f] Cardabendon.
Sisinnio sanctissimo episcopo Musbadon.
Eustathio sanctissimo episcopo Lami.
Theodoro sanctissimo episcopo Germanicopoleos.
Sisinnio sanctissimo episcopo Syces.
Constantino sanctissimo episcopo [g] Dalysanes.
Leonte sanctissimo episcopo Sibillon.
Stephano sanctissimo episcopo Philadelphiæ.
Eudoxio religiosissimo presbytero, & vices agente Metellipoleos.
Theodoro sanctissimo episcopo Cadon.
Theophylacto sanctissimo episcopo Mosynon.
Basilio sanctissimo episcopo Dionysiopoleos.
Stephano sanctissimo episcopo [h] Sinao.
Constantino sanctissimo episcopo Andri.
Eustathio sanctissimo episcopo [i] Toni.
Joanne sanctissimo episcopo Decateron.
Joanne sanctissimo episcopo Nicææ Thraciæ.
Theophane sanctissimo episcopo Lebedi.
Joanne sanctissimo episcopo Lithoprosopi.
Nicephoro sanctissimo episcopo Arcadiopoleos.
Theodoro sanctissimo episcopo Heracliopoleos, aut Pidachthoes.
Constantino sanctissimo episcopo Metron.
Lycasto sanctissimo episcopo Phyladon.
Michaële sanctissimo episcopo Trallensium.
Joanne sanctissimo episcopo Lemni.
Leonte sanctissimo episcopo Amisi.
Michaële sanctissimo episcopo Tii.
Epiphanio sanctissimo episcopo Pettorum.
Joanne sanctissimo episcopo Tymbriadon.
Stephano sanctissimo episcopo [k] Orynnon.
Heraclio sanctissimo episcopo Sami.
Joanne sanctissimo episcopo Prænecti.

[a] *Pro*, Tityassi
[b] *al.* Agalassi.
[c] *al.* Pamphyli
[d] *al.* Ruben.
[e] *Pro*, Eudociados.
[f] *Pro*, Cardabundon.
[g] *Pro*, Dalisandi.
[h] *Pro*, Synnai.
[i] *Pro*, Teni.
[k] *Pro*, Orymnon.

Sedentibus his ante sacrum ambonem templi sanctissimæ & almæ ecclesiæ, quæ cognominatur Sophia: præsentibus & audientibus gloriosissimo & magnificentissimo duce Petrona clarissimo consule, & Petro patricio & comite Imperatorii obsequii: præterea religiosissimis archimandritis, præsidentibus, & monachis, eo ordine qui in præcedenti actione est annotatus: propositis sanctis & inviolatis Dei evangeliis: Theodorus sanctissimus episcopus Taurianes insulæ Siciliæ, acceptam in manibus editam definitionem legit:

ACTIO VII.

Definitio sanctæ magnæ & universalis in Nicæa synodi secundæ.

Sancta magna & universalis synodus, quæ gratia Dei, & juxta pium Christi amantium Imperatorum nostrorum Constantini & Irenes illius matris decretum, secundo in splendida Nicææ metropoli, quæ in Bithynia, in sacra Dei ecclesia Sophia congregata, traditionem catholicæ ecclesiæ secuta, hæc definivit subjecta.

Qui nobis cognitionis suæ lumen gratis dedit, & tenebras caliginemque idolorum insaniæ discussit, nosque ab ea liberavit Christus Jesus Deus noster, qui suam ecclesiam non habentem maculam aut rugam sibi desponsavit, eam diligenter custodiendam esse præcepit, & discipulis sanctis confirmavit, dicens: *Vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi.* Hanc vero promissionem non solum illis, sed & nobis fecit, qui per illos credidimus in nomen illius. Hanc igitur donationem quidam contemnentes, ab impostore & defraudatore inimico elatiores facti, a recta ratione desciscentes, catholicæque ecclesiæ opponentes sese, circa veritatis intelligentiam peccarunt: & ut dicit proverbialis sermo, axes propriæ agricolarionis errare fecerunt, & manibus congregaverunt sterilitatem. Quandoquidem sacrarum dedicationum & oblationum Deo decentem ornatum, calumniari non dubitarunt, appellantes se sacerdotes, cum revera non sint. De his Deus per prophetam clamat: *Multi pastores destruxerunt vineam meam, contaminaverunt portionem meam.* Minime enim sancte viros, qui sibi ipsi multa tribuunt, secuti, sanctam nostram ecclesiam, quam sibi Deus adaptavit, accusarunt, *neque inter sacrum & profanum ullum discrimen posuerunt.* Nam imagines Dei & sanctorum suorum, similiter cum statuis satanicis idolorum nomine appellarunt. Igitur obedientiam suam ab insania istorum corrumpi amplius non ferens Dominus noster Christus, nos undique sacerdotalis dignitatis præfectos secundum suum beneplacitum convocavit, accedente huc divino zelo & nutu Constantini & Irenes fidelissimorum nostrorum Imperatorum, quo divina traditio ecclesiæ catholicæ communi suffragio auctoritatem accipiat. Igitur cum omni diligentia perscrutantes & investigantes juxta scopum veritatis nobis propositum, nihil adjicimus, nihil demimus: sed cuncta ecclesiæ catholicæ dogmata conservamus, & sex universalibus conciliis inhærentes, eorum acta comprobamus.

Ephes. 5. *Matth.* 28. *Jerem.* 12. *Ezech.* 22.

Principio secundum synodum in splendida Nicæa congregatam, deinde in regia urbe: Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, creatorem cæli & terræ, visibilium omnium & invisibilium: & in unum Dominum Jesum Christum, Filium Dei unigenitum, lumen de lumine, Deum verum ex Deo vero: genitum, non factum: consubstantialem Patri ante omnia secula, per quem cuncta facta sunt: qui propter nos homines & propter nostram salutem descen-

Actio VII.

Anno Christi 787.

dit de cælis, & incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine, & homo factu est: Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato: passus & sepultus est. Et resurrexit tertia die secundum scripturas: Et ascendit in cælos, sedens ad dexteram Patris: Et iterum venturus est cum gloria judicare vivos & mortuos: cujus regni non erit finis. Et in Spiritum sanctum, Dominum, vivificantem, qui ex Patre Filioque procedit; qui cum Patre & Filio simul adoratur & conglorificatur, qui locutus est per prophetas. In unam sanctam catholicam & apostolicam ecclesiam. Confitemur unum baptisma in remissionem peccatorum, & exspectamus resurrectionem mortuorum, & vitam venturi sæculi. Amen.

Exsecramur & anathematizamus Arium & asseclas ejus, & qui communicant cum illius improbis opinionibus. Macedoniumque & sodales illius, qui recte appellantur Pneumatomachi, id est, impugnatores Spiritus. Confitemur etiam dominam nostram sanctam Mariam proprie & vere Deiparam, ut quæ peperit unum sanctæ Trinitatis Christum Deum nostrum: quemadmodum prior Ephesina synodus constituit; & impium Nestorium, sociosque illius, tamquam dualitatem personarum inducentes, ab ecclesia depulit. Ad hæc duas naturas incarnati propter nos est immaculata virgine Maria confitemur, perfectum Deum & perfectum hominem cognoscentes, quemadmodum synodus in Chalcedone habita declaravit: Eutychenque & Dioscorum, blasphemantes in illius divinitatem, exterminavit: adjicientes his Petrum, Severum, & catenam istorum blasphemam non concorditer connexam. Prætêrea Origenis, Evagrii, & Didymi fabulositates anathematizamus, quemadmodum synodus Constantinopoli conflata, quinta numero, docuit: deinde duas voluntates & actus secundum naturarum proprietatem in Christo prædicamus, quemadmodum sexta Constantinopolitana synodus definiit: detestamurque cum ea Sergium, Honorium, Cyrum, Pyrrhum, Macarium, impios istos pietatis impugnatores, omnesque illis consentientes anathematizamus.

Fatemur autem unanimiter nos ecclesiasticas traditiones, sive scripto sive consuetudine valentes & decretas, retinere velle: quarum de numero est imaginum effiguratio, ut quæ historiæ evangelicæ promissionis concinat, ad credulitatem veræ & non phantasticæ incarnationis Dei, & ad utilitatem similitudinis, quam nobis exhibet, utiliter inventam.

Hic te sic habentibus, regiam viam incedentes, & sanctorum nostrorum & divinorum patrum doctrinæ insistentes, & catholicæ ecclesiæ, in qua sanctus Spiritus inhabitat, traditionem observantes; definimus cum omni diligentia & cura, venerandas & sanctas imagines ad modum & formam venerandæ & vivificantis crucis e coloribus & tessellis, aut alia quavis materia commode paratas, dedicandas, & in templis sanctis Dei collocandas, habendasque; tum in sacris vasis & vestibus, tum in parietibus & tabulis, in ædibus privatis, in viis publicis: maxime autem imaginem Domini & Dei Servatoris nostri Jesu Christi, deinde intemeratæ dominæ nostræ Deiparæ, venerandorum angelorum, & omnium deinde sanctorum virorum. Quo scilicet per hanc imaginum picturam inspectionem, omnes qui contemplantur, ad prototyporum memoriam & recordationem & desiderium veniant: illisque salutationem & honorariam adorationem exhibeant: non secundum fidem nostram, veram latriam, quæ solum divinæ naturæ competit; sed quemadmodum typo venerandæ & vivificantis crucis, & sanctis evangeliis, & reliquis sacris, oblationes suffituum & luminarium reverenter accendimus, quemadmodum veteribus pie in consuetudinem hoc adductum est. Imaginis enim honor in prototypum transit: & qui adorat imaginem, in ea adorat quoque descriptum argumentum. Sic enim sanctorum nostrorum patrum obtinet disciplina, vel traditio catholicæ ecclesiæ, quæ a finibus usque ad fines evangelium suscepit. Paulo ergo sic in Christo loquenti, omnique apostolico cœtui & patribus sanctis idem sentientibus inhærentes: *Servamus traditiones quas suscepimus.* Quare & victoriæ carmina ad ecclesiam cum propheta accinimus: *Gaude valde filia Sion, prædica filia Jerusalem, exsulta & lætare ex toto corde tuo: a te Deus abstulit iniquitates adversantium tibi, liberata es de manu inimici tui. Dominus rex tuus in medio tui, & pax tibi in sempiterna sæcula.*

1. Thess. 2.

Sophon. 3.

Igitur qui ausi fuerint aliud sentire, aut docere, aut more impiorum hæreticorum ecclesiasticas traditiones contaminare, aut novam quamdam vaniloquentiam inducere, aut quidquam de consecratis in ecclesia abjicere: evangelii, inquam, depictum codicem, aut figuram crucis, aut imaginis alicujus picturam, aut reliquias martyrum, quas sciverint esse germanas & veras; aut contra ista vafre & improbe aliquid excogitare, quod sit contra constitutionem ecclesiasticam; aut uti, tamquam communibus, sacratis Deo, repositis pretiosis, aut monasteriis reverendis; si fuerint episcopi aut clerici, deponuntor; si monachi aut laici, communione privantor.

Petrus miseratione divina protopresbyter sanctissimæ ecclesiæ Romanæ beati Petri, & locum retinens Hadriani Papæ veteris Romæ, definiens subscripsi.

Petrus indignus presbyter & præses sancti patris nostri Sabæ, & vices agens Hadriani Papæ veteris Romæ, definiens subscripsi.

Tarasius miseratione divina episcopus Constantinopolitanus novæ Romæ, patrum dogmatibus insistens, & catholicæ ecclesiæ adhærens, definiens subscripsi.

Joannes miseratione divina presbyter, & assessor patriarchicus, & vices agens trium Apostolicorum thronorum Orientis, Alexandriæ, Antiochiæ, & Hierosolymorum, patrum dogmatibus insistens & catholicæ ecclesiæ inhærens, definiens subscripsi.

Agapius indignus episcopus Cæsareæ Cappadociæ, patrum dogmatibus insistens, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes indignus episcopus Ephesi, in eamdem sententiam subscripsi.

Constantinus indignus episcopus Constantiæ, quæ est in Cypro, in eamdem sententiam subscripsi.

Leontius indignus episcopus Heracleæ Thraciæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Basilius indignus episcopus Ancyræ, quæ est in Galatia, in eamdem sententiam subscripsi.

Nicolaus indignus episcopus Cyzici, in eamdem sententiam subscripsi.

Euthymius indignus episcopus Sardensium, in eamdem sententiam subscripsi.

Petrus indignus episcopus Nicomediæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Elias indignus episcopus Cretæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Hypatius indignus episcopus Nicææ, in eamdem sententiam subscripsi.

Theophilus indignus episcopus Thessalonicæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Stauracius indignus episcopus Chalcedonis, in eamdem sententiam subscripsi.

Leontius indignus presbyter, & vicem agens me-

tropoleos Sidæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Epiphanius diaconus, vicem agens Sardiniæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Nicephorus indignus episcopus Dyrrachii, in eamdem sententiam subscripsi.

Nicolaus presbyter [a] præsidi, & vicem agens metropoleos Tyanensium, in eamdem sententiam subscripsi.

[a] Forte, præses.

Daniel indignus episcopus Amasiæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Gregorius presbyter, & vicem agens Mocesi, in eamdem sententiam subscripsi.

Constantinus indignus episcopus Gangrorum, in eamdem sententiam subscripsi.

Nicetas indignus episcopus Claudiopoleos, in eamdem sententiam subscripsi.

Gregorius indignus episcopus Neocæsareæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Gregorius indignus episcopus Pissinunton, in eamdem sententiam subscripsi.

Theodorus indignus episcopus Myron, in eamdem sententiam subscripsi.

Eustathius indignus episcopus Laodiceæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Michaël indignus episcopus Synnadon, in eamdem sententiam subscripsi.

Georgius indignus episcopus Antiochiæ, quæ est Pisidiæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Theophylactus diaconus, & vicem agens sanctissimi episcopi Catiæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Leontius indignus episcopus Iconii, in eamdem sententiam subscripsi.

Anastasius indignus episcopus Nicopoleos veteris Epiri, in eamdem sententiam subscripsi.

Constantinus indignus episcopus Perges, in eamdem sententiam subscripsi.

Gregorius presbyter, & vicem agens Tyanopoleos, in eamdem sententiam subscripsi.

Leontius indignus episcopus Rhodi, in eamdem sententiam subscripsi.

Christophorus indignus episcopus Phasidos, in eamdem sententiam subscripsi.

Manuel indignus episcopus Hadrianopoleos Thraciæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Nicolaus indignus episcopus Hierapoleos, in eamdem sententiam subscripsi.

Basilius indignus episcopus Sylæi, in eamdem sententiam subscripsi.

Theophylactus indignus episcopus Euchaiton, in eamdem sententiam subscripsi.

Cyrillus monachus, ex persona Gothiæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Theodorus indignus episcopus Seleuciæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Stephanus indignus episcopus Sugdaon, in eamdem sententiam subscripsi.

Antoninus monachus & vicem agens Smyrnæ, in sententiam subscripsi.

Constantinus indignus episcopus Rhegii, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes monachus, ex persona Patrarum, in eamdem sententiam subscripsi.

Theodorus indignus episcopus Catanes, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes indignus episcopus Tauromeniæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Gaudiosus indignus episcopus Messenæ, in eamdem sententiam subscripsi.

A Theodorus indignus episcopus Panormi, in eamdem sententiam subscripsi.

Stephanus indignus episcopus Bibonum, in eamdem sententiam subscripsi.

Constantinus indignus episcopus Leontinæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes indignus episcopus Trocalon, in eamdem sententiam subscripsi.

Theodorus indignus episcopus Tauriânes, in eamdem sententiam subscripsi.

Christophorus indignus episcopus sanctæ Cyriacæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Basilius indignus episcopus Catines, in eamdem sententiam subscripsi.

B Theophanes indignus episcopus Lilybæi, in eamdem sententiam subscripsi.

Theodorus indignus episcopus Tropæorum, in eamdem sententiam subscripsi.

Sergius indignus episcopus Nicoteron, in eamdem sententiam subscripsi.

Theodorus indignus episcopus Bizyes, in eamdem sententiam subscripsi.

Maurianus indignus episcopus Pompeiopoleos, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes indignus episcopus sanctæ Saloninitæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Eustratius indignus episcopus Apameæ, quæ est in Bithynia, in eamdem sententiam subscripsi.

C Petrus indignus episcopus Germiorum, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes indignus episcopus Arcadiopoleos, in eamdem sententiam subscripsi.

Constantinus presbyter, ex persona Nicopoleos Armeniæ secundæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Sisinnius indignus episcopus Parii, in eamdem sententiam subscripsi.

Epiphanius indignus episcopus Mileti, in eamdem sententiam subscripsi.

Nicetas indignus episcopus Prœconnesi, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes indignus presbyter, & vicem agens Coloniæ, in eamdem sententiam subscripsi.

D Eustratius indignus episcopus Methymnæ, in eamdem sententiam subscripsi.

[a] Leontius indignus episcopus Cii, in eamdem sententiam subscripsi.

[a] Supra, pag. 459. E 3. Leo.

Ursus indignus episcopus ecclesiæ Batitianorum, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes indignus episcopus Apron, in eamdem sententiam subscripsi.

Theophylactus indignus episcopus Cypselon, in eamdem sententiam subscripsi.

Laurentius indignus episcopus ecclesiæ Apsetianorum, in eamdem sententiam subscripsi.

Leontius indignus episcopus Carpathi, in eamdem sententiam subscripsi.

E Eustathius indignus episcopus Troadis, in eamdem sententiam subscripsi.

Cyriacus indignus episcopus Driziparorum, in eamdem sententiam subscripsi.

Leontius indignus episcopus Mesembriæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Gregorius indignus episcopus Derci, in eamdem sententiam subscripsi.

Theodorus indignus episcopus Heracleæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Theodosius indignus episcopus Amorii, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes indignus episcopus Nyssæ, in eamdem sententiam subscripsi.

ANNO CHRISTI 787.

Joannes indignus episcopus Gabalon, in eamdem sententiam subscripsi.

Isaïas indignus presbyter, & vicem agens Thyatiron, in eamdem sententiam subscripsi.

Stephanus indignus episcopus Silandi, in eamdem sententiam subscripsi.

Nicolaus indignus episcopus Pericommatos, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes indignus episcopus Seton, in eamdem sententiam subscripsi.

Constantinus indignus episcopus Attasi, in eamdem sententiam subscripsi.

Theophanes indignus episcopus Mæoniæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Michaël indignus episcopus Stratoniceæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Georgius indignus episcopus Gordi, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes indignus episcopus Daldes, in eamdem sententiam subscripsi.

Eustathius indignus episcopus Hyrcanes, in eamdem sententiam subscripsi.

Joseph indignus episcopus Attaliæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Theopistus indignus episcopus Hermocapelon, in eamdem sententiam subscripsi.

Zacharias indignus episcopus Hierocæsariæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Michaël indignus episcopus Cerasœon, in eamdem sententiam subscripsi.

David indignus episcopus Helenopoleos, in eamdem sententiam subscripsi.

Cyrion indignus episcopus Lophi, in eamdem sententiam subscripsi.

Basilius indignus presbyter, & vicem agens episcopi Dascyli, in eamdem sententiam subscripsi.

Theophylactus indignus episcopus Apolloniados, in eamdem sententiam subscripsi.

Constantinus indignus episcopus Cæsareæ, quæ est Bithyniæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Georgius indignus episcopus Basilinopoleos, in eamdem sententiam subscripsi.

Leontius indignus episcopus Neocæsareæ, aut Aristes, in eamdem sententiam subscripsi.

Nicephorus indignus episcopus Adranes, in eamdem sententiam subscripsi.

Theodotus indignus episcopus Pruses, in eamdem sententiam subscripsi.

Epiphanius indignus episcopus Lampes, in eamdem sententiam subscripsi.

Theodorus indignus episcopus Heracleopoleos, in eamdem sententiam subscripsi.

Anastasius indignus episcopus Gnosi, in eamdem sententiam subscripsi.

Meletinus indignus episcopus Cydonii, in eamdem sententiam subscripsi.

Leontius indignus episcopus Cisami, in eamdem sententiam subscripsi.

Theodorus indignus episcopus Subriton, in eamdem sententiam subscripsi.

Leontius indignus episcopus Phanicon, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes indignus episcopus Arcadiæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Epiphanius indignus episcopus Eleutheriæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Photinus indignus episcopus Cantani, in eamdem sententiam subscripsi.

Sisinnius indignus episcopus Cherronesi, in eamdem sententiam subscripsi.

ACTIO VII.

A Gregorius indignus presbyter, & vicem agens Cephaleniæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Philippus indignus episcopus Cercyron, in eamdem sententiam subscripsi.

Antonius indignus episcopus [a] Trizenes, in eamdem sententiam subscripsi. [a] Pro. Trœzenes.

Petrus indignus episcopus Monembasiæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Gabriel indignus episcopus Ægines, in eamdem sententiam subscripsi.

Leontius indignus episcopus Porthmi, in eamdem sententiam subscripsi.

Philippus indignus episcopus Horei, in eamdem sententiam subscripsi.

B Leontius indignus episcopus Zacynthi, in eamdem sententiam subscripsi.

Leontius indignus episcopus Linoës, in eamdem sententiam subscripsi.

Nicetas indignus episcopus Meles, in eamdem sententiam subscripsi.

Neophytus indignus episcopus Gordoserbon, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes indignus episcopus Etenon, in eamdem sententiam subscripsi.

Leontius indignus episcopus Aspendi, in eamdem sententiam subscripsi.

Constantinus indignus episcopus Zelorum, in eamdem sententiam subscripsi.

C Gregorius indignus episcopus Sinopes, in eamdem sententiam subscripsi.

Maurianus indignus episcopus vicem agens [b] Antrapon, in eamdem sententiam subscripsi. [b] Pro. Andrapon.

Gregorius indignus episcopus Amastris, in eamdem sententiam subscripsi.

Heraclius indignus episcopus Ionopoleos, in eamdem sententiam subscripsi.

Nicetas indignus episcopus Dadybron, in eamdem sententiam subscripsi.

[c] Theophanus indignus episcopus Soron, in eamdem sententiam subscripsi. [c] Pro. Theophanes.

Joannes indignus episcopus Heracleæ Ponti, in eamdem sententiam subscripsi.

D Theophilus indignus episcopus Plusiados, in eamdem sententiam subscripsi.

Constantinus indignus episcopus Cratini, in eamdem sententiam subscripsi.

Nicetas indignus episcopus Hadrianopoleos, in eamdem sententiam subscripsi.

Nicetas indignus episcopus [d] Rhozæi, in eamdem sententiam subscripsi. [d] Pro. Rhyzæi.

Constantinus indignus episcopus Polemonii, in eamdem sententiam subscripsi.

Theodorus indignus episcopus Comanon, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes indignus episcopus Cerasunton, in eamdem sententiam subscripsi.

E Nicephorus indignus episcopus Clanei, in eamdem sententiam subscripsi.

Leontius indignus episcopus Trocnadon, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes indignus diaconus ex persona [e] Phasilidos, in eamdem sententiam subscripsi. [e] Pro. Phaselidos.

Theodorus indignus episcopus Pinaron, in eamdem sententiam subscripsi.

Stephanus indignus episcopus [f] Canni, in eamdem sententiam subscripsi. [f] Pro. Cauni.

Anastasius indignus episcopus Pataron, in eamdem sententiam subscripsi.

Georgius indignus episcopus Nyssæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Actio VII.

Anno Christi 787.

Constantinus indignus episcopus Candybon, in eamdem sententiam subscripsi.

Leontius indignus episcopus Corydalon, in eamdem sententiam subscripsi.

Nicodemus indignus episcopus Didymorum, in eamdem sententiam subscripsi.

Leontius indignus episcopus Limyron, in eamdem sententiam subscripsi.

Constantinus indignus episcopus Tlon, in eamdem sententiam subscripsi.

Petrus indignus diaconus ex persona Orycandon, in eamdem sententiam subscripsi.

Stephanus indignus episcopus [a] Anaxi, in eamdem sententiam subscripsi.

Georgius indignus episcopus [b] Hymandi, in eamdem sententiam subscripsi.

Constantinus indignus episcopus [c] Cobon, in eamdem sententiam subscripsi.

Stauracius indignus episcopus Zenopoleos, in eamdem sententiam subscripsi.

Gregorius indignus episcopus Cibyres, in eamdem sententiam subscripsi.

Basilius indignus episcopus Tabon, in eamdem sententiam subscripsi.

Dorotheus indignus episcopus Neapoleos, in eamdem sententiam subscripsi.

Constantinus indignus episcopus Alabandon, in eamdem sententiam subscripsi.

David indignus episcopus Iassi, in eamdem sententiam subscripsi.

Gregorius indignus episcopus Mylassi, in eamdem sententiam subscripsi.

Sergius indignus episcopus Bargylii, in eamdem sententiam subscripsi.

Gregorius indignus episcopus Lami, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes indignus ep scopus Myndi, in eamdem sententiam subscripsi.

Stauracius indignus episcopus Stadiæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Gregorius indignus episcopus Stratoniceæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Nicetas [d] indignus diaconus ex persona Halicarnassi, in eamdem sententiam subscripsi.

Michaël indignus episcopus Chæretopon, in eamdem sententiam subscripsi.

Pantaleontus indignus episcopus Valentiæ, in eamdem sententiam subscripsi

Georgius indignus episcopus Peltarum, in eamdem sententiam subscripsi.

Christophorus indignus episcopus Atanassi, in eamdem sententiam subscripsi.

Leontius indignus episcopus Eumeniæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Paulus indignus episcopus Acmoniæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Gregorius indignus episcopus Timeniferarum, in eamdem sententiam subscripsi.

Philippus indignus episcopus Tranopoleos, in eamdem seotentiam subscripsi.

Leontius indignus episcopus Alcon, in eamdem sententiam subscripsi.

Nicephorus indignus episcopus Lundon, in eamdem sententiam subscripsi.

Georgius indignus episcopus Appiæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes indignus episcopus Siblion, in eamdem sententiam subscripsi.

Zacharias indignus episcopus Trapezopoleos, in eamdem sententiam subscripsi.

A Leontius indignus episcopus Sebastæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Andreas indignus episcopus Cidissosi, in eamdem sententiam subscripsi.

Dositheus indignus episcopus Psonon, aut Colassæon, in eamdem sententiam subscripsi.

Constantinus indignus episcopus Cotyæi, in eamdem sententiam subscripsi.

Nicetas indignus episcopus Nacoliæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Leontius indignus episcopus D. cimii, in eamdem sententiam subscripsi.

Theophylactus indignus presbyter, & ex persona Ipsi, in eamdem sententiam subscripsi.

B Constantinus indignus episcopus Eucarpiæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Michaël indignus episcopus Hietapoleos, in eamdem sententiam subscripsi.

Joannes indignus presbyter, & ex persona episcopi [a] Actorii, in eamdem sententiam subscripsi.

Nicolaus indignus episcopus Pbytiæ, in eamdem sententiam subscripsi.

Theophylactus indignus episcopus Cinnabareos, in eamdem sententiam subscripsi.

Damianus indignus episcopus Myti, in eamdem sententiam subscripsi.

Christophorus indignus episcopus Promisi, in eamdem sententiam subscripsi.

C Nicetas indignus episcopus Augustopoleos, in eamdem sententiam subscripsi.

Constantinus indignus episcopus Ambladon, in eamdem sententiam subscripsi.

Stephanus indignus presbyter, & vicem agens Otri, in eamdem sententiam subscripsi.

Georgius indignus episcopus [b] Midæi, in eamdem sententiam subscripsi.

Gregorius indignus presbyter, & vicem agens Polyboti, in eamdem sententiam subscripsi.

Sisinnius indignus episcopus Philomelu, in eamdem sententiam subscripsi.

Michaël indignus episcopus Papon, in eamdem sententiam subscripsi.

D Sisinnius indignus episcopus Apameæ, quæ est Ciboti, in eamdem sententiam subscripsi.

Constantinus indignus episcopus Comanes, in eamdem sententiam subscripsi.

Nicephorus indignus episcopus Adadon, in eamdem sententiam subscripsi.

Petrus indignus episcopus Potrasi, in eamdem sententiam subscripsi.

[c] Theodosius indignus episcopus Sagalassi, in eamdem sententiam subscripsi.

Leontius indignus episcopus Bares, in eamdem sententiam subscripsi.

Petrus indignus episcopus Seleuciæ Pisidiæ, in eamdem sententiam subscripsi.

E Nicephorus indignus episcopus Phoglon, in eamdem sententiam subscripsi.

Maurianus indignus episcopus Magydon, in eamdem sententiam subscripsi.

Leontius indignus episcopus Andidon, in eamdem sententiam subscripsi.

Stephanus indignus episcopus Parnasi, in eamdem sententiam subscripsi.

Bardanus indignus episcopus Doaron, in eamdem sententiam subscripsi.

Eustratus indignus episcopus Debelti, in eamdem sententiam subscripsi.

Euphemius indignus episcopus Sozopoleos, in eamdem sententiam subscripsi.

[a] Pro, Azari.
[b] Pro, Oeniandi.
[c] Pro, Combon.
[d] Pro, indignus presbyter, ut supra, pag. 487. A. 15.

[a] Pro, [illegible]
[b] Pro, Midali.
[c] Supra, pag. 491 E 1. Theodorus.

ANNO CHRISTI 787.

A Theodorus indignus epiſcopus Bulgarophygi, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Georgius indignus epiſcopus Plutinopoleos, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Baſilius indignus epiſcopus Petbireos, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Michaël indignus epiſcopus Pamphyli, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

[a] Rubim indignus epiſcopus Scopelon, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Siſinnius indignus epiſcopus [b] Gareles, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Calliſtus indignus epiſcopus [c] Eudonidos, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

B Conſtantinus indignus epiſcopus [d] Laginon, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Joannes indignus epiſcopus Codrullon, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Theodorus indignus epiſcopus Cremnon, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Conſtantinus indignus epiſcopus Adrianes, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Theophilus indignus epiſcopus Chii, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Galatas indignus epiſcopus Meli, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Sergius indignus epiſcopus Leri, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

C Manzones indignus epiſcopus Diocæſareæ, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Euſtathius indignus epiſcopus Celendereos, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Zacharias indignus epiſcopus [e] Cardabendon, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Siſinnius indignus epiſcopus Muſbadon, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Euſtathius indignus epiſcopus Lami, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Theodorus indignus epiſcopus Germanicopoleos, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Siſinnius indignus epiſcopus Syces, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

D Conſtantinus indignus epiſcopus [f] Dalyſanes, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Leontius indignus epiſcopus Sibilon, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Stephanus indignus epiſcopus Philadelphiæ, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Eudoxius indignus preſbyter, & vicem agens Metellipoleos, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Theodorus indignus epiſcopus Cadon, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Theophylactus indignus epiſcopus Moſynon, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Baſilius indignus epiſcopus Dionyſiopoleos, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

E Stephanus indignus epiſcopus [g] Sinao, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Conſtantinus indignus epiſcopus Andri, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Euſtathius indignus epiſcopus [h] Tini, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Joannes indignus epiſcopus Decateron, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Joannes indignus epiſcopus Nicææ Thraciæ, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Theophanes indignus epiſcopus Lebedi, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Joannes indignus epiſcopus Lithoproſopi, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

[a] al. Ruben.
[b] Pro, Garieles.
[c] Pro, Eudociados.
[d] Pro, Lagnon.
[e] Pro, Cardabundon.
[f] Pro, Daliſandi.
[g] Pro, Synnadi.
[h] Pro, Teni.

ACTIO VII.

A Nicephorus indignus epiſcopus Arcadiopoleos, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Theodorus indignus epiſcopus Heracleopoleos, aut Pidachthoes, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Conſtantinus indignus epiſcopus Metron, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Lycaſtus indignus epiſcopus Phylladon, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Michaël indignus epiſcopus Trallenſium, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Joannes indignus epiſcopus Lemni, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Leontius indignus epiſcopus Amiſi, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

B Michaël indignus epiſcopus Tii, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Epiphanius indignus epiſcopus Pettorum, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Joannes indignus epiſcopus Tymbriadon, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Stephanus indignus epiſcopus [a] Orynnon, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Heraclius indignus epiſcopus Sami, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

Joannes indignus epiſcopus [b] Prænesti, in eamdem ſententiam ſubſcripſi.

[a] Pro, Orymnon.
[b] Pro, Prenetti.

Sancta ſynodus exclamavit: Omnes ſic credimus, C omnes idem ſapimus, omnes approbantes ſubſcripſimus. Hæc eſt fides apoſtolorum. Hæc eſt fides patrum. Hæc eſt fides orthodoxorum. Hæc fides orbem terrarum confirmavit. Credentes in unum Deum in Trinitate laudatum, venerandas imagines amplexamur. Qui ſecus agunt, anathemate percelluntor. Qui ſic non ſentiunt, ab eccleſia depelluntor. Nos antiquæ eccleſiæ legiſlationi inſiſtimus, nos decreta patrum cuſtodimus. Nos, adjicientes aliquid aut auferentes eccleſiæ, anathematizamus. Nos venerandas imagines ſuſcipimus. Nos, qui ſecus faxint, anathemate percellimus. Quicumque ſententias ſacræ ſcripturæ de idolis contra venerandas imagines adducunt, anathema. Qui venerandas imagines idola appellant, ana- D thema. Qui dicunt quod imagines Chriſtiani ut deos adorent, anathema. Qui ſcientes communicant cum illis qui contra venerandas imagines ſentiunt, aut eas dehoneſtant, anathema. Qui præter Chriſtum Dominum Deum noſtrum dixerit alium nos a cultu idolorum liberaſſe, anathema. Qui audent eccleſiam catholicam dicere idola aliquando ſuſcepiſſe, anathema. Multi anni Imperatorum. Conſtantini & Irenes ejus matris multi anni. Victorum Imperatorum multi anni. Novo Conſtantino & novæ Helenæ perpetua memoria. Deus imperium Auguſtorum conſervet. Imperator cæleſtis terrenos reges cuſtodi. Cunctis hæreticis anathema. Rugienti conciliabulo contra venerandas imagines anathema. Impia hæreſeon verbula æſti- E mantibus anathema. Theodoſio falſi nominis epiſcopo Epheſi anathema. Siſinnio cognomento Paſtillæ anathema. Baſilio maledico Tricacabo anathema. Trinitas trium eorum dogma ſuſtulit. Anaſtaſio, Conſtantino, & Victori, qui ſucceſſive thronum Conſtantinopolitanæ eccleſiæ aſcenderunt, non aliter ac novo Ario, Neſtorio, Dioſcoro, anathema. Sancta Trinitas horum trium dogma ſuſtulit. Joanni Nicomodiæ, & Conſtantino Nacoliæ, hæreſiarchis, anathema. In nihilum redegerunt imaginem Domini & ſanctorum ejus: Dominus eos ad nihilum deduxit. Si quis ex Iconoclaſtarum hæreſi aliquem exſiſtentem defenderit, anathema. Si quis Deum ſecundum humanitatem non circumſcriptibilem confeſſus fuerit,

anathema. Si quis evangelicas narrationes per picturam repræsentatas non acceptaverit, anathema. Si quis has non salutaverit in nomine Domini & sanctorum eius, anathema. Si quis traditionem ecclesiæ, sive scripto sive consuetudine valentem non curaverit, anathema. Germani orthodoxi perpetua memoria. Joannis & Georgii perpetua memoria. Præconum veritatis perpetua memoria. Trinitas hos tres approbavit. Horum disputationibus inhærentes, digni reddimur misericordiis & gratia primi & magni supremi sacerdotis Jesu Christi Dei nostri, intercedente simul inviolata Domina nostra sancta Deipara, & omnibus sanctis. Fiat, fiat. Amen.

Piissimis & serenissimis Imperatoribus nostris, Constantino & Irenæ matri, Tarasius indignus episcopus Dei observantis & imperatricis nostræ urbis novæ Romæ, & universa sancta synodus, quæ secundum divinam voluntatem & jussu Imperatoris in hac splendida Nicensium metropoli secundo convenit.

CHristus Deus noster, fortissimi Imperatores, caput ecclesiæ prædicatur: quoniam cor nostrum in manu ejus exsistens, verbum bonum scaturiit. Suo enim decreto & mandato vos in nomine suo convocavit, ut dogmatum ecclesiasticorum oracula fixa firmaque conservetis. Etenim quemadmodum caput vestrum auro & lapidibus pretiosis exornatum est: ita & mentes vestræ evangelicis patrum doctrinis sunt excultæ. Nam quorum sonus in universum terrarum orbem est egressus cum sitis veluti discipuli & consodales, universique Christiani populi duces & principes, ad pietatem veritatis sermonem contulistis, & orthodoxæ fidei pietatisque figuram descripsistis. Unde fidelibus tamquam faces ardentes reluceitis, & periclitanti ecclesiæ manum porrexistis. Nam & sanas doctrinas conservatis, & dissidentium unanimem concordiam gubernatis. Absit verbo invidia: Dei beneplacito pietatis officia & honestæ actiones per vos sunt stabilitæ. Quamobrem *os nostrum impletum est gaudio, & lingua nostra exsultatione:* nam per scriptam nostram vocem res ipsas linguæ loquuntur. Quid enim splendidius magnificentiusque esse possit principi, quam ecclesiasticarum constitutionum firmitatem & stabilimentum integrum conservavisse? Quandoquidem autem quidam, imaginem quidem pietatis circumferentes, sacerdotii dignitate conspicuos se exhibent; verum ipsum robur sacerdotii denegantes consurrexerunt; Babyloniorumque sacerdotum accusationem arripuerunt: quos & propheta triumphat, dicens: *Egressa est ex Babylone iniquitas:* Caiaphaicumque conciliabulum coëgerunt, facti parentes impiorum dogmatum, exsecrationis & amaritudinis: quorum os non alio quam ad maledicendum spectat, & hinc gloriam famamque venatur: linguam habentes blasphemam, & calamum bene huic inservientem: pugnantes verbis Dei, Imperatorum majestatem monstrosis verbis corrumpentes: gentem sacram, quæ semel Christum induit, & ex gratia illius servata est, quasi in idolorum errore exsistentem, idololatras vocantes: & improbitatis animo præditi, illis hactenus manus injecerunt: arbitrantes se posse obscurare venerandarum imaginum picturam: atque eas partim veluti communi suffragio exterminarunt, partim vero quæ ex cera fusæ erant in singularem ornatum, in turpes usus converterunt: quæ vero ex tabulis & asserculis depictæ erant, tum Christi, tum

Psalm. 125.

Dan. 13.

A etiam sanctorum illius, igni tradiderunt: &, ut uno verbo dicam, omnes nostras ecclesias contaminantes, disturbarunt; & hierarchæ, id est, sacrarum rerum præsides antea exsistentes hæresiarchæ facti sunt: & pro pace rixas ad populum locuti sunt, pro frumento zizaniam ecclesiasticis agris inseverunt: vinum cum aqua miscuerunt, & proximo potaverunt subversionem noxiam. Præterea cum essent lupi Arabici, pellem ovinam egregie simularunt se gestare. Defraudantes quoque veritatem, mendacium vires cupiverunt acquirere posse. Sed aspidum ova fregerunt, & secundum prophetam, telam araneæ filarunt. Qui autem de ovis istis edere debebat, postquam confregisset ea, ventum inanem reperiens, simul & basiliscum

B accepit veneno & letali afflatu plenum. Quoniam autem hæc ita se habent, & veritatem ad tempus mendacium ademit, o vos mitissimi & fortissimi Imperatores, non ferentes ejuscemodi pestilentem & animis letalem errorem diurius in terris hærere; sed hunc Spiritus divini, qui in vobis inhabitat, afflatu obscurare contendistis: quo scilicet firma maneat ecclesiæ constitutio, & totius populi coagmentum, ac imperium vestrum pacifice [a] secundum nominis appellationem gubernetur. Neque putastis ferendum aut tolerabile, quod in reliquis omnibus rebus bene inter nos conveniret; de vitæ autem nostræ summa & præcipuo, nimirum pace ecclesiæ, inter nos essent dissidia: maxime cum nostrum caput unicum sit Chri-

C stus, nos autem deinceps illius unius corporis membra, propter eam, quæ inter nos, communem fidem & sententiam. Quapropter vos sacrum hunc nostrum copiosum in hac Nicensium metropoli convenire jussistis cœtum: quo ecclesiarum dissensionem auferremus; & male disjuncta ad unitionem commodam reduceremus; & ut eam, quæ nuper ex spinosis consuta est sententiis, [b] vallam, hoc est, falsam doctrinam convelleremus & disrumperemus; & vestem orthodoxæ fidei conservaremus illæsam.

Quare apostolicis & patrum adhærentes traditionibus, ex afflatu Spiritus sancti in unum convenientibus animis, item ecclesiæ catholicæ & sacrarum sex universalium synodorum dogmata habentes nobis con-

D cordantia, audemus anathematizare Arii insaniam, Macedonii rabiem, Apollinarii dementiam, Nestorii idololatriam in homine, Eutychis & Dioscori conspirantem vanitatem, & horum multorum capitum hydram: Origenis, Didymi & Evagrii nugas fabulasque: Sergii, Honorii, Cyri, & Pyrrhi, eorumque asseclarum unam voluntatem, immo malam & improbam voluntatem.

Deinde & qui post hos vana & nova excogitarunt nugamenta contra venerandas imagines, eodem suffragio, & convenienter accepto a sancto Spiritu verbo, & pura fontis illius aqua, spongia divinorum dogmatum abstersimus & expungimus, inventoresque nuperæ vaniloquentiæ longe extra ecclesiasticos

E muros ejecimus. Et quemadmodum pedes & manus competenter animæ consiliis moventur, ita & nos a Spiritu accepta gratia, & robur habentes fortitudinis vestræ coadjutans, & pietatem reconciliavimus, & veritatem deprædicavimus. Quamobrem omnibus modis recipiendæ sunt venerandæ imagines Domini nostri Jesu Christi, quatenus scilicet perfectus homo fuit; & hæ quoque omnes quæ historice e sacra evangeliorum narratione depinguntur: nempe intemeratæ dominæ nostræ Deiparæ, sanctorum quoque angelorum: nam hominibus ipsi quoque in forma hominis visi sunt. Item sanctorum omnium, quorum prælia & certamina tabulis & parietibus, sacris item vestibus & vasis insculpta amari debent:

Isai. 59.

[a] Quoniam Irene Græce pacem significat.

[b] Supra, pag. 474. D 10. ignominiosiam grossamque vestem.

ANNO CHRISTI 787.

quemadmodum catholica ecclesia multis retro sæculis in hisce est instructa. Sic enim ea accepit, sic a sanctis nostræ disciplinæ ducibus, & eorum successoribus patribus nostris statutum est. Sunt autem hæ adorandæ quoque, hoc est, exosculandæ & amandæ. Idem enim significant hæc juxta antiquam Græciæ dialecton. Nam προσκυνεῖν, id est, adorare, & ἀσπάζεσθαι, id est, amplecti, & φιλεῖν, id est, amare, significat. Propositio autem πρὸς, intentionem significat desiderii, quemadmodum in προσφέρω, & φέρω, κυρῶ, & προσκυρῶ, κυνῶ, & προσκυνῶ, quod significat & amplexum, & vehementem amorem. Nam quod quis φιλεῖ, (hoc est, amat) id etiam προσκυνεῖ, (hoc est, amplectitur: & quod adorat, sive amplectitur, nempe προσκυνεῖ, hoc etiam omnino φιλεῖ, id est, amat. Testatur id sane humana natura & affectio, qua erga amicos sumus affecti: sic enim inter duos res agitur, & hoc modo sibi occursantes agunt. Non solum autem apud Græcos hæc loquendi ratio in usu est, sed in divina quoque scriptura idem annotare licet. In libris enim Regum scriptum est: *David surrexit, & cecidit in faciem suam, & adoravit ter Jonatham, & osculatus est eum.* (1. Reg. 20.) Rursus, nonne Dominus de Pharisæis dicit in evangelio: *Amant primos accubitus in conviviis, & salutationes in foro.* (Luc. 14.) Certum est ἀσπασμὸν, id est, salutationem, hoc loco a Domino appellari προσκύνησιν, id est, adorationem. Pharisæi enim glorioso animo præditi, & seipsos justos existimantes, ab omnibus adorari studebant. Non enim ore osculari petebant: fuisset etenim hoc humilitatis signum, & haudquaquam Pharisaici supercilii. Iterum Paulus Apostolus divinus sane, quemadmodum in Actibus scribit Lucas: *Nam cum* (inquit) *essemus nos in Hierosolymis, libenter & alacriter exceperunt nos fratres: sequenti autem die Paulus nobiscum ad Jacobum ingreditur: aderant autem omnes presbyteri: salutatis autem illis, singula, quæ in gentibus per illum fecisset Dominus, exposuit.* (Act. 21.) Hic enim salutationem, honorificam adorationem mutuo factam, apostolica sententia significat. Quemadmodum de Jacob legitur: *Adoravit in summitate virgæ suæ.* (Hebr. 11.) Cum his convenit Gregorius cognomento theologus dicens: *Bethlehem venerare, præsepe adora.* (Nazianz. in orat. de Christi Nativitate.) Quis autem, modo recte & sincere scripturas intelligat, ea quæ ita in scripturis occurrunt non viderit, inde latriam quæ fit per spiritum non dici, nisi omnino expers sit intelligentiæ, & plane in sententiis scripturæ & patrum rudis? Non enim in summo virgæ Jacob latriam fecit. Neque etiam Gregorius præsepi latriæ vocabulum addit: nequaquam. Rursus cum crucem vivificam salutamus, convenienter canimus: Crucem tuam adoramus Domine. Lanceam, quæ vivificans latus sanctitatis tuæ aperuit, adoramus. Quæ sane adoratio nihil aliud est, quam salutatio, sive amplexum malis dicere, quod indicat hoc, quod labiis quoque nostris propriis ea contingimus. Si vero sæpius in scriptura & elegantibus nostris patribus adorationem quis dixerit, pro cultu sive latria, quæ in spiritu fit, sumi non negamus: nam cum vox sit multæ significationis, non potest non aliquando pro cultu adorationis in spiritu sumi. Adoratio enim est, cum venerationem, desiderium & timorem significet: ita nos vestrum victoriosum & placidissimum imperium adoramus. Est adoratio, quæ tantummodo timorem significat, quemadmodum Jacob adoravit Esau. (Genes. 33.) Est quæ gratiam notat, quomodo Abraham pro agro, quem accepit a filiis Chet in sepulcrum Saræ uxoris suæ, adoravit illos. (Genes. 23.) Rursus, qui sperant beneficium se accepturos a potentioribus, eos adorant, quemadmodum Jacob adoravit Pharaonem. (Genes. 47.) Hinc divina scriptura dicens: *Deum tuum adorabis,* (Matth. 4. Deut. 6.)

ACTIO VII.

A *& illi soli cultum exhibebis: adorabis,* absolute ponit, neque adjicit, soli, ut significetur vox diversæ notionis & æquivoca. *Cultum* autem *exhibebis,* sive *servies soli* dixit: quam ob causam latriam uni Deo tribuimus, ad quem illum referimus. His ita se habentibus, in confesso & sine ulla dubitatione credimus, acceptam & placitam coram Deo esse venerandarum imaginum depictionem, & earum quæ dispensationem Domini nostri Jesu Christi exprimunt, & Virginis quoque Mariæ Deiparæ intemeratæ, quin etiam gloriosorum Angelorum, & omnium sanctorum, has quoque adorandas & salutandas putamus. Qui vero ita non est animatus, sed circa venerandarum imaginum adorationem laborat & dubitat, eum anathe- B matizat sancta & veneranda nostra synodus, quæ efficacia divini Spiritus & ecclesiasticis patrum traditionibus munita est & cincta. Anathema autem istud, nihil aliud est quam separatio a Christo. Si vero aliqui repugnaverint adversum ea quæ statuta sunt, his non adhibentes fidem sane contra stimulum calcitrant, & propriis animis injurii sunt. Nam & Christo adversantur, & sycophantiis quæ adversus ecclesiam Dei exercentur gaudent, ipsamque pietatem subvertere conantur: quare hæreticorum veterum asseclæ, socii & contribules, propter impietatem vere dicendi sunt. Nos autem fratres & comministros nostros Dei amantes episcopos, & cum his præsides & clericos misimus, ut omnia quæ inter nos acta sunt ad C divinas aures vestras renuntient. Ad consignationem autem & majorem certificationem eorum quæ a nobis decreta sunt, & quo majestati quoque vestræ piissimæ satisfiat, auctoritates quasdam patrum ex multis paucas subnexuimus, quarum splendore veritatis stabilimentum elucidari magis possit. Salvator autem omnium, & qui vobiscum regnat, ecclesiæ suæ pacem pro præmio tribuat. Vestrum autem imperium cum senatu & ducibus, & fidelissimo militum exercitu, in multos annos conservet, & victoriam vobis concedat. Ipse enim dixit: *Vivo ego, dicit Dominus: Et glorificantes me glorifico.* (1. Reg. 2.) Ipse est, qui accingens vos potentia, omnem hostilem impressionem a vobis auferet, obedientiam autem apud omnes conciliabit. D Gaude igitur civitas, exsulta nova Sion; totius terrarum orbis veluti alta specula. Regnavit enim & illic David, & Davidice illam allocutus est: Dominus in medio tui: cujus nomen sit benedictum in sæcula sæculorum. Amen. (Psalm. 45.)

Dei amantissimis sacerdotibus & clericis sanctissimæ magnæ Dei ecclesiæ, & omnium ecclesiarum Dei colentis & imperialis urbis, sancta synodus quæ in Nicæa secundo congregata est.

CHristus Deus noster, vera Veritas, Patris lumen & splendor, qui e tenebris nos in mirandam E suam lucem vocans, ex idolica insania nos liberavit, & nomina idolorum de terra delevit, ut nulla plane eorum sit posthac memoria, placitum sibi existimavit, pios & in omnibus orthodoxos nostros fideles Imperatores excitare, qui nos in splendidam metropolim Nicæam convocarent, ut novistis: quo diffidentia in unum per nos convenirent, & medius paries inimicitiæ sustolleretur, & vetusta ecclesia catholicæ legislationis auctoritatem obtineret. Igitur Spiritus sancti inspiratione in hoc ipsum convenientes, ejusdem cooperatione omnes in idem consensimus. Oriens, inquam, occidens, septentrio, & meridies, in unam unionem, ut ita dicam, convenimus: sanctarum ecclesiarum pacificus status propter consen-

ACTIO VII.

tientem fidem & sententias constitutus est. Pedes enim nostros in rectam viam dirigens Dominus, truncum, qui ex zizaniis vetustæ & improbæ hæreseos excreverat, funditus eradicavit. Ecce evangelizamus vobis, in monte excelso stantes, ecclesiasticæ pacis gaudium & celebrem festivitatem. Quid enim gratiosius est confidentis illius Isaiæ verbo: *Quam speciosi sunt pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona?* Dignum autem fuisset & vestram devotam præsentiam rebus omnibus interfuisse, quo omnem a Deo electam nostram congregationem uno in loco inveniretis, & per Dei gratiam spectatores fieritis omnium quæ acta sunt; ita & dissertationis vim quoque cognovissetis, quæ in confirmationem legalium ecclesiæ catholicæ traditionum, & destructionem eorum qui insurrexerunt contra veritatem, & apostolicas, & patrum traditiones ab ecclesia catholica alienarunt, facta est. Sed quoniam inter nos & vestram sanctitatem, & humidum inter est, & longa terrestris via; duabus rebus opus fuit, navibus scilicet & jumentis, quibus deferri possetis. At quoniam utrorumque copiam non habentes, nobis corpore adesse non potuistis; certum est, vos mente & animo idem sentientes nobis adfuisse: quod sane ecclesiæ catholicæ magnum adjumentum exstitit. Quandoquidem autem inter nos membra sumus, habentia unum caput Christum Dominum nostrum, necessarium duximus omnem eorum quæ divine apud nos acta sunt seriem narrare: nam & linguæ res per litteras effari possunt; eæque ita subinde repræsentant omnia, quasi coram visa fuissent. Postquam igitur ex præscripto patrum & doctrina convenimus, omnes idem sentire cœpimus. Recordatique sumus carminis quod a Moyse factum est & doctum: *Interroga patrem tuum, & renuntiabit tibi: quare seniores tuos, & dicent tibi.* Ita quoque & nos ecclesiasticæ ordinationi insistentes, neque quidquam illi adjecimus, neque etiam ademptimus: sed apostolice instructi, traditiones quas accepimus servamus: omnia scilicet suscipientes, quæ sancta catholica ecclesia & scripto & consuetudine admisit. Quorum de numero cum & venerandarum imaginum essent figurationes, de his peculiariter egimus. Rursus omnia quæ divini nostri patres rejiciunt, ea quoque & nobis indigna & catholicæ ecclesiæ adversa & hostica arbitramur: in quibus sane recensetur & continuata vaniloquentia Iconoclastarum, & eorum qui falso Christianos accusant gangræna, hactenus ecclesiam depascens. Sed Deus Dominus noster eam in finem non sustinuit. Nam postquam veritas detecta est, orthodoxa & sincera fides omnibus resplenduit, mendacium cum tenebris sibi congenitis evanuit. Nam si, ut ipsi asserunt, imaginum picturæ idolis comparabilis exstitit; nostræ liberationis mysterium, quod Dei Filius per suam in carne sine peccato præsentiam operatus est, vanum reputatur. Quin etiam vanæ sunt propheticæ promissiones: quarum quædam jubent nos eum adorare & colere in sanctitate & justitia omnibus diebus vitæ nostræ. Alia vero dicit: *Surrexit tamquam ex somno Deus, tamquam potens a crapula vini. Percussit inimicos suos, & dedit eis in posterum improperium sempiternum.* Si improperium sempiternum datum est inimicis nostris, hoc est, improbis potentiis per resurrectionem; quomodo rursus Christiani idolis servient? Vah eorum impietatem & ruditatem. Utinam cogitassent illud: *Qui scandalizat unum ex pusillis credentium in Christum, indignationem intolerabilem Dei incurrit.* Sed verbum Domini nihil fecerunt, ecclesiasticas traditiones cassaverunt: quam ob causam in nihilum [a] rediget eos Dominus. Et cum Ario, Eunomio, Macedonio, Apollinario, Nestorio, Eutychete, Dioscoro, Sergio, Honorio, & reliquis istis improbe sentientibus, conspiratio istorum connumerata est: nam horum stultitiam abstergentes, ipsi quoque stulta locuti sunt. Jam tamen funda veræ confessionis cum ipsis prostrati sunt, & acies eorum est dispersa. Non enim Deus in sæculum dimisit virgam eorum in sortem justorum, hoc est, ecclesiæ. Judaïce enim vana cogitarunt, & alteras in conciliabulo Judæ tulerunt: quare conciliabulum illorum Caïaphaicum inventum est. Hoc enim contra Dominum conflatum est: sed Iconoclastarum adversus ejus imaginem illud conciliabulum, liberationem nostram per Christum factam, sibi & aliis inscripsit. Hoc autem consilium profundum, non per Christum cœpit: confœderationes iniit, sed non per Spiritum illius; quia ornatum venerandorum templorum sustulit. In hoc conciliabulo nullus invenietur, qui imaginem [b] ad similitudinem Dei ferat; quia imaginem Domini & sanctorum illius ignominiose confringentes, igni tradiderunt. Hoc conciliabulum insania & dementia occasionem dedit multarum & satanicarum cædium. Hoc conciliabulum falso nomen sibi assumpsit, Sacerdotale & sacrum concilium: improba enim & profana mente conflatum est. Hoc conciliabulum os habet intemperans: spiritu autem falso Christum & veritatem simulavit, mendaciis vero in totum est confisum. Hoc conciliabulum catholica ecclesia tamquam zizania ex area Dominica, hoc est, ecclesia catholica exstirpavit, & [c] sputo divini judicii ejecit. Itaque ex ecclesia catholica ablatum est, & vafra ejus consilia redargutionem incurrêre. Verum enim & rectissimum ecclesiæ judicium innovari in se nihil patitur, neque ullam semel probatæ rei ablationem ferre potest. Nos igitur patrum legibus insistentes, ab uno eodemque Spiritu gratia accepta, sine ulla novitia machinatione, & incontaminate cuncta ecclesiæ dogmata custodivimus, quemadmodum sacræ sex universales synodi constituerunt. Et quæcumque in ecclesia honore affici jusserunt, sine omni controversia recipimus: e quibus est, ut antea diximus, imaginum quoque apparatus. Quare eas honorabiliter adoramus & salutamus: idem enim significant hæc duo verba. Quique eadem confitetur, hic catholicæ ecclesiæ verus & germanus filius & particeps illius exsistit. Cuncta itaque scandala abierunt, cuncta obscurata sunt. Veritas gubernat omnia, mendacium exterminatum est, seminator zizaniorum omnino defecit. Frumentum, hoc est, devotus Christi populus, in unum horreum, nempe Christi ecclesiam, comportatum est. Orthodoxæ fidei lumen resplenduit, erroris tenebræ succubuerunt, mœror in gaudium versus est, luctus in exsultationem commutatus est. Conversus est dolor noster in lætitiam, omnia in meliorem partem respexerunt. Quapropter & nos apostolice vos alloquimur: Gaudete in Christo, gaudete. Terna gaudia Trinitas nobis peperit: quam decet omnis gloria, honor, & potentia in sæcula sæculorum. Amen.

ANNO CHRISTI 787.

Marginal notes: Isai. 52. — Deut. 32. — Luc. 1. — Psalm. 77. — Matth. 18.

[a] Pro, rediget. [b] Pro, ac, vel aut. [c] Pro, ventilabro.

CANONES
SANCTÆ ET UNIVERSALIS VII. SYNODI.

Interprete Gentiano Herveto.

TITULI CANONUM.

I. *Quod oporteat divinos canones omnino servari.*

II. *Quod ordinandus episcopus certo debet promittere, se canones servaturum, sin minus non promoveatur.*

III. *Quod non oporteat a principibus eligi episcopum.*

IV. *Quod abstinere debeant episcopi a dando quidlibet & accipiendo.*

V. *Qui clericis exprobrant, quod in ecclesia sine largitionibus constituti sint, mulcta subjiciantur.*

VI. *De cogendo concilio provinciali per annum.*

VII. *Ut templa sine reliquiis sanctorum consecrata supplementum accipiant.*

VIII. *Quod non oportet Hebraos recipere, nisi quando sincero corde conversi fuerint.*

IX. *Ne quis librum celet hæreseos Christianos accusantis.*

X. *Non oportet clericum relinquere suam parœciam, atque ad alteram se conferre citra consensum episcopi.*

XI. *Oportet œconomos esse in ædibus episcopalibus & monasteriis.*

XII. *Non oportet episcopum vel præpositum suburbana ecclesia alienare.*

XIII. *Magno supplicio digni sunt, qui monasteria profanant.*

XIV. *Non oportet citra manus impositionem legere in sacro cœtu super pulpito.*

XV. *Ne aliquis clericus in duabus collocetur ecclesiis.*

XVI. *Non oportere virum sacerdotio præditum sumptuosis vestibus amiciri.*

XVII. *Qui non habet quæ ad structuræ perfectionem pertinent, ne aggrediatur exstruere sacrum.*

XVIII. *Non oportet feminas vitam degere in ædibus episcopalibus, vel in monasteriis virorum.*

XIX. *Ut sine muneribus constitutiones sacerdotum, monachorum & monacharum fiant.*

XX. *Non oportet deinceps ex uno duplex fieri monasterium: & de duplicibus monasteriis.*

XXI. *Non oportet monachos sua relinquere monasteria, & in alia migrare.*

XXII. *Oportet cum gratiarum actione & omni reverentia monachos, si usus venerit, cum mulieribus cibum capere.*

CANONES.

I.

Iis qui sacerdotalem dignitatem sortiti sunt, testimonia & ad recte se gerendum instituta sunt canonicarum constitutionum descriptiones. Quas cum diviniloquo David lubenter recipientes, ad Dominum cantamus, dicentes, *In via mandatorum tuorum lætatus sum, tamquam in omnibus divitiis*: &, *Mandasti justitiam testimonia tua in sæculum: intellectum da mihi, & vivam.* (*Psalm. 118.*) Et si in sæculum nos jubet vox prophetica testimonia Dei servare, & in eis vivere, liquet ea nequaquam concutienda, nullaque ratione labefactanda permanere. Nam & venerandus Moyses sic ait: *Eis non licet addere, nec eis licet detrahere.* (*Deut. 4.*) A Et divinus apostolus Petrus in iis glorians exclamat: *Ad quæ angeli declinare desiderant.* (*1. Petr. 1. 12.*) Atque etiam dicit Paulus: *Etiamsi vel angelus annuntiet vobis aliud quam vobis annuntiavimus, sit anathema.* (*Gal. 1.*) Cum hæc ergo ita se habeant, & sint nobis testata, iis exsultantes, ut si quis multa spolia invenerit, divinos canones libenter amplectimur, eorumque constitutionem integram & illabefactabilem confirmamus, quæ edita fuerunt a sancti Spiritus tubis, omni ex parte celebrandis apostolis, & sex sanctis universalibus synodis, iisque quæ ad ejusmodi decretorum traditionem provinciatim coactæ fuerunt, & nostris sanctis patribus. Ex uno enim omnes eodemque Spiritu illuminati, quæ erant utilia decreverunt: & quos anathemati quidem transmittunt, nos quoque anathematizamus: quos vero depositioni, nos quoque deponi- B mus: quos autem segregationi, nos itidem segregamus: quos autem pœnæ tradunt, nos quoque similiter subjicimus. Ab avaritia enim alieni mores sint, præsentibus contenti, is qui tertium cælum conscendit, & arcana verba audivit, Paulus divinus apostolus aperte vociferatur. (*Hebr. 13. 2. Cor. 12.*)

II.

Quoniam psallentes Deo spondemus: *In justificationibus tuis meditabor, non obliviscar sermones tuos*: (*Psalm. 118.*) omnes quidem Christianos salutare est hoc servare, eos autem præcipue qui sacerdotalem dignitatem obtinent. Quamobrem decernimus quemlibet, qui ad episcopalem gradum est provehendus, psalterium omnino nosse, ut ex eo omnem quoque suum clericum ita institui moneat. A metropolitano autem bene exa- C minari, an ad sacros canones diligenter, ac cum perscrutatione, non autem obiter cursimque legendos, prompto paratoque sit animo, & sacrum etiam evangelium, & librum divini apostoli, omnemque divinam scripturam: & in divinis præceptis versari, & populum suum docere. Nostræ enim hierarchiæ substantia sunt eloquia divinitus tradita; divinarum scilicet scripturarum vera scientia, sicut magnus ait Dionysius. (*De eccles. hier. cap. 1.*) Si quis autem dubius animi fuerit, & non lubenter hæc facere & docere voluerit, non ordinetur. Prophetice enim dicit Deus: *Tu repulisti scientiam, & ego te repellam, ne sis mihi sacerdos.* (*Osee 4.*)

III.

Omnem electionem quæ fit a magistratibus, episcopi, vel presbyteri, vel diaconi, irritam manere, D ex canone dicente: « Si quis episcopus sæcularibus magistratibus usus, per eos ecclesiam obtinuerit, deponatur & segregetur, & omnes qui cum eo communicant. » (*Can. 30. Apostol.*) Oportet enim eum qui est promovendus ad episcopatum ab episcopis eligi, quemadmodum a sanctis patribus Nicææ decretum est in canone, qui dicit: « Episcopum oportet maxime quidem ab omnibus qui sunt in provincia constitui: si autem hoc difficile fuerit, vel propter urgentem necessitatem, vel propter viæ longitudinem, tres omnino eodem convenientes, iis quoque qui absunt simul suffragium ferentibus & assentientibus per litteras, tunc facere electionem: eorum autem quæ a se fiunt, confirmationem dari in unaquaque provincia a metropolitano. » (*Can. 4.*)

ACTIO VII. *ANNO CHRISTI 787.*

IV.

Præco veritatis Paulus divinus apostolus quemdam veluti canonem Ephesiorum presbyteris imponens, vel universæ potius sacerdotali multitudini, sic libere dixit : *Argentum vel aurum vel vestem nullius concupivi, omnia vobis ostendi, quod oportet sic laborantes infirmos suscipere : dare beatum existimans.* (*Act. 20.*) Quocirca ab eo edocti statuimus, ne turpis lucri gratia episcopo in mentem veniat, quærenti excusationes in peccatis, aurum vel argentum, vel ullam aliam speciem ab iis qui sibi subsunt episcopis, vel clericis, vel monachis exigere. Dicit enim apostolus : *Injusti regnum Dei non possidebunt* (*1. Cor. 6.*) : nec debent liberi parentibus thesaurum parare, sed parentes liberis. Si quis ergo per auri exactionem vel alicujus alterius speciei, B vel propter aliquam propriam affectionem a ministerio arcere inventus fuerit, vel segregare suorum clericorum aliquem, vel venerandum templum claudere, ne in eo divina fiant ministeria, ad id quod non est sensu præditum suam insaniam immittens; est revera sine sensu, & talionis erit legi obnoxius; & labor ipsius in caput ejus redibit, ut qui sit mandati Dei & apostolicarum traditionum transgressor. Præcepit enim & Petrus suprema apostolorum summitas : *Pascite gregem Domini, episcopatum gerentes, non per vim, sed sponte ac voluntarie, secundum Deum : neque turpis lucri gratia, sed prompte & alacriter : nec ut dominatum in clerum obtinentes, sed gregis exemplaria exsistentes : & cum summus pastor apparuerit, qua nec corrumpi nec marcescere potest, gloriæ coronam referetis.* (*1. Petr. 5.*) C

V.

Est peccatum ad mortem, quando peccantes aliqui manent incorrigibiles. Hoc autem est deterius, quando & erecta cervice adversus pietatem & veritatem insurgunt, mammona Dei obedientiæ præferentes, & ejus canonicas constitutiones non ferentes. In iis ergo non est Dominus Deus, nisi forte humiliati a suo delicto resipuerint. Oportet enim eos magis Deo supplicare, & cum corde contrito hujus peccati remissionem & condonationem petere, & non de illicita donatione se jactare; *Deus enim prope est iis qui sunt contrito corde.* (*Psalm. 33.*) Eos ergo, qui per auri dationem se fuisse in ecclesia constitutos gloriantur, & D in ea improba consuetudine spem habent, quæ a Deo & ab omni sacerdotio alienat; & ideo impudente vultu, & ore aperto, probrosis & contumeliosis verbis eos, qui propter actam ex virtute vitam a sancto Spiritu electi ordinatique sunt præter auri dationem, vilipendunt ac negligunt; primum quidem eos qui hoc faciunt, ultimum proprii ordinis gradum sumere : sin autem perseveraverint, inflicta quoque pœna corrigi decernimus. Si quis autem in ordinatione hoc quandoque fecisse visus fuerit, fiat ut vult canon apostolicus, qui dicit : » Si quis episcopus per pecunias » hanc sit dignitatem assecutus, vel presbyter, vel dia» conus, deponatur & ipse & qui ordinavit, & exscin- E » datur omnino a communione, ut Simon magus a me » Petro. (*Can. 30.*) Et secundus canon sanctorum patrum, qui Chalcedone convenerunt, qui dicit : » Si quis episco» pus pecuniis ordinationem fecerit, & non venalem » gratiam in emptionem deduxerit, & pecuniis ordina» verit episcopum, vel chorepiscopum, vel presbyte» rum, vel diaconum, vel aliquem eorum qui in clero » enumerantur, vel pecuniis promoverit œconomum, » vel defensorem, vel paramonarium, vel omnino ali» quem ex canone turpis lucri gratia; qui hoc aggres» sus esse convictus fuerit, proprii gradus id faciat pe» riculo : & qui ordinatur, ex ea ordinatione vel pro» motione, quæ pretio dato instar mercaturæ facta est, (*Can. 2.*) A » nihil juvetur : sed sit alienus a dignitate, vel mune» re, seu curatione, quam pecuniis assecutus est. Si » quis autem rebus adeo turpibus & lucris illicitis in» tercessor seu sequester apparuerit, hic quoque, si sit » quidem clericus, a proprio gradu excidat; sin autem » laïcus, vel monachus, segregetur.

VI.

Quoniam canon est qui dicit bis in anno in unaquaque provincia per congregationes episcoporum fieri oportere quæstiones canonicas (*Concil. Nicæn. can. 5.*); propter vexationem, & quod itineri perficiundo minus sufficerent qui cogebantur, statuerunt sancti sextæ synodi patres (*Can. 8.*), ea omnino & quacumque postposita causa semel in anno fieri, & delicta corrigi. Hunc ergo canonem B nos quoque renovamus : & si quis magistratus hoc prohibere inventus fuerit, segregetur. Si quis autem metropolitanus hoc fieri non curaverit, præterquam vi vel necessitate & justa aliqua de causa, canonicis pœnis subjiciatur. Cum autem de canonicis & evangelicis rebus fiat synodus, opus est ut congregati episcopi magnam curam & diligentiam gerant, ut divina & vivifica mandata serventur. In eis enim servandis est retributio multa (*Psalm. 18.*) : quoniam lucerna est mandatum, lex vero lux, & via vitæ probatio & disciplina (*Prov. 6.*), & præceptum Domini lucidum illuminans oculos (*Psal. 18.*). Ne liceat autem metropolitano ex iis quæ secum affert episcopus, vel jumentum, vel aliquam rem aliam petere. Si enim hoc fecisse deprehensus fuerit, C reddet quadruplum.

VII.

Ait Paulus divinus apostolus : *Quorumdam hominum peccata sunt manifesta, nonnullos autem consequuntur.* (*1. Tim. 5.*) Præcedentibus autem peccatis, alia quoque ea sequuntur. Impiam ergo hæresim eorum, qui Christianos accusant, alia quoque impia consecuta sunt. Quemadmodum enim venerabilium imaginum aspectum ex ecclesia sustulerunt, alios quoque mores reliquerunt, quos quidem oportet renovari, & tam ex jure scripto quam non scripto sic observari. Quæcumque ergo templa consecrata sunt absque sacris reliquiis martyrum, in iis fieri statuimus reliquiarum depositionem cum consuetis precibus. Episcopus autem D posthac templum consecrans sine sanctis reliquiis, deponatur, ut qui ecclesiasticas traditiones transgressus sit.

VIII.

Quoniam Hebræorum religionis quidam errantes Christum Deum nostrum subsannare visi sunt, sese Christianos esse fingentes, ipsum autem clanculum & occulte negant, sabbata observantes, & alia Judaïca facientes : statuimus, ut neque ad communionem, neque ad orationem, neque ad ecclesiam admittantur, sed aperte sint secundum suam religionem Hebræi; & neque filios eorum baptizari, neque servum ab eis emi vel possideri. Sin autem ex pura & sincera fide quis eorum conversus, & ex toto corde confessus fue- E rit, eorum moribus & rebus insultans, veluti triumphum agens, ut & alii refellantur & corrigantur; eum recipi & baptizari & ejus liberos, & cautos reddi, ut se ab Hebræorum studiis & institutis abstineant. Si autem non ita se gerant, eos nullo modo admitti.

IX.

Puerilia omnia ludibria, furiosaque ac insana dicta & scripta, quæ adversus sanctas imagines edita sunt, oportet dari episcopo Constantinopolitano, ut cum reliquis libris hæreticis reponantur. Si quis autem hæc celare inventus fuerit, si sit quidem episcopus, vel presbyter, vel diaconus, deponatur : sin autem laïcus vel monachus, segregetur.

X.

Anno Christi 787.

Actio VII.

X.

Quoniam nonnulli clerici canonicam constitutionem circumscribentes, sua relicta parœcia in alias parœcias excurrunt: ut plurimum autem in hanc a Deo custoditam & imperatoriam urbem, & apud principes assident, & in eorum oratoriis divina ministeria faciunt: eos sine proprio episcopo & Constantinopolitano non licet in quavis æde vel ecclesia recipi: si quis autem hoc fecerit, si perseveret, deponatur. Quicumque autem cum prædictorum sacerdotum consensu hoc faciunt, non licet eis curas sæculares & mundanas suscipere, ut qui sint a canonibus prohibiti hoc facere. Si quis autem eorum, qui majores, id est, curatores appellantur, curationem obtinere deprehensus fuerit; vel cesset, vel deponatur: potius autem offerat se ad docendos filios & servos, legens eis divinas scripturas: ad hoc enim etiam sacerdotium sortitus est.

XI.

Can. 26. Conc. Chalced.

Cum omnes divinos canones servare teneamur; eum quoque, qui jubet, œconomos esse in singulis ecclesiis, illæsum omnino servare debemus. Et si quidem unusquisque metropolitanus in sua ecclesia œconomum constituit, bene habet: sin minus, Constantinopolitano episcopo speciali auctoritate licebit œconomum in ejus ecclesia præficere. Similiter & metropolitanis, si qui eis subsunt episcopi nolint in suis ecclesiis œconomos constituere. Hoc ipsum autem servari etiam in monasteriis oportet.

XII.

Si quis episcopus vel monasterii præfectus inventus fuerit ex episcopatus vel monasterii agris, in principis alicujus manus alienare, vel alteri personæ tradere, nullius sit momenti traditio, ut sanctorum apostolorum vult canon qui dicit: Omnium rerum ecclesiasticarum episcopus curam gerat, & ea administret tamquam Deo intuente. Ne liceat autem quidquam ex eis sibi vindicare, vel propriis cognatis quæ Dei sunt elargiri. Si sint autem pauperes, ut pauperibus suppeditet: sed non eorum prætextu res ecclesiæ venumdet. (Cap. 39.) Sin autem detrimentum afferre causetur, nec quidquam ex agro emolumenti percipi; ne sic quidem principibus, qui sunt in eo loco, alienet prædium, sed clericis vel agricolis. Sin autem aliqua improba calliditate utentur, & ab agricola vel clerico agrum princeps emerit; sic quoque nullius sit momenti venditio, & episcopatui vel monasterio restituatur. Porro episcopus vel monasterii præfectus qui hoc fecerit, exturbetur quidem episcopus ab episcopatu, monasterii vero præfectus a monasterio, ut qui male dissipent quæ non congregavere.

XIII.

Quoniam per eam quæ fuit propter peccata nostra in ecclesiis calamitatem sacrosanctæ quædam ædes a quibusdam viris arreptæ sunt, & episcopatus, & monasteria, & facta sunt communia diversoria: si qui ea quidem tenent, volunt reddere, ut in pristinum statum restituantur, bene & pulcre habet: sin minus, si sunt quidem sacerdotalis catalogi, eos deponi jubemus: sin autem monachi vel laïci, segregari, ut qui sint condemnati a Patre, & Filio, & Spiritu sancto: & ponantur ubi vermis non moritur, nec ignis extinguitur: quia voci Domini adversantur, quæ dicit: *Ne facite domum Patris mei domum negotiationis.* (Joan. 2.)

XIV.

Quod ordo in sacerdotio versatur, est omnibus manifestum: & sacerdotii munera exacte servare Deo gratum est. Quoniam ergo videmus nonnullos a pueris cleri tonsuram accipientes, nondum vero accepta episcopi manuum impositione, in congregatione in suggestu legentes, & id non canonice facientes, hoc a præsenti canone fieri non permittimus: hoc ipsum autem etiam in monacho servari. Lectoris autem manuum impositionem licet in proprio monasterio tantum unicuique monasterii præfecto facere; si ipsi præfecto scilicet ab episcopo manus est imposita ad præfecturam hegumeni, dum sit & ipse presbyter. Similiter & ex antiqua consuetudine chorepiscopos episcopi permissu oportet lectores ordinare.

XV.

Clericus ab hoc deinceps tempore in duabus ecclesiis non collocetur. Hoc enim est negotiationis & turpis lucri proprium, & ab ecclesiastica consuetudine alienum. Ab ipsa enim Domini voce audivimus, non posse quempiam duobus dominis servire. *Vel enim unum odio habebit, & alterum diliget: aut unum sustinebit & alterum contemnet.* (Matth. 6.) *Unusquisque ergo*, ut vox est Apostolica, *in eo, in quo vocatus est, debet manere, & in una ecclesia assidere.* (1. Cor. 7.) Quæ enim propter turpe lucrum fiunt in ecclesiasticis negotiis, ea a Deo sunt aliena. Ad hujus autem vitæ usum sunt diversa studia: ex iis ergo, si quis velit, ea quæ sunt corpori ad usum necessaria comparet. Dixit enim apostolus: *Quia mihi & iis qui mecum sunt subministraverunt manus meæ.* (Act. 20.) Et hoc quidem in hac a Deo custodita civitate. In iis autem quæ extra sunt locis, propter hominum inopiam, permittatur.

XVI.

Omnis luxus & ornatus corporeus est a sacerdotali statu alienus. Episcopos ergo vel clericos, qui se splendidis & insignibus vestibus exornant, se corrigere oportet: sin autem permaneant, supplicio tradi; similiter & eos qui sunt unguentis delibuti. Quoniam autem radix acerbitatis furiarum pullulans, fuit nostræ ecclesiæ inquinamentum, Christianos scilicet accusantium hæresis; & qui eam susceperunt, non solum imaginum picturas aversati sunt, sed omnem etiam pietatem ac religionem extraxerunt, in eos qui pie & honeste vivunt invehentes; & in eis impletum fuit quod scriptum est: *Exsecratio peccatori Dei cultura.* (Eccli. 1.) Si inventi itaque fuerint nonnulli eos irridentes, qui vilem & modestum amictum induti sunt, pœna corrigantur. A superioribus enim usque temporibus omnis vir sacerdotalis cum moderato & honesto indumento versabatur. Quidquid enim non propter usum, sed ostentatorium ornatum assumitur, in nequitiæ reprehensionem incurrit, ut ait magnus Basilius. Sed nec ex sericeis texturis variatum quis vestimentum habebat, neque in extremis vestimentis adjecta erant alieni coloris additamenta. Ex divina enim lingua audierunt, quod qui mollia ferunt sunt in ædibus regum. (Matth. 11.)

XVII.

Quidam monachi suis monasteriis relictis, ut qui imperare desiderent, & parere recusent, oratoria ædificare aggrediuntur, cum ea non habeant quæ ad perfectionem pertinent. Si quis ergo hoc facere aggressus fuerit, prohibeatur ab ejus loci episcopo. Si quis autem ea habet quæ ad perfectionem sufficiunt, quæ ab ipso deliberata sunt, ad finem deducantur. Idem autem servetur in laïcis & clericis.

XVIII.

Sine offensione esse etiam iis qui extra sunt, inquit divinus apostolus. (1 Cor. 10.) Mulieres autem in episcopiis vel monasteriis versari, est omnis offensionis causa. Si quis ergo ancillam vel liberam in episcopio possidere deprehensus fuerit, vel in monasterio ad ministerium aliquod obeundum, puniatur: sin autem perseveret,

ACTIO VII.

deponatur. Si vero etiam in suburbanis mulieres esse contigerit, & voluerit episcopus vel monasterii præfectus illuc iter facere; præsente episcopo vel monasterii præfecto mulier eo tempore nullo modo ministerium obeat, sed alio in loco seorsum versetur, donec recesserit episcopus, aut hegumenus, ut omnis reprehensionis occasio vitetur.

XIX.

Tanta exsecrabilis avaritiæ labes ecclesiarum præfectos invasit, ut nonnulli eorum virorum ac mulierum, qui pii ac religiosi dicuntur, Domini mandati obliti fallantur, & eos qui ad sacerdotalem ordinem & vitam monasticam accedunt, pecuniis admittant: & quorum reprobum est principium, universum quoque rejiciendum efficitur, ut ait magnus Basilius; nec enim Deo licet & mammonæ servire. (Matth. 6.) Si quis ergo inventus fuerit hoc facere; qui hoc facit, si sit quidem episcopus, vel monasterii præfectus, vel ex sacerdotali ordine, vel cesset, vel deponatur, ut vult secundus canon Chalcedonensis synodi. Sin autem, monasterii præfecta a monasterio extrudatur, & alii monasterio tradatur ad subjectionem. Similiter & monasterii præfectus, qui presbyterii ordinationem habet. De iis autem quæ dantur liberis a parentibus instar dotis; vel rebus suis propriis oblatis, profitentibus iis qui ea offerunt, esse Deo consecrata; statuimus ut sive maneant, sive exeant, ea in monasterio maneant, ut fuit ipsorum professio; nisi is qui præest in culpa fuerit.

XX.

A præsenti statuimus non fieri duplex monasterium, quoniam hoc fit multis scandalum & offensio. Si qui autem volunt cum cognatis mundo renuntiare, & vitam sequi monasticam, viros quidem oportet in virorum monasteria discedere, feminas autem ingredi in mulierum monasteria: hoc enim est Deo acceptum. Quæ autem hucusque duplicia fuerunt, serventur secundum canonem sancti patris nostri Basilii, & secundum ejus constitutionem ita regantur. In uno autem monasterio ne versentur monachi & monachæ. Adulterium enim inest media conversatione. Nec monachus libere cum monacha, vel monacha cum monacho seorsum confabuletur, nec cubet monachus in feminarum monasterio, nec cum monacha seorsum comedat. Et quando quæ sunt vitæ necessaria a parte virorum ad regulares feminas deferuntur, extra portam hæc accipiat monasterii muliebris præfecta cum aliqua anu monacha. Si autem eveniat, ut aliquam velit cognatam monachus aspicere, præsente præfecta cum ea colloquatur exiguo & brevi sermone, & mox ab ea recedat.

XXI.

Non oportet monachum vel monacham proprium relinquere monasterium, & ad aliud se conferre. Si hoc autem contigerit; ipsum ut hospitem accipi est necessarium: sed eum recipi sine mente monasterii ejus præfecti non convenit.

XXII.

Deo quidem universum dedicare, & non propriis voluntatibus servire, res magna est. (1. Cor. 10.) *Sive enim comeditis, sive bibitis*, inquit divinus apostolus, *omnia in Dei gloriam facite*. Christus autem Deus noster in suis evangeliis jussit peccatorum principia resecare. (Matth. 18.) Non enim adulterium solum apud ipsum punitur, sed etiam cogitationis motus ad aggrediendum adulterium condemnatur, ipso dicente: (Matth. 5.) *Qui aspexerit mulierem ad concupiscendam ipsam, eam jam in corde suo adulteravit*. Unde nos quoque edocti, debemus cogitationes purgare. (1. Cor. 6.) *Etsi enim omnia licent, non tamen omnia expediunt*, ut a voce apostolica docemur.

ANNO CHRISTI 787.

A Cuivis ergo homini necesse est comedere, ut vivat: & quibus est vita quidem matrimonii, & liberorum, & laïcæ constitutionis, permixtim comedere viros & mulieres, est ab omni reprehensione alienum: si modo ei qui dat nutrimentum gratias agant, non cum scenicis quibusdam studiis, sive satanicis canticis & citharœdicis ac meretriciis inflexionibus; quos prophetica exsecratio persequitur, sic dicens: *Væ qui cum cithara & psalterio vinum bibunt, Domini autem opera non respiciunt, & opera manuum ejus non considerant*. Et sicubi tales fuerint inter Christianos, corrigantur: sin minus, adversus eos robur suum obtineant quæ ab iis qui nos præcesserunt canonice tradita sunt. Cui autem quieta est vita & solitaria, ut qui B Domino Deo jugum monasticum tollere statuerit, in solitudine & silentio sedebit. Atqui nec iis etiam, qui vitam sacerdotalem elegerint, licet omnino seorsum cum mulieribus comedere, nisi utique cum divinis & religiosis viris ac mulieribus: ut ipsum etiam convivium ad spiritalem correctionem adducat. Porro idipsum etiam in cognatis faciat. Si autem rursus contingat, ut quæ sunt ad usum necessaria non afferat monachus vel sacerdos, & propter necessitatem velit sive in publico diversorio, sive in alicujus domo divertere, ei liceat hoc facere, utpote urgente necessitate.

Post editionem canonum exstat epistola, sic se habens:

C In omnibus sanctissimo & beatissimo fratri & comministro, domino Hadriano Papæ veteris Romæ, Tarasius divina miseratione episcopus Constantinopoleos novæ Romæ, in Domino gaudere.

(Ex interpretatione Gilb. Longolii Græca vide superius, pag. 501. E.)

SUfficit quidem salutaris dispensatio magni Dei & Servatoris nostri Jesu Christi ad pacem & concordiam omnibus Christianis. Ipse enim [a] post resurrectionem a mortuis, apostolis suis inspirando dixit: *Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis*. (a Pro, ante. Joan. 14.) Qua de causa is qui raptus fuit in cælum, & in paradisum ingressus, audivit verba quæ non oportebat D dici: Paulus, inquam, Apostolus divinus omnibus (2. Cor. 12.) nobis testatus est, dicens: *Christus est pax nostra*, (Ephes. 2.) [b] *qui omnia facit ex diversis, & medium parietem obstaculi dissolvens*, inimicitiam scilicet de carne sua. (b Pro, qui fecit utraque unum.) Et iterum ad Thessalonicenses scribens admonet: (2. Thess. 2.) *Igitur, fratres, state, & servate traditiones, quas edocti estis, sive per verbum, sive per epistolas nostras*. Sed postea inveteratus hostis diabolus, ecclesiam super fundamentum apostolorum & prophetarum per diversa tempora juxta beneplacitum Dei ædificatam, non studuit non convellere & interturbare: seipsum scilicet vi inferens per quosdam asseclas suos viros improbos, per quos etiam zizania seminavit in hac eleganti terra ab apostolis exculta. Hi siquidem, accepta E a supernis potestate, in sulcis divinæ efficaciæ seminatum frumentum reliquere. Quorum divinam doctrinam arripientes patres nostri admirandi, zizania quidem exstirparunt, nimirum hæreses & nuperas vaniloquentias radicitus usque evellentes, & dimisere messem puram ecclesiæ. Vestra igitur Deo decens sanctitas horum adhærens doctrinis, & ab ipsis veritatis sermonem accipiens, turbas illas spinosas nunc pullulantes, adjungente se tibi Imperatorum fidelissimorum sinceritate, exstirpare machæra Spiritus sancti satagit. Misisti enim nobis postulantibus viros concordes, & dignos Apostolica sede sancti Petri, quos ad se missos Imperatores nostri sincerissimi humaniter suscipientes, ad nos jusserunt proficisci: a quibus

postquam litteras sanctitatis tuæ accepissemus, easque legissemus, adduximus ad sanctos & reverentes viros Joannem & Thomam verbo & cognitione vobiscum sentientes: qui eisdem temporibus, una cum variis episcopis, zelo Dei & voluntate huc se ad sacram synodum, jubentibus & volentibus etiam sincerissimis Imperatoribus, contulerunt. Verum nos ante annum sedem colligere synodi statueramus: cum improbi aliquot homines, & quorum mentes insania tumultuabantur, turbam in nobis cientes, cathedram prohibuerunt. Quamobrem coacti sumus integrum annum a proposito nostro desistere, nihilque quod ad eam rem attinebat tentare. Tempore deinde succedente, iterum venerabiles isti episcopi in splendida metropoli Nicæa provinciæ Bithyniæ, Imperatorum nostrorum mandato, congregati sunt. Nos autem accipientes comites itineris, & venerandos viros legatos vestros, & vicarios quoque Orientis, ad ipsam metropolim venimus: & omnibus sedentibus, eligere caput, nempe ipsum Christum, visum est. Jacebat autem in sacro throno evangelium sanctum, quod omnibus nobis qui convenerant, Justum judicium judicate, Justitiam pro sancta Dei ecclesia administrate, proclamabat. Itaque prærogativa quadam litteras sanctitatis tuæ primo loco legi jussimus. Et eramus quidem tunc omnes veluti in regio convivio epulis Spiritus intenti, quod tali convivio animi nostri recrearentur. Pedesque nostri in viam rectam veritatis per te ducebantur. Sic confracta membra in unum corpus componebantur, sic vera concordia revaluit, sic catholica ecclesia in unionem est collecta. Post illas autem litteras legimus quoque eas quæ ex orientalibus diœcesibus nobis missæ fuerant: atque ita patrum traditionis lumen acrius exactiusque resplenduit, & vis veritatis clarior fortiorque evasit. His se ita habentibus, ab omnibus nobis qui divina voluntate conveneramus confessa est vera & calumniæ expers confessio, quæ & a nobis ad vos missa est. Per relationem itaque nostram piis Imperatoribus nostris omnes hæreticæ pravitatis principes, quique eos insequuntur, profanatione & exsecratione condemnati sunt, propterea quod sanctam catholicam ecclesiam injuria affecerint: nec vero illi tantum, qui in hac vita in eadem opinione manent, sed etiam qui vitam turpiter & perverse projecerunt. Sed quidam eorum adhuc præsentes, salutem suam per scriptos libellos confessi sunt. Neque Christus Deus noster, petra scilicet in qua fixi sumus, vestem illam desuper contextam, ipsam nimirum catholicam a se & super se ædificatam ecclesiam suam & disruptam diutius pati potuit, neque membra huc illucque dispersa diutius diffundi sustinuit; sed simul cum veteribus hæresibus errorem novæ pravitatis Iconoclastarum, qui contra venerandas imagines rabiem suam exercuerunt, verbo gratiæ suæ subvertit, & machæra spiritus exsecuit. Abunde autem instructi sumus, & experientia cognovimus, veritatem super omnia posse & valere. Quidquid illi repugnat, id tamdem semper cedit, & aciem relinquere cogitur. Ipsa est omnium fortissima, ita ut facile quosvis inimicos superet, & repugnantium phalangas dissipet. Ecce enim falsiloquorum & mendacium labia compressit, tenebræ absurdarum blasphemiarum cessarunt, pulcritudo veritatis dogmatum resplenduit. Jam omnis hæretica blasphemia ejecta est & propulsata. Ecclesia proprium ornatum recepit, requiem ex immensis laboribus invenit. Veritas est inconcussa & inexpugnabilis, adversus quam portæ inferorum & infidelitatis non prævalebunt, quemadmodum ex ore dominico audivimus: *Et gaudio repletum est os nostrum, & lingua nostra exsultatione.* Gavisi autem sumus in ecclesia, cui præsidemus juxta Dei voluntatem. Hæc igitur facta sunt, Christo Deo nostro, qui super omnes est, rem procurante, auxiliantibus etiam orthodoxis & fortissimis nostris Imperatoribus. Ipsi enim omnibus in locis venerandas imagines restituerunt, cum in sacris templis, tum etiam in portis regiarum. Quibus Deus præmium [a], exaltando cornu imperii illorum, ad pacem ecclesiæ suæ, & salutem omnium nostrorum Christianorum, cujus nomen sit benedictum in sæcula sæculorum. Amen.

Joan. 19.

3. Esdr. 3.

Psalm. 125.

[a] Supple, tribuat.

HADRIANI PAPÆ
AD CAROLUM REGEM,

De imaginibus scriptum, quo confutantur illi qui synodum Nicænam secundam oppugnarunt.

Domino excellentissimo filio nostroque spirituali compatri Carolo regi Francorum & Longobardorum, ac patricio Romanorum, Hadrianus Papa.

Ex editione Sirmondi.

DOminus ac redemptor noster, qui provido suo consilio auctor est, dignatus est de cælis ex sinu Patris descendere........ Evangelium scientibus liquet, quod voce dominica sancto & omnium apostolorum principi Petro claves regni cælorum, & totius ecclesiæ cura commissa est. Ipsi quippe dicitur: *Petre, amas me? Pasce oves meas.* Ipsi dicitur: *Ecce satanas expetivit cribare vos sicut triticum, & ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Ipsi dicitur: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam: & tibi dabo claves regni cælorum: & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælo: & quodcumque solveris super terram, solutum erit & in cælo.* Ecce cura ei totius ecclesiæ & principatus committitur. Et ipse vices suas vicariis suis pontificibus relinquere dignoscitur ecclesiæ curam gerendi. Nam etiam claves regni cælestis accepit, & potestas ei ligandi & solvendi tribuitur. Unde fiducialiter freti existimus, quod si vestra a Deo præfata regalis excellentia, erga ejus sanctam catholicam & apostolicam Romanam ecclesiam, & nos, ut cœpit, usque in finem in amore & dilectione fideliter extiterit, non solum eam ab omni peccati macula abluens eripiet, sed etiam in hoc mundo super omnes barbaras gentes cum ea committentes suffragiis suis victorias tribuet immensas, insuper & regnum cælorum sine fine. Præterea directum a vestra clementissima præcelsa regali potentia suscepimus fidelem familiarem vestrum, videlicet Engilbertum abbatem, & ministrum capellæ: qui pæne ab ipsis infantiæ rudimentis in palatio vestro enutritus est, & in omnibus consiliis vestris receptus; ut ideo sicut a vobis in omni familiaritate recipitur, ita & a nobis reciperetur, & con-

Joan. 21.

Luc. 22.

Matth. 16.

decenter honoraretur. Unde pro nimio amore, quem erga vestram mellifluam gerimus regalem excellentiam, sicut misistis, cum nimio amore dulcedinis eximiæ, eum suscipientes, prout voluit, & qualiter voluit, cum magna familiaritate nobis enarrantem, aure placabili & mente benigna eum suscepimus: & quasi vestra corporali excellentia nobis narrante, nostrum ei patientius credidimus consilium, ad profectum sanctæ nostræ Romanæ ecclesiæ, & vestræ a Deo protectæ regalis potentiæ exaltationem. Inter quæ edidit nobis capitulare adversum synodum, quæ pro sacrarum imaginum erectione in Nicæa acta est. Unde pro vestra melliflua regali dilectione per unumquodque capitulum responsum reddidimus: non quemlibet, absit, hominem defendentes; sed olitanam traditionem sanctæ catholicæ & apostolicæ Romanæ ecclesiæ tenentes, priscam prædecessorum nostrorum sanctorum pontificum sequimur doctrinam, rectæ fidei traditionem modis omnibus vindicantes.

IN ACTIONE TERTIA.

In primo quidem capitulo ferebatur, in eo quod dicit: Et in Spiritum sanctum Dominum ac vivificatorem, ex Patre per Filium procedentem.

Reprehensio. Quod Tarasius non recte sentiat, qui Spiritum sanctum non ex Patre & Filio, secundum Nicæni symboli fidem, sed ex Patre per Filium procedentem in suæ credulitatis lectione profiteatur.

Responsio. Hoc dogma Tarasius non per se explanavit, sed per doctrinam sanctorum patrum confessus est: quorum capitula pro vestro nimio amore, [a]quod erga vestram præcelsissimam a Deo protectam regalem excellentiam gerimus, breviter exaramus; scilicet sancti Athanasii de apparitione Domini in carne, inter cetera: Et propter hoc insufflat in facie apostolorum, dicens: *Accipite Spiritum sanctum*: ut cognoscamus quia de plenitudine deitatis est qui dabatur Spiritus discipulis. *In Christo enim*, inquit, *habitat*, hoc est in carne ejus, *omnis plenitudo deitatis corporaliter*, sicut & evangelista Joannes dicit: *Nos omnes ex plenitudine ejus accepimus*. Corporali enim specie sicut columba apparuit Spiritus sanctus descendens & manens super eum. In nobis etenim primitiæ & pignus deitatis inhabitat, in Christo autem omnis plenitudo deitatis. Et ne quis arbitretur, quia quasi non habens ipse accipiebat: ipse enim sibi desuper mittebat sicut Deus, & ipse sibi deorsum suscipiebat, sicut homo. Ab ipso ergo in ipsum descendebat, ex deitate ejus in humanitatem ejus. Et post plura: Manifestum est, quia per ipsum omnia fecit Pater. Per ipsum ergo eum suscitat, per ipsum eum sanctificat, & per ipsum eum exaltat, & per ipsum vitam dat.

[a] *Pro*, quem.

Sancti Athanasii in sermone de humana natura suscepta ab unigenito Verbo. Joan. 20. Coloss. 2. Joan. 1.

Item ejusdem sancti Athanasii de virginitate, inter cetera: Et in Spiritum sanctum, qui in Patre & Filio existens, qui a Patre emittitur, & per Filium datur.

Item de historiæ ecclesiasticæ libro septimo Eusebii Cæsariensis, post plura: Gregorii martyris & episcopi Neocæsareæ fides: Unus Deus Pater Verbi viventis, sapientiæ subsistentis, & virtutis suæ, & figuræ, perfectus perfecti genitor, Pater Filii unigeniti. Unus Dominus, solus ex solo, figura & imago deitatis, Verbum perpetrans, sapientia comprehendens omnia, & virtus qua tota creatura fieri potuit. Filius verus veri, & invisibilis ex invisibili, & incorruptibilis ex incorruptibili, & immortalis ex immortali, & sempiternus ex sempiterno. Unus Spiritus sanctus, ex Deo substantiam habens, & qui per Filium apparuit, imago Filii perfecti, perfecta viventium causa, sanctitas sanctificationis præstatrix, per quem Deus super omnia & in omnibus cognoscitur, & cetera.

Et non solum historiographus iste hanc memorat sancti Gregorii fidem, sed & maximus prædicator sanctus Gregorius Nyssenus in sermone Græco mirifice atque splendide ex explanavit, qualiter, & a quibus eidem sancto Gregorio disposita atque ostensa & visa est.

Item sancti Hilarii ex libro octavo de fide, inter cetera: Cum Spiritus sanctus, qui & Spiritus Christi, & Spiritus Dei est, res naturæ esse demonstretur unius; quæro igitur, quomodo non ex natura unum sunt? A Patre procedit Spiritus veritatis, a Filio mittitur, & a Filio accipit, sed omnia quæ habet Pater, & Filius. Et idcirco qui ab eo accipit, Dei Spiritus est, sed idem & Spiritus Christi est. Et post pauca: Est enim in nobis Spiritus Dei, sed & est in nobis Spiritus Christi; & cum Spiritus Christi inest, inest Spiritus Dei. Ita cum quod Dei est, & Christi est, & cum quod Christi est, Dei est, non potest aliud quid diversum Christus esse, quam Deus est. Deus igitur Christus est, unum cum Deo Christus: & illud evangelicum, *Ego & Pater unum sumus*, &c.

Libro 8. de Trinitate. *Joan. 10.*

Item de epistola sancti Basilii ad Amphilochium episcopum Iconii, inter cetera: Unum idem & Spiritum sanctum, & ipsum in unitate dictum, per unum Filium uni Patri conjunctum, & per ipsum complens superlaudabilem & beatam trinitatem. Et post pauca: Enimvero una Dei scientia est, ab uno Spiritu per unum Filium in uno Patre. Et iterum: Naturalis bonitas & secundum naturalem sanctificationem, & regalem dignitatem, ex Patre per unigenitum in Spiritu pertransit, &c.

Lib. 1. de Spiritu sancto ad Amphiloch. cap. 18.

Item sancti Ambrosii ex libro primo de Spiritu sancto, inter cetera: Vos autem baptizabimini Spiritu sancto. Et post pauca: Unitas ergo operationis, unitas prædicationis, quæ non potest separari. Quod si hoc loco separetur Spiritus ab operatione Patris & Filii, quia dictum est, Ex Deo omnia, &, Per Filium omnia: ergo & ibi, quia apostolus de Christo dixit: *Qui est super omnia Deus benedictus in sæcula*, non solum eum creaturis omnibus. Sed etiam Patri, quod dictu est nefas, prætulit; sed absit. Non enim inter omnia Pater, non inter plebem quamdam creaturarum suarum. Subter creatura omnis; supra, divinitas Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Illa servit, hæc regnat: illa subjacet, ista dominatur, &c.

Lib. 1. cap. 3. *Rom. 9.*

Item sancti Gregorii theologi de secundis epiphaniis, inter cetera: Nobis autem unus Deus Pater, ex quo omnia; & unus Dominus Jesus Christus, per quem omnia; & unus Spiritus sanctus, in quo omnia. Hoc ipso autem quod dicimus, Ex quo, & Per quem, & In quo, non naturam secamus: neque enim præpositionum syllabæ mutatæ, naturæ veritatem mutabunt: sed unius naturæ sui cujusque nominis proprietatem designat. Quod manifestissime indicatur ex eo quod rursus in unum revocatur ista ipsa diversitas: si quis tamen non transitorie apud ipsum apostolum legat illud quod scriptum est, cum dixit: *Quia ex ipso, & per ipsum, & in ipso omnia*. Et addidit: *Ipsi gloria in sæcula sæculorum*.

Orat. in sancta lumina. *Rom. 11.*

Item sancti Augustini ex sermone de Ascensione Domini inter plura: Dedit in terra conspicuus, & proximis proximus Spiritum sanctum, insufflando in faciem eorum: & ab hac maxime caritate quæ in cælis est, de cælo misit Spiritum sanctum. Spiritum sanctum accipe in terra, & diligis fratrem: accipe de cælo, & diligis Deum: quia & in terra quod accepisti, de cælo est. In terra Christus dedit, sed de cælo est qui dedit. Ille enim dedit qui de cælo descendit, &c.

Ejusdem sancti Augustini de pentecoste inter cetera: Desinant namque insipientes blandiri nobisque

dicere: Quid accepturi sumus, cum vobis accesserimus, cum jam nos baptismum Christi habere fateamini? Respondeamus eis: Habetis baptismum Christi, venite ut habeatis & Spiritum Christi. Timete quod scriptum est: *Quisquis autem Spiritum Christi non habet, hic non est ejus.* Induistis Christum forma sacramenti, induite imitatione exempli.

Rom. 8.

Lib. 4. cap. 20.

Et ejusdem sancti Augustini libro quarto de Trinitate, inter cetera: Nec possumus dicere, quod Spiritus sanctus & a Filio non procedat; neque enim frustra idem Spiritus & Patris & Filii Spiritus dicitur. Neque video quid aliud significare voluerit, quod sufflans ait: *Accipite Spiritum sanctum.* Neque enim flatus ille corporeus, cum sensu corporaliter tangendi procedens ex corpore, substantia Spiritus sancti fuit: sed demonstratio per congruam significationem, non tantum a Patre, sed & a Filio procedere Spiritum sanctum. Quis enim dementissimus dixerit, alium fuisse Spiritum, quem sufflans dedit, & alium, quem post ascensionem suam misit? *Unus enim Spiritus est, Spiritus Dei, Spiritus Patris & Filii, Spiritus sanctus qui operatur omnia in omnibus*, &c.

Joan. 20. 1. Cor. 12.

Lib. 15. cap. 26.

Item ejusdem sancti Augustini in libro decimo quinto de Trinitate, inter cetera: De utroque autem procedere sic docetur, quia ipse Filius ait: *De Patre procedit.* Et cum resurrexisset a mortuis, & apparuisset discipulis suis, *insufflavit, & ait: Accipite Spiritum sanctum*: ut etiam eum de se procedere ostenderet. *Et ipse est virtus, quæ de illo exibat*, sicut legitur in evangelio, *& sanabat omnes.* Et post pauca: Hoc significans Dominus Jesus, bis dedit Spiritum sanctum: semel in terra, propter dilectionem proximi: & iterum de cælo, propter dilectionem Dei.

Joan. 15. Joan. 20. Luc. 6.

Anathematismo nono.

Item de sententia sancti Cyrilli inter cetera: Si quis eum, qui unus est, Dominum Jesum Christum glorificatum esse a Spiritu sancto tamquam aliena potentia, qua per eum operari posset adversus immundos spiritus, & per eum implesse divina signa, & non magis proprium ejus esse Spiritum dicat, per quem signa operatus est, anathema sit: & cetera.

Deut. 19.

Item ejusdem sancti Cyrilli ad Joannem Antiochenum inter cetera: *Ne transferas terminos æternos, quos posuerunt patres tui.* Non enim erant ipsi loquentes, sed Spiritus Dei & Patris; qui procedit quidem ex ipso, non est autem a Filio alienus secundum essentiæ rationem. Et ad hoc nos sanctorum, qui mysteria tradiderunt, dicta confirmant. In actibus enim Apostolorum scriptum est: *Venientes autem circa Mysiam, tentabant ire in Bithyniam, & non eos permisit Spiritus Jesu.* Scribit etiam & venerabilis Paulus: *Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. Vos autem non estis in carne, sed in spiritu, si tamen spiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem Spiritum Christi non habet, hic non est ejus*, & cetera.

Act. 16. Rom. 8.

Item sancti Cyrilli de Spiritus cultura, ex libro primo inter cetera: Sicuti est Dei, & Patris, simul & Filii substantialiter, ex utroque, videlicet ex Patre per Filium, procedente Spiritu: & reliqua.

Item ejusdem sancti Cyrilli ex libro acclamatorio ad Theodosium Imperatorem, inter cetera: Itaque etsi dicetur ubicumque vivificare Pater, operatur hoc omnino per Filium Spiritu sancto, &c.

Epist. 10. Joan. 20.

Item ex epistola encyclica sive synodica sancti Leonis Papæ ad Flavianum archiepiscopum Constantinopolitanum directa, inter cetera: Ideo & clausis ad discipulos januis introivit, & flatu suo dabat Spiritum sanctum, & donato intelligentiæ lumine, sanctarum scripturarum occulta pandebat: & reliqua.

Item ex sermone ejusdem sancti Leonis præcipui doctoris, de pentecoste: inter cetera: Omnes ergo, dilectissimi, qui in Dominum Jesum crediderant, infusum sibi habebant Spiritum sanctum: & remittendorum peccatorum etiamnunc Apostoli acceperunt potestatem, cum post resurrectionem suam Dominus *insufflavit, & dixit: Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt*, &c.

Joan. 20.

Unde & egregius prædicator atque mellifluus doctor sanctus Gregorius Papa in vicesima sexta sancti evangelii homilia, inter cetera inquit: *Cum venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis a Patre.* Si enim mitti, solummodo incarnati deberet intelligi, sanctus procul dubio Spiritus nullo modo diceretur mitti, quia nequaquam incarnatus est. Sed ejus missio ipsa processio est, qua de Patre procedit & Filio. Sicut itaque Spiritus mitti dicitur, quia procedit; ita & Filius non incongrue mitti dicitur, quia generatur. *Hoc cum dixisset, insufflavit, & dicit eis: Accipite Spiritum sanctum.* Quærendum nobis est, quid est quod Spiritum sanctum Dominus noster & semel dedit in terra consistens, & semel cælo præsidens.

Joan. 15. Joan. 20.

Item ejusdem sancti Gregorii Papæ ex libro vicesimo septimo super Job, inter cetera: De quo Joannes dicit: *Omnia per ipsum facta sunt.* Ita etiam os dicitur, ac si oris nomine patenter diceretur Verbum: sicut nos quoque pro verbis linguam dicere solemus: ut cum Græcam vel Latinam linguam dicimus, Latina vel Græca verba monstremus. Os ergo Domini non immerito ipsum accipimus, per quem nobis omnia loquitur. Hinc est enim quod propheta ait: *Os enim Domini locutum est hæc*, &c. Sed & sancta catholica & apostolica ecclesia ab ipso sancto Gregorio Papa ordinem Missarum, solemnitatum, orationum suscipiens, plures nobis edidit orationes, ubi Spiritum sanctum per Dominum nostrum Jesum Christum infundi, atque illustrari, & confirmari nos suppliciter petere docuit.

Joan. 1. Isai. 58.

Item sancti Sophronii, cujus orthodoxa dogmata in sancta sexta synodo venerantur, inter plurima: Omnia enim per unigenitum Filium Pater in sancto fecit Spiritu: quæ ut sapienti providentia continet, ut Deus suis operibus præsidens, &c.

IN EADEM ACTIONE.

Cap. 2. Reprehensio.

Utrum Theodorus archiepiscopus Hierosolymorum recte sentiat, qui cum Patrem sine principio penitus & sempiternum se credere dixit, Filium, nescio sub qua ambage verborum, non aliud principium quam Patrem agnoscentem, & ex ipso subsistentiam habentem, professus sit.

Responsio.

Iste Theodorus patriarcha Hierosolymorum, cum ceteris præcipuis patriarchis, videlicet Cosma Alexandriæ, & Theodoro alio Antiochiæ, dudum prædecessori nostro sanctæ recordationis quondam Paulo Papæ, miserunt propriam eorum rectæ fidei synodicam: in qua & de sacratissimis imaginibus subtili narratione, qualiter una cum nostra sancta catholica & apostolica universali Romana ecclesia ipsi ceteri orientales orthodoxi episcopi & Christianus populus sentiunt, & in earumdem sanctarum imaginum veneratione sincero mentis affectu ferventes in fide exsistunt, studuerunt intimandum. Quam synodicam in Latino interpretatam eloquio prædecessor noster quondam sanctissimus dominus Stephanus Papa in suo concilio, quod & ipse pro sacris imaginibus una cum diversis episcopis in partibus Franciæ seu Italiæ fecit, suscipientes ac relegentes, placuerunt tam de diversis Francorum patrum testimo-

tiis, quam de symbolo fidei, ubi facti sunt, dicentes: Si quis alium terminum fidei, sive symbolum, aut doctrinam habet præter quod traditum est a sanctis magnis & universalibus sex synodis, & confirmatum est ab his sanctis patribus qui in eis convenerunt; & non adorat imaginem sive figuram Domini nostri Jesu Christi, neque humanationem ejus confitetur; sicut qui descendit & incarnatus est propter genus humanum: talem impium anathematizamus, & alienum extraneumque deputamus sanctæ catholicæ & apostolicæ ecclesiæ: & cetera quæ longum est enarrari.

Et ideo prædictus Theodotus archiepiscopus taliter professus est, sanctorum patrum sequens doctrinam, id est, sancti Hilarii Pictavensis episcopi ex libro primo contra hæresim Arianorum, inter cetera. Ita vero natum esse, ut semper fuisse manifestemus: sicque in eo non innascibilitatis exceptio, sed nativitatis æternitas; quia & nativitas auctorem habeat, neque careat æternitate divinitas, &c. Item ejusdem sancti Hilarii ex libro undecimo de fide, inter cetera; A nobis bene intelligitur & creditur; nam ipsa sermonum enuntiatione cum natum confitemur, non tamen non natum prædicamus. Neque enim idipsum est non natum, atque nasci; quia illud ab altero, hoc vero a nemine est: & aliud est sine auctore semper esse æternum, aliud quod Patri, id est, auctori, est coæternum. Ubi enim pater auctor est, ibi & nativitas est. At vero ubi auctor æternus est, ibi & nativitatis æternitas est. Quia sicut nativitas ab auctore est, ita & ab æterno auctore æterna nativitas est, &c.

Orat. in sancta lumina circa medium. Item sancti Gregorii, qui & theologi, in sermone de epiphania, inter cetera: Pater ego Pater est sine initio; non enim est aliud aliquid unde Pater est. Filius Filius est, sed non absque initio; de Patre enim est. Si vero temporale spectas initium, & ipse sine initio est. Creator namque est temporum, & non ipse initium sumit ex tempore. Spiritus sanctus vere Spiritus sanctus est: procedens quidem ex Patre, sed non & ipse Filius; non enim generatur, sed procedit, &c.

Post medium. *[a] Pro, inter cetera.* Item ejusdem sancti Gregorii theologi ex sermone de Natali Domini [a] infra, & cetera. Hoc est ipse sermo Dei, qui est ante sæcula, qui est invisibilis, & incomprehensibilis, & incorporeus: qui est initium ab initio, qui est lux de luce, fons vitæ & immortalitatis, figura vera & expressa substantiæ Dei, signaculum veritatis, imago invisibilis Dei Patris, &c.

Orat. 2. de pace circa medium. Item ejusdem sancti Gregorii theologi de sermone pacifico secundo: Ego autem deitatis principium introducens sine tempore, & indivise, & immense, quique principium honorifico, & quæ de principio, qualiter, &c.

Orat. de dogmat. & constit. episc. circa medium. Item ejusdem sancti Gregorii theologi de sermone apologetico, infra, &c. Cujus enim erit Filius, si non origo sua referatur ad Patrem? Ut sit ille qui genuit, & iste sit qui est illo progenitus. Origo enim Patris est, non exigui alicujus & indigni, sed deitatis & bonitatis. Origo [b] est Pater in Filio & in Spiritu sancto intelligitur & sentitur: in illo, velut in Filio Verbo, in hoc veluti Spiritu ab ipso procedente, &c.

[b] Pro, enim.

Item sancti Augustini de Genesi ad litteram, ex libro primo, infra, &c. Nam dicente scriptura: *In principio fecit Deus cælum & terram:* intelligimus [c] autem in Dei nomine, & Filium in principii nomine, qui non Patri, sed per se ipse creatæ primitus, ac potissimum spiritali creaturæ, & consequenter etiam universæ creaturæ, principium est. Dicente autem scriptura: *Et spiritus Dei ferebatur super aquas*, com-

Genes. 1. *[c] Pro, Patrem.* *Genes. 1.*

pletam commemorationem Trinitatis agnoscimus, &c.

Tract. 39 in Joan. Item ejusdem sancti Augustini ex libro tricesimo octavo super Joannem evangelistam, inter cetera: Filius enim Patris est Filius, & Pater utique Filii Pater est. Sed Deus de Deo Filius dicitur: Lumen de lumine Filius dicitur. Pater dicitur lumen, sed non de lumine. Dicitur Pater Deus, sed non de Deo. Si ergo Deus de Deo, lumen de lumine principium est; quanto facilius intelligitur principium lumen de quo lumen, & Deus de quo Deus? Videtur itaque absurdum, carissimi, ut dicamus Filium principium, & Patrem principium non dicamus. Sed quid agamus, numquid duo erunt principia? Cavendum est hoc dicere. Quid ergo? Pater principium, & Filius principium, quomodo non duo principia? quomodo dicimus Patrem Deum, Filium Deum, & tamen dicimus non duos deos. Nefas enim dicere duos deos. Nefas est enim dicere tres deos. Et post pauca: In eo quod dicitur Spiritus Patris & Filii, non est [d] quod dicam tres; nisi & Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum; unum Deum, unum omnipotentem: ergo unum principium, &c.

[d] Pro, quid.

Lib. 6. cap. 2. Item ejusdem ex libro sexto de sancta Trinitate, inter cetera. Quomodo ergo Deus de Deo, lumen de lumine? Non enim simul ambo Deus de Deo, sed solus Filius de Deo, scilicet Patre: nec ambo simul lumen de lumine, sed solus Filius de lumine Patre, &c.

Act. 11. Item sancti Sophronii archiepiscopi Hierosolymorum ex synodica ejus, quæ oblata est in sancta sexta synodo, inter cetera: Credo igitur, beati, secundum quod a principio credidi, in unum Deum Patrem omnipotentem, sine principio penitus, & sempiternum, omnium visibilium atque invisibilium factorem. Et in unum Dominum Jesum Christum, Filium Dei unigenitum, qui sempiterne & impassibiliter ex ipso natus est Deo & Patre, & non aliud principium quam Patrem agnoscentem: sed nec aliunde quam ex Patre ipsam subsistentiam habet: lumen de lumine, consubstantialem, Deum verum de Deo vero, consempiternum. Et in unum Spiritum Sanctum, qui sempiterne a Deo Patre procedit, lumen & Deum & ipsum agnoscendum, &c.

IN SEXTA ACTIONE.

Cap. 1. Reprehensio. Quod idem Tarasius non recte Spiritum sanctum contribulem Patri & Filio dixerit, cum sufficeret dicere coæternum, consubstantialem, ejusdemque essentiæ & naturæ.

Responsio. * Item ipse sanctus Sophronius: Et quoniam perjuravit. Oportebat enim illi mentientem perjurare eum. Ex malorum electione melius erat utiliora eligere. &c.

* *Hoc loco numerus capitum non cohæret, sed interrumpitur: & certe ex ipsa responsione apparet aliam præcessisse reprehensionem, cui hic respondetur: reprehensioni vero hic propositæ respondent verba quæ habentur infra cap. 62.* Item Sophronii episcopi Hierosolymitani, *usque ad finem capitis. Videntur autem hic deesse capita undecim.*

Item ex divo Augustino, in præfatione in psalmum tricesimum primum; inter cetera: Debemus nulla opera proponere fidei, id est, ut ante fidem quisquam dicatur bene operatus. Ea enim ipsa opera quæ dicuntur ante fidem, quamvis videantur hominibus laudabilia, inania sunt: & ita mihi videntur esse, ut magnæ vires & cursus celerrimus præter viam. Nemo ergo computet bona opera sua ante fidem, &c.

A

IN ACTIONE QUARTA.

Cap. 11. Reprehensio. Psalm. 73.

Quod non propter eos scriptum sit, qui imagines adorare contemnunt, sicut illi dicunt qui eas adorant, quod in psalmo legitur: *Quanta malignatus est inimicus in sanctis tuis?*

Responsio.

Veraciter propter hæreticos hæc dixerunt, sicut beatus Augustinus in ejusdem psalmi explanatione inquit: Quanta maligne operatus inimicus in sanctis tuis, in his quæ sancta tua erant, id est, in templo, in sacerdotio, in illis omnibus sacramentis, quæ illo tempore fuerunt, &c. Similiter & nunc ampliora mala inimici sanctæ catholicæ & apostolicæ ecclesiæ malignantes adversus olitanam orthodoxamque traditionem pro sacris imaginibus, depositione ad nihilum redacti sunt.

B

Orat. in laudem Heronis, circa medium.

Item sancti Gregorii Nazianzeni, qui & theologi, in sermone de philosopho Irone, inter cetera: Quomodo enim non gloriabantur? Quomodo enim non polluerunt templum sanctum supervenientionibus multimodis? Et in omnibus malis principabatur quidem vir impius & iniquus, & neque nomen Christianitatis circumferens, &c.

IN ACTIONE QUINTA.

Cap. 16. Reprehensio.

Quod epistola, quam illi sancti Symeonis Stylitæ dicunt, missa ad [a] Justinianum Imperatorem, multum distet a divinis scripturis, sive sanctorum patrum documentis, in eo quod ait præfato Imperatori: Pro quibus commemorantes referimus divinis vestris auribus: sive in eo, quod idem Imperatori misericordia uti prohibuerit.

a Pro, Justinum.

C

Responsio.

Sanctus quippe Ambrosius scribens ad Gratianum Imperatorem librum orthodoxæ fidei, numquid peccavit quia dixit ei, Sancte Imperator? Et quid extra dixit iste, scribens ad Christianissimum [b] Justinianum Imperatorem pro zelo fidei suæ, Divinis auribus, exprimens? Et ideo divinis auribus, quia per illas divinos sermones audit, & fideliter atque orthodoxe eos observat, recte divinas aures, videlicet auditum divinum habere monstratur. De misericordia vero uti prohibente, non ita est: sed petens morari neque ad modicum, sed fieri decentem vindictam sanctus ille poposcit. Nam non sine misericordia, ut superius fati sunt, verum etiam tantum amorem erga imagines sanctorum habere videbatur, ut impios illos anathematis jacularet ictibus. Quod agnitum habere vestram a Deo inspiratam excellentiam magnopere credimus, ubi sanctus Gregorius in dialogis suis meminit de beato Bonifacio: qualiter miserum illum, qui cum simia veniens cymbala percussit, sermone suo cum mœrore ad mortem jaculavit. Unde & post pauca sanctus Gregorius, inquit: Metuenda ergo tanto est ira justorum, quanto & constat quia in eorum cordibus ille præsens est, qui ad inferendam ultionem, quam voluerit, invalidus non est.

b Pro, Justinum.

D

Lib. 1. cap. 9.

Lib. 14. cap. 10.

Item idem ipse sanctus Gregorius in explanationem beati Job, ubi dum de fortibus sanctæ ecclesiæ prædicatoribus tractaret, adjunxit: Unde ad prophetam de bonis doctoribus Dominus dicit: *Devorabunt & subjicient lapidibus fundæ.* Sancti quippe doctores, qui ad virtutem & alios instituunt, hostes devorant, dum eos intra corpus suum per vim conversionis immutant. Fortes ex illa ecclesia viri prodeunt, quibus quasi lapideis ictibus iniquorum corda tundantur. Unde & Golias immanissimus saxo fundæ moritur, quia angulari sanctæ ecclesiæ lapide diabolica celsitudo superatur.

Zach. 9.

1. Reg. 17.

E

IN EADEM ACTIONE.

Cap. 17. Reprehensio.

De eo quod omnibus hæreticis Samaritanos deteriores, & Samaritanis eos deteriores dicunt, qui imagines destruunt; cum parentes eorum secundum eorum opinionem omnibus hæreticis deteriores fuerint, qui utrique imagines destruxerunt.

Responsio.

Et in his mellifluus doctor beatus Gregorius theologus in sermone de Natali Domini, inter cetera, inquit: Offenderis carne; hoc & Judæi. Si Samaritanum vocabis, & ut reliqua sileam, Non credis deitati; hoc neque dæmones. O & Judæis infidelior tu, & dæmonibus deterior, &c.

Item ex edicto Justiniani Imperatoris, inter cetera: Sed neque Theodorus Mopsuestenus, qui & Judæos & [a] Hellinas superavit in sua impietate, &c.

a Id est, Gentiles & Paganos.

Prov. 25.

Item sancti Gregorii Papæ in explanatione beati Job, de libro decimo quarto, inter cetera: *Sicut qui mel multum comedit, non est ei bonum: sic qui scrutator est majestatis, opprimitur a gloria.* Et infra: Gloria invisibilis conditoris, quæ moderate inquisita nos erigit, ultra vires perscrutata premit. Unde & hæretici quanto de sublimi intelligentia amplius repleri ambiunt, tanto amplius inanescunt. Immoderatis namque auribus cogitationis supernæ scientiam quo plus appetunt, plus amittunt. At contra ii, qui in sancta ecclesia veraciter sunt humiles & veraciter docti, noerunt de secretis cælestibus & quædam considerata intelligere, & quædam non intellecta venerari: ut & quæ intelligunt veneranter teneant, & quæ necdum intelligunt humiliter exspectent. Quam præsumptionis audaciam bene prædicator egregius refrenat, dicens: *Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem.* Et ideo prædecessores eorum plus quam oportet sapere se extollentes, & novitate imponere molientes, hæretici deteriores effecti, ad nihilum redacti sunt.

Rom. 12.

IN EADEM ACTIONE.

Cap. 18. Reprehensio.

Quod nulla evangelii lectio tradat Jesum ad Abagarum imaginem misisse, ut illi dicunt.

Responsio.

Prædecessor noster sanctæ recordationis dominus Stephanus quondam sanctissimus Papa, in supradicto concilio præsidens, inter plurima veridica testimonia per semetipsum asserens, docuit ita: Sed nec illud est prætereundum, quod relatione fidelium de partibus Orientis advenientium sæpe cognovimus. In quibus licet evangelium sileat, tamen nequaquam in omnibus incredibile fidei meritum: & hoc affirmante de ipso evangelista: *Multa quidem & alia signa fecit Jesus, quæ non sunt scripta in libro hoc.* Denique fertur ab asserentibus, quod Redemptor humani generis, appropinquante die passionis, cuidam regi Edessenæ civitatis, desideranti corporaliter illum cernere, & ut persecutiones Judæorum fugeret ad illum convocare, ut auditas miraculorum opiniones, & sanitatum curationes illi & populo suo impertiret: respondisset: Quod si faciem meam corporaliter cernere cupis, en tibi vultus mei speciem transformatam in linteo dirigo: per quam & desiderii tui fervorem refrigeres, & quod de me audisti impossibile nequaquam fieri existimes. Postquam tamen complevero ea quæ de me scripta sunt, dirigam tibi unum de discipulis meis, qui tibi & populo tuo sanitates impertiat, & ad sublimitatem fidei vos perducat, &c.

Joan. 20.

Euseb. lib. 1. cap. 13.

Item ex synodica trium patriarcharum, videlicet Cosmæ Alexandriæ, Theodori Antiochiæ, & Theodori Hierosolymæ, quæ in prædicto concilio relecta, ab omnibus fideliter honorata venerabiliter suscepta est; ubi post multa sanctorum patrum testimonia,

Theodorus patriarcha Hierosolymorum inquit : Restat mihi tempus enarrandi de Abagaro Edesseno, & alia, aut similia sanctorum patrum, quæ & vos melius cognoscitis. Persevera, sanctissime pater, persevera in eadem bona fide, corroboratus super petram fidei, sicut deiloqua vox affata est apostolum Petrum : *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam : & portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* (Matth. 16.) Vere non prævalebunt ei in sæculum sæculi. Cognitum facimus tibi sanctissimo domino ego humilis Theodorus patriarcha Hierosolymorum, & hi qui nobiscum sunt, Cosmas patriarcha Alexandriæ, & Theodorus patriarcha Antiochiæ : idipsum intelligimus, & credimus, sicut & vestræ sanctitati patet, & cetera.

IN EADEM ACTIONE.

(Cap. 19. Reprehensio. Esa. 73.) Quod nec illud ad hanc pertineat, ut illi dicunt, quod scriptum est : *Quoniam non est jam propheta, & nos non cognoscet amplius.*

(Responsio.) Pro hæreticis illis, qui in pseudosyllogo sub Constantino quondam hæretico Imperatore gloriantes se aliquid sapere & intelligere, nescientes talia, ipsi psalmice dixerunt : Coæquantes eos Judæis, de quibus beatus Augustinus in eodem psalmo explanavit, dicens : Ecce isti Judæi, qui se dicunt non agnosci adhuc. Et post pauca. Jam signa tua non vides, jam non est propheta, & dicis : Et nos non cognoscet adhuc, quia vos non agnoscitis adhuc. Jam non est propheta, & nos non cognoscet adhuc : Usquequo Deus, exprobravit inimicus? Similiter & ipsi hæretici : usquequo princeps eorum videlicet Constantinus hæresiarcha, exprobratus est, non intellexerunt ; & ideo redacti sunt ad nihilum.

IN ACTIONE SEXTA.

(Cap. 20. Reprehensio. Cant. 2. Supra, pag. 388.) Quomodo intelligendum est quod in canticis canticorum scribitur : *Ostende mihi faciem tuam : auditam fac mihi vocem tuam : quoniam vox tua suavis est, & facies tua speciosa :* quod quidem capitulum illi imp dentissime ad imaginum visionem protulerunt.

(Responsio.) Recte illud protulerunt, quia visio sacrarum imaginum ad speciosam formam Domini & Salvatoris nostri Jesu Christi secundum carnem, sanctæque ejus genitricis, & sanctorum, pertinet. In persona enim Christi & ecclesiæ diversa sanctorum patrum opuscula in cantica canticorum explanata sunt : & si, quomodo intelligendum est, scire velint, sancti Epiphanii episcopi Cypri proferimus expositionem, in qua inter multa diversa inquit : Ostende mihi faciem tuam, & auditam fac mihi vocem tuam : hoc est, per legem & prophetas non mihi loquaris, sed temetipsum totum mihi demonstra : sicut & Moyses tali desiderio comprehensus, fiducialiter dicebat ad Deum : *Ostende mihi teipsum, ut te videam.* (Exod. 33.) Sed tunc equidem dixit Moysi : *Nullus videbit faciem meam, & vivet.* Sponsæ autem suæ volens semetipsum ostendere, incarnatus ei se induto corpore demonstravit : per virtutis modum, per sustentationem & innocentiam, tradens ei pietatis aspectum. Ostendit igitur ei faciem suam conceptus in Dei genitrice virgine : & audire eam fecit vocem suam, (Matth. 5.) cum doceret in Oliveti monte discipulos, & rursus dum per eos in universum orbem terrarum prædicationis dogmata destinasset. *Quoniam vox tua suavis, & facies tua speciosa.* (Cant. 2.) Vox ejus vere suavis est, quæ dicit : *Venite benedicti Patris mei*, &c. (Matth. 25.) Vox tua suavis, hoc est, quæ cæcos videre fecit, cum diceret : *Secundum fidem vestram fiat vobis.* (Matth. 9.) Vox tua suavis, id est, dicendo : *Venite ad me omnes qui laboratis*, &c. (Matth. 11.) Vox suavis est dicens paralytico : *Surge, tolle grabatum tuum, & ambula.* (Marc. 2.) Vox suavis est, dicens : *Confide fili, remittuntur peccata tua.* (Matth. 9.) Vox tua suavis est, dicens : *Confide filia, fides tua te salvam fecit : vade in pace.* (Luc. 7.) Et alia plura quæ per ordinem exarare longum est.

IN ACTIONE SEXTA.
IN TOMO PRIMO.

(Cap. 21. Reprehensio. Genes. 1.) Quod non ad adorandas imagines pertineat, quod scriptum : *Creavit Deus hominem ad imaginem & similitudinem suam.*

(Responsio. Supra, pag. 334. Matth. 15 16.) Si sic intelligunt, quod *creavit Deus hominem ad imaginem & similitudinem suam*, quia propter adorandas imagines explanavit hoc Tarasius patriarcha, de intellectu habere nihil quidpiam videntur, ut scriptum est, & intelligere non potuerunt. Tarasius namque patriarcha dum concilio hæreticorum renueret & exprobraret, quod in eorum obscuritate contra sacrarum imaginum stabilitatem dicere ausi sunt : Quatenus propriæ manus opus plasmator Deus videns perire, &c. idcirco hoc dixit sensu, Quoniam quidem terrigena imagine Dei honoratur, &c. Et post pauca : Imaginum facturæ, & deliberatione vacua sævissime gloriari per eos facta, & variis sermonibus eorum mentem consuentes, ecclesiam Dei ut errantem judicant, &c.

Nam creavit Deus hominem ad imaginem & similitudinem suam. Beatus Augustinus in libro quinto ex eo quod in Genesi sexto die factum legitur, inter cetera inquit : Et modo attendite : In pœna sua constitutus est homo : & quantum valent reliquiæ imaginis Dei, quæ in illo remanserunt. Obtrivit ipsam imaginem per peccatum, & ipsa reformatur per gratiam, quæ per libidinem obsolefacta est. Quomodo enim nummus, si confricetur ad terram, perdit imaginem Imperatoris ; sic mens hominis, si confricetur libidinibus terrenis, amittit imaginem Dei. Venit autem monetarius Christus, qui repercutiat nummos. Et quomodo repercutit nummos? Donando peccata ex gratia. Et ostendet tibi, quia Deus quærit imaginem suam. Nam quando illi de tributo Cæsaris dictum est : *Licet tributum dare Cæsari?* (Matth. 22. Marc. 12.) Tentabant enim eum, ut si diceret, Non detur, calumniarentur illi per exactores tributi : Ecce qui docet ut non demus tributum. Si autem diceret, Detur : Ecce qui maledixit Jerusalem : fecit illam tributariam. Quid ergo ipse dixit, & quid admonuit? *Quid me tentatis, hypocritæ? Afferte mihi nummum : & obtulerunt illi. Et ait : Cujus habet imaginem & inscriptionem? Responderunt : Cæsaris. Tunc ait : Reddite ergo Cæsari quæ Cæsaris sunt, & Deo quæ Dei sunt :* (Ibidem.) id est, si Cæsar quærit imaginem in nummo, Deus non quærit imaginem in homine? &c.

Item sancti Severiani Gabalanensis episcopi de homilia quæ in sabbato dicta est, *Ad imaginem & similitudinem*, (Genes. 1.) inter cetera : Et sicut nos, si non adest Imperator, honoramus imaginem Imperatoris : sic & creatura & non videns invisibilem, qui ad imaginem factus est honorabat, &c.

IN ACTIONE QUARTA.

(Cap. 22. Reprehensio. Genes. 23.) Quomodo intelligendum sit quod scriptum est : *Abraham adoravit populum terræ filios Heth :* sive quod Moyses Iethro legitur adorasse : quibus exemplis ii, qui propter adorandas imagines synodos faciunt, suum errorem fulcire affectant : & quia nec Jacob Pharaonem, nec Daniel Nabuchodonosor regem, ut illi dicunt, uspiam leguntur adorasse.

(Responsio.) Beatus Augustinus in quadragesimum sextum psalmum

mum nos docuit, dicens: Dominus Deus noster fidem, in qua vivimus, per libros suos, scripturas sanctas, multipliciter nobis varieque diffundit: sacramenta quidem verborum varians, fidem tamen unam commendans. Una enim eademque res ideo multis modis dicitur, ut modus ipse dicendi propter fastidium varietur, sed propter concordiam una fides teneatur, &c. Item ejusdem beati Augustini de filio Abraham ducto ad sacrificium, inter cetera: Duo illi servi dimissi, & perducti ad locum sacrificii, Judæos significabant: asina illa nescio quid Judæorum significabat. Nolite mirari, quia toties una res potest multis modis significari, &c.

IN EADEM ACTIONE.

Cap. 23. Reprehensio. Quod non ad adorationem imaginum pertineat, nec in nostris codicibus, qui ex Hebraica veritate translati sunt, inveniatur, quod illi in sua synodo dicunt: Jacob suscipiens a filiis suis vestem talarem tabefactam Joseph, osculatus est cum lacrymis, & propriis oculis imposuit.

Responsio. Orat. 1. de pace. Sancti Gregorii theologi de sermone pacifico tertio, inter cetera: Pax amica, quæ ab omnibus quidem laudatur bonum, a paucis vero conservatum, ubi aliquando reliquisti nos tantum jam tempus, & quando reverteris ad nos? Et præsentem amplector, & recedentem invocabo multis lamentationibus & lacrymis, *Genes. 36.* quibus neque Jacob Joseph illum patriarcham a fratribus venditum, a bestia autem raptum, ut sperabat: *Locus obscurus.* neque David Jonatham suum amicum, aut filium Abessalon postmodum: quorum unus visceribus paternis laceratus; Fera rapuit, clamabat, Joseph: fera pessima & immansueta: & pueri veste tabefacta apposita, sicuti pueri carnes osculabatur, &c. Unde & in multorum patrum opusculis de diversis historiis asserta leguntur. In libro enim tertio sancti Ambrosii ad *Lib. 3. cap. 2.* Gratianum Imperatorem ita inter cetera invenitur: Neque ad præjudicium trahas, quia non moritur Gabriel, non moritur Raphaël, non moritur Uriel. Ecce & in nostris codicibus, quæ ex Hebraica veritate translati sunt, nequaquam invenitur Uriel scriptum.

Lib. 1. cap. 7. Item in ejusdem sancti Ambrosii libro secundo de Spiritu sancto, inter cetera: Esdra nos docuit, dicens in tertio libro. Similiter nec in nostris codicibus, qui ex Hebraica veritate translati sunt, susceptus est tertius liber Esdræ, nisi tantummodo duo. Sed & sanctus *Lib. 9. epistola 39.* Gregorius egregius Papa in epistola sua Theoctistæ patriciæ missa, inter cetera inquit: Quantæ autem virtutis præcursor nostri redemptoris fuit, novimus: qui per sacrum eloquium non solum plus quam propheta, sed etiam angelus vocatur: sed tamen, sicut mortis ejus historia testatur, post mortem a persecutoribus corpus ejus incensum est. Et nos legimus in *Matth. 14.* sancto evangelio, corpus ejusdem sancti Joannis Baptistæ a discipulis suis sepultum esse: & beatus Gregorius dicit per historiam, ejusdem sancti Joannis Baptistæ corpus incensum esse. Et ideo, ut diximus, sanctorum dicta nequaquam respuuntur: quia sacram totam divinam scripturam quis aliquando comprehendere valebit?

IN EADEM ACTIONE.

Cap. 24. Reprehensio. De eo quod indocte & inordinate dicunt: Si calumniaris me, quoniam ut Deum adoro lignum crucis, cur non calumniaris Jacob adorantem summitatem virgæ Joseph? Sed manifestum est, quoniam non lignum videns adoravit, sed per lignum Joseph, sicut & nos per crucem Christum.

Responsio. Ipsam namque virgam, videlicet sceptrum, fideliter atque pulcre in typo crucis explanavit beatus Augustinus in psalmo XXXVII. inter cetera dicens: Immo jam in nomine Christi evenire gaudeamus. Jam tenentes sceptrum subduntur ligno crucis: jam fit quod prædictum est: *Adorabunt eum omnes reges terræ: omnes gentes servient illi.* *Psalm. 71.* Jam in frontibus regum pretiosius est signum crucis, quam gemma diadematis.

IN EADEM ACTIONE.

ET REPERTUM EST IN ACTIONE VII.

Cap. 25. Reprehensio. Non pertinere ad imaginum adorationem, ut illi dicunt, quod scriptum est: *Jacob Pharaonem benedixit.*

Responsio. Rom. 12. Semper benedicere nos docet sancta scriptura: *Benedicite, & nolite maledicere.* Item: *Benedicite omnia opera Domini Domino*, *Daniel 3.* docemur: & rursus prostrati in oratione spiritaliter ante sancta sanctorum, psalmifice dicimus: *Benedicat nos Deus Deus noster, benedicat nos Deus, & metuant eum omnes fines terræ.* *Psalm. 66.* Quapropter si de divinæ scripturæ benedictionibus exarare volumus, ante quam sermo, ut opinamur, chartæ cessabunt. Tamen unum vobis sancti Augustini addimus testimonium de eo ipso Jacob luctante cum angelo, ubi inter cetera inquit: *Non dimittam te, nisi benedixeris mihi.* *Genes. 32.* Quia per carnem nos prius benedicit Dominus: norunt fideles, quid accipiunt, quia per carnem benedicuntur: sciunt quia non essent benedicti, nisi caro illa crucifixa daretur pro sæculi vita.

IN ACTIONE QUINTA.

Cap. 26. Reprehensio. Quod vana sit spes eorum qui salutem suam in imaginibus ponunt, dicentes: Sicut Israëliticus populus serpentis ænei inspectione servatus est, sic nos sanctorum effigies aspicientes salvabimur.

Responsio. Antea jam hoc in prædictis sacris conciliis prædecessorum meorum sanctissimorum pontificum explanatum est, dicentibus etiam hoc sanctissimis patribus. Addendum est ad incredulorum satisfactionem & directionem Francicam, quid Deus famulo suo Moysi præceperit dicens. In libro enim Numeri ita legitur contra pestem quæ eis irruerat: *Fac serpentem, & pone eum pro signo: qui percussus aspexerit eum, vivet. Fecit ergo Moyses serpentem æneum, & posuit pro signo: quem cum percussi aspicerent, sanabantur.* *Num. 21.* O insania frementium contra fidem & religionem Christianam, ut asserant non colere aut venerari imagines, in quibus figuræ sunt Salvatoris, ejus genitricis, vel sanctorum, quorum virtute subsistit orbis, atque potitur humanum genus salutem! Ænei serpentis inspectione credimus Israëliticum populum a calamitate injecta liberari: Christi Dei nostri & sanctorum effigies aspicientes atque venerantes dubitamus salvari? Absit talium nefariæ temeritatis cedere amentiæ: patrum priscas sequamur traditiones, & ab eorum doctrina nulla declinemus ratione. Possumus enim ita tenentes, quemadmodum nostri prædecessores atque patres, eorum plenam gratiam obtinere.

Item beati Augustini, de eo quod apparuit Deus, de virga & manu colorata, & aqua in sanguinem versa: *Sicut Moyses exaltavit serpentem in eremo, ita exaltari oportet filium hominis: ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam:* *Joan. 3.* hoc est, Quicumque percussus fuerit a serpentibus peccatorum, Christum intueatur, & habebit sanitatem in remissionem peccatorum.

Tract. 12. Item ejusdem sancti Augustini super Joannem evangelistam de eodem sermone homilia, inter cetera: Interim modo fratres, ut a peccato sanemur,

Christum crucifixum intueamur: quia *sicut Moyses*, inquit, *exaltavit serpentem in eremo*: usque in eo, ubi dicit; *Sed habeat vitam æternam*. Et post pauca: Hic autem ait: *Ut habeat vitam æternam*. Hoc enim interest inter figuram sive imaginem, & rem ipsam: figura præstabat vitam temporalem: res ipsa, cujus illa figura erat, præstabat vitam æternam: & cetera.

Lib. 3. cap. 10. Item ejusdem sancti Augustini, libro tertio de Trinitate, inter cetera: Nam sicut unctio lapidis Christum in carne, in qua unctus est oleo exsultationis præ participibus suis; ita virga Moysis conversa in serpentem, ipsum Christum factum obedientem usque ad mortem crucis. Unde ait: *Joan. 3.* *Sicut exaltavit Moyses serpentem in eremo, sic oportet exaltari filium hominis: ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam*. Sicut intuentes illum serpentem exaltatum in eremo, serpentum morsibus non peribant. *Genes. 3.* Vetus enim homo noster confixus est cruci cum illo. Per serpentem enim mors intelligitur, quæ facta est a serpente in paradiso: modo locutionis per efficientem id quod efficitur demonstrante. Ergo virga in serpentem, Christus in mortem, & serpens rursus in virgam, Christus in resurrectionem totus cum corpore suo, quod est ecclesia, &c.

Item sancti Severiani episcopi Gabalanensis, in sermone sanctæ Crucis, inter cetera: Putas non erat justum dici; Si quis vestrum morsus fuerit, respiciat in cælum sursum ad Deum, & salvabitur? Ut enim & attendi cælo relinquat, non potuit dicere: Si quis morsus fuerit, aspiciat lucernam luminis, & salvabitur? aut aspiciat ad mensam propositionis sanctorum panum, & salvabitur? aut ad altare, aut ad velum, aut in arcam, aut in imaginem cherubim, in propitiatorium? Sed nihil horum ad medium adduxit legislator magnus, sed solam fixit crucis imaginem, & hanc per maledictum serpentem. Dic mihi ut fidelis famulus: Quod interdicis, facis? quod abrenuntias, ædificas? Qui dicis, Non facias sculptile, & fusilem sculpis serpentem? Sed illam quidem legem posui, ut materias abscindam impietatis, & populum hunc eruam omni idolorum cultura: nunc autem effundo serpentem, ut præfigurem imagine Salvatoris dispensationem, præplanans cursum apostolorum, & cetera.

IN ACTIONE QUINTA,

ET REPERTUM EST IN QUARTA.

Cap. 26. Reprehensio. Importuna & deliramento plena dictio Leonis Phocææ episcopi, qui in eo quod ad imaginum adorationem conversus est, sibi versiculum psalmistæ accommodat, dicentis: *Psalm. 29.* *Convertisti planctum meum in gaudium mihi, conscidisti saccum meum, & circumdedisti me lætitia*.

Responsio. Omni homini Christiano licet cum psalmista orare, ut quando a tenebris in lucem per gratiam venerit Christi, juste dicat: *Ibidem.* *Convertisti planctum meum in gaudium mihi*: quia quando erutus est ab hæresi, tunc scissus est saccus ejus. Quando vero rectæ fidei cognovit veritatem, tunc ab orthodoxis sanctæ catholicæ ecclesiæ circumdatus est lætitia. De hoc ipso sanctus Augustinus in ejusdem psalmi explanatione *In princip.* similiter inquit: Conscidisti * lamentum peccatorum meorum, tristitiam mortalitatis meæ, & cinxisti me stola prima, immortali lætitia. Et iterum: Ut non plangat, sed cantet tibi, non humilitas, sed gloria mea: quia jam ex humilitate exaltasti me, & non compungat conscientia peccati, timore mortis, timore judicii, & cetera.

** Pro, velamentum.*

IN ACTIONE SEXTA.

IN TOMI PRIMI FINE.

Quod non pertineat ad imaginum adorationem contemnentes illud quod psalmographus cecinit: *Vana locuti sunt unusquisque ad proximum suum, labia dolosa in corde, & corde locuti sunt mala*. *Cap. 27. Reprehensio. Psalm. 11.*

Non ita est, ut illi contempsissent quod psalmographus cecinit: *Vana locuti sunt*, &c. sed contemnentes deliramenta hæreticorum in perversa facie ipsorum, cum psalmographo cecinerunt de illis: *Vana locuti sunt unusquisque ad proximum suum*, & quod sequitur. Beati Augustini in ejusdem psalmi explanatione, inter cetera: Veritas una est, qua illustrantur animæ sanctæ. Sed quoniam multæ sunt animæ, in ipsis multæ veritates dici possunt, sicut ab una facie multæ in speculis imagines apparent. Et post pauca: Superbi hypocritæ significantur, in sermone suo spem ponentes ad decipiendos homines, sed Deo non subditi. *Responsio.*

IN ACTIONE SECUNDA.

Quomodo intelligendum est quod psalmographus cecinit: *Misericordia & veritas obviaverunt sibi, justitia & pax complexæ sunt se*: quod temere aut adulatorie a Joanne presbytero & legato orientalium in participatione beati Papæ Hadriani & Tarasii dicitur esse completum. *Cap. 29. Reprehensio. Psalm. 84.*

Recte dictum est, quia Deus misertus est ecclesiæ Constantinopolitanæ, & obviavit veritati sanctæ catholicæ & apostolicæ ecclesiæ, quæ semper justitiam tenuit, ut scriptum est: *Responsio.*

Justitiæ sedes, fidei domus, aula pudoris.

Quam justitiam, fidem atque pudorem, ut confessa est, ecclesia Constantinopolitana amplectens, quando ab errore conversa est, fecit pacem: quia tantummodo ipsa sola sedes Constantinopolitana resistebat olitanæ orthodoxæ fidei. Nam sedes Alexandrina, seu Antiochena, & Hierosolymitana, semper nobiscum tenuerunt priscam traditionem, scilicet orthodoxam fidem; ut apud nos synodica earum pro sacrarum imaginum stabilitate habere monstratur. Beati Augustini in ejusdem psalmi explanatione inter cetera: Quia justitia & pax se osculantur, non litigant. Tu quare litigas cum justitia? Ecce justitia dicit tibi: Ne fureris, & non audis: Ne adulteres, & non vis audire: Non facias alteri quod tu pati non vis: Non dicas alteri quod tibi dici non vis. Inimicus es amicæ meæ, dicit tibi pax, quid me quæris? Amica sum justitiæ. Quemcumque invenero inimicum amicæ meæ, non ad illum accedo. Vis ergo venire ad pacem? Fac justitiam. Ideo alius psalmus dicit tibi: *Declina a malo, & fac bonum*: hoc est, ama justitiam; & cum declinaveris a malo, & feceris bonum, quære pacem, & sequere eam, &c. *Psalm. 36.*

IN ACTIONE QUARTA.

Quod non ad adorationem imaginum pertineat, ut illi dicunt, quod scriptum est: *Exaltate Dominum Deum nostrum: & adorate scabellum pedum ejus, quoniam sanctum est*. *Cap. 30. Reprehensio. Psalm. 98.*

Responsio. Beati Augustini in ejusdem psalmi explanatione, ubi inter cetera inquit: Timeo non adorare scabellum pedum Domini mei, quia psalmus mihi dicit: *Adorate scabellum pedum ejus*: & post pauca: Converto me ad Christum, quia ipsum quæro hic: & invenio quomodo sine impietate adoretur terra, sine impietate adoretur scabellum pedum ejus. Suscepit enim de terra terram, quia caro de terra est, & de carne Mariæ carnem accepit. Et quia in ipsa carne hic am- *Circa medium. Ibidem.*

bulavit, & ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedit; nemo autem illam carnem manducat, nisi prius adoraverit: inventum est quemadmodum adoretur tale scabellum Domini, & non solum non peccemus adorando, sed peccemus non adorando. Et post pauca: Ideo & terram quamlibet, cum te inclinas atque prosternis, non quasi terram intuearis, sed illum sanctum, cujus pedum scabellum est quod adoras; propter ipsum enim adoras. Ideo & hic subjecit: *Adorate scabellum pedum ejus, quoniam sanctum est*. Quis sanctus est? in cujus honore adoras scabellum pedum ejus: &c.

Ibidem.

IN EADEM ACTIONE.

Cap. 36. Reprehensio.

Quod nec de eo imaginum adoratio adstrui possit, ut illi putant, quod scriptum est: *Adorate in monte sancto ejus.*

Ibidem. Responsio. Circa finem.

Beati Augustini in ejusdem psalmi expositione, inter cetera: Hæretici non adorant in isto monte, quia mons iste implevit universam faciem terræ. Hæserunt in parte, & totum amiserunt. Si agnoscant ecclesiam catholicam, adorabunt in isto monte nobiscum. Etenim lapis ille, qui præcisus est de monte sine manibus, jam videmus quantum creverit, & quantas regiones terræ occupaverit, & usque ad quas gentes pervenerit. Et post pauca: Videmus confracta ab illo lapide omnia regna terræ. Quæ erant omnia regna terræ? Regna idolorum, regna dæmoniorum fracta sunt. Regnabat Saturnus in multis hominibus; ubi est regnum ejus? Regnabat Mercurius in multis hominibus; ubi est regnum ejus? Fractum est, redacti sunt illi in regnum Christi, in quibus ille regnabat. Et post pauca: Natus est ergo de monte sine manibus lapis ille, crevit, & crescendo fregit omnia regna terrarum. Factus est autem mons magnus, & implevit universam faciem terræ. Hæc est ecclesia catholica, cui vos communicare gaudete: illi autem qui non ei communicant, qui præter ipsum montem adorant & laudant Deum, non exaudiuntur ad vitam æternam: & cetera.

Daniel 2.

IN EADEM ACTIONE.

Cap. 37. Reprehensio. Psalm. 124.

Quod non propter illos qui imaginum adorationem spernunt, ut illi delirant, per prophetam dicitur: *Declinantes ad obligationem adducet Dominus cum operantibus iniquitatem.*

Responsio. Circa finem.

De hæreticis dixerunt: Sicut beatus Augustinus in eodem psalmo explanavit, inter cetera: Id est, quorum facta imitati sunt: quia eorum præsentes lætitias amaverunt, & futura supplicia non crediderunt. Et post pauca: Ergo quia Christus Filius Dei pax est, ideo venit colligere suos, & secernere ab iniquis. Quibus iniquis? Qui oderunt Jerusalem, qui oderunt pacem, qui volunt conscindere unitatem, qui non credunt paci, &c.

IN ACTIONE QUINTA.

Cap. 38. Reprehensio. Luc. 11.

Absurdissime & incaute contra eos, qui imagines adorare contemnunt, ab his qui eas adorant prolatum est testimonium sancti evangelii: *Nemo accendit lucernam, & ponit eam sub modio.*

Responsio.

Valde nimis atque pulcre contra eos qui imagines contemnunt, dixerunt poni lucernam sub modio, quia lucerna fides nostra est, videlicet sanctæ catholicæ & apostolicæ ecclesiæ. De qua fide sanctus Ambrosius Mediolanensis episcopus super sanctum evangelium secundum Lucam explanatione inter cetera testatur, dicens: *Nemo lucernam accendit, & in abscondito ponit, neque sub modio, sed super candelabrum*. Ergo quia in superioribus ecclesiam synagogæ prætulit, hortatur nos, ut fidem potius nostram ad ecclesiam transferamus. Lucerna enim fides est, juxta quod scriptum est: *Lucerna pedibus meis verbum tuum Domine*. Verbum enim Dei fides nostra est, verbum Dei lux est, lucerna est fides. Et post pauca: *Nemo ergo fidem sub lege constituat*. Lex enim intra mensuram est, ultra mensuram gratia. Lex obumbrat, gratia clarificat: & ideo nemo fidem suam intra mensuram legis includat; sed ad ecclesiam conferat: in qua septiformis Spiritus relucet gratia, quam princeps ille sacerdotum fulgore supernæ divinitatis illuminat, ne eam legis umbra restinguat.

Lib. 7. cap. 11. Luc. 11. Psalm. 118. Joan. 1.

Item sancti Joannis Chrysostomi de interpretatione evangelii secundum Matthæum, inter cetera: Ego enimvero accendi, inquit, lumen: esse vero ardentem, vestræ fiat celeritatis: non propter vos solum, sed & propter eos qui futuri sunt, hujus splendore lætificari, & ad virtutem deduci, &c.

Homil. 15. post medium.

IN ACTIONE QUARTA.

Cap. 14. Reprehensio.

Quod non ita intelligenda sit sententia beati Athanasii Alexandrinæ urbis episcopi, ut illi eam intelligendam putant, qui hanc ad adorationem imaginum accommodare nituntur.

Responsio.

Multæ quippe sententiæ beati Athanasii in eadem feruntur synodo, & qualem ex ipsis singularem sententiam dixerint, minime in hoc capitulari exaraverunt; sed sicut in sacris conciliis prædictorum nostrorum prædecessorum sanctissimorum pontificum ejusdem sancti Athanasii sententiæ inter cetera scriptæ sunt, fideliter proferimus. Interrogatio Antiochi ad sanctum Athanasium pro imaginibus: Cum lex & prophetæ dicant: Statuas & similitudines non adorabitis, quomodo vos facitis imagines, & adoratis eas? Respondit: Non sicut deos imagines adoramus nos fideles: Absit, pagani; sed tantummodo affectu & caritate nostræ animæ ad vultum faciei imaginis apparentis. Unde multoties vultu deserto, sicut lignum purum atque commune, eam, quæ dudum fuerat imago, comburimus. Sicut enim Jacob appropinquans morti, summitatem virgæ Joseph adoravit, non virgam honorificans, sed qui eam tenebat: sic & fideles non pro aliquo alio modo imagines adoramus, nisi pro desiderio effigie declarati: & alia plura similia, ut sequitur.

Genes. 47.

IN ACTIONE SEXTA.

Cap. 15. Reprehensio.

Quod non ad adorationem imaginum pertineat testimonium quod de sexta synodo protulerunt.

Responsio.

Idcirco testimonium de sancta sexta synodo protulerunt, ut clarifice ostenderent, quod jam quando sancta sexta synodus acta est, priscis temporibus sacras imagines & historias pictas venerabantur. Unde ipsa sancta sexta synodus fideliter per canones orthodoxe statuens, ita constituit dicens: In quibusdam venerabilium imaginum picturis, agnus digito præcursoris monstratus designatur, qui in signum relictus est gratiæ. Et post pauca: Secundum humanam figuram & in imaginibus a nunc pro veteri agno reticulari decernimus, &c. Unde & beatus Augustinus in nonagesimo tertio psalmo explanavit; Si autem non adoras in Christo ista terrena, quamvis de illis similitudo quædam data est ad significandos sanctos; de quacumque creatura ducta fuerit similitudo, tu intellige similitudinem creaturæ, & adora artificem creaturæ, &c.

Can. 82.

IN ACTIONE QUARTA.

Cap. 16. Reprehensio.

Quod numquam ab apostolis exemplis aut verbis, ut illi garriunt, imagines adorare institutum sit.

Responsio.

Sanctus Dionysius Areopagita, qui & episcopus

Atheniensis valde nimirum laudatus est a sancto Gre- A gorio Papa, confirmante eum antiquum patrem & doctorem esse. Iste sub temporibus apostolorum fuit, & in actibus apostolorum monstratur. (Act. 17.) Unde & a prædictis sanctissimis prædecessoribus nostris pontificibus in sacris conciliis eorum, ejus confirmata sunt veridica testimonia pro sacrarum imaginum veneratione, inter cetera: Amplectentes ista ex epistola sancti Dionysii episcopi Atheniensis, quæ directa est ad sanctum Joannem evangelistam. Et infra: Quid mirabile, si Christus verax, & discipulos iniqui de civitatibus ejiciunt? ipsi digne sibi judicantes, & de sacro scelerati [d] interdicunt recedentes? In veritate & manifeste imagines sunt visibilia invisibilium. Nec enim in sæculis supervenientibus [b] culpabilis erit ex ejus justitia respectus Dei.

Item ejusdem de cælesti militia (Cæl. hierarch. cap. 1.): Prædicta enim incorporea [c] agmina diversis coloribus effigurantur, & compositionibus varios per colores tradidit, quatenus [d] tacite nosmetipsos per sacratissimas effigies ad simplices & incorporales pia mente transeamus. Etenim impossibile est, nostra mente ad incorpoream illam pertingere cælestis militiæ imitationem visionemque, [e] nisi per elementorum potentius per visibilem ad invisibilem pulcherrimamque attingere effigiem, & visibiles odoriferasque imagines rationali traditione invisibiles præfulgi, &c.

[a] Melius, interdicti & recedentes? In veritate manifeste.
[b] Melius, arctius erit Deus justitiam a se separationum, sed qui se a Deo separant.
[c] Melius, agmina materialibus figuris, & compositionibus.
[d] Melius, pro captu nostro per sacratissimas
[e] Melius, nisi propter ... materialem ... nu luctione, visibiles formas, & sensibiles odores habens, ut imagines invisibilis pulcritudinis, & intellectualis diffusionis.

IN EADEM ACTIONE.

(Cap. 37. Reprehensio.) Quod non ad adorationem imaginum pertineat, ut illi asserunt, sententia beati Cyrilli in expositione evangelii secundum Matthæum.

(Responsio.) Sanctus Cyrillus Alexandrinus, & sanctus Gregorius Nyssenus, uno tenore in historia Abrahæ pro sacrarum imaginum veneratione dixerunt. Nam & in sacris conciliis prædictorum nostrorum sanctissimorum pontificum ita fertur de sermone sancti Cyrilli Alexandrini episcopi. Quemadmodum imaginem si quis designatam jucundam respexerit, mirabitur quidem regis figuram, & quæ in illa apparet. Hanc & ejus noscens conscriptionem pariter cernens delectabitur, D ut ipsum regem aspiciat, &c.

IN ACTIONE SEXTA.

(Cap. 38. Reprehensio.) Quod magnæ sit temeritatis ingentisque absurditatis, sæpe memoratas imagines corpori & sanguini Dominico æquiparare velle.

(Responsio.) Non æquiparaverunt, sed magis scripturaliter dixerunt: Nullus enim aliquando tubarum spiritus, sanctorum apostolorum aut probabilium patrum nostrorum, quæ sine sanguine nostram liberationem, quæ ad memoriam passionis Christi Dei nostri & omnis ejus dispensationis facta, dixit imaginem corporis ejus: nec susceperunt a Domino sic dicere aut confiteri: sed audiunt dicentem eum evangelice (Joan. 6.): *Nisi comederitis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non intrabitis in regnum cælorum.* Et alia plurima ex Domini doctrina & beati Pauli apostoli (1. Cor. 11.), quæ exarare noluimus, quia in eadem per ordinem scribitur synodo. Nam æquiparare, ut dicunt Iconoclastæ hæretici in eorum pseudosyllogo, venerandas imagines corpori & sanguini dominico, insensabiliter æquiparaverunt.

IN EADEM ACTIONE.

(Cap. 39. Reprehensio.) Quod præsumptive & indocte eas Tarasius cum complicibus suis sacratis vasibus æquiparare non formidet.

(Responsio.) Pro hoc in synodo dictum est a Tarasio patriarcha Constantinopolitano: Quia & sacra diversa vasa habentes, hæc osculamur & amplectimur, & sanctificationem quamdam accipere ab iis speramus: eo quod hæretici in eorum pseudosyllogo oblatrantes delirabant, neque orationem sacram sanctificantem eam, ut ex hoc ad sanctam a communi transferatur, sed manere communem & inhonoratam, sicut eam operatus est pictor. Nos vero in his fideliter & veraciter dicimus & probamus, quia usus sanctæ nostræ catholicæ & apostolicæ Romanæ ecclesiæ fuit & est: Quando sacræ imagines vel historiæ pinguntur, prius sacro chrismate unguntur, & tunc a fidelibus venerantur: instar facientes, ut locutus est Dominus ad B Moysen dicens (Exod. 30.): *Faciesque unctionis oleum sanctum unguentum, compositum opere unguentarii: & unges ex eo tabernaculum testimonii, & arcam testamenti, mensamque cum vasis suis, candelabrum & utensilia ejus, altaria thymiamatis & holocausti, & universam supellectilem, quæ ad cultum eorum pertinet: sanctificabisque omnia, & erunt sancta sanctorum: qui tetigerit ea, sanctificabitur.*

IN ACTIONE SEXTA.

IN TOMO SECUNDO.

(Cap. 40. Reprehensio. Psalm. 11.) Epiphanius legit: quod non ad eorum parentes pertineat, sicut illi dicunt: *Disperdat Dominus univer-* C *sa labia dolosa, & linguam magniloquam.*

(Responsio.) Bene prophetice dixerunt, cum psalmista canentes, sicut beatus Augustinus in eodem explanavit psalmo, dicens (Psalm. 11.): *Disperdat Dominus universa labia dolosa*, &c. *Universa* dixit, quis se exceptum putet? sicut apostolus dicit (Rom. 2.): *In omnem animam hominis operantis malum, Judæi primum & Græci. Et linguam superbam.*

IN EADEM ACTIONE.

(Cap. 41. Reprehensio. Psalm. 9.) Quod non in eorum parentibus, ut illi dicunt, impletum sit quod scriptum est: *Inimici defecerunt framea in finem, & civitates eorum destruxisti.*

(Responsio.) Hunc versum semper cum propheta prophetici D psalmifice dixerunt. Unde & beatus Augustinus in eodem psalmo explanavit, dicens (Post principium.): *Inimici defecerunt framea in finem:* non pluraliter, inimici; sed singulariter, hujus inimici. Cujus autem inimici, nisi diaboli frameæ defecerunt? Hæ autem intelliguntur diversæ opiniones erroris. Et post pauca: *Et civitates destruxisti.* Civitates autem istæ sunt in quibus diabolus regnat, ubi dolosa & fraudulenta concilia tamquam curiæ locum obtinent, & cetera. Et ideo adimpletum est in ipsis hæreticis, quando sacras imagines temerantes procaciter deposuerunt.

IN ACTIONE QUARTA.

(Cap. 42. Reprehensio. Psalm. 72.) Quomodo intelligendum est: *Domine, in civita-* E *te tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges:* quod quidem capitulum, sicut & cetera, illi aliter quam dictum sit intelligunt.

(Responsio.) Pro divitibus hujus mundi in errore existentibus, atque & aliis modis intelligitur. Nam & ipse sanctus Joannes Chrysostomus (Orat. quod veteris & novi Testamenti unus sit legislator, &c.), ubi se ostendit picturam sacrarum imaginum diligere, explanavit, dicens: Ego & ceræ infusam dilexi imaginem pietate repletam. Vidi enim angelum in imagine persequentem multitudinem barbarorum, & Davidem vere dicentem (Psalm. 72.): *Domine, in civitate tua imaginem eorum ad nihilum rediges.* Ecce lucidissime ostendit pater, quomodo intelligendum est.

Item sancti Athanasii de interpretatione psalmo-

rum, inter cetera: Civitas enim Domini, quæ sursum Jerusalem: imago autem eorum, terrestris. Quod enim dicit, tale est: Quoniam terrestris, inquit, induti sunt imaginem, & non cælestis, propter hoc ad nihilum redigentur. Audient enim illo tempore:
Matth. 25.
Nescio vos: utpote non indutos eadem Domini imagine, &c.

Circa medium.
Item sancti Augustini in ejusdem psalmi explanatione, inter cetera: Quicumque ista non habetis, non cupiatis: quicumque habetis, non in eis præsumatis. Ecce dixi vobis. Non dico: Damnamini, quia habetis; sed damnamini, si de talibus præsumatis, si de talibus inflemini, si propter talia magni vobis videamini, si propter talia pauperes non agnoscatis, si generis humani conditionem communem propter excellentem vanitatem obliviscamini. Tunc enim Deus necesse est retribuat in novissimo, & in civitate sua imaginem talium ad nihilum redigat.

IN EADEM ACTIONE.

Cap. 41. Reprehensio. Psalm. 124.

Quod non, ut illi gloriantur, propter illos dictum est qui imagines adorant: *Quoniam non derelinquet Dominus virgam peccatorum super sortem justorum, ut non extenda t justi ad iniquitatem manus suas.*

Responsio.

Recte cum propheta dixerunt: quia virga peccatorum hæretici sunt, & sors justorum orthodoxi, quemadmodum sanctus Augustinus in eodem psalmo explanavit, dicens: Sentitur ad tempus virga peccatorum super sortem justorum, sed non ibi relinquitur, non erit in æternum. Veniet tempus, quando Christus in claritate sua apparens, congreget ante se omnes gentes, & dividat eas, sicut dividit pastor hædos ab ovibus. Oves ponet ad dexteram, hædos ad sinistram, &c.
Post medium. Matth. 25.

IN ACTIONE QUARTA.

Cap. 44. Reprehensio.

De eo quod Joannes presbyter, Theodosio abbate monasterii sancti Andreæ recitante verba Joannis Chrysostomi, & dicente: Vidi angelum in imagine persequentem barbarorum multitudinem, dixit: Quis est iste angelus, nisi de quo scriptum est, quoniam angelus Domini percussit centum octogintaquinque millia Assyriorum in una nocte, in circuitu Jerusalem exercitantium?

Responsio.

Jam superius vobis exaravimus, propter quod sanctus Joannes Chrysostomus protulit ipsum aspectum: sed ipsa varia multitudo unde fuisset, transiit. Idcirco Joannes presbyter ex proprio arbitrio dixit, secundum divinam scripturam existimans esse, quando angelus Domini percussit centum octoginta quinque millia Assyriorum in una nocte, in circuitu Jerusalem exercitantium? Nam utrum sic esset, an non, minime confirmavit, sed interrogative taliter memoravit.

IN EADEM ACTIONE.

Cap. 45. Reprehensio.

Dementissimum & ratione carens dictum Joannis presbyteri Orientalium, in eo quod ait: Quoniam non assistente Imperatore imago ejus honoratur: non enim inhonoratur: quatenus & nunc dominatore omnium Jesu Christo visibiliter nobis non apparente, (invisibilis enim est carnalibus nostris oculis: sicut enim Deus, ubique adest:) honorandam ejus imaginem, sicuti & in Imperatore, pater sensit.

Responsio.

Non ex se hæc dixit Joannes presbyter Orientalium, sed de libro sancti Anastasii episcopi Theopoleos, qui in eadem synodo lectus est, & ideo dixit: Ostendit pater, quod non assistente imperatore imago ejus honoratur; non enim inhonoratur, & quod sequitur, ut supra.

IN ACTIONE QUARTA.

Cap. 46. Reprehensio.

De eo quod Joannes presbyter & legatus Orientalium incaute imaginum adorationem stabilire nitens, dixisse legitur: *Erexit Jacob titulum Deo*, quatenus & benedixit eum.

Responsio.

In similitudine hoc dixit, quia cum evigilasset, tunc ille erexit titulum lapideum in loco, quo locutus fuerat ei Deus, libans super eum libamina, & effundens oleum, vocansque nomen loci Bethel. Et ideo plures similitudines interpretationum habere videtur. De libro beati Augustini, de tractatu Esau & Jacob: Intelligit, inquit, sanctitas vestra; multis enim modis significatur una res, id est, ecclesia. Et post pauca: Quia una res multis modis significatur, quæ nihil horum est per evidentiam, omnia est per figuram, &c.
Genes. 35.

IN EADEM ACTIONE.

Cap. 47. Reprehensio.

Quam absurde agunt, qui ad confirmandas imagines exemplum divinæ legis proferunt, dicentes propitiatorium, & duos cherubim aureos, & arcam testamenti, præcipiente Domino, Moysen fecisse.

Responsio.

Jam superius minime exaravimus, qualiter prædecessores nostri sanctissimi pontifices, ad confirmandas imagines, divinæ legis exemplum in eorum posuerunt sacris conciliis. Unde sanctus Gregorius theologus in sermone de pascha, inter cetera ait: Et qui loquebatur ante ipsum ad Moysen, tunc cum de ibus legem daret: *Vide enim*, inquit, *omnia facies secundum exemplar, quod tibi ostensum est in monte*: adumbratione quadam descriptionem invisibilium ostendens esse visibilia: & suadeor nihil horum sine causa, neque irrationabiliter, nec humi repens ordinatum esse, nec quod indignum esset & Dei constitutionibus & Moysis ministerio; &c.
Orat. 2. de Pascha, ante medium. Exod. 25.

Item beati Augustini de libro Exodi inter cetera: Facta credimus, quemadmodum facta legimus: & tamen ipsa facta umbras fuisse futurorum apostolica doctrina cognoscimus. Putamus ergo specialiter esse investiganda quæ facta sunt, facta tamen esse negare non possumus; &c.

Cap. 48. Reprehensio.

Quod non parvi sit piaculi, scripturas sanctas aliter intelligere, quam intelligendæ sunt, & ad hos sensus usurpatas accommodare, quos illæ non continent: sicut in erronea synodo, quæ in Nicæa regnante Constantino, mediante Irene matre ejus, residente Tarasio Constantinopolitano neophyto episcopo, gesta est.

Responsio.

Hæ subjectæ reprehensiones non ex synodo, sed de sensu tractæ sunt libri beati Augustini, de eo quod apparuit Deus Moysi, ad finem ejusdem libri, ubi ita explanatum est. Omnia ergo futuri signa sunt & mysteria de Domino nostro Jesu Christo: & si qua alia sunt in libris veteribus sacramenta, sive illa intelligamus, sive non intelligamus, quærentem desiderant, non reprehendentem. Petamus ergo, quæramus, & pulsemus, ut aperiatur nobis. Illis futura prædicta sunt sacramenta, nos præsentia videmus in ecclesia.

Cap. 49.

Quæ sit differentia imaginis & similitudinis, sive æqualitatis.

Quis de fidelibus ignorare se putat aliquando, quæ sit imago, aut similitudo, vel æqualitas? In sancta vero catholica & apostolica ecclesia humilibus datur gratia. Nam differentia mathematicorum exterioris arte disciplinæ fideles conservare despiciunt, beato Ambrosio dicente in libro primo de fide, ubi inter cetera inquit: Dicendum est nobis quod scriptum est: *Cavete ne quis vos deprædetur per philosophiam &*
Lib. 1. cap. 5. Coloss. 2.

inanem seductionem, secundum traditionem hominum, & secundum elementa hujus mundi, & non secundum Deum. Omnem enim vim venenorum suorum in dialectica disputatione constituunt, quæ philosophorum sententia definitur, non adstruendi vim habere, sed studium destruendi. Sed non in dialectica complacuit Deo salvum facere populum suum. Regnum enim Dei in simplicitate fidei est, non in contentione sermonis.

Cap. 20. Reprehensio.

Quod contra beati Gregorii instituta sit, imagines adorare seu frangere: & quia vetus & novum Testamentum, & pæne omnes præcipui doctores ecclesiæ consentiunt beato Gregorio in non adorandis imaginibus, nec ut aliquid præter Deum omnipotentem adorare debeamus, in multis locis confirmat sanctus Gregorius Papa.

Responsio.

Nequaquam sacras contempsit imagines aliquando, sed magis constantissime observavit, & eorum veneratus est figuras. Illud autem, quod pæne omnes præcipui doctores ecclesiæ consentiunt beato Gregorio, irrationabile fuit scribere: quia sanctus Gregorius ad prædecessores suos patres atque præcipuos doctores sanctæ catholicæ ecclesiæ obediens & consentiens fuit. Nam illi beatum Gregorium in hoc existentes mundo nescierunt, nisi solus ille qui quos præscivit & prædestinavit, &c. Nam qualiter sanctos prædecessores suos veneratus sit, proferimus epistolam ejusdem sancti Gregorii ad Eulogium patriarcham Alexandrinum directam, ubi inter cetera: Præterea de Eudoxii hæretici persona, de cujus errore in Latina lingua nihil reperi, mihi a vestra beatitudine largissime gaudeo satisfactum. Virorum quippe fortissimorum Basilii, Gregorii, atque Epiphanii testimonia protulistis: & manifeste peremptum cognoscimus eum, in quem heroës nostri tot jacula dederunt, &c. De veneratione vero sacrarum imaginum, sicut in ceteris epistolis suis sanctus Gregorius docuit, ita & in epistola sua ad Januarium episcopum Calaritanum, quæ sic incipit: Judæi de civitate vestra huc venientes questi nobis sunt, quod synagogam eorum, quæ Calaris sita est, Petrus qui ex eorum superstitione ad Christianæ fidei cultum Deo volente perductus est, adhibitis sibi quibusdam indisciplinatis, sequenti die baptismatis sui, hoc est, Dominico, in ipsa festivitate paschali, cum gravi scandalo sine vestra occupaverit voluntate: atque imaginem illic genitricis Dei Dominique nostri, & venerandam crucem, vel birrum album, quo de fonte surgens indutus fuerat, posuisset. Et post pauca: Considerantes hac de re vestræ voluntatis intentum ac magis judicium, his hortamur affatibus: ut sublata exinde cum ea qua dignum est veneratione imagine atque cruce, debeatis quod violenter ablatum est reformare. Et post pauca: Ne ergo suprascriptus Petrus, vel alii qui ei in hac indisciplinationis pravitate præbuere solatium sive consensum, hoc zelo fidei se fecisse respondeant, ut per hoc quasi eis necessitas fieret convertendi, admonendi sunt; atque scire debent, quia hac circa hos temperantia magis utendum est, ut trahatur ab eis velle non teneri, non ut adducantur inviti: quia scriptum est: *Voluntarie sacrificabo tibi*, &c. Ecce sanctus Gregorius non est ausus contradicere tali fidei pro sacris imaginibus, sed magis eam confirmavit, ubi dixit: Non adducantur inviti.

Lib. 7. epist. 30. — *Lib. 7. ind. 2. epist. 5.* — *Psalm. 53.*

Cap. 21. Reprehensio.

Quod contra Dominicæ vocis imperium faciunt hi qui parentes eorum anathematizant: & si secundum eorum opinionem prædecessores eorum hæretici fuere, isti ab hæreticis geniti, docti, & consecrati sunt: sive de non judicandis his qui de sæculo recesserunt: vel quantum istorum error a parentum errore dissentiat: cum videlicet illi imagines frangere, isti adorare, censuerint.

Responsio.

Isti qui hoc ex sensu scripserunt, vel ad magnisonum Ezechielem prophetam attendere debebant, dicentem: *Vivo ego, dicit Dominus, si erit vobis ultra parabola hæc in proverbium in Israel. Ecce omnes animæ meæ sunt: ut anima patris, ita & anima filii mea est. Anima quæ peccaverit, ipsa morietur.* Et infra: *Et cum averterit se ab impietate sua, quam operatus est, & fecerit judicium & justitiam, ipse animam suam liberavit.* Et post plura: *Nolo mortem impii, sed ut revertatur impius a via sua, & vivat. Convertimini a viis vestris pessimis, & quare moriemini domus Israel? Tu itaque, fili hominis, dic ad filios populi tui: Justitia justi non liberabit eum, in quacumque die peccaverit: & impietas impii non nocebit ei, in quacumque die conversus fuerit ab impietate sua*, &c. Nam ut sanctus Gregorius in dialogis suis meminit, Ermigildo regi ab Ariana hæresi ad fidem catholicam converso, quid nocuit pater suus Arianus Luvigildus Wisigothorum rex? Prorsus credimus quia nihil: sed magis cum in perditionem animæ suæ ipse pater ejus Arianus pro vera & orthodoxa fide eum occidi fecit, constantissimus Dei confessor & martyr effectus est: pater vero ejus Arianus in ignem æternum pro Ariana fide sua deductus est. Et quid potuit fidelem filium suum in quocumque lædere capitulo? Tunc namque gaudet sancta catholica & apostolica ecclesia, quando inimicos suos, videlicet hæreticos, videt in vera confessione ad eam reverti, Domino dicente: *Gaudium erit super uno peccatore*, &c. Et si de uno gaudium fit, quanto magis de tot millium hominum reversione? quis audebit de fidelibus tandem aliquando resistere? Item ex sancto Augustino in psalmum octogesimum quartum, inter cetera dicente: Peccata parentum non pertinent ad filios, quæ faciunt parentes jam natis filiis. Jam enim filii nati ad se pertinent, & parentes ad se pertinent. Itaque illi qui nati sunt, si tenuerint vias parentum suorum malas, necesse est portent & merita ipsorum. Si autem mutaverint se, & non fuerint imitati parentes malos, incipiunt habere meritum suum, non meritum parentum suorum. Usque adeo autem non tibi obest peccatum patris tui, si te mutaveris, ut nec ipsi patri tuo obsit, si se mutaverit, &c.

Ezech. 18. & 33. — *Lib. 3 cap. 31.* — *Luc. 15.* — *Post princip.*

Cap. 22. Reprehensio.

Quod inutiliter & incaute Græci ecclesiam catholicam anathematizare conati sunt in eorum synodo, eo quod imagines non adoret: cum utique prius debuerint omnino scrutari, quid uniuscujusque partis ecclesia de hac causa sentire vellet.

Responsio.

Illi non anathematizaverunt catholicam ecclesiam: sed magis ad eam reversi, anathematizaverunt pseudosyllogum illum una cum complicibus ejus hæreticis, qui sacras imagines in sancta ecclesia a priscis temporibus constitutas, inverecunde & incaute non solum deposuerunt, sed insuper incenderunt. Et ideo secundum traditionem sanctæ catholicæ & apostolicæ ecclesiæ ab ipsa reversi hæresi, specialiter eam contemnentes anathematizaverunt. Item ex epistola sancti Gregorii ad Eusebium archiepiscopum Thessalonicensem directa: Hortamur, ut cum omni vivacitate ac solicitudine fraternitatis hoc vestra rimari cura non desinat: & si ab hac eos insontes pravitate repererit, scandalum de filiorum suorum mentibus habitatorum satisfactione removeat: atque inter omnes hæreses specialiter Severum ac Nestorium anathematizent, &c. Sic & isti fecerunt de propria eorum hæresi revertentes.

Lib. 7. ind. 2. epist. 6.

Cap. 23. Reprehensio.

Quia mulier in synodo docere non debet, sicut Irene in eorum synodo fecisse legitur.

Responsio.

In ipsis enim exordiis Christianorum, cum ad fidem converteretur Imperator Constantinus, mater sua Helena Augusta ad eum cum duodecim scribis & Pharisæis, ac magistris, & principibus Judæorum in urbem venit Romam: & ipsa una cum filio suo Constantino Augusto concilium Judæos cum Christianis facere censuerunt. In quo præsidens sanctus Papa Silvester cum pluribus sanctissimis episcopis, in ampliorem statum dilatantes Christianorum fidem, tam per sacram scripturam, quamque per miracula, Domino protegente, victores effecti sunt. Sed & sanctus Leo Papa egregius doctor, pro sacrosancto quarto concilio ad Pulcheriam Augustam emisit epistolas suas. Unde & ipsa per semetipsam in sancta quarta synodo sedit, una cum fidelissimo Marciano Imperatore. Item ex libro sancti Augustini, de eo quod in Genesi sexto die factum legitur, inter cetera: Produxit terra herbam pabuli & ligna fructifera: producunt & homines in ecclesia opera misericordiæ: post ipsa opera, quæ etiam Domino exhibita sunt, cum esset in carne, non solum a viris, sicut fuit Zachæus, sed etiam a mulieribus quæ ei ministrabant de substantia sua, &c.

Cap. 14. Reprehensio.

Quod non ideo adorandæ sunt imagines, quod per eas, ut illi dicunt, nonnulla signa demonstrata fuisse videntur: cum tamen non omnes res adorentur, per quas vel in quibus miracula apparent.

Responsio.

Jam superius exaravimus pro adorandis imaginibus, qualiter in eorum explanaverint definitione: Demonstrantes eis osculum & honorabilem salutationem reddere, nequaquam secundum fidem nostram veram culturam, quæ decet solam divinam naturam. Ex libro sancti Augustini in psalmum septuagesimum sextum, inter cetera: Tu vere magnus Deus faciens mirabilia in corpore, in anima solus faciens. Et post pauca: Fecit & Moyses, sed non solus; fecit & Elisæus; fecerunt & apostoli, sed nullus eorum solus. Illi cum facerent, tu cum eis; tu quando fecisti, illi non tecum. Non enim tecum fuerunt cum fecisti, quando & ipsos tu fecisti. Tu es Deus, qui facis mirabilia solus, &c.

Post medium.

Cap. 15. Reprehensio.

De eo quod apocryphas & omni derisione dignas nænias suis locutionibus interposuerunt.

Responsio.

Ad derisionem & opprobrium hæreticorum, qui pseudosyllogum illum fecerunt, eorum apocryphas nænias, quas deliraverunt, in medium deduxerunt: demonstrantes eis, qualem errorem conabantur in sanctam catholicam & apostolicam introducere ecclesiam. Et idcirco qui ex ipsa reversi sunt hæresi, cum propheta canebant pro ipsius hæreticis: *Inimici defecerunt framea in finem*, & cetera alia plura. Item sancti Gregorii theologi de sermone in epiphaniis, inter cetera: Accedamus ad lucem, & efficiamur etiam ipsi lux participatione lucis æternæ. Et post pauca: Numquid tale aliquid in mysteriis suis habent paganorum delira commenta, & mysteria obscura, adinventiones dæmonum, aut furiosæ mentis vesana figmenta, tempore confirmata, & fabulis commendata? Ea enim, quæ tamquam vera adorant, rursum ficta esse & composita per fabulas docent. Quod si essent vera, utique fabulosa non essent: cum sint omni genere contraria sibi veritas & figmentum. Sed agunt omnia, tamquam vere pueri in plateis ludentes, ac sibi invicem illudentes. Nulla ibi virilis sensus & perfectæ rationis assertio, nihil quod præferre valeant adversus cultores Verbi Dei: & alia similia plura.

Psalm 9.

Oratione in sancta lumina, in initio.

Cap. 16. Reprehensio.

De eo quod quanto plura exempla hæreticorum, & imagines spernentium vel despicientium trahunt, tanto parentes suos majoribus conviciis & injuriis inhonorant: quos procul dubio eorum sequaces in hac parte fuisse profitentur.

Responsio.

Ecce ipsum unum tenorem in hoc capitulari sæpius referunt, quia parentes eorum despexerunt, atque injuriantes inhonoraverunt. Et ideo & nos, ut superius exaravimus, pro hujusmodi breviter addentes dicimus: quia nec parentes boni possunt filiis malis prodesse, neque filii boni possunt parentibus malis auxilium ferre, sed unusquisque pro se reddet rationem Deo. Magis autem multum laudabiles sunt, qui parentes eorum non sequuntur in sævissimo errore, reversi ad veram fidem orthodoxam sanctæ catholicæ & apostolicæ ecclesiæ. Ex libro sancti Augustini de prophetia, ubi ad oves loquitur Deus, inter cetera: Ergo quicumque ab hæreticis transierint ad catholicam, non habebunt hoc opprobrium gentium, nec portabunt maledictum dissensionis, quia permanent in radice unitatis, in plantatione caritatis: *Non portabunt maledictum, & scient quoniam ego sum Dominus Deus eorum, & ipsi populus meus domus Israel, dicit Dominus Deus.*

Tract. de ovibus, circa finem tom. 9.

Ezech. 34.

Cap. 17. Reprehensio.

Quod non sit contra religionem Christianam, ut illi dicunt, non colere & non adorare imagines.

Responsio.

Ex libro beati Augustini de tractatu Proverbii Salomonis, inter cetera: Invenis hominem porrigentem manu eleemosynas pauperum, nec tamen de Deo ibi cogitantem, sed hominibus placere cupientem. Lanea vestis videri potest, interiorem lineam non habet. Invenis alium dicentem tibi: Sufficit mihi in conscientia Deum colere, Deum adorare; quid mihi opus est aut in ecclesiam ire, aut visibiliter misceri Christianis? Lineam vult habere sine tunica: Non novit, non commendat talia opera mulier ista. Dicenda sunt quidem & docenda spiritalia sine carnalibus: sed illi qui accipiunt, debent tenere spiritalia, & non carnaliter operari carnalia, &c.

Cap. 18. Reprehensio.

Quod non parvi sit erroris, manufactas imagines arcæ testamenti Domini coæquare conari, ut illi in sua synodo facere conati sunt.

Responsio.

Item ex tractatu sancti Augustini de Esau & Jacob, inter cetera: Duo testamenta dicuntur in lege, unum vetus, alterum novum. Vetus promissiones habebat temporales, sed significationes spiritales. Intendat caritas vestra. Si promissa est Judæis terra promissionis, significat aliquid spiritaliter terra promissionis. Si promissa est Judæis civitas pacis Jerusalem, significat aliquid nomen civitatis Jerusalem: & similia alia plura. Unde, ut superius exaravimus de eodem libro sancti Augustini: Una res multis modis significatur: quæ nihil horum est per evidentiam, omnia est per figuram, &c.

Cap. 19. Reprehensio.

Quod non sint coæquandæ imagines reliquiis sanctorum martyrum & confessorum, ut illi in sua erronea synodo facere nituntur: eo quod reliquiæ aut de corpore sunt, aut de his quæ circa corpus cujusdam sancti fuerunt. Imagines vero nec in corpore, nec circa corpus fuisse vel fore creduntur, illis quibus adscribuntur.

Responsio.

In sacris prædictis conciliis prædecessorum meorum sanctissimorum pontificum hæc oblata sunt testimonia, id est, sancti Gennadii Massiliensis episcopi, qualiter veneranda sint corpora vel reliquiæ sanctorum, capitulo quadragesimo. Sacrorum corpora, & præcipue beatorum reliquias, ac si Christi membra sincerissime honoranda; & basilicas eorum nomine appellatas, velut loca divino cultui mancipata, affectu piissimo & devotione fidelissima adeundas. Si quis contra hanc sententiam venit, non Christianus credatur, sed Eunomianus. Item de petitione clericorum & monachorum sanctæ Antiochenæ ecclesiæ adversus Severum hæreticum in sancta quinta synodo:

In synodo sub Mennа Act. 1. Neque enim de sanctis altaribus pepercit, sacratissima vestimenta vasaque nonnulla discerpens, ceteraque fundens distribuit consentientibus sibi. Ausus fuit enim ille, beatissimi, quæ in typum Spiritus sancti aureæ argenteæque columbæ pendebant supra sacratissimos fontes & altaria, cum reliquiis usurpare, dicens: Non est necesse in specie columbæ Spiritum sanctum nominare, &c.

Cap. 10. Reprehensio. Quod hæc synodus, quæ nec synodus quidem dicenda est, nullatenus æquiparari possit Nicænæ synodo, quamquam io eodem sit agitata loco, sicut Joannes presbyter adulanter dixisse perhibetur: quippe cum ab ea non solum in ceteris, sed in symbolo discrepare noscatur.

Responsio. Jam superius exaravimus hujus synodi divina dogmata irreprehensibilia exsistere, sicut præcipuorum sanctorum patrum mirifice demonstrant opuscula. Nam si quis a prædictæ synodi symbolo discrepare se dixerit, discrepare videtur a sanctarum sex synodorum symbolo: eo quod isti non ex se, sed per sanctorum dogmatum constitutiones locuti sunt. Ex libro *Actione 17.* sanctæ sextæ synodi, inter cetera: Sufficiebat quidem ad perfectam orthodoxæ fidei cognitionem atque confirmationem, pium atque orthodoxum hoc divinæ gratiæ symbolum. Sed quoniam non destitit ab exordio adinventor malitiæ, cooperatorem sibi serpentem inveniens, & per eum venenosam humanæ naturæ afferens mortem: ita & nunc organa ad propriam suam voluntatem apta reperiens, &c.

Loco citato. Item ex libro sancti Augustini de prophetia, ubi ad oves loquitur, inter cetera: Lateribus & humeris vestris impellebatis, & cornibus vestris percutiebatis, & omne quod deficiebat comprimebatis, quousque dispergeretis eas foras: & salvabo oves meas. Sicut detestanda eorum iniquitas & crudelitas, ita laudanda pastoris nostri & Dei nostri misericordia. Et post pauca sequitur: Et super omnem terram gloria tua. Sponsus in cælo est, sponsa in terra est. Ille super omnes cælos, illa super omnem terram. O hæretice, credis quod in cælo non vides; negas quod in terra vides? Dicat ergo hæc, dicat & audiatur, salvet oves suas. Et salvabo, inquit, oves meas, & jam non erunt in devastationem: & judicabo inter ovem & ovem, & excitabo super eas pastorem unum, & reliqua.

Cap. 2. Reprehensio. Contra eos qui dicunt: Sicut divinæ scripturæ libros, ita imagines ob memoriam venerationis habemus, nostræ fidei puritatem observantes.

Responsio. Lib. 9. epist. 9. Sancti Gregorii Papæ ex epistola ad Serenum episcopum Massiliensem directa, inter cetera: Dic frater, a quo factum sacerdote aliquando auditum est quod fecisti? Si non aliud, vel illud te non debuit revocare, ne despectis aliis fratribus solum te sanctum & esse crederes sapientem? Aliud est enim picturam adorare, aliud per picturæ historiam quid sit adorandum addiscere. Nam quod legentibus scriptura, hoc idiotis pictura præstat cernentibus: quia in ipsa ignorantes vident quid sequi debeant: in ipsa legunt qui litteras nesciunt. Unde & præcipue gentibus pro lectione pictura est: quod magnopere a te, qui inter gentes habitas, attendi debuerat. Et post pauca: Et quia in locis venerabilibus sanctorum depingi historias non sine ratione vetustas admisit. Et rursus. Quia picturas imaginum, quæ ad ædificationem imperiti populi fuerant factæ, ut nescientes litteras, ipsam historiam attendentes, quid actum sit discerent, &c.

Hoc loco ante Sophronii dicta quædam desse videntur. Item Sophronii episcopi Hierosolymitani, qui ita explanavit in sancta sua synodica, quæ in sancto sexto concilio oblata & mirabiliter suscepta est, de Spiritu sancto dicens: Vere Patri & Filio consempiternum, consubstantialem, atque contribulem ejusdemque essentiæ atque naturæ. Similiter & deitatis Trinitatem consubstantialem, cohonorandamque ac consessorem, connaturalem & cognatam atque contribulem, in unam conrecapitulandam deitatem, atque in unam copulandam communem dominationem, absque personali confusione, & absque substantiali divisione. Trinitatem itaque in unitate credimus, & in unitate Trinitatem glorificamus, & cetera.

Item ex epistola sancti Athanasii ad Epictetum directa, inter cetera: Eorum vero, qui putantur recte credere secundum omnia quæ dicta sunt a sanctis patribus, qui propter inquisitionem immutare volentes, nihil aliud faciunt, nisi secundum quod scriptum est: Proximum quidem potant insipientia: repugnant autem ad nullam utilitatem, sed ut simplices tantum evertant, &c.

Item sancti Augustini libro septimo de Trinitate, *Lib. 7. cap. 6.* inter cetera: Sic dicamus tres personas, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, quemadmodum dicuntur aliqui tres amici, aut tres propinqui, aut tres vicini: quod sint ad invicem, non quod unusquisque eorum sit ad seipsum. Quapropter quilibet ex eis amicus duorum ceterorum, aut propinquus, aut vicinus, quia hæc nomina relativam significationem habent, & cetera.

Item ejusdem sancti Augustini libro octavo de Trinitate, *Lib. 8 in proœmio.* inter cetera: Tantam esse æqualitatem in ea Trinitate, ut non solum Pater non sit major quam Filius, quod attinet ad divinitatem; sed nec Pater & Filius simul majus aliquid sint quam Spiritus sanctus, aut singula quæque persona quælibet trium minus aliquid sit quam ipsa Trinitas. Dicta sunt hæc: & si sæpius versando repetantur, familiarius quidem innotescunt: sed & modus aliquis adhibendus est, Deoque supplicandum devotissima pietate, &c.

IN ACTIONE PRIMA.

Cap. 4. Reprehensio. De eo quod Basilius archiepiscopus in suæ fidei lectione, post confessionem Patris, & Filii, & Spiritus sancti, imaginum & lipsanorum osculationem & adorationem inseruit, fidem se habere dicens, participari ab his sanctificationem: remissionem vero peccatorum, sive carnis resurrectionem, seu vitam futuram omnino tacuit.

Responsio. Lib. 1. cap. 2. Sanctus Ambrosius Mediolanensis episcopus in libro primo de fide, quem ad Gratianum Imperatorem misit, de Patre & Filio orthodoxe dogmatizans, inter cetera inquit: Est enim plenitudo divinitatis in Filio. Et de Spiritu sancto nil dixit, quia tantummodo de Patre & Filio explanavit: Et Basilius hæresim, quam abjiciens anathematizavit, & confessionem de vera religione orthodoxæ fidei faciens, imagines sacras & lipsana sanctorum amplectens venerabiliter suscepit, de quibus dudum errorem habuit. Nam de remissione peccatorum, sive carnis resurrectione, seu vita futura, nullum habuit errorem, neque orthodoxæ fidei sanctæ catholicæ & apostolicæ ecclesiæ in hoc contradixit: sicut illi flebiles & infelices hæretici, qui ex occasione imaginibus & lipsanis sanctorum detrahere conati sunt, cum ipsis sacris imaginibus ipsa lipsana sanctorum ejicientes atque abnegantes contempserunt. Sed væ illis, quia de via recta declinantes, per erroneam semitam plenamque fructis gradientes, in foveam inciderunt, quam facientes, arsuri sunt in æternum. Si enim explanare voluerimus de lipsanorum sanctorum veneratione per divinarum scripturarum, & sanctorum patrum opuscula, quis valebit scribere, aut chartas proferre? Pauca enim ex multis breviter memoramus sancti Basilii episcopi Cæsareæ Cappadociæ, in interpretatione psalmi centesimi

Joan. 6. tesimi decimi quinti, inter cetera: Ante hoc dicebatur sacerdotibus & Nazaræis: Quoniam omnis qui tetigerit mortuum, immundus erit, & ut lavet vestimenta sua. Nunc autem qui tetigerit ossa martyrum, accipiet aliquam participationem sanctificationis de corpore assistente gratia. *Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus*, &c. *Psalm. 115.*

Serm. 32. Item sancti Joannis Chrysostomi episcopi Constantinopolitani, in sermone in epistolam beati Pauli apostoli ad Romanos, inter cetera: Ego autem & propter hoc Romam diligo. Insuper adhuc & aliunde eam habeo laudare, & pro magnitudine, & pro antiquitate, & pro specie, & pro multitudine, & potentia, & directionibus in præliis. Omnia autem talia derelinquens, pro hoc eam beatifico, quia & vivens eis scribebat, & sic eos diligebat, & præsentialiter eis locutus est, & vitam ibi temporalem finivit, & sanctum corpus ejus ibi habent, pro quo & honorabilior civitatis magis quam pro aliis. Et si corpus magnum & forte oculos habet duos splendentes, sacrorum horum corpora, id est, Petri & Pauli: ita non est cælum splendidius, quando sol emittit radios, sicut Romanæ urbis hæ duæ lampades ubique in mundo illuxerunt. Exinde ergo rapietur Paulus, exinde Petrus. Considerate & tremite. Qualia videbit insignia Roma: Paulum subito surgentem a loco requietionis suæ simul cum Petro, & proficiscentem obviam Christo? Quale mandat Christo donum Roma? quales coronas civitas continet duas? quales catenas aureas circumnectit? quales habet fontes? Pro hoc admiror civitatem, non pro multitudine auri, non pro columnis, non pro alia phantasia, sed pro egregiis cacuminibus summæ ecclesiæ. Quis mihi tribuet perfundi corpore Pauli, & adhærere sacræ sepulturæ: & pulverem sanctum videre corporis illius, in quo imitatus est Christum, in quo Christi stigmata portavit, in quo ubique prædicationem disseminavit? Pulverem illum corporis ejus, per quod ubique occurrit? pulverem oris illius, per quod Christus annuntiabatur, & lux lucescebat, &c.

Item ex sermone sancti Augustini in natali sanctorum apostolorum, inter cetera: Nam iste beatissimus Petrus piscator, cui jubebat, non dico curator, sed infimus obsonator: modo genibus provolutus eum adorat Imperator, &c.

Psalm. 44. Item ejusdem sancti Augustini in expositione psalmi quadragesimi quarti, inter cetera: *Filiæ regum delectaverunt te in honore tuo*: quia non quæsierunt honorem patrum suorum, sed quæsierunt honorem tuum. Ostendatur mihi Romæ in tanto honore templum Romuli, in quanto ostendam ibi memoriam Petri. In Petro quis honoratur, nisi ille defunctus pro nobis, &c. *Post medium.*

Lib. 9. epist. 6. Item sancti Gregorii Papæ ex epistola Eusebio episcopo Thessalonicensi directa, inter cetera: Si autem Theodorus lector ad orationem sanctos huc ad apostolos venire voluerit, eum fraternitas vestra sine aliqua mora transmittat. Et alia plura talia testimonia, quæ exarare per ordinem longum prævidemus.

IN SEXTA ACTIONE.

Cap. 5. Reprehensio. De eo quod Theodosius Amorii episcopus desidiose sanctæ & unicæ Trinitatis fidem tacuerit, de imaginibus vero incaute & extraordinarie dixerit: Confiteor & promitto, & suscipio, & osculor, & adoro imagines. Et post pauca: Qui non instruunt diligenter omnem Christo dilectum populum adorare & venerari sacras & venerandas imagines omnium sanctorum, qui a sæculo Deo placuerunt, anathema.

Responsio. Putamus, quia zelo fidei fervens prædictus Theodosius talem orationem confessus est, qualem in eorum definitione explanaverunt. Nam & prædecessores nostros, videlicet beatissimos pontifices Gregorium, & Gregorium, Zachariam, & Stephanum, Paulum, & iterum Stephanum, reperimus pro sacrarum imaginum erectione in Spiritu sancto ferventes, rectæ fidei zelum habere. Pro quo dominus Gregorius Papa secundus junior, una cum septuaginta novem sanctissimis episcopis, ante confessionem beati Petri Apostolorum principis præsidens, multorum sanctorum patrum testimonia roborantes, venerari & adorare sacras imagines in eorum concilio censuerunt. Porro & prædecessor noster sanctæ recordationis quondam dominus Stephanus Papa, similiter cum episcopis partium Franciæ atque Italiæ præsidens in basilica Salvatoris Domini nostri Jesu Christi, quæ appellatur Constantiniana, prædecessoris sui venerabile concilium confirmans atque amplectens, magis magisque & ipse una cum omnibus episcopis præsidentibus, sanctorum patrum testimoniis adhærentes, adorare atque venerari sacras imagines statuerunt. Unde & beatus Paulus apostolus docens inquit: *Tenete traditiones quas accepistis.* Et iterum: *Sed licet nos, aut angelus de cælo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit. Sicut prædiximus, & nunc iterum dico: Si quis vobis evangelizaverit præter id quod accepistis, anathema sit*, & cetera. *2. Thess. 2. Gal. 1.*

IN ACTIONE TERTIA.

Cap. 6. Reprehensio. Ridiculose & pueriliter dictum in sententia fidei Theodoti archiepiscopi: *Mirabilis Deus in sanctis suis.* Et continuo: *Sanctis qui in terra sunt ejus, mirificavit omnes voluntates meas inter illos*, tamquam hic versiculus illum priorem subsequeretur. *Psalm. 67. Psalm. 15.*

Responsio. In hoc, modo gratis calumniari conantur; quia sancta ecclesia in matutino Deo canere laudes surgens, in primis: *Domine labia mea aperies* dicit: & post *Venite exsultemus Domino*: Sic incipit: *Beatus vir.* Similiter Paulus apostolus fideliter prophetarum nomina percurrens per ordinem, post Jephthe David memoravit, & sic Samuel. Sed & plura sanctorum opuscula invenimus ferre testimonia de novo, & sic postmodum de vetere testamento: sed ob hoc nullus audet quippiam de fidelibus talia in ridiculo habere. *Psalm. 50. Psalm. 94. Psalm. 1.*

Homil. 7. Item sanctus Joannes Chrysostomus in interpretatione epistolæ beati Pauli apostoli ad Hebræos, inter cetera docens, inquit: *Non videbit Dominus, nec intelliget Deus Jacob.* Et iterum: *Labia nostra a nobis sunt, quis noster Dominus est?* Et iterum: *Propter quid irritavit impius Deum?* Et rursum: *Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus. Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in voluntatibus suis*, &c. *Psalm. 93. Psalm. 11. Psalm. 9. Psalm. 13.*

Homil. 7. Item ejusdem sancti Joannis Chrysostomi in interpretatione epistolæ beati Pauli apostoli ad Romanos: Pro quo & Matthæus initium faciens evangelii, utrumque horum memorat primum, & tunc per ordinem profert parentes eorum, dicens: *Liber generationis Jesu Christi.* Non sustinuit dicere post Abraham, Isaac, & Jacob, sed ante Abraham David memoravit: &, quod est mirabile, quoniam ante Abraham David posuit, sic dicens: *Filii David, Filii Abrahæ*, & tunc cœpit dicere per ordinem, &c. *Matth. 1.*

IN ACTIONE PRIMA.

Cap. 7. Reprehensio. Contra eos qui dicunt: Deo cooperante nos direximus congregare vos, sive, Congregavit vos Deus, concilium proprium statuere volens.

Responsio. In fine evangelii sancti Marci: *Illi autem profecti prædicaverunt ubique, Domino cooperante, & ser-* *Marc. 16.*

menem confirmante sequentibus signis.

Habetur in Conc. Ephesino, Actione prima.

Item sancti Cyrilli in sermone sanctæ Dei genitricis, inter cetera: Gloria quidem tibi a nobis, sancta mystica Trinitas, quæ hos & nos omnes convocavit in hanc vocationem Dei genitricis Mariæ, &c.

Item ex sancta sexta synodo, actione decima octava, post subscriptiones episcoporum & Imperatoris, Constantinus piissimus Imperator dixit: Deum testem proferimus. Et post pauca: Cum ergo Deo complacuit tempus concedere, invitavimus fieri collectionem vestram, ad considerandum nobis sanctas Dei scripturas, omnemque vocis sive assertionis novitatem, quæ adjecta est ad intemeratam nostram Christianorum fidem in his vicinis temporibus, a quibusdam prava sentientibus, expellendam, &c.

IN ACTIONE TERTIA.

Cap. 8. Reprehensio.

Contra eos qui dicunt quod imaginis honor in primam formam transit.

Responsio.

Lib. de Spiritu sancto, cap. 18.

Qui huic contradicere voluerit, sancti Basilii contradicet expositioni, quem nullum ex fidelibus credimus adversus ejus orthodoxam fidem expugnare. Quia ipse in sacratissima epistola sua, quam misit ad Amphilochium, inter cetera istud explanavit capitulum.

Item sancti Severiani episcopi Gabalanensis, alias Gavalensis, in homilia, in qua demonstravit scripturas per Dominum explanatas, inter cetera: Vestem imperialem si injuriaveris, numquid qui eam induit injuria afficis? Nescis quoniam si quis imaginem Imperatoris injuriaverit, primæ formæ dignitati affert injuriam? Nescis quoniam si quis imaginem, quæ a ligno, detrahit, non sicut in inanimatam materiam audens sic judicatur, sed sicut qui adversus Imperatorem manus extendens fœdat materiam, sine anima Imperatoris, segregatam ab Imperatore? Imago enim omnino si feriatur, ejus injuria Imperatorem attingit, &c.

IN EADEM ACTIONE.

Cap. 9. Reprehensio.

Quod infauste & præcipitanter sive insipienter Constantinus Constantiæ Cypri episcopus, dixit: Suscipio & amplector honorabiliter sanctas & venerandas imagines, & quæ secundum servitium adorationis, quæ substantiali & vivificatrici Trinitati emitto. Et qui sic non sentiunt neque glorificant, a sancta catholica & apostolica ecclesia segrego, & anathemati submitto, & parti eorum qui abnegaverunt incarnatam & salvabilem dispensationem Christi Dei nostri, emitto.

Responsio.

Ex prava revertentes hæresi, totis nisibus eorum, tentaverunt sanctæ catholicæ & apostolicæ in ipsorum confessione satisfacere ecclesiæ: & ideo talem adorationem se confessi sunt pro sacris imaginibus credere, qualis in definitione synodi constituta est: In-

Actione 7.

ter cetera, Recordinari venerandas & sanctas imagines, quæ ex coloribus & metallo & cetera materia opportune habentur in sanctis Dei ecclesiis, in sacris vasis, & in vestibus, parietibus & tabulis, domibusque & viis: quasque Domini & Salvatoris nostri Jesu Christi imagines, intemeratæ dominæ nostræ sanctæ Dei genitricis, pretiosorum angelorum, & omnium sanctorum, & justorum virorum. Quantum enim frequenter per imaginariam reformationem videntur, tantum & qui eas aspiciunt assurgunt ad [a] primæ formæ memoriam & dilectionem, & ut his osculum & honorabilem salutationem reddant: nequaquam autem secundum fidem nostram veram culturam, quæ decet solam divinam naturam; sed quemadmodum signo pretiosæ & vivificæ crucis, & sanctis evangeliis & ceteris sacris ornatis, &c.

[a] Hoc est, prototypotum.

IN ACTIONE SECUNDA.

Cap. 10. Reprehensio.

Quod Euthymius Sardensis episcopus a præfati Constantini errore non multum dissentit in eo quod ait: Ex toto corde suscipio venerandas imagines, cum condecenti honore & amplectibili adoratione. Illos enim qui aliter aut contrarie sentiunt, aut dogmatizant contra sanctas imagines, alienos catholicæ ecclesiæ deputans prædico, & hæreticos annuntio.

Responsio.

Ecce, ut supra diximus, secundum definitionem synodi confitentur se puram facere ecclesiæ catholicæ confessionem in eo, ubi iste ex toto corde se dicit suscipere venerandas imagines; & cum decenti honore & adoratione amplecti, ut superius in definitione synodi dictum est: Nequaquam secundum fidem nostram veram culturam, quæ decet solam divinam naturam: sed quemadmodum signo pretiosæ & vivificæ crucis, & sanctis evangeliis, & ceteris sacris ornatis. Et ideo dixit, cum condecenti honore; & promisit se contrarios catholicæ ecclesiæ hæreticos annuntiare.

IN ACTIONE QUARTA.

Cap. 11. Reprehensio.

Quod nulla auctoritate vigeat, neque in ullo authenticorum librorum reperiatur, quod illi dicunt per imaginem cujusdam Polemonis quamdam ab adulterii perpetratione coërcitam fuisse: quod quidem æquare nituntur miraculo, quod fimbria Dominicæ vestis actum est, quam mulier contingens exoptatam recepit sanitatem.

Responsio.

In hoc capitulo qui hæc scripserunt, incriminari moliuntur, & contradicere veritati nituntur. Quod probare nequaquam possunt de illis, quod æquare Polemonis miraculum auderent cum fimbria Dominicæ vestis. In synodo vero miraculum imaginis Polemonis de sermonibus episcopi sancti Gregorii theologi, ubi de industria versum scripsit, ipsum ostensum est testimonium, & a Basilio Ancyræ, seu & a Tarasio patriarcha Constantinopolitano, simul & a Nicephoro episcopo Dyrrachii singulatim responsum est. Basilius quidem episcopus respondit: Sanctus Gregorius deiloquus pater mirabilem putavit imaginem Polemonis. Et patriarcha dixit: Etenim castitas ex ea peracta est. Nisi enim vidisset imaginem prostituta Polemonis, nequaquam ab adulterio recessisset. Simulque & Nicephorus episcopus respondit: Mirabilis imago & digna valde nimis, quoniam potuit mulierem eruere de abominabilis ludibrii operatione. Et post hæc sic alius lector legit: Beati Antipatri episcopi Bostrorum ex sermone de fluxu sanguinis, ubi post multam explanationem sanctus inquit: Adepta donum, titulum erexit Christo, divitias quidem medicis expendens, divitias vero reliquas offerens Christo. Et post hæc sic iterum separatim pro miraculo fluxuosæ mulieris patriarcha respondit: Sicut & imaginem quæ titulatur, Christo eam offert, quemadmodum fluxuosa titulum. Similiter & Basilius episcopus respondit: Proprie dicere jubet, & suscipit prolixe qui faciunt imagines. Tamen vestra a Deo inspirata veridica excellentia, ipsam synodum legi facere potest in actione quarta, utrum sic est, an non.

IN ACTIONE SEXTA.

TOMO TERTIO.

Cap. 12. Reprehensio.

Exod. 31.

Quod non pertineat ad imaginum adorationem, ut illi stultissime & irrationabiliter putant, quod per legislatorem scriptum est: *Ecce vocavi ex nomine Beseleel filium Huri, filii Hur, de tribu Juda, & replevi eum spiritu sapientiæ & intelligentia ad perficien-*

dum opus ex auro & argento : & dedi ei socium Ooliab filium Achisamech, &c.

Responsio. Pro his firmissimis exemplis prædecessor noster sanctissimus dominus Gregorius secundus junior Papa, in suo sacro concilio, quod & in alio concilio prædecessoris nostri domini Stephani Papæ, una cum sacerdotibus partium Franciæ atque Italiæ acto, susceptum & veneratum est : in eo ipso præsidente sanctissimo ac beatissimo quondam domino Gregorio Papa per semetipsum, similiter dixit : Si contraria sentientibus, & irritas facere quærentibus antiquas patrum traditiones, salutis occurreret conversio, sufficerent utique ea, quæ superius a nobis ex patrum testimoniis vel sacris dicta sunt documentis. Sed quia videmus, quod mœrentes dicimus, plerosque turbatis mentibus statuta conturbare ecclesiæ ; ideo, fratres carissimi, extenditur sermo, & cupimus ad compescendam erroris insaniam adhuc ex veteribus documentis aliquid dicere : forsan resipiscent inquieti. In libro *Exod. 25.* enim Exodi sic legimus : *Locutus est Dominus ad Moysen, dicens : Loquere filiis Israel, ut tollant mihi primitias ; ab omni homine, qui offert ultroneus, accipietis eas. Hæc sunt autem quæ accipere debetis*, & cetera per ordinem, usque ad *duos cherubim, qui erunt super arcam testimonii, cuncta quæ per te mandabo filiis Israel.* Nam & aliud protulit testimonium ex libro tertio Regum, ut sileant garrientes mandato *3. Reg. 6.* Dei. A Salomone constructo templo, *Inter alia fecit in oraculo duos cherubim de lignis olivarum.* Et infra : *Et sculpsit in eis picturam cherubim, & palmarum species, & anaglypha valde prominentia, & texit ea auro : & operuit tam cherubim, quam palmas, & cetera auro.* Ecce, carissimi fratres, consideremus quid Deo mandante Moyses fecerit, quidve Salomon sapientissimus jussu construxerit divino, &c. Quanto debemus puro corde & animo sculptum Christum Deum nostrum, sanctamque semper virginem ejus genitricem Mariam, apostolos quoque, vel omnes sanctos Dei per eorum sacras effigies atque imagines colere vel adorare, & ad propitiandum nobis petere & relaxari delicta ? Nos non ob aliud nomen imagines facimus & adoramus, sed pro nobis incarnato Verbo Dei. Si autem manufacta omnia abjicienda sunt, neque arca fœderis, neque aurei & cælati cherubim ejus, debuerunt recipi, quæ per Beseleel & Ooliab facta sunt juxta præceptum Dei. Si vero illa suscepta sunt, & hæ imagines opportune recipiuntur, quoniam secundum Deum fiunt. Unde & operantur, sicuti & arca, multa miracula. Nam & arca & cherubim, ut & hæ, sine anima erant, & manufacta, & sculpta. Sed sicut illic per illa operabatur Deus & glorificabatur, ita & hæ simili modo secundum visiones & revelationes prophetarum coloribus distinctæ efficiuntur. Et ne aliquis propter adorationem, quæ a prædecessoribus nostris sanctissimis præsulibus promulgata est, oblatrare præsumat ; sciat ipsos talem adorationem docuisse, qualem prædecessor noster sanctus Gregorius egregius doctor & Papa in epistola sua, quam in præfato concilio domini Stephani Papæ Hetulphus * episcopus provinciæ Galliarum civitatis protulit : ubi inter cetera Secundinum servum Dei inclusum Galliæ docuit dicens : *Lib. 7. epist. 53.* Scimus quia tu imaginem Salvatoris nostri ideo non petis, ut pro Deo aut quasi Deum colas, sed ob recordationem Filii Dei : ut in ejus amore recalescas, cujus te imaginem videre consideras. Et nos quidem non quasi ante divinitatem ante illam prosternimur : sed illum adoramus, quem per imaginem aut natum, aut passum, aut in throno sedentem recordamur. Et dum nobis ipsa pictura quasi scriptura ad memoriam Filium Dei reducit, animum nostrum aut de resurrectione lætificat, aut de passione demulcet. Idcoque direximus tibi * surtarias duas, imaginem Salvatoris, & sanctæ Dei genitricis Mariæ, beatorumque Petri & Pauli apostolorum continentes, per supradictum filium nostrum diaconum : & unam crucem, & clavem pro benedictione a sanctissimo corpore Petri apostolorum principis : ut per ipsum a maligno sis defensus, per cujus sanctum lignum munitum te esse credis, &c.

* *Lingonensis.*

* *al. sucatrias.*

IN ACTIONE QUARTA.

Cap. 13. Reprehensio. Quod Theodosius Myrensis episcopus ridiculose & pueriliter egerit, qui ut imaginum adorationem adstrueret, somnia archidiaconi sui in eadem synodo retulit.

Responsio. Cui dubium est quod & in vetere & in novo testamento pluribus per somnia futura revelata sunt ? Sed ut de pluribus optimum unum memoremus, sancti *Lib. 7. epist. 53.* Ambrosii Mediolanensis episcopi testimonium proferimus, qui in expositione sanctorum martyrum Gervasii & Protasii inter reliqua ait : Tertia vero nocte, confecto jejuniis corpore, non dormienti, sed stupenti quædam mihi apparuit tertia persona, quæ similis erat beato Paulo apostolo, cujus vultus me pictura docuerat, &c. Hoc testimonium a Sergio sanctissimo quondam archiepiscopo ecclesiæ Ravennatis per Joannem diaconum suum in præfato concilio sanctæ recordationis domini Stephani prædecessoris mei pro sacrarum imaginum veneratione oblatum est.

Orat. fun. de laudibus Caesarii fratris. Item sancti Gregorii theologi in epitaphio Cæsarii fratris sui, inter cetera : Tunc Cæsarium meum videbo, numquam abeuntem, numquam remeantem, numquam lamentatum, numquam misertum, sed splendidum, gloriosum, excelsum, qualis mihi & in visione apparuisti. Hoc dilecte fratrum mihi, &c. Sed & sanctus Gregorius Papa in dialogis suis meminit de quibusdam beatissimis viris, atque religiosis feminis, simulque puellis, quod sanctam Dei genitricem Mariam atque principes apostolorum Petrum & Paulum, & sanctos martyres viderint in transitu suo. Unde eos cognoverunt nisi per picturam, sicut & beatus Ambrosius, ut superius exaravimus, dixit ?

IN EADEM ACTIONE.

Cap. 14. Reprehensio. Deliramentum errore plenum, quod de retruso quodam dixerunt, qui dæmoni jurasse, & ipsum juramentum irritum fecisse perhibetur : cujus abbas non mediocriter delirasse dignoscitur, dicens ei commodius esse omnia in civitate lupanaria ingredi, quam abnegare adorationem imaginis Domini, aut ejus sanctæ genitricis.

Responsio. Hoc testimonium ex libro præcipui doctoris sancti Sophronii oblatum est : & nullus est, ut opinamur, inter orthodoxos Christianos, qui ejus deiloqua dogmata, vel quodlibet explanationis opusculum respuere auderet.

Item sancti Joannis Chrysostomi in amputatione capitis sancti Joannis Baptistæ, inter cetera : Oportebat enim eum non vetare venerationem factarum imaginum.

Lib. 7. ind. 1. epist. 5. Item in epistola sancti Gregorii Papæ ad Januarium episcopum Calaritanum directa, vobis demonstrantes jam superius exaravimus.

IN ACTIONE SECUNDA.

Cap. 2. Reprehensio. Inutile & dementia prolatum, & risu dignum dictum Agapii Cæsareæ Cappadociæ episcopi reprehenditur in eo quod dixit : Scriptum est in nostris divinis scripturis.

Responsio. Divina scriptura pro salute hominum prædicari a fidelibus videtur. Et ideo extimamus quod dixisset: » In nostris divinis scripturis, gloriam & decorem fideliter ex ipsis se habere desiderans, simulque ab eadem sacra scriptura se docente dicere, quemadmodum in sanctorum patrum opusculis scriptum est, &c. Sancti Augustini de proverbio Salomonis tractatu, inter cetera: Habent & ipsi sacramenta nostra, habent scripturas nostras, habent Amen & Alleluia nostrum, habent plerique symbolum nostrum, &c.

In Actione quarta.

Cap. 1. Reprehensio. Inutile & demens, & errore plenum dictum, quod » dicunt: Qui Deum timet, honorat omnino, adorat & veneratur, sicut Filium Dei Christum Dominum nostrum, & signum crucis ejus, & figuram sanctorum ejus.

Responsio. Ex libro beati Augustini de filio Abraham ducto » ad sacrificium, inter cetera: Non enim frustra moti estis, cum hoc dicerem: Crux cornua habet. Sic enim duo ligna compinguntur in se, ut speciem crucis reddant. Sicut ergo in imagine crucis multis locis videmus, ut fiant duo cornua, quibus infigantur manus, cornibus hærentem arietem crucifixum Dominum video, &c.

In eadem Actione.

Cap. 4. Reprehensio. » De eo quod idem Joannes non recte dixit: Per imaginem, quæ per colores apparet, adoratur fortitudo ejus & glorificatur, & ad memoriam veniemus de ejus in terra præsentia.

Responsio. Lib. 7. epist. 53. Item ex epistola sancti Gregorii Papæ, Secundino » servo Dei incluso directa, inter cetera: Quod imaginem illius, quem colis, tibi dirigendam per Dulcitium diaconum tuum rogasti, valde nobis tua postulatio placuit: quia illum in corde tota intentione quæris, cujus imaginem præ oculis habere desideras: ut visio corporalis quotidiana semper reddat exoptatum: & dum picturam vides ad illum animo inardescas, cujus te imaginem videre consideras, &c.

In Actione quinta.

Cap. 5. Reprehensio. » De eo quod dicunt: Ejusdem criminis reus est qui imagines spernit, cujus & Nabuchodonosor qui ossa regum Juda protulit e sepulcris, & Judaïci regis oculos occisis filiis eruit, & cherubim de templo abstulit.

Responsio. Jam per epistolam sancti Gregorii Papæ superius exaravimus, qualiter imagines non sunt spernendæ, sed venerandæ. Unde prædecessores nostri sæpius dicti sanctissimi pontifices in sacris conciliis talem dedere sententiam: » Si quis sanctas imagines Domini nostri Jesu Christi, & ejus genitricis, atque omnium sanctorum, secundum sanctorum patrum doctrinam venerari noluerit, anathema sit.

In eadem Actione.

Cap. 6. Reprehensio. De eo quod secundum Demetrii diaconi dictum, incaute & inordinate parentes eorum egerunt, duos libros inargentatos, eo quod quiddam de imaginibus in his continebatur, comburentes, & alterius libri duo folia præciderunt.

Responsio. Hoc proprium hæreticorum factum demonstratur, quemadmodum in eorum pseudosyllogo sub quondam Constantino hæretico Imperatore deliraverunt.

Circa finem. Sancti Cyrilli ex epistola ad Successum episcopum » Neocæsareæ, inter cetera: Deficientes adversus has increpationes machinati sunt aliquid amarum, & hæretica impietate dignum. Corrumpentes enim epistolam, & quædam auferentes, & quædam addentes ediderunt, ut putaretur memorabilem illum similia sentire Nestorio, & qui cum eo, &c. «

Item sanctæ sextæ synodi in tertia actione inter cetera: « Sermo sanctæ memoriæ Mennæ archiepiscopi Constantinopoleos ad Vigilium beatissimum Papam Romanum, de eo quod una sit Christi voluntas. Exsurgentes legati Apostolicæ sedis Romæ, exclamaverunt: Piissime domine, falsatus est præsens liber quintæ synodi, &c.

Actione 8. post medium. Item fertur in ipsa sancta sexta synodo: Sancta sexta synodus dixit: « Ecce & hoc testimonium sancti patris peremisti. Non congruit orthodoxis ita circumtruncatas sanctorum patrum voces deflorare: hæreticorum potius proprium hoc est. Macarius hæreticus dixit: Et jam dixi, quia quærens instabilire intentionem meam, hoc modo defloravi. Sancta synodus exclamavit: Hæreticum seipsum manifeste demonstravit, &c.

In eadem Actione.

Cap. 7. Reprehensio. De eo quod in eodem libro in tabulis argenteis, Leontius a secretis imagines cernens, antiquissimum & ingeniosissimum sui erroris emolumentum se invenisse gloriatus est.

Responsio. Actione 8. post medium. Item ex eodem sancto sexto concilio inter cetera: « Constantinus piissimus Imperator, & sancta synodus dixerunt: Edicat Macarius, ut quid hæc quæ necessaria sunt circumtecidit de testimonio sancti & probabilis patris? Macarius hæreticus dixit: Ego testimonia quæ defloravi, secundum proprium intentum defloravi. Et post pauca: Sancta synodus dixit: Ecce, benignissime domine, & hoc testimonium abscidit. Namque post testimonia per jussionem vestræ fortitudinis relegantur, ostendent deflorationem ejus obumbrata, &c. *Loco citato.*

In Epistola Imperatoris.

Cap. 8. Reprehensio. De eo quod Constantinus & Irene in epistola sua venerabili Papæ urbis Romæ scripserunt: Rogamus tuam paternitatem, & maxime Deus rogat, qui nullum hominem vult perire. «

Responsio. Luc. 22. In sancto evangelio ita ait Dominus: *Simon, ecce satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum. Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus, confirma fratres tuos*, &c.

2. Cor. 5. Item in epistola beati Pauli apostoli, inter cetera: *Quoniam quidem Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum, & posuit in nobis verbum reconciliationis. Pro Christo ergo legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos. Obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo.*

Ibidem. Item sancti Joannis Chrysostomi in sermone de Ascensione Domini, inter cetera: « Disce quod non nostra deprecatione, qui eum offenderamus, sed postulatu ejus, qui juste nobis fuerat iratus, pax facta est. *Pro Christo namque*, ait apostolus, *legatione fungimur, tamquam Deo rogante per nos.* Quid hoc est? Ipse rogat qui injuriam passus est? Valde inquit. Nam Deus clemens, & ipse tamquam misericors pater deprecatur. Et vide qui medius est, qui reconciliator accessit, non angelus, non archangelus, sed ipse Filius deprecantis, &c.

Homil. 5. circa finem. Item ejusdem sancti Joannis Chrysostomi in interpretatione epistolæ ad Romanos, inter cetera: « Quid enim post hæc? Jam non prophetas, jam non angelos, jam non patriarchas, sed ipsum misit Filium: & occisus est, & ipse veniens, & nec sic extinxit amorem, sed accendit amplius, & manet rogans. Et infra: Et clamat Paulus, dicens: *Pro Christo enim legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos.* *Ibidem.*

Obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo. Et post pauca: Consideremus quoties eum injuria affecerimus post millia bona, cum tamen perstiterit rogans: quoties eum transgressi simus, cum tamen ipse non negligat nos, &c.

IN ACTIONE QUARTA.

Cap. 9. Reprehensio. Gen. 32. 28.

De eo quod præfatus Joannes dixit: In hominis forma luctatus est cum ipso, & vocavit eum Israël, quod est interpretatum, Mens videns Deum.

Responsio. Orat. 2. de theolog. post medium. Gen. 28. Gen. 35.

Ex libro sancti Gregorii theologi de deitate, inter cetera: Jacob enim scalam excelsam vidit. Et post pauca: Et quasi cum homine, Deo colluctabatur. Et post cetera: Et certamen pietatis translationem vocationis accepit, transnominatus pro Jacob Israël, &c.

Item sancti Augustini de luctatione Jacob cum angelo, inter cetera: Tenebat ergo & luctabatur, quasi cum carnali habitu Jacob amplecti volens. Ille autem dicebat: *Dimitte me* carnaliter, *qui ecce jam mane est*, ut spiritaliter illumineris, *&c.*

Gen. 32.

IN EADEM ACTIONE.

Cap. 13. Reprehensio. Exod. 28. * Al. purpuram. Hebr. 13.

Quod non recte sentiant qui dicunt: Si secundum Moysis legitimam traditionem præcipitur populo, *purpura hyacinthina in fimbriis in extremis vestimentis poni, ad memoriam & custodiam præceptorum; multo magis nobis per assimilatam picturam sanctorum virorum videre exitum conversationis eorum, & horum imitari fidem secundum apostolicam traditionem.

Responsio. Lib. 9. epist. 9.

Credimus quia incognitum non habetis illud quod sanctus Gregorius Papa, ut superius exaravimus, in epistola sua dixit, & quia in locis venerabilibus sanctorum depingi historias non sine ratione vetustas admisit. Et quatenus iterum, dum super Ezechielem prophetam tractaret de distinctione sacri eloquii, adjunxit: Scriptura sacra cibus noster est & potus. Et post pauca: In rebus enim obscurioribus quæ intelligi nequeunt, nisi exponantur, cibus est: quia quidquid exponitur, ut intelligatur, quasi manditur ut glutiatur. In rebus vero apertioribus potus est. Potum enim non mandendo glutimus. Apertiora ergo mandata bibimus, quia etiam non exposita intelligere valemus, &c. Unde & prædecessoribus meis sanctissimis pontificibus in eorum sacris conciliis expositum est, de veteribus historiis inter plura promulgantibus: Si vero illa suscepta sunt, & hæ imagines opportune suscipiuntur, quoniam secundum Deum fiunt. Unde & operantur, &c.

Homil. 10. in initio.

IN ACTIONE QUARTA.

Cap. 11. Reprehensio. Jos. 4.

Quod non bene Joannes presbyter senserit, qui ut imaginum adorationem adstrueret, dixit: Et Jesu Nave duodecim lapides statuit in Dei memoria.

Responsio. Jos. 7.

In libro Josue scriptum est: *Josue vero scidit vestimenta sua, & cecidit pronus in terram coram arca Domini usque ad vesperum, tam ipse quam omnis Israël: miseruntque pulverem super capita sua.* Et post pauca: *Dixitque Dominus ad Josue: Surge, cur jaces pronus in terra? Peccavit Israël, & prævaricatus est pactum meum.* Et iterum post pauca: *Surge, sanctifica populum, & dic eis: Sanctificamini in crastinum*, &c. Ecce prostratus ante arcam fœderis Josue, exauditus est. Unde mellifluus doctor sanctus Gregorius Papa in epistola sua, de qua superius exaravimus, Secundino servo Dei in Galliis incluso directa, inter cetera monuit, dicens: Et nos quidem non quasi ante divinitatem ante ipsam prosternimur: sed illum adoramus, quem per imaginem aut natum, aut passum, aut in throno sedentem recordamur, &c.

Ibidem. Lib. 7. epist. 53.

Cap. 12. Reprehensio. 3. Reg. 1.

Quod non sit æqualis adoratio, ut illi dicunt, Nathan prophetæ erga David regem, adorationi imaginum.

Responsio. Lib. 4. cap. 1.

Ex libro sancti Gregorii Papæ super Job, inter cetera: Ita cum in sacro eloquio sola historia aspicitur, nihil aliud quam facies videtur: sed si huic assiduo usu conjungimur, ejus nimirum mentem quasi ex collocutionis familiaritate penetramus. Dum enim alia ex aliis colligimus, facile in verbis agnoscimus, aliud esse quod intimant, aliud quod sonant. Tanto autem quisque notitiæ illius extraneus redditur, quanto in sola superficie ligatur, &c.

Item in eodem libro inquit: Quid per David qui manu fortis vel desiderabilis interpretatur, nisi Redemptor noster accipitur? Quid per ejus donum, nisi ecclesia designatur? Et post pauca: Inquisitio enim divinitatis Domini, fons occultus est: apparitio vero incarnationis ipsius, fons patens. Quid autem per Jerusalem, quæ visio pacis accipitur, nisi eadem sancta ecclesia demonstratur? In ipsa enim mundi corde Dominum contemplantur, de quo scriptum est: *Ipse est enim pax nostra, qui fecit utraque unum*, &c.

Ephes. 2.

Cap. 13. Reprehensio.

Quod sententia Joannis Constantinopolitani, quam illi in testimonium adorandarum imaginum trahunt, non ad id quod illi putant pertinere dignoscitur.

Responsio.

Multæ sententiæ sancti Joannis Constantinopolitani in sæpius nominata referuntur synodo, & qualis ex ipsis sit, quæ non ad id quod putaverunt pertineat, siluerunt. Nam in prædecessorum nostrorum sanctorum pontificum conciliis sancti Joannis Chrysostomi ita fertur sententia, inter cetera: Omnia tibi ministrant homini, magis autem imagini: quia & quando imperiales vultus & imagines in civitatem introëunt, obviant judices & senatus cum laude & timore, non tabulam honorantes, neque fusæ ceræ scripturam, sed vultum Imperatoris: sic & mundi hominum non terrenam speciem honorantes, sed cælestem vultum veneremur, &c.

IN ACTIONE QUARTA.

Cap. 14. Reprehensio.

Quod judices qui in præfata synodo fuerunt, insolenter & incongrue artem pictoriam extollere conati sunt, dicentes: Pia est enim ars pictoris, & non recte eam quidam insipienter detrahunt. Ipse enim Pater pictorem pie agentem commendat.

Reprehen.

Beatum Asterium toto Oriente sanctum habent: & dum de gestis sanctæ Euphemiæ sermonem fecisset, laudavit ejus martyrium, sicut per ordinem viderat illud liquidius pictum. Et ideo similiter & illi ipsam laudaverunt picturam adversus hæreticos, dicentes quia insipienter eam detrahunt. Sancti Gregorii theologi in sermone de beato Gregorio Nysseno, inter cetera: Putas ergo sufficiunt hæc, aut & breviter vitam nobis sermo describet? Si oportet, quemadmodum studiosi pictores multoties committentes colores, ut perfectiorem vobis sermonis formam addam, & describam vobis purissimum & manifestissimum, &c.

Orat. de sancto Gregorio Nysseno, initio.

Item sancti Joannis Chrysostomi in sermone in cœna Domini, inter cetera: Nam sicut pictores pingendam tabulam vestigiis quibusdam obumbrare consueverunt, & sic colorum varietate perficere, ita & Christus fecit. In mensa & typi Pascha describit, & Pascha veritatis ostendit, &c.

Item ex libro sancti Augustini de Proverbio Salomonis, inter cetera: *Os nostrum patet ad vos, o Corinthii.* Os suum aperuit attente, & ordinem posuit linguæ suæ, laudans creaturam tamquam creaturam, creatorem tamquam creatorem, angelos tam-

2. Cor. 6.

» quam angelos, cælestia tanquam cælestia, terrestria A tanquam terrestria, &c.

IN EADEM ACTIONE.

Cap. 15. Reprehensio. Inutile & mendacio plenum dictum Joannis presbyteri & legati orientalium, dicentis: Non contraeunt pictores scripturis: sed quidquid scriptura dicit, hæc demonstrant, quatenus concordes sint scripturis.

Responsio. Jam sæpius superius exaravimus, qualiter per sacram epistolam suam, Sereno episcopo Massiliensi directam, sanctus Gregorius eximius doctor & Papa, (Lib. 9. epist. 9.) inter cetera docuit: Ac deinde subjungendum, quia picturæ imaginum, quæ ad ædificationem imperiti populi factæ fuerant, ut nescientes litteras, ipsam historiam intendentes, quid dictum sit discerent, &c. B

Item sancti Joannis Chrysostomi in interpretatione psalmi quinquagesimi, cujus initium: Pictores imitantur arte naturam, & colores coloribus permiscentes, visibiles corporum depingunt imagines. Et post pauca: Et Imperatorem sedentem, & barbarum subditum, & gladium acutum, & fluvios decurrentes, & campos variis coloribus adornatos, & omnia quæ videntur per artem imitantes, mirabilem historiam videntibus præstant, &c.

IN ACTIONE QUINTA.

ET INVENTUM EST IN QUARTA.

Cap. 16. Reprehensio. Falsissimum & omni ridiculo dignum dictum Joannis presbyteri, qui non minus ceteris in imaginum adoratione insanisse dignoscitur. Ait enim: Qui adorat imaginem, & dicit, Quoniam hic est Christus Filius Dei, non peccat.

Responsio. Sancti Augustini in psalmi octuagesimi sexti explanatione, inter cetera: (Post principium.) Angustias enim omnia pæne corpora pariuntur, nec ubique esse possunt, nec semper. Divinitas autem quæ ubique præsto est, undique ad eam potest duci similitudo: & totum potest esse in similitudinibus, quia nihil eorum est in proprietatibus. Numquid Christus est janua, quemadmodum videmus januas factas a fabro? Non utique, & tamen dixit: (Joan. 10.) *Ego sum janua*. Aut numquid sic est pastor, D quomodo videmus pastores istos præpositos pecorum, & cetera.

EX SENSU.

Cap. 17. Reprehensio. Quod illi libri, Vitæ patrum, quorum auctores ignorantur, non prorsus idonei sint ad testimonia danda, & ad hæc quæ in contentionem veniunt confirmanda.

Responsio. Item ex libro sancti Augustini de quæstionibus in evangelio secundum Lucam, inter cetera: (Quæst. evang. lib. 2. quæst. 42.) Vasa ejus in domo, sunt sensus carnales, quibus ad investigandam veritatem, quæ intellectu capitur, multi utentes penitus erraverunt, &c. Vitæ enim patrum sine probabilibus auctoribus minime in ecclesia leguntur. E Nam ab orthodoxis titulatæ & suscipiuntur & leguntur. Magis enim passiones sanctorum martyrum sacri canones censuerunt, ut liceat eas etiam in ecclesia legi, cum anniversarii dies eorum celebrantur.

Cap. 18. Reprehensio. Quod non bonam habeant memoriam, qui ut non obliviscantur sanctorum, vel certe ipsius Domini, idcirco imagines erigunt.

Ex commentario sancti Hieronymi in Matthæum evangelistam, inter cetera: Istiusmodi homines dum volunt alterius imperitiam reprehendere, ostendunt suam. Quamvis enim tenuis humor & liquens esca, tamen cum in venis & artubus concocta fuerit & digesta, per occultos meatus corporis, quos Græci πόρους vocant, ad inferiora delabitur, & in secessum vadit, &c.

Item sancti Augustini in interpretationem psalmi nonagesimi octavi, inter cetera: (Arte medium.) Sion dicta est civitas, quæ est Jerusalem: dicta autem ex interpretatione quadam nomen accipiens, quia Sion speculatio dicitur, id est, visio & contemplatio. Speculari enim prospicere est, vel conspicere, vel intendere, ut videas. Est autem Sion omnis anima, si intendit videre lucem quæ videnda est. Nam si ad suam attenderit, tenebratur: si ad lucem illius attenderit, illuminatur. Quia tamen manifestum est Sion civitatem Dei esse; quæ est civitas Dei, nisi sancta ecclesia? &c.

INTERROGATIO.

Ut scientes nos faciant, ubi in veteri vel novo Testamento, aut in sex synodalibus conciliis jubeatur imagines facere, vel factas adorare.

RESPONSIO.

Nos quidem infra scientes facimus, sicuti jam fecimus, quia & in veteri & in novo Testamento, sive in sex synodalibus conciliis semper venerandæ [a] faciunt sacræ imagines, & factæ inter sancta sanctorum titulabantur. Nam illi nobis dicere debebant, in quali de ipsis sex synodalibus conciliis reprehensæ sint sacræ imagines. Enimvero in primo sancto concilio sæpius ostensum est, quia sanctus Silvester Papa, & C Constantinus Christianissimus Imperator venerati sunt sacras imagines, & cum nomine Christianitatis palam coram omnibus fideliter atque mirabiliter eas ostenderunt: & a tunc usque hactenus sanctorum pontificum, videlicet Silvestri, Marci & Julii, miræ magnitudinis sanctæ eorum ecclesiæ apud nos sunt depictæ, tam in musivo, quamque in ceteris historiis cum sacris imaginibus ornatis. Item in sancto secundo concilio sanctus Damasus elegantissimus Papa propriam suam fecit ecclesiam, cujus sanctus Gregorius Papa meminit in dialogis, quæ ex nomine conditoris Damasi vocatur: similiter a tunc usque hactenus historiis sacris & imaginibus pictam habemus. Iterum & de sancto tertio concilio, sanctus Cælestinus Papa proprium suum cœmeterium picturis decoravit. Magis autem successor ejus beatus Sixtus Papa fecit basilicam sanctæ Dei genitricis Mariæ cognomento Majorem, quæ & Ad præsepe dicitur. Simili modo & ipse tam in metallis aureis, quamque in diversis historiis, sacris decoravit imaginibus. Sed & per rogatum ejus Valentinianus Augustinus fecit imaginem auream cum duodecim portis & Salvatore, gemmis pretiosis ornatam, quam voto gratiæ super confessionem beati Petri Apostoli posuit: & a tunc usque hactenus apud nos ab omnibus fidelibus venerantur. Itemque de sancto quarto concilio, egregius atque mirificus prædicator sanctus Leo Papa & ipse fecit ecclesias, quas in musivo & diversis historiis seu imaginibus pingens decoravit. Magis autem in basilica beati Pauli Apostoli, arcum ibidem majorem faciens, & musivo depingens Salvatorem Dominum nostrum Jesum Christum, seu viginti quatuor seniores, nomine suo versibus decoravit: & a tunc usque hactenus a nobis venerantur. Et de sancto quinto concilio sanctissimus Vigilius Papa in Lateranensi patriarchio basilicam faciens, pulcerrime eam decoravit picturis, tam in historiis, quamque in sacris imaginibus: Multo amplius vero ejus sanctissimi successores, dominus Pelagius atque dominus Joannes, miræ magnitudinis ecclesiam apostolorum a solo ædificantes, historias diversas tam in musivo, quam in variis coloribus cum sacris pingentes imaginibus: &

[a] Pro, fuerunt.

a tunc usque hactenus a nobis venerantur. Sed & sanctus Gregorius Papa in monasterio suo pulcrum fecit oratorium, & ipsum diversis historiis pingi fecit, atque sacras ibidem erexit imagines: ubi & cum beato Eleutherio pro ægritudine stomachi sui ingressus, in oratione pariter exauditi sunt. Et ille vir sanctus Eleutherius, quem dicunt & mortuum suscitasse, ante ipsas sacras imagines se prosternens, divinam exorare clementiam cum sancto Gregorio non dubitavit: sed fidem ferentes perfectam, pariter exauditi sunt: & usque hactenus apud nos venerantur. Sed & ecclesia Arianorum, cujus ipse sanctus Gregorius in dialogis suis meminit, placuit eidem sancto Gregorio, ut in fide catholica, introductis illic beati Sebastiani & sanctæ Agathæ martyrum reliquiis, dedicari debuisset, quod & factum est. Et post miraculum, quod in eadem ecclesia factum est, diversis historiis ipse beatus Gregorius pingi fecit eam, tam in musivo quam in coloribus, & venerandas imagines ibidem erexit: & a tunc usque hactenus venerantur. Si enim voluerimus enarrare per ordinem, nostri prædecessores pontifices quantas ecclesias fecerunt usque nunc, mirifice in eis sacras imagines erigentes, atque diversas historias pingentes, nec non & venerantes; apostolice audemus dicere, deficiet nos tempus enumerandi, atque eorum ædificia cum sacris imaginibus & historiis explanandi. In sexto vero sancto concilio non solum contemnere non sunt ausi, sed etiam easdem sacras imagines venerantes statuerunt, agnum Christum Deum nostrum secundum humanum figuram, & in imaginibus a nunc pro veteri agno reticulari. Quapropter sanctus Ambrosius Mediolanensis episcopus in libro tertio de fide, inter cetera pro hujusmodi docuit: Servemus ergo præcepta majorum, nec hereditaria signacula ausi rudis temeritate violemus. Librum signatum illum propheticum non seniores, non potestates, non angeli, non archangeli aperire ausi sunt: soli Christo explanandi ejus prærogativa servata est. Librum sacerdotalem quis nostrum resignare audeat, signatum a confessoribus, & multorum jam martyrio consecratum? Quem qui resignare coacti sunt, postea tamen damnata fraude signarunt. Qui violari non ausi sunt, confessores & martyres extiterunt. Quomodo fidem eorum possumus denegare, quorum victoriam prædicamus? Nemo metuat, nemo formidet, &c. Si vero hæretici sanctam catholicam & apostolicam ecclesiam non oppugnassent, sancta sex synodalia concilia necesse fieri non fuisset. Similiter si a Leone & Constantino hæreticis Imperatoribus ipsa sancta catholica & apostolica ecclesia pro sacris imaginibus non fuisset oppugnata; prædecessores mei sanctissimi pontifices concilia nequaquam fecissent: neque nos postmodum fieri annueremus, nisi pro tot millibus animarum, quæ in hæresi manentes, & quotidie in eam deficientes, in laqueo periclitabantur diaboli. Sicut enim in sancta quarta synodo definitum est, pro vera fide dicentibus ita: Quam nos a nostris majoribus traditam debemus cum omni competenti devotione defendere, & dignitatem propriæ venerationis beato Apostolo Petro intemeratam & in nostris temporibus conservare; quatenus beatissimus Romanæ civitatis episcopus, cui principatum sacerdotii super omnes antiquitas contulit, locum habeat ac facultatem de fide & sacerdotibus judicare. Et ideo prædecessor noster sanctissimus Gregorius junior Papa, scribens ad Leonem & Constantinum hæreticos Imperatores: Pro sacris imaginibus, inquit, omnia & ipsa nostra tradimus, si contigerit, corpora. Nam numquam novitatem recipimus, aut a religione paterna ulla declinamus ratione. Divina enim vox interminatur, quæ per omnia debet præcaveri: *Si totum mundum quis lucretur, & animæ suæ faciat detrimentum, lucratus est nihil.*

Item & in alia sua epistola pro ipsis sacris imaginibus rationabiliter eos increpans, inter cetera dixit: Legitur namque dixisse quidam doctissimus ac venerabilis pater, quia duo sunt, quibus principaliter hic regitur mundus, auctoritas videlicet sacrata pontificum, & regalis potestas. In quibus tanto gravius pondus est sacerdotum, quanto etiam pro ipsis regibus hominum in divino reddituri sunt examine rationem. Et idcirco nequaquam nos quispiam terminos patrum nostrorum transgredi facere valebit, neque novitates vocum imponere: sed in ea orthodoxa fide, quam suscepimus, manentes, & olitanam traditionem amplectentes, prædecessorum nostrorum sanctissimorum pontificum procul dubio veneramur & tenemus pro sacris imaginibus concilia, nullum quemlibet jam exinde contrarium sermonem suscipientes, neque rationem reddentes. Nam & sanctus Gregorius mellifluus doctor in homilia super Ezechielem prophetam, dum de intellectu sacri eloqui per temporum incrementa pollente tractaret, adjunxit: *Pertransibunt plurimi, & multiplex erit scientia.* Sancti patres, quos per sacram scripturam cognoscimus, ante legem quidem in unius Dei cognitione salvati sunt, perfectam vitæ simplicis obedientiam habentes, & sæpe videndo angelos, jam aliquid de contemplatione tangentes. Data autem lege, sancti patres etiam in decem sunt mandatis eruditi, ut per cognitionem unius Dei, etiam in legis se operibus exercerent. Superveniente autem gratia per Testamentum novum, omnis fidelis populus unum Deum Trinitatem esse cognovit, & virtutem decalogi in ejus agnitione complevit. Unde sciendum nobis est, quia & per incrementa temporum crevit scientia spiritalium patrum. Plus namque Moyses quam Abraham, plus prophetæ quam Moyses, plus apostoli quam prophetæ in omnipotentis Dei scientia eruditi sunt. Fallor, si hæc ipsa scripturæ testimoniis non affirmo. *Pertransibunt*, inquit, *plurimi, & multiplex erit scientia.* Sed hæc eadem quæ de Abraham, Moyse, prophetis & apostolis diximus, ex ejusdem scripturæ verbis, si possumus, ostendamus. Quis enim nesciat, quia Abraham cum Deo locutus est? Et tamen ad Moysen Dominus dicit: *Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Jacob: & nomen meum Adonai non indicavi eis.* Ecce plus Moysi quam Abrahæ innotuerat, qui illud de se Moysi indicat, quod se Abrahæ non indicasse narrabat. Sed videamus, si prophetæ plus quam Moyses divinam scientiam apprehendere potuerunt. Ecce psalmista dicit: *Quomodo dilexi legem tuam Domine! tota die meditatio mea est.* Atque subjungit: *Super omnes docentes me intellexi, quia testimonia tua meditatio mea est.* Et iterum: *Super seniores intellexi.* Qui ergo legem meditari se memorat: & super omnes docentes se, ac super seniores intellexisse testatur, quia divinam scientiam plus quam Moyses acceperat, manifestat. Quomodo autem ostensuri sumus, quia plus sancti apostoli edocti sunt, quam prophetæ? Certe Veritas dicit: *Multi reges & prophetæ voluerunt videre quæ videtis, & non viderunt.* Plus ergo quam prophetæ de divina scientia noverunt, quia quod illi in solo spiritu audierant, ipsi etiam corporaliter videbant. Impleta itaque est ea, quam diximus, Danielis sententia: *Quia pertransibunt plurimi, & multiplex erit scientia.* Quanto enim mundus ad extremitatem ducitur, tanto nobis æternæ scientiæ aditus largius aperitur, &c.

Item sancti Gregorii super Job, inter cetera: San-

Margin notes: Greg. lib. 3. dial. cap. 3. — Lib. 3. cap. 30. — Hebr. 11. — Canone 82. — Lib. 3. cap. 7. — Apocal. 5. — Matth. 16. — Gelasius Papa in epist. 10. ad Anastasium Imperatorem. — Homil. 16 post medium. — Dan. 12. — Dan. 12. — Exod. 3. & 6. — Psalm. 118. — Luc. 10. — Dan. 12. — Lib. 4. cap. 19.

cti quippe doctores, qui ad virtutem & alios instruunt, hostes devorant, dum eos intra corpus suum per vim conversionis immutant: quos lapidibus fundæ subjiciunt, quia dum fortes quosque in sancta ecclesia viros instituunt, per eos adversariorum superbientium pectora dura confringunt. Quid namque per fundam, nisi sancta ecclesia figuratur? Funda namque dum in gyrum mittitur, sicut de illa lapides exeunt, quibus adversariorum pectora feriantur; ita sancta ecclesia, dum volubilitate temporum per tribulationem circumitum ducitur, fortes ex illa viri prodeunt, quibus quasi lapideis ictibus iniquorum corda tundantur.

IN ACTIONE SEPTIMA.

(*Cap. 10. Reprehensio.*) Quanta ratione mysterium dominicæ crucis ab imaginibus distet, quas quidem illi eidem æquiparare contendunt.

(*Responsio. Cap. 7.*) Sancti Ambrosii Mediolanensis episcopi ex libro de Incarnatione, inter cetera: Numquid cum & divinitatem ejus adoramus & carnem, Christum dividimus? Numquid cum in eo imaginem Dei crucemque veneramur, dividimus eum? Apostolus certe qui de eo dixit: *Quoniam etsi crucifixus est ex infirmitate, vivit tamen ex virtute Dei:* (*2. Cor. 13. 1. Cor. 1.*) ipse dixit: *Quia non divisus est Christus*, &c.

(*Lib. 1 cap. 4.*) Item ejusdem sancti Ambrosii ex libro primo de fide, inter cetera: Imaginem Apostolus dicit, & Arius dicit esse dissimilem? Cur imago, si similitudinem non habet? In picturis nolunt homines esse dissimiles, & Arius dissimilem Patrem contendit in Filio? Et post pauca: Prophetæ dicunt: (*Sap. 7.*) *Splendor est enim lucis æternæ, & speculum sine macula Dei majestatis, & imago bonitatis illius*, &c.

(*Lib. 7. epist. 14.*) Item ex epistola sancti Gregorii Papæ Leontio exconsuli missa, inter cetera: Oleum quippe sanctæ Crucis & aloës lignum suscepimus: unum, quod tactu benedicat; aliud, quod per incensum bene redoleat. Decebat igitur, ut bonus vir ea transmitteret, quæ iram nobis Domini placare potuissent. Et post pauca: Præterea benedictionem vobis sancti Petri Apostolorum principis, clavim sacratissimi sepulcri ejus, in qua benedictio de catenis est inserta, transmisimus: ut quod ejus collum ligavit ad martyrium, hoc vestrum ab omnibus peccatis solvat.

IN FINE LIBRI.

(*Cap. 81. Reprehensio.*) De eo quod Constantinus & Irene in suis scriptis aiunt: Per eum, qui corregnat nobis Deus.

(*Responsio. Prov. 8.*) Ex Proverbiis Salomonis, inter cetera: *Meum est consilium & æquitas, mea prudentia, mea est fortitudo. Per me reges regnant, & legum conditores justa decernunt. Per me principes imperant, & potentes decernunt justitiam. Ego diligentes me diligo.* Et post plurima: *Misericordia & veritas custodiunt regem, & roboratur clementia thronus ejus*, &c.

IN ACTIONE QUARTA.

(*Cap. 11. Reprehensio.*) De eo quod non bene intelligant hoc quod dictum est: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies*: ut adorationem quasi absolute diceret, & servitium ipsi soli dixisset.

(*Responsio. Matth. 16.*) Sancti Ambrosii Mediolanensis episcopi ex libro de fide quinto, inter cetera: Cum legimus, *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies:* utrum Christum non adorandum, & Christo non existimant serviendum? Quod si illa, quæ adoravit eum, Chananæa impetrare meruit quod poposcit; & Paulus Apostolus, (*Rom. 1. Gal.*) qui servum se Christi prima scriptorum suorum præfatione profitetur, apostolus esse meruit, non ab hominibus, neque per hominem, sed per Jesum Christum: dicant quid arbitrentur sequendum: utrum cum Ario malint sibi societatem esse perfidiæ, ut solum & verum Deum Christum negando ostendant, quia nec adorandum eum, nec serviendum ei judicent: an vero consortium malint habere cum Paulo, qui serviendo atque adorando etiam Christum, utique solum verum Deum voce affectuque non diffitebatur, quem pio servitio fatebatur? Quod si quis dicat, Quoniam Deum Patrem adorat & Filius, quia scriptum est: *Vos adoratis quod nescitis, nos adoramus quod scimus:* (*Joan. 4.*) consideret quando, & apud quem, & cujus suscepto loquatur affectu, &c.

IN EADEM ACTIONE.

(*Cap. 13. Reprehensio.*) Quod cum Deus illocalis sit, illi minus docte dixerint: Veneramur & adoramus sicut locum Dei.

(*Responsio. Psal. 86. 1. Cor. 3.*) Beati Augustini in explanatione psalmi octogesimi sexti, inter cetera: *Fundamentum*, inquit Apostolus, *nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Jesus.* Quomodo ergo fundamenta prophetæ & apostoli? & quomodo fundamentum Christus Jesus, quo ulterius nihil est? Quomodo putamus, nisi quemadmodum aperte dicitur sanctus sanctorum, sic figurate fundamentum fundamentorum? (*Daniel 9.*) Si ergo sacramenta cogites, Christus sanctus sanctorum: si gregem subditum cogites, Christus pastor pastorum: si fabricam cogites, Christus fundamentum fundamentorum. Et post pauca: Divinitas autem, quæ ubique præsto est, undique ad eam duci potest similitudo, & totum potest esse in similitudinibus, quia nihil horum est in proprietatibus, &c.

(*Lib. 2. cap. 17.*) Item ejusdem sancti Augustini ex libro secundo de Trinitate, inter cetera: Quid enim sibi vult quod ait Dominus: (*Exod. 33.*) *Ecce locus est penes me, & stabis super petram?* Quis locus terrenus est penes Dominum, nisi hoc est penes eum, quod eum spiritaliter attingit? Nam quis locus non est penes Dominum: (*Sap. 8.*) *qui attingit a fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter?* &c.

(*Rom. 7.*) Item sancti Joannis Chrysostomi de sermone sancti Pauli apostoli, ubi ait: *Non quod volo, hoc ago:* & quoniam Jacob figura factus est Christi, inter cetera: Venit in medio fluminum, & ut vidit somnium, dixit: (*Genes. 28.*) *Non est hic aliud, nisi domus Dei.* Etenim non vidisti ædificium, sed scalam. Sed quoniam sciebat quia scala figura est ecclesiæ, dicebat: *Hæc domus Dei*, hæc ecclesia est. Et unde hæc domus Dei ecclesia est, dicit Paulus Timotheo hæc scribens: (*1. Tim. 3.*) *Spero venire ad te cito. Si autem tardavero, ut scias quomodo te oporteat in domo Dei conversari, quæ est ecclesia Dei vivi*, &c.

IN EADEM ACTIONE.

(*Cap. 14. Reprehensio.*) Quod enim [a] habeo quod dicitur Salomon in templo fecisse boves, & leones, imaginum adoratio firmari possit, ut illi dicunt, qui in earum adorationem anhelant. Sive illud quod in Ezechiele scriptum est: (*Ezech. 41.*) *Facies & cherubim usque ad cameram.*

(*[a] Pro. ab eo. quod.*)

(*Responsio.*) Jam sæpius hæc invenientes capitula exaravimus, qualiter ea prædecessores nostri sanctissimi pontifices in eorum sacris referentes conciliis pro venerandis imaginibus constituere; & nimirum constat eorum apostolicam censuram apud nos conservandam ac venerandam exsistere.

Item ex libro sancti Augustini de psalmo octogesimo quarto, inter cetera: In veteri testamento figurabatur novum testamentum, nonnulla figuraverat hæc expressio veritatis. In illa autem figura secundum quamdam prænuntiationem futurorum data est

illi

illi populo [a] tetraque dicta promissionis, &c.

[a] Pro, terra quæ dicta promissionis.

Item ex libro sancti Augustini de quæstionibus in evangelium secundum Lucam, inter cetera: Quid est quod dicit Dominus: *Qui fuerit in tecto, & vasa ejus in domo, non descendat tollere illa.* In tecto est, qui [b] excidens carnalia, tamquam in aura libera spiritaliter vivit. Et post pauca: Hujus ergo spiritalis viri jam vasa ista vacant in domo, quia mente corpori supereminens, per aciem intelligentiæ tamquam in tecto positus, perspicuitate sapientiæ veluti cælo apertissimo fruitur, &c.

Quæstion. evang. lib. 2 quæst. 41. tom. 4. Luc. 17.

[b] Vet. excedens.

Cap. 25. Ultimum capitulum, ut sciat domnus Apostolicus & pater noster, & cuncta simul Romanorum ecclesia, ut secundum quod continetur in epistola beatissimi Gregorii, quam ad Serenum Massiliensem episcopum direxit: Permittimus imagines sanctorum, quicumque eas formare voluerint, tam in ecclesia, quamque extra ecclesiam, propter amorem Dei & sanctorum ejus. Adorare vero eas nequaquam cogimus, qui noluerint. Frangere vel destruere eas, etiamsi quis voluerit, non permittimus. Et quia sensum sanctissimi Gregorii sequi in hac epistola universalem catholicam ecclesiam Deo placitam indubitanter libere profitemur.

Lib. 7. epist. 9.

Responsio. Hoc sacrum & venerandum capitulum multum distat a totis supradictis capitulis. Et idcirco cum agnovimus vestræ a Deo servatæ orthodoxæque regalis excellentiæ esse proprium, in eo ubi rectæ fidei plena, penitus confessa est sensum sanctissimum Gregorii sequi. Meminit enim vestra prærectissima regalis præexcelsa scientia, qualiter in ipsa sancti Gregorii Papæ epistola Sereno episcopo Massiliensi directa, fertur inter cetera contineri, ubi eumdem episcopum increpans inquit: Aliud enim est picturam adorare, aliud per picturæ historiam quid est adorandum addiscere. Nam quod legentibus scriptura, hoc idiotis præstat pictura cernentibus: quia in ipsa etiam ignorantes vident quod sequi debeant, in ipsa legunt qui litteras nesciunt. Unde præcipue gentibus pro lectione pictura est; quod magnopere a te, qui inter gentes habitas, attendi debuerat. Et post pauca: Et quia in locis venerabilibus sanctorum depingi historias non sine ratione vetustas admisit. Et intervallo: Quia picturas imaginum, quæ ad ædificationem imperiti populi fuerant factæ: ut nescientes litteras, ipsam historiam intendentes, quid actum sit discerent. Iterum post pauca: Sed hoc solicite fraternitas tua admoneat, ut ex visione rei gestæ ardorem compunctionis percipiant: & in adorationem solius omnipotentis sanctæ Trinitatis humiliter prosternantur. Simili modo & de alia sua epistola Januario Calaritano episcopo directa pro sacrarum imaginum veneratione, breviter superius exaravimus. Sed & de epistola Secundino servo Dei incluso Gallias directa, similiter intimavimus, ubi in ea ita fertur: Imagines enim, quas nobis tibi dirigendas per Dulcitium diaconum tuum rogasti, misimus. Valde nobis tua postulatio placuit, quia illum in corde tota intentione quæris, cujus imaginem præ oculis habere desideras: ut visio corporalis quotidiana te semper reddat exercitatum: ut dum picturas vides, ad illum animo ardescas, cujus tu imaginem videre desideras. Et post pauca: Scimus quia tu imaginem Salvatoris nostri ideo non petis, ut quasi Deum colas: sed ob recordationem Filii Dei in ejus amore recalescas, cujus te imaginem videre desideras. Et nos quidem non quasi ante divinitatem ante ipsas prosternimur: sed illum adoramus, quem per imaginem aut natum, aut passum, aut in throno sedentem recordamur. Et dum nos ipsa pictura quasi scriptura ad memoriam Filii Dei reducit, animum nostrum aut de resurrectione lætificat, aut de passione demulcet. Ideoque direximus tibi surtarias duas continentes imagines Salvatoris, sanctæ Dei genitricis Mariæ, beatorumque apostolorum Petri & Pauli per supradictum filium nostrum diaconum, & unam crucem & clavem pro benedictione: ut ab ipsa a maligno defensus permaneas, cujus signo te esse munitum credis, &c.

Loco citato.

Lib. 7. epist. 1. indict. 1.

Lib. 7. epist. 54.

Et quoniam in his vestrum a Deo inspiratum regalem orthodoxum sensum memorandum est etiam & docendum, qualiter sanctus Gregorius Papa Sereno episcopo docuit, de sacris imaginibus, ut ex visione rei gestæ ardorem compunctionis percipiant; hoc est, easdem sacras imagines aspicientes in adoratione solius omnipotentis sanctæ Trinitatis humiliter prosternantur. Eo ipso tenore Secundino servo Dei incluso inquit; Ideo enim petis, ut non quasi Deum colas, sed ob recordationem Filii Dei in ejus amore calescas, cujus imaginem te videre desideras. Et nos quidem non quasi ante divinitatem ante ipsas prosternimur: sed illum adoramus, quem per imaginem aut natum, aut passum, aut in throno sedentem recordamur. Sicut vero innuit Sereno episcopo, aspicientem sacras imagines in adorationem humiliter se prosterni solius omnipotentis sanctæ Trinitatis; sic & Secundino incluso servo Dei docuit, non quasi Deum colere; sed ante easdem sacras imagines se prosternens, non quasi ante divinitatem, ante ipsas prosterni; sed prosternentes illum adorare, quem per imaginem aut natum, aut passum, aut in throno sedentem recordamur.

Lib. 7. epist. 54.

Ita vero & nos eumdem ipsum irreprehensibilem & orthodoxum sensum sancti Gregorii Papæ sequentes & amplectentes dudum, Iienæ & Constantino Imperatoribus pro sacris imaginibus prædicandis erectione, emisimus dicentes: Quia in universo mundo, ubi Christianitas est, ipsæ sacræ imagines permanentes, ab omnibus fidelibus honorantur: ut per visibilem vultum ad invisibilem deitatis majestatem mens nostra rapiatur spirituali affectu pro contemplatione figuratæ imaginis secundum carnem, quam Filius Dei pro nostra salute suscipere dignatus est; eumdem Redemptorem nostrum, qui in cælis est, adoramus, & in spiritu glorificantes collaudamus: quoniam, juxta ut scriptum est, *Deus spiritus est*; & ob hoc spiritaliter divinitatem ejus adoramus. Nam absit a nobis, ut ipsas imagines, sicut quidam garriunt, deificemus: sed affectum & dilectionem nostram, quam in Dei amorem & sanctorum ejus habemus, omnimodo proferimus: & sic divinæ scripturæ libros, ipsas imagines ob memoriam venerationis habemus, nostræ fidei puritatem observantes: & reliqua.

Vide supra, pag. 15. E. 2.

Joan. 4.

Quidquid namque de sanctis patrum opusculis aliquantula ibidem exaravimus testimonia, in eodem sensu atque tenore, ut præsentem diximus, cum prædecessore nostro sancto Gregorio Papa, eumdem sensum fidei tenentes, emisimus prædicantes. Illi vero, ut nobis missi nostri, videlicet Petrus archipresbyter sanctæ nostræ Romanæ ecclesiæ, Petrus religiosus presbyter & abbas venerabilis monasterii sancti Sabæ, viva voce dixerunt, statim nostras apostolicas amplectentes syllabas, concilium fieri jusserunt. Sed ab hæreticis seditione facta in Sicilia insula missi nostri sine responso reversi sunt: & demum post eos mittentes iterum Constantinopolim eos ascendi fecere. Et sic synodum istam secundum nostram ordinationem fecerunt: & in pristino statu sacras & venerandas imagines erexerunt. Et sicut de imaginibus, sancti Gregorii [a] sensum & nostrum continebatur: ita & ipsi in eadem synodo definitionem confessi sunt, his osculum & honorabilem salutationem [b] reddidere; nequaquam

[a] Hic & in tota hac epistola multa videntur corrupta, quæ manuscriptos codices desiderant.

secundum fidem nostram, veram culturam, quæ decet soli divinæ naturæ. Insuper & pseudosyllogum illud, quod ab hæreticis factum est sub Constantino hæretico Imperatore, anathematizantes, cum eorum sequacibus atque complicibus damnaverunt; ad fidem orthodoxam sanctæ catholicæ & apostolicæ reversi ecclesiæ, per libellos eorum fecerunt rectæ fidei confessionem. Et ideo ipsam suscepimus synodum. Nam si eam minime recepissemus, & ad suum pristinum vomitum erroris fuissent reversi; quis pro tot millium animarum Christianorum interitu habuit reddere rationem ante terribile tremendum divini judicis
Luc. 15. examen, nisi nos solummodo? Si enim super unum peccatorem pœnitentiam agentem gaudium factum est in cælis; quanto magis de tot millibus Christianorum, qui sunt ab errore reversi, quis non gaudeat?
Psalm. 33. & cum psalmista canat: *Accedite ad eum & illuminamini, & vultus vestri non erubescent*, & reliqua?

Nos vero adhuc pro eadem synodo nullum responsum hactenus eidem Imperatori reddidimus; metuentes ne ad eorum reverterentur errorem. Dudum quippe quando eos pro sacris imaginibus erectione adhortati sumus, simili modo & de diœcesi tam archiepiscoporum, quam & episcoporum sanctæ catholicæ & apostolicæ Romanæ ecclesiæ commonentes, quæsivimus restituere eidem sanctæ catholicæ & apostolicæ Romanæ ecclesiæ, quæ tunc cum patrimoniis nostris abstulerunt, quando sacras imagines deposuerunt: & nec responsum quodlibet exinde dederunt. Et in hoc ostenditur, quia ex uno capitulo ab errore reversis, ex aliis duobus in eodem permaneant errore. Si enim ubique Christianorum ecclesiæ a canonicæ intactas suas possident diœceses; quanto amplius sancta catholica & apostolica Romana ecclesia, quæ est caput omnium Dei ecclesiarum, sua diœcesi, videlicet archiepiscoporum & episcoporum, immo & patrimonia pro luminarium concinnatione atque alimoniis pauperum, irrefragabili jure & tenere & possidere modis omnibus debet? Unde si vestra annuerit a Deo protecta regalis excellentia, eodem adhortamur impetu, pro sacris imaginibus in pristino statu erectione gratiam agentes. Sed de diœcesi sanctæ nostræ Romanæ ecclesiæ tam archiepiscoporum quam episcoporum, seu de patrimoniis iterum increpantes commonemus: ut si noluerit ea sanctæ nostræ Romanæ ecclesiæ restituere, hæreticum eum pro hujusmodi erroris perseverantia esse decernemus. Plus enim cupimus salutem animarum & rectæ fidei stabilitatem conservare, quam hujusmodi habitum mundi possidere. De vero vestra præcellentissima a Deo protecta excellentia orthodoxæ fidei stabilitate roborata freti exsistimus, quia radix ejus firmissima a pravis & infidelibus hominum umquam concutitur vel movetur; sed in ea, quæ cœpit rectæ fidei traditionis doctrina spiritualis matris suæ sanctæ catholicæ & apostolicæ Romanæ ecclesiæ tenere & amplecti, incunctanter usque in sæculum sæculi sine reprehensione manere credimus. Et ideo confidimus de Dei nostri potentia, quia quantum erga beatorum principum Apostolorum Petri ac Pauli ecclesiam fidem geritis & amorem, semper pro ejus profectu & exaltatione regali nisi, undique certantes habueritis; tanto brachii sui propitius in regalibus triumphis ab adversis & iniquis hominibus vos defendere & circumtegere dignetur; ut una cum spirituali filia nostra domina regina vestraque præcelsa nobilissima prole longiori ævo in hoc regnantes mundo, in futuro sine fine vitam cum regno in arce poli habere mereamini. Incolumem excellentiam vestram gratia superna custodiat.

a Pro canonicæ.

ANNO CHRISTI 787.

CONCILIUM WORMATIENSE V.

in quo Tassilonis Baioariorum ducis perstricta est versutia, decretaque ad illum de præstanda fide legatio, anno DCCXXCVII.

Ex P. Jacobi Sirmondo, Societatis JESU.

DE *hac synodo Rhegino, post narrationem eorum quæ Carolus Roma cum Hadriano Papa & cum Tassilonis legatis egerat, paucis scribit in hæc verba:* Rex, *inquit*, oratione ad limina apostolorum completa, & benedictione percepta, in Franciam cursum dirigit, & Wormatiam, ubi erat conjunx ejus Fastrada, pervenit: ubi synodum congregavit, & manifestavit sacerdotibus & optimatibus regni causas itineris, & qualiter versutia Tassilonis coram summo pontifice esset deprehensa. Misit itaque, cum consultu fidelium, ad eumdem Tassilonem, monens ut apostolicis adhortationibus obtemperaret. Qui cum nollet obedire, rex in partibus Baioariæ exercitum movit, *& cetera, quibus Tassilonem Caroli armis undique circumseptum, ad deditionem compulsum, sacramenta denuo renovasse narrat, obsidesque electos* XII. *Carolo dedisse, ac tertiumdecimum filium suum Theodonem.*

788.

CONCILIUM IN VILLA INGILENHEIM,

in quo Tassilo dux perfidiæ damnatus, vita concessa, monasterium cum Theudone filio ingressus est, anno Christi DCCXXCVIII.

Ex eodem P. Sirmondo.

SYnodi hujus, judiciique in ea peracti seriem explicat Ademarus in vita Caroli, & Rhegino abbas anno DCCXXCVIII. *Narrant autem accusatum a Baioariis Tassilonem, quod fidem promissam violasset, suadente uxore Luitberga: confessumque quod Avaros contra regem sollicitasset, dixisseque se, si decem filios haberet, omnibus orbari malle, quam quæ juraverat observare. Cum capitalem in eum sententiam omnes acclamarent, commiseratum Carolum, quia consanguineus ejus erat, obtinuisse ut non moreretur. Tassilonem vero interrogatum quid agere vellet, cum Theodone filio impetrasse, sibi ut in monasterium intrare, atque ibi pœnitentiam agere liceret. Paucos deinde Baioarios, qui illi adhæserant, exsilio multatos esse.*

CONCILIUM NARBONENSE,

habitum anno (ut volunt) DCCLXXXVIII. In quo inter cetera actum est de finibus parochiæ, id est, episcopatus Narbonensis, præsente Desiderio sedis Apostolicæ legato.

Ex archivo archiepiscopi Narbonensis, ediderunt Guillelmus Catellus in commentariis historiæ Landgothicæ, & Stephanus Baluzius in additionibus ad cap. 25. libri VI. concordiæ sacerdotii & imperii, pag. 163. tom. II.

Karolus non fuit Imperator ante annum 800. ex aliis monumentis. Anno 788. tantum Indictio xi. fuisse ponitur, & regni Karoli annus 19.

ANno Incarnationis Dominicæ DCCLXXXVIII. indictione XII. gloriosissimo quoque domino Imperatore Karolo regnante anno XXIII. V. Kalend. Jul. dum pro multis & variis ecclesiasticis negotiis, præsertim pro Felicis Urgellitanæ sedis episcopi pestifero dogmate, monente per suæ auctoritatis litteras domno Apostolico Adriano, ac domino Imperatore per missum suum nomine Desiderium, convenissemus urbem Narbonam intra basilicam sancti Justi & Pastoris, Ego scilicet Danihel, licet indignus atque peccator, gratia tamen Dei sanctæ metropolitanæ præmissæ urbis episcopus: necnon & Elifantus Arelatensis episcopus, cum plurimorum collegio venerabilium episcoporum, una cum auctoritate domni Apostolici, missoque prædicto domni Imperatoris Karoli: inter cetera quæ veraci sermone finem acceperunt, orta est querela coram nobis omnibus de parochia Narbonensi. Unde præcipiente domino Imperatore, subtili examinatione & speciali, ob prolixas altercationes examinari jusserat. De qua Danihel episcopus per testes idoneos, Justum scilicet Agathensem, & Witeringum Nemausensem episcopum, atque Amicum Magalonensem comitem, ceterisque quamplures, discutiendo elucidans, totum Redensem pagum super Winedurium [a] Heltnensem episcopum justissime evindicavit; & marginem parochiæ Narbonensis ex alia parte usque ad flumen qui vocatur Orbus, quamdiu vocabulum suum idem comitatus retinet, superius & inferius perduxit, plenissime ratione Wlfegarii episcopi Biterrensis cum prædictis testibus superata. Præterea idem Danihel archiepiscopus de Ausonensi parochia rationem adhibens, ostendit quod nullo modo episcopum ponere illuc potuisset ob paganorum infestationem: & quemadmodum auxiliante Deo per antecessoris sui industriam quondam ibidem hæresis extincta fuerit; & quia ejusdem pagi plebs, sicut quidam ipsorum in præsentia retulerunt, nulli parochiæ adhærere vellet nisi Narbonensi, ob principalitatem tantæ sedis præcipuæ. Cujus archiepiscopi rationem salubrem esse comprobantes, pro prædictis commoditatibus, & ne confinio Hispaniæ occasionem tristitiæ ingereremus; unanimiter justo perpendimus examine, ut nulli sedi deinceps sociata habeatur nisi Narbonensi; servata verumtamen auctoritate, si per se episcopum habere nequiverit. Rogamus igitur cunctos subsequentes nos, & hoc nostræ auctoritatis decreto confirmamus, sancimus, stabilimus, tam de Redensi pago, quam etiam de Ausonensi, sive confinio Narbonensi & Biterrensi, quod est [b] Orbus; ut sicut coram nobis discussum & comprobatum est, ita convulsum & incontaminatum nullius contradictione valente in perpetuum permaneat. Si quis vero nostram communem contemnens diffinitionem, per aliquam insidiam aut subreptionem hoc nostræ firmitatis decretum infregerit, aut aliqua machinatione violaverit; si ordini ecclesiastico est adunatus, canonica sententia irrecuperabiliter feriatur, sicut temerator tanti concilii ac decreti. Quod si laïca potestas in hoc se per atrocitatis violentiam miscuerit, nisi a temeraria præsumptione se citissime subtraxerit satisfaciendo quod deliquit, digna ultione totius anathematis sit undique & ubique multatus, Domini nostri Jesu Christi & nostra auctoritate vigente. Ut autem hoc nostræ firmitatis decretum certiorem roborationis obtineat vigorem, manus nostræ subscriptione illud roborare studuimus.

[a] Apud Catellum, Helthensem.

[b] Sive Orbis fluvius.

In Christi nomine Danihel Dei miseratione sedis Narbonensis metropolitanæ ecclesiæ episcopus, hujus decreti institutione subscripsi.

B Ego Elefantus primæ sedis Arelatensis episcopus, confirmavi.

Desideratus Diensis episcopus, subscripsi.

Ego Salicus Arausicensis episcopus.

Ego Arricho Tolosanæ sedis episcopus, confirmavi.

In Dei nomine Donadeus Wappencensis episcopus.

Ego Francolinus Conseranensis episcopus, subscripsi.

Ego Lupus Cavalionensis episcopus, subscripsi.

Ego Arimundus Ucenticensis episcopus, subscripsi.

Ego Hiscipio Carcassensis episcopus, subscripsi.

In Christi nomine Magincus [a] Adtensis episcopus, subscripsi.

C Witeringus Nemausensis episcopus confirmavi.

Felix episcopus Urgellitanæ sedis, subscripsi.

Ego Bonitus Valentinæ sedis episcopus, subscripsi.

Ego Justus Agathensis episcopus, subscripsi.

Ego Adaulfus Jerundensis episcopus, subscripsi.

In Christi nomine Wenedurius Heltnensis episcopus subscripsi.

Ego [b] Se....... Barcinonensis episcopus, subscripsi.

Ego Autbertus Antipolitanæ sedis episcopus, subscripsi.

Ego Johannes Cimelanensis episcopus, subscripsi.

Ego ...... Forojulensis episcopus, subscripsi.

Ego Joannes Madolonensis episcopus, subscripsi.

D Ego Atinarius Vicujulicensis episcopus.

Abraham [c] Commenentæ sedis episcopus, subscripsi.

Ego Amatus Carpentoratinensis episcopus, subscripsi.

Ego Raganbaldus diaconus, Diniensis vocatus episcopus, subscripsi.

Ego Ansebrandus diaconus, ad vicem Landeberti Eglinensium episcopi subscripsi.

Ego Riccimirus indignus presbyter, ad vicem Wlfegarii sedis Biterrensis episcopi subscripsi.

Ego Articho cancellarius, ac si indignus presbyter, hoc decretum scripsi, die & anno quo supra.

[a] Pro, Aptensis.

[b] Forte, Servus Dei.

[c] Forte, Convenensæ.

ANNO CHRISTI 788. Ex tomo 1. Concil. Britan.

SYNODUS BRITANNICA APUD ACLEAM.

ANNO CHRISTI 788.

IN *splendido veteri manuscripto codice bibliotheca publica Cantabrigiensis, cui titulus est :* De tempore regum Britannorum, *sic deprehenditur.* Anno Dominicæ Incarnationis DCCLXXXVIII. Elsuvaldus rex Nordanhymbrorum, postquam decem annis regnavit, conjuratione facta ab ejus patricio Siga nomine, miserabili morte XI Kalendas Octobris occisus est, juxta Murum, &c Quo etiam anno III. Kalendas Octobris synodus fuit in loco qui dicitur ᵃ *Acelech. Nulla de actis mentio.*

Lib. 1. cap. 17.

ᵃ al. *Adelch.*

789.

CAROLI MAGNI REGIS *CAPITULARE AQUISGRANENSE,

SIVE

EDICTUM LEGATIONIS,

quod in Aquisgrani palatio datum est die x. Kalendas Apriles, anno Christi DCCXCIX. Indictione XII.

TITULI CAPITULORUM.

ITEM ALIA CAPITULA.

Adnotatio P. Iacobi Sirmondi, Societatis Jesu.

* *Capitulare Aquisgranense.* Capitula synodalia vocantur in concilio Suessionensi anni 853 Et horum quidem cum sua præfatione alterum est exemplar in veteri codice sancti Remigii, sed breviatum, & quale ab Ansegiso abbate translatum est in primum librum capitulorum; succisis nimirum detractisque synodorum ac pontificum decretis, quæ per singula fere capita commemorantur. In exemplari Aquitanico, cum subdita suis locis decreta omnia offendissem, minimeque dubium videretur, quin hic germanus atque integer totius capitularis textus esset, hoc potius modo edendum existimavi. Ceterum, quotquot ex synodis Græcis hic canones proferuntur, discrepant a vulgata versione Dionysii, & cum alia interpretatione consentiunt, cujus exemplaria nunc etiam servantur in Auicensi, & in Corbeiensi, atque in aliis Galliæ bibliothecis.

PRÆFATIO.

Regnante Domino nostro Jesu Christo in perpetuum, ego Karolus gratia Dei, ejusque misericordia donante, rex & rector regni Francorum, & devotus sanctæ Dei ecclesiæ defensor, humilisque adjutor, omnibus ecclesiasticæ pietatis ordinibus, seu sæcularis potentiæ dignitatibus, in Christo Domino Deo æterno perpetuæ pacis & beatitudinis salutem.

CONsiderans pacifico piæ mentis intuitu, una cum sacerdotibus & consiliariis nostris, abundantem in nos nostrumque populum Christi regis clementiam; & quam necessarium est, non solum toto corde & ore ejus pietati agere gratias incessanter, sed etiam continua bonorum operum exercitatione ejus insistere laudibus: quatenus qui nostro regno tantos contulit honores, sua protectione nos nostrumque regnum in æternum conservare dignetur. Quapropter placuit nobis vestram rogare solertiam, o pastores ecclesiarum Christi, & ductores gregis ejus, & clarissima mundi luminaria: ut vigili cura & sedula admonitione populum Dei per pascua vitæ æternæ ducere studeatis: & errantes oves bonorum operum exemplo, seu adhortatione, humeris intra ecclesiasticæ firmitatis muros reportare satagatis; ne lupus insidians aliquem canonicas sanctiones transgredientem, vel paternas traditiones universalium conciliorum excedentem, quod absit, inveniens devoret. Ideo magnæ devotionis studio admonendi & adhortandi sunt, immo compellendi, ut firma fide, & infatigabili perseverantia, intra paternas sanctiones se contineant. In quo operis studio sciat certissime sanctitas vestra nostram vobis cooperari diligentiam. Quapropter & nostros ad vos direximus missos, qui ex nostri nominis auctoritate una vobiscum corrigerent, quæ corrigenda essent. Sed & aliqua ex canonicis institutionibus, quæ magis vobis necessaria videbantur subjunximus. Ne aliquis, quæso, hujus pietatis admonitionem esse præsumptiosam judicet: qua nos errata corrigere, superflua abscindere, recta coartare studuimus; sed magis benevolo caritatis animo suscipiat. Nam legimus in Regnorum libris, quomodo sanctus Josias regnum sibi a Deo datum circumeundo, corrigendo, admonendo, ad cultum veri Dei studuit revocare. Non ut me ejus sanctitati æquiparabilem faciam, sed quod nobis sint ubique sanctorum semper exempla sequenda: & quoscumque poterimus ad studium bonæ vitæ, in laudem & in gloriam Domini nostri Jesu Christi, congregare necesse est. Quapropter, ut prædiximus, aliqua capitula notare jussimus, ut simul hæc eadem vos admonere studeatis, & quæcumque vobis alia necessaria esse scitis: ut & ista & illa æquali intentione prædicetis; nec aliquid quod vestræ sanctitati populoque Dei utile videtur omittatis: ut pio studio nos admoneatis, quatenus ut & vestra solertia & subjectorum obedientia æterna felicitate ab omnipotente Deo remuneretur.

(4. Reg. 23.)

I. OMNIBUS.

Sunt enim aliqui qui culpis exigentibus ab episcopo proprio excommunicantur, & ab aliis ecclesiasticis vel laïcis præsumptiose in communionem accipiuntur: quod omnino sanctum Nicænum concilium, simul & Chalcedonense, nec non & Antiochenum, atque Sardicense fieri prohibent. (Capitular. lib. 1. cap. 1.)

De his qui excommunicantur, sive clerici, sive laïci, ab episcopis per quasque parochias, servetur ista sententia: ut ii qui ab aliis excommunicantur, ab aliis non recipiantur. Requiratur sane, ne forte pro aliqua indignatione animi, aut contentione, aut qualibet tali commotione stomachantis episcopi abjecti sint. Ut ergo hæc digna possint examinatione perquiri, rectum esse visum est, per singulos annos in singulis quibusque provinciis bis in anno episcoporum concilia fieri: ut simul omnes in unum convenientes ex universa provincia, ejusmodi examinent quæstiones: ut ita demum qui ob culpas suas episcoporum suorum offensam merito contraxerunt, digne etiam a ceteris excommunicati similiter habeantur; usquequo vel in commune omnibus, vel ipsi episcopo suo, fuerit visum humaniorem circa eos tenere sententiam. Agantur autem concilia, semel quidem ante dies Quadragesimæ: ut omnibus, si quæ sunt, simultatibus amputatis, mundum Deo solenne munus possit offerri. Secundo vero agatur circa autumni tempus. (Conc. Nic. can. 5.)

Non autem liceat communicare excommunicatis: neque per domos ingredi, & cum eis orare, qui ecclesiæ non participant: nec in alteram ecclesiam recipi, qui ab alia segregantur. Quod si visus fuerit quilibet episcoporum, vel presbyterorum, aut diaconorum, vel etiam qui in canone detentus, excommunicatis communicare; & hunc oportet communione privari, tamquam ecclesiæ regulas confundentem. (Conc. Antioch. can. 2.)

Si quis a proprio episcopo excommunicatus est, non eum prius ab aliis debere suscipi, nisi a suo fuerit receptus episcopo, aut concilio facto occurrat & respondeat: & si synodo satisfecerit, & statuerit, sub alia sententia recipi oportere. Quod etiam circa laïcos & presbyteros & diaconos, & omnes qui in clero sunt, convenit observari. (Conc. Antioch. can. 6.)

Osius episcopus dixit: Hoc quoque omnibus placeat, ut sive presbyter, sive diaconus, sive quis clericorum, ab episcopo suo communione fuerit privatus, & ad alterum episcopum perrexerit; & scierit is, ad quem confugit, eum ab episcopo fuisse abjectum; non oportet ut ei communionem indulgeat. Quod si fecerit, sciat se convocatis episcopis causas esse dicturum. Universi dixerunt: Hoc statutum & pacem servabit, & concordiam custodiet. (Conc. Sard. can. 14.)

II. OMNIBUS.

Item habetur in eodem concilio, ut eorum qui ad ordinandum veniunt, fides & vita prius ab episcopo diligenter discutiatur, & sic ordinentur. (Lib. 1. cap. 2.)

Si qui sine examinatione provecti sunt presbyteri, & examinati confessi sunt peccata sua, & cum confessi sunt, contra regulam venientes homines manus eis temere imposuerunt; hos ecclesiasticus ordo non (Conc. Nic. can. 9.)

recipit. In omnibus enim, quod irreprehensibile est catholica defendit ecclesia.

III. OMNIBUS.

Lib. 1. cap. 3. *Item in eodem concilio, nec non & in Antiocheno, simul & in Chalcedonensi, ut fugitivi clerici & peregrini a nullo recipiantur, nec ordinentur sine commendatitiis litteris, & sui episcopi vel abbatis licentia.*

Conc. Nic. can. 16. Si qui sine respectu agentes, & timorem Dei ante oculos non habentes, neque ecclesiastica statuta custodientes, recesserint ab ecclesia sua, sive presbyteri, sive diaconi, sive in quocumque ordine ecclesiastico positi fuerint, hi nusquam suscipi debent in alia ecclesia: sed cum omni necessitate cogantur ut redeant ad ecclesias suas: aut si permanserint, excommunicatos eos esse oportet. *Ibid. can. 17.* Si quis autem ausus fuerit aliquem, qui ad alterum pertinet, ordinare in suam ecclesiam, cum non habeat consensum episcopi illius, a quo recessit clericus suus, irrita sit hujusmodi ordinatio.

Conc. Antioch. can 3. Si quis presbyter, vel diaconus, vel quilibet clericus, deserta sua ecclesia, ad aliam transeundum esse crediderit, & ibi paulatim tentat, quo migravit, perpetuo permanere, ulterius ministrare non debet: præsertim si ab episcopo suo ad revertendum fuerit exhortatus. Quod si & post evocationem sui episcopi non obaudiat, sed perseveraverit; omnibus modis ab officio deponi debere, nec aliquando spem restitutionis habere. Si quem vero post hanc culpam depositum alius episcopus susceperit, & ipse a communi synodo pœnam merebitur increpationis, tamquam ecclesiastica jura dissolvens.

Conc. Chalced. can. 13. Peregrinos clericos & lectores in aliena civitate sine synodicis litteris episcopi sui penitus nusquam ministrare posse.

IV. AD SOLOS SACERDOTES.

Lib. 1. cap. 4. *Item in eadem synodo interdictum est presbyteris & diaconibus, vel omnibus qui in clero sunt, mulierem non habere in domo sua, propter suspicionem, nisi matrem aut sororem, vel eas tantum personas quæ suspiciones effugiunt.*

Conc. Nic. can. 3. De suspectis vero, omnimodis interdicit sancta synodus, neque episcopo, neque presbytero, neque diacono, neque omnino ulli clericorum, habere secum mulierem extraneam; nisi forte mater sit, aut soror, aut avia. In his namque personis, & harum similibus, omnis suspicio declinatur. Qui autem præter hæc agit, periclitabitur de clero suo.

V. OMNIBUS.

Lib. 1. cap. 5. *Item in eodem concilio, seu in decretis Papæ Leonis, nec non & in canonibus qui dicuntur Apostolorum, sicut & in lege ipse Dominus præcepit, omnino omnibus interdictum est ad usuram aliquid dare.*

Conc. Nic. can. 17. Quoniam multi clerici avaritiæ causa turpia lucra sectantes, oblitique divini præcepti, quod dicit, *Qui pecuniam suam non dedit ad usuram*, fenerantes centesimas exigunt; statuit hoc sanctum concilium, ut si quis inventus fuerit post hanc definitionem usuras accipere, vel ex quolibet tali negotio turpia lucra sectari, vel etiam species frugum ad sexcuplum dare; omnis qui tale aliquid commentus fuerit ad quæstum, abscindatur ex clero, & alienus ab ecclesiastico habeatur gradu.

Can. Apost. 44. Episcopus, presbyter, aut diaconus usuras a debitoribus exigens, aut desinat, aut certe damnetur.

VI. AD SACERDOTES.

Lib. 1. cap. 6. *Auditum est aliquos presbyteros Missam celebrare & non communicare, quod omnino in canonibus Apostolorum interdictum esse legitur: vel quomodo dicere recte potest, si non communicaverit, Sumpsimus, Domine, sacramenta? Hæc vero per singula capita in statutis Nicani concilii legere potestis, seu & in aliis sanctorum patrum synodalibus institutis, vel edictis.*

Can. Apost. 8. Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, vel quilibet ex sacerdotali catalogo, facta oblatione non communicaverit, aut causam dicat, ut si rationabilis fuerit veniam consequatur; aut si non dixerit, communione privetur, tamquam qui populo causa læsionis exstiterit, dans suspicionem de eo qui sacrificavit quod recte non obtulerit.

VII. OMNIBUS.

Lib. 1. cap. 7. *In Antiocheno concilio, quod his qui damnati sunt a synodo, vel a suo episcopo, & postea ministrare præsumunt, præcipitur ut nullus audeat communicare: si quis vero eis communicaverit, simili sententiæ subjaceat, sicut & damnatus.*

Conc. Antioch. can. 4. Si quis episcopus a synodo, vel presbyter, vel diaconus, a proprio episcopo fuerit exauctoratus, & præsumpserit sacri ministerii quidpiam; non ei amplius liceat, neque in alia synodo spem habere, neque assertionis alicujus locum: sed & communicantes ei omnes abjiciantur ab ecclesia, & maxime, si postquam cognoverunt sententiam adversus eum prolatam, ei contumaciter communicaverint.

VIII. EPISCOPIS.

Lib. 1. cap. 8. *Item in eodem concilio, ut ad metropolitanum episcopum suffraganei respiciant, & nihil novi audeant facere in suis parochiis sine conscientia & consilio sui metropolitani, nec metropolitanus sine eorum consilio.*

Conc. Antioch. can. 9. Per singulas provincias episcopos constitutos scire oportet episcopum metropolitanum, qui præest, curam & solicitudinem totius provinciæ suscepisse. Propter quod ad metropolitanam civitatem ab his qui causas habent sine dubio concurratur. Quapropter placuit eum & honore præire, & nihil ultra sine ipso reliquos episcopos agere, secundum antiquam patrum nostrorum, quæ obtinuit, regulam; nisi hæc tantum, quæ uniuscujusque ecclesiæ per suam diœcesim competunt. Unumquemque enim episcopum oportet potestatem habere suæ diœcesis ad hanc gubernandam secundum competentem sibi reverentiam, ad providendum regioni quæ subest ipsius civitati. Ita ut etiam ordinare ei presbyteros & diaconos probabili judicio liceat; & de singulis moderatione & pondere disceptare: ultra autem nihil agendum permittitur citra metropolitani episcopi conscientiam.

IX. SACERDOTIBUS.

Lib. 1. cap. 9. *Item in eodem consilio, simul & in Ancyronensi, ut chorepiscopi cognoscant modum suum, & nihil faciant absque licentia episcopi, in cujus parochia habitant.*

Conc. Antioch. can. 10. Qui in fundis & villis constituti sunt chorepiscopi, tametsi manus impositiones ab episcopis susceperunt, & ut episcopi consecrati sunt, placuit sanctæ synodo, scire eos oportere modum proprium retinere, & gubernare adjacentes ecclesias sibi commissas, & esse contentos propria solicitudine & gubernatione, quam susceperunt. Constituere autem his permittitur lectores, & subdiaconos, & exorcistas: quibus sufficiat istorum tantum graduum licentiam accepisse; non autem presbyterum, non diaconum audeant ordinare præter conscientiam episcopi civitatis, vel ecclesiæ, cui adjacens invenitur, seu ipse, seu regio in qua præesse dignoscitur. Quod si prævaricari ausus fuerit constituta, deponi eum, & dignitate, qua præditus est, debere privari. Chorepiscopus autem ab episcopo civitatis vel loci, cui adjacet, ordinandus est.

Conc. Ancyr. can. 13. Vicariis episcoporum, quos Græci chorepiscopos

dicunt, non licere presbyteros vel diaconos ordinare: sed nec presbyteris civitatis, sine episcopi præcepto, amplius aliquid jubere; vel sine auctoritate litterarum ejus in unaquaque parochia aliquid agere.

X. OMNI CLERO.

Lib. 1. cap. 10. *Item in eodem concilio, ut episcopus, vel quilibet ex clero, sine consilio vel litteris episcoporum, vel metropolitani, non audeant ad regalem dignitatem pro suis causis clamare, sed in communi episcoporum concilio causa examinetur.*

Conc. Antioch. can. 11. Si quis episcopus, vel presbyter, vel omnis omnino qui est sub ecclesiastica regula constitutus, præter consilium & litteras eorum episcoporum qui sunt intra provinciam, & maxime metropolitani, ad Imperatorem perrexerit, hunc abdicari & ejici non solum communione debere, sed a propria dignitate privari, tamquam molestum & importunum imperialibus auribus, contra ecclesiastica constituta. Si autem necessitas cogat ad Imperatorem excurrere, cum deliberatione & consilio metropolitani ipsius provinciæ episcopi, & ceterorum conscientia, qui in eadem provincia sunt, & litteris, ire debebit.

XI. EPISCOPIS.

Lib. 1. cap. 11. *Item in eodem concilio, simul & in Sardicensi, nec non & in decretalibus Innocentii Papæ, ut nullus episcopus in alterius parochia ordinationes aliquas audeat facere, vel negotia peragere, quæ ad eum non pertinent.*

Conc. Antioch. can. 13. Nullum episcoporum debere ex alia provincia ad aliam transitum facere, & ordinare aliquos in ecclesiis, aut provehere ad sacrum ministerium: nec alios illuc secum attrahat episcopos, nisi forte rogatus per litteras abierit, non solum a metropolitano, sed ab his qui cum eo sunt provinciæ episcopis. Quod si nullo invitante inordinate superveniat, & aliquos vel ordinare præsumpserit, vel quoslibet actus illi ecclesiæ competentes, ad se minus pertinentes, usurpare tentaverit, vacua quidem & inania erunt omnia quæ gesserit; ipse vero hujus indisciplinati ausus, & irrationabilis cœpti dignas causas expendat, tamquam depositus a sancta synodo, & propter hujusmodi præsumptionem jam prædamnatus.

Conc. Sard. can. 16. Januarius episcopus dixit: Illud quoque statuat sanctitas vestra, ut nulli liceat episcopo alterius episcopi civitatis ministrum ecclesiasticum solicitare, & in suis parochiis ordinare. Universi dixerunt: Placet, quia ex his intentionibus solet nasci discordia. Et ideo prohibet omnium sententia, ne quis hoc facere audeat.

Innocent. epist. 7. Dist. 19 & 47. Prov. 22. Innocentius Florentino episcopo Tiburtinensi. Non semel, sed aliquotiens clamat scriptura divina, transferri non oportere terminos a patribus constitutos: quia nefas est, si quod alter semper possederit, alter invadat. Quod tuam bonitatem frater & coëpiscopus noster Ursus adserit perpetrasse. Nam Nomentanam, sive Feliciensem parochiam, ad suam diœcesim a majoribus pertinentem, invasisse te, atque illic divina celebrasse mysteria inconsulto eodem ac nesciente, non sine dolore conquestus est. Quod si verum est, non leviter te culpam incurrisse cognoscas. Unde si declinare cupis tantæ usurpationis invidiam, nostris litteris admonitum te convenit abstinere. Certe si aliquid tibi credis justitiæ suffragari, integris omnibus, & in pristino statu manentibus, post dies venerabiles paschæ adesse debebis, ut memoratis possis intentionibus respondere, partibusque in medio collocatis, quid antiquitas aut veritas habeat, inquiramus.

XII. EEPISCOPIS.

Lib. 1. cap. 12. *Item in eodem concilio, ut episcopus ejus ecclesiæ curam habeat, ad quam ordinatus est.*

Conc. Antioch. can. 21. Episcopum de diœcesi ad alteram diœcesim non debere transire, neque si seipsum ingesserit, neque si a populis fuerit violenter attractus, neque si etiam hoc ei ab episcopis suadetur. Manere autem eum debere in ecclesia Dei, quam ab initio sortitus est, & non ab ea alio demigrare, secundum regulam super hoc olim a patribus constitutam.

XIII. EPISCOPIS.

Lib. 1. cap. 13. *Item in eodem concilio, nec non & in Chalcedonensi, ut provinciales episcopi cum suo metropolitano bis in anno propter causas ecclesiæ concilia celebrent.*

Conc. Antioch. can. 20. Propter ecclesiasticas curas, & quæ exsistunt controversias dissolvendas, sufficere visum est, bis in anno per provincias singulas episcoporum concilium fieri. Primo quidem post tertiam hebdomadam paschalis festivitatis: ita ut in quarta hebdomada quæ consequitur, id est, mediæ pentecostes, concilium compleatur: admoneant autem provinciales episcopos hi qui in amplioribus, id est, qui in metropolitanis civitatibus degunt. Secundum vero concilium Idibus Octobris habeatur, qui dies apud Græcos Hyperberetæi mensis decimus quintus invenitur. In ipsis autem conciliis & presbyteros & diaconos præsentes esse oportet, & omnes quotquot se læsos existimant, & synodicam exspectare sententiam. Nec liceat aliquibus apud semetipsos sine metropolitanorum episcoporum conscientia synodos facere, quibus de omnibus causis constat permissum esse judicium.

Conc. Chalced. can. 19. Ad aures nostras pervenit, quoniam in provinciis non fiunt episcoporum synodi secundum canonum constituta; & hinc multa rerum ecclesiasticarum, quæ emendanda sunt, negligi. Sancta igitur synodus constituit, secundum canones patrum, bis in anno episcopos in idipsum in unaquaque provincia convenire, quo metropolitanus constituerit, & omnia quæcumque emerserint corrigere. Episcopi vero, qui non convenerint, in propriis positi civitatibus, & non per profectionem absentes, maxime suppeditante salute, & a necessariis & excusabilibus occupationibus liberi, fraternitatis intuitu corripiantur.

XIV. EPISCOPIS.

Lib. 1. cap. 14. *In concilio Laodicensi, nec non & in Africano, præcipitur, ut monachi & clerici tabernas non ingrediantur edendi vel bibendi causa.*

Conc. Laod. can. 24. Quoniam non oportet altario servientes, a presbyteris usque ad diaconos, & deinceps ordinis ecclesiastici omnes, usque ad ministros, aut lectores, aut psaltas, aut exorcistas, aut ostiarios, aut etiam eos qui in proposito sunt continentiæ, tabernas introire.

Concil. Afric. can. 7. Ut clerici edendi vel bibendi causa tabernas non ingrediantur, nisi peregrinationis necessitate compulsi.

XV. AD OMNES.

Lib. 1. cap. 15. *Item in eodem concilio præcipitur, ut a vespera usque ad vesperam dies Dominica servetur.*

Conc. Laod. can. 29. Non oportet Christianos Judaïzare, & in sabbato vacare, sed operari eos in eadem die. Dominica vero, præponendo eamdem diem, si hoc eis placet, vacent tamquam Christiani. Quod si inventi fuerint Judaïzare, anathema sint.

XVI. OMNIBUS.

Lib. 1. cap. 16. *Item in eodem concilio præcipitur, ut ignota angelorum nomina nec fingantur, nec nominentur, nisi illorum quos habemus in auctoritate. Hi sunt Michaël, Gabriel, Raphaël.*

Conc. Laod. can. 35. Quod non oportet Christianos derelicta ecclesia Dei abire, & angelos nominare, & congregationes facere, quæ omnia interdicta sunt. Quicumque autem inventus fuerit occulte huic idololatriæ vacans, anathema sit: quoniam derelinquens Dominum nostrum Jesum Christum Filium Dei, accessit ad idola,

ANNO CHRISTI 789.

XVII. CLERICIS ET NONNANIS.

Item in eodem concilio, quod non oporteat mulieres ingredi ad altare.

Lib. 1. cap. 17. Conc. Laod. can. 44.

Non oportet mulieres ingredi ad altare.

XVIII. AD SACERDOTES.

Lib. 1. cap. 18. a al. goeleatii. Conc. Laod. can. 36.

In eodem concilio, ut [a] cauclearii, malefici, incantatores, & incantatrices, fieri non sinantur.

Quoniam non oportet ministros altaris, vel clericos, magos aut incantatores esse, aut facere quæ dicuntur phylacteria, quæ sunt magna obligamenta animarum: hos autem, qui talibus rebus utuntur, projici ab ecclesia jussimus.

XIX. OMNIBUS.

Lib. 1. cap. 19.

Item in eodem concilio, nec non & in Sardicensi, quod non oporteat in villulis, vel in agris episcopos constituere.

Conc. Sard. can. 6.

Non oportet in vicis & in villis episcopum ordinari, sed eos qui circumeant constitui. Hos autem qui hinc ordinati sunt, nihil agere sine conscientia episcopi civitatis. Similiter etiam presbyter nihil sine præcepto episcopi & consilio agat. Si enim subito aut vicus aliquis, aut modica civitas, cui satis est unus presbyter, voluerit sibi episcopum ordinari, ut vilescat nomen episcopi & auctoritas; non debent illi ex alia provincia invitati facere episcopum, nisi aut in his civitatibus quæ episcopos habuerint, aut si qua talis aut tam populosa est, quæ mereatur habere episcopum. Hoc omnibus placet? Synodus respondit: Placet.

XX. SACERDOTIBUS.

Lib. 1. cap. 20.

Item in eodem concilio, ut canonici libri tantum legantur in ecclesia.

Concil. Laod. can. 59.

Non oportet ab idiotis psalmos compositos & vulgares dici in ecclesiis: neque libros qui sunt extra canonem legere, nisi solos canonicos novi & veteris Testamenti. Quæ autem oporteat legi, & in auctoritatem recipi, hæc sunt: Genesis mundi, Exodus Ægypti, Leviticum, Numeri, Deuteronomium, Jesu Nave, Judices, Ruth, Regnorum libri quatuor, Paralipomenon libri duo, Esdræ libri duo, liber Psalmorum centum quinquaginta, Proverbia Salomonis, Cantica Canticorum, Ecclesiastes, Job, Esther, duodecim Prophetæ, id est, Osee, Amos, Joel, Abdias, Jonas, Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias. Item Isaias, Jeremias, Ezechiel, Daniel. Novi Testamenti evangelia quatuor, secundum Matthæum, secundum Marcum, secundum Lucam, secundum Joannem: Actus Apostolorum: catholicæ epistolæ, Petri duæ, Jacobi una, Joannis tres, Judæ una: epistolæ Pauli quatuordecim: ad Romanos, ad Corinthios prima & secunda, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, ad Thessalonicenses prima & secunda, ad Timotheum prima & secunda, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos.

XXI. CLERICIS ET MONACHIS.

Lib. 1. cap. 17.

Item in concilio Chalcedonensi, nec non & in canonibus Apostolorum, ut non oporteat episcopum, aut quemlibet ex clero, per pecunias ordinari: quia utrique deponendi sunt, & qui ordinat, & qui ordinatur: nec non & qui mediator est inter eos.

Conc. Chalced. can. 2.

Si quis episcopus ordinationem pro pecunia fecerit, & vendiderit rem quæ nisi gratia non acquiritur; & sub pecunia ordinaverit episcopus provincialem episcopum, sive presbyterum, vel diaconum, aut eorum quemquam qui in numero clericorum continentur, aut accepta pecunia fecerit œconomum, vel defensorem, vel ostiarium, vel quemcumque hujuscemodi, pro turpitudine lucri; qui hoc fecisse probatur, sui gradus periculum sustinebit. Sed & is qui ordinatur. nihil ex ordinatione, quæ pro negotiatione processit, utilitatis acquirat; sed fiat dignitatis, vel rei quæ ipsi pro pecunia commissa est, alienus. Si quis autem his tam turpibus & nefariis lucris medius interfuisse videtur, & is, si quidem clericus fuerit, degradetur; si vero laïcus, aut monachus, anathematizetur.

Con. Apost. 30.

Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, per pecunias hanc obtinuerit dignitatem, dejiciatur & ipse, & ordinator ejus, & a communione modis omnibus abscindatur, sicut Simon magus a Petro.

XXII. OMNIBUS.

Lib. 1. cap. 22.

Item in eodem concilio infra duo capitula, nec non & in decretis Leonis Papæ, ut nec monachi, nec clerici, nec presbyteri in sæcularia negotia transeant.

XXIII.

Lib. 1. cap. 23.

Et ut servum alterius nullus solicitet ad clericatum, vel monachalem ordinem, sine voluntate & licentia domini sui.

Conc. Chalced. can. 4.

Item qui revera & manifeste solitariam vitam sectantur, honore competenti fungantur. Quoniam vero quidam, sub prætextu habitus monachalis, ecclesias, & conventus, & res communes disturbant, civitates indiscrete circumeuntes, & monasteria sibi constituere studentes; placuit nusquam ullum ædificare debere, neque monasterium constituere, neque oratorium, absque civitatis episcopi voluntate. Monachos vero, qui sunt per singulas civitates & provincias, episcopis subditos esse, & quietem diligere, & jejuniis esse intentos & orationibus, & in illis locis observare, in quibus sæculo renuntiasse videntur. Nequaquam autem ecclesiasticis vel sæcularibus rebus communicare, nec importunitatem inferre desertis propriis monasteriis, nisi forte quæsiti fuerint propter causam necessariam a civitatis episcopo. Sane in monasteriis non esse suscipiendum servum ad monachum faciendum præter proprii domini voluntatem. Qui vero hoc constitutum nostrum excesserit, eum a communione suspendi decrevimus, ne nomen Dei blasphemetur. Civitatis autem episcopos oportet competentem providentiam monasteriis impendere.

Leo, cap. 1.

Admittuntur passim ad ordinem sacrum, quibus nulla natalium, nulla morum dignitas suffragatur. Et qui a dominis suis libertatem consequi minime potuerunt, ad fastigium sacerdotii, tamquam servilis vilitas hunc honorem capiat, provehuntur: & probari Deo posse creditur, qui domino suo nec dum probare se potuit. Duplex itaque in hac parte reatus est: quod & sacrum ministerium talis consortii vilitate polluitur; & dominorum, quantum ad illicitæ usurpationis temeritatem pertinet, jura solvuntur. Ab his itaque, fratres carissimi, omnes vestræ provinciæ abstineant sacerdotes, & non tantum ab his, sed ab aliis etiam, qui originali, aut alicui conditioni obligati sunt, volumus temperari: nisi forte eorum petitio, aut voluntas accesserit, qui aliquid sibi in eos vindicant potestatis. Debet enim esse immunis ab aliis, qui divinæ militiæ fuerit aggregandus: ut a castris dominicis, quibus nomen ejus adscribitur, nullis necessitatis vinculis abstrahatur.

XXIV. SACERDOTIBUS.

Lib. 1. cap. 24.

Item in eodem concilio infra duo capitula, nec non & in Sardicensi, ut nec episcopus, nec clerici transmigrent de civitate in civitatem.

Conc. Chalced. can. 5.

De episcopis vel clericis, qui se de civitate in civitatem transferunt, placuit ut canones, qui a sanctis patribus de his ipsis constituti sunt, suam habeant firmitatem.

Conc. Sard. can. 1.

Osius episcopus dixit: Ut de civitate in civitatem quisquam si migraverit aut episcopus, aut clericus,

Anno Christi 789

ricus, excommunicatus remaneat.

XXV. OMNIBUS.

Lib. 1. cap. 25.

Item in eodem synodo, ut nullus absolute ordinetur, & sine pronuntiatione & stabilitate loci ad quem ordinatur.

Conc. Chalc. can. 6.

Nullum absolute ordinari, neque presbyterum, neque diaconum, neque penitus quemquam eorum qui sunt in ecclesiastico ordine, nisi specialiter ecclesiæ civitatis, vel vici, vel martyrii, qui ordinandus est, fuerit declaratus. Horum autem ordinationem hujusmodi, qui absolute ordinantur, constituit sancta synodus inefficacem esse, & nusquam posse ad ordinantis injuriam prævalere.

XXVI. SACERDOTIBUS.

Lib. 1. cap. 26.

Item in eodem concilio, ut clerici & monachi in suo proposito, & voto quod Deo promiserunt, permaneant.

Conc. Chalc. can. 7.

Qui semel sunt ordinati, aut qui monachi facti sunt, constituimus neque ad militiam, neque ad sæcularem dignitatem venire. Cum vero hoc arripuerint, nisi pœnitentes ad hoc revertantur, quod propter Deum elegerant, anathematizentur.

XXVII. OMNIBUS.

Lib. 1. cap. 27.

Item in decretis Innocentii Papæ de eadem re, ut monachus, si ad clericatum provehatur, propositum monachicæ professionis non amittat.

Innoc. cap. 17.

De monachis, qui diu morantes in monasteriis, postea ad clericatus ordinem perveniunt, non debere eos a priori proposito deviare. Aut enim, sicut in monasterio fuit, & quod diu servavit, in meliori gradu positus amittere non debet: aut si corruptus, postea baptizatus, in monasterio sedens ad clericatus ordinem accedere voluerit, uxorem omnino habere non poterit: quia nec benedici cum sponsa potest jam corruptus. Quæ forma servatur in clericis maxime: cum vetus regula hoc habeat, ut quisque corruptus baptizatus clericus esse voluisset, sponderet se uxorem omnino non ducere.

XXVIII. OMNIBUS.

Lib. 1. cap. 28.

Item in eodem concilio, ut si clerici inter se negotium aliquod habuerint, a suo episcopo dijudicentur, non a sæcularibus.

Conc. Chalc. can. 9.

Si quis clericus cum clerico causam habeat, episcopum suum non deserat, & ad judicia sæcularia currat; sed prius apud episcopum suum examinet causam, aut certe cum voluntate ipsius episcopi causa dicatur apud quos partes utræque voluerint. Si quis autem contra hæc venire tentaverit, canonicis interdictis subjaceat. Si vero clericus habeat causam cum extraneo episcopo, vel cum suo, apud synodum provinciæ causam dicat. Si autem episcopus, vel clericus, disceptationem habeat cum metropolitano episcopo, aut ad diœceseos primam sedem recurrat, aut ad sedem Constantinopolitanam, apud quam causa dicatur.

XXIX. OMNIBUS.

Lib. 1. cap. 29.

Item in eodem concilio, ut nec clerici, nec monachi conspirationem vel insidias contra pastorem suum faciant.

Conc. Chalc. can. 18.

Conjurationis vel conspirationis crimen etiam apud extrinsecas leges penitus amputatur; multo magis in ecclesia Dei hoc ne fiat oportet prohiberi. Igitur clerici, aut monachi, si inventi fuerint conjurati, aut per conjurationem calumniam machinantes episcopis, vel clericis, proprium amittant gradum.

XXX. AD OMNES.

Lib. 1. cap. 30.

Item in eodem concilio, ut laici episcopos aut clericos non accusent, nisi prius eorum discutiatur existimationis opinio.

Conc. Chalc. can. 21.

Clericos vel laïcos, qui accusant episcopos, vel clericos, quomodocumque & sine judicio non suscipi ad accusandum debere, nisi prius eorum existimatio fuerit discussa.

XXXI. OMNIBUS.

Lib. 1. cap. 31.

Item in eodem, ut loca quæ semel Deo dedicata sunt ut monasteria sint, maneant perpetuo monasteria, nec possint ultra fieri sæcularia habitacula.

Conc. Chalc. can. 24.

Quæ Deo semel sacrata sunt monasteria secundum episcoporum consensum, oportet in perpetuum monasteria nuncupari, & eorum res monasteriis reservari, & non posse ulterius cœnacula sæcularia fieri. Si qui vero hæc fieri permiserint, canonicis interdictis subjaceant.

XXXII. OMNIBUS.

Lib. 1. cap. 32.

In concilio Carthaginensi, primo omnium necesse est, ut fides sanctæ Trinitatis & Incarnationis Christi, Passionis, Resurrectionis, & Ascensionis in cælo diligenter omnibus prædicetur.

Conc. Carth. in prof. fidei.

Anno ab Alexandro MXXXVI. mense Junio, XIV. Kalendas Julii, a magna synodo dictum est: Credimus in unum Deum, Patrem omnipotentem, omnium visibilium & invisibilium factorem. Et in unum Dominum nostrum Jesum Christum Filium Dei, natum de Patre unigenitum, hoc est, de substantia Patris. Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero, natum, non creatum, homousion Patri, hoc est, ejusdem cum Patre substantiæ: per quem omnia facta sunt, quæ in cælo & quæ in terris. Qui propter nos, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, homo factus, passus est, & resurrexit tertia die, & ascendit in cælos: inde venturus est judicare vivos & mortuos. Et in Spiritum sanctum. Eos autem qui dicunt: Erat aliquando quando non erat, & antequam nasceretur non erat, & quia ex nullis exstantibus factus est, aut ex alia subsistentia vel substantia dicunt esse, aut convertibilem Filium Dei: anathematizat catholica & apostolica ecclesia.

XXXIII. OMNIBUS.

Lib. 1. cap. 33.

Item in eodem, de prohibenda avaritia, ut nullus alienos fines usurpet, vel terminos patrum transcendat.

Conc. Carth. can. 5.

Aurelius episcopus dixit: Avaritiæ cupiditas, quam omnium malorum matrem esse nemo qui dubitet, proinde inhibenda est, ne quis alienos fines usurpet, aut per præmium terminos patrum statutos transcendat: nec omnino cuiquam clericorum liceat de qualibet re fenus accipere. Quamquam novellæ suggestiones, quæ vel obscuræ sunt, vel sub genere latent, inspectæ a nobis formam accipient: ceterum, de quibus apertissime scriptura divina sanxit, non ferenda sententia est, sed potius exsequenda. Proinde quod in laïcis reprehenditur, id multo magis debet in clericis prædamnari.

XXXIV. OMNIBUS.

Lib. 1. cap. 34.

Item in eodem, de his qui in periculo constituti sunt, & convertunt se ad Deum, ut canonice inquirantur de reconciliatione, & canonice reconcilientur.

Conc. Carth. can. 8.

Aurelius episcopus dixit: Si quisquam in periculo fuerit constitutus, & se reconciliari divinis altaribus petierit, etsi episcopus absens fuerit, debet utique presbyter consulere episcopum, & sic periclitantem ejus præcepto reconciliare. Quam rem debemus salubri consilio roborare. Ab universis episcopis dictum est: Placet quod sanctitas vestra necessario nos instruere dignata est.

XXXV. OMNIBUS.

Lib. 1. cap. 35.

Item in eodem, ut illi qui non sunt bonæ conversationis, & eorum vita est accusabilis, non audeant episcopos vel majores natu accusare.

Conc. Carth. can. 8.

Aurelius episcopus dixit: Placet igitur caritati ve-

ANNO CHRISTI 789.

stræ, ut is qui aliquibus sceleribus irretitus est, vocem adversus majorem natu non habeat accusandi? Ab universis episcopis dictum est: Si criminosus est, non admittatur: placet.

XXXVI. OMNIBUS.

Lib. 1. cap. 36.

Item in eodem, ut qui excommunicato præsumptiose communicaverit, excommunicetur & ipse.

Conc. Carth. can. 9. 11. X. quæst. 3. Quisquis.

Augustinus episcopus legatus provinciæ Numidiæ dixit: Hoc statuere dignamini, ut si qui forte merito facinorum suorum ab ecclesia pulsi sunt, & sive ab aliquo episcopo, vel presbytero, fuerint in communionem suscepti, etiam ipse pari cum eis crimine teneatur obnoxius, refugiens sui episcopi regulare judicium. Ab universis episcopis dictum est: Omnibus placet.

XXXVII. SACERDOTIBUS.

Lib. 1. cap. 37.

Item in eodem concilio infra duo capitula, nec non & in canonibus Apostolorum: ut nullus presbyter contra suum episcopum superbire audeat.

Conc. Carth. can. 10. 11.

Alypius episcopus legatus provinciæ Numidiæ dixit: Nec illud prætermittendum est, ut si quis forte presbyter ab episcopo suo correptus, tumore vel superbia inflatus, putaverit separatim sacrificia Deo offerenda, vel aliud erigendum altare contra ecclesiasticam fidem vel disciplinam crediderit, non exeat impunitus. Valentinus primæ sedis provinciæ Numidiæ dixit: Necessario disciplinæ ecclesiasticæ & fidei congrua sunt, quæ frater noster Alypius prosecutus est. Proinde quid videatur vestræ dilectioni, edicite. Ab universis episcopis dictum est: Si quis presbyter a præposito suo correptus fuerit, debet utique apud vicinos episcopos conqueri, ut ab ipsis ejus causa possit audiri, ac per ipsos suo episcopo reconciliari. Quod nisi fecerit; sed superbia, quod absit, inflatus secernendum se ab episcopi sui communione duxerit, ac separatim cum aliquibus schisma faciens sacrificium Deo obtulerit; anathema habeatur, & locum amittat: ac si querimoniam justam adversus episcopum non habuerit, inquirendum erit.

11. quæst. 3. Si quis presbyter.

Conc. Apost. 31.

Si quis presbyter, contemnens episcopum suum, seorsum collegerit, & altare aliud erexerit, nihil habens quo reprehendat episcopum in causa pietatis & justitiæ, deponatur, quasi principatus amator existens: est enim tyrannus. Et ceteri clerici, quicumque tali consentiunt, deponantur: laïci vero segregentur. Hæc autem post unam, & secundam, & tertiam episcopi obsecrationem fieri conveniat.

XXXVIII. OMNIBUS.

Lib. 1. cap. 38.

Item in eodem, ut clerici ecclesiastici ordinis, si culpam incurrerint, apud ecclesiasticos judicentur, non apud sæculares.

Conc. Carth. can. 15. 41. X. quæst. 1. Placuit, ut quisquis.

Item placuit, ut quisquis episcoporum, presbyterorum, & diaconorum, seu clericorum, cum in ecclesia ei fuerit crimen institutum, vel civilis causa fuerit commota; si relicto ecclesiastico judicio publicis judiciis purgari voluerit, etiamsi pro ipso fuerit prolata sententia, locum suum amittat; & hoc in criminali actione: in civili vero perdat quod evicit, si locum suum obtinere maluerit. Hoc etiam placuit, ut a quibuscumque judicibus ecclesiasticis ad alios judices ecclesiasticos, ubi est major auctoritas, fuerit provocatum, non eis obsit, quorum fuerit soluta sententia, si convinci non potuerint vel inimico animo judicasse, vel aliqua cupiditate aut gratia depravati. Sane si ex consensu partium electi fuerint judices, etiam a pauciori numero, quam constitutum est, non liceat provocare. Et ut filii sacerdotum spectacula sæcularia non exhibeant, sed [a] nec expectent: licet hoc semper Christianis omnibus interdictum sit, ut ibi blasphemiæ sunt, non accedant.

[a] Pro, nec ea spectent.

XXXIX. OMNIBUS.

ANNO CHRISTI 789. Lib. 1. cap. 39.

Item in eodem, ut qui commodaverit pecuniam, pecuniam accipiat: si speciem aliam, eamdem speciem quam dederit accipiat.

Conc. Carth. can. 16.

Item placuit, ut clericus, si commodaverit pecuniam, pecuniam accipiat: si speciem, eamdem speciem, quantam dederit, accipiat: & ut ante XXV. annos ætatis nec diaconi ordinentur, nec virgines consecrentur: & ut lectores populum non salutent.

XL. OMNIBUS.

Lib. 1. cap. 40.

In concilio Africano præcipitur, ut virgines Deo sacratæ a gravioribus personis diligenti custodia serventur.

Conc. Afric. can. XL.

Ut virgines sacræ, cum parentibus, a quibus custodiebantur, privatæ fuerint, ab episcopo custodiantur. Ubi autem episcopus absens est, providentia gravioribus feminis commendetur: ut simul habitantes invicem se custodiant; ne passim vagando ecclesiæ lædant existimationem.

XLI. EPISCOPIS.

Lib. 1. cap. 41.

Item in eodem, ut non liceat episcopo principalem cathedram suæ parochiæ negligere, & aliquam ecclesiam in sua diœcesi magis frequentare.

Conc. Afric. can. 58.

Rursum placuit, ut nemini sit facultas, relicta principali cathedra, ad aliquam ecclesiam in diœcesi constitutam se conferre; vel in re propria diutius, quam oportet, constitutum, curam vel frequentationem propriæ cathedræ negligere.

XLII. EPISCOPIS.

Lib. 1. cap. 42.

Item in eodem, ut falsa nomina martyrum, & incerta sanctorum memoria non venerentur.

Conc. Afric. can. 50. 16. De consecr. dist. 1. Placuit, ut altaria.

Item placuit, ut altaria, quæ passim per agros & per vias tamquam memoriæ martyrum constituuntur, in quibus nullum corpus, aut reliquiæ martyrum conditæ probantur, ab episcopis, qui locis eisdem præsunt, si fieri potest, evertantur. Si autem hoc per tumultus populares non sinitur, plebes tamen admoneantur, ne illa loca frequentent: ut qui recte sapiunt, nulla ibi superstitione devincti teneantur. Et omnino nulla memoria martyrum probabiliter acceptetur, nisi ubi corpus, aut aliquæ reliquiæ sunt, aut origo alicujus habitationis, vel possessionis, vel passionis, fidelissima origine traditur. Nam quæ per somnia, & per inanes quasi revelationes quorumlibet hominum, ubicumque constituuntur altaria, omnimodo reprobentur.

XLIII. OMNIBUS.

Lib. 1. cap. 43.

Item in eodem, ut nec uxor a viro dimissa alium accipiat virum vivente viro suo, nec vir aliam accipiat vivente uxore priore.

Conc. Afric. can. 69.

Placuit, ut secundum evangelicam & apostolicam disciplinam, neque dimissus ab uxore, neque dimissa a marito alteri conjungatur; sed ita maneant, aut sibimet reconcilientur. Quod si contempserint, ad pœnitentiam redigantur: in qua causa legem imperialem petendam promulgari.

XLIV. EPISCOPIS.

Lib. 1. cap. 44.

Item in eodem, ut probati a metropolitano judices non spernantur.

Conc. Afric. can. 89.

A judicibus autem, quos communis consensus elegerit, non liceat provocare: & quisquis probatus fuerit per contumaciam nolle obtemperare judicibus, cum hoc primæ sedis episcopo fuerit probatum, det litteras, ut nullus ei communicet episcoporum, donec obtemperet.

XLV. OMNIBUS.

Lib. 1. cap. 45.

Item in eodem infra duo capitula, ut viles personæ non habeant potestatem accusandi: & si in primo crimine victi sunt falsum dicere, in secundo non habeant potestatem dicendi.

ANNO CHRISTI 789.

Conc. Afric. can. 69.

2. IV Quæst. 1. Omnibus.

Item placuit, ut omnes servi, vel proprii liberti, ad accusationem non admittantur, vel omnes quos ad accusanda publica crimina leges publicæ non admittunt: omnes etiam infamiæ maculis aspersi, id est histriones, ac turpitudinibus subjectæ personæ, hæretici etiam, sive pagani, sive Judæi. Sed tamen omnibus quibus accusatio denegatur, in causis propriis accusandi licentiam non negandam.

Conc. Afric. can. 97.

Item placuit, quotiescumque clericis ab accusatoribus multa crimina objiciuntur, & unum ex ipsis, de quo prius egerit, probare non valuerit, ad cetera jam non admittatur.

XLVI. OMNIBUS.

Lib. 1. cap. 46.

Item in eodem, ut virgines non velentur ante viginti quinque annos, nisi rationabili necessitate cogente.

Conc. Afric. can. 93.

Item placuit, ut quicumque episcoporum, necessitate periclitantis pudicitiæ virginalis, cum vel petitor potens, vel raptor aliquis formidatur, vel si etiam aliquo mortis periculoso scrupulo compuncta fuerit, ne non velata moriatur, aut exigentibus parentibus, aut his ad quorum curam pertinet, velaverit virginem, seu velavit intra viginti quinque annos ætatis; non ei obsit concilium, quod de isto annorum numero constitutum est.

XLVII. OMNIBUS.

Lib. 1. cap. 47.

In concilio Gangrensi, ut nulli liceat oblata, quæ ad pauperes pertinent, rapere vel fraudare.

Conc. Gangr. can. 7.

Si quis oblationes fructuum ecclesiæ debitas voluerit extra ecclesiam accipere, vel dare, præter conscientiam episcopi, & non magis cum consilio ejus, cui hæc credita sunt, de his agendum putaverit; anathema sit.

XLVIII. OMNIBUS.

Lib. 1. cap. 48.

Item in eodem, ut ecclesiastica a sacerdotibus jejunia constituta, sine necessitate rationabili non solvantur.

Conc. Gangr. can. 19.

Si quis eorum, qui in proposito sunt continentiæ, præter necessitatem corporalem superbiat, & jejunia communia, quæ totius ecclesiæ traditio celebrat putaverit dissolvenda, perfectam scientiam esse apud se judicans, anathema sit.

XLIX. SACERDOTIBUS.

Lib. 1. cap. 49.

In concilio Ancyronensi invectum est in eos, qui cum quadrupedibus, vel masculis, contra naturam peccant, dura & districta pœnitentia. Quapropter episcopi & presbyteri, a quibus judicium pœnitentiæ injungitur, conentur omnimodis hoc malum a consuetudine prohibere vel abscindere.

Conc. Ancyr. can. 15.

In titulo Græca verba hæc sunt: Περὶ τῶν ἀλογευσαμένων, ἢ ϗ ἀλογευομένων: quæ nos Latine possumus dicere: De his qui irrationabiliter versati sunt, sive versantur. Sensus autem in hac sententia triplex esse potest, qui ex subjectis conjicitur: aut de his qui cum pecoribus coitu mixti sunt, aut more pecudum incesta cum consanguineis commiserunt, aut cum masculis concubuerunt. Quotquot igitur ante vicesimum ætatis suæ annum tale crimen admiserunt, quindecim annis in pœnitentia exactis, orationi tantum incipiant participari; & quinquennio altero in communione simplici perdurantes, post vicesimum cum oblatione ad communionem suscipiantur. Discutiatur autem & vita eorum quæ fuerit tempore pœnitentiæ, & ita hanc humanitatem consequantur. Quod si qui perseverantius abusi sunt hoc crimine, prolixius tempus habeant submissioni. Quotquot vero exacta viginti annorum ætate, & uxores habentes, in hoc crimen inciderunt, viginti quinque annis pœnitentia acta, ad communionem orationum tantum admittantur: in qua communione orationis altero quinquennio perdurantes, plenam communionem cum oblatione recipiant. Quod si aliqui & uxores habentes, & excedentes quinquagesimum ætatis suæ annum, in hoc prolapsi sunt, ad exitum vitæ tantum communionem mereantur.

L. EPISCOPIS.

Lib. 1. cap. 50.

In concilio Neocæsariensi, ut nullatenus presbyter ordinetur ante trigesimum ætatis suæ annum: quia Dominus Jesus Christus non prædicavit ante trigesimum annum.

Conc. Neoc. can. 11.

Presbyter ante triginta annorum ætatem, quamvis sit dignus, non ordinetur: sed observet usque ad præfinitum tempus. Dominus enim trigesimo anno baptizatus est, & tunc prædicavit.

LI. OMNIBUS.

Lib. 1. cap. 51.

In decretalibus Siricii Papæ, ut alterius sponsam nemo accipiat.

Siric. cap. 4.

De conjugali autem violatione requisisti, si desponsatam alii puellam alter in matrimonio possit accipere. Hoc ne fiat, modis omnibus inhibemus: quia illa benedictio, quam nupturæ sacerdos imponit apud fideles, cujusdam sacrilegii instar est, si ulla transgressione violetur.

LII.

EPISCOPIS, MONACHIS, ET VIRGINIBUS.

Lib. 1. cap. 52.

Item ejusdem, ut monachi & virgines suum propositum omnimodis observent.

Siric. cap. 6.

Præterea monachorum quosdam, atque monacharum, abjecto proposito sanctitatis, in tantam protestaris demersos esse lasciviam, ut prius clanculo, velut sub monasteriorum prætextu, illicita ac sacrilega se contagione miscuerint: postea vero in abruptum conscientiæ desperatione perducti, de illicitis complexibus libere filios procrearint: quod & publicæ leges, & ecclesiastica jura condemnant. Has igitur impudicas detestabilesque personas a monasteriorum cœtu ecclesiarumque conventibus eliminandas esse mandamus: quatenus retrusæ in suis ergastulis, tantum facinus continua lamentatione deflentes, purificatorio possint pœnitudinis igne decoquere: ut eis, vel ad mortem saltem, solius misericordiæ intuitu, per communionis gratiam possit indulgentia subvenire.

LIII. OMNIBUS.

Lib. 1. cap. 53.

In decretalibus Innocentii Papæ, ut pax detur omnibus confectis Christi sacramentis.

Innoc. cap. 1. 9. De consecr. dist. 2. Pacem igitur.

Pacem igitur asseris ante confecta mysteria quosdam populis imperare, vel sibi inter sacerdotes tradere; cum post omnia, quæ aperire non debeo, pax sit necessario indicenda: per quam constet populum ad omnia, quæ in mysteriis aguntur, atque in ecclesia celebrantur, præbuisse consensum, ac finita esse pacis concludentis signaculo demonstrentur.

LIV. SACERDOTIBUS.

Lib. 1. cap. 54.

Item ejusdem, ut nomina publice non recitentur ante preces sacerdotales.

Innoc. cap. 2. 73 De consecr. dist. 1. De nominibus.

De nominibus vero recitandis, antequam precem sacerdos faciat, atque eorum oblationes, quorum nomina recitanda sunt, sua oratione commendet, quam superfluum sit, & ipse pro tua prudentia recognoscis; ut cujus hostiam necdum Deo offeras, ejus nomen ante insinues, quamvis incognitum illi nihil sit. Prius ergo oblationes sunt commendandæ, ac tunc eorum nomina, quorum oblationes sunt, edicenda: ut inter sacra mysteria nominentur, non inter alia quæ ante præmittimus, ut ipsis mysteriis viam futuris precibus aperiamus.

LV. EPISCOPIS ET SACERDOTIBUS.

Lib. 1. cap. 55.

In decretis Cælestini Papæ, ut nulli sacerdoti liceat ignorare sanctorum canonum instituta.

Cælest. cap. 10. 4. Dist. 38 Nulli sacerdotum.

Nulli sacerdotum suos liceat canones ignorare, nec quidquam facere, quod patrum possit regulis obviare.

Anno Christi 789

Quæ enim a nobis res digna servabitur, si decretalium norma constitutorum, pro aliquorum libitu, licentia populis permissa, frangatur?

LVI. EPISCOPIS.

Lib. 1. cap. 55. *In decretis Leonis Papæ sancitum est, & in Sardicensi concilio, ut episcopus alterius clericum ad se non solicitet, nec ordinet.*

Leo cap. 19. 1 XX. Quæst. 2. Alienum clericum.

Alienum clericum, invito episcopo ipsius, nemo suscipiat, nisi forte ex placito caritatis id inter dantem accipientemque conveniat. Nam gravis injuriæ reus est, qui de fratris ecclesia id quod est utilius, aut pretiosius, audet vel allicere, vel tenere. Itaque si intra provinciam res agitur, transfugam clericum ad ecclesiam suam metropolitanus redire compellat. Si autem longius recessit, tui præcepti auctoritate revocabitur: ut nec cupiditati, nec ambitioni occasio relinquatur.

LVII. EPISCOPIS.

Lib. 1. cap. 57. *Item ejusdem, ut nullus episcopum servum alterius ad clericatus officium sine domini sui voluntate promovere præsumat. Et hoc Gangrense concilium prohibet.*

Conc. Gangr. can. 3.

Si quis servum occasione religionis doceat dominum suum contemnere, & ejus ministerium deserere, ac non potius docuerit eum suo domino bona fide & cum omni honorificentia deservire, anathema sit.

LVIII. EPISCOPIS.

Lib. 1. cap. 58. *Item ejusdem, ut si quis sacerdotum contra constituta decretalia præsumptiose agat, & corrigi nolens ab officio suo submoveatur.*

Leo cap. 5.

Hoc itaque admonitio nostra denuntiat, quod si quis fratrum contra hæc constituta venire tentaverit, & prohibita fuerit ausus admittere, a suo se noverit officio submovendum; nec communionis nostræ futurum esse consortem, qui socius esse non voluit disciplinæ. Ne quid vero sit quod prætermissum a nobis forte credatur, omnia decretalia constituta, tam beatæ recordationis Innocentii, quam omnium decessorum nostrorum, quæ de ecclesiasticis ordinibus, & canonum promulgata sunt disciplinis, ita a vestra dilectione custodiri debere mandamus, ut si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps noverit denegari.

LIX. EPISCOPIS.

Lib. 1. cap. 58. *In decretis Gelasii Papæ, ut nullus episcopus viduas velare præsumat.*

Gelasius cap. 13.

Viduas autem velare pontificum nullus attentet; quod nec auctoritas divina delegat, nec canonum forma præstituit. Non est ergo penitus usurpandum, eisque sic ecclesiastica sunt inferenda præsidia, ut nihil committatur illicitum.

ITEM ALIA CAPITULA.

Hæc enim, dilectissimi, pio studio, & magna dilectionis intentione, vestram unanimitatem admonere studuimus, quæ magis necessaria videbantur, ut sanctorum patrum canonicis institutis inhærentes, præmia cum illis æternæ felicitatis accipere mereamini. Scit namque prudentia vestra, quam terribili anathematis censura feriantur, qui præsumptiose contra statuta universalium conciliorum venire audent. Quapropter & vos diligentius admonemus, ut omni intentione illud horribile exsecrationis judicium vobis cavere studeatis; & magis canonica instituta sequentes, & pacifica unitate nitentes, ad æterna pacis gaudia venire digni efficiamini. Sunt quoque alia capitula, quæ vobis utilia huic præcedenti admonitioni subjungere visa sunt.

LX. OMNIBUS.

Lib. 1. cap. 60. *Primo omnium admonemus, ut fides catholica ab episcopis & presbyteris diligenter legatur, & omni populo prædicetur: quia hoc primum præceptum est Domini Dei omnipotentis in lege:* Audi Israël, quia Dominus Deus tuus Deus unus est: *& ut ille diligatur ex toto corde, & ex tota mente, & ex tota virtute nostra.* Deut. 6.

LXI. OMNIBUS.

Ut pax sit, & concordia, & unanimitas cum omni populo Christiano, inter episcopos, abbates, comites, judices, & omnes ubique, seu majores, seu minores personas: quia nihil Deo sine pace placet, nec munus sanctæ oblationis ad altare, sicut in evangelio ipso Domino præcipiente legimus: quia & illud secundum mandatum est in lege: Diliges proximum tuum sicut teipsum. *Item in evangelio:* Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. *Et iterum:* In hoc cognoscent omnes, quia mei discipuli estis, si dilectionem habueritis adinvicem. *In hoc enim præcepto discernuntur filii Dei, & filii diaboli: quia filii diaboli semper dissensiones & discordias movere satagunt; filii autem Dei semper paci & dilectioni student.* (Lib. 1. cap. 61. Matth. 5. Levit. 19. Matth. 5. Joan. 13.)

LXII. OMNIBUS.

Ut quibus data est potestas judicandi, juste judicent, sicut scriptum est: Juste judicate, filii hominum. *Non in muneribus, quia munera excæcant corda prudentium, & subvertunt verba justorum. Non in adulatione, nec in consideratione personæ, sicut in Deuteronomio dictum est:* Quod justum est judicate: sive civis sit ille, sive peregrinus, nulla sit distantia personarum, quia Dei judicium est. *Primum namque judici diligenter discenda est lex a sapientibus populo composita; ne per ignorantiam a via veritatis erret: & dum ille rectum intelligis judicium, caveat ne declinet, aut per adulationem aliquorum, aut per amorem cujuslibet amici, aut per timorem alicujus potentis, aut propter præmium, a recto judicio. Rectum autem & honestum videtur, ut judices jejuni causas audiant, & discernant.* (Lib. 1. cap. 62. Psalm. 57. Deut. 1.)

LXIII. OMNIBUS.

Habemus in lege Domino præcipiente: Non perjurabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui, neque assumes nomen Domini Dei tui in vanum: *Ideo omnino admonendi sunt omnes diligenter, ut caveant perjurium, non solum in sancto evangelio, vel in altari, seu in sanctorum reliquiis, sed & in communi loquela: quia sunt aliqui qui per caritatem & veritatem jurant, & cavent se a juramento nominis Dei, & nesciunt quod idem est Deus quod caritas & veritas, dicente Joanne apostolo, quia* Deus caritas est. *Item ipse Dominus in evangelio:* Ego sum via & veritas. *Ideo qui in veritate & caritate jurat, in Deo jurat. Item cavendum est, ne Pharisaica superstitione aliquis plus aurum honoret, quam altare: ne dicat ei Dominus:* Stulte, & quid est majus, aurum, an altare quod sanctificat aurum? *Sed & nobis honestum videtur, ut qui in sanctis habet jurare, hoc jejunus faciat, cum omni honore & timore Dei. Et sciat se rationem redditurum Deo unusquisque vestrum ubicumque sit, sive intra ecclesiam, sive extra ecclesiam. Et parvuli, qui sine rationabili ætate sunt, non cogantur jurare, sicut* [a] *Gunebodingi faciunt. Et qui semel perjuratus fuerit, nec testis sit posthac, nec ad sacramentum accedat, nec in sua causa vel alterius jurator exsistat.* (Lib. 1. cap. 63. Levit. 19. Exod. 20. 1. Joan. 4. Joan. 14. Matth. 23. 14 XXII. Quæst. 5. Parvuli. [a] Vel. Gundebodingi.)

LXIV. OMNIBUS.

Habemus in lege Domini mandatum: Non augurabimini. *Et in Deuteronomio:* Nemo sit qui ariolos sciscitetur, vel somnia observet, vel ad auguria intendat. *Item:* Nemo sit maleficus, nec incantator, nec Pythonis consultor. *Ideo præcipimus, ut nec cauculatores, & incantatores, nec tempestarii, vel obliga-* (Lib. 1. cap. 64. Levit. 19. Deut. 18.)

Anno Christi 789.

tores non fiant; & ubicumque sunt, emendentur, vel damnentur. Item de arboribus, vel petris, vel fontibus, ubi aliqui stulti luminaria, vel alias observationes faciunt, omnino mandamus, us ipse pessimus usus, & Deo exsecrabilis, ubicumque invenitur, tollatur & destruatur.

LXV. OMNIBUS.

Lib. 1. cap. 65. Prædicare necesse est, quantum malum sit odium, Levit. 19. vel invidia, quia in lege scriptum est: Non oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publice argue eum. 1. Joan. 3. Item Joannes evangelista: Qui odit fratrem suum, Matth. 18. homicida est. Item in evangelio: Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum. Et cetera quæ ibi leguntur.

LXVI. OMNIBUS.

Lib. 1. cap. 66. De avaritia autem apostolum legimus dicentem: Coloss. 3. Avaritia, quæ est idolorum servitus, cavenda est. De concupiscentia vero legitur, quod radix sit omnium Exod. 20. malorum: & in lege: Non concupisces rem proximi tui.

LXVII. OMNIBUS.

Lib. 1. cap. 67. Item ut homicidia infra patriam, sicut in lege Domini interdictum est, nec causa ultionis, nec avaritia, nec latrocinandi, non fiant; & ubicumque inventa fuerint, a judicibus nostris secundum legem ex nostro mandato vindicentur: & non occidatur homo, nisi lege jubente.

LXVIII. OMNIBUS.

Lib. 1. cap. 68. Item & furta, & injusta connubia, nec non & falsa testimonia, sicut sæpe rogavimus, prohibete diligenter, sicut & lex Domini prohibes.

LXIX. OMNIBUS.

Lib. 1. cap. 69. Es hoc cum magno studio admonendum est, us filii honorent parentes suos, quia ipse Dominus dicis: Ho- Exod. 20. nora patrem tuum, & matrem tuam, ut sis longævus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi.

LXX. SACERDOTIBUS.

Lib. 1. cap. 70. Ut episcopi diligenser discutiant per suas parochias presbyterorum fidem, baptisma catholicum, & Missarum celebrationes: us fidem rectam teneans, & baptisma catholicum observens, & Missarum preces bene intelligant: & us psalmi digne secundum divisiones versuum modulentur: & Dominicam orationem ipsi intelligant, & omnibus prædicent intelligendam, ut quisque sciat quid petas a Deo: & us Gloria Patri cum omni honore apud omnes cantetur, & ipse sacerdos cum sanctis angelis, & populo Dei, communi voce Sanctus, Sanctus, Sanctus, decantet. Et omnimodis dicendum est presbyteris & diaconibus, ut arma non portent, sed magis confidant in defensione Dei, quam in armis.

LXXI.

ALIQUID SACERDOTIBUS, ALIQUID OMNIBUS.

Lib. 1. cap. 71. Placuit nobis admonere reverentiam vestram, ut unisquisque vestrum videat per suam parochiam, ut ecclesia Dei suum habeat honorem: simul & altaria secundum suam dignitatem venerentur: & non sit domus Dei, & altaria pervia canibus: & ut vasa sacrata Deo cum magna veneratione habeantur: & ut sacrificia sanctificata cum magna diligentia ab eis colligantur qui digni sunt, vel cum honore serventur: & ut secularia negotia, vel vaniloquia in ecclesiis non Luc. 19. agantur, quia domus Dei domus orationis debes esse, non spelunca latronum: & ut intentos habeans animos ad Deum, quando veniunt ad Missarum solemnia: & us non exeant ante completionem benedictionis sacerdotalis.

LXXII. SACERDOTIBUS.

Lib. 1. cap. 72. Sed & hoc flagitamus vestram almitatem, ut ministri altaris Dei suum ministerium bonis moribus ornent, seu & alii canonici observantia ordinis, vel monachi proposito consecrationis, obsecramus bonam & probabilem vitam & conversationem habeant, sicut ipse Dominus in evangelio præcipit: Sic luceat lux Matth. 5. vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in cælis est: ut eorum bona conversatione multi attrahantur ad servitium Dei: & non solum servilis conditionis infantes, sed etiam ingenuorum filios aggregent, sibique socient. Et ut scholæ legentium puerorum fiant, psalmos, notas, cantus, computum, grammaticam per singula monasteria vel episcopia discant: sed & libros catholicos bene emendatos habeant: quia sæpe dum bene aliquid Deum rogare cupiunt, per inemendatos libros male rogant. Et pueros vestros non sinite eos vel legendo vel scribendo corrumpere. Et si opus est Evangelium, vel Psalterium, & Missale scribere, perfectæ ætatis homines scribant cum omni diligentia.

LXXIII. SACERDOTIBUS.

Simul & hoc rogare curavimus, ut omnes ubicum- Lib. 1. cap. 73. que, qui se voto monachicæ vitæ constrinxerunt, monachice & regulariter omnimodis secundum votum suum vivant, secundum quod scriptum est: Vota vestra Eccles. 5. 4. reddite Domino Deo vestro. Et iterum: Melius est non vovere, quam vovere & non reddere. Et ut ad monasteria venientes, secundum regularem ordinem, primo in pulsatorio probentur, & sic recipiantur. Et qui ex sæculari habitu in monasteria veniuns, non statim foras ad ministeria monasterii mittantur, antequam intus bene erudiantur. Es ut monachi ad sæcularia placita non vadant. Similiter qui ad clericatum accedunt, quod nos nominamus canonicam vitam, volumus us illi canonice secundum suam regulam omnimodis vivans, & episcopus eorum regat vitam, sicut abba monachorum.

LXXIV. OMNIBUS.

Ut æquales mensuras & rectas, & pondera justa Lib. 1. cap. 74. & æqualia omnes habeant, sive in civitatibus, sive in monasteriis, sive ad danandum in illis, sive ad accipiendum, sicut in lege Domini præceptum habemus. Levit. 19. Item in Salomone, Domino dicente: Pondus & pon- Prov. 25. dus, mensuram & mensuram odit anima mea.

LXXV. OMNIBUS.

Et hoc nobis competens & venerabile videtur, ut Lib. 1. cap. 75. hospites, peregrini, & pauperes, susceptiones regulares & canonicas per loca diversa habeant: quia ipse Dominus dicturus eris in remuneratione magni diei: Hospes eram, & suscepistis me. Et apostolus hospi- Matth. 25. talitatem laudans dixit: Per hanc quidam placue- Hebr. 13. runt Deo, angelis hospitio susceptis.

LXXVI. EPISCOPIS ET ABBATIBUS.

Auditum est aliquas abbatissas, contra morem san- Lib. 1. cap. 76. ctæ Dei ecclesiæ, benedictiones cum manus impositione & signaculo sanctæ crucis super capita virorum dare, nec non & velare virgines cum benedictione sacerdotali: quod omnino a vobis, sanctissimi patres, in vestris parochiis illis interdicendum esse scitote.

LXXVII. CLERICIS.

Ut illi clerici, qui se fingunt habitu vel nomine Lib. 1. cap. 77. monachos esse, & non sunt, omnimodis videntur esse corrigendi atque emendandi, ut vel veri monachi sint, vel veri canonici.

LXXVIII. OMNIBUS.

Pseudographia, & dubia narrationes, vel quæ om- Lib. 1. cap. 78. nino contra fidem catholicam sunt, ut epistola pessima & falsissima, quam transacto anno dicebant aliqui errantes, & in errorem alios mittentes, quod de cælo cecidisset, nec credantur, nec legantur, sed comburantur: ne in errorem per talia scripta populus mit-

Anno Christi 789.

tatur. Sed soli canonici libri, & catholici tractatus, & sanctorum auctorum dicta legantur & tradantur.

LXXIX.

ALIQUID SACERDOTIBUS, ALIQUID OMNIBUS.

Lib. 1. cap. 79. *Item ut isti mangones & [a]cotiones, qui sine omni lege vagabundi vadunt, per istam terram non finantur vagari, & deceptiones hominibus agere. Nec isti nudi cum ferro, qui dicunt se data sibi pœnitentia ire vagantes. Melius videtur, ut si aliquid inconsuetum & capitale crimen commiserint, in uno loco permaneant laborantes, & servientes, & pœnitentiam agentes secundum quod sibi canonice impositum sit.*

[a] Vel [illegible].

XXC. OMNIBUS CLERICIS.

Lib. 1. cap. 80. *Monachi ut cantum Romanum pleniter & ordinabiliter per nocturnale vel gradale officium peragant, secundum, quod beata memoria genitor noster Pippinus rex decertavit ut fieret, quando Gallicanum cantum tulit, ob unanimitatem Apostolica sedis, & sancta Dei ecclesia pacificam concordiam.*

XXCI. OMNIBUS.

Lib. 1. cap. 81. *Statuimus quoque, secundum quod & in lege Dominus pracepit, ut opera servilia diebus Dominicis non agantur, sicut & bona memoria genitor meus in suis synodalibus edictis mandavit: quod nec viri ruralia opera exerceant, id est, nec in vinea colenda, nec in campis arando, nec in metendo, vel fenum secando, vel sepem ponendo, nec in silvis stirpare, vel arbores cadere, vel in petris laborare, nec domos construere: nec in horto laborent, nec ad placita conveniant, nec venationes exerceant. Sed tria carraria opera licet fieri in die Dominico, id est, hostilia carra, vel victualia, vel si forte necesse erit corpus cujuslibet duci ad sepulcrum. Item femina opera textrilia non faciant, nec capulent vestitus, nec consuant, vel acupictile faciant: nec lanam carpere, nec linum battere, nec in publico vestimenta lavare, nec berbices tondere habeant licitum: ut omnimodis honor & requies diei Dominici servetur. Sed & ad Missarum solemnia ad ecclesias undique conveniant, & laudent Deum in omnibus bonis qua nobis in illo die fecit.*

XXCII. OMNIBUS.

Lib. 1. cap. 82. *Sed & unicuique vestrum videndum est, dilectissimi & venerabiles pastores & rectores ecclesiarum Dei, ut presbyteri, quos mittitis per parochias vestras, ad regendum & ad pradicandum per ecclesias populum Deo servientem, recte & honeste pradicent; & non sinatis nova, & non canonica, aliquos ex suo sensu, & non secundum scripturas sacras, fingere & pradicare populo. Sed & vosmetipsi utilia honeste & recte, & qua ad vitam ducunt aternam pradicate, aliosque instruite, ut hac eadem pradicent. Primo omnium pradicandum est omnibus generaliter, ut credant Patrem & Filium & Spiritum sanctum unum esse Deum omnipotentem, aternum, invisibilem, qui creavit calum & terram, mare & omnia qua in eis sunt: & unam esse deitatem, substantiam, & majestatem in tribus personis, Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Item pradicandum est, quomodo Filius Dei incarnatus est de Spiritu sancto, & ex Maria semper virgine, pro salute & reparatione humani generis, passus, sepultus, & tertia die resurrexit, & ascendit in calos: & quomodo iterum venturus sit in majestate divina judicare omnes homines secundum merita propria: & quomodo impii propter scelera sua cum diabolo in ignem aternum mittentur, & justi cum Christo, & cum sanctis angelis suis in vitam aternam. Item diligenter pradicandum est de resurrectione mortuorum, ut sciant & credant in iisdem corporibus pramia meritorum accepturos. Item cum omni diligentia cunctis pradicandum est, pro quibus criminibus deputentur cum diabolo in aternum supplicium. Legimus enim Apostolo dicente:* Manifesta autem sunt opera carnis: quæ sunt fornicatio, immunditia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, animositates, iræ, rixæ, dissensiones, hæreses, sectæ, invidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes, & his similia: quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. *Ideo hac eadem, qua magnus pradicator ecclesia Dei singillatim nominavit, cum omni studio probibeantur, intelligentes quam sit terribile illud quod dixit:* Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. *Sed & omni instantia admonete eos de dilectione Dei & proximi, de fide & spe in Deo, de humilitate & patientia, de castitate & continentia, de benignitate & misericordia, de eleemosynis & confessione peccatorum suorum, & ut debitoribus suis secundum Dominicam orationem sua debita dimittant: scientes certissime, quod qui talia non agunt regnum Dei non possidebunt. Et hoc ideo diligentius injungimus vestra caritati, quia scimus temporibus novissimis pseudodoctores esse venturos; sicut ipse Dominus in evangelio pradixit, & Apostolus Paulus ad Timotheum testatur. Ideo, dilectissimi, toto corde praparemus nos in scientia veritatis, ut possimus contradicentibus veritati resistere, & divina donante gratia verbum Dei crescat & currat, & multiplicetur in profectum sancta Dei ecclesia, & salutem animarum vestrarum, & laudem & gloriam nominis Domini nostri Jesu Christi. Pax pradicantibus, gratia obedientibus, gloria Domino nostro Jesu Christo.*

Galat. 5. Matth. 24. 1. Tim. 3. 2. Tim. 4.

[a] Anno Dominica incarnationis DCCLXXXIX. *indictione* XII. *anno* XXI. *regni nostri, actum est hujus legationis edictum in Aquisgrani palatio publico. Data est hac charta die* X. *Kalendas Apriles.*

[a] Hæc eadem tempore notata in cod. Palatino Vaticanæ Bibliothecæ, sequentibus capitulis hoc [illegible] scribuntur.

CAROLI MAGNI REGIS CAPITULA,

QUÆ AD MONACHOS PROPRIE SPECTANT; Eidemque loco & anno, quibus superiora, in nonnullis codicibus adscribuntur.

I.

De monachis gyrogravis, vel sarabaitis.

II.

De anachoretis, melius est ut hortentur in congregatione permanere, quam animus eorum [b] alicubi ambulare tentet.

[b] al. aliubi.

III.

Ut non parvipendentes sint pastores animarum sibi commissarum; nec majorem curam habeant de lucris terrenis, quam de animabus sibi commissis.

IV.

De obedientia quæ abbati debet exhiberi, & ut absque murmuratione sit.

V.

De decanis & præpositis, ut eorum mutatio secundum regulam fiat.

VI.

De cellarariis monasterii, ut non avari, sed tales mittantur, quales regula præcipit.

VII.

Ut ubi corpora sanctorum requiescunt, aliud oratorium habeatur, ubi fratres secrete possint orare.

VIII.

De eulogiis.

ANNO CHRISTI 789

IX.

De susceptinne hospitum, sicuti regula continet.

X.

De vestimentis monachorum, ubi superfluum est, abscidatur; & ubi minus, augeatur.

XI.

De noviter venientibus ad conversionem, ut secundum regulam probentur, & non antea recipiantur, nisi sicut regula jubet. Et nullus cogatur invitus promittere: & de obedientia, & de stabilitate permanendi, sicut regula jubet.

XII.

De filiis nobilium qui offeruntur.

XIII.

De ordinando abbate.

XIV.

De fratribus in viam directis.

XV.

Ut nullus abbas pro susceptione monachi præmium quærat.

XVI.

Ut disciplina monachis regularis imponatur, non sæcularis; id est, non orbentur, nec mancationes alias habeant, nisi ex auctoritate regulæ.

Adnotatio P. Jacobi Sirmondi, Societatis Jesu.

Capitula quæ ad monachos. In codice sancti Vincentii capitulare istud cum sequenti conjungitur, & seorsim utrumque ante Ansegisi collectionem ponitur cum eo titulo qui proxime ad calcem præcedentis capitularis est additus: *Anno dominicæ incarnationis*, &c. ut ad eumdem locum & annum pertinere intelligatur. Copulantur similiter, eidemque titulo subjiciuntur in editione Bavarica.

ITEM ALIA CAPITULA DE DIVERSIS REBUS,

partim ecclesiasticis, partim politicis.

I.

UT Comites pupillorum & orphanorum causas primum audiant; & in venationem non vadant in illo die quando placitum debent custodire, nec ad pastum.

II.

De sacramento fidelitatis, quod nobis & filiis nostris jurare debent, quod his verbis contestari debet: Sic promitto ego ille partibus domni mei Karoli regis, & filiorum ejus, quia fidelis sum & ero diebus vitæ meæ, sine fraude vel malo ingenio.

III.

De monasteriis minutis, ubi nonnanes sine regula sedent, volumus ut in uno loco congregatio fiat regularis, & episcopi prævideant ubi fieri possit: & nulla abbatissa foras monasterium exire præsumat sine nostra jussione, nec sibi subditas facere permittat: & earum claustra sint bene firmata, & nullatenus Winileodes scribere vel mittere præsumant: & de pallore earum propter sanguinis minuationem.

IV.

De codicibus vel tabulis requirendum. Et ut nullus in psalterio, vel in evangelio, vel in aliis rebus sortiri præsumat, nec divinationes aliquas observare.

V.

Ut nullus glorietur per injustitiæ rationem, aut conquirere aliquid, aut continere.

VI.

Ut illæ disciplinæ, quæ propter legem conservandam sunt constitutæ, propter præmium non dimittantur.

VII.

Ut audiant episcopi baptisterium presbyterorum, ut secundum morem Romanum baptizent.

VIII.

De calceamentis secundum Romanum usum.

IX.

Ut in diebus festis vel Dominicis omnes ad ecclesiam veniant. & non invitent presbyteros ad domos suas ad Missam faciendam.

X.

Omnino prohibendum est omnibus ebrietatis malum: & istas conjurationes, quas faciunt per sanctum Stephanum, aut per nos, aut per filios nostros, prohibemus: & præcipimus ut episcopi vel abbates non vadant per casam miscendo.

XI.

De eo quod missi nostri providere debent, ne forte aliquis clamor super episcopum, vel abbatem, vel abbatissam, vel comitem, seu per qualemcumque gradum sit, & nobis renuntiare.

XII.

De injustis teloneis.

XIII.

De manu leprosi.

XIV.

Ut monachi, & qui in gradu sacerdotali constituti sunt, ad sæcularia negotia non transeant. De reliquis tonsuratis detur spatium usque in synodum nostram.

XV.

Ut episcopi & abbates & abbatissæ cuplas canum non habeant, nec falcones, nec accipitres, nec jaculatores.

XVI.

De pauperibus in plateis vel quadruviis jacentibus, ut ad ecclesiam veniant, & illorum confessiones donentur.

XVII.

Ut supra altaria [a] tecuaria fiant; vel laquearia.

XVIII.

Ut cloccæ non baptizentur, nec chartæ per perticas pendeant propter grandinem.

XIX.

Ut missi nostri provideant beneficia quomodo sint [b] conducta, & nobis renuntiare [c] sciant.

XX.

De leprosis, ut se non intermisceant alii [d] populo.

XXI.

Et omnino missis nostris præcipimus, ut bona quæ aliis per verbum nostrum docent facere, factis in seipsis ostendant [e].

[a] al. teguria, in ms. Palat. teguria.
[b] al. conducta.
[c] al. faciant.
[d] al. Christiano.
[e] In ms. Palat. proxime subsequuntur capitula quæ ad annum 797. Sirmondus edidit ex cod. sancti Vincentii Metensis.

ANNO CHRISTI 790.

CONCILIUM WORMATIENSE VI.

Ex P. Jacobo Sirmondo.

ANNUM Christi MCCXC. *Wormatiæ transegisse, atque a bellis cessasse Carolum Magnum plerique omnes tradunt. Conventus autem Francorum in ea civitate illo anno habiti mentio est in chronico sancti Arnulfi.* Anno, inquit, DCCXC. rex Carolus conventum Francorum habuit in Wormatia civitate, disposuitque ea quæ utilia videbantur esse in regno suo. In illo vero anno in nullam partem duxit exercitum.

CONCILIUM FOROJULIENSE A PAULINO AQUILEIENSI,

in causa sacrosanctæ Trinitatis, & Incarnationis Verbi divini congregatum, sub Hadriano Papa I. anno Domini DCCXCI. Caroli Magni XXIII.

Ex editione Severini Binii.

REgnante Domino nostro Jesu Christo in perpetuum super omnes cælos, & super omnem terram, rege regum, & Domino dominantium, cujus regnum regnum sempiternum est, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula. De cujus largissimæ benignitatis manu invictissimi principes, dominus Carolus ac Pippinus, donativo pietatis ejus suscepto regalia sceptra, ipso opitulante, prosperis gubernare rebus probantur.

Anno igitur felicissimo principatus eorum tertio & vicesimo, & quindecim canonicis siquidem evocatum syllabis fraternum quorumdam episcoporum contubernium Forojulium municipium metropolim Aquileiensem veneranter coacervatum convenit. Igitur residentibus cunctis ex more in sedilibus præparatis, assistente vero circumquaque non modica fratrum consentanea turba in ecclesia beatæ semperque virginis Dei genitricis Mariæ: immolato namque Deo primum in ara cordis sacrificio laudis, & orationis hostia in altari pectoris caritatis igne concremata: post apostolicam & evangelicam lectionem, hymnisque spiritalibus salubriter prælibatis, necdum valvis publicis reseratius patefactis, persistente nimirum pro foribus vulgi glomerata caterva, per secretioris januæ aditum, vocante archidiacono, intromissus est ad brevem, sacerdotalis sub silentio venerabilis cœtus. Paulinus Christi & Domini servus his verbis post paululum loquendi principium dedit.

Nulli prorsus dubium, domini, sacerdotum, qui sacras venerandorum canonum regulas vigilanti non omiserit ingenio sagacius explorare, bis in anno concilium per unamquamque provinciam fieri debere, in urbe scilicet, & metropoli, in quolibet opportuno loco, juxta metropolitani ejusdem regionis arbitrium, & ut temporis commodius dictaverit ordo, propter necessariam videlicet ecclesiasticæ dignitatis curam. *Nicæn. conc. can. 5. & Dist. 18. Habeatur.* Quinimmo propter confluentia gerendarum rerum confusaque negotia, quæ crebrius litis de radice spinosis causarum emergere aculeis consuevit, ac per hoc pullulantia dominici turis triticeæ messis virentia sata adhuc, ut ita dixerim, infra stipulæ thecam spiritualium fructuum turgentibus spicis, necdum in flaventes culmos aureas erumpentes aristas, necdum sterilium zizaniorum manipulis in uno fasce ignitis funibus colligatis ultricibus traditis in pabulum flammis, umbrosis nihilo minus suffugare falsitatum thamniculis moliuntur.

Qua de re talia & hujuscemodi pestifero de virgulto fruteta gliscentia, plurimorum nimirum venerabilium fratrum, qui agrum curiæ cælestis patroni summa solicitudinis cura excolere sunt deputati, radicitus necessarium fore prospectum est, ut linguarum falcibus detruncata marcescant: quatenus sæpius censuræ magisterio nequitiæ rescissis ramusculis, ipsa quandoque radicum materies, veneni infusione vitiata, funditus evellatur. Sed quamobrem juxta quod definitum est in hac veneranda sede, cui Deo auctore, non meis meritis, sed gratuito me præesse munere recognosco, per tot temporum curricula minime sit reverendi concilii sessio celebrata, vestram scire non ambigo sincerissimam caritatem. Nam propter improbos, qui solent irrumpere, mundanos tumultus, propterque imminentia prælorum bella, quæ circumquaque per gyrum finium nostrorum frementi ferocitate ingruere non cessabant, intermissum interim hoc magnificum opus procul dubio poterit approbari. Verumtamen non penitus intermissum veridicis valebit assertionibus æstimari. Nam quoties reverendis principalibus accersiti imperiis, in generali celeberrimæ synodi venerabilium patrum conventione, humillimam parvitatis meæ præsentiam, quia sæpius contigit adfuisse, vestris est animis, ut opinor, non celatum, vestrisque etiam obtutibus aliquoties latius patuisse in promptu non dubito. Nunc autem divina opitulante clementia, attritis utique ferocium barbarorum superbiæ typho erectis cervicibus, auxilio per omnia adminiculante de cælo, reddita jam quietissima pace terris, superna prorsus largiente gratia, paululumque respirantibus regalibus jussis, necessarium duximus summopere festinantes dilectissimam fraternitatem vestram, juxta priscorum canonum inviolabiles sanctiones in uno collegio aggregari: quatenus insolubili caritatis vinculo colligati, supplic ter eum exorantes, qui suis dignanter sese fidelibus repromisit in medio adfuturum, ubi in unum duo vel tres in ejus fuerint nomine congregati. Sicque sub ejus præsentia, licet indigni, ejus tamen famuli constituti, incipiamus jam jamque ipso auctore & consummatore nostri certaminis, & perfectore operum nostrorum, quin potius suorum, magis dicam, quam nostrorum operum perfectore, quia omnia ejus sunt, & de illius cuncta gratis suscipimus manu. Scriptum quippe est: *Omnia opera nostra operatus es in nobis.* *Isai. 26.* Diligenti profecto exigentes cura, si qua sunt irrita & enormi statione persistentia, quæ sacris oporteat valenter legibus coërceri, præterita corrigere, præsentia suffulciendo constituere, futura præcavendo vitare.

Sed quoniam ad hujus spiritualis ædificii fabricam constituendam, fundamenta sunt primum fidei nihilo minus profundius jacienda, super illud videlicet inflexibile fundamentum modis omnibus inserenda, de quo per Paulum dicitur: *Fundamentum enim aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Jesus.* *1. Cor. 3.* Cujus nimirum fundamenti constructio non debet inordinata manu jactata fulciri. Clamat profecto illa præconia voce in amoris cantico, in cujus thalami constructione hæc jaciuntur altius fundamenta, *Ordinata* (ait) *in me caritate:* *Cant. 2.* Cuique longe ante prophetico repromittebatur oraculo: *Sternam* (inquiens) *per ordinem lapides tuos, fundabo te in sapphiro.* *Isai. 54.* Per sapphirum quippe, qui aëream fingit simulando pulcritudinem, fidei simillimum non inconvenienter demonstrat mysterium.

Primum ergo visum est mihi, omnium minimo Domini servorum, in primi ordinis fronte ipsum textum symboli salubriter a sanctis editum patribus, quasi lineam in directum normulatim æquo moderamine, in fundamenti hujus spiritalis ædificii mole, intrinsecus ac forinsecus tendere: ut coæquata juxta illius

illius rectitudinis normulam tota nostri operis fabrica, hinc inde catholicæ fidei libratim submissa perpendiculo, rectius ad altiora excrescens, convenienter in utroque pariete, æquis disputationum merita funiculis, in summa scientiæ arte perfectionis culmen veridicis assertionibus fulciatur. Persistente autem hujus invisibilis ædificii æqualiter tricamerata structura, quatuor prorsus virtutum altrinsecus positis subnixa fornicibus, jam jamque triplici purpureoque in funiculo, qui difficile rumpitur, aureum jucundius suspendatur decus ornamentorum. *Ephes. 4.*

Post inviolabilem igitur & meo sensu modis omnibus inserendam symboli definitionem, a venerandis videlicet (sicut dictum est) olim præsulibus sancto revelante Spiritu mirabiliter prælibatam: a trecentis siquidem decem & octo, qui apud Nicæam Bithyniæ, & centum quinquaginta, qui apud Constantinopolim. De mysterio namque sanctæ & mirabilis Trinitatis planiore me repromisisse profiteor sermone dicturum: sophisticas per omnia verborum phaleras devitantes: sed & isagogicas argumentorum relinquentes inextricabiles conclusiones: simpliciter, propter simplicium mentes, liquidiusque, ut humanæ permittit possibilitas infirmitatis: vel certe, ut ipsa de se sancta dignatur Trinitas revelare, cultiore potius sensu quam stilo, cupio redolere: propter varios videlicet hæreticorum errores, diversasque quorumdam simplicium suspiciones, non alteram componere vel docere fidem consentio, sed eam, quam a sanctis patribus traditam omnia sinceriter sæcula susceperunt. Scio namque quibusdam in synodalibus foliis esse sancitum, ad refellendas siquidem novas & multiplices hæreses, præsertim propter fraudulentam fictamque Nestorii vel Eutychis falsidicorum pestilentiumque virorum, non fidem dicam, sed potius perfidiam, non licere cuiquam alterius fidei symbolum docere vel componere. Sed absit a nobis, proculque sit ab omni corde fideli, alterum, vel aliter quam illi instituerunt symbolum vel fidem componere vel docere. Sed juxta eorum sensum ea fortasse, quæ propter brevitatis compendium minus quam decet a simplicibus vel indoctis intelliguntur, exponendum decrevimus tradere, ac memoria mandavimus eam, ipsumque textum symboli retinere: quatenus juxta Apostolum idoneus sit homo Dei, ad omne opus bonum paratus, ad resistendum non sanæ fidei. *2. Tim. 2.* Ait enim ipse: *Sine fide impossibile est Deo placere.* *Hebr. 11.* Hinc alias scriptum est: *Nisi credideritis, non intelligetis.* *Isai. 7.* Ipse enim admirabilis doctor prohibet variis nos & peregrinis abduci: *Hebr. 13.* sanam tamen doctrinam docet fidelibus modis omnibus prædicari. Enimvero non est in argumento fidei addere vel minuere ea quæ a sanctis patribus bene salubriterque sunt promulgata, secundum eorum sensum recte sentire, & exponendum eorum subtile supplere ingenium: sed addere vel minuere, est subdole contra sacrosanctum eorum sensum, aliter quam illi, callida tergiversatione diversa sentire, & confuso stilo perversum dogma componere, ac per hoc impio ore potius jactanter garrire, quam docere præsumere. Plurimorum etenim catholicorum virorum, ecclesiarumque Dei cultorum, sacræ fidei compositum venerabile legitur opus, aliis quidem verbis dissimilique calamo resonante, sed eumdem sensum, eumdemque ingenii intellectum, concorditer inviolatæ fidei uno assertionis redolere probantur documento. Nam si recenseatur Nicæni symboli series veneranda, nihil aliud de Spiritu sancto in ea, nisi hoc modo reperiri poterit promulgatum: Et in sanctum, inquiunt, Spiritum. Quid est ergo dicere, Et in Spiritum sanctum? Quomodo accipienda est tam brevissima eorum professio, nisi ut patenter detur intelligi, mentium eorum integræ fidei religiosa devotio, & in sanctum Spiritum, sicut & in Patrem & in Filium, probabiliter credidisse: quemadmodum postea a sanctis patribus centum quinquaginta, qui contestati sunt symboli fidem Nicæni concilii inviolatam perenniter permanere? Suppleverunt tamen, quasi exponendo eorum sensum, & in Spiritum sanctum confitentur se credere, Dominum & vivificatorem, ex Patre procedentem, cum Patre & Filio adorandum & conglorificandum. Hæc enim & cetera quæ sequuntur, in Nicæni symboli sacro dogmate non habentur. Sed & postmodum, propter eos videlicet hæreticos qui susurrant Spiritum sanctum solius esse Patris, & a solo procedere Patre, additum est: Qui ex Patre Filioque procedit. Et tamen non sunt hi sancti patres culpandi, quasi addidissent aliquid vel minuissent de fide trecentorum decem & octo patrum: quia non contra eorum sensum diversa senserunt, sed immaculatum eorum intellectum sanis moribus supplere studuerunt. Didicerant itaque centum & quinquaginta qui intulerunt a Patre procedentem, evangelista testante, repromisisse discipulis ipsum Unigenitum de suo Spiritu: *Spiritus qui a Patre procedit, ipse me clarificabit.* *Joan. 16.*

Legerant nempe ii sequentes, qui addiderunt, Qui ex Patre Filioque procedit, ipsam eamdemque Veritatem in evangelio redarguentem Philippum: *Philippe,* *Joan. 14.* inquit, *qui videt me, videt & Patrem meum. An non credis, quia ego in Patre, & Pater in me est?* Si ergo, sicut ipse testatur, inseparabiliter & substantialiter est Pater in Filio, & Filius in Patre; quo pacto credi potest, ut consubstantiali Patri Filioque Spiritus sanctus, non a Patre Filioque essentialiter & inseparabiliter semper procedat? Quis est iste, obsecro, qui dicit discipulis suis, cum insufflasset in eos: *Accipite Spiritum sanctum?* *Joan. 20.* Quis est, inquam, qui repromisit eis? *Joan. 14.* Nonne unigenitus Filius, qui in Patre est, & Pater in eo? *Nisi ego abiero, Paracletus non veniet? Cum assumptus fuero, mittam eum vobis.* *Joan. 16.* Et illud: *Paracletus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quæcumque dixero vobis?* *Joan. 14.* Sæpe etenim a nobis nostrisque majoribus indubitanter diffinitum est, inseparabilia semper esse opera sanctæ Trinitatis. In eo namque Spiritus sanctus a Filio procedere creditur, in quo a Patre procedere non dubitatur.

Sed melius hoc approbare valemus, si rei gestæ actio, quæ per apostolos est exsecuta, in medio revolvatur. Per fidelissima quippe historiæ argumenta, quæ Actus nuncupatur Apostolorum, Luca evangelista testante cognovimus, prædicante Petro in Judæa, tria ferè millia credentium compuncta corde, dixisse ad Petrum & reliquos apostolos: *Quid faciemus, viri fratres?* *Act. 2.* Respondisse vero Petrum pro se & pro cunctis ad illos didicimus: *Pœnitentiam* (inquit) *agite, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum.* Et rursus, accersitus a Cornelio centurione, viro justo & timente Deum, cum aperuisset os suum, evangelizabat illis multa de regno Dei, & nomine Jesu Christi; *Et adhuc eo loquente, Spiritus sanctus cecidit super eos qui audiverant verbum:* *Act. 10.* & post pauca protinus subinfertur dixisse Petrum: *Numquid aquam quis prohibere potest, ut non baptizentur hi qui Spiritum sanctum acceperunt, sicut & nos? Et jussit eos in nomine Jesu Christi baptizari.* Sed & doctor & magister gentium in fide & veritate solertissimam curam gerens omnium ecclesiarum, cum de Joannis baptismate dispu-

ANNO CHRISTI 191.
Actor. 19.
Act. 8.

taret, quia *Joannes quidem baptizavit baptismo pœnitentia populum, in eum qui venturus est post ipsum, ut crederent, hoc est, in Jesum. His auditis, baptizati sunt in nomine Jesu.* Porro multi Samaritanorum, cum credidissent Philippo evangelizanti de regno Dei & nomine Jesu, baptizabantur viri & mulieres, haud dubie in nomine Jesu Christi.

Si ergo omnes isti, qui evangelizantibus sanctis apostolis credentes baptizati sunt in nomine Jesu Christi, & sancta ecclesia inviolabiliter fundata super eam persistit petram, quam beatus Petrus, non carne & sanguine, sed Patre qui in cælis est, revelante, sibi confessus est: & illius fide regitur & gubernatur omnis ecclesia, cuique specialiter quasi primo pastori dictum est: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam:* ubi est (inquam) illa regula Trinitatis, quam generaliter suis post resurrectionem Dominus apostolis commendavit, quorumque principatum idem beatus gerebat Petrus apostolus? *Ite*, inquit, *docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Cur magister in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, & discipuli in nomine tantum Jesu præcipiunt baptizari? Numquid aliud Veritas per semetipsam docuit, & aliud discipuli Veritatis, vel aliam formam doctrinæ ecclesiis tradiderunt? Absit hoc. Nullus sic desipit qui sani capitis est. Nullus tam insanæ furiæ mancipatus, qui hæc vel mente tractare præsumat. Sed videamus qualiter utrumque verum & sanctum est, socialeque bonum & individuum mysterium. Sacramentum igitur sanctæ Trinitatis, quam magister & Dominus tribus enumeratis personis, in uno tamen nomine voluit demonstrare; hoc ejusdem Veritatis discipuli, in una de Trinitate persona, id est, Filii, totam sanctamque Trinitatem essentialiter, sancto sibi revelante Spiritu intelligere meruerunt. Quoniam sicut crebrius dictum est, inseparabilia sunt semper opera Trinitatis. Ubi enim Pater, ibi inseparabiliter Filius & Spiritus sanctus. Et ubi Filius, ibi inenarrabiliter Pater & Spiritus sanctus. Et ubi Spiritus sanctus, ibi incomprehensibiliter Pater & Filius. Nam etsi audierant discipuli, præcipiente Domino & magistro, propter mysterium Trinitatis: *Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti:* audierunt profecto præsentes eum ostendentem sibi unitatem naturæ: *Ego*, ait, *& Pater unum sumus.* Et rursus: *Ego in Patre, & Pater in me est.* Et iterum: *Pater autem in me manens, ipse facit opera.* Sed & Verbum illud consubstantiale Patri sanctoque Spiritui, internis intuentes obtutibus, quod *in principio erat, & apud Deum erat, & Deus erat, per quem omnia facta sunt*, semper in Patre, semper cum Patre, semper apud Patrem, inseparabiliter sciebant permanere. Unde non immerito Philippus redargui debuit, qui alicubi fortassis Patrem aut plus aliquid quærebat, cum diceret: *Domine, ostende nobis Patrem, & sufficit nobis.* Cuique protinus a Domino quasi per increpationem refertur: *Tanto* (inquit) *tempore vobiscum sum, & non cognovistis me? Philippe, qui vidit me, videt & Patrem meum. An non credis, quia ego in Patre, & Pater in me est?*

Math. 16.
Math. 28.
Math. 28.
Joan. 10.
Joan. 14.
Ibidem.
Joan. 1.
Joan. 14.

De Spiritu autem sancto, ut ostenderet eum suum Patrisque, sic ait: *Spiritus* (inquit) *veritatis, qui a Patre procedit, ille me clarificabit.* Nam qui de Patre procedit, Patris profecto Spiritus est; & qui Veritatis Spiritus est, suus nihilo minus Spiritus est: ipse enim de se dicit: *Ego sum via, veritas & vita.* [a] Hinc per Isaïam Patris testatur esse, cum propter assumptum hominem loquitur: *Spiritus Domini super me.* Et illud: *Dominus misit me & spiritus ejus.*

Joan. 15.
Ibidem.
a Forte. Hinc per Isaïam Spiritus missus esse, &c.
Isai. 61.
Isai. 48.

A Et quia suus est, idem ipse per Joëlem promisit, dicens: *Effundam de Spiritu meo super omnem carnem.* Quam bene ergo Dominus alta & ineffabili sapientia, ut ostenderet personaliter mysterium Trinitatis, *In nomine* (inquit) *Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Et ut demonstraret inseparabilem essentialiter individuæ deitatis unitatem, præmisit: *In nomine.* Non enim ait, in nominibus, quasi in multis: sed *in nomine*, quia trinus & unus est Deus. Non enim naturam, sed personam discrevit. Quam feliciter quidem & apostoli in nomine Jesu, id est, Salvatoris totam sanctam & ineffabilem docuerunt intelligere Trinitatem! Quam catholice & sancti Patres, in hac fidei stabilitate solidati, a Patre sanctum Spiritum procedere sunt pro-B fessi! Quam gloriose & illi, qui eum ex Patre Filioque procedere confitentur.

ANNO CHRISTI 791.
Joel 2.
Actor. 2.

Hinc perspicue datur intelligi sempiterna Dei Patris & omnipotens sapientia, quæ mirabiliter intelligentiæ nostræ infantiam erudire non cessat, cum de se inclinatius loqui in sacro dignatur eloquio, ut se innotescat trinum & unum Deum. Modo propter personarum discretionem distincte loquitur: modo vero indiscrete, propter consubstantialem individuæ deitatis unitatem. Nam si semper indiscrete, absconderet utique mysterium Trinitatis: si vero semper distincte, excellentiam profecto celaret inseparabilem deitatis. Docet nimirum per sacras testamentorum paginas modo mirabili utrumque: ut intelligimus, & corde cre-C damus ad justitiam, & ore confiteamur ad salutem, trinum & unum Deum. Unde & ipsa divinitas trinus & unus Deus, licet sit inenarrabilis, non tamen est incognoscibilis. Cognosci nempe creatore a sua rationabili debet creatura. Hinc est quod in evangelio Unigenitus, qui est in sinu Patris, loquitur Genitori: *Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te verum Deum, & quem misisti Jesum Christum.* Hinc alias per prophetam prædicendo testatur, dicens: *Cognoscent me* (inquit) *omnes, a minimo usque ad maximum.* Hinc vas electionis de ignorantibus Deum per exprobrationem intonans ait: *Qui ignorat ignorabitur.* Inenarrabilis quippe est: quoniam quantus aut quid sit Deus, inveniri non potest: & non solum humana, D sed neque subtilis & incorporea angelica natura, summam illam & incomprehensibilem & incircumscriptam divinitatis essentiam, nulla [a] plenius investigare subtilitatis posset sagacitate. Nam etsi angeli fonti scientiæ perenniter assistentes, omnia sciunt; ipsum tamen scientiæ fontem cujus sit magnitudinis, qui nec initium recipit, nec fine concluditur, metiri nequeunt. *Magnus tamen est Dominus noster, & magna virtus ejus, & sapientiæ ejus non est numerus.* Tantum de illo absque dubio sciunt, quantum ille illis de se revelare dignatur. Verumtamen cognoscibilis est & illis, juxta quod illi secundum suam possunt naturam capacius sustinere: & nobis scilicet in speculo & in ænigmate, quamdiu per fidem ambulamus, & non per E speciem, juxta modum nostræ naturæ, in quantum nostra prævalet possibilitatis infirmitas summatim sentire.

Rom. 10.
Joan. 1.
Joan. 17.
Hier. 31.
1. Cor. 14.
a Forte, penitus.
Psalm. 146.
1. Cor. 13.

In sacro autem eloquio, vel in fidei instrumento addere vel minuere, est non recte, & aliter sentiendo intelligere, quam a sancto Spiritu per calamum linguæ sanctorum virorum ænigmatum mirabiliter constant mysteriorum sacramenta digesta, qui eodem sancto afflati Spiritu per sacras ea librorum exarare paginas studuerunt. Sicuti est mos proprius hæreticorum, qui negligentes divinæ scripturæ sensum vel modum, genusque locutionis corrupti ab antiquo serpente, secundum sua desideria coacervant sibi inextricabiles quæstionum tumultus; & idcirco infulo ferrugineo

stilo in tinctorio falsitatis, proprium, sed tamen perversum, se dogma componere gloriantur. Quin potius peregrinis & variis, quam ecclesiasticis ac spiritualibus abuti conantur doctrinis, parvipendentes veritatis refragatores. Legis præceptum, quo mystice cavetur, sacerdotem semel in sua tribu, & de sua tribu vel stirpis suæ uxorem accipere, & ipsam virginem, ex eadem scilicet Christianæ religionis doctrina, qua semel imbutus est, de qua Christianum nomen sortitum sese gratulatur sumpsisse, & ex qua per undam regenerationis renatum se recognoscit in immaculatæ fidei puritatem, quasi virginem, & non hæretica pollutione corruptam, in amplexu amoris excipere, ad propagandam catholicæ fidei posteritatis ex ea sobolem perdocetur. Sed, his despectis, imitati prorsus Zambri, in adulterino concubitu exarserunt. Qui sermo alterius linguæ vernaculus elucubratus de proprio interpretatus dicitur fluxus vehemens, sive canticum meum: qui deceptus in specie Ammonitidis scortum petiit: velut isti vehementi fluxu perversæ doctrinæ immoderatius despumantes, delectantur in pulcritudine splendentis eloquentiæ perversi dogmatis. Quem Phinees Domini sacerdos, qui proprio de stilo translatus, in Latino palato, oris augurium resonat, vel requievit, ultrici transfixum pugione in locis genitalibus simul cum sua adultera interfecit. Quia videlicet censura ecclesiasticæ disciplinæ hæreticum hominem post unam & alteram correptionem, expulsum de ecclesiæ gremio, æterno anathematis jaculo simul cum sua condemnata stuprata hæresi interimit. Quiescere namque fecerat, juxta nominis sui interpretationem, iram indignationis furorisque Domini, quæ jam egressa erat ad perdendum populum in ultionem petulci.

(Levit. 21. — Num. 25. — Tit. 3.)

Nam quemadmodum lubricus ille serpens in paradiso deliciarum Evam corrupit astutia sua, cujus mentem mendacii venenum inficiens, instigavit ne veritati crederet, sed potius acquiesceret falsitati, dum præceptum inobedientiæ male interpretando persuasit transgredi. Ita nunc versipellis in hoc paradiso sanctæ ecclesiæ, quæ spiritalibus divitiis affluit, per hæreticorum molitur semper pectora nequitiæ virus infundere: quatenus falsitatis ebriati poculo, errabundo poplite per anfracta erroris [a] evacuantes, veritatis invenire nequeant fontem. Unde & Paulus de quibusdam dubius præcavens ait: *Timeo enim, ne sicut serpens decepit Evam astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri, ne credatis veritati.* Quemadmodum infelix Arius hujus serpentis crapulatus veneno, addere vel demere in sancto evangelio conatus est. Ubi mediatoris vocem intonantis prurienti aure, & cauteriata audierat conscientia, & perfunctorie legerat secundum hominem dixisse: *Vado ad Patrem, quia Pater major me est.* Super hoc igitur quasi addidisse quiddam convincitur, cum polluto sensu, & impio ore ex suo intulit: non solum secundum humanam naturam, sed & secundum divinitatem, minorem eum & posteriorem Patre mentiri non timuit. Quæ numquam in sacrosanctis evangeliis, in nulla saltem qualibet divinorum testamentorum serie, se legisse poterit approbare. Et quasi minuisse de sancti evangelii lectione reus constringatur, ubi surda & obturata quasi aspis aure, eumdem unigenitum Dei Filium audire despexerat: *Ego & Pater unum sumus.* Hinc quoque videtur minuisse, sed sibi [b] ibi impudenter addidisse, sed ad suam perniciem, nihil præjudicans divinis oraculis. Sancta autem & veneranda evangelii sacramenta, cunctis inviolata sæculis permanebunt.

(Genes. 3. — a Forte, evagantes. — 2. Cor. 11. — Joan. 14. — Psalm. 57. — Joan. 10. — b Hic deesse aliquid videtur.)

Catholicus vero quilibet doctor, recte sentiens, juxta quod a Domino gloriosius est prælibatum, quomodo & secundum hominem minor, & secundum Deum æqualis sit Patri, hæc multiplici evidenter exponendo sermone explicuit, non addidisse vel minuisse: sed irreprehensibiliter prædicandus est, latentia sancti evangelii mysteria supplevisse. Multa quidem hujuscemodi & his similia objectionum specula ex arcu linguæ intorta inveniri poterant; quibus adversantium obtrectatorum confossa pectora, sauciaque infecta vulnere reticerent: sed propter brevitatis compendium, ab his jam jamque calamo subtrahendo decrevimus temperare. Nam in Apocalypsi Joannes apostolus sub unius libri appellatione, de tota utriusque testamenti serie contestatus est, dicens: *Si quis (inquit) apposuerit ad hæc, apponet Deus omnes plagas scriptas in libro hoc. Et si quis diminuerit de verbis libri prophetiæ hujus, auferet Deus partem illius de libro vitæ, & de civitate sancta.*

(Apoc. ult.)

Verumtamen sanctos prædicatores ecclesiæ hæc non percellit ultionis vindicta, quos ipsum nimirum Apocalypsis librum, & unumquodque capitulum scripturarum multiplici disputationum stilo per singula exponendo salubri explicuisse promulgatione laudamus, quosque pro his sempiternam credimus recepturos mercedem. Ipse quippe mediator Dei & hominum, Dominus & magister, multa in parabolis, quas ipse proposuerat, mellifluo divinitatis exponendo ore, verborum insignia multiplicavit, & duobus in via ambulantibus aperuit sensum, *& incipiens a Mose & omnibus prophetis, interpretabatur illis in omnibus scripturis quæ de ipso erant.* Sed & beatus apostolus non est culpandus, qui legis ænigmata per multiplicia disputationum disseruit verba. Hucusque propter eos qui nequeunt ad purum subtiliter intelligere quid sit in sacro eloquio addere vel minuere. Nunc autem his ita digestis, proposita nostræ repromissionis debita tandem aliquando pleno reddere calamo jam non differamus.

(Luc. 24.)

De causa nempe fidei, polliciti sumus contra eos disputare, qui variis erroribus implicati non recte sentiunt de mysterio Trinitatis. Contra eos videlicet, qui de personarum discretione dubitant: qui ipsum putant esse Patrem, ipsumque Filium: qui inferiorem Filium & posteriorem mentiuntur esse Patre: qui tria principia confitentur. Nos autem cum sanctis patribus unum principium confitemur, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum. Scriptum est enim: *Tecum principium in die virtutis tuæ.* Non principium quod incipit, vel quasi initiale, sed principium quod præcedit omnia. Quia numquam non fuit Pater: hoc est, paternum numquam defuit nomen, quia semper Pater fuit, & est. Et numquam non fuit Filius: hoc est, quia Filii nomen numquam defuit, quia semper & sine initio Filius fuit, & est. Contradicimus per omnia Patropassianis, qui divinitatem ejus passibilem ausi sunt elinguare. Similiter & illis non cedimus, qui in duos videntur Filios unum Christum Dei Filium dividere: dum illum naturalem & adoptivum affirmare moliuntur: dum unus idemque sit Dei hominisque Filius, cui per prophetam dicitur: *Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient.* Sed melius hæc intimamus, si ipsum, sicut præfati sumus, textum symboli, ac deinceps quæ sequuntur, hoc exsequimur ordine. Obsecramus vos, fratres, & germano obnixius imprecamur affectu, ut ab hoc loco ea quæ sequuntur, usquequo pervenitur, ubi legitur de divina Unigeniti essentia, hoc modo, « In qua regnat in unitate & Trinitate cum Patre & sancto Spiritu, scribentes illa non in membranis vel morticinis pellibus, sed in tabulis cordis carnalibus, memoria retinere curetis.

(Psalm. 109. — Psalm. 101.)

Symbolum Fidei.

CRedo in unum Deum Patrem omnipotentem, factorem cæli & terræ, visibilium omnium & invisibilium. Et in unum Dominum Jesum Christum, Filium Dei unigenitum, ex Patre natum ante omnia sæcula: Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitum, non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cælis, & incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria virgine, & homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, & sepultus est, & resurrexit tertia die secundum scripturas. Ascendit in cælos, sedet ad dexteram Patris. Et iterum venturus est cum gloria judicare vivos & mortuos. Cujus regni non erit finis. Et in Spiritum sanctum Dominum & vivificantem. Qui ex Patre Filioque procedit. Qui cum Patre & Filio simul adoratur & conglorificatur. Qui locutus est per prophetas. Et unam sanctam catholicam & apostolicam ecclesiam. Confiteor unum baptisma, in remissionem peccatorum. Et exspecto resurrectionem mortuorum. Et vitam futuri sæculi. Amen.

Sanctam autem, perfectam & inseparabilem & ineffabilem veramque Trinitatem, id est, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, individuam confiteor in unitate naturæ, quia trinus & unus est Deus. Trinus nimirum per distinctionem personarum: unus vero per substantiam inseparabilem deitatis. Has igitur tres personas, Patris Filiique ac Spiritus sancti, non putativas vel quasi suspicabiles tantum, sed veras, subsistentes, coæternas, coæquales credimus & consubstantiales. Alia est enim persona Patris, alia Filii, alia Spiritus sancti. Sed Pater & Filius & Spiritus sanctus, non tres dii, sed unus est Deus. Nam Pater verus Deus, vere & proprie Pater est, qui genuit ex se, id est, ex sua substantia, intemporaliter & sine initio, verum Filium, coæternum, consubstantialem & coæqualem sibi. Et Filius verus Deus, vere & proprie est Filius, qui ante omnia sæcula genitus est de Patre intemporaliter & absque ullo initio: lumen de lumine, Deus verus de Deo vero.

Et numquam fuit Pater sine Filio; nec Filius sine Patre. Pater etenim semper Pater est, erat, & erit. Et Filius semper Filius est, erat, & erit. Et numquam non fuit Pater, quia numquam non fuit Filius. Semper enim Pater, qui genuit sibi æqualem Filium. Semper quidem Filius, qui genitus est æqualis Patri. Spiritus namque sanctus verus Deus, vere & proprie Spiritus sanctus est: non genitus, nec creatus, sed ex Patre Filioque intemporaliter & inseparabiliter procedens. Consubstantialis, coæternus, & æqualis Patri Filioque semper est, erat, & erit. Et numquam fuit Pater aut Filius sine Spiritu sancto. Nec Spiritus sanctus sine Patre & Filio. Et idcirco inseparabilia sunt semper opera Trinitatis: & nihil est in sancta Trinitate diversum aliquid, aut dissimile, vel inæquale. Non divisum naturaliter, non confusum personaliter; nihil majus aut minus. Non anterior, non posterior, non inferior, non superior. Sed una & æqualis potestas, par gloria, sempiterna & coæterna consubstantialisque majestas. Unum namque sunt essentialiter Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. Et idcirco unus est Deus: sed non unus, propter personarum discretionem, Pater & Filius & Spiritus sanctus. Verus enim Pater proprie Pater est, & non est Filius. Et verus Filius proprie Filius est, & non est Pater. Spiritus quoque sanctus proprie Spiritus sanctus est, & non est personaliter Pater, vel Filius, sed ex utroque procedit: & tamen non sunt tres dii, sed unus est Deus.

Et in hac sancta Trinitate nihil (quod absit) aliquid putandum est visibile, corporale, palpabile, vel comprehensibile. Omnipotens namque sancta Trinitas, invisibilis, incorporalis, impalpabilis, incomprehensibilis, incircumscripta, infinita, immensa & sempiterna, omnia nutu & imperio suo gubernat. Nam etsi legitur oculus Domini, vel brachium sive dextera, & cetera, non membrorum positionem, vel molem corporis, sed effectum summæ & inenarrabilis divinæ potentiæ, integra rectæ fidei credulitate debemus intelligere. Nam quia omnia videt, & omnia penetrat, & cuncta nuda & aperta sunt ante eum, oculos habere dicitur: quia vero nos sua virtute creavit, regit, protegit & defendit, brachium vel dexteram habere perhibetur, & his similia.

De hac autem ineffabili Trinitate, sola Verbi Dei persona, id est, Filius, in ultimis diebus propter nos & propter nostram salutem, secundum propositum secretæ dispensationis arbitrium, descendit de cælis, unde numquam recesserat. Incarnatus est de Spiritu sancto, & ex semper Virgine Maria verus homo factus est, verusque permanet Deus. Nec obfuit humana & temporalis nativitas divinæ illi & intemporali nativitati, sed in una Christi Jesu persona verus Dei verusque hominis Filius. Non alter hominis filius, & alter Dei; sed unus idemque Dei hominisque Filius; in utraque natura, divina scilicet & humana, Deus verus & homo verus. Non putativus Dei Filius, sed verus; non adoptivus, sed proprius, quia numquam fuit propter hominem quem assumpsit, a Patre alienus. Solus enim sine peccato natus est homo, quoniam solus est incarnatus de Spiritu sancto & immaculata Virgine novus homo. Consubstantialis Deo Patri in sua, id est, divina; consubstantialis etiam matri, sine sorde peccati, in nostra, id est, humana natura. Et ideo in utraque natura proprium eum & non adoptivum Dei Filium confitemur, quia inconfusibiliter & inseparabiliter, assumpto homine, unus idemque est Dei & hominis Filius. Naturaliter Patri secundum divinitatem, naturaliter matri secundum humanitatem: proprius tamen Patri in utroque; quoniam, sicut dictum est, non sunt duo filii, alter Dei, & alter hominis, sed unus Christus Jesus propter unam personam Dei & hominis Filius, Deus verus, & homo verus, in anima rationali & vera carne. Perfectus homo secundum humanitatem, perfectus Deus secundum divinitatem.

Qui in eadem natura, id est, humana, quam sumpsit ex Virgine, humanas pertulit infirmitates, non fragilitatem peccandi: sed in eadem dignatus est crescere per incrementa temporis, esurire, sitire, fatigari, contumelias & opprobria sustinere. Dignatus est flagellari, crucis patibulum subire, lanceam in latere excipere, clavis transfigi, fel & acetum gustare. In eadem dignatus est mori, sepeliri, ad inferos descendere, tertia die resurgere, cum discipulis conversari: & post triumphum victricis gloriæ eamdem humanam naturam, ascendendo super omnes cælos, exaltatam super omnes angelos, in Patris dextera collocavit. In eadem iterum venturus est judicare vivos & mortuos, & sæculum per ignem; redditurus unicuique secundum opera sua, impiis utique supplicium sempiternum, justis vero vitam æternam. Divina autem illa ineffabilis natura, in qua Deus est æqualis Patri sanctoque Spiritui, impassibilis, immutabilis, inconvertibilis, ubique præsens, semperque omnipotens, inviolata permanens, in qua regnat in unitate & trinitate cum Patre & sancto Spiritu, & nunc, & semper, & per cuncta sæcula sæculorum. Amen.

ANNO CHRISTI 791.

Hanc igitur catholicæ fidei sincerissimam puritatem volumus omnes Dei sacerdotes, omnesque gradus ecclesiæ, summo cum studio, & absque ullo vitio, ita ut ne unus quidem apex intermittatur vel augeatur, distincte & sensatim discendo memoria retinere, & posteris suis discenda derelinquere. Si quis vigilantiori sensu ante potuerit, laudamus & hortamur. Qui vero imbecilli ingenio torpens, ante nequiverit, in anniversaria tamen proximiore hujus venerandi concilii volubilique sessione, cum vestris obtutibus, auxiliante Domino, pusillitatis nostræ præsentiam vita comite repræsentari meruerimus, Deo amabilis fraternitatis vestræ caritas, hanc, sicut dictum est, memoria retineat: ita sane, ut in nostræ humilitatis aspectu, eam studiose valeat recensere; alioquin difficile vos vitare ecclesiasticas ferulas æstimate.

Symbolum vero & orationem Dominicam omnis Christianus memoriter sciat, omnis ætas, omnis sexus, omnisque conditio: masculi, feminæ, juvenes, senes, servi, liberi, pueri, conjugati, innuptæque puellæ: quia sine hac benedictione nullus poterit in cælorum regno percipere portionem. Qui autem observaverit hæc, & a malis operibus se custodierit; & in præsenti sæculo salvus erit, & in futuro cum angelis congaudebit.

Non novas, carissimi, regulas instituimus, nec supervacuas rerum adinventiones inhianter sectamur: sed sacris paternorum canonum recensitis foliis, ea quæ ab eis bene digesta salubrique promulgata mucrone persistunt, summa devotionis veneratione amplectentes, recentiori stilo operæ pretium duximus renovare: quatenus ad modum mundi ac ruminantis, ungulasque findentis animalis, devoratas escas ad faucem memoriæ revocantes, quasi ruminando per sacræ lectionis studium dudum depastum spiritale pabulum subtilius liquidiusque sese in ventrem mentis refundat. Quo satiati deliciarum suaviter epulo, ad referendas superni largitoris gratias, de cujus benignitatis manu cuncta gratuito suscepimus munere, modis omnibus incitemur. Qui ut nos post culpam discordiæ ingratos funiculo caritatis trahendo ad Patris suamque gratiam revocaret, *cum in forma Dei esset æqualis Patri, semetipsum pro nobis exinanivit, formam servi accipiens*, mediator inter Deum & nos fieri dignatus est: cujus livore ab eo quod diabolus inflixerat mortis vulnere mirabiliter sumus sanati.

Philipp. 2.

1. Petr. 2.

CAPITULA.

I.

PRimum igitur, ut juxta priscas patrum divinitus editas sanctiones, nullus Domini sacerdotum, vel quicumque sub canone constituti, canonicas, quin immo apostolicas, ignorantes aut parvipendentes definitiones, inordinate vel inhoneste in domo Dei, quæ est ecclesia, conversentur: sed, in suo ordine cunctis persistentibus, pulcritudo ecclesiastici decoris inviolata permaneat: illud summopere vigilantique studio præcaventes decernere curavimus: ut nullus canonicæ deditus ditioni, donum sancti Spiritus, pecuniæ pretio fraudulenter deceptus, vendere vel emere præsumat: ne cui in quemlibet sacrum ecclesiastici ordinis gradum, muneris exigente merito, liceat quempiam subvehendo promovere: paventique semper cordis aure pertimescens, intellige clarissimam illam Domini vocem, dicentis: *Gratis accepistis, gratis date.* Hanc quippe pestiferam simoniacam hæresim primus pastor ecclesiæ in ipsa, ut ita dixerim, originali cupiditatis radice anathematis ferro funditus resecare curavit.

Matth. 10. Act. 8.

II.

Ut longe altius excellat vita pastoris comparata subditi gregis, quibus singulariter boni pastoris voce dicitur: *Vos estis lux mundi.* Et rursus: *Vos estis sal terræ.* Et iterum: *Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in cælis est.* Hinc etenim colligi potest, in quantum distare debet pastor a grege: dum istos homines, & illos plusquam homines, id est, lucem hominum, Dominus voluit appellari. Si ergo lux mundi sumus, lucere utique absque nebulosa hypocrisis admixtione debemus: & si sal terræ sumus, condire nihilominus terrenas mentes sapientiæ sapore per verbum prædicationis debemus.

Matth. 5. Ibidem.

III.

Item placuit, *ut sobrie, pie, casteque*, juxta Apostolum, *viventes, fugiamus turpis lucri gratiam. Non in comessationibus & ebrietatibus, & inebriemur vino, in quo est luxuria.* Quemadmodum per semetipsam Veritas generaliter in evangelio præcipiendo protestatur, dicens: *Cavete a crapula & ebrietate, & curis hujus sæculi.* Unde & in ecclesiastico canone sententialiter constat decisum, aut cessare ab hujusmodi vitii ingurgitatione, aut certe perseverantes honoris jactura periclitari debere. Quorum hujus ultricis sententiæ dictatorum nos complices ac fautores esse fatemur.

Tit. 2. Rom. 13. Ephes. 5. Luc. 21.

IV.

Ut juxta Nicæni venerandi definitionem concilii, nullus patiatur subintroductas mulieres secum in domo propria habere, vel private cum eis cohabitantes conversari. Et quamquam de quibusdam inhonesta carentibus suspicione clementius aliquo modo inibi legatur indultum: nos tamen omnes omnino nunc necessarium vetare prospeximus: eo quod experimento didicerimus, illarum velamento alias licentius ad eos aditum veniendi, perditionis causam, habuisse. Non autem vetamus quempiam, sed potius abhortamur pauperibus personis jure sibi cognationis conjunctis benefacere, cum sit omnibus benefaciendum: sed ab eis segregatæ in suis degentes domiciliis perseverent.

Nicænum concilium, can. 3.

V.

Ut sæcularia negotia ultra modum mensuræ nulli liceat exercere. Ait enim Apostolus: *Nemo militans Deo, implicet se negotiis sæcularibus, ut ei placeat, cui se probavit.* Intueri quapropter subtilius libet, cujus nos esse regis milites gratulamur. Et quia in castris Dominicis militamus, solicite pensare constringimur, quibus armis muniti, cum tanto adversario certaminis bella aggressi pugnare valeamus: ut expediti ab omni præsentis sæculi impedimento, intrepidi in prima acie persistentes, post palmam victoriæ triumphatricis gloriæ coronam ab eo rege, qui nos de antiquo hoste triumphavit, suscipere mereamur.

2. Tim. 2.

VI.

Item placuit, ut eas prorsus mundanas dignitates, quas sæculares viri vel principes terræ exercere solent, in venationibus scilicet, vel in canticis sæcularibus, aut in resoluta & immoderata lætitia, in lyris & tibiis, & his similibus lusibus, nullus sub ecclesiastico canone constitutus, ob inanis lætitiæ fluxum, audeat, fastu superbiæ tumidus, quandoque præsumendo abuti: nisi forte, si in hymnis & spiritualibus canticis delectatur, de sacris videlicet scripturarum voluminibus digne honesteque compositis utatur. Ab his igitur non solum non inhibemus abstinere, verum etiam conniventes licentiæ concedimus votum.

VII.

Item placuit, ut nullus episcoporum presbyterum,

ANNO CHRISTI 791.

vel diaconum, vel archimandritam in dispendio honoris condemnare præsumat, absque hujus venerandæ sedis consultu. Si quis post hæc prohibita temerarius usurpare tentaverit, non erit ambiguus de sui honoris periculo.

VIII.

De his autem, qui propinqui sanguinis affinitatem sibi in matrimonium sociare tentaverint; quia valde gravis nimisque asperrima in prisco canone ab antiquis patribus de hoc negotio judicialis sententiæ elimata sub pœnitentiæ flagello perstitit vindicta: idcirco tanti præcaventes flagitii periculum, ut melius cautiusque prospeximus, dignum duximus diffinire: ita dumtaxat, ut nemini liceat furtim raptimque nuptias contrahere: ne forte per erroris ignaviam, vel certe (quod pejus est) diabolico instigati amore, illicita connubia celebrentur. Sed interveniris pactis sponsalibus, per aliquam dilationis moram, requisiti quin etiam diligenti cura vicini vel majores natu loci illius, qui possint scire lineam generationum utrorumque, sponsi scilicet vel sponsæ. In eo etiam, ut fine notitia sacerdotis plebis illius nullatenus fiat, quatenus nulla deinceps separationis tribulatio intercedat. Si vero hoc ordine cuncta peragantur, ac probatum sine fraude testium fuerit, & causa contigerit, quod postea aut ipsi recordati fuerint, qui primum se nescire professi sunt, aut certe per aliorum veracium hominum testimonium, inventi fuerint in eo gradu consanguinitatis, qui segregari solent; segregentur quidem ab invicem, & agant pœnitentiam, & si fieri potest, perseverent utrique innupti. Quod si propter incontinentiam, vel certe, quod est honestius, amore filiorum in id permanere nequeunt, transeant quidem ad secundas nuptias. Hoc autem dicimus secundum indulgentiam, non secundum imperium. Beatiores tamen erunt, si sic permanserint, secundum nostrum consilium. Filii vero, qui ex tali matrimonio procreati fuerint, legitimi habeantur ad hereditatem defuncti capiendam. Qui autem non observaverint omnia hæc, quæ pro salute animæ & frugalitate vitæ supra compendiose scripta leguntur, & furtivas vel interdictas nuptias contrahere præsumpserint, & proximi cognationis fuerint inventi, separentur quoque & ipsi, & cunctis diebus vitæ suæ sub pœnitentiæ lamento permaneant: atque ad secundas nuptias numquam ille vel illa perveniant: alieni a communionis gratia judicentur: filiique, qui de hoc tam incesto conjugio nati fuerint, improbi habeantur, nullamque rerum adipisci valeant parentum facultatem.

1. Cor. 7.

IX.

Illud præterea per omnia præcaventes prohibere decrevimus, ut nullus præsumat ante annos pubertatis, id est, infra ætatem, puerum vel puellam in matrimonium sociare, nec in dissimili ætate, sed coætaneos sibique consentientes. Multas sæpius ex hujuscemodi nuptiali contractu ruinas animarum factas audivimus, & tales fornicationes perpetratas, quales nec inter gentes. Ita plane, ut cum contigit puerum adultum esse, & puellam parvulam; & e contrario, si puella maturæ ætatis, & puer sit teneræ, & per virum cognata & socrus deprehendantur adulteræ, & per puellam frater vel pater pueri tanti peccati flagitio pereant irretiti. Unde qui hæc prohibita de cetero usurpare præsumpserit, & ab omni ecclesiastico consortio sit alienus, sed * nec a publicis sit immunis judiciis.

1. Cor 5.

* F ret. & a. inquit Bi...

X.

Item placuit ut, resoluto fornicationis causa jugali vinculo, non liceat viro, quamdiu adultera vivit, aliam uxorem ducere, licet sit illa adultera; sed nec adulteræ, quæ pœnas gravissimas vel pœnitentiæ tormentum luere debet, alium accipere virum, nec vivente, nec mortuo, quem non erubuit defraudare, marito. Nam etsi legatur in sacris evangelicis paginis, sola fornicationis causa dixisse Dominum, dimittere virum uxorem suam: non tamen legitur concessisse aliam, vivente illa, in conjugio sibi sociare: prohibuisse quidem modis omnibus non ambigitur. Ait enim: *Quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mæchatur: & qui dimissam duxerit, mæchatur.* Qua de re ita diffinire prospeximus, ut juxta ejusdem Domini mellifluam vocem, nemo hæc interdicta violator inculcare præsumat. Sed quoniam in medio ambiguus interponitur sermo, id est, *nisi ob fornicationem*: quæri nimirum potest, utrum ad solam licentiam dimittendi uxorem, *qui dimiserit uxorem nisi ob fornicationem*, an etiam ad utrumque dictum refertur, hoc est, ad aliam, vivente illa, accipiendam, quasi dixerit: Qui dimiserit uxorem suam, & aliam, nisi ob fornicationem, duxerit, mœchatur. Et idcirco peritissimi viri beati Hieronymi libellum commentariorum recenseri nobis studiose mandavimus, anxie utique cognoscere festinantes, qualiter idem famosissimus doctor hæc sacrata dominica verba, juxta capacioris ingenii sui subtilitatem, sensisse monstraretur. Cujus nimirum sensum sagaciter explorantes, in promptu nihilominus patuit, ad solam dimittendi uxorem licentiam pertinere. Nam cum more suo vir sanctus hujus capituli summatim seriem exponendam transcurreret, inter cetera & post pauca sic ait: Et quia poterat (inquit) accidere, ut aliquis calumniam faceret innocenti, & ob secundam copulam nuptiarum veteri crimen impingeret, sic priorem dimittere jubetur uxorem, ut secundam, prima vivente, non habeat. Non enim debet imitari malum adulteræ uxoris, & si illa duo, immo unam carnem, per scissuras fornicationum divisit in tres, dividat in quatuor. Unde patenter datur intelligi: quamdiu vivit adultera, non licet viro, nec potest impune secundas contrahere nuptias.

Matth. 5.

Ibidem.

Matth. 19.

XI.

Item placuit de feminis cujuscumque conditionis, puellis scilicet vel viduis, quæ virginitatis sive continentiæ propositum spontanee pollicentes, Deo emancipatæ fuerint: & ob continentiæ signum nigram vestem, quasi religiosam, sicut antiquus mos fuit in his regionibus, indutæ fuerint, licet non sint a sacerdote sacratæ, in hoc tamen proposito eas perpetim perseverare mandamus. Si vero postea sese sive clanculo corruperint, seu publice nupserint, dignis quidem mundano judicio corporalibus coërcitæ vindictis, segregentur abinvicem, & agant cunctis diebus vitæ suæ pœnitentiam, & a communione corporis & sanguinis Christi priventur: nisi forte pontifex, rescita illorum pœnitentia, si digna fuerit, humanius prævidens, poterit communionis gratiam indulgere. In extremo tamen vitæ suæ viatico humanius indulto non defraudentur. Et in his rebus præcipue illa modis omnibus custodiatur interdictio; ut nulli liceat prædictis personis habitum, id est, vestem mutare absque sui episcopi conscientia.

XII.

Hoc igitur inviolato stilo juste sancire prospeximus, ut monasteria puellarum, quæ sub disciplina regulæ degunt, obstructius munitis claustris, nullo pateant, nisi forte summa compellente necessitate, aditu virorum. Sed neque presbyteri, vel diacones, vel quilibet de clero, vel etiam archimandritis, quasi visitationis vel prædicationis causa, sine permissu episcopi civitatis, sibi licentiam tribuat ineundi. Quin

etiam nec episcopus absque sacerdotibus vel clericis suis, ut decet, & honeste convenit, adire illuc licentius se existimet. Sed sive ipse, sive qualibet religiosa persona, alienus ab illicita suspicione, quem motum gravitas ornat, permittente & admonente episcopo, exhortationis vel ædificationis obtentu, quæ ad salutem animæ pertinet, dignum fuerit ut adeant hæc Deo dicata loca, non aliter, sed cum idoneis testibus peragant: ne propter incautam præsumptionem sanctæ ecclesiæ infametur angelicus ordo. Et nulla ullo unquam tempore licentia sit abbatissæ vel cuilibet monachæ, transfigurante se satana in angelum lucis, quasi orationis causa suggerente eis, Romam adire, vel alia loca venerabilia circuire. Quam sit namque irreligiosum & reprehensibile cum viris propter itineris necessitatem conversari, nullus tam excors est vel desipiens qui ignoret. Si quis post hanc definitionem hujus reverendi concilii, de his quæ consona voce salubriterque statuta sunt temerario ausu violare tentaverit, canonicis coërceatur vindictis: scilicet aut juxta modum & qualitatem culpæ excommunicatione mulctetur, aut anathematis vinculo penitus vinciatur: aut certe honoris proprii amissione nudatus, reus ab ecclesiæ gremio evellatur. Hæ enim sunt canonicæ ultrices vindictæ, a quibus nullus sacræ legis prævaricator poterit immunis abire, nisi forte pœnitentiæ interveniente medela veniam meruerit adipisci.

XIII.

Diem autem Dominicum inchoante noctis initio, id est, vespere sabbati, quæ in prima lucescit sabbati, quando signum insonuerit, vel hora est ad vespertinum celebrandum officium, non propter honorem sabbati ultimi, sed propter sanctam illam noctem primi sabbati, hoc est, Dominici diei, cum omni reverentia & honorifica religione venerari omnibus mandamus Christianis. Abstinere primum omnium ab omni peccato, & ab omni opere carnali, etiam a propriis conjugibus, & ab omni opere terreno, * & nihil aliud vacare, nisi ad orationem: concurrere ad ecclesiam cum summa mentis devotione, cessante omni causarum strepitu: cum caritate & dilectione benedicere Deum Patrem, & laudare totis medullis cordis unigenitum Dei Filium, qui istam diem per gloriosam suam sanctificavit resurrectionem: & hymnum dicere sancto Spiritui, qui eam benedixit per admirabilem suum adventum, quando in igneis linguis super beatos descendit Apostolos. Sed & omnium pæne dona charismatum in eadem sacratissima die creduntur in mundo collata. Nam in ipsa die Dominus post resurrectionem in discipulis suis Spiritum sanctum ad remittenda peccata insufflavit. In ipsa in deserto Dominus de quinque panibus quinque millia hominum pavit. In ipsa die manna pluit de cælis primum in eremo: & multæ aliæ spiritalium munificentiæ rerum in ipsa die sunt manifestatæ, quas cunctas longum est per ordinem recenseri. Ipsum est enim sabbatum Domini delicatum, de quo scriptura dicit: *Qui fecerit in eo opus servile*, id est, peccati, *morte moriatur.* Porro si de illo sabbato diceret quod Judæi celebrant, quod est ultimum in hebdomada, quod & nostri rustici observant, diceret tantum, sabbatum, & nequaquam adderet, delicatum & meum. Sed quia differentiam voluit facere inter illud & istud, quod Dominica dies, ideo addidit, meum: ac si diceret, meum, non vestrum: delicatum, non in vestris observationibus maculatum. Et ideo cum omni reverentia est a nobis honorandum atque colendum. Ceteræ vero principales festivitates & ipsæ sunt veneranter honorandæ vel custodiendæ. Et illa festa, quæ sacerdotes in ecclesia prædicant, modis omnibus sunt custodienda. Nos autem, qui sacerdotes vocamur, debemus populum nobis subjectum & prædicando verbis in omni bono, & faciendo quæ docemus exemplis instruere, in caritate, in castitate, in humilitate, in continentia, in modestia, in vigiliis, in jejuniis & oratione, in religione, in eleemosynis, in hospitalitate, inquantum vires permittunt, in verbo sapientiæ sale condito, in temperantia manducandi vel bibendi, in conversatione sancta, in simplicitate cordis, in omni opere bono, *pie & juste vivendo, exspectantes beatam spem & adventum gloriæ magni Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi*, qui cum Patre & Spiritu sancto vivit & regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

* Pr., & ad nihil.

Act. 2.

Joan. 20.

Matth. 14.

Isai. 58.

Exod. 31.

Tit. 2.

XIV.

De decimis vero vel primitiis, salvis scilicet allegoricarum rerum mysticis sacramentis, nihil melius puto docere, quam quod scriptum est in Malachia propheta, dicente Domino: *Inferte omnem decimam in horreum meum, & sit cibus in domo mea: & probate me in hoc, dicit Dominus, si non aperuero vobis cataractas cæli, & effudero vobis benedictionem usque ad abundantiam, & increpabo pro vobis devorantem, & non corrumpet fructum terræ vestræ: nec erit sterilis vinea & agro, dicit Dominus exercituum. Et beatos vos dicent omnes gentes.* Sed quia indignatio & ira Dei manet super gentem vel populum, qui hoc Domini præceptum toto corde & bona voluntate non adimplet, supra præmiserat dicens: *Si affiget*, inquit, *homo Deum, quia vos configitis me? Et dixistis: In quo configimus te? In decimis & primitivis vestris. In penuria vos maledicti estis, & me vos configitis gens tota.* Quis de re quis non alacri & læto pectore offerat Deo, ut possit illam promereri benedictionem, de qua dicit: *Effundam super vos benedictionem meam usque ad abundantiam?* Vel quis non timeat vel contremiscat illam maledictionem, quam minatur nolentibus offerre: *Vos maledicti estis, & me vos configitis gens tota?* Et si forte nobis non creditis, vel nos despicitis, quia homines sumus; credite ergo ipsi Domino dicenti, qui mentiri non potest; qui utrumque promisit, & maledictionem in hoc sæculo & in futuro, nolentibus obedire ejus mandatis; & benedictionem, & abundantiam, & salutem animæ & corporum bona voluntate obtemperantibus ejus imperiis, & in præsenti sæculo se daturum & in futuro. Non enim exigit Deus a te quæ non habes, nec pensat quantum tribuas: sed in quantum habes, simplici corde de suis, non de tuis donis da Domino. Quia omne quod sumus, vivimus, & habemus, ejus est, & de ipsius benignitatis suscepimus manu. Considerat namque qua mente, & non quantum in ejus sacrificium offeras, qui potens est, & in præsenti sæculo centuplum, & in futuro vitam tribuere sempiternam. Qui vivit & regnat cum Patre & Spiritu sancto, & nunc & semper per cuncta sæcula sæculorum. Amen.

Malach. 3.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Act. 17.

CONCILIUM RATISPONENSE,

in quo Felicis Urgelitani episcopi hæresis, quæ Christum adoptivum Dei filium dicebat, damnata est.

Ex P. Jacobo Sirmondi, Secundis [illegible].

DE *hac synodo, & Felice in ea damnato, præter historicos scriptores, luculentum est Alcuini testimonium, libro primo adversus Elipandum Toletanum episcopum.* Antequam, *inquit*, ego, eodem sapientissimo rege Carolo jubente, venissem in Franciam, hæc eadem vestri erroris facta, eodem gloriosissimo principe præsidente Felice, quem multum laudare soles, vestræ partis tunc temporis defensore, ventilata est in celeberrimo loco qui dicitur Raigionsburg, & synodali auctoritate sacerdotum Christi, qui ex diversis Christiani imperii partibus convenerant, æterno anathemate damnata: immo & a beatæ memoriæ Hadriano Papa, qui tunc temporis sanctæ Romanæ apostolica auctoritate rexerat sedem, funditus exterminata. *Incerti auctoris annales.* Anno DCCXCII. Hæresia Feliciana, ipso auctore eam abnegante, apud Ragenesburg primum damnata est: quin etiam per Angilbertum abbatem in præsentia Hadriani apostolici adductus, denuo eam confessione facta damnavit.

793.

COLLATIO VEROLAMII

SUB OFFA REGE MERCIORUM.

De exquirendo sancti Albani protomartyris sepulturæ loco.

Ex tomo 1. Concil. Britan.

REX *Offa visione, uti dicitur, admonitus, ut de sepulcro & reliquiis sancti Albani protomartyris exquirendis, & cœnobio eidem exstruendo curam adhiberet;* Accito (*inquit auctor vitæ Offæ regis manuscriptus*) Humberto Merciorum archiepiscopo, cujus sedes apud Lichefeldiam, ut prædictum est, nuper ab eodem rege fuerat constituta, divinam ei voluntatem indicat in præmissis. Tunc archiepiscopus supradictus, assumptis continuo secum Ceolwlfo Lindefarnsi, & Unwona Legrecestrensi episcopis suis suffraganeis, cum innumera utriusque sexus & diversæ ætatis multitudine regi, die sibi statuta, apud Verolamium occurrerunt. Tunc populo in jejuniis & orationibus sanctificato, sanctiores facti sacerdotalibus infulis adornati, adfore sibi beati martyris auxilium flagitabant. Fuerat namque locus, & memoria martyris, post adventum sancti Germani Antissiodorensis episcopi, qui cum beato Lupo [a] Decasinæ urbis episcopo, ad extirpandam hæresim Pelagianam in Britanniam venerant, annis circiter ducentis & quadraginta quatuor, omnino deleta. Siquidem gens pagana Saxonum, Jutorum & Anglorum, Britonibus expulsis, sibi insulam subjugaverant: qui agros cum horreis feraliter depopulantes, prælatos quoque membratim detruncantes omnem pæne Britannicam insulam a mari usque ad mare hostili exterminio velut in desertum redegerunt.

Hac itaque tempestate ecclesia beati Anglorum protomartyris Albani, quam Beda Anglorum historia [b] muro tabulatu lapideo scripsit fuisse constructam, inter ceteras regionis ecclesias, funditus est subversa: unde sepulcrum ejus, quod in adventu sancti Germani, & ante, a passione martyris usque ad illius patriæ desolationem, & ab omnibus notum propter antiquæ famæ celebritatem, & miraculorum frequentiam, ab omnibus fuerat [c] adoratum compatriotis, & honoratum universis, tempore quo Offæ regi invictissimo angelico fuerat ministerio revelatum, locus autem sepulcri & loci destructi cognitio penitus delebatur.

[a] *Pro, Tricassinæ.*

[b] *Forte, miro.*

[c] *Loquitur in suo pietatis dialecto & rationali [illegible] vocabulo.*

793.

CONCILIUM PROVINCIALE VEROLAMII,

sub Offa rege Merciorum & Humberto archiepiscopo Lichefeldensi celebratum. Deliberatur de cœnobio celeberrimo protomartyri Britannorum sancto Albano instituendo.

Ibidem.

POST *præstatam collationem, & alia multa de inventione reliquiarum sancti Albani protomartyris, sic progreditur codex prædictus manuscriptus.*

Acta autem sunt hæc a passione supradicti martyris, anno quingentesimo septimo: ab adventu Anglorum in Britanniam, trecentesimo quadragesimo quarto, indict. prima, Kal. Aug. *Et mox:*

Eodem quoque mense rex (*Offa*) ibidem provinciale renuit concilium, cum archiepiscopo Humberto, suis suffraganeis, & primatibus suis universis, ut tractet diligenter & efficaciter de conventu monachorum in loco illo congregando, atque cœnobio construendo, & magnifice & regaliter privilegiando: ubi protomartyris regni sui, immo totius Britanniæ vel Angliæ reliquias invenit: & quem locum suo sanguine consecravit. Placet omnibus pium regis propositum, eique episcoporum consulit prudentia, ut auctoritate Romani pontificis, etsi alias hoc factum fuerit, quia non iterari inutiliter dicitur quod non scitur perpetratum, canonizetur similiter & privilegietur monasterium in honorem ejusdem martyris noviter construendum. Et hæc omnia, ut digniorem & firmiorem sortiantur effectum, concilium virorum sanctorum & discretorum suscepit & exaudit; ut per legatos solennes a latere regis destinatos, aut potius in propria rex ipse super his in curia Romana tractet diligenter. Offa igitur rex pussimus suorum magnatum sano acquiescens consilio, divinu ductus Spiritu, transalpinum valde sibi laboriosum & sumptuosum iter arripit sine moræ dispendio. Nec eum cura rei familiaris, vel regni custodiendi necessitas, vel comminantis senii gravitas, (regnaverat enim jam triginta & sex annis) nec laboris immunitas, vel pecuniæ inæstimabilis effusio, ipsum poterant retardare.

794.

CONCILIUM VEROLAMII

sub Offa rege, post reditum ejus Roma: in quo concedit rex terras innumeras sancto Albano, & perpetuum hospitium itinerantibus conventum instituit.

Ibidem.

Habemus hic [illegible] consensu, scilicet [illegible] in facto conventu cum rege Offa.

TUnc congregato apud Verolamium episcoporum & optimatum suorum concilio, ex unanimi omnium consensu & benevola voluntate, beato Albano amplas contulit terras, & possessiones innumeras: considerans quod ibidem eleemosynaria vigeret hospitalitas. Nam ibidem patet via ab Aquilone venientibus, & ab Austro redeuntibus communis, & strata generalis, dicta *Watlingestrate*, & pium ei videbatur, ut omnes itinerantes ibidem pium ex suis eleemosynis domicilium inveni-

invenirent. Locum igitur memoratum cœnobio addictum, libertatum multiplici insignivit privilegio: monachorum quoque conventum ex domibus ordinatæ religionis, maxime tamen ex domo Becci in Neustria, ad tumbam congregavit, & A abbatem Willegodum ordinavit: quod interpretatur *volens bonum*. Vere enim fuit bonæ voluntatis, & de stirpe regia oriundus, regique Offæ consanguinitate propinquus, *&c.*

CONCILIUM FRANCOFORDIENSE,

in quo hæresis Feliciana ab episcopis universi regni Francorum, Italiæ, Galliæ, ac Germaniæ, tertio damnata est, actaque concilii Nicæni II. in causa Imaginum confirmata.

INDEX EORUM QUÆ IN HOC CONCILIO CONTINENTUR.

I.

EPISTOLA HADRIANI PAPÆ I. ad episcopos Hispaniæ, contra Elipandum episcopum Toletanum.

Collata a P. Jacobo Sirmondo, cum codice sanctæ Mariæ Remensi ab Hincmaro donato, ut ait P. Sirmondus in apographo quod asservatur in Bibliotheca Collegii Parisiensis Societatis JESU: *& ex quo nunc emendatior prodit hæc epistola.*

Hadrianus Papa, sanctæ catholicæ atque apostolicæ primæquæ pontifex sedis, dilectissimis fratribus & consacerdotibus nostris, Galliciis, Spaniisque ecclesiis præsidentibus, in roseo Christi sanguine salutem.

SI tamen licet de omnibus, *fratribus & consacerdotibus*, dici. Non enim caritatis vinculo fraterna D ansula perstringente nostris illigare amplexibus amoris connivemus modo, qui non sunt fidei nostræ communionis sinceris sensibus sociati, ac per hoc a gremio sanctæ matris ecclesiæ lacrymabili divisione exstant exsortes. Igitur dilectissimus filius noster, & spiritalis compater, domnus Carolus Magnus & venerabilis princeps, rex Francorum ac Longobardorum, seu patricius Romanorum, sæpe nos stili ferculo, catholicæ fidei epulas offerendo, multa refectionis dulcedine satiare consuevit: & confluente ad vallem mentis ex aliis quibusque rebus amaritudinis unda, mellitis quinimmo rivulis lætitiæ de fonte manantibus, summa nihilo minus suavitate temperare non cessat. E Sed quoniam ferventi succensus fidei zelo, ea quæ contraria orthodoxæ fidei Spaniarum de confiniis allata sibi persensit, nostris curavit summa pernicitate obtutibus præsentari: beati Petri amore feliciter obstrictus, non renuit illi honorem debitum exhibere: & sedis ejus præsulem dignum duxit sacris syllabis consulendum; regiam videlicet vel canonicam placuit ei consuetudinem renovare. Cumque perlectus & sagacius exploratus fuisset epistolæ textus, reperta sunt in eodem pseudosyllabo perquamplurima cum auctore suo Elipando Toletanæ sedis archiepiscopo redarguenda, ac per hoc redargutionis vindicta modis omnibus ulciscenda. Unde non mediocri dolore mente nostra sauciata, medium se in animum nostrum tristitiæ angor immersit. Qua de re nimio satis zelo com- B pulsi, ex auctoritate sedis Apostolicæ, pro causa siquidem orthodoxæ fidei, æquum ratumque per sacros apices prospeximus respondendum.

Materia autem causalis perfidiæ inter cetera rejicienda, de adoptione Jesu Christi Filii Dei secundum carnem falsis argumentationibus digesta, perfidorum verborum ibi stramina incomposito calamo legebantur. Hoc catholica ecclesia numquam credidit, numquam docuit, numquam male credentibus assensum præbuit. Multa quidem sparsim in sacris foliis divinarum scripturarum testimonia super hoc negotio inserta reperiri possunt. Sed si in unum plura coacervatim colligere non vitamus, mensuram prorsus epistolæ ultra modum excedere nihilominus [a] judicamur. Suffi- C ciant ergo pauca de multii, ne morosa legendi prolixitas desidiosis fastidium inferat, non abstergat. Cujus namque melius, quam ipsius Domini verba primum ponenda sunt? Ipsius nimirum Veritatis testimonia inserenda. Ipse enim de se innotuit cujus Filius esset, cum Patris nomen se asserat hominibus nuntiasse. Ait enim: *Manifestavi nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo* (Joan. 17.). Nomen paternum tunc manifestavit hominibus, cum se Patris Filium verum, & non putativum, proprium innotuit, & non adoptivum. Sed notandum quod dicitur: *Hominibus quos dedisti mihi* (Ibidem.). Non enim sunt isti ex illis hominibus, quos ei Pater dederat, & immo quos ille cum Patre ante mundi constitutionem elegerat, qui eum adoptivum, & non proprium Filium confitentur: quasi alie- D nus aliquando a Patre fuerit, aut per carnis extraneus ab eo factus esset assumptionem; cum ut Verbum caro fieret una exstiterit Patris Filiique voluntas, sicut scriptum est: *Ut facerem voluntatem tuam, Deus meus, volui* (Psalm 39.). Hinc alias ait: *Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum* (Joan 20.). Distincte enim dixit: *meum & vestrum*. Ejus videlicet, non per gratiam, sed per naturam: noster vero per gratiam adoptionis. Porro numquam non fuit Filius, quia numquam non fuit Pater. Semper enim & ubique distincte Patrem suum appellat. *Pater*, inquit, *meus usque modo operatur, & ego operor* (Joan. 5.). Et rursus: *Pater clarifica Filium tuum, ut Filius tuus clarificet te* (Joan. 17.). Et: *Pater meus quod dedit mihi, majus omnibus est* (Joan. 10.). Quod si secundum eo- E rum tergiversationem cuncta quæ protulimus ad divinitatem tantummodo Filli Dei referenda opinantur, dicant ubi unquam communi affectu dixerit nobiscum, Pater noster. *Scit enim*, inquit, *Pater vester, quid vobis opus sit* (Math. 6.). Non ait, noster, quasi nobiscum adoptatus per gratiam. Et alibi: *Estote ergo & vos perfecti; sicut & Pater vester cælestis perfectus est* (Math. 5.). Cur non dixit, noster? Quia aliter noster, & aliter suus. Hinc rursus ait: *Si vos cum sitis mali, nostis bona dare filiis vestris, quanto magis Pater vester, qui in cælis est, dabit bona petentibus se?* &c. (Math. 7.) Hinc Paulus electionis vas ait: *Proprio Filio suo non pepercit Deus, sed pro nobis omnibus tradidit illum* (Paulus. Rom. 8.). Scimus enim, quia non est traditus secundum divinitatem,

[a] Ms. Indicamur.

sed secundum id quod homo vetus erat. Illum nimirum qui traditus est, id est, hominem, ipsum apostolus proprium Dei Filium protestatur.

Quid enim præstabilius, quidve clarius, & omni religione devotius, quam beati Petri primi pastoris ecclesiæ felici confessione prolatæ fidei tenere fundamentum? *Fundamentum*, inquit magister gentium, *aliud nemo potest ponere preter id quod positum est, quod est Christus Jesus.* (1. Cor. 3.) Hujus nimirum immobilis fundamenti soliditatem beatus Petrus, non carne & sanguine, sed Patre revelante de cælo, confitendam declaravit: cum refutatis quorumdam opinionibus, quid in discipulorum animis fides operaretur, cunctorum cognitor exploraret solus pro se, & pro omnibus: & pro unitate unus testimonium fidei perhibuit dicens: *Tu es Christus Filius Dei vivi.* (Matth. 16.) Qui mox confessionis præmium nulla interveniente mora adeptus, ut cæli janitor, & ligandi solvendique arbiter factus est animarum. Statimque Dominus, *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam.* (Ibidem.) Super hanc, inquit, petram, quam confessus es, & a qua vocabuli sortitus es dignitatem, super hanc soliditatem fidei ecclesiam meam ædificabo; & idcirco portæ inferi non prævalebunt adversus eam: per quas aditus mortis panditur, ut ad inferni claustra eorum errores sequendo descendant, qui se a beati Petri fidei communione dissociant. Relicta, heu miseri! inviolabilis petræ inconcussa firmitate, super lubrica & arenosa ruralia perfidiæ domum ædificare festinant. Inundatione autem juxta Dei beatificam vocem facta, illisum est limen domus, & cecidit, quia non erat fundata super petram. O quam bene fidei ejus immobiliter persistente muro, omnium hæreticorum fluxa sunt machinamenta destructa! Numquidnam dixit Petrus, Tu es Christus, qui propter nos factus es filius hominis, & per adoptionem factus es Filius Dei? Absit. Hoc nec Petrus confessus est, nec sancta ecclesia super firmam fundata petram, id est, fidei fundamentum, quod Christus est, confitetur; quam Christus protegit & defendit, & Petrus Christi auxilio fultus gubernat: sed una voce cum Petro Christum Dei Filium confitetur, quia unus est Christus, Dei hominisque Filius, non per gratiam adoptionis, sed propria Filii dignitate.

Sufficeret quinimmo in his duobus vel tribus testibus stare omne verbum: sed propter controversias litigantium, qui falsis objectionibus conjecturalium quæstionum molimine veritatis refragari nituntur assertionibus, adhibeamus quin etiam alios veritatis testes: sanctos scilicet prædicatores nostros, qui in gremio catholicæ ecclesiæ lacte fidei sunt nutriti, & ad tantam perfectionis maturitatem pertingere meruerunt, quatenus & solidi cibi capaciores fierent, & minutius turbis frangendi peritiam retinerent.

Beatus igitur Athanasius, Alexandrinæ sedis antistes, sancto afflatus Spiritu, hoc modo fidei suæ exorsus principium dedit: « Confitemur Filium Dei ante sæcula sempiternum ex Patre genitum, novissimis vero temporibus propter nostram salutem de Maria virgine natum, sicut scriptum est: *Quando venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum factum ex muliere.* (Gal. 4.) Ac deinceps: Si quis vero adversus divinas scripturas alium dicens Filium Dei, & alium qui ex Maria virgine, hominem secundum gratiam adoptatum sicut nos, quasi essent duo filii, unus secundum naturam, qui ex Deo, & unus secundum gratiam, qui ex Maria: & si quis Domini nostri carnem desursum dicit, & non ex virgine Maria; aut mutatam deitatem in carnem; & confusam, aut alienatam, aut passibilem Domini deitatem, aut inadorandam Domini nostri carnem sicut hominis, & non adorandam Domini & Dei carnem; hunc anathematizat sancta & apostolica ecclesia, juxta Pauli vocem dicentis: *Si quis aliter evangelizaverit vobis præter quod accepistis, anathema sit.* » (Galat. 1.)

Eloquentissimus vir sanctus Gregorius Nazianzenus ad Clidonium ita scribit: « Si quis introducit duos filios, unum quidem qui ex Deo & Patre, secundum vero qui ex matre, & non eumdem, ut adoptionis excedat gratiam, quæ promissa est his qui recte credunt, alienum eum a nostro consortio judicamus. Naturæ vero duæ, Deus & homo: nam & anima & corpus. Filii vero non duo, neque dii, neque duo homines, » quamvis Paulus interiorem & exteriorem hominem appellaverit. Sed hujus expositio capituli tempore reservatur opportuno.

Venerabilis vero pater Augustinus, & admirabilis doctor, in quodam sermone super evangelio Joannis inter cetera sic ait: « Non enim nos nati sumus de Deo, quomodo ille Unigenitus, sed adoptati per gratiam ipsius. Ille enim venit Unigenitus solvere peccata. » Advertat tandem aliquando [a] obstinata dementia vestra: & abjicientes opera tenebrarum, induti arma lucis, relictaque nocte perfidiæ, in die sinceræ fidei honeste ambulare. Pensate quid doctor iste dixerit, adoptatos nos esse per gratiam ipsius, qui peccata solvere venit. Quomodo per illius gratiam nos sumus adoptati, si ipse consors nobis in adoptionis gratia fuit? Credatur ergo, quod dici nefas est, particeps etiam nobis in causa peccati. Nam sicut peccata nostra non tolleret, si ipse peccatum haberet; ita adoptionis gratiam nobis non tribueret, si ipse propter hominem, quem assumpsit sine sorde peccati, necessarium eguerit, ut gratiam adoptionis acciperet. Animadvertite quid dilectus [b] Joannes Baptista & præcursor dixerit: *Joannes*, inquit, *testimonium perhibuit, quia ipse est Filius Dei.* (Joan. 1.) Ipse est, inquit, unus idemque. Oportebat, ait beatus Augustinus cum capituli hujus mysterium exponendo revelaret, ut ille baptizaret, qui est Filius Dei unicus, non adoptivus. Adoptati Filii ministri sunt unici: unicus autem habet potestatem adoptare ministrum. Scriptum est enim: *Pater diligit Filium, & omnia dedit in manu ejus.* (Joan. 3.) Adoptivis vero filiis non dedit omnia, sed quædam dona charismatum. Pater diligit Filium, sed quomodo Pater Filium, non quomodo Dominus servum; quomodo unicum, non quomodo adoptatum.

Jam nunc videamus quid de hac re sentiat prædecessor noster beatus Gregorius egregius doctor, sagacissimus verbi Dei indagator, & venerabilis pater. Denique in libris moralibus, sancto repletus Spiritu inter cetera de eo quod scriptum est: *Eratque vir ille magnus inter omnes orientales:* (Job. 1.) « Omnes, inquit, qui in hunc Orientem fide consistunt, recte orientales vocantur. Sed quia omnes homines tantummodo homines, ipse autem Oriens Deus & homo; recte dicitur, *Erat magnus inter omnes orientales:* ac si aperte diceretur: Omnes qui in fide Deo nascuntur superat: quia non ut ceteros adoptio, sed natura illum divinitatis exaltat. Et rursus alibi idem ipse: Quia omnis homo tantummodo homo est, ipse autem Deus & homo, in terra ei similis non est: quia etsi adoptivus quisque filius ad percipiendam divinitatem proficit, nequaquam tamen ut Deus naturaliter esse accepit. »

Item ipse in eodem libro beatus Job, de eo quod scriptum est: *Ecce Deus excelsus in fortitudine, & nullus ei similis in legislatoribus:* (Job 36.) « ac si diceret: Qui humilis videbatur in infirmitate, excelsus manet in fortitudine. Et post paululum: Legislator Moyses, legislatores etiam prophetas, vel cunctos legislatores

[a] Ms. obstincta.

[b] Lege ex Ms. Joannes Christi accubitor de Joanne Baptista, & præcursore.

ANNO CHRISTI 794.

dicere possumus, quos ex lege admonuisse recta populum scimus. Sed huic mediatori in legislatoribus similis nullus est, quia isti gratuito vocati ex peccatis ad innocentiam redeunt; Redemptor autem noster homo sine peccato est, Filius sine adoptione. Nam etsi homo quidem, sed extra mensuram hominum credendus est. Unde bene dicitur: [Job 36.] *Nullus ei similis in legislatoribus.* Ecce de quo scriptura dicit: *Deus excelsus in fortitudine, & nemo ei similis in legislatoribus:* & de quo alia scriptura dicit: [Psalm. 88.] *Quis in nubibus aequabitur Domino? aut quis erit similis Deo inter filios Dei?*

Tanta nimirum vos temeritatis dementia deludit, ut æquare eum nubibus & legislatoribus non erubescatis: adoptivum eum filium, quasi purum hominem, calamitati humanæ subjectum, &, quod pudet dicere, servum eum, impii & ingrati tantis beneficiis, liberatorem nostrum non pertimescitis venenosa fauce susurrare. Cur non veremini, queruli obtrectatores, Deo odibiles, illum servum nuncupare, qui vos de servitute diaboli liberavit: cui servituti vos iterum ostimini perfidiæ sponte colla submittere? Porro cum essetis servi peccati, ipse vos liberavit gratuito munere per adoptionis gratiam in sortem filiorum Dei. Numquid non sonat de vobis vox illa Domini dicentis: [Joan. 8.] *Ego honorifico Patrem meum, & vos inhonorastis me?* Tales gratiarum actiones infelices ei refertis, ut qui vos honorifice liberos pretio sanguinis fecit, eum vos injuriose adoptivum & servum caninis non confundamini linguis latrare? Nam etsi in umbra prophetiæ dictus est servus, propter servilis formæ conditionem, quam sumpsit ex Virgine, sicut scriptum est: [Job 1.] *Considerasti servum meum Job, quod non sit ei similis in terra:* hoc nos una cum beato Gregorio intelligimus, & secundum historiam de sancto Job, & allegorice de Christo dictum. Numquid propterea servi ei nomen imponere debemus, quia sub persona Job scriptura eum typice designabat? Hinc etiam alius propheta, membrum scilicet sacri corporis, ex persona summi capitis tropica clamat involvente vaticinia nube: [Psalm. 115.] *O Domine, ego servus tuus & filius ancillæ tuæ.* Et rursus: [Psalm. 85.] *Da imperium puero tuo, & salvum fac filium ancillæ tuæ.* Et illud: [Isai. 44.] *Noli timere, serve meus Jacob, & rectissime, quem elegi.*

Quæ cuncta & juxta litteram prophetice & mystice revelata, nostri mediatoris designant personam. [a] Quod quilibet catholicorum virorum hujus prophetiæ mysterio usus, quemadmodum in quodam libro de incarnatione Domini beatus Ambrosius simile quid dixerit, propter eos videlicet hæreticos, qui phantasticum aut etiam semiplenum dominicum corpus sacrilego ore susurrant: numquid docuerunt eum servum vel adoptivum filium prædicare, cum universalis ecclesia, evangelicis atque apostolis imbuta lucidissimis documentis, Deum ac Dominum suum, totis medullis cordis, tota animi devotione, in dextera eum Patris profitetur sedentem? Postquam autem cessavit umbra veritati, & ipsa in promptu manifestata est veritas, quæ sub allegorica silva latebat, nusquam eum a Patre servum vocatum legimus, sed Filium, & dilectum, & suum; nec Filium Dominum eum suum appellasse, sed Patrem. Nam Deus & homo erat, qui secundum Deum dicebat: [Joan. 10.] *Ego & Pater unum sumus;* & secundum hominem: [Joan. 14.] *Pater major me est:* & tamen non ait: Pater Dominus meus est, sed *major.* Enimvero etiam in ipso articulo passionis, in quo servilis forma pari parata erat, ubi omnis humanæ conditionis infirmitas monstrabatur, non eum Dominum appellavit, sed Patrem: [Matth. 26.] *Pater,* inquit, *si fieri potest, transeat a me calix iste.* Quoniam *magnum pietatis sacramentum, quod apparuit in mundo,* juxta Pauli vocem, [1. Tim. 3.] *assumptum est in gloria.* Nullus umquam evangelistarum, nemo apostolorum servum eum commemorat, sed Dominum & Salvatorem. Nam Thomas cum exploraret vestigia vulnerum, quæ clavi & lancea intulerunt, exclamavit dicens: [Joan. 20.] *Dominus meus, & Deus meus.* Petrus ait: [Joan 13.] *Domine tu mihi lavas pedes?* Discipuli omnes: [Luc. 17.] *Domine adauge nobis fidem.* Paulus, clarissima mundi tuba, semper eum Dominum & ipse confitetur, & omnem linguam confiteri perdocet.

Jam revelata & impleta erat omnis figuratæ locutionis obumbratio: ipse enim de cruce testimonium perhibuit. Nam cum accepisset acetum, dixit: [Joan. 19.] *Consummatum est.* Cum autem in altari crucis hostiam se pro nobis exhibuisset Deo & Patri in odorem suavitatis, & aceti poculum mixta gustasset fellis amaritudine, tunc consummata sunt omnia, quæ longe ante propheticis fuerant oraculis prænuntiata. Jerusalem autem per figuram significat ecclesiam, sed in re corporea civitas est. Et his similia quamplurima, & innumerabilia mysteriorum sacramenta, figuratæ locutionis modo edita, & ænigmatibus sensim foliis [b] involuta, per sacras paginas inveniuntur inserta; quæ longe aliter sunt habenda in specie rerum, aliter in mysticis veneranda figuris. Dictus quippe est in mysterio redemptor noster lapis angularis, propter duos parietes utriusque populi, ut faceret utraque unum. Dictus est etiam petra, propter firmitatem. Dictus est namque & agnus, propter innocentiam & mansuetudinem & sacrificium quod in altari crucis pro nobis obtulit Deo & Patri. Numquidnam lapis, & petra est insensibilis creatura? aut agnus est irrationale animal? aut vitulus lascivum pecus? Nam etsi propter servi formam, & injuriam passionis, paulo minus ab angelis est minoratus, propter triumphum tamen victoriæ, & gaudium resurrectionis gloria & honore est coronatus. *Constituisti eum,* ait psalmista, [Psalm. 8.] *super opera manuum tuarum: omnia subjecisti sub pedibus ejus.* Omnia namque post gloriam resurrectionis subjecta sunt ei; haud dubio angeli, & omnis creatura. Dominum igitur angelorum omnisque creaturæ, cujus sub pedibus cuncta subjecta sunt, vos dicitis servum & adoptivum?

Paulus namque, mundi lilium, & ecclesiæ pulcherrima rosa, templum scilicet Spiritus sancti, & prædicabilis doctor, in universo ore suo Dominum eum, & non servum appellat. Ait namque: [Philipp. 2.] *In nomine Jesu omne genu flectatur, cælestium, terrestrium, & infernorum: & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris.* Unde & alias dicit: [2. Cor. 5.] *Etsi novimus Christum secundum carnem, sed jam nunc non novimus illum.* Ac si patenter diceret: Etsi novimus eum mortalem, passibilem, vulneri deditum, sed jam in gloria Patris scimus eum ab omni humanæ conditionis debito alienum. Paulus electionis vas docet, ut omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris: cur surda aure, & erroris obvoluto tenebris corde hunc locum scripturæ legendo transilitis? Paulus omnem linguam Dominum Jesum eum confiteri hortatur, & docet: & vestra lingua non confunditur servum eum & adoptivum latrare: Hæc namque stultiloqua lingua in frusta est præcidenda, & per mille, ut ita dixerim, partes minutius detruncanda.

Cur vos non revocant ad viam veritatis & lucis, cæci, scelesti, immites, & incompositi, tam salubria scripturarum documenta? qui cadentes sicut Balaam, [Num. 22.] apertos habetis oculos, nihil videntes: & quia in foveam erroris corruistis, ideo lumine veritatis privati,

[a] Ms. Quod si quilibet.

[b] Ms. obvoluta.

ignorantiæ vestræ tenebras non videtis. Apertos vos dicitis habere oculos. Sed quia a statu rectitudinis cecidistis, idcirco patrem mendacii, qui Adæ in peccati nocte aperuit oculos ad malum, & clausit in bonum, intuemini, & Patrem luminis non aspicitis, qui discussa nocte peccati justitiæ nobis diem veritatis radio illuminavit. Numquid non legistis, quia *omne datum optimum, & omne donum perfectum, de sursum est, descendens a Patre luminum?* [Jacob. 1.] Cur vos de deorsum a patre mendacii, & rectore tenebrarum harum nummum exposcitis peccatorum? Cur cum antiquo serpente renovare vultis delicti chirographum, quod dulcis clementiæ bonitas, unica ac singularis pietas, cruci affixit in arce, & roseo pretiosi sanguinis abluit ostro? An nescitis quia ab origine mundi usque ad mediatoris adventum, hujus emptionis debitum, veneni gutta calamo scribentis infusa, mendaciique fraude deceptionis falsitas exarata, omne humanum genus in ventrem malitiæ trahens, quasi fluvium ingurgitantem absorbuit? sicut de eo scriptum est: *Absorbebit fluvium, & non mirabitur: & habet fiduciam quod influat Jordanis in os ejus.* [Job 40.] Cur non præcaveritis, miseri, ne forte propter perfidiam vestram [a] elevet se Jordanis in undam tumescentem, glomeratisque fluctibus extra ripas, vos in locis palustribus evomat; statimque serpens ille vos inveniat in cœno erroris defixos, apertoque crudelitatis ore, summa vos rapacitate deglutiat? Intelligite quæ dico. Per Jordanem, ecclesiam, vel baptizatorum advertite multitudinem: per tumescentem undam, censuram disciplinæ, & anathematis jacturam: extra ripas enim Jordanis, extra gremium ecclesiæ: per cœnum, hæreseam pollutionem. In serpente diabolus debet intelligi, qui ideo hæreticorum corda perfidiæ veneno sauciare inhianter desiderat, ut eos quasi ebrios fauce devoret impietatis.

[a] Ms. influat Jordanis.

Cur beati Petri parvipenditis gloriosæ confessionis inviolabilem fidem? Cur sacratissimi Pauli apostoli plena sacramentorum mysteriis despicitis perspicua documenta? Cur non per evangelicas paginas planam & directam catholica luce perfusam viam repetitis veritatis? Cur non tot testium Christi veridicas simpliciter sacratiusque prolatas suscipitis sanctiones; sed magis in his credulitatis præbetis assensum, quæ vestris auribus diabolica sibilat lingua? Patris testimonio de Filio perhibentis non creditis, qui dixit: *Hic est Filius meus dilectus?* [Matth. 3.] Spiritus sancti ostensionem in specie columbæ, quia ipse esset dilectus Filius, nihil penditis? Super quem putatis Spiritum sanctum in specie columbæ descendisse? Super Deum, an super hominem? an propter unam personam Christi, super Dei hominisque Filium? Spiritus namque sanctus, cum sit inseparabiliter amborum, Patris videlicet & Filii, & ex Patre Filioque essentialiter procedat, quo pacto credi potest super Deum descendisse, a quo numquam recesserat, & a quo ineffabiliter semper procedit? Dei enim Filius, secundum id quod Deus est, sanctum Spiritum, cum Patre numquam a se recedente, inenarrabili modo mittit: & secundum id quod homo est, super se venientem suscepit. De eo ergo, id est, de hominis Filio, super quem Spiritus sanctus descendit, licet unus sit Dei hominisque Filius, vox Patris intonuit, dicens: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.* [Matth. 17.] Si secundum divinitatem dixisset, nequaquam diceret, *In quo mihi bene complacui:* sed tantummodo, in quo mihi bene complacuit. Sed dum dicit, Complacui, totam simul Trinitatem comprehendit, quia in homine Christo tota complacuit Trinitas. Animadvertite quia nihil vobis restat, ut secundum divinitatem tantummodo credatis dixisse Patrem: *Hic est Filius meus:* sed potius secundum humanitatem, super quam Spiritus sanctus dicitur descendisse. Joannes clamat dicens: *Ego nesciebam eum, sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendentem & manentem super eum, ipse est.* [Joan. 1.] Ipse utique unicus, proprius & dilectus, & non servus & adoptivus. Ipsius igitur Filii testimonium abnuetis, qui distincte semper cum suum Patrem & nostrum appellat? Cui ergo vultis credere, aut cui vultis adæquare eum? Dicit enim ipse per prophetam: *Cui assimilastis & adæquastis me:* [Isai. 40.] Cui alius propheta dicit: *Non est similis tibi in diis, Domine, & non est secundum opera tua.* [Psalm. 85.] Non est secundum opera ejus, quia sicut singulariter est homo ultra homines; ita singulare est opus ei, & excellens omnia opera sanctorum, qui dii non essentialiter propter gloriam divinitatis, sed nuncupative pro meriti appellantur dignitate. Opus namque ejus est, ut sit unicus, proprius & dilectus Filius Dei. Nostrum opus est, ut simus servi per conditionem, & filii per gratiam adoptionis.

Jam nunc tempus est, ut a labore operis stili requiescat mucro; non torpescat, sed requiescat; & otio reparatus semper sit ad omne opus bonum paratus. Series enim prolixæ orationis jam jamque suspensum exposcit versiculi punctum. Attamen priusquam libelli imponatur terminus finalis, adhibenda est litigatorum optio sententialis. Eligant namque quæ volunt, vitam an mortem, benedictionem an maledictionem. Optamus namque, & infinitam boni pastoris Domini precamur benignitatis elementiam, ut qui ovem perditam ad ovile propriis humeris reportavit, ut relictis erroris anfractibus, in quibus malæ bestiæ, id est, maligni spiritus commorantur, & ad viam quæ ducit ad vitam æternam fidei passibus Christo redeant pertrahente: quatenus in sinu matris ecclesiæ suscepti, per lamentum pœnitentiæ sordes abluant peccatorum, & infamata eorum modestia bonæ famæ recipiant pristinam dignitatem; nec honoris periclitentur naufragio, & a nostro disjungantur consortio: ac per hoc reconciliati communioni catholicæ fidei divina illos pietas cælestium faciat esse participes gaudiorum. Quod si exigentibus indignis meritis, tam insolubili eos malignus spiritus perfidiæ laqueo justo Dei judicio strangulavit, ut resolvi nequeant; ex auctoritate prorsus sedis Apostolicæ, ac beati Petri Apostolorum principis, & per eam quam illi magister & Dominus tradidit potestatem, & solvendi ligandique licentiam tribuit, quod sine gravi mœrore non possumus dicere, perpetuo eos anathematis vinculo religatos, ultrici cum sequacibus suis vindicta plectendos, ac per hoc & a gremio ecclesiæ, & a nostro consortio definio alienos. Si quis autem fidelium Deumque timentium, caritatem eis benignitatis impartiendo, & Christi amore, pro eis precis oblationem Domino offerre voluerit, non solum non inhibemus, sed ut faciat, apostolica admonitione & optamus, & salubri incitamus exhortatione: ut Deus omnipotens, qui neminem vult perire, & omnes homines propter nimiam bonitatem suam vult salvos fieri, revocet eos ad viam veritatis, & ad agnitionem pertingere, sicut dignum est, rectæ fidei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro, qui cum Patre & Spiritu sancto vivit & regnat Deus in Trinitate perfecta, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Anno Christi 794.

II.

LIBELLUS EPISCOPORUM ITALIÆ, contra Elipandum concilii decreto missus ad provincias Hispaniæ :

Collatus a P. Jacobo Sirmondo Societatis JESU, *cum codice sanctæ Mariæ Remensi ab Hincmaro donato, ut ait ipse in apographo, quod asservatur in Bibliotheca Collegii Parisiensis, ejusdem Societatis.*

Incipit libellus sacrosyllabus, catholico salubriter editus stilo, in concilio divino nutu habito in suburbanis Moguntiæ metropolitanæ civitatis, regione Germaniæ, in loco celebri qui dicitur Franconofurd, sub præsentia clementissimi principis domini Caroli gloriosique regis, anno felicissimo regni ejus XXVI. & XX. Placuit igitur sancto venerandoque concilio, quatenus hic libellus pro causa fidei ad provincias Galliciæ ac Spaniarum mitti deberet ob noxios resecandos errores : specialiter autem ad Elipandum Toletanæ sedis episcopum, in quo omnis hujus negotii constat materia quæstionum.

SAncto incitante Spiritu, ac zelo fidei catholicæ scintillarum sub pectore fervescente clementissimi & tranquillissimi gloriosique Caroli regis domini rerum, imperii ejus decreto per diversas provincias regni ejus ditioni subjectas summa celeritate præcurrente, C multitudo antistitum sacris obtemperando præceptis in uno collegio aggregata convenit. Quadam die residentibus cunctis in aula sacri palatii, adsistentibus in modum coronæ presbyteris, diaconibus, cunctoque clero, sub præsentia prædicti principis allata est epistola missa ab Elipando auctore noxii sceleris, Toletanæ sedis pseudoepiscopo, Hispalensi termino circumseptæ. Cumque jubente rege publica voce recitata fuisset, statim surgens venerabilis princeps de sella regia, stetit supra gradum suum, ac locutus est de causa fidei prolixo sermone, & adjecit : Quid vobis videtur ? Ab anno prorsus præterito, & ex quo cœpit hujus pestis insania tumescente perfidiæ [a] ulcu diffusius ebullire, non parvus in his regionibus, licet in D extremis finibus regni nostri, error inolevit, quem censura fidei necesse est modis omnibus resecare. Cumque imprecata & concessa esset morosa dilatio per dies aliquot, placuit ejus mansuetudini, ut unusquisque, quidquid ingenii captu rectius sentire potuisset, per sacras syllabas de statuto ejus clementiæ oblatum sui pectoris fidei munus stili ferculo mentis vivacitate deferret. Sed sicut mos est hæreticis tristia læris, dulcia permiscere amaris, veneni poculum mellis sapore temperare ; quædam in eadem epistola plena blasphemiis, & catholicæ fidei reperta sunt modis omnibus inimica : quædam vero, si dici liceat, inveniri poterant non rejicienda. Sed in eodem poculo, in quo gutta veneni infusa turgescit, mellis nihilominus amarescit dulcedo. E

[a] In Tilii cod. ulcere.

Quapropter ego Paulinus, licet indignus peccator, omniumque servorum Domini ultimus servus, Aquilegiensis sedis Hesperiis oris accinctæ, cui Deo auctore deservio, nomine non merito præsul, una cum reverentissimo & omni honore digno Petro Mediolanensis sedis archiepiscopo cunctisque collegis fratribus & consacerdotibus nostris, Liguriæ, [b] Austriæ, Hesperiæ, Æmiliæ, catholicarum ecclesiarum venerandis præsulibus, juxta exilem intelligentiæ nostræ tenuitatem, sancto perdocente Spiritu, corde, lingua, stilo, contra eorum vesanias, qui rectæ fidei sunt adversarii, respondere non formido : cum sit sancta &

[b] Legendum est, Histriæ, vel, Istriæ Hesperiæ, absque distinctione inquit Labbeus.

A universalis ecclesia per firmam nihilominus immobiliter fundata petram, & portæ inferi nequeant prævalere adversus eam. Verumtamen quia in mari hujus sæculi constituta persistit, adversis hæreticorum flatibus, violentis perfidorum procellis, spumantibusque maledicorum undis illisa concutitur : licet quassari possit, & mergi nequeat, Christi firmata dextera, & apostolico gubernaculo moderata : necessarium tamen existimo omnibus Christianis, cunctisque fidelibus, maxime apostolicis viris, contra hostes ejus fidei armis dimicare. Non enim Christi miles impetum irruentis belli debet enerviter expavescere, nec effugii latibula inermis palando appetere ; sed armis militiæ suæ præcinctus, irrumpentium hostium pectora B spiritalibus jaculis ex arcu intorquens scripturarum intrepide perforare : quatenus & semetipsum fidei clypeo munitus illæsum custodiat, & inimicorum latera spiculis cruenter acutis. Nam ante certaminis trophæum, tironis non plectitur circa verticem triumphalis corona. Cujus rei ratio apostolicis evidentius approbatur documentis. *Oportet*, inquit egregius prædicator, & de castris Dominicis probatissimus miles, *hæreses esse, ut hi qui probati sunt manifesti fiant.* 1. Cor. 11. Alta etenim nonnumquam dispensatione agitur, ut unde cadere ad ruinam timetur vacillantibus plantis, inde valentius roborata firmiter inconcussa persistat : & antiquus hostis unde se vicisse superbe gloriatur, inde divina superatus potentia se succubuisse doleat prostratus. Nam quia super fidei fundamentum omnium virtutum fabricam persistere non ignorat, ipsam fidei malitiæ suæ manu eradicare soliditatem festinat : quemadmodum de ejus satellitibus, id est, malignis spiritibus, per psalmistam dicitur : *Qui dicunt, exinanite, exinanite usque ad fundamentum.* Psalm. 136. Usque ad fundamentum quippe maligni spiritus animam inaniter se exinanisse gloriantur, si ab ipso fundo mentis fidei firmitatem, tentationum jacula exaggerando, eradicare valebunt. Sciunt utique nihil esse boni omne quod videtur bonum, nisi fuerit super fidei fundamentum firmiter radicatum. *Sine fide enim impossibile est Deo placere.* Hebr. 11. Firmum autem fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc : *Novit Dominus qui sunt ejus.* 2. Tim. 2. Licet ille sæviat, ac mille modis fraude calliditatis serpendo extra septa sanctæ ecclesiæ, hinc inde squamas nequitiæ suæ Syrtis scopulis illisus exspoliet : ac per hoc circumquaque discurrens, modo in orbe circulato latenter se juxta viam objiciens, ut pedem simpliciter calcantis mordeat ; modo in summa sese suspendens falsitatis cauda, hæreticorum pectora veneno perfidiæ inficiendo tumida reddat, ut sauciata [a] ea vitalia fastidiendo [b] spiritalia alimenta evomant. Sed quia super firmam petram fundata est, portæ inferi non prævalebunt adversus eam.

[a] Ms. eorum vitalia
[b] Deest vox spiritalia in ms.

Hujus nimirum pestiferi serpentis instinctu, fellisque poculo debriati quidam, quorum non sunt nomina in calculo candido Agni inscripta, hæresim veternosam illustrium, fortium scilicet virorum calcibus mirabiliter inculcatam, catholicaque falce olim funditus detruncatam, spinoso moliuntur rediviva radice suscitare de stirpe. Adstruunt igitur, sed falsis assertionibus, Dominum nostrum Jesum Christum adoptivum Dei Filium de Virgine natum : quod divinis nequeunt approbare documentis. Hæc igitur dicentes, aut in utero Virginis eum suspicantur adoptatum, quod dici nefas est : quia de beata Virgine inenarrabiliter sumpsit, non adoptavit carnem : aut certe purum eum hominem sine Deo natum, quod cogitare impium est, necesse est fateantur, ac per hoc postea, quasi eguerit adoptione, a Patre in Filium sit adoptatus : cum nihil Deus eguerit, qui erat in eo non per gra-

ANNO CHRISTI 794.

tiam, quemadmodum in ceteris sanctis purisque hominibus, sed essentialiter per naturam. *Deus*, inquit Apostolus, *erat in Christo, mundum reconcilians sibi.* (2. Cor. 5.) Quo igitur pacto nobis adoptionem tribuit filiorum, si ipse necessarium eguit ut sibi haberet? Nam quia peccatum non habuit, ideo nobis peccata donavit; quia non accepit ut vita esset, sed ipse essentialiter vita est, idcirco nobis vitam æternam indulsit.

Videamus nunc quid de ejus incarnatione Gabriel, cui creditum fuerat secretæ dispensationis sacramentum, ad Mariam virginem dicat. (Luc. 1.) *Ave*, inquit, *gratia plena, Dominus tecum.* Cumque turbata esset in sermone, subjunxit angelus: *Ne timeas Maria, invenisti enim gratiam apud Deum. Ecce concipies in utero, & paries Filium, & vocabis nomen ejus Jesum. Hic erit magnus, & vocabitur Altissimi Filius.* Jamque credula angelicis dictis, cum ordinem tantæ novitatis inquireret, quomodo sine viro fieri possit, mox angelus addidit: *Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi. Ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.* Non enim ait, adoptivus vocabitur Filius Dei, sed absolute, *Filius Dei, & Filius Altissimi.* Denique non de sola excellentia majestatis ejus tunc loquebatur angelus, sed potius de incarnata divinitate. Porro *Quod* pronomen neutri generis est, & *Sanctum* similiter neutri generis est. (Matth. 1.) Ait enim: *Quod enim ex te nascetur sanctum, vocabitur Filius Dei.* Et rursus Matthæus narrat angelum dixisse: *Quod enim ex te nascetur sanctum, vocabitur Filius Dei.* Et rursus Matthæus narrat angelum dixisse: *Quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est.* Ut non dubites de corpore dixisse, quod de inviolata Virgine sumpsit, more sacri eloquii partem pro toto; ut per solum corpus totum intelligas hominem in anima rationali ex ea natum. Sed ne quilibet scrupulus ambiguitatis remaneret, quia de incarnationis ejus mysterio dixerit, statim post pauca subinfert: (Luc. 1.) *Dabit ei Dominus Deus sedem David patris ejus.* Secundum carnem videlicet David filius dictus est, non secundum divinitatem. Habes igitur, quoniam de quo supra dixerat: (Ibidem.) *Quod enim ex te nascetur sanctum, vocabitur Filius Dei*, non adoptivus, sed verus; non alienus, sed proprius; de eo subjecit: *Dabit ei Dominus Deus sedem David patris ejus.* Nam quis eum adoptasse in filium credatur, cum tota sancta Trinitas hominem Christum in utero Virginis operata sit? Sicut scriptum est, & juxta historiam de primo Adam, & de secundo, id est, Christo, in prophetiæ sacramento: (Gen. 1.) *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* Vel certe quemadmodum in hac eadem evangelica lectione angelica voce declaratur. Ait enim: (Luc. 1.) *Spiritus sanctus superveniet in te.* Habes Spiritus sancti tertiam de Trinitate personam. *Et virtus Altissimi obumbrabit tibi.* In virtute namque Altissimi Filii persona demonstratur; quia ipse est Dei virtus, Deique sapientia. In Altissimi nomine Patris nihilominus persona accipienda est. Dicant ergo, si valent hæretici (quod si nequeunt, catholicis se humiliter salubribus subdant documentis) quis de his tribus personis eum adoptaverit, cum tota eum Trinitas in utero immaculatæ operata sit Virginis.

Porro adoptivus dici non potest, nisi is qui alienus est ab eo a quo dicitur adoptatus, & gratis ei adoptio tribuitur; quoniam non ex debito, sed ex indulgentia tantummodo adoptio præstatur: sicut nos aliquando cum essemus peccando filii iræ, alieni eramus a Deo; per proprium & verum Filium ejus, qui non eguit adoptione, adoptio nobis filiorum donata est, Paulo attestante, qui ait: (Galat. 4.) *Cum ergo venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum, factum ex* A *muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus per ipsum.* Proprius filius factus est ex muliere, non adoptivus. Hinc alias idem ipse egregius prædicator dixit: (Rom. 8.) *Proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum.* Igitur cum ad Jordanis alveum Joanne comite, qui Christus a populis existimabatur, appropinquaret; & ut sanctificaretur aquarum natura, mediis sese Jordanicis intinxisset in undis: ut manifestius inter adoptivum & proprium filium discerneret, statim vox Patris intonuit, dicens: (Matth. 3.) *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.* Et rursus, cum esset in monte sancto cum discipulis quos voluit, & visi essent cum eo Moyses & Elias loquentes, B mox paterna vox fulgida per nubem discurrens intonuit, discrevitque qui essent servi per gratiam, & per adoptionem filii, & qui verus ac proprius filius: (Matth. 17.) *Hic est*, inquit, *filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite.* In Adam quippe sibi Deus Pater displicuisse innotuit, qui peccando filii dignitatem amisit. (Genes. 6.) *Pœnitet*, inquit, *me fecisse hominem super terram.* In unigenito sibi Filio complacuit, quia propria non habuit, sed aliena peccata tulit: qui numquam a paterna voluntate discordans, factus pro nobis est Patri obediens usque ad mortem, (Philipp. 2.) mortem autem crucis. Propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen. Si igitur juxta hæreticos adoptivo nomine C censetur, ut nos puri & ingrati homines; quo ergo pacto Apostolus eum nomen perhibet super omne nomen habere? [a] Adoptivi etenim nomen non est super omne nomen, sed commune, & infra omnium tenetur mensuram.

Videamus jam nunc qualiter primus pastor ecclesiæ fidei posuerit fundamentum. Nam cum magister & Dominus discipulos sagacius exploraret, quid de se homines dicerent, & illi singulorum opiniones diverso sermone retexuissent, qui eum unum quemlibet de adoptivis filiis existimabant; quorum adoptio nondum in re, quam per mediatoris perceperunt adventum, sed adhuc in spei servabatur occulto: illico Dominus quid illi de se fixius corde retinerent adjunxit: (Matth. 16.) D *Vos*, inquit, *quem me esse dicitis?* Moxque beatus Petrus, cui non caro & sanguis, sed Pater cælestis revelavit: *Tu es*, inquit, *Christus Filius Dei vivi.* Ecce fidem beati Petri Apostoli, quam hæretici surda aure transiliunt, perfunctorie legere non pertimescunt. Petrus confessus est Christum verum Filium Dei vivi, & tu hæretice dicis, Christus adoptivus filius est? Enimvero fortassis erigeres perfidiæ aurem, si absolute dixisset: Tu es Filius Dei vivi. Fingeres forsitan more tuo, falsa argumentatione ut diceres: Secundum divinitatem eum Filium Dei confessus est. Sed quoniam cum additamento dixerat: *Tu es Christus Filius Dei vivi*, omnium hæreticorum ora fidei suæ pugno attrivit. Christi namque nomen ab homine quem assumpsit accepit, quia unctus in homine fuit. E Nihil tibi restat quid dicas, nisi solito more faciens, sumas de officina mendacii veneno illita spicula, quibus simplicium corda jaculando falsis assertionibus perforare non erubescas. Frons enim meretricis facta est tibi, erubescere noluisti. Defraudare etenim [b] sacram non veremini scripturam, parvipendentes magistri gentium prohibitionem dicentis: (2. Cor. 4.) *Nolite adulterare verbum Dei.*

Sed quid mirum, si stulti in his erratis, quæ allegorica sunt silva condensa, & umbrosis phalerarum ænigmatibus obvoluta, carpere nescitis docta manu de sub foliis litterarum pendentia spiritalium fructuum poma; cum in propatulo per sanctos prædi-

[a] Ms. Adoptivum.

[b] Ms. sanctam.

ANNO CHRISTI 794.

catores eductam male intelligentes orthodoxam depravatis doctrinam? Cujus temeritatis & audaciæ estis, o infelices, inflati superbiæ fastu, ut ipsa Joannis evangelistæ mirabilia documenta perversis non erubescatis fabulis depravare; juxta vestram vecordiam, & non secundum sanam doctrinam, intelligentes mystica sacramenta? Dictis enim quod Joannes scribat in epistola sua: *Habemus advocatum apud Patrem Jesum Christum*; & hoc sit advocatus, quod & adoptivus; cum longe aliud sit advocatus, & aliud sit adoptatus. [1. Joan. 2.] Nam advocatus ille mihi est, qui pro me judicem interpellat, & causam necessitatis meæ propria tuitione defendit. Convenientius quippe propitiatus dici potest, quam adoptatus, quia ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Cum enim naturam nostram, quam in se assumpsit, in dextera Patris collocatam ostendendo Patri incessabiliter manifestat, propitium eum nobis advocatus noster quasi interpellando efficit & benignum. Adoptivus vero dicitur, cui nihil a patre adoptante debetur, sed gratis indulgendo conceditur. Abusive namque, & non essentialiter, adoptivus est filiæ filius dictus, sicut Moyses in filium adoptatus est Pharaonis, alienus ab ea & generatione & sanguinis affinitate. [Exod. 2.] Hoc ideo posuimus, ut patenter daretur intelligi, eum dici adoptatum, qui nondum prius fuerat proprius filius adoptantis. Unde in Dei Filium non cadit nomen adoptionis, quia semper verus Filius, semper Dominus, ac per hoc & post assumptum hominem veri Filii vocabulum non amisit, qui numquam verus desiit esse Filius. Quod si juxta vestram vesaniam hoc putatis advocatum esse, quod & adoptatum, confitemini ergo, quod est deterius, & omni blasphemia plenum, duos adoptivos, Filium scilicet, & Spiritum sanctum. Non enim negare valetis Spiritum sanctum paracletum esse. Quod enim Græce παράκλητος, hoc Latine dicitur advocatus. Fatemini quin etiam, quod est super omne malum deterius, super omnem impietatem scelestius, duos adoptivos filios, Verbum scilicet, & Spiritum sanctum: ut sitis deteriores Ario & Eunomio, & maranatha anathemate Macedonio digni. Adoptivus enim non nisi affectatæ locutionis alienus dicitur filius. Omnis enim adoptio ex affectione ducit vocabuli sui originem, quamquam etymologiæ suæ non videatur trahere similitudinis sonum. Habet namque ex utraque parte utinam adverbium eleganter insitum, ut si dicas: Utinam sis mihi in filium adoptivum; & e contra: Utinam merear a te in filium adoptari. Ex affectu quidem dilectionis pars subrepit parti, ut in utraque conveniat dilectionis affectus. Sed videant hæretici, qui portæ sunt inferi, quid dixerint; quin immo perverso garriant ore. Obdurata nempe illorum corda, mendacii latibula, per abrupta perfidiæ debacchantes, semper inquirunt, & ne veritatis luce perfundantur, in spelæo se falsitatis occulere festinant. Cecidit, heu pro dolor, super eos invidiæ ignis, & ideo justitiæ solem non meruerunt videre.

Sancta autem catholica atque apostolica ecclesia, quæ licet in toto sit orbe terrarum diffusa, una tamen est amica sponsi, proxima, & columba, quæ pennis deargentatis sacri eloquii refulget pulcritudine, & in pallore auri posteriora ejus perfectæ fidei puritate clarescunt, confitetur quin potius sanctam & ineffabilem Trinitatem in unitate; salva scilicet inconfusibiliter proprietate personarum, inseparabilem substantiam confitetur. Ita sane, ut alius credatur Pater, quia Pater est, qui genuit coæternum sibi sine tempore & omni initio Filium: & alius credatur Filius, quia Filius est, qui genitus est sine initio a Patre, non putative, sed vere: & alius credatur Spiritus sanctus, quia Spiritus sanctus est, & a Patre Filioque procedit. Et non est aliud Pater, & aliud Filius, & aliud Spiritus sanctus, sed unum sunt inseparabiliter Pater, & Filius, & Spiritus sanctus; non unus, sed unum: quia alia est persona Patris, alia Filii, alia Spiritus sancti: sed una & æqualis, & consubstantialis, & coæterna est Patris, Filiique, & Spiritus sancti inenarrabilis divinitatis majestas, quia unus est Deus. Unionem namque in essentia confitemur; Trinitatem vero in personarum discretione prædicamus. Dominum igitur nostrum Jesum Christum, Dei Filium, verum Deum, semper in Patre, semper cum Patre, semper credimus apud Patrem. In ultimis namque temporibus propter nos & propter nostram salutem, secundum secretæ dispensationis arbitrium, descendit de cælo, unde numquam recesserat: venit nimirum in propria, ubi numquam deerat: natus est de Spiritu sancto, & Maria virgine, dicente angelo: *Quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est.* [Matth. 1.] Factus verus homo, juxta id quod scriptum est: *Et Verbum caro factum est, & habitavit in nobis*: [Joan. 1.] permansit verus & omnipotens Deus in utraque natura, unus Dei Filius, idemque hominis filius. Nihil enim humana nativitas divinæ præjudicavit nativitati: assumpsit quod non erat, permansit in id essentialiter quod erat: non commixtionem passus neque divisionem: sed in una persona Christi Deus verus & homo permanet verus; non duo filii Deus & homo, sed unus Filius Deus & homo: non alius filius hominis, alius Dei, sed unus idemque Dei hominisque filius. Unde & eos valde exsecramur, qui eum adoptivum impio grunniunt ore: quia, sicut præfati sumus, adoptivus dici non potest, nisi is qui prius alienus est ab eo a quo adoptari desiderat. Dei ergo Filius qua ratione credi potest adoptivus, qui inseparabiliter assumpto homine in una persona coëunte utraque natura, non duo filii, alius Dei, & alius hominis: ut, sicut illi errando æstimant, adoptivus sit hominis filius, & sine adoptione Dei Filius: sed in una persona unus idemque Dei & hominis filius, qui numquam hominem quem assumpsit deseruit, etiam nec in cruce, quando inclinato capite tradidit spiritum: Paulo attestante qui ait: *Si enim cognovissent, numquam Dominum gloriæ crucifixissent.* [1. Cor. 2.] Dominus gloriæ dicitur crucifixus, cum sola caro sit crucifixa. Sed quia Dominus gloriæ idem ipse erat, qui & hominis filius qui crucifigebatur, & numquam hominem deseruit, sicut dictum est, quem assumpsit, ideo dicitur Dominus gloriæ crucifixus.

Sunt etiam plerique qui adstruunt ex tribus substantiis unam mediatoris personam, Verbi, carnis, & animæ, cum in causa fidei non videatur necessarium sophistica disputatione sæcularium litterarum calculos syllogistica spargere manu. Sufficeret enim, juxta præcedentium catholicorum patrum saluberrimæ promulgationis doctrinam, sincera simplicitatis voce ex utraque natura unam personam confiteri, veri Dei verique hominis Christi, divina scilicet & humana: sed propter eos utique qui semiplenam sine anima rationali, & ad vicem animæ divinam naturam in carnis dispensatione assumptam suspicantur, cum psalmista alacri pectore dicat: *Ecce enim Deus adjuvat me, & Dominus susceptor est animæ meæ.* [Psalm. 53.] Pro hac igitur re, & hujuscemodi erroris nubilo, fidei flagello [a] ex sere mentis ventosas nubium umbras dispergere festinamus: quatenus æterni solis perfusa radio, micantes stellas per cælos valeat puris obtutibus inspicere scripturarum. Non enim ignoramus ex duabus substantiis humanam subsistere naturam, ex anima nimirum & carne: sed unam sine altero perfectum non efficere ho-

[a] Ms. & sere.

ANNO CHRISTI 794.

A minem. Quid enim caro sine anima, nisi terra? & quid anima sine carne? nonne spiritus? Homo enim ex utroque, & non ex uno. Unde quia redemptor noster perfectum hominem assumpsit in Deum, idcirco ex duabus naturis Deum & hominem confitemur. Non enim caro sine anima perfecta humana potest dici integraque natura. Nam cum ex limo terrae finxisset Deus hominem, protinus insufflavit in eum spiraculum vitae, sicut scriptum est: *Et factus est homo in animam viventem.* (Genes. 2.) Non igitur alter qui formatus est, & alter qui insufflatus: sed unus idemque. Ex flatu namque animata est terra, tam incomprehensibili arte mirabilique modo summi artificis manu configulata, ut investigari plenius nequeat, qualiter & unum sit anima & caro, quae perfectum efficiunt hominem; & tamen diversa sit substantia carnis & spiritus. Nam cum scriptum sit, *Ad te omnis caro veniet:* (Psalm. 64.) & rursus: *Non timebo quid faciat mihi caro:* (Psalm. 55.) Et iterum: *Et videbit omnis caro salutare Dei nostri:* (Isai. 40 ex Graeco.) nullo namque pacto sine anima videre potest, ut videat salutare Dei; nec venire valet, ut veniat ad eum omnis caro.

Ponamus igitur, exempli causa, secundum humanae rationis affectum, necessitate per omnia compellente, materialia themata disputandi. Nam sicut in planis & solidis figuris linea, & in quadrangulis punctus, licet sint indissecabiles & dividi nequeant, & idcirco egregie depingant dimensionum figuras; omnium tamen numerorum multitudinis summam in se sociatam retinent, & ex se usque ad infinitam numerositatem procedentes, & rursus in se usque ad unum recurrentes, individuam retinere probantur unionis censuram. Fingamus igitur animam in forma corporis, quasi lineam vel punctum in planis, solidis, atque quadrangulatis figuris cunctas membrorum partium in se individue continentes positiones, unumquodque in junctura sua insertum, ita ut & unum sit & diversum. Nam si subtrahas lineam & punctum aequalitatis, nobilitas degenerabitur figurae. Instante autem lineae jacentis primordio, punctique circumfusa numeri quadratura, quique segregari vel non segregari possunt, resolvi insolubili sectione in lineae punctique privilegio demonstratur. Ita sane vis animae, cum sit incorporea & invisibilis, nec dividi potest, nec recipit sectionum scissuras; totam tamen corporis molem, quae dividi vel segregari potest, in se continentem mirabiliter regit, & per totum diffusa animando vivificat, & quasi punctus in medio suam individue retinet dignitatem, & in alienam non resolvitur qualitatem. Nam, sicut dictum est, cum sit incorporea, corporaliter cuncta per corpus disponit; & cum sit substantia carnis corporea, per incorpoream creaturam, id est, animam, corporeas perficit actiones. Tanta enim societatis convenientia sibimet sunt junctae, ut unum sine altero nihil possit, & alterum sine altero plenam non possit humanam monstrare naturam: & idcirco placuit ex utraque humanam definire naturam. Nam anima incorporea per corporeos oculos videt, audit, sentit: & corporei oculi per incorpoream animam videre probantur. Nam si recedat anima, oculi aperti remanentes, & aures patentes, nec videre possunt, nec audire. Per linguam loquitur anima, & lingua loquitur per animam. In qualibet enim parte corporis incisa carne anima dolet: sine anima vero in frusta secata caro nec dolere nec sentire potest. Per carnem nempe anima, & per animam caro esurit, sitit, tristatur. Numquid potest dici caro sine anima humana natura, cum nihil sit aliud nisi terra? Animata vero [a] terra humana profecto potest dici integra perfectaque natura. Omne enim imperfectum amittit nominis proprietatem, nisi perfectionis ei commodius adjiciatur supplementum. Ex quatuor igitur diversis elementis humana subsistere fertur natura, calido, frigido, humido, sicco, id est, igne, aëre, terra, & aqua. Cum ergo ex his quatuor variis homo subsistat naturis, numquid debemus in uno homine quatuor substantias profiteri? Si hoc placet, addatur quin etiam quinta, id est, anima, ut constet homo ex quinque, & Verbi omnipotentis sit sexta: & tunc, quod est omni fatuitate dementius, omnique vecordia stultius, fateantur sex in una Dei hominisque Christi persona substantiae.

[a] In Mss. non est vox ea, terra.

Tu forsitan suspicaris, quicumque es nostrae refragator assertionis, de memoria nobis avolasse, quia dixerit beatus apostolus, in interiore homine habitare Christum per fidem in cordibus nostris. (Ephes. 3.) B Haec nos tota devotione mentis, totaque simplicitate veraciter retinemus cordis: & adjicimus ea quae (te forsitan [a] somniante latent) idem vas electionis Paulum dixisse reminiscimur: *Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia, ut integer spiritus vester & anima, & corpus sine querela in adventu Domini nostri Jesu Christi servetur.* (1. Thess. 5.) Tria, inquam, dixit, spiritus, & anima, & corpus. Numquid aliud est spiritus, & aliud anima? Non divisit substantias, sed dignitatem distinxit. Spiritalis quippe anima, & spiritale corpus vult ut in adventum Domini nostri Jesu Christi servetur. In hoc spiritali homine, qui & interior dicitur, profitetur idem mirabilis doctor habitare Christum per fidem in C cordibus nostris. Nam est homo animalis, & est spiritalis, non per substantiam, sed per meriti qualitatem. Animalis quippe ab anima, spiritalis vero a spiritu nuncupatur: quemadmodum idem veridicus videlicet doctor alterum ab altero discrevit. *Animalis*, (1. Cor. 2.) inquit, *homo non percipit ea quae sunt spiritus Dei:* hic est exterior, qui totas se ad exteriora appetenda effundit. *Spiritalis autem dijudicat omnia*, id est, discernit, *& ipse a nemine judicatur.* Hic est inquam interior, in quo Christus creditur habitare, qui introrsus se per contemplationis gratiam retinet, & internae refectionis dulcedine depastus in amore sui conditoris suaviter requiescit.

[a] al. nescientes.

His itaque praelibatis, ad ea quae reliquimus reverD tamur. Quaero igitur ut dicas mihi, in qua natura ipse mediator Dei & hominum homo Christus Jesus dignatus est esurire, sitire, passionum sentire dolores. Quid moraris? non vales negare: [b] melius est ut proficearis, quia secundum humanam. Divina enim natura impassibilis, inviolabilis, & semper permanet immutabilis. Verum est, omnino verum, quia in humana. Volo ergo ut liquidius definias, quid sit humana natura: sola caro, an sola anima, an utraque, anima & caro? Non enim possumus, nec fas est veritati contradicere: ex utroque nihilo minus humana constat natura, ex anima siquidem & carne. Dicito ergo mihi, in sola carne, an in sola anima? an, quod verius est, in utraque pertulit vulnera passioE num? Caro enim sine anima nihil sentit: anima enim sine carne non esurit, neque sitit, nec potest crucifigi: & tamen crucifixa est per carnem. In summis etenim palmis, & in extremis crucifixa est plantis. Quod si non est crucifixa cum carne, cur sensit dolorem? Caro enim, sicut dictum est, sine anima nihil sentit. Quod si per carnis cognationem sentit dolorem, & caro per animam dolet incisa; nec caro ergo sine anima, nec anima sine carne, plena potest humana dici natura. Ex utraque namque connexione, carnis scilicet & animae, perfecta constat humana natura. Unde & majores nostri hac definitione sancita, quorum sagacissima capacitatis peritia longe valde a nostrae tarditatis distat ignavia, placuit eis, sancto annuente Spiritu,

[b] In Mss. desunt haec verba, melius est ut proficeatis.

ritu, duas in una Christi persona indubitanter profiteri naturas, divinam scilicet & humanam: quia anima & caro non sunt duo, sed unus homo. Deum enim & hominem Dei Filium confitetur. *Mediator*, inquit Apostolus, *Dei & hominum homo Christus Jesus*, qui ex anima & carne non duo, sed unus est dictus homo. [1. Tim. 2.]

Cessent ergo jam nunc omnes superfluæ mussitantium adinventiones: cessent calumniatrices querularum quæstionum objectiones, quæ ad rem non pertinent, sed magis ad simplicium subversionem. Doctrinis variis & peregrinis non abducamur. Sed confiteamur cum sanctis patribus nostris, catholicis, orthodoxisque viris, qui rectam fidem & corde perceperunt, & inviolabili ore ecclesiæ filios salubriter docuerunt, duas in Christo naturas, divinam nimirum & humanam, verum Deum, verumque hominem: in utroque proprium Dei Filium, non adoptivum; sempiternum ex Patre, temporaliter natum ex Virgine matre, consubstantialem in sua Deo Patri, sanctoque Spiritui, consubstantialem etiam nobis in nostra. Nostra dicimus, in carnis conditione, non in peccati vel miseriæ communione. Peccatum enim non fecit, sed alienum tulit; nec dolus inventus est in ore ejus, sed dolores nostros ipse portavit: vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra: disciplina pacis nostræ super eum, & livore ejus sanati sumus. [Isai. 53.] Omnium autem hæreticorum perversa dogmata cum auctoribus & sequacibus suis æterno anathemate percelli judicamus. Elipandum namque, & Felicem, novos hostes ecclesiæ, sed veternosa fæce perfidiæ pollutos, nisi ab hac stultitia resipiscant, & per rectæ fidei satisfactionem lamentis se abluant pœnitentiæ, indignos & ingratos eos a consortio catholicorum perpetua animadversione eliminare decernimus, & a gremio orthodoxæ ecclesiæ censemus alienos. Optamus tamen, & omni annisu mentis, immensæ pietatis boni pastoris, qui animam suam posuit pro ovibus suis, & neminem vult perire, clementiam imprecamur, ut perfidiæ relicto errore, ad viam veritatis, quæ Christus est, & ipso redeant perducente: quatenus in sinum matris ecclesiæ dilectionis suscepti amplexu, tranquilla suaviter fidei pace quiescentes, largissima sugant ubera bonitatis Dei: ac per hoc perpetuæ felicitatis gaudia, gratia Dei, qui pro omnibus mortem gustavit, largiente sine fine valeant adipisci. Eos etiam, qui post hanc tam saluberrimam definitionem, quam plenaria synodus sancto afflata Spiritu concorditer subtili sinceritate terminavit, falsissimis eorum assertionibus, sive clam, sive in publica voce, præbuerint assensum, simili eos sententiæ vindicta sancimus esse plectendos; reservato per omnia juris privilegio summi pontificis, domini & patris nostri Hadriani primæ sedis beatissimi Papæ.

Nos autem, domini & carissimi fratres, sequentes præcedentium patrum sanam doctrinam, respuentes per omnia deliramenta nugacium hominum, corde credamus ad justitiam, ore autem confiteamur ad salutem Dominum nostrum Jesum Christum verum Dei Filium, non putativum: proprium in utraque natura, non adoptivum: æqualem & coæternum Patri, sanctoque Spiritui; qui ecclesiam suam proprio sanguine acquisitam, sine macula & ruga immaculatam custodiat, & corda nostra in rectæ fidei puritate immutilato jure conservet. Catholicum atque clementissimum, semperque inclytum dominum Carolum regem, per intercessiones beatæ & gloriosæ semperque virginis Dei genitricis Mariæ, per quam meruimus auctorem suscipere vitæ, & beati Petri primi pastoris ecclesiæ, omniumque sanctorum, verum etiam suffragantibus precibus vestris, omnipotens & sancta Trinitas sua cum gratia circumcingat, suaque dextera semper protegat & defendat, ut faciat semper quæ illi sunt placita: quatenus cælestibus fretus armis, inimicos nominis Christi auxilio fultus de cælo ad terram prosternat. Barbaras etiam nationes infinita Deus omnipotens ditioni ejus potentia subdat: ut ex hac occasione ad agnitionem perveniant veritatis, & cognoscant verum & vivum Deum creatorem suum. Regenerati siquidem unda baptismatis, in gremio aggregentur matris ecclesiæ, ut impleatur quod bonus pastor promiserat dicens: *Et alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili, & illas oportet me adducere; & vocem meam audient, ut fiat unum ovile & unus pastor.* [Joan. 10.] Multiplicetur pax in diebus ejus, ut sit sancta ecclesia libera, & ab omni strepitu mundi secura; qua libertate Christus eam liberavit: liceatque, domini sacerdotes, juxta evangelicas & apostolicas canonicasque regulas simpliciter Domino deservire, militare in solis castris dominicis: quia, juxta ejusdem Domini vocem, *Nemo potest duobus dominis servire*: [Matth. 6.] & Paulus: *Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus, ut placeat ei cui se probavit.* [2. Tim. 2.] Nemo sibi blandiatur, quod utrumque possit, & Deo & mundo servire; quia Veritas est, & mentiri non potest qui hoc fieri non posse testatur. Unde supplicans est tranquillissimus princeps noster, ut ille pro nobis contra visibiles hostes pro Christi amore, Domino opitulante, dimicet; & nos pro illo contra invisibiles hostes, Domini imprecantes potentiam, spiritalibus armis pugnemus: quatenus vicariam ei retributionem in illa die pro ecclesia sua Dei Filius rependat: ut quemadmodum ille nunc eam inter tot mundanos tumultus constitutam reddit securam, ita cum illa cælestis regni faciat esse participem. Indulgeat miseratus captivis, subveniat oppressis, dissolvat fasciculos deprimentes, sit consolatio viduarum, miserorum refrigerium, sit dominus & pater, sit rex & sacerdos, sit omnium Christianorum moderantissimus gubernator, auxiliante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre & Spiritu sancto vivit & regnat Deus in Trinitate perfecta, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

III.

SYNODICA CONCILII ab episcopis Galliæ & Germaniæ ad præsules Hispaniæ missa.

Ex eodem Sirmondi apographo.

Sancta synodus, & venerabiles in Christo patres, cum omnibus episcopis Germaniæ, Galliæ, & Aquitaniæ, & toto catholicæ pacis clero, præsulibus Hispaniæ, & ceteris ibidem Christianitatis nomen habentibus, in Domino Deo, Dei Filio vero & proprio, Jesu Christo, æternæ beatitudinis salutem.

IN nomine Domini nostri Jesu Christi, qui dixit, *Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum ego in medio eorum*, [Matth. 18.] congregatis nobis in unum caritatis conventu, præcipiente & præsidente piissimo & gloriosissimo domino nostro Carolo rege, ad renovandum cum consilio pacificæ unanimitatis sanctæ Dei ecclesiæ statum, & ad prædicandam orthodoxæ fidei veritatem, in qua divina operante gratia salutis nostræ initium exstat & finis, cui nihil augeri potest vel minui, quæ una debet esse omnium Christianorum, dicente beato apostolo: *Unus Dominus, una fides, unum baptisma, unus Deus, & pater omnium, qui super omnia, & in omnibus nobis.* [Ephes. 4.] In hac omnis

sanctitas vitæ, omnis spes remunerationis æternæ, sine qua nihil sanctum, nihil Deo acceptabile, nihil vivum. Justus enim ex fide vivit: quam qui diabolo decipiente perdiderit, vivens mortuus est: quia sicut per fidem justitia, ita etiam per fidem veram vita obtinetur æterna, dicente Domino salvatore: *Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Jesum Christum.* Joan. 17.

Inter cetera itaque, quæ pro hujus fidei firmitate tractavimus, domini regis nostri præcipua pietate & laudabili sapientia assidente & auxiliante nobis, præcepit subito gloriosa illius excellentia fidei vestræ libellum afferri in medium. Qui cum a notario, nobis diligentius attendentibus, sub distinctione sententiarum & proprietate sensuum perlegeretur ad finem, audivimus in eo novas quasdam assertiones exaratas, non tam antiquis sanctorum doctorum traditionibus convenientes, quam vestris nuper inventionibus utcumque confirmatas. Sed duæ difficiles res nostris in eo libello, quem direxistis, sensibus occurrerunt. Una, cur nobis non sufficiant, quæ in sanctorum patrum dictis inveniuntur, & universali catholicæ sanctionis consuetudine confirmantur, dicente scriptura: *Terminos patrum tuorum ne transgrediaris.* Numquid sagaciores sumus ad inveniendam viam veritatis, quam apostolici doctores? & quare aliquid confirmare audemus, quod in illorum non inveniatur scriptis? Altera res est, quare generationem Filii Dei, vel æternam de Patre, vel temporalem de Matre, quisquam hominum audeat investigare, dicente scriptura: *Altiora te ne quæsieris.* Unde & sanctus Augustinus dicit in sermone de Nativitate Christi: Merito, dilectissimi, miranda est Salvatoris nostri nativitas, non solum illa divina, de qua dictum est: *In principio erat Verbum:* sed etiam illa humana, de qua idem dicit evangelista: *Verbum caro factum est.* Unde & propheta: *Generationem ejus quis enarrabit?* Divina enim magis fide veneranda sunt, quam ratione investiganda. Prov. 22. Eccl. 3. Joan. 1. Isai. 53.

Sed tempus est, ut ad ddiscutiendos sensus libelli vestri veniamus, in quo sanctorum patrum per loca testimonia invenimus posita, sed male perfidiæ veneno corrupta, & inter flores pulcherrimos fidei catholicæ anguinos erroris vestri dentes insertos. Tacuistis nomina librorum, & numerum capitulorum, ut difficilius error vester investigaretur: & ex hoc solo perspicuum est errasse vos voluntarie, dum sanctorum patrum venerabiles sensus, per intermissiones aliquorum verborum maculare nitimini. Et miramur, vel magis lugemus: quare hoc facere velitis, quare purissimos catholicæ fidei fontes hæretico pede turbare non timeatis. Invenimus enim in libelli vestri principio scriptum, quod vos posuistis: Confitemur & credimus Deum Dei Filium ante omnia tempora sine initio ex Patre genitum, coæternum, & consubstantialem, non adoptione, sed genere. Item post pauca eodem loco legebatur: Confitemur & credimus eum factum ex muliere, factum sub lege, non genere esse Filium Dei, sed adoptione: non natura, sed gratia. Ecce serpens inter pomifera paradisi latitans ligna, ut incautos quosque decipiat. Ex sermonibus sancti Augustini hæc testimonia translata sunt: sed hæretica pravitate additum invenimus in sequenti periodo, Non genere esse Filium Dei, sed adoptione: quod etiam in sequentibus plenius, volente Deo, demonstrabimus. Nunc vero tantummodo ad ostendendos & cavendos mortiferos veneni succos legentibus inserimus. Quod autem exempli gratia posuistis: *Pater major me est;* non propter adoptionem, sed propter formam servi dixit, in qua minor est Patre. Simili modo & propter formam servi illud dictum est: *Puer autem crescebat, & confortabatur spiritu.* Hoc vero quod Joannes dixit: *Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti a Patre, plenum gratia & veritate,* contra adoptionem carnis facit. Si Unigenitus, quomodo tunc adoptivus? vel si non est proprius Filius, quomodo tunc plenus gratia & veritate? Joan. 14. Luc. 2. Joan. 1.

Igitur quod sequitur in epistola assertionis vestræ, beatum dixisse Hilarium: Nam & in ipso usu nostro est adoptivus Filius, & verus Filius: adoptivum filium non dicimus natura esse, qui verus est filius. Videtis quomodo cœca mens contra suam ponit testimonia sententiam. Quis est qui audeat dicere, Christum non esse vere Filium Dei, Joanne Baptista attestante, dum vidit Spiritum Dei descendentem & manentem super eum: *Et ego vidi, & testimonium perhibui, quia hic est Filius Dei?* De quo & apostolus testatur: *Quorum patres, ex quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in secula.* Et si verus Deus, etiam & verus Filius: etsi verus Filius, nequaquam tunc adoptivus; quia adoptivus, sicut in testimonio sancti Hilarii positum est, non vere natura est Filius. Hilarius. Joan. 1. Rom. 9.

Item de tractatu in Apocalypsim, beati Hieronymi, ut dicunt, hoc modo positum testimonium in epistola reperimus præfata: Calculum candidum, id est, gemma alba, adoptio carnis in Filio Dei. Quod longe aliter in eodem tractatu invenitur: Et dabo ei, inquit, calculum candidum, id est, adoptionem filiorum Dei. Nam calculus gemma pretiosa est. Et post pauca: Sive calculum, corpus baptismo candidatum, sive calculi appellatione sermo divinus significatur. Epistola vero beati Hieronymi, quam ad Cerasiam scriptam dicitis, hactenus nec apud Romanos, nec apud nos inveniri potuit. Nec sibiipsi eum unquam contraria scribere putamus: & veris credere melius est exemplaribus, quam dubiis. Ecce pravitas omni tergiversatione deterior, quæ sic sanctorum patrum purissimis sensibus venena suæ infundit perfidiæ. Sequitur in epistola: Hieronymus.

Item homilia sancti Augustini, secundum humanæ servitutis formam ita dicit: Homo adoptatur, cujus gloriam quæsivit, qui est ab illo unicus natus. Ecce quem Augustinus dicit adoptatum, hunc Joannes dicit: *Advocatum habemus apud Patrem.* In hoc itaque loco ignoramus quid prius agendum sit, an pravitas repellenda, sive imperitia decidenda. In vigesima sexta homilia in expositione ejus sententiæ legitur, ubi Dominus dixit: *Qui a semetipso loquitur, propriam gloriam quærit.* Ubi post congruam expositionem infert: Quid tu homo facere debes, qui quando aliquid boni facis gloriam tuam quæris: quando autem aliquid mali facis, Deo calumnias meditaris? Intende tibi: creatura es, agnosce creatorem: servus es, ne contemnas Dominum. Adoptatus es, sed non [a] meritis. Quære gloriam ejus, a quo habes hanc gratiam homo adoptatus: cujus gloriam quæsivit, qui est ab illo unicus natus. De Christo enim dixit, unicus natus: de nobis vero, homo adoptatus. Quam adoptionem pravissimo sensu qui scripsit epistolam, ad Christi voluit transferre humanitatem. In qua perversitate sensus utrumque, & imperitia scribentis patet, & mala voluntas non latet. Etiam & in sequenti mox sententia & falsitas malæ voluntatis apparet, ubi dixit: Ecce quem Augustinus dicit adoptatum, Joannes apostolus dicit advocatum. Certissimum est enim Joannem apostolum Christum advocatum nominare, sicut ipse testatur: *Apud Patrem habemus advocatum Dominum nostrum Jesum Christum.* Perspicuum quoque est sanctum Augustinum de homine quolibet per gra- Augustinus. 1. Joan. 2. Joan. 7. 1. Joan. 2.

[a] Mss. meritis.

tiam adoptato dicere, sicut ex sequentia lectionis certissime cognosci potest.

Sequitur in eodem libello vestro: Item prædecessores nostri Eugenius, Hildefonsus, Julianus, Toletanæ sedis antistites, in suis dogmatibus ita dixerunt in missa de cœna Domini: Qui per adoptivi hominis passionem dum suo non indulsit corpori. Item in Missa de Ascensione Domini: Hodie Salvator noster post adoptionem carnis sedem repetivit deitatis. Et cetera, quæ ex parentum vestrorum dictis posuistis; ut manifestum sit quales habeatis parentes, & ut notum sit omnibus, unde vos traditi sitis in manus infidelium. Quia hominem Christum verum Dei Patris Filium esse negastis, vobis defensor esse noluit: sed tradidit vos in manus inimicorum suorum, ut dominentur vestri, qui eum recipere noluerunt; & cui illi publice detrahunt, vos occulte illi derogetis. Nec illius Christi testimonio credere vultis de seipso dicentis: [Joan. 17.] *Pater clarifica Filium tuum, ut Filius tuus clarificet te.* Dum dixit *Tuum*, proprietatem ostendit, veluti & Pater in baptismo testimonio comprobavit: [Matth. 3.] *Hic est Filius meus dilectus. Meus* dixit, addidit quoque, *dilectus*: ut intelligeretur proprius esse Filius, sicut apostolus dixit: [Rom. 8.] *Proprio Filio suo non pepercit.* Et melius est testimonio Dei Patris credere de suo Filio, quam Hildefonsi vestri, qui tales vobis composuit preces in Missarum solemniis, quales universalis & sancta Dei non habet ecclesia. Nec vos in illis exaudiri putamus. Et si Hildefonsus vester in orationibus suis Christum adoptivum nominavit, noster vero Gregorius pontifex Romanæ sedis, & clarissimus toto orbe doctor, in suis orationibus semper eum Unigenitum nominare non dubitavit. In oratione enim, quæ est secunda feria post Palmas ita posuit: Da quæsumus omnipotens Deus, ut qui in tot adversis ex nostra infirmitate deficimus, intercedente unigeniti Filii tui passione, respiremus. Item quarta feria ejusdem septimanæ: Præsta quæsumus, omnipotens Deus, ut qui nostris excessibus incessanter affligimur, per Unigeniti tui passionem liberemur. Item in [a] Ascensione Domini: Concede quæsumus, omnipotens Deus, ut qui hodierna die Unigenitum tuum redemptorem nostrum ad cælos ascendisse credimus. Item ad sanctam crucem: Deus qui Unigeniti tui Domini nostri Jesu Christi pretioso sanguine humanum genus redimere dignatus es. Ecce eum Unigenitum nominavit, cujus sanguine redempti sumus.

[a] Ms. in Ascensa Domini.

Quod autem dicitis in epistola fidei vestræ: Ex Patre Unigenitum sine adoptione, primogenitum vero in fine temporis, verum hominem assumendo de Virgine carnis adoptione, Unigenitum in natura, primogenitum in adoptione & gratia. Scimus enim Deum Dei Filium ex utraque natura & Unigenitum esse & primogenitum: Unigenitus, quia solus sine initio ex Deo Patre genitus, & solus ex initio temporis ex matre Virgine genitus: ideoque in utraque natura unigenitus etiam & primogenitus, quia omnis unigenitus primogenitus est: licet secundum humanam generationem, non omnis primogenitus unigenitus sit. Idem ipse Dei Filius, primogenitus est Virginis, ut dicitis; etiam & unigenitus, quia non habuit sequentes carnaliter fratres. Igitur & Deo Patri primogenitus, quia prius ex Deo Patre genitus quam ulla esset creatura, vel aliquod esset tempus, apostolo teste qui ait, ad Colossenses scribens: [Coloss. 1.] *Gratias agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine: qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filii dilectionis claritatis suæ: in quo habemus redemptionem, remissionem peccatorum: qui est imago Dei invisibilis, primogenitus omnis creaturæ: quia in ipso condita sunt universa in cælis & in terra, visibilia & invisibilia, sive throni, sive dominationes, sive principatus, sive potestates: omnia per ipsum & in ipso creata sunt: & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant: & ipse est caput corporis ecclesiæ, qui est principium, primogenitus ex mortuis, ut sit in omnibus ipse primatum tenens: quia in ipso complacuit omnem plenitudinem divinitatis inhabitare corporaliter.* Item Salomon: [Prov. 8. 22.] *Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret a principio. Ab æterno ordinata sum, & ex antiquis antequam terra fieret. Necdum erant abyssi, & ego jam concepta eram: necdum fontes aquarum eruperant, necdum montes gravi mole constiterant. Ante colles ego parturiebar.* &c. Item in libro Sapientiæ, ipsa dicente Sapientia, id est, Filio Dei: [Eccli. 24. 5.] *Ego ex ore Altissimi prodivi, primogenita ante omnem creaturam. Ego in cælis feci ut oriretur lumen indeficiens, & sicut nebula texi omnem terram. Ego in altis habitavi, & thronus meus in columna nubis.* Item beatus Hieronymus in tractatu epistolæ ad Titum, ubi dicit apostolus: [Tit. 2. 13.] *Exspectantes beatam spem, & adventum gloriæ magni Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi, qui dedit semetipsum pro nobis.* Ubi est, inquit, serpens Arius? ubi Eunomius coluber? Magnus Deus Jesus Christus Salvator dicitur, non primogenitus omnis creaturæ: non Verbum Dei & sapientia, quæ sunt appellationes divinæ generationis; sed Jesus & Christus, quæ vocabula assumpti hominis sunt. Neque vero alium Jesum Christum, alium Verbum dicimus, ut nova hæresis calumniatur: sed eumdem & ante sæcula, & ante mundum, & post Mariam, immo ex Maria, magnum Deum appellamus, Salvatorem nostrum Jesum Christum, qui dedit semetipsum pro nobis.

Hæc testimonia ideo posuimus, ut cognoscatis Deum & Dominum nostrum Jesum Christum, in utraque natura esse & unigenitum & primogenitum, non adoptivum, sed magnum Deum: nec ex eo ei fratres nominari, sicut Helvidius blasphemat, quod primogenitus est, sed ex paternæ caritatis affectu. Nam quatuor modis in scripturis sanctis fratres appellari legimus, sicut beatus Hieronymus in libello contra eumdem Helvidium testatur; natura, gente, cognatione, affectu. Natura, ut Esau & Jacob, duodecim patriarchæ, Andreas & Petrus, Jacobus & Joannes. Gente, quia omnes Judæi fratres inter se vocantur, ut in Deuteronomio: [Deut. 15.] *Si autem emeris fratrem tuum, qui est Hebræus, vel quæ est Hebræa, serviet tibi sex annis, & in septimo anno dimittes eum liberum abs te.* Et in eodem: [Deut. 17.] *Constituendo constitues super te principem, quem elegerit Dominus Deus tuus, eum qui ex fratribus tuis sit*, & reliqua. Cognatione autem fratres vocantur, qui sunt de una familia, sicut Loth frater Abrahæ dicitur, cum sit filius fratris sui Aran, dicente Abraham: [Genes. 13.] *Non sit rixa inter me & te, & inter pastores meos & pastores tuos, quia omnes fratres nos sumus.* Qua lege & in evangelio fratres Domini dicuntur Jacobus, Judas, & Simon. Affectu quoque fratres dicuntur, qui in duo scinditur, in spiritale & in commune. In spiritale, quia omnes Christiani fratres vocantur: ut ibi: [Psalm. 132.] *Ecce quam bonum, & quam jucundum, habitare fratres in unum.* Et Salvator: *Narrabo nomen tuum fratribus meis.* Et alibi: [Psalm. 21.] [Joan. 20.] *Vade, dic fratribus meis.* Porro in commune, quia omnes homines, ex uno patre nati, pari germanitate conjungimur. Hinc Hieronymus dicit, affectu fratres esse Domini, non adoptione, ubi dicit: [Hier. 2.] *Narrabo nomen tuum fratribus meis.* Et item, *Ite, dicite fratribus meis.*

Sequitur in epistola vestra: Carissimi, nunc filii

Dei sumus, & nondum apparuit quid erimus. Scimus quia cum apparuerit, similes ei erimus, & videbimus eum sicuti est. Similes utique in carnis adoptione, & non similes ei in divinitate. Hujus vero sententiæ intellectum longe aliter catholici patres exposuerunt. Dicit enim sanctus Augustinus in epistola ad Italicam virginem: Intantum ergo videbimus, inquantum similes erimus, quia & nunc intantum non videmus, inquantum dissimiles sumus. Inde igitur videbimus, ubi similes erimus. Quis autem dementissimus dixerit corpore nos vel esse, vel futuros esse similes Deo? In interiore igitur homine ista similitudo est, qui renovatur in agnitione Dei, secundum agnitionem ejus qui creavit eum: & tanto efficimur similiores illi, quanto magis in ejus agnitione & caritate proficimus: quia etsi exterior homo noster corrumpitur, interior autem renovatur de die in diem: ita sane, ut in hac vita, quantuscumque profectus sit, longe absit ab illa perfectione similitudinis, quæ idonea erit ad videndum Deum. Quid vero David putatis dixisse de fratribus adoptivis:

Psalm. 44.

Unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ participibus tuis? Non enim beatus Hieronymus, & ceteri sanctæ scripturæ tractatores, hanc participationem unctionis de adoptivis fratribus, sed de regibus, qui christi vocabantur, intelligi voluerunt, qui oleo humanæ compositionis uncti esse leguntur: sicut idem beatus Hieronymus in tractatu ejusdem psalmi exposuit: *Oleo lætitiæ præ consortibus suis.* Alii reges, qui typum illius prætulerunt, & regnando consortes dicti sunt, oleo corruptibili sunt inuncti: hic vero Filius Dei a Deo Patre oleo exsultationis, hoc est, resurrectionis, [a] ascensionis, dominationisque est delibutus: quia Christus natura unctus, nos per gratiam, quia in illo pleniter fuit divinitas.

[a] In Ms. deest, ascensionis, quamquam apud pseudo-Hieronymum legitur.

Item post multa testimonia, quæ omnia exsequi longum est, novissime in Michææ prophetæ sententiam offendistis, in qua pœnitentis populi personam in seipso propheta assumpsit: in qua & vestræ blasphemiæ stultitiam aperuistis, dicendo:

Mich. 6.

Numquid dabo primogenitum meum pro scelere meo? fructum ventris mei pro peccato animæ meæ? Quod dixit *primogenitum*, secundum humanitatem: quod dixit *fructum ventris mei*, secundum divinitatem. Quæ aures catholicæ hanc expositionem audire non abhorrent? Quis fidelis illam nare contracta non respuit? Tam ridiculosa est, tam stulta hujus sententiæ expositio apud vos, ut propter sanctitatem aurium magis taceamus quid de vestra interpretatione sentimus, quam exponamus: & lectoris arbitrio dimittimus de vobis in hoc loco judicare. Tantum dicimus quid beatus Hieronymus de hac [b] intellexit sententia. Dicit enim in tractatu ejusdem prophetæ: Deus populum ad judicium provocarat. Ille sciens peccatum suum, non vult contendere, sed rogare: nec tamen in ipsis precibus habet fiduciam. Nihil enim dignum est, quod pro peccato Deo possit offerri: & nulla humilitas potest maculas eluere delictorum: quia impossibile est sanguine taurorum & vitulorum, per holocausta medullata, & cruore arietum & hircorum pinguium sordes animæ lavari.

[b] Ms. intellexisset.

Ibidem.

Numquid, ait, *dabo primogenitum meum pro scelere meo*, sicut rex Moab fecisse describitur? *aut fructum ventris mei pro peccato animæ meæ*, quod fecit & Jephthe, pro temeritate voti offerens filiam? Item secundum LXX. allegoricam expositionem ita disseruit: Si dedero primogenita mea pro impietate, & fructum ventris mei pro peccato animæ meæ, dabo quidem quidquid in me primum est, sed pro meo peccato & impietate nihil dignum offeram Deo. Unde & David precatur, & dicit: *Magis magisque lava me ab iniquitate mea, & a peccato meo munda me.*

Psalm. 50. Ms. Unde ei & David: Multum, inquit, lava me &c.

A

Item mentionem epistolæ beati Pauli ad Hebræos facientes, nec intelligentes omnia quæ posuerunt contra se esse, & semper ubique Christum Dominum Filium Dei nominari, non servum, non adoptivum, sicut in illis testimoniis perspicuum est, quæ ex principio epistolæ illius ponere voluerunt:

Hebr. 1.

Multifarie multisque modis olim Deus locutus est patribus nostris in prophetis, novissime diebus istis locutus est nobis in Filio, quem constituit heredem universorum, per quem fecit & sæcula. Qui cum sit splendor gloriæ, & figura substantiæ ejus, portansque omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram majestatis in excelsis: tanto melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hereditavit. Cui enim dixit aliquando angelorum: Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rursum: Ego ero illi in Patrem, & ipse erit mihi in Filium. Et iterum, cum introduceret primogenitum in orbem terrarum, dicit: Adorent eum omnes angeli Dei.

B

Hæc itaque testimonia non servum, non adoptivum dicunt Dominum nostrum Jesum Christum, sed filium & heredem universorum: sicut & in sequentibus ejusdem epistolæ legimus:

Hebr. 3.

Moyses quidem tamquam famulus fidelis fuit in tota domo ejus: Christus vero tamquam filius in domo sua: Et paulo ante: *Amplioris enim gloriæ iste præ Moyse dignus habitus est.* Quomodo amplioris gloriæ, si servus sicut & Moyses, vel ex servo [a] adoptivus? Quos & beatus Augustinus in homilia tertia sancti evangelii secundum Joannem mirabiliter distinxit, dicens:

[a] Ms. Gem adoptivus.

C

Tenete ergo, fratres, soliditatem istam: Lex per Moysem data est, gratia & veritas per Jesum Christum facta est. Per servum lex data est, & reos fecit: per Imperatorem indulgentia data est, & reos liberavit. Lex per Moysem data est: Non sibi amplius servus assignet, quam quod per illum factum est. Electus ad magnum ministerium, tamquam fidelis in domo, sed tamen servus, agere secundum legem potest, solvere a reatu legis non potest.

Quod autem in sequentibus epistolæ vestræ legitur: His præmissis sanctorum patrum sententiis assertionibus nostris roboratis, in commune decrevimus ab eorum decretis nullo modo deviare vestigiis: Optamus,

D

Dominumque deprecamur, hoc omnino verum esse quod dicitis. Sed necdum perspeximus ita esse. Faciat quandoque misericordia divina fieri, ut terminos sanctorum patrum non transgrediamini.

Quod etiam & in sequentibus adjunxistis: In professione Nicæni symboli non invenimus dictum, in Christo duas naturas, & tres substantias, & Homo deificus, & Deus humanatus. Quid est natura hominis, nisi anima & corpus? vel quid est inter naturam & substantiam, ut tres substantias necesse sit nobis dicere: & non magis simpliciter, sicut sancti patres dixerunt, confiteri Dominum nostrum Jesum Christum Deum verum, & verum hominem in una persona? Mansit vero persona Filii in Trinitate, cui per-

E

sonæ humana accessit natura, ut esset & una persona, Deus & homo, non homo deificus, & humanatus Deus, sed Deus homo, & homo Deus: propter unitatem personæ unus Dei Filius, & idem hominis filius, perfectus Deus, perfectus homo. Perfectus homo non est, nisi anima & corpore, sicut & sanctus Papa Leo in homilia quarta de Natali Domini, eamdem nuncupat naturam, quam & substantiam, ita dicens: Tanto fœdere naturam utramque conseruit, ut nec inferiorem consumeret glorificatio, nec superiorem minueret assumptio. Salva igitur proprietate utriusque substantiæ, & in unam coëunte personam, nec negamus & nos Christo hæc tria veraciter inesse, divinitatem scilicet, animam, & corpus. Sed quia

ANNO CHRISTI 794.

vere Deus & homo dicitur, in Dei nomine totum quod Dei est designatur; in hominis vero, totum quod hominis est intelligitur. Ideo sufficit in eo unam perfectam divinitatis, & alteram perfectam humanitatis confiteri substantiam. Aliud est enim contra hæreticos contendere, aliud vero puram fideliter confiteri fidem. Ibi enim veritas animæ & carnis in Christo ostendenda erat, hic perfecta humanitas in eodem confitenda est. Sic & sanctus Augustinus in libro quem Enchiridion nominari placuit, evidentissime & catholice in undecimo capitulo exposuit, ita dicens de Deo Christo: Nempe ex quo homo esse cœpit, non aliud cœpit homo esse quam Dei Filius, & hoc unicus: & propter Deum Verbum, quod illo suscepto caro factum est, utique Deus: ut quemadmodum est una persona homo, anima scilicet rationalis & caro, ita sit Christus una persona, Verbum & homo.

Cap. 11.

Consuetudo ecclesiastica solet in Christo duas substantias nominare, Dei videlicet & hominis, sicut Cassiodorus in secundi psalmi tractatu cum sententia sancti Augustini roboravit. Et ne per hæreticas, inquit, contentiones Christiani animus fluctuetur, quem oportet omnia veraciter fixeque credere, nominis ipsius definitionem auctoritate patrum brevi satisfactione concludimus. Audiamus ergo beatum & doctissimum Augustinum in evangelistæ Joannis expositione dicentem: Agnoscamus geminam substantiam Christi, divinam scilicet, qua æqualis est Patri: humanam, qua major est Pater. Utrumque autem simul, non duo, sed unus est Christus, ne sit quaternitas, non Trinitas Deus: ac per hoc Christus est Deus, anima rationalis & caro: qua veritate recognita, competenter mortiferos vitamus errores. Item beatus Ambrosius in hymno quodam de Natali Domini ita dicit: Geminæ gigas substantiæ alacris ut currat viam. Item sanctus Augustinus in libro Enchiridion capitulo decimo tertio. Proinde, sicut confitemur, Dominus noster Jesus Christus, qui de Deo Deus, homo autem natus est de Spiritu sancto & Maria virgine, utraque substantia, divina scilicet atque humana, Filius est unicus Dei Patris omnipotentis. Item in expositione catholicæ fidei: Non ergo duos Christos, neque duos filios, sed Deum & hominem [a] unum filium: quem propterea unigenitum dicimus, manentem in duabus substantiis, sicut ei naturæ veritas contulit. Isidorus quoque in libro Etymologiarum: Sic autem, inquit, Dei Filio juncta est humana natura, ut ex duabus substantiis fieret una persona.

Cap. 13.

[a] Ms unicum.

Item sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconus Paschasius, in libro secundo operis pulcherrimi, quod de Spiritu sancto composuit, cujus opusculi beatus Gregorius Papa Romanus in libris dialogorum mentionem fecit, in capitulo quarto ita dicit: Itaque in Deo & homine gemina substantia, sed non gemina persona est; quia persona personam consumere potest, substantia vero substantiam non potest: siquidem persona res juris est, substantia res naturæ. Hoc loco necessarium videtur, ut in Christo Domino pariter & homine unam personam & duas substantias testimoniis asseramus. Da unam redemptoris Dei hominisque personam. Apostolus dicit: *Si enim cognovissent sapientiam Dei, numquam Dominum gloriæ crucifixissent.* Si requiras quomodo potuerit inviolabilis pati, & incomprehensibilis crucifigi; personæ unitas facit, ut quod homo pertulit Deus pertulisse credatur. Item cum evangelista commemorat: *Nemo ascendit in cælum, nisi qui de cælo descendit filius hominis qui est in cælo*; quomodo hic filium hominis ante passionis & resurrectionis, sive ascensionis diem, & de cælo asserit descendisse, & in cælestibus permanere, nisi hoc per unitatem personæ ratio veritatis absolvat? sicut alio loco capitis & corporis sociatur persona, cum legitur: *Esurivi enim, & dedistis mihi manducare, sitivi & dedistis mihi bibere.* Quid agit personæ unitas? Homo pascitur, & Deus reficitur: pes confovetur, & caput fomentum in se sentire testatur. Dicit ergo: *Numquam Dominum gloriæ crucifixissent.* Et e diverso: *Nemo ascendit in cælum, nisi qui de cælo descendit, filius hominis qui est in cælo.* Vide quomodo per unitatem personæ humana divinis & humanis divina miscentur. Deus crucifigitur, & homo de cælo descendere, & in cælo permanere memoratur. Item paulo post in eodem capitulo Paulus Apostolus etiam duas substantias evidenter, remota sacramenti obscuritate, digessit, ita dicens: *Patres nostri, ex quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula.*

I Cor. 2.

Joan. 3.

Matth. 25.

Rom. 9.

Sed [a] & inter lucidissimas & catholicas sancti Augustini sententias, quas sparsim & inordinate posuistis ad defensionem, ut vos dicitis, vestram; ut nos intelligimus, accusationem erroris vestri; non metuistis intermiscere sensus adulterinos, fingentes eum dicere quod in illius non invenimus dictis. Ex quo perspicuum est vos vestræ non confidere causæ, [b] quia in exemplis sanctorum patrum non invenistis fidem vestram confirmari: ideoque adulterinos pravitatis sensus interposuistis, asserentes illos dicere quod non dixerunt, sicut certissime [c] cognosci potest in capitulo undecimo de libro sancti Augustini, quem Enchiridion, ut præfati sumus, nominavit: cujus capituli textum ponimus, ut facilius vester patescat error, & malitiæ noscatur imperitia. Dicit enim præfatus Pater: Proinde Christus Jesus Dei Filius est Deus & homo, Deus ante omnia sæcula, homo in nostro sæculo: Deus, quia Dei Verbum: *Deus enim erat Verbum*: homo autem, quia in unitatem personæ accessit Verbo anima rationalis & caro. Quocirca in quantum Deus est, ipse & Pater unum sunt: in quantum autem homo est, Pater major est illo. Cum enim esset unicus Dei Filius, non gratia, sed natura; esset etiam plenus gratia, factus est & hominis Filius: idem ipse utrumque ex utroque unus Christus. Quia cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est quod natura erat, id est, esse se æqualem Deo: exinanivit autem se, accipiens formam servi, non amittens vel minuens formam Dei. Ac per hoc & minor est factus, & mansit æqualis: utrumque unus, sicut dictum est, sed aliud propter Verbum, aliud propter hominem: propter Verbum æqualis Patri, propter hominem minor: unus Dei Filius, idemque hominis filius: unus hominis filius, idemque & Dei Filius: non duo filii Dei, Deus & homo, sed unus Dei Filius: Deus sine initio, homo a certo initio, Dominus noster Jesus Christus.

[a] Ms Sed inter.

[b] Ms quia exemplis.

[c] Ms. agnosci.

Cap. 11.

Joan. 1.

Hisce igitur verissimis catholicæ fidei assertionibus perfidiæ venena intermiscere non metuistis. Ubi ergo ille dixit: Cum enim esset unicus Dei Filius, non gratia, sed natura, ut esset etiam plenus gratia, factus est & hominis filius, idem ipse utrumque ex utroque unus Christus: ad confirmandum errorem vestrum, interposuistis quod ille non dixit, hoc modo: Cum enim esset unicus Dei Filius, non adoptione, sed genere; neque gratia, sed natura: ut esset etiam plenus in forma servi, adoptione & gratia factus est hominis filius, idem ipse utrumque ex utraque unus Christus. Videat qui legit, & intelligat quanta est hæc pravitas, & quanta est hæc tergiversatio. Quare sanctorum patrum sensus commaculatis, & venenum erroris catholico melli immiscetis? Quid est quod dicitis, Deum natura Dei Filium, genere esse Filium

Dei? Quid est quod adoptionem gratiæ conjugitis, dum in eodem capitulo paulo post idem mirificus doctor, eum, qui est hominis filius, unicum Dei Filium nominare non dubitaret, ita dicens, sicut & exposuimus: Nempe ex quo homo esse cœpit, non aliud cœpit homo esse, quam Dei Filius, & hoc unicus; & propter Deum Verbum, quod illo suscepto caro factum est, utique Deus: ut quemadmodum una persona est quilibet homo, anima scilicet rationalis & caro; ita sit Christus una persona, Verbum & homo. Igitur si unicus, quomodo adoptivus, dum multi sunt adoptivi filii? Unicus itaque de multis non potest dici. Item unitas personæ, quæ est in Dei Filio & filio Virginis, adoptionis tollit injuriam. Si ergo Deus verus est, qui de Virgine natus est, quomodo tunc potest adoptivus esse vel servus? Deum enim nequaquam audetis confiteri servum vel adoptivum: & si eum propheta servum nominasset, non tamen ex conditione servitutis, sed ex humilitatis obedientia, qua factus est Patri obediens usque ad mortem: præfato Papa Leone dicente in homilia undecima de nativitate Christi: Assumpta est de matre Domini natura, non culpa: creata est forma servi sine conditione servili. Item sanctus Augustinus in homilia trigesima, dicit: Dominus noster etiam in forma servi non servus, sed in forma etiam servi Dominus fuit. Nonne secundum sæculi nobilitatem, beata Maria virgo ex regali & libera prosapia processit? Huic vero virgini regiæ dignitatis Spiritus sanctus accessit, & filium ex ea procreari fecit. Mirum si Spiritus sanctus hominem ex ea non potuit facere perfectum & ingenuum.

Sed & hoc volumus a vobis audire, an Adam primus humani generis pater, qui de terra virgine creatus est, liber esset conditus, sive servus? Si servus, quomodo tunc imago Dei? si liber, quare & Christus quoque non ingenuus de Virgine? Meliore quidem terra, etiam animata & immaculata, Spiritu sancto operante factus est homo, dicente Apostolo: 1. Cor. 15. *Factus est primus homo de terra terrenus, secundus de cælo cælestis.* Si terrenum liberum conditum confitemur, quare non multo magis cælestem liberum confitemur? Unde Adam fuit servus factus, nisi ex peccato, Apostolo Petro attestante: Joan. 8. *Qui enim peccatum facit, servus est peccati?* Christus autem non fecit peccatum: ideo servus non est peccati, sed magis liberator & redemptor eorum qui servi sunt peccati, eo ipso attestante: Ibidem. *Si Filius vos liberaverit, vere liberi eritis.* Sed forte servum hominis eum fuisse dicitis. Quid est quod dicit propheta: Psalm. 71. *Deus judicium tuum regi da, & justitiam tuam filio regis. Et adorabunt eum omnes reges terræ: omnes gentes servient ei?* Item Apostolus: 1. Cor. 15. *Omnia subjecit sub pedibus ejus.* Et hoc sæpius repetitur, quam exemplis indigeat edoceri, quod sit Dominus omnium, non alicujus servus. Anne angelorum eum servum vultis dicere, quia dictum est: Psalm. 8. *Minuisti eum paulo minus ab Angelis?* Utique minoratus est propter mortalitatem carnis, non propter conditionis servitium, ideoque statim sequitur: *Gloria & honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum. Omnia subjecisti sub pedibus ejus.* Item Apostolus ad Hebræos: Hebr. 1. *Tanto melior effectus angelis, quanto differentius præ illis nomen hereditavit.* Et iterum: Ibidem. *Cum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes angeli Dei.*

Quid dicitis de Deo Patre, qui eum in baptismo etiam & in transfiguratione, quæ facta est in monte, Filium nominavit, non servum: Matth. 3. & 17. *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui?* De qua sententia beatus Hilarius in libro sexto de fide ita disseruit; Si proprium ac singulare est, *Hic est Filius meus*; quid calumnias Deo Patri professæ de Filio proprietatis afferimus? Anne tibi videtur in eo quod dicitur hoc significari; Alios quidem cognominatos habeo in filios, sed hic Filius meus est? Donavi adoptionis nomen plurimis, sed iste mihi Filius est. Ne quæras alium, ne non hunc esse credas. Hunc ergo tamquam digito indice, ac verbi significatione contingo, quia dico, & meus est, & Filius est. Hæc quidem paternæ vocis significatio ea fuit: non quod qui ad implendam omnem justitiam baptizandus erat, ignoraretur: sed ut qui ad sacramentum salutis nostræ homo cernebatur, Dei voce Dei Filius nosceretur. Restat igitur ut sit rex & redemptor, Deus & Dei Filius: de quo & Apostolus ad Romanos: Rom. 8. *Qui proprio Filio suo non pepercit.* Proprium nominavit, non adoptivum. De qua sententia idem beatus Hilarius in libro præfato ita dicit: Hilarius. Numquidnam etiam nunc adoptionis in eo erit nuncupatio, in quo proprietatis est hoc nomen? Item post pauca: Quære virtutem dicti, ut magnitudinem caritatis intelligas. Quid sit proprium expende, ne ignores veritatem. Nunc enim Apostolus proprium ait Filium, cum in multis vel suum vel ejus sæpe dixisset. Quamvis multi codices, per translatorum simplicem intelligentiam, in hoc loco, pro *proprio Filio*, *suo Filio* conscriptum habeant; tamen Græcitas, qua lingua Apostolus est locutus, proprium nunc magis quam suum nuncupavit. Et licet communis intelligentiæ sensus non satis inter proprium & suum differat; verum Apostolus, cum in ceteris aliis dictis suum Filium commemorasset, hic tamen dicit: *Qui proprio Filio non pepercit.* Item libro octavo: Sentisne quid tibi desit, Christo negando quod suum est? Si per naturam Dei Christus tibi Dominus est, habes Spiritum sanctum: si vero per adoptivum nomen hic Dominus est, Spiritu sancto carens spiritu erroris animaris: quia nemo nisi in Spiritu sancto Dominum Jesum potest dicere. Item in dogmate catholicæ fidei. Ergo Dei Filius hominis factus est filius, natus secundum veritatem naturæ ex Deo Dei Filius, & secundum veritatem naturæ ex homine hominis filius: ut veritas Unigeniti non adoptione, neque appellatione, sed in utraque nativitate Filii nomen nascendo haberet, ut esset verus Deus & verus homo unus Filius. Item sanctus evangelista Joannes verum eum Filium nos credere docuit, dicens: 1. Joan. 4. *Et nos vidimus, & testificamur, quoniam Pater misit Filium suum Salvatorem mundi. Quisquis confessus fuerit quoniam Jesus Christus est Filius Dei, Deus in eo manet, & ipse in Deo.* Item post pauca: 1. Joan. 5. *Scimus quoniam Filius Dei veniet, & dedit nobis sensum, ut cognoscamus verum Deum, & simus in vero Filio ejus. Hic est verus Deus, & vita æterna.* Tu vero quisquis es, qui Christum prædicas adoptivum, unde tibi iste sensus venisset, voluissem scire: ubi hoc nomen didicisses, ostende. Patriarchæ nescierunt, prophetæ non dixerunt, apostoli non prædicaverunt, sancti tractatores hoc nomen tacuerunt, doctores fidei nostræ non docuerunt. Forte in tertium cælum raptus fuisti, & ibi audisti arcana verba, quæ hucusque sanctæ Dei ecclesiæ ignota essent, si tu in tertium cælum raptus non esses. Aut super pectus Domini recubuisti, & ibi audisti quæ beatus Joannes audire non meruit. Aut tu per choros angelorum Agnus ducens, hoc tibi nomen ostendit. Aut tibi leo de tribu Juda librum septem sigillis clausum aperuit, unde hæc mysteria intelligeres, & nomina proferres, quæ quatuor animalibus incognita mansissent, immo toti mundo inaudita, nisi tu novus doctor ad declarandum tuum nomen venisses.

Dices enim: Cur times adoptivum Christum Dominum nominare? Dico tibi, quia nec apostoli eum sic nominaverunt, nec sancta Dei & catholica ecclesia consuetudinem habuit sic eum appellare, immo nec credere eum adoptivum esse, sed proprium Filium, juxta præcedentia apostolorum testimonia, & sanctorum doctorum dogmata. Plurimæ vero sunt in sanctis scripturis appellationes Domini nostri Jesu Christi: sicut leo, agnus, lapis, vermis, & multa talia, quæ omnia certas habent & mysticas significationes, cur ita dicantur. Adoptivus siquidem non habet aliam significationem, nisi ut Jesus Christus non sit proprius Filius Dei, nec ex Virgine ei in Filium genitus; sed nescio ex quo servo adoptatus in filietatem, ut vos dicitis: quarum significationum allego- B ricas interpretationes diceremus, si huic præsenti rationi necessariæ viderentur: sicut leo propter regiam dignitatem, agnus propter innocentiam, vermis propter humilitatem incarnationis. Quod vero eum dicitis leprosum nominari, videtur vos minus intendisse quomodo propheta hoc nomen posuit: *Et nos*, inquit, *putavimus eum quasi leprosum & percussum a Deo & humiliatum. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates vestras.* (Isai. 53.) *Quasi leprosum* dixit, non leprosum. Item, *putavimus*, dixit, id est, ut beatus Hieronymus in tractatu ejusdem prophetæ exposuit: » Nos putavimus eum propria sustinere peccata, sed, » ut verius intelleximus, pro nostris vulneratus est ini- » quitatibus: nullatenus morbo lepræ percussus est in C corpore, nec lepra peccati vulneratus est in anima. Lupum vero & vulturem eum non legimus in scripturis sanctis, quantum nostræ occurrit memoriæ, nuncupari: nec etiam adoptivum.

Nonne olim eadem hæresis vestra in Nestorio ab universali sancta ecclesia refutata est etiam & damnata? Quapropter forte illum anathematizare noluistis, dum alios, Bonosum scilicet, Arium, & Sabellium, Manichæumque, qui prava de Dei Filio senserunt, in epistola vestra anathematizastis. Numquid non ideo damnatus est, quia beatam Mariam semper virginem, non Dei, sed hominis tantummodo credidit esse genitricem? De cujus hæresi sanctus Cyrillus Eulogio presbytero scribit, hoc modo di- D cens: » Nestorius itaque in suis expositionibus simulat » se dicere unum Filium & unum Dominum, sed re- » fert filiationem ad solum Dei Verbum. Et paulo post: » Dicendo enim, quia propterea Deus Verbum Chri- » stus nominatur, quia habet copulationem ad Chri- » stum; quomodo non apertum est, duos dicere Chri- » stos, si Christus ad Christum habet conjunctionem, » tamquam alter ad alterum? Videtur enim, Nestorium dicere copulationem, quod vos dicitis adoptionem. Quid est adoptio, nisi caritatis copulatio, qua pater adoptione sibi copulat filium, quem proprium non habet? Et certissimum est, sicut præfati sumus, alium esse proprium filium, alium adoptivum. Nonne tunc duo filii erunt Deo Patri, unus proprius, & alter E adoptivus, quod nullus catholicus audet dicere? Quid est aliud dicere eamdem virginem adoptivum vel servum genuisse, nisi negare Deum illam genuisse? Si Deus generatus est, nequaquam adoptivus, sed Filius: quia alia persona est proprii Filii, alia adoptivi filii vel servi. Et scimus unam esse personam in Christo Deo, Dei & hominis, sicut beatus Gregorius in epistola ad » Quirinum episcopum scripsit: Non autem, inquit, » prius in utero Virginis caro concepta est, & postmo- » dum divinitas venit in carnem: sed mox ut Verbum » venit in uterum, mox Verbum, servata propriæ vir- » tute naturæ, factum est caro: & perfectus homo » idem in veritate carnis & animæ rationalis natus est A per uterum Virginis Filius Dei. Si igitur mox a tempore conceptionis verus Deus Dei Filius conceptus est, quando fuit ut homo esset sine Deo, unde adoptaretur in Filium? Sicut enim numquam fuit, ut Deus Pater esset sine Deo Filio, de quo dictum est: *In principio erat Verbum*: (Joan. 1.) ita numquam fuit, ut homo Jesus esset sine Deo, de quo dictum est: *Verbum caro factum est*, (Ibidem 14.) id est, Deus homo factus est. Sicut enim Arius Filium separavit a Patre dicendo, Erat quando non erat Dei Filius: ita per adoptionem vos separatis hominem Christum a Deo Filio.

Et miramur, dum tanta sanctorum patrum testimonia profertis, cur non intelligatis quod contra eadem testimonia sensum ponitis vestrum, alia prave B intelligentes, alia pessime interpretantes, juxta Apostolum, *non intelligentes quæ dicitis, nec de quibus affirmatis.* (1. Tim. 1.) Sufficiat vobis, obsecramus, dicere in confessione catholicæ fidei, quod sancti patres dixerunt; & sic symbolum tenere ecclesiasticæ professionis, sicut sanctissimi doctores exposuerunt. Longe siquidem inferiores sumus illis ad excogitanda verba convenientia fidei apostolicæ. Tantum firmiter credamus, & teneamus quod illi scripserunt, qui Spiritu Dei repleti sunt, & nobis a Deo dati sunt doctores. Quî enim vobis displicet in Domino nostro Jesu Christo, ut verus sit Deo Patri Filius, dum ille ipse & se Filium nominavit, & veritatem, dicendo: *Pater clarifica Filium tuum, ut Filius tuus clarificet te.* (Joan. 17.) Et ite- C rum: *Ego sum via, & veritas, & vita?* (Joan. 14.) Nisi forte cum Judæis vultis dicere: *Tu de teipso testimonium dicis, testimonium tuum non est verum.* (Joan. 8. & seqq.) Mox ille ipse pro se respondebit vobis: *Si ego testimonium perhibeo de meipso, testimonium meum verum est.* Et paulo post: *In lege*, inquit, *vestra scriptum est: Quia duorum hominum testimonium verum est. Ego sum qui testimonium perhibeo de meipso, & testimonium perhibet de me qui misit me Pater.* Pater de cælis intonuit, & eum Filium suum nominavit: Christus de terris cælos clamavit, se Filium nominavit, & vos cum Judæis adhuc increduli estis? Latro in cruce eum Dominum nominavit: centurio morientem eum videns clamavit: *Vere Filius Dei erat iste.* (Matth. 27.) Sed & dæmones eum D vere Filium Dei summi cum sua legione proclamaverunt, sicut in sanctis legitur evangeliis. Et Elipandus cum sua legione negat adhuc eum vere Filium Dei esse? Apostoli interrogati a Christo, dicente: *Quem dicunt homines esse filium hominis?* (Matth. 16.) de filio hominis interrogat, & de filio hominis respondit ei Petrus, dicens: *Tu es Christus Filius Dei vivi:* (Ibidem.) & pro hac laudabili confessione meruit ab ipso Deo Salvatore nostro audire: *Beatus es Simon Barjona, quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in cælis est.* Patrem suum dixit, qui hæc revelavit. Pater de suo Filio mysteria revelavit sæculari inaudita sapientiæ: & pro hac gloriosa confessione beatum Petrum principem Apostolorum cæli terræque remuneravit E potestate, dicens: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Et tibi dabo claves regni cælorum: & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis.* (Ibidem.) Auditis quid hæc fides apostolica meruit: videte quid vestra mereatur adoptio. Paulus eumdem qui crucifixus est, Dei virtutem & Dei sapientiam prædicavit, scribens ad Corinthios: *Nos vero Christum prædicamus, & hunc crucifixum, Judæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam: credentibus vero Dei virtutem, & Dei sapientiam.* (1. Cor. 1.) Ecce duo luminaria mundi quale de Christo Filio Dei testimonium proferunt: & vos eum ad-

ANNO CHRISTI 794.

huc adoptivum vultis dicere, & nobiscum spiritum adoptionis accepisse Dei Filium? Esaïas cum Filium appellat: *Filius*, inquit, *datus est nobis, & factus est principatus super humerum ejus: & vocabitur nomen ejus admirabilis, Deus fortis, princeps pacis, pater futuri sæculi.*

Isai. 9.

Intelligite, fratres, quæ legitis, & nolite nova & incognita nomina fingere: sed quæ in sancta scriptura inveniuntur tenere. Illa enim quæ ibi inveniuntur de Christo Deo, honestas habent significationes, & nostræ saluti convenientes. Et nolite per humanas inventiones fluctuare, sed in soliditate sanctarum scripturarum vosmetipsos roborate. Illas legite, illas docete: quia in illis est vita æterna. Inculcastis iterum, iterumque replicastis, vos consona sanctis patribus ponere testimonia. Sed ut probavimus, longe aliter vos illorum intelligitis dicta, quam illi ipsi intellexerunt, qui hæc ipsa testimonia libris inserebant: & invenimus, sicut & ante præfati sumus, certissime vos illorum sanctissima scripta hæreticæ pravitatis veneno infecisse, & interseruisse verba, quæ nusquam in eorum legimus libris. Nisi forte vestri magistri ita sensissent, quorum nomina sanctæ & universali Dei ecclesiæ ignota putamus hucusque remansisse, si hujus erroris schisma per vos ea mundo non innotuisset. Desinite fratres vestros per aures populi Christiani diffamare, patentes & vosmetipsos a sancta Dei dividere ecclesia: & nolite per diverticula discurrere errorum, & cisternas vobis hæretica perfidia dissipitas fodere, quæ aquas purissimæ fidei non tenebunt: sed per viam regiam ad limpidissimum catholicæ puritatis fontem festinare, & ex eo potare spiritum caritatis & fidei, quatenus de ventre vestro fluant aquæ vivæ salientes in vitam æternam. Tenete vos intra terminos sanctorum patrum, & nolite novas versare quæstiunculas: ad nihilum enim valent, nisi ad subversionem audientium. Sufficit enim vobis sanctorum patrum vestigia sequi, & illorum dicta firma tenere fide. Illi enim in Domino nostri exstiterunt doctores in fide, & ductores ad vitam: quorum & sapientia Spiritu Dei plena libris legitur inscripta, & vita meritorum miraculis [a] clara & sanctissima: quorum animæ apud Deum Dei Filium Dominum nostrum Jesum Christum pro magno pietatis labore regnant in cælis.

[a] Ms. claret sanctissima.

Hos ergo tota animi virtute, toto caritatis affectu sequimini, carissimi fratres, ut horum inconcussa firmitate doctrinis adhærentes, consortium æternæ beatitudinis, donante vero & proprio Dei Filio Domino nostro Jesu Christo, cum illis habere mereamini in cælis. Desinite, fratres, illum prædicare servum, quem regem & redemptorem habemus, cui data est omnis potestas in cælo & in terra. Cessate cum adoptivum nominare, [b] qui verus Deus, & verus Dei Filius: in cujus nomine omne genu flectatur, cælestium, terrestrium & infernorum: & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris. Intelligite in hac professione vestra duplices diabolicæ fraudis latuisse dolos: hoc est, ut vos, qui gratia baptismi redempti estis, ab unitate catholicæ disjungeret ecclesiæ, & schismatici erroris laqueo a via salutis æternæ retraheret, & gentibus, inter quas habitatis, Christianæ fide initia intercluderet; dum & Dominum nostrum Jesum Christum, quem Deum colimus & adoramus, servum prædicatis & adoptivum. Hæc sunt enim argumenta diaboli, & ut vos subvertat in fide, & illos avertat a fide. Quiescite, viri fratres, quiescite ab hac nequitia: & estote vobismetipsis doctores ad vitam, & vicinis vestris ductores ad fidem. Considerate quale est hoc scandalum inter paganas gentes; ut dicatur, Deum Christianorum servum esse vel adoptivum. Nos per illum adoptati sumus, non ille nobiscum adoptivus: nos per illum a servitute liberati, non ille nobiscum servus. Cur eum servum nominare debemus, qui nos amicos maluit nominare quam servos, dicens: *Jam non dicam vos servos, sed amicos: quia servus nescit quid faciat dominus ejus. Vos autem dixi amicos, quia omnia quæcumque audivi a Patre meo, nota feci vobis?* Attendite qua caritate nos nominavit amicos: ea caritate nominemus eum Deum Dei Filium, & diligamus ex toto corde, quia ipse prior dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis, ut emundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. Credamus eum Dominum & non servum, ipso dicente: *Vos vocatis me, Magister & Domine: & bene dicitis: sum etenim.* Et verum Deum, verumque Dei Filium confiteamur in utraque natura, divina scilicet & humana. Credamus eum omnia velle quæ meliora sunt, & omnia posse quæ vult, sicut dictum est: *Omnia quæcumque voluit Dominus, fecit in cælo & terra.* Quis negat meliorem esse proprietatem in Filio, quam adoptionem? Et dum omnipotens Dei Filius nostræ fragilitatis naturam in unitatem suæ personæ adsumere voluit, ut esset mediator Dei & hominum; cur non debuit ex meliore filiorum dignitate, & multo excellentiore, nostram sibi in unitatem personæ associare humanitatem, quatenus ex sua gloriosa & propria nobilitate nostræ servitutis redimeret ignobilitatem? Venit enim medicina ad ægros, misericordia ad miseros, redemptor ad reos, liber ad servos, ut dictum est: *Deus ultionum libere egit.* Et in evangelio: *Si Filius vos liberaverit, veri liberi eritis.* Non simus ingrati tantorum beneficiorum Domini nostri Jesu Christi, per quem conditi sumus, & a quo iterum redempti sumus, & in gloriam filiorum Dei adoptati. Prædicemus eum Deum verum & vivum, & vere Filium Dei, ut ad ejus beatissimam visionem pervenire mereamur, in qua est æterna beatitudo, & beata æternitas. Cui laus & gloria in omnes æternitates. Amen.

[b] Ms. qui est verus Deus.

Joan. 15. — Joan. 13. — Psalm. 113. — Psalm. 93. — Joan. 8.

IV.

CAROLI MAGNI REGIS EPISTOLA ad Elipandum & ceteros episcopos Hispaniæ: in qua trium etiam superiorum libellorum fit mentio.

Ex eodem P. Jacobi Sirmondi apographo.

Carolus gratia Dei rex Francorum & Longobardorum, ac Patricius Romanorum, filius & defensor sanctæ Dei ecclesiæ, Elipando Toletanæ civitatis metropolitano, & ceteris in partibus Hispaniæ consacerdotibus orthodoxæ fidei & fraternæ caritatis, in Christo Dei Filio proprio & vero optamus salutem.

GAudet pietas Christiana divinæ scilicet atque fraternæ per lata terrarum spatia duplices caritatis alas extendere, ut materno foveat affectu, quos sacro genuerat baptismate. Et maxima est sanctæ matris ecclesiæ exsultatio, suorum adunatio filiorum: ut sint consummati in unum, qui redempti sunt ab uno: dicente eodem redemptore Domino nostro Jesu Christo: *Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut omnes unum sint, sicut & nos unum sumus.* Unde & in Cantico canticorum de sancta dicitur ecclesia: *Terribilis ut castrorum acies ordinata.* Constipata exercitus ordinatio, & unanimis bellatorum fortitudo, magno solet hostibus esse terrori: sic filiorum sanctæ matris ecclesiæ intra murum catholicæ fidei pacifica adunatio, aëreis potestatibus nimium constat

Joan. 17. — Cant. 6.

ANNO CHRISTI 794.

constat terribilis, & ignitis malignæ perfidiæ spiculis omnino impenetrabilis exstat: sicut & verissimus gentium prædicator, & fortissimus ecclesiæ præliator præcipit dicens: *In omnibus assumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignita extinguere*, & hoc sæculum nequam libero ad cælestia volatu evadere. *Sine fide enim impossibile est placere Deo.* Impossibile est, quod omnino ab homine fieri non potest. Principium est salutis nostræ fides: qua intemerata & integra sanitate confirmata, totius vitæ cursus per bonorum vestigia operum feliciter fine tenus currit. *Per fidem enim*, sicut idem præfatus doctor in epistola ad Hebræos testatur, *omnes sancti placuerunt Deo.*

Ephes. 6. — Hebr. 11. — Ibid.

Hanc igitur fidem orthodoxam, & ab apostolicis traditam doctoribus, & ab universali servatam ecclesia, nos pro virium nostrarum portione ubique in omnibus servare & prædicare profitemur: quia non est in alia aliqua salus nisi in illa, quam pacifica ab initio salutis nostræ unanimitate semper servabat ecclesia: pro qua etiam, viri fratres, & vestra bona devotio, quam vos habere decet in Domino, his partibus fidei vestræ literas dirigere curastis, utrumque, & generales ad sacerdotales sanctissimas aures, ad nos quoque speciales. In quarum utique serie litterarum non satis nobis elucebat, an quasi ex auctoritate magisterii nos vestra docere disposuistis, an ex humilitatis discipulatu nostra discere desideratis. Tamen sive hoc, sive illud vestris inesset animis, petitionem vestram, caritate Christianæ religionis cogente, non spernendam esse censuimus: valde desiderantes, Deumque ex intimo cordis affectu deprecantes, quatenus in veræ fidei soliditate firmiter utrimque permaneamus, & inter fluctivagos hujus sæculi æstus, Spiritu sancto navigium [a] vestri cursus regente, ad portum perpetuæ tranquillitatis pervenire mereamur. Ad hanc autem tranquillitatem capiendam, oculus cordis fide purificandus est, & assiduis sanctarum orationem precibus mentis acies illustranda: ut puræ veritatis lumen omni errorum nube expulsa contemplari valeat, ne in opiniones noxiæ falsitatis temeritas inordinata incautius gradientes præcipitet. Nec pigeat Christianum ubi hæsitet quærere; nec pudeat ubi nesciat discere: quoniam pia humilitas discendi sapientiæ intrat secreta; & melius est discipulum esse veritatis, quam doctorem exsistere falsitatis. Ille ad altiora semper provehitur, iste ad inferiora semper dilabitur: & inde magister efficitur erroris, unde auditor contempsit esse veritatis.

[a] Ms nostri.

Hanc igitur, fratres, perniciosam devitantes elationem, sanctorum patrum & catholicorum doctorum sacris inhæreamus sensibus. Discamus quæ scripserunt, credamus quæ docuerunt, & non declinemus ad dexteram, neque ad sinistram: sed per viam regiam ad regem & redemptorem, Deum & Dominum nostrum Jesum Christum concordi fidei & veritatis curramus professione. *Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem*, eodem attestante apostolo: *Justus autem ex fide vivit.* Si justus ex fide vivit, quomodo qui fidem non habet rectam se vivere æstimat? Nos nempe non sumus infidelitatis filii in perditionem, sed fidei in acquisitionem animæ. Sequamur sanctorum patrum venerabilia in caritate præcepta. Decet enim ut omnium Christianorum una sit fides, & unus animus, sicut est unum ovile & unus pastor. Qui vero extra ecclesiastici ovilis septa invenientur, lupina rabie devorabuntur, quia vocem boni pastoris non audiunt: qui ante suas oves ingreditur & egreditur, ut eos ad pascua vitæ perducat æternæ. Nobis itaque dictum intelligamus, quod egregius prædicator suis carissimis filiis præcipiebat dicens: *Obsecro vos per nomen Domini nostri Jesu Christi, ut unum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in uno sensu, & in eadem scientia.* Hæc habentes apostolicæ auctoritatis præcepta, concordate nobiscum. Diligimus vos: hoc vobis volumus in Domino, quod & nobis: quia perfecta quam habemus in Christo caritas congregare gaudet, non spargere; adunare, non scindere; & inconsutilem Salvatoris nostri tunicam integram servare, non dividere: prævidentes hoc idem in pace Christi custodire, quod milites in passione ejus observabant.

Rom. 10. — Rom. 1. — 1. Cor. 1.

His ita prælibatis, vestris in Domino valde congaudemus profectibus, ita ut in cordibus nostris fraterno vulnerati amore, vestram, quam patimini inter gentes, lacrymabili gemitu condoleamus oppressionem: sed majore multo tristitia lugemus, si aliquid diabolica fraude interius oppressionis per infidelitatem vel cujuslibet schismatici erroris patiamini in cordibus. Iste est continuus dolor pectoribus nostris, & pæne irremedicabile vulnus, nisi per ejus misericordiam, qui sanat contritos corde, & vult omnes homines salvos fieri, ad agnitionemque veritatis pervenire, illi nos lætificent qui contristaverunt. Vestra igitur correctio, nostra est lætificatio: desiderantes vos socios habere in fide catholica, & cooperatores in prædicatione veritatis: ut gaudium, quod Christus suis promisit discipulis, habitet in nobis, & gaudium nostrum impleatur in vobis.

Ad impletionem vero hujus gaudii, fraterna cogente caritate, jussimus sanctorum patrum synodale ex omnibus undique nostræ ditionis ecclesiis congregari concilium: quatenus sancta omnium unanimitas firmiter decerneret, quid credendum sit de adoptione carnis Christi, quam nuper novis assertionibus, & sanctæ Dei universali ecclesiæ antiquis temporibus inauditis, vos ex vestris scriptis innuisse cognovimus. Immo & ad beatissimum Apostolicæ sedis pontificem, de hac nova inventione, nostræ devotionis ter quaterque direximus missos: scire cupientes, quid sancta Romana ecclesia, apostolicis edocta traditionibus, de hac respondere voluisset inquisitione. Nec non & de Britanniæ partibus aliquos ecclesiasticæ disciplinæ viros convocavimus, ut ex multorum diligenti consideratione veritas catholicæ fidei investigaretur, & probatissimis sanctorum patrum hinc inde roborata testimoniis absque ulla dubitatione teneatur. Idcirco vobis per singulos libellos dirigere curavimus, quid prædictorum patrum pia unanimitas, & pacifica perscrutatio, auctoritate ecclesiastica inveniret, statuisset, confirmaret.

Primo quid [a] dominus apostolicus, cum sancta Romana ecclesia, & episcopis illis in partibus quaquaversum commorantibus, & catholicis doctoribus sentiret, sub unius libelli tenore statuimus.

[a] Ms. Domnus.

Deinde secundo loco, quid ecclesiastici doctores & sacerdotes ecclesiarum Christi de propinquioribus Italiæ partibus, cum Petro Mediolanensi archiepiscopo, & Paulino Forojulianensi vel Aquileiensi patriarcha, viris in Domino valde venerabilibus, intelligi vel firmiter credi voluissent, suis propriis responsionibus exaratum posuimus libellum, quia ipsi quoque præsentes nostro synodali conventui adfuerunt.

Post hæc tenet & tertius libellus orthodoxam sanctorum patrum episcoporum, & virorum venerabilium fidem, qui in Germaniæ, Galliæ, Aquitaniæ, & Britanniæ partibus dignis Deo deserviunt officiis, vestrisque objectionibus sanctarum scripturarum testimoniis roboratas obtinet responsiones.

Dein quarto loco meæ propriæ unanimitatis, cum his sanctissimis prædictorum patrum decretis, & ca-

Anno Christi 794.

tholicis statutis consensum subnexui, sicut vosmetipsi in vestra epistola, quam meo specialiter assignastis nomini, rogare curastis: id est, ne paucorum subdolis assertionibus consentirem, sed plurimorum testimoniis roboratam fidem firmiter tenerem. Facio certissime, Deo Domino meo Jesu Christo donante, horum me sanctissimæ multitudini & probatissimæ auctoritati in veræ fidei professione firmiter associans. Nec vestræ me paucitati in consensione hujus novæ assertionis socium admitto: sed Apostolicæ sedi, & antiquis ab initio nascentis ecclesiæ & catholicis traditionibus tota mentis intentione, tota cordis alacritate conjungo. Quidquid in illorum legitur libris, qui divino Spiritu afflati, toto orbi a Deo Christo dati sunt doctores, indubitanter teneo: hoc ad salutem animæ meæ sufficere credens, quod sacratissimæ evangelicæ veritatis pandit historia, quod apostolica in suis epistolis confirmat auctoritas, quod eximii sacræ scripturæ tractatores, & præcipui Christianæ fidei doctores, ad perpetuam posteris scriptum reliquerunt memoriam. Cum his quoque doctoribus, & sanctæ ecclesiæ pastoribus, veram prædico fidem, quos in præsenti tempore ille nobis dedit luminaria, qui dixit: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* (Matth. 28.)

Hi sunt propugnatores fidei nostræ, hi sunt rectores per diversas sedes civitatis Christi: cujus antemurale est fides catholica, & caritas firmissimus murus, & propugnacula divinarum testimonia scripturarum: & divitiæ salutis in ea sunt sapientia & scientia, & spes portarum custodia: quæ quatuor clavibus, id est, prudentia, justitia, fortitudine, & temperantia, piis aperiuntur animis. Hujus vero civitatis ipse Dei verus & proprius Filius, Deus verus, homo verus, Jesus Christus, Dominus noster, regali præsidet potentia: cujus gratia totam illius civitatis structuram regit, defendit, & exaltat. Quisquis ad hanc civitatem, recta sibi prævіante fide, manus bonorum operum habens plenissimas, pervenire festinat, apertas inveniet portas, & Regem regum cum millibus sanctorum agminum obviare sibi gaudebit. Sed & gratias vobis agimus de instantia orationum vestrarum, quibus memoriam nostri assidue vos habere dixistis: optantes ut preces vestræ acceptabiles sint Domino Deo Salvatori nostro: & ut ipse per suam misericordiam dignos vos efficiat exaudiri, & ad unitatem sanctæ suæ ecclesiæ revocare dignetur, & ejusdem pietatis humeris in sanctæ matris ecclesiæ reportet ovile, qua de cælis veniens ovem requirere perditam, inventamque cum triumpho gloriæ ad sedem paternæ majestatis revexit.

Illud quoque, quod vobis nostram pietatem flagitare placuit, quatenus in præsentia nostra libelli vestri legeretur textus, & perscrutante plurimorum consilio, quid in eo rectæ fidei sanctionibus consentiens inveniretur: fecimus sicut petistis, collectis undique, veluti præfati sumus, ecclesiasticis doctoribus, & populi Christiani rectoribus: nobisque omnibus pacifico unanimitatis choro consedentibus eumdem libellum a capite calce tenus per distinctiones uniuscujusque sententiæ, & per interrogationes vel responsiones, prout cuique libuit, perlegere jussimus. Quid vero de eo libello præsules ecclesiarum Christi, fideique catholicæ doctores intellexissent, non opus est mihi in hac mea iterare epistola, dum illorum libellus proprius hoc vobis evidenter ostendit.

Scriptam itaque in epistola vestra hujusmodi obsecrationem invenimus: « Poscentes vos per eum, qui pro « te in cruce manus innoxias extendit, & pro te sanguinem « pretiosum effudit, & pro te mortem pertulit & « sepulturam, ad liberandos electos ad infernum descendit, « & pro te resurgens, tibi viam ad cælos revertendi, « scilicet ad cælestem patriam, demonstravit, ut « per teipsum arbiter sedeas. Ecce ego vestris petitionibus satisfaciens, congregationi sacerdotum auditor & arbiter assedi. Discrevimus, & Deo donante decrevimus, quid esset de hac inquisitione firmiter tenendum. Sed modo per eamdem obsecrationem vos iterum iterumque obtestor, ut in pacifica unanimitate, & catholicæ fidei professione nobiscum firmiter maneatis: nec vos doctiores æstimetis universali sancta Dei ecclesia. Eam fidem tenete, quam orthodoxi patres in suis nobis symbolis scriptam reliquerunt. Et nolite plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. Nec ratiocinando humano ingenio divina vos mysteria investigare arbitremini: sed magis credendo honorate, quæ humana fragilitas temere perscrutando invenire non valet.

Exemplum mihi Constantini Imperatoris proposuistis, cujus initium beatum Isidorum laudasse dicitis, & finem doluisse: quod ne mihi accidat per quemdam Beatum, quem Antiphrasium cognominastis, benigne suadetis. Hoc etiam, divina miserante gratia, præcavere satago: non ab illo tantummodo, sed etiam ab omnibus, qui aliquid rectæ fidei contrarium docere videntur. Assiduaque devotione Dominum deposco, & quoscumque ex filiis sanctæ matris ecclesiæ valeo, mihi in hac petitione adjutores convoco; ne me alicujus verbosa adulatio, vel fraudulenta laudatio decipiens, a via veritatis avertat: sæpius cum propheta decantans: *Corripiet me justus in misericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.* (Psalm. 140.) Vos vero vobismetipsis cavete, quod nos fraterno admonuistis amore procurantes diligentissime: omnipotentisque Dei vobis assiduis precibus clementissimam convocate gratiam, ne callida antiqui hostis versutia sensus vestros in aliqua parte corrumpat; & pejus fiat interius diaboli servitium, quam exterius gentis inimicæ. Eumque exspectate redemptorem, quem salutis vestræ habuistis auctorem. Illum glorificate in corde, & portate in corpore; & dignam in vobis illi præparate habitationem in fide, quæ per dilectionem operatur: quatenus vos illius gloriosa potentia, & ineffabilis misericordia, ab utriusque servitutis molestia, exteriore scilicet & interiore, liberet & custodiat; & in magno die ante conspectum gloriæ suæ cum multiplicibus laboris vestri divitiis gloriosos stare concedat: & vocem optabilem cum operatoribus apostolicæ fidei audire faciat: *Venite benedicti Patris mei: percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi.* (Matth. 25.) Paratum igitur vobis regnum ab origine mundi indubitata veritatis promissione speratis, si catholicæ fidei unanimitati vosmetipsos adjungere curetis. Exteriores servitutis molestias interna fidelitatis spe consolamini. Oculos mentis vestræ ad eum erigite, qui vos eripuit de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filii dilectionis suæ.

Hactenus, antequam hujus adoptionis in Christo nomen a vobis exortum nostros offenderet animos, vos germanitatis amore dileximus. Et si nos vestrum corporale servitium contristaret, rectitudo tamen fidei catholicæ lætificavit in vobis. Nunc vero duplici pro vobis affligimur mœrore, diabolica fraude deceptis in corde, & inimica servitute oppressis in corpore. Sed redite, obsecro, ad unitatem sanctæ matris ecclesiæ, ut vos eruat de angustia servitutis terrenæ, qui vos per baptismi gratiam a vinculo liberavit originalis peccati. Exspoliastis veterem hominem, quomodo iterum, fraude decepti maligna, induamini illo? Adoptionis filii Deo Patri facti estis per eum qui non est adoptivus, sed proprius; state per fidei inviolabilem

confessionem in libertate filiorum Dei, & nolite infidelitatis jugum subire. Expellite vincula diabolicæ deceptionis de cordibus: quatenus Deus Christus, qui solvit compeditos, excutiat catenam gentis inimicæ de manibus vestris. Habetis nos, divina auxiliante gratia, cooperatores gaudii vestri, si vos nobiscum catholicæ fidei vultis esse prædicatores. Certissimum itaque ibi erit divinæ miserationis auxilium, ubi una est totius ecclesiæ caritas, & una veræ fidei confessio. Ad multitudinem populi Christiani, & ad sacerdotalis concilii unanimitatem revertimini. Si enim duorum vel trium sancto pioque consensui, secundum suam promissionem, Dominum esse præsentem non dubitamus; quanto magis ubi tot sanctissimi patres, tot venerabiles fratres, tot filii piæ matris ecclesiæ, in nomine illius pacifica conveniunt unanimitate, eum adesse medium non est dubitandum, & illorum regere consilia, qui sui nominis laudem quætere dignoscuntur?

Ad confirmanda igitur corda vestra in fide & veritate, hanc nostri nominis, fraterna instigante caritate, epistolam scribere curavimus: optantes ut nostra, quam habemus pro fide catholica, proficiat devotio, & vos divina clementia ad fidem reducat catholicam. Ante igitur quam hujus sæpe dicti scandali a vobis oriretur offensio, duplici caritate, sicut prædiximus, dileximus vos; id est, in orationibus nostris per omnes regni nostri ecclesias habuimus socios, & vestri memoriam quotidie facientes: itidem quoque & Deo auxiliante, voluntatem habuimus vos liberare a servitio sæcularis necessitatis, secundum temporis oportunitatem, & vestri consilii adhortationem. Nunc vero hac duplici caritate (quod sine dolore non dicimus) fraudastis vosmetipsos, non intelligentes vos fraude diabolica esse deceptos: ut utroque juvamine vos denudaret, id est, participatione fidei, & orationum nostrarum, vel solatio auxilii nostri. Videte, videte, quam grande malum advesum vosmetipsos habetis factum, quod nequaquam ausi sumus orare pro vobis, sicut pro fidelibus sanctæ Dei eclesiæ filiis; nec vos adjuvare quomodo fratres in vestris maximis necessitatibus. Quapropter revertimini ad hanc duplicem consolationem, & abjicite a vobis hanc malignam diabolicæ fraudis versutiam, ut possitis nobiscum consortium habere in omni caritate & auxilio opportuno. Post hanc vero correptionem, sive admonitionem apostolicæ auctoritatis & synodalis unanimitatis, si non resipiscitis ab errore vestro, scitote omnino vos pro hæreticis haberi, nec ullam vobiscum communionem pro Deo audemus habere. Currite dum lucem habetis, ne tenebræ vos anathematis apprehendant; unde non potestis pedes vestros explicare, sed æterna damnatione irretitos esse lugebitis. Adhuc enim pia mater ecclesia revocat vos ad gremium suæ misericordiæ, volens vos Deo nutrire in filios. Tantum nolite vos abstrahere ab ejus pietate, qui vos vocavit in regnum filii dilectionis suæ.

Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, factorem cæli & terræ, visibilium omnium & invisibilium. Credimus & in unum Dominum nostrum Jesum Christum, Filium Dei unigenitum, natum ex Patre ante omnia sæcula, & ante omnia tempora: lumen de lumine, Deum verum de Deo vero: natum, non factum: naturalem, non adoptivum: per quem omnia facta sunt, cælestia & terrestria, unius essentiæ & unius substantiæ cum Patre. Credimus & in Spiritum sanctum, Deum verum, vivificatorem omnium, a Patre & Filio procedentem, cum Patre & Filio coadorandum & conglorificandum. Credimus eamdem sanctam Trinitatem, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, unius esse substantiæ, unius potentiæ & unius essentiæ tres personas, & singulam quamque in Trinitate personam plenum Deum, & totas tres personas unum Deum omnipotentem: Patrem ingenitum, Filium genitum, Spiritum sanctum procedentem ex Patre & Filio. Nec Patrem aliquando cœpisse; sed sicut semper est Deus, ita semper & Pater est, quia semper habuit Filium. Æternus Pater, æternus Filius, æternus & Spiritus sanctus ex Patre Filioque procedens. Unus Deus omnipotens, Pater & Filius & Spiritus sanctus, ubique præsens, ubique totus, Deus æternus, ineffabilis, incomprehensibilis. In qua sancta Trinitate nulla est persona vel tempore posterior, vel gradu inferior, vel potestate minor: sed per omnia æqualis Patri Filius, æqualis Patri & Filio Spiritus sanctus, divinitate, voluntate, operatione, & gloria. Alius tantummodo in persona Pater, alius in persona Filius, alius in persona Spiritus sanctus. Non aliud, sed unum natura, potentia & essentia Deus Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. Credimus ex hac sancta Trinitate Filii tantummodo personam, pro salute humani generis, de Spiritu sancto & Maria Virgine incarnatam: ut qui erat in divinitate Dei Patris Filius, esset & in humanitate hominis matris Filius: perfectus in divinitate Deus, perfectus in humanitate homo: Deus ante omnia sæcula, homo in fine sæculi: verus in utraque substantia Dei Filius, non putativus, sed verus, non adoptione, sed proprietate, una persona Deus & homo, unus mediator Dei & hominum: in forma Dei æqualis Patri, in forma servi minor Patre: in forma Dei creator, in forma servi redemptor. Unus in utroque Dei Filius proprius & perfectus, ad implendam humanæ salutis dispensationem, passus est vera carnis passione, mortuus vera corporis sui morte: surrexit vera carnis suæ resurrectione, & vera animæ resumptione: & eodem corpore, quo passus est, & resurrexit, ascendit in cælos, sedens in dextera Dei Patris: & in eadem forma, qua ascendit, venturus judicare vivos ac mortuos, cujus regni non erit finis. Prædicamus unam sanctam Dei ecclesiam toto orbe diffusam, locis separatam, fide & caritate conjunctam: & veram remissionem peccatorum in eadem ecclesia, sive per baptismum, sive per pœnitentiam, divina donante gratia, & bona voluntate hominis cooperante. Credimus & omnes homines resurrecturos esse, & singulos secundum sua opera judicari. Impios æternis suppliciis damnandos cum diabolo & angelis ejus: sanctos vero æterna gloria coronandos cum Christo & sanctis angelis ejus in sæcula sempiterna.

Hæc est fides catholica, & ideo nostra, optamus etiam & vestra: quia una est fides, & unum baptisma, & unus Dominus noster Jesus Christus, qui est Deus verus, & verus homo; verus Deus, & verus Dei Filius; in utraque natura unus idemque mediator Dei & hominum homo Jesus Christus, qui est Deus benedictus in sæcula. Hanc fidem vos, carissimi fratres, firmiter tenere in commune deprecamur: & si aliter antea in quolibet verbo sensistis, corrigite vosmetipsos, & ad unitatem sanctæ Dei ecclesiæ pura fide festinate: & contentiones nominum, novitatesque vocum devitate: quia juxta apostolum, non est hæreticus nisi ex contentione. Vos igitur quia pauci estis, unde putatis vos aliquid verius invenire potuisse, quam quod sancta universalis toto orbe diffusa tenet ecclesia? Sub tegmine alarum illius requiescite, ne vos avida diaboli rapacitas, si foris inveniat, nefando gutture devoret. Redite ad pium matris ecclesiæ gremium. Illa vos foveat & nutriat, donec occurratis in virum perfectum, & in plenitudinem corporis Christi. Ha-

ANNO CHRISTI 794.

betote nos cooperatores salutis vestræ catholicæ pacis auxiliatores: & societas nostra sit in Christo Jesu Domino nostro, qui vos nobiscum incorruptos & immaculatos fide pariter & opere custodiat, & constituat ante conspectum gloriæ suæ incontaminatos & irreprehensibiles, & perpetuæ beatitudinis heredes pariter perficiat in æternum. Amen.

V.

CANONES CONCILII FRANCOFORDIENSIS.

Hos primum in lucem edidit P. Jacobus Sirmondus ex cod. mss. sancti Remigii Remensis. Prius erant in fine operum Alcuini, sed mutili.

Tituli Capitulorum.

I. *Damnata hæresis Elipandi & Felicis episcoporum, qui in Dei Filio adoptionem asserebant.*
II. *Synodus Græcorum de adorandis imaginibus rejecta.*
III. *De indulgentia Tassiloni duci Baioariæ a Carolo rege concessa.*
IV. *De stabili pretio annonæ, tum privatæ, tum publicæ.*
V. *De novis denariis, ut ab omnibus ubique recipiantur.*
VI. *Ut episcopi justitias faciant in suis parochiis.*
VII. *Ut episcopus non migret de sua civitate, nec presbyter, aut diaconus, de sua ecclesia.*
VIII. *De altercatione Viennensis & Arelatensis episcopi: & de Tarentasia, Ebreduno, & Aquis.*
IX. *De purgatione & reconciliatione Petri episcopi.*
X. *Gerbodo incertæ ordinationis episcopo dignitas abrogata.*
XI. *Ut monachi a sæcularibus negotiis & placitis abstineant.*
XII. *Ut reclusi nisi ex episcopi & abbatis approbatione non fiant.*
XIII. *Ut abbas cum suis dormiat monachis.*
XIV. *Cellarii in monasteriis quales eligendi sunt.*
XV. *De monasteriis ubi corpora sanctorum sunt.*
XVI. *Ut pro introëuntibus in monasterium præmia non exigantur.*
XVII. *Ut abbas sine consensu episcopi non eligatur.*
XVIII. *Nulla ex culpa monachos abbati cæcare, aut mutilare licet.*
XIX. *Ne clerici aut monachi tabernas ingrediantur.*
XX. *Episcopus canones & regulam scire debet.*
XXI. *Dies Dominica quomodo observanda.*
XXII. *Ne in villis aut vicis ordinentur episcopi.*
XXIII. *Servum sine domini licentia nemo recipiat, vel ordinet.*
XXIV. *Ut clerici & monachi in proposito permaneant.*
XXV. *Ut decimas & nonas ecclesiæ solvant qui debent, & omnes decimam de sua proprietate.*
XXVI. *Ut ecclesiæ per eos restaurentur qui beneficia habent, & ut inde ablata restituantur.*
XXVII. *Ut clerici alieni sine commendatitiis non recipiantur, & qui nunc sunt, redeant ad ecclesias suas.*
XXVIII. *Ut absolute nullus ordinetur.*
XXIX. *Ut episcopus sibi subditos rite doceat.*
XXX. *De altercationibus clericorum inter se, vel cum laicis.*
XXXI. *Ut conjurationes non fiant.*
XXXII. *Ut monasteriorum disciplina servetur.*
XXXIII. *Ut orationem Dominicam, & symbolum fidei omnes doceantur.*
XXXIV. *De avaritia & cupiditate.*
XXXV. *De hospitalitate.*
XXXVI. *Ut criminosis accusare non liceat.*
XXXVII. *De reconciliatione.*
XXXVIII. *Ut presbyteri contumaces cum regia capella clericis non communicent.*
XXXIX. *De judicio presbyteri in crimine deprehensi.*
XL. *De suscipienda cura puellarum, quæ parentibus privatæ sunt.*
XLI. *Ut episcopus extra propriam sedem ultra tres hebdomadas non hæreat: & in episcopi rebus post ejus obitum quis succedat.*
XLII. *Quinam sancti in ecclesia venerandi sint.*
XLIII. *De arboribus & lucis destruendis.*
XLIV. *Ut electi utrimque judices non spernantur.*
XLV. *Ut parvuli ad sacramenta non trahantur.*
XLVI. *Ut in velandis virginibus canones observentur.*
XLVII. *Abbatissæ quæ regulariter non vivunt, deponendæ.*
XLVIII. *Ut oblationes quæ in ecclesia fiunt, dispenset episcopus.*
XLIX. *Ut presbyter ante annos XXX. non ordinetur.*
L. *Ut post Missarum solemnia pax invicem detur.*
LI. *Ut nomina ante oblationem non recitentur.*
LII. *Quod non in tribus tantum linguis orandus sit Deus.*
LIII. *Ut episcopi & presbyteri canones non ignorent.*
LIV. *Quatenus ecclesiæ ab ingenuis constructa tradi, aut vendi queant.*
LV. *De licentia Hildeboldi archicapellani.*
LVI. *De Alcuino, quem rex synodo commendavit.*

CANONES.

I.

CONjungentibus[a], Deo favente, apostolica auctoritate, atque piissimi domni nostri Caroli regis jussione anno XXVI. principatus sui, cunctis regni Francorum, seu Italiæ, [b]Aquitaniæ provinciæ episcopis ac sacerdotibus synodali concilio, inter quos ipse mitissimus sancto interfuit conventui. Ubi in primordio capitulorum exortum est de impia ac nefanda hæresi Elipandi Toletanæ sedis episcopi, & Felicis Orgellitanæ, eorumque sequacibus, qui male sentientes in Dei Filio asserebant adoptionem. Quam omnes qui supra sanctissimi patres, & respuentes una voce contradixerunt, atque hanc hæresim funditus a sancta ecclesia eradicandam statuerunt.

a Sic est. convenientibus.

b Aquitaniæ, Provinciæ, interposita virgula quam expunxerunt Sirmondi editio, & prior Regia, inquit P. Labbeus.

II.

Allata est in medium quæstio de nova Græcorum synodo, quam de adorandis imaginibus Constantinopoli fecerunt: in qua scriptum habebatur, ut qui imaginibus sanctorum, ita ut deificæ Trinitati, servitium aut adorationem non impenderent, anathema judicarentur. Qui supra sanctissimi patres nostri omnimodis adorationem & servitutem renuentes contempserunt, atque consentientes condemnaverunt.

III.

His peractis, de Tassilone definitum est capitulum, qui dudum Bajoariæ dux fuerat, sobrinus videlicet domni Caroli regis. In medio sanctissimi adstitit concilii veniam rogans pro commissis culpis, tum quas tempore domni Pipini regis adversus eum, & regnum Francorum commiserat, quam & quas postea sub tempore domni nostri piissimi Caroli regis, in quibus fraudator fidei suæ exstiterat, indulgentiam ut ab eo mereretur accipere, humili petitione visus est postulasse. Dimittens videlicet puro animo iram atque omne scandalum de parte sua, quæque in eo perpetrata fuissent, & sciebat: nec non omnem justitiam & res proprietatis, quantum illi aut filiis vel filiabus suis in

ANNO CHRISTI 794.

ducatu Bajoariorum legitime pertinere debuerant, gurpivit atque projecit, & in postmodum omni lite calcanda, sine ulla repetitione indulsit, & filios ac filias suas in illius misericordia commendavit. Et idcirco domnus noster misericordia motus præfato Tassiloni gratuito animo, & culpas perpetratas indulsit, & gratiam suam pleniter concessit, & in sua eleemosyna eum in amore dilectionis visus est suscepisse, ut securus de Dei misericordia exsisteret inantea. Unde tres breves ex hoc capitulo uno tenore conscriptos fieri præcepit. Unum in palatio retinendum, alterum præfato Tassiloni, ut secundum haberet in monasterio, dandum tertium vero in sacri palatii capella recondendum fieri jussit.

IV.

Statuit piissimus noster, consentiente sancta synodo, ut nullus homo, sive ecclesiasticus, sive laïcus sit, unquam carius vendat annonam, sive tempore abundantiæ, sive tempore caritatis, quam modium publicum & noviter statutum. De modio de avena, denarius unus, modio ordei denarii duo, modio sigali denarii tres, modio frumenti denarii quatuor. Si vero in pane vendere voluerit, duodecim panes de frumento, habentes singulos libras duas, pro denario dare debeat, sigalarios quindecim æquo pondere pro denario; ordeaceos viginti similiter pensantes, avenaceos viginti quinque similiter pensantes. De annona vero publica domni regis, si venumdata fuerit, de avena modii duo pro denario, ordeo denario uno, sigalo denariis duobus, frumento modius denariis tribus. Et qui nostrum habet beneficium, diligentissime prævideat, quantum potest Deo donante, ut nullus ex mancipiis ad illud pertinentibus beneficium fame moriatur: & quod superest ultra illius familiæ necessitatem, hoc libere vendat jure præscripto.

V.

De denariis autem certissime sciatis nostrum edictum, quod in omni loco, in omni civitate, & in omni emporio similiter vadant isti novi denarii, & accipiantur ab omnibus. Si autem nominis nostri nomisma habent, & mero sunt argento, pleniter pensantes, si quis contradicit eos in ullo loco, in aliquo negotio emptionis vel venditionis, si ingenuus est homo, quindecim solidos componat ad opus regis: si servilis conditionis, si suum est illud negotium proprium, perdat illud negotium, aut flagelletur nudus ad palum coram populo. Si autem ex jussione domini sui fecerit, tunc ille dominus solidos quindecim componat, si ei approbatum fuerit.

VI.

Statutum est a domno rege, & sancta synodo, ut episcopi justitias faciant in suis parochiis. Si non obedierit aliqua persona episcopo suo de abbatibus, presbyteris, diaconibus, subdiaconibus, monachis, & ceteris clericis, vel etiam aliis, in ejus parochia, veniant ad metropolitanum suum, & ille dijudicet causam cum suffraganeis suis. Comites quoque nostri veniant ad judicium episcoporum. Et si aliquid est, quod episcopus metropolitanus non possit corrigere vel pacificare, tunc tandem veniant accusatores cum accusato cum litteris metropolitani, ut sciamus veritatem rei.

VII.

Definitum est etiam a domno rege, & sancta synodo, ut episcopus non migret de civitate in civitatem, sed curam habeat ecclesiæ suæ. Similiter presbyter, & diaconus maneat in sua ecclesia canonice.

VIII.

De altercatione Ursionis Viennensis episcopi, & Elisanti Arelatensis episcopi, lectæ sunt epistolæ beati Gregorii, Zosimi, Leonis, & Symmachi, quæ definierunt eo quod Viennensis ecclesia quatuor suffraganeas habere sedes deberet, quibus illa quinta præmineret; & Arelatensis ecclesia novem suffraganeas habere deberet, quibus ipsa præmineret. De Tarentasia vero, & Ebreduno, sive Aquis, legatio facta est ad sedem Apostolicam; & quidquid per pontificem Romanæ ecclesiæ definitum fuerit, hoc teneatur.

IX.

Definitum est etiam ab eodem domno nostro rege, sive a sancta synodo, ut Petrus episcopus contestans coram Deo & angelis ejus juraret cum duobus aut tribus, sicut sacrationem suscepit, aut certe cum suo archiepiscopo, quod ille in mortem regis, sive in regnum ejus non consiliasset, nec ei infidelis fuisset. Qui episcopus, dum cum quibus juraret non invenisset, elegit sibi ipse, ut suus homo ad Dei judicium iret: & ille testaretur absque reliquiis, & absque sanctis evangeliis, solummodo coram Deo, quod ille innocens esset, & secundum ejus innocentiam Deus adjuvaret illum suum hominem, qui ad illud judicium exiturus erat. Et exivit tamen ejus homo ad judicium Dei, neque per regis ordinationem, neque per sanctæ synodi censuram, sed spontanea voluntate. Qui etiam a Domino liberatus, idoneus exivit. Clementia tamen regis nostri præfato episcopo gratiam suam contulit, & pristinis honoribus eum ditavit, nec passus est eum esse sine honore, quem prospexit de composito crimine nihil male meruisse.

X.

Definitum quidem a domno rege, & a sancta synodo esse dignoscitur, ut Gerbodus, qui se episcopum esse dicebat, & suæ ordinationis testes non habuit, qui tamen episcopalia a Magenardo metropolitano episcopo consecutus est; qui etiam professus est diaconum & presbyterum non secundum canonicam ordinationem ordinatum esse; ut ab eodem gradu episcopatus, quem se habere dicebat, deponeretur a prædicto metropolitano, sive a comprovincialibus episcopis.

XI.

Ut monachi ad sæcularia negotia, neque ad placita exercenda non exeant; nisi ita faciant sicut ipsa regula præcepit.

XII.

Ut reclusi non fiant, nisi quos ante episcopus provinciæ, atque abbas comprobaverint, & secundum eorum dispositionem in reclusionis loco ingrediantur.

XIII.

Ut abbas cum suis dormiat monachis secundum regulam sancti Benedicti.

XIV.

Ut cellarii in monasteriis avari non eligantur: sed tales electi sint, quales regula sancti Benedicti docet.

XV.

De monasterio ubi corpora sanctorum sunt, ut habeat oratorium intra claustrum, ubi peculiare officium, & diuturnum fiat.

XVI.

Audivimus enim quod quidam abbates cupiditate ducti præmia pro introëuntibus in monasterium requirant. Ideo placuit nobis, & sanctæ synodo, ut pro suscipiendis in sancto ordine fratribus nequaquam pecunia requiratur; sed secundum regulam sancti Benedicti suscipiantur.

XVII.

Ut abbas in congregatione non eligatur, ubi jussio

regis fuerit, nisi per consensum episcopi loci illius. A

XVIII.

Abbates qualibet culpa a monachis commissa, nequaquam permittimus coecare, aut membrorum debilitatem ingerere, nisi regulari disciplinæ subjaceant.

XIX.

Ut presbyteri, diaconi, monachi, & clerici, tabernas ad bibendum non ingrediantur.

XX.

Ut episcopum canones & regulam non liceat ignorare.

XXI.

Ut dies Dominica a vespera usque in vesperam servetur. B

XXII.

Quod non oporteat in villis, nec in vicis, episcopos ordinari.

XXIII.

De servis alienis, ut a nemine recipiantur, neque ab episcopis sacrentur sine licentia dominorum.

XXIV.

De clericis & monachis, ut in suo proposito permaneant.

XXV.

Ut decimas & nonas, sive census, omnes generaliter donent qui debitores sunt, ex beneficiis & rebus ecclesiarum, secundum priora capitula domni regis. Et omnis homo ex sua proprietate legitimam decimam ad C ecclesiam conferat. Experimento enim didicimus, in anno quo illa valida fames irrepsit, ebullire vacuas annonas a dæmonibus devoratas, & voces exprobrationis auditas.

XXVI.

Ut domus ecclesiarum, & tegumenta ab eis fiant emendata, vel restaurata, qui beneficia exinde habent. Et ubi repertum fuerit per veraces homines, quod lignamen, & petras, sive tegulas, quæ in domibus ecclesiarum fuerint, & modo in domo sua habeat, omnia in ecclesia fiant restaurata, unde abstracta fuerunt.

XXVII.

De clericis, ut nequaquam de ecclesia ad aliam ecclesiam transmigrent, neque recipiantur, sine conscientia episcopi, & litteris commendatitiis, de cujus D diœcesi fuerunt; ne forte discordia exinde veniat in ecclesia. Et ubi modo tales reperti fuerint, omnes ad eorum ecclesias redeant, & nullus eos posthæc retinere audeat, postquam episcopus aut abbas suus eos recipere voluerit. Et si forte senior ignorat, ubi suum requirere debet clericum; cum quo fuerit, ipse eum sub custodia retineat, & non permittat eum vagari aliubi, usquedum domino suo restituatur.

XXVIII.

Ut non absolute ordinentur.

XXIX.

Ut unusquisque episcopus sibi subditos bene doceat & instruat: ita ut in domo Dei semper digni inveniantur, qui canonice possint fieri electi. E

XXX.

De clericis ad invicem altercantibus, aut contra episcopum suum agentibus, ut sicut canones docent, ita omnimodis peragant. Et si forte inter clericum & laïcum fuerit orta altercatio, episcopus & comes simul conveniant, & unanimiter inter eos causam definiant secundum rectitudinem.

XXXI.

De conjurationibus & conspirationibus, ne fiant; & ubi sunt inventæ, destruantur.

XXXII.

Ut monasteria secundum canonicam institutionem fiant custodita.

XXXIII.

Ut fides catholica sanctæ Trinitatis, & oratio Dominica, atque symbolum fidei, omnibus prædicetur & tradatur.

XXXIV.

De avaritia & cupiditate calcanda.

XXXV.

De hospitalitate sectanda.

XXXVI.

De criminosis, ut non habeant vocem accusandi majores natu, aut episcopos suos.

XXXVII.

De reconciliatione tempore necessitatis.

XXXVIII.

De presbyteris qui contumaces fuerint contra episcopos suos, ut nequaquam communicent cum clericis qui in capella regis habitant, nisi reconciliati ab episcopo suo, ne forte canonica excommunicatio super eos exinde veniat.

XXXIX.

Si presbyter in criminali opere fuerit deprehensus, ad episcopum suum ducatur, & secundum canonicam institutionem constringatur. Et si forte negare voluerit, & accusator comprobationem dare non potuerit, & coram episcopo definitum esse nequiverit, tunc ad universale concilium illorum ratio deferatur.

XL.

De puellis quæ a parentibus privatæ fuerint, ut sub episcoporum & presbyterorum providentia gravioribus feminis commendentur, sicut canonica docet auctoritas.

XLI.

Ut nullus episcopus propriam sedem amittat aliubi frequentando, aut in propriis rebus suis manere audeat amplius quam tres hebdomadas. Et propinqui vel heredes episcopi, res quæ ab episcopo sunt acquisitæ, aut per comparationes, aut traditiones, postquam fuerit ordinatus, nequaquam post ejus obitum hereditare debeant; sed ad suam ecclesiam catholicæ. Illæ autem, quas prius habuit, nisi traditionem ad ecclesiam ex eis fecerit, heredibus & propinquis succedant.

XLII.

Ut nulli novi sancti colantur, aut invocentur, nec memoriæ eorum per vias erigantur: sed hi soli in ecclesia venerandi sint, qui ex auctoritate passionum, & vitæ merito electi sunt.

XLIII.

De arboribus & lucis destruendis canonica observetur auctoritas.

XLIV.

Ut electi judices de utrisque partibus non spernantur.

XLV.

De eorum testibus canonica sit observatio: & parvuli non trahantur ad sacramentum, sicut Guntbadingi faciunt.

XLVI.

De virginibus, quo tempore velandæ sint, vel quibus occupationibus ante annos XXV. detinendæ, si necessitas compellit, ea quærantur, quæ in canone scripta.

XLVII.

De abbatissis, quæ canonice aut regulariter non vivunt, episcopi requirant, & regi annuntient, ut ab honore priventur.

ANNO CHRISTI 794.

XLVIII.

De oblationibus quæ in ecclesia vel in usus pauperum conferuntur, canonica observetur norma; & non ab aliis dispensentur, nisi cui episcopus ordinavit.

XLIX.

De presbyteris ante XXX. ætatis annum non ordinandis.

L.

Ut confectis sacris mysteriis in Missarum solemniis omnes generaliter pacem ad invicem præbeant.

LI.

De non recitandis nominibus antequam oblatio offeratur.

LII.

Ut nullus credat quod non nisi in tribus linguis Deus orandus sit: quia in omni lingua Deus adoratur, & homo exauditur, si justa petierit.

LIII.

Ut nulli episcoporum & sacerdotum liceat sacros canones ignorare.

LIV.

De ecclesiis quæ ab ingenuis hominibus construuntur, licet eas tradere, aut vendere: tantummodo ut ecclesia non destruatur, sed serventur quotidie honores.

LV.

Dixit etiam dominus rex in eadem synodo, se a sede Apostolica, id est, ab Hadriano pontifice, licentiam habuisse, ut Angilramnum archiepiscopum in suo palatio assidue haberet propter utilitates ecclesiasticas. Deprecatus est eamdem synodum, ut eo modo sicut Angilramnum habuerat, ita etiam Hildeboldum episcopum habere debuisset; quia & de eodem, sicut & de Angilramno, apostolicam licentiam habeat. Omnis synodus consensit, & placuit eis eum in palatio esse debere propter utilitates ecclesiasticas.

LVI.

Commonuit etiam, ut Alcuinum ipsa sancta synodus in suo consortio, sive in orationibus recipere dignaretur, eo quod esset vir in ecclesiasticis doctrinis eruditus. Omnis namque synodus secundum admonitionem domini regis consensit, & eum in eorum consortio, sive in orationibus receperunt.

Incipit epistola Paulini [a] patriarchæ Forojuliensis edita in loco celebri, nomen Francofurt, in synodo magna contra Felicem hæreticum, de Heistulfo qui uxorem suam occidit causa adulterii propter unius testimonium.

Ex ms. codice Parisiensis Collegii Societatis JESU, collato cum capite quadragesimo libri VI. decretorum Burcardi Vormatiensis ecclesiæ episcopi.

ADmonere te cum lacrymis & multo gemitu cordis curaveram, filii Heistulfe, si tamen filius dici debeas, qui tam crudeliter infelix homicidium perpetrasti. Nam occidisti uxorem tuam, partem corporis tui, legitimo tibi matrimonio sociatam, sine mortis causa, non tibi resistentem, non insidiantem quocumque modo vitæ tuæ. Non invenisti eam cum alio viro nefariam rem facientem: sed incitatus a diabolo, impio inflammatus furore, latrocinii more atrocius eam gladio tuo [b] crudelior omni bestia interemisti. Et nunc post mortem ejus addis iniquitatem super iniquitatem, filiorum tuorum improbe prædo: Qui matri non pepercisti, & ideo filios tuos orphanos esse fecisti, inducere vis super eam mortis causam post mortem per unum homicidam & reprobum testem [c].

A Cum nec secundum evangelium, nec ulla divina humanaque lex unius testimonio etiam idonei quempiam condemnat vel justificat. Quanto magis per istum flagitiosissimum & tam scelestissimum, nec illa debuit viva condemnari, nec tu poteris post ejus mortem excusari. Prius causa criminis subtiliter in veritate fuerat investiganda, & tunc si rea fuisset inventa secundum legis tramitem debuit excipere ultionis vindictam. Nam etsi verum (quod absit) fuisset, sicut adulter ille mentitus est, post octo annos pœnitentia forsitan peracta dimittere eam per approbatam causam poteras, si voluisses: occidere eam tamen nullatenus debuisses. *Non enim vult Deus mortem peccatoris, sed ut convertatur ad pœnitentiam & vivat.* B [a] Idcirco placeat tibi consilium nostrum, & fac hoc quod tibi melius & levius videri potest. Miserere animæ tuæ, ut non sis tuus tibimetipsi homicida. Quapropter, homicida, rogamus te, relinque hoc malignum sæculum, quod te traxit ad tam immanissimum peccati facinus. Ingredere in monasterium, humiliare sub manu abbatis, multorum fratrum precibus adjutus. Observa cuncta simplici animo quæ tibi [b] fuerint imperata, si forte ignoscat infinita Dei bonitas peccatis tuis, & refrigeret animam tuam priusquam crucieris perpetuis flammis. [c] Hoc tibi levius & melius esse certissime scias. Sin autem pœnitentiam publicam in domo tua permanens, vel in hoc mundo vis agere, quod tibi gravius & durius & pejus esse non C dubites, ita ut agere debeas te exhortamur. Omnibus diebus quibus vixeris pœnitere. Vinum & omnem siceram non bibas. Carnem nullo unquam tempore ullam quamlibet comedas, præter Pascha & diem Natalis Domini. In pane & aqua & sale pœnitere. In jejuniis, vigiliis & orationibus, atque eleemosynis, omni tempore persevera. Armis numquam cingere, nec causam in quolibet loco litigare præsumas. Uxorem numquam ducere, nec concubinam habere, nec adulterium committere. In balneo numquam lavare, in conviviis lætantium numquam te miscere. In ecclesia segregatus ab aliis Christianis post ostium & postes te similiter reponere. Ingredientium & egredientium te suppliciter orationibus commendare. A comD munione sacri corporis & sanguinis Christi cunctis diebus vitæ tuæ indignum te existimans abstinere. In ultimo tamen exitus vitæ tuæ die pro viatico, si merueris ut sit qui tribuat, tantummodo venialiter ut accipias tibi concedimus.

Sunt & alia multa quæ tibi durius & satis acrius erant juxta tam magnum pondus peccati, infelix, adjicienda. Sed si hæc omnia quæ supra misericorditer dicta sunt, perfecto ordine Domino auxiliante feceris & custodieris, confidimus de immensa Dei clementia remissionem te tuorum habiturum peccatorum: & secundum boni justique pastoris imperantis jussionem resolvit te sancta ecclesia ab hoc vinculo peccati in terris, ut sis per ipsius gratiam, qui eam sanguine E suo acquisivit, salutus in cælis. Sin autem aliter feceris, & sanctæ matris ecclesiæ tam salubrem admonitionem despexeris, ipse tibi sis judex, & in laqueo diabolico irretitus permanebis. Sanguis tuus super caput tuum. Nos alieni a consortio tuo pro aliorum filiorum Dei salute ipso opitulante omni sollicitudine intenti innitimur desudare: & Domini attentius misericordiam quotidie implorare. Qui cum Patre & Spiritu sancto vivit & regnat Deus in trinitate perfecta, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Apud Burchardum post ea verba in margine indicata proxime, lugeas deflenda peccata; sequentia in hunc modum leguntur:

Secundum autem consilium tale est. Arma depone

[a] *Flodoard lib. 3. cap. 21 Historiæ Remensis testatur Hincmarum scripsisse Rodulfo archiepiscopo Bituricensi, de his qui uxores suas interfecerant, atque ad eum misisse sententiam Paulini, quam sibi transmitti petierat.*

[b] *Burchard.* atrocior & crudelior omni bestia, eam gladio tuo interemisti

[c] *Burchard.* incusare vis mortuam. Hoc nec evangelium concedit, nec ulla divina humanaque lex concedit: ut unius testimonio etiam idoneo aliquis condemnetur vel justificetur.

[a] *Burchard.* Duo consilia proponimus tibi. Accepta tecum deliberatione duorum, elige magis quod placeat: & miserere animæ tuæ. Et tu hic in isto angusto tempore positus.

[b] *Burchard.* ab abbate fuerint.

[c] *al.* Istud consilium ut certissime scias levius & facilius est, ut sub alterius custodia lugeas deflenda peccata.

Anno Christi 794.

& cuncta sæcularia negotia dimitte. Carnem & sagimen omnibus diebus vitæ tuæ non comedas, excepto uno die Resurrectionis Domini, & uno die Pentecostes, uno die Natalis Domini: ceteris temporibus in pane & aqua & interdum leguminibus & oleribus pœniteas: in jejuniis, in vigiliis, in orationibus & eleemosynis perseveres omni tempore. Vinum, medonem & mellitam cervisiam numquam bibas, nisi in illis prædictis tribus diebus. Uxorem ne ducas, concubinam non habeas, adulterium non facias, absque spe conjugii perpetuo permaneas. Numquam te laves in balneo, equum non ascendas: causam tuam & alterius in conventu fidelium non agas: in conviviis lætantium numquam sedeas: in ecclesia segregatus ab aliis Christianis post ostium humiliter stes, ingredientium & egredientium orationibus suppliciter te commendes: communione sacri corporis & sanguinis Domini cunctis diebus vitæ tuæ indignum te existimes. In ultimo termino vitæ tuæ pro viatico, si observaveris consilium, ut accipias, tibi concedimus. Sunt & alia multa duriora quæ tibi juxta pondus tanti facinoris essent adjicienda; sed si hæc omnia quæ supra misericorditer dicta sunt, perfecto corde Deo auxiliante perfeceris & custodieris, confidimus de immensa Dei clementia remissionem tuorum peccatorum habiturum: & secundum boni justique pastoris imperium, resolvat te sancta ecclesia ab hoc vinculo peccati in terris, ut per ipsius gratiam, qui eam suo sanguine redemit, sis solutus in cælis. Sin autem aliter feceris, & sanctæ matris ecclesiæ salubre consilium despexeris, ipse tibi sis judex, & in laqueo diaboli quo irretitus teneris maneas, sanguisque tuus sis super caput tuum: nos alieni a consortio tuo: & sub indissolubili anathemate permaneas, donec Deo & sanctæ ecclesiæ satisfacias. *Hæc apud Burcardum loco indicato.*

797.

Ex editione P. Iacobi Sirmondi, Societatis Iesu.

CAPITULARE

THEODULFI EPISCOPI AURELIANENSIS, ad parochiæ suæ sacerdotes.

In quo saluberrima, tum presbyterorum propria, tum communia, quibus subditas sibi plebes informare debeant, vitæ Christianæ documenta describuntur.

TITULI CAPITULORUM.

I.

Anno Christi 797.

Theodulfus fratribus & compresbyteris nostris Aurelianensis parochiæ sacerdotibus, in Domino salutem.

I.

OBsecro, fratres dilectissimi, ut erga subditarum plebium profectum & emendationem vigilantissima cura laboretis: quatenus illis viam salutis ostendentes, & eos verbis & exemplis instruentes, & vos de eorum profectu, & nos de vestro, Domino nostro Jesu Christo auxiliante, fructuosos illi manipulos reportemus. Obsecro etiam fraternitatem vestram, ut hæc capitula, quæ ad emendationem vitæ breviter digessi, assidue legatis, & memoriæ commendetis; & eorum, sive sanctarum scripturarum lectione mores componatis, vitam emendetis, & cum subditis plebibus, opitulante Domino, ad regna cælestia pergere certetis. Veraciter nosse debetis, & semper meminisse, quia nos, quibus regendarum animarum cura commissa est, pro his qui nostra negligentia pereunt rationem reddituri sumus: pro his vero, quos verbis & exemplis lucrati fuerimus, præmium æternæ vitæ percipiemus. Nobis enim a Domino dictum est: *Vos estis sal terræ*. (Matth. 5.) Quod si populus fidelis cibus est Dei, ejus cibi condimentum nos sumus. Scitote vestrum gradum nostro gradui secundum, & pæne conjunctum esse. Sicut enim episcopi Apostolorum in ecclesia, ita nimirum presbyteri ceterorum discipulorum Domini vicem tenent: & illi tenent gradum summi pontificis Aaron, isti vero filiorum ejus. Unde oportet vos semper memores esse tantæ dignitatis, memores vestræ consecrationis, memores sacræ quam in manibus suscepistis unctionis; ut nec ab eadem dignitate degeneretis, nec vestram consecrationem irritam faciatis, nec manus sacro unguine delibutas peccando polluatis: sed cordis & corporis munditiam conservantes, plebibus exemplum bene vivendi præbentes, his quibus præestis ducatum ad cælestia regna præbeatis.

II.

Oportet vos & assiduitatem habere legendi, & instantiam orandi: quia vita viri justi lectione instruitur, ornatur: & assiduitate lectionis munitur homo a peccato, juxta illum qui dicebat: *In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi*. (Psalm. 118.) Hæc sunt enim arma, lectio videlicet & oratio, quibus diabolus expugnatur: hæc sunt instrumenta, quibus æterna beatitudo acquiritur. His armis vitia comprimuntur: his alimentis virtutes nutriuntur.

III.

Sed & si quando a lectione cessatur, debet manuum operatio subsequi: quia otiositas inimica est animæ, & antiquus hostis, quem a lectione sive ab oratione vacantem invenerit, facile ad vitia rapit. Per usum namque lectionis, discetis qualiter & vos vivatis, & alios doceatis. Per usum orationis, & vobis, & his quibus in caritate conjuncti estis, prodesse valebitis. Per manuum operationem & corporis macerationem, & vitiis alimenta negabitis, & vestris necessitatibus subvenietis, & habebitis quod necessitatem patientibus porrigatis.

IV.

Quando more solito ad synodum convenitis, vestimenta, & libros, & vasa sancta, cum quibus vestrum ministerium & injunctum officium peragitis, vobiscum deferte. Nec non duos aut tres clericos, cum quibus Missarum solemnia celebratis, vobiscum adducite; ut probetur, quam diligenter, quam studiose Dei servitium peragatur.

V.

Panes, quos Deo in sacrificium offertis, aut a vobis ipsis, aut a vestris pueris coram vobis, nitide ac studiose fiant: & diligenter observetur, ut panis, & vinum, & aqua, sine quibus Missæ nequeunt celebrari, mundissime atque studiose tractentur: & nihil in his vile, nihil non probatum inveniatur, juxta illud quod ait scriptura: *Sit timor Domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite*. (2. Paral. 19.)

VI.

Feminæ, Missam sacerdote celebrante, nequaquam ad altare accedant, sed locis suis stent, & ibi sacerdos earum oblationes Deo oblaturus accipiat. Memores enim esse debent feminæ infirmitatis suæ, & sexus imbecillitatis: & idcirco sancta quælibet in ministerio ecclesiæ contingere pertimescant. Quæ etiam laïci viri pertimescere debent, ne Ozæ pœnam subeant: qui dum arcam Domini extraordinarie contingere voluit, Domino percutiente interiit. (2. Reg. 6.)

VII.

Sacerdos Missam solus nequaquam celebret: quia sicut illa celebrari non potest sine salutatione sacerdotis, responsione nihilominus plebis, ita nimirum nequaquam ab uno debet celebrari. Esse enim debent qui ei circumstent, quos ille salutet, a quibus ei respondeatur: & ad memoriam illi reducendum est illud Dominicum: *Ubicumque fuerint duo vel tres in nomine meo congregati, & ego in medio eorum*. (Matth. 18.)

VIII.

Videmus crebro in ecclesiis messes & fenum congeri: unde volumus & hoc penitus observetur, ut nihil in ecclesia, præter vestimenta ecclesiastica, & vasa sancta, & libros recondatur; ne forte, si alia ibi quam oportet negotia exerceantur, a Domino audiamus: *Domus mea, domus orationis vocabitur: vos autem fecistis eam speluncam latronum*. (Matth. 21.)

IX.

Antiquus in his regionibus in ecclesia sepeliendorum mortuorum usus fuit: & plerumque loca divino cultui mancipata, & ad offerendas Deo hostias præparata, cœmeteria sive polyandria facta sunt. Unde volumus, ut ab hac re deinceps abstineatur, & nemo in ecclesia sepeliatur; nisi forte talis sit persona sacerdotis, aut cujuslibet justi hominis, quæ per vitæ meritum talem vivendo suo corpori defuncto locum acquisivit. Corpora vero, quæ antiquitus in ecclesiis sepulta sunt, nequaquam projiciantur: sed tumuli qui apparent profundius in terram mittantur, & pavimento desuper facto, nullo tumulorum vestigio apparente, ecclesiæ reverentia conservetur. Ubi vero tanta est multitudo cadaverum, ut hoc facere difficile sit, locus ille pro cœmeterio habeatur, ablato inde altari, & in eo loco constructo, ubi religiose & pure Deo sacrificium offerri valeat.

X.

Non debetis ad ecclesiam ob aliam causam convenire, nisi ad laudem Domini, & ejus servitium faciendum. Disceptationes vero, & tumultus, & vaniloquia, & ceteræ actiones, ab eodem sancto loco penitus prohibendæ sunt. Ubi enim Dei nomen invocatur, Deo sacrificium offertur, angelorum frequentia inesse non dubitatur, periculosum est tale aliquid dicere, vel agere, quod loco non convenit. Si enim Dominus illos de templo ejecit, qui victimas, quæ sibi offerrentur, emebant vel vendebant; quanto magis illos iratus inde abjiciet, qui mendaciis, vaniloquiis, risibus, & hujuscemodi nugis locum divino cultui mancipatum fœdant? (Matth. 21.)

XI.

Missarum solemnia nequaquam alibi nisi in ecclesia

Anno Christi 797.

celebranda sunt: non in quibuslibet domibus, & in vilibus locis; sed in loco quem elegerit Dominus, juxta illud quod scriptum est: *Vide ne offeras holocausta sua in omni loco quem videris; sed in loco quem elegerit Dominus, ut ponat nomen suum ibi.* (Deut. 12.)

XII.

Nulla femina cum presbytero in una domo habitet. Quamvis enim canones matrem & sororem, & hujuscemodi personas, in quibus nulla sit suspicio, cum illo habitare concedant; hoc nos modis omnibus idcirco amputamus, quia in obsequio, sive occasione illarum, veniunt aliæ feminæ quæ non sunt ei affinitate conjunctæ, & eum ad peccandum illiciunt.

XIII.

Observandum vobis est, ut & vos ab ebrietate abstineatis, & ut plebes subditæ abstineant prædicetis: & neque per tabernas eatis bibendo aut comedendo, neque domos aut vicos curiositate qualibet peragretis; neque cum feminis, aut cum quibuslibet impuris personis convivia exerceatis. Nisi forte paterfamilias quilibet vos ad domum suam invitaverit, & cum sua conjuge & prole velit vobiscum spiritali gaudio lætari, & verborum vestrorum refectionem accipere, & vobis refectionem carnalem caritatis officio exhibere. Oportet enim, ut si quando quilibet fidelium carnalibus vos reficit epulis, a vobis reficiatur epulis spiritalibus.

XIV.

Nullus presbyter fidelibus sanctæ Dei ecclesiæ de alterius presbyteri parochia persuadeat, ut ad suam ecclesiam concurrant relicta propria ecclesia, & suas decimas sibi dent. Sed unusquisque sua ecclesia & populo contentus, quod sibi non vult fieri alteri nequaquam faciat, juxta illud evangelicum: *Quæcumque vultis ut faciant vobis homines, hæc eadem facite illis.* (Matth. 7.) Quisquis autem contra hæc constituta venerit, aut his monitis nostris reniti tentaverit, aut gradum se sciat amissurum, aut in carcere longo tempore retinendum.

XV.

Hoc quoque modis omnibus prohibemus, ut nullus vestrum alterius clericum sollicitet aut recipiat: quia gravis de hac re in sacris canonibus sententia est.

XVI.

Si quis presbyter inventus fuerit alicui clerico aut laïco munera dare, aut dedisse, ut ecclesiam alterius presbyteri subripiat; sciat se pro hac rapina, & sæva cupiditate, aut gradum amissurum, aut in carceris ærumna longo tempore pœnitentiam agendo detinendum.

XVII.

Si parvulus ægrotans ad quemlibet presbyterum baptismi gratia de cujuslibet parochia allatus fuerit, ei baptismi sacramentum nullo modo negetur. Si quis hoc munus petenti concedere detrectaverit, & ille parvulus absque baptismatis gratia mortuus fuerit; noverit se ille, qui eum non baptizavit, pro ejus anima rationem redditurum.

XVIII.

Nullus presbyter, seu laïcus, præsumat calicem, aut patenam, aut quælibet vasa sacra, & divino cultui mancipata, ad alios usus retorquere. Nam quicumque de calice sacrato aliud bibit præter Christi sanguinem qui in sacramento accipitur, & patenam ad aliud officium habet quam ad altaris ministerium, deterrendus est exemplo Balthasar, qui dum vasa Domini in usus communes assumpsit, vitam pariter cum regno amisit. (Daniel 5.)

XIX.

Si quis ex presbyteris voluerit nepotem suum, aut aliquem consanguineum ad scholam mittere, in ecclesia sanctæ Crucis, aut in monasterio sancti Aniani, aut sancti Benedicti, aut sancti Lifardi, aut in ceteris de his cœnobiis, quæ nobis ad regendum concessa sunt, ei licentiam id faciendi concedimus.

XX.

Presbyteri per villas & vicos scholas habeant. Et si quilibet fidelium suos parvulos ad discendas litteras eis commendare vult, eos suscipere, & docere non renuant; sed cum summa caritate eos doceant, attendentes illud quod scriptum est: *Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad justitiam erudiunt multos, fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates.* (Daniel 12.) Cum ergo eos docent, nihil ab eis pretii pro hac re exigant, nec aliquid ab eis accipiant, excepto quod eis parentes caritatis studio sua voluntate obtulerint.

XXI.

Cum ergo omnium sanctarum scripturarum paginæ instrumentis bonorum operum refertæ sint, & per sanctarum scripturarum campos possint inveniri arma, quibus vitia comprimantur, & virtutes nutriantur; libuit nobis huic nostro capitulari inserere sententiam cujusdam Patris de instrumentis bonorum operum: in qua magna brevitate quid agi, quidve vitari debeat, continetur. In primis Dominum Deum tuum diligere ex toto corde, tota anima, tota virtute; deinde proximum tamquam teipsum. Deinde non occidere, non adulterare, non facere furtum, non concupiscere, non falsum testimonium dicere, honorare omnes homines, & quod sibi quis fieri non vult, alii ne faciat. Abnegare semetipsum sibi, ut sequatur Christum. Corpus castigare, delicias non amplecti, jejunium amare, pauperes recreare, nudum vestire, infirmum visitare, mortuum sepelire, in tribulatione subvenire: dolentem consolari: a sæculi actibus se facere alienum, nihil amori Christi præponere, iram non perficere, iracundiæ tempus non reservare, dolum in corde non tenere, pacem falsam non dare, caritatem non derelinquere: non jurare, ne forte perjures: veritatem ex corde & ore proferre, malum pro malo non reddere: injuriam non facere, sed & factam patienter sufferre. Inimicos diligere, maledicentes non maledicere, sed magis benedicere: persecutionem pro justitia sustinere. Non esse superbum, non vinolentum, non multum edacem, non somnolentum, non pigrum, non murmurosum, non detractorem, spem suam Deo committere. Bonum aliquid in se cum viderit, Deo applicet, non sibi: malum vero semper a se factum sciat, & sibi reputet. Diem judicii timere, gehennam expavescere, vitam æternam omni concupiscentia spiritali desiderare, mortem quotidie ante oculos suspectam habere. Actus vitæ suæ omni hora custodire: in omni loco Deum se respicere pro certo scire. Cogitationes malas cordi suo advenientes mox ad Christum allidere, & seniori spiritali patefacere. Os suum a malo vel pravo eloquio custodire: multum loqui non amare, verba vana aut risui apta non loqui, risum multum aut excussum non amare: lectiones sanctas libenter audire, orationi frequenter incumbere: mala sua præterita cum lacrymis vel gemitu quotidie in oratione Deo confiteri. De ipsis malis de cetero emendare, desideria carnis non perficere: voluntatem propriam odisse, præceptis sacerdotis & præceptoris in omnibus obedire, etiamsi ipse aliter (quod absit) agat: memores illius Dominici præcepti: *Quæ dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere nolite.* (Matth. 23.) Non velle dici sanctum antequam sit, sed prius esse quod verius dicatur. Præcepta Dei factis quotidie adimplere, castitatem amare, nullum odisse, zelum & invi-

ANNO CHRISTI 797.

diam non habere, contentionem non amare, elationem fugere, & seniores venerari, juniores diligere. In Christi amore pro inimicis orare: cum discordantibus ante solis occasum in pacem redire, & de Dei misericordia numquam desperare. Ecce hæc sunt instrumenta artis spiritalis, quæ cum fuerint a nobis die noctuque incessabiliter adimpleta, & in die judicii reconsignata, illa merces nobis a Domino recompensabitur,
2. Cor. 2. quam ipse promisit: *Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus his qui diligunt eum.*

XXII.

Commonendi sunt fideles, ut generaliter omnes a minimo usque ad maximum orationem Dominicam & symbolum discant: & dicendum eis, quod in his B duabus sententiis omne fidei Christianæ fundamentum incumbit; & nisi quis has duas sententias & memoriter tenuerit, & ex toto corde crediderit, & in oratione sæpissime frequentaverit, catholicus esse non poterit. Constitutum namque est, ut nullus chrismetur, neque baptizetur, neque a lavacro fontis illius suscipiatur, neque coram episcopo ad confirmandum quemlibet teneat, nisi symbolum, & orationem Dominicam memoriter tenuerit; exceptis his quos ad loquendum ætas minime perduxit.

XXIII.

Dicendum illis, ut singulis diebus, qui amplius non potest, saltem duabus vicibus oret, mane scilicet & vespere, dicens symbolum, vel orationem Dominicam, C vel, Qui plasmasti me miserere mei; vel etiam, Deus propitius esto mihi peccatori; & Deo gratias, pro quotidianæ vitæ commeatibus, & quia se ad imaginem suam creare dignatus sit, & a pecudibus segregate. His actis, & solo Deo creatore suo adorato, sanctos invocet, ut pro se intercedere ad majestatem divinam dignentur. Hæc faciant, quibus basilicæ locus prope est, in basilica: qui vero in itinere, aut pro qualibet occasione in silvis, aut in agris est, ubicumque eum ipsa hora matutina vel vespertina invenerit, sic faciat: sciens Deum ubique præsentem esse, dicente
Psalm. 102. psalmista: *In omni loco dominationis ejus*; &, *Si ascendero*
Psalm. 138. *in cælum, tu ibi es*, &c.

XXIV.

D Diei vero Dominici, quia in eo Deus lucem condidit, in eo manna in eremo pluit, in eo redemptor humani generis sponte pro salute nostra mortuus resurrexit, in eo Spiritum sanctum super discipulos infudit, tanta esse debet observantia, ut præter orationes, & Missarum solemnia, & ea quæ ad vescendum pertinent, nihil aliud fiat. Nam & si necessitas fuerit navigandi, sive itinerandi, licentia datur; ita dumtaxat, ut horum occasione Missa, & orationes non prætermittantur. Conveniendum est sabbato die cum luminaribus cuilibet Christiano ad ecclesiam: conveniendum est ad vigilias, sive ad matutinum officium: concurrendum est etiam cum oblationibus ad Missarum solemnia. Et dum ad ecclesiam convenitur, nulla E causa dici debet, vel audiri, nulla jurgia sunt habenda; sed tantummodo Deo vacandum est: in celebratione videlicet sacrorum officiorum, & exhibitione eleemosynarum, & in Dei laudibus cum amicis, proximis, & peregrinis spiritaliter epulandum.

XXV.

Admonendi sunt, ut hospitalitatem diligant, & nulli hospitium præbere detrectent: & si cui forte hospitium præstiterint, nullam ab eo mercedem accipiant: nisi forte ille, qui a te recipitur, sponte sua aliquid det. Dicendumque illis, qualiter multi per hospitalitatis officium Deo placuerunt, dicente Aposto-
Hebr. 13. lo: *Per hanc enim placuerunt quidam Deo, angelis*

A *hospitio susceptis.* Et iterum: *Hospitales sine murmuratione.* Et ipse Dominus ad judicium dicturus est: 1. Petr. 4.
Hospes eram, & collegistis me. Sciunt sane quicumque hospitalitatem amant, Christum se in hospitibus Matth. 25.
recipere. Nam ille modus hospitalitatis non solum inhumanus, sed etiam crudelis est, quo numquam hospes in domum ante recipitur, nisi prius dandi hospitii merces compensetur; & quod Dominus agere jussit pro perceptione regni cælestis, pro acquisitione terrenarum rerum agatur.

XXVI.

Prædicandum est etiam, ut perjurium fideles caveant, & ab hoc summopere abstineant, scientes hoc grande scelus esse, & in lege & prophetis, sive evangelio prohibitum. Audivimus enim quosdam parvipendere hoc scelus, & levem quodammodo perjuris Matth. 5.
pœnitentiæ modum imponere. Qui nosse debent talem de perjurio, qualem & de adulterio, de fornicatione, de homicidio, & de ceteris criminalibus vitiis, pœnitentiam imponendam. Si quis vero perpetrato perjurio, aut quolibet criminali peccato, timens pœnitentiæ longam ærumnam, ad confessionem venire noluerit, ab ecclesia repellendus est, sive a communione & consortio fidelium; ut nullus cum eo comedat, neque bibat, neque oret, neque in suam eum domum recipiat.

XXVII.

Dicendum est eis, ut falso etiam testimonio abstineant, scientes & hoc gravissimum scelus esse, & ab ipso Domino in monte Sinaï prohibitum, dicente eodem Domino: *Non falsum testimonium dixeris*: sive: Exod. 20.
Testis falsus non erit impunitus. Sciat se etiam, quisquis hoc perpetraverit, aut tali pœnitentia purgandum, ut superius dictum est de perjurio, aut tali damnatione & excommunicatione damnandum, sicut superius insertum est. Dicendumque illis est, quod summa, non dicam stultitia, sed nequitia est, pro cupiditate argenti & auri, aut vestimentorum, aut cujuslibet rei, aut, quod creberrime contingere solet, propter ebrietatem, in tam grande scelus corruere, ut aut septem annis in arcta ærumna sit, aut ab ecclesia sit repulsus: dicente Domino: *Quid prodest homini, si* Matth. 16.
lucretur totum mundum, & animæ detrimentum faciat? quippe cum aliis videatur pius exsistere, sibimet crudelis existat.

XXVIII.

Hortamur vos paratos esse ad docendas plebes. Qui scripturas scit, prædicet scripturas: qui vero nescit, saltem hoc quod notissimum est plebibus dicat, ut declinent a malo & faciant bonum, inquirant pacem & Psalm. 33.
sequantur eam: quia oculi Domini super justos, & aures ejus ad preces eorum, *&c.* Nullus ergo se excusare poterit, quod non habeat linguam, unde possit aliquem ædificare. Mox enim ut quemlibet errantem viderit, prout potest & valet, aut arguendo, aut obsecrando, aut increpando, ab errore retrahat, & ad peragendum bonum opus hortetur. Cum vero, Domino opitulante, ad synodum in unum convenerimus, sciat nobis unusquisque dicere, quantum Domino adjuvante laboraverit, aut quem fructum acquisierit: & si quis forte nostro indiget adjutorio, nos cum caritate admoneat, & nos cum caritate nihilo minus ei pro viribus adjutorium ferre non differemus.

XXIX.

Admonere debetis fideles, ut assiduitatem & studium habeant orandi. Ipse autem orandi modus talis esse debet, ut primum dicto symbolo, quasi fidei suæ recensito fundamento, dicat quisquis est tribus vicibus, Qui plasmasti me, miserere mei: & tribus vicibus, Deus propitius esto mihi peccatori: & compleat ora-

tionem Dominicam. Si ergo locus aut tempus exegerit, deprecetur sanctos apostolos & martyres, ut pro eo intercedant. Et armata fronte signo crucis, elevatis cum corde & manibus & oculis Deo gratias agat. Si vero tempus ad hæc omnia peragenda minus sufficiens fuerit, sufficiat tantum, Qui plasmasti me, miserere mei: &, Deus propitius esto mihi peccatori: & oratio Dominica tantum cum gemitu & contritione cordis.

XXX.

Omni etenim die Deo in oratione nostra, aut semel, aut bis, aut quanto amplius possumus, confiteri debemus peccata nostra, dicente propheta: *Delictum meum cognitum tibi feci, & injustitias meas non abscondi. Dixi: Confitebor adversum me injustitias meas Domino: & tu remisisti impietatem peccati mei.* (Psalm. 31.) Facta etenim confessione cum gemitu & lacrymis Domino in oratione, recitandus est psalmus quinquagesimus, sive vigesimus quartus, sive trigesimus primus, atque alii ad rem pertinentes, & sic complenda est oratio. Quia confessio, quam sacerdotibus facimus, hoc nobis adminiculum affert, quia accepto ab eis salutari consilio, saluberrimis pœnitentiæ observationibus, sive mutuis orationibus, peccatorum maculas diluimus. Confessio vero quam soli Deo facimus, in hoc juvat, quia quanto nos memores sumus peccatorum nostrorum, tanto horum Dominus obliviscitur: & e contrario, quanto nos horum obliviscimur, tanto Dominus reminiscitur, dicente propheta: *Et peccatorum tuorum non memorabor.* (Hier. 31.) Tu autem memor esto, quod David propheta se fecisse testatur, cum dicit: *Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper.* (Psalm. 50.)

XXXI.

Confessiones dandæ sunt de omnibus peccatis, quæ sive in opere, sive in cogitatione perpetrantur. Octo sunt principalia vitia, sine quibus vix ullus inveniri potest. Est enim gastrimargia, hoc est, ventris ingluvies; secundo fornicatio; tertio accidia, sive tristitia; quarto avaritia; quinto vana gloria; sexto invidia; septimo ira; octavo superbia. Quando ergo quis ad confessionem venit, diligenter debet inquiri, quomodo aut qua occasione peccatum perpetraverit, quod peregisse se confitetur, & juxta modum facti debet ei pœnitentia indicari. Debet ei persuaderi, ut & de perversis cogitationibus faciat confessionem. Debet ei etiam injungi, ut de octo principalibus vitiis faciat suam confessionem: & nominatim ei debet sacerdos unumquodque vitium dicere, & suam de eo confessionem accipere.

XXXII.

Esurientes satiandi sunt, sitientes potandi, nudi operiendi, infirmi & qui in carcere sunt visitandi, & hospites colligendi, dicente Domino: *Esurivi enim, & dedistis mihi manducare: sitivi, & dedistis mihi bibere,* &c. (Matth. 25.) Nam hæc omnia & in se quisque debet spiritaliter agere, & in aliis corporaliter adimplere: quia pæne nihil prosunt hæc omnia ad vitam æternam compensandam, si luxuriose, superbe, invide, & ne singula replicem, si vitiose & inordinate quis vivat, & a ceteris bonis operibus vacet. Qui ergo videt se Christum non habere, qui dixit: *Ego sum panis vivus qui de cælo descendi,* (Joan. 6.) & caritatem, quæ est pastus animæ, non habet, esurit quidem: sed si per bona opera Christo adjungit se, & caritatis dulcedine replet, esurientem omnino se pavit. Qui doctrina Spiritus sancti & scripturarum sanctarum fluentis caret, sitiens est: sed si se fluentis verbi Dei irriget, & mentem suam spiritalis poculi dulcedine ebriet, iste se sitientem potat. Qui videt se justitia, sive ceteris bonorum operum exhibitionibus nudatum, & induit se justitia, sive ceteris virtutibus, nudum se procul dubio vestit. Si in lecto vitiorum suorum jacet, & morbo iniquitatis suæ laborat, & funibus peccatorum suorum constrictus est, & vitiorum suorum obsitus pariete in tenebris iniquitatis suæ, est infirmus quidem: sed si de lecto vitiorum per confessionem egreditur, & per pœnitentiæ lamenta vinculis peccatorum absolvitur, & ad lucem bonorum operum egreditur, infirmum & in carcere positum se proculdubio visitat. Si in hujus vitæ via videt se laborare, & vitiorum procella quasi quadam aëris intemperie inquietari, & receptaculum bonorum operum non habere, sciat se in itinere positum hospitio egere: at si se ad virtutum domum deducat, & sese in earum tutamine recipiat, hospitem quidem suscipit. Quæ omnia cum sibi spiritaliter exhibet, Christum in se, cujus ipse membrum est, pascit, potat, vestit, visitat, ac suscipit.

XXXIII.

Admonendi sunt fideles sanctæ Dei ecclesiæ, ut filios suos & filias suas doceant parentibus obedientiam exhibere, dicente Domino: *Fili, honorifica patrem tuum.* (Eccli. 3.) Nam & ipsi parentes erga filios suos ac filias suas modeste debent agere, dicente Apostolo: *Et vos patres nolite ad iracundiam provocare filios vestros.* (Ephes. 6.) Nam & hoc dicendum est eis, ut si illi genitali affectu parcere velint injuriis filiorum, non has impune Dominus sinit, nisi forte digna pœnitentia exhibeatur: & quia levius est filiis parentum quælibet flagella suscipere, quam Dei iram incurrere.

XXXIV.

Admonendus est populus, quod hæc sit vera caritas, quæ Deum diligit plusquam se, & proximum tamquam se, & quæ nihil vult aliis facere, nisi quod sibi vult fieri: & plura, quæ recensere, longum est. Nam & quicumque in potu & cibo, & dandis atque accipiendis rebus, caritatem tantum putant, non mediocriter errant, dicente Apostolo: *Regnum Dei non est cibus & potus.* (Rom. 14.) Nam & ipsa quando cum caritate fiunt bona sunt, & inter virtutes computanda.

XXXV.

Admonendi sunt qui negotiis ac mercationibus rerum invigilant, ut non plus terrena lucra quam vitam cupiant sempiternam. Nam qui plus de rebus terrenis quam de animæ suæ salute cogitat, valde a via veritatis aberrat; & juxta quemdam sapientem, in vita sua perdidit intima sua. Sequendus est enim in hac parte, sicut & in ceteris, Apostolicus sermo, qui ait: *Et ne quis supergrediatur, neque circumveniat in negotio proximum suum: vindex est enim Deus de his omnibus.* (1. Thess. 4.) Sicut enim ab his qui labori agrorum, & ceteris laboribus, victum atque vestitum, & necessaria usibus humanis acquirere hiantes stant, decimæ & eleemosynæ dandæ sunt: ita his quoque qui pro necessitatibus suis negotiis insistunt, faciendum est. Unicuique enim homini Deus dedit artem qua pascatur: & unusquisque de arte sua, de qua corporis necessaria subsidia habet, animæ quoque, quod magis necessarium est, subsidium administrare debet.

XXXVI.

Hebdomada una ante initium Quadragesimæ confessiones sacerdotibus dandæ sunt, pœnitentia accipienda, discordantes reconciliandi, & omnia jurgia sedanda: & dimittere debent debita invicem de cordibus suis, ut liberius dicant, *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* (Matt. 6.) Et sic ingredientes in beatæ Quadragesimæ tempus, mundis & purificatis mentibus ad sanctum Pascha accedant, & per pœnitentiam se renovent, quæ est secun-

dus baptismus. Sicut enim baptismus peccata, ita pœnitentia purgat. Et quia post baptismum peccator denuo non potest baptizari, hoc medicamentum a Domino pœnitentiæ datum est, ut per eam vice baptismi peccata post baptismum diluantur. Septem enim modis peccata dimitti scripturæ sanctæ demonstrant. Primo in baptismo, qui propter remissionem peccatorum datus est. Secundo per martyrium, juxta illud quod ait psalmista: [Psalm. 31.] *Beatus cui non imputavit Dominus peccatum*: quia juxta ejusdem David sententiam, *Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata.* Remittuntur peccata per baptismum, teguntur per pœnitentiam, non imputantur per martyrium. Tertio per eleemosynam, juxta Danielem, qui profano Nabuchodonosor regi ait: [Dan. 4.] *Peccata tua eleemosynis redime in misericordiis pauperum*: & illud: [Eccli. 3.] *Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna extinguit peccatum.* Et Dominus in evangelio: [Luc. 11.] *Verumtamen date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.* Quarto si remittat quis peccanti in se peccata sua, juxta illud: [Luc. 6.] [Matth. 11.] *Dimitte, & dimittetur vobis, date & dabitur vobis.* Et illud: [Jac. 5.] *Sic & Pater vester dimittet vobis peccata vestra, si remiseritis unicuique de cordibus vestris.* Quinto si per prædicationem suam quis, & per bonorum exercitium, alios ab errore suo convertat, juxta illud quod ait Apostolus: [1. Petr. 4.] *Quoniam si converti fecerit quis peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus a morte, & cooperit multitudinem peccatorum.* Sexto per caritatem, juxta illud: [Psalm. 31.] *Caritas Dei cooperit multitudinem peccatorum per Jesum Christum Dominum nostrum.* Septimo per pœnitentiam, juxta illud quod ait David: *Conversus sum in ærumna mea, dum confligitur spina.*

XXXVII.

Ipsa autem Quadragesima cum summa observatione custodiri debet: ut jejunium in ea, præter dies Dominicos, qui abstinentiæ subtracti sunt, nullatenus resolvatur: quia ipsi dies decimæ sunt anni nostri, quos cum omni religione & sanctitate transigere debemus. Nulla in his occasio sit resolvendi jejunii: quia alio tempore solet jejunium caritatis causa dissolvi, isto vero nullatenus debet. Quia in alio jejunare, in voluntate & arbitrio cujuslibet positum est: in hoc vero non jejunare, præceptum Dei transcendere est. Et in alio tempore jejunare præmium abstinenti acquirere est: in hoc vero, præter infirmos ac parvulos, quisquis non jejunaverit, pœnam sibi acquirit: quia eosdem dies Dominus, & per Mosem, & per Eliam, & per semetipsum, sacro jejunio consecravit.

XXXVIII.

Diebus vero jejunii eleemosyna facienda est, & cibum vel potum, quo quisque uti debuit, si non jejunaret, pauperibus eroget: quia jejunare, & cibos prandii ad cœnam reservare, non mercedis, sed ciborum est incrementum.

XXXIX.

[34. De consecr. Dist. 1. Solent, ex concilio Cabilonensi.] Solent plures, qui se jejunare putant, mox ut signum audiunt ad nonam, manducare: qui nullatenus jejunare credendi sunt, si ante manducaverint, quam vespertinum celebretur officium. Concurrendum est enim ad Missas: & auditis Missarum solemnibus, sive vespertinis officiis, largitis eleemosynis ad cibum accedendum est. Si vero aliquis necessitate constrictus fuerit, ut ad Missam convenire non valeat, æstimata vespertina hora, completa oratione sua, jejunium absolvere debet.

XL.

Abstinentia vero in his diebus omnium deliciarum esse debet: & sobrie & caste vivendum. Qui vero ovis, caseo, piscibus, & vino abstinere potest, magnæ virtutis est. Qui autem his, aut infirmitate interveniente, aut quolibet opere, abstinere non potest, utatur: tantum ut jejunium usque ad vesperum solemniter celebret: & vinum non ad ebrietatem, sed ad refectionem corporis sui sumat. A caseo vero, lacte, butyro, & ovis abstinere, & non jejunare [a], dementissimum est, & omni ratione semotum. Vini enim ebrietas & luxuria prohibita sunt, non lac & ova. Non enim ait apostolus: Nolite comedere lac & ova, sed: [Ephes. 5.] *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria.*

[a] Deest *a vino*, aut quid aliud, *monet P. Labbeus.*

XLI.

Singulis diebus Dominicis in Quadragesima, præter hos qui excommunicati sunt, sacramenta corporis & sanguinis Christi sumenda sunt: & in cœna Domini, & in parasceve, in vigilia Paschæ, & in die Resurrectionis Domini, penitus ab omnibus communicandum: & ipsi dies Paschalis hebdomadæ æquali religione colendi sunt.

XLII.

In his jejuniorum diebus nullæ lites, nullæ contentiones esse debent: sed in Dei laudibus, & in opere necessario persistendum. Arguit enim eos qui contentiones & lites Quadragesimæ tempore exercent, & qui debita a debitoribus exigunt, Dominus per prophetam dicens: [Isai. 58.] *Ecce in die jejunii vestri inveniuntur voluntates vestræ, & omnes debitores vestros repetitis. Ecce ad lites & contentiones jejunatis, & percutitis pugno impie.*

XLIII.

Abstinendum est enim in his sacratissimis diebus a conjugibus, & caste & pie vivendum, ut sanctificato corde & corpore isti sancti dies transigantur, & sic perveniatur ad diem sanctum Paschæ: quia pæne nihil valet jejunium, quod conjugali opere polluitur, & quod orationes, vigiliæ, & eleemosynæ non commendant.

XLIV.

Admonendus est populus, ut ad sacrosanctum sacramentum corporis & sanguinis Domini nequaquam indifferenter accedat, nec ab hoc nimium abstineat: sed cum omni diligentia eligat tempus, quando aliquamdiu ab opere conjugali abstineat, & vitiis se purget, virtutibus exornet, eleemosynis & orationibus insistat, & sic ad tantum sacramentum accedat. Quia sicut periculosum est, impurum quemque ad tantum sacramentum accedere: ita etiam periculosum est ab hoc prolixo tempore abstinere: salva ratione eorum, qui excommunicati, non quando eis libet, sed certis temporibus communicant: & religiosis quibuscumque sancte viventibus, qui pæne omni die id faciunt.

XLV.

Ut Missæ, quæ per dies dominicos peculiares a sacerdotibus fiunt, non ita in publico fiant [b], ut per eas populus a publicis Missarum solemnibus, quæ hora tertia canonice fiunt, abstrahatur: quia pessimus usus est apud quosdam, qui in diebus Dominicis, sive in quibuslibet festivitatibus, mox ubi Missam celebrari, etiamsi pro defunctis sit, audierint, abscedunt; ut per totum diem a primo mane ebrietati & comessationi potius quam Deo deserviant.

[b] *al.* ut populus eas audire queat, & propterea a publicis.

XLVI.

Admonendus est populus, ut ante publicum peractum officium ad cibum non accedat, & omnes ad sanctam matrem ecclesiam Missarum solemnia & prædicationem audituri conveniant: & sacerdotes per oratoria nequaquam Missas, nisi tam caute ante secundam horam celebrent, ut populus a publicis solemnitatibus non abstrahatur. Sed sive sacerdotes,

qui in circuitu urbis, aut in eadem urbe sunt, sive populus, ut prædiximus, in unum ad publicam Missarum celebrationem conveniant: exceptis Deo sacratis feminis, quibus mos est ad publicum non egredi, sed claustris monasterii contineri.

ADDITIO
AD CAPITULARE THEODULFI episcopi Aurelianensis.

Ex codice Bigotiano.

Dilectissimi fratres, sanctissimi consacerdotes, & nostri ministerii adjutores, obsecro vos supplici animo in præsentia Domini nostri Jesu Christi & sanctorum ejus, ut digni Deo in omni religione caritatis & castitatis deserviatis: & sitis populo Dei, doctores & ductores in omni exemplo bono: ut populus Dei [a] utrumque & per vestram sanctam conversationem & devotam prædicationem erudiatur in laudem & in gloriam sancti nominis Domini nostri Jesu Christi, & in salutem sempiternam animarum vestrarum. Conversamini coram Deo & coram omni populo in castitate corporis vestri, & humilitate animæ vestræ, & sancta caritate ad omnes: nihil facientes unde sacerdotium sanctitatis vestræ reprehensibile fiat: nec aliquid in vestra reperiatur vita, quod juste a quolibet detrahi possit. Sint mores vestri sine cupiditate mala, sine avaritia, sine comessatione & ebrietate, sicut decet sanctos Dei sacerdotes, qui populo Dei præesse debent & gubernare ecclesias Christi. Discite fidem catholicam, prædicate diligentissime, & eam populo prædicate unusquisque in ecclesia vestra: & facite officia vestra in Dei omnipotentis honore statutis temporibus: ut Deus omnipotens honorificetur, & nomen ejus sanctum ab omnibus laudetur, qui vos vident honorifice facere sacerdotium vestrum & servitium omnipotentis Dei.

Digne prædicate populo, ut confessionem faciant peccatorum suorum, & pœnitentiam accipiant: qualiter a Deo remissionem habere non possunt delictorum suorum, nisi puram faciant confessionem & pœnitentiam justam, & abstineant se a peccatis quæ ante fecerunt. Quia hæc est vera pœnitentia & certissima indulgentia, ut iterum eadem non faciat homo delicta pro quibus veniam poposcit. Abstineant se a fornicatione: & qui feminas habent, legitime temporibus statutis eis utantur: & honorifice habeant fœminas suas: & sic fidem castitatis conservent uxoribus, sicut velint quod uxores suæ illis custodiant. Filios vel filias, quos habent, erudiant illos in timore Dei, & in sanctitate sua, ut non sint fures, nec latrones, nec fornicatores, nec alias qualibet immunditias faciant in corpore suo ad implendam libidinem: ut sint obedientes parentibus suis in omni bono, ut digni sint benedictionem accipere a Domino. Et prædicate omnibus, veritatem amare, benignos esse ad pauperes peregrinosque & miseros, de substantia quam illis dederit Deus: non solum aliena non accipiant, sed etiam sua benigne tribuant, si velint benedictionem Dei habere: non falsum testimonium dicant, ne perjuria faciant, quia falsos testes & perversos Deus damnat in æternum. Et ammonete eos, ut faciant fideliter quæcumque dominis suis debeant facere, in omni labore & opere quod injunctum sit eis: ut sæpius ad ecclesias veniant, maxime festivis diebus, ad orationem, ad audiendum verbum Dei, & non otiosis verbis ibi maneant [b] in orationem: puram & sanctam habeant humilitatem inter se, & patientiam, & caritatem, quæ est totius boni caput & firmamentum.

Prædicate eis quod est unus Deus omnipotens creator cæli & terræ, qui in Filio suo Domino nostro Jesu Christo mundum redemit, regnumque cælorum omnibus fidelibus aperuit, in quo judicaturus est mundum. Prædicate illis de futuro judicio, de pœnis impiorum perpetuis, confessionem & pœnitentiam facere de peccatis suis, vel eadem dimittere peccata. Nominate illi peccata, quæ beatus Paulus doctor gentium enumeravit, dicens: *An nescitis quoniam iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare, quoniam neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque ebriosi, neque maledici, neque perjuri, neque rapaces, regnum Dei possidebunt.*. Qui vero hæc vel his similia agunt, si confiteri & pœnitentiam agere negligunt, æternis tormentis & flammis cum diabolo condemnabuntur. Qui vero regnum Dei intrare cupiunt, faciant justitiam, misericordiam, veritatem, benignitatem, obedientiam, necnon & eleemosynam, prout habent facultatem: jejunia quoque, & orationes exerceant, habentes caritatem Dei omnipotentis, & bonum facientes omni homini, prout possint. Vivant in castitate, & pietate, in humilitate, & obedientia, & fide bona: & confidant in Dei misericordia, ut indulgeat illis omnia delicta sua, & æterna gaudia illis perdonare cum sanctis suis dignetur.

1. Cor. 6.

Hæc, sanctissimi sacerdotes Christi, ad æternam vitam cum sanctis episcopis & apostolis convocati prædicate populo, & vosmetipsos dignos facite in omni religione & castitate, in conspectu omnipotentis Dei, quatenus concedat vobis cum multiplici laboris vestri fructu æternæ beatitudinis gloriam recipere. Omnipotens Deus vos proficere faciat in omni opere bono, dilectissimi fratres.

ADDITIO ALTERA
AD CAPITULARE THEODULFI episcopi Aurelianensis.

Sancitum, ut Missæ, quæ per dies Dominicos, peculiares sacerdotibus fiunt, ne ita in publico fiant, ut populus eas audire queat, & præterea a publicis Missarum solemniis, quæ hora tertia canonice fiunt, se abstrahat. Nam pessimum usum quidam in hoc habent, quando in diebus Dominicis, sive in aliis solemnibus diebus, Missas, licet pro defunctis, sive alias quascumque, quæ familiariter a sacerdotibus fiunt, audire respiciunt: & a primo mane per totum diem, ebrietatibus, comessationibus atque vaniloquiis, potius quam Deo, deserviunt. Propterea providendum est, ut omnes ad publicam sanctam matrem ecclesiam, ad Missarum solemnia, & prædicationem auditum, conveniant.

Confer. pag. 9?? cap. 45. & 46.

Simul & hoc statutum est, ut in civitate, in qua episcopus constitutus est, omnes presbyteri, & populi, tam civitatis, quam & suburbani, revestiti, in ipsa Missa usque ad benedictionem episcopi, & communionem, devota mente stare debeant: & postea, si voluerint, cum licentia ad suos titulos benedictione & communione percepta revertantur. Et hoc summopere cavendum est sacerdotibus, ut per oratoria, neque per suburbana monasteria, vel ecclesias suburbanas, Missas nequaquam, nisi tam caute, ante secundam horam, foribusque reseratis, celebrare præsumant, ut populus a publicis solemnitatibus, tali occasione accepta, a Missa sive a prædicatione episcopi se minime subtrahere possit; sed omnes tam sacerdotes suburbani, quam & in urbe constituti, & populus cunctus, ut prædiximus, una cum illis ad publicam Missarum celebrationem conveniant; & nulli, extra par-

[a] *Forte*, utrinque.

[b] *Forte*, ut orationem puram & sanctam habeant, humilitatem inter se, &c.

vulos & infirmos, licet Missam auditam habeant, tam in civitatibus, quam & in parochiis, edere & bibere præsumant ante publicum peractum officium.

A Si quis hæc statuta transgredi tentaverit, canonico judicio usque ad satisfactionem subdatur.

ANNO CHRISTI 798.

SYNODUS FINCHALLENSIS,

sub Ehanbaldo archiepiscopo Eboracensi habita, anno Domini DCCXCVIII. vel DCCXCIX. In qua agitur de Paschatis & canonum observatione: suscipiunturque sanctæ & universales quinque synodi.

Ex tomo 1. Concil. Britan.

[a] Matthæus Westmonast. *Finchale*, in anno 798.

EOdem quoque anno (*videlicet quo captus est Eadbertus rex Cantuariorum, quod anno* DCCXCVIII. *vel mox, infra accidisse refert*) qui est annus tertius Kenulfi prædicti regis, synodo congregata in loco qui dicitur [a] *Phincahahal*, præsidente Ehanbaldo archiepiscopo, aliisque quamplurimis principalibus, & ecclesiasticis viris, multa de utilitate sanctæ Dei ecclesiæ, gentisque Northanhumbrorum, omniumque provinciarum consiliati sunt, & de observatione Paschalis festi, & judiciorum divinorum, & sæcularium, quæ diebus justorum regum, & ducum bonorum, atque sanctorum episcoporum, aliorumque sapientium, clericorum scilicet atque monachorum, quorum providentia & justitia, B atque divinis [a] artibus, status regni Northanhumbrorum suaviter redolebat his temporibus.

[a] *Forte*, actibus.

Præcepit dominus antistes Ehanbaldus recitari quinque synodorum fidem, de quibus in historia Angelorum sic scribitur: *Suscipimus sanctas & universales quinque synodos beatorum & Deo acceptabilium patrum, sicut præsentis libri continet textus*, &c.

799.

CONCILIUM APUD BACANCELD,

anno Domini DCCXCVIII. Kenulfi regis Merciorum secundo, præsidentibus in eodem, Kenulfo ipso, & Æthelardo archiepiscopo Dorobterniæ, cum episcopis, abbatibus, &c. subscriptis, in quo decretum est ex mandato Leonis Papæ III. ut super ecclesias viri sæculares non habeant dominium.

Ex tomo 1. Concil. Britan.

[b] *al.* qui dicitur

[c] *al.* Becanchilde & Cenevulfo.

ANno Dominicæ incarnationis DCCXCVIII. congregatum est magnum concilium in loco [b] ubi nominatur Bacanceld, præsidente eodem concilio [c] Cenulfo rege, nec non reverentissimo archiepiscopo Æthelardo, cum episcopis, abbatibus, & multis aliis idoneis personis. Tunc idem venerabilis pater & primas totius Britanniæ Æthelardus, sic exorsus est.

Ego Æthelardus Dei gratia humilis sanctæ Dorobernensis ecclesiæ archiepiscopus, unanimo consilio totius sanctæ synodi, in nomine Dei omnipotentis, & per ejus tremendum judicium præcipio, sicut ego mandatum a domino Apostolico Leone Papa [d] recepi; ut ex hoc tempore numquam temerario ausu super hereditatem Domini, id est, ecclesias, laïci præsumant sæculares dominium suscipere: sed sicut in privilegiis ab Apostolica sede datis habetur, seu etiam ab Apostolicis viris in initio nascentis ecclesiæ traditum est, per sanctos canones, vel etiam a propriis possessoribus monasteriorum constitutum est, ea regula & observantia disciplinæ, sua monastica jura studeant observare.

[d] *Forte*, percepi;

Si ergo, quod absit, ipsi hoc nostrum mandatum & domini Apostolici præceptum spreverint, & pro nihilo ducunt: sciant se a præsenti ecclesia justorum segregatos, & in die judicii ante tribunal Christi (nisi ante emendaverint) rationem reddituros.

Hæc sunt nomina sanctorum episcoporum & abbatum, qui cum totius sanctæ synodi consensu, pro C [b] confirmatione prædictæ rei signum sanctæ crucis subscripserunt.

[b] *Forte*, consummatione.

SUBSCRIPTIONES.

Ego Athelardus archiepiscopus Dorobernensis civitatis signum sanctæ crucis subscripsi.
Ego Wede episcopus subscripsi.
Ego Worr' episcopus subscripsi.
Ego [c] Egnuinus episcopus subscripsi.
Ego Fortherus episcopus subscripsi.
Ego Daniel episcopus subscripsi.
Ego Eadbrith episcopus subscripsi.
Ego Acca episcopus subscripsi.
D Ego [d] Ingwaldus episcopus subscripsi.
Ego [e] Weardrid episcopus subscripsi.
Ego [f] Northbertus episcopus subscripsi.
Signum Adulfi episcopi Lichifeldensis.
Ego Aadulf Siddenss. episcopus subscripsi.
Ego Osmundus London episcopus subscripsi.
Ego [g] Tudfridus Damoceæ episcopus subscripsi.
Ego [h] Forthredus abbas subscripsi.
Ego [i] Wernbrithius Legorensis subscripsi.
Ego [k] Ealhmundus episcopus Wintonensis subscripsi.
Ego Wermundus Roffensis episcopus subscripsi.
Ego Felogildus abbas subscripsi.
Ego Wilfredus archidiaconus subscripsi.

[c] *Forte*, Edwinus.
[d] *Forte*, Ingaldus.
[e] *Forte*, Heardrid
[f] *Forte*, Nothbertus.
[g] *Forte*, Tidfridus.
[h] *Forte*, Corfredus.
[i] *Forte*, Wernbrithus.
[k] *Forte*, Ethmundus.

CONCILIUM ROMANUM,

adversus Felicem Urgellitanæ civitatis episcopum, ejusque epistolam contra Alcuinum scriptam, anno Christi DCCXCIX.

Ex P. Jacobo Sirmondo, Societate Jesu.

DAMNATA jam pridem fuerat hæresis Feliciana, quæ Christum non verum ac proprium Dei Filium, quod fides docet catholica, sed adoptivum esse contendebat, in synodo Ratisbonensi anno DCCXCII. *ubi & auctor ipse agnitum, ut pro se ferebat, errorem detestans ejuraverat; neque ibi solum, sed Romæ item apud Hadrianum Papam, ad quem directus a Carolo rege fuerat per Angilbertum abbatem Centulensis monasterii. Post hæc vero in patriam reversus, ad pristinam insaniam mox rediit. Quo nomine in synodo Francofordiensi, ut ex ejus actis patet, una cum Elipando iterum est perstrictus anno* DCCXCIV *Et cum ad epistolam Alcuini, qua illum, ut meliorem mentem resumeret, hortabatur, virulento idem libello, in quem pristinæ hæreseos capita omnia conjecerat, respondisset; adversus hunc ejus libellum seu epistolam coacta est Romæ synodus, in qua & impius liber confutatus est, & Felix, nisi resipisceret, anathema dictum. Hujus ergo synodi, quæ hactenus obscura & ignota jacuit, luculentum est testimonium, tum apud Felicem ipsum in confessione fidei, quam suo loco proferemus, tum in excerptis actorum synodi ejusdem, quæ restant in schedis quibusdam Pithœanis, unde olim a nobis descripta, publica jam suo loco non indigna videbantur. Sic autem habent:*

Ex Actione I.

Synodi Leonis Papæ III. adversus Felicem Urgellitanum.

Ex schedis Pithœanis, & confessione Felicis.

LEo sanctissimus ac ter beatissimus sanctæ catholicæ & apostolicæ Romanæ ecclesiæ, & universalis Papa dixit. *Et post pauca:* De peste illa, quæ per miserum Felicem ex episcopo de nomine adoptionis in Christo Dei Filio orta est, concilium facere atque tractare pariter deberemus. Et olim quidem a prædecessore nostro bonæ memoriæ domno Hadriano Papa, & ex auctoritate sedis Apostolicæ, ejusdem regis magni jussione, synodali tramite sub anathematis vinculo putabatur esse extincta, nunc magis ac magis crescendo pullulat. *Et paulo post:* Et ut nobis visum est, pejores hæreses, vel majores blasphemias, quam ante in ejus scriptis vel dictis unquam audissemus, ibidem cognovimus. Asserens autem Christum Jesum Dominum nostrum, nec Filium Dei verum, nec etiam verum Deum, sed nuncupativum.

Ex Actione II.

Leo episcopus dixit: Quis non videat miserrimum illum & infelicem hæreticum, quia non solum hæresiarcha dudum de adoptione in Filio Dei latrans factus est; sed etiam & semel & bis, & tertio perjuratus effectus est? In primis namque in Ratisbonense concilio, quod per jussionem præfulgidi & orthodoxi filii nostri domni Caroli Magni regis actum est, confessus est se ex ipsa hæresi male dixisse: & in ipso conscripsit concilio, anathematizans qui ausus fuerit dicere Filium Dei Dominum nostrum Jesum Christum adoptivum secundum carnem esse. Et iterum, sub sanctæ recordationis prædecessore nostro domno Hadriano Papa, directus a domno Carolo præfulgi- A do magno rege ipse miserrimus hæreticus infelix episcopus, doctus ab eodem almo præsule, fecit illum orthodoxum in vinculis libellum: anathematizans & confirmans inter cetera, nequaquam Filium Dei adoptivum esse, sicut dixerat, sed proprium & verum Dominum nostrum Jesum Christum Filium Dei confiteor. Unde & ipsum orthodoxum suum libellum super sacrosancta Dei mysteria in nostro patriarchio ponens, juravit sic tenere & confiteri. Et iterum in confessione super corpus beati Petri apostoli ipsum ponens orthodoxum suum libellum, similiter & illic juravit nequaquam se dicere audere adoptivum; sed proprium & dilectum Filium Dei teneo & confiteor. Et post- B modum transgressus legem Dei excelsi, fugiens apud paganos consentaneos perjuratus effectus est. Sed nec illud metuit almum & orthodoxum concilium, quod in conspectu domni Caroli præfulgidi & orthodoxi magni regis pro hujusmodi re gestum est, satis rectæ fidei continere; & anathematis vinculis jaculantes eumdem Felicem, si in errore persisteret, cum sequacibus suis condemnaverunt. Et ut audivit vestrum concilium, in suum vomitum, ut canis, reversus est in volutabro luti, ut audistis per suum blasphemum libellum, quem ad venerabilem virum Albinum abbatem monasterii sancti Martini emisit, in pejorem latrationem devenit, quam antea. Et flebilis est miser il- C le, quia si non ex sua iniqua hæresi reversus fuerit in veram & catholicam sacrosanctam olitanam fidem, semetipsum anathematizavit.

Ex Actione III.

Leo sanctissimus Papa dixit: Ipse enim mundi redemptor nos docuit: *Nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat.* Ezech. 3. Nunc nostris sermonibus commonitionem audiant qui erraverunt, & conversi concordes nobis nostram teneant catholicam & apostolicam fidem, & sanctorum patrum sequantur traditiones. Venerantes procul dubio sanctæ catholicæ & apostolicæ ecclesiæ, quæ est caput ecclesiarum Dei, pias D atque sacras definitiones, priscæ insistant religioni, recognoscentes rectitudinem fidei traditæ, suarum ipsi animarum Deo inspirante salutem procurent. *Post pauca.* Felici Orgellitanæ ecclesiæ episcopo, si noluerit declinare ab hæretico dogmate suo, in quo ausus est Filium Dei adoptivum asserere, anathema sit, atque ante tribunal Dei omnipotentis condemnatus, seu a sancta & apostolica Dei ecclesia extorris, nostroque consortio alienus. Hi vero qui conversi fuerint, & nostræ societati se univerint in fide, & concordia sanctæ catholicæ atque apostolicæ ecclesiæ, perpetuæ vitæ atque beatitudinis gaudia mereantur, & vocem audiant divinam: *Venite benedicti Patris mei*, &c. Matth. 25.

CONCI-

CONCILIUM AQUISGRANENSE,

in quo Felix Urgellitanus hæreseos, in quam relapsus fuerat, iterum convictus, catholicam fidem ex animo posita simulatione professus est, eodem Christi anno DCCXCIX.

Ex P. Jacobo Sirmondo, Societatis Jesu. Vide vitam Alcuini, die xix. Maii, apud Papebrochium, num. 19.

SYNODI *hujus nomen historiamque Alcuino maxime debemus, cujus in ea præcipue adversus Felicem partes fuerunt. Narrat enim qui ejus vitam conscripsit, Carolum Magnum regem, ut Felicianam hæresin expugnaret, magnam synodum episcoporum in Aquisgrani palatio congregasse, in eaque Alcuinum & Felicem regis jussu diebus aliquot conflixisse, ita ut a secunda usque ad septimam sabbati vix aliud gestum sit: victum se denique Felicem voce fletuque testatum esse. Qua de re Alcuinus idem, sed tacita sui mentione, in hæc verba scribit, & synodi annum designat, libro primo adversus Elipantum.* Sed & idem Felix, *inquit*, anno præfati gloriosi principis trigesimo secundo, advocatus voluntarie veniens ad Aquis palatium, ibique in præsentia optimatum illius, sive sacerdotum Dei, rationabiliter auditus, & veraciter convictus, atque Deo dans gloriam, veramque confessus fidem, in pacem catholicæ unanimitatis reversus est cum suis discipulis, qui ibi tunc temporis erant præsentes. *Nec dissimilia sunt, quæ Felix ipse in fidei suæ confessione persequitur, quam post hæc ad suos Urgellitanos scripsit, quæ & nuper edita est cum operibus Alcuini.* Postquam, *inquit*, ad præsentiam domini nostri ac piissimi gloriosique Caroli perductus sum, licentiam ab eo, secundum quod & venerabilis domnus Laidradus episcopus nobis in Orgello pollicitus est, accepimus: qualiter in ejus præsentiam, in conspectu episcoporum, quos ad se ordinatio gloriosi principis nostri convenire fecerat, sententias nostras, quas ex libris sanctorum habere nos de adoptione carnis in Filio Dei, seu nuncupatione in humanitate ejus credebamus, præsentaremus: qualiter non in violentia, sed ratione veritatis, nostra assertio rata judicaretur, si ab illis per auctoritatem sanctorum patrum minime repudiarentur. Quod ita factum est. Nam prolatas a nobis sententias de superdicta contentione, hoc est, de adoptione carnis, atque nuncupatione, ita illi ex auctoritate de libris sanctorum patrum, id est, Cyrilli episcopi, & beati Gregorii Papæ urbis Romæ, seu beati Leonis, sive & aliorum sanctorum patrum, qui nobis prius incogniti erant, seu per auctoritatem synodi, quæ nuper in Roma hac intentione, præcipiente gloriosissimo ac piissimo domino nostro Carolo, adversus epistolam meam, quam dudum venerabili viro Albino abbati Turonensis ecclesiæ scripseram, congregata est. In qua synodo, præsente Leone Apostolico, & cum eo ceteri episcopi numero LVII residentes, & plerique presbyteri ac diaconi cum eis in domo beatissimi Petri Apostoli. Per quorum omnium auctoritatem jam dictas sententias nostras non qualiber, ut dictum est, violentia, sed ratione veritatis, ut oportuit, excluserunt. Quorum auctoritate veritatis, & totius ecclesiæ universalis consensu convicti, ad universalem ecclesiam, Deo favente, ex toto corde nostro reversi sumus: non qualibet simulatione, seu velamine falsitatis, sicut dudum, quod Deus scit; sed, ut dixi, vera cordis credulitate & oris professione. Quod etiam in conspectu multorum sacerdotum & monachorum professi sumus, &c.

Edita inter opera Alcuini.

Confessio fidei Felicis Orgelitanæ sedis episcopi, quam ipse post spretum errorem suum in conspectu concilii edidit, & eis qui in ipso errore ei dudum consentientes fuerant, direxit.

IN Dei nomine Felix olim indignus episcopus, domnis in Christo fratribus Emani presbytero, Ildefindo presbytero, atque Exsuperio, Gundefredo, Sidonio, necnon & Ermegildo, seu ceteris presbyteris: similiter Witildo diacono, & Witrico, seu ceteris clericis in parochia Orgellitanæ ecclesiæ degentibus, seu ceteris fidelibus ecclesiæ in superdicto commisso commorantibus, in Domino Deo Patre & Jesu Christo vero Filio ejus, Domino ac redemptore nostro, & in Spiritu sancto, æternam salutem.

De cetero ad agnitionem vestram reducimus, quia postquam ad præsentiam domini nostri ac piissimi A gloriosique Caroli regis perductus sum, & ejus conspectui præsentatus, licentiam ab eo, secundum quod & venerabilis domnus Laidradus episcopus nobis in Orgello pollicitus est, accepimus: qualiter in ejus præsentiam in conspectu episcoporum, quos ad se ordinatio gloriosi principis nostri convenire fecerat, sententias nostras, quas ex libris sanctorum habere nos de adoptione carnis in Filio Dei, seu nuncupatione in humanitate ejus, credebamus, repræsentaremus: qualiter non in violentia, sed ratione veritatis, nostra adsertio rata judicaretur, si ab illis per auctoritatem sanctorum Patrum minime repudiaretur. Quod ita factum est: nam prolatas a nobis sententias de superdicta contentione, hoc est, de adoptione carnis atque B nuncupatione, ita illi ex auctoritate de libris sanctorum Patrum, id est, Cyrilli episcopi, & beati Gregorii Papæ urbis Romæ, seu beati Leonis, sive & aliorum sanctorum patrum, qui nobis prius incogniti erant, seu per auctoritatem synodi, quæ nuper in Roma hac intentione, præcipiente gloriosissimo ac piissimo domino nostro Carolo, adversus epistolam meam, quam dudum venerabili viro Albino abbati Turonensis ecclesiæ scripseram, congregata est. In qua synodo præsente Leone apostolico, & cum eo ceteri episcopi numero quinquaginta septem residentes, & plerique C presbyteri ac diaconi cum eis in domo beatissimi Petri apostoli: per quorum omnium auctoritatem istas jam dictas sententias nostras, non qualibet, ut dictum est, violentia, sed ratione veritatis, ut oportuit, excluserunt. Quorum auctoritate veritatis, & totius ecclesiæ universalis consensu, convicti, ad universalem ecclesiam, Deo favente, ex toto corde nostro reversi sumus: non qualibet simulatione, seu velamine falsitatis, sicut dudum, quod Deus scit: sed, ut dixi, vera cordis credulitate & oris professione. Quod etiam in conspectu multorum sacerdotum & monachorum professi sumus, pœnitudinem gerentes de pristino errore & sacramento, quam pro hac intentione olim D prævaricatus sum: profitentes, nos deinceps adoptionem carnis in Filio Dei, sive nuncupationem in humanitate, nullo modo credere vel prædicare; sed secundum quod dogmatibus sanctorum patrum informamur, eumdem Dominum nostrum Jesum Christum in utraque natura, Deitatis videlicet & humanitatis, proprium ac verum Filium profitentes, unigenitum videlicet Patris, unicum Filium ejus: salvas tamen utriusque naturæ proprietates, ita duntaxat, ut nec divinitas Verbi Dei [a] in natura credatur humana conversa, vel humana a Verbo adsumpta [b] in divina mu- E tata: sed utraque, id est, divina atque humana, ab ipso conceptu in utero Virginis, ita in singularitate personæ sibimet connexæ atque conjunctæ sunt, ut unicus Filius Patri, & verus Deus ex ipso utero gloriosæ Virginis absque ulla corruptione editus prodiretur. Non ita homo adsumptus a Verbo de substantia Patris, sicut ipsumque Verbum a fidelibus genitus credatur, cum sit ex substantia matris: sed quia, ut dictum est, in ipsa vulva sanctæ Virginis ab ipso conceptu ab eo qui secundum divinitatem verus & proprius Dei Filius exsistit, in singularitate personæ suæ

[a] Pro. In naturam credatur humanam

[b] f. g., in divinam.

ANNO CHRISTI 799.

susceptus est, atque conceptus, verus & proprius Dei Filius, ex eadem sancta Virgine natus est. Non alius Dei Filius, & alius hominis Filius: sed Deus & homo, unitur Dei Patris verus ac proprius Filius, non adoptione, non appellatione, [a] nuncupatione; sed in utraque natura, ut dictum est, unus Dei Patris, secundum Apostolum, verus ac proprius Dei Filius credatur.

a Supple, seu nuncupatione.

Hæc est confessio fidei nostræ, quam Deo juvante a sanctis Patribus per eorum scripta cognovimus, & ab universali ecclesia post pristinum errorem nostrum accepimus & tenemus. Quod & vos omnes credere & confiteri, per eumdem Dominum nostrum exhortamur, nil diminuentes aut addentes ex sensu vestro, sed hoc quod vobis innotescimus, cum universali ecclesia indubitanter retinentes: & ut pro me misero, per quem usque nunc in ecclesia Dei contentio versa est, ex totis præcordiis vestris Domini misericordiam implorare non dedignetis: qualiter propter vestram emendationem & orationem catholicorum sacerdotum, qui in simili prævaricatione, ut ego, nequaquam obnoxii sunt, Domini misericordiam, priusquam de hoc mortali corpore egrediar, consequi valeam. Quod per hoc me magis consequi a Domino confido, si scandalum seu error in fide, qui per me in usque nunc, inter utrasque partes duravit, per me iterum omnia correcta atque sedata fuerint: atque omnia ecclesiæ membra in unitate fidei & concordia caritatis velut in unum corpus compaginata, ita nemo ex nobis in ecclesia Dei ultra scandalum vel quodlibet schisma intromittere audeat: sed omnes nos cum universali ecclesia, quæ in toto mundo dilatata noscitur, similiter sentientes, & ea quæ dudum orta intentio est, id est, adoptionem carnis seu nuncupationem in humanitatem Filii Dei, anathematizantes; pacem, ut dixi, & unitatem fidei cum omnibus fidelibus ecclesiæ, absque ulla simulatione, inconvulsa fide retineamus: ne cum Nestorii impietate concordantes, qui purum hominem Christum Dominum credidit, alicubi deinceps labamus, qui dixit: Oportet vero & de Dei dispensatione quam pro nostra salute in dispensatione Domini Christi Dominus Deus perfecit, scire, quoniam Deus Verbum hominem perfectum adsumpsit ex semine Abrahæ & David secundum pronunciationem divinarum scripturarum: hoc constitutum natura, quod erant illi, ex quorum erat semine: hominem perfectum natura, ex anima intellectuali & carne humana constantem, perfectum hominem constitutum secundum nos per naturam, Spiritus sancti virtute in Virginis vulva formatum, factum ex muliere, & factum sub lege, ut omnes nos a servitutis lege redimeret: ante jam prædestinatam adoptionem accipientes, inenarrabiliter sibimet uniens: mortuum quidem eum secundum legem humanam faciens, suscitans vero ex mortuis, & perducens in cælum, & consedere faciens ad dexteram Dei: unde personam [b] constitutos principatus, & potestates, & dominationes, & virtutes, & omne quod nominatur nomen, non solum in hoc sæculo, verum etiam & in futurum, ab omni creatura accepit adorationem; sicut inseparabilem a divina natura habens copulationem, relationem Dei, & intelligentiam omni creaturæ adoratione exhibentem. Et neque duos filios dicimus, neque duos dominos: quoniam unus Filius Patris secundum substantiam, Deus Verbum unigenitus Filius Patris, sicut iste conjunctus & particeps constitutus Filii communicat nomine & honore. Dominus secundum essentiam Deus Verbum, cui iste conjunctus honore communicat. Et ideo neque duos filios hos dicimus, neque duos dominos: quia manifesto constituto secundum substantiam Domino & Filio inseparabilem tenet ad eum copulationem, qui causa nostræ salutis adsumptus confertur nomine & honore Domino & Filio, non sicut unusquisque nostrum secundum seipsum constitutus est filius. Unde & multi secundum beatum Paulum dicimus filii: sed solus præcipuum habens hoc, quod ad Dei Verbi copulationem, adoptionem & dominationem participans, aufert quidem omnem suspicionem dualitatis filiorum & dominorum. Præstato vero nobis in copulationem ad Domini Verbum, bonam haberet ipsius fidem, & intelligentiam, & theoriam: pro quibus & adorationem, per relationem Dei ab omnibus cepit creatura. Unum igitur Filium dicimus & Dominum Christum, per quem omnia facta sunt: principaliter quidem Deum Verbum intelligentes substantialiter Filium Dei & Dominum: conspirantes autem adsumptum [a] Nazaret, quem unxit Deus spiritu & virtute, sic in Verbi Dei copulationem adoptionis participantem & dominationis, qui & secundus Adam.

b l. eos cor... [illegible]

a Forte, Jesum a Nazareth.

Hæc est sententia Nestorii hæretici, qui purum hominem absque Deo Virginis utero genitum impie adstruebat. In quem hominem ex eadem sancta Virgine procreatum & genitum, post nativitatem ejus, Verbum Dei, hoc est, divinitatem Filii Dei, descendisse & habitasse præ ceteris sanctis impudenter prædicabat. Et ob hoc, sicut in Christo duas naturas, ita & duas personas in eo satis improbe vindicare contendebat. Nos vero ejus impietatem anathematizantes, quædam testimonia ex libris sanctorum patrum, quos ecclesia venerabiliter recipit, decerpentes, huic epistolæ subnectimus: per quæ nos ad viam veritatis post pristinum errorem nostrum reversi sumus, vobis subter adscriptam direximus: per quæ & vos de dicta intentione veritatem fidei plenius agnoscere potestis, & ad rectum tramitem fidei reverti. Contra quas sententias patrum dissentiens, aliter quam illas nos informant credere aut docere voluerit, & adoptionem & nuncupationem in carne Salvatoris [b] credere vel prædicare præsumpserit, anathema sit. A quo jaculo anathematis ipse verus ac proprius Dei Filius, de quo loquitur, tam vos quam nos, & hic & in futuro liberare dignetur. Cui cum Patre in unitate Spiritus sancti similis & coæqualis exstat gloria, ante omnia sæcula, & nunc & in dies æternitatis.

b Lege, qui vel quisquis.

Beatus denique Cyrillus in tractatu suo inter alia ita dicit: Immo multum interest & incomparabilibus differentiis gloriæ & eminentiæ Salvatoris nostri munimentis, ea quæ nostra sunt. Nos enim famuli sumus: ille vero naturaliter Dominus & Deus, licet factus sit nobiscum, & in his quæ sunt nostra dispensative. Præterea & beatus Paulus Christum eum nominavit & Deum, ita dicens: *Scitote cognoscentes quia omnis fornicator, &c. non habet hereditatem in regno Christi & Dei.* Solus autem Christus etiam Deus vere, qui Emmanuel est. Etenim nos per gratiam Dei: verumtamen non ita Deus Filius, sed natura magis & veritate, licet caro sit factus.

Ephes. 5.

Item ipse in eodem tractatu post aliqua ita dixit: Quomodo proprius Dei Filius nominatus est Christus, qui etiam traditus est a Deo & Patre, causa omnium salutis & vitæ. Traditus est enim propter peccata nostra, & ipse iniquitates multorum portavit in corpore suo, in ligno, secundum Prophetæ vocem. Palam ergo est, quia unitatis res adsumpta necessarie proprium Filium declaravit Dei, qui ex sancta Virgine est. Corpus enim erat non alterius cujuspiam secundum nos, sed magis proprium ex Patre existentis Verbi, natum ex ea.

Isai. [illegible] 1. Petr. [illegible]

Item ipse post paululum contra Nestorium: Sicut enim in Adam omnes morimur, sic & in Christo om-

1. Cor. 15.

» nes vivificamur. Si enim non pateretur humane pro nobis, neque operaretur divine quæ ad salutem sunt. Dicitur enim prius quidem mori, ut homo : reviviscere autem postea, eo quod sit naturaliter Deus. Si igitur non est passus mori carne secundum scripturas, neque vivificatur spiritu, hoc est, non revixit. Et si hoc est verum, vana est fides nostra, adhuc sumus in peccatis nostris. Baptizati enim sumus in mortem ejus, secundum beati Pauli vocem : & remissionem peccatorum habuimus per sanguinem ejus. Sed si est Christus neque Filius vere, neque naturaliter Deus, sed homo purus secundum nos, & divinitatis organum : salvati quidem sumus non in Deo quodammodo, sed in uno magis secundum nos moriente pro nobis, & virtutibus alienis resuscitato. Quomodo ergo destructa est mors per Christum? *Et infra.* Colimus autem non hominem purum, absit, sed Deum potius naturaliter: non ignorantes ejus gloriam, licet factus sit secundum nos.

Rom. 6.

Item beati Gregorii Papæ urbis Romæ [a] sua per Moralia: Eratque ille vir magnus inter omnes Orientales. Omnes, inquit, qui in hunc Orientem fide pleni consistunt, recte Orientales vocantur. Sed quia omnes homines, tantummodo homines, ipse autem Oriens Deus & homo, recte dicitur : Erat magnus inter omnes Orientales. Ac si aperte diceretur : Omnes qui in fide Deo nascuntur superat : quia non ut ceteros adoptio, sed natura illum divinitatis exaltat. *Et rursus alibi idem ipse :* Quia omnis homo tantummodo homo est, ipse autem Deus & homo. In terra ei similis non est, quia etsi adoptivus quisque filius ad percipiendum divinitatem proficit, nequaquam tamen ut Deus naturaliter esset, accepit.

[a] Forte, super.

Item in libro beati Job : Mediatori vero nostro in legislatoribus similis nullus est, quia isti gratuitu vocati ex peccatis ad innocentiam redeunt. Redemptor autem noster, sine peccato est, Filius sine adoptione, nec perpetravit umquam quod redarguit. Quas quidem sententias prius non recte intelligebamus.

Item beati Athanasii Alexandrini episcopi : Si quis vero adversus divinas scripturas docet, alium dicens Filium Dei, & alium qui ex Maria virgine, hominem secundum gratiam adoptatum, sicut nos : quasi essent duo filii, unus secundum naturam qui ex Deo, & unum secundum gratiam qui ex Maria. Et si quis Domini nostri carnem desursum dicit, & non ex virgine Maria: aut mutatam deitatem in carnem, & confusam : aut passibilem Domini deitatem : aut inadorandam Domini nostri carnem sicut hominis, & non adorandam Domini & Dei carnem : hunc anathematizat sancta catholica & apostolica ecclesia.

Item sancti Gregorii Nazianzeni episcopi ad Cledonium : Si quis introducit duos filios, unumquidem qui ex Deo Patre; secundum vero, qui ex Matre; & non unum eumdemque : & adoptione excedat gratia quæ promissa est iis qui credunt : alienum eum a nostro consortio judicamus. Naturæ vero duæ, Deus & homo : nam & anima, & corpus : Filii vero [a] duo : neque dii, neque duo homines.

[a] Lege, neque duo, neque duo dii, &c.

Item beatus Leo Papa urbis Romæ ita dicit : Exsultet rectarum mentium fides, & verum unumque Dei Filium non solum secundum deitatem, qua a Patre est genitus, sed etiam secundum humanitatem, qua de Matre Virgine est natus, intelligant.

Item ipse alibi. Adsumpta est de matre Domini natura, non culpa : creata est forma servi sine conditione servili : quia novus temperatus est veteri, ut & veritatem susciperet generis, & vitium excluderet vetustatis.

ANNO CHRISTI 800.

CONCILIUM CLOVESHOÆ,

a Cenulfo rege Merciorum, Athellardo archiepiscopo Dorobernia, convocatisque omnibus ejusdem provinciæ episcopis, ducibus, abbatibus, ceteræque dignitatis personis celebratum.

Ex tomo 1. Concil. Britan.

REgnante in perpetuum Deo & Domino nostro Jesu Christo, ego Athellardus larga omnipotentis gratia Dei annuente Dorobernensis ecclesiæ metropolitanus, cum præstantissimo rege nostro Cenulfo, convocans universos provinciales episcopos nostros, duces & abbates & cujuscumque dignitatis viros ad synodale concilium in locum qui vocatur Clovesho; ibi solicito ab eis scrutinio quæsivimus qualiter apud eos fides catholica haberetur, & quomodo Christiana religio exerceretur.

His itaque requisitis, una omnium voce ita responsum est : Notum sit paternitati tuæ, quia sicut primitus a sancta Romana & Apostolica sede (beatissimo Papa Gregorio dirigente) exarata est, ita credimus : & quod credimus absque ambiguitate, quantum possumus, exercere satagimus. Postquam autem super his uberius tractatum est, ita exorsi sumus.

Necessarium est (fratres carissimi) ecclesias Dei & venerabiles viros, qui jam multo tempore terrarum dispendio & absumptione chirographorum mirabiliter laboraverunt, corrigere.

His dictis, prolatæ sunt inscriptiones monasterii, quod vocatur Cotham, in medium, terrarumque sibi adjacentium. Quod videlicet monasterium, cum omnibus ad illud pertinentibus terris, rex inclytus Merciorum Athelbaldus ecclesiæ Salvatoris, quæ sita est in civitate Dorobernia, dedit : utque illius donatio perseverantior fieret, ex eadem terra cespitem, & cunctos libellos præmemorati cœnobii, per venerabilem virum Cuthbertum archiepiscopum misit, & super altare Salvatoris pro perpetua sua salute poni præcepit. Sed post mortem præfati pontificis, easdem inscriptiones Vræheah & Osbertus, quos idem pontifex alumnos nutrivit, maligno acti spiritu furati sunt, & Cenulfo regi occidentalium Saxonum detulerunt. At ille accipiens statim testimonia litterarum, prædictum cœnobium cum omnibus ad illud rite pertinentibus suis usibus coaptavit, neglectis prænominatis archiepiscopi Cuthberti dictis & factis.

Item Bregwinus & Iambertus archiepiscopi per singulas synodos suas questi sunt de injuria ecclesiæ Salvatoris illata, & apud Cenulfum regem occidentalium Saxonum, & apud Offam regem Merciorum; qui videlicet sæpe memoratum cœnobium Cotham, & alias urbes quam plurimas Cenulfo [b] rege abstulit, & imperio Merciorum subegit. Tandem Cenulfus rex sera ductus pœnitentia, telligraphia, id est, libellos quos a supra nominibus Veiheh & Osberto injuste perceperat, cum magna pecunia ecclesiæ Christi in Dorobemiam remisit, humillime rogans, ne sub tantæ auctoritatis anathemate periclitaretur. Verum rex Offa præmemoratum cœnobium Cotham, sicut fine

[b] Forte, regi.

ANNO CHRISTI 800.

litteris accepit, ita quanto tempore vixit detinuit, & A absque litterarum testimonio suis post se heredibus reliquit.

Secundo autem anno regni Cenulfi facta est synodus, sicut supra est prælibatum apud Clovesho: at ego Athellardus gratia Dei Dorobernensis archiepiscopus, & Cuba primicerius mecum, & multi alii ex illa ecclesia Christi sapientes, libellos præfati cœnobii Cotham in concilium detulimus. Cumque coram synodo relecti fuissent, omnium voce decretum est, justum esse, ut metropolis ecclesia sæpe præfatum cœnobium Cotham (cujus inscriptiones in suo gremio B habebat) perciperet, quæ sub tanto tempore tam injuste spoliata fuerat.

Tunc autem placuit mihi Athellardo, Dei gratia archisacerdoti, & Cynedritæ abbatissæ, quæ eodem tempore sæpedicto cœnobio præfuit, [a] ac senioribus ex utralibet parte Cantii, scilicet a Bedeford ad hoc ibidem congregaris: quatenus ipsa Cynedritha in regione Cantia daret mihi pro commutatione sæpe præfati cœnobii terram centum & decem mansionum, sexaginta cassatorum videlicet in loco qui dicitur Fleot, & triginta in loco qui dicitur Tenaham: in tertio quoque loco ubi dicitur Creges Ænnelina, viginti. Quas scilicet terras olim rex Offa sibi viventi conscribere fecit, suisque heredibus post eum; & post eorum cursum vitæ, ecclesiæ quæ sita est apud Beodford consignari præcepit.

[a] In ms. a senioribus.

Hoc etiam coram omni synodo elegimus, ut ipsa abbatissa a me percipiat sæpe nominatum cœnobium cum suis inscriptionibus; & ego terras & libellos terrarum illarum, quas mihi in Cantia reddit, ab ea acciperem; quatenus nulla in posterum inter nos heredesque nostros & Offæ regis surgat controversia: sed quod sub tam nobili synodo testimonio inter nos confirmatum est, indirupto fœdere servetur in perpetuum.

Ego quoque Athellardus archiepiscopus concedo Cynedrithæ abbatissæ monasterium, quod situm est in loco qui dicitur Pectanege ad habendum, quod mihi rex pius Egfridus hereditario jure possidendum donavit atque conscripsit.

LEONIS III. PAPÆ

ad Carolum Magnum regem adventus in Saxoniam, & quæstio Romæ per missos regis habita de iis qui Pontificem male mulctarant, anno Christi DCCXCIX.

Ex P. Jacobo Simondo, Societatis Jesu.

Cum Leonem Papam hoc anno factiosi quidam Romæ, quorum principes erant Paschalis primicerius & Campulus sacellarius, multis injuriis affectum, erutis oculis & lingua amputata, immanissime tractassent, Caroli regis fidem implorare coactus est. Spoletum igitur, quo se post acceptam cladem, visu ac lingua usu cælesti ope restituto, contulerat; cum vicinarum civitatum episcopis & optimatibus, cleroque Romano profectus, iter ad regem ingressus est. Padabrunæ in Saxonia exceptum a Carolo fuisse antiqui annales produnt. Qua autem reverentia & honore susceptus sit, Romamque cum missis Caroli reversus, & de quæstione ab iisdem missis Romæ habita in eos qui Leonem dehonestarant, Anastasius bibliothecarius in Leonis ipsius vita docet. Christianissimus, inquit, & orthodoxus atque præcipuus, clementissimusque rex, illico ut adventare Pontificem audivit, misit in obviam ejus Hildebaldum archiepiscopum & capellanum, & Ascharicum comitem: & postmodum proprium filium suum Pippinum excellentissimum regem, cum aliis comitibus, obviam ejus iterum & usque ubi ipse magnus rex ei obviavit, & sicut vicarium beati Petri Apostoli, vene- D rabiliter & honorifice cum hymnis & canticis spiritalibus eum suscepit: & pariter se amplectentes cum lacrymis se osculati sunt, a prædicto pontifice, *Gloria in excelsis Deo* inchoante, & cuncto clero suscipiente, oratio super cuncto populo data est. Tunc beatissimus dominus Carolus magnus rex antedictum pontificem conspiciens, gratias Deo retulit: qui tam magna mirabilia super famulum suum per suffragia principum Apostolorum Petri & Pauli operatus est, & ad nihilum prædictos iniquos viros deduxit. Qui quidem hæc audientes, moliti sunt falsa adversus sanctissimum pontificem imponere crimina, & post eum ad prædictum mittere regem, quod probare nequaquam potuissent. Sed cum apud regem pontifex in magno & condecenti honore degeret, ex omni parte archiepiscopis, episcopis & ceteris sacerdotibus venientibus, una cum regis consilio, omnibusque eximiis Francis, Romam illum cum nimio, ut decuit, emiserunt honore. Quem per unamquam- E que civitatem usque Romam deduxerunt: at Romani omnes generaliter in vigilia beati Andreæ Apostoli cum nimio gaudio susceperunt. Et post aliquantos dies, fidelissimis missis, qui cum eo venerant in pontificale obsequium, videlicet Hildebaldo & Arno reverentissimis archiepiscopis, & Cunperto, Bernardo, Hattone, & Jesse reverentissimis & sanctissimis episcopis, necnon & Flaico electo episcopo, verum etiam Helmgoth, Rotticario, & Germario gloriosis Comitibus, residentibus in triclinio ipsius domni Leonis Papæ, & per unam & amplius hebdomadam inquirentibus ipsos nefandissimos malefactores, quam malitiam a pontifice habuissent, tam Paschalis quam Campulus, cum sequacibus eorum, nihil habuerunt adversus eum quod dicerent. Tunc illos comprehendentes prædicti missi magni regis, emiserunt eos in Franciam.

C

Caroli Magni quarta in Urbem profectio, in qua Romanorum Imperator creatus est, anno Christi DCCC.

Ex eodem.

Exeunte anno Christi DCCC. cum ad reparandum turbatæ ecclesiæ statum Romam venisset Carolus Magnus, ac die Natali Domini sacrorum causa sancti Petri basilicam esset ingressus: Leo pontifex, ob egregia illius in ecclesiam Romanam, Christique vicarium merita, nihil tale suspicantis capiti coronam imposuit, populo ter unanimi voce acclamante, Carolo piissimo Augusto a Deo coronato, magno, pacifico, Imperatori Romanorum vita & victoria. *Ita ab omnibus constitutus Imperator, oleo sancto a Pontifice illico est inunctus. ab eoque more antiquo principum adoratus: & qui antea rex Francorum ac patricius Romanorum vocabatur, exinde, ablato patricii nomine, Imperator & Augustus est appellatur.*

D

De canonica purgatione Leonis Papæ, Carolique Imperatoris inauguratione, & de judicio in eos peracto qui in Leonem Papam manus injecerant, ex Anastasio.

Post modicum tempus, ipse magnus rex, dum in basilica beati Petri Apostoli conjunxisset, & cum magno honore susceptus fuisset, fecit in eamdem ecclesiam congregari archiepiscopos, seu episcopos, abbates, & omnem nobilitatem Francorum atque Romanorum. Et sedentes pariter tam magnus rex, quam beatissimus pontifex, fecerunt residere & sanctissimos archiepiscopos & abbates, stantibus reliquis sacerdotibus, & optimatibus Francorum & Romanorum, ut crimina quæ adversus almum Pontificem dicta fuerant declinarent. Qui universi archiepiscopi, & episcopi, & abbates, unanimiter audientes dixerunt: Nos sedem Apostolicam, quæ est E caput omnium Dei ecclesiarum, judicare non audemus. Nam ab ipsa nos omnes, & vicario suo judicamur: ipsa autem a nemine judicatur, quemadmodum & antiquitus mos fuit: sed sicut ipse summus pontifex censuerit, canonice obediemus. Venerabilis vero præsul inquit: Prædecessorum meorum pontificum vestigia sequor, & de talibus falsis criminationibus, quæ super me nequiter exarserunt, me purificare paratus sum. Alia vero die, in eadem ecclesia beati Petri Apostoli cum omnes adessent generaliter archiepiscopi, seu episcopi & abbates, & omnes Franci qui in servitio ejusdem magni regis fuerunt, & cuncti Romani, in eadem ecclesia beati Petri Apostoli, in eorum præsentia amplectens præfatus venerabilis pontifex sancta Christi quatuor evangelia, coram omnibus ascendit in ambonem, & sub jurejurando clara voce dixit: Quia de istis falsis criminibus, quæ super me imposuerunt Romani, qui inique me persecuti sunt, scientiam non habeo, nec talia

ANNO CHRISTI 800.

egisse me cognosco. Et hoc peracto, omnes archiepiscopi, episcopi & abbates, & cuncti clerici litania facta laudes dederunt Deo, atque Dei genitrici, semperque virgini Mariæ dominæ nostræ, & beato Petro Apostolorum principi, omnibusque sanctis Dei. Post hæc advenient die natali Domini nostri Jesu Christi, in jam dicta basilica beati Petri Apostoli omnes iterum congregati sunt: & tunc venerabilis almificus pontifex manibus suis propriis pretiosissima corona coronavit eum. Tunc universi fideles Romani videntes tantam defensionem & dilectionem quam erga sanctam Romanam ecclesiam, & ejus vicarium habuit, unanimiter altisona voce, Dei nutu atque beati Petri clavigeri regni cælorum, exclamaverunt: Carolo piissimo Augusto a Deo coronato, magno pacifico Imperatori, vita & victoria. Ante sacram confessionem beati Petri Apostoli, plures sanctos invocantes, ter dictum est: & ab omnibus constitutus est Imperator Romanorum. Illico sanctissimus antistes & pontifex unxit oleo sancto Carolum, & excellentissimum filium ejus regem, in ipso die Natalis Domini nostri Jesu Christi. Et Missa peracta, post celebrationem Missarum, obtulit ipse serenissimus domnus Imperator mensam argenteam cum pedibus suis pensantem libras*. Sed & in confessione ejusdem Dei Apostoli obtulit, una cum præcellentissimo filio suo rege, & filiabus, diversa vasa ex auro purissimo in ministerio ipsius mensæ, pensantia libras*. Sed & coronam auream cum gemmis majoribus, quæ pendet super altare, pensantem libras quinquaginta quinque. Et patenam auream majorem cum gemmis diversis, pensantem libras triginta. Et calicem majorem cum gemmis, & ansis duabus, pensantem libras quinquaginta octo. Item calicem majorem fundatum cum scyphone, pensantem libras triginta & septem. Immo & alium calicem majorem fundatum, pensantem libras triginta & sex. Obtulit & super sacratissimum altare beati Petri Apostoli, immo & in basilica beati Pauli Apostoli, mensam argenteam minorem cum pedibus suis, pensantem libras quinquaginta quinque, cum diversis vasis argenteis miræ magnitudinis, quæ sibi usum ipsius mensæ pertinent. Item in basilica Salvatoris Domini nostri Jesu, quam Constantinianam vocant, obtulit crucem cum gemmis hyacinthinis: quam almificus pontifex in litania præcedere constituit, secundum petitionem ipsius piissimi Imperatoris. Immo & altare cum columnis argenteis & ciborio. Verum etiam & evangelium ex auro mundissimo, cum gemmis ornatum, pensantem libras*. Item & in basilica beatæ Dei genitricis Mariæ ad præsepe obtulit fiala argentea majora pensanti a libras*. Postmodum vero, dum deducti fuissent iniquissimi illi malefactores, videlicet Paschalis cum Campulo, & sequaces eorum, in præsentia piissimi domni Imperatoris, circumstantibus nobilissimis Francis & Romanis, & omnibus exprobrantibus de malis ipsorum consiliis, & operationibus, increpabat Campulus Paschalem dicendo: Mala hora faciem tuam vidi, eo quod tu me misisti in istud periculum. Et ceteri similiter unus alterum condemnans manifestabant suos ipsorum reatus. Quos dum tam crudeles, & iniquos piissimus Imperator cognovisset, in exsilium in partibus Franciæ misit.

Brevior altera narratio, ex Ademaro in vita Caroli Magni.

MENSE autem Augusto Moguntiam veniens iter in Italiam condixit, & Ravennam pervenit. Ibi ordinata in Beneventanos expeditione, post septem dierum inducias Romæ iter convertit, & exercitum cum Pippino filio suo in Beneventanorum terras prædatum ire jussit. Romam vero venienti occurrit pridie Leo Papa, & Romani cum eo, apud Nomentum duodecimo ab urbe lapide, & summa cum humilitate summoque honore suscepit. Prandensque cum eo in loco prædicto statim eum ad Urbem præcessit: & crastino in gradibus basilicæ beati Petri Apostoli stans, missis obviam Romanæ urbis vexillis, ordinatis etiam atque dispositis per congrua loca tam peregrinorum quam civium turmis, qui venienti laudes dicerent; ipse cum Clero & episcopis equo descendentem gradusque ascendentem suscepit: dataque oratione in basilicam beati Petri psallentibus cunctis introducit. Facta sunt hæc sub die VIII. Kalendas Decembres. Post septem vero dies, rex concione vocata, cur venisset Romam omnibus patefacit: & exinde quotidie ad ea quæ erant facienda operam dedit. Inter quæ vel maximum & difficillimum erat de discutiendis Papæ objectis criminibus. Et dum nullus probator criminum esse potuit, domnus Papa coram omni populo in basilica beati Petri evangelium portans ambonem conscendit, & invocato sanctæ Trinitatis nomine jurejurando ab objectis criminibus se purgavit. Ipsa autem sacratissima Natalis Domini, cum rex ad Missam ante confessionem beati Petri Apostoli ab oratione surgeret, domnus Leo Papa coronam capiti ejus imposuit, & a cuncto Romanorum populo acclamatum est: Carolo Augusto a Deo coronato, magno & pacifico Imperatori Romanorum, vita & victoria. Antea enim domnus Carolus vocabatur ab omnibus rex Francorum, & Patricius Romanorum: sed post laudes a domno Apostolico more antiquorum principum adoratus est, atque ablato Patricii nomine Imperator & Augustus est appellatus.

Post paucos autem dies, jussit eos qui Papam anno superiori dehonestaverunt, exhiberi: & habita de eis quæstione secundum legem Romanam, ut majestatis rei capite damnati sunt. Pro quibus tamen Papa pio affectu apud Imperatorem intercessit, & vita & membra eis concessa sunt: sed pro facinoris magnitudine exsilio deportati sunt. Hujus factionis principes fuere Paschalis nomenculator & Campulus saccellarius, & multi alii Romanæ urbis nobiles. Ordinatis deinde totius hieme Romanæ urbis, & Apostolici, totiusque Italiæ non tantum publicis, sed etiam ecclesiasticis & privatis rebus, VII. Kalendas Maii Roma profectus est.

SYNODUS ROMANA in causa Leonis Papæ, congregata in præsentia Caroli regis, anno Domini DCCC.

REm ibi gestam annales Francorum describunt: fusissime eam enarrat Anastasius in vita Leonis his verbis: *Fecit Carolus Magnus in eadem ecclesia congregari archiepiscopos & episcopos, abbates & omnes nobiles Francorum, atque inclytos Romanorum*, &c. quæ ex Anastasio supra retulimus. *Ex Severino Binio*

Formula purgationis qua usus est Leo pontifex, exstat in libro sacrorum Rituum, quem vetustas Romanum ordinem appellat, estque hujusmodi:

Nota res est, fratres carissimi, malos adversum me homines insurrexisse, meque ac vitam meam gravissimis criminibus infamasse. Cujus rei cognoscendæ gratia clementissimus hic ac serenissimus rex Carolus una cum sacerdotibus ac principibus suis in hanc urbem se contulit. Quamobrem ego Leo pontifex S. R. E. a nemine judicatus neque coactus, sed mea voluntate impulsus, purgo me præsentibus vobis coram Deo & angelis ejus qui conscientiam novit, & beato Petro principe Apostolorum, in cujus conspectu consistimus, neque sceleratas res quas mihi objiciunt perpetrasse, neque perpetrari jussisse, Deum testans, in cujus judicium venturi sumus, & in cujus conspectu consistimus. Et hoc facio non legibus ullis obstrictus, neque hanc consuetudinem aut decretum in sancta ecclesia successoribus meis, & fratribus coepiscopis imponere cupiens, sed ut certius vos iniquis suspicionibus liberem.

*CAROLI MAGNI SELECTA CAPITULA ECCLESIASTICA,

Quæ ab eo, partim adhuc Rege, partim Imperatore, diversis temporibus edita sunt.

INDEX TITULORUM.

TITULUS I.

De episcoporum honore ac potestate.

CAP. I.

Edictum Caroli regis, ut comites & alii judices episcopis, in iis quæ ad illorum ministerium pertinent, obediant.

Carolus gratia Dei rex Francorum & Longobardorum, ac patricius Romanorum, dilectis comitibus, seu judicibus & vassis nostris, vicariis, centenariis, vel omnibus missis nostris & agentibus.

Ex P. Jacobi Sirmondi, Societatis J 1681.

COgnoscat utilitas vestra, quia resonuit in auribus nostris quorumdam præsumptio non modica, quod non ita obtemperetis pontificibus nostris, seu sacerdotibus, quemadmodum canonum & legum continet auctoritas; ita ut presbyteros nescio qua temeritate præsentari episcopo denegetis. Insuper & aliorum clericos usurpare non pertimescatis, & absque consensu episcopi in vestras ecclesias mittere audeatis. Nec non & vestris ministeriis pontifices nostros talem C potestatem habere non permittatis, qualem rectitudo ecclesiastica docet. Insuper nonas & decimas, vel census, improba cupiditate de ecclesiis, unde ipsa beneficia sunt, abstrahere nitimini, & precarias de ipsis rebus, sicut a nobis dudum in nostro capitulare institutum est, accipere negligitis, & ipsam sanctam Dei ecclesiam una cum ipsis episcopis vel abbatibus, emendare juxta vires vestras. Quapropter nos, una cum consensu episcoporum nostrorum, abbatum, nec non aliorum sacerdotum, hæc instituta partibus nostris direximus. Præcipientes enim jubemus, ut nullus quilibet ex fidelibus nostris, a minimo ad maximum, in his quæ ad eum pertinent, episcopo inobediens parere audeat de supradictis capitulis, seu aliis eruditionibus D ad illorum ministeria pertinentibus: sed cum bona voluntate, & omni mansuetudinis subjectione, unusquisque sacerdoti suo propter Deum & pacis studium obtemperare studeat. Si quis autem, quod absit, unus ex vobis ullus de nonis & decimis censibusque reddendis atque precariis renovandis negligens apparuerit, & importunus episcopis nostris de his quæ ad ministerium illorum pertinere noscuntur, vel, sicut in capitulare dudum a nobis facto continetur, contradicere præsumpserit, sciat se procul dubio, nisi se cito correxerit, in conspectu nostro exinde ducere rationes. Et ut has litteras certius credatis, de annulo nostro subterius decrevimus roborare.

CAP. II.

A *Quod principi ejusque legatis fideles futuri non videantur, qui episcopis non obtemperant.* Ex capitulis in Theodonis villa firmatis.

Volumus atque præcipimus, ut omnes suis sacerdotibus, tam majoris ordinis, quam & inferioris, a minimo usque ad maximum, ut summo Deo, cujus vice in ecclesia legatione funguntur, obedientes existant. Nam nullo pacto agnoscere possumus, qualiter nobis fideles existere possunt, qui Deo infideles, & suis sacerdotibus inobedientes apparuerint: aut qualiter nobis obedientes, nostrisque ministris ac legatis obtemperantes erunt, qui illis in Dei causis & ecclesiarum utilitatibus non obtemperant. Potius namque, B juxta Veritatis vocem, ille metuendus est, qui potest animam & corpus perdere in gehennam, quam ille qui corpus torquere, & honores temporales potest auferre. De illis dictum est: *Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit.* Et alibi: *Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei.* Et rursus: *Qui scandalizaverit unum de pusillis istis, melius est illi, ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris.* Et iterum: *Qui vos recipit, me recipit: & qui me recepit, recipit eum qui me misit.* Et multa alia, horumque similia. His ergo fulti oraculis, jubemus ut omnes eis pro viribus ad eorum peragenda ministeria, & ad malos & peccatores atque negligentes homines distringendos, summopere obe- C dientes existant. Qui autem in his, quod absit, aut negligentes, eisque inobedientes fuerint inventi, sciant se nec in nostro imperio honores retinere, licet etiam filii nostri fuerint; nec in palatio locum, neque nobiscum, aut cum nostris societatem aut communionem ullam habere; sed magis sub magna districtione & ariditate pœnas luent. In his namque omnium nostrorum fidelium volumus agnoscere fidem ac benevolentiam: quoniam si hæc fideliter & utiliter impleverint, tunc Deo & nobis fideles erunt. Si autem, quod absit, secus egerint, tunc non solum infideles, sed etiam infames atque reprobi manifeste apparentes notabuntur, eorumque domus publicabuntur, & ipsi exiliabuntur.

Capitular. lib. vii. capite 301.
Luc. 10.
Zach. 2.
Matth. 10.
Matth. 18.

D

CAP. III.

De episcoporum audientia. Ut litem habentes, sive petitor, sive possessor, si antistitum judicium elegerint, ad eos dirigantur.

Volumus atque præcipimus, ut omnes ditioni nostræ Deo auxiliante subjecti, tam Romani, quam Franci, Alamanni, Bajovarii, Saxones, Thuringi, Fresones, Galli, Burgundiones, Britones, Langobardi, Wascones, Beneventani, Gothi, & Hispani, ceterique nobis subjecti omnes, licet quocumque videantur legis vinculo constricti, vel consuetudinario more connexi, hanc sententiam, quam ex sexto deci-

Capitular lib. vi. cap. 281.

Adnotatio P. Jacobi Sirmondi, Societatis Jesu.

* *Caroli Magni selecta capitula.* Non est hæc vetus collectio, sed nostra. Selegimus ergo, atque in unum congessimus, quæ de præfixis titulis a Carolo Magno, constituta (passim apud Benedictum Levitam, & alios diffusa legebantur. Et quia hæc a Carolo partim adhuc Rege, partim jam Imperatore decreta constabat, nec idem tempus erat omnium, ac singulorum fere incertum, huic potissimum anno, qui ejus imperii natalem præcessit, assignanda censuimus.

mo Theodosii Imperatoris libro, capitulo videlicet xi. ad interrogata Ablavii ducis, illi & omnibus rescriptam sumsimus, & inter nostra capitula pro lege tenendam consultu omnium fidelium nostrorum, tam clericorum, quam & laïcorum, posuimus, lege cunctis perpetua tenendam. Id est, Quicumque litem habens, sive possessor, sive petitor fuerit, vel in initio litis, vel decursis temporum curriculis, sive cum negotium peroratur, sive cum jam cœperit promi sententia, si judicium elegerit sacrosanctæ legis antistitis, illico sine aliqua dubitatione, etiamsi alia pars refragatur, ad episcoporum judicium cum sermone litigantium dirigatur. Multa enim, quæ in judicio captiosæ præscriptionis vincula promi non patiuntur, investigat & promit sacrosanctæ religionis auctoritas. Omnes itaque causæ, quæ vel prætorio jure, vel civili tractantur, episcoporum sententiis terminatæ perpetuo stabilitatis jure firmentur. Nec liceat ulterius retractari negotium, quod episcoporum sententiis deciderit. Testimonium etiam ab uno licet episcopo perhibitum omnes judices indubitanter accipiant. Nec alius audiatur, cum testimonium episcopi a qualibet parte fuerit repromissum. Illud est enim veritatis auctoritate firmatum, illud incorruptum, quod a sacrosancto homine conscientia mentis illibatæ protulerit. Hoc nos edicto salubri aliquando censuimus, hoc perpetua lege firmamus, malitiosa litium semina comprimentes, ut miseri homines longis ac pæne perpetuis actionum laqueis implicati, ab improbis petitionibus, vel a cupiditate præpropera maturo fine discedant. Quidquid itaque de sententiis episcoporum clementia nostra censuerat, etiam hac sumus lege complexi. Gravitatem tuam, & ceteros pro utilitate omnium in perpetuum observare conveniet.

TITULUS II.

Ut episcopi presbyteri ad bella non pergant.

CAP. I.

Supplicatio populi apud Carolum magnum pro sacerdotum causa, ne in hostem aut pugnam pergerent.

Ex capitulis Wormatiæ decretis.

Lib. 6. cap. 281. FLexis omnes precamur poplitibus majestatem vestram, ut episcopi deinceps, sicut hactenus, non vexentur hostibus: sed quando vos nosque in hostem pergimus, ipsi propriis resideant in parochiis, Deoque fideliter famulari studeant, & eorum sacrosancta mysteria canonice & Deo placite peragere satagant; atque pro vobis, & cuncto exercitu vestro, una cum omnibus sibi commissis orare viriliter, Missasque decantare, & litanias atque eleemosynas facere decertent. Quosdam enim ex eis in hostibus & præliis vulneratos vidimus, & quosdam periisse cognovimus. Hæc vero valde periculosa & oppido sunt cavenda. Quæ idcirco suggerimus, ne pro talibus vos & nos simul pereamus. Novit Dominus, quando eos in talibus videmus, terror apprehendit nos: & quidam ex nostris timore perterriti, propter hoc fugere, & inimicis terga vertere solent. Plures enim potestis habere præliatores, si illi propriis resident in parochiis, quam si vobiscum pergunt: quoniam illi qui eos prævident, omnes tunc pugnabunt: quod modo nequaquam faciunt, sed eos tantummodo custodiunt. Nam sine dubio potius vobis nobisque proficere possunt, si remanserint, quam si in hostem vel ad pugnam perrexerint: quia tunc eorum precibus adjuvamur, & modo eorum pressuris gravamur. Quando vero Moyses expansis ad cælum manibus orabat, vincebat Israël; & quando a precibus cessabat, & manus ejus gravabantur, priusquam sustentatæ fierent, & ipse precibus insisteret, vincebatur & terga vertebat. Talibus ergo & multis aliis exemplis fulti, quorum prolixitatem vitantes modo non dicimus, quia sapienti semel dicta sufficiunt; prædicta, obnixe omnes precamur, & ut concedantur rogamus; quia nullatenus volumus assentire, ut nobiscum ad talia pergant, nisi duo aut tres bene docti, electione videlicet ceterorum, ad benedictionem dandam, & ad periclitantium reconciliationem faciendam: ne vos & nos simul cum pluribus pereamus, sed eorum precibus, ut jam memoratum est, fulciamur. Quam formam & de sacerdotibus tenere optamus: id est, ut nec illi in hostem, nisi bene docti, & ipsi electione atque permissione propriorum episcoporum, qui tamen tales sint, de quorum scientia & vita ac conversatione omnes securi esse possimus. Illud tamen vobis & omnibus scire cupimus, quod non propterea hæc petimus, ut eorum res, aut aliquid ex eorum pecuniis, nisi ipsis aliquid sponte nobis dare placuerit, aut eorum ecclesias viduari cupiamus: sed magis eis, si Dominus posse dederit, augere desideramus; ut & ipsi & vos & nos salviores simus, & Deo potius ipso adminiculante placere mereamur. Scimus enim res ecclesiæ Deo esse sacratas, scimus eas esse oblationes fidelium, & pretia peccatorum. Quapropter si quis eas ab ecclesiis, quibus a fidelibus collatæ Deoque sacratæ sunt, aufert, procul dubio sacrilegium committit. Cæcus enim est qui ista non videt. Quisquis ergo nostrum suas res ecclesiæ tradit, Domino Deo illas offert atque dedicat, suisque sanctis, & non alteri, dicendo talia & agendo ita. Facit enim scripturam de ipsis rebus quas Deo dare desiderat: & ipsam scripturam coram altari, aut supra, tenet in manu, dicens ejusdem loci sacerdotibus atque custodibus: "Offero Deo atque dedico omnes res quæ hac in chartula tenentur insertæ, pro remissione peccatorum meorum, ac parentum & filiorum, aut pro quocumque illas Deo liberare voluerit, ad serviendum ex his Deo in sacrificiis, Missarumque solemniis, orationibus, luminariis, pauperum ac clericorum alimoniis, & ceteris divinis cultibus, atque illius ecclesiæ utilitatibus. Si quis autem eas inde, quod fieri nullatenus credo, abstulerit; sub pœna sacrilegii ex hoc Domino Deo, cui eas offero atque dedico, districtissimas reddat rationes." Ponit etiam in ea alias conjurationes, quas enumerare longum est. Nam qui eas inde postea aufert, quid agit nisi sacrilegium? Si ergo amico quidpiam rapere furtum est, ecclesiæ vero fraudari vel auferri indubitanter sacrilegium est. Unde & in sacris canonibus spiritu Dei conditis, habetur ita: "Si quis oblationes ecclesiæ extra ecclesiam accipere vel dare voluerit, præter episcopi conscientiam, vel ejus cui hujuscemodi sunt officia commissa, nec cum ejus voluerit agere consilio, anathema sit." Absit enim, ut rerum ecclesiarum cupiditate vel ablatione sacrilegi, aut anathema efficiamur, aut talibus laqueis umquam devinciamur: quoniam scimus anathematizatos homines vel sacrilegos non solum infames, & a consortio fidelium, priusquam hæc per publicam satisfactionem ecclesiæ, & episcoporum reconciliationem, manusque impositionem emendent, alienos esse: sed etiam a regno Dei extorres fieri, si in talibus defecerint, non dubitamus. Ut ergo omnis suspicio a nobis, cunctis sacerdotibus, & omnibus Christi & sanctæ Dei ecclesiæ fidelibus funditus auferatur, profitemur, omnes stipulas dextris in manibus tenentes, easque propriis e manibus ejicientes, coram Deo & angelis ejus, ac vobis cunctisque sacerdotibus & populis circumstantibus, nec talia facere, nec facere vo-

Exod. 17.

lentibus consentire, sed magis Deo auxiliante resistere. Et hoc vobis omnibusque fidelibus sanctæ Dei ecclesiæ, & nostris notum esse cupimus; quod cum his, qui absque voluntate aut consensu vel datione rectoris illius ecclesiæ, cui ipsæ res juste esse debentur, & maxime proprii episcopi, res ecclesiæ a regibus petere, aut retentare, vel auferre, aut invadere, vel vastare præsumpserint, nec in hostem, nec ad pugnam ire, nec cibum sumere, nec ad ecclesiam, vel ad palatium, aut in itinere pergere, nec etiam nostros homines cum eorum hominibus, aut caballos vel reliqua pecora nostra cum eorum pecoribus, aut ad pastum ire, aut simul habitare vel manere, nec ullam participationem cum eis, nisi pro emendatione, ante publicam emendationem, & ecclesiæ satisfactionem, umquam scienter aut libenter habere debeamus: ne pro eorum iniquitatibus atque flagitiis una cum eis nos & nostri, quod absit, pereamus. Scimus enim quia perit justus pro impio. Tales vero a nobis, si nos fideles habere vultis, segregate, & in ergastulum sub publica pœnitentia redigite, & postulata concedite. Ut ergo hæc omnia a vobis, & a nobis, sive a successoribus vestris & nostris, futuris temporibus absque ulla dissimulatione conserventur, scriptis ecclesiasticis inserere jubete, & inter vestra capitula interpolare præcipite.

CAP. II.

Concessio domni Caroli Imperatoris, ne episcopi ad bella pergant.

Lib. 6. cap. 186. Omnibus notum esse volumus, quia non solum ea quæ super episcoporum & presbyterorum hostium vexationibus, & precibus pro nobis & vobis fieri rogitastis, concedere optamus; sed quidquid pro sanctæ Dei ecclesiæ & sacerdotum, sive totius populi, & vestra utilitate inveneritis, concedere paratissimi sumus: & modo ista, sicut petistis, concedimus: & quando vita comite, Deo auxiliante, ad generale placitum venerimus, sicut petistis, consultu omnium fidelium nostrorum scriptis firmare nostris, nostrorumque, atque futuris temporibus irrefragabiliter manenda firmissime Domino adminiculante cupimus. Modo ea quæ generalia sunt, & omnibus conveniunt ordinibus, statuere, ac cunctis sanctæ Dei ecclesiæ, nostrisque fidelibus, ob Dei omnipotentis amorem, & recordationem tradere parati sumus: & ad proximum synodalem nostrum conventum, ac generale placitum, ubi plures episcopi & comites convenerint, ista sicut postulastis firmabimus.

CAP. III.

Decretum domni Caroli regis Francorum, ut servi Dei neque in hostem pergant, neque armaturam bajulent.

Lib. 7. cap. 91. Carolus gratia Dei rex, regnique Francorum rector, & devotus sanctæ ecclesiæ defensor atque adjutor in omnibus, Apostolicæ sedis hortatu, omniumque fidelium nostrorum, & maxime episcoporum, ac reliquorum sacerdotum consultu, servis Dei per omnia omnibus armaturam portare, vel pugnare, aut in exercitum & in hostem pergere, omnino prohibemus: nisi illi tantummodo, qui propter divinum ministerium, Missarum scilicet solemnia adimplenda, & sanctorum patrocinia portanda, ad hoc electi sunt: id est, unum vel duos episcopos cum capellanis presbyteris princeps secum habeat, & unusquisque præfectus unum presbyterum, qui hominibus peccata confitentibus judicare, & indicare pœnitentiam possit.

CAP. IV.

De hoste & pugna, atque armis sacerdotibus prohibitis.

Secunda vice propter ampliorem observantiam Apostolica auctoritate, & multorum sanctorum episcoporum admonitione instructi, sanctorumque canonum regulis edocti, consultu videlicet omnium nobilium nostrorum, nosmetipsos corrigentes, posterisque nostris exemplum dantes, volumus ut nullus sacerdos in hostem pergat, nisi duo vel tres tantum episcopi electione ceterorum propter benedictionem & prædicationem, populique reconciliationem; & cum illis electi sacerdotes, qui bene sciant populis pœnitentias dare, Missas celebrare, de infirmis curam habere, sacratique olei cum sacris precibus unctionem impendere, & hoc maxime providere, ne sine viatico quis de sæculo recedat. Hi vero nec arma ferant, nec ad pugnam pergant, nec effusores sanguinum vel agitatores fiant: sed tantum sanctorum pignora & sacra ministeria ferant, & orationibus pro viribus insistant: ut populus qui pugnare debet, auxiliante Domino, victor existat, & non sit sacerdos sicut populus. Reliqui vero qui ad ecclesias suas remanent, suos homines bene armatos nobiscum, aut cum quibus jusserimus, dirigant: & ipsi pro nobis & cuncto exercitu nostro Missas, litanias, oblationes, eleemosynas faciant, orantes Deum cæli ut proficiamus in itinere quo pergimus, victoresque Deo adminiculante existamus. Gentes enim & reges earum, quæ sacerdotes secum pugnare permiserunt, nec prævalebant in bello, nec victores exstiterunt: quia non erat differentia inter laïcos & sacerdotes, quibus pugnare non est licitum. Hæc vero Gallarum, Spaniarum, Longobardorum, nonnullasque alias gentes, & reges earum fecisse cognovimus, qui propter prædictum nefandissimum scelus nec victores exstiterunt, nec patrias retinuerunt. Quam foveam caventes, malumus cum paucis & licitis, Domino opem ferente, victores existere; quam cum multis & illicitis terga, quod absit, vertere, & cum prædictis gentibus perire. Qualis enim victoria datur, ubi sacerdotes una hora Dominica pertractant ministeria, & Christianis Dominicum porrigunt corpus pro suarum animarum redemptione: & post Christianos, quibus hoc ministrare debuerant, aut paganos, quibus Christum prædicare, propriis sacrilegisque manibus necant? Præcipue dicente eis Domino: *Vos estis sal terræ: quod si sal evanuerit, in quo condietur? ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus.* (Matth. 5.) Et dum hæc ita se habeant, elegimus potius, Domino adminiculante, nobisque illis & cunctis eorum ecclesiis opem ferente, nec quidquam eis pro hoc de honoribus, vel ecclesiarum rebus minuente, ut gradus eorum & sanctorum canonum decreta custodiant; quam illi aut nobis imperantibus, aut consentientibus, contra hæc faciant, aut gradibus careant, aut pereant, & nos simul, quod absit, cum eis & victoria careamus vel pereamus. Quoniam peccatis exigentibus timemus, si talia & tam illicita aut imperemus, aut agere consentiamus, ut una cum eis pereamus; quia non solum qui faciunt, sed & qui consentiunt facientibus, æquo piaculo rei sunt in conspectu Dei & sanctorum ejus. Si vero ista veraciter ex utraque parte fuerint custodita, credimus quia corruent ante nos omnes paganæ gentes, & erimus victores; insuper & bene agentes, Domino auxiliante, vitam possidebimus sempiternam.

CAP. V.

CAP. V.

De his qui putaverunt idcirco preceptum fuisse, non ire ad pugnam sacerdotes, ut honor eis minueretur.

Lib. 7. cap. 104.
a Forsan, quod propter ea concessimus.

Quia instigante antiquo hoste audivimus quosdam nos suspectos habere, [a] propterea quod concessimus episcopis & sacerdotibus, ac reliquis Dei servis, ut in hostes, nisi duo aut tres a ceteris electi, & sacerdotes similiter perpauci ab eis electi, non irent, sicut in prioribus nostris continetur capitularibus; nec ad pugnam properarent, nec arma ferrent, nec homines tam Christianos, quam paganos necarent, nec agitatores sanguinum fierent, vel quidquam contra canones facerent; quod honores sacerdotum, & res ecclesiarum auferre vel minorare eis voluissemus: quod nullatenus facere velle vel facere volentibus consentire, omnes scire cupimus. Sed quanto quis eorum amplius suam normam servaverit, & Deo servierit, tanto eum plus honorare, & cariorem habere volumus. Et ut hæc certius credantur, & per futura tempora conserventur, præcipimus ut nullus res ecclesiæ nisi precario possideat: & postquam ipsæ precariæ finitæ fuerint, faciant potestative speculatores ecclesiarum utrum elegerint, aut ut ipsas res recipiant, aut posteris eorum sub precario & censu habere permittant. Ita tamen ut ipsi proprias & utiles res eisdem ecclesiis, de quarum jure esse videntur, legaliter tradant; & sic a rectoribus earumdem ecclesiarum precariæ, si renovandæ sunt, canonice renoventur. Novimus ergo multa regna & reges eorum propterea cecidisse, quia ecclesias spoliaverunt, resque earum vastaverunt, abstulerunt, & pugnantibus dederunt. Quapropter nec fortes in bello, nec in fide stabiles fuerunt, nec victores exstiterunt: sed terga multi vulnerati & plures interfecti verterunt: regnaque & regiones, &, quod pejus est, regna cælestia perdiderunt, atque propriis hereditatibus caruerunt & hactenus carent. Quæ omnia vitantes, nec talia facere, nec consentire, nec infantibus aut successoribus nostris exemplum dare volumus: sed quantum valemus & possumus, adjuncto Leonis Papæ, & omnium episcoporum, quorum consilio usi hoc egimus, spiritu nostro spiritui, per Deum & omnium sanctorum merita prohibemus, contestamurque, ne talia faciant, vel facere volentibus consentiant: sed adjutores & defensores, atque sublimatores ecclesiarum, & cunctorum servorum Dei, pro viribus exsistant: ne in foveam, in quam prædicti reges & regna ceciderunt, cadant; aut in profundum, quod absit, inferni demergantur. Et ut hæc devotius per futura tempora conserventur, præcipientes jubemus, ut nullus tam nostris quam futuris temporibus, a nobis vel successoribus nostris, ullo umquam tempore, absque consensu & voluntate episcoporum, in quorum parochiis esse noscuntur, res ecclesiarum petere aut invadere, vel vastare, aut quocumque ingenio alienare præsumat. Quod si quis fecerit, tam nostris, quam & successorum nostrorum temporibus, pœnis sacrilegii subjaceat, & a nobis atque successoribus nostris, nostrisque judicibus vel comitibus, sicut sacrilegus & homicida, vel fur sacrilegus, legaliter puniatur, & ab episcopis nostris anathematizetur: ita ut mortuus etiam sepultura, & cunctis Dei ecclesiæ precibus & oblationibus careat, nec eleemosynam suam quisquam recipiat. Quod autem maximum sacrilegium sit res ecclesiæ auferre, invadere, alienare, vastare, vel subripi, maxime omnes scripturæ divinæ testantur, & beatus Symmachus Papa synodali sententia cunctos feriendo dicit. Iniquum est, inquit, & sacrilegii instar, " ut quæ vel pro salute, vel pro requie animarum suarum unusquisque venerabili ecclesiæ pauperum causa contulerit, aut certe reliquerit, ab his quibus maxime servari convenerat auferri, aut in aliud transferri. Et multa sanctorum canonum decreta, & sanctorum patrum edicta hæc eadem testantur, quæ scrutari & scire cupientibus persacile patent.

TITULUS III.
De purgatione Sacerdotum.

CAP. I.

Quid de presbyteris criminosis, de quibus approbatio non est, agendum sit.

Lib. 5. cap. 11.

Et hoc vobiscum magno studio pertractandum est, quid de illis presbyteris criminosis, unde approbatio non est, & semper negant, faciendum sit. Nam hoc sæpissime a nobis & a progenitoribus atque antecessoribus nostris ventilatum est, sed non ad liquidum hactenus definitum. Unde ad consultandum patrem nostrum Leonem Papam sacerdotes nostros mittimus; & quidquid ab eo vel a suis perceperimus, vobis una cum illis quos mittimus renuntiare non tardabimus. Vos interdum vicissim tractate attentius, quid ex his vobiscum constituamus una cum prædicti sancti patris institutionibus: ut murmur cesset populi, & nos his satisfacientes illæsi Domino auxiliante ab utrisque maneamus. Sequitur Constitutio memorata.

CAP. II.

Decretum Caroli regis, ex consultu Leonis Papæ, de purgatione sacerdotum.

Lib. 5. cap. 14.

Omnibus vobis visu aut auditu notum esse non dubitamus, quod sæpissime, suadente antiquo hoste, sacerdotibus crimina diversa objiciantur: sed quoniam qualiter ex eis ab his rationabilis examinatio & satisfactio fiat, licet tempore bonæ memoriæ domni genitoris nostri Pippini, sive priscis temporibus, a sanctis patribus, & a reliquis bonæ devotionis hominibus sæpissime ventilatum fuerit, nos tamen pleniter & ad liquidum definitum reperire minime quivimus. Nostris quippe temporibus id ipsum a sanctis episcopis & reliquis sacerdotibus, & ceteris ecclesiasticæ dignitatis ministris, nostris in regnis, seu in aliis degentibus, nobisque una cum eis agentibus, sæpissime propter multas & nimias reclamationes, quæ ex hoc ad nos ex diversis partibus venerunt, ventilatum est. Sed qualiter consultu domni & patris nostri Leonis Apostolici, ceterorumque Romanæ ecclesiæ episcoporum, & reliquorum sacerdotum, sive orientalium & Græcorum patriarcharum, & multorum sanctorum episcoporum & sacerdotum, nec non & nostrorum episcoporum omnium, ceterorumque sacerdotum & Levitarum auctoritate & consensu, atque reliquorum fidelium, & cunctorum consiliariorum nostrorum consultu definitum est, vobis omnibus utriusque ordinis ministris scire volumus. Statutum est namque ratione & necessitate ac auctoritate prædicta, consultu omnium, ut quotiescumque cuiquam sacerdoti crimen imponitur, si ipse accusator talis fuerit, ut recipi debeat (quia quales ad accusationem sacerdotum admitti debeant, in canonibus pleniter expressum est) si autem, ut dictum est, ille accusator qui canonice est recipiendus, eum cum legitimo numero verorum & bonorum testium approbare in conspectu episcoporum potuerit, tunc canonice dijudicetur; & si culpabilis inventus fuerit, canonice damnetur. Si vero cum suprascripto prætextu approbare ipse accusator minime po-

terit, & hoc canonice definiatur. Ipse ergo sacerdos, si suspiciosus aut incredibilis suo episcopo, aut reliquis suis consacerdotibus, sive bonis & justis de suo populo vel de sua plebe hominibus fuerit, ne in crimine aut in prædicta suspicione remaneat, cum tribus aut quinque vel septem bonis ac vicinis sacerdotibus, exemplo Leonis Papæ [a], vel eo amplius, si suo episcopo visum fuerit, aut necesse propter tumultum populi id esse [b] prospexerit, & cum aliis bonis & justis hominibus se sacramento coram populo super quatuor evangelia dato purgatum ecclesiæ reddat. Si quis autem scire desiderat, quales testes ad accusationem sacerdotum recipi debeant, & quid de accusatore faciendum sit, pleniter in canonibus reperire poterit.

[a] In veteribus membranis, quæ apud me sunt, adjungitur, qui duodecim episcopos in sua purgatione habuit. inquit P. Labbeus.
[b] al. perspexerit.

CAP. III.

Ut presbyteri criminosi ad synodum venientes in medium collocentur.

Lib. 5 cap. 215.

Presbyteros criminosos canonice ad synodum venientes jubemus juxta decreta Papæ Innocentii capite trigesimo tertio, in medio collocari; discussisque objectionibus, quæ ipsis presbyteris impinguntur, si convinci potuerint, a sacerdotali removeantur officio; quia qui sancti non sunt, sancta tractare non possunt: atque alieni efficiantur a ministerio quod vivendo illicite polluerunt: & si convinci non potuerint, secundum anterius capitulum, consultu Leonis Papæ, & multorum episcoporum statutum, cum aliis presbyteris & fidelibus, justisque hominibus satisfaciant episcopo suo, & populo.

CAP. IV.

De purgatione sacerdotum, qualiter Wormatia secunda vice a domino Carolo, & a suis tractata, atque sopita est.

Lib. 7. cap. 105.

Omnibus vobis tam præsentibus quam & futuris scire cupimus, quia ideo consultu sedis Apostolicæ & omnium nostrorum episcoporum ac reliquorum sacerdotum, atque maxime cunctorum fidelium nostrorum, de purgatione criminatorum sacerdotum tanta tractavimus, eamque cum testibus, sicut in anteriori capitulari nostro continetur, fieri decrevimus: quoniam nesciebamus eamdem causam a beato Gregorio Papa esse definitam. Nam cum Wormatiæ generalem conventum habuissemus, allata est nobis a Riculfo Moguntiacensi metropolitano epistola beati Gregorii Papæ, in qua inter cetera continebantur hæc: De presbytero vero, vel quolibet sacerdote a populo accusato, si certi non fuerint testes, qui crimini illato approbent veritatem, jusjurandum erit in medio, & illum testem proferat de innocentiæ suæ puritate, cui nuda & aperta sunt omnia, sicque maneat in proprio gradu. Ista vero omnia, quia vires nostras excedunt, in judicio episcoporum juxta canonicam sanctionem definienda relinquimus: ut hæc quando orta fuerint ita definire satagant, ut nec secundum sæculum justam reprehensionem, nec penes Deum, quod absit, damnationem, sed æternæ beatitudinis, ipso auxiliante qui omnia infucata præstat, præmia consequantur.

Gregorius II. Bonifacio epist. 2 Considerabilem.

TITULUS IV.
De Chorepiscopis.

CAP. I.

Leonis III. Papæ de Chorepiscopis consulti responsum. Episcoporum Franciæ decretum, ut Chorepiscopi de ministerio episcopali nihil præsumant, & ut in posterum non fiant.

Capitular. lib. 7. cap. 187.

OMnibus sanctæ Dei ecclesiæ fidelibus & nostris notum esse volumus, quia non parva quæstio de Chorepiscoporum superstitione ad nos non semel aut bis vel ter venerit, sed sæpissime nostris auribus molestiam intulerit. Ipsa enim quæstio non solum inter clericos, sed etiam inter laïcos crebrius ventilabatur. Dicebant ergo presbyteri, diaconi, & subdiaconi, a regularibus episcopis ordinati, non eos esse presbyteros, vel diaconos, aut subdiaconos, qui a Chorepiscopis videbantur quasi sacrati: nec sacerdotale eos debere peragere officium, nisi forent a canonice ordinatis episcopis consummati. Sumentes quoque de canonica auctoritate sanctionem, affirmabant a Chorepiscopis ordinatos, vulneratum potius quam episcopaliter sanctificatum per illam manus impositionem habere caput. Ubi autem vulnus infixum est, medicina est adhibenda, quo possit recipere sanitatem. Similiter & laïci dicebant, quod talium ministrorum vel sacerdotum, id est, qui a Chorepiscopis erant quasi ordinati, officia audire nollent, nec eorum infantes majores vel minores, aut familiam eorum per manus impositionem consignari vel confirmari usquam vellent, ne magis vulnus quam benedictionem acciperent. Quod jurgium cum enucleatius discutere voluissemus, placuit nobis ea hoc Apostolicam sedem consulere, jubente canonica auctoritate, atque dicente: Si majores causæ in medio fuerint devolutæ, ad sedem Apostolicam, ut sancta synodus statuit, & beata consuetudo exigit, incunctanter referatur. Quapropter Arnonem archiepiscopum ad Leonem Apostolicum misimus, ut inter cetera quæ ferebat, etiam eum & hoc interrogaret: ut quidquid super his definiendum esset Apostolica auctoritate a nostris episcopis regulariter sopiretur. Qui nobis verbis & scriptis ab eo renuntians hæc non est necesse iterare vel definire, quia sæpissime a suis prædecessoribus, & a multis sanctis episcopis, atque synodalibus sanctionibus eos esse prohibitos atque damnatos: & ideo non esse necesse ventilare, sed definita tenere. Dixit enim nullum fore presbyterum, vel diaconum, aut subdiaconum ab eis ordinatum, nec ecclesiam ab eis dedicatam, nec virginem consecratam, nec quemquam confirmatum, neque quidquam quod de episcopali ministerio præsumpsere, esse peractum: sed quidquid ex his ab eis illicite erat præsumptum, omnia a canonice ordinatis episcopis debere rite peragere, & in meliorem statum reformare: quia quod non ostenditur gestum, ratio non sinit ut videatur iteratum. Prædictos autem Chorepiscopos omnes præcepit damnare, & in exsilio detrudi. Ista vero omnes maxime regni nobis a Deo commissi episcopi cum eodem Arnone, permittente præfato Apostolico minius tractantes, jam dictos villanos episcopos inter presbyteros statuerunt: ita ut amplius nihil de episcopali ministerio præsumerent, nec ipsi deinceps a quoquam fierent, qui gradus sui periculum vitare vellet. Decretum namque est in illa synodo, quam [a] Reginisbruc pro eadem vel pro aliis causis apostolica auctoritate præfato prætexto habuimus, nihil ex prædictis a quoquam eorum agere nec facere volentibus consentire: sed quidquid ab eis episcopaliter

[a] Ratisbonæ.

præsumptum est, a canonice ordinatis episcopis peragi debere: nec ullum usquam de episcopali ministerio a chorepiscopis aliquid accepisse, quia nihil in dante erat, quod aliquis horum accipere potuisset: quoniam quod non habuit quis eorum, dare non potuit. Nam episcopi non erant, quia nec ad quamdam civitatis episcopalem sedem titulati erant, nec canonice a tribus episcopis ordinati. Ideo de episcopali ministerio nihil agere potuerunt. Et idcirco non ostenditur gestum, quod pearfixi agere putaverunt: quia quod non habuerunt, nullatenus dare potuerunt. Ideo namque nulla causa permittit, ut videatur iteratum, quod de causis memoratis a canonice ordinatis episcopis cognoscitur regulariter peractum. Unde & cum sæpe quæstio de male accepto honore nascatur, quis ambigat nequaquam esse * tribuendum quod non docetur fuisse collatum? Scimus enim, sicut & in antiquis patrum legimus decretis, posse vera ac justa legitimi episcopi benedictione auferri omne vitium; quod a vitioso fuerat injectum.

* al. tributum.

CAP. II.

Ut nullus chorepiscopus per impositionem manus Spiritum sanctum tradat, aut consecrationem perficiat.

Lib. 7. cap. 318. Placuit, sicut Leonis Papæ, & omnium episcoporum nostrorum, atque reliquorum fidelium generali & synodali consultu decrevimus, ut nullus chorepiscopus per manus impositionem Spiritum sanctum tradere, aut sacerdotes, vel Levitas, aut subdiaconos sacrare, vel virgines velare, aut sanctum chrisma conficere, vel ecclesias aut altaria sacrare, aut benedictionem in publica Missa populis tribuere præsumat: quæ omnia summis pontificibus, id est, cathedralibus episcopis debentur, & non chorepiscopis vel presbyteris, quorum formam juxta sanctorum canonum decreta chorepiscopi gerunt. Si autem ii aliquid ex his agere tentaverint, irrita erunt quæ ab iis geruntur, & ipsi omni ecclesiastico honore funditus priventur.

CAP. III.

De his qui a chorepiscopis sunt ordinati presbyteri, diaconi vel subdiaconi.

Lib. 7. cap. 319. Ut hi qui a chorepiscopis presbyteri, vel diaconi, vel subdiaconi sunt ordinati, nullatenus in presbyteratus, diaconatus, vel subdiaconatus officio ministrate præsumant. Similiter homines, qui imperitis videntur ab eis esse confirmati, vel virgines seu ecclesiæ sacratæ, aut chrisma confectum, sive altaria dedicata, pro confirmatis, vel sacratis, aut dedicatis minime habeantur: quia quæ illi non habuerunt, dare non potuerunt: quoniam ex his eis quidquam agere non licet, quæ omnia summis pontificibus debentur, & non chorepiscopis, qui nec summi pontifices vel episcopi fuerunt, nec deinceps usquam fieri possunt. Nullum enim ex LXX. ex his aliquid unquam fecisse legimus vel scimus; ad quorum exemplum & formam presbyteros vel chorepiscopos, antequam ipsi chorepiscopi prohibiti essent, fuisse agnovimus. Hæc vero omnia a cathedralibus episcopis, qui a comprovincialibus episcopis, aut præsentia, aut judicio metropolitani consecrati esse noscuntur, agenda sunt: & non a presbyteris, vel chorepiscopis, qui ambo unius formæ esse videntur. Quæ si ab eis aut propter imperitiam, aut propter præsumptionem acta, ut prædictum est, ab imperitis esse putantur, a cathedralibus tamen episcopis reformanda vel peragenda sunt: quia quæ illi in his agere cogitarunt, imperfecta remanserunt: &, ut jam prælibatum est, quod illi non habuerunt, dare non potuerunt. Episcopi namque non fuerunt, quia nec a tribus episcopis, nec ad aliquam episcopalem cathedram ordinati fuerunt: & ideo ex his nihil agere potuerunt. Et ne alicui talis ordinatio, vel confirmatio, aut consecratio, reiteratio esse videatur, attendat illud quod scriptum est: Quod non ostenditur gestum, ratio non sinit ut videatur iteratum.

CAP. IV.

De chorepiscopis, ne deinceps fiant.

Placuit ne chorepiscopi a quibusquam deinceps fiant, quoniam hactenus a nescientibus sanctorum patrum, & maxime Apostolicorum decretis, suisque quietibus ac delectationibus inhærentes facti sunt. Idcirco & olim persæpe, & nostro a sancta Apostolica sede tempore sunt prohibiti, & ne deinceps a quoquam tam ordinante, quam ordinari cupiente, talis præsumptio assumatur, a cunctis nostri regni episcopis est in synodo canonice prohibitum. Lib. 6. cap. 119.

Sunt & alia de chorepiscopis capitula, libro 6. capite 184. & libro 7. capite 310. & 318. quæ propterea hoc loco prætermittimus, quia novi nihil continent. Actum est etiam postea de iisdem in concilio Parisiensi sub Ludovico Pio, & in concilio Meldensi sub Carolo Calvo, & in aliis. Adnotatio P. Jacobi Sirmondi.

TITULUS V.
De ecclesiis & ecclesiasticis hominibus.

CAP. I.

De ecclesiarum servorumque Dei oppressionibus, & de aliis sceleribus nefandis ob quæ regna perculsa sunt, ut penitus caveantur.

PRohibemus omnino sub pœna sacrilegii generaliter omnibus, cunctarum ecclesiarum rerum invasiones, vastationes, alienationes, sacerdotumque & reliquorum servorum Dei oppressiones, vexationes, atque cunctorum generum injurias: nec non & cunctis utriusque sexus hominibus adulteria, fornicationes, sodomiticasque luxurias, atque incesta, vel cuncta illicita conjugia, homicidia injusta, perjuria, falsa testimonia, & omnia illicita: pro quibus non solum regna vel reges, sed etiam homines in eis commanentes perire cognovimus. Sed quia Deo auxiliante per merita & intercessionem sanctorum servorumque Dei, quos sublimare & honorare curavimus atque curamus, hactenus nos & successores nostri regna & regiones acquisivimus, & victorias multas habuimus, deinceps summopere nobis providendum est, ne pro prædictis illicitis & spurcissimis luxuriis his, quod absit, careamus. Nam multas regiones, quæ rerum ecclesiarum invasiones, vastationes, alienationes, vexationesque, & sacerdotum reliquorumque servorum Dei oppressiones, vel qualscumque injurias, quæ jam dicta illicita, & adulteria, vel sodomiticam luxuriam, vel commixtionem meretricum sectatæ fuerunt, nec in bello sæculari fortes, nec in fide stabiles perstiterunt. Et qualiter Dominus talium criminum patratoribus ultrices pœnas per Sarracenos, & alios populos, venire & sævire permisit, cunctis earum gesta legentibus liquet. Et nisi nos ab his caveamus, similia nobis supervenire non dubitamus, quia vindex est Deus his hominibus. Quapropter sciat unusquisque nobis subjectus, qui in uno ex his repertus atque convictus fuerit, & honores si habet omnes perdere; & in carcerem se usque ad justam emendationem, atque per publicæ pœnitentiæ satisfactionem retrudi, & ab omnium fidelium consortio fieri alienum. Valde enim Lib. 7. cap. 107.

cavenda est illa fovea, in quam alios cecidisse cognovimus.

CAP. II.

EPISTOLA CAROLI IMPERATORIS ad Pippinum filium regem Italiæ.

De pace ecclesiarum Dei & illis servientium.

Carolus serenissimus Augustus a Deo coronatus, magnus, pacificus Imperator, Romanorum gubernans imperium, ac per misericordiam Dei rex Francorum & Langobardorum, dilectissimo filio nostro Pippino glorioso regi, sempiternam in Domino salutem.

Lib. 5. cap. 200. [a] al. clementiæ nostræ.

PErvenit ad aures [a] nostras, quod aliqui duces, & eorum juniores, castaldii, vicarii, centenarii, seu reliqui ministeriales, falconarii, venatores, & cæteri per singula territoria habitantes vel discurrentes, mansionaticos & paraveredа accipiant; non solum super liberos homines, sed etiam in ecclesias Dei, monasteria videlicet virorum ac puellarum, & xenodochia, atque diversas plebes, & super reliquos servientes ecclesiarum Dei, in eorum opera, id est, in vineis & campis, seu pratis; nec non & in eorum ædificiis illos faciant operari, & carraticos, & vinum contra omnem justitiam ab eis exactare non cessant, & multas oppressiones patiantur ipsæ ecclesiæ Dei vel servientes earum. Ideoque, carissime fili, has litteras ad tuam dilectionem direximus, ut hanc causam diligenter ac prudenter inquirere facias: &, si veritas est quod ita factum sit, deinceps omnimodis emendare & corrigere studeas: quatenus in diebus nostris ac tuis pax ecclesiarum Dei, sive illarum servientium, in omnibus conservetur, & ut merces copiosa nobis ac tibi exinde jugiter accrescat. Audivimus etiam, quod quædam capitula quæ in lege scribi jussimus, per aliqua loca aliqui ex nostris ac vestris dicant, quod nos nequaquam illis hanc causam ad notitiam per nosmetipsos condictam habeamus: & ideo nolunt eis obedire, nec consentire, neque pro lege tenere. Tu autem nosti, quomodo vel qualiter tecum locuti fuimus de ipsis capitulis. Et ideo admonemus tuam amabilem dilectionem, ut per universum regnum tibi a Deo commissum ea nota faciat, & obedire atque implere præcipiat. De episcopis & sacerdotibus occisis, sicut statutum habemus, & de reliquis quibuslibet causis. Veruntamen de presbyteris videtur nobis, ut si liber natus est presbyter, tripla compositione secundum tuam legem fiat compositus: & si plagatus fuerit, secundum qualitatem plagarum vel disciplinæ tripla compositione emendetur qui hoc perpetraverit. Si tamen presbyter servus natus fuerit, secundum illius nativitatem tripla compositione solvatur in plagis & disciplinis. Et de diaconibus similiter fiat. His expletis bene vale semper in Domino, fili dilectissime.

CAP. III.

Qualiter ex factis aut mansis, vel quartis, manopera & reliqua servitia exigantur vel agantur.

Lib. 5. cap. 181.

Pro nimia reclamatione quæ ad nos venit de hominibus ecclesiasticis, seu fiscalinis, qui non erant adjurnati, quando in Cenomannico fuimus, visum est nobis una cum consultu fidelium nostrorum statuere, ut qoicumque de prædictis hominibus quartam facti tenet, cum suis animalibus seniori suo pleniter unum diem cum suo aratro in campo dominico aret; & postea nullum servitium & manuale in ipsa hebdomada A. a seniore suo requiratur. Et qui tanta animalia non habet, ut in uno die hoc explere valeat, perficiat prædictum opus in duobus diebus. Et qui solummodo ita invalida, ut per se non possit arare, quatuor animalia habet, cum eis sociatis sibi aliis aret uno die in campo senioris, & uno die postmodum in ipsa hebdomada opera manuum faciat. Qui nihil ex his facere potest, neque animalia habet, per tres dies seniori suo a mane usque ad vesperam operetur, & senior suus ei amplius non requirat. Diversis namque modis hæc agebantur; a quibusdam tota hebdomada operabatur, a quibusdam dimidia, & a qoibusdam duobus diebus. Idcisco hæc statuimus, ut nec familia se a prædictis operibus subtrahere possit, neque a senioribus amplius eis re-
B. quiratur. Et qui minus quartæ optimæ de terra habet, secundum æstimationem suæ telluris opera faciat.

Hæc ab Adalardo Comite palatii nostri ad eorum satisfactionem una cum aliis fidelibus nostris præcipi nostra vice & publice annuntiari jussimus.

DE SYNODIS

seu conventibus publicis a Carolo magno post adeptum imperium celebratis, & de capitularibus quæ in iisdem edita feruntur.

Difficile erat in re obscura pronuntiare: sed lucem nobis attulit vetus codex Metensis, qui unus omnium, quos vidimus,
C. plura cæteris Caroli Augusti capitularia continet, eademque per singulos imperii ejus annos digesta suis etiam locis assignat; nisi quod loci nomen in quibusdam non habet, primumque capitulare, quod ad Italiam potius spectet, penitus omittit. Hoc igitur excepto, reliqua in hunc modum repræsentat.

Adnotatio P. Jacobi Sirmondi, Soc. Jesu.

CAPITULA CAROLI AUGUSTI per annos imperii digesta.

Anno I. Romæ. Capitula [a] ad Longobardorum legem adjecta.

[a] Hæc extare in ms. Palatino notavit Lucas Holstenius.

Anno II. *Sine loco.* Capitula Missis Dominicis data.

Anno III. Aquisgrani. Capitula quæ in lege Sali-
D. ca addi jussit. Item, De lege Ripuariense. Et alia diversa.

Anno IV. Ad Salz. Capitula VIII. Item, Admonitio ad presbyteros.

Anno V. Ad Theotonem villam. Capitula infra ecclesiam XVI. Ad omnes generaliter XXIII.

Anno VI. Ad Niumaga, infra Quadragesimam. Capitula XVIII.

Anno VII. In Aquis palatio. Capitula VII. *Memoratorium*, &c.

Anno VIII. In Aquis palatio. Capitulare triplex.

Anno IX. In Aquis palatio. Capitula XXXVII. *De ecclesiis non bene*, &c.

Anno X. In Aquis palatio. Capitula XVIII. *De
E. clamatoribus*, &c.

Anno XI. *Sine loco.* Capitularia duo interrogationis. Item capitula VIII. Cur exercitus deserantur.

Anno XII. Bononiæ in litore maris. Capitula XI. *Quicumque liber*, &c. Capitula XIII. Pro justitiis faciendis.

Anno XIII. Aquisgrani. Capitula XXVIII. *Ut unusquisque archiepiscopus.*

Horum partem habet editio Bavarica constitutionum Caroli magni, sed nullo digestam ordine, multisque passim mendis depravatam, quibus caruit optimus codex sancti Vincentii Metensis quo potissimum usi sumus. Ex his porro capitularibus illa duntaxat, quæ mere sunt ecclesiastica, integra subjecimus: ex reliquis quæ mixta erant, ea solum a nobis excerpta sunt, quæ ad ecclesiam visa pertinere.

CAROLI MAGNI IMPERATORIS CAPITULA ECCLESIASTICA,

excerpta ex variis capitularibus per diversos ejus imperii annos & loca constitutis.

I.

De episcopis & aliis sacerdotibus. Ex capitulis, quæ Missis anno secundo data sunt, cap. 2.

DE episcopis & reliquis sacerdotibus, si secundum canonicam institutionem vivant: & si canones bene intelligant & adimpleant.

II.

De abbatibus. Ex iisdem cap. 3.

De abbatibus, utrum secundum regulam & canonice vivant: & si regulam aut canones bene intelligant.

III.

De monasteriis virorum. Ex iisdem.

De monasteriis virorum ubi monachi sunt, si secundum regulam vivant, ubi promissa est.

IV.

De monasteriis puellarum. Ex iisdem cap. 5.

De monasteriis puellarum, utrum secundum regulam an canonice vivant: & de claustris earum.

V.

De nonis & decimis, & de castitia ecclesiarum. Ex iisdem capite 19.

De decimis & nonis, atque castitia ecclesiarum Dei, ut omnes dare & emendare studeant.

VI.

De concordia episcoporum atque abbatum, & comitum seu vassorum dominicorum & de justitiis. Ex iisdem cap. 20.

Ut diligenter inquirant inter episcopos, abbates, sive comites, vel abbatissas atque vassos nostros, qualem concordiam & amicitiam ad invicem habeant per singula ministeria, aut si aliqua discordia inter ipsos esse videtur: & omnem veritatem in eorum sacramento nobis exinde renuntiare non negligant. Insuper totum undecumque necesse fuerit, tam de justitiis nostris, quam & pro justitiis ecclesiarum Dei, viduarum, orphanorum, pupillorum, & ceterorum hominum, inquirant & perficiant: & quodcumque ad emendandum invenerint, emendare studeant, inquantum melius poterunt: & quod per se emendare non potuerint, in præsentiam nostram adduci faciant.

VII.

De homicidiis clericorum. Ex capitulis anno tertio ad legem Salicam additis, cap. 1.

Lib. 5. cap. 25. Qui subdiaconum occiderit, ccc. solidos componat: qui diaconum, cccc. qui presbyterum, DC. qui episcopum, DCCC. qui monachum, cccc. solidos culpabilis judicetur.

VIII.

De confugio ad ecclesiam. Ex iisdem cap. 3.

Lib. 1. cap. 140. Si quis ad ecclesiam confugium fecerit, in atrio ipsius ecclesiæ pacem habeat, nec sit ei necesse ecclesiam ingredi: & nullus eum inde per vim abstrahere præsumat, sed liceat ei confiteri quod fecit, & inde per manus bonorum hominum ad discussionem in publicum perducatur.

IX.

De his qui ad casam Dei res suas tradere voluerunt. Ex iisdem cap. 6.

Qui res suas pro anima sua ad casam Dei tradere voluerit, domi traditionem faciat coram testibus legitimis, & quæ hactenus in hoste factæ sunt traditiones, de quibus nulla est quæstio, stabiles permaneant. Si vero aliquis alii res suas tradiderit, & in hostem profectus fuerit, & ille cui res traditæ sunt interim mortuus fuerit; qui res suas tradidit, cum reversus fuerit, adhibitis testibus, coram quibus traditio facta est, res suas recipiat. Si autem & ipse mortuus fuerit, heredes ejus legitimi res traditas recipiant. Lib. 1. cap. 141.

X.

De ecclesiis emendandis. Ex aliis capitulis eodem anno tertio datis. De causis admonendis cap. 1.

De ecclesiis emendandis, ut ubi uno in loco plures fuerint quam necesse sit, destruantur quæ necessariæ non sunt, & aliæ construantur. Append. 1. cap. 18.

XI.

De ordinatione presbyterorum. Ex iisdem cap. 2.

Ut presbyteri non ordinentur priusquam examinentur: & ut excommunicatio passim, & sine causa non fiat. Lib. 1. cap. 142.

XII.

De conversione liberi hominis. Ex iisdem cap. 12.

Ut liber homo qui in monasterio regulari comam deposuerit, & res suas ibidem delegaverit, promissionem factam secundum regulam firmiter teneat. Lib. 1. cap. 143.

XIII.

Ut omne sacramentum in ecclesia juretur. Ex aliis eodem anno tertio editis. De lege Ripuariense cap. 57.

Omne sacramentum in ecclesia, aut supra reliquias, juretur: & quod in ecclesia jurandum est, vel cum sex electis, vel, si duodecim esse debent, quales potuerit invenire, & sic juret: Sic illum Deus adjuvet, & illi sancti, quorum istæ reliquiæ sunt, ut veritatem dicat. Lib. 6. cap. 209.

XIV.

De iis qui ad usus illicitos sanctum chrisma dant vel accipiunt. Ex aliis eodem anno tertio additis. De nuper auditis & compertis, cap. 1.

De clericis & laïcis qui chrisma ad aliquam nimietatem dant & accipiunt: si quis presbyter aut diaconus dare aut accipere præsumpserit, gradum amittat: ceteri clerici, & nonnanes, disciplinam corporalem, & carceris custodiam sustineant. Laïci qui acceperint, aut alicui dederint, manum perdant.

XV.

De oratoriis consecratis. Ex iisdem cap. 20.

Ut qui oratorium consecratum habet, vel habere voluerit, per consilium episcopi de suis propriis rebus ibidem largiatur: & propterea illi vici canonici non sint neglecti.

XVI.

De fame, clade, & pestilentia, si evenerit. Ex capitulis ad Theotonem villam anno quinto datis ad omnes, cap. 4.

De hoc quod si evenerit fames, clades, aut inæqua- Lib. 1. cap. 11.

litas aëris, vel alia quæcumque tribulatio, ut non exspectetur edictum nostrum, sed statim Dei misericordia deprecetur in loco. Et in præsenti anno de famis inopia, ut suos quisque adjuvet, & suam non nimis annonam care vendat: & ne foris imperium nostrum vendatur aliquid alimoniæ.

XVII.

De liberis hominibus qui ad monasteria converti volunt. Ex iisdem cap. 16.

Lib. 1. cap. 110. De liberis hominibus qui ad servitium Dei se tradere volunt, ut prius hoc non faciant, quam a nobis licentiam postulent. Hoc ideo, quia audivimus aliquos ex illis non tam causa devotionis, quam exercitum, seu aliam functionem regalem fugiendo, quosdam vero cupiditatis causa ab his qui res illorum concupiscunt circumventos audivimus. Et hoc ideo fieri prohibemus.

XVIII.

De ecclesiis, sive sanctis noviter inventis. Ex iisdem cap. 18.

Append. 1. cap. 21. De ecclesiis, seu sanctis noviter sine auctoritate inventis, nisi episcopo probante, minime venerentur: salva etiam & de hoc & de omnibus ecclesiis canonica auctoritate.

XIX.

De Missis qui per civitates & monasteria mittuntur. Ex capitulis anno sexto ad Niumagam editis, cap. 3.

Lib. 1. cap. 142. Ut prædicti Missi per singulas civitates & monasteria virorum & puellarum, prævideant quomodo aut qualiter in domibus ecclesiarum & ornamentis ecclesiæ emendatæ vel restauratæ esse videntur: & diligenter inquirant de conversatione singulorum, vel quomodo emendatum habeant, quod jussimus de eorum lectione & cantu, ceterisque disciplinis ecclesiæ pertinentibus.

XX.

De thesauris ecclesiasticis. Ex iisdem cap. 4.

Lib. 1. cap. 143. Ut singuli episcopi, abbates, seu abbatissæ, diligenter considerent thesauros ecclesiasticos, ne propter perfidiam aut negligentiam custodum aliquid de gemmis aut de vasis, reliquo quoque thesauro perditum sit; quia dictum est nobis, quod negotiatores Judæi, nec non & alii gloriantur, quod quidquid eis placet possint ab eis emere.

XXI.

De mercatis, ut die Dominico non fiant. Ex capitulis anno nono datis in Aquensi palatio, cap. 18.

De mercatis, ut die Dominico non agantur, sed in diebus quibus homines ad opus dominorum suorum debent operari.

XXII.

Quod judicio Dei credendum sit. Ex iisdem cap. 20.

Ut omnes judicio Dei credant absque ulla dubitatione.

XXIII.

Si presbyter sanctum chrisma dederit ad judicium subvertendum. Ex iisdem cap. 21.

Lib. 5. cap. 55. Si presbyter chrisma dederit, ab episcopo degradetur, & postmodum a judice manum perdat, si propter judicium subvertendum hoc fecerit.

XXIV.

De admonitione sacerdotum. Ex capitulis anno decimo Aquis palatio datis cap. 4.

Ut sacerdotes admoneant populum, ut eleemosynas dent, & orationes faciant propter diversas plagas, quas assidue pro peccatis patimur. Lib. 1. cap. 165.

XXV.

De prædicatione ad plebem. Ex iisdem cap. 5.

Ut ipsi sacerdotes, unusquisque secundum ordinem suum, prædicare, & docere studeat plebem sibi commissam. Lib. 1. cap. 166.

XXVI.

De ebrietate. Ex iisdem cap. 6.

De ebrietate, ut primum omnium seniores semetipsos exinde vetent, & eorum junioribus exemplum bonæ sobrietatis ostendant. Lib. 1. cap. 167.

XXVII.

De admonitione ad omnes. Ex iisdem cap. 7.

Admonendi sunt omnes generaliter secundum evangelicam auctoritatem, ut sic luceant opera vestra coram hominibus, ut glorificent Patrem vestrum qui in cælis est. Lib. 1. cap. 168.

XXVIII.

De eleemosyna mittenda Hierosolymam. Ex iisdem cap. 17.

De eleemosyna mittenda ad Jerusalem propter ecclesias Dei restaurandas. Append. 1. cap. 31.

XXIX.

Ut malignis nemo consentiat. Ex iisdem cap. 18.

Ut nullus hominibus malignis consentiat, sed magis in quantum potest resistat: ut pauperes, orphani, viduæ & ecclesiæ Dei pacem habeant. Ibid. cap. 32.

XXX.

Ut non nisi permissione regali brunia, vel gladius homini extraneo a quolibet detur aut vendatur. Ex capitulis anno duodecimo Bononiæ datis, cap. 10.

Constitutum est, ut neque episcopus, neque abbates, aut abbatissæ, vel quilibet rector ecclesiæ, bruniam vel gladium, sine nostro permissu, cuilibet homini extraneo, aut dare, aut venumdare præsumat, nisi tantum vassallis suis. Et si evenerit, ut in qualibet ecclesia, vel sancto loco, plures brunias habeant quam ad homines rectoris ejusdem ecclesiæ sufficiant, tunc principem idem rector ecclesiæ interroget quid de his fieri præcipiat. Lib. 3. cap. 75.

XXXI.

De episcopis, abbatibus, comitibus, & potentioribus, si causam inter se habuerint. Ex aliis eodem anno duodecimo pro justitiis faciendis, cap. 2.

Ut episcopi, abbates, comites, & potentiores quique, si causam inter se habuerint, ac se pacificare noluerint, ad nostram jubeantur venire præsentiam, neque illorum contentio aliubi finiatur. Neque propter hoc pauperum & minus potentium justitiæ remaneant: neque Comes palatii nostri recentiores causas sine nostra jussione finire præsumat: sed tantum ad pauperum & minus potentium justitias faciendas sibi sciat esse vacandum. Lib. 3. cap. 77.

XXXII.

Curanda episcopis in visitatione parochiæ. Ex capitulis, ex lege Salica, Romana, & Gombata, cap. 1.

Ut episcopi circumeant parochias sibi commissas,

& ibi inquirendi studium habeant de incestu, de parricidiis, fratricidiis, adulteriis, cenodoxiis, & aliis malis quæ contraria sunt Deo, quæ in sacris scripturis leguntur, quod ea Christiani devitare debent. Et infra illorum parochias ecclesias, quibus necesse est, emendandi curam habeant. Similiter tam nostras a nobis in beneficio datas, quam & aliorum, ubi reliquiæ præesse videntur. Et ut monachi per verbum episcopi, & per regimen abbatis, & per bona illorum exempla regulariter vivant, prout loca locata sunt. Et ut præpositus, & hi qui foras monasteria sunt, ne venatores habeant: quia jam frequenter jussimus ne monachi foras monasterium habitassent.

XXXIII.

Ut ecclesiæ pacem habeant. Ex iisdem cap. 2.

Ut ecclesiæ, viduæ, & pupilli, per bannum regis pacem habeant. Sin aliter, in præsentia nostra hoc veniat, si fieri potest. Sin autem, Missi nostri investigent illud, quomodo gestum sit, & nobis renuntient.

XXXIV.

De advocatis episcoporum & abbatum. Et iisdem cap. 14.

Ut episcopi & abbates advocatos habeant, & ipsi habeant in illo comitatu propriam hereditatem: & ut ipsi recti & boni sint, & habeant voluntatem recte & juste causas perficere.

CAPITULARE [a] EPISCOPORUM.

a Ad annum 801. viri docti revocant.

Hæc sunt capitula ex divinarum scripturarum scriptis, quæ electi sacerdotes custodienda atque adimplenda censuerunt.

I.

Ut assidue orent pro domno Imperatore.

UT cuncti sacerdotes precibus assiduis pro vita & imperio domni Imperatoris & filiorum ac filiarum salute orent.

II.

Ut orent pro episcopo suo.

Ut unusquisque sacerdos quotidianis assistat orationibus pro pontifice, cujus gubernatur regimine.

III.

De cura ecclesiæ & sacrarum reliquiarum.

Ut unusquisque sacerdos ecclesiam suam cum omni diligentia ædificet: & reliquias sanctorum cum summo studio vigiliarum noctis & divinis officiis conservet.

IV.

Ut evangelium Christi populo prædicent.

Ut omnibus festis & diebus Dominicis unusquisque sacerdos evangelium Christi populo prædicet.

V.

Quænam populo præcipue insinuanda sint.

Cap. V. 103. Ut unusquisque sacerdos orationem Dominicam & symbolum populo sibi commisso curiose insinuet: ac totius religionis studium, & Christianitatis cultum eorum mentibus ostendat.

VI.

De decimis a populo dandis.

Ut unusquisque sacerdos cunctos sibi pertinentes erudiat, ut sciant qualiter decimas totius facultatis ecclesiis divinis debite offerant.

VII.

Quomodo dividendæ sint decimæ.

Ut & ipsi sacerdotes populi suscipiant decimas, & nomina eorum quicumque dederint scripta habeant: & secundum auctoritatem canonicam coram testibus dividant, & ad ornamentum ecclesiæ primam eligant partem: secundam autem ad usum pauperum, vel peregrinorum, per eorum manus misericorditer cum omni humilitate dispensent: tertiam vero partem sibimetipsis soli sacerdotes reservent. Cap. V. 106.

VIII.

Ut officia divina competentibus horis non prætermittant.

Ut omnes sacerdotes horis competentibus diei & noctis suarum sonent signa ecclesiarum, & sacrata Deo celebrent officia, & populus erudiant, quomodo aut quibus Deus adorandus est horis. Cap. VI. 107.

IX.

Ut Missas extra ecclesiam non celebrent.

Ut nullus sacerdos in domibus, vel in aliis locis, nisi in ecclesiis dedicatis, celebrare Missas audeat. Cap. V. 111.

X.

Ut congrua baptismi tempora serventur.

Ut a cunctis sacerdotibus jus & tempus baptismatis temporibus congruis secundum canonicam institutionem cautissime observetur. Cap. V. 104.

XI.

Ut infirmi quolibet tempore baptizentur.

Ut omnes sacerdotes quibuscumque horis omnibus indigentibus baptismum infirmitatis causa diligentissime tribuant. Ibidem.

XII.

Ut pro baptismo & aliis spiritalibus pretium non exigant.

Ut nullus presbyter sacrum officium, sive baptismatis sacramentum, aut aliquid donorum spiritalium, pro aliquo pretio vendere præsumat, ne vendentes & ementes in templo columbas imitentur: ut pro his qui adepti sunt gratiam divinam non pretia concupiscant terrena, sed solam regni cælestis gloriam promereantur accipere. Cap. V. 115.

XIII.

Ut in qua ordinati sunt ecclesia permaneant.

Ut nullus presbyter a sede propria sanctæ ecclesiæ, sub cujus titulo ordinatus fuit, ambitionis causa ad alienam pergat ecclesiam, sed in eadem devotus usque ad vitæ permaneat exitum. Cap. V. 101.

XIV.

Ut ebrietatem in se & in aliis caveant.

Ut nullus ex sacerdotum numero ebrietatis vitium nutriat, nec alios cogat per suam jussionem inebriari.

XV.

Ut cum extraneis mulieribus non habitent.

Ut nullus sacerdos extranearum mulierum habeat familiaritatem: nec in sua domo, in qua habitat, ullam mulierem umquam permittat habitare. Cap. V. 109.

XVI.

Ut fidejussores non sint, & sæcularia judicia non adeant.

Nulli sacerdotum liceat fidejussorem esse, neque

derelicta propria lege ad sæcularia judicia audeat accedere.

XVII.

De possessione XXX. annorum.

Ut qui possessionem ecclesiæ, vel parochiam, per XXX. annos sine alicujus interpellatione tenuerit, jure perpetuo possideat. Si vero inde crebro repetitum fuerit, fiat diligens inquisitio: & si eum qui repetit juste quærere patuerit, adhibitis veracibus & nobilibus testibus quod repetit confirmando vindicet.

XVIII.

Ut arma non gerant, nec lites moveant.

(*Cap. V. 11.*) Nemo ex sacerdotum numero arma pugnantium umquam portet, nec litem contra proximum ullam excitet.

XIX.

Ut tabernas non ingrediantur.

Ut nullus presbyterorum edendi aut bibendi causa ingrediatur tabernas.

XX.

Ut a juramento abstineant.

Ut nullus sacerdos quidquam cum juramento juret, sed simpliciter cum puritate & veritate omnia dicat.

XXI.

Ut pœnitentiam confitentibus, & viaticum infirmis tribuant.

Ut cuncti sacerdotes omnibus illis confitentibus eorum crimina, dignam pœnitentiam cum summa vigilantia ipsis indicent: & omnibus infirmis ante exitum vitæ viaticum & communionem Corporis Christi misericorditer tribuant.

XXII.

De unctione infirmorum.

Ut secundum definitionem sanctorum patrum, si quis infirmatur, a sacerdotibus oleo sanctificato cum orationibuss diligenter ungatur.

(*Adnotatio P. Philippi Labbe, Societatis Jesu.*) Hoc loco in ms. Bibliothecæ Vaticanæ, subjunguntur alia diversa capitula non edita a pag. 13. ad pag. 15. Principium: *In primis de Aurelianensis*, &c. Finis, *nec consentiant facientes.* Sed pag. 16. post capitulum XIX ita notatur: *Hæc sunt data ad Aquis in tertio anno imperii domni Caroli Augusti quando synodus ibi magna fuit.* Quod ad capitula ibidem sequentia pertinere existimabat V. C. Lucas Holstenius: iis enim finitis subjungitur: *In quarto ad Salz.* &c. ut paulo post occurret.

(*Ex P. Sirmondo.*)

CAPITULA
EXCERPTA DE CANONE.

(*Lib. 1. cap. 133.*) I. UT per singulos annos synodus bis fiat.

II. Qualis ad sacerdotium vel sacros ordines, secundum quod in canone legimus, venire non potest.

(*Lib. 1. cap. 134. & 136.*) III. Ut nequaquam inter duos metropolitanos provincia dividatur.

IV. Ne in una civitate duo sint episcopi, & de vicariis eorum.

V. Quod non oporteat ordinationes episcoporum diu differre.

(*Append. 1. cap. 11. 12. 13. 14.*) VI. De ordinatis episcopis, nec receptis.

VII. Quod non oporteat absolute quoslibet ordinare.

VIII. De servo, si nesciente domino suo fuerit ordinatus.

IX. Quod non liceat clericum in duabus civitatibus ministrare, nec abbates plurima monasteria aut cellas habere.

X. Ne de uno loco ad alium transeat episcopus sine decreto episcoporum, velut clericus sine jussione episcopi sui. (*Lib. 1. cap. 137.*)

XI. De peregrinis episcopis & clericis. (*Append. 1. cap. 15. 16.*)

XII. De litteris peregrinorum, & clericis sine litteris ambulantibus.

XIII. Qualis, vel pro qualibus culpis quis secundum canonicam institutionem degradetur de officio sacerdotali. (*Ibid. cap. 17.*)

XIV. De expulso ab ecclesia, & excommunicatione, vel damnato ab officio. (*Ibid. cap. 18.*)

XV. De ordine ecclesiastico, & officio Missæ, & reliquiis sanctorum, & oratoriis villaribus. (*Ibid. cap. 19. & 24.*)

XVI. De altaribus non consecrandis nisi lapideis. (*Ibid. cap. 21. 22. 23. 24.*)

XVII. De confirmatione cum chrismate.

XVIII. De baptismo.

XIX. De Pascha & die Dominico, & reliquis festivitatibus.

XX. De jejuniis & Quadragesima, vel litaniis. (*Ibid. cap. 25. 26. 27.*)

XXI. Ut festivitates præclaræ non nisi in civitatibus aut in vicis publicis teneantur.

XXII. De hoc officio.

XXIII. Ut omnes fideles communicent, & ad Missas exspectent finalem deprecationem. (*Lib. 1. cap. 156.*)

De presbyteris, diaconibus, & reliquis ex clero, ex decretis & canone sancti Silvestri, & XXCIV. episcoporum.

Fecit hos gradus in gremio synodi, ut non presbyter adversus episcopum, non diaconus adversus presbyterum, non subdiaconus adversus diaconum, non acolytus adversus subdiaconum, non exorcista adversus acolytum, non lector adversus exorcistam, nec ostiarius adversus lectorem det accusationem aliquam. Et non damnabitur præsul sine septuaginta duobus testibus: neque præsul summus a quoquam judicabitur, quoniam scriptum est: *Non est discipulus super magistrum.* Presbyter autem nisi in quadraginta quatuor testimoniis non damnabitur: diaconus autem in cardine constitutus urbis Romæ nisi triginta septem testibus non condemnabitur: subdiaconus, acolytus, exorcista, lector, nisi sicut scriptum est in septem testimoniis filios habentibus & uxorem, & omnino Christum prædicantibus. Sic datur mystica veritas. (*Lib. 1. cap. 139.*) (*Matth. 10.*)

CAROLI MAGNI IMPERATORIS
CAPITULARE
[a] quarto imperii anno datum ad Salz.

I.

De ordinatione ecclesiarum.

UT ecclesiæ Dei bene constructæ & restauratæ fiant: & episcopi unusquisque infra suam parochiam exinde bonam habeat providentiam, tam de officio & luminariis, quamque & de reliqua instauratione.

II.

De decimis & donationibus ecclesiarum.

De decimis ubi antiquitus fuerunt ecclesiæ baptismales, & devotio facta fuit, juxta quod episcopus ipsius parochiæ ordinaverit, omnimodis fiant donatæ: & si [b] donatione regum, aut ceterorum Deum timentium bonorum hominum, ad episcopia seu monasteria aliquæ res delegatæ sunt, & ex ipsis rebus antiquitus ad ipsas ecclesias priores decimæ datæ fuerint, ipsa

[a] *Vide principium Al. initio in Genesim.*
[b] *al. per donationem.*

ipsa antiqua donatio vel devotio firma & stabilis omnino permaneat. Tamen, ut supra diximus, decimas de ipsis rebus qui eas possidere videtur persolvat.

III.

Ut propter novas ecclesias antiquiores suas decimas non perdant.

Quicumque voluerit in sua proprietate ecclesiam ædificare, una cum consensu & voluntate episcopi, in cujus parochia fuerit, licentiam habeat. Veruntamen omnino providendum est, ut aliæ ecclesiæ antiquiores propter hanc occasionem nullatenus suam justitiam aut decimam perdant, sed semper ad antiquiores ecclesias persolvantur.

IV.

De ordinandis presbyteris.

Ut unusquisque episcopus in sua parochia secundum canonicam institutionem presbyteros ordinari faciat.

V.

De ingressu in monasteria puellarum.

Ut nullus in monasterio puellarum vel ancillarum Dei intrare præsumat, nec presbyter, nec diaconus, nec subdiaconus, vel clericus, aut laïcus, nisi tantum presbyter ad Missam celebrandam tempore opportuno ingrediatur, salva necessitate monasterii secundum canonicam institutionem, & juxta quod episcopus ipsius parochiæ ibidem ordinaverit. Presbyter autem Missa celebrata statim exeat.

VI.

Ut in monasteriis puellarum ea solum infantes nutriantur, quæ in eo loco perseveratura sunt.

Quicumque filiam suam, aut neptem, aut parentem, Deo omnipotenti offerre voluerit, licentiam habeat. Sin autem, domi infantes suas nutriat, & non aliam infra monasteria mittere nutriendi causa præsumat, nisi quæ in ipso loco firmiter in Dei servitio perseverare voluerit, vel secundum instituta sanctorum patrum, seu canonicam auctoritatem.

VII.

Ut masculi in monasteriis puellarum non nutriantur.

Omnino prohibemus, ut nullus masculum, filium, aut nepotem, vel parentem suum, in monasterio puellarum ad nutriendum commendare præsumat, nec quisquam ullum suscipere audeat.

VIII.

Ut arma in monasteriis puellarum non deponantur.

Ut nullus ex clericali ordine, sacerdotes videlicet, aut alii clerici, neque laïcus, bruneas aut arma infra monasteria puellarum commendare præsumant, nec quisquam recipere audeat, excepto si in eleemosyna datum fuerit.

ADMONITIO IMPERATORIS ad presbyteros.

ADmonere vos cupio, fratres & filioli mei, ut ista pauca capitula, quæ hinc scripta sunt, intentius audiatis.

I. In primis, ut sacerdos Dei de divina scriptura doctus sit, & fidem Trinitatis recte credat, & alios doceat, & suum officium bene possit implere.

II. Ut totum psalterium memoriter teneat.

III. Ut signaculum & baptisterium memoriter teneat.

IV. Ut de canonibus doctus sit, & suum pœnitentiale bene sciat.

V. Ut cantum & compotum sciat.

VI. Ut nullus sacerdos feminas secum habitare permittat, excepta matre, sorore, vel amita.

VII. Ut presbyteri in tabernis bibere non præsumant.

VIII. Ut nullus avaritiam sectetur: non sit superbus, non ebriosus, non vinolentus, nec somnolentus.

IX. Ut nullus præsumat in Cœna Domini jeju-

X. Ut nullus baptizare præsumat, nisi in Pascha

nium solvere.

& Pentecoste, excepto infirmo.

XI. Ut nullus presbyter, nec diaconus, nec clericus chrisma alicui dare præsumat pro aliqua necessitate. Qui si hoc fecerit, degradetur.

XII. Ut nullus presbyter ad synodum contemnat venire. Quod si aliter facere præsumpserit, coactus veniat, & secundum canones judicetur.

CAPITULARE DOMINICUM datum anno Incarnationis Domini nostri Jesu DCCCV. ad Theodonis villam, anno imperii domni Caroli quinto.

ANNO CHRISTI 805.

I.

De lectionibus.

UT lectiones in ecclesia distincte legantur. *Append. 1. cap. 1.*

II.

De cantu.

Ut cantus discatur, & secundum ordinem & morem Romanæ ecclesiæ fiat: & ut cantores de Metis revertantur. *Append. 1. cap. 2.*

III.

De scribis & notariis.

De scribis, quod vitiose non scribant. Ut unusquisque episcopus, & abba, & singuli Comites suum notarium habeant. *Ibid. cap. 3.*

IV.

De diversis disciplinis discendis.

De ceteris disciplinis ecclesiæ, ut secundum canones vel regulam fiant. *Ibid. cap. 4.*

V.

De compoto, & de arte medicina.

De compoto, ut veraciter discant omnes. De medicinali arte, ut infantes hanc discere mittantur. *Ibid. cap. 5. & 6.*

VI.

De ecclesiis sine honore manentibus.

De ecclesiis sine honore manentibus in luminariis & officiis, & de his qui decimas quidem apprehendunt, & de ecclesiis non curant, ut omnimodis emendetur: & de altaribus, ut non superabundent in ecclesiis. *Ibid. cap. 7.*

VII.

De iis qui ad monasterium nuper venerunt.

De nuper venientibus ad monasterium ut primo discant regulam antequam foras mittantur ad ministeria: & quod non vadant ad judicia sæcularia.

VIII.

De iis qui ad fugiendum debitum servitium sæculum relinquunt.

De his qui sæculum relinquunt ad servitium do- *Lib. 5. cap. 141.*

Anno Christi 805.

minicum impediendum, & tunc neutrum faciunt, ut A aut in fæculo fint, aut plene in regula permaneant.

IX.

De relinquentibus fæculum.

Append. 1. cap. 9.

Ut omnes clerici unum de duobus eligant, aut pleniter fecundum canonicam, aut fecundum regularem inftitutionem vivere debeant.

X.

De laïcis noviter converfis.

Append. 1. cap. 8.

De laïcis noviter converfis, ne antequam fuam legem pleniter vivendo difcant, ad alia negotia mittantur.

XI.

De fervis propriis vel ancillis.

Lib. 1. cap. 113. a al. mittantur.

De propriis fervis & ancillis, ut non fupra modum in monafteria [a] fumantur, ne defertentur villæ.

XII.

De congregationibus fuperfluis.

Lib. 1. cap. 112.

De congregationibus fuperfluis, ut nullatenus fiant: fed tantos congreget quis, quantis confilium dare poffit.

XIII.

De non pulfatis fecundum regulam.

Lib. 1. cap. 114.

De illis qui non funt fecundum regulam pulfati, C ut deinceps emendentur & pulfentur fecundum regulam.

XIV.

De infantulis puellis quando velentur.

Lib. 1. cap. 115. b Omittuntur tres illæ voces in codice Palat.

Ut infantulæ ætatis puellulæ non velentur antequam illæ eligere fciant quid velint: [b] *& ut pulfentur* falva canonica fententia & auctoritate.

XV.

De prepofitis monachorum.

Lib. 1. cap. 116.

Ut laïci non fint præpofiti monachorum infra monafteria, nec archidiaconi fint laïci.

XVI.

De inceftuofis.

Ibid. cap. 117.

De inceftuofis, ut canonice examinentur, & nec propter alicujus amicitiam alii relaxentur, alii conftringantur.

811.

CAROLI MAGNI IMPERATORIS CAPITULARE INTERROGATIONIS.

Quod anno imperii fui undecimo edidit, de iis quæ pro communi omnium utilitate interroganda conftituit.

Ex eodem P. Jacobo Sirmondo.

I. IN primis feparare volumus epifcopos, abbates, E & comites noftros, & fingulariter illos alloqui.

II. Quæ caufæ efficiunt, ut unus alteri adjutorium præftare nolit, five in marcha, five in exercitu, ubi aliquid utilitatis defenfione patriæ facere debet.

III. Unde illæ frequentiffimæ caufationes, in quibus unus alteri quærit quidquid parem fuum viderit poffidentem.

IV. De eo quod quilibet alterius hominem ad fe fugientem fufcipit.

V. Interrogandi funt, in quibus rebus vel locis ecclefiaftici laïcis, aut laïci ecclefiafticis minifterium fuum impediunt. In hoc loco difcutiendum eft, atque interveniendum, in quantum fe epifcopus, aut abbas rebus fæcularibus debeat inferere, vel in quantum Comes, vel alter laïcus, in ecclefiaftica negotia. Hic interrogandum eft acutiffime, quid fit quod Apoftolus ait: *Nemo militans Deo implicat fe negotiis fæcularibus*, vel ad quos fermo ifte pertineat. 2. Tim. 2.

VI. Quid fit quod unufquifque Chriftianus in baptifmo, vel quibus abrenuntiet.

VII. Quæ fectando vel negligendo ipfam fuam renuntiationem vel abrenuntiationem irritam faciat.

VIII. Quod ille bene in Deum non credit, qui præcepta ejus impune fe contemnere putat, vel qui ea quafi non ventura defpicit, quæ ille comminatus eft.

IX. Quod in nobis defpiciendum eft, utrum vere Chriftiani fumus: quod in confideratione vitæ vel B morum noftrorum facillime cognofci poteft, fi diligenter converfationem coram difcutere voluerimus.

X. De vita & moribus paftorum noftrorum, id eft, epifcoporum, qui populo Dei non folum docendo, fed etiam vivendo exemplum bonum dare debent. Ipfis namque Apoftolum dixiffe credimus, ubi dicit: *Imitatores mei eftote, & obfervate eos qui ita ambulant, ficut habetis formam noftram.* Philipp. 3.

XI. De vita eorum qui dicuntur canonici, qualis effe debeat.

XII. De converfatione monachorum, & utrum aliqui monachi effe poffint, præter eos qui regulam fancti Benedicti obfervant. Inquirendum etiam, fi in Gallia monachi fuiffent, priufquam traditio regulæ fancti Benedicti in has parochias perveniffet.

XIII. Ifta conferventis, ficut vobis decet, & in vobis confido, piiffimi pontifices; & in quantum inveftigare poffum, vobis mittere feu fcribere non dubito. Bene valete in Domino.

Item brevis capitulorum, quibus fideles noftros epifcopos & abbates alloqui volumus & commonere.
De communi omnium noftrum utilitate.

PRimo commemorandum eft, quod anno præterito tria triduana jejunia fecimus, Deum orando, ut ille nobis dignaretur oftendere, in quibus converfatio noftra coram illo emendari debuiffet: quod nunc facere defideramus.

D II. Quærendum eft in primis ecclefiafticis, id eft, epifcopis & abbatibus, ut illi nobis patefaciant de converfatione fua, qualiter vivere debeant, ut cognofcere valeamus, cui de illis aut bonum, aut aliud aliquid refrenati credere debeamus; & ut fcire poffimus in quantum cuilibet ecclefiaftico, id eft, epifcopo, vel abbati, feu monacho, fæcularibus negotiis fe ingerere, aut quid proprie pertineat ad illos, qui dicuntur & effe debent paftores ecclefiæ, patrefque monafteriorum, ut aliud ab eis non quæramus, quam quod ipfis facere licet: & ut quibuflibet ex eis a nobis ea non quærat, in quibus eis confentire non debemus.

III. Interrogare volumus ipfos ecclefiafticos, ut qui fcripturas fanctas non folum ipfi difcere, fed etiam alios docere debent, qui fint illi quibus Apoftolus loquitur: *Imitatores mei eftote:* vel quis ille de quo idem dicit: *Nemo militans Deo implicat fe negotiis fæcularibus:* aut qualiter Apoftolus fit imitandus, vel quomodo Deo militet. Philipp. 3. 2. Tim. 2.

IV. Iterum inquirendum ab eis, ut nobis veraciter patefaciant, quid fit quod apud eos dicitur fæculum relinquere, vel in quibus internofci poffint hi qui fæculum relinquunt, ab his qui adhuc fæculum fectantur. Utrum in eo folo quod arma non portant, nec publice conjugati funt.

V. Inquirendum etiam, fi ille fæculum dimiffum habeat, qui quotidie poffeffiones fuas augere quolibet modo, qualibet arte non ceffat: fuadendo de cæleftis

regni beatitudine, comminando de æterno supplicio inferni, & sub nomine Dei, aut cujuslibet sancti, tam divitem quam pauperem, qui simplicioris naturæ sunt, & minus docti atque cauti inveniuntur, si rebus suis exspoliant, & legitimos heredes eorum exheredant; ac per hoc plerosque ad flagitia & scelera propter inopiam, ad quam per hoc fuerint devoluti perpetranda compellant: ut quasi necessario furta & latrocinia exerceant, cui paternarum rerum hereditas, ne ad eum perveniret, ab alio prærepta est.

VI. Iterum inquirendum, quomodo sæculum reliquisset, qui cupiditate ductus propter adipiscendas res, quas alium vidit possidentem, homines ad perjuria & falsa testimonia pretio conducit: & advocatum, sive præpositum, non justum ac Deum timentem, sed crudelem ac cupidum, ac perjuria parvipendentem inquirit, & ad inquisitionem rerum non qualiter, sed quanta acquirant.

VII. Quid de his dicendum, qui quasi ad amorem Dei & sanctorum, sive martyrum, sive confessorum, ossa & reliquias sanctorum corporum de loco ad locum transferunt, ibique novas basilicas construunt, & quoscumque potuerint, ut res suas illuc tradant, instantissime adhortantur. Ille siquidem vult ut videatur quasi benefacere, seque propter hoc factum bene meritum apud Deum fieri, quibus potest persuadere episcopis, palam fit hoc ideo factum, ut ad aliam perveniat potestatem.

VIII. Miramur unde accidisset, ut is qui se confitetur sæculum reliquisse, neque omnino vult consentire ut ipse a quolibet sæcularis vocetur, armatus homo cum sit, & propria velit retinere, & ad eos qui nondum in totum sæculum renuntiaverunt, hoc pertineat: ad ecclesiasticos vero quomodo juste pertineat penitus ignoramus, nisi illi nobis insinuaverint, qui hæc quasi licita usurpare non dubitant.

IX. Quid unusquisque Christo in baptismo promittat, vel quibus causis abrenuntiet, quamvis unicuique Christiano considerandum sit, specialiter tamen ab ecclesiasticis inquirendum, qui laïcis ipsius promissionis & abrenuntiationis in sua vita exemplum præbere debent. Hic diligentissime considerandum est, & acutissime distinguendum, quæ sectando, vel quæ negligendo, unusquisque nostrum ipsam suam pro-A missionem & abrenuntiationem vel conservet, vel irritam faciat. Et quis sit ille satanas, sive adversarius, cujus opera vel pompas in baptismo renuntiavimus. Hic autem conspiciendum est, ne perversa unusquisque faciendo, illum quislibet nostrum sequatur, cui jamdudum in baptismo renuntiavimus.

X. In quo canonum, vel in cujus sancti patris regula constitutum sit, ut invitus quislibet, aut clericus, aut monachus fiat: aut ubi Christus præcepisset, aut quis Apostolus prædicasset, ut de nolentibus & invitis & vilibus personis congregatio fieret in ecclesia vel canonicorum vel monachorum.

XI. Quam utilitatem conferat ecclesiæ Christi, quod is qui pastor vel magister nec cujuscumque venerabilis loci esse debet, magis studet in sua conversatio-B ne habere multos, quam bonos, & non tantum probis, quam multitudine hominum delectatur: plus studet ut suus clericus, vel monachus, bene cantet & legat, quam juste & beate vivat. Quamquam non solum minime in ecclesia contemnenda sit cantandi vel legendi disciplina, sed etiam omnimodis exercenda. Sed si utrumque cuilibet venerabili loco accedere non potest, tolerabilius tamen ferenda nobis videtur imperfectio cantandi, quam vivendi. Et quamvis bonum sit ut ecclesiæ pulcra sint ædificia, præferendus tamen est ædificiis bonorum morum ornatus & culmen. Quia in quantum nobis videtur, structio basilicarum veteris legis quamdam trahit consuetudinem: morum autem emendatio proprie ad novum testamentum & Chri-C stianam pertinet disciplinam. Quod si Christus, & Apostoli, & qui Apostolos recte secuti sunt, in ecclesiastica disciplina sunt sequendi; aliter nobis in multis rebus faciendum est, quam usque modo fecissemus; multa de usu & consuetudine nostra auferenda; & non minus multa, quæ hactenus non fecimus, facienda.

XII. Qua regula monachi vixissent in Gallia, priusquam regula sancti Benedicti in ea tradita fuisset, cum legamus sanctum Martinum & monachum fuisse, & sub se monachos habuisse, qui multo ante sanctum Benedictum fuit.

XIII. De sanctimonalium & ancillarum Dei conversatione.

ANNO CHRISTI 802.

CONCILIUM ALTINENSE,

jussu Paulini Aquileiensis episcopi congregatum, anno Domini DCCCII.

EPISTOLA SYNODALIS.

Paulinus Aquileiensis episcopus scribit Carolo quod dux Venetorum Gradensem patriarcham aliosque sacerdotes occiderit, petitque ab eodem scelus Venetorum justa vindicta puniri.

Catholico semperque inclyto triumphatori domno Carolo divina coronante clementia * Imperatori, Paulinus minimus omnium servorum servus, concordi parilique devotione cum fratribus & cum consacerdotibus nostris roseo, in Christo Jesu cruore æternas multipliciter supplici concinamus styli-E sona voce salutes.

* al. regi.

Ex editione & veteri Binii.

ET sacris paternorum canonum valenter incitantibus documentis, & vestris (ut verum resonat) mellitis salubribus irrorantibus syllabis in hac, cui Deo auctore, licet indignus, indignoque famulatu deservio, sede, concilium habitum Altini fuisse, sub D nomine regis, tranquillissimis vestræ serenitatis auribus operæ pretium duximus humillimis horum, quamvis incultorum apicum, suppliciter notulis intimare, & *inferius.*

De sacerdotibus autem plagis impositis semiquevivis relictis, vel certe diabolico fervescente furore, per ejus satellites interemptis, non meum, sed vestræ definitionis erit judicium. In vestræ itaque potestatis altitudine, in quodam judiciali libello a sanctis olim Patribus salubriter prælibato legisse me recolo reservatum. Ob quam igitur causam hæc fecerint, vestris certius scio omnino non latuisse neque latere sacris memoriis. Neminem namque alium arbitrati sunt sanctam ecclesiam de illatis injuriis, tam potentissime quam regali animadversione ulcisci, vicariam ab eo vicissitudinis expetens curam: ut quemadmodum illa eum & in præsenti sæculo, & inter bella, spiritalibus non cessat coronare triumphis, & cælesti regno, divinam implorando clementiam, participem fieri im-

ANNO CHRISTI 802.

precatur, ita & ille principalem adeptus potentiam, & ab inimicis ejus valenter eam defendere, & de hostibus ejus ultrici invectionis sententia non desinat vindicare.

Non igitur dedignetur benignitatis vestræ excellentia, solicitudinis erga eam pro hoc negotio vigilanter gerere curam, rememorantes per omnia sacri fontis utero, de quo multo longe felicius estis renati, fideique lactis dulcedine enutriti, quam prius, materna bene quamvis vulva generati, carnalibus estis uberibus ablactati. Egrediatur quapropter (si placet) una de hac re per universam regni vestri late diffusam monarchiam decretalis sententiæ ultio, quam nulla umquam possit inimica veritatis & adversatrix justitiæ, quolibet urgente refragationis instinctu, oblivio abolere. Valde enim hujus sceleris truculenta præstigia, ob incuriam disciplinæ, per cunctas mundi ecclesias prævaluere partes. Unde vestri est censura magisterii resecanda hæc noxialis morbi modis omnibus pestis, & potentissima docilique funditus manu exstirpanda; quatenus sit sancta ecclesia, vestris adjuta præsidiis, libera, ab humano sanguine impolluta, quæ Christi est pretioso sanguine purpurata. Quocirca ejusdem retenti feliciter gremio, & in hac vita incolumes, & gloriosi, & æterna beatitudine gaudebundi, semper potiamini, & felices: per Jesum Christum Dominum nostrum, qui cum Patre & Spiritu sancto vivit & regnat Deus in Trinitate perfecta per omnia sæcula sæculorum. Amen.

803.

Ex tomo I. Concil. Britann.

CONCILIUM CLOVESHOÆ,

anno Domini DCCCIII. ab Athelardo archiepiscopo Doroberniæ, cum duodecim episcopis celebratum: in quo, exuto Lichefeldensi archiepiscopo, sedes Cantuariensis ex præcepto Leonis Papæ III. pristino suo juri restituitur.

ANno Dominicæ Incarnationis DCCCIII. congregatum est synodale concilium in [a] quo loco qui dicitur Clovesho. Cui præsidebat Athelardus archiepiscopus cum duodecim episcopis.

a al eo.

Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Scimus, dilectissimi fratres, quod multis in Deum fideliter confidentibus notum & manifestum est, qui in gentibus Anglorum commorantur, licet in eo [b] factum est nihil placabile visum sit, quod Offa rex Merciorum in diebus Iamberti archiepiscopi cum maxima fraude, honorem, unitatem, & sedem metropolitanam in Dorobernensi civitate dividere & scindere præsumpsit.

Luc. 2.

b Forte, quod factum est.

Ego autem Athelardus archiepiscopus cum duodecim episcopis, ex præcepto domini Apostolici Leonis Papæ, unanimo consilio totius sanctæ synodi, præcipimus in nomine Dei omnipotentis, & omnium sanctorum illius, & per ejus tremendum judicium, ut numquam reges, neque episcopi, neque principes, neque ullius tyrannicæ potestatis homines honorem metropolitanæ sedis minuere, vel in aliquantula particula dividere præsumpserint: sed per omnia in eo dignitatis honore plenissime semper permaneat, quo in constitutione beati Gregorii, & in privilegiis Apostolicorum suorum successorum habetur in Doroberniæ civitate, habeatur & custodiatur, ubi Christi ecclesia est, & ubi primum in hac insula catholica fides emicuit, & a sancto Augustino sacrum baptismum celebratum est, & evangelium Christi prædicatum, & inde per gratiam sancti Spiritus late diffusum.

Si quis vero (quod omnino absit) contra apostolica præcepta, & nostrorum omnium, ausus sit tunicam Christi scindere, & unitatem ejus sanctæ ecclesiæ dividere, sciat se esse æternaliter damnandum, nisi ante mortem quod inique contra sacros canones fecit, eidem ecclesiæ digne satisfecerit.

DECRETUM ÆTHILEARDI ARCHIEPISCOPI.

De libertate ecclesiarum.

EGo Æthilheardus gratia Dei humilis sanctæ Dorobernensis ecclesiæ archiepiscopus, unanimo consilio totius sancti synodi, congregationibus omnium monasteriorum, quæ olim a fidelibus Domino Christo perpetuam in libertatem dedita fuerant, in nomine Domini omnipotentis, & per tremendum judicium, præcipio, sicut & ego mandatum a domino Apostolicoque Leone Papa percepi: ut ex hoc tempore umquam temerario ausu super hereditatem Domini laïcos & sæculares sibi præsumant dominos eligere. Sed sicut in privilegiis ab Apostolica sede datis habetur, seu etiam ut ab Apostolicis viris in initio nascentis ecclesiæ traditum est per sanctos canones, vel etiam a propriis possessoribus monasteriorum constitutum, [a] ea regula & observantia disciplinæ sua monastica jura studeant observare. Si ergo, quod absit, ipsi hoc nostrum mandatum, & domini Apostolici Papæ spreverint, & pro nihilo ducunt, sciant se a sanctæ Dei ecclesiæ communione sequestratos, & in tremendo judicio ante tribunal Christi, nisi ante emendare voluerint, rationem reddituros.

a Forte, ex regula.

Hæc sunt nomina episcoporum sanctorum & venerabilium abbatum, & presbyterorum, & diaconorum, qui cum totius sanctæ synodi consensu pro confirmatione prædictæ rei signum sanctæ crucis Christi subscripserunt.

SUBSCRIPTIONES.

Ego Æthelheardus gratia Domini archiepiscopus Dorobernensis civitatis, signum sanctæ crucis subscripsi.
Æthilheah abbas.
Feologeld abbas.
Wulfheard presbyter.
Wernoth presbyter.
Beornmod presbyter.
Wlfræd archidiaconus.
Ego Adwlfus Lyccelfeldensis ecclesiæ episcopus, signum crucis subscripsi.
Hygberth abbas.
Lulla presbyter.
Monn presbyter.
Wigferth presbyter.
Eadhere presbyter.
Cuthberht presbyter.
Ego Werenberhtus Legorensis civitatis episcopus, signum crucis subscripsi.
Ealhmund presbyter abbas.
Beomia presbyter abbas.

Anno Christi 803.

Forthred presbyter abbas.
Wigmund presbyter abbas.
Eadberth presbyter.
Ego Ealdwlf Syddensis civitatis episcopus, signum sanctæ crucis subscripsi.
Eadred presbyter abbas.
Dæghelm presbyter abbas.
Plegberth presbyter.
Eadwlf presbyter.
Hereberth presbyter.
Ego Dænebrecht Wegoracensis civitatis episcopus, signum crucis subscripsi.
Hygberth abbas.
Thuncferth abbas.
Pega abbas.
Freothomund abbas presbyter.
Coenferth presbyter.
Ego Wlfheard Herefordensis civitatis episcopus, signum crucis subscripsi.
Cuthræd abbas.
Srygol presbyter.
Dygoga presbyter.
Monn presbyter.
Heathobald diaconus.
Ego Wigberth Scitaburnensis civitatis episcopus, signum crucis subscripsi.
Muda abbas.
Eadberth abbas.
Beorthmund abbas.
Ego Alhmund Wintanæ civitatis episcopus, signum crucis subscripsi.
Cuthberth abbas.
Marcus abbas.
Cumba abbas.
Lulla abbas.
Northeard presbyter.
Ungthe presbyter.
Ego Ealheard Elmhamis ecclesiæ episcopus, signum crucis subscripsi.
A Folcberth presbyter.
Frithobert presbyter.
Eadberth presbyter.
Wlflab presbyter.
Hundfrid diaconus.
Ego Fidfrith Dammacæ civitatis episcopus, signum crucis subscripsi.
Wlfeard abbas.
Lulla abbas.
Coolhelm presbyter.
Cynulf presbyter.
Tydberth presbyter.
Eadberth.....
B Ego Osmund Lundonensis civitatis episcopus, signum crucis subscripsi.
Heahstan abbas.
Plegberth abbas.
Wigheard presbyter.
Tidhun presbyter.
Frithorad presbyter.
Ethelhelm presbyter.
Ego Wærmund Hrofrensis civitatis episcopus, signum crucis subscripsi.
Lullingo presbyter.
Tuda presbyter.
Beagnoth presbyter.
C Heathoberth presbyter.
Wigheard presbyter.
Ego Weohthun Seolesegiæ ecclesiæ episcopus, signum crucis subscripsi.
Ceolmund abbas.
Dudd presbyter.
Eadberht presbyter.
Beorcol presbyter.
Heahfrid......
Cynebald...

Actum est celebri loco qui vocatur Closeshoas, anno ab incarnatione Christi DCCCIII. indictione XI. die IV. Idus Octobris.

809.

RATIO QUÆ HABITA EST
DE SYMBOLO FIDEI

In secretario sancti Petri Apostoli, inter domnum Leonem sanctissimum & coëvangelicum Papam urbis Romæ, & Bernarium atque Jesse episcopos seu Adalardum abbatem, missos domni Caroli Imperatoris per indictionem II.

Ex Card. Baronio, ad annum Ecc. 809. 84.

Lectis a prædictis missis per ordinem testimoniis, atque a domno Apostolico diligentissime auditis, D ait: Ita sentio, ita teneo, cum his auctoribus, & sacræ scripturæ auctoritatibus. Si quis aliter de hac re sentire vel docere voluerit, defendo; & nisi conversus fuerit, & secundum hunc sensum tenere voluerit, contraria sentientem funditus abjicio. His dictis, novi quod nonnulla colloquendo potius quam disputando præcesserunt: quorum series sensuum, seu verborum, nisi tantum quod inde fuit, non satis memoriæ occurrit. Cumque eadem collatio ad hoc usque procederet, ut jam magis certa disputatio, quam ut supra collocutio habenda esset, & si non eadem fuit proprietas sermonum, in quantum recordari valeo, iste tamen fuit cursus sensuum, & summa conclusio novissimarum definitionum. MISSI. Quia vero, ut dicitis, ita certissimum credendum est, credendo immutabiliter tenendum; tenendo vero, sicubi necesse fuerit, constantissime defendendum est; numquid non id nescientes docendum; scientibus autem, ut id attentius teneamus, confirmandum est? PAPA. Ita est. MISSI. Si ita est, si quis hoc nescierit, vel ita non crediderit, num salvus esse poterit? PAPA. Quisquis ad hoc sensu subtiliore pertingere potest, & id scire, aut ita sciens credere noluerit, salvus esse non poterit. Sunt enim multa, e quibus istud unum est, sacræ fidei altiora mysteria, subtilioraque sacramenta, ad quorum indagationem pertingere multi valent; multi vero, aut ætatis quantitate, aut intelligentiæ qualitate præditi non valent. Et ideo, ut prædiximus, qui potuerit & noluerit, salvus esse non poterit. MISSI. Si ergo ita est, E immo quia ita est, quod non credere non licet, & non tacendo docere licet, cur non licet cantare, vel cantando docere? PAPA. Licet, inquam, licet docendo cantare, & cantando docere. Sed illicite in prohibitis, nec scribendo, nec cantando licet inserere. MISSI. Quia ergo utrisque notum est, quod ideo a vobis, ut id Symbolum cantando vel scribendo inseratus, illicitum ducatur vel dicatur; quia illi qui idem Symbolum condiderunt non indiderunt, ut cetera, &

ANNO CHRISTI 809.

sequentes principales synodi, Chalcedonensis scilicet quarta, Constantinopolitana quoque quinta & sexta, ut novum ultra symbolum a quoquam qualibet necessitate, seu salvandi homines devotione, condere, & in veteribus tollendo, addendo, mutandove quidquam inserere prohibuerunt, non est ibi diutius immorandum. Sed hoc quæro, hoc ut dicatur rogo: quia id credere bonum est, bonum hodie sicut ad credendum, ita ad cantandum tunc esse, si ab eis insertum fuisset. PAPA. Bonum certe, & valde bonum, utpote tam fidei sacramentum magnum, quod non licet non credere, quisquis ad hoc valet pertingere. MISSI. Numquid non bene idem tunc auctores fecissent, si quatuor tantum addendo syllabas, tam pernecessarium fidei sacramentum cunctis deinceps sæculis perspicuum redderetur? PAPA. Sicut non audeo dicere non bene fecisse, si fecissent, quia procul dubio sicut cetera quæ vel omiserunt, scientes utique, & non tam humana, quam divina illuminati sapientia fecerunt: ita quoque non audeo dicere istud eos nobis minus intellexisse; perpendisse cur dimiserunt, vel cur dimissum, ne ultra mitteretur, sicut & cetera prohibuere. Tu & tui videte quid sentiatis de vobis. Nam & ego me illis non dico præferam, sed etiam illud absit, mihi ut coæquare præsumam. MISSI. Absit etiam, pater, Deo nostro protegente, illud a nobis, ut nos quidquam horum cogitemus vel dicamus, vel superbia inflati, vel in divinis rebus humanæ laudis cupidine provocati, ac si nosmet illis non tantum præferre, verum etiam coæquare præsumamus: sed tantum secundum hujus temporis qualitatem, & imbecillitatem fratrum nostrorum caritate compatientes, illud quærimus, in eo laboramus; ut, quia finis mundi appropinquat, in quo sicut prædicta sunt tempora periculosa, etiam ideo inter cetera maxime fratribus nostris prodesse valeamus. Quo ergo fideles in Domino in sacramento fidei reddere studeamus; & idcirco quia præfatum symbolum a quibusdam ita cantari reperimus, & quod id ecclesiasticæ congruere fidei, sicut sentimus, atque per hoc & nunc jam plurimos doctos, & sine fine usque in finem sæculi de tanto mysterio, si ita teneatur, instruendos esse cognovimus, qui nequaquam instruerentur, nisi cantaretur: melius nobis visum fuit cantando tantos instruere, quam tacendo indoctos relinquere. Si enim sciret paternitas tua, quanta sunt hodie millia id scientium, quia cantatur, qui numquam scituri essent nisi cantaretur, fortasse nobiscum teneres, & id tuo etiam consensu ut cantaretur acquiesceres. PAPA. Interim assentio. Verumtamen, quæso, responde mihi: Num universa hujusmodi fidei mystica sacramenta, quæ symbolo non continentur, sine quibus quisque, qui ad hoc pertingere potest, catholicus esse non potest, symbolis inserenda, & propter compendium minus intelligentium, ut cuique libuerit, addenda sunt? MISSI. Nequaquam: quia non æque omnia necessaria sunt. PAPA. Etsi non omnia, certe plurima sunt his similia, quæ nisi a capientibus credantur, catholici esse non possunt. MISSI. Dabisne aliquid, non dico sublimius, sed saltem huic simile symbolo deesse? PAPA. Nempe dabo, & abundanter dabo. MISSI. Da primo unum, & si necesse fuerit, adde alterum. PAPA. Quia amica agitur contentione quod agitur, & pro utrarumque partium quæritur salute quod quæritur: (atque utinam quoties aliquid hujusmodi in majoribus seu in minoribus ecclesiasticis vel catholicis utilitatibus quæritur, ita per omnia pacifice sine perversa intentione quæreretur:) ne quid forte de tam reverendis mysteriis temere loquamur, detur cosiderandi locus, & dabimus quidquid de his dederit Dominus. *Et nocturna dilatione congrua data, ait* PAPA: Numquid magis salutare est credere, periculosumve non credere, Spiritum sanctum a Filio sicut a Patre procedere, quam Filium sapientiam Deum a sapientia Deo, Veritatem Deum a Veritate Deo genitum esse: & tamen utrumque unam sapientiam, unam veritatem essentialiter Deum esse: cum tamen constet id a sanctis patribus eidem symbolo inditum non esse? Si ergo hæc duo, sicuti sapientes decet, in tam familiari disputatione ad hoc valent, ut nobiscum sentiatis & cognoscatis, tot priores catholicos Patres, qui hoc unde agitur vel symbolis non inseruerunt, vel inserere, quemadmodum cetera, ut supra dictum est, prohibuere: non præsenti ignorantia, non futura negligenti providentia prætermisisse, & prætermissum ne mitteretur prohibuisse, a coacervandis testimoniis libentissime quiescimus. Sciendum vero, non solum secundum essentiam divinitatis, verum etiam secundum mysterium Dominicæ incarnationis, tanta, Deo auctore, & ex eorumdem patrum auctoritate damus & talia, quanta non solum sapientibus satisfacere, sed etiam stultos valeant opprimere. MISSI. Non, inquam, necesse est in eo laborare, an nesciamus quod scimus: quia quidquid exinde ceteri sciunt, nos Deo auctore scimus, aut scire possumus, si non scimus. PAPA. Hoc est, inquit, quod miramur, qui sine profectuoso labore potestis quiescere, laboratis ne quiescatis. MISSI. Non ideo laboramus, ne quiescamus: sed ne propter inertiam pii laboris præmium amittamus: & salva diligentiore inquisitione, declinataque pertinaci contentione, adhuc majus æstimamus lucrum, quod per hoc in corde quærentium acquiritur, quam detrimentum in eo fieri illorum qui addiderunt, ac si per contumaciam contemptores paternarum constitutionum exsisterent. Aliud est enim per arrogantiam transiliendo bona contemnere, aliud bona per benevolentiam meliora efficere. PAPA. Istud quoque etsi in quibusdam ut agatur bonum est, non tamen ideo ubique agendum est. Qua de re multa id ita esse probantia addi poterant testimonia: sed res per se admodum patet, quanto melius sit, ut quisque quodlibet bonum ita ut est utile reddere studeat: aut, si forte id ipsum bonum melius efficere nititur, hoc primo caveat, hoc magnopere perpendat, ne & se ultra quam debuit temerarium præsumendo, & illud quod per se salubre erat reddat noxium corrumpendo. Nisi quis forte asserere velit de præsenti unde agitur, vel similibus capitulis, quæ sine periculo suo docere licet & discere, ut ordo docendi licitus dimittatur; & ibi deferantur, ubi numquam deinceps docens aut discens innocens, sed semper sane in transgressionis crimine merito culpabilis uterque judicetur. Quod te fortasse, si non dedigneris audire, non immerito tangit: qui hic quod hactenus in ecclesia Dei, & sibi quisque sapiens scire, & sine cogitatione delicti insipienter potuit docere, jam deinceps non dico stultus discere, sed nec ipse sapiens sine prævaricatione possit cantare, cantandove ut vultis quemquam docere: & dum multis alio quam debetis tramite prodesse eligitis, nullum in hac dumtaxat parte dimittitis, cui si vos secutus fuerit non noceatis. Nam de eo quod supra docuistis, non æque judicandus vel habendus sit ille, qui tale aliquid devote fructum quærendo ageret, illo qui hoc contumaci jussione præsumeret. Hæc defensio, vel, si dici liceat, tergiversatio, non huc respicit, non istud intendit: quia non idem patres discernendo vel decreverunt, nec sanxerunt, ut ipsum benevolus præsumeret, non malevolus, sed tantummodo nullus. MISSI. Numquid non a te id ipsum symbolum est data in ecclesia cantandi licentia? Numquid a no-

ANNO CHRISTI 809.

bis huc usus ille cantandi processit? Hinc etenim ille mos idem cantandi; non a nobis huc advenit: & quomodo illum usque hodie cantamus? PAPA. Ego licentiam dedi cantandi; non autem cantando quidpiam addendi, minuendi, seu mutandi: & ut expressius aliquid, quia vos cogitis, loquar, quamdiu vobis in hoc satis fuit, quomodo in hujusmodi cantando vel celebrando sacrosanctis mysteriis sancta Romana tenet ecclesia, nequaquam aut nobis in talibus laborare, aut aliis laborandi occasionem necesse fuit ingerere. Quod vero asseritis, ideo vos ita cantare, quoniam alios in istis partibus vobis priores audistis cantasse, quid ad nos? Nos enim id ipsum non cantamus, sed legimus: & legendo docere, nec tamen legendo aut docendo addere quidpiam eidem symbolo inserendo præsumimus. Quæ vero prædictis symbolis fidei tantum non congruentia deesse cognoscimus, non, ut sæpe dictum est, inserere præsumimus, sed locis temporibusve opportunis quibus competit ministrare curamus. MISSI. Ergo, ut video, illud a vestra paternitate decernitur, ut primo illud, de quo quæstio agitur, de sæpe fato symbolo tollatur: & tunc demum a quolibet licite ac libere, sive cantando, sive tradendo, discatur & doceatur. PAPA. Ita procul dubio a nostra parte decernitur: ita quoque ut a vestra assentiatur, a nobis omnimodis suadetur. MISSI. Quamquam ergo, ut supra ipse dixisti, pro ambarum partium quæritur salute quod quæritur, sublatis his quæ vultis, bonum est ut idem symbolum cantetur. PAPA. Bonum sane. Quod tamen non imperando, sed ut prius permittendo dicimus: quia illud, sicuti tunc, ita & nunc, si sincere agatur, utile indigentibus esse posse non ignoramus. MISSI. Quia vero, ut dicitis, & verum dicitis, bonum est cantare id ipsum symbolum: numquid enim si sermo plenus recta fide e medio tollatur, idem sermo ab omnibus ac si contra fidem sit condemnabitur? Quale ergo dabis consilium, ne idipsum ad aliquod transeat exitium? PAPA. Si priusquam ita cantaretur interrogatus essem, ne insereretur utique respondissem. At nunc, quod tamen non affirmando, sed vobiscum pariter tractando dico, quantum menti occurrit, ita mihi videtur posse utrumque fieri: ut paulatim in palatio, quia in nostra sancta ecclesia non cantatur, cantandi consuetudo ejusdem symboli intermittatur: sicque fiat, ut quod id ipsum ut cantaretur non quælibet imperantis auctoritas, sed potius audiendi id fecerat novitas; si dimittatur a vobis, dimittetur ab omnibus: & ita fortasse quantum esse potest, non incongrue utrumque fieri possit: ut quod jam nunc a quibusque prius nescientibus recte creditur credatur, & tamen illicita cantandi consuetudo sine cujusque fidei læsione tollatur.

EPISTOLA
CAROLI IMPERATORIS

ad Leonem III. Papam urbis Romæ directa, & a Zmaragdo abbate edita: qui & collationem cum Papa eodem Romæ habitam a legatis seu missis Caroli magni Bernario atque Jesse episcopis & Adalardo abbate Corbeiæ conscripsit.

Edidit Lucas Holstenius. In ms. Reginæ Christinæ subjicitur collationi præcedenti.

QUæstio quæ de Spiritus sancti processione est nuper exorta, jamdudum est diligentissime a sanctis patribus ventilata. Sed quia jam diu a quærentibus neglecta jacebat; non quievit quasi antiquitus ventilata: sed quasi quædam his temporibus nobis subito emersit occulta, quod divinitus spiratum fideliter credens non dubito. Crebris etenim quæstionum ictibus præsens ecclesia tunditur, ut doctrinis catholicis erudita, sanæque fidei confessionibus climata, in æternum quandoque hereditate filiorum percepta vivere cum Domino valeat feliciter regnatura. Sed quia, ut præfatus sum, hæc quæstio diu a quærentibus indiscussa jacebat, voluit omnipotens Deus in eamdem suscitare corda pastorum: ut negligentiæ torpore sublato exercitationis sanctæ brachio cælestem valeant perfodere thesaurum. Sermonis etenim Dominici sarculo sæpius divinarum scripturarum pastores debent proscindere campum, ne zizania satoris iniqui semenque malignum formosi tritici valeat opprimere fructum: aut volans passim volucris hæretica semen catholicum a cordibus rapiat parvulorum: horridaque spinarum emersio Domini nitidam possit suffocare segetem. Lectionis etenim sacræ cognitio imbecillis baculum, nervosis arma ministrat, hostium subdolas fortiter premit insidias, & victoribus æternas feliciter promittit coronas. Ergo procul a pastoribus negligentiæ torpor abscedat; procul a mentis acumine inertia damnosa recedat, mollisque lascivia corporis membra relinquat, & altus sopor mollisque somnus in rigidas lucrosasque lectionis emergat excubias: ut ecclesiæ ager opimus, doctorumque semine satus, valeat centenos omnipotenti reddere fructus.

Jam nunc adgrediar de Spiritus sancti processione. Quod Spiritus Patris sit in Filio, idemque Spiritus & Patris sit & Filii, Esaïas testatur, ubi vox Patris ait ad Filium: *Spiritus meus qui est in te, & verba mea quæ posui in ore tuo, non recedant de ore tuo, & de ore seminis tui amodo & usque in sempiternum.* (*Isai. 59.*) Item in Esaïa scriptum est: *Ibi obviaverunt sibi cervi, & viderunt facies suas mutuo. Transierunt; unus ex iis non periit, & Spiritus ejus congregavit eos.* (*Isai. 34. 15. in Græco tantum.*) Cervos hic Apostolos prisci patres intellexerunt, quos Spiritus Christi in Hierusalem congregavit, ubi se obviantes mutuo salutaverunt. Igitur quod Patris sit Spiritus, ipse Dominus Apostolis ait: *Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis.* (*Matth. 10.*) Et quod idem Spiritus Filii sit, Paulus testatur dicens: *Si quis autem Spiritum Christi non habet, hic non est ejus.* (*Rom. 8.*) Itemque in epistola ad Galatas ait: *Quoniam autem estis filii Dei, misit Deus Spiritum Filii sui in corda nostra clamantem, Abba Pater.* (*Galat. 4.*) Beatus quoque Petrus in epistola sua ait: *Reportantes finem fidei vestræ, salutem animarum. De qua salute exquisierunt atque scrutati sunt prophetæ, qui de futura in vobis gratia prophetaverunt, scrutantes in quod vel quale tempus significaret qui in eis erat Spiritus Christi, prænuntians eas quæ in Christo sunt passiones & posteriores glorias.* (*1. Petr. 1.*) Et Dominus in evangelio ait: *Cum venerit paraclitus Spiritus veritatis, qui a Patre procedit.* (*Joan. 15.*) Ubi suum esse Spiritum docuit, quia ipse est Veritas, & Patris a quo eum dixit procedere. Quod Spiritum sanctum dedit Pater Apostolis, in epistola ad Corinthios secunda scriptum est: Ait enim inter cetera: *Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo, & qui unxit nos Deus, & qui signavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.* (*2. Cor. 1.*) Item in epistola ad Thessalonicenses prima: *Non enim vocavit*, ait, *nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem. Itaque qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum, qui etiam dedit Spiritum suum sanctum in nobis.* (*1. Thess. 4. 7.*) Et quod eumdem Spiritum sanctum dedit & Filius, in epistola Joannis scriptum est: *In hoc intelligimus quoniam in eo manebimus, & ipse in nobis, quoniam de Spiritu suo dedit nobis.* (*1. Joan. 4.*) Quod Spiritum sanctum effudit Pater in discipulos, in epistola ad Titum scriptum est: *Cum autem benignitas & humanitas apparuit Sal-* (*Tit. 3.*)

ANNO CHRISTI 809.

ANNO CHRISTI 809.

vatoris nostri, non ex operibus justitiæ, quæ fecimus nos: sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit per lavacrum regenerationis & renovationis Spiritus sancti, quem effudit in nos abunde per Jesum Christum Salvatorem nostrum. Quod & eumdem Spiritum sanctum effudit Filius, in Actibus scribitur Apostolorum. Aiunt enim Apostoli inter cetera: *Hunc Jesum resuscitavit Deus, cujus nos omnes testes sumus. Dextera igitur Dei exaltatus, & promissione Spiritus accepta a Patre effudit hunc quem vos videtis & audistis.* (Act. 2.) Item quod una sit a Patre & Filio Spiritus sancti effusio, Joële testante didicimus. Ait enim vox Patris simul & Filii: *Effundam de Spiritu meo super omnem carnem, & prophetabunt filii vestri, & filiæ vestræ: Senes vestri somnia somniabunt, & juvenes vestri visiones videbunt: sed & super servos meos, & super ancillas meas in diebus illis effundam de Spiritu meo, & dabo prodigia in cælo & in terra.* (Joël. 2.) Quod Spiritus sanctus oris sit Patris, in psalmo trigesimo secundo legitur: *Verbo Domini cæli firmati sunt, & spiritu oris ejus omnis virtus eorum.* (Psalm. 32.) Et quod os sit Filii, in Esaïa scriptum est: ait enim idem propheta de Filio: *Percutiet terram virga oris sui, & Spiritu labiorum suorum interficiet impium.* (Esa. 11.) Cui sententiæ concordans Paulus in epistola ad Thessalonicenses ait: *Et tunc revelabitur ille iniquus, quem Dominus Jesus interficiet Spiritu oris sui, & destruet illustratione adventus sui.* (2. Thess. 2.) Quod Spiritus a Patre procedat, ipse Dominus testatur dicens, *Spiritus qui a Patre procedit, ille me clarificabit*: & cetera talia plura in evangeliis inveniuntur testimonia. (Joan. 15.) Et quod idem Spiritus procedat a Filio, liber Job ore Dominico sacratus testis est: ubi hæc inter cetera ait: *Et audite auditionem in terrore vocis ejus, & sonum de ore illius procedentem.* (Job 37.) Hoc in loco os Patris Filius est intelligendus. Sonus vero de ore illius procedens Spiritus sanctus, qui a Filio procedens cum sonitu super Apostolos in igne descendens apparuit, sicut Apostolorum testantur Actus, ubi scribitur: *Dum complerentur dies Pentecostes, erant omnes pariter in eodem loco: & factus est repente de cælo sonus tamquam advenientis Spiritus validissimi, & replevit totam domum ubi erant sedentes. Et apparuerunt illis dispertitæ linguæ tamquam ignis, seditque supra singulos eorum, & repleti sunt omnes Spiritu sancto.* (Act. 2.) Beatus autem Gregorius hunc supradictum libri Job versiculum exponens, inter cetera sic ait: Potest autem per os Dei unigenitus Filius designari; per sonum vero oris potest ejusdem Spiritus sanctus designari. Sonus igitur de ore Domini procedit, cum consubstantialis ejus Spiritus ad nos per Filium veniens surditatem nostræ insensibilitatis sumpsit. De hac igitur ipsa processione, qua Spiritus sanctus a Filio procedit, sicut procedit a Patre, beatus Athanasius in libro quem scripsit contra Arium inter cetera sic ait: Ego « credo Filium in Patre, & Patrem in Filio: Spiritum « quoque paraclitum, qui procedit a Patre, & Filii esse « & Patris, quia & a Filio procedit: sicut in evange« lio scriptum est, quod per insufflationem suam dede« rit in discipulis suis Spiritum sanctum, dicens: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata,* « *remittentur eis*: & cetera. (Joan. 20.) Cyrillus quoque de hac ipsa Spiritus sancti processione contra Nestorium inter cetera sic ait: « Quamvis enim in sua sit substantia Spiri« tus, & ejus intelligatur in persona proprietas, juxta « id quod Spiritus est, & non Filius: attamen alienus « non est ab illo; nam Spiritus appellatus est veritatis, « & Veritas Christus est. Unde & ab isto similiter sicut « & a Deo Patre procedit. Ambrosius inter cetera de « Spiritu sancto sic ait: Non enim quasi ex loco mitti« tur Spiritus, aut quasi ex loco procedit, quando procedit ex Filio. Hieronymus quoque de hac ipsa Spiritus sancti processione in Symboli expositione inter cetera sic ait: « Spiritus qui a Patre & Filio procedit, Pa« tri Filioque coæternus & per omnia coæqualis est. « Hæc est sancta Trinitas: id est, Pater, & Filius, & « Spiritus sanctus, una est deitas & potentia, una & es« sentia; id est, Pater qui genuit, Filiusque genitus, & « Spiritus sanctus qui ex Patre Filioque procedit: Hæc « tria unus Deus est. Augustinus quoque in expositione « fidei catholicæ inter cetera sic ait: In illa igitur san« cta Trinitate unus est Pater, qui solus de se ipso es« sentialiter unum genuit Filium: & unus Filius, qui « de uno Patre solus est essentialiter natus: & unus Spi« ritus, qui solus essentialiter de Patre Filioque proce« dit. Item ipse adversus Maximinum hæreticum: Quæ« ris a me, si de substantia Patris est Filius; de substan« tia Patris est etiam Spiritus sanctus; cur unus Filius, « & alius non sit Filius? Ecce respondeo, sive capias, « sive non capias. De Patre est Filius; de Patre & Spi« ritus sanctus: sed ille genitus est, iste procedens; ideo « ille Filius est Patris de quo est genitus, iste autem Spi« ritus utriusque, quoniam de utroque procedit. Et post « paululum ipse: Amborum est ergo Spiritus procedendo de ambobus. Item ipse in libro de Trinitate inter cetera ait: « Cum per scripturarum sanctarum testimo« nia docuissem, de utroque procedere Spiritum san« ctum: si ergo inquam & de Patre, & de Filio proce« dit Spiritus sanctus; cur Filius dixit: *De Patre procedit?* « Cur putas, nisi quemadmodum solet ad eum re« ferre & quod ipsius est, de quo ipse est. Unde illud « est quod ait: *Mea doctrina non est mea, sed ejus qui misit me.* (Joan. 7.) « Si igitur hic intelligitur ejus doctrina, quam « tamen dixit non esse suam, sed Patris; quanto magis « illic intelligendus est & de ipso procedere Spiritus san« ctus, ubi sic ait: *De Patre procedit*: ut non diceret, « de me non procedit. A quo autem habet Filius ut sit « Deus: si enim de Deo Deus, ab illo habet utique, ut « etiam de illo procedat Spiritus sanctus: ac per hoc « Spiritus sanctus ut etiam de illo procedat, sicut proce« dit de Patre, ab ipso habet Patre. Item ipse Spiritus « sanctus. Spiritus vero sanctus nondum de Patre pro« cedit in Filium, & de Filio procedit ad sanctifican« dam creaturam, sed simul de utroque procedit: quam« vis hoc Filio Pater dederit, ut quemadmodum de se, « ita quoque de illo procedat. Hæc a nobis summo opitulante opifice de Spiritus sancti processione multiplicia sanctarum scripturarum adgregata sunt testimonia: ut divinorum librorum sententiis victus, multarumque orthodoxorum nube testium pressus veritati non valeat resistere inimicus, sed potius sententiis catholicis veridicisque suasus testimoniis, revertatur ad tutissimum ecclesiæ sinum: ut pariter catholico educatus in gremio, quandoque æternum cum filiis mereatur accipere regnum.

Explicit epistola.

NICE-

NICEPHORI CONSTANTINOPOLITANI EPISTOLA SYNODICA,

Theodoro Peltano Societatis Jesu interprete. Exstat apud Baronium, ad annum 811. vetus altera ejusdem epistolæ interpretatio, quam ex codice manuscripto Virdunensi descriptam misit ad eum R. P. Fronto Ducæus Societatis Jesu. Summarium hujus epistolæ accuratissimum exhibet Ignatius Nicephori discipulus, in ejus vita die XIII. Martii, apud Henschen. cap. 4.

[a] Graecum textum contulit P. Philippus Labbe, Societatis Jesu, cum ms. codice optimæ notæ bibliothecæ Seguerianæ, & in plerisque correxit.

[a]Τῷ τὰ πάντα ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ κυρίῳ Λέοντι πάπᾳ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, Νικηφόρος ἐλέῳ Θεοῦ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, χαίρειν.

A

Leoni Papæ antiquæ Romæ, fratri & comministro per omnia sanctissimo beatissimoque, Nicephorus Dei misericordia episcopus Constantinopolitanus, in Domino salutem.

[b] Seg. τῷ φρονίμῳ.

Μέγας μὲν, ὡς ἀληθῶς, καὶ ἀξιάγαστος, καὶ πάσης εὐφημίας ἐπάξιος, ὅστις ποτὲ ὁ πιστὸς ὄντως [b] οἰκέτης, ὁποῖος δὴ ἐν παραβολαῖς τῶν ἱερῶν ἐκείνων καὶ εὐαγγελικῶν ἀναγέγραπται κηρυγμάτων, ὑπὸ τοῦ κυρίου καθιστάμενος ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ· καὶ οἰκονομῶν ἐν κρίσει τῶν ἐπιτετραμμένων τὸν λόγον· καὶ δαπανῶν, οὐ περιττῶς καὶ ἀσώτως, ἀλλ' ὡς δέον τοῖς πτωχεύουσι, καὶ καλῶς ἀποχρώμενος, διδοὺς εὐκαίρως τοῖς συνδούλοις τὸ σιτομέτριον, καὶ χορηγῶν ἑκάστῳ καὶ ἐξαιρέτως ἀναλόγως τὸ πρόσφορον, χάριν τε καὶ εὐμένειαν ἐξαίρετον οὐδὲ παρὰ τοῦ δεσπότου χάριν τε καὶ εὐμένειαν ἐφ' ἑαυτὸν ἐπισπώμενος, καὶ τὸ μακάριον παρ' αὐτοῦ ἀποφερόμενος, καὶ ἐν ἅπασιν, ὧν ἂν αὐτὸν ἐπιτροπεύειν χειροτονήσει καταπιστευθῆναι τὸ ἐπάγγελμα καταπραττόμενος. δῆξιός τε γὰρ ὑπάρχων εὖ μάλα καὶ ἄριστος, πίστιν ὁμοῦ καὶ φρόνησιν ἐμμελεστάτην ἐπιδεικνύς τε καὶ πεποίηκεν· τὸ μὲν τὸ εὔνοιάν τε καὶ εὐγνώμον πρὸς τὸν δεσπότην τὸν ἑαυτοῦ ἐπιδεικνύμενος, καὶ ἀκριβῆ τε τῶν πιστευθέντων ἀποποιούμενος. τῷ δὲ λογισμῷ τῷ καθήκοντι, καὶ ἐμφρονείας νήψει, καὶ προσοχῇ, καὶ ακεραιότητι πρὸς τὸ ἐλευθερίαν ἐξαιρεθησομένην εἰς προκοπὴν τὸ ἀκολούθημα. ἀφ' ὧν οὐδὲ τῆς προνοίας οἷα τῆς δεσποτικῆς ἀξιούμενος, καὶ τὸ, εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, καταπαύσεται· ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός· ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω, καὶ εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου αὐτοῦ ἐνδίκως εἰσελθεῖν προστεχθήσεται. τοιαῦτα δὴ ἐκείνου τοῦ οἰκέτου καὶ τὰ γέρα καὶ τὰ ἔργα.

B

C

Magnus revera, omnique laude, & admiratione dignus est, quicumque ejusmodi fidelis & prudens servus est, cujusmodi in sacris evangelii parabolis describitur. Talis enim a domino super familia ejus constitutus, gregi sibi commisso, sermonem non supervacue, non prodige, non imprudenter, sed cum judicio ac pro egentium necessitate, & utilitate dispensans, suisque conservis tritici mensuram opportuno tempore dispertiens, & singulis tandem commode, certa cum proportione necessaria distribuens, non vulgarem apud dominum suum gratiam ac benevolentiam promeretur, promissæque beatitudinis bravium certe consequitur. Enimvero in omnibus, quorum procurator institutus est, proficiens, promissisque obtinendis sedulo incumbens, ac fidem cum prudentia & dexteritate, nec non debitam curam solicitudinemque ubique adhibens, suam erga dominum benevolentiam, gratumque animum egregie declarat. Quare cum neminem ex iis, qui fidei suæ concrediti fuerant, deperdat, verum convenienti prudentia, sensuumque sobrietate, & diligentia, & sinceritate, salutem, libertatemque uniuscujusque impigre promoveat, & ad eam impetrandam necessaria præsidia subministret; fit ut Dominico favore dignatus, adventuque ejusdem elementer visitatus, tamen lætum illud evangelium audiat: *Euge serve bone & fidelis, quia in paucis fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium Domini.* Hæc itaque fidelis illius servi, & opera & præmia sunt. *Matth. 25. 21.*

[c] Seg. νωθεστέρῳ.

[d] Pro, ὥσπερ εἰπεῖν οἰκειότερον.

[e] Ex codice Seguieriano supplenda quæ desunt.

Ἐγὼ δὲ οὐ τῶν οἰκονομεῖν καὶ ἰθύνειν ταῦτα δεδυνημένων, τῶν δὲ οἰκονομεῖσθαι καὶ ἄγεσθαι δεδεημένων, μᾶλλον ἐγνωσμένος· ἐπειδὴ σμικρὸς ἄγαν, καὶ τῶν πάντων ἐλάχιστος, καὶ τοσαύτης ὑπουργίας πάμπαν καὶ ἀξιωσεως ἀπολειπόμενος. καὶ διὰ ταῦτα οὐδὲ ἐκκλησίαν πιστεύεσθαι, ἥτις οἶκος ἀποστολικῶς οἶκος Θεοῦ, βεβούληται, τῷ ἀσθενεῖ καὶ [c] νωθεστέρῳ τῆς φύσεως καὶ τῷ ἐνδέοντι τῆς τῶν θειοτέρων καθάρσεως, [d] ἵνα μή τι εἴπω χαλεπώτερον· ὅτι μὴ τὰ ἑαυτοῦ εὖ θέμενος, μηδὲ τῶν γηΐνων, καὶ χαμαιζήλων ὑπερκύψας, οὐδὲ ψυχῶν προστασίας καὶ ἐπιμελείας αἰρούμενος ἂν ἐγχειρίζεσθαι ἔμελλον. [e] οἷς γὰρ τῆς τῶν οἰκείων σπουδῆς οὐ μετέστιν βελτιώσεως, χαλεπὸν γ' ἂν εἴη τὰ τῶν πέλας εὖ διατίθεσθαι κατευθύνοντας, καὶ ἅμα τῆς δωρεᾶς ἐκείνης καὶ χάριτος ἀνάξιον ἑαυτὸν κρίνων καὶ λογιζόμενος. καὶ ὄφελόν γε εἰ τοῦ μακαρισμοῦ ἐκείνου ἄξιος, μηδὲ τοῦ ἀθλίως εἶναι καὶ ταλανίζεσθαι δίκαιος, μηδὲ τῆς ἐναντίας μοίρας, καὶ τοῦ ὑπεναντίου φρονήματος ἐκείνου τοῦ πονηροῦ, καὶ κακούργου δούλου, ὃς διὰ πολλὴν ῥᾳθυμίαν τε καὶ ἀκρασίαν, τὴν τοῦ δεσπότου ὑπερτίθεται ἔλευσιν· καὶ βαρὺς τοῖς συνδούλοις καὶ δυσφόρητος γίνεται, καὶ μετὰ τῶν μεθυόντων· ἐφ' ᾧ ἐπιστὰς οὐ προσδοκώμενος ὁ κύριος καὶ διχῇ διελὼν

D

At vero ergo non is sum, qui isthæc rite moderari, dispensareque valeam; sed qui aliorum moderamine atque directione plane indigeam. Sum enim admodum exiguus, vere omnium infimus, & hac tam præclara sorte, tantaque functione penitus indignus. Et proinde ecclesia, quæ domus Dei ab Apostolo definitur, homini naturæ usque adeo infirmæ ac imbecillis, divinarumque purgationum beneficio majorem in partem adhuc destituto (ne quid aliud gravius dicam) nulla ratione committi debuerat. Sed nec ego quoque, cum memetipsum regere apteque componere necdum satis didicerim, neque vilia illa & terrena satis adhuc despexerim, animarum curam gubernationemque suscipere ullatenus debueram: cum illi quoque, qui amplioribus & animi & corporis bonis cumulati sunt, administrationis hujus finem ægre admodum consequi valeant. At posteaquam semel ad munus hoc, quo semper indignum me judicavi, & etiamnum judico, evectus sum; utinam si illud beatitudinis elogium non omnino promerear, eo saltem calamitatum miseriarumque non deveniam, ut perverso obstinatoque animi sensu a rectitudine abstractus, oppositam sortem, hoc est, maligni illius servi cladem fortunamque experiar. Hic enim cum ignaviæ intemperantiæque plurimum indulgens domini adventum negligeret, & gravem præterea intolerabilemque suis sese conservis exhiberet, & cum ebriosis commercium societatemque

haberet, repentino domini sui adventu divisus, eamdemque cum hypocritis partem in sulphureo stagno sortitus legitur. Aut certe illius, qui cum talentum acceptum defodisset, & sub terra occuluisset, acerbe graviterque accusatus, non solum fenus, & illud multiplicatum postulatur, verum ipso quoque capitali despoliatus, in tenebras exteriores abjicitur. Utinam in horum numero non inveniar, neque in exemplum derisionemque & capitis motionem omnibus intuentibus propositus; ab eoque, qui omnia nostra novit & scrutatur, redargutus & condemnatus; meritas iniquarum actionum pœnas olim exsolvere compellar: ita ut ii qui in similes forte noxas lapsuri erant, meo exemplo suppliciοque admoniti a scelere se contineant, vitamque corrigant.

Matth. 25.

Quoniam ergo Deo permittente & connivente jugum istud subii, præsensque ministerium & famulatum invite ac tantum non per vim suscepi: qualis mihi annis retro actis functio vitæque ratio exstiterit, quemadmodum omnibus propemodum compertum est, breviter expediam. Itaque aliis aliud est studium, opusque majus vel minus, prout uniuscujusque fert libido: & quivis, quod profuturum sperat, suopte arbitratu sibi eligit. Quemadmodum enim variæ hominum sunt sententiæ, variaque consilia, diversæ ad hæc consuetudines & mores; ita etiam electiones, ritusque vivendi variis modis inter se secernuntur, & quodammodo ad infinitatem quamdam perveniunt. Quidam namque mechanicæ vitæ exercitationem quantumlibet vilem, miserabilem, incertamque tolerare decreverunt. Alios agriculturæ laboribus molestiisque addictos videas: nonnulli mercaturæ quæstu, opumque congerendarum studio ducuntur. Nec desunt, qui peregrinorum locorum lustrandorum desiderio acti, navigationis periculis sese exponant: & ne singulis recensendis immorer, alii alias operosas artes consectantur: pauci selectiores solitariam illam philosophicamque vivendi rationem complexi, animos simul & corpora exercent, ac purgant; Deoque hac ratione appropinquare, & ad cælestem illam beatamque vitam pertingere contingunt. Quosdam præterea comperias, qui eloquentiæ, logicarumque scientiarum ac disciplinarum exercitationi dediti; honestisque moribus exculti, mentes suas musarum officinas constituant: denique, ut unicuique gratum amicumque fuerit, suæque naturæ propensio tulerit, ita aliud atque aliud vitæ genus complectitur.

At vero meæ vitæ ratio ejusmodi exstitit, simul atque virilem togam sumpsissem, mox in principum aulas abreptus, munus adeptus sum minime vile, aut ignavum, sed expeditum & ingenuum. Quippe quod manuum calamorumque industria majorem in partem perficeretur: creatus sum enim regius notarius, cujusmodi a secretis Latini appellant. Porro huic ministerio aliquamdiu obstrictus, humanisque negotiis implicatus, vitæ præsentis instabilitatem serio mecum pertractare cœpi. Cumque post crebros variosque cogitationum fluctus comperissem, difficile pæneque impossibile esse, qui hujusmodi negotiis mundanis distinerentur, illos ad sublimiora divinioraque aliquando pertingere posse: cogitaremque nihilo secius hæc omnia ludicra, caducaque, illa vero seria æternaque exsistere: decrevi certoque apud me constitui, his quidem primo quoque tempore nuntium remittere, illis vero manibus pedibusque deinceps incumbere. In mentem namque veniebat satius esse, si vel mediocriter in sublimioribus illis excellerem, probatusque viderer, quam si infimis illis compertissimus splendidissimusque haberer. Multo rursus præstabilius, si me ipsum possiderem, mihique quodammodo lex essem, quam si aliena curarem. Hæc itaque etiam atque etiam expendens, omniaque, juxta præcellentissimi prophetæ vocem, vanitati subjecta esse; nihilque homini de universo labore, quo laborat, sub sole superesse, juxta

Eccl. 1.

A τοῖς ὑποκριταῖς συναριθμούμενος· μηδὲ τοῦ παραδόντος τὸ τάλαντον καὶ ὑπὸ γῆν διαθέντος καὶ κατακρύψαντος· καὶ δεινῶς πικρῶς ἐγκαλουμένου, καὶ οὐ τὸν τόκον μόνον καὶ τὸ πολυπλάσιον εἰσπραττομένου, ἀλλὰ ζημιουμένου καὶ τὸ κεφάλαιον, καὶ σκότῳ παραπεμπομένου τῷ ἐξωτέρῳ. εἴθε μὴ ἐν τούτοις ἁλοὺς, παράδειγμα τοῖς πολλοῖς προτεθείην, καὶ εἰς κίνησιν κεφαλῆς τοῖς καθορῶσι λελεχθείην, ἐλεγχθεὶς ποτὲ καὶ κατακριθεὶς ὑπὸ τοῦ πάντα εἰδότος καὶ ἐξετάζοντος τὰ ἡμέτερα· καὶ αἰχθεὶς ὑπὸ μάλιστα πράξεων οὐχ ὁσίων δίκας ἱκανὰς εἰσπραχθήσομαι· ἵνα οἱ ἐπὶ τοῖς ὁμοίοις ὑπόδικοι παραπεσόντες τῷ ἀπ' ἐμοῦ πάθει σωφρονίζοιντο, καὶ τὴν διόρθωσιν ἐπιδέχοιντο.

B Ἐπεὶ τοίνυν συγχωρήσει τε καὶ παρορᾶσει Θεοῦ ὑπὸ τὸν αὐτοῦ εἰσήχθην ζυγὸν, καὶ ταύτην τὴν ὑπηρεσίαν καὶ διακονίαν οὐκ ἐθελοντὴς ἀναδέδεγμαι, ὅτι πρόσω βιαζόμενος· οἷά μοι τὰ πρὸ τοῦδε, καὶ εἰς οἷον κεχωρήκασι κατασκευὰς, ὡς πάντες σχεδὸν οἱ ἐνταῦθα ἴσασιν, ἐρῶν ἔρχομαι. ἄλλῳ μὲν οὖν ἄλλο τι ἐπιτήδευμά τι καὶ τέχνημα, ἢ μικρὸν ἢ μεῖζον, ὡς ἂν αὐτὸς ἕκαστος τῷ αὐτεξουσίῳ ὁρμώμενος, καὶ τὴν αἵρεσιν τῶν πρακτέων ἐφ' ἑαυτῷ φέρων προέλοιτο. ἐπειδὴ γὰρ, καθάπερ πολυειδεῖς τῶν ἀνθρώπων αἱ γνῶμαι καὶ τὰ διαβούλια διάφορά τε τὰ ἤθη καὶ ὁ τρόπος παμποίκιλος· οὕτω δὴ καὶ αἱ κατὰ τὸν βίον αἱρέσεις διατέμνονται πολυτρόπως καὶ διασχίζονται, καὶ εἰς ἄπειρον ποικιλίας τε καὶ πλήθους ἐπιδιδόασιν. ἔνιοι μὲν τῶν βαναύσων τοσοῦτον δὴ τὸν οἰκτρὸν καὶ ταλαιπωρότερον ἀνελέσθαι προκεκρίκασι βίον· ἄλλοι τῆς γεωργίας τὸ ποικίλον ἐξεπιτηδεύσαντες φαίνονται· τινὲς τῆς ἐμπορίας διακληροῦνται τὸ φιλοκερδὲς καὶ φιλόπλουτον, ἢ τῆς ναυτιλίας τὸ φιλαπόδημόν τε καὶ φιλοκίνδυνον, καὶ ἄλλοι δι' ἄλλης τῆς τῶν χειροτεχνῶν ἐργασίας, ἵνα μὴ καθέκαστον λέγωμεν, προΐασι· ἕτεροι δὲ καὶ ὀλίγοι τινές εἰσι καὶ ἔκκριτοι, οἳ τὸν ἀσκητικόν τε καὶ φιλόσοφον ἀσπασάμενοι τρόπον, ψυχὰς ὁμοῦ καὶ σώματα διεκάθηραν, καὶ ταύτῃ Θεῷ πλησιάζειν ἠξίωνται, καὶ εἰς τὴν ἄνω λῆξιν καὶ μακαρίαν ἐπείγονται, ἢ λογιότητι καὶ λογικῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν κατακοσμούμενοι, καὶ ἤθεσι χρηστοῖς συνασκούμενοι τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς ἐμουσούργησαν, καὶ ὡς ἑκάστῳ λοιπὸν ἡδὺ καὶ φίλον ἔδοξε, καὶ τῇ ᵃ ἐπιβολῇ τῆς φύσεως ἐξηγεῖτο. ᵃ Greg. Theol.

D Ἐμοὶ δὲ οὕτω τὰ τῆς παρούσης βιοτῆς προελήλυθεν. ἡνίκα τοίνυν εἰς ἄνδρας ἐτέλουν, τὸ νέον τῆς ἡλικίας παραμειψάμενος, ἤδη περὶ τὰς βασιλείας ἐπιχωριάζων αὐλὰς, στρατείας τινὸς ἐπεκύρησα, καὶ ταύτης οὐκ ἀγεννοῦς καὶ ἀνελευθέρου, ἀλλὰ τῆς διὰ χειρῶν καὶ καλάμων ἐκπονουμένης. καὶ γὰρ τῶν βασιλικῶν ὑπογραφεὺς ἐτύγχανον ὤν. ἀσηκρῆτις δὲ τούτους καλεῖν εἰωθυίας τῆς Λατινίδος γλώττης ἴσμεν ὀνόματα. ἐν ταύτῃ ἐπί τινας χρόνους ἐπιζυγέντες, καὶ ἀνθρωπίνοις προσδεσμούμενος πράγμασιν, εἰς συναίσθησιν τῶν ἐν τῷδε τῷ βίῳ ῥευστῶν ἐλθὼν, ᵇ βοῆς ἀνέλπιστον, καὶ λογισμοὺς ἀνακινούμενος, ὡς ἄρα χαλεπὸν καὶ δυσκατόρθωτον, τοὺς τῷδε ἐγκυλινδουμένους τῶν ὑψηλοτέρων ψαύειν, μάλιστά πως ἐπιτυχεῖν τῆς κρείττονος ἐλπίδος, οὐκ ἂν διαμαρτήσει. τὰ μὲν γὰρ παιζόντων, τὰ δὲ σπουδαζόντων εἶναι ἐνόμιζον, ἐκείνοις τε χαίρειν ἔγνωκα καὶ τούτων προσέχεσθαι ὅση δύναμις· καὶ βέλτιον ἐν τούτοις εὐδοκιμοῦντα ἐμαυτὸν διασκεπτέον παιδοδοκιμούμενον, ἤπερ ἐκείνοις φανῆναι τὸ λοιπὸν καθυστερίζοιμεν, καί με, ὡς ἔχειν ἐμαυτοῦ νομοθέτην, ἢ τῶν ἔξωθεν ὁ ἄριστος ἐξεπαίδευε, καὶ πάντα ματαιότης ματαιοτήτων τὰ τῇδε· καὶ τίς περισσεία τῷ ἀνθρώπῳ ἐν παντὶ μόχθῳ αὐτοῦ, ᾧ μοχθεῖ ὑπὸ τὸν ἥλιον; ἀλ-

ᵇ Pro. 10.

λος πρὸς περιγίνεσθαι. παράγει τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου, τὸ σκεύους τὸ διδάσκον ἀνακρούων· καὶ ἄλλας δὲ γραφὰς ἱερὰς τούτοις προσῳδούσας ª καταμανθάνων προσεπιλέγων· καὶ ἅμα ὃ καὶ ἔχων, ὅπερ παρά τινι τῶν θύραθεν ἐπὶ σοφίᾳ ἐξενεχθὲν ἀκηκοὼς ἐτύγχανον, κρεῖττον ἰδιωτεύειν, ἢ μεγίστην ἔχειν ἐξουσίαν, μηδὲν ἄξιον ἐπιτελεῖν μέλλοντα· καὶ σκιὰν τὴν παροῦσαν ὡς ἀποδειξοῦσαν δόξαν ἐπιλογισάμενος.

Καὶ πρὸς τὴν ἐμαυτοῦ ἐπίσκεψιν ἤδη τρέψας αὐτίκα, δίεπτο δὲ δὴ παρὰ σοῦ Θεοῦ συλλαμβανομένου μοι, τῷ τε ἀξιώματος ὑπερόπτης καθίσταμαι, καὶ τῆς βασιλείου αὐλῆς καὶ τῶν ἀστικῶν θορύβων πόῤῥω που ἀπαγόμενος διατελέσειν ἐμαυτὸν ἐρημίαν τινὰ καταλαμβάνειν καὶ ἀκρώρειαν, τραχεῖάν τε οὖσαν καὶ δυσπρόσιτον· σπουδαῖς οὔτε ὀλίγαις περὶ τὸν Προποντίου χῶρον, τοῦ βασιλείου ᵇ διερῥηγμένου ἄστεος. κἀνταῦθα τῆς ἐμαυτοῦ σπουδῆς ἐπιδείξειν· ὡς ἄρα, εἰ δυναίμην, τῷ μονήρους βίου ἐραστῇ ἐσόμενος. ἐκ τούτου γὰρ ὑπηγόμην ἐκ πλείονος, καί τινα ὅρον ἄχρι τῆς ἐρημίας καὶ ἡσυχίας διανύσαντος, μήτε ἀπαχθεὶς ποῦ τὸ πέρας τῆς ζωῆς, ἢ ἐνταῦθα ἀποπλέψασθαι. ἀλλ' ἐπειδή γε οὐ πάντα ἅπασι κατὰ γνώμην ἐκβαίνειν οἶδε πως. ἀλλ' ἔστιν ἐφ' οἷς καὶ τὸ χρεὼν ἐπικρατεῖ καὶ ὡς ἂν βούληται Θεός, τὸ πέρας τῶν ἀνθρωπίνων ἐπιχειρημάτων συμβαίνειν. τοῦτο ἔοικε καὶ ἐπ' ἐμοί· καὶ τῆς κατὰ νοῦν διανοίας, καὶ ὁ οἶδεν οἷς κρίμασιν ὁ ταῦτα συγχωρήσας, ἢ προειδὼς Θεὸς ἐξέτεινεν· ἀπεσπάσθην τῆς φίλης ἐρημίας. ἐπὶ τὴν βασίλειον ᶜ ἤχθην, ὡς ὑπὸ Θεοῦ μάρτυρος, ψήφῳ τε κρίσει τῶν τηνικαῦτα ἐν τοῖς βασιλείοις ἐνδιατριβόντων σκήπτροις, τοῦ τε κοινοῦ τῆς ἐκκλησίας ἱεροῦ συστήματος καὶ τῆς συγκλήτου βουλῆς, συμβαλλόντων ἀπαραίτητόν τι καὶ ἀπαραίτητον. ἐπείπερ ἤδη τῆς βασιλίδος ὁ πρόεδρος τὸν βίον μετήλλαξεν, οἷάπερ ἄνθρωπος τὸ ἀνθρώπινον· πολλὰ γε καίτοι πολλὰ ὑποτρεψάμενος καὶ ἀπαναδυόμενος ἐπὶ τὸν ἀρχιερατικὸν τοῦτον θρόνον προῆγμαι, τυραννίδος μᾶλλον ἢ πειθοῦς ἔργον γεγενημένον.

Ἐπεὶ οὖν καὶ μὴ βουλόμενος τὸν ζυγὸν τόνδε ὑπέδραμον, καὶ τὰς φροντίδας ἀναδέδεγμαι οὐκ ἀξίως, οὐδὲ ὡς πρέπει τῇ χάριτι· δέδοικα μὲν σφόδρα τὰς ποικίλας καὶ πολυπλόκους μηχανουργίας τοῦ ἀρχεκάκου τῆς κακίας, καὶ τῶν πονηρῶν ἢ ἀοράτων πνευμάτων τὰς ἐπαναστάσεις, μήπως γυμνόν με καὶ ἄοπλον τῶν ἐκ τῆς ἀρετῆς καλλωπισμάτων ἐπιλαμβανόμενα. οὔπω γάρ με ταῖς πνευματικαῖς καὶ θείαις παιδοτριβούμενον ἴσασιν, ἢ τῆς κατ' αὐτῶν ἐγγεγυμνασμένον ἢ ἐμπειροπόλεμον πάλην προσίεσθαι, τοῖς τῆς ἁμαρτίας κατατρώσωσι βέλεσι τὸ τῆς ἐκκλησίας θρέμμα διασκεδάσωσι ποίμνιον, καὶ τὴν εὔτακτον ταύτης παράταξιν ἐκκυκλώσωσι, καὶ τῷ τῆς ἀπαιδευσίας καὶ ἀμαθοῦς ἐπιφερόμενοι ἐπιλήψονται ἡμῶν· ἔπειτα δὲ ἰδὼν καὶ τῆς ἀρχῆς τὸ ἐπίφθονον καὶ ἐπίβουλον τῶν βασκαινόντων ὑπείδομαι τὸ δόλιον καὶ κακόηθες· οἳ πάντη ἐπιτηροῦσι πολυπραγμονοῦντες τὰ ἡμέτερα εἴτε καλῶς εἴτε ἑτέρως ἔχοντα· τὰς μὲν δοκοὺς τὰς ἑαυτῶν ἐπικειμένας οὐ βλέποντες ὄμμασιν, οὐδὲ τὴν λήμην ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν περιαιρεῖν οἱ ἄθλιοι, ἀλλοτρία δὲ κάρφη περιεργαζόμενοι, καὶ σμικρῶν ἄγαν ἢ ἀτιμοτάτων ἕνεκα, καὶ τὸ μηδενὸς λόγου ἄξιον τὰς γλώσσας τὰς ἑαυτῶν κατὰ τῶν προεχόντων ἀνοσίως ὀξύνουσι ἢ ἀμφοτέρωθεν πικρῶς καὶ ἀδικώτατα βάλλουσι.

Ἀλλὰ τοῦτον ἀναδεδεγμένος τὸν ἀγῶνα, τὴν τοσούτων ἀρχόντων ἢ δυνάμεων χρῄζομαι, ἢ τοῦ ταῦτα παρακεχωρηκότος Θεοῦ, παρ' οὗ ἐξαρτῶ μόνου καὶ βοήθειαν, διηνεκῶς καὶ ἀδιαλείπτως ἐπὶ τὴν ἐμὴν ἐπιβλέψαι μετριότητα, κραταιῷ τε τῆς χειρὸς τῆς δεξιᾶς, καὶ ὁδηγῆσαι πρὸς τὸ αὐτοῦ θέλημα, καὶ τῶν ὑποχειρίων πρὸς σωτηρίαν κυβερ-

A sapientis doctrinam: & mundi hujus figuram præteri-[ª 1. Cor. 6.] re, juxta vasis electionis sententiam, in animo habens: multas præterea alias scripturas in eumdem sensum disserentes sedulo expendens, & celeberrimi cujusdam philosophi dictum tacitus mecum revolvens: Præstat (inquit ille) privatum agere, quam maximam obtinere potestatem, si nihil egregium sis designaturus: omnem gloriam in præsentia blandientem veluti fabulam arbitratus sum.

Mox ergo ad mei ipsius considerationem animum vertens, certumque Dei auxilium mihi spondens, omnem honorem, omnemque auctoritatem abdico, & ab aula regia civilibusque tumultibus me avellens, recessum quemdam rupemque asperam, & pæne inaccessam occupatus studiis non paucis circa Propon-B tidis regionem, a regia civitate discedo: ibique ætatem agere, vitæque solitariæ (cujus incredibili quodam desiderio jamdudum ante tenebar) periculum facere; neque alibi quam illo in loco extremum vitæ spiritum edere, firmiter apud me constituo. Sed quoniam fieri nequit, ut omnia omnibus ex animi sententia succedant: (in multis namque quasi fatalis quædam necessitas dominatur: humanique conatus exitum, non qualem homo, sed qualem Deus vult, non raro sortiuntur:) accidit hoc ipsum, nempe ut animi propositique mei spe frustrarer, & mihi quoque. Etenim a grata illa amicaque solitudine, nescio quo judicio: Deus, qui permisit, aut ita etiam ordinavit, novit: ad regium palatium abstractus, certe illorum voluntate, qui per id tempus regni solia obtinebant, com-C munique totius cleri ac senatus, inexcusabile quoddam & inevitabile facinus machinantium suffragio, (quod regiæ civitatis præsul vita excessisset, & ut homo debitum exsolvisset:) ad hanc episcopalem sedem invitus, multumque reclamans (testis est mihi Deus) provectus: & tyrannide potius quam consulto, aut ulla omnino persuasione, aliis gubernandis præfectus sum.

Quia ergo, licet invitus, colla jugo submittere, animarumque curam, neque digne, neque caritati quoque satis consentanee suscipere coactus fui: varia apprimeque perplexa totius malitiæ auctoris machinamenta, ac laqueos, malignorumque ac inaspectabilium spirituum insultus, innatamque eorumdem sævitiem non parum metuo: ne videlicet incogitantem, omnibusque virtutum ornamentis præsidiisque destitu-D tum, repente invadant: (Norunt enim me in spiritualibus, divinisque exercitationibus necdum satis institutum: sed neque ignorant quoque artis pugnandi adversus ipsos hactenus me minime peritum esse:) nec non peccatorum jaculis convulnerent, eaque ratione ecclesiasticum gregem dissipent, ac aciem bene ordinatam conturbent, & ruinæ tandem indocte imperiteque prælium dirigentis petulantius insultent. Ad hæc cum videam dominatum omnem invidiæ plerumque obtrectationumque telis obnoxium esse: invidentium dolos, eorumdemque pravitatem non mediocriter suspectam habeo: ut qui res nostras, sive bene, sive secus habentes curiosissime observare solent. Nam dum trabes in oculis suis non animadvertunt, neque lippitudinem suis luminibus admirere satagunt, aliorum festucas curiose inquirunt: rerumque admodum tenuium viliumque, & nullius pæne momenti causa, linguas suas contra primates impie virulenteque exserunt: & utrimque amarulenter scelerateque jaculantur.

Verum certamine hoc cum his tantæ potentiæ ho-E stibus suscepto, cujus alterius opem, ac patrocinium implorem commodius, quam illius, qui hæc permisit, hoc est, Dei? Ejus proinde virtutem auxiliumque jugiter invoco: eumdemque, ut benevolo misericordique oculo ad meam tenuitatem respiciat, dextraque manu me fulciat, & ad suam voluntatem salutaremque subditorum gubernationem semper dirigat, etiam

ª Fr. προσεπ.

ᵇ Seg. διερρηγμένου.

ᶜ Seg. πάλιν.

atque etiam rogo. Qui quidem si in præsentibus difficultatibus ac molestiis opem suam obscurius declarat, id propter nostram accidit malitiam, quo nimirum hac nos ratione ad vitæ emendationem alliciat: Vel ideo sane, quo illorum in nos malignitatem ac perversitatem palam faciat: ne sub dolorum virulentia callide in animo occultata, maneat incognita: sed quodcumque occultum abditumque in illorum animis delitescit, id totum in lucem proferatur.

Prov. 18. Quia ergo frater a fratre adjutus, est veluti civitas munita, palatiumque repagulis obfirmatum, quemadmodum Salomon alicubi testatur: plurimum quidem orationis imploro, sicut plurimum quoque præsidii indigeo: At omnium vero maxime sanctas sanctæ & in spiritu desideratissimæ fraternitatis vestræ preces, & ad Deum intercessiones in præsentia exopto, easdemque summopere desidero. Cum enim tuæ preces haud secus atque Moysis & Samuelis, aut si quispiam alius unquam his similis exstitit, ob sui puritatem maxime Deo appropinquent, rectaque ad cæleste illud & spirituale altare ferantur: non dubitamus, quin maximam illæ nobis opem, utilitatemque allaturæ sint. Opem proinde meæ ferte infirmitati, sanctasque vestras manus in altum sustollite. Confidimus enim efficaciam vestræ fiduciæ non defuturam, sed Dei misericordiam benignitatemque, per hanc provocatam, repente nobis adfuturam, nostramque infirmitatem, ac debilitatem confirmaturam corroboraturamque: quo fidei loricam induti, & spei galea circumtecti, intrepide potestatibus, principibus, & tenebrarum sæculi hujus potentatibus, spiritibus quoque malitiæ, quibuscum perpetua nobis lucta intercedit, obsistamus: & stabilem inconcussamque animi constantiam retineamus. Rebelles præterea hucusque adversantes, dextre decenterque Christo lucrifaciamus, & veluti adoptionis filios sanctæ Dei ecclesiæ restituamus: oves ad hæc rationalis electique gregis Christo perficiamus, & in sacras ecclesiæ caulas, ne a lupis immaniter dilacerare soliti accipiantur, inducamus: quo omnes tandem consensionis, concordiæque signaculis muniti, nullis deinceps insidiis, nullis discerpantur morsibus: sed Christo omnium nostrum capiti subjiciantur, eidemque prona & obedientia colla submittant.

Ephes. 6. 1 Thess. 5.

Orate, obsecro, instanterque rogate, ut idem ipse nos illuminare, ac emundare dignetur: quo filii perfectæ lucis effecti, alios quoque illuminare, & emundare valeamus: sermonem nihilominus in apertione oris subministret, quo auditores nostros spiritu adimpleamus, & mysteriorum nostrorum virtutem impigre, magnaque cum contentione deprædicemus; illius semper gratia subnixi, qui balbutientium linguas facit disertas, & claudicantium pedes, ut ad evangelii prædicationem alacriter currant, confirmat consolidatque: Talentum præterea concreditum multiplicet, ut tempore oportuno, id quod patrifamilias debetur, non absque fenore restitui contingat: Neque id solum nobis impertiatur, ut in fertili illa vinea operemur; sed laborum gravitate molestiaque æquo animo toleratis, æstuque diei exantlato, operationis quoque præmium referamus; & his, qui citra prædictionem sub undecimam introierant, in mercede consequenda æquemur. Denique mentis nostræ oculum illustret, ut spiritali luce illustrati, sublatoque & eluto, quod animæ aciem conturbabat, & intellectum nostrum obfuscabat, propheticarum vocum sensum liquidius hauriamus, divinorumque præceptorum ministeria alacrius obeamus: &, ne ab adversariorum jaculis impetamur, studiosius caveamus, nosque custodiamus; & iræ divinæ gladium peccatoribus imminentem cautius prævideamus: ut si quidem fieri potest, periculo intellecto, numineque placato, tam ipsi quam reliqui, quo-

Ephes. 6.

Matth. 20.

A σιμον. ὅς γε καὶ ἀναβάλλεται ἐπὶ τοῖς δυσχερέσι τούτοις καὶ ἀνιαροῖς· ἢ διὰ τὴν ἡμετέραν κακίαν εἰς βελτίωσιν ἐπισπώμενος ἡμᾶς, ἢ πρὸς τὸ ἐκείνων εἰς ἡμᾶς παραγυμνῶσαι τὸ κακόηθες καὶ δύστροπον, ὡς ἂν μὴ λανθάνῃ πικρία ὕπουλος, ἐν ψυχῇ δολερῶς ἐμφωλεύουσα, ἀλλ' εἰς προὖπτον ἐξέλθοι καὶ ἐμφανὲς τὸ κρυπτόμενον.

Εἰ δὲ ἀδελφὸς ὑπὸ ἀδελφοῦ βοηθούμενος, ὡς πόλις ὀχυρὰ, καὶ μεμοχλευμένον βασίλειον, καθὰ τὸ Σολομώντειον ἡμᾶς νενουθέτηκε. δέομαι μὲν καὶ ἄλλων πλειόνων εὐχῶν εἰς βοήθειαν· μάλιστα δὲ πάντων, τῆς ὑμῶν ἐν πνεύματι ποθεινοτάτης καὶ ἱερᾶς ἀδελφότητος, ἱεραῖς εὐχαῖς καὶ πρὸς Θεὸν B μεσιτείαις κεχρῆσθαι· ὡς μεγίστην ἡμῖν φερούσαις ὄνησίν τε καὶ ἐπικουρίαν, εἶτα Θεῷ πλησιαζούσαις, καὶ πρὸς τὸ ἄνω καὶ νοερὸν ἀναφερομέναις θυσιαστήριον, καθαρῶς προσπελαζόντων ὑμῶν καὶ ἀκροωμένων, σπευδόντων τε καὶ ἐπιδιδομένων, καθάπερ οἱ περὶ Μωσέα καὶ Σαμουὴλ ἱκέτευον, καὶ εἴ τις ἄλλος κατ' αὐτοὺς περὶ τὸ πνεῦμα. διὰ ταῦτα συλλαμβάνεσθέ μου τῇ ἀσθενείᾳ, καὶ χεῖρας ὁσίας εἰς ὕψος διαίρετε. πεπείσμεθα γὰρ ὑπάρξειν ἐπὶ τῆς παρρησίας τὴν δύναμιν, ἄνωθεν ἡμῖν τὸν ἔλεον ἕλκοντος, καὶ ἵλεων τὸν Θεὸν ἡμῖν ἐργαζομένου, δυναμῶσαι καὶ ἐπιῤῥῶσαι τὸ ἀσθενές τε καὶ ἄτονον, καὶ τὸν θώρακα ἠμφιεσμένους τῆς πίστεως καὶ τὴν περικεφαλαίαν περιβαλλομένους, στῆναι γενναίως πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, καὶ τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς C πονηρίας, πρὸς ἃ ἡμῖν ἡ πάλη καθέστηκεν, ἑδραῖόν τε καὶ ἀκατάβλητον τῆς ψυχῆς [a] φυλαχθῆναι τὸ στάσιμον· ἔτι καὶ πρὸς ἀπειθοῦντας καὶ ἀντιπίπτοντας, αἰσίως καὶ δεξιῶς φέρεσθαι, καὶ ὡς τέκνα τούτους τῆς ἐκκλησίας εἰσποιεῖσθαι· καὶ πρόβατα [b] λογικῆς τῆς ἐκλεκτῆς τοῦ Χριστοῦ ποίμνης καταρτίζοντας, καὶ ταῖς θείαις μάνδραις τῆς ἐκκλησίας ἐναυλίζεσθαι παρασκευάζοντας, ἀνάλωτα τοῖς ἀπηνῶς ἁρπακτικοῖς λύκοις γίνεσθαι τοῖς ὁμονοίας καὶ συμπνοίας σημάντροις ἐσφραγισμένοις, ἀνεπιβουλεύτους καὶ ἀτρώτους [c] ὑπάρχοντας· ἵνα τῇ πάντων ἡμῶν κεφαλῇ Χριστῷ τῷ ἀρχιποίμενι ὑποτάσσοιντο, καὶ εὐήνιοι αὐτῷ τὸν αὐχένα ὑποφέροιεν.

[a] Seg. διαφυλαχθῆναι.
[b] Seg. λογικά.
[c] Seg. διαμένοντας.

Καθαρθῆναι δὲ ὑμᾶς καὶ λαμπρυνθῆναι, καὶ γενέσθαι τέ- D λεια πλείονος φωτὸς γεννήματα, ὥστε δύνασθαι καὶ ἄλλοις μεταδιδόναι λαμπρότητος καὶ καθάρσεως· δοθῆναι δὲ ἡμῖν λόγον ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματος εἰς τὸ πληροῦν τοὺς ἀκροωμένους πνεύματος, καὶ κηρύσσειν ἀόκνως καὶ συντονωτάτως τῶν καθ' ἡμᾶς μυστηρίων τὴν δύναμιν· χάριτι τοῦ ποιοῦντος γλώσσας [d] μογιλάλων, καὶ πόδας ὀρθοῦν δυναμένου χωλεύοντας, καὶ τρέχειν καλῶς πρὸς τὴν τοῦ εὐαγγελίου ἐπιμασίαν κραταιοῦντος καὶ στηρίζοντος. πολλαπλασιάσαι δὲ τὸ συγχωρηθὲν τάλαντον· καὶ ἐν καιρῷ ἀποδοῦναι σὺν τόκῳ τῷ δεσπότῃ τὸ ὀφειλόμενον· ἐργάζεσθαι δὲ εἰς τὸν καλὸν ἀμπελῶνα, καὶ τὸ δόκιμον τῆς ἐργασίας ἀπενέγκασθαι· ὑπενεγκόντας μὲν τῶν πόνων μεγαλοψύχως τὸ βαρύ τε καὶ δυσαχθέστατον, καὶ βαστάσαντας γενναίως τῆς ἡμέρας τὸν καύσωνα· καὶ τοῖς περὶ τὴν ἑνδε- E κάτην εἰσελθοῦσιν ἀσυμφρόνως ἐν τῇ διανομῇ τῆς μισθαποδοσίας συγκαταλεχθῆναι· αὐγασθῆναι δὲ ἡμῶν τῆς διανοίας τὸ ὀπτικὸν, καὶ τῇ διόπτρᾳ ἐνατενίζοντας τῇ τοῦ πνεύματος· ὥστε προφητικῶν φωνῶν ἀκροατὰς γίνεσθαι, θείων τε προσταγμάτων προθύμους ὑπηρέτας· καὶ τούτου ὑποδεδεγμένους τὴν δωρεὰν, τὸ θολοῦν τὸν τῆς ψυχῆς ὀφθαλμὸν καὶ τὸ ἐν ἡμῖν νοερὸν ἐπισκιάζον ἐκκαθαίρεσθαι καὶ ἀποσμήχεσθαι· πανταχόθεν μὲν ἑαυτοὺς περιφρουρεῖν, καὶ συντηρεῖν, ταῖς τῶν ἐναντίων βολαῖς μένειν ἀπροσβλήτους· προβλέπειν δὲ τὴν ῥομφαίαν, ἥτις ἐπὶ τοῖς ἁμαρτάνουσι θηκτὴ παραγίνεται· ἵνα εἰ μὲν οἷόν τε παρέχῃ Θεὸς, ὅ τι, συμμάρψαι τὴν ἔφοδον τὸ θεῖον ἐξιλεούμενος,

[d] Seg. μογιλάλων.

αὐτός τε καὶ οἱ χειρωνούμενοι ἐκ τῆς ὀργῆς ἐκφεύγοιεν. εἰ δὲ μὴ ἄμφω, τὴν γοῦν ἐμαυτοῦ ἐξαιρήσομαι ψυχήν· κατὰ τὸν Λὼτ ἐκεῖνον, τὸν δίκαιον, ὃς σῶσαι τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν τοῦ ἐμπυρισμοῦ διεπραγματεύσατο. καὶ τὰ μὲν τῆς ὑμετέρας εὐχῆς τε καὶ πνευματικῆς συμμαχίας ἐνταῦθα τείνοι. καιρὸς δὲ λοιπὸν παρέχει, τὴν μεγάλην τῆς ἀληθείας σάλπιγγα, τὸν μεγαλοφωνότατον τοῦ εὐαγγελίου κήρυκα, Παῦλον καθεξῆς τὸν ἀοίδιμον, ἐπὶ τοῖς πάλαι ποτὲ Ῥωμαίοις ἄγαν περιχαρευόμενον, καὶ οἷον σκιρτῶντα τῷ πνεύματι, καὶ τοῖς τῆς πίστεως αὐτῶν ἀποδείξεσι καὶ ζήλῳ, μεγαφρονοῦντα καὶ φιλοτιμούμενον, καὶ μαρτυροῦντα, ἐφ' ὅλοις τε τοῦ κόσμου τοῖς πέρασι περιηχούμενον καὶ ἐξαγγελλόμενον, καὶ μεγαλαυχοῦντα λέγει· δι' ὧν αὐτοῖς ἐπιστέλλων φάσκει· εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ μου, ὅτι ἡ πίστις ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ. καὶ ἐπειδὴ ἡ καθ' ἡμᾶς τοῦ εὐαγγελίου καθαρὰ καὶ ἀκίβδηλος πίστις, καὶ ὑπὲρ ἣν οὐκ ἔστιν ἑτέρα, οὔτε Ῥωμαϊκοῖς ὅροις συγκλειομένη περιγράφεται, οὔτε τόπου περιορισμοῖς ὁρίζεται· ἐπὶ τοσοῦτον δὲ μᾶλλον ὑπερεκτείνεται καὶ ὑπερεκχεῖται, καὶ προφητικὰς καὶ ἀποστολικὰς φωνὰς πεπληρωμένας φασί· ὡς πᾶσαν τὴν γῆν ὁ τοῦ θείου κηρύγματος φθόγγος ἐξελήλυθε, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τῶν κηρυσσόντων τὰ ῥήματα. εἰ δὲ δεῖ καὶ τοῦτον εἰπεῖν ὑψηλότερον, αὕτη καὶ ἐν οὐρανοῖς ταῖς ἄνω τε καὶ νοεραῖς δυνάμεσι παρρησιάζεται. εἰ γὰρ καὶ μία ἐκκλησία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς, ἡ ἐκκλησία πρωτοτόκων ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων οὐδὲν ἀπολείπεται, καὶ πόλις τῶν ἐν πίστει δεδικαιωμένων ἡ ἄνω Ἱερουσαλήμ· ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ Θεός· ὁ καὶ καταλλάξας τὰ ἐπουράνια τοῖς ἐπιγείοις, καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, καὶ τὸ ἀπολωλὸς ἐπὶ τῶν ὤμων ἀράμενος δι' ἀφράστου συγκαταβάσεως τοῖς σωζομένοις καὶ μένουσιν ἐπανήξε· ταύτῃ τοι καὶ μάλα δικαίως τὸ ἑνιαῖον καὶ ἀδιάσπαστον ἔχομεν· ἑνιαίαν συνάφειαν καὶ σύμπνοιαν ἡ κατὰ τὴν πίστιν * συνοικειοῖ. οὐ γὰρ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ μόνον γνωστὸς ὁ Θεός.

* Seg. συνοικειοῖ.

A rum duces constituti sumus, venturam iram effugiamus. Quod si utrumque consequi nequeamus, saltem animam meam, juxta justi illius Loth exemplum, qui animam suam ab incendio liberare satagebat, salvam faciam. Vestræ itaque preces, spiritalisque præsidii conatus huc tendant. At quia occasio ita tulit, lubet hoc loco magnam illam sonoramque buccinam, disertissimumque evangelii præconem Apostolum Paulum audire. Hic itaque de veterum Romanorum fervore, eorumdemque in fide & religione constantia majorem in modum in spiritu exsultans, adeoque in epistola, quam ad ipsos scribit, non absque sancta quadam gloriatione, illorumque pietatem, & fidem B toto terrarum orbe divulgari & celebrari jactans, publiceque contestans, inter cetera ita scribit: *Gratias ago Deo meo, per Jesum Christum pro omnibus vobis, quia fides vestra annuntiatur in universo mundo.* Sed numquid pura illa sinceraque evangelii nostri fides, extra quam alia nulla est, inter Romanorum tantum fines conclusa tenetur? Nequaquam: Nulla enim illa certi cujuspiam loci terminis circumscribitur: verum tam late diffunditur, diffusaque propagatur, ut propheticæ apostolicæque voces erumpentes, in omnem terram divinæ prædicationis sonum exivisse, & in fines orbis terræ cælestium præconum verba per- C sonuisse, affirmare non dubitent. Immo vero, ut amplius quiddam dicam, illa ne ab ipsis quidem cælis, supremisque & intellectualibus virtutibus secluditur. Nam etsi superior illa ecclesia primogenitorum in cælis justificata, civitas eorum, qui per fidem justificati sunt, cælestis Hierusalem, civitatis conditor & opifex est Deus, qui terrena cælestibus conciliabit, & maceriem sepis diruit, & ovem perditam in humeros sublatam, per admirabilem descensum, inexplicabilemque demissionem, salvat: iis, qui perstiterant, in-feriit, aliisque id genus nominibus appellatur: est tamen non alia, & alia, sed una eademque cæli terræque ecclesia. Quare, nec immerito, unam ubique, eamque indivulsam, per fidei concordiam, societatem obtinemus. Neque enim in Judæa tantum notus est Deus, sed omni in loco, quocumque mens sensusque attingere potest.

Genes. 19. 17.
Rom. 1. 8.
Rom. 1. Psalm. 10.
Rom. 8.
Psalm. 75.

Καὶ οἱ τὸ νέον τῶν Ῥωμαίων ὄνομα κληρωσάμενοι, ἅτε δὴ D ἐπὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ θεμελίου ᾠκοδομημένοι τῆς πίστεως, σαφῶς δὴ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν σοφωτάτων ἀρχιτεκτόνων ὑποτεθέντος ἀκρογωνιαίου λίθου τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ, καὶ Θεοῦ, κατ' οὐδὲν ἐν πίστει τὰ δεύτερα τῶν πρεσβυτέρων ἀποφερόμεθα. ἐν γὰρ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔστι τὸ προαριθμούμενον· καθάπερ οὐκ ἔστιν Ἰουδαῖος, οὐχ Ἕλλην *, οὐ βάρβαρος, οὐ δοῦλος, οὐκ ἐλεύθερος, ἀλλὰ πάντες ἐν Χριστῷ ἕν ἐσμεν. ἐγκαυχάσθω καὶ ἐν ἡμῖν ὁ θεῖος Παῦλος καλλωπιζέσθω, καὶ αὐχείτω μέγα, καὶ συμπανηγυριζέτω συνάπτων τοῖς παλαιοῖς τὰ νέα, καὶ συγκρίνων ἔν τε δόγμασι καὶ κηρύγμασι· οὗ καὶ ἡμεῖς τῆς διδασκαλίας καὶ ὑποθήκης ἐτύχομεν, ἐφ' αἷς ἐρριζώμεθα κρατυνόμενοι τῇ ὁμολογίᾳ τῆς πίστεως ἡμῶν, ἐν ᾗ ἑστήκαμεν καὶ καυχώμεθα, καὶ τὰς E ἡμετέρας ὑπολήψεις, ἃς περί ποτε οὐδὲ περὶ τὴν οὕτως ἔνδοξα καὶ ἀμώμητον ἡμῶν θρησκείαν ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ ἐξαγορεύομεν παρρησιαζόμενοι· μεθ' ἧς τῷ Θεῷ λατρεύομεν, καὶ ἕως ἀναπνέομεν ἐμμένειν, * εἰς τὸν αἰῶνα, ἀκλινῶς ἔχομεν· ᾗ καὶ συναπέρχεσθαι τῆς ἐνθένδε ζωῆς κατευχόμεθα, τῇ ἄνωθεν χάριτι δυναμούμενοι καὶ φρουρούμενοι· ὡς οὐκ ἔστιν ἄλλην ὁδὸν ἢ ἐπιβῆναι, ἢ τὰ τῆς παρούσης ζωῆς εὖ θέσθαι, ἢ τῶν ἐν τῷ μελλόντι ἀποκειμένων τοῖς ἀξίοις ἀγαθῶν ἐπιτυχεῖν.

* Seg. καὶ Σκύθης.
* Forte, ἢ.

Ὁμολογῶ τοίνυν πιστεύειν εἰς ἕνα Θεὸν πατέρα παντοκράτορα, τὸν πάντων ποιητὴν καὶ δεσπότην καὶ κύριον· καὶ εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν ἀληθι-

Unde & nos quoque, qui novæ Romæ nomen sor- D titi sumus, tamquam super uno eodemque fidei fundamento, apostolorum nimirum & prophetarum, sapientissimorum utique architectorum, Christo interim & Deo, omnium nostrum Salvatore pro angulari lapide & fundamento substrato, ædificati, quod quidem ad fidei integritatem attinet, veteribus Romanis nequaquam cedimus. Nam in sanctis Dei ecclesiis non est prioris, aut posterioris ratio: sicut neque Judæi quoque & Græci, servi, & liberi, & barbari & Scythæ: sed omnes unum in Christo sumus. Coloss. 3.
Quapropter & de nobis quoque divus Paulus glorietur, magnificeque sentiat: & nova antiquis conjungens, dogmaque dogmati, & prædicationem prædicationi committens, ex æquo de utrisque gestiat. Siquidem nos æque ac illi, illius doctrinam & insti- E tutionem assecuti sumus, in illisque consistimus radicati, & in fidei nostræ confessione confirmati: In qua etiam stamus & gloriamur: nostramque, quam de religione usque adeo gloriosa & inculpata habemus, sententiam aperta revelataque facie prædicamus. In qua & Deo quoque servimus; & dum spirabimus indefense perseverare, cælesti gratia corroborati, constabilitique, ex hac vita discedere peroptamus. Nec enim alia est via, ut præsentem hanc vitam recte sanctèque instituamus, bonaque quæ dignis in futuro sæculo reposita sunt, certo consequamur.

Fateor proinde, me credere in unum Deum Patrem omnipotentem, omnium factorem, omnium herum & Dominum: & in Filium ejus unigenitum Dominum nostrum Jesum Christum verum Deum: Ver-

bum æternum, ab æterno ineffabiliter, incomprehensibiliter, modoque, quem nulla, neque spiritalis, neque sensibilis creatura assequi potest, ex Patre natum. Et in Spiritum sanctum vivificum, ac sanctissimum. Credo in homousiam Trinitatem, supersubstantialem, inaspectabilem, incomprehensibilem, impartibilem, inalterabilem, æternam, indivisam, simplicem, omnis partis, omnis compositionis, omnis corporis, omnis quantitatis & qualitatis expertem, eodem honore, eadem gloria, eadem deitate pollentem, nulli neque tactui, neque contactui obviam, omnis figuræ exsortem, infinite bonam, lumen defectionis nescium, trilucem, supersplendidam, semper pari similique modo affectam, virtutem omnia intuentem, omniaque perficientem: omnibus cum ratione, tum intellectu quoque præditis spiritualiter indivulseque, & proinde per divinæ lucis radium præsentem; illuminata & existentia omnia, tam in esse, quam in bene esse convenienter, prout cujusque natura fert, conservantem. In rebus subsistentibus, & non in solis nudisque nominibus cognitam, una divinitate, pari potentia, æquali regni majestate glorificatam; ab omnibus aspectabilibus inaspectabilibusque creaturis cultam, & adoratam.

A τὸν Θεὸν, τὸν προαιώνιον λόγον, τὸν ἀνάρχως καὶ ἀρρήτως ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντα, ἀλήπτως καὶ ἀπερινοήτως πάσῃ νοητῇ καὶ αἰσθητῇ κτίσει· καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, τὸ ζωαρχικὸν καὶ πανάγιον. τριάδα ὁμοούσιον, ὑπερούσιον, ἀόρατον, ἀκατάληπτον, ἀχώριστον, ἀναλλοίωτον, ἁπλῆν καὶ ἀμερῆ καὶ ἀσύνθετον, ἀδιαίρετον, ἀΐδιον, ἀσώματον, ἄποσον, ἄποιον, ὁμότιμον, ὁμόδοξον καὶ ὁμόθεον· ἀναφῆ τε καὶ ἀψηλάφητον, καὶ ἀσχημάτιστον, ἀπειράγαθον, φῶς ἀνέκλειπτον, τρίλαμπες, ὑπέρλαμπρον· ἀεὶ ὡσαύτως καὶ κατὰ τὰ αὐτὰ ἔχουσαν· πάντων ἐποπτικὴν καὶ τελεσιουργὸν δύναμιν· πᾶσι τοῖς λογικοῖς τε καὶ νοεροῖς, νοερῶς καὶ ἀμερῶς τῇ [a] παρουσίᾳ τῆς θείου φωτὸς ἐπιλάμπουσαν ἀναλόγως ταῖς τῶν φωτιζομένων παραδοχαῖς, [b] καὶ πᾶσι τὸ εἶναι διατηροῦσαν ἐν οἰκείῳ σχήματι, καὶ οὐ ψιλοῖς ὀνόμασι γνωριζομένην· μιᾷ θεότητι, καὶ ἰσοδυναμίᾳ, καὶ βασιλείᾳ δοξαζομένην, καὶ προσκυνουμένην ὑπὸ πάσης ὁρωμένης καὶ ἀοράτου κτίσεως.

[a] Seg. παρουσί.
[b] Seg. καὶ τὸ εὖ εἶναι.

Trium autem hypostaseon, quas in Trinitate consideramus, alia est Pater, principio carens, nullam suæ existentiæ causam habens: neque enim aliunde est, sed a seipso, & in seipso habet esse. Alia rursum & Filius, qui principii expers non est, ex Patre enim est: Pater namque Filii principium & origo existit. Quod si temporis initium spectes, æque Filius principio caret, ac Pater: est enim temporum conditor, non subjectus tempori: Inseparabili autem, æternaque generatione ex Patre elucet, tamquam gloriæ illius splendor, paternæque substantiæ character. Alia tandem est Spiritus sanctus, ex Patre, non nativitate, sed processione substantiam habens, eamdemque cum Patre & Filio æternitatem sortitus. Æternus quidem, non tamen absque principio, ut qui a Patre procedat: est enim Pater ratione originis & illius quoque principium: Verum ad tempus quod attinet, & ipse quoque principii expers est.

Τῶν ἐν τριάδι θεωρουμένων, τὸ μὲν, πατὴρ ἄναρχος καὶ
B ἀναίτιος ὑπάρχων. οὐ γὰρ ἔκ τινος, ἐξ ἑαυτοῦ γὰρ τὸ εἶναι ἔχων· τὸ δὲ, υἱὸς καὶ οὐκ ἄναρχος, ἐκ τοῦ πατρὸς γὰρ, ἀρχὴ γὰρ υἱοῦ πατὴρ, ὡς αἴτιος· εἰ δὲ τὴν ἀπὸ χρόνου λαμβάνοις ἀρχὴν, καὶ ἄναρχος. ποιητὴς γὰρ χρόνων, οὐχ ὑπὸ χρόνον· γεννητῶς μὲν, ἀϊδίως δὲ καὶ ἀδιαστάτως ἐκλάμψας τοῦ πατρὸς ὡς [c] ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ τῆς πατρικῆς χαρακτὴρ ὑποστάσεως· τὸ δὲ, πνεῦμα ἅγιον, ἐκ τοῦ πατρὸς τὴν ὕπαρξιν ἔχον, οὐ γεννητῶς μὲν, ἀλλ' ἐκπορευτῶς, ἀϊδίως πατρὶ καὶ υἱῷ συνθεωρούμενον· οὐκ ἄναρχον μὲν διὰ τὴν ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπόρευσιν· ἀρχὴ γὰρ καὶ αὐτοῦ ὁ πατὴρ κατὰ τὸν τοῦ αἰτίου λόγον· ἄναρχον δὲ καὶ αὐτὸ κατὰ χρόνον.

[c] Seg. ἀπαύγασμα.

Unus igitur est Deus Pater, ex quo omnia, & unus Dominus Jesus Christus, per quem omnia, & unus Spiritus sanctus, in quem omnia. Ex his tribus perfectis, una perfectissima, immo secundum se absolutissima constat deitas. Proprietatibus sane distinctivis ac personalibus hypostases inter se sunt distinctæ. Quælibet namque personarum, etiam si propter essentiæ conjunctionem ab altera secerni non queat, proprietate tamen personali, mentisque conceptu ab altera distinguitur; Deusque perfectus, hoc est, omnibus deitatis proprietatibus ornata esse noscitur, & creditur. At unum interim divinitate sunt omnes. Rursus licet simul conjunctæ tres sint, unus nihilominus adoratur Deus: Obtinet hic enim trinitas secundum subsistentiam, unitas etiam secundum essentiam. Atque ita contra insanam inordinatamque paganicæ vesaniæ confusionisque seditionem, non polyarchia a nobis colitur, sed monarchia. Monarchia autem non unius personæ circumscriptione; ne Judaïcæ tenuitatis infantiæque imperfectionem ruditatemque inducamus: sed quam naturæ æqualitas, sententiæ concordia, motionis identitas, idemque singulorum nutus ad unum declarat. Hoc autem secundum summum illum theologum Gregorium, in generabili natura locum habere non potest. Unitas enim & cognatio deitatis in trinitate consideratæ nequaquam distrahitur, aut in partes secatur, ut fit in rebus creatis, dum supposita multiplicantur. Procul enim insana & furiosa Arii opinio & rabies a nobis facessat. Est enim trinitas secundum gloriam, & æternitatem modis omnibus indivisa, nullaque ex parte abs sese alienata. Neque ob id tamen divinæ personæ se mutuo permeant, hoc est, in se invicem transmutantur: sed harum quælibet indemutabilis manet, & inconfusa, & æterna: longe enim amandetur pellaturque insani stolidique Sabellii deceptoria confusio.

C Εἷς οὖν Θεὸς ὁ πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα· καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα· καὶ ἓν πνεῦμα ἅγιον, ἐν ᾧ τὰ πάντα· ἐκ τῶν τελείων τριῶν ἓν ὑπερτελὲς καὶ παντέλειον ἡ θεότης. ταῖς μὲν χαρακτηριστικαῖς καὶ προσωπικαῖς ἰδιώμασι καὶ ἀλλήλας διαιρουμένων. ἕκαστον γὰρ τούτων, εἰ καὶ φύσει ἀχώριστον διὰ τὸ συναφὲς τῆς οὐσίας, ἰδίοις τισὶ τοῦ προσώπου χαρακτηρίζεται, Θεὸς ὁμολογεῖται παρ' ἡμῶν, καὶ πιστεύεται, πάντων πληρέστατον ὑπάρχον τῶν τῆς θεότητος ἰδιωμάτων. καὶ τὰ τρία ἀλλήλοις συναπτόμενα, εἷς Θεὸς παρ' ἡμῶν προσκυνεῖται· τριαδικῶς μὲν κατὰ τὴν ὑπόστασιν, μοναδικῶς δὲ κατὰ τὴν οὐσίαν· καὶ μοναρχία παρ' ἡμῶν τὸ τιμώμενον, οὐ πολυαρχία διὰ τὸ ἄτακτον καὶ στασιῶδες τῆς Ἑλληνικῆς ἐμβροντησίας καὶ συγχύσεως· μοναρχία δὲ, οὐχ [d] ἡ ἑνὸς προσώπου περιγραφὴ, διὰ τὸ ἀτελὲς καὶ στενὸν τῆς Ἰουδαϊκῆς πτωχείας καὶ νηπιότητος·
D ἀλλ' ἣν φύσεως ὁμοτιμία, καὶ γνώμης σύμπνοια, καὶ ταυτότης κινήσεως συνάγει, καὶ πρὸς τὸ ἓν ἡ τῶν ἐξ αὐτοῦ σύννευσις, ὅπερ ἐπὶ τῆς γενητῆς φύσεως ἀμήχανον. ᾗ φησιν ὁ μέγας ἐν θεολόγοις Γρηγόριος. καὶ οὐδὲν τὸ συνημμένον καὶ συγγενὲς τῆς ἐν τριάδι θεωρουμένης θεότητος διατέμνεται. ἀπεληλαύσθω γὰρ ἡμῶν, καὶ ἀποπεμπέσθω ἡ τοῦ μανιώδους Ἀρείου κακοδοξία καὶ λύσσα. ἀδιαίρετος γὰρ ἡ αὐτὴ τριὰς, δόξῃ καὶ ἀϊδιότητι μὴ μεριζομένη μηδὲ ἀπαλλοτριουμένη· οὔτε τῶν θεαρχικῶν ὑποστάσεων μεταπιπτουσῶν καὶ περιχωρουσῶν εἰς ἀλλήλας· ἀλλ' ἐφ' ἑκάστης τούτων ἀμεταπτώτου καὶ ἀσυγχύτου φυλαττομένης τῆς ἀϊδιότητος. πόῤῥω γὰρ ἀποπεμπέσθω καὶ ἀπελαυνέσθω ἡ τοῦ ματαιόφρονος Σαβελλίου ἀπατηλὴ σύγχυσις.

[d] Pro. ἑνὸς προσώπου περιγραφῇ.

[illegible]

A Veneror quoque & adoro incarnationis mysterium, ante omnia sæcula prædefinitum, in novissimis vero temporibus ad totius humani generis salutem patefactum; & per magnum illum admirabilemque unius, sanctæ vivificæque Trinitatis personæ, Christi nimirum veri Dei nostri descensum, ineffabilem ejusdem dispensationem consummatum. Ut unde per inexplicabilem ipsius bonitatem esse eramus sortiti, inde etiam ipsum bene esse acciperemus. Confiteor itaque & credo unicum opulentissimæ beatissimæque Trinitatis suppositum, ipsum videlicet Dei Filium, & Verbum, quod cum Deo Patre & Spiritu sancto in omne ævum simul adoratur & conglorificatur, utpote iisdem coëssentiale & coæquale existens, infinita benignitate & misericordia erga proprium plasma motum, B accedente huc paterna voluntate & miseratione, & sancti quoque Spiritus gratia, ejusdemque cooperatione, de cælo descendisse, & cum hominibus conversatum esse: quo nos dudum propter peccatum damnatos, & e paradisi deliciis expulsos, corruptionique obnoxios, per gratiam salvaret, & divinæ naturæ participes efficeret: In utero enim Virginis vere propterque Deiparæ inhabitans, & per Spiritum sanctum animam & carnem sibi adaptans, totamque nostram naturam, quemadmodum hominem in principio finxerat sibi asciscens, prodiit Deus incarnatus.

[illegible]

Virginem quoque, quæ supernaturaliter & ineffabiliter pepererat, post partum virginem conservavit: virginitate illius secundum naturam nulla ex parte demutata aut labefactata: ad designandum per secunC dæ nativitatis processum, nullam prorsus naturæ illius accessisse mutationem, aut alterationem. Qui ergo ejusdem est cum Patre naturæ, nobis per omnia, peccato tantum secluso, factus est coëssentialis. Etenim semine Abraham suscepto, carnis & sanguinis, perinde ac unus ex nobis, factus est particeps: carnemque anima intelligente vivificatam assumpsit, nullo quidem pacto ante summam illam unionem præexistentem, sed simul carnem, simul anima rationis compote animatam, simul Verbo unitam. Nec rursum secundum solam gratiam in nostra natura habitavit: sed totus toti humanæ naturæ conjunctus, inconfusam, indivulsam, supernaturalemque unionem operatus est. Divina enim & humana natura inter se coëuntes in naturali sua proprietate indemutate persistunt perseverantque, nec ulla ex parte in se mutuo transformantur: Verumtamen propter naturalem illam coitionem & copulam, nominum quoque communicationem mutuamque reciprocationem pie concedendam existimamus; quandoquidem propter physicam illam admirandamque coëuntium naturarum inter se unionem, non re, sed sola imaginatione, unius ejusdemque quamdam hic distinctionem statuimus.

[illegible]

* [illegible]

Porro autem, quod cum naturarum distinctione, D personæ singularitas ejusdemque unitas, indivulsa interruptaque semper consistat permaneatque, (Nam monstrosam impostoris Eutychetis, & Dioscori confusionem concretionemve procul hinc ablegamus:) fit ut unum eumdemque confiteamur creatum & increatum, æternum & temporaneum, cælestem & terrenum, circumscriptum & incircumscriptum, patibilem & impatibilem, sine matre & sine patre: alterum quidem propter ineffabilem, æternam, & omne sæculum antecedentem ex Patre nativitatem: alE terum vero propter arcanam incomprehensibilemque cum nostra natura unionem. Duas enim ipsius nativitates, omnem sensum, omnemque intellectum excedentes agnoscimus. Unigenitus enim Filius, cum in forma Dei, ac in sinu, hoc est, usia Patris esset, & ab æterno ex ipso elucesceret, sub sæculorum finem semetipsum exinanivit, servilemque formam, hoc est, nostram substantiam suscepit.

[illegible]

Unio itaque in Christo secundum hypostasin aliud ad aliud adjungit, puta visibile ad invisibile, patibile

A ad impatibile, ceteraque ex quibus Salvator constituitur: non tamen alium & alium constituit, absit: Unum namque eumdemque Deum perfectum & hominem itidem perfectum confitemur. Nam etsi naturarum differentiam Christo tribuimus, unum tamen eumdemque etiam post incarnationem agnoscimus: & quo stolidus Nestorius a divinis septis facessat, propter naturarum ad hypostaticam unionem coëuntium diversitatem, non duos filios, aut dualitatem filiorum inducimus: omnes autem Christi actiones, quæ utique theandricæ, hoc est, Dei simul & hominis erant, uni tribuimus. Nam ut Deus erat, edebat opera divina, signa nimirum & miracula: ut autem homo, idem ipse sponte subibat passiones, sustinebatque probra & contumelias. Unde cum duabus naturis consentanee; immo necessario, juxta pias divinasque divinorum patrum nostrorum traditiones, duas quoque naturales operationes illius glorifico, ipsarum quodammodo naturarum & substantiarum indices atque constitutrices. Pari modo & duas quoque naturales unius ejusdemque Dei & Domini nostri Jesu Christi voluntates veneror: Nam juxta utramque naturam, ex quibus & in quibus exsistit & intelligitur, voluntatis facultatem ei tribuimus: Ut enim operatur, salutarique passioni ultro sese exponit, ita & vult quoque.

ἀπαθῆ, παθητὸν καὶ ἀκήρατον· οὐκ ἄλλον δὲ καὶ ἄλλον, μὴ γένοιτο. Θεὸν τὸν αὐτὸν τέλειον ἀληθῆ καὶ ἄνθρωπον τέλειον ὁμολογοῦμεν, τὸ διάφορον τῶν φύσεων προσνέμοντες, ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν γινώσκοντες, καὶ μετὰ τὴν σάρκωσιν οὐκ εἰς δυάδα υἱῶν μερίζοντες, διὰ τὸ ἑτεροῖον τῶν συνδραμουσῶν ἐπὶ τῇ καθ᾽ ὑπόστασιν ἑνώσει φύσεων, ἵνα ἐξωσθῇ τῆς θείας αὐλῆς ὁ παράφρων Νεστόριος· πάντα δὲ τὰ τῆς θεανδρικῆς αὐτοῦ ἐνεργείας ἐπιτελέσματα. ὡς γὰρ Θεὸς ἐνήργει τὰ θεῖα, δι᾽ αὐτῶν τὰς θεοσημείας καὶ τὰ θαύματα ἐργαζόμενος· ὡς ἄνθρωπος δὲ, ὁ αὐτὸς τὰ πάθη καὶ τὰς ὕβρεις ἑκουσίως καταδεξάμενος. B διὰ τοῦτο μετὰ τῶν δύο φύσεων ἀκολούθως καὶ ἀναγκαίως ὑπαρχούσας καὶ τὰς φυσικὰς αὐτοῦ ἐνεργείας δοξάζω, ὡς δηλωτικὰς καὶ συστατικὰς αὐτῶν τῶν οὐσιῶν ἤγουν φύσεων, κατὰ τὰς θεοπνεύστους καὶ θεοπρεπεῖς τῶν θεοφόρων ἡμῶν πατέρων παραδόσεις. ὡσαύτως καὶ δύο θελήσεις ἤγουν θελήματα φυσικὰ τοῦ αὐτοῦ ἑνὸς κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πρεσβεύω. θελητικὸν γὰρ αὐτὸν γινώσκω καθ᾽ ἑκατέραν τῶν φύσεων, ἐξ ὧν καὶ ἐν αἷς ὑπάρχει καὶ νοεῖται· ὥσπερ ἐνεργοῦντα οὕτω καὶ θέλοντα· ἐπὶ τὸ πάθος δὲ τὸ σωτήριον ἑκουσίως ἰόντα.

Credo rursum illum ipsum crucifixum esse, non quidem in ea naturâ, in qua cum Patre lucet & regnat: esto Gloriæ Dominus propter idiomatum communicationem crucifixus dicatur; sed in natura, hoc est, terrena, secundum quam terrestrem nostram massam suscepit, & factus est maledictum propter peccata nostra, quo suæ nos benedictionis faceret esse participes. Et carnis mortem ab improbis illatam, patienter sustinuit: quo mortis stimulum, id est, peccatum in carne sua condemnaret, & destrueret eum, qui mortis habebat imperium, hoc est, diabolum. Credo corpus suum sepulturæ contraditum, incorruptum conservasse; nullo quidem modo ab arcana illa inexplicabilique unione divulsum, etsi illud tridui illo intervallo anima fuerit spoliatum. Cum qua anima & ipse quoque ad inferos descendit, iisque, qui in carne erant spiritibus (quemadmodum Apostolorum coryphæus divinus Petrus exponit) resurrectionem prædicavit, libertatemque & redemptionem impertivit. Et nobis quoque utpote primogenitus mortuorum, per resurrectionem aliquod incorruptionis principium exstitit: surrexit enim ut Deus, mortem pessumdans, universæque carni ad resurrectionem viam patefaciens; nos, qui peccati casu in mortem conciderámus, una secum quodammodo suscitans.

C Πιστεύω αὐτὸν σταυρωθῆναι, οὐκ ἐν ᾗ ἀπαράμιλλος σὺν τῷ πατρὶ βασιλεύει· εἰ καὶ τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταυρῶσθαι [a] λέγομεν τῷ λόγῳ τῆς ἀντιδόσεως· ἀλλὰ τῇ καθ᾽ ἡμᾶς [b] χοϊκῇ φύσει· καθ᾽ ἣν τὸ χοϊκὸν ἡμῶν ἀνέλαβε φύραμα, καὶ κατάρα ὑπὲρ ἡμῶν γέγονεν, ἵνα τῆς παρ᾽ ἑαυτοῦ εὐλογίας κοινωνοὺς ἡμᾶς ἀναδείξῃ. καὶ τὸν τῶν κακούργων κατὰ τὴν σάρκα ἐπαχθέντα ὑπομείνας θάνατον, ἵνα τὸ τοῦ θανάτου κέντρον, τὴν ἁμαρτίαν κατακρίνῃ ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ, καὶ καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτέστι τὸν διάβολον. Τάφῳ δὲ παραδοθὲν αὐτοῦ τὸ σῶμα ἄφθαρτον διατηρήσαντα μηδαμῶς τῆς ἀπορρήτου καὶ ἀνερμηνεύτου διασπασθὲν ἑνώσεως· εἰ καὶ τῆς λογικῆς αὐτοῦ καὶ νοερᾶς ψυχῆς ἐχωρίσθη ἐν τῷ τριημέρῳ διαστήματι· μεθ᾽ ἧς αὐτὸς καὶ εἰς ᾅδου καταβέβηκε, καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασιν, ὡς ὁ κορυφαῖος D καὶ θεῖος ἔφησε Πέτρος, [illegible] ἐκήρυξε τὴν ἀνάστασιν, καὶ τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀπολύτρωσιν ἐχαρίσατο. ἀφθαρσίας δὲ ἡμῖν ἀπαρχὴ γέγονεν· ἐν ᾧ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν ἀνεβίωσεν. ἀνέστη γὰρ ὡς Θεὸς, πατήσας τὸν θάνατον, ὁδοποιῶν πάσῃ σαρκὶ τὴν ἀνάστασιν· καὶ συνανίστησιν ἡμᾶς, τοὺς πεσόντας τῷ τῆς ἁμαρτίας πτώματι.

[a] al. γίγα-πίαν.
[b] Seg. χο-ρᾷ.

Credo mulieribus post resurrectionem suam adstitisse, tristitiaque quæ ex muliere ad nos devenerat, obligata, gaudium lætitiamque illis annuntiasse. Credo divinis discipulis vivum sese exhibuisse, suæ resurrectionis mysterium confirmasse: ac quomodo idem ipse foret, qui ante resurrectionem, per manducationem, sacrique lateris, quod sapiens Thomas contrectavit, exhibitionem, demonstrasse. Credo denique assumptum esse in cælos, & ad dexteram Dei Patris consedisse, & cum assumpto corpore non absque gloria, divinaque majestate olim denuo venturum esse, judicem sessurum, & unicuique juxta vitæ suæ rationes redditurum: Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi.

2. Cor. 5. 10.

Ἐπιστῆναι δὲ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ταῖς γυναιξὶ, καὶ τὴν χαρὰν αὐταῖς προσαγγεῖλαι, καὶ τὴν ἐκ τοῦ θήλεος ἡμῖν ἐπικύψασαν λύπην ἐξαφανίσαντα, ὀφθέντα δὲ καὶ τοῖς θεσπεσίοις αὐτοῦ μαθηταῖς τὸ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ πιστώσασθαι μυστήριον· καὶ δεικνύντα, [c] ὡς αὐτὸς ἦν καὶ πρὸ τῆς ἀναστάσεως διά τε τῆς βρώσεως, καὶ τῆς τῷ σοφῷ Θωμᾷ κατὰ τὴν θείαν πλευρὰν ἐπαφῆς. ἀναληφθέντα τε εἰς τοὺς οὐρανοὺς· E καὶ καθεσθέντα ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς μετὰ τοῦ προσλήμματος· μεθ᾽ οὗ αὖθις ἐλεύσεται ἐν δόξῃ θεοπρεπεῖ καὶ ἐξουσίᾳ τῇ κατὰ πάσης κτίσεως, καὶ κριτὴς καθεδεῖται, ἑκάστῳ κατὰ τὸ βεβιωμένον ἀποδιδούς. πάντας γὰρ ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ.

[c] Pro, ὡς.

Credo postquam mundus hic fuerit innovatus, & quodammodo transelementatus, & carnis quoque resurrectionem futuram: quo nimirum nostrum hoc mortale induat immortalitatem, & corruptibile incorruptionem. Confiteor etiam unum baptisma in remissionem peccatorum: quod secundum evangelicam apostolicamque traditionem perficitur, In nomine Patris, & Filii & Spiritus sancti. Hæc veneranda ortho-

Μετὰ ταύτην πιστεύω καὶ σαρκὸς ἀνάστασιν, ἡνίκα ἡ τοῦ κόσμου μεταστοιχείωσις γένηται, ἵνα τὸ θνητὸν ἡμῶν ἐνδύσηται ἀθανασίαν, καὶ τὸ φθαρτὸν ἀφθαρσίαν ἐπενδύσηται. ὁμολογῶ καὶ ἓν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν· τὸ εἰς πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα τελούμενον, κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν καὶ θείαν παράδοσιν. Ταῦτα τῆς ὀρθοδόξου, καὶ ἱε-

ρᾶς

ῆς ἡμῶν λατρείας σεβάσμια δόγματα καὶ μυστήρια, κατά τε τὴν παραδοθεῖσαν ἡμῖν παρὰ τῶν θείων μυσταγωγῶν ὑψηλήν τε καὶ ἀκραιφνεστάτην θεολογίαν, καὶ τὴν σωτήριον περὶ ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ λόγου οἰκονομίαν· καὶ ὅσα τούτοις συμβαίνοντα ἰσάμιλλα κηρύγματα, μετὰ πάσης ἀποδοχῆς καὶ πίστεως στέργω τε καὶ ἀσπάζομαι.

A doxi facrique cultus noftri dogmata, divinaque myfteria, quæ juxta fublimem finceriffimamque theologiam divini facrique doctores nobis tradiderunt: tum falutarem quoque divini Verbi erga nos difpenfationem: tum ceteras omnes hifce fimiles & confentaneas doctrinas prædicationefque, cum omni acceptatione & fide amplector & fervo.

Ἀποδέχομαι δὲ καὶ ἐξαιρέτως τάς τε πρεσβείας καὶ πρὸς Θεὸν ἐντεύξεις· πρώτην μὲν καὶ ἐξαίρετον, τῆς παναγίου καὶ παναμώμου καὶ ἀειπαρθένου δεσποίνης ἡμῶν θεομήτορος· ἔπειτα τῶν θείων καὶ οὐρανίων δυνάμεων τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων, τῶν μακαρίων προφητῶν, καὶ ἐνδόξων καὶ καλλινίκων μαρτύρων, καὶ θεοφόρων πατέρων, καὶ πάντων τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνος εὐαρεστησάντων τῷ κυρίῳ· οἳ ζῶσι διὰ παντὸς ἐν αὐτῷ. ψυχαὶ γὰρ δικαίων ἐν χειρὶ κυρίου, ὡς μεγίστην σωτηρίαν ἐντεῦθεν ψυχῆς καὶ σώματος καρπούμενος.

Exofculor nihilominus & expeto fanctorum apud Deum patrocinia & interceffiones. Primo quidem præcipueque fanctiffimæ & immaculatiffimæ femper Virginis ac Dominæ noftræ Dei matris: mox vero divinarum cæleftiumque virtutum, fanctorum laudatiffimorumque apoftolorum, beatorum prophetarum, gloriofiffimorum invictiffimorumque martyrum, divinorum patrum, ac omnium denique fanctorum, qui B ab initio mundi Domino placuerunt, & abfque ullo omnino fine in ipfo & per ipfum vivunt: (animæ enim juftorum in manu Dei funt:) ut qui maximam hinc animæ corporifque falutem confequar. *Sap. 3. 1.*

Προσκυνῶ δὲ καὶ περιπτύσσομαι τὰ σεβάσμια αὐτῶν λείψανα, ὡς ἰατρεῖον ψυχικῶν τε καὶ σωματικῶν παθημάτων τυγχάνοντα. ἀσπάζομαι οὖν αὐτῶν τὴν σεμνὴν καὶ ἔνθεον πολιτείαν, καὶ τοὺς ἀοιδίμους αὐτῶν ἀγῶνας καὶ ἄθλους. γεραίρω τὰς θήκας, καὶ τῆς ἀνωτάτω τιμῆς στεφανῶ αὐτούς· ὅτι ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Θεοῦ τὸ αἷμα ἐξέχεαν, καὶ τῆς προσκαίρου ζωῆς διὰ τὴν εἰς αὐτὸν ἀγάπην κατεφρόνησαν, μιμηταὶ τοῦ ζωοποιοῦ καὶ σωτηρίου πάθους αὐτοῦ γενόμενοι. ἀσπαζόμενος ἅμα τῇ τοῦ πάντων σωτῆρος Χριστοῦ σεβασμίᾳ εἰκόνι τῆς τε παναγίου καὶ θεομήτορος, καὶ τοὺς σεπτοὺς καὶ ἁγίους αὐτῶν χαρακτῆρας, προσνέμων αὐτοῖς τὴν κατὰ τιμὴν προσκύνησιν.

Adoro item & exofculor venerandas illorum reliquias, quippe quæ certam animorum corporumque morbis falutem, medicinamque conferant. Sufcipio præterea ac laudo venerandam divinamque illorum converfationem, celeberrimofque eorumdem agones & pugnas, honoro quoque & veneror facrofanctas illorum tumbas & fepulturas. Dignos denique illos ipfos cenfeo, qui fummis honoribus decorentur, maximifque laudibus evehantur: quoniam pro gloria Dei omnium noftrum Salvatoris fanguinem fuum profuderunt, & hanc fluxam præfentemque vitam, ob fuam in Deum caritatem animofe fpreverunt, vivificafque ac falutares illius perpeffiones imitati funt. Complector itidem fufcipioque, non folum venerandas Chrifti omnium Salvatoris noftri iconas, & venerabiles fanctiffimæ Dei matris imagines, verum facras quoque fanctorum omnium effigies: eamque venerationem illis exhibeo, quam honor eorum merito poftulat.

Πρὸς τούτοις ἀπαραιτήτως ἀποδέχομαι καὶ τιμῶ τὰς ἁγίας καὶ οἰκουμενικὰς ἑπτὰ συνόδους· καὶ τὰ ἐν αὐταῖς δογματισθέντα καὶ κηρυχθέντα θεῖά τε καὶ ὑπερφυῆ καὶ σωτήρια δόγματα παρὰ τῶν ὁσίων καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν· οὓς κατὰ καιρὸν ἔθετο τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ καὶ διέπειν.

Salubriter præterea reverenterque veneror, & am- C plector feptem facras & œcumenicas fynodos: omniaque fupernaturalia, & falutaria dogmata & decreta, quæ a fanctis, & divinis patribus noftris, quos olim Spiritus fanctus ad ecclefiam fuam regendam pafcendamque inftituit, in illis exftant fancita & determinata.

Πρώτην μὲν τὴν ἐν Νικαίᾳ συνελθοῦσαν τῶν τιη΄. ἀοιδίμων πατέρων ἡμῶν σύνοδον, κατὰ τοῦ δυσσεβοῦς καὶ μανιώδους Ἀρείου· ἣν τῆς ἐκκλησίας ἐξώσασα, πίστιν ἡμῖν ἀληθῆ καὶ εὐθεστάτην διὰ τοῦ ἱεροῦ καὶ θείου συμβόλου ἐξεφώνησε· τὸν Θεὸν λόγον, καὶ τοῦ Θεοῦ υἱὸν, οὐ κτίσμα κατ' αὐτὸν, ὁμοούσιον δὲ τῷ πατρὶ καὶ συνάναρχον, ὡς Θεὸν ἀληθινὸν καὶ κτίστην τῶν ἁπάντων ὀρθοδόξως ἐδογμάτισεν.

In primis quidem facram trecentorum & octodecim celeberrimorum patrum fynodum, qui quondam apud Nicæam civitatem, contra impium & furiofum Arium convenerunt. Quæ & impietatis auctorem ab ecclefia expulit, & fidem veram rectamque per facrum illud divinumque fymbolum nobis expofuit: & D Deum Verbum, Deique Filium, non creaturam, ut ille; fed Patri homoufion, & certum verumque Deum, & rerum omnium creatorem effe, orthodoxe determinavit.

Εἶτα τὴν μετ' αὐτὴν ἐν ταύτῃ τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων συναθροισθεῖσαν τῶν ρν΄. θεοπνεύστων πατέρων· τὸν ἀνόσιον πνευματομάχον καθελοῦσαν Μακεδόνιον· καὶ τὴν τοῦ ἱεροῦ συμβόλου ἔννοιαν ἐξαπλώσασαν, καὶ τοῖς τοῦ ἁγίου πνεύματος λόγοις ἐπιτρανώσασαν, Θεὸν ἀληθινὸν ὁμοούσιον τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ οὐ κτίσμα αὐτὸν βεβαιώσασαν· καὶ Ἀπολινάριον τὸν Λαοδικέα, τὸν ὄντως ἄφρονα καὶ ἀνόητον τῆς ἐκκλησίας ἀποκηρύξασαν.

Deinde vero centum & quinquaginta fanctorum diviniffimorumque patrum fynodum, quæ poft Nicæam in hac regia civitate coacta Macedonium impiffimum Spiritus fancti impugnatorem exauctoravit: oftendens illum non effe quid creatum, fed verum Deum Patri & Filio per omnia homoufion: eadem facrum fymbolum Spiritus fancti verbis fufius explicavit: quin & Apollinarium quoque hominem E vere ftolidum & infanum ab ecclefia pepulit.

Μεθ' ἣν τὴν ἐν Ἐφέσῳ τὸ πρότερον συναγηγερμένην, τῶν ἱερῶν διακοσίων διδασκάλων ἁγίαν σύνοδον κατὰ Νεστορίου τοῦ ματαιόφρονος καὶ τῶν ἐκείνου βλασφημιῶν, ὃν καθελοῦσα, μίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν καθ' ἕνωσιν ὑπόστασιν, καὶ δύο φύσεις ἀσυγχύτως καὶ ἀδιαιρέτως σαφῶς ἐδογμάτισε, τὸν αὐτὸν Θεὸν καὶ ἄνθρωπον ἀποφήνασα, καὶ τὴν ἁγίαν Μαρίαν, κυρίως καὶ ἀληθῶς θεοτόκον ὁμολογήσασα.

Poft hanc autem fufcipio facram ducentorum fanctorum patrum doctorumque hominum fynodum, quæ contra vefanum Neftorium, blafphemaique ejufdem voces Ephefi coiit, eumdemque gradu & loco movit: & unam effe Chrifti & Dei noftri perfonam, duas vero ejufdem naturas fine ulla confufione ac divifione inter fe unitas determinans: unum rurfum eumdemque Deum & hominem fimul effe declarans: ac facram tandem virginem Mariam vere proprieque Deiparam effe pronuntians.

Complector quarto sacram sexcentorum & triginta divinorum Deoque afflatorum patrum Chalcedone coactorum synodum: quæ impurissimos Eutychem, & Dioscorum, obscuramque ac tenebrosam eorumdem confusionem condemnavit. His anathemate jugulatis, unum eumdemque Christum Deum ac Dominum nostrum & hominem perfectum, & Deum rursum perfectum esse in duabus quidem naturis, in una vero persona inconfuse indivulseque existentem, pie deprædicavit.

Tum quintam rursum sacram centum & sexaginta quinque sanctorum patrum synodum, quæ in hac iterum divina Deoque addicta civitate coacta, impia Theodoti, Nestorii, Origenis, Didymi, Evagrii, reliquorumque hæreticorum prædicta sectantium dogmata, dudum quidem ante apud plerosque occulta, per id vero tempus acerbos denuo ramos surculosque proferentia, juste excidit. Quæ enim ipsi mente delira, & fabulose profitebantur, ea Judæorum & paganorum imaginationi verius, quam Christianorum fidei, consentanea erant.

Post hanc & sextam quoque sanctam & œcumenicam centum & septuaginta sanctorum virorum synodum, iterum in regia hac urbe congregatam veneror: quæ pro naturarum Christi ratione, ejusdem quoque proprietates, naturalesque operationes, & voluntates distinxit, ac prædicavit: & Theodorum episcopum Pharan, Honorium, Cyrum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum, qui permissu Dei per corruptionem & fraudem in ecclesiæ sacerdotium irrepserant, Macarium Antiochiæ antistitem, & Stephanum Macarii discipulum, & Polychronium puerilem insanumque senem, anathemati subjecit. Unam enim hi dumtaxat voluntatem, unamque operationem, Christo Servatori nostro tribuendam esse docebant.

Recipio tandem septimam sacram centum & quinquaginta sanctorum patrum synodum, nostro hoc ævo in civitate Nicæa denuo celebratam, quæ omnes præcedentes sacras synodos, earumque dogmata, ac decreta confirmavit, & quodammodo obsignavit: sacrarumque ac venerabilium imaginum cultum adorationemque jam inde ab initio ecclesiis traditam, suscepit: definivitque non secus venerandas esse, atque vivificæ crucis effigiem. Eos proinde ex ecclesiis ejicimus, qui in harum contumeliam & eversionem futili garrulitate Christianis insultant, quasi deorum loco hactenus illas habeant, venerenturque: quales sunt Theodosius, Basilius, & Sisinnius, qui Dei permissione episcopalibus sedibus præfuere.

Has itaque prædictas sacras & œcumenicas synodos suscipio, & omnium electorum beatorumque patrum dogmata & opuscula, ut quæ ab omni reprehensione alienam doctrinam salutisque fundamentum contineant, ex animo complector: demum quoscumque ecclesia catholica recipit, illos ego quoque recipio: & quoscumque illa aversatur, illos ipsos & ego itidem adversor. Exsecror etiam modisque omnibus detestor, qui a Simone Mago appellationem sortiti, & ab omni prorsus pietate exuti, ad præsentem usque diem pravorum exitialiumque dogmatum opinionibus sanctorum traditionem infirmare, virulentumque zizaniorum semen orthodoxæ fidei agro immiscere non cessant. Hos (inquam) omnesque eorumdem sequaces exsecror, & veluti ecclesiarum Christi pestes respuo & anathematizo. Nos proinde ecclesiarum sanctionem, quæ jam inde ab initio obtinuit, secuti, hisce nostris litteris veluti animato quodam præcone, & caritatis in Christo mutuæque inter nos concordiæ & amicitiæ vadibus usi, vos salutandos nostramque sententiam vobis beatissimis Deoque edoctis hunc in modum faciendam putavimus. Vestra autem desideratissima in Domino fraternitas, vicem nobis red-

Μετὰ ταύτην τῶν ἐν Χαλκηδόνι συνδραμόντων ἑξακοσίων τριάκοντα ἐνθέων καὶ θεοφόρων πατέρων, ἥτις τοὺς δυσσεβεῖς, Εὐτυχέα καὶ Διόσκορον, καὶ τὴν ζοφώδη καὶ ἐσκοτισμένην αὐτῶν σύγχυσιν καταδικάσασα· καὶ τούτους ἀναθεματίσασα, τέλειον αὐτὸν Θεόν, καὶ τέλειον ἄνθρωπον τὸν αὐτὸν Χριστὸν καὶ Θεὸν ἡμῶν ἐν δύο φύσεσι καὶ ὑποστάσει μιᾷ ἀσυγχύτως καὶ ἀδιαιρέτως εὐσεβῶς ἀνεκήρυξεν.

Ἔτι μὴν καὶ τὴν αὐτῆς κατ᾽ αὐτὴν τὴν θεοφρούρητον πόλιν συγκροτηθεῖσαν ἁγίαν πέμπτην σύνοδον τῶν ρξε´. ἁγίων πατέρων ἡμῶν. ἥτις τὰ Θεοδώρου καὶ Νεστορίου, πρὸς δὲ καὶ Ὠριγένους, Διδύμου τε καὶ Εὐαγρίου καὶ τῶν ἀμφ᾽ αὐτοὺς κακοδόξων ἀσεβῆ δόγματα, πάλαι μὲν παρὰ τοῖς πολλοῖς κρυπτόμενα, τηνικαῦτα δὲ πικροὺς ἀναφύοντα καὶ ἀναβλαστάνοντα ἐξέτεμε. δι᾽ ὧν γὰρ αὐτοὶ ἐληρώδουν μυθολογημάτων, Ἰουδαϊκῇ τε καὶ Ἑλληνικῇ μᾶλλον, ἢ Χριστιανικῇ δόξῃ ἐπηκολούθουν.

Ἑξῆς τὴν ἕκτην τῶν ρο´. ἱερῶν ἀνδρῶν οἰκουμενικὴν σύνοδον, καὶ αὐτὴν κατὰ ταύτην τὴν βασιλεύουσαν αὖθις συναχθεῖσαν, καὶ τῶν κατὰ Χριστὸν φύσεων τάς τε ἰδιότητας καὶ φυσικὰς ἐνεργείας καὶ θελήσεις κηρύξασαν· ἀναθεματίσασαν δὲ Θεόδωρον τὸν τῆς Φαρὰν ἐπίσκοπον, καὶ Ὀνώριον, Κῦρόν τε καὶ Σέργιον, Πύρρον, Παῦλον καὶ Πέτρον, τοὺς συγχωρήσει Θεοῦ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν ἐν τῇ ἱερωσύνῃ εἰσφθαρέντας· ἔτι καὶ Μακάριον τὸν Ἀντιοχείας ἱερατεύσαντα πρόεδρον, καὶ Στέφανον τὸν τούτου μαθητήν· πρὸς δὲ καὶ Πολυχρόνιον, τὸν νηπιόφρονα γέροντα· οἳ ἓν θέλημα, καὶ μίαν ἐνέργειαν, ἐπὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἐδόξαζον.

Ἐπὶ ταύταις δὲ πάλιν καὶ μετὰ ταύτην τὴν ἐν Νικαίᾳ τὸ δεύτερον συνελθοῦσαν τῶν ἐν τοῖς καθ᾽ ἡμᾶς χρόνοις ρν´. πατέρων ἑβδόμην καὶ ἱερὰν σύνοδον· ἥτις πάσας τὰς προλαβούσας ἁγίας συνόδους ἐπισφραγίζουσα, καὶ τὰ τούτων δόγματα· τῶν σεπτῶν καὶ ἱερῶν εἰκόνων τὴν ἀρχῆθεν παραδεδομένην τῇ ἐκκλησίᾳ προσκύνησιν ἀνεδέξατο, ὁρίσασα παραπλησίως αὐτὰς τῷ τύπῳ τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ προσκυνεῖσθαι. ἀποβαλόμεθα τῆς ἐκκλησίας τοὺς ἐφ᾽ ὕβρει καὶ καταστροφῇ τούτων ματαιολογήσαντας, καὶ τῶν Χριστιανῶν κατηγορήσαντας, ὅτι ὡς θεοῖς αὐταῖς προσκυνοῦσιν· τουτέστι Θεοδόσιον, Βασίλειον, Σισίννιον, τοὺς παραχωρήσει Θεοῦ ἱερατικῶν θρόνων ἄρξαντας.

Καὶ ταύτας τὰς εἰρημένας ἁγίας οἰκουμενικὰς συνόδους ἀποδέχομαι, καὶ πάντων τῶν ἐκκρίτων καὶ μακαρίων πατέρων τά τε δόγματα καὶ πονήματα ἀσπάζομαι, ὡς διδασκαλίαν ἀνεπίληπτον, καὶ σωτηρίας θεμέλιον· καὶ οὓς ἡ καθολικὴ ἐκκλησία προσίεται ἀποδέχομαι, καὶ οὓς ἀποστρέφεται ἀποστρέφομαι. ἀποβάλλομαι δὲ καὶ παντελῶς ἀποστρέφομαι τοὺς ἀπὸ Σίμωνος τοῦ Μάγου, καὶ μέχρι τοῦ δεῦρο τῆς εὐσεβείας παντάπασιν ἀπεστηλωκότας, καὶ δόξαις πονηρῶν δογμάτων καὶ φθοροποιῶν ἐμφυρέντας, καὶ τὴν τῶν ἁγίων παράδοσιν ἀθετοῦντας, καὶ τὸν πικρὸν τῶν ζιζανίων σπόρον συγκαταμίξαι τῇ τῆς ὀρθοδοξίας ἀρούρᾳ ἐπιχειροῦντας, αὐτούς τε ἀναθεματίζω, καὶ πάντας τοὺς ἑπομένους αὐτοῖς· καὶ ὡς λύμας τῆς κατὰ Χριστὸν ἐκκλησίας ἐξωθῶ καὶ τῷ ἀναθέματι καθυποβάλλω. ἡμεῖς μὲν οὖν τὸ ἡμέτερον φρόνημα τῆς μακαριωτάτης ὑμῶν καὶ θεοδιδάκτου κατὰ ταῦτα δεδηλωκότες προσαγορεύομεν τῷ ἄνωθεν κρατήσαντι ἐκκλησιαστικῷ θεσμῷ ἑπόμενοι, οἷόν τινι ἐμψύχῳ κήρυκι, τῷδε ὑμῶν προσαγορευόμενοι τῷ γράμματι, τοὺς ἐν Χριστῷ ἀγάπης καὶ πρὸς ἀλλήλους συμπνοίας καὶ ὁμονοίας τὰς ἐγγύας ἐπαγόμενοι· ἡ δὲ ὑμετέρα ποθεινοτάτη ἐν κυρίῳ ἀδελφότης ἀμειβέτω ἡμᾶς προσ-

A τὰ μὲν εὐχαῖς ταῖς πρὸς κύριον, ἔπειτα δὲ καὶ λόγοις τοῖς καθήκουσι καὶ πράγμασιν ἐπιστηρίζουσι καὶ συνετίζουσιν· ἵνα ταῖς ὑμετέραις νομοθεσίαις καὶ διδασκαλίαις στηριζόμενοι ἑδραῖοι ἐν τῇ τοιαύτῃ πίστει ἀνελλιπεῖς καὶ ἀκέραιοι· πάντα τὰ ἐν αὐτῇ μυστήρια, ἄνωθεν παραδεδομένα, ἀπαράτρωτα φυλάττοντες· καὶ ἔσω τῶν ὅρων τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐλῆς ἱστάμενα, τῇ θείᾳ σάλπιγγι, τῇ τῆς ἀποστολικῆς καὶ πνευματικῆς διδασκαλίας εὐσήμως περιλαμβανόμενα, καὶ θεοπνεύστοις ἠχήμασι πάντα τὰ λογικὰ τῆς ἱερᾶς ποίμνης θρέμματα περιαθροίζοντες, καὶ τηρῶμεν παρὰ τῶν ἐπιβουλευόντων θηρίων ἀλώβητα, ἐπισημασμένα τῷ τοῦ ἀρχιποίμενος Χριστοῦ χρίσματι καὶ ὀνόματι.

B Καὶ τὰ παρ' ἡμῶν ἀπολειπόμενα δι' ἑαυτῶν ἀναπληρώσατε, ὡς φιλάδελφοι καὶ φιλόστοργοι, ἵνα τὸ ὑμῶν περίσσευμα, εἰς τὸ ἡμέτερον χρηματίσῃ ὑστέρημα, καὶ τὸ ἐν λόγοις καὶ πράγμασιν ἡμῖν ἐνδέον, τῷ κατὰ τὸν βίον ὑμῶν ἱεροπρεπεῖ καὶ σεμνῷ παραγγέλματι [a] ἐποικοδομήσητε, καὶ ἐπαυξήσητε, μηδὲν μικρολογούμενοι περὶ τὸ δοθὲν [b] ὑμῖν χάρισμα. οὐ γὰρ ἐλάττωσιν φέρει τοῖς ἀφθόνως παρέχουσιν, ἀλλ' εἰς τὸ πολλαπλάσιον εὐκαίρως εὐκλεεῖς τοὺς καρποὺς τοῖς προαιρουμένοις ἀποδίδωσιν· ὑπερείσατε ἡμᾶς ὡς ἀσθενεστέρους τῇ παρ' ἑαυτῶν θεοδότῳ δυνάμει, καὶ καταρτίσατε τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς τὴν τοῦ εὐαγγελίου τρίβον, καὶ συμβουλεύειν τὰ σωτήρια καὶ σωτηρίας ἐχόμενα μὴ ἐλλείπητε· ἵνα ὥσπερ ἐν τῇ ὁμολογίᾳ τὸ ἑνιαῖον καὶ ἀδιάσπαστον ἔχομεν· οὕτω καὶ ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης C συναρμοζόμενοι καὶ συνδεόμενοι ἀδιάσπαστον τῆς εἰρήνης τὸ δῶρον ἐν τῇ πεπιστευμένῃ ἡμῖν διακονίᾳ ἐφ' ἡμῶν αὐτοῖς κατέχωμεν· ὃ τὸ ἀδιάτμητον καὶ σύμφωνον τῇ ἐκκλησίᾳ περιποιεῖται· ὅπως ἐντεῦθεν ἡ νοητὴ πόλις τοῦ βασιλέως τοῦ μεγάλου τειχιζομένη καὶ περιφρουρουμένη ἀκατάβλητος καὶ ἀπόρθητος διαμένῃ ἐκ πάσης προσβολῆς τε καὶ τέχνης τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν· καὶ τῶν κύκλῳ περιϊόντων, καὶ ζητούντων καταπιεῖν τινα τῶν ἐν αὐτῇ ἀπογεγραμμένων, καὶ σημειωθέντων ἐν πνεύματι· καθ' ὧν περιβαλλόμεθα οὐ σαρκικὰ ὅπλα, ἀλλὰ πνευματικά· τήν τε ἀσπίδα τῆς πίστεως, καὶ τὴν τοῦ λόγου μάχαιραν, ὅ ἐστι ῥῆμα Θεοῦ τὰ καθαιροῦντα τῆς ἁμαρτίας τὰς ἐπιστάσεις καὶ μηχανὰς τῇ σφενδόνῃ τοῦ πνεύματος, τόλμαν που τὸ ἄγριον θράσος αὐτῶν ἀποσοβοῦντες καὶ ἐκδιώκοντες, ὡς τῆς θείας φυλακῆς τε καὶ ῥοπῆς ἀξιούμενοι· ἡ καὶ ἠρεμαῖον καὶ εἰρηναῖον ἡμῶν καθέστηκε τὸ πολίτευμα· ἵνα καὶ ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι ἀξιωθῶμεν τῷ ἀρχηγῷ τῆς ζωῆς ἡμῶν ἀκατακρίτως ὑπαντῆσαι ἐρχομένῳ μετὰ δόξης τῆς πατρικῆς σὺν τοῖς ἁγίοις ἀγγέλοις αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ νυμφῶνι ταῖς φρονίμοις συνεισέλθωμεν παρθένοις, καὶ τῆς ἀγγελικῆς ἀπολαύσωμεν πανδαισίας· κληρονόμοι γενόμενοι τῶν ἀποκειμένων τοῖς ἀξίοις ἀγαθῶν ἐν Χριστῷ τῷ ἀληθινῷ Θεῷ, πρεσβείαις ἀχράντου καὶ ἀμωμήτου αὐτοῦ μητρός, καὶ πάντων τῶν ἁγίων, ἀμήν.

[a] Seg. ἐποικοδομήσητε καὶ ἐπαυξήσητε
[b] Seg. ἡμῖν.

A dens precibus ad Dominum fusis, opportunisque sermonibus, & ipsis quoque rebus, nos confirmet, informetque: quo vestris legibus, vestraque suffulti doctrina in hac fide stabiles, simplices, & ab omni defectu immunes persistamus: omniaque mysteria, quæ in ipsa, vel de ipsa ab initio sunt tradita, inconcussa retineamus: & universum denique rationalem nostrum gregem, summi pastoris nomine & unctione insignitum, intraque ecclesiasticæ caulæ septa constitutum, manifesta divinæ illius & apostolicæ spiritalis doctrinæ fistulæ ebuccinatione, vocibusque divinitus inspiratis, in unum congregemus & ab insidiantium ferarum morsibus illæsum conservemus.

Si qua autem a nobis sunt prætermissa, ea amico B paternoque affectu per vosmetipsos explete, qui nimirum vestra abundantia nostram suppleat inopiam. Quodcumque, inquam, vel in verbis, vel etiam in rebus nobis deest, id venerabili sacerdotoque digna auctoritate vitæ nostræ adjicite, & superædificate: Charisma enim vobis communicatum, nullum hac ratione capiet detrimentum: siquidem liberalis communicatio adeo bonorum diminutionem nullam adfert, ut suo quoque tempore multiplices gloriososque fructus refundat. Vestra proinde divina virtute nos veluti infirmiores fulcite, pedesque nostros ad currendam evangelii semitam perficite: neque ulla om- C nino, quæ salutaria, aut utilia videbuntur, suggere prætermittite: ut quemadmodum in fide & confessione unitatem concordiamque conservamus, ita caritatis quoque vinculo aptati colligatique, indivulsum pacis donum, quod ecclesiarum concordiam unitatemque conciliat conservatque, in concredito nobis ministerio inter nos usque retineamus: quo magni regis civitas hinc munita & circumvallata, omnibus fraudibus inaspectabiliumque hostium insultibus: qui avide exspectantes, ut aliquem in ipsa descriptum Spirituque signatum devorent, numquam non in circuitu obambulant, maneat impervia. Contra quos sane inaspectabiles hostes non carnalia, sed spiritalia ob- D jicimus arma, scutum videlicet fidei, sermonisque gladium, quod est verbum Dei: ut peccati munitiones & machinas spiritus funda demolientes insectantesque, crudelem illorum audaciam procul pellamus, frangamusque: quo hac tamdem ratione divina custodia auxilioque potiti, vitæ nostræ conversatio quieta pacataque consistat, & in regeneratione, cum novissima tuba personabit, digni censeamur, quia citra condemnationem vitæ nostræ duci in Patris gloria cum sanctis angelis suis venturo occurramus, unaque ad sponsi thalamum, cum prudentibus virginibus, spiritali angelicoque convivio perpetuo fruituri ingrediamur: eorumque bonorum heredes efficiamur, quæ in Christo vero Deo reposita sunt non indignis, idque immaculatæ inculpatæque Matris illius & omnium sanctorum intercessione. Amen.

E Εἰ δὲ τοσοῦτον ὀψὲ τοῦ καιροῦ ἐν τούτοις δὴ τοῖς προειρηθεῖσιν ἀπηντήκαμεν, θαυμαζέτω μηδείς, μηδὲ κατηγορείτω τῆς ἡμετέρας ὑπολήψεως· ἀλλὰ γινωσκέτω μὲν ἡ θεοφιλὴς ὑμῶν ἀδελφότης, ὡς ἐξουσίας γνώμη σκληρά τε καὶ ἀμείλικτος ἐπικρατοῦσα κωλύει ἡμᾶς τοῖς δεδογμένοις χρῆσθαι δυναμένους, οὐχ ἱερατικὸν ἔθος παρεῖσθαι καὶ διαπεπτωκέναι, οὐδὲ ἐκ ῥᾳθυμίας τινός, τῶν δεόντων καὶ ἐκκλησιαστικοῖς ἀνδράσιν ἀνηκόντων ὑπερόπται γεγόναμεν· καὶ συγγινωσκέτω ἡ ἱερὰ ὑμῶν ψυχή, εἴ τι μοι μέλλει τῆς βραδυτῆτος μέμψασθαι, ἐν πείρᾳ καθεστῶσα καὶ αὐτῆς, ὡς οὐκ εὔκολόν ἐστι πρὸς δυναστείας ἀντιφέρεσθαι, ἰδίοις ἐπηρμένοις θελήμασι, καὶ πάντα πληροῦν σπουδάζοντας τὰ καταθύμια. ἴσμεν γὰρ τῷ ἔργῳ καὶ ἀφορμὴν εὐπρόσωπον περιβάλλεσθαι ἐφ' ἡμῖν τῶν ἐπιπλε-

Quod aut isto serius per ea, quæ hactenus exposuimus, occurrimus, id nemo miretur: neque nostram E ob id existimationem, in accusationem adducat. Quin potius Deo dilecta vestra fraternitas certo sibi persuasum habeat, sacerdotalem consuetudinem nequaquam hic exolevisse: aut per contemptum, vel ignaviam quippiam eorum, quæ ecclesiasticis viris conveniunt, neglectui habuisse: verum duram implacabilemque præpotentis potestatis sententiam, quo minus decretis uteremur, obstitisse. Ignoscat proinde beata vestra anima, si quam noxam cunctatione mea promerui: cogitetque haudquaquam facile esse potentibus propria voluntate elatis, & quodcumque animo libitum fuerit adimplere satagentibus, sese opponere. Etenim rati causam admodum plausibilem, qua nos jam tum sacerdotio initiatos ab officio præpedirent, sese na-

ctos; stomachose nobis objectabant, passimque invulgabant vos a Constantinopolitana ecclesia alienos esse, temereque ab ea vos devulsisse. Cum ergo hæc, sive vis, sive injuria, ad vos quoque attinuerit, venia eos dignabimini, qui præter voluntatem pari necessitate constricti fuerint. At cum præsentem ecclesiæ locique hujus statum jam non ad sanctitatem tuam perscripserimus, & suo deinceps opportuno tempore, quæ hic fient perscribere certo decreverimus; non erit opus prolixiore, ut arbitror, nunc purgatione. Siquidem repagulum, quod impediebat, jam est perruptum, apertum est ostium, lapides offensionis e medio sublati, via læta, plana, scrupulisque libera & exæquata teritur: tristia procul ab oculis evanuerunt, scandala seditionesque conquieverunt, omnia denique impedimenta amota, luminaque pristina ecclesiæ restituta sunt. Quare quæ caritatis sacerdotalisque consuetudinis propria sunt, locum suum denuo adepta nullo in posterum negotio perfici observarique poterunt.

At sunt interim nonnulli adhuc, qui divina flocci faciunt, propriæque existimationis causa quidvis moliuntur, neque quale ex Deo judicium sibi immineat, quidquam pensi habent. Verum enimvero, ut illis usitatum gratumque est præsenti gloriæ splendorique inhiare, eaque de causa inter sese conspirare; ita plane consentaneum est, ut nos divinæ gloriæ ecclesiasticoque decreto, & concordiæ, sacrorumque canonum observationi modis omnibus operam navemus, nostrisque muniis die noctuque incumbamus: & pro Imperatore nostro piissimo, potentissimoque jam declarato, sincero germanoque ecclesiæ filio, ac moribus Deo gratis, honestæque vitæ conversatione que egregie ornato, Deo qui illum coronat, regnumque una cum illo administrat, continuas preces obsecrationesque offeramus, quo vitam pacificam, imperiumque quam maxime diuturnum illi largiatur, barbaricis triumphis exornet, felicem Christiani orbis moderationem concedat, ad orthodoxæ fidei zelum incitet, in divinorum tandem præceptorum observatione ita perficiat, ut liberis suis cum regni potentiæque diuturnitate, honorem & gloriam relinquat non vulgarem.

A ἀδύτων τοῦ χρίσματος ἕνεκεν· καὶ ὡς ὑμᾶς τῆς ἐκκλησίας ἑαυτῆς ἀπορρήξαντα, διεθρύλλει καὶ ἐξελάλησε· διὸ καὶ ὑμᾶς ἀφ' ὧν ἐν τούτοις τὸ λυπηρὸν ἐπῆλθεν, δύνασθε συγγνώμονες εἶναι τοῖς ἀκουσίως περιπεσοῦσιν ἀβουλήτως· καὶ ἀρκοῦντα, οἶμαι, οὐδὲ δεῖ πλείονος ἔτι περὶ τῆς [a] ἀλογίας λόγου· ἀλλ' ἐπειδὴ σοι θεσμοῖς περιχαράσσεται· καὶ μαρτυρεῖ γε τὰ νῦν περιττὰ καὶ πεποίηται· ἐπειδὴ ὁ κλεὶς περιεθραύσθη, καὶ ἡ πύλη [b] ἀναπέπταται, καὶ οἱ λίθοι τοῦ προσκόμματος τῆς ὁδοῦ διῃρέθησαν, καὶ πᾶσα λεία καὶ ἀπρόσκοπος ἐξωμάλισται, καὶ οἴχεται λοιπὸν τὰ λυπηρά· ἀνῄρηται τὰ σκάνδαλα, φροῦδα τὰ τῆς ἐπηρείας νῦν καθέστηκε· τὰ ἐμπόδια πάντα λέλυνται· B καὶ φῶς ἐκλάμπει τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπιλάμψαν. ἀμέλει χώραν ἔχει τὰ τῆς ἀγάπης, καὶ τῆς κρατούσης ἱερατικῆς συνηθείας ἀνόνητος καὶ περιχέεται.

Ἀλλ' ἐπεὶ οἷς τὰ θεῖα ἐν ἐκλόγῳ, οἰκείας δὲ δόξης χάριν ἐπιτήδευσιν κατέφρασαν οἷα αὐτοῖς τὰ ἐκ τοῦ θείου ἀποκείσεται δικαστήρια. ὡς γὰρ φίλον αὐτοῖς πρὸς τὴν παροῦσαν κεχηνέναι δόξαν καὶ περιφάνειαν, τὰ πρὸς ἀλλήλους ἔχειν, ἡμᾶς δὲ τῆς περὶ Θεοῦ δόξης, καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τιμῆς, καὶ ὁμονοίας, καὶ τῶν ἱερῶν θεσμῶν τηρεῖν πᾶσι τὸ σπούδασμα, τῶν ἱερατικῶν ἐχόμεθα, καὶ ὑπὲρ τοῦ νῦν ἀναδειχθέντος C εὐσεβοῦς καὶ κρατίστου ἡμῶν βασιλέως, καὶ πιστοῦ γνησίου τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἤθεσι θεαρέστως καὶ τρόπους ἀγαθουργίας περιλάμποντος, εὐχὰς καὶ δεήσεις ποιοῦντες πρὸς τὸν στέψαντα καὶ [c] συμβασιλεύοντα αὐτῷ Θεὸν ἀναπέμπομεν· ὅπως αὐτῷ εἰρηνικὴν τὴν ζωήν, καὶ τὸ βασίλειον χαρίσηται ἐπὶ μήκιστον διαφυλάττον χρόνον, τοῖς κατὰ βαρβάρων τροπαίοις κοσμοῦν αὐτόν· καὶ τὸ Χριστιανῶν διακυβερνῶντα αἰσίως πολίτευμα, πρὸς ζῆλον ὀρθοδοξίας κατορθοῖ, καὶ τῶν θείων ἐντολῶν τήρησιν, καὶ τέκνοις τὸ διδόναι ἐν τῷ τῆς ἐξουσίας διαμονῇ κλέος...

Ceterum nostras hasce synodicas litteras Michaëli sanctissimo Christoque dilecto Philadelphiæ civitatis metropolitano, ad dilectam desideratamque fraternitatem vestram deferendas tradidimus. Et quamvis ex sermone & colloquio, quod cum eo miscuimus, conjecturam facientes, non dubitemus, quin omni cum humanitate eum suscepturi, lætisque oculis aspecturi sitis; rogamus nihilominus propter nostram parvitatem, ut germane, familiariter, honorificeque a vobis excipiatur, reficiaturque. Is enim est, qui sincero fervidoque affectu vestram dilectionem complectitur. Magnumque in rebus ecclesiasticis studium promptitudinemque declarat: & in sermone, vitæque integritate, & virtute admodum excellere videtur. Qui etiam Deo illum dirigente, animumque vestrum permovente, ad majorem nostram lætitiam spiritualem perfectioremque nostræ in Domino dilectionis affectionem, concordiæque symbola, hoc est, venerandas vestras litteras hisce præsentibus respondentes ad nos est relaturus. Universam, quæ vobiscum agit, fraternitatem, plurimum salutamus in Christo. Vale in Domino. Ora pro nobis sanctissime & beatissime frater: mediatorem, & synergum apud Deum communem patronum, fautoremque nostrum, magnum illum principemque Apostolum adeptus; cui pro nobis indignis illius servis intercessiones offerre ne graveris. In signum autem caritatis, quæ inter nos in Domino intercedit, misimus fraternæ vestræ beatitudini encolpium aureum, cujus alterum latus crystallo est inclusum, alterum opere fusili effigiatum. Habet id intra se alterum encolpium, cui pretiosorum lignorum particulæ

D Μιχαὴλ δὲ τῷ ὁσιωτάτῳ μητροπολίτῃ τῆς [d] φιλαδέλφου φιλοχρίστου πόλεως τὰ παρόντα ἡμῶν συνοδικὰ γράμματα πρὸς τὴν ὑμετέραν ἠγαπημένην καὶ ποθεινὴν ἀδελφότητα ἐνεχειρίσαμεν· καὶ πεπείσμεθα μὲν ἐκ τῆς ἤδη προλαβούσης αὐτοῦ ἐντεύξεώς τε καὶ ὁμιλίας, ὡς φιλοφρόνως παρ' ὑμῶν ὑποδέχεσθαι καὶ ὀφθήσεσθαι· παρακαλοῦμεν δὲ καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν μετριότητα, γνησιώτερα καὶ οἰκειότερα τὰ τῆς ἀποδοχῆς καὶ τιμῆς καὶ ἀναπαύσεως αὐτοῦ παρ' ὑμῶν γενέσθαι. καὶ γὰρ καὶ πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, πάνυ τὸ θερμὸν καὶ γνήσιον κέκτηται, καὶ ἐν τοῖς τῆς ἐκκλησίας πράγμασι, τὸ σπουδαῖον καὶ πρόθυμον ἐνδείκνυται· ὥσπερ καὶ ἐν λόγῳ καὶ βίῳ καὶ ἀρετῇ τὸ πρόχειρον ἀπηνέγκατο· ὃς καὶ μέλλει Θεοῦ εὐοδοῦντος τοῦτο καὶ ὑμᾶς κινοῦντος, τὰ τῆς ἀγάπης καὶ ὁμονοίας σύμβολα, τουτέστι τὰ τίμια ὑμῶν ἱερατικὰ τὰ ἐν χαρᾷ συλλαβὼν E ἀντίγραφα πρὸς ἡμᾶς κομίζειν, εἰς πλείονα εὐφροσύνην ἡμῶν πνευματικήν, καὶ κατορθωτὴν τῆς ἐν κυρίῳ φιλικῆς ἡμῶν διαθέσεως. πᾶσαν τὴν σὺν ὑμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφότητα, πλεῖστα προσαγορεύομεν. ἐῤῥῶσθαι ἐν κυρίῳ ὑπερεύχου ἡμῶν, ἁγιώτατε καὶ μακαριώτατε ἀδελφέ· μεσίτην καὶ συνεργὸν πρὸς Θεὸν τὸν κοινὸν προστάτην καὶ ἀντιλήπτορα ἡμῶν, τὸν μέγαν καὶ κορυφαῖον ἀπόστολον κεκτημένος· ᾧ τὰς ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἀναξίων δούλων αὐτοῦ ἐντεύξεις, προσάγειν μὴ κατοκνήσῃς. εἰς σύμβολον δὲ τῆς μεσιτευούσης ἐν ἡμῖν ἐν κυρίῳ ἀγάπης, ἀπεστείλαμεν τῇ ἀδελφικῇ ὑμῶν μακαριότητι, ἐγκόλπιον χρυσοῦν, οὗ ἡ μία ὄψις κρυστάλλῳ ἐγκατακεκλεισμένη, ἡ δὲ ἑτέρα ἐκτυπωμένη δι' ἐλασμάτων· καὶ αὐτὸ ἔχον ἕτερον ἐγκόλπιον, ἐν ᾧ εἰσι μερίδες τῶν τιμίων

[a] Pro, ἀπολογίας.

[b] Pro, ἀναπεπέτασται.

[c] Pro, συμβασιλεύοντα.

[d] Leg. συναδέλφου. Atque hic desinit codex Seguerianus, post uno folio abscisso.

[illegible]

A celatæ insertæ sunt. Accessit his candidum sticharium, & castanei coloris contextum phenolium, tum epittachelium quoque & enchirium, auro variegata & ornata. Isthæc mnemosyni loco ad misericordem illum apostolatum, Deo duce transferenda, submisseque offerenda, sindoni eleganter involvi, plumbeoque sigillo obsignari curavimus.

ANNO CHRISTI 813.

CONCILIUM ARELATENSE VI.

Caroli Magni Imperatoris jussu in basilica sancti Stephani, sub die VI. Idus Maias, æra DCCCLI. celebratum, id est, anno Christi DCCCXIII.

Ex editione P. Jacobi Sirmondi, è societate Jesu.

TITULI CANONUM.

I. *De fide catholica omnibus prædicanda & tenenda.*
II. *Ut omnes pro rege ac liberis ejus Deum orent.*
III. *Ut episcopi presbyteros de baptismo doceant: sanctaque scripturæ, & canonum lectioni insistant.*
IV. *Ne laici presbyteros de ecclesiis absque episcopi judicio ejiciant: & quod episcopi presbyteros diligenter instruere debeant.*
V. *Ne laici a presbyteris munera pro datis ecclesiis exigant.*
VI. *Ut episcopi, qualiter vivant canonici & monachi, provideant.*
VII. *Quibusnam in monasteria puellarum, & quatenus permitti aditus debeat.*
VIII. *Ne in monasteriis plures suscipiantur, quam ratio permittat.*
IX. *De decimis.*
X. *De prædicatione in civitatibus, & omnibus parochiis non negligenda.*
XI. *De incestis conjunctionibus.*
XII. *De pace atque concordia.*
XIII. *Ut comites & judices cum episcopis consentiant & justitias faciant.*
XIV. *Ut famis tempore unusquisque suos alere studeat.*
XV. *Ut justa sint ubique pondera & mensuræ.*
XVI. *Ut die Dominico mercata & placita non fiant, nec opus rurale & servile.*
XVII. *Ut episcopus semel in anno circumeat parochiam suam, & pauperes oppressos protegat.*
XVIII. *Ut presbyteri sub sigillo chrisma custodiant.*
XIX. *Ut parentes filios, & patrini filiolos erudire studeant.*
XX. *Ut antiquis ecclesiis sua jura serventur.*
XXI. *De sepeliendis intra basilicas.*
XXII. *Ut placita publica in ecclesiis, earumve atriis, non fiant.*
XXIII. *Ne res pauperum malis artibus emantur, aut quoquomodo surripiantur.*
XXIV. *Ut fugitivi clerici diligenter inquirantur & reddantur.*
XXV. *Ut qui de rebus ecclesiæ beneficium habet, ad ejus restaurationem adjuvet.*
XXVI. *Ut publici criminis rei publicam pœnitentiam agant.*

PRÆFATIO.

DUm anno XLV. inclyti & orthodoxi domini & principis nostri Caroli Imperatoris, sub die VI. Idus Maias, æra DCCCLI. unanimitatis nostræ conventus in Arelatensium urbe, in basilica sancti Stephani martyris primo aggregatus consisteret; atque unusquisque nostrorum ex more, secundum ordinationis suæ tempus, in locis debitis resideret; rerum omnium Domino prius devotissima gratiarum jura persolvimus, B pro eo quod nos & alternæ visionis contuitu solari permisit, & alternæ pacis osculo confovendos statuit: diffusis cordibus, simulque & vocibus, precum murmura effundentes: ut sicut nos alternorum osculorum impensione lætificos efficit, ita serenissimum ac religiosissimum prædictum dominum nostrum, Carolum Imperatorem, cujus jussu fraternitatis nostræ cœtus est adunatus, fidei suæ conservatione stabiliat, prærogatione justitiæ muniat, pacem ei locupletem reddat, impensione misericordiæ fulciat, virium fortitudine roboret, commissa sibi regni gubernacula discreto moderamine tenere concedat: ut commissos sibi populos benigne regat, æque disponat, & jure pietatis modificet. His devotione promptissima actis, cœpit C unionis nostræ numerositas de rebus spiritalibus mutua collatione inter se ora diffundere, atque eventum rei exspectatione mansuetissima præstolari. Igitur cum hæc attentius agerentur, venerabiles missi gloriosissimi ac piissimi domini nostri, Joannes Arelatensis ecclesiæ archiepiscopus, nec non & Nibridius Narbonensis sedis archiepiscopus, surgentes steterunt in medio concilii, & dixerunt: Sanctissimi & venerandissimi sacerdotes: Gloriosus etenim ac serenissimus dominus noster, ferventissimi amoris Christi igne succensus, & sanctæ actionis ope perfunctus, ut pote verus Christi discipulus & imitator, ecclesiæ Dei statum vigili instantia roborare disponit: sanctis Dei basilicis sese munificum exhibet: maligna contra se observa- D tione agentibus animi liberalitate gratissima ac præmiserationis instantia ignoscere consuevit: ut qui in diversis sanctæ vitæ studiis sese exercendo præpollet, atque omnibus Dei sacerdotibus obsecrans & obtestans, ut ecclesias quas regendas susceperunt, pia prædicatione instruant, moribus sanctis exornent, ac beatæ vitæ exemplis ædificent. Quocirca quoniam pro tot tantisque beneficiis, quæ multimoda devotione ecclesiæ Dei, vel gentibus prærogare studet, quid illi unanimitas nostra condigne respondeat, invenire non prævalet; id salutari providentia, quæ semper est utilis, (immo semper est utile, quod veram pertinet ad salutem:) decernit atque instituit, ut tam per omnes E civitates ac loca, in quibus sedes episcoporum esse noscuntur, quam etiam per eorumdem episcoporum diœceses, cunctis diebus, quibus idem dominus noster in hac vita superstes exstiterit, pro eo, vel pro cunctis ejus filiis vel filiabus, sacrificiorum Deo libamina dedicentur, pia orationum vota solvantur, ac cum gratiarum actione superno numini commendentur: ut desideriis in eis bona quotidie multiplicentur, adversantium conamina virtutis divinæ dextera confringantur, indulgentia & gratia ei a sua misericordia conferatur: ut suæ potentiæ defensione protecti, antiqui hostis decipulam evadant, & caritatis munere ac vitæ longævitate pollentes adire mereantur post

ANNO CHRISTI 813.

transitum sidereas mansiones. Qui cum sequenti die in eadem ecclesia sancti ac beatissimi Stephani martyris debitis in sedibus locaremur, inter cetera, quæ subterius discreto capitulorum ordine sunt digesta, non aliunde primum cœpimus habere sermonem, quam de nostræ fidei puritate. Et quia initiandis ad beatam vitam hominibus hæc prima semper est via salutis, prævia quoque nostris & institutis pariter & præceptis, quæ per veram credulitatem in omni terrarum orbe diffusa expandatur, nostræ collationis eloquiis prædicetur, prædicata veraciter teneatur, retenta in penetralibus nostri pectoris illibata servetur.

CANONES.

I.

Secundum divinas enim scripturas, & doctrinam quam a sanctis patribus accepimus, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, unius deitatis atque substantiæ confitemur. In personarum diversitate trinitatem credentes, in divinitate unitatem prædicantes, nec personas confundimus, nec substantiam separamus. Patrem a nullo factum, vel genitum dicimus: Filium a Patre, non factum, sed genitum asserimus: Spiritum vero sanctum, nec creatum, nec genitum, sed procedentem ex Patre & Filio profitemur. Ipsum autem Dominum Jesum Christum, Dei Filium, & creatorem omnium, ex substantia Patris ante sæcula genitum, descendisse ultimo tempore pro redemptione mundi a Patre, qui numquam desiit esse cum Patre. Incarnatus est enim ex Spiritu sancto, & sancta gloriosa Dei genitrice Maria, & natus ex ipsa solus idem Dominus Jesus Christus, unus de sancta Trinitate, animam & carnem, perfectum sine peccato suscipiens hominem, manens quod erat, assumens quod non erat, æqualis Patri secundum divinitatem, minor Patre secundum humanitatem, habens in una persona duarum naturarum proprietatem, (naturæ enim in illo duæ, Deus & homo: non enim duo filii, & dii duo, sed idem una persona in utraque natura:) perferens passionem & mortem pro nostra salute, non in virtute divinitatis, sed in infirmitate humanitatis. Descendit ad inferos, ut sanctos qui ibidem tenebantur erueret; devictoque mortis imperio resurrexit: assumptus deinde in cælos, venturus est in finem ad judicium vivorum & mortuorum. Cujus morte & sanguine mundati peccatorum remissionem consecuti sumus, resuscitandi ab eo in die novissimo, in ea qua nunc vivimus carne, & in ea qua surrexit idem Dominus forma, percepturi ab ipso alii pro justitiæ meritis vitam æternam, alii pro peccatis supplicii æterni sententiam. Hæc est catholicæ ecclesiæ fides, hanc confessionem servamus atque tenemus. Quam quisquis firmissime custodierit, perpetuam salutem habebit. Sanctæ enim fidei mysterium oris nostri confessione pandentes, ad capitula quæ ad disciplinam ecclesiasticam moresque male errantium componendos necessaria sunt, unanimitatis nostræ articulum flectere, & quæ opportuna sunt discretis capitulis diffinire oportet.

II.

Ut pro excellentissimo atque gloriosissimo domino nostro Carolo rege, seu liberis ejus, omnes episcopi, presbyteri, seu abbates, & monachi in unum collecti, in quantum extremitas nostra prævalet, psalmodiam, Missarum solemnia, atque litaniarum officia, omnipotenti Deo devotissime exsolvere decrevimus.

III.

De baptismo, & mysterio sanctæ fidei, unusquisque archiepiscopus suos suffraganeos diligenter studioseque admoneat; quatenus per studium sacræ lectionis imbuti, & de mysterio sanctæ fidei, & de sacramento baptismatis, unusquisque illorum in propria parochia perfecte studioseque presbyteros, & universum populum docere & instruere non negligat: quia ignorantia mater cunctorum est errorum, & maxime in sacerdotibus Dei vitanda est, qui docendi officium in populis susceperunt. Sacerdotes enim legere sanctas scripturas admonet Paulus Apostolus, dicens ad Timotheum: *Attende lectioni, exhortationi, doctrinæ.* Sciant igitur sacerdotes scripturas sanctas & canones, ut omne opus eorum in prædicatione & doctrina consistat, atque ædificent cunctos, tam fidei scientia, quam operum disciplina.

1. Distinct. 38. Ignorantia. Concil. Tolet. IV capite 1.

1. Tim. 4.

IV.

Ut laïci presbyteros absque judicio proprii episcopi non ejiciant de ecclesiis, nec alios immittere præsumant: quia quando presbyteri ab episcopis in parochiis ordinantur, necesse est ut ab ipsis episcopis diligenter instructi ecclesias sibi deputatas accipiant; ne per ignorantiam, quod absit, etiam in ipsis divinis sacramentis offendant: quia a sanctis patribus institutum est, ut quando ad concilium venerint, rationem episcopo suo reddant, qualiter susceptum officium, vel baptismum celebrent.

3. Distinct. 38. Quando presbyteri Conc. Tolet. IV. cap. 26.

V.

Ut laïci omnino a presbyteris non audeant munera exigere propter commendationem ecclesiæ: quia propter cupiditatem plerumque a laïcis talibus presbyteris ecclesiæ dantur, qui ad peragendum sacerdotale officium sunt indigni.

Addit. 3. cap. 61.

VI.

Providendum necesse est unicuique episcopo, qualiter canonici vivere debeant, nec non & monachi: ut secundum ordinem canonicum vel regularem vivere studeant, ut ait Apostolus: *Unusquisque in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat.*

1. Cor. 7.

VII.

Ut in monasteria puellarum non nisi probatæ vitæ & ætatis provectæ viri ad quascumque earum necessitates, vel ministrationes permittantur intrare: ad faciendas vero Missas qui ingressi fuerint, statim exacto ministerio regredi festinabunt. Alias autem nec clericus nec monachus juvenis ad puellarum congregationem habebit accessum, nisi aut paterna aut germana necessitudo probetur admittere.

VIII.

Ut non amplius suscipiantur in monasterio canonicorum atque monachorum, seu etiam puellarum, nisi quantum ratio permittit, & in eodem monasterio absque necessariarum rerum penuria degere possunt.

Cap 1. de institutionibus. Mogunt Concil. tempore Arnulfi, cap. 23.

IX.

Ut unusquisque de propriis laboribus decimas & primitias Deo offerat, sicut scriptum est: *Decimas & primitias tuas non tardabis offerre Domino Deo tuo.*

Exod. 22.

X.

Providimus enim pro ædificatione omnium ecclesiarum, & pro utilitate totius populi, ut non solum in civitatibus, sed etiam in omnibus parochiis, presbyteri ad populum verbum faciant, & ut bene vivere studeant, & populo sibi commisso prædicare non negligant.

XI.

De incestis conjunctionibus, sicut a sanctis patribus institutum est, nihil prorsus veniæ reservamus, nisi cum adulterium separatione sanaverint. Incestos vero, nullo conjugii nomine deputandos, quos etiam designare funestum est, hos esse censemus: Si quis relictam fratris, quæ pæne prius soror exstiterat, car-

Anno Christi 813.

nali conjunctione violaverit: si quis fratris germanam uxorem acceperit, si quis novercam duxerit, si quis consobrinæ suæ se societ, si quis relictæ vel filiæ avunculi misceatur, aut patris filiæ vel privignæ suæ concubitu polluatur: vel si quid est hujusmodi, quod & hic annotare longum est, & in exitii barathrum negligentem quemlibet immergit.

XII.

Addit. 3. cap. 61. De pacis bono atque concordia, ut ab omnibus omnino indisrupta teneatur, inter episcopos & comites, inter clericos & monachos, & omnem populum Christianum, ut beatus Apostolus docuit, dicens: *Hebr. 12.* *Sectamini castitatem, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum.* Et idcirco quidquid illud est, quod nos ad veræ pacis studium, & caritatis perfectionem provocat, totis viribus nostris sectandum est: quidquid nos ab illa disjungit, ut venenum mortiferum, a nobis cavendum est.

XIII.

Ibid. cap. 64. Ut comites, judices, seu reliquus populus, obedientes sint episcopo, & invicem consentiant ad justitias faciendas: & munera pro judicio non recipiant: nec falsos testes: ne per hoc pervertant judicia justorum: quia scriptum est: *Prov. 14.* *Justitia elevat gentem, injustitia vero miseros facit populos.* Et Psalmista: *Psalm. 105.* *Beati qui custodiunt judicium, & faciunt justitiam in omni tempore.*

XIV.

Ut unusquisque tempore famis, aut cujuslibet necessitatis, ad se pertinentes pro viribus suis gubernare studeat: quia scriptum est: *Matth. 5.* *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Et iterum: *Luc. 6.* *Date & dabitur vobis: dimittite, & dimittetur vobis.*

XV.

Ut pondera vel mensuræ ubique æqualia sint & justa, sicut scriptum est: *Levit. 19.* *Æquus modius, & æquus sextarius.* Et iterum: *Prov. 20.* *Pondus & pondus, mensura & mensura, utrumque abominabile est apud Deum.*

XVI.

Ne in Dominicis diebus publica mercata, neque causationes disceptationesque exerceantur: & penitus a rurali & servili opere cessetur: his solummodo peractis, quæ ad Dei cultum & servitium pertinere noscuntur.

XVII.

Addit. 3. cap. 65. Ut unusquisque episcopus semel in anno circumeat parochiam suam. Noverint sibi curam populorum & pauperum in protegendis ac defendendis impositam. Ideoque dum conspiciunt judices ac potentes pauperum oppressores existere, prius eos sacerdotali admonitione redarguant; & si contempserint emendari, eorum insolentia regis auribus intimetur: ut quos sacerdotalis admonitio non flectit ad justitiam, regalis potestas ab improbitate coërceat.

XVIII.

Ut presbyteri sub sigillo custodiant chrisma: & nulli sub prætextu medicinæ, vel cujuslibet rei donare præsumant. Genus enim sacramenti est, & non ab alus nisi a sacerdotibus contingi debet. Quod si fecerint, honore priventur.

XIX.

Capitular. lib. 11. cap. 46. Ut parentes filios suos, & patrini eos, quos de fonte lavacri suscipiunt, erudire summopere studeant. Illi, quia eos genuerunt, & eis a Domino dati sunt: isti, quia pro eis fidejussores existunt.

XX.

Ut ecclesiæ antiquitus constitutæ nec decimis, nec alia ulla possessione priventur.

XXI.

Capitular. lib. 11. cap. 47. Ut de sepeliendis in basilicis mortuis illa constitutio servetur, quæ ab antiquis patribus constituta est.

XXII.

Ut placita publica & sæcularia, neque in atriis basilicarum, neque in ipsis basilicis fiant, dicente Domino: *Matth. 21.* *Domus mea domus orationis vocabitur.*

XXIII.

Ne comites, vel vicarii, seu judices, vel centenarii, sub mala occasione vel ingenio, res pauperum emant, nec per vim tollant, aut quolibet argumento subripiant: sed si cui aliquid possessionum emendum, aut vendendum sit, id in publico coram comite, & judicibus, & nobilibus civitatis facere debebit.

XXIV.

Ut unusquisque episcopus in sua parochia presbyteros vel diacones diligenter inquirat, & fugitivos omnes clericos ad loca sua redire jubeat, & propriis episcopis, aut rectoribus quærentibus reddat.

XXV.

Ut si quis beneficium de rebus ecclesiæ habet, ad tecta ejusdem ecclesiæ restauranda, vel ad ipsas ecclesias ædificandas omnino adjuvet.

XXVI.

Ut qui publico crimine convicti sunt, rei publice judicentur, & publicam pœnitentiam agant secundum canones.

Hæc igitur sub brevitate, quæ emendatione digna perspeximus, quam brevissime annotavimus, & domino Imperatori præsentanda decrevimus: poscentes ejus clementiam, ut si quid hic minus est, ejus prudentia suppleatur: si quid secus quam se ratio habet, ejus judicio emendetur: si quid rationabiliter taxatum est, ejus adjutorio divina opitulante clementia proficiatur.

Admonitio P. Jacobi Sirmondi, Societatis Jesu. *Concilium Arelatense VI.* De hoc & quatuor sequentibus conciliis Eginhartus in chronico anni DCCCXIII. *Concilia quoque jussu ejus*, Caroli Imperatoris, *super statu ecclesiarum corrigendo per totam Galliam ab episcopis celebrata sunt: quorum unum Moguntiaci, alterum Remis, tertium Turonis, quartum Cabilone, quintum Arelate congregatum est.* Eodemque ordine ac numero in annalibus Pithœanis, & a Reginone, aliisque recensentur. In tomis conciliorum primo loco positum est Arelatense, tum Turonense, Cabilonense, Moguntiacum, & Remense. Si temporis spectanda est ratio, Arelatense & Remense Maii mensis notam præferunt, Moguntiacum Junii, reliqua duo notam nullam habent: quamquam omnia per æstatem habita fuisse dubium non est.

CONCILIUM MOGUNTIACUM,

Caroli Magni Imperatoris justu in claustro basilicæ sancti Albani celebratum, sub die v. Idus Junias, indictione vi. anno Christi DCCCXIII.

Ex editione P. Jacobi Sirmondi, Societatis Jesu.

Tituli Canonum.

I. *De fide catholica firmiter tenenda.*
II. *De spe habenda in Deum.*
III. *De caritate ab omnibus conservanda.*
IV. *De sacramento baptismi uniformiter celebrando.*
V. *De pace, & concordia, & unanimitate.*
VI. *De orphanis & exheredatis subveniendo.*
VII. *Ut res pauperum, vel minus potentum, mala occasione non emantur.*
VIII. *De potestate episcoporum pro rebus ecclesiasticis, ac de convenientia episcoporum cum laicis.*
IX. *De vita canonicorum.*
X. *Item de vita clericorum.*
XI. *De vita monachorum.*
XII. *Ne monachi placita sæcularia adeant.*
XIII. *De sacris virginibus.*
XIV. *De negotio sæculari clericis & monachis interdicto.*
XV. *De imitatione apostolica.*
XVI. *De eo, quid sit relinquere mundum.*
XVII. *De armis omittendis.*
XVIII. *De fictis virtutibus, & veris vitiis discernendis.*
XIX. *Ut in monasteria nimis multi homines non mittantur.*
XX. *De locis monasteriorum vel ædificiis providendis.*
XXI. *Ut episcopi sciant qualiter canonici, qui sunt cum abbatibus, vivant.*
XXII. *De clericis vagis.*
XXIII. *De clericis injuste tonsuratis.*
XXIV. *De clericis adeuntibus Imperatorem.*
XXV. *Ut prædicatio sancta assidue in ecclesiis fiat.*
XXVI. *Presbyteri tantum ad Missarum solemnia introïtum habeant ad monasteria puellarum.*
XXVII. *Ut presbyteri chrisma diligenter custodiant.*
XXVIII. *Ut presbyteri assidue utantur orariis.*
XXIX. *Ne laici presbyteros ejiciant de ecclesiis, eosve in eis constituant, absque episcopi consensu.*
XXX. *Ne laici a presbyteris munera exigant.*
XXXI. *De fugitivis clericis.*
XXXII. *Quid sit litania, & quid exomologesis.*
XXXIII. *De litania majore.*
XXXIV. *De quatuor temporibus observandis.*
XXXV. *De indicto jejunio.*
XXXVI. *De festivitatibus anni.*
XXXVII. *De Dominicis diebus cum veneratione observandis.*
XXXVIII. *De decimis, ut dentur.*
XXXIX. *Ut ecclesiæ pacem habeant.*
XL. *Ut in ecclesiis placita sæcularia non fiant.*
XLI. *Ut antiqua ecclesiæ honorem suum habeant.*
XLII. *De beneficiis ecclesiasticis, ut qui hæc habent, ad ecclesiarum restaurationem adjuvent, & nonam ac decimam reddant.*
XLIII. *Ne presbyter solus Missam cantet.*
XLIV. *De oblatione & pace in ecclesia facienda.*
XLV. *Ut symbolum & orationem Dominicam omnes discant.*
XLVI. *Ut malum ebrietatis omnino vitetur.*
XLVII. *De spiritalibus filiolis instruendis.*
XLVIII. *Ut canticum luxuriosum circa ecclesias non cantetur.*
XLIX. *De subintroductis mulieribus.*
L. *De præpositis, vel advocatis, sive vicedominis.*
LI. *Ne corpora sanctorum transferantur de loco ad locum.*
LII. *Qui mortui in ecclesia sepeliantur.*
LIII. *De incestuosis.*
LIV. *Ne proprius filius de baptismo suscipiatur, & ne filiola vel commater uxor ducatur.*
LV. *De damnatis nuptiis.*

Præfatio.

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Gloriosissimo & Christianissimo Imperatori Carolo augusto, veræ religionis rectori, ac defensori sanctæ Dei ecclesiæ, una cum prole sua, ejusque fidelibus, vita & salus, honor & benedictio, cum victoria sine fine mansura. Almificæ reverentiæ vestræ patefacimus nos humillimi famuli ac missi vestri, Hildebaldus scilicet sacri palatii archiepiscopus, Richolfus & Arno archiepiscopi, seu Bernharius, una cum reliquis coëpiscopis, atque abbatibus, & cetero clero; quia venimus secundum jussionem vestram in civitatem Maguntiam; ibique pariter adunati primitus cum litaniis triduanum celebravimus jejunium, divinam suppliciter postulantes clementiam, quatenus sancta gratia sua conventum & actionem ipsius synodi sibi acceptabilem facere dignaretur, & Christiano populo proficientem ad salutem & vitam perpetuam, vobisque ad æternum honorem & gloriam. Tum vero consedentes in claustro basilicæ sancti Albani martyris Christi, consona voce gratias egimus Deo Patri omnipotenti, quia sanctæ ecclesiæ suæ tam pium ac devotum in servitio Dei concessit habere rectorem: Qui suis temporibus sacræ sapientiæ fontem aperiens, oves Christi indesinenter sanctis reficit alimentis, ac divinis instruit disciplinis, Christianumque populo indefesso labore amplificare conatur, hilariterque Christi honorat ecclesias, ac de fauce diri draconis multorum animas studet eripere, & ad signum sanctæ matris ecclesiæ revocare, atque ad gaudia paradisi, & ad regna cælestia omnes communiter invitare; sancta sapientia sua devotissimoque studio ceteros reges transcendens. Incipientes igitur in nomine Domini communi consensu & voluntate tractare pariter de statu veræ religionis, ac de utilitate & profectu Christianæ plebis: convenit nobis, de nostro communi collegio clericorum, seu laïcorum, tres facere turmas, sicut & fecimus. In prima autem turba consederunt episcopi cum quibusdam notariis, legentes atque tractantes sanctum evangelium, nec non epistolas & Actus Apostolorum; canones quoque, ac diversa sanctorum patrum opuscula, pastoralemque librum Gregorii, cum ceteris sacris dogmatibus; diligenti studio perquirentes, quibus modis statum ecclesiæ Dei, & Christianæ plebis profectum sana doctrina & exemplis justitiæ inconvulsum, largiente gratia Dei, perficere & conservare potuissent. In alia vero turma consederunt abbates ac probati monachi, regulam sancti Benedicti legentes, atque tractantes diligenter, qualiter monachorum vitam in meliorem statum, atque augmentum cum

ANNO CHRISTI 813.

cum Dei gratia perducere potuissent. In tertia denique turma sederunt comites & judices in mundanis legibus decertantes, vulgi justitias perquirentes, omniumque advenientium causas diligenter examinantes, modis quibus poterant justitias terminantes. In his itaque omnibus primo decrevimus, unicuique personæ vel sexui congruum honorem impendere, secundum dictum beati Petri primi pastoris ecclesiæ, ubi ait: *Omnes honorate, fraternitatem diligite, Deum timete, regem honorificate. Servi, subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis, & modestis, sed etiam dyscolis. Hæc est enim gratia in Christo Jesu Domino nostro.* Hinc Paulus ad Timotheum scripsit dicens: *Attende tibi & doctrinæ, insta in illis. Hoc enim faciens, & teipsum salvum facies, & eos qui te audiunt. Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem, juuenes ut fratres, anus ut matres, juvenculas ut sorores in omni castitate.* Insuper etiam congruum nobis esse videbatur, ut sacerdotes ecclesiæ Dei jure legitimo & inconvulso honorarentur, de quibus Dominus ait: *Qui vos audit, me audit: & qui vos recipit, me recipit: qui autem me recipit, recipit eum qui me misit.* Et Apostolus ad Hebræos: *Obedite*, inquit, *præpositis vestris, & subjacete eis. Ipsi enim pervigilant, quasi rationem reddituri pro animabus vestris.* Nam de reverentia ecclesiarum dicit Dominus: *Domus mea domus orationis vocabitur cunctis gentibus.* De his tamen omnibus valde indigemus vestro adjutorio, atque sana doctrina, quæ & nos jugiter admoneat, atque clementer erudiat, quatenus ea, quæ paucis subter perstrinximus capitulis, a vestra auctoritate firmentur, si tamen vestra pietas ita dignum esse judicaverit; & quidquid in eis emendatione dignum reperitur, vestra magnifica imperialis dignitas jubeat emendare: ut ita emendata, nobis omnibus & cunctæ Christianæ plebi, ac posteris nostris proficiant ad vitam & salutem, & ad gloriam sempiternam; vobisque inde merces, honor, & laus, & benedictio ac beatitudo permaneat in omnes æternitates sæculi. Amen.

1. Petr. 2. — 1. Tim. 4. — Luc. 10. — Hebr. 13. — Matth. 21.

CANONES.

I.

Initium enim actionis nostræ de fide esse decrevimus, quæ bonorum omnium est fundamentum: & quia *sine fide*, ut dicit Apostolus, *impossibile est placere Deo.* Fides tamen indiget opere, quia fides sine operibus mortua est. Ideo beatus Gregorius: Ille, inquit, vere credit, qui exercet operando quod credit. Quapropter de vera fide omnes omnino Christianos alterutrum inter se jugiter admonere & docere oportet. Maxime tamen Domini sacerdotes in eo certamine laborare decet, ut firmiter ab omnibus teneatur.

Hebr. 11.

II.

Spes vero in Deum firmiter a cunctis Christianis tenenda est. Unde psalmista commemorat: *Sperate in eo omnis congregatio populi*, & reliqua. Et iterum: *Spera in Domino, & fac bonitatem.* Et iterum: *Sperantes autem in Domino misericordia circumdabit.* Et Apostolus: *Spe enim salvi facti sumus.*

Psalm. 61. — Psalm. 36. — Psalm. 31. — Rom. 8.

III.

Caritas Deus est, ut ait Joannes Apostolus: *Qui manet in caritate, in Deo manet, & Deus in eo.* Item Paulus apostolus: *Finis*, inquit, *præcepti est caritas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta.* Caritatem ergo qui habet, omnia bona habet. Quam ideo commemoravimus, quia volumus ut firmiter ab omnibus æque catholicis conservetur. Augustinus quoque in sermone de laude caritatis dicit: Si ergo non vacat omnes paginas perscrutari, omnium scripturarum secreta penetrare, tene caritatem, ubi pendent omnia: ibi tenebis quod ibi didicisti. Ille itaque tenet & quod patet, & quod latet in divinis sermonibus, qui caritatem tenet in moribus.

1. Joan. 4. — 1. Tim. 1.

IV.

Sacramenta itaque baptismatis volumus, ut sicut sancta vestra fuit admonitio, ita concorditer atque uniformiter in singulis parochiis, secundum Romanum ordinem inter nos celebrentur, jugiterque conserventur: id est, scrutinium ad ordinem baptismatis, sicut in decretis Leonis Papæ sub duobus continetur capitulis. In capitulo XI. Duo tempora, id est Pascha & Pentecoste, ad baptizandum a Romano pontifice legitima præfixa sunt. Item capitulo XII. Non interdicta licentia, qua in baptismo tribuendo quolibet tempore periclitantibus subvenitur. Et Siricius: Si in qualibet necessitate opus fuerit sacri unda baptismatis, omni volumus celeritate succurri.

Ad episcopos Siciliæ. — Ad Himerium cap. 2.

V.

Ut pax & concordia sit atque unanimitas in populo Christiano, quia unum Deum patrem habemus in cælis, & unam matrem ecclesiam, unam fidem, unum baptisma. Ideo in una pace & unanimitate concorditer vivere debemus, si ad unam & veram hereditatem regni cælestis cupimus pervenire: quia non est dissensionis Deus, sed pacis, ut ipse ait: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.*

Addit. III. cap. 15. — Matth. 5.

VI.

Propter istius itaque pacis concordiam conservandam, placuit nobis de orphanis & pauperibus, qui debite vel indebite dicuntur amisisse hereditatem paterni vel materni juris ad se legibus pertinentem; si alicubi inventi fuerint, quos patres vel matres propter traditiones illorum exheredes fecerunt, aliorum scilicet suasionibus aut petitionibus, vel aliquo ingenio; omnino volumus atque decrevimus emendari, quantum ad nos vel ad nostram pertinet potestatem, juxta voluntatem Dei, & vestram sanctam admonitionem & considerationem. Quod si forte extra officium nostrum alicubi inventum fuerit, admonere vestram clementiam audeamus, ut emendetur.

Capitular. lib. II. cap. 31.

VII.

Propter provisiones pauperum, pro quibus curam habere debemus, placuit nobis, ut nec episcopi, nec abbates, nec comites, nec vicarii, nec judices, nullusque omnino sub mala occasione, vel malo ingenio, res pauperum, vel minus potentum, nec emere, nec vi tollere audeat. Sed si quis ex eis aliquid comparare voluerit, in publico placito, coram idoneis testibus, & cum ratione hoc faciat. Ubicumque autem aliter inventum fuerit factum, hoc omnino emendetur per jussionem vestram.

Ibid. cap. 32.

VIII.

Ut episcopi potestatem habeant res ecclesiasticas providere, regere, gubernare, atque dispensare secundum canonum auctoritatem, volumus: & ut laïci in eorum ministerio obediant episcopis ad regendas ecclesias Dei, viduas & orphanos defensandos, & ut obedientes sint eis ad eorum Christianitatem servandam. Et episcopi consentientes sint comitibus & judicibus ad justitias faciendas: & ut nullatenus per aliquorum mendacium, vel falsum testimonium, neque per perjurium, aut per præmium, lex justa in aliquo depravetur.

Capitular. lib. 5. cap. 114.

IX.

In omnibus igitur, quantum humana permittit fragilitas, decrevimus, ut canonici clerici canonice vivant, observantes divinæ scripturæ doctrinam, & documenta sanctorum patrum: & nihil sine licentia episcopi sui vel magistri eorum composite agere præsu-

Ibid. cap. 115.

ANNO CHRISTI 823.

mant in unoquoque episcopatu : & ut simul manducent & dormiant, ubi his facultas id faciendi suppetit, vel qui de rebus ecclesiasticis stipendia accipiunt, & in suo claustro maneant, & singulis diebus mane primo ad lectionem veniant, & audiant quid eis imperetur. Ad mensam vero similiter lectionem audiant, & obedientiam secundum canones suis magistris exhibeant.

X.

Discretionem igitur esse volumus atque decrevimus inter eos, qui dicuntur sæculum reliquisse, & adhuc sæculum sectantur. Placuit igitur sancto concilio, ut ita discernantur, sicut in regula clericorum dictum est. His igitur lege Patrum cavetur, ut a vulgari vita seclusi, a mundi voluptatibus sese abstineant; non spectaculis, non pompis intersint, convivia inhonesta & turpia fugiant. Tamen Hieronymus in epistola ad Nepotianum dicit : Omnium Christianorum domos quasi proprias amare debemus, ut consolatores nos in mœroribus suis potius, quam convivas in prosperis noverint. Item Isidorus : Clerici tamen convivia privata non tantum pudica, sed & sobria colant : usuris nequaquam incumbant, neque turpium occupationes lucrorum, fraudisque cujusquam studium appetant. Amorem pecuniæ, quasi materiam cunctorum criminum, fugiant; sæcularia officia, negotiaque abjiciant : honorum gradus per ambitionem non subeant: pro beneficiis medicinæ Dei munera non accipiant : dolos & conjurationes caveant : odium, æmulationem, obtrectationem, atque invidiam fugiant. Non vagis oculis, non infreni lingua aut petulanti, tumidoque gestu incedant : sed pudorem ac verecundiam mentis simplici habitu incessuque ostendant : obscenitatem etiam verborum, sicut & operum, penitus exsecrentur. Viduarum ac virginum visitationes frequentissimas fugiant : contubernia feminarum nullatenus appetant, castimoniam quoque inviolati corporis perpetuo conservare studeant. Senioribus quoque debitam præbeant obedientiam; neque ullo jactantiæ studio se attollant. Postremo in doctrina, in lectionibus, in psalmis, hymnis & canticis, exercitio jugi incumbant. Tales enim debent esse, qui divinis cultibus se mancipandos student exhibere : scilicet ut dum scientiæ operam dant, doctrinæ gratiam populis administrent.

Lib. 2. offic. cap. 2.

XI.

Abbates item censuimus ita cum monachis suis pleniter vivere, sicut ipsi qui in præsenti synodo aderant, palam nobis omnibus promiserunt : id est, secundum doctrinam sanctæ regulæ Benedicti, quantum humana permittit fragilitas. Ac deinde decrevimus, sicut sancta regula dicit, ut monasterium, ubi fieri possit, per decanos odinetur : quia illi præpositi sæpe in elationem incidunt, & in laqueum diaboli.

XII.

Hoc tamen omnino volumus, ut monachi ad sæcularia placita nullatenus veniant, neque ipse abbas sine consilio episcopi sui : & cum necessitas exigit, tunc per jussionem & consilium episcopi illuc vadat; nequaquam tamen contentiones, aut lites aliquas ibi movere præsumat : sed quidquid quærendum vel etiam respondendum sit, per advocatos suos hoc faciat. Abbates & monachi usque ad interrogationem silentium habeant : & cum interrogantur, cum humilitate & reverentia respondeant : alias querelas omnino devitent. In eorum claustro permaneant, nullusque ex eis foras vadat, nisi per necessitatem ab abbate mittatur in obedientiam. Nec foris manducent, neque bibant, sine permissione abbatis, nec ad convivia sæcularia vadant.

ANNO CHRISTI 813.

XIII.

Abbatissas cum sanctimonialibus omnino recte & juste vivere censemus. Quæ vero professionem sanctæ regulæ Benedicti fecerunt, regulariter vivant. Sin autem, canonice vivant pleniter, & sub diligenti cura custodiam habeant, & in claustris permaneant, neque foras exitum habeant. Sed & ipsæ abbatissæ in monasteriis sedeant, nec foras vadant sine licentia & consilio episcopi sui.

XIV.

Ministri autem altaris Domini, vel monachi, nobis placuit, ut a negotiis sæcularibus omnino abstineant. Multa sunt ergo negotia sæcularia : de his tamen pauca perstrinximus, ad quæ pertinet omnis libido, non solum in immunditia carnis, sed etiam in omni concupiscentia carnali. Quidquid plus justo appetit homo, turpe lucrum est : munera injusta accipere, vel etiam dare, pro aliquo sæculari quæstu pretio aliquem conducere, contentiones & lites vel rixas amare, in placitis sæcularibus disputare, excepta defensione orphanorum aut viduarum : conductores aut procuratores esse sæcularium rerum : turpis verbi vel facti joculatorem esse, vel jocum sæcularem diligere: aleas amare, ornamentum inconveniens proposito suo quærere, in deliciis vivere velle, gulam & ebrietatem sequi, pondera injusta vel mensuras habere, negotium injustum exercere. Nec tamen justum negotium est contradicendum propter necessitates diversas; quia legimus sanctos apostolos negotiatos esse : & in regula sancti Benedicti præcipitur prævidere, per quorum manus negotium monasterii transeat. Canes & aves sequi ad venandum, in omnibus quibuslibet sit causis superfluum esse. Ecce talia, & his similia ministris altaris Domini, nec non & monachis, omnino contradicimus : de quibus dicit Apostolus : *Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus.*

Cap. 1. Ne clerici vel monachi secularibus, &c.

2. Tim. 2.

XV.

Apostolus dicit : *Imitatores mei estote, & observate eos, qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram : non eos observantes qui sunt inimici crucis Christi, quorum finis interitus, quorum Deus venter est, & gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt. Nostra autem conversatio in cælis est.* Sicut Hieronymus in epistolam ad Galatas ait : Æmulantur autem bene, qui cum videant vel audiant esse in aliquibus gratias, dona, virtutesque, ipsi tales esse desiderant; & fidem, vitam, atque industriam eorum, per quæ illa meruerunt, nituntur imitari; ut possint ea quoque quæ bona æmulatione digna sunt consequi, magis quærentes spiritalia quam carnalia, ut perseveranti gradu ad finem boni operis pervenire possint. Augustinus in primo libro de agone Christianorum hanc sententiam interpretans dicit : Imitatores mei estote : sicut & ego Christi. Quare intelligendum est, etiam ipsum apostolum in semetipso triumphasse de potestatibus hujus mundi, sicut de Domino dixerat, cujus se imitatorem esse profitetur. Imitemur ergo & nos illum, sicut hortatur, & castigemus corpus nostrum, & in servitutem redigamus, si mundum volumus vincere. Aliquando quidem suo exemplo Christi nos fieri imitatores jubet dicendo : *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi.* Aliquando quidem de se reticens, ad ipsius imitationem Dei extendit, dicens : *Estote ergo imitatores Dei, sicut filii carissimi.* Jam vero demonstrans quia nihil ita hanc imitationem pariat, quam si ita vivat aliquis, ut bonum ejus in commune proficiat, atque universis utiliora provideat, adjungit : *Ambulate in caritate.* Ideo cum dixisset, imitatores Dei estote, continuo de caritate disseruit, quia hæc præcipue virtus homines Deo proximos facit.

Philipp. 3.

1. Cor. 11.

Ephes. 5.

ANNO CHRISTI 813.

XVI.

1. Cor. 7.

Sæculum autem relinquere, est, sicut Gregorius dicit, sæculi voluptatibus contraire. Hinc Paulus admonet : dicens : *Qui emunt, tamquam non possidentes : & qui utuntur hoc mundo, tamquam non utantur.* Et Gregorius in libro Pastorum : Ut videlicet sic volis suppetant, & exterius serviant, quatenus a supernæ dilectionis studio animum non reflectant.

XVII.

Nos autem qui relinquimus sæculum, id modis omnibus observare volumus, ut arma spiritalia habeamus, sæcularia dimittamus : laïcis vero, qui apud nos sunt, arma portare non præjudicemus : quia antiquus mos est, & ad nos usque pervenit.

XVIII.

Matt. 7.

Dominus dicit in evangelio : *Attendite a falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.* Hinc Hieronymus in commentario Matthæi dicit : De omnibus quidem intelligi potest, qui aliud habitu ac sermone promittunt, aliud opere demonstrant. Item in alio loco : *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum.* Nec his quidem accommodanda fides est, qui cum pollent integritate fidei, turpiter vivunt, & doctrinæ integritatem operibus destruunt. Utrumque enim Dei servis necessarium est, ut opus sermone, & sermo operibus comprobetur. Et Beda in tractatu in evangelium Lucæ dicit : Ipse enim finis est, ut nihil duplici animo faciamus. Si veram, inquit, & non fictam vis habere justitiam, quæ verbis ostentas, etiam factis compensare curato. Et apostolus. *Dilectio sine simulatione, odientes malum, adhærentes bono.*

Matt. 7.

Rom. 12.

XIX.

Ut plures non mittantur in monasteria canonicorum vel monachorum, aut etiam puellarum, quam sufferri possit.

XX.

Capitular. lib. 5. cap. 18.

Deinde dignum ac necessarium est, ut missi per quæque loca directi, simul cum episcopis uniuscujusque diœcesis, perspiciant loca monasteriorum, canonicorum pariter & monachorum, similiterque puellarum, si in apto & congruo loco sint posita, ubi commodum necessarium possit acquiri, quod ad utilitatem pertinet monasterii, sicut in sancta regula dicitur : Monasterium autem ita debet constitui, ut omnia necessaria infra monasterium exerceantur ; ut non sit necessitas monachis vel clericis vagandi foras, quia omnino non expedit animabus eorum. Similiter quoque ædificia monasteriorum supradicti missi, & cum eis episcopi, per diversa loca prævideant, si apta sint, & congruenter sanctæ professioni composita : vel si claustrum firmum habeant, in quo salvari possint animæ in eis commorantium sub disciplina canonica vel regulari. Ubi autem aliter inventum fuerit, hoc omnimodis episcopus loci ipsius faciat emendari : ita ut condignam professioni eorum custodiam habeant canonici, vel monachi, atque nonnanes, ne detur eis occasio maleficiendi, quod absit.

XXI.

Capitular. lib. 5. cap. 19.

Præcipimus ut unusquisque episcopus sciat per singula monasteria, quantos quisque abbas canonicos in monasterio suo habeat : & hoc omnino ambo pariter provideant, ut si monachi fieri voluerint, regulariter vivant : sin autem, canonice vivant omnino.

XXII.

De clericis vagis, seu de acephalis, id est, de his qui sunt sine capite, neque in servitio domini nostri, neque sub episcopo, neque sub abbate, sed sine canonica vel regulari vita degentes, ut in libro officiorum secundo, capitulo tertio, de eis dicitur. Hos neque inter laïcos sæcularium officiorum studia, neque inter clericos religio tenet divina, sed solutos atque oberrantes sola turpis vita complectitur & vaga : quique dum nullum metuunt, explendæ voluptatis suæ licentiam sectantur, quasi animalia bruta, libertate ac desiderio suo feruntur, habentes signum religionis, non religionis officium, hippocentauris similes, nec equi, nec homines. Tales omnino, ubicumque inventi fuerint, præcipimus ut episcopi sine ulla mora eos sub custodia constringant canonica ; & nullatenus eos amplius ita errabundos & vagos secundum desideria voluptatum suarum vivere permittant. Sin autem episcopis suis canonice obedire noluerint, excommunicentur usque ad judicium archiepiscopi regionis illius. Si autem nec ille eos corrigere voluerit, tunc omnino sub vinculis constringantur, usque ad synodum, ut ibi eis judicetur, utrum ad judicium Domini nostri, aut ad illam magnam synodum adferantur sub custodia.

Isidorus.

XXIII.

Cap. 1. de regularibus & transeuntibus ad relig.

De clericis vero hoc statuimus, ut hi qui hactenus inventi sunt, sive in canonico, sive in monachico ordine, tonsurati sine eorum voluntate, si liberi sunt, ut ita permaneant ; & deinceps cavendum, ut nullus tondeatur sine legitima ætate, & spontanea voluntate, vel cum licentia domini sui.

XXIV.

De clericis adeuntibus Imperatorem, hoc placet omnibus modis observare, quod de eis in sacris canonibus constitutum est.

XXV.

De officio prædicationis, si forte episcopus non fuerit in domo sua, aut infirmus est, aut alia aliqua causa exigente non valuerit, numquam tamen desit diebus Dominicis, aut festivitatibus, qui verbum Dei prædicet, juxta quod intelligere vulgus possit.

XXVI.

Ut presbyteris per monasteria puellarum opportuno tempore liceat Missarum solemnia celebrare, & iterum ad proprias ecclesias redire.

XXVII.

Capitular. lib. 5. cap. 80.

Presbyteri sub sigillo custodiant chrisma, & nulli sub prætextu medicinæ, vel maleficii, donare inde præsumant. Quod si fecerint, honore priventur.

XXVIII.

Ibid. cap. 84.

Presbyteri sine intermissione utantur orariis propter differentiam sacerdotii dignitatis.

XXIX.

Ibid. cap. 81. 86. XVI. Quæst. 7. Laïci presbyteros.

Ut laïci presbyteros non ejiciant de ecclesiis, neque constituant, sine consensu episcoporum suorum.

XXX.

Ibid. cap. 85.

Ut laïci omnino munera injusta non exigant a presbyteris propter commendationem ecclesiæ cuiquam presbytero.

XXXI.

Ibid. cap. 84.

Ut unusquisque episcopus in sua parochia diligenter presbyteros vel clericos inquirat unde sint : & si aliquem fugitivum invenerit, ad suum episcopum redire faciat.

XXXII.

Litaniæ autem Græco nomine appellantur, quæ Latine dicuntur rogationes. Inter litanias autem & exomologeses hoc differt, quod exomologeses pro sola peccatorum confessione agantur : litaniæ vero indicantur propter rogandum Deum, & impetrandum in aliquo misericordiam ejus. Sed nunc jam utrumque vocabulum sub una designatione habetur.

XXXIII.

Capitular. lib. 5. cap. 85.

Placuit nobis, ut litania major observanda sit a

cunctis Christianis diebus tribus, sicut legendo reperimus, & sicut sancti patres nostri instituerunt, non equitando, nec pretiosis vestibus indui, sed discalceari, cinere & cilicio indui, nisi infirmitas impedierit.

XXXIV.

Ibid. cap. 16. 3. Distinct. 76. Constituimus.

Constituimus ut quatuor tempora anni ab omnibus cum jejunio observentur, id est, in mense Martio hebdomada prima: & feria quarta & sexta & sabbato veniant omnes ad ecclesiam, hora nona cum litaniis ad Missarum solemnia. Similiter in mense Junio hebdomada secunda, feria quarta & sexta & sabbato jejunetur usque ad horam nonam, & a carne ab omnibus abstineatur. Similiter in mense Septembrio hebdomada tertia, & in mense Decembrio hebdomada, quæ fuerit plena ante vigiliam Natalis Domini, sicut est in Romana ecclesia traditum.

XXXV.

Ibid. cap. 37.

Concil. Gangrensi, can. 19.

Quod si quis indictum jejunium superbiendo contempserit, & observare cum ceteris Christianis noluerit, in Gangrensi concilio præcipitur ut anathematizetur, nisi emendare se studeat.

XXXVI.

Capitular. lib. 11. cap. 35.

Festos dies in anno celebrare sancimus. Hoc est, diem Dominicum Paschæ, cum omni honore & sobrietate venerari: simili modo totam hebdomadam illam observari decrevimus. Diem Ascensionis Domini pleniter celebrare. Item Pentecosten similiter ut in Pascha. In natali apostolorum Petri & Paului diem unum, Nativitatem sancti Joannis Baptistæ, Assumptionem sanctæ Mariæ, dedicationem sancti Michaëlis, natalem sancti Remigii, sancti Martini, sancti Andreæ. In Natali Domini dies quatuor, octavas Domini, Epiphaniam Domini, Purificationem sanctæ Mariæ. Et illas festivitates martyrum, vel confessorum observare decrevimus, quorum in unaquaque parochia sancta corpora requiescunt. Similiter etiam Dedicationem templi.

XXXVII.

Capitular. lib. 5. cap. 18.

Omnes dies Dominicos cum omni veneratione decrevimus observari, & a servili opere abstinere: & ut mercatus in eis minime sit, nec placitum, ubi aliquis ad mortem vel ad pœnam judicetur.

XXXVIII.

Ibid. cap. 19.

Admonemus atque præcipimus, ut decimas Deo omnino dari non negligatur, quas Deus ipse sibi dari constituit: quia timendum est, ut quisquis Deo debitum suum abstrahit, ne forte Deus per peccatum suum auferat ei necessaria sua.

XXXIX.

Ibid. cap. 40.

Reum confugientem ad ecclesiam nemo abstrahere audeat, nec inde donare ad pœnam vel mortem, ut honor Dei & sanctorum ejus conservetur: sed rectores ecclesiarum pacem & vitam ac membra ejus obtinere studeant: tamen legitime componat, quod inique fecit.

XL.

Ibid. cap. 41.

Præcipimus ut in ecclesiis, aut in domibus ecclesiarum, vel atriis, placita sæcularia minime fiant.

XLI.

Capitular. lib. 11. cap. 36. 42. XVI. Q. 1. Ecclesiæ antiquitus.

Ecclesiæ antiquitus constitutæ nec decimis, nec aliis possessionibus priventur, ita ut novis oratoriis tribuantur.

XLII.

Capitular lib. 5. cap. 92. cap. 1. de ecclesiis ædific.

Quicumque beneficium ecclesiasticum habent, ad tecta ecclesiæ restauranda, vel ipsas ecclesias emendandas, omnino adjuvent, & nonam & decimam reddant.

XLIII.

Ibid. cap. 93.

Nullus presbyter, ut nobis videtur, solus Missam cantare valet recte. Quomodo enim dicet, Dominus vobiscum, vel, Sursum corda admonebit habere, & alia multa his similia, cum alius nemo cum eo sit?

XLIV.

Ibid. cap. 94.

Oblationem quoque & pacem in ecclesia facere, jugiter admoneatur populus Christianus: quia ipsa oblatio sibi & suis magnum remedium est animarum, & in ipsa pace vera unanimitas, & concordia demonstratur.

XLV.

Ibid. cap. 95.

Symbolum, quod est signaculum fidei, & orationem Dominicam discere semper admoneant sacerdotes populum Christianum. Volumusque ut disciplinam condignam habeant qui hæc discere negligunt, sive in jejunio, sive in alia castigatione emendentur. Propterea dignum est, ut filios suos donent ad scholam, sive ad monasteria, sive foras presbyteris, ut fidem catholicam recte discant, & orationem Dominicam, ut domi alios edocere valeant. Et qui aliter non potuerit, vel in sua lingua hoc discat.

XLVI.

Ibid. cap. 96.

Magnum malum ebrietatis, unde omnia vitia pullulant, modis omnibus præcipimus cavere: & qui hoc vitare noluerit, excommunicandum eum esse decrevimus usque ad emendationem congruam.

XLVII.

Deinde præcipimus, ut unusquisque compater, vel proximi, spiritales filiolos suos catholice instruant.

XLVIII.

Capitular. lib. 6. cap. 97.

Canticum turpe atque luxuriosum circa ecclesias agere omnino contradicimus, quod & ubique vitandum est.

XLIX.

Omnibus igitur clericis feminas secum in domibus suis habere ultra licentiam canonum firmiter sit contradictum.

L.

Omnibus igitur episcopis, abbatibus, cunctoque clero omnino præcipimus vicedominos, præpositos, advocatos, sive defensores bonos habere; non malos, non crudeles, non cupidos, non perjuros, non falsitatem amantes, sed Deum timentes, & in omnibus justitiam diligentes. De judicibus autem, vel centenariis, atque tribunis, seu vicariis, dignum esse censemus, ut si mali fuerint, de ministerio suo abjiciantur.

LI.

37. De Consecr. Distinct. 1. Corpora sanctorum.

Deinceps vero corpora sanctorum de loco ad locum nullus præsumat transferre, sine consilio principis, vel episcoporum, & sanctæ synodi licentia.

LII.

13. XIII. Qu. 2. Nullus mortuus.

Nullus mortuus infra ecclesiam sepeliatur, nisi episcopi, aut abbates, aut digni presbyteri, vel fideles laïci.

LIII.

Capitular. lib. 5. cap. 98.

Ut episcopi incestuosos pariter investigare studeant omnino præcipimus. Et si pœnitere noluerint, de ecclesia expellantur, donec ad pœnitentiam revertantur.

LIV.

Ibid. cap. 99.

Contradicimus quoque, ut in quarta generatione nullus amplius conjugio copuletur: ubi autem post interdictum factum inventum fuerit, separetur.

LV.

Ibid. cap. 100. Hoc capitulum citat Fulbertus Carnot. in epist. 33. ex Concilio Leptinensi, sub Zacharia Papa, sub Principe Carolo magno.

Nullus igitur proprium filium vel filiam de fonte baptismatis suscipiat: nec filiolam, nec commatrem ducat uxorem; nec illam cujus filium, aut filiam ad confirmationem duxerit. Ubi autem factum fuerit, separentur.

Ibid. cap. III.

VI.

Si quis uxorem viduam duxerit, & postea cum filiastra sua fornicatus fuerit, seu duabus sororibus nupserit; aut si qua duobus fratribus nupserit, seu cum patre & filio, tales copulationes anathematizari & disjungi præcipimus, nec umquam amplius conjugio copulari, sed sub magna districtione fieri.

A Facta est autem hæc synodus in civitate Moguntia, in claustro basilicæ sancti Albani martyris, anno Domini DCCCXIII. & imperii domni Caroli Imperatoris anno XIII. Indictione VI. V. Idus Junii, ubi sederunt episcopi triginta, abbates vero viginti quinque.

ANNO CHRISTI 813.

CONCILIUM REMENSE II.

ANNO CHRISTI 813.

Caroli Magni Imperatoris jussu in Remorum metropoli a Wlfario ejus sedis archiepiscopo congregatum, anno Christi DCCCXIII.

Ex editione P. Jacobi Sirmondi, Societatis JESU.

TITULI CANONUM.

I. *Ut fidei rationem unusquisque discat, & operibus observet.*
II. *Quod orationem Dominicam ignorare Christiano non liceat.*
III. *Ut clerici omnes sui quisque gradus officium intelligant.*
IV. *De officio subdiaconi.*
V. *De officio diaconi.*
VI. *De Missarum solemnibus rite celebrandis.*
VII. *De baptismi sacramento.*
VIII. *De vita canonicorum.*
IX. *De regula monachorum.*
X. *De officio pastorum.*
XI. *De communi prælatorum subditorumque disciplina.*
XII. *De ratione pœnitentiæ.*
XIII. *De octo principalibus vitiis.*
XIV. *Ut episcopi divinæ lectioni incumbant.*
XV. *De prædicatione episcoporum.*
XVI. *Ut episcopi & presbyteri confitentium peccata recte dijudicent.*
XVII. *Ut episcopi & abbates ante se joca turpia fieri non permittant.*
XVIII. *Quod ministri Dei a comessationibus & vinolentiis abstinere debent.*
XIX. *Ut episcopi & judices judicia discernant.*
XX. *Ut presbyteri de minori titulo ad majorem non transeant.*
XXI. *Ut deponatur presbyter qui ecclesiam pretio acquisierit.*
XXII. *Cum sacerdotibus feminæ non habitent, nisi quas synodus Nicæna permittit.*
XXIII. *De vita & conversatione abbatum.*
XXIV. *De præpositis & vicedominis constituendis.*
XXV. *Ut monachi & canonici considerent qualiter Deo militare valeant.*
XXVI. *Ut monachi & canonici tabernas cibi potusque causa non ingrediantur.*
XXVII. *Ut in monasteriis plures æquo non suscipiantur.*
XXVIII. *De fugienda cupiditate & avaritia.*
XXIX. *Ut monachi ad placita non eant.*
XXX. *Ut clerici & monachi negotiis & secularibus se non implicent.*
XXXI. *Ut discretio servetur inter pœnitentes.*
XXXII. *Ut turpia lucra & usuras non exerceant.*
XXXIII. *Ut monasteriis puellarum necessaria suppeditentur a prælatis.*
XXXIV. *Ut viduæ sub potestate vivant episcopi.*
XXXV. *De iis quæ diebus Dominicis fieri non debent.*
XXXVI. *De iis qui malo ingenio res alienas acquirunt, & pro his precarias faciunt.*
XXXVII. *De iis qui res ecclesiæ in precariam per malum ingenium acquisierint.*
B XXXVIII. *De decimis.*
XXXIX. *Ne munera pro placitis exigantur.*
XL. *Ut pro domino Imperatore, & liberis ejus orationes augeantur.*
XLI. *Ne solidi per quadraginta denarios discurrant.*
XLII. *Ut pergentibus ad servitium regis mansio non negetur.*
XLIII. *Ut lites & jurgia terminum habeant.*
XLIV. *De falsis testibus coërcendis.*

PRÆFATIO.

Hic est ordo capitulorum breviter annotatus, quæ anno Dominicæ Incarnationis DCCCXIII. notata sunt in conventu metropolitanæ sedis Remensis C ecclesiæ a domino Carolo piissimo Cæsare, more priscorum Imperatorum congregato, ordinante Wlfario ejusdem sanctæ sedis Archiepiscopo, & ceteris quamplurimis patribus & fratribus in eodem conventu divina largiente clementia residentibus. Primo omnium mediante mense Maio, Deo inspirante, ab eisdem venerabilibus patribus institutum est secundum consuetudinem jejunium triduanum. Quatenus ipso miserante ea quæ ad laudem & gloriam sui sancti nominis, & ad mercedem præfati gloriosissimi principis nostri, seu correctionem totius Christianitatis imperii, in eo consideranda vel statuenda erant, eo cooperante, secundum suam magnam misericordiam D piissima voluntate ordinari mererentur.

CANONES.

I.

Capitulum primum est de fidei ratione, ut unusquisque juxta intellectum suæ capacitatis, Domino largiente, disceret & intelligeret, atque operibus pleniter observaret.

II.

Ut orationem, quam Dominus noster Jesus Christus discipulos suos orare docuit, verbis discerent, & sensu bene intelligerent: quia illam ignorare nulli Christiano licet.

E

III.

Ut quicumque ad gradus ecclesiasticos condigne ascendere voluerit, unusquisque intelligeret qualiter secundum possibilitatem intellectus sui in eo gradu, ubi constitutus est, Deo militare, & seipsum valeret custodire.

IV.

Ut ea quæ scripta sunt superius unusquisque secundum a Deo sibi collatum gradum operibus perficere valeret, residentibus cunctis lectæ sunt epistolæ Pauli, qualiter subdiaconi ministerium est eumdem Apostolorum legere, ut officium sibi commissum implere rectius potuisset.

ANNO CHRISTI 813

V.

Lectum est evangelium, ut diaconi etiam instruerentur, qualiter Christo, cujus funguntur officio, condigne valerent ministrare.

VI.

Missarum ibi discussa est ratio, ut presbyteri minus antea scientes intelligerent, qualiter Missarum solemnia deinceps dignius celebrare deberent.

VII.

Baptisterii & catechumenorum ventilata est ratio, ut sacerdotes plenius intelligerent, qualiter condignis ordinibus efficerent Christianum.

VIII.

Lecti sunt sancti canones, ut quisque canonicus legem vitamque suam minime ignoraret, quod omnimodis non expedit, sicut in decretali legitur Innocentii.

IX.

Lecta est regula sancti Benedicti, ut ad memoriam reduceretur abbatibus minus scientibus, si qui forte adfuerint, qualiter & se suos & secundum eamdem regulam custodire valerent atque gubernare.

X.

Lectæ sunt sententiæ libri pastoralis beati Gregorii, ut pastores ecclesiæ intelligerent, quomodo ipsi vivere, & qualiter sibi subjectos deberent admonere: quoniam, teste eodem beato Gregorio, aliter admonendi sunt prælati, atque aliter subditi.

XI.

Diversorum ibi sententiæ relatæ sunt patrum, ut audientes in omnibus quæ supra inserta leguntur, tam prælati quam subditi, in Dei laudibus roborati, de his quæ audierant, fructum boni operis contenderent reddere.

XII.

Omnibus his actis, ventilata est ratio pœnitentiæ, ut sacerdotes certius intelligerent, quomodo confessiones recipere, & pœnitentiam secundum canonicam institutionem pœnitentibus deberent indicare.

XIII.

Ventilata est ratio octo principalium vitiorum, ut unusquisque diversitatem illorum sciret, & ab illis Domino auxiliante se intelligeret custodire, & aliis prædicare.

XIV.

Ut episcopi diligentius operam dent, lectionique divinæ incumbant, id est, canonicis libris, & opusculis patrum, & verbum Dei omnibus prædicent.

XV.

Ut episcopi sermones & homilias sanctorum patrum, prout omnes intelligere possint, secundum proprietatem linguæ prædicare studeant.

XVI.

Ut episcopi & presbyteri examinent, qualiter confitentibus peccata dijudicent, & tempus pœnitentiæ constituant.

XVII.

Addit. 3. cap. 11. Ut episcopi & abbates ante se joca turpia facere non permittant, sed pauperes & indigentes secum ad mensam habeant, & lectio divina ibi personet, & sumant cibum cum benedictione in laude Domini, secundum Apostolum: *Sive manducatis, sive bibitis, omnia in laudem Dei facite.* (1. Cor. 10.)

XVIII.

Episcopi, & Dei ministri, non debent comessationibus & vinolentiis nimis incumbere, sed considerent sententiam Domini dicentis: *Attendite ne graventur corda vestra in crapula & ebrietate.* (Luc. 21.) Moderate enim cibum & necessarium potum sumant, ut juxta Apostolum sobrii sint, parati ad servitium Domini.

XIX.

Ut episcopi & judices judicia discernant: quia sunt quædam judicanda modo, quædam Dei judicio reservanda. Scriptum est enim: *Nolite ante tempus judicare, quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, & tunc laus erit unicuique a Deo.* Et illius memores sint: *In quo enim judicio judicaveritis, judicabitur de vobis.*

ANNO CHRISTI 813. Addit. 3 cap. 19. 1. Cor. 4. Math. 7.

XX.

Ut presbyteris de minore titulo ad majorem non liceat transmigrare.

XXI.

Ut quicumque presbyter per pretium gradum & ecclesiam acquisierit, deponatur.

XXII.

Ut a sacerdotibus omnis suspicio mulierum funditus eradicetur: cum quibus etiam nulla habitatio eis concedatur, præter illam quæ in Nicæna synodo permittitur, id est, matrem, aut sororem, vel eas tantum personas, a quibus omnes suspiciones effugiant.

XXIII.

Ut in victu, vel vestitu, vel conversatione abbatum, qui monachos habere cernuntur, Dei voluntas & domini Imperatoris impleatur.

XXIV.

Ut præpositi & vicedomini secundum regulas vel canones constituantur.

XXV.

Ut monachi & canonici pariter consilium habeant, qualiter Deo militare, animasque eorum melius valeant custodire: ne propter aliquam necessitatem occasionem quærant vagandi, & inter ipsos propter hoc locus tentandi detur diabolo.

XXVI.

Ut monachi & canonici tabernas ad edendum vel bibendum non ingrediantur, sicut in conciliis Laodicensi & Africano legitur esse interdictum. (Conc. Laod. cap. 24. Conc. Afr. can. 7.)

XXVII.

Ut in civitatibus, & monasteriis, non major numerus servientium Deo mittatur, quam possibilitas eis ministrandi fuerit.

XXVIII.

Ut cupiditatis & avaritiæ malum nullatenus sectetur, sicut Carthaginense interdicit concilium.

XXIX.

Ut monachi ad placita sæcularia nullatenus vadant. (Can. 6.)

XXX.

Ut nemo sacerdotum, vel monachorum, negotiis illicitis se implicet: quomodo scriptum est: *Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus.* (2. Tim. 2.)

XXXI.

Ut discretio servanda sit inter pœnitentes, qui publice & qui absconse pœnitere debent.

XXXII.

Ut turpia lucra & usuras minime exerceant, sicut ipsum habet concilium.

XXXIII.

De monasteriis puellarum considerandum est: & domini Imperatoris misericordia imploranda, ut victum & necessaria a sibi prælatis consequi possint sanctimoniales, & vita illarum & castitas secundum fragilitatem sexus diligenter.

XXXIV.

Ut viduæ non sint in deliciis, sed secundum Apostolum sub potestate episcopi vivant sicut decet.

XXXV.

Ut diebus Dominicis secundum Domini præceptum nulla opera servilia quilibet peficiat, nec ad pla-

Anno Christi 813.

cita conveniat, nec etiam donationes in publico facere præsumat, neque mercata exerceat.

XXXVI.

Ut quicumque per cupiditatem, & malum ingenium, aliorum res sibi acquisierint, & pro ipsis rebus ecclesiæ illis in precaria reddiderint, & in postmodum datoribus supplicuerit, pars ecclesiæ quod suum est habeat, & illi quæ sua sunt absque ullius contradictione recipiant. Post hæc vero, hi qui hoc malum perpetrati sunt, secundum modum culpæ pœnitentiam agant; & deinceps res aliorum cupide & procaciter recipere non præsumant, nisi tantum quod pro sola eleemosyna eas Deo dare voluerint; vel etiam ipsas, quas donant, in nomine suo & filiorum suorum, in precariam recipere voluerint.

XXXVII.

Ut si quilibet hominum res ecclesiæ per mendacia, vel mala ingenia, in precariam sibi acquirere & habere voluerit, & post factas precarias, eadem mendacia ad aures ejusdem rectoris ecclesiæ delata fuerint, ipsa ecclesia res suas, quæ ei mendaciter abstractæ fuerint, pleniter absque ullius contradictione omnimodis recipiat. Ille vero, qui res suas per eadem mendacia propter cupiditatem ipsius precariæ eidem ecclesiæ tradidit, simili modo in suam recipiat dominationem.

XXXVIII.

Ut decimæ pleniter dentur.

XXXIX.

Ut nullus homo munera pro placito requirat, aut accipere præsumat.

XL.

Ut pro domino Imperatore, suaque nobilissima prole, orationes & oblationes super has quæ hactenus pro ipsis Deo omnipotenti oblatæ sunt, augeantur: ut eos suis temporibus in præsenti sæculo cum omni felicitate custodiat, & in futuro cum sanctis angelis suis pia miseratione gaudentes efficiat.

Anno Christi 813

XLI.

Ut dominus Imperator secundum statutum bonæ memoriæ domini Pippini misericordiam faciat, ne solidi, qui in lege habentur, per quadraginta denarios discurrant: quoniam propter eos multa perjuria, multaque falsa testimonia reperiuntur.

Vide D. Le Blanc, Traité historique des Monnoyes de France, pag. 8. & 9.

XLII.

Ut in sua eleemosyna firmiter statuat, ne quilibet in suum pergentibus servitium ullatenus prohibere audeat mansionem, neque aliis quibus necessitas incumbit.

XLIII.

Ut ejus magnificum cuncto imperio ejus suis & futuris temporibus firmetur capitulum, sive ab anno XXX. a quo adhuc testes haberi possunt, seu etiam ab illo, a quo felicissimum regnum ejus sumpsit exordium; qualiter omnes lites & jurgia in sua misericordia terminum habere potuissent: quoniam pro talibus multa perjuria, multæque dissensiones oriuntur in populo.

XLIV.

Ut de falsis testibus ejus simili modo piissimum firmetur capitulum, qualiter & hoc quod ille Bononiæ statuit firmissimum habeatur: & adhuc quærantur, quatenus in sua piissima misericordia, si qua necessaria sunt, augeantur: ne propter eorum falsa testimonia iniquaque perjuria, tot damna, totque injustitiæ oriantur.

813.

CONCILIUM TURONENSE III.

Quod Caroli Magni Imperatoris jussu in Turonorum urbe celebratum est, anno Christi DCCCXIII.

TITULI CANONUM.

Ex editione P. Jacobi Sirmondi, & ejusdem Jesu.

I. *Ut omnes obedientes & fideles sint domino Imperatori, Deumque pro illo assidue orent.*

II. *Ut episcopi studiose legant evangelium & epistolas beati Pauli cum sanctorum patrum expositionibus.*

III. *Quod episcopi canones, & librum pastoralem sancti Gregorii ignorare non debeant.*

IV. *Ut episcopi gregem sibi commissum sacra prædicatione, vitaque sua exemplo doceant.*

V. *Ut episcopus parca mensa sit contentus, eique sacram lectionem adhibeat.*

VI. *Ut peregrini & pauperes convivæ sint episcoporum.*

VII. *Ut episcopi omnium generum illecebras, histriones, ac turpes jocos refugiant.*

VIII. *Ut episcopi a secularibus ludis, & venationibus abstineant.*

IX. *Presbyteri & diacones episcopi sui vestigia bonis moribus consectentur.*

X. *Episcopi pauperum curam habeant, & res ecclesiasticas caute dispensent.*

XI. *Ut liceat episcopis præsente clero thesaurum ecclesiæ pauperibus erogare.*

XII. *Ut presbyter ante XXX. annos non ordinetur; & ut in episcopio ante ordinationem probetur.*

XIII. *Inquirant episcopi, ne quis alterius parochiæ presbyter officium celebrare præsumat sine litteris commendatitiis.*

XIV. *De titulo minori ad majorem migrare presbytero non liceat.*

XV. *Ut presbyter, qui alterius ecclesiam pretio adeptus sit, deponatur: & ut nulli presbytero ecclesiam dare liceat sine consensu episcopi.*

XVI. *Ut decima singularum ecclesiarum a presbyteris consulto episcopo dispensentur.*

XVII. *De homiliis, quas habere debent episcopi.*

XVIII. *Ut episcopi baptismi sacramentum accurate tradant presbyteris.*

XIX. *Ut presbyteri Corpus Domini quibuslibet personis indiscrete non tribuant.*

XX. *Ut presbyteri sacrum chrisma extra conclave non relinquant.*

XXI. *Presbyteri tabernas, cibi potusque causa, non ingrediantur.*

XXII. *Ut episcopi decernant quis potissimum liber pœnitentialis sit sequendus.*

XXIII. *De vita canonicorum, qui in episcopiis conversantur.*

XXIV. *De canonicis, qui sub abbate vivunt in monasteriis.*

XXV. *De monasteriis monachorum regula sancti Benedicti.*

XXVI. *De monasteriis puellarum.*

XXVII. *Ut juvenes viduæ cito non velentur.*

XXVIII. *Ut virgines sacrum velamen ante XX. annos sine necessitate non accipiant.*

XXIX. *Clerici in claustris puellarum ne habitent, ca-*

ANNO CHRISTI 813.

rumque monasteria, nisi ad ecclesiastica officia non intrent: aliis hominibus omnis aditus precludatur.

XXX. *Abbatissæ sine episcopi licentia non exeant nisi cum ad imperatorem ire voluerint.*

XXXI. *Ne in monasteriis plures admittantur, quam facultas ferat.*

XXXII. *Ut omnes inter se pacem & concordiam habeant.*

XXXIII. *Quomodo comites & judices erga episcopos gerere se debeant, & episcopi erga illos.*

XXXIV. *Ut comites & judices viles personas ad testimonium non admittant.*

XXXV. *Nullus pro judicio munus exigat vel accipiat.*

XXXVI. *Ut unusquisque pauperes suos alere studeat.*

XXXVII. *Quod exceptis diebus Dominicis, & tempore Paschali, flexis genibus orandum sit.*

XXXVIII. *Quomodo fideles ad ecclesiam convenire, atque in ea conversari debeant.*

XXXIX. *Ut in ecclesiis, earumve atriis, placita non fiant.*

XL. *Ut mercata & placita die Dominico non fiant.*

XLI. *De criminosis, qui sacerdotali admonitione non corriguntur, sæculari pœnitentia coercendis.*

XLII. *Quod magicæ artes ad curandas hominum vel animalium infirmitates nihil conferant.*

XLIII. *De prohibenda jurandi consuetudine.*

XLIV. *De sublevandis pauperibus, qui a potentioribus opprimuntur.*

XLV. *Ut justa ubique sint pondera & mensura.*

XLVI. *Ut nona & decima solvantur ab iis qui debent: & ecclesiasticorum ac monasteriorum tecta restaurentur.*

XLVII. *De observandis jejuniis, quæ pro aliqua necessitate indicuntur.*

XLVIII. *De vitanda crapula & ebrietate.*

XLIX. *Ut domini subditos non vexent.*

L. *Ut laici homines ter saltem in anno communicent.*

LI. *De iis qui ob traditiones ecclesiæ a parentibus factas exheredati dicebantur.*

PRÆFATIO.

QUantum piissimi Imperatoris nostri excellens animus divinæ sapientiæ fulgore sit irradiatus ad gubernandum præsentium rerum statum, ipsius imperii sibi a Deo dati liquido testantur negotia: quæ quanta sint industria administrata, quantaque prudentia ordinata, qui sapiens ac intelligens est, facile perspicere potest: & eo præcipue, quod hic toto animo invigilat, investigando quæ ad pietatem & veram religionem pertinent, quorum fructus hominem in bono beatitudinis collocat. His igitur intentus, pios ac religiosos Dei sacerdotes, ecclesiæ gubernacula in regno sibi divina largitate collato tenentes, saluberrimis exhortationibus admonuit, ut operam darent & actibus eminerent: quibus & se bene operando, & sibi commissos verbis & exemplis instruendo regerent. Diffinitum itaque de locis & tempore, quando & ubi coadunari fuerit opus: & quod a tanto principe nobis injunctum est, ad statua loca convenimus. Siquidem urbe Turonis congregati episcopi, abbates, & venerabilis clerus, pro parvitate nostra, pauca quæ ad tantum opus pertinere animadvertimus, & quæ secundum canonicam regulam emendatione indigent, distincte per capitula annotavimus serenissimo Imperatori nostro ostendenda.

CANONES.

Primo omnium admonuimus generaliter cunctos, qui nostro conventui interfuere, ut obedientes sint domino excellentissimo Imperatori nostro; & fidem, quam ei promissam habent, inviolabiliter conservare studeant. Orationes quoque assiduas intente fundere pro ejus stabilitate ac incolumitate omnes se velle, secundum nostram admonitionem, unanimiter professi sunt; ut misericordia divina longiori ævo illius mansuetudinem conservare dignetur.

II.

Ut omnes episcopi studiose operam divinæ dent lectioni: sanctum evangelium, & epistolas beati Pauli Apostoli, non solum crebro lectitent, sed etiam quantum possint, memoriæ studeant commendare: sanctorumque patrum opuscula super eadem exposita devote frequentent. Similiter & de ceteris libris canonicis faciant.

III.

Nulli episcopo liceat canones, aut librum pastoralem a beato Gregorio Papa editum, si fieri potest, ignorare; in quibus se debet unusquisque, quasi in quodam speculo, assidue considerare.

IV.

Solicite studeat unusquisque episcopus gregem sibi commissum sacra prædicatione, quid agere, quidve vitare debeat, informare. Et ipse episcopus vita, habitu, forma & conversatione sancta, suis sit subjectis exemplum, ut juxta Dominicam vocem, videant opera ejus bona, & glorificent Patrem Deum, qui in cælis est. *Matth. 5.*

V.

Episcopum non oportere nimium profusis incumbere conviviis: sed parco & moderato contentus sit cibo, ne videatur Domini abuti sententia dicentis: *Attendite ne graventur corda vestra in crapula & ebrietate.* Et quandiu convivatur, potius sacra lectio ante mensam ejus recitetur, quam otiosa a susurronibus resonent verba. *Luc. 21.*

VI.

Peregrini & pauperes convivæ sint episcoporum: cum quibus non solum corporali, sed & spiritali reficiantur alimento.

VII.

Ab omnibus, quæcumque ad aurium & ad oculorum pertinent illecebras, unde vigor animi emolliri posse credatur, (quod de aliquibus generibus musicorum, aliisque nonnullis rebus sentiri potest) Dei sacerdotes abstinere debent: quia per aurium, oculorumque illecebras, vitiorum turba ad animam ingredi solet. Histrionum quoque turpium, & obscenorum insolentias jocorum, & ipsi animo effugere, ceterisque sacerdotibus effugienda prædicare debent. *Addit. 3 cap. 41.*

VIII.

Sacerdotibus non expedit, sæcularibus & turpibus quibuslibet interesse jocis: venationes quoque ferarum vel avium minime sectentur. *Ibid. cap. 40.*

IX.

Presbyteri quoque & diaconi in omnibus bonorum operum exhibitionibus sui episcopi vestigia sectentur; & in bonorum morum probitate, quæ episcopo sunt observanda, eadem & sibi observanda esse cognoscant. *Ibid. cap. 44.*

X.

Episcopi quidem maximam curam & solicitudinem circa pauperes habeant, & res ecclesiasticas ecclesiis collatas cauta circumspectione dispensent, quasi Dei ministri, non quasi turpis lucri sectatores: illisque ita utantur, non ut propriis, sed ut sibi ad dispensandum commissis. *Ibid. cap. 81.*

XI.

Licitum sit episcopis, præsentibus presbyteris & diaconis, de thesauro ecclesiæ, familiæ & pauperibus ejus *Ibid. cap. 44.*

ANNO CHRISTI 813.

ejus ecclesiæ, secundum canonicam institutionem, juxta quod indiguerint, erogare.

XII.

Ibid. cap. 48. Presbyterum ordinari non debere ante legitimum tempus, hoc est, ante trigesimum ætatis annum: sed priusquam ad consecrationem presbyteratus accedat, maneat in episcopio discendi gratia officium suum tamdiu, donec possint & mores & actus ejus animadverti: & tunc, si dignus fuerit, ad sacerdotium promoveatur.

XIII.

Ibid. cap. 49. Ut unusquisque episcoporum parochiam suam diligenter perscrutari nitatur: ne aliquis presbyter ab alterius parochia in suam commigrans, officium celebrare præsumat sine litteris commendatitiis, sicut olim multis in locis actum esse repertum est.

XIV.

Ibid. cap. 50. De titulo minori ad majorem migrare nulli presbytero licitum sit: sed in eo permaneat, ad quem ordinatus est. Quod si inventus fuerit contra statuta id facere, eadem feriatur sententia, qua episcopus, si de minore ad majorem transmigraverit sedem.

XV.

Quicumque presbyter per pretium ecclesiam fuerit adeptus quolibet expulso, omnimodis deponatur: quoniam & ille contra ecclesiasticæ regulæ disciplinam agere dignoscitur, qui alium presbyterum legitime ad ecclesiam ordinatum per pecuniam expulerit, eamque sibi taliter vindicaverit. Quod vitium late diffusum summo studio emendandum est. Itemque interdicendum videtur clericis, sive laïcis, ne quis cuilibet presbytero præsumat dare ecclesiam sine licentia & consensu episcopi sui.

XVI.

Addit. 3. cap. 5. Ut decimæ quæ singulis dabuntur ecclesiis, per consulta episcoporum a presbyteris ad usum ecclesiæ & pauperum summa diligentia dispensentur.

XVII.

Visum est unanimitati nostræ, ut quilibet episcopus habeat homilias continentes necessarias admonitiones, quibus subjecti erudiantur: id est, de fide catholica, prout capere possint, de perpetua retributione bonorum, & æterna damnatione malorum: de resurrectione quoque futura, & ultimo judicio, & quibus operibus possit promereri beata vita, quibusve excludi. Et ut easdem homilias quisque aperte transferre studeat in rusticam Romanam linguam, aut Theotiscam, quo facilius cuncti possint intelligere quæ dicuntur.

XVIII.

Episcoporum sit magna solicitudo, presbyteris suis tradere baptismi sacramentum, & quid in eodem renuntiandum, quidve credendum sit. Renuntiatur ergo diabolo, & omnibus operibus ejus, & omnibus pompis ejus. Opera ejus intelliguntur & sunt homicidia, fornicationes, adulteria, ebrietates, & multa alia his similia: quæ nimirum diabolico instinctu prius cogitatione mentis concipiuntur, quam opere perpetrentur. Pompæ vero ejusdem sunt superbia, jactantia, elatio, vana gloria, fastus, & alia quamplurima, quæ ex his oriri videntur.

XIX.

Presbyteri omnino admonendi sunt, ut cum sacra Missarum solemnia peregerint, atque communicaverint, pueris aut aliis quibuslibet personis adstantibus corpus Domini indiscrete non tribuant. Qui si forte majoribus peccatis fuerint irretiti, magis sibi damnationem quam remedium comparant, juxta sententiam

1. Cor 11. Apostoli dicentis: *Quicumque manducaverit panem, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis & sanguinis Domini. Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat.*

XX.

Item presbyteris injungendum est, ne sacrum chrisma foras conclave dimittant, ubi a quolibet attingi possit. Nam criminosos eodem chrismate unctos aut potatos, nequaquam ullo examine deprehendi posse a multis putatur.

XXI.

Servandum presbyteris firmiter statuimus, ne tabernas ingrediantur comedendi bibendive causa. Quod si, post hæc statuta, facere præsumpserint, canonica decernimus sententia feriendos.

XXII.

Episcopis & presbyteris diligenti cautela pertractandum est, qualiter hominibus sua sibi delicta confitentibus tempus abstinendi adscribant, ut juxta modum peccati pœnitentibus abstinentia indicatur: quoniam varie ab aliquibus sacerdotibus & indiscrete hæc judicia proferuntur. Ideo necessarium videbatur nobis, cum omnes episcopi ad sacrum palatium congregati fuerint, ab eis edoceri, cujus antiquorum liber pœnitentialis potissimum sit sequendus.

XXIII.

Canonici & clerici civitatum, qui in episcopiis conversantur, consideravimus ut in claustris habitantes simul omnes in uno dormitorio dormiant, simulque in uno reficiantur refectorio: quo facilius possint ad horas canonicas celebrandas occurrere, ac de vita & conversatione sua admoneri & doceri: victum & vestimentum juxta facultatem episcopi accipiant, ne paupertatis occasione compulsi per diversa vagari, ac turpibus se implicare negotiis cogantur: dimissoque ecclesiastico officio incipiant indisciplinate vivere, & propriis deservire voluptatibus.

XXIV.

Simili modo & abbates monasteriorum, in quibus canonica vita antiquitus fuit, vel nunc videtur esse, solicite suis provideant canonicis, ut habeant claustra & dormitoria, in quibus simul dormiant, simulque reficiantur, horas canonicas custodiant, victum & vestimenta juxta quod poterit abbas habeant, quo facilius ad Dei servitium possint constringi: sintque abbates sibi subditis bene vivendo duces & prævii, viamque demonstrent, qua recte gradiendo ad meliorem vitam pervenire valeant.

XXV.

Monasteria monachorum, in quibus olim regula beati Benedicti patris conservabatur, sed nunc forte qualicumque negligentia subrepente remissius ac dissolutius custoditur, vel certe penitus abolita negligitur; bonum videtur ut ad pristinum revertantur statum: & abbates eorumdem in eodem habitu & vita, qua ipsa regula præcipit eos incedere, vivere studeant: quoniam aliqua sunt monasteria, in quibus jam pauci sunt monachi, qui prædicti patris regulam suis abbatibus promissam habeant: quippe cum ipsi abbates magis canonice, quam monachice, inter suos conversari videntur.

XXVI.

Porro in monasteriis puellarum multa inveniri possunt, quæ emendatione indigent. Nam quædam abbatissarum negligentius, quam oporteat, vivere dicuntur, & ob hoc earum vita & conversatio a multis diffamatur: sed & talium actus subditam familiam imitari velle credendum est. Victus etiam ac vestimenta, aliaque nonnulla necessaria, quæ jure ab abbatissis præparari debuerant, abstracta sibi eadem conqueritur familia.

ANNO CHRISTI 813.

XXVII.

Addit. 3. cap. 31. 1. Tim. 5. Ut juvenes viduæ cito nequaquam velentur, usque dum probetur illarum religio, & bona ab eis nota sit conversatio: ne forte de eisdem dici possit ab Apostolo: *Quæ autem in deliciis sunt, viventes mortuæ sunt.*

XXVIII.

Virginibus quoque sacrum velamen accipiendum decreta patrum interdicunt ante viginti quinque annos: nisi forte aliqua cogente necessitate, pro qua licitum est hæc statua mutare: ut in canonibus, si requiratur, inveniri poterit.

XXIX.

Presbyteris, diaconibus, ceterisque clericis, infra claustra monasteriorum puellarum non sit concessum habitare. Neque enim intrent monasteria, nisi tempore quo Missarum solemnia celebranda sunt, vel alia quælibet ecclesiastica officia peragenda: quibus peractis, statim egrediantur, ne ibi postea aliquam moram faciant. Similiter & aliis hominibus, eadem monasteria importune frequentare cupientibus, omnis aditus præcludatur.

XXX.

Abbatissæ absque sui episcopi licentia foras egredi non habent potestatem, nisi cum ad piissimum Imperatorem nostrum proficisci voluerint: sed tantum in suis permaneant monasteriis, ibique & seipsas custodire, sibique commissas servare, quanta poterunt vigilantia, decertent.

XXXI.

Ut in monasteriis canonicorum, monachorum, seu puellarum, major hominum numerus non admittatur, quam facultas monasterii possit sufferre.

XXXII.

Omnes homines & maxime Christiani, studeant inter se pacem, unanimitatem & concordiam habere; odium vero & discordiam longe a se propellere: neque pro terreno & caduco quæstu, quis invidiæ stimulis agitatus felicitati fratris invideat; sed potius bona quæ sibi optat, eadem & proximis æqualiter cupiat.

XXXIII.

Addit. 3. cap. 14. Comitibus, judicibus, reliquoque populo expedit, ut suis sint episcopis consentientes & obedientes propter Dei amorem, suique gradus honorem: & semper ab eis utile quærant consilium: illorumque salubria non spernant monita, sed intenta cordis aure audiant. Similiter vero & episcopi prædictas personas humiliter suscipiant, honorificeque erga eos in omnibus agant: & sic sese mutuis studeant sublevare consolationibus.

XXXIV.

Ibid. cap. 16. Summopere admonendi sunt comites & judices, ne viles & indignas personas coram se permittant ad testimonium accedere: quoniam multi sunt, qui pejerare pro nihilo ducunt: in tantum ut pro unius diei satietate, aut pro quolibet parvo pretio, ad juramentum conduci possint, animasque suas perjurio perdere minime formident. Quamobrem tales nequaquam ad quodlibet testimonium admittendi sunt. Et hoc notandum, quod non solum illi qui pejerant, sed etiam qui perjuriis consentiunt, simili plectendi sunt damnatione.

XXXV.

Ibid. cap. 17. Nullus Christianus pro quolibet placito, vel judicio, a qualibet persona munera exigere, aut accipere debet: quoniam id divina scriptura multis in locis magna interdicit auctoritate, teste scriptura quæ ait:
Exod. 23. *Munera excæcant oculos sapientum, & subvertunt verba justorum.*

XXXVI.

Omnibus communiter intimetur, ut unusquisque omni tempore suam familiam, & ad se pertinentes inopes alere ac vegetare studeat: quoniam impium est, & Deo odibile, eos qui divitiis affluunt, nimiisque opibus abundant, non adjuvare miseros & indigentes.

XXXVII.

Sciendum est, quod exceptis diebus Dominicis, & illis solemnitatibus, quibus & universalis ecclesia, ob recordationem Dominicæ Resurrectionis solet stando orare, fixis in terra genibus suppliciter Dei clementiam nobis profuturam, nostrorumque criminum indulgentiam deposcendum est: cujus rei in evangelio ipse Dominus nobis dedit exemplum. Sed & Stephanum martyrem, & Apostolum Paulum eadem fecisse *Luc. 22.*
liber Actuum Apostolorum testis est. Ex quibus intelligi datur, oportere Christianum humiliter ad terram prosterni, ne forte illi dicatur: *Quid superbis, terra & cinis?* *Act. 7. & 20. Eccli. 10.*

XXXVIII.

Sacerdotes debent fideles admonere, ut quando ad ecclesiam conveniunt, sine strepitu ac tumultu eam ingrediantur: in qua etiam quamdiu orationis causa morantur, nequaquam inanes inter se proferant confabulationes. Sed & tempore quo Missarum solemnia celebrantur, non solum ab otiosis & inutilibus verbis, verum etiam & a perniciosis cogitationibus funditus abstinendum est.

XXXIX.

Addit. 3 cap. 19. Placita quidem sæcularia in ecclesiis, vel in atriis ecclesiarum, a Comitibus, vicariisque, usque modo multis in locis habita ne ultra fiant interdicendum est, cum auctoritate Domini, qui expulsis de templo negotiatoribus asseruit debere domum Dei domum esse orationis. *Matth. c. 21.*

XL.

Itemque interdicatur ne mercata & placita usquam fiant die Dominica, qua oportet omnes Christianos a servili opere in laude Dei & gratiarum actione usque ad vesperam perseverare.

XLI.

Capitular. lib. 6. cap. 43. Incestuosi, parricidæ, homicidæ multi apud nos, heu proh dolor! reperiuntur: sed aliqui ex illis sacerdotum nolunt admonitionibus aurem accommodare, volentes in pristinis perdurare criminibus: quos oportet per sæcularis potentiæ disciplinam, a tam prava consuetudine coërceri, qui per salutifera sacerdotum monita noluerunt revocari. Quorum aliquos jam excommunicavimus. Sed illi hoc parvipendentes in eisdem perdurarunt criminibus. Quamobrem vestra decernat mansuetudo, quid de talibus deinceps agendum sit.

XLII.

Addit. 3. cap. 60. Admoneant sacerdotes fideles populos, ut noverint, magicas artes, incantationesque, quibuslibet infirmitatibus hominum nihil posse remedii conferre: non animalibus languentibus, claudicantibusve, vel etiam moribundis quidquam mederi: non ligaturas ossium, vel herbarum cuiquam mortalium adhibitas prodesse: sed hæc esse laqueos & insidias antiqui hostis, quibus ille perfidus genus humanum decipere nititur.

XLIII.

Ibid. cap. 61. Omnes homines admonemus, ne per singula verba, quasi ad confirmationem suæ assertionis, nomen Domini in vanum assumant. Quod ipse Dominus interdicit faciendum, ubi ait: *Ne assumas nomen Dei tui in vanum.* In vanum etenim nomen Dei assumitur, quando aliquis ad singula verba, quibus vult ut sibi ab alio credatur, Deum omnipotentem testem rei *Exod. 20.*

ANNO CHRISTI 813.

de qua ait, invocat, cumque sibi ita esse adjutorem, sicut ea vera sunt quæ loquitur. Nam & ipse Dominus in evangelio hoc modo prohibens omne genus juramenti, *Nolite*, inquit, *omnino jurare, neque per cælum, neque per terram, neque per caput tuum*, &c.

Matth. 5.

XLIV.

Propter diversas occasiones res pauperum multis in locis valde attenuatæ sunt: eorum scilicet dicimus, qui liberi esse noscuntur, & sub potestate potentiorum sunt constituti: quorum si negotia & causas clementia piissimi principis nostri diligenter investigari jusserit, reperientur quamplurimi diversis occasionibus ad ultimam paupertatem jam redigi.

XLV.

Prov. 11.

Quod mensuræ & pondera justa ubique habenda sint, testis est Salomon, qui dicit quod statera dolosa abominatio sit apud Deum, & pondus æquum voluntas ejus: Et Dominus in evangelio: *In qua mensura*, inquit, *mensi fueritis, remetietur vobis*. Quod licet de mutua ibi dictum indulgentia intelligi possit, tamen non absurde & de hac re dictum accipi valet.

Matth. 7.

XLVI.

Nonas ac decimas, quas qui res ecclesiasticas tenent, solvere rectoribus ecclesiarum ordinati sunt ad luminaria & stipendia clericorum, multis in locis abstractas esse vidimus. Quod sæpe jam missis vestris in publicis indicavimus placitis. Sed inde hactenus aut parvum, aut nullum consecuti sumus effectum. Similiter & de restauratione tectorum nobis necessitas incumbit indicare: quia non tantum domus monasteriorum, sed & ipsæ ecclesiæ, propter tectorum inopiam, ruinas minantur.

XLVII.

Jejunia quando generaliter pro aliqua necessitate indicuntur, diligenter ab omnibus custodienda sunt & observanda. Nec se aliquis improbitate gulæ patiatur corrumpi, ut de communi consortio sequestratus, effectum jejunii, quem cum ceteris abstinendo consequi debuit, ingluvie ventris victus turpiter amittat.

XLVIII.

Luc. 21.

Ebrietatem & crapulam fideles sectari non debere Dominus in evangelio auctor est: qui suis auditoribus ita præcipiens, *Attendite*, inquit, *ne graventur corda vestra in crapula & ebrietate*: quæ vitia modo apud homines nullius momenti esse putantur. Sed quanta mala de illis generari soleant, facile non possunt comprehendi. Generantur enim de illis quique noxiores corporum morbi, ut physici testantur. Ad statum quoque mentis evertendum quantum noceat ebrietas, non facile deprehendi poterit; quippe cum pæne omnium malorum, quæ ab hominibus raptim perpetrantur, causa sit & origo ebrietas.

XLIX.

Capitular. lib. 11. cap. 44.

Admonendi sunt domini subditorum, ut circa suos pie & misericorditer agant: nec eos qualibet injusta occasione condemnent, nec vi opprimant, nec illorum substantiolas injuste tollant: nec ipsa debita, quæ a subditis reddenda sunt, impie ac crudeliter exigantur.

L.

Ibid. cap. 45.

Ut si non frequentius, vel ter laïci homines in anno communicent; nisi forte quis majoribus quibuslibet criminibus impediatur.

LI.

Diligenter tractare & inquirere pariter cœpimus in conventu nostro, sicut pia serenissimi principis nostri nobis injunxit admonitio, de illis hominibus, qui exheredati esse dicuntur: si aliquis esset, qui nostris temporibus voluisset dicere, se a quolibet nostrum illis privari rebus, quas pater ejus, aut mater, aut frater vel aliquis propinquorum ad ecclesias Dei dedisset, & in ejus nomine iterum precaria a rectoribus ecclesiarum acciperetur. Sed in eodem conventu nostro neminem reperimus, qui de hac re adversus nos conqueri voluisset. Nam pæne nullus est, qui res suas ad ecclesias donet, nisi de rebus ecclesiasticis, aut tantum quantum donavit, aut duplum aut triplum usufructuario accipiat; & quibus ille tunc, vel quantis filiis aut propinquis, a rectoribus impetraverit, post discessum ejus eadem conditione, qua ille tenebat, posteri ejus sibi vindicent. Hic usus & hæc ratio apud nos usque modo de talibus tenebatur. Nam & nobis visum est, prædictis heredibus hanc dare optionem, ut si voluissent traditiones parentum suorum consequi, de qua illi jam erant per legem exclusi, rectoribus ecclesiarum se commendarent, & hereditatem illam in beneficium, unde se adjuvare ac sustentare possent, acciperent.

Hæc nos in conventu nostro ita ventilavimus: sed quomodo deinceps piissimo principi nostro de his agendum placebit, nos fideles ejus famuli libenti animo ad nutum & voluntatem ejus parati sumus.

813.

CONCILIUM CABILONENSE II.

Caroli Magni Imperatoris jussu ab episcopis provinciæ Lugdunensis in Cabilonensi urbe celebratum, anno Christi DCCCXIII.

TITULI CANONUM.

ANNO CHRISTI 813

XVIII. *Ne episcopi & comites wadios ab incestuosis & aliis accipiant.* A

XIX. *Ut episcopi & abbates decimas ecclesiis a colonis suis dari non prohibeant.*

XX. *De pace & concordia inter episcopos & comites.*

XXI. *Ut comites & judices recta judicia judicent.*

XXII. *De abbatibus & monachis, ut secundum regulam vivant.*

XXIII. *Ut clericorum ordinationes statutis temporibus fiant.*

XXIV. *De compositione interfecti clerici & monachi.*

XXV. *Ut publica pœnitentia mos antiquus renovetur.*

XXVI. *Ut ecclesia inter heredes non dividantur.*

XXVII. *Quod confirmatio iterari non debeat.* B

XXVIII. *Ut matrimonia in iis tantum gradibus jungantur, quos canones præscribunt.*

XXIX. *Quod in nuptiis uxoris quoque parentela observanda sit.*

XXX. *Ut conjugia servorum non dirimantur, etiamsi diversos dominos habeant.*

XXXI. *De feminis quæ filios suos fraudulenter ad confirmandum tenent.*

XXXII. *De his qui pleniter peccata non confitentur.*

XXXIII. *Quod Deo & sacerdoti confitenda sint peccata.*

XXXIV. *Quod personarum acceptio in pœnitentiæ judicio cavenda sit.*

XXXV. *Quod multi in pœnitentia deliciis indulgeant.* C

XXXVI. *De his qui ex industria peccant.*

XXXVII. *Quæ potissimum concilia canonum sint sacerdotibus legenda & prædicanda.*

XXXVIII. *Quod pœnitentia secundum antiquos canones imponi debeat, repudiatis libellis pœnitentialibus.*

XXXIX. *Ut in omnibus Missis fiat commemoratio defunctorum.*

XL. *Ut presbyteri degradati pœnitentiam agant in monasteriis.*

XLI. *Ut presbyteri alterius parochiæ sine litteris commendatitiis non recipiantur.*

XLII. *Quod ecclesiæ presbyteris sine consensu episcopi dari vel auferri non debeant.* D

XLIII. *De irritandis ordinationibus, quas faciunt Scoti, qui se episcopos dicunt.*

XLIV. *Ut presbyteri sine episcopi sui licentia non peregrinentur: & ut cancellarii publici non fiant.*

XLV. *De peregrinatione ad loca sancta, & de quorumdam abusu.*

XLVI. *De discretione adhibenda in perceptione Eucharistiæ.*

XLVII. *Quod in Cœna Domini Eucharistia fidelibus percipienda sit.*

XLVIII. *Quod infirmi oleo benedicto perungendi sint.*

XLIX. *De locis in quibus Missa celebranda sunt.*

L. *De observatione diei Dominicæ.*

LI. *Quod prælati ecclesiæ clementer erga subditos agere debeant.* E

LII. *Quales in monasteriis abbatissæ præfici debeant.*

LIII. *Instructio pro sanctimonialibus quæ se canonicas vacant.*

LIV. *Quæ curare debeat abbatissa erga sanctimoniales sibi commissas.*

LV. *Abbatissa cum viris horis incompetentibus non loquatur.*

LVI. *A vespera usque ad primam nulla sanctimonialium cum viris colloquatur.*

LVII. *Abbatissa sine licentia episcopi non exeat: & cum foras pergit, quid curare debeat.*

LVIII. *Abbatissa monasterio necessaria provideat.*

ANNO CHRISTI 813.

LIX. *Sanctimoniales in monasterio quid observare debeant.*

LX. *Presbyteri in monasteriis puellarum, nisi ad ecclesiastica officia non immorentur.*

LXI. *Ut sanctimoniales cum viris, nisi in auditorio, non comedant, nec colloquantur.*

LXII. *Sanctimoniales, nisi abbatissa mittente, non exeant; & negotia sua ad mediam portam monasterii exerceant.*

LXIII. *Nullus laicus claustra illarum, nisi ad operandum, ingrediatur.*

LXIV. *Portaria qualis eligi debeat.*

LXV. *Ut abbatissa episcopo in omnibus obediat.*

LXVI. *Ut ab omnibus assidue orationes fiant pro domino Imperatore.*

PRÆFATIO.

AUxiliante Domino nostro Jesu Christo, & imperante serenissimo atque inclyto Augusto Carolo, convenimus episcopi & abbates totius Galliæ Lugdunensis in urbem Cabilonensem; & de quibusdam rebus, in quibus nobis emendatio necessaria videbatur, quædam capitula, quæ subter inserta sunt, eidem domino Imperatori præsentanda, & ad ejus sacratissimum judicium referenda annotavimus, quatenus ejus prudente examine ea quæ rationabiliter decrevimus confirmentur; sicubi minus aliquid egimus, illius sapientia suppleatur.

CANONES.

I.

Decrevimus juxta sanctorum canonum constitutionem, & ceterarum sanctarum scripturarum doctrinam, ut episcopi assidui sint in lectione, & scrutentur mysteria verborum Dei; quibus in ecclesia doctrinæ fulgore splendeant, & verborum Dei alimentis animas sibi subditas satiare non cessent, & cum David quotidie Domino dicant: *Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua.* Psalm. 118. Ita videlicet, ut illas scripturas notissimas habeant, quæ canonicæ appellantur, & earum sensum per patrum tractatus inquirant. Canones quoque intelligant, & librum beati Gregorii Papæ de cura pastorali: & secundum formam ibidem constitutam & vivant & prædicent.

II.

Ut ea quæ legendo perscrutantur opere compleant, juxta illud: *Cœpit Jesus facere & docere.* Act. 1. Et illud: *Et memoria tenentibus mandata ejus, ut faciant ea.* Psalm. 110. Et illud: *Beati qui scrutantur testimonia ejus, in toto corde exquirunt ea.* Psalm. 118. *Non enim qui operantur iniquitatem, in viis ejus ambulaverunt.* Et quia *non auditores legis, sed factores ejus justificabuntur.* Rom. 2. Et, *regnum Dei non est in sermone, sed in opere.* 1. Cor. 4. Et sint subditis norma vivendi: ita videlicet ut & verbis & exemplis populo ad æternam patriam pergenti ducatum præbeant: ut vita eorum & doctrina nequaquam discordent; sed quæ dicunt faciant, & quæ faciunt docere studeant. Et prædicatione assidua plebem admoneant, & falce justitiæ a credentium mentibus vitiorum spinas eradicent, & verbi Dei semine agros mentis eorum ad fœcunditatem perducant.

III.

Oportet etiam, ut sicut dominus Imperator Carolus, vir singularis mansuetudinis, fortitudinis, prudentiæ, justitiæ, & temperantiæ præcepit, scholas constituant, in quibus & litteras solertia disciplinæ, & sacræ scripturæ documenta discantur; & tales ibi erudiantur, quibus merito dicatur a Domino: *Vos estis sal terræ:* Matth. 5. & qui condimentum plebibus esse valeant,

ANNO CHRISTI 813.

& quorum doctrina non solum diversis hæresibus, verum etiam antichristi monitis, & ipsi antichristo resistatur: ut merito de illis in laude ecclesiæ dicatur: *Mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.* (Cant. 4.)

IV.

Opportunum ducimus, ut humilitatem atque religionem & in vultu, & in opere, & in habitu, & in sermone demonstrent: ut bene agentes & habitu & vultu demulceant; male agentibus vero ipso suo visu terribiles sint. Juxta illud quod in tabernaculo (3. Reg. 7.) Dei boum & leonum effigies expressæ fuisse memorantur: & Dominus in evangelio, & astutiam serpentis, & simplicitatem columbæ habendam percenset. (Matth. 10.)

V.

Ut juxta apostoli vocem sacerdotes irreprehensibiles sint, & moribus ornati: & nequaquam turpibus lucris deserviant, juxta illud quod ait scriptura: *Nemo militans Deo impliciat se negotiis sæcularibus, ut ei placeat cui se probavit.* Et a turpibus lucris & usuris non solum ipsi abstineant, verum etiam plebes sibi subditas abstinere instituant. (Capitular. lib. 11. cap. 27.) (2. Tim. 2.)

VI.

Imputatur quibusdam fratribus, eo quod avaritiæ causa hominibus persuadeant, ut abrenuntiantes sæculo res suas ecclesiæ conferant: quod penitus ab omnium mentibus eradicandum est. Animarum quippe salutem inquirere sacerdos, non lucra terrena, debet: quoniam fideles ad res suas dandas non sunt cogendi, neque circumveniendi. Oblatio namque spontanea esse debet, juxta illud quod ait scriptura: *Voluntarie sacrificabo tibi.* Et illud: *Omnis populus mente devota obtulerunt donaria Domino.* Ecclesia vero sancta non solum fideles spoliare non debet; quin potius inopibus opem ferre: ut debiles, pauperes, viduæ, orphani, & ceteri necessitatem patientes, a sancta ecclesia, ut puta a pia matre & omnium gubernatrice, subsidium accipiant: quia res ecclesiæ, quibus episcopi, non ut propriis, sed ut commendatitiis uti debent, pretia sunt peccatorum, patrimonia pauperum, stipendia fratrum in communi viventium. (Psalm. 53.) (Exod. 35.)

VII.

Constituit sane sacer iste conventus, ut episcopi, sive abbates, qui non in fructum animarum, sed in avaritiam, & turpe lucrum inhiantes, quoslibet homines illectos circumveniendo totonderunt; & res eorum tali persuasione non solum acceperunt, sed potius subripuerunt; pœnitentiæ canonicæ, sive regulari, ut puta turpis lucri sectatores, subjaceant. Hi vero, qui vanis promissionibus illecti, vel quibuslibet machinationibus persuasi, mentis inopes effecti, rerum suarum domini esse nescientes, comam deposuerint, in eo quod cœperunt perseverare cogantur. Res namque, quæ ab illectis & negligentibus datæ, ab avaris & cupidis non solum acceptæ, sed raptæ noscuntur, heredibus reddantur, qui dementia parentum, & avaritia incentorum, exheredati esse noscuntur. Si vero nescientibus episcopis aut abbatibus, ministri eorum, quilibet videlicet in clero, hoc fecisse convincuntur, episcopi & abbates desidia, illi vero rapacitate & avaritia judicentur. Hoc vero, quod quisque Deo juste & rationabiliter de rebus suis offert, firmiter ecclesia tenere debet. (47. XVI Qu. 7. Constitu... 5. XX Quæst. 3. Constitu...)

VIII.

Oportet etiam, ut si quando sacerdotes fruges, vel quoidam reditus terræ, congregant & prostalant; non ideo hoc faciant, ut carius vendant & thesauros congregent, sed ut pauperibus tempore necessitatis subveniant.

IX.

Ab omnibus oculorum auriumque illecebris sacerdotes abstinere debent: & canum, accipitrum, falconum, vel ceterarum hujusmodi rerum curam parvipendere: & histrionum, sive scurronum, & turpium seu obscenorum jocorum insolentiam, non solum ipsi respuant, verum etiam fidelibus respuenda percenseant.

X.

Ut sobrietatem sacerdotes teneant, & hanc habendam fidelibus prædicent: quia non potest libere sobrietatem prædicare, qui se mero usque ad alienationem mentis ingurgitat. Hoc & de comessationibus, & de ceteris pestibus ad gastrimargiam pertinentibus servandum est.

XI.

Ut episcopus ad forum, neque ubi publice negotia judiciaria exercentur, non pergat suæ causæ suffragaturus; nisi forte, ut aut pauperibus oppressis succurrat, aut viduis & orphanis tuitionem conferat, aut de verbo Dei judices admoneat, ut juxta Domini præceptum justa judicent judicia. Hoc & de abbatibus, & de presbyteris, & diaconibus, & maxime monachis observandum est. Si vero eorum qui in clero sunt propria causa agenda est, cum licentia episcopi & advocato pergat, & suæ causæ cum justitia suffragetur.

XII.

Ut neque presbyteri, neque diaconi, neque monachi, villici fiant.

XIII.

Dictum est interea de quibusdam fratribus, quod eos quos ordinaturi sunt jurare cogant, quod digni sint, & contra canones non sint facturi, & obedientes sint episcopo qui eos ordinat, & ecclesiæ in qua ordinantur. Quod juramentum, quia periculosum est, omnes una inhibendum statuimus.

XIV.

Cavendum sane est, ne cum episcopi parochias suas peragrant, quamdam non solum erga subditos, sed erga socios tyrannidem exerceant: nec (quod absit) cum caritate, sed quadam judiciaria invectione stipendia ab eis exigant. Observandum etiam modis omnibus est, ut si quando eis peragrandæ parochiæ necessitas incumbit, in confirmandis hominibus, in inquirendis rebus emendatione dignis, in prædicatione verbi Dei, in lucris animarum potius, quam in deprædandis & spoliandis hominibus, & scandalizandis fratribus, operam dent. Et si quando eis ad peragendum ministerium suum, a fratribus, aut a subditis aliquid accipiendum est, hoc summopere observare debent, ne quem scandalizent aut gravent. Tanta ergo in hac re discretio tenenda est, ut & verbi Dei prædicator sumptus, ubi proprii desunt, a fratribus accipiat, & iidem fratres illius potentia non graventur: exemplo Apostoli Pauli, qui ne quem gravaret, arte & manibus victum quærebat. (7. X. Quæst. 3. Cavendum est.) (2. Thess. 3.)

XV.

Dictum est etiam, quod in plerisque locis archidiaconi super presbyteros parochianos quamdam exerceant dominationem, & ab eis census exigant: quod magis ad tyrannidem, quam ad rectitudinis ordinem pertinet. Si enim episcopi, juxta Petri Apostoli sententiam, non debent esse dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo; multo minus isti hoc facere debent, sed contenti sint regularibus disciplinis; & teneant propriam mensuram; & quod eis ab episcopis injungitur, hoc per parochias suas exercere studeant, nihil per cupiditatem & avaritiam præsumentes. (3. Distinct. 94. Dictum est.) (1. Petr. 5.)

ANNO CHRISTI 813.

XVI.

vet. 1 Qu. 1. S. audivimus, ut licut.

Quidam fratres dixerunt, consuetudinis antiquæ fuisse in eorum ecclesiis, ut pro balsamo emendo ad chrisma faciendum, sive pro luminaribus ecclesiæ concinnandis, binos vel quaternos denarios presbyteri darent. Unde omnes uno consensu statuimus, ut sicut pro dedicandis basilicis, & dandis ordinibus, nihil accipiendum est; ita etiam pro balsamo, sive luminaribus emendis, nihil presbyteri chrisma accepturi dent. Episcopi itaque facultatibus ecclesiæ balsamum emant, & luminaria singuli in ecclesiis suis concinnanda provideant.

XVII.

Cap. iolan. lib. 11. cap. 31.

Inventum est, quod in quibusdam locis presbyteri duodenos, vel quaterdenos denarios episcopis in censum annis singulis darent: quod penitus abolendum esse decernimus.

XVIII.

Dictum est nobis, quod in quibusdam locis episcopi & comites ab incestuosis, & ab his qui decimas non dant, wadios accipiant, & a presbyteris pro quibusdam negligentiis: & inter se pecuniam dividant. Quod penitus abolendum decrevimus, ne forte avaritiæ locus detur. Et constituimus, ut incestuosi juxta canonicam sententiam pœnitentia multentur: qui vero decimas post crebras admonitiones dare neglexerint, excommunicentur. Juramento vero eos constringi nolumus, propter periculum perjurii.

XIX.

41. XVI. Qu. 1 Questi sunt præterea, ex Concilio Moguntiacensi.

Questi sunt præterea quidam fratres, quod essent quidam episcopi & abbates, qui decimas non sinerent dari ecclesiis, ubi illi coloni Missas audiunt. Proinde decrevit sacer iste conventus, ut episcopi & abbates de agris & vineis, quæ ad suum vel fratrum stipendium habent, decimas ad ecclesias deferri faciant: familiæ vero ibi dent decimas suas, ubi infantes eorum baptizantur, & ubi per totum anni circulum Missas audiunt.

XX.

Hebr. 12.

Si inter omnes fideles pax & concordia babenda est, dicente Apostolo: *Sequimini pacem & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum:* multo magis inter episcopos & comites esse debet, qui post imperialis apicis dignitatem populum Dei regunt. Ita enim inter se concordare debent, ut alterutrum sibi, ad Dei servitium peragendum, & ministerium suum explendum, non solum non noceant, quin potius adminiculo sint.

XXI.

Deut. 16.

Comitibus vero & judicibus hoc summopere observandum est, ut juste judicent, & nequaquam in judicio munera, seu personas accipiant: dicente Domino: *Nos accipies personam, nec munera, quia munera excæcant oculos sapientum, & mutant verba justorum.* Sed & ministros, quos vicarios & centenarios vocant, justos habere debent: ne forte eorum avaritia, aut rapacitate populus gravetur, & amissis facultatibus in paupertatem redigantur. Testes vero probatissimi & pauci de pluribus esse debent tales, de quorum fide non dubitetur. Multum autem pravorum testium cupiditate & falsitate respublica læditur.

XXII.

De abbatibus vero & monachis, idcirco hic pauca scribimus, quia pæne omnia monasteria regularia in his regionibus constituta, secundum regulam sancti Benedicti se vivere fatentur: quæ beati Benedicti documenta per omnia demonstrant, qualiter eis vivendum sit. Inquiratur ergo diligenter, ubi secundum ipsum ordinem vivitur, & ubi ab ipso ordine digressum est: ut juxta ejusdem beati viri institutionem

A vere certent, qui se ut ita viverent cum attestatione professi sunt.

ANNO CHRISTI 813.

XXIII.

Decrevimus enim secundum institutionem, presbyterorum, diaconorum, & ceterorum graduum inferiorum ordinationes statutis temporibus fieri debere.

XXIV.

De episcopis vero, presbyteris, & diaconibus, & monachis interfectis, quærendum a domino Imperatore est, cui illius homicidii pretium exsolvendum sit.

XXV.

Addit. 3 cap. 25.

Pœnitentiam agere juxta antiquam canonum constitutionem in plerisque locis ab usu recessit: & neque excommunicandi, neque reconciliandi, antiqui moris

B ordo servatur: ut a domino Imperatore impetretur adjutorium, qualiter si quis publice peccat, publica multetur pœnitentia, & secundum ordinem canonum pro merito suo excommunicetur & reconcilietur.

XXVI.

Ibid. cap. 28.

Perlatum ad nos est, quod inter heredes ecclesiæ in rebus propriis constitutæ dividantur: & tanta per eamdem divisionem simultas oritur, ut unius altaris quatuor partes fiant, & singulæ partes singulos habeant presbyteros: quod sine discordia & simultate nullo modo geri potest. Unde nobis visum est, quod hujuscemodi ecclesiæ inter heredes dividi non debeant: & si in contentionem venerint, & simultates inter eos surrexerint, per quas sacerdos suo ibi officio canoni-

C ce fungi non possit; præcipiatur ab episcopo civitatis, ut nullo modo ibi Missarum solemnia celebrentur, donec illi ad concordiam redeant; & pari voto atque consilio ecclesia illa sacerdotem canonice habeat, qui libere ibi suum ministerium peragere possit.

XXVII.

Ibid. cap. 26.

Dictum nobis est, quod quidam de plebe bis & ter ab episcopis, ignorantibus eisdem episcopis, confirmentur. Unde nobis visum est, camdem confirmationem, sicut nec baptismum, iterari minime debere.

XXVIII.

Interrogaverunt nos quidam de affinitate propinquitatum, & in quibus gradibus matrimonia jungenda sint. Quibus ad canones currere præcipimus, &

D quod in eis continetur, hoc ab eis [a] in negotio, sicut & in ceteris, observari debere.

a Forte, in isto negotio.

XXIX.

Sane quæ in proprio viro, hæc nimirum in uxoris parentela de lege nuptiarum regula custodienda est. Quia ergo constat eos duos esse in carne una, communis illis utrimque parentela esse credenda est, sicut scriptum est: *Erunt duo in carne una.*

Genes. 2. & Ephes. 5.

XXX.

2. XXIX. Qu. 2 Dictum est nobis quod. Addit. 3. cap. 27. Matth. 19.

Dictum nobis est, quod quidam legitima servorum matrimonia potestativa quadam præsumptione dirimant, non attendentes illud evangelicum: *Quod Deus conjunxit, homo non separet.* Unde nobis visum est, ut conjugia servorum non dirimantur, etiamsi di-

E versos dominos babeant: sed in uno conjugio permanentes dominis suis serviant. Et hoc io illis observandum est, ubi legalis conjunctio fuit, & per voluntatem dominorum.

XXXI.

4. XXX. Qu. 1 Dictum est nobis, quasdam.

Dictum etiam nobis est, quasdam feminas desidiose, quasdam vero fraudulenter, ut a viris suis separentur, proprios filios coram episcopis ad confirmandum tenuisse. Unde nos dignum duximus, ut si qua mulier filium suum desidia, aut fraude aliqua, coram episcopo tenuerit, ad confirmandum; propter fallaciam suam, aut propter fraudem, quamdiu vivet, agat pœnitentiam, a viro tamen suo non separetur.

ANNO CHRISTI 813.

XXXII.

Addit. 3. cap. 19.

Sed & hoc emendatione indigere perspeximus, quod quidam dum confitentur peccata sua sacerdotibus, non plene id faciunt. Quia ergo constat hominem ex duabus esse substantiis, anima videlicet & corpore: & interdum animi motu, interdum carnis fragilitate peccatur: solerti indagatione debent inquiri ipsa peccata, ut ex utrisque plena sit confessio; scilicet ut & ea confiteantur quæ per corpus gesta sunt, & ea quibus in sola cogitatione delinquitur. Instruendus est itaque peccatorum suorum confessor, ut de octo principalibus vitiis, sine quibus in hac vita difficile vivitur, confessionem faciat: quia aut cogitatione, aut quod est gravius, opere eorum instinctu peccavit. Odium enim, invidia, superbia, vel ceteræ hujusmodi animæ pestes tanto periculosius lædunt, quanto subtilius serpunt.

XXXIII.

Ibid. cap. 31.

Quidam Deo solummodo confiteri debere dicunt peccata, quidam vero sacerdotibus confitenda esse percensent: quod utrumque non sine magno fructu intra sanctam fit ecclesiam. Ita dumtaxat ut & Deo, qui remissor est peccatorum, confiteamur peccata nostra, & cum David dicamus: *Delictum meum cognitum tibi feci, & injustitiam meam non abscondi. Dixi: confitebor adversum me injustitias meas Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei.* Et secundum institutionem Apostoli, confiteamur alterutrum peccata nostra, & oremus pro invicem ut salvemur. Confessio itaque quæ Deo fit, purgat peccata: ea vero quæ sacerdoti fit, docet qualiter ipsa purgentur peccata. Deus namque salutis & sanitatis auctor & largitor, plerumque hanc præbet suæ potentiæ invisibili administratione, plerumque medicorum operatione.

Psalm. 31. *Jac. 5.*

XXXIV.

Ibid. cap. 32. *Rom. 2.*

Quia igitur, Apostolo teste, non est personarum acceptio apud Deum, & in omnibus judiciis cavenda est; multo magis in hoc pœnitentiæ judicio præcaveri debet, ut nullus sacerdotum umquam, aut gratia, aut odio alicujus personæ, secus judicet quam quod in canonibus sacris invenerit, aut quod illi secundum sanctarum scripturarum auctoritatem, & ecclesiasticam consuetudinem, rectius visum fuerit. Si ergo medici, qui corporibus medicinam inferre conantur, nequaquam propter personæ cujuslibet acceptionem, his quos sanare cupiunt, cauterio, aut ferro, aut duris aliis quibuslibet rebus parcunt; multo magis id ipsum his observandum est, qui non corporum, sed animarum medici existunt. Neque enim pensanda est pœnitentia quantitate temporis, sed ardore mentis, & mortificatione corporis. Cor autem contritum & humiliatum Deus non spernit.

Psalm. 50.

XXXV.

Ibid. cap. 33.

Multi, quod non sine dolore dicendum est, in pœnitentia non tam peccati remissionem, quam temporis constituti exspectant expletionem. Et si carnium & vini usus eis interdictus est, mutata non voluntate, sed ejusdem cibi aut potus perceptione, in tantum deliciis suis indulgent, ut deliciosius, his interdictis, aliorum ciborum vel potionum appetitu vivere cognoscantur. Spiritalis autem abstinentia quæ in pœnitentibus potissimum vigere debet, & quorumdam ciborum ac potionum perceptiones & desiderium fugere debet. Ille, inquam, ille magis parsimoniæ servire censendus est, qui sibi non solum quarumdam rerum perceptiones, sed delectationes corporis penitus interdicit.

XXXVI.

Ibid. cap. 34.

Sed nec hoc prætereundem putavimus, quod quidam ex industria peccantes, propter eleemosynarum largitionem quamdam sibi promittunt impunitatem. Eleemosyna enim extinguit peccata, juxta illud: *Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna extinguit peccata.* Sed ea, quæ aut necessitate, aut casu, aut qualibet fiunt fragilitate. Ea vero quæ ex industria, aut cujuslibet libidinis explendæ causa, idcirco fiunt ut eleemosynis redimantur, nequaquam eis redimi possunt: quia qui hoc perpetrarunt, videntur Deum mercede conducere, ut eis impune peccare liceat. Non ergo quis idcirco peccare debet ut eleemosynam faciat: sed ideo eleemosynam facere debet, quia peccavit. Mentem enim & corpus, quæ libido traxit ad culpam, afflictio & contritio debet reducere ad veniam.

ANNO CHRISTI 813. *Eccl. 3.*

XXXVII.

Cum igitur omnia concilia canonum, quæ recipiuntur, sint a sacerdotibus legenda & intelligenda, & per ea sit eis vivendum & prædicandum; necessarium duximus, ut ea quæ ad fidem pertinent, & ubi de extirpandis vitiis & plantandis virtutibus scribitur, hoc ab eis crebro legatur, & bene intelligatur, & in populo prædicetur.

XXXVIII.

Addit. 3. cap. 16.

Modus autem pœnitentiæ peccata sua confitentibus, aut per antiquorum canonum institutionem, aut per sanctarum scripturarum auctoritatem, aut per ecclesiasticam consuetudinem, sicut superius dictum est, imponi debet: repudiatis ac penitus eliminatis libellis, quos pœnitentiales vocant, quorum sunt certi errores, incerti auctores: de quibus recte dici potest: *Mortificabant animas, quæ non moriuntur, & vivificabant animas, quæ non vivebant.* Qui dum pro peccatis gravibus leves quosdam & inusitatos imponunt pœnitentiæ modos, consuunt pulvillos, secundum propheticum sermonem, sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis ad capiendas animas.

Ezech. 13. *Ibid. 18.*

XXXIX.

11. De Consecr. D. 1. & 1. Vit. ult. ... tertia.

Visum præterea nobis est, ut in omnibus Missarum solemnitatibus pro defunctorum spiritibus loco competenti Dominus deprecetur. Sicut enim nulla dies excipitur, qua non pro quibuslibet necessitatibus Dominus deprecetur; ita nimirum nulla dies excipi debet, quin pro animabus fidelium preces Domino in Missarum solemnitatibus fundantur. Antiquitus hunc morem igitur sancta ecclesia tenet, ut & in Missarum solemnitatibus, & in aliis precibus, Domino spiritus quiescentium commendet, dicente beato Augustino: " Non " sunt prætermittendæ supplicationes pro spiritibus mor- " tuorum, quas faciendas pro omnibus in Christiana & " catholica societate defunctis, etiam tacitis nominibus " eorum, sub generali commemoratione suscepit eccle- " sia: ut quibus ad ista desunt parentes, aut filii, aut " quicumque cognati vel amici, ab una eis exhibeantur " pia matre communi.

De cura pro mortuis gerenda cap. 4.

XL.

8. Dist. 81. ... Dictum est nobis, ... concilio Moguntino.

Dictum nobis est, presbyteros propter suam negligentiam canonice degradatos sæculariter gradu amisso vivere, & pœnitentiæ agendæ bonum negligere. Unde statuimus, ut gradu amisso, agendæ pœnitentiæ gratia in monasterio, aut canonico, aut regulari, mittantur. Si vero hoc fieri causa qualibet prohibuerit, ubicumque sint, pœnitentiam agere non desistant. Si autem amisso gradu sæculariter vivere voluerint, & pœnitentiam agere neglexerint, ab ecclesiæ communione separentur.

XLI.

Presbyter proprio loco dimisso ad alium migrans nequaquam recipiatur; nisi suæ migrationis causam dixerit; & se innocenter vixisse in parochia, in qua

ANNO CHRISTI 813.

ordinatus est, sub testibus probaverit. Litteras etiam habebit, in quibus sint nomina episcopi & civitatis plumbo impressa: quibus cognitis, & talibus inventis, quibus fides adhiberi possit, recipiatur.

XLII.

16. XVI. Qu. 7. Inventum est. Addit. 3. cap. 56.

Inventum est, quod multi arbitrii sui temeritate, & quod est gravius, ducti cupiditate, presbyteris quibuslibet absque consensu episcoporum ecclesias dant vel auferunt. Unde oportet, ut canonica regula servata, nullus absque consensu episcopi cuilibet presbytero ecclesiam det. Quam si juste adeptus fuerit, hanc non nisi gravi culpa sua, & coram episcopo canonica severitate amittat.

XLIII.

Ibid. cap. 57.

Sunt in quibusdam locis Scoti, qui se dicunt episcopos esse, & multos negligentes, absque licentia dominorum suorum, sive magistrorum, presbyteros & diaconos ordinant: quorum ordinationem, quia plerumque in Simoniacam incidit hæresim, & multis erroribus subjacet, modis omnibus irritam fieri debere omnes uno consensu decrevimus.

XLIV.

Superius scripsimus presbyteros villicos esse non debere: & nunc eis in tabernis bibere, cancellarios publicos esse, nundinas insolenter peragrare, Romam sive Turonum absque licentia episcopi sui adire, penitus decrevimus inhibendum.

XLV.

Nam & a quibusdam, qui Romam Turonumve, & alia quædam loca sub prætextu orationis inconsulte peragrant, plurimum erratur. Sunt presbyteri, & diacones, & ceteri in clero constituti, qui negligenter viventes, in eo purgari se a peccatis putant, & ministerio suo fungi debere, si præfata loca attingant. Sunt nihilo minus laïci, qui putant se impune aut peccare, aut peccasse, quia hæc loca oraturi frequentant. Sunt quidam potentum, qui acquirendi census gratia sub prætextu Romanni, sive Turonici itineris, multa acquirunt, multos pauperum opprimunt; & quod sola cupiditate faciunt, orationum sive sanctorum locorum visitationis causa se facere videri affectant. Sunt pauperes, qui vel ideo id faciunt, ut majorem habeant materiam mendicandi. De quorum numero sunt illi, qui circumquaque vagantes, illo se pergere mentiuntur: vel quia tantum sunt vecordes, ut putent se sanctorum locorum sola visione a peccatis purgari, non attendentes quod ait beatus Hieronymus: Non Hierosolymam vidisse, sed Hierosolymis bene vixisse, laudandum est. De quibus omnibus domini Imperatoris, qualiter sint emendanda, sententia exspectetur. Qui vero peccata sua sacerdotibus, in quorum sunt parochiis, confessi sunt, & ab his agendæ pœnitentiæ consilium acceperunt; si orationibus insistendo, eleemosynas largiendo, vitam emendando, mores componendo, apostolorum limina, vel quorumlibet sanctorum invisere desiderant, horum est devotio modis omnibus collaudanda.

Epistola ad Paulinum, de institutione monachi.

XLVI.

Capitular lib. 11. cap. 41.

In perceptione corporis & sanguinis Dominici magna discretio adhibenda est. Cavendum est enim, ne si nimium in longum differatur, ad perniciem animæ pertineat: dicente Domino: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Si vero indiscrete accipiatur, timendum est illud quod ait Apostolus: *Qui enim manducat & bibit indigne, judicium sibi manducat & bibit.* Juxta ejusdem ergo Apostoli documentum, probare se debet homo, & sic de pane illo manducare, & de calice bibere: ut videlicet abstinens aliquot diebus ab operibus carnis, & purificans corpus animamque suam, præparet se ad percipiendum tantum sacramentum: exemplo David, qui nisi se sassus fuisset abstinuisse ab opere conjugali ab heri & nudiustertius, panes propositionis nequaquam a sacerdote accepisset.

Joan. 6. 1. Cor. 11. 1. Cor. 11.

XLVII.

Addit. 3. cap. cap. 51.

In Cœna Domini a quibusdam perceptio eucharistiæ negligitur. Quæ quoniam in eadem die ab omnibus fidelibus, exceptis his quibus pro gravibus criminibus inhibitum est, percipienda sit, ecclesiasticus usus demonstrat: cum etiam pœnitentes eadem die ad percipienda corporis & sanguinis Dominici sacramenta reconciliat.

XLVIII.

Ibid. cap. 10.

Secundum beati apostoli Jacobi documentum, cui etiam documenta patrum consonant, infirmi oleo, quod ab episcopis benedicitur, a presbyteris ungi debent. Sic enim ait: *Infirmatur quis in vobis? Inducat presbyteros ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus: & si in peccatis sit, dimittentur ei.* Non est itaque parvipendenda hujuscemodi medicina, quæ animæ corporisque medetur languoribus.

Jac. 5.

XLIX.

Ibid. cap. 41.

In quibus locis, & quo apparatu, Missarum solemnia, exceptis basilicis, celebrari debeant, & utrum celebrari debeant, in concilio Laodicensi ita scribitur: *Quod non oporteat in domibus oblationes celebrari ab episcopis, vel a presbyteris.*

L.

Diei interea Dominici observatio & veneratio plurimum negligitur. Unde oportet, ut authentica constitutione illius venerandæ diei observatio juxta imperium domini Imperatoris statuatur.

LI.

Capitular. lib. 1. cap. 41.

Quia ergo constat in ecclesia diversarum conditionum homines esse, ut sint nobiles & ignobiles, servi, coloni, inquilini, & cetera hujuscemodi nomina; oportet ut quicumque eis prælati sunt, clerici, sive laïci, clementer erga eos agant, & misericorditer eos tractent, sive in exigendis ab eis operibus, sive in accipiendis tributis, & quibusdam debitis: sciantque eos fratres suos esse, & unum secum habere patrem Deum, cui clamant: *Pater noster qui es in cælis:* & unam matrem sanctam ecclesiam, quæ eos intemerato sacri fontis utero genuit. Disciplina igitur eis misericordissima, & gubernatio opportuna adhibenda est: disciplina, ne indisciplinate vivendo auctorem suum offendant; & gubernatio, ne in quotidianis vitæ commeatibus prælatorum adminiculo destituti fatiscant.

Matth. 6.

LII.

Ibid. cap. 42.

Monasteriis sane puellaribus tale præesse debent feminæ, & abbatissæ creari, quæ & se & subditum gregem cum magna religione & sanctitate custodire noverint, & his quibus præsunt prodesse non desinant. Sed & se & illas ita observent, utpote vasa sancta in ministerio Domini præparata. Talem enim se debet abbatissa exhibere subditis in habitu, in veste, in omni convictu, ut eis ad cælestia regna pergentibus ducatum præbeat. Sciat etiam, se pro his quas in regimine accepit, in conspectu Domini rationem reddituram.

LIII.

Libuit namque huic sacro conventui, quasdam admonitiunculas breviter eis sanctimonialibus scribere, quæ se canonicas vocant: quoniam hæ quæ sub monasticæ regulæ norma degunt, totius vitæ suæ ordinem in eadem quam profitentur regula scriptum habent.

LIV.

Abbatissa diligentem habeat curam de congregatione

Anno Christi 813.

tione sibi commissa: & provideat ut in lectione, & A in officio, & in psalmorum modulatione ipsæ sanctimoniales strenuæ sint: & in omnibus operibus bonis illa eis ducatum præbeat, utpote pro animabus earum rationem in conspectu Domini reddituræ: & stipendia sanctimonialibus præbeat necessaria, ne forte per indigentiam cibi, aut potus, peccare compellantur.

LV.

Abbatissa cum viris, clericis, sive laïcis, horis incompetentibus non loquatur: sed quidquid cum masculis, clericis, sive laïcis, de rebus necessariis peragere debet, a prima hora usque ad vespertinam peragat. Et hoc non cum singulis, sed coram pluribus.

LVI.

A vespera usque ad primam, neque abbatissa, neque aliqua sanctimonialium, cum quibuslibet masculis ullum colloquium habeant, nisi forte talis fuerit occasio, quam evitare non possint: & si necessitas incubuerit, id coram testibus facere debebunt.

LVII.

Abbatissa, quæ in civitate monasterium habet, nequaquam de monasterio egrediatur, nisi per licentiam episcopi sui, aut qui ejus vicem obtinet: nisi forte aut imperialis jussio eam cogat, aut prolixitas itineris id facere minime permittat. Et si quando foras pergit, de sanctimonialibus, quas secum ducit, curam & vigilantiam habeat, ut nulla eis detur peccandi licentia, sive occasio. Sed & cum pergit, in monasterio talem vice sua constituere debet, quæ sanctimonialium animabus curam & vigilantiam habeat.

LVIII.

Habeat etiam abbatissa studium, aut in ædificando ea quæ ad sanctimonialium necessitatem pertinent, aut in restaurando.

LIX.

Sanctimoniales in monasterio constitutæ habeant studium in legendo, & in cantando, in psalmorum celebratione, sive oratione: & horas canonicas, matutinam videlicet, primam, tertiam, sextam, nonam, D vespertinam, completorium pariter celebrent: & omnes, excepta quam infirmitas tenet, in dormitorio dormiant, & omnibus diebus ad collationem veniant.

LX.

Non debere presbyteros amplius in monasterio puellari immorari, nisi donec Missarum solemnia celebrent, aut aliquid ibi de Dei servitio & suo ministerio expleant.

LXI.

Non debere sanctimoniales in propriis mansionibus cum aliquibus masculis, clericis, sive laïcis, consanguineis, sive extraneis, bibere, sive comedere: sed si quando id agendum est, in auditorio agatur; & ubi auditorium deest, fiat. Et cum nullo masculo eis colloquium habere liceat, nisi in auditorio, & ibi coram testibus.

LXII.

Sanctimoniales, nisi forte abbatissa sua pro aliqua necessitate incumbente illas mittente, nequaquam de monasterio egrediantur. Hæ vero, quæ famulos aut famulas non habent ad exercenda negotia, ad mediam B portam monasterii perveniant, & ibi coram testibus negotium suum exerceant.

LXIII.

Nullus vassus abbatissæ, nec minister aliquis, nec clericus, nec laïcus, claustra ancillarum Dei ingrediatur, nisi forte quando necessitas operandi incumbit.

LXIV.

Portaria non eligatur, nisi quæ ætate matura sit, & testimonium habeat bonum, & vitæ probabilis sit.

LXV.

Quidquid in his capitulis minus est, ab episcopo suo abbatissa perquirat, & illi in omnibus obediens C sit, secundum canonicam institutionem, sicuti justum & rectum est.

LXVI.

Interea omnis iste conventus gratissima deliberatione decrevit, ut ab omnibus indesinenter orationes fiant, pro vitæ incolumitate, pro salute animæ & corporis domini Imperatoris, prolisque ejus, pro statu regni, pro remissione peccatorum, & cælestis regni collatione: ita dumtaxat, ut semper magis ac magis per incrementa temporum talis crescat observatio. Dixit etiam, se scripturarum sanctarum monita, & canonum instituta diligenti indagatione perquirere, & indefensa atque infatigabili observatione, auxiliante Domino, velle perficere.

Hæc itaque pauca de pluribus, quæ necessaria perspeximus, cum magna brevitate, domini Imperatoris prudenti judicio præsentanda annotavimus. Ceterumquid generaliter in omnibus & ab omnibus sequendum sit, quidve vitandum, qualiterve intra sanctam ecclesiam sit vivendum, qui plenius nosse desiderat, sanctarum scripturarum prata percurrere non desistat.

813.

CAROLI MAGNI IMPERATORIS CAPITULARE,

Ex editione P. Jacobi Sirmondi, Societatis Jesu.

Anno imperii ejus XIII. post synodos præcedentes editum, de iis quæ episcopi congregati in unum observanda decreverant, & admonenda.

TITULI CAPITULORUM.

XX. *In ecclesiis sepelire quos liceat.*
XXI. *Ut placita in ecclesiis earumve atriis non fiant.*
XXII. *Ut res pauperum fraudulenter non acquirantur.*
XXIII. *Ut fugitivi clerici redire compellantur.*
XXIV. *Ut qui beneficium habet ecclesiæ, ad ejus sartatecta adjuvet.*
XXV. *Ut publici criminis rei publicæ pœnitentiæ subjiciantur.*
XXVI. *Ut presbyteri quod docent opere compleant.*
XXVII. *De presbyteris qui confessiones revelare dicebantur.*
XXVIII. *De tumultibus quos faidosi homines excitabant.*

CAPITULA.

I.

Concil. Arelat. 6. can. 1. UT unusquisque archiepiscopus suos suffraganeos diligenter studioseque admonere studeat, ut unusquisque suos presbyteros pariter investigare non negligat, baptismatis sacramenta qualiter agant: & hoc eos studiose doceant, ut ordinabiliter fiat.

II.

Arelat. 6. can. 4. Ut laïci presbyteros non ejiciant de ecclesiis, nec alios mittere præsumant.

III.

Arelat. 6. can. 5. Ut laïci omnino non audeant munera exigere a presbyteris propter commendationem ecclesiæ cuique presbytero.

IV.

Arelat. 6. can. 6. Providendum necesse est, qualiter canonici vivere debeant, nec non & monachi, ut secundum ordinem canonicum & regularem vivere studeant.

V.

Moguntiac. can. 13. De monasteriis puellarum, ut presbyteros opportuno tempore ad Missarum solemnia liceat advenire, & iterum ad proprias ecclesias redire.

VI.

Moguntiac. can. 19. Ut plures non mittantur in monasteria canonicorum, atque monachorum, seu puellarum, quam sufferri possit.

VII.

De decimis admonendis.

VIII.

Moguntiac. can. 53. De incestuosis omnino investigandum, ut ab ecclesia expellantur, nisi pœnitentiam egerint.

IX.

Arelat. 6. can. 12. Ut pax sit & concordia inter episcopos & comites, & reliquos clericos, & monachos, & laïcos.

X.

Arelat. 6. can. 13. Ut comites & judices, seu reliquus populus, obedientes sint episcopo, & invicem consentiant ad justitias faciendas, & munera pro judicio non accipiant, nec falsos testes.

XI.

Arelat. 6. can. 14. Ut unusquisque propter inopiam famis suos familiares, & ad se pertinentes, gubernare studeat.

XII.

Turon. 3. can. 15. Ut unicuique episcoporum liceat de thesauro ecclesiæ pauperibus erogare ad nutrimentum secundum canones, cum testibus.

XIII.

Arelat. 6. can. 15. Ut pondera & mensuræ ubique æqualia sint & justa.

XIV.

Moguntiac. can. 8. De officio prædicationis, ut juxta quod bene vulgaris populus intelligere possit, assidue fiat.

XV.

Arelat. 6. can. 16. Moguntiac. can. 37. Ne Dominicis diebus mercatum fiat, neque placi-
A tum: & ut his diebus nemo ad pœnam, vel ad mortem judicetur, & de operibus cavendis admoneatur.

XVI.

Ut unusquisque episcopus interim circumeat parochiam suam docendo & admonendo, & quæque sunt necessaria emendare studeat: & si quid emendare nequiverit, ad prædictum placitum proferat. *Arelat. 6. can. 17.*

XVII.

Ut presbyteri sub sigillo custodiant chrisma, & nulli sub prætextu medicinæ, vel maleficii, donare præsumant. Quod si fecerint, honore priventur. *Arelat. 6. can. 18.*

XVIII.

De fide unusquisque compater, vel parentes, vel B proximi, filios suos spiritales catholice instruant; ita ut coram Deo ratiocinare debeant. *Moguntiac. can. 47.*

XIX.

Ut ecclesiæ antiquitus constitutæ nec decima, nec alia ulla possessione priventur, ita ut novis tribuatur ecclesiis. *Arelat. 6. can. 10. Moguntiac. can. 41.*

XX.

Ut mortui non sepeliantur in ecclesia, nisi episcopi, vel abbates, vel fideles & boni presbyteri. *Moguntiac. can. 51.*

XXI.

Ut placita in domibus vel atriis ecclesiarum minime fiant. *Moguntiac. can. 40.*

XXII.

Ut comites vel vicarii, seu judices aut centenarii, C sub mala occasione vel ingenio res pauperum non emant, nec cui tollant: sed quisquis hoc comparare voluerit, in publico placito coram episcopo hoc faciat. *Arelat. 6. can. 23.*

XXIII.

Ut unusquisque in sua parochia presbyteros vel alios clericos diligenter inquirat, & fugitivos ad loca sua redire faciat, & ad proprium episcopum suum. *Arelat. 6. can. 14.*

XXIV.

Ut quisque beneficium ecclesiasticum habet, ad tecta ecclesiæ restauranda, vel ipsas ecclesias omnino adjuvet. *Arelat. 6. can. 25.*

XXV.

Ut qui publico crimine convicti sunt rei, publice D judicentur, & publicam pœnitentiam agant secundum canones. *Arelat. 6. can. 26.*

XXVI.

Ut presbyteri bene vivere studeant, & ita populum doceant.

XXVII.

Ut hoc inquiratur; si de partibus Austriæ verum est, quod dicunt, an non, quod presbyteri de confessionibus accepto pretio manifestent latrones.

XXVIII.

Ut inquiratur diligenter de faidosis hominibus, qui solent incongruas commotiones facere, tam in Dominicis diebus, quamque & aliis solemnitatibus, sicuti & E in feriaticis diebus. Hoc omnino prohibendum est, ne facere præsumant.

Hactenus edicti hujus capitula, vel summæ potius ac breviaria capitulorum. In altero autem codice Gandavensi, ex quo & postrema duo capita descripsimus, quæ in Metensi non sunt, sequebantur præterea hoc loco, repetebanturque ex superioribus capitula duo, quartum nimirum & quintum, sed plena atque integra, in hunc modum. *Advotatio P. Jacobi Sirmondi. Societatis JESU.*

IV.

Providendum omnimodis, ac diligenter exquirendum, qualiter canonici vivant, nec non & monachi; ut unusquisque eorum secundum ordinem canonice ac regulariter vivant, & non similiter. Id est, ut refectoria & dormitoria una semel observentur, quemad-

Anno Christi 813.

modum jamdudum in capitulis nostris injunctum habemus.

V.

De monasteriis puellarum, ut presbyteris certo tempore ad Missarum solemnia celebranda liceat ad eas in ecclesia convenire, & mox ad proprias redire ecclesias. Ceteri vero clerici vel laïci similiter observentur, ut nequaquam in eadem monasteria ingredi audeant, nisi necessitatis causa ipsius monasterii compulerit. Hoc tamen cum summa providentia episcopi vel abbatissæ fiat. Similiter & hoc pleniter obser-A vandum sit, ut feminæ per domos clericorum minime discurrant.

Caroli magni capitulare. Titulus in codice Metensi simplex erat: *De anno 13.* In Gandavensi plenior: *Hæc sunt capitula quæ episcopi congregati in unum observanda decreverunt & admonenda.* Et ea constat in conventu Aquisgranensi, in quo constitutionum quæ in synodis superioribus factæ fuerant, collationem coram Imperatore habitam docet idem Eginhartus. Præterea hæc autem, quæ tunc a Carolo Imperatore sancita sunt, multa post hæc ex earumdem synodorum canonibus ab Ansegiso abbate in librum 2. capitularium translata, & a Benedicto rursum Levita tota propemodum additio 3. ex iisdem canonibus conflata.

Adnotatio P. Jacobi Sirmondi.

814.

ΣΥΝΟΔΟΣ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,

Κατὰ Ἀντωνίου μητροπολίτου τοῦ Σιλαίου συναθροισθεῖσα παρὰ τοῦ ἁγίου Νικηφόρου καὶ σὺν ἐπισκόπων.

CONCILIUM CONSTANTINOPOLI HABITUM,

contra Antonium Silæi metropolitam a sancto Nicephoro Patriarcha Constantinopolitano, & episcopis CCLXX.

Καὶ δὴ τοῦ Λέοντος τὰ βασίλεια σκῆπτρα κρατήσαντος, ἀξιολόγως ζηλωτὴς καὶ μιμητὴς γίνεται τῆς δυσσεβείας τῶν δυσσεβῶν ἀνάκτων, Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου, τῶν ἐξ Ἰσαύρων ἀρχηγίας γενομένων, καὶ πολυχρονίοις ἔτεσιν ἐν τῇ βασιλείᾳ διαπρεψάντων· πολέμοις δὲ ἀνδραγαθησάντων καὶ πολεμίων βαρβάρων θράσος καταβαλόντων· εὐθηνίαις τε καὶ εὐημερίαις βεβιωκότων. καὶ δὴ ἄρξατο ἐξερευνᾷν ἐξερευνήσεις, μαντείας τινὰς καὶ μαθηματικοὺς ἀστρολόγους, ὥσπερ αὐτῷ χρησμῳδεῖν· καὶ προσκαλεσάμενος, Βασίλειόν τινα χαρτουλάριον τῆς λεγομένης Ἐξαρτήσεως, θαρρεῖ αὐτῷ τὰ τοῦ πράγματος. ὁ δὲ, ἐν ἀμηχανίᾳ γεγονώς, ὡς δοῦλος ὑπήκοος ποιεῖν τὸ κελευσθὲν ἐπαγγέλλεται. καὶ δὴ εὑρών τινα ἄνδρα τῶν ἐπιχωρίων Σαλαμβρίας ὧδε κἀκεῖσε πλανώμενον, ἐν καπηλείοις καὶ πωλητηρίοις, μαντείαις τε καὶ οἰωνίσμασι· καὶ μέλλων τῶν βασιλέων προγνῶναι μυστήρια, Σαββάτιον οὕτω λεγόμενον, ὑποτίθεται αὐτῷ πάντα τὰ καταθύμια τῷ βασιλεῖ χαρίσασθαι. καὶ δὴ περιβαλὼν ἑαυτῷ ὁ Σαββάτιος ἅλυσιν μεγίστην τῷ τραχήλῳ, καὶ σιδηροπέδαις ἑαυτὸν περισφίγξας, περικλείει ἑαυτὸν ἐν τοῖς τοῦ Δαγιστέως μεγάλου λουτροῦ τῶν καμίνων κοίταις. καὶ δὴ ὁ Βασίλειος τὰ βασίλεια καταθύμια τάχιον ἐκπληρῶν, προσάγει αὐτὸν τῷ μάντει τῆς Πύθωνος. νὺξ δὲ βαθεῖα ἦν, καὶ σκότος ψηλαφητόν. καὶ ἰδοὺ ὁ ὑπὸ στρατιωτῶν δορυφόρων φρουρούμενος βασιλεύς, μεμονωμένος γυμνὸς καὶ ἄοπλος σὺν τῷ Βασιλείῳ παραγίνεται ἐν ὑπογαίοις καὶ καταχθονίοις ἀμυδροῖς τόποις, ὡς πάλαι Ἰουλιανὸς ὁ παραβάτης, ὑπὸ τοῦ μαθηματικοῦ Ἑβραίου τῷ διαβόλῳ συνδεξάμενος. ὢ πῶς ἀπόλωλεν ἡ σοφία τῶν σοφῶν. ὢ πῶς ἠθέτηται ἡ σύνεσις τῶν συνετῶν. ὢ πῶς οἱ φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθησαν. τί οὖν ὁ μέγας καὶ ἔνδοξος καὶ φοβερὸς βασιλεύς, προσκυλινδεῖται τοῖς ποσὶ τῆς Πύθωνος. χρησμῳδεῖσθαι αἰτεῖται, ὥσπερ ὁ Ἀλέξανδρός ποτε μετὰ Κανδαύλου συμμάχου αὐτοῦ εἰσελθὼν εἰς τὸν Σέραπιν, ὅπως μάθῃ τὰ ἀποβησόμενα. καὶ ὁρᾷ τινας ἀστράπτοντας ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν ἀνακειμένους· ἕνα δὲ λέγοντα αὐτῷ· Χαίροις Ἀλέξανδρε, οἶδάς με τίς εἰμί; ὁ δὲ, Πῶς κύριε. ὁ δὲ μάγος· ἐγώ εἰμι Σεσόγχ ὁ κοσμοκράτωρ βασιλεύς. οὐ τοιοῦτος δὲ εὐτυχέστατος, ὅσον σύ. καὶ γὰρ ὄνομα ἀθάνατον. ὁ δὲ, πῶς κύριε; ὁ δὲ λέγει· εἴσελθε ἔνδον, ἵνα ἴδῃς τὸν προστάτην. εἰσέρχεται Ἀλέξανδρος ἔνδον, ὁρᾷ ἐμφλόγιον νεφέλην, καὶ καθεζόμενον ἐπὶ θρόνου, ὃν ποτε εἶδεν ἐν Ῥακώτιδι προσ-

Leo itaque imperii sceptris potitus, impiorum illo B superiorum Imperatorum, Leonis ac Constantini ex Isauris genus ducentium abundantius æmulator ac imitator efficitur; qui scilicet annos longe plures rerum domini fuerant, rebusque bello strenue gestis, hostium barbarorum audaciam fregerant, atque bonorum affluentia faustos beatosque dies duxerant. Cœpit ergo scrutari scrutationes, nempe vaticinia quædam & astrologos mathematicos, qui velut ex tripode ejus generis illi oracula ederent. Accersitoque Basilio quodam chartulario ejus quam Exartesem vocant, (velut dicas suspensionem seu alligationem:) homini rem credit. Is porro rei familiaris angustiis velut servus dedititius, imperata se facturum pollicetur. Invento itaque viro quodam Salabriensi, homine vago ac nusquam C consistente, in cauponis rerumque venalium foro, in divinationibus & auguriis versante (Sabbatius huic nomen erat) ab eo auditurus quæ futura Imperatores manerent, suadet ut cuncta ad gratiam Imperatori loquatur, & quæ illi ex animo sint. Sabbatius igitur gravi pondere catena collo alligata, ferreisque vinculis constrictus pedes, in Dagistei majoris balnei caminorum cupis sese includit. Basilius autem, ut quod Imperator maxime cupiebat celerius expleret, ad Pythonissæ vatem eum adducit. Profunda nox erat, tantæque tenebræ quas & palpare liceret. Enque tibi militum satellitio stipari solitus Imperator, ipse solus, nudus, inermis, uno Basilio comite, loca subterranea, inferna, obscura, velut olim Julianus ille prævarica-D tor, Hebræo mathematico sponsore cum diabolo fœdus icturus irrumpit. O quomodo sapientum evacuata sapientia! O quomodo stulti facti sunt, qui videbantur esse sapientes! Quid ergo magnus ille gloria inclytus ac formidabilis Imperator? Advolvitur arioli pedibus; rogat oracula, velut olim Alexander cum Candaule viro unius secum animi, Serapidis penetralia ingressus, ad exquirendum quæ essent eventura. Videtque accumbentes quosdam micantibus oculis, ex quorum caterva unus quis in hæc verba alloquitur; Salve sis, Alexander: mene nosti quis sim? Ad quem ille: Quomodo, domine? Cui magus, Ego sum Sesuch Rex terræ motus arbiter: me autem fortunatior ipse exstitisti, qui nomen immortale nactus es. Ad quem Alexander: Quomodo, domine? Cui ille: Intus ingredere ut videas, qui tibi patronus ac defensor sit. Intus ergo ingressus, ignis fulgore micantem nubem videt, inque throno sedentem, quem olim Serapidem in Rhacuntide, divinis

Edidit P. Combefisius ord. Prædicatorum, in Orig. Constantinopol. pag. 159.

honoribus a mortalibus frequentari conspexerat. Aitque Alexander: Domine, quot annos victurus sum? Cui Serapis: Præstat qui mortalis exsistat, nescire quoniam die moriturus sit. Qui enim die illius exspectatione suspensus est, quo ex die didicit, mortuus est. At, quod nescienti accidat, oblivionem præbet, ut ne animo succurrat; etsi prorsus etiam morti concedendum sit.

Tum curiosus Imperator divino & vati, Quid, inquit, faciam ac quid agam, ut vitam omnem felix faustisque ominibus, ac tropæis clarus traducam? Ad quem Sabbatius: Tu quidem Imperator, fortunatus celebrique fama inter reges terræ clarebis. Quod si vis vitam, & diligis dies videre bonos, ac inter gentes & barbaros proferre imperium, omnem imaginum abole memoriam; ac ecce futurum est, ut annos duos supra triginta bene plenos cum filio domino Constantino imperes ac rerum potiaris, Bulgarosque subjicias, atque ensem tuum in media Bulgaria, ad eorum aulæ aream figas. Verum quod facis fac citius, nec ullam susdeque imaginem relinquas.

Summe igitur exhilaratus Imperator, imperata indubie exque animo præstare satagebat; ne forte annorum triginta factæ induciæ, haud secus ac avis avolans, e manibus illi effluerent. Accersito itaque, quem modo dicebam, Joanne lectore, ad eum quæ mandata acceperat refert. Is vero, Imperatoris jussionem reveritus, propensissime se facturum pollicetur. Imperiali itaque manu atque opera, quidquid in monasteriis librorum erat coacervantes, ac quibus in eis interdictum idolis est, locos scrutantes, venerandæ Christi imagini, eos affinxere. Velut enim Belis atque Dagonis loco Christum habentes, venerandas ejus imagines flammis addixere.

Denique nihil sibi quietis indulgens gnavus Imperator; quin immo sanctissimum patriarcham Nicephorum accersens, collectos a Joanne libellos, fabellisque refertos indiculos, velut puerorum terriculamenta ac larvas ei ostendit. At vir sanctissimus sapiensque ecclesiæ magister, tamquam aranearum telam cuncta facili negotio evertit. Quamobrem hactenus quidem Imperator reveritus, ejus quod ita moliebatur, inducias facit. Joannes vero movendum se communione, patriarchæ sententia timens, morbique casu attritus, quam neglexerat, a Patriarcha pœnitentiam petit; veniam temeritatis rogans, & ut ejus criminis reatu monasticæ exercitationis castra petere liberum sit: quod & factum est. At Imperator rei eventu animi anxius, irritoque conatu percussus, animo cogitabat, quem demum operis adjutorem inveniret. Nuntiatumque illi est de Antonio metropolita, qui erat in Silæo: quem mox in aula præsto esse jubet.

Ad quem Imperator: una operam præsta, o metropolita, in id quod molimur, teque patriarchalis sedis antistitem collocabo; Pollicetur ille propensissime se jussa facturum. Quo cognito, sanctissimus patriarcha virum accersens, num hæc ita se habeant, quærit. Cui ille: Absit, domine, istud a nobis, & ut aliquid fecerim. Quin adeo majorem facturus fidem, manu propria exaratas cruces, sententiæ tenax, fidei libello apponam. Quod & ocyus sub sanctissimorum metropolitarum qui simul inventi sunt, præsentiam fecit; uti etiam, quando ordinatus est, hæc subscripserat. *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Antonius Dei misericardia Silai metropolita, manu mea subscripsi. Qui in sanctam & consubstantialem ac vivificam Trinitatem credamus, venerandas imagines amplexamur ac suscipimus. Qui non ita sentiunt, sint anathema. Qui non ita credunt, procul ab ecclesia arceantur. Hæc est fides sanctorum patrum. Hæc fides, orbem ter-*

σεμνυνόμενον βλέπεις Σέραπιν. εἶπε δὲ ὁ Ἀλέξανδρος· Κύριε, πόσα ἔτη ζήσομαι; εἶπε δὲ ὁ Σέραπις· Καλὸν μὲν θνητὸν ὄντα, μὴ εἰδέναι πότε μέλλει τελευτᾷν. προσδεχόμενος ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ἀφ' ἡμέρας ἔμαθεν, ἐτελεύτησε. τὸ δὲ ἐν ἀγνοίᾳ παθεῖν, τοῦτο λήθην παρέχει, τὸ μὴ ἔχειν κατὰ γνώμην, εἰ καὶ ὅλως τελευτᾷν.

Εἶτά φησιν ὁ πολυπράγμων βασιλεὺς τῷ προγνώστῃ καὶ μάντει· τί ποιήσω καὶ τί πράξω, ὅπως ἐν εὐζωΐᾳ καὶ εὐημερίᾳ καὶ τροπαιοφόρῳ νίκῃ διαβιώσαιμι τὸν ἅπαντά μου χρόνον. καὶ φησὶ πρὸς αὐτὸν ὁ Σαββάτιος· Σὺ μὲν, ὦ βασιλεῦ, εὐτυχήσεις, καὶ ὀνομαστὸς ἔσῃ ἐν βασιλεῦσι τῆς γῆς. εἰ δὲ θέλεις ζῆν, καὶ ἀγαπᾷς ἡμέρας ἰδεῖν ἀγαθὰς, καὶ κυριεῦσαι ἐθνῶν καὶ βαρβάρων, πᾶσαν τὴν τῶν εἰκόνων ἐξαφάνισον μνήμην τέλεον· καὶ ἰδοὺ μέλλεις ἐν ὅλοις τριακοντάδυο χρόνοις μετὰ τοῦ υἱοῦ σου κυροῦ Κωνσταντίνου ἄρχειν καὶ βασιλεύειν. καὶ τοὺς Βουλγάρους καθυποτάξεις, καὶ πήξεις τὴν ῥομφαίαν σου μέσον τῆς Βουλγαρίας, εἰς τὴν χαλκῆν ἅλωνα τῆς αὐλῆς αὐτῶν. ἀλλ' ὅπερ ποιεῖς, ποίησον τάχιον. μήτε ἄνω ἀφῇς εἰκόνα, μήτε κάτω.

Περιχαρὴς οὖν γενόμενος ὁ βασιλεὺς, τὰ προσταχθέντα ἀνενδοιάστως ἐκπληρῶσαι ἐσπούδαζε, μήπως ἡ τῶν λ'. χρόνων ὑποσχέσεις ὥσπερ ὄρνεον ἐκπετασθὲν, ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ διαδράσῃ. προσκαλεῖται οὖν τὸν προῤῥηθέντα ἀναγνώστην Ἰωάννην, καὶ ἀνατίθεται αὐτῷ τὰ τῆς σκέψεως. ὁ δὲ, ἐπιμελέστατα φοβηθεὶς τὴν τοῦ βασιλέως κέλευσιν, ποιεῖν τὸ κελευσθὲν ἐπαγγέλλεται. καὶ δὴ βασιλικῇ χειρὶ τὰς βίβλους πάσας τῶν μοναστηρίων προσαθροίσαντες, καὶ ἀνερευνήσαντες τὰς τῶν εἰδώλων ἀπαγορεύσεις, ταύτας προσέῤῥαψαν τῇ σεβασμίᾳ εἰκόνι τοῦ Χριστοῦ. ὡς γὰρ τὸν Βὴλ καὶ Δαγὼν τὸν Χριστὸν λογιζόμενοι, τούτου τὰς σεπτὰς εἰκόνας κατέκαυσαν.

Καὶ δὴ οὐκ ἀναπέπαυται ὁ φιλοσπουδαστὴς βασιλεὺς, ἀλλὰ προσκαλεσάμενος τὸν ἁγιώτατον Νικηφόρον τὸν πατριάρχην, δείκνυσι αὐτῷ τὰ συλλεχθέντα παρὰ τοῦ Ἰωάννου πιττάκια, καὶ μυθικὰ λογίδρια, ὡς μειρακίσκοις ἀθύρματα. ὁ δὲ ἁγιώτατος καὶ σοφὸς τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλος, ὥσπερ ἱστὸν ἀράχνης ταῦτα διέλυσε. καὶ τέως μὲν ὁ βασιλεὺς εὐλαβηθεὶς, ἀνακωχὴν ποιεῖται τοῦ σκέμματος. ὁ δὲ Ἰωάννης δεδιὼς τὸν ἀπὸ τοῦ πατριάρχου ἀφορισμὸν, συμβεβηκυίᾳ δὲ νόσῳ περιτρυχωθεὶς, ἠμελημένην μετάνοιαν ἐξαιτεῖται παρὰ τοῦ πατριάρχου. συγγνώμην αἰτῶν τῆς προπετείας, καὶ τῇ μοναδικῇ προσδραμεῖσθαι μετανοίᾳ. ὅπερ καὶ γέγονεν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐν ἀπορίᾳ καὶ ἀπραγίᾳ τῶν ἀγωνισμάτων γενόμενος, διενοεῖτο τίνα ἄρα εὑρήσει συνεργόν. μηνύεται δὲ αὐτῷ τὰ περὶ τοῦ μητροπολίτου Ἀντωνίου ὄντι ἐν τῷ Σιλαίῳ. ὁ δὲ τάχιστα αὐτὸν κελεύει τὰ βασίλεια προσφθάνειν.

Καὶ δὴ πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς· συναγώνισαι ἡμῖν, ὦ μητροπολῖτα εἰς ἃ βουλόμεθα, καὶ πρόεδρόν σε καταστήσω τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου. ὁ δὲ ἐπιμελέστατα τὰ προσταχθέντα ποιεῖν ἐπαγγέλλεται. γνοὺς δὲ ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης Νικηφόρος, προσκαλεσάμενος αὐτὸν, εἶπεν· Εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει· ὁ δὲ φησί, μὴ γένοιτο ἡμῖν, ὦ δέσποτα, τοῦτο, μηδέ τι πρᾶξαι. ἀλλὰ πρὸς πλείονα πληροφορίαν, τοὺς ἰδιοχείρους μου σταυροὺς ὑπογράφω τῷ τῆς ὀρθοδοξίας λιβέλλῳ ἐπίμονος· ὅπερ καὶ τάχιον κατὰ παρουσίαν τῶν συνευρεθέντων ἁγιωτάτων μητροπολιτῶν πεποίηκεν, καθὼς καὶ ἐν χειροτονίᾳ αὐτοῦ ταῦτα ὑπέγραψεν. ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, Ἀντώνιος ἐλέει Θεοῦ μητροπολίτης Σιλαίου, χειρὶ ἐμῇ ὑπέγραψα, πιστεύοντες εἰς τὴν ἁγίαν καὶ ὁμοούσιον καὶ ζωοποιὸν Τριάδα, τὰς τιμίας ἀσπαζόμεθα εἰκόνας. οἱ μὴ οὕτω φρονοῦντες, ἀνάθεμα ἔστωσαν. οἱ μὴ οὕτω πιστεύοντες, πόῤῥω τῆς ἐκκλησίας ἐκδιωχθήτωσαν. αὕτη ἡ πίστις τῶν ἁγίων πατέρων. αὕτη ἡ πίστις τὴν οἰκουμέ-

ANNO CHRISTI 814.

τῶν ἐχόντων. οἱ οὖν τολμῶντες μετὰ ταῦτα ἀνατρέπειν τι τῶν A ἐνθέσμως τῇ ἐκκλησίᾳ παραδεδομένων, ἢ εἰκονικὰς ἀναζωγραφήσεων, ἢ σταυροῦ ἐκτύπωμα· οἱ μὲν ἱερεῖς εἰσὶν, παντελῶς καθαιρείσθωσαν· οἱ δὲ μονάζοντες ἢ λαϊκοὶ, ἀναθεματιζέσθωσαν. ὁ δὲ ταῦτα ἐπισφραγισάμενος, ἐξῄει τοῦ πατριαρχείου. ὁ δὲ βασιλεὺς ταῦτα πυθόμενος, ἔφησεν ὁ Αντώνιος· ἐχαλάσαμέν σοι, ὦ δέσποτα, ὅπως ἀμεριμνότερος ἔσῃ ἐπὶ τῷ δοκοῦντι. ὦ τοῦ νέου Μανιχαίου καὶ Περσόφρονος. ὦ τῆς ἀνοίας. ὦ τῆς φρενοβλαβείας. ἐν Χριστιανοῖς χριστιανίζει, ἐν Ιουδαίοις Ιουδαΐζει. καὶ δὴ προκαθεσθέντες οἱ δύο Ιωάννης καὶ Αντώνιος, ἐκέρασαν εἰς κρατῆρα τῶν αἱρετικῶν πεφαρμακευμένον οἶνον. καὶ δὴ γραφὰς θεοπνεύστους καὶ ὠφελίμους ἐκβαλόντες, κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας, προβαλλόμενοι ἐπιπλάστους καὶ ψυχοφθόρους διδασκαλίας. εἴδωλά τε τὰς σεβασμίας εἰκόνας βαττείζοντες. B

Ο οὖν μέγας ἀρχιερεὺς Νικηφόρος ὁ θεοφάντωρ συνόδου ἁγίων πατέρων συναθροίσας τὸν ἀριθμὸν σο΄. καὶ πάντων τὰς ἱερατικὰς στολὰς ἀμπεχομένων, ἐν τῇ μεγάλῃ Σοφίᾳ. τοῦ τε πλήθους τῶν ἱερέων καὶ τῶν μοναχῶν τῆς βασιλίδος πόλεως ὁμοῦ συναθροισθέντων, ἀνελθὼν ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης ἐν τῷ ἄμβωνι, ἀνεθεμάτισε τὸν αἱρεσιάρχην, οὕτω ἀναβοῶν· Αντωνίου τοῦ νέου Αρείου παρεμφεροῦς Παυλικιανοῖς, ἀνάθεμα. ὁ λαὸς, ἀνάθεμα. ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης φησίν· Αντώνιος ὁ νέος Αρειος δεδεμένος ἐστὶν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς, ἐκ τῆς ἁγίας ὁμοουσίου καὶ ζωοποιοῦ Τριάδος, ἐκ τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· C ἐκ τοῦ ἁγίου καὶ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου, ἐκ τῶν δώδεκα ἀποστόλων, ἐκ τῶν ἁγίων τριακοσίων δεκαοκτὼ πατέρων, ἐκ τῶν ἁγίων μεγάλων καὶ οἰκουμενικῶν συνόδων, ἐκ τῶν ἁγίων μεγάλων πατριαρχικῶν καὶ ἀποστολικῶν θρόνων, καὶ παρ' ἐμοῦ τοῦ χειροτονήσαντος αὐτὸν, καὶ οἱ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες· ὡς χριστομάχος, ὡς παραβάτης τῶν ἰδιοχείρων σταυρῶν, ὡς ἀποστάτης τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ὡς εἰκονοκλάστης, ὡς εἰδωλολάτρης, ὡς χριστιανοκατήγορος, ὡς χριστιανοδιώκτης, ὡς ἱεροκτόνος· τῶν ἱερέων τὸ μῖσος, τῶν πατριαρχῶν ὁ ἐξάγιστος, τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, ἡ πρώτη ἀποστασία, ὁ πρόδρομος τοῦ Αντιχρίστου, ὁ ἄνθρωπος τῆς ἀνομίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ὁ ἀποκαλυφθεὶς ἐν τῷ ἐνεστῶτι καιρῷ. ταῦτα τὰ ἐγκώμια τοῦ ἐλεεινοῦ Αντωνίου. D

Τί οὖν ὁ συνεργὸς καὶ συμμέτοχος αὐτοῦ ὁ φερώνυμος πρόδρομος τοῦ Αντιχρίστου. οὗ ἐκ τοῦ στόματος ἐκπορεύεται τῆς βλασφημίας κλίβανος πυρός· ὁ ψευδομάντις Βαλαὰμ, ὁ τῆς ἐγγαστριμύθου μαθητής· οἱ δύο τῆς ἐναντίας μοίρας ἐπαπίαρχοι· οἱ νέοι Φαραωνιτικοὶ φαρμακοὶ καὶ ἐπαοιδοὶ Ιαννῆς καὶ Ιαμβρῆς οἱ μαθηματικοί. τί οὖν ὁ λεόντειον εἶδος ἔχων, λεοντείως βρυχώμενος κατὰ τῆς ἐκκλησίας. μιμεῖται τὸν ἀρχηγέτην Λέοντα τῆς αἱρέσεως ταύτης· καὶ ὥσπερ ἐκεῖνος τὸν θεσπέσιον Γερμανὸν, καὶ οὗτος τὸν ἀοίδιμον καὶ ἁγιώτατον Νικηφόρον τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ἐξεκρούσατο, καὶ πάντας τοὺς κατ' αὐτὸν ἁγιωτάτους ἀρχιερεῖς καὶ μονάζοντας, βασάνοις, καὶ ἐξορίαις κατεδίκασεν. τί οὖν, ἐξάγεται Ιακὼβ ὁ ἠγαπημένος· ἀντεισάγεται Ησαῦ ὁ μεμισημένος καὶ πρὸ γεννήσεως. ἀναβαίνουσιν ἀλλαχόθεν οἱ κλέπται καὶ λῃσταὶ εἰς τὴν αὐλὴν τῆς ἐκκλησίας. βεβήλωται τὸ ἅγιον θυσιαστήριον. πάλιν οἱ Ιουδαῖοι χαίρουσι. πάλιν ἀλαλάζουσι μεγάλα κροτοῦντες τὰς χεῖρας· πάλιν βρενθύονται καὶ γαυριῶνται κατὰ τοῦ Ναζωραίου Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, ὃν ἐσταύρωσαν, ταῦτα δρώμενα βλέποντες· πάλιν Μοντανισταὶ χώραν ἔλαβον. E

Τί οὖν Λέων, μέγα ὡς ἐκ δρυμοῦ ὠρυόμενος, καὶ μαινόμενος κατὰ τῆς ἐκκλησίας καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτῆς, ταραχῶν, καὶ σκανδάλων τὴν βασιλεύουσαν πάλιν ἐμπίπλησιν· οἰμωγαί τε καὶ θρῆνοι καὶ δάκρυα καὶ στεναγμοὶ πανταχόθεν διατρέ-

rarum illustravit. Qui igitur posthac ausi fuerint evertere aliquid eorum, quæ ecclesiæ legitima tradita sunt, sive pictas imagines, sive crucis figuram, si quidem sacerdotes sint, prorsus deponantur: sin autem monachi aut laici, anathematizentur. Hæc Antonius cum sigillo obsignasset, patriarchalibus ædibus excedit. Hæc autem Imperatore ex illo percontante, ait: *Illusimus eis, Imperator, ut curis liberior sis, in iis quæ moliris.* O novum Manichæum, eademque ac Persa sentientem! o dementiam! o stoliditatem! Inter Christianos, Christianum agit; inter Judæos, Judæum. Adeoque præsidentes ambo, Joannes ac Antonius, hæreticorum vino medicatum craterem miscuerunt. Ac sane divinas scripturas atque utiles secundum desideria sua pervertentes, commentitias inque animorum exitium comparatas doctrinas proferunt, venerandas imagines idola obgannientes.

Magnus itaque præsul divinorum interpres Nicephorus, sanctorum ducentorum septuaginta patrum collecta synodo, cunctisque sacerdotalibus stolis indutis in magna Sophiæ æde, una quoque congregata sacerdotum ac monachorum urbis Augustæ multitudine, ipse sanctissimus Patriarcha ambonem conscendens, hæresiarcham anathemate ferit, ac devovet, in hæc verba clamans: *Antonii novi Arii, errore Paulicianis affinis, anathema.* Populus: *Anathema.* Sanctissimus Patriarcha ait; *Antonius novus Arius ligatus est in hoc sæculo & futuro, in cælo & super terram, ex sancta consubstantiali & vivifica Trinitate, Patre & Filio & Spiritu sancto, exque sancto ac Apostolorum principe Petro, ex duodeno Apostolorum collegio: ex sanctis trecentis decem & octo patribus, ex sanctis magnis & universalibus synodis, ex sanctis magnis patriarchalibus & apostolicis sedibus, & a me, qui ipsum ordinavi, cunctique illi communione juncti: tamquam Christi hostis, ut qui manu propria fixas cruces prævaricator violaverit, ut qui a recta fide desertor sit, ut imaginum effractor, ut idolorum cultor, ut Christianorum calumniosus accusator, ut Christianorum persecutor, ut sacerdotum occisor, sacerdotum ille & patriarcharum exsecratio, ille scelestissimus; abominatio desolationis, prima discessio ac defectio, Antichristi præcursor, homo iniquitatis, filius perditionis, qui nunc temporis revelatus est.* Hæ laudes, tantaque præconia infelicis Antonii. Matth. 24. 2. Thess. 2.

Quid igitur ejus adjutor & particeps, ille vere pro nominis ipsa ratione antichristi præcursor, cujus ex ore egreditur igneus blasphemiæ clibanus; falsus ille vates Balaam, Pythonissæ discipulus? adversæ nimirum partis ambo tribuni: novi Pharaonis venefici ac incantatores, Jannes & Iambres mathematici? Quid leonis ille præditus specie, in leonis morem adversus ecclesiam rugiens? Nempe Leonem hujus auctorem hæreseos imitatur; ac, sicut ille, divinum Germanum, hic quoque inclytum sanctissimumque Nicephorum patriarchali sede expellit, cunctosque illius partium sanctissimos episcopos atque monachos tormentis exsiliisque damnavit. Quid igitur? Extruso Jacob prædilecto, ejus loco exosus & ante ortum Esau, intruditur. Ascendunt aliunde fures & latrones in ecclesiæ caulam. Sacrum altare contaminatum est. Gaudent rursus Judæi; rursus jubilant ac plaudunt manibus; rursus superbiunt & insolescunt adversus Christum Dei Nazarenum, quem cruci affixerunt, dum hæc fieri conspiciunt. Rursus Montanistæ locum acceperunt. Exod. 7. 2. Tim. 3. Rom. 9. Joan. 10.

Quid igitur Leo, altum rugiens velut in sylva, frensque adversus ecclesiam & adversus Christum ejus? Beatam urbem turbis implet ac scandalis. Undique suspiria, lamenta, lacrymæ, genitus discurre-

ANNO CHRISTI 814.

Anno Christi 814. Jer. 11.

bant. Duplex namque erat, animorum, corporumque A interitus. Ac sane, sui custodem præsidemque imperii repulit, dicens: Recede a me, Jesu Imperator atque rex; nolumus vias tuas scire: ejusque venerandam imaginem in ærea porta exsistentem, lapidibus, stercoribus, molli luto petentes, inque ejus faciem spuentes, disruptam solo dejecerunt.

χον. διπλοῦς γὰρ ἦν ὁ θάνατος, ψυχῶν τε καὶ σωμάτων. καὶ δὴ τὸν φύλακα καὶ φρουρὸν τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἀπώσατο, εἰπών, ἀπόστα ἀπ' ἐμοῦ, Ἰησοῦ βασιλεῦ. ὁδούς σου οὐ βουλόμεθα εἰδέναι· καὶ τὸν τύπον τὸν σεβάσμιον χαρακτῆρα τὸν ὄντα ἐν τῇ χαλκῇ, λίθοις καὶ κόπροις, καὶ πηλώδεσι μάζαις, ἐμπτύοντες εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, προσῤῥίπτοντες, διαῤῥήξαντες αὐτὸν εἰς τοὔδαφος.

Anno Christi 814.

ΤΩΝ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ ΚΑΝΟΝΩΝ ΤΙΝΕΣ.

NICEPHORI CONFESSORIS ALIQUOT CANONES.

I.

Ex Jure Græco-Romano, tom. 1. lib. 3.

Oportet monachos jejunare die Mercurii & Veneris Septuagesimæ: & ubicumque fuerint, caseum comedere post præsanctificatorum solutionem. Evertit hic canon Jacobi dogma, & Tetraditarum hæresim. B

II.

Die Dominico sine impellente necessitate aut vi non oportet iter facere.

III.

Apocalypsin Pauli, & ea quæ dicuntur brontologia, & selenodromia, aut calandologia, suscipere non oportet: profana enim omnia.

IV.

Apocalypsin Esdræ & Zosimæ, & duo sancti Gregorii martyria, & sanctorum martyrum [a] Cerycí & Julittæ, librumque Marci & [b] successoris, suscipere non oportet. Rejicienda hæc, non admittenda. C

[a] Forte, Cyrici.
[b] Pro, Diadochi.

V.

Monachi in pœnis exsistentes, ad communem fratribus cibum & precationem admittendi sunt. Participes etiam esse debent benedictionis, id est, frusti, simul cum eorum confessione.

VI.

Intestato morientium piæ largitiones pro ipsis factæ suscipiendæ sunt; siquidem viventes eo animo fuerint, ut ita præstarentur. D

VII.

Si quis infirmus sit, & sanctum baptisma, sanctumque habitum requirat, dare ei sine mora oportet, nec gratia est deneganda.

VIII.

Si quis ad annos viginti & deinceps dissolute & in luxu vixerit, deinde studiosus apparuerit virtutis, non est ordinandus. Sacrum enim impollutum est.

IX.

Non oportet operari hebdomade [c] diacænesimi, neque sabbato [d] apolysimi canere [e] immaculatum, neque dies Jovis observare. E

[c] Διακαινησίμου, hoc est, hebdomada Paschatis.
[d] Ἀπολυσίμου, hoc est, sabbato in Albis.
[e] Hoc est, Psalmum 118. Beati immaculati.

X.

Bigamus non coronatur: sed in eo punietur, ut annis duobus sacra non participet mysteria.

XI.

Trigamus annis quinque emendetur, & sic admittatur.

XII.

Qui pulsaverit patrem suum & sponte occiderit, annis triginta quinque deget in pœnis homicidæ.

α'.

Ὅτι δεῖ νηστεύειν τοὺς μοναχοὺς τῇ τετράδι τῆς τυροφάγου, καὶ τῇ παρασκευῇ· καὶ μετὰ τὴν τῶν προηγιασμένων ἀπόλυσιν ἐσθίειν τυρὸν, ὅπου ἂν εὑρεθῶσιν. ἀνατρέπει δὲ ὁ κανὼν οὗτος τὸ Ἰακώβου τὸ δόγμα, καὶ τὴν τῶν Τετραδιτῶν αἵρεσιν.

β'.

Ὅτι οὐ δεῖ ὁδοιπορεῖν ἄνευ ἀνάγκης ἢ βίας ἐν κυριακῇ.

γ'.

Τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Παύλου, καὶ τὰ λεγόμενα βροντολόγια, καὶ σεληνοδρόμια, ἢ καλανδολόγια, οὐ χρὴ δέχεσθαι. βέβηλα γὰρ πάντα.

δ'.

Τὴν ἀποκάλυψιν Ἔσδρα καὶ Ζωσιμᾶ, καὶ τὰ δύο μαρτύρια τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ τῶν ἁγίων μαρτύρων Κηρύκου καὶ Ἰουλίττης, καὶ τὴν βίβλον Μάρκου καὶ [a] διαδόχου, οὐ χρὴ δέχεσθαι· ἀπόβλητα γὰρ, καὶ οὐ δεκτά.

[a] Pro, Διαδόχου

ε'.

Τοὺς ὄντας ἐν ἐπιτιμίοις μοναχοὺς χρὴ συνεσθίειν καὶ συνεύχεσθαι. μετέχειν δὲ καὶ εὐλογίας, ἤγουν κατακλαστοῦ, ἅμα τῇ αὐτῶν ἐξομολογήσει.

ϛ'.

Χρὴ δέχεσθαι τὰς εὐποιΐας τῶν ἀδιαθέτως τελευτώντων τὰς ὑπὲρ αὐτῶν γινομένας, εἴγε καὶ ζῶντες ἄρα προθέσεις εἶχον τοῦ οὕτω ταύτας πληρωθῆναι.

ζ'.

Ἐάν τις ἀσθενὴς ᾖ, καὶ ἐπιζητῇ τὸ ἅγιον βάπτισμα, ἢ τὸ ἅγιον σχῆμα, χρὴ διδόναι ἀνυπερθέτως, καὶ μὴ κωλύειν τὴν χάριν.

η'.

Ἐάν τις ἐν ἀσωτίᾳ ζήσῃ μέχρις ἐτῶν εἴκοσι, καὶ ἐπειτα, εἶτα μετὰ ταῦτα φανῇ σπουδαῖος ἔργα ἀρετῆς, οὐ χρὴ αὐτὸν χειροτονεῖσθαι. τὸ γὰρ ἱερὸν ἀμώλωπον.

θ'.

Ὅτι οὐ δεῖ ἐργάζεσθαι τὴν ἑβδομάδα τῆς διακαινησίμου, οὐδὲ τῷ σαββάτῳ τῆς ἀπολυσίμου ψάλλειν τὸν ἄμωμον, οὐδὲ τὰς πέμπτας φυλάττειν.

ι'.

Ὁ δίγαμος οὐ στεφανοῦται, ἀλλ' ἕξει ἐπιτίμιον τὸ μὴ μεταλαβεῖν τῶν ἀχράντων μυστηρίων ἔτη δύο.

ια'.

Ὁ τρίγαμος ἐπιτιμάσθω ἔτη πέντε, καὶ οὕτω δεχθήτω.

ιβ'.

Ὁ χειροτυπήσας τὸν ἑαυτοῦ πατέρα, καὶ ἀποκτείνας ἑκουσίως, τὰ τοῦ φόνου ἐπιτίμια πληρώσει ἔτη τριάκοντα πέντε.

ANNO CHRISTI 814.

ιγ΄.

Κατὰ περίστασιν καὶ μοναχὸς λιτὸς βαπτίζει. ὡσαύτως καὶ διάκονος κατὰ περίστασιν βαπτίζει.

ιδ΄.

Ἐὰν κατὰ ἄγνοιαν πληθυνθῇ ἀντιμήνσιον, οὐ μολύνεται. ὁ γὰρ ἁγιασμὸς ἐν αὐτῷ ἐστί. τὸ γὰρ ἱερὸν, μιαρὸν οὐ γίνεται.

ιε΄.

Οἱ ἀπὸ παλλακίδος καὶ πορνείας καὶ ἀπὸ διγάμων καὶ ἀπὸ τριγαμίας τικτόμενοι παῖδες, ἐὰν φανῶσιν ἀρετὰς ἔχοντες, καὶ εἰσὶν ἄξιοι ἱερωσύνης, χειροτονείσθωσαν.

ις΄.

Χρὴ τὰ ἀβάπτιστα νήπια, ἐὰν εὑρεθῇ τις εἰς τόπον μὴ ὄντος ἱερέως βαπτισθῆναι. εἰ βαπτίσει δὲ καὶ ὁ ἴδιος πατὴρ, ἢ οἱοσδήποτε ἄνθρωπος, μόνον ἵνα ἐστὶ Χριστιανὸς, οὐκ ἔστιν ἁμαρτία.

ιζ΄.

Ὅτι οὐ χρὴ μεταδίδοσθαι τοῖς λαμβάνουσι τόκον, ἢ συνεσθίειν αὐτοῖς, ἐπιμένουσι τῇ παρανομίᾳ.

A

XIII.

Etiam simplex monachus ex causa baptizat, ut & diaconus.

XIV.

Si antimensium per ignorantiam impletum sit, non polluitur. Sanctificatio enim in eo est. Sacrum enim, impurum non efficitur.

XV.

Qui ex concubina & scorto, & ex digamis & trigamis nati sunt, si virtutibus prædîti appareant, & sint sacerdotio digni, ordinentur.

XVI.

B Infantes non baptizatos oportet, si quo loco reperiatur quis, ubi non sit sacerdos, baptizari. Quod si vel pater, aut quilibet alius, modo sit Christianus, baptizet, peccatum non committit.

XVII.

Usuram accipientibus non sunt elargienda sacramenta: nec cum perseverantibus in iniquitate communiter cibus sumendus.

814.

CONCILIUM NOVIOMENSE,

de terminis episcopatuum Noviomensis & Suessionensis, a Wulfario metropolitano cum suffraganeis episcopis celebratum, anno Christi DCCCXIV.

Ex P. Jacobo Sirmondo, Societatis Jesu.

IN *hac synodo composita est controversia, quæ inter episcopum Noviomensem & Suessionensem versabatur, de parochiis quibusdam, quas uterque ad diœcesim administrationemque suam pertinere contendebat. Quænam autem hæ fuerint, & quæ cui a Synodo adjudicata, docet Flodoardus, ubi de Wlfarii Remensis archiepiscopi rebus agit, libro II. historiæ cap.* XVIII. Hic, *inquit,* Synodum invenitur habuisse anno ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi DCCCXIV. in ecclesia Noviomensi, regnante Ludovico filio Caroli, congregatis secum coëpiscopis suis, Hildoardo, Ermenone, Jesse, Ragimberto, Grimboldo, Rotaldo, Wendilmaro, Ostroldo, & chorepiscopis Waltario, Sperno: nec non & Abbatibus, Adalardo, Nantario, Fulrado, Erico, Hilderico, Remigio, Ebone, Sigbaldo, cum cetero clero, presbyteris & diaconibus: convocatis etiam comitibus, Gunhardo, Rotfrido, Gisleberto, Otheto. His C omnibus residentibus, sententia ventilata est inter Wendilmarum & Rotardum episcopum, de terminis parochiarum suarum: & requisitum ac definitum est, quod hæc loca transfluvium Isaram in pago Noviomensi, pertinere deberent ad parochiam ecclesiæ Noviomensis: id est, Varinæ, Urscampus, Trapiacus, Jerusalem, Haurbaudianisva, sive ecclesia sancti Leodegarii, cum reliquis villis ad has ecclesias convenientibus. Cetera vero loca trans supradictum fluvium in prædicto pago, omnia pertinere deberent ad parochiam ecclesiæ Suessonicæ Hæc diligentissime investigata consenserunt suprascripti episcopi, & chorepiscopi, abbates, presbyteri & diaconi, & pars ecclesiæ Noviomensis, clerici & laici; & pars ecclesiæ Suessonicæ, similiter clerici & laici: & uno animo unoque consensu confirmare decreverunt.

814.

CONCILIUM TREVIRENSE,

cujus mentio in epistola Frotarii Tullensis episcopi ordine XVIII. quam ex membranis sancti Petri Carnotensis a R. P. Jacobo Sirmondo acceptam cum aliis edidit Andreas Duchesnius Tomo II. Hist. Franciæ, pag. 719.

DOMINO *beatissimo & unica dilectionis affectu colendo Hetti suprema largiente providentia Treverorum ecclesiæ Archiepiscopo, Frotharius episcoporum extimus, in Christo salutem.*

Tanto ardore æstuo vestræ paternitatis sublimitatem intuendi atque affandi, ac si multorum jam temporum labantur volumina, quibus vestro aspectu vel vestris colloquiis perfrui nequiverim. Nam & inde me usquequaque fateor anxiari, quod nuper mihi de palatio regredienti defuit facultas vobiscum loquendi. Unde & inexplebilibus desideriis ora dulcetudinis vestræ his in partibus citius invisere opto. Quapropter vestris litteris mihi significari expeto, quando huc pro lega- D tione vobis injuncta venire, vel quando synodale concilium juxta modernam constitutionem debeatis convocare. De his ob id præcipue sollicitus maneo, quia & ipse secundum imperiale præceptum ad providendas mansiones in quibus legati suscipi debent, scilicet a Monte Jovis usque palatium Aquis ire debeo, & infra mensem Octobrem ingrediens ante solemnitatem beati Andreæ domum regredi cupio. Sed si vos infra eumdem mensem has in partes proficisci cognovero, præsens adesse curabo: ut vestri famulator & adjutor in omnibus existens a vobis rursus & in spiritalibus rebus congruum supplementum recipere merear. Nostri in omnibus reminiscentem vos in Christo bene opto valere.

CONCILIUM AQUISGRANENSE.

In quo edita est forma Institutionis canonicorum & sanctimonialium, Ludovici Pii jussu in Aquisgrani palatio celebratum, anno Christi DCCCXVI. indictione X.

Præfatio.

Ex editione P. Jacobi Sirmondi, Societatis Jesu.

Cum in nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Christianissimus ac gloriosissimus Hludouvicus superno munere victor Augustus, anno Incarnationis Domini nostri Jesu Christi DCCCXVI. indictione X. anno siquidem imperii sui tertio, Aquisgrani palatio generalem sanctumque convocasset conventum: & cœpisset secundum ardentissimam erga divinum cultum sibi cælitus inspiratam voluntatem, multa congrua & necessaria de emendatione sanctæ ecclesiæ; illius videlicet amore, qui eam suo sancto & pretioso redemit sanguine, eique se adfuturum usque ad consummationem pollicitus est sæculi, solerter ac curiose pertractare: cousque inter cetera perventum est, ut B eumdem sanctum & venerabilem Deo annuente aggregatum conventum consuleret, immo consulendo admoneret, super quibusdam ecclesiarum præpositis, qui partim ignorantia, partim desidia, subditorum curam parvipendebant, & hospitalitatem minus justo diligebant, quid facto opus esset. Adjunxit etiam monendo, ut quia canonicorum vita sparsim in sacris canonibus, & in sanctorum patrum dictis erat indita; propter simplices quosque minusque capaces, aliquam ex eisdem sacris canonibus, & sanctorum patrum dictis, institutionis formam pari voto, parique consensu excerperent: per quam patenter prælatorum C & subditorum vita monstraretur: quatenus omnes qui canonica censentur professione, per viam propositi sui inoffenso gressu incederent, & in Christi militia devotius unanimes atque concordes exsisterent. Sed ut id nutu divino fieret, Dominum in commune humiliter exorandum præmonuit; ut servorum suorum exorabilibus pulsatus precibus, ejus admonitionem secundum suam voluntatem fieri, suaque gratia eam præcedere & subsequi dignaretur. Ad quam etiam admonitionem sacer conventus intimo gaudio repletus, expansis in cælum manibus creatori omnium gratias agens, benedixit. Quippe qui talem, tam pium, tamque benignum ecclesiæ suæ sanctæ principem, cun- D ctisque ejus necessitatibus sapientissimum ac devotissimum prætulerit procuratorem. Suscipientes ergo libentissime hilariterque ejus saluberrimam multis Deo miserante profuturam admonitionem; licet plerique auxiliante Christo devote ac religiose cum sibi subjectis canonicam servent institutionem, & in plerisque locis idem ordo plenissime servetur: omnium tamen id animis sedit, ut secundum ejusdem principis admonitionem, una divino freti auxilio, ejusdem piissimi principis non modico adjuti juvamine, ejus videlicet liberalissima largitione copiam librorum præ manibus habentes, ex canonica auctoritate, & sancto- E rum patrum dictis, veluti ex diversis pratis quosdam flosculos carpentes, hanc institutionis formam excerperent, & canonicis observandam conferrent: ut quorum forte labore, ob tarditatem ingenii, seu inopiam librorum, sparsim digesta difficile comprehendi posset, solerti studio in eodem opere breviter congesta persacile ab his reperiri posset: per quem, ut præmissum est, & prælati recto tramite incedere, & subditis normam vivendi absque ignorantiæ obstaculo salubriter nossent præbere. Vigilanti ergo studio eamdem institutionis formam colligere studuerunt: in A qua plenissime continetur, qualiter & prælati vivere, & subjectos regere, eisque ecclesiasticos sumptus administrare, & in Dei servitio constringere, bene operantes quoque ad meliora provocare, protervos quosque & negligentes debeant corripere. Cum igitur hujus institutionis formam coram memorato glorioso principe prolatam sacer conventus laudibus extulisset; & ecclesiastica auctoritate fulcitam, laudeque dignam, ac sanctæ ecclesiæ utillimam atque proficuam consona voce prædicaret; nihilque in ea reprehensionis ab iis qui sanum sapiunt, reperiri posse profiteretur; ab eodem victoriosissimo principe, & ab omnibus qui aderant, Deo gratias acclamatum est. Nec immerito: quippe qui & occulta sua dispensatione, & gratissima inspiratione præfatum principem, ut id fieri moneret, compulit; & ut ad effectum perduceretur, miserando adjuvit. Proinde omnium sententia statutum est, ab omnibus, qui in canonica professione Domino militant, hanc institutionis formam, tot ecclesiasticorum virorum vigilanti studio congestam dignisque præconiis laudatam, juxta virium possibilitatem modis omnibus observandam: quatenus hanc, sive aliarum sanctarum scripturarum documenta, sedula meditatione perlegentes & prælati & subditi, vocatione qua vocati sunt, ope divina adminiculati, infatigabiliter ambulent: & pro tam piissimo principe, qui ob lucrum animarum hoc sacrum & venerabile concilium ad hanc formam congerendam & statuendam salutiferis admonitionibus excitavit, modernis futurisque temporibus Dei immensam clementiam jugiter exorent. Nam in altero libello idem sacer conventus, eodem religiosissimo Augusto monente, quamdam institutionis formulam ex sanctorum patrum dictis studiose excerpsit, & in unum breviter satisque congruenter congessit, & sanctimonialibus canonice degentibus tenendam percensuit. In qua continetur, quales eis abbatissæ præferendæ sint, qualiter eisdem sanctimonialibus infra claustra monasterii vivendum, quid a prælatis stipendiorum dandum, quibus documentis & virtutum instrumentis exornandæ sint: quatenus hac formula vivendi inspecta, & Deo sibi adjutorium præbente, humiliter suscepta & efficaciter impleta, cum bonorum operum lampadibus venienti sponso apparere, atque ejus thalamum ingredi mereantur.

INDEX CAPITUM LIBRI I.

XIV.

Anno Christi 816.

CONCILII AQUISGRANENSIS

816.

LIBER I.

Qui est de institutione canonicorum.

CAPUT I.

TOnsuræ ecclesiasticæ usus a Nazaræis, nisi fallor, exortus est. Qui prius crine servato, demum post magnam vitæ continentiam devotione completa caput radebant, & capillos in igne sacrificii ponere jubebantur, scilicet ut perfectionem devotionis suæ Domino consecrarent. Hujus ergo exempli usus ab apostolis introductus est; ut hi qui in divinis cultibus mancipati Domino consecrantur, quasi Nazaræi, id est, sancti Dei, crine præciso innoventur. Hoc quippe & Ezechieli prophetæ jubetur, dicente Domino: *Tu fili hominis, sume tibi gladium acutum, & duces per caput tuum & barbam.* Videlicet quia & ipse sacerdotali genere Deo in ministerium sanctificationis deserviebat. Hoc & Nazaræos illos, Priscillam & Aquilam, in Actibus Apostolorum primum fecisse legimus. Paulum quoque apostolum, & quosdam discipulorum Christi, qui in hujusmodi cultu mirandi extiterunt. Est autem in clericis tonsura signum quoddam, quod in corpore figuratur, sed in animo agitur: scilicet, ut hoc signo in religione vitia recidantur: & criminibus carnis nostræ, quasi crinibus exuamur: atque inde innovatis sensibus ut comis rudibus eniteścamus: exspoliantes nos, juxta Apostolum, veterem hominem cum actibus suis, & induentes novum, qui renovatur in agnitione Dei. Quam renovationem in mente oportet fieri, sed in capite demonstrari, ubi ipsa mens noscitur habitare. Quod vero detonso capite superius, inferius circuli corona relinquitur, sacerdotium regnumque ecclesiæ in eis existimo

Isidor. Eccles. offic. lib. 2. cap. 4.
Ezech. 5.
Act. 18.
Ephes. 4. Coloss. 3.

ANNO CHRISTI 816.

figurari. Tiara enim apud veteres constituebatur in capite sacerdotum. Hæc ex bysso confecta rotunda erat, quasi sphæra media, & hoc significatur in parte capitis tonsa. Corona autem, latitudo aurei est circuli, quæ regum capita cingit. Utrumque ita signum in capite clericorum exprimitur, ut impleatur etiam corporis quadam similitudine quod scriptum est, Petro apostolo perdocente : *Vos estis genus electum, regale sacerdotium.* Quæritur autem, cur sicut apud antiquos Nazaræos, non ante coma nutritur, & sic tondetur. Sed qui hæc exquirunt, advertant quid sit inter illud propheticum velamentum, & hanc evangelii revelationem, de qua dicit apostolus : *Cum transieris ad Christum, auferetur velamen.* Quod autem significabat velamen interpositum inter faciem Mosis & aspectum populi Israël, hoc significabat illis temporibus etiam coma sanctorum. Nam & apostolus comam pro velamento esse dicit. Proinde jam non oportet, ut velentur crinibus capita eorum qui Domino consecrantur, sed tantum ut revelentur : quia quod erat occultum in sacramento prophetiæ, jam in evangelio declaratum est.

1. Petr. 2.

2. Cor. 3.

1. Cor. 11.

II.

Ibid cap. 14.

Ostiarii sunt, qui in veteri testamento janitores templi vocabantur, qui præerant portis Jerusalem, quique ordinati per vices suas omnia interiora templi vel exteriora custodiebant. Hi denique inter sanctum & iniquum discernentes, eos tantum in ecclesia qui sunt fideles recipiunt. Intrare enim templum nisi per hos non possumus. Habent enim potestatem tam bonos recipiendi, quam rejiciendi indignos.

III.

Ibid. cap. 12.

Lectorum ordo formam & initium a prophetis accepit. Sunt igitur lectores, qui verbum Dei prædicant : quibus dicitur : *Clama, ne cesses : quasi tuba exalta vocem tuam.* Isti quippe dum ordinantur, primum de eorum conversatione episcopus verbum facit ad populum. Deinde coram plebe tradit eis codicem apicum divinorum, ad verbum Dei annuntiandum. Qui autem ad hujusmodi provehitur gradum, iste erit doctrina & libris imbutus, sensuumque ac verborum scientia perornatus ; ita ut distinctionibus sententiarum intelligat ubi finiatur junctura, ubi adhuc pendeat oratio, ubi sententia extrema claudatur. Sicque expeditus vim pronuntiationis tenebit, ut ad intellectum omnium mentes sensumque promoveat : discendo genera pronuntiationum, atque exprimendo proprios sententiarum affectus : modo indicantis voce, modo dolentis, modo increpantis, modo exhortantis, sive his similia, secundum genus propriæ pronuntiationis, in quo magis illa ambigua sententiarum adhibenda cognitio est. Multa enim in scripturis sunt, quæ nisi proprio modo pronuntientur, in contrariam recidunt sententiam : sicuti est : *Quis accusabit adversus electos Dei? Deus qui justificat?* Quodque si confirmative non servato genere pronuntiationis suæ dicatur, magna perversitas oritur. Sic ergo pronuntiandum est, ac si diceret : Deusne qui justificat ? subauditur, Non. Necesse est ergo in tantis rebus scientiæ ingenium, quo proprie singula convenienterque pronuntientur. Propterea & accentuum vim oportet lectorem scire, ut noverit in qua syllaba vox protendatur pronuntiantis. Plerumque enim imperiti lectores in verborum accentibus errant : & solent irridere nos imperitiæ hi qui videntur habere notitiam, detrahentes & jurantes penitus nos nescire quod dicimus. Porro vox lectoris simplex erit & clara, ad omne pronuntiationis genus accommodata, plena succo virili, agrestem & subrusticum effugiens sonum : non humilis, nec adeo sublimis : non fracta, non tenera, nihil-

Isai. 58.

Rom. 8.

Ibid. cap. 13.

A que femineum sonans, neque cum motu corporis, sed tantum cum gravitatis specie. Auribus enim & cordi consulere debet lector, non oculis : ne potius ex seipso exspectatores magis, quam auditores faciat. Vetus opinio est, lectores pronuntiandi causa præcipuam curam vocis habuisse, ut exaudiri in tumultu possit. Unde & dudum lectores, præcones vel proclamatores vocabantur.

LIBER I.

IV.

In ordine & ministerio ecclesiæ decet esse exorcistas, secundum officia quæ in templo Salomonis erant disposita, quæque posterius sunt ab Esdra dispertita. Et invenimus eos, quos scilicet Esdras actores memorat templi, nunc esse exorcistas in ecclesia Dei. Fuerunt enim sub Esdra actores templi, servorum Salomonis filii, qui actum templi totius sub cura sua haberent, ac sacris oblationibus deservirent. Et cum fuissent ex ordine & ministerio templi, longe fuerunt officio altaris Dei : quia nec psalmistis, nec ostiariis, nec sacrorum servis attingere licebat ad munera altaris, nisi tantummodo Levitis. Quid ergo est ? Nullam aliam curam habebant actores templi, nisi ad sartatecta facienda : ut quæcumque fuissent vexata in ædificio templi, aut delapsa, per eosdem actores de thesauris Dominicis reficerentur atque excolerentur. Ergo actores templi, exorcistæ sunt in populo Dei. Quomodo enim actor prudens & bonus scit, quis sit domini sui census & omnis substantiæ modus, & redigit apud se totius possessionis instrumenta originalia : sic & exorcista redigit in suam diligentiam totius regni Domini secreta : ut memoriæ mandet de scripturarum sacramentis, unde exerceat donum, quod illi est a Spiritu sancto concessum, secundum apostoli præconium. Exorcistas enim memorat apostolus, cum dicit : *Numquid omnes donationes habent sanationum?* Hi enim cum ordinantur, sicut ait canon, accipiunt de manu episcopi libellum, in quo scripti sunt exorcismi, accipientes potestatem imponendi manus super energumenos, sive catechumenos, sive baptizatos.

Ibid. cap. 15.

B

C

1. Cor. 12. Concil. Carthag. IV. 17. Distinct. 23. Exorcista.

V.

Acolyti Græce, Latine ceroferarii dicuntur, a deportandis cereis, quando legendum est evangelium, D aut sacrificium offerendum. Tunc enim accenduntur luminaria ab eis, & deportantur : non ad fugandas tenebras, dum sol eo tempore rutilet, sed ad signum lætitiæ demonstrandum : ut sub typo luminis corporalis, illa lux ostendatur, de qua in evangelio legitur: *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.*

Etymol lib. 7. cap. 12.

Joan. 1.

VI.

Subdiaconi, qui apud Græcos hypodiaconi vocantur, in Esdra inveniuntur, appellanturque ibi Nathinæi, id est, in humilitate Domino servientes. Ex eorum ordine fuit ille Nathanael, qui in evangelio Joannis divina proditione commonitus, Salvatorem meruit confiteri. Quique etiam ad primum divinitatis indiE cium fidelis emicuit, protestante Domino ac dicente : *Ecce vere Israëlita, in quo dolus non est.* Denique isti oblationes in templo Domini suscipiunt a populis. Isti obediunt officiis Levitarum. Isti quoque vasa corporis & sanguinis Christi diaconibus ad altaria Domini offerunt. De quibus quidem placuit patribus, ut quia sacra mysteria contrectant, casti & continentes sint ab uxoribus, & ab omni carnali immunditia liberi, juxta quod illis propheta dicente jubetur : *Mundamini qui fertis vasa Domini.* Hi igitur cum ordinantur, sicut sacerdotes & Levitæ, manus impositionem non suscipiunt : sed patenam tantum & calicem de manu episcopi, & ab archidiacono scyphum aquæ cum aquamanili & manutergium accipiunt.

De offic. lib. 2. cap. 10. 1. Esdr. 2. & 8.

Joan. 1.

Concil. Carthag. IV. 23. Distinct. 23. Subdiaconi.

Isai. 52.

Liber I. Ibid. cap. 8.

VII.

Diaconorum ordo, a tribu Levi accepit exordium. Præcepit enim Dominus Mosi, ut post ordinationem Aaron sacerdotis & filiorum ejus, rursus Levi tribus in divini cultus ministerio ordinarentur & consecrarentur Domino pro omnibus primogenitis, & servirent pro Israël coram Aaron, & filiis ejus, in tabernaculo Dei, excubantes in templo die ac nocte. Ipsique gestarent arcam & tabernaculum & omnia vasa ejus, & in circuitu tabernaculi castra ipsi rursus constituerent, & in promovendo tabernaculo ipsi deponerent, rursus ipsi componerent. A vigintiquinque annis, & supra, in tabernaculo servire ipsis mandatum est. Quam regulam sancti patres & in novo testamento constituerunt. In evangelio autem primordia eorum, & in Actibus Apostolorum ita leguntur: *Convocantes autem duodecim apostoli multitudinem discipulorum, dixerunt: Non est æquum nos relinquere verbum Dei, & ministrare mensis. Quid ergo est, fratres? Considerate ex vobis viros boni testimonii septem, plenos Spiritu sapientia, quos constituamus in hanc rem. Nos vero orationi & ministerio sermonis instantes erimus. Et placuit sermo coram omni multitudine. Et elegerunt statim Stephanum virum plenum fide & Spiritu sancto, Philippum, Prochorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, & Nicolaum advenam Antiochenum. Hi steterunt ante apostolos. Et cum orassent, imposuerunt illis manus. Verbumque Dei crescebat, & multiplicabatur numerus credentium.* Exhinc jam decreverunt apostoli, apostolorumque successores, per omnes ecclesias septem diaconos ordinandos esse, qui subli̇miori gradu ceteris proximi circa aram Christi, quasi columnæ altaris assisterent, & non sine aliquo septenarii numeri mysterio. Hi sunt enim, quos in Apocalypsi legimus, septem angeli tubis canentes. Hi sunt septem candelabra aurea, hi voces tonitruorum. Ipsi enim voce in modum præconis admonent cunctos, sive in orando, sive in flectendis genibus, sive in psallendo, sive in lectionibus audiendis. Ipsi etiam, ut aures habeamus ad Dominum, clamant. Ipsi quoque evangelizant. Sine ipsis sacerdos nomen habet, officium non habet. Nam sicut in sacerdote consecratio, ita & in ministro dispensatio sacramenti est. Ille orare, hic psallere mandat. Ille oblata sanctificat, hic sanctificata dispensat. Ipsis etiam sacerdotibus propter præsumptionem non licet de mensa Domini tollere calicem, nisi eis traditus fuerit a diacono. Levitæ inferunt oblationes in altaria: Levitæ mensam Domini componunt: Levitæ operiunt arcam testamenti. Non enim omnes vident alta mysteriorum, quæ operiuntur a Levitis, ne videant qui videre non debent, & sumant qui servare non possunt. Qui propterea altari albis induti assistunt, ut cælestem vitam habeant, candidique ad hostias & immaculati accedant, mundi scilicet corpore, & incorrupti pudore. Tales enim decet Dominum habere ministros, qui nullo carnis corrumpantur contagio, sed potius eminenti castitate splendeant. Quales autem diaconi ordinentur, Paulus apostolus plenissime scribit ad Timotheum. Nam cum præmisisset de sacerdotum electione, continuo subjunxit: *Diaconi similiter irreprehensibiles*, hoc est, sine macula, sicut episcopi. *Pudici* utique, id est, a libidine continentes. *Non bilingues*, scilicet ne conturbent pacem habentes. *Non multo vino dediti*: quia ubi ebrietas, ibi libido dominatur & furor. *Non turpe lucrum sectantes*, ne de cælesti ministerio lucra terrena sectentur. Est quippe & turpis lucri appetitio, plus de præsentibus quam de futuris cogitare. Post hæc subjecit: *Hi autem probentur primum, & sic ministrent, nullum crimen habentes.* Hi utique, sicut episcopi, ante ordinationem probari debent, si digni sint, & sic postea ministrare.

Cap. 6.

Apoc. 1. & 10.

1. Tim. 3.

Anno Christi 816.

VIII.

Ibid. cap. 7.

Presbyterorum ordo exordium sumpsit (ut dictum est) a filiis Aaron. Qui enim sacerdotes vocabantur in veteri testamento, hi sunt qui nunc vocantur presbyteri. Et qui nuncupabatur principes sacerdotum, nunc episcopi nominantur. Presbyteri autem interpretantur seniores, quia seniores ætate Græci presbyteros vocant. His enim, sicut episcopis, dispensatio mysteriorum Dei commissa est. Præsunt enim ecclesiæ Christi, & in confectione divini corporis & sanguinis consortes cum episcopis sunt. Similiter & in doctrina populorum, & in officio prædicandi. Sed solum propter auctoritatem summi sacerdotii, clericorum ordinatio & consecratio reservata est, ne a multis disciplina ecclesiæ vindicata concordiam solveret, scandala generaret. Nam Paulus apostolus eosdem presbyteros, ut vere sacerdotes, sub nomine episcoporum ita asseverat, loquens ad Titum: *Hujus*, inquit, *rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea quæ desunt corrigas, & constituas per civitates presbyteros, quemadmodum ego tibi disposui. Si quis sine crimine est, unius uxoris vir, filios habens fideles, non in accusatione luxuriæ, aut non subditos. Oportet enim episcopum sine crimine esse.* Qua sententia ostendit, etiam presbyteros sub episcoporum nomine taxari. Unde & ad Timotheum de ordinatione episcopi & diaconi scribens, de presbyteris omnino tacuit, quia eos in episcoporum nomine comprehendit. Secundus enim primo conjunctus est gradus. Sicut & ad Philippenses episcopis & diaconibus scribit, cum una civitas plures episcopos habere non possit. Et in Actibus Apostolorum presbyteros ecclesiæ, iturus Hierosolymam, congregavit, quibus inter cetera ait: *Videte gregem in quo vos Spiritus sanctus episcopos ordinavit.* Unde etiam tales in ecclesia presbyteros constituendos esse, sicut episcopos, & apostolus ad Titum loquitur, & canones ipsi testantur. Presbyteros autem merito & sapientia dici, non ætate. Nam & Mosi præcipitur, ut eligat presbyteros. Unde & in Proverbiis dicitur: *Gloria senum canities.* Quæ est hæc canities? Haud dubium quin sapientia, de qua scriptum est: *Canities hominum prudentia est.* Cumque nongentos & amplius annos ab Adam usque ad Abraham vixisse homines legerimus, nullus alius primus appellatus est presbyter, id est, senior, nisi Abraham, qui multo paucioribus annis vixisse convincitur. Non ergo propter decrepitam senectutem, sed propter sapientiam, presbyteri nominantur. Quod si ita est, mirum cur insipientes constituantur.

Cap. 1.

1. Tim. 3.

Philipp. 1.

Act. 20.

Cap. 1.

Prov. 20.

Sap. 4.

IX.

Ibid. cap. 1.

Veniamus ergo nunc ad sacratissimos ordines, & singulariter demonstremus, quod est sacerdotii fundamentum, vel quo auctore pontificalis ordo adolevit in sæculo. Initium quidem sacerdotii Aaron fuit: quamquam & Melchisedec prior obtulerit sacrificium, & post hunc Abraham, Isaac, & Jacob. Sed isti spontanea voluntate, non sacerdotali auctoritate, ista fecerunt. Ceterum Aaron primus in lege sacerdotale nomen accepit, primusque stola indutus victimas obtulit, jubente Domino, ac loquente ad Mosem: *Accipe*, inquit, *Aaron & filios ejus, & applicabis ad ostium tabernaculi testimonii. Cumque laveris patrem cum filiis aqua, indues Aaron vestimentis suis, id est, linea & tunica, & superhumerali, & rationali, quod constringes balteo: & pones tiaram, & oleum unctionis fundes super caput ejus, atque hoc ritu consecrabitur. Filios quoque illius applicabis, & indues tunicis lineis, cingesque balteo, Aaron scilicet & liberos ejus, & impones eis mitras, eruntque sacerdotes*

Exod. 29.

mei religione perpetua. Quo loco contemplari oportet, Aaron summum sacerdotem, id est, episcopum fuisse, & filios ejus, presbyterorum figuram præmonstrasse. Fuerunt enim filii Aaron & ipsi sacerdotes, quibus merito adstare debuissent Levitæ, sicut summo sacerdoti. Sed hoc fuit inter Aaron summum sacerdotem & inter filios ejusdem Aaron, qui & ipsi erant sacerdotes: quod Aaron super tunicam accipiebat poderem, stolam sanctam, & coronam auream, mitram & zonam auream, & superhumerale, & cetera quæ supra memorata sunt. Filii autem Aaron, super tunicas lineas cincti tantummodo & tiarati adstabant sacrificio Dei. Sed forsitan quæritur & hoc, Cujus figuram faciebat Moses. Si enim filii Aaron presbyterorum figuram faciebant, & Aaron summi sacerdotis, id est, episcopi, Moses cujus? Indubitanter Christi, & vere per omnia Christi: quoniam fuit similitudo mediatoris Dei, qui est inter Deum & hominem, Jesus Christus, qui est verus dux populorum, verus princeps sacerdotum, & Dominus pontificum, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Hactenus de primordiis sacerdotalibus in veteri testamento: in novo autem testamento, post Christum, sacerdotalis ordo a Petro cœpit. Ipsi enim primum datus est pontificatus in ecclesia Christi. Sic enim loquitur ad eum Dominus: [Matth. 16.] *Tu es*, inquit, *Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam: & tibi dabo claves regni cælorum.* Hic ergo ligandi solvendique potestatem primus accepit, primusque ad fidem populum virtute suæ prædicationis adduxit. Siquidem & ceteri Apostoli cum Petro par consortium honoris & potestatis acceperunt. Quin etiam in toto orbe dispersi, evangelium prædicaverunt; quibusque decedentibus successerunt episcopi, qui sunt constituti per totum mundum in sedibus Apostolorum. Qui non jam ex genere carnis & sanguinis eliguntur, sicut primum secundum ordinem Aaron, sed pro uniuscujusque merito, quod in eum gratia divina contulerit. Sicut etiam ad Heli Dominus prænuntiavit: dicens: [1. Reg. 2.] *Hæc dicit Dominus Deus Israel: Dixi, domus tua & domus patris tui permanebunt coram me usque in æternum. Et nunc hæc dicit Dominus: Nequaquam, sed glorificantes me glorificabo, Qui me spernit, spernetur.* Quatuor enim sunt genera Apostolorum. Unum a Deo tantum, ut Moses. Alterum per hominem & Deum, ut Josue. Tertium tantum per hominem, sicut his temporibus multi favore populi & potestatum in sacerdotium subrogantur. Quartum autem genus ex se est, sicut pseudo prophetarum & pseudoapostolorum. Quid est autem nomen Apostolorum? Apostoli in Latina lingua missi interpretantur, quia ipsos misit Dominus evangelizare ad illuminationem omnium populorum. Episcopus autem, ut quidam prudentium ait, nomen est operis, [August. de Civit. Dei, lib. 19. cap. 19.] non honoris. Græcum est enim, atque inde ductum vocabulum, quod ille qui præficitur, superintendit, curam scilicet subditorum gerens. Ἐπὶ quippe, super: σκοπὸς autem, intentio est. Ergo episcopum Latine superintendentem possumus dicere: ut intelligat non se esse episcopum, qui non prodesse, sed præesse dilexerit. Quod vero per manus impositionem a prædecessoribus Dei sacerdotibus episcopi ordinantur, antiqua est institutio. [Genes. 27.] Isaac autem patriarcha sanctus ponens manum suam super caput Jacob, benedixit ei. Similiter & Jacob filiis suis benedictionem dedit. Sed [Num. 27.] & Moses super caput Josue manum suam imponens, dedit ei spiritum virtutis & ducatus in populo Israël. Sic & superimpletor legis & prophetarum Dominus noster Jesus Christus, per manus impositionem Apostolos benedixit, sicut in evangelio Lucæ scriptum est: [Luc. 24.] *Et perduxit illos trans Bethaniam: & elevavit manus suas, & benedixit eos. Factumque est cum benedixisset illis, discessit ab eis: & ipsi reversi sunt in Jerusalem cum gaudio magno.* Et in Actibus Apostolorum, [Act. 13.] ex præcepto sancti Spiritus, Paulo & Barnabæ ab Apostolis manus imposita est in episcopatum, & sic missi sunt ad evangelizandum. Quod autem a triginta annis sacerdos efficitur, ab ætate scilicet Christi sumptum est, ex qua idem orsus est prædicare. Hæc enim ætas profectu jam non indiget parvulorum; sed perfectionis vi plena est, & robusta, & ad omne disciplinæ ac magisterii exercitium præparata. Quod vero unius virginalis matrimonii sint qui eliguntur in ordine pontificatus, & in veteri lege mandatum est, & plenius scribit Apostolus dicens: [1. Tim. 3. Tit. 1.] *Unius uxoris virum.* Sacerdotem quærit ecclesia, aut de monogamia ordinatum, aut de virginitate sanctum. Digamus enim haud fertur agere sacerdotium. Porro quod episcopus non ab uno, sed a cunctis provincialibus episcopis ordinatur, ideo institutum est, ne aliquid contra fidem ecclesiæ unius tyrannica auctoritas moliretur. Propterea ab omnibus convenientibus constituitur, ac non minus quam a tribus præsentibus, ceteris tamen consentientibus testimonio litterarum. Huic autem, dum consecratur, datur baculus, ut ejus indicio subditam plebem vel regat, vel corrigat, vel infirmitates infirmorum sustineat. Datur & anulus, propter signum pontificalis honoris, vel signaculum secretorum. Nam multa sunt, quæ carnalium minusque intelligentium sensibus occultantes sacerdotes, quasi sub signaculo condunt, ne indignis quibusque sacramenta Dei aperiantur. Jam vero, quod sæculares viri nequaquam ad ministerium ecclesiæ assumantur, eadem auctoritas apostolica docet, & dicit: [1. Tim. 5. Ibid. 3.] *Manus cito nemini imposueris.* Et iterum: *Non neophytum*, ne in superbiam elatus, putet se non tam ministerium humilitatis, quam administrationem sæcularis potestatis adeptum: & in condemnationem superbiæ, sicut diabolus, per jactantiam dejiciatur. Quomodo enim valebit sæcularis homo sacerdotis magisterium adimplere, cujus nec officium tenuit, nec disciplinam cognovit? aut quid docere poterit, cum ipse non didicerit? Nunc vero sæpe cernimus plurimos ordinationem talibus facere: nec eligunt qui ecclesiæ prosint, sed quos vel ipsi amant, vel quorum sunt obsequiis deliniti, vel pro quibus majorum quispiam rogaverit; & ut deteriora dicam, qui ut ordinarentur, muneribus impetrarunt. Taceo de reliquis. Alii successores filios vel parentes faciunt, & conantur posteris præsulatus relinquere dignitatem: [Num. 27.] cum hoc nec Moses amicus Dei facere potuit, sed Josue de alia tribu elegit: ut sciremus, principatum in populo non sanguine defendendum esse, sed vitæ meritis. Interdum autem & juxta meritum plebium eliguntur personæ rectorum: unde noverint populi, sui fuisse meriti, regimen perversi suscepisse pontificis. Quod autem is, qui post baptismum aliquo mortali peccato corruptus, ad sacerdotium non provehatur, Lex ipsa testatur. [Levit. 1. & 2.] Moses enim in lege præcepit sacerdotibus, ne aliquod vitiatum ad aram Dei offerant. Quod ipsum postea offerentibus sacerdotibus Israël per Malachiam [Malach. 1.] improperavit Deus, dicens: *Vos sacerdotes qui polluistis nomen meum, & dixistis: In quo polluimus eum? Offerentes super altare meum panem pollutum, & offerebatis cæcum & languidum.* Unde & in Numeris [Num. 19.] vitula rufa, cujus cinis expiatio est populi, non aliter jubetur offerri ad altare Domini, nisi quæ terrena opera non fecerit, jugumque delicti non traxerit, nec vinculis peccatorum fuerit alligata. Sed quid plura subji-

ciamus? Si enim is, qui in episcopatu vel presbyterio positus, mortale aliquod peccatum admiserit, retrahitur: quanto magis ante ordinationem repudiari peccator inventus debet, ut non ordinetur? Quapropter quia lex peccatores a sacerdotio removet, consideret se unusquisque; & sciens quia potentes potenter tormenta patientur, retrahat se ab hoc non tam honore, quam onere; & aliorum qui digni sunt, locum non ambiat occupare. Qui enim in erudiendis atque instruendis de virtute populis præerit, necesse est ut in omnibus sanctus sit, & in nullo reprehensibilis habeatur. Qui enim alium de peccatis arguit, ipse a peccato debet esse alienus. Nam qua fronte subjectos arguere poterit, cum illi statim possit correptus ingerere, Ante doce te quæ recta sunt, episcope? Quapropter qui negligit recta facere, desinat recta docere. Prius quippe semetipsum corrigere debet, qui alios ad bene vivendum monere studet: ita ut in omnibus semetipsum formam vivendi præbeat, cunctosque ad bonum opus & doctrina & opere provocet. Cui etiam scientia scripturarum necessaria est: quis si episcopi tantum sit sancta vita, sibi soli potest prodesse sic vivens. Porro si & doctrina fuerit eruditus, potest ceteros quosque instruere, & docere suos, & adversarios repercutere. Qui nisi refutati fuerint atque convicti, facile possunt simplicium corda pervertere. Hujus autem sermo debet esse purus, simplex & apertus, plenus gravitate & honestate, plenus suavitate & gratia, tractans de mysterio legis, de doctrina fidei, de virtute continentiæ, de disciplina justitiæ: unumquemque diversa admonens exhortatione, juxta professionem morumque qualitatem: videlicet ut pernoscat, quid, cui, quando, vel quomodo proferat. Cujus præ ceteris speciale officium est, scripturas legere, percurrere canones, exempla sanctorum imitari. Vigiliis, jejuniis, orationibus incumbere: cum fratribus habere pacem, nec quemquam ex membris suis discerpere. Nullum damnare, nisi comprobatum: nullum excommunicare, nisi discussum. Quique ita humilitate pariter & auctoritate præstabit, ut nec per nimiam humilitatem suam, subditorum vitia convalescere faciat; nec per immoderatam auctoritatem severitatis potestatem exerceat; sed tanto cautius erga sibi commissos agat, quanto durius a Christo judicari formidat. Tenebit quoque illam supereminentem donis omnibus caritatem, sine qua omnis virtus nihil est. Custos enim sanctitatis, caritas est: locus autem hujus custodis, humilitas est. Habebit etiam inter hæc omnia & castitatis eminentiam: ita ut mens Christi corpus confectura, ab omni inquinamento carnis sit munda & libera. Inter hæc oportet eum solicita dispensatione curam pauperum gerere, esurientes pascere, vestire nudos, suscipere peregrinos, captivos redimere, viduas ac pupillos tueri, pervigilem in cunctis exhibere curam providentia & distributione discreta. In quo etiam & hospitalitas ita erit præcipua, ut omnes cum benignitate & caritate suscipiat. Si enim omnes fideles illud evangelicum audire desiderant, *Hospes fui, & suscepistis me*: quanto magis episcopus, cujus diversorium cunctorum debet esse receptaculum? Laïcus enim unum aut duos suscipiens, implebit hospitalitatis officium: episcopus si omnes non receperit, inhumanus est. In negotiis autem sæcularibus dirimendis, oportet eum causam merito discernere, non gratia. Neque enim sic debet episcopus suscipere potentem, ut contristet contra justitiam pauperem: neque pro paupere, auferre justitiam a potente. Non defendat improbum, nec sancta indigno committenda arbitretur: neque arguat aut impugnet, cujus crimen non reprehendit. Erit quoque illi etiam juxta Apostolum mansuetudo, patientia, sobrietas, moderatio, abstinentia, sive pudicitia: ut non solum ab opere immundo se abstineat, sed etiam ab oculi, oris, & cogitationis errore. Ita ut dum nullum in se vitium regnare permittit, impetrare apud Deum veniam pro subditorum facinoribus valeat. Qui enim ista sectaverit, & Dei minister utilis erit, & perfectum sacerdotium consummabit.

Sap. 6. 7.

Matth. 25.

X.

Hieronymus excerptum ex epist. ad Titum.

Hujus rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea quæ desunt corrigas. Reliquit Titum discipulum Cretæ, ut rudimenta nascentis ecclesiæ confirmaret, & si quid videbatur deesse, corrigeret: ipse pergens ad alias nationes, ut rursum in eis Christi jaceret fundamentum. Quod autem ait: *ut ea quæ desunt corrigas*, ostendit needum eos ad plenam venisse scientiam veritatis: & licet ab Apostolo correcti fuerint, tamen adhuc indigere correctione. *Et constituas per civitates presbyteros, sicut & ego tibi disposui.* Diligenter Apostoli attendamus verba, dicentis: *Ut constituas per civitates presbyteros, sicut & ego tibi disposui.* Qui qualis presbyter debeat ordinari, in consequentibus disserens, hoc ait: *Si quis sine crimine est, unius uxoris vir*, &c. Postea intulit: *Oportet enim episcopum sine crimine esse, tanquam Dei dispensatorem.* Idem ergo est presbyter, qui episcopus. Et antequam diaboli instinctu studia & schismata in religione fierent, ac diceretur in populis, *Ego sum Pauli, ego Apollo, ego autem Cephæ*: communi presbyterorum consilio ecclesiæ gubernabantur. Postquam vero unusquisque eos quos baptizaverat, putabat suos, non Christi; in toto orbe decretum est, ut unus de presbyteris electus superponeretur ceteris, ad quem omnis cura ecclesiæ pertineret, & schismatum semina tollerentur. Putat aliquis, non scripturarum, sed nostram esse sententiam, episcopum & presbyterum unum esse; & aliud ætatis, aliud esse nomen officii? Relegat Apostoli ad Philippenses verba, dicentis: *Paulus & Timotheus servi Christi Jesu, omnibus sanctis in Christo Jesu, qui sunt Philippis, cum episcopis, & diaconibus, gratia vobis & pax*, & reliqua. Philippi una est urbs Macedoniæ. Et certe in una civitate plures, ut nunc putantur, episcopi esse non poterant. Sed quia eosdem episcopos illo in tempore quos presbyteros appellabant, propterea indifferenter de episcopis, quasi de presbyteris est locutus. Adhuc alicui hoc videatur ambiguum, nisi altero testimonio comprobetur. In Actibus Apostolorum scriptum est, quod cum venisset Apostolus Paulus Miletum, miserit Ephesum, & convocaverit presbyteros ejusdem ecclesiæ, quibus postea inter cetera sit locutus: *Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos posuit Spiritus sanctus episcopos pascere ecclesiam Domini, quam acquisivit per sanguinem suum.* Et hic diligentius observate, quomodo unius civitatis Ephesi presbyteros vocans, postea eosdem episcopos dixerit. Videamus igitur, qualis presbyter, sive episcopus, ordinandus sit. *Si quis est sine crimine, unius uxoris vir, filios habens fideles, non in accusatione luxuriæ, aut non subditos. Oportet enim episcopum sine crimine esse tanquam Dei dispensatorem. Non protervum, non iracundum, non vinolentum, non percussorem, non turpis lucri appetitorem.* Primum itaque sine crimine sit, quod puto alio verbo ad Timotheum, irreprehensibilem nominatum. Non qui eo tantum tempore, quo ordinandus est, sine ullo sit crimine, & præteritas maculas nova conversatione deleverit; sed ex eo tempore, quo in Christo renatus est, nulla peccati conscientia mordeatur. Quomodo enim potest præses ecclesiæ auferre malum de medio ejus, qui in delictum simile corruerit? Aut qua liber-

Philipp. 1.

Act. 20.

Anno Christi 816.

tate corripere peccantem, cum tacitus sibi ipse respondeat eadem se admisisse quæ corripit? Primum itaque dicendum est, quod tam sanctum sit nomen sacerdotii, ut nobis etiam ea quæ extra nos sunt posita, reputentur: non quod propter vitia nostra episcopi non fiamus, sed quod propter filiorum incontinentiam ab hoc gradu arcendi sumus. Qua enim libertate possumus alienos filios corripere, & docere quæ recta sunt, cum nobis statim possit, qui fuerit correptus, ingerere, Ante doce filios tuos? Aut qua fronte extraneum corripio fornicantem, cum mihi conscientia mea ipsa respondeat, Exhereda ergo filium fornicantem, abjice filios tuos vitiis servientes? Cum autem nequaquam filius in una tecum [a] convivatur domo, tu audes de alterius oculo festucam detrahere, in tuo trabem non videns? Non itaque justus polluitur ex vitiis filiorum: sed libertas ab Apostolo ecclesiæ principi reservatur, ut talis fiat, qui non timeat propter vitia liberorum extraneos reprehendere. Oportet enim episcopum sine crimine esse, tamquam Dei dispensatorem. Quæritur ergo inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur: & non comedens & bibens cum ebriosis, percutiat servos & ancillas, sed incertum Domini exspectet adventum, & det conservis in tempore cibaria. Inter villicum autem & familiam hæc sola distantia est, quod conservus præpositus est conservis suis. Sciat itaque episcopus & presbyter, sibi populum esse conservum, non servum. Cetera quæ sequuntur, in nobis posita sunt. *Non protervum*, id est, non tumentem & placentem sibi quod episcopus sit: sed quasi bonum villicum, id requirentem quod pluribus prosit. *Non iracundum.* Iracundus est, qui semper irascitur, & ad levem responsionis auram atque peccati, quasi a vento folium commovetur. Neque vero qui aliquando irascitur, iracundus est: sed ille dicitur iracundus, qui crebro hac passione superatur. Prohibet quoque episcopum esse vinolentum, ne vel sensu occupato exaltet risum contra gravitatis decorem, & labiis dissolutis cachinnet: vel si paululum tristis cujusdam rei fuerit recordatus inter pocula, in singultus prorumpat & lacrymas. Longum est ire per singula; & insanias, quas ebrietas suggerit, explicare. Post violentiam etiam hoc præcepit, ne percussor sit. Quod quidem, & simpliciter intellectum, ædificat audientem, ne facile manum porrigat ad cædendum, ne in os alterius verberandum insanus erumpat. Melius est autem, ut non percussorem, illum esse dicamus, qui mansuetus & patiens, sciat quid in tempore loquendum sit, quid tacendum, non sermone inutili conscientiam percutiat infirmorum. Turpis quoque lucri appetitus, ab eo qui episcopus futurus est, esse debet alienus. Sunt enim multi, docentes quæ non oportet turpis lucri gratia, qui totas domos subvertunt, & putant quæstum esse pietatem. *Melior est* autem, juxta Salomonem, *modica acceptio cum justitia, quam multa genimina cum iniquitate: & magis eligendum in paupertate nomen bonum, quam in divitiis nomen pessimum.* Episcopus, qui imitator Apostoli esse cupit, habens victum & vestitum, his tantum debet esse contentus. *Qui altario serviunt, de altario vivant. Vivant*, inquit, & non divites fiant. Unde & æs nobis excutitur de zona, & una tantum tunica induimur, ne de crastino cogitemus. Turpis quoque lucri appetitio est, plus de præsentibus quam de futuris cogitare. Huc usque quid non debeat habere episcopus, sive presbyter, apostoli sermone præceptum est: nunc e contrario, quid habere debeat, explicatur. *Sed hospitalem, bonorum amatorem, castum, justum, sanctum, continentem, abstinentem, obtinentem eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem; ut potens sit consolari in doctrina sana, & contradicentes arguere.* Ante omnia hospitalitas futuro episcopo denuntiatur. Si enim omnes illud de evangelio audire desiderant, *Hospes fui, & suscepistis me*: quanto magis episcopus, cujus domus omnium commune debet esse hospitium? Laïcus enim unum aut paucos suscipiens, implevit hospitalitatis officium: episcopus nisi omnes receperit, inhumanus est. Quomodo itaque mansuetudo, patientia, sobrietas, moderatio, abstinentia lucri, hospitalitas quoque & benignitas præcipue esse debent in episcopo, & inter cunctos laïcos eminentia: sic & castitas proprie, &, ut ita dixerim, pudicitia sacerdotalis: ut non solum ab opere se immundo abstineat, verum a jactu oculi & cogitationis errore mens Christi corpus confectura sit libera. Justus quoque episcopus esse debet & sanctus, ut justitiam in populis, quibus præest, exerceat, reddens unicuique quod meretur, nec accipiat personam in judicio. Inter laïci autem & episcopi justitiam hoc interest, quod laïcus potest apparere justus in paucis; episcopus vero in tot exercere justitiam, quot & subditos habet.

a al. communicat.

Prov. 16.

1. Tim. 6.

Liber I.

Matth. 25.

XI.

Ex eodem, in epist. ad Oceanum.

Si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Opus, non dignitatem: laborem, non delicias. Opus quo per humilitatem decrescat, non intumescat fastigio. *Oportet ergo episcopum irreprehensibilem esse.* Id ipsum quoque ad Titum: *Si quis est sine crimine.* Omnes virtutes in uno sermone comprehendit, & pæne rem contra naturam exigit. Si enim omne peccatum, etiam in otioso verbo, reprehensione dignum est: quis ille, qui absque peccato, id est, sine reprehensione, versetur in mundo? Sed summus pastor ecclesiæ talis eligitur, ad cujus comparationem recte grex ceteri nominentur. Definiunt rhetores oratorem qui sit vir bonus, dicendi peritus. Ante vita quam lingua irreprehensibilis quæritur, ut doctus merito suscipiatur. Perdit enim auctoritatem dicendi, cujus sermo opere destruitur. *Unius uxoris virum.* Certe de baptizatis apostoli sermo est, nemo dubitet. *Sobrium, prudentem, ornatum, hospitalem, doctorem, pudicum,* &c. Sacerdotes qui ministrant in templo Dei, prohibentur vinum & siceram bibere, ne crapula & ebrietate aggraventur corda eorum: & ut sensus officium exhibens Deo, vigeat semper & tenuis sit. Quod autem infert, *prudentem*, excludit eos, qui sub nomine simplicitatis, excusant stultitiam sacerdotum. Nisi enim cerebrum sanum fuerit, omnia membra in vitio erunt. *Ornatum.* Qui vitia non habet, irreprehensibilis appellatur: qui virtutibus pollet, ornatus est. Possumus & aliud intelligere ex hoc verbo, juxta illud Tullii: Caput est artis, decere quid facias. Sunt enim quidam ignorantes mensuram suam, & tantæ stoliditatis ac vecordiæ, ut & in motu, & in incessu, & in habitu, & in sermone communi, risum spectantibus tribuant: & quasi intelligentes quid sit ornatus, comunt se vestibus & munditiis corporis, & lautioris mensæ epulas parant: cum omnis istiusmodi ornatus & cultus sordibus fœdior sit. Quod autem doctrina a sacerdotibus expetatur, & veteris præcepta sunt legis, & ad Titum plenius scribitur. Innocens enim & absque sermone conversatio, quantum exemplo prodest, tantum silentio nocet. Nam latratu canum, baculoque pastoris, luporum rabies deterrenda est. *Non vinolentum, non percussorem.* Virtutibus vitia opposuit. Didicimus, quales esse debeamus: discamus, quales non esse debeant sacerdotes. Vinolentia, scurronum est & comessatorum: venterque mero æstuans, cito despumat in libidines. In vino luxuria, in luxuria voluptas, in voluptate impudicitia est. Qui

1. Tim. 3.

Tit. 1.

Levit. 10.

Tit. 1.

LIBER I.

ANNO CHRISTI 816.

Genes. 9
Genes. 19.

luxuriatur, vivens mortuus est: ergo qui inebriatur, & mortuus & sepultus est. Noë ad unius horæ ebrietatem nudavit femora sua, quæ per sexcentos annos sobrietate contexerat. Loth per temulentiam nesciens libidini miscet incestum: & quem Sodoma non vicerat, vina vicerunt. Percussorem autem episcopum ille condemnat, qui dorsum posuit ad flagella, & maledictus non remaledixit. *Sed modestum.* Duobus malis unum opposuit bonum, ut temulentia & ira modestia refrenentur. *Non litigiosum, non avarum.* Nihil enim impudentius arrogantia rusticorum, qui garrulitatem auctoritatem putant; & parati semper ad lites, in subjectum sibi gregem tumidis sermonibus tonant. Avaritiam in sacerdote vitandam & Samuël docet, nihil

1. Reg. 12.

coram populo eripuisse se cuiquam probans: & apostolorum paupertas, qui refrigeria sumptuum a fratribus accipiebant; & præter victum atque vestitum, nihil se aliud nec habere, nec velle gloriabantur. Quam ad Timotheum avaritiam, ad Titum turpis lucri cupiditatem apertissime notat. *Domum suam bene regentem.* Non ut opes augeat, non ut regias paret epulas, non ut cælatas patinas struat, non ut phasides aves lentis vaporibus coquat, qui ad ossa perveniant, & superficiem carnium non dissolvant artifici temperamento; sed ut quod populo præcepturus est, prius a domesticis exigat. *Filios habentem sub ditos cum omni castitate.*

Tit. 1.
1. Reg. 2.

Ne scilicet incontinentes imitentur filios Heli, qui in vestibulo templi cum mulieribus dormiebant. *Non neophytum, ne in superbiam elatus, in judicium incidat diaboli.* Heri catechumenus, hodie pontifex: heri in amphitheatro, hodie in ecclesia: vespere in circo, mane in altari: dudum fautor histrionum, nunc virginum consecrator. Quod autem ait, *ne in superbiam elatus, in judicium incidat diaboli*, quis non exemplo verum probet? Ignorat momentaneus sacerdos humilitatem & mansuetudinem rusticorum, ignorat blanditias Christianas, nescit seipsum contemnere. De dignitate transfertur ad dignitatem. Non jejunavit, non flevit, non mores suos sæpe reprehendit, & assidua meditatione correxit. Non substantiam pauperibus erogavit De cathedra quodam modo ducitur ad cathedram, id est, de superbia ad superbiam. Judicium autem & ruinam diaboli nulli dubium quin arrogantia sit. Incidunt in eam, qui in puncto horæ, necdum discipuli, jam magistri sunt. *Oportet autem eum & testimonium habere bonum ab his qui foris sunt.* Quale principium, talis & clausula. Qui irreprehensibilis est, non solum a domesticis, sed & ab alienis consono ore laudatur. Alieni extra ecclesiam sunt Judæi, hæretici, atque gentiles. Talis ergo sit pontifex Christi, ut qui religioni detrahunt, vitæ ejus detrahere non audeant. Hos in sacerdotibus eligendis canones observare oportet.

XII.

S. Aug. lib. ad pastores, tomo 10. ipso initio.

Qui pastorum nomina audire volunt, & pastorum officium implere nolunt, quid ad eos per prophetam dicatur, sicut lectum audivimus, recenseamus. Audite vos cum intentione, audiamus nos cum tremore.

Ezech. 3.

Et factum est verbum Domini, inquit Ezechiel, *ad me dicens: Fili hominis, propheta super pastores Israel, & dic ad pastores Israel.* Hanc lectionem modo, cum legeretur, audivimus. Hinc cum vestra sanctitate aliquid loqui decrevimus. Adjuvabit ipse ut vera dicamus, si non nostra dicamus. Nam si nostra dixerimus, pastores erimus pascentes nos, non oves. Si autem illius sunt quæ dicimus, per quemlibet ipse vos pascit. Hæc dicit Dominus Deus: *O pastores Israel, qui pascunt se solos. Numquid non oves pascunt pastores?* id est, non se pascunt pastores, sed oves. Hæc prima causa est, quare arguantur isti pastores:

Ezech. 3. ex hebræo.

quia seipsos pascunt, non oves. Qui sunt, qui seipsos pascunt? De quibus Apostolus dicit: *Omnes enim sua quærunt, non quæ Jesu Christi.* Nos enim, quos in loco isto, de quo periculosa ratio redditur, Dominus secundum dignationem suam, non secundum meritum nostrum, constituit, habemus duo quædam, Unum, quod Christiani sumus: alterum, quod præpositi sumus. Illud, quod Christiani sumus, propter nos est: quod præpositi sumus, propter vos est. In eo quod Christiani sumus, attenditur utilitas nostra: in eo quod præpositi sumus, non nisi vestra. Et sunt multi, qui Christiani, & non præpositi, perveniunt ad Deum faciliore fortasse itinere; & tanto forte expeditius ambulantes, quanto minorem sarcinam portant. Nos autem, excepto quod Christiani sumus, unde rationem reddemus Deo de vita nostra, sumus etiam præpositi, unde rationem reddemus Deo de dispensatione nostra. Ad hoc istam difficultatem propono, ut compatientes nobis, oretis pro nobis. Veniet enim dies, quo cuncta adducantur in judicium: & ille dies si sæculo longe est, unicuique homini suæ vitæ ultimus prope est: tamen utrumque latere voluit Deus, & quando veniat finis sæculi, & quando sit in unoquoque homine hujus vitæ finis. Vis non timere diem occultum? Dum venerit, inveniat te paratum. Cum ergo præpositi ad hoc sint, ut his qui subjecti sunt, consulant: nec ideo quod præsunt, omnino utilitatem suam attendant, sed eorum quibus ministrant: quisquis ita præpositus est, ut in eo quod præpositus est, gaudeat, & honorem suum quærat, & commoda sua sola respiciat, se pascit, non oves. Ad hos sermo dirigitur. Audite, tamquam oves Dei, & videte, quemadmodum vos securos fecerit Deus. Qualescumque sint qui vobis præsunt, id est, qualescumque nos simus, vobis securitatem dedit, qui pascit oves Israël. Nam si Deus non deserit oves suas; & mali pastores debitas pœnas luent, & oves promissa percipient. Videamus ergo quid alloquatur pastores seipsos pascentes, non oves, sermo divinus neminem palpans: *Ecce lac consumitis, & lanis vos tegitis, & quod crassum est interficitis, & oves meas non pascitis. Quod infirmum est, non confortastis, & quod ægrotat, non corroborastis: & quod contribulatum est, non colligastis: & quod errabat, non revocastis: & quod periit, non requisistis: & quod forte fuit, confregistis: & dispersæ sunt oves meæ, eo quod non sit pastor.* Dicitur ad pastores pascentes seipsos, non oves, quid diligant, quid negligant. Quid ergo diligunt? *Lac consumitis.* Propter quod & apostolus dicit:

Ezech. 34.

Quis plantat vineam, & de fructu ejus non sumit? quis pascit gregem, & de lacte gregis non percipit? Invenimus ergo lac esse gregis, quidquid a plebe distribuitur præpositis, ad eorum sustentandum victum temporalem. Inde enim loquebatur apostolus, cum hæc diceret quæ commemoravi. Et quidem apostolus, quamquam elegerit manibus suis transigi, & nec ipsum lac quærere ab ovibus; tamen lactis percipiendi potestatem habere se dixit, & sic Dominum disposuisse, ut qui evangelium annuntiant, de evangelio vivant. Et dicit alios coapostolos suos usos fuisse hac potestate, non usurpata, sed data. Plus ille fecit, ut nec quod debebatur, acciperet. Ipse ergo donavit & debitum, [a] sed ab aliis non exegit indebitum. Ille plus fecit, fortassis enim ipsum significabat, qui ægrum cum adduceret ad stabularium, dixit: *Si quid amplius erogaveris, in redeundo reddam tibi.* De his ergo qui non indigent lacte gregis, quid plura dicamus? Misericordiores sunt, vel potius ipsius misericordiæ officium largius impendunt: possunt enim, & quod possunt faciunt. Laudentur hi, nec damnentur illi. Nam

1. Cor. 9.

[a] al. sed aliis non exegit indebitum.
Luc. 10.

& ipse

& ipse apostolus datum non quærebat. Fructuosas tamen oves suas esse cupiebat, non steriles, sine lactis ubertate. Itaque cum esset quodam tempore in magna indigentia, vinctus in confessione veritatis, missum est illi a fratribus, unde necessitati & indigentiæ ejus ministraretur. Respondit autem illis gratias agens, & Philipp. 4. dixit: *Bene fecistis communicantes necessitatibus meis: ego enim didici in quibus sum sufficiens esse. Scio & abundare, novi & penuriam pati. Omnia possum in eo qui me confortat. Verumtamen vos bene fecistis, usibus mittere meis.* Sed ut ostenderet in eo quod illi bene fecerunt, quid ipse quæreret, ne inter illos esset, qui se ipsos pascunt, non oves: non tam suæ gaudet subventum esse necessitati, quam illorum gratulatur fecunditati. Quid ergo ibi quærebat? Non quia quæro, inquit, datum, sed requiro fructum. Non ut ego, inquit, explear, sed ne vos inanes remaneatis. Qui ergo non possunt facere quod Paulus, ut manibus suis se transigant, accipiant de lacte ovium: sustentent suam necessitatem, sed non negligant ovium infirmitatem. Non hoc ibi quærant, tamquam commodum suum, ut ex necessitate penuriæ suæ videantur annuntiare evangelium, sed hominibus illuminandis parent lucem verbi veritatis. Sunt enim tamquam lucernæ, sicut Luc. 12. dictum est: *Sint lumbi vestri præcincti, & lucer-* Matth. 5. *næ ardentes.* Et, *Nemo accendit lucernam, & ponit eam sub modio: sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt. Sic luceat lumen vestrum coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in cælis est.* Si ergo tibi lucerna accenderetur in domo, nonne adjiceres oleum ne extingueretur? Porro si lucerna accepto oleo non luceret, non erat plane digna, quæ in candelabro poneretur, sed quæ continuo frangeretur. Unde ergo vivitur, necessitatis est accipere, caritatis est præbere. Non tamquam venale sit evangelium, ut istud sit pretium ejus, quod sumunt qui annuntiant, unde vivant. Si enim sic vendunt, magnam rem vili pretio vendunt. Accipiant sustentationem necessitatis a populo, mercedem dispensationis a Domino. Non enim est idoneus populus reddere mercedem illis, qui sibi in caritate evangelii serviunt. Non exspectent illi mercedem, nisi unde & isti salutem. Quid autem istis increpatur, unde arguuntur? Quia cum lac sumerent, & lanis se tegerent, oves negligebant. Sua ergo tantum quærebant, non quæ Jesu Christi. Sed quoniam diximus, quid sit lac consumere: quæramus, quid sit lanis tegere. Qui præbet lac, potum præbet: & qui præbet lanam, honorem præbet. Ista sunt duo, quæ a pastoribus quæruntur, qui seipsos pascunt, non oves: commodum supplendæ necessitatis, & favorem honoris & laudis quærunt. Etenim vestimentum propterea bene intelligitur in honore, quia nuditatem contegit. Est enim unusquisque homo infirmus. Et quid est, quisquis vobis præest, nisi quod vos estis? Carnem portat, mortalis est, manducat, dormit, surgit, natus est, moriturus est. Si ergo cogites quid sit, secundum seipsum homo est: & tamen honorando eum velut angelum, contegis quod infirmum est. Videte cujusmodi indumentum acceperat a bona Dei plebe idem Galat. 4. Paulus, cum diceret: *Sicut angelum Dei excepistis me. Testimonium enim vobis perhibeo, quia si fieri posset, oculos vestros eruissetis, & dedissetis mihi.* Sed cum tantus illi honor exhibitus esset, numquid propter ipsum honorem sibi exhibitum, ne forte negaretur, & minus ille cum argueret laudaretur, pepercit errantibus? Nam si hoc fecisset, esset inter illos qui se ipsos pascunt, non oves. Diceret apud seipsum: Quid ad me pertinet? quisque quod velit, agat. Victus meus salvus est. Honor meus salvus est, & lac & lana satis

A est mihi. Eat quisque qua potest. Ergo integra tibi sunt omnia, si eat quisque qua potest? Nolo te præpositum facere: unum te constituto de ipsa plebe. Si patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra. Proinde ipse Apostolus cum eis commemorat, quales fuerint erga illum, ne quasi oblitus eorum honorificentiæ videretur, testimonium perhibet, quod sicut angelum Dei susceperint eum: quod si fieri posset, oculos suos vellent eruere, & illi dare. Et tamen accedit ad ovem languidam, ad ovem putridam, secare vulnus, non parcere putredini. *Ergo*, inquit, *inimicus factus sum vobis prædicans veritatem?* Ecce & accepit de lacte ovium, sicut paulo ante commemoravimus; & indutus est lanis ovium: sed tamen oves non neglexit. B Non enim sua quærebat, sed quæ Jesu Christi. Absit ergo ut dicamus vobis, Vivite ut vultis: securi estote, Deus neminem perdet. Tantummodo fidem Christianam tenete: non perdet ille quod redemit: non perdet pro quibus sanguinem fudit. Et si spectaculis volueritis oblectare animos vestros, ite, quid mali est? & festa ista, quæ celebrantur per universam civitatem in lætitia convivantium, & publicis mensis seipsos (ut putant) jocundantium, re vera perdentium, ite, celebrate securi: magna est Dei misericordia, quæ totum ignoscat. Coronate vos rosis, antequam marcescant. Sap. 2. 8. In domo Dei vestri, quando volueritis, convivamini: implemini cibo & vino cum vestris. Ad hoc enim data est ista creatura, ut ea perfruamini. Non C enim paganis & impiis eam dedit Deus, & vobis non dedit. Hæc si dixerimus, forte congregabimus turbas ampliores. Et si sunt quidam, qui sentiant nos hæc dicentes non recte sapere, paucos offendimus, sed multitudinem conciliamus. Quod si fecerimus, non verba Dei, non verba Christi dicentes, sed nostra: erimus pastores pascentes nosmetipsos, non oves. Cum autem dixisset quæ diligant isti pastores, dicit & quæ negligant. Vitia enim ovium late patent. Sanæ atque crassæ oves perpaucæ sunt, id est, solidæ in cibo veritatis, utentes pascuis bene de munere Dei. Sed mali illi pastores non parcunt talibus. Parum est, quod illas languentes, & infirmas, & errantes, & perditas non curant: etiam istas fortes & pingues necant, quan- D tum in ipsis est: & illæ si vivunt, de misericordia Dei vivunt: tamen quantum ad pastores malos attinet, occidunt. Quomodo, inquit, occidunt? Male vivendo, malum exemplum præbendo. An frustra dictum est servo Dei eminenti in membris summi pastoris: *Circa* Tit. 2. *omnes teipsum bonorum operum præbens exemplum: & forma esto fidelibus?* Attendit enim ovis, etiam fortis, plerumque præpositum suum male viventem, si declinet oculos a regulis Domini. Intendit in hominem, incipit dicere in corde suo: Si præpositus meus sic vivit, ego quis sum, qui non faciam quod ille facit? occidit ovem fortem. Si fortem ergo occidit ovem, jam de ceteris quid faciet, qui illud, quod non ipse fructificaverat, sed forte aut robustum inve- E nerat, male vivendo interfecit? Dico caritati vestræ, ac iterum dico: Etsi vivunt oves, etsi fortes sunt oves in verbo Domini, & tenent illud quod audierunt a Domino suo: *Quæ dicunt, facite: quæ autem faciunt,* Matth. 23. *facere nolite:* tamen qui in conspectu populi male vivit, quantum in illo est, cum a quo attenditur, occidit. Non sibi ergo blandiatur, quia ille non est mortuus: & ille vivit, & iste homicida est. Quomodo cum lascivus homo intendit in mulierem ad concupiscendum eam, ecce illa casta est, & mœchatus est iste. Domini enim vera & aperta est sententia: *Quisquis vi-* Matth. 5. *derit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo.* Non pervenit ad illius cubiculum, & in interiore jam suo cubiculo volutatur. Sic

omnis qui male vivit in conspectu eorum quibus præpositus est, quantum in ipso est, occidit etiam fortes oves. Qui ergo imitatus præpositorum malum, moritur: qui non imitatur, vivit: tamen quantum ad illum pertinet, ambos occidit. *Et quod crassum est*, inquit, *interfecistis, & oves meas non pascitis*. Jam audistis quid diligant: videte quid negligant. *Quod infirmatum est, non confortastis: & quod male habuit, non corroborastis: & quod contribulatum est, & quod confractum est, non colligastis, & quod errabat, non revocastis: & quod periit, non inquisistis: & quod forte fuit, confregistis, interfecistis, occidistis.* [a] Infirmum quippe animum gerit ovis, quando tentationes sibi profuturas non credit. Pastor negligens, quando sic credit talis infirmus, non illi dicit: *Fili, accedens ad servitutem Dei, sta in justitia & timore, & prepara animam tuam ad tentationem.* Qui enim hæc loquitur, confortat infirmum, & ex infirmo facit firmum; ut non ille, cum crediderit, prospera hujus sæculi speret. Si enim doctus fuerit sperare prospera hujus sæculi, ipsa prosperitate corrumpitur, supervenientibus adversitatibus sauciatur, aut fortassis extinguitur. Non ergo eum ædificat super petram, qui sic ædificat, sed super arenam ponit. Petra autem erat Christus. Christi passiones imitandæ sunt, non a Christianis deliciæ conquirendæ. Confortatur infirmus, cum ei dicitur, Spera. Imminent quidem tentationes hujus sæculi, sed ab omnibus te eruet Dominus, si ab illo non recesserit retro cor tuum. Nam ad confortandum cor tuum venit ille pati, venit ille mori, venit sputis illiniri, venit spinis coronari, venit opprobria audire, venit postremo ligno configi. Omnia hæc ille pro te: tu nihil pro illo, sed pro te. Quales autem sunt, qui timentes hos lædere quibus loquuntur, non solum non præparant ad imminentes tentationes, sed etiam promittunt felicitatem hujus sæculi, quam Deus ipsi sæculo non promisit? Ille prædicit labores super labores usque in finem venturos ipsi sæculo, & tu vis ab ipsis laboribus exceptum esse Christianum? quia Christianus est, aliquid plus passurus est in hoc sæculo; Etenim ait Apostolus: *Omnes qui volunt in Christo pie vivere, persecutionem patientur.* Jam si tibi placet pastor sua quærens, non quæ Jesu Christi: ille dicat: *Omnes qui volunt in Christo pie vivere, persecutionem patientur*: & tu dic, si in Christo pie vixeris, abundabunt tibi omnia bona: & si filios non habes, suscipies, & nutries omnes, & nemo tibi morietur. Hæccine est ædificatio tua? Attende quid facias, ubi ponas. Super arenam est quod construis. Venturus est imber, influxurus est fluvius, flaturus est ventus, & impingent in domum istam, & cadet, & fiet ruina ejus magna. Leva de arena, pone supra petram: in Christo sit, quem vis esse Christianum. Attendat ad passiones Christi indignas; Attendat illum sine ullo peccato, quæ non rapuit, exsolventem. Attendat scripturam dicentem sibi: *Flagellat omnem filium quem recipit*. & para te flagellari, aut certe non quæras recipi. Flagellat autem omnem, inquit, filium quem recipit: & tu dicis, Forte exceptus eris? Si exceptus a passione flagellorum, exceptus a numero filiorum. Itane, inquies, flagellat omnem filium? Prorsus flagellat omnem filium, ut & unicum. Unicus ille de Patris substantia natus, æqualis Patri in forma Dei, Verbum per quod facta sunt omnia, non habebat unde flagellaretur. Ad hoc carne indutus est, ut sine flagello non esset. Qui ergo flagellat unicum sine peccato, relinquit cum peccato adoptatum? In adoptionem vocatos nos esse Apostolus dicit. Adoptionem filiorum accepimus, ut essemus unico coheredes, essemus etiam hereditas ejus. Postula a me, & dabo tibi gentes, hereditatem tuam. Exemplum nobis proposuit in passionibus suis. Sed plane, ne in futuris tentationibus deficiat infirmus, nec falsa spe decipiendus est, nec terrore frangendus. Dices ei: *Prapara animam tuam ad tentationem*: & forte incipit labi, contremiscere, nolle accedere. Habes & aliud: *Fidelis Deus, qui non vos sinet tentari supra quam potestis ferre.* Illud enim promittere, & prædicere venturas passiones, infirmum confirmare est. Timenti autem nimium, & ex hoc deterrito, cum polliceris misericordiam Dei, non quia tentationes deerunt, sed quia non permittit tentari supra quam ferre potest, fructum colligere est. Sequitur: *Quod infirmatum est*, inquit, *non confortastis.* Pastoribus malis dicit, pastoribus falsis, pastoribus sua quærentibus, non quæ Jesu Christi, & commodo lactis & lanæ gaudentibus, oves omnino non curantibus. *Et quod male habuit, non corroborastis.* Inter infirmum (id est, non firmum) & ægrotum (id est, male habentem) hoc mihi videtur interesse. Etenim inter ista, fratres, quæ distinguere utcumque conamur, forte & nos possumus majori diligentia melius distinguere, & alius peritior, vel lumine cordis plenior. Interim ne fraudemini, quod sentio, loquor. Infirmo, ne accidat tentatio, & eum frangat, timendum est. Languens autem, jam cupiditate aliqua ægrotat, jam cupiditate aliqua impeditur ab intranda via Dei, a subeundo jugo Christi. Qui ergo videntur fervere in operibus bonis, sed imminentes passiones tolerare nolle, aut non posse, infirmi sunt. Qui vero aliqua cupiditate mala amatores mundi ab ipsis bonis operibus revocantur, languidi & ægroti jacent. Quippe qui in ipso languore, tamquam sine ullis viribus, nihil boni possent operari. Sequitur: *Et quod errabat, non revocastis: & quod periit, non inquisistis.* Hic inter manus latronum, & dentes luporum furentium, utcumque versamur: & contumaces sunt oves, quia quæruntur errantes. Alienas se a nobis dicunt, errore suo & perditione sua: Quid nos vultis, inquiunt, quid nos quæritis? Si in errore, inquit, sum, si in interitu, quid me vis? quid me quæris? Quia in errore es, revocare volo: quia peristi, invenire volo. Sic volo errare, sic volo perire. Sic vis errare? sic vis perire? Quanto melius ego nolo? Prorsus audeo dicere, Importunus sum. Audio dicentem Apostolum: *Prædica verbum, insta opportune, importune.* Quibus opportune? quibus importune? Opportune utique volentibus, importune nolentibus. Prorsus, Importunus sum, audeo dicere. Tu vis errare, tu vis perire? Ego nolo. Revocabo errantem, requiram perditam. Velis nolis, id agam, etsi me inquirentem laniant vepres silvarum, per omnia angusta me coarctabo. Omnes sepes excutiam, quantum mihi virium terrens Dominus donat. Omnia peragrabo, revocabo errantem, requiram pereuntem. Si me pati non vis, noli errare, noli perire. Parum est quod doleo te errantem atque pereuntem. Timeo, ne negligens te, etiam quod forte est occidam. Vide enim quid sequitur: *Et quod forte fuit, confregistis.* Si neglexero errantem atque pereuntem, & eum qui fortis est, delectabit errare atque perire. Cupio lucra exteriora: sed timeo plus damna interiora. Si indifferentem habuero errorem tuum, attendit qui fortis est, cum te perditum non requiro: & putat nihil esse ire in errorem. Non frustra ergo, cum jam dixisset superius, *quod crassum est, interfecistis*: hic iterum in novissimo posuit, *& quod forte fuit, confregistis.* Proinde audi quid sequatur de ista negligentia malorum, immo falsorum pastorum: *Et dispersæ sunt oves meæ, eo quod non sit pastor: & factæ sunt in comesturam omnibus bestiis agri.* Furantur lupi insidiantes, rapiunt leones frementes, cum oves ad-

---

[a] In edit. Sirmondi Infirmatur ovis, id est, infirmum cor geris, ut possit cedere tentationibus incauto & imparato supervenientibus. Pastor negligens, quando credit talis, non illi dicit, &c.

Eccli. 2. — 1. Cor. 10. — 2. Tim. 3. — Hebr. 12. — Galat. 4. — Psalm. 2. — 1. Cor. 10. — Ezech. 34. — 2. Tim. 4.

Anno Christi 816.

hærent pastori. Nam præsens est pastor: sed male agentibus non est pastor: & inhærent pastoribus non pastoribus, se ipsos videlicet, non oves, pascentibus: & letalis error consequitur. Eunt in bestias deprædantes se, & de illarum morte se satiare cupientes. Tales enim sunt omnes qui gaudent de erroribus alienis. Dispersæ sunt & errarunt oves meæ in omnem montem, & in omnem collem altum: hoc est, in omnem tumorem terrenæ superbiæ. Mons enim & collis, tumor terrenus & superbia sæculi intelligitur. Sunt enim & montes boni, de quibus Propheta dicit: *Levavi oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi.* In omnem montem, & in omnem collem, & in omnem faciem terræ lucent, & in omnem faciem terræ dispersæ sunt, omnia terrena sectantes. Ea quæ in faciem terræ lucent, ipsa amant, ipsa diligunt. Nolunt mori, ut abscondatur vita eorum in Christo. Propterea pastores audite sermonem Domini: *Vivo ego, dicit Dominus Deus: Ecce ego ipse requiram oves meas, & visitabo eas sicut visitat pastor gregem suum.* Non curaverunt mali pastores, non enim suo sanguine redemerunt. Sicut visitat, inquit, pastor gregem suum in die. In quali die? Cum fuerit nimbus & nubes, id est, in pluvia & in nebula. Pluvia & nebula, error sæculi hujus, caligo magna, surgens de cupiditatibus hominum, & nebula valida [a] conterens terram. Et difficile est, ut non errent oves in ista nebula: sed pastor non deserit eas, inquirit eas, penetrat nebulam oculis validis & acutissimis, non impeditur caligine nubium. Videt undique, errantem revocat, tantum ut fiat, quod dicit in evangelio: *Quæ sunt oves meæ, audiunt vocem meam, & sequuntur me.* In medio ovium dispersarum. Sic inquiram oves meas, & reducam eas ab omni loco quo dispersæ sunt illic. In die nubis & nimbi, quando difficile est inveniri eas, tunc ego inveniam. Crassa est nebula, pinguis nimbus est, oculos ejus nihil latet. Et educam eas de gentibus, & colligam eas de regionibus, & inducam eas in terram earum, & pascam eas super montes Israël. Constituit super montes Israël auctores scripturarum divinarum. Ibi pascite, ut secure pascatis. Quidquid inde audieritis, hoc vobis bene sapiat: quidquid extra est, respuite. Ne erretis in nebula, audite vocem pastoris: colligite vos ad montes scripturæ sanctæ. Ibi sunt deliciæ cordis vestri: ibi nihil venenosum, nihil alienum. Ubertima pascua sunt, vos tantum sanæ venite, sanæ pascimini in montibus Israël, & in rivis, & in omni habitatione terræ. A montibus enim quos ostendimus, manaverunt rivi prædicationis evangelicæ, cum in omnem terram exivit sonus eorum. Et facta est omnis habitatio terræ pascendis ovibus læta atque fecunda. In pascuis bonis pascam eas, & in montibus altis Israël: & erunt stabula earum illic, hoc est, ubi requiescant, ubi dicant, Bene est, verum est, & manifestum; non fallimur. In gloria Dei requiescent, tamquam in stabulis illis, & dormient, hoc est, requiescent in deliciis suis bonis, & in pascuis pinguibus pascentur super montes Israël. Sequitur: quod enim primum curavit, iterum dicit: *Hæc dicit Dominus Deus: quod periit, inquiram: & quod erravit, revocabo: & quod imminutum est, colligabo: & quod exanime est, confortabo: & quod pingue est & forte, custodiam.* Quod non faciebant mali pastores, seipsos pascentes, non oves. Non ait Dominus: constituam alios bonos pastores, qui faciant hæc: sed ego, inquit, faciam: oves meas nulli committam. Securi vos fratres, securæ vos oves. Nobis videtur timendum, quasi desit bonus pastor. Et addit sic: *Et pascam eas cum judicio.* Vide, quia solus pascit, cum judicio pascit. Quis enim homo certum judicat de homine? Temerariis judiciis plena sunt omnia. De quo desperavimus, subito convertitur, & fit optimus: de quo præsumpsimus, subito deficit, & fit pessimus. Nec timor ergo noster certus est, nec amor noster certus est. Quid sit hodie quisque homo, vix novit ipse homo: tamen utcumque ipse, quid hodie; quid autem cras, nec ipse. Pascit ergo ille cum judicio, dispertiens propria propriis. Novit enim quid agat. Cum judicio pascit, quos judicaturus redemit. Sequitur. Absit, ut desint modo boni pastores. Absit a nobis ut desint. Absit a misericordia ipsius, ut non eos gignat atque constituat. Utique si sunt bonæ oves, sunt & boni pastores. Nam de bonis ovibus fiunt boni pastores. Sed omnes boni pastores in uno sunt, unum sunt. Illi pascant, Christus pascit. Sint ergo omnes in pastore uno, & dicant vocem pastoris unam, quam audiant oves, & sequantur pastorem suum, & non illum, aut illum, sed unum. Et omnes in illo unam vocem dicant, diversas voces non habeant.

Psalm. 120.

[a] *Forte, confringens.*

Joan. 10.

Liber I.

XIII.

Cum rerum necessitas exposcit, pensandum valde est, ad culmen quisque regiminis qualiter veniat: atque ad hoc rite perveniens, qualiter vivat, & bene vivens, qualiter doceat; & recte docens, infirmitatem suam quotidie quanta consideratione cognoscat: ne aut humilitas accessum fugiat, aut perventioni vita contradicat, aut vitam doctrina destituat, aut doctrinam præsumptio extollat. Prius ergo appetitum timor temperet: post autem magisterium, quod non a quærente suscipitur, vita commendet. Ac deinde necesse est, ut pastoris bonum, quod vivendo ostenditur, loquendo propagetur. Ad extremum vero superest, ut perfecta quæque opera consideratione propriæ infirmitatis deprimat, ne hæc ante occulti arbitri oculos tumor elationis extinguat. Isaias quoque ait: *Clama, ne cesses, sicut tuba exalta vocem tuam.* Præconis namque officium suscipit, quisquis ad sacerdotium accedit, ut ante adventum judicis, qui terribiliter sequitur, ipse scilicet clamando gradiatur. Sacerdos ergo si prædicationis est nescius, quam clamoris vocem daturus est præco mutus? Fortes perseverantesque doctores, velut imputribilia ligna, quærendi sunt: qui instructioni sacrorum voluminum semper inhærentes, sanctæ ecclesiæ unitatem denuntient, & quasi intromissi circuli, arcam Domini portent. Vectibus arcam testamenti portare, est bonis doctoribus sanctam ecclesiam ad rudes infidelium mentes prædicando deduci. Qui auro quoque jubentur operiri, ut cum sermone aliis insonant, ipsi etiam vitæ splendore fulgescant. Necesse est igitur, ut qui ad officium prædicationis excubant, a sacræ lectionis studio non recedant. Ad hoc namque vectes esse in circulis arcæ semper jubentur, ut cum portari arcam opportunitas exigit, de intromittendis vectibus portandi tarditas nulla generetur: quia videlicet cum spiritale aliquid a subditis pastor inquiritur, ignominiosum valde est, si tunc quærat discere, cum quæstionem debet enodare. Circulis arcæ fœderis vectes inhæreant, ut doctores semper in suis cordibus eloquia sacra meditantes, testamenti arcam sine mora elevent, si quidquid necesse est, protinus docent. Unde bene primus pastor ecclesiæ pastores ceteros admonet, dicens: *Parati semper estote ad satisfactionem de ea, quæ in vobis est, spe.* Ac si aperte dicat, ut ad portandam arcam mora nulla præpediat, vectes a circulis numquam recedant. Sancti viri dum præsunt, non in se potestatem ordinis, sed æqualitatem conditionis attendant: nec præesse gaudeant hominibus, sed prodesse. Sciant enim, quod antiqui patres nostri, non tam reges hominum, quam pastores pecorum fuisse memorantur. Cum Noë Dominus filiisque ejus post diluvium diceret: *Crescite & multi-*

Gregorii Pastoralis, parte 1, in prooemio.

Isai. 58.

Pastor. p. II. cap. IV.

1. Petr. 3.

Moral. lib. 21. cap. 10.

Genes. 9.

plicamini, & implete terram, subditur: *Et terror vester ac tremor sit super cuncta animalia terræ*. A Homo quippe animalibus irrationalibus, non autem ceteris hominibus natura, prælatus est. Idcirco ei dicitur, ut ab animalibus, non ab homine timeatur: quia contra naturam superbire est, ab æquali velle timeri. [Pastor. p. II. cap. 16.] Cuncti qui præsunt, non in se potestatem debent ordinis, sed æqualitatem pensare conditionis. Nam sicut præfati sumus, antiqui patres nostri, pastores pecorum, & non reges hominum, fuisse memorantur. Necesse est ergo, ut rectores a subditis timeantur, quando ab eisdem Deum minime timeri deprehendunt: ut humana saltem formidine peccare metuant, qui divina judicia non formidant. Nequaquam præpositi ex subjectorum timore superbiant, in quo non suam gloriam, sed B subditorum justitiam quærunt. In eo autem quod metum sibi a perverse viventibus exigunt, quasi non hominibus, sed animalibus dominantur: quia videlicet ex qua parte bestiales sunt subditi, ex ea debent etiam formidini jacere substrati. Facies sanctæ ecclesiæ sunt hi, qui in locis regiminum positi, apparent primi: ut ex eorum specie honor sit fidelis populi, etiam si quid in corpore latet deforme. Qui nimirum prælati plebibus, plangunt culpas infirmantium, seque sic de alienis lapsibus, ac si de propriis, affligunt. Sæpe rectores boni, dum quosdam vident ad veniam post culpas redire, quosdam vero in iniquitate persistere, occulta omnipotentis Dei judicia mirantur, sed penetrare nequeunt. Obstupescunt enim quæ non intelligunt. C [Pastor lib. I. cap. 10.] Ille modis omnibus debet ad exemplum vivendi pertrahi, qui cunctis carnis passionibus moriens, jam spiritaliter vivit: qui prospera mundi postposuit, qui nulla adversa pertimescit, qui sola æterna concupiscit, cujus intentioni bene congruens, nec omnino per imbecillitatem corpus, nec valde per contumaciam repugnat spiritus. Ipse nihilo minus ad dignitatem pastoralis officii debet provehi, qui ad aliena capienda non ducitur, sed propria largitur: qui per pietatis viscera citius ad ignoscendum flectitur, sed non plusquam decet ignoscens, ab arce rectitudinis inclinatur: qui nulla illicita perpetrat, sed perpetrata ab aliis, ut priora, deplorat: qui ex affectu cordis alienæ infirmitati compatitur, sicque in bonis proximi, sicut in suis provectibus, lætatur. D Ad dignitatem pontificalis excellentiæ recte pervenit, qui ita se imitabilem ceteris in cunctis quæ agit, insinuat, ut inter eos non habeat quod saltem de transactis mens erubescat: qui sic studet vivere, ut proximorum quoque corda arentia doctrinæ valeat fluentis irrigare: qui orationis usu experimento jam didicit, quod obtinere a Domino, quæcumque poposcerit, possit: cui Prophetica voce jam quasi specialiter dicitur: [Isai. 5.] *Adhuc loquente te, dicam, ecce adsum*. Si fortasse quisquam veniat, ut pro se ad intercedendum nos apud potentem quempiam virum, qui sibi iratus, nobis vero est incognitus, ducat, protinus respondemus: Ad intercedendum venire non possumus, quia familiaritatis ejus notitiam non habemus. E Si ergo homo apud hominem, de quo præsumit, fieri intercessor erubescit: qua mente apud Dominum intercessionis locum pro populo arripit, qui familiarem se ejus gratiæ esse per vitæ meritum nescit? Aut ab eo quomodo aliis veniam postulat, qui, utrum sibi sit placatus, ignorat? Qua in re est adhuc aliud sollicitius formidandum, ne qui placare iram posse creditur, hanc ipse ex proprio reatu mereatur. Cuncti liquido novimus, quia cum is qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora provocatur. Qui adhuc terrenis desideriis adstringitur, caveat ne districti iram judicis gravius accendens, dum loco delectatur gloriæ, fiat subditis auctor ruinæ. Solerter A ergo se quisque metiatur, ne locum regiminis assumere audeat, si adhuc in se vitium damnabiliter regnat: ne is, quem crimen depravat proprium, intercessor fieri appetat pro culpis aliorum.

XIV.

[Gregor. in prol. Pastoralis.] Sunt plerique pastorum, qui dum metiri se nesciunt, quæ non didicerunt, docere concupiscunt. Qui pondus magisterii tanto levius æstimant, quanto vim magnitudinis illius ignorant. Ut quia indocti ac præcipites doctrinæ arcem tenere appetunt, a præcipitationis suæ ausibus in ipsa locutionis janua repellantur. Nulla ars doceri præsumitur, nisi intenta prius meditatione discatur. Ab imperitis ergo pastorale magisterium qua temeritate suscipitur, quando ars est artium regimen B animarum? Quis autem cogitationum vulnera occultiora esse nesciat vulneribus viscerum? Et tamen sæpe qui nequaquam spiritalia præcepta cognoverunt, cordis se medicos profiteri non metuunt: dum qui pigmentorum vim nesciunt, videri medici carnis erubescunt. Sunt nonnulli, qui intra sanctam ecclesiam per speciem regiminis, gloriam affectant honoris. Videri doctores appetunt, transcendere ceteros concupiscunt, attestante Veritate: *Primos recubitus in cœnis, primas in conventibus cathedras quærunt*: [Matth. 23.] qui susceptum curæ pastoralis officium ministrare digne tanto magis nequeunt, quanto ad humilitatis magisterium ex sola elatione pervenerunt. Ipsa quippe in magisterio lingua confunditur, quando aliud discitur, & aliud C docetur. Contra indignos pastores Dominus per prophetam queritur: *Ipsi regnaverunt, & non ex me: principes exstiterunt, & non cognovi*. [Osee 8.] Ex se namque, & non ex arbitrio summi rectoris regnant, qui nullis fulti virtutibus, nequaquam divinitus vocati, sed sua cupiditate accensi, culmen regiminis rapiunt potius quam assequuntur. Inutiles sacerdotes internus judex & provehit, & non cognoscit: quia quos permittendo tolerat, profecto per judicium reprobationis ignorat. Unde ad se quibusdam, & post miracula venientibus dicit: *Recedite a me operarii iniquitatis: nescio qui estis*. [Luc. 13.] Pastorum imperitia voce Veritatis increpatur, cum per prophetam dicitur: *Ipsi pastores ignoraverunt intelligentiam*. [Isai. 56.] Quos rursus Dominus detestatur, dicens: *Et tenentes legem, nescierunt me*. [Hier. 2.] D Et nesciri ergo se ab eis Veritas conqueritur, & nescire se principatum nescientium se protestatur: quia profecto hi qui ea quæ sunt Domini, nesciunt, a Domino nesciuntur: Paulo attestante qui ait: *Si quis autem ignorat, ignorabitur*. [1. Cor. 14.] Plerumque pastorum imperitia meritis congruit subjectorum: quia quamvis lumen scientiæ, sua culpa exigente, non habeant: districto tamen judicio agitur, ut per eorum ignorantiam hi etiam qui sequuntur, offendant. Hinc namque in evangelio per semetipsam Veritas dicit: *Si cæcus cæco ducatum præbeat, ambo in foveam cadunt*. [Matth. 15.] Hinc psalmista non optantis animo, sed prophetantis mysterio, denuntiat dicens: *Obscurentur oculi eorum ne videant, & dorsum eorum semper incurva*. [Psalm. 68.] E Oculi quippe sunt, qui in ipsa honoris summa facie positi, providendi itineris officium susceperunt. Quibus hi nimirum qui subsequenter inhærent, dorsa nominantur. Obscuratis ergo oculis, dorsum flectitur: quia cum lumen scientiæ perdunt qui præeunt, profecto ad portanda peccatorum onera curvantur qui sequuntur. Indigni quippe tanti reatus pondera fugerent, si Veritatis sententiam solicita cordis aure pensarent, quæ ait: *Qui scandalizaverit unum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris*. [Matth. 18.] Ne temerare sacra regimina, quisquis his impar est, audeat: & per concupiscentiam culminis, ducatum suscipiat perditionis.

Hinc enim pie Jacobus prohibet, dicens: *Nolite plures magistri fieri, fratres mei.* (Jacob. 3.) Hinc ipse Dei hominumque mediator, regnum percipere vitavit in terris; qui supernorum quoque spirituum scientiam sensumque transcendens, ante sæcula regnat in cælis. Plerumque adversitatis magisterio sub disciplina cor premitur: quod si ad regiminis culmen eruperit, in elationem protinus usu gloriæ permutatur. Sic Saül, qui indignum se prius considerans, fugerat: mox ut regni gubernacula suscepit, intumuit. Honorari namque coram populo cupiens, dum reprehendi publice noluit, ipsum tamen qui in regem se unxerat, abscidit. David propheta auctoris sui judicio pæne in cunctis actibus placens, mox ut pressuræ pondere caruit, in timorem vulneris erupit; factusque est in morte Uriæ crudeliter rigidus, qui in appetitu feminæ enerviter fuerat flexus. Et qui malis ante pie noverat parcere, in bonorum quoque nece post didicit sine obstaculo retractationis anhelare. Prius quippe ferire deprehensum persecutorem noluit, & post cum damno desudantis exercitus, etiam devotum militem extinxit. Quem profecto ab electorum numero culpa longius raperet, nisi hunc ad veniam flagella revocassent. Plerumque qui (Ibid. cap. 9.) subire magisterium pastorale cupiunt, nonnulla quoque bona opera animo proponunt. Et quamvis hoc elationis intentione appetant, operaturos tamen se magna pertractant. Fitque ut aliud in imis intentio supprimat, aliud tractantis animo superficies cogitationis ostendat. Nam sibi ipsa de se mens sæpe mentitur, & fingit se de bono opere amare, quod non amat: de mundi autem gloria non amare, quod amat. Sæpe mens principari appetens, fit ad hoc pavida, cum quærit: audax, cum pervenerit. Tendens enim, ne non perveniat, trepidat: sed repente perveniens, jure sibi hoc debitum, ad quod pervenerit, putat. Cumque percepto principatus officio perfrui sæculariter cœperit, libenter obliviscitur quiquid religiose cogitavit. Necesse est enim, ut cum cogitatio extra usum ducitur, protinus mentis oculus ad opera transacta revocetur: ac penset quisque, quid subjectus egerit. Et repente cognoscit, si prælatus bona agere, quæ proposuerit, possit. Quia nequaquam valet in culmine humilitatem discere, qui in imis positus, non desiit superbire. Nescit laudem, cum suppetit, fugere, qui ad hanc didicit, cum deesset, anhelare. Nequaquam vincere avaritiam potest, quando ad multorum sustentationem tendit is, cui sufficere propria nec soli potuerunt. Ex ante acta ergo vita se quisque inveniat, ne in appetitu se culminis imago cogitationis illudat. Plerumque in occupatione regiminis, ipse quoque boni operis usus perditur, qui in tranquillitate tenebatur: quia quieto mari, recte navem & imperitus nauta dirigit: turbato autem tempestatum fluctibus, etiam peritus se nauta confundit. Quid est potestas culminis, nisi tempestas mentis, in qua dum cogitationum semper procellis navis cordis quatitur, huc illucque incessanter impellitur; ut per repentinos excessus oris & operis, quasi per obviantia saxa frangatur? Inter hæc itaque quæ protulimus, quid sequendum est, quid tenendum, nisi ut virtutibus pollens, coactus ad regimen veniat; virtutibus vacuus, nec coactus accedat? Ille si omnino renititur, caveat ne acceptam pecuniam in sudario ligans, de ejus occultatione judicetur. Pecuniam quippe in sudario ligare, est, percepta dona sub otio lenis torporis abscondere. At contra iste, cum regimen appetit, attendat, ne per exemplum pravi operis, Pharisæorum more, ad ingressum regni tendentibus obstaculum fiat. Qui juxta vocem magistri, nec ipsi intrant, (Matth. 23.) nec alios intrare permittunt. Considerandum quoque est, quia cum causam populi electus præsul suscipit, quasi ad ægrum medicus accedit. Si ergo adhuc in ejus opere passiones vivunt, qua præsumptione percussum mederi properat, qui in facie vulnus portat?

XV.

(Isidori lib. 3. Sentent. cap. 34.) Non sunt promovendi ad regimen ecclesiæ, qui adhuc vitiis subjacent. Hinc est quod præceptum est David, non ædificare visibile templum, quia sanguinum vir belli frequentia esset. Qua figura illi spiritaliter admonentur, qui vitiorum adhuc corruptioni sunt dediti, ne templum ædificent, hoc est, ecclesiam docere præsumant. Non debet honorem ducatus suscipere, qui nescit subjectis tramite vitæ melioris præire. Neque enim quisque ad hoc præficitur, ut subditorum culpas corrigat, & ipse vitiis serviat. Qui se indignum ad episcopatum existimat, locum ejus qui dignus est, occupare ne præsumat. Nam tam sanctum est sacerdotii nomen, ut nulla vitiorum nota maculari se sinat. Gravius enim condemnabitur, qui indignus suscipit quod non meretur. Qui regimen sacerdotii contendit appetere, ante in se discutiat, si vita honori sit congrua. Quod si non discrepat, humiliter ad id, ad quod vocatur, accedat. Reatum quippe culpæ geminat, si quis cum culpa ad sacerdotale culmen adspirat. Uniuscujusque casus tanto majoris est criminis, quanto priusquam caderet, majoris erat virtutis. Præcedentium namque magnitudo virtutum crescit ad cumulum sequentium delictorum. Plerique sacerdotes, suæ magis utilitatis causa, quam gregis, præesse desiderant: nec ut prosint, præsules fieri cupiunt; sed magis, ut divites fiant & honorentur. Suscipiunt enim sublimitatis culmen, non pro pastorali regimine, sed pro solius regiminis vel honoris ambitione: atque abjecto opere dignitatis, solam nominis appetunt dignitatem. Dum mali sacerdotes Deo ignorante non fiant, tamen ignorantur a Deo, ipso per prophetam testante: *Principes exstiterunt, sed non cognovi.* (Osee 8.) Sed hic nescire Dei, reprobare est: nam Deus omnia novit.

XVI.

(Ibid. cap. 35.) Sicut iniqui & peccatores ministerium sacerdotale assequi prohibentur, ita indocti & imperiti a tali officio retrahuntur. Illi enim exemplis suis vitam bonorum corrumpunt: isti sua ignavia iniquos corrigere nesciunt. Quî enim docere poterunt, quod ipsi non didicerunt? Desinat locum docendi suscipere, qui nescit docere. Ignorantia quippe præsulum, vitæ non congruit subjectorum. *Cæcus enim si cæco ducatum prabeat, ambo in foveam cadunt.* (Matth. 15.) Sacerdotes indoctos per Isaïam prophetam ita Dominus improbat: *Ipsi*, inquit, *pastores ignoraverunt intelligentiam.* Et iterum: *Speculatores ejus cæci omnes*, id est, imperiti (Isai. 56.) episcopi. *Nescierunt*, inquit, *universi canes muti, non valentes latrare*: hoc est, plebes commissas non valentes, resistendo malis, per verbum doctrinæ defendere.

XVII.

(Gregorius Pastor. lib. 1. cap. 5.) Sunt nonnulli, qui nimia virtutum dona percipiunt, & pro exercitatione ceterorum, magnis muneribus exaltantur. Qui studio castitatis mundi, abstinentiæ robore validi, doctrinæ dapibus referti, patientiæ longanimitate humiles, auctoritatis fortitudine erecti, districti sunt. Qui nimirum culmen regiminum si vocati suscipere renuunt, ipsa sibi plerumque dona adimunt, quæ non pro se tantummodo, sed etiam pro aliis acceperunt. Cumque sua & non aliorum lucra cogitant, ipsis se, quæ privata habere appetunt, bonis privant. Hinc itaque ad discipulos Veritas dicit: *Non potest civitas abscondi super montem posita: neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui* (Matth. 5.)

Liber I. *Joan. 21.*

Anno Christi 816.

in domo sunt. Hinc Petro Dominus ait: *Simon Joannis, amas me?* Qui cum se amare protinus respondisset, audivit: *Si diligis me, pasce oves meas.* Si ergo dilectionis est testimonium, cura pastionis: quisquis virtutibus pollens, gregem Dei renuit pascere, pastorem summum convincitur non amare. Si nostri, sicut proximi, curam gerimus, quasi utrumque pedem per calceamentum munimus. Qui vero sua cogitans, utilitatem proximorum negligit, quasi unius pedis calceamentum cum dedecore amittit. Sunt nonnulli, qui magnis muneribus ditati, dum solius contemplationis studiis inardescunt, parere utilitati proximorum in prædicatione refugiunt. Secretum quietis diligunt, secessum speculationis appetunt: de quo si districte judicentur, ex tantis procul dubio rei sunt, quantis venientes ad publicum prodesse potuerunt. Qua enim mente is, qui proximis profuturus enitesceret, utilitati ceterorum secretum præponit suum: quando ipse summi Patris unigenitus, ut multis prodesset, de sinu Patris egressus est ad publicum nostrum? Sunt nonnulli, qui ex sola humilitate refugiunt, ne his quibus se impares æstimant, præferantur: Quorum profecto humilitas, si ceteris quoque virtutibus cingitur, tunc ante oculos Dei vera est; quod ad respuendum hoc, quod utiliter subire præcipitur, pertinax non est. Neque enim vere est humilis, qui superni nutus arbitrio, ut debeat præesse, intelligit, & tamen contemnit. Divinis dispositionibus subditus, atque a vitio obstinationis alienus, cum sibi regiminis culmen imponitur, si jam donis præventus est, quibus & aliis prosit, & ex corde debet fugere, & invitus obedire.

XVIII.

Isidori lib. 3. Sentent. cap. 33.

Vir ecclesiasticus & crucifigi mundo per mortificationem propriæ carnis debet, & dispensationem ecclesiastici ordinis, si ex Dei voluntate provenerit, nolens quidem, sed humilis, gubernandam suscipiat. Multis intercipit satanas fraudibus eos, qui vitæ & sensus utilitate præstantes præesse & prodesse aliis nolunt: & dum eis regimen animarum imponitur, renuunt: consultius arbitrantes otiosam vitam degere, quam lucris animarum insistere. Quod tamen decepti agunt per argumentum diaboli, fallentis eos per speciem boni: ut dum illos a pastorali officio retrahit, nequaquam proficiant, qui eorum verbis & exemplis instrui poterant. Viri sancti nequaquam occupationum sæcularium curas appetunt: sed occulto ordine sibi superimpositas gemunt. Et quamvis illas per meliorem intentionem fugiant; tamen per subditam mentem portant. Quas quidem summopere, si liceat, vitare festinant: sed timentes occultam dispensationem Dei, suscipiunt quod fugiunt, exercent quod vitare noscuntur. Intrant enim ad cor, & ibi consulunt quid velit occulta voluntas Dei: seseque subditos debere esse summis ordinationibus cognoscentes, humiliant cervicem cordis jugo divinæ dispensationis.

XIX.

Sancti Prosperi, de vita contemplat. lib. 1. cap. 13.

Qui diligenter de vita contemplativa considerat, & sufficienter instructus intelligit, quando & ubi possit ejus perfectio comprehendi: non dubitabit, ecclesiarum principes vitæ contemplativæ posse & debere fieri sectatores. Quia sive secundum opinionem quorumdam, nihil aliud sit vita contemplativa, quam rerum latentium, futurarumque notitia, sive vacatio ab omnibus occupationibus mundi, sive divinarum studium litterarum, sive (quod his probatur esse perfectius) ipsa visio Dei: non video quid impedimenti sanctis sacerdotibus possit afferri, quo minus ad hæc quatuor, quæ commemoravi, perveniant. Duo enim, primum & ultimum, id est, rerum latentium futurarumque notitia, & ipsa visio Dei, incomparabiliter præstantiora erunt in illa vita beata, quam in ista diversis erroribus implicata. Quandoquidem tam rerum omnium notitia, quam ipsa Dei substantia, plene ac perfecte videbitur. Duo autem media, vocationem videlicet ab omnibus occupationibus mundi, & divinarum studium litterarum, etiam hic possunt habere pontifices. Sed illi, qui se ab omnibus implicamentis negotiorum sæcularium removentes, non torpent otio, sed insistunt perfectionis suæ negotio, & ab stultitia sapientiæ sæcularis aversi, verbo Dei infatigabiliter vacant, sapientes veraciter fiunt, cælestia sapiunt, terrena despiciunt, contradicentes sanæ doctrinæ redarguunt, obedientes instituunt, sanctis virtutibus, quibus in dies singulos fiant Deo propinquiores, incumbunt: & tam suis quam omnium, qui per eos erudiuntur, provectibus clari, hic quidem velut gustum quemdam contemplativæ vitæ, quo ad eam ferventius provocentur, accipiunt: sed ibi jam in æternum felices effecti, de ejus perfectione gaudebunt. Proinde non inflantur, quia hic omnium fidelium catholicorum honorantur ut capita: sed lætantur potius, quia ibi Christi, qui est sacerdotum ac omnium fidelium caput, clariora membra futuri sunt. At si (quod absit) sæcularibus negotiis implicati, fundorum terminos sine termino cupiditatis extendant, ac se passim exquisitis deliciis addicant, quæ animum corpusque debilitant; si gloriam non Christi, sed suam, decepti vulgi adulantis honoribus, quærant: plusque de se alienæ linguæ, quam suæ conscientiæ credant: si omne gaudium suum, non in futurorum remuneratione, nec in sanctitate vitæ, sed in sua tantum dignitate constituant: & dum tales esse, quales credunt, amantur, numquam sibi displiceant: ac placentes sibi, non sint de sua correctione soliciti: quis non intelligat tales, si in talibus perseverent, nec se ante finem præsentis vitæ emendent, contemplativæ vitæ participes esse non posse? Ad quam non perveniunt, nisi qui studuerint esse quod facti sunt, nec affectant videri, sed esse quod sunt. Non alienis laudibus, sed moribus sui eximii: nec solum de sua dignitate, sed potius de sacerdotalis vitæ nobilitate conspicui: qui sunt non appellatione tenus, sed virtute pontifices, vitæ contemplativæ capaces, & gaudiorum cælestium coheredes.

XX.

Isidori lib. 3. Sentent. cap. 36.

Tam doctrina quam vita clarere debet ecclesiasticus doctor. Nam doctrina sine vita, arrogantem reddit: vita sine doctrina, inutilem facit. Sacerdotis prædicatio operibus confirmanda est, ita ut quod docet verbo, instruat exemplo. Vera enim est illa doctrina, quam vivendi sequitur forma. Nam nihil turpius est, quam si bonum, quod sermone quisque prædicat, explere opere negligat. Tunc enim prædicatio utiliter profertur, quando efficaciter adimpletur. Unusquisque doctor, & bonæ actionis, & bonæ prædicationis habere debet studium. Nam alterum sine altero non facit perfectum. Sed præcedat justus bene agere, ut sequenter possit bene docere. Sicut in numismate metallum, figura, & pondus inquiritur; ita in omni doctore ecclesiastico, quid sequatur, quid doceat, quomodo vivat. Per qualitatem igitur metalli, doctrina: per figuram, similitudo patrum: per pondus, humilitas designatur. Qui ergo ab his tribus discrepaverit, non metallum, sed terra erit.

XXI.

Gregorii Pastor. lib. 2. cap. 4.

Sit rector discretus in silentio, utilis in verbo: ne aut tacenda proferat, aut proferenda reticescat. Nam sicut incauta locutio in errorem pertrahit, ita discretum silentium hos, qui erudiri poterant, in errore derelinquit. Sit rector bene agentibus per humilitatem

Ibid. cap. 16.

socius, contra delinquentium vitia per zelum justitiæ erectus: ut & bonis in nullo se præferat, & cum pravorum culpa exigit, potestatem protinus sui prioratus agnoscat: quatenus & honore suppresso, æqualem se subditis bene viventibus deputet, & erga perversos jura rectitudinis exercere non formidet. Omnes homines natura æquales genuit: sed variante meritorum ordine, alios aliis culpa postponit. Ipsa autem diversitas, quæ accessit ex vitio, divino judicio dispensatur; ut quia omnis homo æque stare non valet, alter regatur ab altero. Unde cuncti qui præsunt, non in se potestatem debent ordinis, sed æqualitatem pensare conditionis: nec præesse hominibus gaudeant, sed prodesse. Quam videlicet potentiam bene regit, qui & tenere illam noverit, & impugnare. Bene hanc regit, qui scit per illam super culpas erigi; scit & cum illa ceteris æqualitate componi. Quam tamen potestatem recte dispensat, qui solicite noverit, & sumere ex illa quod adjuvat, & expugnare quod tentat: & æqualem se cum illa ceteris cernere, & tamen se peccantibus zelo ultionis anteferre. Prædicator quisque studeat, ut minas potentium ratiocinatione mitiget: & oppressorum angustias, quantum prævalet, ope levet: ut foris resistentibus opponat patientiam, & intus superbientibus exhibeat cum patientia disciplinam: ut erga errata subditorum sic mansuetudo zelum temperet, quatenus a justitiæ studio non enervet: sic ad ultionem zelus ferveat, ne tamen pietatis limitem fervendo transcendat. Rectoris officium esse debet, ut ingratos beneficiis ad amorem provocet, ut gratos quoque ministeriis in amore servet: ut proximorum mala, cum corrigere non valet, taceat: & quæcumque corrigi loquendo possunt, silentium consensum esse pertimescat.

XXII.

Isidori lib. 3. Sentent. cap. 41.

Qui præficitur ad regimen, taliter erga disciplinam subditorum præstare se debet, ut non solum auctoritate, verum etiam humilitate clarescat. Sed tamen ita erit in eo virtus humilitatis, ne dissolvatur vita subditorum in vitiis: atque ita auctoritas aderit potestatis, ne per tumorem cordis severitas exsistat immoderationis. Hæc est in Dei sacerdotibus vera discretio, qua nec per libertatem superbi, nec per humilitatem fiunt remissi. Hinc est quod sancti cum multa constantia redarguerunt etiam principium vitia: in quibus cum summa esset humilitas, loco tamen necessario libere transgressores justitiæ increpabant. Aliquando etiam subditis nos oportet animo esse humiliores, quoniam facta subditorum judicantur a nobis, nostra vero Deus judicat. Agnoscat episcopus servum se esse plebis, non Dominum. Verum hæc caritas, non conditio exigit.

XXIII.

Ejusdem lib. 3. Sentent. cap. 43.

Non omnibus una eademque doctrina est adhibenda: sed pro qualitate morum, diversa exhortatio erit doctorum. Nam quosdam increpatio dura, quosdam vero exhortatio corrigit blanda. Sicut periti medici ad varios corporis morbos diverso medicamine serviunt, ita ut juxta vulnerum varietates, medicina diversa sit: sic & doctor ecclesiæ singulis quibusque congruum doctrinæ remedium exhibebit; & quid cuique oporteat pro ætate, pro sexu ac professione, annuntiabit. Non omnibus ea quæ sunt clausa, aperienda sunt. Multi sunt enim qui capere non possunt: quibus si indiscrete manifestentur, statim aut detrahunt, aut negligunt. Prima quippe prudentiæ virtus est, eam quando docere oporteat, existimare personam. Rudibus populis, seu carnalibus, plana atque communia, non summa atque ardua, prædicanda sunt: ne immensitate doctrinæ opprimantur potius, quam erudian-

A tur. Unde & Apostolus Paulus ait: *Non potui vobis loqui quasi spiritalibus, sed quasi carnalibus; tamquam parvulis in Christo, lac vobis potum dedi, non escam.* Carnalibus quippe animis, nec alta nimis de cælestibus, nec terrena convenit prædicare: sed mediocriter, ut initia eorum moresque desiderant, edoceri. Corvus dum suos pullos viderit albi coloris, nullis eos cibis alit: sed tantumdem attendit, donec paterno colore nigrescant, & sic illos frequenti cibo reficit. Ita & ecclesiæ doctor strenuus, nisi eos quos docet, viderit ad suam similitudinem pœnitentiæ confessione nigrescere, & nitore sæculari deposito, lamentationis habitum de peccati recordatione induere, utpote adhuc exterioribus, hoc est, carnalibus, non

LIBER I. 1. Cor. 3.

B aperit intelligentiæ spiritalis profundiora mysteria: ne, dum audita non capiunt, prius incipiat contemnere, quam venerari mandata cælestia. Aliter est agendum circa eos, qui nostro committuntur regimini, si offendunt: atque aliter cum his, qui nobis commissi non sunt. Qui si justi sunt, venerandi sunt: si vero delinquunt, pro sola caritate, ut locus est, corripiendi sunt: non tamen cum severitate, sicut hi qui nobis regendi sunt commissi. Prius docendi sunt seniores plebis, ut per eos infra positi facilius doceantur. Unde & Apostolus: *Hæc*, inquit, *commenda fidelibus hominibus, qui idonei sunt & alios docere.* Ingenium boni doctoris est, incipere a laudibus eorum, quos salubriter objurgatos corripere cupit: sicut Apostolus ad Co-

2. Tim. 2.

1. Cor. 1.

C rinthios facit, quos a laudibus inchoat, & increpationibus probat. Sed erant apud Corinthios, qui & laude & increpatione digni essent. Ille vero indiscrete loquitur, qui sic utraque omnibus loquitur, ut omnibus utraque convenire videantur.

XXIV.

Gregorii in Prologo, lib. 3. Pastor.

Quia igitur, qualis esse debeat pastor, superius ostendimus: nunc qualiter doceat, demonstremus. Ut enim longe ante nos reverendæ memoriæ Gregorius Nazianzenus edocuit, non una eademque cunctis exhortatio congruit, quia nec cunctos per morum qualitas adstringit. Sæpe namque aliis officiunt, quæ aliis prosunt. Quia & plerumque herbæ, quæ hæc animalia nutriunt, alia occidunt. Et lenis sibilus equos

D mitigat, catulos instigat: & medicamentum, quod hunc morbum imminuit, alteri vires jungit: & panis, qui vitam fortium roborat, parvulorum necat. Pro qualitate igitur audientium, formari debet sermo doctorum: ut & ad sua singulis congruat, & tamen a communis ædificationis arte numquam recedat. Quid enim sunt intentæ mentes auditorum, nisi (ut ita dixerim) quædam in cithara tensiones tractæ chordarum? Quas tagendi artifex, ut non sibimetipsi dissimile canticum faciat, dissimiliter pulsat: & idcirco chordæ consonam modulationem reddunt, quia uno quidem plectro, sed non uno impulsu, feriuntur. Doctor quisque, ut in una virtute caritatis cunctos ædificet, ex una doctrina, non una eademque exhorta-

E tatione, tangere corda audientium debet. Doctor etenim, qui loci sui necessitate exigitur summa dicere, hac eadem necessitate compellitur summa monstrare. Illa namque vox libentius auditorum cor penetrat, quam dicentis vita commendat: quia quod loquendo imperat, ostendendo adjuvat ut fiat. Hinc enim per prophetam Dominus dicit: *Super montem excelsum ascende tu qui evangelizas Sion.* Ut videlicet qui cælesti prædicatione utitur, ima terrenorum operum deserens, in rerum culmine stare videatur: tantoque facilius subditos ad meliora pertrahat, quanto per vitæ meritum de supernis clamat. Recte etiam sacerdos superhumerale ex auro, hyacintho, & purpura, & cocco bis tincto, & bysso retorta factum habere præci-

Pastor. lib. 2. cap. 3.

Isai. 40.

Liber I. pitur: ut quanta virtutum diversitate clarescere debeat, demonstretur. In sacerdotis quippe habitu ante omnia aurum fulget, ut in eo intellectus sapientiæ principaliter emicet. Cui hyacinthus, qui æthereo colore resplendet, adjungitur, ut per omne quod intelligendo penetrat, non ad favores infimos, sed ad amorem cælestium surgat: ne, dum suis incautus laudibus capitur, ipso etiam veritatis intellectu vacuetur. Auro quoque & hyacintho, ac purpuræ, bis tinctus coccus adjungitur, ut ante interni judicis oculos, omnia virtutum bona ex caritate decorentur: & cuncta quæ coram hominibus rutilant, hæc in conspectu occulti arbitri flamma intimi amoris accendat. Quæ scilicet caritas, quia Deum simul ac proximum diligit, quasi ex duplici tinctura fulgescit. Qui igitur sic ad auctoris speciem anhelat, ut proximorum curam negligat: vel sic proximorum curam exsequitur, ut a divino amore torpescat: qui unum horum quodlibet negligit, in superhumeralis ornamento habere coccum bis tinctum nescit. Ceterum cum rector se ad loquendum præparat, sub quanto cautelæ studio loquatur, attendat: ne, si inordinate ad loquendum rapitur, erroris vulnere audientium corda feriantur: & cum fortasse sapiens videri desiderat, unitatis compagem insipienter abscindat. Hinc namque in evangelio Veritas ait: *Habete sal in vobis, & pacem habete inter vos.* Per sal quippe, verbi sapientia designatur. Qui igitur loqui sapienter nititur, magnopere metuat, ne in ejus eloquio audientium unitas confundatur. Hinc Paulus ait: *Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem.* Ne igitur rector incautus ad loquendum proruat, hoc quod jam præmisimus, per semetipsam discipulis Veritas clamat: *Habete sal in vobis, & pacem habete inter vos.* Ac si figurate per habitum sacerdotis dicat: Mala punica tintinnabulis jungite, ut per omnia quæ dicitis, unitatem fidei cauta observatione teneatis. Sacerdos semper vocem prædicationis habeat, ne superni spectatoris judicium ex silentio offendat. Scriptum quippe est: *Audiatur sonitus, quando ingreditur, aut egreditur sanctuarium in conspectu Domini, & non moriatur.* Sacerdos in tabernaculum egrediens vel egrediens moritur, si de eo sonitus non audiatur: quia iram contra se occulti judicis exigit, si sine prædicationis sonitu incedit. Apte autem tintinnabula vestimentis pontificis describuntur inserta. Vestimenta etenim sacerdotis quid aliud, quam recta opera debemus accipere: Propheta attestante qui ait: *Sacerdotes tui induantur justitiam?* Vestimentis itaque illius tintinnabula inhærent, ut vitæ viam, cum linguæ sonitu, ipsa quoque bona opera sacerdotis clament. Nos quia infirmi homines sumus, cum de Deo hominibus loquimur, debemus primum meminisse quid sumus: ut ex propria infirmitate pensemus, quo docendi ordine infirmos fratres consolemur. Consideremus igitur, quia aut tales sumus, quales nonnullos corrigimus: aut tales aliquando fuimus, etsi jam divina gratia operante non sumus: ut tanto eos temperantius corde humili corrigamus, quanto nosmetipsos verius in his, quos emendamus, agnoscimus. Si nos sacerdotes tales nec sumus, nec fuimus, quales adhuc illi sunt, quos emendare curamus; ne cor nostrum forte superbiat, & de ipsa innocentia in pejus ruat, quorum mala corrigimus, alia eorum bona nobis ante oculos revocemus: quæ si omnino nulla sunt, ad occulta Dei judicia recurramus. Quia sicut nos nullis meritis hoc ipsum bonum, quod habemus, accipimus: ita illis quoque potest gratia supernæ virtutis infundere, ut excitati posterius, etiam possint ipsa bona quæ nos ante accepimus, prævenire. Quis enim crederet, quod per apostolatus meritum Saulus lapidatum Stephanum præcursurus erat, qui in morte ejus lapidantium vestimenta servabat? His ergo primum cogitationibus humiliari cor debet, & tunc demum delinquentium iniquitates increpare.

Marginalia (left): Marc. 9. — Rom. 12. — Marc. 9. — Exod. 28. — Psalm. 131.

Anno Christi 816.

XXV.

Pro malo merito plebis, aufertur doctrina prædicationis: pro bono merito audientis, tribuitur sermo doctoris. In potestate divina consistit, cui velit Deus doctrinæ verbum dare, vel cui auferre: & hoc aut pro docentis, aut pro audientis fit merito, ut modo pro culpa plebis auferatur sermo doctoris, modo pro utilitate rectoris tribuatur. Nam & bonus docet bonum, & malus malum: & bonus malum, & malus bonum: quod tamen fit juxta meritum populorum. Non omnia tempora congruunt doctrinæ, secundum Salomonis sententiam dicentis: *Tempus tacendi, & tempus loquendi.* Non quidem per timorem, sed per discretionem, propter malorum incorrectibilem iniquitatem, nonnumquam electos oportet a doctrina cessare. Interdum doctores ecclesiæ calore caritatis ardentes, conticescunt a docendo, quia non est qui audiat, testante propheta: *Civitates Austri clausæ sunt, & non est qui aperiat.* Qui docendi accipit officium, interdum ad tempus facta proximi taceat; quæ statim corrigere nequaquam existimat. Nam si corrigere potest & dissimulat, verum est quod consensum erroris alieni habeat. Plerique sancti doctores pro mali pertinacia, quia iniquos emendare nequeunt, his tacere disponunt: sed calorem spiritus quo aguntur, ferre non sustinentes, iterum in increpationem prosiliunt impiorum.

Marginalia: Isidori lib. 3. Sentent. cap. 44. — Eccles. 3. — Hier. 13.

XXVI.

Quod vero dicit Apostolus, ut nos formam debeamus exhibere fidelibus, quid valebit, si is cui vel exhortandi bonos, vel castigandi malos cura commissa est, bene vivendo se imitandum bonis exhibeat, & malos tacendo non arguat? Ad hoc enim (nisi me fallit opinio) sancte vivendum est sacerdoti, ne dicta sua repugnantibus factis evacuet. Si quod prædicat fieri debere, non faciat; aut si quod non facit, prædicare præsumpserit; nihil apud eos qui ejus vitam novere, proficiet. Quia ad hoc est ecclesiæ Dei præpositus, ut non solum bene vivendo alios exemplo suæ conversationis instituat, sed etiam fiducialiter prædicando singulis ante oculos peccata sua constituat: quæ pœna maneat duris, quæ gloria obedientibus, ostendat: nullius salutem desperando contemnat, animas emendari nolentium plangat, imitatus Apostolum qui ait: *Ut lugeam multos ex his qui ante peccaverunt, & non egerunt pœnitentiam.* Et iterum: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non uror?* Quapropter sciens quod si quibuslibet divitibus ac potentibus male viventibus parcat, aut foveat eos, perdat simul & pereat; & sancte debet vivere propter exemplum, & pie docere propter suæ administrationis officium: certus quod ei nihil sua justitia suffragetur, de cujus manu anima pereuntis exigitur. Quando quicumque alius perierit, quem nulla docendi necessitas manet, solus pœnas sui sceleris dabit. Ille autem cui dispensatio verbi commissa est, etiam si sancte vivat, tamen perdite viventes arguere aut erubescat, aut metuat, cum omnibus qui eo tacente perierint, perit. Et quid ei proderit non puniri suo, qui puniendus est alieno peccato? Mentior, nisi hoc Dominus per Ezechielem prophetam sub cujusdam terroris denuntiatione loquitur, dicens ad eum: *Et tu fili hominis, speculatorem dedi te domui Israël.* Nec hoc transeunter debemus audire, quod sacerdotem speculatorem appellat: ut sicut speculatoris est, de loco editiore prospi-

Marginalia: Prosperi, de vita contempl. lib. 1. cap. 20. — 1. Thess. 5. — 2. Cor. 12. — 2. Cor. 11. — Ezech. 3.

ANNO CHRISTI 816.

prospicere, & plus omnibus contemplari; ita sacerdos debet esse propositi sublimitate celsior cunctis, ac majoris scientiæ habere gratiam, qua possit sub se viventes instruere. Videamus jam quid divinus sermo contineat. *Audies*, inquit, *sermonem ex ore meo, & annuntiabis eis ex me*: ut hoc dicat sacerdos, quod ex divina lectione didicerit, quod illi Deus inspiraverit, non quod præsumptione humani sensus invenerit. *Annuntiabis eis*, inquit, *ex me*. Ex me, & non ex te, mea verba loqueris eis: non est quod ex eis tamquam de tuis inflectis: ex me, inquit, eis annuntia. Sed jam quid annunciet, audiamus. *Si me dicente ad impium: Impie, morte morieris: non fueris locutus, ut se custodiat impius a via sua, ipse impius in iniquitate sua morietur: sanguinem vero ejus de manu tua requiram.* Quid expressius, quid apertius potest dici? Si impio, inquit, locutus non fueris, ut se ab impietate custodiat, & ille perierit: sanguinem ejus de manu tua requiram. Hoc est dicere: Si ei peccata sua non annuntiaveris, si eum non argueris, ut ab impietate sua convertatur, & vivat: & te qui non increpasti, & ipsum qui te tacente peccavit, flammis perennibus perdam. Quis, rogo, tam saxei pectoris, quis tam ferreus erit, quem sententia ista non terreat? quis tam alienus a fide, qui sententiæ isti non credat?

Ezech. 3.

XXVII.

Gregorius Pastor. lib. 1. cap. 2.

Sunt nonnulli, qui solerti cura spiritalia præcepta perscrutantur: sed quæ intelligendo penetrant, vivendo conculcant. Repente docent, quæ non opere, sed meditatione didicerunt; & quod verbis prædicant, moribus impugnant. Unde fit, ut cum pastor per abrupta graditur, ad præcipitium grex sequatur. Per prophetam Dominus contra contemptibilem pastorum scientiam queritur, dicens: *Cum ipsi limpidissimam aquam biberitis, reliquam pedibus vestris conculcabatis: & oves meæ, quæ conculcata pedibus vestris fuerant, pascebantur: & quæ pedes vestri turbaverant, hæc bibebant.* Aquam nempe limpidissimam pastores bibunt, cum fluenta veritatis recte intelligentes hauriunt. Sed eamdem aquam perturbare, est sanctæ meditationis studia male vivendo corrumpere. Aquam scilicet pastorum turbatam pedibus oves bibunt, cum subjecti quique non sectantur verba quæ audiunt; sed sola quæ conspiciunt, exempla pravitatis imitantur. Qui cum dicta sitiunt, & per opera pervertuntur, quasi corruptis fontibus, in potibus lutum sumunt. Nemo amplius nocet in ecclesia, quam qui perverse agens, nomen vel ordinem sanctitatis habet. Delinquentem namque hunc redarguere nullus præsumit: & in exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reverentia ordinis peccator honoratur. Qui ad sanctitatis speciem deductus, vel verbo ceteros destruit, vel exemplo; melius profecto fuerat, ut hunc ad mortem sub exteriori habitu terrena acta constringerent, quam sacra officia in culpa ceteris imitabilem demonstrarent: quia nimirum si solus caderet, utcumque hunc tolerabilior inferni pœna cruciaret. Sæpe suscepta cura regiminis, cor per diversa intuendo diverberat: & impar quisque invenitur ad singula, dum confusa mente dividitur ad multa. Unde quidam sapiens provide admonet, dicens: *Fili, ne in multis sint actus tui.* Quia videlicet nequaquam plene in uniuscujusque operis ratione colligitur, dum mens per diversa partitur. Cumque foras per insolentem curam trahitur, a timoris intimi soliditate vacuatur. Dum etiam mens in exteriorum fit dispositione solicita, sui est solummodo ignara: & scit multa cogitare, se nesciens. Nam cum plus, quam necesse est, se exterioribus implicat, quasi occupata in itinere, obliviscitur quo tendebat: ita ut ab studio suæ inquisitionis alienata, ne ipsa quidem, quæ patitur, damna consideret, & per quanta delinquat, ignoret. Ezechias rex peccare se minime credidit, cum venientibus ad se alienigenis cellas aromatum ostendit: sed in damnationem secuturæ prolis, ex eo iram judicis pertulit, quod se licenter facere existimavit. Sæpe enim dum multa suppetunt, dumque agi possunt, subjecti quæ acta sunt, admirantur, in cogitatione se animus elevat, & plene in se iram judicis provocat, quamvis per iniqua foras opera non erumpat. Intus quippe est qui judicat, intus [a] qui judicatur. Cum ergo in corde delinquimus, latet homines quod apud nos agimus: sed tamen ipso judice teste peccamus. Hæc proferentes, non potestatem regiminis reprehendimus: sed ab appetitu illius cordis infirmitatem munimus, ne imperfecti quique culmen arripere regiminis audeant: & qui in planis stantes titubant, in præcipiti pedem ponant. Cœcus pastor est, qui supernæ lumen contemplationis ignorat, qui præsentis vitæ tenebris pressus, dum venturam lucem nequaquam diligendo conspicit, quo gressum operis ponat, nescit. Claudus vero rector est, qui quidem, quo pergere debeat, aspicit; sed per infirmitatem mentis, vitæ viam perfecte non valet tenere quam videt: quia ad virtutis statum dum fluxa consuetudine non erigitur, quo per desiderium innititur, illuc gressus operis efficaciter non sequuntur. Parvo autem naso est, qui ad tenendam mensuram discretioni idoneus non est. Naso quippe odores fœtoresque discernimus. Recte ergo per nasum discretio exprimitur, per quam virtutes eligimus, delicta reprobamus. Sed sunt nonnulli, qui dum æstimari se hebetes nolunt, sæpe se in quibusdam inquisitionibus, plusquam necesse est, exercentes, ex nimia subtilitate falluntur. Unde hic quoque subditur: *Vel grandi & torto naso.* Nasus etenim grandis & tortus, est discretionis subtilitas immoderata. Quæ dum plus, quam decet, excreverit, actionis suæ rectitudinem ipsa confundit. Fracto autem pede vel manu est, qui viam Dei pergere omnino non valet, atque a bonis actibus funditus exsors vacat: quatenus hæc non ut claudus saltem cum infirmitate teneat, sed ab his omnimodo alienus exsistat. Gibbus vero est, quem terrenæ solicitudinis pondus deprimit, ne umquam ad superna respiciat; sed solis his, quæ in infimis calcantur, intendat. Qui etsi aliquando aliquid ex bono patriæ cælestis audierit, ad hoc nimirum perversæ consuetudinis pondere prægravatus, cordis faciem non attollit: quia cogitationis statum erigere non valet, quem terrenæ solicitudinis usum curvum tenet. Lippus namque est, cujus quidem ingenium ad agnitionem veritatis emicat, sed tamen hoc carnalia opera obscurant. In lippis quippe oculis pupillæ sanæ sunt: sed humore defluente infirmatæ palpebræ grossescunt. Quæ quia infusione crebra atteruntur, acies pupillæ vitiatur. Et sunt nonnulli, quorum sensum carnalis vitæ operatio sauciat: qui videre recta subtiliter per ingenium poterant, sed usu pravorum actuum caligant. Lippus itaque est, cujus sensum natura exacuit, sed conversationis pravitas confundit. Cui bene per angelum dicitur: *Collyrio inunge oculos tuos, ut videas.* Collyrio quippe oculos, ut videamus, inungimus, cum ad cognoscendam veri luminis claritatem, intellectus nostri aciem medicamine bonæ operationis adjuvamus. Albuginem tolerans, nihil videt: albuginem habet sacerdos in oculo, qui veritatis lucem videre non sinitur, quia arrogantia sapientiæ, sive justitiæ cœcatur. Pupilla namque oculi nigra, videt: albuginem tolerans, nihil videt: quia videlicet sensus humanæ cogitationis, si stultum se peccatoremque intelligit, cognitionem intimæ claritatis apprehendit: si autem candorem sibi justitiæ, sive sapientiæ tribuit,

Ezech. 34.

Ibid. cap. 4.

Eccli. 11.

Isai. 39.

a al. quod.

Ibid. cap. 11.

Levit. 21.

Apocal. 3.

ANNO CHRISTI 816.

a luce se supernæ cognitionis excludit : & eo claritatem veri luminis nequaquam penetrat, quo se apud se per arrogantiam exaltat ; sicut de quibusdam dicitur : *Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt.* Jugem vero habet scabiem in corpore, cui carnis petulantia sine cessatione dominatur in mente. In scabie etenim fervor viscerum ad cutem trahitur, per quam recte luxuria designatur ; quia si cordis tentatio usque ad operationem prosilit, nimirum fervor intimus usque ad cutis scabiem prorumpit. Et foris jam corpus sauciat : quia dum in cogitatione voluntas non reprimitur ; etiam in actione dominatur. Quasi enim cutis pruriginem Paulus curabat abstergere, cum dicebat : *Tentatio vos non apprehendat, nisi humana.* Ac si aperte diceret : Humanum quidem est, in corde tentationem perpeti : dæmoniacum vero est, tentationis certamine in operatione superari. Impetiginem quoque habet in corpore, quisquis avaritia vastatur in mente. Quæ si in parvis non compescitur, nimium sine mensura dilatatur. Impetigo quippe sine dolore corpus occupat, & absque occupati tædio excrescens, membrorum decorem fœdat : quia & avaritia captivam animam, dum quasi delectat, exulcerat : dum adipiscenda quæque cogitationi objicit, ad inimicitias accendit : & dolorem in vulnere non facit, quia æstuanti animo ex culpa abundantiam promittit. Decor membrorum per impetiginem perditur, quia aliarum quoque virtutum per avaritiam pulcritudo depravatur. Et quasi totum corpus exasperat, quia per universa vitia animum supplantat, Paulo attestante qui ait : *Radix omnium malorum est cupiditas.* Ponderosus est, qui turpitudinem non exercet opere, sed tamen ab hac cogitatione continua sine moderamine gravatur in mente. Qui nequaquam usque ad opus quidem nefarium rapitur, sed ejus animus voluptate luxuriæ, sine repugnationis obstaculo, delectatur. Vitium quippe est ponderis, cum humor viscerum ad virilia labitur, quæ profecto cum molestia dedecoris intumescunt. Ponderosus ergo est, qui totis cogitationibus ad lasciviam defluens, pondus turpitudinis gestat in corde. Et quamvis prava non exerceat opere, ab his tamen non evellitur mente : nec ad usum boni operis in aperto valet assurgere, quia gravat hunc in abditis pondus turpe. Quisquis ergo quolibet horum vitio subigitur, panes Domino offerre prohibetur : ne profecto diluere aliena delicta non valeat is, quem adhuc propria devastant. Cum sacerdos non agit bona quæ loquitur, ei etiam sermo subtrahitur, ne loqui audeat quod non operatur, sicut per Prophetam dicitur : *Peccatori autem dixit Deus : Quare tu enarras justitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum?* Unde etiam deprecatur, dicens : *Et ne auferas de ore meo verbum veritatis usquequaque.* Perpendit namque, quod omnipotens Deus veritatis verbum facientibus tribuit, & non facientibus tollit. Qui ergo hoc de ore suo non auferri petiit, quid aliud quam gratiam bonæ operationis quæsivit? Ac si aperte diceret : A bono opere errare me non sinas : ne, dum amitto ordinem bene vivendi, rectitudinem perdam loquendi. Plerumque doctor, qui docere audet quod negligit agere, cum desierit bona loqui quæ operari contempsit, docere subjectos incipit prava quæ agit : ut justo omnipotentis Dei judicio, in bono jam nec linguam habeat, qui habere bonam vitam recusat : quatenus dum mens ejus terreno amore incenditur, de terrenis rebus semper loquatur. Unde in evangelio Veritas dicit : *Ex abundantia enim cordis loquitur. Bonus homo de bono thesauro profert bona, & malus homo de malo thesauro profert mala.* Hinc & Joannes ait : *Ipsi de mundo sunt, ideo de mundo loquuntur.*

Rom. 1. — 1. Cor. 10. — 1. Tim. 6. — Moral. 11. cap. 9. — Psalm. 49. — Psalm. 118. — Moral. 11. cap. 30. — Matth. 12. — 1. Joan. 4.

XXVIII.

Recolite ergo, quanta & qualia, me audiente atque probante, dicere solebatis de administratione pontificis, qui populi sibi commissi cura posthabita, ardentius bona præsentia desiderat, quam futura : & oblitus quod non solum de se, sed etiam de grege sibi credito, rationem pastori pastorum omnium reddet, sua suorumque detrimenta non cogitat. Quem non delinquentium peccata contristant, nec proficientium bona lætificant : sed de se tantum, plerumque autem nec de se omnino solicitus, quid a suis boni malive geratur, ignorat. Qui non prædicat perseverantiam justis, pœnitentiam pravis, contemptum mundi conversis, futuras pœnas aversis. Qui non potest dicere contemptoribus admonitionis suæ, Futurum cogitate judicium, quod ipse forte non cogitat. Amatoribus mundi, Nolite diligere mundum, si eum mundi amor oblectat. Ambitiosis, Ambitioni jam finem imponite, si eum ambitio ruinosa præcipitat. Ebriosis, Ebrietatem cavete, si se mero usque ad alienationem mentis ingurgitat. Sumptuosis dapibus gravidus, non potest suis abstinentiam laudare, quam calcat. Vitio cupiditatis addictus, cupidis amorem non potest dissuadere pecuniæ. Inimicitiarum tenax, non valebit animos dissidentium sacerdotali tranquillitate componere. Justitiam prædicare judicibus erubescit, quam ipse personæ potentis favore corrumpit ; nec defendit oppressos, si personas aut honorat, aut despicit : & quicquid boni non facit, aut mali committit, nec jubebit fieri, nec vetabit : quia necessariam docendi auctoritatem, contrarietate suæ actionis, aut amittit aut minuit.

Sancti Prosperi, de vita contemplat. lib. 1. cap. 13. — 1. Joan. 2.

XXIX.

Interdum doctoris vita etiam ipsa verax doctrina vilescit : & qui non vivit sicut docet, ipsam, quam prædicat, veritatem contemptibilem facit. Arcus perversus est lingua magistrorum docentium bene, & viventium male : & ideo quasi ex perverso arcu sagittam emittunt, dum suam pravam vitam propriæ linguæ ictu confodiunt. Qui bene docet, & male vivit, tamquam æs, aut cymbalum, sonitum facit aliis : ipse tamen sibi manet insensualis. Qui bene docet, & male vivit ; quod docet, bene viventibus proficit : quod vero male vivit, se ipsum occidit. Sicut sacerdos, qui si digne se agit, ut sacerdotem decet, ministerium ejus & ipsi & aliis utile est. Indigne autem vivens, aliis quidem utilis est loquendo, se autem interficit prave vivendo. Ac per hoc, quod in illo mortuum est, proprium ejus est : quod vero vivit in eo, id est, sacrum ministerium alienum est. Qui bene docet, & male vivit, videtur ut cereus, qui aliis bonam novit lucem præstare, se vero in malis suis consumere atque extinguere. Qui bene docet, & male vivit, videtur bonum malo conjungere, lucem tenebris miscere, veritatem mendacio mutare.

Isidori lib. 3. Sententiar. cap. 37.

XXX.

Sæpe per quos justitia docetur, per ipsos peccati morbus irrepit, & mors ad plebes pertransit : scilicet vel dum mala docent, vel dum faciunt prava. Plerique sacerdotes & clerici prave viventes, forma ceteris in malum exsistunt, qui in bonis exemplum esse debuerunt. Hi enim quoscumque exemplo malæ conversationis suæ perdunt, de illis rationem sine dubio reddituri sunt. Ex carnalium præpositorum exemplo, plerumque fit vita deterior subditorum ; & plebis merito fiunt tales sacerdotes, qui exemplo deteriore populum destruant, non ædificent. Ex merito enim plebis nonnunquam episcopi depravantur, quatenus proclivius corruant qui sequuntur. Capite languescente, cetera corporis membra inficiuntur. Unde & scriptum est : *Omne caput languidum, & omne cor mœrens, a*

Ibid. cap. 36. — Isai. 1.

ANNO CHRISTI 816.

planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas. Caput enim languidum, doctor est agens peccatum: cujus malum ad corpus pervenit, dum eo vel peccante, vel prave docente, pestifer languor ad plebes subditas transit. Deteriores sunt, qui sive doctrinis, sive exemplis vitam moresque bonorum corrumpunt, his qui substantias aliorum prædiaque diripiunt. Hi enim ea quæ extra nos, sed tamen quæ nostra sunt, auferunt. Corruptores vero morum, proprie nos ipsos diripiunt: quoniam divitiæ hominum justorum, mores eorum sunt. Multum ergo distant damna morum, a damnis temporalium rerum; dum ista extra nos sint, mores vero in nobis.

XXXI.

Ibid. cap. 33. Providentia plerumque divini consilii ordinantur præpositi mundana & exteriora sectantes, ut dum temporalibus rebus se totos impendunt, spiritales tutiorem vitam contemplationis exerceant. Quia duræ sunt quiete vivere volentibus sarcinæ curarum episcopalium, providet sæpe Deus curis deditos sæcularibus ad susceptionem regiminis: ut dum hi exteriora sine tædio procurant, spiritales rebus interioribus sine impedimento rerum terrenarum deserviant. Dei ergo ordinem accusant, a quo instituuntur, qui episcopos condemnant, dum minus spiritualia, sed magis terrena sectantur. Ex divina enim constat tabernaculi dispositione, ob injurias mundi ferendas & turbines, quosdam institui episcopos, sæcularibus curis insistentes: ut hi qui interius superna desiderant, nullo terreno obsistente negotio, liberius hoc quod amant, intendant. Non est itaque judicandus a plebe rector inordinatus, dum magis noverint populi, sui fuisse meriti, perversi regimen suscepisse pontificis. Nam pro meritis plebium, disponitur a Deo vita rectorum. Exemplo David peccant, ad comparationem principum, qui ex merito plebis prævaricantur. Sententia damnantur Cham filii Noë, qui suorum præpositorum culpas in publico produnt: sicut Cham qui patris pudenda non operuit, sed deridenda monstravit. (Genes. 9) Habituri sunt Sem meritum & Japhet, qui reverenter operiunt quæ patres suos excessisse cognoscunt: si tamen patrum facta non diligant, sed tantum operiant, nec imitentur. Nam sunt qui præpositos suos perverse judicant, dum terrenis studiis eos plus viderint esse intentos, si vel parum jam ipsi de spiritalibus cognoverint. Rectores ergo judicandi a Deo sunt, a suis autem subditis nequaquam judicandi sunt: exemplo Domini, qui per se vendentes columbas & nummulariorum mensas proprio evertit flagello, & projecit a templo: (Joan. 2.) vel etiam sicut dicit Psalmista: *Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem eos discernit.* (Psalm. 81.) Quod si a fide exorbitaverit rector, tunc erit arguendus a subditis. Pro moribus vero reprobis tolerandus magis, quam distringendus a plebe.

XXXII.

Prosperi de vita contempl. lib. 1. cap. 21. Sed nos præsentibus delectati, dum in hac vita commoda nostra & honores inquirimus, non ut meliores, sed ut ditiores, nec ut sanctiores, sed ut honoratiores simus, ceteris præesse festinamus. Nec gregem Domini, qui nobis pascendus tuendusque commissus est, sed nostras voluptates, dominationem, divitias, & cetera blandimenta carnaliter cogitamus. Pastores dici volumus, nec tamen esse contendimus. Officii nostri vitamus laborem, appetimus dignitatem. Immundorum spirituum feras a grege dilacerando non pellimus: & quod eis remanserit, ipsi consumimus: quando peccantes divites vel potentes, non solum non arguimus, sed etiam veneramur: ne nobis aut munera solita offensi non dirigant, aut obsequia desiderata subducant. Ac si muneribus eorum, & obsequiis capti,

A imo per hæc illis addicti, loqui eis de peccato suo, aut de futuro judicio formidamus. Et ideo minaciter superbiam nostram divinus sermo contundit: sed noster auditus nihil, unde proficiamus, admittit: quia præsentis vitæ capti dulcedine, quæ pœna negligentiam nostram maneat in æternum, nolumus cogitare. In pastores ergo ista dicuntur, de quorum nobis inani appellatione blandimur: *Hæc dicit Dominus Deus: Væ pastoribus Israël, qui pascebant semetipsos. Nonne greges pascuntur a pastoribus? Lac comedebatis, & lanis operiebamini. Quod crassum erat, occidebatis, gregem autem meum non pascebatis: quod infirmum fuit, non consolidastis: & quod ægrotum, non sanastis: quod fractum est, non alligastis: & quod abjectum, non reduxistis: quod perierat, non quæsistis:* (Ezech. 34.) B *sed cum austeritate imperabatis eis, & cum potentia: & dispersæ sunt oves meæ, eo quod non esset pastor, & factæ sunt in devorationem omnium bestiarum agri.* Et paulo post. *Propterea pastores, audite verbum Domini: Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia pro eo quod facti sunt greges mei in rapinam, & oves meæ in devorationem omnium bestiarum agri, eo quod non esset pastor: neque enim quæsierunt pastores gregem meum, sed pascebant pastores semetipsos, & gregem meum non pascebant. Propterea, pastores, audite verbum Domini: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ipse super pastores requiram gregem meum de manu eorum, & cessare faciam eos, ut ultra non pascant gregem, nec* C *pascant amplius pastores semetipsos.* Quis ad hæc non contremiscat? Quis ista sine intolerabili metu futuræ examinationis accipiat, nisi qui aut non intelligit, aut futura non credit? Sed quia omnia quæ Deus observari voluit, tam aperte posuit, & ita sui nominis auctoritate firmavit, ut ea facilius (quod dictu quoque nefas est) contemnamus, quam nos non intelligere, vel non credere, tam aperta & divina fingamus. Quando audimus, *Hæc dicit Dominus*, quis non futurum esse credat quod dicit Dominus, nisi qui Deo non credit? Quod autem dicit, *væ pastoribus:* istud *væ* pro maledicto poni, & pastorum nomine nos significari, quis non intelligat, nisi qui futurum non cogitat? Greges Domini pascendos pastores facti suscipi- D mus: & nos ipsos pascimus, quando non gregum utilitati prospicimus, sedquid foveat & augeat nostras voluptates, attendimus. Lac & lanas ovium Christi, videlicet oblationes quotidianas ac decimas fidelium, gaudentes accipimus: & curam pascendorum gregum ac reficiendorum, a quibus perverso ordine volumus pasci, deponimus. Non sanamus spiritali consilio peccatis infirmum: non sacerdotali ope consolidamus, aut reficimus diversis tribulationibus fractum: non ad viam salutis revocamus errantem: non requirimus solicitudine pastorali veniæ desperatione jam perditum: ad hoc tantum potentes effecti, ut nobis in subjectos dominationem tyrannicam vindicemus: non afflictos contra violentiam potentum, qui in eos ferarum more E sæviunt, defendamus. Inde est quod non tam a potentibus hujus mundi, quam a nobis (quod pejus est) nonnulli graviter fatigati depereunt: quos se de manu nostra Dominus requisiturum terribiliter comminatur, dicens: *Requiram oves meas de manu pastorum, & cessare eos faciam, ut ultra jam non pascant greges meos.* Quod quid est aliud, quam pastores, qui semetipsos, non greges meos pascunt, sublimitate suæ dignitatis exspoliabo, & inter reprobos, quia honorem suum noluerunt custodire, projiciam? Horum & his similium consideratione perterritus Propheta: *Timor & tremor*, inquit, *venerunt super me, & contexerunt me peccatorum meorum tenebræ. Et dixi: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam?* (Psalm. 54.)

ANNO CHRISTI 816.

Et hoc est totum, propter quod imperitiæ meæ ac futuri finis recordatus ingemui, & volui sarcina episcopatus mei deposita, elongare fugiens, & manere in solitudine, & ibi exspectare Dominum, qui salvum me faceret a pusillanimitate mea, & ab ipsa intolerabilium mihi solicitudinum tempestate.

XXXIII.

Isidori lib. 3. Sentent. cap. 40.

Iracundi doctores, per rabiem furoris, disciplinæ modum ad immanitatem crudelitatis convertunt: & unde emendare subditos poterant, inde potius vulnerant. Ideo sine mensura ulciscitur culpas præpositus iracundus: quia cor ejus dispersum in rerum curis, non colligitur in amorem unius deitatis. Mens enim soluta in diversis, catena caritatis non adstringitur: sed male laxata, male ad omnem occasionem movetur.

XXXIV.

Gregorii lib. 1. super Ezech. homil. 11.

Omnis spiritalis zelus doctoris, animum frigit: quia valde cruciatur, dum infirmos quosque æterna deserere, & rebus temporalibus delectari conspicit. Nullum quippe omnipotenti Deo tale est sacrificium, quale est zelus animarum, sicut Psalmista ait: *Zelus domus tuæ comedit me.* (*Psalm. 68.*) Paulus apostolus zelo animarum cruciatus, dicebat: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non uror?* (*2. Cor. 11.*) Ipsum suum cor, quod animarum zelo succenderat, quid aliud quam quasi sartaginem fecerat, in qua amore virtutum contra vitia ardebat? (*Cap. 4.*) Quod enim urebatur, sartago erat. Inardescebat enim & coquebatur, quia incendebatur amaritudine, sed virtutum alimenta præparabat ex sua afflicta cogitatione. Sed quid est quod Ezechiel Propheta eamdem sartaginem inter se & civitatem murum ferreum ponit: nisi quod idem fortis zelus, qui nunc in mente doctoris agitur, in die extremi judicii inter eum & animam quam a vitiis zelatur, testis est? Ut & si audire is qui docetur noluerit, doctor tamen pro zelo quem exhibet, de auctoris negligentia reus non sit? Murum ergo ferreum propheta inter se & civitatem ponit, quia in ultionis tempore, inde doctor a damnationis periculo munitur, unde nunc per zelum custodiæ cordis frixuram patitur. Quantum vero frixura cordis, quæ spiritali zelo agitur, omnipotenti Deo placeat, aperte ostenditur, cum offerri per legem simila in sacrificium jubetur. Scriptum quippe est: *In sartagine oleo conspersa frigetur, offeretque eam calidam in odorem suavissimum Domino sacerdos, qui patri jure successerit, & tota cremabitur in altari.* (*Levit. 6.*) Tunc simila in sartagine frigitur, cum munda mens justi per zeli sancti ardorem crematur. Quæ conspergi oleo præcipitur, id est, caritatis misericordia misceri, quæ in conspectu omnipotentis Dei ardet & lucet. Conspergatur ergo oleo mens, quæ in sartagine frigitur: quia sancti zeli districtio necesse est ut ex misericordiæ virtute & ardeat & clarescat. Amat enim eumdem ipsum, quem insequi videtur. Unde & calida in odorem suavissimum Domino offerri præcipitur: quia si amorem zelus non habet, ea quæ de sartagine offertur, calorem simila amisit. Notandum valde est, quis similam offerre præcipitur, videlicet sacerdos qui patri jure successerit. Ille enim sacerdos patri jure succedit, qui se esse omnipotentis Domini filium moribus demonstrat, atque a nobilitate intima operum suorum ignobilitate non discrepat. Quæ in altari tota cremari præcipitur, ut videlicet holocaustum fiat. Simila itaque in sartagine, est munda mens justi in zeli spiritalis afflictione, quæ per solicitudinem animarum frigitur: & non solum sacrificium, sed etiam holocaustum Domino esse deputatur. Sumamus igitur sartaginem ferream, & ponamus eam murum ferreum inter nos & civitatem: id est, assumamus zelum fortem, ut inter nos & auditoris nostri animum inveniamus hanc postmodum fortem munitionem. Tunc enim hunc murum ferreum inventuri sumus, si nunc eum fortiter tenemus: videlicet docendo, custodiendo, suadendo, increpando, mulcendo, terrendo, aliquando leniter, aliquando vero & severius agendo. De qua severitate per Ezechielem recte subditur: *Et observabis faciem tuam ad eam, & erit in obsidionem.* (*Ezech. 4.*) Quid est, obfirmare faciem ad Jerusalem in latere descriptam, nisi ut ei animæ, cui cælestis pacis visionem doctor denuntiat, si adhuc eam infirmari in suis actibus conspicit, remissiorem & clementiorem se minime ostendat? Unde scriptum est: *Filiæ tibi sunt? serva corpus illarum, & non ostendas hilarem faciem tuam ad illas.* (*Eccli. 7.*) Infirmæ quippe animæ, atque appetitui mundi deditæ, aliquando melius ex severitate servantur: ut obfirmata facies, id est, per severitatis custodiam ab omni spe frivolæ remissionis abducta, inconstantem animam terreat, atque a delectatione vitiorum, districtionis vigore constringat. Quod cum a doctore agitur, semper necesse est, ut dulcedo & humilitas in corde teneatur; quatenus & multum amet, & numquam contra eum per elationem superbiat: cui tamen amorem suum & humilitatem pro utilitate ejus prodere recusat. Sequitur: *Et circumdabis eam.* Circumdat doctor auditoris animam, cum in omne quod in hac vita agitur, tentationum laqueos apponi posse denuntiat: ut dum ubique fit mens pavida, ubique circumspecta, quanto timidior, tanto vigilantior vivat. (*Moral. lib. 5. cap. 33.*) Ipse namque zelus rectitudinis, dum inquietudine mentem agitat, ejus mox aciem obscurat: ut altiora in commotione non videat, quæ bene prius tranquilla cernebat. Sed inde subtilius ad alta reducitur, unde ad tempus, ne videat, reverberatur. Nam ipsa recti æmulatio, æterna post paululum in tranquillitate largius aperit, hic interim per commotionem claudit: & unde mens turbatur ne videat, inde proficit, ut ad videndum verius clarescat. Sicut infirmati oculo cum collyrium immittitur, lux penitus negatur: sed inde eam post paululum veraciter recipit, unde hanc ad tempus salubriter amittit. Numquam vero commotioni contemplatio jungitur; nec prævalet mens perturbata conspicere, ad quod vix tranquilla valet inhiare: quia nec solis radius cernitur, cum commotæ nubes cæli faciem obducunt: nec turbatus fons respicientis imaginem reddit, quam tranquillus proprie ostendit: quia quod ejus unda palpitat, eo in se speciem similitudinis obscurat. Sed cum per zelum animus movetur, curandum summopere est, ne hæc eadem, quæ instrumento virtutis assumitur, menti ira dominetur: nec quasi domina præeat, sed velut ancilla ad obsequium parata, a rationis tergo numquam recedat. Tunc enim robustius contra vitia erigitur, cum subdita rationi famulatur. Nam quantumlibet ira ex zelo rectitudinis surgat, si immoderata mentem vicerit, rationi protinus servire contemnit. Et tanto se impudentius dilatat, quanto impatientiæ vitium virtutem putat. Unde necesse est, ut hoc ante omnia, qui zelo rectitudinis movetur, attendat, ne ira extra mentis dominium transeat: sed in ultione peccati tempus modumque considerans, surgentem animi perturbationem subtilius retractando restringat, animositatem reprimat, & motus fervidos sub æquitate disponat: ut eo fiat justior ultor alienus, quo prius exstitit victor suus. Qui zelo rectitudinis movetur, sic culpas delinquentium corrigat, ut ante ipse qui corrigit, per patientiam crescat, ut fervorem suum transcendendo dijudicet: ne intemperanter excitatus, ipso zelo rectitudinis longe a rectitudine aberret.

ANNO CHRISTI 816.

XXXV.

Prosper de vita contemplat. lib. 2. cap. 9.

Expedit facultates ecclesiæ possideri & proprias perfectionis amore contemni. Non enim propriæ sunt, sed communes, ecclesiæ facultates: & ideo quisquis omnibus, quæ habuit, dimissis aut venditis, fit rei suæ contemptor, cum præpositus fuerit factus ecclesiæ, omnium quæ habet ecclesia efficitur dispensator. Denique sanctus Paulinus, (ut ipsi melius nostis) ingentia prædia quæ fuerant sua, vendita pauperibus erogavit. Sed cum postea factus fuisset episcopus, non contempsit ecclesiæ facultates, sed fidelissime dispensavit. Quo facto satis ostendit, & propria debere propter perfectionem contemni, & sine impedimento perfectionis, posse quæ sunt communia ecclesiæ possideri. Quid sanctus Hilarius? Nonne & ipse omnia sua, aut parentibus reliquit, aut vendita pauperibus erogavit? Is tamen, cum merito perfectionis suæ fieret ecclesiæ Arelatensis episcopus, quod illa tunc habebat ecclesia non solum possedit, sed etiam acceptis fidelium numerosis hereditatibus ampliavit. Isti ergo tam sancti, tamque perfecti pontifices, factis evidentibus clamant, posse & debere fieri quod fecerunt. Qui utique homines tam sæcularium, quam divinarum litterarum sine ambiguitate doctissimi, si scirent res ecclesiæ debere contemni, numquam eas haberent, qui omnia sua reliquerant. Unde datur intelligi, quod tales ac tanti viri, qui volentes fieri Christi discipuli, renuntiaverunt omnibus quæ habebant, non ut possessores, sed procuratores, facultates ecclesiæ possidebant. Et ideirco scientes nihil aliud res ecclesiæ, nisi vota fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum, non eas vindicaverunt in usus suos, ut proprias; sed ut commendatas, pauperibus diviserunt. Hoc est enim possidendo contemnere, non sibi, sed aliis possidere: nec habendi cupiditate ecclesiæ facultates ambire, sed eas pietate subveniendi suscipere. Quod habet ecclesia, cum omnibus nihil habentibus habet commune. Nec aliquid inde eis, qui sibi de suo sufficiunt, erogat: quando nihil aliud sit habentibus dare, quam perdere.

XXXVI.

Isidori lib. 3. Sentent. cap. 44. *Ezech. 3.*

Sacerdotes pro populorum iniquitate damnantur, si eos aut ignorantes non erudiant, aut peccantes non arguant, testante Domino ad prophetam: *Speculatorem domui Israel dedi te. Si non fueris locutus, ut se custodiat impius a via sua, ille in iniquitate sua morietur, sanguinem vero ejus de manu tua requiram.* Sic enim Heli sacerdos pro filiorum iniquitate damnatus est, licet eos delinquentes admonuit, sed tamen non ut oportebat redarguit. *(1. Reg. 2. & 4.)* Sacerdotes exquirere debent peccata populorum, & sagaci solitudine unumquemque probare: juxta testimonium Domini ad Jeremiam loquentis: *Probatorem*, inquit, *dedi te in populo meo robustum: & scies, & probabis vias eorum.* *(Jerem. 6.)* Sacerdotes studio corrigendi facta perscrutari debent subjectorum, ut emendatos lucrifacere possint. Sicut autem peccatorem convenit argui, ita justum non exulcerari. Sacerdotes curam debent habere de his qui pereunt: ut sacerdotali redargutione, aut corrigantur a peccatis, aut si incorrigibiles exsistunt, ab ecclesia separentur. Atrociter arguuntur, qui decipiendo peccantes, non solum non arguunt pro peccato, sed etiam adulanter decipiunt: dicente propheta: *Et erunt qui beatificant populum istum, seducentes: & qui beatificantur, præcipitati.* *(Isai. 9.)* Atrociter iterum arguuntur, qui peccantem non recipiunt, sed despiciunt & spernunt: nec alterius delictum, tamquam proprium, ingemiscunt. De talibus per Isaïam Dominus comminans, dicit: *Qui dicunt, recede a me: non appropinques mihi, quia immundus es: isti fumus erunt in furore meo, ignis ardens tota die.* *(Isai. 65.)* Inde est quod & Apostolus omnibus omnia factus est, non imitatione erroris, sed compassionis miseratione: scilicet ut ita vitia aliena fleret, quemadmodum si tali & ipse implicaretur errore. *(1. Cor. 9.)* Boni pastores populi debent delicta deflere, & totos se planctibus tradere: imitantes Jeremiam prophetam dicentem: *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum: & plorabo die ac nocte interfectos populi mei?* *(Jerem. 9.)* Tamquam propria igitur delicta, plebis peccata sacerdos flere debet: sed affectu compatiendi, non actione committendi. Nonnulli præsules gregis, quosdam pro peccato a communione ejiciunt, ut pœniteant: sed quali forte vivere debeant, ad melius exhortando non visitant. Quibus congrue increpans sermo divinus comminatur: *Pastores qui pascunt populum meum, vos dispersistis gregem meum: ejecistis, & non visitastis eos. Ecce ego visitabo super vos malitiam studiorum vestrorum.* *(Jerem. 9.)* Bonorum studia sacerdotum, multa diligentia etiam parva plebium facta perquirunt: ut dum in minimis subditorum peccatis se acerrimos præstant, de majoribus malis cautos sibi subditos, ac solicitos faciant. Sicut medici morbos imminentes curandos suscipiunt: futuros vero, ne irrepant, medicinæ objectu quadam præscientia antecedunt: ita & doctores boni sic ea, quæ male acta sunt, resecant, ut ea quæ admitti possunt, ne perpetrentur, doctrina sua succurrente præveniant. Qui blando sermone castigatus non corrigitur, acrius necesse est ut arguatur. Cum dolore enim abscindenda sunt, quæ leniter sanari non possunt. Admonitus secretim si corrigi de peccato negligit, publice arguendus est: ut vulnus quod occulte sanari nescit, manifeste debeat emendari. Manifesta peccata non sunt occulta correctione purganda. Palam enim sunt arguendi, qui palam nocent: ut dum aperta objorgatione sanantur, hi qui eos imitando deliquerant, corrigantur. Dum unus corripitur, plurimi emendantur. Necesse est enim, ut pro multorum salvatione unus condemnetur, quam pro unius licentia multi periclitentur. Ita erga delinquentem sermo est proferendus, sicut ejus qui corripitur expostulat salus. Quod si opus est aliquam medicamenti salutem verbo increpationis aspergere, lenitatem tamen corde opus est retinere. Doctores nonnumquam duris feriunt increpationibus subditos, qui tamen a caritate eorum quos corripiunt, non recedunt. Sæpe ecclesiæ censura arrogantibus videtur esse superbia: & quod a bonis pie fit, crudeliter fieri putatur a pravis: quia non discernunt recto oculo, quod a bonis recto fit animo. Notandum ab omni pontifice vehementer, ut tanto cautius erga commissos agat, quanto durius a Christo judicari formidat. Nam sicut scriptum est: *In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis.* *(Matth. 7. Jacob. 3.)* Quotidie namque omnes delinquimus, & in multis erroribus labimur. Qui enim in nostris delictis clementes sumus, in alieno peccato rigorem tenere nequaquam debemus. Multi aliorum vitia cernunt, sua non aspiciunt. Et cum ipsi maximis criminibus obnoxii teneantur, minora peccata fratribus non dimittunt. Hypocritæ trabem in oculo suo consistentem non sentiunt, & hærentem festucam in lumine fratris intendunt. Facilius reprehendimus vitia aliena, quam nostra. Nam sæpe quæ perversa in aliis judicamus, in nobis nocibilia esse minus sentimus: & quod in aliis reprehendimus, agere ipsi non erubescimus. Facilius vitia uniuscujusque, quam virtutes, intendimus: nec quid boni quisque gesserit cupimus agnoscere, sed quid mali egerit, perscrutamur.

XXXVII.

Gregorii homil. 17. in Luc. 10.

Prædicatores sancti, qui districtum Dei judicium metuunt, animarum judices fiunt: & alios damnant

Anno Christi 816.

& liberant, qui semetipsos damnari metuebant. Horum profecto nunc in ecclesia episcopi locum tenent: solvendi atque ligandi auctoritatem suscipiunt, qui gradum regiminis sortiuntur. Grandis honor pontificalis, sed grave pondus istius est honoris. Durum quippe est, ut qui nescit tenere moderamina vitæ suæ, judex vitæ fiat alienæ. Plerumque contingit, ut ipse judicii locum teneat, cui ad locum vita minime concordat. Ac proinde sæpe agitur, ut vel damnet immeritos, vel alios ipse ligatus solvat. Sæpe in solvendis ac ligandis subditis suæ voluntatis motus, non autem causarum merita sequitur. Unde fit, ut ipsa & ligandi & solvendi potestate se privet, qui hanc pro suis voluntatibus, & non pro subjectorum meritis, exercet. Sæpe fit, ut erga quemlibet proximum odio vel gratia moveatur pastor. Judicare autem digne de subditis nequeunt, qui in subditorum causis sua vel odia, vel gratiam sequuntur. Unde recte per prophetam dicitur: *Mortificabant animas quæ non moriuntur, & vivificabant animas quæ non vivunt.* Non morientem quippe mortificat, qui justum damnat: & non victurum vivificare nititur, qui reum a supplicio absolvere conatur. Deus omnipotens, ut nos a præcipitata sententiæ prolatione compesceret, cum omnia nuda & aperta sint oculis ejus, mala tamen Sodomæ noluit audita judicare, qui ait: *Clamor Sodomorum & Gomorrhæ multiplicatus est, & peccatum eorum aggravatum est nimis. Descendam & videbo, utrum clamorem qui venit ad me, opere compleverint, an non est ita, ut sciam.* Omnipotens itaque Dominus, & omnia sciens, cur ante probationem quasi dubitat, nisi ut gravitatis nobis exemplum proponat, ne mala hominum ante præsumamus credere, quam probare. Quid hoc exemplo nisi nos admonemur, ne ad proferendam sententiam unquam præcipites esse debeamus, ne temere indiscussa judicemus, ne quælibet mala audita nos moveant, ne passim dicta sine probatione credamus? Causæ ergo pensandæ sunt, & tunc ligandi atque solvendi potestas exercenda. Videndum est, quæ culpa præcessit, aut quæ sit pœnitentia secuta post culpam: ut quos omnipotens Deus per compunctionis gratiam visitat, illos pastoris sententia absolvat. Tunc enim vera est absolutio præsidentis, cum interni arbitrium sequitur judicis. Quod bene quatriduani mortui resuscitatio illa significat: quæ videlicet demonstrat, quia prius mortuum Dominus vocavit & vivificavit, dicens: *Lazare, veni foras.* Et postmodum is, qui vivus egressus fuerat, a discipulis est solutus, sicut scriptum est: *Cumque egressus esset qui fuerat ligatus institis, tunc dixit* discipulis suis: *Solvite eum, & sinite abire*, scilicet ut pastores ecclesiæ ei pœnam debeant amovere quam meruit, qui non erubuit confiteri quod fecit. Sub magno moderamine pastores ecclesiæ, vel solvere studeant, vel ligare. Sed utrum juste an injuste obliget pastor, pastoris tamen sententia gregi timenda est: ne is qui subest, & cum injuste forsitan ligatur, ipsam obligationis suæ sententiam ex alia culpa mereatur. Pastor itaque quisque vel absolvere indiscrete timeat, vel ligare. Is autem qui sub manu pastoris est, ligari timeat vel injuste, nec pastoris sui judicium temere reprehendat: ne etsi injuste ligatus est, ex ipsa tumidæ reprehensionis superbia, culpa quæ non erat, fiat.

[Ezech. 13.] [Moral. 19 cap. 14.] [Genes. 18.] [Homil. 26. in Ioan. 20.] [Ioan. 11.] [Ibidem.]

XXXVIII.

Nonnulli episcoporum, donum accepti Spiritus in usum solent negotiationis inflectere, & miraculorum signa ad avaritiæ obsequium declinare. Hinc est enim, quod Simon per impositionem manus edita miracula conspiciens, percipere donum Spiritus sancti per pecuniam voluit: scilicet ut deterius venderet, quod A male comparasset. Hinc redemptor noster flagello de resticulis facto, de templo turbas ejecit, cathedras vendentium columbas evertit. Columbas quippe vendere, est impositionem manus, qua Spiritus sanctus accipitur, non ad vitæ meritum, sed ad præmium dare. Sed sunt nonnulli, qui nummorum quidem præmia ex ordinatione non accipiunt, & tamen sacros ordines pro humana gratia largiuntur, atque de largitate eadem laudis solummodo retributionem quærunt. Hi nimirum, quod gratis acceptum est, gratis non tribuunt: quia de impenso officio sanctitatis, nummum favoris expetunt. Unde bene, cum justum virum describeret Isaias propheta, ait: *Qui excutit manus suas ab omni munere.* Neque enim dicit, Qui excutit manus suas a munere, sed adjunxit, ab omni: B quia aliud est munus ab obsequio, aliud munus a manu, aliud munus a lingua. Munus quippe ab obsequio, est subjectio indebite impensa. Munus a manu, pecunia est. Munus a lingua, favor. Qui ergo sacros ordines tribuit, tunc ab omni munere manus excutit, quando in divinis rebus non solum nullam pecuniam, sed etiam humanam gratiam non requirit. Plerumque fit, ut quisque eorum vel bona corporalia ab hominibus accipere contemnat: sed quia hæc non accipit, majores ab eis recipere laudes quærit; & fortasse munus se accepisse non æstimat, qui bona corporalia accipere recusat. Sicut scriptum est superius, aliquando munus a manu, aliquando vero ab C ore porrigitur. Nam qui nummum tribuit, munus ex manu dedit: qui autem verbum laudis impendit, munus ab ore protulit. Plerumque sacerdos, & si exteriora dona, quæ terrenæ forsitan necessitati congruunt, pro impositione manuum accipere recusat; plus est quod sibi tetribui appetit, cum ultra meritum laudari desiderans, munus ab ore quærit.

[Ejusdem homil. 4. in evang. Matth. 10 Misit Dominus.] [Act. 8.] [Ioan. 2.] [Isai. 33.]

XXXIX.

Interdixit per omnia magna synodus, non episcopo, non presbytero, non diacono, nec alicui omnino qui in clero est, licere subintroductam habere mulierem: nisi forte aut matrem, aut sororem, aut amitam, vel eas tantum personas, quæ suspiciones effugiunt.

[Ex concilio Nicæno, can. 3. 16 Distinct. 32. Interdixit per omnia.]

XL.

D Quoniam multi sub regula constituti, avaritiam & turpia lucra sectantur, oblitique divinæ scripturæ, dicentis: *Qui pecuniam suam non dedit ad usuram:* mutuum dantes, centesimas exigunt: juste censuit sancta & magna synodus, ut si quis inventus fuerit post hanc diffinitionem usuras accipiens, aut ex adinventione aliqua, vel quolibet modo negotium transigens, aut hemiolia, id est, sescupla, exigens, vel aliquid tale prorsus excogitans turpis lucri gratia, dejiciatur a clero, & alienus exsistat a regula.

[Ex eodem concilio, can. 17. Quoniam multi clerici. Dist. 47. Quoniam multi sub. Psalm 14.]

XLI.

Pervenit ad sanctum magnumque concilium, quod in quibusdam locis & civitatibus presbyteris gratiam sacræ communionis diaconi porrigant: quod nec regula, E nec consuetudo tradidit, ut ab his qui potestatem non habent offerendi, illi qui offerunt, Christi corpus accipiant. Necnon & illud innotuit, quod quidam diaconi ante episcopos sacra oblata contingant. Hæc igitur omnia resecentur, & in sua diaconi mensura permaneant, scientes quod episcoporum quidem ministri sint, inferiores autem presbyteris habeantur. Per ordinem ergo, post presbyteros gratiam sacræ communionis accipiant, aut episcopo eis, aut presbytero porrigente. Sed nec sedere in medio presbyterorum diaconis liceat: quia si hoc fiat, præter regulam & ordinem probatur exsistere. Si quis autem etiam post has diffinitiones obedire noluerit, a ministerio cessare debebit.

[Ex eodem concilio, can. 18. 14. Distinct. 93. Pervenit ad sanctum.]

Anno Christi 816

XLII.

Ex eodem concilio, can. 5. 11 XI Qu. 3. Severitas illa sententia.

De his communione privantur, seu ex clero, seu ex laïco ordine ab episcopis, per unamquamque provinciam sententia regularis obtineat, ubi hi qui abjiciuntur, ab aliis non recipiantur. Requiratur autem, ne pusillanimitate, aut contentione, vel alio quolibet episcopi vitio, videatur a congregatione seclusus. Ut hoc ergo decentius inquiratur, bene placuit annis singulis per unamquamque provinciam bis in anno concilia celebrari, ut communiter omnibus simul episcopis provinciæ congregatis discutiantur hujusmodi quæstiones: & sic, qui suo peccaverunt evidenter episcopo, excommunicati rationabiliter ab omnibus æstimentur, usquequo vel in communi, vel episcopo placeat humaniorem pro talibus ferre sententiam. Concilia vero celebrentur, unum quidem ante Quadragesimam Paschæ, ut omni dissensione sublata munus offeratur Deo purissimum: secundum vero circa tempus autumni.

XLIII.

Ex eodem concilio, can. 15. 19. VII Qu. 1. Non oportet episcopum.

Propter multam perturbationem & seditiones quæ fiunt, placuit consuetudinem omnimodis amputari, quæ præter regulam in quibusdam partibus videtur admissa, ita ut de civitate ad civitatem non episcopus, non presbyter, non diaconus transferatur. Si quis autem post diffinitionem sancti & magni concilii, tale quid agere tentaverit, & se hujuscemodi negotio mancipavit, hoc factum prorsus in irritum ducatur; & restituantur ecclesiæ, cujus fuit episcopus, aut presbyter, aut diaconus ordinatus.

XLIV.

Ex concilio Chalcedonensi, can. 5.

De his qui transmigrant de civitate in civitatem, episcopis aut clericis, placuit ut canones qui de hac re a sanctis patribus statuti sunt, habeant propriam firmitatem.

XLV.

Ex concil. Nicæno, can. 16. 23 VII Qu. 1. Si qui vero. 3 Distinct. 71. Si quis ausus.

Quicumque temere ac periculose, neque timorem Dei præ oculis habentes, nec agnoscentes ecclesiasticam regulam, discedunt ab ecclesia sibi commissa, presbyteri aut diaconi, vel quicumque sub regula prorsus existunt, hi nequaquam debent in aliam ecclesiam recipi; sed omnem necessitatem convenit illis componi, ut ad suas parochias revertantur. Quod si non fecerint, oportet eos communione privari. Si quis autem ad alium pertinentem audacter invadere, & in sua ecclesia ordinare tentaverit, non consentiente episcopo, a quo discessit is qui regulæ mancipatur, ordinatio hujuscemodi irrita comprobetur.

XLVI.

Ex eodem concilio, can. 20.

Quoniam sunt quidam in die Dominico genu flectentes, & in diebus Pentecostes, ut omnia in universis locis consonanter observentur, placuit sancto concilio, stantes Domino vota persolvere.

XLVII.

Ex concilio Antiocheno, can. 4. 6 XI Qu. 3. Si quis episcopus damnatus.

Si quis episcopus damnatus a synodo, vel presbyter aut diaconus a suo episcopo, ausi fuerint aliquid de ministerio sacro contingere, sive episcopus, juxta præcedentem consuetudinem, sive presbyter aut diaconus, nullo modo liceat ei nec in alia synodo restitutionis spem, aut locum habere satisfactionis. Sed & communicantes ei omnes abjici de ecclesia, & maxime si postea quam didicerint adversus memoratos prolatam fuisse sententiam, eisdem communicare tentaverint.

XLVIII.

Ex conc. Africano, can. 49.

Et illud petendum, ut statuere dignetur, ut si quis cujuslibet honoris clericus, judicio episcoporum quocumque crimine fuerit damnatus, non liceat eum, sive ab ecclesiis quibus præfuit, sive a quolibet homine defensari, interposita pœna damni pecuniæ atque honoris, quo nec ætatem, nec sexum excusandum esse præcipiant.

XLIX.

Ex conc. Antiocheno, can. 7.

Nullus peregrinorum sine pacificis, id est, commendatitiis suscipiatur epistolis.

L.

Ex concilio Chalcedonensi, can. 10. XXI Qu. 1. Clericum in duarum. 2 XXI Qu. 2. Si quis jam translatus.

Non licere clericum in duarum civitatum conscribere simul ecclesiis: sed in qua ab initio ordinatus est, non ad quam confugit, quasi ad potiorem, ob inanis gloriæ cupiditatem. Hoc autem facientes revocari debere ad suam ecclesiam, in qua primitus ordinati sunt, & ibi tantummodo ministrare. Si vero quis jam translatus est ex alia in aliam ecclesiam, prioris ecclesiæ, vel martyriorum quæ sub ea sunt, aut ptochiotum, aut xenodochiorum rebus in nullo communicet. Eos vero, qui ausi fuerint, post diffinitionem magnæ & universalis hujus synodi, quidquam ex his quæ sunt prohibita perpetrare, decrevit sancta synodus, a proprio hujusmodi gradu excidere.

LI.

Ex eodem concil. can. 13.

Peregrinos clericos & lectores in alia civitate, præter commendatitias litteras sui episcopi, nusquam penitus ministrare debere.

LII.

Ex eodem concilio Laodiceno, can. 41.

Quod non oporteat sacerdotem, vel clericum, sine litteris proficisci canonicis.

LIII.

Ex conc. Sardicensi, can. 16.

Osius episcopus dixit: Hoc quoque omnibus placet, ut sive diaconus, sive presbyter, sive quis clericorum ab episcopo suo communione fuerit privatus, & ad alterum perrexit episcopum, & scierit ille ad quem confugit, eum ab episcopo suo fuisse abjectum, non oportet ut ei communionem indulgeat. Quod si fecerit, sciat se convocatis episcopis causas esse dicturum. Universi dixerunt: Hoc statutum & pacem servabit, & concordiam custodiet.

LIV.

Ex concil. Carthaginensi, can. 29.

Item placuit universo concilio, ut qui excommunicatus fuerit pro suo neglectu, sive episcopus, sive quilibet clericus, & tempore excommunicationis suæ ante audientiam communionem præsumpserit, ipse in se damnationis judicetur protulisse sententiam.

LV.

Ex conc. Sardicensi, can. 18.

Januarius episcopus dixit: Illud quoque statuat sanctitas vestra, ut nulli episcopo liceat alterius episcopi civitatis ministrum ecclesiasticum solicitare, & in suis parochiis ordinare. Universi dixerunt: Placet, quia ex his contentionibus solet nasci discordia: & ideo prohibet omnium sententia, ne quis hoc facere audeat.

LVI.

Ex conc. Africano, can. 27.

Item placuit, ut quicumque in ecclesia vel semel legerit, ab alia ecclesia ad clericatum non teneatur. Et subscripserunt; Aurelius episcopus ecclesiæ Carthaginensis, huic decreto consensi, & prælecto subscripsi. Similiter & ceteri episcopi subscripserunt.

LVII.

Ex conc. Carthaginensi, can. 31.

Item placuit, ut quicumque clerici vel diaconi, pro necessitatibus ecclesiarum, non obtemperaverint episcopis suis volentibus eos ad honorem ampliorem in sua ecclesia promovere, nec illic ministrent in gradu suo, unde recedere noluerunt.

LVIII.

Ex Leonis Papæ epist. 84. ad Anastasium Thessalon. cap. 9. 1 XIX. Qu. 2. Alienum clericum.

Alienum clericum, invito episcopo ipsius, nemo suscipiat, nemo solicitet, nisi forte ex placito caritatis id inter dantem accipientemque conveniat. Nam gravis injuriæ reus est, qui de fratris ecclesia id, quod est utilius aut pretiosius, audet vel allicere, vel tenere. Itaque si intra provinciam res agatur, transfugam clericum ad suam ecclesiam, metropolitanus redire

Anno Christi 816.

compellet. Si autem longius recessit, sui præcepti auctoritate revocabitur, ut nec cupiditati, nec ambitioni occasio relinquatur.

LIX.

Ex conc. Africano, can. 3.

Ut nulli episcopi vel clerici in ecclesia conviventur, nisi forte transeuntes hospitiorum necessitate illic reficiant. Populi etiam ab hujusmodi conviviis, quantum fieri potest, prohibeantur.

LX.

Ex conc. Laodicensi. 2. Distinct. 44. Non oportet cleri. cos.

Quod non oporteat sacro ministerio deditos a presbyteris usque ad diaconos, & reliquum ecclesiasticum ordinem, id est, usque ad subdiaconos, lectores, cantores, exorcistas, & ostiarios, & ex numero continentium & monachorum, ingredi tabernas.

LXI.

Ex concilio Carthaginensi, cap. 5.

Carthag. conc. I. can. 13.

Aurelius episcopus dixit: Avaritiæ cupiditas, quam rerum omnium malarum matrem esse nemo est qui dubitet, proinde inhibenda est: & ne quis alienos fines usurpet, aut per præmium terminos patrum statutos transcendat. Nec omnino cuiquam clericorum liceat de qualibet re fenus accipere. Quod si & sanctitati tuæ, & huic concilio videatur, præsenti placito designetur. Gratus episcopus dixit: Novellæ suggestiones, quæ vel obscuræ sunt, vel sub genere latent, inspectæ a nobis formam accipient. Ceterum de quibus apertissime divina scriptura sanxit, non est differenda sententia, sed potius exsequenda. Proinde quod in laïcis reprehenditur, id multo magis debet in clericis prædamnari. Universum concilium dixit: Nemo contra prophetas, nemo contra evangelia facit sine periculo.

LXII.

Ex decretali I. Leonis Papæ 9 XIV Qu. 4. Nec hoc prætereundum.

Nec hoc quoque prætereundum esse duximus, quosdam lucri turpis cupiditate captos, usurariam exercere pecuniam, & fenore velle ditescere. Quod nos, non dicam in eos qui sunt in clericali officio constituti, sed in laïcos cadere, qui Christianos se dici cupiunt, condolemus. Quod vindicari acrius in eos qui fuerint confutati decernimus, ut omnis peccandi opportunitas adimatur.

LXIII.

Ex concilio Ancyrano, can. 13.

De his, qui in clero sunt presbyteri & diaconi, & carnibus abstinent, placuit eas quidem contingere, & ita si voluerint, continere. Quod si intantum eas abominantur, ut nec olera, quæ cum eis coquuntur, existiment comedenda, tamquam ooo consentientes regulæ, ab ordine cessare debebunt.

LXIV.

Ex conc. Neocæsariensi, can. 14. 12 Distinct. 93. Diaconi septem. Act. 6.

Diaconi septem esse debent juxta regulam, licet & valde magna sit civitas. Ipsum autem & Actuum Apostolorum liber insinuat.

LXV.

Ex conc. Gangrensi, can. 2. 31. Distinct. 30. Si quis carnem.

Si quis carnes edentem, præter sanguinem & idolis immolatum, & suffocatum, cum religione & fide condemnat, velut spem propter hujusmodi perceptionem non habentem, anathema sit.

LXVI.

Ex eodem concilio, can. 8.

Si quis dederit vel acceperit oblata, præter episcopum, vel eum qui constitutus est ab eo, ad dispensandum misericordiam pauperibus; & qui dat, & qui accipit, anathema sit.

LXVII.

Ex eodem concilio, can. 10. 4. Distinct. 30. Si quis pro pter Deum.

Si quis ex his qui virginitatem propter Dominum servant, extollitur adversus conjugatos, anathema sit.

XLVIII.

Ex eodem concilio, can. 18. 7 Distinct. 30. Si quis tamquam hoc.

Si quis propter continentiam quæ putatur, aut contumaciam, in die Dominico jejunat, anathema sit.

LXIX.

Ex eodem concilio. 8 Distinct. 30. Si quis eorum.

Si quis eorum qui continentiæ student, absque necessitate corporea, tradita in commune jejunia, & ab ecclesia custodita, superbiendo dissolvit, stimulo suæ cogitationis impulsus, anathema sit.

LXX.

Anno Christi 816.

Ex concil. Antiocheno, can. 2.

Omnes qui ingrediuntur ecclesiam Dei, & scripturas sacras audiunt, nec communicant in oratione cum populo, sed pro quadam intemperantia se a perceptione sanctæ communionis avertunt, hi de ecclesia removeantur, quamdiu per confessionem pœnitentiæ fructus ostendant, & precibus indulgentiam consequantur.

LXXI.

Ex eodem concilio, can. 3. 7 q. VII Qu. 1. Si quis presbyter.

Si quis presbyter, aut diaconus, & omnino quilibet ex clero, parochiam propriam deserens, ad aliam properavit; dein omnino demigrans, in alia parochia per multa tempora nititur immorari, ulterius ibidem non ministret: maxime si vocanti suo episcopo, & regredi ad propriam parochiam commonenti, obedire contempserit. Quod si in hac indisciplinatione perdurat, a ministerio modis omnibus removeatur, ita ut nequaquam locum restitutionis inveniat. Si vero pro hac causa damnatum alter episcopus suscipiat, hic etiam a communi coërceatur synodo, velut qui ecclesiastica constituta dissolvat.

LXXII.

Ex eodem concilio, can. 6. 3 XI Qu. 3. Si quis a proprio.

Si quis a proprio episcopo communione privatus est, non ante suscipiatur ab aliis, quam suo reconcilietur episcopo: aut certe ad synodum, quæ congregatur, occurrens, pro se satisfaciat.

LXXIII.

Ex eodem concilio, can. 11. 27 XXIII. Qu. 5 Si quis episcopus.

Si quis episcopus, aut presbyter, aut quilibet regulæ subjectus ecclesiæ, præter consilium & litteras episcoporum provinciæ, & præcipue metropolitani, adierit Imperatorem, hunc reprobari & abjici oportere, non solum a communione, verum & ab honore cujus particeps videtur existere: quia venerandi principis auribus molestiam tentavit inferre contra leges ecclesiæ. Si igitur adire principem necessaria causa deposcit, hoc agatur cum tractatu & consilio metropolitani, & ceterorum episcoporum, qui in eadem provincia commorantur. Qui etiam proficiscentem suis prosequantur epistolis.

LXXIV.

Ex eodem concilio, can. 12. 2 XXI Qu. 5. Si quis a proprio episcopo presbyter.

Si quis a proprio episcopo presbyter aut diaconus, aut a synodo fuerit episcopus forte damnatus, & Imperatoris auribus molestus exstiterit, oportet ad majus episcoporum converti concilium: & quæ putaverint habere justa, plurimis episcopis suggerant, eorumque discussiones ac judicia præstolentur. Si vero hæc parvipendentes, molesti fuerint Imperatori, hos nulla venia dignos esse, nec locum satisfactionis habere, nec spem futuræ restitutionis penitus opperiri dijudicamus.

LXXV.

Ex concil. Laodicensi, can. 4. 9 Distinct. 46. Non licet feneratam.

Quod non oporteat sacerdotes & clericos fenerantes usuras, vel quæ dicuntur sescupla, id est, & summam capitis & dimidium summæ, percipere.

LXXVI.

Ex eodem concilio, can. 15.

Quod non oporteat amplius præter eos qui regulariter cantores existunt, qui & de codice canunt, alios in pulpitum conscendere, & in ecclesia psallere.

LXXVII.

Ex eodem concilio, can. 20. 11 Distinct. 93. Non oportet diaconum.

Quod non oporteat diaconum coram presbytero sedere, sed jussione presbyteri sedeat. Similiter autem & diaconus in honore habeatur ab obsequentibus, id est, subdiaconis, & omnibus clericis.

LXXVIII.

Ex eodem concilio, can. 5. 11 Distinct. 93. Non oportet subdiaconos.

Quod non oporteat subdiaconos panem dare, vel calicem benedicere.

LXXIX.

Ex eodem concilio, can. 26. 2. Distinct. 69.

Quod hi qui non sunt ab episcopis ordinati, tam in ec-

ANNO CHRISTI 813.

Non oportet exorcizare.

in ecclesiis, quam in domibus, exorcizare non possint.

XXC.

Ex eodem concilio, can. 28. 4. Distinct. 42. Non oportet in basilicis.

Quod non oporteat in domiciliis divinis, id est, in Domini ecclesiis convivia, quæ vocantur agapæ, fieri, nec intra domum Dei comedere, vel accubitus sternere.

XXCI.

Ex eodem concilio, can. 41.

Quod non oporteat sacerdotem, vel clericum, præter jussionem sui pontificis proficisci.

XXCII.

Ex eodem concilio, can. 44.

Quod non oporteat ingredi mulieres ad altare.

XXCIII.

Ex eodem concilio, can. 54. 37. De Consecr. Distinct. 5. Non oportet ministros.

Quod non oporteat sacerdotes, aut clericos, quibuscumque spectaculis in scenis, aut in nuptiis interesse: sed antequam thymelici ingrediantur, exsurgere eos convenit, atque inde discedere. Nec oporteat sacerdotes, aut clericos, ex collatis vel comessationibus convivia celebrare. Hoc autem nec laïcis posse congruere.

XXCIV.

Ex eodem concilio, can. 54. 10. Distinct. 44. Non oportet.

Quod non oporteat in domibus oblationes celebrari ab episcopis vel presbyteris.

XXCV.

Ex concilio Chalcedonensi, can. 7. 3. XX. Qu. 3. Eos qui semel.

Qui semel in clero deputati sunt, aut monachorum vitam expetiverunt, statuimus, neque ad militiam, neque ad dignitatem aliquam venire mundanam: aut hoc tentantes, & non agentes pœnitentiam, quo minus redeant ad hoc quod propter Dominum primitus elegerunt, anathematizari.

XXCVI.

Ex eodem concilio, can. 9. 46. XI. Qu. 1. Si clericus.

Si quis clericus adversus clericum habet negotium, non deserat episcopum proprium, & ad sæcularia percurrat judicia: sed prius actio ventiletur apud episcopum proprium, vel certe consilio ejusdem episcopi, apud quos utræque partes voluerint, judicium obtinebunt. Si quis autem præter hæc fecerit, canonicis correptionibus subjacebit. Quod si clericus habet caussam adversus episcopum proprium, vel adversus alterum, apud synodum provinciæ judicetur. Quod si adversus ejusdem provinciæ metropolitanum episcopus vel clericus habet querelam, petat aut primatem diœceseos, aut sedem regiæ urbis Constantinopolitanæ, & apud ipsum judicetur.

XXCVII.

Ex eodem concilio, can. 10. 4. Distinct. 71. Clericos in suis.

Clericos in ecclesia ministrantes, sicut jam constituimus, in alterius civitatis ecclesiam statutos fieri non oportet: sed contentos esse, in quibus ab initio ministrare meruerunt, exceptis illis, qui proprias amittentes provincias, ex necessitate ad aliam ecclesiam transierunt.

XXCVIII.

Ex eodem concilio, can. 22. 43 XII Qu. 2. Non liceat clericis.

Non licere clericis post obitum sui episcopi, res ad eum pertinentes diripere, sicut antiquis quoque est canonibus constitutum. Quod si hoc facere tentaverint, graduum suorum periculo subjacebunt.

XXCIX.

Ex Conc. Carthaginensi, can. 32.

Item placuit, ut episcopi, presbyteri, diaconi, vel quicumque clerici, qui nihil habentes ordinantur, & tempore episcopatus vel clericatus sui agros, vel quæcumque prædia, nomine suo comparant, tamquam rerum dominicarum invasionis crimine teneantur, nisi admoniti in ecclesia eadem ipsa contulerint. Si autem ipsis proprie aliquid liberalitate alicujus, vel successione cognationis obvenerit, faciant inde quod eorum proposito congruit. Quod si a suo proposito retrorsum exorbitaverint, honore ecclesiastico indigni, tamquam reprobi, judicentur.

XC.

Ex conc. Africano, can. 7. 5 4. Distinct. 44. Clerici, edendi.

Ut clerici, edendi vel bibendi causa tabernas non A ingrediantur, nisi peregrinationis necessitate compulsi.

ANNO CHRISTI 816.

XCI.

Ex eodem concilio can. 22.

Epigonius episcopus dixit: In multis conciliis hoc statutum est, etiam nunc hoc confirmandum est a vestra prudentia, beatissimi fratres: ut clericum alienum nullus sibi præripiat episcopus, præter ejus arbitrium cujus fuerit clericus.

XCII.

Ex decretali Leonis papæ epist. 1. cap. 4.

Illud etiam duximus præmonendum, ut sicut non suo, ita nec alieno nomine aliquis clericorum exercere fenus attentet. Indecens enim est, crimen suum commodis alienis impendere. Fenus autem hoc solum aspicere & exercere debemus, ut quod hic miseB ricorditer tribuimus, ab eo Domino, qui multipliciter & in perpetuum mansura retribuet, recipere valeamus.

XCIII.

Ex decretali Gelasii papæ epist. 1. cap. 15. 1. Distinct. 88. Consequens.

Consequens fuit, ut illa quoque, quæ de Piceni partibus nuper ad nos missa relatio nuntiavit, nec nunc prætereunda putaremus: id est, plurimos clericorum negotiationibus inhonestis & lucris turpibus imminere, nullo pudore cernentes evangelicam lectionem, qua ipse Dominus noster negotiatores e templo verberatos flagellis asseritur expulisse: nec Apostoli verba recolentes, quibus ait: *Nemo militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus:* Psalmistam quoque David surda dissimulantes aure cantantem: *Quoniam non cognoC vi negotiationes, introibo ad potentias Domini.* Proinde hujusmodi aut ab indignis post hæc quæstibus noverint abstinendum, & ab omnibus cujuslibet negotiationis ingeniis cupiditateque cessandum; aut in quocunque gradu sint positi, mox a clericalibus officiis abstinere cogantur: quoniam domus Dei domus orationis & esse debet & dici, ne officina negotiationis & spelunca potius sit latronum.

Matth. 21.

2. Tim. 2.

Psalm. 70.

Matth. 21.

XCIV.

Exceptum ex epistola sancti Hieronymi presbyteri ad Nepotianum de vita clericorum. Ibid post multa.

Petis a me, Nepotiane carissime, litteris transmarinis, & crebro petis, ut tibi brevi volumine digeram præcepta bene vivendi: & qua ratione is, qui sæculi militia derelicta, vel monachus cœperit esse vel clericus, rectum Christi tramitem teneat, ne ad diversa viD tiorum diverticula rapiatur. Scio quidem ab avunculo tuo beato Heliodoro, qui nunc pontifex Christi est, te & didicisse quæ sancta sunt, & quotidie discere, normamque vitæ ejus exemplum habere virtutum. Sed & nostra, qualiacumque sunt, suscipe: & libellum hunc libello illius copulato: ut cum ille te monachum erudierit, hic clericum doceat esse perfectum. Igitur clericus, qui Christi servit ecclesiæ, interpretetur primo vocabulum suum: & nominis diffinitione prolata, nitatur esse quod dicitur. Si enim cleros Græce, Latine sors appellatur; propterea vocantur clerici, vel quia de sorte sunt Domini, vel quia Dominus ipse sors, id est, pars clericorum est. Qui autem vel ipse pars Domini est, vel Dominum partem habet, talem E se exhibere debet, ut ipse possideat Dominum, & ipse possideatur a Domino. Qui possidet Dominum, & cum Propheta dicit, *Pars mea Dominus;* nihil extra Dominum habere potest. Quod si quippiam aliud habuerit præter Dominum, pars ejus non erit Dominus. Verbi gratia: Si aurum, si argentum, si possessiones, si variam supellectilem. Cum istis partibus Dominus pars ejus fieri non dignatur. Si autem ego pars Domini sum, & funiculus hereditatis ejus: nec accipio partem inter ceteras tribus, sed quasi levita & sacerdos, vivo de decimis; & altari serviens, altaris oblatione sustentor; habens victum & vestitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus sequar. Obsecro itaque te, & repetens iterum iterumque monebo, ne

Psalm. 72.

ANNO CHRISTI 816.

officium clericatus, genus antiquæ militiæ putes: id est, ne lucra sæculi in Christi quæras militia: nec plus habeas, quam quando clericus esse cœpisti: & dicatur tibi; *Cleri eorum non proderunt eis.* Mensulam tuam pauperes & peregrini, & cum illis Christus conviva noverit. Negotiatorem clericum, & ex inope divitem, ex ignobili gloriosum, quasi quamdam pestem fuge. *Corrumpunt mores bonos confabulationes pessimæ.* Tu aurum contemnis, alius diligit. Tu calcas opes, ille sectatur. Tibi cordi est mansuetudo, silentium, secretum: illi loquacitas, attrita frons, fora placent, & plateæ, & medicorum tabernæ. In tanta morum discordia, quæ potest esse concordia? Hospitiolum tuum aut raro, aut numquam mulierum pedes terant. Omnes puellas & virgines Christi, aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige. Ne sub eodem tecto manseris, nec in præterita castitate confidas. Nec David sanctior, nec Salomone potes esse sapientior. Memento semper, quod paradisi colonum de possessione sua mulier ejecerit. Ægrotanti tibi sanctus quilibet frater assistat, & germana, vel mater, aut probatæ quælibet apud omnes fidei. Quod si hujusmodi non fuerint consanguinitatis castimoniæque personæ, multas anus nutrit ecclesias, quæ & officium præbeant, & beneficium accipiant ministrando, ut infirmitas quoque tua fructum habeat eleemosynæ. Scio quosdam convaluisse corpore, & animo ægrotare cœpisse. Periculose tibi ministrat, cujus vultum frequenter attendis. Si propter officium clericatus, aut vidua visitatur, aut virgo; numquam domum solus introëis: talesque habeto socios, quorum contubernio non infameris. Si lector, si acolytus, si psaltes te sequitur: non ornentur veste, sed moribus; nec calamistro crispent comas, sed pudicitiam habitu polliceantur. Solus cum sola secrete & absque arbitro vel teste, non sedeas. Si familiarius est aliquid loquendum, habet nutricem majorem domus, virginem, viduam, maritatam: non est tam inhumana, ut nullum præter te habeat cui se audeat credere. Caveto omnes suspiciones: & quidquid probabiliter fingi potest, ne fingatur, ante devita. Crebra munuscula, & sudariola, & fasciolas, & vestes ori applicitas, & oblatos ac degustatos cibos, blandasque ac dulces litterulas sanctus amor non habet. Mel meum, lumen meum, meumque desiderium, Christus est. Natus in paupere domo, & in tugurio rusticano, qui vix milio & cibario pane rugientem satiare ventrem poteram, nunc similam & mella fastidio. Novi & genera & nomina piscium; in quo litore conchæ lectæ sint, calleo: saporibus avium discerno provincias: & ciborum me raritas, ac novissime damna ipsa delectant. Tu quidem divinas scripturas sæpius lege, immo numquam de manibus tuis sacra lectio deponatur. Disce quod doceas: obtine eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, ut possis exhortari in doctrina sana, & contradicentes revincere. Permane in his quæ didicisti, ac credita sunt tibi, sciens a quo didiceris, paratus semper ad satisfactionem omni poscenti te rationem de ea, quæ in te est, spe. Non confundant opera sermonem tuum, ne cum in ecclesia loqueris, tacitus quilibet respondeat: Cur ergo hæc quæ dicis, ipse non facis? Delicatus magister est, qui pleno ventre de jejuniis disputat. Accusare avaritiam & latro potest. Sacerdotis Christi os, mens, manusque concordent. Esto subjectus pontifici tuo, & quasi animæ parentem suscipe. Amar, filiorum; timere, servorum est. *Si Pater sum*, inquit, *ubi est honor meus? Si Dominus ego sum, ubi timor meus est?* Melius est, carissime, non habere quod tribuas, quam impudenter petere quod des. Sed & genus arrogantiæ est, clementiorem te velle videri, quam pontifex Christi est. Non omnia possumus omnes. Alius in ecclesia oculus est, alius lingua, alius manus, alius pes, auris, venter, & cetera. Lege Pauli epistolam ad Corinthios, quomodo diversa membra unum corpus efficiunt. Nec rusticus tamen & simplex frater ideo se sanctum putet, si nihil noverit: nec peritus & eloquens lingua æstimet sanctitatem: multoque melius est e duobus imperfectis, rusticitatem habere sanctam, quam eloquentiam peccatricem. Multi ædificant parietes, & columnas ecclesiæ substruunt: marmora nitent, auro splendent laquearia, gemmis altare distinguitur, & ministrorum Christi nulla electio est. Nunc vero portemus crucem Christi, & divitias lutum putabimus. Quid miramur, quod Christus vocat iniquam mammona? quid suspicimus & amamus, quod Petrus se non habere testatur? Convivia tibi detestanda sunt sæcularium, maxime horum qui honoribus tument. Turpe est, ante fores sacerdotis Christi crucifixi & pauperis, & qui cibo quoque vescebatur alieno, lictores consulum & milites excubare: judicemque provinciæ melius apud te prandere, quam in palatio. Quod si obtenderis facere te hæc, ut roges pro miseris atque subjectis: judex sæculi plus defert clerico continenti, quam diviti: & magis sanctitatem tuam venerabitur, quam opes. Aut si talis est qui non audiat clericos nisi inter phialas, libenter carebo hujuscemodi beneficio; & Christum rogabo pro judice, qui magis potest & citius subvenire. Melius est enim confidere in Domino, quam confidere in homine. Melius est sperare in Domino, quam sperare in principibus. Numquam vinum redoleas, ne audias illud philosophi: Hoc non est osculum porrigere, sed vinum propinare. Violentos sacerdotes & Apostolus damnat, & vetus lex prohibet. *Qui altario serviunt, vinum & siceram non bibant.* Sicera, Hebræo sermone, omnis potio nuncupatur quæ inebriare potest, sive illa quæ frumento conficitur, sive pomorum succo, aut cum favi decoquuntur in dulcem & barbaram potionem, aut palmarum fructus exprimuntur in liquorem; coctisque frugibus, aqua pinguior coloratur. Quidquid inebriat, & statum mentis evertit, fuge similiter ut vinum. Nec hoc dico, quod Dei creatura a nobis damnetur. Si quidem & Dominus vini potator est appellatus: & Timotheo dolenti stomachum, vini modica sorbitio relaxata est. Sed modum pro ætatis & valetudinis, & corporum qualitate exigimus in potando. Quod si absque vino ardeo adolescentia, & inflammor calore sanguinis, & succulento validoque sum corpore, libenter carebo poculo, in quo suscipio veneni est. Pulcre dicitur apud Græcos, sed nescio utrum apud nos æque resonet: Pinguis venter non gignit sensum tenuem. Tantum tibi jejuniorum impone, quantum ferre potes. Sint tibi jejunia pura, casta, simplicia, moderata, & non superstitiosa. Quid prodest oleo non vesci, & molestias quasdam difficultatesque ciborum quærere, caricas, piper, nuces, palmarum fructus, similam, mel, pistacia? Tot hortorum cultura vexatur, ut cibario non vescamur pane. Audio præterea quosdam contra rerum hominumque naturam, aquam non bibere, nec vesci pane, sed sorbitiunculas delicatas, & contrita olera: betarumque succum non calice sorbere, sed concha. Fortissimum jejunium, est aqua & panis. Sed quia gloriam non habet, & omnes pane & aqua vivimus, quasi publicum & commune jejunium non putatur. Cave ne hominum rumusculos aucuperis, ne in offensam Dei populorum laudem commutes. *Si adhuc*, inquit Apostolus, *hominibus placerem, Christi servus non essem.* Desiit placere hominibus, & servus factus est Christi. Per bonam & malam famam, a dextris & a sinistris Christi

Marginal notes: Jerem. 11. — 1. Cor. 15. — Genes. 3. — Paulo post infra. — Malach. 1. — 1. Cor. 12. — Luc. 16. — Act. 3. — Psalm. 117. — 1. Tim. 3. — Levit. 10. — Matth. 11. — 1. Tim. 5. — Galat. 1.

ANNO CHRISTI 816

miles graditur: nec laude extollitur, nec vituperatione frangitur: non divitiis tumet, non contrahitur paupertate: & læta contemnit & tristia. Per diem sol non urit eum, neque luna per noctem. Nolo te orare in angulis platearum, ne rectum iter precum tuarum frangat aura popularis. Nolo te dilatare fimbrias, & ostentui habere phylacteria: & conscientia repugnante, Pharisaïca ambitione circumdari. Inde pendet evangelium, inde lex & prophetæ. Fidelis mecum lector intelligis quid taceam, & quid magis tacendo loquar. Tot te regulæ, quot species gloriarum percurrant. Quanto melius erat, hæc non in corpore, sed in corde gestare? Deum habere fautorem, non aspectus hominum? Vis scire, quales Dominus quærat ornatus? Habeto justitiam, prudentiam, temperantiam, fortitudinem. His cæli plagis includere, quæ te quadriga velut aurigam Christi, ad metam concita ferat. Nihil hoc monili pretiosius, nihil hac gemmarum varietate distinctius. Ex omni parte decoraris, cingeris, atque protegeris: & ornamento tibi sunt, & munimini: gemmæ vertuntur in scuta. Cave quoque, aut linguam, aut aures habeas prurientes: id est, ne aut ipse aliis detrahas, aut alios audias detrahentes. *Sedens*, inquit, *adversus fratrem tuum loquebaris: & adversus filium matris tuæ ponebas scandalum*, &c. Parce a detractione linguæ, custodi sermones tuos, & scito quia cuncta quæ de aliis loqueris, tua sententia judicaris: & in his ipse deprehendendus eris, quæ in aliis arguebas. Neque vero illa justa est excusatio: Referentibus aliis injuriam facere non possum. Nemo invito auditori libenter refert. Officii ergo tui sit, carissime, non solum oculos castos servare, sed & linguam. Numquam de mulierum formis disputes: nec quid in cujusquam domo agatur, alia domus per te noverit. Omnium Christianorum domos, quasi proprias ama. Facilius contemnitur clericus, qui sæpe vocatus ad prandium, & non recusat. Numquam petentes, raro accipiamus rogari. Beatius enim est magis dare, quam accipere. Nescio enim quomodo etiam ipse qui deprecatur ut tribuat, cum acceperis, viliorem te judicat. Et mirum in modum, si eum rogantem contempseris, plus te postea veneratur. Procuratores atque dispensatores domorum alienarum atque villarum, quomodo esse possunt clerici, qui proprias jubentur contemnere facultates? Amico rapere quippiam, furtum est: ecclesiam fraudare, sacrilegium est. Accepisse pauperibus erogandum, & esurientibus plurimis, vel cautum esse velle, vel timidum, aut (quod apertissimi sceleris est) aliquid exinde subtrahere, omnium prædonum crudelitatem superat. Alter fame torquetur, & tu judicas, quantum ventri ejus satis sit. Aut divide statim, quod acceperis: aut, si timidus dispensator es, dimitte largitorem, ut sua ipse distribuat. Nolo, sub occasione mea, sacculus tuus plenus sit. Nemo mea melius me servare potest. Ipse est optimus dispensator, qui nihil sibi reservat. Coëgisti me, Nepotiane carissime, talia scribendo contemnendum me omnium linguis prodere. Aut enim nihil scribendum fuit, ne hominum judicium subiremus, quod tu facere prohibuisti: aut scribentes nosse, adversum nos cunctorum maledicorum tela esse torquenda. Quos obsecro ut quiescant, & desinant maledicere. Non enim ut adversariis, sed ut amicis scripsimus. Nec invecti sumus in eos qui peccant, sed ne peccent, monuimus: neque in illos tantum, sed in nos ipsos severi judices fuimus, volentesque festucam de oculo alterius tollere, nostram prius trabem ejecimus. Nullum læsi, nullius nomen mea scriptura designatum est. Neminem specialiter meus sermo pulsavit. Generalis de vitiis disputatio est. Qui mihi irasci volue-

Psalm. 49.

Act. 20.

A rit, prius ipse de se, quod talis sit, confitebitur.

ANNO CHRISTI 816.

Excerptum beati Hieronymi de institutione clericorum. Ex epistola ad Paulinum presbyterum.

XCV.

Obsecro te, carissime, ut multitudines hominum, & officia & salutationes & convivia, veluti quasdam catenas fugias voluptatum. Sit vilis tibi & vespertinus cibus. Olera & legumina, interdumque pisciculos, pro summis ducas deliciis. Qui Christum desiderat, & illo pane vescitur, non quærit magnopere, de quam pretiosis cibis stercus conficiat. Quidquid post gulam non sentitur, idem tibi sit quod panis & legumina. Semper in manu tua sacra lectio sit. Frequenter orandum, & flexo corpore mens erigenda ad Dominum. Crebræ vigiliæ, & ventre vacuo sæpius dormiendum. Rumusculos & gloriolas, & palpantes adulatores quasi hostes fuge. B Pauperibus & fratribus refrigeria sumptuum manu propria distribue. Humilitatem vestium tumenti animo non appetas. Sæcularium, & maxime potentium, consortium devita. Habeto simplicitatem columbæ, ne cuiquam machineris dolos: & serpentis astutiam, ne aliorum supplanteris insidiis. Non multum distat in vitio, vel decipere posse, vel decipi posse Christianum. Templum verum Christi, anima credentis est: illam exorna, illam vesti, illi offer donaria, in illa Christum suscipe. Nescio enim quomodo plus placeat mundo, qui Christo displicet.

XCVI.

Ejusdem, ex epistola ad Rusticum.

Dico autem, si clericatus titillat te desiderium, disce quod possis docere, & rationalem hostiam offer Christo. C Ne sis miles antequam tiro: ne prius magister sis antequam discipulus. Non est humilitatis meæ neque mensuræ, judicare de clericis, & de ministris ecclesiarum sinistrum quippiam dicere. Habeant illi ordinem & gradum suum. Quem si tenueris, quomodo tibi in eo vivendum sit, editus ad Nepotianum liber docere poterit. Volo ergo, ut sine intermissione oratio, & vigil tibi sit sensus, nec vagis cogitationibus patens. Corpus pariter & animus tendatur ad Dominum. Iram vince patientia. Ama scientiam scripturarum, & carnis vitia non amabis. Nec vacet mens tua variis perturbationibus: quæ si pectori insederint, dominabuntur tui, & te deducent ad delictum maximum. Facito aliquid operis, ut semper te diabolus inveniat occupatum. D Memento quia & apostoli Christi, habentes potestatem de evangelio vivere, laborabant manibus suis, ne quem gravarent: & aliis tribuebant refrigeria, quorum pro spiritualibus debebant metere carnalia. Ita ergo age, & vive in monasterio, ut clericus esse merearis, ut adolescentiam tuam nulla sorde commacules, ut ad altare Christi quasi de thalamo virgo procedas, & habeas deforis bonum testimonium. Feminæ quæ nomen tuum noverint, vultum nesciant. Cum ad perfectam ætatem veneris, si tamen vita comes fuerit, & te vel populus vel pontifex civitatis ad clericum adlegerint, agito quæ clerici sunt, & inter ipsos sectare meliores: quia in omni conditione & gradu optimis mixta sunt pessima. Multo tempore disce quod E doceas. Ne credas laudatoribus tuis, immo irrisoribus aurem ne libenter accommodes.

XCVII.

Ejusdem, ex epistola ad Heliodorum.

Monachum autem perfectum esse nolle, delinquere est. Sed de hoc gradu pulsus, provocabis ad clericos. An de his aliquid audeam dicere, qui certe in suis urbibus commorantur? Absit autem, ut quidquam de his sinistrum loquar, qui apostolico gradui succedentes, Christi corpus sacro ore conficiunt: per quos nos etiam Christiani sumus: qui claves regni cælorum habentes, ante judicii diem judicant, qui sponsam Domini sobria castitate conservant. Sed & alia, ut ante perstrinxi, monachorum causa est, alia clericorum. Clerici pascunt oves, ego pascor. Illi de altario vivunt:

Anno Christi 816.

Matth. 16. & 18.
Deut. 17.

mihi quasi infructuosæ arbori securis ponitur ad radicem, si munus ad altare non defero. Nec possum obtendere paupertatem, cum in evangelio anum viduam duo, quæ sibi sola supererant, æra mittentem laudaverit Dominus. Mihi ante presbyterum sedere non licet: illi, si peccavero, licet tradere me satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini Jesu. Et in veteri quidem lege, quicumque sacerdotibus non obtemperasset, aut extra castra positus lapidabatur a populo, aut gladio cervice subjecta, contemptum expiabat cruore. Nunc vero inobediens, spiritali mucrone truncatur: aut ejectus de ecclesia, rabido dæmonum ore discerpitur.

XCVIII.

Ejusdem ex epistola ad Oceanum, de vita clericorum, quæ est inter supposititias, tomo iv.

Deprecatus es, ut tibi breviter exponerem, qualiter clerici victitare debeant. Hinc me plerique e maledictis æmulis præstolantur, quia non sileo veritatem. Prima quidem tentamenta sunt clericorum, feminarum frequentes accessus. Iste sexus reprehensibiles exhibet clericos. Quid tibi revera cum feminis, qui ad altare cum Domino fabularis? Te cuncti in publico, te in agro rustici aratores ac vinatores quotidie graviter lacerabunt, si contra dispositum fidei cum feminis habitare contendis. Et quia (ut arbitror) concupiscis irreprehensibilis inveniri, testimonio bono munire. Numquid in choro Apostolorum feminæ affuerunt? Prohibe virgines tecum commorari, etiam quæ de genere tuo sunt. Diligis eas? exterius ordina, frequenter visita junctus obsequio clericorum: ne dum secretaliter ac solus ingrederis, macules testimonium tuum. Aliter namque conjugati, aliter continentes edocentur ecclesiasticum subire ministerium & onus. Feminarum cum clericis, nullo pacto conjuncta præcipitur conversatio. Janua diaboli, via iniquitatis, scorpionis percussio, nocivumque genus est femina. Cum proximat stipula, incendit ignem. Flat nigero igne percutit femina conscientiam pariter habitantis, exuritque fundamenta montium. Ego judico, si cum viris feminæ habitent, viscarium non deerit diaboli, qui ex eis aucupatus est ab initio peccatum. Ferreas mentes libido domat: si alligaverit quis ignem in sinu suo, vestimenta ejus non comburentur? Aut si quis ambulaverit super carbones ignis, pedes suos non comburet? Mihi crede; non potest toto corde habitare cum Domino, qui feminarum accessibus copulatur. Sed dicis: *Qui ambulat*, inquit, *simpliciter, ambulat confidenter*. Bene & argute, sed oportet testimonium bonum habere ab his, qui foris sunt. Licet coram Domino incedas, tamen coram hominibus bona providenda sunt: quia astutiores sunt filii tenebrarum super filios lucis. Cum a te hoc genus non amputatur, das reprehendentibus te locum. Ipse te detrahentium morsibus tradidisti, si agapetarum consortium non dimiseris. Benignus es? gaudeo. Pudicus? falsum est. Si pudicitiam quæris, feminam, quam videris bene conversantem, mente dilige, non corporali frequentes ornatu. Non vestis tenera clericum facit, aut sacerdotem, sed casta mentis intentio. Hæc enim devotionem honoris in te custodit. Honorem quidem gloriosius boni operis fama conservat. Sacerdotes quippe decet, vel ceteros quidem clericorum gradus, ut supra dictum est, a feminis segregari. Si generis gratia judicas easdem nullo pacto dimittere, memento quod Thamar ab Amnon fratre suo corrupta sit. Idipsum persequor, dilectissime: ubi unius est tabernaculi conversatio, carnis non facile tollitur delectatio. De duobus enim, quod unus desiderat, si loqui non potest, vel tentatur. Remotio igitur viri, castitatis collocat arma, construit in melioribus castra, pudoris honorem consolatur. Potuit enim & Maria mater Domini de choro Apostolorum non discere, si liceret. Tecla post tentationem passionis Antiochiæ a Paulo prohibetur pariter pergere. Nemo miles cum uxore pergit ad bellum. Non invideo caritati. Sit tibi cum castis virginibus longæva dilectio. Tunc in bono meritum collocabis, & famam meliorabis. Sed de congregatione puellarum pulcre censeo: in hebdomada secunda visitatione ad benedicendam congregationem convenias, sed non solus, ne rumigeruli linguis te lacerantibus macerent. Alienam enim cupiunt vicini discutere vitam, non suam. Propterea digne accipe nostrorum præcepta verborum, & monita humilitatis; quæ fraterno affectu calamo imperante expressimus, dulciter lege. Jam vero, ut reprehensibilis divini altaris non sit sacerdos, pauca de reliquis Apostoli testimoniis, quantum Dominus donat, exponam. Sufficiant superiores causæ, quæ dictæ sunt. Verum ne aliquis minus intelligens, ad episcopos sentiat Apostolum fuisse locutum, quid de diaconibus ad Timotheum præceptum est, quid de presbyteris ad Titum, commemorare delectat. Sed prætereundum non est, superiorem explanare sententiam. Unius uxoris virum & nova & vetus præceptio sacerdotem censuit eligendum. Quia digamos ad ministerium plerique episcopi applicuerunt, sic asseruerunt: Concubina fuit illa, hæc uxor. Quasi non hæc eadem sint commercia fœditatis in illa, quæ in hac exercentur, quæ uxor asseritur: aut quia conjugii tabulas non fecit, concupiscentia alia non fuit. Nullo pacto digamos, vel concubinarum catenis insertos, decet subire sacerdotii ministerium. In Levitico scriptum est ac præfinitum, quales eligi debeant sacerdotes. Si ergo clericus monogamus fuerit, & uxor ejus digama: noli eum ad ministerium applicare. Hæc Tito præcepta, idem Apostolus de ordinandis clericis dedit. Et quia liber finem exspectat, ad id redeamus, unde digressi sumus. Nec si duæ aut tres pariter Dei ancillæ morentur, solum ad eas decet ingredi sacerdotem. Si quis hæc præcepta non observaverit, hostis est animæ suæ. Quod si post nostra monita aliquis clericus agapetas amplius quæsierit amare quam Christum, secundum synodalem regulam conveniatur, & præcepta patrum in Nicæa diffinita ei legantur. Jam vero si conventus prædicta fugerit & reliquerit, consecuti sumus maximum lucrum. Alioquin talis ab ecclesia anathematizandus est. Germinant enim feminæ spinas cum viris habitantes, & arcana mentium acuto mucrone percutiunt. Proh nefas! dolor est dicere, sed præterire non decet. Christo istæ voverunt nubere, non clericis. Clericum solitudo facit, non publicum. Lege quia talis debet esse solitarius, qualem Jeremias descripsit: *Sedebit solitarius, & tacebit*. Et quia Jesus, relictis apostolis, solus ibat orare. Mariam in penetralibus angelus solam invenit, non cum agapeta loquentem, & illa virilem introitum trepidavit. Hospitalem præcepit Apostolus clericum ordinandum. Hoc præcepto pater Abraham & Loth angelos susceperunt, quia hospites dilexerunt. Sic & Onesiphorus Paulum doctrinæ fontem suscepit. Hæc imitationes sint vestræ, & ne finatis incolam præterire, qui apud vos non comederit panem. Sequitur: *Non percussorem*. Non enim pugilem describit apostolus, sed qui conscientias non percutiat singulorum. Sit modestus, non inflетur, non inebrietur, suæ domui bene præsit: perquam erit horribile, si domui clerici detrahatur. Lædit sacerdotis opinionem in plebe, quando de proximis ejus male loquitur populus. Super omnia hæc, præcipit apostolus boni testimonii clericos fundamenta componere, ut bonorum operum testificatio casto confirmetur affectu.

Prov. 10.
1. Tim. 3.
2. Reg. 13.
1. Tim. 3.
Cap. 21.
Tit. 1.
Concilii Nicæni, can. 3.
Thren. 3.
Matth. 14.
Tit. 1.
Genes. 18.

Anno Christi 816.

XCIX.

Isidor. ex libro officiorum. De clericis. Act. 1.

Itaque omnes qui in ecclesiastici ministerii gradibus ordinati sunt, generaliter clerici nominantur. Cleros autem vel clericos hinc appellatos, doctores nostri dicunt, quia Matthias sorte electus est, quem primum per Apostolos legimus ordinatum. Sic & omnes, quos illis temporibus ecclesiarum principes ordinabant, sorte eligebant. Nam cleros sors interpretatur. Unde & hereditas Græce cleronomia appellatur, & heres cleronomos. Proinde ergo clericos vocari aiunt, eo quod in sorte hereditatis Domini dentur, vel pro eo quod ipse Dominus sors eorum sit, sicut de eis scriptum est, loquente Domino : *Ego hereditas eorum.* Unde oportet, ut qui Deum hereditate possident, absque ullo impedimento sæculi Deo servire studeant, & pauperes spiritu esse contendant, ut congrue illud Psalmistæ dicere possint : *Dominus pars hereditatis mea.*

Num. 18. Deut. 18.

Psalm. 15.

C.

Ejusdem de officiis, lib. 2. cap. 2.

His igitur lege patrum cavetur, ut a vulgari vita seclusi, a mundi voluptatibus sese abstineant. Non spectaculis, non pompis intersint, convivia publica fugiant : privata non tantum pudica, sed & sobria colant. Usuris nequaquam incumbant, neque turpium occupationes lucrorum, fraudisve cujusquam studium appetant. Amorem pecuniæ, quasi materiam cunctorum criminum, fugiant : sæcularia officia negotiaque abjiciant : honorem gradus per ambitiones non subeant : pro beneficiis medicinæ Dei, munera non accipiant. Dolos & conjurationes caveant, odium & æmulationem, obtrectationem atque invidiam fugiant : non vagis oculis, non infreni lingua, aut petulanti tumidoque gestu incedant, sed pudorem ac verecundiam mentis simplici habitu incessuque ostendant. Obscœnitatem etiam verborum, sicut & operum, penitus exsecrentur : viduarum ac virginum visitationes frequentissimas fugiant. Contubernia extranearum feminarum nullatenus appetant. Castimoniam quoque inviolati corporis perpetuo conservare studeant, aut certe unius matrimonii vinculo fœderentur. Senioribus quoque debitam præbeant obedientiam, neque ullo jactantiæ studio semetipsos attollant. Postremo in doctrina, in lectionibus, psalmis, hymnis, canticis, exercitio jugi incumbant. Tales enim esse debent quicumque divinis cultibus sese mancipandos student : scilicet ut dum scientiæ operam dant, doctrinæ gratiam populis administrent.

CI.

Ejusdem de officiis, lib. 2. cap. 3.

Duo sunt genera clericorum : unum ecclesiasticorum, sub regimine episcopali degentium : alterum acephalorum, id est, sine capite, qui quem sequantur ignorant. Hos neque inter laïcos sæcularium officiorum studia, neque inter clericos religio retentat divina : sed solutos atque oberrantes sola turpis vita complectitur & vaga : quique dum nullum metuentes, explendæ voluptatis suæ licentiam consectantur, quasi animalia bruta, libertate ac desiderio suo feruntur : habentes signum religionis, non religionis officium, hippocentauris similes, nec equi, nec homines, mixtumque (ut ait poëta) genus, prolesque biformis : quorum quidem sordida atque infami numerositate, satis superque nostra pars occidua [a] pollet.

Æneid. 6.

a al. polluitur.

CII.

Gregorii.

Clericus admonendus est, quatenus sic vivat, ut bonum exemplum vitæ suæ sæcularibus præbeat. Et in clerico, si quid juste reprehenditur, ex ejus vitio ipsa religionis nostræ æstimatio gravatur. Clerici discant, ut quæ a senioribus suis jubentur, impleant : ut humiliter eorum imperiis subjaceant, ut nec subjectio eos conterat, nec locus superior extollat. Clerici discant, quomodo ante occulti arbitri oculos per humilitatem & obedientiam sua interiora componant, quatenus non cum reprobis puniantur, sed cum electis æterna præmia sortiantur. Admonendi sunt clerici, ut tanto circa se solicitius vivant, quanto eos aliena cura non implicat. Dicendum est clericis, ne præpositorum suorum vitam temere judicent, si quid eos fortasse agere reprehensibiliter vident : ne unde recte mala redarguunt, inde per elationis impulsum in profundiora mergantur. Admonendi sunt clerici, ne cum culpam suorum præpositorum considerant, contra eos audaciores fiant : sed sic eorum prava apud semetipsos dijudicent, ut tamen divino timore constricti, ferre sub eis jugum reverentiæ non recusent : quia facta præpositorum, oris gladio ferienda non sunt, etiam cum recte reprehendenda judicantur. Plerosque clericos, impudentiæ vitio, non nisi increpatio dura compescit : quia dum se delinquere nesciunt, necesse est ut a plurimis increpentur.

CIII.

Ejusdem Pastor. lib. 3. Admon. 5.

Admonendi sunt subditi, ne præpositorum suorum vitam temere judicent, si quid eos fortasse agere reprehensibiliter vident : ne unde recte mala redarguunt, inde per elationis impulsum in profundiora mergantur. Admonendi sunt subditi, ne cum culpas præpositorum considerant, contra eos audaciores fiant : sed sic, si qua valde sunt eorum prava, apud semetipsos dijudicent, ut tamen divino amore constricti, ferre sub eis jugum reverentiæ non recusent. Quod melius ostendimus, si Davidis factum ad medium deducamus. Saul quippe persecutor, cum ad purgandum ventrem speluncam fuisset ingressus, illic cum viris suis David inerat, qui jam tam longo tempore persecutionis ejus mala tolerabat. Cumque eum viri sui ad feriendum Saul accenderent, fregit eos reprehensionibus, quia manum mittere in christum Domini non deberent. Qui tamen occulte surrexit, & oram chlamydis ejus abscidit. Quid per Saul, nisi mali rectores : quid per David, nisi boni subditi designantur ? Saulem igitur ventrem purgare est, pravos præpositos conceptam in corde malitiam usque ad opera miseri odoris ostendere, & cogitata apud se noxia, factis exterioribus exsequendo monstrare. David namque Saulem ferire metuit, quia piæ subditorum mentes, ab omni se peste obtrectationis abstinentes, præpositorum vitam nullo linguæ gladio percutiunt, etiam cum de imperfectione reprehendunt. Boni subditi, quando pro infirmitate sese abstinere vix possunt, ut extrema quædam atque exteriora præpositorum mala, sed tamen humiliter, loquantur, quasi oram chlamydis silenter incidunt. Quia videlicet dum prælatæ dignitati, saltem innoxie & latenter derogant, quasi regis superpositi vestem secant. Sed tamen ad semetipsos redeunt, seque vehementissime vel de tenuissima verbi laceratione reprehendunt. Unde bene & illic scriptum est : *Post hæc David percussit cor suum, eo quod abscidisset oram chlamydis Saul.* Facta quippe præpositorum oris gladio ferienda non sunt, etiam cum reprehendenda judicantur. Si quando vero contra eos vel in minimis lingua labitur, necesse est ut per afflictionem pœnitentiæ cor prematur, quatenus ad semetipsum redeat. Et cum quis præpositæ potestati deliquerit, ejus contra se judicium, a quo sibi prælata est, perhorrescat. Nam cum in præpositos delinquimus, ejus ordinationi, qui eos nobis prætulit, obviamus. Unde Moses, cum contra se, & Aaron conqueri populum cognovisset, ait : *Nos enim quid sumus ? Nec contra nos est murmur vestrum, sed contra Dominum.* Admonendi sunt benevoli subditi, ut sic alienis bonis congaudeant, quatenus habere & propria concupiscant : sic proximorum facta diligendo

1. Reg. 24.

1. Reg. 24.

Exod. 16.

laudent, ut ea etiam imitando multiplicent. Ne si in hoc præsentis vitæ stadio ad certamen alienum devoti fautores, sed pigri spectatores adsistant, & post certamen sine bravio remaneant, qui nunc in certamine non laborant: & tunc eorum palmas afflicti respiciant, in quorum nunc laboribus otiosi perdurant. Valde quippe peccamus, si aliena bene gesta non diligimus: sed nihil mercedis agimus, si ea quæ diligimus, in quantum possumus, non imitamur. Dicendum est benevolis subditis, quia si imitari bona minime festinant, quæ laudantes approbant, sic eis virtutum sanctitas, sicut stultis spectatoribus ludicrarum artium vanitas, placet. Illi namque aurigarum ac histrionum gesta favoribus efferunt: nec tamen tales esse desiderant: quales illos conspiciunt esse quos laudant. Mirantur eos placita egisse, sed tamen devitant similiter placere. Dicendum est benevolis subditis, ut cum proximorum facta conspiciunt, ad suum cor redeant: & de alienis actibus non præsumant, ne bona laudent, & agere recusent. Gravius quippe extrema ultione feriendi sunt, quibus placuit quod imitari noluerunt.

CIV.

Isidori lib. 3. Sentent. cap. 47.

Propter peccatum primi hominis, humano generi pœna divinitus illata est servitutis: ita ut quibus aspicit non congruere libertatem, his misericordius irroget servitutem. Et licet peccatum humanæ originis, per baptismi gratiam cunctis fidelibus dimissum sit, tamen æquus Deus ideo discrevit hominibus vitam, alios servos constituens, alios dominos, ut licentia male agendi servorum, potestate dominantium restringatur. Nam si omnes sine metu fuissent, quis esset qui a malis quempiam prohiberet? Inde & in gentibus reges principesque electi sunt, ut terrore suo populos a malo coërcerent, atque ad recte vivendum legibus subderent. Quantum attinet ad rationem, non est personarum acceptio apud Deum; qui mundi elegit ignobilia & contemptibilia, & quæ non sunt, ut ea quæ sunt destrueret; ne glorietur omnis caro, hoc est, carnalis potentia coram illo. Unus enim Dominus æqualiter, & dominis refert consultum, & servis. Melior est subjecta servitus, quam elata libertas. Multi enim inveniuntur Deo libere servientes, sub dominis constituti flagitiosis: qui etsi subjecti sunt illis corpore, prælati tamen sunt mente.

CV.

Gregor. Pastor. parte 3. Admon. 9.

Plerumque subditi sub pastorali regimine constituti, dum valde de se elati præsumunt, exprobrando ceteros dedignantur, dum singulariter summa existimant cuncta quæ agunt. Subtiliter itaque ab arguente discutienda sunt opera protervorum: ut in quo sibi placent, ostendatur quia Deo displicent. Tunc protervos melius corrigimus, cum ea quæ bene egisse se credunt, male acta monstramus: ut unde adepta gloria creditur, inde utilis confusio subsequatur. Nonnumquam subditi, cum se vitium proterviæ minime perpetrare cognoscunt, compendiosius ad correctionem veniunt, si alterius culpæ manifestioris, & ex latere requisitæ, improperio confundantur; ut ex eo quod defendere nequeunt, cognoscant se tenere improbe quod defendunt. Cum proterve Paulus Corinthios adversum se temere invicem videret inflatos, ut alius Apollo, alius Pauli, alius Cephæ, alius Christi se esse diceret: incestus culpam in medium deduxit, quæ apud eos & perpetrata, & incorrepta remanebat, dicens: *Auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris quis habeat. Et vos inflati estis: & non magis luctum habuistis, ut tolleretur de medio vestrum qui hoc opus fecit.* Ac si aperte dicat: Quid vos per protervium hujus vel

1. Cor. 5.

illius dicitis, qui per dissolutionem negligentiæ nullius vos esse monstratis? Admonendi sunt invidi subditi, ut perpendant quantæ cæcitatis sint, qui alieno profectu deficiunt, aliena exaltatione contabescunt: quantæ infelicitatis sint, qui melioratione proximi deteriores fiunt: dumque augmenta alienæ prosperitatis aspiciunt, apud semetipsos anxie afflicti, cordis sui peste moriuntur. Quid invidis infelicius, quos dum conspecta felicitas afficit, pœna nequiores reddit? Aliorum vero bona, quæ habere non possunt, si diligerent, sua fecissent. Nostra nimirum sunt bona aliorum, quæ etsi imitari non possumus, amamus in aliis: & amantium fiunt, quæcumque amantur in nobis. Hinc ergo pensent invidi, caritas quantæ virtutis est, quæ alieni laboris opera, nostra sine labore facit. Dum se invidi a livore minime custodiunt, in antiquam versuti hostis nequitiam demerguntur. De illa namque scriptum est: *Invidia diaboli mors intravit in orbem terrarum.* Quia enim ipse cælum perdidit, conditio hoc homini invidit: & damnationem suam perditus, adhuc alios perdendo cumulavit. Cognoscant invidi, quantis lapsibus subcrescentis ruinæ subjaceant: quia dum livorem a corde non projiciunt, ad apertas operum nequitias devolvuntur. Nisi enim Caïn invidisset acceptam fratris hostiam, minime pervenisset ad ejus extinguendam vitam. Unde scriptum est: *Et respexit Dominus ad Abel & ad munera ejus: ad Caïn vero & ad munera ejus non respexit. Iratusque est Caïn vehementer, & concidit vultus ejus.* Itaque livor sacrificii, fratricidii seminarium fuit. Nam quem meliorem se esse doluit, ne utcumque esset, amputavit. Dicendum est invidis, quia dum se ista intrinsecus peste consumunt, etiam quidquid in se aliud boni habere videntur, interimunt. Unde scriptum est: *Vita carnium, sanitas cordis: putredo ossium, invidia.* Per livoris vitium ante Dei oculos pereunt, etiam quæ humanis oculis fortia videntur. Ossa quippe per invidiam putrescere est, quædam etiam robusta deperire. Ille est vere humilis subjectus in bonis, qui non est defensor in malis. Nam dum de malis suis subjectus arguitur, & contra verba arguentis accenditur, quando de bonis suis quasi humiliter titubat, per humilitatis vocem ornari appetit, non doceri.

Ibid. & Moral. lib. 6. cap. 4.

Sap. 2.

Genes. 4.

Prov. 14.

CVI.

Ad hæc quæ prædicta sunt, ego tunc: Sic, inquam, ista invidiosis questibus jactas, & in suggillationem pontificum, vel certe ipsius pontificatus exaggeras, quasi non ubi ista legisti, quibus rationabiliter permoveris; ibi etiam illa sint, quæ a vobis prætermissa, breviter in excusationem officii sacerdotalis attingemus. Post illa verba, quibus negligentium finis sacerdotum ostenditur, de pontifice officium suum curante, propheta sic loquitur: *Si autem annuntiante te ad impium, ut a viis suis convertatur, non fuerit conversus a via sua, ipse impius in iniquitate sua morietur, & tu animam tuam liberasti.* Hic certe satis evidenter ostenditur, quod sive proficiant, sive non proficiant auditores, tacere eis non debeant sacerdotes: nec ideo rei sint, si forte eorum verba populi non audiunt, vel audita contemnunt, sed si ab eis corrigendis absistunt. Quia si nec exemplo vitæ præpositorum suorum, nec verbo doctrinæ populi contumaces emendati proficiunt, ipsi sibi causa tuæ perditionis existunt; & doctores suos, quorum exempla simul ac verba despiciunt, involvere criminibus suis omnino non poterunt. Quod idem propheta evidentius alio loco prosequitur, dicens: *Speculator cum viderit gladium venientem super terram & cecinerit buccina, & annuntiaverit populo: audiens autem, quisquis ille est, sonitum buccinæ, & non se observaverit, veneritque gla-*

Sancti Prosperi de vita contemplat. lib. 1. cap. 21.

Ezech. 33.

Ezech. 33.

dius & tulerit eum, sanguis ipsius super caput ejus erit. Sonum buccinæ audivit, & non se observavit, sanguis ejus in ipso erit. Si autem se custodierit, animam suam salvabit. Hic quoque quid agere debeat, qui fungitur speculatoris officio, divinus sermo satis ostendit: scilicet ut quando viderit venientem gladium super terram, hoc est, iram Dei super peccatores, operibus terrenis addictos, omnino non taceat, atque eis, quamdiu inhæserint iniquitatibus suis, imminere divinæ indignationis interitum denuntiare non desinat, sed clare ac publice arguat; quia hoc buccinæ nomen insinuat, ut se a suis criminibus emendantes, supplicium futuræ damnationis effugiant. Quod si corripientem, si iram futuram, quæ contemptoribus jam imminet, nuntiantem homines terreni despiciunt, sanguis eorum in ipsis erit; & sacerdos, qui eis peccata eorum non tacuit, pœnæ, quæ eos exspectat, particeps esse non poterit.

CVII.

Ejusdem de vita contemplat. lib. 2. cap. 10. Osee 4.

Nec illi, qui sua possidentes, dari sibi aliquid volunt, sine grandi peccato suo, unde pauper victurus erat, accipiunt. De clericis quidem Spiritus sanctus dicit: *Peccata populi mei comedunt.* Sed sicut nihil habentes proprium, non peccata, sed alimenta, quibus indigere videntur, accipiunt: ita possessores non alimenta quibus abundant, sed aliena peccata suscipiunt. Ipsi quoque pauperes si se possint suis artificiis, aut laboribus expedire, non præsumant quod debet debilis & infirmus accipere: ne forte ecclesia, quæ potest omni solatio destitutis necessaria ministrare, si omnes etiam nihil indigentes accipiant, gravata, illis quibus debet subvenire non valeat. Qui autem ecclesiæ serviunt, & labori suo velut debita reddi oportere credentes, ea quibus opus non habent, aut accipiunt libenter, aut exigunt, nimis carnaliter sapiunt, si putant quod ecclesiæ fideliter servientes, stipendia terrena ac non potius præmia æterna percipiant. Sæcularis quippe militia, quia cælestia non habet, terrena strenue militantibus præstat. Unde satis indignum est, si fidelis & operosa devotio clericorum, propter stipendium temporale præmia sempiterna contemnat. Quod si quilibet minister ecclesiæ non habeat, unde vivat, non ei reddat hic, sed necessaria præstet ecclesia, ut in futurum præmium laboris recipiat, quod in hac vita jam spe Dominicæ promissionis exspectat. Illi quoque, qui velut idonei, nihil sibi quidem dari velut debitum poscunt, sed tamen ecclesiæ sumptibus vivunt; non est meum dicere, quali peccato cibos pauperum præsumendo suscipiant, qui ecclesiam, quam juvare de propriis facultatibus debuerant, suis expensis insuper gravant: propter hoc fortassis in congregatione viventes, ne aliquos pauperes pascant, ne advenientes excipiant, aut ne suum censum expensis quotidianis imminuant. Quod si aliquid de fructibus suis ecclesiæ velut pro ipsa expensa sua contulerint, non se præferant inani jactantia illis quos nihil habentes pascit & vestit ecclesia: quia perfectior est ille, qui se mundi rebus exspoliat, aut qui cum nihil habuerit, nec habere desiderat, quam ille qui ex multis quæ possidet, ecclesiæ aliquid præstat, ac se de eo quod præstiterit, forsitan jactat. Dura sunt quæ dico, nec ego diffiteor; dura sunt, sed observare nolentibus. Ceterum si fiant ista; quæ difficilia non facientibus sunt, statim facilia facientibus fiunt. Non ergo ea quæ nolumus observare, impossibilitas nobis facit dura, sed novitas. In usum veniant, & neminem frequentata conturbabunt. Nam quæro, quid sit eorum, quæ dixi, difficile? ut homo id quod opus non habet, ab ecclesia non accipiat: an, ut quod opus non habet, sine causa contemnat? Si propter hoc non vult sua quisque relinquere, ut habeat unde vivat; ut quid accipit, unde rationem reddat? ut quid peccatis alienis sua multiplicat?

CVIII.

Ejusdem de vita contemplat. lib. 2. cap. 11.

Itaque sacerdos, cui dispensationis cura commissa est, non solum sine cupiditate, sed etiam cum laude pietatis, accipit a populo dispensanda, & fideliter dispensat accepta, qui omnia sua aut reliquit, aut ecclesiæ rebus adjunxit, & se in numero pauperum paupertatis amore constituit: ita ut unde pauperibus subministrat, inde & ipse tamquam pauper voluntarius vivat. Clerici quoque, quos pauperes aut voluntas, aut nativitas fecit, cum perfectione virtutis, vitæ necessaria, sive in domibus suis, sive in congregatione viventes, accipiunt: quia ad ea accipienda non eos habendi cupiditas ducit, sed cogit vivendi necessitas.

CIX.

Ejusdem de vita contemplat. lib. 2. cap. 12. ... Cor. 9.

Illi autem, qui tam infirmi sunt, ut possessionibus suis renuntiare non possint, si ea quæ accepturi erant, dispensatori relinquant, nihil habentibus conferenda, sine peccato possident sua: quia & ipsi quodammodo sua relinquunt, quando propriis contenti rebus, nihil eorum quæ labori vel ordini suo deberi arbitrantur, accipiunt. Quod si putant ideo accipi debere eorum, quæ conferuntur ecclesiæ, portionem, ne eam videantur abjicere; se vero non posse sua relinquere, quod eis deformere sit inter suos pauperes reddi: noverint esse deformius, possessores de eleemosynis pauperum pasci.

CX.

Ejusdem de vita contemplat. lib. 3. cap. 15.

Heu quam subtiliter nos ille decipiendi artifex fallit! quanta cæcitate oculos nostræ mentis obducit, ne discernamus gaudendi avidi, unde justius gaudeamus: aut ne cupientes augeri divitiis, noverimus quas quibus incomparabiliter præferamus! Nam gaudere quidem bonum est: sed qui gaudet, si non inde gaudet unde debet, non potest bonum esse quod gaudet. Si quidem gaudet & raptor, cum desiderata rapuerit. Gaudet & ebriosus, cum exoptatæ occasionem potationis invenerit: gaudet & adulter, cum ad delectationem fruendi corporis concupiti pervenerit. Sed cum sit gaudere bonum, de his atque de hujuscemodi gaudere, grande est malum. Hæc & his similia sunt, unde nos gaudere vult mundus, cum suis amatoribus periturus. Hæc sunt quæ repudiare debemus, ut de bona conscientia, sanctitate morum, de acquisitione virtutum, de dono Dei, & de promissione futuri regni, ineffabiliter gaudeamus. Ditari quoque divitiis, grande est bonum. Sed inde ditari unde non debeas, non est habenda facultas, sed detestanda calamitas. Nihil est enim calamitosius, nihilque miserius eo, qui iniquis acquisitionibus crescit, quem locupletem fraudes faciunt ac rapinæ. Illæ nobis sunt ambiendæ divitiæ, quæ nos ornare possunt pariter & munire, quas nec acquirere possumus inviti, nec perdere: quæ nos contra impetus hostiles armant, a mundo discriminant, Deo commendant, ditant animos nostros atque nobilitant: nobiscum sunt, intra nos sunt. Divitiæ nostræ credendæ sunt; pudicitia, quæ nos pudicos; justitia, quæ justos; pietas, quæ pios; humilitas, quæ humiles; mansuetudo, quæ mansuetos; innocentia, quæ innocentes; puritas, quæ puros; prudentia, quæ prudentes; temperantia, quæ temperantes; & caritas, quæ nos facit Deo & hominibus caros, virtutum potentes, sæculi contemptores, ac bonorum omnium sectatores. Hæc sunt non omnium, sed sanctorum sanctæ virtutes: non divitum superborum, sed humilium pauperum facultates: patrimonium cordium, divitiæ incorruptibiles morum: quibus non abundant, nisi qui illis carnalibus ex corde renuntiant.

ANNO CHRISTI 816.

Quæ quamvis & ipsa sint bona, ut pote a bono Deo creata, tamen quia sunt bonis malisque communia, student ea spiritales viri contemnere, quo possint ad illa incomparabiliter meliora, quæ sunt bonorum omnium propria, pervenire. Quoniam non est tale bonum quod habent & mali, quale illud est, quod non habent nisi boni. Corporale bonum quando habent iniqui, ipsorum est præmium: quando habent justi, non est eorum præmium, sed temporale solatium. Item boni temporalis amissio, fit exercitium justi, & injusti supplicium: quia & justus desiderio cælestium captus, omnia temporalia, sive habeat, sive amittat, omnino non sentit: & iniquus id, quod cum delectatione habuit, sine dolore non perdit. Propterea igitur eis qui militant Deo, fugiendæ sunt ex toto corde divitiæ. Quas qui habere volunt, sine labore non quærunt, sine difficultate non inveniunt, sine cura non servant, sine anxia delectatione non possident, sine dolore non perdunt. Apostolus autem Christi militibus dicit: *Volo vos sine solicitudine esse*. Et, *Radix omnium malorum avaritia: quam quidam appetentes erraverunt a fide, & inseruerunt se doloribus multis*. Ac sic census iste terrenus eis, a quibus vitiose diligitur, non est voluptatum materia, sed dolorum. Quapropter expedit facultates ecclesiæ possideri: ut inde vivant, qui non sæculo, cujus gaudia fugitiva repudiant, sed Deo deserviunt, cujus ineffabilia bona desiderant.

1. Cor. 7.
1. Tim. 6.

CXI.

Ejusdem, de vita contempl. lib. 2. cap. 14.
1. Cor. 9.

De talibus dicere videtur Apostolus: *Qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt: & qui altario deserviunt, cum altari participant*. Qui nisi hoc de contemptoribus facultatum suarum vellet intelligi, numquam securus adjungeret: *Ita & Dominus ordinavit his qui evangelium annuntiant, de evangelio vivere*. De evangelio vivunt, qui nihil proprium habere volunt: qui nec habent, nec habere aliquid concupiscunt, non suorum, sed communium possessores. Quid est aliud de evangelio vivere, nisi laborantem inde, ubi laborat, necessaria vitæ percipere? Apostolus tamen, qui sic evangelium prædicavit, ut nec de evangelio viveret, sed necessaria sibi suis manibus ministraret, de se confidenter eloquitur: *Ego autem nullo horum usus sum*. Et quare hoc dixerit, securus aperuit, dicens: *Expedit mihi mori, magis quam ut gloriam meam quis evacuet*. Evacuari dicit gloriam suam, si ab eis, quibus prædicabat, voluisset accipere vitæ temporalis expensam. Nolebat quippe in præsenti laboris sui fructum, sed in futuro, recipere. Si ergo ille qui nihil habebat, noluit de evangelio, ubi laborabat, sed suis manibus vivere, ne gloriam suæ mercedis amitteret: quid nos, qui propria nolumus, amore possidendi, non vivendi necessitate, relinquere; & accipere insuper volumus, non unde vivamus, sed unde censum nostrum incrementis damnabilibus augeamus?

CXII.

Augustini de vita & moribus clericorum.

Propter quod volui & rogavi hesterno die, ut hodie frequentius conveniretis, hoc est quod dicturus sum. Vobiscum hic vivimus, & propter vos vivimus, & intentio votumque nostrum est, ut apud Christum vobiscum sine fine vivamus. Credo autem ante oculos vestros esse conversationem nostram, ut & nos dicere fortassis audeamus, quamvis multum illi impares, quod dixit Apostolus: *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi*. Et ideo nolo, ut aliquis de nobis inveniat male vivendi occasionem. *Providemus enim bona*, ait idem Apostolus, *non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus*. Propter nos conscientia nostra sufficit nobis: propter vos fama nostra non pollui, sed pollere debet in vobis. Tenete quod dixi, atque distinguite. Duæ res sunt, conscientia & fama. Conscientia tibi, fama proximo tuo est necessaria. Qui fidens conscientiæ suæ negligit famam suam, crudelis est: maxime in loco isto positus, de quo dicit Apostolus scribens ad discipulum suum: *Circa omnes te ipsum bonorum operum præbe exemplum*. Ut ergo non vos diu teneam, præsertim quia ego sedens loquor, vos stando laboratis: Nostis omnes, aut pæne omnes, sic nos vivere in ea domo, quæ dicitur domus episcopii, ut quantum possumus, imitemur eos sanctos, de quibus loquitur liber Actuum Apostolorum: *Nemo dicebat aliquid proprium, sed erant illis omnia communia*. Quia forte aliqui vestrum non sunt tam diligentes vitæ nostræ scrutatores, ut hoc sic noverint, quomodo volo vos nosse: dico quid sit, quod breviter dixi. Ego, quem Deo propitio videtis episcopum vestrum, juvenis veni ad istam civitatem, ut multi vestrum noverunt. Quærebam ubi constituerem monasterium, & viverem cum fratribus meis. Spem quippe omnem sæculi reliqueram, & quod esse potui, nolui: non quæsivi tamen quod sum. Elegi in domo Dei abjectus esse, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum. Ab eis qui diligunt sæculum, secrevi me: sed eis qui præsunt populis, non me coæquavi: nec in convivio Domini mei superiorem locum elegi, sed inferiorem & abjectum. Et placuit illi dicere mihi, Ascende sursum. Usque adeo autem timebam episcopatum, ut quoniam cœperat esse jam alicujus momenti inter Dei servos fama mea, in quo loco sciebam non esse episcopum, non illo accederem. Cavebam hoc, & agebam, quantum poteram, ut in loco humili salvarer, ne in alto periclitarer. Sed, ut dixi, Domino servus contradicere non debet. Veni ad istam civitatem, propter videndum amicum, quem putabam me lucrari posse Deo, ut nobiscum esset in monasterio: quasi securus, quia locus habebat episcopum. Apprehensus, presbyter factus sum, & per hunc gradum ad episcopatum perveni. Non attuli aliquid, non veni ad hanc ecclesiam nisi cum his indumentis quibus illo tempore vestiebar. Et quia hoc disponebam, esse in monasterio cum fratribus, cognito instituto & voluntate mea, beatæ memoriæ senex Valerius dedit mihi hortum illum, in quo nunc est monasterium. Cœpi boni propositi fratres colligere compares meos, nihil habentes, sicut nihil habebam, & imitantes me; ut quomodo ego tenuem paupertatulam meam vendidi, & pauperibus erogavi, sic facerent & illi qui mecum esse voluissent, ut de communi viveremus: commune autem nobis esset magnum & ubertimum prædium ipse Deus. Perveni ad episcopatum: & vidi necesse habere episcopum, exhibere humanitatem assiduam quibuscumque venientibus, sive transeuntibus: quod si non fecisset episcopus, inhumanus diceretur. Si autem ista consuetudo in monasterio permissa esset, indecens esset: & ideo volui habere in domo ista episcopii mecum monasterium clericorum. Ecce quomodo vivimus. Nulli licet in societate nostra habere aliquid proprium. Sed forte aliqui habent: nulli licet. Si qui habent, faciunt quod non licet. Bene autem sentio de fratribus meis, & semper bene credens, ab hac inquisitione dissimulavi: quia & ista quærere, quasi male sentire videbatur. Noveram enim & novi, omnes qui mecum vivebant, nosse propositum nostrum, nosse legem vitæ nostræ. Venit ad nos etiam presbyter Januarius, qui videbatur sua honeste erogando quasi consumpsisse, sed non consumpsit. Remansit illi quædam pecunia, id est, argentum quod diceret esse filiæ suæ. Filia ipsius, Deo propitio, in monasterio feminarum, & bonæ spei est. Gubernet illam Dominus, ut impleat quod de illa speramus,

1. Cor. 4. & 11.
Rom. 3.
Tit. 2.
Cap. 2. & 4.

Anno Christi 816.

speramus, in illius misericordia, non in ejus meritis. Et quia infra annos erat, & de sua pecunia nihil facere poterat: quamvis enim videremus fulgorem professionis, tamen lubricum timebamus ætatis: factum est ut ipsum argentum quasi puellæ servaretur: ut cum ad legitimos annos veniret, faceret inde quod virginem Christi deceret, quando optime jam facere posset. Dum hæc exspectantur, cœpit ille morti propinquare. Qui diu tamquam de suo vivens, quia ipsius erat, non filiæ, testamentum fecit. Testamentum, inquam, fecit presbyter socius noster, nobiscum manens, de ecclesia vivens, communem vitam profitens. Testamentum fecit, heredes instituit. O dolor illius societatis! ô fructus natus non de arbore quam plantavit Dominus! Sed ecclesiam scripsit heredem. Nolo munera ista, non amo amaritudinis fructum. Ego illum Deo quærebam: societatem professus erat, hanc teneret, hanc exhiberet. Nihil habebat? testamentum non faceret. Habebat aliquid? non se nostrum socium, quasi Dei paup...a fingeret. Magnus mihi inde dolor est, fratres. Dico caritati vestræ: propter hunc dolorem statui hereditatem ipsam in ecclesia non suscipere. Filiorum ipsius sit quod reliquit. Ipsi inde faciant quod voluerint. Videtur enim mihi, quia si eam suscepero, in isto facto, quod mihi displicet, & quod doleo, ejus particeps ero. Hoc volui non latere caritatem vestram. Filia ipsius in monasterio est feminarum, & filius ipsius in monasterio virorum est. Ambos exheredavit: illam cum laude, istum cum elogio, id est, cum vituperatione. Commendavi autem ecclesiæ, ut non accipiant ipsas portiunculas, quæ pertinent ad exheredatos, nisi cum ad legitimam ætatem pervenerint. Hoc eis reservat ecclesia. Deinde litem dimisit inter filios suos, in qua laboro. Puella dicit: Meum est, nostis quia hoc dicebat pater meus. Puer dicit: Credatur patri meo, quia moriens mentiri non potuit. Et ista contentio quale malum est? Sed si pueri ipsi servi Dei sunt, litem hanc inter illos cito finimus. Audio illos ut pater, & forte melius quam pater ipsorum. Videbo quid sit juris. Sicut Dominus voluerit, cum paucis fratribus fidelibus honoratis, Deo propitio, de numero vestrum, id est, de plebe ista, audio inter illos causam, & sicut Dominus donaverit, finio. Tamen rogo vos, nemo me reprehendat, quia ejus hereditatem nolo suscipiat ecclesia. Primo, quia factum illius detestor. Deinde, quia institutum meum est. Multi laudant quod dicturus sum, sed aliqui & reprehendunt: utrisque facere satis valde difficile est. Audistis modo cum evangelium legeretur: *Cantavimus vobis, & non saltastis: planximus, & non luxistis. Venit Joannes Baptista non manducans neque bibens: & dicunt, Dæmonium habet. Venit filius hominis manducans & bibens: & dicunt, Ecce homo vorax, potator vini, & amicus publicanorum.* Quid ergo facio inter illos, qui parant me reprehendere, & dentes in me ducere, si suscepero hereditates eorum qui filios suos irati exheredant? Iterum quid sum facturus eis, quibus canto & nolunt saltare? Qui dicunt, Ecce quare nemo donat ecclesiæ Hipponensi aliquid: Ecce quare non eam faciunt, qui moriuntur, heredem: quia episcopus Augustinus de bonitate sua (laudando enim mordent: labiis mulcent, & dentem figunt) donat totum, non suscipit. Plane suscipio, profiteor me suscipere oblationes bonas, oblationes sanctas. Si quis autem irascitur in filio suo, & moriens exheredat eum; si viveret, nonne eum placarem? nonne ei filium reconciliare deberem? Quomodo ergo cum filio suo volo ut habeat pacem, cujus appeto hereditatem? Sed plane si faciat quod sæpe hortatus sum. Unum filium habet? putet Christum alterum. Duos habet? putet Christum tertium. Decem habet? Christum undecimum faciat, & suscipio. Quia ergo feci hoc in quibusdam rebus, jam volunt bonitatem meam, vel commendationem famæ meæ in aliud vertere, ut alio modo me reprehendant, quia oblationes devotorum hominum nolui suscipere. Considerent quam multa susceperim. Quid opus est ea numerare? Ecce unam dico, filii Juliani hereditatem suscepi. Quare? quia sine filiis defunctus est. Bonifacii hereditatem suscipere nolui, non misericordia, sed timore. Naviculariam nolui esse ecclesiam Christi. Multi sunt quidem, qui etiam de navibus acquirunt. Tamen una tentatio si esset, si iret navis, & naufragaret, homines ad tormenta daturi eramus: ut de submersione navis secundum consuetudinem quæreretur, & torquerentur a judice qui essent de fluctibus liberati. Sed non eos daremus: nullo pacto enim hoc facere deceret ecclesiam. Onus ergo fiscale persolveret: sed unde persolveret? Enthecam nobis habere non licet. Non est episcopi servare aurum, & revocare a se mendicantis manum. Quotidie tam multi petunt, tam multi gemunt, tam multi nos inopes interpellant, ut plures tristes relinquamus; quia ut possimus dare omnibus, non habemus. Non habemus ergo enthecam. Propter naufragium ergo hoc vitandum feci, non donando. Nemo ibi me laudet, sed nemo & vituperet. Plane, quando donavi filio quod iratus pater moriens abstulit, bene feci. Laudent, qui volunt: parcant, qui laudare nolunt. Quid pluribus, fratres mei? Quicumque vult, exheredato filio, heredem facere ecclesiam, quærat alterum qui suscipiat, non Augustinum: immo, Deo propitio, neminem inveniat. Quam laudabile factum sancti & venerandi episcopi Aurelii Carthaginensis, quomodo implevit os omnium qui sciunt, laudibus Dei? Quidam cum filios non haberet, neque speraret, res suas omnes, retento sibi usufructu, donavit ecclesiæ. Nati sunt illi filii, & reddidit episcopus nec opinanti, quæ ille donaverat. In potestate habebat episcopus non reddere: sed jure fori, non jure cæli. Sane etiam hoc noverit caritas vestra, dixisse me fratribus meis, qui mecum manent, ut quicumque habet aliquid, aut vendat, aut eroget, aut donet, aut commune illud faciat. Ecclesiam habet, per quam nos Deus pascit. Et dedi dilationem usque ad Epiphaniam, propter eos qui vel cum fratribus suis non diviserunt, & dimiserunt quod habent apud fratres suos: vel nondum de re sua aliquid egerunt, quia exspectabatur ætas legitima. Faciant inde quod volunt, dum tamen sint pauperes mecum, simul exspectemus misericordiam Dei. Si autem noluerint, qui forte nolunt, certe ego sum, qui statueram, sicut nostis, nullum ordinare clericum, nisi qui mecum vellet manere: ut si vellet discedere a proposito, recte illi tollerem clericatum, quia desereret sanctæ societatis promissum, cœptumque consortium. Ecce in conspectu Dei & vestro, muto consilium. Qui volunt habere aliquid proprium, quibus non sufficit Deus & ecclesia ejus, maneant ubi volunt, & ubi possunt; non eis aufero clericatum. Nolo habere hypocritas. Malum est, quis nesciat? malum est, cadere a proposito: sed pejus est, simulare propositum. Ecce dico, audite: Qui societatem communis vitæ jam susceptam, quæ laudatur in Apostolorum Actibus, deserit, a voto suo cadit, a professione sancta decidit. Observet judicem, sed Deum, non me: ego ei non aufero clericatum: quantum sit periculum, ante oculos ejus posui, faciat quod vult. Novi enim, quia si aliquem hoc facientem degradare voluero, non ei deerunt patroni, non ei deerunt suffragatores, & hic, & apud episcopos, qui dicant: Quid mali fecit? non potest tecum tolerare vitam istam, extra episcopium vult

Matth. 11.

Cap. 2. & 4.

ANNO CHRISTI 816.

Psalm 75. Eccli 5.

manere, de proprio vivere: ideone debet perdere clericatum? Ego scio, quantum mali sit, profiteri sanctum aliquid, nec implere. *Vovete*, inquit, *& reddite Domino Deo vestro.* Et, *Melius est non vovere, quam vovere & non reddere.* Virgo est, etsi numquam fuerit in monasterio, & virgo sacra est; nubere illi non licet, esse in monasterio non compellitur. Si autem cœpit esse in monasterio, & deseruit, & tamen virgo est, dimidia ruit. Sic & clericus duas res professus est, & sanctitatem, & clericatum; interius sanctitatem. Nam clericatum propter populum suum Deus imposuit cervicibus ipsius. Magis onus est, quam honor. Sed quis sapiens, & intelligit hæc? Ergo professus est sanctitatem, professus est communiter vivendi societatem: professus est quam bonum, & quam jucundum habitare fratres in unum. Si ab hoc proposito ceciderit, & extra manens clericus fuerit, dimidius & ipse cecidit. Quid ad me? non eum judico. Si foris servat sanctitatem, dimidius cecidit. Si intus habuerit simulationem, totus cecidit. Nolo habeat necessitatem simulandi. Scio quomodo homines ament clericatum. Nemini eum tollo nolenti mecum communiter vivere: habet Deum, qui mecum manere vult. Si paratus est pasci a Deo per ecclesiam ipsius, non habere aliquid proprium, sed aut erogare pauperibus, aut in commune mittere, maneat mecum. Qui hoc non vult, habeat libertatem; sed videat, utrum habere possit felicitatis æternitatem. Sufficiant hæc nunc interim caritati vestræ: quod egero cum fratribus meis, annuntiabo vobis. Spero enim bona, quod omnes mihi libenter obediant, nec inventurus sum aliquos habere aliquid, nisi aliqua necessitate religionis, non occasione cupiditatis. Quod ergo egero, post Epiphaniam caritati vestræ in Domini voluntate nuntiabo. Et quomodo litem finiero inter duos fratres, filios presbyteri Januarii, non vobis tacebo. Multa locutus sum, date veniam loquaci senectuti, sed timidæ infirmitati. Ego, sicut videtis, per ætatem modo senui: sed per infirmitatem corporis, olim senex fui. Tamen si Deo placet quod dixi, modo ipse det vires, non vos desero. Orate pro me, ut quantum inest anima in hoc corpore, & qualescumque vires suppetunt, in verbo Dei serviam vobis. Amen.

CXIII.

Ejusdem sermo II. de vita & moribus clericorum.

1. Cor. 4.

Caritati vestræ de nobis ipsis sermo reddendus est. Quia enim, ut ait Apostolus, *Spectaculum facti sumus mundo, & angelis, & hominibus:* qui nos amant, quærunt quod laudent in nobis; qui autem nos oderunt, detrahunt nobis. Nos autem in utroque medio constituti, adjuvante Domino Deo nostro, & vitam nostram, & famam nostram sic custodire debemus, ut non erubescant de detractoribus laudatores. Quomodo autem vivere velimus, quomodo Deo propitio jam vivamus, quamvis de scriptura sancta multi noveritis, tamen ad commemorandos vos, ipsa de libro Actuum Apostolorum vobis lectio recitabitur: ut videatis ubi descripta sit forma, quam desideramus implere. Dum ergo recitatur, vos intentissimos esse volo, ut post ejus recitationem, quod constitui loquar, Domino donante, intentioni vestræ. Cumque diaconus Lazarus legeret: *Cum orassent, motus est locus in quo erant congregati: & impleti sunt omnes Spiritu sancto, & loquebantur verbum Dei cum fiducia omni volenti. Multitudinis autem credentium erat anima una & cor unum: & nemo eorum quæ possidebat, dicebat aliquid suum esse, sed erant illis omnia communia. Et virtute magna reddebant testimonium apostoli Resurrectionis Domini Jesu, gratiaque magna erat super omnes illos. Neque enim egens quisquam fuit inter illos. Quotquot enim possessores prædiorum vel domorum erant, vendentes afferebant pretia illorum, & ponebant ante pedes Apostolorum. Distribuebatur autem singulis, prout cuique opus erat.* Cumque Lazarus diaconus recitaret, & episcopo codicem tradidisset, Augustinus episcopus dixit: Et ego legere volo: plus enim me delectat hujus verbi esse lectorem, quam verbi mei disputatorem. *Cum orassent, motus est locus in quo erant congregati, & impleti omnes Spiritu sancto, loquebantur verbum Dei cum fiducia omni volenti. Multitudinis autem credentium erat anima una & cor unum: Et nemo eorum quæ possidebat, dicebat aliquid suum esse, sed erant illis omnia communia. Et virtute magna reddebant testimonium apostoli Resurrectionis Domini Jesu: gratiaque magna erat super omnes illos. Neque enim egens quisquam fuit inter illos. Quotquot enim possessores prædiorum vel domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum, & ponebant ante pedes Apostolorum. Distribuebatur autem singulis, prout cuique opus erat.* Cumque episcopus legisset, dixit: Audistis quid velimus, orate ut possimus. Contigit autem quædam necessitas, ut hæc diligentius agerem. Quoniam sicut jam nostis, presbyter in nostra societate constitutus, quali societati perhibet testimonium lectio, quam modo cum recitaremus, audistis; moriens testamentum fecit, quia habuit unde faceret. Erat quod diceret suum: cum in ea societate viveret, ubi nemini licebat dicere aliquid suum, sed esse illis omnia communia. Si quis dilector & laudator noster apud detractorem nostrum prædicaret istam societatem, & diceret: Cum episcopo Augustino sic vivunt omnes cohabitatores ejus, quomodo scriptum est in Actibus Apostolorum: continuo ille detractor caput movens, dentem promovens, diceret: Ita vero, sic ibi vivitur quomodo dicis? Quare mentiris? quare falsa laude honoras indignos? Nonne ibi modo in eorum societate positus presbyter testamentum fecit: & quod habuit, quomodo voluit, disposuit & reliquit? Certe omnia ibi sunt communia, certe nemo dicit aliquid suum. Sub his verbis quid ageret laudator meus? Nonne os ejus quasi plumbo oppilaret ille detractor? nonne illum laudasse pœniteret? nonne reverentia perfusus, & illius sermone confusus, vel nobis, vel testatori illi malediceret? Hæc fuit necessitas, ut ad istam diligentiam veniremus. Nuntio ergo vobis unde gaudeatis. Omnes fratres & clericos meos, qui mecum habitant, presbyteros, diaconos, subdiaconos, & Patricium nepotem meum, tales inveni, quales desideravi. Sed sunt qui de sua qualicumque paupertate quod statuerant, nondum fecerunt. Hi sunt, Valens subdiaconus, & paulo ante dictus nepos meus subdiaconus: & matris vita impediebat, quia inde vivebat. Exspectabatur in illo etiam legitimæ ætatis accessus, ut quod faceret, firmissime faceret. Nondum autem fecit, quia ipsos agellos habet cum suo fratre communes, & subindivisos eos possident. Sic autem eos cupit ecclesiæ conferre, ut inde alantur qui sunt in proposito sanctitatis, quousque in hac vita degunt. Scriptum est enim, & hoc Apostolus loquitur: *Quisquis autem suis, & maxime domesticis, non providet, fidem denegat, & est infideli deterior.* Adhuc autem mancipia sunt ei similiter cum fratre communia, nondum divisa. Disponit ea manumittere: non potest antequam dividantur. Quid enim ad se pertineat, adhuc ignorat. Ad ipsum sane, quia major est, pertinet divisio & ad fratrem ejus electio: & ipse frater ejus Deo servit, & subdiaconus est cum sancto fratre meo & coëpiscopo Severo in ecclesia Milevitana. Hoc agitur, hoc sine dilatione peragendum est, ut illi servuli dividantur, & manumittantur: & sic det ecclesiæ, ut eorum excipiat alimentum. Nepos autem meus, ex

Act. 4. *1. Tim. 5.*

Anno Christi 816.

quo conversus est, & mecum esse cœpit, impediebatur & ipse aliquid de agellulis suis agere invita usufructuaria matre sua, quæ hoc anno defuncta est. Inter ipsum & sorores ejus sunt quædam, in Christi adjutorio cito finienda, ut & ipse faciat quod Dei servum decet, & quod ipsa professio & ista exigit lectio. Diaconus Faustinus (sicut pæne omnes nostis) hic de militia sæculi ad monasterium conversus est, hic baptizatus, inde diaconus ordinatur. Sed quia exiguum est quod videtur possidere, sicut juris periti loquuntur, jure, non corpore, reliquerat illud, & ab ejus fratribus tenebatur. Numquam inde cogitavit, ex quo conversus est, nec ipse aliquid quæsivit a fratribus suis, nec ab illo aliquid est quæsitum. Modo quia ventum est ad hunc articulum temporis, cum consilio meo divisit ipsam rem: & dimidiam donavit fratribus suis, dimidiam ecclesiæ pauperi in loco eodem constitutæ. Diaconus Severus sub qua Dei disciplina & flagello sit, nostis: lumen tamen non perdidit mentis. Unam domum hic emerat propter matrem & sororem suam, quas de sua patria huc desiderabat adducere. Emerat autem, non sua pecunia, quam non habebat, sed ex consolatione religiosorum virorum, quos mihi quærenti etiam nominans indicavit. De ipsa non possum dicere quid fecerit, aut quid disponet, nisi quia ipse totum in mea posuit voluntate; ut quidquid ipse vellem, hoc inde fieret. Sed habet quasdam causas cum matre sua, quarum causarum me judicem poscit: ut cum illæ causæ fuerint terminatæ, fiat de ipsa domo quod ego voluero. Quid autem velle potero, Deo regente, nisi quod justitia jubet, & pietas postulat? Habet etiam in patria sua aliquos agellos: disponit eos sic distribuere, ut etiam illic in ipso loco positæ pauperi largiatur ecclesiæ. Diaconus Hipponensis homo pauper est: quid alicui conferat, non habet: tamen de laboribus suis, antequam esset clericus, emerat aliquos servulos, hodie illos in conspectu vestro manumissurus est episcopalibus gestis. Diaconus [a] Eradius ante vestros oculos versatur: opera ejus lucent coram oculis nostris: de opere ejus & expensa pecunia memoriam sancti martyris habemus. De pecunia sua emit etiam possessionem ex consilio meo. Nam ipsam pecuniam volebat per manus erogari, sicut mihi placeret. Ego si pecuniæ avidus essem, aut necessitates ipsas meas, quas pro pauperibus habeo, in hac causa plus curarem, pecuniam acciperem. Quare? dicit aliquis. Quia possessio illa, quæ ab illo empta, & ecclesiæ donata est, adhuc nihil præstat ecclesiæ. Minus enim habebat ad pretium. Et quia mutuatus fuerat, hoc de ejus adhuc fructibus redditur. Homo sum senex: quantus mihi de illa possessione potest fructus accedere? Numquid promitto mihi tot annos esse victurum, donec suum pretium illa persolvat? Quod ergo vix diu partibus reddit, de proximo haberem totum, si accipere voluissem. Non feci, aliud attendi. Fateor enim vobis, & ipsa suspecta mihi adhuc ejus ætas fuit: ac verebar, ne forte, ut sunt homines, matri ejus hoc displiceret: & diceret, inductum a me fuisse adolescentem, ut bona ejus paterna consumerem, & eum egentem relinquerem. Ideo volui ejus pecuniam in illa possessione servari, ut si aliquid (quod Deus avertat) aliter quam volumus evenisset, redderetur villa, ne culparetur episcopi fama. Scio enim quantum vobis sit necessaria fama mea. Nam mihi sufficit conscientia mea. Emit etiam spatium ab ista postea ecclesia, notum vobis; & sua pecunia ædificavit domum, & hoc nostis. Ante paucos dies, priusquam sermonem de hac re haberem vobiscum, eam donavit ecclesiæ. Exspectabat enim ut eam perficeret, & perfectam donaret. Fabricandi autem domum necessitas illi nulla erat, ni-

a Forte, pro Eraclius.

A si quia cogitavit matrem suam huc esse venturam. Si ante venisset, in re filii sui habitaret: modo si veneiir, in opere filii sui habitabit. Testimonium ei perhibeo: pauper remansit, sed in caritatis possessione permansit. Aliqui servuli ei reliqui fuerant, jam quidem in monasterio viventes, quos tamen gestis ecclesiasticis manumissurus est hodie. Nemo ergo dicat: Dives est. Nemo existimet, nemo male loquatur, nemo seipsum & animam suam suis dentibus laniet. Pecuniam nullam habet servatam, utinam quam debet restituat. Ceteri, id est, subdiacones, pauperes sunt, Deo propitio, misericordiam Dei exspectant. Unde ipsi faciant, non habent: nullas habentes facultates, finierunt mundi cupiditates. Vivunt nobiscum in societate communi.

B Nemo eos distinguit ab eis qui aliquid attulerunt. Caritatis unitas præponenda est terrenæ commodo hereditatis. Restant presbyteri: sic enim ad eos gradatim ascendere volui. Cito dixerim, pauperes Dei sunt, nihil ad domum societatis nostræ attulerunt, nisi ipsam, qua nihil est carius, caritatem. Verumtamen quoniam scio natos fuisse rumores de divitiis ipsorum, non a me ad aliquid compellendi, sed vobis meo sermone purgandi sunt. Vobis dico, qui forte nescitis: nam & vestrum plurimi sciunt. Presbyterum Leporium quamvis sæculi natalibus clarum, & apud suos honestissimo loco natum, tamen jam Deo servientem, cunctis quæ habebat relictis, inopem suscepi. Non quia nihil habuit, sed quia jam fecerat, quod lectio ista persua-

C det. Hic non fecit, sed nos scimus & ubi fecit. Unitas Christi est, ecclesia una est. Ubicumque fecit opus bonum, pertinet & ad nos, si congaudeamus. Hortus est unus, ubi nostis: ibi monasterium suis constituit, quia & ipsi Deo serviunt. Ille hortus ad ecclesiam non pertinet, nec ad ipsum. Et ad quem? dixerit aliquis. Ad illud, quod ibi est, monasterium. Sed quod verum est, usque ad hoc tempus curam pro illis ita gerebat, ut sumpticulos, quibus sustentantur, apud se haberet, & eis ipse (ut videbatur) impenderet. Sed ne propter hoc daretur locus hominibus suspiciones suas rodentibus, & ventrem non implentibus, hoc placuit & mihi & ipsi, ut sic se illi transigant, quasi iste jam de sæculo exierit. Numquid enim, cum obierit ipse,

D illis dispensaturus est aliquid? Melius est ut videat illos bene versantes, & regente Deo, in disciplina Christi viventes, ut de illis tantummodo gaudeat, non eorum necessitatibus occupetur. Pecuniam non habet, quam suam dicere possit. Habebat xenodochium ædificandum, quod modo videtis ædificatum. Ego illi injunxi, ego jussi: obtemperavit mihi libentissime, & sicut videtis, operatus est. Quomodo etiam meo jussu basilicam ad octo martyres fabricavit, de his quæ per vos Deus donavit. Cœpit enim de pecunia, quæ data erat ecclesiæ propter xenodochium: Et cum cœpisset ædificare, ut sunt religiosi desiderantes opera sua in cælo scribi, adjuverunt prout quisque voluit & fabricavit. Opus ante oculos habemus. Omnis homo

E quid factum sit, videt: de pecunia, quia non habet, mihi credant: dentem compescant, ne frangant. Emerat de ipsa pecunia xenodochii quamdam domum in carraria, quam sibi existimabat propter lapides profuturam. Sed lapides ejus domus, fabricæ necessarii non fuerunt, quoniam aliunde provisi sunt. Domus ergo ipsa sic remansit. Pensionem præstat, sed ecclesiæ, non presbytero. Nemo amplius dicat: In domum presbyteri, ad domum presbyteri, ante domum presbyteri. Ecce ubi est domus presbyteri: ubi est domus mea, ibi est domus presbyteri. Alibi non habet domum, sed ubicumque habet Deum. Quid amplius quæritis, nisi quia me illud memini etiam promisisse, ut ad vos perferrem, quid egissem inter duos, fratrem videlicet &

ANNO CHRISTI 816.

sororem, filios Januarii presbyteri: quia orta inter illos fuerat controversia pecuniatia: sed tamen sicut inter fratres, salva Deo propitio caritate. Promiseram ergo audire, ut inter illos quidquid esset judicandum finirem. Paraveram me judicem: sed antequam judicarem, ipsi, quod judicaturus eram, finierunt. Non inveni unde judicarem, sed unde lætarer. Acquieverunt omnino concorditer voluntati meæ & consilio meo, ut pares essent in pecunia, quam reliquit pater eorum, ecclesia renuntiante, post sermonem meum. Locuturi sunt homines. Sed & quodlibet homines loquantur, qualicumque aura flante perducetur inde aliquid ad aures meas: & si tale fuerit, ut sit iterum necesse nos purgare, respondebo maledicis, respondebo detractoribus, respondebo incredulis, non nobis credentibus præpositis suis. Respondebo, ut potero, quod Dominus dederit. Interim modo non est necesse, quia nihil forte dicturi sunt. Qui nos amant, libere gaudebunt: qui nos oderunt, tacite dolebunt: tamen si linguas [a]exercuerint, audient Deo propitio vobiscum responsionem meam, non literam meam. Non enim homines nominaturus sum & dicturus: Ille hoc dixit, iste sic detraxit: cum fortasse etiam ad me falsa, quia & hoc potest fieri, perferantur. Verumtamen quæcumque perlata fuerint, si oportere videbitur, loquar inde caritati vestræ. Ante oculos vestros volo sit vita nostra. Scio quærentes licentiam male faciendi, quærunt sibi exempla male viventium & multos infamant, ut socios invenisse videantur. Ideo quod nostrum est fecimus, plus quid faciamus non habemus. Ante vestros oculos sumus, nullus aliquid desideramus, nisi bona opera vestra. Et vos exhortor, fratres mei, si aliquid vultis clericis dare, sciatis quia non debetis vitia eorum fovere contra me. Omne offerte quod vultis, offerte de voluntate vestra. Quod commune erit, distribuetur unicuique prout cuique opus erit. Gazophylacium attendite, & omnes habebimus. Valde me delectat, si ipsum fuerit præsepe nostrum, ut nos simus jumenta Dei, vos ager Dei. Nemo det birrum, vel lineam tunicam, seu aliquid, nisi in commune. De communi accipiam mihi ipsi, cum sciam commune me velle habere quidquid habeo. Nolo talia offerat sanctitas vestra, quibus ego solus quasi decentius utar. Offeratur mihi, verbi gratia, birrum pretiosum. Forte decet episcopum, quamvis non deceat Augustinum, id est, hominem pauperem de pauperibus natum. Modo dicturi sunt homines, quia inveni pretiosas vestes, quas non potuissem habere vel in domo patris mei, vel in illa sæculari professione mea. Non decet. Talem debeo habere: qualem possum, si non habuerit, fratri meo dare, qualem potest habere presbyter, qualem potest habere decenter diaconus & subdiaconus, talem volo accipere, quia in commune accipio. Si quis meliorem dederit, vendo: quod & facere soleo: ut quando non potest vestis esse communis, pretium vestis sit commune, vendo & erogo pauperibus. Si hoc eum delectat, ut ego habeam; talem det, de qua non erubescam. Fateor enim vobis, de pretiosa veste erubesco: quia non decet hanc professionem, non decet hanc admonitionem, non decet hæc membra, non decet hos canos. Etiam illud dico, si forte in nostra domo, in nostra societate æger est aliquis, vel post ægritudinem, ut necesse sit eum ante horam prandii reficere, non prohibeo religiosos vel religiosas mittere eis quod videtur ut mittant. Prandium tamen & cœnam extra habebit. Ecce dico, auditis? Audiunt. Qui habere voluerit proprium, & de proprio vivere & contra ista præcepta nostra facere, parum est ut dicam, non mecum manebit, sed nec clericus erit. Dixeram enim, & scio me dixisse, ut si nollent suscipere (A) socialem vitam mecum, non illis tollerem clericatum: sed seorsum manerent, & seorsum viverent, quomodo nossent, Deo viverent: tamen ante oculos posui, quantum mali sit a proposito cadere. Malui enim habere cæcos vel claudos, quam plangere mortuos. Qui enim hypocrita est, mortuus est. Quomodo ergo quicumque voluisset extra manere, & de suo vivere, non ei tollerem clericatum: ita modo, quia placuit illis, Deo propitio, socialis hæc vita, quisquis cum hypocrisi vixerit, quisquis inventus fuerit habens proprium, non illi permitto, ut inde faciat testamentum, sed delebo eum de tabula clericorum. Interpellet contra me mille concilia, naviget contra me quo voluerit, sit certe ubi potuerit. Adjuvabit me Dominus, (B) ut ubi ego episcopus sum, ille clericus esse non possit. Audistis? Audierunt. Sed spero in Deum nostrum & misericordiam ejus, quia sicut dispositionem meam istam hilariter acceperunt, sic eam pure fideliterque servabunt. Dixi aliquid suum non habere presbyteros cohabitatores meos: inter quos est & presbyter Barnabas. Sed & de illo audivi quædam fuisse jactata. Ante omnia, quia emit villam a dilecto & honorabili filio meo Eleusino. Hoc falsum est. Monasterio donavit ille, non vendidit. Ego sum testis. Quid amplius quæratis ignoro. Ego sum testis. Donavit ille, non vendidit. Sed dum non creditur donare potuisse, creditus est vendidisse. Beatus homo qui tam bonum opus fecit, ut non crederetur. Tamen vel modo cre(C)dite, & detractores audire libenter desinite. Jam dixi, ego sum testis. Dictum est de illo, quod anno præposituræ suæ per industriam debita fecerit: ut dum volo ego reddi debita, darem illi licentiam poscendi fundum Victorianensem: tamquam dixisset mihi, Ut reddam debita mea, da mihi in decem annos fundum Victorianensem: & hoc falsum est: sed fuit unde rumor nasceretur. Fecit debita reddenda, a nobis reddita sunt partim, unde potuerunt. Remansit aliquid quod non debebatur etiam monasterio illi, quod per ipsum Deus instituit. Cum ergo remansisset, cœpimus quærere unde debitum redderemus. Ad conductionem ipsius fundi nullus accessit, nisi quadraginta solidorum offerens pensionem. Sed vidimus fundum amplius posse dare, (D) ut celerius debitum redderetur: & commisi fidei ejus, ut de ipsa conductione lucra non requirerent fratres: sed quidquid daret fundus, de ipsis fructibus imputarent ad debitum. Fide agitur. Paratus est presbyter, ut alium constituam qui de fructibus fratribus debitum reddat. Ex numero vestro sit aliquis cui hoc committam, ex numero ipsorum, qui ad nos talia pertulerunt. Sunt enim in vobis homines religiosi, si qui eum rumorem falso reprehensum esse doluerunt, & tamen crediderunt factum. Ex ipsis ergo aliquis veniat ad nos, suscipiat possessionem, omnes fructus pretiis suis fideliter vendat, ut reddi possit facilius quod debetur, & hodie recedat inde cura presbyteri. Locus etiam ipse, ubi monasterium constitutum est, a memorato ho(E)norabili filio meo Eleusino, ipsi presbytero Barnabæ donatus est. Antequam ordinaretur presbyter, in ipso loco monasterium instituit. Sed tamen quia nomine ipsius donatus erat locus, mutavit instrumenta, ut nomine monasterii possideatur. De fundo Victorianensi ego rogo, ego hortor, ego peto, ut si quis religiosus est, fide agat, & exhibeat ecclesiæ istam operam, ut cito debitum reddam. Quod si nemo de laïcis fuerit inventus, ego propono alium, iste illuc non accedet. Quid vultis amplius? Nemo laceret servos Dei, quia non expedit lacerantibus. Servis Dei quidem merces falsis detractionibus crescit, sed crescit etiam pœna detrahentibus. Non sine causa dictum est: *Gaudete* [Matth. 5.] *& exsultate*, quando detrahunt de vobis dicentes fal-

a Forte, pro exstruxerint.

ANNO CHRISTI 816.

sa, *quia merces vestra magna est in cælis.* Nolumus A cum detrimento vestro magnam habere mercedem. Minus ibi habeamus, & tamen vobiscum ibi regnemus. *Explicit.*

Quia ergo constat, sanctam ecclesiam prædictorum patrum exempla sequi debere, quorum noscitur documentis post apostolica instituta ubertim coruscare: debent non solum prælati imitando, verum etiam subditi obsequendo, usquequaque studere, qualiter eorum exemplis & doctrinis parentes, ad felicitatis gaudia, quo illi præcesserunt, valeant pervenire. Quoniam sicut hi qui eorum doctrinis & exemplis summa devotione obediunt, æternis gaudiis inferuntur: ita nimirum ea sectari nolentes æternis suppliciis mancipantur. Memoratas itaque sanctorum patrum senten- B tias, quibus clericalis ordo ad bene vivendum instruitur, sedule perlegat & diligenter pertractet, quisquis canonicam professus est vitam. Quas cum bene perscrutatus fuerit, patenter inveniet, quod illi non enervate, sed religiose vivendum sit.

CXIV.

Propter quorumdam simplicium verba, qui religiosis & eruditis viris sese admonentibus ac redarguentibus plerumque objicere solent, solos monachos scripturarum sanctarum præcepta observare debere; operæpretium duximus, quædam evangelica atque apostolica quambrevissime ad medium deducere præcepta: ut hæc hujuscemodi imperiti homines audientes, hisque aurem cordis accommodantes, intelligant C quæ sibi, quæ monachis conveniant observare præcepta. Qui enim mente & corpore vult contemnere sæculum, & pauperem sequi Christum, audiat ipsum Matth. 19. dicentem in evangelio: *Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus: & veni,* Ibidem. *sequere me.* Et iterum: *Omnis qui reliquerit domum, aut fratres, aut patrem, aut matrem, aut agros propter me, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.* Ad discipulos autem: *Vos*, inquit, *qui reliquistis omnia, & secuti estis me, sedebitis super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israël.* Hæc & hujusmodi præcepta solis specialiter congruunt monachis: & quanto singularia, tanto & præcipua. Dicit Luc. 14. etiam idem Salvator generaliter omnibus: *Omnis qui* D *venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus.* Et iterum: *Qui amat filium aut filiam super me,* Matth. 10. *non est me dignus.* Et: *Qui non accipit crucem suam,* Luc. 14. *& sequitur me, non est me dignus.* Et iterum: *Qui non renunciaverit omnibus quæ possidet, non potest meus* Matth. 7. *esse discipulus.* Et iterum: *Omnia quæcunque vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis.* Et ite- Matth. 6. rum: *Attendite ne justitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis: alioquin mercedem* Matth. 6. *non habebitis apud Patrem vestrum.* Item: *Thesaurizate vobis thesauros in cælo, ubi nec ærugo, nec tinea* Luc. 21. *demolitur.* Item: *Attendite vobis, ne forte graventur* E *corda vestra in crapula & ebrietate, & curis hujus* Matth. 5. *vitæ.* Item: *Dico autem vobis: Nolite resistere malo.* Et: *Diligite inimicos vestros: benefacite his qui vos oderunt, & orate pro persequentibus & calumniantibus* Ibidem. *vos.* Item: *Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit judicio. Qui autem dixerit racha, reus erit concilio. Qui dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis.* Item: Ibidem. *Nolite jurare, neque per cælum, neque per terram.* Matth. 12. *Sit autem sermo vester, est, est, non, non.* Item: *Omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, red-* Luc. 6. *dent de eo rationem in die judicii.* Item: *Si quis te percusserit in dextera maxilla, præbe illi & alteram.* Item: *Estote misericordes, sicut & Pater vester mise-*

ANNO CHRISTI 816.

A *ricors est.* Item: *Si peccaverit in te frater tuus, dimitte ei septies: & non solum septies, sed usque septuagies* Matth. 18. *septies.* Item: *Si non remiseritis hominibus de cordibus vestris, nec Pater vester cælestis dimittet vobis pec-* Matth. 6. *cata vestra.* Item: *Quærite primum regnum Dei & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.* Et cui- Matth. 19. dam diviti: *Si*, inquit, *vis ad vitam ingredi, serva mandata:* id est, *non homicidium facies, non adulterabis, non furtum facies, non falsum testimonium dices, non concupisces rem proximi tui, honora patrem tuum & matrem tuam, & diliges proximum tuum sicut teipsum.* Et cuidam legis doctori, se interroganti, Matth. 22. Quod esset mandatum magnum in lege, ait: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota* B *anima tua, & ex tota anima tua: hoc est maximum & primum mandatum. Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum sicut teipsum. In his duobus mandatis tota lex pendet & prophetæ.* Pau- Rom. 13. lus quoque Apostolus dicit: *Qui diligit proximum, legem implevit. Nam, Non adulterabis, non occides, non furaberis, non falsum testimonium dices, non concupisces rem proximi tui, & si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur, Diliges proximum tuum* 1. Thess. 5. *sicut teipsum.* Item idem: *Patientes estote ad omnes, videte ne quis malum pro malo alicui reddat, sed semper quod bonum est sectamini invicem & in omnes. Hæc enim est voluntas Dei. Omnia autem probate, quod bonum est, tenete: ab omni specie mala absti-* C *nete vos.* Item idem: *Mortificate membra vestra, quæ* Coloss. 3. *sunt super terram: fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, & avaritiam.* Item idem: *Nunc autem deponite & vos iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, & turpis sermo de ore vestro non procedat.* Item idem: *Induite vos viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, supportantes invicem.* Item idem: *Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quærite.* Ephes. 4. Item idem: *Estote invicem benigni, misericordes, donantes invicem, sicut & Deus in Christo donavit vo-* Ibid. 31. *bis.* Item idem: *Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollatur a vobis, cum* Ephes. 5. *omni malitia.* Item idem: *Fornicatio, & omnis im-* D *munditia, aut avaritia, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos, aut turpitudo, aut stultiloquium, aut* 1. Cor. 6. *scurrilitas.* Item idem: *An nescitis quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare, Deus non irridetur: quia neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possi-* Ephes. 5. *debunt.* Item idem: *Omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, non habet hereditatem in regno Christi &* 1. Cor. 4. *Dei.* Item idem: *Imitatores mei estote, sicut & ego* Hebr. 12. *Christi.* Item idem: *Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Dominum.* 2. Tim. 2. Item idem ad Timotheum: *Discedat*, inquit, *omnis* E *ab iniquitate, qui nominat nomen Domini.* Apostolus 1. Joan. 2. quoque Joannes ait: *Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt: quia si quis diligit mundum, non est caritas Patris in eo.* Item idem: *Qui dicit se in* Ibid. 6. *Christo manere, debet sicut ille ambulavit & ipse am-* 1. Joan. 3. *bulare.* Item ipse: *Omnis qui odit fratrem suum, homicida est: & omnis homicida non habet vitam æternam in se manentem.* Jacobus autem Apostolus ait: Jac. 4. *Quicumque voluerit amicus esse sæculi hujus, inimicus Dei constituitur.* Multa quidem & innumera legalia, prophetica, & evangelica, atque apostolica poterant proferri documenta, quibus infatigabiliter atque inexcusabiliter devotio famulari debet Christiana; sed propter eos quos supra memoravimus, hæc pauca bre-

viter annumerare studuimus, qui insipienter asserunt, solos monachos artam sectari debere viam: cum itique Dominus artam & angustam viam dicat esse quæ ducit ad vitam, & nemo nisi per eam in vitam ingredi possit æternam. Non solum igitur monachis & clericis, verum etiam omnibus qui Christiano censentur vocabulo, per hanc artam & angustam intrandum est viam. Quid ergo artius, quam id quod præcipitur, *Diligite inimicos vestros: &, nolite resistere malo: &, qui irascitur fratri suo, reus erit judicio: &, qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo*, & cetera talia? Hæc quippe arta sunt, sed saluberrima: & quanto artiora, tanto potiora & eminentiora. Oportet itaque omnes qui juxta Apostolum in Christo baptizati sumus, Christumque induimus, in novitate vitæ ambulare: semperque ante oculos ponere pactum, quod cum Deo in baptismate fecimus, ubi abrenunciavimus satanæ, & omnibus pompis ejus, & omnibus operibus ejus. Quod pactum tunc irritum fit, cum in fide quis permanendo, vitiis, aut a fide exorbitando, idolorum cultibus, aut hæresum erroribus implicatur. Quia ergo (sicut scriptum est) corpus, quod corrumpitur, aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem, & fragilitas humana post baptismi gratiam peccatorum sordidatur illecebris, eademque peccata baptismatis iteratione nequaquam deleri possunt: necesse est, ut pœnitentiæ lamentis, & eleemosynarum largitionibus, & ceteris bonorum operum exsecutionibus, quamcelerrime deleri procurentur. Et quia unus est Pater noster, & magister & Dominus, una fides, unum baptisma, una mater sancta ecclesia, instanter & vigilanter ab omnibus certandum est, quamquam diversorum donorum modis curratur, qualiter una ad sanctam & supernam Jerusalem matrem nostram tendamus, quo sine fine cum Domino vivere mereamur. Illud quoque sciendum, quia quanto quisque se in præsenti sæculo pro Christi amore subjectiorem fecerit, tanto magis in futuro feliciorem remunerationem percipiet.

Matth. 5. Rom. 6. Sap. 9.

CXV.

Quia evidenti auctoritate liquet, canonicam institutionem ceteris præstare institutionibus; debent, necesse est, qui hujus professionis censentur nomine, procurare, qualiter in semetipsos eamdem institutionem vita & moribus exornent potius, quam dehonestent. Quoniam qui tantæ auctoritatis institutione pollent, & se aliis imitabiles præbere debent, verendum est, ne si (quod absit) a proposito exorbitaverint, regno Dei indigni fiant. Quamquam enim canonicis, quia in sacris canonibus illis prohibitum non legitur, liceat linum induere, carnibus vesci, dare & accipere, proprias res & ecclesiæ cum humilitate & justitia habere; quod monachis, qui secundum regularem institutionem artiorem ducunt vitam, penitus inhibitum est: non tamen in cavendis vitiis & amplectendis virtutibus, eorum a monachorum distare debet vita. Monachi namque, qui evangelicum præceptum sequentes, distractis atque renuntiatis patrimoniis, sua Christo dedere, merito de facultatibus ecclesiæ subsidium accipiunt temporale: ut quia toto mentis desiderio cælestia appetunt, sic in hac peregrinationis via sumptibus Dominicis sustententur, quatenus ad ea quæ contempserunt, minime redire qualibet necessitatis causa compellantur. Et quia nihil sibi proprium reliquerunt, manifestum est, illos copiosioribus ecclesiæ sumptibus quam canonicos, qui suis & ecclesiæ licite utuntur rebus, indigere. *Unusquisque* enim, ut ait Apostolus, *proprium donum habet a Deo*.

1. Cor. 7.

CXVI.

Res ecclesiæ, sicut a sanctis patribus traditur, & in superioribus capitulis continetur, vota sunt fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum. Fideles namque fidei ardore & Christi amore succensi ob animarum suarum remedium & cælestis patriæ desiderium, suis propriis facultatibus sanctam locupletem fecerunt ecclesiam; ut his & milites Christi alerentur, & ecclesiæ exornarentur, pauperes recrearentur, & captivi pro temporum opportunitate redimerentur. Quapropter vigilanti ac solerti cura providendum est his qui ejus facultates administrant, ne eas in suos solummodo usus convertant, sed magis juxta possibilitatem rerum, Christo famulantium, immo eorum in quibus Christus pascitur & vestitur, curam gerere penitus non negligant. Sed & sententia beati Hieronymi, non solum prælatis, sed etiam ceteris, qui rebus utuntur ecclesiæ, vigilanter perpendenda est, qui ita in commentario Matthæi evangelistæ ait: " Omnes igitur qui stipendiis templi, & his quæ conferuntur ad usus ecclesiæ, abutuntur in aliis rebus, quibus suam expleant voluntatem, similes sunt scribarum & sacerdotum redimentium mendacium & Salvatoris sanguinem. " Ergo res ecclesiæ pauperibus & militibus Christi stipendiariæ debent intelligi. Unde totis nisibus prælatis satagendum est, ut sanctorum patrum dictis & exemplis obsequentes, de rebus sibi commissis (ut præmissum est) & subditos gubernent, & pauperes foveant, cunctisque utilitatibus ac necessitatibus ecclesiæ fideliter administrando consulant: quatenus de fideli administratione ab ipso, cujus ministri esse noscuntur, ineffabiliter remunerari mereantur.

CXVII.

Præpositorum officii est, ut subditorum mentes sanctarum scripturarum lectionibus assidue muniant, ne lupus invisibilis aditum inveniat, quo ovile Domini ingredi & aliquam ovium surripere valeat. Et quamquam ab his hoc instantissime spiritaliter fieri oporteat; necesse est tamen, ut claustra in quibus clero sibi commisso canonice vivendum est, firmis undique circumdet munitionibus, ut nulli omnino intrandi aut exeundi, nisi per portam, pateat aditus. Sint etiam interius dormitoria, refectoria, cellaria, & ceteræ habitationes, usibus fratrum in una societate viventium necessariæ. Qui vero hæc quæ præmissa sunt, juxta quod possibilitas suppetit, agere renuerit, impar uniusque idoneus ad cetera ecclesiastica officia peragenda habendus est. Et quaquam divina ultione sit dignus, synodali tamen est sententia feriendus.

CXVIII.

Cavendum summopere præpositis ecclesiarum est, ut in ecclesiis sibi commissis non plures admittant clericos, quam ratio sinit, & facultas ecclesiæ suppetit: ne si indiscrete & extraordinarie plures aggregaverint, nec ipsos gubernare, nec ceteris ecclesiæ necessitatibus, ut oportet, valeant adminiculari. Sunt namque nonnulli vanam gloriam ab hominibus captantes, qui numerosam cleri congregationem volunt habere; cui nec animæ, nec corporis curant solatia exhibere. Hi namque taliter aggregati, dum a prælatis stipendia necessaria non accipiunt, neque canonicum servant ordinem, nec divinis officiis insistunt. Claustra societatemque ceterorum relinquentes, efficiuntur vagi & lascivi, gulæ & ebrietati & ceteris suis voluptatibus dediti. Quidquid sibi libitum est, licitum faciunt. Proinde præpositis solerter providendum est, ut in hoc negotio modum discretionis teneant. Scilicet ut nec plusquam oportet, & possibilitas ecclesiæ suppetit, in congregationem admittant: nec eos, quos rationabiliter gubernare possunt, causa avaritiæ abjiciant.

CXIX.

Sunt nonnulli, qui tantum ex familia ecclesiastica clericos in sibi commissis congregant ecclesiis: & hoc ideo facere videntur, ut si quando eis aliquid incommodum fecerint, aut stipendia opportuna subtraxerint, nihil querimoniæ contra se objicere præsumant; timentes scilicet, ne aut severissimis verberibus afficiantur, aut humanæ servituti denuo crudeliter addicantur. Hoc autem non ideo dicitur, ut ex familia ecclesiæ probabilis vitæ in congregatione non sint admittendi, præsertim cum apud Deum non sit personarum acceptio: sed potius, ut propter quam intulimus occasionem, nullus prælatorum, seclusis nobilibus, viles tantum in sua congregatione admittant personas.

CXX.

Quia sanctorum patrum supra notatæ sententiæ docent, clericos non divitiarum sectatores esse, nec res ecclesiarum inofficiose accipere debere; non ab re putavimus, nonnulla capitula libri Prosperi ad medium, & exempli causa deducere, in quibus ita legitur: *Qui ecclesiæ serviunt, & ea quibus opus non habent, aut libenter accipiunt, aut exigunt, nimis carnaliter sapiunt.* Item ibi: *Satis quippe indignum est, si fidelis & operosa devotio clericorum propter stipendium sæculare præmia sempiterna contemnat.* Item ibi: *Si propter hoc non vult sua quisque relinquere, ut habeat unde vivat: ut quid accipit, unde rationem reddat? ut quid peccatis alienis sua multiplicat?* His igitur & ceterorum sanctorum patrum dictis diligenter animadversis, studeant necesse est clerici in accipiendis ecclesiasticis sumptibus suum vitare periculum. Proinde qui & suas & ecclesiæ habent facultates, & utilitatem ecclesiæ, aut interius, aut exterius conferunt; accipiant in congregatione cibum & potum, & partes eleemosynarum, & his contenti sint; ne plures accipientes, pauperes gravare videantur: perpendentes sententiam Prosperi, qua dicitur: *Qui sua possident, & dari sibi aliquid volunt, sine grandi peccato suo, unde pauper victurus erat, non accipiunt.* Hi vero qui nec suis rebus abundant, nec ecclesiæ habent possessiones, & magnam utilitatem ecclesiæ conferunt, accipiant in canonica congregatione victum & vestitum, & eleemosynarum partes: quia de talibus ita in libro Prosperi scribitur: *Clerici quos voluntas, aut nativitas pauperes fecit, in congregatione viventes, necessaria vitæ accipiant: quia ad ea accipienda non eos habendi ducit cupiditas, sed cogit vivendi necessitas.* Porro si tales fuerint, qui nec suas, nec ecclesiæ velint habere possessiones, horum necessitatibus providentissima gubernatione de facultatibus ecclesiæ debent subvenire prælati: attendentes illud Prosperi: *Quod habet,* inquit, *ecclesia, cum omnibus nihil habentibus commune habet. Sed & illorum curam nihilominus gerere debet, quos aut infirmitas, aut senectus aggravat, quos etiam constat olim in utilitatibus ecclesiæ desudasse.*

De vita contempl. lib. 2. cap. 10.

Ibid. cap. 11.

Ibid. cap. 12.

Ib d. cap. 9.

CXXI.

Solet in plerisque canonicorum congregationibus, irrationabiliter atque indiscrete fieri, ut nonnulli clerici, qui & divitiis affluunt, & aut parum, aut nihil utilitatis ecclesiæ conferunt, majorem ceteris, divinum strenue peragentibus officium, annonam accipiant: cum hoc ita fieri debere nusquam nec in auctoritate scripturarum, nec in traditionibus sanctorum patrum possit quoquo modo sancitum reperiri. Sed quia hujuscemodi factum nulla auctoritate fulcitur, sed magis gulæ, immo avaritiæ causa constat esse inolitum: restat ut falce justitiæ resecetur, & æquitatis censura ab eisdem locis in quibus fit, prorsus abdicetur. Est nempe rationabile justumque coram Deo & hominibus, ut in unaquaque canonica congregatione, a minimo usque ad maximum, cibum & potum omnes æqualiter accipiant: hi videlicet, qui propter aliquam utilitatem in numero canonicorum fuerint admissi. Quamquam enim plerique subditorum a prælatis, rebus quibuslibet aliis plus ceteris merito soleant honorari; in hac tamen societate, seclusa personarum acceptione, una debet cibi & potus æqualitas esse.

CXXII.

Illud quoque congruentissime, & rationabiliter tenendum esse censuimus, ut in singulis locis, in quibus socialiter canonice Domino militatur, panem & pulmentum & eleemosynarum partes æqualiter canonici accipiant. Et quamquam decentissimum foret, ut similiter æque potum acciperent, non tamen id æqualiter in omnibus locis, nec ecclesiarum diversissimæ facultates, nec terrarum qualitates, nec eventuum sinunt fieri posse varietates. Unde necessarium duximus, ut in hoc negotio modum discretionis tenendum describeremus. Quapropter communi voto, communique consensu, sacro conventui statuere placuit, ut in omnibus locis, majoribus scilicet & minoribus, accipiant singuli canonici per singulos dies quatuor libras vini. In locis vero ubi majores facultates sunt ecclesiæ, verbi gratia, tria aut quatuor, aut certe octo, & eo amplius millia mansi, si eadem regio vini ferax fuerit, accipiant per singulos dies quinque libras vini, si tamen sterilitas impedimento non fuerit temporis. Si vero vinifera plene non fuerit, tres libras vini, & tres cervisiæ. Et si penitus vini ferax non fuerit, accipiant libram vini, & quinque libras cervisiæ. In mediocribus enim locis, mille aut mille quingentos, vel certe duo millia mansos habentibus, si regio (ut præmissum est) vini ferax fuerit, quatuor libras vini: & si plene vini ferax non fuerit, duas libras vini & tres potus ex diversis materiis confecti. Quod si etiam vini ferax minime fuerit, quatuor libras memorati potus, & libram vini accipiant. Porro in minoribus locis, ducentos, aut trecentos mansos habentibus, accipiant duas libras vini. Quod & si eadem regio (ut jam dictum est) vineis caruerit, tribuantur eis tres libræ cervisiæ, &, si facultas suppetit, libra vini. Licet enim in nonnullis provinciis copia desit vini, satagendum est tamen prælatis, ut ex circumjacentibus viniferis provinciis vinum habeant. Quoniam quamquam in plerisque regionibus vineæ non sint, abundat tamen sancta Dei ecclesia, Domino attribuente, aliarum rerum copiis, e quibus industria prælatorum ex aliis provinciis vinum adipisci, sibique subditis juxta facultatem pocula conferre possunt. In locis igitur ubi permodicæ sunt res ecclesiæ, aut forte quorumdam abstractu valde attenuatæ, pauci numero, magni tamen constringantur officio; quibus saltem præmissa minor mensura sine difficultate dari possit. Diebus vero festis, sicut moris est ecclesiæ, juxta quod melius prælati possunt, fratribus cibum potumque ministrent. In his itaque locis, ubi forte nonnulli prælati piorum prælatorum imitantes exemplum, magis subditis dare soliti sunt, nullatenus bonum quod faciunt obmittant. Sed & si cui ob æternam retributionem magis subditis supererogare libuerit, hilariter quod potuerit tribuat. Sin autem, nullatenus mensuram prædictam absque inevitabili causa eis subtrahat. Quando igitur tempus sterilitatis vini exstiterit, sicut crebro peccatis præpedientibus evenire solet; & prælati, quantum debent, dare vinum canonicis, nequiverint; id quod dederint, sic discrete & temperate distribuant, ut omnes communiter eo utantur. Non autem id murmurantes, sed magis cum gratiarum actione, quod dari potest, accipiant, & socialiter in sancto proposito perseverent.

Idcirco prospicere sibi debent canonici, ut vinum, aut quemlibet alium potum, in eleemosyna sibi datum, in communi recondant cellario: quatenus imminente hujuscemodi sterilitatis tempore, suis eo suffragentur communiter necessitatibus. Non tamen eis propter hoc a prælatis potus debitus penitus subtrahatur, si est unde detur. Qui vero & suis & ecclesiæ abundant rebus, instante sterilitatis tempore, eis, quos pauperes pascit ecclesia suis facultatibus, cum caritate & humilitate suffragari procurent: ut juxta Apostolum, *Frater fratrem adjuvet, & ambo consolentur*. Non tamen ob id se superbiendo extollant: quia, sicut in libro Prosperi legitur, non se debent hujuscemodi inani jactantia præferre his, quos nihil habentes pascit ac vestit ecclesia. Illud interea semper caveant prælati, ne id quod dare debent aut possunt, qualibet dissimulatione aut tenacitate subditis subtrahant, ne paupertatis occasione compulsi, per diversa vagari, ac turpibus se implicare negotiis cogantur: relictoque ecclesiastico officio, incipiant indisciplinate vivere, & propriis voluptatibus deservire: & prælati, qui eis necessaria largiendo, a Domino remunerari poterant, districte & severe judicentur. Dent quippe eis pulmentum, juxta quod vires suppetunt, & loca eis congrua attribuant, in quibus nutrimina fiant, unde necessaria pulmenta habeant: exceptis his quæ de ecclesiæ villis, vel oblationibus fidelium accipiunt. Habeant itaque iidem canonici hortos olerum, unde cum ceteris additamentis aliquod pulmentum quotidie in refectorio sibi vicissim ministrent. Propter diversitates namque & inæqualitates mensurarum, quæ apud plerosque non æque secundum Domini legem, sed secundum uniuscujusque provinciæ usum habentur, mensuram cibi & potus ponderis ratione canonicis dandam esse censuimus, & hoc ideo, quia cum hujuscemodi mensuræ diversissimæ & inæquales soleant haberi, publicum tamen pondus provinciis, civitatibus, metallisque inditum, nihil diversitatis aut inæqualitatis pati debet, quatenus sicut idem pondus æquum permanet, ita etiam eadem mensura æque illis tribuatur. Noverint tamen generaliter omnes, libram non amplius quam duodecim unciis constare debere.

Rom. 15.

CXXIII.

Solerter prælatis satagendum est, ut eos quibus præsunt, verbis & exemplis ad bene vivendum informent: fixoque corde tenendum, ne eos quasi proprios, sed ut Domini sui gregem tractare meminerint juxta illud quod Petro dicitur: *Si diligis me, pasce oves meas.* Meas, inquit, non tuas. Et hoc ideo dicimus, quia sunt nonnulli, qui oves Christi, non amore Christi, sed suæ vel gloriæ, vel dominationis, vel quæstus gratia pascunt. Sed & hoc vigilanter perpendere debent, quod eadem pastio gregis Dominici, non uniformi, sed multimoda est solicitudine gerenda: scilicet quia & terrena subsidia diligenter illis præbere, & exempla virtutis simul cum verbo prædicationis debent solicite impendere. Quapropter studeat unusquisque prælatus, ut familiæ Christi annonam spiritalem, carnalemque fideliter subministret; ut effici mereatur evangelicus servus, de quo dicitur: *Fidelis servus & prudens, quem constituit dominus super familiam suam, ut det illis in tempore tritici mensuram.* Ergo, sicut subditis necessaria corporis tribuunt, ita nihilominus studere debent, ut iidem religiosissime ordinem canonicum servent, & prælatis suis ac magistris honorem debitum humiliter impendant. Ut horis canonicis divinum officium devotissime expleant: intus, forisque, non solum habitu & actu, sed etiam ipso incessu irreprehensibiles exsistant. Ut non otio vacent, non vaniloquiis inserviant, non detractionibus, & ceteris vitiorum illecebris incumbant: sed potius aut orationi, aut lectioni, aut quibuslibet ecclesiæ, aut certe propriis utilitatibus vacent; aut etiam doctrinis sanis, & diversarum artium erudiantur disciplinis: ita videlicet, ut nullus in congregatione inutilis, aut otiosus exsistens, stipendia ecclesiæ inofficiose accipiat. Ut quotidie ad collationem veniant, ubi & hanc institutionem, & aliarum scripturarum sanctarum lectiones perlegant, & pro admissis veniam postulent, & sententiam pro qualitate admissi suscipiant: ubi etiam de communi profectu & utilitate ecclesiæ pertractent. Ut omnes in dormitorio, nisi quem infirmitas aut senectus id facere prohibuerit, dormiant. In refectorio quotidie una reficiantur: nisi forte quem necessitas abesse compulerit, & hoc non sine licentia magistri fiat. Illis quoque comedentibus & silentium religiose tenentibus, continuatim legatur lectio, & ab his intentissime audiatur. Ut vicissim in refectorio, & ceteris communibus necessitatibus, sibi fraternitatis officio serviant. Ut nullus foras, nisi per licentiam egrediatur: egressus quoque, nullum de se detractioni locum det, sed magis imitabilem se cunctis exhibeat. Hanc igitur geminam pastionem prælati sibi commissis ovibus impendere instanter procurent, ut pote pro animabus eorum Domino rationem reddituri: quatenus videlicet eas pastori omnium Christo, summo pontifici, secum in tremendi examinis die illæsas præsentantes, non cum reprobis & divina ultione feriendis damnentur, sed potius cum electis pastoribus perpetua felicitate a Domino remunerentur.

Joan. 21.

Matth. 24. Luc. 12.

CXXIV.

Quærere potius Deum cultum cordis quam corporis, evidentibus scripturæ sanctæ patet indiciis. Proinde canonicis totis viribus elaborandum est, ut & indumenta virtutum habeant interius, & per immoderatum cultum caveant dehonestare religionis dignitatem exterius. Quantum etiam a superfluo & immoderato cultu vestium se compescere debeant, multis sanctorum patrum documentis perdoceri potest. Dicit enim beatus Hieronymus in epistola ad Eustochium: Sunt quidam mei ordinis quibus omnis cura est de vestibus, si bene oleant, si pes laxa pelle non folleat. Crines calamistri vestigio rotantur, digiti de anulis radiant, & ne plantas humidior via spargat, vix imprimunt summa vestigia: tales, inquit, cum videris, sponsos magis æstimato, quam clericos. Et beatus Gregorius: Nemo, inquit, æstimet in luxu atque in studio pretiosarum vestium peccatum deesse: quia si hoc culpa non esset, nullo modo Joannem Dominus de vestimenti sui asperitate laudasset. Si cultus vestium culpa non esset, nequaquam Paulus apostolus per epistolam feminas a pretiosarum vestium appetitu compesceret, dicens: *Non in veste pretiosa.* Pensandum nobis summopere est de cultu vestium, quæ culpa sit, hoc etiam viros appetere, a quo curavit pastor ecclesiæ & feminas prohibere. Quapropter oportet canonicos sanctarum scripturarum auctoritati parere: sanctorumque patrum documenta vigilanter perpendere, ut humilitate, quam corde gestant, actu, habitu, incessu, ipsa etiam equitatione, religiosissime demonstrent, plusque velint sancta conversatione, eximiisque moribus, quam ornatu vestium fulgere. Si enim more conjugatorum in se ornandis, nitore vestium, faleris equorum, ceterisque humanæ vanitatis rebus abusi fuerint, scilicet ut se similibus uti debere contendant, in quo eorum conversatio a laïcorum distare videbitur? Decet porro, ut eorum talis sit vestium cultus, qui occasione vanitatis careat, & nihil novitatis, nihil superfluitatis redoleat, nihilque reprehensionis,

Homil. 6. in evangel.

1. Tim. 2.

sionis, aut detractionis habeat. Non enim specialiter præsumi debet ab aliquo, quod non generaliter teneatur ab omnibus: id est, nec plus justo cultior vestis, nec insolita atque deformis: quia in utroque illorum, aut elationis, aut certe simulationis noxa patescet. Inter utrumque enim virtus discretionis moderatissime tenenda est. Quæ plenissime in vita beati Augustini, in laudem illius prolata, ita legitur: Vestis ejus & calceamenta, vel lectualia, ex moderato & competenti habitu erant, nec nitida nimium, nec abjecta plurimum: quia his plerique vel jactare sese insolenter homines solent, vel abjicere: ex utroque non quæ Jesu Christi, sed quæ sua sunt, quærentes. At iste, ut dixi, medium tenebat, neque ad dexteram, neque ad sinistram declinans.

[Cap. 12.]

CXXV.

Reprehensibilem, & ecclesiastica emendatione dignum apud plerosque canonicos inolevisse comperimus usum, eo quod contra morem ecclesiasticum, cucullas, quibus solis monachis utendum est, induant: cum utique illorum habitum penitus usurpare non debeant, a quorum proposito quodam modo distant: quia sicut indecens est, ut arma militaria more laïcorum gestent, ita nimirum inhonestum & valde indecorum est, ut alterius propositi indumenta sibi imponant. Habitus namque singulorum ordinum idcirco in ecclesia ab invicem discreti sunt: ut his visis, cujus propositi sit gestans, vel in qua professione Domino militet, liquido cognoscatur. Nam & Domini lege vir muliebrem, & mulier virilem prohibetur induere vestem, scilicet ut uterque sexus sibi convenienti veste indutus incedat. Sicut enim turpe est, virum vestem muliebrem, & mulierem vestem virilem induere: ita valde indecorum est, canonicum vestem monasticam induere, nisi tamen cum veste etiam propositum voluerit assumere. Et quia hujuscemodi usus nulla auctoritate approbatur, sed potius ab his qui sanum sapiunt, merito reprehenditur & repudiatur; oportet ut abhinc, ne fiat penitus, inhibitum sit.

[Deut. 22.]

CXXVI.

[Excerptum ex lib. officiorum Isidor, lib. 1. cap. 19. Dan. 6.]

Horam tertiam, sextam, & nonam, Daniel & tres pueri supplicationibus devoverunt. Scilicet ut ab ortu diei in tempus supplicationis tres horæ porrectæ, Trinitatis nobis reverentiam declararent: pariterque a tertia & sexta, usque inde ad nonam, per lucis intervalla latis dimensionibus terminata, Trinitas ter in die rogata coleretur. Illud etiam occurrit ad probationem venerabilis Trinitatis, quod Spiritus sanctus hora tertia, hoc est, suo loco & numero & tempore descendit ad terras, impleturus gratiam quam Christus promisit. Nam & sexta hora Christus passus, in nonam patibuli cruciamenta porrexit. Tali enim sacramento legitimis ad precem temporibus per ternas horas Trinitatis perfectio, aut laudatur celebritatibus, aut precibus impetratur. Licet & si computetur diuturna celebritas, per quaternarium usque in vespertinum officium, hoc est, quater ternis significatur, quia mundus quadrifario divisus, in Trinitate salvatur. Si quidem & in nocte stationes vigiliæ militaris in quatuor partes divisæ, ternis horarum spatiis secernuntur, ut & in ipsis nocturnis mundialibusque officiis Trinitatis mysterium veneretur.

CXXVII.

[De vespertinis. Ibidem 20.]

Vespertinum diurni finis officium, & alternæ lucis occasus est. Cujus ex veteri testamento solennis est celebratio. Denique hoc tempore veterum sacrificia offerri, adolerique altario aromata & thura mos erat. Testis est hymnidicus ille, regio ac sacerdotali perfunctus officio, dicens: *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo, elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum.* In novo quoque testamento eo tempore Dominus & Salvator noster, cœnantibus apostolis, mysterium sui corporis & sanguinis initio tradidit: ut tempus ipsum sacrificii, vesperum ostenderet sæculi. Proinde in honore ac memoria tantorum sacramentorum, his temporibus adesse nos decet Dei conspectibus, & personare in ejus cultibus, orationum nostrarum illi sacrificium offerentes, atque in ejus laudibus pariter exsultantes. Vesperum autem nominatum a sidere quod vesper vocatur, & decidente sole exoritur. De quo propheta dicit: *Et vesperum super filios hominum prodire facis.*

[Exod. 29. Psalm. 140. Job 38.]

CXXVIII.

[Ibid. cap. 22. Psalm. 131.]

De completis autem celebrandis, id etiam in Patrum invenitur exemplis, David propheta dicente: *Si ascendero in lectum strati mei, si dedero somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem, & requiem temporibus meis, donec inveniam locum Domino, tabernaculum Deo Jacob.* Quis non studeat tantam in Dei amore animi devotionem, ut somnum sibi, sine quo utique corpora humana deficiunt, penitus interdixerit, donec locum ac templum Domino fabricandum in pectore suo rex & propheta reperiret? Quæ res nos debet fortiter admonere, ut si ipsi locus Domini esse volumus, & tabernaculum ejus aut templum cupimus haberi, in quantum possumus, exempla sanctorum imitemur: ne de nobis dicatur quod legitur: *Dormierunt somnum suum & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis.*

[Psalm. 75.]

CXXIX.

[Ibid. cap. 22. Isai. 26. Psalm. 118. Exod. 12. Matth. 24. Luc. 12. Luc. 6. Act. 16.]

Antiqua est vigiliarum devotio, familiare bonum omnibus sanctis. Isaïas denique propheta exclamat ad Dominum, dicens: *De nocte vigilat spiritus meus ad te Deus, quia lux præcepta tua sunt super terram.* Item David, & regio & prophetico sanctificatus unguento, ita canit: *Media nocte surgebam ad confitendum tibi super judicia justitiæ tuæ.* Hoc namque tempore vastator angelus transiens, primogenita Ægyptiorum percussit. Unde & nos vigilare oportet, ne periculo Ægyptiorum admisceamur. Iisdem etiam horis venturum se esse in evangelio Salvator asseruit. Unde ad vigilandum auditores suos exsuscitans, dicit: *Beati servi illi, quos cum venerit Dominus, invenerit vigilantes. Et si vespertina*, inquit, *hora venerit, & si media nocte, & si galli cantu, & invenerit eos vigilantes, beati sunt servi illi. Itaque & vos estote parati, quia nescitis qua hora filius hominis venturus est.* Siquidem nec verbis solum docuit vigilias, sed etiam confirmavit exemplo. Nam testatur evangelium, quia erat Jesus pernoctans in oratione Dei. Paulus quoque & Silas in custodia publica, circa medium noctis orantes, hymnum audientibus cunctis dixisse memorantur. Ubi repente terræ motu facto, & concussis carceris fundamentis, & januæ sponte apertæ, & omnium vincula sunt soluta. Unde oportet his horis psallendi orandique frequentiam nos in sanctis habere officiis; finemque nostrum, vel si advenerit sub tali actu exspectare securi. Est autem quoddam genus hæreticorum, superfluas æstimantium sacras vigilias, & spiritali operi infructuosas, dicentium jura temerari divina, qui noctem fecit ad requiem, sicut diem ad laborem. Qui hæretici Græco sermone Nyctages, hoc est, somniculosi vocantur.

CXXX.

[Ibid. cap. 23. Psalm. 62. Psalm. 118. De instit. cœnob. lib. 3. cap. 4.]

De matutinorum antiquitate & auctoritate testis est idem David propheta, dicens: *In matutinis meditabor in te, quia fuisti adjutor meus.* Et alibi: *Prævenerunt oculi mei ad te diluculo, ut meditarer eloquia tua.* Cassianus autem dicit, matutinæ solemnitatis officium, novo adhuc tempore institutum, primitus in Bethleem

Anno Christi 816.

monasterio, ubi Dominus noster Jesus Christus pro redemptione humanæ salutis ex Virgine nasci dignatus est: sicque ex illo per universum mundum ejusdem celebrationis invaluit consuetudo. Diluculo autem proinde oratur, quod resurrectio Christi celebretur. Matutina autem luce radiante, Dominus & Salvator noster ab inferis resurrexit, quando cœpit oriri fidelibus lux, quæ moriente Christo occiderat peccatoribus. Si quidem & eodem tempore cunctis spes futuræ resurrectionis creditur, cum justi & omnes ab hac temporali morte, quasi a sopore somni resurgentes, evigilabunt.

CXXXI.

Studeant summopere canonici prædictas horas vigilantissima cura custodire, & in his divinum officium humiliter ac devote persolvere. Mox enim ut auditum fuerit signum, festinato omnes ad ecclesiam conveniant: quam non pompatice, aut inhoneste, vel incomposite, sed cum reverentia & Dei timore ingrediantur. Nec cum baculis in choro, exceptis debilibus, sed religiosissime illis standum & psallendum est. Sunt etenim quidam clericorum, qui in sæcularibus negotiis & disceptationibus pæne totum infatigabiliter deducunt diem: & mox ut ecclesiam ad divinum officium peragendum intraverint, ita fatigati videntur, ut nec orationi vacare, nec ad psallendum stare queant: sed potius sedentes, non divinis, sed vanis solent instare loquelis; ac sæcularia verba, & (quod dictu nefas est) turpia & obscœna invicem proferunt. Oportet itaque ab his qui faciunt, & ab illis qui eos forte imitari volunt, iste exsecrabilis usus radicitus evellatur: quia secundum Domini sententiam, domus ejus domus orationis vocanda est. (Matth. 21.) Omnes igitur ab otiosis sermocinationibus auditum pariter castigent & linguam: & in ecclesia cum timore & veneratione stantes, aut orent, aut cantent, aut legant, aut audiant. Verba vero turpia, & livida, ac sæcularia nec ipsi proferant, nec alios proferre sinant. Quinimmo laudes Deo in commune persolventes, pro suis populorumque, quorum oblationibus vivunt, delictis Dominum exorent. (1.Tim. 2.) Debent quoque juxta Apostolum, primo omnium ab his fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regibus, & omnibus qui in sublimitate sunt constituti, ut quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & castitate. *Hoc enim*, inquit apostolus, *bonum est & acceptum coram Salvatore nostro Deo.* Caveant etiam, ne pro requie sibi in locis divino cultui mancipatis concessa, otio torpeant: sed magis in persolvendis divinis laudibus promptiores ac devotiores exsistant: ut per hanc quietem bene operantes, ad eam quæ fine caret, pervenire valeant. Qui vero has horas frequentare, & in his, ut dignum est, cæleste neglexerit officium persolvere, digna invectione corripiatur: ut & ipse emendetur, & ceteri timorem habentes hujuscemodi negligentiam caveant. Sed quoniam aliud est ex toto omittere, aliud pigre occurrere; qui segniter aut tarde ad matutinum, aut aliud quodlibet divinum obsequium peragendum occurrerit; dignum, ut non cum aliis in choro, sed omnium ultimus, aut certe, ut erubescere discat, in loco hujuscemodi negligentibus a prælatis constituto stet: foris vero nullatenus remanere præsumat, ne otio & fabulis vacet, & a Dei laudibus penitus alienus exsistat. Custodes præterea ecclesiæ harum horarum distinctiones bene norint, ut scilicet signa certis temporibus pulsent. Luminaria vero cum omni diligentia concinnanda provideant: sitque eorum studii, ut nihil de sibi commissis rebus ecclesiæ pereat.

CXXXII.

Psallentium in ecclesia Domino mens concordare debet cum voce, ut impleat illud apostoli: *Psallam spiritu, psallam & mente.* Quoniam quamvis ubique Dominum per potentiam divinitatis noverimus esse, præcipue tamen eum, cum divino assistimus officio, per gratiam nobis credimus adesse. De qua re Beda venerabilis presbyter, in expositione evangelii Lucæ ita dicit: « Non latet Angelos, crebro electis invisibili adesse præsentia, ut eos ab hostis callidi defendant insidiis, « vel majori cælestis desiderii gratia sustollant: Apostolo « attestante, qui ait: *Nonne omnes sunt administratorii* « *spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hereditatem capiunt salutis?* (Hebr. 1.) Maxime tamen angelici nobis spiritus adesse credendi sunt, cum divinis specialiter mancipamur obsequiis: id est, cum ecclesiam ingressi, vel lectionibus sacris aurem accommodamus, vel psalmodiæ operam damus, vel orationi incumbimus, vel etiam Missarum solemnia celebramus. Unde ait Propheta: *In conspectu angelorum psallam tibi.* (Psalm. 137.) Nec dubitari licet, ubi corporis & sanguinis Dominici geruntur mysteria, supernorum civium adesse conventus. Unde studendum solerter est, ut cum ecclesiam vel ad divinæ laudis debita solvenda, vel ad agenda Missarum solemnia intramus, semper angelicæ præsentiæ memores, cum timore & veneratione competenti, cæleste compleamus officium: ne si (quod absit) id negligenter, aut inhoneste, vel tepide expleverimus, & ad perficiendum pigri advenerimus, in sententiam qua dicitur, *Maledictus homo qui opus Dei fecerit negligenter*, miserabiliter labamur. (Jerem. 48. 10. ex Græco.) Ergo solerti industria nobis observandum est, ne quid in ecclesia Dei ineptum, ne quid perversum, ne quid indecens, aut cogitatione, aut verbis, aut actibus perpetremus: quatenus & conspectu angelorum digni efficiamur, & Dominus ad nos veniens, non quod condemnet in nobis, sed potius quod remuneret, inveniat.

CXXXIII.

Tales ad legendum, cantandum, & psallendum, in ecclesia constituantur, qui non superbe, sed humiliter debitas Domino laudes persolvant, & suavitate lectionis ac melodiæ doctos demulceant, & minus doctos erudiant; plusque velint in lectione vel cantu populi ædificationem, quam popularem vanissimam adulationem. Qui vero hæc docte peragere nequeunt, erudiantur prius a magistris: & instructi, hæc adimplere studeant, ut audientes ædificent.

CXXXIV.

Quamquam contemptores canonicarum institutionum episcopali præcipue judicio plectendi sint, qua pœna (ut ait beatus Augustinus) in ecclesia nulla major esse potest; demonstrandum tamen est, qualem ceteri prælati, qui in illis dignitate inferiores esse noscuntur, in locis sibi commissis, in quibus canonice vivitur, erga subjectos quosque delinquentes, & ea quæ proprie ad eorum propositum pertinent, observare nolentes, adhibere debeant correptionis modum. Sed quia omnis ætas, vel uniuscujusque intelligentiæ capacitas, proprias debet habere mensuras, & juxta modum culparum mensura extendenda est correptionum; & hæc omnia jure in prælatorum prudenti judicio, quo & discretissime temperanda sunt: necesse est, ut iidem prælati circa delinquentes medici peritissimi imitentur factum: scilicet ut adhibita magnæ discretionis cura, quid cuique congruat, quidve conveniat, adhibeant: hoc summopere perpendentes ut juxta quantitatem vulnerum, exhibeant fomenta curationum, quatenus nec alteri dent quod noceat, nec alteri subtrahant quod juvat. Omissis igitur his, quorum ætati delinquenti parcendum non est, sed potius juxta

Anno Christi 816.

ANNO CHRISTI 816.

Salomonem, eorum latera, ne indurescant, virgis assidue tundenda fuit; qualiter erga ceteros delinquentes, juxta auctoritatem divinam, & sanctorum patrum exempla traditionesque id fieri oporteat, strictim breviterque ostendatur. Si quis frater in congregatione canonica constitutus, horas canonicas frequentare neglexerit, ecclesiamque non religiose, sed pompatice vel incomposite intraverit, & opus Dei negligenter exsecutus fuerit; ad collationem venire distulerit, obedientiam a magistris sibi injunctam agere recusaverit; in legendo vel cantando, vel in ceteris ecclesiasticis disciplinis, juxta vires studium non exhibuerit; ad mensam non necessitate, sed vitio tarde occurrerit; e claustris sine licentia exierit, per licentiam vero egressus, contra constitutum sibi placitum moras fecerit; in plateas ire, aut in biviis residere tentaverit; in dormitorio aliquid indecens, aut inhonestum, verbis, aut actibus perpetraverit; alibi nisi in dormitorio cum ceteris absque causa inevitabili dormire præsumpserit; fratribus caritatis officio obedienter servire neglexerit; discordiam, quam (dicente scriptura) Dei anima detestatur, inter fratres seminaverit, & huic institutioni contumax, aut superbus, seu murmurans, aut in aliquo contrarius exstiterit, & cetera hujuscemodi agere tentaverit: hic primo secundum Dei præceptum, non solum semel, & secundo ac tertio, quin immo crebrius admoneatur: & si his admonitionibus non cesserit, publica objurgatione corripiatur. Quod si & his renisus fuerit, ceteris sibi alimentis interdictis, pane tantum usque ad dignam satisfactionem utatur & aqua. Si vero nec sic se correxerit, separetur a mensa, & a societate fratrum in choro psallentium removeatur; & seorsum, in loco hujuscemodi negligentibus a prælatis constituto, stare cogatur, ut saltem rubore sequestrationis emendetur. Dein si his modis correptus incorrigibilis exstiterit, & ætas permiserit, quia juxta Salomonis vocem, stultus verbis non corrigitur, congrua ei verberum adhibeatur castigatio, quibus utpote filius verberetur: quatenus secundum beati Gregorii sententiam, qui jubentis verba non audiunt, verberibus admoneantur: ut ad bona desideria pœnæ trahant, quos præmia non invitant. Ceterum si talis fuerit, quem aut ætas, aut qualitas personæ verberari non siverit, publica objurgatione, & jejuniorum continua afflictione, & sequestrationis rubore, hujusmodi corripiatur, usque dum digna pœnitentiæ satisfactione veniam consequatur. Si vero uterque, & qui flagellatur, & quem flagellari ætas, aut qualitas personæ prohibent, adhuc incorrigibiles exstiterint: sit locus intra claustra canonicorum, sicut multis in locis noscitur esse, quo ad tempus retrudantur, & secundum modum culpæ castigentur: ut juxta Apostolum traditi satanæ in interitum carnis, spiritus salvus sit in die Domini. Quod si etiam tot saluberrimis admonitionibus & castigationibus necdum paruerint, fiat pro eis ab omni congregatione communis oratio, ut a Domino sanentur. Postremo, si prorsus inemendabiles & incorrigibiles apparuerint, ne per plures eorum dira serpant contagia, necesse est, ut a ceterorum societate, ut pote oves morbidæ, secreti, ante præsentiam deducantur episcopi, ut ab eo canonica auctoritate publice damnentur. Si vero quis in collegio canonicorum culpam criminalem admiserit, huic nulla est danda dilatio: quin aut sponte pœnitentiam pro admisso crimine gerat, aut si id agere refutaverit, coram episcopo deducatur, ut ab eo publica multetur pœnitentia. Meminisse enim oportet rectores, quia columba est in divinis scripturis ecclesia appellata, quæ non unguibus lacerat, sed alis pie percutit. Unde etiam illis summopere observandum est, ut sicut præmissum est, juxta modum culparum, & personarum atque ætatum, omnino ipsa temperata sit correptio, ut nec vitium desidiæ inolescat, nec correptio mansuetudinis modum excedat: ne, ut ait beatus Maximus, aut solutior lenitas conniventiam præbeat peccanti, aut immoderata severitas a lapsu non revocet delinquentem. Sed & hoc illis nihilo minus cavendum est, ne errata delinquentium alicujus rei livore feriant: sed potius, ut ait beatus Augustinus, sint criminum persecutores, & hominum liberatores. Oderint vitia, diligant homines. Oderint quod instinctu diaboli ingestum est, diligant quod Dei bonitate creatum est. Teneant in manu baculum & virgam. Baculum videlicet, quo aliorum virium imbecillitates spiritaliter sustentent: virgam vero, qua vitia delinquentium zelo rectitudinis feriant. Delinquentibus interea & excommunicatis fratribus, nequaquam ceteri fratres debent favere, aut eos suis adulationibus decipere, aut eorum errata defendere: sed potius opem ferre, ut æquitatis censura districte corrigantur.

Prov. 6.

Prov. 18.

1. Cor. 5.

Cant. 5.

CXXXV.

Solerter rectores ecclesiarum vigilare oportet, ut pueri & adolescentes, qui in congregatione sibi commissa nutriuntur vel erudiuntur, ita jugibus ecclesiasticis disciplinis constringantur, ut eorum lasciva ætas, & ad peccandum valde proclivis, nullum possit reperire locum, quo in peccati facinus proruat. Quapropter in hujuscemodi custodiendis, & spiritaliter erudiendis, talis a prælatis constituendus est vitæ probabilis frater, qui eorum curam summa gerat industria: eosque ita artissime constringat, qualiter ecclesiasticis doctrinis imbuti, & armis spiritalibus induti, & ecclesiæ utilitatibus decenter parere, & ad gradus ecclesiasticos quandoque digne possint promoveri. Libuit præterea, ob ædificationem congruam, & instructionem negotii, de quo agitur, quamdam sanctorum patrum sententiam huic operi inserere, quæ ita se habet: « Prona est omnis ætas ab adolescentia in malum. « Nihil incertius quam vita adolescentium. Ob hoc « constituendum oportuit, ut si quis in clero puer est, « aut adolescentes exsistunt, omnes in uno conclavi atrii « commorentur: ut lubricæ ætatis annos, non in luxuria, « sed in disciplinis ecclesiasticis agant, deputati probatissimo seniori, quem & magistrum doctrinæ, & testem vitæ habeant, &c. His ita præmissis, oportet ut probatissimo seniori pueri ad custodiendum, licet ab alio erudiantur, deputentur. Frater vero, cui hæc cura committitur, si eorum curam parvipenderit, & aliud quam oportet docuerit, aut eis in aliquo cujuslibet læsionis maculam ingesserit, severissime correptus ab officio amoveatur: & fratri alii id committatur, qui eos & innocentis vitæ exemplis informet, & ad opus bonum peragendum excitet.

Gen. 8.

CXXXVI.

Expletis religiosissimo obsequio horis competentibus, diurnis officiis, ab omnibus canonicis, dato signo, devotissime ad completorium celebrandum veniendum est. Quo completo, oportet ut non epulis & potationibus, vanisque inserviant loquelis; sed his penitus postpositis, humiliter & honeste dormitorium petant: & nequaquam duo in uno, sed singuli in singulis lectis quiescant. Lucerna quoque in eodem dormitorio noctis tempore jugiter ardeat. Nihil denique inhonestum, aut indecens in dormitorio geratur ab aliquo, nec quispiam aliquem inquietare præsumat, nec ad verba inutilia & otiosa prorumpere cogat. Hujus vero capituli contemptor specialiter a prælatis & magistris severissime corripiatur.

CXXXVII.

Studendum summopere cantoribus est, ne donum

ANNO CHRISTI 816.

sibi divinitus collatum vitiis fœdent; sed potius illud humilitate, castitate, & sobrietate, & ceteris sanctarum virtutum ornamentis exornent: quorum melodia animos populi circumstantis ad memoriam amoremque cælestium, non solum sublimitate verborum, sed etiam suavitate tonorum, quæ dicuntur, erigat. Cantorem autem, sicut traditum est a sanctis patribus, & voce & arte præclarum, illustremque esse oportet: ita ut per oblectamenta dulcedinis, animos incitet audientium, &c. Cantores itaque non propter donum sibi collatum se ceteris superbiendo præferant, sed humiliter socios exhibeant. Et providendum est illis, quando temperate, quandoque submisse divinum agatur officium: scilicet ut secundum numerum clericorum & officii qualitatem, & temporis prolixitatem, cantum protendant, & voces moderentur ceterorum. Sonum etiam vocalium litterarum bene atque ornate perstrepant. His vero, qui hujus artis minus capaces sunt, donec erudiantur, melius convenit ut sileant, quam cantare volendo quod nesciunt, aliorum voces dissonare compellant. Psalmi namque in ecclesia non cursim, & excelsis atque inordinatis, seu intemperatis vocibus, sed plane ac dilucide, & cum compunctione cordis recitentur: ut & recitantium mens illorum dulcedine pascatur, & audientium aures illorum pronuntiatione demulceantur, quoniam quamvis cantilenæ sonus in aliis officiis excelsa soleat edi voce, in recitandis tamen psalmis hujusmodi vitanda est vox. Constituantur interea seniores fratres, probabilioris scilicet vitæ, qui tempore statuto vicissim cum cantorum schola sint: ne hi qui discere debent, aut otio vacent, aut inanibus & supervacuis fabulis instent. Si vero cantores superbi exstiterint, & artem, quam divinitus adjuti didicerint, aliis insinuare renuerint; graviter ac severe judicentur: ut emendati atque correcti, talentum sibi a Deo collatum aliis erogare procurent. Hujuscemodi autem correptionis modus erga eos, qui quarumlibet artium disciplinis eruditi sunt, & de talento sibi divinitus collato, magis se aliis superbiendo præferre, quam id cum caritate insinuare gestiunt, a prælatis obnixe tenendus est.

CXXXVIII.

Oportet ecclesiæ prælatos, ut de congregatione sibi commissa tales eligant boni testimonii fratres, in quibus onera regiminis secure possint partiri. Quibus etiam talem conferant potestatem, ut vice illorum fungentes, & inobedientes canonica censura corripere, & obedientes hortando ad meliora valeant provocare. Non enim constituendi sunt personaliter, aut eo ordine, quo in collegio fratrum admissi sunt: sed secundum vitæ meritum, & spiritalium donorum prærogativam, qui & in congregatione assidui sint, & fratrum curam pervigili studio gerant: & sicut alios præcedunt magisterio, ita nimirum innocentis vitæ informent exemplo: ut juxta Apostolum, exemplo sint ceteris in verbo, in conversatione, in caritate, in fide, in castitate. (1. Tim. 4.) Qui etiam, si prioratus sui causa intumescere cœperint, & curam fratrum nihili penderint, si crebro admoniti incorrigibiles exstiterint, a ministerio propellantur; aliique in loco illorum, qui id strenue peragere possint, substituantur.

CXXXIX.

Quamvis omnes qui præsunt præpositi rite dicantur, usus tamen obtinuit, eos vocari præpositos, qui quamdam prioratus curam sub aliis prælatis gerunt. Hi tamen qui juxta hunc morem præpositi vocantur, tales & tam strenui constituendi sunt, qui & vitæ probabilis sint; & ea quæ sibi injuncta sunt, fideliter humiliterque expleant; & pro eo quod aliis prælati sunt, nequaquam parvipendant canonica instituta; sed quanto plus implicantur in fratrum curis, tanto magis studeant cælestibus obtemperare monitis. Debent igitur cunctæ congregationi utiles esse, & de ministerio sibi commisso fideliter prodesse. Ea vero quæ fratribus dare debent, cum caritate tempore opportuno incunctanter præbeant: quatenus a Domino de fideli administratione gradum bonum acquirant. Erga hujuscemodi vero delinquentes, & obedientiam sibi commissam non bene administrantes, modus superius comprehensus tenendus est.

CXL.

Debet procurare prælatus, ut fratribus cellararium, non vinolentum, non superbum, non tardum, non prodigum, sed moribus honestum, ac Deum timentem constituat, qui & stipendia fratrum fideliter servet, & diligenti cura administrando nullatenus fratres contristet. Cui etiam pistrinum fratrum committendum est, ut illud ita vigilantissima cura custodiat: ne ministri ibidem deputati, annonam fratrum aut furtim subripiendo, aut alio quolibet modo negligenter vivendo dissipent. Hi vero famuli eligantur de fidelissima ecclesiæ familia, & his officiis diligenter erudiantur: ut scilicet & pistoria arte, & fidei puritate necessitatibus fratrum opportunissime valeant suffragari. Eadem quoque forma de cocis servanda est. Inutiles denique atque inobedientes cellararii, secundum superius comprehensam sententiam judicentur.

CXLI.

Evangelicis atque apostolicis instruimur documentis, in colligendis hospitibus ante omnia operam dare debere, ut merito de nobis dicatur a Domino: *Hospes fui, & collegistis me*, &c. (Matth. 25.) Proinde oportet, ut prælati ecclesiæ præcedentium patrum exempla sectantes, aliquod præparent receptaculum, ubi pauperes colligantur; & de rebus ecclesiæ tantum ibidem deputent, unde sumptus necessarios juxta possibilitatem rerum habere valeant, exceptis decimis, quæ de ecclesiæ villis ibidem conferuntur. Sed & canonici, tam de frugibus, quam etiam de omnibus eleemosynarum oblationibus, in usus pauperum decimas libentissime ad ipsum conferant hospitale. Et boni testimonii de ipsa congregatione frater constituatur, qui hospites & peregrinos adventantes, utpote Christum in membris suis, suscipiat, eisque necessaria libenter pro viribus administret: qui etiam ea quæ in usus pauperum cedere debent, nequaquam in suos usus reflectat: ne cum Juda loculos Domini furante, sententiam damnationis excipiat. Sed & prælatorum debet vigilare industria, ne eum cui hospitale pauperum committitur, res pauperibus deputatas in aliquo minuere, aut his quasi beneficiario munere concessis sinant uti; quod a prælatis quibusdam, curam pauperum parvipendentibus, fieri comperimus. Clerici namque si aliis temporibus nequeunt, saltem Quadragesimæ tempore pedes pauperum in competenti lavent hospitali, juxta illud evangelicum: *Si ego Dominus & magister lavi vobis pedes, quanto magis vos debetis alter alterius lavare pedes?* &c. (Joan. 13.) Quapropter expedit, ut in competenti loco hospitale sit pauperum, ubi perfacilis ad illud veniendi conventus possit fieri fratrum. Quod si is, cui hospitale commissum est, curam pauperum neglexerit, eorumque res in suos usus retorserit, quamquam divina ultione dignus sit, severius tamen quam ceteri delinquentes a præpositis judicandus, & a ministerio removendus est. Nec immerito: quippe qui & pretia peccatorum, & alimenta pauperum, & thesaurum cælo recondendum, suis (quod fas non fuit) aptavit usibus.

CXLII.

Quamvis canonicis proprias licitum sit habere man-

Anno Christi 816.

fiones, debet tamen a prælato mansio infirmorum & senum intra claustra canonicorum fieri; ut qui suam forte non habent, in eadem suam aptissime possint tolerare imbecillitatem: quatenus ibidem & subsidiis ecclesiasticis quibus indigent & fratrum adminiculis misericorditer sustententur. Erga quos oportet ut ceteri fratres magnam exhibeant caritatem: scilicet ut eis compatiendo subveniant, & assiduis visitationibus, & scripturarum sanctarum consolationibus, nec non & propriarum rerum facultatibus, adminicula necessaria præbeant: ut impleatur in eis illud evangelicum: *Infirmus fui & visitastis me.* Matth. 25.

CXLIII.

Eligatur necesse est a prælato, ex congregatione sibi commissa frater probabilis vitæ, cui officii sit portam canonicorum cum summa obedientia & humilitate competenti tempore claudere ac reserare, ut nulli per eam nisi per licentiam aditus pateat intrandi aut exeundi. Cui etiam observandum est, ne eis quibus cordi est plus otiis vacare, quam divinis obsequiis incubare, foras evagandi locum præbeat; & eorum nugarum, quod nefas est, particeps fiat. Debet præterea advenientes quosque cum caritate suscipere, & Priori adventum eorum causamque nuntiare. Expleto namque vespertino & completorio officio, obseratisque portis, claves earum idem portarius ei qui vicem prælati tenet, ferat: ut nulli horis incompetentibus intrandi aut exeundi maneat facultas: quas etiam ab eodem in crastinum tempore accipiat constituto. Si vero inobediens atque protervus idem repertus fuerit portarius, sicut de aliis ministris negligentibus superius dictum est, judicetur.

CXLIV.

Oportet claustra canonicorum ita diligenter custodiri, ut grex Dominicus fraterna concorditer fruatur pace: & si quemlibet prælatus, aut qui ejus vice fungitur, aut forte quilibet alius spiritalis frater, intra claustra quempiam inhoneste agentem, aut extra in biviis & plateis otio vanisque confabulationibus vacantem, repererit; primo secreta admonitione eum corripiat, & post, si necesse fuerit, coram fratribus idem negligens acrius judicetur, ut deinceps emendatus in melius proficiat. Feminis namque non solum in mansionibus & claustris canonicorum prandendum aut requiescendum non est: quin potius nec in ea intrandi, excepto in ecclesiam, ulla tribuenda facultas; quia valde hoc a sanctis patribus legitur inhibitum. Siquid vero caritatis officio illis attribuendum est, extra claustra constituatur locus, in quo id accipiant: nullus tamen fratrum cum ipsis, nisi testes coram fuerint, loquatur. Qui vero secus, quam præmissum est, agere tentaverit, ita severiter a prælatis & magistris corrigatur; ut ceteris, ne quid tale agere pertentent, exemplo correptionis sibi exhibitæ terrorem incutiant.

CXLV.

Quamquam a sanctis patribus in superioribus hujus libelli partibus satis sit dilucidatum, qualiter clerici vivere debeant; adeo ut qui hæc, quæ superius comprehensa sunt, sedula meditatione perlegerit, perspicue in his reperire valeat, qualis ejus debeat esse fidei devotio, actuum morumque exornatio, ac divinorum cultuum executio: propter plerosque tamen simplices, minusque capaces, hæc strictim, breviterque replicanda pernecessarium duximus: ut qui hæc aut legere, aut forte ab aliis lecta plene intelligere nequiverint, utantur hac defloratiuncula, utpote calatho diversorum florum vernantium nectare referto: & discant quid illis agendum, quidve vitandum sit. Legalibus interea institutis, & evangelicis saluberrimis A monemur præceptis, ut Dominum Deum nostrum totis præcordiis diligamus, & proximum tamquam nosmetipsos, &c. Si igitur ab omnibus fidelibus, his salutiferis præceptis totis nisibus ac favendum: quanto magis ab his, qui divinis cultibus mancipati sunt, & aliis exemplo virtutum condimentum esse debent? Proinde oportet, ut primo omnium Dominum Deum diligant ex toto corde, ex tota anima, tota virtute, & proximos tamquam seipsos: & nosse quia in his duobus præceptis tota lex pendet & prophetæ. Non occidant, neque fratrem oderint. Quia (ut ait Apostolus) *qui fratrem suum odit, homicida est.* 1. Ioan. 3. Non adulterent, non furtum faciant, non concupiscant rem alienam, non falsum testimonium dicant: & quod B sibi nolunt fieri, alteri ne faciant. Non sint superbia tumidi, non detractionibus assueti, non ebrietati servientes, non luxuria enervati, non iracundia turbidi, non quibuslibet aliis vitiis substrati: non vaniloqui, non invidi, non somnolenti, non pigri, non murmuratores, non susurrones, non vinolenti, non multum edaces. Fraudes & dolositates caveant: usuris nequaquam inserviant. Non jurent, ne forte perjurent. Malum pro malo non reddant. Cum in se aliquid boni viderint, Deo; & malum cum viderint, sibi deputent. Discordiam fugiant, & quos discordantes invenerint, ad caritatis concordiam revocent: & juxta vocem Psalmistæ, declinent a malo, & faciant bonum. Psalm. 33. Attendant & Apostolum prohibentem: *Non,* Rom. 13. C inquit, *in comessationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitiis, non in contentione & æmulatione, sed induimini Dominum Jesum Christum.* Animadvertant etiam, quod ab his vitiis ab Apostolo prohibitis, omnium vitiorum seges emergat: & quod horum morborum mater superbia sit. Oportet etiam, ut animam corpusque suum ab omni inquinamento carnis & spiritus custodiant: ut juxta Apostolum, 1. Thess. 5. integer spiritus eorum & anima & corpus, sine querela in adventu Domini nostri Jesu Christi servetur. Sobrie, juste, & pie vivant, sæcularia negotia prorsus abjiciant: quia juxta eumdem Apostolum, *Nemo militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus, ut ei placeat cui se probavit.* 2. Tim. 2. Jejunium ament, D hospites colligant, pauperes recreent, nudos vestiant, infirmos visitent, mortuos sepeliant, in tribulatione positis opem ferant, dolentes consolentur. Amori Christi nihil præponant, caritatem non derelinquant: pacem, si fieri potest, cum omnibus hominibus habeant: diem judicii timeant, vitam æternam spiritaliter concupiscant. Spem suam Deo committant, proprio episcopo in omnibus secundum canonicam institutionem obtemperent, magistros suos non temere reprehendant. Postremo in doctrinis spiritalibus operam dent. Lectionibus, psalmis, hymnis, canticis, & ceterorum bonorum operum exercitiis jugiter incumbant. In dormitorio, nisi quem infirmitas detinuerit, omnes dormiant: in refectorio pariter reficiantur. E Quotidie ad collationem veniant. Mox ut signum datum fuerit, ad ecclesiam omnes festinato veniant, & horas canonicas non negligenter, sed cum omni religione pariter celebrent. Ecclesiam non pompatice, sed reverenter ingrediantur. In choro non cum baculis stent, vaniloquiis nequaquam insistant: sed cum omni devotione & veneratione divinæ servitutis opus peragant, scientes angelorum præsentiam semper illic adesse. E claustris non nisi per licentiam egrediantur: egressi, irreprehensibiliter vivant, ut ab his qui foris sunt, bonum testimonium habeant, & religionem ac propositum suum actibus illicitis nequaquam maculent; sed potius omnes quibus se conjunxerint, sale sapientiæ & bonorum operum exemplis condiant.

ANNO CHRISTI 816.

Contubernia feminarum nullatenus appetant, non vanis oculis, aut petulanti tumidoque gestu, ac dissolutis renibus incedant. Non spectaculis, non pompis sæcularibus intersint, non aleæ, non quibuslibet venationibus serviant. Apostoli namque instructi documento, quo ait: *Non in veste pretiosa*, nequaquam pretiosis delectentur vestibus. Caveant summopere, ne extra claustra moras faciant, nisi prout sibi a Priore constitutum fuerit, & opportunitas temporis dictaverit. Intra claustra positi, non otio vacent, sed aut divinis officiis, aut propriis utilitatibus, aut certe magistrorum jussionibus pareant: ne otio torpentes, ab Apostolo audiant: *Qui non vult operari, nec manducet.* Seniores spiritaliter juniores diligant: juniores senioribus obsequium dignum exhibeant. Doctiores minus doctis nequaquam se præferant, sed magis eos cum caritate ædificent: neque hi qui nobilitate generis, aut virtutum donis pollent, ceteris se tumide superextollant. Omnes in congregatione vicissim sibi caritatis officio serviant. Quibus etiam in refectorio comedentibus, & religiose silentium tenentibus, continuatim legatur lectio. Delinquentes zelo rectitudinis pariter arguant & castigent, pueros & adolescentes negligentes verborum disciplinis corripiant. Singuli juxta capacitatem suam, diversarum artium erudiantur disciplinis, ut nullus in collegio canonico inutilis appareat, nec vota fidelium otiosus comedat. Tales quippe esse, immo & taliter conversari decet omnes, qui divinis officiis se manciparunt. Quapropter studeant hæc breviter collecta sedula meditatione perlegere, & memoriæ commendare, & divina adjuvante gratia, juxta vires adimplere; quo facilius & liberius major a sanctis patribus edita exsequi valeant. Vocatione ergo qua vocati sunt, nec ad dexteram, nec ad sinistram declinantes, ambulent: quatenus divinis jussionibus obtemperantes, ad Christum, in cujus sorte esse noscuntur, qui via, veritas, & vita est, eo opitulante, pervenire mereantur.

1. Tim. 2.

2. Thess. 3.

LIBER II.

CONCILII AQUISGRANENSIS LIBER II.

Qui est de institutione sanctimonialium.

Hujus libri codex MS nunc est in Bibliotheca Colbert. olim in Thuana.

HAnc constitutionem sacer conventus anno Incarnationis Domini DCCCXVI. indictione X. anno siquidem gloriosissimi Ludouvici Imperatoris tertio, in Aquisgrani palatio, eodem monente principe, ob animarum sanctimonialium canonice degentium salutem, divina inspirante gratia, & sanctorum patrum auctoritatibus, velut ex pratis vernantibus quosdam flosculos collegit & in unum congessit: atque communi voto, communique consensu, sanctimonialibus tenendam, observandamque percensuit.

INDEX CAPITUM LIBRI II.

ANNO CHRISTI 816.

CAPUT I.

Excerptum ex epist. 22. Hieronymi ad Eustochium.

Psalm. 44.

AUdi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliviscere populum tuum, & domum patris tui, & concupiscet rex decorem tuum, in quadragesimo quarto psalmo Deus ad animam loquitur humanam: ut secundum exemplum Abrahæ exiens de terra sua, & de cognatione sua, relinquat Chaldæos, qui quasi dæmonia interpretantur; & habitet in regione viventium, quam alibi propheta suspirat dicens: *Credo videre bona Domini in terra viventium.* Verum non sufficit tibi exire de patria tua, nisi & obliviscaris populi & domus patris tui. ITEM IBI. Non expedit apprehenso aratro respicere post tergum, nec de agro reverti domum; nec post Christi tunicam ad tollendum aliud vestimentum tecta descendere. Grande miraculum. Pater filiam cohortatur, ne meminerit patris. *Vos de patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere*, dicitur ad Judæos: & alibi: *Qui facit peccatum, ex diabolo est.* Tali primum parente generati nigri sumus: & post pœnitentiam nec dum culmine virtutis ascenso dicimus: *Nigra sum, sed & formosa, filia Jerusalem.* Exivi de domo infantiæ meæ, oblitus sum patris, renascor in Christo. Quid pro hoc mercedis accipio? Sequitur: *Et concupiscet rex decorem tuum.* Hoc ergo illud magnum est sacramentum. Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt ambo, jam non, ut ibi, in una carne, sed in uno spiritu. Non est sponsus tuus arrogans, non superbus, Æthiopissam duxit uxorem. Statim ut volueris sapientiam veri audire Salomonis, & ad eum veneris, confitebitur tibi cuncta quæ novit; & inducet te rex in cubiculum suum: & mirum in modum, colore mutato, sermo tibi ille conveniet: *Quæ est ista quæ ascendit dealbata?* ITEM IBI. Nolo tibi venire superbiam de proposito, sed timorem. Onusta incedis auro, latro vitandus est. Sta-

Psalm. 26.

Joan. 8.

1. Joan. 3.

Cant. 1.

Psalm. 44.

Anno Christi 816.

Isai. 34. — dium est hæc vita mortalibus; hic contendimus, ut alibi coronemur. Nemo inter serpentes & scorpiones securus ingreditur. *Et inebriatus est*, inquit Dominus, *gladius meus in cælo :* & tu pacem arbitraris in terra, quæ tribulos generat & spinas, quam serpens comedit ? Non est nobis colluctatio adversus carnem, & sanguinem; sed adversus principatus, & potestates hujus mundi, & rectores tenebrarum harum, adversus spiritalia nequitiæ in cælestibus. Magnis inimicorum circumdamur agminibus : hostium plena sunt omnia. Caro fragilis, & cinis futura post modicum, pugnat sola cum pluribus : cum autem fuerit dissoluta, & venerit princeps mundi istius, & invenerit in ea nihil, tunc secura audiet per Prophetam : *Non timebis a timore nocturno, & a sagitta volante per diem, & a negotio perambulante in tenebris, ab incursu & dæmonio meridiano. Cadent a latere tuo mille, & decem millia a dextris tuis, ad te autem non appropinquabunt.* (Psalm. 90.) B Quod si eorum te multitudo turbaverit & ad singula incitamenta vitiorum cœperis æstuare, & dixerit tibi cogitatio tua : Quid faciemus ? respondebit tibi Elisæus : *Noli timere, quoniam plures nobiscum sunt, quam cum illis.* (4. Reg. 6.) SEQUITUR IN EADEM. Quamdiu hoc fragili corpusculo detinemur : quamdiu habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, & concupiscit spiritus adversus carnem, & caro adversus spiritum, nulla est certa victoria. Adversarius noster diabolus, tamquam leo rugiens, aliquem devorare quærens circuit. Non quærit diabolus homines infideles, non eos qui foris sunt, & quorum carnes rex Assyrius in olla succendit; sed de ecclesia Christi rapere festinat. Non venit Salvator pacem mittere super terram, sed gladium. (Rom. 7.) ITEM POST PAUCA. Si post nuditatem, jejunia, famem, carcerem, flagella, supplicia, in semet reversus Apostolus exclamat : *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* tu te putas securam esse debere ? Cave, quæso, ne quando de te dicat Deus : *Virgo Israël cecidit, & non est qui suscitet eam.* (Amos 5.) Audenter loquar. Cum omnia possit Deus, suscitare virginem non potest post ruinam. Valet quidem liberare de pœna, sed non vult coronare corruptam. Timeamus illam prophetiam, ne in nobis etiam compleatur : *Virgines bonæ deficient.* (Ibidem 8.) Observa quid dicat : *Virgines bonæ deficient*, quia sunt & virgines malæ. *Qui viderit*, inquit, *mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo.* (Matth. 5.) Perit ergo & mente virginitas. Istæ sunt virgines malæ, virgines carne, non spiritu : virgines stultæ, quæ oleum non habentes excluduntur a sponso. Si autem & illæ, quæ virgines sunt, ob alias tamen culpas virginitate corporum non salvantur : quid fiet illis, quæ prostituerunt membra Christi, & mutaverunt templum sancti Spiritus in lupanar ? Illico audient : *Descende, sede in terra, virgo filia Babylonis : sede in terra, non est thronus filia Chaldæorum : non vocaberis ultra mollis & delicata.* (Isaï. 47.) Rectius fuerat subjisse conjugium, ambulasse per plana, quam ad altiora tendentem in profundum inferni cadere. ITEM POST PAUCA. Non solvatur fascia pectoralis : sed statim ut libido titillaverit sensum, & blandum voluptatis incendium dulci nos calore perfuderit, erumpamus in vocem : *Dominus auxiliator meus, non timebo quid faciat mihi caro.* (Psalm. 117.) Et cum paululum interior homo inter vitia atque virtutes cœperit fluctuare, dicito : *Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quia confitebor illi, salutare vultus mei, & Deus meus.* (Psalm. 42.) Nolo sinas cogitationem crescere : nihil in te Babylonium, nihil confusionis adolescat. Dum parvus est hostis, interfice : nequitia, ne zizania crescant, elidatur in se-

A mine. Audi Psalmistam loquentem : *Filia Babylonis misera : beatus qui retribuet tibi retributionem tuam, quam retribuisti nobis. Beatus qui tenebit, & illidet parvulos tuos ad petram.* (Psalm. 136.) Quia enim impossibile est in sensum hominis non irruere innatum medullarum calorem; ille laudatur, ille prædicatur beatus, qui statim ut cœperit cogitare sordida, statim interficit cogitatus, & elidit eos ad petram : petra autem erat Christus. ITEM IBI. Si autem hæc sustinent illi, qui exeso corpore solis cogitationibus oppugnantur, quid patitur puella, quæ deliciis fruitur ? Nempe illud Apostoli : *Vivens mortua est.* (1. Tim. 5.) Si quid itaque in me potest esse consilii, si experto creditur; hoc primum moneo, hoc obtestor, ut sponsa Christi vinum fugiat pro veneno. B Hæc adversus adolescentiam prima arma sunt dæmonum. Nec sic avaritia quatit, inflat superbia, delectat ambitio. Facile aliis caremus vitiis, hic hostis intus inclusus est : quocumque pergimus, nobiscum portamus inimicum. Vinum & adolescentia, duplex incendium voluptatis. Quid ardenti corpusculo fomenta ignium ministramus ? Paulus ad Timotheum : *Jam noli*, inquit, *aquam bibere, sed vino modico utere, propter stomachum, & frequentes tuas infirmitates.* (Ibidem.) Vide quibus causis vini potio concedatur : ut ex hoc stomachi dolor, & frequens medeatur infirmitas. Et ne nobis forsitan de ægrotationibus blandiremur, modicum præcepit esse sumendum, medici potius consilio, quam Apostoli. Alioquin idem Apostolus alibi se dixisse meminerat : C *Et vinum in quo est luxuria :* (Ephes. 5.) Et, *Bonum est homini vinum non bibere, & carnem non manducare.* (Rom. 14.) Noë vinum bibit, & inebriatus est : (Genes. 9.) rudi adhuc sæculo, & tunc primo plantata vinea, inebriare vinum forsitan nesciebat. Et ut intelligas scripturæ in omnibus sacramentum : (margaritum quippe est sermo Dei, & ex omni parte forari potest :) post ebrietatem nudatio femorum subsecuta est, libido juncta luxuriæ. Prius enim venter extenditur, & sic cetera membra concitantur. Manducavit enim populus, & bibit, & surrexerunt ludere. (Exod. 32.) Loth amicus Dei in monte salvatus, & de tot millibus populi solus justus inventus, inebriatur a filiabus suis. (Genes. 19.) Et licet illæ putarent genus humanum defecisse, & hoc facerent liberorum magis desiderio, quam libidinis; D tamen sciebant virum justum hoc nisi ebrium non esse facturum. Denique quod fecerit ignoravit. Et quamquam voluntas non sit in crimine, error in culpa est. ITEM IN EADEM. Innumerabilia sunt de scripturis responsa divina, quæ gulam damnent, & simplices cibos præbeant. Verum quia nunc non est propositum de jejuniis disputare, & universa exsequi sui est tituli & voluminis, hæc sufficiant pauca de pluribus. Alioquin ad exemplum horum poteris tibi ipsa colligere, quomodo & primus de paradiso homo, ventri magis obediens, quam Deo, in hanc lacrymarum dejectus est vallem : & ipsum Dominum satanas fame tentaverit in deserto; & Apostolus clamitet : *Esca ventri, & venter escis : Deus autem & hunc, & illas destruet.* (1. Cor. 6.) E Et de luxuriosis : *Quorum Deus venter est.* (Philipp. 3.) Id enim colit unusquisque quod diligit. Ex quo solicite providendum est, ut quos saturitas de paradiso expulit, reducat esuries. Quod si volueris respondere, te nobili stirpe generatam, semper in deliciis, semper in plumis, non posse a vino, & esculentioribus cibis abstinere, nec his legibus vivere districtius : respondebo, Vive ergo lege tua, quæ Dei non potes. Non quod Deus universitatis creator & Dominus, intestinorum nostrorum rugitu, & inanitate ventris, pulmonumque delectetur ardore : sed quod aliter pudicitia tuta esse non possit. Job Deo carus, & testimonio ipsius immaculatus, & simplex, audi quid de diabolo suspicetur : *Virtus ejus in lum-* (Job 40.)

Liber II.

bis, & potestas in umbilico. Omnis igitur adversus vi- A ros diaboli virtus in lumbis est: omnis in umbilico contra feminas fortitudo. Vis scire ita esse ut dicimus? Judic. 16. Arripe exempla. Samson leone fortior, & saxo durior, & qui unus & nudus mille persecutus est armatos, in Dalilæ mollescit amplexibus. SEQUITUR POST PAUCA. Piget dicere quot quotidie virgines ruant, quantas de suo gremio mater perdat ecclesia, super quot sidera superbus inimicus ponat thronum suum, quot petras excavet, & habitet coluber in foraminibus earum. Videas plerasque viduas, antequam nuptas, infelicem conscientiam mentita tantum veste protegere. Quas nisi tumor uteri, & infantum prodiderit vagitus, sanctas, & castas se esse gloriantur, & erecta cervice, & ludentibus pedibus incedunt. Aliæ vero B sterilitatem præbibunt, & nec dum sati hominis homicidium faciunt. Nonnullæ cum se senserint concepisse de scelere, abortii venena meditantur: & frequenter etiam ipsæ commortuæ trium criminum reæ ad inferos perducuntur: homicidæ sui, Christi adulteræ, nec dum nati filii parricidæ. Istæ sunt, quæ solent dicere: Omnia munda mundis, sufficit mihi conscientia mea. Cor mundum desiderat Deus: cur me abstineam a cibis, quos creavit Deus ad utendum? Et si quando lepide & festive volunt vivere, ubi se mero ingurgitaverint, ebrietati sacrilegium copulantes, aiunt: Absit ut ego a Christi sanguine me abstineam. Hæ sunt, quæ per publicum notabiliter incedunt, & furtivis oculorum nutibus adolescentium greges post C se trahunt: quæ semper audiunt per prophetam: Jerem. 3. *Facies meretricis facta est tibi.* Nolo habeas consortium matronarum; nolo ad nobilium domos accedas; nolo te frequenter videre, quod contemnens virgo esse voluisti. Neque vero earum tantum te cupio declinare congressus, quæ maritorum inflantur honoribus; quas eunuchorum greges sepiunt, & in quarum vestibus attenuata in filum auri metalla texuntur: sed etiam eas fuge, quas viduas necessitas fecit. Sint tibi sociæ, quas jejunia tenuant, quibus pallor in facie est, quas probavit & vita; quæ quotidie in cordibus suis canunt: Ubi pascis, ubi cubas in meridie? quæ ex affectu dicunt: Cupio dissolvi, & esse cum Christo. Sit itaque tibi moderatus cibus, & numquam venter expletus. D Plures quippe sunt, quæ cum vino sint sobriæ, ciborum largitate sunt ebriæ. Ad orationem tibi nocte surgenti non indigestio ructum faciat, sed inanitas. Crebrius lege, disce quamplurima. Tenenti codicem somnus obrepat, & cadentem faciem pagina sancta suscipiat. Sint tibi quotidiana jejunia, & refectio satietatem fugiens. Nihil prodest biduo, triduoque transmisso vacuum portare ventrem, si pariter obruatur, si compensetur saturitate jejunium. Illico mens repleta torpescit, & irrigata humus spinas libidinum germinat. Si quando senseris exteriorem hominem florem adolescentiæ suspirare; & accepto cibo, cum te in lectulo compositam dulcis libidinum pompa concusserit, arripe scutum fidei, in quo ignitæ diaboli extin- E guuntur sagittæ. Omnes adulterantes, quasi clibanus corda eorum. SEQUITUR IN EADEM. Difficile est humanam animam aliquid non amare; & necesse est ut in quoscumque mens nostra trahatur affectus, carnis amor spiritus amore superetur. Desiderium desiderio restinguitur: quidquid inde minuitur, hic crescit. Cant. 3. Quin potius semper ingemina: *Super lectulum meum in noctibus quæsivi quem dilexit anima mea.* Coloss. 3. *Mortificate igitur*, ait Apostolus, *membra vestra quæ sunt super terram*; Galat. 2. Unde & ipse confidenter aïebat: *Vivo autem, jam non ego: vivit vero in me Christus.* Esto cicada noctium. Lava per singulas noctes lectum tuum, lacrymis stratum tuum riga. Vigila, & fias sicut

A passer in solitudine. Psalle spiritu, psalle & sensu. Benedic anima Domino; & ne obliviscaris omnes retributiones ejus; qui propitiatur cunctis iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas, & redimit ex corruptione vitam tuam. Illud quoque tibi vitandum est cautius, ne vanæ gloriæ ardore capiaris. *Quomodo*, Joan. 5. inquit Jesus, *potestis credere, gloriam ab hominibus accipientes?* Vide quale malum sit, quod qui habuerit, non potest credere. Nos vero dicamus: *Quoniam gloriatio mea tu es.* Psalm. 3. Et, *Qui gloriatur, in Domino glorietur.* 2. Cor. 10. Et, *Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem.* Galat. 1. Et, *Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.* Galat. 6. Et illud, *In te laudabimur tota die. In Domino laudabitur anima mea.* Psalm. 43. B Cum facis eleemosynam, Deus solus videat. Cum jejunas, læta sit facies tua. Vestis nec satis munda, nec sordida. ET MOX. Nec satis religiosa velis videri, nec plus humilis quam necesse est, ne gloriam fugiendo quæras. Plures enim paupertatis, misericordiæ, atque jejunii arbitros declinantes, hoc ipso cupiunt placere, quod placere contemnunt: & mirum in modum laus dum vitatur, appetitur. Sunt quippe nonnullæ exterminantes facies suas, ut pareant hominibus jejunantes, quæ statim ut aliquem viderint, ingemiscunt, demittunt supercilium, & operta facie, vix unum oculum liberant ad videndum: vestis pulla, cingulum sacceum, & sordidis manibus pedibusque, venter so- C lus, quia videri non potest, æstuat cibo. His quotidie psalmus ille canitur: *Dominus dissipabit ossa hominum sibi placentium.* Psalm. 52. ITEM IBI. Post hæc quamquam Apostolus semper orare nos jubeat, & sanctis etiam ipse somnus oratio sit, tamen diversas orandi horas debemus habere: ut si forte aliquo fuerimus opere detenti, ipsum nos ad officium tempus admoneat. Horam tertiam, sextam, nonam, diluculum quoque & vesperam, nemo est, qui nesciat. Nec cibi sumantur, nisi oratione præmissa: nec recedatur a mensa, nisi referatur creatori gratia. Noctibus bis terque surgendum, revoluenda quæ de scripturis memoriter retinemus. Ad omnem actum, ad omnem incessum manus pingat crucem. Nulli detrahas, nec adversus filium D matris tuæ ponas scandalum. Nec si biduo jejunaveris, putes te non jejunantibus esse meliorem. Tu jejunas & irasceris: ille comedit, & fronte blanditur. Tu vexationem mentis, & ventris esuriem rixando digeris: ille moderatius alitur, & Deo gratias agit. Unde quotidie clamat Isaïas, *Non tale jejunium elegi,* dicit Dominus. Isai. 58. *In diebus jejuniorum vestrorum inveniuntur voluntates vestræ.* Nec illarum tibi exempla proponas, quæ carnis curam facientes, possessionum reditus, & quotidianas domus impensas supputant. Nec dicas: Illa & illa suis rebus fruitur, honoratur ab hominibus; fratres ad eam conveniunt, & sorores: numquid ideo virgo esse desiit? Primum dubium est, an virgo sit talis. Non enim quomodo videt homo, vi- E det Deus. Homo videt in facie; Deus autem in corde. Dehinc etiamsi corpore virgo est, an spiritu virgo sit nescio. Apostolus autem ita virginem definivit, *ut sit sancta corpore & spiritu.* 1. Cor. 7. Hæc omnia, quæ digessimus, dura videbuntur ei, quæ non amat Christum. Qui autem omnem sæculi pompam pro purgamento habuerit, & vana duxerit universa sub sole, ut Christum lucrifaciat, qui commortuus est Domino suo, & consurrexit, & crucifixit carnem cum vitiis & concupiscentiis, libere proclamabit: Quis nos separabit a caritate Christi? An tribulatio? an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? Et iterum: Certus sum quia neque mors, neque vita, neque angelus, neque principatus, neque potestates,

testates, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque excelsum, neque profundum, neque alia creatura poterit nos separare a caritate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro. Habeto in mente, quomodo in Apocalypsi in virginitate permanentes laudantur. (Apoc. 4.) *Virgines*, inquit Joannes, *permanserunt. Hi sunt qui sequuntur Agnum quocumque vadit.* Quotiescumque te vana sæculi delectaverit ambitio, quoties in mundo aliquid videris gloriosum, ad paradisum mente transgredere. Esse incipe quod futura es, & audies a sponso tuo: (Cant. 8.) *Pone me sicut umbraculum in corde tuo, sicut signaculum in brachio tuo:* & opere pariter, ac mente munita, clamabis & dices: (Ibidem.) *Aquæ multæ non poterunt extinguere caritatem, & flumina non operient illam.*

II.

(Ejusdem ad Demetriadem.) Unum illud tibi, nata Deo, præque omnibus unum prædicam, & repetens iterumque, iterumque monebo: ut animum tuum sacræ lectionis amore occupes, nec in bona terra pectoris tui sementem lolii, avenarumque suscipias: ne dormiente patrefamilias, inimicus homo zizania superseminet; sed semper loquaris, In noctibus quæsivi quem diligit anima mea: &, Adhæsit post te anima mea, me suscepit dextera tua. Quando eras in sæculo, ea quæ erant sæculi diligebas: nunc autem quia sæculum reliquisti, & secundo post baptismum gradu iniisti pactum cum adversario tuo, dicens ei: Renuntio tibi, diabole, & sæculo tuo, & pompæ tuæ, & operibus tuis: serva fœdus quod pepigisti: & esto consentiens, pactumque custodiens cum adversario tuo, dum es in via hujus sæculi, ne forte tradat te judici, tradarisque ministro; & non inde exeas, nisi solvas novissimum quadrantem, id est, minimum quodque delictum. Quia & pro otioso verbo reddituri sumus rationem in die judicii. Hæc dicta sint non infausto contra te vaticinio; sed pavidi, cautique monitoris officio, ea quoque in te, quæ tuta sunt, formidantis. Si spiritus, inquit, potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris. (Eccl. 10.) Vult nos loco movere hostis, & de gradu excedere: sed solidanda sunt vestigia, & dicendum: Statuit supra petram pedes meos, &c. Si in cogitationes tuas coluber ascenderit, serva cor tuum, & cum David canito: (Psalm. 18.) *Ab occultis meis munda me, & ab alienis parce servo tuo.* Claude cubiculum pectoris, & crebro signaculo crucis munias frontem tuam, ne exterminator Ægypti in te locum reperiat. Post cogitationum diligentissimam cautionem, jejuniorum tibi arma sumenda sunt, & canendum cum David: (Psalm. 34.) *Humiliavi in jejunio animam meam, & cinerem tamquam panem manducavi.* Et, *Cum molesti essent mihi, induebar cilicio.* Salvator generis humani, qui virtutum, & conversationis suæ nobis reliquit exemplum, post baptismum statim assumitur a spiritu, ut pugnet contra diabolum; & oppressum eum atque contritum tradidit discipulis conculcandum. Unde & apostolus loquitur: (Rom. 16.) *Deus autem conterat satanam sub pedibus vestris velociter.* Et tamen hostis antiquus post quadraginta dierum jejunium, per cibum molitur insidias, & dicit: (Matth. 4.) *Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant.* In Job scriptum est de dracone: (Job 4.) *Virtus ejus in lumbis ejus, & fortitudo illius super umbilicum ventris ejus.* Adversum juvenes, & puellas ætatis ardore hostis noster abutitur, & inflammat rotam nativitatis nostræ; & implet illud Oseæ: (Osee 7.) *Omnes adulterantes, quasi clibanus corda eorum.* Quæ Dei misericordia, & jejuniorum frigore restinguuntur. Hæc sunt ignita diaboli jacula, quæ simul & vulnerant, & inflammant. Sic quoque debes jejunare, ut fracto corporis appetitu, nec in lectione, nec in psalmis, nec in vigiliis solito quid minus facias. Jejunium non perfecta virtus, sed ceterarum virtutum fundamentum est: & sanctificatio, atque pudicitia, sine qua nemo videbit Deum, gradus præbet ad summa scandentibus. Legamus evangelium sapientum & stultarum virginum, (Matth. 25.) quarum aliæ cubiculum ingrediuntur sponsi, aliæ bonorum operum oleum non habentes, extinctis lampadibus excluduntur. Disce quid boni habeat continentia, & quid e contrario mali saturitas. Scurrilitas, atque lascivia te præsente non habeant locum. Numquam verbum inhonestum audias, aut si audieris, non inesceris. Perditæ mentis homines uno frequenter levique sermone tentant claustra pudicitiæ. Ridere, & rideri sæcularibus derelinque, gravitas tuam personam decet. Superfluum reor te monere contra avaritiam, cum apostolus doceat avaritiam esse idolorum cultum. (Ephes. 5.) Laudent te esurientium viscera, non ructantium opulenta convivia. [a] Christum vestire in pauperibus, & pascere in esurientibus. Et præter psalmorum, & orationis ordinem, quod tibi hora tertia, sexta, nona, ad vesperum, media nocte, & mane semper est exercendum, statue quot horis sacram scripturam ediscere debeas, quanto tempore legere; non ad laborem, sed ad delectationem, & instructionem animæ. Cumque hæc finieris spatia, & frequenter te ad figenda genua sollicitudo animæ suscitaverit; habeto lanam semper in manibus, vel staminis pollice fila deducito, vel ad torquenda subtegmina in alveolis fusa vertantur, aliarumque neta, aut in globum collige, aut texenda compone. Si tantis operum varietatibus fueris occupata, numquam tibi dies longi erunt. Hæc observans, & te ipsam salvabis, & alias: & eris magistra sanctæ conversationis: multarumque castitatem lucrum tuum facies, scriptura dicente: *In desideriis est omnis anima otiosi.* Ideo enim tibi cum omnibus laborandum est, ut per occasionem operis nihil aliud cogites, nisi quod ad Domini pertinet servitutem. Simpliciter loquar. Quamvis omnem censum tuum in pauperes distribuas, nihil apud Christum erit pretiosius, nisi quod manibus tuis ipsa confeceris, vel in usus proprios, vel in exemplum virginum ceterarum. Bonum est igitur obedire majoribus, parere perfectis; & post regulas scripturarum, vitæ suæ tramitem ab aliis discere: nec præceptore uti pessimo, scilicet præsumptione sua. Matronarum maritis ac sæculo servientium tibi consortia declinentur, ne sollicitetur animus, & audias quid vel maritus uxori, vel uxor locuta sit viro. Venenatæ sunt hujusmodi confabulationes: super quarum damnatione sæcularem versum assumens Apostolus, facit ecclesiasticum: (1 Cor 15.) *Corrumpunt mores bonos confabulationes malæ.* Graves feminæ tibi comites eligantur, quarum probata est conversatio, sermo moderatus, sancta verecundia. Fuge lasciviam puellarum, quæ ornant capita, crines a fronte demittunt. Illa sit tibi pulcra, illa amabilis, illa habenda inter socias, quæ se nescit esse pulcram. Felix illa conscientia, & beata virginitas, in cujus corde præter amorem Christi, qui est sapientia, castitas, patientia, atque justitia, ceteræque virtutes, nullus alius versatur amor, nec ad recordationem hominis aliquando suspirat, nec videre desiderat, quem cum viderit, nolit dimittere. Sanctarum virginum propositum, & cælestium consimilem gloriam, quarumdam non bene se agentium nomen infamat. Finem jungo principio, nec semel monuisse contentus sum. Ama scripturas sanctas, & amabit te sapientia. Dilige eam, & servabit te: honora illam, & amplexabitur te. Hæc monilia in pectore, & in auribus tuis hæreant. Nihil aliud noverit lingua, nisi Christum; nihil possit sonare, nisi quod sanctum est.

[a] Hic desunt quædam, supplenda ex epistola S. Hieronymi ad Demetriadem.

Liber II.
Eadem ex epistola ad Furiam.

III.

Arripe quæso occasionem, & fac de necessitate virtutem. Non quæruntur in Christianis initia, sed finis. Paulus male cœpit, sed bene finivit. Judæ laudantur exordia; sed finis proditione damnatur. Meretrix illa in evangelio baptizata lacrymis suis, & crine, quo multos ante deceperat, pedes Domini tergens, salvata est. Non habuit crispantes mitras, nec stridentes calceolos, nec orbes stibio fuliginatos: quanto fœdior, tanto pulcrior. Vidua quæ marito placere desivit, & juxta Apostolum vere vidua est, nihil habet necessarium, nisi perseverantiam. Ardentes diaboli sagittæ jejuniorum & vigiliarum rigore restinguendæ sunt. Aut loquendum nobis est ut vestiti sumus, aut vestiendum ut loquimur. Quid aliud pollicemur, & aliud ostendimus? Lingua personat castitatem, & totum corpus profert impudicitiam. Hoc quantum ad habitum pertinet, & ornatum. Ceterum vidua *quæ in deliciis est*, (non est meum, sed Apostoli) *vivens mortua est*. Quid sibi vult hoc quod ait, *vivens mortua est?* Vivere quidem videtur ignorantibus, & non esse peccato mortua: sed Christo, quem secreta non fallunt, mortua est. Apostolus macerat corpus suum, & animæ subjicit imperio, ne quod aliis præcipit ipse non servet: & adolescentula fervente cibis corpore, de castitate secura est? Neque vero hæc dicens condemno cibos, quos Dominus creavit ad utendum cum gratiarum actione: sed juvenibus, & puellis incentiva assero esse voluptatum. Non Ætnæi ignes, non Vulcania tellus, non Vesuvius & Olympus tantis ardoribus æstuant, ut juveniles medullæ vino plenæ, & dapibus inflammatæ. Grandis ergo virtutis est, & sollicitæ diligentiæ superare quod nata sis: in carne non carnaliter vivere, tecum pugnare quotidie, & inclusum hostem Argi, ut fabulæ ferunt, centum oculis observare. Primum igitur, si stomachi firmitas patitur, donec puellares annos transeas, aquam in potu sume, quæ natura frigidissima est: aut si hoc imbecillitas prohibet, audi cum Timotheo: *Vino modico utere propter stomachum, & frequentes tuas infirmitates.* Deinde in ipsis cibis calida quæque devita. Non solum de carnibus loquor, super quibus vas electionis profert sententiam: *Bonum est non manducare carnem, & non bibere vinum:* sed etiam in ipsis leguminibus inflantia quæque & gravida declinanda sunt. Nihil ita scias conducere Christianis adolescentibus, ut esum olerum. Unde & in alio loco: *Qui infirmus est*, ait *olera manducet:* ardorque corporum frigidioribus epulis temperandus est. Nihil sic inflammat corpora, aut titillat membra genitalia, sicut indigestus cibus, ructusque convulsus. Malo apud te, filia, verecundia parumper, quam causa periclitari. Quidquid seminarium voluptatis est, venenum puta. Parcus cibus, & venter semper esuriens, triduanis jejuniis præferatur. Et multo melius est quotidie parum, quam raro satis sumere. Pluvia illa optima est, quæ sensim descendit in terram: subitus & nimius imber in præceps arva subvertit. Quando comedis, cogita quod statim tibi orandum, illico & legendum sit. De scripturis sanctis habeto fixum versuum numerum. Istud pensum Domino tuo redde. Nec ante quieti membra concedas, quam calathum pectoris tui hoc subtegmine impleveris. Post scripturas sanctas, doctorum hominum tractatus lege eorum dumtaxat, quorum fides nota est. Amorem monilium, atque gemmarum sericarumque vestium transfer ad scientiam scripturarum. Fac tibi amicos de inimico mammona, qui te recipiant in æterna tabernacula. Juvenum fuge consortia: comatulos, comptos, atque lascivos, domus tuæ tecta non videant. Cantor pellatur, ut noxius. Fidicinas, & psaltrias, & istiusmodi chorum diaboli, quasi mortifera Sirenarum carmina proturba ex ædibus tuis. Noli in publicum subinde procedere. Pessimæ consuetudinis est, cum fragilis sexus, & imbecilla ætas, suo abutitur arbitrio, & putat licere quod libet. Omnia quidem licent, sed non omnia expediunt.

1. Tim. 5.
1. Tim. 5.
Rom. 14.
Rom. 14.

Anno Christi 816.

IV.

Exceptum ex epist. Cæcilii Cypriani, de habitu virginum.

Nunc nobis, inquit, ad virgines sermo est, quarum quo sublimior gloria est, major & cura est. Flos est ille ecclesiastici germinis, decus atque ornamentum gratiæ spiritalis, læta indoles, laudis & honoris opus integrum & incorruptum, Dei imago respondens ad sanctimoniam Domini, illustrior portio gregis Christi. Gaudet per illas, atque in illis largiter floret ecclesiæ matris gloriosa fecunditas: quantoque plus copiosa virginitas numero suo addit, tanto plus gaudium matris augescit. Ad has loquimur, has adhortamur affectione potius, quam potestate. Ut quæ se Christo dicaverint, & a carnali concupiscentia recedentes, tam carne quam mente se Deo voverint, consummenț opus suum magno præmio destinatum: nec ornari jam, aut placere cuiquam nisi Domino suo studeant, a quo & mercedem virginitatis exspectant. SEQUITUR. Quod si Christum continentia sequitur, & regno Dei virginitas destinatur, quid est illis cum terreno cultu, & cum ornamentis, quibus dum hominibus placere gestiunt, Deum offendunt, non cogitantes esse prædictum; *Qui hominibus placent, confusi sunt: quoniam Deus nihili fecit illos?* Et Paulum quoque gloriose & sublimiter prædicasse: *Si hominibus placere vellem, Christi servus non essem?* Continentia vero, & pudicitia non in sola carnis integritate consistit, sed etiam in cultus & ornatus honore pariter ac pudore: ut secundum Apostolum, quæ innupta est, sancta sit & corpore & spiritu. SEQUITUR. Virgo non esse tantum, sed & intelligi debet, & credi: ut nemo cum virginem videt, dubitet an virgo sit. Parem se integritas in omnibus præstet, nec bonum corporis cultus infamet. Quid ornata, quid compta procedit, quasi maritum aut habeat, aut quærat? Timeat potius placere, si virgo est: nec periculum sui appetat, quæ ad meliora & divina se servat. Quæ virum non habent, cui placere se simulent, integræ & puræ, non tantum corpore, sed etiam spiritu perseverent. Neque enim fas est virginem ad speciem formæ suæ comi, aut de carne, & de ejus pulcritudine gloriari: cum nulla sit illi magis, quam adversus carnem colluctatio, & vincendi corporis ac domandi obstinata certatio. SEQUITUR. Neminem Christianum decet, & maxime virginem non decet, claritatem ullam computare carnis & honorem: sed solum appetere sermonem Dei, bona in æternum mansura complecti. SEQUITUR. Scriptum est, & legitur, & in exemplum nostri ecclesiæ ore celebratur: *Qui dicit se in Christo manere, debet quomodo ille ambulavit & ipse ambulare.* Ambulandum est vestigiis paribus, æmula ingressione nitendum est. Tunc respondet ad fidem nominis sectatio veritatis, & credenti præmium datur, si quod creditur & geratur. Locupletem te dicis, & divitem: sed divitiis tuis Paulus occurrit, & ad cultum atque ornatum tuum justo fine moderandum sua voce præscribit. *Sint*, inquit, *mulieres cum verecundia & pudicitia componentes se, non intortis crinibus, neque auro, neque margaritis, aut veste pretiosa, sed ut decet mulieres promittentes castitatem per bonam conversationem.* Item Petrus ad hæc eadem præcepta consentit, & dicit: *Sit in muliere non exterior ornamenti, aut auri, aut vestis cultus, sed cultus cordis.* Quod si illi mulieres quoque admonent coërcendas, & ad ecclesiasticam disciplinam religiosa observatione moderan-

Psalm. 52.
Galat. 1.
1. Joan. 2.
1. Tim. 2.
1. Petr. 3.

Anno Christi 816.

das, quæ excusare cultus suos soleant per maritum: quanto id magis observare virginem fas est, cui nulla ornatus sui competat venia, nec derivari in alterum possit mendacium culpæ, sed sola ipsa remaneat in crimine? Locupletem te dicis & divitem: sed non omne quod potest, debet & fieri; cum scriptum sit: *Omnia licent, sed non omnia expediunt: omnia licent, sed non omnia ædificant.* (1. Cor. 6.) Ceterum si tu te sumptuosius comas, & per publicum notabiliter incedas, oculos in te juventutis illicias, suspiria adolescentium post te trahas, concupiscendi libidinem nutrias, sperandi fomenta succendas: ut etsi ipsa non pereas, alios tamen perdas: & velut, gladium te, & venenum videntibus præbeas; excusari non potes, quasi mente casta sis & pudica. Redarguit te cultus improbus, & impudicus ornatus; nec computari jam poteris inter puellas, & virgines Christi, quæ sic vivis ut possis adamari. Ornamentorum ac vestium insignia, & lenocinia formarum, non nisi prostitutis, & impudicis feminis congruunt. Fugiant castæ virgines & pudicæ incestarum cultus, habitus impudicarum, lupanarium insignia, ornamenta meretricum. Hoc Deus culpat, hoc denotat. Sericum & purpuram indutæ, Christum induere non possunt: auro & margaritis, & monilibus adornatæ, ornamenta cordis ac pectoris perdiderunt. Virgines certe, quibus hic sermo nunc consulit, quæ se ejusmodi artibus compserint, inter virgines se non putent debere numerari. Audite itaque virgines ut parentem, audite, quæso vos, docentem pariter ac monentem, audite utilitatibus & commodis vestris fideliter consulentem. Estote tales, quales vos Deus artifex fecit: estote tales, quales vos manus patris instituit. Maneat in vobis facies incorrupta, cervix pura, forma sincera. Vince vestem, quæ virgo es, quæ Deo servis; vince aurum, quæ carnem vincis, & sæculum. Arta & angusta est via, quæ ducit ad vitam: durus & artus est limes, qui tendit ad gloriam. Lata & spatiosa itinera vitæ letalis: illic illecebræ, & mortiferæ voluptates; illic diabolus blanditur ut fallat, arridet ut noceat, illicit ut occidat. Servate virgines, servate quod esse cœpistis, servate quod eritis. Magna vos merces manet, præmium grande virtutis, munus maximum castitatis. Quod futuri sumus, jam vos esse cœpistis. Vos resurrectionis gloriam in isto sæculo jam tenetis. Per sæculum sine sæculi contagione transitis: cum castæ perseveratis & virgines, angelis Dei estis æquales. Tantum maneat & duret solida & illæsa virginitas: & ut cœpit fortiter, jugiter perseveret: nec monilium, aut vestium quærat ornamenta, sed morum. Deum spectet, & cælum: neque oculos ad sublime porrectos ad carnis & mundi concupiscentiam deprimat, aut ad terrena deponat, &c. *Primus homo*, inquit, *de terra limo; secundus homo de cælo. Qualis ille de limo, tales & qui de limo: & qualis cælestis, tales & cælestes. Quomodo portavimus imaginem ejus, qui de limo est, portemus & imaginem ejus qui de cælo est.* (1. Cor. 15.) Hanc imaginem virginitas portat, portat integritas, sanctitas portat & veritas: portant disciplinæ Dei memores, justitiam cum religione retinentes, stabiles in fide, humiles in timore, ad omnem tolerantiam fortes, ad sustinendam injuriam mites, ad faciendam misericordiam faciles, fraterna pace unanimes, atque concordes. Quæ vos singula, o bonæ virgines, observare, diligere, implere debetis: quæ Deo, & Christo vacantes, ad Dominum, cui vos dicastis, & majore & meliore parte præcedistis. Provectæ ætatis junioribus facite magisterium. Minores natu, præbete majoribus ministerium, comparibus incitamentum. Hortamentis vos mutuis excitate; æmulis de virtute documentis ad gloriam provocate. Durate fortiter, spiritaliter pergite, pervenite feliciter.

Liber II.

V.

(De sermone sancti [illegible] episcopi ... admonitionibus directo.)

Gaudete, & exsultate in Domino, venerabiles filiæ, & gratias illi jugiter uberes agite, qui vos de tenebrosa sæculi hujus conversatione ad portum quietis & religionis attrahere & provocare dignatus est. Cogitate jugiter unde exiistis, & ubi pervenire meruistis. Reliquistis fideliter mundi tenebras, & lucem Christi feliciter videre cœpistis. Contempsistis libidinis incendium, & ad castitatis refrigerium pervenistis. Respuistis gulam, & abstinentiam elegistis. Respuistis avaritiam, atque luxuriam; & castitatem vel misericordiam tenuistis. Et quamvis vobis usque ad exitum vitæ non desit pugna, tamen Deo donante securi sumus de vestra victoria. Sed rogo vos, venerabiles filiæ, ut quanto estis securæ de præteritis, tanto sitis solicitæ de futuris. Omnia enim crimina, vel peccata, cito ad nos revertuntur, si non quotidie bonis operibus expugnentur. Audite apostolum Petrum dicentem; *Sobrii estote, & vigilate, quia adversarius vester diabolus, tamquam leo rugiens, aliquid devorare quærens circuit.* (1. Petr. 5.) Quamdiu in hoc corpore vivimus, die noctuque, Christo adjutore vel duce, contra diabolum repugnemus. Sunt enim aliquæ, quod pejus est, negligentes & tepidæ, quæ de solo Christianitatis vocabulo gloriantur: & putant quod illis sufficiat vestem mutasse, & religionis tantum habitum suscepisse: nescientes illud propheticum: *Fili accedens ad servitutem Dei sta in justitia, & timore, & præpara animam tuam ad tentationem.* (Eccles. 2.) Nec sententiam Psalmistæ considerantes: *Propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras.* (Psalm. 16.) Et illud quod Apostolus dixit: *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cælorum.* (Act. 14.) Vestes enim sæculares deponere, & religiosas assumere unius horæ momento possumus: mores vero bonos jugiter retinere, vel contra malas dulcesque voluptates sæculi hujus, quamdiu vivimus, Christo adjutore, laborare debemus: quia non qui cœperit, sed qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. In primis ergo omnis anima, quæ religionem servare desiderat, gulæ concupiscentiam vincere, & ebrietatem vitare, tota fidei virtute contendat: & ita temperatum convivium, mensamque mediocrem habere studeat, ut caro illius nec nimietate abstinentiæ debilitetur, nec per deliciarum abundantiam ad luxuriam provocetur. Deinde abjecta superbia, cui Deus resistit, profundæ humilitatis jaciat fundamentum: invidiam velut vipereum venenum detestetur ac fugiat, linguam refrenet, detractionem quasi venenum respuat, verba otiosa nec ipsa proferat, nec ab aliis prolata auribus suis libenter admittat. Vestimentorum habitum nec nimis abjectum, nec notabiliter pomposum, aut periculose elegantem habere consuescat. Lectionem aut ipsa frequentius legat, aut legentis verba tota pectoris aviditate suscipiat. De divinis scripturarum fontibus jugiter aquam salutis hauriat: illam utique, de qua Dominus dicit: *Qui credit in me, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ.* (Joan. 7.) De paradisi etiam floribus, hoc est sanctarum scripturarum sensibus, anima sancta se jugiter ornare contendat. Ex ipsis pretiosas margaritas auribus suis indesinenter appendat: ex ipsis anulos, & dextralia, dum exercet opera bona, sibi componat. Ibi vulnerum medicamenta, ibi castitatis aromata, ibi compunctionis holocausta requirat. Quæ vero religionem immaculato corde, & puro corpore conservare desiderat, aut numquam in publicum, aut certe nonnisi pro grandi & ineffabili necessitate procedat. Nolite, quæso vos, nolite quibuscumque aut occasionem dare, aut familiaritatem tribuere. Quæ vero libidinem

LIBER II. ANNO CHRISTI 816.

Christo adjuvante desiderat vincere, familiaritatem debet refugere: & quæ indignam familiaritatem non spreverit, aut se aut alium cito perdet. Sed forte dicit aliqua, ideo familiaritatem non fugio, quia volo habere quod vincam, & adversarium meum cupio tenere captivum. Vide ne contra te adversarius incipiat rebellare, vide ne te ducat captivitas ista captivam. Audi Apostolum dicentem: *Fugite fornicationem*. Contra reliqua vitia oportet nos omni virtute resistere: contra libidinem vero, non expedit repugnare, sed fugere. Esto ergo libidinis fugitiva, si vis esse castitatis pugnatrix egregia. Sed quod dixi diligenter attendite. Quando sola aliqua libidinis stimulis incitatur, Christo adjuvante repugnet quantum prævalet contra se, quia non habet quo possit fugere. Quando vero per alterius sodalitatem, opportunitatem voluptatis diabolus subministrat; ipsam familiaritatem, quantum prævalet, ut diximus, anima sancta refugiat. Sed ut hæc omnia servare possimus, abstinentiam rationabilem teneamus, quia vera est illius sanctissimi viri sententia: » Prout contriveris ventrem, ita & venenosos motus » ejus. Humilitatem etiam veram quantum possumus conservemus. Non enim diu carnis integritas servatur, ubi animus superbiæ tumore corrumpitur: præcipue si iracundiæ flamma frequentius surgit, castitatis & virginitatis flores cito consumit. Casta enim, & Deo devota anima, non solum extraneorum, sed etiam parentum suorum familiaritatem habere non debet. Si enim vasa, quæ ecclesiæ offeruntur, ut in sacrosanctis altaribus ponantur, sancta ab omnibus appellantur, & nefas est, ut de ecclesia postmodum in domum laïcam revocentur, aut usibus humanis aptentur: putas qualem dignitatem apud Deum habet anima ad ejus imaginem procreata? Sicut ergo vasa sancta humanis usibus servitura nec possunt, nec debent de ecclesia revocari: sic religiosam quampiam non oportet, non decet, non expedit, parentum suorum multis obligationibus implicari, aut quorumcumque extraneorum perniciosa familiaritate constringi. Illud ante omnia admoneo, ut æmulationis malum, quasi venenum vipereum fugiatis: & ita inter vos caritatis dulcedinem conservetis, ut vobis invicem per sancta colloquia medicamenta spiritalia præparetis. Sunt enim, quod pejus est, aliquæ, quæ quando se pariter jungunt, magis sibi detrahendo vel contra præpositas murmurando, vulnera faciunt, quam spiritalia medicamenta componunt. Vos vero, sanctæ ac venerabiles filiæ, si aliquam videtis pusillanimem, consolationem impendite; si superbientem, humilitatis medicamentum apponite: si iracundam videritis, refrigerium patientiæ ministrate. Si nobiles natæ estis, magis de religionis humilitate, quam de sæculi dignitate gaudete. Tenete ergo firmiter manus in aratro, & nolite respicere retro. Mementote uxoris Loth, quæ retro respiciens versa est in statuam salis. Numquam juramentum, numquam maledictum de virginis ore procedat. Non solum enim corpora, sed etiam corda vestra omni solicitudine custodite, propter illud quod scriptum est: *Omni custodia serva cor tuum*. Et illud quod Dominus in evangelio dixit: *De corde exeunt cogitationes malæ*. Si enim in corde nihil male cogitatur, quidquid sanctum est ex ore profertur: quia sicut scriptum est: *Ex abundantia cordis os loquitur*. Hoc enim lingua proferre consuevit, quod ex officina cordis conscientia ministraverit. Et ideo si ex ore vultis bona proferre, semper in corde quæ sancta sunt cogitate. Sic lectioni & orationi debetis incumbere, ut ante omnia etiam manibus possitis aliquid exercere, secundum illud quod Apostolus ait: *Qui non operatur, nec manducet*. Meliorem quoque diei partem sancto operi dedicate: lectioni vacare consuescite. Oratio vestra ita cum silentio procedat ex corde, ut vix audiatur in ore. Nam qui alta voce orare voluerit, & sibi, & alteri multum nocet, dum per suam garrulitatem alterius mentem ab oratione sancta & secreta suspendit. Pomposa indumenta, quæ non utilitati, sed vanitati serviunt, fastidite, atque contemnite. Multæ enim quod in moribus diligunt, hoc etiam in operibus suis ostendunt: præparant sibi ornamenta sæcularia sæculum diligentes, & voluptati servientes vel luxuriæ. Vobis vero nihil sit commune cum talibus: sed omnia ornamenta, quibus ad luxuriam caro componitur, velut inimica & contraria a vestro proposito respuantur. Sunt enim, quod pejus est, quæ pro vanitate sæculi istius plus student terrenis cupiditatibus operam dare, quam lectioni divinæ justitiæ: dum volunt stragula pulcra, & picta tapetia, plumaria etiam, & reliqua his similia, cum ingenti sumptu, & superflua expensa, ad oculorum libidinem præparare: nescientes illud, quod Dominus per Joannem evangelistam clamat, & dicit: *Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt: quoniam omne quod in mundo est, concupiscentia carnis, & concupiscentia oculorum, & ambitio sæculi est*. Quid prodest virgini integritatem corporis custodire, si oculorum concupiscentias noluerit evitare? Vos vero, sanctæ & Deo dignæ animæ, totum spiritaliter agite. Sequimini Christum tenendo perseveranter quod voluistis ardenter. Iterum atque iterum, sanctæ & Deo dicatæ animæ, rogo, & cum omni humilitate pro conservando virginitatis præmio consilium do, ut familiaritatem incongruam a vobis, vel a vestris animis, totis viribus repellere laboretis. Nam ad conservandam sanctæ religionis dignitatem singularitas testis sanctissima est. Familiaritas enim cujuslibet, si frequens esse cœperit, non nisi corruptionem seminat, vitia pullulat, libidinem concipit, ignominiam parit, rabiem concitat, lasciviam pascit, petulantiam nutrit, casus exaltat, ruinas ædificat, confusionem mercatur, thesaurizat opprobrium, criminationes exaggerat, excusationes inflammat, & catervatim simul in fascem conglomerat. Nam si anima sancta secretum suum custodire voluerit, & assiduæ familiaritatis malum tota animi virtute fugerit; ipsa sancta singularitas munimen illi invictum est sanctimoniæ, expugnatio fortis infamiæ, exercitium continentiæ, evacuatio luxuriæ, pax secura virtutum, & impugnatio inquieta bellorum; puritatis culmen, & libidinis carcer; honestatis portus, & ignominiæ naufragium; virginitatis mater, & hostis immunditiæ; integritatis dignitas, & fornicationis abdicatio; voluntas bonorum operum, & afflictio vitiorum; refrigerium pudicitiæ, & pœna petulantiæ; acquisitio triumphorum, & facinorum detrimentum; requies salutis, & perditionis exsilium; vita spiritus, & carnis interitus. Hæc omnia mala fortiter, Deo adjuvante, repellentur, & illa quæ diximus bona feliciter acquirentur, si ab animabus sanctis familiaritas inordinata respuatur. Attendite vos, o animæ sanctæ, quia inter omnia certamina, quibus semper comes est Christiana militia, sola duriora sunt prælia castitatis: ubi quotidiana pugna est, & rara victoria. Castitatis dura sunt prælia, sed majora sunt præmia. Castitatis palmam nemo securus accipit, cui quantum duri sunt exitus, tantum gloriosi sunt fructus. Ut ergo castitatis præmia, & virginitatis coronam feliciter, Deo remunerante, possitis accipere, periculosam familiaritatem a vobis semper excludite. Currite fideliter, ut possitis pervenire feliciter, adjuvante Domino nostro Jesu Christo, qui vivit & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

Marginalia: 1. Cor. 6. — Prov. 4. — Matth. 15. — Matth. 12. — 2. Thess. 3. — 1 Joan. 2.

Anno Christi 816. *Liber II.*

VI.

Sancti Athanasii ad sponsas Christi.

Hæc parænesis multo integrior edita est in appendice codicis regularum, pag. 9. edit. Rom. anno 1661. opera Lucæ Holstenii.

Quantam in cælestibus beatitudinem virginitas sancta possideat, præter scripturarum testimonia, ecclesiæ etiam consuetudine edocemur, qua addiscimus peculiare illi subsistere meritum, cujus specialis est consecratio. Nam cum universa turba credentium paria gratiæ dona percipiat, & iisdem omnes sacramentorum benedictionibus glorientur; ista ad proprium aliquid præ ceteris habendum, de illo sancto & immaculato ecclesiæ grege, quasi sanctiores, purioresque hostiæ, & pro voluntatis suæ meritis a sancto Spiritu eliguntur, & per summum sacerdotem Dei offeruntur altario. Possidet ergo virginitas, & quod alii habent, & quod alii non habent: dum communem, & peculiarem obtinet gratiam, & proprio, ut ita dixerim, consecrationis privilegio gaudet. Nam & Christi sponsas virgines dicere ecclesiastica nobis permittit auctoritas, dum in sponsarum modum quas consecrat Domino velat: ostendens eas vel maxime habituras spiritale connubium, quæ subterfugerint carnale consortium. Et digne Deo per matrimonii comparationem spiritaliter copulantur, quæ ejus dilectionis causa humana connubia spreverunt. In his quam maxime illud impletur Apostoli: *Qui autem adhæret Domino, unus spiritus est.* *1. Cor. 6.* Et quoniam multa sunt, quæ bono proprio carent, nisi aliarum rerum juventur auxilio; attentius prævidendum est, ne forte & virginitati aliqua sint necessaria, sine quibus nequaquam fructum afferre sufficiat: & tantus nihil proderit labor, dum vane prodesse creditur, quod absque rebus necessariis possidetur. Æternam vero vitam non nisi per omnem divinorum præceptorum custodiam promereri posse scriptura testatur. *Si vis*, inquit, *ad vitam ingredi, serva mandata.* *Matth. 19.* Vitam ergo non habet, nisi qui legis mandata servaverit: & qui vitam non habuerit, cælestis regni non potest esse possessor. Ergo pudicitiam, integritatemque servantibus, & ejus remunerationem a Dei æquitate sperantibus, ante omnia mandatorum sunt custodienda præcepta, ne gloriosæ castitatis & continentiæ labor in irritum deducatur. Cupiens divinum implere consilium, ante omnia serva mandatum: volens virginitatis præmium consequi vitæ amplectere merita, ut sit cujus remunerari castitas possit. Nam ut vitam præstat observatio mandatorum, ita eorum e contrario generat prævaricatio mortem. Et qui per prævaricationem in morte fuerit, virginitatis coronam sperare non poterit; neque pudicitiæ præmium exspectare constitutus in pœna. Nolo enim putes in hoc constare justitiam, ut malum non facias; cum & bonum non facere malum sit, & in utroque legis prævaricatio committatur: quoniam qui dixit: *Recede a malo*, ipse dixit, *& fac bonum.* *Psalm. 33.* Si a malo recesseris, & non feceris bonum, transgressor es legis, quæ non tantum in malorum actuum abominatione, sed etiam in bonorum operum perfectione completur. Nolo enim tibi in hoc blandiaris, si aliqua non feceris: cum scriptum sit: *Qui universam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus.* *Jac. 2.* Adam enim semel peccavit, & mortuus est: & tu te vivere posse existimas, illud sæpe committens, quod alium, dum semel perpetrasset, occidit? Memento Adam & Evam virgines deliquisse, nec integritatem corporis profuisse peccantibus. Licitum quippe est matrimonii inire consortium. Nam quæ connubia deserunt, non illicita, sed licita spernunt. Ejusmodi autem si jurent, si maledicant, si detrahant, si detrahentes patiantur audire, si malum pro malo reddant, si cupiditatis in alienis, aut avaritiæ in propriis crimen incurrant; si zeli aut livoris venena possideant, si contra legalia & apostolica instituta, indecens aliquid aut loquantur, aut cogitent; si in carne placendi studio comptæ & ornatæ procedant, si alia, ut assolet, illicita faciant; quid proderit eis sprevisse quod licuit, & exercere quod non licet? Si vis prodesse tibi quod licite contempsisti, vide ne quid eorum quæ non licent facias. Stultum est enim timuisse quod minus est, & non timere quod majus est. Dicit enim Apostolus, *Innupta cogitat quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo, ut sit sancta corpore & spiritu: quæ autem nupta est, cogitat quæ sunt mundi, quomodo placeat viro.* *1. Cor. 7.* Dicat ergo mihi quæ virum non habet, & tamen quæ mundi sunt cogitat, cui placere desiderat, nonne incipiat illi nupta præponi? Quia illa cogitando quæ mundi sunt, complacet vel marito: ista vero nec marito, quem non habet, potest placere, nec Deo. Sed nec illud silentio præterire nos convenit, quod dixerit: *Innupta cogitat quæ Dei sunt, quomodo placeat Deo, ut sit sancta corpore & spiritu.* Quæ sunt ergo Domini, dicat Apostolus: *Quæcumque sunt sancta, quæcumque sunt justa, quæcumque amabilia, quæcumque bona famæ: si qua virtus, si qua laus disciplinæ.* Ista sanctæ, veræ, & apostolicæ virgines die noctuque sine ullo temporis intervallo meditantur. Sequitur: *Quæ Dei sunt, quomodo placeat Deo*, Deo, inquam, non hominibus: *ut sit sancta corpore & spiritu.* Non dixit, ut sit sancta membro, aut corpore tantum: sed, *ut sit sancta corpore & spiritu.* Membrum enim una corporis pars est: corpus vero omnium compago membrorum est. Cum ergo dicit *ut sit sancta corpore*, omnibus membris eam debere sanctificari testatur. Quia non proderit ceterorum sanctificatio membrorum, si inveniatur vel in uno corruptio. Et jam non erit sancta corpore, quod ex omnibus constat membris, quæ vel unius fuerit coinquinatione polluta. Unde, quæso te, virgo, neque in sola tibi pudicitia blandiaris, ne in unius membri integritate confundaris. Sed secundum Apostolum soli Deo conserva corporis sanctitatem. Munda ab omni inquinamento caput: quia crimen est, illud post chrismatis sanctificationem, cujuslibet pigmenti fuco, vel pulvere sordidari; aut auro, vel gemmis, vel qualibet alia terrena specie componi. Munda frontem, ut humana, non divina opera erubescat, & illam confusionem recipiar, quæ non peccatum, sed Dei gloriam parit. Munda collum, ut non aurea ex capillis portet suspensa monilia; sed illa potius ornamenta circumferat, de quibus scriptura dicit: *Misericordia, & veritas non deficiant a te: suspende autem illa in collo tuo.* *Prov. 3.* Munda oculos, dum eos ab omni concupiscentia retrahis, & ab intuitu pauperum numquam avertis. Munda linguam a mendacio; quia, Os quod mentitur occidit animam; a detractione, a juramento, a perjurio: Cohibe linguam tuam a malo, & labia tua ne loquantur dolum. Et memor esto Apostolum dicentem: *Benedicite, & nolite maledicere.* *Rom. 12.* Nefas est enim, ut labia illa quibus Dominum confiteris, rogas, benedicis, & laudas, alicujus polluantur sorde peccati. Nescio qua conscientia ea lingua quis Dominum rogat, qua aut mentitur, aut detrahit. Labia enim sancta exaudit Deus: & ipsis annuit cito precibus, quas lingua immaculata pronunciat. Munda aures, ut non nisi sermonibus sanctis auditum præbeant: ut numquam obscena aut turpia, aut sæcularia verba suscipiant, aut aliquem de altero audiant derogantem, propter illud quod scriptum est: *Sepi aures tuas spinis, & noli audire linguam nequam.* *Eccli. 28.* Manus ne porrectæ ad accipiendum sint, nec ad feriendum paratæ; sed ad omnia misericordiæ & pietatis opera satis promptæ. Munda pedes, ne latam & spatiosam pergant viam, quæ ducit ad splendida sæculi & pretiosa convivia:

sed arduum magis, & angustum gradiantur iter, quod tendit ad cælum. Agnosce tibi a Deo artifice non ad vitia, sed ad virtutem membra formata: & cum universos artus mundaveris ab omni sorde peccati, & toto fueris sanctificata corpore, tunc tibi castitatem intelligas profuturam, & cum omni fiducia palmam virginitatis exspecta. O virgo, serva propositum tibi magno præmio destinatum: agnosce statum tuum, agnosce locum; agnosce propositum. Christi sponsa diceris, vide ne quid indignum eo cui desponsata videris, admittas. Christum sponsum habes, a domesticis, & familiaribus ejus interroga, & strenue ac solerter inquire in quibus precipue delectetur: qualem compositionem in te vestium diligat, cujusmodi concupiscat ornatum. Dicat tibi ejus familiarissimus Petrus, qui nec nuptiis quidem corporalem permittit ornatum, sicut in epistola sua scripsit: *Mulieres similiter subjectæ sint suis viris, ut & si qui non credunt verbo, per mulierum conversationem sine verbo lucrifiant, considerantes in timore Dei castam conversationem vestram. Quarum sit non extrinsecus capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus, sed qui absconditus est cordis homo, in incorruptibilitate quieti & modesti spiritus, qui est in conspectu Dei locuples.* Dicat & alius Apostolus beatus Paulus: *Mulieres similiter in habitu ornato cum verecundia & sobrietate ornantes se, non intortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa: sed quod decet mulieres, promittentes castitatem per bonam conversationem.* Sed tu forsitan dicis: Cur hæc iidem apostoli non jusserunt? Quia non necessarium judicabant, ne talis virginibus commonitio potius injuria, quam emendatio videretur. Sed nec eas unquam tantæ temeritatis fore credidissent, ut nec nuptæ concessa carnalia ornamenta & terrena præsumerent. Revera ornare se & componere virgo debet: nam quomodo sponso suo placere poterit, nisi composita, & ornata processerit? Ornetur plane, sed interioribus ornamentis, & spiritaliter, non carnaliter componatur: quia Deus non corporis, sed animæ decorem in illa considerat. Ergo & tu, quæcumque animam tuam a Deo diligi, & inhabitari concupiscis, omni eam diligentia compone, & spiritalibus indumentis exorna. Nihil in ea dedecorum, nihil fœdum appareat. Resplendeat auro justitiæ, gemmis refulgeat sanctitatis, ac pretiosissimo pudicitiæ margarito coruscet. Pro bysso & serico, misericordiæ & pietatis tunica vestiatur: secundum quod scriptum est: *Induite ergo vos, sicut electi Dei, sancti & dilecti, viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem,* &c. Hujusmodi Deus quærit ornamentum, & animam taliter compositam concupiscit. Memento te Dei filiam dici; secundum quod ait: *Audi filia, & vide.* Sed & tu ipsa, quotiescumque Dominum patrem nominas, Dei te filiam esse testaris. Ergo si Dei filia es, vide ne quid eorum facias, quæ Deo patri incongrua sunt; sed age omnia quasi filia Dei. Originem tuam respice, genus intuere, gloriam nobilitatis adverte. Agnosce te non hominibus, sed Dei divinitatis nobilitate decoratam. Ita te exhibe, ut in te cælestis nativitas pateat, ut ingenuitas divina clarescat. Sit in te nova gravitas, honestas admirabilis, stupenda verecundia, mira patientia, virginalis incessus, & veræ pudicitiæ habitus, & sermo semper modestus, & suo in tempore proferendus, ut quisquis te viderit admiretur, & dicat: Quæ hæc novæ inter homines gravitatis patientia est? quæ pudoris verecundia? quæ honestatis modestia? quæ maturitas sapientiæ? Non est ista humana institutio, nec disciplina mortalis: cæleste mihi aliquid in terreno corpore redolet. Puto enim quod habitat in quibusdam hominibus Deus. Et cum te Christi famulam esse cognoverit, majore stupore teneatur; & cogitet, qualis sit ille Dominus, cujus talis & ancilla est. Si vis esse cum Christo, & cum Christo partem habere, Christi tibi exemplo vivendum est, qui ab omni malitia fuit extraneus. Nemo te circumveniat; nemo te fallaci sermone seducat. Non nisi sanctos, & simplices, & innocentes, & puros cælestis aula suscipit: & nullum apud Deum habet malitia locum. Ab omni nequitia & dolo mundum esse necesse est, qui cupit regnare cum Christo. Nolo enim illas respicias, quæ sæculi, non Christi sunt virgines: quæ propositi sui, & professionis immemores, gaudent in deliciis, in opibus delectantur. Tu autem, quæcumque Christi, non sæculi virgo es, omnem præsentis vitæ gloriam fuge, ut eam quæ in futuro promittitur consequaris. Contentionum verba, & animositatis causas, & litium occasiones subterfuge. Nam si juxta Apostoli doctrinam servum Domini litigare non oportet; quanto magis Dei ancillam, cujus quo verecundior est sexus, animus debet esse modestior? Linguam a maliloquio cohibe, & ori tuo frenum legis impone; ut tunc forte loquaris, quanto tacere peccatum sit: secundum id quod Apostolus dicit: *Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat.* Semper linguam tuam de bonis loqui assuesce, & auditum tuum ad laudem bonorum magis, quam ad malorum vituperationem commoda. Vide ut omnia, quæcumque bene facis, propter Dominum facias: sciens ejus rei tantum te a Domino recepturam esse mercedis, quantum ejus timoris, & dilectionis causa perfeceris. Sancta magis esse, quam videri stude. In jejuniis vero magis, quam in epulis delectare: illius viduæ memor, quæ non discedebat de templo, jejuniis, & obsecrationibus serviens Domino nocte ac die. Divinæ magis lectionis convivium dilige, & spiritalibus te saturari dapibus concupisce: & illos potius quære cibos, quibus anima magis, quam corpus reficiatur. Carnis & vini species, quasi caloris fomenta, & libidinis incitamenta fuge. Iracundiam vince, animositatem cohibe, & quidquid illud est quod post factum pœnitentiam ingerit, velut proximi criminis abominationem declina. Satis tranquillam & quietam convenit esse mentem, & ab omni perturbatione furoris alienam, quæ Dei habitaculum esse desiderat. Cum orationem celebrare desideras, talem te exhibe, quasi quæ sis cum Domino locutura. Cum psalmum dicis, cujus verba dicis agnosce: & in compunctione magis animi, quam in tinnulæ vocis dulcedine delectare. Lacrymas enim psallentis Deus magis, quam vocis gratiam comprobat. Omnium operum, & cogitationum tuarum speculatorem Deum crede: & cave ne quid, quod divinis oculis indignum sit, aut opereris, aut cogites. Crescat in te cum annis gratia, crescat cum ætate justitia. Omne tempus, in quo te non meliorem senseris, hoc te æstima perdidisse. Cœptum virginitatis propositum, ad finem usque conserva: quia non inchoasse tantum, sed perfecisse virtutis est. Esto ergo omnibus vivendi forma, esto exemplum. Virginem te in omnibus exhibe. Sit & inviolabilis conversatio: ut quisquis vitam tuam audire saltim contigerit, in tantum sibi intelligat gratiam ex tua conversatione transfundi, ut dum te imitari concupiscit, Dei sacrificio & ipse sit dignus.

Ecce quibus saluberrimis documentis sanctissimi & eruditissimi viri Deo dicatas ad castimoniale propositum servandum instituunt. Ecce quibus insignium virtutum indumentis eas exornant, ut illius sponsi, cui se dicaverunt, amplexibus dignæ fiant. Unde solerter sanctimonialibus vigilandum est, ut tantorum patrum

1. Petr. 3. — 1. Tim. 2. — Coloss. 3. — Psalm. 44. — 2. Tim. 2. — Ephes. 4.

Anno Christi 816.

obedienter obtemperent monitis: ne scilicet his resultando, cum fatuis virginibus reprobentur, sed potius parendo cum prudentibus Christi thalamo admittantur. Diligenter itaque eorumdem sanctorum patrum sententiis prælibatis, dignum & necessarium judicavimus, per singula capita distinguere quid prælatis, quidve subditis observandum sit. Et quoniam subditarum vita prælatarum est exemplis informanda, primum quales debeant abbatissæ constitui, qualiter eis vivendum, qualiter subditas gubernandum, qualiterve in monasteriis residendum, & instanter Domino tota mentis & corporis devotione serviendum; dein quid subjectis specialiter observandum sit, ponendum censuimus.

VII.

Tales abbatissæ regendarum animarum curam suscipere debent, quæ subditis verbis & exemplis ducatum præbeant sanctæ religionis: quæ non propriis voluntatibus deserviant, sed magis subditarum solertissimam curam gerant: quæ se etiam, illasque, utpote vasa sancta, in quibus instanter incensum orationis Deo digne offerri possit, ab omni labe vitiorum custodire norint: & ita eas secum in sancto proposito pervigiles reddant, ut una ad vitam tendentes æternam, societate supernorum civium mereantur perfrui. Qua igitur auctoritate, aut quibus sanctorum patrum documentis, sibi attribuunt licentiam foras vagandi, aut per villas residendi, aut sericas vestes induendi, aut pompis vanis inserviendi? Sed quia hoc nulla auctoritate sibi licitum facere possunt, præsertim cum a sanctis patribus in superioribus capitulis id penitus sanctimonialibus legatur inhibitum; restat ut abhinc hujuscemodi usus ab his, modis omnibus, quantum Dominus posse dederit, caveatur. Quia quamvis in sæculari dignitate positæ multigenis deliciis voluptuose hujuscemodi soleant uti; in monasteriis tamen, in quibus Christi sponsæ sumptibus Dominicis communiter sunt gubernandæ, prorsus est hoc censura æquitatis inhibendum. Nosse etenim eas oportet, quia non ideo prælatæ sunt, ut se solummodo, sed potius ut se, subditasque pascant, carnaliter videlicet, & spiritaliter: nec ut præsint tantum, sed ut prosint, a Domino sunt aliis prælatæ. Ergo necesse est, ut se, sibique subditas in proposito sanctæ religionis solerter constringant. Et sicut alias præcedunt prioratus honore, præcedant etiam piæ conversationis exemplo: & quæ aliis facere prohibent, nullatenus perpetrent. Recte enim, ut habet beatus Gregorius, aliorum errata corrigit, qui ea, quæ reprehendit, minime agit. Sed quia pastoris absentia ovium solet fieri præda; necesse est ut abbatissæ in monasteriis consistant assidue, & ovium sibi subditarum vigilantissimam curam gerant, ne illis absentibus prædæ fiant subditæ invisibilis lupi. Quales etiam esse debeant ductrices animarum, sanctus Cæsarius in epistola, quam ad Oratoriam abbatissam scripsit, plenissime docet: ex qua quædam capitula ob instructionem abbatissarum excerpere, & huic capitulo annectere curavimus. Dicit enim ita: Audi ergo me, dulcissima soror, & filia. Tu quantumcumque semper in studiis spiritalibus occupari desideras, propter sorores tamen aliquando etiam exteriora tibi erunt negotia dirimenda. Curandum ergo tibi summopere est, ut si temporalia quasi pro tempore agas; at semper tenacius in spiritali devotione, & amore inhæreas; ut cum temporalia citius dispensaveris, ad orationem illico, vel lectionem, quasi ad matris sinum recurras. Optare quippe debes, ut abjecta solicitudine mundi, semper cogites de servitio Christi, propter illud quod dicitur: *Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus*, & cetera. In omnibus, juxta Apostolum, temetipsam præbe exemplum bonorum operum, vitaque tua velut pennatum animal ad alta semper per desiderium evolet, per verbum resonet, luceat per exemplum. Cum vero ad annuntiandum verbum Dei te sororibus affectaveris, prius cauta consideratione pensa, ut quod ore promis, factis impleas, & quod aliis prædicas, operibus præbeas. Prior in ecclesia inveniaris, postrema exeas. Par sis in communi cibo cum quibus pari uteris in mensa consessu. Abstinentiam, quam lingua prædicat, proximæ fauces, vel vicinus stomachus sentiat: ne forsitan subditæ audientes, tacitis cogitationibus dicant: O quam pulcre nobis abstinentiam prædicat plenus venter? Et in his omnibus, ceterisque, hoc tibi noveris convenire, ut angusti callis itinera, per quæ socias admones gradiendum, prior ipsa gradiaris. Non sis vestibus ornatior ceteris, sed moribus: Non quæ tibi vultu, intuituque placuerit, non quam tibi ad oculum cognoveris, vel cujus blandiori obsequio fueris delinita; sed quam amor Christi, & religiosior demonstraverit vita, præponas. Oportet enim te propter quasdam cultrum nonnumquam habere in gutture, cauterium in lingua gestare, virgam tibi & baculum in manu ferre: ut per cultrum deseces vitia, per cauterium vero ad sanitatem secta reducas, per virgæ disciplinam corrigas, per baculum vero disciplinatam sustentes. Si quando vero cum sæcularibus ad colloquendum fueris evocata, prius arma frontem trophæo crucis, vexillo Christi pectus ingemina, ut cum sua virguncula Christus comitari dignetur. Confabulatio vero tua semper sit mixta gravitate, atque dulcedine: & tantum loquaris, quantum opportunitas flagitaverit rei ac temporis. Si quid vero ab eis petitum fuerit, quod præstare deliberas, cum vultu hilari præsta. Si quid vero præstare non convenit, petitionem illorum saltim honestate sermonis mollifica. Nomen tuum plures noverint, beneficia tua in quantum prævales plures sentiant, vultum rari cognoscant. Si quando autem tibi pro necessitate monasterii seorsum fuerit colloquendum, cum duabus, vel certe cum tribus electis sororibus facito. Quia opinio bonæ famæ, sicut etiam perfectæ vitæ custodia, tibi necessaria est: & tunc primum despicienda humana detractio cum Christus in causa est. Omnis quoque actio tua semper sit propter Deum, semper de Deo cogitatio in Deum. Et exceptis vitiis, quibus non compassio, sed rectitudo debetur, omnibus te cupio esse compassibilem, omnibus gratam, omnibus te præfectam piam. Ut videlicet juxta Paulum sis sancta corpore & spiritu, ipso sponso & Domino tuo mentem tuam regente, & vias tuas sanctas disponente, qui vivit & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

2. Tim. 2.

Liber II. Tit. 4.

2. Cor. 7.

VIII.

Studendum summopere abbatissis est, ut tot talesque in monasteriis admittant sanctimoniales, quæ & morum probitate commendentur, & ecclesiasticis possint rationabiliter sustentari stipendiis. Quæ vero adhuc carnalibus delectationibus irretiuntur, nequaquam sunt in monasteriis admittendæ. Quia satius est illis, juxta Paulum Apostolum, foris nubere, tantum in Domino, quam in monasteriis admitti, & sub imagine simulatæ sanctitatis dissolute vivere. Cum igitur hujusmodi religionis gratia monasteria expetiverint, non eis facilis tribuatur ingressus, donec prius eis hæc legantur capitula: ut his perlectis noverint quid eis in castimoniali proposito observandum, quidve vitandum sit. Quia postquam se Domino in hac militia devinxerint, nequaquam sibi licitum erit propriis uti consiliis, nec sæcularibus penitus implicari posse negotiis: nec frequentiam virorum, aut collocutionem

Liber II. familiarem absque causa inevitabili habere debent. A Proinde scrutentur prius arcana cordis sui, similque super annotatas sanctorum patrum sententias assidua meditatione perlegant: ne inconsulte, & minus caute vinculum continentiæ, & virginitatis arripientes, redeant post satan, & fiant sicut canis reversus ad vomitum.

IX.

Providendum est his, quæ ob amorem Christi castimoniæ se dicaverint, & in collegio sanctimonialium se admitti postulaverint, ut res suas, antequam monasterium ingrediantur, ita sapienter prudenterque deliberent, atque disponant, ut ad vitam tendentes æternam, nullam earum occasione patiantur perturbationem. Proinde si aliqua sanctimonialium res suas B proprias ecclesiæ ita contulerit, ut nihil ex his sibi proprium vindicare, sed tantum rebus sustentari velit ecclesiæ, huic sufficienter in congregatione stipendia largiantur necessaria. Si autem ecclesiæ eas tradiderit, & usufructuario habere voluerit, quæstor ecclesiæ eas, utpote ecclesiæ, defendat. Quod si eas ecclesiæ conferre noluerit, abbatissa, & ceteris sanctimonialibus conniventiam adhibentibus, committat eas per scriptum publice roboratum, aut propinquo, aut alio cuilibet bonæ fidei amico, qui eas jure fori defendat. Secundum hanc igitur constitutionis formam, sanctimoniales suas proprias res deliberent & disponant: & aut servis, aut certe aliis, quibus illis libuerit, eas ad procurandum, sibique fideliter earum fructus administrandum, commendent. Quoniam ante ingressum mo- C nasterii, cuncta, ut præmissum est, rationabiliter illis disponenda sunt; ut remota quarumlibet forensium rerum occupatione, suum liberius & quietius possint custodire propositum. Sed & de adolescentulis, & de his, quarum conversatione simultates & dissensiones plerumque pati solent monasteria, cavendum abbatissis est, ne incaute & indiscrete eas in congregatione admittant, ne forte earum admissio aliquod in posterum generet scandalum.

X.

Meminisse debent quæ se castimonialis nominis professione Domino devinxerunt, in monasteriis jugiter residere, & Domino tota mentis & corporis in- D tentione instanter deservire debere, nec solum velamentum corporis sine ornamento mentis sibi prodesse posse. Quoniam nihil prodest corpus velare, & mentem vitiorum portentis maculare. Quid enim prodest corpus velare, & animum habere venenatum? quid prodest nigris vestibus indui, & a detractione linguam non cohibere? cum Apostolus dicat: *Si quis putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, hujus vana est religio.* Numquid enim velamentum corporis celare potest cupiditatem mentis? Quia igitur oculis Dei cuncta opera filiorum Adam nuda & aperta sunt, & humilitas vestium nihil valet sine humilitate mentium, & quia non nisi corde mundo Deus videri potest; necesse est ut quod E habitu demonstrant, opere perficiant; & humilitas, quam in corpore gestant, in mente potissimum resplendeat. Nam si, quemadmodum apud Salomonem legitur, in domo patris positæ, instanter sunt monitis paternis erudiendæ; & nexu conjugali devinctæ, juxta Apostolum, debent viris esse subditæ: quanto magis in domo Dei, quæ se religiose vivere devoverunt, divinis sunt erudiendæ disciplinis, & sponso suo Christo Domino cum omni humilitate & castitate subditæ esse? Illud namque quod in domo patris, & in vinculo conjugali constitutis prorsus fuit illicitum; qua auctoritate, immo qua dementia, in monasteriis positæ sibi, nisi ob suam perniciem, facere

Jac. 1.

poterunt licitum? Præsertim cum beatus Hieronymus dicat, pessimæ esse consuetudinis, cum fragilis sexus, & imbecillis ætas suo arbitrio abutitur, & putat licere, quod non licet. Quapropter oportet ut sibi illicita nequaquam faciant licita: sed earum voluntas Domini voluntati, immo servituti succumbat. In monasteriis quoque positæ non otio torpeant: non detractionibus, & obscenis confabulationibus incumbant: sed aut psalmorum modulationibus, aut manuum operationibus insistant, aut certe divinis lectionibus aurem accommodent. Frequentias & familiaritates, atque confabulationes virorum, sicut a sanctis patribus inhibetur, modis omnibus caveant. Omnes in dormitorio dormiant, singulæ scilicet in singulis lectis. In refectorio quotidie pariter reficiantur, nisi quam infirmitas, aut ætatis imbecillitas id facere prohibuerit. Omnes sibi caritatis officio vicissim serviant. Illis namque in refectorio comedentibus, & religiose silentium tenentibus, continuatim legatur lectio, & intentissime ab his audiatur. Ad collationem quotidie veniant, & hanc institutionem, sive aliarum divinarum scripturarum lectiones perlegant, & de animæ suæ salute pertractent. Ubi etiam delinquentes juxta modum delicti corripiantur. Horas canonicas cum omni devotione custodiant, & his divinum officium honeste expleant. Honorem sibi invicem humiliter deferant. Minores natu eas quæ provectæ sunt ætatis obsequio sanctitatis venerentur. Provectæ quoque annis, juniores dictis & exemplis ad bene vivendum informent. Nobiles genere nequaquam ignobilioribus se præferant, scientes quia personarum acceptor non est Deus. Neque enim quæ castitate, & ceterorum bonorum operum prærogativis, aut scientiæ doctrinis pollent, se ceteris præferant: sed potius de muneribus sibi divinitus collatis Deo gratias agentes, ceterarum imbecillitatibus caritatis officio humiliter condescendant: semper illud apostoli perpendentes, quo dicitur: *Qui se putat stare, videat ne cadat.* Et illud Hieronymi: Timendum, inquit, & cavendum est, ne veterem gloriam, & solidam firmitatem unius horæ procella subvertat.

Anno Christi 816.

1. Cor. 10.

XI.

Summa intentione abbatissis satagendum est, ut monasteria puellarum ita undique firmissimus circumdent munitionibus, ut nulli intrandi, aut exeundi, nisi per portam pateat aditus: quatenus nec viri quiddam quod non decet in earum claustris agendi, nec sanctimoniales foras vagandi habeant facultatem. Habeant itaque interius sanctimoniales refectoria, cellaria, dormitoria, & ceteras suis usibus habitationes necessarias præparatas; uti quæ Domino devoverunt, postposita omni excusatione, inviolabiliter custodire valeant.

XII.

Usum reprehensibilem, & emendatione dignum, in nonnullis monasteriis puellaribus esse comperimus, eo quod sanctimoniales stipendia ecclesiastica non æqualiter accipiant: cum utique hoc ita fieri debere nusquam sancitum possit reperiri. Sed quia hoc nulla auctoritate fulcitur, sed magis avaritiæ causa, aut personarum acceptione constat esse inolitum; necesse est, ut æquitatis censura ab eisdem locis, in quibus fit, prorsus abdicetur. Dignum namque justumque est coram Deo & hominibus, ut omnes, quæ ob amorem Christi in castimoniali proposito, in una videlicet societate se vivere proposuerunt, seclusa causa avaritiæ, & personarum acceptione, cibum & potum æqualiter accipiant.

XIII.

Quia perspicue compertum est, nonnullas abbatissas ne-

sas negligenter & tepide subditis stipendia necessaria conferrre; opportunissime, immo rationabiliter statutum est, ut in omnibus monasteriis puellaribus, in quibus canonice vivitur, singulæ sanctimoniales per dies singulos tres libras panis accipiant; & in his regionibus, quæ viniferæ sunt, tres libras vini, si sterilitas temporis non impedierit: si autem plene eadem regio vini ferax non fuerit, duas libras vini, & duas cervisiæ; & si minime vini ferax fuerit, tres libras cervisiæ, & si facultas permiserit, libram vini. In locis vero minoribus, accipiant duas libras vini; & si eadem regio, ut præmissum est, vini ferax non fuerit, duas libras cervisiæ, & si facultas suppetit, libram vini. Licet enim in nonnullis provinciis copia desit vini, abundat tamen sancta Dei ecclesia, Domino attribuente, aliarum rerum copiis, e quibus industria prælatarum ex aliis provinciis vinum adipisci, sibique subditis juxta facultatem pocula conferre possunt. In locis igitur ubi permodicæ sunt res ecclesiæ, aut forte quorumdam abstractu valde attenuatæ; tot talesque admittantur, quibus saltim præmissa minor mensura potus sine difficultate dari possit. In his itaque locis, ubi forte nonnullæ prælatæ, piarum prælatarum imitantes exemplum, magis subditis dare solitæ sunt, nullatenus bonum, quod faciunt, omittant. Sed & si cui ob æternam retributionem magis subditis supererogare libuerit, hilariter quod poterit tribuat: sin autem, nullatenus mensuram prædictam eis subtrahat. Diebus vero festis, & sicut moris est ecclesiæ, prout melius possunt, sanctimonialibus stipendia administrent. In pulmentis namque eis dandis nihilo minus solertissime vigilare debet abbatissarum industria, ut juxta possibilitatem eis carnem, pisces, legumina, & olera, ligna, & cetera necessaria attribuant, ut his adminiculatæ promptiores in Dei consistant servitio. Nam & talia eis debent constituere loca, in quibus aptissime nutriant pecora, & horti olerum possint fieri, unde pulmenta habeant: exceptis his, quæ de villis ecclesiæ, & de eleemosynarum oblationibus accipiant. Caveant siquidem, ne propter earum incuriam, & insolentiam, aliquam in monasteriis patiantur inopiam: ut nec sibi in peccatum, nec sanctimonialibus proveniat in murmurationis lapsum. Sint quoque eis in refectorio convivæ; quatenus sanctimonialibus alimenta uberius administrentur, & quæ forte minus habentur, æquiori animo communiter tolerentur. Quoniam si earum societatem, curamque parvipendentes, lautiores sibi cibos privatim domi præparaverint, excepta causa infirmitatis, aut hospitum, procul dubio in detractionis aut murmurationis noxam sibi subditas corruere compellent. Dent etiam eis annis singulis lanam & linum, e quibus sibi conficiant necessaria indumenta: exceptis infirmis, & debilibus, quæ propter corporis incommoditatem, hæc sibi conficere nequeunt, & his quæ nihil proprium habere velint, quibus misericorditer studeant necessaria quæque præbere. Eleemosynarum vero oblationes æqualiter accipiant.

XIV.

Sicut ea, quæ superius præmissa sunt, abbatissis ob necessitates corporum impendenda sunt sanctimonialibus: ita necesse est, ut in agro mentium sibi subditarum studeant plantare documenta virtutum; seque in omnibus illis, vita, moribus, actu, habitu, ipso etiam incessu irreprehensibiliter vivendo imitabiles exhibeant: ne per earum exempla perversitatum in lapsum occurrant voraginum. Doceant ergo eas, qualiter vitent superbiam, quæ radix est omnium malorum, avaritiam, invidiam, odium, detractionem, susurrationem, murmurationem, scurrilitates, bilinguitates, dissensiones, simulationes, vanas verborum confabulationes, & cetera his similia, quæ suos sectatores ad interitum pertrahunt. Curiositates etiam nihilo minus vitent, quibus femineus sexus potissimum implicatur. Defleant propria, aliena curiose non interrogent: attendentes illud Hieronymi: Sufficit, inquit, " unicuique sua plangere, non aliena carpere. Instruant " etiam eas ad sectandas bonorum operum virtutes, videlicet caritatem, humilitatem, patientiam, castitatem, continentiam, sobrietatem, benignitatem, obedientiam, mansuetudinem, & ceteras virtutes, quibus animus Christianus ad æternam patriam tendens jugiter famulari debet. Provideant etiam, ut otio vacare non possint: sed potius orationi, aut lectioni, aut manuum operationi insistant, aut certe divinis lectionibus autem accommodent. Quatenus sibi subditis hanc geminam pastionem tribuentes, quæ cavenda sunt vitare, quæve facienda sectari eas docentes, non de infideli, & negligenti administratione condemnari, sed potius de fideli a Domino mereantur feliciter remunerari. Meminisse itaque, & ante oculos ponere eas oportet, quod de sibi commissis Domino procul dubio reddituræ sunt rationes.

XV.

Oportet ut remoto totius excusationis obstaculo, expedite atque honeste sanctimoniales Dei exsequantur ministerium: sitque earum vigilantissima cura, ut ad horas canonicas, mox ut signum datum fuerit, impigre occurrant: ecclesiamque cum Dei timore, & reverentia ingredientes, divinæ potentiæ famulatui religiosissime inserviant. Illudque semper caveant, ut in domo Dei nihil inhonestatis corde, aut lingua, vel opere perpetrent, sed potius aut orent, aut legant, aut audiant. Si vero fuerit aliqua, exceptis his quæ aut quadam incommoditate corporis, aut obedientia sibi injuncta detinentur, quæ præfatas horas canonicas frequentare, diligenterque custodire, & in his, ut dignum est, cæleste neglexerit officium persolvere, digna invectione corripiatur. Custodes namque ecclesiæ harum horarum spatia bene norint, ut scilicet signa certis temporibus pulsent. Quibus etiam sit studii, ut nihil de sibi commissis rebus ecclesiæ pereat.

XVI.

Ad imploranda divinæ pietatis solatia, hæc Domini verba petentium animum informant: *Petite*, inquit, *& dabitur vobis; quærite, & invenietis: pulsate, & aperietur vobis.* Sed si nobis pulsantibus aperiri gestimus, oportet ut Domino ad nos venienti, & ostium mentium nostrarum pulsanti, aditum dignum pandamus: ut impleatur illud: *Si quis aperuerit mihi, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipse mecum.* Quia ergo constat assiduitate orationum remissionem adipisci posse peccatorum, si tamen labia cordi non discrepaverint; studeant sanctimoniales mentem noxiis cogitationibus mundare, & Deum jugiter orando placare: scientes quia tunc mens bene Deum orando contemplatur, quando nullis terrenarum rerum curis, aut vitiorum illecebris implicatur. Quoniam, ut ait Isidorus, necesse est, ut cum ad impetranda muneribus suffragia assistitur, munda simplexque acies cordis ad Dominum dirigatur: quatenus illuc dirigatur deprecantis oratio, quo Propheta suam dirigi optabat, dicens: *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo Domine.* Oratio namque, ut ait beatus Gregorius, cordis debet esse, non labiorum: quia nequaquam Deus verba deprecantis intendit, sed orantis cor adspicit.

Matth. 7.

Apoc. 3.

Psalm. 140.

XVII.

Vespertinis officiis devotissimo obsequio celebratis, & collatione divinarum scripturarum solenniter habita, dato signo ad completorium celebrandum, san-

LIBER II.

ctimoniales pariter devotissime occurrant. Quo expleto, non ad epulandum, & bibendum, & supervacuis loquelis instandum se convertant: sed his postpositis honeste dormitorium petant. Caveatur etiam ab illis, ut nihil inhonestum, aut indecens in dormitorio geratur: nec aliquam inquietare præsumat, nec ad verba inutilia, & otiosa prorumpere cogat. Si qua vero id fecerit, severissima invectione corripiatur. Lucerna quoque noctis tempore in eodem dormitorio jugiter ardeat.

XVIII.

Studendum vigilanter abbatissis est, ut subditarum vitia nullatenus dissimulent; sed mox ut oriri cœperint, ea radicitus evellant: ne per earum scilicet desidiam, atque incuriam, animæ illarum laqueis irretiantur diaboli. Quanto enim idem sexus fragilior esse dignoscitur, tanto necesse est majorem erga eum custodiam adhiberi. Modus vero correptionis circa delinquentes sanctimoniales, omissis his, quarum latera, juxta Salomonem, ne indurescant, virgis tundenda sunt, iste obnixe ab abbatissis teneatur. Si aliqua in congregatione sanctimonialium horas canonicas frequentare neglexerit, & opus Dei negligenter exsecuta fuerit, ad collationem venire distulerit, obedientiam sibi injunctam agere recusaverit, in discendis bonorum operum instrumentis juxta vires operam non dederit, in dormitorio aliquid indecens aut inhonestum verbis aut actibus perpetraverit, alibi quam in dormitorio absque causa inevitabili dormire præsumpserit, sororibus caritatis officio servire neglexerit; iræ, detractioni, susurrationi, scurrilitati, bilinguitati, verbositati, dissensioni, simulationi, curiositati, vanisque verborum confabulationibus inservierit; discordiam inter sorores seminaverit, huic institutioni contumax, aut superba, aut murmurans, seu in aliquo contraria exstiterit, & cetera hujusmodi agere tentaverit: primo secundum Domini præceptum, non solum semel, & secundo, ac tertio, quin etiam crebrius admoneatur; & si his admonitionibus non paruerit, publica objurgatione corripiatur. Quod si & huic renisa fuerit, ceteris alimentis sibi interdictis, pane tantum usque ad dignam pœnitentiæ satisfactionem utatur, & aqua. Si vero nec sic se correxerit, separetur a mensa, & a ceterarum sanctimonialium in choro psallentium societate, & seorsum in loco hujuscemodi negligentibus ab abbatissis constituto stare cogatur; ut statim rubore sequestrationis emendetur. Si autem his modis admonita atque castigata, incorrigibilis adhuc exstiterit, [a] congruet, si tamen ætas permiserit, verberum adhibeatur castigatio. Verum si talis fuerit, quam aut ætas, aut qualitas personæ verberari non siverit, hæc & publica objurgatione, & jejuniorum continuatione, & sequestrationis rubore tamdiu corripiatur, donec digna pœnitentiæ satisfactione veniam consequi posse videatur. Si igitur ea quæ flagellatur, & ea, quam flagellari aut ætas, aut qualitas personæ prohibet, incorrigibiles apparuerint; sit locus intra claustra, quo ad tempus retrudantur, & secundum modum culpæ castigentur. Quod si etiam aliqua in tantam insaniam devenerit, quæ post tot saluberrimas admonitiones & castigationes necdum se correxerit, deprecetur pro ea communi voto ab omni congregatione, ut ab illo, cui nihil est impossibile, sanetur. Postremo, si his omnibus exhibitis inemendabilis atque incorrigibilis apparuerit, quia nullatenus huic sæculum repetere fas est, advocetur, si necesse est, episcopus, & illius sapientissimo ac discretissimo judicio, ita ejusdem vita, quæ se tot vitiis fœdando, & in pertinacia permanendo, a collegio sanctimonialium quodammodo secrevit, intra septa monasterii moderetur: quatenus & pœnitentiam sibi ab eo injunctam salubriter gerat, & ceteris nullius contagionis morbum inferre valeat. Quæ autem criminale peccatum commiserit, huic nullatenus differenda est correptionis utilitas, quin aut sponte peccati sui facinus pœnitendo abluat, aut si id agere renuerit, ab episcopo, ut præmissum est, juxta modum taxatum sententiam excommunicationis, & modum pœnitentiæ excipiat. In castigandis namque atque corrigendis delinquentibus, opem ferre non desistant abbatissis ceteræ sanctimoniales.

[a] Lege, congrue, ut supra, pag. 1141. C 9.

XIX.

Scripturarum sanctarum doctrinis demonstratur, quod subditarum vita prælatarum sit exemplis informanda. Et quia sanctimoniales, secundum patrum documenta, virorum debent vitare familiaritates & sermocinationes, decet ut abbatissæ, sicut in ceteris, ita quoque & in virorum confabulationibus, bonum sibi subditis exemplum præbeant. Si quando autem eis sermocinandi necessitas incubuerit, juxta supra notatam sententiam beati Cæsarii, adhibitis secum sanctimonialibus, quas & ætas, & morum probitas, & vitæ innocentia commendant, id faciant, & quod deliberandum est prudenter deliberent; & quod disponendum, utiliter disponant. Quia si earum consilio, & præsentia usæ fuerint, & morsum detractionis vitabunt, & exemplum sibi subditis salubrius præbebunt. Licet enim hujuscemodi sanctimoniales talium negotiorum experientiam non habeant, earum tamen præsentia capaces boni consilii castiquæ factæ sunt.

XX.

Quia virorum frequentias sanctimoniales, juxta superiorum patrum sententias, penitus vitare debeant, satis liquido patet: restat ut imminente inevitabili necessitate qualiter id facere debeant, demonstretur. Decet porro, ut abbatissæ tres, aut quatuor sanctimoniales vitæ probabilis constituant, coram quibus ceteræ sanctimoniales, aut cum propriis equis, aut cum propriis servis res sibi necessarias deferentibus, tempore competenti, in loco videlicet ad hoc negotium constituto loquantur, & id quod delatum fuerit recipiant. Ut videlicet hujuscemodi confabulatio nullam possit in quoquam sinistræ opinionis afferre suspicionem. Sed & tempore novarum frugum, coram memoratis sanctimonialibus, quidquid eis recipiendum aut recondendum est, recipiant, & recondant. Similiter quoque, quando eis in propriis mansiunculis aliquid operis agendum est, quod non sine virorum labore perfici potest, hæ sanctimoniales coram sint, ut nullus in his negotiis possit oriri detrahendi, aut peccandi locus. Sed & hoc abbatissæ, non solum præpositarum suarum cura, & memoratarum sanctimonialium instantissima procuratione, verum etiam suo studio, immo sæpissima investigatione, scrutari, atque solerter inquirere debent, ne quid inhonestatis in mansiunculis sanctimonialium, aut in earum claustris quispiam quolibet modo perpetrare, aut ab aliqua alicujus familiaritatis occasione suscipi, aut clanculo abscondi possit. Tanta igitur sanctimonialibus in confabulando cum viris pudicitiæ fiducia inesse debet, ut aliis aspicientibus minime erubescant. Ut enim beatus Hieronymus dicit: « Speculum mentis est facies, & taciti « cordis fatentur arcana. Unde ait & quidam: Frons ho« minis propriæ mentis depromit amictum: Qualis vul« tus erit, talia corda gerit. Si qua vero inventa fuerit his confabulationibus dedita, ita juxta superiorem modum corripiatur, ut & ipsa emendetur, & ceteræ timorem habentes nihil tale agere pertentent.

In epist. ad Furiam.

XXI.

Quia licitum est Deo dicatis canonice viventibus, vernulas secum famulandi gratia in monasteriis habere,

ANNO CHRISTI 816.

cavendum est illis, ut in eis animæ potius salutem, quam commodum terrenum quærant. Solent enim hujuscemodi, effrenes & impudicæ effectæ, cultu meretricio ornatæ incedere, & turpia quæque & obscena, quæ foris vagando viderint aut audierint, auribus dominarum suarum impudenter ingerere, & animos earum a rigore divinæ servitutis emollire. Quapropter necesse est, ut in talibus congregandis modum adhibeant discretionis: ut non amplius quam necessitas exigit, sibi ad serviendum congregent, & erga congregatas curam adhibeant, ne illis quolibet peccato ruentibus, illarum ruinæ participes existant. Si vero hæ famulæ, aut abbatissarum, aut certe sanctimonialium, in claustris monasterii quippiam indecens admiserint, & crebro admonitæ, atque correptæ, non se correxerint, extra claustra monasterii procul ejiciendæ atque eliminandæ sunt.

XXII.

Religio ecclesiastica docet, ut puellæ, quæ in monasteriis erudiuntur, cum omni pietatis affectu, & vigilantissimæ curæ studio nutriantur: ne si lubricæ ætatis annos indisciplinate vivendo transegerint, aut vix, aut nullatenus corrigi postea possint. Quapropter præferuntur eis ex sanctimonialibus tales magistræ, quæ utique & probabilis sint vitæ, & erga eas talem exhibeant curam, ut nequaquam huc atque illuc possint habere progressum, & aut desidiæ, aut lasciviæ vitio maculentur: quin potius sacris imbuantur disciplinis, quatenus his mancipatæ vagandi otio careant. Sed qui modus hujuscemodi erudiendis tenendus sit, beatus Hieronymus in epistola, quam ad Lætam de institutione filiæ scripsit, plenissime docet, dicens: Igitur quæ de repromissione nata est, dignam habeat ortu suo institutionem parentum. Samuel enim in templo nutritus est: Joannes in solitudine præparatur, locustis alitur & melle silvestri, & in typum pœnitentiæ prædicandæ tortuosissimi animalis vestitur exuviis. Sic erudienda est anima, quæ futura est templum Domini. Nihil aliud discat audire, nihil loqui, nisi quod ad timorem Dei pertinet: turpia verba non intelligat, cantica mundi ignoret. Adhuc tenera lingua psalmis dulcibus imbuatur: procul sit ætas lasciva puerorum. Habeat modestam gerulam, nutricem gravem. Discat in pueritia cui Imperatori tirunculа nutriatur. Ipse habitus & vestitus doceat eam, cur promissa sit. Aures ejus non perforentur, nec ora Christo consecrata cerussa & purpurisso depingantur: nec aurum, & margaritæ collum ejus deprimant; nec caput sacratum gemmis oneretur: sed habeat alias margaritas, quibus postea venditis emptura est pretiosissimum margaritum. [a] Sic nutrix ejus solicita & prudens, ut ea, quæ nutritur, ne percutiatur a vipera. Ne bibat de aureo calice Babylonis; nec cum Dina egrediatur videre filias regionis, ne ludat pedibus, & trahat tunicas: quia venena non dantur nisi melle circumlita, & vitia non decipiunt, nisi sub specie virtutum. Postquam grandiuscula fuerit, & in exemplum sponsi sui sapientia, ætate, & gratia apud Deum & homines crescere cœperit, pergat ad templum veri Patris cum parentibus suis: sed cum illis non egrediatur e templo, & nusquam ab eis inveniatur, nisi in auditu sanctarum scripturarum. Nusquam exeat foras, ne inveniant eam qui circumeunt civitatem, & vulnerent pudicitiam ejus auferentes theristrum, & nudam in sanguine derelinquant. Non vescatur in publico, ne videat cibos quos desideret. Discat jam nunc vinum non bibere, in quo est luxuria: usque ad perfectam tamen ætatem propter indulgentiam modico utatur vino, & carnium edulio sustentetur. Nullus ei juvenis, nullus cincinnatus arrideat. Vigiliarum dies & solemnes pernoctationes sic celebret, ut ne transversum quidem unguem a nutrice discedat. Non cum ancillis in auribus susurret, sed quod uni loquitur omnes intelligant. Sit ei comes non compta, atque formosa, quæ gutture carmen dulce moduletur: sed gravis, pallens, subtristis, & pudicitiæ veterana, quæ illam doceat, & assuescat exemplo, ad orationes, & psalmos nocte consurgere, mane hymnos canere, & stare in acie quasi bellatricem Christi. Horarum diei cursu peracto, accensaque lucernula, reddat sacrificium vespertinum. Sic dies transeat, sic nox inveniat laborantem. Cibus ejus olusculum sit, & simila, raroque pisciculi. Sic comedat ut semper esuriat, ut statim post cibum possit legere, orare, & psallere. Non habeat colloquia sæcularium puellarum, & malarum virginum contuberniis non misceatur. Balnearum vero fomitibus sopitos non suscitet ignes. Pro gemmis & serico, divinos codices amet. Discat primo Psalterium: erudiatur in Proverbiis Salomonis ad vitam: consuescat in Ecclesiaste calcare quæ mundi sunt. Sectetur in Job virtutis & patientiæ exempla. Ad evangelia transeat, numquam ea positura de manibus. Apostolorum Acta, & epistolas tota cordis imbibat voluntate. Et sic per ordinem seriem novi veterisque testamenti. Cumque pectoris sui cellarium his opibus locupletaverit, tunc virtutum floribus adornata, soli sponso cælesti, cui commissa est, calcatis cunctis, quæ mundi sunt, placere studeat.

[a] Ex Hieronymo epist. 7 ad Lætam, legi oportet. Si nutrix ejus sollicita providet, ut ea quæ nutritur ne feriatur a vipera; eadem cura provideat, ne bibat de aureo calice, &c.

Lrna a 4I.

XXIII.

Quamquam intra claustra monasterii sanctimoniales canonice viventes proprias solitæ sint habere mansiunculas; propter anus tamen, & infirmas, debet intra claustra ab abbatissis mansio fieri; ubi earum, quæ forte suas non habent, imbecillitatibus atque infirmitatibus misericordissime possit opitulari. Quarum curam abbatissæ, ut potestpiritales matres, ante omnia gerere debent, ut his ea, quibus opus habent, misericorditer administrent. Sed & ceteræ sanctimoniales, accessu eas frequenti visitantes, divinarum scripturarum collocutionibus demulceant, & suis facultatibus imbecillitates & infirmitates cum caritate æquanimiter portent; ut merito a Domino eis dicatur: *Infirmus fui, & visitastis me*, &c. Matth. 25.

XXIV.

Quia constat abbatissas exteriorum & interiorum pondere gravatas, adeo ut præpediente ignorantia fragilitatis humanæ multa nesciant, quæ in monasteriis negligenter fiunt; necesse est ut tales sub se constituant, cum quibus secure possint partiri onera regiminis. Quibus etiam talem conferent potestatem, ut vice sua fungentes, & bene agentes in melius proficere dictis & exemplis exhortentur, & delinquentium errata districtissima invectione corripiant: & quæ in monasteriis ab abbatissis, ob diversarum curarum occupationes, perfici minime possunt, ab his digne & utiliter perficiantur. Quibus etiam expedit, ut se imitabiles ceteris præbeant, quatenus irreprehensibiliter vivendo, & sanctarum virtutum exempla præbendo, cœtibus sanctarum feminarum mereantur adscisci. Quod si negligenter vixerint, & his, quibus bene vivendo prodesse debuerant, exemplo suæ perversitatis aliquam læsionis maculam ingesserint, juxta modum præmissum judicentur: & si inemendabiles exstiterint, a ministerio amoveantur, aliæque in loca earum probabilis vitæ constituantur.

XXV.

Expedit abbatissis, ut de congregatione sibi commissa tales eligant, quibus alimenta sanctimonialium committant, quæ non sint criminatrices, non vinolentæ, non prodigæ, & ceteris vitiorum illecebris mancipatæ; sed magis quæ vitæ sint probabilis, &

inviolabiliter congregata conservent, & fideliter ea, atque humiliter sanctimonialibus administrent, ut de fideli administratione a remuneratore omnium bonorum Deo fideliter remunerentur. Erga hujuscemodi vero delinquentes & inobedientes modus præmissus obnixe tenendus est.

XXVI.

Oportet ad portam monasterii talis constituatur sanctimonialis, quæ ætate & morum probitate ceteris emineat: ut neque propter personarum acceptionem, neque propter alicujus adulationem, aut timorem, porta monasterii nisi horis statutis reseretur. Quia nisi talis ad portam constituta fuerit, magnum procul dubio in monasteriis degentibus poterit provenire periculum. Quod si alicujus gratia contra hanc institutionem facere tentaverit, & admonita non se correxerit, digna invectione correpta a ministerio amoveatur.

XXVII.

Presbyteris, qui in monasteriis puellaribus Missarum solemnia celebrare debent, extra monasterium sit locus, & ecclesia, ubi cum ministris suis habitent & divinæ servitutis obsequium expleant: & non nisi statuto tempore monasterium ingrediantur puellarum, & cum eis diaconus tantum, & subdiaconus, qui scilicet & vitæ honestate clarescant, & non se, sed Christum amare cupiant; nec sua quærant, sed quæ Jesu Christi, & non amplius ibi immorentur, nisi in Missarum celebrationibus ad sanctimoniales publice faciendis. Quibus rite ac devote celebratis, illico foras egrediantur. Sanctimoniales namque velo ante posito, ut moris est, horas canonicas, & Missarum solemnia celebrent. Sed & hoc caveant, ut nulla illarum cum eisdem presbyteris, eorumque ministris aliquam sermocinationem familiarem habeat. Si qua igitur peccata sua sacerdoti confiteri voluerit, id in ecclesia faciat, ut ab aliis videatur, sicut in dictis sanctorum patrum continetur: exceptis infirmis, quibus in domibus id facere necesse est. Nam presbyter diaconum & subdiaconum, qui utique boni sint testimonii, ob detractionem vitandam secum habeat, a quibus scilicet videatur, & suæ innocentiæ bonum testimonium exhibeatur.

XXVIII.

Quia sanctarum scripturarum auctoritatibus liquido demonstratur, quod hospitalitas modis omnibus sit diligenda; & res ecclesiæ oblationes sint fidelium, pretia peccatorum, patrimonia pauperum: quamquam ad portam monasterii locus talis sit rite habendus, in quo adventantes quique suscipiantur; oportet tamen, ut extra, juxta ecclesiam scilicet, in qua presbyteri cum ministris suis divinum explent officium, sit hospitale pauperum: cui etiam præsit talis, qui & avaritiam oderit, & hospitalitatem diligat. Et exceptis decimis, quæ de ecclesiæ villis ibidem conferuntur, de rebus ecclesiæ, prout facultas suppetit, eidem deputetur hospitali, unde pauperes ibidem recreentur, & foveantur. Sed & de oblationibus quæ fidelibus sanctimonialibus deferuntur, decimæ dentur ad eorumdem sustentationem pauperum. Is namque, cui hospitale committitur, nequaquam res pauperum in suos usus retorqueat, ne cum Juda loculos Domini furante sententiam damnationis excipiat. Sit etiam intra monasterium receptaculum, ubi viduæ & pauperculæ tantummodo recipiantur, & alantur: & si non possunt alio, saltem Quadragesimæ tempore, sanctimoniales, Domini implentes præceptum, earum lavent pedes, juxta illud: *Si ego Dominus & magister vester lavi vobis pedes, quanto magis vos debetis alter alterius lavare pedes?* Joan. 13.

ANNO CHRISTI 816.

EPISTOLA LUDOVICI PII IMPERATORIS ad Sicharium Archiepiscopum Burdigalensem.

Mittit exemplum statutorum Concilii Aquisgranensis, ut ea in provincia sua diligenter transcribi & observari faciat.

Ludovicus divina ordinante providentia Imperator Augustus, venerabili in Christo Sichario archiepiscopo, in Domino salutem.

SAcrum & venerabile concilium, divino nutu, nostroque studio in Aquisgrani palatio nuper aggregatum, in quo multa ob propagandam* ecclesiasticam dignitatem, præcedente & subsequente gratia Christi, diligenter tractata atque instituta sunt, tuam nullatenus credimus latere sanctitatem. Sed quia contingit eidem sancto & venerabili concilio tuam non interfuisse paternitatem, ad tuam destinare decrevimus beatitudinem, per præsentem Missum nostrum, nomine Adalelmum, formulam canonicæ institutionis, ab eodem sacro conventu ex sanctorum patrum sparsim digestis sententiis collectam, atque in unum congestam. Quam etiam idcirco penes palatium nostrum diligenter scribi fecimus, ut nihil in se scriptorum vitio depravationis aut detruncationis habens, ad te usque incolumis perferretur. Quapropter volumus atque decernimus, ut juxta metropolitanæ sedis tibi canonice collatam dignitatem, nostræque auctoritatis sanctionem, diœceseos tuæ episcopos, & ceteros ecclesiæ prælatos, tempore & loco congruenti ad te accersere facias: & his coram capitulatim memoratam institutionis formulam prælegi jubeas, & quod ob exaltandum ecclesiastici culminis fastigium, & animarum salutem, idem sacer conventus eam ediderit, liquido demonstres: sed & his qui in uno collegio canonice degunt, tenendam observandamque coram memorato Misso nostro conferas. Ac si alicujus cordis obtusio eam intelligere nequiverit, huic sive abs te, sive ab aliis episcopis, comprovincialibus scilicet tuis, doctrinæ fulgore renitentibus, sobrie tradatur. Sed & in hoc nihilominus circumspectam monemus esse tuam prudentiam; ut ab his qui eam transcripturi sunt, ita transcribatur, ut nec depravata vitio scriptoris, nec detruncata ab aliquo fiat: sed sicut a prædicto Misso nostro eis demonstratum fuerit, absque aliqua depravatione vel detruncatione transcribatur. Noveris etiam, quia ideo illius exemplum apud armarium palatii nostri detentum est, ut eo probari patenter possit quis eam incuriose transcripserit, vel quis aliquam ejus partem detruncarit. Ut enim comperimus, dum in eodem sacro concilio perlegeretur, antequam coram nobis ab eodem concilio prolata, & necdum mensura cibi ac potus statuta fuisset, quidam magna ex parte illam detruncantes, quædam capitula inconsulte ex ea transcripserunt. Unde necesse est, ut si aliquem in tua diœcesi tale fecisse repereris, hujusmodi factum coram provincialium tuorum episcoporum conventu, & coram præscripto Misso nostro frustreris; & hanc authenticam, ut præmisimus, diligenter, sicut Missus noster eis insinuaverit, transcribi percenseas. Omnes ergo tuæ diœceseos episcopi, & ceteri prælati eam vigilanti cura transcribere, solerti studio intelligere, instantissimæ assiduitatis exercitio divinitus adjuti operibus complere decernent: ut cum nos hujus rei gratia inquirendæ venturis Kalendis Septembribus, (sicut eidem sacro & memorabili concilio meminimus nos

Anno Christi 816.

dixisse facturos) Missos nostros per imperium a Deo nobis collatum destinaverimus, remota cujuslibet difficultatis oppositione, ejusdem salutiferæ institutionis prælati & subditi, prout Dominus posse eis dederit, strenui inveniantur operatores. Quoniam diligenti indagine, vita comite, perquirere jubebimus, quis prælatorum injunctum sibi officium strenue peregerit; vel quis in claustris canonicorum, & ceteris habitationibus construendis, & in necessariis stipendiis eis tribuendis, & in domibus ad receptacula pauperum reparandis, sanctioni nostræ paruerit; quisve clerum suum eadem institutione, & ceteris spiritalibus documentis instruere curaverit: vel quis causa avaritiæ eos, quos Christi militia rationabiliter alere poterat, propulerit: quia unius anni spatium dedimus, ut ea quæ promissa sunt absque ullius difficultatis excusatione perfici, ubi necdum facta erant, facillime possent. Proinde qui hoc anni tempore in hoc negotio nostræ admodum jussioni pro viribus obedire neglexerit, ceteris sine dubio terrori erit, ne tale admittere præsumant. Direximus sane tibi institutionis formulam, quam ejusdem sacri concilii par consensus parque studium ex sanctorum patrum dictis enucleatim excerpsit, & castimoniæ dicatis in una societate canonice degentibus observandam statuit. Quam volumus a te, sive a tuis comprovincialibus episcopis, studiose jubere transcribi; & monasteriis puellaribus in tua diœcesi consistentibus, in quibus scilicet canonice vivitur, tenendam conferri, qualiterque ab abbatissis & ceteris sanctimonialibus religiosissime ac devotissime observari debeant, apertissime perdoceri. Quoniam, nisi quando nos aliquam abbatissarum nostram adire jusserimus præsentiam, alio tempore volumus in monasteriis residant, & secundum ejusdem institutionis formam vitam ducant, sibique subditas in sancto religionis proposito constringant. Et nulla illarum foras evagandi, aut occasione qualibet accepta per villas residendi, suisque voluptatibus deserviendi licentiam sibi attribuat. Quamquam enim nonnulli clerici monasteria puellarum, & nonnulli laïci monasteria virorum etiam & puellarum habeant; tua tamen debet prævidere solertissima industria, ut in omnibus locis sub tua diœcesi constitutis, ubicumque congregationes clericorum & sanctimonialium sunt, juxta possibilitatem & facultatem rerum, secundum hujus institutionis formam, vivant. Quia nulla est omnino ecclesia, quæ facultates habeat, ubi non possint tot talesque gubernari, qui divinum expleant officium & ubi hospitalitas juxta vires non possit diligi. Nos quoque præfatum Missum nostrum ad tuam sanctitatem ideo direximus: ut tuum, ceterorumque ecclesiasticorum in tua diœcesi existentium, diligenter atque subtiliter in hoc negotio intueretur studium, & tibi opem in ceteris commonendis ferret. Qui etiam nobis referret, qualiter prælati & prælatæ eas formulas libenter susceperint, diligenter transcribere studuerint, & devote adimplere justa vires curaverint. Quoniam tamdiu illum in tua vel comprovincialium tuorum diœcesi immorari & discurrere una cum Misso tuo jussimus, donec ab omnibus memoratæ formulæ transcriberentur. Ut videlicet cuncta procurans, diligenterque perficiens, cum ad nos illum redire opere expleto tempus permiserit, cuncta quæ acta sunt vero utrorumque scripto notentur, atque per ipsum tuumque commissum nostræ dignoscentiæ intimentur: ut sciamus quibus gratiarum actiones referre, quosque etiam dignis correptionibus corrigere debeamus. Si vero aliquis tuæ diœceseos eidem institutioni, vestræque admonitioni procaciter reniti voluerit; & eam, quæ ab eodem sacro conventu constituta atque decreta est, pro viribus observare neglexerit, & subinde admonitus non se correxerit; quicumque ille est, ante præsentiam nostram, tua vel Missi nostri admonitione venire festinet, quatenus a nobis juxa quantitatem culpæ digne corrigatur. Direximus præterea tibi pondus & mensuram, secundum quæ clericis & sanctimonialibus panis & potus æqualiter tribuenda sunt. Quæ ab omnibus firmissime atque inviolabiliter teneantur decernimus; & ne quid incrementi aut detrimenti a quoquam patiantur, modis omnibus inhibemus. Tuam igitur in calce epistolæ admonemus sanctitatem, ut secundum ministerium tibi divino munere collatum, nostræ in hoc negotio saluberrimæ admonitioni obedienter atque inexcusabiliter pareas, & ceteris in parendo bonum exemplum tribuas. Dignum quippe justumque est, ut quanto sublimius sacerdotii dignitate aliis supereminet, & a nobis venerabiliter diligeris, tanto magis ad Dei nostramque voluntatem exsequendam devotiorem te atque promptiorem exhibeas. Vale in Domino, & ora pro nobis.

Anno Christi 816.

LUDOVICI PII IMP. EPISTOLA AD MAGNUM ARCHIEP. Senonensem.

Gloriosissimus Ludovicus superno munere victor semper Augustus, venerabili in Christo Magno Senonicæ urbis archiepiscopo, in Domino salutem.

SIcut vobis nuperrime in sacro conventu, quem Deo annuente Aquisgrani palatio aggregavimus, ubi multa favente Christo ecclesiastice, immo catholice acta sunt, meminimus nos Missos nostros, Ermenfredum videlicet & Haymonem, formulam canonicæ institutionis, quam idem sacer conventus ex sanctorum patrum sparsim digestis sententiis colligere, atque in unum congerere studuit. Quam, quia vobis transcribendi angustia temporis facultatem denegavit, studii nostri fuit eam diligenter transcribi jubere, ut absque ulla depravatione aut detruncatione, textus ejus ad vos usque incolumis perferretur. Proinde has litteras ad tam direximus sanctitatem: per quas jubemus, ut memor admonitionis nostræ, suffraganeos tuæ diœceseos loco & tempore competenti ad te convocare studeas, & eamdem institutionem per singula capitula coram ecclesiasticis ordinibus prælegi facias, & qualiter eam sacer conventus ob emolumentum animarum instruere salubriter curaverit, patenter edoceas: & his qui canonicæ professionis censentur nomine, secundum ministerium tibi divinitus collatum, & nostræ auctoritatis præceptum, coram memoratis Missis nostris observandam percenseas. Eorum autem, qui tardioris sunt ingenii, & eam forte plene intelligere nequeunt, tuo sive comprovincialium tuorum episcoporum dono scientiæ pollentium studio ejus notitia sensibus perfundatur. Nam & tuam nihilominus providam volumus esse beatitudinem, ut eam solerti cura prædicti Missi nostri omnes, prout insinuaveris, transcribere absque ulla depravatione & detruncatione præmoneant, quoniam qualiter diligenter studioseque, distincte & aperte transcribatur, illos satis instituimus. Cujus nempe exemplar idcirco in armario palatii nostri recondi fecimus, ut per hoc nosse & inquirere possemus, utrumne ab aliquo negligenter transcripta fuerit: quia, ut comperimus, dum in eodem sacro concilio perlegeretur, antequam coram nobis ab eodem concilio prolata, & necdum mensura cibi & potus plene statuta fuisset, invidi magna ex parte illam detruncantes, quædam capitula inconsulte ea transcripserunt. Unde necesse est, ut si aliquem in

ANNO CHRISTI 816.

tua diœcesi tale fecisse repereris; hujuscemodi factum coram provincialium tuorum episcoporum conventu, & coram præscriptis Missis nostris frustreris, & hanc authenticam, ut præmisimus diligenter, sicut Missi nostri eis insinuaverint, transcribi percenseas. Volumus ergo, ut omnes prælati canonicorum diligenter illam transcribant, studiose intelligant, efficaciter quantum Dominus eis posse dederit, ob suam subditorumque utilitatem, opere adimplere procurent. Ut quando nos, sicut in eorum sacro & venerabili concilio generaliter omnibus diximus, Missos nostros hujus negotii inquirendi gratia, per universum imperium nostrum Kalendis Septembris venturis direxerimus, omnes prælati videlicet & subditi, juxta capacitatem & possibilitatem suam, eadem instructione informati atque instructi, ejusdemque operatores inveniantur strenui. Quoniam diligenti indagine, vita comite, inquirere jubebimus, qualiter unusquisque prælatorum ministerium suum expleat: qualiter jussioni nostræ in claustris, & ceteris canonicorum necessariis habitationibus, & in eorum stipendiis dandis, & receptaculis pauperum præparandis obtemperaverint; vel quis clerum suum secundum hujus institutionis normam & cetera spiritalia exercitia, informare studuerit; aut si quis quem eorum, quos in Dei servitio rationabiliter gubernare potuit, causa avaritiæ abjecerit. Quia, ut hæc quæ præmisimus, absque ullius difficultatis oppositione in locis, in quibus facta necdum erant, fieri opportunissime possent, unius anni spatium, sicut nosti, ad hæc peragenda tribuimus. Qui vero hoc annuo tempore nostræ immoque Dei jussioni juxta vires obtemperare neglexerit, ceteris ne talia facere audeant, terrorem procul dubio incutiet. Misimus itaque tibi institutionis formam, quam idem sacrum & venerabile concilium ex sanctorum patrum sententiis diligenter excerpsit, & sanctimonialibus in uno collegio canonice degentibus observandam percensuit. Quam sive per te, sive per comprovinciales tuos episcopos, in omnibus tuæ diœcesios puellaribus monasteriis, in quibus canonice vivitur, studiose præscriptam haberi voluimus. Sed & hoc decernimus, ut a vobis tam abbatissis, quam ceteris sanctimonialibus tradatur, & qualiter eam tenere debeant vestro studio informentur. Ceterum nisi aliquam abbatissarum quando nos ad præsentiam nostram venire jusserimus, alio tempore volumus ut abbatissæ propriis in monasteriis resideant, & secundum hanc institutionis formam vivere, sibique subjectas gubernare decertent: & nullis illarum per villas residendi, aut foras qualibet occasione accepta evagandi, suisque voluptatibus deserviendi licentiam attribuant. Quamquam enim nonnulli clerici monasteria puellarum, & nonnulli laïci monasteria virorum etiam ac puellarum adeant; tua tamen debet providere solertissima industria, ut in omnibus locis sub tua diœcesi constitutis, ubicumque congregationes clericorum & sanctimonialium sunt, juxta possibilitatem & facultatem rerum, secundum hujus institutionis formam vivant. Quia nulla est omnino ecclesia, quæ facultates habeat, ubi non possint tot talesque gubernari, qui divinum expleant officium, & ubi hospitalitas, juxta vires non possit diligi. Nos quoque præfatos Missos nostros ad tuam sanctitatem ideo direximus, ut tuum, ceterorumque ecclesiasticorum in tua diœcesi consistentium, diligenter atque subtiliter in hoc negotio intuerentur studium, & tibi opem in ceteris commonendis ferrent: qui & nobis referrent, qualiter prælati & prælatæ eam libenter susceperint, diligenterque transcribere studuerint, & devote adimplere juxta vires curaverint: quoniam tamdiu illos in tua vel comprovincialium tuorum diœcesi morari, & discurrere una cum Misso tuo jussimus, donec ab omnibus memoratæ formulæ transcriberentur. Ut videlicet cuncta procurantes, diligenterque taxantes, cum ad nos illos redire opere expleto tempus permiserit, cuncta quæ acta sunt vestro utroque scripto notentur, atque per ipsos tuumque Missum nostræ dignoscentiæ intimentur: ut sciamus quibus gratiarum actiones referre, quosque etiam dignis correptionibus corrigere debeamus. Si vero aliquis tuæ diœcesis eidem institutioni, nostræque admonitioni procaciter reniti voluerit, & ea quæ ab eodem sacro & venerabili concilio constituta atque decreta sunt, quantum Dominus eis posse dederit, observare contempserit; præcipimus ut si antea hujusmodi non se correxerit, quicumque ille est, ante præsentiam nostram, tua vel missorum nostrorum admonitione venire festinet: quatenus a nobis juxta quantitatem culpæ digne corrigatur. Direximus præterea tibi pondus & mensuram secundum quam clericis & sanctimonialibus panis & potus æqualiter tribuenda sunt. Quæ ut omnibus firmissime, atque inviolabiliter teneantur decernimus: & ne quid incrementi aut detrimenti a quoquam patiantur modis omnibus inhibemus. Tuam igitur in calce hujus epistolæ admonemus sanctitatem, ut secundum ministerium tibi divino munere collatum, nostræ in hoc negotio saluberrimæ admonitioni obedienter atque inexcusabiliter pareas, & ceteris in parendo exemplum bonum tribuas. Dignum quippe est ut quanto sublimius sacerdotii dignitate aliis supereminenes, & a nobis venerabiliter diligeris, tanto magis ad Dei nostramque voluntatem faciendam, devotiorem te atque promptiorem exhibeas. Vale in Domino, & ora pro nobis.

REGULA CHRODOGANGI EPISCOPI.

Variæ lectiones suppeditantur ex editione domni Lucæ Dacherii, tomo I. Spicilegii.

INCIPIT PROLOGUS.

Temporibus piissimi ac serenissimi regis Pippini, Chrodogangus servus servorum Dei, Metensis urbis episcopus.

SI trecentorum decem & octo reliquorumque sanctorum patrum canonum auctoritas perduraret, & clerus atque episcopus secundum eorum rectitudinis normam viverent, superfluum videretur a nobis exiguis minimisque, super hac re tam ordinate disposita aliquid [a] retractari, & quasi quidem novi aliquid dici: sed dum pastorum, subditorumque negligentia & his temporibus nimium crevit, quid aliud agendum nobis est, qui in tam gravi discrimine venimus, nisi ut quantum possumus, si non quantum debemus, ad rectitudinis lineam, Deo inspirante, clerum nostrum reducamus?

Igitur quamvis indignus adeptam hujus sedis pontificalem cathedram, cumque officii mei pastoralis curam invigilare cœpissem, & in tantam negligentiam clerum plebemque devenisse conspicerem, cœpi mœstus [b] conqueri, quid agere deberem: sed divino fultus auxilio, fratrumque spiritualium consolatione adjutus, [c] volui necessitate compulsus parvum decretulum facere, per quod se clerus ab illicitis coërceat, vitiosa deponat, mala diu longeque usurpata derelinquat; ut dum mens ab assuetis vitiis vacuatur, facilius [d] quæ bona optimaque sunt inserantur.

Scripturis enim sacris [e] nitentes decernimus, ut omnes sint unanimes, officiis divinis lectionibusque sacris assidui, atque ad obedientiam episcopi sui præpositique, ut ordo canonicus deposcit, parati, caritate connexi, zelo bono [f] ferventissimi, amore conjuncti, a litibus vel scandalis seu odiis semoti. Pastor eorum quilibet fuerit, non solum de carnalibus, sed etiam de spiritualibus curam gerat; & in utraque parte sagacissimam sollicitudinem, in quo facultas fuerit, habeat: ut & vitia reprimat, & ea radicitus, ut oriri cœperint, ut prævalet, amputare festinet; & quod usibus humanis, juxta formam subter dispositam, necessarium fuerit, eis præbere audeat. Ut cum pastor pastorum judexque vivorum & mortuorum Christus in ultimo tremendoque die in sede majestatis suæ disceptaturus cum omnibus gentibus sederit, & omnis clerus eum revelata facie conspexerit; & si non cum summis pastoribus & gregibus sibi commissis pro dispensatis talentis multiplicatisque spiritualibus lucris, audire merebimur: *Euge serve bone & fidelis*: vel saltem hoc concedatur, ut delictorum venia ad integrum tribuatur. Quia manifestum est, quibus peccatorum venia ad integrum tribuitur, regni introitus non negatur; quia nec infelix potest judicari, cui contigerit qualemcumque partem in paradiso habere. Sed illis ibidem sors datur, qui in quantum possunt per vitæ meritum ad hoc in hujus temporis curriculo, dum licet, currere festinant.

Matth. 25.

Intendamus ergo ad hoc animum quantum possumus; quia non possumus quantum debemus: & vita nostra ad tempus amarescat in pœnitentia; ne ultio divina, quæ nunc mitis est & exspectat, post sæviat ad vindictam.

Explicit Prologus.

[a] al. Retractare aut docere.
[b] Forte, conquirere.
[c] al. ut pro recuperatione provocarius.
[d] al. bona & optima quæque sunt.
[e] al. innixi.
[f] al. ferventissimoque amore.

INCIPIUNT CAPITULA.

In excusis desunt cum duo postrema capita, tum etiam ex superioribus nonnulla alia cum quamplurimis aliunde ab incerto interpolatore postea adjectis.

Ex Mss. Vaticano, Andeg. & Fiscan. & apographo Sirmondi. Extat & alia brevior, sed interpolata, in Annal. Eccles. Franc. ad annum 757. Alia rursum aliquantum discrepans ab utraque, tomo 1 Spicilegii Dacheriani, ut diximus.

INCIPIT REGULA CHRODOGANGI Metensis episcopi.

Cap. I. *De humilitate.*

CLamat nobis scriptura divina: *Omnis qui se exaltat humiliabitur; & qui se humiliat exaltabitur.* Et, quantum enim humilior fueris, tantum te sequitur gloriæ altitudo. Et, *quia superbis Deus resistit, humilibus autem dat gratiam.* Omnisque arrogans, immundus est coram Domino. Quemcumque enim superbum videris, filium diaboli esse non dubites: & [a] quem humilem perspexeris, Dei filium esse omnino credere debes. De multis enim pauca perstrinximus, ut animos vestros ad morem humilitatis provocemus, & [b] a detestabili inimicaque Deo superbia retrahamus. Nam dum omne genus humanum Christianorum, atque omne vulgus humilitatem habere conveniat; nimis iniquum pessimumque ac detestabile est, ut qui servitio Dei peculiarius se junxerunt, humilitatem derelinquant, & superbiæ, vel diabolicæ tyrannidi se socient. [c] Idcirco necesse est, ut qui suadente diabolo usque nunc superbus atque elatus [d] vultu vivit; inantea Deo auxiliante, per humilitatem atque caritatem vel obedientiam, seu per aliqua bona Dei præcepta, resurgat; quia multo melius est per humilitatem cum Christo in cælestibus regnare, quam cum diabolo per superbiam in inferno cum reliquis contemptoribus demergi.

Luc. 14. *Jac. 4.* *Prov. 16.*

[a] al. quemcumque.

[b] al. detestabilem inimicamque Dei superbiam ab eis trahamus.

[c] al. Christus in humilitate, diabolus in superbia sedet.

[d] al. & vultu rigidus.

Cap. II. *De ordine canonicorum.*

Ordines suos canonici ita conservent, ut [e] ordinati sunt in gradibus suis secundum legitimam institutionem Romanæ ecclesiæ, in omnibus omnino locis, id est, in ecclesia, vel ubicumque insimul se conjunxerint, & ratio præstat; exceptis his, quos episcopus in altiore gradu constituerit, vel degradaverit certis ex causis; reliqui omnes, ut diximus, ita ut ordinati sunt, ordines suos custodiant. Juniores igitur priores suos honorent: Priores, [f] juniores suos in Deum diligant.

In ipsius autem appellatione nominis nulli liceat alium puro nomine appellare, sed secundum constitutionem sanctæ ecclesiæ sedis Apostolicæ vocet eum nomen suum, prius addito & ministerii sui gradu, qualiscumque fuerit. Ubicumque autem se obviaverit [g] clerus junior, inclinatus a priore benedictionem petat; & si sedentem invenerit, transeunte majore minor surgat, & det ei locum sedendi, nec præsumat junior consedere, nisi ei præcipiat senior suus; ut fiat quod scriptum est: *Honore invicem prævenientes.*

Pueri parvi, vel adolescentes in oratorio, vel ad [h] mensas cum disciplina ordines suos custodiant: foras autem, [i] ubi & ubi custodiam habeant disciplinam.

[e] *Et hoc & quædam alia ex regula sancti Benedicti expressa notavit domnus Lucas Dacherius.*

[f] al. minores.

[g] al. clerus, junior inclinetur, & a.

Rom. 12.

[h] al. Missas.

[i] al. & ubicumque fuerint.

Cap. III. *Ut in illa claustra omnes in uno dormiant.*

Ita instituimus ut in illa claustra ille clerus canonicus, qui sub ipso ordine, Deo adjuvante, vivere debent, ut omnes in uno dormiant in dormitorio: præter illos quibus episcopus licentiam dederit, secundum quod ei rationabiliter visum fuerit, ut in ipsa claustra per dispositas mansiones dormiant separatim: & per singula lecta singuli dormiant, & in dormitorio similiter separatim dormiant mixti cum senioribus, propter prævidentiam bonam, ut seniores prævideant quod juniores secundum Deum agant. Et in ipsa claustra nulla femina introëat, nec laïcus homo, præter tantum si episcopus, aut archidiaconus, vel primicerius jusserint. Ut in refectorio pro refectionis causa veniant, relinquant arma sua ante refectorium, & statim cum exierint de refectorio ducantur foras claustra: & si necesse fuerit, ad opera facienda intrent ibi laïci homines: at ubi perfectum habuerint opus suum, cum summa festinatione egrediantur foras: & præter causam necessitatis, si coqui clerici desunt & opus fuerit, laïci coqui ad coquinandum tantum ingrediantur, expleto ministerio suo cum celeritate exeant foras.

Et per illas mansiones ipsi clerici canonici nullum clericum eorum habeant sine præcepto episcopi sui: & si permiserit ut habeant, sic sit conversatio illorum cum humilitate & Dei timore, qualiter nec Deo, nec episcopo displiceant, nec illis, qui sub sua manu ipsam congregationem regunt. Et si aliter fecerint, ille qui præest aut excommunicet eos, aut corporalem disciplinam accipiant. Et in ipsas mansiones intra ipsa claustra, nec clericus, nec laïcus bibere, nec manducare nec dormire non præsumant; nisi ipsi clerici qui in ipsa congregatione sunt, aut illi clerici, qui ibidem in ipso claustro per jussionem episcopi sui senioribus suis deserviunt. Et qui de ipso clero unum clericum in ipsa claustra, ut diximus, habuerit, hoc prævideat, ut planetam cum reliquis vestimentis habeat, & diebus Dominicis, vel reliquis festivitatibus in ecclesia Dei vestiti in ordinibus suis stent.

Cap. IV. *De completorio, vel taciturnitate.*

Ut ad completorium omnis clerus, qui in ipsa congregatione est, veniat, & omnino omni tempore incipiente nocte primum signum ad completorium sonet: & cum primitus illud signum, qui ad hoc ordinatus fuerit, auditum fecerit, statim ubicumque fuerint ad eorum claustra veniant: & cum iterum ipsum signum audierint, sic omnes in ecclesia [a] sancti Stephani sint, & tunc in Dei nomine completorium cantent. Et postquam completorium cantatum habuerint, postea non bibant, nec manducent usque in crastinum legitima hora; & omnes silentium teneant, & nemo cum altero loquatur usque mane post primam cantatam, nisi si necesse fuerit, & hoc cum suppressione vocis cum grandi cautela; ut de illa alia mansione, quæ juxta est, sua vox non audiatur; & qui de illis ad completorium non fuerit, postea illam noctem non præsumat illa ostia tundere, nec per ullum locum in ipsa claustra ingredi, antequam ad nocturnas veniant. Nec archidiaconus, nec primicerius, nec ille ostiarius ullum commeatum exinde donare possint, ut post completorium aliquis ibi ingrediatur, nisi ad nocturnas; nisi tantum si talis causa evenerit, quod necesse sit, ut hoc ille archidiaconus, vel primicerius, vel qui tunc temporis exinde prævideret, ad illum episcopum possit dicere pro qua causa hoc factum fuisset; & si ita est quod necesse sit, tunc licentiam habeant introeundi & exeundi. Et si contigerit, ut opus sit post completorium aliqua causa in claustra nunciare, tunc ad illum custodem de sancto Stephano veniat, & illi patefaciat, & ipse hoc in claustra nunciet. Et si (quod absit) evenerit, ut ullus de ipso clero, qui ante completorium in civitate venerit, aut antea ibidem fuerit; quod si ausus vel præsumptuosus, aut negligens suadente diabolo fuerit ut in civitate aliqua nocte alicubi maneat, nisi in sua claustra; si una vice hoc fecerit, si pro vitio factum non est, verbis corripiatur: & si iteraverit ipse clericus, tunc ipso die sit in pane & aqua: & si tertia vice hoc fecerit, tres dies in pane & aqua sit: & si amplius hoc facere præsumpserit, corporali disciplinæ subjiciatur, sic, ut ceteri timeant: & si aliquid suadente diabolo per hoc retardaverint, ut ante completorium in civitatem non veniant, ut licentiam haberet

[a] *Hæc Metensis urbis primaria basilica est.*

haberet foras claustra esse; & hoc episcopus, aut archidiaconus, vel primicerius investigare potuerint; ille clericus qui hoc vitium fecerit, aut excommunicetur, aut corporali disciplinæ subjaceat.

Cap. V. *De officiis divinis in noctibus.*

Hiemis temporibus, id est, a Kalendis Novembris usque in Pascha, juxta considerationem rationis [a] amplius de media nocte pausetur, & jam digesti ad vigilias surgant: finitis nocturnis dicant versum, [b] *Kyrie eleison*, & orationem Dominicam, & faciant intervallum; excepto diebus Dominicis & festivitatibus sanctorum, juxta considerationem episcopi, vel qui sub eo [c] sunt, id est, quadraginta, vel quinquaginta psalmos [d] possit cantare, qui hoc ordinat, aut cum ei visum fuerit & hora permiserit. Et qui [e] psalterium, vel lectionem aliquid indigent [f] meditationem inserviant, & meditent in ipso intervallo qui possunt capere; & qui non possunt, in ecclesia omnes aut cantent, aut legant; & non præsumat aliquis in ipso intervallo dormire, nisi [g] infirmitate cogente, & hoc per commeatum faciant: & qui aliter fecerit excommunicetur: reliqui omnes ordinem vigiliarum teneant usque ad matutinas dictas. [h] Hora prima omnes in ecclesia sancti Stephani cantent primam.

Cap. VI. *Ut omnes per horas canonicas ad officium divinum veniant.*

Ad horam divini officii [i] mox ut auditum fuerit signum, relictis omnibus quælibet fuerint in manibus, qui sic propinquo de illa domo sunt ibidem occurrere possint, cum summa festinatione veniant; & si longe ab ipsa ecclesia aliquis fuerit, ita ut ad opus Dei per horas canonicas occurrere non possit, archidiaconus ita esse perpendit, agat opus Dei cum tremore divino ubi tunc fuerit; & prævideat archidiaconus, vel premicerius, vel custos ecclesiæ, ut illa signa horis competentibus sonent.

Cap. VII. *De [k] disciplina psallendi.*

Ubique credimus divinam esse præsentiam, & oculos Domini speculari bonos & malos; maxime tamen hoc sine aliqua dubitatione credamus, cum ad opus divinum adsistimus; & ideo semper memores simus quod ait propheta: *Servite Domino in timore, & exsultate ei cum tremore.* Et iterum: *Psallite sapienter.* Et, *In conspectu Angelorum psallam tibi.* Nam si, cum [l] hominibus potentibus volumus aliqua suggerere, non præsumimus nisi cum humilitate & reverentia; quanto magis Domino Deo universorum cum omni humilitate & puritatis devotione supplicandum est? Illud [m] in timore curavimus, secundum quod Romana ecclesia tenet, & nostra synodus judicavit, ut clerus noster in ecclesia, quando ad opus divinum adsistit, nisi infirmitate cogente, baculos in ecclesia manibus non teneant.

Cap. VIII. *Ut ad capitulum quotidie veniant.*

Necesse est, ut quotidie omnis clerus canonicus ad capitulum veniant, & ibidem Dei verba audiant, & istam institutiunculam nostram, quam propter illorum utilitatem ad eorum animas salvandas, Deo auxiliante fecimus, unoquoque die aliquod capitulum exinde relegant; præter tantum die Dominico, & feria quarta, & sexta: tractatus & alias homilias, vel quod ædificet audientes ad capitulum legant. Ideo autem quotidie ad capitulum omnes venire constituimus, ut & anima verbum Dei audiat: & quod episcopus, vel archidiaconus, vel quilibet tunc præesse videtur, ibidem, quod jubere habet, jubeat; & quod corrige-

[a] al. octava hora noctis surgendum est, ut modicæ.
[b] Exsultabunt sancti in gloria: aut, Exsultent justi in conspectu Dei. Deinde.
[c] al. est.
[d] al. possint cantare secundum quod visum fuerit & hora permiserit.
[e] al. psalterii vel lectionum.
[f] al. meditationi inserantur.
[g] al. quem infirmitas cogit.
[h] Hæc expunxit interpellator aliis addita.
[i] Cap. 131. concilii Aquisgranensis hæc pauca duntaxat occurrunt verba: festinantes ad ecclesiam conveniant.
[k] al. diligentia.
Psalm. 2.
Psalm. 46.
Psalm. 137.
[l] al. bonis hominibus vel potentibus.
[m] Expuncta sunt ab interpolatore quæ sequuntur cum toto fere capite proxime consequenti.

A re, corrigat; vel quod faciendum sit, ordinare studeat. Ipsi autem clerici cum de Prima cantata ad mansiones vadunt, statim sibi parare festinent, ut quando signum audierint ad capitulum parati cum celeritate veniant; & omnis clerus, qui foris claustra esse videtur, & in ipsa civitate consistunt, omnibus diebus Dominicis ad capitulum veniant parati cum planetis, vel vestimentis officialibus, sicut habet ordo Romanus. Et in ipsis diebus Dominicis, vel festivitatibus sanctorum præclaris, omnis ipse clerus, ut diximus, qui foras claustra est, ad nocturnas, & ad matutinas veniant; & ipsis diebus, stationibus suis parati custodiant, ut unusquisque in officio suo stet, donec Missa peragitur; & si aliter fecerint, ab archidiacono, vel
B primicerio excommunicentur; aut etiam, si necesse fuerit, corporali disciplinæ subjaceant. Et in ipsis diebus Dominicis, ut diximus, & festivitatibus sanctorum præclaris, omnes in refectorio cum alio clero reficiantur ad mensas, quæ eis ordinatæ fuerint.

Cap. IX. *De [a] opera manuum quotidiana.*

Otiositas [b] inimica est animæ: propterea decernimus, ut ad jussionem episcopi, vel archidiaconi, seu primicerii, vel qui ab ipsis ordinantur, clerus de capitulo ad opera, ubi eis injungitur, exeant, & cum bono animo absque murmuratione obedientiam suam expleant; & quando communem operam non est necesse facere, postea unusquisque quod opus habet faciat.

C Cap. X. *De proficiscentibus in itinere.*

Quicumque ex clero in itinere cum episcopo, vel alicubi proficiscuntur, ordinem suum, in quantum iter vel ratio permiserit, non negligant. Et non eos debent præterire horæ constitutæ, tam de officiis divinis, quam aliunde.

Cap. XI. *De Zelo bono, quem debent servi Dei habere.* [c]

Sicut est zelus amaritudinis malus, qui separat a Deo, & ducit ad infernum; ita est zelus bonus, qui separat a vitio, & ducit ad Dominum & vitam æternam. Hunc ergo zelum ferventissimo amore exerceant
D servi Dei, id est, ut honore se invicem præveniant, & infirmitates suas sive corporum, sive morum patientissime tolerent; & si qua vitia [d] reprimenda sunt, vel castigatio adhibenda, cum his quibus hoc commissum est videre in bonitate consentiant, & *adjutores Dei*, ut ait Apostolus, exsistant: qualiter vitia, si orta fuerint, possint destruere, ad meliorem statum unumquemque provocare: quia scriptum est: *Qui diligitis Dominum, odite malum*: Nam, *qui diligit iniquitatem, odit animam suam*. Nam ille animam suam bene diligit, qui se custodit, & alios ad exemplum bonæ conversationis & verbis & operibus trahit.

Cap. XII. *Ut non præsumat alter alterum cædere, aut excommunicare.*

E [e] Vetetur in hoc canonico ordine omnis præsumptionis occasio; jubemus atque instituimus, ut nulli liceat quemquam parem suum excommunicare aut cædere: quamvis aliquis sua præsumptione ipsum ad hoc [f] irritet, aut in verbis, aut in factis, non est suum [g] adjudicare, sed ad priorem veniat: ille secundum ordinem ipsam causam definiat: & qui hoc facere præsumpserit, ab episcopo, vel ab eo qui sub ipso est, judicetur.

Cap. XIII. *Ut in congregatione [h] clericorum non liceat alteri alterum defendere.*

Omnimodis cavendum est, ut pro nulla occasione

[a] al. opere quotidiano.
[b] Sicque deinceps vertit omnia interpolator, tomo 1. Spicilegii, pag. 212: inquit Labbeus.
[c] al. invicem.
[d] al. repetita fuerint.
Psalm. 96.
[e] Forte, ut vetetur.
[f] al. incitet.
[g] al. advindicare.
[h] al. canonicorum.

præsumat alter alium defendere: nec quasi parentelæ obtentu, aut aliqua amicitia, aut familiaritate, id a canonicis præsumatur: quia gravis occasio scandalorum in congregatione ex hac causa oriri solet. Quod si quis hæc transgressus fuerit, acrius coërceatur, ut ceteri timorem habeant.

Cap. XIV. *De confessionibus.*

Hortatur nos scriptura dicens; *Revela Domino viam tuam & spera in eum.* Et iterum dicit: *Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia ejus.* Et iterum propheta ait; *Delictum meum cognitum tibi feci, & injustitias meas non abscondi.* Et iterum; *Dixi, pronuntiabo adversum me injustitias meas Domino; & tu remisisti impietatem peccati mei:* Et item: *Confitemini alterutrum peccata vestra, ut deleantur.* Et alibi; *Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: qui autem ea confessus fuerit, salvavit animam suam a morte.* Et Dominus in evangelio dicit; *Agite pœnitentiam: adpropinquat enim regnum cælorum.* Ergo necesse est, ut dum modo suadente diabolo multa contra voluntatem Dei, vel contra Dei præceptum commisimus, ut per veram confessionem, & veram [a] emendationem, sicut scriptura docet, emendare debeamus. Sancti Patres, qui perfecti fuerunt, ita constituerunt, ut [b] de præsente, cum aliqua cogitatio mala in corde servorum Dei, suadente diabolo, evenerit, statim per humilem confessionem [c] suo priori confiteri deberent.

Psalm. 36. — Psalm. 105. — Psalm. 31. — Ibidem. — Jac. 5. — Prov. 28. — Matth. 3.

a al. humilitatem.

b al. deinceps.

c al. cito episcopo vel priori.

Nos modo desidiosi & fragiles, quamvis per totum eorum vestigia non sequamur, necesse est ut vel ex aliqua parte, juxta quod Deus possibilitatem nobis dederit, eorum vestigia imitemur; ut per veram confessionem, regnum Dei habere mereamur. Ita constituimus ut in anno, vel binas vices clerus noster confessiones suas ad suum episcopum pure faciat; eis temporibus, una vice in initio Quadragesimæ ante Pascha, illa alia vice a medio mense Augusto usque Kalendas Novembris; inter [d] bis diebus cum episcopus licentiam habuerit, & cui necesse fuerit, alio tempore suam confessionem ad episcopum, vel ad alium sacerdotem cui episcopus decrevit facere, quandocumque voluerit & opus habet, faciat. Et cui peccata non impediunt de clero, omnibus diebus Dominicis & festivitatibus præclaris debent corpus & sanguinem Domini nostri Jesu Christi accipere: quia Dominus in evangelio dicit; *Qui manducat carnem meam & bibit sanguinem meum in me manet & ego in eo.* Nam si indigne quis sacrosancte mysteria sumpserit, hic *judicium sibi manducat & bibit.* Et si ullus de clero, quod absit, quando suam confessionem suo episcopo facit, ut sic repletus sit spiritu diabolico, quod ausus sit de suis peccatis aliqua suum episcopum celare: & vadit quasi per alios sacerdotes suas confessiones donando, & vult suum episcopum abscondere scelera sua; quia timet ut removeat eum episcopus de gradu: & si adhuc in gradu non est, non accedat ad gradum, vel [e] ad corpus Domini promoveat eum, aut illa vitia debeat persequi. Si episcopus hoc per quodlibet ingenium investigare potuerit, & adprobatum ei fuerit, corporalem disciplinam, vel carcerem patiatur, vel aliud quod episcopo visum fuerit, juxta modum culpæ, ut ceteri metum habeant, & in tale scelus non cadant: quia nimis improbus est, qui ante Dei oculos peccat, & homini confiteri erubescit, ubi Deo miserante de ipso peccato debet accipere consilium sanitatis.

Quæ sequuntur in aliis desiderantur.

d al. hos dies.

Joan. 6. — 1. Cor.

e Forte, a corpore Domini removeat eum.

Cap. XV. *De gravioribus culpis.*

Si quis clericus de ordine canonico [f] graviores culpas commiserit; id est, homicidium, fornicationem, adulterium, furtum, vel his simile unum ex principalibus vitiis commiserit, corporali castigationi primitus subjaceat: deinde quanto tempore vult episcopus, vel qui sub eo sunt, carcerem vel exsilium patiatur; sciens illam terribilem sententiam Apostoli dicentis; *Tradere hujusmodi hominem in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini.* Et dum in ipso carcere est, nullus ex clero in nullo ei jungatur consortio, neque in colloquio, nisi cui prior jusserit: solus persistens in [a] pœnitentiæ luctu quamdiu priori visum est.

f al. gravioris culpæ crimen.

1. Cor. 5.

a al. pœnitentia luctuum.

Egressus de carcere, si episcopo, vel qui sub eo sunt, visum fuerit, agat adhuc publicam pœnitentiam; id est, suspendatur ab oratorio simul & a [b] Missa: & omnibus canonicis horis veniat ante ostium ecclesiæ, ubi prior jusserit, jacens prostratus omni corpore ante ipsum limen ecclesiæ, usque dum ingrediuntur omnes: & postea erigat se, stet foras ecclesiam ante ipsum ostium, impleat ibi officium suum in quantum potest. Egredientibus de ecclesia similiter prostratus jaceat, usque dum omnes egrediuntur foras: & jacens, vel stans ante ipsum limen cum nullo homine loquatur.

b al. mensa.

De abstinentia vero, quamdiu, vel qualiter episcopo visum fuerit, vel qui sub eo sunt, mensura, vel hora, qua ei viderit competere: neque a quoquam benedicatur, usque dum reconcilietur. Qui dum vocatus venerit ad reconciliandum ante episcopum vel clerum cum omni humilitate prostratus omni corpore in terra petat ab omnibus veniam; & episcopus secundum ordinem canonicum eum reconciliet.

Cap. XVI. *De his, qui sine jussione junguntur excommunicatis.*

Si quis frater [c] aliquid præsumpserit sine jussione episcopi, vel qui sub eo sunt, clerico excommunicato quolibet modo se jungere, aut loqui cum eo, aut mandatum ei dirigere, aut litteras, subjiciatur excommunicationis vindictæ.

c Forte, alicui.

Cap. XVII. *De excommunicatione culparum.*

Si quis clericus [d] contumax, aut inobediens, aut superbus, aut ebriosus, aut detractor, aut contradictor, aut rebellis, aut contentiosus, aut murmurans, aut indictum jejunium transgressus fuerit, aut ad crucem stare jussus contempserit, aut increpatus veniam non petierit, aut in aliquo contrario consistens huic parvulæ institutiunculæ & præceptis episcopi, vel qui sub eo sunt, contemptor repertus fuerit; hic secundum Domini nostri præceptum admoneatur semel & [e] secundo secreto a senioribus suis. Si non emendaverit, objurgetur publice coram omnibus. Si vero neque sic se correxerit; si intelligit qualis pœna sit, excommunicationi subjaceat; sin autem improbus est, aut minus intelligens, vel incorrigibilis, vindictæ corporali subdatur.

d Apud Dacherium, addantur, bilingua, fornicator, raptor, fur, increpator.

e al. bis & ter.

Cap. XVIII. *De his, qui in quibusdam levioribus* [f] *delinquunt.*

f al. culpis.

Si quis in clero ad opus Dei, vel ad mensam tarde occurrerit, aut pro aliqua causa senior suus psalmodiam vel Missas cantare ordinaverit, & hoc minime impleverit, & si fregerit quidpiam aut perdiderit, vel aliud quid excesserit: & non veniens continuo ante episcopum, aut qui sub ipso sunt, ipse ultro satisfecerit, [g] & prodiderit delictum suum; dum per alium cognitum fuerit, majori subjaceat emendationi, secundum modum culpæ, sicut episcopo, vel qui sub eo sunt, visum fuerit: Nam si ipse sponte confessus fuerit, leviori subjaceat emendationi, ut diximus, secundum modum culpæ. [h]

g al. vel celaverit.

h Hic alia quædam adtexunt interpolatore, inquit Labbeus.

Cap. XIX. *Qualis debeat esse modus excommunicationis.*

Secundum modum culpæ, excommunicationis vel disciplinæ debet extendi mensura : qui culparum modus in episcopi pendet judicio, vel qui sub eo sunt. Neque enim ii qui in gravibus peccatis incedunt, vel hi qui in levibus quibusdam delinquunt, æqualiter judicandi sunt; sed secundum morbum adhibenda est medicina : [a] quia, nec pius medicus sanat vulnera, nec qui accipere spirituale medicamentum renuerit, sanitatem spiritualis medicamenti consequi poterit.

Cap. XX. *De Quadragesima observationibus.*

Licet omni tempore vita Christianorum simplex debet esse & sobria, maxime tamen religiosis mentibus convenit, ut his diebus continentius vivant, & sedula servitute Deo adhærere contendant. Ideoque decernimus, in illis quadragiota diebus ante Pascha cum omni puritate mentis & corporis noster clerus, Deo [b] jubente, in quantum potuerit, se custodiat. De cibi autem & potus perceptione, in quantum Deus auxilium dederit, parcitatem habeant; Id est, ut quotidie, exceptis Dominicis diebus a capite Quadragesimæ usque ad sanctum Pascha post dictam vesperam in refectione semper, reficiant; & ab illis cibis se abstineant, vel potu, sicut episcopus cum ratione constituerit. Et alicubi, neque in ipsa civitate, neque in monasteriis, vel quibuslibet locis vel domibus propriis his quadraginta diebus reficiant : nisi forte, si [c] longe fuerit, ut hora competente ad cibum suum accipiendum cum fratribus adesse non potuerit; tunc propter illam necessitatem licentiam habeat talem cibum sumere, sicut reliquus clerus; & hoc provideat ut horas competentes non antecedat.

Lectioni vero fratres in hac Quadragesima [d] a Prima dicta usque ad Tertiam plenam vacent; & foras claustra, nisi tantum per illas ecclesias, quæ infra domum sunt, non egrediantur : nisi si necesse fuerit, & episcopus, aut qui sub ipso est, judicaverit, ut fiat quod fiendum est. [e] Et post Tertiam tunc temporis capitulum habeant.

A Pascha autem usque ad Pentecosten bis in die reficiant, & carnem manducandi licentiam habeant, nisi pœnitentes, præter tantum [f] sexta feria. A Pentecoste vero usque ad Nativitatem sancti Joannis Baptistæ similiter bis in die reficiant, & a carne abstineant usque ad ipsam Missam. A nativitate vero sancti Joannis usque ad transitum sancti Martini, ita sicut antea bis in die reficiant : quarta, & sexta feria a carne abstineant. Ab ipso vero transitu sancti Martini usque ad natalem Domini a carne omnes abstineant & usque ad nonam jejunent omnibus his diebus, & in refectorio reficiant. Post Natalem Domini usque in caput Quadragesimæ, secunda, & quarta, sextaque feria in refectorio ad nonam reficiant, reliquis his diebus duabus vicibus in eodem refectorio reficiant. A carne vero quarta & sexta feria his temporibus abstineant. Et si dies festus in his duabus feriis talis venerit, si permiserit prior, carnem manducent.

Pro infirmitate vero cleri nostri consideravimus, ut si in quarta vel sexta feria, seu in reliquis aliis temporibus, quales constituimus ut a carne abstineant, necesse est, licentiam habeat episcopus, aut qui sub ipso sunt, pro eorum infirmitatibus, vel necessitatibus, aut festivitatibus considerationem mittere, sicut ille prævideri quod bene sit.

Mihi autem Angilrhamno archiepiscopo, atque capellano excellentissimi regis Caroli addi placuit, quia dum nos & clerus noster a Pentecoste usque ad octavas ipsius Pascha secundum, vel adventum Spiritus sancti devota mente celebrare videmur, ut his sacratissimis octo diebus clerus sancti Stephani protomartyris, vel noster, licentiam habeat carnem edendi; exceptis illis, qui pro compendio animarum suarum & pœnitentia indicta se abstinere voluerint.

[a] Forte, quia [illegible] nec pius, &c.

[b] Forte, juvante.

[c] al. pro utilitatis causa.

[d] al. exceptis diebus Dominicis suis.

[e] al. Et postea faciant quod congruum fuerit, sive in legendo, sive in operando. Apud Dacherium, caput xxxv hic additum videtur : De temporibus, in quibus semel aut bis in die clerici reficiendum est.

[f] Apud Dacherium additur, quarta.

Cap. XXI. *De mensis ordinandis.*

Prima mensa episcopi cum hospitibus & cum peregrinis sit, & ibidem archidiaconus, vel quibus episcopus jusserit, sedeant. Secunda mensa cum presbyteris. Tertia cum diaconibus. Quarta cum subdiaconibus. Quinta cum reliquis gradibus. Sexta cum abbatibus, vel quos jusserit prior. In septima reficiant clerici canonici, qui extra claustra in civitate commanent, in diebus Dominicis, vel festivitatibus præclaris. Cum autem hora reficiendi venerit, & signum ad refectorium sonuerit, tunc fratres cum festinatione illuc adveniant, & simul in refectorium introëant, simulque orent, & versum dicant; & cum episcopus, vel alius sacerdos benedictionem super mensas tradiderit, omnes, *Amen*, respondeant : & ut dispositus ordo est, unusquisque ad suam mensam accedat.

Clerus vero in refectorio omnino silentium teneat interim quod exinde foras egrediuntur; qualiter illam lectionem divinam possit audire & in corde meditari. Quia sic est necesse, ut quando cibum corporalem recipit, & tunc anima cibo spirituali reficiatur. Et lector, & cellerarius, & portarius, vel septimanarius, vel qui ministrant, quando episcopus cum clero in refectorio reficit, antequam fratres in refectorium veniant, mixtum de pane & potu accipiant, ut grave eis non sit jejunium substinere interim quod clerus reficit. Nam lector legat, usque dum jusserit prior, ut expleat lectionem.

Illud omnino cavendum est, ut neque sacerdotes, neque diaconi, neque subdiaconi, vel quilibet de clero cibum, nec aliud quod ad manducandum vel bibendum pertinet, sine jussione episcopi de refectorio portet.

Et hoc cavendum est, ut ante legitimam horam, nisi illi qui hoc providere debent, neque ad manducandum, neque ad bibendum in refectorium intrare non debent sine jussione episcopi, aut qui tunc tempore præest : neque cellerarium contra rationem inquietare; sed horis competentibus petant quæ petenda sunt, & dentur quæ danda sunt.

In ipso autem refectorio, neque laïcus, neque clericus, nisi qui in ipsa congregatione sunt, manducent, aut bibant, sine jussione episcopi, aut qui sub eo sunt. Et in claustro ubi clerus ad capitulum venit, vel in refectorio, nullus de clericis servitoribus, qui suo seniori ibi subjecti sunt, ingrediatur; nisi si necesse fuerit, aut episcopus, vel qui sub eo sunt, jusserit.

Cap. XXII. *De mensura cibi.*

Quando clerus noster bis in die reficit per tempora constituta, sicut superius scriptum est, panem quod sufficiet, accipiat; pulmentum vero ad sextam. Carnem inter duos ministrationem unam, & cibaria una accipiant : &, si cibaria non habent, tunc duas ministrationes de carne, aut de lardo habeant. Ad cœnam autem, aut unam ministrationem de carne inter duos, aut una cibaria habeant.

Illo tempore quando quadragesimalem vitam debent ducere, tunc ad sextam inter duos fratres portionem de formatico, & cibaria accipiant; & si pisces habuerint, aut legumen, vel aliud quid, addatur & tertium. Et ad cœnam inter duos cibaria una, aut portionem de formatico accipiant; & si Deus amplius

dederit, cum gratiarum actione percipiant. Quando autem in die una refectio fuerit, tunc cibaria una inter duos, & portionem de formatico, & ministrationem unam de legumine, aut aliud pulmentum accipiant: & si contigerit, quod illo anno glandis, vel fagina non est, & non habent unde liceat mensuram de carne implere postea, prævideat episcopus juxta quam Deus possibilitatem dederit, aut de quadragesimali, [a] aut aliunde, unde consolationem habeant.

a al. pulmento aut alio.

Cap. XXIII. *De mensura potus.*

Quando bis in die edendum fuerit, presbyteri ad sextam tres calices accipiant, ad cœnam duos; diaconi, qui in gradu sunt ad sextam tres, ad cœnam duos; subdiaconi ad sextam duos, ad cœnam duos: reliqui gradus ad sextam duos, ad cœnam unum. Quando autem in die una refectio fuerit, sicut antea in hora sexta, quando bis manducabant, [b] tantos calices accipiant; & quod ad cœnam accipiebant de potu, hoc cellerario remaneat: & omnino caveant ebrietatem.

b al. accipiebant.

Si vero contigerit, quod vinum minus fuerit, & istam mensuram episcopus implere non potest, juxta quod prævalet impleat; illi autem fratres non murmurent, sed Deo gratias agant, & æquanimiter tolerent. Nam si esse potest, ut tantum habeant, tunc pro nullo modo non remaneat. Et illis, qui se a vino abstinent prævideat episcopus, vel qui sub eo est, ut tantum habeant de cervisia, quantum de vino habere debuerant: Et si episcopus voluerit ad suprascriptam mensuram aliquid potus addere, in ejus potestate consistat, & de cervisia eis consolationem faciat. Nam quando aliqua refectio causis exigentibus venerit, non amplius consentimus ad unam refectionem, quam ut suprascriptam mensuram tres calices accipiant, & hoc superfluum nobis videtur; quia *vinum apostatare facit etiam sapientes*; quia ubi ebrietas est, ibi flagitium atque peccatum est. Et hoc admonemus, ut clerus noster sobriam omnino ducat vitam; & quia persuadere non possumus ut vinum non bibant, vel hoc consentiamus, ut saltem in illis ebrietas non dominetur: quia omnes ebriosos apostolus a regno Dei extraneos esse denunciat, nisi per dignam pœnitentiam emendaverint. [c]

Eccli. 19.

c al. Habeant canonici hortos olerum, unde cum ceteris additamentis aliquod pulmentum quotidie sibi vicissim ministrent.

Cap. XXIV. *De septimanariis coquinæ.*

Clerici canonici sic sibi invicem serviant, ut nullus excusetur a coquinæ officio, nisi [d] ægritudo, aut in causis gravis utilitatis præoccupatus fuerit: quia exinde major merces & caritas adquiritur. Imbecillibus autem procurentur solatia, ut non cum tristitia hoc faciant, sed habeant omnes solatia secundum modum congregationis, aut positionem loci.

d al. ægritudine aut causa gravis, &c.

Archidiaconus vero, & Primicerius, vel cellerarius, seu illi [e] tres custodes ecclesiarum, unus de sancto Stephano, alius de sancto Petro, tertius de sancta Maria, qui in majoribus utilitatibus occupati sunt, isti excusentur a coquina; ceteri autem sibi sub caritate invicem serviant.

e Hos exponeret interpolator, ut mereretur ... ... Labbeus.

Egressurus de septimana sabbato munditias faciat; vasa ministerii sui, quæ ad ministrandum accepit sana & munda cellerario reconsignet; & si aliquid ex illis minuatum fuerit, ad capitulum die sabbati veniam petat, & vasa, vel quod minuatum est, in loco restituat, & juxta quam episcopus, vel qui sub ipso est, judicaverit, pœnitentiam agat.

Cap. XXV. *De Archidiacono, vel [f] Primicerio.*

f al. Præposito.

Oportet eos esse *prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbas*: id est, ut sint sapientes in bonum, & simplices in malum; & docti [g] evangelia & sanctorum Patrum instituta canonum, ut possint docere clerum in lege divina, & hujus parvæ institutionis. Et sic se conforment clero, ut non tantum verbis, capacibus; sed etiam exemplo, simplicioribus divina præcepta demonstrent: qui apostoli debent semper servare formam, in qua dicit; *Argue, obsecra, increpa*; id est, miscens temporibus tempora, terroribus blandimenta; id est, indisciplinatos, & inquietos debent durius arguere: obedientes autem & mites & patientes, ut in melius proficiant obsecrare: negligentes & contemnentes & superbos ut increpent & corripiant, neque dissimulent peccata delinquentium, sed mox ut cœperint oriri, radicitus ut prævalent amputent, memores periculi Heli sacerdotis [a] de Silo. Et honestiores quidem, atque intelligibiles prima & secunda admonitione verbis corripiant; improbos autem ac duros corde ac superbos vel inobedientes verbere & corporis castigatione in ipso initio peccati coërceant, scientes scriptum: *Stultus verbis non corrigitur*; & iterum: *Percute filium tuum virga, & liberabis animam ejus a morte.*

g al. evangelicas præcepta.

2. Tim. 4.

a al. de filiis suis.

Prov. 18.

Ibid.

Et quidquid per se juste & rationabiliter secundum canonicam institutionem, vel hujus parvæ institutionis non potuerint definire, omnino episcopo patefaciant; & ipse secundum Dei voluntatem, quod castigandum est castiget, & quod corrigendum est corrigat. Qui archidiaconus, vel [b] primicerius in omnibus omnino actibus vel operibus suis sint Deo & episcopo fideles & obedientes: & non sint superbi, neque rebelles, vel contemptores; sed casti & sobrii, patientes, benigni, atque misericordes, *& semper superexaltet misericordia judicium*, ut ipsi idem consequantur. Diligant clerum, oderint vitia, in ipsa autem correptione prudenter agant, & ne quid nimis; ne dum cupiunt eradere æruginem, frangatur vas; Meminerint *calamum quassatum non conterendum.* In quibus non dicimus, ut permittant nutrire vitia, sed prudenter & cum caritate ea amputare festinent. Caveant, ne dum aliis prædicaverint, ipsi reprobi efficiantur: intendentes illud Dominicum præceptum; *Et qui in oculo fratris tui festucam videbas, in tuo trabem non vidisti: Ejice primum trabem de oculo tuo, & tunc perspicies, ut educas festucam de oculo fratris tui.*

b al. primiceriatum.

Matth. 7.

Qui archidiaconus, vel [c] primicerius si reperti fuerint, quod absit, superbi, aut elati, aut contradictores, vel contemptores canonicæ & hujus parvæ institutionis, il secundum Dominicum præceptum admoneantur semel & iterum: si non emendaverint, ab episcopo secundum modum culpæ judicentur. Quod si neque sic correxerint, de ordinibus suis ejiciantur, & alii qui digni sunt & voluntatem Dei vel episcopi sui secundum divinum præceptum impleverint, in locis illorum subrogentur.

c al. præpositus.

Cap. XXVI. *De cellerario.*

Cellerarius vero debet esse timens Deum, sobrius, non vinolentus, non contentiosus, non iracundus, sed modestus, moribus cautus & fidelis, [d] & quidquid acceperit sub cura sua ad opus clericorum fideliter custodiat, & sine jussione episcopi sui, aut qui sub ipso est, nihil faciat: & non sit prodigus nec exstirpator substantiæ clericorum: quia si fuerit, sine dubio in die judicii redditurus erit Deo rationem: Nam, si bene ministraverit, gradum bonum sibi adquiret.

d al. non superbus, non tardus, non prodigus, non superflue dissipator sine ordine, non temulentus.

Cap. XXVII. *De portario.*

Portarius unus cum suo juniore annum, aut amplius, si episcopo placuerit, [e] portas, claustra, vel ostia custodiat. Qui portarius sit [f] sobrius, patiens, qui sciat accipere responsum & reddere, & fideliter custodiat

e al. portas claustræ, seu claustri.

f al. frater probabilis vitæ.

portas, sive ostia claustri, & contra hunc tenorem facere non præsumat; quod si fecerit, excommunicetur. Claves vero portarum ad completorium archidiacono reddat: & si archidiaconus alicubi est, qui sub ipso est, ipsas claves recipiat.

Custodes vero ecclesiarum qui ibi dormiunt, vel in mansiones juxta positas, teneant silentium, sicut ceteri clerici, in quantum possunt: & post completorium non manducent nec bibant, & non permittant ingredi eos, qui foras claustra post completorium remanserint: nec eos qui intra claustra sunt egredi per ostia sibi commissa. Quod si fecerint, ab episcopo, vel qui sub eo sunt, judicentur.

Cap. XXVIII. *De infirmis clericis canonicis, qui peculiarius ad istum ordinem junxerint, & non habent unde in infirmitate necessitatibus suis possint implere.*

Si aliquis ex clero infirmatur, qui ad hunc ordinem se peculiarius junxerint, & non habuerint unde in infirmitate necessitatibus suis possint implere; post episcopum habeat de illis maximam curam [a] archidiaconus & primicerius: & caveant ne negligantur infirmi, sed sicut revera Christo, ita eis serviatur. Quia ipse dixit; *Infirmus fui, & visitastis me*: &, *Quamdiu fecistis uni ex minimis istis, mihi fecistis.* Ergo omnia necessaria quidquid ipsis infirmis expedierit & opus fuerit, eis omnino & absque ulla retardatione adimpleri curentur; quia in ipsis respicit quidquid ipsi minus habuerint aut neglecti fuerint. Et sine dubio in diem tremendum judicii, quando sederit rex vivorum & mortuorum in sede majestatis, suæ de omnibus his rationem erunt reddituri, qualiter eis ministraverunt. Et si ipse archidiaconus vel primicerius ad plenum non habeant unde possint procurare necessitatibus eorum, hoc omnino episcopo innotescant: & ipse secundum Dei timorem & amorem provideat, ut hoc quod expedit ipsis infirmis, ut habeant unde eis necessitatibus illorum procurent.

[a] *Hæc nomina omissa in excusis cap. 49. & aliis plerisque locis.* *Matth. 25.*

Quibus infirmis sint mansiones deputatæ super se rationabiliter depositæ condignæ & aptæ, ubi esse possint, dum de infirmitatibus suis convalescunt. Et sit unus ex clero deputatus, timens Deum, qui circa ipsos infirmos maximam curam gerat de omnibus necessitatibus eorum; & habeat solatium, si opus est, juxta quod constituerit prior, ut absque murmuratione & negligentia serviatur infirmis. Et sciat, si bene ministraverit, gradum bonum sibi [b] adquiret.

[b] *al.* a Deo acquiri.

Sed & ipsi infirmi considerent in honore Dei sibi serviri, & non superfluitate sua contristent servientes sibi. Qui tantum infirmi portandi sunt: at ubi melioratì fuerint, redeant ad ordines suos.

Cap. XXIX. *De vestimentis clericorum, vel calceamentis, vel ligna.*

Illa media pars cleri qui seniores fuerint annis singulis accipiant cappas novas, & veteres quas præterito anno acceperunt semper reddant, dum accipiunt novas. Et illa alia [c] medietas cleri illas veteres cappas, quas illi seniores annis singulis reddunt, accipiant: & illi seniores illas [d] cappas quas reddere debent, non commutent. [e] Sarciles accipiant illi presbyteri, qui ibidem in domo assidue deserviunt: & illi diaconi septem qui in eorum gradu consistunt, aut lanam unde ipsos sarciles binos in anno habeant: & ille alius clerus unusquisque singulos. Camisiles autem accipiant illi presbyteri, & diaconi annis singulis binos: subdiaconi camisile & dimidio, & illi qui in reliquis gradibus sunt, singulos. Calciamenta vero omnis clerus annis singulis pelles [a] baccinas accipiant; [b] solas paria quatuor.

[c] *al.* pars dimidia. [d] *al.* & unusquisque cleri senioris annis singulis tres camsiles accipiunt, & unusquisque cleri junioris annis singulas duas camsiles accipiunt. [e] *al.* cansiles, *dicuntur in Andegavensi ms.*

[a] *al.* vaccinas. [b] *al.* soleas. *Add. vulg.* Et vestimenta in transitum sancti Martini, & camisiles in Pascha, & calceamenta in Calendis Septembribus habeant. *Quæ vero ad ligna pertinent, omisit.*

De ligna consideravimus, ut de quatuor libras de denarios possint comparare ligna sufficienter & annum. Ipsa ligna de illos tellones, quod eis in civitate, vel in villabus sunt, sint comparata: hoc est, quatuor libræ ad hoc mittantur. Et Kalendis Maiis ipsum telloneum accipiant, & tunc ipsa ligna comparent. Et illas cappas, & illos sarciles, & illa calceamenta de illos telloneos superius nominatos quod exinde superat, & de illo calciatico, quod ille episcopus annis singulis ad illum clerum reddere consuevit; & de eorum eleemosyna quod ad ipsum clerum specialiter Deus dederit, sint comparata. Et si aliquid exinde fuerit aliud quod eis necesse est comparent, aut in eorum camera recondant. Et si ibidem ad hoc comparandum sufficienter non habuerint, ille episcopus hoc prævideat & mittat, unde hoc totum adimpletum sit ad eorum necessitatem, sicuti superius scriptum est.

Ipsa autem vestimenta, illas cappas, & sarciles, ad transitum sancti Martini accipiant: illos camisiles, viginti dies post Pascha accipiant: illa calciamenta Kalendis Septembris habeant. Et si aliquis ex ipso clero de ecclesia tale beneficium acceptum ab episcopo habet; ut exinde possit procurare necessaria sua, id est, cappas & calceamenta.

Cap. XXX. *De festivitatibus sanctorum.*

Illud intimare complacuit, ut nos & clerus noster festivitatibus Domini, & sanctæ Mariæ, vel duodecim Apostolorum, seu & reliquorum sanctorum, quas usus est in ista provincia annis singulis celebrare, in quantum Deus possibilitatem dederit, illud officium divinum die noctuque facere procuremus. Et episcopus [c] in Nativitate Domini [d], & Pascha Domini, in domo ipsis clericis refectionem faciat, si ad præsens est; & si absens his diebus est, tunc in eorum refectorio habeant refectionem sufficienter, sicuti superius scriptum est. Et postquam de refectorio exierint, in [e] caminata bibant duas vices, aut tres, qualiter consolatio sit, & ebrietas non dominetur.

[c] *al.* vel qui sub eo est. [d] *al.* & Epiphania & Pascha & clauso Paschæ, & Ascensione Domini & Pentecoste & festivitatibus sanctorum provinciæ suæ. [e] al. caminada.

Et Epiphania Domini, & media Pascha & clausum Paschæ, & Ascensione Domini, & Pentecoste, & natalitiis episcopi, istos dies episcopus eis in refectorio ad sextam, refectionem faciat. Et de illis festivitatibus, unde abbatias in ista civitate, vel foras propinquas habemus, sicut consuetudinem habuerunt, refectionem ad clerum facere, hoc omnino non remaneat in quantum possibilitas fuerit.

Et ille archidiaconus, vel qui tunc sub manu episcopi præesse videtur, hoc recipiat; & ille clero exinde in refectorio refectionem faciat: & quod superest ad eorum opus cellerario reservetur. Et ille archidiaconus de sua actione, quod ipse ad eorum opus prævidet, Purificationem sanctæ Mariæ, & omnium Apostolorum, & sancti Joannis Baptistæ, & sancti Remedii eis refectionem faciat ad sextam in refectorio.

Cap. XXXI. *De eo quod, qui ad hunc canonicum specialem ordinem hujus congregationis se sociare vult, de rebus quas possidet ad ecclesiam beati Pauli Apostoli solemnem donationem per præsentem faciat; reservato tamen tempore vitæ suæ usufructuario ordine.*

Integrum caput prætermisit interpolator cum quibusdam aliis.

Licet legamus antiquam ecclesiam sub tempore Apostolorum ita unanimem concordemque exstitisse, & ita omnia reliquisse, ut singuli prædia sua vendentes ad pedes Apostolorum pretia ponerent; ut nullus eorum sibi aliquid proprium dicere auderet, *sed erant*

a Act. 4.

illis omnia communia; Unde & habere dicebantur *cor unum & animam unam*: quotidie enim circa domus panem frangentes, quod in commune accipiebant tam viri quam feminæ, seu parvuli, omnisque vulgus ardore fidei accensi, atque in amore religionis provocati, cunctis cum gratiarum actione sufficientiam præbebant; sed quia nostris temporibus persuaderi non potest, saltem vel hoc consentiamus, ut ad aliquantulamcumque similitudinem conversationis eorum nostros animos contrahamus: quia nimis inerter, tepidæque, ac remissæ devotionis est, ut quod, sicut diximus, omne vulgus pro Dei nomine consensit, nos qui peculiarius canonicis ordinibus inservire debemus, quantulamcumque in partem in hanc perfectionem non consentiamus. Et si omnia relinquere non possu- B mus, sic ad usum tantum nostra teneamus, ut dimissa volumus nolumus fuerint, non ad heredum nostrorum carnalium atque parentum, sed ad ecclesiam, cui Deo auctore in commune deservimus, de cujus rebus stipendia habemus, loco hereditario relinquamus. Ut si cum illis perfectis pro perfecta abrenuntiatione, sæculique hujus contemptu corona non tribuitur; vel peccatorum venia, sicut minimis misericordia divina concedatur. Quia sanctus Prosper [a], vel alii sancti patres, secundum divinam auctoritatem sanxerunt, ut illi clerici, qui de rebus ecclesiæ vivere cupiunt, res proprias quas habent, per instrumenta chartarum, Deo & ecclesiæ, cui deserviunt condonent: & sic rebus ecclesiæ licentius absque maxima culpa utantur; C Ut sicut de rebus ecclesiæ ipsi clerici gaudent; ita & ecclesia de rebus ipsorum clericorum cum pauperibus suis sic aucta atque meliorata gratuletur. Ita tamen ut ipsi clerici dum advivent, si ita placuerit, res suas usufructuario ordine per beneficium ecclesiæ habeant: ut omnia sint communia, [b] & propter obitum eorum ad ecclesiam, vel ad canonicum ordinem, cui ante datæ fuerant; revertantur. Similiter indicantes ut illi clerici, qui de facultatibus suis sufficientiam habent, de ipsis rebus propriis vivere debeant, si tamen infirmi fuerint, ut in omnibus ad integrum ecclesiæ Dei, cui deserviunt, dare noluerint & sic ipsius ecclesiæ in amore Christi gratuita servitute, sedulaque modulatione impendant; & sciant se pro hac re, quia rebus eccle- D siæ sicuti ceteri canonici utuntur, specialem misericordiam a Deo recepturos, cui de propriis rebus inserviunt: quia, si ea quæ accepturi erant pro eorum ordinibus de eleemosyna dispensatori reliquerint, nihil habentibus conferenda sine peccato possident sua: quia & ipsi quodammodo relinquunt sua, quando propriis contenti rebus, nihilque de jure debere arbitrantur recipi. [c] Quod si putant ideo accipi debere eorum quæ conferuntur ecclesiæ, portionem; nec eam videantur abjicere, quia non possint sua relinquere, quod eis deforme sit, inter suos, pauperes reddi: noverint esse deformius, possessuros de eleemosynis pauperum pasci. Hoc enim providendum est, ut non gravetur mater ecclesia, quam constat quotidie subventioni paupe- E rum, viduarumque, atque orphanorum, simulque egentium, canonum jussione constrictam, debere esse semper intentam.

a Seu potius Julianus Pomerius, de vita contemplativa, inquit Labbeus.

b Lege, & post obitum.

c Hæc sunt valde intricata.

Igitur quicumque se ad hunc ordinem canonicum, quem modo utcumque recuperare cupimus, sicut in parvulo decretulo, quod digessimus, intimavimus, se sociare voluerit; & de rebus quas habet solemniter donatione per præsentem donet ad ecclesiam beati Pauli ad opus Dei, vel clericis ibidem deservientibus; faciat & precariam, si ita ei placueris: exinde ab episcopo accipiat, in ea ratione ut dum advivet, ipsas res usufructuario ordine habeat, & post [d] objectum ejus cum omni integritate, omnique superposito ad eccle- A siam cui datæ fuerint, vel ipsius congregationis ipsas res, absque ullius consignatione, vel exspectata traditione revertantur. Et liceat ei de omni mobili ex ipsis rebus quamdiu vivit, & in ipso ordine consistit, eleemosynas tam in pauperes, quam ad ipsam congregationem, quam etiam ubicumque voluerit facere, & necessitates suas explere. Et si aliquod de ipso mobili post obitum ejus superfuerit, media pars in eleemosyna eis in pauperes, vel promissas ejus, aut ibi voluerit ambulet, archidiacono, aut primicerio, vel cui ipse vivens rogaverit dispensante: & illa media pars in ipsius eleemosyna ad clerum, vel ad ipsam congregationem revertatur. Et ipsi clerici de ipsis rebus, quas in precarias habent, neque de terris, neque de vineis, aut B silvis, pratis, domibus, ædificiis, mancipiis, accolabus, vel quibuslibet rebus immobilibus minuendi, aut vendendi, aut communicandi potestatem non habeant; excepto ut diximus de illa fructa, vel quod ibidem laborare potuerint, viventes faciant quod voluerint.

d Lege, oblitum, ut supra.

Quod si contigerit suadente diabolo, ut aliquis ex his fratribus, qui ipsas res per precarias habuerint, in aliquo crimine grave, aut leve incidat, pœnitentiam juxta quod episcopus ei judicaverit, agat; tamen de rebus quas per precariam possidet, exspoliatus pro hac re esse non debeat. Si quis autem eodem modo, quo supra instituimus, ad hanc congregationem, tam unus ex abbatibus nostris, quam quilibet extraneis clericis se sociare desideraverit, eo tenore, ut alii fratres fe- C cerunt, faciat. Quod si alter fuerit, qui se eis voluerit sociare, & omnia ad integrum perfectionis gratia derelinquere: episcopus provideat eis necessaria; qualiter opus bonum quod Deo inspirante cœpit, adimplere valeat.

Cap. XXXII. *De eleemosynis.*

De eleemosynis accipiendis ita constituimus, ut si aliquis uni sacerdoti pro Missa sua, vel pro confessione, [a] aut infirmitate, seu pro quolibet cara suo aut vivente aut mortuo aliquid in eleemosyna dare voluerit, hoc sacerdos [b] a tribuente accipiat, & exinde quod voluerit faciat. Si autem ad omnes sacerdotes sub tali conditione, seu pro quolibet modo aliquid in eleemo- D syna dare voluerit, hoc omnino tam ad omnes sacerdotes, quam ad omnes canonicos veniat, & omnes hanc eleemosynam communem habeant. Similiter & illæ eleemosynæ, quæ in commune ad omnem clerum veniunt omnes in commune habeant, & psalmodiam, vel Missas [c] pro ipsis eleemosynis, ut episcopus instituerit, faciant.

a al. aut electo pro psalmis & hymnis, seu pro seipso.

b al. vel clericus.

c al. pro illo misericordiæ faciant.

Ideo autem mensuram sacerdotibus de eleemosynis recipiendis ad opus proprium fecimus: [d] quia animis grave pondus existimavimus eis esse, si tam ingentia onera [e] peccantium solis illis sacerdotibus contingeret portare; Quia facilius Dei misericordiam plures impetrant pro peccatoribus, quam unus, quamvis studiosus; & unusquisque de propria conscientia debet me- E tuere, quanto magis de alienis peccatis non debet sibi supra vires sarcinam peccatorum cumulare.

d Lege, quia nimis.

e al. peccaminum.

Has eleemosynas archidiaconus, aut primicerius recipiant, & in necessitatibus fratrum, ut eis opus fuerit, & episcopus judicaverit, ipsas expendant: & si aliquid exinde superfuerit, in vestiariis fratrum recondant.

Cap. XXXIII. *Diebus Dominicis, vel festivitatibus sanctorum qualiter ad capitulum, seu ad Missam occurrant.*

In diebus Dominicis, vel festivitatibus sanctorum, aut quando jusserit pontifex, vel qui sub eo sunt, mane post primam cantatam omnes induantur vestimenta,

officiales cum planetis, sicut ordo ecclesiasticus habet, & sint parati, & absque mora ad officium cum festinatione occurrant. Ut autem auditum fuerit primum signum, omnes ad capitulum veniant, & audita lectione, sub uno accedant ad ecclesiam; & facto secundo signo cantent tertiam, & residentes in ordinibus suis exspectent pontificem, sicut mos est Romanæ ecclesiæ: & nullus postea exinde de ordine suo exeat, usque dum omnia expleverit; nisi qui cum pontifice comitantur in obsequio, aut illi qui in aliqua utilitate occupati fuerint, si talis est quod omnino non possit dimitti, & hoc innotescant episcopo, vel qui sub eo sunt. Si quis de clero de quolibet ordine, tam sacerdotum, quam diaconorum, aut subdiaconorum, vel acolytorum tunc præsens non fuerit paratus ut officium suum impleat, & aliqua negligentia, vel retardatio per ipsum acciderit, nisi ob causam gravis infirmitatis, in crastino a vino vel potu privetur; si autem per desidiam, aut contemptum iteraverit, ab episcopo, vel qui sub eo sunt, acrius coërceatur; ita ut ceteri timorem habeant. Nam reliquis diebus ad capitulum, ut supra in isto tenore præfiximus, ita veniant.

Si autem statio publica fuerit per illas ecclesias forenses, & fratres ibidem vigiliam celebraverint, peracta vigilia cum omni decore mane revertant in claustra, ut omnino ad capitulum veniant: si autem negligens retardaverit, & ad capitulum non fuerit, prima, & secunda vice pro hoc castigetur: si autem non emendaverit, illa die quando ad capitulum non venerit, a vino abstineat usque in crastinum.

Cap. XXXIV. [a] *De matricolariis, ut ad lectionem divinam audiendam veniat in statuta ecclesia in domo.*

[a] *Hoc & præcedens capitulum absunt a vulgatis.*

Dum de corrigenda vita clericorum canonicorum rebus pernecessariis, ut nobis juxta mediocritatem nostram & capacitatem sensus per Dei adjutorium visum fuit, descripsimus, venimus ad matricolarios tam domi, quam & in suburbanis; quia non secundum institutionem antiquæ ecclesiæ eorum esset conversatio; sed sub magno quodam periculo, & negligentia, & ut ita dixerim absque prædicatione, & confessione erant in quadam securitate positi; neque ad domum ad stationem publicam ad audiendum verbum Dei veniebant, neque in reliquis stationibus; sed erant omnes sedentes unusquisque in loco suo. Propterea una cum consensu fratrum spiritualium constituimus, ut bis in mense per totum annum de quatuordecim in quatuordecim dies in sabbato omnes matricularii tam qui in domo sunt, quam illi, qui per ceteras ecclesias infra civitatem, vel vicis, matriculas habent, ad conventum statutum omnes in ecclesia in domo veniant, mane primo exspectantes in ordinibus suis, usque dum signum pulsaverit horæ tertiæ: tunc veniens episcopus, si in aliis utilitatibus occupatus non fuerit, & jubeat legere lectionem de tractatibus, vel homilias sanctorum patrum congruas, quæ ædificent audientes, & doceat eos viam salutis, qualiter ad vitam æternam Deo auxiliante perveniant.

Dicta tertia, si episcopus non venerit, tunc presbyter custos ecclesiæ sancti Stephani in vices illius juxta capacitatem suam & legat & doceat eos viam salutis: & videat omnino presbyter, ut hora constituta, si episcopus ibidem non venerit, non prætereat ut hoc adimpleat, quod hic scriptum est; & ipsi presbytero confessiones suas bis id anno faciant ipsi matricularii; una vice in quadragesima; alia in Missa sancti Remedii usque in transitum sancti Martini. Et si suadente diabolo aliqua vitia, scandala inter eos orta fuerint, ut necesse sit confessionem suam dare qui hoc perpetraverit in proximo conventu, ubi lectionem audiunt: finita lectione faciat confessionem suam puriter ipsi presbytero; & si ipse non vult confiteri peccatum suum, & hoc celaverit: & si per alium inventum fuerit, ille qui delictum abscondit, a presbytero qui eis verbum annunciat secundum modum culpæ aut excommunicetur, aut corporali vindictæ subdatur. Et per singulas matriculas sit primicerius matricularum de ipsis, qui super eos curiose agat: & si aliquis ex ipsis celare voluerit scelera sua, & primicerius ipsorum hoc investigare potuerit, nullatenus abscondat presbytero, qui eis lectionem legit: & si fecerit, similiter ille qui hoc commiserit ab ipso presbytero judicandus est; & si hoc ipse presbyter per se emendare non potuerit, innotescat archidiacono, vel primicerio, ut ipsi hoc corrigant rationabiliter secundum modum culpæ: & si opus fuerit, in notitiam episcopi veniat, ut ipse hoc emendet.

Ut diximus, omnes omnino matricularii statutis diebus ad lectionem veniant, & necessitates tam animæ, quam corporis ipsi presbytero patefaciant: & ipse hoc aut per se emendet, aut priores suos innotescat .... Et si aliquis de ipsis matriculariis remanserit, qui non venerit ad lectionem, nisi infirmitate cogente, corripiatur semel & secundo: & si non emendaverit, excommunicetur: & si amplius hoc ex contemptu fecerit, ejiciatur de matricula, & alius, qui verbum Dei vult audire, mittatur in loco ipsius. Et constituimus eis, ut in eleemosyna nostra, vel successorum nostrorum de domo accipiant omni tempore, quando ad illam lectionem audiendam venerint, singuli singulos panes, & portionem de lardo illa una vice: illa alia vice portionem de formatio, per totum annum faciant, ut diximus, qui ibidem de ipsis matriculariis venerint; Et in Quadragesima duas vices accipiant vinum cum pane inter quatuor sextarium unum. In Cœna Domini accipiant vinum cum pane supradicta mensura, & portionem de lardo, & formatio. Et consideravimus quod octo modia de pane cocto ad unam quamque vicem ad hoc habeat; & illa vice quando lardum debent accipere, accipiant baccones sex; & quando formaticum accipiunt in unaquaque vice pensa una. Hoc colligit de frumento per annum modia ducenta de illo frumento sit, qui de Warmacinse venit, & accipiat illud quando exinde venit. De lardo baccones sexaginta accipiat ipsis Kalend. Januar. De formatico pensas duodecim accipiat ipsa Missa sancti Martini. De vino modia viginti quatuor accipiat ipsa Missa sancti Martini. Et hoc totum accipiat archidiaconus, vel primicerius: & videant quod hoc sic dispensent, qualiter Deo placeat, & constitutum habemus, Et merces nostra vel successorum nostrorum, vel qui hoc faciunt [a] exinde decrescat. Et ad ligna comparandum, unde ipsum panem faciant, donet episcopus de denariis uncias duas & dimidiam Kalend. Maias. Et si aliquid superaverit de hoc, quod superius diximus, aliis pauperibus, cui necesse est, archiepiscopus, vel primicerius, aut cui jusserint, tribuat. *Explicit.*

[a] *Forte*, exinde crescat.

CANONICORUM REGULA

ab anonymo quopiam interpolatore, ex Chrodegangi norma, Concilii Aquisgranensis capitulis, atque aliunde consarcinata.

TEmporibus piissimi Pippini Chrodogangus servus servorum Dei, Metensis urbis episcopus. Si trecentorum, &c. *pag.* 1180. C. 9.

Cap. I. *De humilitate.*

Clamat nobis divina scriptura, &c. *supra pag.* 1182. C. 8.

Cap. II. *De ordine congregationis canonicorum.*

Ordines suos ita conservent, &c. *supra pag.*

Cap. III. *De eo quod in congregandis canonicis modus discretionis tenendus sit.*

Cavendum summopere præpositis, &c. *Videsis capitulum* 118. *Aquisgranensis concilii celebrati anno* 816. *sub Ludovico Pio Imp. supra pag.* 1132. D. 10.

Cap. IV. *De eo quod non debent clerici in congregatione canonica constituti stipendia superflua accipere aut exigere, sed necessaria.*

Sanctorum patrum sententiæ docent, &c. *cap.* 120. *Conc. Aquisgranensis*, *pag.* 1133. B. 3.

Cap. V. *De his qui in congregatione sibi commissa solummodo ex familia ecclesiæ clericos adgregant.*

Sunt nonnulli qui tantum ex familia ecclesiastica clericos, &c. *Vide cap.* 119. *Aquisgr. pag.* 1133. A.

Cap. VI. *Qui clerici in congregatione canonica constituti ecclesiastica accipere debeant stipendia.*

Quia sanctorum patrum, &c. *cap.* 120. *Aquisgranensis Concilii*, *pag.* 1133.

Cap. VII. *De eo quod in congregatione canonica æqualiter cibus & potus* [a] *accipiatur.*

Solet in plerisque canonicorum congregationibus irrationabiliter, &c. *cap.* 121. *Aquisg. ejusdem.*

Cap. VIII. *De mensura cibi & potus.*

Quando clerus una aut bina vice in die reficit, accipiant a minore usque ad maximum quatuor libras panis; & quando bis in die reficit, pulmentum ad sextam, unam ministrationem de carne inter duos, &c. *supra. pag.* 1190. E. *& cap.* 122. *concilii Aquisgr.*

Cap. IX. *De septimanariis coquinæ.*

Clerici canonici sic sibi invicem servient, &c. *supra cap.* 24. *Reg. Chrodeg.*

Cap. X. *De archidiacono vel præposito.*

Oportet enim eos esse prudentes, &c. *supra*, *cap.* 25. *Chrodeg.*

Cap. XI. *De cellerario.*

Cellerarius debet esse timens Deum, &c. *supra, cap.* 26. *Chrodeg. & cap.* 140. *Aquisgr.*

Cap. XII. *De portario.*

Portarius unus cum suo juniore, &c. *supra*, *cap.* 27. *Chrodeg. & cap.* 143. *Conc. Aquisgr.*

Cap. XIII. *De eo quod diligenter munienda sunt claustra canonicorum, in quibus dormiunt canonici.*

Præpositorum cura sit ut subditorum mentes, &c. *cap.* 117. *Conc. Aquisgr. pag.* 1132. *& regula Chrodegangi cap.* 3.

Cap. XIV. *De his quæ a clero in nocte de lecto surgente primum dicenda atque operanda sunt.*

Nocturnis horis [b] cum ad opus divinum de lecto surrexerit clericus, primum signum sibi sanctæ crucis imprimat per invocationem sanctæ Trinitatis. Deinde dicat versum, *Domine labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam.* Deinde psalmum, *Deus in adjutorium meum intende*, totum cum *Gloria*. Et tunc provideat sibi corpoream necessitatem naturæ, & sic ad oratorium festinet, psallendo psalmum, *Ad te levavi animam meam:* cum summa reverentia & cautela intrans, ut aliis orantibus non impediat. Et tunc prostratus in loco congruo effundat preces in conspectu Domini magis corde quam ore, ita ut illius vox vicinior sit Deo, quam sibi. Ita dicendo: Gratias tibi ago, omnipotens pater, qui me dignatus es in hac nocte custodire: & deprecor clementiam tuam, misericors Domine, ut mihi concedas diem venturum sic peragere in tuo sancto servitio cum humilitate & discretione, qualiter tibi complaceat servitus nostra. Et tunc omnes sint præparati stantes in loco suo in choro per ordinem, ut cum novissimum signum cessaverit, cum summa humilitate & honestate referant laudes Deo in conspectu angelorum ejus. Et si alicui frequens tussis aut phlegma a pectore aut naribus excrescit, post dorsum projiciat, aut juxta latus: caute tamen & curiose, ut infirmis mentibus non vertatur in nauseam: & semper quod projicitur pede conculcetur, ut cum ad orationem curvantur, vestimenta eorum non sordidentur. Et infra ecclesiam, & in omni conventu, seu & in portico, hoc observandum est, ut quod spuitur semper pedibus conculcetur.

Cap. XV. *De officiis divinis in noctibus.*

Hiemis vero temporibus, id est, a Kalendis Novembris usque in Pascha, juxta considerationem rationis octava hora noctis surgendum est, ut modice amplius de media nocte pausetur, & jam digesti ad vigilias surgant. Post finitas nocturnas dicant versum, *Exsultabunt justi in conspectu Dei.* Deinde *Kyrie eleison*, & orationem Dominicam: & faciant intervallum, excepto diebus Dominicis & festivitatibus sanctorum, juxta considerationem episcopi, vel qui sub eo est: id est, ut quadraginta aut quinquaginta psalmos possint cantare, secundum quod visum fuerit, & hora permiserit: & qui psalterii vel lectionum aliquid indigent, meditationi inserviant. Et non præsumat aliquis in ipso intervallo dormire, nisi quem infirmitas cogit, & [a] hoc per commeatum fiat: & qui aliter fecerit, excommunicetur. Reliqui omnes ordinem vigiliarum teneant usque ad matutinas dictas: & in ipso intervallo summum silentium fiat tam in voce quam & in actu vel incessu, seu sono alicujus rei: ut liceat unicuique absque alterius inquietudine peccata sua cum gemitu & suspirio & lacrymis Domino confiteri, & veniam vel remissionem pro ipsis ab omnipotente Deo orando & petendo postulare.

Cap. XVI. *De vigiliarum antiquitate.*

Antiqua est vigiliarum devotio, *ex cap. Aquisgr.* 129. *& Isidori lib.* 1. *Offic. cap.* 22.

Cap. XVII. *De matutinis.*

De matutinorum antiquitate, &c. *ex cap.* 130. *Aquisgr. & Isidori lib.* 1. *Offic. cap.* 23.

Cap. XVIII. *De hora prima.*

Convenientes clerici ad primam canendam in ecclesia completo officio ipso, ante psalmum quinquagesimum donent confessiones suas vicissim dicentes: Confiteor Domino, & tibi, frater, quod peccavi in cogitatione, & in locutione, & in opere; propterea precor te, ora pro me. Et ille respondet: Misereatur tui omnipotens Deus, indulgeat tibi peccata tua, liberet te ab omni malo, conservet te in omni bono, & perducat te ad vitam æternam. Et ille dicit, Amen. Supplici corde pro se certatim orantes hoc sibi faciant. Hoc expleto conveniunt ad capitulum quotidie, & ex ista institutione, quam propter illorum utilitatem Deo auxiliante fecimus, in unoquoque die aliquod capitulum relegant præter diem Dominicam, & quartam & sextam feriam, & solemnitates sanctorum, in quibus relegant tractatus & alias Homilias vel quod ædificet audientes. [b] Ideo quotidie ad capitulum omnes clericos convenire constituimus, ut anima verbum Dei audiat; & episcopus, vel archidiaconus, vel qui

in loco

[a] al. dividatur.

[b] Hæc unde ipse mutuatus sit nondum didicimus.

[a] Id est, per licentiam.

[b] Vide supra cap. 8 regulæ Chrodegangi.

in loco eorum præesse videtur, ibidem quod jubere habet jubeat, & quod faciendum sit ordinare studeat. Post lectionem recitetur ætas mensis & lunæ, & nomina sanctorum quorum festa crastinus excipiet dies. Et postea pariter dicant versum, *Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus.* (Psalm. 115.) Quem sequatur oratio a Priore, ita: *Ipsi & omnes sancti Dei intercedant pro nobis peccatoribus ad Dominum, ut mereamur possidere vitam æternam, Amen.* Deinde dicatur versus, *Deus in adjutorium meum intende*, tribus vicibus, Priore incipiente, & ceteris respondentibus: subjungentes *Gloria Patri*: & postea *Kyrie eleison*, & orationem Dominicam. (Psalm. 89.) Deinde, *Et ne nos inducas in tentationem: Et veniat super nos. Respice in servos tuos*, pariter usque in finem psalmi: subjungentes *Gloria.* Deinde Prior dicit, *Dirigere & sanctificare & custodire digneris, Domine Jesu Christe Fili Dei vivi, hodie corda & corpora nostra, & sensus nostros, in via & lege tua, & in operibus mandatorum tuorum: & pedes nostros dirige in viam salutis, in viam justitiæ tuæ: ut hic & in perpetuum te adjuvante salvi esse mereamur, qui cum Patre & Spiritu sancto vivis & regnas Deus per infinita sæcula sæculorum, Amen.* Deinde, *Adjutorium nostrum.* Respondent alii: *In nomine Domini qui fecit cælum & terram.*

Post hæc qui culpabilis est postulet veniam, & secundum modum culpæ judicium recipiat. Quisquis vero veniam postulat pro culpa, quantum plus se humiliat & se culpabilem asserit, tantum misericorditer ac levius a Priore judicetur. Necesse est enim, ut omnes nostræ negligentiæ, id est, cogitationum, linguæ vel operis, in præsenti vita per veram confessionem & humilitatem semper judicentur, ut non post mortem reos non faciant.

Cap. XIX. *De opere manuum quotidiano.*

Surgentes a Capitulo vadant aut simul aut separatim ad opus sibi injunctum, ut ratio præstat, custodientes silentium; & decantent psalmos suos aut bini aut singuli, juxta quod congruum est. Nihil aliud loquentes, nisi forte de ipsa arte necesse fuerit dicere caute. Et quando inceperint opus suum, dicant: *Benedictus es Domine Deus, qui adjuvisti me, & consolatus es me, Amen. Misereatur nostri omnipotens Deus, Amen.* Et quando communia opera [a] non est necesse facere, unusquisque quod opus habet faciat, quia otiositas inimica est animæ.

[a] Vide caput 9 regulæ Chrodegangi.

Cap. XX. *De tribus horis diei.*

Horam tertiam & sextam & nonam Daniel, &c. *Vide caput* 126. *Aquisgr. & cap.* 19. *lib.* 1. *officiorum sancti Isidori.*

Cap. XXI. *De hora vespertina.*

Vespertinum diurni finis officium, &c. *ex cap.* 127. *Aquisgr. & Isidori lib.* 1. *cap.* 20.

Cap. XXII. *De completis.*

De completis autem celebrandis, &c. *cap.* 128. *Aquisgr. &* 21. *libri* 1. *Offic. Isidori.*

Cap. XXIII. *De recepto silentio post completum.*

Expleto completo summum silentium fiat, & orationes secretæ fiant, cum recordatione peccatorum, & postea gratias agant Deo, dicendo: *Gratias ago tibi, Domine sancte Pater omnipotens æterne Deus, qui me dignatus es in hac die custodire per tuam sanctam misericordiam. Concede mihi hanc noctem mundo corde & corpore sic pertransire, qualiter mane surgens gratum tibi servitium persolvere possim. Per Christum, &c.* Et cum magna cautela ambulent in ecclesia & in dor-

A mitorio. Et cum ad proprium stratum venerint, dum se collocaverit clericus, dicat psalmum, *Deus in adjutorium meum intende* totum cum *Gloria.* Et postea dicat versum, *Pone Domine custodiam ori meo & ostium circumstantiæ labiis meis.* (Psalm. 140.) Sicut mane surgens postulavit sibi labia a Domino aperiri, sic requiescens roget poni ori suo a Domino custodiam.

Cap. XXIV. *De eo quod horas canonicas canonici religiose observare debent.*

Studeant summopere canonici, &c. *cap.* 131. *Aquisgr. supra pag.* 1139. B.

Cap. XXV. *De diligentia psallendi.*

B Ubique credimus divinam esse præsentiam, &c. *supra cap.* 7. *Chrod.*

Cap. XXVI. *De eo quod non pompatice standum est in ecclesia.*

Mox autem audito signo omnes canonici festinent ad ecclesiam: & non pompatice aut inhoneste vel incomposite, sed cum Dei timore ingrediantur eam: nec cum baculis aut [a] cambutis aut fustibus in choro, &c. *cap.* 134. *Aquisgr.*

[a] al. cambucis.

Cap. XXVII. *De proficiscentibus in itinere.*

Quicumque ex clero, &c. *supra cap.* 10.

C Cap. XXVIII. *De his qui in quibusdam levioribus culpis delinquunt.*

Si quis ex clero, &c. *supra pag* 1186. E.

Cap. XXIX. *De gravioribus culpis.*

Si quis clericus de ordine canonico, &c. *supra cap.* 15. *reg. Chrodegangi.*

Cap. XXX. *De reconciliatione pœnitentis capitale crimen.*

Ordo pœnitentiam agentis publicam sic est. Suscipies eum quarta feria mane in capite Quadragesimæ, id est, in capite jejuniorum, & cooperies eum cilicio, & orabis pro eo, & includes eum usque in Cœnam Domini: qui eo die præsentatur in gremio ecclesiæ. D Qui dum vocatus venerit ad reconciliandum, ante episcopum, vel clerum cum omni humilitate prostrato omni corpore super terram ante apsidam, petat ab omnibus veniam: & episcopus, vel qui sub eo est, det orationes super eum ad reconciliandum in quinta feria Cœnæ Domini.

Cap. XXXI. *De confessione.*

Hortatur nos scriptura, &c. *supra cap.* 14. *Chrodegangi.*

Cap. XXXII. *Ordo ad pœnitentiam accipiendam & confessionem faciendam.*

Hæc est ratio pœnitentiæ & confessionis nostræ, E quæ coram Deo & sacerdotibus ejus a nobis pariter agendæ sunt. Id est, in unoquoque anno tribus vicibus, id est, in tribus Quadragesimis populus fidelis suam confessionem suo sacerdoti faciat: & qui plus fecerit, melius facit; & monachi in unoquoque sabbato confessionem faciant cum bona voluntate episcopo aut priori suo. [b] Quando volueris confessionem facere peccatorum tuorum, viriliter age, & noli erubescere: quia inde venit indulgentia unde fit confessio, & sine confessione non est indulgentia. In primis prosterne te humiliter in conspectu Dei in terra ad orationem: & roga beatam Mariam cum sanctis Apostolis, & martyribus, & confessoribus, ut ipsi intercedant pro te ad Dominum: ut Deus omnipotens dignetur tibi dare

[b] al. & clerici canonici in tertio sabbato. Ex cod. Andeg.

sapientiam perfectam & scientiam, & intelligentiam A veram, ad confitenda peccata tua. Et postea surge cum fiducia & vera credulitate, & dic illi: Serve Dei, credis in Deum Patrem omnipotentem creatorem cæli & terræ? *Resp.* Credo. *Interr.* Credis in Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum? *Resp.* Credo. *Interr.* Credis quod istæ tres personæ, quas modo diximus, Pater & Filius & Spiritus sanctus, tres personæ sunt & unus Deus? *Resp.* Credo. *Interr.* Credis quod in ipsa carne in qua nunc es, recipere habes quod egisti, & quod egeris sive bonum sive malum? *Resp.* Credo. *Interr.* Credis resurrectionem & vitam æternam esse tibi post mortem? *Resp.* Credo. *Interr.* Vis dimittere omnia mala illis omnibus qui in te peccaverunt, ut Deus dimittat tibi omnia peccata tua: dicente eodem B Domino in evangelio: *Si remiseritis hominibus peccata eorum, remittentur vobis peccata vestra*? *Resp.* Volo. (*Matth.* 11.) Postea require cum diligenter, si sunt secum opera mala, quæ separant hominem, ut ait Apostolus, a regno Dei. Et hæc sunt: mala cogitatio, malus sermo & otiosus, odium, invidia, detractio, maledictio, convitium, turpiloquium, scurrilitas, dissimulatio, adulatio, murmuratio, cupiditas carnalis, elatio, desidia, pigritia, inhonoratio bonorum, inhonoratio cognatorum, inhonoratio dierum Dominicorum & sanctarum solemnitatum: ignorantia, negligentia, vana gloria, iracundia, avaritia, falsa testificatio, somnolentia, intemperantia in cibis, rapina, gula, ebrietas, comessatio, fornicatio, adulterium, sacrilegium, su- C perbia, perjurium, furtum, homicidium, & his similia. Et postquam confessus fuerit sua peccata, si vult dimittere ea, da ei pœnitentiam: & si non vult, non des ei pœnitentiam, quia non potes. Et si vult dimittere ipsa peccata, fac ei confiteri ea, & ad ultimum dicere: Multa sunt peccata mea in factis, in verbis, in cogitationibus. Tunc da ei pœnitentiam canonice mensuratam. Et postea effunde super eum orationes & preces. Cavendum est utique, ne hi qui in gravibus peccatis incidunt, & hi qui in levioribus quibusdam delinquunt, æqualiter judicentur, sed secundum morbum adhibenda medicina.

Cap. XXXIII. *De excommunicatione culparum.*

Si quis clericus contumax, &c. *supra cap.* 17.

Cap. XXXIV. *De Quadragesimæ observationibus.*

Licet omni tempore vita Christianorum, &c. *supra cap.* 20.

Cap. XXXV. *De temporibus in quibus semel aut bis in die clericis reficiendum.*

A Pascha autem usque ad Pentecosten, &c. *supra ibidem.*

Cap. XXXVI. *De festivitatibus sanctorum.*

Illud intimare complacuit, &c. *supra cap.* 30.

Aliis vero diebus festis sicut moris est ecclesiæ, juxta quod melius prælati possunt, clericis suis cibum potumque ministrent. Et illud interea caveant prælati, E ne id quod dare debent aut possunt qualibet dissimulatione aut tenacitate subtrahant: ne paupertatis occasione compulsi per diversa vagari ac se turpibus implicare negotiis cogantur; relictoque ecclesiastico officio incipiant indisciplinate vivere, & propriis voluptatibus deservire. Et prælati qui eis necessaria largiendo a Domino remunerari poterant, districte & sincere judicentur.

Cap. XXXVII. *Ut non præsumat aliquis alterum cædere aut excommunicare.*

Vetetur in hoc ordine canonico, &c. *supra, cap.* 12.

Cap. XXXVIII. *In congregatione canonicorum nulli liceat alterum defendere.*

Omnibus modis cavendum est, &c. *cap.* 13.

Cap. XXXIX. *De zelo bono quem debent servi Dei habere invicem.*

Sicut est zelus amaritudinis, &c. *cap.* 11.

Cap. XL. *De infirmis canonicis.*

Si aliquis ex clero infirmatur, &c. *cap.* 28.

Cap. XLI. *De vestimentis & calciamentis clericorum.*

Illa dimidia pars cleri qui seniores fuerunt, &c. *supra cap.* 29.

Cap. XLII. *De eleemosynis accipiendis.*

Si aliquis uni sacerdoti, &c. *supra cap.* 42.

Cap. XLIII. *De mensura sacerdotibus de eleemosyna accipienda & facienda.*

Nimis grave eis esse, &c. *supra ibidem.*

Cap. XLIV. *De cura quam in populo sibi commisso habere debent clerici.*

Cavendum nobis est, ne in periculum per nostram negligentiam, ut ita dixerim, absque baptismo, & confirmatione, & confessione, & prædicatione, in quadam securitate positus incurrat noster populus. Unde constituimus ut bis in mense per totum annum de quinto decimo in quinto decimo die verbum salutis ei prædicetur, qualiter ad vitam æternam Deo auxiliante perveniat. Et si omnibus festis & Dominicis diebus assiduata fuerit prædicatio, utilior est: & juxta quod intelligere vulgus possit, ita prædicandum est.

Cap. XLV. *Cui committi debeant stipendia pauperum.*

Evangelicis atque apostolicis instruimur documentis, &c. *cap.* 141. *Aquisgr. pag.* 1144. C.

Cap. XLVI. *De præpositis.*

Quamvis omnes qui præsunt, &c. *cap.* 139. *Aquisgr. pag.* 1143. E. 7.

Debent igitur cunctæ congregationi utiles esse, & de ministerio sibi commisso fideliter prodesse. Ea vero quæ fratribus dare debent, cum caritate tempore opportuno incunctanter præbeant: quatenus a Domino de fideli administratione gradum bonum sibi adquirant.

D Cap. XLVII. *Quales vice prælatorum in congregatione fungi debeant.*

Oportet ecclesiæ prælatos, &c. *cap.* 138. *Aquisgr. pag.* 1143. D.

Cap. XLVIII. *De pueris nutriendis custodiendisque.*

Solertet rectores ecclesiarum, &c. *cap.* 135. *Aquisgran. supra, pag.* 1142. B. 8.

Cap. XLIX. *Ut omnes canonici ad completorium conveniant.*

Expletis religiosissimo obsequio, &c. *cap.* 136. *Aquisgr.*

Cap. L. *De cantoribus.*

Studendum summopere, &c. *cap.* 137. *Aquisgran.*

Cap. LI. *Quales ad legendum & cantandum in ecclesia constituendi sunt.*

Tales ad legendum, &c. *cap.* 133. *Aquisgr.*

Cap. LII. *Modus correptionis.*

Quamquam contemptores, &c. *cap.* 134. *Aquisgran.*

Cap. LIII. *Ut canonici cucullas monachorum non induant.*

Reprehensibilem, &c. *cap.* 125. *Aquisgr.*

Cap. LIV. *Ut in cultu vestium discretionem teneant canonici.*

Quærere nos potius Deum cultu cordis quam corporis, &c. *cap.* 124. *Aquisgr.*

Cap. LV. *Quod a prælatis gemina pastio sit subditis impendenda.*

Solerter prælatis satagendum est, &c. *cap.* 123. *Aquisgr.*

Cap. LVI. *De familiaritate a clericis mulierum extranearum devitanda.*

Prima quidem tentamenta, &c. *cap.* 98. *Aquisgranensi, ex epist. sancti Hieronymi ad Oceanum. supra, pag.* 1111. B. 4.

a Ex sancti Hieronymi epist. ad Nepotianum, Conc. Aquisgr. cap. 98. ante medium.

Inde mando atque remando ut hospitiolum [a] canonicorum aut raro aut numquam mulierum pedes terant. Vir autem sive mulier, cum ad Dominum conversi fuerint post peccatum suum quod ad invicem commiserunt, nec in una villa umquam pœniteant, nec sit inter eos salutatio, aut beneficium, nec visus, nec colloquium, si non casus intervenerit; nec de uno fonte, ut vulgo dicitur, potum bibant, nec alumnus inter utrumque concurrat, nec munusculum quidem nec conloquium, ut diximus, nec recordatio alterius in mente sua requiescat: sed cum adfuerit, cito venia a Deo petatur. Meminisse debent canonici, quod nec Davide sanctiores, nec Salomone sapientiores possunt esse. Meminisse debent, quod paradisi colonum de possessione sua mulier ejecit.

Cap. LVII. *De clericis non manentibus in suo proposito.*

Qui semel in clero deputati sunt, aut monachorum vitam expetierunt, statuimus neque ad militiam, neque ad dignitatem aliquam venire mundanam: & hoc tentantes, & non agentes pœnitentiam, quo minus redeant ad hoc quod propter Deum primitus [b] inegerunt anathematizari.

b al. elegerunt ex cod. Audeg.

Cap. LVIII. *De humiliatione facienda proper Deum carni.*

Multitudines & officia, &c. *cap.* 95. *Aquisgran. ex epist. sancti Hieronymi ad Paulinum.*

Cap. LIX. *De iracundis doctoribus.*

Iracundi doctores, &c. *cap.* 33. *Aquisgr. ex cap.* 40. *libri* III. *sententiarum sancti Isidori.*

Cap. LX. *De doctrina & exemplis doctorum.*

Tam doctrina, &c. *cap.* 20. *Aquisgr. ex cap.* 36. *lib.* III. *Sent. ejusdem sancti.*

Cap. LXI. *De taciturnitate.*

Omni tempore in ecclesia tam a populo quam a clero summum silentium fiat, excepto hoc quod ad laudes Dei pertineat. Videamus quod ait propheta, *Dixi, custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea.* Item. *Posui ori meo custodiam: obmutui & humiliatus sum, & silui a bonis.* Hic ostendit propheta, si a bonis eloquiis propter taciturnitatem debet interdum taceri, quanto magis a malis verbis propter pœnam peccati debet cessari? Inde sancta scriptura dicit: [c] Qui enim in ecclesia verbosari fecerit, & pro se & pro aliis malam redditurus est rationem in die judicii. Ergo quamvis de bonis & sanctis eloquiis propter taciturnitatem rara loquendi in ecclesia concedatur licentia: quia scriptum est, *In multiloquio non deerit peccatum.* Et alibi: *Mors & vita in manibus linguæ.* Nam loqui & docere magistro conceditur, tacere & audire discipulo convenit. Qui hanc taciturnitatem in ecclesia minime custodierit, sed fregerit, sit in ipso die pœnitens in aqua & pane: & si iterum, tribus diebus pœniteat in pane & aqua. Et si tertia vice iteraverit, septem diebus ut supra pœniteat. Et si amplius hoc facere præsumpserit, corporali disciplinæ subjiciatur, ut ceteri timeant.

Psalm. 38.

c Aug. serm. 252. de tempore, ante medium.

Prov. 10.

Ibid. 14.

Cap. LXII. *De ebrietate a clero vitanda atque detestanda.*

Dominus in evangelio dicit. *Attendite autem vobis, ne forte graventur corda vestra crapula.* Et Apostolus dicit: *Nolite inebriari vino in quo est luxuria.* Salomon vero dicit: *Luxuriosa res est vinum, & tumultuosa ebrietas: quicumque in his delectatur, non erit sapiens. Nullum secretum est ubi regnat ebrietas.* Alibi dicitur: *Operarius ebriosus non locupletabitur. Vinum & mulieres apostatare faciunt sapientes.* Et alibi: *Diligentes semper se inebriari vino noli provocare in congregationem tuam.* Vinolentos sacerdotes, & Apostolus damnat, & vetus lex prohibet. Qui altari serviunt, vinum & siceram non bibent. Sicera Hebræo sermone omnis potio nuncupatur, quæ inebria re potest. Quidquid inebriat & statum mentis mutat, fuge similiter ut vinum.

Luc. 21.

Ephes. 5.

Prov. 20.

Eccl. 19.

Ibidem 31.

Levit. 10.

Qui cupis esse bonus, & vis dignoscere verum,
Ut mortis socium sic mordax effuge vinum.
Nulla febris hominum major quam viteus humor.
Surdescunt aures, balbutit denique lingua.
Dic mihi, dic, ebrie, an vivis, an morte gravaris?
Pallidus ecce jaces, corpus sine mente quiescit.
Non bona, non mala, non dura, & non mollia sentis.

Cavete, fratres, in omnibus ebrietatem, quia magna subversio animi est. Nam sicut ignis facile incendit stupas & leviores paleas, ita ebrietas corrumpit animam, & dejicit eam in grande peccatum. Dominus per prophetam ait: *Væ illis qui mane surgunt ad ebrietatem sectandam, & ad potandum vinum usque ad vesperam.* Et in alio loco dicitur: *Væ his qui potentes sunt ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem.* Basilius dicit: Plurimi namque homines per vinum maximam debilitatem corporis contraxerunt, nec potuerunt consequi pristinam firmitatem. Ebriosus putat se aliquid optimum agere, cum fuerit præcipitio devolutus. Fratres carissimi, nolite inebriari, nolite bibendo immoderate nomina vestra de cælo delere. Sunt multi, quod pejus est, qui non solum se inebriant, sed etiam alios adjurant, ut amplius quam expedit bibant. O infelix qui hoc facis: non tibi sufficit quod ipse peris, nisi adhuc insuper & alios perdas? Non tibi sufficit quod in illam ebrietatem incurris, adhuc & alios tecum trahis. Non sufficit misero ebrioso in ebrietate seipsum mergere, nisi & alios secum conetur involuere. Nolite, fratres, nolite hoc malum facere. Audite Apostolorum dicentem: *Neque ebriosi regnum Dei possidebunt.* Ebrius enim nec patrem, nec matrem, nec amicum, nec inimicum agnoscit, neque bona & mala discernit, nec ignem, nec gladium timet. Sic falsi fratres & persecutores sunt, qui Deum & ecclesiam contemnunt, nec bona nec mala discernunt, nec gladium præsentis vitæ, nec ignem gehennæ futuræ metuunt. Quando homo ebrius fuerit, cor suum & membra [a] deliberare non potest.

Isai. 5. & 22.

1. Cor. 6.

a al. liberare.

Cap. LXIII. *De clericis.*

Itaque omnes, &c. *cap.* 99. *Aquisgr. ex cap.* 1. *lib.* II. *Officiorum sancti Isidori.*

Cap. LXIV. *De regulis clericorum.*

His igitur lege patrum caveatur, &c. *cap.* 100. *Aquisgr. ex cap.* 2. *lib.* II. *Offic. sancti Isidori.*

Cap. LXV. *De generibus clericorum.*

Duo sunt genera clericorum, &c. *cap.* 101. *Aquisgr. ex cap.* 3. *lib.* II. *Offic. sancti Isidori.*

Cap. LXVI. *De sacerdotibus peccantibus.* A

Neocæsariense conc. cap. 1. Presbyter aut diaconus, qui in fornicatione, aut perjurio, aut furto, aut homicidio captus est, deponatur, non tamen communione privetur: dicit enim scriptura: *Non judicabit Dominus bis in idipsum.* *Nahum 1. 9. ex Græc.*

Cap. LXVII. *Ut presbyter habeat unam ecclesiam.*

Presbyter non amplius quam unam ecclesiam habeat, sicut & vir unam uxorem.

Cap. LXVIII. *Ut clerici nuptialia convivia vitent.*

Veneticum can. xi. Agath. 39. Presbyteri, diacones, subdiacones, vel deinceps, quibus ducendi uxores licentia non est, alienarum nuptiarum convivia evitent; neque his cœtibus admisceantur, ubi amatoria cantica cantantur, aut ubi obsceni B motus corporum choris & saltationibus efferuntur. Ne auditus & obtutus sacris mysteriis deputatus turpium spectaculorum atque verborum contagione polluatur.

Cap. LXIX. *De eo quod non per ambitionem sacerdotium appetendum.*

Sancti Gregor. epist. 19. lib. 6. Sicut qui invitatus renuit, & quæsitus refugit, sacris est altaribus admovendus: sic qui ultro ambit, vel importunus se ingerit, est procul dubio repellendus. Nam qui nititur ad altiora conscendere, quid agit nisi ut crescendo decrescat? cur non perpendit, quia benedictio illi in maledictum convertitur?

Cap. LXX. *De eo quod removentur presbyteri de officio suo.* C

Neocæs. 1. Hi presbyteri qui in presbyterio suo filios genuerint, removeri ab officio suo debent.

Cap. LXXI. *Pro infirmis orare & ungere eos oleo præcipitur.*

Beda, in illud Jac. 5. & Innocent I. epist. 1. Jacobus Apostolus scripsit, *Infirmatur quis in vobis?* &c. Quod non est dubium de fidelibus ægrotantibus accipi vel intelligi debere, qui sancto oleo perungui possunt: quo ab episcopo confecto, non solum sacerdotibus, sed omnibus uti christianis licet in sua aut in suorum necessitate unguendis. Nam idcirco de presbyteris dictum est, quia episcopi occupationibus aliis impediti ad omnes languidos ire non possunt. Ce- D terum si episcopus potest, aut dignum ducit a se visitatum & benedicere & tangere chrismate, sine cunctatione potest, cujus est chrisma conficere. Pœnitentibus istud infundi non potest, quia genus est sacramenti. Nam quibus reliqua sacramenta negantur, quomodo unum genus posse putatur concedi?

Cap. LXXII. *Oblationes in domibus offerri non oportet.*

Laodic. 58. Non oportet in domibus oblationes celebrari ab episcopis, vel a presbyteris.

Cap. LXXIII. *Quomodo benedicendi sunt sponsus & sponsa.*

Carthag. IV. 13. Sponsus & sponsa cum precibus, &c. E

Cap. LXXIV. *De solemnitatibus præcipuis colendis.*

In solemnitatibus præcipuis, id est, in Natali, & in Epiphania Domini, & in Pascha, & in Ascensione Domini, & in Pentecoste, & in sanctorum festivitatibus, id est, sancti Stephani, beati Joannis evangelistæ, & in festivitate Infantium, & in Purificatione, & in Assumptione sanctæ Mariæ. Similiter in beatorum Apostolorum festis, & sancti Joannis Baptistæ & sancti Laurentii, & sancti Martini, sive & in natale cujuslibet sancti, cujus honor in qualicumque parœcia specialis celebratur, plenarium officium celebretur, & bis reficiatur.

Cap. LXXV. *De decimis dividendis.*

Sacerdotes populi suscipient decimas, &c. *Excerp. Ecberti, cap. 5.*

Cap. LXXVI. *Ut presbyteri per diversa ab episcopis aut a laïcis indiscrete non mittantur.*

Statutum est ut presbyteri, sicut hactenus factum est, indiscrete per diversa non mittantur, nec ab episcopis, nec ab aliis prælatis, nec etiam a laïcis: ne forte propter eorum absentiam fiant animarum pericula, & ecclesiarum in quibus constituti sunt negligantur officia.

Cap. LXXVII. *De illis qui soli Missas contra canonicam auctoritatem canere præsumunt.*

Statutum est, ut nullus presbyterorum solus Missam celebrare præsumat: quia nec verba Domini Salvatoris, quibus mysteria corporis & sanguinis sui discipulis celebranda tradidit, nec Apostoli Pauli documenta declarant, nec in ipsis Actibus Apostolorum si enucleatim legantur, ita fieri debere ullo modo invenitur. Nam etsi interrogatus hujusmodi corporis & sanguinis Domini solitarius consecrator fuerit, quid respondere poterit? Quibus enim dicit *Dominus vobiscum:* aut illi a quo respondetur, *Et cum spiritu tuo:* vel pro quibus supplicat Deum, dum dicit, *Memento Domine, famulorum famularumque tuarum, & omnium circumstantium;* cum nullus circumstet? Quæ consuetudo Apostolicæ & ecclesiasticæ auctoritati contraria eradicanda, & funditus exstirpanda est a Domini sacerdotibus: & si quis hoc deinceps facere præsumpserit, gradus sui periculo subjacebit. *Theodulfus cap. 7. epist. ad presbyt.*

Cap. LXXVIII. *Ut presbyteri inconsulto episcopo non constituantur in ecclesiis, vel de ecclesiis expellantur.*

Statutum est ut sine auctoritate vel consensu episcoporum presbyteri in quibuslibet ecclesiis non constituantur, nec inde expellantur: & si quis deinceps hoc facere tentaverit, synodali sententia districte feriatur. *Cabilon. 2. cap. 42.*

Cap. LXXIX. *De libris, quos unusquisque secum in ecclesia habere debet.*

Hi sunt libri, quos habere debet unusquisque sacerdos in sua ecclesia, per quos scilicet Missas & epistolas, seu etiam evangelium, vel baptisterium, seu pœnitentiam, aut circulos annorum, sive lectiones nocturnales legere potest. Si quis tales non habuerit, ab ecclesia degradetur: quia in illo completur quod in libris legitur, *Canes muti non possunt latrare.* Isti sunt mali presbyteri, qui concupiscunt accipere pastorale ministerium ecclesiæ, nec tamen possunt ad populum prædicare. *Isai. 56. 10.*

Cap. LXXX. *De non suscipiendis alterius ecclesiæ clericis: & de susceptoribus eorum absque litteris commendatitiis, vel testibus clericis in eadem ecclesia militantibus.*

Jam constitutum est, quod non liceret in alterius civitatis ecclesia, vel in potestate laïcorum clericos militare; sed ibidem permanere, in qua a principio meruerunt ministrare, extra eos qui missi a patria ad aliquam ecclesiam pro necessitate venerint. Qui vero episcoporum, aut laïcorum, post hoc constitutum alterius ecclesiæ clericum susceperit, nisi ad excusandum rationabiliter, placuit a communione suspendi, & cum qui suscipit, & qui susceptus est, quousque clericum ad suam fecerit reverti ecclesiam. *Antioch. 3. Isai. 56.*

Cap. LXXXI. *Epistola cujusdam deicolæ in Christi nomine missa ad sacerdotes & clericos; prædicationis atque instructionis causa ipsis directa.*

Dilectissimis sacerdotibus ecclesiarum Christi præsulibus, & cunctis [a] clericis in eisdem ubique ei famulantibus, & deicolis omnibus in totum mundum degentibus, æternam in Domino Salvatore nostro salutem.

a al. cleris.

Noverit igitur dilectio vestra, quod semper sollicitus sum, & valde nosse desiderio de salute & sanitate ac vita vestra. Deus autem omnium nostrum vestrumque pium adimpleat desiderium in gloriam, & vitæ sanctæ disciplinam. Ergo cum simus Dominicæ plebis superna miseratione rectores, studiosius nos convenit Dei præsidium pro eorum sæpe cogitare salute, qui nobis commissi esse videntur: ne de creditis frustratisque, quod absit, animabus, insidiis antiqui hostis ante omnium pastorem, nisi succedat præveniendo de offensis correctio, districtam cogamur solvere rationem. Unde rogamus vos, ut juste & pie sanctèque viventes ceteris fidelibus in exemplum sitis, & casto corde & corpore sub regula canonica vivatis. Et præterea peto ut consideretis, & ante mentis & corporis oculos semper habeatis, quid sumus nos & vos. Nonne homines sumus? & unde homines nisi de humo? Et quid est humus, nisi pulvis & cinis? Et quid erimus, nisi quod dictum est: *Christus cum apparuerit*, si bene egerimus, *similes ei erimus*, hoc est, in immortalitate & æternitate? Abnegemus, carissimi fratres, quod sumus, ut incipiamus esse quod non sumus. Ergo omne bonum a summo Deo sperandum est; quia *nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laborant qui ædificant eam*: &, *Nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilant qui custodiunt eam.* Nos ergo petamus, quæramus, pulsemus: *Qui petit accipit, & qui quærit invenit, & pulsanti aperietur.* Cogitemus semper ultimum nostri exitus diem. Oremus finem nostrum, & componamus diligenter vitam nostram: & quantum incerti sumus de obitus nostri die, tantum parati simus in actione nostra bona: ut quandocumque venerit, nos semper paratos inveniat. Consideremus & pensemus, quia districtus venturus est judex, qui non solum operum, sed cogitationum exactor apparebit. Laboremus in opere Dei quantum possumus, quantum debemus: quoniam, ut ait Apostolus, *non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* Qua de re satagendum est nobis, & omnibus fidelibus, ut ad ipsam gloriam fideliter curramus. Vestram quoque, o sacerdotes fratresque dulcissimi, moneo solertiam, ut reminiscamini quam magna suscepta habeatis onera animarum. Nam qui curam suscepistis, ideo securitatem vitæ deponite, quæ inutilis est animæ & corpori. Quoniam qui animas susceperunt ad regendum, parare se debent ad rationem reddendam in conspectu Dei. Idcirco in quantum prævaletis tam verbo quam exemplo, ut prædiximus, admonere non cessetis vobis commissas oves, ut in judicio cum propheta absolui dicere possitis: *Domine justitiam tuam non abscondi in corde meo, veritatem tuam & salutare tuum dixi.* Diem ultimum cogitate, & regulam vestram conservate: villicationem vestram pensate, quia de omnibus qui vestra negligentia perierint, rationem eritis reddituri in die judicii. Et ut de negotio lucrum reportetis & præmium, oportet vos magis prodesse quam præesse. O spiritales sacerdotes, diligite clerum & populum vestrum: & nullos vobis æstimetis propinquiores esse parentes, quam qui vobiscum in domo & in opere Dei morantur: quia ubi

Coloss. 3. Psalm. 126. Luc. 11. Psalm. 39.

A amor & dilectio est spiritalis, ibi Deus mediator inhabitat; qui dixit: *In hoc cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem.* Vestram quoque fragilitatem humiliter considerate, & infirmorum curam patienter portare. In imperio vestro moderati sitis, ut regula docet. Similiter moneo, ut opera quæ injungitis discernatis, & temperetis. Discretionem semper cogitate, ut quod fecerint subjecti vestri, absque murmure faciant: ut & animæ salventur, & corpora supra modum non graventur. Moneo & omnes clericos vobis subjectos, ut vobis humiliter obediant, & regulam canonicam pro viribus adimplere satagant, & absque murmuratione imperio vestro subjaceant, Dominoque dulciter serviant. *Omnis homo*

Joan. 13.

B *potestatibus sublimioribus*, suisque præpositis subditus esse debet: quanto magis servi Dei obedire humiliter præpositis suis debent? Moneo etiam & regulæ canonicæ memores sint, ejusque præcepta ante oculos semper habeant. Nam quis scit quid contingat sibi vel aliis in hac vita? aut quis unquam inobediens ad bonum finem pervenit? Nobis vero pavor incutitur non modicus, dum legimus multorum sanctorum in fine fuisse periculum; & post tantos labores conquisitos etiam de summis ad ima fuisse præcipitatos, quorum casus noster debet esse profectus. Siquidem & primum hominem per inobedientiam cecidisse legimus. Multa siquidem atque innumerabilia de his colligi possunt: sed nobis ista modo sufficiunt, ut in his caveatis, ne

Rom. 13. Tit. 3.

C inobedientiam in aliquo incurratis. Non vos delectent deliciæ superfluæ, nisi quantum corpus sustentari videtur, & non quantum voluntas humana appetere tentat. Nolite esse cultis vestibus adornari, sed simplici modo necessitatibus corporis contenti, sic habeatis disciplinam, ut non amittatis animam. Nolite esse oblivioni dediti, nec ulla securitate hebetari: sed tam corporis quam animæ alimenta præparate vobis & clericis subjectis vestris ut læti vobiscum Christo serviant, sub cujus servitio se tradiderunt: ut in futuro mercedem recipiatis, & vocem Domini audiatis, ubi dicitur: *Quia super pauca fidelis fuisti, supra multa te constituam, intra in gaudium domini tui.* Ad quod gaudium me peccatorem, & vos omnes una cum om-

Matth. 25.

D nibus nobis commissis, Dominus & Salvator noster, precibus omnium sanctorum suorum perducere inlæsos in vitam æternam dignetur, qui vivit & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

Cap. LXXXII. *Alia epistola ad episcopum.* [a] *Dulcissimo domno meo episcopo, in Christi nomine salutem perpetuam.*

a In Andegavensi codice nomen illius episcopi exprimitur, Dodenus episcopus.

Pater dulcissime, bene valeas in Christo, & illi semper placeas. Saluto te, & per te omnes clericos tuos. Consolare & conforta eos in servitio Domini nostri Jesu Christi in quantum prævales. Moneo prudentiam tuam, ut peccantes arguas coram omnibus, ut timorem ceteri habeant. Qui enim proximorum mala

E respicit, & tamen silentio linguam premit, eo mortis auctor fit, quo eos quos potuerat curare noluit. Nos ergo qui in periculoso ordine constituti sumus, attendamus ne simus inutiles servi: illius semper memores simus mandati, quod dixit: *Hoc est mandatum meum ut diligatis invicem.* In hoc enim mandato omnium salus consistit. Hoc cunctis pernecessarium esse constat, & maxime his, qui gregem Christi regendum accipiunt. Quapropter, Pastor carissime, gregem quem accepisti ad regendum diligenter erudire studeto, & sanctis admonitionibus per pascua vitæ deducere satage. Habes in omni opere bono Christum adjutorem: sanctum quoque cui militas intercessorem. Sicut gubernationem & dispensationem in domo Domini ha-

bere videris, ita tibi subjectos bonis moribus ornare contende, & eos in divina laude devotissime fac consistere: & quod angeli semper agunt in cælis, hoc tui clerici jugiter faciant in ecclesiis. Tuum est præcipere, illorum obedire; tuum est præire, illorum subsequi. Omnium itaque in servitio Dei una debet esse voluntas, ut una fiat in regno Dei remuneratio. Nullus horis canonicis se divinis subtrahat laudibus, ne propter aliquam negligentiam alicujus locus in conspectu Dei vacuus inveniatur: & verba Dei in ecclesiis intimo cordis affectu proferantur, & cum magna reverentia Dei omnipotentis officia celebrentur. Omne vero ministerium Christi humiliter & devote impleatur. Omnis quoque inobedientia in sæculi necessitatibus fideliter & strenue peragatur. Fiat quidem inter omnes concordissima pax, & sanctissima caritas, & devotio vitæ regularis. Seniores bonis exemplis & sedula admonitione erudiant juniores, illosque diligant ut filios: & illi quasi patres eos honorificent, illorumque omni alacritate obediant præceptis. Tua vero, venerande pastor, conversatio omnibus sit exemplum salutis. Cave ut nec minimus quis in tua scandalizetur vita: sed ædificetur, & roboretur in via veritatis: quia tibi ex illorum salute merces judicabitur æterna. Cani capilli extremum denuntiant properare diem. Quapropter paratus esto omni hora, in occursum Domini Dei tui. Dilectio fraterna, & eleemosynæ miserorum, & vitæ castitas, præparent tibi gradum in cælo. Festivis diebus veniente ad ecclesiam populo, fac eis prædicare verba Dei; & quocumque vadis, clerici qui servitium Dei pleniter peragant, tecum eant, sobrietate ornati, non ebrietati adstricti: quorum honestas vitæ aliis sit doctrina salutis. Curamque omnium ubique habeas, & maxime pauperum, viduarum, & orphanorum: ut audias in die tremendo a Domino cum aliis eleemosynam facientibus: *Quamdiu fecistis uni ex his minimis, mihi fecistis.* Esto miseris ut pater: & causam ad te clamantium diligenter discute: & parce in te peccantibus, ut Deus tuis parcat peccatis. Esto justus in judiciis, & misericors in debitis: magister virtutum, moribus honestus, verbis jocundus, vita laudabilis, in omni opere Dei devotus. [a] Cleros quoque cohortare, ut sanctas scripturas diligentissime legant. Non confidant in linguæ notitia, sed in veritatis intelligentia, ut possint contradicentibus veritati resistere. Sunt enim tempora periculosa, ut Apostolus prædixit. Quia multi pseudodoctores surgent introducentes sectas, qui Catholicam fidem impiis adsertionibus maculare nitantur. Ideo necesse est ecclesiam plures habere defensores, qui non solum vitæ sanctitate, sed etiam doctrina veritatis castra Dei viriliter defendere valeant. Has vero piæ admonitionis literulas non quasi nescienti direxi, sed ut veræ caritatis, quæ est in meo pectore fidem ostenderem. Omnipotens Deus te tuosque carissimos [b] cleros in omni bono proficere faciat, & ad beatitudinem æternæ gloriæ venire concedat, qui regnat in sæcula sæculorum. Amen.

Matth. 25.

a *al.* clericos.

b *al.* clericos.

Cap. LXXXIII. *De doctrina discretione.*

Non omnibus una eademque doctrina, &c. cap. 83. *Aquisgran. ex cap. 43. lib. III. sententiarum sancti Isidori & ex prologo libri III. pastoralis sancti Gregorii Papæ, &c.*

Cap. LXXXIV. *De clerico derelinquente clericatum suum.*

Hisp. n. 3.

Si quis vero clericus relicto officii sui ordine, laïcam voluerit agere vitam, vel se militiæ sæculari tradiderit, excommunicationis pœna feriatur.

Cap. LXXXV. *De eo quod non facile efficiatur unus de ordine canonico.*

Silvester dicit: Non acolytus adversus subdiaconum, non exorcista adversus acolytum, non lector adversus exorcistam, non ostiarius adversus lectorem det accusationem aliquam. Et non damnabitur subdiaconus, acolytus, exorcista, ostiarius, lector, filios habentes & uxorem, & omnino Christum prædicantes, nisi in testimoniis septem. Et non damnabitur diaconus nisi in XXXVI. & non damnabitur presbyter nisi in XLIV.

Romanum Conc. 1. sub sancto Silvestro cap. 3.

Cap. LXXXVI. *De eo quod canonici debent se præcavere ante transformationes dæmonum.*

Admonendi sunt clerici canonici, ut sint cauti, ne a dæmonibus in cogitationum subtilitate seducantur. Propterea & forma diaboli inter clericos observetur: ut si quis ad eos veniat, sive vir, sive mulier sit, sive senex, sive juvenis, etiamsi notus, sive ignotus sit, ante omnia oratio fiat, ut nomen Domini primum invocetur: quia si fuerit aliqua transformatio dæmonis, continuo oratione facta defugiet. Si vero in cogitatione eorum suggesserint dæmones, [a] aliquo modo laudari aut extolli debeant, non adquiescant eis. Sed tunc magis semetipsos humilient in conspectu Domini; & pro nihilo ducant, cum sibi aliquid inlicitum suggesserint. Venerunt dæmones ad quemdam monachum nomine Or, in specie cælestis militiæ & habitu Angelorum, currus igneos agentes plurimo apparatu, tamquam magnum aliquem regem deducentes; isque qui a ceteris ut rex haberi videbatur, dicebat ad eum: Implesti omnia, o homo, tantum superest tibi ut adores me. Sed si adoraveris me, transferam te sicut Heliam. Et monachus Or hæc audiens dicebat in corde suo. Quid est hoc? Quotidie ego Salvatorem meum, qui est rex meus, adoro. Hic si esset ille quem adoro, quomodo hoc a me posceret, quod indesinenter me facere sciret? Post hæc respondit ad ipsum, Ego habeo meum regem, quem quotidie sine intermissione adoro, tu autem non es rex meus; & continuo ille inimicus ad hæc verba nusquam comparuit. Item Fortunatus episcopus ex quodam homine immundum spiritum excussit. Qui malignus spiritus cum vesperacente jam die secretam ab hominibus horam cerneret, peregrinum quempiam esse se simulans, circuire cœpit civitatis plateas & clamare: O virum sanctum Fortunatum episcopum! ecce quid fecit: Peregrinum hominem de hospitio expulit. Quæro ubi requiescere debeam, & in civitate ejus non invenio. Tunc quidam in hospitio cum uxore sua & parvulo filio ad prunas sedebat. Qui vocem audiens, & quid ei episcopus fecerit requirens, hunc invitavit hospitio, & sedere cum secum juxta prunas fecit. Cumque vicissim aliqua confabularentur, isdem malignus spiritus parvulum filium invasit, atque in easdem prunas projicit, ibique mox ejus animam excussit. Qui orbatus miser vel quem ipse susceperit, vel quem episcopus expulisset, agnovit.

a *al.* aliquid unde.

Hic desinit Andegavensis codex, teste Sirmondo, qui vidit exscripsitque. At vero in Fiscanensi codice, spatio aliquo vacuo interjecto, adjectum fuisse & alterum longiusculum caput, quod est centesimum vigesimum secundum concilii Aquisgranensis de mensu[illegible] cibi & potus: *Illud quoque, &c.*

In eodem cod[illegible]iscanensi mss. reperta sunt quæ sequuntur, ad libellos p[illegible]nitentiales spectantia, neque alibi, quod sciam, edita.

Adnotatio P. Philippi Labbe, Societatis Jesu.

Bonifacius archiepiscopus edidit:

Quomodo possumus pœnitentiam septem annorum in uno anno pœnitere. Triduanam pro triginta diebus & noctibus cantatio psalmorum centum & vi-

ginti Psalterio, pro duodecim mensibus. Pro uno die quinquaginta psalmos, & quinque vicibus *Pater noster*. Item. Pro uno die quatuor vicibus, *Beati immaculati:* & sex vicibus, *Miserere mei Deus.* & quinque vicibus, *Pater noster.* & septuaginta vicibus prosternens se in terra cum *Pater noster dicat* injectione. faciat sic pro uno die. Si vult minus psallere, tamen vult patere, prosternat se frequenter in oratione centum vicibus, & dicat: *Miserere mei Deus, & dimitte delicta mea.* Faciat hoc pro uno die. Qui vult A confiteri peccata sua, cum lacrymis confiteri debet. Quia lacrymæ veniam non postulant, sed merentur. Roget presbyterum ut Missas cantet pro eo, nisi sint crimina capitalia, quæ debet ante lavare cum lacrymis. Cantatio unius Missæ potest duodecim dies redimere. Decem Missæ quatuor menses; viginti Missæ octo menses. Triginta Missæ duodecim menses possunt redimere. Si vult confessor esse cum lacrymis. *Deo gratias.*

Ex editione P. Jacobi Sirmondi, Societatis Jesu.

LUDOVICI PII IMPERATORIS
CAPITULARE I.

Anno imperii ejus tertio in Aquisgrani palatio editum post synodum Aquisgranensem.

TITULI CAPITULORUM.

CAPITULA.

I.

Capitular. lib. 1. cap. 83. Quia juxta sanctorum patrum traditionem novimus res ecclesiæ vota esse fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum, cuique non solum habita conservare, verum etiam multa, Deo opitulante, conferre optamus: tamen ut ab ecclesiasticis de non dividendis rebus illius suspicionem dudum conceptam penitus amoveremus; statuimus ut neque nostris, neque filiorum, &, Deo dispensante, successorum nostrorum temporibus, qui nostram vel progenitorum nostrorum voluntatem vel exemplum imitari voluerint, ullam penitus divisionem aut jacturam patiatur.

B

II.

Sacrorum canonum non ignari, ut in Dei nomine sancta ecclesia suo liberius potiretur honore, assensum ordini ecclesiastico præbuimus, ut scilicet episcopi per electionem cleri & populi secundum statuta canonum, de propria diœcesi, remota personarum & munerum acceptione, ob vitæ meritum & sapientiæ donum eligantur, ut exemplo & verbo sibi subjectis usquequaque prodesse valeant. *Lib. 1. cap. 84.*

III.

Quia vero canonica professio a multis, partim ignorantia, partim desidia dehonestabatur, operæ pretium duximus, Deo annuente, apud sacrum conventum, C ex dictis sanctorum patrum, velut ex diversis pratis quosdam vernantes flosculos carpendo, in unam regulam canonicorum & canonicarum congerere, & canonicis vel sanctimonialibus servandam contradere: ut per eam canonicus ordo absque ambiguitate possit servari. Et quoniam illam sacer conventus ita etiam laudibus extulit, ut usque ad unum iota observandam percenseret, statuimus ut ab omnibus in eadem professione degentibus indubitanter teneatur; & modis omnibus sive a canonicis, sive a sanctimonialibus canonice degentibus, deinceps observetur. *Lib. 1. cap. 85.*

IV.

D Monachorum siquidem causam qualiter, Deo opitulante, ex parte disposuerimus, & quomodo ex seipsis sibi eligendi abbates licentiam dederimus, & qualiter, Deo opitulante, quieti vivere, propositumque indefessi custodire valerent ordinaverimus, in alia schedula diligenter annotare fecimus: & ut apud successores nostros ratum foret, & inviolabiliter conservaretur, confirmavimus. *Lib. 1. cap. 86.*

V.

Statutum est, quidquid tempore imperii nostri a fidelibus ecclesiæ sponte collatum fuerit, in ditioribus locis duas partes in usus pauperum, tertiam in stipendia cedere clericorum, aut monachorum: in minoribus vero locis æque inter clerum & pauperes fore dividendum: nisi forte a datoribus, ubi specialiter dandæ sint, constitutum fuerit. *Lib. 1. cap. 87.* E

VI.

De servorum vero ordinatione, qui passim ad gradus ecclesiasticos indiscrete promovebantur, placuit omnibus cum sacris canonibus concordari debere: & statutum est, ut nullus episcoporum deinceps eos ad sacros ordines promovere præsumat, nisi prius a dominis propriis libertatem consecuti fuerint. Et si qui- *Lib. 1. cap. 88.*

libet servus dominum suum fugiens, aut latitans, aut adhibitis testibus munere conductis vel corruptis, aut qualibet calliditate vel fraude ad gradus ecclesiasticos pervenerit, decretum est, ut deponatur, & dominus ejus eum recipiat. Si vero avus vel pater ab alia patria in aliam migrans, in eadem provincia filium genuerit, & ipse filius ibidem educatus, & ad gradus ecclesiasticos promotus fuerit, & utrum servus sit ignoratum fuerit; & postea veniens dominus illius legibus eum acquisiverit; sancitum est, ut si dominus ejus illi libertatem dare voluerit, in gradu suo permaneat: si vero catena eum servitutis a castris dominicis extrahere voluerit, gradum amittat: quia juxta sacros ordines vilis persona manens sacerdotii dignitate fungi non potest. De rebus vero illorum, vel peculiari, qui a propriis dominis libertate donantur, ut ad gradus ecclesiasticos jure promoveantur, statutum est, ut in potestate dominorum consistat, utrum illis concedere, an sibi vindicare voluerint. Ceterum si post ordinationem aliquid acquisierint, illud observetur quod in canonibus de consecratis nihil habentibus constitutum est. De ecclesiarum vero servis communi sententia decretum est, ut archiepiscopi per singulas provincias constituti nostram auctoritatem, suffraganei vero illorum exemplar illius penes se habeant. Et quandocumque de familia ecclesiæ utilis inventus aliquis ordinandus est, in ambone ipsa auctoritas coram populo legatur: & coram sacerdotibus vel coram fidelibus laïcis ante cornu altaris, sicut in nostra auctoritate continetur, remota qualibet calliditate libertatem consequatur, & tunc demum ad gradus ecclesiasticos promoveatur. Similiter quoque de his agendum est, quos laïci de familia ecclesiarum ad sacros ordines promovere voluerint: sed & de his quos præpositi canonicorum, aut monachorum, ordinandos expetiverint, eadem forma servanda est.

VII.

Statutum est, ut nullus quilibet ecclesiasticus ab his personis res deinceps accipere præsumat, quarum liberi aut propinqui hac inconsulta oblatione possint rerum propriarum exheredari. Quod si aliquis deinceps hoc facere tentaverit, ut acceptor synodali vel imperiali sententia districte feriatur, & res exheredatos redeant.

VIII.

Statutum est etiam, ut nullus in canonica aut regulari professione constitutus aliquem tonsurare propter res adipiscendas deinceps persuadeat: & qui hoc facere tentaverit, synodali vel imperiali sententia modis omnibus feriatur.

IX.

Lib. 1. cap. 91. Statutum est, ut sine auctoritate vel consensu episcoporum presbyteri in quibuslibet ecclesiis nec constituantur, nec expellantur. Et si laïci clericos probabilis vitæ & doctrinæ episcopis consecrandos, suisque in ecclesiis constituendos obtulerint, nulla qualibet occasione eos rejiciant.

X.

Lib. 1. cap. 91. Statutum est, ut unicuique ecclesiæ unus mansus integer absque ullo servitio attribuatur: & presbyteri in eis constituti non de decimis, neque de oblationibus fidelium, non de domibus, neque atriis vel hortis juxtam ecclesiam positis, neque de præscripto manso aliquod servitium faciant præter ecclesiasticum. Et si aliquid amplius habuerint, inde senioribus suis debitum servitium impendant.

XI.

Lib. 1. cap. 91. Statutum est, postquam hoc impletum fuerit, ut unaquæque ecclesia suum presbyterum habeat, ubi id fieri facultas providente episcopo permiserit.

XII.

Lib. 1. cap. [illegible] Sancitum est de villis novis, & ecclesiis in eis noviter constitutis, ut decimæ de ipsis villis ad easdem ecclesias conferantur.

XIII.

Lib. 1. cap. 94. De sacris vasis ecclesiæ, quæ in pignus a nonnullis in quibusdam locis dari comperimus, inhibitum est ne deinceps a quoquam fieri præsumatur, nisi solummodo necessitate redimendorum captivorum compellente.

XIV.

Lib. 1. cap. 95. De ecclesiis sane destructis, vel de nonis & decimis, sive de claustris canonicorum, qualiter constitui & ordinari nobis placuerit, aliis capitulis subter annotavimus.

XV.

Lib. 1. cap. 96. Sed & de ecclesiarum honore, quomodo Deo adjuvante, quantum in nobis est, vigeat, similiter in subter adnotatis capitulis insertum esse dignoscitur.

XVI.

Lib. 1. cap. [illegible] De episcopis vero in Longobardia constitutis, qui ab his quos ordinabant sacramenta & munera contra divinam & canonicam auctoritatem accipere vel exigere soliti erant, modis omnibus inhibitum est ne ulterius fiat: quia juxta sacros canones uterque a gradu proprio talia facientes decidere debent.

XVII.

Lib. 1. cap. 98. Statutum est ab episcopis de presbyteris qui feminas secum indiscrete habitare permittunt, & propter hoc malæ opinionis suspicione denotantur; ut si deinceps admoniti non se correxerint, velut contemptores sacrorum canonum canonica invectione feriantur.

XVIII.

Lib. 1. cap. [illegible] De presbyteris, qui accipiendi chrismatis gratia ad civitates in Cœna Domini venire soliti erant, sancitum est, ut de his qui longe positi sunt, de octo vel decem unus ab episcopo eligatur, qui acceptum chrisma sibi & sociis diligenter perferat. Hi vero qui non longius a civitate quam quatuor aut quinque millibus habitant, more solito ad accipiendum chrisma per sese veniant. Discendi vero gratia, alio non Quadragesimæ tempore ad civitates convocentur.

XIX.

Lib. 1. cap. 100. Ne vero episcopi occasione prædicandi, aut confirmandi, oneri essent populis, a nobis admoniti, polliciti sunt se deinceps hoc cavere velle, & eo tempore suum ministerium in quantum facultas dabitur exsequi, quo eorum profectio, quantum in illis erit, his quibus prodesse possunt & debent, non sit importuna vel onerosa.

XX.

Lib. 1. cap. 101. Ne pueri vero sine voluntate parentum tonsurentur, vel puellæ velentur, modis omnibus inhibitum est; & qui hoc facere tentaverit, multam quæ in capitulis legis mundanæ a nobis constitutis continetur, persolvere cogatur.

XXI.

Lib. 1. cap. [illegible] De feminis quæ viros amittunt, placet, ne se sicut hactenus indiscrete velent, sed ut triginta dies post decessum viri sui exspectent; & post tricesimum diem per consilium episcopi sui, vel si episcopus absens fuerit, consilio aliorum religiosorum sacerdotum, suorumque parentum atque amicorum, id quod eligere debent eligant. Et quia a sacro conventu rogati, ut qui publicam gerebant pœnitentiam, & feminæ, quæ viros amittebant, nostra auctoritate, donec deliberent quid agant, tuerentur, specialiter pro his capitula fieri, & legis mundanæ capitulis inserenda decrevimus.

XXII.

XXII.

Lib. 1. cap. 103. De raptis vero & de raptoribus, quamquam specialiter decrevissemus quid pati debeant, qui hoc nefas deinceps facere tentaverint, quid tamen super his sacri canones præcipiant, hic inserendum necessarium duximus: quatenus omnibus pateat, quantum malum sit, & non solum humana, sed etiam divina auctoritate constricti, abhinc hoc malum caveatur.

XXIII.

Lib. 1. cap. 104. De puellis raptis necdum desponsatis ita in concilio Chalcedonensi, ubi sexcenti & triginta patres adfuerunt, capitulo vicesimo septimo habetur: Eos qui rapiunt puellas sub nomine simul habitandi, cooperantes & conniventes raptoribus, decrevit sancta synodus, siquidem clerici sunt, decidant gradu proprio; si vero laïci, anathematizentur. Quibus verbis aperte datur intelligi, qualiter hujus mali auctores damnandi sunt, quando participes & conniventes tanto anathemate feriantur: & quod juxta canonicam auctoritatem ad conjugia legitima raptas sibi jure vindicare nullatenus possunt.

XXIV.

Lib. 1. cap. 105. De desponsatis puellis & ab aliis raptis, ita in concilio Ancyrano capitulo decimo legitur: Desponsatas puellas, & post ab aliis raptas, placuit erui, & eis reddi quibus ante fuerant desponsatæ, etiam si eis a raptoribus vis illata constiterit. *24. XXVII Quæst. 2. S. ... Ex Conc. Toletano.* Proinde statutum est a sacro conventu, ut raptor publica pœnitentia multetur: raptæ vero, si sponsus eam recipere noluerit, & ipsa eidem crimini consentiens non fuit, licentia nubendi aliis non negetur. Quod si & ipsa consensit, simili sententiæ subjaceat. Quod si ipsi post hæc se conjungere præsumpserint, utrique anathematizentur.

XXV.

Lib. 1. cap. 106. De his vero qui sacris virginibus se sociant, ita in decretis Papæ Gelasii capitulo vicesimo continetur: Virginibus sacris temere se quosdam sociare cognovimus, & post dicatum Deo propositum, incesta fœdera sacrilegaque miscere: quos protinus æquum est a sacra communione detrudi, & nisi per publicam probatamque pœnitentiam, omnino non recipi: at his certe viaticum de sæculo transeuntibus, si tamen pœnituerint, non negetur. Si vero de copulatione sacrarum virginum tam severe feriuntur; quanto severius feriendi sunt, qui eas rapiunt? Ideo sicut præmissum est, necesse est ut ab omnibus in Christiana religione consistentibus, rigore auctoritatis divinæ, vel humanæ, hoc malum radicitus amputetur.

XXVI.

Lib. 1. cap. 107. Ne vero puellæ indiscrete velentur, placuit nobis etiam de sacris canonibus qualiter observandum sit hic inserere. De tempore velandarum puellarum in Africano concilio capitulo decimo sexto continetur, ut non ante viginti quinque annos consecrentur. Item in eodem concilio capitulo nonagesimo tertio de virginibus velandis ita continetur: Item placuit, ut quicumque episcoporum, necessitate periclitantis pudicitiæ virginalis, cum vel petitor potens, vel raptor aliquis formidatur, vel si etiam aliquo mortis periculoso scrupulo compuncta fuerit, ne non velata moriatur, aut exigentibus parentibus, aut his ad quorum curam pertinet, velaverit virginem, seu velavit ante viginti quinque annos ætatis, non ei obsit concilium, quod de illo annorum numero constitutum est. Unde colligitur, quia juxta priorem sanctionem virgines vigesimo quinto ætatis suæ anno rite consecrandæ sint. Quod si præmissæ necessitates ante id fieri compellant; nullum possit episcopo afferre præjudicium consecratio.

XXVII.

Lib. 1. cap. 108. Sancitum est, ut nullus deinceps quamlibet examinationem crucis facere præsumat; ne Christi passio, quæ est glorificatio, cujuslibet temeritate contemptui habeatur.

XXVIII.

Lib. 1. cap. 79. Episcopos monemus, ut sive per se, sive per vicarios, pabulum verbi divini sedulo populis annuntient: quia, ut ait beatus Gregorius, iram contra se occulti judicis excitat sacerdos, si sine prædicationis sonitu incedit. Et ut ipsi clerum sibi commissum in sobrietate & castitate nutriant, divinisque officiis imbuant, quo rite ad sacrosanctos ecclesiasticos ordines promoveri possint. Et ut operam dent, quatinus presbyteri Missarium & Lectionarium, sive ceteros libellos sibi necessarios bene correctos habeant: & qualiter ecclesias destructas ad se pertinentes juxta vires emendent. Qualiter etiam viduas diligenter instruant, quomodo etiam secundum apostolicam auctoritatem conversari debeant, edoceant: & ut superstitiones, quas quibusdam in locis in exsequiis mortuorum nonnulli faciunt, eradicent. Et ut exemplo suæ innocentiæ alios ad bene vivendum provocent, & cunctis ecclesiasticis negotiis, in quantum Dominus juverit, totis viribus consulere satagant, diligenter admonemus: & ut liberius exsequi valeant nos in quantum Dominus posse dederit, opem ferre modis omnibus optamus.

XXIX.

Lib. 1. cap. 110. Nonnulla vero capitula, sicut de incestis nuptiis, nec non & de ecclesiis quæ inter coheredes dividuntur, & tali occasione proprio honore carent, sive de his ecclesiis quæ nimium rebus propriis sunt attenuatæ, vel certe de his rebus, quæ nuper necessitate compellente a nonnullis ecclesiis sunt ablatæ, & si qua sunt alia, sive in ecclesiasticis, sive in publicis rebus emendatione digna, quæ pro temporis brevitate efficere nequivimus, in tantum differendum illud dignum judicavimus, donec Domino favente consultu fidelium facultas nobis id definiendi ab eo tribuatur. Inventa vero, ut Deo opitulante effectum obtineant per tempora, jam emendata atque correcta ac restituta scriptis confirmare optamus.

Anno Christi 816.

Ex tomo I. Concil. Britann.

SYNODUS APUD CELICHYTH,

die VI. Kalendas Augusti, anno Domini DCCCXVI. indictione IX. Kenulphi regis Merciorum qui ibidem interfuit, vigesimo: præsidente vero Wulfredo archiepiscopo Cantuariæ, qui sedis suæ annum jam decimum tertium agebat: in quo retinentur fides orthodoxa & præcepta canonica, eduntur que novi aliquot canones ad res & mores ecclesiasticorum gubernandum, ut habetur in hac synopsi.

Tituli Canonum.

Præfatio.

Regnante ac gubernante Deo & Domino nostro Jesu Christo, qui dispensat orbem terrarum in æquitate, quique cælum & omnem creaturam sua virtute penetravit; nec non cuncta Patris imperio ac pariter sancti Spiritus gratia sursum atque deorsum mirabilem in modum perficit atque discernit: Et eodem Domino donante, anno Dominicæ incarnationis octingentesimo decimo sexto, indictione IX. hæc synodus congregata fuerat die VI. Kalendas *Augusti*, in loco famoso qui dicitur *Celichyth*: præsidente vero *Wulfredo* archiepiscopo, ceterisque assidentibus australibus Anglorum episcopis; id est, *Beornmodo* Hrouensis ecclesiæ, *Æthelvlfo Selesege* episcopo; nec non *Wigthign* & *Vigberhto* occidentalium *Saxonum* episcopo. *Deneberhto Huiccorum* episcopo: *Wlfheard* quoque *Herefordensi* antistite: simul etiam reverentissimis *Merciorum* episcopis, *Heremmio* & *Rathuno*. Insuper *Eadvlfo Lindisfarorum* episcopo. Honorabilibusque orientalium Anglorum episcopis *Sibbano* & *Titfritho*, seu *Æthelnotho Londonia* civitatis episcopo. Porro *Kenulfi* regis *Merciorum* anno vigesimo, qui tunc temporis præsens adfuit cum suis principibus, ducibus, & optimatibus: dum undique sacri ordines, præsides, cum abbatibus, presbyteris, diaconibus pariter tractantes de necessariis, & utilitatibus ecclesiarum;

Canones.

I.

Primo in loco exposuimus fidem catholicam, & orthodoxam quoque Christianam legem, atque præcepta canonica, quæ a sanctis patribus fuisse constituta didicimus: nos velle cum omni diligentia illa illibata & incorrupta custodire fatemur, & alios hoc idem docere, instruere atque firmare; ut per hoc mereamur nostrorum percipere indulgentiam peccatorum.

II.

Secundo: Ubi ecclesia ædificatur, a propriæ diœcesis episcopo sanctificetur: aqua per semetipsum A benedicatur, spargatur, & ita per ordinem compleat, sicut in libro ministeriali habetur. Postea Eucharistia quæ ab episcopo per idem ministerium consecratur, cum aliis reliquiis condatur in capsula, ac servetur in eadem basilica. Et si alias reliquias intimare non potest, tamen hoc maxime proficere potest, quia corpus & sanguis est Domini nostri Jesu Christi. Seu etiam præcipimus unicuique episcopo, ut habeat depictum in pariete oratorii, aut in tabula, vel etiam in altaribus, quibus sanctis sint utraque dedicata.

III.

Tertio confirmavimus: ut undique inter nos stabilis permaneat concordia, & intimæ pacis caritatisque B devotio. Ut sit omnium una voluntas in opere & sermone, vel in judicio, sine cujusquam [a] adulatione & disceptatione: quia unius ministerii sumus conservi, unius fabricationis cooperatores, unius corporis membra, cujus caput est Christus. Ideo sicut conjuncti sumus in uno spiritu per fidem & dilectionem, ita condecet actus nostros atque verba sine simulatione servare in timore & amore Dei omnipotentis, atque diligenter pro invicem orare; ut per illud mereamur accipere coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se.

[a] *Forte, adulatione.*

IV.

C Quarto consideravimus decreto: Ut habeat unusquisque episcoporum potestatem in sua propria diœcesi abbatem vel abbatissam eligere, & hoc cum consensu & consultu familiæ: & ab omnibus diligenter inquiratur & investigetur castitas hujusmodi [b] ab omnibus capitalibus delictis immunis habetur. Id est, ut nec in occisione hominis, aut procreandis filiis, vel etiam in graviore & publico furto sit coinquinatus, sed intra claustra monasterii regulariter suam vitam duxerit. Prudens & acutus in sermone, ne per ejus instantiam & taciturnitatem grex ei commissus, & iterum aspiciat episcopus, ut pro illius amore vel competenti pecunia, aut ex propinquitate quis plus eliga- D tur quam decet. Hæc ullatenus sine consensu familiæ, nec familia sine concordia episcopi, sed in unum conjunctis, & secundum ordinem per omnia increpare permittatur & habeatur.

[b] *Forte, quæ ab omnibus. Hic fuit quædam obscura & corrupta.*

V.

Quinto interdictum est: ut nullus permittatur de genere Scotorum in alicujus diœcesi sacrum sibi ministerium usurpare: neque ei consentire liceat ex sacro ordine aliquod attingere, vel ab eis accipere in baptismo, aut in celebratione Missarum, vel etiam Eucharistiam populo præbere: quia incertum est nobis, unde, & an ab aliquo ordinentur. Scimus quomodo in canonibus præcipitur, ut nullus episcoporum (*vel*) presbyterorum invadere tentaverit alius parochiam, nisi cum consensu proprii episcopi. Tanto magis respuendum est ab alienis nationibus sacra ministeria percipere, cum quibus nullus ordo metropolitanis, nec honor aliis habeatur.

VI.

Sexto sancitum: Ut non frangantur judicia episco-

ANNO CHRISTI 816.

porum quæ a nobis nostrisque prædecessoribus synodali decreto constituta sunt, sed firma & irrefragabilia ita permaneant: seu etiam de omni re quæcumque cum vexillo sanctæ crucis Christi roborata est, sic stare servareque præcipimus: nisi forsan rex vel princeps antecessorum suorum manuum impositiones pro nihilo ducant, & illud non emendare neque cessare pertimescant, idipsum in se suisque heredibus sustineant, sicut scriptum est: *In quocumque judicio judicaveritis, judicabimini.* Et iterum, si quis ab accusatoribus suis invitatur ad synodum, & ei obvianti non tardaverit, semel, secundo, tertia vice paratus rationem ponere, & accusator renuit, & suam causam movere differat, postea judicabimus nihil ab eo plus exigatur, sed suo proprio sit contentus.

Matth. 7.

VII.

Septimo constitutum est: Ut nec episcopi, neque abbates, abbatissæve quæ regimina vel territoria monasteriorum percipiunt ad servandum, ut nulli eorum licitum sit aliquid de possessione agrorum ecclesiarum minuere, vel alicui in hereditatem deputare, nisi in dies & spatium unius hominis, & hoc cum consensu & licentia familiæ, & iterum reddatur ecclesiæ. Tamen serventur libri primordiales cum aliis telligraphis, ne in posterum aliquod scrupulum contradictionis immittere conentur: quia valde periculosum est illis qui deputantur custodes cœnobiorum, & defensores constituti sunt, illud distribuere ac auferre, quod ab aliis pro suarum animarum salute Deo omnipotenti & sanctorum [a] reliquis in propriam hereditatem conceditur: nisi rationabilis causa poposcit adjuvari contra invasionem famis, & deprædationem exercitus, & ad libertatem obtinendam. Alioquin indisrupta & integre serventur, ne inopia despoliati periclitentur: sed magis unusquisque sit suo proprio contentus, & illud distribuat propinquis vel alienis, secundum meritum qualitatis.

[a] Forte, reliquiis.

VIII.

Canon valde corruptus.

Octavo statutum est: monasteria quæ semel dedicata sunt cum consilio episcoporum, & in quibus statuitur regularis vita, seu etiam abbas vel abbatissa ab episcopo benedicatur, sic in perpetuo permaneant monasteria & res quæ ad ea pertinent, nisi causa penuriæ pro rapacitate sæcularium ita inviolabiles stare non possunt, indicabimus episcopo cum sua auctoritate magis licuisse ovile Christi defendere, quam luporum faucibus in prædam dimittere. Et hoc fieri præcipimus pro magna necessitate familiæ, ne ex cupiditate avaritiæ causa intelligatur. Ac etiam ubi investigatur primitus constituta, & in ea electione abbatum vel abbatissarum, & eorum consecratio a suorum episcoporum, nec ultra ullatenus fieri dominium, nec habitatio sæcularium. Quia hoc capitulum nullus æstimet noviter a nobis constitutum. Sed si quis desiderat in synodo [a] Calcidanesse reperire non pigeat. Ideo ex nostra auctoritate id ipsum confirmamus, & in nomine omnipotentis Dei ita servare præcipimus, sicut in antiquis canonicis capitulis constitutum reperimus, & ab apostolicis viris initio primitivæ ecclesiæ mandatum esse didicimus. Sic ea regula & observantia, monastica sua disciplina & ecclesiastica jura sine macula observare præcipimus. Sin autem aliquis, quod non optamus, presbyter, aut diaconus, vel aliquis ex numero clericorum seu ancillarum Dei, ausi fuerint hoc nostrum mandatum & apostolicorum virorum institutiones spernere, & pro nihilo ducere; sciant se suo gradu privari, & a sanctæ Dei ecclesiæ participatione sequestratos, & a communione electorum omnium eos esse anathematizatos, vel etiam in tremendo judicio ante tribunal Domini nostri Jesu Christi rationem esse reddituros, nisi ante humili satisfactione voluerint emendare.

[a] Pro Chalcedonensi. Vide Concil. Chalcedon. sess. 15. can. 16. 24. & al.

IX.

Nono sanximus in illa præfata synodo, ut unusquisque episcoporum debeat describere judicium illud quod in qualicumque synodo constitutum est, vel ad illius parochiam pertineat. Seu etiam constituimus, ut cum ratione & ordine describat qualis annus Domini computatur, aut a quali archiepiscopo, & aliis assidentibus episcopis investigatum & confirmatum sit illud judicium: ne forte aliquis homo in sua parochia, cui rectum sit judicium constitutum, per falsam machinationem & malam versutiam a recto judicio declinet. Sed semper maneat firma atque immobilis in conscientia illius archiepiscopi, & istius episcopi cujus sit diœcesium: & ille habeat aliam chartam ad suam sedem episcopalem, aliam ille ad quem judicium illud pertineat, ne in posterum aliquod scrupulum iniquitatis applicetur.

X.

Decimo jubetur, & hoc firmiter statuimus asservandum, tam in nostris diebus, quamque etiam futuris temporibus, omnibus successoribus nostris, qui post nos illis sedibus ordinentur, quibus nos ordinati sumus: Ut quandocumque aliquis ex numero episcoporum migraverit de sæculo, tunc pro anima illius præcipimus, ex substantia uniuscujusque rei decimam partem dividere, ac distribuere pauperibus in eleemosynam, sive in pecoribus, & armentis, seu de ovibus & porcis, vel etiam in cellariis: nec non omnem hominem Anglicum liberare, qui in diebus suis sit servituti subjectus, ut propter illud sui proprii laboris fructum retributionis percipere mereatur, & indulgentiam peccatorum. Nec ullatenus ab aliqua persona huic capitulo contradicatur, sed magis, [a] prout condecet, a successoribus augeatur, & ejus memoria semper in posterum per universas ecclesias nostræ ditioni [b] subjectas cum Dei laudibus habeatur & honoretur. Prorsus orationes & eleemosynas [c] quæ inter nos specialiter condictam habemus, id est, ut statim per singulas parochias in singulis quibusque ecclesiis, pulsato signo, omnis famulorum Dei cœtus ad basilicam conveniat, ibique pariter triginta psalmos pro defuncti anima decantent. Et postea unusquisque antistes & abbas sexcentos [d] psalmos, & centum viginti Missas celebrare faciat, & tres homines liberet, & eorum cuilibet tres solidos distribuant: & singuli servorum Dei diem jejunent, & triginta diebus canonicis horis expleto synaxeos, & septem beltidum *Pater noster* pro eo cantetur: & hoc expleto, tricesima item die obitus sui tam bene reficiantur, sicut in cujuslibet Apostolorum natali die refici soleant, & per omnes ecclesias tam fideliter pro eo agant, sicut moris habeant pro eorum domesticæ fidei exorando facere. Ut communi intercessionis gratia, commune cum sanctis omnibus regnum percipere mereantur æternum.

[a] al. quasi.
[b] al. subactas.
[c] Forte, quas inter nos specialiter condictas habemus.
[d] al. psalteriua.

XI.

Undecimo præcipimus, sicut priscis temporibus a sanctis patribus traditum esse reperitur: Ut nulli episcoporum liceat alterius parochiam invadere, vel etiam aliquid alterius ministeria ad se pertrahere in aliqua consecratione ecclesiarum, vel presbyterorum, diaconorumque, nisi solus archiepiscopus, quia caput est suorum episcoporum. Sed & alii suo proprio sint contenti, aut cum licentia & consensu illius episcopi, in cujus diœcesi est & ministrat. Si quis ultra fecerit, emendet judicio archiepiscopi, nisi ante propriæ diœcesis episcopo reconciliari voluerit.

Et id ipsum presbyteris præcipimus, ut nullus ma-

ANNO CHRISTI 816.

jora negotia ad se desideret, quam a proprio episcopo A concedatur, nisi in solo baptismo & ægritudine infirmorum tantum. Sed tamen omnibus presbyteris præcipimus, ut [a] ulli denegetur ubique baptismi ministerium præstare: & si quis per suam negligentiam tenuerit, cesset a ministerio usque ad tempus correctionis, & cum humili satisfactione reconciliatus fuerit proprio episcopo. Sciant etiam presbyteri quando sacrum baptismum ministrant, ut non effundant aquam sanctam super capita infantium, sed semper mergantur in lavacro, sicut exemplum præbuit per semetipsum Dei Filius omni credenti, quando esset ter mersus in undis Jordanis. Ita necesse est secundum ordinem servari & haberi.

a Pro, nulli.

ANNO CHRISTI 816.

PASCHALIS PAPÆ EPISTOLÆ.

I.

DE CONFIRMATIONE Privilegiorum Ravennatis ecclesiæ.

Refert hoc privilegium Ughellus tom. 2. ex bibliotheca Ravennate, scriptum in cortice, charactere Longobardico.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, reverentissimo sanctissimo fratri Petronacio archiepiscopo sanctæ Ravennatis ecclesiæ, & per te in eadem ecclesia in perpetuum.

Hic multa sunt valde corrupta.

Cum piæ desiderii voluntates, & laudandæ devotionis intentio, apostolicis sit semper studiis adjuvanda, cura est solicitudinis adhibenda, ut ea quæ legaliter geruntur, & æquitati personæ conveniunt, nulla valeant refragatione perturbari, sed irrefragabile jure de eo [b] .... at permanere, & ob hoc apostolicis promulgatis sanctionibus propria quæ rationis .. .... suppetunt, fas exigit possidenda confirmari. Igitur quoniam quidem fraterna sanctitas tua direxit nobis per Sergium religiosum diaconem sanctæ tuæ Ravennatis ecclesiæ .... eumdem Hadriani [c] quod Papæ, prædecessoris nostri, in quo confirmabit privilegia Leonis, [d] quod imper. facta ab Epiphanio [e] quod religioso notario, & scriniario, & apocrisiario Ravennatis ecclesiæ, qui disertus ab bonæ memoriæ Damiano archiepiscopo ..... tus confirmatæ sacræ essent præcedentes formulas ab pio Leone Imperatore tam divæ memoriæ prisci Justiniani, quamque ceteris piissimis Imperatoribus privilegia sanctæ vestræ ecclesiæ præ largita, in quibus, & aliis piis capitulis: & ut sine sacrilegio ...... vel ferettis, rapinæ ejus fines prælargitæ sunt, & promulgationes [f] postulabit quoque D tua almitas eadem, [g] præpæs nostros apostolicos apices firmitatem accipere; unde annuentes præparacius sancimus, & confirmamus omnia quæcumque sunt privilegia edita in sancta vestra Ravennati ecclesia, tam prædecessorum nostrorum pontificum, scilicet sanctæ recordationis Hadriani & [h] Leonis sui prædecessorum, quamque Imperatorum vel dona regum, aut a Christianis hominibus perdonationibus, vel venditionibus, seu testamentis oblata, juxta ordinem generaliter & specialiter omnium sanctæ tuæ ecclesiæ largitatum corroborationis firmitatem in perpetuum habere præcipimus & confirmamus, ut nullum locum, aut jus subjacentem sub ditione sanctæ tuæ ecclesiæ, pro quolibet adinventionis argumento potentia quoquomodo E judicari suffultum civili, aut militari præcinat usurpari vel subtrahere, aut violare v........ innovatione ædificationis inducere. Sed si quis ...... aut cadentem templum renovare, & aut ædificare tentaverit, non habere licentiam ante hoc agere, nisi prius per solitam benedictionem paternæ sanctitati vestræ [i] sanctæ & venerabilis coram ibi figatur, ne q...... que ex alio episcopatu, ditione, aut civitatis ibidem venientes, & commorantes Deo amabiles clericos præsumere in subjacentibus nobis ecclesiis sine præceptionem nostram sacerdotalem agere ministerium: magis autem, & omnes advenarum religiosissimos clericos mites, uti ne B actiones vestram sanctitatem obaudire ac definire, & nec secundum divinarum legum, & sacratissimarum regularum tenore effectum in eis inferre. Monasterio vero sancti primi martyris Stephani, qui sic nominatis fundamenta, & se jacet juxta palatium, & omnibus idem pertinentibus religiosis monachis omnia veneranda oracula, vel monasteria & ceteros venerandos locos sub parochia exsistentes sanctitati vestræ sub ditione & potestate sanctitati vestræ subjaceant, & per te sanctæ tuæ ecclesiæ. Et quæcumque sunt eis privilegiis in integro observandis super his, nec nullum molestia, aut angarias, aut gravamina, aut excubias quilibet inferre parti sanctæ tuæ ecclesiæ, nec non colonas, aut pa....... tes vos subjacentes parti sanctæ vestræ ecclesiæ, a quolibet omnium ad militandum C subtrahere, sed si militati fuerint, eos discingi, & dissimilitari jubemus nostræ venerandæ reddituros parti: ut si quis talia temerantes prævertere tentaverit, de his quæ a nobis pie sancita sunt, & juste a nobis petistis, ut per præsentem nostratum apostolicam continetur formula, non solum nihil prævaleat, sed etiam pro tale matricem audaciam, & omnia suarum facultatum amissione faciantur, nec non, & animarum adversiones periculo minime declinare poterint sufficientibus omnibus in concessione sola hujus apostolicæ nostræ exarationis. Si quis vero contra hoc nostrum apostolicum præceptum .... egerit, componat [a] auribrici libras quinque, insuper & anathematis vinculis sit innodatus, & perpetuæ condemnationi summissus. Quod præceptum confirmationis a nobis factum rescribendum præcepimus Timotheo notario & scriniario sedis nostræ, in mense Julio, indictione XII. Bene valete. Guidus Julius per manum regi....... Biblio......... sedis Apostolicæ imperat. Augustinus Hludouvici .... bondo.

b Lege, valeat permanere.
c Lege, quondam.
d Lege, quondam Imp.
e Lege, quondam religioso.
f Lege, postulavit.
g Lege, per nostros.
h Lege, Leonis III. hoc est, tertii.
i Lege, sancta & venerabilis crux.
a Pro, auri obryzi.

EPISTOLA II. PASCHALIS PAPÆ I.

De inventione reliquiarum sanctæ Cæciliæ.

Ex Baronio, in Annal. Eccles. ad an. 821. num. IV.

Cum summæ apostolicæ dignitatis apex in hoc divino perspectus nitore dignoscitur persulgere, cum in exercendis Dei laudibus impensius [b] studebit exhibere certamen: ad hoc & injuncta nobis ejusdem apostolicæ pastoralis compulsit solicitudinis cura, quæ ad stabilitatem piorum pertinere dignoscitur locorum, ubertim promulgare, & apostolicæ institutionis censura confirmare. Et quia convenit nostro apostolico moderamini, ut diversa corpora sanctorum, quæ diu inculta jacuerunt, cum summa vigilantia ob honorem omnipotentis Dei intra hujus almæ urbis claustra honeste congregare, inter quos & corpus beatæ Cæciliæ martyris, pervigiles omnino inquirere deberemus: & quia jamdudum fama inter quosdam vulgaverat, quod ejusdem beatæ Cæciliæ corpus ab Aistulpho Longobardorum rege furtim fuisset ablatum, idcirco pæne

b Forte, conamen.

oblivionis obtentu postponere credebamus. Unde tamen, Domini annuente clementia, quadam die, dum ante confessionem beati Petri Apostoli psallentium, matutinali lucescente Dominica, residentes observaremus harmoniam, sopore in aliquo corporis fragilitatem aggravante, adstitit nobis puella pulcherrima, & virginali aspectu & habitu decora. Et talia nobis intuens ait: Multas tibi gratias referimus quod [a] cunctamen, quod in medium apposuetas, frustratoriis relationibus pervulgatus sine causa, reliquisti: quia tanto penes me appropinquasti, quod ore proprio loqui communiter valeremus.

a al. conamen.

Et dum a nobis diligenter interrogata fuisset, Tu quis es, & quod est nomen tuum, quæ talia me [b] præmonendo, conaris? Si de nomine quæris, Cæcilia, inquit, famula Christi vocor. Cui subjungens dixi: Quomodo hoc credere possumus, cum olim fama relatum sit, quod idem sacratissimæ martyris corpus a Longobardis inde fuisset ablatum? Quæ ita respondens dixit: Veritas est quod me multum desideraverunt, & quæsierunt, sed gratia dominæ meæ semperque Virginis Dei genitricis Mariæ adfuit, quod nec me invenire, nec me deportare, sicut voluerant, hinc longius potuerunt. Sed sicut cœpisti [c] perge, & sicut operaris indesinenter operare, quia omnipotenti Deo me tibi placuit revelare. Et corpus meum cum aliis corporibus sanctis quæ sunt juxta me recondere stude intra muros urbis. Et hæc dicens abscessit.

b al. præsumendo.

c al. perage.

Tunc etenim pro hujus revelationis manifestatione, omni postposita difficultate, iocunctanter & absque ambiguitate ipsius venerabilis virginis corpus inquirendum decrevimus. Qui & annuente Deo, ejusque solito adjuvamine properantes in cœmeterium sancti Sixti seu Prætextati situm foris portam Appiam (sicut in sacratissima illius passione manifeste narratur) inter collegas episcopos in aureis indumentis cum venerabili sponso reperimus. Ubi & linteamina, cum quibus sacratissimus sanguis abstersus est de plagis, in quibus spiculator trina percussione crudeliter se [d] gesserat, ad pedes beatissimæ virginis in unum revoluta, plenaque cruore invenimus. Quæ omnia nostris manibus [e] attrectantes, cum venerabili corpore honeste intra muros hujus Romanæ urbis induximus.

d al. incesserat.

e al. pertractantes.

Pro cujus desiderabili [f] dilectione titulum, quem piæ devotionis affectu sanctus Papa I. Gregorius doctor eximius dicaverat, laxatum existentem, Dei annuente clementia, in meliorem statum a novis fundamentis fecimus restaurari, & ad honorem omnipotentis Dei ejusdem virginis corpus cum carissimo sponso, atque Tiburtio & Maximo martyribus, nec non Urbano & Lucio, utrisque pontificibus, [a] sub sacro altari beati Andreæ apostoli dedicantes collocavimus. Ibique ad laudem Creatoris instaurato monasterio beatorum Andreæ apostoli & Gregorii confessoris, nec non in honorem sanctarum virginum & martyrum Agathæ & Cæciliæ infra ecclesiam in loco qui dicitur [b] Collis jacentis. In quo monachorum Deo servientium congregationi unanimi contulimus pro quotidianis laudibus & pro subsidio, & luminarium continuatione, seu utilitate & stipendio monachorum diu noctuque Domino Deo nostro devotione debita persolvendis, &c.

f al. devotione.

a al. sub altare sign. dicti apostoli corpora prædictæ sanctæ virginis Cæciliæ cum prædictis martyribus, & Romanis pontificibus almis constituimus condidimus.

b al. Proti & Iacinthi, ibi enim proximo, ubi erant corpora dictorum martyrum.

III.

Ad Barnardum Viennensem archiepiscopum.

Paschalis episcopus servorum Dei, reverentissimo & sanctissimo fratri Barnardo sanctæ Viennensis ecclesiæ archiepiscopo.

Quia sanctitatem tuam in ecclesia Viennensi gubernationem suscepisse cognovimus, in Domino Deo nostro plurimum inde gaudemus. Unde apostolica vice monemus, ut in custodia gregis Dei studium tuæ dilectionis prudenter invigilet. Pallii usum, quem ad sacerdotalis officii honorem, & ad ostendendam unanimitatem, quam cum beato Petro Apostolo, universus grex dominicarum ovium quæ ei commissæ sunt, vim habere non dubium est, ab Apostolica, sicut decuit, sede poposcisti. Ipsum igitur tibi, Viennensique tuæ ecclesiæ, ut pote ab eisdem Apostolis fundatæ, majorum more libenter indulsimus, ad ostendendam in te tuamque ecclesiam ejusdem sedis Apostolicæ caritatem: utque secundum morem ecclesiæ eo utaris, benigne designamus. Fraternitatem tuam necessario commonentes, ut creditæ tibi ecclesiæ opus ita, Deo favente, exsequi studeas, ut adepta cujus ornatus studio dignitate & probitate morum, & vivacitate sollicitudinis, & custodita integritate fidei, amplius studeas adornari. Omnia etiam privilegia quæ tuæ pridem concessa sunt a prædecessoribus nostris ecclesiæ, volumus [e] inconversa tibi & successoribus tuis permanere. Scriptum per manum Theophylacti notarii & scriniarii, in mense Decembris, Indictione x. Bene valete. Data per annum Georgii bibliothecarii sanctæ sedis Apostolicæ, Nonis Decembris. Imperante domino piissimo augusto, Ludovico a Deo coronato, magno, pacifico, Imperatore, ejus imperii anno quinto, & patritiatus ejus III.

Baron. ad an. 821. num. 22. ex codice bibl. Floriacensis.

e Forte, inconcussa.

ANNO CHRISTI 817.

CONVENTUS AQUISGRANENSIS

ABBATUM FRANCIÆ CUM MONACHIS SUIS,

In quo ad regularium institutionem communi consensu edita sunt capitula LXXX.

Ex bibliotheca Floriacensi.

TITULI CAPITULORUM.

I. *De abbatibus, mox ut ad monasteria sua remeaverint, ut regulam discutiant, & efficaciter legant, & quod legerint & intellexerint, cum suis observent monachis.*

II. *De monachis, ut regulam sancti Benedicti qui valuerint memoriter discant.*

III. *De regulari officio, ut juxta præceptum sancti Benedicti celebretur inter alia.*

IV. *Ut tam in coquina, quamque & in cunctis monasterii officinis, monachi operentur, & ut ipsi vestimenta sua lavent.*

V. *De monachis, ut post matutinalem expletionem, nisi ante constitutam surrexerint horam, denuo ad lectos suos non præsumant causa dormiendi redire.*

VI. *Ut monachi, nisi in sabbato sancto Pascha, per totam Quadragesimam non radantur: alio tempore post finitos XV. dies licito radantur, tam in sabbatis, quam & in octavis Pascha.*

ANNO CHRISTI 817.

VII. *De balnearum usu.*
VIII. *De non edendis volatilibus a monachis intus forisve, nisi infirmitatis causa.*
IX. *Ne episcopi monachis volatilia comedere præcipiant.*
X. *Ne a monachis poma & lactuca, nisi quando alius cibus sumitur, manducentur.*
XI. *De certo tempore phlebotomandi non observando: & ut monachis tunc ibi cibus potusque magis in supplementum largiatur.*
XII. *Ut si necessitas postulaverit, monachis post vespertinum cibum, ante lectionem completorum potus eribuatur: similiter Quadragesimali tempore, vel quando mortuorum officium egerint.*
XIII. *De monacho a priore suo increpato.*
XIV. *Ne nudi coram aliis vapulent monachi.*
XV. *Ne soli in itinere dirigantur monachi.*
XVI. *Ne sibi compatres vel commatres monachi faciant.*
XVII. *Ne murmurent monachi tempore legendi & meridiano occupati ad colligendas fruges.*
XVIII. *De monachis quarta & sexta feria jejunantibus.*
XIX. *Ut in Quadragesimali tempore monachi libros accipiant.*
XX. *De vestimento monachis nec satis pretiosa nec satis vili dando.*
XXI. *De cuculla mensura.*
XXII. *De potestate abbatis, si extra mensuram infra positam aliquid addendum decreverit.*
XXIII. *De pedibus fratrum vicissim lavandis.*
XXIV. *De mandato post cœnam faciendo.*
XXV. *De mensura monachorum, ut ea abbates illorum sint contenti.*
XXVI. *De villis fratrum, ut eas non circumeant monachi.*
XXVII. *De abbate vel quolibet monacho, ne ad portam monasterii cum quocumque hospite manducare præsumat.*
XXVIII. *Ne servitores fratrum post refectionem eorum ad unam mensam, sed in propriis sedeant locis.*
XXIX. *De lectore, ut nihil nisi quod regula decernit accipiat.*
XXX. *De* Alleluia *in Septuagesima dimittendo.*
XXXI. *De præposito, ut majorem quam ceteri habeat potestatem.*
XXXII. *De præposito monachis non constituendo, nisi & ipse monachus sit.*
XXXIII. *De senioribus fratribus monasterium circumeuntibus.*
XXXIV. *De novitio fratre, ut non facilis ei in monasterium tribuatur ingressus.*
XXXV. *De monacho, quam professionem faciat.*
XXXVI. *De puero, ut pater & mater eum ad altare offerant.*
XXXVII. *De infantibus oblatis, ut carnem non comedant.*
XXXVIII. *De fratribus post sextam dormientibus.*
XXXIX. *De fratribus, ut usque nonam in Quadragesima operentur.*
XL. *De his fratribus, qui quolibet modo, tamen graviter delinquunt.*
XLI. *De eo qui in refectorio negligenter coram fratribus aliquid excesserit.*
XLII. *De plebeio non recipiendo in monasterio, nisi prius monachus fieri voluerit.*
XLIII. *Ne monachus jurando sermonem proferat, nisi sicut sancti partes constituerunt loqui.*
XLIV. *De abbatibus cellulas monachorum vel canonicorum habentibus.*

A XLV. *De schola in monasterio non habenda, nisi de his qui oblati fuerint.*
XLVI. *De præcipuis solemnitatibus sanctorum, ut plenarium in eis officium fiat, & bis monachi edant.*
XLVII. *De jejunio parasceves.*
XLVIII. *De benedictione post completorium dicenda.*
XLIX. *De decimis dandis tam ecclesia quam pauperibus.*
L. *De specialiter psalmis pro eleemosynariis & defunctis cantandis.*
LI. *De Pentecoste, ut per hebdomadam non flectantur genua, neque jejunetur, nisi dies jejunii exstiterint.*
LII. *De laïcis in refectorium monachorum manducandi vel bibendi causa non ducendis.*
B LIII. *De vestimentis & calciamentis, ut fratribus quoties expedit dentur.*
LIV. *De his qui præponuntur, ut Nonni vocentur.*
LV. *De seniore decano.*
LVI. *De præposito, decano, & cellarario.*
LVII. *De libra panis, ut triginta solidos penset, antequam coquatur.*
LVIII. *De dormitorio hospitum.*
LIX. *De abbatibus, ut secum monachos in itinere, nonnisi ad synodum ducant.*
LX. *De duobus signis ad tertiam, sextam, & nonam pulsandis.*
LXI. *De monachis, ut disconsutas cappas non habeant, nisi tantum villosas.*
C LXII. *De abbatibus & præpositis atque decanis, ut benedictionem lectoribus tribuant, licet presbyteri non sint.*
LXIII. *Ut e fratribus docti eligantur, qui supervenientibus monachis loquantur.*
LXIV. *De incerto furto, ut oratio & excommunicatio fiat, quousque qui culpabilis exstitit manifestetur.*
LXV. *De monacho qui adversus alium monachum testimonium protulerit.*
LXVI. *De psalmo invitatorio, & Gloria pro defunctis non cantandis.*
LXVII. *De lectore, ut stans benedictionem petat.*
D LXVIII. *De eulogiis in refectorio fratribus a presbyteris dandis.*
LXIX. *Quod ad capitulum primo martyrologium legendum sit, & versus postea dicendus, inde regula.*
LXX. *De lectione in capitulo exponenda.*
LXXI. *De jejunio fratrum æstivo tempore.*
LXXII. *De eo qui culpa noxa tenetur, ut die Dominico remissius habeat.*
LXXIII. *De anniversaria die pro defuncto abbate celebranda.*
LXXIV. *De eo ut ad Missam inclinati* Sanctus *dicant, & ad* Pater noster *genu flectant.*
LXXV. *Non debet aliquis pro munere in monasterio recipi.*
E LXXVI. *De mensura cibi ac potus, quæ monachis separatim debet tribui.*
LXXVII. *De fratrum pinguedine, quam accipere debeant in victu quotidiano.*
LXXVIII. *In Domini Natali, & festivitate Pascha, monachis volatilia sumere quatuor diebus concessum est.*
LXXIX. *De muffulis monachis dandis.*
XXC. *De disciplina modo.*

PRÆFATIO.

ANno Incarnationis Domini nostri Jesu Christi DCCCXVII. imperii vero gloriosissimi principis Ludovici IV. VI. Idus Julias, cum in domo

Ex editione P. Jacobi Sirmondi, Societatis Jesu.

Anno Christi 817.

Aquisgrani palatii, quæ Lateranis dicitur, abbates complures una cum suis resedissent monachis, quæ subsequuntur capitula communi consilio ac pari voluntate inviolabiliter a regularibus conservari decreverunt.

CAPITULA.

I.

Ut abbates, mox ut ad monasteria sua remeaverint, regulam per singula verba discutientes pleniter legant, & intelligentes Domino opitulante efficaciter cum monachis suis implere studeant.

II.

Ut monachi omnes qui possunt regulam memoriter discant.

III.

Ut officium juxta quod in regula sancti Benedicti continetur celebrent monachi.

IV.

Ut in coquina, in pistrino, & in ceteris officinis, propriis operentur manibus, & vestimenta sua opportuno tempore lavent.

V.

Ut nullo umquam tempore post vigilias causa dormiendi, nisi contigerit eos ante horam constitutam surgere, ad lectos redeant suos.

VI.

Ut in Quadragesima, nisi in sabbato sancto, non radantur: in alio autem tempore, semel per quindecim dies radantur, & in octavis Paschæ.

VII.

Ut balnearum usus in arbitrio Prioris consistat.

VIII.

Ut volatilia intus forisve, nisi pro infirmitate, nullo tempore comedant.

IX.

Ut nullus episcoporum monachis volatilia comedere præcipiat.

X.

Ut poma & lactucæ, nisi quando alius sumitur cibus, non comedantur.

XI.

Ut certum phlebotomiæ tempus non observent, sed unicuique secundum quod necessitas expostulat concedatur; & specialis in cibo & in potu tunc consolatio præbeatur.

XII.

Ut si necessitas poposcerit ob operis laborem, post refectionem vespertinam, etiam & in Quadragesima pari modo, & quando officium mortuorum celebratur, priusquam lectio completorii legatur, bibant.

XIII.

Ut cum a quocumque Priore suo increpatus quis eorum fuerit, Mea culpa primo dicat: dehinc prosternens se illius pedibus cum cappa, si habuerit, veniam petat, & tunc jubente Priore surgat, & unde interrogatus fuerit rationem humiliter reddat.

XIV.

Ut nudi pro qualibet culpa coram fratrum obtutibus non flagellentur.

XV.

Ut soli sine alio fratre in via non dirigantur.

XVI.

Ut sibi compatres commatresve non faciant, neque osculentur feminas.

XVII.

Ut si necessitas fuerit eos occupari in fruges colligendo, constitutum legendi & meridie pausandi tempus prætermittatur, & operantes non murmurent.

XVIII.

Ut quarta & sexta feria jejunantes ante nonam, aut post nonam, si necessitas fuerit, juxta Prioris arbitrium, levia opera exerceant.

XIX.

Ut in Quadragesima libris de bibliotheca secundum Prioris dispositionem acceptis, alias nisi Prior decreverit expedire non accipiant.

XX.

Ut eis vestimenta nec multum vilia nec multum pretiosa, sed mediocria dentur.

XXI.

Ut mensura cucullæ duobus consistat cubitis.

XXII.

Ut si infra positæ mensuræ quantitatem decreverit abbas causa necessitatis quidpiam augeri, in illius maneat potestate. Alioquin hoc omnino provideat, ut camisas duas, & tunicas duas, & cucullas duas, & cappas duas unusquisque monachorum habeat. Quibus vero necesse est addatur & tertia, & pedules quatuor paria, & femoralia duo paria, roccum unum, pellicia usque ad talos duo: fasciolas duas. Quibus autem necesse est itineris causa, alias duas: wantos in æstate, muffulas in hieme vervecinas; calciamenta diurna paria duo: subtulares per noctem in æstate duas, in hieme vero soccos, saponem & uncturam sufficienter: pinguedinem ad cibum excepto sexta feria, & viginti diebus ante Nativitatem Domini, & septimana illa quæ ante Quadragesimam vocatur Quinquagesima. Ubi autem vinum non est unde emina detur, duplicem mensuram de cervisia bona. Et quæcumque præter hæc regula jubet, singuli, cum necessitas postulaverit, absque dilatione accipiant.

XXIII.

Ut in Quadragesima, sicut & in alio tempore, vicissim sibi pedes lavent, & antiphonas huic officio congruentes decantent. In Cœna vero Domini pedes fratrum, si valeat, abbas lavet & osculetur, & deinum propria manu poculum eis porrigat.

XXIV.

Ut mandatum, si tempus cœna est, tam fratrum quam etiam peregrinorum post cœnam fiat.

XXV.

Ut ea quam monachi sui habent, mensura sint abbates contenti in manducando, in bibendo, in dormiendo, in vestiendo, in operando, si in aliis utilitatibus non fuerint occupati.

XXVI.

Ut villas frequenter, & nisi necessitas coëgerit, non circumeant, neque suis illas monachis custodiendas committant: & si eos ire ad eas necessitas fuerit, expleto necessitatis negotio ad sua mox monasteria redeant.

XXVII.

Ut abbas vel quispiam fratrum ad portam monasterii cum hospitibus non reficiantur. In refectorio autem omnem eis humanitatem manducandi ac bibendi exhibeat. Ipse tamen ea cibi potusque mensura contentus sit, quam reliqui fratres accipiunt. Si vero propter hospitem voluerit ad solitam mensuram fratribus sibique augere aliquid, in sua maneat potestate.

XXVIII.

Ut servitores non ad unam mensam, sed in propriis locis post refectionem fratrum reficiantur, quibus eadem lectio quæ fratribus recitetur.

XXIX.

Ut lectori nihil nisi quod regula jubet detur.

XXX.

Ut Alleluia in septuagesima dimittatur.

XXXI.

Ut præpositus intra & extra monasterium post abbatem majorem reliquis abbati subditis habeat potestatem.

XXXII.

Ut monachis non nisi monachus constituatur præpositus.

XXXIII.

Ut de senioribus monasterium circumeuntibus quidam cum fratribus in obedientiam exeant, quidam in monasterio propter custodiam remaneant.

XXXIV.

Ut novitio non facilis in monasterium tribuatur ingressus, & ut in cella hospitum probationis causa hospitibus serviat paucis diebus: res vero quas habet parentibus suis commendet. Expleto autem probationis suæ anno, secundum quod regula præcipit inde faciet. Ipse vero nec tondeatur, nec vestimenta pristina immutet, priusquam obedientiam promittat.

XXXV.

Ut monachus professione facta tribus diebus cuculla coopertum habeat caput.

XXXVI.

Ut puerum pater aut mater tempore oblationis offerant altari, & petitionem pro eo coram laïcis testibus faciant, quam tempore intelligibili ipse puer confirmet.

XXXVII.

Ut infantes oblati carnem non nisi causa infirmitatis manducent.

XXXVIII.

Ut quando fratres post sextam dormiunt, si quis eorum voluerit legere, in ecclesia aut in lecto suo legat.

XXXIX.

Ut in Quadragesima usque ad nonam operentur fratres, quatenus Missa celebrata congruo tempore reficiantur.

XL.

Ut domus semota his qui fugere, aut pugnis baculisve inter se voluerint confligere, aut quibus ex integro factæ sunt regulares disciplinæ, habeatur hujusmodi, qua in hieme ignis possit accendi, & atrium juxta sit, in quo valeant quod eis injungitur operari.

XLI.

Ut si quis negligenter sonitum fecerit, aut aliud quid excesserit in refectorio, mox a Priore veniam petat.

XLII.

Ut nullus plebeius, seu clericus sæcularis, in monasterio ad habitandum recipiatur, nisi voluerit fieri monachus.

XLIII.

Ut nemini liceat sermonem juramenti, aut affirmationis proferre, nisi sicut sancti patres soliti fuerunt loqui.

XLIV.

Ut abbatibus liceat habere cellas, in quibus aut monachi sint, aut canonici: & abbas provideat, ne minus de monachis ibi habitare permittat quam sex.

XLV.

Ut schola in monasterio non habeatur, nisi eorum, qui oblati sunt.

XLVI.

Ut in præcipuis solemnitatibus, id est, in Natale, & in octavis Domini, in Epiphania, in Pascha quoque, & Ascensione Domini, in Pentecoste, & in Sanctorum festivitatibus, id est, sancti Stephani, & beati Joannis evangelistæ, & in Natale infantium, in Purificatione & Assumptione sanctæ Mariæ, similiter & in beatorum Apostolorum festis, & in sancti Joannis Baptistæ Nativitate, sancti quoque Laurentii, atque Martini, seu in natalitiis cujuslibet sancti, cujus honor in qualicumque parochia specialiter celebratur, plenarium officium agatur, & bis reficiatur.

XLVII.

Ut in parasceve non aliud nisi panis & aqua sumatur.

XLVIII.

Ut benedictio post completorium a sacerdote dicatur.

XLIX.

Ut de omnibus in eleemosynam datis, tam ecclesiæ quam fratribus, decimæ pauperibus dentur.

L.

Ut prætermissis partitionibus psalterii, psalmi speciales pro eleemosynariis & defunctis cantentur.

LI.

Ut in hebdomada Pentecostes non flectantur genua, & non jejunetur, nisi statuti fuerint dies jejunii.

LII.

Ut laïcus causa manducandi ac bibendi in refectorium non ducatur.

LIII.

Ut quoties exposcit necessitas, vestimenta, & calciamenta, & omnia necessaria fratribus dentur.

LIV.

Ut qui præponuntur, Nonni vocentur.

LV.

Ut senior decanus reliquis decanis præponatur, & abbate vel præposito præsente locum proprium teneat.

LVI.

Ut præpositus, decanus, cellararius, de eorum ministerio, nisi causa utilitatis aut necessitatis, non removeantur.

LVII.

Ut libra panis triginta solidis per duodecim denarios metiatur.

LVIII.

Ut dormitorium juxta oratorium constituatur, ubi supervenientes monachi dormiant.

LIX.

Ut abbates monachos secum in itinere, nisi ad generalem synodum, non ducant.

LX.

Ut duo tantum signa ad tertiam, sextam, nonamque pulsentur.

LXI.

Ut monachi cappas disconsutas præter villosas non habeant.

LXII.

Ut abbas, præpositus, vel decanus, quamvis presbyteri non sint, lectoribus benedictionem tribuant.

LXIII.

Ut docti fratres eligantur, qui cum supervenientibus monachis loquantur.

LXIV.

Ut de furto incerto orario & excommunicatio a corpore & sanguine Christi fiat, quousque culpabilis confiteatur.

LXV.

Ut si frater adversus fratrem pro qualibet culpa testimonium protulerit, fratri perfectiori credatur.

LXVI.

Ut psalmus invitatorius, & Gloria pro defunctis non cantetur.

LXVII.

Ut lector stando benedictionem postulet.

LXVIII.

Ut eulogiæ fratribus a presbyteris in refectorio dentur.

LXIX.

Ut ad capitulum primitus martyrologium legatur, & dicatur versus: deinde regula, aut homilia qualibet legatur: deinde, *Tu autem Domine* dicatur.

LXX.

Anno Christi 817.

LXX.

Ut ad capitulum lectio tradatur, similiter ad conlationem, si tempus fuerit opportunum.

LXXI.

Ut quando fratres æstivo tempore jejunant, post sextam dormiant.

LXXII.

Ut is qui noxæ culpa tenetur, die Dominico remissius habeat, & veniam non petat.

LXXIII.

Ut pro abbate defuncto anniversarium fiat officium.

LXXIV.

Ut ad Missam *Sanctus* stantes, & *Pater noster* genu flectentes dicant.

B

LXXV.

Ut nullus pro munere recipiatur in monasterio, nisi quem bona voluntas & merita commendant.

LXXVI.

Ut unicuique fratri in cibo & in potu sua mensura separatim detur, & de ipsa mensura sibi data alicui nihil tribuat.

LXXVII.

Ut fratres aliquid pinguedinis in victu quotidiano habeant, excepto sexta feria, & diebus octo ante Natale Domini; & a Quinquagesima usque ad Pascha.

LXXVIII.

Ut volatilia in Natali Domini, & in Pascha, tantum quatuor diebus, si est unde, comedant: si vero C non fuerit unde, non requiratur per debitum. Si autem abbas aut monachi abstinere se voluerint, in eorum sit arbitrio.

LXXIX.

Ut mussulæ vervecinæ monachis dentur.

XXC.

In doctrina sua abbas apostolicam debet illam semper formulam servare, in qua dicit: *Argue, obsecra, increpa.* (2. Tim. 4.) Id est, indisciplinatos & inquietos debet arguere; obedientes autem & mites & patientes, ut in melius proficiant obsecrare. Negligentes & contemnentes ut increpet & corripiat admonemus, neque dissimulet peccata delinquentium: sed mox ut cœperint oriri, radicitus ut ea prævalet amputet, memor periculi Eli sacerdotis de Silo. D Improbos autem, & duros, ac superbos, vel inobedientes, verberum vel corporis castigatione in ipso initio peccati coërceat, sciens scriptum: *Stultus verbis non corrigitur.* (Prov. 29.) Et iterum: *Percute filium tuum virga, & liberabis animam ejus a morte.* (Ibidem.) In omnibus igitur omnes magistram sequantur regulam, neque ab ea temere declinetur a quoquam. Nullus in monasterio proprii cordis sequatur voluntatem, neque præsumat quisquam cum abbate suo proterve intra monasterium aut foris contendere. Quod si præsumpserit, regulari disciplinæ subjaceat. Si quis frequenter correptus pro qualibet culpa, si etiam excommunicatus non emendaverit, acrior ei accedat correctio, id est, verberum vindictæ in eum pro- E cedant. Similiter & qui præsumpserit claustra monasterii egredi, vel quocumque ire, vel quidpiam, quamvis parum, sine jussione abbatis facere, vindictæ regulari subjaceat. Peccantes autem coram omnibus arguantur, ut ceteri metum habeant.

Adnotatio P. Jacobi Sirmondi Societatis Jesu.

Quemadmodum in Aquisgranensi episcoporum concilio tradita superiore anno fuerat regula canonicis & sanct monialibus, ita & in hoc abbatum conventu monachis suprapofita præscripta sunt capitula. Quanto autem studio allaborarit Ludovicus ut ab omnibus observarentur, declarat ejus vitæ auctor his verbis: *Constituit idem Deo amabilis Imperator Benedictum abbatem, & cum eo monachos strenuæ vitæ, qui per omnia monasteria monachorum euntes redeuntesque uniformem traderent cunctis monasteriis, tam viris, quam sanctimonialibus fe-*

A *minis, vivendi secundum regulam sancti Benedicti incommutabilem morem.* Declarat & Ludovicus ipse in diplomate de ordine restituto in monasterio sancti Dionysii, quod infra producetur anno DCCCXXXII. Ad hunc ipsum præterea conventum pertinere videtur Ludovici ejusdem constitutum de monasteriis regni Francorum, quæ regi militiam, dona, vel solas orationes debebant, juxta notitiam infra scriptam, quam ex monasterio sancti Ægidii apud Septimanos olim depromptam, vel cum his quibus scatet mendis, donec emendatius exemplar se offerat, non indignam luce arbitrati sumus.

NOTITIA
DE MONASTERIIS,
quæ regi militiam, dona, vel solas orationes debent.

B

Anno incarnationis Domini nostri Jesu Christi DCCCXVII. Ludovicus serenissimus Augustus, divina ordinante providentia, conventum fecit apud Aquis sedem regiam, episcoporum, abbatum, seu totius senatus Francorum; ubi inter ceteras dispositiones imperii statuit, atque constitutum scribere fecit, quæ monasteria in regno vel imperio suo dona & militiam facere possunt, quæ sola dona sine militia, quæ vero nec dona nec militiam, sed solas orationes pro salute Imperatoris, vel filiorum ejus, & stabilitate imperii.

Hæc sunt quæ dona & militiam facere debent, numero XIV.

C

Monasterium sancti Benedicti.
Monasterium Ferrarias.
Monasterium Nigelli.
Monasterium sanctæ Crucis.
Monasterium Corbeïa.
Monasterium sanctæ Mariæ Suessionis.
Monasterium Stabulaus.
Monasterium Flaviniacum.
Monasterium sancti Eugendi.
Monasterium Novalicium.

Ultra Rhenum.

Monasterium sancti Nazarii.
Monasterium Offunwilarii.

D

In Bavaria.

Monasterium Manause.
Monasterium Tegnause.

Hæc sunt quæ tantum dona dare debent sine militia, numero XVI.

Monasterium sancti Michaëlis maresci primi.
Monasterium Balma.
Monasterium sancti Sequani.
Monasterium [a] Natradis. (a Forte, Nantuadis.)

Ultra Rhenum.

Monasterium Suarizaha.
Monasterium sancti Bonifacii.
Monasterium sancti Wigberti.

E

In Alemannia.

Monasterium Clehenwanc.
Monasterium Fruhelinwanc.
Monasterium Nazaruda.
Monasterium Campita.

In Bavaria.

Monasterium Altemburc.
Monasterium Alcabe.
Monasterium Creausa.
Monasterium Mathasco.
Monasterium Buria.

Anno Christi 817.

Hæc ſunt quæ nec dona nec militiam dare debent, ſed ſolas orationes pro ſalute Imperatoris, vel filiorum ejus, & ſtabilitate imperii, numero XVIII.

Monaſterium Melaredum.
Monaſterium Foſſatus.
Monaſterium Luda.
Monaſterium ſancti Gregorii.
Monaſterium ſancti Mauri.
Monaſterium Ebortrcheim.
Monaſterium Clinga.
Monaſterium Saviniciaco.
Monaſterium Crudatis.
Monaſterium Duſera.
Monaſterium Lorwim.

Ultra Rhenum.

Monaſterium Scewanc.
Monaſterium Sculturbura.

In Bavaria.

Monaſterium Berch.
Monaſterium Mechema.
Monaſterium Scovenauva.
Monaſterium Aloſeburch.
Monaſterium Weizzenbrunico.

In Aquitania.

Monaſterium ſancti Philiberti.
Monaſterium ſancti Maxentii.
Monaſterium Carroffinii.
Monaſterium Brantoſmurii.
Monaſterium ſancti Savini.
Monaſterium ſanctæ Crucis puellarum.
Monaſterium ſanctæ Mariæ in Lemovicas.
Monaſterium Maſtracurii.
Monaſterium Menadinii.
Monaſterium Magnilocum.
Monaſterium Conquas.
Monaſterium ſancti [a] Antonii.
Monaſterium Muſciacum.

In Septimania.

Monaſterium ſancti Ægidii in valle Flaviana.
Monaſterium Pſalmodium.
Monaſterium Anianum.
Monaſterium ſancti Tiberii.
Monaſterium Villa magna.
Monaſterium ſancti Petri in Lunate.
Monaſterium Caunas.
Monaſtrium Caſtrelli Malaſci.
Monaſterium ſanctæ Mariæ Capatienſis.
Monaſterium ſanctæ Mariæ ad Orubionem.
Monaſterium ſancti Laurentii.
Monaſterium ſanctæ Eugeniæ.
Monaſterium ſancti Hilarii.
Monaſterium Valle Aſperii.

In Toloſano.

Monaſterium ſancti Papuli.
Monaſterium Suricinium.
Monaſterium [b] Aſilo.
Monaſterium Venercha.

In Waſconia.

Monaſterium Cella Fraxilii.
Monaſterium Cimorra.
Monaſterium Piciano.
Monaſterium Altum fragitum.
Monaſterium ſancti Savini.

Hic prædictis monaſteriis præfatus Imperator, ſicut ſupra dictum eſt, ſtatutum ſcribi fecit, atque manu ſua firmavit, & anulo ſuo imperiali ſigillare fecit.

[a] Forte, Antonini.

[b] Forte, Manſi-Aſili.

A

CONSTITUTIO
LUDOVICI PII IMP.

In nomine Domini Dei omnipotentis, Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.

EGo Ludovicus Imperator Auguſtus, ſtatuo & concedo per hoc pactum confirmationis noſtræ, tibi beato Petro principi Apoſtolorum, & [a] pro te vicario tuo domno Paſchali ſummo pontifici & univerſali Papæ, & ſucceſſoribus ejus in perpetuum, ſicut a prædeceſſoribus [b] veſtris uſque nunc in veſtra poteſtate & ditione tenuiſtis & diſpoſuiſtis, civitatem Romanam B cum ducatu ſuo, & ſuburbanis, atque viculis omnibus, & territoriis ejus montanis, & maritimis litoribus, & portubus, ſeu cunctis civitatibus, caſtellis, oppidis, ac viculis in Tuſciæ partibus: [c] id eſt, Portum, Centumcellas, Cære, Bledam, Marturanum, Sutrium, Nepe, Caſtellum Galleſii, Hortam, Polimartium, Ameriam, Tudertum, Peruſium, cum aliis tribus inſulis ſuis, id eſt, Majorem & Minorem, Pulvenſem, & Lacum, Narniam, Otriculum, cum omnibus finibus ac territoriis ad ſupradictas civitates pertinentibus. Simili modo & in partibus Campaniæ, Signiam, Anagniam, Ferentinum, Alatrum, Patricum, Fruſinonem, cum aliis partibus Campaniæ: nec non & Tibur cum omnibus finibus & territoriis ad eaſdem civitates pertinentibus. C Nec non & Exarchatum Ravennatenſem ſub integritate, cum urbibus, civitatibus, oppidis, & caſtellis, quæ piæ recordationis dominus Pippinus rex, ac bonæ memoriæ genitor noſter Carolus Imperator, beato Petro apoſtolo, & prædeceſſoribus veſtris jam dudum per donationis paginam reſtituerunt: hoc eſt, civitatem Ravennam & Æmiliam, Bobium, Cæſenam, Forum Pompilii, Forum Livii, Faventiam, Imolam, Bononiam, Ferrarium, Comaclum, & Adriam, & Gabelum, cum omnibus finibus, territoriis atque inſulis, in terra marique ad prædictas civitates pertinentibus. Simulque & Pentapolim, videlicet Ariminum, Piſaurum, Fanum, Senogalliam, Anconam, Humanam, Æſium, D Forum Sempronii, Montem Feretri, Urbinum, & territorium Valvenſe, Calles, Luceolos, Eugubium, cum omnibus finibus ac terris ad eaſdem civitates pertinentibus. Eodem modo territorium Sabinenſe, ſicut a genitore noſtro Carolo Imperatore beato Petro apoſtolo per donationis ſcriptum conceſſum eſt ſub integritate: quemadmodum ab Itherio & Macenario abbatibus, miſſis illius, inter idem territorium Sabinenſe & Reatinum definitum eſt. Item in partibus Tuſciæ Longobardorum, Caſtellum Felicitatis, Urbevetum, Balneum regis, Ferenti caſtrum, Viterbium, Martam, Tuſcaniam, Populoniam, Soanam, Roſellas. Et inſulas Corſicam & Sardiniam & Siciliam ſub integritate, cum omnibus adjacentibus & territoriis maritimis, E litoribus, portubus ad ſupradictas civitates & inſulas pertinentibus. Item in partibus Campaniæ, Soram, Arces, Aquinum, Arpinum, Theanum, Capuam, & patrimonia ad poteſtatem & ditionem noſtram pertinentia, ſicut eſt patrimonium Beneventanum, & Salernitanum, & patrimonium Calabriæ inferioris & ſuperioris, & patrimonium Neapolitanum, & ubicumque in partibus regni atque imperii a Deo nobis commiſſi patrimonia [d] noſtra eſſe noſcuntur. Has omnes ſupradictas provincias, urbes, civitates, oppida & caſtella, viculos & territoria, ſimulque & patrimonia jam dictæ eccleſiæ tuæ, beate Petre apoſtole, & pro te vicario tuo ſpirituali patri noſtro Paſchali ſummo pontifici & univerſali Papæ, ejuſque

Anno Christi 817.

Ex Vaticana Bibliotheca. 30. Diſtinct. 63. Ego Ludovicus.

[a] *al.* per te, *in chronico Reicherſpergenſi ad an.* 817.

[b] *al.* noſtris, *ibidem.*

[c] *al.* conſiſtentis. *Cetera deſunt apud Gratianum & in citato chronico uſque ad:* quando, &c.

[d] *Legendum haud dubie,* veſtra.

Anno Christi 817.

successoribus usque ad finem sæculi, eo modo confirmamus, ut in suo detineant jure, principatu ac ditione. Simili modo per hoc nostrum confirmationis decretum firmamus donationes, quas piæ recordationis domnus Pippinus rex avus noster, & postea domnus & genitor noster Carolus Imperator, beato Petro apostolo spontanea voluntate contulerunt. Nec non & censum, & pensiones, seu ceteras donationes, quæ annuatim in palatium regis Longobardorum inferri solebant, sive de Tuscia Longobardorum, sive de ducatu Spoletano, sicut in suprascriptis donationibus continetur; & inter sanctæ memoriæ Hadrianum Papam, & domnum & genitorem nostrum Carolum Imperatorem convenit; quando eidem pontifici idem de supradictis ducatibus, id est, Tuscano & Spoletano, suæ auctoritatis præceptum confirmavit. Eo scilicet modo, ut annis singulis supradictus census ecclesiæ beati Petri Apostoli persolvatur, salva super eosdem ducatus nostra in omnibus dominatione, & illorum ad nostram partem subjectione. Ceterum, sicut diximus, omnia superius nominata ita ad nostram partem per hoc nostræ confirmationis decretum roboramus, ut in vestro vestrorumque successorum permaneant jure, principatu, atque ditione: ut neque a nobis, neque a filiis & successoribus nostris, per quodlibet argumentum sive machinationem in quacumque parte minuatur vestra potestas, aut vobis de supradictis omnibus, vel successoribus vestris, inde aliquid subtrahatur. De suprascriptis videlicet urbibus, provinciis, civitatibus, oppidis, castris, viculis, insulis, territoriis, atque patrimoniis, nec non & pensionibus atque censibus. Ita ut neque nos ea subtrahamus, neque quibuslibet subtrahere volentibus consentiamus. Sed potius omnia quæ superius leguntur, id est, provincias, civitates, urbes, oppida, castella, territoria, patrimonia, atque insulas, census ac pensiones, ecclesiæ beati Petri Apostoli, & pontificibus in sacratissima illius sede in perpetuum residentibus, in quantum possumus, defendere nos promittimus: ad hoc ut omnia in illius ditione ad utendum & fruendum, atque disponendum firmiter valeat obtinere, nullamque in eis nobis partem aut potestatem disponendi aut judicandi, subtrahendive aut minorandi vendicamus, nisi quando ab eo qui illo tempore hujus sanctæ ecclesiæ regimen tenuerit, rogati fuerimus. Et si quilibet homo de supradictis civitatibus ad vestram ecclesiam perti- A nentibus ad nos venerit, subtrahere se volens de vestra jurisdictione vel potestate, vel quamlibet aliam iniquam machinationem metuens, aut culpam commissam fugiens, nullo modo eum aliter recipiemus, nisi ad justam pro eo faciendam intercessionem: ita dumtaxat, si culpa quam commisit venialis fuerit inventa; sin aliter, comprehensum vestræ potestati eum trademus: exceptis his qui violentiam vel oppressionem potentium passi, ideo ad nos veniant, ut per nostram intercessionem justitiam accipere mereantur: quorum altera conditio est, & a superioribus valde disjuncta.

Anno Christi 817.

10. Distinct. 63. Ego Ludovicus. § Quando. Et in citato chronico.

Et quando divina vocatione hujus sacratissimæ sedis pontifex de hoc mundo migraverit, nullus ex regno B nostro, aut Francus, aut Longobardus, aut de qualibet gente homo sub nostra potestate constitutus, licentiam habeat contra Romanos, aut publice, aut privatim veniendi, aut electionem faciendi: nullusque in civitatibus, vel territoriis ad ecclesiam beati Petri pertinentibus, aliquod malum propter hoc facere præsumat. Sed liceat Romanis cum omni veneratione, & sine aliqua perturbatione, & honorificam suo pontifici exhibere sepulturam; & eum, quem divina inspiratione, & beati Petri intercessione, omnes Romani uno consilio atque concordia, sine aliqua promissione, ad pontificatus ordinem elegerint, sine aliqua ambiguitate, & C contradictione more canonico consecrari: & cum consecratus fuerit, legati ad nos, vel ad successores nostros reges Francorum dirigantur, qui inter nos & illum amicitiam & caritatem ac pacem socient, sicut temporibus piæ recordationis domni Caroli atavi nostri, sive domni Pippini avi nostri, vel & Caroli Imperatoris genitoris, consuetudo erat faciendi. Hoc autem, ut omnibus sanctæ Dei ecclesiæ & nostris firmum esse credatur, firmiusque per futuras generationes & sæcula ventura custodiatur, propriæ manus signaculo, & venerabilium episcoporum, atque abbatum, vel optimatum nostrorum, sub jure- D jurando & subscriptionibus pactum istud nostræ confirmationis roboravimus, & per legatum sanctæ Romanæ ecclesiæ Theodorum nomenclatorem domno Paschali Papæ direximus.

Ego Ludovicus misericordia Dei Imperator subscripsi.

Et subscripserunt tres filii ejus, & episcopi decem, & abbates octo, & comites quindecim, & bibliothecarius unus, & mansionarius unus, & ostiarius unus.

821. 821.

CONCILIUM
APUD THEODONIS VILLAM,
adversus percussores clericorum, anno Christi, ut conjectura est, DCCCXXI.

Ex Burchardo, libro 11. cap. 7. & Ivone, parte x. cap. 134.

IN concilio apud Theodonis villam, ubi interfuerunt triginta duo episcopi: Aistolfus Moguntiensis archiepiscopus cum suis suffraganeis, Hadabaldus Coloniensis archiepiscopus cum suis suffraganeis, Hetto Trevirensis archiepiscopus cum suis suffraganeis, Ebbo Remensis archiepiscopus cum suis suffraganeis, cum nuntiis reliquorum episcoporum Galliæ & Germaniæ: ob nimiam præsumptionem quorumdam tyrannorum in sacerdotes Domini debacchantium, & propter factum, quod in Wasconia noviter acciderat de episcopo Joanne inhoneste & inaudite mordridato: decretum est, ut communi consensu & humili devotione supplicarent auribus principis, si suæ pietati complaceret, ut calumnia in Christi sacerdotes peracta juxta synodica determinaretur pleniter statuta, hoc idem episcoporum judicio placeret, si ex toto secundum pote- E statem ipsorum posset definiri: id est, ut canonica ferirentur sententia, hi videlicet, qui timorem Domini postponentes, in ministros suos grassari præsumerent. Quod si vero pietati illius complaceret, juxta capitula regum præcedentium, ubi eorum provisio misericorditer in offensis pecuniæ quantitatem interposuit pro consolatione sanctæ ecclesiæ, ut præfatæ res per pecuniam ab Imperatoribus sacerdotibus ad defensionem concessam, & per pœnitentiam determinarentur episcoporum judicio, si pietas illius collaudare voluerit, sic definiri eis complaceret.

I.

Si quis subdiaconum calumniatus fuerit, vulneraverit, vel debilitaverit, & convaluerit, quinque qua-

ANNO CHRISTI 821.

dragesimas sine subditis annis pœniteat, & trecentos solidos cum sua compositione, & episcopalibus bannis, episcopo componat. Si autem mortuus fuerit, singulas supradictas quadragesimas, cum sequentibus annis pœniteat, & quadringentos solidos cum tripla sua compositione, & episcopalibus bannis triplicibus, episcopo componat.

II.

Si diaconum calumniatus fuerit, & convaluerit, sex Quadragesimas sine subditis annis pœniteat, & quadringentos solidos cum compositione sua, & episcopalibus bannis componat. Si autem mortuus fuerit, singulas supradictas sex Quadragesimas cum sequentibus annis pœniteat, & sexcentos solidos cum tripla sua compositione, & episcopalibus bannis triplicibus, episcopo componat.

III.

Si quis presbyterum calumniatus vulneraverit, vel debilitaverit, & convaluerit, duodecim Quadragesimas sine subditis annis pœniteat, & sexcentos solidos cum triplici sua compositione episcopalibus bannis triplicibus, episcopo componat. Si autem mortuus fuerit, duodecim annorum pœnitentia secundum canones ei imponatur, & nongentos solidos cum triplici compositione sua, & episcopalibus bannis triplicibus, episcopo componat.

IV.

Si quis episcopo insidias posuerit, comprehenderit, vel in aliquo dehonestaverit, decem Quadragesimas cum subditis annis pœniteat, & presbyteri non occisi triplicem compositionem componat. Si autem casu & non sponte occiditur, cum comprovincialium episcoporum consilio homicida pœniteat. Si quis autem sponte eum occiderit, carnem non comedat, vinum non bibat cunctis diebus vitæ suæ, cingulum militare deponat, absque spe conjugii in perpetuum maneat.

Aistolphus Moguntiensis archiepiscopus dixit: Si principibus placuerit, aliisque suis fidelibus, rogemus ut collaudetur & subscribatur. Et collaudatum est, & subscriptum est, tam a principe, quam a ceteris omnibus.

DECRETUM
LUDOVICI PII IMP.
Adversus clericorum percussores, Triburiæ in alio conventu post synodum, apud Theodonis villam editum.

Placuit nobis & fidelibus nostris, ut sicut ab episcopis, & reliquis sacerdotibus ac Dei servis alio anno apud Theodonis villam admoniti fuimus & rogati, ut episcopi & eorum ministri, quos Deus suo non humano judicio reservavit, juxta sanctorum canonum, sanctorumque patrum, ac capitularium præcedentium regum coram positorum statuta, & Dei sacerdotes, eorumque cooperatores, quorum intercessionibus & supplicationibus sancta Dei ecclesia constare videtur, intacti permaneant.

I.

Constituimus, ut si quis subdiaconum calumniatus fuerit, & convaluerit, pœnitentia canonica pœniteat, & trecentos solidos episcopo componat. Et si mortuus fuerit, juxta id quod canones præcipiunt pœniteat, & quadringentos solidos episcopo componat.

II.

Si diaconum quis calumniatus fuerit, & convaluerit, pœniteat secundum canones, & quadringentos solidos componat. Si non convaluerit, juxta præcepta synodalia pœniteat, & sexcentos solidos episcopo componat.

III.

Si presbyterum quis male tractaverit & spassaverit, secundum ejus episcopi sententiam pœniteat, & nongentos solidos episcopo componat. Si autem mortuus fuerit, ut synodus dijudicaverit pœniteat, & mille ducentos solidos episcopo componat.

IV.

Si quis episcopo insidias posuerit, comprehenderit, vel in aliquo dehonestaverit, pœniteat secundum canonum statuta, & presbyteri non occisi triplicem compositionem, cum justitiis, quæ in superiore capitulo scriptæ & confirmatæ esse videntur, componat.

V.

Si quis per industriam episcopum occiderit, juxta id quod apud Theodonis villam a triginta duobus episcopis decretum est, & quod ibi a nobis, & a primatibus totius Germaniæ & Galliæ, benigna collaudatione collaudatum & subscriptum est, pœniteat, & pecuniam a nobis concessam ecclesiæ viduatæ persolvat.

Et hoc de nostro adjecimus, ut si quis in his supradictis sanctorum canonum, nostrique decreti sanctionibus, episcopis inobediens & contumax exstiterit, primum canonica sententia feriatur, deinde in nostro regno beneficium non habeat, & alodis ejus in bannum mittatur. Et si annum unum, & diem in nostro banno permanserit, ad fiscum nostrum dirigatur, & captus in exsilium relegetur, & ibi tamdiu custodiatur & constringatur, donec coactus Deo & sanctæ ecclesiæ satisfaciat, quod prius gratis facere noluerat. Et si omnibus vobis ista complacuerit, dicite. Et tertio ab omnibus conclamatum est: Placet. Et Imperator, & pæne omnes Galliæ & Germaniæ principes subscripserunt, singuli singulas facientes cruces: & ecclesiasticus ordo, Deo & principibus laudes referentes, hymnum, *Te Deum laudamus*, decantabant. Et sic soluta est synodus.

Adnotatio P. Jacobi Sirmondi, Societatis Jesu.

De hoc conventu interpretor quod est apud Eginhartum in chronico, DCCCXXI. *Medio*, inquit, *mense Octobri conventus generalis apud Theodonis villam magna populi Francorum frequentia celebratur: in quo Lotharius primogenitus Imperatoris Ludovici Irmingardam, Hugonis comitis filiam, solenni more duxit uxorem.* Huic conventui alio post anno successit alter apud Triburiam, in quo Ludovicus, quod in priore synodo rogatus fuerat ab episcopis, decretum edidit adversus percussores clericorum, quem conventum Triburiensem incaute nonnulli cum eo confundunt, qui plurimis post annis habitus est sub Arnulfo.

* Alibi Hatto & Heyto scribitur.

*AHYTONIS EPISCOPI BASILEENSIS CAPITULARE.

a Ord. sancti Benedicti, ad Rhenum, prope Constantiam.

Hæc capitula quæ sequuntur Ahyto Basileensis ecclesiæ antistes, & abbas cœnobii, quod a Augia dicitur, presbyteris suæ diœcesis ordinavit: quibus monerentur qualiter seipsos ac plebem sibi commissam caste & juste regere, atque in religione divina confirmare debeant.

Ex tomo VI. Spicilegii Dacheriani.

I.

PRimo omnium discutienda est fides sacerdotum, qualiter credant, & alios credere doceant: ubi & exempla proponenda sunt, quatenus a creatura creator quantulumcumque possit intelligi.

II.

Secundo jubendum, ut oratio Dominica, in qua omnia necessaria humanæ vitæ comprehenduntur, & symbolum Apostolorum, in quo fides Catholica ex integro comprehenditur, ab omnibus discatur tam latine quam b barbarice: ut quod ore profitentur, corde credatur & intelligatur.

b al. Germanice, seu Francice.

III.

Tertio, intimandum est, ut ad salutationes sacerdotales congruæ responsiones discantur, c ubi non solum clerici, & Deo dicatæ, sacerdori responsionem offerant, sed omnis plebs devota consona voce respondere debet.

c Forte, ut.

IV.

Quarto, ut d fides sancti Athanasii a sacerdotibus discatur & e ex corde die Dominico ad horam primam recitetur.

d al. symbolum.
e al. memoriter, Gallice, par cœur.

V.

Quinto, ut sciant quid sit sacramentum baptismatis, & confirmationis; & quale sit mysterium corporis & sanguinis Domini: quomodo in eisdem mysteriis visibilis creatura videtur, & tamen invisibilis salus ad æternitatem animæ subministratur, quæ in sola fide continetur.

VI.

Sexto, quæ ipsis sacerdotibus necessaria sunt ad discendum; id est, Sacramentarium, Lectionarium, Antiphonarium, baptisterium, computus, canon pœnitentialis, Psalterium, Homiliæ per circulum anni Dominicis diebus & singulis festivitatibus aptæ. Ex quibus omnibus si unum defuerit, sacerdotis nomen vix in eo constabit: quia valde periculosæ sunt evangelicæ minæ, quibus dicitur: *Si cæcus cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt.*

Matth. 15.

VII.

Septimo, ut sciant tempora legitima ad baptizandum in anno; id est, sabbato sancto Paschæ: ut illa trina mersio in baptismate imitetur triduanam mortem Domini clarificatam resurrectione. Et idcirco usque ad octavum diem ipsa regeneratio facta ab omni populo Christiano celebrabitur. Aliud vero tempus baptismatis sabbato sancto Pentecostes celebrandum est. Si vero necessitas contigerit, omni tempore subveniendum est, quia necessitas vix habet legem: & ut vas ad fontem baptismatis habeant, quod ad reliquos usus nullatenus adsumatur.

VIII.

Octavo, pronuntiandum est, ut sciant tempora feriandi per annum; id est, omnem Dominicam a mane usque ad vesperam, ne Judaïsmo capiantur. Feriandi vero per annum isti sunt dies, ut supra diximus: Natalis Domini, sancti Stephani, sancti Joannis evangelistæ, Innocentium, octava Domini, Theophania, Purificatio sanctæ Mariæ, sanctum Pascha, sicut superiori capitulo comprehensum est: Rogationes tribus diebus, Ascensio Domini, sabbatum sanctum Pentecostes: sancti Joannis Baptistæ, duodecim Apostolorum, maxime tamen sanctorum Petri & Pauli, qui Europam sua prædicatione illuminaverunt: Assumptio sanctæ Mariæ, dedicatio basilicæ sancti Michaëlis Archangeli, dedicatio cujuscumque oratorii, seu cujuslibet sancti, in cujus honore eadem ecclesia fundata est; quod vicinis tantum circummorantibus indicendum est, non generaliter omnibus. Indictum vero jejunium quando a palatio vel a a domo fuerit denuntiatum, ab omnibus generaliter observetur. Reliquæ vero festivitates per annum, sancti b Remedii, sancti Mauricii, sancti Martini, non sunt cogendæ ad feriandum, nec tamen prohibendum, si plebes hoc caste & zelo Dei cupiunt exercere.

De jejuniis a regibus vel episcopis indictis Greg. Tur. lib. 9. cap. 21. Carolus M. genus in epist. ad Fastradam Reg.
a al. Domno Apostolico, sive Papa.
b al. Remigii.

IX.

Nono, jubendum est eisdem sacerdotibus, ut non permittant secum mulieres habitare extraneas juxta Nicænum concilium: nisi eas tantum, in quibus suspicio nulla malæ famæ oboriri potest.

Can. 3.

X.

Decimo, ut tabernas non ingrediantur, nec sedendo domi, nec in itinere occupati. Si vero necesse habent ibidem aliquid emendi, missos suos dirigant, & oblata in alium domum conferant, & cum gratiarum actione fideliter percipiant.

XI.

Undecimo, ut placita sæcularia c non observent, nec fidejussores existant: nec canes ad venandum, nec accipitres, vel falcones, nec sparvarios, nec ullius ludi aut spectaculi licentiam habeant. Sufficit enim eis quod in primo psalmo legitur: *In lege Domini esse eorum voluntatem & in lege ejus meditari die ac nocte.* Et quod in Apostolo præcipitur: *Nemo militans Deo implicet se negotiis sæcularibus, ut ei placeat cui se probavit.*

c al. non adeant.
Psalm. 1.
2. Tim. 2. 4.

XII.

Duodecimo, ut sciant quia nemo per pecunias ordinandus est, nec per munera ecclesiam debet occupare; quia si factum fuerit, & ipse, & ordinator ejus deponendi sunt: quia manifestum est, eos qui talia agunt simoniaca hærese ægrotare; & talem non per ostium in ovile ovium juxta evangelii verba, sed ascendentem aliunde, furem esse & latronem. Et non solum ipsi qui hoc faciunt, sed & qui consentiunt facientibus, excommunicandi sunt.

XIII.

Tertio decimo, ut nullus vagantem ex alia parochia audeat recipere, aut secum commorandi, aut Missam celebrandi, nisi permissione nostra: nec ullius ecclesiæ aut plebis gubernacula suscipiendi, nisi præveniente conscientia nostra: d qui secus fecerit, excommunicabitur.

d Desunt duo verba, nempe det facultatem, aut faciat potestatem.

XIV.

Quarto decimo, ut in tuguriis, vel in ecclesiis non

consecratis, vel in domibus, nisi forte visitandi gratia in infirmitate detentis, Missarum mysteria non celebrent. Quod si fecerint, propter inobedientiam degradandos se sciant.

XV.

Quinto decimo, quod decima, quæ a fidelibus datur, Dei [a] censo nuncupanda est, & Deo ex integro reddenda. Cujus tertia pars secundum canonem Toletanum, episcoporum debet esse. Nos vero hac potestate uti nolumus: sed tantum quartam partem juxta constituta Romanorum pontificum, & observantiam sanctæ Romanæ ecclesiæ, de eadem habere volumus. Quod si quis contentiosus inde repertus fuerit, sive ille clericus, sive diaconus sit, communione privabitur, & synodali censura judicabitur.

[a] Lege, censu. Concilium Toletan. 4.

XVI.

Sexto decimo, ut unusquisque hoc provideat, ut mulieres ad altare non accedant, nec ipsæ Deo dicatæ in nullo ministerio altaris intermisceantur. Quod si pallæ altaris lavandæ sunt, a clericis abstrahantur, [b] & ad cancellos feminis tradantur, & ibidem repetantur. Similiter & [c] presbyteri, cum oblata ab eisdem mulieribus offeruntur, ibidem accipiantur & ad altare deferantur.

[b] Supple, ab altari.
[c] Lege, a presbyteris.

XVII.

Septimo decimo, ut ipsi sacerdotes verbo & exemplo prædicent: ut nullus usuras accipiat, nec sescupla, nec speciem pro specie. Quia valde infidelis, & rebellis Dei jussionibus est qui hoc agit: quod omnibus Christianis æque interdictum esse dignoscitur, maxime tamen sacerdotibus, qui forma & exemplum fidei omnibus esse debent.

XVIII.

Decimo octavo, ut nullus ordinatus sive ordinandus migret de sua parochia ad aliam; nec ad limina Apostolorum causa orationis, ecclesiæ suæ cura delicta; nec ad palatium causa interpellandi; nec a communione suspensus ab alio communionem recipiendi, sine permissione, & præscientia episcopi sui: quod si fecerit, nihil valet hujusmodi communio, aut ordinatio, aut demigratio. Et hoc omnibus fidelibus denunciandum, ut qui causa orationis ad limina beatorum Apostolorum pergere cupiunt, domi confiteantur peccata sua, & sic proficiscantur: quia a proprio episcopo suo aut sacerdote ligandi aut exsolvendi sunt, non ab extraneo.

XIX.

Nono decimo, ut aliud in ecclesia non legatur aut cantetur, nisi ea quæ auctoritatis divinæ sunt, & patrum orthodoxorum sanxit auctoritas. Nec falsa angelorum nomina [d] colant, sed ea tantum quæ prophetica, & evangelica docet scriptura: id est, Michaël, Gabriël, Raphaël.

Nec diversa sentiant in judiciis pœnitentium; cum unus minus, alter vero majus alteri adulando, alteri detrahendo placere velit; sed considerata qualitate personæ juxta modum culpæ agatur censura vindictæ.

Burchard. lib. 3. cap. 198.

[d] Ut Adelbertus episcopus an. 744. in concilio Suessionensi damnatus, qui hæreticus orationi cuidam suæ septem angelorum nomina ignota inseruerat, inquit Dacherius.

XX.

Vigesimo, admonendi sunt, ut perpendant, quia quidquid a fidelibus datur, redemptio peccatorum est: ideo non glorientur talibus sumptibus uti, sed magis timeant quod in veteri testamento sacerdotibus dictum est; *Iniquitatem populi eos debere portare*. Et ideo cum magno timore solliciti sint, quorum donis participantur: quia magnum periculum est judicium fieri vitæ alienæ, qui nescit tenere moderamina vitæ suæ.

Num. 18.

XXI.

Vigesimo primo, ut sciant & intelligant, quid sit incesti crimen; & hoc unusquisque in sua parochia providerat ne fiat; & si factum fuerit, quantum celerrime potuerit emendetur; id est, nullus sibi accipiat de propinquitate usque in quinto genu [a]. Quod si ignoranter factum fuerit, non facile credatur, sed judicio Dei examinetur: & non separentur in quarto genu, sed in pœnitentia cunctis diebus conjunctionis suæ perseverent. Similiter & vir duas uxores inter se simili ratione conjunctas, aut uxor duos viros inter se eodem modo conjunctos, aut compater aut commater, filiolus aut filiola spiritualis de fonte, aut de confirmatione, aut Deo dicata, aut alterius uxor vivente marito, aut alterius maritus vivente uxore. His talibus nulla ratione in matrimonium licitum est conjungi. In primo vero genu vel secundo si inventi fuerint scelus perpetrasse fornicationis, matrimonii jura ulterius sciant se funditus perdidisse. In tertio vero genu si inventi fuerint tali crimine pollutos esse, digna pœnitentia eos subsequatur, & tamen matrimonii jura eis, [b] non vicissim, sed ad alios non negentur. Ubi vero mancipia non unius, sed diversæ potestatis juncta fuerint, nisi consentientibus utrisque dominis, hujusmodi copulatio rata non erit. [c] Quidquid vero negligendo sentitur, & virtute qua potuerit non emendetur; nam hujus copulæ auctor erit, qui huic negligendo consentit. Plura sunt quæ ad incesti crimen scribi poterant, sicut in matre, & filia, & noverca, & pæne innumera quæ menti adscribendum non occurrunt: hujusmodi tamen, & his similibus personis copula maritalis in sempiternum substrahitur.

[a] Hoc est, gradu sive generatione. Vide concil. Vermer. an. 752. celebr. can. 1.

[b] Id est, non invicem, seu inter ipsos 3. genu (gradu) conjunctos.

[c] Sic legendum puto, inquit Dacherius; Quidquid vero negligendo (consensum fuerit per negligentiam) consentiente, ea virtute qua potuerit emendetur.

XXII.

Vigesimo secundo, ammonendi sunt, ut sciant populis denuntiare quæ sint opera misericordiæ cum fructibus suis, quæ evangelica & apostolica pagina complectitur, quibus pervenitur ad vitam: quæve opera iniquitatis cum fructibus suis multiplicibus, quibus calle sinistro ad æternum tenditur interitum. Et ut perjurii crimen omnimodo devitent: quia non solum in evangelio vel reliquiis sanctorum crimen perjurii, sed in veritate quæ Deus est (si mentitur) perpetrare dignoscitur.

XXIII.

Vigesimo tertio, ammonendi sunt, ut sciant quia in ecclesiis quibus præsunt sponsi facti sunt: & ideo omni vigilantia qualiter eas decorent, & eis incessanter deserviant, totius vitæ suæ vigilantiam impendant.

XXIV.

Vigesimo quarto, ut horas canonicas tam nocturnas, quam diurnas nullatenus prætermittant. Quia sicut Romana ecclesia psallit, ita omnibus ejusdem propositi viam [d] tendentibus faciendum est. Et non solum novi Testamenti documenta sunt eamdem formulam observandi, sed etiam veteris Testamenti, patet ratio: quia propheta Spiritu sancto instinctus profert: *Septies in die laudem dixi tibi*: Et, *Media nocte surgebam ad confitendum tibi*.

[d] Vel, tenentibus.

Psalm. 118. 164. & 62.

XXV.

Vigesimo quinto, ut plebibus denuntient, qui filios, & filias spirituales, quos in baptismate suscipiunt, & eis fidejussores & sponsores fidei existunt, & pro eis diabolo, cui antea mancipati fuerant, abrenunciant; & ideo usque [e] cum adulti fuerint, & eis fidei suæ sponsionem & abrenuntiationis exposuerint, & reddiderint, in sua providentia habeant. Et quod illi qui pro eis spoponderant, ab eis eadem responsa ex integro exigant.

[e] al. dum.

Finiunt canones Ahytonis episcopi Basileensis.

ANNO CHRISTI 822.

CONCILIUM IN CLOVESHO,

circa annum Christi DCCCXXII. Beornulfi regis Merciorum tertio: præsidentibus Wulfredo archiepiscopo Doroberniæ, cum ceteris episcopis, abbatibus, omniumque dignitatum optimaribus: in quo post aliquot ad ecclesiarum utilitatem, vitæ monasterialis regulam, & regni stabilitatem pertinentia, de injuriis agitur Dorobernensi ecclesiæ, per Cenulfum regem Merciorum (jam inde mortuum) illatis.

Ex tom. I. Concil. Britan.

ANno Dominicæ Incarnationis DCCCXXII. Indictione III. de diversis Saxoniæ partibus congregatum est synodale concilium in loco præclaro qui nominatur Clovesho, præsidente huic venerabili concilio Beornolfo rege Merciorum, & Wulfredo archiepiscopo, ceterisque episcopis & abbatibus, omniumque dignitatum optimatibus, ecclesiasticarum scilicet & sæcularium personarum, utilitatem & necessitatem ecclesiarum, monasterialisque vitæ regulam & observantiam, stabilitatem quoque regni pertractantes.

Interea ab omnibus in eadem synodo residentibus quæsitum est, quomodo quis cum justitia sit tractactus, seu quis injuste sit spoliatus. Inter multa itaque quæ ibi acta & dicta sunt, monstratum est, quia præfatus archiepiscopus Wulfredus per delationem, & inimicitiam, & violentiam, avaritiamque Ceonulfi regis multas injurias perpessus est, & de sua justa dominatione injustissime privatus, tam per ea quæ hic inter nos scilicet in Anglia [a] illa sunt illata, quam per illa quæ per [b] visionem prænominati Ceonulfi regis ad Apostolicam sedem perlata sunt: nec ille solummodo sæpe nominatus archiepiscopus, sed per easdem accusationes & discordias tota gens Anglorum per sex annorum ferme curricula, sua primordiali auctoritate, sacrique baptismatis ministerio privata sit. Super hæc omnia quadam vice idem rex Ceonulfus cum suis consiliariis veniens ad villam regalem Lundoniam, constituit diem (cum magna indignatione) quo idem archiepiscopus veniret ad eum. Quo cum venisset, præcepit rex, ut relictis omnibus rebus suis citissime de Anglia decederet, nec aliquam spem haberet redeundi amplius, nec per præceptum domini Papæ, nec pro precibus Imperatoris, nec alicujus alterius personæ, nisi consentiret voluntati ejus, dimittendo ei villam tricentotum manentium nomine Leogenesham: insuper daret sibi, videlicet regi, centum viginti libras denariorum.

Hanc autem reconciliationem prædictus vir Wulfredus diu recusans contradixit. Cumque amici viri Dei & optimates regis, qui illum plurimum dilexerunt, viderent rapacitatem & violentiam regis, instigabant archiepiscopum, ut regiæ voluntati eo tenore pareret, quatenus idem rex discordiam, quam per nuntios suos inter Apostolicum & Archiepiscopum composuerat, dissipatet: omnem quoque potestatem & dignitatem, quæ ad primatem sedem pertinebat, eidem patri, juxta auctoritatem quam antecessores ejus priscis temporibus excellentius habuerunt, [c] & restitueret. Quod si hoc rex facere nequivisset, pecuniam & terram, quam ab archiepiscopo exigebat, iterum ei redderet. Hac igitur conditione assensum pater reverendus præbuit. Sed nihil hujus prædictæ conditionis impletum est. Nam tribus integris annis post eamdem reconciliationem, potestate quam antecessores ejus & ipsemet ante illam discordiam habuerant super Suthmenstre, tam in pastu, pecunia, vestimentis, quam obedientia, quæ ad sedem metropolitanam pertinebant, privatus remansit.

Post mortem autem Ceonulfi regis, cum Beornulfus rex regnaret, idem pater archiepiscopus [a] Wlthrethus invitabat Cenedrytham abbatissam, heredem filiamque Ceonulfi regis ad prædictum concilium. Quo cum pervenisset, omnibus in concilio audientibus, conqueritur archiepiscopus de injuriis & molestiis sibi & Christi ecclesiæ a patre suo illatis, emendationemque ab ea (si justum est) postulat. Tunc omne concilium pro justitia invenit, & hoc unanimo consensu decrevit, ut illa omnia quæ pater ejus archiepiscopo injuste abstulerat, juste eidem in illo spatio [b] præfatus pater perdiderat. Quod ipsa humiliter spopondit.

Placuit itaque Beornulfo regi cum suis sapientibus, pro amicitia Ceonulfi regis & heredum illius, prænominato archiepiscopo supradictarum rerum diligentissime reconciliationem & emendationem facere. Quia autem hoc prænominato regi Beornulfo placuit, & humili prece id deposcebat, pro amore & amicitia illius consensit. Heres enim sæpe nominati regis Ceonulfi, expetiverat eumdem patrem patronum & intercessorem habere: [c] deprecabatque eum humili devotione, ut pro plena reconciliatione, susciperet in quatuor locis terram centum manentium: id est, Hareghes, Herefordingland, Wambelea, Gelding. Tunc archiepiscopus pro amore Dei, & amicabili amicitia regis Beornulfi huic reconciliationi consensit, ea conditione ut præfata abbatissa prænominatam terram eidem archiepiscopo, illam terram scilicet centum manentium, cum libris quos Angli dicunt *Landboc*, & cum eadem libertate quam ante habuerat, in perpetuam hereditatem traderet. Beornulfus autem rex, cum testimonio totius synodi liberam omnino proclamavit.

Ista quoque reconciliatio nec hac vice rata fuit, quia post hæc ista promissio duodecim mensibus imperfecta remansit. Retenti sunt enim tres manentes de prædicta conditione, & libri quadraginta septem manentium, scilicet liber de Bockland, liber de Wambelea, liber etiam de Herferdingland.

Sequenti vero anno hæc eadem abbatissa flagitabat colloquium cum sæpe nominato viro, qui tunc temporis erat in regione in loco qui dicitur Oslaveshlen, ibi enim tenebat concilium: ubi cum virum Dei invenisset, confessa est insipientiam tardatæ reconciliationis. Archiepiscopus vero cum magna dulcedine ostendebat se esse omnino liberum de sæpe nominata reconciliatione; de sua autem parte (id est, abbatissæ) plura deesse quæ reddere debuisset. At illa coram posita concilio suffusa leni pudore omnia quæ deerant humiliter promisit se reddituram. Libros etiam quarumdam terrarum, quos ante non promiserat, cum terris in eodem concilio archiepiscopo [d], libenti animo reddebat. Agellum quoque quatuor manentium, pro ejus amicitia, adjecit apud Hergam. Terram quoque triginta manentium, ubi dicitur Cumbe, cum libello ejusdem terræ, pro emendatione archiepiscopo dedit, ut firma amicitia inter omnes heredes Ceonulfi regis & archiepiscopum [e] stabilem permaneret. Archiepiscopus

a Fort. illi.
b Forte, jussionem.
c Forte, ei.

a Forte, Vvulfredus.
b Locus corruptus.
c al. deprecabatque.
d Forte, a se prædictis, desideratur.
e Forte, stabilis.

autem his omnibus assensum præbuit hac conditione, ut nomina prædictorum agellorum sint abrasa de antiquis privilegiis quæ pertinent ad Wincelcumbe, ne A in posterum aliqua controversia excitetur, de hoc quod synodali auctoritate finitum est, & signo crucis firmatum.

ANNO CHRISTI 822.

CONCILIUM ATTINIACENSE,

in quo Ludovicus pius Imperator publicam pœnitentiam sua sponte suscepit, in Attiniaco palatio celebratum, anno Christi DCCCXXII.

Ex editione P. Jacobi Sirmondi, Societatis Jesu.

DUO *in hac Synodo gesta memorantur, quorum alterum ad publicam Ludovici Augusti pœnitentiam spectat, alterum ad capitula, quæ de variis rebus ibidem statuta sunt. Utrumque paucis perstringunt annales incerti auctoris in hunc modum.* AN. DCCCXXII. Hludovicus Imperator, sacerdotum usus consilio, de omnibus quæ publice perperam gessit publicam pœnitentiam agit: & post hæc cuncta quæ in regno suo corrigenda invenire potuit, corrigere atque emendare curavit. *Sed de pœnitentia Ludovici, qui ejus vitam scripsit pluribus enarrat.* Anno, *inquit*, hunc sequenti domnus Imperator conventum generalem coire jussit in loco cujus vocabulum est Attiniacus: in quo convocatis ad concilium episcopis, abbatibus, spiritualibusque viris, nec non & regni sui proceribus, primo quidem fratribus reconciliari studuit, quos invitos attonderi fecerat, deinde omnibus quibus aliquid læsuræ intulisse videbatur. Post hæc autem palam se errasse confessus, & imitatus Theodosii Imperatoris exemplum, pœnitentiam spontaneam suscepit, tam de his, quam quæ in Bernardum nepotem proprium gesserat: & corrigens, si quid talium vel a se, vel a patre suo gestum reperire alicubi potuit, etiam plurimarum eleemosynarum largitione, sed & servorum Christi orationum instantia, nec non propria satisfactione, adeo divinitatem sibi placare curabat, quasi hæc, quæ legaliter super unumquemque decucurrerant, sua gesta fuerint crudelitate. *De aliis vero rebus in hac synodo tractatis, & de capitulis exinde promulgatis, Agobardus episcopus Lugdunensis, qui conventui cum ceteris interfuit, in libro de dispensatione rei ecclesiasticæ copiose disserit his verbis:* In illis diebus, quando sacer & religiosus dominus noster Imperator evocato conventu in Attiniaco agebat, strenue providens de omnibus utilitatibus commissorum sibi populorum, pervenit ad sublimiorem inquisitionem pernecessarii consilii: cupiens scilicet invenire, qualiter congruentissimæ profectum doctrinæ, & abolitionem negligentiarum, sacerdotibus & cunctis honoratis suis commendare potuisset: quod utique laudabiliter, inspirante Dei gratia, quæsivit, eleganter invenit, fideliter ore suo annuntiavit. Quæ cuncta nunc replicare nimis prolixum est; quia & tunc distinctis capitulis comprehensa sunt, & omnibus nota esse debent. Hanc igitur rem cum mitis tunc laudibus adhuc inchoatam magistri nostri efferrent, & præcipue venerandus senex Adalardus, qui etiam dicebat se numquam sublimius vel gloriosius causam profectus publici moveri & cogitari vidisse a tempore regis Pippini usque ad diem illum: tantum ne respondentium, & obedientium negligentia humiliaretur. Addidit ipse, & ceteri primores, dicentes omni concilio: Quidquid utile potuerit reperire sagacitas vestra, ad cavenda peccata, ad vitanda pericula, ad erigendam religionem, ad illustrandam doctrinam, ad corroborandam fidem, ad excolendum studium sanctitatis, confidenter edicite, & ad explenda pariturum Deo domnum Imperatorem minime dubitate. Qui, quoniam (ut scripturæ sacræ docent) peccata contrahunt infelicitates, perturbationes, clades & sterilitates in populos; tota solicitudine curat, ut bona quidem statuendo, mala vero destruendo, obtineat una nobiscum apud Dominum, ut remotis adversis casibus, regnum sibi commissum prospere Deo favente valeat gubernare. Hæc & his similia cum priores nostri jucundissime loquerentur, ego, ut scilicet humillimus omnium & extremus, cœpi quodammodo pedetentim, ut pote magnis viris, ita suggerere. Ecce omnipotens Deus præparavit animos domni Imperatoris, ut solicite velit agnoscere temporis vires consonas vel dissonas æquitati. Expedit vero ut ea quæ dissona sunt, si possibilitas suppetit, emendentur: in quantum autem possibilitas non suffragatur, cum timore Dei tolerentur: quatinus dum illicitum quidpiam ex necessitate agitur quod declinari non potest, timor saltem B faciat excusabilem, quem exsecutio non constituit absolutum. Necesse est ergo, ut vestra industria magnanimitati ejus suggerat pericula de rebus ecclesiasticis, quas contra vetitum, & contra canones tractant, & in usus proprios expendunt homines laïci. Postquam enim diffusa est ecclesia Dei toto orbe terrarum, & cœpit exaltari & magnificari per omnes regiones & nationes, cœperuntque templa erigi a fidelibus Imperatoribus ac regibus, atque episcopis, vel ceteris potentibus, ditarique rebus, & thesauris ornari: fuit etiam consequens, ut principum providentia leges promulgarentur, & episcoporum solicitudine canones statuerentur de rebus sanctificatis, id est, sacris locis deputatis, qualiter tuerentur ab improbis, tuerentur a gubernatoribus vel expedirentur. Convenerunt episcopi viri sancti, quibus tunc abundabat ecclesia; statuerunt illibatos conservari debere sacros canones, qui firmati sunt Spiritu Dei, consensu totius mundi, obedientia principum, consonantia scripturarum. Ex quo tempore acceptum & rece- C ptum est, non aliud esse agere cuiquam adversus canones, quam adversus Deum, & adversus ejus universalem ecclesiam; neque sensum est unquam a quibusque fidelibus, ut statuta absque periculo religionis violarentur. Quod ergo Deo auctore statutum est, nova necessitas, quæ tunc temporis non accidit, excusabilem facere non potest violatorem: quia omnipotenti Deo omnia tempora, omniaque volumina sæculorum præsentia sunt & stantia: neque aliquid præteriti potest recordari, nec futurum aliquid exspectare. Quamobrem istæ, quas nunc homines prætendunt necessitates, & quarum causa se impune putant res sacras in usus communes vertere, licet tunc hominibus futuræ essent, Deo tamen præsentes erant: quodque spiritu suo statuit ecclesia tenendum, cunctis diebus usque ad finem sæculi voluit custodiri. Sed quoniam quod de sacris rebus in laïcales usus illicite translatis dicimus, non fecit iste domnus Imperator, sed præcessores ejus; & pro- D pterea isti impossibile est omnia emendare, quæ antecedentes male usurpata dimiserunt: saltem admonentibus vobis recogitare dignetur periculum; quod licet vitare nequeat, tamen, dum pensat, timet, ac dolet, apud misericordem Dominum fiat per hoc excusabilis. Et vos communicate pondus periculi, sublevateque portantem in quantum fieri potest: ut dum vos illi communicantes in periculis, & ille vobis compatiens exstiterit in tristibus, ac defensor in pervasionibus; dumque unum sapitis, tantumque periculum communiter toleratis, avertatur ab illo, nec non & a vobis, hujuscemodi prævaricationis vindicta. Cum hæc igitur a me dicerentur, responderunt pie reverentissimi viri Adalardus & Helisachar abbates; utrum vero audita retulerint domno Imperatori, nescio.

Adnotatio P. Jacobi Sirmondi, Societatis Jesu.

Eginhartus idem mense Augusto celebratum tradit in chronico anni DCCCXXII. *Dominus Imperator*, inquit, *Concilio* E *cum episcopis & optimatibus suis habito, fratribus suis, quos invitos tonderi jussit, reconciliatus est; & tam de hoc facto, quam & de iis quæ erga Bernardum filium fratris Pippini, nec non & iis quæ erga Adelardum abbatem & fratrem ejus Walachum gesta sunt, publicam confessionem & pœnitentiam egit. Quod tamen in eo conventu, quem eodem anno mense Augusto Attiniaci habuit, in præsentia totius populi sui peregit: in quo quidquid similium rerum, vel a se, vel a patre factum invenire potuit, summa devotione emendare curavit.* Universalem synodum totius imperii appellat Hincmarus Remensis, & sedis Romanæ legatos adfuisse scribit in libro de divortio Lotharii & Tetbergæ.

LUDOVICI

LUDOVICI PII IMPERATORIS

CAPITULARE II.

Admonitionem generalem continens ad utriusque ordinis homines, cum instructione Missorum dominicorum, quos in diversas regni provincias destinabat.

TITULI CAPITULORUM.

Ex editione P. Jacobi Sirmondi, Societatis Jesu.

PRÆFATIO.

I.

Capitular. lib. 2. cap. 1.

OMnibus vobis aut visu aut auditu notum esse non dubitamus, quia genitor noster & progenitores, postquam a Deo ad hoc electi sunt, in hoc præcipue studuerunt, ut honos sanctæ Dei ecclesiæ, & status regni decens maneret. Nos etiam juxta modum nostrum eorum sequentes exemplum, sæpe vestram devotionem de his admonere curavimus, & Deo miserante multa jam emendata & correcta videmus. Unde & Deo justas laudes persolvere, & vestræ bonæ intentioni multimodas debemus gratias referre.

II.

Lib. 2. cap. 2.

Sed quoniam complacuit divinæ providentiæ nostram mediocritatem ad hoc constituere, ut sanctæ suæ ecclesiæ & regni hujus curam gereremus; ad hoc certare & nos & filios ac socios nostros diebus vitæ nostræ optamus, ut tria specialiter capitula & a nobis & a vobis, Deo opem ferente, in hujus regni administratione specialiter conserventur: id est, ut defensio & exaltatio vel honor sanctæ Dei ecclesiæ, & servorum illius congruus maneat, & pax & justitia in omni generalitate populi nostri conservetur. In his quippe maxime studere, & de his in omnibus placitis, quæ vobiscum Deo auxiliante habituri sumus, vos admonere optamus, sicut debitores sumus.

III.

Lib. 2. cap. 3.

Sed quanquam summa hujus ministerii in nostra persona consistere videatur, tamen & divina auctoritate, & humana ordinatione, ita per partes divisum esse cognoscitur, ut unusquisque vestrum in suo loco & ordine partem nostri ministerii habere cognoscatur. Unde apparet quod ego omnium vestrum admonitor esse debeo, & omnes vos nostri adjutores esse debetis. Nec enim ignoramus quid unicuique vestrum in sibi commissa portione conveniat: & ideo prætermittere non possumus, quin unumquemque juxta suum ordinem admoneamus.

IV.

Lib. 2. cap. 4.

Sed quoniam scimus, quod specialiter pertineat ad episcopos, ut primum ad sacrum ministerium suscipiendum juste accedant, & in eodem ministerio religiose vivant; & tam bene vivendo, quam recte prædicando, populis sibi commissis iter vitæ præbeant; & ut in monasteriis in suis parochiis constitutis sancta religio observata fiat, & unusquisque juxta suam professionem veraciter vivat, curam impendant; Omnes vos in hoc sacro ordine constitutos, & officio pastorali functos, monemus atque rogamus, ut in hoc maxime elaborare studeatis, & per vosmetipsos, & per vobis subjectos, quantum ad vestrum ministerium pertinet, nobis veri adjutores in administratione ministerii nobis commissi existatis: ut in judicio non condemnari pro nostra & vestra negligentia, sed potius pro utrorumque bono studio remunerari mereamur. Et ubicumque per negligentiam abbatis, aut abbatissæ, vel comitis, sive vassi nostri, aut alicujus cujuslibet personæ, aliquod vobis difficultatis in hoc apparuerit obstaculum, nostræ dignoscentiæ id ad tempus insinuare non differatis, ut nostro auxilio suffulti, quod vestra auctoritas exposcit, famulante, ut decet, potestate nostra perficere valeatis.

V.

Lib. 2. cap. 5.

De sacerdotibus vero ad vestram curam pertinentibus magnum adhibere studium, ut qualiter vivere debeant, & quomodo populis ad suam portionis curam

pertinentibus exemplo & verbo prosint, a vobis cum magna cura edoceantur & admoneantur: & id ut facere studeant vestra pontificali auctoritate constringantur. Quidquid autem in illis a populis juste reprehenditur in exemplo propriæ conversationis, vestra providentia corrigere non negligat. Ne vero ecclesiæ illis commissæ in restauratione, aut in luminaribus, juxta possibilitatem rerum ab illis negligantur, vestra nihilo minus invigilare debet solertia. Et sicut alios prohibetis, ne de mansis ad ecclesiæ luminaria datis aliquid accipiant; sic & vos, & vestri archidiaconi, de eisdem mansis nihil accipiendo aliis exemplum præbeatis, sed potius ad id ad quod data sunt servire concedantur: ut totum, sicut dictum est, in restauratione ecclesiarum, & luminaribus vestra auctoritate & studio cedere possit. Scholæ sane ad filios & ministros ecclesiæ instruendos vel edocendos, sicut nobis præterito tempore ad Attiniacum promisistis, & vobis injunximus, in congruis locis, ubi necdum perfectum est, ad multorum utilitatem & profectum a vobis ordinari non negligantur.

VI.

Lib. 1. cap. 6. Vobis vero comitibus dicimus, vosque commonemus, quia ad vestrum ministerium maxime pertinet, ut reverentiam & honorem sanctæ Dei ecclesiæ exhibeatis: & cum episcopis vestris concorditer vivatis, & eis adjutorium ad suum ministerium peragendum præbeatis, & ut vos ipsi in ministeriis vestris pacem & justitiam faciatis; & quæ nostra auctoritas publice fieri decernit, in vestris ministeriis studiose perficere studeatis. Proinde monemus vestram fidelitatem, ut memores sitis fidei nobis promissæ, & in parte ministerii nostri vobis commissi, in pace scilicet & justitia facienda, vosmetipsos coram Deo & coram hominibus tales exhibeatis, ut & nostri veri adjutores, & populi conservatores juste dici & vocari possitis: & nulla qualibet causa, aut munerum acceptio, aut amicitia cujuslibet, vel odium aut timor, vel gratia, ab statu rectitudinis vos deviare compellat, quin inter proximum & proximum semper juste judicetis. Pupillorum vero & viduarum, & ceterorum pauperum adjutores & defensores, & sanctæ ecclesiæ vel servorum illius honoratores, juxta vestram possibilitatem sitis. Illos quoque qui temeritate & violentia in furtis & latrociniis, sive rapinis, communem pacem populi perturbare moliuntur, vestro studio & correctione, sicut decet, compescite; & si aliqua persona in aliquo vobis impedimento fuerit, quin ea quæ dicimus facere non valeatis, nobis ad tempus illud notum fiat, ut nostra auctoritate adjuti ministerium vestrum digne adimplere possitis.

VII.

Lib. 1. cap. 7. Omnes vero laïcos monemus, ut honorem ecclesiasticum conservent, & dignam venerationem episcopis & Dei sacerdotibus exhibeant, & ad eorum prædicationem cum suis devote occurrant, & jejunia ab illis communiter indicta reverenter observent, & suos observare doceant & compellant: & ut etiam dies Dominicus, sicut decet, & honoretur & colatur, omnes studeant; & ut liberius fieri possit, mercata & placita a comitibus, sicut sæpe admonitum fuit, illo die prohibeantur.

VIII.

Lib. 1. cap. 8. Abbatibus quoque & laïcis specialiter jubemus, ut in monasteriis, quæ ex nostra largitate habent, episcoporum consilio & documento ea quæ ad religionem canonicorum, monachorum, sanctimonialium pertinent, peragant; & eorum salubrem admonitionem in hoc libenter audiant, & obediant.

IX.

Episcopis iterum, abbatibus, & vassis nostris, & omnibus fidelibus laïcis dicimus, ut comitibus ad justitias faciendas adjutores sitis. *Lib. 1. cap. 9.*

X.

Episcopi vero, vel comites, & ad invicem, & cum ceteris fidelibus concorditer vivant, & ad sua ministeria peragenda vicissim sibi adjutorium ferant. *Lib. 1. cap. 10.*

XI.

Omnibus etiam generaliter dicimus, ut caritatem & pacem ad invicem habeatis, & generalem jussionem nostram generaliter observare decertetis: & Missis nostris pro qualicumque scilicet, aut ecclesiastica, aut publica utilitate vel opportunitate a nobis directis, nostri honoris causa honorem exhibeatis; & nostræ propter auctoritatis venerationem ea quæ per illos injungimus agere non negligatis. *Lib. 1. cap. 11.*

XII.

Et quoniam, sicut diximus, unusquisque vestrum partem ministerii nostri per partes habere dignoscitur; volumus studere & per clamatores, & per alia qualibet certa indicia, & per missos nostros, quos ad hoc ordinaverimus, qualiter unusquisque ad hoc certare studuerit; & per commune testimonium, id est, episcoporum de comitibus, comitum de episcopis comperire, qualiter scilicet comites justitiam diligant & faciant, & quam religiose episcopi conversentur & prædicent: & amborum relatu de aliorum fidelium in suis ministeriis consistentium æquitate & pace atque concordia cognoscere. Similiter etiam volumus, ut omnes illis, & illi omnibus, de communi societate & statu a nobis interrogati verum testimonium sibi mutuo perhibere possint. *Lib. 1. cap. 12.*

XIII.

Et si talis causa in qualibet provincia, aut in aliquo comitatu orta fuerit, quæ aut ad inhonorationem regni, aut ad commune damnum pertineat, quæ etiam sine nostra potestate corrigi non possit, nos diu latere non permittatis, qui omnia Deo auxiliante corrigere debemus: quia quidquid hactenus in his quæ ad pacem & justitiam totius populi pertinent, & ad honorem regni, & communem utilitatem, aut a nobis, aut a vobis neglectum est, debemus Deo auxiliante certare, qualiter abhinc nostro & vestrô studio emendatum fiat. *Lib. 1. cap. 13.*

XIV.

De pace vero in exercitali itinere servanda usque ad marcham hoc omnibus notum fieri volumus, quod quicumque auctorem damni sibi præterito anno illati nominatum cognoscit, ut justitiam de illo quærat & accipiat. *Lib. 1. cap. 14.*

XV.

Deinceps tamen omnibus denuntiare volumus, ut cognoscat unusquisque omnes qui in suo obsequio in tali itinere pergunt, sive sui sint, sive alieni, ut ille de eorum factis rationem se sciat redditurum: & quidquid ipsi in pace violanda deliquerint ad ipsius debet [a] periculum pertinere: ea scilicet conditione, ut pacis violator primum juxta facinoris qualitatem, sive coram nobis, sive coram misso nostro, dignas pœnas persolvat: & senior qui secum talem duxerit, quem aut constringere noluit, aut non potuit, ut nostram jussionem servaret, & insuper in regno nostro prædas facere non timeret pro illius negligentia, si ante eum de his non admonuerit, & postquam negligentia contemptoris ad ejus notitiam pervenerit, eum corrigere sicut decet neglexerit, honore suo privetur: ut scilicet neuter illorum sine justa vindicta remaneat. *Lib. 1. cap. 15.*

[a] al. plevium seu plevum vel pluvium.

XVI.

De inhonoratione quoque regis & regni, & roala *Lib. 1. cap. 16.*

fama in exteras nationes dispersa, propter negligentiam eorum qui legationes ad nos directas in suis mansionibus, aut male recipiunt, aut constitutam a nobis expensam non tribuunt, aut paravereda dare nolunt, aut furto aliquid eis subripiunt, aut, quod pessimum est, apertas violentias, eos cædendo, & res eorum diripiendo, in ipsis exercere non pertimescunt; hoc omnibus notum esse volumus, quod quicumque ex his qui honores nostros habent abhinc negligentiam hanc emendare non certaverit; & suos homines, qui ejus vice hoc agere debent, ut id bene perficiant non instruxerit, aut constrinxerit, ut ulterius illud negligere non præsumant; & honorem nostrum, & regnum nobis commissum custodire contempserit; nec nostrum, nec regni nostri honorem ulterius volumus ut habeat: sed volumus ut unusquisque fidelium nostrorum procuratores rerum suarum de his specialiter instruat: ut quandocumque & undecumque legatio advenerit, & aut litteras, aut missum viderint, honorifice illam in omni loco imperii nostri, propter nostrum & totius regni honorem suscipere valeant.

XVII.

Lib. 2. cap. 17. In illis vero locis, ubi modo via & mansionatici a genitore nostro & a nobis per capitulare ordinati sunt, missos ad hoc specialiter constitutos, qui hoc jugiter prævideant, habeant: ut omnia, quæ ad easdem legationes suscipiendas pertinent, fideles nostri ad hoc constituti ad tempus præparare studeant: ut non tunc sit necesse de longe quærere, vel adducere, quando tempus est illa dare vel persolvere. In ceteris vero locis per totum imperium nostrum unusquisque fidelium nostrorum & per se, & per ministros suos, sicut diximus, sedulam vigilantiam adhibeat.

XVIII.

Lib. 2. cap. 18. De moneta vero, unde jam per tres annos & admonitionem fecimus, & tempus quando una teneretur, & aliæ omnes cessarent, constituimus; hoc omnibus notum esse volumus: quoniam, ut absque ulla excusatione cito possit emendari, spatium usque ad Missam sancti Martini dare decrevimus; ut unusquisque comitum in suis ministeriis de hoc jussionem nostram tunc possit habere adimpletam: quatinus ab illa die non alia, sed illa sola per totum regnum nostrum ab omnibus habeatur juxta illam constitutionem, sicut in capitulis, quæ de hac re illis comitibus dedimus, in quorum ministeriis moneta percutitur, constitutum est. Quia tunc volumus missos nostros hujus rei gratia dirigere per singulos comitatus, qui diligenter inquirant, qualiter comites in hoc nostram jussionem adimplere certaverint: & quicumque negligens inde inventus fuerit, volumus ut ante nostram præsentiam quantocius venire jubeatur, & rationem reddat, utrum hoc quod jussimus facere noluerit, aut non potuerit: aut si aliqua re præpediente id facere non potuit, cur nobis ipsam impossibilitatem ad tempus non annuntiavit. Quia si ipse aut non voluit, aut suæ negligentiæ causa non potuit, nos talem invenire volumus, qui hoc quod jubemus servare velit & possit. Ut autem jussio nostra in hac re citius impleatur, volumus ut quicumque ab illa die alium denarium negotiandi causa protulerit, a comite & ministris ejus auferatur ab eo.

XIX.

Lib. 2. cap. 19. Similiter quoque de injustis teloneis, de quibus qualiter ab omnibus observandum esset, & capitulis constituimus, & creberrimas admonitiones fecimus, prædicti missi nostri volumus ut inquisitionem faciant, a quibus nostra jussio in hoc adimpleta, a quibus quoque sit neglecta: & eum, qui implere neglexit aut distulit, ad nostram volumus ut veniat jussus præsentiam, ut cito rationem de his, sicut superius diximus, reddat: & si culpabilis inventus fuerit, dignam correctionem accipiat, ut ceteris negligentibus exemplum terroris præbeat.

XX.

Lib. 2. cap. 20. Ut ubi pontes antiquitus fuerunt, & in his locis ubi tempore genitoris nostri ipso jubente diversarum necessitatum causa facti sunt, omnino absque ulla dilatione ab his, qui eos tunc fecerunt, restituantur & renoventur: ita ut ad Missam sancti Andreæ restaurati fiant: nisi forte aut ipsa operis magnitudo, aut aquarum in quolibet inundatio hoc prohibeat. Aliter vero nullus qualibet occasione hoc negligere aut differre præsumat, quin ad prædictum tempus completum fiat: & missi nostri, quorum superius mentionem fecimus, volumus ut renuntient in quibus locis nostra jussio impleta, in quibus neglecta est, aut aliqua impossibilitate vel certa ratione dilata.

XXI.

Lib. 2. cap. 21. De nonis quidem & decimis, unde & genitor noster, & nos frequenter, & in diversis placitis admonitionem fecimus, & per capitularia nostra qualiter hæc observentur ordinavimus, volumus atque jubemus, ut de omni collaborato, & de vino, & de feno, fideliter & pleniter ab omnibus nona & decima persolvatur. De nutrimine vero pro decima, sicut hactenus consuetudo fuit, ab omnibus observetur. Si quis tamen episcoporum fuerit, qui argentum pro hoc accipere velit, in sua maneat potestate, juxta quod ei & illi qui hoc persolvere debet, convenerit.

XXII.

Lib. 2. cap. 22. Similiter quidem de operibus in restaurationem ecclesiarum, sive in faciendo, sive in redimendo, episcopalis potius sequatur voluntas. Nullatenus tamen remaneat, quin, sicut a nobis sæpe jussum est, hoc aut illud partibus ecclesiarum persolvatur. Et hoc omnibus notum sit, quia quicumque negligenter exinde egerit, & coram nobis exinde negligens repertus fuerit, illud volumus omnino ut subeat, quod in nostro capitulari de hac re communi consultu fidelium nostrorum ordinavimus.

XXIII.

Lib. 2. cap. 23. Comites vero ministris ecclesiæ in eorum ministeriis, ut hoc plenius & de nostris, & de se, & de suis hominibus obtinere possint, adjutores in omnibus fiant: & quicumque prima & secunda vice de his a comite admonitus non se correxerit, volumus ut per eumdem comitem ejus negligentia ad nostram notitiam perferatur, ut nostra auctoritate quod in nostro capitulari continetur, subire cogatur.

XXIV.

Lib. 2. cap. 24. Volumus etiam ut capitula, quæ nunc & alio tempore consultu fidelium nostrorum a nobis constituta sunt, a cancellario nostro archiepiscopi & comites eorum de propriis civitatibus, modo aut per se, aut per suos missos accipiant: & unusquisque per suam diœcesim ceteris episcopis, abbatibus, comitibus, & aliis fidelibus nostris ea transcribi faciant, & in suis comitatibus coram omnibus relegant, ut cunctis nostra ordinatio & voluntas nota fieri possit. Cancellarius tamen noster nomina episcoporum & comitum, qui ea accipere curaverint, notet, & ea ad nostram notitiam perferat, ut nullus hoc prætermittere præsumat. Vassi quoque & vassalli nostri nobis famulantes, volumus ut condignum apud omnes habeant honorem, sicut a genitore nostro & a nobis sæpe admonitum est.

XXV.

Lib. 2. cap. 25. In Vesontio, quæ est diœcesis Bernoini archiepiscopi, Heiminus episcopus, & Monogoldus comes. In Mogontia, quæ est diœcesis Heistulfi archiepisco-

pi, idem Heistulfus episcopus, & Ruotbertus comes. In Treveris Hetti archiepiscopus, & Adalbertus comes. In Colonia Hadobaldus archiepiscopus, & Ecmundus comes. In Remis Ebbo archiepiscopus, quando potuerit, & quando ei non licuerit, Ruotadus episcopus ejus vice, & Ruotfridus comes sint super sex videlicet comitatus: id est, Remos, Catalaunem, Suessionem, Silvanectem, Beluacum, & Laudunum. Super quatuor vero episcopatus, qui ad eamdem diœcesim pertinent, id est, Noviomacensem, Ambianensem, Taruanensem, & Camaracensem, [a] Ragenarius episcopus, & Berengarius comes. Senones Jeremias archiepiscopus, & Donatus comes. Rotomagum Wilibertus archiepiscopus, & Ingobertus comes. Turonem Landrannus archiepiscopus, & Ruotbertus comes. Lugdunum, Tarentasia, & Vienna, Albericus episcopus, & Richardus comes.

[a] Ita cod. sancti Remig. & Til. In aliis, Ragnarius, & Ragenarius, & Rangarius.

XXVI.

Lib. 2. cap. 26.

Commemoratio quid ad prædictorum missorum legationem pertineat. Primo ut conventum in duobus aut tribus locis congregent, ubi omnes ad eorum legationem pertinentes convenire possint: & omnibus generaliter notum faciant, qualis sit eorum legatio. Scilicet ad hoc se esse a nobis missos constitutos, ut si quilibet episcopus, aut comes, ministerium suum propter quodlibet impedimentum implere non possit, ad eos recurrat, & cum eorum adjutorio ministerium suum adimpleat. Et si talis causa fuerit, quæ per eorum admonitionem emendari non possit, per eos ad nostram notitiam deferatur. Et si forte episcopus, aut comes, aliquid negligentius in suo ministerio egerit, per istorum admonitionem corrigatur. Et omnis populus sciat ad hoc eos esse constitutos, ut quicumque per negligentiam, aut incuriam, vel impossibilitatem comitis, justitiam suam acquirere non potuerit, ad eos primum querelam suam possit deferre, & per eorum auxilium justitiam acquirere: & quando aliquis ad nos necessitatis causa reclamaverit, ad eos possimus relatorum querelas ad definiendum remittere. Ipsi vero missi non sine certissima causa, vel necessitate huc illucque discurrant, nisi forte quando tale aliquid in cujuslibet ministerio ad legationem suam pertinente ortum esse cognoverint, quod eorum præsentia indigeat, & sine illorum consilio vel adjutorio emendari non possit. Inde tamen debent esse soliciti, ut propter illorum negligentiam nihil in sua legatione incorrectum remaneat: sed ubi certam & veram necessitatem cognoverint, nostram jussionem adimplere non negligant.

XXVII.

Lib. 2. cap. 27.

Volumus etiam, ut omnibus notum sit qui ad hoc constituti sunt, ut ea quæ per capitula nostra generaliter de quibuscumque causis statuimus, per missos nota fiant omnibus, & in eorum procuratione consistant, ut ab omnibus adimpleantur. Et ubi forte aliquo tali impedimento, quod per eos emendari non possit, aliquid de his quæ constituimus ac jussimus remanserit imperfectum, eorum relatu nobis ad tempus indicetur, ut per nos corrigatur quod per eos corrigi non potuit.

XXVIII.

Lib. 2. cap. 28.

Nosse vos credimus quanti sit ponderis legatio quam vobis commisimus; & quam sit periculosum tantæ rei curam negligere, quantum vos pro nostra omnium communi salute, ex nostra obligatione suscepisse non ignoratis. De qua re cum vos interrogassemus, non sic nobis responsum est, ut in eo responso sufficere potuisset ad eam dispositionem, quam rerum necessitas ad communem utilitatem pertinentium poscere videbatur, vel quæ nobis aliquod securitatis solatium afferre potuisset. Et hoc ideo evenisse perspeximus, quia anno præterito, quando capitula legationis vestræ vobis dedimus, caute vos observare jussimus, ne sine causa his, quos honoratos esse volumus, aliqua fieret injuria. Quapropter volumus vobis notum facere, qualiter nunc Domino adjuvante eamdem jussionem nostram debeatis adimplere. Volumus ut missi nostri, quos ad hoc constitutos habemus, ut curam & solicitudinem habeant, quatinus unusquisque, qui rector a nobis populi nostri constitutus est, in suo ordine officium sibi commissum juste ac Deo placite ad honorem nostrum ac populi nostri utilitatem administret, & hunc modum cognoscendi diligentiam adhibeant, si ea quæ in capitulari nostro, quod eis anno præterito dedimus, continentur, secundum voluntatem Dei ac jussionem nostram fiant adimpleta. Itaque volumus ut medio mense Maio conveniant iidem missi, unusquisque in sua legatione, cum omnibus episcopis, abbatibus, comitibus, ac vassis nostris, advocatis nostris, ac vicedominis abbatissarum, nec non & eorum qui propter aliquam inevitabilem necessitatem ipsi venire non possunt, ad locum unum. Et si necesse fuerit, propter opportunitatem conveniendi, in duobus vel tribus locis, vel maxime propter pauperes populi, idem conventus habeatur, qui omnibus congruat. Et habeat unusquisque comes vicarios & centenarios suos, nec non & de primis scabineis suis tres aut quatuor. Et in eo conventu primum Christianæ religionis & ecclesiastici ordinis collatio fiat: deinde inquirant missi nostri ab universis, qualiter unusquisque illorum, qui ad hoc a nobis constituti sunt, officium sibi commissum secundum Dei voluntatem ac jussionem nostram administret in populo: & quam concordes atque unanimes ad hoc sint, vel qualiter vicissim sibi auxilium ferant ad ministeria sua peragenda. Et tam diligenter ac studiose hanc investigationem faciant, ut omnem rei veritatem per eos cognoscere valeamus. Et si aliqua talis causa ad eorum notitiam perlata fuerit, quæ illorum auxilio indigeat, secundum qualitates causarum, quæ in nostro capitulari continentur, tunc volumus ut illuc pergant, & ex nostra auctoritate illud corrigere studeant.

EUGENII PAPÆ II. EPISTOLA.

Ex biblıotheca Floriacensi.

Ad Barnardum Viennensem Archiepiscopum.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, reveverentissimo fratri Barnardo archiepiscopo Viennensi.

CONgaudeo valde, quia licet in aliquibus detentus, tamen pro magno apostoli Petri amore nostroque, litteræ vestræ sanctitatis nobis redditæ sunt: per quas mire cognovimus qualem erga nos exercere caritatem desideratis. Unde immemor nostri fore non debet, quia tuæ dilectionis affectus in visceribus nostris resedit. Et ideo quocumque loco fueris profectus, ad rem ecclesiæ tuæ peragendam, optamus ut clavigeri te Petri dextera circumtegat atque gubernet. De causa, frater carissime, quam nobis per vestras syllabas intimare curastis, hoc exinde scire vos volumus, B quia quantum potuimus recursu lectionis illam in scriniis nostris investigavimus; & quidquid post auctoritatem Romanam, in Justiniana etiam lege comperimus, tuæ sanctitati per nostros apices intimamus. In cap. D. XI. ejusdem legis ita invenimus. » Ut [a] descriptio » quadraginta annorum, venerabilibus locis com» petenter aptetur: neque viginti vel etiam triginta an» norum præscriptio religionis domibus apponatur; sed » sola quadraginta annorum curricula, non solum in » legatis & rebus exterioribus, sed etiam in hereditatibus sacris valeat. Ex quo per auctoritatis nostræ seriem quam vestræ dirigimus caritati, ut si causa ita est, C quemadmodum vestra nobis denunciavit epistola, vestræ ecclesiæ eam concessam non dubitetis: similiter vestrum plane privilegium vobis redintegratum, quod prædecessores nostri vestræ sedi concesserunt, cognoscatis. Neque enim aliud nos velle debemus, quam quod illi irrefragabilibus regulis firmaverunt. Deus omnipotens vestium semper & ecclesiæ vestræ ab hostibus honorem custodiat. Scriptum per manum Agathonis, notarii & scriniarii, in mense Julio, indict. [a] XV. Bene valete. Data VIII. Idus Julii per manum Georgii bibliothecarii sanctæ sedis Apostolicæ: imperante domno piissimo augusto Ludovico Imperii ejus anno IV. [b]

a Pro, præscriptio.

a Falsa Indictio

b Falsus annus, cum Eugenius sedere cœperit anno XI. Ludovici.

II.

A Præcipimus observari, ut qui in ordine subdiaconatus, aut supra, uxorem duxerint, aut concubinas habuerint, officio ecclesiastico & beneficio careant.

III.

Statuimus, ut sanctimoniales & mulieres, quæ canonicæ nominantur, & irregulariter vivunt, juxta beatorum Benedicti & Augustini regulam vitam suam in melius corrigant & emendent, superfluitatemque vestium & inhonestatem deserant. Quod si non impleverint, si qua ipsarum mortua fuerit, Christianorum careat sepultura. Prohibemus etiam, ne in earumdem collegiis aliqua, nisi quæ regulariter fuerit victura, recipiatur.

IV.

Decrevimus, ut laïci ecclesiastica negotia terminare non præsumant.

V.

Auctoritate apostolica prohibemus, ut nullus advocatus, præter jus & beneficium antiquitus, aliquid sibi arripere vel usurpare præsumat. Quod si quis contra hoc attentaverit, Christianorum careat sepultura.

VI.

Nullus in decanum vel archidiaconum, nisi diaconus vel presbyter, ordinetur. Qui si ordinari contempserint, honore suscepto priventur.

VII.

Temerariam multorum audaciam, qui ad detestabiles nundinas ex condicto venire solent, ad ostentationem virium suarum, omnino & sub anathemate fieri prohibemus. Quod si quis ibidem mortuus fuerit, pœnitentia & viaticum ei non negetur, ecclesiastica tamen careat sepultura.

VIII.

Decrevimus, ut si quis in clericum vel in monachum violentas manus injecerit, anathemati subjaceat, & nullus episcoporum illum præsumat absolvere, nisi mortis urgente periculo, donec Apostolico præsentetur aspectui.

IX.

Innovamus, ut si quis pro vindicta vel odio ignem D apposuerit, vel apponi fecerit, non absolvatur, nisi damno, cui intulerit, secundum facultatem suam resarcito, juret se ulterius ignem non appositurum: & pœnitentia ei detur, ut Hierosolymis, aut in Hispania, in servitio Dei per annum pœniteat.

X.

Præcipimus, ut pro chrismatis & olei sacri & sepulturæ acceptione, nullum pretium exigatur.

XI.

Præcipimus, ne conductitiis presbyteris ecclesiæ committantur.

DECRETA EUGENII PAPÆ II.

Ex concilio Remensi.

I.

QUi excommunicato, donec ab eo qui eum excommunicaverat, vel ab alio auctoritate sedis Apostolicæ absolvatur, scienter communicare præsumpserit, excommunicationis sententia ipsum teneri censemus.

Hæc decreta ad Eugenium III. magna ex parte spectant.

ANNO CHRISTI 824.

CONVENTUS PARISIENSIS, DE IMAGINIBUS.

ANNO CHRISTI 824.

Adnotatio P. Jacobi Sirmondi, Societatis JESU.

CUm ad Ludovicum Pium venissent hoc anno Michaëlis & Theophili Græcorum Imperatorum legati, atque inter cetera discidium exposuissent, quod in ecclesia orientali propter imagines versabatur, quas alii adorandas, alii non adorandas esse contenderent; seque hac de causa Romam etiam ad Pontificem ituros significassent; Ludovicus pacis componendæ studio episcopos, Pontificis permissu, Parisiis in palatio convenire, sanctorumque patrum de imaginibus sententias colligere jussit, quæ Pontifici ad rem definiendam adjumento, ut ajebat, futuræ viderentur. Hanc illorum collectionem, cum epistola, E quam Eugenii Papæ ad eosdem Imperatores nomine concinnarant, cum accepisset Ludovicus, utramque mox Romam misit ad Eugenium, cum altera privata epistola sua: quam nos solam hoc loco cum subdito ad episcopos Romam Missos commonitorio edendam censuimus: ceteris quæ in hujus conventus actis continentur prætermissis, quod Gallorum ejus sæculi ab imaginum adoratione, ut alias dictum est, abhorrentium hæresim redoleant. Nam ut de aliis nihil dicatur, in qui-

ANNO CHRISTI 824.

bus Hadriano Papæ & synodo Nicææ iniquiores sunt, in ista sua collectione sanctorum patrum sententias eo detorquere conantur, ut imagines indebito, ut videri volebant, cultu adorandas non esse statuant: & Eugenium in epistola ita scribentem faciunt, ut de imaginibus, easne habere vel non habere, adorare vel non adorare placeat, liberum cuique in ecclesia permitti velit; quasi hæc in mentem summo Pontifici veniret, aut illi persuaderi a se posse confiderent. His igitur prætermissis, quæ absurda sunt, ideoque a Bellarmino & Baronio maximis Cardinalibus accurate refutata, atque a Gallis postea ipsis, mutato consilio, receptaque imaginum veneratione damnata, reliquum est ut Ludovici ad Eugenium epistolam audiamus.

EPISTOLA LUDOVICI PII IMP.

Ad Eugenium II. Papam, per Jeremiam Senonensem & Jonam Aurelianensem episcopos missa cum actis conventus Parisiensis.

Sanctissimo ac reverentissimo domno & in Christo patri Eugenio summo Pontifici & universali Papæ Hludovicus & Hlotarius divina ordinante providentia Imperatores Augusti, spiritales filii vestri, sempiternam in Domino nostro Jesu Christo salutem.

QUia veraciter nos debitores esse cognovimus, ut his quibus regimen ecclesiarum, & ovium Dominicarum cura commissa est, in omnibus ad divinum cultum pertinentibus, opem atque auxilium pro qualitate virium nostrarum, & intellectus nostri capacitate feramus; idcirco prætermittere nequivimus, quin tunc, quando legati Græcorum nobis manifestaverunt, qualem ad vos deberent perferre legationem, summa cura ac solicitudine tractaremus, quale vobis adjutorium in hoc negotio cum Dei auxilio exhibere potuissemus. Et ob hoc a vestra sanctitate petivimus, ut sacerdotibus nostris liceret de libris sanctorum patrum sententias quærere atque colligere, quæ ad eamdem rem, pro qua iidem legati vos consulturi erant, veraciter definiendam convenire potuissent. Quas cum illi juxta concessam etiam a vobis licentiam solerter inquirerent, & divina opitulante gratia quidquid invenire tam brevi temporis spatio potuerunt collegissent, nobis ea perlegenda direxerunt. Quibus perlectis, ea vestræ sanctitati legenda atque examinanda per hos legatos nostros, Jeremiam scilicet & Jonam venerabiles episcopos, mittere curavimus. Cum quibus, si vestra paternitas dignum duxerit, de eadem legatione quæ in Græciam a vobis mittenda est, non inutilem, sed potius proficuam collationem habere potestis; quia & in sacris sunt litteris admodum eruditi, & in rationibus disputatoriis non minimum exercitati. Quas non ob hoc ad vestræ almitatis præsentiam, cum memoratis sententiarum collectionibus misimus, ut hic aliquo velut magisterii officio fungerentur, aut huc docendi gratia directi putarentur: quia sicut jam commemorati sumus nos debitores exsistere, ut huic sacratissimæ sedi in quibuscumque negotiis auxilium ferre debeamus; ideo & hos Missos, & quas deferunt litteras, si quid vobis adjutorii conferre potuissent, mittere dignum duximus. Hos vestræ sanctitati commendamus, ut benignam apud vos receptionem, & familiariter vobiscum loquendi locum inveniant. Novit quippe sanctitas vestra, qualiter populus Græcorum in hac imaginum veneratione divisus sit. Ideo rogamus, ut almitas vestra curam & diligentiam adhibere dignetur, quomodo per vestram saluberrimam doctrinam, atque admonitionem, magis ad concordiam & unitatem revocetur, quam propter hoc ad majorem discordiam & dissensionem impellatur. Et

A ideo cautissime considerare debetis, ut legatio vestra, quam illuc dirigere disponitis, tanta prudentia, tantoque moderamine suffulta sit, ut a nemine Græco neque Romano juste valeat reprehendi: sed talis sit, qualem semper decet in omnibus causis ab ista sacratissima sede proficisci. Et si vestræ sanctitati placet, ut pro hac ipsa legatione Missi nostri simul cum vestris illas in partes dirigantur, & hoc nos tempore congruo scire permittite. Et non solum hoc, sed etiam si ituri sunt, ubi & quando cum vestris Missis se jungere debeant. Non ideo tamen de nostris Missis illuc dirigendis interrogamus, quasi necessarium nobis videatur, aut nos vestros Missos hanc legationem per se perficere dubitemus: sed potius propter hoc eos vobis of- B ferimus, ut sciatis nos in omnibus esse paratos, quæ hujus sacratissimæ sedis necessitas aut voluntas postulaverit. Optamus sanctam & venerabilem ac piam paternitatem vestram semper in Christo bene valere, & nostri ac nostrorum omnium in sacrosanctis orationibus meminisse, sanctissime ac beatissime pater.

LUDOVICI PII AUGUSTI

commonitorium Hieremiæ & Jonæ episcopis, cum ab eo legati Romam irent ad Eugenium.

Hieremiæ & Jonæ venerabilibus episcopis in Domino salutem.

C VEnerunt ad præsentiam nostram. Halitgarius & Amalarius episcopi, VIII. Idus Decembris, deferentes collectiones de libris sanctorum patrum, quas in conventu apud Parisios habito simul positi collegistis, quas etiam coram nobis perlegi fecimus. Et quia placuerunt, & ad id propter quod collectæ sunt necessariæ atque utiles a nobis judicantur, sub omni celeritate censuimus dirigendas. Idcirco admonendo præcipimus solertiæ vestræ, ut priusquam de his aliquid domno Apostolico indicetis, diligenti cura eadem vos recensere curetis; & ea quæ melius & aptius præsenti negotio convenire inveneritis, excerpere atque describere, illique ad legendum offerre studeatis. Quia D enim, ut nostis, nos ab eo petere voluimus licentiam, quatenus has collectiones a sacerdotibus nostris fieri permitteret; ideo non poterit prætermitti, quin ostendatur quod ex ipsius permissione collectum est. Illud tamen summopere prævidete, ut ea de his ostendatis, quæ rationi de imaginibus habendæ per omnia conveniant, & quod ipse vel sui rejicere minime valeant. Sed & vos ipsi tam patienter ac modeste cum eo de hac causa disputationem habeatis, ut summopere caveatis, ne nimis ei resistendo eum in aliquam irrevocabilem pertinaciam incidere compellatis: sed paulatim verbis ejus quasi obsequendo magis quam aperte resistendo, ad mensuram, quæ in habendis imaginibus retinenda est, eum deducere valeatis. Et ideo potius E efficere contendatis, ut negotium de quo agitur ad meliorem quam ad pejorem statum cum Dei adjutorio perducatur. Postquam vero hanc rationem de earumdem imaginum causa consummaveritis, si tamen hoc ad nihilum Romana pertinacia permiserit, ut ratio inter vos habita aliquo bono & convenienti fine claudatur, & ille vobis indicaverit quod legatos suos ob eamdem causam in Græciam mittere velit, volumus ut eum interrogetis, si ei placeat, ut nostri legati pariter cum suis in Græciam pergant. Et si hoc ei melius visum fuerit, seque hoc omnino velle responderit, tunc volumus, ut sub omni festinatione litteris vestris a vobis ad nos directis nos inde certos faciatis, simulque & de vestro adventu ad nos; ut eo tem-

ANNO CHRISTI 824.

pore, quo vos ad nostram veneritis præsentiam, Halitgarium & Amalarium nobiscum inveniatis. Vos autem cum domno Apostolico considerate, ubi ille vel quando velit, ut sui ac nostri legati ad naves conscendendas se jungere debeant, & hoc nobis per vosmetipsos, cum Deo volente veneritis, annuntiare potestis.

EX CONSTITUTIONIBUS HLOTARII IMPERATORIS,

sub Eugenio II. Papa gestis in atrio beati Petri Apostoli, anno Christi DCCCXXIV.

Ex collectione canonum Card. Deusdedit lib. 1. cap. 141. & seqq. Et ex editione Romana Lucæ Holstenii, pag. 301. tom. 1.

CAP. I.

Constituimus ut omnes qui sub speciali defensione domni Apostolici seu nostra fuerint suscepti, impetrata inviolabiliter utantur defensione. Quod si quis in quocumque violare præsumpserit, sciat se periculum vitæ suæ incursurum. Nam & hoc decernimus, ut domno Apostolico in omnibus justa servetur obedientia, seu ducibus & judicibus suis ad justitiam faciendam.

II.

Ut deprædationes quæ hactenus fieri solebant, nullo modo fiant, neque vivente pontifice, neque defuncto. Si quis vero ulterius hoc fecerit, sciat se legali sententia condemnandum. Quæ vero retro factæ sunt, legaliter emendentur.

III.

In electione autem Romani Pontificis nullus sive liber, sive servus præsumat aliquod impedimentum facere. Sed illi solummodo Romani, quibus antiquitus concessum est constitutione sanctorum patrum, sibi eligant Pontificem. Quod si quis contra hanc nostram constitutionem facere præsumpserit, exsilio tradatur.

IV.

Volumus etiam, ut Missi constituantur a domno Apostolico & a nobis: qui annuatim nobis renuncient, qualiter singuli duces & judices justitiam populo faciant, & quomodo nostra constitutio servetur. Decernimus itaque, ut primum omnes clamores, qui negligentia ducum aut judicum fuerint, ad notitiam domni Apostolici referantur: ut statim aut ipse per suos nuntios eosdem emendari faciat, aut nobis notificet, ut legatione a nobis directa emendentur.

V.

Volumus etiam, ut omnis senatus & populus Romanus interrogetur, quali vult lege vivere, ut sub ea vivat: eisque denuntietur, quod procul dubio si offenderint contra eamdem, eidem legi, quam profitebuntur, dispositione domni Pontificis, & nostra, omnimodis subjacebunt.

VI.

De rebus autem ecclesiarum injuste retentis sub occasione quasi licentia accepta a Pontifice, volumus ut a legatis nostris in potestatem Pontificis & Romanæ ecclesiæ celerius redigantur.

VII.

Præcipimus etiam, ut deprædationes in confinio nostro non fiant; quæ facta sunt, & ceteræ injustitiæ, secundum legem ab utrisque partibus emendentur.

VIII.

Placuit etiam nobis, ut cuncti duces, & judices, sive alii, qui ceteris præesse debent, in nostram præsentiam dum Romæ sumus conveniant: volumus enim & numerum, & nomina scire, & singulis de ministerio sibi credito admonitionem facere.

IX.

Novissime præcipimus & monemus, ut omnis homo, sicut Dei gratiam & nostram habere desiderat, ita præstet in omnibus obedientiam atque reverentiam Romano Pontifici.

Hæc sunt capitula, quæ domnus Lotharius rex instituere jussit. [a]

I.

De ecclesiis emendandis volumus, ut ita observetis sicut in capitulare nostro quod ad [b] dolonam fecimus: & ubi in uno loco plures sunt, destruantur. Quod si forte in aliquo loco sit ecclesia constructa, quæ tamen necessaria sit, & nihil dotis habuerit; volumus ut secundum jussionem domni & genitoris nostri unus mansus duodecim [*] bunnariis de terra arabili ibi detur, & mancipia duo [c] aut liberis hominibus, qui ad eamdem ecclesiam officium Dei audire, ut sacerdos ibi possit esse, divinus cultus fieri. Quod si hoc populus facere noluerit, destruatur.

II.

Sanguinis effusio in ecclesia facta cum fuste, si presbyter fuerit, triplo componatur, duas partes eidem presbytero, tertiam pro fredo ad ecclesiam, insuper bannus noster. Similiter de diacono juxta compositionem ei in triplo cum banno nostro [d] comprobatur. De subdiaconis similiter triplo secundum suam compositionem triplo persolvatur, insuper banno nostro. Similiter & de ictibus sine sanguinis effusione de uniuscujusque ordinis clero secundum suam compositionem triplo persolvantur, insuper banno nostro. Et qui non habet unde ad ecclesiam persolvat, tradat se in servitio eidem ecclesiæ, usque dum totum debitum persolvat.

III.

Statuimus de presbyteris & diaconibus ecclesiasticis honore privatis, ut redigantur sub pœnitentia, sicut canones præcipiunt. Et si habet episcopus in sua parochia suum ministerium, ibi mittitur. Quod si ministerium non habuerit, tunc præcipiat episcopus, ut illi tales habeant in illa plebe, unde sunt, eligant sibi patronum, quod de ipsis rebus victum & vestimentum eis ministret. Ipsi tamen nullam habeant licentiam vagandi aut discurrendi, sive ad placita, sive ad palatium, sive ad ipsas res quas proprias ante fecerint, sine licentia sui episcopi. Sed in eodem loco [e] ubi sicut constitutum est suam pœnitentiam jugiter agant. Quod si hoc non observaverint, primum verberibus coërceantur. Quod si nec sic se castigaverint, in tali loco retrudantur, ubi velut sub pœnitentia vivant.

IV.

Ut nullus ebrius suam causam in mallo possit conquirere. Nam testimonium dicere nec placitum comes habeat, nisi jejunus.

V.

De reclamatoribus [f] vel causæ dicimus, qui nec judicium scabinorum acquiescere, nec blasphemare volunt, antiqua consueto servetur. Item ut in custodia re-

[a] *Descripsit ex veteri codice R. P. Sirmondus.*
[b] *Vox corrupta.*
[*] vel, bonnariis.
[c] *Hic aliquid deest.*
[d] *Pro, componatur.*
[e] *Forte, ubi sunt, sicut.*
[f] *Forte, sive causæ.*

claudantur donec unum ex duobus faciant : & si ad palatium pro hac reclamaverint, & litteras detulerint, non quidem eis credatur, nec tamen in carcere ponantur : sed cum custodia, & cum ipsis litteris pariter ad palatium nostrum remittantur, ut ibi discutiantur sicut dignum est.

VI.

De conspirationibus quicumque facere præsumpserint, & sacramento quamcumque conspirationem firmaverint, triplici ratione judicentur. Primo, ut ubicumque aliquod malum per hoc perpetratum fuerit, auctores facti interficiantur : adjutores vero eorum alter ab altero flagellentur, & nares invicem sibi præcidant. Ubi vero nihil mali perpetratum est, [a] simili quidem inter se flagellentur, & capillos sibi vicissim detondeant. Si vero per dextras aliqua conspiratio firmata fuerit, si liberi sunt, aut jurent cum idoneis juratoribus hoc pro malo non fecisse, aut si facere non potuerunt, suam legem [b] comp. Si vero in regno nostro, nulla hujusmodi conspiratio fiat, nec per sacramentum, nec sine sacramento.

VII.

De oppressione pauperum liberorum hominum, ut non fiat a potentioribus per aliquod malum ingenium contra justitiam [c] oppressit, ita ut quod actione eorum se vendant aut tradant. Idem de liberis hominibus diximus, ne forte parentes contra justitiam faciant exheredatis, & regale obsequium minuatur, & ipsi heredes propter indigentiam mendici, vel latrones, seu malefactores efficiantur.

VIII.

Lib. 4. cap. 3. Si quis litteras nostras dispexerit, id est, tractariam, quæ propter Missos recipiendos dirigitur ; aut honores quos habent dimittant, aut in eo loco ubi prædictos Missos suscipere debuit tamdiu resideat, & de suis rebus legationes illuc veniant, quousque animo nostro satisfactum habeant. Qui vero epistolam nostram quocumque modo dispexerit, jussu nostro ad palatium veniat, & juxta voluntatem nostram congruam stultitiæ suæ castigationem accipiat. Et si homo liber velut minister comitis hoc fecerit, honorem qualemcumque habuerit, sive beneficium, amittat. Et si servus fuerit, inclusus ad palatium vapulet, & caput ejus tondeatur.

IX.

Decernimus ut quisquis aliter testes habere non potuerit, volumus ut per comitis jussionem quos in suo testimonio necessarios quisque habuerit veritatem probaturi publico conventu adducantur, ut ipsa rei veritas cum juramento valeat inquiri. Quod si de duabus partibus fuerit inquisitio facta, idcirco quod nullus eorum possit habere testes antequam jurent [d] fuit inquisitio facta. Quod si omnes ad unam partem dixerint testimonium, jurent verum dixisse testimonium. Quod si dissenserint, & quædam pars testium uni præbuerit testimonium, & alia alteri ; tunc interrogetur, si audierit per pugnam illorum testimonium approbare. Quod si nulla pars alteri cesserit, jurent, & pugna probetur illorum testimonium. Quod si una pars se subtraxerit, tunc illa quæ ausa fuerit contendere, recipiatur ad testimonium.

X.

Quod per triginta annos servus liber fieri non possit, si pater illius servus, aut mater ancilla fuit. Similiter de aldionibus præcipimus.

XI.

Quod nullus cancellarius pro ullo judicato aut scripto aliquid amplius accipere audeat, nisi dimidiam libram argenti de majoribus scriptis. De minoribus autem infra ipsam dimidiam libram quantum rex exposuit & judicibus rectum videtur accipiat. De orphanis autem & ceteris pauperibus qui exsolvere hoc non possunt, in providentia comitis sit, ut nequaquam inde aliquid accipiat. Notarii autem hoc jurare debent, quod nullum scriptum falsum faciant, nec in occulto : nec scriptum aliquis faciat de uno comitatu in alio, nisi per licentiam illius comitis, in cujus comitatu stare debet. Quod si aliter fecerit, inanis & vacuus appareat. Si vero necessitas evenerit itineris, aliquem capulaverit aut infirmitas gravis, secundum capitularem faciat domni nostri.

a Pro, similiter.
b Pro, componant.
c Forte, oppressi, ita quod.
d Locus mendosus.

XII.

Placuit nobis, ut hæc capitula quæ excerpsimus de capitulis sanctæ memoriæ avi nostri Karoli, ac domni genitoris Ludovici Imperatoris, ab omnibus sanctæ Dei ecclesiæ & nostris fidelibus in regno Italiæ consistentibus pro lege teneantur & conserventur. Et quicumque eorum capitulorum contemptor exstiterit, sexaginta solidorum multa [a] comp. sicut in capitulis prædicti domni avi nostri Karoli continetur.

XIII.

Placuit nobis de liberis feminis, quæ sibi servos copulant, sicut ad nostram regiam potestatem pertineant, ita volumus ut deinceps ad ipsos Longobardos pertineat ipse, [b] & filiis suis & filiabus eorum.

XIV.

Statutum est, ut si qua femina libera cum servo alterius se copulaverit, & parentes ejus eam anni spatio ad vindictam non dederit, volumus ut curtis regia adquirat [c] sepsa femina cum ipso servo annum & diem steterit, habeat eam cujus serva est, & filii qui ex ea nati fuerint sic servi sicut pater eorum.

XV.

Statutum est, ut si quis liber homo uxorem habens liberam, propter aliquod crimen aut debitum servitium alteri se subdidit, eademque conjux cum ipso manere noluerit, ipsorum procreatio, quæ e tali conjugio fit, libertatis statum non amittat. Si vero ea defuncta secunda uxor, & tamen libera talis & sciens tulerit, junxerit conjugio, liberi eorum subdantur.

XVI.

Si quis percusserit presbyter, id est, sacerdos, [d] comp. aurum optime libras decem.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis anno Incarnationis Domini nostri JESU Christi [e] ...... imperii nostri quarto, indictione IV.

PRÆFATIO.

DUm conventum fidelium nostrorum palatio nostro Ticinæ civitatis convocaremus, & simul episcoporum & nobilium nostrorum [f] consulta non solum ecclesiasticam utilitatem, & populi pacem vel salvationem, sed etiam totius regni statum perquirere studeremus, inter [g] reliquos populus noster nobis quasdam petitiones obtulit : quas nos Dei amore, & eorum fidelitate ducti libenter suscepimus : atque ideo subter annotata capitula ad eorum utilitatem conscribi fecimus, quas in futurum pro lege tenenda firmamus.

I.

De feminis, [h] quæ defunctis viris lex Longobardorum prohibet ante anni spatium vestem religionis mutare, velumque suscipere, petierunt nostra licentia eis [i] mox divina pietas inspiraverat eas indemnes licere suscipere. Nos autem considerantes, quia præterita pro ipsa dilatione, mulieræ etiam raptu intra eodem spatio ad aliam partem distractæ fuerunt; ideo & eorum petitionem,

a Id est, componat.
b Pro, cum filiis.
c Hæc sunt valde mendosa.
d Id est, componat.
e DCCCXXVI.
f Pro, consultu.
g Pro, reliquas.
h Pro, quas.
i Locus corruptus.

titionem, quam justam censuimus, suscepimus & eis ita fieri concedimus.

II.

Nostræ majestatis reclamaverunt[c] vel patris nostri super eos superfluas factas fuisse inquisitiones. Ideo eis concedimus abhinc in futurum nullas alias super eos fieri inquisitiones, nisi inde Karoli avi nostri tempore factæ fuerunt.

III.

De liberis hominibus qui super alterius res resident, & usque nunc administri rei publicæ contra legem ad placita protrahebantur, & ideo pignerabantur; constituimus secundum legem patronos eorum ad placitum eos adducant. Et si quis contra hanc nostram auctoritatem & eorum legem eos pignerare aut distringere præsumpserit, patroni omnia cum lege emendent, & insuper pro incauta præsumptione bannum nostrum componant.

IV.

De homicidio [a] inde lex pro simplicitate probationem trium testium quærit & testes habere non potuerit, concedimus, ut cum duodecim juratoribus juret, & ab eadem simplicitate absolutus proprium non amittat.

[a] Forte, unde.

V.

Concessas denique petitiones vestras consideravimus, etiam ea quæ ad nos jam pridem pervenerunt, & ad resecandas malorum insidiationes hisdem adjungere capitulis: id est; Si quis aliquem de aliquo mallaverit negotio, & ille qui mallatus fuerit dicat, ideo ei respondere oolle, quia servus est alterius: aut si testimonia produxerit, & similiter dixerit quod eum recipere non debet, quia alicujus eorum servus sit; nominet dominum ejus, & sic det vuadia de eo adducendo: & posito placito in quantum ire ubi eum invenire credit & reverti posse judices dixerint. Si in placito constituto dominum non adduxerit, nisi pro certo ita verum esse credat: quod si jurare ausus non fuerit, [b] quia pro occasione prolongandi justitiam hoc dixerit, componat ille hannum nostrum, & justitiam plenissimam faciat. Si vero aliquem adduxerit, qui se dominum ejus dicat, & illum quem de servitio appellavit applicare ad servitium non valuerit: tunc ipse qui se dominum dixerit, bannum nostrum illi componat. Eo quod conculcandam justitiam [c] in jejunium tale ausus fuerit facere. Crimina vero si super eum pro dilatanda justitia imponere voluerit, probare cogatur. Et si probare non potuerit, & justitiam faciat, & insuper bannum nostrum pro tanta calliditate componere cogatur.

[b] Forte, quia non pro.

[c] Forte, perjurium.

VI.

Si forte quispiam aliquem mallaverit, & ille qui mallatus fuerit dixerit eum suum servum esse, vel aliud in ipsa altercatione veniens ad servitium mallaverit; jubemus ut præsentialiter inter se vuadient, ut ad primum & secundum vel tertium placitum causam ipsam definiat. Inter placitum vero & placitum sint dies quindecim. Tertium autem quando comes placitum habuerit, si infra unum comitatum est. Si autem in alio sint viginti, ne pro tali occasione ei justitia prolongetur. Quod si in his tribus placitis ille qui quærit neglexerit, excepto servitio regis aut inevitabili necessitate, & comes placitum habuerit: ille quoque alias ad suam probandam libertatem paratus fuerit; tunc comes causam prodefiniat, veluti si ipse qui quærit præsens fuisset, & ultra ille qui quæsierit facundiam de servitio illius dicendi non habeat. Et insuper ut bannum nostrum illi componat, & justitiam pleniter faciat.

VII.

* Et sunt aliqui dum alii in servitium mallant, & ipsi de sua libertate ad probare vuadia dant in tantum eos [a] mutandi placitum laterant ut jus pro sua paupertate evadere possint. Unde tertium addere capitulum placuit. Si vero aliquis alium ad servitium mallaverit, & ille qui mallatus fuerit vuadiam de sua probanda libertate dederit, jubemus ut supra ad primum aut secundum vel tertium placitum causam deliberent. Inter placitum & placitum dies quindecim. Tertium vero quando comes placitum habuerit, si infra unum comitatum est. Si autem in alium, sint dies viginti: & si in his tribus placitis, ipse qui quærit venire contempserit, anteposito quæ superius anteposuimus, & comes placitum habuerit, ille namque alius cum suis testibus paratus fuerit, tunc comes ipsos testes recipiant & causas definiant, veluti si ipse qui quærit præsens fuisset: & ultra ille qui quæsierit tacito illius de servitio permaneat.

[a] al e... placitum mu... ceraunt.

Alio tempore dictus serenissimus Augustus instituere pravidit capitula.

VIII.

Si quislibet episcopus, abba, vel comes, in propria sede vel domo aut villa resedet, [b] homines ipsius deprædationes fecerint, messes vel prata, defensionis tempore devastaverint, & hoc cognitum absque injusta dilatione non emendaverint, & factori condignam castigationem non imposuerit, ipsum malum ut lex est emendare cogatur, & insuper quadraginta dies & noctes vino & carne abstineat.

[b] Forte, & homines.

IX.

Per viam quoque ad palatium veniens aut rediens cuicumque homines rapinam fecerint, & cognito statim non emendaverit, & factori condignam castigationem non imposuerit, omnia quæ rapta sunt, ut lex est, emendare cogatur, & insuper triginta dies a carne & a vino abstineat. *Nec plura reperimus in schedis Sirmondianis.*

ANNO CHRISTI 824.

CONCILIABULUM CLOVESHOÆ

celebratum III. Kalendas Novembris, anno Domini DCCCXXIV. sub Beornwlfo rege Merciorum, Wulfredo archiepiscopo Doroberniæ, assidentibus episcopis, abbatibus, & principibus Merciorum universis, in quo contentiones & colloquia plura dirimuntur.

E manuscripto codice ecclesiæ Vvigorniensis.

REgnante in perpetuum Domino nostro Jesu Christo, qui mundi monarchiam sua semper virtute gubernat in æternum, anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi DCCCXXIV. indictione II. regnante Beornwlfo rege Merciorum, factum est pontificale & synodale conciliabulum in loco qui dicitur Cloveshoas, præsidente ibi rege præfato, ac venerando viro Wulfredo archiepiscopo illo [c] conventu regente ac moderante.

[c] Pro conventum.

Illic cum omnes episcopi nostri, & abbates universi Mercensium principes, & multi sapientissimi viri congregati adessent, ubi inter alia plura colloquia ali-

Anno Christi 814.

qua contentio illata est inter Heaberthum episcopum, A & illam familiam Bercleensem, de hereditate Æthelrici filii Æthelmundi, hoc est, monasterium quod nominatur *Westburhg*. Habuit autem episcopus ante nominatus terram illam cum libris, sicut Æthelricus ante præcepit, ut ad Weorgemensem ecclesiam redderetur.

Statuta autem atque decreta ab archiepiscopo, & ab omni sancta synodo illa consentienti, ut episcopus qui monasterium & agellum cum libris haberet, cum juramento Dei servorum, presbyterorum, diaconorum, & plurimorum monachorum sibi [a] impropriam possessionem terram illam cum adjuratione adjurasset. B Et ibi finita & proscripta illa contentione coram episcopo post triginta noctes illum juramentum *to Westmynstre* deductum est.

[a] Forte, in proprium.

Quapropter si quis hunc agrum ab illa ecclesia in Ceastre nititur evellere, contra decreta sanctorum canonum sciat se facere: quia sancti canones decernunt quidquid sancta synodus universalis cum catholico archiepiscopo suo adjudicaverit, nullo modo fractum vel irritum esse faciendum. Hæc autem gesta sunt. Hi sunt testes & confirmatores hujus rei, quorum nomina hic infra notantur, a die III. Kalendarum Novembrium.

C

SUBSCRIPTIONES.

Ego Beornwlf rex Merciorum hanc chartulam synodalis decreti signo sanctæ crucis Christi confirmavi.

Ego Wulfred archiepiscopus hanc synodalem sententiam cum signo gloriosæ crucis corroboravi.

Ego Æthelwald episcopus consensi. (*Lindisfarnensis.*)
Hredhun episcopus consensi. (*Wigornensis.*)
Eadwulf episcopus consensi. (*Herefordensis.*)
Heaberht episcopus consensi. (*Ventanensis.*)
Beonva episcopus consensi. (*Dommocensis. Helmhamensis.*)
Wigthegn episcopus consensi.
Cioberht episcopus consensi.
Wermund episcopus consensi.
Cynred episcopus consensi.
Hunberth episcopus consensi.
Eadmund abbas consensi.
Cuthwulf abbas consensi.
Withred abbas consensi.
Wilfred abbas consensi.
Nothelm præco a domino Eugenio Papa.
Bynna frater regis.
Bola.
Aldred thelonius consensi.
Piot presbyter.
Wighelm.
Beadheard.
Cyneberth.
Eadbald.
Beornoth dux.
Eadbetht dux.
Sigered dux.
Ecgberht dux.
Eadwlf dux.
Alhheard dux.
Mucel dux.
Uhtred dux.
Ludica dux.

Ad præstationem istius juramenti Westmonasterii adfuerunt missales quinquaginta presbyteri, & presbyteri alii centum & sexaginta.

Post hac in eadem synodo ita sequitur:

Hic sunt nomina missalium illorum presbyterorum, qui ad dictum juramentum aderant & exstiterunt. Fromundus abbas, Ealbertus abbas, Ecgbergus abbas, Wigbertus presbyter, *&c.*

816.

CONCILIUM IN VILLA INGILENHEIM.

Ex editione P. Jacobi Sirmondi, Societatis JESU.

DE synodo, seu conventu publico, qui anno DCCCXXVI. *habitus est apud Ingilenheim, & de rebus in eo gestis, scribit auctor vita Ludovici Pii his verbis:* Imperator vero, *inquit*, Kalendis Junii mensis ad Ingelheim venit, ibidemque illi conventus populi sui secundum quod præceperat occurrit. In eodem placito, secundum morem suum multa quæ ecclesiæ essent utilia admonuit, statuit, ac definivit: legationesque tam a sancta sede Romana, quam a monte Oliveti per Dominicum abbatem perlatas suscepit, audivit, absolvit, *&c. Exstat in collectione Benedicti Levita lib.* VI *cap.* XCVI. *edictum Ludovici Pii de iis qui rapinas faciunt, quod cum in Ingilenheim decretum dicatur, ad hunc ipsum, de quo agimus, conventum referendum videtur. Sic autem se habet:*

EX CAPITULIS DOMNI LUDOVICI in Ingilenheim apostolica auctoritate & synodali sanctione, omnium clericorum ac laïcorum generaliter consensu atque hortatu decretis.

De his qui rapinas infra regnum faciunt.

D Si quis infra regnum rapinam fecerit, aut cuiquam nostro fideli, ejusque homini aliquid vi abstulerit, in triplo cui aliquid abstulit legibus componat; & insuper bannum nostrum, id est, sexaginta solidos nobis persolvat: postmodum vero ante nos a comite adducatur, ut in bastonico retrusus, usque dum nobis placuerit, pœnas luat. Nam si publice actum fuerit, publicam inde agat pœnitentiam, juxta sanctorum canonum sanctionem. Si vero occulte, sacerdotum consilio ex hoc agat pœnitentiam: quoniam raptores, ut ait Apostolus, nisi veram egerint pœnitentiam, regnum Dei non possidebunt. Qui vero de rebus ecclesiarum aliquid abstulerit, gravius inde judicetur: quia sacrarum rerum ablatio sacrilegium est, & sacrilegus vocatur, qui ex his aliquid aut abstulerit, aut rapuerit. Infames quoque tales personæ, usque ad satisfactionem ecclesiæ quam læserunt, sunt habendæ.

Lib. 6. cap. 96.

1. Cor. 6.

GREGORII PAPÆ IV. EPISTOLÆ.

I.

Ad universos episcopos.

De Aldrico Cenomanensi episcopo non alibi quam apud sedem Apostolicam accusando, & de Romani Pontificis potestate.

Dilectissimis fratribus universis coëpiscopis per Galliam, Germaniam, Europam, & per universas provincias constitutis, Gregorius servus servorum Dei.

Ex Baronio, ad annum 839. num. 2. & editione P. Jacobi Sirmondi.

DIvinis præceptis & Apostolicis saluberrimis incitamur monitis, ut pro omnium ecclesiarum statu impigro vigilemus affectu. Et quia cunctarum divina dispensatione ecclesiarum curam gerimus, omnibus nostra poscentibus suffragia Apostolica auctoritate subvenire optamus. Quoniam divinæ virtutis ac infirmitatis humanæ sanctio est, ut omnium ecclesiarum negotia ad nostræ reparationis tendant affectum. Quapropter has ad vos litteras destinamus, quibus decreto nostro vestram rogantes caritatem mandamus: ut si aliquis, quod non optamus, suorum æmulorum, Aldricum Cenomanicæ ecclesiæ episcopum accusare damnabiliter attentaverit, ut honoretur beati Petri Apostolorum principis memoria, ecclesiæque Romanæ cui præsedit privilegium, & nostri nominis auctoritas; liceat illi post auditionem primatum diœceseos, si necesse fuerit, nos appellare; & nostra auctoritate, aut ante nos, aut ante legatos nostros ex latere missos, juxta patrum decreta suas exercere atque finire actiones: nullusque illum ante hæc judicet, aut judicare præsumat. Sed si quid, quod absit, grave intolerandumque ei objectum fuerit, nostra erit exspectanda censura: ut nihil prius de eo, qui ad sinum sanctæ ecclesiæ Romanæ confugit, ejusque implorat auxilium, decernatur, quam ab ejusdem ecclesiæ auctoritate fuerit præceptum: quæ sic vices suas aliis impertivit ecclesiis, ut in partem sint vocatæ solicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Proinde dilectio vestra, quorum devotione gaudemus, jungat curam suam dispositionibus nostris, & det operam, ut non cujusquam præsumptione circa memoratum fratrem, vestra provisione, vel successorum vestrorum, si ipse superstes fuerit, aliter quam hic insertum est, ullomodo decernatur: sed hæc quæ ad ejus tuitionem atque defensionem prædicta hic auctoritate suggesta sunt, ac saluberrimer ordinata, absque ulla apologia pleniter impleantur. Si autem, quod non arbitramur, a quoquam secus præsumptum fuerit, & ab officio cleri submotus, & injuriarum reus ab omnibus judicetur; ne lupi, qui sub specie ovium subintrarunt, bestiali sævitia quosque audeant dilacerare; & quod sibi fieri nolunt, aliis inferre præsumant. Nec quisquam frivolus aut contentiosus, sive contumax, hæc nos irrationabiliter præcipere contendat: cum & auctoritate canonum, & prædecessorum nostrorum decretis sancitum sit, ut episcopus accusatus, si voluerit, appellet Romanum pontificem, & ad eum, si libuerit, confugiat: ut ab eo ejus audiatur causa, aut ipse a latere suo legatos qui eam audiant mittat, qui juste cum omnibus episcopis comprovincialibus ejus auctoritate judicent. Quæ omnia hic necesse non est inserere, ne proditores magis quam præceptores esse videamur. Et sanctæ recordationis Innocentius antecessor noster inter cetera sic ait: Si majores causæ in medio fuerint devolutæ, ad sedem Apostolicam, ut Nicæna synodus definivit, & inveterata consuetudo exegit, referant. Et multa alia, quæ in suis auctoribus pleniter inveniuntur. Nec alicui fratri hæc gravia aut inutilia videri debent: quoniam sicut prædicto fratri sancti Petri & nostræ sedis auctoritate succurrimus; ita omnibus, quibus necesse fuerit, & debemus subvenire, & impigre volumus. Et sicut quisquam sibi subvenire cupit, ita & alium adjuvare debet, & non ejus auxilium molestè ferre: cum Apostolus moneat omnes *Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus.* Nos vero ad hunc finem omnem nostrum affectum curamque dirigimus; ut quod ad exaltationem sanctæ Dei ecclesiæ, & quod ad custodiam & profectum pertinet sacerdotum, nulla dissensione violetur, nulla desidia negligatur. Super quibus si quis arguere voluerit, aut extra auctoritatem facere contenderit, veniat ad sedem Apostolicam, quo omnia ecclesiastica negotia, de quibus quæstio habetur, confluere jussa sunt: ut ibi ante confessionem sancti Petri mecum juste decernet, quatenus inibi unus ex vobis sententiam suscipiat suam. Vos fratres hortamur & monemus, ut quæ a nobis pie vobis circa prædictum fratrem mandata sunt, ejusque pro simplicitatis defensione salubriter ordinata atque injuncta, nulla concertatione turbentur: quoniam non intervenit temeritas præsumptionis, ubi est diligentia. Nemo vestrum quod suum est quærat, sed quod alterius est: & quod Apostolus inquit: *Unusquisque proximo suo placeat in bonum*, & reliqua. Præceptis ergo apostolicis non dura superbia resistatur, sed per obedientiam, quæ a sancta Romana & apostolica auctoritate jussa sunt salutifere impleantur, si ejusdem sanctæ Dei ecclesiæ, quæ est caput vestrum, communionem habere desideratis. Qui autem se sciunt quibusdam esse præpositos, non ferant moleste aliquem sibi esse prælatum: sed obedientiam quam exigunt, etiam ipsi [a]defendant. Unde liquet quod omni studio devotionis unanimes divinis & apostolicis præceptionibus parere debeatis, & in nullo inobedientes, quod absit, effici. Nam licet plerumque accidant in sacerdotibus quæ sunt reprehendenda; plus tamen erga corrigendos agat benevolentia quam severitas, plus cohortatio quam comminatio, plus caritas quam potestas; cum nemo nostrum sine reprehensione aut sine peccato vivat. Nam si Dominus statim post trinam negationem beatum Petrum apostolum præceptorem nostrum judicasset, non tantum ex eo fructum, sicut fecit, recepisset. Exspectandi ergo atque corrigendi magis sunt rectores ecclesiæ, quam statim & absque nostro consulto judicandi; cum majora negotia, & difficiliores causarum exitus, sanctorum patrum canones spiritu Dei conditi, & totius mundi reverentia consecrati, jubeant sub nostræ sententiæ exspectatione suspendi, nostroque moderamine finiri. Unde necesse est hæc & alia ecclesiastica quæque negotia, post multarum experimenta causarum, solicitius prospici, & diligentius præcaveri: quatenus per spiritum caritatis & pacis omnis materies scandalorum, & præsumptio invidorum, atque oppressio simplicium de ecclesiis Domini auferantur. Et sicut non vult quisquam fratrum se aliorum judicio prægravari, ita non audeat aliis inferre quod sibi non vult fieri: reminiscens præceptum Domini Salvatoris, quo ait: *Nolite judicare, & non judicabimini: in quo*

Margin notes: 2. VI. Quæst. 4. Decreto nostro. — Ibid. §. Si autem. — Rom. 12. — 2. Quæst. 6. Si quis arguere. — Rom. 15. — 9. Distinct. 11. Præceptis apostolicis. — a Forte, defendant. — 4. Distinct. 45. Licet plerumque. — Matth. 7.

enim judicio judicaveritis, judicabimini. Et reliqua. Nihil ergo per nostram facilitatem tribunalis excelsi judici derogare debemus, cum illa sint rata quæ pia, quæ vera, quæ justa sunt; & aliter necessitatis, aliter tractanda est ratio voluntatis. Nullum enim intemeratum reliquit inimicus, idcirco succurrendum est irretitis. Conterendus ergo est venantis laqueus, ut fugatis lamentationibus, tam in justo moderamine, quam compunctione pietatis, apostolica auctoritate sol justitiæ in oculis splendeat corruentium. Nec pigeat forsitan aut pudeat nostris obedire mandatis, aut Apostolicæ sedis observare præcepta, quia humilibus dat gratiam, non superbis. Nam nulli fas est vel velle vel posse transgredi Apostolicæ sedis præcepta, nec nostræ dispositionis ministerium, quod vestram sequi oportet caritatem. Sit ergo ruinæ suæ dolore prostratus, quisquis Apostolicis voluerit contraire decretis: nec locum deinceps inter sacerdotes habeat: sed extorris a sancto ministerio fiat: nec de ejus judicio quisquam postea curam habeat, quoniam jam damnatus a sancta & apostolica ecclesia hac auctoritate, sua de inobedientia atque præsumptione, a quoquam esse non dubitatur: quia majoris excommunicationis dejectione est exigendus, cui sanctæ ecclesiæ commissa fuerit disciplina: qui non solum præfatæ sanctæ ecclesiæ jussionibus parere debuit, sed etiam aliis ne præterirent insinuare; sitque alienus a divinis & pontificalibus officiis, qui noluit præceptis Apostolicis obtemperare. Maneat itaque memoratus Aldricus hac Apostolica auctoritate usque ad præsentiam sedis Apostolicæ semper episcopus: nec, antequam huc veniat, talium aut aliorum verbis intendat nocivis, neque eorum succumbat judicio, aut ullam sævam suscipiat sententiam; nec nobis, sicut illi, quod minime arbitramur, inobediens exsistat. Prædictæ Apostolicæ sedis sanctæ, si voluerit & necesse fuerit, appellet antistitem, & ad eum libere absque ullius pergat impedimento. Et cum nec colligari, nec judicari, nec damnari a quibusdam possint episcopis, qui apostolicis fuerint fulti auctoritatibus; quanto minus ab illis si factum, quod fieri non credimus, fuerit, qui eorum inobedientia atque protervia facta jam sunt damnati auctoritate? Quia non aliter persecutores fratrum, quam sedis sanctæ jussionibus, cui omnis orbis caput inclinat, inobedientes corrigere, seu regere juxta præcedentium patrum exempla possumus, nisi eos zelo fidei Dominicæ persequamur; & a sanis mentibus, ne pestis hæc latius divulgetur, in severitate qua possumus abscindamus. Quisquis namque conatus fuerit tentare prohibita, sentiet censuram sedis Apostolicæ minime defuturam. Et qui monitis noluerit obedire Apostolicis, necesse est ut severitatis regula vindicetur: ne aliquis hoc faciat, aut fieri sinat, unde alium vel capiendo decipiat, sibique causas generet, quibus reus constitutis decretalibus fiat. Cavete, fratres, negligere præfata, cavete tentare prohibita, ne prædictis involvamini retinaculis. Nolite sæpedictum fratrem absque nostra, ut prædictum est, præsentia aut actoritate judicare, vel condemnare, aut gravare. Sed, sicut Apostolicis est munitus præsidiis, ita vestris fulciatur auxiliis: sitque ab omnis sacerdotalis catalogi laqueo, aut oppressione, vel judicio humano, intactus & liber, usque ad nostrum, ut præfatum est, judicium, qui beati principis Apostolorum Petri meruit adipisci auxilium. Contra caput ergo nolite vos extollere. Nolite beati clavigeri Petri, cujus vice legatione pro Christo fungimur, sedem, ejusque sedis auctorem spernere: ne ejus patiamini offensionem, aut scandalum ecclesiæ generetis: sed magis soliciti pro fratrum salute & liberatione estote, & pro sanctæ Dei ecclesiæ salute summopere laborate. Armamini carita-

[Margin: 1. Distinct. 19. Nulli fas est.]

A te, non severitate: omnibus vobis ac sigillatim occurrat caritas; & vinculis, quæ mille modis a Christo solvantur, vobiscum pariter in perpetuum connexa lætetur in Domino. Ceterum insectatores fratrum ecclesiastica disciplina comprimere & erudire debetis: qui statum majorum non tenentes, Dei sacerdotes, atque sanctam ecclesiam, quæ in sacerdotibus maxime constat, principum & populorum favorem sequentes, & Dei judicium non timentes, sua violare persæpe nituntur præsumptione. His ergo nec factis, nec consiliis, nec manifestis, nec occultis, vos oportet præbere consensum, dicente Domino: *Videbas furem, & currebas cum eo.* Non tantum qui faciunt, sed qui facientibus consentiunt, rei tenentur. Illud dumtaxat de- B bet mentem vestram vehementius excitare, ut ab omni labe sæculi istius immunes ante Dei conspectum & securi inveniamini; ut caritatem non amittentes, & sustentatores fratrum exsistatis, quatenus juxta Apostolum, unanimes, unum sectantes, permaneatis in Christo, nihil per contentionem, neque per inanem gloriam vindicantes, non hominibus, sed Deo Salvatori nostro per omnia placentes. Hac ergo caritatis glutinatione compescite, quæso, a memorato fratre: si quorumcumque cognoveritis aut insidias, ut æmulationem, eis dare quoquo modo nolite consensum, quod omnibus durius arbitramur. Si quo pacto conversationes non habet amabiles, habendus tamen pro reverentia sancti Petri, cujus est munitus auctoritate, dile- C ctus. Non novum aliquid præsenti jussione præcipimus: sed illa quæ olim videntur indulta firmamus: cum nulli dubium sit, quod non solum pontificalis causatio, sed omnis sanctæ religionis relatio, ad sedem Apostolicam, quasi ad caput ecclesiarum, debet referri; & inde normam sumere, unde sumpsit exordium: ne caput institutionis videatur omitti, cujus auctoritatis sanctionem omnes teneant sacerdotes, qui nolunt ab Apostolicæ petræ, super quam Christus universalem fundavit ecclesiam, soliditate divelli. Si quis hæc Apostolicæ sedis præcepta non observaverit, percepti honoris hostis esse non dubitetur. Sed forte vos vestrique prædecessores in hodiernum non reluctati sunt. Et ne quando contingat ut reluctentur, idcirco denuo D repetentes sæpius admonemus: ut vetentur qui hujusmodi fratres turbare visuntur, & prohibeantur aliud, quam ille noster jussit agricola, seminare. Nam qualiter nos qui neminem volumus perire contristent, qui electorum percellunt animos, Dominicus in evangelio sermo testatur. Ait enim Salvator ipse, quod expediat scandalizanti de pusillis aliquem in maris profundo demergi, & cetera quæ ad hunc sensum pertinent. A quibus non sacerdotes, sed & omnes Christiani se cavere debent: quoniam sacerdotes, qui throni Dei vocantur, quieti ab omnibus perturbationibus esse debent. Nec ab re ipse Salvator vendentes columbas, & nummulariorum mensas proprio flagello evertit, & projecit e templo. Unde liquet summos sacerdotes ip- E sius exspectare judicium. Ad cujus rei confirmationem plurimum valet, quod alibi inquit: *Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos discernit:* & reliqua talia, quæ in suis inveniuntur auctoribus. Illos ergo qui non speculatores esse volunt, excusare non possumus; si fratres, quos tueri & adjuvare pro viribus debemus, improba fœdati contagione permittamus. Unde hortamur dilectionem vestram, obtestamur & monemus, ut qua debetis solicitudine super his vigiletis: quia in specula esse debetis, ne qua infestantium prorumpat audacia. His ergo pro viribus resistite, quia nefas est prægravari religiosos pati fratres: quorum afflictione, quia membra sunt nostra, nos quoque convenit macerari; crucemque juxta Domini

[Margin: Psalm. 49.]
[Margin: Philipp. 2.]
[Margin: 2. Distinct. 12. Præceptis Apostol §. Non novum.]
[Margin: Matth. 18.]
[Margin: Matth. 21.]
[Margin: Psalm. 81.]

Matth. 16. Salvatoris vocem ferre, qui ait : *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.* Quamquam maneat his beatitudo promissa, quicumque probantur persecutionem propter justitiam sustinere. Quibus quid promittat ipse Salvator in futurum sequens sermo declarat. Intelligamus hæc ipsa vobis, quæ nobis non placent, displicere. Quod ita demum probare poterimus, si quibus manum porrigimus, vos nobiscum porrigatis : ut cui & vos manum porrigetis, vobiscum porrigamus : quia non aliter unus grex & unus pastor sumus, nisi quemadmodum Apostolus docet, dicens : 1. Cor. 1. *Idipsum dicamus omnes, simulque perfecti in eodem sensu & in eadem sententia.* Deus vos incolumes memores nostri custodiat, fratres carissimi.

II.

Ad episcopos & orthodoxos fideles.

Ebonem archiepiscopum Remensem depositum in pristinum gradum restituit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, reverentissimis in Christo sanctissimisque fratribus coëpiscopis, cunctis quoque principibus orthoduxis, & universis catholicæ ecclesiæ fidelibus.

CUm divina instigatione soliciti circa gregem Dominicum diligenti cura semper invigilare debeamus in prosperis, quanto magis in adversis nimiis quæ pro peccatis contigerunt nunc in diebus nostris? Sicut dolendi sunt illi, qui inter flagella Dei maligna semper intentione perseverando pereunt; ita & congratulandi, non abjiciendi sunt, qui correpti tanta castigatione corde contrito & humiliato se corrigibiles reddunt : super omnes etiam magnificandi sunt, qui in pressuris corde perfecto & optimo probari, salutaribus exemplis fructum vitæ inviti minoribus conferunt. Gratias igitur immensas Domino Deo nostro merito agimus, carissimi, pro tanto triumpho vestro, qui inter medias mundanas acies, & nimias tentationes diabolicas, vos examinando probavit, atque sibi servavit illæsos : ita ut neque in dexteram neque in sinistram declinantes, offensionem Dei vitando, cautissima subtilitate mundana pericula superastis. Sicut & inter multa alia magna certamina vestra, [a] non fuisse minima fratris nostri Ebonis archiepiscopi causa : ut & per multos relatores fideles sæpe comperimus, quod nec canonice vocatus, sed violenter ab ecclesia raptus, diversaque exsilia passus, arcta quoque sub custodia trusus, nullo certo crimine convictus, nec sponte confessus, quia absente ecclesia sua alterius sub potestate erat constrictus, & sic a mundana potentia vobis adductus est discutiendus, vel deponendus. Quam ergo vulgo natam irrationabilem vim compatiendo mirabili circumspectione placastis, cum furores persequentium humili satisfactione ejus sic mitigastis, quatenus divinam vel humanam offensionem pariter evaderetis : sicque fratrem illæsum aptiori tempore provida industria reparandum servastis, sicut & de veris Christi membris legitur : 1. Cor. 12. *Cum patitur unum membrum, compatiuntur cetera membra.* Claruit etiam hæc benigna intentio vestra, dum quantulacumque vobis ecclesiastica pace, mox imperiali episcopalique auctoritate in sede restitutus debita, cui facta fuerat direptio violenta : ibique publico ex consensu pontificale, ut debuit, recepit & gessit solitum officium, donec succensis iterum litibus principum, pro pacificanda dira seditione cum ceteris regni fidelibus se obtulit. Qua mitigata, protinus repentina imperiali jussione, pro concordia & unitate Christiani populi, partibus orientalis directus, præceptoribus suis libenter pro viribus obedivit. Quibus autem omnibus sic laudabiliter actis, votum visitationis, quod in angustiis suis Domino, vel beato Petro principi Apostolorum vovit, multis laboribus fessus ad sedem Apostolicam tendens promissa fideliter implevit. Qui & sancti principis Apostolorum suffragiis fidus, cui ligandi solvendique divinitus erat data potestas, sicut eum a corporalibus eripuit periculis, ita & propitius a cunctis peccatorum absolveret vinculis. Quapropter & nos hæc omnia diligenter considerata, ipsam confessionem, quam secrete vobiscum egit, nobiscum & per omnia contulit. Subscriptionem etiam, quam perterritus ut evaderet composuit, similiter & sanctæ Romanæ ecclesiæ ostendendo satisfecit. In quibus vero omnibus, quia certum depositionis aut legitimæ absolutionis crimen nullum reperimus; ideo inviolabili caritati vestræ fidenter ipsum committimus; quia, si absque crudeli persecutione ejus possibile est, una vobiscum illum debitæ sedi restituendum cupimus : alioquin tamen non oportet episcopos divinitus sibi consortem negligere episcopum; cui non solum similiter, sed etiam per pœnitentiam innovatum sanctum ipsius dignitatis cognovimus spiritum Davidica recuperatione; qui pœnitens Spiritu sancto recto, sive principali, innovatus atque confirmatus, summa cum fiducia etiam & impios postea docendos & revocandos pro Domino Deo suo spopondit, perpetuisque benignitatis exemplis exsolvere fideliter procuravit. Nam & summus Apostolorum, cujus vicem indigni gerimus, si discipulatum in periculis negavit, non tamen abjectus, sed pie revocatus, pristinam dignitatem obtinuit; & quomodo aliis miserandum esset, in semetipso didicit. Pater insuper ille evangelicus larga pietate prodigum filium non repulit, sed perditum gravius recepit, honoratumque statui pristino reparavit. Ipse etiam veris sectatoribus suis instituit, dicens : Luc. 6. Matth. 5. *Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors est.* Quia & beatos esse misericordes in cunctis mundi partibus copiosus in misericordiis idem Dominus dominantium declaravit. His etenim multiplicibusque veteris ac novi Testamenti documentis instructi, evangelicam atque ecclesiasticam dispositionem fideliter agimus, si persecutionem passis, & ad aliam civitatem confugientibus episcopis proficiendi io locis vacantibus liberam annuimus facultatem. Quanto magis huic præfato fratri nostro, qui quondam ex gloriosi Cæsaris totiusque imperii consensu nobis conjunctus, & apostolicis privilegiis insolubili caritatis vinculo sanctæ Romanæ ecclesiæ confirmatus? Ubi & evangelizandi legatione percepta, quocumque melius poterit proficere loco, pro viribus ita semper insistat, ut a divino cœpto negotio lucrandique talento nequaquam deficiat : quia sicut de neglecto tanto officio illi divinam offensionem, ita & impedientibus cælestem indicimus ultionem; & sicut adjutoribus ejus divinam imploramus gratiam, ita & nocentibus, quam non optamus, terribilem damnationis denuntiamus vindictam. Qua denique summa auctoritate undique munitum, more prædecessorum nostrorum, ipsum sacro ordini nostro merito adscribimus, vel omni pristino episcopali officio decoratum esse præfigimus; sive scriptis his publicis digne permanendum inviolabili confirmatione, sicut in privilegiis ejus prioribus continetur, jure apostolico roboramus.

a Forte, non fuisse

CODEX LAUDUNENSIS. *Hæc compilata epistola ex parte Gregorii quam sit mendax, ipsa evidens ratio monstrat : quia tempore Gregorii, ex cujus nomine ista conscribitur, Imperator Hludowicus ab imperio est*

depulsus, & Ebo post restitutionem ipsius Imperatoris suo & episcopali judicio est depositus, & a Sergio successore Gregorii sub laica tantum communione est condemnatus.

III.

Ad episcopos regni Francorum.

Ex bibliotheca Floriacensi.

ROmano Pontifici scribentes, contrariis eum in præfatione nominibus appellastis, fratrem videlicet, & Papam: dum congruentius esset solam ei paternam reverentiam exhibere. Adventu quoque ejus comperto, lætari vos diceris, credentes omnibus, principi scilicet subjectis, profuturum; & optasse occursum vestrum nobis non negandum, nisi sacra jussio imperialis præveniret. Quæ verba reprehensibilia sunt: uno quidem modo, quia jussio Apostolicæ sedis non minus vobis sacta videri debuerat, quam illa quam diciris imperialem: deinde, quia veritate caret, quod dicitis illam prævenisse. Non enim illa prævenit, sed nostra, id est, pontificalis. Neque ignorare debueratis, majus esse regnum animarum, quod est pontificale; quam imperiale, quod est temporale. Beatus Gregorius Nazianzenus non hoc timuit coram Imperatoribus in ecclesia prædicare. Sic enim ipsis Imperatoribus loquitur, dicens: Suscepitis sine libertatem verbi? Libenter accipitis quod lex Christi sacerdotali vos nostræ subjicit potestati, atque istis tribunalibus subdit? Dedit enim & nobis potestatem, dedit principatum, multo perfectiorem principatibus vestris. Aut numquid justum vobis videtur, si cedat spiritus carni, si a terrenis cælestia superentur, si divinis præferantur humana? Quare igitur vos, sicut veri sacerdotes, divini videlicet cultus ministri, non humani, non respondetis Imperatori, cujus sacra vos dicitis jussione præventos, sicut isdem beatus Gregorius alloquitur imperatorem præsentem, dicens: Patienter, quæso, accipe libertatem nostram. Scito te ovem esse gregis mei a Christo mihi summo pastore annumeratam, & a sancto Spiritu consignatam: scito te inter sacra altaria cum veneratione subjici manibus sacerdotis: scito te beatæ Trinitatis cultum fidemque, non tua sed nostra prædicatione servare. *Et post aliqua:* Memento semper, quod una tibi natura est eademque substantia cum omnibus qui tibi subjecti sunt. Tu tamen animo esto cum Deo: & non tam dominari te mundo, quam dominari tibi Christum, gloriare. Quare etiam nunc commorantes cum Imperatore, intermittentes stultissimas adulationes, non ei prædicatis cum beato Augustino dicentes: Felices dicimus imperatores, si juste imperant; si inter linguas sublimiter honorantium, & obsequia nimis humiliter salutantium, non extolluntur, & se homines esse meminerint; si suam potestatem ad Dei cultum maxime dilatandum majestati ejus famulam faciunt; si Deum timent, diligunt, colunt; si plus amant illud regnum, ubi non timent habere consortes; si tardius vindicant, & ignoscunt; si eamdem vindictam pro necessitate regendæ tuendæque reipublicæ, non pro saturandis inimicitiarum odiis exserunt; si eamdem veniam non ad impunitatem iniquitatis, sed ad spem correctionis indulgent; si quod aspere coguntur plerumque decernere, misericordiæ lenitate & beneficiorum largitate compensant; si luxuria tanto eis castigatior, quanto posset esse liberior; si malunt cupiditatibus, quam quibuslibet gentibus imperare; & si hæc omnia faciunt, non propter ardorem inanis gloriæ, sed propter caritatem felicitatis æternæ; si pro suis peccatis, humilitatis & miserationis & orationis sacrificium Deo suo vero immolare non negligunt; tales Christianos imperatores dicimus esse felices interim spe, postea re ipsa futuros, cum id quod exspectamus advenerit. Vos autem e contrario, quia non vultis esse veri ædificatores, estis proculdubio veri deceptores; sicut scriptum est: *Popule meus, qui beatum te dicunt, ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant.*

Greg. Naz. de fervor. dilig. — *Sancti Aug. de Civit. Dei, lib. 5. cap. 24.* — *Isai. 3.*

Deinde postquam dixistis vos lætatos esse de adventu nostro, iterum intulistis quorumdam relatione magno mœrore affectos: quod utique facit instabilitas mentis. Verum est omnino, quoniam *qui hæsitat, similis est fluctui maris qui a vento movetur.* Sed inter has hæsitationes nimis stolide nos judicatis immemores esse pastoralis officii & districtissimæ moderationis.

Jacob. 1.

Deinde sicut scriptum est, *cum sit timida nequitia, dat testimonium condemnationis:* adjungitis quod omni verecundia dignum est, dicentes nos venire propter quamdam præsumptuosam & omni ratione carentem excommunicationem faciendam: & admonetis nos nimis involutis & confusis sermonibus & sensibus, ut neque nostra voluntate, neque alterius hortatu, [a] præsumptione prorumpamus: eo quod, ut dicitis, pertineat ad injuriam ac dehonestationem imperialis potestatis, & ad minorationem & reprehensionem nostræ auctoritatis. Dicite, quæso, quæ sunt ista portenta verborum? Et quid potius pertinet ad dehonestationem imperialis potestatis, opera digna excommunicatione, an ipsa excommunicatio? Sed quia hæc verba vestra exaggerare laboriosum est, eo quod plena sint nauseæ: tantum illud flagito, ut dicatis quomodo potest fieri, ut manente Apostolicæ sedis honore, mea tantum persona in causa reprehensionis, & vituperationis remaneat. Nullo modo enim fieri potest, ut si is qui locum beati Petri tenet, exhonoratur, sine crimine dumtaxat, cathedra ejus honorata permaneat. In tantum autem honoranda est cathedra pontificalis, & propter cathedram sedens in illa: ut etiam de Caïpha [b] credulitate & incredulitate impio dicat evangelista: *Hoc autem a semetipso non dixit, sed cum esset pontifex anni illius, prophetavit, quia Jesus moriturus erat pro gente.* Unde constat, etiam impium Caïpham propter cathedram honoratum esse prophetia. Vos autem fidelem & cultorem pietatis Pontificem dehonestandum prædicatis absque injuria sedis. Quod omnino falsum est. Bene autem subjungitis, memorem me esse debere jusjurandi causa fidei facti Imperatori. Quod si feci, in hoc volo vitare perjurium, si annunciavero ei omnia quæ contra unitatem & pacem ecclesiæ & regni committit. Quod si non fecero, perjurus ero, sicut & vos, si tamen juravi. Vos tamen, qui procul dubio jurastis & rejurastis, promittentes ei erga illum omnia fideliter vos agere; & nunc videntes illum agere contra fidem, & præcipitari in perniciem, non revocatis eum quantum ex vobis est, perjuri estis: quia pro ejus salute secundum fidem promissam non laboratis.

Sap. 17. — *Joan. 11.*

[a] Forte, in tantam præsumptionem.

[b] Forte, crudelitate.

Deinde promittitis mihi venerabilem receptionem, si tamen ita ad illum venero, ut ejus voluntas est. Hæc non in libris divinis, sed in vestris conscientiis legitis, qui omnia facitis propter temporalem retributionem; eo quod sitis arundines vento agitatæ, & omnes auræ vos flectant. Pensate, pensate, fratres, quam longe est mens vestra ab illa petitione, qua in celebrationibus Missarum soletis dicere Deo, non voluntate, sed voce: *Da nobis pro amore tuo prospera mundi despicere, & nulla ejus adversa formidare.* Nam si ex corde hæc peteretis, jam dedisset ille, qui dicit: *Petite, & dabitur vobis.*

Joan. 16.

Deinde dicitis illam primam divisionem regni, quam inter filios suos fecerat Imperator, nunc juxta

rerum opportunitatem esse mutatam. Quod omniuo duppliciter factum est: uno quidem modo, quia non est opportunitas, sed importunitas: eo quod sit causa & origo conturbationis & dissensionis, commotionis & deprædationis, & omnium malorum quæ per singula dicere longum est, extra perjuria innumera, & fidei ac pacis expulsiones: alio vero modo, quia necdum scitis, utrum sit commutata, an per verum regem & Dominum maneat inlibata. Ista enim commutatio, quam vos dicitis juxta rerum opportunitatem factam, inde cognoscitur quia non fuerit per Deum, quia multorum peccatorum origo exsistit. Illud namque quod per voluntatem Dei fit, plerumque causa est & pressuræ & persecutionis, sicut factum est adversum sanctos Apostolos, & martyres, qui non propter aliud passi sunt, nisi propter defensionem & confirmationem evangelicæ veritatis; causa autem peccatorum & scelerum esse non potuit, sicut vestra divisio est, quam dicitis fuisse opportunam. Deinde, quod grandi supercilio dicitis, quia si reverenter venerimus ad Imperatorem, per ipsum cognoscemus omnem rei veritatem, quare opportune & utiliter mutata sit divisio: hoc loqui cogit vos magnitudo superbiæ, æstimantes solos vos posse rerum cognoscere causas. Vere dico vobis, quia non solum stultus, sed & infelix est, qui non intelligit quantos & quales fructus malorum protulit vestra commutatio, & de cujus thesauro maligni cordis processit, & pro qua te vos laudatores & defensores estis hujus malignitatis.

Deinde subjungitis, quia nisi secundum voluntatem vestram venero, non habeo ecclesias vestras consentaneas, sed in tantum contrarias, ut nihil mihi in vestris parochiis agere vel disponere liceat, nec quempiam excommunicare vobis obsistentibus. Vere verum est, quod Veritas dicit: *Malus homo de malo thesauro cordis sui profert mala.* Quare mihi contrarii cum ecclesiis vestris esse debetis in legatione pacis, & unitatis, quod Christi donum & ministerium est? An ignoratis angelorum cantu promissam esse pacem in terra hominibus bonæ voluntatis? per Apostolum autem, *tribulationem & angustiam in omnem animam hominis operantis malum?* Hic apparet, quod congruat vobis illud quod scriptura dicit: *Arma & gladii in via perversi.* Vos conamini obsistere perversitatibus vestris nobis, qui legatione fungimur pacis. Nam quicumque inter vos membra Christi sunt, non eum potestis abscindere a corpore capitis, quod est Christus. Nam etsi vos datis operam separandi a corpore vos ipsos: tamen sicut semper fuit, est, & erit, ut unguentum illud, Spiritus videlicet sanctus, qui descendit a capite Christi in barbam, quæ est Apostolorum chorus; & de barba in oram vestimenti, quæ est capitium tunicæ, ecclesiæ scilicet Christi: quod capiti caput, ut inhabitet Christus per fidem in corde ejus in omnibus ubique fidelibus servet unitatem spiritus in vinculo pacis. Hæc idcirco dicimus, ut noveritis non vos posse dividere ecclesiam Gallicanam & Germanicam ab unitate tunicæ, quæ subjacet capitio, sublimioribus videlicet membris ecclesiæ, qui proximiores sunt barbæ, Apostolis scilicet, ac per hoc Apostolicis sedibus: sicut barba non potest esse nisi in capite. Deinde dicitis, rem ridiculam subinferentes: *Et quod potius tacere quam dicere maluimus, si autem non egeritis, assensum consilio nostro non prabueritis, honoris vestri periculo subjacebitis.* Si potius maluistis, id est, magis voluistis tacere, quam dicere, quare non tacuistis? Consuetudo est in vobis ut id quod minus est, vincat quod majus est? Major voluntas exstitit in vobis tacere, minor autem dicere: & tamen minor vincit majorem. Credendum est omnino, quoniam in discordiarum amatoribus victrix est cupiditas, victa continentia. Illud vero quod minari vos cognoscimus periculum gradus, quis explicare poterit quantum sit absurdum, quantumque inconveniens & stultum? cum vestra comminatio non sit propter crimen, homicidium scilicet, sacrilegium, aut furtum, vel aliquid hujusmodi; sed nisi ita venerimus, sicut ipsi vultis. Cui rei in argumento adjungitis juramentum: & non recordamini erubescentes, quia perjuri pejeratum degradare non possunt, etiamsi essem. Denique vos non me scitis esse pejeratum. De vobis autem nemo qui dubitet hoc esse. In hac re memor esse debuerat solertia vestra, quia quicumque cloacam commovet, quanto amplius commoverit, tanto ampliorem fœtorem exhalari facit.

Quod autem de sequentibus me fratribus & coëpiscopis similiter promittitis agendum, & additis, *irretractabiliter:* miranda in hoc præsumptio vestra cognoscitur. Numquid quod in parte agitur, retractari apud universitatem non poterit? Numquid quod apud homines a rectitudine deviantes agitur, apud meliores, recti videlicet tenaces, tetractari non debet? aut quod in præsenti malitiose judicatur, Dei judicio retractandum non erit? Quod vestræ minæ continent, numquam adhuc ab initio ecclesiæ factum est. Nam etiamsi ego fuissem perjurus, aptandum vobis erat illud evangelicum: *Neque tu times Deum, cum in eadem damnatione sis?*

Anno Christi 828.

LUDOVICI PII IMPERATORIS CAPITULARE III.

De iis quæ Aquisgrani privato in placito, sub finem anni DCCCXXVIII. constituit, quando & Concilia episcoporum quatuor in locis fieri jussit, & missos dominicos per universum regnum delegavit.

INDEX CAPITUM.

ANNO CHRISTI 828.

VII. *De decimis a populo dandis.*
VIII. *De vestitura xxx. annorum sive de rebus ecclesiæ quæ per triginta annos possessa sunt.*
IX. *De his qui ecclesias restaurare negligunt de rebus quas in beneficium habent.*
X. *De his qui agros dominicatos excolere negligunt, ne nonas ex eis persolvant.*

VII. Item alia capitula.

I. *De eo qui beneficium desertum fecerit.*
II. *De malis scabinis ejiciendis.*
III. *De melioribus & veracioribus eligendis.*
IV. *De scabinis qui propter munera & amicitiam injusta judicant.*
V. *De legitimis & rationabilibus commutationibus ecclesiarum Dei.*
VI. *De eo qui probatus fuerit testes in perjurium scienter duxisse.*
VII. *De discordibus hominibus.*
VIII. *Ut nummos bonos nullus respuat.*
IX. *De malis quæ a fiscalinis fiunt.*
X. *De collectis malis omnimodis prohibendis.*
XI. *Ut pontes publici, qui destructi fuerint, iterum exstruantur.*
XII. *De examine aquæ frigidæ.*
XIII. *De reversione comitis & pagensium de hostili expeditione, ut eo ex die super XL. dies sit bannus recisus.*
XIV. *De audientia regis: & ut comites & Missi Dominici maximam curam habeant pauperum.*
XV. *De inferenda a vicariis, vel aliis* [a] *missis comitum, exigenda.*

a al. *ministris.*

VIII. Capitula quæ pro lege habenda sunt.

I. *De honore ecclesiarum, de homicidiis in ecclesiis vel in earum atriis commissis.*
II. *De eo qui propter cupiditatem rerum quemcumque propinquorum suorum interfecerit.*
III. *De cujuslibet propria uxore dimissa, vel sine culpa interfecta.*
IV. *De eo qui res alienas cuilibet homini vendiderit.*
V. *De placitis a liberis hominibus observandis.*
VI. *De liberis hominibus ad testimonium recipiendis.*
VII. *Ut inquiratur de iis qui in exercitalem ire possunt expeditionem, vel qui fidelitatem necdum promiserunt.*
VIII. *De faidis coercendis.*

IX. Capitula ad generalia placita reservata.
X. Alia capitula ad instructionem Missorum.

I.

Qualiter conventus episcoporum fieri debeat.

Ex variis mss. sed potissimum ex schedis Pithœanis P. Jacobus Sirmondus edidit.

ANno sexto decimo regnante domno nostro Hludouvico, conventus episcoporum debet fieri in quatuor locis, id est, in Mogontiaco, in quo isti archiepiscopi cum eorum suffraganeis convenire debent, Autgarius, Haldebaldus, Hetti, Bernuinus. In Parisio Ebbo, Ragnoardus, Latrannus, archiepiscopus Senonis qui fuerit, cum eorum suffraganeis. In Lugduno Agobardus, Bernardus, Andreas, Benedictus, Agericus, cum eorum suffraganeis. In Tolosa Notho, Bartholomæus, Adalelmus, Aiulfus, cum eorum suffraganeis. In quibus conventibus tractare, quærere, & cum Dei adjutorio invenire debent, de causis ad religionem Christianam, & eorum curam pertinentibus: & quid a principibus & reliquo populo, vel ita ut divina auctoritas docet, aut aliter teneatur, vel quid inde ex parte vel ex toto dimissum sit ut non teneatur. Deinde quid in ipsorum qui pastores populi constituti sunt moribus, conversatione, & actibus, inveniri possit, quod divinæ regulæ atque auctoritati non concordet: simulque invenire quæ occasiones in utroque ordine id effecerint, ut a recto tramite deviassent. Et quidquid ab eis de his causis inventum fuerit, tam solerti cura custodiatur, ut nullatenus ad aliorum notitiam pervenire permittant ante tempus constitutum. Et ideo unus notarius inter omnes eligatur, qui quod ipsi invenerint subtiliter describat, & sub juramento constrictus fideliter conservet. [a]

Harvenia fuisse Aldricus abbas sancti Petri Senon.

a *In cod. sancti Remigii additur: Volumus etiam ipsorum conventum fieri octava Pentecostes. Missi vero nostri suam incipiant legationem peragere octava Paschæ. Ms. codex Palat. pro octava, legit utrobique, octavas.*

II.

Hæc capitula ab episcopis in eisdem conciliis tractanda sunt.

I. De decimis quæ ad capellas Dominicas dantur, & hominibus qui eas habent, & in suos usus convertunt.

II. De feminis quæ in quibusdam locis irrationabiliter velamen sibi sanctum imponunt.

III. Similiter de monasteriolis puellarum in legatione Autgarii, in quibus nullus ordo bonæ conversationis tenetur.

IV. De monasteriolis etiam diversis in missatico Alberici.

V. De judicio aquæ frigidæ.

VI. De his qui usuris inserviunt.

VII. [b] Volumus atque jubemus, ut Missi nostri diligenter inquirant, quanti homines liberi in singulis comitatibus maneant, qui per se possint expeditionem facere, vel quanti de his quibus unus alium adjuvet: quanti etiam de his, qui a duobus tertius adjuvetur & præparetur: necnon de his qui a tribus quartus adjuvetur & præparetur, sive de his qui a quatuor quintus adjuvetur & præparetur: ut eamdem expeditionem exercitalem facere possint: & eorum summam ad nostram notitiam deferant.

b *Legitur in Remigiano licet absit a quibusdam exemplaribus.*

III.

EPISTOLA
quæ generaliter populo est legenda.

In nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi, Hludouvicus & Lotharius divina ordinante providentia Imperatores Augusti, omnibus fidelibus sanctæ Dei ecclesiæ & nostris.

REcordari vos credimus, qualiter hoc anno consilio sacerdotum & aliorum fidelium nostrorum generale jejunium per totum regnum nostrum celebrare jussimus, Deumque tota devotione deposcere, ut nobis propitiaret in quibus illum maxime offensum haberemus nobis manifestare, & ut ad correctionem nostram necessariam tranquillum tempus nobis tribuere dignaretur. Volueramus siquidem tempore congruo placitum nostrum generale habere, & in eodem de communi correctione agere: & ita Deo miserante fieret, nisi commotio inimicorum, sicut nostis, præpedisset. Sed quia tunc fieri non potuit juxta voluntatem nostram, visum nobis fuit præsens placitum cum aliquibus ex fidelibus nostris habere; & in eo de his, quæ propter prædictum impedimentum remanserant, qualiter ad effectum pervenirent Domino adjuvante considerate. Quapropter nosse volumus solertiam vestram, quod in isto præsenti placito cum fidelibus nostris consideravimus, ut primo omnium archiepiscopi cum suis suffraganeis in locis congruis tempore opportuno convenirent; & ibi tam de sua quam de omnium nostrum correctione & emendatione secundum divinam auctoritatem quærendo invenirent, & nobis atque fide-

libus

libus nostris secundum ministerium sibi commissum annuntiarent. Item consideravimus, ut missos nostros per universum regnum nostrum mitteremus, qui de omnibus causis quæ ad correctionem pertinere viderentur, quanto potuissent studio decertarent; & quidquid possibile invenirent, per semetipsos nostra auctoritate corrigerent; & si aliqua difficultas in qualibet re eis obsisteret, ad nostram notitiam deferre curarent. Quapropter volumus, ut vos omnes, propter communem salutem, & regni honorem, ac populi utilitatem, obedientes & adjutores missis nostris in omnibus pro viribus esse non negligatis. Simulque sciatis, ob hanc causam nos velle per singulas hebdomadas uno die in palatio nostro ad causas audiendas sedere: ut per hunc aut illum comitem, & providentia missorum, B & obedientia populi manifestius appareat. Et ut hæc omnia successum habeant, volumus ut generale triduanum jejunium secunda feria post octavas Pentecostes celebrandum indicetur, & generaliter ab omnibus cum summa devotione observetur. Et quia undique inimicos sanctæ Dei ecclesiæ commoveri, & regnum a Deo nobis commissum infestare velle cognoscimus; præcipimus atque jubemus, ut omnes homines per totum regnum nostrum, qui exercitalis itineris debitores sunt, bene sint præparati cum equis, armis, instrumentis, carris, & victualibus, ut quocumque tempore eis a nobis denuntiatum fuerit, sine ulla mora exire, & in quamcumque partem necessitas postulaverit, pergere possint; & tamdiu ibi esse, quamdiu necessitas postulaverit. C

IV.

Hæc sunt capitula ad instructionem Missorum.

Dicendum est illis, quia necesse est, ut intelligamus omnes communiter, quale periculum nobis immineat, in eo maxime, quod in nostra negligentia tanta & talia, per quæ Deus offendi potuit, & honor & honestas regni decrescere, adhuc autem etiam aliam intellectam habemus negligentiam ex priori occasione natam: id est, quod ipsa legatio non ita peracta fuit, sicut ipsa necessitas deposcebat: quamquam ex parte vos dicatis nos materiam in eo dedisse, quod non per omnia ad hanc necessitatem inquirendam plenam vobis dedissemus jussionem. D Ideo summopere tractandum est, quomodo Domino adjuvante & in præsenti de his quæ per negligentiam & incuriam depravata sunt corrigantur, & ne ultra talia fiant solicite caveatur. Post hæc socii denominandi sunt, & tunc qualis debeat esse legatio injungenda est.

I. Primo injungendum est missis, ut hoc omnimodis caveant, ne populo in eorum profectione oneri sint, ne forte quibus subvenire debuerint afflictionem inferant.

II. Ut primo nostram populo voluntatem & studium, & qua intentione a nobis sint directi, per nostrum scriptum nuntient. Instruendi sunt etiam quid inquirant.

III. In primis hoc maxime inquirant, quomodo hi qui populum regere debent unusquisque in suo ministerio se custoditum habeat, ut qua bene faciendo gratiarum actione digni sunt cognoscamus: qui vero correctionem & increpationem pro eorum negligentiis merentur, omnimodis nobis manifesti fiant. Inquisitio autem hoc modo fiat: Eligantur per singulos comitatus qui meliores & veraciores sunt: & si aliquis inventus fuerit de ipsis qui fidelitatem promissam adhuc nobis non habeat, promittat. Et tunc instruendi sunt, qualiter ipsam fidem erga nos salvare debeant. Id est, ut quicumque ex his talem causam scit in illis rectoribus & diversis ministris, qui populum regere & A salvare debent, de quibus interrogati fuerint, quæ ad populi damnum & detrimentum pertineat, & propter hoc nobis periculum animæ evenire possit & inhonoratio; omnino, si salvam voluerit suam fidem & promissionem habere, manifestum faciat: & si post talem admonitionem & contestationem, aliter quam se veritas habeat dixisse aliquis deprehensus fuerit, sciat se inter infideles esse reputandum.

V.

Hæc sunt capitula, quæ volumus ut diligenter inquirant.

Primo de episcopis, quomodo suum ministerium expleant, & qualis sit illorum conversatio, vel quomodo ecclesias, & clerum sibi commissum ordinatum habeant atque dispositum; vel in quibus rebus maxime studeant; in spiritalibus videlicet, aut in sæcularibus negotiis. Deinde quales sint adjutores ministerii eorum, id est, chorepiscopi, archipresbyteri, archidiaconi, & vicedomini, & presbyteri per parochias eorum: quale scilicet studium habeant in doctrina, vel qualem famam habeant secundum veritatem in populo. Similiter de omnibus monasteriis inquirant juxta uniuscujusque qualitatem & professionem. Similiter & de ceteris ecclesiis nostra auctoritate in beneficio datis. Utrum episcopi in circumeundo parochias suas ceteras ecclesias minores gravent, aut populo oneri sint, & si ab ipsis aut a ministris eorum indebita exenia a presbyteris exigantur. Simili modo de comitibus inquirant, quale studium de suo habeant ministerio, ut qui bene exinde facit cognoscamus. Si aliter facit, & hoc nosse omnino volumus. Id est, si populus per suam negligentiam & desidiam justitia & pace careat, aut si ipse sciens aliquid injuste factum habeat. Deinde ergo quales ministros habeat ad regendum populum missos: utrum juste in ipsis ministeriis agant, aut consentiente vel negligente comite a veritate & justitia declinent. Quæ personæ, vel de quibus causis culpabiles ad præsentiam nostram venire debeant discernendum est. Exceptis episcopis, abbatibus, comitibus, qui ad placita nostra semper venire debent, isti venient, si in talibus culpis & criminibus deprehensi fuerint, quales inferius annotatæ sunt.

VI.

Hæc sunt capitula, quæ propter interrogationem aliquorum missorum considerata & scripta vel ordinata sunt, sive de ecclesiasticis causis, sive de ceteris quæ ad correctionem majorum hominum, & quæ ad publicum honorem pertinent: quæ sub tribus distinctionibus ordinata sunt.

I.

DE his qui sine consensu episcopi presbyteros in ecclesiis suis constituunt, vel de ecclesiis ejiciunt, & ab episcopo, vel a quolibet Misso Dominico admoniti obedire noluerint, ut bannum nostrum rewadiare cogantur, & per fidejussores ad palatium nostrum venire jubeantur: & tunc nos decernemus utrum nobis placeat, ut aut illum bannum persolvant, aut aliam harmiscaram sustineant. *Lib. 5. cap. 41. Addit. 4. cap. 72.*

II.

De ecclesiis quæ inter coheredes divisæ sunt consideratum est, quatenus si secundum providentiam & admonitionem episcopi sui coheredes eas voluerint tenere & honorare, faciant. Sin autem hoc contradixerint, ut in episcopi maneat potestate, utrum eas ita consistere permittat, aut reliquias exinde auferat. Et ubi ad beneficium nostrum ecclesiæ pertinentes ita in- *Lib. 5. cap. 44.*

ventæ divisæ fuerint, ut describantur, & nobis renuntietur.

III.

Lib. 5. cap. 144. De ecclesiis destructis, ut episcopi & missi inquisitionem faciant, utrum per negligentiam aut impossibilitatem destructæ sint: & ubi negligentia inventa fuerit, episcopali auctoritate emendare cogantur hi qui eas restaurare debuerant. Si vero per impossibilitatem contigit, ut aut plures sint quam necesse sit, aut majoris magnitudinis, quam ut ex rebus ad eas pertinentibus restaurari possint, episcopus modum inveniat, qualiter congrue emendari & consistere possint.

IV.

Lib. 5. cap. 45. De uno manso ad ecclesiam dato, de quo aliqui homines contra statuta sibi servitium exigunt, quicumque pro hac causa accusatus fuerit, comes vel missi hoc quod inde subtractum est, presbyteris cum sua lege restitui faciant.

V.

Lib. 5. cap. 141. De his qui nonas & decimas jam per multos annos, aut ex parte, aut ex toto dare neglexerunt, volumus ut per missos nostros constringantur, ut secundum capitularem priorem solvant unius anni nonam & decimam cum sua lege, & insuper bannum nostrum. Et hoc eis denuntietur, quod quicumque hanc negligentiam iteraverit, beneficium unde hæc nona & decima persolvi debuit, amissurum se sciat. Ita enim continetur in capitulare bonæ memoriæ genitoris nostri in libro I. capite CLVII. *Cap. 160.* Ut qui ecclesiarum beneficia habent, nonam & decimam ex eis ecclesiæ cujus res sunt donent: & qui tale beneficium habent ut ad medietatem laborent, & de eorum portione proprio presbytero decimas donent. Item in capitulare nostro, libro secundo, cap. XXI. de eadem re: *Vide supra pag. 1174. B. 6. cap. 21.* De nonis quidem & decimis, unde & genitor noster & nos frequenter in diversis placitis admonitionem fecimus, & per capitularia nostra qualiter hæc observentur ordinavimus; volumus atque jubemus, ut de omni conlaborato, & de vino, & de feno, fideliter & pleniter ab omnibus nona & decima persolvatur. De nutrimine vero, pro decima, sicut hactenus consuetudo fuit, ab omnibus observetur. Si quis tamen episcoporum fuerit, qui argentum pro hoc accipere velit, in sua maneat potestate, juxta quod ei & illi qui hoc persolvere debet convenerit.

VI.

Lib. 5. cap. 145. Addit. 5. cap. 71. Quicumque decimam abstrahit de ecclesia ad quam per justitiam dari debet; & eam præsumptiose, vel propter munera, aut amicitiam, vel aliam quamlibet occasionem, ad alteram ecclesiam dederit; a comite vel a misso nostro distringatur, & ejusdem decimæ quantitatem cum sua lege restituat.

VII.

Lib. 5. cap. 146. De decimis quas populus dare non vult, nisi quolibet modo ab eo redimantur, ab episcopis prohibendum est ne fiat. Et si quis contemptor fuerit inventus, & nec episcopum, nec comitem audire velit, si noster homo fuerit, ad præsentiam nostram venire compellatur: ceteri vero distringantur, ut inviti ecclesiæ restituant, quæ voluntarie dare neglexerunt.

VIII.

Addit. 4. cap. 104. Ut de rebus ecclesiarum, quæ ab eis per triginta annorum spatium sine ulla interpellatione possessæ sunt, testimonia non recipiantur; sed eo modo contineantur, sicut res ad fiscum dominicum pertinentes contineri solent.

IX.

Lib. 5. cap. 146. Quicumque de rebus ecclesiarum, quas in beneficium habent, restaurationes earum facere neglexerint, juxta capitularem anteriorem, in quo de operibus ac nonis & decimis constitutum est, sic de illis adimpleatur. Id est, in libro IV. cap. XXXVIII. *Cap. 40.* De opere & restauratione ecclesiarum consideratum est, ut de frugibus terræ, & animalium nutrimine persolvantur. De opere vero vel restauratione ecclesiarum, episcopus & abba, atque comes una cum misso nostro, quem ipsi sibi ad hoc elegerint, considerationem faciant, ut unusquisque eorum tantum inde accipiat ad operandum & restaurandum, quantum ipse de rebus ecclesiarum habere cognoscitur. Similiter & vassi nostri, aut in commune tantum operis accipiant, quantum rerum ecclesiasticarum habent; vel unusquisque per se juxta quantitatem, quam ipse tenet: aut si inter eos convenerit, ut pro opere faciendo argentum donent, juxta æstimationem operis in argento persolvant. Cum quo pretio rector ecclesiæ ad prædictam restaurationem operarios conducere, & materiamen emere possit. Et qui nonas & decimas dare neglexerit, primum quidem illas cum lege sua restituat, insuper & bannum nostrum solvat: ut ita castigatus caveat, ne sæpius iterando beneficium amittat.

X.

Lib. 5. cap. 147. De illo qui agros dominicatos propterea neglexit excolere, ut nonas & decimas exinde non persolvat, & alienas terras ad excolendum propter hoc accipit; volumus, ut de tribus annis ipsam nonam [a] cum sua lege persolvat. Et si quis contemptor aut comitis aut missorum nostrorum propter hoc exstiterit, per fidejussores ad palatium venire compellatur.

[a] Addunt quidam codices, & decimam.

VII.

Item alia capitula.

I.

Cap. 38. De beneficiis destructis hoc observetur, quod in capitulare priori continetur, id est in libro IV. cap. XXXVI. Quicumque beneficium suum occasione proprii desertum habuerit, & intra annum, postquam ei a comite vel misso nostro notum factum fuerit, illum emendatum non habuerit, ipsum beneficium amittat.

II.

Addit. 4. cap. 74. Ut missi nostri ubicumque malos scabinos inveniunt, ejiciant; & totius populi consensu in loco eorum bonos eligant: & cum electi fuerint jurare faciant, ut scienter injuste judicare non debeant.

III.

Addit. 4. cap. 75. Ut in omni comitatu hi qui meliores & veraciores inveniri possunt, eligantur a missis nostris ad inquisitiones faciendas, & rei veritatem dicendam; & ut adjutores comitum sint ad justitias faciendas.

IV.

Addit. 4. cap. 76. Volumus ut quicumque de scabinis deprehensus fuerit propter munera, aut propter amicitiam injuste judicasse, ut per fidejussores missus ad præsentiam nostram veniat. De cetero omnibus scabinis denuntietur, ne quis deinceps etiam justum judicium vendere præsumat.

V.

Lib. 5. cap. 41. Ubicumque commutationes, tam tempore nostro, quamque genitoris nostri, legitimæ & rationabiles atque utiles ecclesiis Dei factæ sunt, permaneant; ubicumque vero inutiles & incommodæ atque irrationabiles factæ sunt, dissolvantur, & recipiat unusquisque quod dedit. Ubi vero mortua manus interjacet, aut alia quælibet causa, quæ rationabilis esse videatur, inventa fuerit, diligenter describatur, & ad nostram notitiam perferatur.

VI.

Addit. 4. cap. 77. Quicumque comprobatus fuerit de eo quod scienter testes in perjurium induxisset, sub fidejussione ad

palatium nostrum venire compellatur, ut ibi cum fidelibus nostris consideremus quid de tali homine faciendum sit.

VII.

De his qui discordiis & contentionibus studere solent, & in pace vivere nolunt, & inde convicti fuerint, similiter volumus ut sub fidejussoribus ad nostrum placitum veniant, ut ibi cum fidelibus nostris consideremus quid de talibus faciendum sit.

VIII.

Addit. 4. cap. 71.

De bonis denariis quos populus recipere non vult, volumus ut hoc observetur & teneatur, quod in priori capitulare nostro constitutum est, id est, in libro IV. » capite XXX. Quicumque liber homo vel in emptio- » ne, vel in debiti solutione, denarium merum & bene » pensantem recipere noluerit, bannum nostrum, id est, » sexaginta solidos componat. Si vero servi ecclesiastici, aut fiscalini nostri, aut comitum, aut vassallorum nostrorum, hoc facere præsumpserint, sexaginta ictibus vapulent. Et si actores nostri aut aliorum, vel advocati, eos missis nostris vel comitibus jussi præsentare noluerint; prædictum bannum, id est, sexaginta solidos componant. Et ad hanc constitutionem nostram adimplendam episcopi & abbates, sive reliqui, qui beneficia nostra habent, adjuvent comites in suis hominibus distringendis. Et si comites hanc nostram constitutionem neglexerint, hoc per missos nostros ad nostram notitiam perferatur.

IX.

De homicidiis, vel aliis injustitiis, quæ a fiscalinis nostris fiunt, quia impune se ea committere posse existimant, nos actoribus nostris præcipiendum esse decernimus, ne ultra impune fiant; ita ut ubicumque facta fuerint, solvere cum disciplina præcipiemus.

X.

Addit. 4. cap. 79.

Collectæ ad maleficiendum fieri omnimodis prohibeantur: & ubicumque hujusmodi præsumptiones factæ fuerint, digna emendatione corrigantur. Et si per negligentiam comitis vel factæ sunt, vel inemendatæ remanserunt, hoc ad nostram notitiam perferatur. Actor vero facti si fuerit præpositus, vel advocatus, sive centenarius, vel qualibet alia dignitate prædita libera persona, post legalem emendationem in loco factam sub fidejussoribus ad nostram præsentiam veniat. Multitudo vero, sive de servis, sive de liberis sit, legitima emendatione multetur.

XI.

Addit. 4. cap. 80.

De pontibus publicis destructis placuit nobis, ut hi qui jussionem nostram in reparandis pontibus contempserunt, volumus ac jubemus, ut omnes homines nostri in nostram veniant præsentiam, rationes reddere cur nostram jussionem ausi sunt contemnere. Comites autem reddant rationem de eorum pagensibus, cur eos aut non constrinxerint, ut hoc facerent, aut nobis nuntiare neglexerint. Similiter & de injustis teloneis ubicumque accipiuntur, sciant se exinde nobis rationem reddituros.

XII.

Addit. 4. cap. 81.

Ut examen aquæ frigidæ, quod hactenus faciebant, a missis nostris omnibus interdicatur, ne ultcrius fiat.

XIII.

Addit. 4. cap. 82.

Postquam comes & pagenses de qualibet expeditione hostili reversi fuerint, ex eo die super quadraginta noctes sit bannus recisus, quod lingua Theodisca Scaftlegi, id est armorum depositio vocatur.

XIV.

Addit. 4. cap. 83.

Hoc missi nostri notum faciant comitibus, quod nos in omni hebdomada unum diem ad causas audiendas & judicandas sedere volumus. Comites autem & missi nostri magnum studium habeant, ne forte propter eorum negligentiam pauperes crucientur, & nos tædium propter eorum clamores patiamur, si nostram gratiam habere velint. Populo autem dicatur, ut caveat de aliis causis se ad nos reclamare, nisi de quibus aut missi nostri, aut comites eis justitias facere noluerint.

XV.

Addit. 4. cap. 84.

Quicumque vicarii, vel alii ministri comitum, tributum quod Inferenda vocatur, majoris pretii a populo exigere præsumpsit, quam a missis bonæ memoriæ genitoris nostri constitutum fuit, hoc est, duos solidos pro una vacca; hoc quod injuste superposuit atque abstulit, sibique retinuit, his quibus hoc tulit cum sua lege restituat, & insuper fredum nostrum componat, & ministerium amittat.

VIII.

Hæc sunt capitula, quæ pro lege habenda sunt.

I.

De homicidiis in ecclesiis vel in atriis eorum commissis hoc observetur & teneatur, quod in capitulare priori constitutum est, id est, in libro IV. capite XVII. *Cap. 17.* Si quis ex levi causa, aut sine causa, hominem in ecclesia interfecerit, de vita componat. Si vero foris rixati fuerint, & unus alterum in ecclesia fugerit, & ibi se defendendo eum interfecerit, etsi hujus facti testes non habuerit, cum duodecim conjuratoribus legitimis per sacramentum affirmet se defendendo eum interfecisse: & si ipse auctor commotæ inter eos rixæ extiterit, leudem interfecti, & insuper bannum nostrum solvere cogatur, & publicam agat pœnitentiam. Sin autem non ille qui alterum interfecit, sed is qui interfectus est eamdem rixam commovit, absque compositione jaceat; & is qui eum interfecit, secundum judicium canonicum publicam habeat pœnitentiam. Si cujuslibet proprius servus hoc commiserit, judicio aquæ ferventis examinetur, utrum hoc sponte, an se defendendo, fecisset: & si manus ejus exusta fuerit, interficiatur: sin autem non fuerit, publica pœnitentia multetur; nisi forte & ipse auctor commotæ inter eos rixæ fuerit inventus. Tunc dominus ejus, juxta quod widrigildus illius est, ad ecclesiam persolvat; aut eum, si voluerit, eidem ecclesiæ tradat. De ecclesiastico & fiscalino & beneficiario servo, volumus ut pro una vice widrigildus ejus pro eo componatur: altera vice ipse servus ad supplicium tradatur: hereditas tamen liberi hominis, qui propter tale facinus ad mortem fuerit judicatus, ad legitimos heredes illius perveniat. Si in atrio ecclesiæ, cujus porta reliquiis sanctorum consecrata est, hujuscemodi homicidium perpetratum fuerit, simili modo emendetur & componatur. Si vero porta ecclesiæ non est consecrata, eo modo componatur quod in atrio committitur, sicut componi debet quod immunitate violata committitur. [a]

[a] Addunt Remigianus & alii codices: sicut continetur in libro superiori.

II.

Addit. 4. cap. 11.

Quicumque propter cupiditatem rerum patrem aut matrem, aut fratrem, aut sororem, vel nepotem, vel alium propinquum suum interfecerit, hereditas interfecti ad alios suos legitimos heredes perveniat: interfectoris vero hereditas in fiscum redigatur. Ipse vero ordinante episcopo publicæ pœnitentiæ subdatur.

III.

Lib. 4. cap. 149.

Quicumque propria uxore derelicta, vel sine culpa interfecta, aliam duxerit uxorem, armis depositis publicam agat pœnitentiam; &, si contumax fuerit, comprehendatur a comite, & ferro vinciatur, & in custodia mittatur, donec res ad nostram notitiam deducatur.

IV.

Addit. 4 cap. 10. Quicumque res alienas cuilibet homini vendiderit, & ipse homo easdem res alicui alteri dederit, sive vendiderit, & ipse qui tunc easdem res comparatas habet, per malum ingenium proprio filio, aut alteri cuilibet necdum legitimos annos habenti justitiæ tollendæ causa tradiderit; volumus atque firmiter præcipimus, ut si pater ejusdem parvuli vixerit, ipse intret in causam rationem reddendi pro filio suo. Si autem ipse pater mortuus est, tunc legitimus ejus propinquus, qui juste ei tutor ac defensor esse videtur, pro ipso rationem reddere compellatur. Similiter de aliis omnibus justitiis ad eum pertinentibus, excepta sua legitima hereditate, quæ ei per successionem parentum suorum legitime venire debuit. Quod si quis hanc nostram jussionem contempserit, vel neglexerit, sicut de ceteris contemptoribus, ita de eo agatur. Is vero qui easdem res primus invasit, & injuste vendidit, nec non & emptores, excepta sola persona parvuli, hoc quod fraudulenter adtraserunt infra patriam emendare cogantur: & postea sicut contemptores jussionis nostræ sub fidejussoribus ad nostram præsentiam venire compellantur.

V.

De vicariis & centenariis, qui magis propter cupiditatem, quam propter justitiam faciendam, sæpissime placita tenent, & exinde populum nimis affligunt, ita teneatur, sicut in capitulare domni Caroli Imperatoris continetur, in libro III. capite XI. Ut nullus ad placitum manniatur, nisi qui causam suam quærit: ut si alter ei conquerere debet, exceptis scabinis septem, qui ad omnia placita esse debent. Item de eadem re in capitulare nostro, libro IV. capite LV. *Cap. 17.* De placitis siquidem, quæ liberi homines observare debent, constitutio genitoris nostri penitus observanda atque tenenda est: ut videlicet in anno tria solummodo generalia placita observent, & nullus eos amplius placita observare compellat: nisi forte quilibet, aut accusatus fuerit, aut alium accusaverit, aut ad testimonium perhibendum vocatus fuerit. Ad cetera vero quæ centenarii tenent, non alius venire jubeatur, nisi qui litigat, aut judicat, aut testificatur. Et quicumque hujus constitutionis transgressor a missis nostris inventus fuerit, bannum nostrum persolvat.

VI.

Lib. 5. cap. 170. De liberis hominibus, qui proprium non habent, sed in terra dominica resident, ut propter res alterius ad testimonium non recipiantur. Conjuratores tamen aliorum liberorum hominum ideo esse possunt, quia liberi sunt. Illi vero qui proprium habent, & tamen in terra dominica resident, propter hoc non abjiciantur, quia in terra dominica resident; sed propter hoc ad testimonium recipiantur, quia proprium habent.

VII.

Volumus atque jubemus ut missi nostri diligenter inquirant, quanti liberi homines in singulis comitatibus maneant. Hinc vero ea diligentia, & hæc ratio examinetur per singulas centenas, ut veraciter sciant illos atque describant, qui in exercitalem ire possunt expeditionem: ac deinde videlicet secundus ordo de his qui per se ire non possunt, ut duo tertio adjutorium præparent. Et qui nec dum fidelitatem nobis promiserunt, cum sacramento nobis fidelitatem promittere faciatis.

VIII.

De faidis coërcendis hoc observetur & teneatur, quod in capitulare nostro in libro IV. capite XXV. continetur. *Cap. 25.* Si quis aliqua necessitate cogente homicidium commisit, comes in cujus ministerio res perpetrata est, & compositionem solvere, & faidam per sacramentum pacificare faciat. Quod si una pars ei ad hoc consentire noluerit, id est, aut ille qui homicidium commisit, aut is qui compositionem recipere debet; faciat illum, qui ei contumax fuerit, ad præsentiam nostram venire: ut eum ad tempus quod nobis placuerit in exsilio mittamus, donec ibi castigetur: ut comiti suo inobediens esse ulterius non audeat, & majus damnum inde non accrescat.

IX.

Hæc sunt capitula, quæ ad plurimorum notitiam ad generalia placita sunt reservata.

I. De sacerdotibus a laïcis vinctis & flagellatis.

II. De homine qui ad servitium quæsitus & ereptus est ab uno herede, & ceteri heredes eum interpellare & acquirere conantur.

III. De comitibus & vicariis eorum, qui in aliquibus locis tantum accipiunt de conjectu populi ad minorem legationem, quantum ad majorem.

X.

Item alia capitula.

I. Volumus ut talem conjectum missi nostri accipiant, quando per missaticum suum pertexerint; hoc est, unusquisque accipiat panes quadraginta, friskingas duas, porcellum aut agnum unum, pullos quatuor, ova viginti, de vino sextarios novem, de cervisa modios duos, de annona modios duos. Et quando prope sunt de illorum domibus, nullum accipiant conjectum.

II. Volumus etiam, ut octavas Paschæ incipiant suam agere legationem: episcopi vero suum habere debent conventum octavas Pentecostes.

III. Volumus atque jubemus, ut missi nostri diligenter inquirant, quanti liberi homines in singulis comitatibus maneant, qui possint expeditionem exercitalem facere, nobisque per brevem eorum summam deferant: & qui nondum fidelitatem nobis promiserunt, cum sacramento nobis fidelitatem promittere faciant.

IV. Volumus ut missi nostri per totam legationem suam primo omnium inquirant, qui sint de liberis hominibus qui fidelitatem nobis nondum promissam habeant, & faciant illos eam promittere, sicut consuetudo semper fuit: & postea incipiant legationem suam per cetera capitula peragere.

V. Volumus ut omnes res ecclesiasticæ eo modo contineantur, sicut res ad fiscum nostrum contineri solent, usque dum nos ad generale placitum nostrum cum fidelibus nostris invenerimus & constituerimus, qualiter in futurum de his fieri debeat.

VI. Volumus ut omnis inquisitio, quæ de rebus ad jus fisci nostri pertinentibus facienda est, non per testes qui producti fuerint, sed per illos qui in eo comitatu meliores & veraciores esse cognoscuntur, per illorum testimonium inquisitio fiat: & juxta quod illi testificati fuerint, vel contineantur, vel reddantur.

VII. Volumus ut de rebus, quas Matfredus per diversa loca, & per diversos homines acquisivit, ipsi qui easdem res ei dederunt interrogentur, si aliquis eorum eas repetere velit, & quicumque hoc se velle pronuntiaverit, ad generale placitum nostrum venire jubeatur, ut inde cum eodem Matfredo rationem habere possit.

CONCILIUM PARISIENSE VI.

Ab episcopis quatuor provinciarum, Remensis, Senoniæ, Turonicæ, & Rotomagensis, apud Parisios celebratum VIII. Idus Junias, anno Christi DCCCXXIX.

Ex editione P. Jacobi Sirmondi, Societatis Jesu.

EPISTOLA GENERALIS, quam Ludovicus Pius Imperator ex placito Aquisgranensi misit, de conciliis episcoporum in quatuor imperii partibus congregandis.

In nomine Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi. Hludovicus & Hlotarius divina ordinante providentia Imperatores Augusti, omnibus fidelibus sanctæ Dei ecclesiæ & nostris.

Vide supra, pag. 1241. B. 2.

Recordari vos credimus, qualiter hoc anno concilio sacerdotum & aliorum fidelium nostrorum generale jejunium per totum regnum nostrorum celebrare jussimus, Deumque tota devotione deposcere, ut nobis propitiari, & in quibus illum maxime offenderimus nobis manifestare, & ad correctionem nostram necessariam tranquillum tempus nobis tribuere dignaretur. Volueramus siquidem tempore congruo placitum nostrum generale habere, & in eo de communi correctione agere: & ita Deo miserante fieret, nisi commotio inimicorum, sicut nostis, præpedisset. Sed quia tunc fieri non potuit juxta voluntatem nostram, visum nobis fuit præsens placitum cum aliquibus ex fidelibus nostris habere: & in eo de his, quæ propter prædictum impedimentum remanserunt, qualiter ad effectum pervenirent, Domino adjuvante considerare. Quapropter nosse volumus solertiam vestram, quod in isto præsenti placito cum fidelibus nostris consideravimus, ut primo omnium archiepiscopi cum suis suffraganeis, in locis congruis tempore opportuno convenirent: & ibi tam de sua, quam de omnium nostrum correctione & emendatione, secundum divinam auctoritatem quærendo invenirent, & nobis atque fidelibus nostris secundum ministerium sibi commissum annuntiarent. Quis enim non sentiat Deum nostris pravissimis actibus esse offensum, & ad iracundiam provocatum, cum videat tot annis multifariis flagellis iram illius in regno nobis ab eo commisso desævire? Videlicet in fame continua, in mortalitate animalium, in pestilentia hominum, in sterilitate pæne omnium frugum, &, ut ita dixerim, diversissimis morborum cladibus, atque ingentibus penuriis, populum istius regni miserabiliter vexatum & afflictum, atque omni abundantia rerum quodammodo exinanitum. Nec illud etiam dubitamus ex justa vindicta illius evenire, quod sæpe scandala per tyrannos in hoc regno exsurgunt, qui pacem populi Christiani, & unitatem imperii, sua pravitate nituntur scindere. Nam & illud nihilominus peccatis nostris deputandum est, quod inimici Christi nominis præterito anno in hoc regnum ingressi, deprædationes, incendia ecclesiarum, & captivationes Christianorum, & interfectiones servorum Dei, audenter & impune, immo crudeliter, fecerunt. Agitur siquidem justo judicio Dei, ut qui in cunctis delinquimus, interius simul & exterius flagellemur. Beneficiis quippe Dei evidenter exstitimus ingrati; quoniam his non ad voluntatem Dei, sed ad libitum nostrum carnalem, uti invenimur: & idcirco merito creaturæ Dei nobis divinitus concessæ pro Deo contra nos ingratos pugnant, juxta illud: *Pugnabit pro eo orbis terrarum contra insensatos.* Verum, quia tot modis vexamur atque percutimur, ad eum a quo percutimur toto corde dignum necessariumque est ut revertamur: quatenus illud propheticum in nobis ampleatur, quo dicitur: *Sola vexatio intellectum dabit auditui.* Sed quia pius & clemens Dominus sic ipsum flagellum moderatur, ut non ad interitum, sed potius ad correctionem nostram inferre videatur: debemus in conspectu ejus veraciter humiliari, & faciem illius in confessione prævenire, ejusque pietatem pronis mentibus exorare; ut qui fecit nos justissima dispensatione flagella sentire, faciat nobis peccata nostra, pro quibus injuste ab eo flagellamur, cognoscere: & in quibus maxime illum offendimus, & iram illius provocavimus, manifestius intelligere: ut post, eo miserante, prava deserendo & corrigendo, bona etiam sectando, & tota cum devotione exsequendo, valeamus per spiritum humilitatis, & animam contritam, sacrificium Deo debitum offerre, iramque illius indignationis evadere; & per dignam congruamque correctionem, & bonorum operum exhibitionem, gratiam ejus propitiationis, licet indigni, promereri. At quia nos magis in hoc peccasse cognoscimus, qui forma salutis omnibus esse debuimus, & omnium curam gerere; & per auctoritatem imperialem pravorum acta, ne tantum adolescerent, corrigere; cupimus Domino nobis propitio, in conspectu pietatis illius, per dignam satisfactionem veniam adipisci; & per saluberrimam correctionem, vel per bonum studium, quod nostra desidia & ignorantia hactenus neglectum est, consultu fidelium tempore opportuno, quantum in nobis est, studiosissime emendare, & nostram in hoc voluntatem omnibus manifestam facere. Quapropter statuimus atque decrevimus, cum consultu sacerdotum, ceterorumque fidelium nostrorum, hujus rei gratia, ob placandum scilicet contra nos nobisque subjectos Domini furorem, conventus eorumdem episcoporum in quatuor imperii nostri locis congruentissime fieri. Primo scilicet in Moguntiacensi urbe, ubi conveniant metropolitani Aurgarius, Hadabaldus, Hethi, Bernuinus, cum suffraganeis suis. Secundo quoque in Parisiorum urbe, ubi futurus antistes Senonicus, & Ebbo, Ragnoardus, & Landranus metropolitani cum suffraganeis suis conveniant. Tertio vero apud Lugdunum, ubi Agobardus, Bernardus, Andreas, Benedictus, Agericus, cum suffraganeis suis similiter conveniant. Quarto etiam apud Tolosam urbem, quo simul conveniant Notho, Bartholomæus, Adalelmus, Agiulfus, cum suffraganeis suis. In quibus conventibus tractare, quærere, & cum Dei adjutorio invenire debent de causis ad religionem Christianam & eorum curam pertinentibus: quid a principibus & reliquo populo, vel ita ut divina auctoritas docet aut aliter teneatur, vel quid inde ex parte vel ex toto dimissum sit ut non teneatur. Deinde quid in ipsorum, qui pastores populi constituti sunt, moribus, conversatione, & actibus inveniri possit, quod divinæ regulæ atque auctoritati non concordet: simulque inveniant quæ occasiones in utroque ordine id effecerint, ut a recto tramite deviatum sit. Et quidquid de his causis inventum fuerit, tam solerti cura custodiatur, ut nullatenus ad aliorum notitiam pervenire permittant ante

Sap. 5. — *Isai. 28.*

ANNO CHRISTI 829.

tempus constitutum. Et ideo unus notarius inter omnes eligatur, qui quod ipsi invenerint describat: & ipse sub juramento ea quæ inventa & digesta fuerint diligenter fideliterque conservet.

CONCILII PARISIENSIS VI.

LIBER I.

INDEX CAPITUM LIBRI I.

ANNO CHRISTI 829.

PRÆFATIO

Synodi apud Parisiorum urbem jussu gloriosissimorum Imperatorum, Hludovici filiique ejus Hlotarii, habitæ.

SIcut humanæ infirmitati in prosperis non convenit erigi, ita nec in adversis dejici. Cum igitur prospera mundi sibi succedunt, meminisse debet humanæ conditionis, foveamque pertimescere elationis: ne scilicet intumescendo in barathrum incidat damnationis: perpendens illud Apostoli ita dicentis: *Qui se putat stare videat ne cadat.* 1. Cor. 10. Quando autem merito pondere malorum suorum premitur, frangi non debet: sed potius remota salutis suæ desperatione, illud Davidicum decantare: Psalm. 129. *De profundis clamavi ad te, Domine, Domine, exaudi vocem meam.* Unde prophetico atque apostolico oraculo hinc inde animus armari jubetur Christianus, ut neque ad dexteram neque ad sinistram ei declinare fas sit. In tribulatione ergo, multifariisque adversitatibus & calamitatibus mundi, non dissimulanter, sed humiliter veraciterque sunt expetenda suffragia divina. Legimus quippe Ninivitis Jonæ 3. divina ultione dignis humiliter in tribulatione ad Deum clamantibus divinitus subventum. Nam & Achab & Manasses, reges idololatræ, 3. Reg. 21. 2. Paral. 33. pœnitentiæ satisfactione divinæ obviavere ultioni. Meretrix porro illa evangelica, Luc. 7. Maria nomine, profusione lacrymarum carere meruit enormitate multorum peccaminum. His & in his similibus salutiferis documentis datur intelligi, quod Deus bona cuncta jubens, malaque omnia vetans, sæpissime humanæ fragilitatis peccatis offensus, & ad iracundiam provocatus, per pœnitentiæ tamen dignam satisfactionem, ab humanis erratibus suæ severitatis debitam suspenderit vindictam: adeo ut quem moles peccaminum provocaverit ad ultionem, actuum pravorum correctio flexerit ad misericordissimam propitiationem. Oportet ergo, immo necesse est, ut quia humanæ fragilitati tot tantaque salutis suæ recuperandæ porrogantur exempla, flagella pro peccatis suis divinitus sibi illata æquanimiter ferat: caveatque ne in his, aut ad murmurationem, aut ad desperationem proruat: sed devote frequenterque in tribulationibus, quas merito suæ pravitatis patitur, cælestem opem sibi humiliter subvenire flagitet. Quod autem Deus nolit mortem peccatoris, sed potius ut convertatur & vivat, Ezech. 18. propheticis satis abundeque instruimur oraculis. Cum igitur hæc ita fideliter se habeant, & liquido pateat ecclesiam, quam Christus, qui eam suo proprio sanguine redemit, suisque orthodoxis famulis Hludowico & Hlothario, gloriosis Augustis, regendam tuendamque committere occulta sua dispensatione voluit, diversorum morborum generibus affici, multifariis cladibus conteri, divinum contra se mucronem interius exteriusque meritis exigentibus grassari; plagasque, quas Dominus suis jussis obedire nolentibus, sed potius ad mala quæ vetuit labentibus interminatus est, incessanter experiri; iidem Deo pleni principes cælitus inspirati, consulto ad Deum congruam dignamque conversionem judicaverunt esse faciendam, juxta illud regis Ninivitæ quod legitur: Jon. 3. *Convertatur vir a via sua mala, & ab iniquitate quæ est in manibus eorum: quis scit si convertatur, & ignoscat Deus, & revertatur a furore iræ suæ, & non peribimus?* Per Joël quoque prophetam Dominus ait: Joël. 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio & fletu & planctu: & scindite corda vestra, & non vestimenta vestra.* Isai. 55. Item per Isaiam: *Quærite Dominum, dum inveniri potest, invocate eum dum prope est. Derelinquat impius viam suam, & vir iniquus cogitationes suas, & revertatur ad Dominum, & miserebitur ejus, & ad Deum nostrum, quoniam multus est ad ignoscendum.* Item per Jeremiam: Jerem. 13. *Date Domino Deo vestro gloriam, antequam contenebrescat, & antequam offendant pedes vestri ad montes caliginosos.* Et Dominus in evangelio: Joan. 12. *Ambulate*, inquit, *dum lucem habetis, ne tenebræ vos comprehendant.* Item: Matth. 25. *Vigilate, quia nescitis diem neque horam.* Et Apostolus: 2. Cor. 6. *Ecce*, inquit, *nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis*: quatenus hæc & hujuscemodi innumera salubria documenta sectando, mores scilicet & actus corrigendo, dignamque pro tot scelerum admissis pœnitentiam agendo, Deum, quem peccando constat esse iratum, sibi suoque populo mereantur facere placatum. Verum totius ecclesiæ sibi commissæ generalitati consulere cupientes, tantæque necessitatis negotium justæ discretionis trutina præponderantes, idque sui officii non esse humiliter dijudicantes; consultu sacerdotum & optimatum, ceterorumque fidelium suorum, idem negotium super placando furore Dei his digne censuerunt esse committendum, per quos homines de infidelitatis tenebris liberantur, & in lucem fidei transferuntur, & de filiis iræ filii adoptionis efficiuntur: per quos etiam homines de his quæ post baptisma committunt, pœnitentiæ satisfactione peracta, Deo reconciliari merentur. Ad quorum imperium, secundum sanctæ legis decretum, qui lepræ immunditia sordebant, emaculabantur, ceteraque eorum judicio in legalibus institutis prorogabantur. Quibus & in evangelio a Domino tanta confertur potestas, Matth. 18. Joan. 20. ut quæ statuerint in terra, statuta sint & in cælo; & quæ solverint in terra, soluta sint & in cælis; & quorum remiserint peccata, remittantur eis. Hos quippe constat vicarios esse Apostolorum, & luminaria mundi. Per hos igitur, eorumque doctrinam, tales tantique piissimi principes, sibi suisque fideliter crediderunt misericordiam propitiari posse divinam. Nec immerito: quippe qui agnoverant Dominum præcepisse per Aggæum prophetam, ut sacerdotes de lege Domini interrogarentur. Ait namque: Agg. 2. *Interroga sacerdotes legem.* Quod beatus Hieronymus ita exposuit: "Simul, inquit, considera sacerdotum officii esse, de lege interrogatos respondere. Si sacerdos est, sciat legem Domini: si ignorat legem, ipse se arguit non esse Domini sacerdotem. Sacerdotis enim est scire legem, & ad interrogationem respondere de lege." Quod quidem & in Deuteronomio legimus, Deut. 17. ut sicubi in urbibus Israël quæstio fuerit nata inter sanguinem & sanguinem, judicium & judicium, lepram & non lepram, contradictionem & non contradictionem, eant ad sacerdotes atque Levitas, & ad pontificem qui in diebus illis fuerit constitutus, & quærant ab eo legem Domini, quibus respondentibus faciant quod jubetur. His igitur legalibus & propheticis institutis instructi, non ab re duxerunt, super suis populique sibi subjecti erratibus sacerdotes legem Domini scientes consulendos. Quapropter statuerunt in quatuor congruentissimis imperii sui locis conventus episcoporum uno eodemque tempore fieri debere. In quibus conventibus, Domino inspirante, diligenter studerent quærere & investigare de causis ad religionem Christianam, eorumque curam pertinentibus, quid a principibus & reliquo populo, vel ita ut divina auctoritas docet aut aliter teneretur, vel quid inde ex parte aut ex toto dimissum sit ut non teneretur. Deinde quid in ipsorum, qui pastores populi constituti sunt, conversatione & actibus inveniri posset, quod divinæ regulæ atque auctoritati non concordaret: simulque invenirent, quæ occasiones in utroque ordine id effecerint, ut a recto

ANNO CHRISTI 819.

tramite deviassent. Et quidquid de his causis inventum fuisset, correctionis gratia, juxta ministerium sibi injunctum, patenter denuntiarent: attendentes illud quod per Malachiam prophetam Dominus ait: *Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirunt ex ore ejus, quia angelus Domini exercituum est.* Quod beatus Hieronymus ita exponit: Angelus » autem, inquit, id est, nuntius, sacerdos Dei verissime » dicitur, quia Dei & hominum sequester est, ejusque » ad populos nuntiat voluntatem. Eorumdem itaque gloriosorum & orthodoxorum principum jussionibus obedientes, immo non solum nostræ, sed etiam ejus totiusque populi sibi commissi saluti, juxta ministerium nobis collatum, consulere cupientes, anno Incarnationis Domini DCCCXXIX. imperantibus eisdem præcellentissimis ac gloriosissimis Deoque dilectis Augustis, Hludowico videlicet, filioque ejus Hlothario, sub die VIII. Iduum Juniarum, nos indigni episcopi, ex diœcesi scilicet Durocortorum, nec non & diœcesi Senonica & Turonica, atque Rothomagica, apud Parisiorum urbem convenimus, & qualiter de paulo superius præmissis causis, juxta admonitionem eorumdem principum, egerimus vel tractaverimus, atque statuerimus, in subsequentibus breviter capitulatim annotare curavimus; non ausu temerario sanctorum patrum terminos transgredientes, sed potius his diligenter perpensis atque perspectis, per eos nostram ceterorumque fidelium vitam corrigere, & in melius informare cupientes. Eadem porro capitula nequaquam prolixa aut superflua judicanda sunt: quoniam ne ex nostro corde ficta esse viderentur, divinorum eloquiorum oraculis, & sanctorum patrum dictis ea muniri non ab re judicavimus.

Malach. 2.

CAPUT I.

Causæ ad religionem Christianam pertinentes sunt, credere in Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum: Domino in evangelio Joannis dicente: *Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te unum & verum Deum, & quem misisti Jesum Christum.* Item discipulis ait: *Euntes in mundum universum prædicate evangelium omni creaturæ: qui credideris & baptizatus fueris, salvus erit.* Et in evangelio Matthæi: *Data est mihi*, inquit, *omnis potestas in cælo & in terra. Ite ergo, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis.* Paulus: *Sine fide enim*, inquit, *impossibile est placere Deo.* Itemque: *Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit.* Exstant & alia hujus rei innumera documenta, quibus perdocetur, qualiter fides Christi primum expetenda sit: deinde opera fidei exercenda: quoniam fides nisi opera habeat, mortua est in semetipsa, Apostolo Jacobo testante: *Sicut enim*, inquit, *corpus sine spiritu mortuum est, ita & fides sine operibus mortua est.* Licet itaque, ita ut auctoritas divina docet, eadem percipiatur fides; a plerisque tamen, quia operibus non adimpletur, eidem auctoritati divinæ, immo Apostolis documentis superbiendo renititur: quorum exempla in promptu satis abundeque habentur. Quorumdam etiam perversissimæ consuetudines, propriæque voluntates, multimoda adinventione contumaciter, quod valde periculosum est, efficiunt, ut opera fidei magna ex parte negligantur. Qui dum legis divinæ transgressores exsistunt, easdem consuetudines sibi legem faciunt; & secundum eas se vivere absque sui discrimine & posse & debere contendunt, sua quærentes, non quæ Jesu Christi. Quod quantum divinæ auctoritati contrarium sit, aut non advertunt, aut certe animadvertere detrectant: quantum etiam ob hoc religio Christiana in eis periclitetur, facile qui sapit advertit. Quapropter unusquisque fidelis, si salvus esse vult, oportet ut remotis perversis consuetudinibus, quæ periculum animarum generant, fidem Christi, quam percepit, bonis operibus exornare non negligat. Constat ergo quod fundamentum Christianæ religionis fides sit catholica, hoc est, credere in Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, unum Deum & verum Deum, trinum in personis, & unum in substantia. Credere etiam quod sola persona Filii pro salute nostra carnem assumpserit, in qua & passus est, & resurrexit, & in cælos ascendit, cum qua etiam ad judicium venturus est. Et credere quod per Spiritum sanctum remissio peccatorum in baptismate conferatur; & quod fidelibus in ecclesia Christi, ejusdem sancti Spiritus dono, per ministerium sacerdotale, & per pœnitentiam, remissio peccatorum indubitanter attribuatur. Et quod generalis omnium in vera carne in adventu Christi resurrectio futura sit. Et quod nosse unumquemque fidelem oporteat, quia hæc fides vera & fructuosa esse non potest, nisi bonis operibus exornetur: id est, fide, spe, caritate, humilitate, castitate, continentia, sobrietate, unanimitate, concordia, justitia, pietate, misericordia, innocentia, & simplicitate, & ceteris his similibus, quæ omnia in dilectione Dei & proximi consistunt. Sine his enim nemo potest Deo placere, nec salvus esse: quia, teste Apostolo, fides sine operibus mortua est in semetipsa. Proinde necesse est ut unusquisque Christianus diligenter perpendat, utrum in eo fides viva sit, bona opera agendo; an mortua, bona opera negligendo. Et si, juxta documentum Apostoli, ipsa fides sine operibus bonis mortua est, qua damnatione plectendi sunt illi, qui non solum eamdem fidem bonis operibus non exornant, sed etiam diversis flagitiis eam commaculant? Inter cetera quippe mala, quæ eamdem fidem commaculant, quatuor nobis vitia spiritualia merito exaggeranda videntur, quæ quanto occultiora sunt, tanto perniciosiora: id est, superbia, per quam angelus diabolus effectus de cælo ejectus est; invidia, per quam item diabolus hominem de paradiso ejecit; odium & discordia, quæ caritatem inter proximos extinguunt, & non sinunt proximos in mutua dilectione consistere, nec quietam tranquillamque, ut decuerat Christianos, vitam degere. Quæ ideo periculosiora, immo mortifera diximus, quoniam sectatores illorum ea aut non intelligunt, aut certe intelligere dedignantur: & quia ea parvipendentes, pro his ad confessionem non veniunt, idcirco nec correctionem merentur.

Joan. 17. — Marc. 16. — Matth. 28. — Hebr. 11. — Jac. 2. — Lib. 1. cap. 124. — Jac. 2. — Lib. 1. cap. 125.

II.

Primum igitur, quod universalis sancta Dei ecclesia unum corpus manifeste esse credatur, cujusque caput Christus, apostolicis oraculis approbamus. Unde Paulus: *Vos autem estis*, inquit, *corpus Christi, & membra de membro.* Itemque: *Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eumdem actum habent: ita multi unum corpus sumus in Christo.* Item: *Cujus caput Christus, ex quo totum corpus per nexus & conjunctiones administratum, crescit in templum sanctum in Domino.* Sunt & alia hujusce rei innumera exempla, quæ hic ob prolixitatem vitandam prætermittuntur. Quisquis ergo per aliqua illicita ex membro Christi se fecit membrum diaboli, noverit se non in corpore Christi, sed in corpore esse diaboli. Proinde necesse est, ut corpori Christi, a quo astu diabolico separatus est, se incunctanter, dum tempus pœnitentiæ in promptu habetur, restituere non negligat.

Lib. 1. cap. 126. — 1. Cor. 12. 27. — Rom. 12. — Coloss. 2.

III.

ANNO CHRISTI 829.

III.

Principaliter itaque totius sanctæ Dei ecclesiæ corpus in duas eximias personas, in sacerdotalem videlicet & regalem, sicut a sanctis patribus traditum accepimus, divisum esse novimus. (Lib. 1. cap. 457.) De qua re Gelasius Romanæ sedis venerabilis episcopus ad Anastasium Imperatorem ita scribit (Epist. 10.): Duo sunt quippe, inquit, Imperator Auguste, quibus principaliter mundus hic regitur: auctoritas sacrata pontificum, & regalis potestas: in quibus tanto gravius pondus est sacerdotum, quanto etiam pro ipsis regibus hominum in divino reddituri sunt examine rationem. Fulgentius quoque in libro de veritate prædestinationis & gratiæ (Lib. 2.), ita scribit: Quantum pertinet, inquit, ad hujus temporis vitam, in ecclesia nemo Pontifice potior, & in sæculo Christiano Imperatore nemo celsior invenitur. Cum hæc quippe ita se habeant, primum de sacerdotali, post de regali persona dicendum statuimus.

IV.

(Lib. 1. cap. 71.) Quia constat religionem Christianam per successores Apostolorum salubriter administrari, populisque ad vitam æternam ducatum exhiberi debere; primo necessarium judicavimus, ut quidquid in nobis reprehensibile, sacrisque ministeriis, quibus indigni mancipamur, inconveniens & indecens contrariumque videbatur, toto annisu, Domino opem ferente corrigeremus: & per exempla sanctorum sacerdotum, quorum vice ecclesiæ Christi sanguine redemptæ prælati sumus, vitam & actus moresque nostros in melius componere satageremus. Quoniam prædicatio sacerdotalis contemnitur, quando quod verbis prædicat operibus non adimplet. Proinde qui ceteris forma & exemplum debent esse, primo facere debent quod docent, & ea vitare quæ fieri prohibent. Unde beatus Gregorius in libro pastorali (Lib. 1. cap. ult.), cum per gallum boni prædicatoris speciem tractando exponeret, inter cetera sic ait: Gallus, cum jam edere cantus parat, prius alas excutit, & semetipsum feriens vigilantiorem reddit. Quia nimirum necesse est, ut hi, qui verba sanctæ prædicationis movent, prius studio bonæ actionis evigilent, ne in semetipsis torpentes opere, alios excitent voce. Prius se per sublimia facta excutiant, & tunc ad bene vivendum alios solicitos reddant. Prius cogitationum alis semetipsos feriant, & quidquid in se inutiliter torpere solicita investigatione deprehendunt, districta animadversione corrigant, & tunc demum aliorum vitam loquendo componant. Prius punire propria fletibus curent, & tunc quæ aliorum punienda sunt denuntient; & antequam verba exhortationis insonent, omne quod locuturi sunt operibus clament. Laudem autem verorum sacerdotum eorumque officium Prosper, in libro quem de contemplativa & actuali vita scripsit (Lib. 1. cap. 2.), comprehendit. Ipsis enim, inquit, id est, sacerdotibus, proprie animarum curandarum solicitudo commissa est, qui pondus populi sibi commissi viriliter sustinentes, pro peccatis omnium, velut pro suis, infatigabiliter supplicant Deo: ac velut quidam Aaron (Exod. 30. Levit. 16. Num. 16.), incensum contriti cordis & humiliati spiritus offerentes, quo placatur Deus, avertunt iram futuræ animadversionis a populo: qui per Dei gratiam fiunt divinæ voluntatis indices, ecclesiarum Christi post Apostolos fundatores, fidelis populi duces, veritatis assertores, pravæ doctrinæ hostes, omnibus bonis amabiles, & male sibi consciis etiam ipso visu terribiles: vindices oppressorum, patres in fide catholica regeneratorum, prædicatores cælestium præmiorum, exempla bonorum operum, documenta virtutum, & forma fidelium. Ipsi sunt ecclesiæ decus, in quibus amplius fulget ecclesia: ipsi columnæ firmissimæ, quibus in Christo fundatis innititur omnis

A multitudo credentium: ipsi januæ civitatis æternæ, per quas omnes qui credunt ingrediuntur ad Christum: ipsi janitores, quibus claves datæ sunt regni cælorum: ipsi etiam dispensatores regiæ domus, quorum arbitrio in aula regis æterni dividuntur gradus & officia singulorum. Hi sunt qui non ambiendo, sed spiritualiter vivendo, sacerdotium meruerunt: quique non favoris humani suffragio, sed divino munere sublimati, nihil sibi de præstantia sui principatus applaudunt. Quos non inflat honor acceptus, sed exercet labor impositus: quia non excellentiam suam cogitant provecti, sed sarcinam: nec gloriantur de officii dignitate, sed sudant potius constituti sub onere. Tales scriptura divina speculatores appellat: qui specu-
B lantur actus omnium: & qualiter unusquisque cum suis in domo, qualiter in civitate cum civibus vivat, intentione religiosæ curiositatis explorant: quos bonos probaverint, honorando confirmant; quos deprehenderint vitiosos, arguentes emendant; aut, si emendare nequiverint, æquanimiter portant: habituri uberrimum fructum, aut de sua districtione, si correcti profecerint; aut de sua patientia, etiamsi illi quos sustinent emendari noluerint. Ecce laus dignitasque verorum sacerdotum, eorumque ministerium breviter est digestum. Decet quippe sacerdotes Christi tanta dignitate donatos, quos utique constat janitores cælestis aulæ exsistere, exempla decessorum suorum qui Deo placuerunt infatigabiliter sectari: quatenus terrena de-
C spiciendo, & cælestia amando, primum ipsi atria supernæ civitatis subire, deinde auditoribus suis dictis & exemplis ea studeant aperire, ne quod absit, audiant a Domino: Habentes clavem scientiæ, vos ipsi non intratis, & alios intrare non sinitis. (Luc. 11. 52.) Quando vero vita sacerdotum cum doctrina non concordat, & auditoribus infirmis scandalum, & animarum provenire periculum, non est dubium. Proinde summopere cavendum est sacerdotibus, ne offendiculum fiant his quibus præsunt. Tunc enim offendiculum fiunt illis, quando quod verbis prædicant moribus impugnant. Unde fit ut, sicut in supra memorato libro beatus Gregorius scribit, cum pastor per abrupta graditur, ad præcipitium grex sequatur. Nemo quippe, ut idem
D ait, amplius in ecclesia nocet, quam qui perverse agens, nomen vel ordinem sanctitatis habet. Pertimescenda porro nihilo minus sacerdotibus sententia evangelica est, qua dicitur: *Qui scandalizaverit unum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris.* (Matth. 18.) Quod quibusdam interpositis idem doctor ita exponit: Quia ergo ad sanctitatis speciem deductus, vel verbo ceteros destruit vel exemplo, melius profecto fuerat ut hunc ad mortem sub exteriori habitu terrena acta constringerent, quam sacra officia in culpa ceteris imitabilem demonstrarent. Quia nimirum, si solus caderet, utcumque hunc tolerabilior inferni pœna cruciaret. Quibus terribilibus
E verbis liquido datur intelligi, quod melius satiusque fuerat sacerdotibus negligentibus non subsistere, quam acceptis divinis officiis, per reprobam vitam pravaque exempla, his quibus prodesse debuerunt, offendiculum iniquitatis & laqueum perpetuæ damnationis exsistere.

V.

Statuimus pari voto, parique consensu, ut unusquisque nostrum dictis & exemplis plebes parochiæ suæ attentius ad meliora incitare studeat: easque ut se a malis cohibeant, & ad Dominum ex toto corde convertant, solicite admoneat; Deumque, quem peccando iratum sibi fecerant, digna pœnitentiæ satisfactione & eleemosynarum largitione sibi placabilem facere

Anno Christi 829.

satagant. Nec non & pro vita piissimi Deoque amabilis Ludovici Imperatoris, conjugis prolisque ejus incolumitate, imperiique sibi commissi stabilitate, Dei immensam misericordiam cernuis precibus implorent. Simulque eis ostendendum, quoniam quamdiu quis malis operibus deditus est, nec sibi, nec aliis Deum propitiari meretur. Et quod unusquisque eleemosynam, & cetera bona opera, a semetipso incipere debeat. Cum itaque prædicare necesse sit, juxta illud Isaiæ: *Clama ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo scelera eorum, & domui Jacob peccata eorum*: tum maxime id eis facere necesse est, quando iram Domini contra populum Dei meritis exigentibus grassari perspexerint: juxta illud quod Dominus per Ezechielem prophetam loquitur: *Terra, cum induxero super eam gladium, & tulerit populus terræ virum unum de novissimis suis, & constituerit eum supra se speculatorem, & ille viderit gladium venientem super terram, & cecinerit buccina, & annuntiaverit populo: audiens autem quisquis ille est sonum buccinæ, non observaverit, veneritque gladius, & tulerit eum, sanguis ipsius super caput ejus erit. Sonum buccinæ audivit, & non se observavit; sanguis ejus in ipso erit: si autem se custodierit, animam suam salvabit. Quod si speculator viderit gladium venientem, & non insonuerit tuba, & populus se non custodierit, veneritque gladius, & tulerit de his animam, ille quidem in iniquitate sua captus est, sanguinem autem ejus de manu speculatoris requiram.* Item per eumdem Prophetam Dominus ait: *Fili hominis speculatorem dedi te domui Israel, & audies de ore meo verbum, & annuntiabis eis ex me. Si dicente me ad impium: Morte morieris; non fueris locutus, neque annuntiaveris ei, ut avertatur a sua via impia, & vivat; ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram.* Formidolosa valde, & tremenda hæc sententia sacerdotibus est, qua dicitur: *Sanguinem autem ejus de manu tua requiram.* Unde idem doctor Prosper in memorato libro scripsit: Ille, inquit, cui dispensatio verbi commissa est, etiam si sancte vivat, & tamen perdite viventes arguere aut erubescat aut metuat, cum omnibus qui eo tacente perierint perit: & quid ei proderit non puniri suo, qui puniendus est alieno peccato? Item idem post pauca propheticam sententiam exponens, qua dicitur: *Si me dicente ad impium: Impie, morte morieris; non fueris locutus ut se custodiat impius a via sua; ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem vero ejus de manu tua requiram*, ait: Quid potuit expressius, quid apertius dici? *Si impio*, inquit, *non locutus fueris, ut se ab iniquitate sua custodiat, & ille perierit, sanguinem ejus de manu tua requiram.* Hoc est dicere: Si ei peccata sua non annuntiaveris, si eum non argueris, ut ab impietate sua convertatur, & vivat; & te qui non increpasti, & ipsum qui te tacente peccavit, flammis perennibus perdam. Sed ex eo quod idem propheta infert: *Si autem tu annuntiaveris impio, & ille non fuerit conversus ab impietate sua, & a via sua mala, ipse quidem in impietate sua morietur, tu autem animam tuam liberasti*, &c. liquido claret, quia si prædicator annuntiaverit impio, ut se convertat a via sua impia, & vivat, & impius se non correxit, ejusdem impii pœnæ particeps non erit. Unde idem Prosper: Quod si, inquit, corripientem, si iram futuram, quæ contemptoribus jam imminet, nuntiantem homines terreni despiciunt, sanguis eorum in ipsis erit; & sacerdos, qui eis peccata eorum non tacuit, pœnæ quæ eos exspectat particeps non erit. Ecce quale periculum prædicatoribus, nisi strenue utiliterque prædicaverint; & auditoribus, nisi id quod sibi prædicatum fuerit, obedienter impleverint, instat. Quod autem per negligentiam & desidiam prædicatorum, & per contemptum quorumdam auditorum transgressio fit divinorum præceptorum, periculumque animarum, manifestum est. Quapropter necesse est, ut hæc prophetica, immo cælestis tuba, qua præcipitur: *Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo scelera eorum, & domui Jacob peccata eorum*, & prædicatores & auditores a somno corporis & negligentiæ tandem excitet: ut hi de utili sua prædicatione & illi de obedienti impletione, æterna a Domino donentur remuneratione.

Margin: Isai. 58. — Ezech. 33. — Ezech. 3. — Lib. 1. de vita contemplativa cap. 20. — Ezech. 3. — Ibidem. — Ibidem. — Lib. 1 cap. 21. de vita contemplativa. — Isai. 58.

VI.

In primordio sanctæ Dei ecclesiæ nemo ad perceptionem sacrosancti baptismatis admittebatur, nisi prius & fidei & baptismatis sacramento fuisset instructus: quod verba beati Pauli Apostoli probant, ita scribentis: *An ignoratis*, inquit, *fratres, quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus?* & cetera, quæ apostolicus sermo de baptismatis sacramento exsequitur. Scribitur quoque in concilio Laodicensi, titulo XLVI. Quod oporteat eos qui ad baptisma veniunt fidem discere, & quinta feria septimanæ majoris episcopo aut presbyteris reddere. Item in eodem, capitulo XLVII. Quod oporteat eos qui in ægritudine percipiunt baptisma, postquam convaluerint, fidem perdiscere, & scire cujus muneris participes facti sunt. Quibus verbis aperte datur intelligi, quod ad fidem Christi venientes, ejusdem fidei & baptismatis instruebantur sacramentis. Verum quoniam fides Christi ubique pollet, & parvuli de Christianis parentibus nati, antequam ad intelligibilem ætatem veniant, baptismatis sacramenta percipiunt; necesse est ut quod imbecillis ætas nequivit, intelligibilis discere satagat. Quod quia ab usu Christianæ religionis propter quorumdam incuriam recessit, quantæ sit negligentiæ quantique discriminis, satis dici non potest.

Margin: Rom. 6.

VII.

Sane a quibusdam, quamvis fides Christi inhianter expetatur, aliter tamen agitur, quam divina auctoritas testetur. Præfixa tempora canonum super celebratione baptismatis a multis, partim ignorantia, partim præsumptione violantur. Secundo, quia illi in sua sponsione aliquos de sacrosancto fonte suscipiunt, nec fidei nec baptismatis sacramento sunt instructi: & idcirco eos quos suscipiunt, & secundum sanctorum patrum documenta docere debuerant, erudire nequeunt. Quod ad negligentiam sacerdotum, nec non & auditorum pertinere, dubium non est. Quo itaque tempore baptismus celebrari debeat, Gelasius in decretalibus capite X. scribit: Baptizandi, inquit, sibi quisquam passim quocumque tempore nullam credat inesse fiduciam, præter Paschale festum, & Pentecostes venerabile sacramentum: excepto dumtaxat gravissimi languoris incursu: in quo verendum est, ne morbi crescente periculo sine remedio salutari fortassis ægrotans excidio præventus abscedat. Item Leo in decretis suis titulo XI. Unde quia manifestissime patet baptizandis in ecclesia electis hæc duo tempora, de quibus locuti sumus, esse legitima, dilectionem vestram monemus, ut nullos alios dies huic observantiæ misceatis. Quisquis igitur hujus constitutionis superbiendo transgressor exstitit, nequaquam sibi super hoc facto impunitatem, nisi se humiliter correxerit, promittat. Qualiter autem hi qui de sacro fonte alios suscipiunt instruere debeant, beatus Augustinus in sermone habito ad populum demonstrat, dicens: Quicumque igitur viri, quæcumque mulieres de sacro fonte filios spiritualiter susceperunt, cognoscant se pro eis fidejussores exstitisse

Margin: Addit. 2. cap. 8. — Epistola ad episcopos Lucaniæ. — Epistola ad episcopos per Siciliam.

ANNO CHRISTI 829.

apud Deum : & in eo necesse est, ut semper illis solicitudinem veræ caritatis impendant, admoneant, & castigent, atque corripiant, ut castitatem custodiant, virginitatem usque ad nuptias servent, & ceteris bonis operibus dediti sint. In hoc quippe facto, de quo agitur, quantum a religione Christiana digressum sit, ignorari fas non est.

VIII.

Addit. 2. cap. 4.

Sicut in plerisque, ita & in eo auctoritas a nonnullis sæpe violatur canonica, quando scilicet hi qui in ægritudine baptismatis suscipiunt sacramenta, ad gradus ecclesiasticos contra fas provehuntur. Is usus, quia auctoritati canonicæ resultat, oportet ut corrigatur : quoniam hujuscemodi baptizatos, quos vulgaris sermo grabatarios vocat, canonica auctoritas a gradibus ecclesiasticis patenter repellit. Unde in concilio Neocæsariensi, capite XII. legitur : Si quis in ægritudine fuerit baptizatus, ad honorem presbyterii non potest promoveri ; quia non ex proposito fides ejus, sed ex necessitate descendit : nisi forte propter sequens studium ejus, & fidem, atque hominum raritatem, talis possit admitti. Quod si hi, qui in ægritudine baptizantur, a gradibus arcentur ecclesiasticis, multo magis illi arcendi sunt, qui aut per cupiditatem, aut per temeritatem, contempta canonica auctoritate baptizantur, & postea similiter ad gradus ecclesiasticos provehuntur. Quia ergo hactenus in hac re, sive propter negligentiam sacerdotum, sive propter incuriam laicorum, minus caute, immo aliter quam auctoritas ecclesiastica doceat, actum est ; decet ut abhinc observetur, ne amplius ad injuriam canonicæ institutionis, & dehonorationem ecclesiasticorum graduum, hæc transgressio iteretur.

IX.

Addit. 2. cap. 5.

Pactum quod cum Deo in baptismate fit, a multis ex toto, a multis ex parte transgreditur. Ex toto quippe transgreditur, quando quis post acceptam baptismatis gratiam, aut ad infidelitatem, aut ad hæresim, aut certe ad schisma prolabitur. Ex parte vero, quando quis aut ad superbiam, aut ad invidiam, aut ad cetera vitia spiritalia, quæ ex radice superbiæ prodeunt, labitur. Unde Dominus in evangelio : *Qui autem*, inquit, *super petrosa seminatus est, hic est qui verbum audit, & continuo cum gaudio accipit illud : non habet autem in se radicem, sed est temporalis. Facta autem tribulatione & persecutione propter verbum, continuo scandalizatur.* (*Matth. 13.*) Constat igitur unumquemque fidelem Deo in baptismate duarum pactionum nexibus se obligare ; altera, qua abrenuntiare diabolo, & omnibus operibus ejus, & omnibus pompis ejus ; altera vero, qua se in Patrem & Filium & Spiritum sanctum credere profitetur. Unde etiam sub ejusdem sanctæ Trinitatis invocatione baptismatis gratiam consequitur. Cum ergo post hujuscemodi abrenuntiationem quibuslibet illecebris vitiorum illectus ad ea quibus renuntiavit redit ; nec non & post tantæ fidei perceptionem, in apostasiam, aut hæreticæ pravitatis, aut fraterni schismatis prolabitur : procul dubio utriusque pactionis transgressor efficitur. Quarum altera, quia baptismi iteratione nequit, pœnitentiæ lamentis, eleemosynarum largitionibus, ceterisque bonorum operum exhibitionibus dilui potest. Altera vero, quæ prædictæ contagionis lepra commaculata fuerit, nisi hac primum per Christi caruerit gratiam, & ad unitatem ecclesiæ redierit, mundari, & pristinæ fidei colorem, sanitatisque vigorem recuperare non poterit. Quia ergo flammeus ille gladius, qui propter peccatum primi hominis januam paradisi obice mortalibus immobili oppilaverat, in sacrosancto baptismatis fonte extinguitur, & eadem janua credentibus aperitur ; omnibus fidelibus studendum est, ut pactionis & sponsionis, quam cum Deo in baptismate fecerunt, semper memores exsistant : caveantque ne quibuslibet vitiorum sordibus se maculantes, non solum eumdem sibi reaccendant ignem ; verum etiam immundum spiritum, a se tempore baptismatis expulsum, cum septenario dæmonum numero sibi addito, ad se quoquomodo redire faciant ; fiantque illis, ut Dominus ait, novissima pejora prioribus : (*Luc. 11.*) & impleatur in eis quod beatus Petrus Apostolus ait : *Melius enim erat illis non cognoscere viam justitiæ, quam post agnitionem retrorsum converti ab eo quod traditum est illis, sancto mandato* ; (*2. Petr. 2.*) apteturque eis illud quod idem ait : *Canis reversus ad vomitum suum, & sus lota in volutabro luti.* (*Ibidem.*) Nulli quippe dubium est, quin religio Christiana baptismum Christi fideliter expetat, & salubriter percipiat. Sed valde periculosum est, & a religione Christiana alienum, quod post tanti doni perceptionem unusquisque fidelis, cum ad intelligibilem ætatem venit, mysterium baptismatis discere & intelligere negligit, atque eo intellecto, secundum illud vivere non satagit. Quod periculum & ad negligentiam pertinere sacerdotum, qui id solerter debent annuntiare, & ad auditorum incuriam, qui hoc & intelligere & adimplere parvipendunt, nulli dubium est.

Gen. 3.

X.

Addit. 2. cap. 6.

Sicut studendum est sacerdotibus ut auditores sui mysterium sacri baptismatis intelligant, & Deo opem ferente operibus compleant : ita nihilo minus procurare debent, ut abrenuntiationes, quas in diabolum suaque opera, ejusque pompas fecerunt, intelligant, & his intellectis, ne ad eas denuo redeant, solicite invigilent. Quibus etiam admonendo sæpius inculcandum est, ne jugo satanæ quod rejecerunt, ejusque dominationi, quam aspernati sunt, quoquomodo succumbant. Magna quippe ex parte Christianum decus vilescit, quando renati in Christo, ea, quibus in baptismate renuntiaverunt, nec intelligere curant, nec ab his se, ut Christo polliciti sunt, abstinere satagunt. Quæ si intellexissent, procul dubio, adjuvante Christi gratia, se ab his vigilantius custodissent. Unde necesse est ut prædicatores in admonendo, & auditores in discendo, & opere complendo, abhinc, ut suum cavere periculum possint, majus adhibeant studium. Abrenuntiare igitur diabolo est penitus eum respuere, spernere, rejicere, eique contradicere, seque & unumquemque ab eo alienare, sive aliud quid, quod hoc verbo in hoc sensu exprimi potest. Opera ejus sunt, quæ utique operibus Salvatoris contraria exsistunt. Primum superbia, cujus ille auctor est, & quæ eum ex angelo dæmonem fecit, quæ est etiam initium omnis peccati, & cetera vitia quæ ex radice prodeunt superbiæ. Pompa diaboli, hæc est quæ pompa mundi : id est, ambitio, arrogantia, vana gloria, omnisque cujuslibet rei superfluitas in humanis usibus. Unde crescit elatio, quæ multotiens honestati solet adscribi, & cetera hujusmodi quæ de fonte superbiæ procedere noscuntur. Hæc & his similia sunt, quæ unusquisque fidelis tempore baptismatis a se rejicit, Christoque se mancipavit, pactumque cum Deo fecit, ne penitus ad ea quibus abrenuntiavit rediret. Verum si jura humanæ pactionis firmiter conservantur, fixius tamen atque ferventius jura tanti pacti, quæ cum Deo facta sunt, inviolabiliter sunt observanda.

XI.

Providendum ac summopere cavendum est, ut hi per quos & religio Christiana constare, & ceteri ab offensione debent salvari, tales posthabita simoniaca peste eligantur, quales & apostolicus sermo, & canonicus ordo, & beati Gregorii pastoralis regula docet :

Anno Christi 829.

scilicet ut nullius terrenæ rei gratia, nisi Dei solius, eligantur. Quoniam si pro aliquo munere præsentis futuræque retributionis, vel pro qualibet alia re, quæ contraria esse possit veritati, divinæque auctoritati, eligitur; liquet profecto quod ex toto aliter agitur, quam divina auctoritas testetur, & quod in hujuscemodi facto Deus offendatur: & taliter electo, & his quibus præficitur, quin scandalum generetur dubium non est. Proinde oportet ut in electione & ordinatione sacerdotis valde exsecranda simoniaca hæresis, quæ propter quorumdam avaritiam & ambitionem modernis temporibus dignitatem sacerdotalem fuscare comprobatur, nihil sui detestandi juris habeat: quæ in primordio sanctæ Dei ecclesiæ a beato Petro principe Apostolorum cum auctore suo damnata est. Quæ etiam Deo odibilis pestis primum necesse est ut imperiali auctoritate & potestate, cum consensu venerabilium sacerdotum, a Romana ecclesia amputetur: quoniam si caput languerit, membra incassum vigeant necesse est. Qualiter vero eadem hæresis a beato Petro damnata sit, liber Actuum Apostolorum docet, ubi scribitur: *Cum vidisset autem*, inquit, *Simon, quia per impositionem manus Apostolorum daretur Spiritus sanctus, obtulit eis pecuniam, dicens: Date & mihi hanc potestatem, ut cuicumque imposuero manus, accipiat Spiritum sanctum. Petrus autem dixit ad eum: Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri. Non enim est tibi pars, neque sors in sermone isto. Cor enim tuum non est rectum coram Deo. Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua, & roga Deum, si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te esse.* Et in concilio Chalcedonensi, capitulo II. scribitur: Si quis episcopus per pecuniam fecerit ordinationem, & sub pretio redegerit gratiam, quæ non potest vendi; ordinaveritque per pecuniam episcopum, aut presbyterum, aut diaconum, vel quemlibet ex his qui connumerantur in clero; aut promoverit per pecuniam dispensatorem, aut defensorem, vel quemquam qui subjectus est regulæ, pro sui turpissimi lucri commodo; is qui hoc attentare probatus fuerit, proprii gradus periculo subjacebit; & qui ordinatus est, nihil ex hac ordinatione vel promotione, quæ est per negotiationem facta, proficiat; sed sit alienus ea dignitate vel solicitudine, quam pecuniis quæsivit. Si quis vero mediator tam turpibus & nefandis datis vel acceptis exstiterit, si quidem clericus fuerit, proprio gradu decidat; si vero laïcus vel monachus, anathematizetur. Gregorius in homilia evangeliorum XVI. Vobis enim, inquit, sacerdotibus lugens loquor; quia nonnullos vestrum cum præmiis facere ordinationes agnovimus, spiritualem gratiam vendere, & de alienis iniquitatibus cum peccati damno temporalia lucra cumulare. Cur ergo ad memoriam vestram non redit, quod vox Dominica præcipiens dicit: *Gratis accepistis, gratis date?* Cur non ante mentis oculos revocatis, quod templum Redemptor noster ingressus cathedras vendentium columbas evertit, nummulariorum effudit æs? Qui namque sunt in templo Dei hodie qui columbas vendunt, nisi qui in ecclesia pretium de impositione manus accipiunt, per quam impositionem Spiritus sanctus cælitus datur? Columba ergo venditur, quia manus impositio, per quam Spiritus sanctus accipitur, ad pretium præbetur. Sed redemptor noster cathedras vendentium columbas evertit, quia talium negotiatorum sacerdotium destruit. Hinc est quod sacri canones simoniacam hæresim damnatu, & eos sacerdotio privari præcipiunt, qui de largiendis ordinibus pretium quærunt. Cathedra ergo vendentium columbas evertitur, quando hi qui spiritalem gratiam vendunt, vel ante humanos, vel ante Dei oculos, sacerdotio privantur. Et in apologetico Gregorii Nazianzeni: Religioni, inquit, ac doctrinæ nostræ opprobrium nascitur, quod sacerdotia vel ministeria ambitione potius & ad gratiam, quam meritorum judicio deferantur. Cujus rei vitium vel labem etiamsi prohibere supra nos est, at certe erubescere & aversari pars aliqua pietatis est. Si quis igitur copiosius pleniusque de vitanda ac detestanda simoniaca hæresi scriptum nosse cupit, librum epistolarum beati Gregorii legat. In quibus manifeste apparet, quod eo tempore, quando easdem epistolas idem doctor ad Gallias mittebat, sedes beati Petri, cui prælatus erat, ab eadem lue immunis erat. Orandus est ergo Deus, ut eamdem pestem, quæ ecclesiam suam multifarie commaculat, ita abhinc ab omnium fidelium suorum corde, ore, & manu procul amoveat, ut amplius tot animas in laqueum & perditionem non subruat.

Act. 8. — Matth. 10. Matth. 21. — Matth. 10.

XII.

Qualiter ad culmen regiminis veniendum, qualiter in eo vivendum, qualiterque docendum, vel qualiter quotidie propriæ infirmitatis consideratio sacerdoti ante oculos sit ponenda, præfati beati Gregorii regula plenissime docet. A cujus doctrina, quod valde dolendum & contremiscendum est, multi nostrorum, qui pastorum nomine censemur, longe peccatis præpedientibus distare convincimur. Unde & nostrum, & eorum quibus prodesse debemus, magnum periculum imminere cognoscimus. Quapropter solicite vigilanterque nobis satagendum est, ut per ejusdem doctoris & ceterorum sanctorum dicta & exempla, vitam nostram in melius componamus: quatenus nobis & illis, quibus ad vitam æternam ducatum præbere debemus, Domino auxiliante, salutiferum consultum ferre possimus. Persona quoque sacerdotis qualis esse debeat, in memorato pastorali libro, & in apologetico Gregorii Nazianzeni, copiose taxatum est. Sed & in libro Levitico tit. XXVIII. ita personam sacerdotis Dominus describit, loquens ad Aaron: *Vinum & omne quod inebriare potest non bibetis tu & filii tui, quando intrabitis in tabernaculum testimonii, ne moriamini: quia præceptum sempiternum est in generationes vestras. Et ut habeatis scientiam discernendi inter sanctum & profanum, inter pollutum & mundum: doceatisque filios Israel omnia legitima mea, quæ locutus sum ad eos per manum Moysis.* In Ezechiele: *Victimam igitur & pro peccato & pro delicto, sive pro ignorantia, comedent sacerdotes.* Hieronymus: Nec tantum, inquit, gaudendum est ad oblationem munerum, quantum timendum ad honoris condemnationem, si eo abutamur indigne. Item post pauca: Hoc autem facimus, ut reponat sacerdos benedictionem & oblationem nostram in domo sua, sive ut ad imprecationem ejus Dominus benedicat domibus nostris. Grandis dignitas sacerdotum, sed grandis ruina, si peccent. Lætamor ad ascensum, sed timeamus ad lapsum. Non est tanti gaudii excelsa tenuisse, quam mœroris de sublimibus corruisse. Nec enim solum pro delictis nostris reddemus rationem, sed pro omnium quorum abutimur donis, & nequaquam sumus de eorum salute soliciti. In Aggæo: *Interroga sacerdotes legem.* Idem Hieronymus: Considera sacerdotum esse officii, de lege interrogatos respondere. Si sacerdos est, sciat legem Domini: si ignorat legem, ipse se arguit non esse Domini sacerdotem. Sacerdotis enim est scire legem, & ad interrogationem respondere de lege. Item in Malachia: *Lex veritatis in ore ejus*, hoc est, doctrina populorum, quæ in sacerdote nullo debet mendacio deturpari, sed tota de veritatis fonte procedere.

Levit. 10. — Ezech. 44. — Agg. 2. — Malach. 2.

ANNO CHRISTI 829.

Et post pauca : *Et multos avertit ab iniquitate.* Qui sacerdos est, & non corripit delinquentes, sacerdotis officium præterit : *Labia sacerdotis custodient scientiam.* [Ibid. 2.] Non dixit proferent, sed *custodient.* Et post non multa : *Sicut non servastis vias meas, & accepistis faciem in lege.* [Ibid. 9.] Inter omnia peccata Levi, sive eorum qui ex Levi sunt sacerdotum Dei, illud & ultimum & maximum ponitur, quare accipiant faciem in lege, ut non causam, sed personam considerent; justumque pauperem despicientes, iniquos divites suscipiant & honorent. In evangelio : *Pastor bonus animam suam dat pro ovibus suis.* [Joan. 10.] Hanc sententiam beatus Gregorius exponens ait: Qui non dat pro ovibus substantiam suam, quando pro eis daturus est animam suam ? Primum itaque nostrum est, exteriora nostra ovibus ejus impendere : postmodum vero, si necesse sit, pro iisdem ovibus animam ponere. Paulus ad Timotheum, nec non & ad Titum, quid sit episcopatum desiderare, & qualis persona episcopi esse debeat, regente ejus calamum sancto Spiritu, affatim salubriterque describit. [1. Tim. 3. Tit. 1.] Hæc igitur quæ prælibata sunt, quisquis ad pastorale magisterium aspirat, sobrie diligenterque perpendat, seque sagaciter metiri studeat : ne, quod absit, terrenis desideriis succensus, propriisque reatibus adstrictus, dum loco, ut beatus Gregorius ait, delectatur gloriæ, fiat subditis auctor ruinæ. Omnibus igitur sacerdotibus illa specialiter sententia beati Gregorii ante oculos constituenda est, in qua inter cetera : [In præfat. lib. 1. Pastor.] Cum rerum, inquit, necessitas exposcit, pensandum valde est ad culmen quisque regiminis qualiter veniat: atque ad hoc rite perveniens, qualiter vivat; & bene vivens, qualiter doceat; & recte docens, infirmitatem suam quotidie quanta valet consideratione cognoscat.

XIII.

Quia vero nonnullos ordinis nostri socios avaritiam turpiter sectari, & merito a multis reprehendi, & ob id innoxios cum noxiis hac occasione infamari comperimus; abhinc in commune nos & socios nostros mutua exhortatione corrigendos esse dijudicamus. Ita videlicet, ut nec nos in hujuscemodi peste avaritiæ coram Deo peccaremus, nec aliis per nostrum malum exemplum detrahendi & in nobis peccandi locum daremus. Verum cum nullus Christianus thesauros in terra, sed potius, secundum Domini sententiam, in cælo recondere debeat : cavendum summopere sacerdotibus est, ut ab avaritiæ peste, quæ est idolorum servitus, & cupiditate, quæ radix omnium malorum est, suosque sectatores a regno Christi excludunt, se compescant. Quoniam digne non possunt subditis prædicare ut ab his se abstineant, cum ipsi his, quod valde dedecens, immo periculosum est, se mancipaverint. Gravius quippe atrociusque hæ pestiferæ lues in illis damnantur, quam in his qui eorum dictis & exemplis ab his coërceri debuerant. Solent namque a nonnullis multifariæ occasiones obtendi, quæ necessitatis nomine palliantur. Et revera dum exterius necessitas prætenditur, interius avaritia tegitur. Ait itaque Dominus in evangelio : [Matth. 6.] *Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, ubi ærugo & tinea demolitur, & ubi fures effodiunt & furantur. Thesaurizate autem vobis thesauros in cælo, ubi neque ærugo neque tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt nec furantur. Ubi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum.* E contra Jacobus Apostolus divites alloquitur : [Jac. 5.] *Agite nunc divites, plorate ululantes in miseriis quæ advenient vobis. Divitiæ vestræ putrefactæ sunt, aurum vestrum & argentum æruginavit, & ærugo eorum vobis in testimonium erit, & manducabit carnes vestras sicut ignis.* Scribit etiam Beda in expositione tabernaculi ita inquiens : [Levit. 10.] Neque hoc quod primi filiorum Aaron post ordinationem, cum ignem alienum offerrent coram Domino, igne cælesti perierunt, a significatione miserabilis nostri temporis abhorret: ubi nonnulli sacerdotum ac doctorum loco potiti, quod dictu quoque grave ac lugubre satis est, dum ignem cupiditatis igni supernæ dilectionis anteponunt, igne supernæ ultionis absumuntur; quorum perpetua damnatio temporali est filiorum Aaron morte figurata. Scribit & Prosper : [Lib. 1. cap. 15. de vita contempl.] Non potest dicere sacerdos contemptoribus admonitionis suæ, Futurum cogitare judicium, quod ipse forte non cogitat : amatoribus mundi, Nolite diligere mundum, si eum mundi amor oblectat : ambitiosis, Ambitioni finem imponite, si eum ambitio ruinosa præcipitat : ebriosis, Ebrietatem cavete, si se mero usque ad alienationem mentis ingurgitat. Sumptuosis dapibus crudus, non potest suis abstinentiam laudare quam calcat : vitio cupiditatis addictus, cupidis amorem non potest dissuadere pecuniæ. Inimicitiarum tenax, non audebit animos dissidentium sacerdotali tranquillitate componere. Justitiam prædicare judicibus erubescit, quam ipse personæ potentis favore corrumpit : nec defendit oppressos, si personas aut honorat aut despicit; & quidquid boni non faciat, aut mali committit, nec jubebit fieri, nec vetabit; quia necessariam docendi auctoritatem contrarietate suæ actionis amittit aut minuit. In vita beati Ambrosii legitur : Ingemiscebat enim vehementer, cum videret radicem omnium malorum avaritiam, quæ neque copia, neque inopia minui potest, magis magisque succrescere in hominibus, & maxime in his, qui in potestatibus erant constituti : ita ut interveniendi illi apud illos gravissimus labor esset, quia omnia pretio distrahebant. Quæ res omne malum primo invexit Italiæ, & exinde omnia vergunt in pejus. Et quid dicam, si in hujusmodi personis ita rabiem suam exercent, qui solent aut filiorum aut propinquorum causas prætendere ad excusandas excusationes in peccatis, quandoquidem plerosque ceperit etiam cæca labes sacerdotes & Levitas, quibus portio Deus est, ut illam etiam ipsi appetant ? Et væ mihi misero, quia nec fine mundi provocamur, ut tam gravi jugo servitutis liberari velimus, quod demergit usque ad profundum inferni, ut faciamus nobis amicos de mammona iniquitatis, qui nos recipiant in æterna tabernacula. His ita præmissis, oportet sacerdotes Domini, ut ab appetitu avaritiæ & cupiditatis se cohibentes, sibi subjectis in omnium virtutum profectibus imitabiles exhibeant, quibus pro omnibus divitiis solus Christus abundat, juxta illud Apostoli : *Mihi vivere Christus est, & mori lucrum.* [Philipp. 1.] Quod autem oblationes fidelium, non ad suam avaritiam, sed ad Christi honorem ecclesiæque utilitatem retorquere debeant, subter annotandum est.

XIV.

Quia ergo propter communem immo necessariam correctionem pariter diligenterque inquisivimus, & ex oraculis divinis, & sanctorum patrum dictis manifestum fecimus, qualiter ad pastorale magisterium veniendum, qualiter in eo vivendum, qualiter docendum sit; & qualiter sacerdotes Domini avaritiam, qui aliis forma & exemplum esse debent, cavere debeant; operæ pretium duximus, nos exhortando admonere, & admonendo exhortari, ut hospitalitatem præcipue sacerdotes Domini sectari meminerint; quoniam hactenus a quibusdam ordinis nostri sociis minus justo & indecenter hospitalitas sectata est : & ideo a multis non solum ipsi negligentes, verum etiam hospitalitati studentes, tali reprehensione sunt denotati. Cum ergo hospitalitas in tremendi examinis die ab æterno judice sit remuneranda, qui dicturus est : *Hospes fui, & collegistis me :* [Matth. 25.] & ob id om-

Anno Christi 829.

nibus Christianis summopere sit sectanda: multo magis tamen vigilantiusque ab his qui dictis & exemplis ad vitam æternam aliis ducatum præbere debent, postposita avaritiæ peste, & alia qualibet occasione, prorsus est exsequenda. Ab Apostolo quippe inter cetera virtutum præconia, quæ episcopo inesse debent, hospitalitas etiam habenda prædicatur. [1. Tim. 3.] Episcopi namque domus, ut beatus Hieronymus scribit, [In comment. ad Tit. 1.] omnium commune debet esse hospitium: & laïcus, si unum aut duos, aut paucos recipiat, implet hospitalitatis officium. Episcopus, nisi omnes recipiat, inhumanus ab eo scribitur. Hospitalitas porro, quam Dominus remuneraturum se esse asseriit, illa est intelligenda, quæ membris Christi, recto scilicet indigentibus, & diversas necessitates patientibus, exhibetur. Unde ait Job: [Job 31.] *Foris non mansit peregrinus, ostium meum viatori patuit.* Petrus: [1. Petr. 4.] *Hospitales invicem sine murmuratione.* Et alibi: [Hebr. 13.] *Caritas fraternitatis maneat in vobis, & hospitalitatem nolite oblivisci. Per hanc enim latuerunt quidam, angelis hospitio receptis.* Paulus: [Rom. 12.] *Hospitalitatem*, inquit, *sectantes.* Origenes in epistolam ad Romanos: Quam digne, inquit, hospitalitatis magnificentiam uno sermone comprehendit! Dicens enim hospitalitatem sectandam, non illud solum ostendit, quod venientem ad nos hospitem suscipiamus, sed requiramus, & solliciti simus, & sectemur, ac perquiramus ubique hospites, necubi forte in plateis sedeant, aut extra tectum jaceant. Recordare Loth, [Genes. 18.] & invenies quod non illum hospites, sed ipse quæsierit hospites: & hoc erat hospitalitatem sectari. De hospitalitate etiam sectanda uberiora sunt exempla, & beati Gregorii in homilia evangelii copiosissima dicta. [Homil. 23.] Proinde studendum summopere episcopis est, ut cum hospitalitatem subditis habendam prædicant, ipsi eam ante omnes primum factis adimpleant: scilicet ut quod verbis prædicant, operibus ostendant.

XV.

Quod nulli sacerdotum liceat res Deo dicatas sibique commissas, utpote proprias tractare, & ad multifarios secundum libitum suum eas usus retorquere, sed potius secundum canonicam auctoritatem, sanctorumque patrum dicta & exempla administrare vel dispensare, ea quæ sequuntur perspicue manifestant. Quod autem ea quæ Domino sanctificabantur, ad jus pertinerent sacerdotum, legalia instituta sanciunt. In novo quippe testamento, in initio videlicet sanctæ nascentis ecclesiæ, vota fidelium ante pedes ponebantur Apostolorum; [Act. 4.] eorumque judicio unicuique, prout opus erat, distribuebantur. Et licet crescente fidelium devotione copiosissimis ac munificentissimis eorum liberalitatibus sancta donata sit ecclesia, eumdem tamen usum Apostolorum successores in tractandis & dispensandis ecclesiasticis rebus se servare debere meminerint. Quoniam qui stipem ecclesiæ, juxta documentum beati Hieronymi, in suos convertit usus, scriba est & Pharisæus, similisque Judæ perdito. Scribitur in concilio Antiocheno cap. XXV. Episcopus ecclesiasticarum rerum habeat potestatem, ad dispensandum erga omnes qui indigent, cum summa reverentia & timore Dei. Participet autem & ipse quibus indiget, si tamen indiget, tam suis, quam fratrum, qui ab eo suscipiuntur, necessariis usibus profuturis: ita ut in nullo qualibet occasione fraudentur, juxta sanctum Apostolum sic dicentem: [1. Tim. 6.] *Habentes victum & tegumentum, his contenti sumus.* Quod si contentus istis minime fuerit, convertat autem res ecclesiæ in suos usus domesticos, & ejus commoda vel agrorum fructus, non cum presbyterorum conscientia diaconorumque pertractet; sed horum potestatem domesticis suis, aut propinquis, aut fratribus, filiisque committat, ut per hujusmodi personas occulte ceteræ lædantur ecclesiæ, synodo provinciæ pœnas iste persolvat. Si autem & aliter accusetur episcopus, aut presbyteri qui cum ipso sunt, quod ea quæ pertinent ad ecclesiam, vel ex agris, vel ex alia qualibet ecclesiastica facultate, sibimet usurpent; ita ut ex hoc affligantur quidam pauperes, criminationi vero & blasphemiis tam sermo prædicationis, quam hi qui dispensant taliter exponantur; & hos oportet corrigi, sancta synodo id quod condecet comprobante. In concilio Chalcedonensi cap. XXVI. Quoniam in quibusdam ecclesiis, ut rumore comperimus, præter œconomos episcopi facultates ecclesiasticas tractant; placuit omnem ecclesiam habentem episcopum, habere œconomum de clero proprio, qui dispenset res ecclesiasticas secundum sententiam episcopi proprii: ita ut ecclesiæ dispensatio præter testimonium non sit, & ex hoc dispergantur ecclesiasticæ facultates, & sacerdotio maledictionis derogatio procuretur. Quod si hoc minime fecerit, divinis constitutionibus subjacebit. In canonibus, qui Apostolorum titulo prænotantur, capitulo XLI. ita legitur: Præcipimus ut in potestate sua episcopus ecclesiæ res habeat. Si enim animæ hominum pretiosæ illi sunt creditæ, multo magis oportet eum curam pecuniarum gerere: ita ut potestate ejus indigentibus omnia dispensentur per presbyteros & diaconos, & cum timore omnique solicitudine ministrentur. Gelasius in decretalibus cap. XXXVII. [Epistola ad episcopos per Lucaniam.] Quatuor autem, inquit, tam de reditu, quam de oblatione fidelium, prout cujuslibet ecclesiæ facultas permittit, sicut dudum rationabiliter est decretum, convenit fieri portiones: quarum sit una pontificis, altera clericorum, pauperum tertia, quarta fabricis applicanda ecclesiæ. De quibus sicut sacerdotis erit integram ministris ecclesiæ memoratam dependere quantitatem, ita clerici ultra delegatam sibi summam nihil insolenter noverint expetendum. Ea vero quæ ecclesiasticis ædificiis attributa sunt, huic operi veraciter prærogata, locorum doceat instauratio manifesta sanctorum: quia nefas est, si sacris ædibus destitutis, in lucrum suum præsul impendia his designata convertat. Ipsam nihilominus adscriptam pauperibus portionem, quamvis divinis rationibus se dispensasse monstraturus esse videatur; tamen juxta quod scriptum est: [Matth. 5.] *Ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in cælis est:* oportet etiam præsenti testificatione prædicari, & bonæ famæ præconiis non taceri. Prosper, cum de sanctis perfectisque pontificibus tractaret, [Lib. 2. de vita contemplativa, cap. 9.] qui facultates ecclesiæ non ut proprias, sed ut commendatas tractaverunt, ait: Et idcirco scientes nihil aliud esse res ecclesiæ, nisi vota fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum; non eas vindicaverunt in usus suos ut proprias, sed ut commendatas pauperibus diviserunt. Hoc est enim possidendo contemnere, non sibi, sed aliis possidere: nec habendi cupiditate ecclesiæ facultates ambire, sed eas pietate subveniendi suscipere. Hieronymus in expositione Sophoniæ prophetæ: [Sophon. 3.] Judices quoque ejus, quasi lupi Arabiæ, occidentes vespere, & nil relinquentes in mane: non aspicientes ad ortum solis, sed morantes semper in tenebris, & possessiunculas ecclesiæ, & ea quæ in Dei donaria conferuntur, vertentes in lucrum suum, ut non habeant pauperes quod mane comedant; qui quasi in nocte, & nullo vidente populantur; & cum luporum more cuncta diripiant, ne parvos quidem cibos indigentibus derelinquunt. Sicut igitur præmissa documenta declarant, non sunt res ecclesiæ ut propriæ, sed ut Dominicæ & a Domino commendatæ tractandæ. Quicumque ergo eas ad suos proprios usus terrenosque honores & delectationes re-

torquet, quanti sit discriminis, quantæque transgressionis, aperte animadverti potest.

XVI.

[Lib. 5. cap. 173.]

Quoniam multi episcoporum amore propinquorum suorum de rebus sibi commendatis, suo aut quorumlibet amicorum nomine, prædia aut mancipia emunt, & ut in suorum propinquorum jus cedant statuunt: & ob hoc, & jura ecclesiastica convelluntur, & ministerium sacerdotale fuscatur, immo a subditis detrahitur & contemnitur: Placuit omnibus, ut deinceps hoc avaritiæ genus caveatur: fixumque abhinc & perpetuo mansurum esse decrevimus, ut episcopus res sui juris, quas aut ante episcopatum, aut certe in episcopatu hereditaria successione acquisivit secundum auctoritatem canonicam, quidquid vult faciat, & cui vult conferat. Postquam autem episcopus factus est, quascumque res de facultatibus ecclesiæ, aut suo, aut alterius nomine, qualibet conditione comparaverit, decrevimus ut non in propinquorum suorum, sed in ecclesiæ, cui præest, jura deveniant. Similiter & de presbyteris, qui de ecclesiarum rebus, quibus præsunt, prædia eo modo emunt, faciendum statuimus: quoniam multos presbyterorum, occasione taliter emptarum rerum, ecclesias, quibus præsunt, exspoliasse, & a suo ministerio multis modis exorbitasse, & se diabolo mancipasse, multosque laïcorum ex hoc facto in scandalum damnationis & perditionis protraxisse cognovimus.

XVII.

Canonica censura decernit, ut res ecclesiæ, nisi ob nimias necessitates quas describit, nemo distrahat. Quod si quispiam imminente nimia necessitate, inconsulto primate provinciæ, aut certe majori urgente necessitate, non adhibitis testibus vicinis episcopis, id facere attentaverit; ita canonico judicio percellitur, scilicet ut amisso honore, reus Deo & concilio teneatur. Et licet moderno tempore necessitas non compellat, ut aperte res distrahantur ecclesiæ; verendum est tamen, ne clanculo vendantur, & canonica interminatio subeatur. Quando enim quispiam prælatorum aut muneris, aut amoris, aut amicitiæ, aut certe timoris, vel cujuslibet alterius rei gratia, res ecclesiæ in commutationem dat, commoda scilicet & utilia dans, & incommoda & inutilia ecclesiæ suæ accipiens, venditorem temerarium ecclesiasticarum rerum se esse noverit, reumque Deo & concilio contremiscat. Quod quia in commutandis rebus id persæpe evenisse dubium non est, cavendum summopere abhinc prælatis est, ne in commutandis ecclesiasticis rebus incauti exsistant. De non alienandis vero rebus ecclesiasticis Papa Symmachus in decretis suis inter cetera ita scribit: His ergo perpensis mansuro cum Dei nostri consideratione decreto sancimus, ut nulli Apostolicæ sedis præsuli a præsenti die, donec disponente Domino catholicæ fidei manserit doctrina salutaris, liceat prædium rusticum, quantæcumque fuerit vel magnitudinis vel exiguitatis, sub perpetua alienatione, vel commutatione ad cujuslibet jura transferre. Nec cujusquam excusentur publicæ necessitatis obtentu: quippe cum non sit personale quod loquimur, nec aliquis clericorum vel laïcorum sub hac occasione accepta tueatur. Sed nec in usufructuario jure aliquibus dare liceat, nec data retinere, præter clericos & captivos atque peregrinos. His verbis aperte monstratur, quia quod idem Papa Apostolicæ sedis præsul perpetuo observandum censuit, nihilominus præsulibus ecclesiarum observandum perdocuit.

[Cap. 4.]

XVIII.

[Lib. 2. de vita contemplativa, cap. 9.]

Convenit pastoribus ecclesiarum res ecclesiæ possidere, non ab his possideri; &, ut Prosper scribit, eas possidendo debent contemnere, & non sibi sed aliis possidere. Constat autem sanctissimos pontifices, qui cum Christo remuneratore suo regnant, quorum nos indigni locum tenemus, res ecclesiæ non sibi sed aliis possedisse, & non ad suam gloriam & delectationem, sed potius ad Dei honorem & fidelium commoditatem eos his usos fuisse. Unde liquet, quia nihil eis obfuerunt ad nanciscendam æternæ patriæ gloriam res ecclesiasticæ commodissimæ atque amplissimæ, quas fideliter administraverunt. Quicumque ergo, secundum eorumdem sanctorum exempla, res sibi creditas dispensaverit, seque ab illecebris mundialibus & incentivis carnalibus custodierit, ad eorum consortium se pertinere dubitare non poterit. Si autem secus fecerit, eorum consortio se indignum fore pertimescat. Miserabiliores plane cunctis mortalibus nonnulli exsistunt pontifices, qui in brevissimo hujus mortalitatis intervallo, suæ miseræ fragilitatis immemores, sacerdotalis honoris culmine ultra metas subvecti, amore mundi decepti, cupiditate terrenarum rerum illecti, pro caducis & cito præterlabentibus rebus, quas utiliter fideliterque expendere negligunt, sanctorum sacerdotum consortio se privant. Cesset ergo ambitio, quæ dicere solet, nimis rerum habere ecclesias Christi; & perpendat quia quantæcumque sunt res ecclesiæ, si eo modo quo dispensandæ sunt dispensentur, nimiæ non sunt. Cupiditas quippe, immo negligentia quorumdam dispensatorum, non ecclesiæ amplæ res, in vitio sunt. Mira namque res: Ambitio mundialis satis non habet, & ecclesia Christi nimium habet.

XIX.

Sicut per Saul reprobi prælati, ita & per David subjecti sunt humiles significati. Quapropter unusquisque subjectus, non superbum Semei, qui convicia & maledictiones injecit in David, sed magis eumdem humilem imitari debet David, dicentem: *Propitius sit mihi Dominus, non mittam manum meam in Christum Domini.* Christos Domini sacerdotes appellari dubium non est, de quibus in Psalmo divina voce canitur: *Nolite tangere christos meos, & in prophetis meis nolite malignari.* Quamquam autem, quod valde dolendum est, multi prælatorum ad instar Saul sint reprobi effecti, non sunt tamen manu reprehensionis & detractionis tangendi. Quia, ut Isidorus in libro sententiarum scribit, rectores a Deo solummodo non a subditis sunt judicandi; & pro moribus reprobis tolerandi magis, quam a plebe sunt distringendi. In ecclesiastica historia Constantinus Imperator episcopis ait: Deus vos constituit sacerdotes, & potestatem vobis dedit de nobis quoque judicandi; & ideo nos a vobis recte judicamur, vos autem non potestis ab hominibus judicari. Propter quod Deo solius inter vos exspectate judicium; & vestra jurgia, quæcumque sunt, ad illud divinum reserventur examen. Vos etenim nobis a Deo dati estis dii, & conveniens non est ut homo judicet deos, sed ille solus de quo scriptum est: *Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos discernit.* Cum hæc ita se habeant, utinque non mediocriter delinquitur, & animarum periculum generatur. Quia dum prælati exemplo suæ perversitatis subditis detrahendi locum dant, se & illos procul dubio ad perditionem pertrahunt. Subditi vero, dum præpositorum prava facta non compassionis, sed insultationis ac livoris voto mordent, quantum animæ suæ periculum incurrant diligenter animadvertant; & abhinc suæ saluti prospicientes, ab hujuscemodi detractionibus se cohibere non negligant. Irrepsit sane in nonnullis ecclesiarum præsulibus miserabilis temporis nostri, inepta, immo corrigenda, consuetudo; quæ jam ita pro lege tenetur, ut sanctitatis & religionis

[1. Reg. 26.] [1. Reg. 26.] [Psalm. 104.] [Ruff. in lib. 10. cap. 2.] [Psalm. 81.]

nomen sibi adscribere non vereatur: scilicet super diversarum rerum innumeris superfluitatibus & vanitatibus, quas dinumerare longum est: nec non in avaritia & tenacitate, improbaque intentione, & in turpi inhonestaque conversatione, morumque improbitate, & vanæ gloriæ appetitu; &, quod his periculosius est, sui officii cura posthabita, in divinorum præceptorum transgressione: ita ut illud Salomonicum impletum videatur, quo dicitur: *Lætantur cum malefecerint, & exsultant in rebus pessimis.* Non igitur mirum est, si propter hæc & his similia Deus offendatur, & infirmorum animis scandalum generetur, statusque sanctæ Dei ecclesiæ periclitetur. Proinde omnibus studendum est sacerdotibus, ut ab his deinceps se caveant; & his rebus insistant, quibus sibi, & his quibus præsunt, Dominum propitium facere mereantur. Quam moderata autem discretio in vestium cultu & mensæ apparatu sacerdotibus tenenda sit, dicta beati Gregorii in expositione evangeliorum, necnon & vita sanctorum virorum Augustini & Ambrosii plenissime docent.

Prov. 2.

XX.

Lib. 1. cap. 174.

Quod moderni pontifices sanctorum decedentium patrum exempla usquequaque sectari debeant, in præcedentibus jam dictum est. Sed quia nonnullos socios ordinis nostri sine his personis, quas sua religiosa conversatio testes habere, & quibus exemplum bonum debuit præbere, cubilia secreti sui didicimus incolere, id non sine magna turbidaque indignatione ferre potuimus. Et ne deinceps quispiam prælatorum id facere pertentet, pari consensu inhibuimus: quia in hoc facto conversatio sacerdotalis commaculatur, & detrahentibus locus præbetur, & animarum perditio generatur. Ut ergo sacerdos discipulis suis de seipso exemplum bonum debeat præbere, Apostolus scribens ad Titum docet, dicens: *In omnibus teipsum præbe exemplum bonorum operum in doctrina, in integritate, in castitate*, & reliqua. Beatus quoque Gregorius in decretis suis ita ait: Verecundus mos tempore indiscretionis inolevit, ut hujus sedis pontificibus ad secreta cubiculi servitia laïci pueri ac sæculares obsequantur: & cum pastoris vita esse discipulis semper debeat in exemplum, plerumque clerici qualis in secreto sit vita sui pontificis nesciunt; &, ut dictum est, sæculares pueri sciunt. De qua re præsenti decreto constituo, ut quidam ex clericis, vel etiam ex monachis electi, ministerio cubiculi pontificalis obsequantur: ut is qui in loco est regiminis habeat testes tales, qui vitæ ejus in secreto conversationem videant, & ex visione sedula exemplum profectus sumant. Hæc igitur beatus Gregorius scripserit. Ceterum si qui de hac re copiosiora exempla quærere voluerint, vitas beati Augustini & Ambrosii, & ceterorum aliorum sanctorum virorum legant; & perspicue invenient, quod vita & conversatio pontificis semper testes vitæ probabilis habere debeant.

Tit. 2.

In concilio Romano.

XXI.

Hoc quoque correctione congruaque emendatione dignum comperimus, eo quod nonnulli prælatorum, nulla interveniente necessitate, non cum clericis, sed potius seorsum cum laicis, & quibusdam familiaribus suis sermocinari & convivari delectentur: similiterque & a quibusdam abbatibus & abbatissis fieri didicimus. Quæ res quia valde a paterna solicitudine abhorret, & subditos in contemptum magistrorum, murmurationemque, & in divinorum obsequiorum transgressionem pertrahit, prorsus resecandam esse censuimus: & ut abhinc prælati in his quæ præmissa sunt, quantum facultas permiserit, sibi subditis participes existant, statuimus: de qua etiam re in Actibus Apostolorum, & in vita beati Augustini, & in concilio Sardicensi capitulo XIV. copiosa habentur exempla. Socios vero ordinis nostri in gubernandis congregationibus sibi subjectis, canonicis videlicet, monachis & sanctimonialibus, hactenus valde negligentes extitisse, & ob id multos in sui detractionem & contemptum provocasse; ita ut nonnulli alii prælati in eorum parochiis constituti, eorum prava exempla secuti, suas similiter congregationes neglexerint. Quos fraterno & synodali conventu admonendos esse necessario duximus, ut ab hac negligentia deinceps se cohibeant, & ceteris se imitabiles præbeant: ne forte propter illorum incuriam, & divinæ servitutis contemptus, & pericula proveniant animarum, & auribus excellentiæ vestræ molestia ingeratur, & nostræ mediocritati in sacris conventibus tædium & opprobrium inferatur. Comperimus etiam quosdam socios ordinis nostri, non causa necessitatis aut utilitatis, sed potius avaritiæ & propriæ delectationis, sæpissime, propria civitatis suæ sede relicta, cleroque neglecto, remotiora loca frequentare, de qua re & destitutio divini cultus, & prædicatio in plebibus, & cura subjectorum postponitur, & hospitalitas negligitur. Quod ne ulterius a quoquam sine inevitabili necessitate, & certa utilitate fiat, pari consensu inhibuimus.

XXII.

Lib. 1. cap. 136.

De clericis vero laïcorum, unde nonnulli eorum conqueri videntur, eo quod quidam episcopi ad eorum preces nolint in ecclesiis suis eos, cum utiles sint, ordinare; visum nobis fuit, ut in utrisque partibus pax & concordia servetur, & cum caritate & ratione utiles & idonei eligantur. Et si laïcus idoneum utilemque clericum obtulerit, nulla qualibet occasione ab episcopo, sine certa ratione repellatur: &, si rejiciendus est, diligens examinatio, & evidens ratio, ne scandalum generetur, manifestum faciat.

XXIII.

Quia sunt plerique, qui non paternum affectum circa gregem sibi commissum, sed quemdam exercere videntur dominatum; eumque non ut Dominicum, sed flatibus ventosæ arrogantiæ inflati, ut suum proprium tractare non verentur; quantum a paternitatis officio aberrent, subter collecta documenta declarant. Dominus in evangelio: *Si diligis me, pasce oves meas. Meas*, inquit, non tuas. Item: *Qui major est vestrum, erit minister vester.* Et non post multa: *Non ita erit*, inquit, *inter vos: sed qui voluerit inter vos major fieri, erit vester servus.* Petrus: *Neque dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo.* Salomon: *Principem te constituerunt? noli extolli, sed esto in eis, quasi unus ex ipsis.* Fulgentius in libro de veritate prædestinationis & gratiæ: Non ideo, inquit, se solum quilibet episcopus vas misericordiæ putet in gloria præparatum, quia pontificali militia fungitur; sed si pro grege sibi credito solicitus semper invigilet, & prædicet verbo, instet opportune, arguat, obsecret, increpet in omni patientia & doctrina: nec sibi dominatum superbus usurpare contendat, sed Apostolicis informatus eloquiis & exemplis, servum se cunctis exhibeat: neque sedis illius altitudine collatum sibi gaudeat temporale fastigium, sed humili corde fidelibus præbeat bonæ conversationis exemplum. Quicumque igitur sacris officiis servituri sub quolibet ordine applicantur, dignum est ut illius dicantur, cujus servitio [a] mancipantur. Qua ergo temeritate, immo præsumptuosa vanitate, quilibet prælatorum dicere præsumit: Illa congregatio mea est, aut ille presbyter, vel clericus meus est; cum non illius sit, sed illius cui dicatus est? Proinde quia iste inolitus usus ecclesiasticæ non concordat regulæ, corrigatur necesse est.

Joan. 21. *Matth. 20.* *Petr. 5.* *Eccles. 32.* *Lib. 2.*

a al. nuncupantur.

XXIV.

ANNO CHRISTI 829.

XXIV.

Sunt quidam prælatorum, qui utramque annonam, spiritalem videlicet & carnalem, sibi subjectis strenue administrant. Sunt e contrario, quod emendatione opus habet, qui neutrum cibum utiliter eis administrant. Sunt etiam qui carnalem cibum sufficienter eis administrent, & spiritalem aut scienter eis subtrahunt, aut, quia nesciunt, non subministrant; pascentes solummodo carnem cito perituram, cibumque vermium futuram, animarumque salutem in æternum victurarum negligentes. Non igitur erunt prælati excusabiles & immunes a periculis apud Dominum, cui pro sibi commissis rationes sunt reddituri, si eis carnalia solummodo, & non spiritalia fideliter subministraverint: cum de manu eorum sanguinem eorum, si perierint, sit B exacturus, testante Ezechiele propheta; & expositione beati Augustini super eodem propheta, plurimum huic rei adstipulante. Grandis porro miseria, cæcaque cupiditas, dum hujuscemodi prælati in locis sibi subjectis cupiditatem suam potius explere, quam animarum suarum periculum contendunt vitare.

Ezech. 3. & 33.

XXV.

Non solum rumore, sed etiam evidentibus factis comperimus, quorumdam episcoporum ministros, non solum in presbyteris, sed etiam in plebibus parochiæ suæ, avaritiam potius exercere, quam utilitati ecclesiasticæ dignitatis inservire, populique saluti consulere. Quam negligentiam, immo & exsecrabile ac damnabile cupiditatis vitium, omnibus in commune C deinceps vitandum statuimus. Pertimescenda porro & vigilanter cavenda est Domini sacerdotibus Heli sacerdotis ruina: qui filios suos indigne agentes, Dominumque in suis pravis actibus ad iracundiam provocantes, sacrificioque Domini injuriam irrogantes, quia verbis tantum, & non verberibus corripuit, eis divina justaque ultione ruentibus ruit. At si forte, quod absit, ullus episcoporum deinceps sectatores avaritiæ ministros in parochia sua constituerit, & eorum cognitam pravitatem auctoritate pastorali acriter ferire detrectaverit, exemplum negligentis Heli sacerdotis imitari se cognoscat: sciatque quia quidquid pravitatis vel avaritiæ hujusmodi subjecti in plebibus Christi egerint, si eos corrigere juxta facti qualitatem ne- D glexerit, in eum procul dubio, a quo constituti sunt, ea quæ admiserint redundabunt, & synodali correptioni modis omnibus subjiciendum. Nam & in communi consensu statuimus, ut unusquisque episcoporum super archidiaconis suis deinceps vigilantiorem curam adhibeat: quoniam propter eorum avaritiam & morum improbitatem multi scandalizantur, & ministerium sacerdotale vituperatur, & in ecclesiis a sacerdotibus multa propter eos negliguntur.

XXVI.

Officii est ecclesiasticæ auctoritatis, ut quidquid noxium in agro sanctæ Dei ecclesiæ excreverit, falce æquissimæ discretionis resecet: quatenus status ipsius inconvulsus persistens, recte & inconfuse per trami- E tem ordinis sui incedere valeat. Quod cum ita sit, irrepsit inter cetera, quæ ecclesiasticæ auctoritati, immo divinæ, contraeunt, miserabilis ac periculosa temporis nostri consuetudo, quæ valde ab auctoritate canonica abhorret: eo quod episcoporum concilia bis in anno, sicut mos canonicus docet, per unamquamque provinciam non fiunt, & ob id ecclesiasticæ utilitati magnum dispendium, & principalibus auribus insolens impedimentum, & multorum impunitas nascitur flagitiorum. Proinde omnibus nobis perneccessarium visum est, ut ab imperiali celsitudine libertas temporis imploretur: quo hæc ad honorem Dei, & utilitatem sanctæ Dei ecclesiæ, multorumque correctio- A nem congruenter decenterque fieri possint. Et si hæc aliqua præpediente necessitate bis fieri nequeunt, saltem in anno semel fiant. Quoniam si hæc semel, ut dictum est, in anno per unamquamque provinciam celebrata fuerint, & honor ecclesiasticus vires ordinis sui obtinebit, & impudentia quorumdam superborum clericorum, quæ passim auctoritate canonica calcata auribus imperialibus molestiam ingerit, cessabit; & impunitas diversorum flagitiorum locum delitescendi, quem nunc habet, non habebit; & alia multa, quæ hactenus secus quam ecclesiastica disciplina docet incesserunt, ordinem suum Domino auxiliante servabunt. Visum siquidem nobis, & valde profuturum sanctæ Dei ecclesiæ fuit; ut quia ordo canonicus docet, ut & in ipsis conciliis adsint presbyteri & diaconi, & omnes qui se læsos existimant, & synodi experiantur examen: ut adsint etiam uniuscujusque episcopi eruditi viri, quos ad Christi militiam, ejusque ecclesiæ honorem, utilitatemque præparat; quatenus & ceteris ecclesiis noti sint, & studium ac providentia episcopi ad aliorum exempla manifesta fiat.

ANNO CHRISTI 829.

XXVII.

Episcopos locum apostolorum, chorepiscopos autem exemplum & formam tenere septuaginta discipulorum, & liber Actuum Apostolorum, & canonica auctoritas aperte demonstrant. Cum hæc ita se habeant, emersit quidam reprehensibilis & valde jam inolitus usus, eo quod quidam chorepiscopi ultra modum suum progredientes, & donum sancti Spiritus per impositionem manuum tradant, & alia quæque, quæ solis pontificibus debentur, contra fas peragant: præsertim cum nullus ex septuaginta discipulis, quorum speciem in ecclesia gerunt, legatur donum sancti Spiritus per manus impositionem tradidisse. Quod autem solis Apostolis eorumque successoribus proprii sit officii tradere Spiritum sanctum, liber Actuum Apostolorum docet, in quo legitur: *Cum Apollo esset Corinthi, & Paulus peragratis superioribus partibus veniret Ephesum, & inveniret quosdam discipulos, dixit ad eos: Si Spiritum accepistis credentes? At illi dixerunt ad eum: Sed neque si Spiritus sanctus est audivimus: Ille vero ait: In quo ergo baptizati estis? Qui dixerunt: In Joannis baptismate. Dixit autem Paulus: Joannes baptizavit baptismo pœnitentiæ populum dicens: In eum qui venturus esset post ipsum ut crederent, hoc est, in Jesum. His auditis baptizati sunt in nomine Jesu. Et cum imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus sanctus super eos, & loquebantur linguis, & prophetabant.* Item in eodem: *Cum audissent Apostoli, qui erant Hierosolymis, quia recepit Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Joannem: Qui cum venissent, oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum sanctum: nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Jesu. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum.* Ecce aperte demonstratur, quod non septuaginta discipuli, quorum formam tenent chorepiscopi, sed Apostoli, quorum successores sunt episcopi, tradebant Spiritum sanctum. In concilio vero Cæsariensi, ita de chorepiscopis habetur scriptum: « Chorepiscopi quoque ad exemplum quidem & formam septuaginta videntur esse: ut ministri autem propter studium, quod erga pauperes exhibent, honorantur. Item in concilio Antiocheno capite x. « Qui in vicis vel possessionibus chorepiscopi nominantur, quamvis manus impositionem episcoporum perceperint, & ut episcopi consecrati sint, tamen sanctæ synodo placuit, ut modum proprium recognoscant, & gubernent subjectas sibi ecclesias, earumque moderamine curaque contenti sint. Ordina-

Act. 1. cap. 10.

Act. 19.

Act. 8.

Concil. Neocæs. ar. can. 13.

ANNO CHRISTI 829.

tio porro chorepiscoporum qualiter fieri debeat, & qualiter qualesve ipsi ordinationes jubentibus episcopis suis facere debeant, jura canonum liquido decernunt. Unde quia hactenus quidam chorepiscopi, secus quam auctoritas canonica doceat, in officiis ecclesiasticis minus caute egerunt, providendum summopere episcopis est, [a] ut ulterius eorum chorepiscopi tale quid, quod nec eorum ministerio, nec auctoritati divinæ concordat, facere pertentent: nec episcopi sui eis aliud agendum permittant, nisi quod ad eorum officium proprie pertinet, & in sacris canonibus præfixum habetur.

a Forte, ne ulterius.

XXVIII.

Qui sacris officiis ob meritorum prærogativam sunt applicati, dedecus & valde periculosum est terrenis actionibus turpibusque lucris eos implicari. Comperimus igitur nonnullos presbyteros & monachos desertores ordinis sui, quod non sine magno animi mœrore prosequimur, adeo villicationes & negotiationes diversasque turpia lucra sectari, ut illud videatur impletum quod dicitur: *Et erit sicut populus, sic sacerdos.* Quod & leges divinæ, & jura canonica condemnant: quantumque etiam id religioni Christianæ contrarium sit, manifestum est. Quod vero ab hujuscemodi illicito actu uterque ordo, & sacerdotalis & monasticus se cohibere debeat, subter breviter collecta testimonia declarant. Ait namque Dominus in evangelio: *Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei.* Et Paulus: *Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus, ut ei placeat cui se probavit.* Quamquam ergo hæc evangelica & Apostolica sententia generaliter de omnibus christianis sit dicta, & ab omnibus observanda; specialius tamen atque religiosius ab his observari convenit, qui se divinæ militiæ devotius strictiusque manciparunt. In concilio quoque Chalcedonensi titulo III. ita legitur: » Pervenit ad sanctam synodum, quod quidam, qui in » clero videntur electi, propter lucra turpia conductores » alienarum possessionum fiant, & sæcularia negotia sub » cura sua suscipiant, Dei quidem ministerium parvi» pendentes, sæcularium vero domos discurrentes, & » propter avaritiam patrimoniorum solicitudines sumen» tes. Decrevit itaque sanctum hoc magnumque conci» lium, nullum deinceps, non episcopum, non cleri» cum, vel monachum, aut possessiones conducere, aut » negotiis sæcularibus se miscere; præter pupillorum, si » forte leges imponant, inexcusabilem curam; aut civi» tatis episcopus ecclesiasticarum rerum solicitudinem » habere præcipiat; aut orphanorum, & viduarum, ea» rumque quæ sine ulla provisione sunt personarum, » quæ maxime ecclesiastico indigent adjutorio, propter » timorem Domini causa deposcat. Si quis autem trans» gredi de cetero statuta tentaverit, hujuscemodi eccle» siasticis increpationibus subjacebit. Hæc de sacerdotibus simul & monachis generaliter dicta sunt. Ceterum de monachis ita specialiter in eodem concilio titulo IV. inter cetera legitur: » Monachos vero per unam» quamque civitatem, aut regionem, subjectos esse epi» scopo, quietem diligere & intentos esse tantummodo » jejunio & orationi, in locis quibus renuntiaverunt sæ» culo permanentes. Nec ecclesiasticis vero nec sæculari» bus negotiis communicent, vel in aliquo sint molesti, » propria monasteria deserentes, nisi forte eis præcipiatur » propter opus necessarium ab episcopo civitatis. His ita præmissis, oportet ut episcopi suæ parochiæ sacerdotes & monachos a memoratis illicitis actionibus sua auctoritate compescant: transgressores vero censura canonica corripiant, quia dicitur: » Transgredientem ve» ro hanc definitionem nostram excommunicatum esse » decrevimus, ne nomen Dei blasphemetur.

Isai. 24.

Luc. 9.

2. Tim. 2.

XXIX.

Inter cetera quæ religioni Christianæ adversa sunt, hoc nihilo minus contrarium & periculosum exstat, quod quorumdam prælatorum temerario ausu, qui sibi licere putant quod non licet, & expedire quod non expedit, ecclesiæ suis ad tempus viduantur sacerdotibus: quoniam si quid eis in forensibus negotiis agendum, si quid etiam in diversis aliis partibus nuntiandum occasio necessitatis opponit, id potius per sacerdotes Domini currentes & discurrentes, quam per alios effici præcipiunt; non attendentes quod eorum absentia & loca Deo dicata sibi cultu debito priventur, & homines sine confessione, & infantes sine baptismatis regeneratione plerumque moriantur. Quanti autem sit discriminis, & personæ mittentis, & ei quæ mittitur, animarum pericula, quæ subinde hujus rei causa fiunt, liquido produnt. Proinde omnibus prælatis cavendum est, ne illicita sibi presbyterorum transmissione animarum suarum subeant damnationem. Presbyteri porro, qui non sui prælati imperio coacti, sed potius voluptatum suarum delectatione, immo avaritiæ æstuatione succensi, id facere præsumunt, perpendant necesse est, quam luctuosam descriptionem Jeremias propheta Dei, sub significatione auri, ejusque coloris optimi, lapidumque sanctuarii, personam carnalium sacerdotum describat. Ait namque: *Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium platearum?* Quod beatus Gregorius in libro pastorali ita exponit: « Quid namque auro, quod metallis ceteris præminet, « nisi excellentia sanctitatis; quid colore optimo, nisi « cunctis amabilis reverentia religionis exprimitur? quid « sanctuarii lapidibus, nisi sacrorum ordinum personæ « signantur? quid platearum nomine, nisi præsentis vi« tæ latitudo figuratur? Et non post multa: Aurum igi« tur obscuratur, cum terrenis actibus sanctitatis vita « polluitur: color optimus commutatur, cum quorum« dam, qui degere religiose credebantur, æstimatio an« te acta minuitur. Nam cum quilibet post sanctitatis « habitum terrenis se actibus inserit; quasi colore per« mutato ante humanos oculos ejus reverentia despecta « pallescit. Sanctuarii quoque lapides in platea disper« guntur, cum causarum sæcularium foras lata itinera « expetunt hi, qui ad ornamentum ecclesiæ internis my« steriis, quasi in secretis sanctuarii, vacare debuerunt. « Item paulo post: Sanctuarii lapides dispersi per pla« teas jacent, cum personæ sacrorum ordinum volupta« tum suarum latitudini deditæ terrenis negotiis inhæ« rent. Sunt & alia multa divinæ legis præcepta, & sanctorum patrum dicta, quæ sacerdotes Domini a terrenis & sæcularibus negotiis expediri, cælestique militiæ libere sanciunt servire. Quisquis igitur presbyterorum se ab his cohibere detrectaverit, dignum est ut ab episcopo suo rigida corripiatur invectione.

Thren. 4.

Lib. 2. cap. 7.

XXX.

Jamdudum a pio & orthodoxo principe domno Hludowico Deo amabili Imperatore jussum & admonitum est, ut rectores ecclesiarum in ecclesiis sibi commissis strenuos milites Christi, quibus Deus placari posset, præpararent & educarent: attendentes illud Danielis prophetæ: *Qui autem docti fuerint, fulgebunt sicut splendor firmamenti: & qui ad justitiam erudiunt alios, sicut stella in perpetuas æternitates.* Sed super hac ejusdem principis admonitione, immo jussione, a nonnullis rectoribus tepide & desidiose hactenus actum est. Unde omnibus nobis visum est, ut abhinc postposita totius torporis negligentia, ab omnibus diligentior in educandis & erudiendis militibus Christi, & vigilantior adhibeatur diligentia; & quando ad provinciale episcoporum concilium ventum fuerit,

Addit. 2. cap. 5.

Dan. 12.

ANNO CHRISTI 829.

unusquisque rectorum, sicut jam in præcedentibus memoratum est, scholasticos suos eidem concilio adesse faciat, ut suum solers studium circa divinum cultum omnibus manifestum fiat.

XXXI.

Si cupiditas, quæ radix est omnium malorum, in membris radicitus est amputanda, multo magis a capite, ne in eo aliquid suum vindicet, longe est propellenda. Quoniam valde turpe fœdumque est, ut quod in membris reprehenditur, in capite quoquomodo inveniatur. Evangelica namque prædicatio, & alia divinæ servitutis executio, non terrenarum pecuniarum quæstu, nec cujuslibet alterius turpis lucri gratia, sed solius Christi amore a discipulis ejus est peragenda. Quisquis igitur sui quæstus, non Dei causa evangelicam prædicationem implet, longe se a discipulatu Christi sejungit. Qualiter autem a discipulis Christi exsequi debeat, & evangeliorum documenta, & sanctorum patrum monumenta testantur. Didicimus sane quorumdam relatu nonnullos coëpiscoporum nostrorum in peragrandis parochiis suis, non solum consacerdotibus, verum etiam quibusdam aliis fidelibus, quibus consultum ferre debuerant, oneri exstitere, & ob hanc causam multos in sui detractionem detestationemque pertrahere. Idcirco in commune statuimus, ne ulterius a quoquam episcoporum tale quid fiat. Statuimus etiam, ut tempore congruo unusquisque parochiam suam circumeat. Et quamquam auctoritas canonica doceat, ut quarta pars decimarum & redituum ex oblationibus fidelium in usus episcoporum cedat; ubicumque tamen episcopus sua habet, suis contentus sit: ubi autem nihil rerum ecclesiæ suæ habet, accipiat de memorata quarta parte sibi suisque, non quod avaritia, quod absit, suaserit, sed potius quod necessitas compulerit. Ceterum si accipiendi nulla necessitas urserit, nihil de memorata quarta parte accipiat: sed usibus ecclesiarum, & pauperibus Christi impertiendam secundum suam dispositionem relinquat.

XXXII.

Quoniam multi sacerdotum partim incuria, partim ignorantia, modum pœnitentiæ reatum suum confitentibus secus quam jura canonica decernant imponunt, utentes scilicet quibusdam codicillis contra canonicam auctoritatem scriptis, quos pœnitentiales vocant: & ob id non vulnera peccatorum curant, sed potius foventes palpant, incidentes in illud propheticum: *Væ qui consuunt pulvillos sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia ad decipiendas animas*: (*Ezech. 13.*) omnibus nobis salubriter in commune visum est, ut unusquisque episcoporum in sua parochia eosdem erroneos codicillos diligenter perquirat, & inventos igni tradat, ne per eos ulterius sacerdotes imperiti homines decipiant. Sacerdotes porro, qui aut muneris, aut amoris, aut timoris, aut certe favoris causa, tempora modumque pœnitentiæ ad libitum pœnitentium indicunt, audiant quid Dominus per Ezechielem prophetam terribiliter dicat: (*Ibidem.*) *Hæc dicit Dominus Deus: Quia locuti estis vana, & vidistis mendacium: ecce ego ad vos, ait Dominus Deus: Et erit manus mea super prophetas qui vident vana, & divinant mendacium: in concilio populi mei non erunt, & in scriptura domus Israel non scribentur, nec in Israel ingredientur, & scietis quia ego Dominus Deus. Eo quod deceperint populum meum dicentes: Pax, pax, & non est pax.* Et post non multa: *Cum caperent animas populi mei, vivificabant animas eorum, & violabant me ad populum meum propter pugillum hordei & fragmentum panis, ut interficerent animas quæ non moriuntur, & vivificarent animas quæ non vivunt, mentientes populo meo credenti mendaciis.* Presbyteri etiam imperiti solerti studio ab episcopis suis instruendi sunt, qualiter & confitentium peccata discrete inquirere, eisque congruum modum secundum canonicam auctoritatem pœnitentiæ noverint imponere. Quoniam hactenus eorum incuria & ignorantia multorum flagitia remanserunt impunita: & hoc ad animarum ruinam pertinere dubium non est.

XXXIII.

Perlatum est ad nos quod in quibusdam provinciis plerique episcopi post perceptionem cibi & potus soleant per impositionem manuum tradere Spiritum sanctum: quod tam excellenti ministerio prorsus non convenire, & ita deinceps fieri non debere omnibus visum est. Quoniam credibile est, & auctoritas ecclesiæ ita se habet, ut sicut Apostoli unanimes exsistentes, Deumque collaudantes & benedicentes, ita nimirum jejunantes accipere meruerint Paraclitum Spiritum sanctum; eosque non nisi jejunos, sicut eorum acta docent, aliis eum tradidisse manifestum est. Sicut enim baptismus, excepta infirmorum causa, non nisi a jejunis celebratur sacerdotibus: ita etiam traditio Spiritus sancti, excepta præmissa causa infirmorum, non nisi a jejunis celebranda est pontificibus. Dignum quippe est, ut pontifices Christi primum jejunando & orando in cordibus suis domum præparent Spiritui sancto, & sic per impositionem manuum ceteris fidelibus eum tradant orando. Sicut autem duobus temporibus, Pascha videlicet & Pentecoste, baptismus; ita etiam traditio sancti Spiritus per impositionem manuum fidelibus tradatur: exceptis videlicet, ut dictum est, infirmis & morte periclitantibus: quibus sicut baptismatis gratia succurrendum, ita incunctanter donum Spiritus sancti est tradendum.

XXXIV.

(*Addit. 2. cap. 6.*) Cum miseria humana multifariis fragilitatis suæ excessibus creatoris sui incomparabilem dulcedinem sæpissime ad amaritudinem provocet, tunc gravius sceleratiusque in eum delinquit, quando contra naturam peccat. Hoc quippe peccatum tribus modis Dominum, ut res humanas curare videretur, terribiliter vindicasse legimus. Inter cetera namque peccata, quæ in exordio creationis mundi genus humanum irretractabiliter admiserat, hoc maxime peccato, ut quidam tradunt doctores, ad iracundiam provocatus dixisse creditur: *Pœnitet me hominem fecisse super terram.* (*Genes. 6.*) Nam & ob id cataclysmo, exceptis octo animabus, cunctam generis humani funditus delevit stirpem. Pro quo etiam scelere igni cælesti conflagratæ, (*Genes. 19.*) infernique hiatu absorptæ sunt civitates: nec non & quadraginta & amplius millia stirpis Benjaminææ mucrone fraterno confossa sunt. (*Judic. 20.*) Hæc porro judicia, & evidentes vindictæ declarant, quam detestabile & exsecrabile apud divinam majestatem hoc vitium exstet. In lege quoque Dominus (*Levit. 20.*) auctorem hujus sceleris & turpitudinis morte puniri jubet: & apostolus dignum morte adstruit. (*1. Cor. 6.*) Quod quia aqua & sanguine & igne in præsentiarum ad correctionem mortalium a Domino constat esse vindicatum; restat ut quisquis tanti sceleris patratorem se esse meminit, dum tempus acceptabile, diesque salutis exsistit, per confessionem & pœnitentiæ satisfactionem sibi consulere non differat, attendens illud Apostoli: *Si nosmetipsos judicaremus, a Domino non judicaremur.* (*1. Cor. 11.*) Verum si hoc antequam diem claudat extremum facere detrectaverit, noverit quia non jam cataclysmo, nec igne cælesti, nec mucrone Israëlitico, sed igne perpetuo in eo idem vitium per infinita sæcula sæculorum punietur. Proinde omnibus nobis valde necessarium visum est, ut quidam sacerdotes, qui hoc vitium aliter quam sacri canones sanciant, non ad salutem, sed ad deceptionem animarum puniunt, cor-

Anno Christi 829.

rigantur, & instruantur: ut codicibus pœnitentialibus prorsus abdicatis, per quos multi inani spe & promissione decepti sunt, & decipiuntur, abhinc patratores tam nefandissimi Deoque detestabilis vitii, secundum judicium canonicum, quod in Ancyritano concilio sub titulo XVI. continetur, judicentur. Hoc namque peccatum sancti patres, divino Spiritu afflati, merito in sacris canonibus acrius ceteris judicandum decreverunt; quoniam eo regnante, & statum Christi ecclesiæ infirmari, & regnum periclitari aperte cognoverunt.

XXXV.

Multos a corpore Christi veræ religionis inimicus sejungere certat, ut eos filios Belial efficiat. Ipse quippe in sacris litteris merito Belial, id est, absque jugo dicitur, eo quod sub jugo Dei esse superbissime refugerit. (Judic. 19.) Et idcirco ut alii, maximeque hi qui eminentiorem locum in ecclesia tenent, filii efficiantur Belial, elaborat. Quoniam per quos religionem Christianam constare debere cernit, eos nimirum in ima subruere festinat. Unde periculosa & dolenda valde res est, quod quidam presbyterorum ejus astu decepti, gradum quo divinæ servituti mancipati sunt, amittere nihili pendunt: quoniam eo amisso, adeo filii Belial efficiuntur, ut nec publicis, quia fas non est, nec canonicis, propter quorumdam episcoporum incuriam, legibus constringantur: & ob id a quibusdam ministerium sacerdotale non divino amore appetitur, & irreverenter tractatur, & impudenter amittitur, & quod his majus est, vilius habetur. Quod vero hæc res periculosa sit, & emendatione digna, manifestum est. Proinde ut in hac re corrigenda abhinc solicitius studium assumeremus, omnes in commune decrevimus: scilicet ut unusquisque episcoporum, non solum presbyterorum, verum etiam sequentium ordinum parochiæ suæ gradum amittentium vitam & conversationem, morumque emendationem, tam per se quam per ministros suos noverit, eosque canonicæ pœnitentiæ subdere non negligat. Juxta quod in Concilio Neocæsariensi titulo primo dicitur: „ Presbyter si uxorem acceperit, ab ordine deponatur. Si vero fornicatus fuerit, aut adulterium perpetraverit, amplius pelli debet, & sub pœnitentia cogi.

XXXVI.

Priscis temporibus, quando jura canonum suum servabant vigorem, nullus clericorum parochiam suam, in qua divinæ militiæ devinctus erat, relinquere, & ad aliam sine episcopi sui commendatitiis litteris & epistolis, quas mos canonicus formatas appellat, audebat quoquomodo pergere. Nostri vero temporis miserabilis dignaque emendatione inolevit consuetudo: eo quod multi ecclesiasticæ regulæ subjecti, propositi & loci sui desertores effecti, passim quocumque eis voluntas suaserit posthabita auctoritate canonica pergunt; & non solum ab aliis episcopis & abbatibus, verum etiam a comitibus & nonnullis aliis nobilibus viris recipiuntur. Quod quantum & a divina & a canonica auctoritate discordet, in promptu est. Quod ne ulterius fiat, & ab episcopis, & a ceteris ecclesiasticis prælatis obnixe est servandum: & a celsitudine imperiali humiliter petendum, ut potestate regali prohibeatur, ne quispiam laïcorum sollicitare aut recipere præsumat alterius clericum. Sed & hoc specialiter ab ejus magnitudine flagitandum necessitas exposcit, ut sua auctoritas inhibeat, ne Italici episcopi, abbatesque & comites, ac ceteri nobiles viri, aliorum clericos ex Germania Galliaque illuc fugientes recipere præsumant, quia in hoc facto valde ecclesiasticus honor læditur & violatur, & regula canonica confunditur. Quantum autem hoc sacri canones prohibeant, omnibus legentibus manifestum est.

XXXVII.

Decet, immo necesse est, ut abbates canonicorum attendant ut quid abbates vocentur. Si patres spiritales sunt, & filios spiritales Domino gignunt, juxta illud Apostoli: *Secundum evangelium meum ego vos genui*, (1. Cor. 4.) merito patres appellantur: si vero secus incesserint, tanto nomine se indignos faciunt. Quapropter oportet ut memores sint illius Apostolici, quo dicitur: *Nemini dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum: sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos, sicut Dei ministros*; (2. Cor. 6.) & religiose, caste, ac pudice vivere satagant, venationibus turpibusque lucris, ceterisque vanitatibus paternitati suæ non convenientibus, nullatenus inserviant, ne per suum malum exemplum subditos ad ruinam pertrahant: quia in hujuscemodi prælatorum illicitis factis, & magnum animarum periculum generatur, & religio clericalis a multis vituperatur. Unde etiam summopere episcopis, ad quorum curam pertinent, providendum est, ut hujuscemodi abbates ab illicitis se abstineant, & dictis & exemplis sibi subditis ad vitam æternam ducatum præbere contendant. Quod si episcopo suo obedire superbiendo renuerint, synodali judicio aut corrigantur, aut certe principali auctoritate interveniente, honore prælationis priventur.

XXXVIII.

Cum ab omnibus Christianis, juxta Apostoli documentum, stultiloquium & scurrilitas sit cavenda; (Ephes. 5.) multo magis a sacerdotibus Domini, qui aliis exemplum & condimentum salutis esse debent, caveri oportet. Hæc quippe a sanctis viris penitus sunt propellenda, quibus magis convenit lugere, quam ad scurrilitates & stultiloquia, & histrionum obscenas jocationes, & ceteras vanitates, quæ animum Christianum a rigore suæ rectitudinis emollire solent, in cachinnos ora dissolvere. Neque enim decet, aut fas est, oculos sacerdotum Domini hujuscemodi spectaculis fœdari, aut mentem quibuslibet scurrilitatibus aut turpiloquiis ad inania rapi. Ait quippe Dominus in evangelio: *Omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die judicii.* (Matth. 12.) Paulus ad Ephesios: *Omnis*, inquit, *sermo malus ex ore vestro non procedat, sed si quis bonus ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus: & nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in die redemptionis.* (Ephes. 4.) Et non post multa: *Fornicatio autem*, inquit, *& omnis immunditia, aut avaritia, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos, aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem non pertinent, sed magis gratiarum actio.* (Ibid. cap. 5.) Et Isaïas: *Cithara, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in conviviis vestris: & opus Domini non respicitis, nec opera manuum ejus consideratis.* (Isai. 5.) Sunt & alia hujusce rei innumera exempla, quæ perspecta & diligenter animadversa, non solum sacerdotibus, verum etiam ceteris fidelibus magno terrori sint necesse est: ne dum his contra fas se subdunt, animæ suæ salutem negligant. Proinde nobis omnibus in commune visum fuit, ut si qui sacerdotum hactenus his vanitatibus usi fuerunt, ab his deinceps, Domino adjuvante, prorsus se cavere debere meminerint.

XXXIX.

Aliter quam divina auctoritas & religio Christiana docet agitur, quando feminæ amissis viris, eatenus carnaliter viventes, repente & sine probationis examine ad regimen animarum pertrahuntur, præficiunturque sanctimonialibus, utpote matres spiritales, quas numquam contigit ejusdem propositi discipulas exstitisse. Fitque ut quæ forte feliciter incedebant, earum pravis exemplis miserabiliter ruant. Dum his igitur, aut ge-

ANNO CHRISTI 829.

nerositatis, aut honoris temporalis, aut certe mundanarum divitiarum causa, hujuscemodi prælationis honor committitur, verendum est, ne animarum illarum fovea ruinæ præparetur, dicente Domino in evangelio: *Cæcus autem si cæco ducatum præbeat, ambo in foveam cadunt.* Et per prophetam: *Ipsi*, inquit, *regnaverunt, & non ex me: principes exstiterunt, & non cognovi.* Itemque: *Ipsi pastores ignoraverunt intelligentiam.* Gregorius in libro pastorali titulo primo: "Nulla ars doceri præsumitur, nisi intenta prius "meditatione discatur. Ab imperitis ergo pastorale ma"gisterium qua temeritate suscipitur, quando ars est ar"tium regimen animarum? Sunt & alia multa prophetica & evangelica testimonia, & sanctorum patrum dicta, quæ hujuscemodi personas pastorale magisterium subire non nisi ad suam ruinam manifestant. Quia ergo hæc res divinæ auctoritati non concordat, necesse est ut caveatur; ne forte & committenti, & his quibus committitur, læsura animarum proveniat.

Matth. 15. Osee 8. Isai. 56. Lib. 1. cap. 1.

XL.

Addit. 2. cap. 12.

Competimus quod quidam presbyterorum incaute & extraordinarie velum viduarum, inconsultis episcopis suis, consecrarent: & ob id eidem religioni macula ingerebatur, quia eisdem velatis per diversa vagandi occasio præbebatur. Ut autem nullus pontificum viduas velare attentet, canonica auctoritas inhibet. Quod vero presbyteri, inconsultis episcopis suis, velum viduarum consecrare non præsumant, prorsus interdicimus. Quod si quispiam presbyterorum hujus constitutionis contumaciter transgressor exstiterit, canonicæ correptionis pœnas luet.

XLI.

Addit. 2. cap. 13.

Quorumdam relatu didicimus quosdam presbyteros suæ mensuræ immemores, immo canonicæ auctoritati resultantes, in tantam audaciam prorupisse, ut sacrarum virginum consecratores existerent. Et hoc ad negligentiam episcoporum pertinere dubium non est. Quod quia canonicæ auctoritati minime concordat, ne ulterius quisquam presbyterorum id facere præsumat, protius inhibemus. Quod si forte, quod non optamus, aliquis presbyterorum id facere præsumpserit, ut pote canonicæ auctoritatis transgressor, irretractabiliter feriatur.

XLII.

Addit. 2. cap. 13.

Invenimus quod quædam feminæ, maxime hæ quæ valde sensu tenues sunt, sine consensu sacerdotum idcirco sibimetipsis velum imponant, ut sub prætextu hujus velaminis, ecclesiarum excubatrices & administratrices fieri possint. Hæc igitur incauta velatio unusquisque episcopus provideat ne in parochia sua fiat. Et quia in plerisque locis hujuscemodi velatas laqueum sacerdotibus exstitisse cognovimus; prohibemus ne quisquam presbyterorum hujusmodi personas in basilicis sibi commissis pro hujuscemodi obsequio admittere præsumat. Talis vero velatio ne ulterius indiscrete fiat inhibeatur: & hujusmodi mulierculæ examinentur, & instruantur qualiter, si propter Deum se sacrari volunt, velandæ sint: qualiterque eamdem velationem sub castitatis & humilitatis proposito conservent, diligenter admoneantur.

XLIII.

Addit. 2. cap. 14.

Inter cetera quæ contra religionem Christianam in ecclesia Christi fieri cognovimus, non minus emendatione & congrua correctione dignum invenimus, quod quædam abbatissæ & ceteræ sanctimoniales, non solum viduas, sed etiam virgines puellas velare solitæ sint: quod quantum sexui femineo illicitum, & a religione Christiana sit alienum, omnis qui sanum sapit facile advertit. Pæne igitur in omnibus monasteriis puellaribus hujuscemodi velatas invenies. Idcirco etenim hujusmodi hoc modo potius quam a sacerdote velari volunt, quia dum clanculo se corrumpunt, nihil sibi obesse ad peccandum tale velamentum putant. Ita ergo idem illicitum & temerarium factum habetur in usu, ut vix aut viduæ velari a presbyteris, aut puellæ virgines consecrari expetant a pontificibus. Nulli quippe dubium est, quin hoc factum ex toto a divina abhorreat auctoritate, & ad negligentiam quorumdam pertineat sacerdotum. Verum ne deinceps fieri præsumatur, omnes in commune inhibendum decrevimus. Ac si forte aut abbatissa, aut alia quælibet sanctimonialis, post hanc definitionem in tantam audaciam proruperit, ut viduam, aut puellam virginem velare præsumat, congrua ab episcopo suo correctione coërceatur, & pœnitentiæ canonicæ usque ad satisfactionem subdatur.

XLIV.

Addit. 2. cap. 15.

Nobiles feminæ, quæ amissis viris velantur, & non in monasteriis sub spiritalis matris regimine, sed potius in domibus propriis, occasione liberorum rerumque suarum residere, deliciisque affluere delectantur, quia juxta Apostolum, viventes mortuæ sunt, necesse est ut ab episcopis pastorali solicitudine admoneantur & instruantur, quatenus suæ saluti consulant: ne sic indiscrete vivendo, & terrenis actionibus, sexui suo non convenientibus, se implicando, vitam perpetuam amittant. Et abhinc ab omnibus observandum statuimus, ut hujuscemodi viduæ amissis viris repente non velentur; sed cum conniventia episcopi sui triginta diebus, ut a glorioso principe domno Hludovico cum consensu venerabilium sacerdotum jamdudum constitutum est, expectent: quibus peractis, aut nubant, aut, si potius Deo se sacrari expostulaverint, admoneantur & instruantur, ut non in domibus propriis, sed in monasteriis, sub spiritualis matris regimine Deo se servituras subdant: quoniam hujuscemodi adolescentulas viros amittentes, & in sanctimoniali habitu in propriis domibus residentes, persæpe in laqueum diaboli lapsas esse didicimus. Quales autem viduæ eligendæ sint, apostolico instruimur documento. Qualiter etiam a Deo sacratis vivendum sit, & apostolicus sermo, & sanctorum patrum, Cypriani videlicet, Hieronymi, Augustini, ceterorumque copiosa exstant monumenta; & liquido demonstrant, viduas & deliciis & accuratione superfluarum vestium, & ceteris carnalibus delectationibus, si vitam æternam veraciter comprehendere voluerint, omnino carere debere.

1. Tim. 5. In capitulari ... Aquisgranensi, cap. 15. 1. Tim. 5.

XLV.

Quidam nostrorum veterum virorum relatu, quidam etiam visu didicimus, in quibusdam provinciis, contra legem divinam canonicamque institutionem, feminas sanctis altaribus se ultro ingerere, sacrataque vasa impudenter contingere, & indumenta sacerdotalia presbyteris administrare; &, quod his majus, indecentius, ineptiusque est, corpus & sanguinem Domini populis porrigere, & alia quæque, quæ ipso dictu turpia sunt, exercere. Miranda sane res est, unde is illicitus in Christiana religione irrepserit usus; ut quod viris sæcularibus illicitum est, feminæ, quarum sexui nullatenus competit, aliquando contra fas sibi licitum facere potuerint: quod quorumdam episcoporum incuria & negligentia provenisse nulli dubium est. Unde væ nobis sacerdotibus, ad quos illorum sacerdotum vitia transierunt, quæ in Machabæorum libro secundo leguntur: quando scilicet sacerdotes delegatum sibi religionis officium postponentes, templo Dei sacris officiis destituto, ipsi adeo carnalibus desideriis & illicitis actionibus vacabant, ut mulieres sacratis ædibus se, nullo prohibente, ingererent, introferentes ea quæ non licebat. Quod autem mu-

Anno Christi 829.

lieres ingredi ad altare non debeant, & in concilio Laodicensi capitulo XLIV. & in decretis Gelasii Papæ titulo XXVI. copiose invenitur. Hoc ergo tam illicitum factum, quia ex toto a religione Christiana abhorret, ne ulterius fiat inhibendum est. Proinde unusquisque episcoporum solicite sagaciterque provideat, ne in sua parochia tale quid fieri deinceps sinat.

XLVI.

Addit. 2. cap. 16.

Comperimus etiam quosdam canonicos & monachos, posthabito religionis suæ pudore, monasteria sanctimonialium, tam monacharum, quam canonicarum, inconsulto episcopo suo, impudenter atque irreverenter adire. Qui obtendere solent se non ob aliud illuc accedere, nisi aut propinquitatis, aut familiaritatis, aut certe nescio cujus collocutionis gratia. Quod factum, quia nec canonico nec monastico congruit proposito, prorsus interdicimus: nisi forte causa prædicationis, aut certe inevitabilis necessitas id facere coëgerit: & hoc nullatenus sine licentia episcopi, aut illius, qui vice illius fungitur, fieri præsumatur. Quod si sermo prædicationis faciendus est, congruo in loco coram omnibus fiat. Si vero colloquendum cum aliqua sanctimonialium ratio expostulat, id non aliubi, nisi in constituto loco, id est, in auditorio, sub testimonio virorum religiosorum & religiosarum feminarum fiat. Quando vero sacerdotibus in monasteriis puellaribus Missarum celebrationes faciendæ sunt, cum ministris sibi deputatis illuc ingrediantur, quibus rite peractis, non ad secretas collucutiones sanctimonialium se ullo modo divertant, sed cum ministris suis illico egrediantur. Porro si sacerdotibus sanctimoniales peccata sua confiteri voluerint, id non nisi in ecclesia coram sancto altari, adstantibus haud procul testibus faciant. Si autem infirmitas præpedierit, ut in ecclesia eadem confessio fieri nequeat, in quacumquelibet domo facienda est, non nisi testibus similiter haud procul adstantibus fiat. Nullo modo quippe videtur nobis convenire, ut monachus, relicto monasterio suo, idcirco sanctimonialium monasteria adeat, ut confitentibus peccata sua modum pœnitentiæ imponat. Nec etiam illud videtur nobis congruum, ut clerici & laïci episcoporum & presbyterorum canonicorum judicia declinantes, monasteria monachorum expetant, ut ibi monachis sacerdotibus confessionem peccatorum suorum faciant: præsertim cum eisdem sacerdotibus monachis id facere fas non sit, exceptis his dumtaxat, qui sub monastico ordine secum in monasteriis degunt. Illis namque est confessio peccatorum facienda, a quibus subinde & modus pœnitentiæ, & consilium salutis capiatur, & a quibus post tempora pœnitentiæ peracta, secundum canonicam institutionem, si episcopus jusserit, reconciliatio mereatur. Pœnitentia porro non in multitudine annorum, sed potius in contritione cordis & corporis est æstimanda. Episcopis sane idcirco summopere providendum est, ne canonicorum aut monachorum accessus indiscretus in monasteriis puellaribus passim fiat, quia persæpe hac occasione multos utriusque ordinis, canonici videlicet & monastici, viros muscipulam diaboli incurrisse cognovimus. Cum igitur canonicis illicitum sit supra memoratæ rei gratia monasteria puellarum adire; unde tantæ transgressionis mos inolevit, ut monachi hanc sibimet licentiam faciendi usurpare tentaverint: cum canonica auctoritas doceat monachos quietem debere diligere, & intentos esse tantummodo jejunio & orationi, in locis, quibus renuntiaverunt sæculo, permanentes, ut nec ecclesiasticis, nec sæcularibus negotiis communicent; nec in aliquo sint molesti, propria monasteria deserentes; nisi forte eis præcipiatur propter opus necessarium ab episcopo

A civitatis? His ita ex canonica auctoritate præmissis, oportet ut canonici & monachi se ab hoc illicito facto cohibeant, ne contingat eos canonica censura percelli, qua dicitur: « Transgredientem vero hanc definitionem nostram excommunicatum esse decrevimus, ne nomen Domini blasphemetur. » Qualiter autem collocutiones feminarum his qui sacris officiis mancipati sunt vitandæ sint, vita beati Augustini, & beati Ambrosii, & dicta sanctorum Cypriani atque Hieronymi, & aliorum plurimorum aperte ostendunt.

XLVII.

Addit. 2. cap. 10.

Consuetudines ad quorumdam libitum repertæ, licet contra auctoritatem ecclesiasticam exsistant, non B facilem tamen correctionem accipiunt. E quibus est illud quod plerique presbyteri, neglectis basilicis Deo dicatis, in domibus & hortis Missarum celebrationes contra divinam auctoritatem & canonicam institutionem facere præsumunt. Et hoc similiter ad episcoporum culpam pertinere perspicuum est. Proinde necesse est ut unusquisque episcoporum hujuscemodi temerariam consuetudinem a parochia sua penitus amoveat. Et si quis presbyterorum abhinc, excepto quando in itinere pergitur, & locus basilicæ procul est, & id in altaribus ab episcopo consecratis fieri necessitas compellit, ne populus Dei sine Missarum celebratione, & corporis & sanguinis Dominici perceptione, maneat; Missarum celebrationes in hujuscemodi illi- C citis locis, post tot tantasque prohibitiones facere attentaverit, dignum est ut gradus sui periculum incurrat. Laïcos namque plerosque meminisse oportet pœnæ regis Oziæ; qui pro eo quod contra fas sacerdotale ministerium arripuit, lepræ immunditia illico multari meruit. Et diligenter perpendant non esse sui officii, ut relictis basilicis Deo dicatis, & episcopali auctoritate contempta, ad libitum suum in hortis & domibus, vel certe ædiculis, quas juxta domos suas construunt, & palliis exornant, in quibus altaria erigi faciunt; Missarum celebrationes presbyteros facere compellant. Satius igitur illis est Missam non audire, quam eam ubi non licet, nec oportet, audire. Sed & presbyteri, si tamen presbyteri vocandi sunt, qui incon- D sultis episcopis suis altaria in talibus locis erigere præsumunt, juxta censuram cononicam gradus sui periculum incurrere merentur. Recenti quippe tempore de celebrandis in talibus locis Missis emersit contra auctoritatem ecclesiasticam hæc, ut quibusdam videtur, religiosa consuetudo: quæ quia aperte ecclesiasticæ antiquæ traditioni videtur reniti, non debet nova adinventione & qualibet pertinaci intentione defendi. Quando enim in itinere pergitur, non industria, sed necessitas aliubi, quam in ecclesia, Missarum celebrationem fieri urget: quando vero in domibus & hortis absque præmissa necessitate fit, aperte humana præsumptio & præcepto divino & auctoritati canonicæ contraire combrobatur. Ubi autem Deo sacrificium E offerendum sit lex divina docet, Domino dicente: *Non offeras holocaustum tuum in omni loco, sed in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, ibi offeras holocaustum tuum.* Et in concilio legitur: « Non oportet, inquit, in domibus oblationes fieri. » Quando ergo quod Dominus prohibet facere humana præsumptio non metuit, procul dubio præceptum Dei transgredi non pertimescit. Quapropter necesse est ut consuetudines pravæ postponantur, & jussionibus divinis obtemperando, ecclesiastica auctoritas amplectatur.

2. Paral. 26.

Deut. 12.

Concil. Laodic. cap. 58.

XLVIII.

Addit. 2. cap. 7.

Irrepsit in plerisque locis, partim incuria, partim avaritia, reprehensibilis usus, & congrua emendatione dignus; eo quod nonnulli presbyterorum sine mi-

Anno Christi 829.

nistris Missarum solemnia frequentent: quod nec verba A Domini Salvatoris, quibus mysteria corporis & sanguinis sui discipulis celebranda tradidit, nec Apostoli Pauli documenta declarant; nec etiam in ipsis Actis Apostolorum, si enucleatim legantur, ita fieri debere ullo modo invenitur. Unde conveniendus, immo interrogandus nobis videtur hujusmodi corporis & sanguinis Domini solitarius consecrator, quibus dicit: *Dominus vobiscum*, & a quo illi respondetur: *Et cum spiritu tuo*: vel pro quibus supplicando Domino inter cetera: *Memento, Domine, & omnium circumadstantium*, cum nullus circumstet, dicit. Quæ consuetudo quia apostolicæ & ecclesiasticæ auctoritati refragatur, & tanto mysterio quamdam dehonorationem irrogare videtur, omnibus nobis in commune visum est, B ut deinceps hujuscemodi usus inhibeatur; provideatque unusquisque episcoporum, ne in sua parochia quisquam presbyterorum Missam solus celebrare præsumat, & si hanc definitionem superbiendo transgressus fuerit, canonicæ correctioni subjaceat.

XLIX.

Addit. 2. cap. 6.

Sicut unicuique civitati convenit proprium habere episcopum, ita & unamquamque basilicam Deo dicatam decet & oportet proprium habere presbyterum. Avaritia sane, quæ est idolorum servitus, quod non sine magno pudore prosequimur, quosdam invasit presbyteros, suisque retinaculis adeo vinxit, captivosque effecit, ut instar cœcorum effecti, nesciant quo eant, nesciantque quid esse vel quid agere debeant. Hi C namque ignibus avaritiæ æstuantes, sacerdotalisque dignitatis immemores, curamque basilicarum, in quibus promoti sunt, postponentes, datis quibusdam xeniis, aut pollicitis, non solum a clericis, verum etiam a laïcis, alias basilicas contra fas ad Christi famulatum peragendum suscipiunt: utrum consultis an inconsultis episcopis id faciant, necne, ignoratur. Si consultis id faciunt, eorum transgressioni iidem episcopi procul dubio communicant. Si vero eis inconsultis id facere præsumunt, nihilominus episcoporum negligentiæ id adscribendum est. Vix enim quispiam presbyterorum in basilica, in qua divinæ servituti mancipiatus est, digne atque strenue militare invenitur; quanto minus id in duabus aut tribus aut eo amplius D basilicis digne exsequi valet? In quo facto & religio Christiana fuscatur, & sacerdotalis ordo confunditur, immo avaritia sacerdotum a subditis denotatur; locaque Deo dicata cultu sibi debito privantur, & ut in superioribus capitulis jam dictum est, animarum pericula generantur. Quod ne ulterius unusquisque episcoporum in parochia sua fieri sinat, omnes in commune statuimus: decernentes ut singulæ basilicæ, plebes & res, quibus consistere possint, habentes, singulos habeant presbyteros. Si vero plebes habuerint, & rebus quibus consistere possint caruerint, in arbitrio episcoporum pendet, utrum ita consistere debeant, aut possint, necne. Hoc tamen specialiter eorum solertiæ providendum est, ut hac occasione nullus presbyter duas E aut tres avaritiæ causa, quibus sufficere secundum divinum cultum nullatenus potest, habere audeat basilicas.

L.

Addit. 2. cap. 6.

Nullo modo divinæ auctoritati concordat, quod religio Christiana, sicut a sanctis patribus traditum accepit, & ecclesiæ auctoritas se habet, diem Dominicum, in quo auctor vitæ a mortuis resurrexit, reverenter venerabiliterque non colit. Utcumque enim a quibusdam dominis venerando custodiri videtur, sed a conservis servitio eorum pressis perraro debito honore coli invenitur. Paganis autem moris fuit, ob memoriam & reverentiam deorum suorum dies colere: nam & Judæis carnalibus moris est sabbatum carnaliter observare. Christianorum porro religiosæ devotionis, quæ, ut creditur, ex Apostolorum traditione, immo ecclesiæ auctoritate descendit, mos inolevit, ut ob memoriam Dominicæ resurrectionis diem Dominicum venerabiliter atque honorabiliter colat: quoniam eo die Deus lucem mundi condidit: eo die, ut dictum est, Christus a mortuis resurrexit: eo die Paracletum Spiritum sanctum Apostolis misit de cœlis: eo die, ut quibusdam doctoribus traditur, manna pluit de cælo. Hæc & his similia liquido demonstrant, hunc diem ceteris diebus celebriorem & venerabiliorem fore. Unde constat, quoniam sicut nonnulla alia a religione Christiana, propter amorem & delectationem mundi, propriasque humanas delectationes, & pravissimas, immo periculosissimas consuetudines, quæ jam pro lege habentur, recesserunt; ita quoque tanti diei veneratio ab usu Christianitatis magna ex parte recesserit. Multi namque nostrorum visu, multi etiam quorumdam relatu didicimus, quosdam in hac die ruralia opera exercentes fulmine interemptos, quosdam artuum contractione mulctatos, quosdam etiam visibili igne corporibus ossibusque simul sub momento absumptis, in cinerem de subito resolutis, pœnaliter occubuisse. Et multa alia terribilia judicia exstiterunt, & hactenus exsistunt, quibus declaratur, quod Deus in tanti diei dehonoratione offendatur. Proinde omnibus nobis visum est, ut primum sacerdotes, postea reges & principes, cunctique fideles summopere procurent, ut tanti diei debita observatio, nunc usque magna ex parte neglecta, abhinc hoc insigne Christianitatis devotius exhibeatur. Si ergo Judæi, quorum adhuc jugum legis carnaliter cervices premit, a quo, quia nolunt, Christi eos gratia non liberat, sabbatum carnaliter custodientes, eo die, nulla potestate terrena compellente, ab operibus ruralibus se abstinent; quanto magis Christi gratia redemptis convenit, ut eo die, quo auctor vitæ resurrexit, eisque spem resurgendi concessit, ab his quæ præmissa sunt se abstineant, & solummodo spiritualibus gaudiis repleri, canticisque hymnigeris & laudibus cælestibus toto cordis annisu vacare satagant? Quapropter specialiter atque humiliter a sacerdotibus imperialis celsitudo flagitanda est, ut ejus a Deo ordinata potestas, ob honorem & reverentiam tanti diei, cunctis metum incutiat, ne in hac sancta & venerabili die mercatus, placita, & ruralia quæque opera, nec non & quaslibet carrigationes ullius conditionis homines facere præsumant. Quoniam dum hæc agunt, & decus Christianitatis offuscant, & nomen Christi blasphemantibus locum amplius detrahendi attribuunt. Decet igitur ut eo die Christianus divinis laudibus, non ruralibus vacet operibus.

LI.

Illud quoque ex toto a divina auctoritate dissentit, & afflictionem atque oppressionem ingentem pauperibus irrogat, quod quidam non solum clerici, sed & laïci, Dominici præcepti transgressores effecti, minorem modium atque sextarium in vendendo atque commodando, majoremque in recipiendo habent; simulque stateras minores atque dolosas in mutuando atque vendendo, majoresque in recipiendo habentes: & ob hoc dum suæ intolerabili cupiditati satisfacere æstuant, heu proh dolor, miseros quosque paupertati addicunt, & mendicos efficiunt. Quoniam in æqualibus mensuris & diversis fenerationibus adeo eos obligantes coarctant, ut ex vineolis suis ob mercedem laboris sui nihil residui sibi suæque conjugi & liberis, nec cyathus, nec uva quidem remaneat: sed ut omnia in cellaria sua ex asse deveniant sagaciter elaborant. Quam crudelitatem quidam dominorum tam per se, quam per atroces ministros suos, in sibi subjectis exer-

ANNO CHRISTI 829.

cere comprobantur: ita ut nihil sibi suæque conjugi ac liberis de fructu messium vinearumque suarum usurpare audeant; sed omne, quidquid illud est, dominis suis ex integro custodire & reddere compellantur. Quod impietatis vitium beatus Job multum se cavere insinuat, cum ait: *Si adversum me terra mea clamat, & cum ipsa sulci ejus deflent: si fructus ejus comedi absque pecunia, & animam agricolarum ejus afflixi; pro frumento oriatur mihi tribulus, & pro hordeo spina: & clamor ipsorum in aures Domini sabaoth introibit.* Quæ verba Beda ita expoóit: "Dominum sabaoth, id est, Dominum exercituum, appellat, ad terrorem eorum qui pauperes conterunt & affligunt, eosque nullum putant habere tutorem." Huic enim loco congruit illud Psalmistæ: *Tibi derelictus est pauper, pupillo tu eris adjutor.* Et alibi Psalmista in persona Domini loquitur: *Propter miseriam inopum, & gemitum pauperum nunc exsurgam, dicit Dominus.* Et illud quod in libro beati Job scriptum est: *Neque enim frustra audiet Deus, & omnipotens singulorum causas intuebitur.* Et illud Salomonis: *Non despiciet preces pupilli, nec viduam, si effundat loquelam gemitus. Nonne lacrymæ viduæ a maxilla descendunt, & exclamatio ejus super deducentem eas? A maxilla enim ascendunt usque ad cælos, & Dominus exauditor non delectabitur in illis.* Multa quoque his similia de hujuscemodi oppressione testimonia perfacile proferri poterant, sed alibi proferenda reservantur. De modio autem æquo, justoque sextario habendo, Dominus in libro Levitici ita loquitur: *Nolite facere iniquum aliquid in judicio, in regula, in pondere, in mensura: statera justa, & æqua sint pondera, justus modius, æquusque sit vobis sextarius. Ego Dominus Deus vester, qui eduxi vos de terra Ægypti. Custodite præcepta mea, & universa judicia, & facite ea: ego Dominus.* Salomon in Proverbiis: *Pondus & pondus, mensura & mensura, utrumque abominabile est apud Dominum.* Item in eodem: *Abominatio est apud Dominum pondus & pondus, statera dolosa non est bona.* In non faciendo quippe quæ Dominus jubet delinquimus: in faciendo autem quæ vetuit, procul dubio peccamus. Ergo quando ea quæ vetat facimus, ejus procul dubio sancti præcepti transgressores exsistimus. Quamquam ergo consuetudines perversæ non facile corrigantur, hæc tamen consuetudo inæqualium modiorum, & injustorum sextariorum, atque ponderum dolosorum, necesse est ut principali metu ocyus corrigatur, & ad præceptum divinum tanta fortitudo reflectatur: quia verendum est, ne inter cetera mala hoc quoque non solum facientibus & consentientibus, sed etiam non corrigentibus, quod absit, proveniat in damnationem.

Margin notes: Job 31. — Jacob 5. — Psalm. 9. — Psalm. 11. — Job 35. — Eccli. 35. — Levit. 19. — Prov. 20.

LII.

Non solum rumore, sed etiam venerabilium virorum relatu comperimus, quod in quibusdam occidentalibus provinciis, suadente avaritia, episcopi & comites, & ceteri prælati pauperibus sibi subjectis soleant edictum imponere, ut nullus illorum tempore messis modium frumenti, nec tempore vindemiæ modium vini majori pretio, nisi quod ab eis constituitur, vendere præsumat. Quod si quispiam illorum facere præsumpserit, & paupertati suæ magnam jacturam patitur, insuper etiam acribus verberibus flagellatur. Unde fit ut cum aliis modius frumenti duodecim denariis, & modius vini viginti denariis venumdari possit, hujuscemodi seniores modium frumenti ad quatuor, & modium vini ad sex sibi extorqueant denarios. Quæ res quia impietatis injustitiæque plena est, necesse est ut piissimi principis auctoritate inhibeatur: quoniam verendum est, ne dum his & his similibus

A gravaminibus pauperes atteruntur, ira interim judicis non solum facientibus, sed etiam consentientibus, & corrigere nolentibus accumuletur; quatenus pauperibus libertas tribuatur, ut redditis senioribus suis quæ juste reddenda sunt, reliqua quæ sibi supersunt liceat aliis, prout pactio vendentis & ementis grata fuerit, absque prohibitione seniorum distrahere.

LIII.

Cum multa & innumera sint mala, quibus & Deus offenditur, & regnum Christianorum periclitatur, exstat inter cetera unum quoddam valde exsecrabile Deoque detestabile avaritiæ genus, quo indubitanter & Deus ad iracundiam provocatur, quia eo præce-
B ptis ejus resultatur, & miseriæ humanæ præcepta divina transgredienti augmenta damnationis præparantur; eo quod scilicet quidam clericorum & laïcorum, obliti præceptionis Dominicæ, qua dicitur: *Pecuniam tuam non dabis ad usuram, & frugum superabundantiam non exiges: ego Dominus Deus vester;* in tantam turpissimi lucri rabiem exarserint, ut multiplicibus atque innumeris usurarum generibus sua adinventione & cupiditate repertis adeo pauperes Christi affligant, ut exceptis aliis oppressionibus, quibus ad injuriam Dei atrociter cruciantur, hoc speciali malo multi eorum fame & egestate confecti pereant; multi etiam hac oppressione compulsi, propriis derelictis, alienas incolatus gratia terras expetunt. Famis
C præterea tempore, cum quispiam pauper omnium rerum penuria attenuatus ad aliquem feneratorem venit, utpote frater ad fratrem, quos constat uno pretioso Christi sanguine redemptos, petens ab eo suas miserabiles necessitates sublevari, sibique id quo indiget commodari; taliter sibi ab eo solet responderi: Non est mihi frumentum, aut aliud quid, quod in cibum tibi sumere vis, ad mutuandum, sed magis ad vendendum. Si vis emere, fer pretium, & tolle. Cui pauper: Non est mihi, inquit, quidquam pretii, quo emere id quo indigeo valeam. Sed peto abs te, ut miserearis mei; & quomodocumque vis, mihi quod peto, ne fame peream, mutuum porrige. Fenerator e contra: Quot modo denariis possum modium frumenti mei
D vendere, aut tot denarios tempore fructus novi mihi redde, aut certe eorum pretium in frumento & vino, & ceteris quibuslibet aliis frugibus, ad plenum supple. Unde evenire solet, ut pro uno frumenti modio taliter mutuato, tres aut certe quatuor modii a pauperibus tempore messis violenter exigantur. Quod & de modio vini similiter fieri solet. Sunt etiam alii crudelissimi feneratores, qui tempore necessitatis nihil commodare pauperibus volunt, nisi messellas suas & vineolas & pratella ea ratione in pignus dederint, ut quidquid frugum in bisce colligi poterat, pro parvo quod mutuum acceperunt ex asse amittant. Quæ res non minimam pauperibus generat afflictionem & penuriam. Sunt & aliæ multifariæ calliditates quorumdam fene-
E ratorum, quibus pauperes exhauriuntur, & paupertati addicuntur, quas hic enumerare magni est tædii, magnæque prolixitatis. Dominus quippe & in legalibus & in propheticis oraculis usuram fieri minaciter atque terribiliter inhibet, & præsumptio humana a summo creatore prohibita superbiendo perpetrare ad sui discrimen non metuit. Ait namque in libro Exodi: *Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi qui habitat tecum, non urgebis eum quasi exactor, nec usuris opprimes.* In libro Levitici: *Si atteunatus fuerit frater tuus, & infirmus manu, & susceperis eum quasi advenam, & peregrinum, & vixerit tecum, ne accipias ab eo usuram, nec amplius quam dedisti. Time Deum tuum, ut vivere possit frater tuus apud te.*

In li-

Margin notes: Ezech. 18. Addit. 2. cap. 19. — Exod. 22. — Levit. 25.

Deut. 15. In libro Deuteron. *Si unus de fratribus tuis, qui morantur intra portas civitatis tuæ, in terra quam Dominus Deus tuus daturus est tibi, ad paupertatem venerit, non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum, sed aperies eam pauperi, & dabis ei mutuum quo eum indigere perspexeris.* *Ibidem.* Item in eodem: *Cave ne forte subrepat tibi impia cogitatio, & dicas in corde tuo: Appropinquat septimus annus remissionis; & avertas oculos tuos a paupere fratre tuo, nolens ei quod postulat mutuum commodare: ne clamet contra te ad Dominum, & fiat tibi in peccatum: sed dabis ei, nec ages quidpiam callide in ejus necessitatibus sublevandis: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni tempore, & in cunctis ad quæ manum miseris. Non deerunt pauperes in terra habitationis tuæ. Idcirco præcipio tibi, ut* **B** *aperias manum fratri tuo egeno & pauperi, qui tecum versatur in terra.* Per Ecechielem quoque Prophetam Dominus eum qui ad usuram dat, & amplius accipit, non vivere protestatur. *Ezech. 18.* Ait autem: *Si genuerit quis filium latronem effundentem sanguinem, & fecerit unum de istis: & hæc quidem omnia non facientem, sed in montibus comedentem, & uxorem proximi sui polluentem, egenum & pauperem contristantem, rapientem rapinas, pignus non reddentem, & ad idola levantem oculos suos, abominationem facientem, ad usuram dantem, & amplius accipientem, numquid vivet? Non vivet, dicit Dominus.* *Ezech. 22.* Item idem: *Munera acceperunt apud te ad effundendum innoxium sanguinem, usuram & superabundantiam accepisti, &* **C** *avare proximos tuos calumniata es.* *Amos 8.* Amos propheta: *Audite hoc qui conteritis pauperem, & deficere facitis egenos terræ, dicentes: Quando transibit messis, & venumdabimus merces: & sabbatum, & aperiemus frumentum: ut imminuamus mensuram, & augeamus siclum: & supponamus stateras dolosas, ut possideamus in argento egenos, & pauperes pro calceamentis, & quisquilias frumenti vendamus? Juravit Dominus in superbiam Jacob: Si oblitus fuero usque ad finem omnia opera eorum, numquid super isto non commovebitur terra, & lugebit omnis habitator ejus?* Quis, rogo, tam ferrei pectoris exsistit, cui tam terribilis sententia terrorem non incutiat, qua dicitur: *Numquid super isto non commovebitur terra, & lugebit omnis* **D** *habitator?* Aperte ergo hac sententia manifestatur, quod propter usuras, & inæquales mensuras, staterasque dolosas, atque oppressiones pauperum, commotio terræ, immo periclitatio & infirmatio regni, luctusque omnium habitatorum ejus proveniat. Beatus quoque Hieronymus hunc locum ita exponit: O tu Israël, audite quæ scelera feceritis. De nocte surgentes, pro oratione & hymnis ad Deum, studium habetis conterendi sive opprimendi pauperes, ut fame & egestate confecti auferantur e terra: qui exspectatis Kalendas, ut negotiemini, & usuras augeatis usuris: & sabbata, ut aperiatis horrea, detisque frumentum, amplius recepturi: & Dei solemnitates turpis lucri gratia in vestra compendia vertitis: qui minorem in **E** vendendis mercibus mensuram facitis, & majora pondera in accipiendis, stateramque iniquam, ut possideatis pecunia pauperem, & tam viles habeatis homines, ut impleatis illud quod supra de vobis dixeram, pro *Amos 8.* eo quod vendidistis argento justum, & pauperem pro calceamentis: & in tantam lucri rabiem prosilistis, ut non frumenta, quorum esu hominum corpora sustentantur, sed quisquilias & purgamenta frumenti vendatis pauperibus, pulverem & paleas tritico commiscentes. *Ezech. 18.* Item idem in expositione Ezechielis prophetæ: Putant quidam usuram tantum esse in pecunia. Quod prævidens scriptura, omni rei aufert superabundantiam, ut plus non recipias quam dedisti. Solet in

A agris frumenti & milii, vini & olei, ceterarumque specierum usura exigi, sive, ut appellat sermo divinus, superabundantia: verbi gratia, ut hiemis tempore demus decem modios, & in messe recipiamus quindecim, hoc est, amplius quam partem mediam: qui justissimum se putaverit, quartam plus accipiet portionem. Et solent argumentari, & dicere: Dedi unum modium, qui satus fecit decem modios: nonne justum est ut medium modium de meo plus accipiam, cum ille mea liberalitate novem & semis de meo habeat? *Galat. 6.* *Nolite errare*, inquit Apostolus, *Deus non irridetur.* Respondeat enim nobis breviter fenerator misericors, utrum habenti dederit, an non habenti. Habenti utique dare non debuerat, sed dedit quasi non habenti; **B** ergo quare plus exigit, quasi ab habente? Alii pro pecunia fenerata solent munuscula accipere diversi generis: & non intelligunt usuram appellari & superabundantiam, quidquid illud est, si ab eo quod dederint plus acceperint. *Psalm. 14.* In psalmo XIV. *Qui pecuniam suam non dedit ad usuram.* Hieronymus: Primo dicendum juxta litteram, quod lex indigenis tantum & civibus prohibuerit fenus imponi, & alienigenis jusserit fenerari: David vero evangelicum describens virum, & eum qui habitaturus sit in monte sancto Dei, hoc est, in ecclesia Dei, in cunctos generaliter fieri vetarit. *Psalm. 14.* Hanc etiam sententiam qua dicitur: *Qui pecuniam suam non dedit ad usuram*, Cassiodorus ita exponit: Duobus modis in scripturis sanctis pecunia probatur **C** intelligi. Una est ista metallica, quæ ad usuram dari omnino prohibetur, quoniam vitium cupiditatis est exigere velle quod te nescias commodasse. Hanc quidem habuit Dominus Jesus Christus, quam Judæ tradidit erogandam, quam non dedit ad usuram, quando illam indigentibus ad informandos nos pia largitate concessit. *Psalm. 14.* Item idem: *Et non deficit de plateis ejus usura & dolus.* Intendamus quod non dixit occulte, sed in plateis talia fuisse commissa, quæ superna damnavit sententia. *Psalm. 14.* De usura enim dictum est: *Qui pecuniam suam non dedit ad usuram*; *Psalm. 49.* de dolo autem: *Et labia tua non loquantur dolum.* Hæc non occulte gessit, sed quodammodo libera commisit iniquitate. Omne enim malum exsecrabilius redditur, quando publi- **D** ca præsumptione tractatur. Joannes Apostolus conviva cœnæ Dominicæ strenuus ac fidelissimus, *1. Joan. 3.* *Qui habuerit*, inquit, *facultates mundi, & viderit fratrem suum esurientem, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo caritas Dei manet in eo?* Augustinus: Ecce, inquit, unde incipit caritas. Si nondum es idoneus mori pro fratre, jam idoneus esto dare de tuis facultatibus fratri. Jam percutiat viscera tua caritas, ut non de jactantia facias, sed de intimo adipe misericordiæ, ut consideres illum in egestate positum. Si enim superflua non potes dare fratri tuo, animam tuam potes ponere pro fratre? Item idem post pauca: Vide si misereris, si habes facultates mundi. Quid ad me pertinet? forte dicis. Ego daturus sum pecuniam meam, ne ille molestiam patiatur? Si tibi hoc responderit cor **E** tuum, dilectio Patris non manet in te. Si dilectio Patris non in te manet, non es natus ex Deo. Quomodo te gloriaris esse Christianum? Nomen habes, & facta non habes. Si autem nomen secutum fuerit opus, dicat te quisque paganum, tu autem factis ostende te Christianum. Nam si factis non ostendis te Christianum, & omnes te Christianum vocent, quid tibi prodest nomen, ubi res non invenitur? Miserabilis plane & valde deflenda res est, quando quis pro facultatibus mundi, quarum momentaneus possessor exsistit, quia eas fratribus indigentibus caritate dictante non impertit, & gloriam Christiani nominis sibi adimit, & Deum qui caritas est amittit. De usuris porro non

[Anno Christi 829.]

[Anno Christi 829.]

faciendis, & de misericordia fratribus impendenda, superfunt copiosiora utriusque instrumenti documenta, & sanctorum patrum eximia dicta: quæ sectatores usurarum oon victuros, neque in monte sancto habitaturos, sed potius, quia immisericordes exstiterunt, cum purpurato & avaro divite pœnas affirmant luituros.

LIV.

Quod hi qui fidem Christi expetunt, & provectæ ætatis exsistunt, priusquam ad baptismum accedant, instruendi sint & fidei & baptismatis sacramento: nec non & illi qui alios de sacro fonte suscipiunt, quique ad percipiendum sancti Spiritus donum coram pontificibus pro aliis patroni exsistunt, intelligere debeant & vim tanti sacramenti, & quid pro aliis spoponderint, jam in præcedentibus capitulis dictum est. Illos tamen in hoc capitulo specialiter ab his officiis removendos judicamus, qui propter reatum suum publica sunt pœnitentia mulctati. Videlicet ut nec alios de sacri fontis baptismate suscipiant, nec etiam ad percipiendum sancti Spiritus donum, aliorum patroni coram pontificibus exsistant, donec per dignam pœnitentiæ satisfactionem reconciliationem mereantur. Nec immerito: quoniam quos & lex divina a castris militaribus, oe ruina sint populi, & auctoritas canonica [Num. 5.] ab ecclesiarum sequestrant liminibus, multo magis a memoratis peragendis officiis, usque ad tempus pœnitentiæ peractum, dignamque percepeam reconciliationem, hujuscemodi, ut jam dictum est, merito sunt excludendi.

CONCILII PARISIENSIS VI.

LIBER II.

INDEX CAPITUM LIBRI II.

PRÆFATIO.

HActenus de causis ad religionem Christianam curamque pastorum pertinentibus, vel de his quæ in persona eorum emendatione digna, vel etiam de his quæ ab ipsis usque nunc neglecta sunt, in præsenti libello breviter comprehensum est. In hoc quoque qui sequitur libello specialiter de regibus & principibus, & generaliter de omnibus fidelibus, & quod ubi avaritia, invidia, & odium, & cetera vitia caritati contraria regnant, quia eadem caritas, quæ Deus est, his inesse non potest, status ecclesiæ periclitetur; & quod religio Christiana sub Apostolis devotius, quam nunc floreat, floruerit, & nostro sæculo circa multos marcescat, restat prosequendum.

CAPUT I.

Rex a recte agendo vocatur. Si enim pie, & juste, & misericorditer regit, merito rex appellatur: si his [Addit. 2. cap. 11.] caruerit, non rex, sed tyrannus est. Antiqui autem omnes reges tyrannos vocabant: sed postea pie, & juste, & misericorditer regentes, regis nomen sunt adepti: impie vero, injuste, crudeliterque principantibus, non regis, sed tyrannicum aptatum est nomen. Quia ergo rex a regendo dicitur, primo ei studendum est, ut semetipsum, suamque domum, Christi adjuvante gratia, ab operibus nequam emaculet, bonisque operibus exuberare faciat, ut ab ea ceteri subjecti bonum exemplum semper capiant: ipse etiam salutiferis Christi præceptis fideliter atque obedienter obsecundet: & recte agendo eos, quibus temporaliter imperat, in pace, & concordia, atque caritate, ceterorumque bonorum operum cohibitione, quantum sibi divinitus datur, consistere faciat: & dictis atque exemplis ad opus pietatis, & justitiæ, & misericordiæ solerter excitet, attendens quod pro his Deo rationem redditurus sit: quatenus ita agendo, sanctorum regum, qui Deo sincere serviendo placuerunt, post hanc peregrinationem consors efficiatur. De rege autem, qualis esse, vel quid cavere debeat, in Deuteronomio legitur: *Cum* [Deut. 17.] *ingressus fueris terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, & possederis eam, habitaverisque in illa, & dixerit: Constituam super me regem, sicut habent omnes per circuitum nationes; eum constitues, quem Dominus Deus tuus elegerit de numero fratrum tuorum.* Et post pauca: *Non habebit uxores plurimas, quæ alliciant animum ejus, neque argenti & auri immensa* [Ibidem.] *pondera. Postquam autem sederit in solio regni sui, describet sibi Deuteronomium legis hujus in volumine, accipiens exemplar a sacerdotibus Leviticæ tribus: & habebit secum, legetque illud omnibus diebus vitæ suæ, ut discat timere Dominum Deum suum, & custodire verba, & cærimonias ejus, quæ lege præcepta sunt. Nec extollatur cor ejus in superbiam super fratres suos, neque declinet in partem dextram vel sinistram, ut longo tempore regnet ipse & filii ejus super Israël.* Attende quod timor Dei, & custodia præceptorum ejus, & humilitas quæ non patitur eum extolli super fratres suos, & justitiæ rectitudo, non solum regem, sed & filios ejus longo faciet regnare tempore. Ut ergo princeps extollentiam cavere debeat, Ecclesiasticus admonens ait: *Principem te constituerunt? noli extolli: sed esto in illis, quasi unus ex ipsis.* In Prover- [Eccli. 32.] biis: *Rex qui judicat in veritate pauperes, thronus* [Prov. 29.] *ejus in æternum firmabitur.* Item: *Misericordia & veritas custodiunt regem, & roboratur clementia thronus* [Prov. 20.] *ejus.* Quantæ igitur felicitatis sit bonus rex, quantæve infelicitatis, si nequam fuerit, beatus Cyprianus eximius martyr Christi, de duodecim abusionibus scribens, inter cetera ita ait: Nonus, inquiens, abusionis gradus est rex iniquus; etenim regem non iniquum, sed correctorem iniquorum esse oportet. Unde in semetipso nominis sui dignitatem custodire debet. Nomen regis intellectualiter hoc retinet, ut subjectis omnibus rectoris officium procuret. Sed qualiter alios

ANNO CHRISTI 819.

corrigere poterit, qui proprios mores, ne iniqui sint, non corrigit? Quoniam justitia regis exaltatur solium, & veritate solidantur gubernacula populorum. Justitia vero regis est, neminem injuste per potentiam opprimere, sine acceptione personarum inter virum & proximum suum judicare, advenis & pupillis & viduis defensorem esse, furta cohibere, adulteria punire, iniquos non exaltare, impudicos & histriones non nutrire, impios de terra perdere, parricidas & pejerantes vivere non sinere, ecclesias defendere, pauperes eleemosynis alere, justos super regni negotia constituere, senes & sapientes & sobrios consiliarios habere, magorum & hariolorum, pythonissarumque superstitionibus non intendere, iracundiam differre, patriam fortiter & juste contra adversarios defendere, per omnia in Deo vivere, prosperitatibus non elevare animum, cuncta adversa patienter ferre, fidem catholicam in Deum habere, filios suos non sinere impie agere, certis horis orationibus insistere, ante horas congruas non gustare cibum: *Væ enim terræ, cui rex est puer, & cujus principes mane comedunt.* Hæc regni prosperitatem in præsenti faciunt, & regem ad cælestia regna meliora perducunt. Qui vero secundum hanc legem non dispensat, multas nimirum adversitates imperii tolerat. Idcirco enim sæpe pax populorum rumpitur, & offendicula etiam de regno suscitantur: terrarum quoque fructus diminuuntur, & servitia populorum præpediuntur: multi etiam dolores prosperitatem regni inficiunt, carorum & liberorum mortes tristitiam conferunt, hostium incursus provincias undique vastant, bestiæ armentorum & pecorum greges dilacerant, tempestates ventis & hiemis terrarum fecunditatem, & maris ministeria prohibent, & aliquando fulminum ictus segetes, & arborum flores, & pampinos exurunt. Super omnia vero, regis injustitia non solum præsentis imperii faciem fuscat, sed etiam filios suos & nepotes, ne post se regni hereditatem teneant, obscurat. Propter piaculum enim Salomonis, regnum domus Israël Dominus de manibus filiorum ejus dispersit: & propter meritum David regis, lucernam de semine ejus semper in Jerusalem reliquit. Ecce, quantum justitia regis sæculo valet, intuentibus perspicue patet. Pax populorum est, tutamentum patriæ, immunitas plebis, munimentum gentis, cura languorum, gaudium hominum, temperies aëris, serenitas maris, terræ fecunditas, solatium pauperum, hereditas filiorum, & sibimetipsi spes futuræ beatitudinis. Attamen sciat, quod sicut in throno hominum primus constitutus est; sic & in pœnis, si justitiam non fecerit, primatum habiturus est. Omnes namque, quoscumque peccatores sub se in præsenti habuit, supra se modo in illa futura pœna habebit. Fulgentius in libro de veritate prædestinationis & gratiæ: Clementissimus quoque Imperator non ideo est vas misericordiæ præparatum in gloriam, quia apicem terreni principatus accepit; sed si imperiali culmine recta fide vivat, & vera cordis humilitate præditus, culmen regiæ dignitatis sanctæ religioni se subjiciat: si magis in timore servire Deo quam in tumore dominari populo delectetur: si in eo lenitas iracundiam mitiget, ornet benignitas potestatem: si se magis diligendum quam metuendum cunctis exhibeat: si subjectis salubriter consulat, si justitiam sic teneat, ut misericordiam non relinquat: si præ omnibus ita se sanctæ matris ecclesiæ catholicæ meminerit filium, ut ejus paci atque tranquillitati per universum mundum prodesse suum faciat principatum. Magis enim Christianum regitur atque propagatur imperium, dum ecclesiastico statui per omnem terram consulitur: quam cum in parte quacumque terrarum pro temporali securitate pugnatur. Isidorus: Qui recte utitur regni potestate, ita præstare se omnibus debet, ut quanto magis honoris celsitudine claret, tanto semetipsum mente humiliet: proponens sibi exemplum humilitatis David, qui de suis meritis non tumuit; sed humiliter sese dejiciens dixit: *Vilis incedam, & vilis apparebo ante Dominum qui elegit me.* Item Isidorus: Qui intra sæculum bene temporaliter imperat, sine fine in perpetuum regnat, & de gloria sæculi hujus ad æternam transmeat gloriam: qui vero prave regnum exercent, post vestem fulgentem, & lumina lapillorum, nudi & miseri ad inferna torquendi descendunt. Reges a recte agendo vocati sunt, ideoque sicut recte agendo regis nomen tenetur, ita peccando amittitur. Gregorius in moralibus: Nam & viros sanctos proinde reges vocati in sacris eloquiis, eo quod recte agant, sensusque proprios bene regant, & motus resistentes sibi rationabili discretione componant. Recte igitur illi reges vocantur, qui tam semetipsos, quam subjectos, bene regendo modificare noverunt. Quidam ipsum nomen regiminis ad immanitatem transvertunt crudelitatis; dumque ad culmen potestatis venerint, in apostasiam confestim labuntur: tantoque se tumore cordis extollunt, ut cunctos subditos in sui comparatione despiciant, eosque quibus præesse contigit non agnoscant. Et paulo post: Dum mundi reges sublimiores se ceteris sentiant, mortales tamen se esse agnoscant: nec regni gloriam, qua in sæculo sublimantur, aspiciant, sed opus, quod secum deportant, intendant. Item non post multa: Reges quando boni sunt, muneris esse Dei: quando vero mali, sceleris esse populi. Secundum meritum enim plebium disponitur vita rectorum, testante Job: *Qui regnare facit hypocritam propter peccata populi.* Irascente enim Deo, talem rectorem populi suscipiunt, qualem pro peccato merentur. Nonnunquam pro malitia plebis etiam reges mutantur, & qui ante videbantur esse boni, accepto regno fiunt iniqui. His ita præmissis, studendum est regi, ut non solum in se, verum etiam in sibi subjectis, pietate, pace, caritate, justitia & misericordia, atque concordia & unanimitate, ceterisque bonis exuberet operibus: ut hæc habentes, Dominum secum habere mereantur: sciatque certissime, quod non solum de se, verum etiam de ipsis Dominus ab eo fructum bonæ operationis exacturus est.

Marginal notes: Eccl. 10. — 3. Reg. 11. — Lib. 1. — ANNO CHRISTI 829. — Lib. 3 sent. cap. 49. — 2. Reg. 6. — Cap. 48. — Job 34.

II.

Regale ministerium specialiter est populum Dei gubernare, & regere cum æquitate & justitia, & ut pacem & concordiam habeant studere. Ipse enim debet primo defensor esse ecclesiarum & servorum Dei, viduarum, orphanorum, ceterarumque pauperum, nec non & omnium indigentium. Ipsius enim terror & studium hujuscemodi, inquantum possibile est, esse debet primo ut nulla injustitia fiat; deinde, si evenerit, ut nullo modo eam subsistere permittat, nec spem delitescendi, sive audaciam male agendi cuiquam relinquat: sed sciant omnes, quoniam si ad ipsius notitiam pervenerit quidquam mali quod admiserint, nequaquam incorrectum aut inultum remanebit, sed juxta facti qualitatem erit & modus justæ correptionis. Quapropter in throno regiminis positus est ad judicia recta peragenda, ut ipse per se provideat & perquirat, ne in judicio aliquis a veritate & æquitate declinet. Scire etiam debet, quod causa, quam juxta ministerium sibi commissum administrat, non hominum, sed Dei causa existit: cui pro ministerio quod suscepit, in examinis tremendi die rationem redditurus est. Et ideo oportet ut ipse, qui judex est judicum, causam pauperum ad se ingredi faciat, & diligenter inquirat, ne forte illi qui ab eo constituti sunt, & vicem ejus agere debent in populo, injuste aut negligen-

Marginal note: Addit. 2. cap. 22.

Anno Christi 829.

ter pauperes oppressiones pati permittant. De ministerio autem regis ita Job loquitur : *Cumque sederem, quasi rex, circumstante exercitu, eram tamen mærentium consolator. Auris audiens beatificabat me, & oculus videns testimonium reddebat mihi, quod liberassem pauperem vociferantem, & pupillum, cui non esset adjutor. Benedictio perituri super me veniebat, & cor viduæ consolatus sum. Justitia indutus sum, & vestivi me, sicut vestimento & diademate, judicio meo. Oculus fui cæco, & pes claudo. Pater eram pauperum, & causam quam nesciebam, diligentissime investigabam. Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam.* Salomon : *Rex, qui sedet in solio judicii, dissipat omne malum intuitu suo.* Item : *Dissipat impios rex sapiens, & curvat super eos fornicem.* Item : *Judex sapiens vindicabit populum suum, & principatus sensati stabilis est.* Item : *Rex justus erigit terram, & vir avarus destruit eam.* In libro Sapientiæ : *Diligite justitiam qui judicatis terram : sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum.* Item ibi : *Audite ergo reges, & intelligite : discite judices finium terræ. Præbete aures vos qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum, quoniam data est a Domino vobis potestas, & virtus ab Altissimo, qui interrogabit opera vestra & cogitationes scrutabitur : quoniam cum essetis ministri ejus, non recte judicastis, neque custodistis legem justitiæ, neque secundum Dei voluntatem ambulastis. Horrende & cito apparebit vobis, quoniam judicium durissimum in his qui præsunt fiet. Exiguo enim conceditur misericordia : potentes autem potenter tormenta patientur. Non enim subtrahet personam cujusquam Dominus, nec verebitur cujusquam magnitudinem : quoniam pusillum & magnum ipse fecit, & æqualiter pro omnibus cura est illi : fortioribus autem fortior instat cruciatio.* Isidorus : Principes sæculi nonnumquam intra ecclesiam potestatis adeptæ culmina tenent, ut per eamdem potestatem disciplinam ecclesiasticam muniant. Ceterum intra ecclesiam potestates necessariæ non essent, nisi ut quod non prævalet sacerdos efficere per doctrinæ sermonem, potestas hoc imperet per disciplinæ terrorem. Sæpe per regnum terrenum cæleste regnum proficit : ut qui intra ecclesiam positi contra fidem & disciplinæ ecclesiæ agunt, rigore principum conterantur, ipsamque disciplinam, quam ecclesiæ utilitas exercere non prævalet, cervicibus superborum potestas principalis imponat ; & ut venerationem mereatur, virtutem potestas impertiat. Cognoscant principes sæculi, Deo debere se reddere rationem propter ecclesiam, quam a Christo tuendam suscipiunt. Nam sive augeatur pax & disciplina ecclesiæ per fideles principes, sive solvatur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum potestati suam ecclesiam credidit. Sunt & alia utriusque testamenti oracula copiosa, quibus affatim adstruitur, quod rex ministerium sibi commissum secundum voluntatem Dei exercere & adimplere debet : quæ hic ob prolixitatem vitandam prætermittuntur.

Job 29. — Prov. 20. — Ibidem. — Eccli. 10. — Prov. 29. — Sap. 1. — Sap. 6.

III.

Ad peccatum regis pertinet, quando judicibus ministrisque iniquis ministerium suum adimplendum committit. Neque enim ministerium suum per alios tantum administrare, & se ab eo debet alienare. Non ergo dicimus, ut solus jurgia & querimonias populi audiat, & investiget, & definiat ; quoniam nequaquam ad hæc solus sufficere potest : sed magis ut tales sub se timentes Deum & avaritiam odientes constituat, per quos regem regum non offendat. Quales autem constituendi sint, liber Deuteronomii manifestat, in quo legitur : *Judices & magistros constitues in omnibus portis tuis, quas Dominus Deus tuus dederit tibi per singulas tribus tuas, ut judicent populum justo judicio, nec in alteram partem declinent.* Item ibi : *Dixique vobis in illo tempore : Non possum solus sustinere vos, quoniam Dominus Deus vester multiplicavit vos, & estis hodie sicut stellæ cæli plurimæ. Dominus Deus patrum vestrorum addat ad hunc numerum multa millia, & faciat vobis sicut locutus est. Non valeo solus sustinere vestra negotia, & pondus, & jurgia. Date e vobis viros sapientes & gnaros, & quorum conversatio sit probata in tribubus vestris :* Job : *Quando procedebam ad portam civitatis, & in platea portabant cathedram mihi, videbant me juvenes, & abscondebantur, & senes assurgentes stabant : principes cessabant loqui, & digitum superponebant ori suo.* Cum quibus etiam rex pondus regiminis sui partiri debeat, liber Exodi demonstrat, in quo legitur : *Provide autem de omni populo viros potentes & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint avaritiam : & constitue ex eis tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, qui judicent populum omni tempore : quidquid autem majus fuerit, referant ad te, & ipsi minora tantummodo judicent, leviusque tibi sit, partito in alios onere. Si hoc feceris, implebis imperium Domini, & præcepta ejus poteris sustentare, & omnis hic populus revertetur cum pace ad loca sua. Quibus auditis, Moyses fecit quæ Iethro illi suggesserat, & electis viris strenuis de cuncto Israel, constituit eos principes populi, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos, qui judicabant plebem omni tempore : quidquid autem gravius erat, referebant ad eum.* Quod vero rex causam pauperum ad se ingredi facere, & diligenter debeat inquirere, dat intelligi illud quod legimus, antiquitus judices idcirco in porta ad judicandum sedisse, ut nullus accedendi difficultatem, aut quispiam civium vim, aut calumniam necesse haberet sustinere. Ideo & Jerusalem civitas justitiæ vocata est, quamdiu in ea justa exercebantur judicia, quia non permittebatur in ea a rectoribus iniquitas permanere. Quod vero rex bonos sublimare, & malos debeat comprimere, Apostolus Petrus docet dicens : *Subditi estote omni humanæ creaturæ propter Deum, sive regi, quasi præcellenti, sive ducibus, tamquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum.* Quæ verba ita Beda exponit : Non quod omnes qui a regibus mittuntur duces vel male facientes punire, vel bonos laudare noverint : sed quæ esse debeat actio boni ducis simpliciter narrat, hoc est, ut male facientes coërceat, & bene agentes remuneret. Hinc in historia gentili refertur, moris fuisse Romanis parcere subjectis, & debellare superbos. Quod quando pravi judices populo Dei præferuntur, ad delictum illius pertineat a quo constituuntur, dicta Isidori manifestant, quibus ait : Ad delictum pertinet principum, qui pravos judices contra voluntatem Dei populis fidelibus præferunt. Nam sicut populi delictum est, quando principes mali sunt ; sic principis est peccatum, quando judices iniqui exsistunt. Bonus judex sicut nocere civibus nescit, ita prodesse omnibus novit. Aliis enim præstat censuram justitiæ, alios bonitate judicii sine personarum acceptione suscipit. Non infirmat justitiam avaritiæ flamma, nec studet auferre alteri quod cupiat sibi. Boni judices justitiam ad solam obtinendam salutem æternam suscipiunt, nec eam muneribus acceptis distribuunt ; ut dum de justo judicio temporalia lucra non appetunt, præmio æterno ditentur. His quæ præmissa sunt declaratur, quod hi qui post regem populum Dei regere debent, id est, duces & comites, necesse est ut tales ad constituendum provideantur, qui sine periculo ejus a quo constituuntur

Deut. 16. — Deut. 1. — Job 29. — Exod. 18. — 1. Petr. 2.

ANNO CHRISTI 829.

constitui possint: scientes se ad hoc positos esse, ut plebem Christi sibi natura æqualem recognoscant, eamque clementer salvent, & juste regant: non ut dominentur & affligant, neque ut populum Dei suum æstiment, aut ad suam gloriam sibi illum subjiciant: quod non pertinet ad justitiam, sed potius ad tyrannidem & iniquam potestatem. Valde enim exigit necessitas, ut quia ipse procul dubio rex æquissimo judici de commisso sibi ministerio rationem redditurus est, etiam singuli qui sub eo constituti sunt ministri diligentissime ab eo inquirantur, ne ipse pro eis judicium incurrat divinum. Ipsis etiam ministris denuntiandum est, quod quidquid judicaverint, in eos redundabit, juxta illud quod in libro Paralipomenon legitur: (2. Paral. 19.) *Habitavit ergo Josaphat in Jerusalem, rursumque egressus est ad populum de Bersabee usque ad montem Ephraim, & revocavit eos ad Dominum Deum patrum suorum: constituitque judices terræ in cunctis civitatibus Juda munitis per singula loca, & præcipiens judicibus: Videte, ait, quid faciatis: non enim hominis exercetis judicium, sed Dei: & quodcumque judicaveritis, in vos redundabit. Sit timor Domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite. Non est enim apud Dominum Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupido munerum.* Hæc & his similia, quæ prælibata sunt, rex ejusque ministri, non desidiose, sed diligenter debent perpendere: & studium de ministerio sibi commisso tale adhibere, ut non pro eo æternaliter damnari, sed potius in Domino mereantur feliciter remunerari.

IV.

Quod per justitiam stet regnum, Salomon in Proverbiis adstruit, ita inquiens: (Prov. 14.) *Justitia elevat gentem, & miseros facit populos peccatum.* Item: (Prov. 20.) *Misericordia & veritas custodiunt regem, & roboratur justitia thronus ejus.* Item: (Prov. 21.) *Facere misericordiam & judicium magis placet Deo, quam victima.* Et infra: *Rapinæ impiorum detrahent eos qui noluerunt facere judicium.* Item ibi: *Qui sequitur justitiam & misericordiam, inveniet vitam & justitiam & gloriam.* Quod vero per injustitiam cadat, Isaïas demonstrat: (Isai. 14.) *Tu enim,* inquit, *terram disperdidisti, tu populum occidisti, non vocabitur in æternum semen pessimorum. Præparate filios ejus occisioni in iniquitate patrum eorum: non consurgent, nec hereditabunt terram, neque implebunt faciem orbis civitatum.* In Amos: (Amos 9.) *Ecce oculi Domini super regnum peccans, & conteram illud a facie terræ, dicit Dominus.* Daniel loquitur ad Baltassar: (Dan. 5.) *O rex, Deus altissimus regnum & magnificentiam & gloriam & honorem dedit Nabuchodonosor patri tuo, & propter magnificentiam, quam dederat ei, universi populi, tribus, & linguæ tremebant & metuebant eum: quos volebat interficiebat, & quos volebat percutiebat, quos volebat exaltabat, & quos volebat humiliabat. Quando autem elevatum est cor ejus, & spiritus illius obfirmatus est in superbiam, depositus est de solio regni sui, & gloria ejus ablata est, & a filiis hominum ejectus est, sed & cor ejus cum bestiis positum est.* In libro Sapientiæ: (Eccli 10.) *Sedes ducum superborum detraxit Deus, & sedere fecit mites pro eis.* Item: (Ibidem.) *Regnum a gente in gentem transfertur propter injustitias & injurias & contumelias, & diversos dolos.* Quibus verbis liquido claret, quod pietas, justitia, & misericordia stabiliant regnum, & læsiones viduarum & pupillorum, calumniæque miserorum, violentaque judicia, & perversio justitiæ, evidenter illud evertant. Unde & multorum regnorum collapsio; quia pietatis, justitiæ, & misericordiæ non habuerunt stabilimentum, his quæ præmissa sunt patenter fidem attribuit.

V.

Nemo regum a progenitoribus regnum sibi administrari, sed a Deo veraciter atque humiliter credere debet dari, qui dicit: (Prov. 8.) *Meum est consilium & æquitas, mea est prudentia, mea est fortitudo: per me reges regnant, & legum conditores justa decernunt: per me principes imperant, & potentes justitiam decernunt.* Quod autem non ab hominibus, sed a Deo regnum terrenum tribuatur, Daniel propheta testatur dicens: (Dan. 4.) *In sententia vigilum decretum est, & sermo sanctorum, & petitio, donec cognoscant viventes, quod dominetur excelsus in regno hominum, & cuicumque voluerit dabit illud, & humillimum hominem constituet super illud.* Item idem loquens de Nabuchodonosor ad Baltassar: (Dan. 5.) *Donec cognosceret,* inquit, *quod potestatem haberet Altissimus in regno hominum, & quemcumque voluerit suscitabit super illud.* Et per Jeremiam: (Jer. 27.) *Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israël: Hæc dicetis ad dominos vestros: Ego feci terram, & hominem, & jumenta quæ sunt super faciem terræ, in fortitudine mea magna, & in brachio meo extento, & dedi eam ei qui placuit in oculis meis.* Hi vero qui a progenitoribus sibi succedere regnum terrenum, & non potius a Deo dari putant, illis aptantur quos Dominus per prophetam improbat, dicens: (Osee 8.) *Ipsi regnaverunt, & non ex me: principes exstiterunt, & non cognovi.* Ignorare quippe Dei procul dubio reprobare est. Quapropter quisquis ceteris mortalibus temporaliter imperat, non ab hominibus, sed a Deo sibi regnum commissum credat. Multi namque munere divino, multi etiam Dei permissu regnant. Qui pie & juste & misericorditer regnant, sine dubio per Deum regnant: qui vero secus, non ejus munere, sed permissu tantum regnant. De talibus Dominus per prophetam: (Osee 13.) *Dabo,* inquit, *tibi regem in furore meo.* Et Job: (J.b 34.) *Qui regnare facis hypocritam propter peccata populi.* Ut enim Isidorus exponit, irascente Deo talem rectorem populi suscipiunt, qualem pro peccato merentur. Constat ergo, quia non astu, non voto, neque brachio fortitudinis humanæ, sed virtute, immo occulto judicio dispensationis divinæ, regnum confertur terrenum. Et idcirco cuicumque ab eo committitur, ita illud secundum ejus voluntatem disponere & gubernare procuret, quatenus cum eo a quo illud suscepit feliciter in perpetuum regnare valeat: quoniam nihil prodest cuipiam terreno regno principari, si, quod absit, contigerit eum æterno extorrem fieri.

VI.

Magnum in utroque ordine, clericali videlicet & laïcali, periculum esse cognoscimus; quod caritas, quæ Deus est, ac decus Christianitatis, & in qua summa totius fidei nostræ consistit, in multis utriusque ordinis, quod non sine magno animi dolore dicimus, non regnare convincitur. Quæ virtus caritas sit, & evangelica & apostolica lectio, & sanctorum patrum expositiones plenissime docent. Expressissime namque apostolus Joannes ait, quod (1. Joan. 4.) *Deus caritas est, & qui manet in caritate, in Deo manet, & Deus in eo.* Perpendat quisque, si in caritate manet, Deum manere in se: si caritatem non habet, non Deum, sed hostem animæ suæ habitare in se; cum caritate quippe cuncta bona, sine caritate vero nulla haberi possunt. Neque etenim digne angelicum hymnum caritate carens Domino decantare valet. Sed quæritur quare? Attendatur quare: quia non est bonæ voluntatis. Definitio quippe caritatis est, ut doctores nostri tradunt, bona voluntas. Ergo quicumque bonam voluntatem non habet, caritatem non habere comprobatur: & ideo pacem, quæ Christus est, quia bonæ voluntatis non est, habere non meretur. *Gloria,* inquit multitudo cælestis exer- (Luc. 2.)

ANNO CHRISTI 829.

citus, *in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ* A *voluntatis.* Miserabiliter plane decipiuntur plerique, qui sine caritate, aut Deo in hac mortalitate placere, aut ad illum sine ulla se putant pervenire. Verum si nobis caritas non est, sed odium, & invidia, & avaritia, & discordia, & simulatio, & luxuria, & cetera mala regnant; quæ omnia a Christianitatis proposito abhorrent; mirum non est, si animadversiones divinæ nos interius exteriusque diversissimis modis feriant, & impetum inimicorum adversum nos commoveant. Quapropter si pacis tempora quiete & tranquille ducere volumus, pacis & caritatis amatorem diligamus & timeamus, ejusque præceptis humiliter colla submittamus. Hi autem qui palatinis honoribus fulciuntur, sive clerici sint, sive laïci, dignum est ut vinculo B caritatis connectantur; ne alterutrius injuriam aut dehonorationem contra fas meditentur, ne desides & dolosi ad invicem exsistant, ne forte qui dolosi sunt incidant in illud Psalmistæ dicentis: *Qui loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum: da illis, Domine, secundum opera eorum, & secundum nequitiam adinventionum ipsorum*, &c. Qui vero desides exsistunt, patenter ab unanimitate, quam in Christo Paulus habitare edocet, scinduntur; caveantque hypocrisim Judæ proditoris Domini. Sunt & alia huic rei convenientia, quæ dinumerare longum est. Certe cum dignitatis palatinæ hujusmodi homines honoribus suffulti, morsibus invidiæ se vicissim lacerant, & in proximi ruinam & dehonorationem æstuant, & C Deo, cujus muneribus utuntur, in proximi adversitatibus injuriam inferunt, & regi, cui familiariter inhærent, & adjutores secundum Deum esse debuerunt, debitam fidem non servant, & honorem palatinum, malum exemplum aliis dantes, commaculant, & quod his indecentius est, ad inimicos nominis Christi magnum tripudium transmittunt.

Psalm. 27.

VII.

Si mundanarum legum jura, ob jurgiorum forensium negotia dirimenda a mortalibus edita, homines avidissime discere & intelligere acutissime satagunt, ut his bene notis, quid verum, quid falsum, quid justum, quidve injustum sit, in hac terra morientium liquido discernere queant; quanto magis jura celestia, D a summo opifice Deo omnium creatore hominibus promulgata, salubriterque collata, quibus cavendum malum, faciendumque bonum perdocetur, quæ etiam sectatores suos ad terram provehunt viventium, cunctis fidelibus discere & intelligere intentioni esse debet? Lex itaque Christi non specialiter clericis, sed generaliter cunctis fidelibus est a Domino attributa. Licet in evangelio quædam sint præcepta specialia, quæ solummodo contemptoribus mundi, & Apostolorum sectatoribus conveniant; cetera tamen cunctis fidelibus, unicuique scilicet in ordine, quo se Deo servire devovit, indissimulanter observanda censentur. Quod vero fides sola neminem ad regnum provehat cælorum, jam in superioribus capitulis demonstratum est. E Verum professio Christiana a multis, & in multis propter delectationes carnales, & propter diversissimas hujus sæculi vanitates, & perversissimas consuetudines, miserabiliter negligitur: quibus quanto plus inaniter inserviunt, tanto minus operibus Christianæ professionis vacant. Quod si Acta Apostolorum relegamus, & devotionem Christianæ plebis, quæ sub eisdem Apostolis floruit, subtiliter animadvertamus, multum nostri sæculi Christiani populi devotionem ab illorum distare reperiemus: & quanto illi ardentius & devotius eam sunt secuti, tanto nonnulli ab ejus operibus torpentius sunt digressi. Perinde sicut tunc initio nascentis ecclesiæ eadem fides operibus floruit, ita nunc iisdem neglectis apud quosdam marcescit. Ut enim verbis beati Augustini scribentis in libro sermonum utamur, Christus in nobis idem est, qui & in illis: sed non idem animus in nobis, qui fuit in illis: eadem fides in nobis, sed non eadem devotio. In illis enim major erat fraternitas Christi quam sanguinis: in illis sicut una fides, ita erat & una substantia: ut quibus communis Christus, communis esset & sumptus. Nefas enim putabant, cum sibi participem non adsciscere in substantia, qui particeps esset in gratia. Non ergo verebantur ne esurirent, sed potius timebant ne alius esuriret. Nunc autem, ut idem beatus Augustinus ait, ita alter de alterius inopia non cogitat, ut illud fit quod dicit Apostolus: *Alius quidem esurit, alius ebrius est.* Et paulo post: Nunc est, inquit, illud tempus, quod Dominus in evangelio ait: *Abundavit iniquitas, refrigescet caritas multorum.* Modo enim abundat avaritia & iniquitas, quæ ante bonitatis largitate cessabat: & refrigescit fraternitatis caritas, quæ prius Christi amore fervebat. Tunc enim sub apostolis tanta fraternitatis dilectio fuit, ut in conventu suo nulla inveniretur indigentia: tanta autem modo Christianitatis dissimulatio est, ut in cœtu nostro vix inveniās locupletem. Locupletem autem vix inveniri dico, non facultatibus, sed operibus. Ait autem Apostolus: *Divites sint in operibus bonis.* Locupletem eum in ecclesia intelligi voluit, qui dives in Christo est. Et idem post pauca: Raro igitur in hoc tempore in Christiano populo invenimus locupletem. Et si plerique in domibus auro sunt divites, in ecclesia tamen sunt mendici. Dum enim circa pauperes non pro eo quod prævalent operantur, nec hoc est gratum quod offerunt, nec illud est satiabile quod reservant. Dixit autem Dominus ad Caïn cum offerret munera: *Si recte offeras, recte autem non dividas, peccasti, quiesce.* Sic tu, Christiane, non recte dividis, qui de tanto auro tuo majorem partem Mammonæ servas, quam Deo largiris. In primordio igitur sanctæ Dei ecclesiæ, circa credentes ardor fidei ita vigebat, ut perseverarent in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus, & haberent omnia communia, & sumerent cibum cum exsultatione & simplicitate cordis, collaudantes Deum: nunc autem devotio Christianitatis apud plerosque longe aliter se habet: quoniam a quibusdam doctrinæ Apostolorum præponitur amor terrenorum negotiorum: communicationi fractionis panis, tenacitas, rigor caritatis, & cupiditas ambiendæ rei alienæ potius quam propriæ largiendæ: orationibus, delectatio carnalis, curiositas rerum, sollicitudo mundi, & multimoda mentis in diversa vagatio. Quæ autem illis erant communia, nunc quibusdam ita sunt propria, ut perraro in alterius ex his quidquam retorqueatur usum. Illi sumebant cibum cum exsultatione & simplicitate cordis, collaudantes Deum: nunc autem vix a quibusdam sumitur cibus sine detractione, sine simulatione, sine insultatione, sine histrionum saltatione, & obscena jocatione, & turpiloquiis & scurrilitatibus, & ceteris innumeris vanitatibus, quæ animum Christianum a vigore sui status emolliunt. Illi in simplicitate cordis, isti autem e contrario subdolo & duplici animo, cum scriptum sit: *Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum.* Illi sumentes cibum, Deum collaudabant; isti diversorum ciborum genera ad suum libitum exigentes erga lautissimos sibi cibos præparatos artem collaudant coquorum. Est & aliud in Christiana religione magna admiratione dignum, eo quod leges humanæ, quæ plerumque peccare volentibus terrorem potius quam Christi præcepta incutiunt, majorem vim quam divinæ habere videantur: cum utique illæ sibi

ANNO CHRISTI 829.

In append. serm. 9.

1. Cor. 11.

Matth. 24.

1. Tim. 6.

Genes. 4.

Sap. 1.

ANNO CHRISTI 829.

parentes a temporali, hæ quoque ab æterna liberent pœna. Cum enim quispiam regiæ aut imperialis dignitatis apicem tenens, ceteris mortalibus temporaliter imperans, aliquod edictum proponit, quod a sibi subditis & audiri diligenter, & impleri fideliter sagaciterque velit; quis rogo subditorum non inhianter id audit, illiusque jussionibus obtemperare satagit? Quis vero in tantam audaciam prorumpere [a] audet, qui id nisi ad sui discrimen contemnere præsumat? Unde satis mirari non potest, cur homines tanta cœcitate percussi exsistunt, ut creatoris sui legem temerario ausu postponant. Homines condunt leges, & a subditis custodiuntur: Deus creator omnium æternaliter imperans, qui nostro augmento non crescit, nec nostro detrimento decrescit, in cujus manu ita sumus sicut lutum in manu figuli, dedit legem ob salutem animarum capessendam, & audiri contemnitur: & si aure [b] cordis auditur, aure cordis non percipitur; & si corde percipitur, opere non adimpletur. Quid autem excusationis Christiani Domino afferre poterunt, qui mundanæ legis censuram ob mundialem metum suscipiunt, & jugo Christi, quod suave & leve est, & ad vitam ducit æternam, colla submittere renuunt? Dominus dicit: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.* Et idem continuo addit: *Discite a me quia mitis sum & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris; jugum enim meum suave est, & onus meum leve est*: & venire ad talem tantumque vocantem, & ab eo humilitatem & mansuetudinem discere, ejusque jugum suscipere recusatur? Hoc qui faciunt, quid aliud faciunt, nisi quod a salute propria deficiunt? Quod quam miserabile & exitiale sit, explicari non potest. Perspicue hinc sane animadverti potest, quod professio Christiana modernis temporibus a plerisque non sic devote ac religiose colitur, sicut a priscis colebatur Christianis. Hanc itaque fidei regulam, de qua superius breviter, & in memoratis Actis Apostolorum plenissime dictum est, Apostoli, immo Christus per Apostolos fidelibus tenendam censuit. Si igitur hanc Christus docuit, ut quid tot tantisque perversis consuetudinibus ad votum quorumdam repertis contemnitur? Quæ quamvis, Deo annuente, veraciter percipiatur, operibus tamen a nonnullis diversis negligitur modis. Et hoc idcirco accidisse conjicimus, quia irrepsit inter quosdam nimium deflenda consuetudo, qui utique legibus divinis, quibus se per fidem subdiderunt, non ut oportet animadversis, quod libet, & licitum non est, sed & id quod licet, non tamen expedit, legem sibi faciunt, & secundum id quod libitum fuerit vivere posse inculpabiliter credunt. His ita præmissis, necesse est ut unusquisque fidelis penetralia cordis sui rimetur, & si fidem Christi, quam percepit, operibus non exornet, pacti, quod cum Deo in baptismate fecit se prævaricatorem esse cognoscat. Dum ergo tempus habet, Christi adjuvante gratia, viam salutis non verbis tantum, sed operibus repetat. Non ergo mirum est, si mucro divinus grassetur, ubi fides Christi non veraciter sed simulanter tenetur. Semper enim dicimus nos Deum velle quærere, & de præteritis admissis ab eo veniam postulare: & mentimur, quia quod dicimus adimplere differimus. Quotidie etiam dicimus, viam Domini, a qua peccando exorbitavimus, nos quærere velle, per quam ad Deum revertamur: & Deus eam stravit in conspectu oculorum nostrorum, & per eam ingredi contemnimus. Quis ratione utens ignorat, nos debere semper potiora eligere, & viliora contemnere? Diversis quippe divinæ ultionis cladibus merito nostræ iniquitatis atterimur: & ad eum, a quo percutimur, reverti contemnimus, adimplentes illud propheticum: *Et populus non est reversus ad percutientem se, & Dominum exercituum non exquisierunt.* Verendum porro satis est, ne nobis toties a Domino per legales & propheticas atque evangelicas & apostolicas denuntiationes sive comminationes admonitis & flagellatis, & ad Deum veraciter redire contemnentibus, illud tandem proveniat, quod Israelitico populo, prophetis Domini insultanti, & ad Deum reverti contemnenti, provenit: quorum iniquitates Dominus diu patienter pertulit, & ad extremum his propitiari nolens, eos in Assyriorum captivitatem migrare permisit. Assyrii namque dæmones significant, & interpretantur captivitates. Unde satis vigilanter providendum est, ne sicut illi corporaliter, ita nos, quod absit, spiritaliter in eorum deveniamus captivitatem.

a Lege, audeat. Quis id nisi, &c.
b Lege, corporis.
Matth. 11.
Isai. 9.

VIII.

Constat potestatem regalem omnibus sibi subjectis secundum æquitatis ordinem consultum ferre debere: & idcirco oportet, ut omnes subjecti fideliter & utiliter atque obedienter eidem pareant potestati: quoniam *qui potestati a Deo ordinatæ resistit, Dei utique ordinationi*, juxta Apostoli documentum, *resistit*. Sicut enim subjecti a rege sibi volunt pie & juste opitulari, ita specialiter ei primum ad salutem animæ suæ procurandam, deinde generaliter ad honestatem & utilitatem regni secundum Dei voluntatem disponendam, atque ministrandam, indissimulanter atque irretractabiliter solatium opportunum debent exhibere. Quod cum faciunt, & divinum præceptum adimplere, & fidem regi debitam evidenter probantur conservare. Hujuscemodi ergo obsequium a subjectis regiæ potestati impendi debere, & legalia præcepta aperte testantur, & Dominus in evangelio admonet dicens: *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo.* Petrus quoque ait: *Subjecti estote omni humanæ creaturæ propter Deum, sive regi quasi præcellenti, sive ducibus, tamquam ab eo missis*, &c. Et non post multa: *Deum timete, regem honorificate.* Paulus etiam Apostolus in idipsum concordans ait: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non est enim potestas nisi a Deo: quæ autem sunt a Deo, ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit*: & cetera quæ de hujusmodi potestate apostolicus sermo latius exsequitur. Idem etiam scribens ad Titum: *Admone illos principibus & potestatibus subditos esse.* Item ad Timotheum, quanti pendat causam, immo salutem regis, demonstrat ita scribendo: *Obsecro*, inquit, *primo omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro regibus, & omnibus qui in sublimitate constituti sunt, ut quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & castitate. Hoc enim bonum est & acceptum coram Salvatore nostro Deo*, &c. Sic enim Jeremias propheta Dei pro vita idololatræ regis Nabuchodonosor orare admonet: quanto magis pro salute Christianorum regum, ab omnibus ordinibus Deo est humiliter supplicandum? Qualiter igitur regiæ potestati parendum, qualiterque ejus saluti consulendum est, breviter ex auctoritatibus divinis dictum sit. Quapropter necesse est ut unusquisque fidelis tantæ potestati ad salutem & honorem regni, secundum Dei voluntatem, utpote membrum capiti opem congruam ferat, plusque in illo generalem profectum & utilitatem atque honorem regni, quam lucra quærat mundi: quatenus his saluberrimis opitulationibus sibi vicissim suffragantes, æterno regno pariter mereantur perfrui felices.

Rom. 13.
Matth. 22.
1. Petr. 2.
Rom. 13.
Tit. 3.
1. Tim. 2.
Jerem. 29.

IX.

Mala quibus Deus offenditur, vel periclitatur regnum, si quis liquido vult cognoscere, divinam, id est,

legalem, propheticam, & evangelicam, atque apostolicam perspiciat auctoritatem. Ibi plene inveniet omnia mandata atque præcepta, quibus Dei adimpletur voluntas. Ibi etiam inveniet quæ Deus fieri prohibuit, pro quibus ad omnem ordinem divinæ comminationes multæ sunt, & in quibusdam, qui audire contempserunt, ultio divina completa est. Primus quippe homo propter transgressionem divini præcepti, de paradiso ejectus, & exsilio damnatus, & morte mulctatus est, quod malum adhuc hodie genus humanum, quasi natura sibi insertum experitur. Inde facta est alia generalis damnatio in diluvio, quæ multiplicatis vitiis, & diversis malis naturali lege corrupta, evenisse manifeste probatur. Quam sit etiam præsumptio gravis & periculosa, quæ ex contemptu præceptorum Dei nascitur, ædificatio turris, & confusio linguarum prodit. Sodoma autem & Gomorrha, & finitimæ civitates, quibus flagitiis deletæ, & quomodo æterna damnatione in exemplum humani generis sint perditæ, manifestum est: & tamen in comparatione earum Jerusalem duplum malum fecisse legitur, eo quod notitiam & præceptum Dei habuerit, & servare contempserit, secuta propriam voluntatem. Nam iniquitas Sodomitica, juxta prophetam, fuit superbia, saturitas & abundantia, & otium, & quia egeno & pauperi manum non porrigebant: unde accessit oblivio Dei, & operati sunt adhuc abominationes. Obduratio quoque Ægyptiorum, qui nullis signis nec prodigiis, sed neque flagellis corrigi potuerunt, ad quem finem pervenerit, notum est. Nam Dathan & Abiron atque Core, cum sociis eorum, qui cum eis perierunt, quam horribili terræ hiatu propter contemptum & inobedientiam contra Dominum, consumpti sunt, manifestum est. Quomodo etiam multitudo populi Dei perierit in deserto, propter concupiscentiam, & contemptum, & perversas consuetudines a Deo illis prohibitas, donec diversis cladibus consumerentur, ita ut nullus eorum ad terram perveniret repromissionis, præter duos tantum obedientes voci Domini, omnibus perspicuum est. Quoties autem acciderit populum corruisse, vel regnum interisse propter unius peccatum vel inobientiam, sive prælati, sive subjecti, longum est enumerare: sicuti contigit in Saül, pro cujus inobedientia regnum ab eo ablatum alterique datum legimus. Nam & filius ejus Jonathas, in cujus fidei fortitudine victoria data est de adversariis, postea sanctificationis votum transgressus, licet ignarus, concupivit, & victoriam totius populi perturbavit. Sed & Heli de ordine sacerdotali, quia filios suos satis non correxit, decidit; immo filiis suis merito suæ iniquitatis corruentibus corruit, sacerdotiumque de progenie ejus ablatum est. Quorum negligentia & iniquitate populus in bello fugatus ac cæsus est, & gloria cum arca Dei Israël translata est, simul & locus sanctificationis eorum dissipatus est. Achan vero propter concupiscentiam inobediens factus totum populum perturbavit. Pauca quippe de multis prosecuti sumus, ut diligenter animadvertatur, si tot divinis ultionibus, totque periculis, tot etiam damnationibus subjacuerunt contemptores mandatorum Dei, quorum infinitus est numerus, & non solum illi qui præcepta susceperunt, verum etiam qui naturalem legem corruperunt; quanto putas reatui subjacebunt gratia Christi redempti, & ab eodem Domino in viam justitiæ edocti & instructi, si præceptis ejus obedire contempserint? Proinde necesse est, ut unusquisque in ordine suo viribus studeat, ut quantum Deus annuerit, quæ jussit adimpleat, & quæ vetuit caveat: ut non cum contemptoribus damnari, sed potius cum exsecutoribus divinorum præceptorum valeat remunerari: quoniam non est dubium, quin propter inobedientiam & contemptum præceptorum Dei, regni periclitatio & animarum proveniat damnatio.

Gen. 3. Gen. 3. Gen. 11. Gen. 19. Ezech. 16. Exod. 14. Num. 16. Exod. 32. Num. 11. 1. Reg. 15. 1. Reg. 14. 1. Reg. 4. Jos. 7.

X.

Dici solet a nonnullis Christianis, quod hi qui in Christo renati sunt, quamquam scelerate vivant, & in malis operibus diem extremum claudant, diuturno atque purgatorio, non tamen perpetuo sint igne puniendi. Cum multi hoc asserant, & nullus id verum esse ex divinis oraculis adstruere valeat, cavendum est, ut hoc non solum non credant, verum etiam nec ore proferant; ne forte hoc dicendo, se & alios quodammodo vana securitate deludant. Quod ergo neminem sola fides Christi sine operibus ad regnum provehat æternum, in præcedentibus jam dictum est. Quod autem in flagitiis viventes, & hæc non pœnitentiæ lamentis, nec eleemosynarum largitionibus redimentes, sed in eis potius perseverantes diem obeunt, atrociora sint tormenta passuri, quam illi, qui licet lavacro Christi in ecclesia nequaquam sunt baptizati, bona tamen opera fecerunt, subter testimonia collecta declarant. Ait itaque Petrus: *Melius enim illis fuerat non agnoscere viam veritatis, quam post agnitionem veritatis retrorsum converti ab eo, quod traditum est illis, sancto mandato. Contigit enim illis illud veri proverbii: Canis reversus ad suum vomitum, & sus lota in volutabro luti.* Et Dominus in evangelio: *Cum immundus*, inquit, *spiritus exierit ab homine, vadit per loca arida quærens requiem, & non invenit. Tunc dicit: Revertar in domum meam unde exivi: & invenit eam vacantem, scopis mundatam & ornatam. Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus nequiores se, & intrant in domum illam, & habitant in ea, & erunt novissima hominis illius pejora prioribus.* Origenes quoque in homilia de initio decalogi: Habitavit enim in nobis immundus spiritus antequam crederemus, antequam veniremus ad Christum, cum adhuc fornicaretur anima nostra a Deo, & esset cum amatoribus suis dæmonibus: sed posteaquam dixit: Revertar ad virum meum priorem, & venit ad Christum, qui eam ab initio ad imaginem suam creavit, necessario locum dedit adulter spiritus, ubi vadit ad legitimum virum. Suscepti ergo sumus a Christo, & mundata est domus nostra a peccatis prioribus, & ornata est ornamentis sacramentorum fidelium, quæ norunt qui initiati sunt. Item idem post pauca: Non enim domus tantum, sed templum esse debet, in quo habitet Deus. Si ergo acceptam gratiam negligat, & implicet se negotiis sæcularibus, continuo ille immundus spiritus redit, & vindicat sibi domum vacantem; & ne iterum possit expelli, alios secum septem spiritus adhibet nequiores, & fiunt hujusmodi novissima hominis pejora prioribus. Et Beda in expositione evangelii Lucæ: Quemcumque enim post baptisma sive pravitas hæretica, seu mundana cupiditas arripuerit, mox omnium prosternet in ima vitiorum. Unde recte nequiores tunc in eum spiritus dicuntur ingressi, quia non solum habebit illa septem vitia, quæ septem spiritalibus sunt contraria virtutibus, sed & per hypocrisim ipsas se habere virtutes simulabit: & sunt novissima hominis illius pejora prioribus. Melius quippe erat ei viam veritatis non cognoscere, quam post agnitionem retrorsum converti. Quod in Juda traditore, vel Simone mago, ceterisque talibus specialiter legimus impletum. Augustinus quoque in libro Enchiridion: Creduntur, inquit, a quibusdam, etiam hi qui nomen Christi non relinquunt, & ejus lavacro in ecclesia baptizantur, nec ab ea ullo schismate, vel hæresi præciduntur, in quantislibet sceleribus vivant, quæ nec diluant pœnitendo, nec eleemosynis redimant, sed in eis usque ad hujus

2. Petr. 2. Matth. 12. In Enchir. cap. 64.

ANNO CHRISTI 819.

hujus vitæ ultimum diem pertinacissime perseverent, salvi futuri per ignem: licet pro magnitudine facinorum, flagitiorumque diuturno, non tamen æterno, igne puniri. Sed qui hoc credunt, & tamen catholici sunt, humana quadam benevolentia mihi falli videntur. Nam scriptura divina aliud consulta respondet. Et paulo post. Porro autem si homo sceleratus propter solam fidem per ignem salvatur, & sic est accipiendum quod ait beatus Paulus: *Ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem*: poterit ergo salvare sine operibus fides, & falsum erit quod dixit ejus coapostolus Jacobus: falsum erit & illud quod idem ipse Paulus dixit: *Nolite errare: neque fornicatores, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei possidebunt*. Si enim etiam in istis perseverantes criminibus, tamen propter fidem Christi salvi erunt, quomodo in regno Dei non erunt? Si igitur, juxta evangelicam sententiam, post agnitionem Christi quis nequiter vivendo, spiritum immundum, qui a se tempore baptismatis expulsus est, cum dæmonum septenario sibi numero addito ad se redire facit, pristinamque domum in se quodammodo vindicare sinit, fiunt illi novissima pejora prioribus: patet profecto, si in iisdem nequitiis vitam finierit, gravius illum quam eos, qui licet fidem Christi non perceperunt, bonis tamen operibus operam dederunt, puniendum. Proinde necesse est ut unusquisque fidem Christi, quam percepit, bonis operibus exornet. Et sicut nulli de misericordia Dei desperandum est; ita nemo post hanc vitam judicium Dei, quod nisi justum esse non potest, sibi aliisque favorabiliter molliendo temperet, & propter hoc in hac vita bonis operibus deditus esse negligat. Quapropter procurandum est ut dum in hac vita vivitur, bonis operibus insistatur. Admonet quippe Dominus in evangelio: *Vigilate & orate, quia nescitis diem neque horam*. Item: *Dies Domini sicut fur in nocte ita veniet*. Item: *Ambulate dum lucem habetis, ne tenebræ vos comprehendant*. Et Apostolus: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis*. His documentis perdocemur, quod indulta tempora pœnitentiæ in vanum non sint deducenda, & quod fides Christi bonis semper sit operibus exornanda.

1. Cor. 3. — 1. Cor. 6. — Matth. 25. — 2. Petr. 3. — Rom. 13. — 2. Cor. 6.

XI.

Quia moderno tempore Christiani populi devotio a devotione plebium fidelium, quæ sub apostolis extitit, longe sit impar, in præcedentibus jam commemoratum est. Procul nempe quorumdam Christianorum devotio, sicut & in nonnullis aliis, ita & in eo quod ad ecclesiam tepide conveniunt, ab illius plebis religiosa devotione distat. Verum sicut sunt plerique, qui pio religiosoque studio orandi gratia ecclesiam sæpissime frequentant; ita e contrario existunt quidam, qui licet e vicino habeant basilicam, id tamen perraro, quod emendatione dignum est, faciant. Ut ergo templa divinis cultibus mancipata frequenter adiri, ibique Deum constanter & devote oporteat invocari, divinæ scripturæ testimonia subter collecta testantur. Legitur itaque in libro Paralipomenon: *Apparuit Dominus Salomoni nocte, & ait: Audivi orationem tuam, & elegi locum istum mihi in domum sacrificii*, &c. Et paulo post: *Oculi quoque mei erunt aperti, & aures meæ rectæ ad orationem ejus, qui in loco isto oraverit. Elegi enim & sanctificavi locum istum, ut sit nomen meum ibi in sempiternum, & permaneant oculi mei, & cor meum ibi cunctis diebus*. Et in evangelio Lucæ: *Et factum est, dum benediceret illis, recessit ab eis, & ferebatur in cælum: & ipsi adorantes regressi sunt in Jerusalem cum gaudio magno: & erant semper in templo laudantes & benedicentes Deum*. Et in Actibus Apostolorum: *Erant autem*, inquit, *perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus*. Et paulo post: *Quotidie quoque perdurantes unanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, sumebant cibum cum exsultatione & simplicitate cordis, collaudantes Deum, & habentes gratiam ad omnem plebem*. Item ibi: *Petrus & Joannes ascenderunt in templum ad horam orationis nonam*. Origenes quoque in homilia de Rebecca. Vereor, inquit, ne sitis matri vestræ ecclesiæ adhuc in tristitia & gemitu, cum non convenitis ad audiendum Dei verbum, & vix festis diebus ad ecclesiam proceditis: & hoc non tam desiderio verbi, quam studio solemnitatis, & publicæ quodammodo remissionis obtentu. Quid igitur ego faciam, cui dispensatio verbi credita est? Ubi, vel quando vestrum tempus inveniam? Plurimum ex hoc, immo pæne totum, mundanis occupationibus teritis: in foro aliud, aliud in negotiatione consumitis: alius litibus vacat, & ad audiendum Dei verbum nemo aut pauci admodum vacant. Sed quid vos de occupationibus culpo? quid de absentibus conqueror? Præsentes etiam in ecclesia positi non estis intenti; sed communes & ex usu fabulas teritis, & verbo Dei vel lectionibus divinis terga convertitis. Vereor ne & vobis dicatur a Domino: *Converterunt ad me dorsa, & non facies suas*. Et post aliqua in eadem: Dicite mihi vos, qui tantummodo festis diebus ad ecclesiam convenitis, ceteri dies non sunt festi? non sunt dies Domini? Judæorum est dies certos & raros observare solennes: & ideo ad eos dicit Dominus: *Quia neomenias vestras, & sabbata, & diem magnum non sustineo: jejunia, & ferias, & dies festos vestros odit anima mea*. Odit ergo Deus eos qui una die putant esse festum Domini. Quia ergo Christiani instar templi Hierosolymitani, ubi sanguis brutorum animalium effundebatur, basilicas in amore & honore Dei construunt; ubi non jam sanguis taurorum effunditur, sed corpus & sanguis Christi conficitur, & a fidelibus percipitur; & Deus tam evidentibus oraculis loca nomini suo dicata inhabitare, ibique supplicum preces se exaudire polliceri dignatur; & pontifices sub tanta invocatione eas Deo dedicant, ut omnes qui illuc deprecaturi veniunt, de quacumque tribulatione ad eum clamaverint, consolationis ejus beneficia consequantur: oportet ut remoto negligentiæ torpore hujusmodi loca ad Deum exorandum sibique propitium faciendum frequenter ac devote adeant; dignosque se aspectibus angelorum, quorum conventus minime ibi adesse dubitantur, exhibeant. Quod si etiam memoratum templum, in quo pecudes mactabantur, tantæ venerationi habebatur, ut ad illud non solum Judæi divinæ legis notitiam habentes, verum etiam nationes a testamento Dei longe remotæ, orandi gratia concurrerent, sicut habes in Actibus Apostolorum, de viro Æthiope eunucho, qui venerat adorare in Jerusalem, & revertebatur, & a Philippo cathechizatus & baptizatus est; quanto magis templa Christi, ubi ejus caro & sanguis immolatur a fidelibus, sunt religiosis obsequiis veneranda, & assiduis precibus inexcusabiliter frequentanda? Non igitur, sicut se habet quorumdam reprehendenda & emendanda consuetudo, propter ædiculas, quas sibi ad votum suum construunt, ibique Deo sacrificium offerri posse & debere contendunt, templa per sacerdotum ministerium nomini divino dicata penitus sunt negligenda ac relinquenda: præsertim cum Dominus dicat in lege: *Ad locum quem elegerit Dominus Deus de cunctis tribubus vestris, ut ponat nomen suum ibi, & habitet in eo, venietis & offeretis in illo loco holocausta ac victimas ve-*

2. Paral. 6. — 2. Paral. 7. — Luc. 24. — Act. 2. — Ibidem. — Act. 3. — Jer. 18. — Isai. 1. — Act. 8. — Deut. 12.

ANNO CHRISTI 829.

ſtras. Et poſt pauca : *Cave ne offeras holocauſta tua in omni loco quem videris, ſed in eo, quem elegerit Dominus in una tribuum tuarum.* Et in ſacris canonibus, in concilio ſcilicet Laodicenſi, eſt inſtitutum : Quod non oporteat in domibus oblationes ab epiſcopis & preſbyteris fieri.

XII.

Multi eccleſiam ingreſſi, non ad Deum puram ſimplicemque orationem dirigunt ; quoniam quod ore precantur, hoc etiam mente non meditantur. De talibus Beda in homilia evangelii XVII. Sunt, inquit, qui intrantes eccleſiam multis pſalmodiæ vel orationum ſermonibus prolongant, ſed alibi corde intendendo, nec ipſi quid dicunt recolunt : ore quidem orantes, ſed mentem foris vagantem omni orationis fructu privantes ; putantes a Deo precem exaudiri, quam nec ipſi qui fundunt audiunt. Quod antiqui hoſtis inſtinctu fieri, nemo eſt qui animadvertere nequeat. Sciens enim utilitatem orandi, & invidens hominibus gratiam impetrandi, immittit orantibus multimoda cogitationum levium, & aliquando etiam turpium nocentiumque phantaſmata, quibus orationem impediat : adeo ut nonnumquam tales tantoſque diſcurrentium cogitationum fluctus proſtrati in oratione toleremus. Sunt itaque plerique, quibus potius cordi eſt vanis & obſcenis confabulationibus vacare, quam lectionibus divinis autem accommodare: quibus etiam numquam tam delectabile videtur eſſe ſuſurrationes aliorum auribus ingerere, cachinnis ora diſſolvere, quam in eccleſia Dei, ubi eum humiliter devoteque debuerant invocare, & peccata ſua deflere. Sed & hoc ejuſdem hoſtis antiqui inſtinctu fieri dubium non eſt. Quod autem domus Dei non ſit hujuſcemodi illicitarum actionum, ſed potius orationum locus, Dominus docet in evangelio dicens : *Domus mea domus orationis eſt, vos autem feciſtis eam ſpeluncam latronum.* (Matth. 21.) Origenes quoque, ubi de velamine Moſis ſcribit, ita dicit : Dicendum nobis eſt prius quid ſit homo averſus a Domino, ut ſcire poſſimus quid ſit converſus. Omnis qui, cum recitantur verba legis, communibus fabulis occupatur, averſus eſt. Omnis qui, cum legitur Moſes, de negotiis ſæculi, de pecunia, de lucris ſolicitudinem gerit, averſus eſt. Omnis qui poſſeſſionum curis ſtringitur, & divitiarum cupiditate diſtenditur, qui gloriatur ſæculo & mundi honoribus ſtudet, averſus eſt. Sed & alius qui ab his quidem videtur alienus, aſſiſtit autem, & audit verba legis, & vultu atque oculis intentus, corde tamen & cogitationibus evagatur, averſus eſt. Quid ergo eſt converti ? Si his omnibus terga vertitis, & ſtudio ac mentis ſollicitudine verbo Dei operam detis, in lege ejus die ac nocte meditemini, hoc eſt converſum eſſe ad Deum. Aliqui veſtrum, ut recitari audierint quæ leguntur, ſtatim diſcedunt : nulla ex his quæ lecta ſunt inquiſitio ad invicem, nulla collatio, nuſquam memoria mandati illius, de quo te divina lex commonet : *Interroga patres tuos, & dicent tibi ; preſbyteros tuos, & annuntiabunt tibi.* (Deut. 32.) Alii de hoc quidem patienter exſpectant, quoad lectiones in eccleſia recitentur : alii vero, nec ſi recitentur ſciunt, ſed in remotioribus Dominicæ domus locis ſæcularibus fabulis occupantur. De quibus ego auſus ſum dicere, quia cum legitur Moſes, jam non velamen, ſuper cor eorum, ſed paries quidam & murus eſt poſitus. Auguſtinus in homiliis ad populum : Quando convenitis, inquit, ad eccleſiam pro peccatis veſtris orare, nolite ſcandala concitare, aut otioſas fabulas dicere : in eccleſia ſtantes nolite verboſare, ſed ſacras ſcripturas patienter audite. Qui enim in eccleſia verba vana locutus fuerit, & pro ſe, & pro aliis rationem redditurus eſt in die judicii, quia verbum Dei nec ipſe audit, nec alios audire permittit. Item idem : Plures ſunt, de quorum perditione nimium contriſtor : illos dico, qui venientes ad eccleſiam magis litigare cupiunt, quam orare : & quando debent lectiones divinas in eccleſia intentis auribus tota pietate ſuſcipere, tunc foris cauſas dicere, & diverſis ſe ſtudent calumniis impugnare. Aliquando etiam, quod pejus eſt, aliqui nimia iracundia ſuccenduntur, amariſſime rixantur, & turpiter ſibi convitia & crimina, [a] & calcibus & pugnis invicem colliduntur. Melius enim fuerat talibus ad eccleſiam non venire, quam tot malis contra ſe divinam iram provocare. Iſti enim, etſi cum minoribus peccatis ad eccleſiam veniunt, cum multis criminibus de eccleſia revertuntur. Item idem : Sunt namque aliqui qui in natalibus ſanctorum, aut in qualibet feſtivitate, cauſas aut dicere, aut audire volunt, & quod pejus eſt, non pro veritate, ſed pro avaritia & cupiditate. Debent enim cauſas dicere, & cum juſtitia deliberare : ſed aliis diebus, alio tempore, non in ſanctorum ſolemnitate, quando omnes homines magis debent Deo vacare, quam ſe diverſis litibus impugnare. Item idem : Quando ad eccleſiam convenitis, nolite vos talibus fabulis occupare, unde poſſitis peccata acquirere. Nolite vos occupare ad litigandum, ſed potius ad orandum ; [b] non ut rixando Deum offendere, ſed ſupplicando gratiam illius poſſitis acquirere. Beda in homilia evangelii XX. *Cum feciſſet Dominus quaſi flagellum de funiculis, omnes ejecit de templo.* (Ioan. 2.) Quid ergo, fratres mei, quid putatis faceret Dominus, ſi rixis diſſidentes, ſi fabulis vacantes, ſi riſu diſſolutos, vel alio quolibet ſcelere reperiret irretitos, qui hoſtias quæ ſibi immolarentur ementes in templo invenit, & eliminare feſtinavit? Hæc propter illos diximus, qui eccleſiam ingreſſi, non ſolum intentionem orandi negligunt, verum etiam ea pro quibus orare debuerant augent. Inſuper & arguentes ſe pro hujuſmodi ſtultitia, convitiis, odiiſque, vel detractionibus inſequuntur; addentes videlicet peccata peccatis, & quaſi funem ſibi longiſſimum incauta eorum augmentatione texentes, nec timentes, ex eo diſtricti judicis examinatione damnari. Et paulo poſt : Unde multum tremenda ſunt hæc, dilectiſſimi, & digno expaveſcenda timore : ſedulaque præcavendum induſtria, ne veniens improviſus perverſum quid in nobis, unde merito flagellari, ac de eccleſia ejici debeamus, inveniat ; & maxime in illa, quæ ſpecialiter domus orationis vocatur, obſervandum ne quid ineptum geramus, ne cum Corinthiis ab Apoſtolo audiamus : *Numquid domos non habetis ad agenda vel loquenda temporalia? aut eccleſiam Dei contemnitis?* (1. Cor. 11.) Quapropter ſummopere omnibus fidelibus procurandum eſt, ut nihil in eccleſia inhoneſtum, aut cogitatione, aut dicto, aut facto gerant ; ne forte peccatis, pro quibus abſolvendis confluxerant, peccata accumulantes, non abſolutionem peccatorum acquirant, ſed magis funes, quibus quodammodo ligentur, ſibi accumulent.

[a] Deeſt dicunt, aut ſimile.

[b] Forte, ut non.

XIII.

Sicut ſunt nonnulli, qui orandi gratia eccleſiæ limina frequentare negligunt ; ita e contrario exſiſtunt plerique, qui pro eo quod baſilicas adire nequeunt, & reliquias ſanctorum præſto non habent, idcirco vota precum ſuarum ad Dominum, ut oportet, ſupplici devotione non fundunt : non animadvertentes, quod Deus non ſit minus in parte, quam in toto ; ſed ubique totus, ubique præſens, ubique mirabilis. Unde ait Pſalmiſta : *Quo ibo a ſpiritu tuo? & a facie tua quo fugiam? Si aſcendero in cælum, tu illic es : ſi deſcendero in infernum, ades.* (Pſalm. 138.) Et idem alibi : *In omni loco dominationis ejus benedic anima mea Domino.* (Pſalm. 102.) Legitur itaque in libris Regum : *Si egreſſus fuerit populus* (3. Reg. 8.)

ANNO CHRISTI 829.

tuus ad bellum contra inimicos suos: per viam quamcumque miseris eos, orabunt te contra viam civitatis quam elegisti, & contra domum quam ædificavi nomini tuo: & exaudies in cælo orationem eorum, & preces eorum, & facies judicium eorum. Quod si peccaverint tibi, (non est enim homo qui non peccet,) & iratus tradideris eos inimicis suis, & captivi ducti fuerint in terram inimicorum suorum longe vel prope, & egerint pœnitentiam in corde suo in loco captivitatis, & conversi deprecati te fuerint in captivitate sua dicentes: Peccavimus, inique egimus, impie gessimus; & reversi fuerint ad te in universo corde suo, & tota anima sua, in terra inimicorum suorum, ad quam captivi ducti fuerint; & oraverint te contra viam terræ suæ, quam dedisti patribus eorum, & civitatis quam elegisti, & templi quod ædificavi nomini tuo; exaudies in cælo, in firmamento solii tui, orationem eorum, & preces, & facies judicium eorum. Et in libro Daniel: *Quod cum Daniel comperisset, id est, constitutam legem, ingressus est domum suam, & fenestris apertis in cœnaculo suo contra Jerusalem, tribus temporibus in die flectebat genua sua, & adorabat, confitebaturque coram Domino, sicut & ante facere consueverat.* Apostolus quoque ait: *Volo igitur viros orare in omni loco, puras levantes manus, sine ira & disceptatione.* Hieronymus ad Eustochium: Egredientes hospitium armet oratio, regredientibus de platea oratio occurrat ante, quam sessio; ne prius corpusculum requiescat, quam anima verbo Dei pascatur: ad omnem actum, ad omnem incessum, manus pingat crucem.

Dan. 6.

1. Tim. 2.

CONCILII PARISIENSIS VI.

LIBER III.

EPISTOLA EPISCOPORUM ad Ludovicum Imperatorem.

De gestis in synodo, & de excerptis quibusdam in sequenti libello capitulis, quorum observationem præcipue necessariam, & ab eo deposcendam censuerunt.

Dominis præstantissimis, & pietatis gratia præditis, Hludouvico & Lothario, orthodoxis atque invictissimis Augustis.

NOs famuli vestri, quamvis indigni, tamen episcopi, Deo humiliter grates persolvimus, ejusque immensam pietatem & benignitatem collaudamus & prædicamus, qui vos adeo in sui amorem devotissimos famulos suos flagrare facit, ut de profectu & exaltatione sanctæ suæ ecclesiæ indesinenter cogitetis; eamque, utpote matrem spiritalem, sicut fideles & dilecti spiritales filii, ad meliora & potiora semper provehere studeatis. Nam cum mucro divinus imperium vobis divinitus commissum interius exteriusque, merito nostræ iniquitatis, multifariis atteceret cladibus; prudenter animadvertentes, quod hæc non nisi justo Dei judicio evenirent, illico scriptis serenitatis vestræ anno præterito cunctos ecclesiarum pastores admonuistis, ut quia constabat eos speculatores Domini existere, & gladium divinum super terram, id est, super peccatores Deum grassari, meminerint speculationis suæ; & jejunio triduano ab omnibus generaliter peracto, unusquisque in quolibet ordine positus diligenter conscientiam suam conveniret; & ubi se Deum offendisse cognoscebat, maturato per pœnitentiæ satisfactionem corrigere non differret. In quibus etiam apicibus inserere vobis placuit, ut si Deus pacem undique & otium vobis tribueret, in hoc placitum vestrum generale consumere voluissetis; ut primum quid- A quid in vobis, id est, in persona & ministerio vestro corrigendum inveniretur, Domino auxiliante corrigeretis. Deinde quæcumque in omnibus ordinibus imperii vestri Deo displicerent inquireretis, & secundum ejus voluntatem cum consensu fidelium vestrorum ad tramitem rectitudinis revocaretis; scilicet ut eum vobis populoque vobis commisso propitium faceretis. Sed quia tempus optatum, exterioribus incursionibus præpedientibus, secundum desiderium vestrum nacti non estis; libuit serenitati vestræ, cum quibusdam fidelibus vestris præterita hieme placitum habere, & de his quæ præmissa sunt diligenter tractare, Deique voluntatem quærere, & ecclesiæ vobis commissæ utilitatem providere. Quapropter de omnibus, quæ ad B tempus emendatione digna visa sunt, congrua capitula serenitas vestra digessit, legatosque strenuos delegavit, ut per eadem capitula & flagitia malorum hominum punirent, & bonorum laudem vestræ celsitudini notescerent. Inter quæ etiam statuistis in quatuor partibus imperii vestri conventus episcoporum uno eodemque tempore fieri: in quibus tractarent, quærerent, atque cum Dei adjutorio invenirent de causis ad religionem Christianam, eorumque curam pertinentibus: quid a principibus, & reliquo populo, vel ita ut divina auctoritas docet, aut aliter teneretur: vel quid inde ex parte, aut ex toto dimissum esset, ut non teneatur. Deinde quid in ipsorum, qui pastores populi constituti sunt moribus, conversatione, & actibus inveniri C posset, quod divinæ regulæ atque auctoritati non concordaret: simulque inveniretur, quæ occasiones in utroque ordine id effecerint, ut a recto tramite deviassent; & quidquid de his inventum fuisset, vestræ celsitudini notum facerent. Quod ut Deus posse dedit, nos fidelissimi ac devotissimi salutis vestræ procuratores, juxta parvitatem sensus nostri, prout brevitas temporis permisit, secundum sanctam devotionem & ordinationem vestram, de causis ad religionem Christianam, nostrumque ministerium atque periculum pertinentibus; nec non & de his quæ ad nostram correctionem & emendationem pertinere perspeximus, sive de his quæ populis generaliter annuntianda & admonenda prævidimus, capitulatim in præcedentibus D annotavimus libellis, vestræque serenitati legenda, immo probanda obtulimus. Et quamquam de his quæ præmissa sunt vestro ardentissimo desiderio prius satisfacere elegerimus, nequaquam tamen hæc, quæ specialiter ad vestram personam ministeriumque pertinere cognovimus, oblivioni tradidimus: sed potius vestræ saluti prospicientes, nonnulla capitula necessaria in secundo hujus operis libello, ad nomen ministeriumque vestrum pertinentia, periculumque cavendum, solerti studio congessimus, & vobis familiariter admonitionis gratia porrigenda devovimus: ut ea diligenter inspiciendo, legendo, & audiendo, aperte atque distincte vestra cognoscat celsitudo, de quibus, & pro quibus, in memoratis conventibus nostris, secundum virium E nostrarum possibilitatem fideliter salubriterque egerimus. Abhinc sequuntur quædam quæ ex capitulis conventus nostri breviter decerpsimus, quæ ad nostram fideliumque vestrorum laicorum observationem & salutem pertinentia, necessaria esse perspeximus. Dehinc sequuntur alia quæ vestræ pietati deposcenda valde salubria esse judicavimus.

Ad lib. 2. cap. 10.

INDEX CAPITUM LIBRI III.

ANNO CHRISTI 829.

v. *De diei Dominici observatione.*

vi. *Ut Missarum celebrationes in locis incongruentibus non fiant.*

vii. *De his quæ amissis viris indiscrete sibi velum imponunt.*

viii. *Quanta sit potestas & dignitas episcoporum.*

ix. *De non contemnendo episcoporum ministerio.*

x. *Quod fideles propter illa offendi non debeant, quæ ab episcopis pro eorum salute suggeruntur.*

xi. *Ut concilia semel saltem quotannis fiant per unamquamque provinciam.*

xii. *Ut scholæ publicæ in tribus saltem imperii locis fiant.*

xiii. *Ut revocentur ad ecclesias suas presbyteri & diaconi fuga lapsi.*

xiv. *Ut deterreantur monachi & clerici, qui palatium passim adeunt.*

xv. *Ut sublevantur sedes quædam episcopales rebus suis spoliatæ.*

xvi. *De evellendo malo, quod in duorum episcoporum parochiis perpetratur.*

xvii. *Ut sanguinis effusio in regno, tam temere fieri non sinatur.*

xviii. *Ut abbates & abbatissæ, ac laïci qui habent monasteria, religiose conversentur, & congregationes sibi commissas non negligant, episcoporumque admonitionibus pareant.*

xix. *De inhibendis presbyteris, & capellis palatinis, & de observatione diei Dominici.*

xx. *De perceptione corporis & sanguinis Domini non omittenda.*

xxi. *De honore ecclesiastico sanciendo.*

xxii. *Ut boni in ecclesiis rectores constituantur.*

xxiii. *De abbatissis, & de reipublicæ ministris, ut summa providentia eligantur.*

xxiv. *Ut consiliarii, ceterique domus sacræ ministri, concordiam inter se habeant, & fama sancta opinionis omnibus imitabiles existant.*

xxv. *Ut filii regis in timore Dei, mutuaque concordia erudiantur.*

xxvi. *Quod nec principes in causas ecclesiasticas prosilire, nec sacerdotes in sæcularibus negotiis occupari debeant.*

xxvii. *De episcopali libertate concedenda.*

CAPUT I.

Igitur quia constat religionem Christianam per successores Apostolorum salubriter administrari, populisque ad vitam æternam ducatum exhiberi debere; primo necessarium judicavimus, ut quidquid in nobis reprehensibile, sacrisque ministeriis indigni mancipamur, inconveniens & indecens contrariumque videbatur, toto annisu, Domino opem ferente, corrigeremus. Id est, in vita nostra, & doctrina, & conversatione, & morum probitate, & studio prædicationis, & in consacerdotum & ministrorum, subjectorumque nostrorum correctione, diligentiorem deinceps cum omni studio curam & providentiam adhiberemus. Et ut nos non tantum in cupiditatibus mundanis, & curis, & solicitudinibus; sed potius in divinis officiis implicaremus, & in scholis habendis, & educandis militibus sanctæ Dei ecclesiæ operam daremus. Quæ nos Deo miserante in omnibus pro viribus imitari, & exercere ad nostram & universorum salutem cupimus, in quantum nobis divina favente gratia, sacerdotalis libertas, & optatum otium attributum fuerit. Nam in statutis convenientibus primo omnium pari voto, parique consensu decrevimus, ut unusquisque nostrorum in parochia sua dictis & exemplis plebes sibi subjectas ad meliora incitare studeret; easque ut se A a malis cohiberent, & ad Deum ex toto corde converterent, solicite admoneret; Deumque quem peccando sibi iratum fecerant, digna pœnitentiæ satisfactione & eleemosynarum largitione sibi placabilem facere satagerent; nec non & pro vita vestra, conjugum, prolisque vestræ incolumitate, Dei immensam misericordiam certatis precibus implorarent.

ANNO CHRISTI 829.

II.

Addit. 2. cap. 18.

Sunt sane diversorum malorum patratores, quos & lex divina improbat & condemnat: pro quorum etiam diversis sceleribus & flagitiis populus fame & pestilentia flagellatur, & ecclesiæ status infirmatur, & regnum periclitatur. Contra quos nos eorum malitiam exaggerantes, quamquam in sacris eloquiis satis B sunt exsecrati, necessarium prævidimus, iterum nostra admonitione & exhortatione præcaveri omnino oportere. Sicut sunt diversarum pollutionum patratores, quas cum pecoribus & masculis nonnulli diversissimis modis admittunt: quæ incomparabilem dulcedinem piissimi creatoris ad amaritudinem provocantes, tanto gravius delinquunt, quanto contra naturam peccant. Pro quo etiam scelere, igne cælesti conflagratæ, infernique hiatu quinque absorptæ sunt civitates, nec non & quadraginta & eo amplius millia stirpis Benjaminææ mucrone fraterno confossa sunt. Hæc porro judicia & evidentes vindictæ declarant, quam detestabile & exsecrabile apud divinam majestatem hoc vitium exstet. Exstant & alia perniciosissima mala, quæ C ex ritu gentilium remansisse dubium non est; ut sunt magi, harioli, sortilegi, venefici, divini, incantatores, somniatorum conjectores, quos divina lex irretractabiliter puniri jubet: de quibus in lege dicitur: *Anima quæ declinaverit ad magos & hariolos, & veneficos terræ, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi sui. Sanctificamini & estote sancti, quia ego sanctus sum Dominus Deus vester. Custodite præcepta mea, & facite ea, quia ego Dominus, qui sanctifico vos.* Et alibi: *Magos & hariolos, & maleficos terræ, vivere, ne patiamini.* Dubium etenim non est, sicut multis est notum, quod a quibusdam præstigiis atque diabolicis illusionibus, ita mentes quorumdam inficiuntur D poculis amatoriis, cibis, vel phylacteriis, ut in insaniam versi a plerisque judicentur, dum proprias non sentiunt contumelias. Ferunt enim suis maleficiis aëra posse conturbare, & grandines immittere, futura prædicere, fructus & lac auferre, aliisque dare, & innumera a talibus fieri dicuntur. Qui ut fuerint hujusmodi comperti, viri seu feminæ, in tantum disciplina & vigore principis acrius corrigendi sunt, in quantum manifestius ausu nefando & temerario servire diabolo non metuunt. De his quoque in concilio Ancyritano titulo xxiii. ita scriptum est: « Qui divinationes expetunt, & more gentilium subsequuntur, aut in domos suas hujuscemodi homines introducunt exquirendi aliquid arte malefica, aut expiandi causa, sub reguE la quinquennii jaceant, secundum gradus pœnitentiæ definitos. » Oportet enim hæc in omnibus, & maxime in his locis, ubi licite & impune multi se posse hoc perpetrare confidunt, ut studiosius & diligentius admoneantur, & severius corrigantur. Sunt & alia detestanda vitia, quæ ita habentur quasi naturaliter in usu, ut ea perpetrantes quanti sint discriminis non advertant. Sicut sunt ea quæ Apostolus aperte enumerat: id est, ebrietates, comessationes, contentiones, iræ, rixæ, dissensiones, detractiones, invidiæ, inimicitiæ, quæ homines, juxta eumdem Apostolum, a regno Dei excludunt. Ita enim, inquit: *Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.* In tantum enim ex impudenter & fidenter quidam committunt, ut merito

Genes. 19. Judic. 20. Levit. 20. Ibid. 20. Addit. 2. cap. 19. Galat. 5.

de illis dici possit: *Lætantur cum malefecerint, & exsultant in rebus pessimis.* Unde oportet ut omnes Christiani hæc & subtiliter intelligant, & studiosissime caveant: ne forte ea perpetrantes, & alia bona perdant quæ agunt, & propter hæc a regno Dei se alienos faciant. Similiter etiam de otioso sermone, pro quo, juxta Domini vocem, omnes reddituri sumus in die judicii rationem; de scurrilitate, & stultiloquio, & maledictionibus, quoniam, juxta Apostolum, *Maledicentes regnum Dei non possidebunt:* de mendacio, de periculoso, noxio, assiduoque juramento, & obscenis turpibusque canticis, omnibus Christianis omnino intelligendum & observandum est, ut summopere ab his se caveant, ne his studentes per negligentiam detrimentum patiantur suarum animarum. Hæc igitur B quæ breviter præmissa sunt, primum, adjuvante divina gratia, a nobismetipsis abdicando, formam & exemplum aliis præbere volumus, & fidelibus vestris humiliter innotescere, & fideliter denuntiare necessario judicavimus. Sed & parochias nostras omnes admonendo instruere cupimus, ne, quod absit, per suam ignorantiam, & nostram negligentiam, hujuscemodi mortiferis subjaceant periculis. Congessimus etiam in opere conventus nostri, nonnulla alia capitula ad vestram fideliumque vestrorum observationem & salutem pertinentia, quorum hic omissa prolixitate mentionem tantum facimus. Scilicet quod nosse eos oporteat, conjugium a Deo esse constitutum, & quod non sit causa luxuriæ, sed causa potius filiorum appetendum. C Et ut virginitas, sicut doctores nostri tradunt, usque ad nuptias sit custodienda: & quod uxores habentes, neque pellicem, neque concubinam habere debeant: quomodo etiam in castitate uxores suas diligere, eisque, utpote vasi infirmiori, honorem debitum debeant impendere. Et quod commixtio carnalis cum uxoribus gratia fieri debeat prolis, non voluptatis: & qualiter a coïtu prægnantium uxorum viris abstinendum sit: & quod nisi causa fornicationis, ut Dominus ait, non sit uxor dimittenda, sed potius sustinenda. Et quod hi, qui causa fornicationis dimissis uxoribus suis alias ducunt, Domini sententia adulteri esse notentur: sive etiam qualiter incesta a Christianis cavenda sint: & quod loca Deo dicata frequentius de- D votiusque a fidelibus ad Deum exorandum sibique propitium faciendum sint adeunda: & quod in basilicis Deo dicatis, non sit fabulis otiosis, turpibusque & obscenis sermocinationibus vacandum, & negotia sæcularia, publicaque placita habenda: & quod qui hæc in ecclesia Dei faciunt, majora sibi peccata accumulent: de justo judicio judicando, & munerum acceptione cavenda, de falso testimonio vitando, & detractione cavenda; nec non de ceteris, quæ dinumerare longum est. Sunt etiam & alia plura flagitia pernecessario corrigenda: quæ nos ideo hic inserere non necessarium duximus, quoniam satis evidenter in vestris capitulis comprehensa esse scimus, quæ vos vestra auctoritate, & fidelium consultu, per strenuos missos E vestros corrigenda esse censuistis.

Prov. 2. — 1. Cor. 6.

III.

Levit. 19.

De mensuratum namque inæqualitate, & modiis injustis & sextariis, quæ Domini lege haberi prohibentur, qualiter res ad certam correctionem perduci possit, non satis perspicue nobis patet; eo quod in diversis provinciis diversæ ab omnibus pæne habeantur. Hoc tamen modis omnibus optamus & monemus, ut in unaquaque provincia imperii vestri, jussu atque terrore celsitudinis vestræ, nullus duplices mensuras in sua dominatione aut habeat, aut haberi permittat: quoniam hac occasione multos pauperes affligi in plerisque locis cognovimus, & ad A paupertatem miseriamque devenisse.

IV.

Ut presbyteri, sicuti hactenus factum est, indiscrete per diversa non mittantur, nec ab episcopis, nec ab aliis prælatis, nec etiam a laïcis; ne forte, propter eorum absentiam, & animarum pericula, & ecclesiarum, in quibus constituti sunt, negligantur officia.

V.

Salubriter admonemus cunctos fideles, ut diei Dominico debitum honorem & reverentiam exhibeant: quoniam hujus dehonoratio & a religione Christiana valde abhorret, & a suis violatoribus animarum periculum procul dubio generat.

VI.

In conventibus serenitatis vestræ jam admonitum est, quod consecratio corporis & sanguinis Domini nostri Jesu Christi per domos & ædiculas quasdam, ad quorumdam libitum præparatas, & per alia quælibet incongrua loca fieri non debeat; excepto quando in itinere pergitur, & id in aliis locis, quam in basilicis Deo dicatis, vel etiam in altaribus ab episcopo consecratis ne populus Dei sine Missarum celebratione, & corporis & sanguinis Dominici perceptione maneat, necessitas fieri compellit. Nunc iterum atque iterum admonemus, ut posthabitis ædiculis, quas usus inolitus capellas appellat, basilicæ Deo dicatæ ad Missarum celebrationem audiendam, & corporis & sanguinis Dominici perceptionem sumendam, assidue devoteque adeantur.

VII.

Addit. 2. cap. 18.

De nobilibus porro feminis, quæ amissis viris repente velantur, & in propriis domibus, diversas necessitates opponentes, residere delectantur, jamdudum in aliis conventibus coram serenitate vestra ventilatum & definitum est, ut nulla illarum taliter se velari inconsulto episcopo suo attentaret: quoniam per hujuscemodi velationem, noxiam sibi libertatem acquirere, & per diversa vagari cupiant: illudque Apostolicum minime præ oculis habentes, quo dicitur: *Vidua quæ in deliciis est, vivens mortua est,* animarum suarum salutem parvipendunt. Unde necesse est, ut quod hactenus eas admonendo sacerdotalis auctoritas explere nequivit, id terror imperialis atque potestas ob earum salutem adimpleat.

1. Tim. 5.

Hæc sunt etiam capitula, quæ a vestra pietate adimpleri flagitamus.

VIII.

Lib. 5. cap. 163.

Petimus humiliter vestram excellentiam, ut per vos filii & proceres vestri nomen, potestatem, vigorem, & dignitatem sacerdotalem cognoscant. Quod ex verbis Domini facile intelligere possunt, quibus beato Petro, cujus vicem indigni gerimus, ait: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælo; & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælo.* Et alibi discipulis generaliter dicit: *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt.* Illud etiam ad exemplum eis reducendum est, quod in ecclesiastica historia Constantinus Imperator episcopis ait: Deus, inquit, constituit vos sacerdotes, & potestatem vobis dedit de nobis quoque judicandi: & ideo nos a vobis recte judicamur, vos autem non potestis ab hominibus judicari. Propter quod Dei solius inter vos exspectate judicium, & vestra jurgia, quæcumque sunt, ad illud divinum reserventur examen. Vos etiam nobis a Deo dati estis dii: & conveniens non est ut homo judicet deos, sed ille solus, de quo scriptum est: *Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos discernit.*

Matth. 16. — Joan. 20. — Rufin. lib. 10 cap. 2. — Psalm. 81.

ANNO CHRISTI 829.

IX.

Lib. 1. cap. 20. Lib. 2. cap. 4.

Sed & hoc illis ad memoriam reducendum est, qualiter beatus Prosper in libro, quem de contemplativa & actuali vita scripsit, laudem sacerdotum comprehenderit. Ipsis enim, inquit, id est, sacerdotibus, proprie animarum curandarum sollicitudo commissa est: qui pondus populi sibi commissi viriliter sustinentes, pro peccatis omnium, velut pro suis, infatigabiliter supplicant Deo; ac velut quidam Aaron, incensum contriti cordis & humiliati spiritus offerentes, quo placatus Deus, avertunt iram futuræ animadversionis a populo. Qui per Dei gratiam divinæ voluntatis fiunt indices, ecclesiarum Christi post Apostolos fundatores, fidelis populi duces, veritatis assertores, pravæ doctrinæ hostes, omnibus bonis amabiles, & male sibi conscii etiam ipso visu terribiles: vindices oppressorum, patres in fide catholica regeneratorum, prædicatores cælestium præmiorum, exempla bonorum, documenta virtutum, & forma fidelium. Ipsi sunt decus ecclesiæ, in quibus amplius fulget ecclesia. Ipsi columnæ firmissimæ, quibus in Christo fundatis innititur omnis multitudo credentium. Ipsi januæ civitatis æternæ, per quas omnes qui credunt ingrediuntur ad Christum. Ipsi janitores, quibus claves datæ sunt regni cælorum. Ipsi etiam dispensatores regiæ domus, quorum arbitrio in aula regis æterni dividuntur gradus & officia singulorum. Licet enim sanctorum præcedentium sacerdotum vita & meritis longe inferiores simus, idem tamen sacrum ministerium, quod indigni suscepimus, non minoris auctoritatis & dignitatis exsistit. Et quamquam tanto ministerio indigni simus, propter illum tamen, cujus ministerium gerimus, in nobis non est contemnendum.

X.

Illud etiam specialiter necessarium vestræ suggerere pietati duximus, ut fideles vestri per vos admoneantur & instruantur, quando aliquid nobis vestra celsitudo de nostra correctione, vel vestra, nec non & illorum salute tractandum committit, ut non per inanem & falsam suspicionem contra nos scandalum sumant, & sine causa in nos detrahendo Deum offendant, & unde sibi salutem sperare & acquirere debuerant, culpam incurrant. Quia nos nihil aliud quærere aut tractare desideramus, nec nostri officii est ut faciamus, nisi quod ad nostrum debitum ministerium & illorum salutem pertinet. Et ideo non debemus ante tempus per suspicionem judicari, sed patienter exspectari, donec ipsa veritas manifestum faciat, utrum magis audiendi, an improbandi simus. Nos enim, si forte evenerit ut aliquid sinistræ opinionis de nobis fama sparserit, Deo nobis opem ferente, id æquanimiter tolerare & possumus & debemus. Ipsi vero a culpa immunes esse non possunt, dum patrum & fratrum intentionem sine causa reprehendere non metuunt. Quoniam hoc summopere elaborandum est nobis & vobis, ut semper inter pastores ecclesiarum, & gregem Christi, pax & concordia unanimitasque servetur: nisi enim caritatem & concordiam invicem habuerint, Deum sicut oportet propitium habere non merebuntur. Quapropter, sicut præmissum est, cum Deo inspirante vestra pietas de ecclesiastica & communi utilitate aliquid nobis tractare præcipit, non est nobis fas mentiri: quia aliquando veritatem sine gravi periculo ad tempus reticere, numquam tamen interrogati de ipsa veritate sine gravi discrimine possumus mentiri. Sed quia veritas sæpe odium generat, & sermo Dei adversarius a Domino nostris carnalibus voluptatibus describitur, tamen ei in via, id est, in præsenti vita, consentiendum est. Sic etiam erga nos agendum est, ut quotiescumque interrogati veritatem proferimus, quamquam nonnulli infirmi sine causa scandalizentur, nobis tamen consentiendum est propter ipsam veritatem. Quorum saluti atque utilitati nullatenus, quod absit, obesse, sed potius, juxta injunctum nobis officium, consultum usquequaque cupimus exhibere. Quoniam non rerum, ut quidam arbitrantur, ambitione, sed animarum magis delectamur salvatione: attendentes illud Apostoli: *Non enim vestra quæro, sed vos.* 2. Cor. 12.

XI.

Cum sacri canones bis in anno concilia celebrari jubeant, illud obnixe a vestra pietate deposcimus, ut saltem vel semel in anno libertas opportuni temporis concedatur, quod hæc ad honorem Dei, & utilitatem sanctæ Dei ecclesiæ, multorumque correctionem congruenter decenterque fieri possint. Quoniam si hæc semel, ut dictum est, in anno per unamquamque provinciam celebrata fuerint, & honor ecclesiasticus vires ordinis sui obtinebit, & impudentia quorumdam superborum clericorum, quæ passim, auctoritate canonica calcata, auribus imperialibus molestiam ingerit, cessabit; & impunitas diversorum flagitiorum locum delitescendi, quem nunc habet, non habebit: & alia multa, quæ hactenus secus quam ecclesiastica disciplina docet inoleverunt, ordinem suum Domino auxiliante servabunt.

XII.

Similiter obnixe ac suppliciter vestræ celsitudini suggerimus, ut morem paternum sequentes, saltem in tribus congruentissimis imperii vestri locis, scholæ publicæ ex vestra auctoritate fiant: ut labor patris vestri & vester per incuriam, quod absit, labefactando non depereat. Quoniam ex hoc facto & magna utilitas, & honor sanctæ Dei ecclesiæ, & vobis magnum mercedis emolumentum, & memoria sempiterna accrescet.

XIII.

Similiter & hoc a vestra pietate necessario duximus expetendum, ut sacerdotes & Levitæ, & sequentis ordinis clerici, qui in diversas imperii vestri partes, maximeque in Italiæ regionem fuga lapsi sunt, vestra auctoritate per missos vestros diligenter perquirantur, & in præsentiam vestram venire compellantur, & per vestram clementiam unicuique ecclesiæ, a qua per contumaciam defecerunt, restituantur.

XIV.

Lib. 1. cap. 119.

Illud quoque nihilo minus a vestra pietate suppliciter flagitamus, ut monachi, & presbyteri, nec non & clerici, qui postposita canonica auctoritate passim palatium adeunt, & vestris sacris auribus importunissimam molestiam inferunt, vestra auctoritate & potestate deterreantur, ne hoc facere præsumant. Quoniam in hujuscemodi facto & vigor ecclesiasticus contemnitur, & religio sacerdotalis, & professio monastica vilior efficitur.

XV.

Illud etiam obnixe vestram sanctam piissimamque devotionem suppliciter admonendo deposcimus, ut ob amorem & honorem Dei, & animæ vestræ salutem, morem paternum sequentes, quasdam sedes episcopales, quæ rebus propriis viduatæ, immo annullatæ esse videntur, dum tempus habetis, & opportunitas se præbuerit, de earum sublevatione & consolatione cogitetis, memores semper quomodo progenitores vestri hujuscemodi piissimis studiis intenti fuerint.

XVI.

Sed & illud a vestra pietate fieri deposcimus, ut in quadam parte parochiæ Aitgarii & Rangarii, ubi turpissimam & nefandissimam, & ipso dictu fœdissimam rem perpetrari audivimus, missi vestri fideles exsistant: qui per potestatem imperialem vestram, simul cum eorum auctoritate, quorum parochiæ sunt,

idem malum ab illo loco quantocius radicitus evellant.

XVII.

Lib. 6. cap. 180.

Iterum suppliciter admonendo vestræ suggerimus serenitati, ut vestro solertissimo studio, vestraque imperiali auctoritate, tam temeraria Christianorum sanguinis effusio in regno vestro fieri non sinatur: semper illud attendentes quod Dominus post diluvium dixit famulo suo Noë: *De manu hominis, & de manu viri & fratris ejus, requiram animam hominis. Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius. Ad imaginem quippe Dei factus est homo.* Et in lege: *Qui occiderit hominem, morte moriatur.* Et Apostolus: *Nam principes non sunt timori boni operis, sed mali. Vis autem non timere potestatem? bonum fac, & habebis laudem ex illa: Dei enim minister est tibi in bonum. Si autem malum feceris, time: non enim sine causa gladium portat: Dei enim minister est, vindex in iram ei qui malum agit.* De illo enim specialiter divina auctoritas dicit: *Gladium Dei portat ad vindictam malorum*, non de quolibet alio. E contra vero nescimus qua pernoxia adinventione a nonnullis usurpatum est; ut hi qui nullo ministerio fulciuntur, propter sua odia, & diversissimas voluntates pessimas, indebitum sibi usurpant in vindicandis proximis & interficiendis hominibus vindictæ ministerium: & quod rex saltem in uno exercere debuerat propter terrorem multorum, ipsi impudenter in multis perpetrare non metuunt propter odium: & putant sibi licere ob inimicitiarum vindictas, quod nolunt ut rex faciat propter Dei vindictam.

Gen. 9. — Levit. 24. — Rom. 13. — 1. Petr. 2.

XVIII.

Lib. 5. cap. 181.

De abbatibus vero canonicis & regularibus, & de abbatissis quæ sanctimonialibus præesse videntur sive de laicis qui monasteria habent, illud tantummodo vestræ pietati deposcimus, ut nunc in præsenti placito a vestra serenitate expresse admoneantur, ut de seipsis ceteris bonum exemplum præbeant, & religiose, sicut decet, conversentur; & quod uniuscujusque professioni inconveniens est, & in sacris voluminibus prohibetur, omnino caveant. Et loca sibi a vobis concessa deperire & destrui per negligentiam non dimittant. Et congregationes sibi commissas, sive spiritaliter, sive temporaliter, ex paterno affectu gubernare, eisque necessaria stipendia administrare non negligant; ne forte propter aliquam inopiam & divina officia negligantur, & ipsæ congregationes irreligiosius vivere compellantur. Et ut nostram admonitionem libenter audiant, benigne suscipiant, & obedienter adimpleant. Quoniam si illi nostris admonitionibus paruerint, nos Deo auxiliante id per nostrum studium pro viribus efficere cupimus, ut ipsa religio semper in melius proficiat, & merces vobis exinde accrescat; nec non & periculum, quantum fieri potest, caveatur animarum, & ab auribus vestris amoveatur pro hac causa tædium querelarum.

XIX.

Lib. 5. cap. 182.

Postulamus etiam ut celsitudo vestra Missis vestris specialiter injungat, ut ad hæc peragenda studiosi & veri adjutores, ubicumque necessitas poposcerit, nobis exsistant. De presbyteris & capellis palatinis, contra canonicam auctoritatem & ecclesiasticam honestatem inconsulte habitis, vestram monemus solertiam, ut a vestra potestate inhibeantur: quoniam propter hoc & honor ecclesiasticus vilior efficitur, & vestri proceres & palatini ministri in diebus solennibus, sicut decet, vobiscum ad Missarum celebrationes non procedunt. Nam & obnixe deprecamur, ut in observatione diei Dominici, sicuti jamdudum vos deprecati sumus, debitam adhibeatis curam; quatenus, nisi magna compellente necessitate, in ipsa die a curis & solicitudinibus mundanis quantum potestis vos exuatis; & quod tantæ diei venerationi competit, & vos faciatis, & vestros sacro vestro exemplo & doceatis, & agere compellatis.

XX.

De perceptione vero sacri corporis & sanguinis Domini nostri Jesu Christi, nihilo minus monemus, ut quod Christianæ religioni expedit, & sicut vobis a patribus nostris admonitum est in aliis conventibus, quando possibile fuerit, faciatis; & vestro exemplo vobis famulantes, ut hoc faciant, instruatis.

XXI.

De capitulo siquidem, quod propter honorem ecclesiasticum in generali conventu vestra celsitudo se constituere velle decrêvit, tantummodo vestram pietatem deposcimus, ut secundum Dei voluntatem, quod melius exinde vobis visum fuerit, ad effectum incunctanter perducatis.

XXII.

Addit. 2. cap. 23.

Iterum monendo magnitudini vestræ suppliciter suggerimus, ut deinceps in bonis pastoribus rectoribusque in ecclesiis Dei constituendis magnum studium atque solertissimam adhibeatis curam: quia, si aliter factum fuerit, & ordo ecclesiasticus suam non habebit dignitatem, & religio Christiana in multis labefactanda detrimenti sui jacturam patietur, & animæ vestræ, quod non optamus, periculum generabitur.

XXIII.

Addit. 2. cap. 24. & 25.

Similiter deposcimus, ut in abbatissis constituendis vestrum specialiter caveatis periculum, sicut vobis sæpe est admonitum, & per divinam auctoritatem crebrius manifestatum. Sed & hoc obsecramus, ut in eligendis adjutoribus vestris, & reipublicæ ministris, qui vice vestra populum Dei regere & gubernare atque judicare debent, solertissimam providentiam habeatis: semper illud attendentes, quod in libro Exodi ad Mosem dicitur: *Provide*, inquit, *de omni populo viros prudentes, & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint avaritiam: & constitue ex eis tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, qui judicent populum omni tempore. Quidquid autem majus fuerit, referant ad te, & ipsi minora tantummodo judicent; leviusque tibi sit partito in alios onere. Si hoc feceris, implebis imperium Dei, & præcepta ejus poteris sustentare.* Unde & in libro Deuteronomii: *Judices*, inquit, *& magistros constitues in omnibus portis tuis, quas Dominus Deus dederit tibi per singulas tribus tuas, ut judicent populum justo judicio, nec in alteram partem declinent.* Item ibi: *Dixique vobis in illo tempore, non possum solus sustinere vos; quoniam Dominus Deus vester multiplicavit vos, & estis hodie sicut cæli stellæ plurimi. (Dominus Deus patrum vestrorum addat ad hunc numerum multa millia, & faciat vobis sicut locutus est.) Non valeo solus vestra negotia sustinere, & pondus & jurgia. Date ex vobis viros sapientes & gnaros, & quorum conversatio sit probata in tribubus vestris.* Sed & in libro Paralipomenon ita legitur: *Constituitque rex Josaphat judices terræ in cunctis civitatibus Juda munitis per singula loca, & præcipiens judicibus, Videte (ait) quid faciatis: non enim hominis exercetis judicium, sed Domini, & quodcumque judicaveritis, in vos redundabit. Sit timor Domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite. Non enim est apud Dominum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupido munerum.*

Exod. 18. — Deut. 16. — Deut. 1. — 2. Paral. 19.

XXIV.

Addit. 2. cap. 27.

Rogamus etiam vestram pietatem, propter divinam misericordiam, vestramque salutem, ac totius populi utilitatem, nec non & regni honorem atque stabilita-

tem, ut vestra pietas solertissimam vigilantiam adhibeat, quatenus consiliarii & dignitatis vestræ ministri, custodesque animæ vestræ & corporis, qui debent esse intra regnum aliis decus & bonitatis exemplum, & in ceteris nationibus bonæ opinionis condimentum, caritatem, pacem atque concordiam, omni simulatione & calliditate postposita, ad invicem habeant: ut secundum Dei voluntatem, & vestram honestatem, atque totius regni profectum, communiter decertent, & veri vobis adjutores in omnibus concorditer exsistant: verique adjutores vestri & totius regni salubriter esse tunc poterunt, si unanimes exstiterint, & invicem dilectionem habuerint. Decet quippe, ut sacra domus vestra cunctis spectabilis appareat, & imitabilis exsistat, & fama sanctæ opinionis, sive alios imperii vestri subjectos, sive exteras nationes, abundantissime perfundat. Ubi igitur omnes dissensiones & discordiæ dirimendæ, & omnis malitia imperiali auctoritate est comprimenda, necesse est ut quod in aliis corrigere decernit, in ea minime reperiatur.

XXV.

Addit. 1. cap. 25.

Nam & hoc humiliter obsecrando admonemus, ut liberos vestros, quos vobis divina pietas largiri voluit, in timore Dei jugiter diligenterque erudiatis, sicuti & facitis. Et ut in mutuæ dilectionis caritate, & fraternitatis amore atque unanimitatis concordia, vicissim consistant, sedula paternaque admonitione insistatis. Et ne illicitis actibus creatoris sui offensum incurrant, provida solertique circumspectione nihilo minus invigiletis: attendentes beatum Job, cujus studium, ut beatus Gregorius in Moralibus libris scribit, circa filios erudiendos tale exstitit, ut non solum eos exterius perfectos opere & sermone efficeret, verum etiam eorum corda sacrificii oblatione mundaret. Attendite etiam David instruentem Salomonem filium suum, de quo in primo libro Malachim legitur: *Ego*, inquit, *ingredior viam universæ terræ: confortare & esto vir fortis, & observa custodias Domini Dei tui, ut ambules in viis ejus, & custodias carimonias ejus, & judicia ejus, & præcepta & testimonia, sicut scriptum est in lege Mosis.* *(3. Reg. 2.)* Et in libro Paralipomenon: *Tu autem Salomon, fili mi, scito Deum patris tui, & servi ei corde perfecto, & animo voluntario.* *(1. Par. 28.)* Attendite etiam Tobiam, de quo legitur, quod cum factus esset vir, accepit uxorem Annam ex tribu sua, & genuit ex ea filium, nomen suum imponens ei, quem ab infantia timere Deum docuit, & abstinere ab omni peccato. *(Tob. 1.)* Item idem alloquens eumdem filium suum: *Omnibus*, inquit, *diebus vitæ tuæ habeto Deum in mente, & cave ne aliquando peccato consentias, & prætermittas præcepta Dei nostri. Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli avertere faciem tuam ab ullo paupere. Ita enim fiet, ut nec a te avertatur facies Domini. Quomodo potueris, ita esto misericors*, &c. *(Tob. 4.)* Item paulo post: *Attende tibi in omni fornicatione, & præter uxorem tuam nequaquam patiaris crimen scire. Superbiam numquam in tuo sensu dominari permittas: in ipsa enim initium sumpsit omnis perditio* *(Ibidem.)* Et idem non post multa: *Consilium semper a sapiente perquire. Omni tempore benedic Deo, & pete ab eo ut vias tuas dirigat, & omnia consilia tua in eo permaneant.* *(Ibidem.)* Item idem: *Audite ergo, filii mei, patrem vestrum. Servite Domino in veritate, & inquirite ut faciatis quæ sunt beneplacita illi, & filiis vestris mandate, ut faciant justitias & eleemosynas, ut & sint memores Dei, & benedicant eum in omni tempore, in veritate, & in tota virtute sua.* *(Tob. 14.)*

XXVI.

Addit. 1. cap. 23.

His omnibus prælibatis, notescimus vobis, quod ea quæ in capitulis vestris nobis tractanda commisistis, scilicet quid a principibus & reliquo populo, vel ita ut divina auctoritas doceat aut aliter teneatur, vel quid inde ex parte aut ex toto dimissum sit ut non teneatur, fatemur quia in his capitulis quæ superius continentur, nec non in his quæ præsenti anno conscribi, & per missos vestros ob vitia comprimenda per imperium vestrum direxistis, multa demonstrata sunt, quæ a pastoribus ecclesiarum, & a principibus, & a reliquo populo hactenus neglecta exstiterunt, & aliter quam divina auctoritas se habeat, in iis eos egisse & agere deprehendimus. Sed si hæc nostra sacerdotalis admonitio effectum, Deo operante, per vestrum bonum studium abhinc obtinuerit, credimus quod multa, quæ a multis aliter, quam divina auctoritas se habeat, dimissa sunt, quæ non tenebantur, corrigentur. Nam & illud quod in eisdem capitulis continetur, ut manifestum fieret, quæ causæ id effecerint, ut sacerdotes & principes a recto tramite deviassent, exceptis præmissis capitulis, in quibus, sicut diximus, multa negligebantur, specialiter tamen unum obstaculum ex multo tempore jam inolevisse cognovimus: id est, quia & principalis potestas, diversis occasionibus intervenientibus, secus quam auctoritas divina se habeat, in causas ecclesiasticas prosilierit; & sacerdotes, partim negligentia, partim ignorantia, partim cupiditate, in sæcularibus negotiis, & solicitudinibus mundi, ultra quam debuerant se occupaverint. Et hac occasione aliter quam divina auctoritas doceat in utraque parte actum exstitisse dubium non est. Sed quia Deo miserante, a progenitoribus & genitore vestro, & a vobis multa correcta gratulamur, si ea quæ admonemus prosperum successum habuerint, credimus quod ad perfectionis statum vestra intentio nostraque devotio Deo cooperante pervenire poterit. Verumtamen quia novimus statum hujus regni sub tali conditione & tenore crevisse, atque dilatatum esse, & a prudentissimis sanctisque prædecessoribus nostris, sive scilicet ab episcopis, sive a principibus, hanc causam ex toto correctam non fuisse, propter hæc quæ suo tempore dici poterunt; & pondus tantæ considerationis parvitatis nostræ vires excessit; quoniam nec otium, nec spatium temporis, nec plenitudinem consacerdotum nostrorum, sicut ipsa necessitas exposcebat, habuimus. Et ideo hæc congruentiori & aptiori tempore, vita comite, si Deus ita annuerit, tractanda ac considerenda distulimus: quoniam tantæ considerationis perfectio indiget assensu & adjutorio principum, & multitudine atque devotione, nec non & studio sacerdotum, & obedientia vel concordia populi, & congruentia loci, temporisque spatio.

XXVII.

Addit. 1. cap. 25.

Porro de episcopali libertate, quam Deo annuente, vestroque adminiculo suffragante, adipisci ad Dei servitium peragendum cupimus, suo in tempore vobis dicenda atque vobiscum conferenda reservavimus; quatenus ita fit, ut & nosmetipsos salvare, populoque nobis subjecto utiliter salubriterque prodesse, atque pro vobis & stabilitate imperii vestri liberius valeamus Domini misericordiam exorare, & de vestris obsequiis & regni adjutorio solatium debitum minime subtrahatur; sed, si possibile fuerit, potius augeatur.

Adnotationes P. Jacobi Sirmondi, Societatis Jesu.

Concilium Parisiense. Carolus Magnus ultimo imperii sui anno concilia per Galliam, ut dictum est, quinque in locis haberi jussit. Ludovicus Pius hoc anno, etsi quatuor tantum locis concilia imperavit, in his tamen omnes Galliæ provincias, una excepta Novempopulana, comprehendit. Moguntiam enim, ut ex metropolitanorum quos recenset, nominibus intelligimus, convenire cum metropolitanis suis jussi sunt episcopi Germaniæ primæ & secundæ Belgicæ primæ & Maximæ Sequanorum: Parisios ex Belgica secunda, & Lugdunensi secunda,

ANNO CHRISTI 829.

cunda, tertia, & quarta. Lugdunum ex Lugdunensi prima, Viennensi, Alpibus maritimis, & Narbonensi secunda: Tolosam denique ex Arelatensi, Narbonensi prima, Aquitanica prima & secunda. Reliqua erat Novempopulana, cujus, ut dixi, nulla hoc loco fit mentio. Ceterum cum Carolina quinque concilia integra supersint, ex quatuor Ludovici jussu habitis, unicum hoc Parisiense ad nos pervenit: cetera interiisse videntur.

Quatuor provinciarum. Quarum nempe metropolitani ab Imperatore fuerant in epistola designati: Ebo Remensis, Ragnoardus Rotomagensis, Landranus Turonensis, & Senonicæ urbis futurus antistes, post Jeremiam scilicet, qui nuper obierat. Is autem fuit Aldricus.

Lib. 1. can. 2. *Primum igitur.* Est caput 166. libri 5. capitularium: quem in librum & alia permulta ex hoc concilio transtulit Benedictus Levita, & additionem 11. capitularium ex eodem integram contexuit, quibusdam interdum detractis, aut leviter immutatis.

Lib. 3. can. 1. *Sunt sane diversorum malorum.* Hinc orta videtur ejusdem tituli constitutio Ludovici Pii, quæ exstat sub finem additionis 4. capitularium, *De patratoribus diversorum malorum.*

Petimus humiliter. Ex hac synodi petitione, & sequentibus, natæ similiter ejusdem Ludovici constitutiones, quæ leguntur in libro 5. capitularium cap. 163 Præcipimus atque jubemus, &c. *Ut contra episcopos nullus agat*: & cap 170. *De honore & obedientia episcoporum.* Can. 8.

Illud quoque flagitamus Hinc alia ejusdem Ludovici constitutio lib. 5. cap 179. Placuit ut monachi & presbyteri, *&c. De monachis & clericis qui passim palatium adeunt.* Can. 14.

Iterum supplicater. Exstat etiam Ludovici de hoc capite constitutio lib. 5. cap. 180 Volumus atque præcipimus, *&c. Ut non sit sanguinis Christianorum temeraria effusio* Can. 17.

De abbatibus vero. De hoc rursum capite sanxit Ludovicus libro 5. cap. 181. Abbatibus, canonicis, *&c.* omni modo præcipimus, *&c.* Can. 18.

Postulamus etiam. Huc pertinet lib. 5. cap 182. quo sanxit Ludovicus, ut capellæ absque permissu episcopi non fiant. Can. 19. 20.

829.

CONCILIUM WORMATIENSE,

in quo sancita sunt capitula regia, de his quæ episcopi in quatuor synodis nuper invenerant; mense Augusto, præsente sedis Apostolicæ legato habitum, anno eodem DCCCXXIX.

a Ex editione P. Jacobi Sirmondi, Societatis Jesu.

SYNODI *hujus, sed paucis, meminere annales incerti* DCCCXXIX. *Auctor etiam vitæ Ludovici de iis quidem quæ visa sunt studiose in ea tractatum docet; quibus vero de rebus actum sit non declarat. Quare ab Hincmaro petenda est uberior narratio, cujus hæc sunt verba de divortio Hlotharii & Tetbergæ, in resp. ad interrog v.* Nostri etiam ævi Augustus piæ memoriæ Hludouvicus in synodo ac placito generali apud Wormatiam, Apostolicæ sedis & Papæ Gregorii commeante legato, cum aliis plurimis, de his quæ episcopi in synodis per quatuor loca sui imperii habitis necessario & utiliter nuper invenerant, de hac unde agitur causa, omnium tam episcoporum, quam & fidelium laicorum, votis convenientibus, ita decernens: Quicumque, inquit, propria uxore derelicta, vel sine culpa interfecta, aliam duxerit uxorem, armis depositis publicam agat pœnitentiam: & si contumax fuerit, comprehendatur a Comite, & ferro vinciatur, & in custodiam mittatur, donec res ad nostram notitiam deducatur *Quibus ex verbis id liquet, quod jam superius est observatum, sancita Wormatiæ in hac synodo fuisse a Hludouvico tripertita illa capitula, quæ in tertio ejus capitulari continentur: ubi & capitulum ab Hincmaro laudatum videre est*: De uxore propria dimissa vel interfecta. *Possunt ergo & ad synodum istam pertinere videri capitula alia, quæ post synodum Parisiensem a Ludovico edita, in Benedicti Levitæ collectione, additionibusque annexa, non expresso ejus nomine occurrunt, quorum nonnulla suis in locis annotavimus.*

830.

SYNODUS LUGDUNENSIS PROVINCIÆ, LINGONIBUS HABITA.

In qua Albericus Lingonensis episcopus confirmanda curavit quæ monasterio sancti Petri Bezuensis donaverat, anno Christi DCCCXXX. Ludovici Imp. XVII. indictione VIII.

a Quanto autem studio quantaque cura: ex chronico Bezuensi e luto a D. Luca Dacherio Ord. Benard. pag. 506. tomi 1. Spicilegii.

[a] QUantaque cura, memor juramenti & promissionis hoc monasterium reparaverit, melius ipsa opera quam verba testantur. Monachos ex monasteriis sumptos adunavit, abbatem præfecit, & non solum res ad ipsum monasterium pertinentes restituit, sed & alias res de episcopatu ecclesiæ suæ, cum concilio synodi provincialis, & consensu ecclesiæ suæ subjecit. Hic itaque Albericus episcopus timens quod experimento didicerat de eodem Besuensi monasterio, ne de rebus quas ei donaverat per successorum pravam persuasionem iterum spoliaretur, studuit non tantum sua, sed etiam regali authoritate confirmare quæcumque ad præsens sua vel in posterum aliorum fidelium munificentia possideret. Adiit itaque Ludovicum Imperatorem & super hac re regale præceptum quæsivit. Annuit Imperator, & sicut scriptum est infra sua auctoritate confirmavit.

Præceptum Hludouvici Imperatoris.

In nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi, Hludouvicus & Hlotharius divina ordinante providentia Imperatores Augusti. Si petitionibus servorum Dei justis & rationabilibus divini cultus amore favemus, superna nos gratia muniri non diffidimus. Proinde comperiat omnium fidelium nostrorum, præsentium scilicet ac futurorum solertia, quia suggessit mansuetudini nostræ vir venerabilis Albericus Lingonensis ecclesiæ præsul, qualiter quandam abbatiam, cujus vocabulum est Fons-Besuus, ex rebus videlicet episcopatus sui, ubi quondam monachi regulariter viventes fuerant, sed moderno tempore penitus erat destructa, a fundamentis reædificavit, ædificia congrua construxit, monachos adunavit, abbatem etiam nomine Seraphim præfecit. Et ut monachi in eodem loco Domino adjuvante congregati melius & liberius sub norma sanctæ regulæ Deo militarent, non solum res quæ ad prædictam abbatiam legaliter pertinebant, ibi reddidit, sed etiam alias res de præfato episcopatu ibidem subjecit; sed & constitutionis chartulam, quam ipse una per consensum metropolitani sui Agobardi archiepiscopi, & suffraganeorum suorum, necnon & cleri sibi subjecti & quorumdam laïcorum nobilium confirmaverat, nobis ostendit: in qua plenius conscriptum erat, non solum res ad jam

Anno Christi 830.

dictam abbatiam legaliter pertinentes ibi reddidisse, verum etiam ei quasdam res de memorato episcopatu suo ibidem subjecisse. Quarum hæc sunt nomina: Pauliacum cum appendiciis suis; Bellenavum vicum cum suis appendiciis, Arcionem cum appendiciis suis. Istas villas cum omnibus adjacentiis, seu & omni re superposita, campis, pratis, silvis, pomiferis, pascuis, accessibus, aquis, aquarumque decursibus, & omnes redditus, totum ad integrum, una cum mancipiis, libertis, cum omni peculio ipsorum, una cum accolabus, dedit ad servitium monachorum jure perpetuo ad possidendum. Ecclesiam etiam, quæ est in ipsa Bellenavo villa, in honore sancti Stephani, prorsus ab omni consuetudinali exactione liberrimam. Ecclesiam quoque de villa dicitur Dambrum cum appendiciis suis, & villam Danblim cum ecclesia & omnibus appendiciis suis. Item ecclesiam de villa quæ dicitur sancti Sequani cum appendiciis suis: Et ecclesiam de villa Morniaco cum omnibus ad eam pertinentibus. Necnon ecclesiam, quæ est in valle Verona in honore sancti Mauricii. Ecclesiam de villa Beria in honore sancti Laurentii cum omnibus appendiciis suis. Præterea in territorio Divionensi decimas illarum vinearum, quas donaverat huic ecclesiæ domnus Amalgarius dua & fundator hujus sacri cœnobii. Apud villam quæ dicitur Fiscinis, vinearum non modicam quantitatem, cum pratis & campis & servis & ancillis ad ea excolenda. Et in villa Fisciaco vineas similiter: & in Marcennaco similiter. Horum omnium facta donatione, precibus quibus valuit exorans nostram clementiam ut super eamdem constitutionem nostram auctoritatem firmitatis gratia mererentur habere: qualiter prædictus locus, quem pro divino amore, & nostra eleemosyna restauravit, & monachos ibi congregavit, qui pro nobis ex cuncto populo nobis subjecto perpetim Domini misericordiam exorent, nostra auctoritate confirmatus esset. Videlicet ut si cuilibet successorum ejus animo sederit, ut alias res ibi superaddere velit, in suo jure & potestate, salva discretionis ratione, id faciendi permaneret. Sin autem, sua devotio, quæ per consilium tantorum bonorum virorum facta & confirmata est, nostro liberalitatis præcepto firma & stabilis permaneret. Cujus petitionem dignam ac rationabilem judicantes, hos nostros imperiales apices fieri jussimus: per quos decernimus atque jubemus, ut memoratus ordinationis modus, quem prædictus venerabilis Albericus episcopus in præfato loco constituit, inviolabilis permaneat, & nullus rector qui in eodem loco successerit, licentiam habeat præscriptum ordinem permutare, aut res quas ibi reddidit, sive subjecit, ullo modo auferre. Sed ejus constitutio per hanc nostram confirmationem firma & stabilis permaneat. Et ut hæc auctoritas confirmationis nostræ per futura tempora inviolabilem atque inconvulsam obtineat firmitatem, de annulo nostro subter illam jussimus adsignari.

Signum Hludovici Imperatoris.

Signum Hlotharii filii ejus.

Actum anno ab incarnatione Domini octingentesimo XXX. indictione VIII. Epacta XV.

Suscepta deinde regali auctoritate Albericus episcopus, confirmatisque, ut prædiximus, rebus, rediens domum, ut præsenobus notum atque futuris fieret, propriam inde conscriptionem fecit, in qua omnia quæ huic cœnobio donaverat, quæque in posterum futurorum fidelium largitate donanda sperabat, inserens, sic ait.

Charta domini Alberici episcopi.

In nomine Domini nostri Jesu Christi, notum sit omnibus fidelibus sanctæ Dei ecclesiæ, quod ego Albericus dono Dei episcopus Lingonensium reperi locum jam dirutum, quod dicitur Fons Besuus, in honore constructum sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, necnon & aliorum, ubi jam olim monachi regulariter Deo famulati fuerant, sub Amalgario Duce, permittente Clotario rege. Ideoque ob amorem Dei & veniam delictorum meorum, Deo inspirante, cogitavi reædificare supradictum locum, permittente gloriosissimo Augusto Ludovico, & consentiente piissimo filio ejus Lothario Imperatore, congregavi ibi monachos sub abbate nomine Seraphim, qui regulariter degerent, & Deo in perpetuum fideliter deservirent. Concessi enim eis quicquid supradictus locus per chartarum donationem assecutus est, & quidquid nostri prædecessores de hoc loco abstraxerant, propter eleemosynam supradicti principis, ejusque filiorum, libenter restauravi. Ideoque per consilium archiepiscopi nostri Agobardi, & consentientibus coepiscopis nostris, necnon & piissimis nostris Principibus, seu omni clero, necnon & omnibus fidelibus ecclesiæ nostræ, addidimus de episcopatu nostro villis his nominibus: Pauliacum cum appendiciis suis, Bellenavum vicum cum suis appendiciis, Arcionem cum appendiciis suis. Istas villas cum omnibus adjacentiis, seu & omni re superposita, campis, pratis, silvis, pomiferis, pascuis, accessibus, aquis, aquarumque decursibus, & omnes redditus, totum ad integrum una cum mancipiis, libertis, cum omni peculio ipsorum, una cum accolabus, dedi ad servitium monachorum, jure perpetuo ad possidendum. Ecclesiam quæ est in ipsa Bellenavo villa in honore sancti Stephani, prorsus ab omni consuetudinali exactione liberrimam. Ecclesiam quoque de villa quæ dicitur Dambrun, cum appendiciis suis, & villam Tres-casas cum ecclesia & omnibus appendiciis suis. Item ecclesiam de villa quæ dicitur sancti Sequani cum appendiciis suis: Et ecclesiam de villa Morniaco cum omnibus ad eam pertinentibus: necnon etiam ecclesiam quæ est in valle Verona in honore sancti Mauricii, & ecclesiam de villa Beria in honore sancti Laurentii, cum omnibus appendiciis suis. Præterea in territorio Divionensi decimas illarum vinearum, quas donaverat huic ecclesiæ dominus Amalgarius, dux & fundator hujus sacri cœnobii. Apud villam quæ dicitur Fiscinis, vinearum non modicam quantitatem, cum pratis & campis, & servis, & ancillis ad ea excolenda. Et in villa Fisciaco vineas similiter. Et in Marcennaco similiter in substantiam monachorum, & alimoniam pauperum, & ut ibidem delectetur servis Dei Domino servire; & pro rege ejusque conjuge, & liberis ipsius, & totius imperii ejus stabilitate, jugiter Domini misericordiam implorare. Ea videlicet ratione hoc constituimus, ut semper subjectus sit jam dictus locus ecclesiæ sancti Mammetis, & ut nec ego ipse, nec ullus de successoribus meis hanc conscriptionem violare præsumat, domini Imperatoris confirmationem in ea fieri postulavi. Actum Lingonis civitate publica.

In Christi nomine Agobardus Lugdunensis ecclesiæ archiepiscopus, subscripsi.
Angericus episcopus subscripsi.
Albericus episcopus, [a] a me facta subscripsi.
In Christi nomine [b] Faova Cabilonensis subscripsi.
Modoinus Augustodunensis subscripsi.
Winitarius indignus abbas Calticensis, subscripsi.
Audinus indignus chorepiscopus, subscripsi.

a Fonte, enim a me facta.
b al. Fova.

ANNO CHRISTI 830.

Motuinus indignus presbyter subscripsi.
Hiltibaldus Mariscensis episcopus, subscripsi.
Ragenardus presbyter, subscripsi.
Ego in Dei nomine Jacob licet indignus chorepiscopus, subscripsi.
Sigoaldus presbyter subscripsi.
Woanilo presbyter subscripsi.
Adalbertus presbyter subscripsi.
Simeon presbyter subscripsi.
Unricus diaconus subscripsi.
Baius diaconus subscripsi.
Beatus diaconus subscripsi.
Fridericus subscripsi.
Teuthmarus subscripsi.
Rogenaldus subscripsi.
Signum Humberti.
Signum Hiltanni.
Signum Bertardi.
Signum Fulcrini.

A Signum Eruic.
Signum Radaldi.
Betto subscripsi.
Bernorogitus subscripsi.
Ragnoardus subscripsi.
Bavo subscripsi.
Ragenardus subscripsi.
Hilpericus subscripsi.
Hildigisus presbyter subscripsi.
In Christi nomine Bernardus archiepiscopus, subscripsi.
B Godelsadus abbas subscripsi.
Buiico ac si indignus Levita subscripsi.

Actum anno ab incarnatione Domini octingentesimo XXX. indictione VIII. epacta XV. XII. Kalend. Decemb. anno Christi propitio [a] XIV. imperii domini Ludovici Imperatoris, & Lotharii Augusti filii ejus [b] VI.

a fors. XVII.
b XVIII.

831.

CONVENTUS EPISCOPORUM
apud Noviomagense palatium ad Vahalim situm, in quo depositus fuit Jesse Ambianensis episcopus majestatis reus, anno Christi DCCCXXXI.

Ex supplemento conciliorum Galliæ.

ANNO DCCCXXXI. *inquit auctor annalium Fuldensium, ut vocant,* pervenit dominus Imperator ad Noviomagum Castrum, quod situm est super fluvium, qui dicitur Vahalia: & multitudo hominum ex omnibus regnis suis venit ad eum: inter quos venerunt Hilduinus archicapellanus, & Jesse Ambianensis, Hugo & Matfridus, cum multis aliis perfidis, qui voluerunt dominum Imperatorem de regno expellere [a] *quos superavit dominus Imperator, & dimisit eos atque commendavit: & Lotharius filius ejus cum juramento fidelitatem promisit, ut posthac numquam talia committere debuisset. Et ibi Jesse justo judicio episcoporum depositus est.* C Sed aliquanto post ipse Ludovicus iterum revocavit eum in gradum pristinum, nullumque ex reis majestatis permisit occidi: sed usus, ut multis visum est, leniori, quam debuit, pietate, sibi tamen consueto benignitatis & clementiæ more; laïcos quidem præcepit locis opportunis attonderi, clericos vero in convenientibus itidem monasteriis custodiri.

a Hæc verba mutuatus est anonymus ex Thegani cap. 37.

831.

LUDOVICI PII IMPERATORIS DIPLOMA.
De ordine monastico in monasterio sancti Dionysii per episcopos ejus auctoritate restituto.

Ex editione P. Jacobi Sirmondi, Societatis Jesu.

In nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi, Hludouvicus divina ordinante providentia Imperator Augustus.

DIvinis præceptis & Apostolicis monitis incitamur, sed & imperatorii regiminis officio commonemur, ut pro ecclesiæ statu, atque sanctæ religionis augmento, impigro semper vigilemus affectu, ac pernecessario seu fructuoso studiosoque laboremus effectu: & si quid usquam reprehensioni invenitur obnoxium, regiæ auctoritatis solicitudine corrigamus: quatinus avia revocantes, superflua amputantes, collapsa quoque reparemus; atque reparata, & ab ecclesiasticis viris apostolorumque Domini successoribus Spiritu sancto regente bene statuta, edictis imperialibus confirmemus. Quia dignum profecto est, ut quod sacerdotalis dignitas divino illuminata spiritu corpori Christi, quod est ecclesia ejusdem Dei ac Domini & Salvatoris nostri redempta sanguine, adinvenit in salute, vel reformata statuit in religionis augmento, id imperialis majestas inviolabiliter permansurum in perpetuum potestatis suæ studeat roborare præcepto. Quoniam quidquid in hujusmodi negotiis laboratum, seu pio cultui a nobis fuerit dedicatum, hoc procul dubio nostræ mansuetudinis regno & populo regendo D credimus specialius profuturum. Idcirco notum esse volumus omnibus fidelibus, præsentibus scilicet & futuris, quia postquam Deo auspice imperium paternum suscepimus, studii nobis maxime semper fuit, ut Domini ecclesia, ejus magnificentia humilitati nostræ divinitus regenda tuendaque commissa, felicibus pollere successibus; eamque, quantum nostræ attinet Augustæ devotioni, incessanter ad meliora provehere, & ab illa quidquid noxium erat eradicare, atque in ea incrementa virtutum plantare. Quapropter sæpissime sacerdotes Domini, quorum id officii esse noveramus, admonere curavimus, ac nostram principalem auctoritatem adjutricem ad eorum ministerium juxta voluntatem Dei exsequendum prompte exhibuimus: E ut quidquid in ordinibus ecclesiasticis, vel in quacumque persona emendatione dignum invenirent, pastorali auctoritate, postposita qualibet corporis negligentia, vel personarum acceptione, incunctanter corrigere, & ad statum rectitudinis perducere decertarent. Verum cum ipsi nostra sedulo exhortatione admoniti, suaque soliciti vigilantia de statu & profectu sanctæ ecclesiæ, & sacris ordinibus, & iis quæ emendatione digna videbantur, conventum apud Parisios jussione nostra habito, strenua & devota perspicacitate tractarent; inter cetera visum est illis, ut monasterium præ-

clarissimi & eximii Christi martyris beati Dionysii sociorumque ejus, quod constat tantorum martyrum nomine Deo dedicatum, & a regibus Francorum progenitoribusque gloriæ nostræ amplissimis rebus ditatum, quo in eo monasticus ordo religiose Deo deserviret, magna emendatione & correctione opus haberet; quoniam ab eo idem ordo ad multorum discrimen, nulla necessitate præpediente, nullius rei inopia obsistente, penitus erat avulsus. Quam causam tam per se, quamque & per venerabilem prudentemque virum Hilduinum, memorati monasterii religiosum abbatem, nostræ serenitatis auribus intimaverunt, uti nostra piissima imperiali potestate per eorum auctoritatem corrigeretur. Unde dignitas imperii nostri tantorum virorum saluberrima admonitione, & ejusdem venerabilis abbatis Hilduini preces humillimas more tranquillitatis nostræ solito gratanter benigneque suscipiens, atque in omnibus emendabile judicans, ne tanti ordinis collapsio salutis nostræ quoquomodo fieret damnatio; ad eosdem præsules ecclesiarum idem censuimus referre negotium: ut nostri principatus auctoritate eorumque judicio, quibus tanta est collata potestas a Domino, idem ordo in eodem loco absque retractatione restitueretur. Veniens ergo Aldricus metropolita Senonicus cum suffraganeis suis, nec non & Ebbo metropolita [a] Durocortorum cum suis suffraganeis ad memoratum monasterium, habito conventu, primum quod idem monasterium ordini monastico constructum, dedicatum, & rebus ditatum fuit, & in eo ipse ordo, usque ad tempus quo sceptra imperialia superna largiente gratia clementia nostra suscepit, & supra memorati Hilduini abbatis prælationem, ibidem utcumque viguerit, manifestis indiciis, regumque antiquis & modernis præceptis, & episcoporum privilegiis, ac fidelium donationibus, palam cunctis est factum. Deinde diligentem inquisitionem fecerunt super iis qui in eodem loco regularem promissionem fecerant. Ex quibus quidam, qui eamdem professionem fecerant, desertores ejusdem propositi effecti, rebus humanis jam erant exempti, quorum perditio non sine magno animi ferri potest mœrore. Quidam etiam non eamdem professionem se fecisse mentiti sunt: sed testibus patentibus convicti, pro sua contumacia canonicæ pœnitentiæ sunt subacti. Quidam vero, immo maxima pars, qui hactenus in apostasiam prolapsi fuerant, coram venientes, soloque se prosternentes, confessi sunt eamdem professionem in eodem loco regulariter se promisisse: suique misereri, & a Domino veniam pro tanto admisso dari humiliter flagitavere. Qua confessione facta, cucullis sui propositi coram cœtu episcoporum, & ceterorum sacerdotum, cunctique sequentis ordinis cleri nobiliumque virorum, non modica circumassistente turba, se induerunt: atque in commune, ne aliquando, sicuti sibi aliisque jam in eodem loco contigerat, sanctæ professionis proposito diabolico propulsarentur instinctu, regularem promissionem iteraverunt. Pars denique quædam eorum, illi scilicet qui divinæ inspirationis munere acti, & amore devincti, in sanctæ religionis proposito apprime, absque ulla refragatione vel interpolatione, elegerunt viriliter permanere; & in cella ejusdem majoris monasterii, postquam ceteri monasticam vitam & habitum deseruerunt, usque ad hanc nostræ demandationis habitam synodum degere; ante jam memoratos venerabiles patres venerunt: locumque pristinum, in quo promissionem fecerant, & regulariter, licet minus perfecte, vixerant, sibi, & se petierunt loco restitui. Quorum semotio ob id acciderat, quoniam, ut prædiximus, mox ut divina dignatio nos paterna sede suscepta imperialibus sceptris inniti voluit piæ intentionis nostræ solicitudo exsequi procuravit; ut religio, decor, & omnis honestas a domno & genitore nostro divæ memoriæ Carolo cœpta & instituta, liquido & veraciter, remota omni simulatione, in propriis quibusque maneret & vigeret ordinibus. Unde ad monasticæ institutionis normam corrigendam, duos religiosos & venerabilis vitæ viros Benedictum & Arnulfum abbates constituimus, qui per nostrum a Deo gubernandum & conservandum imperium sedulì huic negotio studiose insisterent. Iidem vero boni & devoti, sed simplicissimi patres, supradictorum fratrum calliditate & duritia, suaque simplicitate abducti, non studio, sed minus subtili & necessaria investigatione seu providentia fallentes, eos qui in soliditate suæ professæ salvationis perduraverunt a monasterio removerunt, atque in memorata cella collocaverunt: & illos qui propriæ voluntatis libitus non virtute, sed versutia quæsierunt, ac collo de sub jugo regulæ excusso, loro disligatioris vitæ soluti, ampliori itinere cælestem patriam petere sunt conati, in domiciliis reverendi habitus & vitæ monasticæ reliquerunt. Sed laudabilius hi patres ecclesiæ auctoritate sua dignæ petitioni fratrum, quos in suæ religionis virtute diximus permansisse, quia sic nostri assensus jussio fuerat, annuentes rationabiliter & canonice satisfecerunt. Et ob suggestionis notitiam, ut nostræ panderetur celsitudini, qualiter vel quo ordine tam devotissimum factum ab iisdem religiosissimis viris sit celebratum, duas super hoc jure pari tenore conscriptiones fecerunt, easque manibus firmaverunt propriis: ut altera earum in archivo ipsius monasterii, ob memoriam & stabilitatem inibi hujus ordinis per futura tempora servaretur; alteram nostræ magnitudini direxerunt, ut illam palatinis scriniis juberemus recondi, ob monimentum videlicet, & istius recte facti perpetuam firmitatem. Sed cum idem ordo Deo annuente, quantum divinitus videri dabatur, in eodem loco feliciter incederet, antiquus salutis humanæ inimicus, quosdam ex ipsis fratribus sua organa efficiens, adeo insidiarum suarum furiis exagitavit, ut conspiratione & conjuratione facta, & propositum monasticum abnegarent, & sine licentia sui abbatis eorum legati dignitatis nostræ dominationem adirent; & molestiam super hac ratione, contra canonicam & propositi sui institutionem, serenitatis nostræ auribus inferre præsumerent: offerentes nobis tomum in accusationem & blasphemiam episcoporum, qui se de apostasia, in qua versabantur, paterna solicitudine nostra auctoritate correxerant, & ad propositum quod abdicaverant redire suaserant: addentes etiam in eadem schedula alia quæ digna non sunt imperialibus nostris scriptis interseri. Porro a nostra solertia auditis eorum querimoniis, supra memorato venerabili viro Hilduino nostra jussit clementia, ut eosdem episcopos, contra quos querebantur, nec non & alios ab accusatione immunes, jussione nostra ad ipsum venire mandaret monasterium. Et quia ad nostram notitiam ipsi fratres suos misere clamores, unde nihil ambiguum & sine justæ definitionis decreto fas est abscedere, complurium episcoporum diligenti examine rem reventilari, & canonice definiri, & consopiri præcepimus: non quasi de præfata memoratorum patrum sententia, quæ excellentiæ nostræ bene per omnia manebat cognita, vel in aliquo hæsitantes; sed ut major Domino Deo nostro de proculcato hoste, qui jam dictos excitaverat fratres, triumphus fieret; & in eodem loco firmiori, quia iterata, stipulatione idem ordo confirmaretur: & quoniam super pastores ecclesiæ dignitati nostræ imperiali quæcumque ingerebatur accusatio, non sine certo & rationabili obliteraretur judicio. Qui ad condictum tempus & diem ad suprascri-

[a] Remos intellige.

ANNO CHRISTI 831.

ptum venere monasterium, & ipsis accusatoribus, cum scripto quod clementiæ nostræ obtulerant, coram exhibitis, cuncta quæ in eorum accusatione dixerant vel scripserant falsa esse veris assertionibus idoneisque prolatis testibus probaverunt, sicut ex ordine in scripto manifestatur; quod ex hac causa, & secunda constitutionis nostræ synodo, archivo nostri palatii, cum chartulis quæ nomina testium continent, qui utrisque conventibus interfuerunt, directum, ob gestorum memoriam conservatur. Unde aliud etiam ab ipsius monasterii scriniis retinetur. Ipsi de cetero, fratres, respectu divino processu temporis corda illorum tangente, propositi sui strenui, & præteritarum negligentiarum pœnitentiæ devoti exsecutores effecti, consensu salubri atque prudenti tres chartulas conscripserunt: ut una earum ad caput gloriosissimorum Christi martyrum fieret, altera regiæ dominationis nostræ custodia servari demandaretur, tertiam vero ipsius monasterii abbas haberet: in quibus se a beato patre Benedicto, Spiritu sancto docente, descriptam regulam sunt servare velle professi: & unusquisque eorum nomen proprium cum gradu & monachi appellatione eisdem chartis subter firmavit. Quarum unam benignitatis nostræ præsentiæ exhibuerunt, humiliter postulantes, sicut & sæpe memorati venerabiles patres, a quibus synodales definitiones celebratæ sunt, auctoritatem nostram sedulo petierunt; quatenus hoc, quod tam subtili & diligenti investigatione inventum, & justa ratione definitum, seu salubri restitutione reparatum, atque canonica auctoritate statutum esse dignoscitur, amplitudinis nostræ privilegio scriptis imperialibus confirmaremus: ut quod canonica docet auctoritas, & vota regum cunctorumque fidelium, qui ipsum locum propter monasticum ordinem ibi servandum rebus suis ditaverunt, demonstrant; cum nequaquam ab eo sine periculo & regis & regni possit avelli, nostra imperialis potestas confirmatione provideat, ne ex eodem loco modernis futurisque temporibus idem ordo destituatur: sed potius Christo Domino largiente ad cumulum mercedis nostræ, conjugis quoque & prolis, eorumque salutem, quorum post tantum lapsum reparatio facta est; nec non & eorum, per quos, Deo annuente, nostra auctoritate eadem reparatio celebrata est; simul & illorum informationem, qui post ad monasticum ordinem Domino inspirante ad eumdem confluxerint locum; remota omni simulatione semper in eodem monasterio regularis ordo permaneat, floreat, & felicibus successibus Deo opem ferente polleat. Et ut hæc auctoritas, quam ob Dei amorem, & animæ nostræ, conjugis, & prolis, ut prædiximus, salutem, atque imperii nostri statum constituimus, firmiorem obtineat vigorem, & deinceps inconvulsa valeat perdurare, duas inde pari tenore conscriptas firmationes fieri jussimus: ut una imperialis aulæ reconditorio palatinis salvetur excubiis; altera ab ipsius monasterii custodibus in perpetuum diligenti cura debeat provideri, easque manus nostræ subscriptione subter firmavimus, & annulo nostro sigillari jussimus.

Signum Ludovici serenissimi Imperatoris.

Hirminmarus notarius ad vicem Theodonis recognovit.

Data septimo Kalendas Septembris, anno Christi propitio decimo nono imperii domni Ludovici serenissimi Imperatoris, indictione decima. Actum in monasterio sancti Dionysii, in Dei nomine feliciter. Amen.

Adnotatio P. Philippi Labbe, Societatis Jesu.

Anonymus vitæ Ludovici auctor, eumque secuti annales Fuldenses a P. Pithœo primum editi testantur anno Christi DCCCXXXIII. Vormatiam venisse Ludovicum Imperatorem initio quadragesimæ (*mense Martio*, non *Maio*, legendum esse censeo in vita ab eodem Pithœo, Duchesnio, aliisque publicata, ut omnia sibi examussim respondeant:) ibique uxore revocata atque exercitu congregato contra filios suos (cum diu quid agendum foret deliberasset) in Alsatiam profectum fuisse. Adfuisse quoque complures episcopos certum est cum Bernardo, quibus Aldricus privilegium suum obtulit, eorumque subscriptionibus muniendum curavit. Neque tamen velim existimes, omnes qui modo subscripti privilegio reperiuntur episcopos, præsentes tum Vormatiæ exstitisse: quod enim in aliis factum esse observavimus, idem huic quoque chartæ contigit: ut & aliis successu temporis ac veluti per vices succedaneas obsignanda traderetur. Certe qui hic extra ordinem numeratur, atque indignus dumtaxat episcopus dicitur Stephanus Bituricensium Metropolita, Ajulfo Theodulfi Aurelianensis amico & Ebonis Remensis confessoris, anno demum 836. certe post 835. successit: neque, quod plurimos hactenus fefellit, ante illum annum Bituricenses infulas gestavit. Illud denique quod jam in synopsi nostra Historica ante aliquot annos monueram, verissimum esse nunc quoque censeo, characteres additos diplomati Ludovici Imperatoris designare diem 16 Novembris anni 834. indictione XIII jam a mense Septembri inchoata.

CONVENTUS WORMATIENSIS.

Anno Christi DCCCXXXIII. Ludovici Pii Imperatoris XX. in quo abbatiæ sancti Remigii Senonensis ad Varellias transferendæ ab Aldrico archiepiscopo concessum privilegium, & a Jacobo Tavello, Luca Dacherio, aliisque relatum, perhibetur confirmatum fuisse a pluribus episcopis atque abbatibus.

Dominis sanctissimis & reverentissimis fratribus & coëpiscopis, religiosissimis quoque, & venerabilibus abbatibus, in ditione domini Imperatoris Hlotharii serenissimi Augusti constitutis, Aldricus minimus servorum Christi famulus, sanctæ Senonicæ ecclesiæ archiepiscopus.

Ex editione Labbeana.

Optime venerabilis & Deo devota sanctitas vestra novit, quanta sit cura & sollicitudine commissum nobis pastorale regimen tuendum atque tractandum. Cum simus igitur in specula ecclesiæ constituti, & viam ceteris per quam ingredi ad vitam debeant, debeamus ostendere: quantum posse & intelligere divina clementia dederit, satagendum est ea quæ nobis commissa sunt secundum Dei voluntatem provide prudenterque tractare: ut non solum [a] tantum quæ dum advivimus in præsenti tempore nostris valeant prodesse subjectis, verum etiam & in perpetuum illis prospecta proficiant, qui in locis divino cultui mancipatis, nostræque solertiæ ad regendum pro temporis necessitatibus, victus dico ac vestimenti solliciti non fuerint, animum libere in divinæ contemplationis specie figere valeant. Cui summo ac salutari bono inhærentes, eo semper suspirant tota spei libertate suspensi, quo se pervenire divina duce gratia æternæ vitæ præmium jam consecuti gaudebunt. Et tamen cum sciamus ecclesiæ esse oblationes fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum, easque nobis administrandas, procurandas, atque ordinandas suscepisse; harum rerum administratores nos esse meminisse

[a] *l. ege.* tantumque.

debemus; & redditus, expensasque earum eis usibus applicare, quorum gratia divinis altaribus allegatæ noscuntur.

Proinde ad sanctitatis vestræ piissimam intentionem perducere statui, qualiter cellas monachorum ecclesiæ episcopii parvitati meæ commissi, id est, cella sancti Remigii confessoris Christi in suburbio civitatis constructa, quæ olim per divisiones prædecessorum meorum tempore fuit disrupta: & ob hanc negligentiam monachi, qui ibidem Deo degere videbantur, propter inopiam & importunitatem loci regulam beati Benedicti, ut debuerant, penitus observare non poterant. Idcirco una cum consilio fratrum nostrorum; canonicorum videlicet & monachorum, nec non & fidelium laïcorum, visum est nobis propter importunitatem loci, & monachorum ibidem Deo degentium, præfatam cellam ad Valliculum transmutare, & a fundamento ædificare; quam Rothlaus ob amorem Dei & remedium animæ viri sui Meginarii, sive pro seipsa, suorumque liberorum, ac parentum, ad supradictam cellam beati Remigii per donationis titulum delegavit, vel tradidit: ea videlicet ratione, ut divinus ubi ageretur cultus, & illis pro quorum salute traditum fuerat, augeretur merces. Volumus etiam ut loca, super quæ ædificatum fuit supradictum monasterium, id est, agros, vineas, prata, areas, vel omnia quæ infra muros civitatis habuit, vel extra, absque alicujus diminutione ac impedimento habeant rectores & monachi, ad eorum usus qui ibidem Deo sub norma beati Benedicti degerint.

Hujus itaque rei causa hanc seriem libelli digestam sanctissimo cœtui vestro relegendam, atque vestris subscriptionibus roborandam obtuli, quo statuere per vestram unanimitatem decrevi, ut nullus deinceps episcoporum, quicumque per tempora divina præstante successerint gratia, quicquam de his rebus, quas præsenti tempore memorata cella usibus monachorum attributas possidet, minuere, vel abstrahere, vel aliis usibus applicare, vel beneficii quicquam, vel suorum, vel extraneorum dare præsumat: sed, ut intimatum est, quæcumque nunc temporis retinet per diversa loca, & territoria, usibus monachorum deputata, & quæ a timentibus Deum eidem postmodum fuerint loco collata, absque ulla diminutione vel substractione cellæ & monachis ibidem conversantibus maneant inconvulse.

Hæc autem sunt infra scripta loca monachorum stipendiis in memorata cella degentium destinata. Primitus Valliculas, ubi ædificare præfatum volumus monasterium: Staticus cum adjacentiis suis, id est, vetus Ferrarias; & Petra Ursana cum territoriis & silvis: Chryniacus cum adjacente sibi Hermentaria, cum territoriis & silvis; Fontanicula cum territoriis; Lausa cum adjacentiis suis, hoc est, vico sancti Sidronii, cum territoriis & silvis, & simul latione: Bracciacus cum territoriis: Columbarius cum adjacentiis suis, hoc est, Esthiniacus, Silviacus, & territoria eorum cum silvis; Villa Manesca cum adjacente sibi ponte & territorio: Misceriacus cum adjacente sibi Ternanta; Villa nova cum adjacentiis suis, hoc est, Cavanarias, & Capotenus: Noëtollis cum adjacente sibi; Caprenciis cum territoriis & silvis, & simul Puteolis. In summa sunt mansa centum nonaginta, & hospitia decem & novem. Quidquid itaque in supradictis locis, vel circa eamdem cellulam præsenti tempore monachi in eadem divinæ gratiæ famulantes, possidere noscuntur; vel si qua sunt alia quæ forte meam fugerunt memoriam, & tamen ea suis stipendiis assignata retinent cum territoriis, vineis, pratis, silvis, aquis, aquarumque decursibus, & ceteris adjacentiis, ipsis

A tantum ex integro, ut præmissum est, eorumque usibus jure perpetuo absque ulla diminutione sub præfato memorati episcopii nostri jure debito cedant.

At vero episcopus qui pro tempore auctore Deo præfuerit, abbatem de eodem monasterio, eum videlicet quem omnis congregatio sibi ordinandum poposcerit, & sinceritas morum, & bonorum actuum probitas commendaverit, si inter eos talis inveniri quiverit, eis ordinandum procuret. Quod si talis inter eos minime inveniri potuerit, de eadem parochia vel diœcesi Senonica, consentientibus sanctis coëpiscopis ejusdem diœcesis, & circumpositis venerabilibus abbatibus, eis præficiendum atque ordinandum provideat. In aggregandis quoque monachis hunc modum abbas B qui præfuerit, teneat, ut tricenarium numerum quantitatis summa non excedat, donec rerum copia major succrescat. Episcopus quoque in exigendis muneribus abbatem ejusdem loci non gravet, sed sufficiat ei ad annua dona equus unus, & scutum cum lancea.

Quod si in expeditionem publicam ire jussus fuerit, addantur ei de eodem loco carta duo, unum vini, alterum farinæ, verveces decem: supra quæ in exigendis muneribus, cupiditatis, avaritiæque causa gravare eos nullatenus præsumat: ne & monachi ejusdem cellulæ hujuscemodi negotio a suo proposito exorbitare, & episcopus causa eorum perditionis addictus sempiternas cogatur luere pœnas.

Corpora etiam sanctorum, quæ in nostra parochia C jam dicta exspectant sui beatam immutationem, a pravis & desidiosis custodibus permaxime negliguntur, ita ut officio, luminariis, ac debita careant custodia. Idcirco ob amorem Dei, cui viventes in carne servierunt, & emolumentum animæ nostræ, per voluntatem & licentiam domini ac piissimi Ludovici ac Caroli regum, quia congruum ad hoc locum invenimus, illo deportanda volumus. Sed quia sacra auctoritas vetat, ne in talibus & similibus ecclesiis Christi per alicujus incuriam scandalum inferatur, multorum episcoporum exposcit consensum, ad vestræ paternitatis notitiam hæc omnia perferri volumus: quatenus vestra deinceps censura & locus ipse, quod favente Deo ordinandum stabilimus, & memoratis sanctorum D pignoribus a Dei servis ibidem Deo famulantibus digne & laudabiliter serviatur; & pro domini nostri ac totius sanctæ Dei ecclesiæ statu indefesse vota debita persolvantur. Quod opus Deo dicatum, ut per tempora labentia, omnibus sanctissimis patribus & fratribus in Dei nomine consentientibus, firmiorem obtineat rectitudinis statum, & intactum permaneat, manu nostræ parvitatis subter relegenda firmamus. Et ut rata deinceps manere possint quæ scripta sunt, manibus vestræ sanctitatis roboranda expostulamus.

In Christi nomine Aldricus ecclesiæ Senonicæ indignus archiepiscopus, hoc privilegium fieri decrevi & subscripsi.

E In Christi nomine Landramnus Turonicæ ecclesiæ archiepiscopus, recognovi & subscripsi.

In Christi nomine Bartholomæus Narbonensis ecclesiæ archiepiscopus, feci & subscripsi.

Jonas Aurelianensis ecclesiæ indignus episcopus, huic facto adstipulator subscripsi.

Ego Raynardus Rotomagensis episcopus, subscripsi.

Rotualdus Suessionensis episcopus, huic facto subscripsi.

Aldricus Cenomanicæ urbis episcopus.

Carevilus Bajocensis episcopus, subscripsi.

In Dei nomine Radulfus Lexoviensis episcopus, adstipulator huic facto subscripsi.

Acamradus Parisiorum indignus episcopus, subscripsi.

Stephanus Bituricensium indignus episcopus, subscripsi.

Altadus Genevensis episcopus, subscripsi.

Adalhelinus Catalaunensis episcopus, subscripsi.

Ragnerius Ambianensis episcopus, subscripsi.

Helias Tricassinensis episcopus, subscripsi.

Hubertus Meldensium episcopus, subscripsi.

Alduinus Virdunensium episcopus, subscripsi.

Delricus Basiliensis episcopus, subscripsi.

Ego Fulconinus Warmatiensis episcopus indignus.

In Dei nomine Teugrinus Albensis episcopus.

Atto Nannetensis civitatis episcopus.

Gerfredus Nivernensis civitatis episcopus.

Facona episcopus.

Boso abbas ex monasterio sancti Benedicti, subscripsi.

Aorevaldus abbas ex monasterio Noviacensi.

Deidonus ex [a] Remensi cœnobio abbas.

Christianus abbas monasterii sancti Germani.

In Dei nomine ego Bernoinus Carnotensis episcopus, subscripsi.

Ragnemundus abbas de monasterio sancti Carilelphi.

Ingelnomus Sagiensis episcopus, subscripsi.

Fova Cavilonensis episcopus, subscripsi.

Diploma Ludovici Pii Imperatoris, ratum habentis præfatum Aldrici archiepiscopi privilegium, datum anno DCCCXXXIV.

IN nomine Dei nostri & Salvatoris nostri Jesu Christi, Ludovicus divina repropitiante clementia Imperator Augustus. Si enim quod ad servorum Dei quietem pertinet devotissima sollicitudine & imperiali providentia procuramus, ad emolumentum animæ nostræ vel æternam beatitudinem capessendam, hoc proculdubio pertinere non dubitamus. Idcirco notum fieri volumus omnibus sanctæ Dei ecclesiæ fidelibus, nostrisque præsentibus scilicet & futuris, quia Aldricus venerabilis Senonicæ urbis archiepiscopus nostræ suggessit mansuetudini, de quodam monasterio memorati episcopii sui, quod juxta muros ejusdem civitatis in honorem beati Remigii confessoris Christi positum fuerat; & propter impedimenta quædam quæ ex propinquitate atque assiduitate præfatæ urbis monachi, [b] illi Domino famulantes perpeti videbantur, ipse in alterum locum, cujus vocabulum est Vallilias, octavo scilicet ab eadem urbe milliario, eum fecerit transmutari. Quem etiam locum Rothlaum, quondam Magnerii comitis uxorem, supradicto sancti Remigii monasterio ob suam utrique sui requiem atque remedium, donationis titulo delegavisse testatus est. Sed ne quamlibet contrarietatem aut inquietudinem a præsulibus per tempora labentia in eadem sede sibi succedentibus monachi, quos a memorato loco transmigrari fecerat, quolibet tempore perpeti cogerentur; privilegium eis ecclesiastica auctoritate in urbe supradicta, una cum venerabilibus coepiscopis fidelibus nostris diversarum ecclesiarum constitutis, se fecisse professus est, sicut etiam pro perspecto atque relecto manifestissime claruit. In quo firmissime consensu omnium sanxerunt, ut nullus pontificum succedentium quidpiam de rebus, quas in priori loco degentes possederant, imminuere, aut majora illi servitia, quæ sub eo pertulerant, inferre præsumeret; sed liceret illi res ad memoratum monasterium religiosissima devotione fidelium delegatas quieto ordine possidere; nihilque ei oneris amplius imponere, quam in memorato privilegio cum eisdem venerabilibus coëpiscopis confirmato constitutum esse constabat.

Verum licet ecclesiastica atque pontificalis constitutio, sua, immoque divina auctoritate esse [a] prævideat; tamen non indecens atque incongruum judicavit, si nostra imperiali auctoritate sua constitutio firma esse perpetuo sanciretur. Proinde hos nostræ auctoritatis imperiales apices sæpedicto monasterio fieri decrevimus; per quos decernentes præcipimus atque sancimus, [b] ut a memorato venerabili Aldrico archiepiscopo, consentientibus dignissimo honore coëpiscopis suis constitutum, ac privilegio eorumdem, aliorumque complurium sacerdotum Christi, atque abbatum manibus roborato confirmatum est, ita deinceps per hanc nostram auctoritatem firmum atque inconcussum inviolabiliter permaneat. Nec quispiam episcoporum in memorata urbe per tempora labentia Christo propitio succedentium quicquam minuere, immutare, aut quippiam servitii amplius, quam in sæpedicto privilegio insertum est, augere præsumat; sed licite monachis per tempora Domino inibi militantibus sub conditionibus in jam dicto privilegio taxatis, quiete, regulariterque vivere, & pro nobis, conjuge, proleque nostra, ac stabilitate imperii a Deo nobis commissi atque conservandi jugiter Domini misericordiam propensius exorare. Et ut hæc nostræ confirmationis auctoritas tam nostris quam successorum nostrorum temporibus, inviolabilem atque inconvulsam obtineat firmitatem, de annulo nostro subter eam jussimus assignari.

Signum Ludovici serenissimi Augusti.

Data sexdecimo Kalendas Decembris, anno Christo propitio vigesimo secundo imperii domini Ludovici piissimi Augusti, indictione decima tertia. Actum Aquisgranensi Palatio regio, in Dei nomine feliciter. Amen.

Hirminmarus Notarius ad vicem Hugonis recognovit.

[a] Forte, Reomensi.

[b] Forte, illi.

[a] Forte, prævaleat.

[b] Forte, ut quod a.

CONCILIUM LONDONIENSE,

Ex tomo I. Conciliorum Britann.

habitum in festo sancti Augustini Anglosaxonum apostoli, id est, vigesimo sexto die Maii, anno Domini DCCCXXXIII. præsentibus Egberto rege Westsaxoniæ, & Withlasio rege Merciorum, utroque archiepiscopo, ceterisque Angliæ episcopis & magnatibus: in quo de cohibendis Danorum irruptionibus agitur, confirmanturque privilegium & concessiones Withlasii regis monasterio Croylandiæ facta prout sequitur.

Withlasius dispositione divina rex Merciorum omnibus Christicolis universam Merciam inhabitantibus, salutem sempiternam.

Ingulph. Saxon. hist. Croyl.

MAgnalia Dei publicare & prædicare minime mihi verecundum, sed vere videtur honorificum & gloriosum: unde aperte confiteor Domino, qui in altis habitat, humilia respiciens in cælo & in terra, quoniam ad tempus iratus est mihi, conversus est furor suus, & consolatus est me: humilians in ira sua peccatorem usque ad terram, detrahens usque ad pulverem, & iterum in misericordia sua suscitans de pulvere egenum, & de stercore erigens pauperem, ut sedeam cum principibus & solium gloriæ teneam. In die igitur bonorum ne immemor sim malorum, memor ero *Rahab* & Babylonis scientium me, non *Rahab* meretricis, sed *Etheldrithæ* sanctissimæ virginis, cognatæ meæ, pro sponsi sui Agni immaculati amore Croylandiæ reclusæ, & in tempore tribulationis meæ me in cella sua quatuor mensium spatio diligentissime abscondentis a facie inimici & persequentis; memor etiam ero Babylonis, non turris confusionis, sed sanctissimæ ecclesiæ Croylandiensis, quæ a terra duris ad cælum ascendens vigiliis & orationibus, psalmis & lectionibus, disciplinis & afflictionibus, lacrymis & singultibus, eleemosynis & innumeris aliis devotionibus pietatisque operibus, pro sæculo peccatore fortissimam violentiam regno cælorum ingerit die ac nocte.

Itaque quoniam venerabilis pater dominus *Siwardus* abbas Croylandiæ protexit me in tabernaculo suo in die malorum, celans ac salvans a facie tribulantis; ultra privilegia meorum antecessorum regum Merciorum, qui prædictum monasterium variis libertatibus & donariis nobiliter illustrarunt; offero & ego magno altari prædicti monasterii de paupertate mea calicem aureum, crucem auream, & tabulam capellæ propriæ laminis aureis deauratam, me profitens dictæ ecclesiæ perpetuum pro visibus defensorem. Insuper præcipio omnibus ministris meis per universam Merciam constitutis, quod abbati Croylandiæ, monachis, & omnibus fratribus illius sanctissimi monasterii, cum ad civitates & castella regia pro quocumque negotio accesserint, tamquam *Wimundo* filio meo, vel mihi, obediant in omnibus & ministrent, nihil pro expensis, quas ipsi vel sui fecerint ibidem, ab iis accipientes; sed cum littera vel signo dictorum monachorum arcarius meus omnes expensas hujusmodi, cum dicti ministri mei annumeraverint, pro fisco integre acceptabit. Volo etiam & præcipio, quod quicumque in regno meo pro quocumque delicto reus inventus & legibus obnoxius fuerit, si fugerit ad dictum monasterium, & coram abbate dicti monasterii, qui pro tempore fuerit, gratiam sanctissimi confessoris *Guthlaci*, ibidem corporaliter quiescentis invocans, fidelitatem ei & servitium juraverit sempiternum, salvus & securus protectione abbatis & monachorum suorum, in quocumque servitio per totam insulam Croylandiæ ipsum posuerint, sicut in asylo, vel in camera mea propria, pace mea & impunitate A gaudeat: nullusque ministrorum meorum ultra illum insequi audeat, nec in aliquo molestare, sub pœna perditionis dextri sui pedis, quicumque in meo regno istud meum privilegium tentaverit in aliquo violare: licebitque dicto fugitivo in quibusque aquis, quæ dictam insulam ambiunt, navigare & piscari, ac aliter, quocumque modo a dominis suis assignatus fuerit, laborare, absque ministrorum meorum, vel alicujus alterius calumnia vel gravamine. Quod si extra dictas aquas vel metas dicti monasterii captus aliquando fuerit, pœnam, quam quondam meruit, sive mortem, sive membrorum suorum mutilationem, si ministri mei, vel quicumque sui adversarii per juramentum sex hominum fide dignorum probare poterunt quod extra metas suas inventus fuerit, absque ulla gratia B sustinebit. Dictas vero metas monasterii Croyland in quinque ejus aquas prædictas tam ministris meis, quam abbati & monachis suis, pro suis dictis fugitivis describi feci & notari.

Dictæ namque aquæ vocantur istis nominibus: videlicet Schepishee ad orientem, in cujus ripa occidentali crux lignea stat vetusta, & distat ab ipsa aqua per decem pedes, æqualiter posita in medio inter duos angulos ejusdem insulæ: scilicet *Asswictoft*, qui est angulus & meta dictæ insulæ contra Vulturnum, & Tedwarser, qui est angulus & meta dictæ insulæ contra Subsolanum. Secunda aqua, quæ claudit dictam insulam ad austrum vocatur Southee, in cujus ripa est posita crux lapidea distans a Namanlandhirne per quinC que perticatas, & a Southee per sex perticatas, ubi Southee intrat in aquam de Nene, quæ currit ad pontem de Croyland: sed metæ fugitivorum in illa parte diriguntur in mariscum occidentale per [a] Einser contra Africum; & sic usque ad Iolwardstafing contra Corum; & sic divertendo ad Boream, ubi Southlafe intrat in aquam de Weland, ex opposito lapideæ crucis, quæ stat in Boreali ripa dictæ aquæ da Weland, distans ab ipsa aqua per quinque pedes, quæ currit inde ad prædictum pontem de Croyland: sed metæ fugitivorum ab illa cruce diriguntur in mariscum Boreale directe usque ad Oggot, qui est angulus metarum contra Favonium: & sic redeundo versus orientem per Wodelade usque ad Apinholt, & ibi ascendendo per aquam de Weland, quæ est quarta aqua D claudens insulam in illa parte, sicut tertia aqua de Nene claudit eam ex altera pontis de Croyland, usque ad Seweram de Asendise cadentis in Weland; ubi stans fracta crux lapidea, distat ab ipsa de Asendise per perticatas in ejus ripa Australi: & ipsa aqua de Asendise est quinta aqua claudens ab illo loco insulam prædictam, contra Aquilonem usque ad Asswictoft.

a al. Einset.

Si extra istas quinque aquas & metas prænotatas fugitivus inventus fuerit, tamquam *Semei* extra Jerusalem, publicis legibus subjiciendus pœnam quam meruit patietur. Quod si infra prædictas metas, & prædictarum aquarum ripas exteriores homicidium, furtum, vel aliam forisfacturam fecerit, per balivos dicti monasterii

Anno Christi 833.

monasterii capiendus, juxta demerita in ipsa insula, cujus immunitatem perdidit, patitur, & ibidem jodicandus in carcere abbatis condemnabitur. Et ut istud privilegium firmius & fortius ad posteros perseveret, per dominum meum *Egbertum regem* Westsaxoniæ, & *Athelwolphum* filium ejus illud obtinui confirmari. Offero etiam secretario dicti monasterii, in ministerium sanctissimi altaris, chlamydem coccineam, qua indutus eram in coronatione mea, ad capiam inde sive casulam faciendam, & in ecclesiæ sanctissimum ornamentum, velum meum aureum, quo intuitur excidium Trojæ, in meo anniversario, si placuerit, in parietibus suspendendum. Offero etiam refectorario dicti monasterii, ad usum præsidentis quotidie in refectorio, scyphum meum deauratum, & per totam partem exteriorem barbaris vinitoribus ad drachones pugnantibus cælatum: quem crucibolum meum solitus sum vocare, quia signum crucis per transversum scyphi imprimitur interius, cum quatuor angulis simili impressione protuberantibus; & cornu mensæ meæ, ut senes monasterii bibant inde in festis sanctorum, & in suis benedictionibus meminerint aliquando animæ donatoris *Wthlasii*. Confirmo etiam dicto monasterio omnes terras & tenementa, possessiones & earum peculia, & omnia alia donaria, quæ prædecessores mei reges Merciorum, & eorum proceres, vel alii fideles Christiani, sive Judæi, dictis monachis dederunt, vendiderunt, vel invadiaverunt, aut aliquo alio modo in perpetuam possessionem tradiderunt: & specialiter donum *Thorold* quondam vicecomitis Lincoln, *&c.*

Istas terras & tenementa prædicto monasterio Croylandiæ, & monachis ibidem Deo servientibus, in pacificam & perpetuam possessionem concedo, trado, & confirmo, habenda de me & heredibus meis quibuscumque regibus Merciorum post me successuris, in perpetuam & puram eleemosynam, libere, quiete, & solute ab omnibus oneribus sæcularibus, exactionibus, & vectigalibus universis, quocumque nomine censeantur. Quod si quis adversarius, instigante diabolo, in quibuscumque prædictis terris, aut tenementis, tot regum spatio pacifice possessis, & eorum auctoritate confirmatis, calumniam ponere voluerit in futurum; me & successores meos reges Merciorum profiteor præsenti chirographo & polliceor, dicti monasterii futuros in perpetuum defensores.

Istud chirographum domino Sigwardo abbati patri meo, & Etheldrithæ sanctissimæ virgini, pro Christi amore ibidem reclusæ, carne quidem cognatæ meæ, sed, quod magis est, in Christo carissimæ sorori, quondam promissum, in præsentia dominorum meorum Egberti regis Westsaxoniæ, & Æthelwlphi filii ejus, coram pontificibus & proceribus majoribus totius Angliæ in civitate Londonia (ubi omnes congregati sumus pro consilio capiendo contra Danicos piratas littora Angliæ assidue infestantes) signo sanctæ crucis confirmavi.

Anno Christi 833.

SUBSCRIPTIONES.

Ego Celnothus archiepiscopus Dorobernensis, consului.
Ego Enbaldus archiepiscopus Eboracensis, consignavi.
Ego Osmundus Londoniensis episcopus, collaudavi.
Ego Helmstanus Wintoniensis episcopus, assensum præbui.
Ego Herewinus episcopus, Lichfeldensis consensi.
Ego Cedda Herefordensis episcopus, aspiravi.
Ego Adelstanus Shireburnensis episcopus, procuravi.
Ego Humbritus Helmati episcopus, approbavi.
Ego Wilredus Domnocensis episcopus, annui.
Ego Herferdus Wigornensis episcopus, gratum habui.
Ego Goduvinus Roffensis episcopus, favi.
Ego Hedda abbas de Medeshamsted, ratificavi.
Ego Ambertus abbas Ripadii, interfui.
Ege Kenevinus abbas de *Bardeney*, adstiti.
Ego Egbertus rex Westsaxoniæ, concessi.
Ego Adelwlphus filius regis Westsaxoniæ, consensum dedi.
Ego Wulhardus dux adfui.
Ego Athelmus dux audivi.
Ego Herenbrithus dux acceptavi.
Ego Swithinus presbyter regis Egberti præsens fui.
Ego Bosa scriba regis Withlasii manu mea chirographum istud scripsi.

Ego Withlasius Domini nostri Jesu Christi gratia rex Merciorum ad sanctæ matris ecclesiæ honorem & divini cultus exaltationem, anno incarnationis ejusdem nostri Salvatoris octingentesimo tricesimo tertio, in festo sancti Augustini confessoris, doctoris & apostoli nostræ gentis, hæc pauca offerro, pluraque offerrem, quin corpus meum tam sancto monasterio promitterem, nisi antea sepulturam meam Ripadio devovissem, veruntamen spiritus meus permanebit vobiscum in æternum.

CONVENTUS COMPENDIENSIS,

in quo Ludovicus Pius imperio privatur.

In editionibus Petri Pithœi, qui primus [illegible], [illegible]do ac Dacheriano, inscribitur: Exauctoratio Ludovici Pii.

Quæ sequuntur gesta sunt apud Compendium palatium contra Christianissimum Imperatorem Ludovicum, postquam regno ad tempus privatus est. Acta sunt autem studio non imitandæ dejectionis ejus ab Ebbone auctore ejusdem mali, & ceteris episcopis, vel errore annitentibus, vel timore consentientibus. Non sunt autem hæc ut salubris concilii decreta amplectenda, sed ut carnalis commenti molimina respuenda.

Ex editione P. Sirmondi.

OMnibus in Christiana religione constitutis scire convenit quale sit ministerium episcoporum, qualisve vigilantia atque solicitudo eis circa salutem cunctorum adhibenda sit, quos constat esse vicarios Christi, & clavigeros regni cælorum: quibus a Christo tanta collata est potestas, ut quodcumque ligaverint super terram, sit ligatum & in cælo; & quodcumque solverint super terram, sit solutum & in cælo. Et in quanto sint ipsi periculo constituti, si ovibus Christi pabulum vitæ ministrare neglexerint, & errantes ad viam veritatis arguendo, obsecrando, reducere pro viribus non studuerint, juxta illud propheticum: *Si non annuntiaveris*, inquit, *iniquo iniquitatem suam, & ipse in impietate sua mortuus fuerit, sanguinem ejus de manu tua requiram*, & multa his similia ad magisterium pastorale pertinentia, quæ in divinis passim continentur. Quapropter eisdem pastoribus Christi summopere studendum est, ut erga errata delinquentium moderationem discretissimam teneant, ut sint, juxta beati Gregorii doctrinæ documentum, bene agen-

Ezech. 3.

Anno Christi 833

tibus per humilitatem socii, contra delinquentium vero vitia per zelum justitiæ erecti; quatenus posthabito torpore, atque segnitie, vel humano favore, aut mundiali timore, sic exerceant ministerium suum, ut & præsentibus salubriter consulant, & futuris sint exemplum salutis. Verum quia in agro Dei, qui est ecclesia Christi, noxia quæque instinctu hostis antiqui pullulare non cessant, quæ necesse est ut adhibito sarculo pastorali radicitus exstirpentur; & propter malevolos quosque, qui bene acta aut intelligere nolunt, aut malevola intentione potius intelligere, quam ipsam veritatem delectantur amplecti; oportet eosdem pastores, ut quandocumque de generali utilitate, vel publica correctione, quidpiam in conventibus suis decreverint, id juxta morem ecclesiasticum scriptis committant: videlicet ut posteris omnem ambiguitatem & occasionem juste detrahendi vel reprehendendi penitus amputent. Proinde notum esse necessarium duximus omnibus filiis sanctæ Dei ecclesiæ, præsentibus scilicet & futuris, qualiter nos episcopi super imperio domini & gloriosissimi Lotharii Imperatoris constituti, anno incarnationis Domini Jesu Christi DCCCXXXIII. indictione XII. anno siquidem ejusdem principis primo, in mense videlicet Octobri, apud Compendium palatium generaliter convenimus, & memoratum principem humiliter audivimus. Et hoc quidem illi, sive optimatibus illius, seu omni generalitati populi, quæ undique illuc confluxerat, manifestare juxta injunctum nobis ministerium curavimus, qualis sit vigor & potestas sive ministerium sacerdotale; & quali meretur damnari sententia, qui monitis sacerdotalibus obedire noluerit. Deinde tam memorato principi, quam cuncto ejus populo denuntiare studuimus, ut Domino devotissime placere studerent; & in quibus eum offenderant, placare non differrent. Examinata quippe sunt multa, quæ per negligentiam in hoc imperio contigerunt, quæ ad scandalum ecclesiæ, & ruinam populi, vel regni interitum, manifestis indiciis pertinebant; quæ necesse erat ut cito corrigerentur, & in futuro omnibus modis vitarentur. Inter cetera etiam commemoratum est a nobis, & omnibus ad memoriam reductum, qualiter a Deo regnum istud per administrationem bonæ memoriæ Caroli præstantissimi Imperatoris, & per prædecessorum suorum laborem, pacificum & unitum atque nobiliter dilatatum fuerit, & domino Ludovico Imperatori a Deo ad regendum sub magna pace commissum: Dominoque protegente, sub eadem pace, quamdiu idem princeps Deo studuit, & paternis exemplis uti, ac bonorum hominum consiliis acquiescere curavit, conservatum manserit. Et quomodo in processu temporis, sicut omnibus manifestum erat, per ejus improvidentiam, vel negligentiam, in tantam venerit ignominiam & vilitatem, ut non solum amicis in mœstitiam, sed etiam inimicis venerit in derisionem. Sed quia idem princeps ministerium sibi commissum negligenter tractaverit; & multa quæ Deo & hominibus displicebant & fecerit & facere compulerit, vel fieri permiserit, & in multis nefandis consiliis Deum irritaverit, & sanctam ecclesiam scandalizaverit, &, ut cetera quæ innumera sunt omittamus, novissime omnem populum sibi subjectum ad generalem interitum contraxerit, & ab eo divino justoque judicio subito imperialis sit subtracta potestas; nos tamen memores præceptorum Dei, ministeriique nostri, atque beneficiorum ejus, dignum duximus, ut per licentiam memorati principis Lotharii legationem ad illum ex auctoritate sacri conventus mitteremus, quæ eum de suis reatibus admoneat; quatenus certum consilium suæ salutis caperet: ut quia potestate privatus erat terrena, juxta divinum consilium & ecclesiasticam auctoritatem, ne secundam animam perderet, elaborare in extremis positus totis viribus studeret. Quorum legatorum consiliis & saluberrimis admonitionibus libenter assensum præbuit, spatium poposcit, diemque constituit, qua de salubribus eorum monitis certum eis responsum redderet. Cum autem suprascriptus instaret dies, sacer idem conventus unanimiter ad eumdem venerabilem virum perrexit, eumque diligenter de quibus Deum offenderat, & sanctam ecclesiam scandalizaverat, ac populum sibi commissum perturbaverat, admonere, & cuncta illi ad memoriam reducere curavit. Ille vero eorum salutiferam admonitionem, & dignam congruamque exaggerationem libenter amplectens, promisit se illis in omnibus acquieturum salutari consilio, & subiturum remediale judicium. Porro de tanta salubri admonitione hilaris, illico dilectum filium suum Lotharium Augustum sibi festinato affuturum supplicavit, ut ille ruptis quibuslibet morulis cum suis primatibus veniret: quatenus primum inter eos mutua reconciliatio secundum Christianam doctrinam fieret: ut si quid in cordibus eorum nævi aut discordiæ inerat, pura humilisque postulatio veniæ expiaret; ac deinde coram omni multitudine judicium sacerdotale more pœnitentis susciperet: quod & non multo post factum est. Veniens igitur idem dominus Ludovicus in basilicam sanctæ Dei genitricis Mariæ, ubi sanctorum corpora requiescunt, Medardi videlicet confessoris Christi atque pontificis, nec non Sebastiani præstantissimi martyris, adstantibus presbyteris, diaconibus, & non parva multitudine clericorum; præsente etiam præfato domino Lothario filio ejus, ejusque proceribus, atque totius populi generalitate, quotquot videlicet intra sui septum eadem continere potuit ecclesia; & prostratus in terram super cilicium ante sacrosanctum altare confessus est coram omnibus, ministerium sibi commissum satis indigne tractasse, & in eo multis modis Deum offendisse, & ecclesiam Christi scandalizasse, populumque per suam negligentiam multifarie in perturbationem induxisse: & ideo ob tantorum reatuum expiationem publicam & ecclesiasticam se expetere velle dixit pœnitentiam; quo miserante Domino, per eorum ministerium & adjutorium percipere mereretur absolutionem tantorum criminum, quibus Deus ligandi ac solvendi intulerat potestatem. Quem etiam iidem pontifices, ut pote medici spiritales, salubriter admonuerunt: asserentes ei quod puram & simplicem confessionem sequeretur vera remissio peccatorum, ut aperte confiteretur errata sua, in quibus maxime se Deum offendisse profitebatur: ne forte interius aliud tegeret, aut in conspectu Dei quidpiam dolose ageret, sicut jampridem in Compendio palatio ab alio sacro conventu correptus coram omni ecclesia eum fecisse omnibus notum erat. Ne sicut tunc, ita & nunc, per simulationem & calliditatem duplici ad Deum corde accedendo, ad iram potius quam ad veniam suorum peccatorum provocaret: quoniam, scriptura testante, *simulatores & callidi provocant iram Dei*. Verum post hujusmodi admonitionem professus est se in omnibus iis præcipue deliquisse, unde a memoratis sacerdotibus fuerat familiariter, sive verbis, sive scriptis admonitus, & digna increpatione correptus: super quibus chartulam summam reatuum suorum, unde illum specialiter redarguerent, continentem ei dederunt, quam ille in manibus gestabat.

Job 16.

Anno Christi 833.

CAPUT I.

Videlicet, sicut in eadem chartula plenius continetur, reatum sacrilegii incurrendo, & homicidii, eo quod paternam admonitionem, & terribilem conte-

stationem sub divina invocatione, ante sanctum altare, in præsentia sacerdotum, & maxima populi multitudine, sibi factam, secundum suam promissionem non conservaverit: eo quod fratribus & propinquis violentiam intulerit, & nepotem suum, quem ipse liberare potuerat, interficere permiserit: & quod immemor voti sui, signum sanctæ religionis propter vindictam suæ indignationis fieri postea jusserit.

II.

Quod auctor scandali, & perturbator pacis, ac violator sacramentorum exsistendo, pactum quod propter pacem & unanimitatem imperii, ecclesiæque tranquillitatem, communi consilio & consensu cunctorum fidelium suorum fuerat inter filios suos factum, & per sacramentum confirmatum, super illicita potestate corruperit: & in eo quod fideles suos, in contrarietatem ejusdem primi pacti & juramenti, aliud sacramentum jurare compulerit, in perjurii reatum præstitorum violatione sacramentorum inciderit. Et quantum hoc Deo displicuerit, liquido claret: quia postea nec ipse, nec populus sibi subjectus pacem habere meruit; sed omnes in perturbationem, pœnam peccati sustinendo, justo Dei judicio postea inducti sunt.

III.

Quia contra Christianam religionem, & contra votum suum, sine ulla utilitate publica, aut certa necessitate, pravorum consilio delusus, in diebus Quadragesimæ expeditionem generalem fieri jussit, & in extremis imperii sui finibus in Cœna Domini, quando Paschalia sacramenta ab omnibus Christianis rite sunt celebranda, placitum generale se habiturum constituit. In qua expeditione, quantum in ipso fuit, & populum in magnam murmurationem protraxit, & sacerdotes Domini a suis officiis contra fas amovit, & pauperibus gravissimam oppressionem irrogavit.

IV.

Quod nonnullis ex suis fidelibus, qui pro ejus suorumque filiorum fidelitate & salvatione, regnique nutantis recuperatione, humiliter eum adierant, & de insidiis inimicorum sibi præparatis certum reddiderant, violentiam intulerit: & quod contra omnem legem, divinam videlicet ac humanam, eos & rebus propriis privaverit, & in exsilio tradi jusserit, atque absentes morti judicari fecerit; & judicantes procul dubio ad falsum judicium induxerit: & sacerdotibus Domini ac monachis contra divinam & canonicam auctoritatem præjudicium irrogavit, & absentes damnavit, & in hoc reatum homicidii incurrendo divinarum seu humanarum legum violator exstitisset.

V.

De diversis sacramentis, sibique contrariis atque perniciosis, a filiis sive a populo eo præcipiente & compellente irrationabiliter sæpe factis, pro quibus non modicam in populo sibi-commisso peccati maculam induxit, reatum perjurii nihilo minus incurrisse: quoniam hæc procul dubio in auctorem, per quem fieri compulsa sunt, jure retorquentur. Sed in mulierum purgatione, in injustis judiciis, in falsis testimoniis atque perjuriis, quæ eo permittente coram se perpetrata sunt, quantum Deum offenderit ipse novit.

VI.

De diversis expeditionibus, quas in regno sibi commisso non solum inutiliter, sed etiam noxie sine consilio ac utilitate fecit, in quibus nimirum multa & innumerabilia sunt in populo Christiano flagitia perpetrata, in homicidiis & perjuriis, in sacrilegiis, in adulteriis, in rapinis, in incendiis: sive in ecclesiis Dei, sive in aliis diversis locis factis, in direptionibus & oppressionibus pauperum miserabili & pæne apud Christianos inaudito patratis; quæ omnia ad auctorem, sicut præmissum est, reflectuntur.

VII.

In divisionibus imperii ab eo contra communem pacem & totius imperii salutem ad libitum suum temere factis, & in sacramento etiam quod jurare compulit omnem populum, ut contra filios suos, sicut contra inimicos suos agerent; cum ipse eos paterna auctoritate consultuque fidelium suorum pacificare potuisset.

VIII.

Quod non sufficerint ei tot mala & flagitia per suam negligentiam & improvidentiam in regno sibi commisso perpetrata, quæ enumerari non possent; pro quibus & regni periclitatio, & regis dehonestatio evidenter provenerat: sed insuper ad cumulum miseriarum novissime omnem populum suæ potestatis ad communem interitum traxerit, cum debuisset esse eidem populo dux salutis & pacis: cum divina pietas inaudito & invisibili modo, ac nostris sæculis prædicando, populo suo misereri decrevisset.

Igitur pro his vel in his omnibus quæ supra memorata sunt reum se coram Deo & coram sacerdotibus vel omni populo cum lacrymis confessus, & in cunctis se deliquisse protestatus est, & pœnitentiam publicam expetiit: quatenus ecclesiæ, quam peccando scandalizaverat, pœnitendo satisfaceret; & sicut fuerant scandalum multa negligendo, ita nimirum se velle professus est esse exemplum, dignam pœnitentiam subeundo. Post hanc vero confessionem chartulam suorum reatuum & confessionis, ob futuram memoriam, sacerdotibus tradidit, quam ipsi super altare posuerunt: ac deinde cingulum militiæ deposuit, & super altare collocavit, & habitu sæculi se exuens habitum pœnitentis per impositionem manuum episcoporum suscepit; ut post tantam talemque pœnitentiam nemo ultra ad militiam sæcularem redeat. His itaque gestis, placuit ut unusquisque episcoporum, qualiter hæc res acta fuerit, in propriis chartulis insereret, eamque sua scriptione roboraret, & roboratam memorato principi Lothario ob memoriam hujus facti offerret. Ad extremum omnibus nobis qui interfuimus visum est, omnium chartularum, immo tanti negotii summam in unum breviter strictimque congerere, & congestam propriis manuum nostrarum subscriptionibus roborare, sicut sequentia factum esse demonstrant........

AGOBARDI
EPISCOPI LUGDUNENSIS LIBELLUS.

De eodem apud Compendium conventu, & publica Ludovici Imperatoris pœnitentia.

IN nomine Dei ac Domini nostri Jesu Christi, anno incarnationis ejus DCCCXXXIII. ego Agobardus Lugdunensis ecclesiæ indignus episcopus, interfui venerabili conventui apud palatium quod nuncupatur Compendium. Qui utique conventus exstitit ex reverentissimis episcopis, & magnificentissimis viris illustribus, collegio quoque abbatum & comitum, promiscuæque ætatis & dignitatis populo: præsidente serenissimo & gloriosissimo Chlothario Imperatore, & Christi Domini amatore: quo protegente & adjuvante subter annexa disposita sunt, anno imperii primo, mense quarto. Quibus omnibus vehementer incumbebat vera necessitas, ut solicite tractarent de periculo regni in præsenti, & status in futuro; quod regnum quia jamdiu nutabat, & impellebatur ad ruinam per negligentiam, & ut verius dicam, per ignaviam domini Ludovici, venerandi quondam Imperatoris, in quibus ille irretitus est per corruptas mentes & cor-

ANNO CHRISTI 833.

rumpentes, & secundum apostolicum dictum, quia erant ipsi errantes, & alios in errorem mittentes. A quo conventu quidquid utiliter & laudabiliter tractando & conferendo inventum est & necessario statuendum, & judicantibus consensi, & consentiens ipse judicavi. In primis videlicet, quæ ad commoditatem & soliditatem regni & regis pertinere videbantur: deinde quæ ad ereptionem & purgationem animæ domini Ludovici manifestissime noscebantur. Quæ in prædicto conventu fideliter quæsita, & veraciter inventa, & admirabiliter executa sunt. In eo scilicet quod prædictus conventus deliberavit, ut per legatos & missos admoneretur dominus Ludovicus de suis erratibus: & exhortaretur, ut secundum propheticum dictum rediret ad cor, & recognosceret acta sua, quæ adversus Deum currens per vias pravitatis & injustitiæ exegerat: ac deinceps susciperet consilium vitæ & salutis suæ; quatenus apud omnipotentem judicem & Dominum, qui clementissimus indultor est criminum, indulgentiam & remissionem iniquitatum impetrare possit: ut qui per multiplicatas negligentias regnum terrenum amiserat, per impensas supplices confessiones regnum cæleste adipisceretur, per eum apud quem est misericordia & copiosa redemptio. Propter quod & libellus editus est a viris diligentioribus, & ei oblatus, de manifestatione criminum suorum; in quo velut in speculo perspicue conspiceret fœditatem actuum suorum: & fieret in illo quod per pœnitentem perfectum dictum est: *Iniquitatem meam ego cognosco, peccatum meum coram me est semper.* Pro qua re accesserunt ad eum denuo omnes qui in prædicto conventu aderant episcopi; condolentes & compatientes infirmitatibus & miseriis ejus: exhortantes, atque exoptantes, & postulantes, ut omnipotens Deus manu pietatis suæ educeret eum de lacu miseriæ & de luto cœni. Quod clementissimus Dominus non solum non abstulit, sed neque distulit: sed mox resuscitata in mente ejus contritione humiliati cordis, prostratus coram eis, non semel vel iterum, sed tertio aut amplius crimina cognoscit, veniam poscit, auxilium orationum precatur, consilium recipit, pœnitentiam postulat, injunctam sibi humilitatem libentissime impleturum promittit. Innotescitur ei lex & ordo publicæ pœniten- A tiæ: quam non renuit, sed ad omnia annuit, ac demum pervenit in ecclesiam coram cœtu fidelium, ante altare & sepulcra sanctorum, & prostratus super cilicium, bis terque quaterque confessus in omnibus clara voce cum abundanti effusione lacrymarum, depositis armis manu propria, & ad crepidinem altaris projectis, suscepit mente compuncta pœnitentiam publicam per manuum episcopalium impositionem, cum psalmis & orationibus. Sicque deposito habitu pristino, & assumpto habitu pœnitentis, congratulans & confidens postulat piissimi pastoris humeris reduci se ad inventæ & reductæ ovis unitatem. His gestis ego Agobardus indignus episcopus interfui, & melioribus consentiens judicavi, & manu propria signans subscripsi.

2. Tim. 3.

Isai. 47.

Psalm. 50.

B

Adnotatio P. Jacobi Sirmondi, Societatis Jesu.

Hæc gesta episcopalia de suscepta iterum a Ludovico Pio pœnitentia publica, callido, ut Eginhartus in Chronico scribit, consilio a conspiratoribus instituta sunt, ut quod ipsi per vim & inauditam contumeliam in mitissimum principem egerant, ea ille sua sponte, ut ecclesiæ satisfaceret, expetisse aut subiisse videretur. *Omnes*, inquit, *hanc rem, exceptis auctoribus, miserabantur, & talem rerum permutationem ægre ferebant. Unde veriti inauditi sceleris conspiratores, ne versa vice retro lapsa ferrentur quæ gesta erant, callido, ut sibi visum est, cum aliquibus episcoporum utuntur consilio, ut pro his de quibus jam pœnitentiam egerat Imperator, iterum publica pœnitentia armis depositis irrevocabiliter quodammodo ecclesiæ satisfacere judicaretur: cum tamen & leges forenses non contra unam culpam semel commissam bis invehant, & nostra lex habeat bis non judicare delictum. Cui judicio pauci contradixere, plures assensum præbuere: maxima pars, ut assolet, in* C *talibus, ne primores offenderent, verbo tenus consensere. Damnatum ergo, & absentem & inauditum, neque confitentem neque convictum, ante corpus sancti Medardi confessoris, & sancti Sebastiani martyris, arma deponere cogunt, pullaque indutum veste, adhibita magna custodia, sub tectum quoddam detrudunt. Expleto hoc negotio in festivitate sancti Martini populus licentia accepta mœstus de talibus gestis ad propria revertitur.* Dirum facinus ac seculis omnibus detestandum, quodque non injuria Francorum dedecus cum vetere illius ævi chronico appellare liceat, nisi paucorum errorem saniora mox, ut sequentia ostendent, sapientiorum consilia correxisset.

Adnotatio P. Jacobi Sirmondi, Societatis Jesu.

Agobardi libellus. Inter episcopos Lotharianæ factionis, post Ebbonem Rhemensem, præcipue memorantur Agobardus Lugdunensis, Bernardus Viennensis, Bartholomæus Narbonensis, Jesse Ambianensis, Helias Tricassinus, Hereboldus Autissiodorensis, & alii.

834.

CONVENTUS APUD SANCTUM DIONYSIUM,

in quo Ludovicus Pius ecclesiasticæ communioni per episcopos restitutus, imperii quoque ornamenta recepit, Dominica secunda Quadragesimæ, anno Christi DCCCXXXIV.

Ex editione P. Jacobi Sirmondi, Societatis Jesu.

EXAUCTORATO, *ut dictum est, impio Lotharii filii facinore Ludovico, multi mox, quibus sanior mens erat, ad illius restitutionem consilia operamque contulerunt. Itaque collectis copiis Lotharium in sancti Dionysii monasterio, ubi tunc erat, propius aggressi, eo adegerunt, ut relicto ibidem patre tacita fuga excederet. Quæ porro deinceps eo in loco gesta sunt, auctor vitæ Ludovici narrat his verbis:* At vero ii qui cum Imperatore remanserant, eum ad recipiendas imperatorias infulas hortabantur. Sed Imperator, quamquam modo quo prædictum est ecclesiæ eliminatus communione, nequaquam tamen præpropere voluit acquiescere sententiæ. Sed Dominica, quæ in crastinum advenit, in ecclesia sancti Dionysii episcopali ministerio voluit reconciliari, & per manus episcoporum armis accingi consensit. In qua re tanta exsultatio populi excrevit, ut etiam ipsa elementa viderentur injuriam patienti compati, & relevato congratulari. Etenim usque ad illud tempus tanta incubuerat procellarum vis, pluviarumque vehementia, ut extra solitum aquarum superabundantia excresceret, flatusque ventorum impervia biles fluminum alveos redderet. Sed in illius absolutione ita quodammodo visa sunt conjurasse elementa, ut mox & venti sævientes mitescerent, & cæli facies in antiquam & multo tempore invisam serenitatem rediret. *Narrat & Nithardus libro primo historiæ suæ.* Occurrebat, *inquit*, D insuper etiam filiis verecundia & pœnitudo, quod patrem bis honore privaverant; universæ plebi, quod bis Imperatorem dimiserant: ac per hoc hinc inde in restitutione ejus consentiunt, & undique ad sanctum Dionysium, ubi tunc Lotharius patrem & Carolum servabat, affluere contendunt. Cernens Lotharius prædictam animositatem vires suas excedere, antequam convenirent arma sumit, patrem ac Carolum dimittit, itineréque arrepto Viennam petit. Plebs autem non modica quæ præsens aderat, & jam pridem Lotharium pro patre vim inferre volebat, rege recepto, basilica sancti Dionysii una cum episcopis & omni clero confluunt, laudes Deo devote conferunt, coronam & arma regi suo imponunt, & ad cetera deliberaturi consedunt. E *Sed & Ludovicus ipse Imperator in epistola, quam de conscribenda vita sancti Dionysii ad Hilduinum abbatem scripsit, hanc suam restitutionem inter cetera illius beneficia commemorat.*

Conventus apud sanctum Dionysium. Reconciliatum fuisse Ludovicum Dominica secunda Quadragesimæ docet in chronico Eginhartus, cujus vestigiis hæret de more auctor vitæ Ludovici. Incidit autem illo anno hæc Dominica in Kalendas Martias. Vide & Nithardum lib. 1.

CONCILIUM APUD THEODONIS VILLAM,

in quo Ludovicus pius ab episcopis iterum reconciliatus, Ebbo Rhemotum antistes, quod in illum conspirarat, damnatus, graduque suo dejectus est, in Theodonis villa palatio regio proximis ante Quadragesimam diebus celebratum, anno Christi DCCCXXXV.

Ex editione P. Jacobi Sirmondi, Societatis Jesu.

SUNT qui ab hoc concilio Metense concilium sejungant: sed non tam diversa synodi fuerunt, quam synodi ejusdem actiones distinctæ. Synodus enim apud Theodonis villam indicta, ibique primum congregata est. Ubi cum ab episcopis qui convenerant, atque inter ceteros ab Ebbone, datis libellis approbata fuisset Imperatoris restitutio; in Mettensium urbem omnes cum Imperatore regnique primoribus profecti sunt, atque in sancti Stephani basilica, relectis a Drogone episcopo quæ de restitutione Imperatoris acta fuerant, & Ebbone iterum Augustum eumdem injuste depositum, meritoque imperii solio restitutum publice professo, inter Missarum sacra, die, ut Ludovici vitæ auctor scribit, Dominica, quæ Quadragesima initium præcedebat, septem archiepiscopi septem reconciliationis ecclesiasticæ orationes super eum ecinerunt; Deique universi qui aderant pro cumulata Imperatoris restitutione multas gratias reddiderunt. Post hæc ad Theodonis villam denuo regressi synodum instaurarunt: Ebbonemque, Lothariana factionis incentorem, accusavit Imperator, quod falsis ab eo criminibus appetitus, regno dejectus, atque ecclesia aditu exclusus fuisset. Postulabat Ebbo, ut sibi absente Imperatore causam in synodo agere liceret. Quod cum impetrasset, vi conscientiæ oppressus, episcoporumque quos advocarat consilio usus, libellum synodo in abdicationem sui sponte obtulit. Quo lecto, & episcoporum, quibus confessus fuerat, denuntiatione audita, omnium sententiis a pontificali ministerio cessare jussus est. Ita synodus Dominica ineuntis Quadragesimæ dimissa. Cujus etsi acta non exstant, eorum tamen, præter vitam Ludovici, quam commemoravimus, apud alios etiam crebra est mentio, ut apud Flodoardum libro secundo historiæ Remensis capite vigesimo, & in synodo Suessionensi apud sanctum Medardum, & in Tricassina anno DCCCLXVII. Ebboniani vero judicii seriem omnium uberrime persecutus est Hincmarus archiepiscopus in posteriori opere adversus Gothescalcum capite trigesimo sexto; unde & episcoporum qui synodo interfuerunt nomina didicimus. Nunc videndum, *inquit*, de quo ordine adjudicatorum vel condemnatorum Ebbo fuerit, quem manifestum est fuisse depositum. Qui postquam in ecclesia sancti Stephani apud Mediomatricum civitatem ambonem conscendit, & se publice denotavit coram episcopis & Imperatore, & clero ac populo qui adfuerunt, quoniam eumdem Imperatorem Hludowicum falso criminatum, & injuste ab imperiali sede depositum publicæ pœnitentiæ subdidit. De quibus & libellum manu sua subscriptum eidem Imperatori porrexit: quem qui quæsierit, in archivo ipsius Metensis ecclesiæ invenire valebit.

Unde etiam accusatus ab ipso Augusto in generali synodo habita in palatio Theodonis villa inducias petiit, & secundum canonicam institutionem elegit sibi per consensum synodi episcopos judices peccatorum suorum, quos canones electos appellant. De quibus scriptum est in concilio Africano cap. XXIII. ut ab electis judicibus provocari non liceat. Et debit libellum synodo manu sua firmatum hæc eadem continentem.

[a] Ego Ebbo indignus episcopus recognoscens fragilitatem meam, & pondera peccatorum meorum, testes confessores meos, Aiulfum videlicet archiepiscopum, & [b] Badaradum episcopum, nec non & Modoïnum episcopum, constitui mihi judices delictorum meorum: & puram ipsis confessionem dedi, quærens remedium pœnitendi, & salutem animæ meæ: ut recederem ab officio & ministerio pontificali, quo me recognosco esse indignum; & alienum me reddens pro reatibus meis, in quibus peccasse secreto ipsis confessus sum. Eo scilicet modo, ut ipsi sint testes alio succedendi & consecrandi, subrogandique in loco meo, qui digne præesse & prodesse possit ecclesiæ, cui hactenus indignus præfui. Et ut inde ultra nullam repetitionem, aut interpellationem auctoritate canonica facere valeam, manu mea propria subscribens firmavi. *Ebbo quondam episcopus subscripsi.*

a *In codice ms. Palatino hic titulus præfigitur:* Exemplar libelli, quo juxta decreta S. R. E. Ebo in synodo se deposuit, & ab episcopis secundum suam confessionem & subscriptionem adjudicatus fuit.

b *al.* Baradum.

Ex ms. Bibliotheca fratrum Mariæ Laudun.

Hæc scriptura coram synodo prolata atque confirmata, confessus est ipse viva voce, & dedit testes aliis exceptis judicibus, Nothonem archiepiscopum, Theodericum episcopum, & Achardum episcopum. Et sic ab omnibus qui in eodem concilio fuerunt episcopis, accepit sententiam, dicentibus per ordinem omnibus: Secundum tuam confessionem cessa a ministerio. Et sic coram ipso, jubente ac audiente synodo, dictatum est a Jona Aurelianense episcopo, Heliæ presbytero, postea Carnotensi episcopo: & præscriptæ paginæ confessionis ejusdem in ipsa synodo subscriptum atque subjunctum hoc modo: Acta est hæc Ebbonis professio, ejusque propriæ manus subscriptione roborata, in conventu synodali generaliter habito apud Theodonis villam, anno Incarnationis Domini nostri Jesu Christi DCCCXXXV anno etiam imperii gloriosi Cæsaris Hludowici XXIII. indictione XIII. sub die Kalendarum IV. Nonarum Martii. Hi sunt episcopi, qui confessionem manu sua propria firmatam audierunt: in qua continebatur quod ipse Ebbo pro quibusdam criminibus, quæ confessoribus suis Ajulfo archiepiscopo, Badrado episcopo, Modoino episcopo, Achardo episcopo, Theoderico episcopo, & Nothoni archiepiscopo confessus est, nullatenus officium pontificale agere deberet. Nam & ipsi testes eodem Ebbone poscente, & coram adstante, in conspectu omnium qui adfuerunt, tam episcoporum, quam & ceterorum sacerdotum, viva voce testificati sunt, quia tale peccatum eis confessus fuerat, pro quo dignus non erat episcopale ministerium ultra jam agere. Sed & hoc ipsi testes & confessores subintulerunt, quia si idem peccatum ante ordinationem admisisset, nullomodo episcopus ordinari debuisset. Pro qua re ad eorum consilium dixit se idem Ebbo coram omnibus ad ministerium episcopale indignum, & ab eo recedere debere, & sub pœnitentiæ modo Dominum sibi propitium facere velle. Nam & episcopi secundum confessionem ipsius manu sua propria roboratam, & testimonium confessorum suorum, decreverunt ut a ministerio recederet pontificali, & aliis orationum officiis & excubiis Domino serviendo eum sibi propitium faceret. Hæc sunt nomina eorumdem episcoporum.

Drogo archiepiscopus.
Hetti archiepiscopus.
Otgarius archiepiscopus.
Ragnoardus archiepiscopus.
Landrannus archiepiscopus.
Aldricus archiepiscopus.
Notho archiepiscopus.
Ajulfus archiepiscopus.
[a] Rotoldus episcopus.
Jonas episcopus.
Frotarius episcopus.
Erchantadus episcopus.
Raganarius episcopus.
Vulfinus episcopus.
Theodericus episcopus.
Achardus episcopus.
Rothaldus episcopus.
Badaradus episcopus.
Modoinus episcopus.
Item Theodericus episcopus.
Walocharius episcopus.
Godolricus episcopus.
Godofridus episcopus.
Teutmundus episcopus.
Ermbertus episcopus.
Hubertus episcopus.
Erardus episcopus.
Albericus episcopus.
Freculfus episcopus.
Joannes episcopus.
Hildemannus episcopus.
Hildi episcopus.
Christianus episcopus.
Sisagutus episcopus.
Item Raganarius episcopus.

a *al.* Ratholdus.

ANNO CHRISTI 835.

Crispio episcopus.
Teutgaudus episcopus.
Bonus episcopus.
Favo episcopus.
Ado episcopus.
Teutbertus episcopus.
Wiladus episcopus.
Morbertus episcopus.

Et hæc scriptura, judicante synodo, post hæc omnia patrata, data est a Drogone, qui synodo præsidebat una cum Hetti episcopo Trevirensi; Fulconi, qui successor in sede Remensi Ebbonis fuerat designatus.

In ms. Palatino Vaticanæ Bibliothecæ hæc sequuntur: Nam de hujusmodi unius subscriptione pro omnibus, sicut hic Jonas episcopus, rogatu omnium coram omnibus, & pro omnibus, manu notarii synodaliter egit: qui legerit in concilio Africano cap. LII. inveniet. Sed & in eodem concilio cap. LX. in commentario legatorum concilii ejusdem sufficienter reperiet. Quia autem hujusmodi libellari confessione, quam sequi debet propriæ manus subscriptio, [a] episcopis a sede episcopali & sacerdotio debeat removeri, & in loco ejus alius subrogari & ordinari; ut de multis pauca perstringam, ita in decretalibus epistolis Apostolicæ sedis Pontificum habetur: *Dilectissimis fratribus universis episcopis per Gallias constitutis, Joannes. Innotuit nobis a fraternitate vestra missa relatio, in quibus Contumeliosus multis legitur criminibus involutus.* Et ad locum: *Prædictum autem Contumeliosum episcopum, ut habeat pœnitendi licentiam petitorium dare vobis censemus, ubi errorem suum allegat.* Et item: *Joannes presbyteris, diaconibus & cuncto clero ecclesiæ, in qua fuit Contumeliosus episcopus: Pervenit ad nos a fratribus & coëpiscopis nostris missa relatio.* Et item ad locum: *Et ideo in ecclesia ejus visitatorem dari nostra decrevit auctoritas, donec proprium sacerdotem possit habere. Omnem vero hanc solicitudinem Cæsario fratri & coëpiscopo nostro injungimus*, & reliqua. Et beatus Gregorius in decretis suis ex hoc scribit ad Marianum episcopum Ravennatum: sed & ad clerum & ad plebem Ariminensium: nec non ad Anatolium diaconum, sed & ad Æiberium episcopum. Indeque in epistola ad Brunichildem reginam, quia non expresse genus peccatorum in conscriptione libellari debeat denudari, sed ita ut Ebo egit, & confiteri & libellari professione & subscriptione debeat honore peccans & pœnitens se privare, ita ut in decretis habetur. *Leo universis episcopis per Campaniam, Samnium, & Picenum, salutem*, cap. II. *De pœnitentia*, inquiens, *quæ a fidelibus postulatur:* ne de singulorum peccatorum genere libelli scripta professio publicetur, conscientia peccatorum sufficiat solis sacerdotibus indicari confessione secreta. Quamvis enim plenitudo fidei videatur esse laudabilis, quæ propter Dei timorem apud homines erubescere non veretur: tamen quia non omnium hujusmodi sunt peccata, ut ea quæ pœnitentiam poscunt non timeant publicare; removeatur improbabilis consuetudo, ne multi a pœnitentiæ remediis arceantur; dum aut erubescunt, aut metuunt inimicis suis causa facta reserari, quibus possint legum constitutione percelli, &c.

[a] Forte, ab episcopis.

Sententia ex libro episcopali, qui gesta Pontificum Romanorum titulatur, excerpta de gestis Sergii Papæ, quæ superius in secunda actione commemoratur. Post hæc vero Ebo quidam & Bartholomæus archiepiscopi, qui pro criminibus suis privati honore ab ecclesia fuerant expulsi, sanctissimo Pontifici postulabant, ut eos reconciliare ac pallium eis tribuere dignaretur: quos etiam idem præsul nec communionem inter clericos dignos esse suscipere dicebat: sed inter communicantem populum communicandi licentiam tantummodo haberent. Exemplar confirmationis synodi apud Suessionensem civitatem habitæ domini Papæ & gratia & nomine Benedicti. Benedictus episcopus servus servorum Dei, reverentissimo & sanctissimo confratri nostro Hiocmaro episcopo sanctæ Remensis ecclesiæ. Probabilium sacrorumque diffinitiones gestorum, &c. *Deinde sequitur hæc Apostolica manu subscriptio.* Optamus fraternitatem tuam in Christo nunc & semper bene valere. His ita præmissis & multis aliis brevitatis gratia prætermissis, attendendum summopere est his qui synodum subscripserunt, quod in concilio Carthaginensi dicitur: Si quis contra suam professionem & subscriptionem aliquo modo venerit, ipse se honore privabit, & omnibus quos sacerdotalis ordo complectitur: & de alienis clericis, & de aliis episcopis excommunicatis ab aliis inconsulte non recipiendis; & de [a] sub alternis manu episcopi positis pœnitentibus, & de aliis quibuscumque sacris canonibus obviantibus providendum est, ne contra sententias sacrorum canonum & decreta Romanorum Pontificum agant: quas in brevi Leo magnus urbis Romæ archiepiscopus ad universos episcopos per Campaniam, Picenum, Tusciam, & per universas provincias constitutos comprehendens cap. v. ita decernit. Hoc itaque, inquiens, admonitio nostra denunciat, ut si quis fratrum contra hæc constituta venire tentaverit, & prohibita fuerit ausus admittere, a suo se noverit officio submovendum, nec communionis nostræ futurum esse consortem, qui esse socius noluit disciplinæ. Ne quid vero sit quod prætermissum a nobis forte credatur, Omnia decretalia constituta tam beatæ recordationis Innocentii, quam omnium prædecessorum nostrorum quæ de ecclesiasticis ordinibus & canonum promulgata sunt disciplinis, ita a vestra dilectione custodiri debere mandamus, ut si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps noverit denegari. Quapropter nemo sacerdotum se fallat, nemo decipiat, nullius infirmitati consentiat: quia istæ & aliæ sacrorum canonum sententiæ a sancto sunt Spiritu promulgatæ, & Christi sanguine confirmatæ; & per eorum ora prolatæ, qui cum Christo regnant in cælis, & miraculis coruscant in terris: & ideo omnes securi simus; quia si contra tam validas auctoritates fecerimus, nec contra sæculi potestates prompti & securi esse poterimus, etiam coram Deo ab illis judicati sumus, pro quibus patribus, qui constituti sunt principes super omnem terram, filii nati sumus: nec soluta erunt in cælo, quæ solvimus super terram, si ligata non sunt in cælis, quæ ipsi ligaverunt in terris.

[a] Forte, sub alternis.

836.

CONCILIUM AQUISGRANENSE II.

LUDOVICI PII AUG. JUSSU ET EVOCATIONE,

Aquisgrani in secretario basilicæ sanctæ Mariæ, quod Lateranis dicitur, celebratum VIII. Idus Februarias, indictione XIV. anno Christi DCCCXXXVI. Ludovici ejusdem Imperatoris XXIII.

TITULI CANONUM.

CAPUT I.

De vita episcoporum.

I. *Ut episcopatum nemo ambiat muneribus: & quales esse oporteat eos qui ad episcopatum assumuntur.*

II. *Ut episcopus ministerio suo juxta regulam Apostoli fungatur.*

III. *Quod hospitalitas episcopo ubique sectanda sit.*

IV. *Ut episcopus litigiosis non se immisceat contentionibus, nec irreligiosis locutionibus indulgeat.*

V. *Ut nullus episcoporum, ministrorumve ipsorum, pro sacris ministeriis quidquam exigere præsumat.*

VI. *Ut episcopus ebrietati deditus, nisi se correxerit, deponatur.*

VII. *Quod in vita sacerdotum pensandum sit qualiter quisque doceat.*

VIII. *Quod cum doctrina sacerdotis convenire ipsius vita debeat.*

IX. *Quod actio episcopi populi actionem transcendere debeat.*

X. *Quod cavendum sit episcopo, ne hominibus placere cupiat.*

XI. *Ut episcopi congregationes canonicorum monachorumque sibi subjectas diligentius gubernent.*

XII. *Ut episcopi extra necessitatem remotiora loca relictis sedibus non frequentent.*

Anno Christi 836.

CAPUT II.

De doctrina episcoporum.

I. *Quod episcopus ante omnia rectam fidem scire ac docere debeat.*

II. *Quod veteris novique testamenti scripta nosse debeat.*

III. *Quod spiritalem animarum medicinam ignorare non debeat.*

IV. *Quod evangelicam & apostolicam doctrinam, canonesque cum pastorali sancti Gregorii scire debeat.*

V. *Quod episcopum sacræ legis meditationi intentum esse oporteat.*

VI. *Quod nosse debeat, qua personarum discretione prædicandum sit.*

VII. *Quomodo res ecclesiasticas dispensare debeat.*

VIII. *Ut semel in anno in Cœna Domini sancti olei unctionem non negligat.*

IX. *De vespertinalibus in vigilia Paschæ celebrandis.*

X. *Ut litania major more Romano celebretur.*

XI. *Ut singuli episcopi ministros suos recte instruant.*

XII. *Ut qui deinceps ab Imperatore defecerit, aut fidelitatem violaverit, si clericus est, gradum amittat; si laïcus, anathematizetur.*

De vita & doctrina inferiorum ordinum.

I. *De abbatibus canonicorum, ut congregationes suas verbo atque exemplo regant, & episcopis subditi sint.*

II. *De abbatibus monachorum, ut gregis sibi commissi curam gerant, & de monachis, ut sæcularibus negotiis non implicentur.*

III. *Ut monachi episcopos in quorum sunt parochia non parvipendant.*

IV. *De ministris episcoporum, chorepiscopis, archipresbyteris, & archidiaconis, ne avari constituantur.*

V. *De officio presbyterorum erga eos qui ad ipsorum ecclesias pertinent.*

VI. *De quadruplici negligentia presbyterorum: & ut quæ ecclesiis concessa sunt, a presbyteris, vel ab episcopi ministris non diripiantur.*

VII. *Ut presbyteri qui feminas domi vetitas habent ab episcopo corrigantur.*

VIII. *Ut ab episcopis coërceantur presbyteri, qui contra canones aliquid indecenter agunt.*

IX. *Ut clerici ad majorem disciplinam revocentur, stipendiisque amplioribus foveantur.*

X. *De clericis qui ridiculo habentur, ut ad debitum statum reducantur, & laïci congruum illis honorem impendant.*

XI. *Ut cum presbyteris nulla cohabitet femina: qui contra fecerit, gradum amittat.*

XII. *Ut monasteria puellarum, in quibus disciplina est collapsa, per religiosos viros emendentur.*

XIII. *Ut prælata monasteriorum sibi subditas probis moribus præcedant, & necessarium illis victum vestitumque suppeditent.*

XIV. *Ut prælatæ provideant, ne in monasteriis sint loca, in quibus Deus offendi possit.*

XV. *Ut in omnibus congregationibus claustra & congrua habitacula fiant, atque ut singulæ secundum præscriptam sibi regulam vitam constituant.*

XVI. *Ut unicuique ecclesiæ, si fieri potest, suus imponatur presbyter.*

CAPUT III.

De persona regis, filiorumque ejus, & ministrorum.

I. *Quod regis nomen ei qui recte regit conveniat.*

A II. *Quod Imperator tuendæ ecclesiæ causa sit constitutus.*

III. *Quod regale ministerium sit, populum Dei cum justitia & pace regere.*

IV. *Quibus verbis regis officium a Job & Salomone describatur.*

V. *Ut Imperator filiis suis, & proceribus, dignitatem sacerdotalem notam faciat.*

VI. *Ut moneat fideles suos, ne de ecclesiasticis sinistras opiniones sine causa sumant.*

VII. *Ut accusationes episcoporum sine causa non admittantur; & ut secundum veritatem examinentur.*

VIII. *De facultatibus ecclesiæ per laïcos non distrahendis, sed ab episcopo dispensandis.* B

IX. X. *Ut in constituendis pastoribus ecclesiarum & rectoribus monasteriorum curam adhibeat.*

XI. *De reipublicæ ministris, & adjutoribus regis, quales eligendi sint.*

XII. *Ut regis consiliarii & ministri pacem & concordiam inter se habeant.*

XIII. *Ut filios suos in Dei timore diligenter erudiat.*

XIV. *Quod in his capitulis multa quæ corrigi debent continentur.*

XV. *Quod contra divinam auctoritatem principes in causas ecclesiasticas prosiliierint, & sacerdotes sæcularibus negotiis se occuparint.*

XVI. *De episcopali libertate concedenda.*

C XVII. *Ut ecclesiasticis Quadragesima tempus sub quiete agere liceat.*

XVIII. *Ut placita & nuptiæ diebus Dominicis non fiant.*

XIX. *De monasteriis, quæ propter reipublicæ necessitatem sæcularibus dantur.*

XX. *Ut laïci sacerdotes contemptui non habeant.*

XXI. *Ut familiæ ecclesiastica injuste non graventur.*

XXII. *Ut communicatio corporis Domini omni die Dominica celebretur.*

XXIII. *Ut presbyteri aliarum parochiarum sine episcopi sui consensu in palatio non recipiantur.*

XXIV. *Ut monachi in publicis locis sine causa discurrere prohibeantur.*

D XXV. *Ut raptores viduarum aut virginum investigentur, & imperiali auctoritate castigentur.*

PRÆFATIO.

IN nomine sanctæ Trinitatis. Cum convenissemus episcopi, quorum nomina subter adnectentur, synodali evocatione convocante nos gloriosissimo & orthodoxo Imperatore Ludovico, invictissimo Augusto, gratia inspirante divina, Aquisgrani palatii in secretario basilicæ sanctæ genitricis Dei Mariæ, quod dicitur Lateranis, anno incarnationis Domini nostri Jesu Christi DCCCXXXVI. indictione XIV. anno vero imperii prædicti Cæsaris XXIII. octavo scilicet Iduum mensis Februarii: & ibi de statu sanctæ Dei E ecclesiæ, admonente serenissimo atque totius religionis devotissimo præfato Imperatore, tractare cœpissemus pari consensu: Primo visum est, normam universæ religionis, atque ecclesiasticæ disciplinæ, in duabus consistere personis, pontificali videlicet atque imperiali; de qua re Gelasius Romanæ sedis venerabilis episcopus ad Anastasium scripserit ita Imperatorem: (Epist. 10. Famuli vestræ.) "Duo sunt, inquit, Imperator Auguste, quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas scilicet sacrata pontificum, & regalis potestas. In quibus tanto gravius est pondus sacerdotum, quanto etiam pro ipsis regibus hominum in divino reddituri sunt examine rationem. Unde etiam Fulgentius in libro de veritate (Lib. 1.) prædestinationis & gratiæ ita scribit: "Quantum perti-

net, inquit, ad hujus temporis vitam, in ecclesia nemo Pontifice potior, & in sæculo Christiano Imperatore nemo celsior invenitur. Cum hæc quippe ita se habeant, primo, o venerande Cæsar, omnipotenti Domino vestræque benignissimæ excellentiæ exsultantibus præcordiis immensas referimus gratias, qui nos instinctu divino per devotissimum a se electum atque constitutum admonitorem tam misericorditer atque clementer admonere dignatus est, juxta consuetudinem beatissimæ memoriæ genitoris vestri; ut memores ministerii nostri, divinitus nobis licet indignis collati, pro modulo possibilitatis, officio sacerdotali secundum omnipotentis Dei voluntatem operam dare studeremus. Revolutis igitur a vestra nobis benignissima devotione collatis tribus capitulis, id est, ut ventilentur, sine quo episcopi episcopale ministerium absque offensione divina ullo modo perficere non possunt: aut quid unumquemque episcoporum scire oporteat atque implere, nec omnino ignorare absque periculo liceat: vel etiam quid ad ornatum sanctæ Dei ecclesiæ, & ministerium sacerdotale pertineat, sine quo nec sacerdotis vita probabilis esse potest, nec competens honor illi a ceteris devote impendi: quidque hoc, sine quo communis omnium salus ac salvatio esse non potest, sacerdotum videlicet totiusque populi. Quibus perfacile succinctim ac debite per singula respondere non possumus. Sed quia juxta assertionem vestram primo reperimus temporum varietate & ordinum confusione perplura, quæ ad sanctæ Dei ecclesiæ ornatum erigi debeant, quoquomodo neglectu elapsa: quæcumque in nobis nostrisque in his neglecta videntur officiis, omni devotione, omnique exoptatione, prout Omnipotens posse annuerit, erigenda, atque ut in perfectiorem statum vertantur, omnino divina suffragante gratia operam dare desideramus. Vestram siquidem nihilo minus supplici admonitione & affectu caritatis excellentiam admonentes, si quæ sunt ecclesiastici juris vestra piissima gubernatione erigenda, ut per vos vestrosque Christianæ religionis commilitones subleventur. De cetero noverit serenitas vestra [a] jam ut prædictum est, quæ in ecclesiastico ordine confusa videntur, ea nos pro modulo uniuscujusque capacitatis perquirere, & inspecta, quantum ad nos pertinet, Domini opitulante gratia, restaurare cupimus, & ut fiat magno desiderio optamus. Perspicientes ergo devotionem vestram sanctam, & Deo, ut credimus, amabilem, non mediocri laude magnificentiam Dei nostri magnificandam, eamdemque devotionem valde necessariam sanctæ Dei ecclesiæ duximus, atque benigno affectu commissa consideranda suscepimus: non aliquid novum quærentes, nec contra veritatis religionem quid statuentes, sed statuta antiquorum patrum innovantes, quæ per desidiam quorumdam labefacta visa sunt in quocumque ordine, ac propter insuetum vel inveteratum usum oblivioni tradita; ut ad pristinum, Domino adjuvante, gradum releventur, capitulis strictim annectendum censuimus. De duabus siquidem personis, quas principales in hoc mundo esse non dubium est [b] sacerdotalem prout sub tanto temporis spatio posse non denegat, nonnulla quæ ad hoc pertinere visa sunt sub brevitate annexuimus.

a Forte, ut jam.

b Forte, regalem & sacerdotalem.

CANONES.

CAPUT I. *De vita episcoporum.*

I.

Initium enim episcopalis culminis post divinam prædestinationem esse videtur, quomodo quisque ad culmen hujus honoris pervenerit. Ideoque placitum conventui humilitatis nostræ, ut sicut sæpe auctoritate divinarum scripturarum, scilicet beati Petri apostoli in Simonem magum damnatione, nec non & canonum sanctione, sed & beati Gregorii adhortatione sancitum est, nullus episcopale ministerium per ambitionem munerum attentare præsumat; sed is ad episcopale officium perveniat, si secundum Apostolum vivat, id est, irreprehensibiliter, sobrie, prudenter, pudice, ornate, cum hospitalitate, cum doctrina, non vinolenter, non injuriose, modeste, non litigiose, non cupide. Oportet etiam pontificem propriæ domui esse bene præpositum, & testimonium habere bonum ab his qui foris sunt, ut doctrina Dei nostri exornetur in omnibus. Nos autem etiam adjungentes, & ab his qui intus sunt conversantes cum episcopo, habere testimonium omnem episcopum oportere.

1. Tim. 3. Tit. 1.

II.

Post vero, ut episcopus juxta regulam a beato Paulo Apostolo decretam ministerium peragat episcopale: & qui secus gesserit, canonum coërceatur auctoritate.

III.

Decernit etiam Apostolus hospitalitatem esse sectandam ab episcopo, quam in pluribus reperimus locis neglectam. Ideoque placet, ut deinceps in singulis civitatibus & monasteriis, juxta modum rerum, hospitalitas ordinetur advenientium. Et placuit omnibus episcopis, ut quocumque sit loco episcopus, coram se aggreget pauperes semper ad refectionem.

1. Tim. 3.

IV.

Interdicit præterea apostolica auctoritas litigium omni episcopo; quam & nos auctoritatem benigno amplectentes animo constituimus, ut nullus episcoporum se litigiosis immisceat contentionibus: sed neque irreligiosis vel indisciplinatis locutionibus, tam in domibus, quam in forinsecis conventiculis, omnino indulgeat.

Ibidem.

V.

Cupiditatem porro, tamquam radicem omnium malorum, & apostolica damnat sententia, & ab omni ordine ecclesiastico canonica proturbat interdictio, ita ut statuerit nullum clericorum de qualibet re fenus accipere. Quorum auctoritatem & nos secuti decrevimus, immo illorum auctoritati assensum præbuimus: ut nullus episcoporum, vel ministrorum ipsorum, deinceps pro distributione sacrorum ordinum, pro dedicatione sanctæ ecclesiæ, seu pro acceptione sacri chrismatis, vel pro immutatione titulorum aliquid exigere præsumat; & qui fecerit, convictus canonicæ subjaceat disciplinæ.

1. Tim. 6.

Nic. synod. can. cap. 18.

VI.

Sobrietatem vero, quam Apostolus episcopo habendam docet, adeo nos eam nobis sectandam statuimus, ut nullus sacerdotum ebrietatis depravatione se aut ministerium suum vilescere faciat, quo merito reprehensibilis videatur: quia legimus ebrietatem dedecus esse cuique Christiano sectari, quanto magis sacerdotibus? Unde Apostolus inquit: *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria.* Legitur & alibi, sic oportere episcopum bibere, ut quasi non bibisse videatur. Quapropter deinceps quicumque hujus ordinis huic noxio vitio inserviens deprehensus fuerit, censuimus ut secundum statutum canonicum quicumque ebrietati deservit, aut desinat, aut deponatur.

Ephes. 5.

VII.

In ipsa autem vita sacerdotum, pensandum est qualiter quisque doceat, sicut ait egregius doctor beatus Gregorius: ut recte docens infirmitatem suam quotidie omni consideratione cognoscat: ne aut humilitas accessum fugiat, aut perventioni vita contradicat, aut

In præfat. lib. 1. pastoralis.

vitam

Anno Christi 836.

vitam doctrina destituat, aut doctrinam præsumptio A extollat. Prius ergo appetitum timor temperet, post autem magisterium quod suscipitur [a] vitam commendet: ac deinde necesse est ut pastoralis vitæ bonum quod vivendo ostenditur, etiam loquendo propagetur.

a Forte, vita.

VIII.

Doctrina autem sacerdotalis secundum cujusque qualitatem omnibus sufficiens esse debet, modesta, prudens, discreta, honesta, atque utilis: nec minus exemplum boni operis doctrinæ conveniens in sacerdotibus esse debet, ut quod ore doctrina profert, vitæ meritum justæ operationis, verba sacerdotis omnibus delectabilia faciat exsequenda, vitamque probabilem commendet.

IX.

Lib. 2. cap. 1.

In libro pastorali beatus Gregorius inquit: Tantum debet actionem populi transcendere actio præsulis, quantum distare solet a grege vita pastoris. Oportet namque ut metiri se solicite studeat, quanta tenendæ rectitudinis necessitate constringitur, sub cujus æstimatione populus grex vocatur. Sit ergo necesse est cogitatione mundus, actione præcipuus, discretus in silentio, utilis in verbo, singulis compassione proximus, præ cunctis contemplatione suspensus, bene agentibus per humilitatem socius, contra delinquentium vitia per zelum justitiæ erectus: internorum curam in exteriorum occupatione non minuens, exteriorum providentiam internorum solicitudine non relinquens.

X.

Ibidem.

Ejusdem Papæ ex eodem libro: Inter hæc necesse est, ut rector solerter invigilet, ne hunc cupido placendi hominibus pulset; ne cum studiose interiora penetrat, cum provide exteriora subministrat, se magis a subditis diligi quam veritatem quærat: cum bonis actibus fultus a mundo videtur alienus, hunc auctori reddat extraneum amor suus.

XI.

Lib 1. cap. 176.

Didicimus sane nonnullos episcopos in gubernandis congregationibus sibi subjectis, canonicis videlicet, & monachis, & sanctimonialibus, hactenus valde negligentes exstitisse, & ob id multos in sui detractionem & contemptum provocasse; ita ut nonnulli D alii prælati in eorum parochiis constituti eorum prava exempla secuti, suas similiter congregationes neglexerint. Quos & fraterno & synodali conventu admonendos esse necessario duximus, ut ab hac negligentia deinceps se cohibeant, & ceteris se imitabiles præbeant: ne forte propter illorum incuriam, & divinæ servitutis contemptus, & pericula promoveantur animarum, & auribus excellentiæ vestræ molestia ingeratur, & nostræ mediocritati in sacris conventibus tædium & opprobrium inferatur.

XII.

Lib 1 cap. 177.

Comperimus etiam quosdam socios ordinis nostri, non causa necessitatis aut utilitatis, sed potius avaritiæ, & propriæ delectationis, sæpissime propria civitatis E suæ sede relicta, cleroque neglecto remotiora loca frequentare: de qua re & destitutio divini cultus, & prædicatio in plebibus, & cura subjectorum postponitur, & hospitalitas negligitur. Quod ne ulterius a quoquam, sine inevitabili necessitate, & certa utilitate fiat, pari consensu inhibuimus.

CAPUT II. *De doctrina episcoporum.*

Consultum etiam est in propositione secundi capituli, commissumque ventilandum, quid unumquemque episcoporum scire oporteret atque implere, nec omnino ignorare absque periculo liceret.

I.

Primo visum est in omnibus, unumquemque pontificum scire oportere fidem sinceram, ut a principio sumamus exordium, omnium bonorum ponentes fundamentum: id est, qualiter illum fidem ac credulitatem sanctæ Trinitatis in unitate deitatis sibi tenere atque credere conveniat, ac ceteros perfecte instruere, qualiter & ipsi credendo salvi fieri possint.

II.

Summos itaque sacerdotes inexcusabiliter nosse oportet, ut ex veteris novique testamenti scriptis quæ vera sunt salutique omnium proficua proferre docte sciant, videlicet quantum divina gratia cælitus aspirare cuique dignatur: quia neminem in hac incertitudi- B ne positum assequi omnia posse certum est, quousque illo perveniatur, ubi erit Deus omnia in omnibus.

III.

Nec minus medicinam spiritualem, consiliumque salubre animarum pastores populi scire oportet, uti medicos spirituales, asserente sanctissimo pontifice Gregorio, atque dicente: Quia artium ars est regimen animarum. Quis autem interiora vulnera occultiora esse nesciat vulneribus viscerum? Et ideo metuendum est cordis se esse medicos profiteri sacerdotes ministerii sui ignaros.

Lib. 1. pastoralis cap. 1.

IV.

Convenit insuper sacerdotali ministerio scire formam evangelicam, documenta apostolica, canonum C instituta, normam regulæ pastoralis a sanctissimo pontifice Gregorio editæ: ne juxta eumdem sanctissimum virum ab imperitis, quod absit, pastorale magisterium aliqua temeritate usurpetur, aut vilescat.

V.

Sed & hoc scire convenit, quantum rector sacræ legis meditationibus esse debeat intentus, juxta quod in libro pastorali habetur: id est, quod omne bonum rite a rectore agitur, si supernæ formidinis & dilectionis spiritu afflatus, studiose quotidie sacri eloquii præcepta meditetur; ut in eo vim solicitudinis, & erga cælestem vitam providæ circumspectionis, quam humanæ conversationis usus indesinenter destruit, divinæ admonitionis verba restaurent; & qui ad vetustatem vitæ per societatem sæcularium ducitur, ad amorem semper spiritalis patriæ compunctionis aspiratione renovetur.

Lib. 2. cap. 11.

VI.

Sic denique ignorari non licet, quanta debet esse diversitas atque discretio in arte prædicationis, prout in libro pastoralis digestum habetur: ita inquiente sancto Gregorio: Ut enim ante nos longe reverendæ memoriæ Gregorius Nazianzenus edocuit, non una eademque cunctis exhortatio congruit, quia nec cunctos par morum qualitas adstringit. Sæpe namque aliis officiunt, quæ aliis prosunt. Ideoque rector scire debet discretiones personarum, quæ in eodem libro a plenius scire volentibus inveniri possunt.

In prologo libri 3. pastoralis.

VII.

Similiter scire convenit præsulibus, res ecclesiasticas non ut proprias, sed a Domino sibi pro aliorum necessitatibus commissas: atque, juxta Prosperi documentum, nihil aliud esse res ecclesiæ, quam vota fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum. Idcirco summopere est decertandum, ne aliquis pontificum ea quæ ecclesiasticis tradita sunt ministeriis pro remissione peccatorum, aut aliis aptanda officiis, aut pauperibus eroganda, ne aliquis ea propria cupiditate, aut potentum terrore, parentumque procuratione, ad alios usus retorqueat: ne forte, quod aliis exstat remissio peccatorum, ipsis fit damnationis augmentum: sed potius solerti meditatione indigentibus eas & ec-

De vita contemplativa, lib. 2. cap. 9.

clesiasticis ministeriis distribuat: ne exinde a Domino velut inutilis dispensator damnetur; verum, quod beatius est, desiderabili voce laudetur, juxta evangelicæ parabolæ exemplum: *Euge serve bone & fidelis, intra in gaudium domini Dei tui.*

Matth. 25.

VIII.

Statutum etiam est, ut vel semel in anno, id est, in quinta feria quæ est in Cœna Domini, unctio sancti olei, in quo salvatio infirmorum creditur, per omnes civitates ab episcopis non negligatur, sicut nunc usque neglecta est; sed omni devotione juxta traditionem Apostolicam, ac statuta decretalium, in quo de eadem re præcipitus, peragatur.

IX.

Vespertinales quoque in vigilia Paschæ melius celebrandæ sunt propter lætitiam resurrectionis Domini, quam dimittendæ.

X.

Lib. 6. cap. 74.

De Litania quoque majore atque de Rogationibus ventilatum est: sed communi consensu ab omnibus electum atque decretum, juxta morem Romanum, VII. Kalendas Maii illam celebrationem, secundum consuetudinem nostræ ecclesiæ, non omittendam.

XI.

Dignum etiam duximus, ut unusquisque episcoporum studeat ministros suos pro modulo possibilitatis bene instruere; ut si forte contigerit aliquem episcoporum tardiloquentem esse, aut infirmitate aliqua impeditum, habeat tamen ministrum doctum, qui ejus vice pabula verbi divini populo administrare possit: vel etiam si episcopus de hac mortalitatis luce transierit, ut ecclesia, si a Domino factum fuerit, doctore futuro non indigeat.

XII.

Rom. 13.

Constat igitur, quia quicumque potestati a Domino datæ resistit, juxta Apostolicum documentum, Dei ordinationi resistit. Et idcirco in commune statuimus, ut si quispiam episcoporum, aut quilibet sequentis ordinis ecclesiastici, deinceps timore, aut cupiditate, aut qualibet suasione, a Domino & orthodoxo Ludovico Imperatore defecerit; aut etiam sacramentum fidelitatis illi promissum violaverit, & ejus contrariis malevola intentione quolibet modo se copulaverit; gradum proprium canonica atque synodali sententia amittat. Quod si quisquam laïcus superius comprehensa facere tentaverit, sciat se ab universo gradu anathematizandum.

De vita & doctrina inferiorum ordinum.

Quia vero de vita atque doctrina episcoporum, quæ in posterum servanda, nec non tenenda, de pluribus perpauca divinæ auctoritatis documentis prædiximus, necesse est etiam ut de sequentibus ordinibus aliqua adjungamus.

I.

Ut abbates canonici gregibus sibi commissis instanter invigilent, & geminam eis pastionem impendant, id est, cibi & verbi, quatenus absque murmurationis vitio Domino servire valeant: simul etiam ut prædicti abbates ecclesiastica jure intemerata custodiant, videlicet ut cognoscant, cujus prænomine notentur in eo quod abbates vocati sunt, quod & intelligitur in typo Christi, nomen spiritalis patris. Ideoque semetipsos nomini quod accipiunt conforment, ut subditis & spiritalibus filiis exemplum præeundo & informando religiose exhibeans. Ideoque non convenit ministerio ipsorum aliqua turpia aut sæcularia, vel etiam inania quæque sectari, quæ contra religionem esse noscuntur: sed potius canonice, religiose, caste, sobrie, atque pie & juste vita eorum omnibus sibi commissis æternæ felicitatis ducatum præbeat: & in quantum ipsi abbates, abbatumque subjecti, episcopis proprius pro se suisque omnibus rationem reddituros noverint, tanto eorum consilio atque auctoritate modis omnibus mancipentur.

II.

Abbates vero monachorum oportet pervigili studio gregis sibi commissi curam gerere; videlicet ut sine quibus esse non possunt, temporalia subsidia administrent: tantoque id studiosius decertent agere, quanto sciunt exterius nihil contingere licere. Simul etiam divinæ lectionis studio jugiter eos informent, ne aut temporali auxilio divinum opus explere nequeant, aut torpentes otio in laqueum tentationis incidant. Ipsos etiam monachos passim, & quasi absque canonicæ auctoritatis jugo, effrenatos per sæcularia negotia minime oportet discurrere, & villicis atque sæcularibus curis inservire: sed secundum institutionem canonicam in quibus renuntiaverunt contentos esse: & neque sæcularibus, neque ecclesiasticis negotiis, nisi in causa necessitatis, accepta tamen propriæ civitatis episcopi licentia, interesse.

III.

Monachi interea non debent parvipendere pastores suos, in cujusque parochia consistentes, sicut aliqui faciunt.

IV.

Episcopi ministros non sectantes avaritiam per parochias suas constituant. Comperimus quorumdam episcoporum ministros, id est, chorepiscopos, archipresbyteros, & archidiaconos, non solum in presbyteris, sed etiam in plebibus parochiæ suæ avaritiam potius exercere, quam utilitati ecclesiasticæ dignitatis inservire, populique saluti consulere. Quam negligentiam, immo eorum exsecrabile ac damnabile cupiditatis vitium omnes in commune deinceps vitandum statuimus. Pertimescenda porro & vigilanter cavenda est sacerdotibus Domini Heli sacerdotis ruina, qui filios suos indigne agentes, Deumque pravis suis actibus ad iracundiam provocantes, sacrificioque Domini injuriam irrogantes, quia verbis tantum & non verberibus corripuit, eis divina justaque ultione ruentibus ruit. At si forte, quod absit, ullus episcoporum deinceps sectatores avaritiæ ministros in parochia sua constituerit, & eorum cognitam pravitatem auctoritate pastorali acriter ferire detrectaverit; exemplum negligentis Heli sacerdotis imitari se cognoscat, & synodali correptioni modis omnibus subjiciendum. Nam & in consensu communi statuimus, ut unusquisque episcoporum super archidiaconos suos deinceps vigilantiorem curam adhibeat: quoniam propter eorum avaritiam & morum improbitatem multi scandalizantur, ministerium sacerdotale vituperatur, & in ecclesiis a sacerdotibus multa propter eos negliguntur.

1. Reg. 2.

V.

Presbyterorum vero qui præsunt ecclesiæ Christi, & in confectione divini corporis & sanguinis consortes cum episcopis sunt, ministerium esse videtur, ut in doctrina præsint populis, & in officio prædicandi, nec in aliquo desides inventi appareant. Item ut de omnibus hominibus, qui ad eorum ecclesiam pertinent, per omnia curam gerant, scientes se pro certo reddituros rationem pro ipsis in die judicii, quia cooperatores oneris nostri esse procul dubio noscuntur. Quapropter ab ortu nativitatis cujusque ad se pertinentis prædictam curam habeat, ne aliquis eorum absque renatione sacri baptismatis moriatur. Post acceptum autem factum baptisma, sine manus impositione episcopi non remaneat: ac deinde imbuatur sicut

Anno Christi 836

orationem Dominicam atque symbolum. Postea vero qualiter vivere debeat doceatur. Si forte vitiosus vel criminosus apparuerit, qualiter corrigatur provideat. Si autem infirmitate depressus fuerit, ne confessione atque oratione sacerdotali, nec non unctione sacrificati olei per ejus negligentiam careat. Denique si finem urgentem perspexerit, commendet animam Christianam Domino Deo suo more sacerdotali cum acceptione sacræ communionis, corpusque sepulturæ, non ut mos est gentilium, sed sicut Christianorum.

VI.

Lib. 5 cap. 171. De presbyteris, & eorum ecclesiis, unde multa negliguntur, & scandala generantur, in nostra discussione quatuor nobis pericula apparuerunt. Primo quia nonnulli eorum, ab ipsis sacerdotibus quadam securitate accepta, nec ea quæ ad cultum divinum pertinent faciunt, neque in restauratione & luminaribus ecclesiæ studium habent, nec etiam senioribus suis debitam reverentiam exhibent, & insuper ecclesias suas exspoliant, & in prædiola sua propria transferunt. Quæ omnia ad negligentiam eorum pertinere deprehendimus. Ob id vero quadam occasione accepta seniores eorum permoti in tantam audaciam prorumpunt, ut eos etiam illicite, & inhoneste, atque irreverenter tractare præsumant. Unde summopere omnibus modis abhinc providendum judicavimus, ut ea quæ a domino Imperatore, consensu episcoporum, ob honorem & amorem Dei ecclesiis concessa sunt, non in avaritiam presbyterorum, aut in rapacitatem episcopalium ministrorum, sed in utilitatem ecclesiæ, & in usus clericorum & pauperum deveniant.

VII.

Lib. 5 cap. 172. Illud quoque non minus periculosum esse didicimus, quod in quorumdam episcoporum parochiis quosdam presbyteros, contra interdicta sanctorum canonum, feminas in domibus suis non solum habitare, sed etiam ministrare sibi faciunt, quas & laqueum sacerdotibus persæpe exstitisse, & multos hac occasione in scandalum, & in detractionem corruisse cognovimus. Quæ transgressio & tempore genitoris vestri, & vestro, in conventibus episcoporum secundum auctoritatem canonicam prohibita, sed necdum ad correctionem plene est perducta. Unde in commune censuimus, ut hi qui tantæ transgressionis incorrectores hactenus exstiterint, si abhinc hujus rei correctores esse neglexerint, juxta Apostoli sententiam, quasi consentientes malorum coërceantur. *Rom. 1.*

VIII.

Lib. 5. cap. 173. Similiter de illis presbyteris, qui contra statuta canonum villici fiunt, tabernas ingrediuntur, turpia lucra sectantur, & diversissimis modis usuris inserviunt, & aliorum domus inhoneste & impudice frequentant, & comessationibus & ebrietatibus deservire non erubescunt, & per diversos mercatus indiscrete discurrunt, observandum judicavimus, ut abhinc districte severiterque coërceantur; ne per eorum illicitam & indecentem actionem, & ministerium sacerdotale vituperetur, & quibus debuerant esse in eorum exemplum, deveniant in scandalum.

IX.

Necessarium etiam in quibusdam reperimus ecclesiis, ut clericorum ordo majori adstringatur disciplina & custodia, ampliorique foveatur stipendiorum copia, ut occasione temporalium subsidiorum sanctarum non depereat institutio rerum.

X.

De eorumdem presbyterorum vita, quæ, ut vos vere fatemini, ridicula habetur, quantum nobis posse est, curabimus ut minus perfecti eorum actus ad debitum revocentur statum. Vestrum autem erit præcipere laïcis, ut ipsi congruum eis & debitum impendant honorem, & in eos qui contra eos perperam gesserunt congrua procedat castigatio; quatenus & illi corrigantur, & reliqui terreantur.

Anno Christi 836.

XI.

Decernimus etiam, ut presbyteris nulla omnino cohabitet feminarum: contemnentes autem hanc constitutionem periculum proprii sustinere gradus.

XII.

Illud namque necessarium visum est de monasteriis puellarum, quæ in quibusdam locis lupanaria potius videntur esse, quam monasteria, propter negligentiam stipendiorum, aut certe insolertiam prælatarum. Unde postulandum est, ut religiosi viri ad hoc dirigantur, ut talia inquirant, & secundum religionem Deo placabilem emendare studeant, sicut superius de clericis decrevimus.

XIII.

Admonendæ etiam sunt prælatæ monasteriorum, ut subditas moribus probis atque exemplis præcedant, & de necessariis subditarum victualibus ad proprios usus subditis subtrahere non præsumant: ne & illæ inde, occasione videlicet minorationis victus atque vestimentorum, in laqueum incidant diaboli. Sed deinceps illæ ovibus Christi præferendæ sunt, quas contagio vitiorum non coinquinet, sed religionis devotio commendet. Nam illud perspicuum est, quæ necdum noverant esse filiæ in disciplina religionis, nec in sese religionis normam habentes, matres religiosarum fieri non posse.

XIV.

Admonendæ prælatæ sunt, ut prævideant ne in ipsis monasteriis multimodi sint anguli, vel talia loca, quæ sint tenebrosa, aut certe visui prælatorum occulta, in quibus Deus pro sceleribus inibi commissis ad iracundiam provocetur.

XV.

In custodiis vero congregationum, tam canonicorum, quamque monachorum, nec non sanctimonialium, summopere studendum censuimus, ut in omnibus locis claustra eis prævideantur religioni eorum congruentia: sed & habitacula domorum, in quibus religio Deum sequi volentibus perfici atque augeri possit potius, quam vitia nutriri. Hoc tamen ut non negligatur a prælatis congregationum Missis Dominicis committatur. Modus autem erga ipsarum congregationum disciplinam hic esse debet, id est, ut canonici, secundum id quod continetur in libro qui de eorum vita [a] collectus, religiose conversentur: monachi vero secundum traditam a beato Benedicto regulam unanimiter, quantumcumque posse est, cujusque religionis regularem vitam in omnibus sectentur. Sanctimoniales denique, secundum id quod earumdem sexus fragilitati congruit, religioni cum omni diligentia subdantur. *a Anno 816.*

Hæc nos fideles & devotissimi famuli & oratores vestri, juxta parvitatem sensus nostri, prout brevitas temporis permisit, secundum sanctam ordinationem vestram, de his quæ ad nostram, & consacerdotum subjectorumque nostrorum correctionem & emendationem pertinere perspeximus, pauca de multis sanctarum scripturarum excerpentes exempla, licet perplura inibi ad hæc pertinentia non ignorentur: quæ si per singula adnotarentur, nec etiam anni volutionem ad hoc posse credimus sufficere; ideoque, ut diximus, pauca succincte ordinatimque, ut videtur, adnotavimus.

XVI.

Communi consensu insuper censuimus, ubicumque possibile fuerit, unicuique ecclesiæ suus provida-

Anno Christi 836.

tur ab episcopis presbyter, ut per se eam tenere possit, aut etiam priori presbytero subjugatus ministerium sacerdotale perficere possit. Quia in multis locis pericula presbyterorum imminentia perspeximus. Videlicet in officiis divinis, quamquam Missarum celebrationes per omnes ecclesias sibi commissas agere possent, cetera officia, quæ ad divinum cultum pertinent, propter impossibilitatem & multitudinem ecclesiarum, quodammodo neglectu elapsa. Similiter & prævidentiæ in baptismate infirmorum, & in confessione querentium, atque in communione periclitantium, perplura remansisse. Ideoque congruentius, ut supra dictum est, omnibus videtur, cuique congruere ecclesiæ proprium habere presbyterum.

His itaque sic se habentibus, nunc quia communium salutem perspiciendam atque considerandam dignum duximus, petimus insuper jam, quia labor ad ea quæ proposita sunt inquirenda additus est, ut non in tædium auditui vertatur; sed potius ad audiendum aures accommodentur, supplici devotione rogamus.

CAPUT III.

De persona regis, filiorumque ejus, & ministrorum.

Tertium quoque capitulum duobus superioribus capitulis ex parte convenire videtur, in vita scilicet atque doctrina sacerdotum; in quibusdam vero, pariter cum sacerdotibus principes & omnem populum Christianorum tangere non dubitatur, sed & in utroque ordine partim defecisse. In sacerdotibus enim defecit, auctoritate sacerdotalis ordinis labente, quantum in ipsorum studio aliquid minus fuit quam conveniret: in principibus, scilicet in illis quos vos benevola intentione enutrire studuistis atque sublimastis, non permanente dilectione, sed abundante iniquitate, & refrigescente multorum caritate. Sed nunc quia de his quæ præmissa sunt vestro ardentissimo desiderio prius satisfacere studuimus; illud tamen, quod ad vestram specialiter personam ministeriumque pertinere cognoscimus, nullatenus oblivioni tradidimus: sed potius vestræ saluti prospicientes, nonnulla capitula necessaria fideliter collegimus, & vobis familiariter admonitionis gratia devoteque porrigenda devovimus. Similiter quædam ad filios vestros pertinentia, quædam vero ad commilitones vestros non minus pertinentia. Nec prætereundum dignum judicavimus, ut aperte atque distincte inspiciendo, legendo, & audiendo, vestra cognoscere possit solertia, filiorumque vestrorum, ac ceterorum omnium industria, de quibus, & pro quibus convenienter humilitati nostræ secundum virium possibilitatem nostrarum fideliter tractavimus pro communi omnium perpetua salute.

I.

Isidorus lib. 3. sent. cap. 48. Ut quid rex dictus sit, Isidorus in libro Sententiarum scribit: Rex enim, inquit, a regendo vocatur. Si enim pie, & juste, & misericorditer regit, merito rex appellatur: si his caruerit, non rex, sed tyrannus est. Antiqui autem, ut idem Isidorus libro etymologiarum scribit, omnes reges tyrannos vocabant: sed postea pie, & juste, & misericorditer regentes regis nomen sunt adepti; impie vero, injuste, crudeliterque principantibus non regis, sed tyrannicum aptatum est nomen. Unde & beatus Gregorius ait in Moralibus: Viros namque sanctos proinde vocari reges in sacris eloquiis didicimus, eo quod recte agant, sensusque proprios bene regant, & motus resistentes sibi rationabili discretione componant. Recte igitur illi vocantur reges, qui tam semetipsos, quamque subjectos bene regendo, pacificare noverunt.

II.

Ad quid etiam constitutus sit Imperator, Fulgentius in libro de veritate prædestinationis & gratiæ scribit: Clementissimus quoque Imperator non ideo est misericordiæ vas præparatum in gloriam, quia apicem terreni principatus accepit; sed si in imperiali culmine recta fide vivat, & vera cordis humilitate præditus culmen regiæ dignitatis sanctæ religioni subjiciat: si magis in timore servire Deo, quam in tumore dominari populo delectetur: si in eo lenitas iracundiam mitiget, ornet benignitas potestatem: si se magis diligendum quam metuendum cunctis exhibeat: si subjectis salubriter consulat: si justitiam sic teneat, ut misericordiam non relinquat: si præ omnibus ita se sanctæ matris ecclesiæ catholicæ meminerit filium, ut ejus paci atque tranquillitati per universum mundum prodesse suum faciat principatum. Magis enim Christianum regitur ac propagatur imperium, dum ecclesiastico statui per omnem terram consulitur, quam cum in parte quacumque terrarum pro temporali securitate pugnatur. Unde & Isidorus dicit: Principes namque sæculi nonnunquam intra ecclesiam potestatis adeptæ culmina tenent, ut per eamdem potestatem disciplinam ecclesiasticam muniant. Ceterum intra ecclesiam potestates necessariæ non essent, nisi ut quod non prævalet sacerdos efficere per doctrinæ sermonem, potestas hoc imperet per disciplinæ terrorem. Sæpe per regnum terrenum cæleste regnum proficit: ut qui intra ecclesiam positi contra fidem & disciplinam ecclesiæ agunt, rigore principum conterantur; ipsamque disciplinam, quam ecclesiæ utilitas exercere non prævalet, cervicibus superborum potestas principalis imponat. Salomon in Proverbiis: *Misericordia & veritas custodiunt regem, & roborat clementia thronum ejus.* Prov. 20.

III.

Regale namque ministerium specialiter est, populum Dei gubernare & regere cum æquitate & justitia, & ut pacem & concordiam habeant studere. Ipse enim debet primo defensor esse ecclesiarum & servorum Dei, viduatum, orphanorum, ceterorumque pauperum, nec non & omnium indigentium. Ipsius enim terror & studium hujuscemodi, inquantum possibile est, esse debet: primo ut nulla injustitia fiat; deinde, si evenerit, ut nullomodo eam subsistere permittat; nec spem delitescendi, sive audaciam male agendi cuiquam relinquat: sed sciant omnes, quoniam si ad ipsius notitiam pervenerit quidpiam mali quod admiserint, nequaquam incorrectum aut inultum remanebit, sed juxta facti qualitatem erit & modus justæ correptionis. Unde oportet, ut ipse qui judex est, judicium causamque pauperum ad se ingredi faciat, & diligenter inquirat: ne forte illi qui ab eo constituti sunt, & vicem ejus agere debent in populo, injuste aut negligenter pauperes oppressiones pati permittant. Scire autem unumquemque, cujuslibet sit ordinis, oportet, quia si de otioso sermone Deo rationem redditurus est, multo magis de ministerio divinitus sibi commisso.

IV.

Job 29. De ministerio autem regis ita Job loquitur; *Cumque sederem quasi rex circumstante exercitu, eram tamen mœrentium consolator. Auris audiens beatificabat me, & oculus videns testimonium reddebat mihi, quod liberassem pauperem vociferantem, & pupillum cui non esset adjutor. Benedictio perituri super me veniebat, & cor viduæ consolatus sum. Justitia indutus sum, & vestivi me sicut vestimento & diademate judicio meo. Oculus fui cæco, & pes claudo: pater eram pauperum, & causam quam nesciebam diligentissime investiga-*

ANNO CHRISTI 836.

bam. Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius A *auferebam prædam.* Salomon: *Rex qui sedet in solio judicii dissipat omne malum intuitu suo.* Item idem in libro Sapientiæ: *Diligite justitiam, qui judicatis terram: sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum.* Item ibi: *Audite ergo reges & intelligite, discite judices finium terræ: præbete aures vos qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum: quoniam data est vobis a Domino potestas, & virtus ab Altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur: quoniam cum essetis ministri ejus, non recte judicastis, neque custodistis legem justitiæ, neque secundum voluntatem Dei ambulastis. Horrende & cito apparebit vobis, quoniam judicium durissimum in his qui præsunt fiet. Exiguo enim* B *conceditur misericordia: potentes autem potenter tormenta patientur. Non enim subtrahit personam cujusquam Dominus, nec reverebitur cujusquam magnitudinem: quoniam pusillum & magnum ipse fecit, & æqualiter pro omnibus cura est illi.* Exstant & alia innumera sacrarum scripturarum testimonia regio nomini & officio convenientia: super quibus colligendis vestra sancta devotio idcirco magnum nobis ademit laborem, eo quod divina gratia adeo tot virtutum prærogativis vestrum repleverit animum, & exornaverit dignitatem, ut non sit necesse sacerdotibus Domini copiosioribus exemplis qualibet exaggeratione vestrum animum onerare. Quare Deo omnipotenti gratias uberrimas ac multiplices referimus, qui ita vos C pia religione, sancta devotione, benigna humilitate, amore justitiæ, operibus misericordiæ, ceterarumque sanctarum virtutum perfectione sua gratuita pietate ditavit, ut merito ab omnibus amandi & imitandi sitis.

Prov. 20. Sap. 1. Sap. 6. & seqq.

V.

Petimus humiliter vestram excellentiam, ut per vos filii, & proceres vestri, nomen, potestatem, vigorem, & dignitatem sacerdotalem cognoscant: quod ex verbis Domini facile intelligere possunt, quibus beato Petro, cujus vicem indigni gerimus, ait: *Quæcumque ligaveris super terram, erunt ligata in cælo.* Et alibi discipulis generaliter dicit: *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt.* Illud etiam ad exem- D plum reducendum est, quod in ecclesiastica historia Constantinus Imperator episcopis ait: Deus, inquit, constituit vos sacerdotes, & potestatem vobis dedit de nobis quoque judicandi: & ideo nos recte a vobis judicamur; vos autem non potestis ab hominibus judicari. Propter quod Dei solius inter vos exspectate judicium; & vestra jurgia, quæcumque sunt, ad illud divinum reserventur examen. Vos enim nobis a Deo dati estis dii, & conveniens non est ut homo judicet deos: sed ille solus de quo scriptum est: *Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos discernit.* Sed & hoc illis ad memoriam reducendum est, qualiter beatus Prosper, in libro quem de contemplativa & actuali vita scripsit, laudem sacerdotum comprehen- E derit: Ipsis enim, inquit, sacerdotibus proprie animarum curandarum solicitudo commissa est, qui pondus populi sibi commissi viriliter sustinentes, pro peccatis omnium, veluti pro suis, infatigabiliter supplicant Deo; ac velut quidam Aaron incensum contriti cordis & humiliati spiritus offerentes, quo placatur Deus, avertunt iram futuræ animadversionis a populo: qui per Dei gratiam fiunt divinæ voluntatis indices, ecclesiarum Christi post Apostolos fundatores, fideles populi duces, veritatis assertores pravæ doctrinæ hostes, omnibus bonis amabiles, & male sibi consciis etiam ipso visu terribiles, vindices oppressorum, patres in fide catholica regeneratorum, prædicatores cælestium præmiorum, exempla bonorum operum, documenta virtutum, & forma fidelium. Ipsi sunt ecclesiæ decus, quibus amplius fulget ecclesia. Ipsi columnæ firmissimæ, quibus in Christo fundatis innititur omnis multitudo credentium. Ipsi januæ civitatis æternæ, per quas omnes qui credunt ingrediuntur ad Christum. Ipsi janitores, quibus claves datæ sunt regni cælorum. Ipsi etiam dispensatores regiæ domus, quorum arbitrio in aula regis æterni dividuntur gradus & officia singulorum. Licet enim sanctis præcedentibus sacerdotibus vita & meritis longe inferiores simus, idem tamen sacrum ministerium, quod indigni suscepimus, non minoris auctoritatis & dignitatis exsistit. Et quamquam ministerio tanto indigni simus, propter illum tamen, cujus ministerium gerimus, in nobis non est contemnendum.

Lib. 3 Concil. Paris. cap. 8. & 9. Matth. 16. Joan. 20. Rufin. lib. 10. cap. 2. Psalm. 81. Lib. 2. cap. 2.

VI.

Illud etiam specialiter necessarium vestræ suggerere pietati duximus, ut fideles vestri per vos admoneantur & instruantur; quatenus quando aliquid nobis vestra celsitudo de nostra correctione, vel vestra, nec non & illorum salute tractandum committit, ut non per inanem & falsam suspicionem contra nos scandalum sumant, & sine causa in nos detrahendo Deum offendant, unde sibi salutem sperare & acquirere debuerant, culpam incurrant. Quia nos nihil aliud quærere aut tractare desideramus, nec nostri officii est ut faciamus, nisi quod ad nostrum debitum ministerium, & ad illorum salutem pertinet. Et ideo non debemus ante tempus per suspicionem judicari, sed patienter exspectari, donec ipsa veritas manifestum faciat, utrum magis audiendi an improbandi simus. Nos enim, si forte evenerit, ut aliquid sinistræ opinionis de nobis fama sparserit, Deo nobis opem ferente, æquanimiter tolerare & possumus & debemus. Ipsi vero culpa immunes esse non possunt, dum patrum & fratrum intentionem sine causa reprehendere non metuunt. Quoniam hoc summopere elaborandum est nobis & vobis, ut semper inter pastores ecclesiarum & gregem Christi pax & concordia unanimitasque servetur. Nisi enim caritatem & concordiam invicem habuerint, Deum sicut oportet propitium habere non merentur. Quapropter, sicut præmissum est, cum Deo inspirante vestra pietas de ecclesiastica & communi utilitate aliquid nobis tractare præcipit, non est nobis fas mentiri: quia aliquando veritatem sine gravi periculo ad tempus reticere, numquam tamen interrogati de ipsa veritate sine gravi discrimine possumus mentiri. Sed quia veritas sæpe odium generat, & sermo Dei adversarius a Domino nostris carnalibus voluptatibus describitur; tamen ei in via, id est, in præsenti vita consentiendum est. Sic etiam erga nos agendum est, ut quotiescumque interrogati veritatem proferimus, quamquam nonnulli infirmi sine causa scandalizentur, nobis tamen consentiendum est propter ipsam veritatem. Nam sæpe, quando vobis suggerimus, ut fideles quique res ecclesiarum pie & cum reverentia & timore Dei tractent, & cognoscant illas Deo esse dicatas; quatenus sic habeant de illis temporalem profectum, ut non propter ignorantiam & negligentiam æternum patiantur detrimentum: suspicantur nonnulli, quod nos causa cupiditatis potius hoc admoneamus, quam causa salutis: cum nos veraciter nullis rebus sibi collatis optemus eos exspoliari, sed magis eorum communi saluti consultum præbere: quia non rerum, ut multi arbitrantur, ambitione, sed animarum potius delectamur salvatione.

Ibidem cap. 10.

VII.

Didicimus sane nonnullos episcoporum a quibusdam personis clam temeraria detractione accusates at-

ANNO CHRISTI 836.

que detractos; sine approbatione tamen, in causis reprehensibilibus, quæ pontificatus ordini non congruere visæ sunt, si approbatæ fuerint. Idcirco obnixe precamur, ut si aliquis deinceps accusator annisus fuerit aliquem excessum in episcopali ordine rite reprehendere, & ad aures imperiales perducere, ut non facile per cujuscumque personam officium tanti ministerii in aliquo vilescere videatur. Accusator itaque uti, sicut hactenus, delitescendo se subtrahere locum non habeat, sed neque accusatus; hujus rei veritas synodali conventui pateat: ibidemque omni occasione remota utrorumque examinatio secundum veritatem examinetur: ut quod quisque meretur, accusatus videlicet, sive accusator, pro merito canonicæ disciplinæ subjaceat: ne forte quisquam sacerdotum se reprehensibilem exhibere audeat, aut etiam quisque leviter inaniterque propriæ intemperantiæ assensum præbens, tanti ordinis viros sine causa atque probatione vituperare præsumat. Licet enim sacerdotes moderno tempore, propter imminentes perturbationes, in multis sint negligentes, non sunt tamen vituperandi nec despiciendi; sed propter illum, cujus ministerium gerunt, audiendi & congruo honore venerandi. Post Apostolos enim ad ipsos hæc Domini sententia dirigitur: *Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit.* Quapropter attendendum est, quod sacerdotum Christi spretio ad injuriam Christi pertinet, cujus vicem & ministerium gerunt.

Luc. 10.

VIII.

De conservandis rebus quæ a fidelibus conferuntur, in canonibus Nicæni concilii ita roboratum esse constat: Quæ sunt ecclesiæ sub omni solicitudine, & conscientia bona, & fide quæ in Deum est, qui cuncta considerat judicatque, serventur: quæ etiam dispensanda sunt judicio & potestate pontificis, cui commissus est populus, & animæ quæ intra ecclesiam congregantur. Item in decretalibus Papæ Symmachi: Synodali igitur conventu provida sententia modis omnibus enervari placuit, & in irritum deduci, ne in exemplum remaneret præsumendi quibuslibet laïcis, quamvis religiosis vel potentibus, in quacumque civitate quolibet modo de ecclesiasticis facultatibus aliquid distrahendo decernere, quarum solis sacerdotibus disponendi indiscussa a Deo cura commissa docetur. Quoniam, ut beatus Prosper ait, res ecclesiæ non sunt propriæ, sed communes; vota videlicet fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum. Ergo quæ a religiosis viris ad substantiam pauperum ac servorum Dei, & sustentationem ac reparationem ecclesiarum sunt derelicta, nulli contra fas sine aliqua pietatis consideratione licet dispergi. Item unde supra in concilio Toletano: Quia ecclesiarum omnium dotes ad episcoporum ordinationem & potestatem pertineant, nec a quoquam aliqua præsumptione distrahantur. Item post pauca: Omnis itaque rei ecclesiasticæ quantitas, sicut remedium vaniæ tribuit conferenti, ita damnum rite præparat abstrahenti.

Syn. Antioch. can. 24. *Syn. III. can. 4.* *De vita contemplat. lib. 2. cap. 4.* *Concil. Toletan. III. cap. 19.*

IX.

Iterum monendo magnitudini vestræ suppliciter suggerimus, ut deinceps in bonis pastoribus rectoribusque in ecclesiis Dei constituendis magnum studium atque solertissimam adhibeatis curam: quia, si aliter factum fuerit, & ordo ecclesiasticus suam non habebit dignitatem; & religio Christiana in multis labefactando damna detrimenti sui patietur; & animæ vestræ, quod non optamus, periculum generabitur.

X.

Similiter poscimus, ut in abbatissis constituendis, & rectoribus monasteriorum, vestrum specialiter caveatis periculum, sicut vobis sæpe est dictum, & per divinam auctoritatem crebrius manifestatum.

XI.

Sed & hoc obsecramus, ut in eligendis adjutoribus vestris, & reipublicæ ministris, qui vice vestra populum Dei regere & gubernare atque judicare debent, solertissimam providentiam habeatis: semper illud attendentes quod in libro Exodi ad Mosem dicitur: *Provide*, inquit, *de omni populo viros prudentes & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint avaritiam: & constitue ex eis tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, qui judicent populum omni tempore: quidquid autem majus fuerit, referant ad te, & ipsi minora tantummodo judicent, leviusque tibi sit partito in alios onere. Si hoc feceris, implebis imperium Domini, & præcepta ejus poteris sustentare.* Unde & in libro Deuteronomii: *Judices*, inquit, *& magistros constitues in omnibus portis tuis, quas Dominus Deus tuus dederit tibi per singulas tribus tuas, ut judicent populum justo judicio, nec in alteram partem declinent.* Item ibi: *Dixique vobis in illo tempore: Non possum solus sustinere vos, quia Dominus Deus vester multiplicavit vos, & estis hodie sicut stella cæli plurimi. Dominus Deus patrum vestrorum addat ad hunc numerum multa millia, & faciat vobis sicut locutus est. Non valeo solus sustinere vestra negotia, & pondus, & jurgia. Date ex vobis viros sapientes & gnaros, & quorum conversatio sit probata in tribubus vestris.* Sed & in libro Paralipomenon ita legitur: *Constituitque rex Josaphat judices terræ in cunctis civitatibus Juda munitis per singula loca: & præcipiens judicibus, Videte, ait, quid faciatis. Non enim hominis exercetis judicium, sed Dei: & quodcumque judicaveritis, in vos redundabit. Sit timor Domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite. Non enim est apud Dominum Deum vestrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupido munerum.*

Exod. 18. *Deut. 16.* *Deut. 1.* *Paralip. 19.*

XII.

Rogamus etiam vestram pietatem propter divinam misericordiam, vestramque salutem, ac totius populi utilitatem, nec non & regni honorem atque stabilitatem, ut vestra pietas solertissimam vigilantiam adhibeat, quatenus consiliarii & dignitatis vestræ ministri, custodesque animæ vestræ & corporis, qui debent esse intra regnum aliis decus, & bonitatis exemplum, & in ceteris nationibus bonæ opinionis condimentum, caritatem, pacem, atque concordiam, omni simulatione & calliditate postposita, adinvicem habeant: ut secundum Dei voluntatem, & vestram honestatem, atque totius populi profectum, communiter decertent, & veri vobis adjutores in omnibus concorditer exsistant. Tunc etenim veri consiliarii, verique adjutores vestri, & totius regni salubriter esse poterunt, si unanimes exstiterint, & invicem dilectionem habuerint. Decet quippe, ut sacra domus vestra cunctis spectabilis appareat, & imitabilis exsistat; & fama suæ bonæ opinionis, sive alios imperii vestri subjectos, sive exteras nationes abundantissime perfundat. Ubi igitur omnes dissensiones & discordiæ dirimendæ, & omnis malitia imperiali auctoritate est comprimenda, necesse est ut quod in aliis corrigere decernit, in ea minime reperiatur.

Lib. 2. Concil. Parif. cap. 14.

XIII.

Nam & hoc humiliter admonemus, ut liberos vestros, quos vobis divina pietas largiri voluit, in timore Dei jugiter diligenterque erudiatis, sicuti & facitis. Et ut in mutua dilectionis caritate & fraternitatis amore, atque unanimitatis concordia vicissim consistant, sedula paternaque admonitione insistatis. Et ne illicitis actibus creatoris sui offensam incurrant, provida

ANNO CHRISTI 836.

ſolettique circumſpectione nihilominus invigiletis; attendentes beatum Job, cujus ſtudium, ut beatus Gregorius in Moralibus libris ſcripſit, circa filios erudiendos tale exſtitit, ut non ſolum eos exterius perfectos opere & ſermone perficeret, verum etiam eorum concorda ſacrificii oblatione mundaret. Attendite etiam David inſtruentem Salomonem filium ſuum, de quo
3. Reg. 2. in primo libro Malachim legitur: *Ego*, inquit, *ingredior viam univerſæ terræ: confortare, & eſto vir fortis, & obſerva cuſtodias Domini Dei tui, ut ambules in viis ejus, & cuſtodias cærimonias ejus, & præ-*
1. Paral. 28. *cepta. Fili mi, cognoſcito Deum patris tui, & ſervias ei corde perfecto, & animo voluntario.* Attendite etiam
Tob. 1. Tobiam, de quo legitur, quod cum factus eſſet vir, accepit uxorem Annam de tribu ſua, & genuit ex ea filium, nomen ſuum imponens ei: quem ab infantia timere Deum docuit, & abſtinere ab omni peccato.
Tob. 4. Item idem alloquens eumdem filium ſuum: *Omnibus*, inquit, *diebus vitæ tuæ in mente habeto Deum, & cave ne aliquando peccato conſentias, & prætermittas præcepta Domini Dei noſtri. Ex ſubſtantia tua fac eleemoſynam, & noli avertere faciem tuam ab ullo paupere. Ita enim fiet, ut nec a te avertatur facies Domini. Quomodo potueris, ita eſto miſericors*,
Ibidem. &c. Item paulo poſt: *Attende tibi, fili mi, ab omni fornicatione, & præter uxorem tuam nequaquam patieris crimen ſcire. Superbiam numquam in tuo ſenſu, aut in corde dominari permittas: ex ipſa enim initium ſumpſit omnis perditio.* Et idem non poſt multa: *Conſilium ſemper a ſapiente perquire. Omni tempore benedic Deum, & pete ab eo ut vias tuas dirigat, & omnia conſilia tua in ipſo permaneant.* Item
Tob. 14. idem: *Audite ergo filii mei: Servite Domino in veritate, & inquirite ut faciatis quæ ſunt placita illi: & filiis veſtris mandate ut faciant juſtitias & eleemoſynas, ut ſint memores Dei, & benedicant eum in omni tempore in veritate, & in tota virtute ſua.*

XIV.

Ibid. cap. 26. His omnibus prælibatis, innoteſcimus vobis, quod ea, quæ in capitulis veſtris nobis tractanda commiſiſtis, ſcilicet quid a principibus & reliquo populo, vel ita ut divina auctoritas doceat, aut aliter teneatur, vel quid inde ex parte, aut ex toto dimiſſum ſit, ut non teneatur; nec non & in his quæ præſenti anno conſcribi, & per miſſos veſtros ob vitia comprimenda per imperium veſtrum direxiſtis: fatemur quod in his capitulis, quæ ſuperius continentur, multa demonſtrata ſunt, quæ a paſtoribus eccleſiarum, & a principibus & reliquo populo hactenus neglecta exſtiterunt: & aliter quam divina auctoritas ſe habeat in his eos egiſſe & agere novimus. Sed ſi hæc noſtra ſacerdotalis admonitio effectum, Deo operante, per veſtrum bonum ſtudium abhinc obtinuerit, credimus quod multa quæ a multis aliter, quam divina auctoritas ſe habeat, dimiſſa ſunt, quæ non tenebantur, corrigentur.

XV.

Ibidem. Nam & illud, quod in eiſdem capitulis continetur, ut manifeſtum fieret, quæ cauſæ id fecerint, ut ſacerdotes & principes a recto tramite deviaſſent, exceptis præmiſſis capitulis, in quibus, ſicut diximus, multa negligebantur; ſpecialiter tamen unum obſtaculum ex multo tempore jam inoleviſſe cognovimus, id eſt, quia & principalis poteſtas, diverſis occaſionibus intervenientibus, ſecus quam auctoritas divina ſe habeat, in cauſas eccleſiaſticas proſilierit: & ſacerdotes partim negligentia, partim ignorantia, partim cupiditate, in ſæcularibus negotiis & ſolicitudinibus ultra quam debuerant ſe occupaverint. Et hac occaſione aliter quam divina auctoritas doceat in utraque

A parte actum exſtitiſſe dubium non eſt. Sed quia, Deo miſerante, a progenitoribus, & genitore veſtro, & a vobis multa correcta gratulamur, ſi ea quæ admonemus proſperum ſucceſſum habuerint, credimus quod ad perfectionis ſtatum veſtra intentio noſtraque devotio Deo cooperante pervenire poſſit. Verumtamen quia novimus ſtatum hujus regni ſub tali conditione & tenore creviſſe atque dilatatum eſſe, & a prudentiſſimis ſanctiſque prædeceſſoribus noſtris, ſive ſcilicet ab epiſcopis, ſive a principibus, hanc cauſam ex toto correctam non fuiſſe, propter hæc quæ ſuo tempore dici poſſunt, & pondus tantæ conſiderationis, parvitatis noſtræ vires exceſſit; quoniam nec otium, nec ſpatium temporis, nec plenitudinem con-
B ſacerdotum noſtrorum, ſicut ipſa neceſſitas expoſcebat, habuimus.

XVI.

Porro de epiſcopali libertate, quam Deo annuente, Ibid. cap. 27.
veſtroque adminiculo ſuffragante, adipiſci ad Dei ſervitium peragendum cupimus, ſuo in tempore vobis dicenda atque vobiſcum conferenda reſervavimus. Quatenus ita ſit, ut & noſmetipſos ſalvare, populoque nobis ſubjecto utiliter prodeſſe, atque pro vobis & ſtabilitate imperii veſtri liberius valeamus exorare, & de veſtris obſequiis, & regni adjutorio, ſolatium debitum minime ſubtrahatur, ſed, ſi poſſibile fuerit, potius augeatur.

XVII.

C Veſtram interea, Deo amabilis Auguſte, petimus clementiam, uti abſque inevitabili neceſſitate ſanctum tempus Quadrageſimæ liceat eccleſiaſticis viris ſub quiete agere: quatenus tempus illud, quod purificatio eſſe debet aliorum temporum, non inquinetur inquietudine perturbationum.

XVIII.

Jejunium diebus Dominicis tenere, & canonica interdicit auctoritas, & reſurrectionis Dominicæ tanta ſolemnitas. Et ideo placita illis diebus, neque nuptias, pro reverentia tantæ ſolemnitatis celebrari viſum eſt.

XIX.

Monaſteria divinis ſolummodo cultibus dicata non
D debere ſæcularibus dari, & canonica prodit auctoritas, & ipſorum deſtructio locorum. Sed quia id exigit reipublicæ neceſſitas, ſaltem collapſa loca erigi debent, & clerici locis, in quibus fuerant, reſtitui, quouſque opportunitas id permittat emendari plenius.

XX.

Laïci ſane monendi ſunt, ne ſacerdotes contemptui habeant, neve eorum monita deſpiciant, & tam turpiter tractent, uti hactenus; ne ſuperveniat quod
dicit propheta: *Populus tuus ſicut hi qui contradicunt* Oſee 4.
ſacerdoti: & corruet hodie: corruet etiam propheta tecum.

XXI.

Meminiſſe etiam debent qui res eccleſiæ atque fa-
E miliam ſub manu ſua habent, non eos debere ſevere & crudeliter cum eis agere; ſed cogitare, quia utrorumque Dominus eſt in cælis: & conſuetum atque antiquum ab eis ſervitium exigant, nihil ſuperaddentes.

XXII.

Sane communicatio corporis Domini omni die Dominica debuit celebrari. Ideoque neceſſe eſt, quantum ratio permittit, ut moderna corrigatur conſuetudo: ne forte qui longe eſt a ſacramentis, quibus eſt redemptus, longe ſit a ſalute, quam fuerat conſecuturus.

XXIII.

Similiter eſt poſtulandum de preſbyteris, qui hinc

ANNO CHRISTI 836.

inde de diversis parochiis veniunt, & in palatio morantur, ut sine proprii episcopi consensu ibi locum consistendi non habeant, nec recipiantur: quia fieri potest, ut intra parochiam metu perpetrati criminis, ne id palam juxta canonum sanctiones ulciscatur, palatinas ædes frequentent: aut certe, licet non sit ordinatus, ipse tamen absque litteris ordinatum se attestetur.

XXIV.

Nec minus de monachis postulandum est, ut & ipsi in publicis locis sine ratione decenti discurrere prohibeantur, quia hoc a proposito ipsorum procul absistit. Fieri etiam potest, ut quidam illorum, sicut superius dictum est de presbyteris, perpetrato scelere in monasterio, causam vagandi potius eligant, quam regularibus disciplinis subjacere.

XXV.

De raptoribus etenim viduarum ac virginum dignum duximus, ut ab universis comitibus omni nisu investigentur, & inventi condigna invectione ex auctoritate imperiali castigentur, ut a tam illicita præsumptionis audacia ipsi coërceantur, & ceteri hoc admittere volentes terreantur.

Si hæc omnia debito dignoque ordine impleantur, opitulante superna gratia honestatem ornatumque ecclesiæ adimplere credimus. Qui enim ecclesiæ in una atque indiscreta Christi fide ac dilectione concorditer ad cælestia tendens populus dicitur, necesse est ut prædicatorum bene vivendi ac docendi instantia, & auditorum obediendi atque exsistendi insistentia perornetur. Hic vero ornatus fieri ullatenus nequit, nisi uniuscujusque officium proprie conservetur, immo peragatur. Constat autem eam peregrinantem duabus ut dictum est, præsentialiter personis gubernari, sacerdotali scilicet, ac regali: quatenus auctoritate episcopali, atque imperiali censura, intrinsecus & extrinsecus circumspecta, liberius modum proprium valeat conservare. Proinde cum liqueat nos plurimum ac multifarie exorbitasse, in hoc summopere integritatem sinceritatemque cernimus esse concussam, quod filiorum vestrorum defectio atque improbitas, sed & quorumdam procerum perversitas atque infidelitas in inauditum a sæculis facinus excrevisse cognoscitur. Quæ omnia nullo modo integra, & ad necessarium dignumque finem perduci posse nobis videntur, nisi miserante Domino, imperiali potestate, paterna hereditate immo vigore sinceriter restituta, honor sanctæ Dei ecclesiæ integerrime reparetur; & episcopalis auctoritas proprio, immo a Christo Domino sibi commisso officio denuo solvatur. Meminimus enim, in præteritis conventibus nonnulla capitula ab episcopis, vestra admonitione fuisse tractata atque statuta pro necessitate & communi salute utrorumque ordinum, ecclesiasticorum videlicet atque sæcularium: sed nescimus quibus impedientibus obstaculis, quasi oblivioni tradita. Ideoque affectu devoto, supplici admonitione admonemus, & admonendo precamur, ne ista, quæ nunc licet perpauca prælibavimus, ad statum sanctæ Dei ecclesiæ, simili modo oblivioni tradantur, sed pro speculo ab omnibus inconvulsa habeantur atque conserventur. Verum quod nos, si hæc vobis cælitus attributa non fuissent, cum temporali periculo, propter auctoritatem ministerii nostri, vos ad ea peragenda admonere, immo admonendo exigere a vobis quoquo modo debueramus; vos e contra propter divinum amorem & honorem & admonendo nos ad potiora provocatis, & piam opportunamque [a] nobis ferre devotissime curatis. Proinde humilibus precibus specialiter pietati vestræ suggerimus, ut bonum quod cœpistis Deo opitulante, indesinenter perficere ne gravemini, & in adimplendis operibus justitiæ ac pietatis & misericordiæ nullatenus deficiatis: quoniam non inchoantibus, sed perseverantibus, præmium æternæ vitæ datur; & juxta Veritatis vocem, *qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Matth. 10.

[a] opem. deesse videtur.

SYNODI AQUISGRANENSIS II. Ad Pippinum regem Aquitaniæ.

LIBRI III.

In quibus ea, quæ per commonitorium regi antea suggesserant, manifestis sacræ scripturæ auctoritatibus confirmantur.

TITULI CAPITUM LIBRI I.

XXIV.

ANNO CHRISTI 836.

PRÆFATIO, sive epistola synodi ad Pippinum.

Inclyto cælestique gratia regio munere insigniter sublimato, domno Pippino regi nobilissimo, & per D immensum a Deo conservando, Cœtus venerabilium præsulum, & sequentis ordinis religiosorum sacerdotum, apud Aquasgrani jussu salutifero & ordine providentissimo piissimi & orthodoxi genitoris vestri domini nostri Ludovici Cæsaris eximii, ob honorem & decorem sanctæ Dei ecclesiæ procurandum, & quasdam dignitates ecclesiasticas, magna ex parte collapsas atque fuscatas, ad pristinum statum nitoremque Domino opem ferente revocandas, synodaliter congregatus, æternæ beatitudinis optat felicitatem.

NOs igitur fidelissimi oratores vestri, salutisque vestræ amatores devotissimi, miseramus nuper E celsitudini vestræ per venerabiles fratres, Aldricum videlicet Cenomanicæ urbis, & Herchinradum Parisiorum coëpiscopos nostros, quamdam schedulam, quædam ex auctoritate ministerii nostri salutaria monita continentem. Cui quia de negotiis, unde vestram magnitudinem admonuimus, testimonia sanctarum scripturarum, vitantes illius prolixitatem, annectere nequivimus, utile necessariumque judicavimus, ut in hoc opusculo ea breviter annotaremus, vestræque prudentissimæ solertiæ legenda mitteremus: ut si forte quispiam objicere voluerit hæc quæ vobis scripsimus, non ex auctoritate divina constare, sed potius arbitrio cordis nostri, immo cupiditate & quadam adinventio- A ne commentata esse, his lectis atque perpensis evidenter agnoscat, nos quæ Dei sunt, & ad vestram salvationem hic & in æternum, & ad regni vobis commissi stabilimentum; se autem ea quæ mundi sunt, ejusque amatores diligunt, & Dei voluntati usquequaque contraria exsistunt, & ad animarum interitum pertinent, absque dubio loqui.

ANNO CHRISTI 836.

CAPUT I.

Sunt enim nonnulli, qui propterea hæc tam temere loquuntur, & in barathrum cupiditatum suarum miserabiliter labuntur, eo quod divinorum præceptorum transgressores, sanctæque Dei ecclesiæ dehonoratores atque exspoliatores non continuo puniantur: B non animadvertentes, neque animadvertere volentes, quod Deus nullum peccatum inultum dimissurus sit. Tribus itaque modis peccata mortalium vindicantur: duobus in hac vita, tertio vero in futura vita. De duobus ita Apostolus inquit: *Si nosmetipsos judicaverimus, a Domino non judicabimur.* Hæc est vindicta quam inspirante Deo omnis peccator pro suis admissis pœnitendo in seipso vindicat. Quod autem prosecutus idem Apostolus infert: *Cum judicamur autem, a Domino corripimur: ut non cum hoc mundo damnemur:* Hæc est vindicta quam omnipotens Deus misericorditer peccatori irrogat, juxta illud: *Deus quem amat corripit: flagellat autem omnem filium quem recipit.* Tertia autem exstat valde pertimescenda atque C terribilis, quæ non in hoc, sed in futuro, justissimo Dei judicio, fiet sæculo, quando justus judex dicturus est: *Discedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis ejus.*

1. Cor. 11. — Hebr. 12. — Prov. 3. — Matth. 25.

II.

Si enim, ut verbis beati Augustini utamur, omnipotens Deus omnia mala mortalium in hoc sæculo judicasset, nequaquam homines male agentes diem futuri judicii pertimescerent. Rursus si nulla mortalium mala in hoc sæculo judicasset, non putaretur res curare humanas. Idcirco quædam judicat in hoc sæculo, ut videatur ejus piissima providentia & misericordia gratuita rebus consulere humanis: idcirco quædam non judicat, sed futuro reservat judicio, ut homines de futuro terreantur examine.

III.

Sunt etiam quidam dignitatem ecclesiasticam non curantes, immo suam cupiditatem explere volentes, sibique in Deo oblatis sacratisque rebus auferendis impunitatem inaniter promittentes: qui contra salutem suam hæc temerario, immo perniciosissimo solent dicere ausu: Quid mali quidve discriminis est, si rebus ecclesiasticis in nostris pro libitu nostro utimur necessitatibus? Quid curæ est inde Deo sanctisque ejus, ob quorum amorem Deo dicantur oblatæ, cum utique in eorumdem sanctorum usus nihil ex his cedat? Et ubi Deus hæc, quæ ecclesiarum rectores opponunt, jussit sibi offerri: præsertim cum omnia quæ in terris sunt sua sint, & ille ea ad usus hominum creaverit? Quorum argumentationi insanissimæ, divinæque injutiæ plenissimæ, prout Dominus annuerit ex utriusque testamenti paginis, & sanctorum patrum dictis eximiis tentabimus respondere.

IV.

Primum quidem, quod omnia terrarum regna, & omnia bona terræ, Domini sint, & ex suis sua sibi offerantur, ex verbis David regum sanctissimi, & prophetarum eximii: post autem, quod Deus sua, sive ante legem, sive in lege, & ad sanctuarium, & ad templum sanctum suum jusserit offerri, conabimur demonstrare.

V.

1. Paral. 28. Legimus itaque in libro Paralipomenon : *Dixit quoque David Salomoni filio suo : Viriliter age, & confortare, & fac : ne timeas, neque paveas. Dominus enim Deus meus erit tecum, & non dimittet te, neque derelinquet, donec perficias omne opus ministerii domus Domini. Ecce divisiones sacerdotum & Levitarum assistunt tibi, & parati sunt, tam principes quam populus, facere omnia præcepta tua. Locutusque est David rex ad omnem ecclesiam : Salomonem filium meum unum elegit Deus, adhuc puerum & tenellum : opus autem grande est, neque enim homini preparatur habitatio, sed Deo.*

VI.

1. Paral. 29. *Ego autem totis viribus meis præparavi impensas domus Domini Dei mei. Aurum in vasa aurea, & argentum in argentea, æs in ænea, ferrum in ferrea, lignum in lignea, & lapides onychinos, & quasi stibinos, & diversorum colorum, omnem pretiosum lapidem & marmor Parium abundantissime.*

VII.

Et super hæc quæ obtuli in domum Dei mei, de peculio meo aurum & argentum, do in templum Dei mei, exceptis his quæ paravi in ædem sanctam : tria millia talenta auri de auro Ophir : & septem millia talentorum argenti probatissimi, ad deaurandos parietes templi. Et ubicumque opus est aurum de auro, & argentum de argento, opera fiant per manus artificum. Et si quis sponte offert, impleat manum suam hodie, & offerat quod voluerit Domino. Polliciti sunt itaque principes familiarum, & proceres tribuum Israel, tribuni quoque & centuriones, & principes possessionum regis. Dederuntque in operibus domus Domini auri talenta quinque millia, solidos decem millia, argenti talenta decem millia, & æris talenta decem & octo millia, ferri quoque centum millia talentorum. Et apud quemcumque inventi sunt lapides, dederunt in thesauros domus Domini per manum Iahiel Gersonitis. Lætatusque est populus, cum vota sponte promitterent, quia corde toto offerebant ea Domino. Sed & David rex lætatus est gaudio magno, & benedixit Domino coram universa multitudine, & ait : Benedictus es Domine Deus Israel patris nostri ab æterno in æternum. Tua est Domine magnificentia & potentia, & gloria atque victoria : & tibi laus : cuncta enim quæ in cælo sunt, & quæ in terra, tua sunt. Tuum Domine regnum, & tu es super omnes principes : tuæ divitiæ, & tua est gloria, tu dominaris omnium, in manu tua virtus & potentia, in manu tua magnitudo & imperium omnium. Nunc igitur Deus noster, confitemur tibi, & laudamus nomen tuum inclytum. Quis ego, & quis populus meus, ut possimus hæc tibi universa promittere? Tua sunt omnia, & quæ de manu tua accepimus, reddimus tibi.

VIII.

Peregrini enim sumus coram te & advenæ, sicut omnes patres nostri. Dies nostri quasi umbra super terram, & nulla est mora. Domine Deus noster, omnis hæc copia quam paravimus, ut ædificaretur domus nomini tuo sancto, de manu tua est, & tua sunt omnia. Scio, Deus meus, quod probes corda, & simplicitatem diligas. Unde & ego in simplicitate cordis mei lætus obtuli universa hæc : & populum tuum, qui hic repertus est, vidi cum ingenti gaudio tibi offerre donaria. Domine Deus Abraham, & Isaac, & Israel, patrum nostrorum, custodi in æternum hanc voluntatem cordis eorum, & semper in venerationem tui mens ista permaneat. Ecce quibus documentis tanti regis, Deo videlicet pleni, de quo Dominus ait ; *Inveni David virum secundum cor meum, oleo sancto meo unxi eum :* (Psalm. 88.) liquido demonstratur, quod omnia quæ in cælis & in terris sunt, Domini sunt.

IX.

Et quod Deo nemo quidquam offerre valet, nisi ea quæ de manu ejus accipit : & quod Dominus de his quæ dedit, sibi pretiosa quæque, suoque nomini sancto sacratis locis offerri non abnuit ; immo oblatis delectatur, & oblata auferri non patitur. Nam his & aliis divinarum scripturarum testimoniis luce clarius exstat manifestum, quod ea quæ Dominus sibi offerri jussit ad cultum sanctuarii, templique sui, & ad usum sacerdotum Levitarumque omnino cedere voluit. Et sicut in votis sponte offerentium lætatur, ita in non offerentium, vel etiam quoquomodo auferre tentantium transgressionibus periculum interminatur mortis, sicut in sequentibus demonstrabitur.

X.

Nemo porro putet ea quæ injuste acquisivit, de manu Dei se accepisse, aut quidquam ex his Deo gratum offerre posse, cum scriptum sit : *Qui offert Deo ex rapina pauperum, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui.* (Eccli. 34.) Qui ergo ordinare vult aliquid Deo offerre, primum seipsum offerat, videlicet, juxta Apostolum, *hostiam vivam, sanctam, Deo placentem :* (Philipp. 4.) deinde ex his quæ juste acquisivit, id est, quæ de manu Domini Dei accepit, sibi profuturum feliciter fenus Domino accommodet.

XI.

Aggrediamur igitur tandem seriem veteris testamenti & timando inspiciamus, & inspiciendo rimemur, qualiter origo & religio Deo offerendarum rerum inchoaverit : & qualiter usque in sæculum nostrum per mediatorem Dei & hominum, Dominum videlicet Jesum Christum redemptorem nostrum, & per ejus Apostolos, nominis sancti sui strenuos prædicatores, suæque fidei rudimenta in omnem terram propagantes, eorumque successores, dilatata & incrementata fuerit.

XII.

Per beatum videlicet Petrum Apostolorum principem in Occidentis, per beatum vero Joannem Apostolum & evangelistam in Orientis, id est, in Asiæ partibus, per beatum etiam Paulum in tota generaliter mundi latitudine fundata, & ex oblationibus fidelium constat ditata atque honorata. Qualiter autem ceteri coapostoli illorum in regionibus sibi a Christo Domino ad prædicandum commissis, ecclesiam Christi fundaverint, & fidelium donis constare fecerint, gesta illorum, quæ in promptu habentur evidenter testantur ; quæ hic ponere magnæ esset prolixitatis.

XIII.

Memorata igitur origo & religio primum cœpit sine altari ab Abel justo, de quo in libro Geneseos ita legitur : *Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorum. Et respexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus : ad Caïn vero & ad munera ejus non respexit.* (Genes. 4.) Quibus verbis non inconvenienter accipi possunt in persona Abel hi qui sua sponte, id est, ea quæ de manu Dei acceperunt, Deo creatori suo gratanter offerunt : in persona vero Caïn hi qui malevolo & invido animo ex male acquisitis quidquam Deo offerre gratum putant. Quapropter necesse est ut factum Abel imitetur, & factum Caïn prorsus detestetur.

XIV.

Noë quoque ingentis cataclysmi periculo Domino se protegente liberatus, eoque jubente de arca egressus, non extra altare, sed jam supra altare, ob liberationem sui holocausta Deo obtulit, sicut in eodem libro Geneseos legitur : *Ædificavit autem Noë altare Domino : & tollens de cunctis pecudibus, & volucribus* (Gen. 8.)

mundis, obtulit holocausta super altare: odoratusque est Dominus odorem suavitatis.

XV.

Ibidem.

Perpendenda sunt hæc verba quibus dicitur: *Odoratusque est Dominus odorem suavitatis.* Manifestum quippe est, & offerentis animum, & eadem holocausta Deo usquequaque grata exstitisse: quoniam nec in his quæ oblata sunt, quidquam Deo odibile ac detestabile creditur exstitisse: & propter donum suæ oblationis, continuo benedictionem a Domino eumdem Noë percepisse. Genes. 9. *Benedixit*, inquit, *Deus Noë & filiis ejus, & dixit ad eos: Crescite & multiplicamini, & replete terram: & terror vester ac tremor sit super cuncta animalia terræ*; & cetera quæ sequuntur. Si enim oblationem Noë Dominus in odorem suavitatis B odoratus est: procul dubio ablationem sibi oblatarum rerum & detestatur & detestatus est. Et si pro sua oblatione benedictionem a Deo idem Noë promeruerit, patet profecto, quod qui Deo oblata sibi subripit, aut aliis distribuit, pro benedictione maledictionem incurrit.

XVI.

Abraham autem cujus non natura, sed gratia filii sumus, & in cujus semine, id est, in Christo, benedicimur, qui credidit Deo, & reputatum est ei ad justitiam; & qui Domino imperante egressus est de terra sua, & de cognatione sua, & de domo patris sui, & venit in terram quam Deus ei demonstravit; cui & Genes. 12. Dominus dixit: *Faciam te in gentem magnam, &* C *magnificabo nomen tuum, erisque benedictus: benedicam benedicentibus tibi, & maledicam maledicentibus tibi, atque in te benedicentur universæ cognationes terræ.* Ibidem. Cui etiam rursus apparens dixit: *Semini tuo dabo terram hanc. Qui ædificavit altare Domino, qui apparuit ei. Et ipse*, ut in libro Geneseos legitur, *inde transgrediens ad montem, qui erat contra Orientem Bethel, tetendit ibi tabernaculum suum, ab Occidente habens Bethel, & ab Oriente Hai. Ædificavit quoque ibi altare Domino, & invocavit nomen ejus.* Item post Genes. 13. pauca in eodem libro: *Dixit Dominus ad Abraham postquam divisus est Loth ab eo: Leva oculos tuos, & vide a loco in quo nunc es, ad Aquilonem & meridiem, ad Orientem & Occidentem; omnem terram,* D *quam vides, tibi dabo & semini tuo in sempiternum: faciamque semen tuum sicut pulverem terræ. Si quis potest hominum numerare pulverem, & semen quoque tuum numerare poterit. Surge & perambula terram in longitudine & latitudine sua, quia tibi daturus sum eam. Movens igitur Abraham tabernaculum suum, venit & habitavit juxta convallem Mambre, quæ est in Hebron: ædificavit quoque ibi altare Domino.* Perpendendum itaque est, quotæ fidei, quantæve devotionis vir iste sanctus fuerit, qui pro eo quod Deo credidit, eique altaria erexit, cultumque ejus venerando dilexit, & a Deo benedici, semenque suum propagari ac multiplicari, eique amplissima regna terræ dari, & de hostibus suis triumphum sibi præberi, nec non & E in suo semine, quod est Christus, gentes, quæ nos sumus, benedici, & alia, quæ enumerare longum est, beneficia promeruit nancisci.

XVII.

Quod si Abraham pro eo quod Dei altaria erexit, cultumque ejus veneratus est, tot a Deo meritorum prærogativis donatur, dubium non est, quin altarium sanctorum eversores, & sacratarum rerum, quibus in eisdem altaribus Deo famulandum est, subreptores damnentur. Reverso igitur eodem Abraham a cæde regum, quos Deo secum pugnante superaverat, & egresso sibi obviam rege Sodomorum, ita de illo in eodem Genes. 14. sequitur libro: *At vero Melchisedech rex Salem pro-* A *ferens panem & vinum, (erat enim sacerdos Dei Altissimi:) benedixit ei, & ait: Benedictus Abram Deo excelso, qui creavit cælum & terram: & benedictus Deus excelsus, quo protegente hostes in manibus tuis sunt. Et dedit ei decimas ex omnibus.*

XVIII.

Quod Melchisedec sacerdos Dei Altissimi typum gesserit Christi, catholica sentit ecclesia. Quod ei Abraham decimas ex omnibus dedit, ipsius Abrahæ ingentia commendantur præconia. Quem imitantur, qui sacerdotibus Christi ob illius amorem & honorem decimas dant: & ab illius merito sequestrantur, qui Deo oblatas decimas auferunt.

XIX.

B Videamus itaque sequentia, quibus fides & devotio Abrahæ quodam admirabili modo incrementatur: qui adeo erga divinum cultum timoremque Dei flagrando excrevit, & excrescendo flagravit, ut jubente Domino non solum jam altare in honorem Dei construxerit, sed etiam in eo unigenitum filium suum immolare paratus fuerit. Et quod ne filium immolaret angelus ei inhibuit, arietem tamen in holocaustum Deo pro filio obtulit: & propterea audire meruit, sicut in sæpefato libro legitur: *Vocavit autem Angelus* Genes. 22. *Domini Abraham secundo de cælo, dicens: Per memetipsum juravi, dicit Dominus, quia fecisti rem hanc, & non pepercisti unigenito filio tuo propter me, benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum sicut stellas cæli,* C & cetera quæ sequuntur. Perspicuum quippe est, & valde mirandum, quia quanto ferventior circa Dei cultum mens Abrahæ fuit, tanto amplius uberiusque divina beneficia, & præsentia & futura, sibi polliceri audivit.

XX.

Unde datur intelligi quod aroatores, & exaltatores, ac ditatores, sive etiam veneratores divini cultus, a Domino & in præsenti sæculo defendi & exaltari, & in futuro mercede æterna merentur donari: & qui secus agunt, aut egerint, infernalibus claustris mancipari. Deus itaque, sicut jam supra dictum est, si ea quæ dedit sibi suisque sacratis locis jubet offerri, & ea quidam auferre non pertimescunt; quid facerent, rogo, si Deus illis aut semetipsos, aut filios eorum sibi D in holocaustum juberet offerri? Certe credendum est, quod sicut in auferendis sacratis rebus Deo inobedientes exsistunt; ita nihilominus in semetipsis offerendis, aut filiis, inobedientes exsisterent.

XXI.

Audiamus etiam quid Isaac patriarcha fecerit, de quo ita in memorato habetur libro: *Ascendit autem ex illo* Genes. 26. *loco in Bersabee, ubi apparuit ei Deus in ipsa nocte dicens: Ego sum Deus Abraham patris tui. Noli metuere, quia tecum sum, & benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum propter servum meum Abraham. Itaque ædificavit altare, & invocato nomine Domini extendit tabernaculum.* Attende quod Isaac Deus apparere, & ne E metuere debeat, admonere, eique benedicere, ac semen suum se multiplicaturum polliceri dignatus sit; eique Isaac altare ædificaverit, tabernaculumque extenderit. Et perpende, quod pro Dei beneficiis, quibus largiente ejus clementia, immeriti & ingrati ubertim in hac mortalitate utimur, potius debeamus divinum cultum ad instar Isaac, & ceterorum sanctorum patriarcharum, in altaribus erigendis & oblationibus aliisque muneribus offerendis honorare, quam his abstractis, nostroque libitu utentes quodammodo dehonorare.

XXII.

Videamus præterea quomodo religio, de qua agitur, in Jacob patriarcha amplius exuberaverit, de quo

Anno Christi 836.

[Genes. 28.] ita in eodem libro legitur : *Igitur egressus Jacob de Bersabee pergebat Haran. Cumque venisset ad quemdam locum, & vellet in eo requiescere post solis occubitum, tulit de lapidibus qui jacebant, & supponent capiti suo, dormivit in eodem loco. Viditque in somnis scalam stantem super terram, & cacumen illius tangens cælum; Angelos quoque Dei ascendentes & descendentes per eam, & Dominum innixum scalæ dicentem sibi : Ego sum Dominus Deus Abraham patris tui, & Deus Isaac : terram in qua dormis, tibi dabo, & semini tuo, eritque semen tuum quasi pulvis terræ. Dilataberis ad occidentem, & orientem, & septemtrionem, & meridiem : & benedicentur in te & in semine tuo cunctæ tribus terræ : & ero custos tuus, quocumque perrexeris : & reducam te in terram hanc, nec dimittam, nisi complevero universa quæ dixi. Cumque evigilasset Jacob de somno, ait : Vere Dominus est in loco isto, & ego nesciebam. Pavensque, Quam terribilis, inquit, est locus iste! Non est hic aliud nisi domus Dei, & porta cæli. Surgens vero mane, tulit lapidem quem supposuerat capiti suo, & erexit in titulum, fundens oleum desuper. Appellavitque nomen urbis Bethel, quæ prius Luza vocabatur. Vovit etiam votum, dicens : Si fuerit Deus mecum, & custodierit me in via per quam ambulo, & dederit mihi panem ad vescendum & vestimentum ad induendum, reversusque fuero prospere ad domum patris mei, erit mihi Dominus in Deum; & lapis iste quem erexi in titulum, vocabitur domus Dei : cunctorumque quæ dederis mihi decimas offeram tibi.* [Genes. 33.] Item post pauca : *Transivitque in Salem urbem Sichimorum, quæ est in terra Chanaan, postquam egressus est Jacob de Mesopotamia Syriæ, & habitavit juxta oppidum : emitque partem agri, in qua fixerat tabernacula, a filiis Emor patris Sichem, centum agnis : & erecto ibi altari, invocavit super illud fortissimum Deum Israël.* [Genes. 35.] Item paulo post : *Interea locutus est Deus ad Jacob : Surge & ascende Bethel, & habita ibi, facque altare Deo, qui apparuit tibi quando fugiebas Esau fratrem tuum. Jacob vero convocata omni domo sua ait : Abjicite deos alienos, qui in medio vestri sunt : & mundamini, ac mutate vestimenta vestra. Surgite, & ascendamus in Bethel, ut faciamus ibi altare Deo, qui exaudivit me in die tribulationis meæ, & fuit socius itineris mei.* [Ibidem.] Et infra : *Venit Jacob Luzam, quæ est in terra Chanaan, cognomento Bethel : ipse & omnis populus cum eo. Ædificavitque ibi altare, & appellavit nomen loci illius, Domus Dei. Ibi enim apparuit ei Deus, cum fugeret fratrem suum.* [Ibidem.] Item infra : *Apparuit autem iterum Deus Jacob, postquam reversus est de Mesopotamia Syriæ, benedixitque ei, dicens : Non vocaberis ultra Jacob, sed Israël erit nomen tuum : & appellavit eum Israël, dixitque ei : Ego Deus omnipotens, cresce & multiplicare : gentes & populi nationum erunt ex te, reges de lumbis tuis egredientur. Terramque quam dedi Abraham & Isaac, dabo tibi & semini tuo : & recessit ab eo. Ille vero erexit titulum lapideum in loco, quo locutus ei fuerat Deus, libans super eum libamina, & effundens oleum, vocansque nomen loci illius Bethel.* [Genes. 46.] Item post multa : *Profectus est Israël cum omnibus quæ habebat, & venit ad Puteum juramenti. Et mactatis ibi victimis Deo patris sui Isaac, audivit eum per visionem noctis vocantem se, ac dicentem sibi : Jacob, Jacob. Cui respondit : Ecce adsum. Ait illi Deus : Ego sum fortissimus Deus patris tui, noli timere, descende in Ægyptum, quia in gentem magnam faciam te ibi. Ego descendam tecum illuc, & ego adducam te inde revertentem.*

XXIII.

Ecce quomodo major jam in Jacob divini cultus amplificatio facta est, qui non solum altaria erexit, oleum desuper fudit, victimas obtulit, & Deo, si prospere ad propria illum redire fecisset, de omnibus quæ illi dedisset decimas & hostias illi daturum promisit; locumque, ubi in somnis scalam pertingentem usque ad cælos, angelosque per eam descendentes & ascendentes, & Dominum innixum scalæ vidit terribilem, & vere domum Dei ac portam cæli esse dixit.

XXIV.

Unde hodie quoque Christiana religio, exemplum sumens ex antiqua patrum traditione; domos in honorem Dei ædificat ac dedicat, & altaria erigit, eisque oleum superfundit, ac sacro sancto chrismate perungit ea, & de factis dictisque ejusdem Jacob melodiam Christo canit; & a fidelibus oblationes & vota, & pretiosarum diversarumque rerum, ad decorem & honorem divini cultus, sacerdotum, ceterorumque ministrorum Christi usus, pauperumque receptionem ac recreationem, suscipit donaria. Qui autem hujuscemodi donaria ad injuriam Dei omnipotentis, templorumque sanctorum suorum dehonorationem & humiliationem, sacerdotumque Dei vituperationem auferre præsumit, cujus sit discriminis & damnationis, ut perpendat salubriter admonemus. Quoniam, sicut verbis ejusdem patriarchæ Jacob aperte demonstratur, cuncta Deo dicata templa, & terribilia sunt, & Dei habitacula, & vere domus Dei sunt, & portæ cæli. Paveat ergo ad instar Jacob humana præsumptio, ne quoquomodo de tam terribilibus & sacratis locis violandis sibi proveniat damnatio.

XXV.

Liberato quoque populo Israëlitico de Ægyptia servitute, quid Dominus per famulum suum Mosem, sicut in libro Exodi legitur, præceperit, videamus. *Locutus est Dominus ad Mosen dicens : Sanctifica mihi omne primogenitum quod aperit vulvam in filiis Israël, tam de hominibus quam de jumentis : mea sunt enim omnia.* [Exod. 13.] Si quærat aliquis, quid sit sanctificare, & ex hoc loco & ex aliis divinarum scripturarum locis diligenter animadvertat, quod nomen sanctificationis, dominicæ sit oblationis atque consecrationis. Sequitur in eodem libro : *Cumque introduxerit te Dominus in terram Chananæi, sicut juravit tibi, & patribus tuis, & dederit eam tibi, separabit omne quod aperit vulvam Domino, & quod primitivum est in pecoribus tuis, quidquid habueris masculini sexus, consecrabis Domino.* [Ibidem.] Notandum quia quod supra dixit *sanctificare Domino*, hic modo dicit *consecrare Domino*. Sequitur in eodem libro : *Dixit autem Dominus ad Mosen : Scribe hoc ob monumentum in libro, & trade auribus Josue. Delebo enim memoriam Amalec sub cælo. Ædificavit Moses altare : & vocavit nomen ejus, Dominus exaltatio mea, dicens : Quia manus solii Domini, & bellum Dei erit contra Amalec a generatione in generationem.* [Exod. 17.] Perpende quod famulus Dei Moses ob gratiarum actionem, suique ac populi Dei liberationem, hostiumque suorum internecionem, altare Domino erexerit. Et si Moses propter hæc quæ præmissa sunt Domino altare erexit, cavendum illis est, qui altaria Domini obruendo dehonorant, & dehonorando obruunt, ne si quando se adversis hostes suos proripiunt, seipsos eisdem triumphum exhibeant. Sequitur in eodem : *Dixit præterea Dominus ad Mosem : Hæc dices filiis Israël : Altare de terra facietis mihi, & offeretis super illud holocausta, & pacifica vestra, oves vestras & boves; in omni loco, in quo fuerit memoria nominis mei, veniam ad te, & benedicam tibi.* [Exod. 20.] Nota quod altare Domino erigentibus, & holocausta immolantibus, adventus Dei & benedictio promittatur. Potest & huic loco aptari illud evangelicum, quo

ANNO CHRISTI 836.

dicitur : *Si quis diligit me, sermonem meum servabit,* A *& Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* (*Joan. 14.*) Felix porro, & valde felix illa mens est, quæ tanto habitatore lætatur. Quapropter noverint his, quæ paulo supra memorata sunt, contraria agentes, & adventu & benedictione Dei se indignos usquequaque fore. Sequitur in eodem post multa : (*Exod. 23.*) *Primitias frugum terra tua deferes in domum Domini Dei.* Et infra : *Quod si audieris vocem Domini Dei tui, & feceris ea que loquor, inimicus ero inimicis tuis, & affligam affligentes te, precedetque te angelus meus.* Item infra : (*Ibidem.*) *Si servieritis Domino Deo vestro, benedicam panibus tuis & aquis, & auferam infirmitatem de medio tui.* Vide quæso quot quantave pro primitiis frugum terræ Deo oblatis, & aliis quæ B cominus junguntur, beneficia offerentibus promittantur; & quanta non deferentibus pœna & maledictio interminetur, sicut in subsequentibus multis in locis perfacile inveniri potest. Sequitur in eodem : (*Exod. 24.*) *Scripsit autem Moyses universos sermones Domini : & mane consurgens ædificavit altare ad radices montis, & duodecim titulos per duodecim tribus Israel. Misitque juvenes de filiis Israel, & obtulerunt holocausta, immolaveruntque victimas pacificas Domino : assumensque volumen fœderis legit audiente populo, qui dixerunt omnia qua locutus est Dominus faciemus, & erimus obedientes.* Quod si quærit aliquis, quid mercedis, quidve remunerationis pro altari ædificato, & oblatis holocaustis & victimis, filii Israel nacti sunt, audiat C sequentia : (*Ibidem.*) *Ascenderunt Moyses & Aaron, Nadab & Abiu, & septuaginta de senioribus Israel, & viderunt Deum Israel.* Quæ merces, quæ remuneratio cultum Dei venerantibus potest esse major, quam Deum suum videre, qua se videri voluit, & loqui concedit, & esse cum Deo suo.

XXVI.

Hactenus de altaribus Deo erectis & ædificatis, & quibusdam oleo perunctis, de holocaustis, & victimis, & hostiis pacificis Deo oblatis, & primitiis frugum terræ offerendis, & ceteris quæ enumerare longum est, paucis collectum est ; nunc autem subtiliter perpendendum est, qualiter religio divini cultus ad majora & eminentiora Domino jubente succrescat. D Sequitur enim in eodem libro : (*Ibidem.*) *Dixit autem Dominus ad Moysem : Ascende ad me in montem, & esto ibi : daboque tibi tabulas lapideas, & mandata qua scripsi, ut doceas filios Israel.* Et infra : *Ingressusque Moyses medium nebula ascendit in montem, & fuit ibi quadraginta diebus & quadraginta noctibus.*

XXVII.

(*Exod. 25.*) *Locutusque est Dominus ad Moysem dicens : Loquere filiis Israel, ut tollant mihi primitias : ab omni homine qui offeret ultroneus, accipietis eas. Hac sunt autem qua accipere debetis ; aurum, argentum, & æs, hyacinthum & purpuram, coccumque bis tinctum, & byssum, pilos caprarum, & ligna setim : oleum ad luminaria concinnanda, aromata in unguentum, & thy-* E *miamata boni odoris : lapides onychinos, & gemmas ad ornandum ephod, & rationale : facientque mihi sanctuarium, & habitabo in medio eorum, juxta omnem similitudinem tabernaculi, quod ostendam tibi, & omnium vasorum in cultum ejus.* Qualiter vero ejusdem sanctuarii & tabernaculi, omniumque ad cultum & honorem ejus pertinentium constructio Domino præcipiente celebrata sit, quæve sanctificata pretiosa sacerdotum indumenta, nec non & Levitarum, & cetera ad usus eorum pertinentia, & diversarum rerum, non aliarum nisi pretiosarum, ingentia ac multiplicia dona Domino oblata & sanctificata seu sacrata sint, quia hic longum est commemorare, si quis plenius ea A nosse vult, sequentia legat ; & inquirendo inveniet, quod ea quæ Deo offeruntur & sanctificantur, in jus sacerdotum cedere jubeantur ; & non sit externorum officii ad ea accedere, aut quemquam ex his aliquid contingere aut offerre : & qui hoc facere tentaverint, mori ei a Domino comminetur, sicut habes in libro Levitici : (*Levit. 4.*) *Si quis externorum accesserit, morte moriatur.* Plenum sane sacramenti est, quod non alibi nisi in monte & lex datur, & sanctuarium Domini fieri præcipitur. Quid autem & lex & sanctuarium, & arca, & tabulæ, & cetera quæ ibi fieri jubentur significent, sanctorum patrum explanationibus legere & nosse volentibus copiosissime panditur.

XXVIII.

B Sequitur in libro Levitico : (*Ibidem.*) *Si peccaverit princeps, & fecerit unum e pluribus per ignorantiam, quod Domini lege prohibetur, & postea intellexerit peccatum suum, offeret hostiam Domino.* Et infra : (*Levit. 5.*) *Rogabitque pro eo sacerdos & pro peccato ejus, & dimittetur ei.* Observa quod quilibet reatus principis non nisi oblatione Domino facta, & oratione solvatur sacerdotis. Item in eodem : *Anima si prævaricans cærimonias per errorem in his qua Domino sunt sanctificata peccaverit, offeret pro delicto suo hostiam.* Et infra : (*Ibidem.*) *Ipsumque quod intulit damni restituet, & quintam partem addet supra, tradens sacerdoti, qui rogabit pro eo, & dimittetur ei.* Si anima cærimonias Domini prævaricans per errorem in his quæ Domino sanctificata sunt C peccaverit, expiatione holocausti, & oratione indiget sacerdotis : quid putas de anima illa, quæ non per errorem, sed scienter, & per cupiditatem, & perniciosam præsumptionem in his quæ Domino sanctificata sunt peccat, promittitque sibi impunitatem, & jactanter dicit, si ea quæ sunt Domino sanctificata abstulerit, hisque ad suum libitum usa fuerit, se nullo modo peccare ?

XXIX.

Item in eodem : (*Levit. 6.*) *Ignis autem in altari semper ardebit : quem nutriet sacerdos subjiciens ligna mane per singulos dies, & imposito holocausto desuper adolebit adipes pacificorum. Ignis est iste perpetuus, qui numquam deficiet de altari.* Multum igitur hæc verba legis ponderanda & pertimescenda sunt his, qui unde D ignis perpetuus, id est, luminaria in basilicis Deo dicatis concinnari ex fidelium oblationibus debent, auferre præsumunt. Quoniam si filii Aaron, Nadab, & (*Levit. 10.*) Abiu, qui pro eo quod per suam negligentiam ignis qui jubebatur in altari esse perpetuus extinctus est, & propterea ignem alienum coram Domino offerre præsumpserunt, ob id igne egresso a Domino devorati sunt ; merito, quod non sine magno animi mœrore prosequimur, horribili morte devorandi sunt hi qui ignem Domini in basilicis sibi dicatis & consecratis audacter extinguunt. Et si quæritur quando illum extinguant, manifestum est quod quando illud auferunt unde idem ignis Domino nutriri debet, tunc il- E lum extinguunt.

XXX.

Quod vero basilicæ Deo dicatæ & consecratæ loca sint divina, sint etiam Dei habitacula, & omnibus in Christiana religione consistentibus pavenda & veneranda ; & in superioribus jam dictum est, & hic non abs re repetendum est, quia sequitur in eodem libro : (*Levit. 26.*) *Ego enim sum Dominus Deus vester, custodite sabbata mea, & pavete ad sanctuarium meum : ego Dominus.* His verbis aperte demonstratur, quod ad sanctuarium Domini potius sit pavendum, quam illud dehonorandum sit & expoliandum. Quid autem paventibus ad sanctuarium Domini, & præcepta ejus servantibus Dominus promittat, sequens sermo de-

Anno Christi 836.

monstrat, ita inquiens: *Si in præceptis meis ambulaveritis, & mandata mea custodieritis, & feceritis ea, dabo vobis pluvias temporibus suis, & terra gignet germen suum, & pomis arbores replebuntur. Apprehendet messium tritura vindemiam, & vindemia occupabit sementem: & comedetis panem vestrum in saturitate, & absque pavore habitabitis in terra vestra. Dabo pacem in finibus vestris: dormietis, & non erit qui exterreat. Auferam malas bestias, & gladius non transibit terminos vestros. Persequemini inimicos vestros, & corruent coram vobis. Persequentur quinque de vestris centum alienos, & centum ex vobis decem millia. Cadent inimici vestri in conspectu vestro gladio. Respiciam vos, & crescere faciam. Multiplicabimini, & firmabo pactum meum vobiscum, & comedetis vetustissima veterum: vetera novis supervenientibus projicietis. Ponam tabernaculum meum in medio vestri, & non abjiciet vos anima mea. Et ambulabo inter vos, & ero vester Deus, vosque eritis populus meus. Ego Dominus Deus vester, qui eduxi vos de terra Ægyptiorum, ne serviretis eis: & qui confregi catenas cervicum vestrarum, ut incederetis erecti.* (Ibidem.)

XXXI.

Quid autem sanctuarium Domini non paventibus, sed potius illud contemnentibus & dehonorantibus, & non facientibus quæ ab illo constituta sunt, Dominus comminetur, sequentia manifestant, quæ ita se habent. *Quod si non audieritis me, nec feceritis omnia præcepta mea, si spreveritis leges meas, & judicia mea contempseritis, ut non faciatis ea quæ a me constituta sunt, ut ad irritum perducatis pactum meum, ego quoque hæc faciam vobis. Visitabo vos quoque velociter in egestate & ardore qui conficiat oculos vestros, & consumat animas vestras. Frustra seretis sementem, quæ ab hostibus devorabitur. Ponam faciem meam contra vos, & corruetis coram hostibus vestris, & subjiciemini his qui oderunt vos, fugietis nemine persequente*, & cetera, quæ latius stilus legalis exsequitur. (Ibidem.) Evidens namque est, quod ille populus carnalis, pro eo quod legem Domini non custodivit, & legis auctorem, Dominum videlicet nostrum Jesum Christum, sibi a patriarchis & prophetis promissum, non solum non recepit, quin immo cruci addixit, hæc quæ a Domino sibi comminata sunt perpessus fuit. Licet enim eidem populo carnalia & terrena, si ea quæ a Domino constituta sunt observaverint, promittantur; & si ea observare contempserint, auferri comminentur; tu tamen, o Christiane, jam per Christi gratiam spiritali affectus, cui non terrena & caduca, sed cælestia & perpetuo mansura promittuntur, nisi ad sanctuarium Dei pavidus fueris, illudque venerationi & honori habueris, & sua offerre non omiseris; quoniam ea quæ idem populus carnalis in temporibus perpessus est, corpore temporaliter, anima vero in æternis cruciatibus æternaliter te passurum, nullomodo dubites.

XXXII.

Item in eodem: *Homo si voverit domum suam, & sanctificaverit Domino, considerabit eam sacerdos, utrum bona an mala sit: & juxta pretium quod ab eo fuerit constitutum, venumdabitur. Sin autem ille qui voverat voluerit redimere eam, dabit quintam partem æstimationis supra, & habebit domum. Quod si agrum possessionis suæ voverit & consecravit Domino, juxta mensuram sementis æstimabitur pretium.* (Levit. 27.) Et infra: *Si voluerit redimere agrum ille qui voverat, addet quintam partem æstimatæ pecuniæ, & possidebit eum. Sin autem noluerit redimere, sed alteri cuilibet fuerit venumdatus, ultra eum qui voverat redimere non poterit: quia cum jubilei venerit dies, sanctificatus erit Domino, & possessio consecrata ad jus pertinet sacerdotum.* (Ibidem.) Considera prudens auditor, & diligens lector, qualiter augeatur cultus divinus. Superius namque pretiosa quæque in pecudibus, in auro & argento & gemmis & serico, & ceteris diversis speciebus, sibi Dominus suoque sancto tabernaculo jusserat offerri: hic autem jam inchoantur & domus & agri Domino consecrari, & ea quæ Domino consecrantur ad jus pertinent sacerdotum. Item in eodem: *Omne quod Domino consecratur, sive homo fuerit, sive animal, sive ager, non vaniet, nec redimi poterit. Quidquid semel fuerit consecratum, sanctum sanctorum erit Domino.* (Ibidem.) Vide etiam in hoc loco quid de homine sibi consecrato Dominus præcipiat, & perpende quod homines consecrari præcipiantur Domino. Item paulo post in eodem: *Omnes decimæ terræ sive de frugibus, sive de pomis arborum, Domini sunt, & illi sanctificantur.* (Ibidem.) Et infra: *Bovis & ovis & capra, quæ sub pastoris virga transeunt, quidquid ad decimum venerit, sanctificabitur Domino. Non eligetur nec bonum, nec malum: nec altero commutabitur. Si quis mutaverit, & quod mutat, & quod mutatum est, & pro quo mutatum est, sanctificabitur Domino, & non redimetur.* (Ibidem.)

XXXIII.

Hæc sunt præcepta quæ mandavit Dominus Mosi ad filios Israël in monte Sinai. Observa quod & paulo superius de omnibus decimis terræ, tam de frugibus, quam de pomis arborum: hic autem de decimis pecorum Domino offerendis præcepta dentur. Sed & hoc nihilominus vigilanter observa, quid conclusio libri Levitici contineat, quæ ita se habet: *Hæc sunt*, inquit, *præcepta, quæ mandavit Dominus Mosi ad filios Israël in monte Sinai.* (Ibidem.) Videtur itaque parvitati nostræ eadem conclusio, præcedentium divinorum præceptorum quasi quoddam firmitatis esse signaculum. Et, si parva magnis comparari possint, sicut quidam aut regum, aut imperatorum, ut sua statuta vigorem perpetuum obtineant, suo sigillo ea subter firmant; ita & Dominus sua præcepta a se constituta & promulgata, vera & minime violanda esse demonstrat.

XXXIV.

Sequitur in libro Numerorum: *Locutus est Dominus ad Mosem, dicens: Loquere filiis Israël, omnes primitiæ, quas offerunt filii Israël, ad sacerdotem pertinent: & quidquid in sanctuarium offertur a singulis, & traditur manibus sacerdotis, ipsius erit.* (Num. 5.) Attende diligenter, lector, quod & omnes primitiæ, & quidquid ad sanctuarium Domini a singulis aut offertur, aut oblatum est, sacerdotis sint, & ad jus ejus pertineant. Item in eodem: *Factum est autem in die, qua complevit Moses tabernaculum, & erexit illud, unxitque & sanctificavit cum omnibus vasis suis altare, similiter & vasa ejus, obtulerunt principes Israël, & capita familiarum, qui erant per singulas tribus præfecti eorum qui numerati fuerant, munera coram Domino.* (Num. 7.) Quid autem in dedicatione altaris præcipiente Domino principes obtulerint, sequentia ipsius libri demonstrant. Item in eodem: *Locutus est Dominus ad Mosem, dicens: Mea sunt omnia primogenita filiorum Israël, tam ex hominibus, quam ex jumentis: ex die quo percussi omne primogenitum in terra Ægypti, sanctificavi eos mihi, & tuli Levitas pro cunctis primogenitis filiorum Israël, tradidique eos dono Aaron & filiis ejus, de medio populi, ut serviant mihi pro Israël in tabernaculo fœderis, & orent pro eis, ne sit in populo plaga, si ausi fuerint accedere ad sanctuarium.* (Num. 8.) In his Domini verbis duo nobis videntur præcipue necessarioque consideranda. Unum, quod idcirco

Dominus jubet Levitas sibi in tabernaculo pro Israël servire, ut orent pro eis: ad quorum exemplum constituti esse videntur sacerdotes Christi in ecclesia, ut contenti oblationibus fidelium orent ad Dominum pro eis. Alterum, quo dicitur, *Ne sit in populo plaga, si ausi fuerint accedere ad sanctuarium*, dat non inconvenienter posse intelligi eamdem accessionem, aliquam circa sanctuarium temerariam præsumptionem, aut quamlibet subreptionem.

XXXV.

Num. 14. Item in eodem: *Et dixit Dominus ad Moysen: Usquequo detrahet mihi populus iste? Quousque non credet mihi in omnibus signis quæ feci coram eis? Feriam igitur eos pestilentia, atque consumam.* Et post pauca: Ibidem. *Vivo ego, dicit Dominus, implebitur gloria Domini universa terra: attamen omnes homines qui viderunt majestatem meam, & signa quæ feci in Ægypto & in solitudine, & tentaverunt me jam per decem vices, nec obedierunt voci meæ, non videbunt terram, pro qua juravi patribus eorum.* Hæc verba congruunt his qui in ministris Domini Domino detrahunt, juxta illud quod Dominus discipulis suis ait: Luc. 10. *Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit.* Congruunt etiam & ea quæ sequuntur his qui errata sua corrigere promittunt, & quod promittunt adimplere negligunt. Unde verendum est, ne sicut ille populus carnalis propter detractiones & tentationes ac murmurationes, & pro eo quod imperio Domini inobediens exstitit, in terram repromissionis minime intravit, sed potius in eremi vastitate occubuit: ita populus Christi nomine insignitus, imperii Domini inobediens factus, a terra viventium fit secretus. Item in eodem ait Moses ad populum Israël: Num. 14. *Cur transgredimini verbum Domini, quod vobis non cedet in prosperum? Nolite ascendere. Non enim est Dominus vobiscum, ne corruatis coram inimicis vestris.* His verbis deterrendi sunt hi qui, cum Dominum secum non habeant; jure adversus inimicos suos se arma convertere posse putant. Prius enim enitendum & diligenter procurandum est, ut Christiani Dominum secum habeant, quatenus postea securius fidentiusque, immo fortius hostes suos superare prævaleant. Item in eodem: Num. 16. *Dixitque Dominus ad Mosem & Aaron: Recedite de medio hujus multitudinis, & jam nunc delebo eos. Cumque jacerent in terra, dixit Moses ad Aaron: Tolle turibulum, & hausto igne de altari mitte incensum desuper, pergens cito ad populum, ut ores pro eis: jam enim egressa est ira a Domino, & plaga desævit. Quod cum fecisset Aaron, & cucurrisset ad mediam multitudinem, quam jam vastabat incendium, obtulit thymiama; & stans inter mortuos ac viventes, pro populo deprecatus est, & plaga cessavit.* His verbis declaratur, quantum Dei sacerdotum deprecatio valeat apud Altissimum. Patet quippe quod hi, per quorum orationem furor Domini placari, & a populo plaga Dei potest cessare, nequaquam sunt vituperandi & detrahendi, sed potius propter eum cujus ministerium gerunt honorandi & venerandi. Item in eodem: Num. 18. *Locutus est Dominus ad Aaron: Omnia quæ sanctificantur a filiis Israël, tradidi tibi & filiis tuis pro officio sacerdotali legitima sempiterna.* Et infra: Ibidem. *Omnis oblatio & sacrificium, & quidquid pro peccato atque delicto redditur mihi, & cedit in sancta sanctorum, tuum erit & filiorum tuorum.* Item infra: Ibidem. *Primitias autem, quas voverint & obtulerint filii Israël, tibi dedi & filiis ac filiabus tuis jure perpetuo.* Item infra: Ibidem. *Omnem medullam olei & vini ac frumenti, quidquid offerunt primitiarum Domino, tibi dedi. Universa frugum initia, quæ gignit humus, & deportantur Domino, cedent in usus tuos.* Item infra: Ibidem. *Omne quod ex voto reddiderint filii Israël, tuum erit: quidquid primum erumpet e vulva cunctæ carnis, quam offerunt Domino, sive ex hominibus, sive de pecoribus fuerit, tui juris erit.* Item non post multa: Ibidem. *Omnes primitias sanctuarii, quas offerunt filii Israël Domino, tibi dedi, ac filiis & filiabus tuis. Pactum salis est sempiternum coram Domino, tibi ac filiis tuis.* Hæc verba Domini contra illos agunt, qui ea quæ Domino aut offeruntur, aut oblata sunt, ad sacerdotes Christi pertinere contendunt. Verum si ea diligenter consideraverint, se non mediocriter errare, immo contra Deum agere, reperient.

XXXVI.

In præcedentibus satis abundeque dictum est de diversis sacrificiis, & diversorum munerum speciebus: de his quæ Dominus sibi offerri jussit, sive de his quæ populus sponte obtulit ad tabernaculum Domini, quod typum gerebat futuræ ecclesiæ Christi. Nunc autem, quia jubente Domino populus Israëlicitus contemptum Dei in Madianitis ultus est; ita ut ne unus quidem ex his in bello occubuerit, quid pro gratiarum actione suaque liberatione Deo pro se pugnanti & vincenti, suoque sacerdoti donariorum ad suum sanctum contulerint tabernaculum videamus. Dixit, Num. 31. inquit, *Dominus ad Mosem: Tollite summam eorum quæ capta sunt, ab homine usque ad pecus, tu & Eleazar sacerdos, & omnes principes vulgi: dividesque ex æquo prædam inter eos qui pugnaverunt & egressi sunt ad bellum, & inter omnem reliquam multitudinem, & separabis partem Domino ab his qui pugnaverunt & fuerunt in bello, unam animam de quingentis, tam ex hominibus, quam ex bobus & asinis & ovibus, & dabis eam Eleazaro sacerdoti, quia primitiæ Domini sunt.* Quod ita ad jussum Domini Moses fecerit, sequentia demonstrant. Ecce pars, quæ Domino ad usus sacerdotum de his quæ capta sunt oblata est. Videamus etiam quid in partem Levitarum de eadem præda jubente Domino cesserit. Sequitur autem: Ibidem. *De media vero parte, quæ contigerat reliqua multitudini, id est, de ovibus trecentis triginta septem millibus quingentis, & duobus triginta sex millibus, & de asinis triginta millibus quingentis, & de hominibus sedecim millibus, tulit Moses quinquagesimum caput, & dedit Levitis qui excubabant in tabernaculo Domini, sicut præceperat Dominus.* Ecce pars Levitarum. Videamus etiam partem Domini, quam populus ob suam liberationem de præda, quam ceperat, ei sponte obtulit: & perpendamus quod Dominus in tabernaculo sancto suo thesaurum, sive ærarium (utrumque legimus) habere voluerit: & opponamus eis, qui aurum & argentum, & ceteras species pretiosas Deo sacratas in thesauris sanctæ Dei ecclesiæ reprehendendo asserunt frustra inesse. Hi ergo videant quid sequatur. Ibidem. *Cumque accessissent principes exercitus ad Mosem, tribuni & centuriones dixerunt: Nos servi tui recensuimus numerum pugnatorum, quos habuimus sub manu nostra, & ne unus quidem defuit. Ob hanc causam offerimus in donariis domus Domini singuli, quod in præda auri potuimus invenire, periscelides & armillas, annulos & dextralia, ac murænulas, ut depreceris pro nobis Dominum. Susceperuntque Moses & Eleazar sacerdos omne aurum in diversis speciebus, pondus sanctuarii sedecim millia septingentos quinquaginta siclos a tribunis & centurionibus. Unusquisque enim quod in præda rapuerat, suum erat. Et susceptum intulerunt in tabernaculum testimonii, in monumentum filiorum Israël coram Domino.* Si populus carnalis de præda hostium suorum, quam cepit, donaria grata Deo obtulit, & his datis ut pro

se oraretur postulavit, Deumque sibi placabilem fecit; cavendum omnino, immo expavescendum illis est, qui pretioso Christi sanguine sunt redempti, & aliis fidelibus Deo oblata & consecrata, immo sanctificata, contra fas auferunt, & in suos illicitos usus retorquent: ne forte, sicut memoratus populus de donariis quæ Deo contulit, eum sibi propitium fecit, ita e contrario, quod absit, illi de aliorum Deo ecclesiæque sanctæ suæ oblatis rebus eum sibi iratum faciant, suumque immensum furorem in se provocent; &, quod plurimum pertimescendum est, ejus justo judicio in prædam hostium suorum, non solum visibilium, verum etiam invisibilium incurrant.

XXXVII.

Quod ergo Dominus ad sanctuarium suum inter ceteras species, quas dinumerare longum est, domos & agros & servos sibi offerri præceperit, in superioribus jam dictum est: nunc majora & copiosiora, quæ in tabernaculo sancto suo famulantibus Dominus dari jubet, intueamur. *Hac quoque locutus est Dominus ad Mosem in campestribus Moab super Jordanem contra Jericho: Pracipe filiis Israël, ut dent Levitis de possessionibus suis urbes ad habitandum, & suburbana earum per circuitum, ut ipsi in oppidis maneant, & suburbana sint pecoribus ac jumentis.* Et infra: *Ipsa autem urbes, qua dabuntur ex possessionibus filiorum Israël, ab his qui plus habent plures auferentur; & qui minus, pauciores: singuli juxta mensuram hereditatis sua dabunt oppida Levitis.* Quod ita Josue in terra repromissionis fecerit, textus libri illius liquido depromit. Perspicuum sane satis est, & nosse volentibus apertissimum, quod Deus ideirco populo suo de hereditate possessionum suarum domos, & agros, & mancipia, insuper etiam, quod majus est, civitates & suburbana sanctuario suo famulantibus dari præceperit; ut ministri sanctuarii sui instantius honestiusque, atque inexcusabilius sacrum suum cultum exercere, suumque famulatum potuissent liberius explere. Quibus verbis liquido colligi potest, quod quisquis, quæ alii fideles de hereditate possessionum suarum, ob remedium animarum suarum, Deo ad honorem & decorem ecclesiæ suæ, ejusque ministrorum usus contulerunt, aut abstulerit, aut auferre præsumit, procul dubio aliorum data in suarum animarum convertit pericula. Sequitur enim in eodem: *Hac sunt mandata atque judicia, qua pracepit Dominus per manum Mosis ad filios Israël in campestribus Moab super Jordanem contra Jericho.* Non est prætereundum, nec negligenter considerandum, quid clausula vel conclusio libri hujus, id est, Numerorum, contineat. Innuit autem quod ea quæ præcepta sunt Dominus præceperit, & facienda decreverit; & ea adimplentibus præmia, non autem adimplentibus diversa supplicia interminatus sit. Sequitur in libro Deuteronomii, in quo, inter cetera multa mandata quæ Moses locutus est ad filios Israël, ita legitur: *En*, inquit, *propono in conspectu vestro hodie benedictionem & maledictionem: benedictionem, si obedieritis mandatis Domini Dei vestri, qua ego hodie pracipio vobis: maledictionem, si non obedieritis mandatis Dei vestri, sed recesseritis ad via quam ego nunc ostendo vobis.* Notandum diligenter est, quod obedientes divinis præceptis benedictionem, inobedientes vero maledictionem mereantur. Luce enim clarius constat, quod subreptores ecclesiasticarum rerum injuriam & inobedientiam Deo irrogent, suorumque præceptorum transgressores exsistant. Unde providendum est, ne hujuscemodi maledictionem, quam legifer proponit, pro benedictione subeant. Qui autem nosse vult quæ sit eadem maledictio, scrupulosissime diligenterque præcedentia & subsequentia divinæ legis legat eloquia: & pro certo inveniet, quantum sit terribilis & horribilis, atque pertimescenda sit eadem maledictio. Porro quod ad locum quem Dominus elegit veniendum sit, & quæ offerenda & ibi offerri decernantur, paulo post subsequentia innuunt: *Ad locum*, inquit Moses, *quem elegerit Dominus Deus vester de cunctis tribubus vestris, ut ponat nomen suum ibi, & habitet in eo, convenietis, & offeretis in illo holocausta & victimas vestras, decimas & primitias manuum vestrarum, & vota atque donaria.* Et infra: *Transibitis Jordanem, & habitabitis in terra, quam Dominus Deus vester daturus est vobis, ut requiescatis a cunctis hostibus per circuitum, & absque ullo timore habitetis in loco quem elegerit Dominus Deus vester, ut si nomen ejus in eo. Illuc omnia qua pracipio offeretis, holocausta & hostias ac decimas & primitias manuum vestrarum, & quidquid pracipuum est in muneribus qua vovistis Domino.* Et post pauca: *Cave ne offeras holocausta tua in omni loco quem videris, sed in eo quem elegerit Dominus.* His verbis patenter intelligi datur, quod omnia quæ ex muneribus præcipua & pretiosa sunt, sibi Dominus voluerit offerri: & quod si ea, sive quæ Dominus præcepit, sive ea quæ ejus populus sua sponte offerre voluisset, non alibi, nisi in loco quem Dominus elegisset, ut esset nomen ejus in eo, offerri jubebantur; procul dubio ea quæ ecclesiæ sunt collata, non alienis, sed ejusdem ecclesiæ sunt usibus applicanda.

XXXVIII.

Item in eodem: *Cum voveris votum Domino Deo tuo, non tardaveris reddere, quia requiret illud Dominus Deus tuus: & si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. Si nolueris polliceri, absque peccato eris. Quod autem semel egressum est de labiis tuis, observabis, & facies sicut promisisti Domino Deo tuo, & propria voluntate & ore locutus es.* Si illi qui propria voluntate Deo votum vovit, & non reddidit, Dominus in peccatum reputat; quod putas peccatum Domino sibi imputante incurrit, qui aliorum vota voluntarie Domino exhibita auferre præsumit, & tantæ comminationis pœnam non formidat? Quia ergo qui votum vovit, & non reddit, Dominus sibi in peccatum reputat, & quisquis ea quæ Domino vovit reddidit ei, nullo modo postea auferre licet: multo minus ea quæ alii voverunt & reddiderunt ei, fas est auferre: quoniam si illi qui vovit & non reddidit, in peccatum reputatur; multo magis ille qui aliorum vota tollit, majus sibi peccatum acquirit. Hæc de quinque libris Mosis congessisse sufficiat. Ceterum quicumque plenius latiusque de his quæ Dominus sibi suoque tabernaculo, sacerdotibus & ministris suis offerri & dari præcepit, scire voluerit, Pentateuchum ejusdem Mosis enucleatim legat: & de his quæ in hoc opusculo non continentur, quæ utique plena sunt auctoritate, ad negotium de quo agitur adstruendum & adstipulandum, patenter reperire valet, quæ huic opusculo ob sui prolixitatem vitandam non inferuntur.

SYNODI AQUISGRANENSIS II. Ad Pippinum regem Aquitaniæ.

LIBER II.

TITULI CAPITUM LIBRI II.

ANNO CHRISTI 836.

Israeliticus de hostibus suis triumphare meruerit, & pro eodem triumpho Josue altare Domino Deo Israel ædificaverit. A

III. *De Gabaonitis, quos Josue tabernaculo Domini mancipavit.*

IV. *Quod tempore Judicum cultus divinus propter peccata populi neglectus, & a quibusdam Judicibus Deo placentibus erectus, & ob id persæpe de hostium dominio populus Dei sit liberatus.*

V. *Quid benedictionis Anna, pro eo quod filium suum Domino obtulit, promeruit.*

VI. *Quomodo peccatum, quo in Deum peccatur, sit accipiendum.*

VII. *Quod ruina Heli sacerdotis, filiorumque ejus, non solum sacerdotibus, verum etiam patribus & filiis debitam sibi reverentiam non exhibentibus, sit pertimescenda.* B

VIII. *Quod sæpe culpa sacerdotum populi, & populi culpa ruina exstiterit sacerdotum.*

IX. *Quid captoribus arca Dei, Deique populi cæsoribus provenerit.*

X. *Quomodo tempore Samuelis cultus divinus per negligentiam ministrorum collapsus, & per ejus studium Domino se adjuvante fuerit erectus, & populus ab idolorum cultura ad divinum cultum revocatus.*

XI. *Quod obedientia secundum verba ejusdem Samuelis præferatur victimis & holocaustis.*

XII. *De reprobatione Saül regis, & electione atque unctione David regis.* C

XIII. *Quanta in veneratione idem David arcam Dei habuerit, & cum quanto honore eam in medio tabernaculo posuerit, ibique coram Domino holocausta & pacifica obtulerit.*

XIV. *Quod in numeratione populi idem David Domino peccaverit, & monente Gad propheta altare Domino construxerit: & oblatis holocaustis & pacificis, non solum reatus sui obliterationem, verum etiam divinam repropitiationem, ac populi nancisci meruerit liberationem.*

XV. *Quod David voluerit ædificare domum Domino, & cur eam ædificare non posset, per Nathan prophetam instructus est jubente Domino.* D

XVI. *Qualiter Salomon filius David domum Domini ædificaverit, & cum ingenti gloria dedicaverit: & suis atque paternis donariis sublimaverit.*

XVII. *Quod eadem domus ædificata a Salomone typum gesserit sanctæ Dei ecclesiæ, & quod multa bona ejusdem domus honoratores adepti, multa quoque ejus dehonoratores sunt adversa perpessi.*

XVIII. *Quod eadem sacra domus ab externis gentibus & regibus sit venerata, & multiplicibus donis honorata.*

XIX. *Quod idem templum Dei propter peccata sacerdotum, & regum, totiusque populi, a Chaldæis primum fuerit destructum & dirutum.*

XX. *De abjectione & humiliatione, & cum feris habitatione Nabuchodonosor regis, quam propter sacrilegium, quod circa templum Dei commisit, & elationem, qua contra Deum tumuit, perpeti promeruit.* E

XXI. *De recognitione ejusdem Nabuchodonosor, & Dei in sempiternum viventis laudatione & glorificatione.*

XXII. *De Baltassar, qui pro eo quod Deo sacrata vasa sibi afferri jussit, ut in eis ipse & optimates ejus, & uxores, & concubinæ biberent, eadem nocte regno & vita caruit.*

XXIII. *De septuagesimo captivitatis Israelitici populi anno peracto, populo Dei ad propria reverso, & ab eis civitate & templo constructo.*

XXIV. *De eodem templo consecrato, propter peccata sacerdotum, & regum, totiusque populi, ab Antiocho profanissimo rege Græcorum capto, & idolorum sordibus polluto; & de sacratis rebus, quas ab eodem abstulit templo.*

XXV. *Quod idem templum, expugnatis Antiochi ducibus, Judas Machabæus purificaverit, & diversis muneribus ditaverit, Deoque consecraverit.*

XXVI. *De horrenda & invisibili plaga, quam Antiochus, pro eo quod templum Domini cepit & polluit, & vasa sancta inde abstulit, tormentaque diversa populo Dei inflixit, perpessus est.*

XXVII. *Quæ Menelaum, pro eo quod Antiochi regis, ad capiendum & exspoliandum templum Domini, ductor & consiliator exstitit, pœna consecuta est.*

XXVIII. *Quid Heliodorus, comitesque ejus, ærarium, id est, templum Domini, pecuniis Deo oblatis, & ab aliis depositis, exspoliare tentantes perpessi sint.*

XXIX. *Quod in locis Deo sacratis vere sit Dei virtus, eorumque visitator & adjutor Deus, & venientes ad maleficiendum percutiat & perdat.*

XXX. *Quod Deo oblata, quæ utique sanctificata vocantur secundum verba Judith, ab his, quorum officii non est, nullo modo auferri aut contingi fas sit.*

XXXI. *Quod Ozias rex, pro eo quod sacerdotale ministerium sibi indebite usurpavit, lepra multari meruit.*

PRÆFATIO.

PRæsens opusculum, quod hactenus ex libris Mosaïcæ legis, de religione oblatarum Deo, sive offerendarum rerum, quantum Dominus donare dignatus est, breviter congessimus: & abhinc tam de veteri quod restat, quam etiam de novo testamento, & sanctorum patrum documentis, congerere adjuvante Christi gratia cupimus, ob utilitatem legere volentium, & fastidiosis tædium auferendum, in tribus libellis distinguendum judicavimus. Exactus sit ergo primus: & exordium a libro Jesu Nave sumat secundus.

CAPUT I.

Dixit autem Josue ad omnem Israël: *Vociferamini: tradidit enim vobis Dominus civitatem: sitque civitas hæc anathema: & omnia quæ in ea sunt, Domino.* Et infra: *Vos autem cavete, ne de his quæ præcepta sunt quidpiam contingatis, & sitis prævaricationis rei, & omnia castra Israël sub peccato sint atque turbentur. Quidquid autem auri & argenti fuerit, & vasorum æneorum ac ferri, Domino consecrabitis repositum in thesauris ejus.* Nulli quippe dubium est, quin de Jericho civitate subvertenda hæc dicantur. Quapropter observa, diligens lector, & curiose auditor, quod duo in his verbis quæ præmissa sunt jubeantur. Alterum videlicet, quo cavendum omnino præcipitur, ne de his, quæ Domino consecrata sunt, quidpiam contingatur: alterum quo jubetur, quidquid auri, vel argenti, ac ferri, omniumque vasorum æneorum fuerit, Domino consecrari, & in thesauris ejus recondi. Vitandumque tibi est, ne contingendo ea quæ Domino consecrata sunt, sis prævaricationis reus, & aliis propter te sub peccato sint atque turbentur: & sagaciter intende, qualiter thesauri Domini eo jubente incrementententur. Sed & hoc diligenter observa, ne tuo æstu vel cupiditate ea quæ in thesauris Domini ei consecrata sunt auferantur. Quod autem, sicut Josue Do- *Josue 6.*

mino imperante facienda præceperat, postea sint completa, sequentia testantur. *Urbem autem, & omnia quæ in ea erant, succenderunt, absque argento & auro, & vasis æneis ac ferro, quæ in ærario Domini consecrarunt.* Qui autem ausu quoque temerario illectus, de his quæ Domino consecrata sunt, palam atque occulte surripere posse arbitratur, exemplo Achan deterreatur: qui æstu avaritiæ succensus de his quæ Domino consecranda erant furtim sibi surripuit, pallium scilicet coccineum valde bonum, & ducentos siclos argenti, regulamque auream quinquaginta siclorum: & ne deprehenderetur, in tabernaculo suo subfossa humo, consciis liberis ac domesticis suis, occuluit, quæ utique Domino consecrata erant. Ob cujus B immane facinus quædam pars populi Israëlitici coram hostibus suis cæsa exstitit, & Josue consulto Domino hæc audivit: (Josue 7.) *Surge, cur jaces pronus in terra? Peccavit Israel, & prævaricatus est pactum meum: tuleruntque de anathemate, & furati sunt atque mentiti, & absconderunt inter vasa sua. Nec poterit Israel stare ante hostes suos, eosque fugiet, quia pollutus est anathemate. Non ero ultra vobiscum, donec conteratis eum qui hujus sceleris reus est.* Nota quod unius illicitum factum totus Israëliticus populus generaliter fecisse narretur; & quod propter unius facinus in populum Dei Domini indigens comminatio fiat: videlicet ut nec Deum secum habere, nec coram inimicis suis stare posset, donec ille interiret qui hujuscemodi scelere contaminatus erat. Qualiter vero ipse Achan a Josue, C applicato sibi Israël per tribus suas, solertissime examinatus ac deprehensus, sive reatum suum confessus fuerit, qualiter etiam lapidum grandine occubuerit, & omnia quæ illius erant igne consumpta sint, sequentia pandunt. Verumtamen valde pavenda sunt hæc, & omnibus fide Christi insignitis cavenda: ne propter aliorum illicitum, immo sacrilegum factum, nec secum, quod absit, Dominum habeant, nec coram inimicis suis stare prævaleant. Patratores autem tam immanis, immo sacrilegi facti, magnopere cavere oportet, ne propter suam cupiditatem, quam erga res Deo sacratas aut exercent, aut exercere cupiunt, sibi ad instar Achan mortem æternam, aliisque Dei offensam, & coram hostibus suis acquirant mise- D rabilem ruinam.

II.

Punito itaque justo Dei judicio eodem Achan, continuo præcipiente Domino populus Israëliticus de hostibus suis triumphare, quia Dominum jam secum habebat, promeruit, sicut sequentia libri ejusdem Josue manifestant: & ob id ædificatum est altare Domino Deo Israël. Habes igitur ita in eodem libro: (Josue 8.) *Tunc ædificavit Josue altare Domino Deo Israel in monte Hebal, sicut præceperat Moyses famulus Domini filiis Israel, & scriptum est in volumine legis Moysi: Altare de lapidibus impolitis, quos ferrum non tetigit: & obtulit super illud holocausta Domino, immolavitque pacificas victimas.* E

III.

Quia igitur sunt plerique diversissimis modis argumentantes & callide percontantes, unde usus de mancipiis Deo suoque tabernaculo, quod typum gessit sanctæ ecclesiæ, delegandis inoleverit: si præcedentia, in quibus satis abunde de hominibus sanctuario Domini mancipandis & mancipatis tractatum est, illis non sufficiunt; attendant qualiter Josue Gabaonitas tabernaculo Domini servituros delegaverit. Ait enim illis, sicut in eodem libro legitur: (Josue 9.) *Non deficiet de stirpe vestra ligna cadens, aquasque comportans in domum Dei mei.* Et infra: *Decrevitque in illo die esse eos in ministerio cuncti populi, & altaris Domini, cæ-* A *dentes ligna, aquasque comportantes, usque in præsens tempus, in loco quem Dominus elegisset.* Hi namque Gabaonitæ, eorumque posteritas, quod in tabernaculo Domini secundum constitutionem Josue deservierint, necnon & in templo, quod postea a Salomone Domino ædificatum & dedicatum est, habes plenissime in libro Regum. Quod vero sacerdotibus cum populo in captivitatem ductis, & in eadem captivitate per septuaginta annos detentis memorati Gabaonitæ eorumdem sacerdotum obsequio fuerint mancipati, habes in libro Esdræ, (1. Esdræ 2.) ubi seorsum sacerdotes, seorsum vero numerantur Levitæ, ad extremum numerantur Nathinæi, numerantur etiam & filii servorum Salomonis. Nathan quippe Hebraice, Latine donatus: B Nathinæi Hebraice, Latine quoque donati vel donatitii appellantur. Hi sunt profecto accipiendi memorati Gabaonitæ, quos Josue tabernaculo Domini servituros donavit. Porro quos vocat in eodem libro Esdræ filios servorum Salomonis, hi sunt absque dubio intelligendi, quos Salomon ob honorem divini cultus templo Domini delegavit.

IV.

Tempore igitur Judicum manifestum est populum Israëliticum a cultu divino recessisse, & ab offerendis Deo sacrificiis & hostiis pacificis, & ceteris quæ in lege præcepta sunt, diversarum specierum muneribus torpuisse, & ad ritum gentium defecisse. Quoniam, ut in libro Judicum legitur, (Judic. 17.) *In diebus illis non erat* C *rex in Israël, sed unusquisque quod sibi rectum videbatur hoc faciebat.* Et ideo ob meritum scelerum suorum, earumdem gentium dominio subjugatum, & diversis tribulationibus & angustiis afflictum fuisse. Qui sæpe reatum suum agnoscentes, & luctuosis pœnitentiæ gemitibus deflentes, per sacrificia Deo oblata, a quibus diu vacaverant, de inimicis suis exstitere victores, sicut legimus de Gedeon & Manue. Hæc ideo protulimus, ut magnopere perpendatur, quanti sit discriminis, cultum divinum Deoque sacrificia debita aut negligi, aut dehonorari, & quanti sit solatii contra hostes visibiles & invisibiles, magnique muniminis, ea rite & honeste Deo exhiberi. Veremurque nimium, ne hoc quod dicitur, (Ibidem.) *Faciebat unusquisque* D *quod sibi rectum videbatur*, quoquomodo illis valeat aptari, qui res ecclesiæ aut dant aut accipiunt, & in suos usus contra fas retorquent, & hoc sibi rectum justumque videri putant.

V.

Legimus itaque in libro Samuelis primo, (1. Reg. 1.) quia pro eo quod Anna filium suum Samuelem adduxit in domum Domini, quæ erat in Silo, eumque cum holocaustis per officium Heli sacerdotis obtulit Domino, ita ut cunctis diebus vitæ suæ serviret Domino, idcirco benedictionem meruit accipere a Domino. Nota, prudens lector, quod tabernaculum vocetur hic domus Domini, sicut habes in eodem libro: (Ibidem.) *Et adduxit eum*, id est, Samuelem, *in domum Domini in Silo.* E At si forte quis quærat, quam benedictionem eadem Anna consecuta sit, videat sequentia; (1. Reg. 2.) *Ascendit itaque Anna cum viro suo Elcana, ut immolaret hostiam solemnem, & benedixit Heli Elcana & uxori ejus, dixitque: Reddat Dominus tibi semen de muliere hac pro fenore quod commodasti Domino: & abierunt in locum suum. Visitavit ergo Dominus Annam, & concepit, & peperit tres filios & duas filias, & magnificatus est puer Samuël apud Dominum.* Si pro filio & hostiis Deo oblatis Anna benedici, & spiritum prophetiæ, & sobolem meruit adipisci; cavendum illis est, qui hostias ab aliis Deo oblatas auferunt, ut non solum maledictionem, sed etiam extinctionem filiorum suorum incurrant, sicuti quosdam incurrisse non ambigimus,

ANNO CHRISTI 836.

VI.

1. Reg. 2. Quod autem sequitur in eodem libro nimium est terribile: *Si*, inquit, *peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus: si autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo?* Inter cetera namque peccata, quibus in Deum peccatur, non minimum peccatum exstat illud, quod cultus Dei contemnitur, aut diminuitur, vel dehonestatur: & idcirco tam ingens peccatum modis omnibus est cavendum. Quicumque ergo ea, quæ divino nomini consecrata sunt, aufert, in Deum se peccare nullo modo dubitet. Sed & hoc valde est terribile, quod Dominus loquens ad Heli sacerdotem ita inter cetera inquit: Ibidem. *Quicumque glorificaverit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt, me erunt ignobiles.* Cum multis modis Deus in operibus nostris glorificetur, juxta illud evangelicum: Matth. 5. *Videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in cælis est:* specialiter tamen glorificatur Deus in cultu suo, & in his quæ ei consecrantur & sanctificantur; contemnitur autem ab his qui in tantam vesaniam prorumpunt, ut illi consecrata auferre non formident. Quibus valde pertimescendum est illud quod sequitur; 1. Reg. 2. *Qui autem contemnunt me, erunt ignobiles:* Magna porro ignobilitas est, aliquam Deo in suis sacratis rebus injuriam inferre, & a voluntate & servitio illius se disjungere, & hostis sui voluntati & obsequio mancipare.

VII.

Ruina quoque Heli sacerdotis, filiorumque ejus quæ in eodem libro Samuelis sequitur facta, non solum patribus, sed etiam filiis est pertimescenda. Quapropter patribus studendum est, ut filios suos indigne atque illicite agentes congrua invectione corripiant: filiis autem providendum est, ne circa ea quæ Domino aut consecrata sunt, aut consecrantur, illicitum quid gerant. Illicitum dicimus factum, quando ea quæ illis fas non est a cultu divino abstrahunt, & sine dubio furorem Domini in se concitant. Timendumque valde est, ne tandem in auferendis rebus Deo oblatis, tale gignatur peccatum, quod non expietur nec victimis nec muneribus, sicuti pro iniquitate Heli filiorumque ejus a Domino dictum esse legimus. Unde in eodem libro per Samuelem prophetam in Heli Dominus loquitur; 1. Reg. 3. *In die illo suscitabo adversus Heli omnia quæ locutus sum super domum ejus, incipiam & complebo. Prædixi enim ei, quod judicaturus essem domum ejus in æternum propter iniquitatem ejus, eo quod noverat indigne agere filios suos, & non corripuerit eos. Idcirco juravi domus Heli, quod non expietur iniquitas domus ejus victimis & muneribus usque in æternum.* Attendendum & pertimescendum valde est, quale sit facinus vel flagitium, quod nec victimis, nec muneribus expiari possit; & agnoscendum liquido est, quod tam terribilis divina interminatio, quæ non modo victimis, verum etiam quibuslibet muneribus expiari interdicitur, ex duobus contemptibus nasci nullo modo dubitatur. Uno quidem, quo paterna disciplina erga filios delinquentes, & Deum in suis actibus ad iracundiam provocantes, ex quodam vano carnalis affectus amore segnior remissiorque efficitur, & filiorum admissa in semetipsos redundare comprobantur. Altero, quo erga sanctuarium Dei, Deoque diversa consecrata ac sanctificata donaria, temerario ausu delinquitur; & idem delictum non solum in prælatis, verum etiam in subjectis divina ultione persæpe vindicatur. Hæc de Heli, filiisque ejus transgredientibus præceptum Domini dicta sint. Ceterum observandum est, & summopere vigilanterque cavendum, ne factum Heli, filiorumque ejus, filii sanctæ Dei ecclesiæ imitentur: ne forte, quod absit, per eorum imitationem, & ipsi animarum suarum periclitationem incurrant, & per eos totus populus deveniat ad temporalem & æternam damnationem. Captio denique arcæ Dei, in qua erant tabulæ testamenti, & cetera quæ divino præcepto inesse memorantur; propter peccata memorati Heli sacerdotis filiorumque ejus accidisse minime dubitatur.

VIII.

Populi quoque Dei tam flebilis interemptio, non solum propter sacerdotum, verum etiam propter sua innumera delicta, quibus cultum Dei nihili ducebant, accidisse manifestum est. Sæpe quippe accidisse legimus culpam sacerdotum ruinam exstitisse populi, & rursus populi culpam ruinam exstitisse sacerdotum: sicut aperte liquet, culpam Heli filiorumque ejus populi exstitisse ruinam; & rursus culpam populi captivitatem exstitisse sanctorum prophetarum, Ezechielis videlicet, Danielis, & Jeremiæ, & aliorum multorum servorum Dei, secundum legis præceptum Deo sincere ac religiose servire volentium, sicut in eorumdem prophetarum libris facillime animadverti potest. Capturam porro arcæ Dei, quæ typum gessit capitis nostri Christi corporisque ejus, sanctæ videlicet ecclesiæ, populique ruinam, propter Heli sacerdotis negligentiam, filiorumque ejus transgressionem, provenisse, nulli qui sanum sapit dubium est.

IX.

Verumtamen quid ejusdem arcæ Dei captoribus, Deique populi cæsoribus, provenerit, manifestum est. Si ergo alienigenis propter peccata sacerdotis, suorumque filiorum præcepta Dei transgredientium, facta est arcæ divini testamenti captio, & populi Dei flebilis collapsio; cavendum omnibus qui Christi nomine censentur summopere est, ne spreto sacerdotum Christi ministerio, & cultu ejus parvipenso, propter suam cupiditatem & illicitam præsumptionem, arcam Dei, quam utique cum capite suo Christo unam constat esse personam, eamdem arcam in hostium suorum, quod Deus longe faciat, corruere faciant deprædationem.

X.

Qualiter denique Dei electus propheta Samuël in cultibus sacris, & in altaribus erigendis, & in holocaustis offerendis, & in populis ab idolorum cultura ad divinum cultum revocandis, Deo placuerit, ipsius libri historia legentibus aperte demonstrat. Cujus verbis & actibus evidenter patescit, quod licet cultus divinus per ministrorum insolentiam, & vitiorum enormitatem quodammodo sæpe provenisset collapsus; tamen per clementiam divinam, & ineffabilem misericordiam, servorum prophetarum vaticiniis ostensam, fuerit erectus. Unde colligi datur, quod quamquam cultus divinus impugnatores non solum indigenas, verum etiam externos habeat; numquam tamen Domino gubernante perpetuam desolationem & dehonorationem habebit: quoniam adest & aderit cultus sui fautoribus & administratoribus ille, qui dixit: Matth. 28. *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.*

XI.

Quantum autem obedientia præferatur victimis & holocaustis, ejusdem Samuelis prophetæ verbis aperte demonstratur: 1. Reg. 15. *Numquid vult*, inquit, *Dominus holocausta aut victimas, & non potius ut obediatur voci Domini? Melior est enim obedientia, quam victima: & auscultare magis quam offerre adipem arietum: quoniam quasi peccatum ariolandi est, repugnare. & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere.* Jussit enim Dominus sibi suoque tabernaculo diversa donaria, & non alia nisi pretiosa offerri, & ea penitus non est passus auferri. Ergo offerentes sunt Domino obedientes, au-

ferentes vero procul dubio exstant ei inobedientes atque repugnantes. Cavendumque est illis, ne propter suam inobedientiam, immo cupiditatem, peccatum & scelus, quod ipse Samuël commemorat, incurrant.

XII.

1. Reg. 16. Abjecto itaque atque reprobato propter inobedientiam Saül rege, David electione divina a Samuele Domino præcipiente ungitur in regem. Qui quantæ fuerit fortitudinis, quantæque erga cultum divinum amplificandum & exaltandum devotionis, jam & in præcedentibus commemoratum est, & hic succinctim commemorandum.

XIII.

Inter cetera quippe circa divinum cultum religiosa facta sua, quantæ venerationi arcam Dei habuerit, B intueamur. Habes siquidem secundo ejusdem Samuelis libro: *Cumque transcendissent*, inquit, *qui portabant arcam Domini sex passus, immolabant bovem & arietem: & David percutiebat in organis* [a] *armizatis, & saltabat totis viribus ante Dominum. Porro David accinctus erat ephod lineo. Et David, & omnis populus Israël ducebant arcam testamenti Domini in jubilo & clangore buccinæ.* Et infra: *Et introduxerunt arcam Domini, & posuerunt eam in loco suo, in medio tabernaculi, quod tetenderat David. Et obtulit David holocausta coram Domino, & pacifica. Cumque complesset offerens holocaustum & pacifica, benedixit populo in nomine Domini exercituum.*

2. Reg. 6.

[a] Forte, harmonizatis. Græce, ἡρμοσμένοις, id est, modulatis.

Ibidem.

XIV.

C Eumdem porro David in numeratione populi Domini peccasse, iramque illius in populo sibi subjecto expertum fuisse, perspicuum est. Qui cum vidisset angelum cædentem populum, memor transgressionis & fragilitatis suæ, dixit ad Dominum: *Ego sum qui peccavi, ego inique egi: isti qui oves sunt quid fecerunt? Vertatur, obsecro, manus tua contra me, & contra domum patris mei.* Et monente Gad propheta, emit aream ab Areuna Iebusæo. Et constructo ibi altari Domino, & oblatis holocaustis & pacificis, & reatus sui obliterationem, & divinam repropitiationem, ac populi promeruit nancisci liberationem, sicut ibi legitur: *Et repropitiatus est Dominus terræ, & cohibita est plaga ab Israël.* Hæc idcirco posuimus, ut D animadvertatur quantum apud divinam majestatem valeat, & veneratio divini cultus, & erectio sacrorum altarium, & holocaustorum & pacificorum, & ceterorum quæ Domino offeruntur oblatio; & quantum Deo displiceat eorum ablatio.

2. Reg. 24.

Ibidem.

XV.

2. Reg. 7. Ferventissima namque ejusdem David erga templum Domini, ejusque cultum, in tantum excrevit devotio, ut diceret ad Nathan prophetam: *Videsne quod ego habitem in domo cedrina, & arca Dei posita sit in medio pellium?* & cetera quæ sequuntur. Voluit enim, sicut sequentia docent, ardentissime ac devotissime domum Deo Israël miræ magnitudinis & admirandæ pulcritudinis ædificare: sed quia ab eadem ædificatione a Domino est prohibitus; & quod filius ejus, E qui egrederetur de utero ejus, Domino sibi revelante ac pollicente, eamdem domum foret ædificaturus didicit; omnes expensas ejusdem ædificandæ domus, quas dinumerare longum est, præparavit: nec non & donaria innumera, in diversissimis ac pretiosissimis speciebus, læto & alacri animo sanctificavit, & in thesauris illius recondenda consecravit, sicut in Regnorum præcipueque Paralipomenon libris habetur.

XVI.

Qualiter autem Salomon filius David potentissimus ac ditissimus regum domum Domino ex impensis paternis & copiosissimis sumptibus suis ædificaverit, & cum ingenti gloria dedicaverit, & ea quæ pater suus sive ipse Domino obtulerat, & in thesauris ejus recondenda sanctificaverat & consecraverat, & quid a Domino sibi apparente ac pollicente audivit, hic per singula commemorandum supervacuum duximus, præsertim cum legentibus omnia in memoratis libris in promptu habeantur.

XVII.

Quod vero eadem domus typum gesserit sanctæ Dei ecclesiæ, nullus sanum sapiens ignorat. Quisquis enim ex asse nosse cupit, quibus muneribus ceteri reges eamdem honoraverint & exaltaverint atque multiplicaverint domum, & ejus cultui debitum exhibuerint famulatum, & quibus præconiis veneratores & amatores ejus a Domino sint laudati, & de hostium suorum insidiis tuti ac liberati; dehonoratores vero ejusdem templi, & divinorum præceptorum transgressores, quantum a Domino sint reprobati, & ab hostibus suis trucidati; seriem eorumdem librorum diligenter legat, & profecto reperiet, quod nulli Dominicæ domus dehonoratori, & eorum quæ Domino oblata sunt surreptori impune cesserit. Hæc de Israëliticis justis regibus, divini templi honoratoribus, & diversa donaria Domino offerentibus, nec non & de injustis secus agentibus, & ejusdem sacratissimi templi dehonoratoribus, & a cultu divino seipsos populumque Dei alienantibus, & ad idola gentium convertentibus, breviter congessisse sufficiat.

XVIII.

Idem igitur Deo sacratum templum ab externis gentibus constat esse veneratum, & multiplicibus donis honoratum, sicut habes de Hiram rege Tyri, & de Seleuco rege Asiæ, de quo in secundo libro Machabæorum legitur: *Igitur cum sancta civitas habitaretur in omni pace, leges etiam adhuc optime custodirentur, propter Oniæ pontificis pietatem, & animas odio habentes mala; fiebat ut ipsi reges & principes locum summo honore dignum ducerent, & templum maximis muneribus illustrarent: ita ut Seleucus Asiæ rex de reditibus suis præstaret omnes sumptus in ministerium sacrificiorum pertinentes.* Observa, diligens lector, quantum memoratum venerabile templum, non solum a principibus & regibus divinam legem tenentibus, sed etiam a diversis nationum regibus, eamdem Dei legem ignorantibus, propter amorem & honorem Dei, maximis muneribus sit illustratum & honoratum. Nam & idem templum ad adorandum Dominum, & diversis muneribus honorandum, multos gentilium adiisse, adventus illius Æthiopis, quem a Philippo legimus baptizatum, nec non & reginæ Saba, evidentissime adstruunt.

3. Reg. 5.
2. Mach. 3.

Act. 8.
3. Reg. 10.

XIX.

Propter peccata quoque sacerdotum & regum, totiusque populi, idem templum, quod in magna gloria a Salomone Domino fuerat conditum, & per quadringentos & triginta annos manserat illæsum, immo valde gloriosum, a Chaldæis fuit incensum atque dirutum, & Hierosolymorum urbs destructa, populusque in Babylonicam captivitatem deductus: & vasa domus Domini, & quæque in thesauris domus Domini Domino fuerant consecrata & sanctificata, in Babylonem sunt deportata. Non tamen eadem vasa Domino sacrata Nabuchodonosor rex profanus in suos præsumpsit retorquere usus: sed ea in locis præcipuis, in delubris videlicet deorum suorum, quæ apud illum magnæ habebantur venerationi & religioni, servanda reposuit. Sciendum vero est, quod pro eo quod templum Domini incendit, vasa Domini in Babylonem transtulit, populo Dei captivitatem inflixit, ei ullo modo impune non cessit. Quoniam & propter

Anno Christi 836.

Dan. 4.

hoc factum, & pro eo quod gloriam & potestatem & honorem regni sui non Deo, sed sibi tribuit, cælicam vocem audivit, quæ ita facta est: *Tibi dicitur Nabuchodonosor rex: Regnum transibit a te, & ab hominibus ejicient te, & cum bestiis ferisque erit habitatio tua: fœnum quasi bos comedes, & septem tempora mutabuntur super te, donec scias quod dominetur excelsus in regno hominum, & cuicumque voluerit det illud.* Eadem hora sermo completus est super Nabuchodonosor, & cuncta quæ dicta ei fuerant provenerunt, sicut sequentia testantur.

XX.

Ibidem.

Sed quia propter sacrilegium, quod circa templum Domini patraverat, & suam magnam elationem, qua contra Dominum superbiendo tumuerat, & Danielis prophetæ consilium, suæ saluti commodum, audire contempserat, quibus ei orsus est: *Quamobrem, rex, consilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum; forte ignoscet Deus delictis tuis;* tantam promeruit abjectionem, ut etiam cum bestiis & feris esset habitatio ejus, & fœnum ut bos comederet. Videamus quid post transactum abjectionis suæ tempus idem Nabuchodonosor humiliatus dixerit:

XXI.

Ibidem.

Igitur post finem dierum, ego Nabuchodonosor oculos meos ad cælum levavi, & sensus meus redditus est mihi, & Altissimo benedixi, & viventem in sempiternum laudavi & glorificavi, quia potestas ejus potestas sempiterna, & regnum ejus in generationem & generationem. Et omnes habitatores terræ apud eum in nihilum reputati sunt: juxta voluntatem enim suam facit, tam in virtutibus cæli, quam in habitatoribus terræ, & non est qui resistat manui ejus, & dicat ei: Quare fecisti? In ipso tempore sensus meus reversus est ad me, & honorem regni mei decoremque perveni: & figura mea reversa est ad me, & optimates mei, & magistratus mei requisierunt me, & in regno meo restitutus sum: & magnificentia mea amplior addita est mihi. Nunc igitur ego Nabuchodonosor laudo & magnifico, & glorifico regem cæli, quia omnia opera ejus vera, & viæ ejus judicia, & gradientes in superbia potens est humiliare. Calicem præterea furoris Domini, qui secundum vaticinium Jeremiæ prophetæ propinatus est gentibus, adversantibus videlicet Israëlitico populo, & a testamento Dei procul secretis, eumdem Nabuchodonosor in memorata abjectione plerique bibisse arbitrantur. Unde legitur in Jeremia

Jerem. 25.

propheta: *Et post eos bibet Sesach.* Sesach enim Nabuchodonosor fuisse doctores nostri intelligunt. Quod si Nabuchodonosor tanti sacrilegii, tantæque arrogantiæ, tantæ etiam impietatis rex, propter suam humilem recognitionem, ad honorem decoremque regni sui pervenire, suoque regno restitui, & magnificentiam Domino tribuente ampliorem sibi addi promeruit; liquet profecto, & indubitanter accipi potest, quod hi qui res Deo sacratas in suis audacter abutuntur usibus, si ad tempus sibi prospexerint, & dignam Deo recognitionem illicitorum factorum suorum humiliter fecerint, veniam delictorum suorum possint promereri, & non solum in hoc sæculo temporaliter a Domino exaltari, verum etiam in futuro æternaliter remunerari. Si autem hoc facere præpropere detrectaverint, verendum est illis, ne ad instar Nabuchodonosor cum feris bestiis, id est, cum immundis spiritibus, de qui-

Psalm. 73.

bus psalmographus ait: *Ne tradas Domine bestiis animas confitentium tibi,* sit eorum sine fine habitatio.

XXII.

Porro Baltassar, qui filius Nabuchodonosor fuisse describitur, vino deditus, in tantam prorumpere ausus est superbiam, suæque salutis inimicam, immo sacrilegam præsumptionem; ut in convivio suo Deo sacrata vasa ad libitum suum juberet auferri, ut biberet in eis ipse & optimates ejus, uxores & concubinæ ejus, & collaudaret deos suos: & ob id ad suum interitum, articulum scribentis prospexit in pariete, & eadem nocte Medis & Persis sese obsidentibus regno cum vita caruit: sicut verba Danielis prophetæ de eo, & adversus eum testantur, quæ ita habent: *O rex,*

Dan. 5.

Deus altissimus regnum, & magnificentiam, & gloriam, & honorem dedit Nabuchodonosor patri tuo. Et propter magnificentiam quam dederat ei, universi populi, tribus, & linguæ tremebant & metuebant eum. Quos volebat interficiebat, & quos volebat percutiebat; & quos volebat exaltabat, & quos volebat humiliabat. Quando autem elevatum est cor ejus, & spiritus illius obfirmatus est ad superbiam, depositus est de solio regni sui, & gloria ejus ablata est. Et infra:

Ibidem.

Tu quoque filius ejus Baltassar, non humiliasti cor tuum, cum scires hæc omnia: sed adversus dominatorem cæli elevatus es, & vasa domus ejus allata sunt coram te: & tu, optimates tui, & uxores tuæ, & concubinæ tuæ, vinum in eis bibistis: deos quoque argenteos, & aureos, & æneos, ferreos, ligneosque, & lapideos, qui non vident, neque audiunt, neque sentiunt, laudasti: Porro Deum qui habet flatum tuum in manu sua, & omnes vias tuas, non glorificasti. Idcirco ab eo missus est articulus manus, qui scripsit hoc quod exaratum est. Et paulo post: *Eadem nocte*

Ibidem.

interfectus est Baltassar rex Chaldæus: Et Darius Medus successit in regnum. Si Baltassar, pro eo quod vasa Domini sibi afferri jussit, ut in eis biberet, quæ utique postea ad imperium Cyri regis Persarum templo Domini sunt restituta, & regno privari, & morte meruit multari: quid putas de illis erit, qui non solum sancta vasa, verum etiam alias Deo sanctificatas res suis applicant usibus? Quapropter observandum est illis, ne, quod absit, ad instar Baltassar, & præsentis & futuræ vitæ habeant mortem.

XXIII.

Septuagesimo itaque captivitatis Israëlitici populi anno peracto, orantibus Daniele & aliis prophetis, idem populus, sicut Dominus per Jeremiam prophe-

Jerem. 25.

tam prædixerat, permittente eodem Cyro rege Persarum, ad propria est reversus: & omnia vasa templi Domini, quæ Nabuchodonosor asportaverat, ad idem templum sunt relata: & ab his idem templum & civitas ad pristinum sunt restaurata statum, adjuvantibus illis & hortantibus, ut idem templum & civitatem restaurarent, Aggæo & Zacharia prophetis eximiis: & præfuerunt eidem operi Zorobabel de regio, & Jesus de sacerdotali semine.

XXIV.

Hoc igitur templum stabile permansit per trecentos quadraginta sex annos. Quod rursus propter peccata sacerdotum & regum atque populi, Antiochus profanissimus & impurissimus rex Græcorum, fraude capta Jerusalem, sordibus idolorum polluit, auferens inde altare Domini aureum, mensam propositionis, candelabrum luminis, & cetera vasa templi aurea, quæ invenire potuit, & alia plura in eodem templo polluendo & exspoliando, populumque Dei acriter affligendo, & interficiendo patravit, sicuti in secundo Machabæorum libro legitur. Non tamen prætereundum est quod de eodem Antiocho in eodem libro le-

2. Mach. 5.

gitur. Sequitur enim ibi: *Nec ista eidem sufficiunt Antiocho. Ausus est enim intrare templum universæ terræ sanctius, Menelao duce, qui legum & patriæ fuit proditor: & scelestis manibus sumens sancta vasa, quæ ab aliis regibus & civitatibus erant posita ad or-*

natum loci & gloriam, contrectabat indigne. Ita alienatus mente Antiochus non considerabat, quod propter peccata habitantium civitatem, modicum Dominus fuerat iratus, propter quod & accidit circa locum despectio. Alioquin nisi contigisset eos multis peccatis esse involutos, sicut Heliodorus, qui missus est a Seleuco rege ad exspoliandum ærarium, etiam hic statim adveniens flagellatus & repulsus utique fuisset ab audacia. Verum non propter locum gentem, sed propter gentem Dominus locum elegit. Ideoque & ipse locus particeps factus est populi malorum, postea autem fiet socius & bonorum. Et qui derelictus est in ira Dei omnipotentis, iterum in magni Domini reconciliatione cum summa gloria exaltabitur.

XXV.

Qualiter namque Judas Machabæus idem templum purificaverit & ditaverit, Deoque consecraverit, habes in eodem libro.

XXVI.

Quid vero idem profanissimus rex Antiochus, pro contaminatione ejusdem sacratissimi templi sacrorumque vasorum absportatione, & ceteris malis, quæ sive erga memoratum templum, sive erga populum Dei exercuit, perpessus sit, videamus. (2. Mach. 9.) *Qui universa conspicit Dominus Deus Israel, percussit eum insanabili & invisibili plaga. Ut enim finivit hunc sermonem, apprehendit eum dolor dirus viscerum, & amara internorum tormenta.* Et post pauca: (Ibidem.) *Isque, qui sibi videbatur etiam fluctibus maris imperare, supra humanum modum superbia repletus, & montium altitudines in statera appendere, nunc humiliatus ad terram in gestatorio portabatur, manifestam Dei virtutem in semetipso contestans: ita ut de corpore impii vermes scaturirent, ac viventes in doloribus carnes ejus effluerent, odore etiam illius & fœtore exercitus gravaretur: & qui paulo ante sidera cæli contingere se arbitrabatur, eum nemo poterat propter intolerantiam fœtoris portare.* Et infra: (Ibidem.) *Et cum nec ipse fœtorem suum jam ferre posset, ita ait: Justum est subditum esse Deo, & mortalem non paria Deo sentire.* Et post pauca: (Ibidem.) *Templum etiam sanctum quod prius exspoliaverat, optimis donis jam ornaturum, & sancta vasa multiplicaturum, & pertinentes ad sacrificia sumptus de reditibus suis se præstaturum policitus est.* Iterum non post multa: (Ibidem.) *Igitur homicida & blasphemus pessime percussus, & ut ipse alios tractaverat, peregre in montibus miserabili obitu functus est.* Horrenda plane cunctisque mortalibus est pertimescenda mors tam terribilis scelestissimi regis Antiochi, qui pro eo quod ausus est templum intrare & contaminare, & vasa Dei sacrata inde auferre; atque scelestis manibus sancta vasa, quæ ab aliis regibus ad ornatum loci & gloriam Deo fuerant oblata, indigne contrectare, & in suos nefandissimos usus convertere, justo Dei judicio tam horribili morte meruit occumbere. In cujus interitu sagaciter animadvertendum, quod Deus omnipotens invasionem vel ablationem sibi oblatarum rerum inultam nec dimisit, nec dimissurus sit. Quædam tamen, ut in superioribus jam dictum est, in præsenti ulciscitur sæculo, quædam vero ulciscenda in futuro reservat sæculo.

XXVII.

Quæ igitur Menelaum ductorem & hortatorem memorati regis Antiochi ad exspoliandum templum Domini, & vasa Deo sacrata auferenda, (qui utique proditor legum & patriæ scribitur exstitisse) digna congruaque sit pœna subsecuta, sequentia pandunt, quæ ita se habent: (2. Mach. 13.) *Anno centesimo quadragesimo nono cognovit Judas Antiochum Eupatorem venire cum multitudine adversus Judæam, & cum eo Lysiam procuratorem & præpositum negotiorum.* Et post pauca: (Ibidem.) *Commiscuit autem se illis & Menelaus, & cum multa fallacia deprecabatur Antiochum, non pro patriæ salute, sed sperans se constitui in principatum. Sed Rex regum suscitavit animos Antiochi in peccatorem: & suggerente Lysia hunc esse causam omnium malorum, jussit, ut eis est consuetudo, comprehensum in eodem loco necari. Erat autem in eodem loco turris quinquaginta cubitorum, aggestum undique habens cineris. Hæc prospectum habebat in præceps. Inde in cinerem ejici jussit sacrilegum, omnibus eum propellentibus ad interitum. Et tali lege prævaricatorem legis contigit mori, nec terræ dari Menelaum. Et quidem satis juste: nam quia multa erga aram Dei delicta commisit, cujus ignis & cinis erat sanctus: ipse in cinere morte damnatus est.* Notandum quod Menelaus ideo sacrilegus dicitur, pro eo quod Antiocho ductor exstitit, & ut sacra vasa templi auferret consilium dedit. Nam & pro eo quod circa aram Domini in multis deliquerat, tam exitiabili morte perierat. Cujus exemplo deterrendi sunt, non solum hi, qui circa aram Dei ad serviendum Domino, eique ministrandum, verum etiam hi, qui aliis, propter suam explendam cupiditatem, in auferendis Deo sacratis rebus consilium dant, & exhortatores fiunt, & facientibus impunitatem promittunt; ut se modis omnibus compescant, ne tam mortis atrocissimæ Menelai, quod absit, participes exsistant.

XXVIII.

Qui autem ærarium Domini, id est, templum ejus, pecuniis aut Deo oblatis, aut ab aliis depositis, exspoliari impune posse & debere arbitrantur, perpendant quid Heliodorus, suique comites, eique parentes, Hierosolymam advenientes, ut ærarium Domini pecuniis exspoliarent, ab equo cælesti, ejusque terribili sessore, nec non & cælicolis juvenibus duobus perpessus sit: de quo ita habes in eodem libro Machabæorum secundo. (2. Mach. 3.) *Cum venisset Heliodorus Hierosolymam, & benigne a summo sacerdote in civitate esset exceptus, narravit de dato indicio pecuniarum: & cujus rei gratia adesset, aperuit. Interrogabat autem, si vere hæc ita essent. Tunc summus sacerdos ostendit deposita esse hæc, & victualia viduarum & pupillorum.* Et infra: (Ibidem.) *Decipi vero eos, qui credidissent loco & templo, quod per universum mundum honoratur pro sui veneratione & sanctitate, omnino impossibile esse.* Et infra: (Ibidem.) *Heliodorus autem quod decreverat perficiebat, eodem loco ipse cum satellitibus circa ærarium præsens. Sed spiritus omnipotentis Dei magnam fecit suæ ostensionis evidentiam: ita ut omnes, qui ausi fuerant ei parere, ruentes Dei virtute, & in dissolutionem & formidinem converterentur. Apparuit enim illis quidam equus terribilem habens sessorem, optimis operimentis adornatus. Isque cum impetu Heliodoro priores calces elisit. Qui autem ei sedebat, videbatur arma habere aurea. Alii etiam apparuerunt duo juvenes virtute decori, optimi gloria, speciosique amictu: qui circumsteterunt eum, & ex utraque parte flagellabant, sine intermissione multis plagis verberantes. Subito autem Heliodorus concidit in terram, eumque multa caligine circumfusum rapuerunt, atque in sella gestatoria positum ejecerunt. Et is qui cum multis cursoribus & satellitibus prædictum ingressus est ærarium, portabatur nullo sibi auxilium ferente, manifesta cognita Dei virtute. Et ille quidem per divinam virtutem jacebat mutus, atque omni spe & salute privatus. Hi autem Dominum benedicebant, quia magnificavit locum suum, & templum, quod paulo ante timore ac tumultu erat plenum, apparente omnipotente Domino, gaudio & lætitia impletum est. Tunc vero ex amicis Heliodori*

ANNO CHRISTI 836.

quidam rogabant confestim Oniam, ut invocaret Altissimum, & vitam donaret ei, qui in supremo spiritu erat constitutus. Considerans autem summus sacerdos, ne forte rex suspicaretur malitiam aliquam ex Judais circa Heliodorum consummatam, obtulit pro salute viri hostiam salutarem. Cumque summus sacerdos exoraret, iidem juvenes eisdem vestibus amicti, adstantes Heliodoro, dixerunt: Onia sacerdoti gratias age, nam propter eum tibi Dominus vitam donavit. Tu autem a Deo flagellatus, nuntia omnibus magnalia Dei & potestatem. Et his dictis non comparuerunt. Heliodorus autem hostia Deo oblata, & votis magnis promissis ei qui vivere illi concessit, & Onia gratias agens, recepto exercitu, repedabat ad regem. Testabatur autem omnibus ea qua sub oculis viderat, opera magni Dei. Cum autem rex interrogasset Heliodorum, quis esset aptus adhuc semel mitti Hierosolymam ait: Si quem habes hostem, aut regni tui insidiatorem, mitte illuc, & flagellatum eum recipies, si tamen evaserit: eo quod in loco vere sit Dei quadam virtus. Nam ipse qui habet in cælis habitationem, visitator & adjutor est loci illius, & venientes ad malefaciendum percutit ac perdit.

XXIX.

De his itaque, quæ erga Heliodorum, Domino in suo ærario suam injuriam suamque dehonorationem ulciscente, gesta sunt, multa posuimus: quoniam ea ad eorum audaciam & pestiferam præsumptionem reprimendam, qui loca Deo dicata exspoliare non metuunt, valde necessaria prævidimus. Quibus scire & summopere discere convenit, quod in locis Deo dicatis vere virtus Dei sit, eorumque visitator & adjutor Deus sit, & venientes ad malefaciendum percutiat ac perdat.

XXX.

Quod vero Deo oblata, quæ utique sancta vocantur, ab his, quibus officium non est, auferri, immo contingi, fas non sit, verba Judith loquentis ad Holophernem patenter innuunt, quæ ita inquit: *Denique hoc ordinant, ut interficiant pecora sua, & sanguinem eorum bibant, & sancta Domini Dei sui, qua pracepit non contingi: in frumento, vino, & oleo, hac cogitaverunt impendere, & volunt consumere qua nec manibus debebant contingere. Ergo quoniam hac faciunt, certum est quod in perditionem dabuntur.* At si forte quispiam quærat, ex qua auctoritate Judith hæc verba protulerit, legat diligenter Leviticum, & ceteros veteris Testamenti libros, in quibus Domino consecrata ab exteris contingi prohibentur: & manifeste inveniet, unde eadem verba sumpserit.

Judith. 11. 11.

XXXI.

2. Paral. 26.

Ozias interea rex, pro eo quod officium sacerdotale, quod solummodo ad jus pertinebat sacerdotum, arripere præsumpsit, illico lepra multatus est, & terræmotus tam illicitum tamque sacrilegum ejus factum subsecutus est: qui etiam usque ad diem mortis suæ leprosus permansit. Hanc igitur lepram, quam Ozias propter suam temerariam præsumptionem, & alterius officii illicitam arreptionem in corpore usque ad diem obitus sui sustinuit, cavere oportet eos qui ea quæ ad suum ministerium non pertinent auferre non pertimescunt: ne forte, quod absit, in anima eamdem lepram miserabiliter sustineant.

Plura quidem de sanctorum prophetarum dictis & hagiographorum libris testimonia huic opusculo subnectenda fuerant, quæ evidenter negotio de quo agitur multifarie adstipulantur: sed ob prolixitatem vitandam prætermittenda nobis visa sunt, quæ tamen de veteri Testamento brevitatis studio posuimus, vestræ sapientiæ sufficientia fore credimus. Sed quia, juxta Apostolum, ea quæ carnali populo in figura contingebant, & scripta sunt propter correctionem nostram, in quos fines sæculorum devenerunt: nos, qui jam per Christi gratiam spiritales effecti sumus, debemus ea spiritali ratione discutere; & qualiter illud templum Judaïcum typum gesserit ecclesiæ catholicæ, & conditor illius Salomon, qui interpretatur pacificus, personam redemptoris nostri Christi veri & summi regis pacifici designaverint, in sequenti opusculo ex sanctorum patrum eloquiis demonstrare.

ANNO CHRISTI 836.

1. Cor. 10.

SYNODI AQUISGRANENSIS II.
Ad Pippinum regem Aquitaniæ.

LIBER III.

TITULI CAPITUM LIBRI III.

ta, de his, qui plebem sibi subjectam atterunt, & rapina pauperum in domibus eorum est, quando ecclesiæ opibus abutuntur in delicias, & publicas stipes, quæ ad sustentationem pauperum data sunt, vel sibi reservant, vel filiis distribuunt.

XVIII. *Quid significet, quod Dominus & Redemptor noster templum Hierosolymitanum statutis temporibus adierit, ibique docuerit, signa multa fecerit, & cetera quæ sacra testantur evangelia.*

XIX. *Quomodo ecclesia Christi, post ejus Passionem & Resurrectionem, & ad cælos Ascensionem, per Apostolos roborata & propagata, atque fidelium oblationibus sit ditata & exornata.*

XX. *Quod ad prædicationem beati Petri, per Apostolos ecclesia in Christum cœpit credere, & crescere ac multiplicari, & in exordio sui inchoaverit vota fidelium suscipere.*

XXI. *Quod Ananias, suaque uxor, pro eo quod de propriis rebus, quas Deo voverant, aliquid abstraxerunt vel defraudaverunt, horribili morte multati sunt.*

XXII. *Quod Herodes parricida & sceleratissimus rex, ut cetera ejus mala omittantur, pro eo quod sacerdotes Domini interemit, eorumque ministerium, & ea quæ ad cultum Domini consecrata erant surripuit, credatur meruisse, & ab angelo percuti, & a vermibus depasci.*

XXIII. *Quod ecclesia Christi per successores Apostolorum, sub orthodoxis, imperatoribus & regibus ac principibus, ceterisque fidelibus sua vota Deo offerentibus, inaltata sit, ditata, ac sublimata.*

XXIV. *Quod multa sanctorum patrum Latinorum atatque Græcorum documenta prætermittantur, quæ res Deo dicatas atque sacratas impune auferri non posse testantur.*

XXV. *Quod aperte canones sacri auferendarum rerum ecclesiasticarum inhibeant audaciam.*

XXVI. *De duobus capitulis Gangrensis concilii, quibus Deo oblata accipi & dari prohibentur.*

XXVII. *In calce hujus operis fit ad dominum regem allocutio sacerdotum humilis atque fidelis.*

PRÆFATIO.

IN fine præcedentis libelli nos promisisse meminimus, quod in hujus exordio, prout Deus posse dedisset, ex sanctorum patrum oraculis breviter ostenderemus, quod templum Domini, quod a Salomone ædificatum & dedicatum Domino est, figura fuerit catholicæ ecclesiæ per universum orbem diffusæ, & conditor illius Salomon rex personam gesserit Christi: quod quidem nos, Domino favente, adimplere conamur. Salva quippe super hac re ceterorum sanctorum eximiorum patrum expositione, quorum dicta in subsequentibus ponenda sunt, quid venerabilis & modernis temporibus doctor admirabilis Beda presbyter de sæpe memorato templo in expositione evangelii Joannis sentiat, videamus.

CAPUT I.

Ait enim inter cetera: Salomon rex, qui interpre-
" tatur pacificus, ipsum Redemptorem nostrum typi-
" ce designat. De quo Isaias ait: *Multiplicabitur ejus* Isai. 9.
" *imperium, & pacis non erit finis.* Templum quod
" ædificavit, catholica ejus ecclesia est: quam de uni-
" versis per orbem credentibus, quasi de vivis lapidi-
" bus, unam suæ fidei & caritatis compagem aggregat.
Hæc idem Beda dixit.

II.

Ceterum sciendum est, quod rex noster pacificus Christus, qui per crucem passionis suæ pacificavit omnia quæ in cælis & quæ in terris sunt, & qui est vera pax nostra, faciens utraque unum, eamdem ecclesiam suam per septem annos, id est, per septem dies, quibus omne sæculum evolvitur in hac mortalitate, ædificat: quam octavo anno, id est, resurrectionis tempore dedicaturus est, quando scilicet mortale nostrum induerit immortalitatem: quando electis suis dicturus est: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi: quia esurivi, & dedistis mihi manducare; sitivi & dedistis mihi bibere; hospes eram, & collegistis me; nudus, & operuistis me; infirmus & in carcere, & venistis ad me.* (Matth. 25.) Hanc pro certo benedictionem audituri sunt, qui in membris Christi sua largiti sunt Christo. Quid ergo putas audituri sunt hi, qui aliorum largita, & ad honorem ecclesiæ decoremque, & ad usus ministrorum Christi, pauperumque receptionem ac recreationem collata, auferre non erubescunt? Quia ergo valde terribile est quod audituri sunt, caveant, dum sibi vivere conceditur, ne pro tam felici benedictione percipiant maledictionem, & illam æternam confusionem, de qua David propheta se liberandum Dominum deprecabatur, dicens: *In te Domine speravi, non confundar in æternum*, &c. (Psalm. 30.)

III.

Confusiones namque duas esse legimus: unam temporalem, per quam omnis peccator pœnitendo & lugendo Domino se peccasse confunditur: alteram æternalem, & sine fine mansuram, quam hi qui a sinistris erunt audituri sunt, quibus dicetur: *Discedite a me maledicti in ignem æternum, qui præparatus est diabolo, & angelis ejus.* (Matth. 25.) Qui hanc maledictionem & æternam confusionem non pertimescit, nimis ferrei pectoris exsistit. Quamobrem filiis ecclesiæ vigilanter satagendum est, ut eamdem benedictionem a Christo audire, & ab amicis, id est, pauperibus Christi, in æterna tabernacula recipi, & æternæ beatitudinis felicitate valeant sine fine perfrui.

IV.

Qualiter porro ecclesia Christi ab exordio nativitatis suæ cœperit crescere, dilatari, ac propagari, & fidelium oblationibus munerari, in ipso capite nostro Christo intueamur.

V.

Idem namque caput nostrum Dominus ac redemptor noster Jesus Christus, qui cum sit cæli & terræ creator, omniumque bonorum largitor, oblationes tamen fidelium suscepisse non ambigitur, unde erant nummi, quos miser Judas, & non miserabilis, furabatur: & idcirco non qualiscumque fur, sed fur sacrilegus dicitur, qui adeo nummos avare dilexit, ut pro nummis Dominum & magistrum suum proderet. De quo beatus Augustinus in homilia quadragesima
octava evangelii Joannis ita dicit: Ecce inter sanctos "
est Judas; ecce fur est Judas, & ne contemnas, fur "
sacrilegus, non qualiscumque fur: fur loculorum, "
sed Dominicorum: loculorum, sed sacrorum. Si cri- "
mina discernuntur in foro qualiscumque furti, & pe- "
culatus: (peculatus enim dicitur furtum de re publi- "
ca:) & non sic judicatur furtum rei privatæ, quomo "
do publicæ; quanto vehementius judicandus est sacri- "
legus fur, non undecumque tollens, sed de ecclesia tol- "
lens.

VI.

Qui aliquid de ecclesia furatur, Judæ perdito com- "
paratur. Nota quod aliquid de ecclesia tollere, furtum esse beatus Augustinus asseveret, & patratorem tanti furti sacrilegum appellet, nec non & Judæ perdito æquiparet.

VII.

Et post pauca: Quare, inquit, loculos habuit, cui "
angeli

Anno Christi 836.

angeli ministraverunt, nisi quod ecclesia ejus loculos suos habitura erat? Ecce quibus tanti doctoris documentis instruimur, quia quod in capite præcessit, in corpore ejus, quod est ecclesia, videtur impletum. Porro Christum & ecclesiam unam personam esse non nescimus: & ideo quæ ecclesiæ sunt, Christi sunt: & quæ ecclesiæ offeruntur, Christo offeruntur: & quæ ab ecclesia ejus tolluntur, procul dubio Christo tolluntur. Esto, erat futurum ut ecclesia Chisti nummos haberet: si nummos, utique & prædia, & mancipia, & diversarum specierum innumera ornamenta: & quod illicitum sit ea quæ conferuntur ecclesiæ auferri, beati Hieronymi scribentis in expositione Matthæi evangelistæ verba ita testantur.

VIII.

Omnes, inquit, qui stipe templi, & his quæ conferuntur in usus ecclesiæ, abutuntur in aliis rebus, quibus suam expleant voluntatem, similes sunt scribarum & sacerdotum, redimentium mendacium & sanguinem Salvatoris. Subtiliter plane sagaciterque pertractanda sunt ac perpendenda verbi tanti doctoris, & cunctis fidelibus cavendum est, ne in his rebus quæ ecclesiæ collatæ sunt auferendis similes efficiantur Pharisæis & pseudosacerdotibus, mendacium sanguinemque Christi redimentibus.

IX.

Scribit etiam idem beatus Hieronymus in expositione evangelii Matthæi ita: *Mittent enim hoc unguentum hoc in corpus meum, ad sepeliendum me fecit.* Quod vos putatis perditionem esse unguenti, officium sepulturæ est. Nec mirum si mihi bonum odorem fidei suæ dederit, cum ego pro ea fusurus sim sanguinem meum. Multi sane sunt hodie qui Christiano censentur nomine, qui ad instar Judæ dicere solent super his, quæ aut Domino consecrata sunt, aut consecrantur, aut consecrari decernuntur: Ut quid perditio hæc? putantes perditionem esse, quæ ecclesiæ ministrisque ejus ac pauperibus ob amorem Dei sunt commodata. Animadverti namque non inconvenienter potest, quod sicut unguentum Mariæ Christus ad officium suæ suscepit sepulturæ, ita nimirum vota fidelium suscipiat ad officium sanctæ suæ ecclesiæ. Matth. 26.

X.

Legimus itaque secundum Marcum Dominum Jesum Christum contra gazophylacium sedisse, & quomodo turba jactaret æs in gazophylacium aspexisse, & viduam duos nummos in gazophylacium mittentem ideo laudasse, eo quod omnes ex eo quod illis abundabat miserunt, illa autem de penuria sua miserit totum victum suum. Quid gazophylacium sit Beda exponente didicimus: scribit enim in expositione ejusdem Marci ita: Quia sermone Græco φυλάξαι servare dicitur, & gaza lingua Persica divitiæ vocantur: gazophylacium locus appellari solet, quo divitiæ servantur; quo nomine & arcam, in qua donaria populi congregabantur ad usus templi necessarios, & porticus in quibus servabantur, appellant. Habes etiam exemplum de porticibus in evangelio. *Hæc, inquit, verba locutus est Jesus in gazophylacio docens in templo.* Habes de arca in libro Regum: *Et tulit Joïada pontifex gazophylacium unum, aperuitque foramen desuper, & posuit illud juxta altare, ad dextram ingredientium domum Domini: mittebantque in eo sacerdotes, qui custodiebant ostia, omnem pecuniam quæ deferebatur in templum Domini.* Hæc de gazophylacio Beda dixit. Joan. 8. 4. Reg. 12.

XI.

Ceterum superius diximus Dominum nostrum Jesum Christum nummos habuisse, suamque ecclesiam suo exemplo nummos habituram, & unguentum Mariæ, quæ typum gestavit ecclesiæ. Hic autem vota offerentium respexisse, & viduam duo minuta, id est, omnia quæ habebat, in gazophylacium mittentem laudasse. Respectio namque Domini in gazophylacium, & quo animo quis quid mitteret, ineffabilis discretio, ut nobis videtur, significabat jam ecclesiam suam, quæ est corpus ejus, a fidelibus multiplices oblationes accepturam. Et si tunc respiciendo vota offerentium certo examine discrevit atque approbavit, dubitandum non est, quin factum ea de ecclesia sua auferre volentium vituperet ac damnet.

XII.

Quod autem Dominus & redemptor noster, violationem ac dehonorationem templi sui fieri nullatenus patitur, monstrat factum ejus valde admirabile, eo quod flagello adhibito vendentes & ementes ejecerit de templo, ita dicens: *Scriptum est: Domus mea, domus orationis vocabitur: vos autem fecistis eam speluncam latronum.* Matth. 21.

XIII.

Hæc illum juxta historiam fecisse non ambigimus: sed super hac re, ut oportet, quid beatus Hieronymus sentiat vigilanter attendamus, & expositionem quam describit pariter expavescamus, & Domino adjuvante caveamus. Quotidie, inquit, Dominus ingreditur templum Patris, & ejicit omnes tam episcopos, & presbyteros, & diaconos, quam laïcos, & universam turbam de ecclesia sua, & unius criminis habet vendentes pariter & ementes. Item idem in eodem post pauca: Non sit in domo pectoris nostri negotiatio, non vendentium ementiumque commercia, non domorum cupiditas, ne ingrediatur Jesus iratus & rigidus, & non aliter mundet templum suum, nisi flagello adhibito, ut de spelunca latronum, & domo negotiationis, domum faciat orationis. Terribilia valde sunt quæ a tanto auctore dicuntur: & idcirco omnibus ordinibus in religione Christiana consistentibus præcavendum est, ne quidpiam illicitum in templo Dei agendo, a Jesu irato foras ejiciamur, & templum suum, quod propter avaritiam nostram factum est spelunca latronum, faciat orationis domum.

XIV.

Quoniam licet ecclesia Christi, propter multa peccata, diversis temporibus, diversisque modis, a multis sæpe sit expugnata, quæ gratulabunda canit: *Sæpe expugnaverunt me a juventute mea: etenim non potuerunt mihi:* hæc tamen, qui eam suo pretioso sanguine redemit, numquam deserturus est, ita ei pollicens: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Psalm. 128. Matth. 28.

XV.

Scribit etiam idem beatus Hieronymus in expositione Sophoniæ prophetæ: *Væ provocatrix & redempta civitas, columba. Non audivit vocem, & non excepit disciplinam. Principes ejus in medio ejus quasi leones rugientes: judices lupi vespere, non relinquunt in mane.* Illustris & redempta civitas, juxta superiora, perspicue ecclesia intelligitur, quæ vocatur columba, propter simplicitatem multitudinis in ea credentium. Hæc non audivit vocem Domini, neque suscipere voluit disciplinam: hæc confusa est, quia noluit appropinquare Domino Deo suo. Frustra enim quis vocem Domini sui audire se dicit, & confidere in Domino, quando operibus fidem destruit. Hujus principes sicut leones rugientes. Non ambigimus de rugitu leonum, quando viderimus principes ejus ita in subjectos populos detonare, & voce tyrannica rabidisque conviciis plebem conterere, ut non pastorem inter gregem, sed leonem inter oviculas putes frendere. Judices quoque ejus quasi lupi rabidi, occidentes vespe- Sophon. 3.

ANNO CHRISTI 836.

te, & nil relinquentes in mane, non aspicientes ad ortum solis, sed morantes semper in tenebris: & possessiunculas ecclesiæ, & ea quæ in Dei donatia conferuntur, vertentes in luctum suum, ut non habeant pauperes quod mane comedant. Qui quasi in nocte, & nullo vidente omnia populantur: &, cum luporum more cuncta rapiant, ne parvos quidem cibos indigentibus derelinquunt.

XVI.

Lib. 1. cap. 6. Jerem. 6. Item idem in Jeremiam prophetam: *Ut quid mihi thus de Saba offertis, & calamum suaveolentem de terra longinqua? Holocautomata autem vestra non sunt accepta, & victima vestra non placuerunt mihi.* Hoc autem proprie convenit his qui de rapinis & nudatione miserorum offerunt sacrificia, & eleemosynis ex iniquitate se putant redimere peccata, dicente scriptura: *Redemptio viri propriæ divitiæ*, quæ non de iniquitate, sed de labore & justitia congregantur. *Prov. 10.* Item in Jeremia propheta: *Hæc dicit Dominus: Judicate mane judicium, & eruite vi oppressum de manu calumniantis, ne forte egrediatur quasi ignis indignatio mea, & succendatur, & non sit qui extinguat.* *Jerem. 21.* Proprie autem sermo fit ad domum regiam, ut emendet errorem pœnitudine, ut clementiam Domini consequatur. Judicate, inquit, mane judicium, non in tenebris iniquitatis, sed in luce justitiæ: & eruite vi oppressum de manu calumniantis, ut non accipiatis personam in judicio; sed divitibus pauperes opprimentibus, magis apud vos Dei imperium valeat, quam potentia persequentis. Et si, inquit, hoc feceritis, nequaquam succendetur in vobis ignis furoris mei, nec inveniet materiam quam consumat.

XVII.

Isai 1. Item in Isaïa propheta: *Vos enim depasti estis vineam meam: rapina pauperis in domo vestra. Quare atteritis populum meum?* Manifeste ad principes dicitur Judæorum. Sed & ad nostros principes referri potest, qui atterunt subjectam sibi plebem; & rapina pauperum in domibus eorum est, quando replent thesauros suos, & ecclesiæ opibus abutuntur in delicias: publicasque stipes, quæ ad sustentationem pauperum datæ sunt, vel sibi reservant, vel filiis suis distribuunt. Cum ergo multa eximiorum doctorum nostrorum exempla proferri potuissent, propter tædium tamen legentium, pauca prolata atque congesta sunt.

XVIII.

Quod autem Dominus Jesus Christus templum Hierosolymitanum statutis temporibus adierit, ibique docuerit, signa multa fecerit, illudque venerandum atque honorandum docuerit, sacra testantur evangelia: qui factis dictisque suis atque exemplis manifeste demonstravit ecclesiam suam (quæ utique templum illud exsistit; unde ait Apostolus: *Templum Dei sanctum, quod estis vos:*) *1. Cor. 3.* a fidelibus suis fore sanctæ religionis voto frequentandam ac venerandam; & nihil in ea, vel de ea, nisi quod ad cultum honoremque ejus pertinet, agendum.

XIX.

Quomodo igitur ecclesia Christi post ejus passionem, resurrectionem, & ad cælos ascensionem, & Spiritus sancti super Apostolos missionem, paulatim creverit, & per Apostolos roborata & propagata, atque fidelium oblationibus ditata & exornata fuerit, & actus eorumdem Apostolorum, & eorum gesta, quæ unusquisque in provinciis ad prædicandum a Christo sibi commissis gessit, plenissime adstipulantur.

XX.

Sed quia in præcedentibus de hac re satis dictum est, superest nunc, ut de Actibus eorumdem Apostolorum succincte commemoremus. Petrus vero ait ad illos: *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, & accipietis donum Spiritus sancti.* *Act. 2.* Et post pauca: *Qui ergo susceperunt sermones ejus, baptizati sunt: & appositæ sunt in illa die animæ circiter tria millia. Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus. Fiebat autem omni animæ timor: multa quoque prodigia & signa per Apostolos fiebant in Jerusalem, & metus erat magnus in universis. Omnes enim qui credebant, erant pariter, & habebant omnia communia. Possessiones & substantias vendebant, & dividebant illas omnibus, prout unicuique opus erat. Quotidie quoque perdurantes unanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, sumebant cibum cum exsultatione & simplicitate cordis, collaudantes Deum, & habentes gratiam ad omnem plebem. Dominus autem augebat, qui salvi fierent, quotidie in idipsum.* *Ibidem.* Et post pauca: *Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una. Nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia. Et virtute magna reddebant Apostoli testimonium resurrectionis Jesu Christi Domini nostri: & gratia magna erat in omnibus illis: neque enim quisquam egens erat inter illos. Quotquot enim possessores agrorum ac domorum erant inter illos, afferebant pretia eorum quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum. Dividebatur autem singulis, prout cuique opus erat. Joseph autem, qui cognominatus erat Barnabas ab Apostolis (quod est interpretatum filius consolationis) Levites, Cyprius genere, cum haberet agrum, vendidit illum, & attulit pretium, & posuit ante pedes Apostolorum.* *Act. 4.* Ecce habes, quomodo per prædicationem sancti Petri & Apostolorum, ecclesia in Christum cœpit credere, & crescere, ac multiplicari.

XXI.

Ecce etiam habes initium & originem in Deo offerendis rebus: & indubitanter crede, quod in primordio nascentis ecclesiæ cœpit eadem ecclesia vota fidelium suscipere. Quorum exemplo laudandi sunt votorum ac donorum suorum ultronei oblatores. Facto vero Ananiæ & Sapphiræ deterrendi sunt hi, qui aut suorum aut aliorum votorum exsistunt ablatores vel defraudatores. Ipse quoque Ananias cum Sapphira *Act. 5.* uxore sua agrum proprium vendidit, ut ejus pretium, sicut & ceteri fideles faciebant, ante pedes Apostolorum poneret: sed quia de eodem pretio, conscia eadem uxore sua, quiddam dedit, quiddam vero retinendo occuluit, uterque apostolica auctoritate perculsus est. Pro qua re, sicut in eisdem Actibus Apostolorum legitur, factus est timor magnus in universa ecclesia, & in omnibus qui audierunt hæc. Si enim de propriis suis rebus, quas ad integrum Deo voverant, pro eis quod inde aliquid abstraxerunt, vel defraudati sunt, tam horribili morte multati sunt; quid putandum est de his, qui ea quæ alii obtulerunt Deo auferre præsumunt? Hi procul dubio, secundum verba beati Petri Apostoli, non hominibus, sed Deo mentiri convincuntur.

XXII.

Herodes vero particida & sceleratissimus rex, de quo & in eisdem Actibus Apostolorum legitur, & *Act. 12.* plenius in libro Egesippi invenitur, quo regnante natus est Christus, cujus etiam sævissimus ingentem parvulorum [a] catervam pro Christo trucidavit gladius, quia quosdam sacerdotes necavit, eorumque ministerium sibi subripuit; & quia quæ Deo oblata erant, sicut in eodem Egesippi libro legitur, in suos usus

[a] *Duo Herodes in unum confunduntur.*

convertit, ut cetera ejus mala omittamus, pro tam temerario, & ut ita dixerim crudeli facto, creditur quod meruerit & ab angelo percuti, & a vermibus depasci, & infelicem miseramque vitam digna morte finire.

XXIII.

Qualiter denique ecclesia Christi per successores Apostolorum, pastores videlicet ejusdem ecclesiæ, sub orthodoxis Imperatoribus, & ut de multis unum ponamus, Constantino, nec non regibus aliis ac principibus, ceterisque fidelibus sua vota Deo offerentibus, eamque ecclesiam diversis donatiis incrementantibus, atque ad alta sublimantibus, excreverit, hic enumerare & prolixum est & laboriosum, & huic opusculo incapabile. Gesta tamen singulorum manifestant eorum studium, & imperatorum ac regum, principumque, erga cultum divinum amplificandum, & ceterorum Christianorum ferventissimam devotionem: qualiter memoratam ecclesiam usque in præsens tempus honorando exaltaverint, & exaltando honoraverint, atque multifariis donariis divitem effecerint.

XXIV.

Multa siquidem sanctorum patrum, qui non solum Latine, verum etiam Græce scripserunt, documenta proferri poterant, quæ ob prolixitatem vitandam omittuntur: qui res Deo dicatas atque sacratas nullatenus impune auferri posse testantur.

XXV.

Sacri quoque canones toto orbe venerandi, & sancto Spiritu inspirante digesti, immo calamum sanctorum patrum, qui eos de ordine & statu sanctæ Dei ecclesiæ conscripserunt, regente, cum in multis auferendarum rerum ecclesiasticarum temerariam inhibeant præsumptionem, & tantæ rei temeratores per eam, quæ a Christo illis collata est, percellant potestatem; libet de multis brevitatis gratia duo huic subnectere opusculo, & non solum hæc duo, verum etiam unum illorum, ad eorum audaciam, qui hæc quæ præmissa sunt fecerunt, aut faciunt, aut facere præsumunt, vel facientibus impunitatem promittunt, reprimendam, satis abundeque sufficere potest.

XXVI.

» Quorum alterum sub duobus capitulis, videlicet
Can. 7. » septimo & octavo in concilio Gangrensi ita legitur:
» Si quis oblationes ecclesiæ extra ecclesiam accipere vel
» dare voluerit præter conscientiam episcopi, vel ejus
» cui hujuscemodi officia commissa sunt, nec cum ejus
Cap. 8. » voluerit agere consilio, anathema sit. Item. Si quis
» dederit, vel acceperit oblata præter episcopum, vel
» eum qui constitutus est ab eo ad dispensandum mise-
» ricordiam pauperibus; & qui dat, & qui accipit, ana-
In synodo III. cap. 5. thema sit. Alterum etiam in decretis Symmachi Pa- A pæ ita habetur, quod licet quibusdam aliter videatur, negotio tamen de quo agitur, & ecclesiastice & canonice evidenter adstipulatur, quod ita se habet: Ini- »
quum est enim & sacrilegii instar, quæ vel pro salu- »
te, vel requie animarum suarum unusquisque venera- »
bili ecclesiæ pauperum causa contulerit, aut certe re- »
liquerit, ab his a quibus maxime convenerit servari, »
auferri, & in aliud transferri. Arbitramur interea, quod his, de quibus & contra quos agitur, hæc quæ paucis congesta sunt, possint sufficere. Quod si hæc parva eis non sufficiunt, neque si majora, quæ utique uberiori & prolixiori opere indigent, & perfacile in divinis oraculis inveniri possunt, eis sufficient.

XXVII.

B Te quoque, nobilissime & gloriosissime, totoque orbe famosissime, optime rex, humiles ac fidelissimi oratores vestri, vestræque salutis amatores certissimi ac devotissimi, suppliciter exoramus, & flexis poplitibus vestram excellentiam flagitamus, ut hoc opusculum, quod propter honorem communis redemptoris Domini nostri Jesu Christi, vestræque animæ salvationem, & regni vobis commissi tuitionem, atque in longinquum felicem ejus protelationem, vestrorumque hostium superationem digessimus, vestræ celsitudinis obtutibus sit gratum atque acceptum, vobisque, prolique, ac populo vobis subjecto, Domino opem ferente, profuturum: quod non ex cœnoso fonte jaC ctantiæ, vel cujuslibet præsumptionis elatione emanasse, sed potius ex verissimæ sincerissimæque fidei integritate, & sacerdotali curam animæ vestræ incomparabiliter gerente auctoritate, collectum atque conscriptum esse non dubitetis. Monemusque salubriter magnitudinem culminis vestri, ut hæc perpendatis, qualiter progenitores vestri, & ditando & exaltando sanctam Dei ecclesiam, regnum hoc longe lateque dilataverint, gloriosumque ac cunctis in circuitu nationibus terribile, atque Domino se protegente insuperabile fecerint. Quapropter fideliter & humiliter vestram hortando persuademus, & persuadendo hortamur a Deo sublimatam potestatem, ut eorum, qui ecclesias Christi dehonoraverunt & humiliaverunt, reD busque propriis exspoliaverunt, nullatenus imitatores; sed magis progenitorum vestrorum, qui eam ditatam atque exaltatam, & diversis muneribus exornatam ad vos transmiserunt, exsistatis sectatores; & jure cum illis, & cum ceteris fidelibus Deo sincere ac devote sua offerentibus, salvari, & heredes perpetuæ felicitatis mereamini effici. Sancta & individua Trinitas te, bone rex, ad profectum & exaltationem atque defensionem sanctæ suæ ecclesiæ per immensum conservet, & post hujus vitæ lacrymabilem convallem sanctorum regum consortem efficiat. Amen.

Anno Christi 836.

CONVENTUS APUD STRAMIACUM, IN PAGO LUGDUNENSI,

In quo ventilata est causa ecclesiarum Lugdunensis & Viennensis vacantium, anno Christi DCCCXXXVI.

Ex editione P. Jacobi Sirmondi, Societatis Jesu.

INTER episcopos Lothariana conspirationis post Ebbonem Remensem, pracipui nominis fuerant Agobardus Lugdunensis, & Bernardus Viennensis archiepiscopi. Quare damnato jam Ebbone apud Theodonis villam, ut dictum est, proximum videbatur, ut horum quoque causa examinaretur. Quod cum in hoc conventu fieri cœptum esset, absentibus reis peragi non potuit. Auctor vita Ludovici, post synodi Aquisgranensis mentionem. Proximum, *inquit*, huic placito conventum Imperator in pago Lugdunensi habuit tempore æstivo, in loco qui vocatur Stramiacus, cum Pippino & Ludovico filiis. Nam quod Lotharius non adfuit, invalentia ægritudinis supradictæ obfuit. In quo causam ecclesiarum Lugdunensis atque Viennensis vacantium ventilari fecit. Eo quod episcopi dudum illarum, Agobardus quidem jussus ad rationem non venerit reddendam; Bernardus autem Viennensis adfuerit quidem, sed rursus fugam inierit. Sed hæc quidem res imperfecta remansit propter absentiam, ut prædictum est, episcoporum. A *Ceterum in gratiam postea rediisse ambos, & ecclesias suas recepisse, docet Ado in chronico.* Bernardus, *inquit*, adhuc & Agobardus Viennensem ecclesiam & Lugdunensem regebant. Qui ambo apud Imperatorem delati, desertis ecclesiis in Italiam ad filium Imperatoris Lotharium se contulerunt: & postmodum, piis Imperatoribus agentibus, Agobardus Lugdunensem, Bernardus Viennensem sedem recepit. Post paucolos annos Agobardus apud Santones in expeditione regia positus defungitur.

Admonitio P. Sirmondi.

Conventus apud Stramiacum. Damnato apud Theodonis villam Ebbone, sententiam quoque passus fuerat Agobardus. Egiobartus in chronico. *Quo facto*, inquit, *Agobardus Lugdunensis archiepiscopus, usque ad satisfactionem, ab ecclesia præsulatu remotus est, ceteris in Italiam confugientibus.* Par etiam Bernardi Viennensis fuerat causa. Quare utriusque sedes hoc tempore vacua erat.

838.

CONCILIUM KINGSTONIÆ,

Ex tomo I. Concilior. Britannic.

celebratum anno Domini DCCCXXXVIII. Egberti regis occiduorum Saxonum XXXIX. præsidente eidem concilio ipso Egberto rege & filio ejus Athelwlfo, una cum Ceolnotho archiepiscopo Doroberniæ, ceterisque Angliæ episcopis & optimatibus: In quo, inter alia, manerium de Mallinges in South-Saxonia, quod Babdredus rex aliquando dederat ecclesiæ Christi Cantuariensi, subtractumque postea, eo quod magnates noluere donationem illam ratam fore, nunc ab Egberto rege filioque suo Athelwlfo, consentientibus demum magnatibus, integre conceditur possidendum.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCXXXVIII. congregatum est concilium in loco famoso nomine Kingstone: præsidente eidem concilio Egberto rege & filio ejus Athelwlfo, Ceolnotho quoque archiepiscopo, cum ceteris episcopis Angliæ & optimatibus.

Inter multa itaque quæ ibi acta atque dicta sunt, præfatus Ceolnothus archiepiscopus coram toto concilio ostendit, quia reges prænominati, Egbertus videlicet ac Athelwlfus filius ejus, dederunt ecclesiæ Christi manerium quod vocatur Mallinges in Southsexan, liberam ab omni sæculari servitio & B tributo regio, exceptis tribus, expeditione, pontis & arcis constructione. Istam præfatam terram rex Baldredus dedit ecclesiæ Christi. Sed quia ille rex cunctis principibus non placuit, noluerunt donum ejus permanere ratum. Quapropter jam dicti reges perfecerunt istud donum, rogati a jam sæpe nominato archiepiscopo Ceolnotho. Si quis hanc violare præsumpserit, ex parte Dei & nostra, regum, episcoporum, abbatum & omnium Christianorum, sit separatus a Deo; & sit pars ejus cum diabolo & angelis ejus.

840.

EBBO

Sedi Remensi Lotharii Imperatoris edicto restitutus est a quibusdam episcopis Germaniæ & Galliæ in palatio Engilheneimensi ad Rhenum infra Moguntiam, VIII. Kalendas Julii, Ind. III. anno reversionis Lotharii primo, Christi DCCCXL. eademque post anni spatium iterum excedere coactus.

Ex editione P. Jacobi Sirmondi, Societatis Jesu.

EBBONEM archiepiscopum Remensem, conjurationis in Ludovicum Pium conflata reum, synodo apud Theodonis villam depositum vidimus anno DCCCXXXV. Post hanc ille cladem in Cisalpinis regionibus latuisse fertur usque ab obitum Ludovici, qui contigit anno DCCCXL. Mortuo Ludovico a Bosone abbate sancti Benedicti Floriacensis adductus ad Lotharium Wormatiam venit, qui pristinam illi mox sedem in palatio Engilenhemensi dicto restituit, cui subscripserunt episcopi numero XX. Edicti hujus exemplar apud Flodoardum lib. II. cap. XX. est hujusmodi.

Lotharii Imperatoris edictum cum subscriptionibus episcoporum, de Ebbonis archiepiscopi restitutione.

In nomine Domini nostri Jesu Christi Dei æterni. Lotharius divina ordinante providentia Imperator Augustus.

QUia confessio delictorum non minus in adversis necessaria est, quam in prosperis, & cor contritum & humiliatum Deus non despicit, gaudium etiam C esse angelorum in cælo super uno peccatore pœnitentiam agente non dubitamus; nos mortales in terris eos nequaquam despicimus, pro quibus gaudere angelos in cælo divino testimonio non ignoramus. Accusantes & reprehendentes in excessibus semetipsos divina nos benignitas non condemnare, sed recreare docuit: qui meretricem non solum a legali damnatione eripuit, verum etiam publicanum humiliatum & accusantem se non condemnavit, sed magis justificando exaltavit: qui non dixit: Omnis qui se humiliat condemnabitur, sed exaltabitur. Potestatem ergo, quam pro causa nostra raptus perdidisti, repetentibus ecclesiæ tuæ filiis, præsentibus quoque adstantibus ac decernentibus præsulibus, sedem ac diœcesim Remensis urbis tibi, Ebbo, restituimus: ut pristino sanctæ largitatis Apostolicæ pallio indutus, concordiam at-

ANNO CHRISTI 840.

que gratiam divini officii nobiscum, humili satisfactione expleta, solenni nostra a largitate recipiendo exerceas.

Drogo episcopus assensi.
Otgarius archiepiscopus.
Hetti archiepiscopus.
Amalwinus archiepiscopus.
Audax archiepiscopus.
Joseph episcopus.
Adalulphus episcopus.
David [a] episcopus.
Rodingus episcopus.
[b] Giselbertus episcopus.
[c] Flotarius episcopus.
Badaradus episcopus.
Hagano episcopus.
Hartgarius episcopus.
Ado episcopus.
Samuël episcopus.
[d] Rambertus episcopus.
[e] Haiminus episcopus.
[f] Ratoldus presbyter vocatus episcopus.
Amalricus vocatus episcopus.
[g] Cum ceteris plurimis presbyteris ac diaconis publice assistentibus.

a. *Aliis quibusdam dicitur archiepiscopus, non secus ac Joseph.*
b *Forte*, Gislebertus.
c *Forte*, Frotarius Tullensis.
d *Forte*, Rampertus.
e *Forte*, Ermінias.
f *Forte*, Ratulfus.
g al. *Boso abbas, de quo supra. Additur*, cum aliis quamplurimis abbatibus, &c.

Actum in Engilenheim palatio publico, in mense Junio, VIII. Kalendas Julii, regnante & imperante domno Lothario Cæsare, anno reversionis ejus primo, successor factus patris in Francia, indictione III.

Hoc edicto armatus Ebbo Remos rediit, sedemque recepit, quo tempore Carolus a Lothario pulsus ultra Sequanam profugerat; & clericos ibi aliquos, de quibus magna postea fuit controversia, ordinavit, atque anno fere integro episcopatum tenuit. Deinde Carolum audiens resumptis viribus in Belgicam adventare, relicta iterum sede Remensi ad Lotharium profectus est.

APOLOGETICUM EBBONIS.

I.

Ex schedis Lucæ Holstenii, & ex Spicilegio Dacherii, tom. VII.

Apologeticum Ebbonis Remensis archiepiscopi, sanctæ sedis Apostolicæ legati, pro convocatione paganorum redemptioneque captivorum ex consensu Hludovici totiusque palatinæ dignitatis ejus directi. Qui postea persecutionis tempore plurimorum episcoporum ceterorumque nobilium laïcorum exilia passorum, Remensi ab ecclesia pulsus, septennique custodia pressus; hinc succedente Hlothario Augusto revocatus, publicaque hac auctoritate ad officia ecclesiastica restitutus, assistentibus vel decernentibus magnis consulibus pariter cum sanctis [h] his subscriptis catholicis præsulibus; Drogone archipalatino præsule, sanctaque unanimitate illi omnes isti concordes, [i] Autcharius archiepiscopus, [k] Amulwinus archiepiscopus, Audax archiepiscopus, Hetti archiepiscopus, Joseph episcopus, [l] Adululphus episcopus, David episcopus, Hrodingus episcopus, [m] Geiseberthus episcopus, Herminus episcopus, Frotharius episcopus, [n] Badaradus episcopus, Hagano episcopus, Hrotgarius episcopus, Ado episcopus, Samuhel episcopus, Provocatus episcopus, Hramberthus episcopus, [o] Rataldus presbyter vocatus episcopus, Amalricus vocatus episcopus, cum ceteris pluribus presbyteris ac diaconibus, in Ingelenheim palatio publico assistentibus. His namque explicitis canonicæ restitutionis [p] palatinis summis negotiis, comprovincialium receptionis solenniter roborata VIII. Idus Decembris exstitit principali in ecclesia & sancta sede Remensi: obviam ibi concurrentibus cunctis diœceseos præsulibus aut missis, cum convicibus inclitis, ecclesiastica hac ac publica necessitate

h *Forte*, hic.
i *Dac.* Autgarius.
k *Qui supra*, Amalvvinus.
l *Dac.* Adalulphus.
m *Dac* Gislebertus.
n *Dac.* Badaratus.
o *al.* Ratulfus.
p *Forte*, & palatinis . . . . . . receptionis solemnitas roborata.

A vel utilitate promotis, quibus veniendi impossibilitas sola non restitit: qui generali conventui congratulantes, hanc subscriptionem publicam concordi unanimitate celebrata, priscorum patrum exemplis edocti rationabiliter ediderunt. Hæc ita scribendo omnes subternotati antistites unanimiter præfigentes sanxerunt.

II.

Hæc sunt & apud Duchesnium, Tom. II. hist. Franc.

Dum non habetur incognitum quod a pluribus videtur compertum, qualiter ecclesia hæc maxima Galliarum sub regimine Francorum diversis perturbationibus ac discordiis principum his temporibus agitata vexatur: unde & plurimi episcoporum vi propriis a sedibus expulsi, aut timore derelictis gregibus in par-B tibus exsulantur. Inter quos etiam Ebbo archiepiscopus Remensis ecclesiæ raptus a propria sede principum indignatione violenti exsilio ductus est. Unde & reductus sub custodia, ut periculum evaderet, & furores prosequentium mitigaret, redimendo tempus, ut meliori tempori se reservaret, cum consensu episcoporum pontificali secessit a ministerio; dum inter terrores & discordias ratio non sinit immolare victimas, dicente Domino: *Si offers munus tuum ad altare, & recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te*, &c. Postquam vero Deus ecclesiæ suæ tranquilliora reddidit tempora, placuit principibus & magistris ecclesiasticis, ut idem pastor ad debitum ovile reverteretur; & oves, quas compulsus reliquerat, C tuendas reciperet iterum. *Math. 5.*

Quibus ecclesiasticis debitis negotiis, ego Theodoricus Cameracensis episcopus assensum canonice præbens, sicut prius de illius discessu compatiendo dolui, ita & modo de ipsius reversione congaudens, constitutiones seniorum vel fratrum roborando subscripsi: quia talia sæpe contigisse & in aliis ecclesiasticis gestis legi.

Hrodhadus Suessionicus episcopus hæc ita similiter roboravi.
Hildemannus Belvacensis, similiter.
Symeon Laudunensis, similiter.
Erpwinus Silvanectensis, similiter.
Raginharius Ambianensis, similiter.
D Emmo Noviomacensis, similiter.
Folwinus Taravanensis, similiter.

III.

In nomine Domini nostri Jesu Christi Dei summi, glorioso imperante Hludovico Cæsare; cujus prima tempora regni quanquam valde coruscarent prospera, ultima tamen ejus concussa nimia adversitate, divinam quasi indignationem illam passa, quam de novissimis temporibus vis semper [a] tenet evangelica dicens: *Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & insurgent filii in parentes.* Multi denique hinc potentes expulsi sunt a patria; episcopi quoque aliive Dei ministri custodias & exsilia passi; qui-E dam etiam utriusque sexus nobiles laïci ad monasticum habitum compulsi: ut saltem his flagellis celeri castigatione compuncti remedia salutis reciperent: quia quos blanda vitiaverat prosperitas, necesse erat ut dira purgaret adversitas; ne ad tartaream vindictam divina ultro sæviret majestas.

a *al.* terret.
Math. 10.

His etenim manifestis cognitis periculis, ego Remensis Ebbo indignus episcopus inter ceteros anxios tribus afflictus pressuris, insuper & fessus ægritudine corporis, sancto cum Psalmista dicere non erubui: *Iniquitatem meam adnunciabo, & cogitabo pro peccato meo.* Divinis flagellis monitus, si in prosperis legem Domini neglexi, ad ipsam in adversis confugere debui: ita ut si quem per potentiam quondam læsi in- *Psalm. 37.*

juste, hunc in angustiis me lædentem ferre patienter devovi: si cui etiam aliquid indebite abstuli: ablatis mihi omnibus non contradixi; sed auferenti tunicam etiam & pallium reliqui. Si enim quandoque amicum neglexi, inimicum hinc diligere, & pro persecutoribus orare didici: sicque simili satisfactione memetipsum accusans, furores persequentium mitigare plus quam litigare decrevi, sancto instruente Abraham: qui inter pericula a prælatione uxoris se exuens, vim facientibus humiliter cedere magis, quam damnabiliter resistere elegit. Sanctus itaque Apostolus non minus eadem docuit, cum dixit: (Rom. 12.) *Non vosmetipsos defendentes, carissimi, sed date locum iræ.* Inter divina siquidem verbera beatus Job non murmurare, sed orare atque confiteri peccata maluit: cum anxius inter cetera multa lamenta dixit: (Job 7.) *Peccavi, quid faciam tibi, o custos hominum?* Quibus multimodis patrum animatus exemplis, ductus eodem mundano impetu, compulsus ad tribunal palatinum, non ad synodalem sanctorum conventum, quo violenter non licet trahi, sed magis liberum canonice convocari episcopum, contigit tamen me in media multitudine sanctorum adstitisse fratrum hiemali vexatione diutina ibi afflictorum; quorum consolatione pia recreatus, illa mihi divinitus inspirata sententia caritatis præsto apparuit condolentium, sicut scriptum est: (1. Cor. 12.) *Cum patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra.* Quorumque consilio adjutus, tres mihi ex ipsis elegi secretissimos adjutores, Ajulfum videlicet archiepiscopum, Badaradum, [a] Moduinumque episcopos: cum quibus de Salvatoris nostri institutione peccatorumque remissione diligenter contuli: memor evangelici præcepti dicentis: (Matth. 5.) *Si offers munus tuum ad altare.*

a Der Modoinum.

Hac igitur auctoritate cernens, quia frater, quanto magis quia princeps meus, commotus contra me erat, reliqui munus oblationis meæ ante altare: & summa satisfactione jam dictorum consensu confessorum vel fratrum succumbens, propter recuperandam concordiam, illatas omnes patienter suscepi injurias: & puritate confessionis remissionem peccatorum veniamque & non condemnationem percipere credidi. Quia superbiam in me judicavi ut necem diabolicam, vanam gloriam, ruinam perpetuam, mundi hujus (quod est amatorum mundi) noxiam amicitiam; quæ divino testimonio ad Dei pertinet inimicitiam, in me damnavi ut pœnam tartaream, sacra dicente scriptura: (Jac. 4.) *Qui hujus sæculi amicus fuerit, inimicus Dei deputabitur.* Fratris convitium ut fatue dictum lege evangelica deputavi ut gehennale supplicium: mendacium quoque vel odium non minus quam homicidium exsecravi, testante Apostolo: (Jac. 5.) *Qui odit fratrem suum homicida est.* Eodem modo mendacium respui, ut scelus pessimum: de quo habetur divinitus præfixum: (Psalm. 5.) *Perdes omnes qui loquuntur mendacium.* Quo scelere offenditur Deus, decipitur proximus, perit & ipse propria nece dolosus. Quibus quidem aliisque similibus formidolosissimis pestibus territus atque compunctus, non ficte, sed devote, corripiente me Domino ingemui; qui quos amat arguit, flagellat omnem filium quem recipit: (Hebr. 12. 1. Cor. 11.) sancto clamante Apostolo: *Cum judicamur, a Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur.*

Ne igitur sævientes in me amplius peccarent, Salvatoris nostri evadendi usus sum argumento, qui inter manus persequentium se abscondit, & exivit de templo: neque periculis imminentibus distuli exire de templo, & secedere a pontificali officio, qui violenter triennio jam expulsus eram a debito sacrificandi loco. Nam & Apostoli tempore passionis territi, non ritum sacrificandi, sed provida circumspectione abdita tantum loca orationis quærebant latitandi: quia metus fraterna cum discordia divina rite non celebrat charismata. Etiam & tempus lugendi non exposcit solemnia, sed potius evadendi remedia, dicendo: (Psalm. 31.) *Confitebor adversum me injustitias meas, & tu remisisti impietatem peccati mei: pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno.* In hoc ergo tempore opportuno, si sancti pro remissione peccatorum laborant, peccatores utique ad confessionis remedia currere non differant necesse est. Unde & nequaquam noxia, sed potius saluberrima habenda est illa confessionis meæ publica inscriptio; per quam prohibetur certa peccatorum posse fieri remissio: dum lex pœnitentium quæ a mœrore incipit, ad gaudia merito consurgit, divina dicente sententia: (Psalm. 125.) *Qui seminant in lacrymis, in gaudio metent.* Neque enim Dominus despicere aut damnare, sed potius sanare atque erigere contritos corde legitur. Subscriptionem ergo mihi in angustiis nequaquam damnationis, sed potius ereptionis titulo edidi: quam non convictus, sed valde constrictus protuli, melius hic inserendam annotatione publica prævidi [a] in testimonio veritatis, ne aucta aut minuta maculetur alicujus æmuli quandoque mendaciis; ut & quid tunc gestum est secreto ereptionis argumento, hinc jam publico ubique discutiatur ab omnibus veræ caritatis studio; & dum nullum ibi certum damnationis præfigitur crimen, nullatenus ullum possit ultra pati confusionis discrimen. Non noxia ergo, sed valde proficua habenda est talis subscriptio, quæ furores persequentium mitigavit; hiemales anxias usurpationes fratrum porrecta levigavit, me etiam ab ira persequentium eripuit. Insuper & secundum sacrarum scripturarum auctoritatem mihi confitenti remissionem porrigit peccatorum. Scripsi utique, in quo apud Deum non corrui, sed potius humili satisfactione convalui: & hæc ita vim facientibus edita obtuli, quia certus sum & scio cui credidi, dicens:

a Forte, in testimonium.

Ego Ebo indignus episcopus recognoscens fragilitatem meam & pondera peccatorum meorum testes confessores meos, Ajulfum videlicet archiepiscopum, Badaradum quoque, necnon & Modoinum episcopos, constitui mihi judices delictorum meorum: puramque ipsis dedi confessionem, quærens remedium pœnitendi & salutem animæ meæ, ut recederem ab officio & ministerio pontificali, quo me recognosco esse indignum, alienumque me reddens pro reatibus meis quibus me peccasse secrete ipsis confessus sum: eo scilicet modo, ut ipsi sint testes alio succedendi & consecrandi subrogandique in loco meo, qui digne præesse & prodesse possit ecclesiæ, cui hactenus indignus præfui. Et ut nullam inde repetitionem aut interpellationem auctoritate canonica facere valeam, manu propria subscribens firmavi.

Si quis vero per salutarem hanc in pressuris repertam conscriptionis formulam me damnandum decreverit; similiter in omnibus scriptis meis me opprimere poterit, in quibus numquam me justifico, sed semper indignum episcopum subscribens ubique denuntio. Nec tamen me in hac eadem subscriptione ullus violatorem aut mendacem deprehendere poterit; quia nemo ibi postea utilior præfuit; sed septenni ferme sub pœnitentiæ spatio, quo in sancta ecclesia peccatorum pœnitentibus fieri solet remissio, patienter exspectans, nemini consecrationis ibi dignitatem impedivi. (Luc. 6.) *Nolite* ergo, dicente Domino Deo nostro, *condemnare, & non condemnabimini. In quo enim judicio judicaveritis, judicabimini.*

Conscriptio itaque hæc diversis necessitatibus, id est, delictorum vel persequentium occasione confecta, si adhuc scandalizanti alicui scrupulum generat,

universorum ibi quæso verborum rationem discutiat; in quo certo crimine invento, unde canonica rite sequatur damnatio, juste precor & non livide judicet proximum. Dumque se æstimat stare, videat ne cadat. Quia lividus judex festucam in alterius quærens, trabem in suo nequaquam sentit oculo. Luce clarius namque canonica fulget auctoritas; quod sicut sine certo crimine canonice numquam dejicitur episcopus, ita nec absolutione spontanea, quanto minus violenta alterius sub custodia non licet recedere episcopum sine concordi præsentia vel consensu civium subditorum.

Prævalet ergo merito in omnibus his ecclesiastica repetitio supra qualcumque alias adinventiones violentas aut libitas, sua magis quam Jesu Christi quærenti. Juste ergo judicantur omnia irrita, quæque non fuerint auctoritate canonica undique fulta. Fidissimus denique tot talibusque præsidiis ecclesiasticis ac statutis præsentia & æterna quæsivi remedia: dum nimis tacendo in tempore loquendi, nimisque loquendo in tempore tacendi, inter cetera memetipsum noxia reprehendi contagia; divinam majestatem implorans, ut ponat ultra *custodium ori meo, & ostium circumstantiæ labiis meis: ne declinet cor meum in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis.* Sed *corripiat me justus semper in misericordia.* Cum enim nec justum nisi in misericordia sinit corripere divina potentia, quomodo peccator peccatorem damnare licite poterit divina sine vindicta? Dominus utique dominantium meretricem legalibus pœnis dignam non nisi sine peccato quemquam damnare adquievit. Quo pietatis exemplo compunctum corde non mortificare, sed misericordiam magis quam sacrificium se velle monstravit. Publicanum siquidem se ipsum accusantem non condemnavit, sed magis justificavit; nec oppressit, sed extulit. Cum non dixit, Qui se humiliat condemnabitur, sed exaltabitur. Semivivum similiter prostratum non respuit, sed procurandum sanctis stabulariis ligandi solvendique potestatem habentibus commisit; & super divina accepta denariorum reparandi munera compassione propria condolere pro æternæ mercedis lucro commonuit, dicens: *Quodcumque supererogaveris, ego cum rediero reddam tibi.* Davidica quippe compunctio momentanea non dejectionem, sed recuperationem meruit. Sancti quoque Apostoli de promissa ac mentita in passione perseverantia, post resurrectionem vero de stultitia & incredulitate, vel cordis duritia increpati. Petri etiam negotio contritione cordis purgata nequaquam damnatos, verum etiam correctos pristinisque dignitatibus restitutos non solum celebrat, sed potius de reparatione lapsorum imitando gloriatur ubique gavisa sancta Dei ecclesia. Moderna equidem auctoritate Palatina compulsos in angustiis ad monasticum pœnitentis habitum utriusque sexus laïcos, itemque pace reddita redisse ad statum pristinum manifestum est: Quo etiam ritu nullum esse dedecus constat, si offensus clericus post humilem satisfactionem sui debitum clericatum recuperat. Igitur tam manifestis novi ac veteris Testamenti divinis nobis ostensis beneficiorum exemplis, ad jam dictam vulgo notam satisfactionem me devotus obtuli, eo quod recuperationem magis quam damnationem unquam ab initio semper humilis meruit satisfactio.

Psalm. 140.

Luc. 10.

Post quam vero persecutionem, succedente offensi principis glorioso herede Hlothario Cæsare, mox mihi ecclesiastica restituta est concordia; & vacantem ecclesiam, quam quondam violenter amiseram, inveniens, non præsumptive, sed repetentibus ibi sacris ordinibus debite septennem fere post satisfactionem recepi, assistentibus cum principe magnificis præsulibus plurimis; quorum auctoritate omnium revocatus hanc annotationem futuris temporibus recitandam, scriptis his memorabilibus in universa ecclesia Dei catholica manifestam fieri placuit, & sinistras opiniones falsorum fratrum hac certa veritate prolata delere: sanctis verisque fratribus in his omnibus satisfacere decuit, & plus de gratia recuperationis congaudere, quam de nequitia damnationis dolere; suggerens (sicut oportuit) festiva hæc restitutio Deo dignis posteris procurabit.

Ex tomo I. concilior. Britann.

LEGES ECCLESIASTICÆ KENETHI
REGIS SCOTORUM,
qui floruit anno Christi DCCCXL. moritur DCCCLV.

Kenethi has leges distinxit Boëthius in civiles & religiosas: inter civiles autem multas posuit ad ecclesiasticam etiam cognitionem pertinentes, & nostro debitas instituto; sed cum ille nobis indiscretas dederit, nos & tibi indiscretas exhibemus, ut sequuntur.

I.

Singulis in regionibus singuli sint jurisperiti, ut ab initio est institutum.

II.

Horum filii primæva ætate leges discant.

III.

Legum tabulas, regum magnatumque chartophylacia soli hi servent.

IV.

Si horum quispiam criminis falsi convictus fuerit, furca vitam finiat, abjiciaturque insepultus.

V.

Furti convictum suspendito: homicidii, capite truncato.

VI.

Mulierem capitalis criminis damnatam, aut amne submergito, aut defodito vivam.

VII.

Qui Dei nomen, divorumve, regis, aut tribus suæ ducis blasphemia læserit, ei linguam abscindito.

VIII.

Qui mendacii in proximi perniciem fuerit convictus, ei gladium adimito, ejusque congressum exinde devitato.

IX.

Capitalium insimulatos, septem spectata fide viri, aut novem, undecim, tredecim, quindecim, aut numero majori, modo is impar fuerit, ex sententia judicanto.

X.

Latrones, grassatores, depopulatores agrorum, ferro punito.

XI.

Fugitivos, bardos, otio addictos, scurras, & hujusmodi hominum genus, loris & flagro cædunto.

XII.

Uxor non luet mariti scelus : viro autem fraudi erit, si eo sciente quid uxor deliquerit.

XIII.

Concubinam viri eadem, cum ea qui cum delinquit, pœna torqueto.

XIV.

Qui virginis rapuerit honorem, nisi injuriæ auctorem vitiata poposcerit in virum, capitis pœna luito.

XV.

Si quis alterius conjugem non invitam vitiaverit, uterque extremo afficiatur supplicio. Si vis mulieri fuerit illata, vir injurius proximo, ferro damnabitur : mulier erit innoxia.

XVI.

Filium, si parentibus injurius fuerit, lingua, pede, manuve, eodem privatum membro in crucem tollito, abjicitoque insepultum.

XVII.

Homicida, mutus, aut parenti ingratus, heres non esto.

XVIII.

Præstigiatores, magos, manes invocantes, malis dæmonibus familiares, aut ab eis petentes auxilia, ad unum concremato.

XIX.

Semina, nisi nocivis granis munda, terræ ne condito.

XX.

Qui sua culpa agros sariles nocivis herbis labefactari siverit, eum ob primam culpam bove uno mulctato, ob secundam decem, ob tertiam vero agris ipsis arceto.

XXI.

Commilitonem, amicumvè prælio forte cæsum sepelito, hostem sinito insepultum.

XXII.

Aberrans pecus, aut domino, aut furum indagatori (Tocioderach vulgus appellat) aut sacerdoti reddito : quod si triduum penes te retinueris, furti reus esto.

XXIII.

Qui rem proximi deperditam reperit, præconis voce denuntiet inventam, alioquin furis deputetur supplicio.

XXIV.

Qui litigantem secum in judicio percusserit, caussæ reus, pulsato homine absoluto, dicatur.

XXV.

Si coëuntibus bobus quævis icta incerto percussore interierit casu, quæ earum fuerit incomuta cædis auctorem judicanto. Ejus dominus mortuo accepto animali, damnum proximo reparabit.

XXVI.

Si sus fetus suos ederit, lapidibus obruito, ejusque carnes ne comedito.

XXVII.

Suem segetes edentem, aut grunno cultum subruentem agrum, occidito impune.

XXVIII.

Cetera animantia quæ nobiscum degunt, si tua læserint terræ nascentia, donec eorum dominus damnum reparaverit, te penes servato.

Hæc civilia & popularia : cetera, quæ ad nos devenerunt, religiosa sunt.

KENETHI LEGES RELIGIOSÆ.

I.

ARas, templa, divorum statuas, oratoria, sacella, sacerdotes, omnesque sacræ familiæ viros ex animo venerator.

II.

Festos & solemnes dies, jejunia, vigilias, & omnifarias ceremonias, quas Christo regi & sacratissimæ ejus militiæ decrevit humana pietas, multo honore observato.

III.

Lædere Christi sacerdotem dicto factove exitiale sit.

IV.

Agrum quo quis forte occisus sepultus fuerit, septennium incultum relinquito.

V.

Sepulcrum omne sacrum habeto, idque crucis signo adornato : quod ne pede aliquando conculces caveto.

VI.

Defuncti funus habita facultatum ratione curato.

VII.

Insignis viri, aut qui de publico optime fuerit meritus, celebri, lugubri tamen, pompa funus efferto.

VIII.

Duos huic adbibeto equestres, Alterum vita functi arma indutum ferentem insigne candido equo. Alterum pulla veste velata facie nigro equo insidentem. Hic posteaquam uter supplicantiam deductionem funusque antecedens ad templum venerit, retmacto equo ad altare, dominum morte absumptum vociferans, populo in eum exspectante, unde venit celerius se conferat. Ille ad altare recto pergens gradu deposita arma equumque offerat sacerdoti, demortui insigni admoto monumento, significans eo dominum immortali vita patriaque æternæ claritatis frui.

Hujusmodi ritum virorum insignium efferendi funera, parum, ut multis est visum, religiosum, posterior ætas abolevit ; sacerdoti, equi armorumque loco quinque sterlingicis libris in oblationem tributis. Nota editoris Angl.

His Kenethus rex institutis, longeque pluribus, quorum partem majorem vetustas aut potius regum sanctiones abrogarunt, populum rite instructum magna felicitate usque ad vitæ exitum rexit. Pontificiam sedem dudum Pictorum ab Abbernethi oppido, eo ferro & igne deleto, ad templum Reguli transtulit. Exinde huic opido sancti Andreæ ædes nomen est factum : eosque qui illuc per pluscula inde tempora sacrum gessere magistratum, maximos Scotorum episcopos appellarunt. Nondum enim Scotorum regnum uti nunc, in diœceses divisum erat, sed quivis episcoporum, quos ea ætate vitæ sanctimonia cunctis reverendos facerat, quocumque fuisset loco, sine discrimine pontificia munera obibat. Hujusmodi Scotorum ecclesiæ administratio ad Malcolmi tertii tempora perseveravit, quando ipse superne admonitus uti suo refertur loco, sacrum Mulehlacensem instituit magistratum. Ceterum tanta reverentia inter homines, tantaque vitæ innocentia, & erga Deum pietate sacer divi Andreæ pontificatus ab institutione sui longa episcoporum serie, ad tempus usque quo hæc commentabamus, est continuatus : (sex enim supra triginta antistites & eorum complures inter divos relatos illic sedisse perhibent :) ut nusquam gentium veræ religionis cultus morum consentiente probitate magis effulserit. Ad Kenethum redeo. Erant termini ejus regni post Pictos deletos Northumbria & Hirta, (ea est ultima Hebridum insularum :) Hibernicus hinc Oceanus, & illinc Germanicus. Moritur tandem rex omni vita illustris pituitæ exundantia apud Forteviotum, anno quam supremum inter Scotos inierat magistratum vicesimo, Christi autem Domini quinquagesimo & quinto supra octingentesimum. Ejus funus celeberrima pompa in Jonam est elatum : ubi Fergusius, Hirtus, ac fortissimi quique Scotorum reges conditi quiescunt. Suffectus est in demortui locum Donaldus Kenethi germanus diverso multum a fratre ingenio.

CONVEN-

Anno Christi 841. Anno Christi 841.

CONVENTUS EPISCOPORUM

in diœcesi Autissiodorensi, in ipsis Castris inter vicos Tauriacum ac Fontanetum positis: in quo de his qui in prælio ceciderunt actum est ab episcopis partium Ludovici ac Caroli Regum Germaniæ & Galliæ: & triduanum jejunium indictum ac celebratum ab omnibus.

Ex supplemento Conciliorum Galliæ.

Reges, *inquit Nithardus Caroli Magni nepos, ipso fere libro 3. initio*, Ludovicus ac Carolus, diversi pro rebus diem Dominicum inibi acturos se deliberarunt: in quo, Missa peracta, amicos & inimicos, fideles & infideles pariter sepulturæ tradebant; plaga correptos ac semivivos eodem modo pro viribus ex animo refovebant. Post hos, qui fuge evaserant, miserunt offerentes, si reverti sana fide vellent, omnia delicta remitti. Post hæc reges populique super fratre populoque Christiano dolentes, perconitari episcopos cœperunt, quid agere super hoc negotio deberent. Quamobrem unanimes ad concilium omnes episcopi confluunt, inventumque in conventu publico est, quod pro sola justitia & æquitate decertaverint, & hoc Dei judicio manifestum effectum sit: ac per hoc immunis omnis Dei minister in hoc negotio haberi, tam suasor, quam & effector deberet. At quicumque conscius sibi, aut ira, aut odio, aut vane gloria, aut certe quolibet vitio quidquam in hac expeditione suasit vel gessit, esset vere confessus secrete secreti del cti, & secundum modum culpæ dijudicaretur. Verumtamen in veneratione ac laude tantæ declarationis justitiæ pro remissione, delictis mortuorum fratrum suorum (in eo quod imperfecti peccatis in eventientibus se noverant ut in multis volentes nolentesque delinquebant) uti sui adjutorio eb his exuti liberarentur. Insuper autem uti hactenus in justitia adjutor & protector illis Deus extitit, ita & deinceps ubique existeret. Proque his omnibus triduanum jejunium injunctum, immoque libenter ac celebre celebratum est. *Hac ille.*

844.

CAPITULARE TOLOSANUM

Caroli Junioris Calvi Regis.

De exactionibus ecclesiarum.

Ex editione P. Jacobi Sirmondi, Societatis Jesu.

Sequentia capitula presbyterorum Gothiæ rogatu acta sunt apud Tolosam civitatem, anno IV. regni domini Caroli.

Tituli Capitulorum.

Præfatio.

Non est igitur hoc Capitulare actum in synodo Episcoporum.

Hæc quæ sequuntur capitula, consulentes necessitati episcoporum Septimaniæ, & subjectorum eis presbyterorum providentes possibilitati, tractantes etiam sacri & juste irreprehensibilis ministerii honestatem, presbyterorum reclamatione commoniti, moderamine mansuetudinis nostræ, usque ad diligentiorem tractatum synodi generalis decernimus.

Capitula.

I.

Ut episcopi nullam inquietudinem, sive exprobrationem presbyteris aut aperte ingerendo, aut alia qualibet occasione machinando, pro eo quod se ad nos hac vice reclamare venerunt, inferant: quia longa oppressio hujusmodi itineris eos fecit subire laborem.

II.

Ut unum modium frumenti, & unum modium hordei, atque unum modium vini, cum mensura, quæ publica & probata, ac generalis seu legitima per civitatem & pagum, atque viciniratem habeatur, episcopi a presbyteris accipiant, & frischingam sex valentem denarios, aut sex pro ea denarios, & non amplius exigant. Et si hæc non accipiunt, accipiant si volunt pro his omnibus duos solidos in denariis, sicut in Toletano, & Bracarense consensu episcopi considerasse dicuntur. *Concilium Toletanum VII. cap. 4. Bracar. II. cap. 2.*

III.

Ut presbyteri, qui prope civitatem quinque milliaria commanent, per famulos suos prædictam dispensam reddi in civitate cui jusserit episcopus, faciant. Qui autem longius ab urbe commanent, statuant episcopi loca convenientia per decanias, sicut constituti sunt archipresbyteri, quo similiter & eadem propinquitate presbyteri per famulos suos debitam dispensam archipresbyteris & episcoporum ministris convehent. Et procurent episcopi, ne ministri illorum presbyteros dehonorent, aut pignora inhoneste tollendo, vel locationem pro receptione dispensæ exigendo: sed cum gratiarum actione recipiant, quæ presbyteri cum hilaritatis humanitate, juxta Apostolum, conferre debebunt. *2. Cor. 9.* Quod si ministri episcoporum presbyteros dehonoraverint, dignam illis exinde castigationem exhibeant; quam nisi fecerint, & ad nos iterum pro hoc se presbyteri reclamaverint, motus nostros qui culpabilis repertus fuerit sentiat.

IV.

Ut in circumitione parochiæ episcopi de cetero singulos presbyteros, per singulas jacendo euntes ecclesiolas, sicut hactenus, non prædentur: cum scriptum sit, eosdem evangelizare debere, non turpis lucri gratia, ne vituperetur ministerium sanctum. *1. Cor. 9.* Sed considerent & denuntient loca sibi & populo convenientia: & illuc presbyteri, quotquot possibilitas & modesatio

ANNO CHRISTI 844.

providerit, plebes suas adducant, & ibidem episcopi prædicent, confirment, & populi errata inquirant ac corrigant. Iterum autem, quia Dominica voce datur licentia, qui evangelium annuntiant, ut de evangelio vivant, licet Paulus apostolus nihil horum fuerit usus; presbyteri tale conjectum faciant, ut & episcopi solatium habeant, & ipsi non graventur. Quod ita nobis fieri posse videtur; videlicet quatuor presbyteri ad locum ubi quintus degit, & episcopus residet, plebes suas de quatuor partibus adducere studeant; & unusquisque eorum decem panes, & dimidium modium vini, & frischingam de quatuor denariis, & pullos duos, & ova decem, & modium unum de annona ad caballos, in subsidium benedictionis gratia præsentet episcopo. Et similiter quintus, in cujus domo episcopus residet, faciat: nec amplius ab eo exigatur, nisi forte ligna & utensilia in opus ministerii commodet. Quapropter episcopus provideat, ne domus aut sepes illius a ministris vastentur.

1. Cor. 9.

V.

Ut semel in anno episcopi hanc circumitionem tempore congruo faciant; & si amplius ministerium suum per diœcesim agere voluerint, hanc tamen dispensam non amplius quam semel a presbyteris per annum accipiant.

VI.

Quod si circumitionem in salutem & necessitatem populi quacumque de causa dimiserint, a presbyteris nec hanc dispensam, neque pretium illius exigant, neque aliis, aut suis domesticis, aut amicis, exigendam concedant. Et quando circumierint, & in domo presbyteri resederint, non sub occasione affligendi presbyteros immoderate & non necessarie numerum famulorum adducant, neque vicinos ad pastum incongrue convocent. Quod & si cum caritate vocare voluerint, faciant: sed non amplius a presbyteris, vel sub occasione vendendi, vel alio quolibet modo, quam statutum est, exigant; neque paraveredos, aut alias exactiones tollant.

VII.

Ut episcopi parochias presbyterorum propter inho- A nestum & periculosum lucrum non dividant: sed, si necessitas populi exegerit, ut plures fiant ecclesiæ, aut statuantur altaria, cum ratione & auctoritate hoc faciant. Scilicet ut si longitudo, aut periculum aquæ, aut silvæ, aut alicujus certæ rationis vel necessitatis causa poposcerit, ut populus & sexus infirmior, mulierum videlicet vel infantum, aut etiam debilium imbecillitas ad ecclesiam principalem non possit occurrere; & non est sic longe villa, ut presbyter illuc sine periculo ad tempus & congrue non possit venire, statuatur altare; &, si ita populo complacet, & commodum fuerit, ne sine ratione scandalizetur, parochia maneat indivisa. Sin autem præfatæ causæ postulaverint, & populus non conductus, neque cupiditate vel B invidia excitatus, sed rationabiliter acclamaverit, ut ecclesia illis fieri, & presbyter debeat ordinari; hoc episcopi episcopaliter teste Deo in conscientiæ puritate, cum ratione & auctoritate, sine intentione turpis lucri, mature consilio canonico tractent, & utilitati ac saluti subjectæ plebis quæque agenda sunt peragant: & secundum quod subtraxerint cuilibet presbytero de parochia, de dispensa quoque debita ab illo minus accipiant; & alteri, qui quod dividitur a parochia suscipit, sub hac eadem mensura imponant.

VIII.

Ut episcopi sub occasione, quasi auctoritatem habeant canonum, constitutis excellentiæ nostræ nequaquam C resultent, aut negligant: sed potius canones ut intelligendi sunt intelligere, & in cunctis observare procurent. Quia si aliter fecerint, omnimodis & qualiter canones fidelium decimis agendum statuant, & qualiter intelligi ac observari cum mansuetudinis nostræ decreto debeant, synodali dijudicatione & nostra auctoritate regia docebuntur.

IX.

Ut episcopi synodos a presbyteris, nisi sicut docet auctoritas canonum, duas scilicet & per tempora constituta, non exigant. Sed & in eisdem synodis non per occasionem, sed per veritatem ministerii sui teste Deo, ad quod constituti sunt presbyteros & tractent, & teneant, & absolvant.

843.

CONVENTUS IN VILLA COLONIA.

Capitula quæ acta sunt anno IV. regni domni Caroli gloriosi regis, domni Hludovici Imperatoris filii, in conventu habito in villa quæ dicitur Colonia: quæ etiam subscriptione ejusdem principis & episcoporum ac ceterorum fidelium Dei confirmata fuere, consensu Warini & alorum optimatum, indictione VI.

TITULI CAPITULORUM.

I. *De honore cultuque Dei, atque ecclesiarum, & servorum Dei veneratione.*

II. *Ut honor & potestas regia inconvulsa permaneant.*

III. *De justitiis unicuique secundum legem suam faciendis.*

IV. *Ut nemo quidquam regi contra justitia rationem suggerat.*

V. *Ut si quid regi subreptum est, fideliter admoneatur.*

VI. *De iis qui initum concordiæ fœdus irruperint.*

PRÆFATIO.

Ex editione P. Sirmondi.

SAncta ecclesia navis more, ut de prioribus sæculis taceamus, ab initio suæ institutionis pelagus sæculi hujus diversa qualitate hactenus Domino moderante transegit: & modo tranquillitate [a] gravis, amodo autem procellæ alicujus tempestate concussa, sed non usquequaque demersa, quin potius excitato fidelium pre- D cibus Christo suo gubernatore, salubri libertatis securitate, atque optata donata serenitate. Unde etiam in partibus nostri orbis, quæ tempore divæ recordationis avi nostri, & sanctæ memoriæ domni ac genitoris nostri, aliquandiu fuerat pacis suavitate læta, inimico homine juxta sanctum evangelium, in agro Dominico superseminante discordiæ zizania in medio tritici Deo amatæ caritatis, adeo est diversis atque adversis vexata molestiis; ut non fine maxima difficultate, respectu divino, & fidelium Dei ac nostrum solatio, inter nos fratresque nostros pacificatio, & paterni regni ex consensu divisio, seu ejusdem sanctæ ecclesiæ ac fidelis populi tantorum laborum quantulacumque fieret respiratio. Processu vero temporis, ut solent post condensos aëris turbines nubium in pertranseundo remanere vestigia, restiterunt (fatemur) in nobis, & in viris ecclesiasticis, nec non & in reipublicæ nostræ solatiatoribus hujusmodi materiæ & fomites dissensio-

Matth. 13.

[a] al. gavisa; modo autem, &c.

ANNO CHRISTI 843.

num, ut manifeste patesceret nos divina gratia indigere, ut omnes a contagio morbi pristini penitus exueremur, qua præventi eramus ut infirmitatem communem videre possemus. Quapropter venientes in unum fideles nostri, tam in venerabili ordine clericali, quam & illustres viri in nobili laïcali habitu constituti, & zelo Dei accensi; memores etiam fidei, quam ipsi & antecessores eorum nostris detulerunt prædecessoribus; ponentesque ante oculos dilectionem & fidelitatem, quam nobis post defunctionem patris laudabiliter & continentissime servaverunt; secundum quod legitur in litteris divinitus inspiratis, hortatus est alter alterum, immo omnes se invicem monuerunt, ut cuncti universum animi rancorem pro quocumque conceptum negotio a corde propellerent; & in Dei voluntate ac sanctæ ecclesiæ competenti veneratione, seu nostra fidelitate servanda, atque debito honore & regia potestate stabilienda & conservanda, quin etiam sese in pacis concordia & vera amicitia copularent; quatenus divinæ clementiæ placerent obnixius, & de regis ac regni stabilitate & utilitate possent tractare sublimius, & suum atque totius populi communem profectum & tranquillitatem obtinerent propensius. Sicque Deo amabili atque laudabili conventu unanimiter ac rationabiliter perpetrato, nostræ mansuetudini suam devotionem & actionem fidelissime suggesserunt. Nos autem tanta fidelium erga dominationem nostram subtiliter perspecta benignitate, ut causa pro sui merito exigebat, eis condignas gratiarum actiones retulimus: & nos nostramque potestatem eorum bonæ convenientiæ per benevolentiam in hoc facto, quod sine dubio ad præsentem & æternam tendit salutem, sociam & comitem fore tota devotione spopondimus: abdicatis omnibus, quantum patitur humana fragilitas, quæ persona nostri regiminis ignorantia, seu juventute, aut necessitate, contra convenientem sibi salubritatem & honestatem usque modo egerat, aut alterius astu contraxerat. Qua de re communiter inito consilio, hoc scriptum fieri proposuimus, quod etiam manuum omnium nostrorum subscriptione roborandum decrevimus. In quo quæ nobis nunc præcipue ad communem salutem, & regni soliditatem, atque omnium nostrorum utilitatem, immo plenissimam honestatem, visa sunt pertinere, conscripsimus: non loquentes diversarum immutatione personarum, ut modo regalis sublimitas, modo episcopalis auctoritas, modo autem fidelium loquatur commoditas: sed secundum Apostolum, sub uno capite Christo, ut revera unus homo in unius ecclesiæ corpore, singuli autem alter alterius membra, quod prosit omnibus unanimiter una voce loquamur, per eum & in eo qui dixit: *Non vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis.*

1. Machab. 12. — Matth. 10.

CAPITULA.

I.

De honore videlicet & cultu Dei, atque sanctarum ecclesiarum, quæ auctore Deo sub ditione & tuitione regiminis nostri consistunt, communiter Domino mediante decernimus: ut sicut tempore beatæ recordationis domni ac genitoris nostri exultæ & honoratæ atque rebus ampliatæ fuerunt, salva æquitatis ratione ita permaneant; & quæ a nostra liberalitate honorantur atque ditantur, de cetero sub integritate sui serventur. Et sacerdotes ac servi Dei vigorem ecclesiasticum, & debita privilegia juxta reverendam auctoritatem obtineant: eisdem vero regalis potestas, & illustrium virorum strenuitas, seu reipublicæ administratores, ut suum ministerium competenter exsequi valeant, in omnibus rationabiliter & juste concurrant.

II.

Honor etiam regius, & potestas regali dignitati competens, atque sinceritas & obtemperantia seniori debita, remota omni socordia & calliditate, seu qualibet indebita quorumcumque conjunctione contra honorem & potestatem atque salutem nostram, sive regni nostri soliditatem, nobis in omnibus & ab omnibus, sicut tempore antecessorum nostrorum consueverat, exhibeatur. Et si quis quemcumque contra nos, & contra hanc pactam sinceritatem aliquid moliri manifeste agnoverit, si eum convertere nequiverit, aperte prodat atque denotet: & sic consilio atque auxilio episcopalis auctoritas, & fidelium unanimitas, ut noster honor & potestas regia inconvulsa permaneat, totis nisibus decertare & adjuvare procuret.

III.

Quia vero debitum esse cognoscimus, ut a quibus honorem suscipimus, eos juxta dictum Dominicum honoremus; volumus ut omnes fideles nostri certissimum teneant, neminem cujuslibet ordinis aut dignitatis deinceps nostro inconvenienti libitu, aut alterius calliditate, vel injusta cupiditate, pro merito honore debet privare, nisi justitiæ judicio & ratione atque æquitate dictante. Legem vero unicuique competentem, sicut antecessores sui tempore meorum prædecessorum habuerunt, in omni dignitate & ordine, favente Deo, me observaturum perdono.

IV.

Quod ut facilius atque obnixius nostra auctoritas valeat observare, omnes sicut in vestra bene memorabili convenientia pepigistis, conservare studebitis: immo etiam cuncti in postmodum solicite præcavebunt, ne aliquis pro quacumque privata commoditate, aut rejicienda cupiditate, sive alicujus consanguinitatis, vel familiaritatis, seu amicitiæ conjunctione, nobis immoderatius suggerat, vel postulationibus, aut quolibet modo illiciat, ut contra justitiæ rationem, & nostri nominis dignitatem, ac regiminis æquitatem agamus.

V.

Et si forte subreptum nobis quidpiam ut homini fuerit, competenter & fideliter, prout sublimitati regiæ convenit, & necessitatibus subjectorum expedit, ut hoc rationabiliter corrigatur, vestra fidelis devotio admonere curabit.

VI.

Tandem autem visum est nobis adnectere, ut si quis hoc fœdus concordiæ salubris, quod propter pacis caritatisque custodiam inivimus, & chirographi virtute subscripsimus, rebelli atque animo pertinaci irruperit, Christiana dilectione admoneatur, & ad inconvulsum caritatis vinculum conservandum: quod qui tentaverit corrumpere, facilius poterit seipsum disrumpere, quam illud possit inrumpere, juxta monita divina ut resipiscat hortetur: & si audierit, fiat de societate fideli omnibus gaudium: si vero obaudire renuerit, tunc pontificalis auctoritas, & regalis sublimitas, atque in caritatis connexione persistentium magnanimitas, secundum quod res & necessitas postulaverit, ac ratio expetierit, seu qualitati personæ convenerit, zelum suæ devotionis ferventissime exserat: & quod inspirante Deo agendum in omnem salutis & utilitatis atque honestatis partem judicaverit, irrefragabiliter peragat.

In villa Colonia. Holonia dicitur in vulgatis editionibus synodi Meldensis: at in veteri ejusdem synodi codice Metensi, & in antiquis capitulorum exemplaribus Colonia vocatur, quam villam prope Vindinum Cenomannorum urbem sitam esse docuimus. — *Adnotatio P. Sirmondi.*

Quæ hactenus prolata sunt apud Tolosam, in villa Colo-

Anno Christi 843.

na edita eadem in Caroli Calvi capitulis continentur : unde & alia quoque deinceps depromentur, non omnia quidem, sed ea dumtaxat, quæ vel in synodis episcopalibus gesta, vel ad res potissimum ecclesiasticas pertinere videbuntur, ceteris omissis quæ ad civilia potius spectant, & ad rem nostram minus faciunt : quæ ipsa cuique si opus est, ex capitulorum Ca- A roli Calvi volumine : in quo suis locis ac temporibus digesta sunt, repetere licebit. Quæ porro sequuntur in synodo apud Lauriacum acta, in Caroli volumine [b] non exstant, sed in concilio Meldensi, cui inserta sunt : quod argumentum est, synodum illam episcopalem fuisse, non regiam.

Anno Christi 843

b Exstare tamen suo loco & ordine in cod. Pal. Bibl. admonuit H. L. [illegible] apud Labbeum.

a In ms. Palatino sui junguntur concilio sequenti ad Theodonis villam. Iisdemque perinde inserta sunt concilio Meldensi, num. 15. & seqq.

Ex editione P. Jacobi Sirmondi.

CONCILIUM APUD LAURIACUM.

[a]Capitula in synodo acta, quæ habita est apud Lauriacum in pago Andegavensi, anno DCCCXLIII. incarnationis Domini Jesu Christi, mense Octobri indictione VII.

TITULI CAPITULORUM.

I. *De eo qui ecclesiasticam auctoritatem contemnit.*
II. *De eo qui contra regiam dignitatem egisse comprobatur.*
III. *De eo qui potestati regiæ non obtemperat.*
IV. *De eo qui adversus hæc capitula prævaricatur.*

CAPITULA.

I.

Ivo parte 16. cap. 1.

SI quis publicus divinæ legis prævaricator, vel pro manifestis criminibus erga ecclesiastica justa & rationabilia judicia contemptor repertus fuerit, vel inflatus ac tumidus monitis ecclesiasticis, ac sanctorum patrum constitutionibus contradictor, vel subsannator comprobatus fuerit, si monitionibus episcopalibus obtemperare distulerit, anathematizetur.

II.

B Si quis contra regiam dignitatem dolose, ac callide, ac perniciose satagere comprobatus fuerit, nisi dignissime satisfecerit, anathematizetur.

III.

Ivo parte 16. cap. 14.

Si quis potestati regiæ, quæ non est juxta Apostolum nisi a Deo, contumaci ac inflato spiritu contra auctoritatem & rationem pertinaciter contradicere præsumpserit, & ejus justis & rationabilibus imperiis secundum Deum, & auctoritatem ecclesiasticam, ac jus C civile, obtemperare irrefragabiliter noluerit, anathematizetur.

IV.

Quicumque superbiæ facibus accensi vel protervia stomachati, hæc quæ pro sanctæ matris ecclesiæ tranquillitate, sacerdotalique rigore, & regia dignitate a nobis unanimiter definita, manibusque propriis roborata sunt, violare, aut quolibet argumento irrumpere tentaverint, placet eos omnes anathematizari.

EPISTOLA SERGII PAPÆ II.

AD EPISCOPOS TRANSALPINOS.

De prælatione Drogonis vicarii sedis Apostolicæ.

OPtaveram equidem, fratres carissimi, tam glorioso certamini nostram corporalem exhibere D præsentiam, & pro recuperanda tam excellentis ordinis gloria modis omnibus desudare. Sed quia nos cunctarum solicitudo angit ecclesiarum, ubi ipsi esse non possumus, more præcedentium nostrorum moderationis nostræ vicarios damus. Ad nostræ igitur humilitatis vicem, cunctis provinciis trans Alpes constitutis, Drogonem archiepiscopum Metensem, gloriosi quondam Karoli Imperatoris filium, cujus beatissimi moderatoris industria Romanorum Francorumque concorporavit imperium, cauta deliberatione constituimus. Ut quia serenissimi atque piissimi filii nostri magni Imperatoris Hlotharii, ejusque fratrum dilectissimorum filiorum nostrorum Hludouvici & Karoli re- E gum avunculus est, insuper sanctitate doctrinaque conspicuus, ab hac sede sanctissima Apostolorum principis auctoritate percepta, vestris necessitatibus vice nostra idoneus ubique minister exsistat. Et quia omnium vestrorum solicitudinem illi gerere præcepimus, omnium volumus obedientia comitari. Decet sane, fratres, ut qui pro omnibus laborat, cunctorum subsidio fulciatur. Huic ergo in congregandis generalibus synodis, in omnibus supradictarum regionum partibus nostram commodamus auctoritatem : & quidquid provinciali synodo fuerit definitum, ad ejus absque dilatione statuimus noticiam perducendum. Si cui autem ab illis partibus hanc sanctam sedem appellare opus fuerit, & in nostra audientia se audiri poposcerit, hunc commonemus ; ut ad ejus primum audientiam se summittat : & ecclesiasticorum gestorum in sua regione rationabili digestione prolata, si episcoporum de eo, qui forte criminibus impetitur, sententia discordaverit, ut ab aliis reus, innocens judicetur ab aliis ; tunc ipsis gestis ad nos delatis, litteris etiam præfati fratris nostri, cui vicem nostram concessimus, commendatus, sive ad nos, sive ad beatissimi Petri sedem securus accedat, nullaque eum in veniendo mora præpediat. Quam etiam condicto fratri nostro Drogoni archiepiscopo in examinandis ac perquirendis episcopis & abbatibus, sub hoc tenore hanc nostram licentiam & auctoritatem concessimus, salvo in omnibus hujus universalis Romanæ sedis primatu, nostrique præsulatus honore, vigoreque & exaltatione carissimi ac spiritalis filii nostri domni Hlotharii magni Imperatoris. Nam nobis valde placuit, propter diversas ecclesiarum Dei perturbationes, hoc necessarium satisque dignum opus explere. Si vero hac admonitione contempta, sola improbitate se criminibus exuendum existimaverit ; noverit a nostra mansuetudine nequaquam se temerariam absolutionem adepturum, nisi primum & provinciali synodo, & postmodum generali, prædicti fratris nostri audientia ejus fuerit actio ventilata. Illic enim causa subtilius examinatur, ubi

perpetrata dignoscitur. Tamen si se ad nos venire poposcerit, ut ante prædiximus, non teneatur. Si autem vel sui metropolitani provincialem synodum evocatus adire noluerit, vel ad generalem præfati vicarii legatique nostri conventum venire contempserit, cum hæc nostris apostolicis auribus per suas litteras intimare decreverit, nostra & totius ecclesiæ catholicæ se noverit auctoritate judicandum. Quod si violentiam sibi a religiosis filiis nostris regibus quilibet episcoporum, quominus canonum statuta custodiat, queritur irrogatam; nos hoc suffugium annuente Domino, litteris ad eos missis credimus amputandum. Nequaquam enim auditu tolerabile est, ut germanorum fratrum in fide Trinitatis terna societas a sui dilectione & communi juris æquitate dissiliat. Quod si eorum quilibet post discordiæ pincipem abire maluerit, nec catholica fuerit pace contentus; hunc merito Deo auxiliante, canonicis auctoritatibus, prout melius possumus castigare studemus. Ceterum, fratres, tamquam sub uno caritatis globo constitutam vestram alloquor sanctita- A tem, ut idipsum omnes sentiatis, & non sint in vobis schismata; neque per aliquos inanium argumentationum cuniculos, vel vobis ipsis, vel populo vobis commisso, veritatem subducatis, quæ absque refragationis diverticulo vera prosequitur, dicens: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur*. At contra qui bella volunt, quia diaboli filii sint palam datur intelligi. Sed nos in eo qui vincit mundum, beato Petro apostolo intercedente, confidimus, quod nullo typho sæcularis audaciæ vestra succumbit auctoritas: tamen etsi ad tempus prævaluerint, quia in æternum damnabun- B tur ambiguum non est. Vos autem etsi persecutionem patimini propter justitiam, beati. Deus vos incolumes custodiat, fratres. Amen.

Matth. 5.

Epistola Sergii Papæ. Ut Sergio II. adscriberemus, erat enim ἀνεπίγραφος, fecit auctoritas Hincmari, qui Drogonem a Sergio prælationem obtinuisse scribit epistola VI. Adeptum autem anno DCCCXLIV. intelligi licet ex cap. II. synodi Vernensis.

Admonitio P. Jacobi Sirmondi, Societatis Jesu.

ANNO CHRISTI 844.

CONCILIUM AD THEODONIS VILLAM.

Capitula quæ acta sunt io synodo secus Theudonis villam habita, in loco qui dicitur Judicium, quando tres fratres gloriosi principes, Hlotharius videlicet, Hludouvicus & Carolus, simul convenerunt, anno V. regni Caroli: cui synodo Drogo Metensis episcopus præsedit consensu eorumdem regum: quæ & ipsi principes ante se fidelesque eorum relecta capitula approbaverunt, & se eadem servaturos auxiliante Domino promiserunt mense Octobri, indictiooe VII.

Ex editione P. Sirmondi.

Ita Sirmondus. Labbeus emendat VIII.

TITULI CAPITULORUM.

I. *Ut principes mutuam inter se caritatem & concordiam habere studeant.*

II. *Ut episcopi ordinentur in viduatis sedibus, & suos recipiant quæ his privata sunt.*

III. *Ut monasteria laicis concessa, religiosis deinceps viris seu feminis committantur.*

IV. *De rebus ecclesiasticis non pervadendis, præter subsidium quod exinde offertur reipublicæ.*

V. *Ut locorum religiosorum, quæ laici tenent, curam interim & providentiam gerant episcopi.*

VI. *Ut ordo ecclesiasticus antiquum vigorem recipiat, judicium & justitia omnibus reddatur, & pœnitentia de præteritis agatur.*

PRÆFATIO.

NAvis sanctæ ecclesiæ ab exordio suo variis sæpe perturbationibus mersa, sed excitato fidelium precibus gubernatore suo Christo numquam est usquequaque demersa. Quæ quondam etiam, ut nunc videtur, pæne collapsa, progenitorum vestrorum studio & devotione est auctore Deo juxta modum divinitus concessum recuperata. Unde immensas Domino Deo nostro laudes referimus, qui & corda vestra ad intentionem similem excitavit, & post vestigia patrum vestrorum, quibus per temporale regnum ad æternum perveniatis, ire velle docuit & inspiravit. Vestræ nihilo minus nobilissimæ dominationi multimodas gratiarum actiones rependimus: quia ad evitandum & vestrum & nostrum periculum, & ad communem totiusque populi providendam salvationem, bonam & beneplacitam Dei voluntatem subsequi, & divinum consilium secundum præceptum Domini, quo dicitur: *Interroga sacerdotes legem meam*: &, *Interroga* C *patres tuos, & annuntiabunt tibi*, a nobis quamquam indignis Christi tamen vicariis quærere, & benigna devotione, velut revera ex ore ipsius Dei, exspectare dignamini. Quod humilitatis vestræ supremum donum sancta ecclesia cum tanto gaudio suscipit, ut de vobis etiam in consolatione sua sibi dictum a Domino aptare velit: *Pro patribus tuis nati sunt tibi filii*. Id est, pro istorum progenitoribus, qui te paterno affectu ditaverunt, & ampliaverunt, ac coluerunt, nati sunt tibi isti filii, qui in te & paterna munera resarciant, recuperent, & conservent; & te fideli devotione, ut bonæ indolis adolescentes, me super eos intendente, eisque manum solatii porrigente, tueantur & excolant. D

Agg. 2. Deut. 32.

Psalm. 44.

CAPITULA.

I.

His ita præmissis, nobilissimi domini, ut cum pace vestra dicamus, quia constat hanc sanctam ecclesiam sanguine Christi redemptam, & prædecessorum vestrorum multo labore redintegratam ac adunatam atque gubernatam, vestra discordia esse discissam & perturbatam atque afflictam; videtur nobis, si & in præsenti feliciter regnare, & in futuro cupitis esse salvi; & ab hac eadem ecclesia vobis ad gubernandum E commissa, pro qua ex ministerio regali reddituri estis regi regum rationem in die judicii, tam multiplices ac perniciosas corruptionis pestilentias vultis amovere; & vigorem regium ac seniorale, & super vestros, & super impugnantes potestatem vestram optatis habere; caritatem illam, quam Apostolus docuit, *de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta*, inter vos studete habere; & quia sic habeatis, & fidelibus & infidelibus vestris omni virtute & puritate curate manifestare; sicut Dominus docuit, dicens: *In hoc cognoscent*

1. Tim. 1.

Joan. 13.

Anno Christi 844.

omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem. Quæ non tantum verbo & lingua, sed potius remoto quolibet modo omni occulta nocendi machinatione, aut, quod absit, aliena a caritate aperta impugnatione, quocumque quis indiget, pro viribus vero consilio & prompto auxilio ab altero adjuvetur; Prov. 18. quoniam scriptum est: *Frater qui adjuvatur a fratre, quasi civitas firma.* Et ita in populum vobis commendatum, pro ista quæ hactenus operante per membra sua diabolo versata est discordia, pacem illam disseminate, quam Christus in cælum ascendens fideli- Joan. 14. bus suis munere magno reliquit, dicens: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis*, sine qua nemo videbit Deum.

II.

Quia bene nostis ab illo, qui solus merito & rex & sacerdos fieri potuit, ita ecclesiam dispositam esse, ut pontificali auctoritate & regali potestate gubernetur: Prov. 11. & scriptum esse liquido pervidetis: *Ubi non est gubernator, populus corruit*, & tanto periculosius, quanto anima plus est pretiosa quam corpus: Canonum etiam irrefragabilis auctoritas super episcoporum ordinatione, & in populi ad custodiendum suscepti vigilantia, ac sedium suarum tenaci stabilitate evidentissime præcipiat: ferventissime Dei legatione fungentes monemus, ut sedes quæ vestra discordia ulterius nec nominanda sine sacro episcopali ministerio, & sine episcopis viduatæ manent, submota funditus peste simoniacæ hæreseos, sine dilatione, juxta auctoritatem canonicam, aut episcopos a Deo datos, & a vobis regulariter designatos, & gratia sancti Spiritus consecratos accipiant: aut quæ suis episcopis quacumque occasione privatæ sunt, canonice eos sine aliqua excusatione aut tarditate recipiant.

III.

Sacrum quoque monasticum ordinem a Deo inspiratum, & ab ipsis Apostolis fundatum, seu a nominatissimis ac sanctissimis patribus excultum, atque per istud imperium a vestris piæ memoriæ prædecessoribus propagatum, & quædam etiam loca specialius venerabilia, contra omnem auctoritatem & rationem, ac patrum vestrorum, seu regum præcedentium consuetudinem, laïcorum curæ & potestati, in maximo vestro periculo, & illorum perditione, & Dei ac sanctorum non modica ad irascendum provocatione, vos commisisse dolemus. Quapropter pro Christo devotissime obsecramus, ut tam magnam offensam & justam reprehensionem, atque periculosam sine exemplo præcedentium præsumptionem, ab animabus vestris, & a felicitate regni vestri pellatis, & loca venerabilia, & habitum ac ordinem sacrum, eis qui ad hoc vocati sunt, viris scilicet ex clericali & ecclesiastico vel monastico ordine religiosis, seu & in suo sexu feminis Deo dicatis atque devotis, & in schola Christi eruditis, ad custodiendum & providendum committatis, qui & quæ Dei sunt Deo, & quæ sunt Cæsaris Cæsari reddant. Qui si minus perfecte & in divina religione, & in reipublicæ utilitate profecerint, aut corripiantur, aut meliores & utiliores in locis eorum substituantur; & non propter pravorum nequitiam ordo religionis, & loca sacratissima eis quibus licitum non est committantur; cum manifestissime scriptura de- 2. Reg. 6. monstret Ozam morte damnatum, qui arcam Domini quasi cadentem relevare voluit, quam vel contingere illicitum ei fuit.

IV.

Occasionem etiam & fomitem, unde ordo ecclesiasticus, & canonica forma, atque monastica religio, sæpe a longe superiori tempore, cum minus religiosos principes habuit, titubavit, & pæne collabens de- A periit, & iterum, cum devotos & in Dei zelo ferventes principes accipere meruit, resurrectione quadam revixit, & vigorem recepit, atque sui processus tempore ambulavit, (quod non sine gravi dolore, & metu ultionis divinæ dicimus,) in vestri regiminis tempore in destructionem, non in ædificationem, sicut Paulus 2. Cor. 3. docuerat, accidisse conspicimus. Quod & nostris peccatis, qui dispensatores & pastores ecclesiarum esse debuimus, veraciter imputamus: & eorum, quorum factione res ista adeo male pullulavit & excrevit, alia præcedentia peccata hoc meruisse pro certo auctoritate divina cognoscimus; ut qui nocebant, sicut scriptum est, nocerent adhuc, & qui in sordibus erant, Apoc. 22. sordescerent adhuc; unde Deum gravius ad iracun- B diam provocarent; & sanctos, quos intercessores suis peccatis habere debuerant, infensos haberent; & sacerdotes ac viros religiosos, seu Christi pauperes, quos oratores & reconciliatores sibi de suo promereri necesse fuerat, proclamatores adversum se fieri irritarent; & ad cumulum suorum peccatorum etiam illa peccata, unde in conspectu Dei rationem in die terribilis judicii redderent, augerent, quæ illi commiserunt, qui eadem ista peccata per intercessionem fidelissimarum oblationum deleverunt, quibus ecclesiasticarum rerum pervasores inconsulte, & in perniciem sui sine reverentia abutuntur. Quod ita verum esse ut dicimus Dominus protestatur, dicens: *Peccata populi mei comedunt.* Osee 4. Peccata enim populi comedunt, qui C contra auctoritatem divinam res ecclesiasticas indebite pervadunt; & nec intercessionis ope, nec prædicationis consilio, vel quocumque divino auxilio, pro peccatis eorum qui eas dederant laborant; nec pio operi, ad quod fides fidelium eas tradiderat, inservire permittunt. De quo periculoso facto vos, Christianissimi principes, venerabiliter admonemus, & devotissime obsecramus; ut memores salutis vestræ, præsentis scilicet & æternæ, memores etiam largitatis progenitorum vestrorum erga sanctas ecclesias, propter quam feliciter regnaverunt, & sibi contrarios superaverunt: memores siquidem cum quanta religione, etiam ante Christi sanguinem, & in tempore famis in Ægypto, discretione sancti Joseph apud nefandum Genes. 47. D regem Pharaonem terra sacerdotalis exstitit. Innumera quoque scripturarum exempla, ut lacte ecclesiæ nutriti, & scientiæ ipsius sufficienter repleti, ante oculos reducentes, tunicam Christi, qui vos elegit & exaltavit, quam nec milites ausi fuerunt scindere, tempore vestro quantocius reconsuite & resarcite: & nec violenta ablatione, nec illicitorum præceptorum confirmatione, res ab ecclesiis vobis ad tuendum & defendendum ac propagandum commissis auferre tentate: sed ut sanctæ memoriæ avus & pater vester eas gubernandas vobis fautore Deo dimiserunt, redintegrate: & præcepta regalia earumdem ecclesiarum conservate ac confirmate: ne, sicut intentavit Samuel propheta ad Roboam filium Salomonis in conscissio- 3. Reg. 11. E ne pallii, præsens regnum, quod absit, vobis patrum labore acquisitum, & hereditate relictum, a vobis ipse Christus dividat, & æternum regnum quod promisit non tribuat. Nec contra Dei faciem iratas hominum facies consideretis: quia si ad tempus illis displicueritis, cum vos Deo placebitis, in vobis ille quod promisit implebit: *Cum placuerint*, inquiens, *Domino via hominis, omnes inimicos ejus convertet ad pacem.* Prov. 16. Quod ut commodius valeatis implere, unusquisque vir ecclesiasticus & intercessionis adjutorium, & solatii quo res publica indiget subsidium, juxta quantitatem rerum ecclesiæ sibi commissæ, salvo jure quod exinde divinis dispensationibus debet impendi, prompte & ex animo parare, & impigre, sicut tem-

Anno Christi 844.

pore antecessorum vestrorum consueverat, studebit offerre.

V.

Et quia sancta ecclesia, in area trituræ Dominicæ docta, quædam novit redarguenda, quædam dissimulanda, quædam etiam gemenda usque ad tempus perferenda; perspeximus, eo ferventiori zelo quo majora corrigenda sunt, vestram potestatem & sacerdotalis consilii auctoritatem, quædam ad præsens ex asse non valere corrigere. Et ideo de canonicorum monasteriis & sanctimonialium, quæ sub eadem forma vivere dicuntur, consideravimus, sicut Apostolus Paulus dicit, secundum indulgentiam, non secundum imperium; ut si propter imminentem reipublicæ necessitatem laïcis interim committuntur, episcopi providentia, in cujus parochia consistunt, adjuncto sibi aliquo abbate viro religioso, studeatur qualiter restauratio locorum, & studium ac custodia officii & religionis, atque subsidium temporalis necessitatis, in eisdem locis degentibus, juxta qualitatem & quantitatem moderationis, adhibeatur & ministretur. Et qui eadem loca tenuerint, eis inde, sicut & de aliis Christianæ religionis negotiis, pro Christi & vestra reverentia obediatur. Quod si quis non fecerit, provisorum curæ erit, ut ad vestram hoc notitiam referant: & vestra dominatio, secundum sibi a Deo commissum ministerium, pro modo culpæ quæ emendanda sunt corriget. Per loca etiam monastica ejusdem ordinis provisores necesse erit disponere, cum vestra auctoritas eos, qui vices Christi secundum regulam divinitus dictatam in monasteriis agant, studuerit ordinare.

1. Cor. 7.

VI.

Petimus tandem, ut ordo ecclesiasticus, in quibuscumque ei fuerit necesse rigorem salutis humanæ exserere, per potestatem vestram, & per ministerium ministrorum dominationis vestræ, secundum antiquam consuetudinem suum vigorem recipiat. Et populi generalitas una, cum ecclesiastica devotione judicium quod honor regis diligit, & justitiam qua thronus ejus firmatur, per dispositionem vestram suscipiat; seu admonitione atque consilio sacerdotali vestra sublimitas, & quisque in quolibet statu vel ordine, de rapinis, & ceteris, quæ discordiæ malo acciderunt, præteritis erroribus pœnitudinem gerat, & Domini reconciliationem expostulet. Quam facile omnis qui quæsierit inveniet, si in loco discordiæ plantata fuerit caritas quæ cooperit multitudinem peccatorum: cumque potius quam nos in consilio non nostro, sed Dei, attendatis qui dixit: *Qui vos audit me audit, & qui vos spernit me spernit. Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis.*

Luc. 10. Matth. 10.

In concilio Meldensi synodus hæc præponitur Lauriacensi. Prius enim capitula commemorat, quæ apud Theodonis villam statuta fuerant, tum quæ apud Lauriacum. Constat autem utramque synodum uno eodem mense habitam, hanc in Caroli regno, illam in Lotharii.

Adnotatio P. Sirmondi.

844.

CONCILIUM VERNENSE II.

Canones concilii in Verno palatio habiti, ubi præsedit Ebroinus Pictavorum episcopus, & Wenilo Senonum archiepiscopus, nec non & Hludouvicus sancti Dionysii abbas, & Hincmarus post Remorum episcopus, anno v. regni domini nostri Caroli filii Hludouvici Imperatoris, mense Decembrio, indictione [a] VII.

[a] *Ita Sirmondus edidit: Labbeus emendat,* VIII.

TITULI CANONUM.

PRÆFATIO.

GRatias omnipotenti Deo referimus, inclyte rex Carole, nos episcopi & ceteri fideles, qui ex diversis partibus ad Vernum evocati sumus, quod deposita discordia, unde tot mala processerunt, quæ & enumerare longum est, & declinare adhuc impossibile, redistis ad pacem cum fratribus vestris, quam & natura vobis & religione debetis. In qua ut semper maneatis per Christum, qui pax nostra est, obsecramus: ut qui maximas res vestras discordia pæne dilapsas videtis, concordia & fido adjutorio relevatas cito aspiciatis. Cedendum est enim Deo, de quo verissimæ continent litteræ: *Potestatem habet Excelsus in regno hominum, & cuicumque voluerit dabit illud:* & qui dignatione mirabili pollicetur: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.* Ceterum quia eodem Deo inspirante dignati estis jubere, ut de statu ecclesiæ, qui vehementer magnitudine ac multitudine peccatorum nostrorum confusus est, tractaremus; in nomine & adjutorio ejus, quæ communi deliberatione reperimus, celsitudini vestræ, ac populi fidelis devotioni humiliter aperimus. Neque enim nos justos approbare contendimus. Consideratione conscientiæ nostræ illud Jeremiæ suppliciter dicamus: *Misericordia Domini, quia non sumus consumpti, quia non defecerunt miserationes ejus.* Sed ad Deum reverti, & vos nobiscum trahere meditantes, officium nostrum exsequimur cunctis acquiescentibus profuturum. Quippe non vobis nostra, sed illius auctoritate loquimur qui ait: *Qui est ex Deo, verba Dei audit.* Absit autem ut in vobis impleatur quod sequitur: *Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.*

Dan. 4. Matth. 5. Thren. 3. Joan. 8.

CANONES.

I.

Itaque vos primo convenimus, ut quia vestra pro-

ANNO CHRISTI 844.

bitas cunctis vobis potest prodesse subjectis, cultum Dei rebus omnibus præferatis. Namque ipse dicit: *Qui glorificant me, glorificabo eos: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.* Præterea misericordiam & judicium atque justitiam conservetis. Scilicet ut misericordia temperet severitatem potestatis, judicium comprimat obstinate peccantes, justitia merentibus digna restituat. Siquidem, *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur*: & *Beati qui custodiunt judicium, & faciunt justitiam in omni tempore*: &, *Honor regis judicium diligit*: &, *Justitia firmari thronum regis*, sapientissimi Salomonis, immo per eum loquentis Dei prodit auctoritas. Taliter vobis agentibus, vel incruentam vobis, ut credimus, vel justam de hostibus victoriam divina gratia providebit. Exemplo vobis esse possunt David & Ezechias, qui merito sanctitatis inimicos populi Dei vel pugnando, vel orando, mirabili celeritate vicerunt: sed & domesticum lumen Imperator Carolus, qui nomen quod familiæ vestræ peperit clarissimis actibus adornavit. Nec regni vobis amplitudinem ac soliditatem tantummodo, verum etiam vobis bene gerentibus, post vitæ hujus excursum, eadem Dei gratia gloriam largietur æternam, cui rex & propheta suspirans, *Satiabor*, inquit, *cum apparuerit gloria tua.* Hæc autem vestræ majestati non temere suggerimus: quia vestri quoque cura nobis commissa est, quorum ministerio per fidem atque baptisma mundati diem tremendi judicii cum ceteris fidelibus exspectatis.

1. Reg. 2. — Matth. 5. — Psalm. 105. — Psalm. 98. — Prov. 25. — Psalm. 16.

II.

Verum ut ad nos episcopos redeamus, per hanc civilem discordiam multa interdum in nobis ipsis, ac aliis nobis commissis, negleximus, interdum negligere coacti sumus: ita ut omnibus ordinibus religio magnum detrimentum acceperit, & alii quidem per ignorantiam in interitum tendant, alii vero longa licentia assuefacti impune se peccare posse confidant. Tandem igitur ad propriam & ceterorum correctionem conversi, quæsumus ut scelerum petratores, & apostolicæ disciplinæ contemptores, missis a latere vestro probatæ fidei legatis, absque respectu personarum, & excæcatione munerum coërceantur, & otio nobis quantum possibile est, concesso, sermo Dei prædicando fructificet, & canonum reverenda auctoritas debitum in omnibus vigorem obtineat.

III.

In locis sanctis, hoc est, monasteriis, alios studio, nonnullos desidia, multos necessitate victus & vestimenti a sua professione deviare comperimus. Quod petimus ut in omnibus parochiis directi a vestra mansuetudine religiosi atque idonei viri cum notitia episcoporum scrutentur & corrigant; ac singulorum locorum statum vestræ celsitudini, & nostræ mediocritati, tempore a vobis constituendo renuntient.

IV.

Monachos, qui cupiditatis causa vagantur, & sanctæ religionis propositum impudenter infamant, ad sua loca jubemus reverti, & regulariter abbatum solertia recipi. Eis autem qui post evidentem professionem monachicum etiam habitum reliquerunt, vel qui sua culpa projiciuntur, nisi redire, & quod Deo spoponderunt implere consentiant, hoc credimus posse remedio subveniri, si in ergastulis inclusi tamdiu a conventu hominum abstineantur, & pietatis intuitu convenientibus macerentur operibus, donec sanitatem correctionis admittant. Namque illi, qui quondam monachi, postea relicta singularitatis professione ad militiam, vel ad nuptias devoluuntur, Papæ Leonis decreto publicæ pœnitentiæ satisfactione purgandi sunt. De clericis autem ecclesiarum suarum desertori-

Cap. 16.

A bus antiqua forma Chalcedonensis concilii servanda est, quæ præscribit; ut si episcopus susceperit clericum ad alium episcopum pertinentem, & susceptus & suscipiens communione privetur, donec is qui migraverat clericus ad propriam revertatur ecclesiam.

ANNO CHRISTI 844. — Can. 20.

V.

Qui sanctimonialibus illicite miscentur, & sacrilega fœdera cum eis faciunt nuptiarum, eos Innocentii Papæ censura a communione jubet suspendi, & nisi per publicam probatamque pœnitentiam omnino non recipi, aut his certe viaticum de sæculo transeuntibus, si tamen pœnituerint, non negari.

VI.

Ab altero vero desponsata, & ab altero rapta puella, secundum statuta Ancyrani concilii, ei a quo desponsata fuerat, reddenda est, etiamsi vim a raptore B pertulerit. De raptoribus autem id nobis videtur optimum, ut quoniam ecclesiasticam excommunicationem parvi pendunt, sæcularium legum terreantur austeritate.

Can. 11.

VII.

Si quæ sanctimoniales causa religionis, ut eis falso videtur, vel virilem habitum sumunt, vel crines attondent, quia ignorantia magis quam studio eas errare putamus, admonendas castigandasque decernimus: ne forte veteris ac novi instrumenti prævaricatrices, juxta Gangrensem synodum, severitate anathematis ab ecclesiæ corpore præcidantur.

Can. 13.

C

VIII.

Quoniam quosdam episcoporum ab expeditionis labore corporis defendit imbecillitas, aliis autem vestra indulgentia cunctis optabilem largitur quietem; præcavendum est utriusque, ne per eorum absentiam res militaris dispendium patiatur. Itaque si vestra consentit sublimitas, homines suos reipublicæ profuturos cuilibet fidelium vestrorum, quem sibi utilem judicaverint, committant, cujus diligentia, ne se ab officio subtrahere valeant, observetur.

IX.

Remorum ecclesiam diu multumque pastore destitutam, nuper spoliatam rebus, oneratam injuriis, absque ingenti dolore fateri non possumus. Et quia D vestram sublimitatem, & nostram parvitatem eruere desideramus periculo, obsecramus ut tam fœde lacerata ecclesia redintegretur, atque juxta venerabilium canonum constitutionem dignus ei celeriter quæratur episcopus: ut clerus & populus tantis attritus & spiritalibus & corporalibus incommodis, consolatione recepta, cum suo præsule, pro vestra salute ac prosperitate communi Domino studeat supplicare.

X.

Aurelianensis etiam ecclesia confusione maxima noscitur laborare. Tamen quia superiore anno archiepiscopus Wenilo, suis annitentibus suffraganeis, ex eodem loco Agium presbyterum palatii vestri memoratæ ecclesiæ ordinavit, probabilium canonicorum ac E laïcorum attestatione instructus, & petitione impulsus, & eadem ecclesia nostro & vestro vacat periculo; hujus rei alium exitum non videmus, nisi ut vestra pietas quod a tantis viris factum est ratum esse permittat.

XI.

De prælatione reverentissimi Drogonis definire aliud non audemus, nisi exspectandum, quam maximus cogi potest, Galliæ Germaniæque conventum; & in eo metropolitanorum reliquorumque antistitum inquirendum esse consensum, cui resistere nec volumus, nec valemus. Nobis tamen, si quid tale alicui committi potest, & non alia, quam quæ prætenditur, latet causa; illi potissimum convenire videtur, qui &

Anno Christi 844.

qui & communione sacerdotii nobis, & excellentiæ vestræ propinquitatis privilegio sociatur.

XII.

Veniemus nunc ad ultimam partem admonitionis nostræ; quam qua intentione fundimus, dederit Deus ut vos ac proceres, ceterique fideles, ea devotione suscipiatis. Videmus enim iram Dei nobis & vobis imminere, cum pro rapinis & immanibus aliis sceleribus, tum etiam maxime quod ecclesiæ facultates, quas reges & reliqui Christiani Deo voverunt, ad alimentum servorum Dei & pauperum, ad exceptionem hospitum, redemptionem captivorum, atque templorum Dei instaurationem, nunc in usu sæcularium detinentur. Hinc multi servi Dei penuriam cibi & potus ac vestimentorum patiuntur, pauperes consuetam eleemosynam non accipiunt, negliguntur hospites, fraudantur captivi, & fama omnium merito laceratur. Et quidem, si hæc a paganis pateretur ecclesia, patientiam flagitaret. Nunc autem oppressi a filiis nostris, hoc est, ab his, quos vel nos, vel decessores nostri in Christo genuimus, Christianos eos nostro ministerio facientes, nullam patientiæ consolationem recipimus: quoniam de illorum interitu formidamus. Certe, quod nullus quamquam impudentissimus negare audebit, possessio ecclesiæ votum est fidelium, patrimonium pauperum, redemptio animarum. Votum ergo alterius quomodo quisquam Deo audet auferre? Hereditatem pauperum, qua temeritate præsumit invadere? Unde alii suas animas redemerunt, cur inde alii suas perdunt? Itaque quædam loca venerabilia, quod numquam antea auditum est, laïci ex integro possident: quorumdam prædia multipliciter divisa in hereditatem sibi dari fecerunt. (Genes. 47.) Ægyptii sacerdotes, famis necessitate ceteris cuncta vendentibus, suas possessiones retinuerunt; & falsi dii reverentiam a suis cultoribus meruerunt, quam in hac parte solus & verus Deus non obtinet. (2. Reg. 6.) Oza percussus est, propterea quod nutantem arcam sublevare præsumpsit, quam tangere nefas erat. Rideat hoc aliquis, nisi, quod summo dolore dicimus, quidam oppressores ecclesiæ dignum suis moribus exitum nostro etiam tempore invenerunt. (Psalm. 82.) Propheta clamat: *Qui dixerunt: Hereditate possideamus sanctuarium Dei: Deus meus pone illos ut rotam, & sicut stipulam ante faciem venti.* Postremo ipse Dominus Jesus conditor & redemptor: (Matth. 16.) *Quid proficit homo, si lucretur universum mundum; A si autem ipsum perdat, & detrimentum sui faciat?* Et quisquam tam audax & desperatus invenitur, qui possessiones Dei ad certissimam perniciem suam occupet & invadat? O fideles Deo & vobis ipsis, nolite pro temporali abundantia divitiarum mereri sempiternam congeriem miseriarum: nec ultra decus animæ vestræ tam pestifero, tam inaudito, tam denique certo sacrilegio polluatis. Reddite Deo sua, ut vestra cum pace possideatis, tormenta evadatis æterna, & postmodum ad gaudium Domini nostri ut servi fideles intromittamini. Sæculares honores sæculares possideant, ecclesiasticos ecclesiastici sortiantur. Nec nos insatiabilis cupiditatis arguatis; quia, qualescumque B simus, vera nos dicere nec ipsi nescitis: & licet pauci, sunt tamen aliqui nostrum Deum timentes, qui juxta illud propheticum exaudiantur: (Psalm. 144.) *Voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet:* quia omnium finis quotidie appropinquat: & quæ videntur temporalia sunt; quæ autem non videntur, æterna. Si volumus evadere præsentes calamitates, & futuras evitare miserias, in commune a nostris pravitatibus ad Dominum convertamur: & declinantes a malo faciamus bonum, ut bona Domini mereamur videre in terra viventium. Tu autem, clarissime rex, quia verissime scriptum est: (1. Cor. 15.) *Corrumpunt mores bonos* C *colloquia mala*, fuge perversorum consortia & consilia: nec a te quisquam præsumere audeat, quod majestatem tuam præstare non deceat. Nec timeas iratos homines, hoc est, terram & cinerem, amplius quam Deum qui te creavit, quique in veritate judicabit. Cujus voluntatem si perfecte secutus fueris, credimus quod quorumlibet hominum te contumacia liberabit, & omnibus angustiis clementer eripiet, ac post hoc temporale regnum ad perpetuum cumulata felicitate perducet. In fine omnes alloquimur, quod si nostris salutaribus acquieveritis consiliis, vestro profectui D plurimum congratulabimur. Sin autem nos, immo Deum per nos loquentem, contempseritis, necessitate implendi ministerii, quod nollemus facere compellemur.

(Adnotatio P. Sirmondi.) *Concilium Vernense II.* Primum id fuit, quod sub Pippino rege celebratum vidimus anno 755. Ebroinus Pictavorum episcopus, ut apparet ex diplomate Caroli Calvi, quod sequenti anno datum est monachis Fossatensibus, archicapellanus erat sacri palatii: eaque, opinor, causa est, cur præsente archiepiscopo præsideat huic concilio.

845.

CONCILIUM BELUACENSE.

Hæc capitula quæ sequuntur, facta sunt in synodo habita apud Beluacum civitatem anno DCCCXLV. mense Aprilio, anno VI. regni domni Caroli, indictione VII. Quæ collata sunt inter eumdem principem domnum Carolum & episcopos regni sui: & eadem isdem princeps gloriosus Deo teste sub fidei suæ adstipulatione se servaturum promisit erga omnes ecclesias & episcopos regni sui. Quæ ad vicem omnium episcoporum sui principatus, qui erant, quique futuri erant, de manu horum episcoporum conservanda suscepit: id est Wenilonis, Erchanradi, Immonis, Rothadi, Symeonis, Lupi, Ragenarii, Heliæ, Erpoini, Aii, Hincmari presbyteri & vocati archiepiscopi. (Ita Sirmondus edidit. Labbeus vero edidit anno V. Indict. VIII.)

TITULI CAPITULORUM.

I. *Ut conservetur jus ecclesiasticum.*
II. *Ut episcopi sine causa non dehonorentur.*
III. *Ut res ecclesiis ablata restituantur.*
IV. *Ut præcepta illicita de rebus ecclesiæ rescindantur.*
V. *Ut injustæ consuetudines ab ecclesia non exigantur.*
VI. *Ut ecclesiæ contra oppressores defendantur.*
VII. *Ut præcepta ecclesiis data firmentur.*
E VIII. *Ut si quid invicem peccetur, mutuo consilio corrigatur.*

CAPITULA.

I.

UT jus ecclesiasticum & legem canonicam nobis ita conservetis, sicut antecessores vestri, qui hoc bene & rationabiliter observaverunt, juxta quod scri- (Ex editione P. Sirmondi.)

Anno Christi 845

poterit, & Deus vobis posse dederit, nostris prædecessoribus conservaverunt.

II.

Quod in mea persona, nec in meo ordine, nisi forte, quod absit, inantea contra Deum, & contra vos manifeste fecero, ut damnari canonice debeam, adversum me & meum ordinem ita damnabiliter non faciatis, pro quacumque præterita causa, ut mihi dehonoratio aut damnatio veniat.

III.

Quod res ad ecclesiam mihi commissam pertinentes, & tempore principatus vestri ablatas, ita præsentialiter restituatis, & restitutas conservetis, sicut tempore avi & patris vestri fuerunt: & excepto superposito, quod in usus possidentium vel ex ædificiis absumptum est, quomodo tunc erant, quantum ad hoc quod res usitato nomine appellamus constat, quando vos inde illas tulistis.

IV.

Ut præcepta illicita de rebus ecclesiæ mihi commissæ a vobis facta rescindantur, & ut de cetero ne fiant caveatis.

V.

Ut ab ecclesia mihi commissa indebitas consuetudi- A nes, & injustas exactiones de cetero non exactetis: sed sic eas conservetis, sicut tempore avi & patris vestri conservatæ fuerunt.

Anno Christi 845.

VI.

Ut contra deprædatores & oppressores ecclesiarum nostrarum, & rerum ad easdem pertinentium, defensionem, secundum ministerium vestrum, quantum posse vobis Deus dederit, exhibeatis.

VII.

Ut præcepta quæ avus & pater vester ecclesiis nobis commissis fecerunt & firmaverunt, & stabilita conservaverunt, quæ etiam vos confirmastis, de cetero rata conservetis.

B

*VIII.

Ut si vos contra hæc capitula, aut nos, quod absit, non malitia, nec perverso studio, sed aut per humanam fragilitatem, aut per ignorantiam, vel per subreptionem, non damnabiliter contra vos egerimus, mutuo hoc consilio corrigamus, & firmata deinceps convenientia maneat.

* Plura fuisse quam octo hujus concilii capitula dispicimus tam ex concilio Meldensi, de quo paulo post, quam ex Ivonis & Gratiani decretis.

Qui synodo huic adfuisse dicuntur, quarum sedium fuerint episcopi, mox docebit privilegium Ratberto Corbeiensi concessum in synodo Parisiensi, cui iidem omnes subscripsere, præter Lupum Catalaunensem.

Admonitio P. Sirmondi.

845.

CONCILIUM MELDENSE,

in quo præfixis recentium aliquot synodorum decretis, alia simul ad redintegrandum ecclesiæ statum & ad principis ac reipublicæ salutem, prolata sunt capitula: in Meldensi ecclesia celebratum die XV. Kalendas Julias, indictione VIII. anno Christi DCCCXLV. Caroli Calvi regis, anno VI. succrescente.

TITULI CANONUM.

Ex conventu in villa Colonia.

Ex editione P. Sirmondi.

I. *De honore cultuque Dei, atque ecclesiarum & servorum Dei veneratione.*

II. *Ut honor & potestas regia inconvulsa permaneat.*

III. *De justitiis unicuique secundum legem suam faciendis.*

IV. *Ut nemo quidquam regi contra justitia rationem suggerat.*

V. *Ut si quid regi subreptum est, fideliter admoneatur.*

VI. *De iis qui initum concordiæ fœdus irruperint.*

Ex synodo apud Theodonis villam.

VII. *Ut principes mutuam inter se caritatem & concordiam habere studeant.*

VIII. *Ut episcopi in viduatis sedibus ordinentur.*

IX. *Ut monasteria laïcis concessa, religiosis deinceps viris seu feminis committantur.*

X. *De abusibus, quos laici monasteria regentes, præsumebant.*

XI. *De rebus ecclesiasticis non pervadendis.*

XII. *Ut ordo ecclesiasticus antiquum rigorem recipiat, judicium & justitia omnibus reddatur, & de præteritis erroribus pœnitentia agatur.*

Ex synodo apud Lauriacum.

XIII. *De eo qui ecclesiasticam auctoritatem contemnit.*

XIV. *De eo qui contra regiam dignitatem egisse comprobatur.*

XV. *De eo qui potestati regiæ non obtemperat.*

XVI. *De eo qui adversus hæc capitula prævaricatur.*

C

Ex synodo apud Belvacum.

XVII. *Ut res ecclesiis ablatæ restituantur.*

XVIII. *Ut præcepta illicita de rebus ecclesiasticis rescindantur.*

XIX. *Ut injustæ consuetudines ab ecclesia non exigantur.*

XX. *Ut Missi dirigantur, qui inquirant quæ ad regem & rempublicam pertinent.*

XXI. *De precariis & commutationibus vacante sede factis.*

XXII. *De precariis quomodo fieri ac renovari debeant, & de præceptis regalibus.*

D XXIII. *De commutationibus rerum ecclesiasticarum.*

XXIV. *Ut ecclesiæ contra oppressores defendantur.*

In synodo Meldensi acta.

XXV. *Quod domus episcopi recte ordinari & componi debeat.*

XXVI. *Ut domum episcopi feminæ non frequentent, nec in ea reges aut principes sæculares diu versentur.*

XXVII. *Ut civitates per regis transitum non deprædentur.*

E

XXVIII. *Ut episcopis libertas a rege ad obeunda ministeria concedatur: & episcopi concesso sibi otio non abutantur.*

XXIX. *Ut episcopi plebes sibi creditas ipsimet visitent.*

XXX. *Ut a minore ecclesia ad potiorem nemo aspiret.*

XXXI. *Ut metropolitanis reverentiam exhibeant episcopi provinciæ.*

XXXII. *Ut principes synodos provinciales suis temporibus fieri permittant.*

XXXIII. *De episcopis qui ad synodos vocati non veniunt.*

ANNO CHRISTI 845.

XXXIV. *Ut canonum statuta omnes custodiant, & vocum novitates in exponendis scripturis aliisve non præsumant.*

XXXV. *Ut habere studeat episcopus, qui presbyteros plebium assidue instruat & informet.*

XXXVI. *Ut presbyteri apud ecclesias suas habitent, & mulierum frequentationem devitent.*

XXXVII. *Ut clerici arma militaria non contingant.*

XXXVIII. *Ut nullus deinceps episcopus supra sacra juret.*

XXXIX. *Quod detestanda sint perjuria.*

XL. *De hospitalibus Scotorum, & aliis ad nihilum redactis.*

XLI. *De monasteriis eversis, & in allodium datis.*

XLII. *Ut Missi dirigantur, qui res ecclesiasticas in allodium datas inquirant.*

XLIII. *Ut per simoniacam hæresim nemo regimen obtineat.*

XLIV. *Ut chorepiscopus ultra modum suum nihil præsumat.*

XLV. *Ne pro chrismate pretium exigatur, & de eulogiis quæ a presbyteris offeruntur.*

XLVI. *Ut sacrum chrisma nisi in Cœna Dominica non fiat.*

XLVII. *Quomodo providendum sit ecclesiæ, cujus episcopus infirmus est.*

XLVIII. *Ut presbyteri, excepta ægritudine, non baptizent extra loca & tempora constituta.*

XLIX. *Ut laici presbyteros suæ villicationi & aliis sæcularibus negotiis non implicent, nec aliorsum ducant.*

L. *Ut clerici alterius parochiæ sine formata non recipiantur, & criminaci ab omnibus excludantur.*

LI. *Ut clerici, qui cum senioribus suis ex aliis provinciis veniunt, non ministrent, nec ordinentur sine litteris episcopi sui.*

LII. *Ut nullus ordinetur, nisi certo in clero per anni spatium conversationem suam probarit.*

LIII. *De canonicorum in civitate vel monasteriis cura & disciplina.*

LIV. *Ut titulos cardinales in urbibus & suburbiis constitutos episcopi penitus ordinent & disponant.*

LV. *Ut episcopi usuras omnino compescere studeant.*

LVI. *Ut episcopus sine certa causa nullum excommunicet, nec anathema imponat sine archiepiscopi & comprovincialium episcoporum consensu.*

LVII. *Ut monachi palatium sine episcopi auctoritate non adeant, nec vagentur, nec villicationibus inserviant.*

LVIII. *Ut canonicos sine episcopi consensu in servitium suum rex non recipiat.*

LIX. *Ut monachus de monasterio sine episcopi consultu non ejiciatur.*

LX. *Ut qui sacra loca infringunt, & prædantur, tamquam sacrilegi puniantur.*

LXI. *Ut pervasores rerum ecclesiasticarum publicæ pœnitentiæ subjiciantur.*

LXII. *Ut qui nonas & decimas persolvere, aut sarta tecta restaurare negligunt, excommunicentur.*

LXIII. *Ut de manso ecclesiæ, aliisve, indebitus census a presbyteris non exigantur.*

LXIV. *De raptoribus virginum & viduarum, qui eas consensu parentum postea duxerunt.*

LXV. *De raptoribus virginum & viduarum, qui nondum eas ex voluntate parentum duxerunt.*

LXVI. *Ut qui deinceps virgines vel viduas rapere præsumpserint, excommunicentur.*

LXVII. *De iis qui sanctimoniales rapiunt, & in conjugium sumunt.*

LXVIII. *De iis qui alienas sponsas rapiunt.*

LXIX. *De eo qui vivente marito conjugem illius adulteravit, & illo mortuo sumpsit.*

LXX. *De iis quæ sub velamine religionis, quasi sanctimoniales degunt, & voluptatibus inservire dicuntur.*

LXXI. *Ut auctoritatem regiam penes se habeant episcopi, qua ministros reipublicæ, si eorum indiguerint adjutorio, conveniant.*

LXXII. *De sepulturis infra ecclesiam, & de sepulcris non violandis, vel pecunia pro sepultura non exigenda.*

LXXIII. *Ut erga Judæos antiqua canonum & legum jura serventur.*

LXXIV. *Ut potentes viri ac feminæ provideant, ne in suis domibus vigeant adulteria & libidines.*

LXXV. *Ut capellæ villarum regiarum non committantur laicis, sed ecclesiasticis: & de Dominicis decimis.*

LXXVI. *Ut comites seu judices placitum aut mallum non teneant post quartam feriam in capite jejunii.*

LXXVII. *Ut feriati sint octo dies Paschalis festivitatis.*

LXXVIII. *Ut capitula a Carolo magno Imperatore & a Ludovico Augusto promulgata observari præcipiantur.*

LXXIX. *Ut qui hæc statuta episcopalia & regalia violarit, si clericus est, gradum amittat; si sæcularis, honore suo privetur.*

LXXX. *Conclusio ad regem, ut capitula quæ ipse decrevit, & manu sua firmavit, re ipsa conservet.*

PRÆFATIO.

Quia generis humani fragilitas pronior dilabatur ad corrigenda, quam studeat conservare correcta, & divina restantur oracula, & consuetudine monstratus quotidiana: quia etiam virtutes facilius queant plantari, quam vitia possint eradicari, & ager dumosus ruricolarum usu atque labore ad cultum fertilem perductus ostendit, & propheta sacerdotalem gestans personam, Domino loquente, præmonstrat dicens: *Ego constitui te hodie super gentes & super regna, ut evellas & destruas, & dissipes & disperdas, & ædifices & plantes.* (Jerem. 1.) Quatuor enim prius ponens ad destruendam prava, & duo postmodum ad statuendum recta, ostendit quid falce sacerdotali durius valeat & sæpius debeat recidi. Quidquid terrena potestate vel cupiditate, ignorantia seu fragilitate, studio ac subreptione perversum in ecclesia, aut in humana conversatione pullulaverit, recidendum. Sacerdotum est enim, divina populo dare mandata, & referre responsa: quia in rationali pectoris Aaron erant Doctrina & Veritas. Et sacerdotalis chorus os Domini appellatur, sicut scriptum est: *Si separaveris pretiosum a vili, quasi os meum eris.* (Exod. 28. Jerem. 15.) Cui etiam dictum est: *Tu autem annuntiabis eis*, quin populis universis, *ex me:* &, (Ezech. 3.) *legem requirent ex ore sacerdotis, quia angelus Domini exercituum est:* (Malach. 2.) & multa alia his similia, quæ vera Christianitas plus jam pæne credendo & venerando, quam audiendo vel dicendo cognoscit. Sacerdotum est etiam imminentem gladium, quæ est animadversio divini furoris atque judicii, populis nuntiare. Eorum est nihilo minus, verbi gladio, acutiore omni gladio ancipiti, qui penetrat usque ad divisionem animæ & spiritus, compagum quoque & medullarum, atque cogitationum & intentionum cordis, in unoquoque ecclesiæ filio prava resecare a rectis, pravosque in omni ecclesia, si ita res poposcerit, ut sæculi judices & judicii divini præcones, segregare de rectis. Quia nulli qui sanum sapit est dubium, ita Dominum omnia moderasse, ut clavibus ecclesiæ datis ad ... ad vitam clau-

di debeat, vel reseratí: & quidquid ordine ordinato A a sacerdotibus in ecclesia geritur, per gratiam sancti Spiritus ab illo geratur, qui quod eis promisit nullatenus pro quocumque in quocumque dimisit: *Ecce ego*, inquiens, *vobiscum sum usque ad consummationem seculi*. (Matth. 28.) Quod certissime cognoscentes Domini sacerdotes, & subtili examine perpendentes, quia eorum erat ad omnem actionem populi, ut Dominus per Mosem præceperat, tubis clangere, id est, manifestissima prædicatione voluntatem Domini insonare; postquam ab ipsis piæ memoriæ Ludovici divini Augusti temporibus ecclesia diversis & adversis cœperat vexationibus fatigari, in qua, ut propheta longe ante defleverat, a planta pedis usque ad verticem non erat, immo nec est desiderabilis sanitas; (Isai. 1.) crebris monitionibus B suam, principum quoque & potentum, ac pauperum, totiusque ecclesiæ clamantes necessitatem, vocem correctionis dederunt, si forte vel ipsa vexatio, ut scriptum est, intellectum daret auditui. (Isai. 28.) Hoc verbis, hoc scriptis, hoc publicis, hoc privatis suasionibus, hoc specialibus, hoc generalibus egerunt, pro Christo legatione fungentes, petitionibus: hoc etiam dicta Dominica proponentes, hoc propheticis & apostolicis oraculis contestantes, hoc veterum statuta præ oculis demonstrantes, hoc capitulari & petitoria suggestione sæpius & principes & reipublicæ potentes atque ministros divina insinuatione, & voce blande ac terribiliter, quia ita diversi rerum eventus exegerant, monuerunt. Et ut de multis quædam ad memoriam redu- C camus, ita egerunt scriptis quæ constant. Quorum unum est ex synodo in pago Andegavensi habita, in villa quæ dicitur Lauriacus. Aliud in reversione gloriosi regis ac domini nostri Caroli a Redonis civitate: quod idem inclytus princeps, & ceteri quique tam ecclesiastici, quamque ex laïcali ordine, qui adfuerunt viri, manu propria firmaverunt. Tertium in generali synodo apud Theodonis villam generaliter actum, & generali contestatione propalatum. Quartum ex convenientia in prædicto conventu cœptum, & in Verno palatio perpetratum: sed invidia ac malitia diaboli, seu ministrorum ejus, nondum principis & populi auribus propalatum. Inde vero, quia sicut necesse fuerat divinis jussionibus non est secuta obedientia, de- D dit Dominus ab Aquilone, unde, juxta Prophetam, (Jerem. 1.) panderetur omne malum, dignos meritis nostris Apostolos, crudeles scilicet & immanissimos Christianitatis persecutores Northmannos: qui usque Parisios venientes, quod jussit Dominus demonstraverunt: quorum actus Domini sacerdotes, ut prævenerant ex ore Domini, sermone sunt etiam subsecuti. Sed & inde Beluacum civitatem venientes, quæ ex Domini voluntate cognoverant, & verbo & scripto nullatenus siluerunt. Tandem autem grassante iniquitate, & elongante se optata atque optabili pace, non solum a medio nostri, verum, quod est lugubrius, a finibus nostris: perspicientes etiam divinam misericordiam, quæ potissimum in tribulatione suis fidelibus consueverat E semper adesse, tot miserorum gemitus, tantasque lacrymas & pæne intolerabiles, & in hac regni dumtaxat parte inauditas afflictiones & horribiles calamitates surda, si dici fas est, aure justo judicio præterire. Ob hoc justæ indignationis divinæ complangendum supplicium, & ecclesiæ Christi devoto pectore tractandum negotium, præsulum quoque & sequentis cleri correctionem, & regis ac regni salubritatem atque stabilitatem, & populi auctore & fautore Domino procurandam salutem, venerabiles episcopi, Wenilo videlicet Senonicæ sedis archiepiscopus cum suffraganeis suis, Hincmarus quoque sanctæ metropolis ecclesiæ Remorum episcopus cum coëpiscopis suis, & Rodulfus Bituricæ civitatis archiepiscopus, ceteris etiam Domini sacerdotibus legatis vel scriptis suam præsentiam exhibentibus, in Meldensem ecclesiam de suis civitatibus convenerunt: ibique secundum synodalis ordinis censuram residentes, anno Dominicæ incarnationis DCCCXLV. piique regis Caroli succrescente feliciter VI. cujus consensu sub divino nutu illuc conventum est, XV. Kalendas Julii, quia occasiones durissimæ jam annis præcedentibus synodalia tempora religioni abripientes sibi indebite subripuerant: post compassionis fraternæ, & communis miseriæ luctum, statuerunt primo aliqua ex his, quæ nuper ab eodem devotissimo principe, una cum sacro ecclesiastico ordine, & illustrium virorum nobilitate decreta sunt, ita ut constituta fuerunt præfigere: vel quæ ab ipsis ac ceteris Christi vicariis, ex divina auctoritate, ad statum sanctæ ecclesiæ redintegrandum, ad principis, & reipublicæ, & subsequentis Christianitatis salutem sunt prolata capitula, recenti memoriæ, & auditui atque aspectui salubriter Christo propitio præscribere: & tunc quæ sancti Spiritus gratia ministraverit, & patrum constitutio roboravit, devotis mentibus intimare. Quia quæ bene inventa & semel statuta sunt, observatione indigent, ut ex vestigiis præcedentium didicimus, non retractatione. Nec solum studendum est nova cudere, sed & vetera conservare. Quia etiam mox post absolutam synodum, nec admonitionis episcopalis congruentia, variis eventibus præpedita, potuit subsequi, nec monitionis efficacia promereri; prædicti venerabiles episcopi, una cum æque venerabili Guntboldo Rotomagensi archiepiscopo ac coëpiscopis suis, consensu suprascripti gloriosissimi regis Caroli, anno incarnationis Dominicæ DCCCXLVI. XVI. Kalendas Martias Parisius convenerunt: & cœptum divinum negotium pertractantes, ut ad perfectionem debitam propitiante Domino perduceretur, satagere studuerunt. Sicque per septiformis Spiritus sancti virtutem nos omnes, licet indigni, Christi tamen vicarii, & Apostolorum ipsius successores omnem hominem ecce jam non modo septies, verum & octies, intuitu meriti stabulario repromissi: *Quod superrogaveris*, inquit, *cum rediero, reddam tibi*: (Luc. 10.) convenientes, ut vel nunc in hac octava, quæ resurrectionem prætendit, conventione a mortuis operibus communiter resurgamus: consilium Dei, juxta Pauli vocem, annuntiamus, & mundos nos a (Act. 20.) sanguine audientium exhibemus. Indeque non obedientibus, quam non optamus, iram & indignationem ac tribulationem, sicut idem sanctus Apostolus (Rom. 2.) docuerat, denuntiamus: omni autem obedienti & operanti bonum, ac perseveranti in bono, Christi Domini nostri voce promittimus, quam & deposcimus gloriam & incorruptionem, & vitam æternam, in sæcula sæculorum. Amen.

CANONES.

Capitula ex conventu habito in villa quæ dicitur Colonia, consensu principis, & episcoporum, ac ceterorum fidelium prolata & confirmata, & ab omnibus Dei fidelibus necessario observanda.

I.

De honore videlicet & cultu Dei atque sanctarum ecclesiarum, quæ auctore Deo sub ditione & tuitione regiminis nostri consistunt, communiter Domino mediante decernimus, ut sicut tempore beatæ recordationis domni ac genitoris nostri excultæ, honoratæ, atque rebus ampliatæ fuerunt, salva æquitatis ratione, ita permaneant; & quæ a nostra libera-

litate honorantur atque ditantur, de cetero, sub integritate sui serventur: & sacerdotes ac servi Dei vigorem ecclesiasticum & debita privilegia, juxta venerandam auctoritatem obtineant: eisdem vero regalis potestas, & illustrium virorum strenuitas, seu reipublicæ administratores, ut suum ministerium competenter exsequi valeant, in omnibus rationabiliter & juste concurrant.

II.

Honor etiam regius & potestas regali dignitati competens, atque sinceritas & obtemperantia seniori debita, remota omni socordia & calliditate, seu qualibet indebita quorumcumque conjunctione contra honorem & potestatem atque salutem nostram, sive regni nostri soliditatem, nobis in omnibus, & ab omnibus, sicut tempore antecessorum nostrorum consueverat, exhibeatur. Et si quis quemcumque contra nos, & contra hanc pactam sinceritatem, aliquid moliri manifeste cognoverit, si eum convertere nequiverit, aperte prodat atque denotet; & sic consilio atque auxilio episcopalis auctoritas, & fidelium unanimitas, & noster honor, & potestas regia inconvulsa permaneat, totis nisibus decertare & adjuvare procuret.

III.

Quia vero debitum esse cognoscimus, ut a quibus honorem suscipimus, eos juxta edictum Dominicum honoremus, volumus ut omnes fideles nostri certissimum teneant; neminem cujuslibet ordinis aut dignitatis deinceps nostro inconvenienti libitu, aut alterius calliditate, vel injusta cupiditate, promerito honore debere privari, nisi justitiæ judicio & ratione atque æquitate dictante. Legem vero unicuique competentem, sicut antecessores sui tempore nostrorum prædecessorum habuerunt, in omni dignitate & ordine, [a] favente Domino, nostram magnificentiam observaturam promittimus.

[a] *al.* favento Deo me observaturum perdono

IV.

Quod ut facilius atque obnixius [b] nostra auctoritas valeat observare, omnes sicut in vestra bene memorabili convenientia pepigistis, conservare studebitis; immo etiam cuncti in postmodum solicite præcavebunt, ne aliquis pro quacumque privata commoditate, aut rejicienda cupiditate, sive alicujus consanguinitatis, vel familiaritatis, seu amicitiæ conjunctione, nobis immoderatius suggerat, vel postulationibus, aut quolibet modo illiciat, ut contra justitiæ rationem, & nominis dignitatem ac regiminis æquitatem agamus.

[b] *al.* vestra.

V.

Et si forte subreptum nobis quidpiam ut homini fuerit, competenter & fideliter, prout sublimitati regiæ convenit, & necessitatibus subjectorum expedit, ut hoc rationabiliter corrigatur, vestra fidelis devotio admonere curabit.

VI.

Tandem autem visum est nobis annectere, ut si quis hoc fœdus concordiæ salubris, quod propter pacis caritatisque concordiam inivimus, & chirographi virtute subscripsimus, rebelli atque animo pertinaci irruperit, Christiana dilectione admoneatur, ut ad inconvulsum veritatis vinculum conservandum, quod qui tentaverit irrumpere, facilius poterit seipsum disrumpere, quam illud possit irrumpere, juxta monita divina ut resipiscat hortetur: & si audierit, fiat de societate fideli omnibus gaudium: si vero obaudire renuerit, tunc pontificalis auctoritas, & regalis sublimitas, atque in caritatis connexione persistentium magnanimitas, secundum quod res & necessitas postulaverit, ac ratio expetiverit, seu qualitati personæ convenerit, zelum suæ devotionis ferventissime exserat; & quod inspirante Deo agendum in omnem salutis & utilitatis atque honestatis partem judicaverit, irrefragabiliter peragat.

Ex capitulis vero in synodo apud Theodonis villam habitis quædam monenda subjungemus: quædam autem pro tempore tunc dicenda, nunc brevitati studentes, recidimus: quædam etiam, necessitati consulentes, & ordini providentes, patrum sequentes consuetudinem interposuimus; ita ab episcopis prolata principum & ceterorum fidelium saluti.

VII.

Videtur nobis, si fideliter vultis regnare, & vigorem regium ac seniorale, & super vestros, & super impugnantes potestatem vestram optatis habere, caritatem illam, quam Apostolus docuit, *de corde puro, & conscientia & fide non ficta*, cum fratribus vestris studete habere: & quia sic habeatis, & fidelibus & infidelibus omni virtute & puritate, quantum Deus dederit, curate manifestare: sicut ipse docuit dicens: *In hoc cognoscent omnes, quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem.*

1. Tim. 1.

Joan. 13

VIII.

Quia bene nostis ab illo, qui solus rex & sacerdos fieri potuit, ita ecclesiam dispositam esse, ut pontificali auctoritate, & regali potestate gubernetur: & scriptum esse liquido perviditis: *Ubi non est gubernator, populus corruit:* & tanto periculosius, quanto anima plus est pretiosa quam corpus: Canonum etiam irrefragabilis auctoritas super episcoporum ordinatione evidentissime præcipiat: ferventissime Dei legatione fungentes monemus, ut quandocumque, Deo dispensate, quilibet episcopus ad Dominum migraverit, submota funditus peste simoniacæ hæreseos, sine dilatione, juxta auctoritatem canonicam, sedes vacans episcopum a vobis regulariter designatum, & gratia sancti Spiritus consecratum accipiat.

Prov. 11.

IX.

Sacrum quoque monasticum ordinem, a Deo inspiratum, & ab ipsis Apostolis fundatum, seu a nominatissimis ac sanctissimis patribus excultum, atque per istud imperium a vestris piæ memoriæ prædecessoribus propagatum, & quædam etiam loca specialius venerabilia, contra omnem auctoritatem & rationem, ac patrum vestrorum seu regum præcedentium consuetudinem, laïcorum curæ & potestati, in maximo vestro periculo, & illorum perditione, & Dei ac sanctorum non modica ad irascendum provocatione, vos commisisse dolemus. Quapropter pro Christo devotissime obsecramus, ut tam magnam offensam, & justam reprehensionem, atque periculosam sine exemplo præcedentium præsumptionem, ab animabus vestris, & a felicitate regni vestri pellatis; & loca venerabilia, & habitum ac ordinem sacrum, eis qui ad hoc vocati sunt, viris scilicet ex clericali & ecclesiastico vel monastico ordine religiosis, seu & in suo sexu feminis Deo dicatis atque devotis, & in schola Christi eruditis, ad custodiendum & providendum committatis: qui & quæ Dei sunt Deo, & quæ sunt Cæsaris Cæsari reddant. Qui si minus perfecte, & in divina religione, & in reipublicæ utilitate profecerint, aut corripiantur, aut meliores & utiliores in locis eorum substituantur; & non propter pravorum nequitiam, ordo religionis, & loca sacratissima, eis quibus licitum non est committantur. Quia, ut sancti patres dicunt, non debet esse in regimine vel in contubernio communis habitatio, quorum est diversa professio. Et magnopere cavendum est, ne tam manifesta religionis destructio regni hujus fiat desolatio: cum manifestissime scriptura demonstret Ozam morte dam-

2. Reg. 6.

natum, qui arcam Domini quasi cadentem relevare voluit, quam vel contingere illicitum ei fuit. Hæc autem loca sacrata non ideo ab illis, qui ea tenere non debent, occupari prohibemus, ut a nobis illa cupide possideri quæramus: sed ut hi, quibus ea habere non licet, licita habeant; & illi qui ad regiminis onera portanda a Domino vocati sunt, divina ministeria exsequantur.

X.

Perventum est siquidem ad nos, quod auditu lugubre, & dictu nefas, actuque horribile, ac nimis triste dignoscitur; quia contra omnem auctoritatem, contra patrum decreta, & totius Christianæ religionis consuetudinem, in monasteriis regularibus laïci in medio sacerdotum, & Levitarum, ac ceterorum religiosorum virorum, ut Domini & magistri resideant: & velut abbates, de illorum vita & conversatione decernant, eosque dijodicent: & regimina animarum, ac divina eis secundum regulam, non solum sine præsentia, verum etiam sine conscientia episcopi, committant sacraria: & ita præsumptive doceant, qui noluerunt fieri discipuli veritatis, & saltu inordinato magistri fiant erroris. Quod quam temerario ausu præsumptum sit, omnis scripturarum demonstrat auctoritas: adeo ut, sicut scriptum est, nec in persecutione Dominica sine ministris pontificum respublica ad comprehendendum Dominum, quanto magis ad ordinanda divina servitia? auderent transmittere. Ait enim scri-
[Joan. 18.] ptura secundum Joannem: *Judas autem cum accepisset cohortem, & a pontificibus & Pharisæis ministros.*
[Ibidem.] Et iterum: *Et adduxerunt Jesum ad Annam primum, & inde ad Caipham pontificem:* & post examinatio-
[Act. 23.] nem pontificis, suscepit eum Pilatus. Et Paulum princeps sacerdotum secundum legem sedens, per legem
[1. Reg. 21.] judicare debebat. Et quibus panes propositionis non licet edere, etiam regis a Deo electi petitione, nisi ab immunditia sua mundentur, judicia sacerdotum
[1. Joan. 2.] panes proponunt. Quod non est aliud, nisi quod Joannes dicit, cum venerit, antichristum acturum. Et nunc antichristi, videlicet isti, multi sunt. Et quod
[Marc. 13.] Dominus secundum Marcum: *Cum videritis abominationem desolationis stantem in loco ubi non debet, qui legit intelligat.* Vere enim ista est abominatio desolationis, non solum religionis, sed etiam præsentis & perpetuæ salutis: & non solum subditorum, & talium apocryphorum rectorum, verum & regis, & regni, atque regni primorum, & huic detestabili inordinationi fautorum. Et quod adhuc habetur flebilius, quidam episcoporum e vicino sedentes, & jux-
[Isai. 56.] ta prophetam canes muti non valentes latrare, nec opponere murum pro domo Israël, hæc scientes silent, & surda aure pertranseunt. Unde & zelo divino accensi auctoritate Dei, ex quo omnis paternitas, se-
[Ephes. 3.] cundum Apostolum, in cælo & in terra nominatur, decernimus; ut quidquid hujusmodi hactenus actum est, sacerdotali ac regali rigore seu dispositione cassetur, & ad statum auctoritativum reducatur: & talis abbatia, quæ paternitas Latino nomine dicitur, funditus removeatur. Et si quis hoc decretum contempserit, & admonitus a tali præsumptione se corrigere noluerit, idem, & qui ei faverit vel consenserit, a corpore Christi separetur & sanguine. Qui autem de monachis per talem manum obedientiam susceperit regularem, gravioris culpæ vindicta puniatur. Quod si postmodum quisquam illorum præsumpserit, judicio sancti Spiritus præsenti decreta auctoritate anathematizetur. Si autem monachus contemnens gradum ecclesiasticum habuerit, eo privetur: & si gradum non habuerit, pane & aqua contentus ergastulo diebus quadraginta retrudatur, & de ministerio indebite adepto ultionem canonicam, qui a qualibet sæculari potestate prædictum honorem ecclesiastici vult obtinere, ex hoc decreto sustineat. Episcopi vero, qui hactenus tantam silentio consenserunt præsumptionis perniciem, durius arguantur: &, si deinceps istud sine vindicta dimiserint, aut agere in suis parochiis consenserint, tribus mensibus hoc synodali judicio a Missarum solemniis se abstineant, & suæ tantum ecclesiæ communione contenti fiant.

XI.

Occasionem etiam & fomitem, unde ordo ecclesiasticus, & canonica forma, atque monastica religio, sæpe a longe superiori tempore, cum minus religiosos principes habuit, titubavit, & pæne collabens deperiit: & iterum, cum devotos & in Dei zelo ferventes principes accipere meruit, resurrectione quadam revixit, & vigorem recepit, atque suo processus tempore ambulavit; quod non sine gravi dolore & metu ultionis divinæ dicimus, in vestri regiminis tempore, in destructionem, non in ædificationem, sicut
Paulus docuerat, accidisse conspicimus. Quod & no- [2. Cor. 3.]
stris peccatis, qui dispensatores & pastores ecclesiarum esse debuimus, veraciter imputamus; & eorum, quorum factione res ista adeo male pullulavit & excrevit, alia præcedentia peccata hoc meruisse pro certo auctoritate divina cognoscimus: ut qui nocebant,
sicut scriptum est, nocerent adhuc, & qui in sordibus [Apoc. 22.]
erant, sordescerent adhuc; & unde Deum gravius ad iracundiam provocarent, & sanctos, quos intercessores pro suis peccatis habere debuerant, infensos haberent; & sacerdotes ac viros religiosos, seu Christi pauperes, quos oratores & reconciliatores sibi de suo promereri necesse fuerat, proclamatores adversum se fieri irritarent; & ad cumulum suorum peccatorum etiam illa peccata, unde in conspectu Dei rationem in die terribilis judicii redderent, augerent; quæ illi commiserunt, qui eadem ipsa peccata per intercessionem fidelissimarum oblationum deleverunt, quibus ecclesiasticarum rerum pervasores inconsulte, & in perniciem sui sine reverentia abutuntur. Quod ita verum esse, ut dicimus, Dominus protestatur, dicens:
Peccata populi mei comedunt. Peccata enim populi [Osee 4.]
comedunt, qui contra auctoritatem divinam res ecclesiasticas indebite pervadunt; & nec intercessionis ope, nec prædicationis consilio, vel quocumque divino auxilio, pro peccatis eorum qui eas dederant laborant; nec pio operi, ad quos fides fidelium eas tradiderat, inservire permittunt. De quo periculoso facto vos, principes Christianissimi, venerabiliter admonemus, & devotissime obsecramus; ut memores salutis vestræ, præsentis scilicet & æternæ, memores etiam largitatis progenitorum vestrorum erga sanctas ecclesias, propter quam feliciter regnaverunt, & sibi contrarios superaverunt: memores siquidem cum quanta religione, etiam ante Christi sanguinem, & in tem-
pore famis in Ægypto, discretione sancti Joseph, [Genes. 47.]
apud nefandum regem Pharaonem terra sacerdotalis exstitit: Innumera quoque scripturarum exempla, ut lacte ecclesiæ nutriti, & scientiæ ipsius uberibus sufficienter repleti, ante oculos reducentes, tunicam Christi, qui vos elegit & exaltavit, quam nec milites ausi fuerunt scindere, tempore vestro quantocius reconsuite & resarcite: & nec violenta ablatione, nec illicitorum præceptorum confirmatione, res ab ecclesiis vobis ad tuendum & defensandum ac propagandum commissis auferre tentate: sed ut sanctæ memoriæ avus & pater vester eas gubernandas vobis favore Deo dimiserunt, redintegrate: & præcepta regalia earumdem ecclesiarum conservare & confirmate: ne,
sicut intentavit Semeias propheta ad Roboam filium [3. Reg. 6.]

Salomonis in conscissione palli, præsens regnum, quod absit, vobis patrum labore acquisitum, & hereditate relictum, a vobis ipse Christus dividat, & æternum regnum quod promisit non tribuat. Nec contra Dei faciem iratas hominum facies consideretis: quia si ad tempus illis displicueritis, cum vos Deo placebitis, in vobis ille quod promisit implebit: *Cum placuerint*, inquiens, *Deo viæ hominis, omnes inimicos ejus convertet ad pacem.*

Prov. 16.

XII.

Petimus tandem, ut ordo ecclesiasticus, in quibuscumque ei fuerit necesse rigorem salutis humanæ exsecere, per potestatem vestram, & per ministerium ministrorum dominationis vestræ, secundum antiquam consuetudinem suum vigorem recipiat: & populi generalitas, una cum ecclesiastica devotione, judicium, quod honor regis diligit, & justitiam, qua thronus ejus firmatur, per dispositionem vestram suscipiat: seu admonitione atque consilio, sacerdotalis vestra sublimitas, & quisque in quolibet statu vel ordine, de rapinis, & ceteris quæ discordiæ malo acciderunt, præteritis erroribus pœnitudinem gerat, & domini reconciliationem expostulet: quam facile omnis qui quæsierit inveniet, si in loco discordiæ plantata fuerit caritas, quæ cooperit multitudinem peccatorum; cumque potius, quam nos, in consilio non nostro, sed Dei attendatis, qui dixit: *Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis.*

Luc. 10.
Matth. 10.

Capitula in synodo acta, quæ habita est apud Lauriacum in pago Andegavensi, anno [a] DCCCXLIII. Incarnationis Domini nostri Jesu Christi, mense Octobri, Indictione [b] VII.

a Forte, DCCCXLIV.
b Forte, VIII.

XIII.

Si quis publicus divinæ legis prævaricator, vel pro manifestis criminibus erga ecclesiastica justa & rationabilia judicia contemptor repertus fuerit, vel inflatus ac tumidus monitis ecclesiasticis ac sanctorum patrum constitutionibus contradictor vel subsannator comprobatus fuerit, si monitionibus episcopalibus obtemperare distulerit, anathematizetur.

XIV.

Si quis contra regiam dignitatem dolose ac callide ac perniciose satagere comprobatus fuerit, nisi dignissime satisfecerit, anathematizetur.

XV.

Si quis potestati regiæ, quæ non est, juxta Apostolum, nisi a Deo, contumaci ac inflato spiritu, contra auctoritatem & rationem pertinaciter contradicere præsumpserit, & ejus justis & rationabilibus imperiis, secundum Deum, & auctoritatem ecclesiasticam, ac jus civile, obtemperare irrefragabiliter noluerit, anathematizetur.

XVI.

Quicumque superbiæ facibus accensi, vel protervia stomachati, hæc, quæ pro sanctæ matris ecclesiæ tranquillitate, sacerdotalique rigore, & regia dignitate, a nobis unanimiter definita, manibusque propriis roborata sunt, violare, aut quolibet argumento irrumpere tentaverint, placet eos omnes anathematizari.

Ex capitulis apud Belvacum in synodo habitis.

XVII.

Vide supra, in Conc. Belvac. ubi pleraque ex sequentibus capitibus compendio perstricta sunt.

Ut res ecclesiasticæ tempore principatus vestri ablatæ ex integro præsentialiter restituantur, & restitutæ conserventur, sicut tempore avi & patris vestri fuerunt; & excepto superposito, quod ad usus possidentium absumptum est, quomodo tunc erant, quando vos illas inde tulistis, sine refragatione reddantur.

Hinc enim in canone Aurelianensi scriptum est, titulo XIII. Ne cui liceat res vel facultates ecclesiæ aut monasteriis, vel xenodochiis, pro quacumque eleemosyna cum justitia delegatas retentare, alienare, atque subtrahere. Quod si quis fecerit, tamquam necator pauperum, canonum antiquorum sententiis constrictus ab ecclesiæ liminibus excludatur, quamdiu ab ipso ea quæ sunt ablata vel retenta reddantur.

Concil. Aurelian. V. can. 5.

XVIII.

Ut præcepta illicita jure beneficiario de rebus ecclesiasticis facta a vobis sine dilatione rescindantur; & ut de cetero ne fiant, a dignitate vestri nominis regii caveatur.

XIX.

Ut ab ecclesiis vestræ ditioni subjectis indebitas consuetudines & injustas exactiones de cetero non exactetis; sed ita eas conservetis, sicut ordo docet canonicus, & tempore avi & patris vestri conservatæ fuerunt.

XX.

Et ne magnificentiam vestram illuc vestræ dignitati indecens & inhonesta impellat necessitas quo non trahit voluntas, & partim necessitate, partim etiam subreptione, quia aliter quam se rei veritas habeat vobis dictum vel postulatum fuit, maxime quod ad rempublicam pertinuit, aut præceptione in beneficiario jure, aut in alodio absumptum habetur; videtur nobis utile & necessarium, ut fideles & strenuos missos ex utroque ordine per singulos comitatus regni vestri mittatis, qui omnia diligenter inbrevient, quæ tempore avi ac patris vestri, vel in regio specialiter servitio, vel in vassallorum dominicorum beneficiis fuerunt; & quid, vel qualiter, aut quantum exinde quisque modo retineat, secundum veritatem renuntietur vobis. Et ubi inveneritis, quia ratio & utilitas, ac ordo, seu veritas, in absumptis vel donationibus habeantur, in statu permaneant: ubi autem irrationabilitas, vel potius fraus, inventæ fuerint, una cum consilio fidelium vestrorum hoc taliter corrigite, ut & ratio, atque utilitas, seu justitia non deserantur; & dignitas vestræ magnificentiæ per necessitatem ita vilis non fiat, sicut vos non decere cognoscitur. Quoniam domestica domus vestra aliter obsequiis domesticorum repleri non poterit, nisi habueritis unde eis meritum rependere, & indigentiæ solatium ferre possitis: & sic demum respublica vestra de suo suffragetur sibi; & ecclesiæ, a quibus non expedit, habeantur immunes.

XXI.

Ut precariæ & commutationes tempore viduatarum ecclesiarum factæ ab his qui loca episcoporum occupaverant rescindantur; & cum auctoritate ecclesiastica, vel civili, si faciendæ sunt, fiant.

Pro parte p. cap. 219.

XXII.

10. X. Qu. 2. Precariæ a nemine, in Concil. Ledimaricis.

Precariæ autem a nemine de rebus ecclesiasticis fieri præsumantur, nisi quantum de qualitate convenienti datur ex proprio, duplum accipiatur ex rebus ecclesiæ, in suo tantum qui dederit nomine, si res proprias & ecclesiasticas usu fructuario tenere voluerit. Si autem res proprias ad præsens dimiserit ex rebus ecclesiasticis triplum fructuario usu in suo tantum quis nomine sumat. Quia sic eas quemque tractare oportet, ut alienarum dispensatorem, non propriarum largitorem. Et a nulla potestate quis cogatur facere precariam de rebus proprie Deo & sanctis illius dicatis, cum ratio & usus obtineat, neminem qui non vult contra utilitatem & rationem præstitum de proprio facere beneficium. Præcepta autem regalia super præcariis ecclesiasticis fieri nec ratio sinit, nec auctoritas quolibet modo permittit. Quoniam præcepta in jure ecclesiastico firmare indignum judicet ne-

ANNO CHRISTI 845.

cesse est majestas regia, nisi ab ecclesiastico rectore A petantur. Idem autem custos ecclesiæ solertissime caveat, ne sui ordinis & ecclesiasticæ communionis forte immemor, contra auctoritatem præceptum regium pro quacumque assentatione fieri petat: qui & si fecerit, non audiatur. Si autem & obtinuerit, regia discretione & episcopali judicio idem rescindatur, & petitor injustus pro principis injusta suggestione digne corripiatur: & precariæ secundum antiquam consuetudinem & auctoritatem de quinquennio in quinquennium renoventur.

XXIII.

Cap. 7. De rerum permutatione.

Ut commutationes rerum ecclesiasticarum valde caveantur, & subtilissime, si aliquo modo fieri debent, inspiciantur. Quæ autem inconsulte sunt factæ, B juxta decretum canonicum Papæ Hilari, quæ illicite decessor episcopus admiserit, vel ab aliis illicite commissa sunt, ab eo qui successor est emendentur.

XXIV.

Ut contra deprædatores & oppressores ecclesiarum, & rerum ad easdem pertinentium, defensores secundum ministerium vestrum, quantum Deus posse dederit, exsistatis: & præcepta, quæ avus ac pater vester ecclesiis ditioni vestræ subjectis fecerunt ac firmaverunt, & stabilia conservaverunt, quæque vos confirmastis, de cetero rata in omnibus conservetis.

Capitula in synodo acta, quæ apud Meldensem urbem divino nutu habita est, anno Incarnationis Dominicæ DCCCXLV. XV. Kalendas Julias, Indictione VIII. C

XXV.

1. Tim. 3.

Salubre & decens esse cognoscitur, atque apostolicis regulis conveniens, ut non solum, secundum Apostolum, domui suæ spiritaliter episcopus bene præsit, verum etiam & domum temporalem ordinatam & compositam, secundum competens ministerium suum, & de vicinitate ecclesiæ, & de convenientia religionis, & de receptione pauperum vel hospitum habeat: & ita sit ordinata, ut quicumque conversationem, & domos conversationis ipsius viderit, habitacula ea religionis valeat computare; non diversoria impudicitiæ, aut alicujus irreligiositatis, quæ castitati vel bonæ D opinioni contraria sint vel officiant, æstimentur.

XXVI.

Suggerendum est etiam, & ex divino mandato intimandum regiæ dignitati, ut episcopium, quod domus episcopi appellatur, qualiscumque sit in oculis Domini episcopus, ipse tamen a Rege regum rex constitutus, pro sanctitate ordinis episcopalis, sicut sanctus Gregorius ad Fortunatum docet episcopum, venerabiliter ac reverenter introëat; & secundum sanctam prædecessorum consuetudinem, quando orationis & debitæ susceptionis gratia in transitu convenienti civitatem ingressus fuerit, habitaculis episcopalibus reverenter inhabitet, & non diversoria feminarum magnificentia sua & religio venerabilis ibidem E fieri permittat. Quia si secundum leges canonicas in mansiones clericorum introitus feminarum prohibentur, quanto magis domus episcopi ab hujusmodi inhabitatione & conversatione, etiam & a legitimo connubio conjugatorum, debet immunis esse & aliena? Sed & immunitates præcedentium imperatorum ac regum ab hujusmodi longiori & diuturna conversatione & commemoratione regum, & quorumcumque potentium ac sæcularium personarum, in episcopio prohibent. Quapropter & divinitus & humanitus sancitas divinas & humanas leges vestra devotio & dignitas observare curabit, si & in cælesti regno, & in terreno feliciter cupitis prosperari.

XXVII.

Quia hactenus, propter diversas necessitatum incommoditates, aliter vos fieri incompetentia compulit, quam salubritas poposcisset, & honestas atque utilitas postulassent, vestra studebit magnitudo obnixius observare, ut civitates per regis transitum non deprædentur: ut quando transitus vester juxta civitates acciderit, immunes & liberas vestra dominatio jubeat a deprædationum exactionibus fieri mansiones intra civitatem. Quia omnes qui sua ad civitates deferebant, ut & salva quæque ibi haberent & illa plus pacifice venderent, jam & hoc refugiunt: & pristinæ immunitates & confirmationes infringuntur: dum & cives ab hospitibus opprimuntur, & ab his a quibus non solum opprimuntur, verum & deprimuntur, sua non solum vendere prohibentur, sed & propter direptionem post eos cum gemitu clamare coguntur.

XXVIII.

Ut regia magnificentia liberiorem libertatem episcopis ad suum peragendum in eorum parochiis ministerium, quam hactenus propter diversas perturbationes habuissent, maxime in sacratissimis temporibus, Quadragesimæ scilicet & Adventus Domini, tribuat: quatenus & periculum, & episcopi ipsi, & regia dignitas, salubrius pro ministerio sibi commisso & neglecto possint evadere, & pro strenue exsecuto divinam misericordiam sibi conciliare prævaleant. Ipsi autem episcopi concessum sibi otium non in suas voluptates, sed in divinum & officiosum convertant negotium: quatenus studentes prædicationi, & correctioni, atque confirmationi, quod hactenus per parochias fuit neglectum, solerter & devotissime de cetero sit correctum & emendatum; & non propter suam inquietudinem episcopi ad remotiora loca secedentes, & suum ministerium negligentes, proprias deserant civitates; sed ut parochias suas cum officii efficacia circumeant, aut cum religione in suis civitatibus canonice cum suis filiis degant; & hospitalitate ornati, quæ jam pæne propter diversas rapacitates annullata est, non solum in oculis Domini propter obedientiam mandati divini reddantur conspicui, verum & bonum testimonium secundum sanctum acquirant Apostolum. Presbyteros etiam sibi commissos, & doctrina & castitate, & sobrietate atque hospitalitate secundum eorum ministerium ornari compellant.

XXIX.

Ivo parte 5. cap. 190.

Ut quorumdam episcoporum reprehensibilis immo damnabilis consuetudo omnimodis corrigatur, qui plebes sibi creditas, aut raro, aut numquam per seipsos, juxta ordinem evangelicum & apostolicum atque ecclesiasticum, visitant, cum Dominus dicat: *Speculatorem dedi te domui Israël, & audies ex ore meo verbum, & annuntiabis eis ex me*; & cetera quæ divinus sermo complectitur. Omnes etiam sacerdotes Domini pia vigilantia fidem catholicam indagare, & subditos sibi cum mandatorum Domini observantia, episcopi quique studiosissime docere contendant.

Ezech. 3.

XXX.

11. VII. Qu. 1. Si quis de ordine.

Ut si quis de ordine sacerdotali, contemptu minoris ecclesiæ, ambitiose & improbe ad potiorem aspirare contenderit, canonica erga eum definitio conservetur.

XXXI.

Ut metropolitanis sedibus antiquitus statuta jura serventur, & a comprovincialibus episcopis juxta regulas ecclesiasticas eis reverentia exhibeatur.

XXXII.

Ut principes, juxta decreta canonum, per singulas provincias saltem bis aut semel in anno a metropolitanis & diœcesanis episcopis synodice conveniri concedant:

Anno Christi 845.

cedant: quia qualibet confusio rerum temporalium dissolvere non debet collegium sacerdotum.

XXXIII.

Ut si quilibet episcopus, ad synodum vocatus, quacumque occasione venire distulerit, nisi evidens impossibilitas praepedierit, salva censura ex hoc patrum auctoritate decreta, cesset ab officio: donec satisfaciat fratribus.

XXXIV.

Ut canonum statuta sine praejudicio ab omnibus custodiantur: & nemo in actionibus vel judiciis ecclesiasticis, suo sensu, sed eorum auctoritate ducatur. In exponendis etiam vel praedicandis divinis scripturis, sanctorum catholicorum & probatissimorum patrum sensum quisque sequatur: in quorum scriptis, ut beatus dicit Hieronymus, fidei veritas non vacillet. Sed & qui in suis monasteriis religiose residere debent, & vocum novitates, ut innotescant, studio proferre satagunt, acerrime ut praesumptores arguantur & comprimantur.

Hieron. in epist. ad Laetam.

XXXV.

Ivo parte 7. cap. 194.

Ut quisque episcopus talem juxta se pro viribus habere decertet, qui juxta sincerissimum & purissimum sensum catholicorum patrum, de fide & observatione mandatorum Dei, seu & praedicationis doctrina, presbyteros plebium assidue instruat & informet, ne domus Dei vivi, quae est ecclesia, sine lucerna verbi divini remaneat. Sed & idem talis exsistat, quem amor pecuniae non vexet, aut reprobi mores & conversatio reprehensibilis periculose devastet.

XXXVI.

Ivo parte 7. cap. 154.

Ut presbyteri nullatenus ubicumque hospitari sinantur, aut aliquo modo ipsi praesumant, sed assidue apud suas ecclesias esse studeant propter sacra mysteria vel ministeria fidelibus exhibenda. Nec alibi etiam habitare permittantur: neque mulieres quamcumque frequentationem habeant in locis, in quibus presbyteri aliquem recursum habuerint. Quod si observare parvipenderint, ita ut transgressores, & qui contra interdicta fecerint, judicentur.

XXXVII.

c. XXIII Qu. 8. Quicumque ex clero.

Ut quicumque ex clero esse videntur, arma militaria non sumant, nec armati incedant: sed professionis suae vocabulum religiosis moribus, & religioso habitu praebeant. Quod si contempserint, tamquam sacrorum canonum contemptores, & ecclesiasticae sanctitatis profanatores, proprii gradus amissione mulctentur: quia non possunt simul Deo & saeculo militare.

XXXVIII.

Ut nullus deinceps veritatis episcopus solito super sacra jurare praesumat: quod mysterii causa sancti quae fierunt patriarchae, & fecerunt. Non enim in haesitatione & malitia exigentis, sed in caritate non ficta fides servatur. Quod qui transgredi ausu temerario praesumpserit, quolibet modo illectus, censurae ecclesiasticae sine retractatione subjaceat.

XXXIX.

Ivo parte 11. cap 81.

Ut multiplex juramentorum & perjuriorum confusio, per quam multae fidelium animae in toto hoc regno perditae esse noscuntur, quam sit detestanda & Deo odibilis, attentius omnibus annuntietur: sicut ipse Dominus ostendit, dicens: *Non perjurabis in nomine meo, nec polluet nomen Dei tui: ego Dominus.* Tantum namque hoc malum est, ut ad sanctuaria martyrum, ubi diversorum aegritudines sanantur, ibi perjuri, licet manifeste interdum vexari non videantur, justo Dei judicio a daemonibus arripiantur, sicut sanctus dicit Gregorius: Ad horum corpora aegri veniunt, & sanantur: daemoniaci veniunt, & curantur: perjuri veniunt, & a daemonio vexantur.

Levit. 19.

Homil. 32. in Evangel.

XL.

Admonenda est regia magnitudo de hospitalibus, quae tempore praedecessorum suorum & ordinata & exculta fuerunt, & modo ad nihilum sunt redacta. Sed & hospitalia Scotorum, quae sancti homines gentis illius in hoc regno construxerunt, & rebus pro sanctitate sua acquisitis ampliaverunt, ab eodem hospitalitatis officio funditus sunt alienata. Et non solum supervenientes in eadem hospitalia non recipiuntur, verum etiam ipsi, qui ab infantia in eisdem locis sub religione Domino militaverunt, & exinde ejiciuntur, & ostiatim mendicare coguntur. Unde pertimescenda est canonica sententia, & maxime decretalis Symmachi Papae definitio: quia ut necator pauperum, & Christi traditor Judas, idem qui hujus sceleris auctor & perpetrator esse dignoscitur, praesenti & perpetuo est anathemate feriendus. Qui reiculam, inquit Symmachus Papa, vel quidquid fuerit ecclesiae, petunt a regibus, & corrumpendae pietatis instinctu egentium substantiam rapiunt, irrita habeantur, quae obtinent; & a communione ecclesiae, cujus facultatem auferre cupiunt, excludantur. Item in canone Aurelianensi: Si quis quolibet tempore contra hanc constitutionem nostram venire tentaverit, aut aliquid de consuetudine vel facultate xenodochii abstulerit, ut xenodochium, quod avertat Deus, esse desinat, ut necator pauperum irrevocabili anathemate feriatur.

Concil. Aurel. V. can. 15.

Concil. Arvern. can. 5.

XLI.

Providendum est regiae majestati, ut monasteria, quae ab hominibus Deum timentibus in sua proprietate constructa, praedecessores illius causa defensionis & mundeburdi susceperunt, ut libera libertate, remota spe hereditaria de illorum propinquitate, ibidem religio observaretur, & nunc in allodium sunt data: quapropter omnis exinde religio funditus est eversa: qualiter vota fidelium inconvulsa permaneant: ne voces eorum contra se ante Deum clamantes, adjuncto periculo de eorum perditione, qui in eisdem locis necessitate naufragantur, condemnabiles sentiat.

XLII.

Monenda est solertia regia, ut strenuos & fideles Missos per regnum sibi commissum dirigat, & investigent, ac diligenter imbrevient res ecclesiasticas, quas per subreptionem atque per ignorantiam quorumcumque in allodium ipse aut pater suus donavit: & consulens periculo animarum, suae videlicet ac patris sui, hoc ad tempus corrigere studeat, ne forte cum voluerit minime possit.

XLIII.

1. I. Quaest. 1. Cavendum est, & summopere.

Cavendum est, & summopere praecavendum, ac per virtutem Christi sanguinis interdicendum, & episcopis, & regibus, & omnibus sublimioribus potestatibus, atque cunctis fautoribus & electoribus quorumcumque, atque * consensoribus, seu ordinatoribus in gradu ecclesiastico, ut nemo per simoniacam haeresim regiminis locum obtineat quacumque factione, calliditate, promissione, seu commoditate, aut donatione per se, aut per emissam personam: cum Spiritus sanctus, inter cetera documenta ecclesiastica, per os sancti dicat Gregorii: Cur non perpenditur, quia benedictio illi in maledictionem convertitur, qui ad hoc ut fiat haereticus promovetur? Et item: Ementes quippe atque vendentes par poena constringit; cum liqueat hanc haeresim in ipsa sua origine Apostolica esse detestatione damnatam. Et Apostolus docet: *Non solum qui faciunt, sed qui consentiunt facientibus, digni sunt morte.* Et item beatus Gregorius; Dolens, inquit, dico, gemens denuntio, quia sacerdotium, quod apud vos intus cecidit, foris diu stare

** Forte, consensoribus.*

Lib. 4. epist. 110.

Rom. 1.

Lib. 4. epist. 5.

ANNO CHRISTI 845.

Prov. 21.

» non poterit. Item idem: Adverfarius animarum calli- A
» da fpecie fuadet, quafi debere ab habentibus accipi,
» ut fit quod poffit non habentibus erogari. Sed fcriptum
» eft: *Hoftia impiorum abominabiles, quia efferuntur*
» *ex fcelere.*

XLIV.

Cap. 5.

Ut chorepifcopus modum fuum juxta canonicam inftitutionem teneat, & nec fanctum chrifma, nec fanctum paracletum Spiritum, folis epifcopis juxta decreta Innocentii tribuere debitum, tradere tentet: nec ecclefias confecret: neque ecclefiafticos, qui per impofitionem manus tribuuntur, id eft, non nifi ufque ad fubdiaconatum, & hoc jubente epifcopo, & in locis quibus canones defignant, agere præfumant. Impofitioni autem pœnitentiæ, aut pœnitentium re- B conciliationi, per parochiam fecundum mandatum epifcopi fui inferviat. Si vero civitatis epifcopus obierit, nihil ex epifcopali minifterio fpecialiter epifcopis debito attentet: quia ex hoc magnum fcandalum, & divifionem rerum ecclefiafticarum, atque dilationem in canonice ordinandis epifcopis, Dei ecclefiis accidiffe confpeximus. Nam fi epifcopus civitatis propter defidiam, aut fæcularem pervagationem, vel propter infirmitatem, modum fuum chorepifcopis tranfcendere confenferit, fententiam canonicam debet attendere, qua decretum eft, ut qui contra dicta canonum fecerit, gradus fui periculo fine retractatione fubjaceat.

XLV.

Ivo parte 6. cap. 741.

C Ut nemo epifcoporum, vel quilibet minifter ecclefiafticus, propter facrum chrifma aliquid muneris accipiat; neque denarios, vel qualibet munufcula, quæ per miniftros epifcoporum a prefbyteris inordinabiliter exiguntur. Decet tamen prefbyteros, cum voluntariis eulogiis tempore congruo vifitare & venerari fuos epifcopos.

XLVI.

Ut nemo facrum chrifma, nifi in quinta feria majoris feptimanæ, id eft, in cœna, quæ fpecialiter appellatur Dominica, conficere præfumat.

XLVII.

Ut nemo vivente epifcopo ecclefiam illius, aut res ad eam pertinentes invadere, aut dominari præfumat: D neque fub voluntatiæ cleri ac populi electionis obtentu, præter voluntatem epifcopi, quifquam, quacumque fæculari poteftate præditus, quafi œconomum conftituat. Sed fi epifcopus minifterium ecclefiafticum propter infirmitatem corpoream exhibere non potuerit, in archiepifcopi hoc, cum voluntate epifcopi ejufdem ecclefiæ, maneat ordinatione, qualiter debitum officium non remaneat. Obfequium vero ad rempublicam pertinens qualiter exfequatur, per tales ex fubditis & ecclefiafticis miniftris, cum confenfu archiepifcopi propter pacis caritatifque cuftodiam, epifcopus ordinet ac difponat, quos fuccedendi in epifcopatu appetitus indebitus non elevet, neque vexet; nifi ita moratus exftiterit, ut fecundum inftituta beati Gregorii E in libro epiftolarum, & humiliter in fubditione profit, & poft viriliter conveniens fanctis regulis præfit: quia ob hoc in multis ecclefiis fcandalum magnum confpeximus. Sin autem in archiepifcopo talis neceffitas acciderit, fimiliter ipfe confilio epifcoporum fuorum hujufmodi ordinationem exhibeat.

XLVIII.

Ivo parte 6. cap. 149.

Ut nemo prefbyterorum baptizare præfumat, nifi in vicis & ecclefiis baptifmalibus, atque temporibus conftitutis, nifi caufa ægritudinis, vel certæ neceffitatis, ficut facra canonum docet auctoritas; & vici auctoritatem, & privilegia debita & antiqua retineant.

XLIX.

Ivo parte 6. cap. 119. 2. Tim. 2.

Ut nemo laïcorum prefbyteros ecclefiarum fuarum turpi villicationi, & fecundum Apoftolum, fæculari & inhoneftæ negotiationi implicare, nec fecum aliorfum contra auctoritatem præfumat ducere, quo minifterium fibi commiffum cogantur negligere. Quod fi contra interdicta præfumpferit, excommunicetur.

L.

Ut prefbyteri, vel quilibet clerici, in alterius parochia fine formata non recipiantur, neque retineantur, nec etiam miniftrare finantur. Criminati autem ab omnibus excludantur & rejiciantur a parochiis, in quibus cupiunt immorari, ufquequo ad eum revertantur epifcopum, a quo aufugiffe nofcuntur.

LI.

Ivo parte 6. cap. 117.

Qui cum fenioribus fuis de aliis provinciis ad noftras parochias veniunt, fine formata miniftrare non permittantur, quam etfi attulerint, & miniftrare idonei inventi fuerint, inftruantur quam religiofe atque ftudiofe facrum minifterium peragant, & in quibus locis illud agere non debeant, & ut excommunicatis nequaquam communicent. Clerici vero, fi ab hujufmodi hominibus ad ordinandum offeruntur, inftrui debent, ut ad epifcopos, ex quorum parochiis fumpti funt, eos remittant; & aut ibi ordinentur, aut litteras canonicas ab epifcopo, ex cujus diœcefi funt, perferant, ficut canonica docet auctoritas.

LII.

Ivo parte 6. cap. 14.

Qui vero ex noftris parochiis, aut ad titulum, aut abfolute, ordinari petuntur, nullatenus ordinentur, nifi aut in clero certo & religiofo, vel etiam in civitate, faltem uno anno immorentur, ut de vita & converfatione atque doctrina illorum certitudo pofcit agnofci. Et nemo abfolute quemquam ordinare præfumat, ficut fancti fanxerunt canones.

Conc. Chalced. can. 6.

LIII.

Ut canonici in civitate vel monafteriis, ficut conftitutum eft, in dormitorio dormiant, & in refectorio comedant, & in domo infirmorum neceffario fubleventur: & tam fani quam infirmi canonice veftiantur, atque in clauftris horis congruis degant, & fub cuftodia canonica lectionibus & ceteris divinæ inftitutionis infiftant officiis. Qui vero epifcoporum loci convenientiam aut facultatem non habuerit, ut hoc perficere & ordinare poffit, princeps fecundum conftitutionem domni Imperatoris Ludovici annuat. Id eft, fi vicina epifcopio terra de eadem ecclefia effe reperta fuerit, & ab alio poffidetur, ecclefiæ rectori ad clauftra clericorum, vel alia qualibet ecclefiæ commoda facienda reddatur. Si autem de fifco fuerit, regia liberalitas eamdem terram ad fervorum Dei habitacula conftruenda largiri dignetur. Si autem de alia cafa Dei, aut de cujuflibet proprio fuerit, ex convenientia commutandi licentia tribuatur; & fi paupertas loci ad ædificandas domos neceffarias non fufficerit, eos ad adjutorium ædificandi poteftas regia cogat, qui res de eadem ecclefia in beneficiis retinent.

LIV.

Ut titulos cardinales in urbibus vel fuburbiis conftitutos epifcopi canonice & honefte fine retractatione ordinent & difponant.

LV.

Nicæn. Conc. can. 17.

Ut epifcopi feipfos, atque miniftros fuos, & maxime ecclefiafticos, cunctofque Chriftianos in fua parochia, perpendentes ex hoc ftatuta Nicæni concilii, & ceterorum conciliorum, ab ufuris fine excufatione compefcant: & quos compefcere aliter non potuerint, canonicam in eos fententiam proferant.

ANNO CHRISTI 845.

LVI.

11. Q. 3. Nemo episcoporum.

Ut nemo episcoporum quemlibet sine certa & manifesta peccati causa communione privet ecclesiastica. Anathema autem sine consensu archiepiscopi, aut coëpiscoporum, prælata etiam evangelica admonitione, nulli imponat, nisi unde canonica docet auctoritas: quia anathema æternæ est mortis damnatio, & non nisi pro mortali debet imponi crimine, & illi qui aliter non potuerit corrigi.

LVII.

Ut monachi, quibus monasteriorum cura commissa non est, passim & sine auctoritate palatium non adeant, nec in eo immorentur, vel ubi & ubi discurrere ac pervagari acephali præsumant: sed si tales quilibet fuerint, ut utiles & necessarii ecclesiæ ac principi reperiantur, cum auctoritate episcopi canonice ac religiose pergant. Sin autem, in monasteriis suis, sicut canonica & regularis docet institutio, religiose resideant. Quos etiam nec episcopus, nec abbas, vel quilibet alius veredariorum more in missaticis instanter transmittat: quia per quosdam illorum contra canonicam auctoritatem & ecclesiastica & civilia perturbantur negotia. Nec sub prætextu obedientiæ diutius villicationibus inserviant: sed regulariter obedientiam in vicissitudine sua peragentes, secum, ut de sancto Benedicto legitur, in monasterio habitent, atque seipsos recolligant. Hæc autem transgredientes, sive prælati in favendo, sive subditi in obtinendo, excommunicentur.

Gregor. lib. 2. dial. cap. 3.

LVIII.

Canonicorum autem, qui in parochiis tonsurantur & erudiuntur, interdum etiam & ordinantur, sine auctoritate dignitas regalis in suum periculum non dignetur recipere, præsertim cum eos salubriter & auctoritative possit habere. Quapropter cum quilibet canonicorum ad regiam venerit majestatem, & suo se voluerit mancipare servitio, consensu episcopi, ad cujus diœcesim pertinere dignoscetur, eum recipiat. Et si in ordine clericali eum promoveri voluerit, manus ipsius impositione ad ecclesiasticum ordinem sancti Spiritus munere, si dignus fuerit, consecretur: quatenus & divina auctoritas vigeat, & regalis dignitas obsequatur: & salus ordinantis, & ordinati, atque jubentis, in omnibus observetur. Alioqui hæc statuta transgredientes canonicæ subigántur sententiæ.

LIX.

Ut monachus de monasterio, sine consultu vel præsentia episcopi, aut vicarii ejus, ad hoc regulariter deductus non ejiciatur: cujus dispositione & auctoritate de cetero vita & conversatio ejecti, ne perditus perpetuo fiat, si aliquo modo salvari potest, ordinari debet atque decerni.

LX.

Ut hi qui monasteria, atque sacrata loca, vel ecclesias infringunt, & deposita, vel alia quælibet, exinde abstrahunt, & sacerdotes ac viros ecclesiasticos non solum dehonorant, verum & diverso atque adverso modo affligunt, velut sacrilegi, canonicæ sententiæ, quæ ex his decreta esse dignoscitur, subigantur.

LXI.

Ivo parte 14. cap. 16.

Ut pervasores rerum ecclesiasticarum, qui easdem res vel contra auctoritatem non solum retinere, verum & crudeliter depopulari noscuntur, quidam etiam & facultates ecclesiæ in diversa collaboratione & reditibus eas exspoliant, devastant, & opprimunt, ut rapaces, qui secundum Apostolum regno Dei excluduntur, ex criminali & publico peccato publica pœnitentia satisfaciant. Quod si hoc agere noluerint, & potestate regia ad hoc exhortati vel coacti non fuerint, proferatur contra eos Apostolica terribilis sententia qua dicitur: Si quis frater nominatur, & est rapax, cum hujusmodi nec cibum quisquam præsumat sumere: quia iniquum & sacrilegum, ut Symmachus Papa, & post eum beatus Gregorius Sabino subdiacono scribit, & contra leges est, si quis quod venerabilibus locis relinquitur, pravæ voluntatis studiis suis tentaverit compendiis retinere. Quapropter secundum statuta canonum, ab omni ecclesiastica communione ut sacrilegus debet arceri, donec studeat digna satisfactione quod admisit corrigere.

1. Cor. 6.

1. Cor. 5.

LXII.

Ivo parte 3. cap. 56.

Hi vero qui ex rebus ecclesiasticis nonas & decimas persolvere, & sarta tecta ecclesiæ secundum antiquam auctoritatem & consuetudinem restaurare debent, & hoc non solum negligunt, verum & per contemptum dimittunt; atque clericos fame ac penuria, ecclesiastica quoque ædificia dissolutione annullari permittunt; tamdiu ab ecclesiastica communione separentur, usque dum diligentia emendare studeant quod socordia neglexerunt. Quod si iterum iteraverint, post excommunicationis satisfactionem, regia potestate compulsi, juxta legale & antiquum dictum: Qui negligit censum, perdat agrum. Servi autem ecclesiarum, quibuscumque potestatibus subditi, unde melior consuetudo, vel devotior commendatio ex tempore & jussione domni Ludovici, vel certe domni Caroli, sive etiam Pippini non exsistit, saltem viginti diebus in anno, eidem ecclesiæ ad reficiendas ipsius ruinas absque molestia servire sinantur. Ubi autem & amplior commendatio, & melior consuetudo inde habetur, pro hac nostra necessitudinis consideratione non decidat.

LXIII.

Ut secundum canonicam auctoritatem, & constitutionem domni Imperatoris Ludovici, de agro ecclesiastico & manso, ac mancipiis, quæ ipse suis capitulis constituit, vel si quilibet pro loco sepulturæ aliquid largitus ecclesiæ fuerit, neque de decimis & oblationibus fidelium, cuiquam presbyteros aliquem censum persolvere cogat, nec quisquam cujuslibet ordinis vel dignitatis exinde quidquam subtrahat, aut redhibitionem quamcumque exigat temporalem. Quod si fecerit, communione usque ad satisfactionem privetur, & regia potestate hoc emendare legaliter cogatur.

LXIV.

Raptores virginum & viduarum, qui etiam postea voluntate parentum eas quasi desponsantes sub dotalitii nomine in conjugium duxerunt, publicæ pœnitentiæ subigantur: & post publicam pœnitentiam, prout præviderit episcopus, peractam, ne in pejus corruant, iterum convenientes de cetero eleemosynis & ceteris quibusque religiosæ & salvificæ conversationis actionibus inservire procurent, usquequo ab opere conjugali ex consensu se valeant abstinere. Filii vero ex hujusmodi vituperabili conjunctione ante conjugium etiam minus laudabile procreati, ad ecclesiasticam dignitatem nullo modo provehantur: nec de tali conjugio generati ecclesiasticis ordinibus applicentur: nisi forte eos, aut maxima ecclesiæ utilitas vel necessitas postulet, vel evidens meritorum prærogativa commendet.

27. I. Qu. 2. Tali conjugio.

LXV.

Ivo parte 8. cap. 177. 10 XXXVI. Quæst. 2. Si autem necdum eas.

Hi autem qui necdum eas quas rapuerant, cum voluntate parentum, sub præfato desponsionis vel dotalitii nomine, in conjugium sumptas habent, quando in omnium aures hæc fuerit constitutio promulgata, ab earum conjunctione separentur, & publicæ pœnitentiæ subigantur: raptæ autem parentibus legaliter restituantur. Post peractam vero publicam pœnitentiam, si ætas & incontinentia exegerit, legitimo & ex

utrisque partibus placito conjugio socientur. Nam in his non regulam constituimus, sed, ut verbis magni Leonis utamur, quid sit tolerabilius, æstimamus. Quod si unus ex conjugatis obierit, is qui publicam pœnitentiam egit, & superstes exstiterit, iterare conjugium non præsumat: nisi forte episcopus præviderit aliquam concedere indulgentiam, ut graviorem possit amovere offensam.

LXVI.

Ivo parte 8. cap. 170. Gregor. II. Syn. Rom. cap. 10. & 11.

Quicumque vero deinceps rapere virgines vel viduas præsumpserint, secundum synodalem beati Gregorii diffinitionem, ipsi & complices eorum anathematizentur, & raptores sine spe conjugii perpetuo maneant.

LXVII.

Ivo parte 9. cap. 170.

Qui sanctimoniales virgines vel viduas rapiunt, & progressu etiam criminis in conjugium sumunt, publicæ pœnitenntiæ, juxta modum quem præviderit episcopus, subigantur. Ipsæ vero locis congruis pœnitentiæ retrudantur, & ad habitum religionis redire cogantur; uterque autem sine ulla spe uxoriæ copulationis perenniter maneant. Si autem, quod absit, conjugia iterare præsumpserint, acriori subdantur vindictæ, & amplius propellantur. Qui si forte obedire monitis salutaribus noluerint, anathematizentur.

LXVIII.

Ivo parte 8. cap. 170.

De his qui sponsas alienas rapiunt, vel consensu parentum accipiunt, antiqua & synodalis sententia observetur. Quod etsi forte in ecclesia eventus talis reperiri dignoscitur, ut pro salutis & religionis competentia humanius quiddam debeant tractare pontifices, sicut canonica, ut eisdem verbis utamur, docet auctoritas: quia prior quidem, inquiens, definitio durius, posterior autem quiddam tractavit humanius; nullo modo ut ad maximam indulgentiam descendamus, alterius sponsæ acceptor sine publica transeat pœnitentia, & sponso legaliter multam componat. Quod si his obedire renuerit, sine ulla refragatione anathematizetur: fautores vero illius, juxta modum culpæ, episcopali decreto pœniteant. Si vero, quod non optamus, quis de gradu ecclesiastico talibus nuptiis se consensorem vel interventorem manifeste prodiderit, a gradu proprio repellatur. Et si verisimilibus exinde suspicionibus fuerit propulsatus, & canonice nequiverit approbari, secundum sanctorum patrum statuta se purgare cogatur.

LXIX.

Ivo parte 8. cap. 101.

Is qui vivente marito conjugem illius adulterasse accusatur, & eo in proximo defuncto eamdem sumpsisse dignoscitur, omnimodis publicæ pœnitentiæ subigatur. De quo etiam post pœnitentiam præfata, si expedierit, servabitur regula; nisi forte idem aut mulier virum qui mortuus fuerat occidisse notentur; aut propinquitas, vel alia qualibet actio criminalis impediat. Quod si probatum fuerit, sine ulla spe conjugii cum pœnitentia perpetuo maneant. Si autem negaverit se eamdem feminam vivente marito nequaquam adulterasse, & præfati homicidii nemo eorum reus exstiterit, & probatis testibus neuter eorum convinci potuerit; purgent legaliter famam suæ opinionis, & sumpto utantur conjugio, si alia, ut diximus, non præpedit ratio.

LXX.

1. Tim. 5.

Ut illæ, quæ quasi sanctimoniales sub velamine religionis degere cognoscuntur, sed potius juxta Apostolum in deliciis viventes mortuæ in divinis oculis computantur, libidinibusque, & ceteris carnis voluptatibus inservire accusantur; si manifeste detegi potuerint, episcopali auctoritate & regia potestate in talibus locis residere sub testimonio religioso cogantur, A ubi pœnitentiam si fecerint dignam, assequantur etiam fructuosam. Si autem manifeste detegi non valuerint, erga ecclesiam suæ opinionis malam famam legaliter purgare cogantur; & ut religiosius de cetero vivant, episcopali decreto & regia potestate coërceantur.

LXXI.

Ut auctoritatem sigillo regio roboratam more tractoriæ Christianissimus princeps singulis donet episcopis, quam quisque episcoporum penes se habeat, ut quando ei necesse fuerit, per eamdem auctoritatem reipublicæ ministros conveniat, ut ipsi, in quibuscumque civili indiguerit adjutorio, reipublicæ ministris concurrentibus, suum, immo divinum, possit rite peragere ministerium.

B

LXXII.

Ivo parte 3. cap. 111.

Ut nemo quemlibet mortuum in ecclesia, quasi hereditario jure, nisi quem episcopus, aut presbyter, pro qualitate conversationis & vitæ dignum duxerit, sepelire præsumat. Nec quisquam ossa cujuslibet mortui de sepulcro suo ejiciat, aut sepulturam cujusquam temerario ausu quoquo modo violet: sed unumquemque in loculo sibi a Deo præparato atque concesso adventum sui judicis præstolari concedat; maxime, cum non solum divinæ leges, sed etiam & humanæ apud humanam rempublicam sepulcrorum violatores reos mortis dijudicent. Sed & neque pro loco sepulturæ, ut verbis sancti Gregorii utamur, pretium de terra concessa putredini quærere, & de alieno velle facere C lucdtu compendium, aliquo modo tentet. Si quando autem proximi, vel heredes, sponte aliquid offerre in ecclesia voluerint in eleemosynam defuncti, accipere non vetamus: peti vero, aut aliquid exigi, omnino prohibemus; ne, quod valde irreligiosum est, aut venalis, quod absit, ecclesia dicatur, aut de humanis mortibus videamur gratulari, si compendium exinde studemus modo quolibet quærere.

Lib. VII. indict. 2. epist. 55.

LXXIII.

Ut erga Judæos a Christianis principibus, ac ceteris omnibus Dei fidelibus, tam clericis, quam laïcis, viris seu feminis, sacrorum canonum, & antiquorum regum atque legum jura serventur; ex quibus pauca de multis subter annotare curavimus.

D

Interpr. lib. 5. Cod. Theo. Ne Christ. mancipium.

Constantinus Flavius Imperator Augustus. Si quis Judæorum Christianum servum, vel cujuslibet alterius sectæ, emerit & circumciderit, a Judæi ipsius potestate sublatus, in libertate permaneat.

Valent. III. constitutio cap. 5.

Theodosius & Valentinianus Augusti. Judæis vel paganis causas agendi vel militandi licentiam denegamus: quibus Christianæ legis nolumus servire personas, ne occasione dominii sectam venerandæ religionis immutent. Omnes igitur personas erroris infausti jubemus excludi, nisi his emendatio matura subveniat.

Novella 3. Teodosii de Judæis, &c.

Item iidem Imperratores Augusti. Hac victura in omne ævum lege sancimus, neminem Judæum ad honores & dignitates accedere, nulli administrationem patere E civilis obsequii, nec defensoris saltem fungi officio. Nefas quippe credimus, ut supernæ majestati & legibus Romanis inimici, sub specie cujuslibet officii, Christianos, vel etiam sacerdotes, sub quacumque occasione injuriis audeant fatigare, vel legis nostræ aliquos aut condemnare aut adjudicare præsumant. Nec carcerali custodiæ præsint: ne Christiani, ut fieri assolet, nonnunquam abstrusi custodum odiis alterum carcerem patiantur. Nullam denuo audeant struere synagogam: nam si fecerint, noverint hanc fabricæ ecclesiæ catholicæ profuturam; & quinquaginta pondera auri auctores fabricæ esse multandos: ruinas tantum synagogarum suarum permissa licentia reparandi. Quicumque Judæus servum, seu ingenuum,

ANNO CHRISTI 845.

invitum vel suasione plectenda ex cultu Christianæ religionis in nefandam sectam ritumve traduxerit, amissis facultatibus capite puniatur; justissimæ pœnæ sanguinis destinatus, qui fidem alterius expugnavit perversa doctrina. Quicumque ex his ad honores irrepsit, habeatur ut ante conditionis extremæ; ne videamur hominibus exsecrandis contumeliosum immunitatis beneficium præstitisse.

Childebertus rex Francorum. Judæis a Cœna Domini usque in primum Pascha per plateas aut forum, quasi insultationis causa, deambulandi licentia denegetur.

Lib. 7. epist. 113. & 114.

Gregorius Papa Theoderico & Theodeberto regibus Francorum & Brunechilda reginæ: Mirati sumus, quod in regno vestro Judæos Christiana mancipia possidere permittitis. Quid enim sunt omnes Christiani, nisi membra Christi? *Et post pauca.* In hoc vos amplius petimus Dei cultores demonstretis, quod fideles ejus ab inimicis ejus absolvitis. *Item idem ad Fortunatum episcopum:* Christiana, inquit, mancipia, quæ a Judæis adducuntur aut possidentur, aut mandatoribus contradantur, aut certe Christianis emptoribus intra diem quadragesimum venumdentur; & transacto hoc dierum numero, nec apud eos quolibet modo remaneant. Si autem quædam ex iisdem mancipiis talem ægritudinem fortassis incurrerint, ut intra statutos dies vendi non valeant, adhibenda solicitudo est, ut, dum saluti fuerint pristinæ restituta, similiter modis omnibus distrahantur; & inde fraudis tollatur cuncta occasio, ne Christiana mancipia in domo Judæi habitare sinantur.

Lib. 7. epist. 21.

Conc. Epaon. can. 15.

Sanctus Alcimus Avitus ecclesiæ Viennensis episcopus, & sanctus Apollinaris ecclesiæ Valentinæ, & sanctus Gregorius Lingonicæ ecclesiæ episcopus, & sanctus Viventiolus ecclesiæ Lugdunensis episcopus, cum aliis viginti episcopis in nomine Domini congregatis ita sanxerunt: Si superioris loci clericus hæretici cujuscumque convivio interfuerit, anni spatio ecclesiæ pacem non habebit: quod juniores clerici si præsumpserint, vapulabunt. A Judæorum vero conviviis etiam laïcos constitutio nostra prohibuit: nec cum ullo clerico nostro panem comedat, quisquis Judæorum convivio fuerit inquinatus.

Concil. Agath. can. 40.

Sanctus Cæsarius ecclesiæ Arelatensis cum aliis triginta quinque episcopis: Omnes, inquiunt, deinceps clerici, sive laïci, Judæorum convivia evitent, & nec eos ad convivium quis excipiat: quia cum apud Christianos cibis communibus non utantur, indignum est atque sacrilegum eorum cibos a Christianis sumi; cum ea, quæ Apostolo permittente nos sumimus, ab illis judicentur immunda: ac sic inferiores incipiant esse catholici, quam Judæi; si nos illis, quæ ab eis apponuntur, utamur, illi vero a nobis oblata contemnant.

Concil. Matisc. I. can. 13.

Priscus ecclesiæ Lugdunensis episcopus, Artemius Senonicæ, Remedius Bituricæ, & sanctus Syagrius Æduorum episcopus, cum ceteris pluribus, statuta ecclesiastica renovantes, ita definierunt. Ne Judæi Christianis populis judices deputentur, aut telonarii esse permittantur; per quod illis, quod Deus avertat, Christiani videantur esse subjecti. Ut Judæis a cœna Domini usque primum Pascha, secundum edictum bonæ recordationis domni Childeberti regis, per plateas aut forum, quasi insultationis causa, deambulandi licentia denegetur. Et ut reverentiam cunctis sacerdotibus Domini, vel clericis impendant; nec ante sacerdotes consessum, nisi ordinati, habere præsumant. Quod si facere fortasse præsumpserint, a judicibus locorum, prout persona fuerit, distringantur. Et ut nullus Christianus Judæorum conviviis participare præsumat. Quod si facere quicumque, quod nefas est dici,

Ibidem can. 15.

A clericus aut sæcularis præsumpserit, ab omnium Christianorum consortio se noverit coërcendum, quisquis eorum impietatibus fuerit inquinatus. Et licet quid de Christianis, qui aut captivitatis incursu, aut quibusdam fraudibus, Judæorum servitio implicantur, debeat custodiri, non solum canonicis, sed & legum beneficiis jampridem fuerit constitutum: tamen quia nunc ita quorumdam querela exorta est, quosdam Judæos per civitates, aut municipia consistentes, in tantam insolentiam & proterviam prorupisse, ut nec reclamantes Christianos liceat vel ad pretium de eorum servitute absolvi: idcirco præsenti concilio sancimus, ut nullus Christianus Judæo deinceps debeat deservire; sed datis pro quolibet bono mancipio duodecim B solidis, ipsum mancipium quicumque Christianus, seu ad ingenuitatem, sive ad servitium, licentiam habeat redimendi: quia nefas est, ut quos Christus Dominus sanguinis sui effusione redemit, persecutorum vinculis permaneant irretiti. Quod si acquiescere his quæ statuimus quicumque Judæus noluerit, quamdiu ad pecuniam constitutam venire distulerit, liceat mancipio ipsi cum Christianis ubicumque voluerit habitare. Illud etiam specialiter sancientes, quod si quis Judæus Christianum mancipium ad ritum Judaïcum convictus fuerit persuasisse, & ipso mancipio careat, & legali damnatione plectatur.

ANNO CHRISTI 845.

Ibidem can. 16.

Concil. Aurel. III. can. 30.

a Pro. Lugdunensium.

Sanctus Lupus [a] *Trecassenorum episcopus, & cum eo alii viginti & quatuor episcopi, vel vicarii episcoporum, similiter in nomine Domini nostri Jesu Christi* C *congregati, pro causis corporis ejus, quod est ecclesia, inter multa hoc etiam statuerunt:* Quia Deo propitio sub catholicorum regum dominatione consistimus, Judæi a Cœna Domini usque in secundum sabbati in Pascha, hoc est, ipso quatriduo, procedere inter Christianos, neque catholicis populis se ullo loco, vel quacumque occasione, miscere præsumant.

Can. 37. & 38.

In concilio Laodiceno statutum est, quod non oporteat a Judæis, vel hæreticis, ea quæ mittuntur munera festiva suscipere, nec cum eis festa celebrare. Et quod non oporteat a Judæis azyma accipere, & communicare impietatibus eorum. *Et in alio concilio.* Ut si quis Judaïcæ pravitati jugali societate conjungitur, D id est, si seu Christiano Judæa, sive Judæo Christiana mulier carnali consortio misceatur, quique horum tantum nefas admisisse noscuntur, a Christiano cœtu atque convivio & a communione ecclesiæ protinus segregentur.

Conc. Arvern. can. 16.

Ex concilio Toletano IV. cap. LVIII. *De his qui contra fidem Christi Judæis munus vel favorem præstant.* Tanta est quorumdam cupiditas, ut quidam eam appetentes, juxta quod ait Apostolus, etiam a fide erraverint. Multi quippe hucusque ex sacerdotibus atque laïcis accipientes a Judæis munera, perfidiam eorum patrocinio suo fovebant; qui non immerito ex corpore antichristi esse noscuntur, quia contra Christum faciunt. Quicumque igitur deinceps episcopus, E sive clericus, sive sæcularis, illis contra fidem Christianam suffragium vel munere vel favore præstiterit, ut profanus & sacrilegus anathema effectus, ab ecclesia catholica, & regno efficiatur extraneus: quia dignum est ut a corpore Christi separetur, qui inimicis Christi patronus efficitur.

1. Tim. 6.

Item in eodem concilio cap. LX. *De filiis Judæorum, ut a parentibus separati Christianis debeant deputari.* Judæorum filios vel filias, ne parentum ultra involvantur erroribus, ab eorum consortio separari decernimus; deputandos autem monasteriis, aut Christianis viris ac mulieribus Deum timentibus, ut sub eorum conversatione cultum fidei discant; atque in melius instituti, tam in moribus, quam in fide profi-

Anno Christi 845.

ciant. Ut mercatores hujus regni, Christiani sive Judæi, mancipia pagana, quæ per tot populos & civitates fidelium transeuntes ad manus infidelium & sævissimorum hostium nostrorum perducunt; ex quo & ipsi infelices servi, qui si a Christianis emerentur, poterant salvari, miserabiliter pereunt; & inimicorum regni maximus numerus augetur: coërceantur a piis principibus nostris, & intra Christianorum fines vendere compellantur: ne tam horrenda crudelitate, & aperta infidelitate, & animarum damnis Deus exasperetur, & vires hostibus augeantur.

LXXIV.

Provideant viri potentes, & maxime potentes feminæ, ut in suis domibus adulteria, & luxuriæ concubinaticæ, & incesta adulteria non vigeant. Et suos presbyteros, qui cum eis in capellam vadunt, hujusmodi virtutem habere faciant, quatenus omnia vitia in domibus suis resecent, & orationem Dominicam ac symbolum cunctos tenere & frequentare compellant; quia parochiani presbyteri, & episcoporum ministri, de minoribus & vilioribus personis hoc providere studebunt.

LXXV.

Indignum valde est, ut qui in regia dignitate ceteros ecclesiæ filios auctore Deo præcellitis, negligentius quæ Dei sunt exsequi videamini. Unde dignum erat, ut capellas villarum vestrarum laïcis non committeretis; sed potius illis qui & eadem sacrata loca religiosius tractarent, & vobis exinde adjuti obsequium debitum impenderent. Sed quia aliter causis intervenientibus res se habere dignoscitur, monemus & hortamur, ut secundum canonicam auctoritatem, ne, quod absit, periculum interdicti anathematis ex decimis præsumptis incurratis; si capellas vestras presbyteris, aut viris ecclesiasticis dederitis, & Dominicas decimas acceperint, sarta tecta ecclesiæ & luminaria exinde competenter provideant; & presbyteri parochianas decimas accipiant, & populi necessitatibus debite invigilent. Si autem laïci capellas habuerint, a ratione & auctoritate alienum habetur, ut ipsi decimas accipiant, & inde canes aut [a] geniciarias suas pascant. Sed potius presbyteri ecclesiarum eas accipiant, & inde restaurationem ecclesiarum, & luminaria, & hospitum ac pauperum receptionem exhibeant, & pro vobis ac statu regni vestri Domini misericordiam studiose implorent.

[a] Pro. gynæciarias.

LXXVI.

Ut regia majestas observare præcipiat omnibus reipublicæ ministris, quod a divina auctoritate & sanctorum patrum constitutione cautum esse dignoscitur: videlicet ut nemo Comitum, aut quisquam ex judiciaria potestate, post quartam feriam, quæ caput jejunii nominatur, in qua omnes pœnitentes manus impositionem ad vacandum solummodo pœnitentiæ & divinis officiis accipiunt, placitum aut mallum tenere præsumant.

LXXVII.

Dies quoque octo sacrosanctæ Paschalis festivitatis omnibus Christianis feriatos esse decernimus, ab omni opere rurali, fabrili, carpentario, gynæceo, cæmentario, pictorio, venatorio, forensi, mercatorio, audientali, ac sacramentis exigendis; quatenus eisdem diebus tanto licentius, quanto liberius, omnibus Christianis sanctæ resurrectionis laudibus, & sacrosanctæ prædicationi jugiter insistere liceat. Quod si quis temerare præsumpserit, excommunicetur.

LXXVIII.

Ut capitula ecclesiastica a domno Carolo magno Imperatore, nec non & a domno Ludovico pio Augusto promulgata, obnixe observari præcipiantur, sicut & legalia observanda esse noscuntur.

LXXIX.

Hæc autem constituimus, non præjudicantes aut parvipendentes quæ a majoribus & prædecessoribus nostri forte severius propter rigorem ecclesiasticæ disciplinæ sunt constituta: sed tempori servientes, & fragilitati delinquentium, fisi de multimoda Dei misericordia, si saltem bis obedire voluerint, consulentes, præscripta taliter præfiximus: ut quicumque quæ a divino spiritu per pontificalem auctoritatem & regiam majestatem promulgata & prolata atque confirmata sunt, contumaci atque rebelli animo contraire præsumpserit, si ecclesiastico ordine quælibet persona fuerit honorata, synodali auctoritate gradus proprii amissione mulctetur: si autem in sæculari habitu qualibet potestate vel dignitate fuerit sublimata persona, honore, quo in republica fruitur, sine retractatione a regia majestate privetur, & insuper exilii vel afflictionis cujuslibet, prout ordo ecclesiasticus, & regalis severitas decreverit, ultione plectatur.

XXC.

Vos simul cum istis & aliis Dei ac vestris fidelibus nos atque socios nostros in episcopali auctoritate rogastis, ut propter Deum & nostrum ministerium, juxta cognitas necessitates, verum consilium secundum Deum & secundum sæculum invenissemus; quod & fecimus, juxta quod Dominus inspirare dignatus est, & vestræ Christianæ devotioni verbis & scriptis protulimus. Quod si illud pleniter & in omnibus adimplere potestis, sicut verbo & scripto vobis ex divino mandato innotuimus, Deo agimus gratias. Si autem vultis, & adhuc non potestis, quanto plus perfectioni approximaveritis, gaudemus. Ut autem capitula quæ Domino mediatore communiter decrevistis, & manu propria confirmastis, & nunc observatores vos verbis promisistis, opere pleniter conservetis & adimpleatis, nunc etiam admonemus. De sponsis quoque aliorum deinceps, quæ quo modo accepistis: quia de hoc quod in præterito actum est, maximam indulgentiam, confisi de Dei multimoda & maxima largitate atque longanimitate, propter quorumdam fragilitatem reperimus. Et capitula patris vestri sine refragatione de cetero conserventur: ac capitulis vestræ religioni ab exiguitatis nostræ ministerio oblatis, hoc diploma, si complacet, adnectatur. Nos autem Dei judicio sui ab illo vicarii constituti, juxta ministerium nostrum & reverendam auctoritatem, nisi impossibilitas aut quæcumque contradictio præpedierit, & in locis Deo dicatis, & in eorumdem locorum inhabitantibus, atque in ceteris quibuscumque divinæ religionis obsequiis, prout Dominus velle, scire, & posse donaverit, ut ipsius voluntas & jussio adimpleatur, pro viribus decertare studebimus.

Admonitiones P. Sirmondi.

Huic concilio, ut præfatio docet, adfuere metropolitani Wenilo Senonensis, & Hincmarus Remensis cum suffraganeis suis: Rodulfus item archiepiscopus Bituricensis; ceteri vero episcopi per literas aut legatos. Ab his canones primum ex proxime habitis synodis collecti XXIV. tum alii conditi LVI. Ita in universum concilii Meldensis canones sunt XXC. Qui supra hunc numerum in vulgatis editionibus adjecti sunt canones octo, iidem sunt cum capitulis octo proximæ synodi Belvacensis: quorum excerpta cum supra jam posita fuerint canone XVII. & sequentibus, frustra hoc loco integra repeterentur. Quare velut temere ab antiquariis addita, omittenda censuimus.

Childebertus rex. Hujus edicti mentio fit in concilio Matisconensi I. canone XIV. Tunc autem editum fuisse videtur, cum in concilio Aurelianensi III. Childeberti regis temporibus celebrato, ad ipsum de Judæis canone XXX. statutum est.

Lupus Tricassenorum episcopus. Atqui Lupus, qui præfuit concilio III. Aurelianensi, de quo agitur non Tricassinus, sed Lugdunensis fuit episcopus. Quod mirum est synodi hujus episcopos non animadvertisse.

Anno Christi 847.

CONCILIUM PARISIENSE,

in quo absoluta sunt quæ in synodo Meldensi perfici non potuerant, Parisiis (ut est in præfatione synodi Meldensis) celebratum, die XVI. Kalendas Martias, anno Christi DCCCXLVII.

Huic synodo præter metropolitanos qui ad synodum Meldensem convenerant, interfuit etiam cum episcopis provinciæ suæ Guntbaldus Rhotomagensis archiepiscopus, ut docet præfatio ejusdem synodi Meldensis. Idque etiam liquet ex subscriptionibus privilegii, quod monasterii Corbeiensi Radberti abbatis rogatu ab hac synodo confirmatum est. Subscribit enim cum aliis Guntbaldus. Privilegii autem exemplar est hujusmodi.

Privilegium electionis & libertatis monasterio Corbeïensi confirmatum in synodo Parisiensi.

Ex editione P. Sirmondi. a Gallicana servatur hic numerandi ratio non a Kal. Jan. sed ab Incarn. vel Paschate quod plerique in canius in fraudem trahit. Neque enim duo, sed unum duntaxat Parisiense concilium, neque sub Leone IV. sed vivente adhuc Sergio II celebratum, in quo P. Labbeus.

ANno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi DCCCXLVI. ª Indictione x, regnante per provincias Galliæ gloriosissimo atque principe Carolo, B jam divisione regni ac pace cum fratribus, Hlothario scilicet & Hludouvico regibus confirmata, convenientibus nobis Galliarum episcopis ex regio præcepto Parisius, ut super his quæreremus quæ in ecclesiis Dei, tam propter civilis belli transactam violentiam, quam & ob inertiam prælatorum atque subjectorum, longe jam secus quam dignum est geruntur; nec non cujus rei gratia pestis atque lues tamdiu in populo grassantur: qui etiam modus atque status secundum institutionem patrum sanctarum ecclesiarum esse deberet; quæve privilegia antiquitus tradita conservari deberent. C Inter cetera venerabilis frater noster Radbertus abbas Corbeiensis monasterii obtulit nobis sacras litteras piissimorum principum, Hludouvici videlicet bonæ memoriæ piissimi Imperatoris, ac Hlotarii filii ejus: quibus cautum est, ut ipsum monasterium, secundum antiquum morem jam inde a principio custoditum, electionis gratiam & rerum suarum dispensationis libertatem haberet, cum omni integritate, tam nostris quam futuris temporibus. Insuper & auctoritatem atque consensum præcellentissimi atque nobilissimi regis Caroli protulit: qui & idem monasterium, secundum morem prædecessorum suorum, quasi jure hereditario in sua familiaritate ac defensione ab D exordio regni sui favente Domino suscepit, & veluti munus revera Deo gratissimum, inter diversos turbines causatum, ut tranquillitate præcipue ordini eidem congruente potiretur, Deo devotissime obtulit, suisque sacratissimis litteris promulgavit. Petiit itaque a nobis, quo ea quæ sacris litteris piissimorum principum confirmata fuerant, nostra quoque auctoritate ex voluntate principis confirmarentur. Quod & nos justum, & ordine nostro dignum esse censuimus, tam pro reverentia Dei, qui ipsum locum protegit atque provehit, quam & propter munus pastorale gregis Christi susceptum: nec non & ob eorum dilectionem, E qui ipso in loco laudabiliter Domino hactenus famulantur. Nam, sicuti comperimus, ipse locus venerabilis, Bathilde regina a Hlothario filio suo impetrante, a sanctis viris fundatus est; & sacræ religionis normam, quam primo tempore suscepit, inviolatam deinceps retinuit: in tantum ut eos qui se fundaverunt non modo æquaverit religione, sed etiam pæne superaverit. Qua de causa & nobilissimi viri in eodem loco ad Dei servitium sponte confluxerunt, & eumdem locum tam nobilitate sua, quam & vitæ merito decoraverunt. Unde factum est, ut ipse locus familiarior dominis rerum fieret: adeo ut sub sua tutela reges at- A que reginæ eum susciperent. Sed quia nostris temporibus omnia fere depravata erant, cernentes religiosi viri ejusdem loci electionis jura multis in locis non servari; verentes similia pati, sacras litteras clementissimorum principum expetierunt; electionem sibi, & rerum suarum liberam dispositionem juxta institutionem divinæ legis confirmantes. Nec eas sufficere arbitrari, ex nutu nobilissimi atque præstantissimi regis, nostra quoque auctoritate sibi eadem postulaverunt confirmari. Quod nos non immerito concessimus. Primo quia patres & defensores ecclesiæ esse debemus. Deinde quia nisi pro talibus invigilaverimus, rei fore B ante conspectum divinæ majestatis pertimescimus. Quocirca monemus atque hortamur filios ac dominos nostros piissimos principes, nostri pariter & futuri temporis, quia pæne in omnibus locis id confunditur, saltim propter amorem & reverentiam Dei & servorum ejus debitam dilectionem, insuper & regni sui prosperitatem atque argumentum, & electionis gratiam, & liberam dispositionem facultatum suarum illi loco conservare satagant; & sit in illo monasterio semper privilegium electionis, sicuti antiquitus in ecclesiis electio conservata fuit, non supposita, aut suffecta, sed libera, juxta auctoritatem canonicam, C & regulam sancti Benedicti. Quod si aliquando contigerit, ut rector aliquis in eodem loco non digne Deo vivat, aut forte minus officiosus circa principem sit; hoc statuimus, ut si ille propter suam negligentiam depositus fuerit, electio illis intemerata permaneat: videlicet ut eligant alterum, quem ad illud officium secundum monasticam disciplinam aptum invenerint. Non enim justum, ut unius culpa super omnes redundet; neque ullo pacto rectum esse potest, ut uno peccante super omnes vindicta consurgat, aut causa unius ecclesia Christi sua privilegia perdat: sed sic unius culpa resecanda est, ut omnibus qui in eodem D loco sunt, & venturi sunt, consulatur. In ipsa porro electione regularis auctoritas conservetur; id est, ut ille præponatur sanctæ congregationi, quem non multitudinis electio commendaverit; sed quem sanioris consilii, licet pauci numero, fratres elegerint, & quem vitæ meritum, & sapientiæ dignitas probabilem reddiderit. Quod si aliquando contigerit, ut aliquis pervasor, immo lupus ovilis Dominici, aut pecunia more Simonis, aut qualibet gratia, apud dominos rerum monasterium illud impetrare voluerit: primo secundum canonicam auctoritatem, quia sæculari potestate ecclesiam Dei obtinere voluit, anathematizamus E una cum omnibus sanctis patribus qui sacros canones edidere: quo non minus nostra, nobis misericordissima gratia Dei collata, obligetur auctoritate, quam & omnium præcedentium patrum, qui pro stabilitate sanctæ Dei ecclesiæ hujusmodi decreta protulerunt. Deinde inferimus, quia servorum Dei contubernium turbare voluit, exturbet illum sicuti Achan de terra viventium, si tamen non cito resipuerit. Si autem & impetravit, neque hic, neque in futuro societatem cum sancta Dei ecclesia habeat, quam infami satis exemplo contaminavit. Immo chorus omnium ecclesiarum contra eum desinenter concrepet, qui dixit: Heredi-

Anno Christi 847.

tate possideam sanctuarium Dei. Deus meus pone illum ut rotam, sicut stipulam ante faciem venti: sicut ignis qui comburit silvam: sicut flamma comburens montes, & cetera quæ sequuntur. (Psalm. 82.) Et quia cupiditate ductus etiam pecuniam ac substantiam servorum & pauperum Christi invadere & asportare voluit, una cum Juda sacræ pecuniæ dilapidatore, & proditore Domini nostri Jesu Christi, maledictiones illas, quæ in eum prolatæ sunt, excipiat; utpote invasor gregis Christi, & necator pauperum. Præterea si filii nostri domini rerum eis qui hæc nunc forte machinantur, aut quandoque tentabunt, aspiraverint, semel & secundo tertioque vel amplius admoniti, si non se correxerint, similiter eos obligationis sententia & hic & in futuro adstringat; nisi se contra eum qui rex regum & Dominus dominantium, per veram satisfactionem & emendationem congruam correxerint. Et ut hoc filii ac domini nostri, quoniam Dei & ecclesiæ sanctioni adversum est, facere formident, canonica auctoritas quid de his in uno & in quamplurimis capitulis statuat adnectimus. Ita enim sancitum est: (Conc. Gangr. can. 8.) Si quis dederit vel acceperit oblata præter episcopum, vel eum qui constitutus est ab eo ad dispensandam misericordiam pauperibus; & qui dat, & qui accipit, anathema sit. Hæc ergo persecuti sumus, quo filii & domini nostri, & quod agere debent faciant, & his qui patrum auctoritatem violare non verentur resistant; ne sibi perpetuam obligationem imponant, neque sibi subjectis scandalum offensionis generent. Manifestum quippe est, quod qui acquiescit male postulanti, & sibi animadversionis divinæ pondus inducit, & ei cui connivet justi & perpetui judicis iram imponit. Quod ne fiat monemus, hortamur, & rogamus, ut filii & domini nostri, & hæc quæ statuimus illibata conservent, & nulli profano ausu ecclesiam Dei temerare volenti consensum, aut nunc aut in futuro præbeant; quatenus non solum iram districti judicis evadant, verum etiam coronam perpetuæ vitæ, & Davidici illius felicissimi & sempiterni regni gloriam consequantur. Sed & eos, quorum gratia hæc omnia loquitur & facimus, videlicet præclara & pretiosissima membra, æterni regis & Salvatoris omnituro monemus, quatenus eodem affectu, religioni suæ continuam devotionem adhibeant, quo nos eorum & utilitati consulimus, & tranquillitati in futuro hac ro causa deservimus. Videlicet ut tales esse studeant ante oculos judicis omnia cernentis, quales in oculis omnium videntur esse & creduntur: ut nos ecclesiasticis negotiis occupatos oratione & merito Deo commendent, & dominis ac filiis nostris omnipotentis Dei propitiationem obtinere possint. Quo non modo illis perpetua facultatum suarum potestas, & electionis gratia permaneat; sed etiam triumphus gloriæ sempiternæ post functionem vitæ præsentis illos excipiat. Et ut hæc quæ sanximus in præsenti, & in futuro tempore inviolata permaneant, nostræ manus subscriptione quæ superius comprehensa sunt corroboravimus. Successores quoque nostros monemus atque obsecramus, quo pro amore Christi zelo Dei succensi invigilent adversum insidiatores & fures ovilis Dominici, eosque repellant; & quidquid firmavimus, & ipsi confirment, tam auctoritate sancti evangelii & sanctorum patrum, quam & sua eis clementissima gratia a Salvatore omnium attributa: veluti & nos illius loci tranquillitatem & profectum diligentes, eum qui hoc privilegium temerare voluerit, secundum institutionem canonum anathematizamus, atque ab omni consortio sanctorum segregamus: si tamen non resipuerit, & per veram satisfactionem se correxerit. Obsecramus etiam fratres & coëpiscopos nostros per adventum Domini nostri Jesu Christi, & nostræ congregationis in ipsum; sed & religiosos abbates, qui ad hanc sanctam & beatam synodum occurrerunt, in quorum manus hujus privilegii a nobis editi & corroborati pagina pervenerit, sua auctoritate & subscriptione hoc confirmare non differant.

SUBSCRSPTIONES.

Hincmarus sanctæ metropolis ecclesiæ Remorum episcopus, hoc privilegium episcopali auctoritate ratum decernens, in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, confirmavi.

Herpuinus indignus Silvanectensis episcopus huic privilegio episcopali auctoritate stabilim in nomine sanctæ Trinitatis, subscripsi.

Guntbaldus sanctæ metropolis ecclesiæ Rotomagensis episcopus hoc privilegium relegi, atque episcopali auctoritate ratum decernens, in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, confirmavi.

Simeon sanctæ Laudunensis ecclesiæ episcopus huic privilegio auctoritate episcopali assentiens, subscripsi.

Rothaldus sanctæ Suessionensis ecclesiæ præsul huic privilegio auctoritate pontificali assentiens, subscripsi.

Theodericus sanctæ Cameracensis ecclesiæ episcopus huic privilegio auctoritate episcopali assentiens, subscripsi.

Irminfridus saoctæ Bellovacensis ecclesiæ episcopus huic privilegio auctoritate episcopali assentiens, subscripsi.

Wenilo sanctæ Senonicæ metropolitanæ ecclesiæ episcopus hoc privilegium relegi, atque episcopali auctoritate ratum decernens, in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, subscripsi.

Fulcoinus Taruanensis ecclesiæ indignus episcopus huic privilegio auctoritate episcopali assentiens, subscripsi.

Helias Carnotensis episcopus hoc privilegium relegi, atque episcopali auctoritate ratum fieri dignum duxi.

Raginarius sanctæ Ambianensis ecclesiæ episcopus huic privilegio auctoritate pontificali assentiens, subscripsi.

Prudentius sanctæ Trecassinæ ecclesiæ indignus episcopus huic privilegin auctoritate episcopali assentiens, subscripsi.

Aldricus Cenomanensium episcopus.

Agius indignus episcopus Aurelianensis ecclesiæ, huic privilegio auctoritate episcopali stabilito, subscripsi.

Erchenradus Parisiensis ecclesiæ episcopus privilegio episcopali auctoritate stabilito subscripsi.

Freculfus Lexoviensis ecclesiæ episcopus episcopali auctoritate ratum decernens, in nomine Patris, &c.

Saxobodus Sagensis ecclesiæ episcopus hoc decretum consensi & subscripsi.

Immo Noviomagensis ecclesiæ indignus episcopus hoc privilegium consensi & subscripsi.

Erluinus gratia Dei Constantiæ episcopus hoc privilegium consensi.

Baltfridus Bajocensis ecclesiæ episcopus, &c.

Ludovicus monasterii pretiosissimorum martyrum Christi Dionysii ac sociorum ejus abbas, privilegium hoc relegi, ratumque decernens, &c.

Radbertus ipsius monasterii abbas, privilegium hoc relegi, ratumque habui.

Adalgarius abba monasterii sanctæ Crucis.

Ainaldus abba sancti Carilefi.

CAPITULA

CAPITULA EXCERPTA IN VILLA SPARNACO.

Hæc quæ sequuntur capitula excerpta sont a domino rege Carolo & principibus ejus ex capitulis quæ anno DCCCXLVI. ediderant episcopi in synodis, Wenilo scilicet cum suffraganeis suis, Ursmarus cum suffraganeis suis, Hincmarus cum suffragaocis suis. Et oblata sunt eidem principi, sicut ipse jusserat, collecta ad relegendum in Sparnaco villa Remensis ecclesiæ. Et quia factione quorumdam motus est animus ipsius regis contra episcopos, dissidentibus primoribus regni sui ab eorumdem episcoporum admonitione, & remotis ab eodem concilio episcopis, ex omnibus illis capitulis hæc tantum observanda & complacenda sibi collegerunt, & episcopis scripta tradiderunt, dicentes non amplius de eorum capitulis acceptasse quam ista, & ista velle cum principe observare.

COMMEMORATIONES CAPITULORUM.

A

I. *De honore & cultu ecclesiarum.*

II. *De honore episcoporum, & veneratione servorum Dei.*

III. *De justitiis.*

IV. *Ut cautela fiat erga eos qui causa juventutis aut insipientia in aliquo fallunt, sive contemnunt admonitionem episcoporum, ne subito aut incaute damnentur anathemate.*

V. *De his qui contra regiam potestatem contumaces esse moliuntur.*

B

VI. *De precariis.*

VII. *De hospitalibus.*

VIII. *De rapacibus.*

IX. *Ut episcopis tempus congruum observetur ad ministerium suum peragendum.*

X. *Ut clerici arma militaria non contingant.*

XI. *Ut missi dirigantur, qui inquirant si præcepta a nobis de rebus ecclesiarum ad proprium sint facta.*

XII. *De hæresi simoniaca.*

XIII. *Ut a nullo sedes episcopalis proprio infirmante episcopo usurpetur.*

C

XIV. *Ut canonici infra dormitorium dormiant.*

XV. *Ut monachi ad palatium non veniant nisi causa obedientiæ, exceptis abbatibus.*

XVI. *Ut laici decimas de ecclesiis non contingant.*

XVII. *De sanctimonialibus contra auctoritatem nuptis.*

XVIII. *De sponsis aliorum.*

XIX. *De sepulturis infra ecclesiam.*

Plenitudo autem capitulorum, quæ in plenitudine synodalium actionum habentur, unde hæ commemorationes excerptæ sunt, ita per loca continentur.

1. De honore & cultu Dei atque sanctarum, &c. *Synodi Meldensis, cap. 1.*
2. Sacerdotes ac servi Dei vigorem ecclesiasticum, &c. *Synodi Meldensis, cap. 2.*
3. Quia vero debitum esse cognoscimus, &c. *Synodi Meldensis, cap. 3.*
5. Si quis potestati regiæ, quæ non est juxta, &c. *Synodi Meldensis, cap. 15.*
11. Et ne magnificentiam vestram illuc, &c. *Synodi Meldensis, cap. 20.*
6. Ut deprecariæ & communicationes tempore, &c. *Ibidem cap. 21. 22. 23.*
8. Ut contra deprædatores & oppressores, &c. *Synodi Meldensis, cap. 24.*
9. Ut regia magnificentia liberiorem, &c. *Synodi Meldensis, cap. 28.*
10. Ut quicumque ex clero esse videntur, &c. *Synodi Meldensis, cap. 37.*
7. Admonenda est regia magnitudo, &c. *Synodi Meldensis, cap. 40.*
12. Cavendum est & summopere præcavendum, &c. *Synodi Meldensis, cap. 43.*
13. Ut nemo episcopo vivente ecclesiam, &c. *Synodi Meldensis, cap. 47.*
14. Ut canonici in civitate & monasteriis, &c. *Synodi Meldensis, cap. 53.*
4. Ut nemo episcoporum quemlibet sine certa, &c. *Synodi Meldensis, cap. 56.*
15. Ut monachi quibus monasteriorum cura, &c. *Synodi Meldensis, cap. 57.*
16. Hi vero qui ex rebus ecclesiasticis, &c. *Synodi Meldensis, cap. 62.*
17. Qui sanctimoniales virgines vel viduas, &c. *Synodi Meldensis, cap. 67.*
18. De his qui sponsas alienas rapiunt, &c. *Synodi Meldensis, cap. 68.*
19. Ut nemo quemlibet mortuorum in ecclesia, &c. *Synodi Meldensis, cap. 72.*

D

Edita fuerant integra primum a Petro Pithœo sub finem capitularium, tum a nobis tit. VI. capitularium Caroli Calvi. Hoc loco satis habuimus post commemorationes singulorum initia indicare, quia plenitudo ipsa in concilio Meldensi continebatur. Plenitudinem appellat integrum exemplar. Optatus lib. I. adversus Parmenianum, de synodo agens Cirtensi Donatistarum: *Harum, inquit, plenitudinem rerum in novissima parte istorum libellorum ad implendam fidem adjunximus.* *Adnotatio P. Sirmondi.*

IN TOMO QUARTO CONCILIORUM

Errata, omissa, addenda.

PAG. 7. *in titulo:* VI. *lege*, VII. *& sic usque ad pag.* 112.

Pag. 26. B. 5. Et libenter. *Adde in margine: Quæ sequuntur, deinceps verba sunt Anastasii Bibliothecarii.*

Pag. 35. E. 9. beneplico, *lege*, beneplacito.

Pag. 46. E. 9. Theodorus. *Adde in margine: In Græco hactenus*, Theodosius.

Pag. 58 B. 9. Grætiam, *lege*, Græciam.

Pag. 63. A. 6. relicti, *lege*, relecti.

Pag. 66. B. 4. Origines, *lege*, Osigenes.

Pag. 67. B. 2. Patrophilius, *lege*, Patrophilus.

Pag. 87. B. *in margine: Isai.* 31, 39. lege, *Isai.* 29, 19.

Ibid. C. 4. est Dei, *dele* est.

Pag. 118. C. 9. Rysæi, *lege*, Rhyzæi.

Pag. 119. A. 6. Mydbi, *lege*, Mybdi.

Pag. 127. C. 7. synodis, *lege*, synodi.

Pag. 130. E. & beatissimo, *lege*, sanctissimo & beatissimo.

Pag. 139. C. 9. *in margine*, cooriciceur; *lege*, cooriretur.

Ibid. E. 10. captavit. *Adde in margine: sic etiam in Græco: sed tamen forte melius*, captivavit.

Pag. 181. A. 9. jugalationis, *lege*, jugulationis.

Pag. 190. C. 10. cubulesius, *lege*, cubuclesius.

Pag. 194. E. 3. Nazereth, *lege*, Nazareth.

Pag. 217. D. *ult.* θυδηκαγέ, *lege*, θυηκαγέ.

Pag. 223. C. 5. *in margine*, insectæ, *lege*, insertæ.

Pag. 235. *ult. Adde in margine: Ezech.* 23. Oolla & Ooliba.

Pag. 243. E. 10. honoqem, *lege*, honorem.

Pag. 250 D. *ult.* & consulem. *Adde in margine: satis imperite, pro* & supremum, *vel* summum.

Pag. 272. D. 6. Εὐφράδιος, *lege*, Εἰρηναῖος.

Pag. 273. A. Κοτράδων. *Adde in margine, Lege ex Actione* VII. *pag.* 640. Κοτραδῶν. *& Latine*, Cotradensium.

Pag. 274. B. 10. Georgius, *lege*, Gregorius.

Pag. 276. A. *ult.* Ταβάλων. *Adde in margine, Pro* Γαβάλων, *ut dictum est pag.* 31.

Pag. 278. B. Theophylus, *lege*, Theophilus.

Ibid. C. *ult. in margine, Pro* Zenopoleos: *hoc dele.*

Pag. 288. D. θηλέρων, *lege*, δηλερῶν.

Pag. 292. D. δόλων, *lege*, δούλων.

Pag. 306. D. 3. Xauaias, *lege*, Xenaïas.

Pag. 307. C. *in margine; Habentur*, lege, *Habetur.*

Pag. 315. A. 8. succedentes, *lege*, succendentes.

Pag. 325. C. Αιακείνα, *lege*, Αικοκλῶν.

Pag. 326. D. 12. nominaris, *lege*, nominati.

Pag. 327. B. 13. *Adde in margine: Prov.* 6, 12. *&* XII, 14. *ut posuimus pag.* 680.

Pag. 347. A. 7. *Petri.* lege, *Patri.*

Pag. 359. D. 5. juxcta, *lege*, juxta.

Pag. 394. C. *ult. dilulutur*, lege, *diluitur.*

Pag. 413. B. 9. τὴν σάρκα αὐτοῦ, *lege*, τὴν νάρκην αὐτοῦ;

Pag. 445. E. 9. Τζάδων. *Adde in margine: Lege, ex pag.* 640. Κοτζάδων: *& Latine*, Cotradensium.

Pag. 450. E. 13. Crudulensium, *lege*, Cudrulensium.

Pag. 459. A. 8. Rhodii, *lege*, Rhodi.

Pag. 461. A. Δοριζωπάρων. *Adde in margine: In Notitiis*, Δεοντπάρων.

Pag. 463. B. 5. Silandri, *lege*, Silandi.

Ibidem, C. 10. Hircanidensium, *lege*, Hyrcanidensium.

Pag. 464 D. 5. Παλαίων. *Adde in margine: Verius*, Παλάτων, *ut pag.* 275. A. *& Latine*, Palatensium.

Pag. 490. C. 9. exprobabilibus, *lege*, exprobrabilibus.

Pag. 494 C. 3. *ministeriis*, lege, *monasteriis.*

Pag. 533. B. 10. Leone episcopo Liboës. *Adde in margine: Infra, pag.* 754. E. 3. *est* Leontius Linoës. *Et pag.* 575. D. Leo Linoës.

Pag. 610. E. 7. vectigalis autem Antiochensibus. *In Græco est, pag.* 177. D. 5. τελοῦσα δὲ ὑπὸ Ἀντιόχειαν, *quod verti debuit*, sub ditione Antiochiæ.

Pag. 654. A. 9. Abalon. *Adde in margine: supra, pag.* 275. A. *ult.* Tabalensis.

Pag. 656. A. 3. Timæni, *lege*, Temeni.

Pag. 802. E. 11. concilium, *lege*, consilium.

Pag. 803. A. 2. *in margine, Habetur in Conc. &c.* Hæc dele.

Pag. 809. B. 5. *qui ecce*, lege, *quia ecce.*

Ibidem, C. imitati, *lege*, imitari.

Pag. 822. C. *ult.* Madoloncnsis. *Adde in margine; Hoc est*, Magalonensis.

Pag 835. C. 12. *in margine; Conc. Apost.* lege, *Can. Apost.*

Pag. 844. D. 3. gyrogravis, *lege*, gyrovagis.

Pag. 847. A. 10. & quindecim. *Adde in margine: Cointius in Annalibus, ad annum* 895. *legit*, & quinodecimo: *& chronologiam propterea perturbat.* Quindecim *litteras canonicas oportet intelligi, missas ad totidem provinciæ Aquilejensis episcopos.*

Pag. 868 E. 9. beatus Job, *lege*, beati Job.

Pag. 875. C. *dele semel quod ex Matthæo bis ibi positum est.*

Pag. 884. A. 10. Filius, & verus Filius: *scribe*, filius, & verus filius.

Pag. 891. E. *Minnistis*, lege, *Minuisti.*

Pag. 892. E. 8 Aut tu, *lege*, Aut te.

Pag. 894. C. *Ego suum*, lege, *Ego sum.*

Pag. 895 E. 6. fide initia, *lege*, fidei initia.

Pag. 897. C. 9. orationem, *lege*, orationum.

Pag. 905. A. 12. ut secundum, &c. *lege*, ut secum...... dandum: tertium vero, &c.

Pag. 906. D. 10. Ut cellarii. *Adde in margine: Forte*, Ut cellararii.

Pag. 907. C. 4. exprobationis, *lege*, exprobrationis.

Pag. 908. E. 3. Guntbadingi. *Adde in margine: Forte*, Gunebadingi, *vel* Gunebodingi, *ut pag.* 840. E.

Pag. 915. A. 6. femino, *lege*, femina.

Ibid. C. 7. *faciat*, lege, *faciant.*

Pag. 932. C. 8. aliter quam illas. *Adde in margine: Forte*, qui aliter quam illæ.

Pag. 940. B. 10 *recepit*, lege, *recipit.*

Pag. 941. C. 8. ut episcopi presbyteri: *lege*, Ut episcopi & presbyteri.

Pag. 959. D. 4. *Anrelianensis*, lege, *Aurelianensi.*

Pag. 962. A. *versum* 13. *præpone duodecimo.*

Pag. 969. C. 4. Alhmuud, *lege*, Alhmund.

Pag. 976. D. 7. si enim. *Adde in margine: Forte*, est enim.

Pag. 981. B. 4. ἴσης, *lege*, ἴσως.

Pag. 988. A. 11. ἀμεφῶς, *lege*, ἀμιγῶς.

Pag. 989. C. 10. κατὰ κλήσεις.....ἀσυγχύτως. *Adde in margine: Verius*, κατὰ κλήσεις, *&* ἀσυγχύτως: *ut sit sententia;* secundum appellationes, ratione naturalis conjunctionis, eas in se invicem existere pie intelligamus.

Pag. 1005. A. 13. *castitatem. Adde in margine:* Forte, *caritatem. Nam id & series orationis postulat, & Paulus, qui* pacem *habet.*

Pag. 1011. D. 10. odinetur, *lege*, ordinetur.

Pag. 1018. E. 10. Apostolorum, *lege*, Apostolum.

Pag. 1020. E 7. diligenter, *adde*, provisa tueatur.

Ibid. E. *ult.* peficiat, *lege*, perficiat.

Pag. 1022. E. 12. *ante* XX. lege, *ante* XXV.

Pag. 1039. C. 10. Romanni, *lege*, Romani.

Pag. 1040. D. 9. tale, *lege*, tales.

Pag. 1045. B. 9. Adde in margine: *Vide* Glossarium Græcum Du Cangii, verbo, Ἐξαρχος.

Pag. 1051. C. Gregorii, *lege*, Georgii.

Pag. 1056. D. *ult. De exorcistis. Adde:* Ejusdem.

Pag. 1062. E. 7. mysteria. *Adde in margine: Forte verius*, ministeria.

Pag. 1064. A 6. nuncupabatur, *lege*, nuncupabantur.

Pag. 1091. E. 11. *loquitur*, lege, *os loquitur.*

Pag. 1096. A. 6. *Et observabis*, lege, *Et obfirmabit.*

Pag. 1102. B. 11. *in margine: Ex eodem concilio Laodiceno;* dele *eodem.*

Pag. 1187. D. 7. sacrosancte, *lege*, sacrosancta.

Pag. 1196. D. 11. cintingeret, *lege*, contingeret.

Pag 1201. C. 6. non faciant, *lege*, nos faciant.

Pag. 1226. B. 3. servorum, *lege*, servus servorum.

Ibid D. 6. per annum, *lege*, per manum.

Pag. 1227. E. 11. *partes*, lege, *patres. Et in margine adde;* Forte, *consueverunt.*

Pag. 1230. C. 9. cœna, *lege*, cœnæ.

Errata tomi IV. vel omissa, & addenda.

Pag. 1262. E. *ult.* consueto, *lege*, consuetudo.
Pag. 1263. C. 3. tractariam, *lege*, tractoriam.
Pag. 1285. C. 6. malesiciendum, *lege*, malefaciendum.
Pag. 1289. A. 10. concilio, *lege*, consilio.
Pag. 1321. D. 3. sensu, *lege*, censu.
Pag. 1322. E. 8. *Adde in margine : 2. Mach.* VI, 4.
Pag. 1326. A. 9. ut quibusdam, *lege*, ut a quibusdam.
Pag. 1378. D. 6. offerro, *lege*, offero.
Pag. 1423. E. 5. *ad via*, lege, *de via*.
Pag. 1436. B. *cinere*, lege, *cineris*.
Pag. 1447. A. 4. *Ebbone*, lege, *Ebbone*.
Pag. 1456. C. 11. opido, *lege*, oppido.
Pag. 1459. *post med.* alorum, *lege*, aliorum.
Pag. 1467. C. 8. *Adde in margine : Vide Hincmarum, tomo* 2. *pag.* 133.
Pag. 1468. D. *ult.* Samuël. *Adde in margine : Pro*, Semeias : *ex libro* III. *Reg.* XII, 22. *ut infra pag.* 1484. E.
Pag. 1500. A. 4. nostri, *lege*, nostris.

PARISIIS,
EX TYPOGRAPHIA REGIA,
Curante CLAUDIO RIGAUD, Typographiæ Regiæ Præfecto.

MDCCXIV.

